سید گنج ءِ آسان وانگ ءِ ھاترءَ سید ھاشمی ءِ وانگی ءُ بلوچی سیاھگ ءِ راست نبیسگ ءِ لھتیں بھر گچین کنگ بوتگ ءُ "دلگوش کرزیں گال" ءِ سرگال ءَ سید گنج ءِ بنگیج ءَ دیگ بوتگ کہ ایشی ءِ وانگ ءَ نہ ایوک ءَ سید گنج ءِ وانگ آسان بیت بلکیں ایشی ءِ گوں دلگوشی وانگ ءَ سرپدبوگ ءَ رند پارسی ءُ اُردو ونتگیں ھر بلوچ بلوچی ءِ وانگ ءُ نبیسگ ءَ زوت بلد بیت۔

دلگوش کرزیں گپّ

بلوچی زبان ءَ کہ مرچی ماں اے سیاھگ ءَ نبیسگ ءَ بیت ایشی ءِ مستریں نیمون ایش اِنت کہ سرجمیں بلوچستان، ایران، اوگانستان ءُ سندھ ءَ ھرسیں دیماں پُل ءُ واڑ گرتگ ءُ چارمی نیمگ ءَ نیلبو میں زر اِنت۔ اے ھرسیں مُلکاں کہ بلوچستان ماں انگر ءَ گپتگ ایشانی تہ ءَ ھمے سیاھگ کارمرد بیگ ءَ اِنت۔ اے سیاھگ عربی سیاھگ گوشگ بیت پرچا کہ ماں عربی رھبند ءَ اِنت۔ کہ عربانی بیرڑ ءُ باجاں پہ سوگاتی اے ڈیھ ءُ دیاراں بخشاتگ۔ دگہ گپّے ایش اِنت کہ سرجمیں رودراتکی بلوچستان ءَ "اُردو" ءُ رودراتکی بلوچستان ءَ پارسی وانینگ بیگ ءَ اِنت۔ اگاں ناں راستیں گپّ ایش اِنت کہ بلوچی زبان ماں اے سیاھگ ءَ ھچبر راست ءُ چُجک نبیسگ ءُ وانگ نہ بیت۔ پہ ایشی ءِ، ماں اے سیاھگ ءَ راست وانگ ءِ مارا ھر یک گالے ءِ ھر یک آپے ءَ سُرینوک جنگ لوٹ اِیت پدءَ لھتیں انچیں گال ھست کہ اگاں آیاں ھمے سُرینوکاں پر بکن ءِ انگت ھم راست وانگ نہ بنت۔ پہ دروردءَ لھتے گال پیش کنگ بیت :-

میل، میَل، مِیل، مِیَّل۔

چہ ایشاں جنگیجی دومیں گالاں ءَ بُندرءَ سُرینوک پر کنگ نہ بیت کہ ماں ھردوئیناں "م۔ ے۔ ل" ءِ آپ اِنت کہ "م" گوں "ے" ءَ سُبک وانگ بیت ءُ "ل" اوشت اِنت۔ بلے پدءَ ھم ھردوئینانی گالوار دگر دگر اِنت ما ایشاں جوش گیشینیں۔ چہ ایشاں یکے "میل" (MYL) اِنت ءُ دومی "میَل" (MEYL) گوں آدگرانی گالواراں بچار۔ مَیل (MAYL) مِیل (MIL) مِیَّل (MILL) مِیَّل (MIYYAL)

پہ ایشانی گالوارانی گیشینگ ءَ مارو من آپ کاربستگ اَنت۔ پہ "ـَ" (زبر) ءَ "A" پہ "ـِ" (زیر) ءَ "E" پہ "ے" ءَ "Y" ءُ پہ "ی" ءَ "I" زورگ بوتگ۔

چہ اے گالاں ھر یکے ءِ بزانت جتا اِنت۔ دگہ لھتیں گالاں بچار :-

گِڈّگ (GEDDHAG) گُڈّگ (GUDDHAG) گَڈّگ (GADDHAG) جَنگ (JANG) جِنگ (JENG) جُنگ (JUNG) جَنَگ (JANAG) بیر (BEYR) بِیر (BIR) بِیرّ (BIRR)

ابید چہ ایشاں دگہ شش ھشت یا چہ ءُ گیشتر آبی گالانی وانگ انگت ھم گران تریں مشکلے کار ایت۔ اِدءَ چیزے گال پہ دروری نبیسگ بیت بچارات کہ ایشانی وانگ آسان اِنت ؟

گیشینتگیں۔ تیتانی۔ کُرنکیگ۔ چکنبلو۔ زبانزانتیں۔

ایشی ءُ دگہ ھمے رنگیں گال سک باز اَنت کہ اگاں سُرینوک جنگ ھم بہ بنت پدءَ ھم یک برے جوانیں ندکارے ءَ اڑتیں اَنت یک گالے "گیشینتگیں" ءِ بگر۔ اے نہ آبی گالے۔ (ابید "ش" ءَ کہ ٹُک اِنت) اگاں ایشی ءَ دو یا سے ٹُکر بکنیں پہ وانوکاں دگہ گیشتریں اڑے بیت۔ انچوش کہ، "گیش اینتگ ایں" یا کہ "گیشیں تگ ایں"۔ ھر ڈول ءَ ایشی ءِ یکجا نبیسگ جوان تر اِنت پرچا کہ اے گال یکے ءُ ایشی ءِ بزانت ھم یکے۔ پیشکا یکجا نبیسگ لوٹ اِیت۔ ایشی ءِ بھر بھر کنگ پھک ءَ دبیت۔ البت اگاں ایشی ءِ بھر کرتگیں ھر یک ٹُکرے ءَ جتائیں بزانتے بوتیں ما اے گال ءِ ٹُکر کنگ ءِ ھستل نہ بوتگ اِتیں۔ انچوش کہ "ما روگ اِنت" ءِ سے بھر کرتگ، پرچا کہ ایشی ءِ ھرسیں بھر تھنا ھم جتائیں بزانت دار اَنت ءُ ھریکے جتا وت یک گالے۔

اے رھبند ءَ ما "تیتانی" ءُ "کُرنکیگ" ءِ رنگیں گالاں ھم ٹُکر کرت نہ کنیں البت "چکنبلو" ءُ "زبانزانتیں" ءِ گال دو ٹُکر کنگ بنت، اِک (انچوش کہ)؛ "چم کنبلو" ءُ "زبان زانتیں"۔ بلے چوش کنگ ءَ ایشانی زید ءُ بزاہ پھک ءَ روت پرچا کہ انوں اے چو کہ یک گالے ءَ وانگ ءُ زانگ بنت ایشانی دو بھر کنگ ءَ ھابزاہ چہ ایشاں ٹگ بیت

اِے وَ چارءِ پنچ گال اِت اَنت   بلوچی چہ اے رنگیں بلکیں چہ ایشاں ھم گیشتر اڑ آ ئیں گالاں ستر پنچ اِنت ۔ بلے ابید چہ اِے گالاں دگہ مستریں اڑ ے کہ بلوچی گالانی تہ ءَ اِنت آ ایش اِنت کہ لھتیں گال انچیں اَنت کہ آیانی بُنگیج ءِ آپ اوشت اِنت کہ دگہ ھر بگ ءُ ھم آہیں گالانی پدءَ رَدوانگ بنت اک :

درد (DARD) ءُ درد (DRAD) گورم (GOURUM) ءُ گورم (GWARM) ءُ درپ (DARP) درپ (DRAP) گوھر

(GOUHAR) ءُ گوھر (GWAHR) بلے پیسر چہ ایشی ءَ کہ ما دگہ گپاں بجنیں یک گونڈیں دیوانے پہ بلوچی آباں ھم کنیں

بلوچی آب

انگوشس کہ من "انگر ءُ زرد ءُ نگل" ءِ پیش گال ءُ "بلوچی بنگیج" ءِ تہ ءَ اِے گپ پدر اِتگ کہ بلوچی آب وَ درستی بیست ءُ پنچ (۲۵) اَنت کہ ایشّ اَنت :

ا ب پ ت ٹ ج چ د ڈ ر ڑ ز ژ س ش ک گ ل م ن و ہ (ھ) ء ی ے ۔

اِدءَ یکرندے پدءَ گوشاں کہ بلوچی ءِ سیھیں آب ھمیش اَنت ۔ آدگہ آب کہ دوازدہ اَنت ماآیاں دُور دئیں ۔ چہ اِے دُور دائگیں گالاں ءِ ث ح ذ ص ض ط ظ ع ق ءِ ھچکیں عربی آب اَنت کہ تھنا مان عربی گالاں کارمرد بنت یا کہ چوشس بگوش کہ آگالے ءِ تہ ءَ کہ چہ اِے آباں یکے ھم مان ءِ بیت بزاں آ گال عربی یے ۔ ابید چہ ایشی ءَ اِے آبانی راستیں گالوار ھم یک عرباں دگہ راج گیشینت نہ کنت (ھمائی ءِ سرءَ پہ دَرکہ چہ کسانی ماں عرباں رُستگ ءُ مزن بوتگ یا کہ عربی زبان ءِ سرءَ پہ جوانی وانتگ ءُ دربُرتگ) ۔ ایشی ءِ منی ایش اِنت کہ کسے یک چوشیں گالے درگیت نہ کنت کہ آئی ءِ تہ ءَ چہ اِے آباں یکے گون ءِ بیت ءُ عربی گالے مہ بیت ۔ آدگہ گپے کہ پہ رَدکاری یک گالے ءِ آب رَدنبیسگ بہ بنت انگوش کہ پارسی ءِ دو گال "صد" ءُ "گذشت" اَنت کہ چہ عربانی بالاچ ءُ رندعربانی جندءَ یا کہ عرب تہ انگیں ءُ عربی زبان ءِ تہ ءَ پروشتگیں مردماں اِے گال یک بر ے انچوشس نبشتگ اَنت ءُ دانکہ مرچی ھمے رنگ ءَ نبیسگ بیگ ءَ اَنت ۔ بلے ایشانی بُندریں راستیں نبشتگ ھم "سد" ءُ "گزشت" اِنت ۔ پہ چاکہ "ذ" ءُ "ص" ھچ رنگ ءَ پارسی آب نہ اَنت ۔ ءُ یک پارسی گالے دست نہ کپ اِیت کہ آئی ءِ تہ ءَ چہ اِے دوئیناں یکے مان ءِ بیت ءُ پارسی زبان ءِ گپ جنوکانی راستیں گالوار ءَ ھم گوشت نہ کن اَنت

دگہ سے آب "خ ف غ" اَنت کہ ماں ایشاں پارسی ءُ عربی ھردوئیں شریدار اَنت ۔ پہ عربی ءَ دَروُر پیش کنگ بکار نہ بیت بلے پارسی ءَ پہ "خ" ءَ خشت ، خاک ، بخت ، خریدن ، خواستن ءِ رنگیں گال اَنت ۔ پہ "ف" ءَ مُفت ، گفتار ، رفتن ، فردا ، فراوان ءُ پہ "غ" ءَ ایاغ ، بغل ، کورباغہ ، مُرغ ، مُغ ءِ گال پہ مُستیگ ءَ بس اَنت ۔

بلے ماں بلوچی ءَ اِے ھرسےائیں آب کار مرد نہ بنت ۔ ھانچیں آب کہ تھنا عربی ءِ اَنت آیانی بارہ ءَ ھچ گپ جنگ نہ لوٹ اِیت بلے اِے رند ءِ ماں عربی ءُ پارسی ءِ شریداریں سئیں آبانی بارہ ءَ کمیں گپ جنیں ۔

پارسی ءِ "خ" ماں بلوچی ءَ ھر دھرءِ ھ ءِ بیت ، اک : خشت ، بخت ، تخت ، خاک ، پُخت ءِ بلوچی : ھشت ، بھت ، تھت ، ھاک ، پُھت اَنت ۔ البت لھتیں گال چہ گالوارءِ گرانی ءِ سبب ءَ چہ اِے رھبند ءَ درکیت ، اک : ناخن ءِ بلوچی "ناکن" اِنت "ناھن" نہ اِنت

اگاں پارسی گالانی تہ ءَ ھے "خ" "گوں" "و" ءَ یکجا اِنت ءُ گال ءِ بُنگیج ءَ آتکگ ایشی ءِ سرءَ بلوچی گالانی تہ ءَ گیشتر "خ" یک دُور دیگ بیت ءُ تھنا "و" زورگ بیت ، اک : خوش ، خوشدل ، خود ، خواہش ءَ بلوچی : وش ، وشدل ، وت ، واھشت ۔ پدءَ پارسی ءِ "غ" ءِ بدلءَ بلوچی ءَ "گ" اِنت ۔ اک : "بغل ءُ مُرغ" ءِ بلوچی "بگل ءُ مُرگ" اِنت ۔ ھے رنگءَ پارسی ءِ "ف" ءَ بلوچی ءِ "پ" ، اک : گفتار ، مفت ، رفت ۔ بلوچی رھبند ءَ : گپتار ، مُپت ءُ رپت بنت ۔

من چہ اِے گپ ءَ زانشکاریاں کہ بلوچستان ءَ باز جاگہ ءَ ھمے سئیں آب بزاں "خ ف غ" ءَ کارمرد کنگ ءَ آ اَنت بلے ایش ءُ دگہ ھرآبے کہ بلوچی ءِ تہ ءَ نیست آنت اِے وَرست ھما ھمگیں زبردستیں زبانانی سوگات اَنت کہ مارا دیگ بوتگ اَنت ۔ اِدءَ اِے بنگپ ءِ سرءَ ھچ گپ جنگی نہ اِنت بلے من اِنچک لازم گوشاں کہ آجاگھاں کہ اِے سئیں آب "خ ف غ" کارمرد بوگءَ اَنت ھم رَدیں رھبندءِ کارمرد بوگ ءَ اَنت کہ چہ ایشانی کارمرد ءِ جاورءَ زانگ بیت کہ پہ زور منے سرءَ مُشتگ بوتگ

آنت ۔

" خ " ءِ آب ءَ بزیر ، اگاں " غ " ءِ آب بلوچی آبے بوتیں گڑا بایدانت کہ الشی ءَ وت ءَ پہ جوانی وتی بندریں زبان ءِ گالاں برسینتیں ۔ بلے " آختگ ، بوختگ ، نشخان ءُ نوخ " ءِ رنگیں گالاں دلگوش بکن کہ ایشانی تہ ءَ " خ " ءِ آب زور آرگ ءُ مان دیگ بوتگ ۔ " آختگ ءُ بوختگ " ءِ پارسی رنگ گار انت ۔ " نشخان " عربی ءِ " نقصان " انت کہ برے هال ءَ رس اِتگ ءُ همے رنگ ءَ لوک ءِ " ک " پہ " خ " ءَ بدل کرتگ ۔ همے رنگ ءَ " پ " ءِ گالوار هم بازجاگہ ءَ " پھ " کنگ بوتگ ، اک ؛ پھُر ، پھُر پھوپٹ ءِ گال آنت ۔ ابید چہ اے گالاں کہ آیانی تہ ءَ " ف " چوکہ پارسی ءَ کارمرد اِنت ۔ پہ ءَ انچیں گالانی تہ ءَ " ف " ءِ جند هم " پھ " کرتگ ۔

چہ اے آباں " خ ۔ غ " پشتو زبان ءِ داد آنت ءُ " پھ " سندھی ، جامکی ءُ سرائکی زبانانی سوگات انت ۔

نوں ما پہ ءَ بلوچی آبانی بُنگپ ءَ دلگوش کنین ءُ گوشیں کہ بلوچی آب همے بیست ءُ پنچیں انت کہ گوشگ بوتگ انت ءُ رندءَ دوازدهیں آب عربی انت کہ چہ آیاں پارسی گوں سے آب ءَ شریدار اِنت ۔

البت چوشیں عربی ءُ پارسی گال بازهست اِنت کہ آیاں چہ همے دوازدهیں آباں یکے یا گیشتر مان اِنت ءُ پہ ءَ همے گال بلوچی ءَ هم کارمرد بیگئے انت ۔ پارسی ءِ بازیں گالے ءِ بلوچی وت مجندرءَ شریدار اِنت ۔ بلے عربی ءِ گالاں گوں عربی آباں ماں بلوچی ءَ کارمرد کنگ راست نہ بیت کہ گالوار اِشی پھک زد بیت ءُ اگاں ما اے رنگیں عربی ءُ پارسی گالاں ایشانی مجندریں رنگ ءَ ماں بلوچی ءَ بنبیسیں چہ ذرستان ءُ پلسرا گوشش کہ گوشگ بوتگ گالوار اِش راست نہ بیت ءُ دومی ایش اِنت کہ گڑا بلوچی زبان بلوچی پُشت نہ کپ ایت ۔ پیشکا ما همے گالاں بلوچی رھبند ءُ گالوار ءَ بنبیسیں ۔

اِدءَ ما بلوچی آبانی رِدءَ سرجم کنگ ءِ هاتر ءَ همے دوازدهیں دور داتگیں عربی ءُ پارسی آبانی همتوار ءُ منّیں بلوچی آباں پیش داریں کہ هر وهد ماں بلوچی ءَ همآ آبانی بدل ءَ کارمرد کنگ ببنت

بلوچی همتواریں آب	عربی آب
س	ث ۔ ص ۔
ز	ذ ۔ ض ۔ ظ ۔
ا	ع ۔
پ	ف ۔
ھ	ح ۔ خ
ت	ط ۔
گ	غ ۔
ک	ق ۔

درآمدیں گال

چہ بلوچی آباں رند ما درآمدیں گالانی بارہ ءَ گپ جنیں ۔ بلوچی زبان ءِ جند چہ مئے سردار ءُ راجدارانی مہربانی ءَ مجبوراً گ ءَ منبیتگ ءُ چاپاری زبانے ءِ منزل ءَ رس اِتگ ۔ بلوچانی وانگ ءُ نبیسگ ءِ زبان پارسی بوتگ ءُ پہ گیشتر وانندگی ءَ نیکراہ ءِ هاتر ءَ عربی اِشی ونتگ ءَ چد ءُ رند اردو وانگ بوتگ کہ پارسی ءَ رند دومی جاگہ ئے گپتگ ۔ انگریزی چہ آهرسئیاں رند تر پہ تارس اِتگ ۔ اردو زبان ءِ گپ ءَ من نہ جناں پرچا کہ اگاں پارسی ءُ عربی گالاں چہ آئی ءَ دربکن ئے آچو دست ءِ دل ءَ بیت ۔ البت پارسی ءُ عربی مئے کوهنیں همراہ انت ۔ پارسی زبان ءَ مئے راج ءِ سرءَ سرداری کرتگ ءُ عربی زبان ءَ نیکراہ ءِ نیمون ءَ گوں وتی گوندلیں گالاں مارا آماج کرتگ ۔ بیشکا وهدے کہ ما درآمدیں گالانی نام ءَ گریں مئے دیم ءَ همے دوئیں زبانانی گال آنت کہ هر وهد گوں مئے زندمانی ءَ پھک هوار بوتگ آنت ۔ یاکہ راست تریں گپ ایش اِنت بلوچی ءِ برزگ ءَ پہ واهگ ءُ نواهگ ءَ سوار بوتگ آنت ۔

اے گپ چہ کس ءَ چیر نہ اِنت ءُ کس ایشی ءِ نمتوک هم بوت نہ کنت کہ بلوچی ءِ رم نبیسی گوں کراچی ءِ شنگاہ ءِ بلوچی مجلسانی بُنگیج بوتگ ۔ همے رنگ ءَ لچہ کاری ءِ دیمروی ءِ دستریں سکین هم همے مجلس بوتگ انت ۔ جونا هیگا چہ مجلساں پیسر لِهتیں بلوچی لچہ کار هم بوتگ بلے آیانی پر بستگیں لچہ چہ پارسی عربی گالاں سر تیچ بوتگ ءُ آیانی زند ءُ ندارگ پھک پارسی یا اردو بوتگ ۔ چوشیں

لچہ بازبوتگ کہ بیگہ "ءُ گٹ، بنت ءُ روان" ءِ رنگیں لھتیں گالاں دگہ سرجمیں گال آں ءِ تہ ءَ عربی پارسی بوتگ انت ۔ موگیشتر لچہ کاراں یاکہ بےکاریں سوت پربستگ، یاکہ اردو یا پارسی لچہ کارانی لچہ ماں نیم گنداکیں رنگ ءَ ماں بلوچی ءَ ترینتگ انت چہ ھما رنگیں لچہاں لھتیں بند پہ دروری پیش کناں ـــــ

دل ءِ نادان بگوش ترا چے اِنت آخر اے دردءِ دوا چے اِنت

یاکہ ھمے لچہ ءِ دگہ بندے ـــــ محمل ءِ فرش ءُ بوریا چے اِنت ۔

دگہ لچہ کارے پہ ءَ ھما اردو لچہ کار ءِ دگہ لھتیں گال جوش تریں اِیت :

سک مشکل اِنت ھر یکّارے ءِ آسان بیگ ❊ مردم ءَ ھم میسّر نہ اِنت انسان بیگ

دگہ لچہے ءِ دو بند بچار ـــــ چو من ءَ دیگرکسے بےتاب نیست ❊ ساز موجود اِنت مگر مضراب نیست

وھدے کہ من کراچی ءِ شنگیاہ ءِ بلوچی مجلسانی کار ءَ تنقیح گرت، من دیست کہ بلوچی رمانی جاور ھم ھمیش اِنت کہ لچہانیگ اِنت ۔ پیشکا من مزنیں جُھدے گرت کہ بلوچی لچہ کار ءُ نبشتہ کار ءَ تی لچہ ءُ رمان چہ اے رنگیں پولنگاں بہ پھریز انت ۔ آ وھدءَ اتوں دیر اِنت بلے من انگت ھم گندان کہ منے گیشتر نبشتہ کار ءُ لچہ کار ءَ تی جاور ءَ چہ اے درامدیں گالاں گیشینگ ءِ جُھدءَ نہ انت البت یک دگہ مزنیں گنجے مارا دست کپتگ کہ منے چیزے نوکیں لچہ کار ءُ نبشتہ کار بلوچی ءَ بلوچی ءِ رنگ ءَ نبیسگ ءَ انت

بلے مارا انگت کوشست کنگ لوٹ اِیت کہ اے رنگیں درآمدیں گال ماں بلوچی ءَ کار مردم بنت ءُ ھر یکے جوشیں گالے ءِ بدل ءَ بلوچی گال زورگ بہ بیت ۔ اگاں یک گالے ءِ منّ کہ مارا بلوچی ءَ بھ دست مرکپ اِیت گڑا بایداِنت جوڑ کنگ بہ بیت ۔ تا وھدیکہ اے نوکیں گال جوڑ نہ بوتگ آں ءِ بدل ءَ چہ بلوچی ءَ نزیک تریں پارسی گالے پہ لاڑامی زورگ بہ بیت کہ پارسی ءُ بلوچی مُہندرءَ یکّیں ول ءِ بڑ انت ۔ اے دگہ گپے کہ گوں عربی باج بری ءَ عربی زبان ءَ پہ پارسی زبان ءِ جند ءَ ھم بیسٹ ربّت کہ اے بیڑءُ باج ءِ آسر ایش اِنت کہ مرچی پارسی زبان ءِ سدی ھپتاد گال عربی انت ءُ پارسی ءِ ھما وشی ءُ شیرکنی کہ شاعرءِ نہ ءَ گندگ بیت مرچیگیں پارسی ءِ تہ ءَ گواہ نہ کنت بلے اے گپ ھم راست اِنت کہ پارسی زبان ءَ پہ دءَ وتی مُہندریں رنگ آرگ ءِ مزنیں جُھدے بوگ ءَ اِنت کہ آیاں الیشی ءِ پولنگی ءُ سماپہ خوانی کپتگ ۔

ھمے رنگ ءَ عربی زبان ءَ چہ پارسی ءِ راہ ءَ بلوچی زبان ھم گوں وتی گالاں تیرشنز کنگ کہ اے گالانی چہ بلوچی ءَ درکنگ لازم اِنت ۔ بلے لھتیں انچیں عربی گال ھم ھست کہ آیاں وتی ھنداں ماں بلوچی ءِ زمین ءَ پہ آپ ءَ رسینتگ انت ۔ اے رنگیں گالانی دلگوج کنگ بازگرانیں کارے پرچاکہ ایشانی گالوار ھم بھک بلوچی تر اِنگ انت ءُ ھما ھر روچی گپ ءُ تراناں کار مرد بنت ۔

جوشیں گالاں ما بلوچی رھبند ءُ گالوارءَ نبیسین ءُ انچوش کہ ـــــــ "بلوچی آب" ءِ سرگال ءِ چیرءَ عربی آبانی بدل ءَ آیانی ھمتواریں بلوچی آب پیش دارگ بوتگ انت اے گالاں ھم ھمے رنگ ءُ رھبندءَ بہ نبیسیں بزاں ما "اقرار، عہد، عشق، عجب، حیران، ثواب، خیال، قاصد، ضد، فقیر، ظاھر، عرض" ءِ گالاں "اکرار، آھد، اِشک، آجب، ھیران، سواب، ھیال، کاسد، زِد، پکیر، زاھر، ارز" نبیسیں۔ ھمے رنگ ءَ پارسی ءِ "مُرغ، خشت، گفتار" ءِ رنگیں گالاں بےگوشگ ءَ وت بیسرءَ "مُرگ، ھِشت، گپتار" انت۔ کہ پارسی ءُ بلوچی چہ مُہندرءَ اے رنگیں گالاں شر بیدار انت۔

بلے الیشی ءِ بڑ انت ایش نہ اِنت کہ ما بلوچی ءِ جند ءِ گالاں یلہ بدئیں ءُ ھر یک عربی گالے ءَ بلوچی گالوار ءَ ترینان بکنیں کہ یک بازگندگیں، بدرنگیں، بےواد ءُ بےتامیں بلوچی یے جوڑ بیت ۔ وھدیکہ گوں ما "گال، لچہ، لچہ کار، دانندہ، ڈاہ، دیم پہ دیمی ءُ راہ ءُ رھبند" ءِ گال وت ھست انت گڑا ایشانی جاگہ ءَ عربی ءِ بلوچی رنگ ءَ ترینتگیں لبز "شیر، شائر، آلم، انکلاب، مکابل، ترکیم ءُ کائدہ" ءِ گالانی کار مرد کنگ زوراکی یے ۔ ھمے رنگ ءَ "تاریخ، صحت ءُ قوت" ءِ گالاں "تاریک، سھت ءُ کوت" نبیسگ زوراکی یے وھدے کہ گوں ما "دپتر یا راجدپتر، دُرھبائی ءُ زور" ءِ گال ھست انت ۔

البت یک گپے کہ مارا بےوس کنت آ مردمانی عربی نام انت ۔ اگاں منے دست ءَ بوتیں (ءُ دل ھم سک لوٹ اِیت) ما اے نام ھم چوکہ آ دگہ گالاں بلوچی گالوار ءُ رھبندءَ نبشتگ اِت انت، ھما نام کہ پارسی رنگ انت انگت ھم بلوچی کنگ بنت اِک : ھُدابکش، ھداداد، پکیرداد، بلے اگاں "محمد، محمود، حسن، احمد، جعفر، عبدالعزیز، عبدالرحمٰن، علی محمد ءُ محمد سعید" ءِ رنگیں ناماں بلوچی گالوار ءَ "مھمد، مھمود، ھسن، جاپر، ابدرھمان، ابدل ازیز، الی مھمد ءُ مھمد سئیت" ءَ بہ نبیسیں گمتیں بےتام ءُ بےبزاہ بنت ۔ پیشکا ایشاں اتوں وتی مُہندریں رنگ ءَ نبیسگ ءَ ایں ۔ اے گپ ءَ من شتر زاناں کہ ھر یک چیزے ءَ تو نوکیں رنگے بدئے یک برے ترا اجبہ کنت بلے کم کم کہ مردم ھمیل گیپت ھمے نوکیں چیزءِ نوکی گوھن تر اِیت ءُ مردم گوں ایشیءَ پہ شتری ھیل اِیت ۔ اے ھم نام کم کم ءَ ترینان کنگ بنت تاکہ نیکراھی مرداں یکپارگی مہ گردین انت ۔ پیشکا پہ اے نامانی ترینگ ءَ باوست نہ لوٹ اِیت ۔

یک برے من گوں زبان زانتاں پدءَ دست بندی کناں کہ چہ بلوچیءَ درآمدیں گالانی کشّگءَ ھر رنگیں جُھدءُ کوشست بکن اَنت ۔

گوں رد دراتکی بلوچستانءِ ندکاراں دسبندیءِ ایش اِنت کہ چہ بلوچیءَ "پڑھگ، بِلکگ، ساگی، ڈیوا، گھوڑو، بھاگیا، کھڑوبیگ، چڑوٹیا، ڈُگھ، پھیرگ، بولی، پار، ویڑا، سوگو، پُھٹگ" ءِ رنگیں سندھی جاتکی یا سرائکی گالانی درکنگءِ جُھدءَ بکن اَنت ۔ ءُ انگت دگہ مستریں کارے ایش بکن اَنت کہ "سندھ، ملتان ءُ ڈیرہ جات" ءِ ھما بلوچاں کہ آیانی زبان چہ آیانی دستاں شُتگ پدءَ پہ بلوچی زبانءِ وانگءُ دربرگءَ سکیں ءُ کمک بدینت ۔

اِے گُڈّی گپ من پہ وشّیءِ نہ جنگ ھمے زنگیں کارے مرچی اسرائیلءِ سرکارءَ دست جتگ کہ پہ خوانی سرجم بوگءَ اِنت ۔ ءُ امریکاءِ لوک آزات بوتگیں راج ھم ھمائیءِ رھبنداں گرگءِ جُھدءَ اَنت ۔

"ں" اوشتءِ نشان

انچوش کہ گوشگ بوتگ کہ بلوچی شیاھگءِ مستریں اَڑ دو اَنت یکّے "سُربنوکانی" اَڑ اِنت کہ پہ آئیءِ گیشینگءَ ماں اِے شیاھگءَ ابید چہ "سُربنوکانی" جندءِ کارمرد کنگءَ ھر رنگءَ بے وسّیں ۔ دومی مستریں اَڑ ھما اَنت کہ گالانی بُنگیجءَ کاینت بلے "اوشت" اَنت ۔ اگاں پہ ایشاں راھے درگیجگ مہ بیت ءُ ھمیشانی ھر رنگیں گال ماراسک رَدّ دینت ءُ ایشانی جند ھم ہچ رنگءَ راست وانگ نہ بنت، اَک : درد (DRAD) گوم (GWAM) پرنک (PRENK) اِے رنگیں گال ھروھد رَدّ وانگ بنت ۔ دگہ لھتیں گال انچیں اَنت کہ آیانی دومی آپ ھمے رنگءَ اوشت اِنت، اَک : پتروشگ PUTHROUSSHAG پدءَ چیزے گال انچیں دست کپ اِیت کہ آیانی گُڈّی آپ ھمے رھبندءَ اوشت اَنت، اَک : جندر JANDR ءُ مُندر MUNDR چوناھیکا اِے رندءِ گالانی گُڈّی ھرسئیں آپ اوشت اَنت بلے اِے اَڑءِ گُڈّی آپ "ر" پادکنت ۔

پیسریں اَڑ انگت کام ناکامءِ ڈگءِ ھم شامے "ءِ بتلءِ پدءَ سُربنوک جنگءُ کمتیں بازٹھینگ بیت بلے اِے اوشتیں آپانی اَڑءِ گیشینگءَ ہچ راھے ماں اِے شیاھگءَ مارا دست نہ کپ اِیت ۔ پیشکا من چہ نادریءِ یک نشانے پہ اِے بُنگیجی اوشتیں آپاں درگیتگ کہ اگاں دگہ ہچ نہ بیت بلے ھمے گالانی جند رَدّ مہ بنت ۔ اِے آپانی سرءَ من اوشتءِ نشانے جتگ ۔ چوناھیکا اِے انچیں نشانے کہ عربی، پارسی ءُ اُردوءِ آپاں ھروھد بکاربیت جتگ بیت ۔ بلے من عربیءِ ھمانوکیں اوشتءِ نشانءِ زرتگ کہ ماں اُردو، پارسیءَ کارمرد نہ بیت ۔ نشان ایش اِنت "ءٕ" اِے نوکیں نشانءِ زیرگءَ اِے شَرّی ھم گون اِنت کہ گوں آکوھنیں اوشتءِ نشان "ٔ" ءَ رَدّ ورگ نہ بیت ۔ ھر آپے کہ گالءِ بُنگیجءَ اوشت اِنت ماآئیءِ سرءَ ھمے نشانءَ جنیں ھمے بُرزءِ گوشتگیں آدگہ گالانی ھمے رنگیں آپانی سرءَ ھم جتگ بیت ۔ اِے نشان مارا گالءِ راستیں گالوارءَ دست دنت ۔ دگہ شرّیں کارے ایش ھم کنت کہ دوھر رنگیں گالاں گیشین اِیت ۔ ادءَ من لھتیں ھر رنگیں گالاں نبشتاں کہ بے نشانءَ وانوکءَ رَدّ دینت بلے نشان کہ جتگ بنت وتءِ گیشین اَنت ۔

درد ءُ درد، گورم ءُ گورم، گواز ءُ گواز، گوھر ءُ گوھر ۔ چہ ایشاں ھر یک جُتکےءِ گال ھم رنگ اَنت ءُ وانوک ایشانی یکّیں گالوارءَ وان اِیت پرچاکہ ایشانی آپانی تہءَ ہچ رنگیں دگری یے گندگ نہ بیت ۔ بلے جُھلءَ من ایشانی ھمے اوشتیں آپاں نشان جتاں ءُ گیشیناں ؛

درد (DARD) بزاں تورشت ۔ دْرد (DRAD) بزاں ھورءِ ترندیں ایر ذیگ ۔
گورم (GOURUM) گوکءِ رَنگ ۔ گْورم (GWARM) دریاءِ چول یا گورءِ گورم ۔ گواز (GAWAZ) چِشءِ دارءِ پوست ۔
گْواز (GWAZ) دو گْور یا چار دستءِ ڈراجی، اگاں دستاں پشاں نے چہ اِے دستءِ توکی لنکءِ سرءَ بگر دانکہ دومی دستءِ توکی لنکءِ سرءَ ۔
گوھر (GOUHAR) نامے ۔ گْوھر (GWAHR) سکّیں سارتی کہ مردم گرمیں پوشاک بہ لوٹ اِیت ۔ گرمءِ چپ ۔

اے نشان دومیءُ گُڈّی آپءَ ھم ھمے رنگءِ جتگ بیت، اَک : مُندرْ MUNDR جندرْ JANDR ءُ پتروشگ PUTHROOSSHAG پترینک PUTHRINKK اِے رنگیں گالءَ کم اِنت ۔ بلے ھما گال کہ آیانی بُنگیجی آپ اوشت اِنت سک باز اَنت ۔ نی ھمے اوشتیں آپانی سرءَ اِے نشانءَ چوش جنیں ؛

ڈرَپ ، بُرج ، گوھن ، ڈرند ، ڈرات ، گورم ، پرشت ، شرمب .

گوں اے گپ ءَ کہ یک مزنیں اڑے گیشینگ بوتگ ، سرینوکانی اڑ انگت ھم پُشت کپ اِیت کہ پہ آئی ءَ دگہ توکیں راھے نیست . بلے اِدءَ دگہ کمتیں گپ ھاگالانی بارہ ءَ جتاں کہ آیانی تہ ءَ چہ اوشتیں آباں ابید دگہ انچیں آب اَنت کہ پدءَ سرینوکانی میانا اَنت .

اگاں یک گالے بزنگیں آب اوشت اِنت ، آئی ءَ دومی آب جوانا ب ءَ سیمی آب " ۱ " اِنت گڑا اِے گال پہ آسانی وانگ بیت ، ا.ک :

عُراں ، بُرات ، ڈراشں ، ڈراج ، بلے اگاں ھمے " ۱ " ءِ جاگہ ءَ " و . ی . ے " ببیت گڑا ایشانی وانگ ءَ دلگوشں کنگ لوٹ اِیت پرچا کہ " ی . ے " ماں نبیسگ ءَ گالانی تہ ءَ ھردوئیں یک رنگ ءَ اَنت کہ دلگوش کنگ لوٹ انت ، ا.ک : شربگ ءُ شرین . البت گالانی گڈ سرءَ ھریکے وتی جندءِ رنگءَ اِنت . ھمے رنگ ءَ " و " ءِ آب اِنت کہ برے آئی ءِ پیسری آب ءَ پیش پہ بیت ، ا.ک : ڈروشت ءُ برے بے سرینوک اِنت ، ا.ک : پروش . بلے اِے ھم گنجے کہ بے سرینوکیں " و " ءِ گال گیشتر اَنت ءُ آ دگہ کم اَنت .

اگاں بزنگیں آب اوشت اِنت ءُ پدءَ دومی ءُ سیمی آب ھردوئیں جوانا ب اَنت گڑا ایک برے پدءَ ماں سرینوکانی منت گرگی اِنت ، ا.ک :

شرپ : اگاں ما ایشی ءِ دومی آب ءَ سرینوک پر مکنیں ، پہ رسگ ءَ ایشی ءِ وانگ ءِ راستیں گالوار زانگ نہ بیت پرچا کہ ھرسیئیں سرینوکاں زُرت کنت ، ا.ک : شُرَپ ، شرِپ ، شرُپ .

ڈرپ : ھم ھمے رنگ ءَ ڈرَپ ، ڈرِپ ، ڈرُپ ھرسیئیں رنگاں بوت کنت . چو ناھیگا سرینوکانی اڑ بلوچی ءِ ھر گالے ءِ ھمراہ اِنت بلے اِے ھم گنجے کہ اوشتیں آبانی اڑ گیشینگ بوت . اِدءَ لھتیں گال پہ رھدر بری نبیسگ بیت .

ڈرد ، بُرج ، بُرنج ، ڈرانج ، گوارج ، ڈرانگ ، ڈرھند ، گرینت ، ڈریچ ، برمش ، گرند ، جندءِ ، پٹروتک ، پٹرک . بزاں ھاگالاں کہ کتاب ماں اِنت وانگ ءِ ایشی آسان تر اَنت .

۶

بلوچی ءِ بزنگیں گال پہ زبان ءِ ھاترءَ کہ ءَ نبشتگ ، زانگ نہ بیت . البت اِے زانگیں ءُ منگی گپے کہ بلوچی گوھنیں لچہ کاراں وتی لچہاں بلوچی ءَ پر بستگ ءُ نبشتگ اَنت بلے آیانی بلوچی ءِ نبیسگ ءِ رھبند پھک پارسی بوتگ ءُ ھرکس ءَ وتی جندءِ زانگ ءِ پدءَ ھر پچ رھبندے کہ دوست بوتگ نبشتگ . اِے رنگ ءَ یک دل جمیں رھبندے کس ءِ جوڑ نہ کرتگ . پیشکاتا دیچ ءِ مروچی پہ بلوچی ءِ نبیسگ ءَ تن اِنگیں رھبندے جوڑ کنگ نہ بوتگ ، ھرندکارے ءَ ھربنگے کہ دل ءَ لوٹ اِتگ نبشتگ . الوّں بلوچی ءِ شیاھگ ءِ پہ نبیسگ ءُ وانگ ءَ آسان ترکنگ ءِ ھاترءَ لھتیں انچیں گال شوھازکنگ لوٹگ کہ چدءُ ساری ماں بلوچی ءِ نبیسگ ءَ کارمرد نہ بوتگ اَنت . اِے " ءَ " ھم چہ ھمے لوک جوڑ کرتگیں گالاں یکے .

بُندرءَ چوشیں سئے گال ۱۹۵۳ ءَ " بلوچی زبان ءِ سرچمگ (کراچی) " ءِ بلدکارانی دیوان ءِ دیم ءَ ایرکنگ بوتگ اِت اَنت کہ چہ مزنیں گپ ءُ ترانے ءَ رند منگ بوت اَنت . ابید چہ سرچمگ " ءَ ۱۹۵۵ ءِ مگسی ھاؤس کراچی ءَ دگہ یک دیوانے نشت کہ اِے دیوان ءِ کوتشہ ءُ کلات ءِ مستریں ندکار ءُ لچہ کار ھم گون اِت اَنت ، اِے گال پدءَ منگ بوت اَنت ءُ گوں ایشاں دگہ گالے " یں " ھم منگ بوت .

چہ ایشانی " سرچمگ ءَ منگ بیگ ءَ پیسر ھرکس ءَ وتی دل ءِ پدءَ وتی رنگ ءَ نبشتگ ، مگسی ھاؤس ءِ دیوان ءَ ھریکے ءَ وتی نبشتگ کرتگیں رھبند دیوان ءِ دیم ءَ ایرکرت ءُ آئی ءِ راست بیگ ءُ منتینگ ءِ کوشست کنگ بوت . اِے جھل ءَ لھتیں نبیسگ ءِ رھبند اَنت کہ دیوان ءِ دیم ءَ آرگ بوتگ اِت اَنت . کہ چہ ایشاں ڈرست ذوردیگ ءُ " ءَ " ءِ گال منگ بوت

کتاب بیار : زبرءَ اگاں مرجیں ءُ ردوانگ بیت ءُ زبرءَ کس نہ جنت . گال رد بیت .

کتاب بیار : ایشی ءُ آئی ءِ تہ ءَ دگری ایشں اِنت کہ زبر ءِ بدل ءَ گونڈیں الپ اِنت .

کتابا بیار : اِدءَ الپ گوں " ب " ءَ ھور اِنت باید اِنت کہ کتاب ءِ گال ءِ جند چہ وتی جاورءَ مترایت .

کتاب ءَ بیار : کتاب ءِ گال وتی جاگہ ءَ برابر اِنت ءُ " ءَ " ءِ جند دگہ گالے کہ وت جتائیں بزانتے دار اِیت . چو کہ ءَ (زبر) یا گونڈیں الپ ءَ نبیسگ ءَ پُشت ھم نہ کپ اِیت . ءُ وانگ ءَ ھم آسان تر بیت . پیشکا مانبیتیں ، کتاب ءَ بیار . لوگ ءَ برو . راہ ءَ بچار . سرءَ برند . ایشی ءِ تہ ءَ مزنیں دلگوش ایش لوٹ اِیت کہ مجبر " ءَ " گوں پیسری گال ءَ یکجا کنگ نہ بیت بلکیں ھروھد جتا نبیسگ ببیت . اِے " ءَ " بازجاگہ ءَ دگہ رنگ ءَ کیت بلے رد ورگ نہ لوٹ اِیت کہ ھرجاگہ ءَ جتا نبیسگ بیت .

بازمردم لهتیں گالاں رَد نبیسی اَنت بلے نزان اَنت ۔ اِدءَ لهتیں انچیں گالانی بارءَ گپ جنگ بیت ۔

دیمءَ برو : اِے گالاں بازمردم پہ نزانتکاری " دیمابرو " نبیسی اِیت ۔ " دیما " ءِ گال رَد اِنت ۔ اِے گال ءِ تہ ءَ " دیم " ءُ " ءَ " دوگال اَنت باید اِنت کہ چوش نبیسگ ببیت : " دیمءَ برو " ۔

ھمے گال دگہ جاگھاں چوشں کارمردکنگ بیت :

" دیمءِ چیز " بزاں ھما چیز کہ دیمءَ ایر اِنت ۔ " دیمءُ پد " ۔ ھمے دیمءِ رنگیں دگہ گال ھم انچوش نبیسگ بنت ، اِ ۔ ک :

اِدءَ بیا ، رندءَ برو ، پدءَ بچار ، سرءَ بُزکن ۔

بزاں ھرنامگال یا نام بزانتیں گالے ءِ رندءَ کہ " ءَ " ءِ توار چہ دپ ءَ درکیت آئی ءَ " ءَ " نبشتگ بکن کہ ھچ رنگءَ ردنہ بیت ۔

وانگءَ اِنت : بازمردم اِے گالءَ " وانگا اِنت " نبیسی اِیت بلے اِے ھم چوکہ بُرزءِ گالاں وتی رندءَ " ءَ " ءِ توارءَ دنت ۔ ہمیشکا مانبیتیں آوانگءَ اِنت ، لوگ پُرشگءَ اِنت ، بچک روگءَ اِنت ، توکشگءَ ئے ۔

منءَ : بازمردم اِے گالءَ " مناں " نبیسی اِیت بلے چوشں نبیسگ رَد اِنت ۔ ایشی ءِ نبیسگءِ راستیں رھبند " منءَ " اِنت ۔ ھمے رنگءَ " آئیءَ " مانبیتیں : لٹءَ منءَ بدئے ، آئیءَ پس بُرت ۔

لھتانی تہ ءِ ھما جاگہ ءَ کہ ردءُ پیشرءِ ھاترءَ " مناں " نبیسگ بیت رَوا اِنت ۔ ابید چہ ایشی ءَ ھرجاگھ " منءَ " نبیسگ لوٹ اِیت

ترا ، شمارا ، مارا : اے ستیں گال چہ بُرزءِ رھبندءَ دَر اَنت ۔ اِے ھرسئیں ھمے رنگءَ کہ نبشتگ اَنت راست اَنت ۔ اِے گالاں " ترءَ ، شمارءَ ، مارءَ " نبیسگ رَد اِنت ۔ پرچاکہ اِے چہ وتی بُنداں جاودءَ پھک لگشتگ اَنت ءُ نوکیں رنگے زُرتگ اِش ۔ انچوشں کہ " من " ءِ گال ءِ رندءَ " ءَ " کیت ءُ " منءَ " جوڑ بیت ۔ اگاں ما " تو ، شما ، ما " ءِ رندءَ " ءَ " گیشں کنیں گڑا اِے گال " توءَ ۔ شماءَ ۔ ماءَ " بنت ۔ بلے ایشاں پھک یک نوکیں رھبندے چہ بُندرءَ پہ وت ءَ جوڑ کرتگ ۔ ہمیشکا اِے گال ھروھد ھمے رنگءَ " ترا ۔ شمارا ۔ مارا " نبیسگ بنت کہ ایشانی اڈ زبانءَ وت گیشینتگ ۔ مانبیتیں : " تراکس نلوٹ اِیت ، شمارا ھچ باز اِنت ، مارا ڈگارے ھست ؟

دگہ لهتیں گپ پہ " ءَ " ءَ ھم بچار ۔ دیمءَ کنز ، دستءَ شھار ، اِدءَ مہ نند ، آورگءَ اِنت ، گوک چرگ ءَ اِنت ، آئیءَ آپ وارتگ ، منءَ گہ گُوانک ءَ اِنت ۔

اِے " ءَ " ھما نامگال یا نام بزانتیں گالانی رندءَ کیت کہ آ ہچے اَنت اگاں اِے گال پہ بازءَ بنت گڑا ھمے " ءَ " دُور دیگ بیت پرچاکہ ھما نامگال ءِ " باز " ءِ بیگ سرجمیں بزانت ءَ وت گیشینں اِیت ۔ دَروَر : کتاباں بیار ، پساں دوشں ، داراں پُروش ۔

اے گال ھم چوکہ " ءَ " ءَ لوک آورتگیں گالے ءُ ایشی ءِ آرگ ءِ سکین ھم ھما اِنت کہ " ءَ " ءِ بوتگ ۔ اِے ھم بازرنگءَ نبیسگ بیگءَ اِنت کہ اِدءَ لهتے راست پیشں کنگ بیت ۔

شپ نیم : اِے پارسی رنگ ءَ اِنت ءُ یک زیرے ءِ میار اِنت کہ اِے زیر ھم نبیسگءَ پشت کپ اِیت ۔ ہمیشکا ردوانگ بیت ۔

شپ ئے نیم : ایشی ءِ گالوار شَر اِنت بلے " ئے " ءِ جندوت جتائیں گالے کہ " تو " ءِ بزانت ءَ دنت کہ دیمترءَ گپ جنگ بیت ۔

شپئے نیم : اِے ھما شپ ئے نیم " اِنت کہ یکجا نبیسگ بوتگ ۔

شپے نیم : اِدءَ " شپے " رَد بیت ۔ ایشی ءِ گالوار ھم رَد اِنت ۔ بلے مستریں گپ ایشں اِنت کہ " شپے " ءِ بزانت " یک شپ " اِنت ۔ اِے یتی ءِ " ے " ، اِنت کہ گوں " شپ " ءَ یکجا اِنت ۔ اِے " ے " ھرگالے ءَ ھوربیت آئیءَ یکے کنت ۔ اِ ۔ ک ءِ یک کلاھے ، یک نپشکے ، یک لوگے ۔

شپ اَءِ نیم : ایشی ءِ گالوار پھک رَد اِنت کہ " اَءِ " اِنت ۔

شپءِ نیم : انچوش کہ ایشی ءِ گالوار راست اِنت ھمے رنگءَ ایشی ءِ نبیسگ ءُ وانگ آسان اِنت ءُ دگہ گالاں گوں اڈوکی ھم اِنت ۔ چوکہ " ءَ " ءَ جتائیں آیے مانبیتیں :

ٹپّنگ ءِ زَد ۔ آس ءِ باپ ۔ اُشترءِ مھار ۔ روچ ءِ ٹِلک ۔ تیرءِ دستگ ۔ تھت ءِ پادگ ۔

باز جاگہ ءَ " ءِ " انچیں رنگے ءَ کیت کہ آئی ءِ زندءَ " گ " گیش کنگ بیت ۔ پوشیں جاگھاں " ءِ " ، گوں " گ " ءَ یکجا نبیسگ بیت بلے " ءِ " ءِ زیر (ـِ) ءِ بدل ءَ " ے " زیرگ بیت کہ یکجا جوش بیت " ئیگ " ۔ مانبیتیں :

اِے وا نگی شاھی ئیگ اِنت ، اِے دستگ آپرئیگ اِنت ، آمھار اِے اُشترئیگ اِنت ۔

باز ندکار اِے رھبندءِ نبیسگ ءَ پہ " ئیگ " ءَ ھمے " ء " " ءَ دور دنت ءُ تھنا " یگ " ءَ نبیس اِیت کہ گوں پیسری نامگال ءَ یکجا بیت ؛ ا-ک :

اِے مھار آ اُشتریگ اِنت ۔ سے اِشک ءَ گُلیگیں گاراں ۔ پلانی زبانیگ ءَ ٹُرد اِیت ۔

بلے اِے رنگ ءَ یکجا نبیسگ وانوک ءَ رد دنت پرچا کہ ھمے رنگیں دگہ گال ھست اَنت کہ دگہ بزانت دار اَنت ، " اِے سریگ اِنت ، اِے کھنیگ اِنت " ءِ کہ ایشانی تہ ءَ " سریگ ءُ کھنیگ " وت سرجمیں نامگال اَنت پمیشکا چوشیں گالاں ما " سرئیگ ، کھنئیگ ، پادئیگ ، زبان ئیگ یا گل ئیگ " نبیسیں کہ رد وارت مہ کنیں ۔ بزاں چوکہ " ءِ " ءِ جندءَ " ئیگ " ھم جتا نبیسگ لوٹ اِیت ۔

اگاں چہ " ءِ " ءَ پیسر ءِ چیز باز اَنت گڑا ھمے " ءِ " ءِ جاگہ ءَ " ی " ءِ گال کیت ءُ گوں ھما نامگال ءَ یکجا بیت ۔ ا-ک : " ڈرچک " ءِ باز " ڈرچکاں " ءُ " مردم " ءِ باز " مردماں " اِنت ۔ ما گوشیں : ڈرچکانی تاک ، مردمانی لوگ تیرانی دستگ ۔ باز ندکار پہ بزانتکاری " ڈرچکان ءِ تاک " نبیسَ اَنت بلے چوش پھک رد اِنت ۔

ع

گوستگیں ٹُنگپ کہ " ءِ " اِنت ھمے " ءِ " ءِ گال بلوچی ءِ تہ ءَ لھتیں جاگھاں چو کہ پارسی ءِ گیشی ءِ زیر (ـِ) ءَ کارمرد بیت ۔ چوناھیگا بلوچی ءِ تہ ءَ پارسی رھبند ءِ رگ بزانت ءَ چیکان کنت ۔ بلے لھتیں گپانی تہ ءَ اِے رنگ ءَ نہ بیت ۔ ا-ک : " پلانی سر ءِ وت نہ اِنت ءَ اِے رنگیں گپانی تہ ءَ مارا بزانت رد نہ دنت ۔ ءُ اگاں ما ھمے " ءِ " ءِ گال ءَ ھمے رھبندءَ بزیریں گڑا ما گوشیں :

" من پہ ھاترءِ تو اِے کارءَ کناں ، سگ ءِ اشتاپ اِنت گلڑھئے ءُ کور اَنت ، پاکہ کٹ ءِ وت نِنگ ءِ وت "

گوں اِے گپ ءَ کہ " سر ءِ وت " ، " ھاترءِ تو " ءُ " کٹ ءِ وت " ءِ رنگیں گپانی تہ ءَ مارا ھمے " ءِ " ھچ رنگ ءَ رد دات نہ کنت ۔ بلے اِے گالانی رھبند پارسی ءِ رھبندانت ءُ پدءَ " ءِ " ءِ جند ءِ گال ءَ ماپہ جوانی دگہ رنگے کارمرد کنگئے اِیں اِے گپ ءَ ھم مانئیں کہ اِے چیزے گپانی تہ ءَ اِے پارسی رھبند انچوش کارمرد بیگ ءَ اَنت کہ ما ایشاں ردگوشت نہ کنیں بلے مالوئیں کہ اِے انچیں رھبندے ءَ نبیسگ بہ بنت کہ مئے ندکاراں بے راھاں مہ ترین اَنت اگاں ھمے گپ کہ پارسی رھبند ءَ راست آنت ما ایشانی تہ ءَ " ءِ " ءِ گال ءَ پارسی ءِ زیر ءِ بدل ءَ بزیریں مارا ترس اِنت کہ مئے ندکار پھک ھمے پارسی رھبند ءَ وت ءَ دور دینت ۔ انوں ھم مئے باز لہتے کارپارسی ءِ رھبند ءَ " دل ءِ گم " ، " سرءِ درد " ءُ " اِشک ءِ منزل " ءِ رنگیں گپاں " گم ءِ دل " ، " درد ءِ سر " ءُ " منزل ءِ اِشک " نبیسگ ءَ اَنت ۔ گڑا پھک ءَ ھر گپے ءَ ھمے رھبند ءَ گران کن اَنت کہ ماں بلوچی ءَ پھک رد بنت ۔

البت ما اِے گپ ءَ ھم وشس نئیں کہ بلوچی ندکاری چہ وتی بزاھداریں گال ءُ گپاں بے بھرکنگ بہ بیت ۔ پرچا کہ گوں اِے گپ ءَ کہ اِے چیزے گپ پارسی رھبند ءَ اَنت بلے اِے رھبند ھر جاگھے ءُ ھر گپ ءَ کارمرد نہ بیت تھنا ھمے لھتیں گپانی تہ ءَ یک جتائیں ءُ برجمیں رنگے ءَ اَنت ءُ بس پمیشکا ما ایشاں یلہ دات ھم نہ کنیں ۔ ءُ ما اِے رھبند ءِ ھمے نام گپتگیں گپاں ھمے رنگ ءَ نئیں البت ما " ءِ " ءِ بدل ءَ " ء " ءَ کارمرد کنیں ۔ بزاں چہ " ءِ " ءَ ھمے ـِ (زیر) ءِ شر بوک ءَ دیر کنیں ۔

اِے ھم راستیں گپے کہ ایشی ءِ توار ھم چہ " ءِ " ءَ گونڈتر ءُ سبک تر اِنت ۔ چوناھیگا پارسی ءِ ھما زیر (ـِ) وت بتی اِنت بلے آئی ءِ تہ ءَ پشت کپگ ءِ بِکتہ مان اِنت ۔ پمیشکا ما " ء " زرنگ کہ گوں " ءِ " ءِ بزانتاں ھم نہ اڑین اِیت ءُ چوکہ پارسی ءِ زیر (ـِ) ءَ پشت ھم نہ کپ اِیت .

نی ما گپانی تہ ءَ ایشی ءَ چوش کارمرد کنیں :

— کُٹ ءِ منی دست بستن ءِ ھور ءِ کلات آباد بیات ۔ من پہ ھاترءِ تو اِے کار ءَ کناں ۔ سگ ءِ اشتاپ اِنت گلڑئے کور اَنت ۔ کٹ ءِ وت نِنگ ءِ وت ۔ دُزّ پاد ءِ وت آتک ۔ من پلانی چم ءِ وت دیست ۔ پلانی تار ءِ روچ ءِ مرچی من نہ دیستگ ۔

ءُو

اے گال ھم گوستگیں دوئیں (ءَ ـ ءِ) نوکیں گالانی ھمردیں گالے کہ بلوچیءَ پکار بوتگ۔ اِے گال ءِ مَٹ ماں دگہ زبانان پارسی ءُ عربیءِ "و" ءُ اردوءِ "اور" اِنت۔ اِے گال ءِ درگیجگ ءِ سکین مھے "و" ءِ جند بوتگ۔
پیچ الیش کہ اِے گال بلوچی زبانءَ "وا" یا "واو" ءِ گالوارءَ نہ دنت ماں بلوچیءَ مااِے گال ءَ ھروھد "ءُ" گوشیں۔ ابید چہ الیشیءَ کہ اِے گال گپانی تہءَ دو دگہ گالان وت ماں وت ھمگرنچ کنت۔ اِے گپانی بنگیجان ھم کیت ءُ ھمے گپ ءِ بنگیجءَ "وا" "و" یا کہ "واو" گوشگ نہ بیت بلکیں "ءُ" گوشگ بیت۔ دومی گپ پدءَ الیش اِنت کہ "و" ءِ جندگوں وتی ھمے گالوارءَ بلوچیءِ جتائیں گالے کہ وتی جتائیں بزانتءَ دنت کہ دیم ءَ آئیءِ بارہءَ گپ جنگ بیت۔

وھدیکہ "وَ" وت یک جتائیں بلوچی گالے گڑا آئیءَ ھمرنگءَ چو کہ عربی ءُ پارسیءِ "و" ءَ کار مرد نہ کنیں۔ اَچے مارا باید اِنت کہ الیشیءِ گالوارءِ پدءَ مااِے گالءَ "او" بہ نبیسیں۔ بلے یکبرے پدءَ ما دلگوش کنیں کہ "او" ءِ گال ھم بلوچیءِ بازیں گالے کہ پہ کسے ءِ گوانک جنگءَ کار مرد بیت۔ ءُ ما نہ لوٹیں کہ چوشیں دو بنگیں گالے بزیریں کہ ماں گپان سک بازءَ کارمرد بیگءَ اِنت۔
چہ "و" "ءُ" او "ءَ" وت ءَ گیشینگءَ رندنی ماگوں نوکیں گال "وَ" ءَ دلگوش بئیں۔ چہ ءِ دستان ءُ پیسر ماگندیں کہ الیشیءِ گالوار انچوشیں راست اِنت کہ ماں گپءَ ھرجاگہ کہ ایرکنگ بہ بیت وتی راست ءُ بے کچھیں توارءَ در کنت۔ پدءَ ماگندیں کہ الیشیءِ وتی جتائیں رنگ ءُ ڈولے ءُ ھروھد تھنا چہ گالان جتا نبیسگ بیت بلے توارءِ انچوشیں شرگیش اِیت کہ ھرجاگہ ءَ زانگ ءُ چارگ بیت۔ چہ ءِ دستان شرترپدءَ گپانی بنگیجءَ ھم گوں وتی راستیں گالوار ءُ سرجمیں بزانتءَ گوشگ ءُ نبیسگ ءُ وانگ بیت کنت۔
ابید چہ الیشیءَ ھما نوکیں دوئیں گال "ءَ ـ ءِ" ءِ سمی ھمراہ اِنت کہ بے الیشیءَ آیانی "بستگ" سرجم نہ بیت (بزان ءَ ـ ءِ ـ ءُ)

نی ماگوشیں:

من ءُ تو، دست ءُ پاد۔ روچ ءُ شپ، برز ءُ جھل، ھور ءُ ھترگ ڈل ءُ ڈوک، یسٹ ءُ سما، کوہ ءُ کُنڈگ۔

وَ

اے گال بلوچیءِ وتی جندءِ مُبندریں گالے کہ ماں بلوچیءَ جوان کارمرد بیت۔ بازندکار الیشیءَ چو کہ عربی ءُ پارسیءِ "و" ءَ کارمرد کن اَنت کہ چوش کنگ رد اِنت۔ انچوش کہ گوستگیں دزءَ گوشگ بوتگ کہ عربی پارسیءِ "و" ءِ مَٹ بلوچیءَ "ءُ" اِنت پمیشکا مارا اِے "و" ءِ گال وتی مُبندریں راستیں رنگءَ نبیسگ ءُ ھمیشیءِ جندءِ بزانتءَ زیرگ لوٹ اِیت۔ اِے "و" چوکہ اردوءِ "تو" ءَ اِنت ءُ پارسیءِ "کہ" ءَ اِنت۔ اک: من وَ نیایان، بلے منی براتءِ شمے ھمراہ اِنت۔ الیشیءِ پارسی چوش اِنت: من کہ نمی آیم، ولے برادرم ھمراہِ شما است۔ اردوءَ گوشیں: میں تو نہیں آتا، پر میرا بھائی آپکے ساتھ ہے۔
نی لھتیں گپ نبیسیں کہ ھمے "و" ءَ ماں آیان کارمرز کنیں:
ماھروچ پہ تئی شوھازءَ وَ تنگ نہ کنیں۔ تو وَ پھک پہ جنگءَ لانتگگ۔ مَن وَ نیایان، بلے منی چُک شمے ھمراہ اِنت تو وَ شتریں کارکرتگ اَنت۔
بازندکار ھمے "و" ءَ "وت" ءِ بزانتءَ زور اِیت کہ پھک رد بیت۔ "وت" ءِ گال جتائیں بزانتے دار اِیت۔

یکّی ءِ "ے"

اِے "ے" یک بازگیشیں اِنگ ءُ بے کچھیں گالے بلے انگت ھم مئے بازندکارءُ لچہ کار الیشیءَ ردکارمرد کنگءَ اَنت۔
اے یکیءِ "ے" اِنت کہ نامگال یا نام رنگءُ نام بزانتیں گالانی گُڈسرءَ گیش کنگ بیت کہ چوش کنگءَ رندھا چیزے یکے شمار بیت۔ انچوش کہ:
دست + ے = دستے، اُشتر + ے = اُشترے، مردم + ے = مردمے۔ بزاں یک دستے، یک اُشترے ءُ یک مردمے۔

اے ھم زانگ لوٹ ایت کہ اِے گوں ھمے گالاں یکجا نبیسگ بیت . اگاں انچیں گالے کہ آئی ءِ گُڈّسرءَ " ا - ی - ے " اَنت گڑا ھمے " ے " جتا نبیسگ بیت . مُدّایشی ءِ چیرءَ پہ نشان ءِ ھاترءَ دو ٹِک جنگ بیت . انچوش کہ ،
ورنا : ورنا یے ، سُرنا : سُرنا یے ، بالی : بالی یے ، نمدی : نمدی یے ، بچ : بچ یے .
باز ندکار پہ نزانشکاری ھمے یکّی ءِ " ے " ءَ " ایت " (اے - ت) نبیسنت کہ ھچ رنگ ءَ راست نہ بیت مُچّہ رد اِنت .
البت پارس ءِ نندوک کہ پارسی گپ جن اَنت وھدیکہ شمارکن اَنت گڑا " یکت ، دوت ، سیت ، چارت " گوش اَنت کہ آیانی مراد " یک تا ، دو تا ، سے تا ، چار تا " اِنت .
گوں نبیستوکاں دسبندی کنگ بیت کہ اِے رنگیں بے رھبنداں مہ کپ اَنت کہ ندکاری اِشس پہ تاھاپاں کپ ایت .
" ایت " (اِ - ے - ت) ءِ گال پھک ردّ اِنت بلے گوں الپ ءِ زیرءَ " ایت " (ا ی - ت) وانگ بہ بیت گڑا دگہ بزانتے دار ایت کہ آیکی کارگالانی گُڈّسرءَ کیت ، ا . ک : سُر ایت ، پُرش ایت ، دِر ایت ، کپ ایت .
ھمے رنگ ءَ دگہ لمّتیں ندکار ھمے یکّی ءِ " ے " ءَ بدل ءَ پہ نزانشکاری " ءِ " ءَ کار مرد کن اَنت کہ پھک ردّ اِنت ، باید اِنت کہ یک چیسکءَ پہ یک دانگے مَنّتیگ ءَ ھمے یکّی ءِ " ے " آئی ءِ گُڈّسرءَ گیش کنگ بہ بیت انچوش پسرءَ گوشگ بوتگ اے یکّی ءِ " ے " ءَ پہ " ءِ " ءِ جاگہءَ ھم باز ندکار پہ نزانشکاری کارمرد کنت کہ ھم ردّ اِنت ءُ ھچ رنگ ءَ چوشیں کنگ نہ لوٹ ایت .

ئے - اِشس

اے گال " ئے " چوکہ " اِے " ءَ وانگ لوٹ ایت . ایشی ءِ گالوار سُبک اِنت . بلکیں چہ " اے " ءَ ھم کمتیں " جھل تر " اِنت بلے چوش پھک جھل نہ اِنت کہ سرجمی ءَ پہ " ای " ءَ برس ایت . اِے گال " ئے " انچیں رنگے ءَ کارمرد بیت کہ گپ ءِ ازدولدارءَ زبان سک تراھدار بیت . بلے ایشی ءِ نبیسگ ءِ رھبندءِ بارہ ءَ کمتیں گپ جنگ لوٹ ایت کہ اِے گال ءَ ھم ندکار باز رنگ ءَ نبیسگ ءَ اَنت کہ میاریگ ھم کنگ نہ بنت پرچاکہ ایشی ءِ گالوار ھمے رنگ ءَ اِنت ءُ دومی کہ دیگا ھچ رھبندے جوڑ کنگ نہ بوتگ . یک برے اِے جھل ءِ گپ ءَ بچارات ءُ رندءَ ایشی ءِ بارہ ءَ گپ جنگ بیت
پس ئے دُشت : بزاں آئی ءِ پس دُشت . ادءَ زانگ بوت کہ " ئے " " آئی ءَ " ءِ بزانت ءَ زورگ بوتگ (دگہ جاگھاں اِے " آئی ءِ " بزانت ءَ ھم دنت)
ایشی ءِ سُبک ترین گالوار ءِ پدءَ اِے گال باید اِنت کہ " اے " نبیسگ بوتیں بلے انچوش کہ مانائیں کہ " اے " ءِ گال ماں بلوچی ءَ پسرءَ کارمرد بیگ ءَ اِنت کہ " ایش " ءِ بزانت ءَ اِنت . اگاں ما ایشی ءَ " اِ " ءَ بہ نبیستیں ، تچّے ایشس کہ مارا ردّ دنت پرچاکہ گوں دومی گال ءَ کہ ایشی ءِ رندءَ کیت ھوریگءَ ھمل نہ بیت ءُ دومی مستریں سبب ایش اِنت کہ گالوارے ھم ردّ بیت .
دگہ انچیں گالے کہ جتا وانگ ءُ نبیسگ بیت " آ ءِ " اِنت . بلے اِے گال ما پسرءَ انچیں جاگھے کارمرد کرتگ کہ اودءَ مارا ستکتر پکار اِنت . ھر دوئیں جاگھاں گیشیں گالاں ءِ نزیریں کہ اڑگ بیت ءُ پدءَ ایشی ءِ گالوار ھم ردّ بیت .
یک ءُ دو ندکارءَ ایشی ءِ نبیسگ ءَ " ءِ " لوٹگ اِنت بلے تچّے ایشس کہ مارا گوں " ءِ " ءَ سک اڑ ایت بلے دومی ءُ مستریں گپ ایشس اِنت کہ ایشی ءِ گالوار پھک چہ " ای " ءَ اِنت
چہ اِے راستیں گپ ءَ مانزانشکار نیئیں کہ بلوچستان ءَ ایشی ءَ " ای " ءِ گالوارءَ ھم گوش اَنت . ما اگاں ایشی ءَ ھمے " ای " ءِ گالوارءَ بزیریں چوش نبیسگ بیت : " پس اِی دُشت " کہ ایشی ءَ " پس دُشت " نبیسگ ءَ اَنت . بلے اے " ی " ءِ گیش کنگ مارا دگہ کمّلے ءَ پرتریں ایت . پرچاکہ مارا " ی " ءَ پہ شیادی ءِ " ی " ءَ کارمرد کنئیں . ا ک ، پسی : بزاں ھما چیز کہ گوں " پس " ءَ شیادی کنت ، ا . ک ، پسی پوست ، پسی ھیڈ ، پسی شیر . ھمے رھبندءَ ماگوشئیں ، کوھی بُز ، دریائی مار ، گوکی نیمگ ، ھنگردی لوگ ، گنزی چوکلیک .
ھمے رنگ ءَ دگہ گالے " ئے " اِنت بلے تچّے کہ ایشی ءِ گالوار چوکہ بے سُرونکیں " اے " ءَ سک سُبک اِنت کہ ردّ بیت ، دومی ایشس کہ اے گال ءِ چند ھم دگہ جاگھے ءَ کارمرد کنگ بوتگ کہ اودءَ شرترءُ جوان ترین ءُ راستیں دزگے کپتگ " ئے " . کہ اودءَ پہ دیم ءِ مردم ءَ گوشگ بیت ، ا . ک : توکے ئے ، تو کجا روئے ، تونیستی ئے ، (اے " ئے " ءِ بارہ ءَ دگہ جاھے گپ جنگ بیت)
ھمیش کہ یک انچیں گالے زورگ لوٹ ایت کہ مارا ھچ رنگ ءَ وانگ ءُ نبیسگ ءَ زور دات مہ کنت . پہ ایشی ءَ ما یک نوکیں گالے " ءِ " ءِ زرنگ پرچاکہ ایشی ءِ گالوار ناکہ چو یکّی ءِ " ے " ءَ تنگ اِنت ءُ ناکہ چو شیادی ءِ " ی " ءَ جھل اِنت . پرچاکہ ایشی ءِ گالوار " اِے " ءُ " ای " ءِ نیامجی ءَ اِنت بزاں چہ " اے " ءَ جھل تر ءُ چہ " ای " ءَ کمتیں تنگ تر ءُ سُبک تر وانگ بیت کہ ایشی ءِ راستیں گالوار ھم ھمیش اِنت . بزاں اِے رنگ ءِ نبیسگ ءَ اِے گال مارا چہ یکّی ءِ " ے " ءُ شیادی ءِ " ی " ءُ " ئے " ، اِے ، ھر چینانی اڑاں پھک گیشین ایت . بلے چوکہ دگہ نوکیں گالاں دلگوش کنگ لوٹ ایت کہ ایشی ءِ نبیسگ زد مہ بیت کہ " ے " ءِ سرءَ کسانیں " ءِ " چوش " ئے " نبیسگ بہ بیت . ایشی ءِ کارمرد

کنگءَ رند زانگ بیت کہ پہ بلوچی شیاھگءَ چتور آسان اِنت ۔

انچوش کہ گوشنگ بوت ایشی ءِ راستیں گالوار چہ "اِے" ءَ جھل تر گوچہ "اِی" ءَ کمّیں شُبک تر اِنت ۔ مُئےِ ھم ماگوشنگ کہ بلوچستان ءَ باز جاگہ ءِ مردم ایشی ءَ چو "اِی" ءَ ھم گوشنت ۔ بلے اِے اڈءَ پہ آسانی گیشینت کنیں کہ ھرکس ایشی ءَ وتی گالوار ءَ ونت کنت کہ گوں ھمے رھبند ءَ "ئے" ءَ نبیسگ ھرکسی گالوار ءَ راست بیت

چہ اِے گپ ءُ تران ءَ رند اِے ھم زانگ بیت کہ "ئے" ءِ گال پہ یکّے ءَ اِنت پہ بازءَ "اِش" ءِ گال کارمرد بیت کہ ایشی ءِ گالوار ءُ نبیسگ ءِ رھبند ءُ ھچ رنگیں اڑءُ گرگے مان نیست ۔ اِے دوئیں گالاں مان گپاں بچار اِت :

پہ یکّےءَ : پسّ ئے بُرت (بزاں آئی ءَ پسّ بُرت)، نمدی ئے ونت (بزاں آئی ءَ نمدی ونت)، آپ ئے وارت (بزاں آئی ءَ آپ وارت) پہ باز : پسّ اِش بُرت (بزاں آیاں پسّ بُرت) نمدی اِش ونت ؛ (بزاں آیاں نمدی ونت) آپ اِش وارت ؛ (بزاں آیاں آپ وارت)

اِے ھر دوئیں گال گپانی گُڈسرءَ ھم نبیسگ بنت ، ا.ک : پسّ بُرت ئے ، نمدی ونت ئے ، آپ وارت ئے ۔ بلے اگاں زبان زانتی ایرت چاری بکن ئے چہ ھمے "ئے" ءِ جاگہ ءُ منگ کنگ ءَ گپ ءِ بزانت ھم کمّیں بدل بیت ۔ البت "ئے" ءِ جند ءِ کارمرد برابر اِنت ۔ ھمے رنگ ءَ پہ بازءَ ماگوشیں ، پسّ بُرت اِش ، نمدی ونت اِش ، آپ وارت اِش ۔

"پسّ بُرت ئے" ءِ تہ ءَ اگاں "ئے" ءِ گال ءَ ماگوں "بُرت" ءَ یکجا بکنیں ھم رَد وانگ نہ بیت ءُ بزانت ھم مار ارَد نہ دنت ا.ک : پسّ بُرتئے "اگاں ما بہ ترسیں کہ چوشی ءَ "ئے" ءِ کسانیں "ءِ" چہ بے پرواھی ءَ دور دیگ بیت ءُ گوں یکّیءِ "ے" ءَ اڑ اِیت ، ھمے ترس رَد نہ اِنت ۔ بلے اِے ھم زانگ لوٹ اِیت کہ یکّیءِ "ے" ھر وھد نامگال یا نام بزانتیں گالانی رندءَ کیت ءُ اِے "ئے" ءِ گال انچوش کہ نامگال ءُ نام بزانتیں گالانی رندءَ کیت ھمے رنگ ءَ کارگالانی گُڈسرءَ ھم کیت ، ا.ک : دل ئے پُرشت ، پس بجت ئے ، روگ ئے شرنہ اِنت (بزاں آئی ءِ روگ شر نہ اِنت) گُشگ ئے زوراکی اِے (بزاں آئی ءِ گُشگ زوراکی اِے)

ھمیشکا اگاں مالوٹیں کہ دت ءَ چہ اِے سرجمیں اڑاں بہ پھریزیں گُڑا باید اِنت کہ "ئے" ءِ گال ءَ ھروھدءَ جتا بہ نبیسیں کہ ھر رنگ ءَ پہ وانگ ءُ نبیسگ ءَ شرترگیشں اِیت کہ ھچ رنگ ءَ بزانت ءِ رَد بیگ ءِ ترس ھم نہ بیت ۔ انچوش کہ شمازاں اِت ایشی ءِ باز "اِش" ھم ھمے رھبند ءَ گپت دَرءُور :

ئے : بندے ئے بَست ، یا بند بست ئے — بزاں آئی ءَ بند بَست
ڈگارے ئے کِشت یا ڈگار کِشت ئے — بزاں آئی ءَ ڈگار کِشت
سرے ئے پُرشت یا سر پُرشت ئے — بزاں آئی ءِ سر پُرشت

اِش : راہ اِش بَست یا راہ بَست اِش — بزاں آیاں راہ بَست
گوک اِش بُرت یا گوک بُرت اِش — بزاں آیاں گوک بُرت
لوگ اِش گپت یا لوگ گپت اِش — بزاں آیانی لوگ گپت

ھمے "ئے" دگہ گپانی تہ ءَ چوش کارمرد بیت : "دور ئے بدئے" بزاں آئی ءَ یا ایشی ءَ دور بدئے ، شَتر ئے بکن ۔ بزاں ایشی ءَ شتر بکن ، سرءَ ئے بگر ، بزاں آئی ءِ سرءَ بگر ، بُزات ءَ ئے بجن اِت بزاں شما آئی ءِ بُزات ءَ مہ جن اِت ۔

"اِش" ءِ گال ھم ھمے رنگ ءَ کارمرد بیت بلے باز ندکار "اِش" ءِ گال ءَ پہ ندزانشکاری "ئے" ءِ بزانت ءَ زیر اِیت کہ پھک رَد بیت ۔ "ئے" پہ یکّےءِ اِنت ءُ "اِش" پہ بازءَ اِنت ۔

اینت - اِت - اِتگ

اِے زانتگیں گپے کہ ھر کارگالے ءِ بُنگال ءِ گُڈی آب "گ" اِنت ۔ ھمیشکا ما ایشی ءَ بُنگال ءِ نشان گوشت کنیں پرچا کہ ھچ کارگال ءِ بُنگال بے "گ" ءَ نہ بیت ۔

[دئیمارا گوں کارگالانی بُنگال نان بلکیں ایشانی گوست ءِ بارہ ءَ یک اڑے گیشینگی اِنت ۔ اِے کارگالانی گوست اگاں چو کہ بُنگالاں یکّیں رھبند ءَ بوتیں اَنت باز جوان اَت بلے ماگندیں کہ چہ اِے گوستاں نیمے ءِ گُڈی آب "ت" اِنت ءُ دگہ نیمے ءِ "ک" اِنت ۔ پدءَ ھمے "ت" ءُ "ک" ھم دوءُ چار رنگ ءَ ترأت ۔ انچو کہ ماگندیں کہ ؛ "زوگ ، پُرشگ ، ننڈگ ، لگاشگ ، گراڈگ ، تچگ ، بچگ ، بوجگ ، گیجگ " ءِ گالانی گوست "شُت ، پُرشت ، نِشت ، لگاشت ، گراشت ، تتک ، رِتک ، بوتک ، گِتک" اَنت

چو نا ھیگا اِے گوست ھریکّے یا دو دگہ دگہ رھبندے ءَ اِنت ۔ بزاں پہ ڈرستاں یکّیں رھبند نہ اِنت ۔ بلے پدءَ ھم پہ اِے گپ ءَ گل بیگ لوٹ اِیت کہ ایشانی گالوار انچوش اَنت کہ پہ آسانی راست نبیسگ بوتگ اَنت ۔

بلے گوستانی دگہ تکے ھست کہ آیانی نبیسگ ءِ بارہ ءَ گپ جنگ لوٹ ایت ۔ چہ آیاں لہتیں ھا گال انت کہ گوں " اینت " ءِ گال ءَ گٹ انت انچوش کہ :

سر اینت ، جُنب اینت ، ذرہ اینت ، گُڑ اینت ، اَڑ اینت ۔ باید ءَ ھیش انت کہ ایشانی گُڈ سرءَ آتکگیں " اینت " ءِ سرجمی ءَ ھمے رنگ ءَ نبیسگ بہ بیت ۔ بلے اگاں چہ ایشاں " الپ " ءَ دور بدئیں ، اِے گالاں " سُرینت ، جُنبینت ، ذرھینت ، گُڑینت ءُ اَڑینت " ءِ نبیسگ ھم راست بیت کہ چوش کنگ ءِ ھچ رنگیں اَڑے پاد نہ کنت ءُ ایشانی گالوار ھم رد نہ بیت کہ مے مسترین مراد ھمیش اِنت ۔

بلے اے گوستانی دگہ تکے ھست کہ آیانی گُڈ سرءَ " اِت " اِنت بلے اِے " اِت " چوکہ " اینت " ءَ " وتی " الپ " ءِ دور دیگ ءَ نہ بیت اِیت ۔ اِے گالاں بچار : سر اِت ، جُنب اِت ، گُڈ اِت ، بند اِت ، شل اِت ۔ اگاں ما اِے گالاں سُرِت ، جُنبِت ، گُڈِت ، شلِت ، بہ نبیسیں ایشانی گالوار مار اَڑیں اِیت ۔ چو نا ھیگا اِتوں من چہ " ت " ءَ پیسر آتکگیں آباں سر نبوک (ـِـ) پرکنگ بلے نبیسگ ءِ تہ ءَ کس پر اِش نہ کنت ءُ چوش گالاں رد کنت ۔

اے ھم راستیں گپے کہ اگاں " سُرات " ءِ تہ ءَ " الپ " ءِ زیر ھم یلہ دیگ بہ بیت ھم رد وانگ بیت کہ چو ذرلج کشیں " الپ " ءَ اِے " سُرات " ءِ وانگ بیت ، بلے چوش نہ اِنت ۔ پرچاکہ " اَت ۔ اِت ۔ اَنت ۔ اِنت " ءِ رنگیں گالانی لے زیر (ـِـ) گوں " الپاں " انچوش ھمراہ اَنت ۔ انچوش کہ " ب ۔ پ ۔ ج " ءِ گالانی ٹیک ۔ پیشکا اِے رنگیں گالانی تہ ءَ ایشانی الپانی زیر (ـِـ) ءُ زبر (ـَـ) ھچ رنگ یلہ دیگ نہ بنت ۔ وھدے اِے سر نبوک یلہ دیگ نہ بنت گال عجب رد وانگ نہ بنت پیشکا اِے رنگیں گوستکار گالانی رندءَ " اِت " ءِ گال ھر وھد سرجم ءِ نبیسگ بہ بیت ۔ نی ما نبیسیں : سُرات ، جُنب اِت ، نس اِت ، گُڑ اِت ، کُش اِت ، سنگ اِت

نخ اِت ، بنج اِت ، ترک اِت ۔

اِے گُڈی ءُ تاہیں گالاں بازندکار ریکی " سنگت ، بجت ، نخت ءُ ترکت " نبیسِ اَنت کہ چہ آ دگہ گالاں ھم رد تر بنت ۔ اِے گالانی تہ ءَ ھم " اِت " ءِ گال جتا لوٹ اِیت ۔

مے رھبند ءَ ما نبیسیں : سر اِنگ ، جُنب اِنگ ، گُڑ اِنگ ، کُش اِنگ ، سنگ اِنگ ، بنج اِنگ ۔

دگہ لہتیں گال ھست اِنت کہ چہ نزانکاری ءَ رد نبیسگ بنت ۔ بازمردم " رس اِنگ " ءِ گال ءَ " رستگ " نبیس اِیت کہ ایشی ءِ بزانت رد بیت ۔ پرچاکہ " رستگ " ءِ مُنجگال " رندگ " اِنت ءُ " رس اِنگ " ءِ مُنجگال " رنگ " اِنت ۔ دگہ انچیں گالے " کُش اِنگ " کہ ایشی ءَ ھم بازندکار " کشتگ " نبیس اِیت بلے اِے گال ھم چو کہ " بج اِنگ " ءُ " گُڈ اِنگ " ءَ " کُش اِنگ " نبیسگ لوٹ اِیت ۔

البت پہ نادری ماں لچھاں پہ سنگ ، ردیا پیسرءِ ھاترءَ " کشتگ " نبیسگ روا بیت

اِیت

انچوش کہ گوستءِ کارگالانی رندءَ " اِت " کیت ھمے رنگءَ آیگی کارگالانی گُڈ سرءَ " اِیت " کیت ۔ پیسترءَ چہ " مُرگ " ءِ مُنجگال ءَ ما گوستءِ کارگال " سر اِت " بزشتگ ۔ اِدءَ آیگی کارگال ءَ ما " سر اِیت " نبیسیں ۔ بزاں ایشی ءِ گُڈ سرءَ " اِیت " ءِ گال اِنت بلے اِے " اِیت " ءِ ھر گالے ءِ رندءَ کہ تواید بدنت انچوش جتا نبیسگ لوٹ اِیت ۔ الک : کند اِیت ، بند اِیت ، پُرش اِیت ، مچپ اِیت ، ڈکا ہیں گالانی تہ ءَ انگت ھم شرتر گیشش اِیت ، الک : ۔ کج اِیت ، سنگ اِیت ، دِز اِیت ، بچ اِیت ۔

لے گالاں ءَ ۔ کندیت ، بندیت ، کجیت ، بجیت ، نبیسگ رد اِنت ۔ البت " جا اِیت ، سا اِیت ، پتا اِیت " ءِ گالاں " جائیت ، سائیت ، پتائیت " نبیسگ روا بیت ۔ بلے اگاں ایشاں ھم بندیں رنگءَ " گلا اِیت ، سارا اِیت " بہ نبیس ئے شر تر اِنت کہ " اِیت " ءِ گال وتی جندءِ رنگءَ بیت ۔

اِنت ۔ اَنت ۔ ئے ۔ اِت ۔ آں ۔ ایں

گپ جنگ ءِ تہ ءَ ھر زبان ءِ گال گونڈ گرگ بنت بلے نبیسگ ءَ گال ھر وھد سرجم ءَ زیرگ بنت ۔ ھمے رنگءَ اِنت ، اَنت اِت " ھر ستیں گال گپ جنگ ءِ تہ ءَ گیشتر سُبک گُوشگ بنت ۔ چیشکا بازندکار ایشانی نبیسگ ءَ رد وارت ءُ ایشاں " آں ، ایں ، ئے " نبیس اِیت ، پیشکا اِے زانگ لوٹ اِیت کہ اِے رنگءِ نبیسگ گالانی بزانت ءَ رد کنت ۔ اِے گال چوش اَنت : پہ " ایشں " ءِ " آ " ءَ : اِنت ۔ پہ " ایشاں " ءُ " آیاں " : اَنت ۔ پہ " تو " : ئے ، پہ " شما " : اِت ۔ پہ " من "

آں۔ پہ "ما" : ایں

نی ماچہ ایشاں ھریکّیءَ جتاجتا گیشّینیں۔

اِنت : اِے راھی اِنت، کتاب ایشں اِنت، پس آ اِنت۔ بزاں اگاں چیزیکّے پہ آئیءَ "اِنت" نبیسگ لوٹ اِیت۔ لے گالاں "اے راھی ایں یا اِے راھی اِن۔ کتاب ایشں ایں یا ایش اِن۔ پس آ ایں یا آ اِن" نبیسگ رَد اِنت۔

اَنت :۔ انچوش کہ "اِنت" پہ یکّیءَ اِنت ھمے رنگ ءَ اِے گال "اَنت" پہ بازءَ اِنت۔ اِے زانگ لوٹ اِیت کہ نامگال یکّے نبیسگ بیت بلے ایشی بدل ءَ ھمے کمک کارگال بازنبیسگ بیت، ا۔ک :۔ اِے وانگی اَنت، پس ایش اَنت آدرچک اَنت۔

اِدءَ ماؤیست کہ "وانگی، پس، دُرچک" چوکہ یکّےءَ اَنت، بلے گُدّی گال "اَنت" مارا گوشّ اِیت کہ اِے یکّے نہ اَنت بلکیں باز اَنت۔ بزاں اگاں اِے گپّانی رندءَ "اِنت" نبیسگ بہ بیت پہ یکّےءَ بنت ءُ اگاں "اَنت" نبیسگ بہ بیت پہ بازءَ بنت۔

چوشیں گپّاں "اِے وانگیاں، پس ایشاں، آدرچکاں" نبیسگ پھک رَد اِنت۔ ءُ ھمے رنگءَ "وانگی آں یا کہ آن، ایشں آں یا کہ اَن، دُرچک آں یا کہ اَن" ءِ نبیسگ ھم رَد اِنت۔ اگاں اِے رنگءَ نبیسگ بہ بنت ایشانی بزانت ھم پھک رَد بیت۔ پیشکا اِے گپ چوشں نبیسگ لوٹ اَنت :

اِے وانگی اَنت، پس ایش اَنت، آدرچک اَنت۔

ئے : اِے گال ءِ جندپہ بلوچی نبیستوکاں وَ لوک نہ اِنت بلے ایشی ءِ کارمردکنگ ءِ بارہءَ گپ جنگ لوٹ اِیت۔ اِے پہ دیم پہ دیم ءِ مردم ءَ گوشگ بیت۔ بلوچی نبیستوک ایشیءَ گیشتر گوں پیسری گال ءَ یکجا نبیسّ اَنت، ا۔ک : "توچے کنئے؟" بلے زانگ لوٹ اِیت کہ ایشیءِ نبیسگءِ راستیں رھبند "توچے کن ئے" اِنت کہ "ئے" پہ دیم پہ دیم ءِ مردم ءِ کارمرد بیت بازانچیں جاگہءَ ایشیءِ یکجا نبیسگ گالوارءَ پھک ردکنت، ا۔ک : "توکئے" یا کہ "توکئے" اِے گپءِ نبیسگءِ راستیں رھبند "توکے ئے؟" اِنت۔

بایداِنت کہ "ئے" ءِ گال ھروھدجتا نبیسگ بہ بیت چوکہ سرجمیں گالےءَ منگ بہ بیت ءُ ھست اِنت ھم جتاءُ سرجمیں گالے کہ ایشیءَ مُدگہ ھمے زنگیں گالاں "کمک کارگال" یا کہ "رتپورکارگال" (بزاں تپوریں کارگال) یکساں مُسادگیں کارگال گوشیں۔

اِے "ئے" ءِ گال ھروھد جتا نبیسگ لوٹ اِیت یکجا نبیسگءِ ایشیءِ "ء" سک ھیالداری لوٹ اِیت کہ گیشتر ندکارسرگوزےکن اَنت ءُ اِے چوکہ یکّیءِ "ے" ءَ بیت کہ رَد اِنت۔ پیشکا مانبیتیں : تونشتگ ئے۔ توپالجن ئے۔ تو جنگ کن ئے۔

دگہ گالانی تہءَ کہ "ئے" وت جتا اِنت باید اِنت کہ "ء" ءِ نشان ءِ رنگءَ یلہ دیگ مہ بیت کہ پدءَ ھمایکّیءِ "ے" ءِ رَدورگ بیت۔ ا۔ک :۔ توگُشادئے۔ توبُرزئے۔ توگارئے۔ ایشیءِ گالوار چوکہ "ء" "ءَ" اِنت۔

دگہ ھستیں گال انچیں اَنت کہ اگاں آیانی رندءَ "ئے" بئیت بازندکار اش رَدنبیسّ اَنت ا۔ک : "توورگءَئے" ایشیءَ گیشتر ندکار "ورگائے" نبیسّ اَنت کہ پھک رَد اِنت۔ "ورگائے، ننگائے، شودگائے" نبیسگ رَد اِنت۔ ایشانی نبیسگءِ راستیں رھبند ایشں اِنت کہ باید اِنت چوش نبیسگ بہ بنت : "توورگ ءَئے، توننگ ءَئے، توشودگ ءَئے"

اگاں ھمے "ئے" "چہ یکّیءِ "ے" ءَ زندءَ بئیت چوشں نبیسگ بیت :

توشیرے ئے، توشترین مردے ئے، توجنگولے ئے۔

اِت : انچوشں کہ "ئے" پہ یکّیءَ اِنت "اِت" پہ بازءَ اِنت۔ "تو" ءِ جاگہءَ "شما" ءُ "ئے" ءِ جاگہءَ "اِت" بیت۔ ا۔ک :۔ "شما نشتگ اِت، شما پالجن اِت، شما گُشاد اِت، شما وانگ ءَ اِت، شما مَزوک اِت، شما وَرگ ءَ اِت"

بلے اِے گپ زانگ لوٹ اِیت کہ اِے "اِت" گوں ھچ گالءَ یکجا نبیسگ نہ لوٹ اِیت۔

ھمے "اِت" ءِ گال ماں دگہ بزانتےءَ بزاں پہ "تو" ءَ ھم کارمرد بیت بلے آئیءِ جتائیں رھبندے کہ دیمءَ گپ جنیں۔ بازندکار "اِت" ءَ پہ بزانشکاری "ئے" نبیسّ اِیت بلے چوش کنگ پھک رَد اِنت۔ ھرجاگہ کہ "شما" ءِ گال کیت اودءَ "اِت" بیت۔

آں : اِے پہ یک گپ جنوکےءِ کارمرد بیت بزاں پہ "من" ءَ، ا۔ک : "من مُریدآں، من گارآں" بلے گال ھروھد "آں" نبیسگ بیت کہ راست اِنت۔ مانبیتیں : من مُریداں، من گاراں، من رواں، من تشنگاں۔

ایں : انچوش کہ آں پہ یکّےءَ اِنت ھمے رنگءَ "ایں" پہ بازءَ اِنت۔ انچوش کہ "آں" پہ "من" ءَ اِنت ھمے رنگءَ "ایں" پہ "ما" اِنت۔

اِک : ما بلوچ اِیں ، ما نِشتگ اِیں ۔ اے گال ھم چوکہ "آں" ءِ یکّیں نبشتگ بیت ما ایشاں نبیسیں : ما بلوچیں ، ماگشادیں ، مانشتگیں ۔
اِے رنگ ءِ نبشتگ ءَ "ایں" "ءِ" "ا" یلہ دیگ بیت ۔ بلے بازجاگہ ءَ ما را ھر رنگ ءَ اے گال سرجم ءَ جتا نبیسگ لوٹ اِیت ، اِک :
ماوانگ ءَ ایں ، ماوَرگ ءَ ایں ، مامِرگ ءَ ایں

انچوشی کہ شہادت سشتر زان اِت کہ بلوچستان ءَ "و" "ءُ" "ی" ءِ دو گالوار اَنت انگت راست تریں گپ ایش اِنت گوں ایشاں "ا" "ءُ" "ے" ءِ گالوار ھم ھست اَنت کہ ایشانی بارہ ءَ گپ جنگ بوتگ ۔ بلے ھر ھند ءِ مردم کہ وتی جند ءِ گالوار ءِ پد ءَ من "رنگیں" "ءُ" "ماروان" نگوشت اِیت رَد نہ بیت کہ آوتی جند ءِ ریس ءِ جھگیری ءَ کنت ۔ بلے ھمے دلگوش بکنت کہ وتی جند ءِ گالانی گالواراں رَد نبشتگ مہ کنت ۔

چہ بُرز ءِ کار مرد کرتگیں گپاں ھلتیں جل ءَ پہ رھدربری ءُ دَروَری پد ءَ نبیسیں ۔

اِنت : اِے راھی اِنت ، وانگی ایشں اِنت پس آ اِنت ، آورگ ءَ اِنت ۔
اَنت : اِے وانگی اَنت ، پس ایشں اَنت ، آ ڈرچک اَنت ، آ نبیسگ ءَ اَنت ۔
ئے : تو کئے ، تو نشتگ ئے ، تو ورگ ءَ ئے ، تو نندگ ءَ ئے ۔
اِت : شما کے اِت ، شما نشتگ اِت ، شما رَوگ ءَ اِت ، شما مِرگ ءَ اِت ۔
آں : من مریاں ، من گاراں ، من سر بداں ، من وانگ ءَ آں ، من روگ ءَ آں ۔ اِے رند ءِ دوئیں گپانی تہ ءَ "من وانگ ءَ یاں ۔ من روگ ءَ یاں" ھم نبیسیں اَنت کہ ھر دوئیں گالوار راست اَنت
ایں : ماگشادیں ، مانشتگیں ، ماوانگ ءَ ایں ، ماوَرگ ءَ ایں ۔ اِے رند ءِ دوئیں گپاں "ماوانگ ءَ ئیں ، ماورگ ءَ ئیں" نبیسگ رَد اِنت

سُبکوانیں "ے" "ءُ" "و"

انچوشی کہ مُبنیج ءَ گپ جنگ بوتگ کہ بلوچستان ءَ "و" "ءُ" "ی" ءِ ھر دوئیں گالوار دگہ دگہ جاگہاں گوشگ بنت ۔ ھمے رنگ ءَ دگہ ھلتیں گال مان بلوچی ءَ ھست اِنت کہ "کیچ کور ءُ نھنگ" ءِ کِرّانی ھندوک ایشانی گالوار ءَ شبک ترگوش اَنت کہ چوشیں گال بازبرءَ وانوکاں رَد دات کن اَنت ۔ پرچا کہ بزانت اِش مَٹ بنت ۔ انچوش کہ "و" دارایں گالانی تہ ءَ "نوک کور ۔ دَور ۔ ھور ۔ گوش ۔ رَوت" ءَ اِے کورگورانی مردم "نوک NOK کور KOR دور DOR ھور HOR گوش KOSH ءُ روت KOTH" گوشں اَنت کہ ھمے گال مان دگہ بزاناں ھم ھمے پئیں رنگ ءَ نبیسگ بنت ، انچوش کہ :- کور KOUR بزاں ھاکرمیم نہ کنت ، نوک NOUK بزاں ھاکہ کوھن نہ اِنت یا اولشپی ماہ ، دور DOUR بزاں درد یا توَرشت ، کوشں KOUSH بزاں گشگ ، گشتن یا کہ ھاکہ گوں آئی ءَ چہ چات ءَ آپ کشں اَنت ، ھور HOUR بزاں یکجا ، ھوار ، لوڑ ۔ روت ROUTH بزاں ساھدار ءِ لاپ ءِ یا سروز ءِ یاھت ءِ روت ۔

اِے گالانی گالوار کہ چوکہ ماروَن ءَ گیشینگ بوتگ اَنت مان بلوچی ءِ اتوگیں شیاھگ ءَ گیشینگ نہ بنت ۔ مان رومن ءَ ما "O" "ءُ" "OU" کار مرد کرتگ اَنت کہ "O" "و" ءِ گالوار ءَ دنت ءُ "OU" ءِ توار ھمے (پیش) ءِ توار اِنت ۔ مان رومن ءَ ما ھر ستیں رنگاں اِے گالاں گیشینت کنیں ، اِک :-

نؤک NAOK ، نوک NOK ، نوک NOUK

اولی رنگ ءَ ما "ن" "ءَ" "ے" (زَبَرے) پرکتگ کہ رَد وانگ مہ بیت بلے رَند ءِ دوئیں گال ھمچرنگ ءَ سُرینوک پرکنگ نہ بنت چیشکا "نوک" ءِ گال NOK ءُ NOUK ھر دوئیں گالواراں وانگ بیت کہ چرپیشی ءَ یکے ءِ بزانت "نوک" اِنت (بزاں کوھن نہ اِنت) ءُ دومی ءِ بزانت "نوک" اِنت بزاں ھما نوک کہ چہ آئی ءَ آپ ریچ اَنت)۔

چوناھیگا اِے اُرد ءِ چہ "کھُور ءُ کھیر" ءِ اڑد ءَ مستر اِنت بلے ھمے پئیں رَدوانگ بیگ ءِ ترس نئے مان اِنت کہ ھمے ترس "کھور ءُ کھیر" ءِ گالانی اڑد ءَ سان نیست ۔

ما کیچ کور ءُ نھنگ یا رکشان ءِ ڈولیں جاگہانی گالوار ءَ دَور دات یا بدل کُرت نہ کنیں ءُ نا کہ چوش کنگ لوٹ اِیت ۔ پرچاکہ بزاہ ءُ دراجیں بلوچستان ءَ ھرجاگہے ءِ ھندوک وتی گالوار ءَ چہ دگرانی ءَ دوست تر دار اَنت ءُ کس پہ اِے دوستی ءَ میاریگ کنگ نہ بیت ءُ کسے ءَ اِے مسترّی ھم نیست کہ دگہ آبندے ءِ ھندوکانی گالوار ءَ پہ نواھگیں چمے بچار اِیت ءُ آئی ءِ شتری ءُ گندگی ءِ بارہ ءَ مزدگری یے بکنت پیشکا ایشی ءِ بارہ ءَ ما ھیچگ گوشت کنیں کہ ھرجاگہے کہ اِے رنگیں گالانی بزانت ءِ رَد بیگ ءِ ترس بہ بیت آ گپ انی تہ ءَ اِے کورگورانی ھندوکیں ندکار ھمے گالاں چہ کہ دومی گالوار ءَ پہ "ے" (زبر) ءِ نبیس اَنت تاکہ اِے رَد وانگ ءُ بزانت اِنجنس رَد زانگ مہ بنت ۔

ھمے رنگ ءَ ھرچ گالے ءِ تہ ءَ کہ "ے" کیت مان اِے کورگوراں شبک وانگ بنت ۔ بلے ایشانی شبک وانگ

چوکہ آدگہ "و" داریں گالاں مزیں اڑے نہ بیت۔ پرچاکہ اگاں ھمے گال شبکءِ انگ ھم بہ بنت کہ دگہ چوشیں گال کم اَنت کہ ایشانی بزانت ءَ بہ اڑین اَنت۔ اگاں ما "پیم، زیم، کیت، میم، وَیل، ھیک" ءِ گالاں بے "ـَ (زبر) ءَ" پیم، زیم، کیت، میم، ویل، ھیک" بہ نبیسیں ءُ HYK WYL MYM KYTH ZYM PYM ءُ بوانیں، مارا ایشانی بزانت نہ اڑین اَنت پرچاکہ "چوکہ، توک، دور، کور" ءِ گالاں دو بزانت نہ دار اَنت

البت لھتیں انچیں گال ھست کہ دو بزانت دار اَنت بلے چوشیں گال کم اَنت، ا.ک: "سیل، تیل، شیر" کہ ایشاں اگاں "بوان ءُ ھم ھایکیں "سیل، تیل ءُ شیر" ءِ بزانت ءَ دینت ءُ اگاں ایشاں بوانیں گڑا ایشانی بزانت چوش بنت۔ سیل: بزاں گوں کسے ءَ سیلگ، سِند ءُ سیل یا ماھیگ ءِ سیل۔ تیل: بزاں ھر تیلے نالگینی یا زھریں تیل، یا بوجیگ ءِ تیلگ۔ شیر: زَستریں شیر۔

ہمیشکا ھر وھدے کہ ندکار اے رنگیں گالے ءِ بزانت ءَ اڑے بگند اَنت باید اِنت کہ گوں یک "ـَ (زبرے)" ءِ جنگ ءَ اے اڑءَ بگیشیں اَنت۔

ھ - ہ

چہ ذرستاں پیسر اے گپ زانگ لوٹ اِیت کہ ماں بلوچی ءَ چوکہ اردو یا ھندی ءُ سندھی زباناں چوشیں آپ نیست کہ آئی ءِ تہ ءَ "ھ" ءِ ھواریں توار دَر بئیت، اک: ھندی یا اردو ءِ "تھا"۔ "کچھ، بھلا، تھیلا" بلوچی زبان چہ اے رنگیں گالاں پھک اِنت۔

چہ اے گپ ءَ من نزانشکاریاں کہ بلوچستان ءِ یک بھرے ءَ "ھ" چوکہ ھندی ءُ اردو ءَ ھم گوشگ بیگ ءَ اَنت بلے اے رنگیں "ھ" سندھی، کچھی، جاتکی ءُ سرائیکی زبانانی سوگات اَنت کہ ایشاں وتی ھمساھگیں بلوچانی زبان ءِ چادر ءَ بستگ اَنت۔ اگاں اے زوریں سوگات مربوتیں اَنت گڑا بلوچی ءِ "تچ، کپّ، کایاں، چُک ءُ کنت" ءِ رنگیں گیشتر اِنگیں گال "تھچ، کھپ، کھنایاں، چھُک، کھنت، گوشگ نہ بوتگ۔

سندھی ءُ آئی ءِ ھمراھیں زبان انگت ھمے "ھ" ءَ بہ راہ ءُ رھبند کارمرد کن اَنت بلے آیانی ھمساھگیں بلوچی زبان ءِ تہ ءَ ہچ چوشیں رھبندے ھم نیست۔ بس چہ آزبانانی زوراکی ءَ اے "ھ" بلوچی ءَ مان رچگ بوتگ اگاں نان ماں بلوچی ءَ "سوچھاں، کھڑو کھناں، ٹھک اِنگ، سوبھڑا، گھوڑو، ڈھگو" ءِ سندھی ءُ سرائیکی یا کچھی ءُ جاتکی گالاں کارمرد کنگ ءِ نیتون چے اِنت؟

اے گپانی اِدءَ جنگ ءِ جاگہ نیست ءُ ناکہ اِدءَ جنگ لوٹ اَنت ہمیشکا ماوتی بُنگپ ءَ وَرگریں۔ بزاں بلوچی "ھ" ءِ آپ چہ دگہ آپاں جتا ءُ سرجمیں آپے چوکہ اردو ھندی ءَ گوں دگہ آپاں ھواریں توار ءَ کارمرد نبیت۔ اِدءَ منے مراد ایشی ءِ نبیسگ ءِ رھبند ءِ گیشینگ اِنت۔

اَنوں اے آپ ماں گالاں چار رنگ ءَ "ھ، ہ، ہد، یہ" نبیسگ بیگ ءَ اِنت۔ مالوٹیں کہ ایشاں یک انچیں رھبندے ءَ بھرءُ بانگ بکنیں کہ پہ بلوچی نبیسوک ءُ وانوکاں آسان بہ بنت۔

ھ: اگاں یک گالے ءِ بُنگیج یا کہ نیامجی ءَ ھرجاگھے کہ بئیت (گُڈسرءَ مہ بیت بس) ماایشی ءَ باید اِنت کہ "ھ" بہ نبیسیں کہ ھر رنگ ءَ چہ "ہد" ءَ بُرھدارتر ءُ واناک تر اِنت۔ ماچوش نبیسیں:

ھرکس۔ ھمپان۔ ھشت۔ مھار۔ شوھاز۔ شیھک۔ رھدار۔ شھباز۔

"ہرکس ءُ ہمپان" ءِ نبیسگ ءَ مارا ءَ گوشت ءَ کنیں بلے اگاں اے دوئیں رنگاں دیم پہ دیم بکن ءُ گڑا "ھ" ءِ شَتری ءُ ڈولداری زانگ بیت۔ دومی گپ ایش اِنت کہ ما اے رھبنداں پہ بلوچی وانوک ءُ نبیسانی آسانی ءِ ھاترءَ جوڑ کنگ ءَ ایں۔

ہ: اگاں گال ءِ گُڈسرءَ کیت ءُ گوں گال ءَ ھمگرنچ نہ اِنت گڑا ما ایشی ءَ "ہ" نبیسیں، ا.ک: پُراہ۔ موہ۔ دوازدہ۔ کاہ۔ بندگاہ۔

ـہ: اگاں گال ءِ گُڈسرءَ کیت ءُ گوں گال ءَ ھمگرنچ اِنت گڑا "ـہ" نبیسیں، ا.ک: جاگہ۔ سرانہ۔ واجہ۔ دگہ۔ تنگہ۔ سنگہ

"یہ" ءُ "یھ": دگہ لھتیں گال اَنت کہ یکیں رنگ ءَ نبیسگ بنت بلے ایشانی گالوار یک نہ اَنت، ا.ک: "پہ" ءُ "یہ" کہ یک "یہ" بے ھمیش اِنت ماچوش کارمرد ءَ کنیں "یہ کن، پہ نند" ءُ دومی ایش اِنت "من ءَ اے پہ دوست نہ بیت"۔

یک "یہ" بے ھنگ ءَ اے گال گوں اَنت "نہ۔ چہ۔ چہ۔ کہ۔ پہ"۔ ایشانی گالوار سک شبک اِنت کہ چوکہ "نَ۔ چَ۔ چ۔ کَ۔ پَ" ءَ اَنت ءُ راستیں گپ ایش اِنت کہ ایشانی رند ءِ ھمے "ہ" گیشینے۔ بلے مارا اے شیا ھنگ ءَ نگیگ گرتگ، اگاں نان روشن بلوچی ءَ اے گال BE، XE نبیسگ بینت کہ راستیں گالوار اَنت۔ بلے انوں چہ نادری ءَ اے گالاں باید اِنت کہ ما ھمے رھبند ءَ "نہ۔ پہ۔ کہ۔ چہ۔ چہ۔ پہ" بہ نبیسیں

دوی تکگ ءَ ھما گال اَنت کہ ایشانی رندءَ ھم چوکہ اولی بھرءِ گالاں " ہ " ءِ آب ھمگرنچ اِنت بلے اِے چوکہ آیاں سَبک وانگ نہ بنت ۔ اِے گالانی اوّلی آپ گوں " ہ " ءَ جنگ دیگ ءُ ترند وانگ بنت ۔ اِے دومی بھرءِ گالانی رندءَ باید اِنت اِے " ھ " ءَ بہ نبیسیں تاکہ " بہ " ءُ " بھ " یا " کہ " ءُ " کھ " ءِ گال گیشں اِت بکن اَنت ۔ بزاں اِے دومی بھرءِ گالاں ما چوشں نبیسیں ؛ بھُذ ۔ پھُذ ۔ تھُذ ۔

پہ رھدربری ءَ چہ ھر یکے لھتیں گپ نبیسیں ؛

۱ - اگاں گال ءِ بُنگیج یا نیامجی ءَ کیت :- ھرکس ؛ اِے گپ ءَ ھرکس زانت ۔ ھَشت ؛ من ءَ ھَشت کلدار بدئے شیمک ؛ شیمک کُجا شُت

۲ - اگاں گالانی رندءَ کیت ءُ گوں گالاں ھمگرنچ نہ اِنت ۔ راہ ؛ راہ ءَ گار مہ کن ۔ ناڈراہ ؛ پلانی ناڈراہ اِنت ۔ موہ ؛ ترا موہ نہ بیت ۔

۳ - اگاں گالانی رندءَ کیت ءُ ھمگرنچ اِنت بلے سَبک وانگ بیت :- بہ ؛ اِدءَ بہ نند ۔ مہ ؛ آئی ءَ مہ جن ۔ (اِے ھردوئیں گال گوں دوی گال ءَ یکجا " بنند " ءُ " مجن " یا کہ " بکن " ءُ " مکن " ھم نبیسگ بنت ۔ بلے ایشانی راستیں رھبند ھمیش اِنت کہ جتا نبیسگ بہ بنت ۔ انچیں جاگہ ھست کہ ایشانی یکجا نبیسگ اڑدین اِیت ۔ ا۔ک ؛ بہ نبیسیں ۔ بہ لوچ بہ پچ ۔ مہ اوشت ۔ مہ اڑ ۔) پہ ؛ من پہ تو نِنداں ۔ چہ ؛ چہ اِدءَ برو ۔ کہ ؛ من نشتگاں کہ تو بیائے ۔ نہ ؛ من تئی کلاہ ءَ نہ شوداں

۴ - اگاں گالانی رندسرءَ اِنت ءُ گوں گالاں ھمگرنچ ءُ ترند جنگ دیگ ءُ وانگ بیت : بھُذ ؛ من گوں تو بھُذ نہ اڑاں ۔ پھُذ ؛ اِے جنگل ءَ پھُذ باز اِنت ۔ تھُذ ؛ اِے لوگ ءِ تھُذ ءَ برو ۔ تھُذ ؛ ھَشت ءُ دگہ یکے تھُذ ۔

" تھُذ " ءُ " تھُذ " ءِ گالاں ھرکس " تہ " ءُ " نہ " نبیسگ ءَ اِنت کہ رَدَ اِش گوشت نہ کنیں ۔ من وَت ھم " تہ " ءُ " نہ " نبیسگ ءَ یاں ۔ بلے ھرجاگھے کہ گالوارءُ بزانت ءِ رَدکپگ ءِ تُرس بہ بیت گڑا اِے " تھُذ " ءُ " تھُذ " نبیسگ لوٹ اَنت

" تھُذ " ءِ گال وَ دگہ بزانت نہ دنت کہ " نُہ " ءِ نبیسگ ءَ بہ اڑدین اِیت ھمے " تھُذ " ءِ گال دگہ بزانتے نہ داریت ۔ بلے مٹے لھتیں ندکار سندھی ءِ " تہ " ءَ چوکہ اردو ءِ " تو " ءَ ماں بلوچی ءَ کارمرد کنگ ءَ اَنت ۔ ا۔ک ؛ " اگاں زَر لوٹ ئے تہ کار بکن " کہ چوکہ اردو ءِ " اگر روپے چاہیے ہو تو کام کرو " ءَ اِنت ۔ بلے چوش کنگ رَد اِنت ۔

ھمے رنگ ءَ دگہ لھتے ندکار ھمے " تہ " ءَ پہ " تو " ءِ جاگہ ءَ کارمرد کن اَنت کہ ندکاری گالوار نہ اِنت ۔ ءُ چوش کنگ نہ لوٹ اِیت کہ راست مَنگ نہ بیت ۔

ھمیشکا اِے رنگیں درآمدیں یا کہ رَدگالوارین گال کارمرد کنگ نہ لوٹ اَنت ۔

" و " ءُ " ی " ءِ گالوار

بلوچستان ءَ ھر یک بھرے ءِ وتی جتائیں گالوارے کہ بلوچی ءِ اے شیاھگ ءِ پدءَ گیشتر کتاب ءَ گیشینگ ءُ زانگ بنت اِے کتاب انوگیں شیاھگ ءِ تہ ءَ " ا ۔ و ۔ ی ۔ ے " اَنت

اِے کتاب ءَ دوڑنگیں گالانی تہ ءَ اَنت یکے نامگال ءُ کارگال ۔ نامگالانی تہ ءَ " و ۔ ی " اَنت ءُ کارگالانی تہ ءَ " ا " ءُ " ے " ھم گیش بنت ۔

نامگال : نامانی تہ ءَ سرجمیں بلوچستان ءَ دوڑنگیں گالوار اَنت ءُ بس ۔ بازخوان اِنت کہ گیشتر نہ اَنت ۔ اِدءَ چہ ھمے رنگیں دو گالوارین گالاں چیزے گال پہ دَرورئی نبیسیں ؛

ی	و	ی	و	ی	و
دیت	دُوت	ایرت	اورت	ٹینٹ	ٹونٹ
سیر	سُور	دیر	دُور	سیگ	سوگ
سیت	سُوت	سید	مُود	کیشں	کوشں

اِے ھردوئیں گالوار یک زانگ نبنت ءُ ھردوئیں راست اَنت ۔ اگاں کسے چہ اِے دوئیں گالواراں ھر یکے ءَ بگوشیت ءُ بہ نبیسیت رَد نہ بیت ۔

کارگال : انچوش کہ گوشگ بوتگ ایشانی تہ ءَ گوں " و " ، " ی " ، " ا " ، " ے " ءِ گالوار ھم گون اَنت ۔ چونا ھیگا اِے گالوار چہ دہ ءُ دوازدہ ءَ ھم گیش اَنت ۔ بلے ممنی نزءَ چہ ایشاں ھچ رنگیں گالوارے رَگینگ ءِ زیرگ

نہ بیت، ھرکس کہ ھر رنگیں گالوارے کارمرد کنت آ وتی ریس ءِ گالوارءِ جھگیری ءَ کنت ءُ زبان وتی راہ ءَ وت درگیج ایت
ھر گالوارے کہ ئرا ھدار تر ءُ زوراک تر بیت پہ چتاں زورگ بیت ۔ اِدءَ لھتیں گالوارانی راست پیش کنگ بنت :

۱ ۔ مَن رَوان	مارَوِیں	مَن شُتگاں	ماشُتگیں
۲ ۔ مَن رَئیں	مارَؤں	مَن شُتگوں	ماشُتگاں
۳ ۔ مَن رئیں	مارَواں	مَن شُتگیں	ماشُتگاں
۴ ۔ مَن رئیں	مارَیاں	من شتگیں	ماشُتگاں

دگہ لھتیں گال ایش اَنت کہ چونا مگال ءَ "ی" "ءُ" "ہ" "و" ایش متئ بنت
زیرگ زُورگ بَیگ بُوگ سِیگ سُتوگ
من یک رندے پہ دُ گوش اں کہ اے "و۔ی" یا "و۔ی۔ا۔ے" ءِ گالوار بلوچی زبان ءَ "تاوان دات نہ کن اَنت ۔ چہ
ایشاں ھر یکے ءِ کارمرد کنگ روا اِنت ۔ پہ بلے گپ ءِ چیچ براَدگ نلوٹ اِیت ءُ نبایدکہ یکے گالوارے ءِ گوشوک دومی گالوار ءَ
جھل بجنت ۔ اگاں پہ بلوچی ءِ دیم ءِ برگ ءَ دُرست ھدست ءِ بہئیں زبان ءِ جندوتی راہ ءَ وت تچک کنت ۔

گوُنڈگال ءُ ٹِک کرماں اِے بزانت بلد ءِ پہ اشارہ ءَ کارمرز بوتگ اَنت

زبان

انگ : انگریزی
پا : پارسی
پھ : پھلوی
ستا : اوستا
سن : سنسکرت
سند : سِندی
گیل : گیلکی
فب : فارسی باستان
ھن : ھندی

وانگی

BBK : بلوچی ءُ بنی کتاب (عبدالرحمن بارکر/عاقل خان مینگل)
PPB, LWD: Popular Poetry of the Baloches
By M. Longworth Dames
VMB: Vocabulary of Marri Balochi

گال

اک : انجوشں کہ
پ ک : پلیش چہ کرستانی
س م : سنتی میٹر
بَت : بَتَل

بزانت بلد

ب ۔ ق : برھانِ قاطع : محمد حسین بن خلف تبریزی
سغ : سغدی
شیرازی : گسی زبان ءِ گال کہ چہ "فرھنگ عامیانہ شیراز" ءَ حسین امداد ءِ وانگی "شیراز" ءِ بزانت ءَ زیرگ بوتگ۔
طب : طبری (واژہ نامہ طبری)

ٹِک

★ گیش گرتگیں گال ءُ بزانتانی گُدءَ سرءَ جنگ بوتگ ۔
✸ گیش گرتگیں بزانتانی جنگیج ءَ کارمرز بوتگ ۔
✪ ھما گال کہ سید ھاشمی ءِ نبشتگ اَنت بلے بزانت ئے نبشتگ نہ کرتگ اَنت آیانی گُدءَ سرءَ اِے ٹِک جنگ بوتگ۔

رومن بلوچی آپ ءُ سرینوک

SARAG	سَرَگ	A,a	ـَ زبر
SERAG	سِرَگ	E,e	ـِ زیر
SURAG	سُرَگ	U,u	ـُ پیش
SERRAG	سِڑّگ	RR,rr	ـّ ڈُک
BRENJ	بْرِنج		ْ اوشت ءِ نشان (سکون)
SĀNG	سانگ		ں شکوائیں نون "ں" ءِ نشان۔
ĀP BĀZĀR	آپ بازار	Ā,ā	آ کشش (مدّ)
SAR E WATH	سرءِ وت	E,e	ءِ
KETHĀB A BYĀR	کتاب ءَ بیار	A,a	ءَ
DRACHK E THĀK	ڈرچک ءِ تاک	E,e	ءِ
MAN O THAW	من ءُ تو	U or O	ءُ
SHUMĀ GĀR ETH	شما گار اِت	ETH, eth	اِت
Ā KAY ATH	آکے اَت	ATH, ath	اَت
DĀR ESH PROSHT	دار اِش پرُوشت	ESH, esh	اِش
Ā MARDUM ANTH	آمردم اَنت	ANTH, anth	اَنت
GULĀ ESH ENTH	گُلانیش اِنت	ENTH, enth	اِنت
LOG SUR ITH	لوگ سُر ایت	ITH, ith	ایت
O MULK E MARDUMĀN	! او ملک ءِ مردماں	O, o	او
O PELĀNI	اوہ پلانی	OH, oh	اوہ
EY CHY EY	اِے چیے	EY, ey	اِے
AY MARD	! اَے مَرد	AY, ay	اَے
EYSH ENTH	ایش اِنت	EYSH	ایش
EH BICHĀR NA KAPY	اِہ بچار نہ کپئے	EH, eh	اِہ
MAN WA NA RAWĀN	من وَ نہ رواں	WA, wa	وَ
THAW CHY WĀNY	تو چے وانئے	Y, y	ئے
PAS E BURTH	پس ئے بُرت	E, e	ئے
EY YAK MARDUM EY	اِے یک مردمے	EY, ey	ے
EY NEMDI EY	اِے نمدی یے	EY, ey	یے
DELI DOST	دلی دوست	I, i	ی
SHARREYN CHUK	شڑّیں چُک	EYN, eyn	یں

A =	ا	B =	ب	P =	پ	TH=	ت	T =	ٹ	J =	ج	CH=	چ
D =	د	DH=	ذ	R =	ر	RH=	ڑ	Z =	ز	ZH=	ژ	S =	س
SH=	ش	K =	ک	G =	گ	L =	ل	M =	م	N =	ن	W=	و
H =	ہ	E =	ء	I =	ی	Y =	ے						

آ

● ا : بلوچی ءِ بنگیجی آپ اِنت ، ایشی ءِ گالوارچو اُتّ اِنگیں « ءَ » ءَ اِنت ایشی ءِ جندءِ نام گونڈءُ سبک ونگیں " ءَ " اِنت . اگاں گالانی بنگیج ءَ کیت گڑا چو « ءَ ، ءِ ، ءُ » بزاں " ۔ ـِ ـُ " ءَ یک سُرینوکے پرئے بیت ، اک : اَڑ ، اِد ، اُٹّ ، اگاں گالانی نیامجی ءَ یا کہ گڈسرءَ کیت چوتت بیسری آپ ءَ گوں وت بُرزءَ ذراج کش کنت ، اک : بازار ، کاپَر ، پادا ، اگاں " کشِ تے " پر بیت چو کہ دو " ا " ءَ وانگ بیت ، اک : اا = آ (رومن " A " اوستائی تتے)

● اَ : اِے نشانے کہ آبانی سرءَ جنگ بیت پارسی ءَ " زبر " ءُ تازی ءَ " فتحہ " گوشگ بیت .

● اِ : اِے نشانے کہ آبانی چیرءَ جنگ بیت ، پارسی ءَ " زیر " ءُ تازی ءَ " کسرہ " گوشگ بیت .

● اُ : اِے نشانے کہ آبانی سرءَ جنگ بیت ، پارسی ءَ " پیش " ءُ تازی ءَ " ضمہ " گوشگ بیت .

● آ : " ا " اِنت کہ ایشی ءَ کشتے (~) پر اِنت کہ توارءُ گالوارے چو کہ دو " اا " ءَ ذراج کش اِنت IT HE SHE

(۱) پہ دیریں چیزے ءِ سوج ءُ نشان دیگ ءَ گوش اُنت " آ لوگ " (فارسی : آن ، ھندی : وہ वह ، تازی : ذٰلِک ، انگریزی : THAT دیٹ)

(۲) کسے یک ناباوری گپتے بہ جنت یا ھرآ گپتے کہ ترا مان منیت یا باور مبیت گڑا توھمے گال ءَ ذراج کش ترکن ئے ءُ گوش ئے " آآ " ایشی ءِ گوشگ ءِ تہ ءَ کمّیں ترّن ءِ زیرمان اِنت ھمے رنگ ءَ پہ بھانگی ءُ اچکّی یا کہ یک اناگھیں وشّی یا گُڑگ ءُ باھندءِ سھراکنگ ءَ ھم گوشگ بیت . اِے رنگ ءَ ھرجاورے ءِ سھراکنگ ءَ ایشی ءِ زیربدل بیت (۳) باز مردم " آ " ءِ گال ءَ پہ " ھو " ءِ جاگہ ءَ کارمرد کن اَنت (۴) گُلگرا ، کروس ، بٹ یا کپوورءِ گوانک جنگ ءَ ھم اِے گال ءَ ستے چار رند ءَ اشتاپ اِشتاپ ءَ یا کرار کرار ءَ گوش اَنت " آآ - آآ " یا کہ پہ چیٹ ءُ زیل اک : " آ آ آ آ "

● آآ : پہ مُرگ ءِ گوانک جنگ ءَ گوشگ بیت . بچار " آ " (۴)

● آب : (آ - بْ) پہ نبیسگ ءُ وانگ ءَ پہ گالانی جوڑکنگ ءَ جوڑکرتگیں نشان کہ گوں ایشانی یک جاہ کنگ ءَ گال جوڑ بنت " اب پ ت (ALPHABET) حروف التہجاء (۲) " سریانی " یازدھمی ماہ اِنت ھمے رنگ ءَ اسرائیلیانی راجی سال ءِ یازدھمی ماہ اِنت کہ گوں ایرانی پنچمی ماہ ءَ برابر اِنت . (باز مردم پہ نزانشکاری ایشی ءِ پارسی بزانتاں زیراَنت ءُ پہ " اَزّت ، رنج ، میار " ءِ بزانت ءَ کارمرد کن اَنت بلے چوش کنگ پھلک ءُ اِنت)

LETTER

● آبات : (آ - باٹ) . بچار " آباد "

● آباتی : (آ - باتی) . بچار آبادی

● آباد : (آباڈ) ویران ءُ وارءِ چپ . پلانی مرچاں آباد اِنت : بزاں زرتے باز اِنت . ملک آباد اِنت : بزاں ھور بوتگ ءُ کشارءُ بھار اِنت یا چہ دگہ کار ءُ روزگارے ءِ سوب ءَ ملک ءِ مردم سیرءُ آباد بنت (۲) دلوت ءُ اولاک آباد اَنت : بزاں پَرّ ءُ ورءُ سیر اَنت (۳) پہ ترّن اِے گال چتیں بزانت ءُ ھم زیرگ بیت اک : نوں تو آباد ئے ! یا کہ تو مارا شر آباد کن ئے ! بزاں بازگندگیں یا تاوان دھیں کارے کرتگ اِت (۴) پہ نیکیں لوٹگ ءَ گوشگ بیت " سبزءُ آباد بات ئے !! "

HEALTHY RICH FURTILE

آبادبیگ : سیربیگ، مالداربیگ ۔ دلوت ءُ اولاک ءِ پڑوربیگ ۔ ملکءُ پہ ھورءُ دَھل ءُ کِشار آبادان ءُ وشھال بیگ ۔ زمین ءِ ڈگارءِ پہ دھل ءُ کِشار بیگ ۔ کسے ءِ یک جاگھے ءَ روگ ءُ ھمودءَ نندگ ءُ ھنکین کنگ ۔
آبادکنگ : ویرانگ یاگیر آبادیں جاگھے ءَ روگ ءُ نندگ ءُ ھنکین ءُ آبادی کنگ ۔ ڈگارءُ زمینے ءَ کِشگ ءُ آبادکنگ ۔ دلوت ءُ اولاک ءَ پہ خوانی جارینگ ءُ ساتگ ءُ پڑورکنگ ۔ پہ زرءُ مال کسے ءَ سیرءُ وشھال کنگ ۔ ھورانی گوارگ ءُ مُلکاں آبادکنگ۔ پہ ترّن بزانتی برباری یاکارزوالی کنگءِ بزانتءُ ھم گوشگ بیت اک : تو ماراشتے آبادکتگ " بزاں شتریں کارے نہ کتگ ، تاوان داتگ ۔

● **آبادان** : (آ۔بادَانْ) آباد" آبادی کرویران ءُ ویرندانیءِ چِپّ اِنت (۲) ایران ءِ مزنیں شھرے کہ اودءَ تیل ءِ مستریں جات اَنت (FURTILE)

● **آبادانی** : (آبا۔دَانی) واری ءُ ویرندانی ءُ ڈُتال ءِ چِپّ، ملک ءِ سیری ءُ وشھالی (۲) ھاچیز یامردم کہ گوں آبادانیءِ بنیادی کنت ۔ (PROSPERITY FURTILITY)

● **آبادکار** : (آ۔بادْ۔کَارْ) ھامردم کہ چیزے یا جاگھےءَ آبادکن اَنت، آبادکنوک ۔

● **آبادکاری** : (آ۔بادْ+کاری) آبادکنگ ءِ کار، آبادکنگیں کار ۔

● **آبادی** : (آ۔با۔دِی) آبادبیگ، آبادانی ، واری ءِ چِپّ ، ملک ءِ آبادی ، مردم ءِ آبادی ، پہ مردم ءَ چوش ھم گوش اَنت " پلانی مروچاں آبادیءَ کپتگ ، دلوت ءِ آبادی ، پڑوری ۔

● **آبتب** : (آبْ+تَبْ) آپ رم، چو آپ ءَ ھربُریں درپ ءَ جاگاہ گروکیں مردم ۔

● **آبجت** : (آبْ+جَتْ) بچار" آپجت "

● **آبجن** : (آبْ+جَنْ) آپ جنوک، آپ جنڈوک، ھامردم کہ آپ جنگ ءِ کارءَ کنت یا کہ ھاکاربوج کہ پہ آپ جنگ ءَ کارمرد بیت (۲) آپ جنگءِ کارگال ءِ پرماتگال بزاں آپ بجن ! تو یک مردے (۳) آپجت، آپ ءِ جنگیں ۔ FLOOD AFFECTED WATER BEATEN

● **آبجل** : (آبْ+جَلْ۔لْ) بچار" آپ جل "

● **آبدار** : (آبْ+دَارْ) آپ داربزاں ھاکہ آپ دارایت یا آپ ءِ مان اِنت (۱) زمینے کہ آئی ءَ آپ مان بیت یا کہ میتاب بیت کہ ساں ءِ نہ کُٹ اِیت ۔ اِے زنگیں زمین ءَ ذرچک شتر یادکیت ءُ آبادبیت (۲) زھم آبداربیت بزاں جوھرداربیت ۔
(۳) بازمردم مالدار ءُ آبوداریں مردم ءَ ھم گوش اَنت TEMPER (SWORD)

● **آبداری** : (آبْ+دَارِیْ) آپ وارگ ءِ گلاءُ ساڑایاکار، جوھرداری ۔

● **آبدان** : (آبْ+دَانْ) آپدان، آپ ءِ درپ ۔ ھادرپءَ گوش اَنت کہ آپ ءِ مان کن اَنت ءُ مساپری ءَ زیراَنت ءُ لِے بازراست اِنت اے ادن یا پوپل گلاس ھنگ اِنت کہ پڑمیں گُد ءِ پوشش ءَ اِنت ۔ بزیں آچاری گُد ءِ آبدان ءَ " چاگل " گوش اَنت کہ گُدءِ پیلک ءِ ڈُول ءَ اِنت ۔ بلوچانی آبدان کلیگ اِنت کہ چہ شگنی پوست ءَ جوڑ بیت ۔ مُزی یا پاچنی مزنیں پوستاں ھم انچوش کن اَنت بلے آیاں مَشک گوش اَنت کہ اِے ھم " آبدان " شمار بیت ۔ بچار" دان " WATER BOTTLE

● **آبدر** : (آبْ+دَرْ) ھارسیں، ھندءُ ھندءُ جاگہ کہ اودءِ زمین ءَ آپ مان ءِ بیت ۔ آپ ءِ بُندر

● **آبدست** : (آبْ۔دَسْ۔تْ) آپ دست، آبدست، مِتّش، پیشاب : ھاآپ کہ گُشگ اِش چہ حون ءَ گیشین اَنت کہ ماں گُرگ ءِ پیلک " مساھین " ءَ ایر رچگ ءُ جم بیگ ءَ رند چہ سوءَ در کیت ۔ (سوج : باز نزانتکار اِے گال ءِ بزانت ءَ پارسیءِ " آبدست " گِراَنت ءُ دستناز (درنماز وضو) ءِ بزانت ءَ زیراَنت ءُ کہ ماں بلوچی ءَ پہ یہ بزانت) آپ دست کنگ : پیشاب کنگ ۔ URINE

● **آبدنتان** : (آبْ۔دَنْ۔تَا۔نْ) آبدندان، آبو : مچے کہ دگُزات اِنت یکّے ءِ کلونٹ مستراَنت ءُ زرد بنت ءُ دومی ءِ کسترءُ شھراَنت ، آبدنتان ، آپدندان ۔

● **آبدندان** : (آبْ۔دَنْ۔دَانْ) بچار" آبدنتان "

● **آبرچ** : (آبْ+رِچْ) آپشان، آپشار، آپشمار، آپشانک، ھاجاگہ کہ اودءَ آپ ایر رِچ اِیت ۔ چہ بُرزیں کوہ ءُ تلاراں

آپ ءِ ایر رِچگ ءِ جاگہ، صودءَ آپ رِچ ایت ءُ رِچ ایت ۔

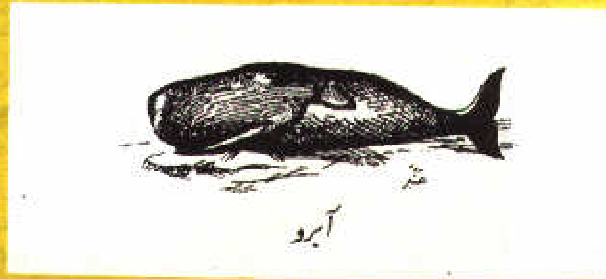
● **آبرشت :** (آب + رَش. ت) آپرشت ، دو گال اِنت یکے "آپ" کہ زانتگیں چیزے ، دومی "رَشت" رَشت گوشگ اَنت چیزے ءِ رَوگ ءِ تیزی ءَ کہ انگریزی ءَ SPEED گوشگ بیت ۔ گیشتر پہ بوجیگ یا گُراب بزاں دریائی اولاک ءَ کارمرد بیت کہ پہ موٹر ءُ ریل گاڑی ءَ ھم ایشی ءِ کارمرد کنگ راست بیت ۔ "آبرشت" دریا ءِ سرءَ ھما ٹپ ءَ گوشگ اَنت کہ چہ گُراب یا بوجیگ ءِ رَدءَ ، ءَ گوں کپت ءُ رگاں چوکہ پل ءَ جوڑ بیت ۔ دریا ءِ یک بوجیگے ءِ مردم گوں دومی بوجیگ ءِ مردماں گوشگ اَنت "شما مئے آبرشت ءَ ھم نہ رس ایت" بزاں شمئے بوجیگ مئے بوجیگ ءَ رسینت نہ کنت ۔

● **آبرم :** (آب + رَم) ھما مردم کہ ھرکسی گپاں ھمراہ داری کنت، آپ رمیں مردم ۔ بچار "آبتب" ۔

● **آبرند :** (آب + رَن ۔ ڈ) آپ ءِ رَوگ ءِ رند ، آپ ءِ گوزگ ءِ ٹپ بزاں ھما جاگہ کہ آپ شیپ گپتگ ءُ کمیں باز کل ، کشک یا ٹپ ئے کرتگ ۔

● **آبرنگ :** (آب + رَن ۔ گ) آپ ءِ رنگ ، آپ رنگیں ، تنکیں نیل ، سبز ءُ پنیل ءُ پ ۔ ھما رنگ کہ گوں چوڑی ءُ بُت جوڑ کن اَنت WATER COLOUR

● **آبرو :** (آب ۔ رُو) دریا ءِ مزنیں جناوریں ماھیگے کہ جرن ئے بازمزن اِنت ۔ اگاں بہ لوٹ ایت بوجیگاں بُڈینت کنت ۔ بلے اِے شیتانی کم کنت ۔ چہ ھمے مزنیں ماھیگاں "لیٹر" ءُ "کاریچ" ھم باز زانتگیں اَنت ۔ (بچار بُت)

آبرو

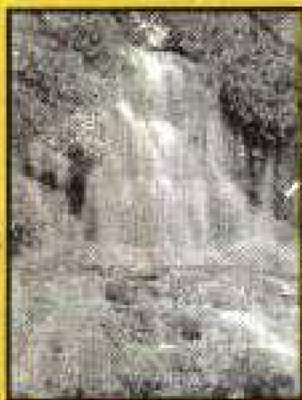
● **آبرو :** (آب + رَو) آبرہ : بُندرءَ دوگال اِنت "آب" ءُ "رَو" یا "رَہ" ، آپ ءِ رَوگ ءِ یا گوزگ ءِ راہ ، ھرو ھدکہ ھور بیت چہ ھمے آبرواں ھور ءِ آپ تلان ءُ گوزان ءَ وت ءَ پہ کور ءُ مزن کور ءُ بندگاھاں رسین ایت ۔ (۲) دریا ءِ تہ ءَ ماں زرءُ تیاباں آپ ءِ رَوگ ءِ رھبند کہ ایشی ءَ انگریزی ءَ OCEAN CURRENTS گوش اَنت ۔ اِے زانگ لوٹ ایت کہ موسم موسم ءَ دریا ءُ زرءِ آپ ھم چوکہ کور ءُ جُو ءِ یک ناں یک دیمے ءَ تچ ایت ءُ ھر دریایے وتی رھبندءَ بیت ۔ ابید چہ دریا وَرداں پہ دگہ مرد ماں اِے بھانگی گپتے ۔

● **آبرو :** (آب ۔ رُو) لج ، میار ، وشنامی ، اِزت ، شَرَپ ، آریپ ، بوھیری ۔ آبرودار : شَرَپدار ۔ آبرو ءِ گرگ ، آبرو ءِ کشگ ، آبرو ءِ برگ : بے اِزت کنگ ، بے شَرَپ کنگ ، بے آبرو : بے لج ، بے مَیار ، بے اِزت ۔

● **آبروان :** (آب ۔ رَ ۔ وَا ۔ ن) نازرک ءُ شاتاپیں گُدے کہ پہ سرگیگ ءَ کارمرد بیت (۲) تچوکیں آپ (۳) آپ ءِ سرءَ گوات کہ چو شیشگ ءَ اَنت ۔ گوش ئے زاناں آپ ءِ سرءَ شکون دیم کرتگ اَنت ۔ پا : آب سواران ۔ ھندی : بلبلا ۔ انگریزی : BUBLE تازی : حبابہ ۔ بلوچی : آبلہ ۔

● **آبرودار :** (آب رُو + دار) لج دار ، میار دار ، وشنام ، اِزت دار ، شرپدار

- **آبرہ :** (آب ، رَہ) بچار " آبرَو " (آب ۔ رَو)
- **آبرے :** (آب ۔ رے) مُرانٹ ءِ بیمیں یلے وراجیں ماھیگے NEEDLE FISH (بچار۔ت) ★
- **آبریپ :** (آب ۔ رے ۔ پ) آپ ریپ ، ریپاپ ، ریپاب لوڑیگ آپ ، شیتان آپ ، گولاب ، جناپ ، چہ گرمیءَ پٹ ءُ ودّاں سیرگیں ڈِنّ انچوش شرپ اَنت تو گوش ئے زاناں آپ اِنت ۔ MIRAGE
- **آبریچ :** (آب ۔ رے ۔ چ) آپ ریچ ، ریس ، دگ ، سرھد ، آبند (۲) آلاڑبناں دریاءِ آپ کہ وھدے رچ ایت ۔ بزاں کم بیت گیش بیگءَ " پُربیگ " یا " بیل " گوش اَنت
- **آبریشم :** (آب ۔ رے ۔ شُم) پیلہ ، ھمے سکیں نرم ءُ نازرکیں تندرنگیں بندیک کہ کرم پیلہ جوڑ ئے کنت ۔ اے کرم گیشتر یہ توت ءِ تاک رُد ایت بلے سرسازءَ ھمے کرمانی ایرتاں یک برے یک دُگ کاھے دینت کہ نام ئے " جُوکارچک " اِنت ۔ مروچاں بے کرمءَ وستاج بازجوڑ بیت ۔ (پار : ابریشم ، زریشم ، ۔ پہ : اپریشم ، افریشم ، طب : اُوریشم ، اُرشم ۔ تازی : حریر ۔
- **آبزُپ :** (آب ، زُپ) آپ زُپ ، آپ زُپ ، آپ کش : ھماکاربوج کہ آپ چہ چات ءُ کش ایت ۔ WATER PUMP
- **آبزُپ :** (آب ، زُپ) آپ زُپ ، آپ زُپ ، آب زُپ ، آپ کش : ھماکاربوج کہ چہ چات یا گورءَ آپءَ برزءَ کار ایت ۔
- **آبست :** (آ ۔ بَس ۔ ت) ھماجاگہ کہ آپ ءِ جم کنگءَ بندگ بیت WATER STORAGE (۲) چک ءِ ماں لاپءَ بندگ بزاں آپس بیگ

آبشار

آبرے کد : گیش چہ گیش ۲۰۰ س م

- **آبتگ :** (آ ۔ بَس ۔ تگ) آپ بستگ ، بزاں بستگیں آپ ، آپس ، آپس اِتگ ، کتر ، برپ ۔
- **آبشار :** (آب ۔ شار) آپشان ، آپشار ، آپشھار ، آپ ئنک بچار۔ت
- **آبگر :** (آب ۔ گر) آپگر ، ھما مردم کہ چہ جُو یا کھن ءَ وتی ھوکیں ءَ آپ گیپت ، آپ گروکیں مردم ، ھما مردم کہ آپ بھا گیپت ۔
- **آبگرم :** (آب ۔ گر ۔ م) آپگرم ، گرمیں آپ ، ھما آپ کہ چاہ یا دگہ انچیں چیزے جوڑ کنگ ءِ حاترءَ ظرف داتگ اَنت ۔ چاہ یا دگہ انچیں چیزےءَ پہ اشارہ گوشگ بیت ۔ HOT WATER BOILED WATER
- **آبگرڈ :** (آب ۔ گر ۔ ڈ) ھماکارگہ کہ ماں وانگی ءُ روتاکءُ ھتاکاں کارمردبیوکیں آباں سنچہ کنت گڑا ایت ءُ جوڑ کنت TYPE FOUNDRY
- **آبگیر :** (آب ۔ گی ۔ ر) آپ گیر ، آپ گرگ ءِ وھد ، چہ کھن یا کورجوءَ پہ ڈگاراں آپ بھر بیت ھوکین ھوکینءَ آپ ءِ بھرءِ وھدءَ گوش اَنت بزاں چہ یک ڈگارے ءِ پُربیگءَ رندءَ دومی ڈگارءَ آبگیر بیت
- **آبلو :** (آب ۔ ل ۔ وْ) آبلو ، آبلہ : چہ بازیں کارءِ کنگ یا تپ ، تمنش ، کُدینگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ دستگ ءِ شمپگءَ دست ءِ پوست کہ آزگ بیت ءُ گوات گیپت ءُ آئی ءِ ترءَ آپ بیت چولاسءَ اسپیت چک یا شھرءُ سیاہ بیت ءُ لھم لھم بیت یا دھم چہ بازیں

شپاد ءِ راہ ءَ روگ ءَ یا کہ گوش ءِ جنگ ءَ انچوش بنت یا کہ دگہ نا ذراھی ءِ نیموں ءَ جان ھم انچوش بیت. ایدچہ دگہ نا ذراھی ءَ اے ھما وھدی بیت کہ پوست ءَ مزنیں زورے پر بیت ءُ آئی ءِ چیرہ گوشت آپ بیت ءُ پوست ءَ گوات دنت. آبلو یا آبلہ چہ باز نیموں ءَ بیت: چہ سُچگ ءَ، شپادیں مردم ءِ کوہ ءَ ترّگ ءَ، گوش ءُ چوٹ ءُ سواس ءِ جنگ ءَ، ٹیکم ءُ کوڈال یا کہ ھیب ءُ میتیںچ ھم آبلہ کنت. ھولیگ جنگ ءَ تازگ آبلہ آرگ اِنت ءُ گُدا یت بلے رندءَ آئی ءِ پوست پرایت ھمے مُرتگیں پوست ءَ اگاں پہ ھگراز ءَ چن ءِ نہ تورایت. بلے وھدے کہ آئی ءِ آپ ریچ اَنت پوست ءِ چیرہ آزگیں گوشت سُچ ایت. گُر سیک ھم آبلو بیت. (۲) بُندرءَ اِے ھمے گوات آپ اِنت آپ ءِ سرءَ بیت (بچار آبروان (۳) BOIL

- **آبلو :** (آپ۔ لَ وْ) بچار "آبلو" (آپ۔ لَ وْ)
- **آبلہ :** (آپ۔ لَہ) بچار "آبلو"
- **آبند :** (آپ۔ بَنْ۔ دْ) آپبند، بزاں آپ ءِ بند، ھما بند کہ پہ آپ دارگ ءَ بندگ بیت، ڈگارانی بند کہ پہ آپ ءِ دارگ ءَ بند اَنت اِش۔ (۲) ریس، دمگ، سرھد، مُلک، ھساھگی "اِے پلان آبند ءِ مردم اِنت"۔ (۳) آبند کنگ: بزاں پہ کسے ءَ آپ ءِ بندکنگ۔ بلے اِے گیشتر جنگ ءِ وھدءَ بیت (۴) مس بند: بزاں پہ ٹِک ءُ ٹاک ءُ دم چوپ انچوش کنگ کہ کسے ءِ آبدست بند بہ بیت بلے پہ ایشی ءَ "مس بند" مشھورتر اِنت (۵) ھما چیز کہ آپ ءِ تہ ءَ ءِ بکن ءِ گوں آپ ءَ بند گیت چوکہ "ھولیگ" (۶) بَرْپ، کُتریا بدانگیں آپ۔
- **آبنوس :** (آپ۔ نُوْ۔ سْ) دْرچکے کہ ھندوستان ءُ اپریکا ءَ بیت۔ دْرچک ءِ مزن بیت، دارءِ سنگیں ءُ سَک اِنت ءُ شیاھیں بیچ ءِ مان چہ برگ ءَ رندواں کہ دیر ءَ آپ ءِ تہ ءَ ءِ کن اَنت کہ زوراک ءُ شیاہ ترایت۔ گوش اَنت کہ دارءِ اَس ءَ کن ءِ وشیں بو کنت۔ گوں آپ ءَ سیتینگ بیت ءُ چم ءَ مانکشگ بیت کہ شپکورگ ءَ بارت، وَرگ ءَ آبدست ءِ سنگلگاں ریچ ایت۔

- **آبو :** (آ۔ بُوْ) آبدندان، آبدستان، آبدندان۔ مچے کہ کلونٹ ءِ دوراست اَنت یک مچے ءِ کلونٹ مستر ءُ زرد اَنت ءُ دومی ءِ کستر ءُ شھراَنت۔ تازہ ورانی ءَ ورگ ءِ سک وش اِنت۔ (۲) دانکو، ھمادان کہ دنیگا نہ رس اِتگ زیراَنت تاپاَنت ءِ ایشی ءَ باز جاگہ ءَ ھیدلو، آدو ءُ آبوس ھم گوش اَنت۔
- **آبوار :** (آپ۔ وَا۔ رْ) آپ وار، ھماکہ آپ بازوارت۔ (۲) ھما زمین کہ باز آپ ءِ وارتگ (۳) ھما ایران یا رزان کہ آئی ءِ تہ ءَ آپ وَرگ بیت، پہ آپ وَرگ ءَ کارمرد بیوکیں کاشیگ۔ (۴) دْرچکے کہ سک باز آپ ءِ وارتگ ھمے رنگ ءَ کشار۔
- **آبواری :** (آپ۔ وَا۔ رِی) آپ واری، پہ آپ ءِ وَرگ ءَ کارمرد بیوکیں آبواری رزان یا کاشیگ (۲) یک جاگھے ءَ پہ اَدارگ ءِ بزاں پہ بھار چارینی یا کہ شیرواری یا پہ دگہ نیموں ءِ چیرے مدت مُند رپندگ بلے بہ جُنگی نہ رِندگ۔
- **آبیل :** (آ۔ بِیْ لْ) آپ بیل، بیلیں آپ بزاں دریا ءِ آپ کہ پُرءَ آتگگ۔ ھابیل: نیکراھی آدم ءِ بچ کہ وتی براتا کابیل ءَ کُشت۔
- **آپ :** (آپْ) ھمے آپ اِنت کہ وَرگ بیت. گوں ایشی ءَ گُد ءُ جان شودگ بیت۔ چہ آکسیجن ءُ ھائیڈروجن OXYGEN & HYDROGEN ءِ یک جاہ بیگ ءَ جوڑ بیتگیں آپیں ءُ بے رنگیں تلوکیں چیزے کہ سکیں گرمی ءَ باپ بیت ءُ بال کنت ءُ ھُشک بیت ءُ سکیں سارتی ءَ بدایت۔ ماں دریا، درباب، کَوْر، جُو، کھن ءُ چات ءُ چمگاں بیت۔ چہ جمبراں ریچ ایت "ھور" ءِ گوشیں۔ ءُ چہ چماں ریچ ایت اَرس "گریگ ءَ جان ءَ ترّک ایت "ھید" گوشگ بیت۔ ءُ چہ ساھین ءَ درکیت "آبدست" اِنت۔ گیلکی ءِ ایشی ءَ

"اُو" گُوش اَنت، پارس ءَ اَو ، پارسی ءَ: آب ، پھلوی ءَ: آب یا آف ، سغدی ءِ آپ ، اوستائی ءَ: "آپ" ھندی ءَ: جل یا پانی تازی: ماء ، ءُ انگریزی: واٹر WATER پشتو: اُبُو ، ملباری ءِ وِلَم ، مدراسی ءَ: تَنّی ۔ مری بولی ءَ ھم الشی ءَ "آف ءُ آپھ" گُوشُس اَنت ۔ ہُنرھبند: "آپ" وھدے کہ ماں گپّاں کارمرد بیت گڑا باز جاگہ ءَ چو کہ یک چیزے ءَ بیت: "اے چات ءِ آپ سَور اِنت" ءُ باز جاگہ ءَ چو کہ بازءَ اَک: "اے کاشیگ ءِ آپ شَرّ نہ اَنت" ھمے رنگ ءَ: دریاءِ آپ ، چات ءِ ، کَور ءِ ، جُوءِ آپ "یکّے" ءُ جھلگ ، کاشیگ ءُ دگہ دریائی آپ "باز" اَنت ۔ پہ چِنکے ، پِٹّے ، گُلاٹے ، گُٹّے ، گِلاسے ءُ جھلگے ءِ آپ ءَ یکّی ءِ "ے" کارمرز بیت ۔

- **آپار:** (آپْ ۔ آرْ) آپ + آر: آپ آروک ، ھامردم کہ پہ کسے ءَ آپ کاراِیت ۔
- **آپار:** (آ۔ پا۔ ر) اے دوگال اِنت یکّے "آ" کہ بلوچی ءِ زانتگیں گالے ، دومی "پار" کہ درآمدیں گالے کہ پہ زوراکی بازمردم الیشی ءَ کارمرد کنت ۔ الیشی ءِ ھندی رنگ "اُس پار" اِنت کہ بلوچی ءَ باید اِنت کہ "آ دست ءَ" گُوشگ بہ بیت ۔ بازبرءَ اے پشتوءِ "پارا" ءِ رنگ ءَ ھم رَد کارمرد بیت ۔
- **آپ آرگ:** (آ پْ + آ ۔ رَگ) (۱) کسے ءِ رَوگ ءُ آپ ءِ آرگ ۔ (۲) بوجیگ اگاں ٹُنگ بہ بیت یا کہ آپ ءِ بیتر پُچ بہ بنت یا پگو گے دربئیت یا پچ بہ بیت آپ آئی ءِ تہ ءَ کیت گُوش اَنت: "بوجیگ آپ کار اِیت" (۳) ھوربیت کَور آپ کارانت (۴) چات ءِ آپ آرگ: (بازکم گُوشگ بیت) البت گُوشُس اَنت "چات آپ ءَ کپتگ" بلے وھدے کہ بازیں کشگ ءَ چات ءِ آپ کُٹّ اِیت گڑا ایکّ ءُ دو اُدار ءَ یلہ ءُ دِئیت کہ آپ ٹُبار اِیت "چات ءَ پدءَ آپ کتگ" ھم گُوشُس اَنت (۵) چَم آپ کار اِیت کہ تھار بیت ءُ بُرزءُ بین لوٹ اِیت
- **آپ اَمبار:** (آپْ + اَم ۔ بارْ) بچار "آمبار"
- **آپان:** (آ۔ پا۔ ن) بلوچی ءِ پنچمی ماہ اِنت کہ "آبان" ءَ گُوشُس اَنت ۔ (۲) آپ ءِ "باز" ، آپ ءِ تہ ءَ اَک: "پلاں چیزاں آپان" اِنت بزاں آپانی تہ ءَ اِنت ۔
- **آپاں بُڈو:** (آ۔ پا۔ ں + بُڈْ ۔ ڈُو) مُرگے کہ سرءَ ماں آپ ءَ جَنت ءُ کِرم گپت ءُ وارت ۔ سیبگال ءِ بزانت "ماں آپ ءَ بُڈ وَرگ"
- **آپانسری:** (آ۔ پا۔ ن ۔ سَ ۔ رِی) ھامردم کہ کھن یا کَورجُو ءِ آپ ءِ بھرءُ بانگ ءَ کنت ۔
- **آپ ایر ریچگ:** (آ۔ پْ + اِے زْ + رِے ۔ چگ) ——— آپ ءِ ایر ریچگ ، چہ یک دَرپ ءِ ماں دگہ کستریں دَرپ ، کاشیگے یا زانے ءَ ماں کنگ بلے انچُوش کہ چہ مستریں دَرپ ءِ دپ ءَ آپ بہ ریچ اَنت ماں دومی رَزان ءَ ، ھمے رنگ ءَ چہ کستریں دَرپ ءَ ماں مستریں دَرپ ءَ ایر ریچگ ھم بیت ۔ POUR
- **آپ بند:** (آپْ + بَن ۔ دْ) بچار "آبند"
- **آپ بیگ:** (آپْ ۔ بَ ۔ یگ) چو آپ ءَ بیگ ، آپینک بیگ ، بَد اِنگیں چیزے ءِ آپ بیگ ، آپ ءِ ھست بیگ ، اَک: پلاں جاگہ ءَ آپ ھست ، اے کَور ءَ آپ بیت ۔ (۱) دل ءِ آپ بیگ ، جگر ءِ آپ بیگ ، زھرگ ءِ آپ بیگ: چہ تُرس ءَ (۲) تیل یا روگن ءِ آپ بیگ: بزاں آس ءِ سرءَ یا رودچ ءِ سرءَ ایرءُ کن ءَ پُچ بیت ءُ آپ بیت ۔ (۳) کُشتر ءُ تُرونگل ءِ آپ بیگ (۴) مُگرہ ، تَنگو (تلاہ) ءِ آپ بیگ: کہ زرگر آپ ءُ کنت یا دگہ انچیں چیزے ءِ ۔ (۵) تِلک گُوزی لیب ءَ آپ بیگ: بزاں "بازءُ بیلاں" رَوگ (۶) بوجیگ ءِ آپ بیگ: بزاں چہ ھُشکی ءِ سرءَ تیلگ ءُ داں کہ ھنچک ءَ دریاءِ تہ ءَ بَرگ کہ تر پِل بہ بیت ، (۷) دپ ءُ آپ بیگ: بزاں یک مردے گوں دگرے ءَ سکّیں بدیئے بہ کنت پدءَ ھامردم ءِ گُور ءَ پہ کارسِواری ءَ بروت ، گُوش اَنت:

الیشی ءَ دپ ءُ آپ بیت کہ پلانی ءِ گُورءَ چیزے بہ لوٹ اِیت ۔ (۸) آپ ءُ لاپ بیگ : بزاں سیر بیگ ، نَپ ءُ بیت ءِ رَسگ (۹) گوشت ءِ آپ بیگ : چہ ترُس ءَ بے گیشتر پہ ٹُکرُ ءُ پیس ءَ گُوشِ اَنت ۔ اولاک ءَ درکارے ھم یکبرے آئی ءِ گوشت آپ بیت لاگر ترّ اِیت (۱۰) سبزی ءُ کاھگ ءِ آپ بیگ : بزاں سک بازئے گرادئے آپ بیت (۱۱) ڈگار ءِ آپ بیگ : بزاں پُر بند بیگ (۱۲) ھون ءِ آپ بیگ ۔ نہ بیتگیں کارے ءِ بیگ (۱۳) ھون ءِ آپ بیگ : ناڈراھی یے کہ مردم ءِ ھون آپ ترّ اِیت (۱۴) پیگ ءِ آپ بیگ : چہ شُدءُ کم وردی ءَ ۔

● **آپ پد :** (آپ ۔ پَدّ) آپ رَند ، آپ ءِ پد بزاں آپ ءِ گوزگ ءِ رند ءُ پد ءُ نشان ۔ ھانشان کاگد یا کہ پاسک ءَ پر اِنت ۔ بے دانکہ روژنائی ءَ دیم ءَ ئے نہ دارئے گندگ نہ بیت ۔ WATER MARK

● **آپ پرّ یچگ :** آپ ۔ پَر رِے ۔ یَچگ) چیزے ءِ یا مردمے ءِ سرءَ آپ ریچگ (۲) تُستگیں مردمے ءِ دیم ءَ پہ بُود آرگ ءِ ھاترءَ آپ پرّ یچگ (۳) جان ءَ آپ پرّ یچگ : بزاں شودگ (۴) دیم ءَ آپ پرّ یچگ : دیم ءِ شودگ ۔ (۵) دیم ءَ آپ پرّ یچگ : بزاں عجب اِزتی ءَ رَکینگ اک : آئی ءُ وتی شترّیں کار دَکرت اَنت بلے بہ گلا پلانی ءَ تی دیم ءَ پچّے آپ ئے پرّ تینگ ۔

● **آپ پونز :** (آپ ۔ پُوْ نْ ۔ زْ) گیمپٹار ، آپ ءِ داں پونزءَ رَسگ ، ترُج انگیں آپانی پونز ءَ درآیگ ۔

● **آپیت :** (آ ۔ پَیْت) بدیں سَر کیت ، سرءَ کپتگیں بدیں کار ، جنجال ، مُسیبت ۔ (۲) سکیں چالاکیں مردم

● **آپتاچ :** (آپ ۔ تا ۔ چْ) آپ تاچینوک ، ھا آپ دَرپ کہ اگاں آپ ئے مان کن ئے کم کم ءَ آپاں دَردَنت (آپ تاچ اِیت) کہ پٹّنت ئے ھروھد ترّ بیت ءُ چیرءَ آپ رِچ اِیت چوشیں درپ ءَ "ساتاپ" گوشِ اَنت کہ گرماگ ءَ آپ ءَ سارت کنت ۔

● **آپ تاچگ :** (آپ + تاچگ) آپ دَرپ ءِ آپاں دَردیگ کہ ساتاپ آپ تاچ اِیت ۔ چہ ساتاپ ءَ ابیدمائی ، مجھلگ ، چاگلیں گُدی آبدان ، مَشک یا کلیگ ھم آپ تاچ اَنت بلے ھتیں گیشتر ءِ لھتیں کمتر ۔

● **آپتام :** (آپ + تا ۔ مْ) آپ ءُ تام بزاں آپ ءُ وَرگ ۔ آپتام کنگ : وَرگ دیگ

● **آپتان :** (آپ ۔ تا ۔ نْ) تان گپتگیں آپ ءِ بُرزی ءُ بُراھی ءُ دراجی ۔ ھور کہ بیت یکبرے ڈگارءِ کابیل پُر بیت چہ کابیل ءِ پُر بیگ ءَ رند آپ آدگہ بُرزتریں کشاری زمین ءَ مل اِیت یا تان دَنت ۔ آپ ءِ سر بُرءِ پَتنی ءِ چنڈ آئی ءِ لسُون ۔

● **آپتب :** (آپ + تَبْ) آپ تَب ، آبتب ، آبرم ، آپرم : ھامردم کہ چو کہ آپ ءَ ھردرپ ءَ گِج اِیت ۔ بزاں ھرکسی گپ ءِ منّوگر بیت ۔

● **آپ ترّ :** (آپ + ترّ) آپتر ، آپچر ، ھاجاگہ کہ آپ چکر اِیت ءُ گردون دَنت (۲) تچوکیں آپ ءِ ترّگ یا ترّگ ءِ جاگہ کہ ھمدءَ چہ تچکیں راہ ءَ پر ترّ اِیت ۔

● **آپ ترّگ :** (آپ + ترّ ۔ رَگْ) بَزیں یا بد انگیں چیزے ءِ آپ بیگ (۲) دل ءِ آپ ترّگ بزاں بزّگ بیگ ۔

● **آپتل :** (آپ ۔ تَ لْ) تلوکیں آپ ، ڈگار ءِ آپتل بیگ : بزاں کمّیں آپ بیگ ۔

● **آپجاہ :** (آپ + جا ۔ ہْ) آپ ءِ جاگہ ، ھمودءَ کہ آپ دار اِیت ۔

● **آپ جاھگ :** (آپ + جا ۔ ھَگْ) بچار "آپ جایگ"

● **آپ جایگ :** (آپ + جا ۔ یَگْ) آپ جاھگ ، بے سر دَرینءُ بے نپیں کار کنگ ۔ ھمے رنگ ءَ آپ ءِ منتگ یا آپ ءِ ماں جوگن ءَ چوپگ" ۔

● **آپجت :** (آپ + جَتْ) آپ ءِ جتگیں ، ھامردم یا ملک کہ آپ ءَ تاوان داتگ ھا کہ ھار ءِ آپ ءَ جتگ "سیلاب زدہ" (۲) ھا کہ آپ ئے پہ وَرگ ءَ نہ رس اِیت (۳) ھرچیزے کہ آئی ءَ آپ بہ لگ اِیت ءُ آپجن بہ بیت ۔

● **آپجل :** (آپ ۔ جَلْ) آپ جَلوک ، آپ داروک ، آبجل ءِ کابیل ، تلاڈگ ، گمب ، ھونگ ،

- **آپجن** : (آپ+جَن) بچار "آبجن"

- **آپ جنگ** : (آپ+جَ۔ نگ) پہ تُندی چنڈے ءِ سرءَ آپ چنڈگ (۲) آس ءَ آپ جنگ : پہ توسگ، جیڑہ ءِ سارت کنگ ءَ گوش اَنت "آس ءَ آپ جن" (۳) پہ اشارہ ءُ چاچ آپ دَرگ لوٹگ ءَ گوش اَنت "آس ءَ آپ جن" بلے گیشتر گوش اَنت "آس ءَ کُش" (۴) کروساں آپ جنگ۔ (۵) چہ گرم ءَ سرءُ دلاں آپ جنگ۔ (۶) اگاں چَم ءَ بُوچے کپگ آپ ئے جن اَنت کہ دَربیت (۷) تروش ءَ سک گرم بیت آپ جنگ بیت (۸) تان اِنگیں چانگ ءَ کنیں آپ جن اَنت ءُ تروش ئے جن اَنت (۹) ماں دُرچک ءُ لوار پہ بار ءِ بندگ ءَ یا کہ تهت ءِ تنگ ءَ ساداں آپ جنگ (۱۰) آچار ءَ آپ جنگ کہ بوجیگ تیز تر بروت۔ (۱۱) ششتر انہ یا اھتکن ءَ "آپ جنگ" کہ سارت بیت (۱۲) دریا ءَ آپ جنگ : بزاں گنوکی کار کنگ۔

- **آپجلگ** : (آپ+جَلَ۔ لگ) آپ ءِ تہ ءَ ذِرک ءُ دَور کنگ کہ لُٹہ بہ بیت، تلاوگ ءِ آپ کہ کم تر اَنت کائگاں آپ ءِ تہ ءَ ایر گیج اَنت ءُ ذرابی ءَ براَنت ءُ کار اَنت کہ آپ لُٹہ بہ بیت وھدے کہ سنگر ایت مے لُٹیں مَٹ ءُ مِلک سر جمیں جلی ءُ گندگی ءَ شود اَنت ءُ گوں وت زیر اَنت ءُ ایر بند اَنت کہ آپ پدءَ پهک بہ بیت (۲) آپ ءِ زمبلگ (۳) بے آسریں کارے کنگ۔

- **آپ چار** : (آپ+چا۔ ر) آپ چاروک، ھما مردم کہ آپ ءِ شوھاز ءَ کن اَنت۔ (۲) ھما مردم کہ ھار ءِ آپ ءِ گیش ءُ کم بنگ ءِ چار ءُ گِند ءَ کن اَنت۔ (۳) گوش اَنت کہ مُرگے ءِ نام اِنت بلے زانگ نہ بیت کہ چِہ مُرگے۔

- **آپ چِرَ** : (آپ+چِرَ۔ ر) بچار "آبتر"

- **آپچن** : (آپ+چَن) ھما گُد یا کہ دگہ انچیں چیزے یا کاربوج کہ آپانی ھُشک کنگ ءَ کار مرد بیت اک، جانٹهک (ٹوال) پوتو۔ (۲) آپ چِنگ ءُ ھُشک کنگ ءِ کار ءِ کنوک۔

- **آپچنڈ** : (آپ+چَن۔ ڈ) آپ چنڈگ ءِ کارکنوک۔ (۲) ھما کاربوج کہ گوں آئی ءَ آپ چنڈگ بیت۔
(۳) ھما آپ کہ چہ گوات ءُ گورم ءِ نیموں ءَ بوجیگ ءِ تہ ءَ وت دَرنز اَنت۔ (۴) زِرچنڈ : مزیں توپان کہ زِرانی آپاں چنڈین ایت بزاں گورم کنت۔

- **آپ چنڈگ** : (آپ+چَن۔ ڈگ) آپ دَرنز دیگ (۱) شیاہ چُنّ ءِ دیوال یا دُون ءَ آپ چنڈگ (۲) زمین ءَ پہ سارت کنگ ءُ پلکانی واپینگ ءَ آپ چنڈگ (۳) پہ ھم کنگ ءَ گِل ءَ آپ چنڈگ۔

- **آپ چنگ** : (آپ+چِ۔ نگ) گوں دَرپے ءَ یا اگاں آپ کمّ اَنت گوں گُدے یا دگہ انچیں اوپکینیں کاربوجے ءَ آپاں ھُشک کنگ۔ (۲) بوجیگ ءِ گمت ءِ آپاں چنگ۔

- **آپ چوپگ** : (آپ+چُو۔ پگ) آپ ءَ ماں جوگن ءَ کنگ، آپ ءَ پہ لَٹ جنگ چوپگ بزاں بے سیتیں کارے کنگ۔

- **آپچوش** : (آپ+چُو۔ ش) ھما چیز کہ آپ بہ چوش ایت۔

- **آپچیری** : (آپ+چِ ے۔ رِی) ھما کہ آپ ءِ چیر ءَ اِنت، آپ چیری گُراب : ھما گُراب کہ آپ ءِ چیر ءَ روت چو ماھیگ ءَ

انگ : SUB MARINE تازی : غوّاصہ ھچار ئبت ناکدیم 9

- **آپد** : (آ۔ پَد) کاگد یا کہ پاسک یا زرتاک ءِ تہ ءِ ھما نشان ءُ رند کہ داں کہ روژنائی ءِ دیم ءَ نہ دارئے ئے گندگ نہ بیت

- **آپدار** : (آپ+دَا۔ ر) بچار "آبدار"

- **آپدان** : (آپ+دا۔ ن) بچار "آبدان"

- **آپدپ** : (آپ+دَپ) آپ ءِ دپ بزاں آپ ءِ کِر۔ (۲) آپ ءِ تاں دپ ءَ رسگ۔ (۳) گُمبی لیب ءَ اگاں گُب ءِ کِر ءَ کِل ءِ لنٹے

یاکرتہ ءِ ڈُک ایت گوش انت آپدپ انت یا "آپ ءِ درپ" انت .

- **آپدر :** (آپ+دَر) ھمودا کہ آپ بازبیت ، آپ ءِ جاگہ .
- **آپدِر :** (آپ+دِر) ھما جاگہ کہ آپ گوستگ ءُ زمین ءِ دِرتگ .
- **آپدرپ :** (آپ+دَرپ) آپ مان کنگ ءِ درپ ، ماٹی ، جھلگ ، مشک ، کُمب .
- **آپدرک :** (آپ+دِرک) یک کلھے .
- **آپدرگ :** (آپ+دَرگ) چہ ھما شیپ ءُ مزن شیپاں کیتے کہ چہ سھیل ءِ کیت ءُ کپچ گور ءَ ایر رچ ایت ۔ دگہ لھتیں ایش انت :

۱ ۔ دوگرم ۲ ۔ آسکانی ۳ ۔ سورو ۴ ۔ سامان ھچر پانگ ۶ ۔ کرڈوگی ۷ ۔ ھمسُوری .

- **آپ ڈرنز :** (آپ+ڈ.رَن.ز) آپ ءِ ڈرنز ۔ آپ ڈرنز انگیں . SPRINKLE
- **آپ ڈرنزگ :** (آپ+ڈ.رَن.زَگ) کسانیں رنگے ءَ آپ چنڈگ ، ماں دست ءَ آپ زیرگ ءُ ڈرنز دیگ کہ چو شنزوءِ بہ بنت .

(۱) تیمن ءَ آپ ڈرنزگ کہ نگن ءَ مسوچ ایت ۔ یاکہ بہ آئی ءِ گرمی ءِ زانگ ءَ ، لھتیں بیمار ءُ روگن ءَ آپ ڈرنزگ . SPRINKLES

- **آپدزّ :** (آپ+دُز.ز) آپ دُزوک ، چیز کا آپ بروک ، ھما زمین کہ ھرچ آپ ءِ ماں تہ ءَ یلہ دئے چوش ایت اِش .
- **آپدزان :** (آپ.دُز.زان) بلوچستان ءَ چہ مرگ ءَ جھل ءُ چہ سرباز ءَ برز جاگھے ءِ نام انت .

آپچیری

- **آپدست :** (آپ.دَش.ث) بجاز آبدست .
- **آپ دیگ :** (آپ+دَ.یگ) کسے ءَ آپ آرگ ءُ دیگ (۲) ڈرچک ، سبزی ءُ کشار ءَ آپ دیگ (۳) دلوتاں آپ دیگ بزاں وارینگ (۴) ریش ءِ آپ دیگ ، بزاں چہ ریش ءَ آپ در آیگ (۵) چم ءِ آپ دیگ ، بزاں ناڈراہ انت (۶) دپ ءِ آپ دیگ : پہ یک چیزے ورگ ءِ سک صدوناک بیگ ، تُرپشیں چیزے ءِ گندگ ءَ دپ ءِ آپ دیگ ، چہ ناوشّی ءُ ناڈراھی ءَ دپ ءِ آپ دیگ ، نگرہ ءِ آپ دیگ : بزاں تلاہ ءِ رنگ ءَ کنگ یا دگہ چیزے نگرہ ءِ آپ دیگ ، زھم ءَ آپ دیگ : بزاں آپدار ءُ جوھردار کنگ ، زھریں کرگ ءِ آپ دیگ : بزاں بے سیتیں کار کنگ ، تمر آپ دیگ : بے سرین ءُ گنوکی کار کنگ ، پہ چاکہ تمر ماں دریا ءُ گور ھوار ءِ ھوراں دات
- **آپدیم :** (آپ+دِے.م) : آبدیم ، آپ ءِ دیم ، روشنائیں دیم ، آپ ءِ پُشت ، آپ ءِ سر (۲) پہ بنگیر گپتگیں مُت ءِ "جدیم" ءِ چپ کہ چہ ھمے جد بیں تامُر ءَ آپدیم جوڑ بیت POSITIVE (۳) آپدیم کنگ : دست دیم کنگ بزاں دیم شودگ ۔ (۴) آپ ءِ کرّ ، تیاب ءِ کرّ .
- **آپر :** (آپ.ر) آپ+پَر : آپشان ، کوہ ءِ ھما جاگہ کہ چہ ادءَ آپ چونوک ءَ رچ ایت (اشیلا)
- **آپراہ :** (آپ+رَا.ہ) آپ ءِ گوزگ ءِ راہ ، آپرَہ ، آبرَہ ، آبرَو .

- **آپرَج** : (آپ+رَج) آپ رجوک، آپ رنگ دیوک، بے بیتیں کارکنوک، هما چیز کہ آئی ءِ رنگ آپ ءَ بدل کرتگ یا آپ ءَ رنگ داتگ۔
- **آپ رجگ** : (آپ+رَ-جَگ) بے سیتیں کار کنگ انچو کہ آپ ءِ منتگ یا کہ ھیک رنگ دیگ۔
- **آپ رجوک** : (آپ+رَ-جُو-کَ) هما مردم کہ آپ رج ایت، آپ رنگ دنت بزاں بے نپ ءُ بے سیتیں کار کنت۔
- **آپرِچ** : (آپ+رِچ) آپ ءِ رِچگ ءُ وھد : بزاں دریا ءِ آلاڑ ءِ وھد۔
- **آپ رشت** : (آپ+رَش ت) بچار "آبرشت"
- **آپرَم** : (آپ+رَم) آبرَم، آپ تپ : هما کہ چو آپ ءَ ھر درپ ءِ گیگ گپت بزاں ھرکسی گپاں منّو گربیت۔
- **آپرند** : (آپ+رَن د) بچار "آبرند"
- **آپرنگ** : (آپ+رَن گ) بچار "آبرنگ"
- **آپرَو** : (آپ+رَو) بچار "آبرَو"
- **آپرَہ** : (آپ+رَہ) بچار "آبراہ"
- **آپریچ** : (آپ+رِے-چ) آلاڑ، سرھد، آبند۔ بچار "آبریچ"
- **آپریچگ** : (آپ+رِے-چگ) آپ ءِ ریچگ (۲) ھور کہ بیت لوگ یا کاپر ءِ آپ ریچگ، مرد ءُ جن ءِ وپت ءُ واب (۳) چم ءِ آپ ریچگ : سیل ءُ ندارگ کنگ۔
- **آپزانت** : (آپ+زَان-ت) هما مردم کہ آپ زانگ ءَ بلد انت (۲) هما دریا وَر د ءُ ناھدا کہ دریا ءِ آپ ءَ بچاہ کار ایت ءُ توپان ءُ واھری ءَ زانت مے رنگ ءَ یزد ءُ کندھاں زانت کنت۔
- **آپزُپ** : (آپ+زُپ) آپ زپ، آپ کش، آپ کشوکیں کاربوج (WATER PUMP)
- **آپزمب** : (آپ+زَمب) مزن زمب، هما کہ آئی ءِ زمب چو کہ آپ ءَ مزن انت بزاں چو کہ ھار ءَ مزنیں وپار وارت۔
- **آپ زمبلگ** : (آپ+زَم-ب-لگ) پہ دست آپ ءَ شلنچگ۔ مشک ءَ پہ زمبلگ پُرکن انت۔ پہ دست آپ ءَ چلگ، پہ زمبل آپ کشگ۔
- **آپزَو** : (آپ+زَو) آپ ءِ کساییں چمگ کہ چکّگ ایت۔ آپزہ۔
- **آپزِہ** : (آپ+زِہ) بچار "آپزَو"
- **آپ زیرگ** : (آپ+زِی-رگ) آپ ءِ زیرگ (۱) چہ کَود یا کھن پہ کشارءَ آپ زیرگ (۲) پہ مساپری وتی ھمراھی آپ زیرگ (۳) ریش ءِ آپ زیرگ، بزاں آپ کش بیگ (۴) جمبرانی چہ دریا ءَ آپ زیرگ (۵) بوجیگ ءُ گُرابانی پہ کار مردکنگ ءَ آپ زیرگ (۶) چتانی آپ زیرگ، بزاں ناذراہ بیگ کہ بُرّبین لوٹ انت (۷) ذرچک چہ ھُنڈلاں آپ زیر انت۔
- **آپزُپ** : (آپ+زُپ) آپ زپ، آپ کش : آپ کشوکیں کاربوج۔ (WATER PUMP)
- **آپُس** : (آ-پُس) دلوت یا اولاک ءِ لاپ ءَ کہ چُک توم بند ایت آپُس بیت، ماھگی، وَھر
- **آپُس بیگ** : (آپُس+ب-یگ) بزاں چُک ءِ ماں لاپ ءَ بندگ ءُ ھر بیگ۔
- **آپُست** : (آ-پُس-ت) آپُس، آپُسیں، هما کہ لاپ پُرّ انت بزاں چُک ئے لاپ ءَ انت۔
- **آپُستگ** : (آ-پُس-تگ) آپُس اِتگ، هما کہ وَھر انت، چُک ئے لاپ ءَ انت۔

- **آپسر** : (آپ+سَر) ھما جاگہ کہ اودءَ آپ بہ بیت کہ کلگ منزل کنت یا گرمءَ سارت کنت۔ کُوانیں مردم ءِ جاگہءَ ھم گوش انت کہ بیلے دارگ ءُ گرم سارت کنگ بیت۔ اگاں منزل دور بیت گڑا ھر آپسرےءَ بزاں آپے ءِ سرءَ دارگ بیت (۲) کیچ ءَ تربتءِ کترءِ شھرے۔
- **آپسرے رسگ** : (آپ+سَ۔ رِ+ے+رَسَگ) : آپے ءِ سرءَ رسگ، آسرےءَ رسگ۔
- **آپسگ** : (آ۔ پِ۔سَگ) آپُس بیگ، لاپ ٹُربیگ پہ چُکّ ءَ وھدیگ (پہ دلوت ءُ اولاکءَ)
- **آپ سنگ** : (آ۔ پ+سِنّ۔گ) ھما سنگ کہ ھروھد آپ ءِ تہ ءَ اِنت کہ ریدگ بیت۔
- **آپ سُنگ** : (آپ+سُنّ۔گ) ھما سُنگ ءُ موت کہ سرکار ملک ءِ مردماں پہ آپ ءِ کار مرد کنگ ءَ گیپت۔
- **آپسیر** : (آپ+سے ر) میتاپ، سیراپ۔
- **آپسور** : (آپ+سَوَ ر) : (۱) سوریں آپ (۲) سوریں ماھیگ ءِ واداپ (۳) واداپ
- **آپشار** : (آپ۔شَ ار) آبشار، آپشان، آپشھار، آپشانک۔
- **آپشان** : (آپ۔شا۔ن) ھما جاگہ کہ آپ چہ کوہءَ رچ اِیت (۲) ھما ڑپ یا گرانچیں جاگہ کہ اودءَ آپ داشت مکنت ءُ پہ دگہ دیمے جھلاد بہ بیت (۳) ھما بُرزیں تچنیں کوہ سرکہ ھور، چمگ یا کتراپ ءِ آپاں جھل ماں کورءُ دڑّےءَ شان اِیت (۴) ھما ڑپ کہ سر جھل اِنت کہ اودءَ آپ داشت نہ کنت۔ WATER FALL
- **آپشانک** : (آپ+شان۔ک) آبشار، آپشار، آپشان، آپشھار۔
- **آپشک** : (آپ شِ۔ک) واداپ، ماھیگ یا گوشت کہ بے بزارءَ گراوگ بیت آئی ءِ آپاں گوش انت، ایشاں آپگ ءُ واداپ ھم گوش انت، بزاں کوھل کرتگیں گوشت یا ماھیگ ءِ نارشت کہ بے الگدارءُ وادءَ دگہ بزار اِشّ ماں نیست۔
- **آپ شلنچگ** : (آپ+شُ۔لَنْ۔چگ) پہ شُلنچگ آپ کشگ، پہ دست ھم آپ شُلنچگ ءُ مَشک یا دگہ درپےءَ ماں کنگ بیت، کلّے ءِ آپاں شُلنچ انت ھُشک کن انت۔
- **آپ شور** : (آپ+شُوَر) چوکہ کور ءِ آپ یا چہ چیزےءَ جھلاد بیوک ءُ رچوکیں آپ ءَ توار کنگ، ھماکہ گُپت ءُ بازانت کردءُ نیست۔
- **آپ شون** : (آپ+شُون)، کور یا کمن ءِ ھما جاگہ کہ مردم پہ جھلگ، گونزگ ءُ مشک ءِ پُر کنگ ءَ رَو انت، ھوکین۔ (۲) آپ سوچ دیوکیں مردم یا کہ کاربوچ۔
- **آپ شونگگ** : (آپ+شُون ک۔گگ) آپ ءِ پونزءَ کنگ کہ پونز ءِ تہ شودگ بہ بیت۔
- **آپشھار** : (آپ۔شَ۔ھاَر) آبشار، آپشار، آپشان، آپشانک۔
- **آپ شیپ** : (آپ۔شِ ے پ) ھمے شیپ اِنت ھور کہ بیت آپ ھمیشی ءِ تہ ءَ شیپ گران ءَ پہ کورءَ روت، آپ ءِ ھم بیگ ءُ یک جاہ بیگ ءُ سرجھلاد بیگ پہ کورءَ روگ ءِ راہ، چہ شیپ ءِ کستریں ءَ شیپگ گوش انت ءُ مستریں ءَ مزن شیپ۔
- **آپ شیتان** : (آپ+شِ ے۔تا۔ن) شیتان آپ، جن آپ، گولاپ، لوڑی آپ۔
- **آپ شیر** : (آپ+شِ ی۔ر) شیر رنگ ءُ شیرتاہیں آپ (۲) آپ ءُ شیر یکجا کرتگیں۔
- **آپکار** : (آپ+کا ر) ھما مردم کہ آئی ءِ کارگوں آپ ءَ شیادی کنت (۲) ھما کارکہ گوں آپ ءَ شیادی کنت۔
- **آپکاہ** : (آپ+کا ہ) آپ ءُ کاہ بزاں پہ دلوت ءُ اولاک ءَ کاہ ءُ کدیم (۲) ھما کاہ کہ ماں آپ ءِ تہ ءَ رُد اِیت۔
- **آپ کپگ** : (آپ+کَ۔پگ) یک چیزے ءِ تہ ءَ آپ ءِ پیداک بیگ، آئی ءِ جند ءِ تہ ءَ آپ جوڑ بیگ (۲) چات ءِ آپ کپگ بزاں جھلی ءَ ھنچیک ءَ رسگ کہ ئی آپ ءِ در آیگ۔ بلے جوان تریں گالبند" آپ ءَ کپگ" اِنت۔" چات آپ ءَ کپتگ" ڈرچک ءِ ھنڈالائی آپ کپگ ھم چوچات ءَ اِنت (بجار آپ ءَ کپگ) (۳) مردم ءِ آپ کپگ : بزاں ورنائی ءَ رسگ۔ پہ دگہ دلوت ءُ اولاکاں کم گوشگ بیت (۴) نیبگ ءِ آپ کپگ : بزاں چرل ءِ ریچگ ءَ رندءِ پہ سرءَ آپ اِش کپ اِیت ماں (۵) مست ءُ ثمر دبیگ۔
- **آپکشّ** : (آپ+کَش۔شْ) : ھما مردم کہ پہ دگراں آپ کشّ اِیت ءُ مزّءَ زیر اِیت یا کہ پہ وت آپ کشّ اِیت۔ (۲) ھمے کاربوج کہ چہ چاتاں آپ

کُش ایت (۳) ھما اولاک یا دلوت کہ پہ آپ ءِ کشگ ءُ آرگ ءَ کارمرد بیت (۴) مردم اگاں سوریں چیزے بوارت ، گیشتر سوریں ماھیگ ، آئی ءَ
آئی ءَ ھوشام رنگیں تُنّے گیپت کرد ءِ پُساعت آئی ءِ دل آپ لوٹ ایت آئی ءَ ھمے آپکُش ءُ گوش اَنت ۔ " پلانی ءَ آپکُش ءَ گپتگ یا پلانی ءَ آپکُش
اِنت " (۵) موچی بزاں گوش دوچ ءِ ھما کَنتیں گازن کہ پہ پوست ءِ گلگرگ ءُ آئی ءِ آپانی کشگ ءَ کارمرد بیت (۶) آپکُشیں دان : ھمادان کہ باز آپ
کُش ایت (۷) آپکُشیں زمین کہ باز آپ کُش ایت ۔

● **آپکُش :** (آپ + کُش) ، آپ ءِ کشوک ، پہ بوجیگ ءَ گوشگ بیت کہ اے بوجیگ سک کم آپ کُش ایت ، بزاں انچوش بُسنگ
کرکتیں آپ ءَ ھم سک نہ بیت ۔

● **آپ کشگ :** (آپ . کَش . شَگ) مردم ءِ چہ چات ءَ ، پہ بڈ ، پہ سر ، پہ اولاک (۲) اولاک ءِ آپ کشگ (۳) بُٹ ءِ آپ
کشگ : بزاں آپاں ھوشینگ ماں ٹراگ ءَ (۴) آپ کش ءِ کاربوج (WATER PUMP) ءِ آپ کشگ (۵) زمین ءِ آپ کشگ : بزاں ایر برگ
(۶) دل ءِ آپ کشگ : بزاں پہ درگ ءَ آپ ءِ لوٹگ ءُ واھشت (۷) رلیش ءِ آپ کشگ : بزاں آپکُش بیگ ، تَپّ ءِ آپ کشگ ۔

● **آپ کُشگ :** (آپ + کُ . شگ) : بوجیگ یا دریا ءِ اولاک ءِ : بزاں آپ بیگ ءِ اندازگ ، گوش اَنت : " اے بوجیگ باز آپ
نہ کُش ایت : ـــــ بزاں کتیں آپ ءَ ٹرپل بیت (بُندرءَ پہ دریا ءِ اولاک ءَ ٹرپل بیگ ءِ گال رُد اِنت ۔ گوش اَنت آپ بیت ")

● **آپ کنگ :** (آپ + کَ . نگ) : ھریک بدامگیں چیزءِ " آپ کنگ " (۲) تلاہ ، نگرہ ءُ دگر انچیں چیزے آپ کنگ (۳) بوجیگ ءِ
" آپ کنگ " : بزاں تیلگ ءُ دریا ءِ تہ ءَ منجک ءَ بُرگ کہ ٹرپل بہ بیت (۴) " تلک گوزی لیب ءِ آپ کنگ " : بزاں بیلاں کنگ (۵) چات ءِ آپ
کنگ : بزاں آئی ءِ آپانی کشگ ءِ مُشک کنگ ءَ رند پدءَ آپ ءِ آرگ (۶) جھلگ ءِ آپ کنگ ، مَشک ءِ آپ کنگ ، کلیگ ءِ آپ کنگ ، (ھر دریں ءِ)
ھوز ءِ آپ کنگ ، چلیم ءِ آپ کنگ ، تاس ، گلاس ، کرہ یا مجل ءُ کیتل ءِ آپ کنگ ، بزاں آپ مان کنگ (۷) کونڈے " آپ کنگ " بزاں مزنیں تُھدءُ
کوشست یا ھل ءُ گیشے کنگ (۸) چہ ٹرس وگسے ءِ دل یا جگرءَ آپ کنگ (۹) جگر آپ کنگ : میدیا کاسانی جگرءَ آپ کن اَنت پہ وتی یکدار ءُ راجانی
چل ءُ سوش ءَ (۱۰) ھور ءِ آپ کنگ : بزاں تہر گوارگ ءُ ملک ءَ آپ کنگ ۔

● **آپگ :** (آ . پگ) : آپیں چیز ، داداپ ، آپشک ، کوھل کرتگیں گوشت یا ماھیگ ءِ نارشت ۔ آپنک ۔

● **آپگت :** (آپ . گت) آپ گُمان ، ھما مردم کہ آئی ءِ گت ءُ گمان چو آپ ءَ ھر کنڈے ءَ جھلا دبیت ۔ ھما مردم کہ چہ وت سستائے
نیست ھر کسے کہ لوٹ ایت ھما رے کنت ۔

● **آپگج :** (آپ + گَج . ج یا کہ آپ گَج . ج) تچو کیں آپ یا گور ءِ جوڈ بوتگیں اسپیتیں چوکہ پگی ءِ سابون رنگیں کپ ۔

● **آپگر :** (آپ + گِز) بچار " آبگر "

● **آپگرگ :** (آپ + گِ . رگ) بوجیگ ءِ چہ ساپری ءَ پیسر پہ راہ ءَ کار مرد ءِ " آپ گرگ " (۲) راجن ، بدن کہ گوں بیل ءَ تیاب ءَ
سک کنگ بنت آلاڑ ءَ آیاں آپ بلد نت ، چل ءُ سوش کنگ بنت پدءَ بیل کہ کیت ایشاں آپ گیپت (۳) ھور کہ بیت دھکان پہ وتی ڈگارانی
پُرہ بند کنگ ءَ " آپگرگ " ءَ روت (۴) نیبگ ءِ " آپ گرگ " (۵) چہ کوراں پہ ڈگاراں " آپگرگ " (۶) چہ کھن پہ ڈگارءَ " آپ گرگ " (۷) دلوت ءِ
" آپگرگ " بزاں پرّ ءُ ورینگ ۔

● **آپگس :** (آپ + گِس) ھاگس کہ اود ءَ ملک ءِ آپ ءِ بھر ءُ بانگ ءِ کار بیت ءُ بست ءُ بند ءُ دے ءُ زیر بیت ۔

● **آپگش :** (آپ + گش) آپ ءِ گش انگیں ۔

● **آپگنج :** (آپ + گَن . ج) آپ ءِ گنج ، ھما جاگہ کہ آپ جم کنگ بیت ءُ پدءَ پہ ملک ءَ بہر کنگ بیت ، آپ امبار ۔

● **آپگوات :** (آپ . گ . وَا . ت) آپ ءُ گوات (۲) " آپ آبلہ " کہ بُندر ءَ ایشی ءِ جند ءِ نام " آبلہ " اِنت ۔

● **آپگوھت :** (آپ . گ . وَہ . ت) آپگوھت ، ھما ساد کہ چہ ٹرسگ ءَ پیسر ءُ رند آئی ءَ آپ ءَ کن اَنت کہ ایشی ءِ ساد سک ڈھم بیت ءُ محکم ۔

● **آپ گیج :** (آپ + گِ . ے . ج) آپ ءِ گیجوک بزاں یا لادک ، آپگیجیں زمین ، ھما زمین کہ آئی ءِ آپ بھک ءُ ساپ اِنت بزاں لڑ ءُ
ھاک ءُ مان نیست ۔

● **آپ گیجگ :** (آپ + گِ . ے . جگ) آپ پالایگ (۲) ماں گیجن ءَ آپ ءِ گیجگ ءَ بزاں اِنت پہ سیتیں کار ءِ کنگ ۔

- **آپگیر:** (آپ + گی۔ ر) آپ ءِ گرگ ءِ وھدءَ ھا وھد کہ یک ڈگارے ءِ آپ سرجم بیت ءُ پہ دومی ڈگارءَ آپ گرگ بیت۔
- **آپلاپ:** (آپ + لاپ) سیر، آپلاپ بیگ: سیر بیگ
- **آپلو:** (آپ۔ لو یا کرآپلو) چو آپ ءَ ٹلم، شُرد کرانشی ءِ آپی کہ آپنیک ءَ بزبر اِنت، شُرد ءُ شُلوپ (۲) نیگے کہ سَک ٹلم بہ بیت۔
- **آپمبار:** (آپ + اَمبار) آپ ءِ جم کنگ ءِ جاگہ۔ (WATER STORE)
- **آپملی:** (آپ۔ مَل) ھا زمین کہ ھار ءِ یا ھور ءِ آپ ءَ مَل اِیت
- **آپمنت:** (آپ۔ مَن۔ ت) چو آپ ءَ منگ (۲) بشیپان پَشت کپتگیں آپی کنڈءُ کُمب۔
- **آپ منتگ:** (آپ + مَن تگ) بشیر ءِ منتگ ءَ روگن دَرکیت بلے آپ ءِ منتگ ءَ چے نَپ؟ بزاں بے سیتیں کار ءِ کنگ
- **آپناک:** (آپ۔ ناک) آپو، آپنیک، آپ وڑ، آپلو۔
- **آپ نر:** (آپ۔ نر) بزاں آپ بنگیں ءُ نگ کہ چہ مُشک ھونڈءَ مترانت
- **آپنکی:** (آ۔ پن۔ کی) چہ کور ءَ ڈگار ءِ پُر بند کنگ ءِ کار۔
- **آپنل:** (آپ۔ نَل) ھا کلم ءُ نَل کہ ماں آپ ءِ تہ ءَ رُد اِیت (۲) ھا نَل کہ جیشی ءِ مُلک ءَ گِس گِس ءَ آپ رسینگ بیت (REED PIPE)
- **آپند:** (آپ + بَن۔ د) ھا جاگہ کہ اودءَ آپ بند اِیت ءُ اِیر رَوت
- **آپ نہ ورگ:** (آپ۔ نَہ۔ وَرگ) آپ ءِ جند ءِ نہ ورگ پہ کجام نیتے ءَ، پہ آسانی یک کارے کُرت کنگ، انچو کہ پلانی اِے کار ءَ انچوش کنت کہ انشی پسرءَ آپ نہ وارت۔ چہ مردمے ءَ زور ءَ گیش بیگ: پلانی پلانی ءِ سرءَ آپ نہ وارت، سوگند کنگ، آپ ءِ ھرام کنگ۔

آپلو

- **آپلو:** (آ۔ پلو) سوریں دریا ءِ جانگ بُرتیں لوکلے کہ لھتیں سَک کسان بیت ءُ دگہ زاتے مزن بیت، کسانیں کوردمیں اسپیت رنگ اِنت مزنیں تاسی رنگ اِنت۔ کسانیں ساپ ءُ لتہ ءُ ٹلم تر اِنت تو گوشش نے زاناں گڑدیں شیر پالیدے۔ چیرءَ لھتیں پانچل نے پر اِنت۔ ایشی ءِ یک زاتے ءَ پانچل پر نیست۔ ھے کستریں کہ اسپیت اِنت کسانیں جنک زیر اَنت ءُ کلّ نے کن اَنت ءُ گوش اَنت کہ چِل روچ ندمے ھُرگ بیت بلے چوش ھم گوش اَنت کہ کلّ کنگ ءَ بچکنے ءُ مہ گِند اَنت۔ انگت ھم چِل روچ باز اِنت کلّ نے کن اَنت ءُ شموش کار بنت (JELLY FISH)　　بجار (بت)
- **آپلو:** (آ۔ پلو) ماھیگ ءِ زلتے کہ چو پُڑن ءَ، وت پلّی ءِ زاتے ٹلم ءُ شُرد ءُ سَک مزن بیت۔
- **آپوار:** (آپ + وا۔ ر) ھا کہ باز آپ وارت (۲) آپواریں کاشیگ کہ آئی ءِ تہ ءَ آپ وَرگ بیت۔
- **آپ ورگ:** (آپ + وَ۔ رگ) مردم ءِ ذرچک ءِ، زمین ءِ، دلوت ءِ، رستر ءُ اولاک ءِ۔
- **آپی:** (آ۔ پی) ھا کہ گوں آپ ءَ شیادی کنت (۲) ھا مردم کہ آپ بھا کنت۔
- **آپی سنگ:** (آ۔ پی + سِن۔ گ) ھا سنگ کہ کور ءِ جگرءَ اِنت کہ ھروھد ماں آپ ءَ اِنت (۲) سنگ بندیں جات ءِ ھا سنگ کہ جات ءِ بُن ءَ اَنت ھم ھروھد آپ ءَ اِنت۔
- **آپی سنگاں رنگ:** (آ۔ پی۔ سِن۔ گاں + رَنگ) ایسپ ءِ کتب ءَ رنگ، تُمپ بیگ، زمین بیگ، گُڈی مُبین ءِ رنگ۔
- **آپی گونڈار:** (آ۔ پی + گون۔ ڈار) سیاھیں گونڈارے کہ وشیں آپ ءَ بیت۔ بک وارت ءُ درکیت۔
- **آپی مار:** (آپی + مار) دریائی مار: ھا مار کہ ماں دریاءَ بنت۔ (۲) ھا مردم کہ گندگ ءَ بے آزار اِنت بلے اناگہ ءَ بے تواری مزنیں

تاوان دَنت .

● **آپینک** : (آ-پے-ن-ک) ھر چیزے کہ چو آپءَ تچوک ءُ تلوک بہ بیت، تازی: سیّال، انگریزی (LIQUID) ایشی ءِ جتءِ تُرندینک اِنت .

● **آپ ءَ** : آپ ءَ بندگ؛ آپ ءَ بیگ؛ آپ ءَ برگ؛ آپ ءَ بادینگ؛ آپ ءَ تیر جنگ؛ آپ ءَ تیر جنگ؛ آپ ءَ تل دیگ۔ آپ ءَ جنگ؛ آپ ءَ جانگ؛ آپ ءَ جلگمینگ؛ آپ ءَ جنگ؛ آپ ءَ چنگ؛ آپ ءَ دارگ؛ آپ ءَ دور کنگ؛ آپ ءَ دزگ؛ آپ ءَ دیگ؛ آپ ءَ روگ؛ آپ ءَ رجگ؛ آپ ءَ راہ کنگ؛ آپ ءَ رندگ؛ آپ ءَ رسینگ؛ آپ ءَ سر کنگ؛ آپ ءَ سارتینگ؛ سوکنگ بزاں کم کنگ گور یا جات ءِ آپ ءِ کم بیگ، کم کنگ، یا جنگ ءُ کُشگ؛ آپ ءَ شمپگ؛ آپ ءَ کنگ؛ آپ ءَ کپگ (جانی) آپ ءَ کشگ؛ آپءَ گوارگ؛ آپ ءَ گرگ؛ آپ ءَ گوابیگ؛ آپ ءَ لٹ جنگ؛ آپ ءَ میزگ؛ آپ ءَ مان دیگ؛ آپ ءَ ملگ؛ آپ ءَ بندگ؛ آپ ءَ وسگ

● **آپ ءِ** : **آپ ءِ آرگ** : چہ جات ءَ، بوجیگ ءِ، گور ءِ ھار ءِ آپ ءِ چیزے ءِ۔ آپ ءِ ایر رچگ : چہ بُرزیں جاگھے ءَ۔ آپ ءِ ایر رُزگ : مان زمین ءَ، گُٹ ءَ، آپ ءِ ایر بندگ، مان زمین ءَ۔ آپ ءِ ایر ریچگ: مان درپے ءِ تہ ءَ۔ آپ ءِ بدگ : چہ سارتی ءَ۔ آپ ءِ برگ : چیزے ءَ، بے ءِ برگ، بند ءَ؛ آپ ءِ بندگ : یک لشکرے ءِ پہ دگرے ءَ، شکاری ءِ پہ شکار کنگ ءَ، رستر ءِ پہ شکار ءَ۔ پہ دارگ ءَ،　　آپ ءِ پدکنگ : ھار ءِ، بیل ءِ، پہ بھر ءُ بانگ ءَ، چہ شیگ ءُ تلگ ءَ۔ آپ ءِ پرکپگ : کُنگ، میار ءُ لج ءِ۔ آپ ءِ پرکنگ : ھار ءِ، جات ءِ، آس ءِ سرءَ پہ گرم کنگ ءَ۔ آپ ءِ پرینگ : لج ءُ ازت ءِ۔ آپ ءِ پریچگ : دیم ءَ، جان ءَ، آس ءَ، دگہ چیزے ءَ۔ آپ ءِ تاچگ : سار تاپ ءِ، مشک ءِ، کلیگ یا دگہ انچیں درپے ءِ، آپ ءِ تان دیگ : مان ڈگار ءَ شان ءَ، وڈ ءَ۔ آپ ءِ تچگ : گور ءِ شیپ ءِ، پٹ ءِ، کھن ءِ، چمگ ءِ۔ آپ ءِ ترگ : آپ تر یا آپ چر ءِ، گور ءِ ترگ ءِ جاگہ ءَ، دریا ءِ۔ آپ ءِ ترینگ : پہ ڈگار ءَ، پہ ھر کار مردے ءَ، گور ءِ، جو ءِ۔ آپ ءِ تلگ : زمین ءِ سرءَ، جیڑءَ، آپ ءِ ترجگ، آپ ءِ ترمینگ آپ ءِ تاوار کنگ۔ آپ ءِ جل جنگ : دریا ءِ آپ ءِ شپ ءَ،　　آپ ءِ جنگ : گوں باندم ءَ، تیاب ءَ۔ آپ ءِ جارگ : گور ءِ، ھار ءِ، دریا ءِ، مان زمین ءَ، پہ جات جنگ ءَ، آپ ءِ چرگ : چہ زوءَ، چہ چرے ءَ، چہ چم ءَ۔ آپ ءِ چنڈگ : چیزے ءَ، گودم ءِ چنڈگ ءِ کار۔ آپ ءِ چوپگ : مان جوگن ءَ، پہ لٹ۔ آپ ءِ چیرتگ: ساپاریں ھار ءِ، رنگگیں، آپ ءِ چہ سرءَ گوزگ، آپ ءِ چرچگ۔ آپ ءِ دارگ : مان کنڈے ءَ، مان بندے ءَ، پہ کشار ءَ، زمین ءِ، گور ءِ۔ آپ ءِ دردیگ : گونی ءِ، گد ءِ۔ آپ ءِ دزگ، گراب ءِ، بوجیگ ءِ۔ آپ ءِ ذرزگ : چیزے ءِ سرءَ، کسے ءِ دیم ءَ۔ آپ ءِ دُزگ : دگرے ءِ ڈگارے ءِ، زمین ءِ، گور ءِ۔ آپ ءِ دیگ : دِرچک ءُ دلوتاں، رُشش ءِ، چم یا دپ ءِ (دیکار آپ دیگ)، آپ ءِ رچگ : چہ رزانے ءَ، دریا ءِ، چہ سرین ءَ، چہ چماں۔ آپ ءِ روشنا بیگ : مان دریا ءَ۔ آپ ءِ رہ کنگ : مان بند ءَ، مان تلار ءَ، پہ گوزگ ءَ، پہ دَر آیگ ءَ۔ آپ ءِ ریچگ : چہ رزانے ءَ، چہ سرین ءَ۔ آپ ءِ زانگ : دریا ءِ، گور ءِ۔ آپ ءِ زبلگ : پہ مشک ءِ پُر کنگ، پہ لیب، پہ بے کاری۔ آپ ءِ زیرگ : جمبرانی، پہ مساپری ءَ، چہ دگرے ءِ جُو یا کھن ءَ، آپ ءِ سرءِ کشگ کشگ یا رندگ، آپ ءِ سرءِ رسگ، آپ ءِ سرءَ آس روک کنگ، آپ ءِ سرءَ جنگ : چیزے ءِ، گد ءِ، لٹ ءِ، آپ ءِ سرءَ روگ، آپ ءِ سنگرگ، آپ ءِ سنگرینگ۔ آپ ءِ سوکنگ : ھار ءِ آپ ءِ سرءَ گوزگ، آپ ءِ شانگ، آپ ءِ شلایگ آپ ءِ شلچگ، آپ ءِ شونگ، آپ ءِ شیگ، آپ ءِ شلگ۔ آپ ءِ کترگ، آپ ءِ کرگ، آپ ءِ کنگ۔ آپ ءِ کشگ : پہ سرءِ پہ بڈ چہ جات ءَ۔ آپ ءِ گرگ، آپ ءِ گرمگ، آپ ءِ گرگ، آپ گواز کنگ، آپ ءِ گوازگ، آپ ءِ گوازینگ، آپ ءِ گیچگ، آپ ءِ مان بیگ، آپ ءِ مان دیگ، آپ ءِ مان دارگ، آپ ءِ متایگ، آپ ءِ ملگ، آپ ءِ منتگ، آپ ءِ بندگ، آپ ءِ ورگ۔

● **آپ ءُ** : آپ ءُ آس ءِ یک کنگ؛ آپ ءُ آس ءِ جنگ؛ آپ ءُ آس کنگ؛ آپ ءُ لاپ بیگ .

● **آتار** : (آ-تا-ر) وشبو ءِ تنگی ءُ تالانی * پسک اگاں شیاہ اِنت بوئے آتار اِنت * وشبو (۲) روشنائی ءِ شنگ بیگ انچو کہ

" بام آتار ءَ "

● **آتارگ** : (آ-تا-رگ) سباہ ءِ ھما وھد کہ چہ سُھری ءِ رند روژنائی چہ روچ ءِ درآیگ ءِ پیسر شنگ بیت سہ من سباہ ءِ آتارگ ءَ آتکاں بزاں سباہ ءِ ھما وھد کہ چہ روچ درآیگ ءِ پیسر سُھری ءِ بُرگ ءِ رند بیت (۲) بام، بامگواہ، بانگواہ، بام ءِ دیگ، بام ءِ آسگ ءِ وھد .

- **آتال** : (آ۔ تا۔ لْ) پَس ءِ ھا پوست کہ پہ ناڈراھے ءِ گورءَ دیگ ءَ کارمرد بیت، آتال کنگ : پوست کنگ بزاں پہ دمّانی کے ءَ دلوتی تازگیں پوستے گورءَ دیگ ۔
- **آتان** : (آ۔ تا۔ نْ) اَتْم، چہ ترپشیں لیمبو کَلکلیں اَمب یا مرچ ءُ دگہ انچیں چیزاں گوں جوڑ بیت کہ کم کمّیں گوں وَرگ ءَ وَرگ بیت، ھندی "اَچار" انگریزی (PICKLE)
- **آتک** : (آ۔ ت۔ کْ) چہ آیگ ءِ کارگال ءَ، شُت ءِ چپ، اَتک، آھت، (آخت) کاتک، آیا "CAME" آتکگ، آتکگ اَت
- **آتکن** : (آ۔ ت۔ کِ نْ) آیگ ءِ کارءِ جند، آھتن ۔
- **آتون** : (آ۔ تو۔ نْ) جُوانیں جنین، بانُک، جنینی نامے، بلے مُبدرگھا جنین ءَ گوشتگ اِش کہ اے دگہ جنک ءُ جنیناں گُدءِ دوچگ ءَ سوج داتگ بزاں گُد دوچگ ءِ اُستاد ۔
- **آٹی** : (آ۔ ٹِی) بچار "ھاٹی" آٹیگ (آ۔ ٹیگ)
- **آج** : (آ۔ جْ) مَری بولی ءَ ہِٹن، تمگرءِ کِلّک ءَ گوشِش اَنت کہ اِے گال مُبدرءَ "عاج" کہ تا زی ءَ پیل ءِ دنتاناں گوش اَنت کہ چہ ایشی ءِ ھڈّءِ ہِٹن، کاری دستگ، زھدستگ ءُ دگہ چیز جوڑ کن اَنت ۔
- **آجگ** : (آ۔ جَگْ) آزگ (۲) آجگل ۔
- **آجگل** : (آج۔ گِلْ) آجی گِل، ھمے گِل کہ کُنبار گوں ایشی ءِ جھلگ، ماٹی ءُ دگہ ھاکیں وَرپ جوڑ کنت ۔
- **آجو** : (آ۔ جُوْ) آزات، ھاکہ دگہ کسے ءِ بندیگ ءُ چِدار مہ بیت، ھا ملک اِنت کہ دگہ درآمدیں سرکارے ءِ دست ءَ نہ اَنت ۔
- **آجی گِل** : (آ۔ جی۔ گِلْ) بچار آجگل ۔
- **آجوج** : (آجُ ؤ۔ جْ) آجوج ماجوج، یاجوج ماجوج ۔
- **آجوئی** : (آ۔ جُ ؤ۔ ئِیْ) آزادی، آزاتی، وتواجھی ۔
- **آجھان** : (آ۔ جَ۔ ھَانْ) پردا، دومی جھان، چہ مرگ ءَ رند ءِ جھان ۔
- **آجھانی** : (آ۔ جَ۔ ھَانیْ) پردائی، ھاکہ گوں دومی دنیاءَ شیادی کنت ءُ ھُدامرزی، پہ مُرتگیں مردم ءَ گوش اَنت ۔
- **آچ** : (آ۔ چْ) آس، آچش، ہُندانگیں داریا اِشکرءُ سکّیں گرمیں چیزے کلیں زدیں مردم ۔
- **آچار** : (آ۔ چا۔ رْ) بوجیگ یا آئیءِ رنگیں دگہ دریائی اولاک ءِ بستگیں تپنیں گُد کہ چہ گوات ءَ پُر بیت ءُ بوجیگ ءَ بارت (۲) بزار کھنبیج، بتل : "آسک جنگل ءَ اِنت پتو آچار سا اِیت" بلوچستان ءَ بازجاگہ اِے آچارءَ چہ انار وانگ ءُ بزارءَ جوڑ کن اَنت ۔
- **آچش** : (آ۔ چِشْ) آچ، آس (پارسی : آتش) آچش داں، آتش داں ۔
- **آچو** : (آ۔ چُ۔ ؤ) مردینی نامے
- **آچوبگ** : (آ۔ چُو۔ بَگْ) داریا کہ ڈراھیں تھگے کہ جنترءِ زیرءَ اَنت بزاں چیرءَ اِنت۔ چہ ھیشی ءَ جنتر گران ءُ سُبک کنگ بیت۔ (۲) جنترءِ دستگانی (۳) آہ جن دارے کہ پہ گُمب ءِ دانانی آہ جنگ ءَ کارمرد بیت (۴) آچوبگ لگگ : ھیل کنگ، وشّی لگگ، قرہ دار بیگ، گوشتن : "بلّن ءِ کیتی، آچوبگ ءُ لگ اِتگ، وت روت ءُ دُوت کیت"
- **آدِر** : (آ۔ دِرْ) بلوچی ماھے، ھادِرْ۔ بتل : آدِر ناہ ماں چادر (پارسی : آذر)
- **آدرو** : (آ۔ دْ۔ رُوْ) لگتال، برباد، تاوان۔ آدرو کنگ، گوں لگتاں برباد کنگ ھرچی پہ ورگ ءُ کارمردءَ زیرگ ءُ ھرچی برباد کنگ، زوال کنگ، بیران کنگ، تاوان کنگ ۔
- **آدم** : (آ۔ دَمْ) نیکراھی راھبندءَ سرزمین ءِ بُنگیجی مردم ءُ مردینی نامے ۔

- **آدم زات** : (آدَم ۔ زاتْ) بنی آدم ، مَردُم ، آدم زاد ۔
- **آدم زاد** : (آدَم ۔ زادْ) آدم زات ، بنی آدم ، مردم ۔
- **آدگار** : (آد ۔ گ اڑ) یادگار ، انچیں کارے کنگ کہ مردم ءِ نام پشت بکپ ایت ۔ پہ کسے ءَ انچیں چیزے جوڑ کنگ کہ ھر مردم آئی ءَ بگندایت مُیات بہ کنت ۔
- **آدو** : (آ ۔ دُوْ) بچار " آدوان "
- **آدُو** : (آ ۔ دُوْ) مردینی نامے ۔
- **آدوان** : (آ ۔ دْ ۔ وَا ۔ نْ) جنترءِ دوئیں بنگکانی تیر کہ دستگانی گوں ھیشی بہ بستگ ۔
- **آدوبند** : (آ ۔ دُوْ ۔ بَنْ ۔ دْ) ھماسا دکہ جنترءِ دستگانی گوں ھیشی ءَ گوں آدوان ءَ بستگ ۔
- **آدور** : (آ ۔ دُو ۔ رْ) شتر ، شترین کاہ ۔
- **آدوربند** : (آ ۔ دُوْ رْ ۔ بَنْ ۔ دْ) روبارءِ مردم شترا نہ ءُ اھتکی ءَ گوش انت ۔ اودءِ مردم کہ ایشی ءَ جوڑ کن انت گڑا ھم آدورانی میانجی ءَ مورت ھم مان کن انت چہ آپ چنڈگ ءَ رندو ھدیکہ گوات چے شاں کہ گوز ایت مورت ءِ وشیں بوھم کیت ۔
- **آدین** : (آ ۔ دِے ۔ نْ) بچار " آدینک "
- **آدینک** : (آ ۔ دِے ۔ نْ ۔ کْ) دیم گندیں شیشگ ، آدین ، دیمگند ، دیم چارہ سک بھک ءُ پلگار ۔
- **آدینکار** : (آ ۔ دِے نْ ۔ کْ اڑ) ھامردم کہ آدینک ءِ کار ءَ کنت ءِ پھک ءُ پلگار کاریں مردم ءِ ھاگد یادگر چیزے کہ آدینک جنگ ءُ برھدار کنگ بوتگ ۔
- **آدینگ** : (آ دِے ۔ نگْ) ھپتگ ءِ یک روچے ءِ نام انت کہ چہ پشتیے ءَ رند ءُ چہ شمبے ءَ پیسر انت ، ایشی ءَ بلوچ جانٹ ، ھم گوش انت (تازی : " جُمعہ " انگریزی : " FRIDAY " ھندی شکروار ۔
- **آڈال** : (آ ۔ ڈا ۔ لْ) آڑال : بے پلگار ، چرک ، چل ، چلن ، جون ، بچارہ آڑال "
- **آڈلگ** : (آ ۔ ڈْ ۔ لگْ) دلوت یا اولاک ءِ چہ نا دُرا راھی ءَ رند نوکی وت ءَ گرتینگ ۔ " آڑ لگ "
- **آڈنگو** : (آ ۔ ڈِنْ ۔ گُوْ) آڑنگو : سکیں بازیں ماھیگ ءِ پسنگاری واڈ کنگ ءُ کشگ ، ماھیگ کشگ ءِ پُلِ یا سوب ۔
- **آڈھور** : (آ ۔ ڈْ ۔ ھُو ۔ رْ) پشتگ بوتگیں بدبو ، پہ شترین ءُ وشیں بو ءَ ھم کار مروبیت بلے کم ، ءُ وشّں ھم نہ انت ءِ سرڈمبر بوکیں بو ، چہ دیت ءَ ھم لوگ آڈھور ایت بزاں پُر بیت ۔
- **آر** : (آ ۔ رْ) آرگ : برءُ آر بزاں " برگ ءُ آرگ " (۲) بچار " ھار "
- **آراپ** : (آ ۔ رَاپْ) زھراپ ، ھاتنگیں ریم ھواریں آپ کہ چہ ریشں ءَ درکا ئیت ، زَداک ۔
- **آرام** : (آ ۔ رَا ۔ مْ) ثرھگ ، تاھیر ، انسرگ ءِ جند ، بے تپر کر (۲) آھستہ ، منزاں منزاں ، مداں مداں (چہ رامگ ءِ بُنگال ءَ
- **آرام کھن** : (آ ۔ رَا ۔ مْ ءِ کَ ھَ ۔ نْ) سرباز ءِ کور ءِ کرّہ ءَ چہ کجدرءِ چیرءُ چہ پکھن ءُ مُرز شھرے ۔ ایشی ءَ " آرامکان " ھم گوش انت ۔
- **آرام کان** : (آ ۔ رَا ۔ مْ ۔ کَا ۔ نْ) بچار " آرام کھن "
- **آرب** : (آ ۔ رَبْ) بلوچی ءَ " عرب " ءَ گوش انت ، تازی یا تا نزی ءِ مردینی نامے ۔
- **آرب زئی** : (آ ۔ رَبْ ۔ زَ ۔ ئِیْ) دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام انت کہ چہ دُرّا ءِ چوکاٹ ءَ مُرز ءُ شکر ءِ مچکانی میتگ ءَ جھل انت ، بلوچ گُٹمدانے ءِ نام انت ۔

- آربی : (آ۔ رَ۔ بی) تازی زبان، تازیانی زبان، آربانی (عربانی) زبان۔ کلام اللہ بزاں مسلمانانی نیکراهی پاکوانگی ءُ بُندریں زبان۔
- آربی اَسُر : (آ۔ رَ۔ بی + آ۔ سُر) محلائیں اَسُر (عصر)۔
- آربی کنگ : (آ۔ رَ۔ بی۔ کَ۔ نگ) آربی زبان ءَ گپ جنگ (۲) لڈ لڈ کنگ، دَپ دَپ جنگ، پہ تنک تنزکی گپ جنگ کہ "خ ع ق غ ح" ءِ رنگیں آواز ءِ درکنگ۔
- آرت : (آ۔ رَ۔ ت) ذرشتگ ءُ آرتینکیں چیز، گلّا یا برنج یا دگہ هر دَهلے کہ ذرشگ بونگ، سکّیں ایرتیں، ساتگیں ءُ ذرشتگیں چیز۔ بتل : آرت ءَ بدئے پہ آرت ریشاں بکن دزتیں۔
- آرت : (آ۔ رَ۔ ت) آوُرت : "آرگ" ءِ کارگال ءِ "گوست" بزاں آئی ءَ آرت یا آورت" انچوکہ بلانی ءَ منی دپتر گوں وت آ رت۔ بچار "آوُرت"
- آرتاپ : (آ۔ رَ۔ تا۔ پ) آرت آپ، آپ کُرتگیں آرت کہ پہ نادُرُشتانی بزکنگ ءَ کارمرد بیت۔
- آرتگ : (آ۔ رَ۔ تگ) آوُرتگ : آئی ءَ چیزے آورتگ بزاں آنگگ ءُ چیزے گوں بوتگ۔
- آرتگ اَت : (آ۔ ر۔ تگ۔ اَت) آورتگ اَت۔ دیر اِنت کہ آورتگ اَت، هاوهدی آورتگ اَت۔ چہ "آرتگ" ءَ پیسر گُرتگیں۔
- آرتک : (آر۔ تک) سکّیں طعم ءُ تزمیں هما چیز کہ آپلومہ بیت، پُنیک یا شروپ یا دگہ انچیں چیز آرتک بیت، آرتو، چو آرت ءَ
- آرتو : (آر۔ تو) آرتک، چوکہ آرت ءَ طعم۔
- آرتینک : (آر۔ تِے نَ۔ ک) هر چیزے کہ چو آرت ءَ بہ بیت۔
- آرزو : (آ۔ رِ۔ زو) اُمیت، ارمان (گال پارسی یے)
- آرگ : (آ۔ رَگ) بچار "هارگ" گرانسگ ءُ هُشک کرتگیں کلوٹ۔
- آرگ : (آرَگ) برگ ءِ چپ۔ چیزے ءِ گوں وت زیرگ ءُ آیگ۔
- آرگی : (آ۔ رَ۔ گِ۔ ی) هما چیز کہ آرگ لوٹ اِیت۔
- آروک : (آ۔ رُوک) آرگ ءِ کارءِ کنوک۔ هما کہ کار اِیت۔
- آروک : (آ۔ رُو۔ ک) آرونک، آرتک : دپ ءِ تہ ءَ شاگورانی هما سُهر چکیں گوشت کہ دنتانانی بُن ءَ اَنت۔
- آری : (آ۔ رِی)۔ بچار "هاری"
- آریا : (آر۔ یا) بُرز بُرتگیں یا بُرزیں چیزے ءَ پہ ساد ءُ بندجهل ایرگیجگ۔ بچار "آریا کنگ"
- آریا : (آر۔ یا) چہ دنیاءِ مزن اتگیں بُن راجاں یکے کہ بهرانت ءُ باز دشیادیں زباناں گپ جنت، ایشاں آریَن، انڈو یورپین انڈو جرمن هم گوشنت۔ ایشانی مستریں زبان ایش اَنت : (۱) ٹیوٹانک (۲) سلٹک، (۳) رومانس، (۴) سلاوونک (۵) بالٹک (۶) گریک، (۷) البانین، (۸) آرمینین (۹) پرشین (۱۰) بلوچی (۱۱) موڈرن انڈک ڈیالکٹ ٭
- آریپ : (آ۔ رِی۔ پ) بوهیر، شر پار، جوانیں، نازکیں، مُرمُرا، مڑادار
  سہ اے منی آریپیں پت ءُ براتاں اَنت۔ (شهداد مهناز)
- آریٹہ : (آ رِ ی ٹَ ہ) ذرچکے ایشی دیر ءَ هُشک کن اَنت نی گدگ ءَ کِش اَنت ءُ آپانی تہ ءَ لهڑے دینت کہ پہ آبرشیں شار، سُهر ءُ تگرہ ءِ شودگ ءَ کارمرد بیت پہ ایشی ءَ جنین سرهم شود اَنت، شار شود۔ ٭

ARYAN: INDO EUROPEAN INDO GERMANIC; INDO EUROPEAN
(1) TEUTONIC (2) CELTIC (3) ROMANCE (4) SLAVANIC (5) BALTIC (6) GREEK
(7) ALBANIAN- (8) ARMENIAN (9) PERSIAN (10) BALOCHI (11) MODERN INDIC DIALECTS

- **آریک :** (آ۔ رِی۔ کْ) دپ ءِ ھما شُھرکیں ترندیں گوشت کہ شاھگوراں ہِدانت ءُ دنتان اِشس ماں تھہ ءَ مین اَنت۔ آرینک، آروک، آروُنک، آریک جُنڈ، آریک چونڈ : ھما مردم کہ ناں ءِ جُنڈے ءَ بیاانت، ھما مردم کہ پہ دگرانی چہ دنتاناں چنڈ اِنگیں ٹکراں زندگ اِنت۔
- **آرین :** (آ۔ رِی۔ ن) بچار "ھارین"
- **آڑال :** (آڑ۔ آل) گُہ اِیمک، بیس اِنگ، جوں، بے پلگار، (۲) باگار ءِ زاتے۔
- **آڑلگ :** (آ۔ ڑَ۔ لگ) دلوت یا اولاک ءِ چہ ناوڑاھی ءَ رندنوکی چن ءُ ورءَ کپگ ءُ وت ءَ گرتینگ۔ آڈلگ۔
- **آڑنگو :** (آ۔ڑِن۔ گُوْ) آڈنگو : سکیں بازیں ماھیگ ءَ پہ سنگاری واڑگنگ ءُ کُشگ، ماھیگ ءِ پُل یا سوب۔
- **آڑھور :** (آ۔ ڑَ۔ ھُو۔ ر) آڈھور : شِنگ بوتگیں بدیں بو، پہ شتریں بوءَ کمّ کارمرد بیت ءُ وش ھم نہ اِنت، سرڈمبر بوکیں بو، چہ دیت ءَ ھم لوگ آڑھور بیت بزاں تُرّپ بیت کہ ساہ ءِ کشگ مشکل بیت۔
- **آز :** (آ۔ ز) ساٹاربزاں ساٹگ ءِ جند "آز ءُ پیازگ"
- **آزا :** (آ۔ زا) گوج ءِ زاتے کہ تازی ءَ ایشی ءَ "ضب" گوش اَنت ءُ ھندی ءَ سانڈا "(۲) تازی: اعضاء" ءِ بلوچی رنگ کہ بازبرءَ مردم کارمردے کن اَنت۔
- **آزات[1] :** (آ۔ زا۔ ث) ھماکسی بندیگ نہ اِنت، ھماکسی زر زُرتگیں نہ اِنت، ھما مردم کہ پہ آئی ءَ کس واجھی ءِ داوا نہ کنت وت سر، آزاد، آجو۔
- **آزات[2] :** (آ۔ زا۔ت) شُمش ءِ زاتے کہ ھُشکا بئیں ڈگاراں رُد اِیت ءُ مردم ءُ وارت، آجو۔
- **آزات[3] :** (آ۔ زا۔ ث) ھما چش، کُنر یا کُنگلی وڑ چیک کہ کُنگ ءُ پرنیست، ھرچ چش ءُ کُنرے کہ آزات نہ اِنت سک بازکنگ اِش پہ اِنت۔ آزاتیں کھیر، چش، کُنر، مُچّے ھم ھست کہ آئی ءَ آزاتیں مُچّ گوش اَنت ءُ مے رنگ ءَ چوکہ چش ءُ کُنرءَ مُچ ءَ ھم گوش اَنت (طب: آزات، پُھ : آزات، ستا : آزات)
- **آزاتی :** (آ۔ زا۔ تِیْ) آزات بیگ ءِ جند، آجوئی، وتواجھی۔
- **آزاتین :** (آ۔ زا۔ تِ ے ن) وتواجھیں، آجوئیں، گلاگالے اک : آزاتیں مردم، آزاتیں چش۔
- **آزار :** (آ۔ زا۔ ر) نارزا، دل ءَ نہ وشس، زھر، دلرنج (۲) ناوڑاھی (۳) مرگ (۴) ایرانی ماھے ءِ نام اِنت بلوچی ءَ ایشی ءَ ھادر گوشس اَنت بلے یکیں ماہ نہ اِنت بت : ھادر ناہ ماں چادر۔
- **آزپیاز :** (آز۔ پْ۔یا۔ زیاکہ پ) ساٹگ، چینگ، گُورکنگ، ہمبھینگ، آز ءُ پیازکنگ، بتل : جناں مرو آز ءُ پیاز اَنت بچکاں درد ءُ پشت اِنت۔
- **آزُردگ :** (آ۔ زُر۔ دگ) گم جت، آزار، نارزا، دلگران مُلور، آزردگیں
- **آزگ :** (آ۔زگ) پیازگ، چینگ، ساٹگ ہمبھینگ، پلگارگ، آزگ ءُ پیازگ، بچار "آزپیاز"
- **آزگ :** (آ۔زگ) ھما ریش کہ وَش بیگ بلے دنیگا ترند پوست ءَ نہ پوش اِنگ، پوست بہ لڑایت یا بہ رِیش اِیت گوشت آزگ بیت، کدوک، کدوکیں، جان ءِ ھرچ بھرے کہ دست جُنگ مہ سگ اِیت، تازگیں ٹپ یا ریش، آزگیں ٹپ، رِلش، جان، درد، سما۔ ستا۔
- **آزگر :** (آزگر) چو آسن یا کہ چو آسن زنگیں مادنے ءَ جوڑ کرتگیں دو یا پنچ کہ پہ روکیں اشکرءُ آس ءِ گرگ ءَ کارمرد بیت، اِشکرکش، آش ءِ گر = آسگر یا آزگر۔
- **آزگسما :** (آ۔ زگ ءِ سَ۔ مَا) ھما مردم کہ آئی ءِ ستاءُ سما آزگ اِنت بزاں ھر پاسرکپتے ءَ سک زیت، ستاکنت۔

● **آزمان** : (آز۔ مَا۔ ن) بُرز ءِ پڑاھگ ، بُرزی، چہ زمین ءَ بُرز ءِ پڑاھگ کہ روچ ءَ سبز ءُ شپ ءَ سیاہ اِنت، روچ ءُ ماہ ءُ اِستال ھم آزمان ءِ دیم ءَ گندگ بنت۔ **آزمان ءَ رَوگ** : وت ءَ مزن زانگ، مزن سر بیگ ، بُرز روگ ، بال کنگ ، مرگ ، **آزمان ءِ دیم ءَ بیگ** : بزاں سک بُرز روگ یا بیگ ، **آزمان ءَ پدگ بندگ** : نہ بوتگیں کار کنگ ءَ چاکراگاں آزمان ءَ پدگ بندئے ۔ ھانیں میران ءَ پہ گدار گندئے (گوھنیں لچہ) **آزمان ءِ پرشگ** : یا **آزمان ءِ ماں سر ءَ پرشگ** : سکّیں مزنیں تاوان ءُ بیرانی بیگ یا سکّیں مزنیں گم ءُ چیلاماں کپگ ءَ ھِنتیں دست ءُ آزدھیں سستا۔ ترس ایش اِنت کہ آزمان پرش اِیت (سّید) **آزمان ءِ پہ سر زورگ** بمکّیں مزنیں کُوکار ءُ واھی کنگ بلے اِے گالبند بُندر ءَ بلوچی نہ اِنت بلوچی "مُلک پہ سر زرتگ ، کوہ پہ سر زرتگ ، جنگل پہ سر زرتگ گوش اَنت" ءَ اِے رپیکارانی کرناھاں کوہ پہ سر زرتگ ۔ سّید دمانے بنالین زیمرانی نلے ۔

● **آزمانچار** : (آز۔ مَانْ ۔ چَاڑ) ھا مردم کہ آزمان ءُ آئی ءِ چیزانی بارہ ءَ پہ آزمان ءِ دربرگ ءَ چار ءُ گندگ ءَ گلائیش اِنت ، آزمان چاروک۔

● **آزمانزانت** : (آز۔ مَانْ ۔ زانْ ۔ ت) ھاکارزانت کہ آزمان ءِ ماہ ءُ اِستار ءُ روچ ءُ دگہ چیزانی بارہ ءَ بلد اِنت .

● **آزمانک** : (آز۔ مَا۔ نَکْ) داستان، دت جوڑ کرتگیں کِتہ ، انچیں وتاچیں داستان کہ زندمانی ءَ رُور بہ بیت ۔ ازمانک ،

● **آزمانکار** : (آز۔ مَانْ ۔ کاڑ) ھاندکار کہ آزمانک نبشتگ کنت۔

● **آزمانگِند** : (آز۔ مَانْ ۔ گِنْ ۔ ڈ) ھوشاپ ، ھمازمین ءُ ڈگار کہ پہ ھور ءِ آپ ءَ کشگ بنت ۔

● **آزمانگل** : (آز۔ مانْ گُلْ) یک جاگہئے نام اِنت ، ماں بلوچستان ءَ یک کوھے ءِ نام اِنت ، ھمے کوہ ءِ کنڈگ ءِ نام ھم آزمانگل ءِ کنڈگ" اِنت ۔

● **آزمانی** : (آز۔ مَانِیْ) ھما کہ گوں آزمان ءَ شیادی کنت (۲) آزمان رنگیں نیل

● **آزمندگ** : (آز۔ مَنْ ۔ دَگْ) کُتہ کار .

● **آزمودگ** : (آز۔ مُوْ۔ دَگْ) بچار" آزمیدگ"

● **آزمیدگ** : (آز۔ مِیْ ۔ دَگْ)، چتاس اِتگ ءُ چار اِتگ یا چتاس اِتگ ءُ چار اِتگیں، کُتہ کاریں .

● **آزمین** : (آز۔ مِےْ۔ نْ) بہ آزمین ، بہ چتاس ۔

● **آزمینتگ** : (آز۔ مِےْ نْ ۔ تَگْ) چتاس اِتگ ، چتاس اِتگیں ، آزمیدگیں "آزمینگ" ءِ گوست گال .

● **آزمینگ** : (آز ۔ مِے ۔ نَگْ) چتاسگ ءُ چارگ .

● **آژگور** : (آژْ۔ گوْ ڑ) شاھگور ، ھاھنڈ کہ مردم یا دگہ دلوت ءُ اولاک ءَ جھل ءِ دنتان ھائی ءِ تہ ءَ مین اَنت ، آشگور.

● **آس** : (آ۔ سْ) ٹرانزدک ءُ لبوک ءُ سوچوک ءُ سکّیں گرمیں روکیں چیزے کہ ھرچ چیز چہ ایشی ءَ گرم کنگ بیت ءُ دزگ گوں ھمیشی ءَ گراوگ بیت . سک گرم ، آچ ، آچش .

● **آس** : (آ۔ س) ھرچ چیزے کہ شُھر بہ بیت ، ھرچ چیزے کہ سوچوک بہ بیت پہ درروری آیاں گوش اَنت (۲) تلاہ ءُ تنگہ ءُ شُھر ءَ ھم پہ درروری گوش اَنت (۳) کلپیں مردم ، پتنہ کنوکیں مردم ، تُرندتبیں مردم ۔ **آس ءَ ایر کپگ** : بزاں چہر ءَ ایر کپگ ، پہ سوگندی یا کروشتنی ۔ **آس ءُ آسکاری کنگ** : تُپنگ کاری کنگ ، ٹیک ءُ ٹھک کنگ ۔ **آس ءُ آپ ءَ یک کنگ** : نازندیں کنگ ، نہ بوتگیں کارے ءِ کنگ ، نہ ٹھوکیں دو چیزاں یک جاہ کنگ ، **آس آرگ** : چاڈی پہ زھر ، پہ رمر ، پہ باھندہ پہ بے تاھیری ۔ **آس بند**: ھاکہ آس ءُ سوچ اِیت آس بند کنگ ، **آس بُن آس** : مزیں آسے روک کنگ ، پہ کارے کنگ ءَ مڑ کنگ ءُ سندگ کہ لازم بہ بیت **آس برگ** : تپنگ ءِ یا

دگہ انچیں آس برے ءِ یا مردم ءِ آس برگ بزاں زھر گرگ۔ **آس ءِ تبگ** : روک بیگ، **آس ءِ بُن دیگ یا بُن گرگ** : بزاں روک کنگ یا روک بیگ۔

آس پیش کنگ : سک جنجال کنگ، شور کنگ، **آس ءِ پشک ءَ کپگ** : بزاں پشک ءِ آس گرگ، سوکیگ بیگ، بے تاھیری باھند کنگ، **آس ءِ پاد آیگ** : گیش بیگ، جنگ ءُ اڑ ءِ مستر بیگ، **آس ءِ پاد کنگ** : آس ءَ گیش کنگ، آس ءَ جُمبلاس کنگ جنگ ءِ گیشتر کنگ، اڑ ءَ مستر کنگ، سلاہ کرتگیں داوا ءُ اڑ ءُ بد ءَ چست کنگ، کسے ءَ پہ زھر گرائینگ ءَ یا پہ جنگ ءُ مڑاءِ سکین ءُ گُٹ ءُ تیج کنگ کرھون ءُ گرم بگیت ءُ پہ جنگ ءَ پاد بئیت، **آس پلگگ** : بزاں آس ءِ وَرگ، مزنیں تُرسناکیں کار کنگ، چہ کارے ءِ کنگ ءَ بیزاری سھراتگ گنوکیں کار کنگ۔

آس ءَ آپ جنگ : آس ءِ توسگ، اڑ ءُ داوا ءَ سلاہ کنگ ءِ ھاترءَ جوانیں گپ جنگ، **آس ءَ جنگ** : برباد کنگ، بیران کنگ **آس ءِ جلگ** : گنوکی کنگ۔

آس دیگ : سوچگ، بُن دیگ آس دیگ : تپنگ جنگ یا دگہ انچیں آسکارے ءِ، آس دیگ : چپانی پہ زھر، پہ مُھر پہ بے تاھیریں باھند، **آس مان دل ءَ دیگ** : سک واری دیگ، سوکیگ کنگ، **آس وارگ** : بزاں روک کنگ گیشتر پہ کسے ءِ سوچ ءُ رھشونی ءَ، **آس ءِ دپ جنگ** : نُزانزانی گرمی ءِ پہ مردم ءَ رسگ، سکیں لمبوکیں آس ءِ کش ءَ وتی نزیک ءِ نیلگ

آس ءِ روک کنگ : بُن دیگ، ———— جنگ ءِ پاد کنگ **آس روک کنگ** : ورگ گراوگ، گنوز کنگ **آس ءِ سرءَ روگ** : چرءَ ایرکپگ پہ سوگندی یا کہ وشمنی ءُ چم بندی، **آس ءِ ریچگ** : بدیں کار کنگ، مردماں واری دیگ، نازندیں کنگ **آس ءِ رچگ** : ازاب ءِ آیگ، آپت ءُ واری آیگ **آس ءِ زبانک دیگ** : سک لمبوک بیگ، نزانزشانگ۔

آس کنگ : آس ءُ پیش کنگ، کارے ءِ پہ اشتاپی کنگ ءَ مردمان کدّن کنگ، ناروائیں زوراکی کنگ، آس ءِ روک کنگ

آس کاری کنگ : آس ءِ آسکاری کنگ بزاں تیدنگ کاری کنگ، آس ... [illegible]

سوچگ، **آس کپگ** : سُچگ، بُن گرگ، بیراں بیگ، برباد بیگ، جنگے ءُ داوایے ءِ بیگ، **آس ءِ کپگ** : جاگھے ءَ آسے بُن بیگ ءُ جاگھاں سوچگ، بتل : آس ءِ کپ ایت تر ءُ ھشک نہ زانت۔

آس گرگ : چیزے ءَ آس ءِ گرگ بزاں سُچگ، نُزانز گرگ، زھر گرگ، تپنگ ءِ آس گرگ، **آس گوارگ** : سک گرم بیگ، سکیں مُسیبت ءُ ازاب ءِ کپگ، تپنگانی آس گوارگ **آس وَرگ** : سوگند وَرگ، پہ چم بندی یا دشمنی۔ **آس ءَ کنگ** : آپ پچیگ جنگ ءَ سارت کنگ۔

آس ءَ جنگ : چیزے ءِ آس جنگ بزاں آس دیگ، **آس ءَ جنگ** : چیزے ءَ برباد ءُ بیران کنگ، **آس ءَ کنگ** : سوچگ پہ پچگ ءِ ھاترءَ، **آس ءَ ایرکپگ** : پہ سوگندواری چرءَ ایرکپگ یا پہ وشمنی ءَ، جنگ ءَ مان دیگ **آس ءَ کپگ** : آس ءِ تہ ءَ کپگ، سُچگ، بیراں بیگ، اڑ ءُ جیڑہ ءِ تہ ءَ کپگ۔

آس ءِ مان دارگ : روک کنگ۔ دگہ چیزءَ مان دارگ بزاں سوچگ، پہ سوچی آس روک کنگ، پہ ڈاہ دیگ، **آس ءِ تیز بیگ** : بزاں تُرند ءُ گیشتر بیگ، **آس ءِ کُشگ** : پہ آپ آس ءِ توسگ۔ تُن ءِ پرُوشگ، **آس ءِ روک کنگ** : آس ءِ بُن دیگ، جنگ ءِ پاد کنگ، جیڑہ ءِ چست کنگ **آس ءِ بُن دیگ** : روک کنگ، **آس ءِ مرگ** : تُسگ۔ کسے کہ آس ءَ کُش ایت آس مرایت، وتی سرءَ دت ھم مرایت۔

● **آس ءُ :** آس ءُ آپ یک کنگ ھزاں ستک جُھد کنگ ، نبیتگیں کار کنگ ، نہ ٹُھ اِنگیں کارے کنگ ، نازندیں کنگ ءُ آس ءُ آپ گْوازینگ : چہ ھرتاوان ءُ بیرانی ءَ پھریزگ ءُ رکّینگ (۲) آس ءُ آسکاری کنگ : جنگ پہ تپنگ یا دگہ آسکاری کنگ ، آس ءُ جبلاس کنگ (۳) آس ءُ دیت کنگ : آس ءَ روک کنگ بلے چو تریں دارانیگ ءَ دیتّ باز کنگ ، پہ کارے ءَ بے اجامی ءُ بے رھبندی کنگ ۔
(۴) آس ءُ بُناس کنگ : دُو دُو کنگ ، آس ءَ روک کنگ ءُ پہ کارے یا پاس جُنگ ، نندگ (۵) آس ءُ انگر ، آس ءُ شرروشنگ ، آس ءُ پیش ۔

● **آس جبلاس :** (آ۔س۔ جُبَل۔آس) مزنیں آس (۲) سوچ یا سوھو آس : ھا آس کہ پہ کسے ءِ ھدربری ءَ روک کنگ بیت (۳) وت آس وتاس : ھا چیز کہ گوں گوبجنگ ءَ آس بارت ، ھاکہ وتی سرءَ وت آس بارت ، پیشدہ پیژدہ ، پستول پہ گالبزانتی ءَ پہ ھرچوشیں آسبرے ءَ کارمرو بیت کنت (۴) ترندآس : تیزآسیں ھا مروم کہ زیت زھرگیت ، ھا اولاک کہ پلّیں گوں جنگ ءَ باھند کنت کہ نِی ءُ کُٹ ءَ لوٹ ایت (۵) واھگ ءِ آس ، اِشک ءِ آس ، دوستی ءُ مھر ءِ آس (۶) پلیتڈی ءِ آس : ھا بدیں کار کہ چہ آئی ءَ پلیتڈی ءِ آس روک بیت بزاں دژمنی ءُ جیڑہ پاد کیت (۷) جنگ ءِ آس : جنگ ءُ جیڑہ پاد کنگ

● **آساپ :** (آش اپ) چوتیل مُدریک سوگندے ۔

● **آساپگ :** (آ۔س۔آ۔پگ) گُوپنگ ، بَڈّ ءُ بُکّڑ ، دو دِلگ ، دوزورگ ، دوشُورگ

● **آسان :** (آ۔سا۔ن) ھا کار کہ آئی ءِ کنگ گْراں ءُ مشکل نہ اِنت ۔

● **آسبالو :** (آش۔بَا۔لُو) ھا بالوک پہ آس ءَ گنوک اِنت (پارسی : پروانہ ، تازی : فراشہ ۔

● **آسبچ :** (آش۔ بَچ۔ چ) ھا چیز کہ آس ءَ سَھبِن ایت۔ بزاں آس سوتک ءُ نہ کنت (انگریزی : FIRE PROOF)

● **آسبر :** (آش۔ بُر) آس بروک بزاں ھر چیزے کہ آس بارت چو کہ تپنگ ، توپ ، پیش دہ ۔

● **آسبرگ :** (آس۔بُرگ) تپنگ یا دگہ انچیں آسبرے ءِ ۔ مردم ءِ آسبرگ بزاں زھر گِرگ ۔ ★

● **آسبناس :** (آش۔ بِن۔آش) آس روک کنگ ءُ نندگ ، دُو دُو کنگ ، آس ءُ انگار کنگ بلے اِے ھر وھد پہ مُراد ءَ کنگ بیت کہ آس مہ مرایت ، زمستان ءِ چہ گوھر ءِ پھریزگ ءُ ناڈما ءِ سرءَ نندگ ءَ ، دژمن ءِ لشکر ءِ رھچاری ءُ گرواب مہ گپت ، پہ گاریں مردم ءُ کراس ءِ روشنائی ءَ پہ گندایت ءُ بئیت ۔ آس بُناس کنگ : پہ کارے ءِ کنگ ءَ مزکنگ ءُ بندگ کہ لازم بہ بیت ۔

● **آسبند :** (آش۔ بَن ۔ د) آس ءِ بندگ بزاں پہ دم ءُ چوپ ءُ منتر ءُ جادو انچوش کنگ کہ آس مہ سوچ ایت ، وشتی ءُ چم بندی ءِ آس بچ۔(FIRE PROOF)

● **آسبندی :** (آش۔ بَن ۔ دِی) دو مڑو کیں لشکر ءِ نیامجی ءَ توک ءَ کپتگیں دگہ سردارا سرکار پہ اِے گپتہ جنگ بند کنا ئیں انت کہ پہ سارتیں دل یکجا بہ بند انت ءُ وتی جیڑھاں پھک بکن انت (انگریزی : سیزفائر CEASEFIRE تازی : وقف اطلاق النار ، ایرانی : آتش بس)

● **آسپارو :** (آش۔پا۔رُو) آسپارہ : انگار ، روکیں اِشکر ، کُٹینگ ، اِشکر ءِ روکیں مُکر (۲) شیتانیں مردم ، آس پیش کنوکیں مردم ۔

● **آسپارہ :** (آش ۔ پا رَہ) بچار "آسپارو"

● **آس پیش :** (آش ۔ پی۔ ش) اشتاپ کار ، ترندکار ، جنجال کنوک ۔

● **آستلک :** (آش ۔ تَن ۔ک) ھا تنک رنگیں تر کہ گو کہ زمین ءَ کل کنگ بیت ھر چیزے آئی ءَ لگت دنت آس بارت ءُ آئی ءَ تاوان ءُ بیران کنت ، ایشی ءَ تملکاس ھم گوش انت (تازی : لغم ، انگریزی : ROAD MINE)

● **آستونک :** (آش ۔ تُو۔ نَ ۔ک) آستوک ، آستیک ، آستینک ، آستیگ ، آستوگ : پشک کوٹ یا شال یا دگہ ھمے رنگیں پوشاکانی ھابھر کہ چہ کوپگ ءَ بگرداں کہ مُچ ءَ دست ءِ ڈراجی ءَ پوشایت ، آستونکانی ڈپ بزاں ھا جاگہ کہ دست درکا ینت (پارسی : آستین ،

ھندی باھیں ، انگریزی :(SLEEVES)

- **آستیر :** (آش ۔ تِی ۔ ر) ھاکار بوج کہ آس ڈگرہیں تیر جنت ، تیراس ، ڈُمبال ، تُپنگ ۔ دگر ۔ دگر
- **آستین :** (آش ۔ تِی ۔ ن) بچار " آستونک "
- **آستینک :** (آش ۔ تِی ۔ ن ۔ ک) بچار " آستونک "
- **آسجنگ :** (آش ۔ جَن ۔ گ) پہ آسکار جنگ کنگ بزاں ھاجنگ کہ تپنگ ءُ دگر آسکار کارمرد بنت ، انگوش کہ " لٹ جنگ " " ڈپ جنگ " پہ لٹ ءُ گپ جنگ کنگ بیت ۔
- **آس جُنگ :** (آس ء ج ۔ نگ) بُن دیگ ، مان دارگ ، سوچگ (۲) بیزار بیگ (۳) ہیران کنگ ۔
- **آسچم :** (آش ء چَم) شھر چم ، کسے کہ آئی ءِ چم سک شھر بہ بنت ، ترسناک ۔
- **آسدوزو :** (آش ۔ دُو ۔ زو) جھنم ، جھندم ءِ آس (۲) مگرید ، ھرام ۔
- **آسدیمگ :** (آش ۔ دِیے ۔ مگ) گچینگ : چراگ یا آس ءِ دیم ءِ چیزے کہ چہ پُشت ءِ روژنائی ءَ آئی ءِ دیم تھار ءُ سیاہ گندگ بیت ۔
- **آسر :** (آ ۔ سَر) کارے ءِ گُڈسر ، کار ءِ خواہیں گُڈسر ، گُٹ اِنگیں سَر ، بزاں چہ یک سرے ءَ بُنگیج بیت دومی سرءَ گُٹ ایت ۔ مے دومی آسر اِنت (۲) ھر رنگے کہ بہ بیت انگوش کہ آسر کہ وتی بَرات اِنت !
- **آسرا :** (آش ۔ رَا) اُمیت ، سپارت

آسک

- **آسرات :** (آش ۔ رَات) سپارت ، اوست ، کار ءِ گُڈسر ، گُڈسری جاور ، آسراتیں واب کنگ ، بجوانیں گُڈسر ، آسر ، ایمنی ایمن ، امن ، تاھیر ، ترھگ ۔
- **آسرکار :** (آ ۔ سَر ۔ کا ۔ ر) کار ءِ آسر (۲) ھر رنگے کہ بہ بیت انچوش کہ " آسر کار و تیگ اِنت "
- **آسرنگ :** (آش ۔ رَن ۔ گ) آس ءِ رنگ بزاں شھر یا زرد ۔
- **آسروک :** (آش ۔ رُو ۔ ک) کنور ، ورگ گراوگ ءِ کار (۲) آس ءِ روک ۔
- **آسرھال :** (آ ۔ سَر ۔ ھَال) گُڈی ھال ، آسری ھال ۔
- **آسری :** (آ ۔ سَ ۔ رِی) گُڈسری ، گُڈی ۔
- **آسریچ :** (آش ۔ رِیے ۔ چ) آس گوار ، ھاکہ چہ آئی ءَ آس ریچ ایت یکہ گوار ایت ۔
- **آسزبان :** (آش ء زُبان) ترند زبان ، سوچک ھبر ، ھاکہ آئی ءِ گپ سوچ ءُ پچ اَنت ، جنگول ، تیز زبان ، دادا باز ، پہ کسانیں گپے ءَ تپاز بیگ ءُ سوچ بچیں گپ جنوک ، ھاکہ آئی ءِ ھر گپے چو آس ءَ سوچوک اِنت ۔
- **آسک :** (آش ۔ ک) آھوگ ؛ مے آسک اِنت کہ شکارے ءَ کن اَنت ۔ ایشی ءِ باز زات اَنت لہتے کاراں دگہ نام ھم بستگ اَنت ۔

ٹیٹل ، کابدگ ، کابژگ ، ٹیھل ، ایوانٹ ، ایکل ، سروان ، ساروان ۔ (بچارئیت)

- **آشک** : (آ۔شک) آس ، ک : کسانیں آس ۔
- **آسکار** : (آش۔کاڑ) ھاکہ گوں آس ءَ شیادی کنت (۱) تینگ یا کہ آئی ءِ ھمدرورءَ ریں سیلاہ (۲) ھا مردم کہ مان گراباں انکل ءَ اشکریان کنت (۳) اشتاپ کار (۴) شتکہ سوچیں مردم ۔
- **آسکاری** : (آش۔کارِیْ) تپنگ جنگا ، پہ تپنگ یا ھے دروریں چیزے ءَ مژگ (۲) پہ وشدلی ءُ شادمانی پٹاسک ءُ دگہ ھے دروریں چیزاں گوں لیب کنگ (۳) گوں آس ءَ کار دارگ یا کار کنگ ۔
- **آسکاں** : (آش۔کاں) آسک ءِ باز ، بزاں باز آسک ۔ بلے اے رنگ ءَ زبان گپ ءَ ھاوھدی کارمردبیت کہ کارگال "یکے" ءِ بہیت انچوش کہ "آسکاں تیار" اگاں کارگال باز ءِ بہ بنت گڑا "آسکاں" ءِ بدل ءَ "یکے" "آسک" کارمردبیت انچوکہ "آسک تچگ ءَ اَنت"
- **آسکان** : (آش۔کان) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ یکے نگے ءِ نام اِنت کہ وت ءَ آسکانی گوش اَنت ۔
- **آسکاں چین** : (آش۔کاں۔چِ۔ن) بچار "آسکاں چینی"
- **آسکاں چینی** : (آش۔کاں۔چِ۔نی) ھاسال یا موسم کہ آسکانی مید چنگ بنت انچوش کہ پس ءِ مید چنگ بنت بلے آسک ءِ مید ھچبر مزن نہ بنت کہ چنگ بہ بنت ۔ پیشکا ھاکار کہ ھچ برنہ بیت پہ آئی ءَ گوشگ بیت کہ "اے کار آسکاں چینی ءِ بیت"
- **آسکانی** : (آش۔کا۔نی) ھاکہ گوں آسکاں شیادی کنت (۲) آسکان ءِ بندوک یا مردم (۳) بلوچ راج ءِ یک نگے ءِ نام اِنت گوش اَنت کہ ایشانی روزگار آسک ءِ شکار کنگ ءُ پہ وردن مَنتی کنگ بوتگ ۔ دگہ لھتیں گوش اَنت کہ چہ ایشانی بن پیرک ءِ ناشریں کاراں یکے ھمے کہ آئی ءَ جنگ آپ ءِ بدل ءَ آس دراتگ کہ "آسکھن" ءِ گال رندءَ "آسکان" بوتگ ءُ "آسکھنی" ءِ بدل ءَ "آسکانی" "گوشگ بوتگ ۔ دگہ مردم گوشش اَنت کہ اے "آسکان" ءِ بندوک اَنت (۴) چہ ھاشیپ ءُ مزن شیپاں یکے کہ چہ شھیل ءَ کاینت ءُ کیچ کورءَ رپ اَنت دگہ لھتیں ءِ نام ایش اَنت : دوکرم ، آپدرگ ، سورو ، سامان ، چرپانگ ، کڑوگی ، سمسوری ۔
- **آسکاہ** : (آش۔کاہ) آسک کاہ : کاھے ءِ نام اِنت کہ آسک ئے سک وارت ۔ بازمردم گوش اَنت کاھے کہ شپ ءَ گوش ئے روک اِنت ۔ معتبر موسٹی ءِ کاہ کہ تور ءِ کوہ ءِ سرءَ دیستگ ئے ۔
- **آسکپتگ** : (آش۔کَپ۔تگ) ھاچیز کہ آئی ءِ سرءَ آس کپتگ ، سُتگ ، شتکگیں ۔ ھامردم کہ کار بیران ءُ کار زوال بیت ۔

سہ　ترا ذروامی بہ ثرہ آسکپتگیں دل ؛ دوار سوچیں گروکے جبران اِنت　(ستید)

- **آسک چین** : (آش۔کْ + چِ۔ن) چو آسک ءِ میداں چنگ ۔ بزاں ھامید کہ نزُد اَنت کہ چنگ ءُ گوندکنگ ھم نہ لوٹ اَنت (۲) آسک چینی ، آسکاں چینی ۔
- **آسکّش** : (آش + کّش) آسگر ، اِشکرکّش ، ھاکار بوج کہ گوں آئی ءَ چہ جُتل ءَ اِشکر یا کُنتگ کّش اَنت ۔
- **آسکُش** : (آش + کُش) آس ءِ کُشوک ، ھا مردم کہ آیانی کار آس ءِ کُشگ اِنت ، ھادرمان کہ آس ءَ زیت کُش اِیت ۔ آپ ءِ نام ۔
- **آسک گِر** : (آش۔کْ۔گِ۔ر) آسک گِروک توری مردے یا کہ دگہ کاربوج ۔
- **آسک گیر** : (آش۔کْ + گی۔ر) آسک گِروک ۔
- **آسکُل** : (آش۔کُ۔ل) کسانیں آسک ، آسکی چُک ۔
- **آسکلک** : (آش۔کَ۔لُ۔ک) کسانکیں آسک ۔ آسکلو ۔
- **آسکو** : (آش۔کو) آشکو بُندرگ "آس" "ک" ءِ گیش کرتگ "آسک" ءُ پدءَ "و" ھم گیش کُرتگ پہ دوستی ءَ "آشکو"

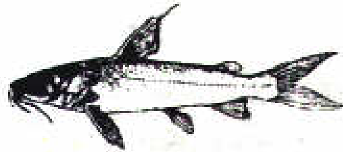
بے گوشگ بیت ءِ آسکو" بزاں سین ءِ سرءَ ءِ بدل گرتگ ءُ شے گرتگ۔ آسکو جملاسکو

- **آسکوہ :** (آش۔ کو۔ ہ) ھاکوہ کہ چہ آئی ءَ "سر دیگ" ءَ آس درکیت، آس شانیں کوہ (پارسی آتش فشاں، تازی: برکان) (۲) جلاک ءِ سنگ کہ آئی ءَ جن اَنت ءُ آس روک کن اَنت۔
- **آسگ :** (آ۔ سگ) چو آس ءَ روک بیگ، روژنا بیگ، بام ءِ آسگ بزاں بام ءِ ڈیگ کہ سباہ بنگیج بیت۔ اُمیت ءِ آسگ بزاں پہ دلجمی بنگیج بیگ۔
- **آسگال :** (آش + گا۔ ل) ھا ڈگال ءُ گپ ءُ چو آس ءَ سوچوک اَنت، تر ندگال ءُ آسناک گالیں لچہ کاریاندکار۔
- **آسگر :** (آش + گر) آس ءِ گروک، آزگر، اشکرکش کہ گوں آئی ءَ چہ چُلّ ءُ کُٹنگ ءُ روکیں اِشکر گرگ ءُ کشگ بیت۔ بچار (ت)
- **آسگوار :** (آش۔ گ۔ وار) آس گواروک، بازگرم، اَزاب آروک، زُلم کنوک (۲) تہنگ ءُ آئی ءِ زات (۳) یک راستیں ٹوپے کہ تیر ءِ بدل ءَ آس شان ایت کہ سوچان کنت۔
- **آسگیر :** (آس۔ گی۔ ر) ھر چیزے آس بگیپت بزاں گوں آس ءِ پیش وارگ ءَ بُن گیپت انچو کہ "شورہ" یا "پٹرول"
- **آس لاپ :** (آش۔ لاپ) آسیں لاپ، ھالاپ کہ ھرچے مان ءُ کن ءُ گوشت ءُ زاناں سوچ ایت اِشں، ھامردم کہ بازورگ وارت، نہ سیرگیں لاپ۔

- **آسلگ :** (آش۔ لگ) کسانیں آس۔
- **آسلو :** (آس۔ لو) ھاکہ آس ءِ گلائے مان، ترازو، سوکیگ۔
- **آس مار :** (آش۔ مار) مار ءِ یک زاتے۔
- **آسمان :** (آش۔ مان) بچار "آزمان"
- **آسمانک :** (آ۔ ش۔ ما۔ نک) بچار "آزمانک"
- **آسمانی :** (آش۔ مانی) آزمانی۔ ھاکہ گوں آزمان ءَ سیادی کنت (۲) نیلیں رنگ ءِ واتے کہ آزمان ءِ رنگ اِنت۔
- **آسمی :** (آ۔ ش۔ م۔ نی) یک پُلے کہ بوئے وشّ اِنت، یاسمین۔
- **آسِن :** (آ۔ سِن) آھن کہ چہ ھمیشی ءَ میتیں کُدیگ، تبر، کوڈال ءُ دگہ چیز جوڑ کن اَنت۔
- **آسن کار :** (آ۔ سِن۔ کار) ھا اُستاکہ آسن ءِ کار ءَ کنت بزاں چہ آسن ءَ چیز جوڑ کنت، آھنکار۔
- **آسو :** (آ۔ سو) آسلو، بدآس، آسناک، ترازو۔
- **آسوار :** (آش۔ وار) آس وروک، ھامردم کہ آس وارت پہ جم بندی یا دشمنی ءِ شیتان، دل شیاہ کنوک۔

- **آسواڑ** : (آس۔ وَا۔ ڑ) چہ آس ءَ جوڑ کُرتگیں واڑ، چو پَل چِپّ ءُ چاگرد آس روک کنگ کہ ایشی ءِ تہ ءَ مردم یا دلوت یا اولاک مہ لِک اَنت یا وُژگ مہ بنت ، نپت واڑ ۔
- **آسودگ** : (آ سُو۔ دَگ) آسیدگ " آرام ، ثرہ اِنگ ، ھامردم کہ کارے ءُ پرنیست ۔
- **آسی** : (آ۔ سِی) ھاگوں آس ءَ شیادی کنت یا کہ چو آس ءَ اِنت ، آسیگ (۲) گلوئیں ماھیگ ءِ زاتے CAT FISH (بچار بُت)
- **آسیاب** : (آس۔ یَا۔ ب) جنتر ، ھش : ھاجنتر کہ جُو سراں جوڑ ءُ کن اَنت کہ آئی ءِ پڑگ پہ آپ ترّ اِیت ۔ پہ گوات ءَ جاار م پر اِنت ءُ ، آسیابی چَرّ ءَ رگ : چو جُلکی ترّگ بزاں بے آرام بیگ یا ازاب بیگ ، ھروھد بیگار بیگ ۔ آسیابی ڈرشگ : ذرشگ ءُ ھُورت کنگ ، بیگواہ کنگ بے ڈول ءَ جنگ یا واری ءُ ازاب کوشش کنگ ، ایردگ ایردگ کنگ ۔
- **آسیدگ** : (آ۔ سِی۔ دَگ) آسودگ ، آرام ، ثرہ اِنگ ، ھامردم کہ کارے ءُ پرنیست یا کارے سک کم اِنت ۔
- **آسیس** : (آ۔ سِی۔ س) بدیں لوٹگ پہ کسے ءَ ، بدذُوا ۔
- **آسیگ** : (آ۔ سِی۔ گ) سوکیگ ، ارمانیگ ، بے تاھیر ۔ ے آسیگوں مکن دُردانگ ـــــ چکیں اُشتہ لپ ءِ چانگ
- **آسینک** : (آ۔ سِے۔ ن۔ ک) ھاچیز کہ آئی ءِ تہ ءَ آس ءِ مُبتلام بہ بیت ، آس زنگیں چیز ، آس دارو کیں چیز (۲) ٹُنگ ءُ آئی ءِ دَردَر

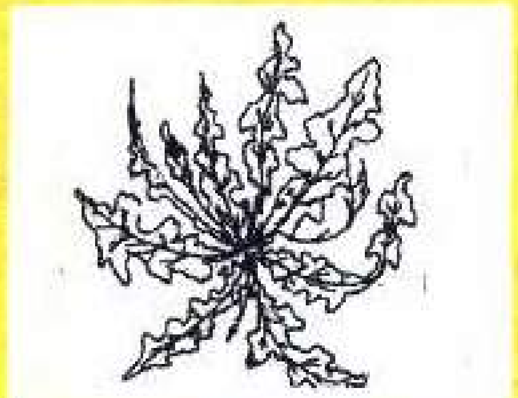

کَد : ۱۴ سم دال ۶۱ سم
آسی

- **آش** : (آ۔ ش) چہ نیشاں پُشت تہ ءِ مزنیں جاہو کیں دنتان ۔
- **آشا** : (آ۔ شَا) " عائشہ " ءِ بلوچی (۲) آش کنگ ، یک مردمے ءِ گپّ ءَ بہ زانت پہ وشگ ءُ آئی ءِ راست ءَ رَد گوشگ ۔
- **آشار** : (آ۔ شَا۔ ر) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت (۲) زَرد ، زَرد رنگیں ، زَردیں چیز ۔
- **آشبگ** : (آ۔ شُ۔ ب۔ گ) بچار " آشوبگ "
- **آشک** : (آ۔ شِک) واھگ دار واھدار ، پہ بے تاھیری لوٹوک (اے تازی گال " عاشق " ءِ بلوچی اِنت)
- **آشکاں منشیر** : (آ ش۔ کَاں۔ م۔ شِیْ۔ ر) بھار کاھے کہ گیشتر ملک ءَ رُد اِیت ، ورانت ءُ چو کہ آ کوہ ءَ زمین ءِ سرءَ گپار بیت ، نڑاھی ءَ کرد ءِ آ کوے بیت بلے ایشی ءِ تاک سک بارگ اَنت ءُ ذراج ءُ ساپ ءُ لتہ آنت ، دش ءُ کئیں ثرپشت ءِ تام اِنت دلوت ءُ ھم وارت بلے بھرے ءُ نہ بیت کہ مردم ءُ وارت ۔
- **آشکی** : (آ۔ شِ۔ کِی) اِشک ءِ کار ، دوستی ، واھگداری (تازی : عاشق)
- **آشگور** : (آ ش۔ گُو۔ ر) آژگور ، شاگور ، دپ ءِ جل ءِ دنتانانی جاگہ ، ھاھڈکہ تہ ءَ جلی دنتان میھ اَنت یا رُد اَنت ۔ ایشی ءَ باز جاگہ کلاجور ، کلاگرھم گوشش اَنت ۔

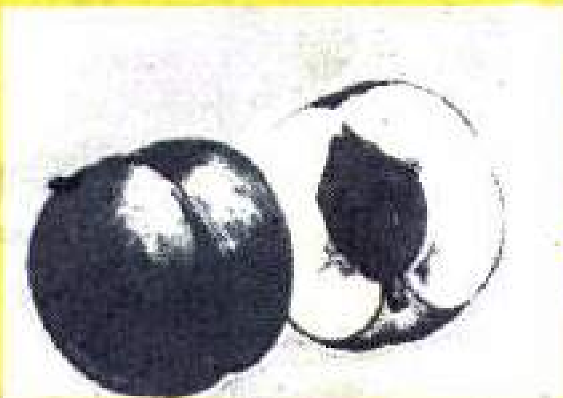
- **آشل** : (آ۔ شَلْ) جنینی نامے (۲) عائشہ ءِ نیم نام کہ "آشی" ءَ ھم گوشگ بیت۔
- **آشو** : (آ۔ شُوْ) جنینی نامے۔ بتل : آشو تچ اِیت من ءَ روباہ وارت۔ روباہ تچ اِیت من ءَ آشو وارت۔
- **آشوب** : (آ۔ ش و بْ) ڈاہ ءُ شور۔
- **آشوبگ** : (آ۔ شُو۔ بَگْ) آشُبگ، ڈانگرگ، ڈاہ ءُ شور گرگ (۲) گرُ چیں چمے کہ کلونٹ ءُ زرد اَنت۔
- **آشوبہ** : (آ۔ شُو۔ بَ ہْ) سرباز ی چمے، بلکیں ھما آشوبگ اِنت یا کرھانی پڈات اِنت۔
- **آشور** : (آ۔ شُو۔ رْ) وشبوئیں کاھے، شیرگ ءُ بازمان، پس ءُ وارت شیرباز دنت، ایشی ءِ تاک جوگوانگ ءُ اَنت (۲) مردمی نامے۔
- **آشی** : (آ۔ شِیْ) جنینی نامے (۲) عائشہ ءِ نیم نام کہ ایشی ءَ آشل ءُ آشو ھم گوش اَنت۔
- **آکاڑہ** : (آ۔ کَ ۔ ڑَہْ) بچار "آنکاڑو" آکاڑا، آکاڑو۔
- **آکبت** : (آ۔ کِ۔ بَ تْ) آسر، گڈ سر (تازی : عاقبت)۔
- **آکو** : (آ۔ کُوْ) لیبے کہ لھتیں کسانیں بے ننگ سرے چکی ءَ ٹپی کن اَنت ءُ پہ بول اِشس جن اَنت بلے اے لیب بندات ان بیت کہ بلکیں چہ درا آمدیں ملکاں آتکگ (۲) بوتم : مرگے کہ ھرکسے زانت ءُ کہ پہ شوتی ءَ نام کپتگ۔ ایشی ءِ توار ایش اِنت : "آکوھکاں زور" یا کہ او آکو۔
- **آکوت** : (آ۔ کُو۔ تْ) سُھریں لال (تازی یاقوت۔ انگریزی : RUBY)
- **آکوت** : (آ۔ کُو۔ تْ) بچار "ھاکوت"۔
- **آکوٹ** : (آ۔ کُو۔ ٹْ) بچار "ھاکوٹ"۔
- **آگا** : (آ۔ گَ ا) لوٹیایانی نیکراھی پیشوک ءِ سرٹا، واجہ، واجکار (گال درآمدے)
- **آگاسی** : (آ۔ گا۔ سِیْ) ماڑیانی برزی تبکانی دیم ءِ کاپر ءِ ھا گیشیں بہر کہ چہ دیوال ءَ گیش اِنت (انگریزی : BALCONY)
- **آگاہ** : (آ۔ گا۔ ہْ) آگہ : ھاکہ واب نہ اِنت (۲) سرپد، زانتکار
- **آگبوٹ** (آ۔ گْ۔ بُ و ٹْ) ھا گراب کہ پہ مشین روت (ھندی انگریزی : آگ = آس + بوٹ (BOAT) بوجیگ -
- **آگہ** : (آ۔ گَہْ) بچار "آگاہ"۔
- **آگرُ** : (آ۔ گُرْ) چہ "آگرگ" ءِ کارگال ءِ پرمانگال بزاں "بہ آگر"۔
- **آگرُگ** : (آ۔ گُو۔ رَگْ) بشکرگ، ڈانگرگ، چہ ترس ءَ زانتکار بیگ ءُ تراس کنگ یا کہ پہ مڑدُ جنگ ءَ زھر گرگ۔
- **آگنڈ** : (آ۔ گُنْ۔ ڈْ) آلنڈ، ھنڈال، بنڈال، روتگ، چرگ، ریتگ۔
- **آل** : (آ۔ لْ) سروک، پیشوک، نکیے ءِ کماش۔
- **آل** : (آ۔ لْ) حال : تاذراھی یے کہ کپتگیں جنینے ءَ گپت کہ چہ نزانتکاری ءَ مرداں گوشتگ کہ جنے یا رجاتیگے۔
- **آلات** : (آ۔ لاَ ثْ) سازءُ سامان، یک چیزے ءِ لازمیں ایرت ءُ پردشیں سامان (۲) بوجیگ ءِ آلات بزاں آنی ءِ دور، پلن ءُ آچار ءُ بے دگہ چیز (تازی : آلہ باز : آلات)
- **آلاڈ** : (آ۔ لا۔ ڈْ) بچار "آلاڑ"۔
- **آلاڈی** : (آلا۔ ڈِیْ) بچار "آلاڑی"
- **آلاڑ** : (آ۔ لا۔ ڑْ) آلاڈ : دریاءِ آپ شپے روچے دو بر پڑ ءَ کیت ءُ دو بر ھالیگ بیت۔ ھمے ھالیگ بیگ ءَ "آلاڑ" گوش اَنت

(تازی: جَزر ، انگریزی : EBB)

- **آلاڑی** : (آ۔ لا۔ ڑِی) آلادِمی ، ماھیگے ءِ نام اِنت۔
- **آرڑو** : (آ۔ ل۔ ڑُو) یک وڑ ءِ چکے۔
- **آلکو** : (آ۔ ل۔ کُو یا آ۔ لُ۔ کُو) بجار کاھے کہ آمگی ءِ ھم وَرَاَت ءُ گڑا دانت ھم وَرَاَت ءُ۔ اِسے دُوزات اِنت (۱) وَرگی (۲) ماری۔ ماری زھر بیت۔ بتل: آلکو زھر گپتگ بَین تاکیں کہ سُندم ءِ سور چکیں جنے گپتگ۔ (بجار بُت)
- **آلگ** : (آ۔ ل۔ گ) زانشگیں نیبگے، بجار "ھالگ" (بجاربُت)
- **آلَم** : (آ۔ لَ۔ م) دنیا، جھان، مخلوک، مردم۔ بتل: گوھر اِنت گوں آلَم ءِ بھر اِنت۔ (تازی: عالَم)
- **آلَم** : (آ۔ لَ۔ م) بندیرا، بیرک، رامٹو، باوٹا (تازی: عَلَم ، انگریزی : FLAG) آلم کنگ : پہ آلم گپ جنگ یا اشارہ کنگ یا ھال دیگ۔ آلم ءِ دار : ھما دار کہ آئی ءِ سرءَ آلم چاپنگ بیت۔
- **آلُنڈ** : (آ۔ لُن۔ ڈ) آگُنڈ، ھُنڈال، روتگ، چرگ، ریشگ۔
- **آلو** : (آ۔ لُو یا آ۔ لُو) بجار "ھالو"
- **آلور** : (آ۔ لُوڑ) شِشتو، شتزیں کاہ۔

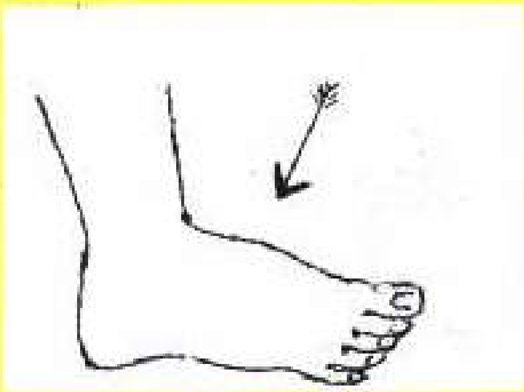
آلکو

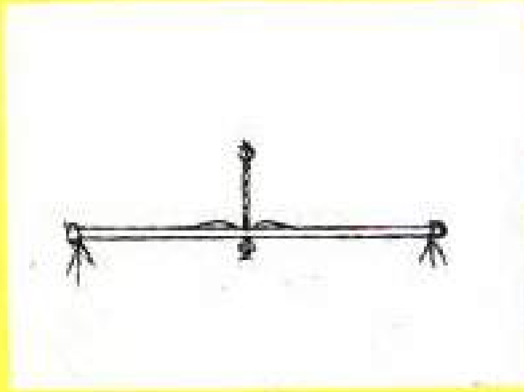

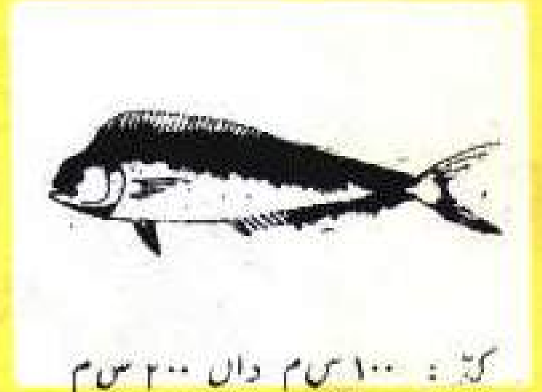
آلگ

- **آلوڑ** : (آ۔ لُوڑ) یکجا۔ ھور، سرءُ چیر، آلوڑ بلوڑ۔ مال ءُ دلوتانی سرا رنگیں کاہ ءُ بُوج۔
- **آلوڑبلوڑ** : (آ۔ لُو۔ ڑ + بَ۔ لُو۔ ڑ) ھور تھور، سرءُ چیر۔
- **آلِہ** : (آ۔ لِہ) شاھین ءِ رستیں مُرگے۔ ماں بلوچی لچھاں "آلھیں گردن"
- **آلی** : (آ۔ لِی) ھالی دگار نامیں پرندے بیتگ کہ "گورکشیں ھالی" ءِ زانگ بیت ءُ ھمے رنگ ءَ ھالی چہ پولنگاں پلک شود اِنت" ءِ بتل ھم ھالیءِ نام ءَ اِنت۔ (۲) سُھرگ، سُھر رنگ۔
- **آلی بند** : (آ۔ لِی۔ بَ ن ڈ) بجار "آلی بند"
- **آلی کروچ** : (آ۔ لِی + کُ۔ رُو۔ چ) مچے کرائشی ءِ کلونٹ زرد یا زرد ءُ سُھر بنت۔
- **آم** : (آ۔ م) آمگ : ھاکرنگ راستگ یا نبگ (۲) اولاک ءِ رواج (۳) ماھیگ ءِ کُشگ ءِ یک راستے (۴) ھشتی لیب ءِ دارگ ءُ آم کنگ" بزاں دارگ ھال ءَ رس ایت بلے لیبی پہ دومی لیبی ءِ دارگ ءِ کُشگ ءِ ھاترءَ دومی دارگ ءَ دگہ رندے تَرین ایت۔
- **آماچ** : (آ۔ ما۔ چ) ٹِک، نشان کہ تیر جنی ءِ بندگ بیت۔
- **آم چکن** : (آ۔ م + چَ۔ کن) دوچ ءِ نام اِنت، آمگیں دوچ۔

- **آمڑ** : (آ۔مَڑ) ھمے جوڑ کرتگیں سیاھیں رنگ کہ پہ دنتانانی مُشگ ءَ کارمرد بیت کہ دنتاناں سیاہ کنت ۔
- **آمڑوسک** : (آ۔مَ۔ڑُو۔سَ۔کْ) سارم ءِ راستیں ماھیگے بلے بادوچکی اِنت .DOLPHIN FISHES (بچار بُت)
- **آمک** : (آ۔مُ کْ) آمنک، چِنچِل ءِ زاتے ، مردمی نامے ۔
- **آمکار** : (آمْ۔کارْ) آمگ کار بزاں مُوتی ءُ بُستکی ءَ کرتگیں کار انچوش کہ یک پشکے یا کوٹے ءَ یک بے انچوش ٹرگی جن اَنت یا کرشُوق اَنت رند ءَ مُہر کارے کن اَنت ۔
- **آمکی** : (آ۔مُ۔کِ ئی) ھما کرگوں آمک ءَ شیادی کنت ۔ ھما نیگ کہ " آمک یا امنک " (چچل) ءَ دارتگ ۔ مردمی نامے ۔
- **آمگ** : (آ۔مَگْ) ھما کہ نہ پکگ ۔ ھما کہ نہ گراستگ وردن ءِ چیز یا کہ نیبگ ۔
- **آمگ کار** : (آ۔مَگْ + کارْ) بچار " آمکار "
- **آمگین** : (آ۔مَ۔گے۔نْ) ھما کہ آمگ اِنت ، نہ رستگ یا نہ پکگ ۔
- **آمگیں دوچ** : (آ۔مَ۔گےنْ + دُوچْ) بُرز بلوچی اے دوچ ءِ تہ ءَ اے نام زانتگیں اَنت ۔ بُست لوپ ، چوٹل ، گُل ءُ نجگ ، پولونک ، کپ ءُ کنٹ ، بندری وٹ (وٹ باز راست اَنت) بندی ، یک ءُ کپ ، سُندوکی (پنچ مَکی ءُ سے مکی)
- **آمِل** : (آ۔مِلْ) مُلک ، دیار ، سرحد ، ڈیھ ۔
- **آمُل** : (آ۔مُلْ) آمنہ ءِ نام ءِ نیم نام اِنت (۲) جنگ ، کاڑ

آمیدبند

آمینہ

کدّ : ۱۰۰ س م داں ۲۰۰ س م
آمڑوسک / آملوشک

- **آمن** : (آ۔مَنْ) چُخر ، سوھان (۲) پہ زھم ءَ " آپ دیگ " کہ جوھردار بہ بیت ۔ (آمن دیگ)
- **آمو** : (آ۔مُوْ) نامے ، احمد ءِ نیم نام اِنت ۔
- **آموتلک** : (آ۔مو۔تِلْ۔کْ) آمیدتِلک ، آمودتلک : ھمے گونڈیں تلکّ کہ آمید ءِ توکا توک سِستگیں مُنگ ءِ تہ ءَ مانکشتگیں بندیک ءِ سر ءَ بستگ ۔
- **آمود** : (آ۔مُ وْ ڈْ) بچار " آمید "
- **آمیتلک** : (آ۔می۔تِلْ۔کْ) آمیدتلک ، آموتِلک ، آمودتِلک : بچار " آموتلک "
- **آمی** : (آ۔مِیْ) ناوانندھیں مردم ، ھما مردم کہ نہ ونتگ ئے ۔
- **آمید** : (آ۔مِیْ۔ڈْ) آمود : ھما تچکیں دارکہ آئی ءِ ھر دو سراں شاھیم ءِ سر لونجان اَنت ءُ توک ءَ بندیکے آئی ءِ سر ءَ تِلکے بستگ (۲) حکّ ، انساپ (تازی : انصاف) (بچار بُت)
- **آمیدبند** : (آ۔مِیْ۔ڈْ + بَ۔نْ۔ڈْ) پاد ءِ پُشت ءِ ھا بند کہ لنکان ءُ پنچ ءِ نیامی ءَ اِنت ۔ (بچار بُت)
- **آمیدگِس** : (آ۔مِیْ۔ڈْ۔گِ۔سْ) ھما دیوان جاہ کہ میار ءُ بے میار ءِ اڑ ءِ گیشینگ ءَ کارمرد بیت (انگریزی : LAW COURTS)

تازی: محکمة. پارسی: دادگاه)

- آمیگ: (آ۔مِی۔گ) راستیں، ھاکہ شَک ءُ شُبہ ئے مان نیست (مجاز ءِ چپ حقیقت) "نامیگ" ءِ چپ (انگریزی: NATURE فطرت)
- آمیگِس: (آ۔مِی۔گِس) بچار "آمیدگِس"
- آمیگی: (آ۔مِی۔گِی) ھاکہ گوں "آمیگ" ءَ شیادی کنت، ھاکہ "نامیگی" نہ اِنت (فطری NATURAL)
- آمین: (آ۔م ے ن) بچار "ھامین"
- آمین: (آ۔مِی۔ن) مان ئیگراھی پاکو انگیاں لوٹگ ءِ پاگیانی رندءَ گوش اَنت، ایشی ءِ بزانت اِنت "انچوش بہات" (انگریزی: AMEN)
- آن: (آن) کارگالانی تہ ءَ "پہ من" ءِ گال ءِ جھگیری ءَ کارمرد بیت کہ کمکارگالے انچو کہ "من رواں" ءِ تہ ءَ گندئی آن" (۲) ھر کارگالے ءِ رندءَ ھور بیت آئی ءِ جاور ءَ گیشین اِیت انچو کہ "رواں اِنت" روگ ءِ تہ ءَ اِنت (۳) نامگالے ءِ رندءَ کیت آئی ءَ چیگیءَ "باز" کنت انچو کہ مردم۔مرداں، کلاہ۔کلاھاں۔
- آن: (آ۔ن) کسے ءِ گوانک ءِ پَسّو ءَ آن گوشگ بزاں ھَوْ۔
- آنا: (آ۔نَ ا) آنہ، آنگی، شاھی، نیم گبز، کلدار ءِ شانزدھمی بھر۔
- آنجبند: (آن۔ج۔بَن۔ڈ) بچار "آنجگبند"
- آنجگ: (آن۔جَگ) ھابند کہ پہ شلوار ءِ گوں لانک ءِ بندگ ءَ آئی ءِ مان کشّی اَنت۔ ایشی ءَ "نشپیل" ھم گوش اَنت۔ ھمے رنگ ءَ "نیپگ" ھم گوشگ بیت (چوناھیگا نیپگ شلوار ءِ ھاجاگ اِنت کہ آنجگ مان کنگ بیت) آنجگ بازراست اِنت (۱) کُبلی (۲) ھتر گرد (۳) بنگالی (۴) مار پوست (۵) ششتر (پارسی: آھنجہ، انگریزی: TROUSER CARD)
- آنجگبند: (آن۔جَگ۔بَن۔ڈ) آنجبند: آنجگ ءِ جند، آنجگ ءِ بندگ ءِ جاگہ، شلوار ءِ آنجگ ءِ جاگہ۔
- آنچوپگ: (آن۔چُو۔پَگ) بچار "آچوپگ"
- آنڈار: (آن۔ڈار) بچار "ھانڈار"
- آنڈگ: (آن۔ڈَگ) تنگ، بار ءِ نیم BBK: Barker / A.K. Mangal: half load
- آنک: (آ۔نَک) دوچے ءِ نام اِنت (۲) جنینی نامے۔
- آنکاڑو: (آن۔کا۔ڑُو) گوادری نگور ءَ گورے ءِ نام اِنت، ھمے ھندءِ نام ھم "آنکاڑو" اِنت۔ آکاڑو
- آنکاڑہ: (آن۔کا۔ڑَہ) بچار "آنکاڑو"
- آنکی: (آ۔نُ۔کِی) یک "آنا" ءِ زر، آنہ، شاھی، نیم گبز
- آنگر: (آن۔گُر) آنگو، آنگور، آدیم ءَ، آگورءَ، آگرءَ، آنیگ ءَ: پہ دیر ءَ۔ اینگر آنگر: اِدءَ اودءَ اینگر آنگر کنگ ءِ پہ وتی دس ءَ جھد کنگ۔
- آنگرّ: (آن۔گرّ) انگرّ ءِ چپ ءُ جاگرد، چاریں دیم، جاگردءَ۔ آنگرّ ءَ کنگ، آنگرّ ءَ کپگ، آنگرّ ءَ بیگ، آنگرّ ءَ گرگ۔
- آنگل: (آن۔گ ل) لاڑی، ٹھل، ناز۔
- آنگو: (آن۔گو) آنگر، دُور، آدیم ءَ۔
- آنگور: (آن۔گ وَر) آنگر، آنگو بچار "آنگر"
- آنوئی: (آ۔نُو۔ئِی) پشکیں ماھیگ ءِ زاتے۔

- **آوار** : (آ۔ وا۔ ر) ھا گزیا کہ دگہ انچیں کاہ ءُ بوج ءُ سہات کہ پہ زمین ءَ زور مسند کنگ ءَ کار اِت ءُ ریچ اَنت ئے ماں (۲) اَمبار، ھزینہ، مال ءُ زر۔ ھر چیزے کہ کسے ءَ پتینکان اِنت۔ آوار ءَ جنگ : بزاں کسے ءَ لوگ ءَ آزر وہ کنگ ءُ ھر چے کہ دست ءَ کپ اِیت لُٹگ ءُ برگ یا گُراں بھا تریں چیزانی برگ (۳) مُل ءَ مال، دُزی یا زور بُر دیں مال (۴) سہات، دولت ءُ مال ءَ لڈ یا کہ آئی ءَ بنجاہ ءَ ردوک۔
- **آوارجاہ** : (آ۔ وار۔ جاہ) ھزینہ، زر ءُ مال ءَ ایر کنگ ءِ جاگہ (۲) پتینک۔
- **آوارگ** : (آ۔ وا۔ رگ) آوار ءَ جنگ، آوار زوگ (۲) دَر پہ دَر، بے دَر ءُ جاگہ۔
- **آواڑ** : (آ۔ وا۔ ڑ) واڑ، پل، ٹٹ۔
- **آواز** : (آ۔ واز) توار، ھر چیزے کہ اِشکنگ بیت، گالوار، برمش، پڑکہ، گرندگ، ھر توارے کہ بیت۔ ساز، زیمر یا یک چیزے ءِ پہ ساز ءُ زیمر وانگ۔
- **آوان** : (آ۔ وان) آیان، آباز مردمان، آھان۔
- **آہ** : (آ۔ ہ) چہ دل ءَ پہ درد ءُ سوزان دپ ءَ در آتگیں "آہ" ءِ گالوار۔ درد ءِ سھیگ کنگ ءَ گوشگ بیت کہ بزاں من ءَ دردے پر اِنت۔ بژن ءُ ارمان۔
- **آہ** : (آ۔ ہ) آہ جنگ : جنتر ءَ پہ چگ تیز کنگ۔ کُمب یا دگہ انچیں درپے ءَ کہ دان ئے ماں کن اَنت ءُ "آہ جن اَنت" بزاں پہ جنتر ءِ دستگانی یا پہ آچو پگ بنگ کہ گیشتر دان بدار اِیت۔
- **آھار** : (آھار) وَردِن، وراک، ورگی چیز (۲) ھا مردم کہ آئی ءَ چیزے وارتگ بزاں سباہ ءَ چہ واب ءَ پاد آیگ ءَ رند چیزے وارتگ ئے کہ "ناھار" نہ اِنت یا کہ "اناوار" نہ اِنت۔ پلانی آھار اِنت : بزاں سیر ءَ نہ وارتگ ئے بلے "ناھار" نہ اِنت (۳) رگبند، ارزبند
- **آھت** : (آھت) آتک۔
- **آھتن** : (آہ۔ تن) آتکن، آیگ ءِ چند (آمد)۔
- **آھجنگ** : (آہ۔ ج۔ نگ) پہ تیز کنگ ءِ ھاتر ءَ گون چگ ءَ جنتر ءَ "آہ جنگ"۔
- **آھچک** : (آ۔ ھچ۔ ک) وَتے تچوکیں، سر کپوک ءُ پتاؤکیں برئے چو بینڈا ءَ اِنت، وراَنت ئے۔ باز مردم گوش اِیت اِے ھمے "آھشک" اِنت
- **آھر** : (آ۔ ھر) گُڈ ءُ سر، آسر، گُٹ اِنگیں سر یا رند۔ (تازی : آخر)
- **آھتر** : (آھتر) شرتگ، ھا گوات کہ ھورئے گون اِنت۔ ـــ مھترءَ بوجیگ شلیں آھتر ءَ جنگ۔ (شھلپہ کار)
- **آھتر** : (آ۔ ھتر) اولاک (گیشتر ھر) ءِ بنجاہ ءِ لڈ ءُ بوج کہ کاہ ءُ سہات ھور بنت۔ گوک یا کا میگر ءِ سر آرتگیں کاہ کہ جم اِش کن اَنت کہ پد ءَ زمستان ءَ دینت اِش۔
- **آھرت** : (آ۔ ھِ۔ رت) پردا، آجھان، چہ مرک ءَ رند ءِ جھان، دومی جھان (تازی : آخرۃ)
- **آھشک** : (آ۔ ھش۔ ک) کا ھے کہ ذرچک ءَ پتار اِیت۔ دلوت ئے وارت بازشیر دنت۔ گوش اَنت کہ اِے ھمے آھچک اِنت۔ باز مردم کپت ءَ ھم گوش اِیت بلے اِے مَتِین نہ اِنت۔
- **آھن** : (آ۔ ھن) پارسی ءَ "آہن" ءَ گوش اَنت کہ بازجاگہ بلوچی ءَ کار مرد بوتگ۔
- **آھنا** : (آ۔ ھِ۔ نا) آ اِنت ناں" ءِ گونڈ گال، بلے پہ "سرڈاہ" ءَ رند انگت ھم اِے کار ءَ گت ءَ پیسر بیگ ءِ وھد ءَ گوشگ بیت "آھنا کہ بچک ئے جت!" "آھنا کہ شت!" اِے گال "آنا" ھم گوشگ بیت۔ اِے رنگیں دگہ گال "ایشنا" یا "اِشنا" اِنت کہ اِے پہ نزیک ءَ اِنت، اِے ھم ھمے رنگ ءَ چہ بیش ڈاہ ءَ رند گوشگ بیت۔

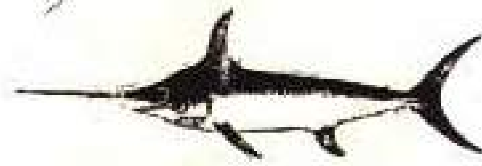
- **آھنڈ** : (آ۔ ھَن۔ ڈ) آگنڈ، ھُنڈال، روتگ، یک چیزے ءِ بُن ۔
- **آھنگ** : (آ۔ ھن۔ جگ) بچار "آنجگ" ھراِنچیں چیزے کہ پہ دگہ چیزے چلّایگ یا بُرزئیّ ءُ ھُروارگ ءَ کارمردبیت ۔
- **آھَنگ** : (آ۔ ھَن۔ گ) لڑّوک ءُ ھاسادکہ دو لَیچ یا بارانی کڑیاں مان ءُ کارانت کہ باز مُھکم ءُ بیت
- **آھُو** : (آھُو) آسک کہ شکارے ءُ کن انت، آھوگ (زند پازندی زبان ءُ آھی گوش انت)، شگان تژن ءُ پیگور ۔
- **آھُوبر** : (آ۔ ھُ۔ وَ۔ بَ۔ ر) چوکہ آھوبزاں آسک ءِ دُر وَری، شترنگ ءُ شرکدءُ بالاد ۔
- **آھُوڈُروشم** : (آ۔ ھُ وُ + ڈُ۔ رُو۔ شُم) آسک رنگ، آسک دَروَر، شترنگ ءُ زیبناک ءُ ڈولدار ۔
- **آھُوگ** : (آ۔ ھُو۔ گ) آھیر، شگان، تژن ۔ آھوگ کنگ یا آھوگ دیگ : شگان جنگ ۔ آسک ءَ ھم گوش انت ۔
- **آھیر** : (آ۔ ھِی۔ ر) شگان، تژن، چاڈچگ سے من ترا آھیرے کت چوشیں ۔ (۲) ھامردم کہ آئی ءِ چم پہ دگہ ءِ چیزے سک انت لالچی، لبتی، پہ دگر ءِ مال ءُ دل بلہ ءِ لے مردم ءَ آھیر "بزاں پہ لالچ پہ چیزے بازترءَ آھیر انت (بے آھیر ءَ بے لوث)
- **آھیزگ** : (آ۔ ھے۔ زگ) ہوشار بیگ، ہوشار و بوگ، کروسوبوگ، بزاں پہ جنگ ءِ جرید ءُ ساچوبیگ، چوکہ پاسپان ءَ ادشتاتگ، پہ چارگ ءُ پانپانی یا کہ پہ کار ءِ کنگ ءِ جرید ءُ ساچوبیگ ۔
- **آئنا** : (آ۔ ءِ۔ نا) بچار "آھنا"
- **آئی** : (آ۔ ئی) آ، آمردم یا آئی ءَ ۔ ۲ ۔ "مات" ءِ ھم گوش انت کہ بُندرءَ درآمدیں گالے ۔
- **آئیگ** : (آ۔ ئیگ) بچار "آئی ءِ"
- **آئی ءَ** : (آ۔ ئی۔ ءَ) آمردم ءِ، اک، آئی ءُ گوشتگ (کنوک انت) اے گال بازجاگہ ءَ بے "ءَ" ءُ گوشگ بیت ۔
- **آئی ءِ** : (آ۔ ئی۔ ءِ) آمردم ءِ، آچیز ءِ، اے گال "آئی ئیگ" "ءُ" "آئیگ" ھم گوشگ بیت
- **آئی ئیگ** : (آ۔ ئی۔ ئے۔ گ) بچار "آئی ءِ"
- **آیا** : (آ۔ یا)، جُستگال کہ گپ ءِ بُنگیج ءَ کیت ۔ اک : آیا تو ھمدءَ بندے ؟
- **آیات** : (آ۔ یا۔ ت) مسلمانانی نیکراھی پاکوانگی ءِ پاگپ، کلام اللہ ءِ تہ ءِ گپ (تازی : آیات پہ بازءَ، پہ یکے ءَ آیۃ)
- **آیان** : (آ۔ یا۔ ن) آیگ ءِ تہ ءَ، ھاکہ پیداک انت، ماں آیگ ءَ، روان ءِ چپّ ۔
- **آیاں** : (آ۔ یا۔ ں) پہ دیر ءِ بازمردم یاچیزاں گوشگ بیت اک : آیاں گوشت، آیاں بیار ۔ پہ یکے ءَ "آئی ءَ" انت ۔
- **آیانی** : (آ۔ یا۔ نی) آباز مردمانی، آیانیگ، آچیزانی ۔ اک : آیانی گس، آیانی پت ۔
- **آیانیگ** : (آ۔ یا۔ نی۔ گ) بچار "آیانی"
- **آیگی** : (آ۔ ئ۔ گی) آیوکیں، ھاکہ نوکی کیت ۔ بن رھبند (گرامر) ءَ ھاکارگال کہ آکارے ءِ دیمترءَ کنگ ءِ مَیتیں بکنت ۔ اَنچوش کہ : کنت، روت ۔ (فعل مستقبل FUTURE TENSE)
- **آیگ** : (آ۔ یگ) دتی جندءَ آرگ، چہ یک جاگہے ءَ روانگ بیگ ءُ دگہ جاگہے ءِ رسگ بزاں دومی جاگہ ءَ آیگ، روگ ءِ چپّ ۔
- **آیگی** : (آ۔ ئ۔ گی) ھاکہ کیت سبلے دیگانیگ ۔ اک : بئیت۔ روگی ءِ چپّ ۔

- **ا** : (اَ) بلوچی ءِ بُنگیجی آب اِنت ایشی ءِ گالوار چوکہ اُتُ ہِنگیں " ءَ " ءِ اِنت . ایشی ءِ وتی نام گونڈءُ سُبک وتنگیں " ءَ " یاکہ " اَ " اِنت ۔ گالانی بُنگیج ءَ کیت ۔ " ءَ ءِ ءُ " بزاں " ـَـ ـِـ ـُـ " ءِ رنگیں یک سُریئوکے پرئے بیت . اک : اڑ ، اِڈ اُت ۔ اگاں گالانی نیانجی ءَ یا گُڈ سرءَ کیت چوت پیسری آب ءَ گوں وت بُرزءَ ڈراج کَشِش اِیت اک : بازار ، کاپر ، پادا اگاں کَشِش (مد) سئے پر بیت چوکہ دو " ا " ءَ وانگ بیت ۔ اک : اا = آ (رومن A ، آوستائی ـ ، هندی आ)
- **اَ** : (اَ) " ـَـ " اِے نشانے کہ آبانی سرءَ جنگ بیت ، پارسی ءَ ایشی ءَ " زبر " ءُ تازی ءَ " فتحہ " گوش اَنت .
- **اِ** : (اِ) " ـِـ " اِے نشانے کہ آبانی چیرءَ جنگ بیت ، پارسی ءَ ایشی ءَ " زیر " ءُ تازی ءَ " کسرہ " گوش اَنت .
- **اُ** : (اُ) " ـُـ " اِے نشانے کہ آبانی سرءَ جنگ بیت کہ پارسی ءَ " پیش " ءُ تازی ءَ " ضمہ " گوشگ بیت .
- **اَبا** : (اَبا) اِے گال بُندر ءَ " آبا " اِنت کہ سُبک وان ءُ " اَبا " گنگ بوتگ ۔ چہ وتی بُندریں بزانت ءَ ابید بازیں بزانت دَنت ۔ اِے پہ گپ ءِ تامدار کنگ ، اجکّھی ، ہَیمانگی ، باھندی ءِ رنگ ءَ گپ ءِ بُنگیج ءَ یا گُڈ سرءَ کارمرد بیت ۔ انچوش کہ : ھاں اَبا !! گُجا اَبا !! اَبا مینگی گپئے نہ اِنت !! اِے گال ءَ گونڈیں چُکّ ھم کارمرد کن اَنت ۔ انچوش کہ : اَبا ما نیائیں گوں ! اَبا مارا کار نیست ! پہ وتی گپ ءِ راستی ءِ پُرسگ ءُ گواھی گرگ ءَ " اَبا انچوش نہ اِنت ؟ بیزاری ءِ رنگ ءَ : اَبا شاوَت زان اِت وتیگ ءَ ! پہ لاچاری ءُ ہَیمانگی : بیا اَبا نی شَتَر اِنت ! تَرّن : تو اَبا مرچاں ھینگی نئے ! راستی ءِ گُشگ : اَبا کونڈانی جاگہ دِل ءِ سرا اِنت .
- **اَبّا** : (اَبْ ۔ بَا) چُکّ ءِ مات ءِ لوگواجہ کہ چُکّ چہ ھمے لوگواجہ ءَ بہ بیت ۔ مات ءِ لوگواجہ کہ چُکّ چہ ھمیشی ءَ بہ بیت ۔ پت ، پِسّ ، پہ دوستی ءَ " بابا " " بابو " پت وتی چُکّ ءَ ھم دوستی ءَ " اَبّا " گوش اِیت ۔ جوانیں مردم ھر گونڈیں چُکّ ءَ " اَبّا " گوش اَنت
- **اِبابت** : (اِبَا ۔ بَتْ) دَرَوَر ، ھمدرَوَر ، چوکہ " دُر اِباشتیں دوست اُ " ۲ ") بندگی ، پہ کتری دست بندگ ءُ خُدا ءَ سار اِیگ (عبادت)
- **اَبابکی** : (اَ ۔ بَا ۔ بَ ۔ کِی) بکی بزاں مُلّا ءُ بکّ ءِ کارکنوک کہ چِٹ ءُ تامیدنت ءُ دَم ءُ چُوپ کنت .
- **ابابیل** : (اَ ۔ بَا ۔ بِی ۔ لْ) بیپتان : کسانیں مُرگے ، بانزلانی سرئے ڈراج اَنت دُمب ءِ دو سر اَنت ءُ ھر دوئیں ڈراج اَنت تو گوش ئے زاناں دو شاہ اَنت ۔ ایشی ءِ لاپ ءِ چیرا سپیت اِنت ، بانزلانی سر بُن ، بڈ ءُ سرگ سیاہ اَنت ۔ تُرند بال کنت کہ چو تیرءِ سد اِیت ۔ بال ءِ تہ ءَ بانزلاں پچ ءُ بُزکنت ۔ اے بھارگاہ ءَ کیت ، کدوگ ءِ لوگانی تیران ءُ کاپرانی لاپدارانی سرءَ پہ گِل بند اِیت ۔ ایشی ءِ توار " ٹکر ٹکر ٹررر " اِنت (تازی زبان ءَ " ابابیل " مزنیں شھدالیں مُرگے ءِ نام اِنت) .
- **اباشکو** : (اَ ۔ بَا ۔ شْ ۔ کُو) یک مردے اگاں در آمدیں ملکے ءَ کش ءَ نِچاہ نیار اِیت یا کہ تُرس ءُ تھنائی ھر دوئیناں گپتگ انچوش گُڑگ بیت گوش ئے زاناں ھیران ءُ سے جاڑ ءُ ابیک اِنت گوش اَنت : پلانی اباشکو اِنت ءُ تَر اِیت .
- **اَبَد** : (اَ ۔ بَدْ) ھمیر ، پہ ھمیشہ ، ابدن اک : من اِے کار ءَ اَبَد نہ کناں ، اِے گرنچ پہ اَبَد بوجگ نہ بیت (تازی : اَبَد)
- **اَبدک** : (اَبْ ۔ دُکْ) مردینی نامے ، عبداللہ ءِ نیم نام .
- **اَبدال** : (اَبْ ۔ دَالْ) بے اَقل ، بے سُتہ ، مغزنہ بھم ، بے سرءُ بُنیں گپ جنوک ، گنوک ، ھاکہ سرءُ وت نہ اِنت .
- **اَبدال** : (اَبْ ۔ دَالْ) دشمنانی گُورءَ دلی ءُ بزرگ ءِ یک درجہ یے ، یک کُمّا نے اک : احمد شاہ ابدالی .

کنت (،) اَپس ءُ ترّگ ، بزاں شتر جُزات چو کہ اپس ءُ ترّگ ءُ کُرکسانی ءَ ڈولدار اِنت بلے مزن بیت سک ڈولدار بیت دابشی ءَ چپّ ءَ
هر ءُ ترّگ کسانی ءُ سک ڈولدار اِنت بلے مزن کہ بیت ڈولداری ءُ روت) بچار رُبّت تاکدیم 36 36

- **اَپساں ہِنڈُک** : (اَپ ۔ساں ۔ہِنڈُک) مُرگے .
- **اَپسر** : (اَپ ۔سر) کارِهدا : هما مردم کہ کارے ءِ مسترا اِنت (OFFICER)
- **اَپسُک** : (اَپ ۔سُک) کسانیں اَپس .
- **اَپسَگ** : (اَپ ۔سَگ) اَپسا بیگ ، مجول ءِ اپس بیگ
- **اَپسی** : (اَپ ۔سِی) اپس واریں مردم ، هما مردم کہ اپس ءُ باز هست (۲) هری اپسی کنگ یا کہ اپسی هری کنگ : مجولی لیبے کہ مجولاں چُنڈ اِنت هرچ مجولے کہ اپس بیت ، دیم ءَ وارت ءُ هرچ مجولے کہ هر بیت پُشتیں مجول ءُ وارت ، بے رهبندیں کار ءِ کنگ .
- **اَپکاپ** : (اَپ ۔کَ اپ) اَلکاپ ، شتر ، اپکاپی : الکاپی ، شتری .
- **اپلو** : (اَپ ۔پَ ۔لو) گُٹ اِت : مُنگان ءُ گونڈوانی زبان ءَ "ناؤں ناؤں اَپلو" بزاں جات ءُ وارت ءُ ایر بُرت ءُ گُٹ اِت .
- **اَپو** : (اَ ۔پو) اِے هما وهدی گوشگ بیت کہ تو کسے ءِ پہ کارے ءِ کنگ ءَ مکن کنی ءُ بلے آ همے کار ءَ کنت : اپو تو پد ءَ نگ اِت ءُ گوں !
- **اَپو** : (اَپ ۔پو) گُٹ اِت ۔ بچار "اَپلو"

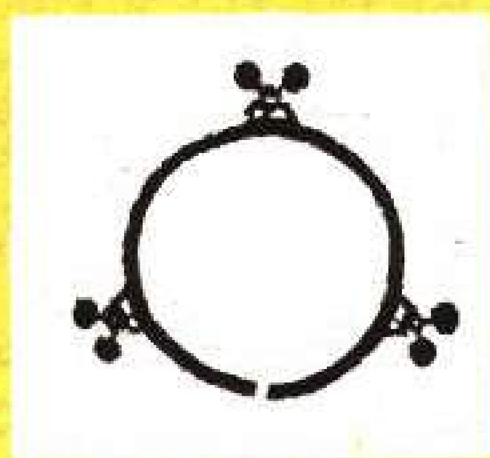

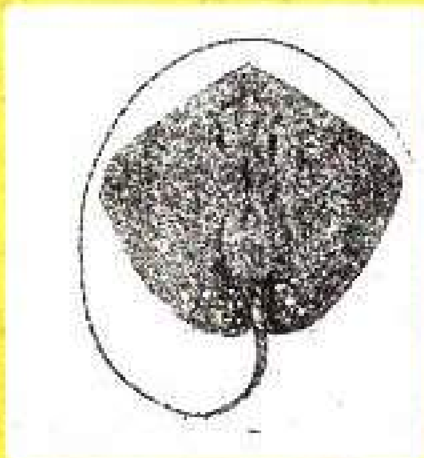
ساهیگیں اپس ءِ
ایشاں مُکشی ءُ کاتل مشہور اِنت

اپس

- **اَپوتگ** : (اَ ۔پو ۔تگ) بچار "اَپیتگ"
- **اَپوگ** : (اَ ۔پو ۔گ) بچار "هپوگ"
- **اُپهار** : (اُپ ۔هار) بچار "اُپار"
- **اپهارگ** : (اُپ ۔ها ۔رگ) بچار "اُپارگ"
- **اَپیان** : (اَپ ۔یا ۔ن) تریاک کہ هشاش ءِ ڈرچک ءِ شیرگ اِنت .
- **اَپیگ** : (اَ ۔پی ۔یگ) شار شودیں کامے کہ ایشی ءَ هوشین اَنت ءُ چوپ اَنت ءُ گوں ایشی ءَ گُد شوداَنت ۔ باز مردم گوش اِیت کہ اِے هم "اپیگ" اِنت کہ بجار ءَ رُداِیت مردم پہ واهگ ءُ وداَنت ۔
- **اَپیتک** : (اَ ۔پی ۔تک) بچار "اَپیتگ"
- **اَپیتگ** : (اَ ۔پی ۔ت ۔تگ) یکّ ءِ لیس ءُ آپیں کاهے کہ ٹال ٹال ءَ رُداِیت گوں هور ءُ بجار ءَ ، تام ءُ کمیں ترپش اِنت کہ گوں وادءَ وداَنت ءُ یا ماں واد ءُ آپان ءُ کن اَنت ۔ کسانی ءَ سک نازُرک ءُ ترپش تر اِنت سکّیں ایرتیں تاکّل ءُ هم پہ اِنت ۔ ایشی ءِ برچو کو سگ ءَ اِنت کہ "کانٹک" یا "کانڈل" ءُ گوش اَنت ۔ نازُرکی ءَ همے "کانٹک" هم وش اِنت ۔ ایشی ءِ دگہ یک زاتے هم هست اِنت کہ آ زهر بیت آ ءِ "ماری اَپیتگ" ءُ گوش اَنت ۔ هپیتگ (پہ بُت ءَ بچار هپیتگ)

- **اَپیری** : (اَ- پے- رِیٖ یا اَ- پِی- رِیٖ) کٹینگ ءِ زاتے کہ کسان بیت ؤ رانت ءِ .
- **اَت** : (اَث) کُمَکّار گالے کہ پہ کارگال ءِ کُمَکّ ءَ بزانت ءِ گیشینگ ءَ کارمرد بیت . اک : شاهی شُتگ اَت. تھنا هم کارمرد بیت . انچوش کہ : آ کئی چُکّ اَت ؟ اِے ونگ ءَ " آ " یاکہ " آئی ءَ " ءِ بزانت ءَ دنت (۲) گوَست ءِ کارگال ءِ رندءَ گیش کنگ بیت . دِیر گوَست ءِ بزانت ءَ دنت اک : آئی ءَ جنگ ، آئی ءَ جنگ اَت (۳) " هست " ءِ بزانت ءَ هم دنت اک : پلانی ساهدارے اَت
- **اِت** : (اِث) کُمَکّار گالے کہ پہ کارگالے ءِ یاکہ تھناگپ ءِ بزانت ءِ گیشینگ ءَ کارمرد بیت اگاں ؤ کارگالے ءِ رندءَ کیت " شما " ءِ بزانت ءَ دنت انچوش کہ : شُتگ اِت ، جنگ اِت ، بزاں شما شُتگ اِت ، شما جنگ اِت . اگاں ؤ کارگالے ءِ رندءَ کیت " تو " بیت ، مَرد جت اِت ، نگن وارت اِت . بزاں تو " . ھے رنگ ءَ نام بزانتیں گالانی رندءَ اک : گار اِت ، وار اِت بزاں شما گار اِت ، شما وار اِت . بلے آ جاگھاں نامانی رندءَ کیت گُڑا ایشی ءِ بزانت " تئی " بیت اک : کلاہ اِت گوهن اِنت ، راہ اِت گار اِنت بزاں " تئی " کلاہ ءُ " تئی " راہ - دگہ لھتیں انچیں کارگال اَنت کہ اگاں آیانی گوَستگالانی رندءَ کیت " آ " ءِ بزانت ءَ دنت . شُرات بزاں " آ " شُرِات گُڑا اِت بزاں آ گُڑاِت بلے اِے دلگوش کنگ لوٹ اِیت کہ اگاں کارگال " آیگی " اِنت گُڑا " اِت " " شما " ءِ بزانت ءَ دنت ءُ اگاں کارگال گوَست اِنت گُڑا " تو " ءِ بزانت ءَ دنت .
- **اِت اَت** : (اِث اَث) کُمَکّارگال " اِنگ اَت " ءِ گونڈک اِنت کہ کارمرد ءِ روا بیت اک : " بُڈ اِنگ اَت " ءِ جاگہ " بُڈ اِت اَت " .

اَتلی

اَترپتّن

- **اَتارپتار** : (اَ-تاژ - پَ-تاژ) هارءُ پتار : بزاں هارکنگ ءُ روگءُ پتارکنگ ، تیزءُ تُرندکاریں مردم ءَ هم گوَش اَنت آس پیشّیں مردم .
- **اتارگ** : (اَ-تا-رَگ) بچار " آتارگ " .
- **اِتبار** : (اِث-بَ اژ) ایتبار ، بیسہ ، یکین ، اوست ، باوَر (چہ تازی اعتبار) .
- **اَترپتّن** : (اَث - تَ رَ + پ ٹ - تَن) پٹّیں ماهیگ زاتے کہ ایشی ءَ گڑی پتّن هم گوَش اَنت (بچار ٹُت)
- **اُتَل** : (اُث - تَل) بلوچستان ءَ چہ کراچی ءَ چوکر ۷۴ پند دُور لسبیلہ ءِ شھرے .
- **اَتلی** : (اَث - تَ - لِیٖ) بچار " هتلی " - بچار (ہت)
- **اَتک** : (اَ- تَگ) نارُشت ، هلا (چہ پارسی : کاتک ، کاتُخ) .
- **اِتگ** : (اِ- تَگ) اِے " شُرِات " ءِ رنگیں گالانی رندءَ کیت ، ایشاں دیرگوَست کنت اک : شُرِاتگ ، جُپ اِتگ ژہ اِتگ . اِے " اِت " " یاکہ " اِتگ " هما کارگالانی رندءَ گوں " ا " نبشتگ بیت کہ آیانی گُڈّی آب " ءِ " ءِ توار ءَ دنت . اک : ذرہ اِتگ ، پُل اِتگ ، شرپ اِتگ ، سِتر اِتگ .
- **اَتیت** : (اَ- تِ یٖ ث) هتیت : زردرنگ ، اِے گال پہ اِے بزانت ءَ گیشتر هنگول ءُ هنگلاج ءِ دمگ ءَ کارمرد بیت

" زرد زرد جواتیت ءَ اِنت ، گورانی ھما" ماراج " کہ زرد پوشں اَنت آیاں ھم اَتیت گوشں اَنت (بلکیں اِے گال ءِ بزانت
الداریا الگ اِربا دار زرد اِنت یا کہ بلکیں گوں "ھت" ءِ دُرچک ءَ شیادی کنت یا آئی ءِ مُپل ءُ بَرا گوازءِ رنگ ءَ یا بلکیں دگر پُل ءُ دُرچکے ءَ گوں شیادی کنت

- **اتینّا** : (اَ-تِی ن-نَا) بچار "ھتینا"
- **اَتینو** : (اَ-تِی ن-نَو یا کہ نو) بچار "ھتینا"
- **اَتینہ** : (اَ-تِی ن-نَہ) بچار "ھتینا"
- **اِٹّ** : (اِٹ-ٹ) ھِٹ : دست ءِ پنجگ ءَ پہ کسے ءَ انچیں رنگے ءَ شھارگ کہ دست ءِ دل گوں ھمائی ءَ بہ بیت ، لنگک چو کہ پچیل کنگ ءَ پیٹ نگ بنت کہ ایشی ءِ بزانت مردم ءَ بے لج گوشگ اِنت . ایشی ءَ "پِٹّ" ھم گوش اَنت . اِٹّ دیگ
دست ءَ ھے رنگ ءَ پہ کسے ءَ شھارگ ، اِٹّ کنگ ، کسے ءَ بے لج گوشگ ، اِٹّ ءُ پِٹّ کنگ : میاریگ ءُ شرمندگ کنگ کہ پہ چارءِ دیں کارے کرتگ ئے .
- **اُٹّ** : (اُٹ-ٹ) نیم راہ ، نیم ھنگ ، اُٹ کنگ : پہ کارے کنگ ءَ مِرکنگ ، اُٹّ ءُ ٹور : سرجمیں مال ءُ مردم "پلانی گوں اُٹّ ءُ ٹورءَ آتکگ .
- **اُٹّ ٹور** : (اُٹ ٹ-ٹو-ر) سرجمیں مال ءُ مردم .
- **اِٹُک** : (اِٹ-ٹُک) یا دءِ ھمارگ کہ پینترءَ بُرز ءُ جہل ءِ پشت ءَ اِنت کہ چہ ھمیشی ءِ سُست ءُ ٹرندیگ ءَ مردم ءِ لنگک ءُ پینتر سُرانت "بازیں روءَ آ ءَ مے اِٹکی سست اَنت" ھِٹُک ، ایٹُک .
- **اِٹُکی** : (اِٹ-ٹُکی) اِٹُک ءِ رنگ - ایٹُکی ، ھیٹُکی ، ھِٹُکی .
- **اُٹُگ** : (اُٹ-ٹُگ) ھُٹُگ : پہ مُراد نہ رسگ ، مجول ءِ اُٹُگ بزاں پہ دومی مجول ءَ کہ جنگ بوتگ ، نہ رسگ .
- **اَٹَل** : (اَ-ٹَل) اڑل ، سُت ، پہ شنگ اَڑ انگیں ، ھماکہ مُحکم نہ اِنت
- **اَٹَل دیگ** : (اَ-ٹَل-دیگ) پہ آوارُکے اڑل دیگ کہ مُحکم مہ بیت
- **اُٹُنڈرو** : (اُ-ٹُن-ڈُ-رُو) مُگلمانی ، مُگرمانی ، لیواءِ مزنیں یک دیمی یا دگی بُرزیں ڈُھل کہ اودشتگ ءَ جنگ بیت اِے ڈور نگ ءَ کار مرد بیت یکے "لیوا" ءَ کہ اِے رنگ ءَ پہ دولک جنگ بیت دومی رنگ ءَ پہ دشمنی ءِ رنگ ءَ جنگ بیت کہ لٹّ نہ زیرانت ءُ دستانی ھترجنگ بیت . اِے دومی رنگ ءَ " شیے پزجا" یا شیک پرچ ءِ متوگرجن اَنت ئے کہ اِے ھے شیخ فریدالدین گنج شکرءِ نام ءَ اَنت . اِے دومی رنگ ءَ ایشی ءِ آزیپی ھم منگ بیت . اِے گال ءِ جندسواحلی یے ، چوناھیگا ھم اِے ڈُھل چہ ملکان آتکگ ایشی ءِ بُندریں نام "نگوما" (NGOMA) اِنت بلے سندھ ءُ بلوچستان ءِ بُندراتاں پہ "اُٹنڈرو" ءَ زانگ بیت
"اَٹنڈرو" ءِ جندءَ سواحلی ءَ "اُٹنڈورو" (U- TUN- DO- RO) گوش اَنت . اِے اپریکاءِ بازگوھنیں سازے
کہ پراہ ءُ پتن ءُ دراج اِنت کہ آئی ءِ سُر سر بُرز ءَ زاھر اَنت چو کہ ھارمونیم یا پیانو ءِ سُرانیگ ءَ ، پہ ایشی ءِ
جنگ ءَ دوداری کُدیگ لٹّ کار مرد بیت کہ ھمے سُرانی سرءَ جنگ بنت . ایشی ءِ سُر بُندرءَ چہ بمبوءَ جوڑ بنت بلے مردچاں چہ "مادن"
ھم جوڑ اِشں کن اَنت . یورپ ءُ تازیاں ھم ھمے زنگیں سازے جوڑ کتگ . مے زنگیں سازے چینی ، جاپانی ءُ
ھند چینی مردمانی گورءَ ھم ھست اِنت

- **اَٹنگ** : (اَ-ٹ-ن-گ) آڈ ، مَلَنڈ ، پِنہ .
- **اَٹنگ بٹنگ** : (اَٹ ن گ - بَ-ٹَن گ) ھراب تراب ، سٹاوٹ ، آڈ ءُ ملنڈ .
- **اَجّ** : (اَج ج) بَج ءِ چِپ ، بزاں ھماکہ ھجبر بَجگ ئے پہ نیست ، نہ برچنڈ ، نہ شِکوک ، نہ بُجوک نہ مشوک .
- **اُجّ** : (اُج ج) بچار "مُجّ"

- **اَجَام :** (اَ-جَا-م) امان، تاھیر، کرار (۲) دار، وس.
- **اَجَب :** (اَ-جَب) ھیران، ھیرانی، بھان، بھانگ (چہ تازی : عجب) (۲) یک شھرےنگیں چی در مانے.
- **اُجّت :** (اُجْ-جَت) بچار «مُجَتْ»
- **اَجرک :** (اَ-جَ-رَک) بِسندہ ءُ زانتگیں چادرے کہ ناسی ایں چاپ جنگ.
- **اُجریک :** (اُجْ-ریک) روت ءُ بِگندان، اُوجڑی، اُوجڑیک.
- **اَجکّا :** (اَ-جَک-کا) بچار «اَجکّہ»
- **اَجکّہ :** (اَ-جَک-کَہ) پہ ساہ بندیک یا سیم ءُ آسن گوبتگیں دروازگ ءَ گوشش اَنت کہ چو کہ ماھورءَ چنگ چنگ اِنت.

(۲) ھیران، بھان.

- **اَجل :** (اَ-جَ-ل) مرگ، موت، بیرانی، ساہ ءِ تاوان، مرگ ءِ نامگپتگیں وھد ءُ دمان. اَجَل ءِ رسگ، اَجَل ءِ گرگ، اجل ءِ آیگ، اَجَل بیگ.
- **اَجلجاہ :** (اَ-جَ-ل-جاہ) ھما جاگہ کہ اگاں چیزے اودءَ بلگ اِیت مردم ھما دمان ءَ مرایت (رگِ جان)
- **اِچ :** (اَ-چ) چہ، اَژ، اَز، ءَ.
- **اَچا :** (اَ-چ-ا) بچار «اَچے»
- **اَچار :** (اَ-چ-ار) بچارہ «اَچار»
- **اَچے :** (اَ-چے) ھیران بیگ یا گپ ءِ راستی ءِ بارہ ءَ پُرسگ ءِ وھدءَ گوشگ «اَچے!» اَچا.
- **اَچے چی :** (اَچے-چی) چیزے جُست ءِ پتوءَ «ھو» ءِ بدلءَ پہ تژن گوشگ. اَچاچے!
- **اِذ :** (اِذ) پہ نزیک ءِ جاگہءَ گوشگ بیت. اِے جاگہ، اِے نزیکیں جاگہ، اِذ ءُ اودکنگ : جھد ءُ کوشست کنگ.
- **اَدّا :** (اَدْ-دَا) براث یا کہ گوھارءَ پہ دوستی گوش اَنت گیشتر پہ مسترینءَ ءُ کمتر پہ کسترینءَ گوشگ بیت «دادا» ھم گوش اَنت. انچوش کہ یک لیب لچھے ءِ تہ اِنت سہ ادا بلکوں پونزءَ دےٹ :: دادا نالکوں گوش ءَ دےٹ.
- **اَدار :** (اَ-دار) بیت مُچار ادار یک شیپے ءُ روچے بشست دمان یک ادارے مُشست کترہ یک دمانے. ادار برج، ادار ٹل. TOWER
- **اُدار :** (اُ-دار) تکہ، ھما دار یا دگہ انچیں چیزے کہ دیوالے، گرانیں چوٹیں چیزے ءَ چیر دیگ کہ آئی ءَ کپگ ءَ مَیل اِیت.
- **اُداردیگ :** چیزے ءِ کپگ ءِ ٹیلگ ءَ اُدارے چیر دیگ. «اُودار» (۲) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ھمے جاگہ ءِ نندوکاں اُداری یا اُداریگ گوشش اَنت.
- **اَدارک :** (اَدَا-رَک) کسانیں «ادار»
- **اَداکے :** (اَ-دَا-رُکے) یک اوار کے بزاں یک کسانیں اَدارے. پہ ادار کے : پہ دمانے، پہ لاڑامی، پہ کارشواری.
- **اَدب :** (اَدَ-ب) شرم، اِزت، بوھیری، «بے ادب» ءَ چپ. ندکاری، زبان ءِ ھوان تریں لبزکاری ءُ رمکاری (LITERATURE)
- **اِدرک :** (اِدْ-رَک) مُشک زانتیں دمکے کہ دُمب ءِ دراج ءُ پُرّ اِنت، ھررنگیں ڈرچکاں پہ درک سرکپ اِیت «اِدرک» ھم گوشش اَنت ءُ. بچار بت تاک دریم ۹۵
- **اِدرک دمب :** (اِدْ-رَک-دُمْ-ب) کاھے کہ آئی ءِ ھوشگ چو کہ اِدرک ءِ دُمب ءَ اِنت.

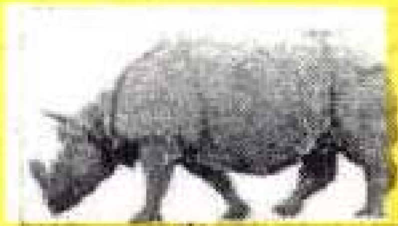
- **اِدرکاں کلوسکی** : (اِد-رِ-کاں-کُ-لُو-سَ-کِی) بچار ٭ اِردکاں کلوسکی ٭
- **ادلس** : (اَدْ-لَس) اَطلس ، آبریشمی گُدے .
- **اَڈُو** : (اَڈْ-ڈُوْ) مردینی نامے .
- **اَڈیرو** : (اَڈْ-دِیْ-رَوْ) بچار ٭ اَڈیره ٭
- **اَڈیره** : (اَڈْ-دِیْ-رَهْ) هماچُکّیں کپّان کہ آئی ءِ تہ ءَ مانش اَنت یا گُمبدے (چہ تازی : اَڈیَرَه)
- **اَڈّ** : (اَڈْ-ڈْ) جوڑ ، جریدگ (۲) نِوان (۳) روتاب (۴) بُن ءُ بیھ ءُ کُمداں .
- **اُڈّءُ ٹور** : (اُڈْ-ڈْ-ٹَوْ-رْ) بچار ٭ اُڈّ ٹور ٭
- **اَڈَل** : (اَ-ڈَلْ) بچار ٭ اَٹَل ٭
- **اَڈَل دیگ** : اڈل دیگ بچار ٭ اٹل دیگ ٭
- **اَڈّگ** : (اَڈْ-ڈَگْ) نشان ایرکنگ ، چیزے ءِ جوڑکنگ ءَ ، پہ نشانی چیزے اِیَر کنگ ، دیوال یا لوگ ءِ چست کنگ .
- **اُڈّگ** : (اُڈْ-ڈَگْ) پیر ، بزور ، آجز ، هُڈّگ .
- **اَڈّگرگ** : (اَڈْ ڈَ-گِ-رَگْ) ٹھگ ، ہم بیگ ، جاگہ کنگ ، اٹل گِرگ ، پناہ گِرگ ، نوان گِرگ .
- **اُڈُنگ** : (اُڈْ-ڈُ-نْ گْ) اُڑُنگ ، اُڈُنگ ، هُڈُونگ : مزنیں گار ، مزنیں ٹنگ ، مزنیں هونڈ ، گاری دپ ، هانڈار .

ادرک

- **اُڈونگ** : (اُ-ڈُوْ-نْ-گْ) بچار ٭ اُڈُنگ ٭
- **اُڈّهی** : (اُڈْ ڈْهِیْ) هُوڈوتی ، هوڈوئیگ : دان ءِ روکیں کرمے . (۲) اسپیتیں مور .
- **اِڑ** : (اِڑْ-ڑْ) اِرکپّر : کسانیں تُرمش کہ چہ گوات ءِ کشّگ ءَ چہ تاکاں در کیت .
- **اُڑ** : (اُڑْ-ڑْ) تُرمپ ، پِڑ ، آپیں چیزے ءِ کم تریں بھر ، هُڑّ . بتل : اُڑّے اُڑّے کاسگی پُرّے . بزاں شیر دوشگ ءِ دهدءَ یک یک هُڑّے ریچ ایت بلے کاسگ آسر کہ پُرّ بیت . (۲) اے بتل ءَ "هُڑّے اُڑّے کاسگی پُرّے" هم گوش اَنت کہ اِے دومی رنگ ءَ ایشی ءِ بزانت پہ "دمان ، دمانگ ءَ کترهءِ بزاں اگاں "دمانے هُڑّے ءِ ریچ ایت هم کاسگ پُرّ بیت" ، شیر دوشگ ءَ مهتل مهتل ءَ کیت پہ اوپار کاسگ پُرّ بیت . "هُڑّ" چہ گودان ءِ شیر ءِ یک پیڑّارے ءَ گوش اَنت کہ گوں زور پہ دیگ ءَ درکیت .
- **اَڑّات** : (اَڑْ-رَاتْ) بچار ٭ هرّات ٭
- **اراده** : (اِ-رَا-دَهْ) ماں زِردءَ کارے کنگ ءِ واهشت دارگ ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ دلمانگی ءُ اُمیت ، نیت ، شُور ، اَرادہ کشّگ ، ماں دل ءَ اُمیت کشّگ ، اراده کنگ : پہ کارے ءِ کنگ ءَ نیت کنگ (تازی : اراده)
- **اِراک** : (اِ-رَاکْ یا اَ-رَاکْ) ایران ءَ یک شہرے ءِ نام اِنت . باز مردم گوش ایت کہ عراق ءِ نام هم بُندرءَ "اِراک" بوتگ کہ تازیاں عراق کُرتگ .

- **اَرَام** : (اَرْ۔ رَا۔ مْ) چہ ترپشین ءُ کنگیں اَمب، لیمبو، مرچ، گزرک یا انچیں چیزاں جوڑ کرتگیں سوچاک ءُ ترپش تامیں چیزے کہ گوں ورگ ءِ ورانت ءِ چٹنی، آچار۔ ایشی ءِ تیل بزار، زیرگ ءُ امباگ مان کن اَنت ءُ گھیں اَنت۔ اَرَام گیشتر پہ اَمب ءِ اَرَام ءِ کارمرد بیت۔ بلکیں گال ہندر ءِ "اَمُرامب" ءَ کہ ترشتگ ءُ اَرَام بوتگ۔
- **اَراں رِتّی** : (اَ۔ رَاں۔ رِتْ۔ تِی) لیبے کہ ایشی ءِ "ھراں رِتی"، "اراں رشتی" ءُ ھراں رشتی" ھم گوش اَنت۔
- **اراں رِشتی** : (اَ۔ رَاں۔ رِشْتی) ھراں رشتی، اراں رتی، ھراں رِتی باز زانتگیں بلوچی لیبے۔
- **اَرَب** : (اَرَبْ) (۱) کرو، ستہ کرُل (۲) عرب۔
- **اَرب** : (اَ۔ رَبْ) "عرب" ءِ بلوچی رنگ کہ تازی ءَ "عرب" ءَ گوش اَنت۔
- **اَرباب** : (اَرْ۔ بَابْ) زَر زُرتگیں ھزمتکار، ھزمتکار، چلوپکار۔
- **اربون** : (اَرْ۔ بُو۔ نْ) مال بھا زور ءِ تہ ءَ چہ سرجمیں زَراں دیگ ءِ پیسر پہ نشانگ ءِ کمّیں زر پیشگی دیگ کہ پہ سودا ءِ بندیگ کنوک اِنت۔ چیزانی بھا کنوک کج اَت نہ کنت ءُ اگاں بھازیروک کج اِت گڑا آئی ءِ ھمے پہ اربون داتگیں زر بھا کنوک ءِ بنت (پارسی: آرموں، تازی: عربون)
- **اَربِی** : (اَ۔ رَ۔ بِی) ھاچیز کہ گوں آرباں (تازیاں) شیادی کنت۔ آربی۔ تازیانی زبان کہ آیانی سیکرامی پکوانگی ھم ھمے زبانءَ اِنت (عربی)۔

اَرج

- **اُرپٹ** (اُرْ۔ پٹْ) بچار "اُردپٹ"
- **اَرج** : (اَرْ۔ جْ) پیلپرّوش، یک رسترے کہ پوست ءِ سک بزاِنت، چندے سک زنڈ ءُ زورمند اِنت، چم ءِ بزور اَنت ایشی ءِ کانٹے یا دوکانٹ دوپشتگی ءَ پوز ءِ ھڈہ سرءَ اَنت۔ ایشی ءَ گینڈا ھم گوش اَنت۔ تازی ءَ کرکدن (RHINOCEROS) (بچار بُت)
- **اَرج** : (اَرْ۔ جْ) تاوان، بے نیپیں چیزے ءِ بدل ءَ شتگیں زر یا کہ بے نیپیں کار، بے نیپیں ءُ بے میاریں تاوان "پلانی پلانی ءِ ارجاں شُت" "یا منی زَر پلانی ءِ ارجاں ھُت اَنت" "یا کہ اِے چیز پلانی ءِ ارجاں شُت یا بوت"۔
- **اَرجام** : (اَرْ۔ جَامْ) بچار "ارگام"
- **اَرجان** : (اَرْ۔ جَانْ) "اَرج" ءِ باز بزاں باز "اَرج"۔
- **اَرجل** : (اَرْ۔ جَلْ) لانگ ورتھ ڈیمس ءَ ایشی ءِ بزانت "ھیرا" گرتگ۔ ARJAL: a diamond
- **ارچ** : (اَرْ۔ چْ) بچار "ھرچ"۔
- **اُرد** : (اُرْ۔ دْ) بار ءُ سامان، کاروان ءِ بُنگ ءِ کساں کسانیں۔
- **اَردِاچ** : (اَرْ۔ دَا۔ چْ) "پرداچ" ءِ چپ بزاں ھاچیز ءُ سامان کہ مرتگیں مردم ءِ شُشت ءُ شود ءُ کل ءِ ھاترءَ بھازیرگ بنت

- **اَرداس** (اَرْ۔ دَاسْ) دسبندی، اَرز ءُ گورز، ارداس کنگ : ارز ءُ دسبندی کنگ (۲) بچار "هرداس"
- **اُردپان** (اُرْ۔ دَ۔ پَانْ) هامردم کہ اُردانی پانپ اِنت ۔
- **اُردپٹ** : (اُرْ۔ دَ۔ پَٹْ۔ ٹْ) اُردچار، هامردم کہ هرکسی اُردان پٹ اِیت ۔ پٹینک پٹ (۲) هما سرکاری مردم کہ گمرک ءِ پسرانوانی اُردان پٹ اِیت ءُ گمرک کنت (تازی : مُفَتِّش، انگریزی : (P.O: PREVENTIVE OFFICER)
- **اُردچار** : (اُرْ۔ دَ۔ چَارْ) بچار "اُردپٹ"
- **اَرَدرَج** : (اَرْ۔ دَرَجْ) اَرج درج، هرج درج : زرام، زرّام یک سرکارے یا کارگلے هرسال چہ سال ءِ بُنگیج ءَ پیسروتی کٹ ءُ هرج ءِ حساب ءِ پیش گِش کنت بزاں اندازگ کنت کہ هے حساب (تازی : میزانیہ، انگریزی (BUDGET) پارسی : بودجہ چیرانی ءَ
- **اِردِک** : (اِرْ۔ دِکْ) بچار "اِدْرِک"
- **اردکاں کلوسکی** : اِرْ۔ دِکَانْ۔ کُ۔ لُوْ۔ سْ۔ کِیْ) اردکاں کلوسکی لیبے ۔ بچار "هِنڈلاں کشکشک"
- **اِردِک دُمب** : (اِرْدِکْ۔ دُمْبْ) بچار "اِدرک دُمب"
- **اَردَل** : (اَرْ۔ دَلْ) بچار "اَرْدلی"
- **اُردُل** : (اُرْ۔ دُلْ) کسانیں کچکاں پہ دوستی گوش اَنت
- **اَردلی** : (اَرْ۔ دَ۔ لِیْ) چلوپکار، دست ءُ دپ ءِ نوکر، اِے گال مُندر ءَ انگریزی (ORDELY) اِنت پہ کستریں درجہ ءِ مردم ءَ اِنت کہ کستریں درجہ ءِ مردانی چلوپکار اَنت ۔ پہ کارے ءِ دربرگ ءَ نودربر ءَ هم گوش اَنت ۔
- **اُردو** : (اُرْ۔ دُوْ) پوج، لشکر ءِ بُنگ، جُنگاہ (۳) یک زبانے کہ هندوستان ءِ مُگلانی زمانگ ءَ آیانی پوج ءُ لشکر ءِ تہ ءَ جوڑ بوتگ ایشانی لشکر ءِ زبان زبان ءِ مردم مان بوتگ چہ ایشانی یکجا بیگ ءَ یک وت چین ءُ ودگڑیں زبانے جوڑ بوتگ کہ آئی ءِ نام اِش گڑتگ "زبانِ اردو" بزاں "لشکر ءِ زبان" اِے زبان ءِ مُلکِ بالا هندوستان دلّی ءُ یوپی اَنت
- **اُردی بهشت** : (اُرْدِیْ۔ بَ۔ هِشْ۔ ٹْ) ایرانی دومی ماہ اِنت ۔
- **اَرز** : (اَرْزْ) بچار "اَرزْ" ۔
- **اَرز** : (اَرْزْ) دسبندی، پہ کستری وت ءَ پیش کنگ، پہ کستری لوٹگ (تازی : عرض) ۔
- **اَرَز** : (اَرَزْ) هما جوڑی اِنت کہ اگاں سپاہ ءَ نهاری مکن ءُ بازمردم ءَ گپت بزاں انا واری ءِ ناذراهی اَرزءِ جنگ، اَرزءِ جنگ، اَرز جنت ۔ انا وار ءَ آپ وَرگ ءَ هم گوشتگ اِش کہ اَرز جنت ۔
- **اَرزان** : (اَرْ زَانْ) هاکہ بهائے گران نہ اِنت بزاں مزن بها نہ اِنت ۔
- **اَرزبند** : (اَرْزْ۔ بَ نْ دْ) سپاہ ءِ سر ءِ ملئیں سکیں نهاری ۔ ایشی ءَ رگبند هم گوش اَنت ۔
- **اَرزُن** : (اَرْ زُنْ) زانتگیں دانے کہ دانگ ءِ کسان ءُ شنزانک اَنت ایشی ءِ نگن ءُ گوں ردگن ءُ شکر ءِ پنڈ اَنت چانگال جوڑ کن اَنت، اَرزُن ءِ هلواہ هم جوڑ بیت، تریں اَرزُن ءِ آرت ایرہ بیت کہ زهر بیت ۔ بتل : اَرزُن ءِ تر ءُ امدار ءِ گر ۔
- **اَرزُنو** : (اَرْ۔ زُ نُوْ) اَرزُن ءِ رنگ، مُود یا مردم ءِ چند ءِ رنگ اَرزُنو بیت ۔
- **اَرزُنی** : (اَرْ۔ زُنِیْ) هر چیزے کہ گوں اَرزُن یا کہ آئی ءِ رنگ ءَ شیادی کنت (۲) هما زمین کہ اَرزُن کِشگ بیت یا زمین ءِ سیرگیں جاگہ اَرزُن ءِ جوهان هموءَ مُشگ بیت ۔
- **اَرَس** : (اَرَشْ) هے آپ کہ چہ چماں ریچ اِیت ۔ ارس ءُ لپ بیگ، ارس ءِ هیکار بیگ، ارس ءُ هولب بیگ پارسی : سرشک،

ارس، ترمپ اُشک ءَ زان می کہ گریشکی ازاں درچکد بنیل ؛ صدسال مست باشد از بوی آن نخنگ (دردکی)

پھلوی : سرشک ، اوستا : اَرْسُ (ARSU)

- اِرس : (اِرْ ۔ سْ) بچار "ھرس"
- اُرس : (اُرْ ۔ سْ) عُرس
- اُرُس : (اُرُسْ) بچار "اُرُوس"
- اِرِسک : (اِرْ ۔ سِ کْ) جُل ءِ یک زاتے کہ ٹُڑئے پہ نیست ، ھِرِسک ۔
- اَرَستو : (اَرَسْ ۔ تُ وْ) "بچار" ھرستو" ۔
- اَرسی : (اَرْ ۔ سِ یْ) ھاکگوں "ارس" ءَ سیادی کنت ۔ اَرسی بیگ : گُریوگ (بے تواریں)۔
- آرستی : (اٰ رَسْ ۔ تِیْ) دریائی مُرگے ، ماھور ءِ زاتے ۔
- اَرش : (اَرْشْ) چہ تازی؛ عرش کہ مسلمانانی نیگرا مس متوگری ءِ پدءَ ھابُرزتریں جاگہ انت کہ واجہ خدا آئی ءِ واھند انت ۔
- اُرُشش : (اُرُشْ ۔ شْ) بچار "اُرُوشش" ۔
- اَرش کُرُشی : (اَرْشْ ۔ کُ رُشْ) عرش کُرسی ءِ گوادرءَ ڈگارے ءِ نام اِنت ۔ "ھشت کُرُشی"
- اَرشی : (اَرْ ۔ شِ یْ) ھاکگوں "اَرش" ءَ سیادی کنت ۔

اڑگ

- اَرَگ : (اَرْ ۔ رَگْ) بچار "ھَرَگ" دارچیزگ ءِ اَزباب ۔ (بچار بُت)
- اَرگا : (اَرْ ۔ گَ ا) بچار "ارگہ"
- اَرگام : (اَرْ گا ۔ مْ) اَرگام پرگام : شِنگ دان ، شِنگ شانگ ۔
- اَرگام پرگام : (اَرْ ۔ گامْ ۔ پَرْ ۔ گامْ) شِنگ شانگ ۔
- ارگور : (اَرْ ۔ گُوْرْ) گوریں ماھیگ ءِ زاتے کہ اشئی "ھرگور" ءُ گوش انت ۔
- اَرگہ : (اَرْ ۔ گَ ہْ) مُزنیں چارت ءُ مِیں مَرد ، زندیں مردم ، گھُرت ۔
- اَرمان : (اَرْ مَانْ) اَپسوز ، بَش بَش وَرَگ ، پُر دردیں واھشت ۔
- اَروا : (اَرْ وَا) درمانے کہ سک زھر انت بلکیں کُرز اَروا "ءِ شیرگ اِنت ۔
- اَرواہ : (اَرْ ۔ وَاہْ) ساہ ۔ نُپس ، گین ۔
- اُرُوس : (اُرُوْ ۔ سْ) اُرُس ، اُرُوس : رُوس یا روسیہ ءِ ملک ءُ راج ءُ سرکار (RUSSIA)
- اُرُوشش : (اُرُوْ ۔ شْ) بیڑ ، لشکرءِ یکپارگی پہ ھمدستی پہ وتی دژمن ءَ بیڑبرگ : اُرش کنگ : یکپارگی پہ رچگ ۔

- **اَریسٹو** : (اَ۔رِی۔س۔ٹو یاکہ اَ۔رِی۔ش۔ٹو) ھریسٹو، اریسہ، ھریسہ: گوشت ءِ گوں ءُ نہیں دان ءِ سک گرادانت ءُ لھم کن انت ۔ گیشتر آرب انچوش کن انت ۔
- **اَریسہ** : (اَ۔رِی۔س۔سہ) بچار "اریسٹو "
- **اَڑ** : (اَڑ) یک چیزے ءَ گوں دگہ چیزے ءِ مان آیگ ءُ ٹنگ ۔ جیڑہ ۔
- **اَڑبنگ** : (اَڑ۔بَ۔ن۔گ) مست موالی، بے پرواہ ۔
- **اَڑجل** : (اَڑ۔جَل) زھم، سگار ۔
- **اَڑگرٹ** : (اَڑ۔گُ۔رٹ) انچیں اڑ ءُ جیڑہ کہ ھرچھستِ آیت کسان انت بلے بند نہ بنت ۔ اَڑ = جیڑہ یا مڑ گرٹ = کونڈ، پہ کپگ ءِ ریچ بنگیں پاد ءِ کونڈ ۔
- **اَڑگ** : (اَ۔ڑگ) جیڑہ کنگ، اڑکنگ، مان اڑگ، مان گیشگ، مان آیگ ۔
- **اَڑل** : (اَڑل) اَٹل، اَڑل گرگ یا دیگ ۔
- **اَڑنگ** : (اَ۔ڑَ۔ن۔گ) بے وڑ، بے رِد ءُ بند، اڑنگ بڑنگ دوجگ : کرڑنگی دوجگ، بڑاں گُدے ءِ پہ بے وڑ ءُ بے رھبند دوجگ ۔
- **اُڑنگ** : (اُ۔ڑَ۔ن۔گ) بچار " ھڑونگ "
- **اَڑوج** : (اَ۔ڑُو۔ج) اڑیں مردم کہ ھرکار ءِ اڑ ءُ جیڑہ کنت ۔
- **اَڑوچ** : (اَ۔ڑُو۔چ) بچار " اڑوج "
- **اَڑوک** : (اَ۔ڑُو۔ک) اڑوج، اڑوچ، اڑوکیں مردم، ھماکہ اڑ ءُ جیڑہ کنت ۔
- **اَڑوکی** : (اَ۔ڑُو۔کی) ھماچیز کہ آئی ءِ سرءَ اڑ ءُ جیڑہ اِنت ۔
- **اُڑونگ** : (اُ۔ڑُو۔ن۔گ) بچار " ھڑونگ "
- **اَڑمنج** : (اَڑ۔مَن۔ج) یک کارے ءِ کنگ ءَ یا گپے ءِ جنگ ءِ اڑگ کہ جیڑہ ءِ بکناں یا چے بگوشاں ۔
- **اَڑے** : (اَڑے) بھانگ یاکہ پریشان ءُ پشومان بیگ ءِ وھد ءَ گوش انت " اڑے !! "، کسے ءَ گوانک جنگ اڑے او !
- **اَڑی** : (اَڑی) اَڑ ءُ کُڑ، اڑی کنگ : اڑکنگ، جنگ ءُ جنجال کنگ ۔
- **اَڑینگ** : (اَڑ۔ے۔ٹگ) چیزے ءَ انچوش کنگ کہ پہ اڑایت، بندیگ ءِ رنگیں چیزے کہ گوں وت اڑایت، گنڈی ءِ رنگیں چیزے کہ گوں دگہ چیزے ءَ اڑایت، دو مردم ءِ وت ماں وت ءَ ناپاک کنگ، میڑینگ، جیڑہ پرمایگ ۔
- **اَز** : (اَز) چہ، اَچ، اَژ ۔
- **اَزاب** : (اَ۔زا۔ب) بزگ، وار، بے تاوانیں مردم، وِل، واری، بزگی، ازاب دیگ، کسے ءَ ازاب کنگ، ازاب کوش : بیہلی گشگ (TORTURE)
- **اَزازیل** : (اَزا۔زِی۔ل) شیتان، ابلیس، گمراھیں تمرد (تازی : عزازیل)
- **اَزام** : (اَ۔زا۔م) بچار " ھزام "
- **اَزباب** : (اَز۔با۔ب) کارسواری ءِ چیز، کاربوج، ھماچیز کہ گوں آئی ءَ کارکنگ بیت ۔ سامان ءُ دگہ برت ءُ پرت، شرشنگ ۔
- **اَزبابی** : (اَز۔با۔بی) شرشنی : لِرت پرت بھاکنوک، ھما کہ بھائی سامان ءِ گونی ءَ انت بھاایش کنت ۔ شرم ننگی ۔
- **اِڑبندگ** : (اِڑ۔بن۔دگ) سرباز ءِ گورءِ کرت ءَ جیڑہ کوہ میتگ ءَ چیر شھرے ءُ مینگے ۔

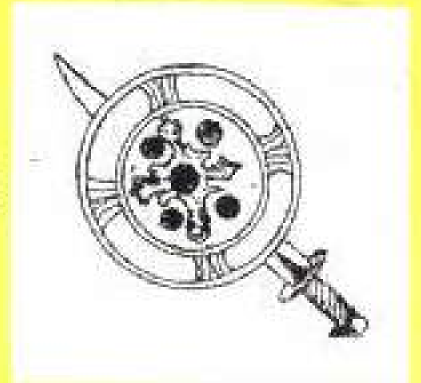
- اِزبوتک : (اِزْ ـ بُو ـ تِک) درمانکاھے کہ پہ زیمءِ شترا انت، اِزبوتکءُ الگدار، ازبوتک دُوراست اِنتدیگے وَرگی ازبوتکءُ دومی مُزی (اجوائن)، جنینی نامے .
- اِزّت : (اِزْ ـ زَت) آریپ، بوھیری، شرپ (تازی : عزّت)
- اِزّت : (اِزْ ـ زَت) اِزّت لاپ گوری اگہ بندرءِ دھانءِ مردم اِنت) لچہ کارے بوتگ کہ پہ دتی ولھگدار میرگءِ تاھیر بوتگ، الیشیءِ سرجمیں لچہ کاری میرگءِ بارہءَ اِنت .
- اَزگار : (اَزْ ـ گار) بچار "ھزگار"
- ازگل : (اِزْ ـ گُل) اِزگندءِ پُل ـ جنینی نامے .
- اِزگند : (اِزْ گَن ـ دْ یا اِزْ ـ گَن ـ دَ) درمانکاھے کہ پہ مُلکءُ جنگ دشتءَ اِنت ـ جنینی نامے .
- ازل : (اَزَل) جھانءِ بُنگشءِ روچ، چہ ازلءَ، چہ بُندرءَ، ازلی : بزاں سکّیں شُوتم .
- ازلی : (اَزَ ـ لی) بُنگشی، چہ بُنگیجءَ، شُوتم، بُنی شُوتم، پیداگ بوتگیں بے بھت ـ بے بھرگیگ .
- اِزم : (اِزْم) کسب، کار، کار رھبندے ءِ نام (چہ انگریزی : ISM)

۲ـ ھُنر (ART) ازمکار : ھُنرمند، ھاکہ ھُنرے دَبلد بہ بیت ـ ۳ـ جازات، موکل، رَزا ـ

- اَزم : (اَ ـ زَم) ھزم، پُشت پناہ، پاسپان، لچءِ پانپا، ڈڈّیں میارجل، برات، بزانگوگیں دوست یا دَردوار، چُک، چُک گونگ، گموار، دلجیں اُمیت .
- اَزمانک : (اَزْ ـ ما ـ نَک) بچار "آزمانک"
- اَژ : (اَ ـ ژْ) اَز، چہ، اَچ، ش، اَش،
- اَژدھا : (اَژْ ـ دِ ـ ھا) سکّیں مزنیں مار، پلگوکیں مار ـ
- اَژرپ : (اَژْ ـ رَ ـ پْ) بچار "اَشرپ"
- اَژرپ دُرّا : (اَژْ رَپْ ـ دُرّا) بچار "اَشرپ دُرّا"
- اَژرپ درّائی : (اَژْ رَپْ ـ دُرّائی) ماں بلوچی زیمراں بازجوانیں زھیرگےءِ نام کہ وشگوش اَژرپ دُرّاءَ جوڑ کرتگ .
- اَژراپ : (اَژْ راپْ) بچار "اَشراپ"
- اَژرپی : (اَژْ رَپی) بچار "اَشرپی"
- اُژناگ : (اُژْ ناگْ) اوژناگ، ھوژناگ، آپءِ تہءَ دست ءُ پاداں انچوش سُرینگ کہ مردم نہ بُڈّایت .
- اُژناگر : (اُژْ ـ ناگُرْ) اوژناگ کنوک، ھاکہ اوژناگ کنگءَ سک بلد انت .
- اُسّ : (اُسْ) لُس ـ چُپ .
- اَسا : (اَ ـ سا) مردینی نامے (۲) لٹ، دست لٹ، دزلٹ، دسلٹ (تازی : عصا)
- اَساب : (اَس ـ بَابْ) اَزباب، سامان، کارپوج .
- اسپ : (اَس پْ) اَسپ، بور ـ
- اِسپتال : (اِس ـ پِ ـ تال) ناوڑھجاہ، ھمودءَ کہ ناوڑاہ واپینگءُ درمان دارگ کنگ بنت .
- اِسپیر : (اِس ـ پِیْر) چہ پوست یا دگہ ماد ےءَ جوڑ کرتگیں گردیں یا دراج بُڑیں دیمپان، ماں زھم جنگیاں کارمرد بیت کہ زھمءِ دیمپان بیت ـ بتل : بُرات منی باشک اَنت بچ منی مُلیں اِسپیر

اَنت ۔ (بچاربُت)

- **اِسپُست** : (اِش ۔ پُس ۔ ت) ے تاکوئیں کاھے کہ دلوت ئے سک جْوان وارت ءُ ھے رنگ ءَ اولاک ۔
- **اِسپَنگہ** : (اِش ۔ پَ نْ ۔ گہ) بمپور ءِ کِرّءَ شھرے ۔
- **اِسپگول**: (اِش ۔ پَ ۔ گول) دانچ ، دانچک ، درمانے ۔
- **اِسپنتان** : (اِش ۔ پَن ۔ تَان) درمانے کہ دْوراست اِنت یکّے شیاھیں اِسپنتان ءُ ددمی سُھریں اِسپنتان ۔
- **اِسپنگر** : (اِش ۔ پَن ۔ گَر) درمانے ۔
- **اِسپے پُٹ**: (اِش ۔ پے ۔ پُٹ) ھاکہ آئی ءِ میدیا پُٹ اِسپیت اَنت
- **اِسپے پَس** : (اِش ۔ پے ۔ پَس) اِسپیت پَس : میش ءُ گرانڈ (بُز ءُ پاچن ءَ سْیاہ پس گوْش اَنت) ۔
- **اِسپیت** : (اِش ۔ پے ت) بے رنگ ، شِیر یا کرپاس ءِ رنگ ، بے پولنگ ، اِسپیت چو : گُچک ءَ ، شیرءَ ، کرپاس ءَ ، کتابی گدءَ ۔
- **اِسپیتاک** : (اِش ۔ پے ۔ تاک) یک بُوٹگے کہ تاک ئے اِسپیت اَنت ۔ ھر دْرچکے کہ تاک ئے اِسپیت بہ بنت ۔ ھروانگی یادپتے کہ آئی ءِ تاک اِسپیت اَنت ۔
- **اِسپیتگ** :(اِش ۔ پے تگ) بچار "اسپیدگ"
- **اِسپیت لاپ** : (اِش ۔ پے ت ۔ لَاپ) اِستالاپ ، دلپالاد (۲) ھاکہ آئی ءِ لاپ اِسپیت اِنت ۔

اِسپر

اِستار ماھیگ
STARFISH

اِستار دُمبی

- **اِسپیچُن** : (اِش ۔ پے ۔ چُن) اِسپیتیں چُن کہ لوگانی دیوالانی اِسپیت کنگ ءَ کار مرد بیت ۔
- **اِسپیدار** : (اِش ۔ پے ۔ دَار) دْرچکے کہ ایشی ءِ پوست اِسپیت اِنت ، گوْش اَنت کہ بُر نہ دَنت ۔
- **اِسپیدگ** : (اِش ۔ پے ۔ دَگ) اِسپیتیں بھر : ھیک ءِ اِسپیدگ ، چم ءِ اِسپیدگ ۔
- **اِسپیکار** : (اِش ۔ پے ۔ کار) اِسپیت کار ۔ ھاکہ اِسپیت کاری کنت ، نگرہ کار ، سیم کار ، چُنکار ، نکیں مردم وشّہ کاریں مردم ۔
- **اُستا** : (اُش ۔ تا) ھرکارے ءِ بلد ءُ زانتکار ، بان بند ، واڑہ ، آسِنکار ، بزاں ھرچیزے ءِ اُستاد* (۲) اودستا یا کہ اُوستا : زردشتی نیکراہ ءِ پاکوانگی ۔
- **اُستاد** : (اُش ۔ تا د) اُستا ، بَلد ، زانتکار ، وانینوک ، سوج دیوک ۔
- **اِستار** : (اِش ۔ تا ر) تھارماھیں شپ ءَ آزمان ءِ دیم ءَ ٹرپوکیں چیزے کہ آزمان ءِ دیم ءَ سک بازاَنت ۔ ٹرپوکیں ءُ پتلاؤکیں چیز (۲) دریائی لُوٹکے ہنج کانٹیں ، چوکہ اِستارءَ اِنت (۳) سکّیں چالاکیں مردم ، شیتانیں مردم ۔ (بچاربُت)
- **اِستاری** : (اِش ۔ تا ۔ رِی) جستگیں ، یک اِتگیں یا تتگیں مردم ، ھامردم کہ پہ میارے زیرگ ءَ دراں ڈیھ کنگ بوتگ ۔
- **اِستار دُمبی** : (اِش ۔ تار ۔ دُمبی) ھااِستارکہ دْراجیں روک ءُ روژنائیں دُمبے پر اِنت ئے ۔ (بچاربُت)

- **إستارزانت** : (إش۔ تاز + زان۔ ث) ھامردم کہ إستارانی تر ءُ گردشت ءُ آیانی بدگ ءُ درآیگ ءُ ھرچ دگہ کارے کہ گوں آیاں شیادی کنت زانت۔
- **إستارو** : (إش۔ تاز۔ رُؤ) چوکہ إستارۂ، چوکہ إستارہ ءُ روک : إستار بوم، ترپوک (۲) شُشل۔
- **إستاری** : (إش۔ تا۔ رِنی) ھماکہ گوں إستاراں شیادی کنت (۲) شیتانی، چالاکی۔
- **إستال** : (إش۔ تا۔ ل) إستار۔
- **استالاپ** : (إش۔ تا۔ لاپ) ولبالاد، کسے ءِ اَنچوش وپگ کہ آئی ءِ ٹِڈ پتنی ءَ زمین ءِ سرءَ انت۔
- **اُستاگدُوس** : (اُش۔ تا۔ گُذ۔ دُوش) درمانے کہ لاپ ءِ بارت بزاں ریتا چک ءِ جلابے۔
- **إستان** : (إش۔ تا۔ ن) چچو، کسانیں ھنگ۔
- **إستانک** : (إش۔ تا۔ نک) کسانیں إستان۔
- **إستر** : (إش۔ تر) إستِل، ھرءُ اِلیس ءِ چک۔
- **إسترجل** : (إش۔ ت۔ ر۔ جَل) إسترگ جل، إسترگ جلد، استرہ جل: إسترگ ءِ مان کنگ ءِ پوستی یا گُدی پیلک یا پوش۔
- **إسترسنگ** : (إش۔ ت ز۔ س ن گ) استرہ سنگ، استرگ سنگ، استرگ ءِ تیزکنگ ءِ ساپ سنگ۔
- **إسترگ** : (إش۔ ت۔ رگ) سر یا ریش ساپگ ءِ تیزیں کارچ۔ چالاک، چالاک کاریں مردم۔
- **إسترگجل** : (إش۔ ت۔ رگ۔ جَل) إستر جَل، إسترہ جَل، ھماگُدی یا پوستی پوش کہ پہ إسترگ ءِ مان کنگ ءَ کارمرد بیت۔
- **إسترگسنگ** : (إش۔ ت رگ۔ س ن گ) ھماساپ سنگ کہ گوں آئی ءَ إسترگ تیز کن انت۔
- **إستری** : (إش۔ ت۔ ری) آسنے کہ گرم ءُ گن انت ءُ گُدانی سرءَ پرمُش انت ءُ کہ گُداں سہ کنت۔
- **إستک** : (إش۔ تک) گُڈگ بلے بلوچی ءَ پہ امب ءِ گُڈگ ءَ گوشگ بیت۔ ایشی ءَ "پتگ" ھم گوش انت۔
- **إستکان** : (إش۔ ت۔ کان) کسانیں گِلاسک یا پیالگ کہ پہ چاہ ءِ ورگ ءَ کارمرد بنت۔
- **إستگ** : (إش۔ تگ) جاگہ، زمین، کوہ: کوھستگ، ریک: ریکستگ، ڈل: ڈلستگ بزاں ھما جاگہ یا زمین کہ کوہ ءُ ریک یا کہ ڈل انت۔ اے گال ءَ ھرچ اے رنگیں نامے ءِ رندءَ بجن ءُ ایشی ءِ بزانت ھمیش بیت کہ ھمے رنگیں زمین۔
- **إستِل** : (إش۔ تِل۔ ل) ھرءُ اِلیس ءِ دُورگیں چک کہ باز زور آور بیت ءُ مزن جون، گوش انت کہ إستل ءَ پدءَ چک نہ بیت۔
- **اُستمان** : (اُش۔ تُ۔ مان) اُلس، راج، کوم۔
- **إستون** : (إش۔ تُو۔ ن) بچار "إستین"
- **إستنجا** : (إش۔ تِ۔ ن۔ جا) چہ دستمانہ ءِ پرُوشگ ءَ رند گوں آپ ءَ شودگ (تازی: استنجاء)
- **إستونک** : (إش۔ تُو۔ نک) بچار "إستینک"
- **اَستی** : (اَش۔ تِ نی) بچار "ھستی"
- **اَستیر** : (اَس۔ تِی۔ ر) بچار "آستیر"
- **إستیزگ** : (إش۔ تِی (تے)۔ زگ) ل۔ و۔ ڈیمس ءَ ایشی بزانت "ژُونگل ءِ توپان" بشتگ (۲) پہ جنگ ءُ مڑ ءَ بوشارءُ لانک بستگ، نہ ترس، بھادر۔ PPB, LWD: ISTEZAGH / ISTIZAGH: a hail storm

- **اِستین** : (اِش ۔ تِی ۔ نْ) جبرءِ یک مزنیں جتائیں ٹُکرے کہ پتن ءُ تُبزا انت، اِے جبرا سیبیت ھم بیت ءُ شیاہ ھم بیت ءُ گچین اِستین زراتیگ ءُ تبزاں دوست (۲) ھر چیزے ءِ سکّیں مزنیں ءُ پتّنیں ٹُکر.
- **اِستینک** : (اِش ۔ تِی ۔ نْ ۔ کْ) "کلیت" ھاداراکہ بیدار ءِ کرک "ءَ مان کنگ بیت ءُ ھولیگ گون ھیشی ءَ لوپ کنگ بیت ۔
- **اِسٹراسر** : (اِش ۔ ٹْ ۔ را ۔ سَرْ) ڈاکٹر ھنز سٹراسر : آسٹریاءِ جرمن زبانیں مردمے کہ بلوچی زبان ءِ پٹ ءُ پول ءَ گلائیش بوتگ.

DR. HANS STRASSER

- **اَسُر** : (اَ ۔ سُرْ) ایوار : نیمروچ ءُ روزردءِ میانجی ءِ وھدکہ ھمے وھدءَ مسلمان وتی سیُمی نماز ءَ وان اَنت ۔ بیگاہ تازی : عصر
- **اَسرار** : (اَش ۔ رَارْ) چیریں جاور یا چیریں گپ ءُ جاور (تازی : اسرار، بیق، چیریں گپ)
- **اَسَر** : (اَ سَ رْ) بے بُنگیج، ھاکہ آئی ءِ بُنگیج زانگ نہ بیت. (تازی : اَزَلْ) آسَر کُت اِنگیں سَر، گُڈ سَر ۔
- **اِسرال** : (اِش رَالْ) ھما ڈراھی کہ نام ءِ پرنیست یا کہ زانگ نہ بیت، اِسرال ءِ گرگ ۔
- **اَسَل** : (اَش ۔ لَ ۔ یا کہ اَسَ ۔ لْ) بُنْدر، بُندام، بُن بیھ، بے کچّہ (تازی : اَصْل) شَتری، شَترزات، سک شترءُ جوان ۔
- **اِسلام** : (اِش ۔ لا ۔ مْ) ھا نیگراہ کہ نبی محمدؐ (خُداءِ داوانی گنجان اِنت) ءَ پہ خُداءِ پرمان ءَ پہ مردماں سرءُ سوج کُرتگ ۔ اِے نیکراہءِ پاکوانگی "کلام اللہ" یا "قرآن" اِنت ۔ اِے نیکراہءِ منوگراں "مُسلم" گوش اَنت کہ تازی گالے ۔ اِیشی ءِ بزانت ھم منوگر انت ۔
- **اَسمانک** : (اَش ۔ مَا ۔ نکْ) بچار "آزمانک"
- **اَسیل** : (اَ ۔ سِیْ ۔ لْ) شتری، سکّیں شتری، مُنیاتی، بے کچّہ (تازی : اَصیل)
- **اَش** : (اَشْ) اَز، چہ، اَچ، ژَا، شَہ ۔
- **اِش** : (اِشْ) اِیش، پہ نزیک ءِ چیزءَ گوشگ بیت اِش اِنت ۔ بلے بایدانت کہ اِے گال ھروھد "ایش" نبیسگ ءِ بیت (۲) "سے" ءِ بازبزان "آیانی" "یا کہ" "آیاں" انچوش کہ : "لوگ اِش کجام اِنت" ؟ بزان آیانی لوگ، "بہ بَر اِش" بزان "آیاں بَبر"
- **اُش** : (اُشْ شْ) اُشتر ءَ جوکینگ ءِ وھدءَ اِے توار ءَ کش اَنت کہ اُشتر بہ جھک اِیت، ھراوشتارینگ ءَ ھم اُش گوش اَنت ۔ اوش
- **اَشا** : (اَ ۔ شَا یا کہ اِ ۔ شَا) سَرشپ، شامانی دھد، مسلمانانی پنجمی ءُ گُڈّی نماز ءِ وھد ۔
- **اشا** : (اَ ۔ شَا) راستی، راستبازی، ھما کہ چہ دروگ ءُ دراش ءَ پاک اِنت (صدق) سچائی (TRUTH)
- **اِشارت** : (اِشَا ۔ رَتْ) دست، سر یا چم ءِ پہ انچیں رنگے ءَ سُرینگ کہ چہ آئی ءَ بزانت ءُ مرادے در بئیت.
- **اَشارَت** : (اَشَا ۔ رَتْ) سک کم ءُ پہ آپینک ءَ "دُرتزے" پہ آرتینک ءَ "دُرتزے".
- **اِشارہ** : (اِ ۔ شَا ۔ رَہْ) اِشارت ۔ (تازی : اشارۃ)
- **اِشاں** : (اِشَانْ) بچار "ایشاں"
- **اِشانی** : (اِشَا ۔ نِی) بچار "ایشانی"
- **اِشانیگ** : (اِ ۔ شَا ۔ نِی گْ) بچار "ایشانیگ"

- **اِشتاپ** : (اِش ۔ تا ۔ پ) زیت زیت ، زُوت ، جلدی ، دھدپ ، ھیا ھیا ۔ بتل : سگ کہ اِشتاپ کنت گُلّوئے کوہ اَنت ۔
- **اِشتاپکار** : (اِش ۔ تا ۔ پ ۔ کاز) ھا مردم کہ ھرکارءَ اِشتاپ کنت ۔
- **اُشتر** : (اُشں ۔ تِرَ) مزنیں اولاکے کہ پہ بارکشی ءُ جتاڈی ھر دومیں رنگاں کارمرد بیت ۔ ایشی ءِ چند بُرزانت پمپشکا پہ جاڑیءُ بار لڈگ ءَ جوکینگ بیت ۔ گردن ئے سک ڈراج اِنت ۔ پہ بلوچاں خوانیں اولاکے (پارسی : شتر ، تازی : جَمَل انگریزی : (CAMEL) ھندی : اونٹ) (۲) ماھیگے ھم ھست کہ نام ئے اُشتر اَنت (اے دوزات اِنت یکے ءَ ساپیں پترءُ دومی ءَ سیاہ پتر یا بازُلی گوشں اَنت) (بچار بُت تاکدیم 50) (۳) بُرزیں مردم ءَ پہ ترڑن گوشں اَنت ۔ بتل : اُشتر کہ پیر بیت چراگاہ ئے دیر بیت ۔ اے بتل ءَ اُشتر کہ کور بوت ، چراگاہ ئے دُور بوت ءُ اُشتر کہ ُشوم بیت چراگاہ سے دور بیت ھم گوش اَنت ... بلے ھا اولی بزاں اُشتر کہ پیر بیت چراگاہ ئے دیر بیت ، راست تر اِنت ۔ (بچار بُت)
- **اُشتربگدو** : (اُش ۔ تِرَ ۔ بگ ۔ دُو) بچار "اُشتربودی"
- **اُشتربگدی** : (اُش ۔ تِرَ ۔ بگ ۔ دِی) بچار "اُشتربودی"
- **اُشتربودی** : (اُش ۔ تِرَ ۔ بُو ۔ دِی) اُشتربگدو ، اُشتربگدی ، ھا اُشتر کہ آئی ءِ دو کوھنڈ اَنت ، اِے اُشتر چہ یک کوھنڈی اشتر ءَ پنگ تر بیت ۔ (بچار بُت)

اُشتر

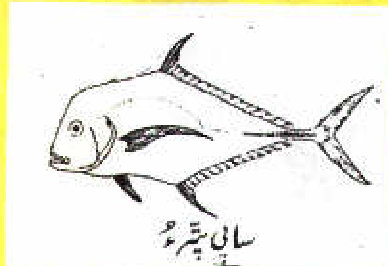

اُشتربودی

اُشترمُرگ

- **اُشترک** : (اُش ۔ تِرَک) درمانکاھے ۔
- **اَشترکا** : (اَش ۔ تَ رَ ۔ کا) یک مُرگے کہ دشمن گوشں اَنت کہ اگاں ایشی ءِ ساھگ ھرکسی سرءَ بکپ اِیت آبادشاہ بیت بلے چوش ھم گوشں اَنت کہ اِے کس ءَ دیستگ ءُ گندگ نہ بیت ۔ ایران ءِ مردم ھمیشی ءَ سیمرگ (سیمرغ) گوش اَنت ۔ اِے ھا سیمرگ اِنت کہ رستم ءِ پت "دستان زال" ءَ رودین ایت ءُ ھروھد پہ آئی ءِ کُمک ءَ ھم کیت ۔ تازی ءَ ایشی ءَ "عَنقا" گوش اَنت (۲) ھر انچیں چیزے ھرکس ئے بزانت بلے گندگ مہ بیت ، گار ، بیگواہ ۔
- **اُشترکا** : (اُش ۔ تِ رَ ۔ کاہ) بچار "اُشترکاہ"
- **اُشترکاہ** : (اُش ۔ تِ رَ ۔ کاہ) اُشترکا : اُشترءِ کاہ ۔ کاھے کہ اُشترئے سک وارت ۔ باز مردم گوشں اَنت کہ اِے ھمے تِرَ اَنت
- **اُشترمار** : (اُش ۔ تِ رَ ۔ مار) مارءِ یک زاتے کہ مزن اِنت بلے نہ دَج اِیت ۔ گوش اَنت کہ اگاں بہ دج اِیت ھم زھرئے مردم ءَ نہ کُشں اِیت ۔ دگہ مردم گوش اَنت کہ زھرئے کُشوک اِنت ۔
- **اُشترمُرگ** : (اُش ۔ تِ رَ + مُ رَگ) یک ستیں مزنیں ڈراج گردنیں پر کیں مُرگے ، بال کت نہ کنت بے تچگ ءَ سک تیز اَنت (بچار بُت) ★

- **اُشترمور** : (اُش۔ تِ۔ ژ۔ موڑ) مزنیں بلے بُرز ءُ ما نگوئیں مورے ۔
- **اُشتری** : (اُشں۔ تِ۔ رِئی) ھاچیز کہ گوں اُشترءَ شیادی کنت (۲) ھامردم کہ اُشترکشی کنت بزاں وتی اُشترءَ پہ کریہءَ پہ بارکشی یا جتازی دَنت (۳) اُشتری لیب ۔
- **اُشتری کِتگ** : (اُش۔ تِ۔ رِ ئی۔ کِ۔ تگ) زنڈیں کِتگے کہ اُشترءَ لچ اِیت ۔
- **اُشتری کُٹینگ** : (اُش۔ تِ۔ رِی۔ کُ۔ ٹے۔ نگ) کُٹینگ ءِ راستے کہ وھدے پیریت ناسی رنگ ءَ تترا ایت ۔
- **اُشترءِ گیچن** : (اُش۔ تِ۔ ژ + ءِ + گِ۔ ے۔ چِ۔ ن) اُشترءِ گیچن بیگ، بتل : اُشترا ش بارکرت ھچ ٹے نہ گوشت رندءَ کہ گیجنے آئیءِ باراں بُست اِش نُواڑگ ءُ گلگڑگ ءَ لگ اِت ۔
- **اِشتگ** : (اِش۔ تگ) ھِشتگ، مردے کہ وتی جنین ءَ یلہ کنت آجنین آئیءِ اِشتگ گوشگ بیت، یلہ داتگیں، رندءَ پشت کپتگیں ۔
- **اِشتگین** : (اِش۔ تَ۔ گِ ے۔ ن) رندءَ پشت کپتگیں، ماں تگ ءُ تاج ءُ گردہ تاچیءَ رندءَ پشت کپتگیں، گوازینتگیں، یلہ داتگیں ۔
- **اشرپ** : (اَشں۔ رَپ) بلوچی مردینی نامے، اَژرپ ءِ جوان، بوھیر (تازی : اشرف) اشرپ دُرّا : کیچ ءِ جوانیں وشگتے

اشکرانی

سائی پتّرہ

اُشتر
ماہیگ

سیاہ پتّر یا بانزلی

کد : ۱۰۰ اس م داں ۱۵۰ اس م

بوتگ کہ آئیءِ جوڑ کرتگیں زھیرگ "اشرپ دُرّائی" باز مشھور انت ۔ اشرپ دُرّا

- **اَشراپ** : (اَش۔ رَاپ) بوھیر، شریف، (تازی : اشراف)
- **اشرپی** : (اَش۔ رَ۔ پی) تلاھیں زرّ کہ "ٹِکّ" ھم گوشگ بیت (اشرفی XERAFINS)
- **اِشک** : (اِش۔ ک) واھگ، بے کچّیں دوستی (تازی : عشق)
- **اَشکام** : (اَش۔ کام) تاھیر، فرحگ، امن ءُ ایمنی ۔
- **اِشکر** : (اِشں۔ کَ۔ ژ۔ یا کہ اِش۔ کِ۔ ژ) زنڈیں دارءُ بُنڈ سوچ انت گل کن انت آس اِش کہ مرایت پشت کپتگیں شیاھیں اشکرانت روکیں ءَ ھم اِشکر گوش انت ۔ دگہ اِشکرے "سنگ اِشکر" اِنت کہ چہ زمینءَ در ءِ کن انت ۔
- **اِشکرانکی** : (اِش۔ کِ۔ رَان۔ کی) اِشکرانی، پیترامپ : بچار « اِشکرانی »
- **اِشکرانی** : (اِش۔ کِ۔ رَانی) اشکرانکی، پیترامپ : تے چار لنگک ءَ تینیں یا نگلے کہ ڈراجی ءَ دو ھمنچک بیت، ایشیءِ ھردو میم نیمگاں ڈراجیں سادبند انت ۔ ایشیءِ تہ ءَ سنگے مان کن انت سادانی ھردو سراں تکیں دست ءَ کن انت ایشیءِ سر ءِ بُرزیءَ چکرتین انت ھمے چکرتینگ ءَ تہ ءَ سادءِ یک ٹالے یلہ دینت ءُ ھمے بنگ سک دُور روت ءُ کپ ایت ۔ ڈگارانی تہ ءَ پہ مُرگانی بال دیگ ءِ کار مرز بیت (بچار بُت)
- **اِشکرکَش** : (اِش۔ کَ۔ ژ۔ کَش) ھاکار بوج کہ گوں آئیءِ جہ چُلّ ءَ روکیں اِشکر گِرگ ءُ در کنگ بیت، آسگر، آذگر ۔

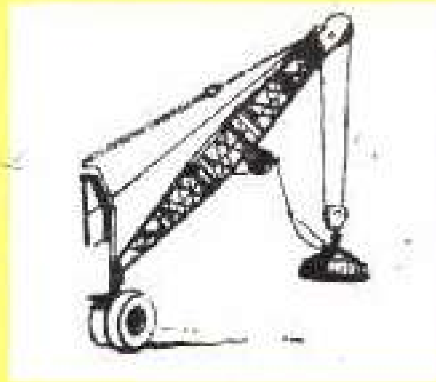
- **اِشکند** : (اِش۔ کَن۔ ڈ) کُل، نیم بُندگ، نیم توام۔ کارء اِشکند کنگ یا بیگ بزاں نیم توام کنگ یا بیگ۔ چُک ء اِشکند کنگ یا بیگ بزاں کُل کنگ یا کُل بیگ، نیم توامی بیگ، چُک ء چہ لاپ ء پہ نیم توامی کپگ۔
- **اشکندکار** : (اِش۔ کَن۔ ڈ۔ کاڑ) ھما مردم کہ آئی ء کار ھر وھد نیم بُندگ بنت یا کنت اِشش۔

اِشکندگ : (اِش۔ کَن۔ ڈَگ) اِشکند کنگ یا اشکند کُرتگیں (۲) شگشکندیا کوسگتان: یک چیے کہ ایشی ء کلونٹ ڈراج ء زر دانت۔

- **اِشکُنگ** : (اِش۔ کُ۔ نگ) بازجاگہ ء ایشی ء بنگیجی آپ ء "ء" "ے" "یا" "ء" ھم گوش انت۔ گوشانی کار انت کہ ھر توار ء پوت گرانت۔ توار ء ماں گوشاں کپگ۔ توار ء ماں گوشاں رسگ (۲) سرحال بیگ، سمیگ بیگ۔
- **اَشکو** : (اَش۔ کُو) اَش = از + کو = کجا: چہ کجا (۲) بان ء سر ء دگر لوگے کہ بندگ بیت ایشی ء "اشکو" گوش انت سریچگی بان ء سرء لوگ ھر چے بندگ بنت آشکو گوشگ بنت۔ "سربان"
- **اِشکیل** : (اِش۔ کے۔ لٰ) سادے کہ ھر دو سراں ء کسانیں لُلم انت کہ ھر یا الس ء دستے ء پادے ء بند انت ء پہ چرگ ء یلہ ء دینت کہ دُور ء ڈراج شُت مکنت یا کہ گرگ ء داری مدنت۔ اِشکیل کنگ = اشکیل بیگ: راہ ء ژندشت نہ کنگ = جلائی پاداں کش اِت نہ کنت گوش ء اشکیل اِنت ء!
- **اِشکیل بند** : (اِش۔ کے۔ لٰ + بَن۔ ڈ) بزاں اِشکیل کُرتگیں۔ اِشکیل ء ڈول ء بندگ۔
- **اِشنا** : (اِشِ۔ نا) بچار "ایشنا"
- **اَک** : (اَ۔ کٰ) انچوش کہ "ء دومیں گالانی گونڈک، چہ "انچوش" ء "ا" ء چہ "کہ" ء "ک" ژرتگ۔
- **اَک**[1] : (اَ۔ کٰ) اِک: مچھے ء ماں ردیں کارے ء کنگ ء گرندگ یا کہ بےسمائی آئی ء گوئینگ ء گوش انت = اک کر توے (۲) تُنکانی گپاں "یک" ء گوش انت۔
- **اَک**[2] : بچار "ھَک"
- **اِک** : (اِ۔ کٰ) بچار "اَک[1]"
- **اُک** : (اُ۔ کٰ) تُنکانی زبان ء "ھُشک" ء گوش انت۔
- **اِکّا** : (اِک۔ کا) اِکّگ ء گونڈک۔
- **اکب** : (اَ۔ کَب) ھکب: چیردان یا بند یکے کہ لانک ء بندگ بیت۔ میدء دریائی مردم مزن کساں اکب بند ایت۔ کسانیء تُنکانی لانکءَ ھم چہ نازرکیں بندیک ء جوڑ کُرتگیں اکب بند انت۔ میدوتی اکباں شرمُپی گکر پر کن انت۔ تُنکانی اکباں مارومیں مُہرگ ھم ماں کن انت۔ جنکاں وانکہ سیر نہ کنگ اکب اِش بستگ انت چہ سیر ء رند بندگ یا بُرگ بنت۔
- **اُکبال** : (اُک۔ بَا۔ لٰ) ھَک۔ اُکبال زیر: ژالم، بدیں زوراک۔
- **اَکبند** : (اَک۔ بَن۔ ڈ) اَگبند: بُند ء اِے گال = اکب بند "اِنت۔ پیسرء جنکاں وانکہ سیر نہ کُرتگ آیانی لانک ء "اکب" بستگ کہ آئی ء نشان بوتگ کہ جنیں پچّے چہ سیرء رند بستگ یا بُرا انتگ۔ جنیں چُک (VIRGIN) کہ تازی ء "بکر" گوشگ بیت، (۲) ھما چیز کہ دنیگا وتی بُندریں جاور ء اِنت ء کم ء گیشی ء ھاتر ء دست جنگ نہ بوتگ (۳) سوداگری چیزء یکیں بھا کنگ ء اکبند ء بھا گوش انت۔
- **اِکتالہ** : (اِک۔ تا۔ لہٰ) ھندستانی سازء آوازء تہ ء یک تراپ (تال ء) ء نام اِنت کہ بلوچی تمبیرگ ء رھبند ء دوازدہ پنچک اِنت بلے ھندستانی سازء آوازء اِے پنچک ماں وھل ء آوازء اِکتالہ حساب کنگ بنت۔

- **اَکَد** : (اِکْ ۔کَ ۔دْ) بچار "اِکَدگ"
- **اِکَدا** : (اِکْ ۔کَ ۔دا) اِکَدگ ءِ گونڈک۔
- **اِکَدگ** : (اِکْ ۔کَ ۔دَگ) اِے کدر، انچو کدر ءِ گونڈک ءِ یک چیزے ءِ بازی ءِ کمی ءِ اندازگ ءِ بارہ ءَ گوشگ بیت ۔
- **اِکَر** : (اِکْ ۔کَ ۔رْ) بچار "اِکَرگ" ۔
- **اِکَرا** : (اِکْ ۔کَ ۔را) بچار "اِکَرگ" ۔
- **اِکرار** : (اِکْ ۔را ۔رْ) اَھد، کَول، مُسام، لبزءِ مَنّ (تازی : اقرار) ۔
- **اِکَرگ** : (اِکْ کَ رَگ) اِکدگ، ایچک، اینکیاس۔
- **اُکْڑائی** : (اُکْ ۔کُ ۔ڑا ۔ئی) منجل ءُ اُکڑانی بزاں ھابٹ کہ چاس ءِ شر نہ بیگ ءُ دیت ءُ دات ءِ سبب ءَ ھراب گرستگ ۔
- **اُکْڑگ** : (اُکْ ۔کُ ۔ڑَگ) دست یا پاد ءِ کجام یک بندے ءِ پہ زور چہ وتی جاگہ ءَ زیک پہ دراَیگ ءُ رسگ یا کہ دراَیگءُ لگّگ ۔ کواٹگ، پیچ ءُ گوج بیگ ۔
- **اُکْڑینگ** : (اُکْ ۔کُ ۔ڑے ۔نگ) انچوش کنگ کہ "اُکڑایت" اُکڑگ ءِ کارءِ کنگ ۔
- **اِکّس** : (اِکْ ۔کَس) اِکدر، انچو باز (۲) مچ کس ۔
- **اَکل** : (اَ ۔کَ ۔لْ) بچار "اگل" ۔
- **اَکلو** : (اَک ۔کَ ۔لَو) گُنگیں مچک کہ نوکی یا داں کپ ایت گُڑا مات یا گوھار آئی ءَ چوت کنیں دیر ادشت ءِ اَنت ءُ گوش اَنت ءِ ٹنٹے پہ کنت ءُ بیت ۔ نوک یا داں کپتگیں مچک بُن گُٹس ءَ راہ ءَ زیت زیت ءَ زوت کہ وت ءَ آمید گُٹ نہ کنت پد ءَ روگ ءَ تُرس ایت ءُ ھمیشکا یکبرے آھستہ آھستہ رہ گپت بے تزیکے کہ رس ایت رواج ءِ تیز بنت کاگاں گُرگ مہ بیت کپ ایت ۔ ھے وھدی کہ پیداک اِت پہ آئی ءَ گوش اَنت "نیا نیا نیا نیا" یا "کہ گیت! مولک گیت" ! نی آئی ءَ گلائیش کن اَنت گوش اَنت "اکلو" ۔
- **اَکو** : (اَکُو) تُنگ کہ نوکی پہ گپ کنگ "اگوں اگوں" کنت گُڑا کاسگی تنگ ءَ آئی ءِ چُجل ءِ گُنٹ ءِ سرءَ میزاں میزاں ءَ جُن اَنت ءُ گوش اَنت "اکو کن اکاں کن، دپ ءَ پُرچیش کن، لبزءَ آربی کن، دین ءَ محمدی کن" ۔
- **اَکو** : (اَکْ ۔کُو) ۔ اکبر ءِ نیم نام ۔
- **اَکّے** : (اَکْ ۔کے) تُنکانی زبان ءَ "کچے" ءَ گوش اَنت ۔
- **اَکّی** : (اَکْ ۔کِی) اکبر ءِ نیم نام ۔
- **اِکّی** : (اِکْ ۔کِی) بچار ھکیگ ۔
- **اِکیپُٹ** : (اِکْ ۔کِی ۔پُٹ) ماکمیگ : یک زانتگیں سولے کہ ریک ءِ سک بازرُد اِیت ۔
- **اکیک** : (اَ ۔کِی ۔کْ) گوان سگے کہ مُندریکان ءِ کن اَنت ۔ ایشی ءِ بازرات اَنت (تازی : عقیق)
- **اَگ** : (اَگْ ۔گْ) بھا ۔ نِھر ۔ کیمت (درآمدیں گالے) فارسی : نرخ، بھا، تازی : سعر، قیمة ۔ (RATE - PRICE)
- **اَگار** : (اَ ۔گا ۔رْ) ھما گور کہ چہ ھارءَ رند آئی ءِ تہ ءَ آپ ءِ گورم نیشت کپ اَنت ۔ ھاب آپیں گور کہ دانکھور نہ بیت آئی ءِ تہ ءَ آپ نیست (۲) گار، مزنیں گار، ھما گاریں دمب کہ زمستان ءَ دلوتاں آئی ءِ تہ ءَ دوار کن اَنت ۔
- **اَگازی** : (اَ ۔گا ۔زِی) گازی : ڈھلجن، ڈومبی، ڈومب، ڈھلی ۔
- **اَگان** : (اَگا ۔نْ) اگر، پہ لیے ءَ، پہ اِے شرت ءَ، پہ اِے مَنّ ءَ ۔
- **اَگَبگ** : (اَگْ ۔بَگ) بے، شرت، اگبگ بندگ، اگبگ جنگ ۔

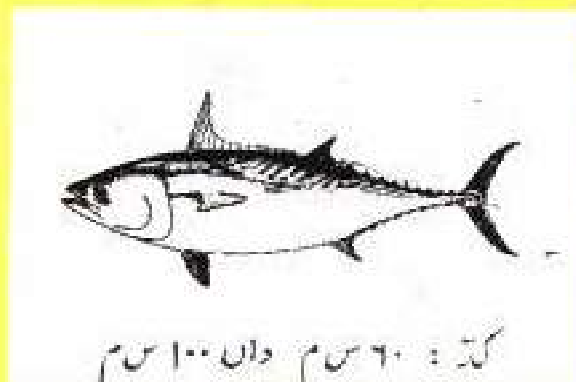
- **اَگبند** : (اَگ - بَن - ڈ) بچار "اَگبَنْدْ"۔
- **اُگدو** : (اُگ - دُو) بچار "اُگدہ"۔
- **اُگدہ** : (اُگ - دَہ) خواجداری، مازمانی، زمہ (۲) مستری، مزنی، منصب۔
- **اگر** : (اَ - گر) بچار "اگاں"
- **اگرب** : (اَگ - رَب) شوم، بے بھت، (۲) اِستارے کہ تازی ءَ "عقرب" (زیم اِت) (۳) زور ءُ زُلم کنوک: بلائی مرد ءِ نزانت پورءُ اگرب۔
- **اگریچ** : (اَگ - رے - چ) دُربِچَکے کہ ایشی ءَ دار کیبر ءِ کرد ءَ بیت توری ہور ءَ سر ءَ بیت کہ نہ مرایت تزی ءَ ھم روک بیت، دگہ ھم زاتیں دار "شینزگ، گُھشور ءُ گریچ" اَنت۔ اگریچ ءِ دار ءَ سوچ اَنت ءُ لوکیں ھینزک ءَ دیت دینت۔ چہ ایشی ءَ دیت دیگ ءِ ھینزکءُ تامُ شربیت کہ شیر ءُ روگن ءَ بد تام ءُ بودار نہ کنت۔ بتل: اگریچ روگن ءَ درتیچ۔
- **اُگڑ** : (اُگ - گَ ڑ) بےسنچیں پیچ، بے دڑیں پیچ ءُ بُچین۔
- **اگڑبگڑ** : (اَ گَ ڑَ - بَ - گَ ڑ) بے رھبند، بے سنچیں، بے سنچیں پیچ ءُ پُچین، بے رھبندیں گپ ءُ تران، اُڑانگیں، ماں گمیش انگیں، نگیش انگیں۔
- **اگڑی** : (اَگ - گَ - ڑی) اگڑ، بے سنچیں پیچ۔
- **اگڑینگ** : (اَگ - گَ - ڑے - نگ) اڑینگ، اگڑی دیگ، کارے ءَ بے گوم ءَ کنگ، بے رھبند ءُ بے سنچیں پیچ ءُ پچین کنگ۔

الاگ

- **اَگل** : (اَ - گَ - ل) زانت۔ ھوش، زانگ (تازی: عقل)۔
- **اگلاٹینچ** : (اَگ - لا - ٹِ - ن - چ) کُٹینگ ءَ زاتے کہ چو بٹانہ ءَ گرد اِنت، وَر اَنت ءُ۔
- **اگلی** : (اَگ - لِ - ئی) ھما کہ گوں اُگل ءَ ءِ شادی کنت (۲) مردم ءِ دنیاتانی چہ دُرستاں گُدی آش کہ گدُ سر ءَ در کاینت۔
- **اگول** : (اَ - گَ و - ل) گول، چِپّ، جنگلی مردم، نیم گنوک، ابدال (۲) بے مُنیں مزنیں شیاھیں شادی یے کہ چو مردم ءَ اِنت۔ (۳) دشمن گوش اَنت کہ وھدیکہ جانینگ مردم ءَ بارت گرداکوہ ءَ بارت ءُ یلہ ءِ دَنت کہ شپ ءُ روچ ھمودءَ کوہ ءَ تر اِیت ءُ چہ مرد ماں ءِ گھڑا اِیت ءُ دیر کپ اِیت، چوش ھم گوش اَنت کہ اگاں ایشی ءَ گرئے ءُ آ ئی ءَ سر ءَ یہ سِنگ یا کارچ تیّتی بکن ءُ دُ تی ھے ھو نان کہ گندا اِیت سار بیت۔
- **اگوش** : (اَگ - گو - ش) منتگ کہ منبد ءَ چہ دُتی دپ ءَ توار کت ءُ اگ بنگیچ کنت پہ گپ ءُ کنگ ءِ گرا چہ دُرستاں پسر اگوں اگوں کنت۔
- **اگوں** : (اَگ - و - ں) بچار "اگوں"
- **اِلاج** : (اِ - لا - ج) اِلیچ: درمان دارگ، تیمارگ (۲) اندازگ، کدر ءَ (۳) بندءُ بست۔ تازی: علاج)
- **الاجی** : (اِ - لا - جی) درمانی، بِلّاں چیزے ءِ الاجی ھم نہ بُرسَ اِیت بزاں انچوش گار ءُ نیست اِنت۔
- **اَلاگ** : (اَل - لا - گ) ھما کاربوج کہ گوں آئی ءَ گرانیں سامان چست ءُ ایرگنگ بنت (انگریزی: CRANE) (بچار ءُ ب)
- **اَلاگی** : (اَل - لا - گی) بوجیگ ءَ لیرانے ءَ زاتے۔

- **اَلّا لیبڈرک** : (اَل - لا - بے - ن - ڈُک) یک ماڑ رنگیں دریائی لوڑکے کہ تیاب ءِ کرّ ءَ شیاهیں ریگانی تہ ءَ وت ءَ کل کنت . ھمے زمگیں ریگ ءِ وتی دُمب ءَ میں دنت ءُ کم کم ءَ وانکہ گُتّ ءُ زمین ءِ تہ ءَ بیت ءُ سرگ ءِ گندگ بیت ءُ بس . نزّیک ءَ کسے بروت سر ءَ ھم تہ ءَ بارت بلے بچّکے گران ءِ کُشّ اَنت ئے ، مردم ءَ ھچ نہ کنت .
- **اَللہ** : (اَل - لا - ہ) تازی زبان ءِ هُداءِ نام اِنت .
- **اَللہ داد** : (اَل - لا - ہ - داذ) هداءِ داد ، هُداداد ، هداءِ داتگیں ، مردیں نامے .
- **اَلّاھُو** : (اَل - لا - ھُو) یک مچّے .
- **اَلّاھوپ** : (اَل - لا - ھُو - پ) بچار " اَلّاھوت "
- **اَلّاھوت** : (اَل - لا - ھُو - ت) چست ءُ ایر ، بگر ءُ بدار ، وامی ءُ سلوات ، جاک ءُ جیک ، گوار تاگیرت ، اَلّاھوپ)
- **اَلّاھی** : (اَل - لا - ھی) ھاکرگوں اللہ ءَ شیادی کنت ، پکیر ، ادبال
- **اَلّاھی داد** : (اَل - لا - ھی - داذ) مردمی نامے ، هُداءِ داد ، هُداءِ داتگیں
- **البت** : (اَل - بَت) (۱) پہ دلجمی (۲) کم چہ کم (۳) دگہ ءَ اِنتاں بلے چوش ، بےشک ، لازم . انگریزی :
- **اُلبُک** : (اُل - بُک) ماھیگے .

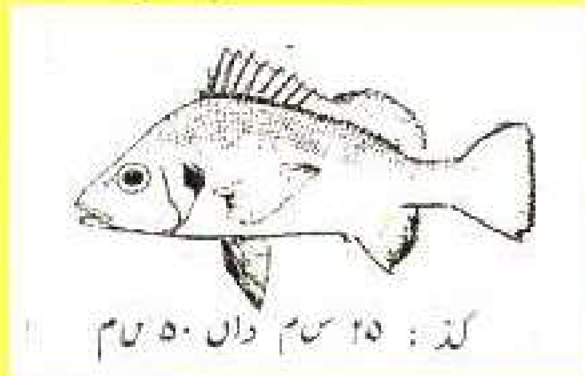

کدّ : ۶۰ س م داں ۱۰۰ س م

اُلُس

- **اَلّپ** : (اَل - پ) شام ءِ یک شھرے ءِ نام اِنت کہ تازی ایشی ءَ " حلب " گوش اَنت ءُ اِیشی ءِ گوھنیں نام اَلّپو (ALLEPPO) اِنت بلوچانی یک مَتَلے رندگوش اَنت کہ آ چہ اَلّپ ءَ اتکگ اَنت ءُ رند چہ اَلّپ بھار اِت اَنت .
- **اَلِپ** : (اَ - لِ - پ) تازی لُمے رھبند ءِ وتی کنوکیں زبانانی آبانی بُنگیجی آپ (تازی : الف . یونانی : الفا (۲) یک بُرّ ءَ (۳) تیک ءُ تیک .
- **اَلداد** : (اَل - داذ) اللہ داد ، اَلّاھی داد ، مردیں نامے .
- **اَلدار** : (اَلِ - دار) الگدار ، دارزرد : ھمے زردیں دار اِنت کہ ماں بزاران مان کنگ بیت . پہ زیبگ اڈ کنگ ءَ ھم کارمرد بیت گوں ازبو تنگ ءَ ھوارکنگ ءُ زیم ءِ پرکنگ بیت . دو ذات اِنت یکے " نر " دومی " ماذگ " نر ٹُند اِنت ءُ پہ درمانی گیشتر کارمرد بیت
- **اُلُس** : (اُ - لُ - س) ترکی گالے کہ ایشی ءِ بزانت " مردم " بزاں پبلک اِنت . بلوچی ءَ ھم ھمے بزانت ءَ کارمرد بیگ ءَ اِنت . ایشی ءَ باز مردم چہ نزانتکاری ءَ " اولس " نبیس اَنت کہ چُک رد اِنت . اِے گال " اُلُس " (ULUS) اِنت
- **اُلُس** : (اُ - لُ - س) ماھیگے کہ گوشت ءِ سک سُهر اِنت (MACKEREL TUNA) (بچار بُت)
- **اَلُک** : (اَل - لُک) مردیں نامے .
- **اُلکا** : (اُل - کا) بچار " ھُلکا "

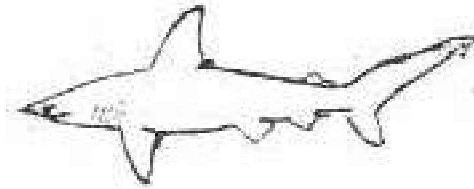
- اَلکاپ[1] : (اَل ۔ کا ۔ پ) سکّیں مزنیں زمین ــــہ الکاپیں گیاب
- اَلکاپ[2] : (اَل ۔ کا ۔ پ) سشترا ، پھک ، پلگار ، تراز اِتگیں ، پلگرتگیں ۔
- اَلکار : (اَل ۔ کا ۔ ر) آسنی نیم منچلے کہ ھردو نیمگ ءَ پہ گرگ ءَ کرّی ئے پِرانت ، مزنیں ھم ھست ءُ کسانیں ھم ۔ مزنیں تہ ءَ هلوا جن انت ءُ کسانیں پہ گپتا ءُ دگہ انچیں چیزے ءِ ماں روگن یا کہ تیل ءَ پچگ ءِ کار مروبیت ۔ کاجا ، بانکلینک یا پُلِ ھم ماں الکار ءَ تاپگ بنت کہ پہ ایشانی تاپگ ءَ الکار ءَ ریک مان کن انت
- اَلکاری : (اَل ۔ کا ۔ رِی) لولا ، گپتا ، آروگ (آرت روگن) تنکیں کولک انت کہ ماں الکار ءِ لھڑیں روگناں ذودیگ ءُ بُریجگ بنت ۔
- اَلکو : (اَ ۔ لُ ۔ کُ ۔ وْ) نامے مردینی کہ ایشیءَ "اَلیکو" ھم گوش انت ۔
- اُلکہ : (اُل ۔ کَ ۃ) بچار "هُلکہ"
- الکین : (اَل ۔ کِ ۔ ن) بیدار ، بوجیگ یا دریائی اولاکانی ھا دار کہ چوکہ پھلیگ ءِ شنکاں تھی نیگ ءِ جنگ انت کہ تھتنگ گوں آیاں سیوانت ۔
- اِلگ : (اِل ۔ لَ ۔ گ) پہ کارے ءِ کنگ ءَ کسے ءِ سرءَ مان نہ تررگ ھکن نہ کنگ (۲) لیہ دیگ (۳) ناچکانی ءَ گوازینگ بزاں چاآدگراں دیم ءَ گوزگ ۔
- الگار : (اَل ۔ گ ار) ژندیں بیٹ ۔

کذ : ۲۵ س م دان ۵۰ س م

اُللو

- اَلگاش : (اَل ۔ گا ۔ ش) چہ ترُس یا ڈاہ ءُ شور ءَ چست بوتگیں واهی ءُ کوکار (۲) کپکانی پہ بے اجامی راشگ ۔
- اَلگدار : (اَ ۔ لِ گ ۔ دار) بچار "الدار"
- اَلگداری : (اَلِ گ ۔ دارِی) ھا چیز کہ گوں الگدار ءَ شیادی کنت الداری (۲) دشتیاری ءَ یک میتگے ءِ نام اِنت ۔
- اَلگر : (اَل ۔ گ ر) تمرد ، گھگیر ، دلیر ، نہ ترُس ، سرمست ، جوُمست ، گنوک ، بیٹر ، ژندبیٹر ، بے کمار ، مزن سر ۔
- الگردو : (اَل ۔ گ ۔ ر ۔ دُو) لوتو پوتو ، جون ، لیگار ، گھیٹر ، چوُک ، چلندر ، بنام ، نام ءُ دپ ۔
- اُللو : (اُ ۔ لُ ۔ لُ ۔ وْ) ماھیگے کہ ٹِک ٹِک اِنت ۔ ڈول ءُ مُزّرءَ چوکُمبو ءَ اِنت ۔ (BLOTCHED GRUNTER)
- اَلم : (اَ ۔ لَ ۔ م) آلم ، بیرک ، بندیرا (تازی : عَلَمْ)
- اِلم : (اِل ۔ م) زانگ ، وانندگی ، زانشکاری (تازی : عِلْم)
- اَلم : (اَل ۔ لَ م) دلجم ، بے شک ، بے شبہ المی : دلجمی ، متن اِتگیں ۔
- اَلماس : (اَل ۔ م ا ۔ س) ھُرک : یک لوگکے (۲) مردینی نامے (۳) سک تیزیں کارچ یا زھم (۴) باز چالاک ءُ تیز زبانیں مردم (تازی : ماس ، الماس ۔ گراں بھائیں سنگے کہ بلوچی ءَ شدر ءَ گوش انت) (diamond)

- **اَلماسکار :** (اَل۔ مَاس۔ کَار) ھاکہ الماس ءِ کار ءَ کنت ۔ بچار " الماکار "
- **اَلماکار :** (اَل۔ مَا۔ کَار) ھادارکاریں مردم کہ پہ جَندءِ گُرِ دکاری کنت چوکہ بیلڑ، گُوانزگ ءُ منجوی پادگ یا دانچوپ ءُ جوگن جوڑ کنت ۔
- **اَلمان :** (اَل۔ مَان) جرمن ءِ مُلک ۔
- **اَلمانی :** (اَل۔ مَا۔ نِی) ھاکہ گوں المان (جرمن) ءَ سیادی کنت ، جرمنی (۲) یک مُچگے ءِ نام اِنت
- **اَلنڈ :** (اَ۔ لَ۔ نْ۔ ڈ) مردینی نامے ۔
- **اَلنگ :** (اَ۔ لَ۔ نْ۔ گ) ھادیوال کہ کلات ءِ چپ ءُ چاگرد ءَ بندگ بیت یا کہ ھادیوال کہ شھرے ءِ چپ ءُ چاگردءَ بندگ بیت کہ دژمن ءِ بیڑاں دیمپان بوت کنت ۔ پرُوشتنگ اَنت ءُ روگ ءُ ریاھاں شریت ءِ بُرج ءُ النگ ۔ (شِھلوپکار) بازجاگہ ءَ چہ کلات ءَ ڈن جنگیں تچر ، ھم گوشگ بیت ۔
- **اِلنگ :** (اِ۔ لِ۔ نْ۔ گ) ایلنگ ، بَدِّ ، بنامی ، پوسنگی ، بُھتام ، زوریں میار ۔
- **اَلو :** (اَل۔ لُو) مردینی نامے ۔
- **اَلوان :** (اَل۔ وَا۔ ن) حلوان ؛ کسانیں شنکیں کہ پہ گوشت واری کُشگ بیت ۔
- **الوت :** (اَ۔ لُ۔ وَ۔ ت) ھاگُرم کہ آئی ءِ تہءَ ماھور یا کہ آپار ھک دیگ بیت یا کہ پہ چرچ ھک کنگ بیت ۔

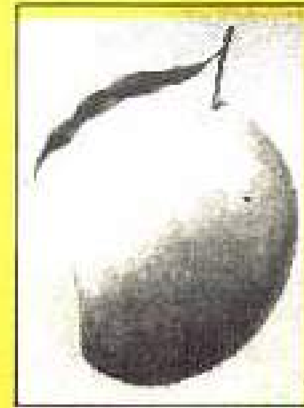
الوندی

کد : ۳۶۰ س م دان ۴۲۰ ۳ م

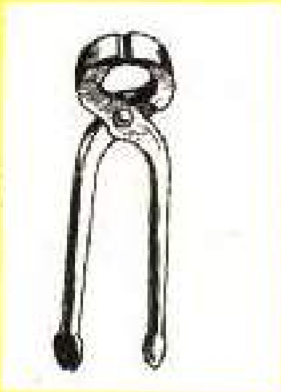
- **الور :** (اَ۔ لُ۔ وَ۔ ر) ماھیگے کہ چوماھءَ ھم ءُ دراج اِنت ۔
- **الوندی :** (اَل۔ وَن۔ دِی) بُتشر ، کانٹی ؛ پاگاس ءِ زات ءِ زہیں ماھیگے کہ پہ مردم ءَ ترسناک اِنت ۔ (بچار بُٹ) ★
- **الھان :** (اَ۔ لْ۔ ھَان) شیر جنگ ءِ تہءَ وتی توارءَ یکپارگی بُرز کنگ ءُ زھیرگیں ءُ چت کنگ ، الھان کنگ ۔
- **الیبند :** (اَ۔ لِ۔ ی۔ بَ۔ نْ۔ د) چادرءِ انچوش بندگ کہ شرین ھم بندگ بیت ءُ پڈیک کوپگ سرءِ ھم مان تڑایت ، آلی بند ۔
- **اِلیچ :** (اِ۔ لے۔ چ) بچار " اِلاچ "
- **الیکو :** (اَ۔ لِ۔ ی۔ کُ۔ و) بےسما ، بے سُد ، بے سِنچی ، بےستیت ۔
- **الیِنی :** (اَ۔ لِ۔ ی۔ نِ۔ ی) بچار " ھلینی "
- **اَم :** (اَم) اِے گال ءِ بُندریں گالوار " ھم " اِنت کہ دگہ گالانی بنگیج ءَ کیت ۔ انچوش کہ : ھم توار ، ھمکار ، ھم دل ، ھم سدک ، " اِے رنگیں ڈرستیں گال گوں ھم دَر کایَنت
- **اَما :** (اَم۔ مَا) مَا ، مئےجند ، " من " ءِ باز ۔
- **اَماج :** (اَ۔ مَا۔ ج) بچار " آماج " ۔
- **اِمام :** (اِ۔ مَام) پیشوک ، سروک ۔ ھامردم کہ نمازءَ پیسر بیت ، مُلا ، ھرچ کار ءِ تہءَ ایدگہ مردماں دیمتریں مردم

زعانی امام : بزاں بجاودانی پیشوک ، علی ءُ آئی ءِ دوئیں چُک حسن ءُ حسین ہم " امام " ءِ نام ءَ زانگ بنت ۔

- اِمامت : (اِ۔مَ ا۔مَ ث) امام بیگ ۔ نماز ءِ امام بیگ ، امامی ۔
- اِمامی : (اِ۔مَ ا۔مِ ئی) امام بیگ ءِ کار ، نماز ءِ پیشوکی ۔
- اَمان : (اَ۔مَ ا۔ن) سپارت ، چہ تُرس ءَ گِہ ، بے تُرس ءُ بیم ، ایمنی (تازی : امان)
- اماں : (اَم۔مَا۔ں) مات ، مادر ۔
- امانت : (اَ۔مَ ا۔نَ ث) اَنامت : پہ پھریزگ ءُ ایر کنگ ءَ داتگیں چیز ۔
- اَمانک : (اَ۔مَ ا۔نُ ک) کسانیں امان ، پہ دوستی ءَ امان نامیں چُک ءَ گوش اَنت ۔
- اُمائیل : (اُ۔مَا۔ئے۔ل) بردست ، دست ءِ ھا بھر کہ چو چنگ ءَ اِنت کہ پشت ءَ اِنت ۔ امائیل ءِ نندگ : بردست ءِ نندگ ۔
- اَمب : (اَ۔م۔ب) نیبگے کہ ھامین ءِ ھمراہ اِنت ، گُڈّی ءَ دانگ ءُ سک ترُپش ءُ پوست ءُ سبز بیت ۔ وھدیکہ رَس اِئیت شیرکن بیت ءُ پوست ءُ زرد بیت ۔ بلوچستان ءِ جوان تریں اَمب مکران ءَ کُلانچ بیگ اِنت ۔ (بجاربُت)
- اُمب : (اُ۔م۔ب) گوکین ءِ زانیں ماھیگے کہ بزراں بیت ، ایشی ءِ یک چترے ءَ ھزارانی دانگ بیت ، سک ترُند بو کنت ، ءُ کُش اَنت ءُ کہ درد نہ دارت بلکیں دگرسلکاں پہ چرپ ءَ کُش اَنت ءُ ۔ ایشی ءِ نام " ھُمب " نبیسگ ءَ دا اِنت کہ " ھُمب " ءِ بزانت دگرے ۔

اَمب

اُمبُر

- اَمبا : (اَم۔بَا) بوجیگانی تہ ءَ کارگنگ ءِ وھد ءَ " میدی کا سُوت " ۔
- اَمبار : (اَم۔بَا۔ر) ھا جاگہ کہ چیزے سرجم ءَ ایر کنگ بنت ۔ ھر چیز ءِ امبار بوت کنت ۔
- اَمبارک : (اَم۔بَارَک) بلوچی نامے ۔
- اَمباز : (اَم۔بَاز) گلائیش ، گوں ھر دوئیں باسک ءُ سَر دستاں کسے ءَ انچوش گلائیش کنگ کہ ھسینگ بہ بنت ، گور اَمباز ۔
- اَمبازگ : (اَم۔بَا۔زگ) اَمبازاں گرگ ، گور اَمباز کنگ ، گولائیش کنگ ۔
- اَمباگ : (اَم۔بَا۔گ) میتی ءِ توم ، ایشی ءَ گور وتی نادُرستاں کن اَنت ، آرام ءَ ھم مان ءُ کن اَنت ، پہ درمانی ھم کارمرد بیت ۔
- اَمباں چُکّنک : (اَم۔بَاں۔چ ُ ک) اَمبا چُکنکی : لیبے
- اَمبر : (اَم۔بَ ر) وشیں بُوے (۲) یک رنگوے کہ چہ آئی ءَ شیاھیں رنگ جوڑ بیت پد ءَ چہ ایشی ءَ دگر رنگ ھم جوڑ بیت ۔
- اِمبر : (اِم۔بَر) اِے بَر ، اِے رَند ، اِے گشت ، اِے سال ، اِے موسم ۔
- اُمبُر : (اُم۔بُ۔ر) آسنیں زُوم کہ پہ میخ کشگ یا سیم ءِ تاب دیگ ءَ کارمرد بیت (بجاربُت)
- اِمبراں : (اِم۔بَ۔راں) اِے سالاں ، اِے موسماں ، اِمبریاں ، اِمبرانی ۔

- اِمبرانی : (اِم ۔ بَ ۔ رَانی) اِے براں ، اِمبریناں ، اِے سالی ۔
- اَمبربو : (اَم ۔ بَ رْ + بُ و) ھاکہ " اَمبر " ءُ بُوءِ کنت ، پہ دوست ءُ گوشگ بیت ۔
- اِمبری : (اِم ۔ بَ ۔ رِی) اِے سالی ، اِے موسمی ۔
- اَمبری : (اَم ۔ بَ ۔ رِی) ھاکہ گوں اَمبرءِ شیادی کنت ، وشبو ۔
- اَمبرین : (اَم بَ ۔ رے ۔ ن) پسانی میدءُ پژمانی چنگ ءِ دوکارچ ۔ (بچار بت)
- اَمبرین : (اَم ۔ بَ رے ن) چوکہ اَمبرءِ وشبوکنوک ۔ ★
- اَمبڑی (اَم ۔ بَ ۔ ڑی) کٹکیں اَمب ، نہ رس اِتگیں ترپشیں اَمب ۔
- اَمبشک (اَم ۔ بُ شَ ۔ کْ) ھمراہ ، ھماکہ ھردھد کسے ءِ رندءَ بہ بیت ۔ ھمبل ، دزگوھار ، سنگت ،
(۲) بندءِ رندءِ نرازاں ھم گوش اَنت ۔
- اَمبشکی : (اَم ۔ بُ شَ ۔ کِی) بچار " اَمبشک "
- اَمبل : (اَم ۔ بَ لْ) بچار " ھمبل "

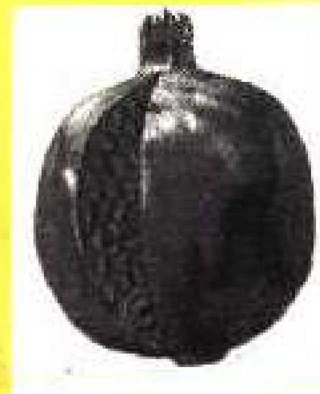

امبرین

- اَمبو : (اَم ۔ بُ وْ) ھاچیزکہ وتی ءُ سارت بُو بہ بیت ۔ انچوش کہ : اَمبوئیں گُداں ۔ اِے گال پہ وشبوئیءَ " امبو " گوشگ بیت کہ بزاں " اَمب ءِ بُو " پرچاکہ پکگیں اَمب بازسارت ءُ وشبوکنت ۔
- اَمبو : (اَم ۔ بُ وْ) پہ بدیں رنگےءَ کسےءِ نامءَ گِرگ ، ایرجتیں گوشتن ، شیوانگ ۔
- اُمبو : (اُم ۔ بُ وْ) بچار " اُمبوہ "
- اَمبوسر : (اَم ۔ بُ وْ ۔ سَ رْ) بازچیتر یا مردم ءِ یکجاھم بیگ ؛ چہ بازیءَ سرپہ تچک بیگ ، چیزے ءِ گارکنگ ءَ رندپہ آئیءِ شوھازءَ سرجنگ ءُ برے یک جاگہ بیگ ۔ تپک گوزی لیب ءَ بیل کہ دیگ نہ بنت گرگا تپک ءَ چیردیئت " بیل دار " آئیءَ شوھازکنت ءُ اِے دگہ بچک آئیءِ رندءَ گوکار کنان اَنت ءُ لیب لچہ گوش آنت ۔ سروگاں : شیاھیں بچکے پڈل پتیت ۔ پسوئی : امبوسری امبو ۔
- اُمبوہ : (اُم ۔ بُ وَہ) سک شررنگ ءُ شرسبزیں دِرچک ۔ انچوش کہ : " اُمبوھیں کھیر " بچار " ھُمبو "
- اَمپاد : (اَم ۔ پَاد) بچار " ھم پاد "
- اَمپیسگ : (اَم ۔ پُ ۔ سَگ) بچار " ھپُسگ "
- اَمتوار : (اَم ۔ تْوَار) بچار " ھمتوار "

- **اَمجرات** : (اَم۔ جَ۔رَاَت) بچار "ھم جُرات"
- **اَمجواب** : (اَم۔ جَ وَاب) بچار "ھم جواب"
- **اَمر** : (اَم۔ رٛ) مرگ ءِ ھساب، پرمان (تازی: اَمْر)
- **اُمر** : (اُم۔رٛ) سِند، سال، تیل (تازی: عُمُر)
- **اُمرا** : (اُم۔ رَا) اُمرءَ یا ھنگ بروَ، ھروھد، مُدام۔
- **اِمروز** : (اِم۔ رُوز) اِے جھان، اِے دنیا، "اِمروزءُ پردا" بزاں اِے دنیاءُ دومی دنیاکہ چہ مرگ ءَ رَندا اَنت (۲) روزگار، زندمانی، بتل: ھرکسی امروز گوز اِیت کسے ءِ پہ سیری کسے رِ پہ واری۔
- **اَمریز** : (اَم۔رِے زٛ) کَیل، پُرّ، لُنٹ پہ لُنٹ۔ بچار "ھمریز"
- **اَمَک** : (اَم۔ کٛ) شِپچری زاتے، ایشی ءِ لِڈّ پہ کٹاری زمین ءَ شوانیں زورے۔
- **اَمَل** : (اَ۔مَ۔لٛ) ٹَپّ کنگ، برابر کنگ، سرجمین ءُ برجمیں کارکنگ، کاریگ۔
- **اَمُل** : (اَ۔مُ۔لٛ) بچار "اَمُل"
- **اَمُلّ** : (اَ۔مُ۔لّ) باھُنگ، شرنگ، دوست، کہگد، بےبھا، بےکیمت۔
- **اَملس** : (اَم۔لَ سٛ) بچار "ھملس"
- **اَملس** : (اَم۔لَ سٛ) برابر، ھمسان، یک کدّ، یکبلاد (EQUAL)
- **اَملسون** : (اَم۔لَ۔سُ وٛ نٛ) بچار "ھملسون"
- **اَملی** : (اَم۔مَ۔لِی) چہ دوتی ءَ مات ءُ گوشت اَنت۔
- **اَمنا** : (اَ۔مَ نَ۔ نَا) توبہ ءُ امنا کنگ (تازی: اَمْنا)
- **اَمُنک** : (اَ۔مُ نَ۔ کٛ) مزنیں شپچری زاتے کہ چہ اِے دگراں مستر اَنت، رنگئے شیاہ ءُ رمش اِنت۔
- **اَموچک** : (اَم و۔چَ۔کٛ) بچار "موچکین"
- **اُمیت** : (اُ۔مِ ے۔تٛ) اوست، اُمید۔
- **اُمیتان** : (اُ۔مِ ے۔تَانٛ) بلوچی مردینی نامے۔ ھا مردم کہ چہ آئی بازیں اُمیتے کنگ بہ بیت، بازاُمیتیں مردم۔
- **اَمیر** : (اَمِ یِ رٛ) میر، سردار، پرمانداروزرداریں مردم۔
- **اَمیر** : (اَمِ یِ رٛ) ھُمیر: ھا ترگزنکیں آرت یا دگہ چیزکہ پرائے کن اَنت دا انکہ ترپشی تام بہ بیت۔
- **اَمین** : (اَمِ یِ نٛ) بلوچی مردینی نامے۔ ءَ امین ءِ دَاہ: میرامین ءَ بیہ مکران ءَ گوادر ءَ الگار گُرت۔ امانت داریں مردم (تازی: امین)
- **اں** : ٭(۔اں) اِے "اں" اگاں یک نامے ءِ رندءَ کیت آئی ءَ بازکنت۔ انچوش کہ: مردم: مرداں، لوگ: لوگاں۔ وت کنوک ءِ کارگال ءِ رندءَ گون اِنت کہ "من" ءَ بزانت ءُ دنت۔ انچوش کہ: رواں بزاں من رواں۔ بلوچستان ءَ بازجاگہاں اِے پہ بازھم کارمردبیت انچوش کہ ما رواں۔
- **اِنا** : (اِ نَ۔ نَا) اِناں، "ھو" ءِ چپ، نہ منگ ءِ گال، ناں، نہ۔
- **اَنار** : (اَ۔نَا۔رٛ) نیگیں کہ گرد اِنت، تہ ءَ دانگ اِنت، واں کہ نہ رسی اِنت ترپشی بیت پچ اِیت شیرکن اِنت۔ ترپشی ءِ دانگاں ئے ھُشک کن اَنت چوکہ چیچک ءُ لیمبو کارمردئے کن اَنت ایشاں انار دانگ گوشت اَنت۔ ایشی ءِ تاک زمستان ءَ ریچ اَنت۔ بچار مجّ تاکدیم 60

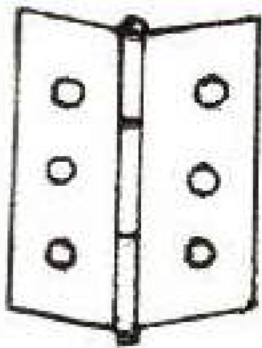
- **اِنّار** : (اِن ۔ نار) بچار "ھِینار"
- **اَناردانگ** : (اَن ار ۔ دان گ) تُرُپشیں انارءِ ھوشینتگیں دانگ۔
- **اَنارُک** : (اَ۔ نا ۔ رُ۔ ک) چہ چماں جہل دیم ھڈءِ، چمءِ ھڈءِ جہل ھڈءُ آئیءِ سرءِ گوشت کہ ادءِ سُھرتِرنگ جان وتی ءِ ستریں نشانی اِنت ۔ (بچار بُت)
- **اِناش** : (اِ۔ ناش) نشان، رَکَن، گُسگ، پندیسنگ سے اِے شُشِ اِناش اَنت دیتری ۔
- **اَناگاہ** : (اَ۔ نا ۔ گاہ) اناگہ، بے گَت، بے گُمان، بے ڈاہ ۔
- **اَناگہ** : (اَ۔ نا۔ گہ) بچار "اناگاہ"
- **اِنام** : (اِ۔ ن ام) داد، مُزّ، باج مُزّ، بخشش۔ (تازی : انعام، جائزہ)
- **اَنّام** : (اَن۔ نام) پُرشتگیں چیزے ھمے پُرشتگیں جاگہءِ تَل ءِ بچیں جاگہ۔ پہ مُکر جوڑ بیتگیں چیزءِ ھمے مُکرانی دپ ماں دیمیں جاگہ۔ ھر چیزےءِ ھمے رنگیں لچینتگیں جاگہ ۔
- **اَنامت** : (اَ۔ نا۔ مَ ت) امانت، چیزے کہ پہ پھریزءُ اِیر کنگ دیگ بہ بیت ۔
- **اَنّامگ** : (اَن ۔ نا مَگ) اَنّام ءِ گِرگ بزاں لچینگ ۔
- **اَن اِن** (اَن ن۔ اِن ن) ھو اِناں، میں میں۔ اَن اِن کنگ : میں میں کنگ، ھو اِناں کنگ ۔ (لیت و لعل کرنا)

انار

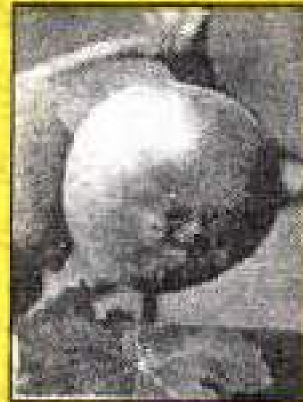

اَنارُک

- **اَناوار** : (اَ۔ نا۔ وا۔ ر) نھار دپ سے وَرگ بزاں سباءِ چہ واب ءِ پاد آیگ ءُ ھچ نہ ورگ سے بورسی ھیلدار اِنت اَناوارءِ تاچگ ءَ ۔
- **اُنب** : (اُ ن ۔ ب) بچار "اُمب" یا "ھمب"
- **اَنباگ** : (اَن ۔ با ۔ گ) بچار "امباگ"
- **اَنبر** : (اَن ۔ بَ ر) بچار "اَمبَر"
- **اُنپ** : (اُ ن ۔ پ) ھُنَر، ھید، رِپک، بچار "ھُنپ"
- **اَنت** : (اَن ت) بزاں ھست اَنت۔ پہ "باز" ءِ گُشتار گلے کہ برے تھناءُ برے گوں دگہ کار گالاں یکجا کار مرد بیت (پہ یکے ءَ "اِنت")
- ✱ (۲) راز ۔ دل ءِ اَنت بزاں دل ءِ راز ۔
- **اِنت** : (اِن ت) بزاں ھست اِنت پہ یکے ءِ گُشتار گلے کہ برے تھناءُ برے گوں دگہ کار گالاں کار مرد بیت ۔ (پہ بازءَ "اَنت")
- **اَنتر** : (اَن ۔ تَ ر) وشبوئیں تیل (تازی : عطر)
- **اُنتک** : (اُن ۔ تُ ک) چیزے ءِ تل ءُ توک، بُن ءُ بیھ، ھنڈال ءُ بُنڈال ۔
- **اُنتکان** : (اُن ۔ تُ ۔ ک ان) مال ءُ زرءِ گُندی پُشت کپتگیں بھر، مال ءُ مڈی ءِ بُن تُرنچ ءُ چِنیک ۔
- **اَنج** : (اَن ج) بوجیگ یا دگہ دریائی ادلاکانی ھما سادگہ گوں آئی ءَ آچار چاپیگ بیت ۔

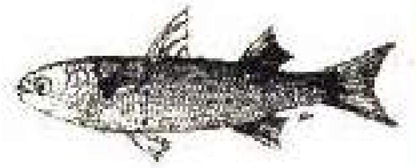
- **انجارا** : (اَن ـ جا ـ رَا) «مُرجہ»ءِ وڑاتیں کسانیں ماھیگے. (ABU MULLET) (بچاربُت) ★
- **اِنجاری** : (اِن ـ جَ ا ـ رِی) آتوں، اَتَی، ھمے ساهت ءَ، ھمے وهدءَ.
- **اِنجرک** : (اِن ـ جِ رَ ـ کَ) شیپے کہ چہ ژیارجاه ءِ چیرشمرءَ ایرکپ ایت ءُ سراَزیءِ مزن کورءَ ریچ ایت.
- **اِنجل** : (اِن ـ جِل) چہ آسن ءِ جوڑ کنگیں ھمے وتکاریں کاربوج کہ گُراب، بالیگراب ءُ موٹر ءُ ریل گاڑی ءُ دگہ انچیں چیزاں تاچیِن ایت ءُ دگہ بازیں کارے کنت. انجن، مشین (ENGINE ، MACHINE)
- **اِنجیر** : (اِن ـ جِ ی رَ) زانتگیں نیبگے. (بچاربُت)
- **اِنجیرپُل** : (اِن ـ جِی رَ + پُ لَ) انجیرءِ پُل کہ کسان اِنت ءُ گندگ نہ بیت دیرهم نہ دار ایت ـ مردے کہ گندگ نہ بیت گوانگُوشِ اَنت ئے : پلانی مرچاں تو انجیرءِ پُل ئے.
- **اِنجیری** : (اِن ـ جِی ـ رِی) ھماکہ گوں انجیرءَ شیادی کنت.
- **اِنجیس** : (اِن ـ جِی سَ) درواژگ ءُ دریگانی تاکانی ءُ پیتیانی دیگانی بُن ءَ جتگیں "پچبند". (بچاربُت)
- **اِنجیسک** : (اِن ـ جِی سَکَ) اِنجیس، پچبند.
- **اَنچا** : (اَن ـ چَا) بے زرءَ، بے مال ءَ، چیزے بہ هچ ءُ دیم ءَ، مُپت ءَ.

انجیس

انجیر

انجارا

کد : ۱۷ س م دان ۲۰ س م.

- **اَنچائیں** : (اَن ـ چائے ں) مُپتیں، بے زریں، بے مالیں، اَرزاں بہا، بوچ بہا.
- **اَنچُش** : (اَن ـ چُ شَ) انچو، انچوش، ھمے رنگ ءَ، ھمے ڈول ءَ، ھمے داب ءَ، ھمے وڑءَ.
- **اِنچک** : (اِن ـ چِکَ) اِے کدر، اِے اندازگ، اینچک.
- **اَنچنائیں** : (اَن ـ چُ ـ نائے ں) انچشیں کہ گلاءُ سارائی مہ بیت، مُپتیں، بے نپیں، نام گپت ءُ گیشینتگیں مردم اِناں، گوں رُمب ءِ ھواریں، ھمے رنگیں کار، چونائیں. (COMMON, ORDINARY)
- **اَنچناھیں** : (اَن ـ چُ ـ نَا ـ ھے ں) بچار "انچنائیں".
- **اَنچوش** : (اَن ـ چُو شَ) انچش، ھمے ڈول، ھمے رنگ، ھمے پیم، چوش.
- **اَند** : (اَ ن دَ) دُژکال، واری، هُشکسالی، : "ملک اندءُ دُژکال اِنت". کم، سک کم، بہ تُلکان ـ مانش، گور، چَر.
- **اِند** : (اِ ن دَ) ھمے رس اِنگیں دمان، کترھے کہ آئیءِ رنگ دلجم اِنت : پلانی اِندناں اِندءَ رس ایت.
- **اَنداز** : (اَن ـ دَا زَ) اندازگ، کچ ءُ کِیس، شُمار.
- **اَندام** : (اَن ـ دَا مَ) مردم ءِ سرجمیں جند ءِ ھریک بھرے یک اندامے، دست یک اندامے، پادیک اندامے. چاراَندام : دستاں پاداں تماز. گُل اَندام : دوستار، دوست ءِ گلا بزاں ھا دوست کہ آئیءِ اَندام چو پُل ءَ اَنت بشیم، اَدب، ھماکہ کلپ نہ اِنت.

- **اَندر** : (اَن ۔ دَر) تھہ، تھی نیمگ (۲) چہ سالونک ءِ لوگ ءَ رَوگ ءَ پیسر بانور ءَ ھپت روچ اَندر ءَ کن اَنت ۔ اِے اَندر یک چادرے کہ انگوش بندانت ءُ کہ بانور ءَ روژنائی مہ گندایت ۔ بُندر ءَ اِے چادر ءِ بدل جُل بوتگ اَنت ءُ گوشتگ اِش کہ بانور جُل ءَ اِنت ، انگت ھم باز جاگہ انگوش کن اَنت ءُ گوش اَنت (۳) اَبید ، سرپہ دَر ، درمیان ، بےَ نزانت اک : ہلانی اَندرانت بزاں آئی ءَ سرپہ دَر ، بے نزانت (۴) چیریں چیز یا ھبر ، تھی چیز ءِ راز تپینتگیں یا تَپ اِتگیں ، چیریں ، چیر دانتگیں ۔
- **اِندرس** : (اِن ۔ دُرش) بچار "اِندرست" ۔
- **اندرساٹ** : (اَن ۔ دَر ۔ سا ۔ ٹ) درمانے کہ پہ تھہ زیم ءَ وشّ اِنت ۔
- **اِندرست** : (اِن ۔ دَ ۔ رَش ۔ ت) پنت ، اندرست گرگ ، اِبرت گرگ ، دَرونت زیرگ یا گرگ (فارسی : اندرز ۔ پنت)
- **اِندرکا** : (اِن ۔ دِر ۔ کا) بچار "اِندرکاہ" ۔
- **اِندرکاہ** : (اِن ۔ دِر ۔ کاہ) کاھے ۔
- **اَندری** : (اَن ۔ دَری) چیر اَندری ، بے تواری ، چیرکا ، تھی ، ھما کہ زاھر نہ اِنت ۔
- **اَندوہ** : (اَن ۔ دُوہ) رنج ، گم ، ناوڑاھی ۔
- **اَندیش** : (اَن ۔ دے ۔ش) ٹرس ، بیم ، سستا ، زانگ (پارسی : اندیشہ) ۔
- **اَندیم** : (اَن ۔ دے ۔ م) نوان ، چیر ، چہ چماں چیر ، چیزے کہ گوں دگہ چیزے ءَ نوان کرتگ کہ گندگ نہ بیت ۔
- **اُنڈیا** : (اُن ڈِ ۔ پ ا) اپریکا ءِ رودراتکی تیاب کرّ ءِ ہندوک کہ ایشانی زُبان اُنڈیائی اِنت ۔
- **اُنڈیائی** : (اُن ۔ ڈِ ۔ پ ائی) اُنڈیایانی زبان کہ ایشی ءَ سواحلی (سُ واحے لی) (تازی : سواحلی) گوش انت ۔ اِے زبان ءَ تازی گال باز مان اِنت ۔ دَھانی شمار عشرہ ، عشرین ، تانسر دُرست تازی اَنت ھمے رنگ ءَ سدانی ءُ ھزارانی ۔
- **اَنزا** : (اَن ۔ زا) سرباز ءِ گورءَ چہ گروہ ءَ چیر ءُ چہ شھر درءَ بُرزشھرے ۔
- **اِنزار** : (اِن ۔ زا ر) تیز ءُ ترندیں مُجتک جنگ ، گیشتر پہ چیزے ءَ بیٹر برگ ءَ ۔ اِنزارکنگ ، اِنزار بندگ ۔
- **اِنزارگ** : (اِن ۔ زارگ) اِنزارکنگ ، اِنزار بندگ ۔
- **اِنزَر** : (اِن ۔ زَر) ھرھما چیزے کہ پہ شرپ اِیت ۔ ھاپولاتیں پنّی یا کہ ویچ ہیچیں سیم کہ نزآرگ ءُ شرپینگ بیت ۔
- **اِنساپ** : (اِن ۔ ساپ) مُزدگری ، ھک (تازی : انصاف)
- **اِنسان** : (اِن ۔ سان) مردم ، بنی آدم ۔
- **اِنسِرگ** : (اِن ۔ سِ ۔ رَگ) ٹرھگ ، آرام کرگ ، بے تواربنگ ، سِرگ ۔ مردمانی اِنسِرگ ؛ چہ کسے ءِ زُلم ءُ زوراں یا کہ چہ جنگ ءُ تاچاں ۔ شپ ءِ اِنسرگ ؛ بزاں بے وھد ءَ مردم ھرکس وپس ایت شپ بے ٹرک ءُ توار بیت ۔ ھمے رنگ ءَ ملک ءِ اِنسرگ ۔ ناوڑاہ ءِ اِنسرگ ؛ چہ درد ءُ دردانی بیڑاں رند ٹرھگ ، شتیانیں چکّے ءِ چہ لَٹ ورگ ءَ اِنسرگ ۔
- **اَنسگ** : (اَن ۔ سَگ) بچار "ھنسگ" ۔
- **اِنشپ** : (اِن ۔ شپ) مرچیگیں شپ ، ھمے شپ کہ مرچیگیں روچ ءَ رندکیت ۔
- **اِنشپی** : (اِن ۔ شَ ۔ پی) مرچیگیں شپ ءَ یا ھمے شپ ءَ کہ گوزگ ءَ اِنت ، ھمے شپ ءَ کہ چہ مرچیگیں روچ ءَ رندکیت ۔
- **اِنشپیگ** : (اِن ۔ شَ ۔ پی ۔ گ) بچار "اِنشپی" ۔
- **اَنشگ** : (اَن ۔ شَگ) بچار "ھنشگ" ۔
- **اَنک** : (اَن ۔ ک) چو ھڑکمی ءَ دپ جنگ ، اَنک جنگ ءُ ورگ ۔ بچار "ھنک" ۔

- **اَنک** : (اَنَ ۔ کَ) جنینی نامے ، ھَانک یا آنکءِ ھم گُوش اَنت ۔
- **انکاپگ** : (اَنَ ۔ کَا ۔ پَگ) بچار "ھنکاپگ"
- **اِنکار** : (اِنَ ۔ کَا رَ) نمنّگ ، نمنّوگری ۔ (تازی : انکار)
- **اِنکد** : (اِنَ ۔ کَ دَ) بچار " اِکّد "
- **اِنکدا** : (اِنَ ۔ کَ ۔ دَا) بچار " اِکّدا " .
- **اِنکدگ** : (اِنَ ۔ کَ ۔ دَگَ) بچار " اِکّدگ "
- **اِنکر** : (اِنَ کَ رَ) بچار : اِکّر ★
- **اِنکرگ** : (اِنَ ۔ کَ رَگَ) بچار " اِکّرگ "
- **اِنکیاس** : (اِنَ ۔ کَ ۔ یاس) اینچک ، اَکّدگ ، اِے کدر ۔
- **اَنگبین** : (اَنَ ۔ بے ۔ نَ) بچار " ھنگبین "
- **اَنگار** : (اَنَ ۔ گَا ۔ رَ) آس ، انگر ، کُٹینگ ۔ انگارکنگ : یلہ دیگ ، مُرک کنگ ۔ انگاردیگ ، انگارگ ، انگاربیگ .

انگور

- **اَنگت** : (اَنَ ۔ گَتَ) تاں اِے وھدءَ ، تاں اَنوگ ، داں اَنگہ اِنّی (۲) بود ، وس ، انگہ .
- **اَنگتاں** : (اَنَ ۔ گَ ۔ تاں) تاں اِے وھداں ، داں اَنّیگاں (۲) وساں ، بوداں ، گُدّی ساھءَ ، دورءُ باریگاں ۔
- **اَنگر** : (اَنَ ۔ گَرَ) روکیں اِشکر ، کُٹینگ ، انگریں : چو انگرءَ سوچوک ، سک ُسھر (انگریں چَم) انگرگوار : آس گواروک ۔
- **اِنگُر** : (اِنَ ۔ گُرَ) اِنگو ، اِے دیمءَ ، اِے کرّءَ ۔
- **اَنگژ** : (اَنَ ۔ گَژَ) چپّءُ چاگرد ، چارِیں دیم ، چو ھر دیمءَ انگژءَ کنگ ، انگژءَ گرگ ، انگژءَ کپگ ، انگژءَ بیگ یا بوگ .
- **اَنگرگ** : (اَنَ ۔ گَ ۔ رَگَ) چو آسءُ انگرءَ ترگ .
- **اَنگور** : (اَنَ ۔ گُو رَ) زانتگیں نیگیے کہ ھرجاگہ بیت ، ایشیءَ ھُشک ھم کن اَنت کہ میمیچ گوشگ بیت ۔ چہ ایشیءَ ٹرُندآپ ھم جوڑ کنگ بیت ۔ (تازی : عنب) (GRAPES) (بچار بُٹ)
- **اَنگورجان** : (اَنَ ۔ گُور ۔ جَان) بچّے ، کروچے کہ دانگءِ زرد اَنت .
- **اَنگوری** : (اَنَ ۔ گُو ۔ رِی) انگورءِ باگ ، ھما چیزکہ گوں انگورءَ شیادی کنت ۔ انچوش کہ انگوری آپ ، انگوری دانگ ، انگوری توم .
- **اَنگہ** : (اَنَ ۔ گَ ہَ) بچار " انگت "
- **اَنوگی** : (اَنَ ۔ نُو ۔ گِی) اَنّیگی ، اَنّگی ، کارے کہ گوں اَنّیگیں وھدءَ شیادی کنت ۔ ھما کار کہ اَنوں کنگ بیت ۔ انچوش

کہ : آروت بزاں اَتی رَوت یا کہ ھما کار کہ اُتوں کنگ بوتگ انچوش کہ : آشُت بزاں اتوں شُت۔

- **اِنّل :** (اِن۔ نَل) مردینی نامے۔
- **اَنّوں :** (اَن۔ نُوں) اَتی، اَنیگ، ھمے دمان ءَ۔
- **اَنوَش :** (اَن وَ۔ شَ) بچار "ھنوش" بے سار، کیھو۔
- **اَنّی :** (اَن۔ نِی) اَنوں ۔ اَنیگ، ھمے دمان ءَ، ھمے ساھت ءَ
- **انیچگ :** (اَن۔ نِی۔ چَ۔ گ) بچار "ھنیچگ"۔
- **اَنیشگ :** (اَن نی شَ۔ گ) بچار "ھنیشگ"۔
- **اَنیگ :** اَن۔ نِیگ) اَتی، اَنوں، ھمے دمان ءَ۔
- **او :** (او) گوانگالے کہ پہ کسے ءِ گوانک جنگ ءَ کارمرد بیت۔ انچوش کہ : او شاھی ! او ملک ءِ مردماں !۔
- **اُوا :** (اُوْ۔ وَا) لُنتکانی زبان ءَ "نادُراہ، رِیشں، زیم، وَرْد یا ٹپ" ءَ گوش اَنت۔
- **اُوادگ :** (اَ۔ وَا۔ دَگ) نوادگ، بے واد، کم واد، ھما وَرگ کہ واد اِشی ءَ مان نیست یا سک کم اِنش مان۔ ھر یک بے تامیں چیزے۔ گوشتن : اِے چیز اُوادگ ءُ ورد دل اِنت۔
- **اُوار :** (اَوَا۔ رَ) بچار "ھَوار"
- **اُواران :** (اَوَا۔ رَا۔ ن) بلوچستان ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **اُوباد :** (اُوْ۔ بَا۔ دَ) اوبادگ، نچک ءُ نماسگ۔
- **اُوبادگ :** (اُوْ۔ بَا۔ دَگ) اوباد، مچک ءُ نماسگ، زاشیدگ، زئی۔
- **اُوبادگال:** (اُو۔ بَاد۔ گال) ھما گال کہ چہ یک بُنگالے ءَ در آتکگ (تازی : مُشتَق، انگریزی : DRIVATIVE)
- **اُوبال :** (اُوْ۔ بَال) بَزگ، بزکار، وار، گریب (۲) ھک، اُگبال، اُکبال۔
- **اُوبد :** (اُوْ۔ بَدْ) بچار "اوباد"۔
- **اُوبدگال :** (اُوْ۔ بَدْ۔ گال) "اوبادگال"۔
- **اُوپار :** (اُوْ۔ پَارْ) تاھیر، تگ، سَبْر، سگ ءُ اوپار۔
- **اُوپھا:** (اُوْ۔ پَ ھا۔) "گرم، سوچوک، آسں" ماں لُنتکانی زبان ءَ۔
- **اُوت :** (اُوْتْ) بچار "اوتاگ"
- **اُوتاک :** (اُوْ۔ تَاکْ) دیوان جاہ، دیوان کنگ ءِ کوٹی (گیشتر پہ لُنڈ بانڈان)
- **اُوتاگ :** (اُوْ۔ تَاگْ) اُوت : گُد ءِ پچانی بندیک (ڈراجی ءِ بندیکاں "تانجو" گوش اَنت) (۲) ھر بندیک کہ بارگ بیت (۳) سے لال ءِ لڈوکیں دور واں اوتلگ پر اَنت بزاں پہ دُزانی جلاتگ ءَ اَبرشیمی کیدپے ءُ کنگ اَنت (۴) لُنڈانی دیوان جاہ "اوتاک"
- **اوتَر :** (اُوْ۔ تَ رْ) شپہ گوات (گال در آمدے)۔
- **اوترا :** (اُوْتْ۔ رَا) بے مچک ءُ نماسگ۔
- **اُوجری :** (اُوْ۔ جَ۔ رِی) اُجریک، اوجڑی، اوجڑیگ، پس ءِ روت ءُ سگدان
- **اوجتو :** (اُوْ جَ۔ تو) اَناگہ ءَ، پہ بے گمانی (اِے سندھی گالے)۔
- **اُود :** (اُوْ دْ) آجگہ، پہ دیر ءِ جاگہ ءَ گوش اَنت۔ "اِد ءُ چپ کہ پہ نزیک ءَ اِنت۔ اِد ءُ اود کنگ : کوشست

کنگ، پہ کارے ءِ شرکنگ ءَ جُہد کنگ۔

- **اودار :** (اُو دَارَ) "اودارگ" ءِ برمانگال، بزاں بہ "اُودار" : پہ ترندی بخش۔
- **اُودارگ :** (اُو۔دَ۔ارَگ) ترند کتگ، گرانیں چیزے ءَ کہ ڈراجیں سادءُ بندے بندانت ءُ بازمردم کش اَنت لے ھمے سادءِ ھمزوری ءُ پہ ترندی کشگ ءَ "اودارگ" گوش اَنت۔
- **اُور :** (اُوَرْ) ھوار۔اُوار، یکجا۔
- **اَور :** (اَ۔وَرْ) گرماگ ءَ کہ دریا گورم بیت چہ پورانی ءَ رند دانکلیتیں روچ ءُ گورم تم گنت ھمے تم کنگ ءَ گوش اَنت "اتوں آوَرْ اِنت"۔
- **اُورت :** (اُوَ۔رَ۔تْ) اِیرت، ایرگ، سنگ کسان (۲) اشتگ ءُ گنور۔ بچار "ایرت"
- **اُورچوپ :** (اُوَ۔رَ۔چُ وَ۔پْ) برنجیں دان ءُ ڈل اَنت شُر دگرادانت ءُ نازاعاں دینت (۲) اُورت چُپتگیں چیز۔
- **آورگ :** (اَوَ۔رَگْ) رھت ءُ کش ءُ پاتال کرکاش ءِ مان کن اَنت۔
- **اَورگ :** (اَوَ۔رَگْ) اَوْرَہ : اِے گال "اَوْرَاہ" اَنت کہ براھوئیاں چپ کرتگ ءُ "اوراہ" کرتگ۔
- **اُورماڑہ :** (اُوَ۔رَ۔مَا۔ڑَہْ) چہ بلوچستان ءِ بنداں یکے کہ کراچی ءُ گوادر ءِ نیم راہ ءَ اِنت لس بیلہ سرداری ءِ بندن اِنت۔ اولماڑہ، اوڑماڑہ۔
- **اُوریزگ :** (اُوَ۔رِے۔زَگْ) گِل ءَ کہ کلڑ ھوار بیت ھُشک کہ بیت رچ اِیت گوش اَنت "اُوریز" اِیت۔ ھمے رنگ جھشت (انچوش کہ دارءُ ریزگ "گوش اَنت) اِیرت اِیرت ءَ بہ چگ۔
- **اُوڑا :** (اُوَ۔ڑَ۔ڑَا) مُکانی زبان ءَ بوٹ یا رگ کرُک ءُ لُوک ءَ گوش اَنت۔
- **اُوڑناگ :** (اُوَ۔ڑَ۔نَاگْ) بچار "ھوڑناگ"
- **اُوڑناگر :** (اُوَ۔ڑَ۔نَا۔گِ۔رْ) بچار "ھوڑناگر"
- **اُوسا :** (اُو۔سَ ا) ھما جاگہ کہ زمین یک جاگھے ٹنگ بیت ءُ ھَور ءِ آپ آئی ءِ تہ ءَ ایر روت چونا ھیگا سر بر ءَ زمین ھلسون اِنت لے تہ ءَ گوانگ اِنت ءُ ظلم ءُ شُرد ءُ مُجل اِنت بازبر ءَ اُشتر ھمے ڈگیں زمین ءِ سرءَ پہ نزانتکاری رواَنت، زمین ھَپُس اِیت ءُ اُشتر میناں روت ءُ گار ھم بیت۔
- **اُوسارگ :** (اُو۔سَا۔رَگْ) ڈیمس ءَ اِے گال ءِ زانت "گور ءَ کنگ" "نشتگ ءِ دیوال بندگ ءُ دونگ۔
- **اُوسپ[1] :** (اُو۔سْ پ) یک کارے ءِ مَیانجی، پہ گونڈیں دمانے ءَ دم کنگ ءَ گوش اَنت پہ مُزدور ءُ کارجاھانی کارکنوکاں نیم روچ ءَ پہ ادارے ءَ کار بوج ءِ وھد۔ بازمردم ایشی ءَ پہ ھما وھد ءَ ھم کار مردکن اَنت کہ کار ءِ یک بند بیت ءُ ھر کس وتی گس روت۔ پہ منزل جنوکیں اولاک ءَ "اوسپان"۔
- **اُوسپ[2] :** (اُوَ۔سْ۔پَ) تج ءِ اوسپ بیگ : اِے ھما وھد اِنت کہ گلونٹ پھک اَنگگ ءُ رس اِنگ کرد گرد ءِ روچ ءَ رندتگ کپ اِیت پہ ناہ بیگ ءَ (۲) باز جاگہ ءَ کشار ءِ رُکگ ءَ دانکہ رون ءَ ھم "اوسپ" گوش اَنت۔
- **اُوسپان :** (اُو۔سْ۔پَانْ) گلگ ءِ اشترانی پہ ادارے دم کنگ ءَ گوش اَنت، اِے منزل کگے ءَ اِنت بلے کمیں دارگ اِنت کہ اُشتر دمے پُر بکن اَنت۔
- **اُوست :** (اُو۔سْ۔تْ) اُمیت ۲- بیسہ، بروسہ۔
- **اوِستا :** (اَوِ۔سْ۔تَا) زردشتیانی نیگراہ ءِ پاکوانگی کہ ایشی ءَ "اوستا، اُوستا، وستا، بستا" ھم گوش اَنت۔ اِے پاکوانگی ءِ چیزے بھر ایش اَنت : "گاتاھا، یسناھا، وندیداد، خردا اُوِستا"۔ اِے پاکوانگی چہ کرستانی سالاں پیسر اِنت۔ ایشی ءِ آپ ھم وتیگ اَنت چہ راست ءُ نبشتگ بنت، چہ ھمیشی ءِ نام ءَ "اوستائی" زبان نام کپتگ۔ اوستائی زبان گوں سنسکرت ءَ نزات ءُ گوھاری شیادی کنت۔ ایران ءُ بلوچستان ءُ ایشانی کرد ءُ گور ءِ دگہ ھتیں زبانانی بُندر ھمے "اوستائی" زبان اِنت۔ بلوچی زبان ھم گوں ایشی ءَ جوان شیادی کنت۔
- **اُوستو :** (اُوسْ۔تو) بروسہ، اوست، اوستو بیارگ : گپ ءِ بیان نہ کنگ، چیر دیگ۔ ★
- **اوستیگ :** (اَوِسْ۔تِ یْ گْ) ھما مردم کہ دگرے ءِ اوست ءَ زندگ اِنت۔ محتاج، وازمندگ ★
- **اُوشام :** (اُوَ۔شْ اَمْ) بچار "ھوشام"

اوشت : (اُ و شَ ت) * ۔ اوشت " اوشتگ ءِ پرمانگال اِنت (۲) ھاچیز کہ نہ سُراِیت (۳) بُھرجبند (گرامر) ءُ ھا آب ءُ گوش اَنت کہ آئی اوشت ءِ نشان " ٗ یا ۵ " پر اِنت ۔ بزاں سرپنوک " ٗ ۔ ۔ " پرے نیست ۔

اوشت : (اُ و شَ ت) بچار " ھُوشت "

اُوشت : (اُ و شَ ۔ شَ ۔ ت) * ھُوشت " ءِ بزانت ءَ اِنت ۔ بلے بندرات ءِ مردم " ھُوشت " پہ دریاءِ گورم ءِ گوش اَنت ھا دھدی کہ ہِث ءِ کرّءَ بہ پرُش اِیت کہ آئی ءِ آپ ءَ تلگ ءُ تان ءِ جاگہ بیت گُڈا گرتیں توارے کنت ۔ چونا ھیگا اِے گورم ءِ جندءُم کسان اِنت ءُ دومی ہِت ءِ دیم ءِ زمین بُرزادگ اِنت ۔ دریا ءِ دپ ءَ پرُشوکیں ھاسکیں کسانیں گورم ءَ ھم گوش اَنت کہ آ تان نہ دنت ۔ ھار ءِ ھاآپ پہ ھیلتے زمیناں رسائیت ءُ نہ رس اِیت ءُ " سُو " کنت ۔

اُوشتارینگ : (اُو ۔ شُ ۔ تا ۔ رے ۔ نَ گ) انچوش کنگ کہ بوشت اِیت ۔

اوشتگ : (اُو ۔ شُ ۔ تگ) دوئیں پادانی لِک بیگ ، لِک پاد بیگ ، بِلک بیگ ، لِک بیگ (۲) مَنگ ، دارگ (۳) بیم بیگ ۔

اوشتم : (اُو شَ ۔ تُم) سما ، زانت ، سار ، ھوش ، بچار " اُشتم "

اوشم : (اُو ۔ شُ تم) جگ ءِ کاسگ ءِ ھردوئیں دیماں مان کش اِتگیں دار کہ گوکانی گردن ءِ ھردو دیماں لونجان اِنت ۔

اوشیش : (اُو ۔ شِی ۔ شَ) ساپ ، چوشیشگ ءَ ، سنگر اتگیں آپ ، ھاچیز کہ چو آدینک ءَ ساپ بہ بیت ۔ ھاآپ کہ چہ ساپی ءَ آئی ءِ بُن ھم گندگ بہ بیت (چہ شیش ءِ شیشگ)

او کار : (اُو ۔ کاز) ھُوکار : ھوکارگ ءِ توار ۔ ۲ ۔ جیونی ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔

او کارگ : (اُو ۔ کا ۔ رَگ) ھوکارگ ، کوکارگ ، ھوک کنگ ، کوک کنگ : دِل کہ بد بیت مردم پہ شاگم ءَ او کار اِیت اگاں مردم بہ شان اِیت " او کارگ " گیشتر بیت ۔

اُوکو : (اُو ۔ کُو) بُوم ، شپی مُرگے ، بُو (۲) لیب لُچھے ءِ تہ ءَ یک بندے ۔ اُوکو ! بُوکو ! شرت لیمو ! چِقّات ئے !! ایشی ءِ بُنگیج " کنگ شُتگ لپیل ءُ اِنت ۔

اُوکو : (اُو ۔ وَ ۔ کُو) شپانک چہ وتی گُٹ ءِ تہ ءَ ساز رنگیں آوازے کش اِیت ۔ ایشی ءَ اُوکو گوش اَنت ۔ گوش اَنت کہ نَم ھم چو کہ شپانک ءَ لئے وتی گردن ءِ پُشت ءَ مان تریں اِیت ءُ اُوکو جَنگ ءِ جُھد ءَ کنت بزاں شپانک ءِ گیگانان کنت ۔

اُوکین : (اُو ۔ کے ۔ ن) بُنگیج ، کائے ءِ نوک دست جنگ (ھُوکین " ءَ ھم بچار) ۔

اوگار : (اُو ۔ گاز) رودُست ۔ او گارکنوک بزاں رودُست کنوکیں دلوت یا اولاک ۔ گار ، بیگواہ ، برباد ۔

اوگارگ : (اُو ۔ گا ۔ رَگ) رودُست کنگ (۲) ورگ ءُ ایربرگ ، پلّگ (۳) بیگواہ کنگ ، برباد کنگ ، دیر ندان کنگ ، اِیراپ کنگ ۔

اوگان : (اُو ۔ گان) اوگانستان ءِ مردم کہ ایشانی زبان پارسی اِنت ۔

اَول : (اَ وَل) بُنگیج ، بُنگیجی ، جُندری ، بُنگش ۔ (تازی : اَوَّل)

اُولَ : (اُ و لَ) اولاسگ ءِ توار ، اولاسوک ، کارجاھانی کار ءِ بُنگیج ءُ بندی ءِ ھال دیوکیں اولاسوک ۔ ھُول (SIREN)

اولاد : (اُو ۔ لاد) چُک ، چُک ءُ نُماسگ (تازی : اولاد بانہ ، یک وَلَد)

اولاک : (اُو ۔ لاک) ھاچار پادیں ساھدار کہ پہ بارکشی یا سواری ءُ جازی ءُ کار مرد بیت ، انچوش کہ : اُشتر ، ھر ، اسپ ۔

اُولاس : (اُو ۔ لاس) ملک ءِ مردانی ھال دیگ ءِ توار و کہ اُولاس اِیت (

اُولآسگ : (اُو ل ۔ لا ۔ سگ) ھُولاسگ ، اُولگ ، ھُولگ ، ءُ گرک ، نرتول یا کُچک ءِ پہ ذراج کشی وتی توار ءَ کشگ کہ چو موتک ءُ زھیرگ ءِ الھان ءَ اِنت ۔

اَوَل اُوَلّ : (اَ وَ لَ ۔ اُ وَ ۔ لّ) اَوَل ھُوَل : گون جُنگیجی ھُولگ ءِ توارءَ، چہ ڈرستاں پیسر ۔

اَوَل باج : (اَ وَل ۔ بَاج) پہ باج بری چکاس ءُ چہ ڈرستاں مستریں باج ۔

اَوَل بال : (اَ وَ لَ ۔ بَالْ) نوک بال، ھما مُرگ کہ نوکی جُنگیجی رَندءَ بال کنت ۔ بالیگراب ءِ جُنگیجی رَندءِ بال ۔

اَوَل بانگ : (اَ وَ لْ ۔ بَا ۔ نْ ۔ گْ) ھما کسانیں کروس کہ نوکی بانگ دیگ جُنگیجءِ کرگنگ ۔

اَول بانگواہ : (اَ وَ لْ ۔ بَانگ ۔ وَاہْ) بانگواہ ءِ پیسر، بانگواہ ءِ جُنگیج ۔

اَوَل بَر : (اَ وَ لْ ۔ بَرْ) جُنگیجی رَند، اَوَلی گشت (۲) ھما ڈرچک کہ آئی ءِ جُنگیجی رَندءَ بر کرگنگ ۔

اَوَل بُرّہ : (اَ وَ لْ ۔ بُرّہ) ھما مچ کہ جُنگیجی رَندءَ برگ بوتگ یا کہ چہ اے درگیجاں ھا ئیں ءِ جُنگیج ءَ بُرگ بوتگ، ھا ڈرچک کہ اولی رَندءَ بُرگ بیت ۔

اَوَل بَرات : (اَ وَ لْ ۔ بَ ۔ رَاتْ) مسلمانی سال ءِ سیمی ماہ کہ تازی ایشی ءَ "ربیع الاوّل" گوش انت ۔ بتل : اَوَل برات دو می
حساب براں براتءِ برات اِنت بلے ھساب دُزدادءِ باریگ ءُ باید تچک ھساب دادگ ببیت ۔ اے بتل ءَ "دومی برات سیمی ھساب" ھم گوش انت ۔

اَول بند : (اَ وَ لْ ۔ بَنْ ۔ دْ) جُنگیجی ھر چیزے جُنگیج بندگ ءَ ببیت ءُ پدءَ داشگ بوتگ مہ بیت ۔ لچہ ءِ جُنگیجی بند ۔

اَول بیڑ : (اَ وَ لْ ۔ بِیْ ۔ ڑْ) جُنگیجی بیڑ ءِ جُنگیج ءِ بیڑ برگ یا بیڑ ءَ رگ براں ھلاگنگ ۔ ڈولشکرءِ تہءَ ھر کسے کہ پیسرءَ بیڑ بارت ۔

اَوَل پاس : (اَ وَ لْ ۔ پَاسْ) جُنگیج ءِ پاس کہ گستریں شپ ءَ بیت براں شپ ءِ جُنگیجی پاس یا بھر۔ ھا پاسبان کہ شپ ءِ جُنگیجی بھرءَ پاس جنت ۔

اَوَل پال : (اَ وَ لْ ۔ پَالْ) جُنگیج، اَوَل ھُوَل ۔

اَوَل تاچ : (اَ وَ لْ ۔ تَاچ) ھما اولاک کہ جُنگیجی رَندءَ سوار بیگ ءُ تاچینگ بیت یا کہ ھما اولاک جُنگیج ءَ تاچینگ بیت
ءُ چہ آئی ءَ پدھم تاچینگ بیت جُنگیجی رَند "اَوَل تاچ" اِنت ۔ اول تگ ۔

اَوَل تاک : (اَ وَ لْ ۔ تَاکْ) ڈاگی یا دپترے ءِ جُنگیجی تاک (۲) ڈرچکے کہ نوکی تاک جنت ۔

اَوَل ٹران : (اَ وَ لْ ۔ ٹْ ۔ رَا ۔ نْ) جُنگیجی گپ، جُنگیجی گپ ءُ ٹران، جُنگیجی شل ءُ ٹران، ھما مردم کہ چہ ڈرستاں پیسر
گپ جنگ جُنگیج کنت ۔ ھما مردم کہ پہ شل ءُ ٹران ءَ پیش کپ ایت ۔

اَوَل ٹرانچ : (اَ وَ لْ ۔ ٹْ ۔ رَانْ ۔ چْ) آسک یا شِنک ءِ جُنگیجی ٹرانچگ ۔

اَوَل ٹرمپ : (اَ وَ لْ ۔ ٹْ ۔ رَمْ ۔ پْ) ھور ءِ جُنگیجی ٹرمپ کہ ریچ اَنت کہ چہ ایشی ءَ رَند نی ایر کنت ۔

اَوَل تنگ : (اَ وَ لْ ۔ تَنْ ۔ گْ) تنگیں مردم کہ آپ وارت گُوا جُنگیج ءَ مزیں تینگے رگیت رَندءَ تینگاں شست کنت ۔

اَوَل تیر : (اَ وَ لْ ۔ تِیْ ۔ رْ) جُنگیجی تیر کہ پہ جنگءَ شنگ بیت ۔ چہ دو مردم مَنگے وتی تیرءَ پیسرءَ جنت ءُ دومی وَ پتی کنت یا کُش ایت براں اَوَل تیرءِ کرت ۔

اَوَل جاک : (اَ وَ لْ ۔ جَاکْ) جُنگیج ءِ جاک ءُ سلوات ۔

اَوَل جنگ : (اَ وَ لْ ۔ جَنْ ۔ گْ) جُنگیجی جنگ ۔ چہ دو لشکرءَ ھر یکے کہ جنگ ءَ پیسرءَ جُنگیج کنت ۔ جُنگیج ءِ جنگ کہ ٹرند بیت ۔

اَوَل جیگ : (اَ وَ لْ ۔ جِیْ ۔ گْ) جنین مچک، اکبند، ھما جنین کہ دنیگا سیرءِ نہ کرتگ ۔

اَوَل چار : (اَ وَ لْ ۔ چَا ۔ رْ) پیش چار، چہ دو دژمن ءَ یکے دومی ءَ پیش چار کنت یا کہ اول چار کنت کہ آئی ءِ ھر ننگیں سرءُ
بُراں زانتکار بیت ءُ جت ءِ شم کنت (۲) دَلوت یا اولاک ءِ جُنگیجی چرگ ۔

اَوَل چیر : (اَوَلْ ۔ چِیْر) ھما دلوت یا اولاک کہ نوکی کاہ ءِ چرگ ءُ جُنگیج کنت ۔ ھما کاھچر کہ ھچبرءَ چرایننگ ءُ جُنگیجی رندءَ چرگ بیت ۔

اَوَل داگ : (اَوَلْ ۔ دَاگْ) ھر ھما مردم، دلوت یا اولاک کہ ھچبر داگ دیگ نہ بوتگ ءُ جُنگیجی رندءَ داگ دیگ ببیت ۔

اَوَل دست : (اَوَلْ ۔ دَسْ ۔ تْ) نوک، ھما چیز کہ نوک اِنت ءُ کارمرد نہ کرتگ ءُ جُنگیجی رندءَ زیرگ، دست جنگ یا کارمردگ بیتگ ۔
ھما چیز کہ یک مردمے ءِ گورءَ اِنت ءُ پہ دومی مردم ءُ نہ رسیتگ کہ گراں "نیم سون" بیت ۔

- اَوَل دیوان : (اَوَل۔ دِی۔ وَان) یک ٹکبندی یے ءِ بُنگیجی دلوان ۔
- اَوَل ڈاہ : (اَوَل۔ ڈاہ) ڈاہ ءِ بُنگیج ۔ ھلے ءِ بُنگیجی سر ھال، اَوَل ھُوَل، بُنگش ۔
- اَوَل ڈُک : (اَوَل۔ ڈُک) بُنگیجی ڈُک کہ چیزے ءِ گُڈگ ءَ جنگ بیت ۔ بُنگیجی شُرت ۔
- اَوَل رہت : (اَوَل۔ رَہ ت) نوک رہت ، ھا اُشتر کہ بُنگیجی رَندءَ رہت کنگ بہ بیت، جڑیں اُشتر ۔
- اَوَل رِین : (اَوَل۔ رِے۔ ن) ھا گورِچ کہ نوکی بُنگیجی رندءَ ھیک دیگ ءَ بُنگیج کنت ۔
- اَوَل زُنک : (اَوَل۔ زُنک) ھا دلوت کہ بُنگیجی رندءَ زا ایت ۔ پہ مردم ءَ "اَوَل لاپ"۔
- اَوَل زنگ : (اَوَل۔ زَن۔گ) چہ دو جیڑہیں مرداں ھا کس کہ پیسرءُ دومی ءِ زنگ ءَ جنت ۔ چہ بازیں رندے ءِ زنگ جنگ ءَ ھا بُنگیجی رندءِ جنگیں زنگ ۔
- اَوَل زِین : (اَوَل۔ زِے۔ ن) ھا اسپ کہ بُنگیجی رندءَ پہ سواری زین کنگ بیت ۔
- اَوَل سال : (اَوَل۔ سَا ل) ھا ساعدا کہ آئی ءِ پیداگ بیگ ءَ دیگا سالے گوستگ ءَ کاسمی چات ءِ مُرگ اَوَل سالیں۔ (شعلہ کار)
- اَوَل سانگ : (اَوَل۔ سَا ن گ) ھا مردین یا جنین کہ بُنگیجی رندءَ سیرءُ سانگ کنت ۔
- اَوَل شاگ : (اَوَل۔ شاگ) آسک ءِ بُنگیجی شاگ کہ شہاراش ڈراج ءُ ترندتر بنت ۔
- اَوَل شام : (اَوَل۔ شَام) شام گوشپ ءُ درگ انت ۔ بے ھا شام کہ ھلا درگ بیت "اَوَل شام" دومی شام کہ بے وعدہءَ رندءَ درگ بیت "پشت شام" ءَ گوشش انت ۔
- اَوَل شپ : (اَوَل۔ شَ پ) سرشپ ، شپ ءِ بُنگیج ءِ بھر ، شپ ءِ اولی پاس ۔ سالونک ءُ بانور ءِ سیر ءِ اولی شپ ءُ ھر دومیاں اول شپ گوشش انت ۔ یک شپی "اول شپ" ءِ نوک ۔
- اَوَل شِنگ (اَوَل۔ شِن گ) داگی ، مھتاک یا روتاکے ءِ بُنگیجی رندءِ شِنگ بیگ ۔
- اول کار (اَوَل۔ کَار) کار ءِ بُنگیج ، ھا کار کہ نوک بُنگیج کنگ بوتگ ۔ ھا مردم کہ نوک کارے بُنگیج کرتگ ، ھا مردم کہ چہ اے دگراں پیسر کارے ءَ دست جتگ ۔
- اَوَل کَش : (اَوَل۔ کَش) ھا گڑیچ یا بند کہ بُنگیجی رندءَ سک ترند کشگ بیت ۔ چلیم ءَ کہ پُرکن انت یک برے اَوَل کش ءَ کن انت براں شتر دم ءِ دینت ۔ اَوَل کشءَ چلیم ترند انت ، گوات ءِ بُنگیج ءِ کشگ ۔
- اَولک : (اَو۔ لَک) بچار "ھولک"
- اُولک : (اُو۔ ل۔ لَک) بچار "ھُولک"
- اَوَل گُش : (اَوَل۔ گُش) چہ دو مردم ءَ یکے کہ پیسر گیت ءُ ھالے یا کلوھے گوش ایت ۔
- اَوَل گِند : (اَوَل۔ گِن د) چہ دو مردم ءَ کہ ھر یکے لوٹ ایت دومی آئی ءَ مہ گِند ایت ءُ ایشی ءِ بگند ایت یکے دومی ءَ "اول گِند" کنت دت ھم "اول گِند" اِنت ۔
- اَوَل گوانک : (اَوَل۔ گ۔ وَا ن ک) بُنگیجی گوانک ، بُنگیجی توار ۔
- اَوَل گومس : (اَوَل۔ گ۔ وَم ش) ھا اُشتر کہ نوکی گومس کنگ بیت ۔ نوک گومس ۔
- اَوَل گیر : (اَوَل۔ گِی۔ ر) چہ دو مردم ءَ کہ ھر یکے لوٹ ایت کہ دومی ءَ پیسر بگیپت ، ھا کہ گیش بیت ءُ دومی ءَ پیش گیر کنت ۔
- اَوَل لاپ : (اَوَل۔ لَاپ) ھا جنین کہ اولی رندءَ آئی ءِ لاپ پُر بیت ۔
- اُولمب : (اُو۔ ل۔ م۔ ب) بچار "ھولمب"

- اُدلماڑہ : (اُ و لْ ۔ مَا ۔ ڑَہ) بچار " اوردماڑہ "
- اُدل بِڑ : (اُدَلْ ۔ بِڑ) مُنگیجی میٹر، مُنگیجی جنگ، اولی بزگ (پیش بِڑ) ۔
- اُدل میٹر : (اُدَلْ ۔ مے ۔ ٹْ) اولی میٹر، مُنگیجی جنگ ۔
- اُدل نام : (اُدَلْ ۔ نَاْم) مردم ءِ وتی جند ءِ نام، مُبندریں نام بزاں زِئی ءُ نیکنام ءُ پت ءِ نام اِتاں لھتیں مردم ءِ نام چہ یکے ءَ گیشتر اَنت گُڈا آئی ءِ مُبندریں نام ۔
- اُدل بند : (اُدَلْ ۔ بَنْ دْ) پہ کارے ءِ کنگ ءَ، پہ کار سواری ءِ یا پہ کار ءِ دربزگ ءُ مُنگیجی رَند ءُ بندگ یا کہ لوک بندگ ۔
- اُدلو : (اُدْ ۔ لُو) اولیگ ءِ زاتے ۔
- اُدل واب : (اُدَلْ ۔ وَاْب) مُنگیج واب بزاں انجو شِ کہ مردم سرءِ واب ءَ دَئیت، واب ءِ ھمے مُنگیج بھر کہ مردم گِراں واب بیت ۔
- اُدل واد : (اُدَلْ ۔ وَاْد) ماھیگے کہ وادکن ءِ آئی ءِ مُنگیج ءِ وادکنگ ءَ رندشوداَنت ءُ کہ بازسورہ بیت، تازہ واد ۔
- اُدل وھر : (اُدَلْ ۔ وَھْرْ) ھماں لوت کہ مُنگیجی رند ءَ دھر بیت یا کہ آپُس بیت ۔
- اُدل ھُول : (اُدَلْ ۔ ھُو لْ) اول اُول، گوں مُنگیجی ھُوتگ ءِ تواریءَ چہ دُرستاں پیسر ۔
- اُدلیا : (اُدَلْ ۔ یَا) بُزرگ، ھُدا رس اِنگیں مردم، کراماتی مردم (تازی : اولیاء، ولی)

اولیگ

- اُدلیگ : اُدْ لِی ۔ گْ) ھماں دراھیں دار کہ آیانی سرءِ بنیں تھنگ ءِ نکرنبستگ اَنت کہ ایشاں چنگ گوش اَنت کہ ایشانی ھمے بنیں سرءِ بزاں چنگ درہاءِ آپ بند بنت ءُ بیدار ءُ رشت دئینت ۔ ھولیگ ۔ (بچار بُت)
- اُدلیمب : (اُدْ ۔ لے ۔ مْ ۔ بْ) چہ شدام چنڈگ ءِ پیسر ڈگارءِ سرکارکن اَنت بزاں آپ دیگ، شدکاری کنگ ءُ لگت کنگ ءُ جریدش کنگ بیت ۔ بی ڈگار کہ سرکار ءُ تیار ءُ بیج کنگ بیت بزاں ھمدست کنگ بیت پدءَ گوکاں سوارءَ کن اَنت کہ گوزن یا مرز ءِ ترا اَنت ءُ ۔ بلے پیسرچہ گوکانی سوارکنگ ءُ ترازگ ءِ گزانی سرتال آ وارگر بُزانگ اَنت ھمیشاں ڈگار ءِ سرءِ بچ کن اَنت کہ گوں ترازگ ءِ اے سرتال گوں شرداں ھور بہ بنت ۔ چہ ترازگ ءِ رند شدام ءِ توماں چنڈ اَنت ۔ ھمے گزی سرتالاں "اُدلیمب "گوش اَنت ۔
- اُدلیمب : (اُدْ ۔ لِ ۔ مْ ۔ بْ) اولمب، ھولمب ۔
- اُدلینگ : (اُدْ ۔ لے ۔ نْگْ) اُدلگ ءِ گشکار گال ۔ بچار ھولینگ
- اُدم : (اُ ۔ دْمْ) مالدی کہ مالدجن اَنت آیانی ھلیپہ ءِ دیم ءُ یک بِدے مردم بند اِیت ھلیپہ لھتیں پکنا زینک گوش اِیت ءُ دیم ءِ بشتگیں مردم خواب دَئینت یا کہ بہ زیرکپ ءُ ددگال رندیہ رندگوش اَنت ایشی ءَ " ادم " گوش اَنت ۔
- اُدتار : (اُدْ ۔ تْ ۔ مَاْر) اُدتارگ ءِ توار ۔

- **اُوتمارگ :** (اُو۔ تم۔ مَا۔ رَگ) واب ءِ تہ ءَ اُودم اُودم کنگ، واب ءِ تہ ءَ نا ریگ ، چہ درداں اُوتمارگ ، پہ ھرکَی یک گپتے ءِ پتّو ءِ یارءَ وشّی ءِ سھراکنگ "ھَنَھنہ" گوشگ ۔ اُوتمارگ جنگ ۔
- **اُومال :** (اُو۔ مَا۔ لْ) مزن گورم کہ پُرّش ایت آئی ءِ پُردشاپ گوں مزنیں ٹرندی یے ءَ گوں تیاب بُرزگ یا گوں کوھاں جنت کہ چمدءَ دگہ کسانیں گورمے جوڑ کنت ءُ دیم پہ دریاءَ روت ۔ ایشی ءَ "اُومال" گوش اَنت ، ھرچ گورمے کہ گوں اُومال ءَ دچار کپ ایت گوں ایشی ءَ ھمشمات بیت کہ چو ٹوپ ءَ توار کنت ۔
- **اُومان :** (اُو۔ مَا۔ نْ) بےتاھیریں زھیرءِ بےاجامیں ھُل کہ چہ مردم ءِ دل ءَ کسے ءِ یا جاگہے ءِ روگ یا گِندگ ءَ چست بیت ۔ مُلک من ءَ اومان اِنت ولالامیں ۔ اُشترءَ پہ وتی ھیرءَ اومان بیت ۔ کسے ءِ لاپ وشّ نہ بیت دست ئے کیت دھدے کہ مُیل ئے بیت بزاں آئی ءَ اُومان بیت ۔ پہ شتیائیں کلیبیں ٹپک ءَ گوشش اَنت : "زاناں ترا پہ لٹ ءَ اُومان اِنت؟"
- **اُومان گنوک :** (اُو مَاں۔ گَ۔ نُوکْ) ھما مردم کہ آئی ءَ یک اناگہ گنوکی اومان گراَنت بزاں زانگ نہ بیت کہ کدی سرءَ ئے جن اَنت ءُ گنوکی ئے ءِ گپت بلے بزاں اِے کجہ ئے مان اِنت کہ چوکہ "مری" ءِ ناڈرا ھی ءَ پہ آئی ءِ بیٹر کار ایت ۔
- **اومر :** (اُو۔ مَرْ) بلوچی دپترانی زانتگیں واھگدارے کہ پہ وتی کول ءَ اھدءُ مساماں بندگ ءُ بتل اِنت ۔ ایشی ءِ واھگ گوں ماھو ءَ بوتگ کہ ھردو وتی کولانی سرءَ نشتگ اَنت ۔
- **اُومراڑی :** (اُو۔ مَ۔ رَا۔ ڑِی) اومرانی: بلوچ راج ءِ مُلکے کہ وت ءَ اُومرءِ اوبادگ گوشش ایت ۔
- **اُومرانی :** (اُو۔ مَ۔ رَا۔ نِی) بلوچ ءِ مُلکے کہ وت ءَ اُومرءِ اوبادگ کنت ، اومراڑی ۔
- **اُومرماھو :** (اُو مَرْ۔ مَا ھُوْ) اُومرءُ ماھو : زانتگیں ءُ نام پرشتگیں واھگدارے کہ ھردوئیں وتی اھدءُ کولانی بندیگ بوتگ اَنت ۔
- **اُومگ :** (اُو۔ مَگْ) اومان بیگ ، واھشت بیگ ، ھُل کنگ ۔
- **اُومی :** (اُو۔ مِی) مُلّایانی گورءَ کہ نودربر کلام اللہ ءَ وان ایت ءُ ھلاس کنت آئی ءَ اومی کن اَنت ۔ نوکیں گدے ئے گورءَ دیئنت مکتبی ءُ دست ھراہ ئے بنت ءُ شھرءِ تریِن اَنت ءُ پاکنازیک ءُ شیکلوٹگ وان اَنت ۔
- **اُومینگ :** (اُو۔ مے۔ نگْ) اومان دیگ ۔ اومان ءَ پہ ٹینگ ۔ انچوش کنگ کہ اومان پہ بیت ۔
- **اُوتارگ :** (اُوتْ۔ تَا۔ رَگ) بچار "اوتمارگ"
- **اُونڈ :** (اُو۔ نْ۔ ڈْ) بچار "ھونڈ"
- **اُوہ :** (اُو۔ ہْ) پہ بدیں رنگے کسے ءِ گوشگ "اوہ کہ تو بات ئے !"
- **اوھر :** (اُو۔ ھَرْ) ھرچ ھماساپ ءُ لتھیں چیزے کہ آئی ءِ تہ ءَ ھرچیزے ءِ ڈروشم پہ جوانی گندگ بہ بیت ۔
- **اوھند :** (اُو۔ ھِنْ۔ دْ) ایوند : ھما دکہ چہ مچے ءِ سروَبُرّ اتگیں ھوش ءَ ھمیشی ءَ بنداَنت ءُ ایر دیئنت ۔
- **اوھنگ :** (اُو۔ ھِنْ۔ گْ) چوکہ کما تگیں ھُرگ یا مُجلب ءَ لونجان ءُ ایر داتگیں کھیرءِ شگرءِ بارہ ئہ کارے گوش ایت : "تہ شنگراش اوھنگ اَنت چلّپانی" بزاں اولُب اَنت ۔
- **اوِیل :** (اُو۔ وے۔ لْ) بچار "ابیل" ۔
- **اوِیلی :** (اُو۔ وے۔ لِی) بچار "ابیلی" ۔
- **آہ :** (آ۔ ہْ) تورشت ءُ درد ءِ سھراکنگ ءَ اِے توار ءِ کشگ ۔

- اَهت : (اَ ہ ـ ث) آیگ ءِ گوستگال آتک، آخت ، یهت ـ
- اَهجنگ : (اَ ہ ـ جَ ـ نگ) بچار " آہ جنگ ".
- اَهچِک : (اَ ـ ہچ ـ کّ) بچار " آہچک ".
- اَهد : (اَهـ دْ) واده ، اِکرار ، کول ، مُسام (تازی : عهد).
- اَهُر : (اَ ـ هُ ـ رَ ـ رْ) دھلے کہ دانگ ئے کدرءِ کُنچت ءُ اَمباگ ءَ بنت ـ
- اِهرام : (اِ ہ ـ رَا ـ مْ) شُتر زگیں جنک ، دوستار ، پہ توسیپ دوست ءَ گوش اَنت .
- اِهسان : (اِ ہ ـ سَ ا نْ) نیکی ، شَرّی ، مِنَّت (گال ررآمدے : تازی : احسان) .
- اَهشک : (اَ ـ ہِشْ ـ کْ) بچار " آہشک " ـ
- اَهمک : (اَهْ ـ مَکْ) نادان ، بے زانت (۲) تَرَّن ، بے ساهار ـ
- اَهنچگ : (اَهِ نْ ـ چْ گْ) بچار " آہنچگ " ـ
- اَهوال : (اَهْ ـ وَالْ) هال ، جاور (تازی : احوال ، حال) ـ
- اَهور : (اَ ـ هُو ـ رْ) ماهیگے کہ تام ئے سک وَش اِنت (ذَون) ٭ ایشی ءِ دگہ زاتے رکشکی اهور گوش اَنت (بچار ءُبت)

کد : ۷۰ س م دان ۱۳۰ س م

(BLUE FIN TUNA) اَهور

کد : ۸۰ س م دان ۱۰۰ س م

(STRIPED TUNA) رکشکی اهور

- اَهیر : (اَ ـ هِیْ ـ رْ) آهیر : شکان ، تَرّن ، پیگورہ لالچی ، لَبّی ، هماکہ چم ئے دِگرءِ مال ءَ اِنت .
- اَئید : (اَ ـ ئِ ـ دْ) مسلمانانی هما وشیں رُچ کہ سالے دو بر بیت ، یکے پہ روچگانی ماہ ءَ رندءُ دومی مکہ ءِ زیارت ءِ رُچ ءَ رند (تازی : عید)
- اِی : (اِ ـ یْ) بَزگ ءِ دهدءَ مردم گوش اَنت ـ
- اے : (اِ ـ ے) پہ هیرانی ، پہ مَسکرا ، یا گوشکند ءِ هاترءَ گپّے ءِ سرءَ هیرانی زاهر کنگ ءَ گوشگ بیت ـ
- اَے : (اَ ـ ے) یک مردے ءَ دلگوش کنگ ءِ گوشگ " اَے پلانی " پہ گوانکال ءِ رنگ ءَ " اَوْ " ءِ بزانت ءَ هم کارمرد بیت ـ بازجاگہ ءَ پہ " هَو " ءِ بزانت ءَ هم گوشگ بیت .
- اِے : (اِ ے) ایش ، پہ نزیک ءِ چیزءَ سوج دیگ ءَ گوشگ بیت : " اے کار چے " ـ
- اَیا : (اَ ـ یا) جُستگالے کہ گپ ءِ بُنگیج ءَ کیت ـ آیا : " اَیا توگوں من کا ئے ؟ "
- اِیا : (اِ یَ ـ یا) تنکانی زبان ءَ لانگبوج ءَ گوش اَنت .
- اِیب : (اِ یْ بْ) بچار " جیب "
- اَیب : (اَے ـ بْ) کِچّ ، کمّی ، کمبودی ـ (تازی : عیب)
- اَیبدار : (اَے بْ + دَارْ) هماکہ کِچّ ئے مان اِنت ، کِچّ دار .

- **اِیبری :** (اِے۔ بَ رِ ئی) اِمبری۔ اِے رَندی " اِے + بَرَی"
- **اَیبی :** (اَے۔ بِ ئی) اَیبدار، بَچّہ دار" ھرچے کہ اَیبی پانگ ءَ گیبی "
- **اِیت :** (اِئی ت) کُمتارگالے کہ گالانی رندءَ کیت ءُ آیانی بزانت ءَ وتی رنگ ءَ گیشّین اِیت ۔ اِے ھما کارگالانی رندءَ کیت کہ آیانی گُڈّ سرءَ ھے گالوار کیت انچوش کہ سُرَگ ، سُرات ، سُرایت ، کمزگ ، کندات ، کندایت ۔
- **اِیتبار :** (اِے ت۔ بَ اَر) اِتبار ، بیسہ ، باور ، اوست (چہ تازی : اعتبار)
- **ایتک :** (اِے ت۔ ک) سرباز ءُ کور ءِ کرّءَ چہ مُنگ ءَ چیریکّ شھرے ۔
- **اِیٹ :** (اِئی ۔ ٹ) تچگی ، بَجلی ، تگریچ ، پہ بَنت اَنگ ءُ جنگ اِیٹ کنگ ۔ ھیٹ ۔ پلانی ءَ چگل اِیٹ اَنت یا کہ دستے ءُ اِیٹ اَنت ، اِیٹ کنگ ءُ جنگ اِیٹ بندگ ، پہ بَنت اَنگ جنگ ءَ تُنپاپ یا کمان ءَ تچک ءُ بَنت اَنگ ءَ تگریچ ءَ دارگ ، گور بندگ ءُ جنگ بزاں اِیٹ کنگ بے اِیٹ ءَ گال گیشتر پہ چگل جنگ ءَ کار مردبیت ۔
- **اِیٹاں چگلی :** (اِئی ٹ ۔ ٹان ۔ چ ۔ گ ۔ لی) بَنت اَنگ بندگ ءُ چگل جنگ ۔ بزاں اِیٹ کنگ ءُ جنگ ۔
- **اِیٹکی :** (اِئی ٹ ۔ ٹ ۔ کی) بچار " اِٹکگ "
- **اِیر :** (اِے ر) جھل ، ھما کہ چست نہ اَنت ، وائگی تھتگ ءِ سرءَ ایر اَنت بزاں تھتگ ءِ سرءَ اَنت ، پھریز اِنگیں ۔
- **اِیر :** (اِی ۔ ر) بچار " ھیر "
- **اِیراب :** (اِی ر ۔ راب) سکّیں تیزیں گوزوکیں توار ، یک چیزے ءِ پہ تُرندی شگوزگ ءِ توار ، زوت گوزگ ، اِیراب ، ذروگ بند ، اِشتاپ کار ، بے پرواہ ۔
- **اِیراپ :** (اِے ۔ رَا ۔ پ) جھل ءُ میمیں زمین ، جھلیں زمین ، ایرجھلگیں زمین ، ایرائیگ ۔
- **اِیرائیگ :** (اِے ۔ رَا ۔ ئیگ) ایر + آئیگ ایرائیں زمین ، جھل دیپیں زمین ، ھما زمین کہ کور ءِ جھلیں کرّءَ اَنت کہ ھار ءِ آپ اِشی ءَ درستاں چہ پیسر گیپت ۔ پشت تریں جاگھاں " پیرمگ " گوش اَنت اِے ایرائیگاں گواش ھم گوشَ اَنت ۔ ھرنگیں ھار ءِ آپ ایشاں گیپت ۔
- **ایرات :** (اِے ۔ رَا ۔ ت) بچار " ایر ھت "
- **اِیراد :** (اِے ۔ راد) کچوچینی ، یک گپّے یا شُوریا کارے ءِ بارہ ءَ یا آئی ءِ بھرے ءِ بارہ ءَ وتی نمتوگری ءِ سھراکنگ یا پہ شُبوان دیر کنگ ءِ بارہ ءَ گپ جنگ ۔
- **اِیرار :** (اِے ۔ رَا ر) اِیر + آر = اِیرار : چہ بُرزءَ ایر آرگ بزاں جھل آرگ ۔ زمیر ءَ بُرز بُرزبُرگ ءَ رند ایر کار اَنت ۔ ایرارگ ءِ چند ۔
- **اِیرارگ :** (اِے ۔ رَا ۔ رَگ) اِیر + آرگ : جھل آرگ ، چہ بُرز ءَ پہ جھل آرگ ، زمیر یا زھیر یگ ءِ ایرارگ ، گُٹ ءِ ایرارگ گوات یا گواتاں ایرارگ : پہ درمان ءُ دارگ جان ءِ یک اندامے ءِ یا کہ ریش ءِ گواتاں ایرارگ بزاں سسُوم ءُ گوات گیپتگیں چیز ءِ جھل روگ ، گواتاں جھل بُرگ ۔ کارچ ءِ ایرارگ : بزاں کارچ ءِ پہ ساھدارے ءِ کُشگ ءَ آئی ءِ گُٹ ءَ شیکارگ کہ آئی ءَ بہ بُرّ اِیت ۔ گردن یا سرءِ ایرارگ : چہ بے زندءُ بے ساھی ءَ گردن یا سرءِ یلہ بیگ ءُ یک دیم ءَ جھل ءَ لیٹگ ۔ چمانی ایرارگ : پہ چیزے ءِ رسگ ءِ اُمیت ءَ دل ءِ ایرارگ : انچیں گمی گپتے یا سرھلے کسے ءَ دیگ کہ آئی ءِ دل ایر روت " پلانی تو مٹے دل ایر آرت " بزاں بے زند کرت ، آچار ایرارگ : بزاں بوجیگ ءِ آچارءَ جھل کنگ کہ بُندءَ کال " آچار ءِ گرگ " اَنت ، پَشک ءِ ایرارگ : کسے ءِ پشک بُرز لانچ اِتگ بہ بیت گوش اَنت کہ " پشک ءَ ایرار " ۔ دست ءِ ایر آرگ پہ وُرنگ ءَ ۔

- ایران : (اِے ۔ راَن) بلوچستان ءِ روایرشت ءَ یک مزیں ملکے آئی ءِ سیم سرگوریچاں روسیاءُ روایرشت ءَ گوں ترکی ءُ اِراک ءِ دوچار کپ اَنت - ایران ءِ مردم وت ایشی ءَ "ایران" گوشں اَنت ۔
- ایران : (اِی ۔ رَا ۔ ن) کاشتگ ، رزان ، آپواری توری ورگواری ۔
- ایرانی : (اِے رَانِ ئی) ایران ءِ پارسی زبان یا دگہ زباناں گپ جنوکیں مردم ، گبر ۔
- ایراھت : (اِے رَ + اَھ ۔ ت) بچار "ایرھت"
- ایرآیگ : (اِے رَ + آ ۔ یگ) جھل ءَ آیگ ، چہ بُرزیں جاگہے ءَ ایرکپگ ءُ جھل ءَ آیگ ۔ ھامین ءِ ایرآیگ : بزاں ایرھت بیگ ۔ شہر ءِ ایرآیگ : بزاں ھامین ءِ ایرھت بیگ ، زندمانی ءِ ایرآیگ : بزاں مردم ءِ مرگ ، زندمانی ءِ گُٹاگ گواتانی ایرآیگ : دَرشتگیں یا ریشیں اَنداماں گوات گپتگ ایشی ءِ گواتانی رَوَگ ۔ گوات ءِ ایرآیگ : گواتیگانی زار ءِ ایر آیگ بزاں پہ ڈُھل ءُ سُرنا یا کہ پہ چنگ ءُ سروز نازدراہ ءِ پہ پُر بیگ ءَ واداربیگ ءُ سَر ءِ سُرینگ ءُ گوں زیمراں ناچ کنگ ناچ ءَ ایرآیگ : بزاں ناچ ءَ ایرکپگ ، ناچ کنگ ءُ صُحبت گرگ ۔ لاپ ءِ ایرآیگ : لاپ پُرّیں جنینے ءِ چہ ناوش بیگ ءَ ، پُرّوریں مردمے ءِ چہ لاگربیگ ءَ ۔ گُٹانی ایرآیگ : لاگربیگ ۔ لھڑانی ایرآیگ : بزاں جھل کپگ ءُ ایرباد بیگ ۔ ایرآیگ ءُ مرگ ءِ پلانی ایرآنک ءُ مرت بزاں مُرت مھے رنگ ءَ ایرآیگ ءُ کارے ءِ کنگ ، ایرآیگ ءُ رَوَگ اے رنگیں گپانی تہ ءَ "ایرآیگ" ءِ گال گیشینے ۔
- ایرئبڈگ : (اِے رَ ء بُ ڈَ ڈگ) ایر رَوَگ ، مڈّگ ءُ ایر رَوَگ ۔
- ایربَرگ : (اِے رَ ء بَ ۔ رَگ) ایر + بَرگ ، جھل بَرگ ، چیرءَ برگ ، دزگ ءِ یا آپ ءِ ایربرگ بزاں چہ گُٹ ءَ پہ لاپ ءَ جھل بَرگ ماریا ھیگ ءِ یک چیزے ءَ ایربرگ بزاں پلنگ ، زمین ءِ چیزے ءَ ایربرگ : چہ زمین چنڈ یا دگہ انچیں نیموے ءَ زمین ءِ تَرگگ ءُ چیزے ءِ ایربُرگ ۔ آپ ءِ ایربرگ : زمین آپ ءَ ایربارت ، دریا ءِ آپ ھرگرانیں چیزے ءَ ایربارت بزاں آ چیز پُٹ ات ۔ زھرانی ایربَرگ : زھرانی وَرگ بزاں زھر گرگ بلے ھچ نہ گُشگ ءُ پہ سُھل ءُ تُران ءَ تیار بیگ ۔
- ایرمُبکگ : (اِے رَ ء بُ کَ ۔ کَ گَ) ایررَوَگ ، دَرئبگ ءِ چپّ ، میں رَوَگ ، کَل ءَ رَوَگ ، ایرمبڈّگ ۔
- ایرپَد : (اِی رَ ۔ پَ دَ) ایرت + پَد = ایرت پد : بزاں تگرد ۔
- ایرپُرّشگ : (اے رَ ء پُ ۔ رُ ۔ شَگ) اگر دریا ودگہ انچیں چیزے ءِ کترے ءِ یا آئی ءِ یک بھرے پرشگ ءُ زور پربیگ ءُ پرشگ ۔ وت ءَ وت پتایگ ۔
- ایرپُروشگ : (اِے رَ ۔ پُ رُو ۔ شَگ) حُل یا دگہ چیر گیجی ءِ کراں پرلٹینگ کہ گونڈتر بہ بیت ۔ گُدے ءِ کراں ایرپُروشگ پہ شُوتگ ءِ ھاترءَ ۔
- ایرت : (اِی رَ ت) سنگ کسان ، ایردگ ، بُورہ ، چیتروک ، تکت تُتُس (۲) پَسانی سُنکگ ءُ گگور ، ایرت ایرت : سنگ ایرت
- ایرت پد : (اِی رَ ت + پَد) تگرد ، ھاکہ پدے ءُ سنگ ایرت اَنت ۔ چاچ : "میتگ لَڈّ اِیت ایرت پد ھود اِنت"
- ایرت پُروش : (اِی رَ ت ء پُ ۔ رُوش) گسّی کسان کسانیں چیز ، چہ بازار ءَ گیپتگیں کم کم ءُ کسانیں چیز ۔
- ایرت چار : (اِی ۔ رَ ۔ ت ۔ چَار) ھما مردم کہ ھر یک چیزے ءَ برابر پہ دلگوشں چار اِیت کہ کسانیں شَری ءُ بدی ئیے ھم چہ آئی ءِ چماں اَندرہ بیت ۔
- ایرت چارگ : (اِی رَ ت ۔ چَا ۔ رَگ) ایرت چاری کنگ ، پہ دلگوشں چارگ ، چہ چیز ءِ شَر ءُ گندگ ءَ زانتکار بیگ ءِ ھاترءَ پہ عوانی ءُ دلگوشں چارگ ۔

- ایرت چارِی : (اِی۔رَ۔ت۔چا۔رِی) ایرت ایرت ءُ پہ دلگوش چارگ ءِ کار۔
- ایرت چمّ : (اِی۔رَ۔ت۔چمّ) کسان چمّ، ھما کہ آئیءِ چمّ کسان اَنت۔
- ایرت چمّگ : (اِی۔رَ۔ت۔چم۔مَگ) ھما رُگ یا ماھو رکہ آئیءِ چمّگ کسان اَنت۔
- ایرت دانگ : (اِی۔رَ۔ت۔دا۔نگ) ھما چیز کہ آئیءِ دانگ کسان اَنت۔
- ایرت دپ : (اِی۔رَ۔ت۔دَپ) ھما کہ دپ ءِ کسان اِنت۔
- ایرت دوچ : (اِی۔رَ۔ت۔دُو۔چ) بازا یرت ءُ نازُرک دُوتلگیں یا کہ دُوچوک۔
- ایرت گپ : (اِی۔رَ۔ت۔گَپ) نرم گپ ءُ گونڈ گپیں مردم۔
- ایرت گلگ : (اِی۔رَ۔ت۔گِ لگ) ھما مردم کہ پہ کسانیں گپے ءَ مزنیں گلگ کنت۔
- ایرت گند : (اِی۔رَ۔ت۔گِن۔د) ھما مردم کہ چمّ رُوتس ءُ بے شیکر اِنت۔
- ایرت گواپ : (اِی۔رَ۔ت۔گُ۔وَا۔پ) ھما گُد، جُل، تگرد یا کہ دگہ گوپتانکے کہ بازجوان ءُ ایرت گوپتگ۔
- ایرت گوش : (اِی۔رَ۔ت۔گُو۔ش) کسان گوش، کُرّ گوش، گونڈ گوش۔
- ایرت گوش : (اِی۔رَ۔ت۔گُ۔وَش) ھما مردم کہ ھر گپے ءَ سر جمّ ءُ برجمّ ءَ ایرت ایرت ءَ گیشیں ایت ءُ گپ جنت۔
- ایرت گوشی : (اِی۔رَ۔ت۔گُ۔وَ۔شِی) یکے گپے یا بنگپے ءِ بارہ ءَ سرجمّ ءُ برجمّ ءَ گپ جنگ۔
- ایرتلگ : (اِے۔رَ۔ت۔لَگ) آپیں چیزے ءِ پتّیں جاگھے ءَ تلگ، تلان بیگ ءُ تان گرگ (اگاں دگہ چیزے ءِ چیر ءَ تل ایت گڑا ایشی راں "چیر تلگ" ءُ گوشگ بیت)
- ایرت ھبر : (اِی۔رَ۔ت۔ھَ۔بَر) ایرت گپ، نرم گپ، گونڈ گپ۔
- ایرجن : (اِے۔رَ۔جَن) ایرجنگ ءِ کار (۲) ھما کہ آئی ءِ سترءَ کسے ایرجنگ بہ بیت۔
- ایرجنگ : (اِے۔رَ۔جَ۔نگ) جھل جنگ، کسے ءِ کمبودی، بے بودی ءُ نابودی ءَ سھرا کنگ یا کہ پہ زانت کسے ءِ شتریاں گندگ ءُ گوشگ کسے ءِ بارہ ءَ انچیں گپ جنگ کہ آیانی مراد آئیءِ جھل جنگ ءُ آئیءِ کمبودی ءُ بے بودی ءِ سِنّنگ بہ بیت۔
- ایرجھلگ : (اِے۔رَ۔جَ۔ھَ۔لگ) ھما زمین کہ یک دیمے جھلاد رُوت کہ آپ ءَ ابید دگہ گردیں ترندا کے ھم ہلہ بدئے لیٹ ورانءَ جھلادی ءَ رُوت۔ ھما زمین کہ یک دیمے جھل تر بیان اِنت ءُ رُوت۔
- ایرجیگ : (اِے۔رَ۔جِی۔گ) گُشتگیں، ایرجیگ کنگ، بگُشگ۔
- ایرچ : (اِے۔رِچ) ایر + رچ : آپ ءِ ایر رچگ ءِ جاگہ۔
- ایرچگ : (اِے۔رِ۔چگ) ایر + رچگ آپیں چیزے ءِ یک جھلادیں جاگھے ءَ رچگ، پہ بورہ ءُ ایرِ وگیں ءُ دانگیں چیزانءَ ھم پہ رھبند کار مرد بیت۔
- ایردارگ : (اِے۔رَ۔دَارگ) جھل دارگ، چیزے ءِ جھل ءُ دارگ۔
- ایردگ : (اِی۔رَ۔دَگ) ایرتیں چیز، دارءِ چیر وک، چمّءِ ایردگ : سیم ءِ ایرتی، چمّءِ ایردگانی رچگ : یک چیزے ءَ تنک ایرت ایرت ءَ چارگ ءَ چیانی پر آرگ۔
- ایرڈیگ : (اِے۔رَ۔ڈِیگ) چہ برزءَ یک چیزے ءِ پہ جھل ایرڈیگ ءُ جھلادکنگ، دانیک یا آرتیک ءِ چہ برزءَ ایرڈیگ، ھور ءِ ایرڈیگ : بزاں سک رچگ۔ مُردگ ءِ مان مانش ءَ ایرڈیگ : بزاں کل کنگ ءَ پہ مانش ءِ تہ ءَ ایرگیج۔ گورم ءَ ایرڈیگ : دریا کہ بازگورم بیت گڑا زرءَ یا کہ چہ تیاب ءَ چیزے پد بند گورم پروش ایت۔ کاربلدیں میدوتی بیدا ر یا کہ راچن ءَ کہ آچار اِنت ھمے گورم ءَ گوں ایر دنت ءِ چی

گوُرم ءِ عراھی ءَ کیت گوں، تیاب ءَ میدانی مچک برش (پتیں تھگے) زیراَنت دریاءَ مان دینت داں گءَ ھوودءَ کہ گوُرم پہ پڑشگ ءَ چست بنت آ ھمے برش ءَ ڈراج بُجی گراَنت بلے سرے دتی لاپ ءَ سَک دَیَنت دتی دل ءَ چہ ایشی دَکتیں چست داراَنت گوں ھر دومی دستاں آئی ءِ دومی سرءَ داراَنت ءُ گوں گوُرم ءَ ھور تیاب ءَ کائینت۔ ایشی ءَ میدءِ برش تاچگ "گوش اَنت۔ چاں ایرِدیگ : پہ چیزے ءِ دلمانگی ءَ چاں دارگ، دستاں یا پاداں ایرِدیگ : پہ چیزے ءِ گرگ یا ایرکیگ ءَ، لٹاں ایرِ دیگ : پہ بزگی ءُ دلمانگی، گور ءِ ایرِدیگ : بوجیگ ءِ تویان ءِ وھدءَ گوں گوُرم ءَ دپ ءِ ایرِدیگ : ہنگیں تویان ءَ کہ بوجیگ بیٹ جنت ءُ گورماں سَنگ اِت نہ کنت گوں لیب ءَ آئی ءِ دیان بزاں کش ءِ سرمُری کہ گوُرم ءِ دپ ءَ تراَنت کہ بوجیگ آپ زیر ایت ءُ بُڈ ایت۔ شیر ءِ ایرِدیگ : انچیں پس یا گوک ھست کہ اگاں آئی ءِ چُک آ ئی ءِ کِرءَ مہ بیت وتی شیرءَ دارایت بزاں دوشگ ءَ پہ شتری شیر نئیت بلے وھدے کہ چُک ءِ ئے کاراَنت گڑا چہ ھُرو دستی ءَ وتی شیرءَ ایرِدَنت، مال ءِ ایرِدیگ : مال ءِ مان بوجیگ یا دگہ دریائی اولاک ءِ کنڈءَ جھلاد کنگ بزاں مان کنگ، کارچ ءِ ایرِدیگ : پہ کُشگ ءَ کسے گوُٹ ءَ، گرم ءِ ایرِدیگ : بزاں گیشِس بیگ۔ ھمے ڈنگ گوُھر ءِ ایرِدیگ، لشکر ءِ ایرِدیگ : چہ بُرزیں جاگھے ءَ یا کہ ماں ملک ءَ یا کہ شپ ءَ ماں ملک ءَ یا کہ ماں دومی لشکرءَ، ملک ءَ ایرِدیگ : کسے ءِ ملک ءَ ایرِدیگ کسے ءِ کُشگ ءِ رُوگ یا پہ دگہ کارزوالی بیی ءَ، آرسانی ایرِدیگ : بزاں آرسانی ریچگ، گریوگ، کسے ءِ لوگ ءَ ایرِدیگ : بزاں پہ دُزی، بیرگیری یا پہ دگہ کاربیرانی ءِ ءَ یک اناگہ ءِ پُترگ، مُرگ ءِ ایرِدیگ : بزاں پہ بندگ یا پشکارءِ جھل ءَ آیگ، بالیگراب ءِ ایرِدیگ : بزاں آئی ءَ پہ نادینگ ءَ جھل آرگ، سر ءِ ایرِدیگ : جھل کنگ، چمّانی ایرِدیگ : پہ دلمانگی ءُ چُم جھلی، زمنگ ءَ ایرِدیگ : چہ کوہ ءَ جھل ایرِ گیجگ یا ءُ گارءِ، کیٹ یا ڈول ءِ ایرِدیگ ءِ ماں چات ءَ پہ آپ کشگ ءَ، گوات ءِ ایرِدیگ : کُشگ، باڑلانی ایرِدیگ : بالی مُرگ ءِ پہ بندگ ءَ یا کسی مُرگ ءِ چہ گرم یا پہ چورکانی اَمبازءَ یا دوستی ءِ سھرا کنگ ءَ، پادانی ایرِدیگ : مُرگ ءِ چہ بال ءَ پہ بندگ ءَ، بزگانی ایرِدیگ : بالیگراب ءِ پہ بندگ ءَ

ایڑدیگ : (اِی ڑ ۔ دَ ۔ یگ) دانگیں دانگیں چیزے ءَ ماں بُزگ، چہ رزان آپیں چیزے شانک دیگ، بچار "ھیڑدیگ"

ایرِرچ : (اِے ر ۔ رِچ) بچار "ایرچ"

ایرِرچگ : (اے ر ۔ رِچگ) بچار "ایرچگ" ۔ لشکر ءِ ایرِرچگ : ماں ملک ءَ، زنگ ءِ ایرِرچگ : چہ کوہ ءَ، آپ ءِ ایرِرچگ : چہ کوہ یا دگہ بُرزیں جاگھے ءَ، گوشت ءِ ایرِرچگ : لاگر بیگ، دل ءِ ایرِرچگ : بزاں ایرِرُوگ (کم کارمرد بیت) چہ بوجیگ یا گراب ءُ بالیگراب ءَ مردم ءِ ایرِرچگ : بزاں ایرکیگ ۔ (چہ لوگ ءُ ماں ءُ گاڑیاں "دَررچگ" ءِ گال اِنت)

ایرِرَوگ : (اِے ر ۔ رَ ۔ وَگ) چیزے ءِ یا گیشتر آپیں چیزے ماں زمین ءَ یا دگہ ھمے رنگیں چیزے پہ ءَ رُوگ گار بیگ، روچ ءِ ایرِرَوگ : بزاں برکت بیگ، بُڈگ ءُ گار بیگ کہ چہ ایشی ءَ رَندشپ بیت۔ دل ءِ ایرِرَوگ : چہ گم زدیں حالے ءِ رنگ یا کہ چہ ترس ءَ، آپ ءِ ایرِرَوگ : ماں ہکیں یا رکیں زمین ءَ۔ گوات ءِ ایرِرَوگ : ریش یا چہ دگہ ٹپوے ءَ دست، پاد یا دگہ اَندامے گوات گپت ھمے گوات ءِ کم بیگ یا ھلاس بیگ (پہ ایشی ءَ "ایرآیگ" ءِ گال بندجوان تراَنت) درگ ءِ یا آپ ءِ ایرِرُوگ : ماں گُرتے ءَ پہ لاپ ءَ، کارچ ءِ ایرِرُوگ : ماں گوشت ءَ، نیشانی ایرِرُوگ : رستر یا مار ءِ نیشانی ماں دگرے ءِ گوشت ءَ، ریش ءِ ایر — رَوگ : بزاں نہ ڑنگگ بلے کم کم ءَ گار بیگ ءُ دشِس بیگ، دریا یا گورءِ ایرِرَوگ : بزاں مِدّگ۔

ایرِریچگ : (اِے ر ۔ رِے ۔ چگ) آپیں چیزءَ پہ یک رزانے ءَ ماں دگہ رزانے ءِ تہ ءَ ریچگ۔ بازجاگہ "ایرریچگ" ءِ بدل ءَ "ریچگ" ءِ گوش اَنت۔ بلے چوش گوشگ رَد اِنت کہ "ریچگ" ماں دگہ رزانے ءَ نہ بیت البت زمین ءِ سرءَ بیت۔

ایرسر : (اِے ر ۔ سَ ر) چیزے آئی ءِ یک سرے بُرزءُ دومی جھل ءِ بیت، ایرسرگ : ھاگد کہ چہ ھراب دِرگ ءَ آئی ءِ دامن ءِ یک کرّے بُرزءُ یک کرّے جھل اِنت۔

ایرسرگ : (اِے ر ۔ سَ رگ) ھاگد کہ آئی ءِ دامنانی یک کرّے ڈراج تر ءُ دومی کرّ گونڈتر، گیشتر اے گد چہ ھراب دِرگ ءَ چوش بنت کہ چاریں سرینگاں اِش گراَنت ڑ بندکش اَنت ءُ برابر کن اَنت، لھتیں گد بُزگ ءُ تچک کنگ بیت۔

- **ایرکارگ** : (اِے ر۔ کا۔ رَ گ) بچار " ایرارگ "
- **ایرکپ** : (اِے ر۔ کَ۔ پ) ھاجاگہ کہ پہ ایرکپگ ءَ ایرجھلگ اِنت کہ پہ سرکپگ ءَ ھمے پدءَ "سرکپ" بیت۔ " ایرکپگ " ءِ پرمان گال بزاں " ایرکپ "۔
- **ایرکپگ** : (اِے ر۔ کَ۔ پَگ) چہ برزیں جاگھے ءَ پہ جھل ءَ ایرآیگ، چہ بان ءِ سرءَ ایرکپگ، چہ کوہ ءَ ایرکپگ، چہ ڈرچک ءَ ایرکپگ، چہ چچ ءَ ایرکپگ۔ شعر ءِ ایرکپگ : ایرھت بیگ، ڈرک ءَ ایرکپگ : ڈرک ءِ بُنگیج کنگ، میدان ءَ ایرکپگ : پہ جنگ ءَ، ڈرک ءَ، جنگ ءَ ایرکپگ : بُنگیج کنگ۔ زھم ءَ ایرکپگ : جنگ ءِ گوں زھم ءَ مڑگ بُنگیج کنگ یا گوں بھادری پہ زھم مڑگ، جات ءَ ایرکپگ : جات ءِ تہ ءَ جھل ءَ روگ، گوات ءِ ایرکپگ : گواتیگانی زار ءِ ایرکپگ کہ مردم پڑ بیت، تاج ءَ ایرکپگ : شعبت گرگ، زاہ ءَ ایرکپگ : زاہ دیگ بُنگیج کنگ، آپ ءَ ایرکپگ بزاں مان دیگ، جڑ ءَ ایرکپگ : پہ سوگندی یا دشمنی، آس ءَ ایرکپگ : پہ سوگندی یا دشمنی، ڈک ءَ ایرکپگ : جھلاد بیگ، جڑ یا گر یا گار ءَ ایرکپگ : جھلاد بیگ۔
- **ایرکش** : (اِے ر۔ کَش) چہ برزءَ پہ جھلا دی کش ان کنگ بے انچیں رنگے ءَ کہ بُنگیج ءُ گُڈ سر ھر دو جاگرگ بہ بنت ھنچوش کہ : پلانی ءَ چادرے " ایرکش " کرتگ ءُ وپتگ بزاں چادر ءَ آئی ءِ سرءَ دانکہ پاداں ھرجاگھے پوش اِتگ۔ کسے برایت آئی ءِ سرءَ چادرے " ایرکش " کن اَنت
- **ایرکشگ** : (اے ر۔ کُ۔ شگ) ڈراجیں چیزے ءِ کشینگ ءِ ھاترءَ آئی ءِ سرءَ کشتر کنان آسرءَ رسینگ (کم کار مرد بیت) دل ءِ ایرکشگ : انچوش کنگ کہ دل ایر بہ رایت۔
- **ایرکشگ** : (اِے ر۔ کَش۔ شگ) جھل کشگ، ڈراجی ءَ ایرکش کنگ۔ چادر ءِ ایرکشگ : سرءَ دانکہ پاداں پر دیگ ءُ وپسگ بے ایرکش اِنتگیں گیشتر دلا لادءَ وپتگیں مردم ءَ پر اِنت، ھمے رنگ ءَ مُردگ ءَ، شھات یا کٹ یا مشت ءِ ایرکشگ : بزاں جنگ کہ " پرکشگ " ھم گوشگ بیت چہ ایرکشگ " ءُ پرکشگ " ءِ گال انگت ھم زوراک ترانت۔
- **ایرکنگ** : (اِے ر۔ کَ۔ نگ) چیزے ءَ جھل زمین یا دگہ چیزے ءِ سرءَ کنگ پہ پھریزگ ءِ ھاترءَ چیزے ایرکنگ کہ گار مہ بیت۔ جنگ ءُ ایرکنگ : کم کم ءَ جم کنگ۔ زیراپ ءِ ایرکنگ : پہ بوجیگ یا دگہ دریائی اولاکانی بندگ ءَ آئی ءِ بندریں چیر چیری ڈراجیں دارکہ " زیراپ " گوشگ بیت آئی ءِ ایرکنگ بزاں ھیشی ءِ ایرکنگ ءَ رند بندگ بُنگیج بیت۔ دست ءِ ایرکنگ : چیزے ءِ سرءَ دست پر کنگ۔ پاد ءِ ایرکنگ : چہ چست کنگ ءَ رند بزاں کارے ءِ کنگ، ماں یک لوگے یا جاگھے ءَ روگ انچوش کہ "چہ مرچیگ ءَ رند منی لوگ ءِ تہ ءَ پاد ءَ ایر مہ کن" بزاں میا۔ چم ءِ ایرکنگ : اے چیز انچوش شر اِنت کہ ڈوچم ایرکن ءُ بچارے " چست ءُ ایرکنگ : سرءُ پڑ کنگ، بلپیٹی کنگ، پہ کارے ءَ گِرءُ بدار کنگ، اِزت ءِ ایرکنگ : بزاں کسے ءِ بے اِزتی بوت بکنت یا کنگ لوٹ اِیت بلے انگت ھم چوش نہ کنگ، بُنپد ءِ ایرکنگ : لوگ ءِ بُنپد ءَ بندگ کہ بزاں نی لوگ ءِ بندگ بُنگیج اِنت سر ءِ ایرکنگ : پہ وپگ ءَ، سر ءِ ایرکنگ : مرگ، توشگ ءِ ایرکنگ : پہ دیم ءِ سکیں روچاں زر یا وردنی چیز پھریزگ۔ تاوان ءِ ایرکنگ : دو جیڑوییں مردمانی نیاما ءَ شھل ءُ تران کنوک کسے ءِ سرءَ تاوان ایرکن اَنت، انچوش کہ سرکار ءِ گوریءَ ملام ایرکنگ " اِنت، رھبند ءِ ایرکنگ : پہ یک مُرادے دیوان جوڑ کنگ ءُ پہ اے دیوان ءِ دیم ءَ برگ ءَ چیزے راہ ءُ رھبندیں گپ جوڑ کنگ ءُ منگ کہ انچوش کنگ بہ بیت۔ پاگ ءِ کسے ءِ پادانی سرءَ ایرکنگ : برزگ تریں رنگے ءَ دسبندی کنگ۔ بھر ءِ ایرکنگ : چیزے بھر کنگ ءُ ونڈ کنگ بیت پہ کسے ءَ آئی ءِ ونڈ ءِ ایرکنگ۔ پہ شیتانی مُکٹ کہ کسے آئی ءِ زنگ ءَ گوں آئی ءِ مستریں ءَ جنت گوش اَنت " تئی بھر ایر اِنت " بزاں لٹ ءِ بھر" ھبر ءِ ایرکنگ یا گپ ءِ ایرکنگ : پہ واھگ ءُ نواھگ ھر رنگ ءَ پہ ھاترءُ رو کسے ءَ گپ ءَ منگ۔ پہ دگ ءَ ایرکنگ : بنامی نہ دیگ، بے اِزت نہ کنگ۔ کسے ءِ انچیں گپاں پاشک نہ کنگ کہ پہ آئی ءَ

نامءُ دلی ئبیار اَنت۔ گُردن ءِ ایر کنگ : پہ دلوت ءُ اولاک ءَ مرگ ءِ نزّیک بئیگ۔ پہ مردم ءَ کسے ءِ ھاترءَ آئی ءِ ھرگپ ءُ منّگ۔

● **ایرگوات** : (اِے رَ۔گ۔ وَا ت) یک گواتے ءِ نام اِنت (۲) دو مردم اگاں دیردیر نِشتگ اَنت گوات اگاں چہ اَولیگ ءِ نیمگ ءَ کشّ اِیت ءُ پہ دومی ءِ نیمگ ءَ کیت گڑا دومی اولیگ ءِ ایرگوات ءَ نِشتگ بزاں ھما دیم ءَ کہ گوات روت۔

● **ایرگواتی** : (اِے رَ۔گ۔ وَا۔ تِی) ھماداں کہ جوھان ءِ گوات ءَ ڈیگ ءَ گوں پگّاں رَوَاَنت، ایشاں پچّی ءُ کنگر ھم گوشاَنت ءَ کنٹب۔

● **ایرگور** : (اِے رَ۔گ۔ وَرَ) ھما مردم کہ آئی ءِ کوپگ ءُ سرکیتیں دمی نیمگ ءَ جھلاد اِنت۔ گورایر۔

● **ایرگوری** : (اِے رَ۔گ۔ وَ۔رِی) کستریں براَت۔ اگاں براَت چہ دَویاتے ءَ گیش اَنت چوش گوشگ بیت ۱) مستریں ۲) ایرگوری ۳، نیامتاکی ۴، کستریں۔ ھریک کستریں براتے چہ وت مستریں ءِ ایرگوری بوت کنت۔

● **ایرماد** : (اِے رَ۔مَا دَ) جھل کپگ، چہ بُرزی ءَ جھلاد بئیگ، مستی ءُ جوش ءِ کم بئیگ ءُ آرام بئیگ۔ ایرماد بئیگ ءِ شوکنگ مستی ءِ جھل کپگ، ہِسرگ، ایرموش۔

● **ایرمار** : (اِے رَ۔مَا رَ) ایرمارگ ءِ کار، پہ دوستی کسے ءِ سرءَ دست ءِ ایرمُشگ ءِ کار، ھما چیز کہ گوں آئی ءَ ایرمارگ ءِ کار گِرگ بیت۔ مودانی رندگ ءِ بُرُوشّ کہ مودانی واپینوک اِنت۔ ایرمال - (HAIR - BRUSH)

● **ایرمارگ** : (اِے رَ۔مَا۔رَگ) دست ءَ کسے ءِ سرءَ پہ دوستی ساپ ساپ ءَ ایرکنگ، مالگ ءُ مُشگ، پُرشم یا مُودّ رنگیں چیزے ءِ سرءَ یک دگرانچیں چیزے مُشگ کہ بہ وپس اَنت پہ ایرمار چیزے ءَ ساپ ءُ شاتاپ کنگ۔

● **ایرمال** : (اِے رَ۔مَا لَ) ایرمال اِنگیں جاگہ، گُدءِ کرتہ ھابھرکہ ایرپُروشتگ کہ پدءَ شوگ بیت ۰ ایرماد: پہ سرءِ مودانی رندگ ءَ بُرش۔

● **ایرمالگ** : (اِے رَ۔مَا لَگ) گُدءِ کرّاں ایرپُروشگ ءُ شوگ کہ پُرپُر مہ بیت ءُ اوتاگ ءَ ڈریا اَنت ءُ مدد اِیت۔

● **ایرمان** : (اِے رَ۔مَا ن) نہ لوٹ اِتگیں مھمان، وت تہ ءَ کپتگیں مردم، ھما مردم کہ گوں مھمانے ءَ بے لوٹگ ءَ آئگ گوں۔ اِے گال چہ "ایرمینگ" ءَ زیرگ بوتگ، ۰ طمع تبیں مردم، موٹوئیں مردم ۰ مورمانٹ، تھکلپ۔

● **ایرمر** : (اِے رَ۔مِ رَ) "ایرمرگ" ءِ جند، تُگ ءِ جند، تُزمارگ، مارتوسگ، مارتُسگ، مُرگ دَرُوَد بئیگ، بزور، بے زور۔

● **ایرمِزگ** : (اِے رَ۔مِ۔ زَگ) دل ءِ تُسگ، تُزمارگ بئیگ، مارتوسگ بئیگ۔

● **ایرمُرگ** : (اِے رَ۔مَ رَگ) مُرگ دَرُوَر، نزّیک ءِ مُرگ، چوکہ مُرگ ءَ۔

● **ایرمُشگ** : (اِے رَ۔مُ۔شَگ) ایرمارگ، مُشگ، پرمُشگ پہ دوستی۔

● **ایرموش** : (اِے رَ۔مُو۔شَ) بچار "ایرماد"۔

● **ایرمین** : (اِے رَ۔م ے۔ نَ) ایرمینتگیں مردم، ایرمینگ ءِ کار، ایرمینگ ءِ ھیل۔

● **ایرمینگ** : (اِے رَ۔ م ے۔ نَگ) بے زند بئیگ، دَم برگ، ھائی ءِ رَوگ، زِنکت ءِ رَوگ، بے زور بئیگ (۲) پہ یک چیزے ءَ یکّیں جزگیں رنگے ءَ پہ بے تواری چماں دارگ ءُ بندگ کہ اگاں کسے پُشت قورشی بگوش اِیت ھم کرتانہ رس اِیت انگت ھم پہ آئی ءِ پچ گرگ ءَ بندگ۔

● **ایرنِندگ** : (اِے رَ۔نِ نَ۔ دَگ) جھل کپگ، جھل نِندگ، جھل رَوگ، آپ ءِ ماں زمین ءَ ایر رَوگ، دل ءِ ایرنندگ، تنگ بے زور بئیگ۔ مُرگ ءِ ایرنندگ : چہ بال ءَ پہ تاھیر نندگ۔ ماں نندءُ ستاءَ گپ ءُ ھبرءِ ایرنندگ : جوربال ءُ قوّتہ کار بئیگ، کُراں تیپ نندگ ءُ رھبندیں گپ ایرنند اَنت کہ پہ مھلوک ءَ رھدربری اَنت۔ زمین ءِ ایرنندگ : جھل رَوگ چہ کجام نیتونے ءَ۔

● **ایرّو** : (اِی رَ۔ ڈَ وَ) چرک ءُ چھوائی، کلاگی، ایرّوکنگ، ایرّودیگ، ایرّاں بندگ، ایرّواں بندگ

- **اِیرھت** : (اِے۔رَھ۔ت) ھامین ءِ کُرتگیں بوھد، شھرءِ ایرآیگ ءِ وھد بَراں ناہ ماں پاتاں بنت گرمیں مُلکانی نیمگ ھم گوں یَخ ءَ ھامین بنت ءُ ایرھت ۔ ایر + آھت یا ایر + آہنگ ، موسمے کہ چہ ۲۲ ستمبرءَ بگر دانکہ ۳۰ دسمبرءَ اِنت ۔
- **ایریا** : (اِے۔ر۔یا) بوجیگ ، راجن یادریائی دَگراولاکانی آچاراگاں دُور ءِ یک دیمےءَ اِنت ایشی ءِ تَرینگ ءُ دُور ءِ دومی نیمگءَ کنگءَ گوش اَنت ۔ انچوش کہ : ایریاکن اِت ۔ بوجیگءَ ایریاکنگ ۔
- **اِیژرک** : (اِے۔ژرَک) درمان کاشے ، بچار" ایشرک " " ایژلک " ایژدِرِک ۔
- **ایسّا** : (اِی سّ۔سا) مردینی نامے کہ مُبندرءَ پاکیں ربانے ءِ نام اِنت کہ مُبندرءَ "جیسَس" اِنت کتابی ایشیءَ "عیسیٰ" نبیں اَنت ءُ گوش اَنت ۔ وتی پاک زالیں مات ءِ نام ءَ" مریم ءِ بچ " (ابن مریم) ءَ مشہور اِنت ۔ ایشی ءِ منّوگراں کِرستان گوش اَنت ۔
- **ایسار** : (اِے۔سار) ھنوشی ، بے ھوشی ، بے ساری ، سکرات گوش اَنت : "اپو پدءَ تر ایسار ءَ گپتگ ءُ تو وپس ءِ"
- **اِیسُپ** : (اِی س۔سُ پ) نامے ۔ مُبندرءَ "جوزف" اِنت کتابی ایشیءَ "یوسف" گوش اَنت ۔ پاک ربال یعقوبؑ (جیکب) ءِ ھابچ ءِ نام اِنت کہ آ دگہ براتاں پہ دُشمنی چاتءَ دوردات ءُ کلگے ءَ کشّ اِت مصر (ایجپٹ) ءَ بُرت ءُ بھا کرت ۔ "حُسنِ یوسف" ءِ مجنگ گال ماں لچّھاں اِنت ھمے " ایسپ ءُ زلیکہ " ءِ داستان ھم باز مشہور اِنت ۔

ایسپ ءِ کتب : مردے اَت کہ دارے بُرت ءُ کہ پہ اُشترءَ کُتیے جوڑ بکنت بلے ھراب بوت گوشت ءُ تاوکے کنانءُ پدءَ ھراب بوت ۔ گوشت ءُ سرزندے کنان ءُ دانکہ اِے ھم ھراب بوت ءُ لِشت ۔ بازمردم ایشی ءِ داستانءَ

ایسو

دگر رنگے ھم کار اَنت

- **اِیسپگل** : (اِیْ۔سْ پ۔گ۔ل) درمانے کہ بلوچی ءَ ایشی ءِ دانچ گوش اَنت ۔
- **ایسو** : (اِے۔سْ و) دو کلّیں داراں سادے ماں تَرّین اَنت پدءَ یک دارے زیراَنت ھمے سادءِ توکءَ دینت ءُ تاب دینت ایشیءَ ایسو گوش اَنت ۔ اگاں کسے ءِ لاپ موڑ دنت آ ئی ءِ پاداں ایسو کن اَنت ۔ لانکگ ءِ ھر دوئیں پادان ءُ ماں تَرّین اَنت ءُ بیلڑے زیر اَنت تاب دینت ۔ (بچار بُت)
- **ایسّبی** : (اِی۔سّ۔سّ۔بی) پنجگور ءِ شھرے ءِ نام اِنت ۔
- **ایش** : (اِے۔شْ) اِش ، اِے : پہ نزیک ءِ چیزءَ گوشگ بیت : سوجگالے ۔
- **ایشاں** : (اِے۔شا۔ں) اِشاں ، "ایش" ءِ باز ۔ پہ بازءَ گوشگ بیت ۔ اِے بازیناں ، سوجگالے کہ پہ نزیک ءِ بازچیزءَ گوشگ بیت
- **ایشانی** : (اِے۔شا۔نی) اِے بازینانی ، اِشانی ، اِشانیگ ۔
- **ایشانیگ** : (اِے۔شا۔نی۔گ) ایشانی ، اِشانی ، اِے بازینانی ۔
- **ایشتم** : (اِے۔شْ۔تُ م) ھوش ، زانگ ، پلانی ءَ وت ءُ چہ ایشتم ءَ بُرتگ یا کہ : پلانی چہ ایشتم ءُ شتگ (۲) بیم ، تُرس ۔

- **ایشرک** : (اِے۔ شِ۔ رَ۔ کْ) کاشے کہ کوراں رُودایت۔ مردینی نامے۔ ایژرک، ایژورک، ایژلک۔ (بچار رُبت)
- **ایشنا** : (اِے۔ شْ۔ نا) ایشِ اِنت ناں : توآگاں کسے ءَ پیش ڈاہ کن ءِ کہ دتی گیگ ءَ بہ بیت کہ کار چوش بیت ءُ انگت ھم آ مردم پرواہ مہ کنت بلے یک اناگہ ءَ تی گُشتِ پدءَ ھمے کار بیت نی توآئی ءَ گوشئے "ایشنا مرو اِش جت" "ایشنا کہ مرد آتک"۔
- **اَیک** : (اَے۔ کْ) بچار "ھیک"
- **اَیکل** : (اَے۔ کُ۔ لْ) بچار "ھیکُل"
- **اِیکل** : (اِے۔ کُ۔ لْ) تھنا، ایوک، ھاکگوں دگراں ھور نہ بیت، ایوانٹ۔ گوش اَنت کہ دو آسک اِت اَنت یکّے "ایکل" دومی "ایوانٹ" اَت یا کہ شیتل۔ یک آسک ءِ نام اِنت۔
- **اِیکل** : (اِے۔ کُ۔ لْ) مردینی نامے۔
- **ایکم** : (اِے۔ کُ۔ مْ) داد دیوک، دست بُج، زانتکار۔
- **ایکم داد** : (اِے۔ کُ۔ مْ۔ دَا۔ دْ) مردینی نامے۔
- **ایکیم** : (اِے۔ کِ۔ یِ۔ مْ) ایکیم، بے اُمیت۔ نا اُمیت، دلائی ءَ گنگ۔ پر چیزے ءَ دلانگ ءُ آئی ءَ ءِ الیس رنگ ءَ سنگ داںکہ مردم دلانگ اِنت وھدے کہ رس اِیت تو رس اِیت، بلے اگاں نہ رس ایت بلے آئی ءَ رنگ ءَ بار وءَ دلجمیں ھال بہ رس اِیت یا کہ نااُمیتی ءُ رھچاری انچوش ڈراج کش بہ بیت کہ مردم ءِ وتی دل مجوش ایت کہ اِے چیز نی رسگی نہ اِنت ءُ مردم ایکیم بیت۔ بزاں ایکیم بیگ ءُ دلمنگانسری ءُ اُمیت ءُ رھچاری ہراِیت۔ دل ایکیم بیگ۔

ایشرک

- **اَیل** : (اَے۔ لْ) بلوچی گوھنیں دودءُ ربیدگ (قبائلی نظام) (م۔ ص)
- **ایلانچ** : (اِیٖ۔ لْ۔ لَا۔ نْچْ) چہ ءَ آپینک ءَ آئی ءَ آپاں کِشگ، ھُشکینک ءُ تونیک ءِ جتاکنگ انچوش کہ چہ شیر ءَ آئی ءَ آپینک کشگ بیت ءُ "شیلانچ" جوڑ کنگ بیت، "شیر + ایلانچ" شیر، بُچانک، شیلانچ۔
- **ایلت** : (اِیٖ۔ لْ۔ لَ۔ تْ) سک کسان، کسترءِ چہ کستریں ھنچو کسان کہ بوت کنت (۲) جُھد، کوشست۔
- **ایلک** : (اَے۔ لُ۔ کْ) مردینی نامے۔
- **ایلنگی** : (اِے۔ لِ۔ نْ۔ گِی) اُھتام، پِڈ، زوریں میار،
- **ایمان** : (اِیٖ۔ مْ۔ مَانْ) نیگراہ ءِ منگ ءِ نام، نیکیں مِق، نیکاری (۲) گیرت، حمت، دل (۳) سوگند (تازی : ایمان)
- **ایمن** : (اِے۔ مِ۔ نْ) بے ترس، دشمءُ ھیر (۲) نامے، ایمن حسن، بلوچی لچہ کارے بوتگ (۳) یک مردے بوتگ آئی ءَ مال ءُ مکت سک باز بوتگ ءُ بنگ ءِ سک بازوار تگ ءُ ھر وھدگوں بنگاں ھنوش بوتگ ءُ سرجمیں زندءِ انچوش گوازینگ کہ مال ءِ جنگ ءِ ترس ءِ نہ بوتگ پیشکا بتل اِنت : "بنگ ءَ مہ ور ایمن مہ بے" بزاں چوکہ ایمن ءَ بنگ مہ ور آئی ءَ نہ مال ءِ جنگ ءِ ترس بوتگ ءُ نہ کھوئی دلوے بوتگ، تو چوش مہ بے۔

- **ایں** : (اِ ے۔ نْ) کُمکّار کنگانی کرپانگال ءِ بزانت ءُ سم دنت کہ پہ بازگپ جنوکاں کار مرد بیت انچوش کہ : مارُوگ ءِ ایں، ما وَرگ ءِ ایں، ماشُت ایں بلے گیشتر جاگہ ءِ "ا" دور دیگ بیت ءُ "ماشتیں، ماکنیں، ما روپں" نبیگ بیت۔
- **اینار** : (اِی۔ نْ۔ ا۔ رْ) بچار "ھینار"
- **اینڈا** : (اِی۔ نْ۔ ڈْ۔ ڈا) زنڈ، ڈال، مندءُ سر کہ زنڈ نشتگ بکنت، مندءَ زنڈ نیستو کیں نیش۔ نشتگے کہ ڈال ڈال نبیتگ بوتگ۔
- **اینزبوچ** : (اِی۔ نْ۔ زْ۔ بُو۔ چْ) اینزک بوچ یا ھینزک بوچ، چوکہ ھینزک ءِ گرنچ ءَ زیت گُمگ۔ پلانی من اینزبوچ کُرت بزاں پھک نگیگ کرت یا کہ بے گتی گپت ءُ بے وار کرت، پہ دپ بیکا کُرت۔
- **اینٹراپ** : (اِی۔ نْ۔ ٹْ۔ رْ۔ اپ) آپ ءِ سکّیں تیزیں گوزگ ءِ توار، گور ءِ ھار، شاھین یا شھپال ءِ ایر دیگ ءِ توار، چہ مچ ءَ اوھند ءِ توار، ھر یکّیں تیز ءُ تُرند توار کنوکیں چیزے۔
- **اینگُر** : (اِی۔ نْ۔ گُ۔ رْ) اینگو، انگُر، انگو : اِے گورءَ، اِے دیم ءَ، بے نیمگ ءَ، اِے کرءَ، اِے ھدءَ، سوجگالے۔
- **ایوار** : (اِے۔ وَا۔ رْ) نیم رُچ ءُ روزرد ءِ نیامجی ءِ وھد کہ تازی ءَ ایشی ءَ "عصر" گوشنت، مسلمانانی سیمی نماز ءِ وھدبیگاہ۔
- **ایوارگ** : (اِے۔ وَا۔ رَ۔ گْ) زریں مچ ءَ ماد گیں مچ ءِ کوکر ءَ مان کن انت بزاں گُشں ئے کن انت (۲) زمین ءِ گردینگ ءُ مرزگ۔
- **ایوانٹ** : (اِے۔ وَا۔ نْ۔ ٹْ) ورنا، گُڑیں ورنا، پلانی ایوانٹ اِنت بزاں ورنا ءُ چگّ اِنت، منی کروس ایوانٹ اِنت بزاں مُستگ ءُ وتی ورنائی ءَ رس اِتگ ءُ مست اِنت (۲) پھک تھنا، پہ مُستگیں ءُ ورنائیں جنک ءَ گوش انت کہ سیرئے نہ کرتگ ءُ دوستار ءُ دزگوھارئے ھم نیست۔ "پلانی ایوانٹ اِنت ءُ تر اِیت" چوکہ مثلیں آسک ءَ "ایکلیں آسک" ھم گوش انت بلے "ایوانٹ" پہ مردم ءَ گوشگ بیت۔
- **ایوک** : (اِے۔ وَکْ) تھنا، بے ھمراہ، تیوک، ھماکس ئے ھمراہ نہ اِنت۔
- **ایوکی** : (اِے۔ وَ۔ کِیْ) تھنائی، ایوک بیگ، بے ھمراھی، تنک ءُ تھنا۔
- **ایوند** : (اِے۔ وَنْ۔ دْ) اوھند : ھماوڑا جیں سادءَ گوش انت کہ چہ مچ ءِ سر ءَ تچ بُزوک "ھوش" ءَ گوں ھمیشی ءَ بندایت ءُ ایر دنت۔

ب

- **ب :** (بْ) بلوچیءِ دومی آپ ۔
- **بِ :** (بِ) سرآپے کہ پہ مانگالانی سرءَ گیش کنگ بیت اک : بکن، بگن، دے بدے، اے پہ ہم نبیسگ بیت ۔
- **با :** (بَا) مُنگ یاکسانیں مُچگ "بیا" ءِ گال ءَ "با" گوشگ انت ۔
- **باب :** (بَا۔بْ) بابا (۲) سرجمیں ھساب کہ یک یک ءَ گیشینگ ءُ گوشگ بیت : باب دیگ ۔ (۳) محمد علی باب : بھائی نیکراہ ءِ مُنگیچ کنوک کہ پیسرءَ ایشی ءِ نام "بابی نیکراہ" بوتگ بلے آئی ءِ پُشت پد بھاءاللہ ءَ اے "نیکراہ" پہ وت کش اِت ءُ وتی ھمیشی ءِ نام ءُ بھائی "گوشگ بنت ۔
- **بابا :** (بَا۔بَا) بابُو، پت، پیرک، پیر مرید

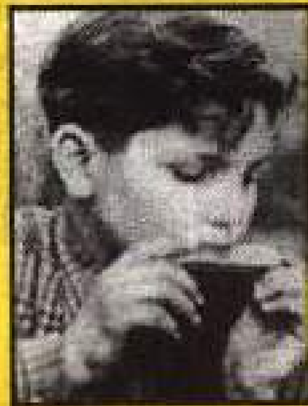
بابُل ۲۱۰۰ (پ۔ک)

- **بابت :** (بَا۔بَتْ) اِبابت : چوکہ ھمے زنگیں یاگونگیں، دُر بابت : بزاں دُرگونگیں چوکہ مُرواردءَ (۲) بارو : اے بابت ءَ یا ایشی ءِ بابت ءَ : بزاں ایشی ءِ بارہ ءَ یا اِے بارو ءَ ۔
- **بابر :** (بَا۔بَرْ) ماں ھندوستان ءَ مُگلانی بادشاھی ءِ بُنپادیر کنوکیں بادشاہ ۔
- **بابڑ :** (بَا۔بَڑْ) بانبڑ : گورانی ھما مُلاءُ ماراج کہ ریش ءُ بروت ءُ سرءَ سایت ۔
- **بابُل :** (بَا۔بُلْ) بابا، بابو، پت (۲) کلدانیانی شھنشاھی ءِ مزن شھر، اے شھر ءِ دڑّو انگت اِراک (عراق) ءَ گوں ھمے نام ءَ ھست انت (انگ : (BABYLON)، عبرانی : بابِل، تازی بابُل) (بچار بُت)
- **بابو :** (بَا۔بُو) بابا، بابُل، پت، بت : بابواگاں بابوے بوتیں ماموھیشاں نہ بوت ۔
- **بابو :** (بَا۔بُو) کسانیں بچکّیں چُک ءَ پہ دوستی گوش انت (۲) مُنشی، نگشّس، میتا، ھماکہ دفترانی نبیسگ ءِ کارءَ کنت ۔ ھندوستانءَ پیسرءَ ھر دفتریں مردمءَ بابو گوشتگ اِش ءُ ھمے رنگ ءَ بلوچستان ءَ ۔
- **بابی :** (بَا۔بِی) بابُو، بابا، پت : بے ایشی ءِ اِے گالوارءَ گیشتر پہ دردیا گم ءُ رنج ءِ وھدءَ گوش انت اک : یا اُڑے بابی کہ وھیگ یاکہ : اتو بابی کہ نہ بوتاں ۔ بازجاگہ ءَ اِے گال ءَ پہ مات ءَ ھم کارمرد کن انت کہ نہ دوش انت (۲) محمد علی باب ءِ [illegible]

نام ءِ "بھائی" گوشگ بنت ۔

- **بابے :** (بَا۔بَ۔ئے) کوھنگ ءِ بازمردم پت ءَ گُوش اَنت ھمے رنگ ءَ مات ءَ ہم "مَاءِ" گوش اَنت ۔
- **بابیاں :** (با۔ب۔یاں) "بابے" ءِ باز : پتاں بزاں واجھاں ۔
- **بابیل :** (بَا۔بِ۔لْ) اِے گال بُندرءَ در آمدینے کہ ایشی ءَ " (BOBBIN) " گوش اَنت " بَابیل " ایشی ءِ بلوچی گالوار اِنت بلے ماں بلوچی ءَ ایشی ءِ نام " ماسولک " اِنت ۔ اے گُدو چی مشیناں کارمردیت ۔
- **باپ :** (بَا۔پْ) پاھار ، گرمی ، گرمیں دیت کہ چہ لھڑیں آپینک ءَ بادکیت ۔
- **باپاپ :** (بَا۔پَا۔پْ) چہ لھڑیا آپ ءِ بابانی نساں گپتگیں آپ ۔ آپ مُقطَّر (DISTILLED WATER)
- **باپاچ :** (بَا۔پَا۔چْ) ھما چیز کہ پہ باپ پاگنگ ۔ چہ لھڑیں آپینک ءِ سرءَ رچگ ءَ یا کہ آئی ءِ سکیں باپ ءَ یا چہ روچ ءِ سوچگ یا گرماگ ءَ چہ پاھارءَ لِڑّ انگیں پوست ۔
- **باپار :** (بَا۔پَا۔رْ) سوداگری ، چیز بھاکنگ ، دکانداری ، شاھُکاری ، واپار ، بھاءُ زُور ۔
- **باپاری :** (بَاپَا۔رِی) سوداگر ، بھاءُ زورکنوک ، دکاندار ، شاھُکار ، واپاری ۔
- **باپتان :** (بَا۔پَ۔تَا۔نْ) چہ سرباز ءِ کور ءِ جہرتریں شھراں یکے کہ ایشی ءَ جہرتر جلکیگو اِنت
- **باپُشت :** (بَا۔پُشْ۔تْ) برپُشت : دیم پہ دیم ءَ اِتاں ، اگاں سندوک دیم ءَ نہ اِنت بزاں آ " باپشت " اِنت ، پلانی تئی باپشت ءَ بازگپ جنت ۔
- **باپگ :** (بَا۔پگْ) باپ دیگ یا باپ گرگ بزاں گرم دیگ یا گرم گرگ ۔ ھما چیز کہ پہ باپ دیگ ءَ کارمردبیت ۔
- **باپل :** (بَا۔پَلْ) تازہ وادیں ماھیگ یا کہ گوشت کہ کوھل ٹُرنگ ءُ بے کہ الدار ءَ دگہ ھچ ءُ مان نیست (۲) یک بَنی دانے ءِ نام اِنت ، کوھل کرتگیں برنج ۔
- **باپور :** (بَا۔پُوْر) نلے کہ آئی ءِ سرءَ چگلیں ھا یا کہ کاشیگ ءِ دیزءِ پراتت ھمے دیزگ ءُ سرءَ یک منیگے ھم پرکہ ھمیشی سرءَ تریاک ءِ ٹُکرے ایرکن اَنت ءُ انگرے پرءُ دارانت ءُ نَل ءَ دپ ءَ کن اَنت ءُ چوس اَنت بزاں اِے تریاک ءِ کشگ ءِ کار لوچ اِنت ۔
- **باپی :** (بَا۔پِی) ھما کہ گوں باپ ءَ شیادی کنت (۲) پہ باپ گراستگیں ماھیگ بزاں ایشی ءَ چوش گرادانت : منگل ءَ کتیں آپ ماں کن اَنت آپانی تہ ءَ پیش ءِ پچوڑیک یا دار ءِ کسانیں ٹُکڑ ڈراں ءُ پھناتی ایرکناں کن اَنت دانکہ چہ آپ ءِ لسون ءَ بُرز تربنت نی ماھیگانی ٹُکرّاں بزارءَ پرکن اَنت ءُ ھمیشانی سرءَ ایرکن اَنت ۔ آپانی جنہ ماھیگاں نہ رس اَنت بلے منگل ءِ دپ ءَ کہ گراَنت آپ ءِ لھڑانی باپ ماھیگاں گرادایت ، بازوش اِنت ۔ بازجاگہ ءَ گوشت ءَ ھم باپی کن اَنت ۔
- **بات :** (بَاتْ) نیزہ ءِ ڈُراھیں دستگ کہ آئی ءِ سرءَ نیزہ ءِ دپ یا دوگوش اِنت کہ اِے سر یا دوگوشیں کا بُرزءَ " بَل " ھم گوش اَنت ۔ مردءُ جنیں بات ءُ بَل اَنت ۔ (للہ گرانا نز)
- **بات :** (بَا۔تْ) بہ بات : " بیگ " ءِ مراد گال ۔ اک : ءِ شالاہ اِے کار شربات
- **باتبل :** (بَا۔تْ۔بَلْ) بہ ءُ بجھو ، دو دلگ ، دوزورگ ، ھوءِ اِناں ، نیموں کنگ " بات + ءُ + بَل " بزاں " ببات بلے مبات " ۔ اک : تو چہ یکے ءَ بات ءُ بل ئے انگت دوھی ءِ نام ءَ گرئے ۔ بات ءُ بَل بزاں نیزگ ءِ ڈراھیں دستگ ءُ آئی ءِ کا بُرزیں سر ۔ مرد ءُ جنیں بات ءُ بل اَنت ۔ (للہ گرانا ز)
- **باتل :** (بَا۔تِلْ) ھما کہ محکم ءُ مُھر نہ اِنت ، نزور ، اَٹل ، باتل کنگ یا بیگ ، اکروچگ یا کروچگ ، پچ رچگ یا پچ رچگ (۲) نہ راست ، زد ، بے بُن ، بے رھبند ، ھما کہ منگ نہ بیت ۔

- **باتلی :** (بَا ۔ تِلِ) باتلیں ، ھاکہ ہُنگی نزانت ، ھاکہ ھکم نزانت ، باتل بیگ ۔
- **باتی :** (بَا ۔ تِی) باتیگ ۔ باتلیں جنینانی ھما جنیں نوکر کہ چو کہ دسگوھارءَ آنت ، دسگوھار ۔ لوگ ءِ تہءِ چلو پکاریں جنیں آدم ۔
- **باتیگ :** (بَا ۔ تِ یْ گْ) بچار " باتی " ۔
- **باتیل :** (بَا ۔ تِےْ ۔ لْ) گوادرءِ کوہءِ ھا بُرزتریں بھر کہ شہرءَ نزیک تر اِنت ایشی ءِ چیرءَ دمبدر اَنت ۔ بُندرءَ گوادءِ سرجمیں کوہءِ نام " اَلمُباتیر " بیتگ ۔ (ALAMBĀTER, OF ARRIAN DR. VINCENT, MARCIAN ETC AND MOCKLER).
- **باج :** (بَا ۔ جْ) دُھک ، دَہ یک ، موت ، سوب ، باج گرگ بزاں یک سرداریءِ چہ دگہ کستریں سردارےءَ سالینہ زرگرگ ۔ باج برگ : سوب برگ ۔
- **باجا :** (بَاجَا) ھا چیز کہ آئی ءِ تہءَ کار بوجے ھست ایشی ءِ سربرءَ آوازی تین پرکن اَنت کہ چہ آیاں سازءُ آواز در کیت ۔ ھا باجا کہ آئیءَ ھار موہیم گوش اَنت ۔ دپی باجا ، کسانیں باجا ۔ (GRAMAPHONE , H RMONIUM) (بچار رُبت)
- **باجائی :** (بَا ۔ جَا ۔ ئی) اگاں یک براتءِ مرایت آئیءِ جنوزامءَ دومی برات باجائی کنت بزاں سانگ کنت ۔
- **باج بر :** (بَا ۔ جْ ۔ بَ رْ) ھاکہ یک کارےءِ کنگءَ چہ دگراں گیش بیت ۔ چہ دُرستاں مستریں مُزءِ بروک ، ھائیءَ کہ باج برگ ءِ مُزترس اِیت ، باج بروک ۔

دپی باجا

- **باجگر :** (بَا جْ ۔ گَ رْ) ھما مستریں یا زوراک تریں بادشاہ یا سردار کہ چہ دگہ نزورتریں بادشاہءُ سرداراں باج گپت ۔
- **باجگیر :** (بَا ۔ جْ ۔ گِی ۔ رْ) ماڑی ، ھما بُرزیں ماڑی کہ آئیءِ اولی یا دومی پاسیی یا انگت ھم برزتریں " آش کو " ھست ، ماڑیءِ سرءَ پہ گوات گرگءَ بستگیں " گوانگر " (۲) باج گروک (بلے ، اے کم کارمرد بیت ءُ راستی کم ءُ ردی گیشترے " مان)
- **باجُمز :** (بَا ۔ جْ ۔ مُ ۔ زْ) ھما کہ باج بارت آئیءِ زر یا کہ دگہ گراں بھائیں چیزےءِ پہ شاباشیءُ دلڈڈی دیگ بیت ھے زر یا چیزءِ نام باجمز اِنت ۔
- **باجن :** (بَا ۔ جَنْ) شیرزال ، ماں یک جنگے یا دگہ انچیں مشکلیں توجیلےءِ آسان کنگءَ چہ دُرستاں گیشتر جُہد کنوکءُ دیتر بوکیں جنیں ۔ جنگانی باجن نامءِ لیبانی باجن (انگریزی : ھیروئن ۔ تازی : بطلة)
- **باجو :** (بَا ۔ جُوْ) باجوءُ چنتو ھردد بلوچی دپترانی بنامیں کارستگ اَنت کہ یکےءَ وتی مہمان گُشت ءُ دومیءَ وتی ھمراہ [illegible] اَت ۔
- **باجوی :** (بَا ۔ جُ ۔ وِیْ) ھر کارے کہ گوں باجوءِ کاراں شیادی کنت ۔
- **باجی :** (بَا ۔ جِی) کاھک کہ گرادانت ءُ ورانت اِش ۔ بازانچیں اَنت کہ ھانگءَ ورگ بنت ۔ ھر سبزیءُ کاھگے کہ نارُستت بیت ([illegible]) بچار " بانجی یا بانجیگ " ۔

- **باچ** : (بَا ۔ چ) کسانیں بُوچ یا دارک ءُ بیشکی ٹُکڑ، بوچ ءُ باچ۔
- **باچکا** : (بَا۔چ۔کا) باچکہ: کسانیں گونی یے کہ نیم گونی یے بیت هما چِلّی کہ آئی ءَ تہ ءَ چیزان کن اَنت ءُ دبد ءُ چُک اَنت۔ مسا یرءُ براَنت گوں۔
- **باچکو** : (بَا۔چ۔کُو) چیزے کہ جوش نہ اَنت بلے پہ ادار ءِ انچوش هنگ بیت۔ کلکلانڈو پہ ادار ءِ یا مَیَن گُرتگیں دھےء راست هنگ۔ بچکوُهالیب کہ ناٹک ءُ پیش کنگ بیت (ڈراما) هاگپ ءُ تران کہ یک مراد ءِ ءُ سر بدکنگ ءَ پہ ونگش ءُ شنگ بیت (فیچر): "باچکو تو بادشاہ ءِ من وزیراں" هے رنگیں کارکنوکیں مردماں گوش اَنت
- **باچکہ** : (بَا۔چ۔کہ) بچار "باچکا"
- **باد** : (بَا۔دْ) ناڈراهی یے کہ مردم ءِ گیت دست ءُ پاداں بے کار کنت یا دپ ءُ هم چوٹ تر بین ایت۔ گیشتر اے بدن ءِ یک کتے گیپت۔
- **بادام** : (بَا۔دَا۔م) نیبگے کہ ترّی ءَ ورگ ءِ درچک ءَ دارت ایشی ءَ هوشیں اَنت پوست ءُ باز تنکیں کالکئے ھُش ایت ءُ دیر گیت کُرگ ءِ زندارت ءُ گرمیگ تپ ءُ ات ایشی ءِ تیگ بازخوان انت۔ هے رنگ ءِ ایشی ءِ تیل ءَ هم کش اَنت۔ (بچار بُت)
- **بادُچک** : (بَا۔دُ۔چ۔کْ) هما گیشیں چیزے کہ ماں ٹھیں نیبگانی مُجگاں بیت ءُ هے رنگ ءَ پدءُ رءُ چیز بی داریں ماهیگاں بیت

چہ ماهیگاں گور۔ اُهورءُ اُنس، پالوار ءُ چہ دهلان ءُ نیبگاں نالگین، پستہ، بادام، مھلب، مجگوک، گنجت، کاجا، کاجو۔

- **بادچکی** : (بَا۔دُ۔چ۔کی) هماکہ گوں بادچک ءِ شیادی کنت۔ هما چیز کہ آئی ءَ بادچک ماں اِنت۔
- **بادگیر** : (بَا۔دَ۔گی۔رْ) باجگیر، ماڑی، مزنیں کوٹ، مزنیں لوگ کہ چہ یک بانے ءَ برز تر اَنت۔
- **بادوچک** : (بَا۔دُو۔چ۔کْ) بچار "بادُچک"
- **بادوچکی** : (بَا۔دُو۔چ۔کی) بچار "بادُچکی"
- **بادی** : (بَا۔دِی) بادوچکی (۲) هماچیز کہ ورگ ءِ لاپ ءُ گوات پیداک کنت۔
- **بادین** : (بَا۔دِیْن) بھادین، بدین، مردینی نامے۔
- **بادینک** : (بادِے۔ن۔کْ) هماچیز کہ شیر یادگہ انچیں چیزے ءَ بادین ایت۔ (COAGULENT)
- **بادینگ** : (بَا دِے۔ن۔گ) آپیں چیزے ءَ انچوش کنگ کہ بہ بدایت انچوش کہ شیر ءُ پنیر ءُ هستگ کن اَنت۔ آپ ءَ بادین اَنت "کنٹر" بیت بادینگ (TO CURDLE)(۲) الگینگ، لچینگ۔
- **بادینگ** : (با دِے۔ن۔گ) کپاتک ءَ بادینگ بزاں کجام یک نیموئے ءَ توم چہ کپاتک ءَ دڑنیا اَنت۔ هاک ءِ چہ چیرءَ ڑنگ یا چہ تہ ءَ چیرءَ گپتنگ کہ داں نہ رچ ایت گوش اَنت "کپاتک ءَ بادینگ"۔

● **بادینوک :** (با۔دے۔نوک) بچار "بادینگ"

● **بار :** (بار) گرانی، گرانیں چیز، چیزے کہ بڈ ءُ کنگ لوٹ ایت۔ اُشترءِ سرءَ لڈ اتگیں ھر چیزے کہ دوئیں تنگان اِنت۔ اک : بارے دار، بارے وان، بارے پیش۔ بارءُ مُبنگ، بڈءُ بار، لڈ اتگیں چیز (۲) بر، رند، باریگ، نوبت، دور (۳) کارءِ جُتگالی ءَ : کارءُ بار (۴) جاگہے کہ چیزے بازبیت ھمے گال "بار" ءِ بزانت ءَ ھم دنت یا ریسءُ ھد ءِ۔ اک : دریابار، رودبار۔ بارءِ جنگ : پہ زور برگ، چہ دگہ جاگہے ءَ مال بنگ۔ بارءِ کشگ : ھلاکی کنگ۔ بارءِ زیرگ : کمک کنگ۔ بارءِ گرگ : بارانی بوجگ، منزل کنگ، چہ اشترءِ سرءَ باراں ایر گیجگ۔

● **باران :** (با۔ران) مردینی نامے (۲) "بار" ءِ باز بزان باز بار۔

● **باران گرگ :** (باران۔گ۔رگ) اُشتر یا چہ دگہ اولاکے ءَ بارانی بوجگ۔

● **باربار :** (با۔ر۔بار) رند پہ رند، ھر رند، پہ مال پہ، ھر وھد (بلے بلوچی ءَ کم کارمرد بیت)

● **باربر :** (بار۔بر) باربروک، بارکش، بارکشوکیں اولاک

● **باربرگ :** (بار۔ب۔رگ) چہ یک جاگہے پہ دگہ جاگہے بارءِ برگ ءُ رسینگ، اولاک ءِ باربرگ : بارءِ برگ ءُ رسینگ۔

● **باربرگ :** (بار۔برگ) بارانی پہ زور ءُ ظلم یا کہ پہ شدت برگ ءُ دور دیگ یا کہ اولاکانی برگ۔

● **باربندگ :** (بار۔بن۔دگ) پہ سات ءَ سر گرگ، مال گرگ ءُ پہ سات ءُ سوداگری ءَ بنگ، پہ روگ ءَ ساجوءُ جریدگ بیگ۔ مزن سندیں مردم ءِ باربندگ بزاں نزیک پہ مرگ ءَ بیگ۔

● **باربوجگ :** (بار۔بو۔جگ) چہ اشترءِ سرءَ یا چہ دگہ اولاکے ءِ سرءَ باراں پہ ایر گیجگ ءِ ھاترءَ بوجگ۔ گگرءِ باربوجگ ءُ گگر دھرے کہ بچیں پھنات ءَ وپس ایت ءُ یک بازے کمتیں پشان ایت گوش اَنت کہ بارے بوتگ ھو شمن گوش اَنت کہ اگاں گگرءِ باربوج ایت مردے چہ درکیت بزاں چہ میاپری ءَ ھمانے کیت۔

● **باربیٹ :** (با۔ر۔بے۔ٹ) ھاکنڈ یا بیٹ کہ چہ گورءِ آورتگیں یا ھورءِ چہ کوھاں آورتگیں منٹ ءَ بارگیت کہ کش اَنت "بگ" ھم گوش اَنت ئے۔

● **بارپُشت :** (با۔ر۔پُش۔ت) اُشترءِ پُشت ءَ بارکشگ ءِ کریھانی زر (۲) ھما اشتر کہ آئی ءَ بارلڈ اِتگ، بارپُشتیں اشتر۔

● **بارتاک :** (بار۔تا۔ک) ھما کاگد کہ چہ گرابانی واجہ ءَ پہ مال دیم دیوکیں مردم ءَ رس ایت کہ آئی ءِ تہ ءَ آئی ءِ مالانی بارہ ءُ سرحیم ءَ نبشتگ اِنت کہ ھر جاگہے کہ مالاں رسگی اِنت گوں ھمے کاگد ءِ پیش کنگ ءَ رس اَنت (انگ: بل آف لیڈنگ (BILL OF LADING)

● **باردان :** (بار۔دا۔ن) درپ، رزان، گونی، ھر ھاسیگیں چیزے کہ آئی ءِ تہ ءَ چیزان کنگ بہ بیت بلے پہ گونی، گوالگ، کتل ءِ گیشتر کارمرد بیت۔

● **باردان :** (بار۔دان) بیدار یا راچین ءِ یک اولیگے ءِ نام اِنت۔

● **باردیگ :** (بار۔د۔یگ) چیزے ءِ سرءَ ھاک یا ھاک رنگیں چیزے ءِ ھنچک ریچگ کہ آھیشانی چیرءَ گار بہ بیت، اگل کنگ، مُردگ ءِ باردیگ، ھاکانی چیرءَ کنگ۔

● **بارزور :** (بار۔زو۔ر) بارزیروک، بارچست کنوک، ھمائی ءَ کہ بارلڈ اَنت یا ماں کش اَنت، بارکش، بارزیر۔

● **بارزیر :** (بار۔زی۔ر) بچار "بارزور"

● **بارکالی :** (بار۔کا۔لی) پتک ءِ زات ءِ یا گاسے، ماھیگے۔ (BLACK TIP SHARK) بچار بت تاکدیم 86

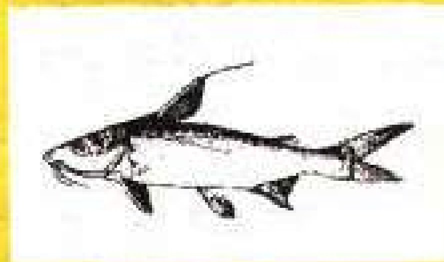
● **بارکش :** (بار۔کش) بارکشوک، باربڈءَ کنوک ءُ بروک ءُ رسینوک، بارکشیں اشتر، لاری، بارکشیں موٹر۔

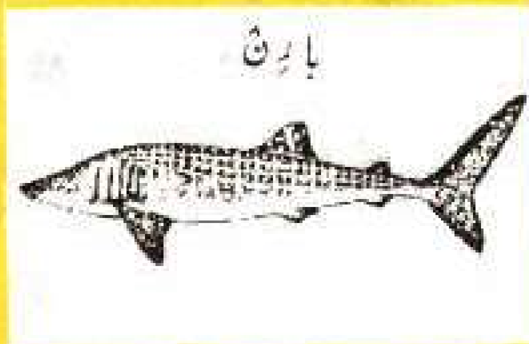
● **بارکشگ :** (بار۔کش۔شگ) بارءِ کنگ ءُ چہ یک جاگہے پہ دگہ جاگہے برگ۔

- **بارکنگ :** (بَارْ۔کَ۔ نَگْ) برجمی بارلڈگ ، لڈگ ، بڈ ءُ بارکنگ .
- **بارگ :** (بَا۔رَگْ) هماکه زندنه اِنت (۲) دوست ءَ هم گُوشْ اَنت که بارگ بندءِ بیت (۳) یک زیمرے ءِ نام اِنت .
- **بَارْگ :** (بَارْ۔رَگْ) میش ءِ توار ، بارَّگ ۔ بت : میشاں کپ ءُ بارّءُ گُرکاں کپ ءُ هولاس .
- **بارگاه :** (بَارْ۔گَاهْ) درگاه ، پاکیں دیوان در ، بزرگیں دربار .
- **بارگاهی :** (بَارْ۔گَاهیْ ، بارگائی : گلوئیں ماهیگ ءِ زاتے .(THREAD FIN, SEA CAT FISH). (بچار بُت)
- **بارگائی :** (بَارْ۔گَائیْ) بچار "بارگاهی"
- **بارگرگ :** (بَارْ۔گِ۔ رَگْ) هماکانی چیرءِ بیگ ○ چه اشتر یا دگه اولاکے ءِ باراں بوجگ .
- **بارِن :** (با۔رِنْ) پاگاس زات ءِ مزنیں جناوریں ماهیگے چو که لیٹر ءُ آبروءَ (WHALE SHARK) (بچار بُت) ★
- **بارو :** (بَا۔رَوْ) بچار "بارَهْ" .
- **بارو :** (بَا۔رَوْ) اگاں یک کارے که پچ پَسَندءِ مَه بیت ایشی ءِ پدا دُکے ، تم کنگءَ گُوشْ اَنت ، گرماگ ءَ دریاگوم بیت ءُ میداں پدارانی تیلگ ءِ نیل اَنت که پُشت ماں پُشت پرش اَنت بلے یک اناگه ءِ نُورم تم کن اَنت هے تم کنگ ءَ "بارو" گُوش اَنت که هے وهدی زیت زیت ءِ پداراں تیل اَنت ○ باریگ ، دَور .

کد : ۱۶۰ س م دان ۲۰۰ س م

بارگاهی کد : ۲۰ س م

کد : ۱۲ وال (میٹر) ءَ بگر دان ۱۸ وال ءَ

- **بارُو :** (بَا۔رُوْ) بلوچی نامے
- **بارُدت :** (بَا۔رُوْ۔تْ) بارود ، شوره ، شوروکه په آسکاری ءَ کارمرز بیت
- **بارُود :** (بَا۔رُوْ۔دْ) بچار "بارُوت" .
- **باره :** (بَا۔رَهْ) بارو ، بابت ، "پلانی ءِ باره ءَ تو چے گُوش ئے ؟" .
- **باری :** (بَ ارِیْ) باریگ ، دَوره ، باریگ .
- **باریگ :** (بَا۔رِیْ گْ) دور ءُ باریگ ، وهد ، زمانگ ○ وار ، هوکین .
- **بارِیں :** (بَا۔رِے۔نْ) لڈائیں ، بارکرتگیں (۲) نزاناں که هو با اِتاں ؛ پلانی باریں کجا اِنت ! یاکه "پلانی کجا اِنت"؟ ءِ پتو ءَ گُوشنگ "باریں !" ، هما تمی رنگ ءَ "باریں تو گنوک ئے" .
- **باڑ :** (بَاڑْ) گوش ءِ کرکینک ءِ توک که هد ءِ باڑیگ ماں کن اَنت ۔ بچار بُت تاکدیم 87
- **باڑا :** (بَا۔ڑَا) کریهه ○ لوٹوک ، هرونانک ○ بندیگ ، هتل ۔
- **باڑو :** (بَا۔ڑَوْ) باڑه ، کریهه ، (۲) واڑیا پل که چه بیش ءُ نگرد ءُ وار جوڑ کرتگ باکه په گل ءُ هشت ءُ سِنگ ءُ گچ ، وهدیگیں کلاتانی مزنیں دیوال که وهدیگیں شهر هر وهد هے رنگیں شهر بنداں بوتگ اَنت (۳) گُوش اَنت که باهو ءِ کوهنیں

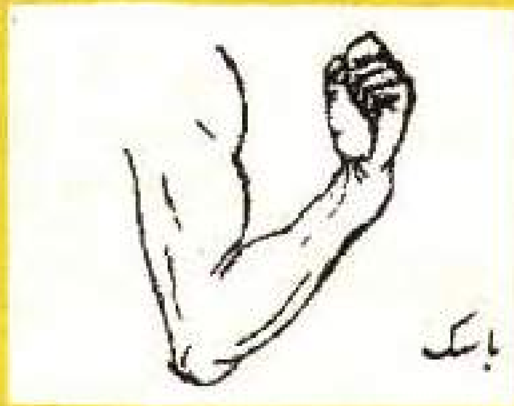
نام اِنت ،باکؔ" باھوکلات "اِنت کہ ھژتانی بُندریں بہ نندجاہ اِنت ۔ (۴) نام گپتیں کریے کہ شیر دیوکیں دلوتاں دیگ بیت ۔

- **باڑہ** : (بَا . ڑَہ) کریھ ، باڑا ، تول : دگرے ءِ لوگ ، دکان ، اولاک ءِ کارمرد کنگ ءِ دیم ءَ ، آ ئی ءَ زَرّ دیگ کہ آ ئی ءِ "باڑہ" بنت ۔
- **باڑی** : (با . ڑِیْ) بچار ۔ "باڑیگ" ۔
- **باڑیگ** : (با . ڑِی . گ) گوش ءَ کنگ ءِ سُھرے کہ گوش ءِ باڑ ءَ کنگ بیت (بچار بُت)
- **باز** : (با . زْ) زیادگ ، کمیں اِتاں ، مُچ ، ھما چیزکہ جیڑگ ءَ گیش اِنت ۔ باز : ھمے شکاری مُرگ ۔
- **بازار** : (بَا . زَا . زْ) مینگ ، تنک ، ھمود ءَ کہ پہ سوداگری ءَ دُکان اَنت ۔
- **بازاری** : (بَا . زَا . رِیْ) لیبے کہ ایشی ءَ گلکتی ءُ ورّوئی ھم گوَش اَنت ۔ بجکؔ ءُ بازاری : بزاں سُبکی ءُ بے شہمی ءُ نام ءَ دپی ۔
- **بازکار** : (بَا . زْ . کا . زْ) ھما مردم کہ آ ئی ءَ بازکارماں دست ءَ گپتگ ۔ سکیں دست گشیں مردم ، بت : بازکار بے کار ۔
- **بازگپ** : (باز . گَپْ) ھما کہ گپ باز جنت ، بازھبر ۔
- **بازھبر** : (باز . ھَ . بَرْ) بازگپ ، ھما کہ بازگپ جنت ۔
- **بازی** : (با . زِیْ) گیشتری ، کمّی ءِ چَپ ۔ لیب

باڑگ

- **بازیار** : (بَاز . یَا زْ) ھما کہ آ ئی ءِ دوست ءُ بیل باز اَنت
- **بازیگر** : (با . زِی . گِ زْ) گوانگیر ، گوانگر کہ لوگانی سرءَ پہ گوات ءِ ھاتر ءَ جوڑ کنگ بیت ۔
- **باسام** : (بَا . سَا . مْ) بدبں بو ، چہ گرم ءُ چست بوتگیں ھیسپ بو ، ھیسپ ءِ بو ، سِتیں ءُ بے بلگاریں باھنکّ اِنگیں بو ۔
- **باسک** : (بَا . سْ . کْ) دست ءِ ھما بھر کہ چہ سْروش ءَ بُرزدا انگہ کوبگ ءَ اِنت ۔ باھُٹ ۔ (۲) بڑات ، بڑاتگوں تگیں دوست ، کُمک دیوک ، ھمراہ (۳) نام بستگیں مجلسے ءِ تہ ءَ بھرزُورد کیں ھمکار ءُ ھمراہ ۔ (بچار بُت) ۔
- **باسگ** : (بَا . سَگْ) بچار "بانسگ" ۔
- **باشا** : (با . شَا) بزاں کہ ، تاکہ ، لوٹگ کہ ، اک : آ ئی ءَ اِے گپ جت باشا کہ تو مَیائے ۔ (۲) باشاہ بادشاہ ۔
- **باشاہ** : (با . شَا) بادشاہ
- **باک** : (بَاکْ) پرواہ ، تُرس ، دل تپرکھی ۔
- **باکارگ** : (با . کا . رَگْ) چہ لاپ ءَ دپ ءِ راہ ءَ تواری گُوات ءِ درآیگ ، باکار ، گارتگ ، گُگگ ۔
- **باکس** : (بَا . کَسْ) لگوک ، ماچس (MATCHBOX) بچار بت تاکدیم 88
- **باکند** : (با . کَن . دْ) آکوت ، ھمے گراں بھائیں سنگ ۔

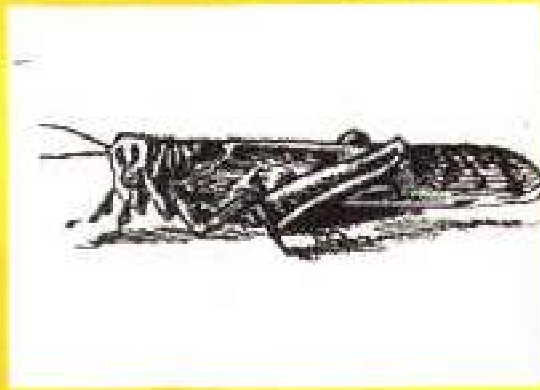
- **باکور :** (بَا۔کۏ۔ ڑ) لٹ ، ھیزرانک .
- **باگ :** (بَا۔گ) ھمود ءُ کہ پُلّ رودینگ بیت ، ھمود ءِ نیبگ ءِ ڈرچک آنت .
- **باگار :** (بَا۔گا۔ ڑ) گوچ ءِ زات ءِ لاپکشتے کہ کوھان ءُ جنگلاں بیت ، ایشی ءَ "باگاڑ" ھم گوش آنت .
- **باگاڑ :** (بَا۔گا۔ ڑ) بچار "باگار"
- **باگچہ :** (بَ اگ چَ ہ) کسانیں باگ ، ھریک باگے کہ آئی ءَ پُلّ ءُ نیبگ مان بہ بیت .
- **باگچین :** (بَا۔گِ۔ چے۔ ن) چہ بازیں چیزے ءِ ھرکس در بہ چنت ءُ بگچین بہ کنت ءُ بہ زیرایت فی پشتکیتگیں کہ بہ نادوستی یلہ دیگ بوتگ آنت باگچین گوشگ بنت ، چہ نادوستی ءَ سرآزتگین ءُ پشت کپتگیں ھما چیز کہ چہ آئی ءَ یا کہ چہ آیاں شرتریں گچین کنگ ءُ زورگ بوتگ آنت ءُ ھراب تریں سرا تنگ آنت . اے گال "بندر" ، "بھاگچین" بزاں بہ بھا کنگ ءَ یا زورگ ءَ شرتریناں گچنگ ، باگچین کنگ : چیزاں یا چیزے یا مردم ءَ ڈلگ چار کنگ (۲) بلکیں اے گال " باگ چین " ، انت کہ چہ نیبگ ءِ ھامین ءَ رندپشت کپتگیں نیبگال یا پونایا پیناں گلی وار گُش انت
- **باگی :** (بَا۔گِی) ھما کہ گوں باگ ءَ شیادی کنت . ھما کہ باگ ءِ کار ءَ کنت .
- **باگیں :** (بَا۔گے۔ ن) باگ دَرورین ، چو باگ ءَ .

باکس

- **بَال :** (بَا۔ ل) بانزل ، بال کنگ ءِ جند ، بال کنگ ءِ ھد . چہ گل ءَ بال کنگ یا بیگ ، (۲) بالاد ، برز .
- **بالا :** (بَا۔لَا) بُرز ، بالاد ، جھل اِتاں ،
- **بالاچ :** (بَا۔لا۔چ) بلوچی دپتراں زانتگیں یا مردے کہ دودا ءِ براتءِ بوتگ ، دودا پہ سمی ءِ گوکانی دیم ءَ پہ سالونکی گشتگ بوتگ بلے آ وھدی بالاچ کساں ات مزن بیت دتی برات ءِ بیراں گپت ، اے گور گیچ آنت .
- **بالاچانی :** (بَا۔لا۔چا۔نِی) بلوچ شیئے کہ وت ءَ برانت پہ بالاچ ءَ سرکن آنت .
- **بالاد :** (بَا۔لَا۔دَ) بُرزی ، گشادی ، کد (۲) بُرزی نیمگ ، بالا ، بُرز . (۳) جند ، دل ، جان ، زِرد ، سر ، ھیال (۴) بوجیگانی ھما دیم کہ گوات چہ ھما نگو کیت .
- **بَالبال :** (بَال۔بَال) ھما کہ بال اِنت ءُ بال اِنت .
- **بالپد :** (بَال۔پَد) مُرگ ءِ بال کنگ ءِ پدبزاں ھما جاگہ کہ مُرگ ءِ بال کنگ ءَ رند آئی ءِ پدپشت کپ آنت کہ پہ جست بیگ ءَ یا دے ءُ زوروا تنگ آنت .
- **بالٹی :** (بَال۔ٹِی) بالدی ، آسِن یا چہ مادن جوڑ کرتگیں کیٹے یا آپکشے کہ گوں آئی ءَ چہ چات ءَ آپ کش انت یا کہ اِنجو سنس پہ آپ ءِ مان کنگ ءِ کارمرد بیت .

- **بال جَنگ** : (بَال ، جَ ـ نگ) ھما جنگ کہ ماں بال ءِ بیت بزاں بالگراب کہ ماں بال ءِ تہ ءَ گوں یک دگرءِ جنگ کن اَنت ۔ مُرگ ھم برے برے بال ءِ تہ ءَ جنگ کن اَنت ۔
- **بالچین** : (بَال ۔ چِا ۔ ن) ھما کہ بالگراب ءِ بال دیگ زانت ۔
- **بالچین** : (بَال ۔ چے ۔ ن) ھما مُرگ کہ آئی ءِ بانزل پہ مگراز چنگ بوتگ اَنت بالچین کنگ : بانزلانی چنگ ۔
- **بالدی** : (با ۔ لِ ۔ دِیْ) زبلا ، بالٹی ، ڈول ، چہ آسن یا ماد ن ءِ جوڑ کرتگیں کمیٹے ۔
- **بالشت** : (بَا ۔ لِ ۔ شْ ۔ ت) مزنیں وڑا ہیں سرجاہے کہ تکہ دیگ ءِ کار مرد بیت ۔ جُلّ ءِ سرءِ دیوال ءِ بُن ءَ ایرے کن اَنت ءُ گندلانی سرءَ ھم ایر کنگ بیت ۔ بلے اے پَتن نہ اِنت گرد پُشت اِنت ۔
- **بالکار** : (بَا ۔ لْ ۔ کار) ھما کہ بالگرابانی بال دیگ ءِ آیانی دگہ کاراں بلد اِنت ۔
- **بالگ** : (بَا ۔ لگ) روک کنگ ، آس ءِ بُن دیگ (گال درآمدے)
- **بالگتر** : (بَا ۔ لْ ۔ گَ ۔ تَرْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ بَت " چوکہ من میرءِ گوں لُروءِ گنداں بالگتر گورانی چراگجاہ اِنت "
- **بالگر** : (بَال ۔ گر) ھما مردم کہ بالی گراب یال دنت ۔ (PILOT)
- **بالو** : (با ۔ لو) بال کنوک ، ھما کہ بال کرت کنت ، ھما کرم ءُ کوگ کہ بال کن اَنت ، اک ، مگسک ، پُری ، پاتو ، بالی مدگ ، گومز ،

بالی مدگ

- **بالو** : (با ۔ لو) نیل رنگیں آپی لوگگے کہ سوریں دریا ءِ بیت سک پتن ءُ تنگ اِنت سُھریں رگے ماں اِنت ئے گرد انکہ وڑا ہیں دُمب ءُ نے ریں ایت اے سک پِھناک اِنت جان ءِ ھما جاگہ ءَ کہ پٹے پراِنت پچ اِیت ءُ سک سوچ اِیت گرماگ ءِ بازبیت ، گوں گواتءِ تیاب ءَ کیت ۔
- **بالوشاہ** : (بَا ۔ لو ۔ شا ۔ ہ) مردی نامے کہ یک مشّا یتگے جوڑے کرتگ کہ ھمائی ءِ نام پہ " بالوشاھی " ءَ زانگ بیت ۔
- **بالوشاھی** : (بَا ۔ لو ۔ شا ۔ ھِی) بالوشاہ ءِ جوڑ کرتگیں مشّا ئیگ ۔
- **بالی** : (با ۔ لی) ھما کہ گوں بال ءَ شیادی کنت ، ھما کہ آئی ءِ بال بزاں بانزل پراِنت ، بال کنت ، بالی مدگ ، بالی مور ، بالی گُراب (م) بالیگ ۔
- **بالی پٹّ** : (با ۔ لِ ۔ پَٹ ۔ ٹ) ھما پٹ کہ اود ءَ بالیگراب نِندانت ءُ پاد کا اَنت ۔
- **بالیگ** : (بَا ۔ لِ ۔ گ) بچار " بالی " ۔
- **بالیگراب** : (با ۔ لِ ۔ گُ ۔ راب) ھما گُراب کہ بال کنت ۔
- **بالی مدگ** : (با ۔ لِ ۔ مَ ۔ دَگ) ھمے مدگ کہ بال کنت ۔ (بچار مُت)
- **بالی مُرگ** : (با ۔ لِ ۔ مُ ۔ رگ) ھما مُرگ کہ بال کن اَنت ۔
- **بالی مور** : (بَا ۔ لِ ۔ م و ۔ ر) ھما مور کہ بانزلے پراِنت ءُ بال کنت ۔
- **بالینگ** : (با ۔ لے ۔ نگ) بالگ ، روک کنگ آس ءِ بُن آس دَروَریں چیزے ۔ (گال درآمدے)

بَام : (با ۔ م) شپ ءِ گُٹّ اَنگیں سرءِ ھما وھد کہ نوکی روژنائی وتی اسپیتی ءِ شِنگ اِیت (۲) سرو زءِ یک "سیم" ءُ بلوچی سازانی "لوگے"* (۳) سانگ، کَلو: ماھیگے الّشی ءِ یک ذاتے دَ تیابی سانگ گوش اَنت (بچار بُٹ)

بام اِستار : (با م ۔ اِش ۔ تا ۔ ر) روشنائیں اِستارے کہ چہ الّشی ءِ درآیگ ءِ رند بام دَنت ۔

بام رنگ : (بام ۔ رن گ) بام ءِ وھد ءِ روژنائی ءِ رنگ ۔

بَامَرد : (با ۔ مَر ۔ د) چہ دُرستان مسترین واجکار ۔ واستان، جنگ یا تامُرانی تہ ءَ ھما مردم کہ سرجمیں کار ھمائی ءِ سرءَ اِنت ءُ مسترین کارانی کنوک اِنت ۔ اے گال بُندرءَ "باج ءِ مرد" باج مَرد، اِنت بزاں باج بروک ۔ جنین "باجَن" اِنت ۔

بامردی : (با ۔ م ر ۔ دی) دلیری، بھادری ۔ ★

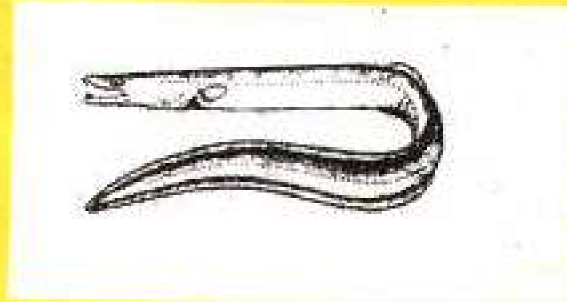
بامَری : (با ۔ م ۔ ری) بلوچانی مُلکے کہ ایشانی پوشاک گیشتر شیاہ اَنت (۲) جنینی نامے (۳) شر رنگیں جنین ۔

بامسار : (با م ۔ سا ۔ ر) بام ءِ دیگ ءِ وھد، بام، بانگواہ ۔

بامگواہ : (با م ۔ گ ۔ وا ۔ ہ) بام ءِ وھد، بانگواہ ۔

بامی : (با ۔ می) ھما کہ گوں بام ءَ شبادی کنت، بامیگ، جنینی نامے، بام دَروَر ۔

بامیگ : (با ۔ می ۔ گ) بچار "بامی"

بام

بال : (با ۔ ل) "بال" ءِ گال ءَ گوشنگ، "بال" ءِ جند ءِ گالوار بَت: "گوک ءِ جن ءَ گوش اِیت بال" (۲) بیاں بزاں "من بیاں"، چہ "بیگ" ءِ کارگال ءَ ۔

بَان : (با ۔ ن) پہ ھشت ءُ گِل یا سنگ بستگیں کانگی لوگ (۲) بُرزیں جاگہ، سرءِ بان: سرءِ سرءِ بُرزتریں جاگہ ۔

بانبر : (با ن ۔ ب ۔ ر) ھیران ۔ وانگ ۔

بانبرگ : (با ن ۔ ب ر ۔ گ) ھیران بیگ، وانگ بیگ، اباشکو بیگ، اَجکہ بیگ ۔

بان بند : (با ن ۔ ب ن د) بان بندوک، ھما اُستا کہ گِل ءُ ھشت ءُ سنگ با دگہ رنگیں بان بند اِیت ۔

بانچی : (با ن ۔ چی) بچار "بانچیگ"

بانچیگ : (با ن ۔ چی ۔ گ) نوکیں چیزے کہ یک لوگے ءَ کیت ءُ گوں وتی ھمساھگان ھم بھرے کنت یا کہ کسے چہ دگہ مُلکے کیت وتی ھمساھگان چہ وتی آورتگیں چیزاں دَنت گوں، بانچیگ گیشتر پہ ورگی چیزءَ اِنت انچو کہ بتل گوش اِیت "پہ نئی بانچیگاں دُور روچیگاں من پیرھی کوھانڈے نہ رودیناں (یمنی تزءَ اِدءَ "دورروچیگان" ءِ گال ءِ بدل ءَ "کُروچیناں" یا کہ "دورروچیناں" لوٹ اِیت) دگہ بتلے "بانچیگ بدلے گَندگ آوزے"

باندا : (با ن ۔ دا) بچار "باندات"

- **باندات :** (با ۔ ن ۔ دات) باندا : باندا تگیں روچ ، چہ مرچیگ ءِ رند ءِ روچ ، آیوکیں روچ ۔ "ھمے رنگ ءَ" ، باندا شپ ، باندا بیگاہ (۲) بدل : بدل ءُ باندات : اِدءَ بزانت ھما "باندا" اِنت ۔۔ بزاں وام ءِ زیرگ ءُ ھمیش اِنت کہ مرچی بزیر باندا بدے (۳) پستار : بِلائی ءِ باندات چے اِنت ، بزاں آئی ءِ پستار چے اِنت ، (۴) مَتن کُرتگیں روچ یا نام گپتیں روچ : بِلائی ءِ آیگ ءِ کدءُ باندات نیست یا بِلائی ءِ کدءُ باندات نیست (بلکیں : بام دات ، کہ پارسی ءَ "بام داد")
- **بانڈ :** (با ۔ ن ۔ ڈ) لوڑی (خانہ بدوش) ھرجاگھے کہ اُردکن اَنت گڑا اسِنگ ءِ دکن اَنت چو بُرزیں ڈِکّی ءِ کہ آئی ءِ سرءِ وتی نیادءُ گندلاں ایرکن آنت ، میرکُرتگیں مردم شپ ءِ وتی گندلاں زیرآنت پڑکن آنت ءُ بشانگے ءِ ولیس آنت ۔ بلے کندیں مردم ھمے بانڈ ءِ سرءِ ولیس اِیت ۔ گوشت اَنت "بِلائی لنڈءِ بانڈ اِنت" ۔ بزاں سیر نہ کُرتگیں مردم "بانڈ" ءِ میار اِنت ءُ سُنٹیں نیادءِ باھوٹ ۔
- **بانڈار :** (با ۔ ن ۔ ڈا ۔ ر) بوجیگ یا دگہ دریائی اولاکانی تہ ءِ یک گیشنتگیں جاگھے کہ آئی ہتہ ءِ وردنی چیزا ایرکنگ بنت ۔
- **بانڈاری :** (با ۔ ڈا ۔ ری) ھما مردم کہ بوجیگ ، لانچ یا دگہ دریائی اولاکانی تہ ءِ ورگ گُراڈگ ءِ کارءَ کنت ۔ ورگ گُرادوک ۔ ★
- **بانڈم** (با ۔ ن ۔ ڈم) کوہ یا کُبرزیں ڈُمبگ کہ بُرز بہ بیت ، کورءِ بانڈم بزاں آئی ءِ کردہ ۔ اے گال بُندرءَ "بان ڈُمپ" اِنت بزاں پُرشتگیں بان ءِ وڑا کہ گڈ سرءِ چوکہ ڈُمبگ ءُ جُمپے ءَ بنت بانڈمی کنز بانڈمی دیم ، بانڈمی بُن (ایشی ءِ

بانز

گوں "وڈ" ۔۔ ءَ "بانڑم" ۔۔ نبشتگ کُرداِنت) وڑو ، یامنی ، بھمنی ،

- **بانڑ :** (با ۔ ن ۔ ڑ) بانزگ ءِ پرمانگال بزاں چوکہ میشاں بہ بانڑ ۔ بَت : میشاں کپ ءُ بانڑ گرکاں کپ ءُ ھُولاّس ۔ (بچار بُت)
- **بانزگ :** (با ۔ ن ۔ زَ ۔ گ ۔ با ۔ ن ۔ ز ۔ زگ) میش ءِ آواز ءُ توار انچوش کہ "بزّ" دودایت ، "گوک" "بانس اِیت" ، ھمے رنگ ءَ "میش" "بانڑ اِیت" ۔۔ ءُ "گامیش" "ڈِک اِیت" ،
- **بانڑم :** (با ۔ ن ۔ ڑم) بچار "بانڈم" ۔
- **بانڑی :** (با ۔ ن ۔ ڑِ ۔ ی) میرچاکر شھیک رِند ءِ گوھار ءُ بیبگر ءِ مات ۔ تھلچہ کار ، مُلاّ بھا در کولاھی ءِ پستودَنت ءُ لچہ ءِ گُڈی بنداں گوشی اِیت ۔ کلوڑھو جام ءُ مری ۔ گورءُ گبول ءُ بامری ۔ رکشانی ءُ شئیر گوری اے دُرست گلام آنت چاکری ۔ سرشودءِئے دات آنت بانڑی
- **بانز :** (با ۔ ن ۔ ز) بانزیں مُرگ ، شکاری مُرگے کہ چو شاھین ءِ اِیر دَنت ءُ کسانیں گُنڈو ، چیتک یا کرگشک تسکار کنت ۔
- **بانزل :** (با ۔ ن ۔ زَل) مُرگ ءِ بانزل بزاں بال کہ آئی ءِ دستانی جاگہ ءَ اَنت ءُ گوں ھمیشانی پشا نگ ءُ شُرنگ ءَ ۔ کنت ۔ "بِلائی ءِ بانزل پُرشتگ اَنت" ۔۔ بزاں بے وس ءُ بیھک لاچار اِنت کہ دگرانی باھوٹ اِنت وتی ہچ کُرت نہ کنت ۔
- **بانزلی :** (با ۔ زُ ۔ لِ ۔ ی) ھما سھدار یا چیزکہ بانزل ءِ بہ اِنت (۲) اُشترماھیگ ءِ زاتے ۔ شپاہ پتر

یاشیاهیں پٹر بچار "اُشتر" ★

بانزی : (با ۔ ن ۔ زی) هماگوں بانزءِ شیادی کنت، بانزی ایر دیگ، بانزی هنبڑگ ۔

بانزی : (با ۔ ن ۔ زی) لیب، گوازی، بچار "بانزیگ"۔

بانزیگ : (با ۔ ن ۔ زی ۔ گ) بانزی، گوازی ۔ (۲) سیرءُ ساںگ یا دگہ وشیانی وهراں کہ ڈهلءُ ڈومب بیت هریک رندے کہ ڈهل جنگ بیت یک ءُ دوادارءَ رند کپیں دم کن انت پدءَ جنگءَ بُن گیج کن انت، اے رنگیں هریک "جنگے" ءَ "بانزیگ" گوش انت ۔ بانزیگ جنگ (۳) بانزیگ تاچگ ۔ جنگ کنگ، دست پنجگی جنگ، پہ جنگءَ دیم پہ دیم بیگ ۔ (۴) بانزیگ ناسینگ : پروش دیگ، برباد کنگ، یکّےءِ بے وسءَ تباہ کنگ (۵) بانزیگ برگ : باج برگ، گٹگ، گیش بیگ ۔

بانسگ : (با ۔ ن ۔ سگ) گوکءِ آواز انچوش کہ میش "بانزایت"، ءُ گامیش ڈک ایت ۔ ءُ بُز دو دابت یا بلینگ ایت ۔ تا سگ ۔

بانک : (با ۔ نک) آرءپیں جنیں، ثوانیں جن، بی بی، بانو، واجہءِ مٹّیں نام پہ جنینءَ، سردارءِ لوگی، ثوانیں سرےءِ لوگی، همے رنگءَ شهبانک بادشاهءِ زالءَ گوشگ بیت ۔

بانکلینک

بانکار : (با ۔ نُ ۔ کا ۔ ر) بی بی کار بزاں بی بیءُ بانک "واجکار"، ءِ مٹّیں گال پہ جنینءَ بلے "بانکار" ءِ جاگہءَ "بی بی کار"، کارمرد بیت ۔ یک مردے یک جاگهے نوکر یا هزمتکار بہ بیت گڑا آکسءِ مردیں آئیءِ واجکار انت ءُ جنین "بی بی کار"

بانکلینک : (بان ۔ ک ۔ لے ۔ ن ک) زانگیں دهلے کہ ابشیءِ برپتیں بنتءُ کوسگ انت، ترّیءَ هم گرادگءُ مورگ بیت ءُ هشک ئے هم کن انت ۔ (بچار مچ)

بانکلینک چٹ یاچٹ : (بان ۔ ک ۔ لے ن ک ۔ چ ۔ ٹ ۔ پچ ٹ) بانکلینکءِ کوسگ کہ هشک بیت ۔ گرکءُ بُزانءُ دلوتاں دینت ایشیءَ گوش انت بانکلینک چٹ یاچٹ ۔

بانکلینک وران : (بان ۔ ک ۔ لے ن ک ۔ و ۔ ران) بانکلینک ورگءِ موسم هما وهد کہ بانکلینک رس ایت، تروراں کہ هما موسم انت تربیں بانکلینکءِ گوں کوسگاں گوں بٹءَ پکیا گراد انت ءُ وَر انت ۔ بانکلینک جنوری فروریءَ پُل بیت هما وهدءَ "بانکلینک پُل"، هم گوش انت ۔ بلے بانکلینکءُ گندیم یکّیں وهدءَ کشگ بنت ۔

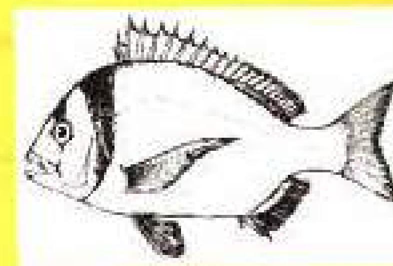
بانکلینکی : (بان ۔ ک ۔ لے ۔ ن ۔ کی) هماگوں بانکلینکءَ شیادی کنت (۲) هما زمین کہ آئیءِ سرءَ

بانکانک کشگ بیت . (۳) لیبے کہ بانکلینک چو مجول ءِ بندگ بنت ءُ پہ ٹکر جنگ بنت .

- **بانکی** : (بَا۔ نْ۔ کِیْ) ھماکہ گوں بانک ءَ شیادی کنت . بانک جنگ ، بانک دروری ، بانک بیگ (۲) یک کاھے .
- **بانگ** : (بانْ گْ) واھی ، کوکار ، بُرز تواریں جار ، پہ نماز ءَ گوانک جنگ ، کروس ءِ بانگ (۲) جتا ، گیشینتگیں ، دنڈ وو بھر ءِ بانگ ،،
- **بانگ دیگ** : (با نْ گْ ۔ دِ ۔ یْگْ) مُلا ءِ پہ نماز ءَ ، کروس ءِ بانگ دیگ ، گوش ءِ بانگ دیگ ، مردم ءِ بانگ دیگ : بزاں چہ یک کارے تو بہ کنگ .
- **بانگو** : (بَا نْ ۔ گُو) بانگ دیوک ، ھامردم کہ مردماں پہ نماز ءَ گوانک جنت ، مسیت ءِ ھما بُرزیں جاگہ کہ آئی ءِ سرءَ اُوشتنگ ءَ بانگ دیگ بیت ، کروس ، بانگی کروس .
- **بانگوا** : (با نْ ۔ گْ ۔ وا) بچار ،، بانگواہ "
- **بانگواہ** : (بانْ ۔ گْ ۔ واہْ) شپ ءِ گُڈی بھر کہ چہ پاس ءِ کُنگ ءَ روچ درکیت . چہ گور بام ءَ پیسر ، مُلا ءِ بانگ ءِ وَھد (بانگ + واھی یا کہ بانگ + وھد) (DAWN)
- **بانو** : (بَا ۔ نُو) بانک ، جوانیں جنین ، آریپیں زال .

باڈُبند

بانورءَ (ماھیگ)

- **بانور** : (بَا ۔ نُو رْ) ھماجنین کہ آئی ءِ نوکی سیر بوتگ یا کہ ھماجنین کہ آئی ءِ سیر بیگ ءَ اِنت ، نوک سیریں جنین ، سک سمبھتگیں جنین کہ نوکیں گُد ءُ پوشاک ءُ سُھر ءُ سھت پرکنگ بیتگ (۲) کوھی ماھیگے کہ ٹینٹیل ءِ زاتے (بچار ءُبت)
- **بانی** : (بَا ۔ نِیْ) ھماکہ گوں بان ءَ شیادی کنت .
- **باوا** : (بَا ۔ وَا) بابا ، پیرک ، پت ،
- **باوَر** : (بَا ۔ وَرْ) منوگری ، راست ، راست منگ ءِ جند ، باورزانگ ، باور کنگ ، باور بیگ : راست منگ .
- **باوشت** : (بَا ۔ وَ شْ تْ) انچیں گپتے ءِ تالان بیگ کہ آراست مہ بیت اِسے گپ ءِ سک شنگ بیگ ءُ ھرکسی دپ ءَ بیگ ، شور ءُ گوگار ،
- **باڈُ** : (بَا ۔ ڈُ ڤْ) باسک ، چہ سروش ءَ بگر دا انکہ کوپگ ءَ ، باھُو ، باھُڑ ، باڈُبند ، (۲) مُنگل پشتی ءِ گوشت انت .
- **باڈُبند** : (با ۔ ڈُ ڤْ ۔ بَنْ دْ) باسک ءِ سھت کہ چہ نگرہ ءَ جوڑ بیت ءُ باسک ءَ کن انت نے ، ایشی ءَ توارھم مان کن انت ، زَردار چہ تنگہ ءَ ھم جوڑ کن انت ، باھُوبند ، باھڑبند ، (بچار ءُبت)
- **بَاھَز** : (بَا ۔ ھَزْ) ھرانی رنگ ،

- **بَاھُڑ** : (با۔ ھُڑ) (باھَڑ) دست ءِ باسک کہ ایشی ءَ باھُو ۔ باھُو ہم گوش انت ، (۲) دوست ، یَلات ، بُراتگو بگیں ورذوار ، "باسک ءُ باھُڑ" ۔
- **باھَند** : (با۔ ھَن ۔ ذ) کارے ءِ کنگ ءَ یہ بے تاھیری چست بوتگیں جوشں ءُ واھگ ، باھند کنگ ، یکپارگی یہ جنگ ءَ یا دآیگ یا زھرگرگ ۔
- **باھُو** (با۔ ھُو) باڈ ۔ باھڑ ، باسک ۔
- **باھُو** (با۔ ھو) مردینی نامے ۔
- **باھو** (با۔ ھَو) باھو دشتیاری : بلوچستان ءِ زانتگیں جاگھے ءِ گوش انت کہ ایشی ءِ نام پیش ءَ "باڑو" بیتگ ءُ ھوتانی مِنند جاہ بوتگ ۔
- **باھوکلات** : (با۔ ھَو۔ کَ۔ لاَ ث) باھو ءِ کلات یا باھو ءِ مستریں میتگ کہ سردار ءِ جاگہ بوتگ بزاں باھو ءِ مزنیں شھر ۔
- **باھوٹ** : (با۔ ھو ٹ) میار ، یا ھوٹ بیگ ، باھوٹ دارگ ، باھوٹ کنگ (۲) مردینی نامے ۔
- **باھوٹی** : (با۔ ھُو۔ ٹِی) باھوٹ بیگ ءِ جند ، ھما کہ گوں باھوٹ ءَ شیادی کنت ۔
- **باھوڑ** : (با۔ ھُوڑ) "درنا یلیں بوت انت کماشں یہ منزل ءِ باھوڑی ءَ" (ھاشم شاکر)
  بار (مُبندر ءَ ھما بار کہ یہ منزل ءِ روگ ءَ کوپگاں بیت ، برابر دیم یہ منزل ءَ روگ ۔)

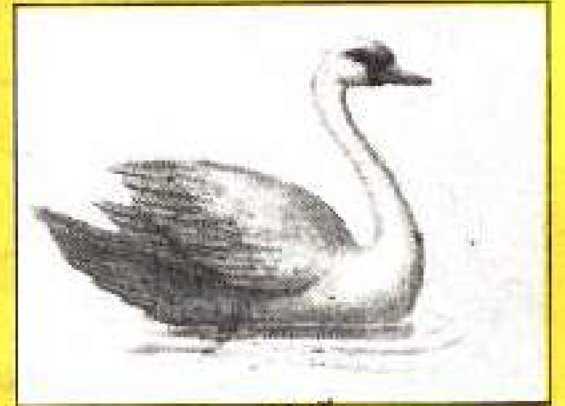
B B K, Barker/ A.K. Mangal ; BURDEN (originally the burden borne on the shoulders during a march) encumbrance, pressure, continuos marching.

- **باھی** : (با۔ ھِی) باھیگ ، باھینک ، باھوبند ، باڈُبند ، باھُڑبند (۲) مردینی نامے
- **باھیک** : (با۔ ھِی کْ) بچار "باھینک" ۔
- **باھیگ** : (با۔ ھِی۔ گْ) بچار "باھی" ۔
- **باھِینک** : (با۔ ھِی۔ ن۔ کْ) باڈُبند ، باھیگ ،
- **باھینگ** : (با۔ ھے۔ نگْ) بباد بیگ ، برائینگ ، رواں دیگ ، بیران کنگ ، تاوان کنگ ، چہ دست ءَ دیگ ، بھائینگ ۔
- **بائی** : (با۔ یِی) ھماگوندیں ءِ کمیں زندگیں دار کہ ما ھورانی کرءَ بندگ بنت کہ مُبڈگ ءَ ایشں نیل انت ۔ یہ اے کار ءِ کمپوگ ھم کار مردبیت (۲) مردینی نامے ۔
- **بائیان** : (با۔ ءِ۔ یا۔ نْ) مردینی نامے ✱ نواب بائیان گچکی کہ مکران ءِ ریاست ءِ اولی نواب بوتگ کہ چہ ءِ پیسر مکران ءِ سرسردار بوتگ
- **بایَد** : (با۔ یَذ) لوٹ ابنت ، لازم ، انچوش کہ : باید کہ اے کار بہ بیت ، بزاں اے کار بیگ لوٹ ایت
- **بَبا** : (بَ۔ با) برباد ، تاوان ، بیران ۔
- **ببات** : (پ۔ با۔ ث) ببیگ ءِ "مُراگال" ، انچوش کہ شالا ایشی ءِ کار تترز ببات ۔
- **ببادیگ** : (بَ۔ با۔ دَیگْ) باھینگ ، برباد کنگ ، تاوان کنگ ، ماں بے ءُ شرت ءِ بھائینگ بزاں برگ بیگ ۔
- **ببُل** : (بَ۔ بُ۔ لْ) مردینی نامے ۔
- **ببو** : (بَ۔ بُو) مردینی نامے ۔
- **بَبُّور** : (بَ۔ بُّ۔ وْ۔ ر) ببیر ، دڑ ھکے کہ شاہ ، ملب ، تاک ءُ مُبڈےءُ درست سبز انت ۔ بارگیں تاک انت ۔

بازیں کنت، پُلّ ئے زرد اَنت ءُ ھولمب ۔

- **بَپّ :** (بَ ۔ پّ) مُنگانی گپّاں ،، بپّ ،، ءِ گوش اَنت ۔
- **بُپّ :** (بُ ۔ پّ) زنڈ، بُز، بوپ ءِ ڈول ءِ زنڈ ءُ بُز ۔
- **بَپّیا :** (بَ ۔ پّ ۔ یا) مُنگانی زبان ءَ کپّگ ءَ گوش اَنت ۔ بپّیا بیگ ۔ : کپّگ ۔
- **بپّا تان :** (بَ ۔ پّا ۔ تا ۔ ن) سرباز ءِ کور ءِ چہ رودبُن ءَ بُرز ءَ چہ جمید ءِ جھل شھرے ۔
- **بپّگ :** (بَ ۔ پّ ۔ پگ) زنڈ ءُ بزیں چیزے ءِ کپگ ءِ توار ۔
- **بپّو :** (بَ ۔ پّ ۔ پو) بپّا، مُنگانی زبان ءَ کپگ ءِ توار یا کپگ ءِ جند ۔ بپّو بیگ : کپگ ۔
- **بَتّ :** (بَ ۔ تّ) بازجاگہ ءَ ،، بتّ ،، ءَ گوش اَنت ۔
- **بُت :** (بُ ۔ ت) یک ساھدار یا دگہ چیزے ءِ راست ءُ نمونہ ءَ کاگدے ءِ سرا کشگ یا دگہ اچیں پتنیں چیزے ءِ سرا کشگ یا کہ چہ گِل، سِنگ یا آھن ءُ دگہ رنگیں چیزے ھما چیز ءِ رنگ، شکل ءُ دروشم ءَ انچوش تراشگ کہ چوکہ آئی ءِ جند ءِ بہ بیت ۔ ھرچ نکش ءُ شبینے کہ زندگیں چیزے ءِ ھم رنگ ءُ دروشم ءَ بکنت ۔
- **بتانو :** (بَ ۔ تا ۔ نو) ھما ڈراجیں تھنگ اِنت کہ بوجیگ ءِ زیراپ ءِ سر ءِ سرا پتکا اَیر کنگ بیت، بتانو ءِ سرا لی الکیں اَیر کنگ بنت ۔
- **بُتُر :** (بُ ۔ تُ ۔ ر) بُتُل ، پاگاسیں ماھیگے ۔ بچار ۔ لوندی "
- **بُتراش :** (بُ ۔ ت ۔ را ۔ ش) ھما کہ سنگ تراش ایت ءُ بُت شَرکنت ۔
- **بُتری :** (بُت ۔ ترِی) کاھے ۔
- **بُتُل :** (بُت ۔ تُل) بُتُر ، پاگاسیں ماھیگے ۔
- **بَتَل :** (بَ ۔ تَل) اچیں گپ کہ گیشتر چوکہ بچّہ ءِ جُتکان اَنت ۔ کہ یک بوتگیں کارے یا سرجمیں چیزے ءِ بارہ ءَ اَنت کہ پہ دگہ مردمے یا کارے ءَ گوں ھمیشی ءِ ھمدر روکنگ ءُ ھمے گالاں پہ دروری گوشگ ۔ انچوش کہ : ھر ءِ سواری جُتکءِ ملاتی، نیستی ءِ شمبو گھ اِنت ، چہ دگر ءِ گیواراءِ وتی دیوال، ھور نہ گواراَنت ساچان اِشی وتی اَنت ، بازجاگہ ءَ ایشی ءَ "متل" ھم گوش اَنت ۔
- **بُتُلی :** (بُت ۔ تلِی) بُتری ، کاھے ،
- **بُتبشت :** (بُت ۔ ھِش ۔ ت) بُت + ھِشت، ھماں کہ چہ کاگد ءِ سرءَ پہ مادن ءِ سرءَ گرگ بوتگ ءُ دارءِ سرءَ میھ کرتگ کہ چاپگ ءِ کارءِ مرد بیت ۔ (PHOTO BLOCK)
- **بُتَنگ :** (بَ ۔ تنگ) بچار ،، بتگ ،،
- **بُتکار :** (بُت ۔ کا ۔ ر) تھتاک یا دگہ اچیں چاپ اِنگیں وانگیانی بُتانی رد ءُ بندکنگ ءِ کارءِ مستر، پہ بُتکش یا بتگر ،، ھم کارمرد بیت ۔
- **بُتکش :** (بُت ۔ کش) ھما مردم کہ پہ ندا کلم یا پہ رنگ بُت کش ایت ۔
- **بتنگ :** (بَ تنگ ۔ بَ ۔ تنگ) بتنگ، بیشتی ءِ تاک ءِ چہ چوڑ بکت ءِ پاتگیں نرندیں سر، سواسبند ءِ سر ءِ ترندیں بیش ءِ تاک ءِ بُن ۔
- **بُتگر :** (بُت ۔ گر) ھما مردم کہ گوں بُتگیر ءِ کسے ءِ یا چیزے ءِ بُت ءَ گیت ۔
- **بُتگر :** (بُت ۔ گر) ھما مردم کہ چہ سنگ، آسن یا برنج ءَ بُت جوڑ کنت ۔ (STATUE MAKER)
- **بُتگیر :** (بُت ۔ گی ۔ ر) بُت گرگ ءِ دزبوج ، ھما دزبوج کہ گوں آئی ءَ بُت گرگ بیت ،، کیمرا ،،
- **بُتُو :** (بُ ۔ تُو) چہ بُت ءَ در آتگگ بزاں چوکہ بُت ءَ ، جنینی نامے ۔

- بَتّی : (بَ ۔ ثْ ۔ تِ ئی) چراگ (درآمدیں گالے)
- بَتّیل : (بَ ۔ ثْ ۔ تیِ ۔ لْ) گزدانی ، بوجیگ ۔
- **بَتّیلک** : (بَثْ ۔ تیِ ۔ لُکْ) کسانیں بَتّیل کہ دو چار مردم دار اِیت ءُ بس ۔
- **بُٹ** : (بُ ٹْ) مجولی لیب ءِ یک رھبندے ۔
- بَٹ : (بَٹّ) مُرگے کہ جندئے پِلک ءُ گردن ئے ڈراج اِنت ءُ جُمبّ ئے پَتّن اِنت ۔ اے ڈُدراست اِنت یکّے بالی اِنت کہ آپ ءَ شنااِیت ، دومی گِسی اِنت کہ چو کُکُڑ ءَ دارگ بیت ءُ بال نہ کنت ، بالی بَٹ بازراست اَنت ۔ (بچارپُٹ)
- بِٹ : (بِ ۔ ٹْ) کسانیں لوپ نِکلے کہ آئی ءَ بندیکے بندآنت لوپ ئے کن اَنت ءُ پلکیں دارانی سرءَ ئے بندآنت پہ بلبل ءُ گُرگُٹءَ ، مرچاں مزنیں بِٹ ھم جوڑ کن اَنت کہ مُرگ ءِ در آئیٔ بِٹ بیگ : گرُوتاچی ءِ جُتکی ءَ آیگ ۔
- بَٹّ : (بَٹّ) بُرّجیں دان ءُ گرّادءِ بَٹّ بیت (۲) گُنڈ اِنجیں ریش ۔
- بِٹّ : (بِٹّ) ھما بُرزگیں زمین کہ دریاہ تیاب ءِ ڈراجی ءَ اِنت کہ دریاءِ گورمانی آپ ءِ گُڈی سیم سر اِنت دریا کہ پُربیت بزاں پَتّل بیت ھم آئیٔ ءِ پَتّل ءِ گُڈّی سیم سر اِنت کہ چد ءُ دیم تر آپ ءَ راہ نیست گُوشِ اَنت «بِٹ اِنت» ، یا کہ «آپ بِٹ ءَ لگ اِتگ» ، بِھٹّی ، بِھٹّ شریف : سندھ ءِ یک جاگہے شاہ عبداللطیف بھٹائی ءِ مندرجاہ بزنگ ءُ آئیں گُمبدئے ھمود ءَ اِنت۔

بَٹ

بٹاٹہ

بٹاگ

- بُٹّ : (بُٹّ) ھما سِیاہ پِس کہ آئیٔ ءَ گُوشِ گُونڈاَنت (دشت ءُ گوادری تُمورہ گُوشِ اَنت) باھو دشتیاری ءَ «گُرّ» گُوشِ اَنت بلوچستان ءِ دگہ جاگھے «بُرّاِتگ دب» گُوشِ اَنت ۔
- بٹاٹا : (بَ ۔ ٹاٹا) باجی یے کہ ایشی ءِ بَرچوک کاجا ءُ پنڈال ءَ زمین ءِ چیرءَ بنت ، پٹاٹا ، آلو (انگریزی:POTATO) عربی: بطاطس ، پارسی: سیب زمینی ۔ (بچار پُٹ)
- بٹار : (بَ ۔ ٹاَ ۔ رْ) کسانیں چُکت کہ پنچ ءُ شش سال ءِ بیت ، ٹیبر ، ٹوبر ، بٹارک ، بٹیرک ۔
- بٹارک : (بَ ۔ ٹا ۔ رُکْ) کسانیں بٹار ، گُونڈیں چُکت ، ٹیبرک ، ٹوبرک ، بٹیرک ،
- بَٹاک : (بَ ۔ ٹاکْ) وقے کہ تُگیں کارانی بارہ ءَ گپ جنگ بلے چہ کرتگیناں وت ءَ گیشتر ساڑاِیگ ، بٹاک جنگ ۔
- بٹاکی : (بَ ۔ ٹا ۔ کِی) ھما مردم کہ کسانکیں کارے کنت ءُ وت ءِ سک باز ساڑ اِیت ۔
- بَٹاگ : (بَ ۔ ٹّ ۔ ا ۔ گْ) شینشرنگیں سبزی یے کہ تارشت بیت ۔ وانگو ، (ھندی ، بینگن) بتل : تو کئی باگ ءُ بٹاگ ئے یا کہ تو کجام باگ ءِ بٹاگ ئے ۔ (بچارپُٹ)
- بٹاَل : (بَ ۔ ٹْ ائ) چہ گرانیں ءُ سکّیں کارے ءِ کنگ ءَ رندآئی ءِ داستان ءِ بیان کنگ ءَ «وبٹال کنگ» ، یا «بٹال جنگ» گُوشِ اَنت ، بیان ، بزال ، بڑال ، وشرگپّی ءَ ھم گُوشِ اَنت : بتل ، ماں دپ ءُ جنگانی بٹال وش اَنت مرد ھما اَنت کہ پیسواں بیارآنت ۔

- بٹکت : (بِ ـ ٹِ ـ کَت) ماتی لَنکک ءَ کا سگپٹ ءِ چہ یک ءُ دگرءَ دُور شھار دینت ھمیشانی شھارءِ وڈاجیءَ گُوش اَنت بزاں چہ کا سگپٹ ءِ سرءَ دانکہ ماتی لَنکک ءِ سرءَ (۲) ٹِنگ ءِ بَرماںگال بزاں "پہ ٹِکت " " (بچارٹِت)
- بٹگ : (بَ ـ ٹَ ـ ٹَگ) چوبٹ ءِ بیگ ءِ گرژگ .
- بٹن : (بَ ـ ٹَن) ٹَکمہ ، کُھک ، سیپتن یا کُنگ ءُ سِنگ یا کہ چہ تلاہ ءُ نُگرہءَ جوڑکرتگیں جگینبد (انگریزی BUTTON
- بُٹن : (بُ ، ٹُ ـ ٹَن) بچار "ورتُوٹِن "
- بَٹی : (بَ ٹُ ٹِ ی) ڈُبروتی بچگ ءِ جاگہ یا چُل ـ گُدشودءِ گُدانی گُرادگ ءِ چُل (گال ورآمدے)
- مُٹی : (بُ ٹُ ٹِ ی) بُزاِتگ گوش یا کُرگوش .
- بٹیر : (بَ ـ ٹِ ے ـ رْ) بچار "بٹار "
- بٹیرک : (بَ ـ ٹِ ے ـ رَک) بچار "بٹارک "
- بٹیمب : (بِ ـ ٹِ ی مْ بْ) بٹیرگ ، بٹینگ ، لانک ، گوڑ
- بٹینگت : (بِ ـ ٹِ ـ نگت) بٹیرگ ، گوڑ ، لانک بزاں چہ شلوارءِ آنچگ ءِ بُن ءَ جوڑکرتگیں پیلک کہ چہ شلوارءِ جندءِ گُدءِ مانچنگ ءَ جوڑ کنگ بیت .

بٹنگ

- بُج : (بَ ـ جْ) بگلاں بردستانی چیری بھر ، دوئیں بردستانی میانجی ، بردستانی چیر ، بازمردم ھما چلوگانی شماں ھم گوشں اِیت کہ بردست ءِ دپ ءَ اَنت .
- بُجّ : (بَ ـ جْجْ) نہ منّ ، بُجگ ءِ پرماںِ بزاں "وہ بُجّ " (REJECTION)
- بجار : (بِ جَ ـ جارْ) سوگات ، دادءُ تھیہ کہ کسے ءِ سبرءُ وھدءَ دیگ بیت کہ دوست ، سیاہ وارس آئیءَ زر ، پس ، گوک جُنی ءُ اولاک دینت ، (۲) بلوچی گوْھنیں دیترانی عزبیں زھم جیءُ سرادشتاتیں بامردکہ "پہ مَردکُشیں بجار " ءُ ننگریں بجارءِ ساڑایاں زانگ بیت .
- بجاری : (بِ ـ جَ ـ جاری) پہ بجار دانگیں ھرچیزے بجاری کنگ ، بزاں ھرجاروگ ءُ وتی سیرءِ ھال ءَ دیگ ءُ چہ مردماں بجاری گرگ .
- بجری : (بَ جَ ـ جَ ـ رِی) زھم ، سگار ، (بلکیں چہ "بجاری " بجری بوتگ)
- بُجگ : (بَ جَ ـ جَ ـ گَ) بول یا دگہ انچیں سٹوکیں چیزے ءِ کہ دیوال ءِ دیم ءَ جُن ءُ آنگ اِیت ءُ پدءَ ترایت بزاں "بجّ " اِیت ، گل نہ بج اِیت کہ گوں دیوال ءَ پچ اِیت (۲) چہ وتی کول ءَ پرشگ ، وتی مسام ءَ ترگ ، وتی گپانی سرءَ ساد نشگ .
- بجگ : (بِ ـ جَ ـ گَ) سنگے کہ چو گوڈل ءَ اِنت بلے "مُرتہ ڈلے " سک ساپ اِنت ، سُولارگ ءُ لیکارگ کہ بیت آرت دنت . آرت ءِ کن اَنت ءُ چکانی دیم ءَ چوآرتینک ءَ پرے ءَ کن اَنت ، گیشتر کوھان ءُ شیراں بیت .
- بُجگ : (بُ ـ جَگ) بستگیں چیزے ءِ پچ بیگ ، گُرپچ ءِ بجگ ، بزاں بندیں چیزے ءِ ماہ ءِ پچ بیگ ، آبدست ءِ بجگ :

آبدست بندبیگ ءِ رندءِ بیت . آپ ءِ بُجگ ، ارسانی بُجگ ، بار ءِ بُجگ ، بازار ءِ بُجگ : بزاں پچ بیگ ، برءِ بُجگ :
بزاں چہ پُلّ ءِ رچگ ءِ رند ڈرچک ءِ بر ءِ گیشگ . بُم ءِ بُجگ ، بند ءِ بُجگ ، بندیگ ءِ بُجگ : بزاں یلہ بیگ ، پادانی بُجگ ، پس ءِ
بُجگ ، پُشت ءِ بُجگ ، پُل ءِ بُجگ ، پُوز ءِ بُجگ ، پیٹ ءِ بُجگ ، پتنگ ءِ بُجگ . تیر ءِ بُجگ ، تریخ ءِ بُجگ ، تک ءِ بُجگ ، تنگ ءِ
بُجگ ، تیر ءِ بُجگ . ٹپ ءِ بُجگ . ٹوپ ءِ بُجگ . جمبر ءِ بُجگ : پہ رچگ یا کُرّگ ءِ ، جنک ءِ بُجگ : پہ درنابیگ ، جگ ءِ بُجگ ،
چِگ ءِ بُجگ ، دپ ءِ بُجگ ، ڈرّک ءِ بُجگ ، دروازگ ءِ بُجگ ، دست ءُ پادانی بُجگ ، دل ءِ بُجگ ، دلوت ءِ
بُجگ ، دُمب ءِ بُجگ ، دُمت ءِ بُجگ ، دنز ءِ بُجگ ، دُوٹ ءِ بُجگ ، دھل ءِ بجگ ، دیت ءِ بُجگ . راہ ءِ بُجگ ، رچ ءِ بُجگ :
کپگ ، رِک ءِ بُجگ ، گلک ءِ ، رک ءِ بجگ نشانی . رگانی بُجگ . رند ءِ بُجگ ، رند ءِ بُجگ ، رنگ ءِ بُجگ ، رونانی بُجگ : لاپ ءِ
روگ ، روگن ءِ بُجگ : آپ بیگ ، (پہ دگہ انچیں بدانگیں چیزاں گوشگ بیت .) زاہ ءِ بُجگ : بزاں بُنگیج بیگ ، زیک ءِ بُجگ ، زنگ
ءِ بُجگ ، زور ءِ بُجگ . ستاسا ءِ بُجگ : سستا پہ نیستگ یا لچّہ پر بندگ ءِ بھاوءُ بیگ ، سماہ ءِ بُجگ : زانت ءُ سما بیگ ، شلام
ءِ بُجگ ، شرم ءِ بُجگ ، شلوار ءِ بُجگ . کار ءِ بُجگ : نوکیں کاءِ بُنگیج بیگ کہ پہ آئی ءِ مُزور ءُ کارکنوک بیکار بہ بنت ، کُبل ءِ بُجگ ،
کشار ءِ بُجگ ، کور ءِ بُجگ ، کُرنچ ءِ بُجگ . گورانی بُجگ . گُٹ ءِ بُجگ ، گوسک ءِ بجگ ، گوک ءِ بُجگ . لاپ ءِ بُجگ ، لاگ ءِ
بُجگ ، لانک ءِ بُجگ ، لانکیگ ءِ بُجگ ، لچ ءِ بجگ ، لیخ ءِ بُجگ ، لوپ ءِ بُجگ ، لوش ءِ بُجگ ، لوک ءِ بُجگ ، لوگ ءِ بُجگ ،
مِس ءِ بُجگ ، مشک ءِ بُجگ ، میدان ءِ بُجگ ، میدان ءِ بُجگ ، میل ءِ بُجگ ، ند ءِ بُجگ ، نکش ءِ بُجگ ، نل ءِ بُجگ ، ننگ ءِ بجگ ،
ول ءِ بُجگ . ھڈ ءُ بندانی بُجگ . ھر ءِ بُجگ ، ھرانی بجگ ، ھرن ءِ بُجگ ، ھور ءِ بُجگ ، ھون ءِ بُجگ ، ھینزک ءِ بجگ ،
جوھینزک ءِ بُجگ .

بجگارت : (بِ جَ . گارَت) بِجگ ءِ آرتینک ، پہ دگہ آرتینک ءِ ھم کارمرز بیت POWDER (FACE - ETC)

بجلی : (بِ . جِ . لِی) رُگوئی چراگ ، رُژناگ ، دامچراگ .

بجن : (بِ ، جَن) ” جنگ “ ءِ پرمان گال بزاں ” جنگ “ ءِ کار ءِ بکن .

بجن : (بَ . جَن) کوٹنگ ، گندار ، کسان کسانیں چارکُنڈیں بنڈک بنڈگ ءُ آیانی تہ ءِ سبزی ءُ کاہ ءُ دگہ انچیں چیز کشگ ، ایشاں
کرٹ ھم گوش انت ،

بچ : (بَ . چ . چ) مردیں چُک ، مردیں زھگ . بتل : ” مال پچ چُک بچ “ .

بچ : (بِ . چ . چ) ھر ءِ گوانک ءِ گوشَت انت . ” کُرّ بچ بچ “ . (۲) بچگ ءِ پرمانگال بزاں بہ پچ . بچار ” پچگ “ .

بچ : (بُ . چ . چ) دوگیں شیر ءِ گرادانت پچ کن انت بچ ءِ پشک جوڑ کن انت ءُ تاپ ءُ دینت کہ ھُشک بیت ، ایشاں ” شیلانچ “ گوش انت .

بچار : (بِ . چَار) ” چارگ “ ءِ پرمانگال بزاں ” چارگ “ ءِ کار ءِ بکن .

بچار : (بِ . چ . چَار) بچار ” بیچار “ ،

بچانو : (بِ . چ . چا . نَو یا کہ ب . چ . چا . نَو) چیر ءِ پناد یا گندل (بلکیں چہ سندھی یا ھندی بچھونا)

بچدُر : (بَ . چ . دُر) مردینی نامے .

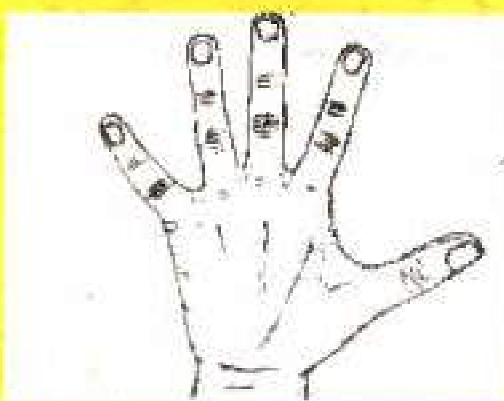
بچڑ : (بِ . چ . ڑ) چرگ ءِ پرمانگال بزاں ” بہ چکڑ “ یا ” بہ تڑ “ .

بچڑ : (بِ . چ . چَڑ) اُشتر ءِ رواجے کہ آئی ءِ ” دپروش “ ھم گوش انت بلے بندر ءِ چہ ” پروش “ ءِ دست تران انت ءِ بچڑ .

بچڑ : (بِ . چ . چ . ڑ) بچار ” بچڑ “

بچکت : (بَ . چ . کت) کسانیں مردیں چُک ، بچکت (۱) تاں (۲) شکرو رنا (۳) نامرید ، بے سرور (۴) پنیر (۵) بچک ءُ بازاری ءُ سنگی ءِ بے سردی

بچک : (بَ ۔ چِک) بچار ،، بچکٹ ،،
بچکار : (بَ ۔ چ ۔ کاز یا بَ ۔ پخ ۔ کار) پہ چلو پکاری ءِ ھاترءَ داشتگیں بچک یا تیر ۔
بچکار : (بَ ۔ چک ۔ کار) ناسرپدیں کار کنوک ھامردم کہ ھر کارے چوکہ ناسرپدیں بچک ءَ کنت ۔
بچکند : (بِ ۔ پخ ۔ کَن ۔ دَ) بچکندگ ،، ءِ جند ، بچکندگ ،، ءِ پرمانگال بزاں ،، بہ بچکند ،، یاکہ ،، بچ بہ کند ،، بشکند ۔
بچکندگ : (بِ ۔ پخ ۔ کَن ۔ دَگ) بشکندگ ۔ ھابے تواریں کندگ کہ لُنٹ پچ بنت ءُ دنتان کمیں گندگ بنت ءُ برے برے دنتان ھم گندگ نہ بنت ۔ اے گال ءَ ،، برشکندگ ،، ھم گوئش انت ۔
بچکو : (بَ ۔ پخ ۔ کُو) بچار ،، باچکو ،،
بچکو : (بَ ۔ پچ کَ ۔ کُوْ) کسانیں بچک ۔
بچکی : (بَ ۔ پچ کَ ۔ کی) ھا زمانگ کہ مردم کسان ءُ بچک اِنت = چو بچک ءَ = ھاکار کہ گوں بچک ءَ شیادی کنت = بے زانتی ، ناسرپدی ، بے پرواہی ، نزانتکاری = ورنائی ءُ گونڈوئی ءِ میانجی ءُ ھد(۲) اِیر گوائی ، بزاں ھاوہاں کہ گوں جوھان ءَ گوات ءَ دیگ ءُ گوں پچاں روت ، کنگر ۔
بچگ : (پ ۔ پخ ۔ پچ ۔ گ) میدکہ ماھوراں زرءِ آپ ءَ کن انت ، زندءِ رواںت ءُ چار اَنت اِش ءُ ھر ماھیگے کہ ماھورءِ گپتنگ آیاں زیر انت ءُ ماھورءِ پدءُ ھمودءِ آپ ءَ یلہ دینت ھمے چہ ماھورءِ ماھیگانی زیرگ ءَ ،، بچگ ،، گوئش انت ۔ ماھورءِ بچگ ۔ چہ یک چیزے ءُ تہ ءَ آئی ءِ سرجمیں

بچیل

چیزاں کشگ ءُ آئی ءِ ھالیگ کنگ ۔ یک مردے ءِ سرجمیں زرءُ مالاں برگ ۔ بے پُن ءَ کسے ءِ ھر چیزءُ برگ ، ھالیگ کنگ ،
بُچگ : (بُ ۔ پخ ۔ پچ گ) بُچ ، بُچ بیگ ، چو بُچ ءِ بیگ ، مستگ کہ برایت بُچ بُچ بیت ۔
بچلک : (بَ ۔ پخ ۔ لُک) کسانیں بچک ۔
بُچلو : (بُ ۔ پخ ۔ پچ ۔ لُو) بُچ اِنگیں چیز ۔ ھما چیز کہ چو بُچ ءِ مُنڈرونک مُنڈرونک اِنت ، مچنگل ۔
بچّو : (بِ ۔ پخ ۔ پچ وْ) یادءِ ہمتے کہ گیشتر ھندوستان ءِ مُردم پہ اے نام ءُ گوئش انت ئے ۔ بلوچی سَھتے نہ اِنت ہمیشکا ھانام اِش زُرتگ
بُچّو : (بُ ۔ پخ ۔ پچ دَ) چو کہ بُچ ءِ ، بُچ بُچ ۔
بچّو : (بَ ۔ پخ ۔ پچ وْ) چہ بچ ءِ زرتگ ۔ کسان ، کسانیں کروس (۲) مردمی نامے ۔
بچیل : (بِ ۔ چِیْ ۔ لْ) دست ءِ لنکگاں اگاں پنشان ئے چہ چِنکی لنکگ ءِ سرءِ بگر دانکہ ماتیں لنکگ ءِ سرءِ دراجی ءُ گوئش انت بچیل لنگ ، چیزے ءِ پہ بچیل کہ ماس کنگ ۔ اے گال ءِ بازجاگہ ،، بچیل ،، ءُ ،، بچیر ،، ءُ بلیس ،، ھم گوئش انت ۔ (بچار بُت)
بچیلگ : (بِ ۔ چِی ۔ لْ ۔ لگ) بچیل ءِ کدیں ، بلوچی واستانے کہ آئی ءِ بامرد ءِ نام بچیلگ اِنت ءُ پہ ھمے نام ءُ زانگ بیت ۔
بچیلی : (بِ ۔ چِی ۔ لْ ۔ لی) لیبے کہ ھر یک بچکے چہ لیبیچ ءِ بیسہ دَور دنت ءُ بچیل کنت ھر بچکے ءِ پیسہ چہ دومیگ ءِ اگاں بچکے ءِ انگشت نزیک تر بیت بار بیت ۔ چہ بچکے ءِ دیر تر ءُ برگ نہ بیت ۔

بَد : (بَ . ذ) هَراب . گندگ ، هماکہ شَرّ نہ اِنت ، بدءُ رد ، بدءُ بَل ، بدءُ بیرانی ، بدءُ بیر ، بدءُ بدکاری ،

بداوت : (بَ . دَا . وَتْ) بَد + آوت : بدهیل . هماکہ بدیں کارءُ کردءِ هیل گِرتگ ۔

بدار : (بِ . دَاز) دارگ ءِ پرمانگال بزاں " دارگ " ءِ کارءَ بکن ۔

بداس : (بَ . دَا . سْ) بَد + آس : هماکہ زیت تُراس گیپت : هماکہ زیت ڈاہ گیپت (۲) بداس کنگ ، هزبنگ ، تنگیگ کنگ ۔

بداں رو : (بَداں . رُوْ) بے پکارءُ مردماں چہ وت دپشُرُوش ءُ دلریج کنگ ۔

بَدبرگ : (بَ ذ . بَ . رَگْ) زهرگِرگ ۔

بدبو : (بَ ذ . بُ ؤ) بدیں بُو . گندگیں بُو ، سِتلیں بُو ۔

بدبیر : (بَ ذ . بے . رْ) هما مردم کہ وتی بیراں گندگیں رنگے ءَ گیپت . (۲) واتگیں بدانی بیر ۔

بدتر : (بَ ذ . تِ رْ) چداوَ نیگ ءَ گیشتر بد ، هَراب تر ، گندہ تر . ایشی ءَ یکجاہ " بتر " هم گُوش اَنت ۔

بدچار : (بَ ذ . چَارْ) هما مردم کہ چہ وت ءَ ابیدھر کس ءَ بدچار اِیت ءُ دگرانی وشهالی ءَ شری ءَ نُوش بیت ۔

بَدچَم : (بَ ذ . چَ . مْ مْ) بدچار . بدگند ، هماکہ چَم ءِ شرّ نہ اَنت ۔

بدِدِہ : (بَ ذ . دِ ہْ) هماکہ چیزیا زرّہ دیگ ءِ سکّ تورایت . اگاں وامے پہ زیرایت هم ایشانی دیگ ءَ سک دلا شباہی کنت

بَددِے : (بَ ذ . دِے) بچار " بَددِہ " ۔

بَددِر : (بَ ذ . دِرْ) کھیہ دِرّہ ، هماگُد کہ سکّ هراب درتگ کہ پُچنگ ءُ شُوتگ نہ بیت بزاں راست چاتک نہ اِنت ۔

بَددیگ : (بَ ذ . دَیگْ) بدیں هَبَر دیگ ، زاہ ءُ زِکت کنگ ۔

بدر : (بَ ذرْ) چاردھی ماہ ۔

بدرَو : (بَ ذ . رَوْ) زاہ ءُ زکت ، بدءُ بَل ۔

بدرگ : (بَ ذ . رَگْ) هما مردم کہ آئی ءِ رگ شرّ نہ اِنت بزاں بُن ءُ بُنهءِ جوانیں مردمے نہ اِنت ، کمینہ ، کم زانت ، کم زاتگ ۔

بدرواج : (بَ ذ . رَ . وا . جْ) هَراب رواج ، هماکہ راہ ءُ شَرّءُ زبیار نہ روت ۔

بدراہ : (بَ ذ . رَاہْ) هما مردم کہ بدیں راہ ءَ کپتگ . بدیں راہ ءَ جند انچوش کہ گوش اَنت " پلانی بدراهاں کپتگ " رنگ راہ ، بے سرود ۔

بدربیگانگ : (بَ دَرْ . بے . گا . نگْ) درآمد ، هما مردم کہ وتی مُلکی نہ اِنت ۔ درملکی (گال درآمدے)

بڈرنج : (بِ . ڈرَنْ . جْ) ڈرنجگ ءِ پرمانگال بزاں ڈرنجگ ءِ کار ءَ بکن ۔

بڈرنگ : (بِ . ڈْ . رَنگْ) بُرزیں جاگہ : هما ملک ءُ مِیتگ کوہ ءِ دیم ءَ بُرزگ ءَ اَنت ، شهرستان ءِ نزیک ءُ کرّءُ گُورءِ جاگہ ۔

بدرنگ : (بَ ذ . رَنگْ) لیب تا کانی هما تاک کہ چہ بادشاہ ، شھبانک ، وزیر (بادشاہ ، وزیر ، گلام) ءَ ابید اَنت ۔

بدشیر : (بَذ . شے رْ) بدیں ءُ هراب کاریں دلیر ۔

بدکار : (بَذ . کَارْ) بدیں کار کنوک ، هماکہ شَرّیں کار نہ کنت هر کسے کہ شرّیں کارءَ وت ءَ دُور بدار اِیت ءُ بدیں کار کنت ۔

بدکنگ : (بَذ . کَ . نگْ) هَراب کنگ ، شرّ نہ کنگ ، گندگ کنگ ، دل ءِ بَد کنگ : پہ بژناکی دل ءِ سرءُ چیر کنگ ، مگسک دل ءَ بد کنت . کسے ءِ بد کنگ : بدی کنگ . دل ءَ پہ کسے ءَ بد کنگ : کسے ءِ بدی ءِ رند ءَ بیگ ، نیت ءَ بد کنگ ۔

بَدگ : (بَ . دَگْ) آپینک ءِ بدگ ءُ پیاپ لوگ یا کہ سکّ بیگ انچوش کہ آپ بدایت کتر بیت ، شیر بدایت مستگ ءُ پنیر بیت ، روگن ءُ تیل هم بدایت ، رِچّگ ، للگ ۔

بدگمان : (بَذ . گُ . مَانْ) بدیں گمان ، بدیں گُماں داروک ۔

- **بدگِند** : (بَد۔ گِنْد) بدچاریں مردم، ھما مردم کہ کس ءِ پہ شَری ءَ دیست مکنت۔
- **بدگوش** : (بَد۔ گو۔ وش) ھما کہ ھر کس ءِ باپشت ءَ بدگوش ایت۔
- **بَدَل** : (بَ۔ دَل) مَٹ۔ یک چیزے ءِ بدل ءَ دگرے زیرگ (۲) بدل ءُ باندات کنگ : وام ءُ گرز کنگ۔
- **بَدَّل** : (بَ دْ۔ دَل) جوابدار، مانزماں، زمہ دار۔
- **بَدِّل** : (بَ دْ۔ دِل) دل پْروش، ھراب دِل۔
- **بدلگو** : (بَ۔ دَل۔ گو) پہ کسے ءِ بدل ءَ دَرائینوک، وکیل، نمائندگ۔
- **بَدَلو** : (بَ۔ دَ۔ لو) جنین تِیک کن اَنت کہ اگاں چہ چِل ءِ تو ام بیگ ءِ پیسر تَنگ ءِ تھنا یلہ بہ کنے ءِ جِن آئی ءَ مَٹ کن اَنت۔ بدل ءُ کن اَنت۔ اے چُکت ءِ سِندءُ سال مزن بنت بلے جون ءِ کسان بیت نہ رُدایت ھمے رنگیں چُکّاں ءَ بدلو۔ گوش اَنت۔
- **بَدلیب** : (بَ۔ دْ۔ لے۔ بْ) ھما مردم کہ لیب ءِ بے راھبندی کنت۔
- **بدماش** : (بَ۔ دْ۔ مَاش) شیتان، کلپ، رَد (پارسی بَد تازی : معاش)
- **بَدَن** : (بَ۔ دَ۔ نْ) مردم ءِ جون، مردم ءِ دست، پاد ءُ سرگ ءَ ابید جند ءِ پشکپتگیں بھر۔ جان ءُ جون ءِ تھی بھر (۲) چہ راجن ءِ مسترین دریائی اولاکے کہ گیشتر چہ گراباں مال ءِ آرگ ءَ کارمرز بیت ایشی ءَ بازجاگہ ءَ "دوبہ" گوش انت (انگریزی : بارج (BARGE) (۳) پشک ءِ بَدَن، جنینی پشک ءِ ھما بھر کہ چہ آستینک ءُ کشاں ابید انت۔ مردینی پشک ءِ آستونکاں ابید یں بھر۔
- **بَدِناک** : (بَ۔ دِ۔ نَاک) لچناک۔ ھما چیز کہ اگاں دگرے ءِ بہ رسیت ءَ بگن ئے پچ ایت گوں۔ نزیں جسرپناک۔
- **بَدنام** : (بَ۔ دْ۔ نَام) بنام ھما کہ دشنام نہ انت۔ ھما کہ آئی ءِ نام پہ بدی گِرگ بیت۔
- **بدنیت** : (بَد۔ نِ۔ یَت) بدیں نیت ءِ واھد، بدلوٹ، پہ ھرکس ءِ بدلوٹوک۔ ھما کس کہ اگاں دست ءِ سے بہ بیت ھم پہ کس ءِ شَری بے نہ کنت۔
- **بَدو** : (بَ۔ دُو) بَد، بدیں مردم، بدنیت، بدسما، ھما کس کہ پہ کس ءِ وش ئے نہ بیت، بدلوٹ۔
- **بَدواب** : (بَد۔ وَاب) ھما مردم کہ ھراب و پس ایت بزاں واب ءِ تہ ءَ لیٹ بازجنت ءُ لگت جنت۔
- **بدوار** : (بَد۔ وَار) بے وار، نگیگ۔ گندہ وار، ماں لیب یا جنگ ءِ پہ رپگ وار بیگ
- **بدواہ** : (بَد۔ وَاہ) بدلوٹ، پہ کسے ءِ بدی لوٹوک، دژمن۔
- **بدواھی** : (بَد۔ وَا۔ ھِی) بدلوٹی، دژمنی۔
- **بدوک** : (بَ۔ دَو۔ کْ) لگوک، پچوک، چوک شُتِرءِ، بڈوک ءُ بالگیریں زمین گیشتر پہ دریا ءِ کرءِ۔
- **بدون** : (ب دون) ھما درچک ھر وھد سبز انت تا کجنڈءِ دار نہ بیت (سدا بہار)
- **بدھیل** : (بَد۔ ھے۔ لْ) بدآدت۔
- **بَدِی** : (بَ۔ دِی) نیکی ءِ شَری ءِ چپ، ھرابی، رَدی، شَری،
- **بدے** : (بِ۔ دِے یا بِ۔ دَے) دیگ ءِ پر ماگال بزاں "دیگ ءِ کارءَ بکن"۔
- **بدین** : (بَ دِین) مردینی نامے۔ باز مردم گوش ایت کہ اے بُندرءِ "بھادین" انت کہ "بھاء الدین" انت۔
- **بَدِّین** : (بَ دْ۔ دِین) بددین، بدمذہب۔
- **بدینگ** : (بَ۔ دِے۔ نگ) انچوش کنگ کہ پہ بدایت، رچینگ، گلینگ۔
- **بَڈّ** : (بَ۔ ڈّ) مردم ءِ پشت کہ پُشتی نیمگ ءِ بردستانی ءُ جہلگانی سر ءُ برہ بھر انت کہ چہ سرین ءُ برزانت۔ بار،

لَڈّ اِنگیں بارءِ بلے بُڈّ پہ مردم ءَ بیت ءُ بار پہ اولاک ءَ۔ اک: بارءِ دار، بزاں اولاکی بارءِ، "بڈّءِ دار" بزاں مردم ءِ بڈّءِ۔ ھمے رنگ ءَ بڈّءِ پنّش، بڈّءِ کاہ۔ بڈّءِ بار، بازءِ پلانی ءِ بڈّءِ بجّلے دُرھبات بگوشش یاکہ پلانی "بڈّءِ بار" اِنت۔

(۲) جگ ءِ بُڈّ: جگ ءِ ھمے جاگہ کہ شیر بستگ (شیر سادءِ)

(۳) مبدھا گیماں گوشش اَنت تُکّر تُکّر کن اَنت ءُ دریاءِ ریچ اَنت اِش کہ ماھیگ پہ ھمیشانی ورگ ءَ بیا اَنت ءُ جم بہ بنت کہ پہ آیاں ایشانی گرگ آسان بیت۔ بڈّ ریچگ یاکہ بڈّءِ ریچگ: بزاں گیماں "تُکّر تُکّر کنگ ءُ دریاءِ ریچگ۔ بڈّءِ بندگ: بڈّءِ سرءِ بندگ۔ ڈُبہ ءِ زبرگ، مبارکنگ۔ بڈّءِ باربیگ: سک باربیگ۔ بڈّءِ بیگ: بڈّءِ سرءِ بیگ۔ جُکّ یا چیزءِ بڈّءِ بیگ بزاں کسےءِ بڈّءِ سرءِ بیگ۔ جُکّءِ اگاں "کویگ" یا "کشگ" ءَ کن اَنت ھم گوشش اَنت کہ "بڈّ" ءَ اِنت۔

بڈّءِ پچگ: بزاں شوچگ پہ واری دیگ ءِ ھاترءَ۔ بڈّءِ تژنگ: تژند بیگ۔ بڈّءِ تژنگینگ: تژندکنگ بڈّءِ شنگرگ: سک تژند بیگ، بڈّءِ شنگر بیگ: تژندکنگ بڈّءِ جنگ: یکبارگی چست کنگ ءُ بڈّءِ کنگ۔ بڈّءِ چنگ: پہ شگراز بُرگ، پہ واری دیگ ءَ۔ بڈّءِ رجگ، بڈّءِ دُزگ: بزاں بڈّءِ نترچنگ۔ بڈّءِ دزرگ: بزاں جندگ۔ بڈّءِ رود ینگ: پزور بیگ، زنڈ بیگ، بڈّءِ ریچگ: گیم ءِ تُکّرکنگ ءُ ریچگ۔

بڈّءِ سُچگ: سوکیگ بیگ چوکہ "لاپ ءِ سُچگ"، بڈّءِ سوچگ: پہ واری دیگ ءَ کسےءِ بڈّءِ پہ پیش یا بڈّ سوچگ بڈّءِ .... [illegible]

بڈّکنگ: بارکنگ، لڈّگ۔ بڈّءِ کنگ: وتی جندءِ لڈّگ، وتی جندءِ بڈّءِ زیرگ۔ بڈّءِ جنگ۔ بڈّءِ کپگ: کسےءِ بڈّءِ کپگ بزاں آئی ءِ پہ دسمندی یا پہ زور پہ کارءِ کنگ ءِ پرمایگ۔ پہ کارءِ کنگ ءِ کسےءِ زندءِ بیگ ءُ کڈّن کڈّن کنگ۔

بُڈّ: (بُ۔ ڈّ) "بُڈّگ" ءِ جند۔ یک رندءِ بُڈّ وَرگ ءِ جند۔ "بُڈّگ" ءِ پرمانگاں بزاں بہ "بُڈّ"۔ (۲) ھشتی لیب ءِ چاری کلاتانی دیم ءِ ھشتیں کلّاں "بُڈّ" گوشش اَنت بازجاگہ ءَ ایشاں "بُڈّی" ھم گوشش اَنت۔

بِڈّ: (بِ۔ ڈّ) بُھتام، مَلنڈ، ایلنگی، بِڈّ بندگ: ایلنگی دیگ، بھتام بندگ۔

بڈّال: (بَ۔ ڈّا۔ ل) بجار "بتال"۔

بڈّاکو: (بَ۔ ڈّا۔ کو) بجار "بڑانکو"۔

بڈّانکو: (بَ۔ ڈّا۔ ن۔ کو) بجار "بڑانکو"۔

بڈّبار: (بَ۔ ڈّ۔ بار) سک بار۔

بڈّبیگ: (بَ۔ ڈّ۔ بَ۔ یگ) باربیگ، باربڈّءِ بیگ۔

بڈّدَر: (بَ ڈّ۔ دَر یاکہ بَڈّ۔ دَر) ھما مردم کہ آئی ءِ بڈّ بژھنگ اِنت۔ بےکدءُ بچیں مردم، جاندر، گریب، وار۔

بڈّدرد: (بَ۔ ڈّ۔ دَر۔ د) بڈّءِ درد۔ ھما درد کہ بڈّءِ اِنت۔ ھر اندامے درد بکنت ھمے رنگ ءَ گوشگ بیت اک: لاپ درد، سر درد، شریں درد البت "دَور" ھم چوکہ "چم دور" ءَ کارمرد بیت۔

بُڈّک: (بُ ڈّ۔ ڈّک) بُشنک: دازءِ ھوشش کہ نوکی سرءِ کشش اِنت (۲) بڈّءِ کنگاں بزاں کسانیں بڈّ بزاں مردکی کسانیں بار۔

بَڈّگ: (بَ ڈّ۔ ڈّگ) رَد دیگ، ربینگ، اگوں کسےءِ گپّے پہ کارءِ کنگ ءَ جنگ بلے پدءِ انچوش نہ کنگ، یک گپّے جنگ ءُ دگہ کارءِ کنگ۔

بُڈّگ: (بُ ڈّ۔ ڈّگ) بُڈّگ، چیراپ بیگ، آپ ءِ چیرءِ انچوش روگ کہ پدءِ درآتک نہ کنگ، ھرگرانیں چیزءِ چوسنگ ءُ شریپ ءِ آپ ءِ تہ ءَ بُڈّ ایت۔ مردم اگاں ھوژناگ مہ زانت ھم بُڈّ ایت۔ دار نہ بُڈّ ایت کہ آچہ آپ ءِ سبک تر اَنت

بزاں هرچیزے کہ چہ آپ ءِ گُران ترانت مُبّدّ ایت

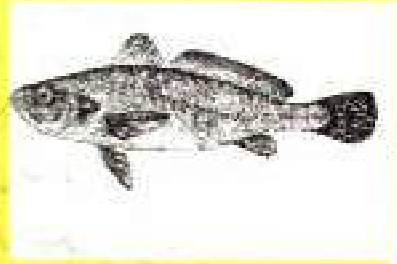
بَڈّو : (بَ ڈ۔ ڈُوْ) کسے ءِ بڈّ ءِ بیگ بزاں پُشت ءِ بڈّ ءِ سرءِ بیگ، شیراں بڈّو : چوکہ شیر ءِ هنزگ ءِ کسے ءِ بڈّ ءِ کنگ (شیراں بڈّو کنگ یا بیگ) (۲) مچّے کہ کلوٹ ءِ زرد آنت۔

مُبڈّ ورگ : (بُ ڈْ۔ وَ۔ رَگْ) بے زانت آپ ءِ چیرءِ رَوَگ، چہ بے هوژناگی ءِ هم مردم پہ بے وسی مُبڈّ وارت ءُ درکیت دانکہ یکبارگی مبڈّ ایت "مبڈّی وَرگ" هم گوشگ بیت یا کہ "مبڈّوورگ"۔ ے چوبٹ ءِ مبڈّی ءُ وراں بیت ئے۔ چاکر گوهرام ءِ لچہ۔

بَڈّول : (بَ۔ ڈُوْ۔ لْ) بچار "بڑول"۔

مُبڈّوک : (بُ ڈْ۔ ڈُوْ۔ کْ) هما چیزکہ آپ ءِ کپ ایت مبڈّ ایت تُرپّل نہ بیت۔ همارکیپاد با مُکلگ یا کچیں زهین کہ اودءِ مردم یا اولاک ءِ پاد مُبڈّ انت۔ یک ریکے کہ آئی ءِ تہ ءِ هرچیز چوکہ آپ ءِ مُبڈّ ایت بلے چہ آپ ءِ هم گندہ ترانت کہ ایشی ءِ تہ ءِ هوژناگ هم نہ بیت۔ دریاءِ کرءِ ریک کہ باز جاگہ انچوش هم انت کہ پاد مُبڈّ انت کہ ایشی ءِ "بدوک" هم گوشگ انت۔ آپی بٹے کہ هرآپ ءِ کہ نندایت مُبک وارت ءُ درکیت۔

بَڈّی : (بَ ڈْ۔ ڈِی) چادرکہ بڈّ ءِ کنگ بیت۔ مُزّور، هَمال، ہما مردم کہ دگرانی چیزاں بڈّ ءِ کنت ءُ جاهے رسین ایت کہ آئی ءِ مُزّ رس ایت۔ هرچیزےکہ گوں بڈّ ءِ شیادی بکنت۔

بڈّی مُشکو

بڈّی مُشکو : (بَ ڈْ۔ ڈِی + مُشْ۔ کُوْ) مُشکو ءِ زات ءِ ماهیگے کہ ایشی ءِ ورنا مُشکو ءُ پنڈاسی هم گوشی انت۔

★ (TIGER TOOTH, CROAKER) (بچار بُت)

مُبڈّی : (بُ ڈْ۔ ڈِی) هَشتی لیب ءِ هریک کلاتے ءِ هردوئیں کرّانی کل۔

مُبڈینگ : (بُ ڈْ۔ ڈے۔ نگْ) کسے یا چیزءِ آپ ءِ چیرءِ بَرگ، انچوش کنگ کہ مُبڈّ ایت۔ (۲) بیران کنگ، دیر ندان کنگ، تاوان بارکنگ۔

بَرّ : (بَ۔ رْ) وَلی یا ذرچک ءِ بَرّ : هرنیگے کہ ماڈریں اے ڈرست ھے ڈرچکانی "بَر" انت۔ سربَر : هریک موسمے ءِ براں گوش انت کہ ڈرچک ءِ واهندگوں دگہ کسے ءِ بهاءِ کنت۔ چمّ بَر : ریلشے ءِ نام انت کہ گوشی انت کہ "بَزَر" ءِ سبب ءِ درکیت۔ (۲) رند، گشت، پترام : اک : یک برے بزاں یک رندے، دُو بر بزاں دوگشتاں۔ (۳) برگ ءِ پرمانگال بزاں "بہ بَر" تبروک: اک : دِل بر : دل ءِ بروک۔ گدبَر : گدبروک۔ دربَر : دربروک۔

بُرّ : (بُ۔ رْ) "بُرگ" ءِ پرمانگال بزاں "پہ بُرّ"۔ (۲) بانزل، بال۔

بَرّ : (بَ۔ رْ) هیران، وانگ، بانہر (۲) بلوچانی گئے ءِ نام انت ے وشش زانت بَرّ ءِ آری بانزی۔ کم هریدانت زهم جن ءِ گازی (۳) هشکی ءِ پهنات [تازی : بَرّ = هشکی]

بِرّ : (بِ۔رّ) نارمگ، جنگلی ھماُرگ یا دلوت کہ رامگ نہ اِنت۔ اُباشکو۔ بِرّا : ھما پاگ کہ بادشاہ ءِ سرءِ بندگ بیت، تاج۔ "شَدہ ءُ بِرّ"۔

بُرّ : (بُ۔رّ) تراش، تروَنگ، بُوڑ۔ بُرّگ ءِ راست، بُرّگ ءِ وڑ۔ (۲) کَٹ ءُ نپ اِک : تو باریں اِد ءُ بُرّ کن ئے نہ کن ئے۔ (۳) "بُرّگ ءِ پرمانگاں بزاں "بہ بُرّ" "بُرّگ ءِ کارءِ بکن" (۴) بازگیشیں اِک : بُرّے مردم، بُرّے لٹّ بزاں بازمردم۔ بازلٹّ۔

بِرّا : (بِ۔رّا) بِرّ : ھما پاگ کہ بادشاہ ءِ سرءِ بند اَنت۔ تاج۔

بَرّا : (بَ۔رّا) تیرءِ پلٹ مگ ءِ نکیگ یا نلگ سرّا بَرّا۔

برابر : (بَ۔را۔بَ۔ر) بروبر، برھبر، اچوَش، راست، تچک۔

براپ : (بَ۔راپ) پوست ءِ رجگ ءِ زند آئی ءِ ترند بوئیں آپ۔

بَرات : (بَ۔رات) بہ برات، شما پہ برات "برگ" ءِ پرمانگاں پہ بازءَ۔

بُرات : (بُ۔را۔ت) بُراس، بُرادر، بُرادل دو مردم یکیں مات ءُ پت ءِ چُک بہ بنت ھردوئیں برات اَنت، مات ءِ چُک یا پت ءِ چُک ھم برات اِنت بلے آئی ءِ "جدِ مادر" ءُ "جدِ پدر" گوشاں اَنت۔

بُراتی : (بُ۔را۔تی) ھماکہ گوں برات ءِ شیادی کنت، بُراتیگ، برات بیگ، دوستی، ھمدردی۔

بُراتیگ : (بُ۔را۔تی۔گ) بُراتی۔ دوستی۔ برات گونگ۔

بُرادر : (بُ۔را۔دَر) برات، بُرادل۔ دستبرادل، سنگت۔

بُرازتک : (بُ۔را۔زَت۔ک) برازھگ۔ برازھت بزاں برات ءِ چُک۔

بُرازھت : (بُ۔را۔زَھت) برازتک، برات ءِ چُک۔

بُراس : (بُ۔را۔س) بچار "برات"۔

بَراک : (بَ۔را۔ک) بروک بزاں تیزءِ سک بُروک ءِ دینارءِ براکیں زرھبر۔

بُراک : (بُ۔را۔ک) ھماگراند کہ مسلمان مزہبی آئیدءِ گُشں اَنت ئے (۲) بانزلی اپس ھما اپس کہ آئی ءِ سرا نزل پرات بالی اپس (۳) بُرانک ھما چیز کہ بہ بُرابت، بُرانک، بُروک۔ بُربُرانک۔ بُربُراک، بُربُروک۔

بُراگ : (بُ۔را۔گ) بُرستگیں ساد یا ساد رنگیں چیزءِ ھریک ٹالے ءِ بُراگ گوشں اَنت "اے سادءِ بُراگے ستگ" یک براگے اگاں رکیتک اِیت یا کہ وت سِد اِیت یا دومی ءِ سِند اِیت۔

(۲) کورءِ بُراگ : ھماکور کہ کائیت مزن کورءِ ایر رچ اَنت۔ کور بُراگ بُراگ بیت۔ کورءِ دوشاہ یا دوکور بیکجا بیت ھریکے "بُراگے"۔

(۳) گوکاں بُراگ کنگ : یک تیاریں کاٹیگرے ءِ گوں نزوریں کاٹیگرے ءِ جگ کنگ کہ کشک ءِ نزوریں کاٹیگر نہ کپ اِیت۔

بَرام : (بَ۔را۔م۔) ماھیگ گُشگ ءِ یک رھبندے کہ گُنڈی ماں آپ ءِ اِنت یدار اچار اِنت ءِ الیشی ءِ "بَربَر" ھم گوشں اَنت۔

بُرانز : (بُ۔را۔ن۔ز) آس ءِ زبانگ یا لمب یا کہ بارگ تریں بھر کہ چہ آئی ءِ دیر ترس اِیت۔ آس ءِ باپ ءُ گرمی، اروچ ءِ برانز : گرمی۔

بُرانزبُت : (بُ۔را۔ن۔بُت) ھمابُت کہ چوتا مرءِ گِرگ بیت۔ مردم ءِ ھڈّ ءُ پُپ ءِ دگہ انچیں چیزیں آندامانی بُت کہ چہ ایشی ءِ ناوراھی زانگ بیت "اکس رے" (X-RAY)

بُرانزکار : (بُ۔ران۔ز۔کار) ھما مردم کہ "بُرانزبُت" ءِ گِرگ ءِ بلد اِنت۔

بُرانزگ : (بُ۔ران۔زگ) بچار "بُرانزگرگ"

بُرانزگرگ : (بُ۔ران۔ز۔گِ۔رگ) آس ءِ بُرانزگرگ : برانزانی چست بیگ۔ مردم ءِ بُرانزگرگ، بزھرگرگ

گیشتر پہ کسانیں گپتے بہ سرءِ زھر گرگ۔

بُرانزو : (بُ۔ رَانْ۔ زُؤ) بُرانز شنگ کنوک ، ھما چیزے کہ بُرانز دنت۔ ھما چیزکہ زیت آس گپت ، زیت زھر گروکیں مردم۔

بُراہ : (بُ۔ رَا۔ ہ) زیب ، شررنگی ، ڈولداری۔

بُراھدار : (بُ۔ رَاہ۔ دَارْ) ڈولدار ، زیبدار ، زیبناک۔

بُراھگ : (بُ۔ رَا۔ ھَگْ) بُراھدار بیگ ، ڈولدار بیگ۔ "پلانیءِ پاگ بُراہ اِیت"۔

بُراھمدگ : (بُ۔ رَا۔ ھُمْ۔ دَگْ) بچار "بُراھندگ"۔

بُراھندگ : (بُ۔ رَا۔ ھَنْ۔ دَگْ) بُرات گوں گپیں دوست۔ سنگت ، ھمراہ۔

بُراھنگ : (بُ۔ راھْ۔ نَگْ) بچار "بُرھنگ"۔

بُراھوئی : (بُ۔ را۔ ھوْ۔ ئی) بلوچ راج ءِ بھرے۔ بُراھوئیانی زبان کہ گوشتہ انت مُنیدرءِ "دراوڑی" اِنت۔

بَرائی : (بَ رْ۔ رَا۔ ئی) گوَاتے کہ چہ شُمالءِ چیرءَ کیت۔

بَرائینگ : (بَ رَائے نگْ) بہادریگ ، باھینگ ، روان دیائینگ۔

بَرباد : (بَ رْ۔ بَادْ) ویرزدان ، تباہ ، ببران ، تاوان ، بیگواہ۔

بَربَر : (بَرْ۔ بَرْ) ماں ایریکاءِ سومالءِ مُلکءِ آئیءِ کرءِ گور۔ بربری لپس : کسال جونیں آسک رنگیں لپسءِ زانتے کہ چہ بربرءِ کارانت ئے۔ (۲) ماھیگءِ گرگءِ یک دڑے کہ ایشیءِ برام ھم گوشانت۔

بَربراک : (بُ رْ۔ بُ۔ رَاکْ) بُرناک ، بُربُرانک ، ھماچیزکہ پہ بُرایت بزاں پُرشگءِ ریکوبیت۔

بُربرانک : (بُ رْ۔ بُ۔ رَانْ کْ) بُربُراک ، بُرناک ، ھماچیزکہ پہ بُرایت ، ھماچیزکہ پُرشگءِ ریکوبیت۔

بُربروک : (بُ رْ۔ بُ۔ رُوکْ) بُرناک ، بُربُرانک ، بروکیں چیز۔

بَربری : (بَ رْ۔ بَ۔ رِیْ) ھماکہ گوں بربرءِ بُنیادی کنت بربری لپس ، بربری مردم۔

بُربُرین : (بُ رْ۔ بُ۔ رےْ۔ نْ) بُربین : بُرگءِ راڑ راڑ کنگ (۲) ڈاکترءِ بُربُرین کہ ناڈراہءِ پہ الاجءِ ھانزءِ کنت ، اپریشن (OPERATION)۔

بَربڑنگ : (بَ رْبَ ڑَنْ گْ) بچار "بَربیدہ" "بَربڑینگ"۔

بَربیدہ : (بَ رْ۔ بے دِہ) بَرءِ بیدہ ، بَرءِ بڑنگ یا بڑینگ ، تاھاپیں پٹءِ وڈ ، بڑھنگیں ڈُنْ۔

بُربین : (بُ رْ۔ بے۔ نْ) بُربُرین : بُرگءِ راڑ راڑ کنگ (۲) ڈاکتر پہ الاجءِ ھانزءِ ناڈراہءِ بُربین کنت بزاں آپریشن ()۔

بَرپ : (بَ رْ۔ پْ) کنز۔ بلائگیں آپ (۲) پناہ ، باھوٹ اوست ، ے آمین پہ قرآنءِ ھر بابانی کپتاں نئی پناہءِ برپاں۔

بَرپشت : (بَرْ۔ پُشْ۔ تْ) باپُشت : دیمءِ اناں ، دیم پہ دیمءِ اناں۔ بَرپُشت گپ جنگ : بزاں کسے کہ دیمءِ نہ زانتءِ آئیءِ بارہءِ گپ جنگ۔

بَرپی : (بَرْ۔ پِیْ) ھماکہ گوں "برپ" ءِ بُنیادی کنت (۲) یک وش مزگیں شیرگنی بیلہ کہ دپءِ ئے کن ئے آپ بیت۔

بُرت : (بُ رْت) "برگ" ءِ گوستگال بزاں آئیءِ "بُرت"۔

بُرتک : (بُ۔ رِتْ۔ کْ) "بُرجگ" ءِ گوستگال۔ بُرتک اُتْ : بُرتگ اَت۔

بُرتگ : (بُ۔ رِتْ۔ گْ) "بُرجگ" ءِ دیرگوستگال ، بُرتگ اَت : دریاءَ ت کہ بُرتگ بوتگ۔

بزتکگیں : (بُ۔ رِتْ۔ کْ۔ گے۔ نْ) ھمائیءِ سرءِ کہ "بُرجگ" ءِ کارینتگ ، ھماکہ بُریگ بیگ ، بُزاھیدءِ "کُتگیں" اِنت۔

برتگگیں بیر: سُتیدءِ لچھانی واتگی یے۔

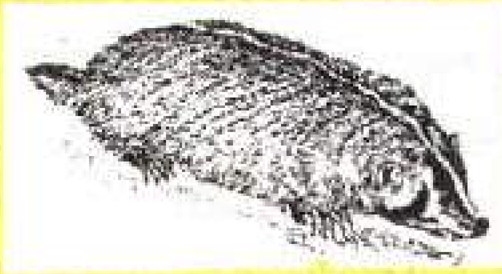
بُرتگگیں بیر : (بُ - رِتْ - گْ - گے - ںْ + بِیْ - رْ) بُرتگگیں = کباب، هماکہ بُرتگ بوتگ + بیر = هماپیت کہ زہینءِ کپ ایت۔ نیپت هر وهدکہ چیندے ءِ سرءَ کپ ایت ساهدار یا ڈُرچک ءِ دار هر چیزے کہ بیت آئی ءِ سوچ ایت ءُ بُرتگ ایت۔ لوگانی سرءَ کپ ایت چوزهم ءِ آیاں بُرز ایت۔ همے نیپت کہ کپ ایت همیشی ءِ نام ءِ هم بُرتگگیں بیر گوشش انت سکیں تیزی ءِ براکیں زهم ءِ هم گوشش انت۔ گوشن انت کہ هر جاگھے کہ بیر یا نیپت کہ کپ ایت زہین ءِ وانکہ هما هندءِ ایرکپ ایت وانکہ آپ ءِ بُرس ایت آپ ءِ کرس ایت سارت بیت ءُ همیشی ءِ جند هم آس بیت بلے اے چہ آدگہ آسناں دیم ءِ تراانت کہ چو آپ واتگیں پولات ءِ بیت۔ اے آسی اگاں کسی دست ءِ کپ ایت چہ ایشی ءِ زهم جوڑکن انت کہ تیزی ءِ براکی ءِ جو نیت ءِ بیت کہ چہ بندرءِ نیت ءِ جند انت (۳) ستیدءِ لچھانی واتگی یے ءِ نام انت۔

بُرتگہ دل : (بُ - رِتْ - گَہْ - دِلْ)، بُرتگگ دِل : هماکہ دِل ئے شتگگ ءُ بُرتگگ، شتگگ دِل۔ واری دیستگیں مردم، هما مردم کہ پُر درد یں دلے ءِ واجہ انت، هماکہ امروزءِ مزیں سکّی سوری ئے دیستگ۔ واهگدار۔

بُرتگ : (بُ رْ - تَ گْ) چہ "بُرگ" ءِ بنکار گال ءُ "آئی ءِ بُرت" "آئی ءِ بُرتگ" گوستگال۔

برلی : (بِ - رِٹْ - لِیْ) رستڑے [انگ : BADGAR] ۔(بجار بُٹ)

بُرج : (بُ - رْ - جْ) کلات، کوٹ کہ گیشتر گرد بنت چارگُنڈ هم بنت بلے سک کم۔ مُلک ءِ شهر بندکہ وهداں سر جهیں مُلک همے شهر بندانی دیوال بوتہ ءِ بوتگ انت همے دیوال ءُ ڈراجی ءِ پُشت پُشت ءِ بُرج اِش بستگ کہ جنگ ءِ وهدءِ تُپنگیاں همیشانی تہ ءِ نشتگ ءُ

برلی

مُلک ءِ دیمپانی کرتگ۔ اے رنگیں بُرج چہ مُلک ءِ دَرهم بندگ بوتگ انت کہ چوسنگرءِ کار اِش داتگ۔ همے کوهستگیں مُندکاں کوهانی سرءِ هم بستگ اِش۔ اے گال بُندرءِ "بُرز" انت کہ "ز" پہ "ج" مَٹ بوتگ۔

بُرج : (بُ رْ جْ) برجم کنگ ءِ کار اک : پلانی ءِ اے کار ءِ "برج" هست یا کہ "پہ اے کار ءِ برج انت" بزاں برجم انت ءُ برجم ءُ الم ءِ کُرت ئے کنت۔

بُرِج : (بُ - رِجْ) "بُرجگ" ءِ پر مانگال بزاں "پہ بُرِج" کباب بہ بُجے۔

بِرجاک : (بِ رْ - جَاکْ) بجار "بُرجانک"۔

بُرِجاک : (بُ رِ - جَاکْ) بُرجوک، هماکہ بُرج ایت۔

بُرِجگ : (بُ - رِ - جَگْ) مُشکیچ بیگ، بچگ ءُ کباب بیگ۔

بُرِجوک : (بُ - رِ جوکْ) هماکہ بُرج ایت هماکہ کباب بیت۔

بَرچانک : (بَرْ - چَانْ - کْ) بگل بُن، بردست ءِ پلانی ءِ دست چہ برچانک ءُ درآتگگ۔ زهم ءِ برچانک : زهم ءِ دستگ ءِ دیم ءِ هما پتنین ءُ گوشش داریں ٹکڑ کہ بجگءِ دیمپان انت کہ زهم ءِ دپ ءِ کُٹّ اِنگیں سرءِ همیشی ءِ تہ ءِ بین انت۔ زهم ءِ گوشش ءِ گوشش انت "زهم چہ برچانک ءِ بُن ءِ بُرشتگ" [انگ : HILT] ایشی ءِ باز جاگہ ءُ "برجاک" هم گوشش انت۔

بَرد : (بَ - رْ - دْ) بیل، چیر جوکیں کوڑال، شیول، بیلچہ۔

بُرد : (بُ ۔ رْ ۔ دْ) شُریب یا آسنے کہ بندیگے ءِ بستگ کہ پہ آپ ءُ جُھل ءُ زانگ ءَ کارمرد بیت ھمے رنگ ءَ بان بندءِ بُرد انت کہ پہ دیوال ءِ تچکی ءِ زانگ ءَ کارمرد بیت۔

بَردست : (بَرْ ۔ دَسْ ۔ تْ) دستانی ھما چَنگ بُریں ھڈ کہ بڈ ءِ ھردو ئیں نیمگاں پُشتی پھلیگانی سرءَ وپتگ انت ۔ (بچار ہُت)

بَردستچار : (بَرْ ۔ دَسْ ۔ تْ ۔ چَارْ) ھما مردم کہ تازگ کُشتگیں پسءِ بردست ءَ چارایت ءُ ھَورءُ آبادانی ءِ بارہ ءَ پیشگوئی کنت۔

بِردی : (بِرْ ۔ دِیْ) بلوچ راج ءِ یک مُکّے کہ گیشتر اشترداراَنت۔ بِردیگ ۔

بِردیگ : (بِرْ ۔ دِیْ ۔ گْ) بچار "بِردی" ۔

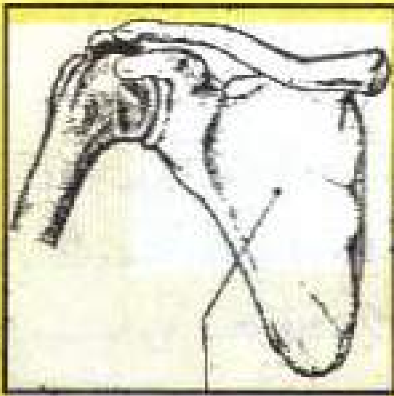
بَرز : (بَ ۔ رْ ۔ زْ) دروانے ءِ اگاں ریشّے کہ تُرک ءِ بیت گُلھیں آرت ءَ "برز" مان کن اَنت ءُ پرےءَ کن اَنت ۔

بُرز : (بُ ۔ رْ ۔ زْ) بلند ، بالا ، بان بسر ، آزمان ، جھل ءِ چپّ ۔

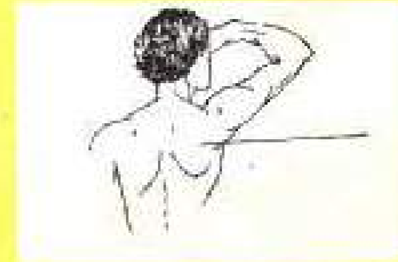
بُرزاد : (بُرْ ۔ زَادْ) بُرزی نیمگ۔

بُرزادی : (بُرْ ۔ زَا ۔ دِیْ) بُرزاد ، بُرزی نیمگ ءَ ۔

بُرز برگ : (بُرْ ۔ زْ ۔ بَ ۔ رَگْ) بُرزءِ برگ ، نام ءُ توار ءِ بُرز برگ ۔ مان وشگوشی ءِ وتی آوازءِ بُرز برگ ، ھر چیزءِ بُرز برگ۔

۔ بردست ءِ ھڈ

بردست

بُرز بیگ : (بُرْ ۔ زْ ۔ بَ ۔ یگْ) بُرزادبیگ راھے ءِ کہ دیم پہ بُرزادی ءَ روت رھادگ بیگ ۔ رُوگ ، بلندءِ بالابیگ ، بُرز روگ ۔

بُرز تُرگ : (بُرْ ۔ زْ ۔ تُ ۔ رَگْ) بُرز بیگ ، بُرز روگ ۔

بُرز چار : (بُرْ ۔ زْ ۔ چَارْ) مزن چار ، دیر چار ، مزن گند ۔

بُرز چارگ : (بُرْ ۔ زْ ۔ چَا ۔ رَگْ) بُرز چاری کنگ ، مزن گندی کنگ ۔

بُرز دارگ : (بُرْ ۔ زْ ۔ دَارَگْ) بُرزءِ دارگ ، بُرزکنگ ءُ دارگ چیزےءِ بُرزءِ برگ ءُ ھمودءَ دارگ ۔ دستاں بُرزدارگ ، بُرزءَ برگ ءُ دارگ۔

بُرز دیم : (بُ ۔ رْ ۔ زْ ۔ دے ۔ مْ) بُرزگی دیم یا ھما زمین کہ دیم پہ بُرزءَ روت۔

بُرز روگ : (بُ ۔ رْ ۔ زْ ۔ رَ ۔ وَگْ) بُرزءِ رَوگ ، بُرزادی روگ ۔ دو مردم چہ کُلگ ءُ ماسیتاں کم کم ءَ پہ جیڑہ ءُ ارس اَنت گوشگ اَنت ۔ "بلائی ءُ بلائی گپ گپ ءِ بُرزشت اَنت" بزاں جیڑہ بوت اَنت ۔ مُرگ یا بالیگراب ءِ بُرز روگ مان آزمان ءِ دیم ءَ ۔

بُرز کپگ : (بُرْ ۔ زْ ۔ کَ ۔ پَگْ) چہ کسانیں گپے ءَ پہ مزنیں جیڑھے ءِ رسگ ۔ پہ منزلے ءَ یا مُلکے ءَ ، انچیں راھے ءَ روگ کہ چہ ھما منزل ءَ بُرز تر بروت یا کہ ھما راہ کہ منزل ءَ پُشت ترگوزایت ۔ گوشگ انت "ما بُرز کپتگیں ۔ ما پہ راہ ءَ بُرز کپتگیں یا چہ منزل ءَ بُرز کپتگیں ، یا کہ ءِ بُرزءِ کپگ ، چہ کمتیں ءُ کسانیں گپے ءَ اڑءُ جیڑہ یا بدءُ میل ءَ کپگ ۔

بُرزکنگ : (بُرْ ۔ زْ ۔ کَ ۔ نَگْ) چیزے ءِ بُرزادکنگ ، آوازءِ بُرزکنگ ۔ مان گپ جنگ ءَ ، مان شرّیں گپے گوشگ ءُ الھان ءَ ، توار ءِ بُرزکنگ ۔

بندءِ بُرزکنگ : بندءَ ھاک پرچنگءُ بُرز ترکنگ. پاداں بُرزکنگ : وتی پادءَ پرے پاداں چہ زمین ءَ چست کنگ، لونچانیں پاداں بُرزکنگ، پہ وپتوابی کارسواری ءَ پاداں بُرزءَ کنگ. پونز ءِ بُرزکنگ : اِزّت دارکنگ، جُوانیں کار ءِ کنگ، وشنامی دیگ، نامدار کنگ اَک : " پلانی ءَ راج ءِ پونز بُرزکُت ". توار ءِ بُرزکنگ یا آواز ءِ بُرزکنگ : پہ گپ یا شیر ءُ الحان ءَ. چماں بُرزکنگ : چماں چست کنگ ءُ کسے ءَ چارگ. دپ ءِ بُرزکنگ : توار ءِ مزن کنگ ءُ گپ جنگ.

دستاں بُرزکنگ : دستاں چست کنگ پہ مٹوگری ءِ یا اللہ تعالیٰ ءَ دور دیگ ءِ یا پہ لوٹگ ءِ دُواء.

دُمب ءِ بُرزکنگ : پہ وھرءِ ، پہ ھرو واھگ ءِ یا پہ آجزی وتی وھری ءِ پدرا کنگ ءِ دلوت وتی دُمب ءِ بُرزکنت. ھمے رنگءَ پہ لڈ کنگ ءِ، پہ لِتّ ءِ ٹال کنگ ءِ، پہ تلّس یا پہ تردی لِتّ ءِ بُرزکنگ ءِ تُرّگ.

زمین ءِ بُرزکنگ : جھلیں زمین ءِ ھاک ءُ بورچ ریچگ ءِ بُرز ترکنگ.

سرءِ بُرزکنگ : پہ بوھیری، پہ ٹھل، پہ بھر، سرءِ بُرزکنگ ءُ دیم ءِ مردم ءِ چارگ، چیزے ءِ سرءِ بُرز ترکنگ، لوگ ءِ سرءِ بُرزکنگ، سرجاہ ءِ بُرز ترکنگ یا چہ وتیگیں جاگہ ءَ کمّیں سری نیگ ءَ رکنزگ.

سُنٹ ءِ بُرزکنگ : پہ ٹھل ءُ شان، پہ بے کماری، پہ بھر ءُ مرٹا.

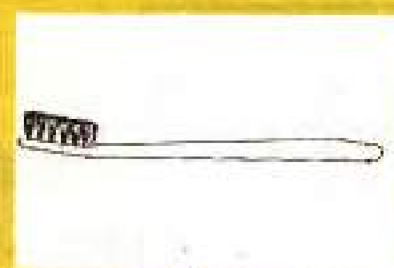
لِتّ ءِ بُرزکنگ : لِتّ ءِ ٹال کنگ، دُمب ءِ بُرزکنگ، پہ بے پکاریں کارے ءِ ٹھل ءُ شان کنگ. سرءُ زُنزی کنگ، بے

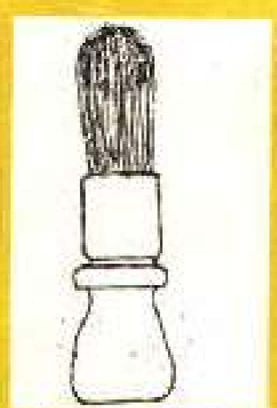
رنگ ءِ بُرش

بُت کشّیں بُرش

دنتان ءِ بُرش

ریشّ ءِ بُرش

پکاریں تلّس کنگ، پہ سایں گپّے ءِ زھرگرگ یا ٹھل ءِ سُنٹ بوگ.

لِنگانی بُرزکنگ : پہ وپتوابی کارسواری ءَ.

نام ءِ بُرزکنگ : مزن نام کنگ، نام دار کنگ، چہ جُوانیں کارے ءِ کنگ ءِ وشنامی آرگ

نام ءُ توار ءِ بُرزکنگ : نام ءِ بُرزکنگ.

بُرزگ : (بُ رُ- زَگ) بُرزاد، ھمازمین کہ بُرزانت، ڈُمبگ، تلّ، مُجمپ.

بَرزَنگی : (بَ رَ زَ ن گِ یْ) غوث اعظم عبدالقادر جیلانی ءِ مٹوگریں مالدیانی مالدخنگ ءِ یک رھبندے،

بَرزو : (بَ رَ- زَوْ) گوھر ءِ سارتی، گیرٹو، سکّیں سارتی - بَرزَہ، بَرزو.

بُرزی : (بُ رُ- زِیْ) بُلندی، بُزرگ، جھلی ءِ چپّ.

بَرزی : (بَ رَ زِیْ) بلوچی کیسہ پیلگے.

بُرِسَنگ : (بُ- رِ- سَنگ) دُوسادیا بندیک یا کہ ھمے رنگیں چیزے ءِ دت مال وت وتی سرءِ پہ گُجام نیمونے ءِ بَرِیں ورگ ءُ بک بَنگ.

بُرُش : (بُ- رُشّ، بُرُوش) چہ موُد، سُوسّ یا دگہ انچیں چیزے ءِ جوڑ کُتگیں وسیلہ کہ باز رنگءَ ءُ پہ باز کار ءِ جوڑ کنگ بیت اَک - ریشّ ءِ بُرُوشّ، گدہ ءِ بُرُوشّ، دنتان ءِ بُرُوشّ، لوگ ءِ بُرُوشّ [اے گال انگریزی یے : BRUSH] (بجاربُت)

بُرشکال : (بُ - رِش - کال) بچار "بشکال"۔

بُرشکند : (بُ - رِش - کَن - دْ) بچار "بچکند"۔

بُرشکندگ : (بُ - رِش - کَن - دِگ) بچار "بچکند"۔

بَرَکت : (بَ - رَکْ) زَنگ ءِ پر مانگاں بزاں "بہ زرۃ" "بہ جُبّۃ" "آزات بہ بئے"۔

بَروکّ : (بَ روکّ) بچار "بروکّ"۔

بُرَگ : (بُ - رَ - رَکْ) بُرگ ءِ وھد یا کار۔ یھودی ءُ مسلمان وتی مردیں چُکّاں ٹُل ءِ سرلوپ ءِ بُرّ اَنت ھمے بُرگ ءِ ایشی ءِ دود ءُ رُبیدگ۔

بَرَکت : (بَ رَ - کَت) چیزے ءِ باز بیگ، لَبیں چیزء پہ باز مردم ءِ بس بیگ ءَ گوش اَنت "برکت سئے کرتگ"۔ ماہ یا ردچ ءِ برکت بیگ : بزاں مُبّدگ یا ایر روگ، ھساب کنگ ءِ "یک" ءِ بدل ءِ برکت گوشُ اَت۔ انچوش کہ برکت، دو، سے، چار۔

بَرکتی : (بَ رَک تِ ی) ھما کہ گوں برکت ءِ شیبادی کرت، برکت والا۔

بَرکی، بَرکّی : (بَ رَکِ ی) یا (بَ رَکْ کِ ی) سکّیں مزنیں گنتری۔

بُرگ : (بُ رَگ) بچار "بُرگ"۔

بَرَگ : (بَ رَگ) تاھیر، انسرگ، انسرتگی، ئرد، ئرھگ، سکّیں مزنیں تاھیر، مُرگ درورین تاھیر، سکّیں مزنیں اوپار۔

بَرَگ : (بَ - رَگ) یک چیزے ءِ زیرگ ءُ روگ، چیزے ءِ گوں وت زیرگ ءُ روگ، مردمے وتی ھمراہ کنگ ءُ روگ۔

آپ ءِ بَرَگ : چیزے ءِ آپ بارت، بہ ادیگ ئرت یا بئے ءَ دیگ، ناداں ورگ میاریگ بیگ۔ اک: "ترا آپ ءِ بُرتگ" دلوٹ ءَ آپ ءِ بَرَگ : بہ آپ وار بیگ یا آپ ءِ آرگ ءَ۔ دگرے ءِ ڈگار ءَ آپ ءَ پہ وت ترّینگ ءُ بَرَگ۔ آرام ءِ بَرَگ : بے تاھیر کنگ۔ آس بَرَگ : تپنگ ءِ بزاں شریگ ءُ تیر ءِ بَرَگ۔ ایر بَرَگ : چہ گُٹ ءَ پہ لاپ ءَ جھلاو کنگ۔ پلّنگ۔ باج بَرَگ : گیش بیگ، باج ءِ بَرگ۔ کُنگ۔ بار ءِ بَرَگ : اولاک ءِ بار ءِ پہ منزل ءِ رسینگ۔ بَد بَرَگ : زھر گرگ، نہ وش بیگ۔ بُن بَرَگ : یکبارگی بَرگ۔ بیز بَرَگ : ھملہ کنگ، پہ جنگ ءِ دیم ءَ روگ ءُ پیش دست بیگ۔ پادانی بَرَگ : اگاں کسے گوں یک مردمے ءَ بدی بے بکنت کہ بے آسر ءَ بیت پدا بدی کنوک ءِ پہ ھما مردم ءِ کار بکپ ایت بلے چہ میاریگی ءَ ئُت نہ کنت گوش اَنت "پلائی ءِ اود ءِ پاد نہ بَرَانت"، یا "پلائی ءَ اود ءِ چتور پاد بَرَانت"۔

تام ءِ بَرَگ : سِک ءِ بَرَگ، اگاں یک گپّے پدا، پہ جنگ بیت گوشِش اَنت "توا ے گپ ءِ تام بُرتگ" کسے اگاں گوں کسے اگپ جنگ ءَ اَنت دگہ سیمی مردمے اناگہ اناگہ دگرجتے کناں کنت گُڑا اگپ جنوک گوش ایت "تو منی گپ ءِ تام بُرتگ"۔ مردم ءِ دل شیباہ کنگ ءَ ھم گوشش اَنت "تو منی تام بُرتگ"۔

تاھیر ءِ بَرَگ : بے تاھیر کنگ، بے آرام کنگ۔ تپنگ ءِ بَرَگ : "تپنگ شریگ ءُ آس بَرَگ۔ تیر ءِ بَرَگ : تیر ءُ آس بَرَگ۔

دَر بَرَگ : چہ چیزے ءِ زانتکار بیگ۔ وانگ ءُ دَر بَرَگ، گوں کسے ءِ سوج دیگ ءُ آئی ءِ سرجمیں سوجاں زانگ۔ درد ءِ بَرَگ : پہ درمان یا دم ءُ چُوبت درد ءِ کُشگ۔ دل ءِ بَرَگ : واھگدار ءِ دوستدار آئی ءِ دل ءَ بارت بزاں پہ وت پہ بے ساری وادار ئے کنت۔ جاھنگ مردم ءِ دل ءَ بارت کہ مردم مرا بیت بلے پہ ایشی ءَ "دل ءِ کُشگ" ءِ گالبند راست تر اَنت۔

دَم بَرَگ : کُھگ، کین کنگ، ئرند بیگ چہ باز کار کنگ ءَ یا راہ ءِ روگ یا ڈُرکت کنگ یا گیشیں اوشتگ، تندگ یا وپگ ءِ مردم ءِ جند گمیگ بیت ءُ یک رنگیں زوری سے پہ سا بیت۔

راہ ءِ بَرَگ : کسے ءِ ماں راہ ءَ بَرَگ۔ راہ ءِ در بَرگ بزاں زانگ۔ روزگار ءِ بَرَگ : پہ بے سر ءُ بے آسریں کارے سرجنگ۔ گوں بے سیتیں کارے ءِ ھوئنگ۔ زھر بَرَگ : زھر گرگ۔ زھم ءِ بَرَگ : بزاں مُبَرَگ۔ سا ءِ بَرَگ بُکّشگ۔ ملکوت سا ءَ بارت

سرہ بُرگ : بزاں جندء روگ بِتل : "سر بروت پہ بازار مال مہ روت پہ بازار" ۔ شرت ءَ بُرگ : بےء برگ ء اگیگ ءَ برگ ۔
کار ءَ بُرگ : کارء دُر بُرگ ۔ گِتہ بُرگ : کسے ییگےء دیم ءَ داستان ءِ گیشے کار ابِت ھماگوشدار وک بیکیں رندء اشگگء
بارت سئے بزاں دربارت ءِ حیات کنت پہ دلء ۔ گوَہ بُرگ : شاھدی دیگ ، گواھی دیگ ۔ گروہ ءَ برگ : گروھاچی بادگر انچیں
مرداں گیشی کارے ءِ باج بُرگ ءِ گیش بیگ ۔ لیب ءَ بُرگ : گیش بیگ ، لیب ءَ گٹگ ۔ لاپ ءَ بُرگ : دست دیگ بزاں دراننے
کرلاپ ءِ بارت بزاں لاپ ءِ رتیچ ایت ۔ لچّہ ءَ بُرگ : چہ کسے ءِ لچّہ ءِ اشگگ ءِ یات کنگ ۔ لوگ ءَ بُرگ : سالونک ءِ تھنت ء
بُرگ بزاں سیرء جنگیں شپ ءِ کہ سالونک ءِ بانورء لوگ ءِ برانت ۔ مُرگ ءَ بُرگ : پہ مانشء ءِ گل کنگ ءِ بُرگ ۔ مردم ءَ بُرگ :
مردم ءِ دزگ ءِ بُرگ یا پہ ھمراھی ءِ ھاترءِ بُرگ ۔ نگن ءَ بُرگ : روزیگ بُرگ بزاں کسے ءِ کارءِ روزگار ءِ چہ آئی ءِ دیم گرگ ۔
واب ءَ بُرگ : واھگدارء ترانگ ءِ پہ آئی ءِ بے تاھیری سرمردم ءِ واب ءِ بارت بزاں واب نئیت ۔ ھمے رنگ ءَ دگہ وسبتیں مردمے
ھاترءِ شپاں دانگ بے وھدء بے سیتیں گپ ءِ دیوان کنگ ءِ چہ آں واب ءَ بُرگ ۔ "پلانی ءَ وت ءِ ھچ نہ بیت بلے منئے واب ئے
بُرتگ" ۔ پہ وام بُرگ : چیزےءِ پہ اے رنگ ءِ برگ کہ آئیءِ زرّ رندءِ دیگ بنت ۔ ھوش ءَ بُرگ : زانت ءِ سماہ بُرگ ،
اٹرینگ ۔ چہ بازیں گپاں باز جاکاں مردم پریشان کنگ ۔ بے ھوش ، بے سار کنگ ۔

● **بُرگ :** (بُ ۔ رگ) چیزےءِ ابروگ بیگ ءِ رچگ ۔ "ریپوڑ" ءِ دست چن ئے برابیت ءِ رچ ایت ، اے گال ءِ "بُڑگ" ءِ
ھم گوش انت ۔

● **بَرّگ :** (بَ ۔ رّگ) بال بُرگ ، ھیران بیگ ۔ ابا شکو بیگ ، گنگ سربیگ (۲) کہ نیں گیبی ماھیگے ۔

● **بُڑگ :** (بُ ۔ ڑگ) گوں کارچ یا دگہ انچیں چیزے ءِ یک چیزے ءَ کپ کنگ ، تل دیگ ، راک دیگ ، ٹکرّ کنگ ۔ سوچاکیں
یا سنگ سوریں یا تژپشیں چیزےءِ پلگ یا کچرکاں بُڑگ ۔

آپ ءَ بُڑگ : آپ ءِ دِ ڑگ ، گراب یا بوجیگ ءِ گوازینگ یا آدست بیگ ۔ بے سیتیں کار کنگ انچو کہ "آپ ءَ سرہ
کٹک کشگ یا آپ ءَ منتگ" ۔

آمب ءَ بُڑگ : بتل : آمب ءَ بُڑگ ءِ کرگ ءَ یَل کنگ ۔

بار ءَ بُڑگ : بارانی بُڑگ : پہ جیڑھی یا پہ بدزوراکی کسے ءِ باراں بُڑگ ءِ آئی ءِ اولاکاں برگ ۔

بند ءَ بُڑگ : ڈگارء بندءِ جنگ بزاں گُڈگ ءِ آئی ءِ آپ ءِ براھینگ ۔ دوستی ءِ ھمدلی ءَ کٹگ "گوں ما پلانی ء
بندءِ بُرّ ءِ اِنگ" "بادکہ پلانی ءَ وتی بند بُرّ ءِ انگ" ۔ ھمے رنگ ءِ اے بند پہ تِبل "بزاں ساد رنگیں ھر چیزےءِ کہ دوہ
چیزءِ یکجا بست کنت ءَ بزانت ءِ ھم منگ بیت بلے اے گالبند ھما ڈگارء "بند" ءِ گوں شیادی کنت ۔

ٹِنٹ ءَ بُڑگ : ٹِنڈ بُڑگ پہ واری دیگ ءِ ۔

پلک ءَ بُڑگ : آسن یا تھنگ ءِ پتں ءِ ذراجیں ٹکرّ ءَ بُڑگ ۔

پند ءَ بُڑگ : دیریں راھے ءِ روگ ذراجیں راھے ءَ بُڑگ ۔

پنگ ءَ بُڑگ : جنینے کہ گندگیں کارے بکنت آئیءِ منٹ ءَ بُڑگ ۔

پونز ءَ بُڑگ : پہ بیرگیری یا پہ ردیں دژمنی کسے ءِ پونز ءَ پہ کارچ بُڑگ کہ گوشش ھم بُڑگ بنت کہ ایشیءِ "گوشش ءِ پونز کنگ" ء
گوش انت ۔ بنام کنگ ، نام دیگ ، گندگیں کارے ءِ سبب ءِ بدنام بیگ "پلانی ءِ راج ءِ پونز بُرّات" ۔

پیش ءَ بُڑگ : دراز ءِ بُڑگ ، آزاتیں کارے ءَ کنگ توری بیت نئے کم ءَ بیت ۔

تلار ءَ بُڑگ : سکیں گرانیں کارے ءَ کنگ ۔

جان ءَ بُڑگ : پہ واری دیگ ءِ جان ءَ بُڑگ ءِ دیگ : ھر چ رنگیں کمک کنگ ، سرءِ مالی کمک کنگ ۔ جگر ءَ بُڑگ : سکیں واری

دیگ۔ گمانی جگرءِ بُرّگ : بزاں اِنچیں گرانیں گم کہ جگر بُرّ اَنت۔ جمبرءِ بُرّگ : هورءِ گوارگءِ رند یا کہ جمبر ءِ بندگءِ رند جمبرانی ٹُکر ٹُکر بیگءُ گار بیگ، ترسءِ هلاس بیگ، سُبیتءِ دیر بیگ، جیڑءِ سلاه بیگ۔ جنگءِ بُرّگ : بزاں سلاه بیگ۔ سهلءِ تران بیگ۔

جنگلءِ بُرّگ : مزنیں کارے کنگ، پہ کشتءِ کشارءَ زمین جوڑ کنگ۔ جنگلءِ بُرّگ۔ چاتءِ بُرّگ : تلاریں زمینءِ چاتءِ جنگ۔ چاهءِ بُرّگ : تلاریں زمینءِ چاتءِ جنگ۔ چِرّءِ بُرّگ : ڈراهیں کنڈءَ جنگ کہ پہ آسءِ روک کنگءَ کارمرد بیت یا کہ کلاتءِ چاگردءَ پہ دیمپانی۔ ٹُکءِ بُرّگ : یهودیءُ مسلمانانی دودءِ ربیدگ اِنت کہ چُکّانی ٹلّءِ ٹومبءِ بُرّ اَنت۔ چمءِ بُرّگ : ڈاکتری ءُ درمانکاری مُرتبیں کنگ۔ دارءِ بُرّگ : جان گُشیں کارکنگ۔ چہ جنگلءِ دار بُرّگ۔

دپءِ بُرّگ : ناهءِ بایاتءِ یادگءِ اِنچیں چیزءِ دپءِ بُرّگءُ پچ کنگ۔ تیزءِ سوچاکیں چیزے کوروگءُ دپءِ بہ بُرّ ایت۔

ڈرچکءِ بُرّگ : پہ دار یا پہ کاهءِ هاترءَ ڈرچکءِ گُڈّگ۔

دروگءِ بُرّگ : بزاں دروگ بندگ، دروگ تراشگ۔

دروگانی بُرّگ : دروگانی پاشک بیگ۔ راستءِ سهرا بیگ۔

دستءِ بُرّگ : وتءِ زوریں تاوان دیگ۔

دِلءِ بُرّگ گمانی : دِل بُرّیں گم دِلءِ بُرّ اَنت۔

دلوٹیگءِ بُرّگ : دلوٹیگ کہ یا کہ بیت ایشیءِ درمان وارگءِ یک رهبندے ایشیءِ بُرّگ اِنت بلے پہ دمءِ چوپءُ پکءُ پک۔

دُمبءِ بُرّگ : پنّگ کنگ، نشان کنگ، بتام کنگ، بے رند کنگ۔

ڈمبگءِ بُرّگ : مزنگیں جاگهءِ بُرّگءُ گوں زمینءِ هملسون کنگ۔ کارےءِ پہ تچکیں رهبندے دَور دیگ۔

ڈکءِ بُرّگ : تنگیں کوهی راهےءِ بُرّگءُ مزن کنگ، گرانیں کارے کنگ۔

ڈلوکءِ بُرّگ : پہ ڈلوک جوڑ کنگءَ سنگ بُرّگ۔

ڈوکءِ بُرّگ : جان گُشیں کارکنگ۔ سنگ بُرّگ۔

راهءِ بُرّگ : ڈراهیں سات جنگ، پند جنگ، مشکلے آسان کنگ۔

رگءِ بُرّگ یا کہ رگانی بُرّگ : پادءِ اِشکیاں بُرّگ۔ وهداں سرداران وتی جنگیں گُلامانی پادانی رگ بُرّ اِتگ اَنت کہ تتک مہ کن اَنت۔ ایشیءَ بُرّ بِتو کنگ، هم گوشنت۔

زبانءِ بُرّگ : پہ واری دیگ - پہ پاڑتءُ جهار گوشگ " اگاں تو دگہ بے چوش گوش ئے تئیءُ زبانءِ بُرّاں "۔

زرڈیگءِ بُرّگ : پہ درمانءِ هاترءَ پہ پکءُ پکءُ دمءُ چوپ گوشانی سرءَ پہ استرگ جن اَنت کہ زرڈیگ روت۔

سرءِ بُرّگ : گُشگ۔ سنگءِ بُرّگ : جان گُشیں کارکنگ۔

شاهءِ بُرّگ : ڈرچکءِ شاهءُ لمبءِ بُرّگ۔

شرتءِ بُرّگ : شرتءِ پروشگ، بدءِ پروشگ۔

شیرءِ بُرّگ : زگریں شیر کہ دیرءَ ایر بیت یا چہ تیزیں بوے ءِ بُرّ ایت۔ مستگ دیرءَ ایر بہ بنت یا کہ جن اش گیش بہ بنت گڑا شیر بنت ءُ آپ اش هم پاڑ بنت۔

کاهءِ بُرّگ : کاهءِ رنگ، پکءِ بُرّگ : پکءِ رنگ۔ پکءِ ناک هم بُرّ ایت۔ چوکءِ استرگءُ سک بارگ بُرّ ایت۔

کچرکءِ بُرّگ : تیزیں چیزے لوٹے کچرکانی ناڑ کیں پوستءِ بُرّ ایت۔ چیٹءِ وَرگءِ بازیءَ کچرک ریش بنت۔

کرسءِ بُرّگ : گراب ءِ بوجیگءُ دگہ دریائی اولاکانی هماسادءِ بُرّگ کہ گوں دگہ دریائی اولاک یا کہ بندرءَ بستگ۔ همراهیءُ یلہ دیگ۔ ڈروهگ، یلو دیگ - چہ تاوانءِ بیرانیءِ ترسءِ چہ همراهاں سر سند بیگ۔

کورءِ بُرّگ : کورِ وتی راہ ءَ وت بُرّاِیت۔

کورجوءِ بُرّگ : کورجو جوڑ کنگ کہ بہ گشارءَ آپ رسینگ بہ بیت۔

کوہ ءِ بُرّگ : جان گْشیں کار کنگ۔

کھن ءِ بُرّگ : کھن ءِ آرگ ، کھن ءِ کشّگ۔

گارءِ بُرّگ : کوہ ءِ بُرّگ ءُ گار جوڑ کنگ۔

گام ءِ بُرّگ : جُہِکّ کہ لوکی باداں کپ ایت گُڈا آئی ءِ گاماں بُرّانت ۔ مچّی تزیں پیش زیرانت جہک ءِ باداں پاندکن انت۔ لوگ ءِ دپ ءِ شکرءِ ردگن (شکل) آئی ءِ دپ ءَ دینت ءُ گوں تیزیں کارچے ءِ ھمے پاندءَ بُرّانت ءُ پچّے آئی ءِ کوپگاں کنت ءُ بہ ڈرک گشتے راہ ءَ روت ءُ ڈرک ءَ پدءَ کیت ۔ وشمنی ایشِ انت کہ جہک راہ ءَ زوت روت ءُ تیز بیت ءُ زندمانی ءِ کارانی تہا ھمے رنگ ءَ زرنگ بیت۔

لاپ ءِ بُرّگ : پچّے ءِ روز بیگ ءِ ہچ گرگ ۔ لاپ ءَ لگت جنگ پچّے ءِ ہچّن ءَ ہچ گرگ ۔ وت کم ورگ ءُ وتی باکہ دگرکسے ءَ رو دینگ۔

ماھیگ ءِ بُرّگ : مُتحر کنگ ، مَٹّ ءِ بُرّگ : بنام کنگ یا کہ بدیں کارءِ سزاءِ چوش کنگ۔

مچ ءِ بُرّگ : مچّ ءِ ھوشانی بُرّگ۔

میکّ ءِ بُرّگ : گُکرّے کہ ھیک نہ دنت آئی ءِ سریں کرزءِ گُڈی سرءَ کہ دُمب ءَ کُٹّ ایت کہ دُبزی انت بُرّانت۔

ناپگ ءِ بُرّگ : جُہک ءِ پیداگ بیگ ءِ زند آئی ءِ ناپگ ءِ رگ کہ گوں پوشءَ سک انت ، بُرّانت جتائے کن انت

ناہ ءِ بُرّگ : ناہ کہ مال یات ءَ انت بُرّگ ءُ آئی ءِ دپ ءِ ہچ کنگ۔

نمب ءِ بُرّگ : نمب اگاں باز بیت بلے ووچ کہ درکیت چہ ایشی ءِ گرمی ءَ ھلاس بیت گوش انت «نمب ءَ نی بُرّ اِتگ»۔

نودءِ بُرّگ : چو جمبرءِ پِٹہ پِٹہ بیگ ءُ گار بیگ۔ نودانی بُرّگ ، نودھروھدبازبنت پچّے جمبرنہ بیت۔

● **بُرگشگ :** (بِ ز۔ گَ۔ شَگ) پرگشگ ، پرترگ ، چہ یک جاورے ءَ پہ دگر جاورے ءِ ترّگ۔

● **بُرگشگ :** (بُ ز۔ گَ۔ شَگ) پدءِ گشگ ، پدءَ ترّگ ، دیم ءَ نابودی ءَ دیگ ، بھت ءِ بُرگشگ ، بھت ءِ کیگ ، بہ جھلاد ءُ سرءَ دیگ ۔ بت : بھت ءِ کلو برگشتگ تُو ٹیک ءِ نام پر تل بوت۔

● **بُرگو :** (بُ رْگ و) پچکاری

● **بُرگہ :** (بُ رْ۔ گہ) گنگر ، بچکّی ، ایرگواتی یا ایرگواتیانی ایرگواتی : بزاں گُنگر ۔ بچکّی یا ایرگواتیاں پدءِ گوات ءَ دینت ءُ چہ ایشانی ایرگواتیاں دِ بڑیں وان ءَ زیرانت ، اے برگہ ماش ءُ برماش ءِ گیشتر بیت ءُ شھر ءِ کم۔

● **بُرگی :** (بُ رْگی) ہما چیز کہ آئی ءَ بُرّانت بزاں بُرّگ لوٹ ایت۔

● **بُرمش :** (بُ۔ رَم۔ش) سکیں کسانیں توار کہ ھیلتے اِشکنگ بہ بیت بلے اے بُرمش مردم ءِ گالوارءَ توار نہ انت ۔ باد بُرمش : کسے ءِ راہ ءَ ردگ ءَ یا دانی توار ۔ بُرمش ءُ چٹ کہ : یا دبُرمش ءُ گالوار ءَ چٹ کہ ، چٹ کہ مردم ءِ گالوار ءُ ھبر ءِ کسانیں توارے ۔ (۲) رود ترانی ءَ سکیں کسانیں تریگ یا بُرّاتر ۔ (۳) ذرپش کنگ ، ہچ گڑگ۔

● **بُرمشک :** (بُ۔ رَم۔ شَک) کاھے کہ ایشی ءَ "ورمشک" ءُ "برمُشک" ھم گوش انت۔

● **بڑمُشگ :** (بِ ز۔ مُ۔ شَگ) پرمُشگ ، چیزے ءِ سرءَ یا سرسیرءِ چیزے مُشگ چو کہ چرپ کنگ ءَ۔

● **بڑناک :** (بُ۔ ز۔ ناک) ہما چیز کہ بُرایت بزاں بورہ بورہ ءُ ابردگ ابردگ بیت ءُ رچ ایت ، برُروک ، برُبرانک ، برُوک۔

● **بُرّناک :** (بُ۔ رِ۔ ناک) ہما چیز کہ آئی ءِ کرّ تیز انت ءُ اگاں دست یا دگر چیزے ءِ مال یا ات آئی ءِ بُرّانت ۔ بُرّوک

- **بُرنج :** (بُ ۔ رِنْ ۔ جْ) ھے دان کہ گُرّا اَنت ءُ ہَٹ بیت (۲) چہ زمین ءَ درگُتگیں مادنے کہ رنگ ءُ زرد اِنت : گُٹ ۔ (بچار بُت
- **بُرنجاسک :** (بُ ۔ رِنْ ۔ جا ۔ سَکْ) درمانے ۔
- **بُرنج سیسی :** (بُ ۔ رِنْ ۔ جْ + سی ۔ سِیْ) سیسیئیں مُرگ ءِ زاتے بلے چہ سیسی ءَ کستر اِنت ۔
- **بُرنجل :** (بُ ۔ رِنْ ۔ جلْ) بچار "بُرنگن" ۔
- **بُرنجن :** (بُ ۔ رِنْ ۔ جنْ) بچار "بُرنگن" ۔
- **بُرنجی :** (بُ ۔ رِنْ ۔ جیْ) بُرنجیگ : ھما کہ گوں بُرنج ءَ ٹیادی کنت ، ھما زمین کہ اودءَ بُرنج کِشگ بیت ۔
  (۱) بابیان ءِ یک جاگہے ءِ نام اِنت ۔
- **بُرنجیگ :** (بُ ۔ رِنْ ۔ جیْ ۔ گْ) بچار "بُرنجی" ۔
- **بُڑنک :** (بُ ۔ ڑُنْ ۔ کْ) کہ تیں کاپرے کہ آئی ءَ سرءَ دھکان وتی سامانان ایر کن اَنت ۔ الیشی ءِ بندگ ءَ چار دار مِکْ کن اَنت ۔ کہ چار دار سرءَ ئے دیئنت ءُ لاپ دار مان ئے کن اَنت بلے اے پنک بیت ۔ (بچار بُت

بُرنج ءِ ڈگار

بُڑنک

بُڑوان

- **بُرنگان :** (بُ ۔ رِنْ ۔ گانْ) وانگوْ ، بتاگ ۔
- **بُرنگڑ :** (بُ ۔ رِنْ ۔ گڑْ) بچار "بُرنگن" ۔
- **بُرنگل :** (بُ ۔ رِنْ ۔ گلْ) بچار "بُرنگن" ۔
- **بُرنگن :** (بُ ۔ رِنْ ۔ گنْ) بُرنگڑ ، بُرنگل ، بُرنجن ، بُرنجل : ھما مُود کہ چہ ڈکّی ءِ منگل منگل بنت ۔ بُرنگنیں ڈاچی بُرنگنیں ریش
- **بُرو :** (بُ ۔ رَوْ) بچار "بُرد" ۔
- **بُرو :** (بُ ۔ رَوْ) برو : "روگ" ءِ پرمانگال بزاں روگ ءِ کارءِ بکن ۔
- **بُروان :** (بُ ۔ وانْ) من بروان بزاں من روگ ءِ کارءِ بکناں ۔ اے پہ بازءِ ھم کارمرز اِنت اَک : ما بُروان بزاں ما روگ ءِ کارءِ بکنیں ۔
- **بَروان :** (بَ ۔ رْ ۔ وانْ) چمانی کاسگ ءِ سرءِ بڑی زہ ءِ ھرکیے ۔ چمّے سربڑی نیمگ ءُ چہ مُورک ءِ بگر دانکہ ھُشان ءُ زاجی ءِ کمان رنگیں مُود ۔ کُبلیں بُروان : ھما بروان کہ مُورک ءِ جاگہ ءِ سرا اش ھوار اَنت ۔ بچار بُت
- **بروانک :** (بُ ۔ روانْ ۔ کْ) بچار "بروان" ۔
- **بروبر :** (بَ ۔ رُوْ ۔ بَرْ) بچار "برابر" ۔

بُروت : (بَ ۔ رُو ۔ ت) سرورُی لنٹ ءِ سرءِ مُود کہ مردیں ءِ پربیت۔ رستراں ھم بروت پرانت بلے ٹال ٹال اَنت۔ بچار بُت

بَروت : (بِ ۔ رَو ۔ ت) بہ رَوت : بزاں روگ ءِ کارءِ بکنت۔

بِروت : (بِ ۔ رُو ۔ ت) بہ رُوت : رُوت بکن پہ ہمیں رنگے گوشگ بیت بزاں مُبور " ھمے رنگ دَرد لاپ
بکن، ھون چِرّ بکن) بہ مِیک)۔

بُروشّ : (بُ ۔ رُو ۔ شّ) بچار بُرُشّ

بَروک : (بَ ۔ رُو ۔ کْ) برگ ءِ کارءِ کنوک۔

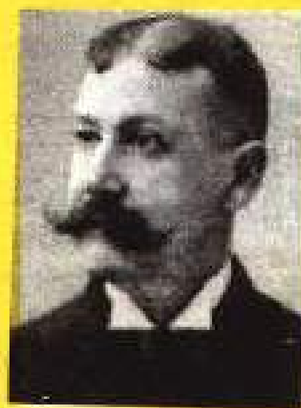
بُروک : (بُ ۔ رُو ۔ ک) تیزناک : ھما چیزءِ کہ " بُرّایت "۔

بُرّوک : (بُ ۔ رّ ۔ رُوکْ) ھما چیزءِ کہ تیز اِنت ءُ بُرّایت، انچوش کہ تیزیں کارچ، تیزیں زھم ھما مردم کہ بُرّگ ءِ کارءِ
کنت بزاں بُرّگ ءِ کارءِ کنوک (۲) دست ءِ سُروش یا مُٹک، چانچوٹ۔

بَرونک : (بَ رُونْ کْ) بچار " بُرُنک "۔

بُرھدار : (بُ ۔ رَہْ ۔ دَارْ) بُراھدار ڈَولدار، زیبدار، جلوہ ناک، ھما کہ بُراہ ءُ ڈَول ئے ھست۔

بُروھی : (بُ رو ھِ یْ) بچار " بُراھوی "۔

بُرھکار : (بُ ۔ رَہْ ۔ کَارْ) نماکار، ترازکار، ھما کہ سمبھینگ ءُ بُراھدار کنگ ءِ کارءِ بلد اِنت مھتاک ءِ بُرھکار : ھما کہ
مھتاک ءِ زیبدار کنگ ءِ کار ھمائی ءِ سرءِ اِنت ءُ تامرانی بُرھکار : ھما کہ تامرانی جوڑ کنگ ءِ کار کنوکانی یا کہ ھر چیزءِ جاگھے ءِ تامرگری اِنت
آمانی ڈولدار کنوک ءُ سمبھینوک، لوگانی بُرھکار : ھما پہ مَزّ مردمانی لوگاں سمبھیں اِیت۔

بُرھنگ : (بُ ۔ رَہ ۔ نگْ) جاندر، ھما مردم کہ آئی ءِ ھچ گُد پرہ بیت، کسے کہ آئی ءِ گُد گورءِ اِنت بلے چہ بےسمائی ءِ یا کہ چہ گُدءِ
درتے ءِ آئی ءِ بیک چیریں اندامے ءِ سھرابیگ کہ نہ باید چوش بہ بیت، ھر چیزے کہ ھچ تے پرد بیت، پاشک ۔ بُرھنگ کنگ :
پاشک کنگ، ھما گپ ءِ زاھر کنگ کہ نہ باید چوش کنگ بہ بیت۔

بَرّی : (بَ رْ رِی) ھما گون برّءِ شیادی کنت ۔ برّءُ بیدیں ۔ اِیسا (عیلی) بَرّی یک لچّ کارے بوتگ کہ آئی ءِ بازیں لچّما
جام دُرّک ءِ نام ءِ شنگ کنگ بوتگ اَنت ۔ بازمردم خیال مرید ءَ ھم برّی گوش اَنت کہ شھرئے ئیلہ داتگ ءُ برّءُ بیدھاں شتگ اَت۔

بُرّے : (بُ ۔ رے) یک برے : یک رندے، یک گشتے، برے برے : وھدے وھدے، گدی گدی ★

بُرّے : (بُ رْ ۔ رے) کپّرے، بندے، رُمبے (۲) نمونہ یے، وڑے، تراشے ۔ دگہ بُرّے : بزاں دگہ نمونہ یے، دگہ وڑے،
دگہ تراشے ★

بِریان : (بِ رْ ۔ یانْ) پکگیں، کباب، مُھتک بیچ ، بُرتکگ، بُرتکگیں

بِریانی : (بِ رْ ۔ یا ۔ نِی) بریان کرتگیں، ھما برنج کہ بریان ئے کن اَنت ءُ گرا دَ اَنت ۔ مرچاں باز روگنیں گوشت ءُ

بتء گوشس اَنت۔

بُرّیانی : (بَ ر۔ یِ۔ یا۔ نِی) دشتیاری اَچ بُوتوءِ چیبر جاگھےءِ نام اِنت۔

بریبر: (بَ۔ رِے۔ بَ ر) بچار "برابر"۔

بُریتک : (بُ۔ رِیے۔ تَ۔ کَ) بُریجگءِ گوستگال بزاں کسےءَ بُریجگءِ کار کُرت۔

بُریتگ : (بُ۔ رِیے۔ تَ۔ گَگ) بُریجگءِ "دیر گوستگال" بزاں کسےءَ بُریجگءِ کار کُرتگ۔

بُریج : (بُ۔ رِیے۔ ج) بہ بُریج: بزاں بُریجگءِ کارءَ بکن، پرمانگال اِنت۔ کباب بکن، ھُشک پچ بکن۔

بُریجگ : (بُ۔ رِیے۔ جَگ) گوشت یا دگہ چیزے گوں روگنءَ تبنءِ سرءَ یا آسءِ سرءَ ھُشک پچ کنگ، کباب کنگ، پچگ، کباب کنگ۔

بُریزن : (بُ۔ رِیے۔ زِن) نگن پچگءِ یک گیجیں تروتے۔ ایشیءِ نگنءَ ھم "بُریزنی" گوشنت۔

بُریزنی : (بُ۔ رِیے زَنی) بُریزنی نگن۔

بُریس : (بُ۔ رِیے۔ سَ) بلوچستانءِ تیاب کرءَ بندنے کہ گو تُرءِ روکپتءَ اِنت (۲) تاب، ریس "بُریسگ" پرمانگال بزاں "بہ ریس" یا "بہ بُریس"۔

بُریسگ : (بُ۔ رِیے۔ سَگ) سادءِ بُریسگ۔ تاب دیگ، دو یا گیشتر چیش ءُ تالانی تاب دیانءَ یک دگرءِ پُشتءِ پر تریان کنگ کہ گردءُ مُحکم بیت۔ دو سادءِ یکجا بُریسگءَ زند تریں سادے جوڑ کنگ۔ ریسگ۔

بُریک : (بُ۔ رِیِ۔ کَ) بیک، ملگور، مھپر۔

بِریک : (بِ۔ رِی۔ کَ) آچاری گراب [چہ درآمدیں گالےءَ زیرگ بوتگ]۔

بُرین : (بُ۔ رِیے۔ نَ) زاڑ، ڈراجیں مُحرّ، بُرّ انگیں چیزےءِ ڈراجیں مُحرّ، بُرّگءِ جِہندءِ بین۔ "بُرّین" بیاکہ بُرّ بُرین"۔ (SURGICAL OPERATION)

بَرِیں : (بَ۔ رِے ن) بَرِ + ایں: بزاں ما بَریں یا ما برگءِ کارءَ کنیں (۲) ھماکہ "بَر" ءِ پر اک: بریں ڈرجک۔ ★

بِرِیں : (بِ۔ رَےن) بہ رواں یا بروں بزاں ماردگءِ کارءَ بکنیں یا بیا روں بزاں بیا ماروگءِ کارءَ کنیں۔ ★

بَرّیں : (بَ ر۔ رِے ن) ھماکہ برّ اِنت۔ وانگیں ھیرانیں۔ ★

بُرّیل : (بُ ر۔ رِے ل) ھماکہ "برّ" اِنت بزاں "زامگ" اِنت، ھرزانگیں، اباشکو۔

بُرینک: (بُ۔ رِیے۔ ن۔ کَ) ھماسورگءُ دراتیں کہ مُدّ رُک ءَ ریم ھوارانت کہ لاپءِ دردھم دنت۔

بُرینگ: (بُ۔ رِیے۔ نَگ) جم، "رینگ" بچار "رینگ"۔

بُڑ : (بَ۔ ڑ) ڈڈ، جوڑ، [درآمدیں گالے]۔

بَڑاکو: (بَ۔ ڑا۔ کو [گو]) بچار "بڑانکو"۔

بَڑال : (بَ۔ ڑا۔ ل) سَبال، کتہ، گپ، یک مزنیں گرنگیں کارےءِ رندگپ۔

بَڑانکو : (بَ۔ ڑاں۔ کو [گو]) بڑاکو: کاھے کہ ھرتے وارت۔ اے کاہ چو گومازءَ اِنتءُ دارتےءَ ٹنگ اِنتءُ بوگ بوگ اِنت، بوگ تےءِ ھم چپّءُ چوٹ اَنت بزاں چوکلے دگرنکاھاں ٹال ءِ تچک نہ اَنت۔

بَڑانکہ : (بَ۔ ڑاں۔ کَہ) بچار "بڑانکو"۔

بَڑبَڑ : (بَ ڑ۔ بَ ڑ) گرگرو۔ بیکاریں جاکءُ جلّ، بے سیتیں جاکءُ بے نیمیں گپ۔

بُڑبُڑگ: (بُ ڑ۔ بُ ڑَگ) آپءِ چہ زمینءَ ٹبک ٹبکءَ درآیگءِ یا آپءِ ھلھوروگءِ توار۔ ★

بُڑک : (بُ ۔ ڑُ ۔ کْ) بڑول، بڈول: وَلّ ءِ دست یا رگّگ بزان ھما بارگیں روت کہ وت ءَ دگہ دُر چک ءُ دارءِ ڈنگران پتا ایت۔

بُڑگ : (بُ ۔ ڑُگْ) بڑگ، ایردگ ایردگ بیگ، چوریک ءِ بیگ یا کہ چوشیرءِ رچگ۔

بُڑنگ : (بَ ۔ ڑَن ۔ گْ) بے وڑ، بے راہ، بے راھبند، گُدءِ اڑنگ بڑنگ دوچگ بزان پہ بے راھبندی دوچگ، کر بڑنگی دوچگ۔ مردینی نامے۔

بُڑو : (بَ ۔ ڑُوْ) مردینی نامے، بلکیں ھما بڑول یا بڑک اِنت،

بڑوا : (بَ ۔ ڑَ ۔ وَا) ھما مردم کہ بدکاریں جنینانی دلاری ءَ کنت ءُ گال درآمدے!

بڑول : (بَ ۔ ڑُو ۔ لْ) بڈول، بُڑک، بڑو، وَلّ ءِ ھما بارگیں رگ کہ وت ءَ گوں دُر چک ءِ دارءُ ڈنگراں پتا ایت، ہیچوک، باز مردم ھمے نچوکیں ولّ ءِ حب ءَ ھم گوشتش اَنت۔

بڑی : (بَ ڑِیْ) مردینی نامے۔

بَز : (بَ زْ) تنک ءِ چپ ءِ پہ کاگز، گُد، تھنک ءَ دگہ انچیں تنکیں چیزاں گوشگ بیت کہ تنک مہ بنت اِک: اے کاگز بزانت، اے گُد بزانت۔

بزدون یا بزبرءِ دونگ بزاں دیوال یا دگہ ھمے رنگیں جیبےءِ پہ گل یا چَن دونگ بلے باز گلی کار مرد کنگ کردون تنک مہ بیت۔

بز دیم : ھما مردم کہ آئیءِ دیم ءِ پوست زندءُ بزانت

بز بیگ : دل ءِ تَپ ءِ بزاں زہم بیگ ۔ جمبرءِ تَپ ءِ بزبیگ : بزاں کہ چست بیت آئیءِ تَپ ءِ سک سیاہ بیگ ءِ تَپ ءِ بزبیگ : آلم نیک وتی کاراں پہ جوانی سَر بیگ، ھمے رنگءُ تَپ ءِ بز کنگ"۔ باز جاگہءِ "دل ءِ بد بیگ" ءَ "بز بیگ" گوشش اَنت،

بُزْ : (بُ زْ) مادگیں سیاہ پَس۔ (بجارمُت)

بِزْ : (بِ ۔ زْ) ھما مال کہ ستیتءِ باز مان اِنت ءِ شتریں چیزے کہ ھرکس پہ آئیءِ رسگءَ اُمیت وار اِنت۔

بزار : (بِ ۔ زَا ۔ رْ) مرچ، گھینچ، الگدار، پلپلءِ دگہ انچیں چیز کہ ماں گوشتءُ ماھیگ ءِ نارشت ءَ کن اَنت۔ اے دو راست اِنت بچے گوشتی بزارءُ دومی ماھیگی، گوشتی بزارءَ سیاھیں پلپل، دارچینی ماں کن اَنت۔

بزامبلد : (بِ ۔ زَام ۔ بَ ۔ لَدْ) بزامبلد۔ بزانت بلد

بزان : (بِ ۔ زَا ۔ نْ) تو بزاں، زانگ ءِ پہ مانگال، گپ ءِ نزءِ کسے ءِ سرپد کنگ ءِ گوش اَنت کہ تازیءَ "اعنی یا یعنی" بزانت ءَ انت۔ پہ باچکوءِ بزانت ءِ ھم کار مرد بیت اِک: "بزاں تو منی برات ئے" بزاں برات ءِ بدل یا چوکہ برات ءِ سے۔

دگر جاگھے پہ گپّ ءِ اَلم کنگ ءِ اَک : تو بزان ! کہ من نیایاں " بزان لے گپّ ءِ توشرسرپد بہ بے کہ من نیایاں ،

بزاناں : (بِ ۔ زانانْ) من پہ زاناں ۔ من زانشکار بہاں ۔

بزانت : (بِ ۔ زانْ ۔ تْ) یک انچیں گالے کہ زانگ نہ بیت کہ چے اِنت پہ مردم ءِ سرپد کنگ ءِ ھمیشی ءِ جند ءِ مٹیں آساں تریں گالے گوں شنگ یا کہ گوں دگہ گالاں آئی ءِ گشتوار کنگ ءِ گوشدار وک یا وانوک ءِ چہ مراد ءِ سرپد کنگ ۔ ھمے آسائیں "گال یا گشتوار" ھما گال ءِ "بزانت" اِنت ۔ [تازی : معنی : می ننگ MEANING]

بزانبلد : (بِ ۔ زانْ ۔ بَ ۔ لَدْ) بچار "بزانت بلد"

بزانت بلد : (بِ ۔ زانْ ۔ تْ ۔ بَ ۔ لَدْ) ھما دانگی کہ آئی ءِ تہ ءِ گالانی بزانت ءِ مراد گشینگ بیت ، ڈکشنری ۔ لیگزیکن (DICTIONARY – LEXICON)

بزبان : (بَ زْ ۔ بَانْ) بزبانی ، سواس ءِ راستے کہ سک رند ءِ بز گوپگ بیت ۔ ھما چیز کہ بز گوپگ بوتگ ، بزگواپ ءِ بزبان : ملکے ۔

بزبانی : (بَزْ ۔ بانی) بزبان ، بزگوپگیں سواس ، بچار "بزبان" ۔

بزپاد : (بَزْ ۔ پَادْ) ھما کہ پادے بزانت ، بزان گوشتناک آنت یا کہ پادانی دل ءِ پوست ءِ بزانت ۔

بزپوست : (بَزْ ۔ پوسْ ۔ تْ) ھما چیز کہ آئی ءِ پوست بز بہ بیت ءِ ھما مردم کہ ھیرے ءِ تو رایت ، چم جھل ۔

بزتاک : (بَزْ ۔ تا ۔ کْ) ھما کہ تاک ءِ بز بہ بنت ، بزتاکیں ناب یا درچَر کہ آئی ءِ کاگد بز بہ بنت ۔ بزتاکیں دُرچک : ھما دُرچک کہ آئی ءِ تاک بز بہ بنت یا کہ سک بازتاک ءِ پہ بہ بیت (۲) ھمے بزیں کاگد کہ آئی ءِ سرءِ ندی نبشتہ اَنت ءِ ٹپال ءِ دیم دیبنت یا کہ ھما بزیں کاگد کہ دشتیں رو چاں پہ کسے ءِ پہ مراد باتی یا کہ پہ لوٹگ ءِ دیم دیینت ۔

بُزچین : (بُ زْ ۔ چے ۔ نْ) گرماگ ءِ ھمے دھد کہ پانی مودان چن اَنت (مئی ۔ جون) ۔

بُزدار : (بُ زْ ۔ دَارْ) ھما مالدار کہ پس دارایت ءِ آئی ءِ مال گیشتر پس اَنت ۔

(۲) بلوچ راج ءِ یک ٹکّے ، نام اِنت کہ بندر ءِ کارباش بُزدارگ بوتگ ۔

بُزدل : (بُ زْ ۔ دِلْ) تُرسوک ، ھما کہ سک تُرسایت ، کہ آئی دل بُزدر دل ، بزان ھما کہ دِل ءِ چو بُزءِ دل ءِ اِنت ۔

بزران : (بَ زْ ۔ رَانْ) پاد ءِ ران ءِ بزتریں جاگہ چہ کلک ءِ جھل اِنت ۔

بُزرگ : (بُ ۔ زُرْ ۔ گْ) مزن ، مستر ، مزنیں مردم ، نیگراھی ھما مردم کہ چہ وتی نیکیں حرمتاں پہ بُرزیں جاگھے رسگ اِنت ۔ بزان نیگراھی آریپ ، ولی ۔

بُزرگ زادگ : (بُ ۔ زُرْ ۔ گْ ۔ زا ۔ دَگْ) بُزرگ ءِ چُک ءُ نماسگ ۔ بلوچانی یک ٹکّے ءِ نام اِنت ۔

بُزرگی : (بُ ۔ زُرْ ۔ گی) بُزرگ بیگ ، مزنی ، مھتری ۔

بُزک : (بُ ۔ زَ ۔ کْ) کسانیں بُز ۔

بَزکار : (بَ زْ ۔ کَارْ) یک چیزے کہ بز بزءِ جوڑ کنگ بوتگ ۔

بَزکار : (بَ ۔ زَ ۔ کَارْ ، بَ ۔ زَ ۔ کْ ۔ کَارْ) بزگیں مردم ، وار ، بے شدّت ، گریب ۔

بَزّکار : (بَ زْ زْ کَارْ) بزگیں مردم ، بے شدّت ، بے پسات ، گریب ، بزکار ۔

بَزگ : (بَ ۔ زَ ۔ گْ) بزی ، تنگی ءِ چیپّ ، شیاھیں جمبرے ءِ بزیں ٹکڑے انچوش کہ : "چہ رودرآتک ءِ بزگے چست بوتگ ۔

(۲) بزّگ ۔

بزّگ : (بَ زْزَ گْ) وار ، آزاب ، بے وس ۔

- **بزگر** : (ب زَ - گَ رْ) دھکان، دھکان کار، ھماں مردم کہ گشت ءُ کشار کنت، شریک، ھماکہ پہ نیمگی یا پہ مُز تہجر ءُ دگاراں کِشّ ایت [چہ پارسی : برزیگر]
- **بُزگُل** : (بُ زْ - گُ لْ) بُزانی رنگ، بُز (مادگیں سیاہ پس) + گُل (رنگ)
- **بزگوشت** : (بَ زْ - گُ وْ - شْ - تْ) پاد یا دست ءِ ھما جاگہ کہ گوشت ءِ بزترانت۔ پادءِ گُردگ۔
- **بزم** : (بَ - زْ - مْ) بزیں یک تلیں بنیاد کہ مزنیں تھتانی سرءَ پیچ کنگ بیت ھمے زنگیں تنک تریں بنیاد کہ پہ نندگ ءِ جیرگیجگ بیت، لوپ، بزیں گندل، پہ ھر بزیں چیزے ءَ پہ ذرور گوشگ بیت۔
- **بزناز** : (بَ زْ - نَا زْ) جنینی نامے۔ بازناز۔
- **بُزو** : (بُ - زُوْ) بُز۔ بُزک، کہنیں بُز، بُزدار، بُزی (۲)، کیچی گالوارءِ بزُور یا بُزورءِ گونڈ گال بزاں بزیر۔
- **بُزور** : (بُ - زُ وْ - رْ) بزُور، بُزور، بزیر، زورگ ءِ پرمانی بزاں زورگ ءِ کارءِ بکن، دست بجہ۔
- **بُزی** : (بُ - زِیْ) ھماکہ گوں بُز ءَ شپادی کنت، بُزداریں مردم۔
- **بُزی اِز بوتک** : (بُ - زِیْ - اِزْ - بُ وْ - تْ - کْ) از بوتک دربائے کہ دو راست اِنت یکے "ورگی" ءُ دومی "بُزی"۔
- **بزیر** : (بِ - زِیْ - رْ) بہ زیر، بہ زُور، زیرگ ءِ پرمانگال بزاں زیرگ ءِ کارءِ بکن۔ بُرت ءُ بزیر : زُرت ءُ زور، دے ءُ زیر ءُ دادءُ دھش، داد، من تئی بزیراں سگ اِت نکناں بزاں تئی بزیرانی زیرگ منّ زریں جنجالے کار ایت۔ زیراں کش یاکہ زیرءُ ھکل، بزیراں بندگ : زیراں بندگ یاکہ دانگیں دادانی دیم ءِ کسے ءِ بے وارکنگ۔ کہ گپ جت مکنت۔
- **بزیراں** : (بِ - زِیْ - رَاں) من بہ زیراں بزاں زیرگ ءِ کارءِ بکناں۔
- **بزیں** : (بَ - زےْ - نْ) ھماکہ تنک نزانت انجوش کہ "لے بزیں گُدے"۔
- **بَژّ** : (بَ - ژّْ) بژگ ءِ جنہ، سِلّی، گندی، گھگ،
- **بُژّا** : (بُ ژّْ ژَا) مزن بُوژّ، بُوژّا،
- **بَژگ** : (بَ ـ ژْ ـ ژَگْ) بے تبیں ءُ گندءُ گستریں چیزے ءِ گندگ ءُ دل ءِ بدبیگ، یا ھرچیزے کہ آئی ءِ دست جنگ ءِ دل گھٹ بکنت یا نہ منّ اِیت ءُ نگیگ بیت۔
- **بُژلگ** : (بُ ژْ ژْ لَ گْ) بچار "پُونژرگ"۔
- **بژناک** : (بَ - ژْ - ژْ - نَا کْ) ھماچیز کہ آئی ءِ گندگ ءَ یا آئی ءِ دست جنگ ءَ مردم ءِ بہ بژّ اِیت ءُ دل بد ءِ بیت۔ آڈال، جوں بیتیں اِتگ، گھٹ اِتگ۔
- **بژن** : (بَ ژْ نْ) ارمان، اپسوز، گھت ءِ بژن اِنت من ءَ لالے صبر، ایشی ءِ باز جاگہ ءَ "بژم" گوش اَنت۔
- **بس** : (بَ - سْ) مزنیں موٹلے کہ مزنی ءِ کدءِ بارکشّے بیت بلے ایشی ءِ سرءِ بندءِ تہ ءَ سے ءُ پہ مردمانی نندگ ءِ جاگہ ھست [چہ انگریزی BUS]
- **بَش** : (بَ - ـشْ) بچار "بَشّ"
- **بَسّ** : (بَ - سّْ) بچاری ءِ گُڈی ھد، لوٹگ ءِ کُتّ ءِ اتلیں سر، واھشت ءِ سرجمی ءِ ھد، دگہ نہ لوٹگ۔ بَسّ پہ کارے ءِ بندکنگ ءِ پرمان کنگ یاکہ کسے اگاں کچپے جنگ ءَ اِنت آئی ءِ پہ بے تواربیگ ءِ پرمان کنگ ءَ گوش اَنت "بس کن" بسّ کن"
- **بِسّ** : (بِ - سْ سْ) پِشّ، پِشّو : منگانی گالوارءَ آبدست ءَ گوش اَنت۔
- **بُس** : (بُ سْ) دشتیں بُو، بُوءِ بُس ★

- **بَسا :** (بَ-سَ) بازبر، بازیں رندے۔
- **بَسات :** (بَ-سَاتْ) دُردَر، نمونگ، وَڑ، رھبند، انچوشں کہ: "تو پلائی" بسات زُرتگ، زاناں پلائی ءِ بسات بوت۔ اے دگ ب نے کہ توزُرتگ۔
- **بَست :** (بَ-سْ-تْ) بندگ ءِ گوست بزاں آیک مردے ءَ بندگ ءِ کارگُت، ءِ ھما ڈگار کہ پہ کِشت ءُ کشارءِ آپ ءِ دارگ ءِ ھاتر ءَ بند بستگ، بند بستگیں ڈگار۔
- **پَست :** (پَ-سْ-تْ) ناھاپ ءُ کم آبیں جاگھاں کہ کشاراں پہ تُلکتان آپ رَس ایت گڑا ھمے آپ بھر بیت اے آپ ءِ ھر یک بھرے پست گوشں اَنت بازمردم پست بے آپی ءَ ھما وھدا کورءِ آپ مان نہ بیت گوشں اَنت بچار "پستار"۔
- **بُست :** (بُ-سْ-تْ) چہ واب ءَ انچیں وھدے آگاہ بیگ کہ چہ ربودگ ءَ ابید۔ بازمردم چہ واب ءَ سے چار بر ءَ بُست کنت بزاں آگاہ بیت سیاہ ءَ کہ مردم ءَ باید انت کہ چہ واب ءَ پاد بییت ایشی ءَ بُست گوشگ رَد اِنت۔ البت چوشں گوشگ بیت کہ "من ءَ سیاہ ءَ ھلا بُست نہ بیت۔ بلے اِے چہ ربودگی وھد ءَ پیسر پاد آیگ اِنت۔ نُنک شپ ءَ بُست" بزاں پاس ءَ پادکیت کہ مات شیرے ءِ دنت۔ بُست کنگ، بُست بیگ، بازمردم اے گال ءَ گوں "اِنت" ءَ کارمردُم اَنت انچوشں کہ: "بُست اِنت" بلے چوشں کنگ رَد اِنت۔ یک بلوچی دوچے۔
- **بستار :** (بِ-سْ-تَارْ) اے دو گال اِنت "پست" ءُ "ھار" ھار زانتگیں گالے کہ ھما آپ ءُ گوشں اَنت کہ کورءِ چہ ھوراں رندکیت، "پست"، ھمالمیں یا بازیں آپ ءِ گوشں اَنت کہ دھکان وت ءِ لوٹ بھرءِ کن اَنت۔ باز مردم "پست" ءُ "ھار" ءِ چند ءَ ھم گوشں اَنت۔ نی اے گال "بستار" ءِ بزانت کسے ءِ بودناکی ءُ نابودی یا ھرچے ءِ کہ واجہ اِنت گوشں اَنت۔ پلائی ءِ بستارچے اِنت بزاں ایشی ءِ جوشں یامزنی یادگہ انچیں بوتاکی یا بُودچے اِنت۔ ھمے رنگ ءِ گوشں اَنت "ایشی ءِ بازارچے اِنت"
- **بَست بند :** (بَ-سْ-تْ-بَنْ-دْ) بندگ ءُ بوجگ یاکہ بندءُ بوج بزاں کارءِ شر یا ھراب کنگ ءِ جوڑ کرتگیں رھبند۔ اے گال ءَ باز مردم "بکس بند" ءَ ھم گوشں اَنت یاکہ ھمے گالاں سرءِ رندکن اَنت ءُ "بند بست" یاکہ "بند بکس" ھم گوشں اَنت۔
- **بُستک :** (بُ-سْ-تْ-کْ، بڈُک): دازہ کیلاؤ کہ نوکی سرکش اِیت کہ پتا اِیت ءُ درکیت کہ ھمیشی ءِ کیتش مان بیت ءُ ھمیشی ءِ کوزہ ھوشں پربیت۔
- **بَستگ :** (بَ-سْ-تَگْ) بندگ ءِ گوست، بندگ، آئی ءِ "بست" آئی ءَ "بَستگ" بزاں آئی ءَ بندگ ءِ کارکرتگ (۲) بیست ءُ چار (۲۴) گو پنگیں پات یک "بستگے" اَنت (۳) مستگ مستگیں سِشر (۴) "بدانگ یا بدانگیں" ھرآپیں چیزے کہ "بدانگ"۔
- **بُست لوپو :** (بُ-سْ-تْ-لُو-پُو) بلوچی دوچے ءِ نام اِنت
- **بُستری :** (بُ-سْ-تَرِیْ) گُڈی نگن کہ رودرآنگی بلوچستان ءُ سندءِ تہ اَنت ءِ۔
- **بِستری :** (بِ-سْ-تَرِیْ) مسری، زھم، تُو، تکار۔
- **بسکار :** (بَ-سْ-کَارْ) بزکار، وار، گریب، بے لشت۔
- **بسکار :** (بَ-سْ-کَ-آرْ) اے بزکار ءِ گال اِنت کہ چوشں گوشگ بوتگ بچار، بزکار۔
- **بِسکوٹ :** (بِ-سْ-کُو-ٹْ) چہ ارت ءُ دگہ تاموک ءِ جوڑ کرتگیں انچیں نگن ءِ راستے کہ ایر کنگ ءِ ھراب نہ بیت ایشی ءِ بازرنگ ءِ جوڑ کن اَنت (درآمدیں گالے)

بُسّو : (بُ-سّ-سّ-وْ) ماھیگے، پِشک ءِ زاتے۔

بسول : (بَ-سْ-وْ-لْ) جاگھے ءِ نام اِنت مان بلوچستان ءَ۔ پسنی ءُ اورماڑہ ءِ میانجی ءَ ھمے جاگہ ءَ گور ءِ ھم نام اِنت۔

بسولی : (بَ-سْ-وْ-لِ-یْ) بسولیگ۔ ھما مردم یا دگہ چیز کہ گون بسول ءَ شیادی کنت (۲)، بگدار۔

بسولیگ : (بَ-سْ-وْ-لِ-یْ-گْ) بچار «بسولی»

بسیار : (بَ-سْ-یَا-رْ) سک باز، باز [پارسی: بسیار]

بسے : (بَ-سْ-ےْ) باز، باز زندءَ۔ بچار «بسا» ★

بَش : (بَ-شْ) اپسوز ءِ بڑُن۔ بَش ورگ: سک ارمانی بیگ۔

بَشّ : (بَ-شّ) گرماگ ءِ شتری ھَور، بشّام۔ بلوچستان ءَ موکی ھور زمستان ءَ بنت بلے دگہ باز جاگھاں چوکہ ھندوستان ءَ ھمے بشّ ءِ موسمی ھور اَنت۔

بُش : (بُ-شْ) اَرت، دامن، چادر یا پاگ ءِ کرّ۔ بلے او تاگیں تانگوانی سرکہ ھمیشاں پدءَ وت مان وت گوپ اَنت بہ کہ ماھوَ کن اَنت۔

بَشّات : (بَ-شّ-شَا-تْ) یہ بدی شات کنگیں، شات کنگیں بد، دشنام، دشماں، زاہ، بدءَ ئیل، زاہ ءُ زکت، ناکور، بشامی۔ 75-8-11

بشار : (بَ-شْ-اَ-رْ) بے حساب، سکّ باز۔

بشام : (بَ-شْ-شَا-مْ) بَشّ۔ بشّ ءِ ھور، گرماگ ءِ ھور۔ بشامی مُرُد: بشامی یا بشّی جمبر۔ مردمی نامے۔

بشان : (بِ-شَا-نْ) شانگ، پر مانگال بزان شت تنگ ءِ کارءَ بجن، شانگ ءِ گال ءِ بزانت ءَ بچار «شانگ»۔

بَشانگ : (بَ-شَا-نْگ) چہ اسپیتیں یا شھری تنکیں گُدءَ جوڑ کنگیں پوشتے کہ گھٹ ءِ سرءَ مان پوشگ بیت کہ ایشیءِ تہءَ پنگیں مردم گنوگ نہ بیت ءُ ملگسک ءُ پژی ھم ذیکیں مردم ءَ چونڈ اِت نہ کن اَنت پر چاکہ ایشیءِ تہءَ ہنزت دکن اَنت۔

بَش بَش ورگ : (بَ-شْ-بَ-شْ + وَ-رْ-گْ) اپسوز ورگ، بژنیگ بیگ۔

بَشَر : (بَ-شَ-رْ) دَرّوَد، ھماکاہ ءُ سول یا ذرچک کہ گتّے ءَ نہ کشگ اَنت۔ وت رستگ اَنت۔ (لڈ) ☐ بنی آدم، مردم (تازی: بشر - مردم)۔

بشکال : (بِ-شْ-کَا-لْ) دریا ءِ ھما آپ کہ سک روژنا اِنت کہ آئی ءِ تہءَ ماھیگ کُنڈی ءُ ماھورءَ پہ ھَوانی پجّاہ کارایت ءُ نگیت۔

بَشکرد : (بَ-شْ-کَ-رْ-دْ) بشکرد، بلوچستان ءِ یک بھرگے ءِ نام اِنت او دءِ مردماں ھم بشکردی گوش اَنت۔ ایشیءِ بزانت ءِ جند، شکار، شکار جاہ ءُ «شکاری» اِنت۔

بِشکند : (بِ-شْ-کَ-نْ-دْ) بشکندگ ءِ جند، بچکند، بشکندگ ءِ پر مانگال۔

بشکندگ : (بِ-شْ-کَ-نْ-دَ-گْ) بچار «بچکندگ»

بشکیر : (بَ-شْ-کِ-یْ-رْ) مزن شیپے کہ سر بازی گورءَ چہ گنجا بادءَ «جھل اِنت، سرءَ ئے میتگ ھست۔

بُشّو : (بُ-شْ-وْ) جنینی نامے۔

بُشو : (بُ-شْ-شُ-وْ) گنگیگ ءِ زاتے۔

بشوشگ : (بَ-شْ-وْ-شَ-گْ) بکشوشگ: جنگلی مردم، گنوگ رھش ءِ یک رستر ے، گورپٹ، چکبر۔

بشول : (بَ-شْ-وِلْ) گُوش اَنت کہ جاگھے ءِ نام اِنت. باز گْوشَ اِیت کہ ھمے بشولیگ " اِنت (۲) پارسی ءِ لبزے گال ءِ بزانت "کارکنوک ". کار در بر ءُ پریشانی ھم آنگگ.

بشُول : (بَ-شُ-وْلِ) شُوتگ ءِ رمانگال اِنت بزان" ب شُول " شُوتگ ءِ کار ءَ بکن.

بشولی : (بَ-شْ-وْ-لِیْ) بچار " بشولیگ ".

بشولیگ : (بَ-شْ-وْ-لِیْ-گْ) مکران دشت ءِ گور پاگ ءِ بازار ءُ تولگانی ءِ بازار ءِ نیم راہ ءَ جاگھے ءِ نام اِنت.

بشّی : (بَ-شْ-شِیْ) ھما گوں لبش ءِ سیادی کنت. لبسی کوکر.

بَک : (بَ-کْ) چلنگ، بک گیشتر ماں جھکالی زبان ءِ ایسی ءِ بک گوش اَنت.

بک (بَ-کْ) ھما مُلّا کرتہ کپال ءِ رکیک زات ءِ ٹکٹاک کنت. گیشتر پہ زگریان گوش اَنت (۲) گگڑ ءِ بیک کہ ھروھد سیک ءِ دت بُر اَنت ئے. (بُندر ءِ لبزے گال ءِ زرکی گالے کہ " بیک " اِنت ایشی ءِ بزانت " مزن " اِنت انچوش کہ " اتا بیک " بزان مزنیں پت ".

بُکّ : (بُ-کْ) آپ ءِ درپے کہ چہ جلگ ءَ کستر اِنت. بک مگڑی : دو چے ءِ نام اِنت (۲) بُکّ ورگ بزان مڈّ ورگ : آپ ءِ جیبر ءِ روگ ءِ در آیگ.

بکّار : (بَ-کْ-کَاْرْ) گُدام، اُمبار، باپاری) مالدار ءِ ھما بان کہ آئی ءِ تہ ءَ آئی ءِ مال ءِ بُنگ ایر اِنت (۲) ھما جاگہ کہ ماھیگ مُرگی ءُ ھُشک کنگ ءُ بندگ ءُ دگہ ملکاں دیم دیگ بیت.

بکّال : (بَ-کْ-کَاْلْ) گوز، ھندو، بُندر ءِ لبزے گال" تازی ءِ " بقّال " اِنت کہ ایشی ءِ بزانت " سبزی بہا کنوک " اِنت.

بُکچو : (بُ-کْ-چُوْ (چُو) بچار" بُکچہ ".

بُکچہ : (بُ-کْ-چَہْ) بُکچو، گُدے یا گُد راستیں چیزے کہ آئی ءِ تہ ءَ دگہ گُد یا دگہ چیزے بندگ ءِ بیت. بنڈل.

بکڑ : (بَ-کْ-کَڑْ) بھانگی اَڑ، بھمنتگیں اَڑ، دو دِلگ ءِ اَڑ، بھ ءُ بکڑ : دو دِلگ، بھ ءُ بکّڑ بیگ : پہ کارے ءِ کنگ ءَ دو دِلگ بیگ کہ بکناں ئے یا ریں مکناں ئے.

بکش : (بَ-کْ-شْ) داد، بکشس انگیں، داتگیں، انچوش کہ ھدابکش، مرادبکش، بکشگ ءِ پرمانگال بزان " بہ بکش " بکشگ ءِ کار ءَ بکن.

بُکش : (بُ-کْ-شْ) ھر سا ھدارے ءِ گردن پُشت ءِ میتد

بکشک : (بَ-کْ-شْ-کْ) بکشُل، بکش انگیں، مردینی نامے

بکشگ : (بَ-کْ-شْ-گْ) درگوزگنگ، کسے ءَ چہ میار ءِ بنداں یلہ دیگ، بے میار کنگ، (۲) داد دیگ، کسے ءَ زر یا دگہ چیزے انچا دیگ.

بکشُل : (بَ-کْ-شُ-لْ) بچار" بکشک "

بکشوشگ : (بَ-کْ-شْ-وْ-شْ-گْ) بشوشگ، رستر ءِ کہ ایشی ءِ چگ بُر ھم گوش اَنت.

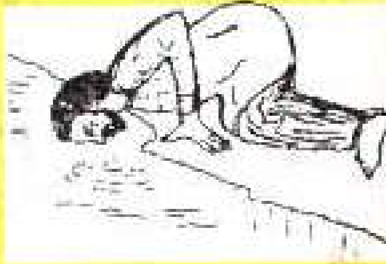
بکشوک : (بَ-کْ-شْ-وْکْ) درگوزکنوک، داد دیوک. ★

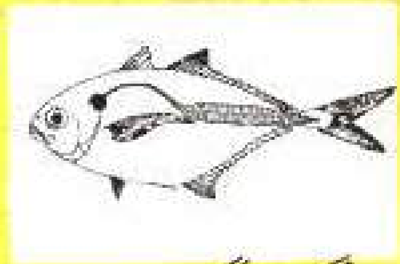
بکشی : (بَ-کْ-شِیْ) مردینی نامے. ★

بُکشی : (بُ-کْ-شِیْ) ھما کہ بُکش ئے پر اِنت، ھما کہ گردن ءِ پُشت ئے مزن اَنت. ★

بُکُّک : (بُ-کْ-کُکْ) کسانیں بُکّ، بُچّل.

- **بُگّک** : (بُ ـ کّ ـ کّ گّ) بُڈّگ ، چیرآپ بیگ ، آپ ءِ چیرءَ روگ ، در بُگّک : چمگ ءِ ، بزاں چمگ ءِ آپ ءِ چہ زمین ءُ تنرگگ ءُ در آیگ ، ایر بُگّک : چیرآپ بیگ ، مڈّگ ۔
- **بَکَّل** : (بَ ـ کَّ ـ لْ) کُتّہ ، کمربند ، چُوٹ یاکہ اولاک ءِ "تنگ یاکہ دگہ انچیں پوستے ءِ سرءَ ھما آسن کہ ھمے پوست ءِ دومی سرا گوں ھیشی ءَ اڑینگ بیت (اے گال درآمدے ، انگریزی : بکّل BUCKLE)
- **بُکّل** : (بُ ـ کّ ـ کُ ـ لْ) کسانیں بُکت ، مُبّگ ۔
- **بُکّلک** : (بُ کّ کَ لِ کْ) چوکہ بدار منجل سک باد آیوکیں پُرشتگیں دانے ، باز مردم ایشیءَ "بُک کلک" ھم گُوش اَنت (۲) ھما مردم گیشتر جنین کہ آئی ءِ کلِک چو بُک ءَ زند بہ بنت "بُک کلکاں لالائی لِکّاں ، ایداں نہ نندآں گوادرءَ نداں ....."
- **بُکّلک** : (بُ ـ کّ ـ کُ ـ لْ ـ کْ) کسانیں بُکّل ، بزاں کسانیں بُکت ۔
- **بَکم** : (بَ ـ کَ ـ مْ) ڈرچکے کہ ایشیءَ دار پہ درمانی کارمرد بیت کہ "بکمی دار" ءِ گوش اَنت ۔
- **بکمل** : (بَ کَ مَ لْ) آبریشمی نرمین ءُ سبزیں گُدے کہ چوجُل ءِ گالی ءَ گونگ بیت ۔ ★
- **بَکمی** : (بَ ـ کَ ـ مِ یْ) ھماکہ گوں "بکم" ءَ شیادی کنت (۲) چادرے کہ جولاھیگ ءِ گُوپ اَنت ۔

بُکّو

بَکو

کد : گیشں چہ گیش ۲۰ س م

- **بَکمي دار** : (بَ ـ کَ ـ مِ یْ + دَ اْ رْ) بکم ءِ ڈرچک ءِ دار کہ پہ درمانی کارمرد بیت
- **بَکّو** : (بَ ـ کّ ـ کُ ـ وْ) کسانیں ماھیگے ۔ (بچارءُت)
- **بُکّو** : (بُ ـ کّ ـ کُ ـ وْ) مُبّو ، بُکّوورگ ، بُک ورگ ، کمیں بُدّ (۲) بُکّو کنگ : مردم ءِ چوکہ دلوت ءَ آپ ورگ بزاں چار دست ءُ پا دبیگ ءُ ماں تلاوگ یا گنڈے ءَ چوکہ دلوت ءَ پہ دپ آپ ورگ ۔ (بچارءُت)
- **بُکّینگ** : (بُ کّ ـ کِ ے ـ نَ گْ) بُڈّینگ ، چیراپ کنگ ، چیزے ءَ انچوش کنگ کہ بہ بدّایت ءُ چیراپ بہ بیت
- **بَگ** : (بَ ـ گْ) بندیک ءِ زانتے کہ چو سیب ءَ اِنت بلے تاب تاب اِنت کہ تاب اِشں نہ کشں اِنگ اَنت ، سادے زیرانت ءُ مُشں اَنت ءُ کہ تچک بیت گرادانت ءُ کہ محکم بیت گواز ءِ رنگ ءِ ھم دینت ، نی ماھور بند اَنت پہ ماھیگ گرگ ءَ (۲) انچائیں اسپیتیں بندیک بلے سیب بہ بیت (۳) یک چیزے ءِ بندیک ءِ رنگ ءِ اسپیتیں ٹال (۴) ناڈراھی یے کہ مردم ءِ پوست ءَ اسپیتیں تیچ پر بیت ۔ اے گرّ ءِ زانتے ، چوکہ گڑاں ءَ اِنت بلے گلاک ءُ گڑال نہ اِنت ۔
- **بُگ** : (بُ ـ گْ) زمین ، دھات ، ھا زمین کہ پہ کشار ءَ وش اِنت ءُ سک جوان اِنت ، مزنیں کِشت ءُ کشاری زمین (۲) بلوچستان ءَ یک جاگہے ءِ نام اِنت ۔
- **بَگّ** : (بَ ـ گّ) اُشترانی رمگ ، مزنیں بگ ءَ "مزن بگّ" گوش اَنت ھمے رنگ ءَ ھا بگّ کہ سک مزن اِنت کہ یک سرے

اد ءَ انت ءُ دومی سرءَ دور رس ایت مان تر ایت ایشی ءَ "رگردگیں، بگ" گوش انت ۔

- **بُگ :** (بُ ۔گ) بُگنگ ءِ پرمانگال ۔
- **بگا :** (بَ ۔گا) ترسوک، بے دل، کساں دل، نامرد، جنبنو، هما مردیں کہ آئی ءِ کار پدچو جنین ءَ انت ۔
- **بگا بند :** (بَ ۔گا ۔بَن ۔دْ) بلوچستان ءِ یک مزنیں سیہ بندے بزاں مانکوھے کہ بازمزن ءُ دراج اِنت ۔ گوش انت کہ یک مردے بونگ کرچونے سک تیارءُ بے کساس زوراک بونگ کہ مردم چہ ایشی ءَ ترس ءُ کار بونگ ءَ ایشی ءَ هر وهد مردم پَل اِنگ انت مرد ماں چہ ترس ءَ گوں ایشی ءَ مرات هم نکرتگ ۔ یک روچے یک مردے گندایت کہ کاشترءِ سرءَ پہ نشتت جنگ چوپگ ءَ کت کہ یک اناگہ ءَ پہ جاک گوں دت گوشت "هو نود انگاں ترادے بوتیں" اے مردءَ انگت ءُ زانت کہ دل نیست ۔ ایشی ءَ هکل کرت ۔ یک برے بگا ڈُنبوت ۔ بلے چار ات کہ مرد دتی مرگ ءُ سر گوستنگ دل ءَ یلہ دنت ۔ اے مردءِ گش ایت ۔ زانگ نبیت کہ اے داستان داں چنچک ءَ راست اِنت ۔ اے کوہ ءَ باز مردم "باگار بند" هم گوش انت ۔
- **بگار :** (بَ ۔گار) باگار، باگاڑ، گوج ءِ زانے، سرندگے، لاپکشے ۔
- **بگارو :** (بَ ۔گَ ۔گا ۔رَو) بوجیگ ءِ یک راستے ۔
- **بگاگر :** (بَ ۔گا ۔گَ ۔رْ) بلوچستان ءَ "بگا بند" ءِ مزنیں کوہ ءِ یک گرے ءِ نام اِنت ۔
- **بگاں هینزلو :** (بَ ۔گَ ۔گاں ۔هِ ۔یْ ۔نْ ۔ژَ ۔لَ ۔وْ) لیبے
- **بگائی :** (بَ ۔گا ۔ئی) نامردی، کپتہ دلی، ترسگ، بے دلی،
- **بگائی جُم :** (بَ ۔گَ ۔گائی ۔جُ ۔مْ) بچار "بگائی جُم"
- **بگائی جُم :** (بَ ۔گَ ۔گائی ۔جُ ۔مْ) "بگائی جُم": سرباز ءِ کورءِ پہ "گری کان ءَ چیر شہرے کہ ایشی ءَ بیدلہ هم گوش انت ۔
- **بگبهت :** (بَ ۔گْ ۔بَ ۔هْ ۔تْ) بدبخت، بے بخت، شوم، بدروچ ۔
- **بگپان :** (بَ ۔گْ ۔پا ۔نْ) بگجت اشترانی شپانک بزاں اشترءِ بگ ءِ شوانگ ۔
- **بگٹی :** (بَ ۔گْ ۔ٹِ ۔ی) بلوچانی یک ٹکے ءِ نام اِنت ۔
- **بگجت :** (بَ ۔گْ ۔جَ ۔تْ) بگپان بزاں اشترانی شوانگ ۔
- **بگچر :** (بَ ۔گْ ۔چَ ۔رْ) هما چراگ کہ اشترانی بگ ءِ چرگ ءِ جاگہ اِنت ۔
- **بگدادی :** (بَ ۔گْ ۔دا ۔دِ ۔ی) یک درچے ءِ نام اِنت ءَ هما مردم کہ "بگداد" (بغداد) ءِ سندوک انت ۔
- **بگدار :** (بَ ۔گْ ۔دا ۔رْ) هما مردم کہ بگ ءِ هست ۔ انچوش کہ "مالدار"، "بزدار" ءِ پس دار ءَ گوشں انت ۔
- **بگدر :** (بَ ۔گْ ۔دَ ۔رْ) بگ دوار، هما جاگہ کہ شپ ءَ بگ ءِ هموده دوار دینت ۔ بگ دوارجاه
- **بگدوار :** (بَ ۔گْ ۔دَ ۔وا ۔رْ) بگدر، بگ ءِ دوارجاه
- **بگدوارجاه :** (بَ ۔گْ ۔دَ ۔وا ۔جا ۔هْ) بگدر، بگدوار، هما جاگہ اودءَ بگ دوار دیگ بیت ۔
- **بگدو :** (بَ ۔گْ ۔دُ ۔وْ) بچار "بُودی"
- **بگدو :** (بَ ۔گْ ۔دَ ۔وْ) بچار "بگده"
- **بگده :** (بَ ۔گْ ۔دَ ۔هْ) بگدو، جبیارگیں خنجرے ۔ مردیں نامے ۔
- **بگدی :** (بَ ۔گْ ۔دِ ۔ی) بچار "بُودی"
- **بگر بدار :** (بَ ۔گِ ۔رْ ۔بَ ۔دا ۔رْ) پہ کارے ءِ لنگ ءَ جهد ءُ کوشست ۔ کھیا کھیا ۔ چست ءُ ایر پہ کارے ءِ جاتر ءَ ۔

بگ ساؤنڈ : (بَگ ۔ سا۔ ن۔ ڈ) بگ ءِ ساؤنڈ بزاں بگ ءِ توار ءِ شرتریں لیڑہ کہ پہ توی ءِ ھاتر ءِ شرتر سانگ بیت

بَگَگ : (بَ گ ۔ گَ گ) گوشت یا ماھیگ ءَ گوں بزاراں بے نارشت ءِ گراڈگ۔

بُگل : (بُ گ ۔ ل) بلگ : ھما بزبزیں ءُ سک پلناک ءُ ڈِکیں لبز کہ گوں شھکارگ یا جلگ ءُ چہ پیاد رکیت۔

بُگل : (بُ گ ۔ ل) دست ءِ باسک ءِ کُٹ ۔ انگیں ھَڈ ءِ چیری کل کہ اود ءُ پٹ ھم رُدایت۔ چہ سرُوش ءِ بُرز باسک ءِ چیرءِ پھنات ءِ جاگہ۔ رنگیں کاہ یا دگ کشار ءِ دو تاکے گوپ یک، "بگلے" ھنچک کاہ یا دار یا دگرا نچیں چیزے کہ بگل ءِ جاگہ اش بہ بیت یا کہ بگل کنگ ءُ برگ بہ بنت۔ بگل ءِ کنگ : بگل ءِ چیر ءَ کنگ۔ بگل کنگ، گوامیش کنگ۔ کش ءِ بگل : کشگ ءِ بگل ءِ بار۔ بدءِ بگل بدءِ بار بسرءِ بگل : ھما مردم کہ بارئے سرءِ ھم بہ بیت ءُ بگل ءِ ھم۔ بگل ءَ کنگ : کشگ ءِ کنگ۔ بگل ءِ تیرگ : پہ پاھوٹی ءُ پناہ ءِ۔ بگلاں گرگ : باسکاں گرگ یا گوامیش کنگ۔ بگلک جنگ : چہ وشّی بانزلک جنگ۔ بگلاں گوات دیگ : پہ بُھل ءُ وتگندی۔

بُگل : (بُ گ ۔ ل) مرویں نامے ، ھینز ءِ کنارءِ مردم ، جینو۔

بِگل : (بِ ۔ گِ ۔ ل) چہ تاس ءِ جوڑ بوتگیں نرند تواریں سُرناھے کہ ماں پوج ءِ لشکراں کار مرد بیت (گال در آمدے) انگ: BUGGLE (بجارُت)

بگلاں ایر روگ : (بَ ۔ گلاں ۔ اے ۔ ر۔ رَو گ) داکہ بگلانی ھَڈ ءِ ماں زمین ءُ یا میناں یا دگرا نچیں لھیں چیزے ءِ ایر روگ، بدّگ

بِگل

یا مین روگ۔

بگلاں گو اتو : (بَ ۔ گلاں ۔ گ ۔ وا ۔ تو) پہ دشتی یا بُھل بگلاں چو کہ مُرگ ءِ پچ کنگ "بگلا بگل" بوگ۔

بگلاں گوجگ : (بگلاں گ ۔ وَ ۔ جگ) دستاں چہ بر جانکاں گو جگ ، بگلی میداں گو جگ۔

بگلک : (بَ ۔ گ ۔ لَ ک) کسانیں "بگل"۔ بگلک جنگ بزاں چو کہ کروس ءِ بانزل جنگ کہ چہ بانگ دیگ ءِ پیسر پدوس کنت۔ بگلک جنگ ، چہ دشدلی ءِ ناچ کنگ۔

بگلگشاد : (بَ ۔ گ ل ۔ گ ۔ شاد) بگلو ، ھما گُد ءِ تمر کہ پشک ءِ بگلاں مان دیگ بیت۔

بگلو : (بَ ۔ گ ۔ لُ ۔ و) تے سرگیں گُدی ٹکرے کہ جنین وتی پشک ءِ کالی کش ءِ مان ءَ دَ ئیت۔ لے گُد چہ پشک ءِ جند ءِ گُد ءَ نہ بیت دگہ رنگ ءِ شرتریں گُدے بیت مرچاں چہ پشک ءِ گُد ءِ ھم جوڑ ءِ کن انت (۲) بگلو بیگ : بزاں چہ سک وشدلی ءَ یا کہ پہ بُھل وتی بگلاں گوات دیگ۔

بگلو : (بَ گ ۔ لَ وْ) کارچ ، زھم یا جیا ءِ جنگ۔

بگلہ : (بَ ۔ گ ۔ لَ ہ) بوجیگ ءِ یک راہے۔

بگلی : (بَ گ ۔ لِ ی) ھما چیز کہ بگل ءِ ءَ دارانت۔ ھما چیز کہ دگہ چیزے ءِ کش ءِ انت ، کشی ، ھما تنک کہ کش ءِ کنگ بیت۔ بزاں ھنچو مرن بہ بیت کہ بگل یا کش ءِ کنگ بہ بیت ، کش ، بَر۔

- **بگلیگ** : (ب. گ. ل. ئی. گ) بچا ”بگل“.
- **بگلینگ** : (ب. گ. ل. ے. ن. گ) ھما بیزءِ لیتار کہ آیانی تہءَ آپینکیس بگل ھوار انت یا کہ آپنکیس بگل ءِ جند. ھما چیز کہ چو بگل ءَ بہ بیت.
- **بگوّ** : (ب. گ. گ. و. م) پشک ءِ یک راتے، ماھیگے.
- **بگواہگ** : (ب. گ. ت. وا. ہ. گ) بگ ءِ واجہ یا بگانی واجہ۔ ”بگ واجہ“ بگدار.
- **بگواجہ** : (ب. گ. واجہ) بچار ”بگواہگ“
- **بگوج** : (ب. گ. و. ج) گوجگ ءِ پہ مانگال بزاں گوجگ ءِ کارءَ بگن.
- **بگور** : (ب. گ. و. ر) کوھی پشی کہ چہ گسی پشی ءَ تیار تر انت نریں پشی بزاں گر بگ ءِ ھم گوشش انت.
- **بگی** : (ب. گ. ی) ثگ انگیں بزاں ھما گوشت یا ماھیگ کہ گوں ہزاراں بے نارشت ءَ گرا استگ
- **بگیر** : (ب. گ. ے. ر) بدی، ردی، بدھلاپی.
- **بل** : (ب. ل) بلگ ءِ پہ مانگال بزاں ”بہ بل“ = ردگ بہ بے، ہلیلت، تو یکے ءَ بھت تو بل نے انگت دومی ءِ نام ءَ گرے.

کروس ءِ بلّ

- **بلّ** : (ب. ل) ھما زمین کہ یدرءِ ملک انت۔ بلوچستان ءِ بازجاگھانی نام انت۔ کھیر بل: ھما جاگہ کہ کھیر باز بیت۔ کھیر در، ”کوکوکن گبوت بلانی۔ کینگ پنگ انت ولانی“۔ نیزگ، نیزہ، نیزگ ءِ سرے چیتوں پہ بل ءِ سرءَ (للہ گراناد) [گال در آمدے]
- **بلّ** : (ب. ل) یلہ بدے، اِلگ ءِ پہ مانگال (۲) ترلیشیں لیمبوءِ بل یا کہ پل ءِ تاک ایشی ءِ پل چو کہ مکڑاءِ پل ءَ انت۔ تاکان تے لسارے ھم ترلیش لوکن انت ”زبل ءِ گلاب ءُ زہ پراں“ دل ءِ درد ءِ درمان انت (۳) بل بیگ: الچوش کہ ”زبل ات بات“ بزاں زندگ بات ءِ ھدا ترا پشت گیجات ”! (۴) ملکی ءِ چیتگان ءِ موکل، اجازت، اجازات، پلانی ءَ لے کار کنگ ءِ بل انت۔ پہ لے بزانت ءَ لے گال ءَ ”بھل“ ھم گوشگ ءُ نبیشتگ راست انت۔ بچارگوں ”زبھل“ زبل ءِ ملکی، الکمن ءُ ملکن دامروبھی) سہ ۔ زبل ات بات اومردکشیں بالاچ۔
بھابل : بھا گنگ ءِ جازات ءُ موکل، پُترہ بل : پُترگ ءِ موکل ءُ اجازت (ENTRY VISA - ENTRY PERMIT)
راہ بل : (ROAD PERMIT) ، سات بل : (TRAVEL PERMIT) سانگہ بل : سیر کنگ ءِ جازات، شنگ بل : شنگ کنگ ءِ بل، چاپ ءُ شنگ کنگ ءِ موکل (DECLARATION) کار بل : کار کنگ ءِ جازات (WORK PERMIT)
گشتانگ بل : گشتانک دیگ ءِ موکل۔
- **بلّ** : (ب. ل) پُٹ، سید، پثرم یا ھے رنگیں چیزے کہ دگہ چیزے پہ بزرءَ گیش ءُ چند گوبہ بیت۔ اک ، کلاہ ءِ بل، چوگیں مرگ ءِ بل۔ چک ءِ بل، اچک ءِ سرءَ سانت بلے توک ءَ یا گوک ءِ کیس بیتد پشت گیج انت۔ کروس ءِ بل (بچار مٹ)

- **بلا** : (ب ۔ لا) مرن، مزنیں، (۲) جنگ، (۳) دیھ، مُصیبت، واری، گرانی، تبل، چشت، "بلاگشت"، "بلاہ"، بلاہ ءُ بتر
- **بلا بتر** : (ب ۔ لا ءِ بَ ۔ تَر) بلاءُ بترء، بلاءُ بتر: مستریں جنجال، مستریں مُصیبت، مستریں گندگین (پا: بلا بد تر)
- **بلا زیر** : (ب ۔ لا ۔ زی ر) مزنیں واری ءُ گرانی ءُ مُصیبتانی سگوک ۔ ندر، تنک، ھیرات، گربان ۔
- **بلاش** : (ب ۔ لا ۔ ش) چہ پارس ءِ بادشاھاں یوئے کہ پیروزءِ چُکّ ات ۔ ایشی ءِ ملک شاہ ھم گوش انت ۔ بازمردم پہ نزانشکاری ایشی ءَ بلوچانی پیرک گوش ایت ۔ البت اے گپ تننگ نہ بیت کہ آبلوچے بوتگ پر چا چوشیں بازیں سردار ءُ امیرے پارس ءِ تہ ءَ بلوچ بوتگ انت ۔ انچوش کہ پارس ءِ مستریں بادشاہ "کوروش" کہ بلوچی لچہ کاراں ھمے گال ءِ ردتنگ ءَ "قریش" کرتگ ءُ رندا ش ءِ قریش ءِ ناماءَ ھمگر پنچ کرتگ انت ۔
- **بلاش گرد** : (ب ۔ لاش ۔ گ ر د) یک شھرے کہ پیروزشاہ ءِ چُک بلاش ءَ ماں مرو ءِ آباد کرتگ کہ آ دھدان لے مرد ھراسان ءِ سرءَ بوتگ ۔ انگت ھم مرد ءُ بلوچ سک باز انت بلے انوں مرو، اں ترکمانستان ءِ انت
- **بلام** : (ب ۔ لام) دروازگ یا درگیگ ءِ چانٹ ءِ سربری ننگ ءُ دیوال ءِ تہ ءُ بزیں تفنگ یاتپنیں دارے کہ پہ جلاھگ ءِ ھاتر ءَ ماں کنگ بیت ۔
- **بلامل** : (ب ۔ لا ۔ مَل) چلوپگ، کسانیں کسانیں دست دپی کار ۔

بلبل

- **بلاملی** : (ب ۔ لا ۔ م ۔ ل ی) دست ءُ دپ ءِ مردم، چلوپکار، کاردار ۔
- **بلاپنچ** : (ب ۔ لان ۔ پچ) پر پلیچ انکیں لوبجامیں چیز ۔
- **بلاپنچ** : (ب ۔ لان ۔ پچ) "لانچگ" ءِ کارگال ءِ پرمانگال بزاں تو یک مردے "لانچگ" ءِ کار ءَ بکن ۔
- **بلانچک** : (ب ۔ لان ۔ پچ ک) کسانیں بلاپنچ، پرپلیچ انگ ءُ لونجان ۔
- **بلانوڑ** : (ب ن ۔ لان ۔ وَڑ) بلاوڑ، دردمانے ۔
- **بلاوڑ** : (ب ن ۔ لا ۔ وَڑ) بلانوڑ، دردملنے ۔
- **بلاہ** : (ب لا ہ) بچار "بلا"
- **بلبل** : (ب ل ۔ ب ل) گلی، نازنگیں کسانیں وش نواریں جنگلے (۲) ھسبرءُ بلد، دپ ءُ ھار (۳) چہ آپ ءِ چیرءَ درانگگیں گوات (بچار بت)
- **بلبلک** : (ب ل ۔ ب ۔ ل ک) چہ آپ ءِ چیرءَ درانگگیں گوات کہ آپ ءِ سر برءَ آبلہ جوڑ کنت ۔
- **بلبلکی** : (ب ل ۔ ب ۔ ل ک ۔ کی) بلبلک : چہ آپ ءِ چیرءُ گوات ءِ درآیگ کہ توار ھم کنت ءُ آبلہ ھم بیت ۔ بلبلکی جنگ، کے کہ ماں آپ ءِ چیرءَ چہ دپ یا پونزءَ گوات بکش ایت کہ ھمے گوات چہ آپ ءَ درکیت ءُ توار ھم کنت ۔
- **بلٹ** : (ب ۔ ل ٹ) تپنگ ءِ بلٹ، تپنگ ءِ "کاٹ"

● **بَلد :** (بَ۔ لَ۔ دَ) زانتکار، زانوگر، کارزانت، ازبر، مردے کہ یک کارے زانتکار بہ بیت ۔ بلد کار: زانتکار۔ کار بلد، کار زانت ۔ راہ بلد: راہ زانوک، سوھو۔ زھگ بلد: چکانی بارہ ءَ زانوگریں مردم یا دانگی ۔

● **بلدتر :** (بَ۔ لَ۔ دَ۔ تَ رَ) زانوگرتر ۔ زانتکارتر، ڈان گیشتر زانوک ءُ بلد ۔

● **بلدسر :** (بَ۔ لَ۔ دَ۔ سَ رَ) جوان بچار روکیں مردم ۔ ھما مردم جاگھے یا ملکے ءِ جاد ءُ زانتکار انت، زانوگریں سر ۔

● **بلدکار :** (بَ۔ لَ۔ دَ۔ کار) کارزانت، کسے کہ کارے ءِ سک زانتکار بہ بیت ۔

● **بلدکاری** (بَ۔ لَ۔ دَ۔ کاری) زانتکاری، بشیواری

● **بلدی :** (بَ۔ لَ۔ دِی) زانوگری، زانتکاری، کارزانتی ۔

● **بلدیں :** (بَ۔ لَ۔ دِیں) زانتکاریں، بشیواریں، زانوگریں، کارزانتیں، ازبریں مردم ۔

● **بُلک :** (بُ۔ لُ۔ ک) مردینی نامے (۲) ھما چم کہ آئی ءَ ٹیلگ اچُوش انت کہ گوش ءِ زانان چہ کاسگ ءَ در ءُ انگل انت ۔ شرہنگیں ٹیلگ ۔

● **بُلک :** (بُ۔ لُ۔ ک) کسانیں " بُل "

● **بلک :** (بَ۔ لَ۔ ک) پت ءُ مات یا مات ءِ مات (۲) پیرزال (۳) دیمبوگ، جھبوگ (۴) دائی کہ چک رودین ایت

● **بَلگش :** (بَ۔ لَ۔ گَ شَ) بَلک گش، بگگ، کسانیں تُرونگیں پتین بتیں مدگلے کہ بال ذکنت بلے ڈراج سٹ ایت چوکہ شُنڈ ءَ ھردھدھت انت ۔ مچک گوش انت ھرچے اشی ءَ گش ایت ۔ آئی ءَ بلک مرایت ۔

● **بلنگ :** (بَ۔ لَ۔ ک۔ گ) ھسترنگ، ھترنگ ءُ گژبوگ، بلنگ ءُ گژیوگ ۔

● **بلگو :** (بَ۔ لُ۔ گُ و) کسانیں گوے کہ بچار ءَ گردایت ۔

● **بلکیں :** (بَ۔ لَ۔ کِیں) شاید، بہ بیت کہ، راست انش کہ، بُندر ءِ پچوشں کہ، بلکینا، بلکینگا ۔

● **بُلگ :** (بُ۔ لُ۔ گ) بچار " بُگل "

● **بَلگ :** (بَ۔ لَ۔ گ) سبزی، کاہ، بھار، بتل " آرد ایت بلگ ءُ بھار نہ بیت مات ءُ گوھار بلکیں پارسی " برگ " انت پرچا کہ ادستائی ءَ پھلوی شیاھگ ءِ پہ " ر " ءُ " ل " ءَ یکیں آب " ا " کارمرد انت بلوچی ءِ چوشیں گال بازانت کہ " ر " ءُ " ل " ھردکان راست انت اک، استارہ استال۔ زیمر ءُ زیل پیشترک ءُ ھشتاک ۔

● **بَلگ :** (بَ۔ لَ۔ گ) ردک بیگ، آس رگ، اپن رگ

● **بُلگار :** (بُ۔ لُ۔ گ۔ ار) بلگاریا، یورپ ءِ یک ملکے ءِ نام انت بلگاریں، بلگاری: بلگاریا ءِ ، بلگاریں لوند بزاں ھما لوند کہ بلگاریا ءِ پوست ءِ جوڑ کنگ بیت ۔

● **بلگشاد :** (بَ۔ لَ۔ گ۔ شاد) بچار " بگل گشاد "

● **بُلم :** (بُ۔ لُ۔ م) تُبرنچیں دان ءِ زلتے (۲) کسانیں پدار، کُٹی ۔

● **بُلم :** (بُ۔ لُ۔ م) لوہے کہ دُو سر انت سے یک سرے ءِ پچتے پر انت ءُ دومی سر ءَ کُتگے کہ دلوتانی یا اولاکانی بُلم کنگ بزاں بندگ ءِ کار مرد بیت ۔

● **بَلم :** (بُ۔ لُ۔ م) ذنپک، بلنپک، کیٹگ، تیچگ یا دگہ نیلگے ءِ بن ءِ شالک کہ گوں ذرچک یا اون ءِ پیریچ انگ ۔ تیچگ یا کیٹگ یا کو سیج ءِ رنگیں ولائی برہ ءِ لونپک ءِ گیشتر گوش انت ۔ بندلوک ۔

● **بَلناز :** (بَ۔ لَ۔ ناز) جنینی نامے ۔

بُلند: (بَ-لَ-نْ-دْ) بُرز. گُشاد (۲) مردیں نامے۔

بَلَندرو: (بَ-لَ-نْ-دْرَ) دریائی مرومانی گوراْ گوا چنداْ گوات ءِ نام اِنت. زرگوات۔

بَلَندرو: (بَ-لَ-نْ-دْوْ) ماھیگے، پاکاسے کہ ایشی ءِ رنگ زرچر اِنت گوشت ءِ سک اسپیت اِنت چہ دْرتیں پاکاں ایشی ءِ بھا گیشتر اِنت۔

بُلَندرو: (بَ-لَ-نْ-دْوْ) بُرزو، بُمزہ ءُ بلندیں مرد، گُشادیں مردم، بلوچانی تہ ءَ "بلند" مردی نامے آئی ءَ چہ دوتی یا نیکنامی "بلند" ھم گوش اِنت۔

بلو: (بَ-لُ-وْ) بچار "بلہ"

بَلو: (بَ-لُ-وْ) پکت کہ لوک گپ جنگ ءِ ھنگیچ کنت گُڑا اِنچ کنت ءُ "برو" ءُ بلو گوش اِیت۔ ھرچیں مردے "ر" ءُ "ل" گوش اِیت۔

بَلو: (بَ-لُ-وْ) مندہ ءِ متیگے ءِ نام اِنت (۲) چوکریں ءُ۔

بَلوچ: (بَ-لَ-وْ-چْ) بلوچ راج ءِ نام اِنت کہ ایشانی زبان ءِ نام "بلوچی" اِنت ءُ ملک ءِ نام "بلوچستان"۔ اِبید چہ بلوچستان ءَ اے راج ءِ بازیں نگے ماں ھندوستان، سندھ، مُلتان، پنجاب، ارابستان، اپریکا ءُ تنگ ءِ تالان اِنت۔ بچار "ابلوچ"۔

بَلوچ: (بَ-لُ-وْ-چْ) ابل، زمستگیں گیشیں چیز کہ دگہ یک چیزے ءِ سرءَ جُدگو بہ بیت اِنچوش کہ کروس ءِ "بلوچ" اِنچوگیں مُرگ ءِ "بلوچ". شاپاں کروس ءِ بلوچ کسانیں بَل۔ پہ نزانشکاری لھتے گوھنیں بزانلبدانی تہ ءَ اے گال پہ "بلوچ راج" ءِ نام ءِ بزانت ءُ زرنگ ءُ نبشتگ ایش کنگ کہ چک زدانت۔ بلے شپاھگ ءِ میار اِنت کہ گال ءِ راستیں گالوار ءَ گیشینت نہ کنت۔ زانگ لوٹ اِیت کہ "بُلوچ" دگرے ءُ "بلوچ" دگہ گالے۔

بلندرو

دراجی ءَ چہ ۵۰۰ س م ءَ گیشتر ھم بیت۔

بلوچستان: (بَ-لَ-وْ-چْ-سْ-تان) بلوچ راج ءِ ملک ءُ بندجاہ اِنت ایشی ءِ تیاب کہ چہ کراچی ءُ بگرد اکہ لنگہ ءُ اِنت گوربچاں گوں اوگانستان ءُ ایشی ءِ بھرے ھوار اِنت ءُ اِنگہ ءُ چہ خراسان ءُ برزتر کمانستان ءُ بھرے دا نگہ مرو ءُ مارس اِیت رودر اتک ءُ ایشی ءِ ھمسراں سندھ اِنت۔ ءُ روایرشت ءُ پارس اِنت بچار "مملکت"

بلوچ نھاری: (بَ-لَ-وْ-چْ-نَ-ھا-رِی) سادہ ءُ سادھی کہ رچ گور بندایت۔ بلوچ نھاری ءِ دھد۔

بلوچک: (بَ-لَ-وْ-چَ-کْ) کسانیں بلوچ ءِ بلوچی چک

بلوچی: (بَ-لَ-وْ-چِی) بلوچ راج ءِ زبان کہ ماں ھمے زبان ءَ گپ جن اَنت۔ بلوچ راجی ءِ جند ▫ بلوچانی دود ءُ ربیدگ ءُ ھرچیزے کہ گوں بلوچاں بنیادی کنت ▫ دشتیاری ءُ یک بازار ءِ میتگے ءِ نام اِنت۔

بُلور: (بُ-لَ-وْ-رْ) شیشگ۔ شیشگی آپوار (۲) جنینی نامے۔

بُلوردان: (بُ-لَ-وْ-رْ-دان) کسرکند ءُ بازارے ءِ نام اِنت۔

بلوگش: (بَ-لَ-وْ-گَ-شْ) کشگ ءِ زاتے کہ پرورنگ اِنت ءُ چرت برے۔ چک گوش اَنت کہ ایشی ءِ ھرکس گُش اِیت آئی ءُ بلک مرایت۔

بَلہ: (بَ-لَ-ہْ) بلو، بلو، بوجیگ یا گراب کہ بے آچار ءَ بے انجل ءُ دریا ءِ یلہ اِنت کہ آپ ءُ گوات ھرجاگہ کہ بیارت بے رودت۔ ھمے رنگ ءُ داریا دگہ ابچیں چیزے ماں دریا ءُ گوات ءُ گورم ءِ مَیل ءُ یلہ بہ بیت۔ دگرے ءِ مَیل ءُ تپ ءُ روگ یا بُزگ بیگ۔ سُلے دل، سرے ور، بے مزہ، بے تگر، ھیچ: بے راہ ءُ رھبند، اسرۆ دت، سرجبان۔

- بَلّی : (بَ لْ - لِی) ٹِنگ ، پیرزال
- بَلّی : (بَ لْ - لِی) هماکُبَلّ ءُ پرانت - تبل : چگوگ بَلّی ناوارت ءُ گَلّ دُ کُلّ اِیت)
- بِلّی : (بِ لْ - لِی) بچار "بِلّے "
- بَلّے : (بَ لْ - لے) بَلّے : مگر، لیکن، هَو، زیت، جلدی ۔
- بَلّے : (بَ لْ - لے) بچار "بَلّے "۔
- بِلّے : (بِ لْ - لے) "آئی ءُ بِلّ" "بِل دے" (۲) توری ۔
- بلیان : (بَ لْ - یان) گوش اَنت کہ واجہ حیدر (خضر) ءِ نام انت ۔
- بَلیجی : (بَ - لے - جِی) لس بیلہ بلوچستان ءُ یک بندنے ءِ نام انت ۔
- بُلیدی : (بُ لِ - تے - دی) بُلیدھی - بُلیدئی : بلیدہ ءِ رندوک ۔ بلوچ ءِ یک تُکّے ءِ نام انت ۔
- بم : (بَ - م) ایران ءُ یک شہرے ءِ نام انت ۔ ✱ (۲) ماهیگے کہ اِیشی ءِ گیدر یا تِتیلی هم گوش اَنت : بچار "گیدر "
- بِمالہ : (بِ - مال) مارگ ءِ پرمانگال ، بزاں سماکن ، بہ سگ ،
- بِمال : (بِ - مال) مالگ ءِ پرمانگال بزاں مالگ ءِ کار ءَ بکن ، بہ مَش ، بہ لتار ۔

(BIG EYE TUNA)

- بُمّال : (بُ م - مال) بُن مال ، مال ءِ بُن ، هما بندریں زرگوں آیاں بُنگش ءُ باپار بیگیج کنگ بیت ۔
- بِمال : (بِ - مال) مالگ ءِ پرمانگال بزاں پُشت بکپ ، سُر بیا ،
- بمب : (بَ م ب) تُرکو : هے چہ آسن ءُ آسینک ءُ جوڑ کنگیں گُٹّگ کہ چہ بالیگراں دَور اِش دینت کہ مُلکاں سوچ اِیت (۲) آسنیں مُنگ کہ چو بمب ءُ تہ اِش هالیگ انت ۔
- بمبا : (بَ م - با) گُراب ءِ دیت کُتش ، گُراب ءِ هَوات یا گُبّ ، تیل کش کہ گوں هیمیشی چہ ٹامب ءُ تیل کشگ بیت
- بمباٹ : (بَ م - با ٹ) واڑہ ، دار کار ، هما مردم کہ چہ دارءِ چیز جوڑ کنت ، باز جوان ، سک شرّ ۔
- بُمبار : (بُ م - بار) بچار "بُنبار "
- بُمبر : (بَ م - بَ ر) ڈُنڈُور : سیاهیں بال گوندارے کہ سک تہ نگ تہ نگ کنت ءُ پلاّئی سرءُ سک ترّاہیت لوگانی داراں ٹُنگ کنت پہ دی کدوگ ءُ ، اے دو زات انت ۔ یکّے پچک سیاہ انت ءُ دومی ءِ بُنڈ ءُ زردیں پُر پر انت ۔
- بُمبُر : (بُ م - بُ ر) بچار "بُنبُر "
- بُمبَش : (بُ م - بَ ش) بچار "بُن لَش "
- بَمبَل : (بَ م - بَ ل) رنڈ ، پُرزور ، (۲) ترپش ۔

- **بُمبَل :** (بَ مْ ـ بَ لْ) ونگیں ماھیگ ءِ زاتے۔ (SPADE NOSE SHARK) (بچار بُت)
- **بمبلا :** (بَ مْ ـ بَ ـ لاَ) ماھیگے (BOMBAY DUCK) (بچار بُت) ★
- **بُمبند :** (بَ مْ ـ بَن ـ دْ) بچار "بُن بند"
- **بُمبو :** (بَ مْ ـ بَ وْ) بچار "بُمبہ"
- **بُمبُو :** (بَ مْ ـ بَ وْ) ندیائل ءِ زاتے کہ باز مزن بیت زندءُ بُرزءِ سر بیت کہ باز کار دنت۔
- **بمبہ :** (بَ مْ ـ بَ ہْ) بُمبو : شرنگ، وشبو، سھتگیں، بانور، نازاک۔
- **بمبئی :** (بَ مْ ـ بَ ـ ئی) ھندوستان ءِ زانتگیں بندرے۔ ✱ نوکیں نام ءِ "ممبئی" کنگ بوتگ
- **بمبئی ھتران :** (بَ مْ ـ بَ ـ ئی + ھ ـ تْ ـ رانْ) درمانے ءِ نام اِنت۔
- **بُمبی :** (بُ مْ ـ بِ ی) جِنِینی نامے۔
- **بُمپان :** (بُ مْ ـ پانْ) بچار "بُن پان"
- **بُمپد :** (بُ مْ ـ پَدْ) بچار "بُن پد"
- **بمپشت :** (بَ مْ ـ پُشْتْ) بلوچستان ءُ مکران ءِ سرداری ءُ زاماں ءِ گور یجاں پرگنگے کہ ماں روکپتی بلوچستان ءَ اِنت۔ اے پرگنگ ءِ نام

بمبلا

کد : ۲۵ س م دان ۴۰ س م

بُمبَل

کد : گیش چہ گیش ۷۵ س م

ابید چہ اِشی ءِ نام ءِ ھم "بُم پُشت" اِنت۔ "بمپشت" نامیں کوھے ھم ھمدءَ ھست۔ شھلپ کار ءِ ھمزانتگیں لچہ کار نور محمد بمپشتی ھمد ءِ مردمے بوتگ۔

- **بُمپور :** (بُ نْ ـ پُ وْ ـ رْ) چہ بلوچستان ءِ کوھن تریں شھراں یکے۔
- **بُن :** (بُ نْ) جھل، زمین ءِ سر (۲) جیر، لوگ ءِ بُن (۳) بُنگیج : دو وچ ءُ بُن، اگپ ءِ بُن (۴) گُٹ اِنگیں سر (۵) شیر ءِ بُن : ھما ترپش اِنگیں شیر کہ پہ ستگ ءِ ھاترءَ تاجگیں شیرءَ مان کنگ بیت (۶) روک : آس بُن اِنت، آس ءُ بُن بدے بزاں روک بکن (۷)، دانگ : پیازءِ بُن۔ مے زُنگ "مُبنے" پچ : یک بچہ یا کُبنے پتی، اگر پاس، ماش، پرماش ءِ بُنے۔ (۸) بے بُن : پھک بے بنیاد (۹) پہ چم دیست ءَ آزمان ءُ زمین ءِ دوچار کپگ جاگہ۔ بتل : جمبر گرندایت ماں بُن ءَ، دھکان کندایت گوں جُن ءَ۔

بُن ءِ بزکنگ : وتی بیگار ءُ لوٹائی سرجم کنگ۔ کار ءِ بترکنگ، وتی بند ءُ بست پہ جوانی کنگ۔ پہ وت ءُ سرجمیں سیت ءُ کٹ ءُ نپ ءِ دست آرگ۔ بُن ءِ بندگ : پیازیا دگہ انچیں ڈھلے ءِ بُن ءِ جنگ بزاں آئی ءِ بُن ءِ گرد ھگ۔ کت پ، دتر یا دگہ انچیں چیزے ءِ تاکانی یکجا ھُر کنگ ءُ شیراز بندگ۔ بُن بیگ : روک بیگ، آس گرگ۔ بُن جنگ : بُن بندگ، بُن ءِ گرد ھگ بیگ۔ پہ جوانی آس ءِ روک کنگ۔ ھر کارے ءِ بُنگش ءِ محکم کنگ۔

- **بُن دارگ :** روک کنگ۔ بُن دیگ، مان دارگ۔ بُن دیگ : روک کنگ۔ بالگ۔ بُن ءِ دارگ، گپ ءِ بُن بزاں گپ ءِ سرءَ دارگ : وتی گپ ءَ دیگ یا کسیٔ ءِ تبد کنگ۔
- **بُن رَوَگ :** پھک روگ، بگواہ بیگ۔ بُن ءُ شُنیں وام یا بُن شُنیں ھون، بزاں وام یا ھون کہ گرگ نہ بیت۔ پہ بُن روگ، پھک روگ، پھک

بیگواہ بیگ، بن پیچ بیگ: پھک مچگ، بیگواہ بیگ، بیران۔

بَن سوچ کنگ: پھک سوچگ، بےگواہ کنگ، دیران ءُ بیران کنگ۔

بَن کنگ: آس گِرگ، روک بیگ، بن گِرگ۔ بنیاد ءُ مھر کنگ، بُنمال کنگ، مال کنگ، سیر بیگ، آباد بیگ۔

بَن ءَ کشگ: سوداگری ءُ بار، ریٹ بُنمال ءَ دست ءَ آیگ کہ پُشت پیتگیں چیزے پ ءُ حیثیت ءُ حساب بیت۔

بُن کشگ: ذرچک ءُ دھلے کہ آں ءَ بن محکم اِنت ءُ دراےکش انگ بن کپگ، بن ءُ مال کنگ، زر کنگ، مال کنگ۔ بن ءَ کپگ: جھل کپگ، تاوان بار بیگ، چہ ذرکت ءُ دوراں کپگ، ایر مادبیگ۔

بُن گِرگ: روک بیگ، آس گِرگ، بلگ بن ءَ گِرگ، ذرچک ءَ نھال ءُ کدگہ جاگھے جنگ بیت، چیزے ءَ رد پچ ءُ رند بُن ءَ ماں زمین ءُ گپت۔

بِن: (ب ِ ن) مزنیں ہنگ، زندیں ہنگ، پانگوء ہگردی ءُ کیں مزنیں ہنگ۔

بُنار: (بُ ۔ نا ر) کوٹنگ، پچ ءَ ھاھبر کہ رونگ ءُ رسینگ تہ پر اَنت ءُ ماں زمین ءُ اِنت پچ ءَ بن گوں روگ ءُ رسیگاں۔ ھما کوگ کہ چہ پچ ءَ ئے گوج اَنت دھدے کہ ھے پچ بہ مراینت گڑاں آں ءَ سٹ اِنت کہ پادکیت ءُ پچ ءَ بدل بیت۔ چوناھیگا پچ ءُ ھرو ھد کوگ جنت کہ ایشاں گوج اَنت ءُ کش اَنت۔ (بچار مُبت)

بنارو: (ب ۔ نا ۔ رُو) بنارُو: دستیاری ءُ گوره کتہ ءُ پسرزانی ءُ ترک ءُ میتگے۔

بنارُو: (ب ۔ نا ۔ رُو) بچار "بنارو"

بُناس: (ب ۔ نا ۔ س) بن آس بزاں انچیں آس کہ مرایت ھما آس کہ آں ءُ مزنیں دار ءُ جنڈ ماں اِنت کہ سرجیں شپے ءُ مرایت۔ ھما زندیں دار ءُ بنڈ ءُ آس ءَ بُن اَنت۔

بُناس کنگ: (ب ۔ نا ۔ س ۔ ک نگ) زندیں دار ءُ بنڈ ءُ پہ روک کنگ ءُ کار مرد کنگ۔ آس ءُ بُناس کنگ: بزاں آس روک کنگ ءُ بندگ۔

بَنام: (ب ۔ ن ۔ نا م) بدنام، نام ءُ دپ بلے بدیں رنگے ءُ

بَنام: (ب ۔ ن ۔ نا م) بُندریں نام، بن ءُ بیھ ءَ نام۔ نک ءَ نام یا کُٹم نام

بَنبات: (ب ن ۔ با ۔ ت) بچار "بمبات"

بَنبار: (ب ۔ ن ۔ با ر) ھما گڈ اَنیں بار کہ مزن ءُ گران اِنت کہ اولاک ءُ ھیسر ءُ لدگ بیت، ایشی ءَ سر بار ءُ ھر بارے پرکن اَنت آں ءُ سر بار ءَ گوش اَنت، بمبار۔

بَنبر: (ب ۔ ن ۔ ب ۔ ر) بچار "بمبر"

بَنبَر: (ب ۔ ن ۔ ب ۔ ر) بن بر ءَ اچہ بن ءُ بر انگیں جنبر کنگ، چہ بن ءُ برگ، اُمبر۔

بن بُش: (ب ۔ ن ۔ ب ۔ ش) بُش ءَ ھور ءَ گوارگ ءَ چوا ن تریں وھد انگد سری بُش پنیچ ءَ بُش ءُ مُرتر بُش، گوش اَنت بُنبش موسمی ھور ءَ۔

بُن بند: (بُ ۔ ن ۔ ب ۔ ن د) بمبند: ھما بند یا ساد کہ چیزے ءَ بُن ءُ بندگ بیت۔ ھما ساد یا بند کہ چہ درستاں محکم تر اِنت (۲) ھما مردم کہ داتگی ءُ دپترانی

بُن ءِ بندگ ءِ کار ءِ کنت (۳) جولاھیگ یک دارے لوک ایت کہ آئی ءِ سادے پلیچ کنت کہ اے سادءِ ھر دو سرگوں کارگہ ءِ انت، اے دار چہ کارگہ ءِ چیگ دُور انت کہ تا بجوائی ڈراجی انت۔ تا بجوائی ھما دُوریں سرماں رزان ءِ مانگشگ ءِ پتایگ بنت (۴) ڈگارءِ بُندریں بُند کہ چہ اشی ءِ ابید گہ بندے ھم پہ دیہانی بندگ ءِ بیت (۵) لچہ ءِ گَدی بَند۔ چہ گا سگبند ءِ ھم گوشگ بیت۔

بُنپان : (بُ ن ۔ پانْ) بُن پان، بُمپان، بُنگ ءِ پانپاں ءِ پانپا، پانگ، پاسپان، پانپا۔

بُنپِد : (بُ ن ۔ پ دْ) بُمپد، بُن دریں نشان، بنیاد، لوگ ءِ بندگ ءِ پیسرءَ زمین ءِ گوج انت کہ دیوالانی تَہ ءِ بُنگیجی سِنگانی رِد ءِ ھمود ءِ ایرکن انت کہ دیوال ءِ بُن ماں زمین ءِ تہ ءَ بہ بیت ھمے بُنگیجی رِد یا کہ ھنچیک کہ زمین ءِ تہ ءَ انت بُنپد انت۔

بُنپور : (بُ ن ۔ پ وْ ۔ رْ) بچار بُسور"

بَنَت : (بَ ۔ ن ۔ تْ) بیگ یا بوگ ءِ ائمی پہ آیاں اک، آبنت بزاں "آبیَنت" آبا زمردم بیگ ءِ کار ءِ کن انت۔

بِنت : (بِ ۔ ن ۔ تْ) بلوچستان ءِ یک ملکے ءِ نام انت (۲) بِن، مزنیں سِنگ۔

بُنتاک : (بُ ن ۔ تاکْ) بُندریں یا بُنگیجی تاک۔ دَھل ءِ بُنگیجی تاک واتگی یا کہ دپتر ءِ پوش ءِ تاک بزاں سرگُر ءِ بزتریں تاک۔

بُنتاوان : (بُ ن ۔ تاو ا نْ) بُنمال ءِ تاوان، ھما تاوان کہ بنمال ھم آئی ءِ دیناں روت، بیرگیں تاوان، بھکیں تاوان۔

بُنتران : (بُ ن ۔ ت ۔ رانْ) بُن تران، بُنگپ، گپ ءِ بُن، تران ءِ بُن۔ سُھل ءِ تران ءِ بُن، ھما گپ کہ بُندر ءِ ھمانی سُھل ءِ تران لگ بزگ

بُنترم : (بُ ن ۔ ت ۔ رْ ۔ مْ) پسنی ءِ جاگھے ءِ نام انت۔

بُنتَشّ : (بُ ن تَشّ)، ھما بُند کہ پہ تل کنگ ءِ دارھمانی ءِ سرءَ ایرکنگ ءِ بِنی پہ تپر یا کہ تش پروشگ بیت زیرتَشّ۔

بُنتل : (بُ ن ۔ تَ لْ) بُنتیں چیزے ءِ دوتل بکن ءِ آئی ءِ کُرسانی بُنگ ءِ "دپتل" گوش انت ءُ بُن ءِ تہ ءِ بُنگ ءِ "بُنتل" پیاد ءِ بُنتل۔ سرتل ءُ بُنتل کنگ، پیادءِ، گپ ءِ۔

بُنج : (بُ ۔ ن ۔ جْ) منج، گُرءِ منج، بُزگ ءِ مان دیگ (۲) بنگ کہ تازی ءِ دوگ "پ دج" مٹ کرنگ۔

بُنجا : (بُ ن ۔ جا) بچار "بُنجاہ"

بُنجا : (بُ ن ۔ جا) بچار "بُنجاہ"

بُنجاہ : (بُ ن ۔ جاہْ) بُند جاہ: دلوت یا اولاک ءِ بندگ ءِ جاگہ یا شپ جاہ۔

بُنجاہ : (بُ ن جاہْ) یک چیزے ءِ بُنگش ءِ جاگہ، بُندیں جاگہ آمبار۔

بُنجت : (بُ ن ۔ ج تْ) بُن جگیں، بُنیاد گپتگیں، محکم بوتگیں۔

بُنجن : (بُ ن ۔ ج نْ) بُنگیجی جَن، پیسری جَن۔ بزاں کسے ءِ اگاں دو جَن آنت اولی جَن ءِ بُنجن گوش انت۔

بُنجنگ : (بُ ن ۔ ج ۔ نگْ) بُنگیج کنگ۔ دوچ ءِ بُنجنگ بزاں بُنگیج کنگ۔

بُنجنگ : (بُ ن ۔ ج ن ۔ گْ) بُندریں جنگ، بُنگش ءِ جنگ۔ بُنگیج جنگ۔

بُنچات : (بُ ن ۔ چاتْ) چات ءِ بُن کہ چہ آئی ءِ بُن ءِ آپ در کیت۔ بُنچاہ۔

بُنچاہ : (بُ ن ۔ چاہْ) بچار "بُنچات"

بُنچلک : (بُن ۔ چ ۔ لکْ) بچار "بُنچلوک"

بُنچلت : (بُن ۔ چ ۔ لتْ) بچار "بُنچلوک"

بُنچلوک : (بُن ۔ چ ۔ ل و ۔ کْ) بُنچلک، بُنچلت، در پہ ءِ تہ ءَ آپ یا آپیں چیزے ءِ کُٹ اِنگ ءِ پُشت کپتگیں بھرکہ پھک نہ انت۔ مشک ءِ بُنچلوک۔ زِکت ءِ بُنچلوک کہ شیرگ ءِ مان بیت مے گال "بُن چلک" بزاں بُن ءِ چلک اتگیں انت کہ "بُن چلک" ھم گوشگ بیت

بُنچوپ : (بُن۔ چُو۔ پ) ھما سنگ کہ آئی ءِ سرءَ پئیس یا دگہ انچیں چیزے ایرکن اَنت ءُ گوں "سرچُوپ" ءَ آئی ءِ چوپ اَنت۔ بازیں مردم ترندیں بند یا ڈراھیں جوگن جَکّ ءِ نگیں سنگ ءَ ھم گوشن اَنت۔ پہ ڈکوئیگ ءِ سرچوپ ءِ بزانت ءَ ھم کارمردے کن اَنت۔ نزنگیں دار یا دگہ انچیں چیزءَ ھم گوش اَنت۔ ھمارم ءَ ھم گوش اَنت کہ بازورگ وارت۔ ڈرو گمبدءَ ھم گوش اَنت۔

بند : (بَ۔ ن۔ د) ٹھر، ھما کہ ہچ نزانت، ڈگار ءِ بند، سَربند۔ بندءَ تائید۔ لپہ ءِ بند، دست ءِ پاداں بندءُ بوگ، کیدءُ بند، بندءُ بوج۔ پہ لچہ پربندگ ءِ چکاس بند۔ گُش ءِ بند۔ ئے ٹال گُش کہ پہ ہچ ءِ مانارگ ءِ کارمردبیت۔ کامیگر بندءَ اَنت۔ براں چہ رون ءَ رندداںکہ ھُشکار ءِ وھد ءِ بستگ ءُ وارت۔ ہچ یا دگہ انچیں چیزے ءِ بند۔ مردم ءِ بند۔ کدءَ بالا دیانندی ءَ بارگی۔ بوجیگ یا گُرب ءِ بندگ ءِ ڈِز دل ءِ بند: دل ءِ بندوک، جگربند، جگرءِ بندوک۔ مردین ءِ بندشرین ءِ مردی ءِ، کمانگیں چیزانی لڑے: بندے ٹُھرگ، بندے انجیرءِ بندے ھارگ، بندے کُنک، بندے کلوٹ، بندے انگور،

بندءِ بجگ: بندیں چیزے ہچ بیگ، چہ سَرین ءِ بندءِ بجگ۔ بستگیں گرنج یا سادءِ بجگ۔

بندءِ برگ: ڈگارءِ بندءِ پُروشگ ءُ آپ ءِ روگ، گوش اَنت "بندءِ برتگ" تاوان بیگ، بیران بیگ بندءِ برگ۔ بستگیں سادءُ بندے ءِ برگ، ڈگارءِ بندءِ جنگ۔ وت ءُ چہ مردمے یا کارے ءَ یکّ بے لکم کنگ۔ یا کوبے کرس کنگ۔

بندبندگ: ڈگاری بندبندگ، سادءُ بندءِ بندگ، کارے ءِ بندگ کنگ۔ بندءُ بندگ: ڈگارءِ بندءِ بندگ، پہ دم ءُ چوپ بندءِ بندگ، کارءِ جُنگیج کنگ۔ بندبیگ: دل ءِ بندبیگ پہ چیزے ءَ، دست ءِ بندبیگ: گوں کارے ءَ اڑگ۔ راہ ءِ بندبیگ۔ ملک ءِ بندبیگ۔ کارءِ بندبیگ۔ چٹانی بندبیگ ءِ مرگ۔ لاپ ءِ بندبیگ: بندرچگ۔ دپ ءِ بندبیگ۔ پونز ءِ بندبیگ۔ ھولیگ ءِ بندبیگ مان آپ ءَ۔ روزنگ ءِ بندبیگ۔ [illegible] ءِ بندبراں بندے [illegible] گوش اَنت۔

بندءِ بوجگ: بستگیں تیل یا سادءِ بوجگ، بندگیں مردم ءِ چہ کیدءُ بنداں یلہ دیگ۔ بندءُ بوگ: مردم ءِ ھڈّانی ھتام۔ بندءُ میھ: بُنددءُ اسل۔

بندءِ برکنگ: بندءُ محکم ترکنگ۔

بندءِ جنگ: پہ سُرّوءُ کوڈال ڈگارءِ بندءُ جنگ ءُ آپ ءِ روان دیگ۔

بندءِ دارگ: کسے ءِ گپ ءِ سرءِ دارگ۔ مان کسے ءِ گپ ءِ ھوھو کنگ یا کہ آئی ءِ راستینک بیگ۔ بیاءِ گٹ بیگ۔ کسے ءِ دڈھانءِ گٹ بیگ۔

بندءِ درآیگ: دست ءِ ہچ، شروش یا کہ پاد ءِ ہچ یا کونڈ ءِ بندءِ درآیگ یا کہ چہ بندءَ درروگ۔ بندءِ ذرروگ: بندءِ درآیگ، دست یا پاد ءِ یک بندے ءِ لگشگ۔ بنددیگ: اڑینگ۔ بندءِ سرءِ مرد بیگ: پہ کسے ءَ گوش اَنت پہ آئی ءَ ھچ چیزے پشت مہ کپ ایت بزاں ھر یک چیزے ءِ بیران بیگ۔ بندءِ سندگ: بندءِ برگ، کرس ءِ برگ، بے سرءُ کار کنگ۔ بندءُ شیاہ: بے بُن ءَ، یھک، یکبارگی۔ بگواہ۔

بندکنگ : کید، بندیگ کنگ، اڑینگ، کارے ءِ گٹ کنگ، مکن کنگ، کارءِ کنگ ءَ نیلگ۔ بچیں چیزے ءِ دپ ءِ گرگ۔ **بندگرگ** : اڑگ، بندءِ گرگ۔ مَل مرگ، کُشتی گرگ۔ پہ نادراھے ءَ چہ مُلا ءِ بکتے ءِ بندگرگ۔ بندءُ گلانیش: پہ مرگ گلانیش کنگ، بندمرگ، بندءِ مرگ: مَل مرگ یا کُشتی گرگ۔ بندورگ: اڑگ، مان اڑگ۔

بُند : (بُ ن د) مَقبُوکیں گپ، ھبرءِ بند، مَتّ، چیستان، چاچ، کید، جنگ ءِ بندیگ۔

بَندات : (بَ ن۔ دَاث) ھما دھات کہ بندستگ ءُ آبادکرنگ اَنت۔

بِندات : (بِ ن۔ دَاث) بُنگش، بُنگیج، بُنیاد، بُندات، بُنداد۔ ★

بُندات : (بُ نْ۔ دَاث) بُنگش، بنگیج، (۲) بُن وبگ ءِ گوست، بزاں آئی ءِ بےبُن دات۔

بُندانگیں : (بُ ن۔ دَا۔ تَ۔ گے۔ ن) رووک کرتگیں، آس داتگیں، بالینتگیں۔ چہ۔ بُن دیگ ءِ بُنجگال۔

بنداد : (بِ نْ. دَاذْ) بچار، بندات ... ★

بُنداد : (بُنْ. دَاذْ) بندات، بنگیج، بُنگش .

بُندار : (بُنْ. دَارْ) بُن ءِ داروک. هما دارکه په چیزے ءِ جلگ ءَ آئی ءِ بُن ءِ بستگ یا مان کنگ بہ بیت ، (۲) بُنداری، ورگ گرا دوک ، (۳) آواردار هما مردم که آوارا آئی ءِ دست ءَ اِنت .

بُنداری : (بُنْ. دَا. رِیْ) ورگ گراد، هما مردم که ورگ گرادگ ءِ کار ءَ کنت ایشی ءَ "بنڈاری" ، ءُ "بانڈاری" هم گوش اَنت .

بُندال : (بُنْ. دَالْ) هما زمین گوْرم کروت ءَ بنیاب ءَ ریمن ایت وهدے که پُرش ایت سک زور ءُ ندِگ گج ءُ کپاں گوں تیاب ءَ کیت .

بُندالی : (بُنْ. دَا. لِیْ) بُندال ءِ گوْرم ءِ سر ءَ پُرش ناچگ. گرماگ ءَ که بُندال ءِ گوْرم تیاب ءَ کایت مردم یذاری پرش باکه دگه انچیں تهنگے ءِ سر ءَ ولس انت ءُ گوں هے گوْرم ءِ ترروستان شتران ءَ بنیاب ءُ وت ءَ ریمن اَنت . دگه ملکاں هے تهنگ ءِ سر ءَ او شت اَنت هم . بُندالی ناچگ .

بُندام : (بُنْ. دَامْ) بُنگیج، بُنگش، (۲) شیر ءِ بُن که په بادینگ ءَ کار مردبیت .

بُندان : (بُنْ. دَانْ) هما زان که آئی ءِ تہ ءَ په بادینگ ءَ شیر ءِ بُناں ایرکن اَنت .

بَندان : (بَنْ. دَانْ) سرباز ءِ کور ءَ دیکور ءِ نزیک ءَ شهرے .

بَندبست : (بَ نْ دْ. بَ سْ تْ) اِنتزام ، کارے ءِ کنگ ءِ چست ءُ ایر .

بندبند : (بَنْ. دْ. بَنْ. دْ) بُوگ بُوگ ، بهر بهر، یک یک، بند بندگ ءِ یکی هیں چیزے ءِ هریک جتا کنگیں بهرے .

بندبوج : (بَ نْ دْ. بُ وْجْ) بندبست ، گرءُ بند، اِنتزام ، "نبیتگ گوک ءُ گوسکے نزانیں بند ءُ بوج ءَ" .

بندجا : (بَنْ. دْ. جَا) بچار "بندجاه" .

بندجاه : (بَنْ. دْ. جَاهْ) بندجا ، بنجاه ، بندگ ءِ جاگه ، هما جاگه که دلوت ءُ اولاک بندگ بنت .

بَندر : (بَنْ. دَرْ) بَندن ؛ هما ملک ءُ شهر که تیاب کرءَ اِنت . دریابار، تیاب کرّ .

بُندر : (بُنْ. دَرْ) بندجاه ، منزل ، په چیزے ءِ وهد ءِ واست ءَ بندگ ءِ جاگه ، بُندر بندگ : منزل کنگ ، بندجاه کنگ ، (۲) بُنکی جاگه ، چه بُنگش ءُ بندگ ءِ جاگه ، (۳) بُنگش ، بُندام ، بُنگیج ، بُن ءُ بهه ،

بندرآزات : (بَنْ. دَرْ. آ. زَاتْ) بلوچستان ءِ تیاب کر ءِ چه گُڈّی بندراں یکّے که چابهار ءَ آدیم ءِ "لنگه" . اِنت ایشی ءِ نام مروچاں "بندرعباس" اِنت .

بُندربندگ : (بُنْ. دَرْ. بَنْ. دَگْ) منزل کنگ، په چیزے ءِ وهدے ءَ په آپ واری یا بهار چاریگی نندگ یا که په بُنکی بندجاه کنگ "بُنجاه بندگ" هم گوش انت .

بندرومی : (بَنْ. دَ. رُوْ. مِیْ) بلوچی دوچ، هامگیں دوچ .

بَندگ : (بَنْ. دُکْ) کسانیں بند .

بندکنگ : (بَنْ. دْ. کَ. نَ گْ) بند دیگ، گوں چیزے ءَ اڑینگ، بندیگ کنگ، کُبد کنگ، گوں کارے ءَ دسگٹ کنگ، کارے گلائیش کنگ، مکن کنگ. کار ءِ کنگ ءَ یلگ، پچیں چیزے ءِ دپ ءِ گرگ .

بندگ : (بَ نْ. دَگْ) لوجگ ءِ چپ اڈکنگ ، جوڑ کنگ ، بند کنگ . اک : بان بندگ ، لوجیگ بندگ ، بندبندگ ، راه ءِ بندگ + دو مکر سادیا بندیک ءِ گوں یک دومی ءُ گرنچ دیگ . ★

بندگ : (بَنْ. دَگْ) بندبندگ ، دیوال بندگ ، لوگ بندگ ، گرنچ بندگ ، لانک بندگ ، چمّانی بندگ ، گرتبندگ ، ماں لاپ ءَ چُکّ ءِ بندگ ، دحل ءِ وار بندگ ، ڈرچک ءِ بر بندگ ، لاگریں مردم یا دلوت ءِ گوشت بندگ ، سر ءِ بندگ ءُ چک پیداک کنگ ؛ سر ءِ بندگ په کسے ءِ جنگ ءَ . راه ءِ بندگ : گٹ کنگ . آپ ءِ بندگ په کشت ءُ کشار ءَ ، کور ءِ بندگ په آپ ءِ دارگ ءَ ، بندبندگ : بنگیج کنگ ، کارے بنگیج کنگ که پسند ءَ بیست . لاپ ءِ بندگ : پچ نه ورگ ، دپ ءِ بندگ : په لب بزاں په کسے ءِ بے توار کنگ ءَ آئی ءِ چیزے زر په لب ءُ لاپچ دیگ ، دستانی

بندگ : گرپتار کنگ . مُچانی بندگ بزاں بندیگ کنگ ؛ زبان ءِ بندگ : بزاں دپ ءِ بندگ لب ءُ لالچ دیگ ءُ بے توار کنگ کہ بدھلاپ ءَ گپ مہ جنت . دربار ءِ بندگ : بزاں پہ دم ءُ چپ ءُ مکت ءُ تاک انچوش کنگ کہ ماھیگ گرگ مہ بیت . مردم ءِ بندگ : بزاں پہ مُکت ءُ تاک انچوش کنگ کہ پہ مردینی کار ءَ بے کار بہ بیت . ڈک بندگ : آڑ کنگ پہ کارے ءَ کنگ ءَ چیزے ءِ لوٹگ ءَ . ڈک ءِ بندگ : پہ جنگ ءُ مڑگ ءَ یا پہ کسے ءَ گرپتار کنگ ءُ دستگیر کنگ آئی ءِ راہ ءِ بندگ . ڈک ءِ بندگ ، ڈک ءِ دپ ءِ بندگ بزاں پل یا کمپان ءِ مزنیں دروازگ ءَ دپ ءِ بندگ . بوجیگ بندگ ، گراب بندگ ، سلاہ ءِ بندگ ، دلوت ءُ اولاک ءِ بندگ .

بَندگ : (بَن - دَگ) آپ ءِ بندگ : پہ جم کنگ یا کہ پہ دیمپانی ءَ بند بندگ ءُ آپ ءَ گٹ کنگ . آچار ءِ بندگ : بوجیگ آچار ءَ گوں پلمن ءَ بندگ ، آچارے پہ ساھگ ءِ ھاترءَ بندگ توری بوجیگ ءِ تہ ءَ یا کہ ھُشک ءِ سرءَ ، وھداں منگراش پہ آچار لستگ اَنت . پہ نوان ءِ بندگ ءَ ھم تیاب کرتہ ءَ مردم آچار کار ءَ دکن اَنت . بندناں پہ ساھگ یا کہ دگہ ھنچیں کاراں آچار بند اَنت . آس ءِ بندگ : دژمنانی رھبند ءَ پہ دم ءُ چوپ انچوش کنگ کہ آس مدسوق ایت ، گوش اَنت آس بستگ یا کہ باز بر ءَ کہ ملک ءَ آسے کپ ایت ھم پہ دم ءُ چوپ آس ءَ بند اَنت کہ تسنگ مہ بیت ءُ گیشتر تاوانی مہ دنت . آنجگ بندگ : شلواری آنجگ گوپگ . آنجگ ءِ بندگ : شلوار ءِ آنجگ ءَ گرنچ دیگ . اَندربندگ : پردگ بندگ ؛ پہ اندیم کنگ ءَ چادر بندگ ، پہ بانور ءَ اندر بند اَنت بزاں چادر بند اَنت ءُ آئی بند ءَ بانور ءَ نادین اَنت . وھدے کہ جُل اِش بستگ انگت ھم باز جاگہ ءَ گوش اَنت .. بانور جُل ءَ اِنت .. یا مرچی بانور ءَ جُل ءَ کن اَنت .. باربندگ : پہ سات ءَ وتی سامانان بندگ ، پیرینیں مردم کہ مرگ ءِ نزیک ترببیت . مرگ . بان بندگ : بالیں لوگ بندگ پہ گل ءُ ھشت یا سنگ ءَ چن لوگ بندگ .

[illegible] بندگ : [illegible] ، مردمے ءِ [illegible] وتی سرءَ زیرگ . بڈ بندگ : بُھتام بندگ ، ابلنگی دیگ ، ملنڈ جنگ ، برپ بندگ : سکت [illegible] . بُن ءِ بندگ : بشیں مور ءِ جمبر ءِ بندگ . چونش ءِ بندگ ؛ بزاں چوکہ لشتی جمبر ءُ جست بیگ مانشانان [illegible] . پہ کسے ءَ گوش اَنت کہ پہ جنگ ءُ داواہ پہ گنوکی لانک بستگ . بلشانگ بندگ : تھت ءِ سرءَ یا کہ بُن ءِ پہ بولسنگ ءَ بیادانی سرءَ بلشانگ ءِ بندگ کہ ھم نمب چین اِنت ءُ ھم مگسک پھریزیت . بُن ءِ بندگ : وانگی یاد ءِ پترے ءِ تاکانی بُن ءُ دوچگ ءُ شیراز بندگ . بند بندگ : پہ ڈگار ءَ بُنگیج کنگ .. مھور ءِ ساھیگیں اِنت کہ بندے بستگ کہ بس کنگ منزل اِنت .. پہ مُکت ءُ تاکی مردم ءِ چوپ بندیگ ءَ کُٹک دیگ . بند ءِ بندگ : ڈگار ءِ بندگ . بُنگیج کنگ . مُبند ءِ بندگ : منزل کنگ . بُنگی جاگہ کنگ ءُ منزل بندگ . پہ کمتیں وھدے پہ آدارگ یا پہ بھار چینی یک جاگھے بہ منند جاہ کنگ . بنڈک بندگ : ابلنگی دیگ . بُھتام بندگ ، ملنڈ بندگ . پہ زور میار ریپ منگ . بورد بندگ ؛ دریائی یک اولاکے ءِ گوں دومی اولاک ءَ کس پہ کس ءُ کُلک لریچگ ءِ مردم مال دومی ءَ شتت بکن انت یا کہ ءِ مال مال دومی ءَ کنگ بہ بنت . بھار ءِ بندگ : نیھر بندگ ، بنیاد بندگ ، کیمت کنگ ، بے بندگ : شرت بندگ ، آگبگ بندگ . پاداں بندگ ، گوں ساد یا دگہ انچیں چیزے ءَ کسے ءِ پاداں بندگ ، کسے ءَ پاد بند کنگ بزاں ھیچ جاگہ روگ ءَ نیلگ ، بے رکست ءَ جاگھے ءَ روگ یا تر ءُ تاب ءَ مکن کنگ . پاگ بندگ : پاگ ءِ مان سرءَ بندگ ، وتی سرءَ یا دگرے ءِ . کسے ءَ وتی مُلک یا راج ءِ کماش ءُ مستر منگ ءُ آئی ءِ سرءَ پاگ بندگ . نام ءِ نوک کنگ . پہ ترزن ھم گوشگ بیت .. اے کارءَ کہ توکن ئے گرءُ اتو پاگ بندئے .. بزاں اے بتامیں ءُ تاوانیں کارے . پت بندگ : سَنت ءِ یک کنگ . پہ کارے ءِ کنگ ءَ وت ءَ یک کنگ . ھمدل ءُ ھمدست بیگ . پیچ بندگ : چاٹی پیچ بندگ : بزاں ناڑاھیں جم ءِ مان واب ءِ چزک مرک درآیگ ءَ مچاچاں گوں بدگ . پُج ءِ بندگ : گدءِ بندگ چیزے سرءَ پہ نشان کنگ ءِ ھاترءَ . پید گ بندگ : پدیانک بندگ . پہ یک گُرزیں جاگھے ءِ سرءَ روگ ءِ ھاترءَ پدیانک بندگ ءُ سرگیگ ، پدیانک جوڑ کنگ پدیانک بندگ ؛ بجار ءِ بیدگ بندگ .. پر بندگ : لحہ ءِ پر بندگ بزاں لحہ ءِ جوڑ کنگ صوت ءُ ناز ءَ ینک ءِ مجلساں وشگُٹ پہ بندایت ءُ دگہ چیزے مردین یا جنین جواب دینت . پگار بندگ : پگار ءِ بندگ ، ماھینو ءِ زرانی بندگ بزاں نوکر ءُ ھزمنکار ءِ ماہ ءِ مزءِ زراں گوشگ . کہ چینچک اَنت . پگار میتن کنگ . پلّ بندگ : واڑ بندگ ، ٹٹ بندگ ، پہ ھر چیزے ءِ پھریزگ ءِ جتاوان ءَ دُور دارگ ءِ ھاترءَ .

پُل بندگ : دڑچک ءُ پُل جنگ ۔ پہ آبریشم یا بندیکت ءِ چادر یا دگہ اِنچیں چیزے ءِ سرا پُل جوڑ کنگ ۔ پونزہ ءِ بندگ : مبارکنگ ، باھوٹ کنگ ۔
پھُل بندگ : آپ ءِ سرءَ یا کور ءِ سرءَ یا گٹّہ ءِ سرءَ پہ رَو ءُ آیءَ راھے جوڑ کنگ ، زانتگیں گپتے کہ پھُل ءِ چیرءَ ہالیگ اِنت کہ آ ئی ءِ چیرءَ ھم گوزگ
ءُ روگ بیت ۔ پیگت بندگ : پہ زور بنگ ، زند بیگ ۔ تَل بندگ : تگُلک بندگ بزاں سکّیں تنکیں اسپیتیں یا دگہ رنگیں پوستے ءِ کہ ھُشک
بہ بیت : گُنٹان تَل بندگ : چہ تُن ءَ گُنٹان ھُشک بیگ ءُ تنکیں پوست ءِ بندگ ۔ اِنگوش کہ بلائی ءِ گُنٹان تلے بستگ ۔ بازجاگہ ءِ "تل
زیرگ" ، ھم گوش اَنت بلے رد اِنت "تل زیرگ" ، پہ پٹّ شنگ ءِ بزانت ءَ کارمرد بیت ، اِنگوش کہ "شنک زیرگ" ۔ تگِرپچ بندگ : تجل بندگ ،
لکّ بندگ ، مُزرَو بندگ بزاں پہ یک چیزے ءَ تپکی ءِ روگ ۔ تند بندگ : موکو ءِ لوگ ءِ "تند" ، گوش اَنت ءُ آئی ءِ جوڑ کنگ ءَ
"تند بندگ" ، موکو تند بندایت ۔ ھر چیز کہ سرءَ ءِ ایر بیت موکو آئی ءِ سرءَ ھم تند بندایت بلے گالند ءِ ھما چیز ءِ جند ءِ نام ءِ
رگ اَنت ءُ گوش اَنت "بلاں چیز ءِ تند بستگ" ۔ ورگی چیزے کہ کوھن بیت گڑا آئی ءِ سرءَ پُتر بندایت گوش اَنت "بلاں چیز ءِ
دور بدرے کہ تندے بستگ" ، بزاں دوچکان گیتگ ءُ پُترے ءِ بستگ ۔ تور بندگ : پہ مچ ءِ سر کپگ ءُ تور ءِ ماں لانک ءِ بندگ ۔
توشگ بندگ : پہ سات ءِ سپر توشگ زیرگ پہ راہ ءِ ھاترءَ ۔ توکل بندگ : ارادہ کنگ ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ لانک بندگ ،
(جہ تازی ۔ توکل) توم بندگ : نیبگ یا پٹّ ءِ بزاں آئی ءِ تہ ءَ توم جوڑ بیگ ۔ تَٹّ بندگ : پَل بندگ ، واڑ بندگ ۔
ٹُکت بندگ : لھتیں مردم ءِ یکجا بیگ پہ کارے ءِ کنگ ءِ ھاترءَ ، پَت بندگ ، ھم پَت بیگ ۔ ٹیکت بندگ : نشان بندگ ،
اِبٹ کنگ ، پہ نشانگ ءِ جنگ ءُ پُل بندگ ، ایٹ کنگ ءُ جنگ ۔ جالگ بندگ : اُشتر ءِ گودانان جنگوئیں بیلک بندگ
کہ ھڑ منگ نکنت ۔ جان بندگ : جان ءِ بندگ : پہ دم ءُ چوپ ءُ ٹیک ءُ تاک کسے ءِ جان ءِ بندگ کہ اگاں آئی ءِ مار
بہ دَج اِیت ھچ نہ بیت یا کہ ھمے رنگ ءِ تیر آئی ءِ جان ءِ کار نہ کنت ۔ جُپ بندگ : یکجا بیگ ، جُپگ ، جُپت بندگ ، یکجا بندگ
جُپتانی بندگ : جُنکانی بندان بزاں ھردوئیں دستان یا ھردوئیں پادان یکجا بندگ ۔ جُنک بندگ ، جُنک جنگ ، اِنزار کنگ ، چیرے ءِ
نیمگ ءِ کُپ کنگ ، جُنکانی بندگ : مُچانی بندگ ، ھردوئیں دستان یا ھردوئیں پادان یکجا بندگ ۔ مُجزک بندگ : جُوجزک بندگ ،
رلیتے یا دگہ ناڈراھیں اندامے ءِ سرءَ گیشیں گوشت چو جک ءِ رُوگ ۔ جَذ بندگ : تامور بندگ ، دزگرگ دزیں یا تاموریں بیگ ۔ جُڑ بندگ :
جُرٹہ بندگ ، جمبر ءِ بندگ بزاں ھور ءِ مانشانگ ، جمبر ءِ چست بیگ ءُ آزمان ءِ مانپوشگ ۔ جُگّ بندگ ، مُجگّ بیگ بزاں گچ بیت اِنگوش
کہ شیر دوشگ ءِ رنگ بندایت ، ورباست بیت گچ بندایت ، کَپ بندگ ۔ جُگّل بندگ ، بانور ءِ کرسالونک ءِ تھت ءِ روگ ءِ
ھپت یا کہ چاردہ روچ ءِ اندرءَ کن اَنت گوش اَنت "مرچی جُگّل اِش بستگ" بزاں بانور جگل ءِ اِش کرتگ ۔ جمبر ءِ بندگ : جمبر ءِ بندگ "زانتگیں
چیزے ، مُجڑ ، ھورانی بندگ یا ماں شانگ یا آزمان ءِ مانپوشگ ۔ جُمب بندگ : یکجا جم بیگ ءُ کوت بیگ یا کہ جم بندگ آیگ ،
جُنگ یا جُپ بندگ ، جمّر ءِ بندگ : بجار ، "جمبر ءِ بندگ" ، جمک ءِ بندگ : چہ ڈرچک ءِ جمک ءِ کہ بُر اَنت بہ آئی ءِ تچک ءُ برابر
کنگ ءِ ھاترءَ ھردو شاھان ءَ بند اَنت ۔ جمّل ءِ بندگ : دوکنر ، پچ یا دگہ دوائیں ڈرچک کہ بُن اِش ھوار اَنت نی تُرس اِیش
اِنت کہ اے ھر یکے چہ دومی گرانی ءِ یک دیمے ءَ کپ اِیت ایشانی مَیانجی ءِ سادے ماں تُرین اَنت ءُ بند اَنت ۔ جون بندگ : پہ
رستر ءِ شکار کنگ ءَ پیسے کُش اَنت ءُ آئی ءِ جون ءِ یک جاگہے بند اَنت کہ رستر ایشی ءِ ورگ ءَ بئیت ۔ بلے مُلنگ ءِ راستیں
رستری واست ءِ زندگیں پس گوں ڈرچک ءَ بند اَنت ۔ جولی بندگ ، وھدے توپان بیت گڑا چہ گراباں کہ دریا ءِ تہ ءَ دیر ننگر کن اَنت
اے دگہ بلکدار ءِ راھین مال زیرگ ءِ رو اَنت مالاں جمگوئیں چہ ساد ءِ جوڑ کرتگیں سکّیں مزنیں جالگے ءِ تہ ءَ کن اَنت ءُ ایر گیج اَنت ۔ پہ
بوجیگ ءِ چِل ءُ موش ءِ یک سادے چو کہ شیکوگ ءَ بند اَنت کہ ایشی ءِ سرءَ بند اَنت کار کن اَنت ۔ اُستا ھم ایشی ءِ سرءَ بند اَنت ءُ
کار کن اَنت ۔ جیگ ءِ بندگ : جیگ ءِ جند ءِ پہ کٹک یا پہ بندیک یا گوں دگہ چیزے ءَ بندگ ۔ یکّے ءِ شرپ ءِ ایر کنگ ، بیکّے ءِ
تمام نہ کنگ ۔ جیگ ءِ سرءَ بندگ : سک دوست دارگ بزاں چو کہ پُل جیگ سرءِ ان بندگ ۔ چات ءِ بندگ : بزاں چات ءِ سنگ

بندکنگ . چادر بندگ : توان کنگ ، اندر بندگ . چتر بندگ : ساهگ بندگ ، ساهیل بندگ یا بیگ . چکّ بندگ : مادگیں ساھر ... لاپ ءِ چکّ ءِ بندگ بزاں آپس بیگ ، لاپ ءِ پُر بیگ ، نیگ بیگ . چلّ بندگ : پیرمرد یا پیرزال ءِ دیم یا دستانی پوست ءِ چُنّیگ بندگ . چلّ بندگ : چیرک ءِ لیگار ءِ بندگ بزاں چرک ءِ لیگار بیگ . چلبند ءِ بندگ : بندے کہ پہ دم ءُ چوپ گگ ... کہ چلّی مات پانَگ ءِ گوْر ءَ نے دبیت یا کہ چلّک ءِ واست ءَ بندانت کہ اگاں پہ چلّی مردمے ءِ چارگ ءَ بروت ... چلّ ... مرجنت . چمّ ءِ بندگ ، مردمانی چمّاں بندگ بزاں مردمانی دیم پہ دیم ءَ اِنچیں ھُنرے کنگ کہ مردم ... گندگ . دار بندگ : گندیم یا دگہ دھلے یا ذُک کشتگیں ڈرچک ءِ دار بندگ بزاں آئی ءِ توک ءِ مزن ٹال کُرتنگ ... بیشی ءِ سکّ ترند بیگ ، بتل : "سردار لانک بندایت گندیم دار بندایت" . دار ءِ بندگ : ھمے "دار بندگ" یا دار ... ءَ گوں دگہ چیزے ءَ بندگ . دار ءَ بندگ : کسے ءَ گوں دار ءَ بندگ ، پہ سزا ءِ ھاتر ءَ ، ڈرچک ءِ ھم گوں دگہ دارے ءَ بندانت . ... آئی ءِ کپگ یا چوٹ بیگ یا پرشگ ءِ تُرس بہ بیت . دام بندگ ، دام ءِ بندگ : ماھور یا مُرگ یا پہ مُرگ گرگ ءِ جمگوش ماھور بندگ ، پہ مُرگ ءِ گرگ ءَ دام ءِ چیر کنگ . دان بندگ : کشار ءِ ھمنچک رُدگ کہ ھوشگ ءِ درآرگ ، نی ھوشگ ءِ ... بیگ . دپ ءِ بندگ : دپ ءِ چیزے ءِ دپ ءِ گرگ ، لپّ ءِ لالچ دیگ کہ بدھلاپیں گپّے مہ جنت .

دپان بندگ : ... یک دریائی اولاکے ءِ گوں دومی ءِ کش پہ کش ڈُگگ ءُ اوشتگ . در ءِ بندگ : درواز ءِ بند کنگ ، بے امیت کنگ . ... بندگ : بوجیگ ءِ گرائی گڈّی تھتگ ءِ بندگ کہ چد ءُ سر پہ دگہ تھتگ بندگ نہ بیت . ڈرچک ءِ بندگ : مُھر مُھکم بیگ ءُ ... دت گرگ کہ مُرگ ءِ تُرس نے نہ بیت ، ڈرچک ءِ بر ءِ بندگ . دُزد ءِ بندگ : پہ دم ءُ چوپ یا پہ بندءِ تائید دُزد ءِ کُشگ .

دریا ءِ بندگ : پہ دم ءُ چوپ اِنچوش کنگ کہ دریا ءِ ماھیگ مہ بیت ، تیاب کرّ ءَ دیوال یا کہ اِنچیں دیمپان بندگ کہ دریا زمین ءُ مہ پروش ایت ، جنگا نی وھد ءَ یا کہ پہ بوجیگ یا لانچے ءِ گرگ ءِ آئی ءِ راہ ءَ دریا ءَ بندگ . دست بندگ یا دست ءِ بندگ : ارز کنگ ، دستبندی کنگ ، پہ کستری چیزے لوٹگ . دستاں بندگ : دوئی دستاں پہ ارز ءُ پہ کستری بندگ ، پہ نماز ءَ دستاں بندگ ، پہ ادب دستاں بندگ ، دگہ کسے ءِ دستاں بندگ بزاں آئی ءِ دستگیر کنگ ءُ مچّاں بندگ . دکہ بندگ : پاچ بندگ پہ گراب ءُ بوجیگاں . گراب یا بوجیگ ءِ گوں دکہ یا پاچ ءِ بورد بندگ . دل ءِ بندگ : دل ءَ گوں یک جاگھے یا چیزے ءَ بندگ بزاں آئی ءِ دوست بیگ یا مہتگ ءُ دلی کنگ ، شیکر بیگ ، راز یگ بیگ . دنتان بندگ : دنتانانی بندگ ، کسے ءِ دنتاں کہ کپ انت یا ورمانکار اِش کش ایت گڑا اوستاچیں دنتان آئی ءِ دپ ءَ بندگ بیت کہ ورگ گوں ھمیشاں وارت کنت ءُ ڈولدار انت ھم . دنتر بندگ یا کہ دنتر ءِ بندگ : دنتر ءِ چست بیگ ، اگاں یک جناز یا سوارے چہ دُور بیداک اِنت گوش انت دنتر ءِ بستگ ءُ کیت . یک چیزے دیرا بیت یا کہ پھک کنگ نہ بیت آئی ءِ سر ءَ ھم دنتر بندایت گوش انت " اے پیتی ءَ دنتر بستگ " ، یاکہ " اے پیتی ءِ سر ءَ دنتراں بستگ " . دنش بندگ . دنش بندگ : بچار " دنتر بندگ " .

دیم ءِ بندگ : دیم ءِ گرگ ، دیم ءَ گُڈّے چیزے بندگ . دیوال ءِ بندگ : دیوال ءَ پہ ھشت ءُ گِل یا سِنگ ءُ چُن جوڑ کنگ . ڈبّ بندگ : پہ مُرگ ماں کنگ ءَ ڈبّ (کنس) جوڑ کنگ . ڈکّ بندگ : پہ چیزے ءِ لوٹگ ءَ اڑ کنگ . ڈکّ ءِ بندگ : گیتیں راھے ءِ بندگ ءُ بندگ کہ دژمن ءِ سربندی ءُ چوش کنگ بیت ڈکّ بندگ . ڈکّ ءِ بندگ : ڈکّ ءَ کنگ . بندکنگ گیشتر پہ سرکاری رنگ ءَ . ڈگار ءِ بندگ : ڈگار ءِ بند ءِ بندگ . ڈلّ بندگ : اگاں زمینے سک باز دیر ءَ کِشت ءُ کشار کنگ نہ بوتگ گڑا آئی ءِ تہ ءَ ڈلّ بیداگ بیت ءُ ھر وھد کہ پدءَ ھمے زمین ءَ کسے کِشگ بلوٹ ایت گڑا ھمے ڈلّاں باید اِنت کہ پہ روپ ایت . ڈلّ بندگ : کود بندگ ، مونت بندگ ، مال یا تیار ءِ ڈھل ءِ دہ یک ءَ بندگ کہ پہ سرکار ءَ گرگ بیت . ڈولّ بندگ : اُشتری لڈّے پہ نشانگ جنگ ءُ دُر دارے ءِ یا دگہ چیزے ءِ سر ءَ ڈیل کنگ . ڈول بندگ : بکیت بندگ بزاں چات ءِ سر ءَ پہ آپ کشگ ءَ . ڈیل بندگ : کُرّب ءِ وتی کانٹریل ءِ بندگ ءُ ترند بیگ اِنچوش کہ پہ گندیم ءَ " دار بندگ " گوش انت . راج ءِ بندگ : راج ءِ تیاک کنگ ، ھمدل ءُ ھمدست

کنگ ۔ راچن ءِ بندگ : راچن دریائی اولاکے ءِ نام اِنت ، ایشی ءِ دْوراست اَنت یکے پہ ماھیگ ءِ گْشگ ءُ دومی پہ مال برگ ءَ کارمرد بیت ، ھمے راچن ءِ جوڑ کنگ ، پہ دریائی اولاکانی جوڑ کنگ ءَ "بندگ" ءِ گال کارمرد بیت ، انچو کہ ، گُراب بندگ ، بوجیگ بندگ بکدار بندگ ، بدن بندگ ،، ۔ راہ ءِ بندگ : راہ ءَ گْرِگ ءُ رَندگ ءُ کش ءَ گْوزگ ءَ ئیلگ ۔ رَنج بندگ : رِچلیں مُرگ ءِ بندگ ڈُگ ءِ یک راستے کہ ایشی ءِ بندیگ ءَ ھم رَنج گْوش اَنت ءُ ایشی ءِ جند ءَ ھم ۔ رِچ بندگ : کُنگی لیب ءَ راستی یاد ءَ کونڈ کنگ ءَ چہ لُچشتی نیمگ ءُ چپی دست ءِ لنکاں گوں پاد ءِ لنکاں ھوار بنگ ءَ کُبّدی مُھر وارگ ۔ رِد بندگ : پہ رد ءَ بند اِیر کنگ ۔ پہ رِد بندگ یا پہ اوشتنگ ۔ رُگ بندگ : بزاں سیاہ ءِ سر ءَ دانگے ناہ یا پِٹے چاہ ورگ کہ ارزے مہ جنت ۔ رَگ ءِ بندگ : رگ ءِ جند ءِ بندگ پہ درمان دارگ ءِ ھاتر ءَ ۔ رُگ بندگ : مُرگ جوڑ کنگ پہ ماھیگ گِرگ ءَ ۔ رَم بندگ : رمگ ءِ یکجا بیگ ، رُمب بندگ ، جُم بیگ ۔ رُمب بندگ : پُج بیگ ۔ یکجا بیگ ۔ رُوت بندگ : نل ءَ بندیگ ءِ بدل ءَ روت پتایگ ۔ سرود ءِ روت مان کنگ ۔ وگہ انچیں چیزے ءَ پہ روت بندگ ۔ پس یا گوکی روتاں زیرگ ءُ لڈاں پہ شیکارگ کشگ ءُ آیانی جند ءَ شودگ ءُ پتایگ پہ گرادگ ءُ ورگ ءَ ۔ رُوتاں بندگ : ورگ نہ ورگ ۔ شدُ کشگ ۔ زاھاں بندگ : زاہ ءُ زکت کنگ بزاں کسے ءِ زاہ دیگ ۔ زبراں بندگ : ھکلاں بندگ ، ھکل ءُ گْرّ با کنگ ، پہ کسے ءَ زھر گرگ ءُ پہ جاک گوں آئی ءَ ترندگیں کنگ ۔ زر بندگ : بھا گرگیں یا کہ نہ بسگیں چیزانی زرانی ھساب ءَ کشگ بزاں ھساب کنگ کہ چنچک بنت ۔ زنگ بندگ : آسن یا دگہ چیزے ءِ زنگ بیگ ۔ زونڈانی بندگ : کونڈانی بندگ بزاں بندیگ کنگ ۔ زھم ءِ بندگ : پہ دم ءُ چوپ انچوش کنگ کہ زھم نہ بارت بزاں نہ بُرایت ۔ زھم ءِ گوُر ءَ کنگ کہ کش ءَ لوٹجان بیت یا کہ کوبگ ءَ آئی ءِ بند ءِ ماں تربیگ ۔ ژانگ بندگ : دلوت یا اولاک ءِ پاداں یا گردن ءَ ژانگ بندگ کہ راہ ءِ روگ ءَ توار کن اَنت ۔ مردم ھم پہ ناچ کنگ پاداں ژانگ بندانت ۔ سِتّ بندگ : سِتر بندگ ، سِترگ ، زرِنترگ ، سَتریگ ۔ سر ءِ بندگ : پہ کسے ءِ جنگ یا جنگ ءَ آئی ءِ راہ ءِ سر ءَ بندگ ۔ سر ءِ جند ءَ گوں سربند ءَ بندگ کہ سر ءِ درد کنگ ءَ بندگ بیت ۔ چُکّ آرگ ، جنین کہ چُکّ ءِ سر ءَ دراہ بنت گڑا آیانی سر ءَ گوں سربند ءِ بندانت ۔ سِتر بندگ : سِتّ بندگ ۔ مُچّک جنگ ، انزار بندگ ۔ سزا بندگ : کسے ءِ میار زِتّیگ ءَ رند آئی ءِ سر ءَ ھمے میار ءِ دیم ءَ واری یا ملام ءِ بندگ سزا ءِ مئیّن کنگ ۔ سِلاہ بندگ : پہ جنگ ءُ مِڑ ءِ چِن ءُ لاپچ ءَ زھم ءَ کتار ءُ ٹپنگ ءُ دگہ سلاھاں گور ءَ کنگ ۔ سَتّ بندگ : پت ءِ یک کنگ ، تیاک بیگ ، سُوڑ بندگ : بورد بندگ ، یک دریائی اولاکے ءِ دومی ءِ کش ءَ ڈکّگ ءُ اَدشتنگ ۔ سھر بندگ : بائی مدگ ءِ یکبارگی یال کنگ ءُ چو جمبر ءَ آزمان ءِ دیم ءِ بندگ ۔ شگز بندگ : ھامین ءِ وھد ءَ ادارگی ناہ امبارے ماں مچکدگ ءَ جوڑ کن اَنت کہ ناہ ءَ ھمیشی ءِ تہ ءَ جم کن اَنت کہ کم کم ءَ یاتاں کنان نے کن اَنت ۔ ھامین کہ کٹ اِیت اے شگز ھم ویران دان اَنت ۔ شلوار ءِ بندگ : شلوار ءِ آنجگ ءِ بندگ ، چہ پیادگ دیریں راھے ءِ روگ ءَ شلوار ءِ پادگاں پیچ اَنت ءُ گوں پاداں پہ نکم اِش بندانت ۔ شھماتاں بندگ : گوں شھماتاں مان بندگ بزاں شھمات جنگ ۔ کاپ بندگ : لوگ ءِ دیم ءِ ساھگ ءِ بندگ ۔ کار بندگ ، کار ءِ بندگ : کار پر مانیگ ۔ کسے ءَ پہ کار ءِ کنگ ءَ گْوشگ ۔ کارچ ءِ بندگ : کارچ ءِ لانک ءَ بندگ ، کارچ ءِ جند ءَ پہ نگرہ یا دگہ چیزے بندگ ، پہ دم ءُ چوپ کارچ ءَ انچوش کنگ کہ بُرایت مہ کنت ۔ کارچاں بندگ : گوں کارچاں بندگ بزاں پہ کارچ پہ کسے ءَ بیڑ بڑگ ءُ ٹیپی کنگ یا کشگ ۔ کبر ءِ بندگ : مانش ءِ پہ سِنگ ءُ چِن بندگ ءُ مُھر کنگ ۔ کپ بندگ : نگچ بندگ ، نگچ ءَ کپ بیگ ۔ کُپّ بندگ : اِنزار بندگ ، ترنترگ ، پہ بیڑ بڑگ ءَ سِتر بندگ ، دل ءِ کُپّ بندگ بزاں گوش نے زاناں پُرّ بیگ ءُ گْوات گرگ ۔ کتاب ءِ بندگ : کتاب ، وانگی یا دپترے ءِ تاکانی بُن ءَ دوچگ ۔ کتار بندگ : رِد بندگ ، رِد بیگ ءُ اوشتنگ ، ھما پوست کہ آئی ءَ تیر ماچتگ اَنت ایشی ءِ سِنگ ءَ یا لانک ءَ بندگ ۔ کتر بندگ : بُرپ بندگ ، چہ سکیں سارتی ءَ آپ ءِ بندگ ۔ کَٹ بندگ : چِلّ ءُ چِرک بیگ ۔ گیشتر پہ چلیم ءِ نل ءِ تہ ءِ شیاھیں ڈکّیں چِلّ ۔ کِٹ بندگ ، کَٹ بندگ : چِلّ بندگ ، بجار ءِ کُٹ بندگ ءِ گُدُو بندگ ، گُدوگ بندگ ، مُرگ ءِ دوتی ڈُگ ءِ بندگ ۔ کرُم بندگ : دریا ءِ اولاک اکاں تُرز ءِ کشگ ءُ گلگرگ ءُ پھک کنگ مہ

بیت گڑا ھما بھرے کہ آپ ءَ تہ ءَ اِنت آئی ءِ سرءَ کسانیں کسانیں گڑ پر یچ آنت کہ ایشاں کرم گوش انت ۔ کِشک ءِ بندگ : راہءِ
بندگ ، پہ کسے ءِ سربندی ءِ ھاترا آئی ءِ راہ ءِ گِرگ ءُ بندگ پہ آئی ءِ گٹ کنگ ءِ یا پہ دگہ کارے ءَ ۔ کمرءِ بندگ : لانک ءِ
بندگ ، پہ کارے ءِ کنگ ءِ تیار بیگ ۔ کُنداک بندگ ، تُپنگ ءِ ھما بھر کہ بُن اِنت ئے ءُ دار انت کہ "کُنداک" اِنت ۔
ھمیشی ءِ گوں تُپنگ ءِ آسنیں بھرءِ یکی کنگ ۔ کنڈگ ءِ بندگ : بزاں راہ ءِ بندگ ءُ بندگ کہ چِہ کنڈگ ءِ ھر کس کہ
بگوزایت جنگ بیت ۔ کورءِ بندگ : پہ آپ ءِ دارگ ءِ کارمرد کنگ ءِ بند بندگ کہ کورءِ آپ جم کنگ یا دارگ بہ بیت ۔
کول بندگ : آھد ءُ اِکرار کنگ ، زُبان کنگ ، لبزءِ کول کنگ ۔ پہ مُرادے ءِ ھاترءِ کول بندگ ۔ بزاں اے گوشگ کہ "اگاں
منی پلاں کار رِشتر بہ بیت من کارءِ کناں" ۔ گاج بندگ : پہ کتِکانی اَڑبیگ ءُ پشاک ءِ جیگ ءِ ٹنگانی پہ بند یک سرا پک کنگ ۔
گال بندگ : گال پربندگ بزاں گالاں ردءِ بند کنگ ءُ لچہ جوڑ کنگ ۔ یک گالے ءِ گوں دگہ گالے ءِ پہ جوانیں ءُ مَتیں رنگے ءَ
رد ءُ بند کنگ ءُ نوکیں بزانتے دَر کنگ ۔ گپ بندگ ، گپ سرءُ بُن کنگ ءُ ٹھینگ ، چوٹ ھبر جوڑ کنگ ۔ گپٹ بندگ ، دل ءِ
پاھار کنگ یا گیگ ۔ آس ءِ پادا ئیگ ، گُٹ ءِ بندگ : پہ ساد یا دگہ ایشیں بندے کسے ءِ گُٹ ءِ بندگ ۔ گُٹ ءِ بندگ : کسے ءِ
گُٹ ءِ چیزے بندگ ، ٹلو کنگ ، لوپ کنگ ، پہ زُور یگ یا پہ نزا نتکاری کارے یا چیزے کسے ءِ جوکُم کنگ یا آئی ءِ سرءِ دیگ کہ پہ آئی ءِ
بے سیت اِنت ۔ رنج بندگ : کپٹ بندگ ، رنج ءِ کپ جوڑ کنگ ۔ گُدرین ءِ بندگ ، میٹ یا گلی مُکرتے ءِ دَم کن آنت کہ ایشی ءِ گدرین ءِ
مرءُ سیاہ ءُ بیگاہ ءُ مُش اَنت کہ ہچ نہ روت ءُ ھشک بیت ءُ مرایت ۔ ترّیں گدرین پڑاہ روت ءُ ھشکیں کُچل دنت ۔ گرّ بندگ : اڑ کنگ ،
پہ کارے ءِ کنگ یا کہ چیزے لوٹگ ءِ اڑ کنگ ، مِر کنگ ۔ گرءِ بندگ : گرّیں نازراھی ءِ پہ دَم ءُ چوپ وش کنگ یا کہ انجوش کنگ کہ گیش مہ بیت ءُ ہچ مہ روت ۔
گُراب بندگ ، چو بوجیگ ءُ گُراب یا دگہ دریائی اولاک "بندگ" بنت بزاں جوڑ کنگ بیت ۔ گُرام بندگ : رنگیں دھل ءِ باز دازروں ءِ یکجا کنگ ءُ بندگ ۔
باز گوش اَنت کہ دوازدہ بَنگل یک گرّاے ۔ گُرنچ بندگ : دو بندیک یا سادیا دگہ رنگیں چیزاں وت ماں وت ڈک دیگ کہ یک بہ بنت ، بندگ ، ڈک
دیگ ۔ گُٹ مُھراں بندگ : ھکلاں بندگ ، ھکل ءُ گُٹ باکنگ ۔ گُڈن ءِ بندگ : شُدءِ بندگ بزاں شُدءِ گار کنگ ، ورگ نہ ورگ ، گُس ءِ بندگ : لوگ بندگ ۔
گُٹ بندگ : گُرنچ بندگ ۔ گپ ءِ ماں دل ءِ گُٹ بندگ بزاں ایشیں گپتے کہ اشکنوک ءِ تورایت ءُ آئی ءِ نمگیگ کنت ۔
گلاک ءِ بندگ : پہ دَم ءُ چوپ انجوش کنگ کہ گلاک پڑاہ مہ روانت ءُ ھلاس بہ بنت ۔ گنش بندگ : بدیں بو کنگ ، گند بو کنگ ، گندیں
بو ءِ یکبارگی شنگ بیگ ۔ گوات بندگ : پتنیں گڈے یا دگہ ایشیں چیزے ءِ گوات ءِ دیم ءَ دارگ ءِ گوات بند بیت بزاں چہ گوات ءَ
پَہ بیت ، گوات ءِ دارگ بیت ۔ گوات ءِ بندگ : انجوش کنگ کہ گوات ءِ کشگ بند بہ بیت ۔ پہ شکت ءُ یال ءُ تگ ءُ تاک انجوش
کن انت ۔ گوُاک ءِ بندگ : انجوش کنگ کہ کسے گپ جت مکنت بزاں آئی ءِ گپ جنگ ءِ زکت ءُ کشگ ۔ گور بندگ : روچ ءِ چہ
دراتگ ءِ رند کمتیں برزبیگ گوش انت "روچ ءِ گور بستگ" بزاں بازبرز اِنت ۔ بُندرءُ ایشی ءِ بزانت ایش اِنت کہ روچ ھمنچک
برزانت کہ مردم ءِ سینگ ءِ تگرتیچ ءُ اِنت ۔ مردم ءِ بندگ ءُ روگ بزاں تچک ءِ پہ چیزے ءِ نیمگ ءِ روگ انجوش کہ "پیلانی ءِ
پا گور بستگ ءُ پیداک اِنت" بزاں تچک ءِ پتا پیداک اِنت ۔ لاپ بندگ : روزءِ نامینگ بلے وردن ءِ بزاں اے گپ ءِ
گوشگ کہ روچے انچک چیزے پہ ورگ ءِ کسے ءِ دیگ بہ بیت ۔ لاپ ءِ بندگ : لاپ بندگ ، ورگ نہ ورگ ، شُدکشگ ، روتانی بندگ ۔
لانگ ءِ بندگ : تیار بیگ پہ کارے ءِ کنگ ءِ جرید ہ بیگ ، پہ جنگ ءِ سُرین ءِ بندگ ۔ لانکیگ ءِ بندگ : لانک ءِ گُد ءِ بندگ کہ
جنین دانگ پادانی کِچ ءِ پوشش اِبیت ۔ لوگ ءِ بندگ : لوگ ءِ جوڑ کنگ ، گل ءُ عشتی باتگردی ۔ ماسگ بندگ : چہ پیش ءِ پال
جنگ ءِ ھاترءَ ۔ مال ءِ بندگ : پہ سوداگری ءِ ھاترءُ سامان ءِ گِرگ ءُ پہ دگہ جاگھے برگ ایشانی یکجا بندگ بزاں مال گِرگ ءُ
روگ ءِ حِس ءُ لاپچ کنگ یا کہ دیم دیگ ءِ ۔ مان بندگ : پوشگ ، چیزے ءِ گوں دگہ چیزے ءِ پتا ئیگ ، پہ درمان جُکت ءُ سمان بند انت
بزاں کاں جُکتے یا کہ مز ھینے ءِ سینگ درد بکن اَنت یا کہ زیم بہ بنت گڑا درمان اِش پر کن اَنت ءُ گُد اِش پتا انت پہ گرمی ءِ کشگ ءِ ھاترءَ

مُچکانی سرءِ پہ ھنی یا دگہ درمانے ھم مان بندانت ۔ مان بندگ : دوچار دیگ انچوش کہ ، پلانی من گوں لقّاں مان بست بزاں پہ لٹ جت ، ھمے رنگ پہ شہمات یا مُشت مان بندگ ، پہ زاہ ھم مان بندگ بیت ءُ ھمے رنگ پہ ھُنبز ۔ ماھور بندگ : پہ ماھیگ گرگ ءِ بندیگاں انچوش وت ماں وت بندگ ءُ گُرپچ دیگ کہ جنگ چنگ بہ بنت ۔ پَچ ءِ بندگ : پَچ ءِ سرمیگ بندگ ۔ مُچانی بندگ : دستانی بندگ ، دسگیر کنگ ءُ دستاں بندگ ءُ برگ ۔ مردم ءِ بندگ : بندیگ کنگ ، کیدکنگ یا کہ دسگیر کنگ ءُ پہ ساد بندگ ، بے شرپ کنگ مُزرَو بندگ : لکہ بندگ ، تجل بندگ ، تنگر پیچ بندگ ، گُور بندگ ءُ زرگ ۔ ملنڈ بندگ : بھتام دیگ ، پڈّ بندگ ، ایلنگی دیگ ۔

ھنگیر بندگ : سیر یا دگہ وشّیانی دھدءِ یا کہ مزنیں دیوان ءِ کنگ ءِ مزنیں ساھگ بندگ بنت ۔ بندرات ءِ گیشتر "منگیر" ءِ گال پہ سیرءِ دھدءِ بستگیں ساھگاں کار مردبیت کہ چہ بوجگانی آچاراں جوڑ اِش کن انت ۔ ایشی ءِ چیرءِ ڈھل ءُ ڈومب یا کہ دیوان بیت ۔

مونت بندگ : کود بندگ ، بزاں چیزے کہ بھا ءُ گرگ بیت آئی ءِ سرءِ سرکار چیزے زرگیت ، گوش انت "ایشی ءِ مونت ءِ بند" بزاں مکرر ءُ مَیتَن بکن یا کہ بہ نامین ۔ میل ءِ بندگ : گرانیں چیزے ءِ بُرز ءِ کنگ یا گر کنگ ءِ آئی ءِ ساد بندگ بیت کشّوکیں ساد ءِ سرءَ گوں ٹوک اِنگیں دار یا بنڈے ءِ میل کن انت بزاں پلیچ کن انت پیچ دینت کہ ھما گرانیں چیز ءِ چامیگ یا گرتیگ ءِ ھمے ساد کہ مُست بیت ھمد ءِ کشگ ءِ ترندوارگ بیت کہ بدءِ مہ روت ۔ نھاد بندگ : نِھر بندگ ، کیمت بندگ ، بھا ءِ نامینگ ، نِھرءِ نامگیت کنگ ۔

نِھر بندگ : نھاد بندگ ، بھاءِ نامینگ ، کیمت بندگ ۔ نِھراں بندگ : ھکلاں بندگ ، ھکل ءُ گرتاگ کنگ ، زھر کنگی ترندیں گپ جنگ ءُ کسے ءِ میار بار کنگ ۔ واب ءِ بندگ : پہ دَم ءُ چُوپ انچوش کنگ کہ واب مئیت ، ایشی ءِ چپ "داب بند کنگ" اِنت کہ مردم پھک واب گیگ بیت کہ ھرچی بکن تے آسمیگ ءُ آگاہ نہ بیت ۔ واد بندگ ، واد ءِ بندگ : سورگیں زمین کہ اود ءِ آپ دار اِیت آپ کہ ھش اِیت ھما زمین ءِ سرءِ واد بندایت بزاں واد جوڑ بیت ۔ مردم وت ھم باز جاگہ ءِ نَجَن یا بندگ بند انت آپ اِش مان کن انت کہ آپ ءِ ھشگ ءِ زند او پَنَست کپ اِیت ۔ ھر جاگہے کہ نَجَن بندانت اود ءِ "کانجل" گوش انت ۔ مردم ھید کنت اگاں ھیداں پھک مہ کن تے گرا چہ ھشگ ءِ رند ھمے ھش اِنگیں ھیدانی جاگہ ءِ اسپیتیں تپ بنت چو واد ءِ انت اے زانتگیں گپّے کہ ھیدوت وادے کہ گرماگ ءُ چہ جان ءُ درکپت ۔ واڑ بندگ : پل بندگ ، پل جوڑ کنگ ۔ ھبر بندگ ، ھبرءِ بندگ : پہ سیرءُ سانگ ءِ منگیجی گپانی جنگ ءِ جنک ءُ بچک ءِ مردمانی وت ماں وت سرجمیں گپّاں منگ کہ ایشی ءِ "ھبر بندی" ، یا "ھبر بندی" گوش انت کہ چہ ایشی ءِ رندءِ سیرءُ سانگ ءِ منگیج ءِ ھیچ ڈیمپانی نیست ۔ ھتر بندگ ، گوں شہماتاں بندگ بزاں گوں شہماتاں جنگ ۔ ھُجت بندگ : سک ءُ ڈِک کنگ ، ڈِک بندگ ، اڑ کنگ ۔ ھَدّ بندگ ، سیم سر بندگ ، دو مُلکانی ھدّ ءِ گیشّینگ ، مُلکے ءِ چار ھدّاں مَیتَن کنگ ۔ ھڈّ ءِ بندگ : چالک کنگ پرشتگیں دست یا پاد ءِ یا کہ دگہ ھڈّے ءِ چالک کنگ ءُ بندگ ۔ ھکل بندگ ، ھکلاں بندگ : نِھرءُ ھکل ءُ گرتاگ کنگ ۔ کسے ءِ میار بار کنگ ءُ آئی ءُ پہ ترندگپی ایر جنگ ۔ ھور ءِ بندگ : جمبرءِ بندگ ، جمبرءِ مانشانگ ۔ ھیک بندگ : مُرگ ءِ یا ماھیگ ءِ ماں لاپ ءِ ھیک بندگ بزاں ھیک ماں آئی ءِ لاپ ءِ جوڑ بیگ ۔

بُندگ : (بُنْ ۔ دَگْ) توام ، سرجمّ انچوش کہ نیم توام ءِ "نیم بُندگ" گوش انت ۔

بَندگاہ : (بَنْ ۔ دَ ۔ گاہ) ھمود ءِ کہ بندبستگ ءُ آپ ءِ داشتنگ ۔ بندبستگیں ڈگار ۔

بندگاھی : (بَنْ ۔ دَ ۔ گا ۔ ھی) مچّے کہ ایشی ءِ دانگ سُھرءُ دراج انت ۔

بندلامبوج : (بَنْ ۔ دَ ۔ لَامْ ۔ بُوجْ) بچار "بندلاں بوج" ۔

بَندلاں بوج : (بَنْ ۔ دَ ۔ لاَ ۔ بُوجْ) چیبٹ ءِ زاتے وھدے کہ پچ اِیت گوں دست جنگ ءِ چہ دَل ءِ سِدایت کمّیں پُرداراِنت ورگ ءِ ھم وش اِنت بُوے ھم وش اِنت ایشی ءِ "تبسی چیبٹ" ھم گوش انت ۔

بندلوک : (بَ نْ دَلْ وکْ) بندوک ، ڈِچک یا دل ءِ ھما تالک کہ برآئی ءِ سرءِ پچ اِنگ ۔

بندمڑگ : (بن۔ دٗ ۔م ۔ ڑگ) ملّ مڑگ ، کُشتی گرگ ، بندگلانیش بیگ پہ زور چکاسی ءَ ۔

بندان : (بَن ۔ دان) بندر : هما شهر کہ تیاب کرءِ اِنت ۔ تیاب کرءَ هر جاگھے کہ ادءَ بوجیگ شُت کنن اَنت ۔ انچیں تیاب کرّ کہ اگان بوجیگاں توپان بگیپت ءُ ادءَ پرواَنت چہ توپان ءَ شهماتاں رَکّ اَنت ۔ پناه ءِ جاگه ، هما جاگه تاوان ءِ دیمپان اِنت ۔

(REFUGE - PORT)

بندو : (بن ۔ دَوْ (دُو)) بنده ، بندگ ، کستر ، کسترپاد ، نوکر ، هزمتکار ۔

بندواجہ : (بن ۔ د ۔ وا ۔ جَہ) بندءِ واجہ ، ڈگار ءِ واجہ ۔

بندوک : (بن ۔ دُو ۔ کْ) بندگ ءِ کارءِ کنوک ۔ هما مردم کہ چیزے بندایت ۔ هما چیز کہ گوں آئیءَ چیزے بستگ بزاں بند یا بندیک انچوش کہ : جگر بند جگرءِ بندوک ۔

بنده : (بن ۔ دَہ) بندو ۔ بندگ ، کستر ، کسترپاد ، نوکر ، هزمتکار ۔

بندی : (بن ۔ دِی) بندیگ ءِ جند (۲) بندیگ ، هما کہ کیدءُ بند اِنت (۳) بندیک (۴) بلوچی دوچ ءِ نام اِنت (گوْش اَنت اے پہ وتّ دوچگ بیت)

بندیانہ : (بن ۔ دِی ۔ آنَہ) هما جاگہ کہ بندیگاں بندکن اَنت (پارسی : بندی خانہ)

بندیرا : (بن ۔ دے ۔ رَا) آلم ، بیرک ، رامٹو ، باوٹا ، (FLAG) هما گُڈ کہ هریک سرکارے ءِ سرکاری جاگهانی سرءَ دورءَ چاپیگ بیت کہ سرکارءِ نشان اِنت ۔ هریک سرکارے ءِ وتی رنگءِ جوڑ کرتگیں بیرکے هست کہ پجّارگ بیت ۔

بندیک : (بن ۔ دِی ۔ کْ) چہ کرپاس یا دگہ انچیں چیزے ءِ تاب داتگءُ جوڑ کرتگیں ڈَراجیں ٹال کہ چیزے ءِ بندگءِ کارمرد بیت بارگیں پہ دوچگ ءِ هم کارمرد بیت ۔ ریس ، ریس اِنگیں ۔

بندیک جنگ : جنین بندیکے زیراَنت ءُ یک رهبندے ءِ پرئے ترّین اَنت کہ گوں دستانی سُرینگ ءَ نزواهنگیں پُٹاں گوْج اَنت ۔

بندیگی : (بن ۔ دِی ۔ کْ ۔ کِی) هما کہ گوں بندیک ءَ شیادی کنت ۔ هما مردم کہ بندیک ءِ بهاءُ زیرءِ کارءَ کنت ۔

بندیکار : (بن ۔ دِی ۔ کْ ۔ کَاز) هما مردم کہ بندیک ریسگ ءُ بروشگ ءِ کارءَ کنت ۔ هما چیز کہ پہ بندیک جوڑ کرتنگ یا کہ هما مردم کہ هر چیزیہ بندیک جوڑ کنت ۔

بندیگ : (بن ۔ دِی ۔ گْ) بند کرتگیں ، بندی ، کیدی ، بندیگی ۔

بندیگانہ : (بن ۔ دِی ۔ گا نہ) بندیانہ ، هما جاگہ کہ بندیگ ءُ کیدیاں بندکن اَنت ۔

بندیول : (ب ن ۔ دِ ے ۔ وَلْ) گسانیں ماهیگے ۔

بندی هانہ : (بن ۔ دِی ۔ هانَہ) بندیانہ ۔ بندیگانہ ، هموءِ کہ بندیگ ءُ کیدیاں بندکن اَنت ۔

بنڈ : (بن ۔ ڈْ) بلوچ راج ءِ یک ٹکّے ءِ نام اِنت ۔ (۲) دوپوستیں مردم ، هما مردم کہ پہ وتی نپ ءَ دگرءِ تاوان ءِ چکت ءُ پدءَ بیت ۔ ریپکار ، کیّتہ سُما ، شیہ زبان ۔

بِنڈ : (بن ۔ ڈْ) بِنڈ ، اپلنگی ، ملنڈ ، نُقصان ، بِنڈک ، سنگ ، ڈوک ، سنگیں چیز ، سک چو سنگ ءَ ۔ گْران چو سنگ ءَ ۔

بُنڈ : (بُن ۔ ڈْ) سنگیں زندیں دارتوری گونڈ بہ بیت ۔ هما سُتکگیں دارکہ دنیگا مُکرّ نہ بوتگ یا کہ سر سوچ بوتگ ءُ شیاه اِنت ۔ ڈچک ءِ هما زندیں بهرکہ آئیءِ سرے ماں زمین ءَ اِنت ءُ دومی سرءَ مزن شاه ءِ پر اَنت ۔ اے بُنڈ ءِ جندءَ تاک پر نہ بیت ۔ مُنڈ ۔ بُرشتگ ، بُرشتہ سر ۔ زهمی بُنڈ ، تپنگی بُنڈ ، کاچی بُنڈ ۔ بزاں انچیں اَنت کہ ڈَرُ نہ وَر اَنت یا پہ ایرجنگ چوش گوْش اَنت ۔ ڈچکی بُنڈ

شلواری بُنڈ، بیڑی یا سگریٹ ءِ بُنڈ، بُنڈءِ جنگ = تاوان دیگ، رُد دیگ ءُ بیرانی دیگ، بُنڈءِ جنگ: بچار "جنگ"، بُنڈ سلام کنگ: بچار "سلام کنگ"، "بُنڈءِ کپگ: بچار "کپگ".

- بَنڈاری: (بَن۔ ڈا۔ رِی) بُنداری، ورگلگرادوک، بانڈاری.
- بُنڈال: (بُن۔ ڈال) ھُنڈال، آھُنڈ۔ (۲) بُنڈیں چیز، بے کاریں چیز۔
- بَنڈان: (بَن۔ ڈان) مردینی نامے۔
- بِنڈک: (بِن۔ ڈِک) بِنڈ۔ بِڈ۔ ملنڈ۔ (۲) دُمب۔ رِلنگ، کلُوم۔
- بُنڈُک: (بُن۔ ڈُک) کسانیں بُنڈ، سکت گونڈ، زِنڈءِ گونڈ، شیاہ، (۲) مردینی نامے۔
- بَنڈُو: (بَن۔ ڈُو) مردینی نامے۔
- بُنڈُو: (بُن۔ ڈُو) مردینی نامے۔
- بَنڈی: (بَن۔ ڈِی) یک راستیں ڈگلوے کہ آستینک ئے پہ نیست۔ بے آستینکیں ڈگلو۔
- بِنڈی: (بِ ن۔ ڈِی) زانتگیں گرادگی سبزیے۔ (بچار بُت) ★
- بُنڈی: (بُن۔ ڈِی) ھماگوں بُنڈءِ شیادی کنت۔ (۲) مردینی نامے (۳) پرشتگیں، مُنڈ سر، بُنڈ سریں۔

بِنڈی

- بُنرِد: (بُن۔ رِد) بُن رِد، بُنگیجی رِد، بُنگیج رِد۔
- بُنزان: (بُن۔ زان) چھڑ یا چیستوک یا کہ دگہ انچیں کارگاہ ءُ چیزے ءِ ھما دار کہ زمین ءِ سرءَ ایر انت کہ پہ ایشی ءِ چوکہ زیراپ مُو بمپدءَ انت۔
- بُنزِر: (بُن۔ زِر) بُونزِر۔ بُونزِل، کِیشِّیں "بُونزِل"، ھما کیشّ کہ "بُونزل" انت۔
- بُنزِہ: (بُن۔ زِہ) کھن ءِ گرینکت بزاں آپ دَرُیلگ ءِ جاگہ، کھن ءِ بُنی ھدّ۔
- بَنٹرو: (بَن۔ نَ۔ ٹرو) بان ءِ سر بُرءِ کرّانی بَنڈک۔ بَنڈو۔ بَنٹرہ۔
- بَنٹرہ: (بَن۔ نَ۔ ٹرہ) بچار "بَنٹرو"۔
- بُنزِل: (بُن۔ زِل) بچار "بُونزِل"۔
- بُنستان: (بُ۔ نِس۔ تان) پنجگور ءِ زکشان ءِ کرّءِ چہ ایشی ءِ ئے چیر شھرے ءِ نام انت۔
- بُنستیخ: (بُن۔ س۔ تیخ) پہ بُن سُچگ، پہ بُن سُتلگیں، پھک سُتلگیں۔
- بُنستِنگ: (بُن۔ سِ۔ تِن۔ گ) بُنیادءِ سِنگ، بُنلاد، بمپدءِ سِنگ۔ ھما سنگ کہ پہ چیزے بندگءِ چہ دستاں پیسر ایر کنگ بیت، مُچ سِنگ۔
- بُنشنگ: (بُن۔ ش۔ شَن۔ گ) کُشتءِ گرتگیں چیزے ءِ بُندریں سنگ ءُ گرانی۔ نبل، ھارگاں جائے بُنشنگاں چہ دوت کم کن ئے۔ بُن سَنگ۔
- بُلشُنگ: (بُل۔ ش۔ شُن۔ گ) بُن اشنگ۔ بُندریں سُنگ کہ سرکارءِ چہ دُرلوماٹینگیں مال ءِ سرءَ پہ وت زُرگ بیت۔ ایدءِ چہ ایشی ءَ سرکار

بادگرزَ هم هے مال ءِ سرءَ رگیت کہ آئی رُسنگ اَنت ۔

- بُنسوچ : (بُن ۔ سُ ۔ سُ و ۔ چ) پہ بُن سوچوک ، پھک سوچوک ۔
- بُنشُت : (بُن ۔ شُ ۔ شُ ت) پہ بُن شُتگیں ، پھک شُتگیں ، هما چیز کہ پدءَ آئی ءِ رسگ ءِ اُمیت نیست ، بُنشُتیں وام ، بُنشُتیں هون ءُ بیر ۔
- بُنهِشت : (بُن هِ شت) بُن هِشت ۔ چیزے ءِ بندگ ءِ آئیءِ بُنی هِشت کہ ایرکنگ بیت ءُ بُنیاد ، بُنگیش ، اساس ۔
- بُنک : (بُن ۔ ک) بنگارءِ چهل ءِ مُکت ءِ بهر ۔ بچ ۔ بُت ،
- بُنکت : (بُ ۔ نُ ۔ کت) پہ هروهدءَ ، پہ یکّش ءَ ، پہ مدام ، پہ "آدارگ" ءِ چپّ
- بُنکارگال : (بُن ۔ کار ۔ گال) کارگالانی بُنگال (مصدر) ★
- بُنکارگس : (بُن ۔ کار ۔ گس) مزنیں کارگس ، مستریں کارگس ، بُنجاهی کارگس ۔
- بُنکڑی : (بُن ۔ کَ ۔ ڑی) پچ یا دگه بار دان یا درپے ءِ هما کڑی کہ آئیءِ بُن ءَ اَنت ۔
- بُنکی : (بُ ۔ نَ ۔ کی) پہ هروهدءِ واستا ، پہ یکّش ءِ هاترءَ ، پہ مُدامی ، دائمی ، مُدیمی ۔ پہ "ادارُکے" ۔ اِتاں ۔ مُوتی ۔
- بُنگ : (بُن ۔ گ) سوٹے کہ ایشی ءِ تاک ءُ پیل ءُ چوب اَنت آیان اِش زیرانت کہ سکّیں نشہ یے کہ مردم ءَ بے سار ءُ هنوش کنت چوکہ نُزندا پءَ ۔ بلوچستان ءَ اے چہ بُندرءَ نُزنداپ ءِ مٹّ بوتگ ۔ ءِ چوکہ بنگانی گُلیں هانی ۔ تیل : بنگ ءَ مروراِیمن مہ بے ،

بُنگ

باکریلانی بنگ بروت اِنت ۔ چوناهیگا شیرءُ هیر ، بادام ءُ پستہ ءُ مان بکن ءُ ءُ پہ کساس نے پورے شریں نُزنداپے (اے دُوزات اِنت ۔ دوی ءِ "کوہ بنگ" گوش اَنت کہ بازنُرنداِنت) چہ بنگ ءِ تاکاں چرس ءُ پہ ایشی ءُ پلّاں گانجا جوڑ بیت ۔ ایشی ءِ برءِ نام تهدانگ اِنت ۔

- بُنگ : (بُ ن ۔ گ) گُمبّ ، دازیں بیشی بُرانت ءُ پرے چن اَنت کہ چُیت مبیت پہ لوگ ءِ بندگ ءَ کارمردبیت ۔
- بُنگ : (بُ ۔ نَ گ) پہ سات ءُ سیپرءُ مردم دت دگہ اولاکاں جمازبت ءُ ساماں ءُ چیزاں دگہ اولاکاں لڈّانت هے ساماں ءُ چیزاں بُنگ گوش اَنت ۔ بُنگ ءَ هر دهد سپیرءُ لڈّانت ءُ دیم دیئنت پہ چاکہ اولاک تیزشُت نہ کن اَنت جمازی رندءَ سرگرانت کہ تیز روانت ۔
- بنگال : (بَن ۔ گال) آسام ءِ روایرشُت ءُ مُلکے کہ آئی ءِ مستریں شهرءُ بندر کلکتا اِنت ۔
- بُنگال : (بُن ۔ گال) هرگالے ءِ بُن دریں گال کہ چہ آئیءَ دگہ اَدبا دگال درکیت اک : "کنگ" ءِ بُنگال اِنت ۔ "دُکُت ، کنوک ، بکنت ، " ایشیءِ ادبادگال اَنت ۔
- بنگالی : (بَن ۔ گا ۔ لی) هماکہ گوں "بنگال" ءَ سیادی کنت بنگال ءِ مردم ، بنگال ءِ زبان بلے زبان ءِ راستیں نام بنگلہ اِنت
- بنگانی : (بَن ۔ گا ۔ نی) هما مردم کہ هروهد بنگ وارت ۔ موجانی هنوش ، پہ هنوش جتیں سوار ءُ کمارین جنکت ءُ گوش اِنت

پہ کس مبلکیں مردین ءُ ہم گوش انت ۔

- **بُنگاہ :** (بُنْ۔ گاہ) بُندگاہ ۔ ڈگار ءِ کا بہل کہ چہ ڈگار ءِ اِے دگہ جاگھاں جھل تر اِنت ڈگار ءِ آپ ھُش اِیت بلے اِیشیءَ پُشت گپ اِیت ۔ بُنگ ءِ جاگہ ، آوار ۔ (۲) مزنیں یوج کہ ھر رنگیں سازءُ سامان ءِ گون اِنت ۔
- **بُنگ بروت :** (بَ۔ نْ۔ گْ ۔ بَ۔ رُو۔ تْ) ھنوش ، کمّاڑ ، مواڑ ، سُستٹ ، بے پکر ، بے ھاجت ۔ بے کمار ۔
- **بُنگپت :** (بُنْ۔ گپْتْ) گپ ءِ بُن ، گپ ءِ ھبر ءِ بُنگیجی سر ، گپ ءِ بُنیاد ۔ ھما گپ کہ آئی ءِ سرءَ گپ ءُ تران کنگ بہ بیت ۔ ھا چیز کہ آئی ءِ بارہ ءَ گپ جنگ بہ بیت ۔
- **بُنگت :** (بُنْ۔ گتْ) بُندریں گت ، بُنیادی گمان ، بُندریں امیت ءُ اوست ۔
- **بُنگڈ :** (بُنْ۔ گُ ڈْ۔ ڈْ) چہ بُن ءَ گڈّ اِتگیں ، بُنگڈ کنگ ، چہ بُن ءَ گڈّگ ۔
- **بُنگر :** (بُنْ۔ گِ ز) بُن گرگ ءِ پرما نگال بزاں "بُن بہ گر" ، (۲) بُن ءِ گروک بزاں ھما کہ چیزے ءِ بُن ءَ مُھر دار اِیت گوش انت ۔ کہ شدام ءُ چہ گوجگ نُزند ءَ روچ ءَ آپ ءِ بُن کہ گر ءَ "بُنگر" ۔ بیت بزاں وتی بُن ءَ مُھر گپت (۳) ھما مردم کہ کار ءِ چہ بُن ءَ گپت ، چہ بُن گروک ۔
- **بُنگرگ :** (بُنْ۔ گِ۔ رَگْ) بُن گرگ ، روک بیگ ، آس گرگ ، بلگ ۔
- **بُنگڑ :** (بُنْ۔ گَ ڑ) چہ بُن ءَ گڑ اِتگیں ، گوش انت "ڈریک ءِ بُنگڑ ممکن کہ پدءَ نہ رُد اِیت" ۔
- **بُنگس :** (بُنْ۔ گِسْ) بُندریں گس یا لوگ ، مستریں گس یا لوگ ۔
- **بُنگستگ :** (بُنْ۔ گِس۔ تگْ) ھما جاگہ کہ اودءَ بُنگ سک باز رُد اِیت ۔
- **بُنگش :** (بُنْ۔ گِشْ) بُنگیج ، اول سر ، شُرو ،
- **بُنگل :** (بُنْ۔ گُ لْ) مردینی نامے ۔ بنگلزئی ، بلوچ راج ءِ یک ٹکّے ءِ نام اِنت ۔ بُندر ءِ اِے "بُنگ گُل" اِنت ۔ بزاں "بُنگ ءِ سُول ءِ پُل" ، جوانیں ورنا ۔ بھادر ۔
- **بنگلہ دیش :** (بَ نْ۔ گَ۔ لَ ہْ + دِ ے شْ) رودراتکی بنگال کہ سال ۱۹۴۷ ءِ رند رودراتکی پاکستان بوتگ ءُ سال ۱۹۷۱ ءِ چہ پاکستان ءِ سستگ ءُ آزات بوتگ ★
- **بِنگو :** (بِنْ۔ گَ وْ) بِنگو ، لاڑ ، کان ، ٹِل ، بھادر ، دلیر ، بنگوئیں ورنا ۔ بنگوئیں پچ ۔
- **بنگوار :** (بَ نْ گْ ۔ وَ ازْ) ھما مردم کہ بنگ وارت ۔ بلوچ راج ءِ ٹکّے ءِ نام اِنت ۔ ★
- **بنگی :** (بَنْ۔ گِی) ھما کہ گوں بنگ ءُ ٹیادی کنت ۔ ھما مردم کہ بنگ وارت ۔ نِشہ کنوکیں مردم ، کیپی مردم چرسی بنگی ۔
- **بُنگی :** (بُنْ۔ گِی) کسانیں لوگ ، گُدّگ ، لوگے کہ پہ بیٹّ بستگ ۔ بازگوشس انت اے پہ کمب بندگ بیت ءُ "بنگ" ءِ کمب ءَ گوش انت ءُ "بنگی" بزاں "کمبی" لوگ اِنت ۔
- **بُنگیج :** (بُنْ۔ گِے۔ جْ) بُنگش ، شُرو ، بُندام ۔ بُنگیج کنگ ، شُرو کنگ ، کارے اوّلی برءَ دست جنگ ۔ پات ءِ بُنگیج کنگ ، دوچ ءِ بُنگیج کنگ ، کار ءِ بنگیج کنگ ۔
- **بُنگیجی :** (بُنْ۔ گِے۔ جِی) بُنگیج ءِ ، اوّلی ، چہ دُرستاں پیسری ، ھما وانگی کہ دَرجہاں بُنگیج ءِ واننگ بیت ، پرائمر ۔
- **بُنگیژ :** (بُ نْ۔ گِ ےِ۔ ژْ) بچار "بُنگیج" ۔
- **بُنلاد :** (بُنْ۔ لَادْ) پہ جاگھے ءِ بندگ ءِ بُنگیجی "لادی" کہ اڈ کنگ بیت ۔ بلے مروچاں اِے "بُنلاد" ءِ سنگ ھمائی ءَ گوش انت کہ چہ زمین ءِ درءُ دیوال ءِ اِنت کہ آئی ءِ سرءَ پہ یادگاری بُنلاد اڈ کنوک ءِ نام نبیسگ بیت (یا : سنگِ بنیاد)

بُنلُٹ : (بُن۔ لُٹ) پُچ ءُ لُٹ ءِ ھما بھر کہ چہ تاکانی کُٹ اِنگیں جاگہ ءَ بُنگیج بیت و انکہ دومی سرءَ ماں گوپہ ءَ اِنت کہ زندٹر بیان
اِنت ایشی ءَ گُڈّی بھر کلپوگ اِنت۔ کلپوگ ءِ ھما بھر کہ پُچ ءُ کُنٹ ءِ پُشت کپ اِیت آئی ءَ "گیتپہ" گوُش اَنت۔

بُنمال : (بُن۔ مال) بُنمال : باپار ءُ سوداگری ءِ بُنگیج کنگ ءِ ھمازر کہ چیسرءَ ھرچ کنگ بنت، سالے کپتے ءَ رندکہ ھساب ءُ داد
کنگ بیت گڑا ایکبرے ھما زر بزاں بُنمال ءَ زرگِپتا کنگ بنت ءُ آدگر زر سیت ءُ نپ اَنت۔

بُنمِر : (بُن۔ مِر) بُمِر : پہ بُن مرگ، ڈِچک یا دگہ دھلے ءِ انچوش مرگ کہ پدءَ پاد مئیت۔

بُن نام : (بُن۔ نام) بُننام : بُندریں نام، بُن ءُ بُنھ ءِ نام۔

بُن نبشت : (بُن۔ نِ۔ بِش۔ ت) بُنبِشت، بُنبِشتگ : وانگی یا دپترے ءِ بُندریں نبشتگ۔

بُن نبشتگ : (بُن۔ نِ۔ بِش۔ تَ۔ گ) بچار "بُن نبشت"۔

بِنِند : (بِ۔ نِن۔ د) "بِنندگ" ءِ برمانگال بزاں "بِندگ" ءِ کار ءِ بکن۔

بِنندجا : (بِ۔ نِن۔ د۔ جا) بچار "بِنندجاہ"

بِنندجاہ : (بِ۔ نِن۔ د۔ جاہ) نِندگ ءِ جاہ، بِنندیگ، مِنندی، ھنکین۔

بُنندی : (بِ۔ نِن۔ دی) مِنندی : نِندگ ءِ جاگہ، ھمودءِ کسے بُندر بندابیت ءُ نِندابیت۔ ھنکین، بِنندیگ۔

بُنندیگ : (بِ۔ نِن۔ دی۔ گ) بچار "بِنندی"

بُنندجاھی : (بِ۔ نِن۔ د۔ جاھی) ھنکینی، ھما کُوں بِنندجاہ ءُ ھنکین ءِ بُنیادی کنت۔

بُنی : (بُ۔ نی) ھما کُنی ءَ اِنت، جھلی، چیری، سری یا پیسری ءِ چپ، "بُنیگ"

بَنتی : (بَن۔ تی) بچن، کنڈار۔ (گال درآمدے)

بُنیگ : (بُ۔ نی۔ گ) بچار "بُنی"

بُنیات : (بُ۔ ن۔ یات) بُنیاد، بنھ، بُنیذ۔

بُنیاد : (بُ۔ ن۔ یاد) بُنیات، بُنیذ۔

بو : (بُ۔ و) گوں گوات ءِ رِشنگ بیوک بلے گندگ نہ بیوکیں چیزے کہ تھنا پوز ءِ ایشی ءِ سماکپ اِیت اے وش ھم بیت ءُ
بدءُم۔ اِک : اُنتر، زباد ءُ مِسک وشیں بوکن اَنت ءُ پیچگل، مُرتگیں ساھدارے ءِ گھ اِنگیں جون بدیں بوکن اَنت، سارت بو،
وش بو، گُل بو، نازبو، زباد بو، اَمبر بو، جون بو، آپ بو، ترُند بو، بدبو، بھار بو، چندن بو، گندہ بو، ھید بو، ترُپش بو۔

بُو : (بُ۔ و) بو (۲) بُوم : وشیں مُرگے۔ (۳) تنگیں چُکّ آپ ءُ گوش اَنت۔ بوکنگ : مِش کنگ۔

بَوا : (بَ۔ و۔ وا) کسانیں چُکّانی ترُسینگ ءِ رِتر یا چُکّ پِشتی یا کہ جِن ءِ نام اِنت، "ڈن ءِ مرو ترا بَوا وارت!"

بُوا : (بُ۔ و۔ وا) کسانیں چُکّ دریا ءُ گوشش اَنت۔

بَوات : (بَ۔ وا۔ ت) بچار "بَوانٹ"

بَواٹ : (بَ۔ وا۔ ٹ) بچار "بَوانٹ"

بُوارت : (بُ۔ وار۔ ت) "ورگ" ءِ برمانگال بزاں ورگ ءِ کار ءِ بکنت۔

بِوارت : (بِ۔ وار۔ ت) بہ وارت : بُوارت، ورگ ءِ کار ءِ بکنت "ورگ" ءِ برمانگال۔

بَوانت : (بَ۔ وان۔ ت) بچار "بوانٹ"

بَوانٹ : (بَ۔ وان۔ ٹ) بوات، بَواٹ، بَوانت : کاھے کہ وانکہ کسان ءُ نازرک اِنت مردم نے وارت ءُ "پُژو،

گُوش اَنت ئے ۔ بلے بیرکہ بیت مردم ئے نزوارت اشترئے وارت ۔ ’’سورچک‘‘ئے بوانٹ ’’بازمردم گُوش ایت کہ اے ھم ’’زرنک‘‘ انت
کہ ’’دھیر‘‘ ھم گُوش اَنت ئے‘‘ ۔ ’’دوگ‘‘ئے ’’دھیر‘‘ ء گُوشتن ء پدء بازجاگہ ’’سورچک‘‘ ء ھم ’’دھیر‘‘ گُوش اَنت ۔

بوبر : (بُ و ۔ بَ رَ) کوسیچ ء زاتے ۔

بُوبلا : (بُ وْ ۔ بَ ۔ بَ ۔ لاَ) گُنگانی زبان ء سکبیں مزنیں چیزء گُوش اَنت ۔

بوبو : (بُ وْ ۔ بُ وْ) گُنگانی زبان ء پشک ء گُوش اَنت ’’پلیں بوبو یا کہ ولیں بوبو‘‘ ، بزاں شرّیں یا کہ نوکیں پشک ۔

بوبیگ : (بُ و ۔ بَ ۔ بیگ) بوبوگ ۔ بوء مارشت ، بوء سما کپگ ۔ بوء پونزء آیگ ۔

بُوت : (بُ وْ ۔ تْ) گبتکارگال ’’بیگ‘‘ ء گوست ۔ بازجاگہ ء پہ ھمے بزانت ء ’’بیت‘‘ ھم گُوش اَنت بلے بابدانت کہ
پہ گوست ء ’’بُوت‘‘ بزاں ’’بوتگ یا بیتگ‘‘ ء ’’بیت‘‘ بزاں ’’نوکی بیت‘‘ یا ’’بیت اِنت‘‘

بوتار : (بُ وْ ۔ تَارَ) پس ء سکیں دردناکیں ڈوڈگ ۔ اگاں پس ء یکم گُٹ ءَ ئے ھُشک بروت ھم بوتار ایت (۲) بازمردم
ایشی ء پہ مالدار ء زردار ء بزانت ء ھم زیر اَنت

بوتارگ : (بُ وْ ۔ تا ۔ رَگ) پس ء سکیں دردناکیں ڈوڈگ ۔ چہ تورشت یا گنگیری ء پس ء پریاتیں پلینگگ ۔

بُوتگ : (بُ وْ ۔ تَگ) ’’بیگ‘‘ ء دیرگوست گال ، بیتگ (۲) پچگ ء ناہ یا کہ ناھیں پچگ ۔

بُوتن : (بُ وْ ۔ تْ ۔ تَن) بیتن ، بُوگ یا بیگ ، پیداگ بیگ ۔

بُوتنجا : (بُ وْ ۔ تَن ۔ جَا) بجار ’’بوتنجاہ‘‘

بُوتنجاہ : (بُ وْ ۔ تَن ۔ جاہ) پیداگ بیگ ء جاگہ ، ھما مُلک ء کہ کسے پیداگ بیت آئی ء بوتجاہ اِنت ۔

بُوتنروچ : (بُ وْ ۔ تَن ۔ رُو ۔ چَ) کسے ء پیداگ بیگ ء روچ ۔

بوپ : (بُ و ۔ پ) بزم : سکیں بزیں گندل کہ چو نیادء چیرکنگ بیت بلے یک ٹل ء زندڑ انت ۔ کمّیں تنک تریں پہ
ننگ ء ھم کارمردبیت (۲) ھر بزء زنڈ ء زیبیں چیزے ء پہ ذرذری گُوش اَنت ۔ شرشار

بوٹ : (بُ و ۔ ٹ) بوڈ : ھمے گُولک کہ سرء میدانی تہ ء ، چہ بے پلگاری ء پیداگ بیت ۔ ایشی ء بازجاگہ ء ’’بوڈ‘‘ ھم
گُوش اَنت ۔ گڈا اگاں دیراں گورء پہ بنت ء سک چلّ ء لیگار پہ بنت ھم بوٹ کپ اَنت ۔ سرء بوٹ سیاہ اِنت ء گڈا جانء
بوٹ اسپیت اِنت ۔ بوٹ ء ھیک ’’رشک‘‘ اِنت ’’رشک‘‘ ترک ایت ’’تیجار‘‘ بیت پد ء مستربیت ء ’’تیور‘‘
اِنت رندء ’’بوٹ‘‘ ء گڈ سرء ’’ماتبوٹ‘‘ اِنت ۔

بُوٹ : (بُ وْ ۔ ٹ) ’’بُوٹنگ‘‘ ء پرمانگال بزاں بہ بوٹ : دست ء جماں بندکن یا کدپ ء ۔ کوش ڈانگ : بوٹ

بوٹک : (بُ وْ ۔ ٹک) بوٹ ء زات ء ھر گُولکے کہ پہ بیت بوٹک ء موٹک ۔

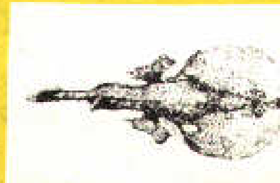
بوٹک : (بُ وْ ۔ ٹک) کسانیں ’’بوٹ‘‘

بوٹکش : (بُ و ۔ ٹ ء کُش) زھر درمانے کہ ھرساھدارء کُش ایت ۔ ایشی ء یکیں زبراَنت سااَنت گوں تیل ء ھوار بیں اَنت سرو
کُش اَنت کہ بوتاں کُش ایت ۔ ایشی ء ’’مُشک کُش‘‘ ھم گُوش اَنت ۔ ھندی ء ’’سنکیا‘‘ اِنت ۔

بوٹکی : (بُ و ۔ ٹ ۔ کِی) ھما مردم کہ سرء جان ء گُڈ سک چلّ ء لیگار اَنت کہ چہ ایشاں بوٹ پیداگ بیت ۔ لیگار ء بے پلگاریں مردم ۔

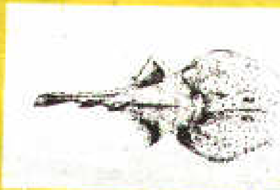
بُوٹنگ : (بُ وْ ۔ ٹ ۔ تَگ) ھمازدوک (ڈرچک) کہ گزرنہ روت ء آئی ء بُن چہ زمین ءَ گیش ایت ۔ چہ شول ء گستر انت ۔
ء گبتکارگال ، بندکنگ ، چپت کنگ ، جماں بُوٹنگ ، دپ ء بُوٹنگ ۔ دست ء بُوٹنگ ۔

- **بُوٹن** : (بُ ؤ۔ ٹ۔ ٹن) گردءِ زندگیں شیشار پوستیں ماھیگے کہ کم آپءِ ماں ریک ءُ وپس ایت اگاں لگت بہ بیت مردم ءِ بادءِ چونیت ءُ دو رنگ ڈنز کنت (بِجار بُت)
- **بوٹو** : (بُ ؤ۔ ٹُ ؤ) وارءِ بَز کاریں مردم یا کہ ھما مردم کہ آئیءِ سرءِ یا جانءِ سباز بوٹ بہ بیت۔ بوٹکی۔
- **بوٹی** : (بُ ؤ۔ ٹِی) ، بوٹیگ ،، ، بُوٹکی ، بوٹو بزاں ھما کہ باز بوٹ ئے پر۔
- **بوٹیگ** : (بُ ؤ۔ ٹِی۔ گ) ماھیگءِ بُزاتگیں ٹکڑ۔ پہ گوشت ءِ ھم گوش اَنت بلے بُنءِ ،، بوٹیگے ماھیگ ،، ءُ ،، پُتے گوشت۔ گوشگ لوٹ ایت۔
- **بوج** : (بُ ؤ۔ ج) بوجگءِ پرمانگال بزاں ،، پہ بوج ،، بندءِ بوج۔ چیستانءُ جاچ یا چاچارءِ رستیں پتو۔
- **بوجا** : (بُ ؤ۔ جا) بوجگ جاہ ، بوجگءِ جاگہ۔ مردیٰ نامے۔ بار [ھن : بوجھ]
- **بوجار** : (بُ ؤ۔ جَار) کسانیں بار۔ بارءِ بوجار۔ یا کہ ،، بنڈءُ بوجار ،،
- **بوجگ** : (بُ ؤ۔ جَگ) انچوش کنگ کہ بہ بُج ایت۔ گرّیج یا بستگیں چیزءِ بَج کنگ۔ **آپءِ بوجگ** : آپءِ بلہ دیگ کہ بروت۔ **آنجگءِ بوجگ** : شلوارءِ آنجگءُ گرّیجءِ بوجگ۔ **یارءِ بوجگ** : چہ ادلاکءِ سرءِ بارانی بَج کنگ ءُ ایر کنگ۔ **کُلکڑءِ بوجگ** : گُلکوءِ یک پھنات ءُ وپسگءُ سر بُری یا دءِ بازلءِ شھارگ ، ھروھد کُلکڑ جوش کنت بلوچ گوش اَنت کہ مھمانے کیت بزاں مھمانءِ اُشترءِ بار بوجگ بنت۔ **بُرءِ بوجگ** : ذریکءِ بُرءِ بوجگ بزاں برءِ گیشگ۔ **بستگینءِ بوجگ** : ھر

(NAMB FISH)

بُوٹن

کد : گیش چگیش ۵۰ س م

(ELECTRIC RAYS)

بستگیں چیزءِ بوجگ ءُ پچ کنگ۔ **بندءِ بوجگ** : ھر بستگیں ساد یا بندءُ گرّیجءِ بوجگ (۲) بندیگ ءُ کیدیءِ بلہ دیگ ، آزات کنگ۔ **بندانی بوجگ** : ھڈءِ بندانی بوجگ ، مردم کہ باز دیراں نندایت ءُ تُرّءِ تاب نہ کنت گوش ایت ،، کمیں ترّیں یا دے جنیں کہ ھڈءُ بند بہ بج اَنت ،، (۲) بندیگءُ بستگینانی بوجگ یا بلہ دیگ آزات کنگ۔ **بندیگءِ بوجگ** : بندگرتگینءِ یا کیدیءِ بلہ دیگ یا درءِ بوجگ ، گوش اَنت ،، بلائیءُ مرچاں پادے بوتگ ،، بزاں سکّ ترّءُ تاب کنت۔ **پادانی بوجگ** : ترّگ ءُ پادے پچ کنگ چہ باز دیرءُ نندگ ءُ رند۔ کسےءِ بستگیں پادان بوجگ۔ **پُشتءِ بوجگ** : دَم کنگ ، ساسار کنگ ، آرام کنگ۔ **ٹپءِ بوجگ** : پہ درمان دارگ یا چارگءِ ھاترءِ آئیءِ بستگیں گرءِ پچ کنگ۔ ٹپءُ ھون کنگ ، گدیگ پہ آئیءِ دپءِ پہ زور پچ کنگ ءَ۔ **ٹوپءِ بوجگ** : ٹوپ جنگ بُنگیج کنگ۔ **جنکءِ بوجگ** : بُنگیجی رندءُ مردینءِ آئیءِ گندلاں ردگ۔ **دپءِ بوجگ** : بستگیں چیزےءِ دپءِ پچ کنگ (۲) مردمءِ دپءِ پچ کنگ بزاں جاک جتل کنگ ، گپءِ بنگیج کنگ ، دوچگءِ بُنگ۔ **دستءِ بوجگ** : پہ کارےءِ کنگ ءُ موکل ءُ جازات دیگ رمانءِ درگ ءُ لاپ بلانگک۔ **دلوتءِ بوجگ** : بستگیں دلوتءِ چہ بندءِ پچ کنگ ءُ بلہ دیگ۔ **راہءِ بوجگ** : بندءُ بستگینءُ گتیں راہءِ پچ کنگ یکجاگھےءُ سکت روءُ آکنگ ، ،، بلائیءُ راھے بوتگ ،، **رِکانی بوجگ** : زبردستی کنگ ، پہ زوراکی نارندیں کارے کنگ۔ وت بے رھبندیں ءُ بے ڈلیں کارے کنگ۔ **زاہءِ بوجگ** : زاہءُ زکت کنگ۔ زاہءِ دیگ۔ **زِکتءِ بوجگ** : زکتءِ دپءِ بوجگ بزاں آئیءِ دپءِ گرّیجءِ ھترپگءُ پچ کنگ۔ **زنگءِ بوجگ** : اگاں ترپتگیں چیزے یا دگہ انچیں چیزے زنگءُ بہ مستےءُ زنگءِ پچ کنت یا زنگاں

بوج ایت ۔ شلوارءِ بوجگ : شلوارءِ آنجگءِ پچ کنگ ۔ بے اِزّت کنگ ۔ **کارءِ بوجگ :** کارءِ بند کنگ ، بلے راستیں بزانت نیم روچءَ پہ سُبارگءُ نمازءِ هاترءَ پہ یکءُ دو اوارءَ کارءِ بند کنگ ۔ پہ بیگاهءِ کارءِ پهک بند کنگءِ بزانتءَ هم زیرگ بیت ۔ **کُبلءِ بوجگ :** کُبلءِ پچ کنگ ، بندیں چیزءِ پچ کنگ ۔ **گٹءِ بوجگ :** گٹءِ گُشاد کنگ ، گٹءِ آسان کنگ ۔ مُهر بیں چیزءِ رهادگ کنگ ۔ **گرنچءِ بوجگ :** بستگیں گرنچءِ پچ کنگ ، اڑاِتگیں چیزءِ گیشینگ ۔ **لاپءِ بوجگ :** انچیں درمانءُ دارگءِ کامرد کنگ کہ دست بئیت ، لاپءِ تل کنگ ۔ **لانکءِ بوجگ :** لانکبندءِ پچ کنگ یا آنجگءِ بوجگ ۔ **لانکیگءِ بوجگ :** بژهگ کنگ ، لانکءِ بستگیں گدءُ پچ کنگءُ چہ لانکءَ بوجگ ۔ **مَشکءِ بوجگ :** مَشکءِ دپءِ بوجگءُ پچ کنگ پہ آپ ورگءَ یا آپانی ریچگءِ هاترءَ ۔ **ننگءِ بوجگ :** بژهگ کنگ ، بے پردگ کنگ ۔

- **بوجی :** (بُ وْ ۔ جِ یْ) بچار «بوجیگ» ۔
- **بوجیت :** (بُ وْ ۔ جِ یْ تْ) بوج ایت : بستگیں چیزےءَ کسے بوج ایت ۔ بزاں پچ کنت ۔
- **بوجیکّ :** (بُ وْ ۔ جِ یْ کّ) بچار «بوجیگ» ۔
- **بوجیگ :** (بُ وْ ۔ جِ یْ گْ) دریائیءُ مزنیں اولاک کہ پہ آچار رَوتءُ چہ یک بندےءَ مالءُ مردم پہ دگہ بندرےءَ بارت ، ایشیءِ بازراست آنت چہ ایشاں سمبوک ، دنگی ، بُوم ، بازنتگیں آنت ۔ (بچار بُت)

✱ سپری بوجیگ کہ نام «رام شاهی» بوتگ

(اے بوجیگ ۱۹۶۲ء چہ زنجبار (تنزانیہ) ءَ پہ اورماڑهءِ آیگءِ وهدءَ مُبڈّ اِتگ ۔ اِے بوجیگءِ ناهدا غلام محمد حالی بوتگ کہ گوں ۲۰ مردمانی هوریءَ گوں همے بوجیگءَ مُبڈّ اِتگ)

بوجیگ

- **بُوپَخ :** (بُ ۔ وْ ۔ پَخْ) پیشی یادگاہ انچیں چیزےءِ کسانیں ٹکرے ۔ بوپءُ باپ : لَنشءُ پتار (۲) ڈڑهکےءِ طمینءُ سُبکیں تهوسنتے کہ ایشیءُ ٹکر پہ شیشگانی دپءُ دیگءِ کامرد بیت ۔ دگہ مُلکاں ایشیءِ مزنیں ٹکراں ماهوراں بنداِنت کہ اِے کابیا بیت (۳) دپ ، دپءِ تهی نیمگ ، چہ همے بزانتءَ «بُوچُو» ۔ ءِ گال جوڑ کنگ بیتگ کہ هما چمگ چمگیں دیمءَ ، گوش آنت کہ دروکیں لیڑهءِ پیونزءَ بنداِنت گے ۔
- **بُوچَڑ :** (بُ وْ ۔ چَ ۔ چُڑْ) بُوچلو ، هما آپینک کہ پهک نہ اِنتءِ بُوچ باپ اِش مان اِنت ۔
- **بُوچَک :** (بُ وْ ۔ چَ ۔ چَکْ) کسانیں بُوچ ۔
- **بُوچَل :** (بُ وْ ۔ چَ ۔ چَلْ) هما آپینک کہ بُوچءِ بُڑاِنت ۔ چوکہ بُوچءُ بُوچ درور ۔
- **بُوچَلو :** (بُ وْ ۔ چَ ۔ چَ ۔ لْ وْ) بُوچڑو ، بُوچل ، هما آپینک کہ آئیءِ «نَد» بُوچ باپ بازمان بہ بیت ۔ بازمردم ایشیءَ «بُچلو» ءِ بزانتءَ زیراِنت بلے ایشیءِ بُنگال «بُوچ» اِنتءُ آئیءِ «بُچ» ۔
- **بُوچَنگ :** (بُ وْ ۔ چَ ۔ نگْ) چیزےءِ بوءِ گرگ ، بوءِ گرگءِ کارءَ کنگ ۔ چیزےءِ وتی پونزءِ گرانزائی کرتءُ آرگءُ دپءَ بند کنگءُ چیر بونزءَ گیںءَ پدءَ کشّگ کہ جوش کنگءَ رندءَ هم چیزءِ بوءِ سماکپ ایت ۔

- **بُوچّوُ** : (بُ وْچ ۔ چّ وْ) هماچیزکه باز پُوچّین یه بیت ۔
- **بُوچّو** : (بُ وْ ۔ چ ۔ چّ وْ) چه ساده ٔ یا میده ٔ جوڑ کُرتگیں چمگ چمگیں پیلکے که مستیں وروکیں لیڑهانی لیوزت ءَ لگوش اَنت که دپ مه جنت، شیر مچیں هرت ءُ هم بُوچّوکن اَنت ۔ همے رنگ ءَ گوسک ءَ هم ۔ (بچار بُت)
- **بُوچّه** : (بُ وْ ۔ چ ۔ چّه) بچار ،، بُوچّو ،،
- **بُود** : (بُ و ۔ دْ) هوش، سار، سما، بے هوشیں مردم ءَ آپ ترپیچ اَنت گوات گیچ اَنت که ،، بود ۔ کنت بزاں ،، هوش ءَ کیت ،، بود کنگ : سارکنگ، هوش کنگ، چه بے هوشی ءَ سار کنگ ۔
- **بُود** : (بُ وْدْ) یک درمانے، کوهی بود ۔
- **بُود** : (بُ وْ ۔ دْ) جوّانی یے که چه بُندر ءَ مردم ءَ مان اِنت ۔ زور، زکت، توانائی ۔ اک : بلانی ءَ کار ءَ بُود مان نیست ۔ بلانی بے بودیں مردمے ۔ (۲) هستی، بودشت، اُمیت، دلجمی ۔
- **بُودشت** : (بُ وْ ۔ دِشْ ۔ تْ) هستی، بُود ءَ جند (۲) موٹ ۔ ،، بلانی ءَ کسی بودشت ءَ نکپتگ ،، (۲) بُو، وشتّیں باند وشتیں بو ۔
- **بودلا** : (بُ وْ ۔ دْ ۔ لا) نابُودیں مردم، بے بُودیں مردم ۔
- **بُودناک** : (بُ وْ ۔ دْ ۔ ناکْ) هما مردم که آئی ءَ بُود هست ۔ بُود کپتگیں مردم یا مُلک ۔

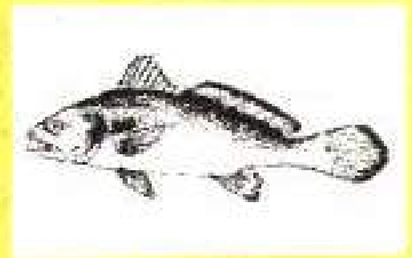
بُوچو

- **بُوناکی** : (بُوْدْ ۔ ناکِیْ) بُودناکی، بُودناک بیگ ءِ جند، دیم روی ۔
- **بُودی** : (بُو ۔ دِیْ) دو کوهانڈیں اشتر ءَ ،، اُشتر بودی ،، گوش اَنت ۔
- **بُودی** : (بُو ۔ دِیْ) بچار ،، بودیگ ،،
- **بُودیگ** : (بُو ۔ دِیْ ۔ گْ) هما که آئی ءَ بُود مان، بودناک، بودناک بیگ
- **بُودَیگ** : (بُو ۔ دَیگ) گڈاں بودیگ بزاں چه سوچگی یا دگه چیزے ءَ بو ءَ آتار کنگ ۔ یک بوداریں چیزے ءَ گوں دگه بے بوئیں چیزے ءَ یکجا بکن ئے ایشی ءَ هم بودنت ۔
- **بوڈ** : (بُ وْ ۔ ڈْ) بچار ،، بوٹ ۔
- **بُوَر** : (بُ ۔ وَرْ) په وَر، بُور : ورگ ءِ پرماتگال بزاں ورگ ءِ کار ءَ بکن ۔
- **بُوَر** : (پ ۔ وَرْ) بچار ،، بُوَر ،،
- **بُوڑ** : (بُ وْ ۔ ڑْ) بچار ،، بُورٔ ،،
- **بُورٔ** : (بُ وْ ۔ ڑْ) بادامی رنگ، کم رنگیں ناسی، کلشتو، کلشتو، کلشت رنگ، (۲) اسپ : بلے اے نام اِش په رنگ ءَ بستگ (۳) شُهروب دان ءَ زانتے که آئی ءِ دان ءِ رنگ اپجوش اِنت وشتّی ءَ طمئ چو که کلنڈو ءَ اِنت ۔

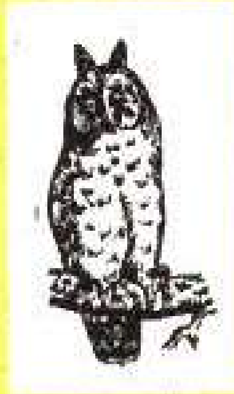
- بور : (بَ وْرْ) برپ، کنز کہ چہ جمبراں رچ ایت۔
- بُور : (بُ وْ۔ رْ) سکّیں ایرتیں ٹُکُرّ۔ ایردگ ءِ دانگ۔ سکّیں کسانیں ٹکر۔
- بُوت : (بُ وْ۔ تْ) بیتر : ڈرچک یکبرے پُل کنت، پُل کر ریچ انت بوتریت چہ بوتر، رندی بَربیت۔ (۲) وانگ، گانگا، ڈنُوئیں مردم۔
- بُورا : (بُ وْرَا) بچار "بورہ"۔
- بُوربور : (بْ وْ۔ رْ۔ بْ وْ۔ رْ) گُریوگ ءِ توار اک : بلانی ءِ بوربور گُرینگ۔
- بُوربُور : (بُ وْرْ۔ بُ وْرْ) ایردگ ایردگ، ایرت ایرت، سکّ ایرت۔
- بورتاچ : (بْ وْ۔ رْ۔ تَاچْ) اپس تاچ، اپس سوار، بورسوار، ھما مردم کہ اپس ءِ تاچگ ءِ سکّ بلد ءُ زانکار انت۔
- بورتاچی : (بْ وْ۔ رْ۔ تَاچِی) اپ انی گرُھتاچی۔
- بُورد : (بْ وْرْدْ) بوجیگ، گراب یا دگہ دریائی اولاک ءِ کش یا "دَپان"۔ بُوردبندگ، یک دریائی اولاکے ءِ دومی ءِ "دپان" ءِ بھک ڈُنگ ءُ اوشنگ دپ : پہلوگرفتن
- بورگ : (بْ وْرْگْ) بس ءِ گوں دردناکی ءُ ڈُودگ۔
- بُورگ : (بُ وْرْگْ) بچار "بُورہ"۔
- بُورل : (بُ وْ۔ رَلْ) مردینی نامے (۲) بُوررنگ، بُوررنگیں۔ اے گال چہ "بور" ءُ اِنت بزاں بوررنگ انچوش کہ چہ سبزءُ "سبزل" ءُ شیاہ ءُ "شیاھل"۔
- بُورہ : (بُ وْ۔ رَہْ) شکر، سکّیں ایردگیں چیز۔
- بُورینک : (بْ وْ۔ رِیْ نْ کْ) ایردگ، بورینگیں چیز۔
- بُورینت : (بْ وْ۔ رِیْ۔ نْ۔ کْ) بُورینک : ایردگ، بورینگیں چیز۔
- بُورینگ : (بْ وْ۔ رِیْ۔ نْگْ) پردشگ، ٹکر ٹکر کنگ، ایردگ ایردگ کنگ۔ اے گال عُمری گُبٹی ءِ مردم "بھوربنغ" گُوش انت۔
- بوڑ : (بْ وْڑْ) ھلا، تارُشت۔ [اے گال سندھی ہے : بوڑ]
- بُوڑ : (بُ وْ۔ ڑْ) بچار "بُونڑ"۔
- بُوڑا : (بُ وْڑْ۔ ڑَا) بُونڑا، بُڑا، مزن بُونڑ۔
- بوڑمنگ : (بْ وْڑْ۔ مُ نْ گْ) کاچا، ورگی چیزے ایشی ءِ سول کسان بیت ایشی ءِ بَرچو کہ ٹیاٹا ءُ زمین ءِ چیر ءِ بیت، ایشی ءُ ھندی ءُ "مونگ پھلی" گُوش انت، تازی : سمبل۔ بلوچ گُوش انت کہ اے بادوچکی اِنت چرپی ءُ تیل ئے ماں کہ ایشی ءِ روگن یا تیل ءُ ھندوستان ءُ سکّ بازکار مروکن انت۔
- بُوس : (بْ وْ۔ سْ) چَمگ، بکت، پکت : وتی لُنٹاں دگرے ءِ دست، دیم، پیشانی یا گُٹ ءِ سر ءُ ایرکنگ ءُ کمّیں زور پردیگ ءُ دوئیں لُنٹاں وت ماں وت کمّیں لچینگ ءُ زیت یک اناگہ ءُ رھادگ کنگ کہ چہ ایشاں "پَپّپ" ءِ توار درکیت۔
- بوسال : (بْ وْ۔ سَا۔ لْ) کوھن ءُ ھنگ اِنگیں بو، پُلک ءُ ھاکیں زمین ءُ اگاں یک ڈردے ھورے بگوارایت ءُ بس بکنت چہ آئی ءُ یک بوے چست بیت ایشی ءُ ھم بوسال گُوش انت۔
- بُوشپ : (بْ۔ وْ شْ۔ پْ) بدوَشپ : بُونپش یا کدہ ءِ ویس، وپسگ ءِ پرمانگال۔
- بُوشت : (بُ وْ۔ شْ۔ تْ) بُوستگ : گرانیں چیزے ءِ کپگ ءِ توار
- بُوستاباست : (بُ وْ۔ سْ۔ تَا۔ بَا۔ سْ۔ تْ) گرانیں چیزانی کپگ، کپگ ءِ توار۔ بُوست بُوست ءِ توار۔

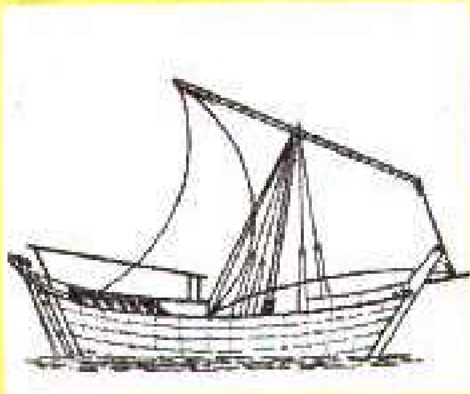
بُوستگ : (بُ ۆ . ش . تگ) بُوستءِ توار، گرانیں چیزےءِ کپگءِ توار . بُوستگ جنگ ، بُوستگءِ توارءِ دراینگ .
بۆسکی : (بۆ . ش . کی) طمیں آبریشم دَروَریں گُدّے .
بۆسگ : (بۆ . سگ) بوس ، چُکّگ ، پَک ، بَک ، بچار ،، بوس ،، [پارسی : بوسہ]
بوسل : (بۆ . سَل) مردینی نامے .
بۆسوچ : (بۆ . ش ۆ . چ) ھما رزان کہ آسءِ مان کن اَنت ءُ سوچکی آئیءِ تہءَ کن اَنت کہ وشّیں بوتالان بہ بیت . ابید چہ سوچکیءِ دگہ اِنچیں چیزے ھم دَوَر دیئنت مان کہ سُچگءِ وشّیں بو کن اَنت .
بۆسوچ : (بۆ . ش ۆ . چ) گوجءِ زاتے کہ چہ گلگوئیں گوجءِ کستر اِنت کہ چَمّےءِ شپءِ ترپ اَنت راہءِ سکّ تیز اِنت گوش اَنت مردمءِ ھم گٹ کنت ءُ رندءِ ھم نہ اِیت .
بۆشش : (بَ . ۆ . شّ) بےپروا ، کمّاڑ ، کماک .
بُوشش : (بُ . ۆ . شّ) ناسرپد ، پھوال ، وانگ ، گانگا .
بوشار : (بَ ۆ . شاز یا کہ بُ ۆ . شاز) گوّات ءِ گوّات ، کروسو ، پہ مڑگءِ ھتل ، پہ جنگءِ تیار ، سُنٹ ، ٹھل ، کمّاڑ ، کماک ، مزن لیک ، منوک ، پہ مڑگءِ چنگ چوکہ گرگءِ یا پچڑان پادکنگ چوکہ کروسءِ .
بوشارو : (بُ ۆ . شا . رۆ) بچار ،، بوشار ،،
بۆک : (بَ ۆ . ک) کرز ، لمب ، دامن (پشک یا سریگءِ)
بُوکت : (بُ ۆ کث) بۆک یا بۆکت : کرز ، دامن ، کنار ، سریگءِ بوکت ، پاگءِ بوک ، آئیءِ وتی سریگءِ بوک بستگ ، دبوکہ .
بوکارگ : (بَ ۆ . کا . رگ) پاچنءِ ،، لولارگ ،، بزءِ ،، بوتارگ ،،
بۆکو : (بَ ۆ . کُ ۆ) ھما کلونٹ کہ آئیءِ کرزءِ ٹِک کیتگ .
بوکنگ : (بۆ . ک . نگ) چہ چیزےءِ بوءِ درکیت ءُ تالان بیت بزاں آبو کنت . ،، بوچنگ ،، ءِ بزانت ءَ ھم زیرگ بیت اِک : ،، ابشیءِ بوکن ،، بزاں ،، ابشیءِ بوچن ،، بلے راست تریں بزانت اَولیگ اِنت .
بوگ : (بُ ۆ . گ) لنککانی ٹکّر ٹکّریں ھڈّانی پُروشتجاہ (۲) ھمے بوگ کہ انگریزیءِ ،، اِنچ ،، گوش اَنت نے کہ دوازدہ بوگ یک پَدّے (FOOT) (۳) گالےءِ یکتواریں بھر ، اِک : ،، دریرجا ،، سے بوگ اِنت ،، در + یر + جا ،، ھمے رنگءِ لچّہءِ بندے بوگ بوگ کنگ بیت اِک : ،، گُجا اِنت گُل کہ گلزاراں بچاراں ،، ،، گُجا اِنت گُل + کہ گلزاراں + بچاراں ،،
بُوگ : (بُ . وگ) بیگ ، ،، بۆت ،، ءِ بُنکارگال بچار ،، بیگ ،،
بُوگ بُوگ : (بُ وگ . بُ وگ) چناچنا ، ٹکّر ٹکّر ، چیزے کہ آئیءِ ھر یک ٹکّرے جتا کنگ بوتگ . بوگ بوگ کنگ : ٹکّر ٹکّر کنگ .
بُوگرگ : (بُ ۆ + گ . رگ) یک چیزےءِ بوءِ آئیءِ شوھاز کنگ بزاں پسرءِ آئیءِ بوءِ گرگ نی ھمے بوءِ موچکینءِ آئیءِ درگیجگ ، کچت ، پُوشتی یا دگہ رستریءِ دلوت چیزءِ انچوش شوھاز کن اَنت .
بُول : (بُ ۆ ل) سُھتے کہ پونزءِ کنگ بیت ، بُولا .
بۆل : (بُ ۆ . ل) باز ، بُرز (بُرتے ، بولے ، بازیں مروے) (۲) ھمے لبتڑ کہ گردِ اِنت ءُ توکءِ گواپگ اِنت یا کہ گوات مان کن اَنت ءُ لیب کن اَنت . [چہ انگریزی BALL بال] سکیں . رھشءِ رھبند ، دُرواھی ، بیل دَیَن ، مَیّن کرتگیں وھد .

- **بولا :** (بْ ۏ۔ لَا) کسانیں ماھیگے کہ وتی موسم ءَ بازبیت ۔ (بچاربُت)
- **بُولّا :** (بُ ۏلْ۔ لَا) بُولّ : سِہنے کہ پونز ءَ کنگ بیت ۔
- **بولان :** (بْ ۏ۔ لَا۔ نْ) بلوچستان ءِ جاگہے ءِ نام اِنت ۔ بولان ءِ گرٹ ۔ درہ ءِ بولان ۔ (بچاربُت)
- **بولک :** (بْ ۏ۔ لَکْ) تُکّ، گُٹم، ھینگ، بازار، آبادی، [چہ ترکی ءِ بُلُوک] [پارسی ءَ ایشی ءِ بہ بازیں جاھیں مینگ ءَ کلگانی بزانت ءَ ھم کارمرد کن اَنت ۔ پَرگنگ]
- **بوُلک :** (بْ ۏ۔ لْ کْ) رنگ ءِ شیاہ اِنت جوکنگ ءِ پلّہ اِیت، چہ کک ءِ مسترانت ۔ پس ءِ واری ءِ پربیت ۔ ایشی ءِ درمان تمباک لنارگ اِنت ۔ ھردلوت ءِ گپت پلے گوسک ءِ سک ترگپت ۔ گوش اَنت : کک ءِ بُولکے شناتگ اَنت ءِ نی اُمیت ءَ دھانیگ اِنت :
- **بولی :** (بْ ۏ۔ لِ ئی) بول ءِ لیب ۔ گالوار ۔ اک : بلوچی زبان یکّے بلے آئی ءِ بولی (گالوار) بازانت ۔ (DILECT) (اِے گال دراَمدے)
- **بولے :** (بْ ۏ۔ لے) بُرے، بازینے، گپتڑے ۔
- **بولی پَٹّ :** (بْ ۏ۔ لِ ئی۔ پَ۔ ٹّ) ھماجاہ کہ اودءِ بولی لیب کنگ بیت ۔
- **بُوتم :** (بُ ۏ۔ تْم) مزنیں زنڈ ھیلگیں مُرگے کہ روچ ءِ نہ گندایت، شپی مُرگے کہ ایشی ءِ آواز "بُوتم بُوتم" یا کہ "بُوبُو" اِنت

بولا
کد : ۳۰ س م دان ۳۸ س م

بولان ءِ گرٹ

بُوتم ـ ۱

بُوتم ـ ۲

بلوچ گوش اَنت کہ اِے "او آگوبُ" گوش اِیت ۔ (۲) بوجیگ ءِ یک راستے کہ گیشتر پارس ءِ مزن ھور ءِ مردم بنداَنت ءُ کارمردے کن اَنت ۔ ایشی پہ گور ءِ دیم چودنگی ءَ اَنت بلے بند ءِ پٹّن اِنت ۔ (بچاربت)

- **بوم :** (بْ ۏ۔ مْ) نموذ، دَروَر اک : نیل بوم بزاں نیل رنگ یا نیلگ بُرشّ یا دَرور ۔ بازمردم ایشی ءَ "نیل بو" گوش اَنت ءِ "نیلبومیں زِرّ" ءِ "نیلبوئیں زِر" گوش اَنت ۔ کرّدِانت ۔ "مرچی ھوادوبوم اِنت" بزاں دوراست اِنت برے گرم اِنت ءُ برے سارت ۔ موسم ءِ بدل بیگ ءِ وھد ءَ، ھر وھد ھوادولوم بیت ۔ چُلت ءِ دسبندیا بندوک : گڈّے ۔
- **بوُمادران :** (بْ ۏ۔ مَا۔ دَ۔ رَانْ) بوئ مادران، دِلی ذرنگ ۔ درمانے ۔
- **بومیا :** (بْ ۏ۔ مْ۔ یَا) موسم، چیزے ءِ مِنتیں وَھد (۲) ھنکین، بُنگی جاگہ ءِ بند بگ (پارسی بوم، مرزوبوم، بومیائی)
- **بومیائی :** (بْ ۏ۔ مِ۔ یَا۔ ئی) موسمی، پہ موسم ءُ وھد بوتگیں اک : بومیائی ھَور، (۲) ھنکینی، بُنگی جاگہی، ھماکہ گوں بومیا ءِ بُنیادی کنت (پارسی بومیائی)
- **بوَن :** (بَ ۏنْ) کاھے کہ ھرئے وارت ۔ بوَن ءُ پُوتار ۔
- **بُونزَڈ :** (بُ ۏ۔ نْ۔ زَڈْ) زنڈ ءُ بدڈول، بُوستابوست ۔
- **بُونزَز :** (بُ ۏ۔ نْ۔ زَز) بچار "بُونزّل" ۔

بُونڑ : (بُ۔ وْ۔ ن۔ ڑ) سرءِ گونڈیں ءُ چوکر چُرزءِ یا دا آنگیں میدہ۔ پرم رنگیں میدہ، جَلّ یا دگا ہچیں گونچگیں چیزءِ کرّا انی نہ گونچگیں پرم یا میدانی سرکہ چوپڑءِ انت۔

بُونڑا : (بُ وْن ڑا) بُوڑا، مزن بُوڑ، بُڑا۔

بُونڑاں بانڑ : (بُ۔ وْ۔ نْ۔ ڑاں + بان۔ ڑ) ھُشک ءُ پُڑاگیں گونڈیں میدکہ چو ھُشکیں پرم ءَ انت۔

بُونڑاں سرو : (بُ۔ وْ۔ نْ۔ ڑاں + سَ۔ رْو) ھماکہ سرءِ بونڑاں بانڑ انت۔ بلوچ پچّ ءِ گوش انت۔ یک چاپے ءِ ھبتگ لڑا یت بُونڑاں سرو ھمودءِ انت۔

بُونڑل : (بُ وْ۔ نْ۔ ڑل) پچّ ءِ کیش ءِ ھما بھرکہ بُونڑےءُ ھوارانت کہ کمیں زیت تام ہیت۔ ایشی ءِ "بُونزءِ بُنتو" ھم گوشش انت۔

بُونگت : (بُ وْ۔ نْ۔ گ ت) بچار "بُنگت"۔

بُونگی : (بُ۔ وْ۔ نْ۔ گ۔ ی) بچار "بُنگی"۔

بُونو : (بُ۔ وْ۔ نْ۔ نَ وْ) دشتیاریءِ کورءِ کرءِ بُرزءِ مشہورتریں جاگھاں یکے۔

بُوھر : (بُ و۔ ھَ ر) ھاک بُوھر: ڈگارءِ دگرےءِ کِشگ ءُ دبنت ءُ آرکشوک چہ ھاسل ءِ یک بھرے ڈگارءِ واھندءِ دئیت ھمے بوھرانت۔

بُوھگ : (بُ وْ۔ ھَ گ) بُوکنگ، گندگیں بودیگ۔ گھرانگیں لُوکنگ (۲) بُوچنگ۔

بُوھگ : (بُ وْ۔ ھَ گ) مِس کنگ، پیشاب کنگ، آبدست کنگ۔

بوھیر : (بُ وْ۔ ھِ ی۔ ر) سکّیں آریپ، ھانوادگ، شرپدار، نازاک، مُڑادار، پُرمُڑا، (۲) مردینی نامے۔

بوئی : (بُ وْ۔ ہ ی) بچار "بوئیگ"۔

بوئیگ : (بُ وْ۔ ئی گ) لاڈک، نازگر، نازُرک۔

بوئبو : (بُ وْ۔ ہ۔ بُ وْ) گندءِ ٹکرے کہ مزن ھُورءِ تازیانی جنین وتی دیمءُ اُنچوش بندانت کہ لوٹز، پیشانیءُ دومیں گپانی سرچیر بیت ءُ چم ءُ پوپ ءِ نیمے ءُ ژُنوک زاھرانت۔

بوئبُس : (بُ وْ۔ ہ۔ بُس) بازیں بوءِ یکجاکن انت بہ باتراں یاکہ بہ دگہ کاراں جوڑکن انت۔

بوئبھار : (بُ وْ۔ ءُ۔ بَ۔ ھَار) وشّیں بوءِ بھارگاہ ءِ موسم بزاں بھاری بُو (۲) بہ بدیں بوءِ ھم کار مرد بُونگ۔

بوئے : (بُ وْ۔ ئے) ھائے ھائے۔ پہ کسے ءِ بیران بیگ ءُ موتک آرگ ءِ گوش انت۔

بوئی مادران : (بُ وْ۔ ئی۔ مَا۔ دَ۔ رَان) بومادران، دلی دَرَنّہ: درماتے۔

بُوئگ : (بُو۔ ءَ گ) بُوھگ، بُوکنگ، گندگیں بودیگ، گھرانگیں بُوکنگ (بچار بُوھگ)

بُوئگ : (بُوْ۔ ءَ گ) مِس کنگ، پیشاب کنگ، آبدست کنگ۔ (بچار "بُوھگ")

بوئیگ : (بُ وْ۔ ئی۔ گ) گوں بوءُ دُناں، دُنائی، سک دوستیں مردم۔ پلّیگ ءُ پونزیگ۔

پہ : (پہ) بلوچی پرمانگلانی بُنگیج ءِ گیت کہ پرمانگال ءِ مسترین نشان انت۔ اک: کنگ: پہ کن، بجنگ: پہ جن، سُرگ: پہ سُر، لے یکجا پ، ھم بیت ک بیت اک: پکن، پجن، پسُر۔

پھ : (پ۔ ھ) بُن، بُندر، اسل، پھک، بُنگش۔ (۲) یک نیگےکہ پُھنہ کہ بیت سک شہرکن بیت رنگ ءِ زرچہ انت ءُ ایرتیں ٹِک ءِ پر۔ بُن ءِ زند ءُ سرءِ بارگ انت۔

- **بھ :** (بَ ۔ ھْ) ھیران، ہمان، بھ ءُ بکّہ : دَوْدِلگ، ڈَوْزَورگ، دپ ءُ دِل ۔ پہ ھیرانی سھرا کنگ ءَ گُوشگ بیت ۔ اگاں دو برء،، بھ بھ ،، گوش ئے گڑا توسیپ ءُ گلایگ بیت ۔
- **بھا :** (بَ ۔ ھَا) نِرخ، کیمت ۔ ھَرید ۔ یک چیزے ءِ زرّ ھمسنگ ۔ **بھا** ءُ رھن ءِ بھاکنگ یا گرھن کنگ، بزاں بھاءُ زیر بھاءُ سیم :- بھاءُ زیر ۔ بھاکنگ ءِ پہ زرّ ءِ دیم ءَ زیرگ، زرّدیگ ءُ چیزء زیرگ ۔
- **بھادر :** (بَ ۔ ھَا ۔ دُرْ) دلیر، مزن دِل ۔ نذرّس ۔
- **بھادین :** (بَ ۔ ھَا ۔ دِیْ ۔ نْ) مردینی نامے [بلکیں تازی : بھاءُ الدین]
- **بھار :** (بَ ۔ ھَارْ) بھارگاہ، ھتم، ھزّام، بھار ءِ وھد، چہ تاکچنڈ ءَ رند کہ ڈرچک پدءَ تاک جَن اَنت ا ے موسم چہ ۲۱ مارچ یا کہ فروردین ءِ بُنگیج ءِ بیت ۔ (۲) چہ ھوَر ءَ ھرکاہ ءُ سول ءُ بوٹگے کہ رُدایت ایشاں ھم بھار گُوشّ اَنت ۔ (۳) زیب، زیب ۔ (۴) ورنائی یا ھر چیزء جُوان ترین وھد ۔
- **بِھار :** (بِ ھَارْ) بیھار، پاٹرپ، پہ کسے ءِ ترسینگ ءَ ھکل ءُ گُرّبا ،
- **بُھار :** (بُ ۔ ھَارْ) سکیں ترند ءُ رشنگ نالان یو کیں بُو (توری وَش یہ بیت کہ گندگ) بو + ھار، بُو ءِ ھار : جُت :" بوءُ بُھار "
- **بھاربو :** (بَ ۔ ھَارْ + بْ وْ) بھار ءُ بھارگاہ ءِ بُو ۔ ھماکہ وش بو کنت، ھماکہ سبزگ ءُ پُل ءِ بُو ءَ کنت ۔
- **بھارکالی :** (بَ ۔ ھَارْ ۔ کَا ۔ لِیْ) بارکالی : پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے ۔
- **بھارکاہ :** (بَ ۔ ھَارْ ۔ کَاہْ) ھماکاہ کہ بھار ءِ وھد ءَ رُواَنت ۔
- **بھارکِرم :** (بَ ۔ ھَارْ ۔ کِ ۔ رْمْ) ھماکِرم کہ بھار ءِ موسم ءَ ڈرچک ءُ کاھانی سرءَ بازبیت بُندر ءَ اِے ڈرست بالوانی ھیک اَنت کہ رند ءَ ترکت اَنت ءُ پاتو یاکہ دگہ اِنچیں بالو بنت ۔
- **بھارگاہ :** (بَ ۔ ھَارْ ۔ گَاہْ) بھار، بھار ءِ موسم ۔
- **بھارگاھی :** (بَ ۔ ھَارْ ۔ گَا ھِیْ ۔) ماھیگے (۲) ھوَرے کہ بھار ءِ جند ءِ موسم ءَ بیت ۔
- **بھارلوگ :** (بَ ۔ ھَارْ ۔ لوْگْ) ھمالوگ کہ پہ بھاروارِی یا بھارچارینی بندگ بیت ۔
- **بھارھور :** (بَ ۔ ھَارْ ۔ ھَ ۔ وْ ۔ رْ) بھار ءِ ھوَر، بلوچی ماہ ،، مُردار ،، ءَ بنت ۔
- **بھازرّ :** (بَ ھَا ۔ زَرّ) یک چیزے ءِ بھاکنگ ءَ ھرزرّے دست کپتگ، دُکّان ءِ یک روچے ءِ سودا ءِ زرّ ۔
- **بھازیر :** (بَ ھَا ۔ زِیْ رْ) بھازیرِوک، ھرِیدار، بھاگروک ، ،، بھا ءُ زیر ،، بھاکنگ ءُ زیرگ ءِ کار ۔
- **بھاسی :** (بَ ۔ ھَا ۔ سِیْ) بچار ،، بھاسیگ ،،
- **بھاسِیگ :** (بَ ۔ ھَا ۔ سِیْ ۔ گْ) بواسیر، ناڈراھی یے
- **بِھان :** (بِ ۔ ھَا ۔ نْ) مادگیں اَپس، ورنائیں مادیان، پہ مادگیں ورنائیں ھرء ھم کارمرد بیت ۔
- **بھائی :** (بَ ۔ ھَا ۔ ئِیْ) ھماچیز کہ پہ بھاءَ اِنت، ھماکہ پہ زرّ زیرگ بیت ۔ آچیز کہ بے زرّءَ دِئیگ بیت آئی ءَ ،، مُڑائی ،، گوش اَنت ۔
- **بھائینگ :** (بَ ۔ ھَا ۔ ئےْ ۔ نَ گْ) کِش ءِ چیرء آرگ، کِشگ، آبادکنگ ۔
- **بَھبھ :** (بَ ۔ ھْ ۔ بَ ۔ ھْ) دُژدِل، سک وَش، بے گم ۔
- **بَھت :** (بَ ۔ ھْ ۔ تْ) بھرہگ، کِسمت (قِسمت)
- **بَھتاوَر :** (بَ ۔ ھْ ۔ تَا ۔ وَرْ) مزن بھتیں مردُم ۔
- **بِھتران :** (بِ ۔ ھْ ۔ تِ ۔ رَانْ) درمانکاھے، درمانے، ایش ءِ دگہ نامے ،، بمبءِ بھتران ،، گوش اَنت (۲) چہ اسلام ءَ

سلیاں بیش پارسیانی سیزدہ ماہی سال ءِ نام اِنت ۔ کبیسہ سال اِنت ، پارسیانی وشمنی ایش بوتگ کہ اے سال کہ چہ ۱۲۰ سال ءَ رندکیت مستریں بادشاھے ءِ زمانگ ءَ ، بیت انچوش نوشیروان ءِ زمانگ اے سال ءَ کپتگ کہ آسالی یکیں سال ءَ " اُردی بھشت " دو بوتگ اَنت ۔ پارسی دت اے سال ءِ نام ءَ " بھترک " گوش اَنت ۔

بَھتک : (بَ ۔ ھْ ۔ تَ ۔ کْ) گورے کہ چہ رود درآتک ءَ کیت ، گوں سپارکوہ ءِ کور ءَ دوچار کپ اِیت ءَ ھردو یکجا بنت ءُ سرباز ءِ مزن کورءَ ایر رِیچ اَنت ۔

بَھتی : (بَ ۔ ھْ ۔ تِیْ) بھتاور ، (۲) جنینی نامے ۔

بِھدار : (بِ ۔ ھْ ۔ دَارْ) ھماکہ آئی ءِ بُن ءُ بیھ بے پَکَّہ اَنت ۔

بِھدانگ : (بِ ۔ ھْ ۔ دَا ۔ نگْ) نیبگے ۔

بِھدرچک : (بِ ھْ ۔ دُرْ چْ کْ) بھشیز : مردم ءِ بیھ ءُ بنیاد ءِ ڈیچک بزاں کُٹم ءِ پیر دیچک ءَ نماسگ ءُ پت ءُ پیرکانی نام ۔ (FAMILY NAME) شجرۃ النسب ۔

بَھر : (بَ ۔ ھْ ۔ رْ) یک چیزے دو یا گیشتر وَنڈ ءَ کنگ ھریک ونڈے یک بھرے ، ونڈ ، گیشینتگیں ونڈ (۲) درجاہ ءِ ھریک جتائیں وانگی بے ءِ نودربر یک بھرے ءَ اَنت ۔ (۳) اگاں یک وانگی بے سک مزن بیت گڑا آئی ءَ دو یا گیشتر تاکبندی اَنت ءَ ھریک تاکبندے یک بھرے گوشگ بیت ۔

بَھرام : (بَ ۔ ھْ ۔ رَامْ) مردینی نامے ، (۲) استارے ءِ نام اِنت کہ تازی ءَ ایشی ءَ " مِرّیخ " ، ءُ انگریزی ءَ " مارس " (MARS) گوش اَنت ۔

بَھرگ : (بَ ۔ ھْ ۔ رَگْ) مزنیں بھر ۔ (۲) رَم بیستی ءَ بازگپ یکجاکنگ بنت کہ ایشانی بُنگیج ءِ بگرد انکہ کُٹے اِتگیں سرءَ یک " بھرگے " گوشیں کہ انگریزی ءَ ایشی ءَ " پیرا " یا " پیراگراف " گوش اَنت ۔

بِھرگ : (بِ ۔ ھْ ۔ رَگْ) مزن جون ، ھما مردم کہ گوشت ءُ جون ءُ مزن اِنت ۔

بَھرگِر : (بَ ۔ ھْ ۔ گِرْ) بھرگروک ، ونڈ ءِ گروک ، ھماکہ یک چیزے ءِ تہ ءَ آئی ءِ بھر مان اِنت ۔

بھرِن : (بَ ھْ ۔ رِنْ) مزن حورءِ زانتگس مُلکے " بحرین " ★

بھرءُ بانگ : (بَ ھْ رْ ۔ ءُ ۔ بانگْ) بھرکنگ ، ونڈکنگ ۔

بَھریگ : (بَ ۔ ھْ ۔ رِیْ ۔ گْ) بھت ، نسیب ۔

بَھِشت : (بَ ۔ ھِ ۔ شْ ۔ تْ) گلباگ ، نیکراھانی رھبند ءَ ، ھماوشیں زندمانی کہ چہ مرگ ءَ رند شرکاریں مردماں رس اِیت ماھے ءِ نام اِنت کہ ایرانی ایشی ءَ " اُردی بھشت " گوش اَنت ۔ " بھشت کشت ءُ بِھشت " ۔

بَھشت پُل : (بَ ۔ ھِشْ ۔ تْ ۔ پُلْ) بھشتی پل بزاں آسمی پل ۔

بَھِشپُل : (بَ ۔ ھِشْ ۔ پُلْ) بچار " بھشت پل " ۔

بھشتی پُل : (بَ ۔ ھِشْ ۔ تِی ۔ پُلْ) بچار " بھشت پل " ۔

بِھشیز : (بِ ھْ ۔ شِیْ ۔ زْ) بِھَ ءُ بنیات ءِ شیز ، زات ءُ زُریات ءِ شیز ، زنی ءُ شیز ، گوش اَنت مردم شیز ءِ ھُنڈال اِنت یا بُنڈال یا آھنڈ یا آگنڈ اِنت ۔ " شجرۃ النسب " (FAMILY TREE)

بَھگ : (بَ ۔ ھگْ) باھینگ یا کہ بھاینگ ءِ وکارگال ، مال بے ، شرت یا اَڑ ءِ باھینگ بیگ ، کسے کوت ءَ بباذنت آ بھ اِیت ۔

بِھل : (بِ ۔ ھِلْ) بِل جازات ، موکل ، " مکن " ءِ چپ اَک ءِ " اے ماڑی ءَ ھمک مردم ءَ روگ ءِ بھل نہ اِنت " یا کہ " نی ترا

بِھل اِنت برو ، بزاں ئی ترا اجازات ءُ موکل اِنت . بِھل تاک ، بِھل پرمان ؛ اجازت نامہ .

بُھلی : (بُ . ھ . لِی) بچار ، بُھلیگ ،،

بُھلیگ : (بُ . ھْ . لِی . گْ) کٹ ءِ گْرادئے ءَ بُھلیگ ،، بیت . چِشنگ ، پیش پَچ .

بھمان : (بَ . ھْ . مَا . نْ) پِلان ءِ گوھگال اِنت ؛ ،، پِلان ءَ بھمان ،، اِنت یا کہ ،، پِلان ءِ گوھمان ،، پہلوی زبان ءِ ھم ھمے بزانت ءِ زانگ بیت - (PAHLAVI : VAUN Or VAVAN

بھمانگ : (بَ . ھْ . مَا . نگْ) ھَیران بیگ .

بھمن : (بَ . ھْ . مَ . نْ) زنڈ ، پُرزور ، مالدار ، سیر (۲) لاشگو ، راست گوشوک (۳) ایرانی یازدھمی ماہ اِنت .

بھناز : (بَ . ھْ . نَا . زْ) گھناز . شرناز ، (۲) جنینی نامے .

بھو : (بَ . ھُ . وْ) بدرنگ . بدڈول . (اک) پلانی ءِ چم چو بھوءَ اَنت .

بھیل : (بَ . ھِی . لْ) ھماکہ زر ءِ چہ ساہ ءِ دوست تر دارِیت ، مُز ، مَروان ، ھماکہ نہ پہ وت ءِ ھرچ کنت ءُ ناکہ دگرءِ دنت

بی : (بِ . یْ) بیگ ءِ پرمانگال ،، بہ بی ،، یا کہ ،، بہ بُو ،، یا کہ ،، بہبئے ،، آمردم کہ اے گال ءِ جوش گوش اَنت ایشی ءِ بُنکار گال ءِ ھم ،، بیگ ،، گوش اَنت . بازجاگہ ءِ اے گال ءِ ،، بیت ،، ءِ بدل ءِ مُدم گڈ کن اَنت ءُ کارمرد کن اَنت کہ رَد اِنت .

بے : (بِ . ئے) اَبیدئہ بیگ ءِ بزانت ءُ دارِیت ، اِے گال ھریک گالے ءِ بُنگیج ءُ کہ کیت آئی ءِ اِناں کنت بزاں آئی ءِ بزانت ءِ پچیگاں کنت بلے اِسے ،، نامگال ءِ نام بزانتیں گالانی ،، سرءِ کیت ءُ گیشتر گوں آیاں یکجا شُمار بیت : اک بیت ، بے سیت : ھماکہ سیت ئے مان نیست . درد : بے درد : ھماکہ دردے پُر نیست .

بَے : (بَ . ئے) شرت ، اَگبگ ،

بے آپ : (بِ . ئے + آپْ) ھمود ءِ آپ نیست ، ھماجاگہ کہ آپ نیست . ھماساتی (مساپر) کہ آپ ئے گوں نیست ھمانیگ کہ برابر آپ ئے نہ گیتگ ءُ ھُش اِتگ ءِ پچیتی یا پِتینگ اِنت . (۲) بے لجیں مردم ، بے ننگ ، کپتہ آپ .

بے آھیر : (بِ ئے + آ . ھِی . رْ) ھماکہ آھیرئے نیست . بے تما ، بے لب ، بے لالچ .

بیا : (بِ . یا) بچار ،، بْیا ،،

بْیا : (بْ . یا) بیا ، آیگ ءِ پرمانگال بزاں آیگ ءِ کارءِ بکن .

بیاج : (بِ . یا . جْ) ھماسیت کہ زرانی سرءِ گرگ بنت بزاں یک کسے ءِ سد کلدار دئے ءُ چہ شش ماہ ءِ رندسد ءُ بیست ءِ پنچ کلدارئے گرئے ، اگاں سدیں کلداراں نہ دنت پرواہ نیست تو ھر شش ماہ سر ءِ بیست ءُ پنچیں کلداراں گرئے . گیشیں سیت ءُ نپ ، دقاوءُ .

بْیار : (بْ . یا . رْ) بیار ؛ آرگ ءِ پرمانگال بزاں آرگ ءِ کارءِ بکن .

بیار : (بِ . یا . رْ) بچار ،، بْیار ،،

بَیال : (بَ . یا . لْ) چہ بیگ ءِ بُنکارگال ءِ ، درآتکگیں اوید گالے پہ یک گپ جنوکے ءِ ،، بیاں بزاں ،، من بیاں ،، من بیگ ءِ کارءِ کناں ، بازمردم اے گال ءِ ،، دیاں ،، گوش اَنت ءُ دگہ مردم ،، بیاں ،،

بَیام : (بَ . یا . مْ) بچار ،، بَیان ،،

بَیان : (بَ . یا . نْ) یک چیزے ءِ یا کارے ءِ بارہ ءِ گوشتگیں سرجمیں گپ . بَیان کنگ ؛ سرجمیں گپاں پہ گیش ءُ گیوّار گوشگ ، بیان گرتگیں گپ . اے گال ءِ ناوانندھیں بلوچ ،، بیام ،، گوش اَنت [تازی : بیان]

- **بیائے** : (بِ.یا.ئے) بچار ،، بُیائے ،،
- **بُیائے** : (بُ.یا.ئے) بیائے : اگاں تو یک مردمے ئے ،، بُیلے ،، بزاں آیگ ءِ کارءِ بکن ئے. ،، بُیا + ئے ،، بزاں تو. پہ شما ءِ ،، اِت ،، کارمرد بیت اک : ،، بُیا اِت ،،
- **بُیا یاتے** : (بُ.یا.یا.ت.تے) ھُدا انزا نبیا رایت. بُیا کہ بُیایات ئے .
- **بے باج** : (بِ.ئے.باج) مال بے وُشرت بانکہ دگہ اچیں ،، مردانگیشی ،، ،، بیا دیوک بزاں ھماکہ باج ئے نہ بُرتگ. بے سُوب.
- **بے باد** : (بِ.ئے.باد) ھما چیز کہ بادئے مان نیست بزاں بادوچکی ئے مان نیست، یا بادوچکی نہ اِنت. بلوچ ھما دھل ءِ بادوچکی یا بادی گوش اَنت کہ چہ آئی ءِ ہیل درکیت اک : کاجا، کُنچت، بادام، پستہ، کاجو. ھمے رنگ ءِ ھما ماھیگ کہ آئی ءِ پیگ ءِ چربی بازمان بیت. اک : گُور، اھُور، اُلُش، بالوار، کُوللر.
- **بے بار** : (بے.بار) ھماکہ بارئے پر نیست، ھما اولاک کہ آئی ءِ بار نہ لڈاتگ. بے ڈُبّہ. بے گم. بے بڈّ ءِ بار.
- **بے باک** : (بِ.ئے.باک) بے پرواہ، بے تُرس.
- **بے بال** : (بِ.ئے+بال) بے بانزُل، ھماکہ بانزل ئے پر نیست.
- **بے باور** : (بِ.ئے+باوَر) ھماکہ کسّی ھبرءِ باور نہ کنت، کسی گپ ءِ راست نہ مَنِ اِیت.
- **بے بُت** : (بِ.ئے+بُت) ھما وانگی یا ھتاک کہ آئی ءِ بُت مان نیست (۲) ھما مردم کہ رنگ ءِ دانگ ءِ شَر نہ اِنت.
- **بے بَتاک** : (بِ.ئے+بَ.تاک) ھما مردم کہ بتاک نہ جنت بزاں پہ وتی گرتگیں کاراں وتی جندءِ وت نہ گلا ایت. بے بتال، بے بڑال.
- **بے بتال** : (بِ.ئے+بَ.تال) بچار ،، بے بتاک ،،
- **بے بدل** : (بِ.ئے+بَ.دَل) ھما چیز یا زر کہ دیگ بیت بلے آئی ءِ مٹ ءِ رسگ ءِ اُمیت نیست. ھما مردم کہ آئی ءِ دانگیں چیز یا زرءِ بدل ءِ دیگ ءِ جَوازت نیست. وار، بزگ، بے اُمیت، بے مَٹ.
- **بے بڑال** : (بِ.ئے+بَ.ڈال) بچار ،، بے بتاک ،،
- **بے بَر** : (بِ.ئے+بَر) ھما ڈرچک کہ بَر نہ کنت.
- **بے بُرّ** : (بِ.ئے+بُ.رّ) بے دَر، بے بُراہ، بے تُراش، بد ڈول، بے ڈول.
- **بے بُرات** : (بِ.ئے+بُ.رات) ھماکہ آئی ءِ ھچ بُرات نیست. ھما مردم کہ کس آئی ءِ دوست نہ اِنت، بے شیادیں مردم. ھما مردم کہ آئی ءِ ھمدرد نیست کہ بُراتی ءِ کتے بگرانت. ،، بے بُراس ،،
- **بے بُراس** : (بے.بُ.راس) بچار ،، بے بُرات ،،
- **بے بُراگ** : (بِ.ئے+بُ.راگ) ھما گور کہ ھچ دگہ بُراگے نئیت ءِ ایشی ءِ ایر نہ رچ ایت.
- **بے بُراہ** : (بِ.ئے+بُ.راہ) بے ڈول، بے بُرّ، بے زید.
- **بے بُرمش** : (بِ.ئے.بُ.رَم.ش) بے توار، بے چوکہ. بے آواز، بے تُرکت ءِ توار.
- **بے بَروت** : (بِ.ئے+بَرو.ت) ھماکہ بروت ئے پر نیست یا کہ نہ رُستگ اَنت دینگا یا کہ سا ایت اِش.
- **بے بزانت** : (بِ.ئے+بِ.زان.ت) نزانتکار، نازانت. ھماکہ بزانت ئے نیست.
- **بیبنگ** : (بِ.ئی.بَنگ) جنینی نامے. کسانیں بی بی، بانک ءِ چک، نشتگیں جنیں کہ دینگا سیر ئے نہ کُرتگ.
- **بیبگر** : (بِ.ئی.بَ.گَر) مردینی نامے. بلوچی دیترانی پُرمراانیں بھادُورے کہ چاکرءِ زمانگ ءِ بیبنگ. ایشی ءِ واھگے داستان گوں کندھارءِ بادشاہ ءِ جنگ گرانا ءِ مشہور اِنت.

- **بے بَلا :** (بِ ے ۔ بَ ۔ لا) بلاءِ مُصیبت ءِ ابید، گیشترا ے گال لوٹگ ءِ رنگ ءَ گُوشگ بیت ۔ اک : یکّے گُوش اِیت : بلائی بیران بوتگ " اشکنوک گُوش اِیت " ۔ " بے بلا بات " ۔ بزاں ھُدا مکنت کہ چوش ببیت ۔ ھمے رنگ ءَ پہ دَرَوری گُوش اَنت ۔ " بے بلائے ! بے بلائے ! اگاں تو نادُراہ بہ بئے " ۔
- **بے بن :** (بِ ے + بُنّ) ھماکہ بُن ءِ نیست، بنیادءِ نیست یا کُہنگش نےبیت، گُوش اَنت " اے گپ بے بُن ءُ دروگ اِنت " ۔
- **بے بند :** (بِ ے + بَن ۔ دّ) ھمائی ءَ کہ بند ءُ کڑی پر نیست، بے کڑی ، (۲) بے پرواہ، ھماکہ کسی پرواہ نےبیت ءُ کسی رِبائےءِ نگپت ۔ بے بند ءُ کڑی : لُگشتگ ءُ بے پرواھیں مردم ۔
- **بے بندگ :** (بَ ے + بَن ۔ دَگ) شرت بندگ، الگیگ بندگ یا جنگ ۔
- **بے بُود :** (بِ ے + بُ وُدّ) نابُود ۔ بے بکار ۔ بے نپ ،
- **بے بُوگ :** (بَ ے ۔ بُ وَگ) مُنگ بیگ ۔ کبول کنگ بیگ ، بے بیگ ۔
- **بے بوگ :** (بِ ے + بُ ؤگ) ھماکہ بوگ ءِ مان نیست بزاں یک شُل ءُ شاپک ، تچکیں (زُل ءُ بمبو ءِ بوگ مان)
- **بے بوم :** (بِ ۔ بوم) بے موسم ۔
- **بے بہا :** (بِ ے + بَ ۔ ھا) ھماچیز کہ آئی ءِ کیمت ءُ بہا بندگ نہ بیت کہ گُراں بہائی ءَ زورگ مہ بیت ۔
- **بے بہار :** (بِ ے + بَ ۔ ھا ۔ رّ) ھماکہ پہ آئی ءَ ہجبر بہار نئیت ۔ ھماکہ ہجبر وَڑ دلی نہ گندِ ایت ۔
- **بے بہت :** (بِ ے + بَ ۔ ھَ ۔ تّ) کم بہت ، بے بہریگ ، بے بہر ، بے نسیب ۔
- **بے بہر :** (بِ ے ۔ بَ ۔ ھَ ۔ رّ) بے بہت ، بے بہریگ ، بے نسیب ۔
- **بے بہریگ :** (بِ ے ۔ بَ ۔ ھَ ۔ رِیْ ۔ گّ) بے بہت ، بے بہر ۔ بے نسیب ۔
- **بی بی :** (بِ ی ۔ بِ یْ) بانُک ۔ مات ءِ مات یا پت ءِ مات ۔ بُلک ۔ مزنیں مات ، مزنیں بانُک ، جوانیں جنین ، لوگ ءِ کُلّی بانُک ، گُوش اَنت کہ اے سُندرءِ تُرکی گالے کہ ایشی ءَ بزانت " کسانیں یا پیریں مات " ، " بُلک " ، " بانُک " ، " شیرزال " ، ءُ " کلانیں جنین " اِنت ۔
- **بی بی کار :** (بِ ی ۔ بِ ی ۔ کاڑ) ھر کسی گور ءَ کہ مردم کارکنت آ لوگ ءِ مردین ءَ " واھبکار " ءُ جنین " بی بی کار " ۔
- **بی بی ناز :** (بِ ی ۔ بِ ی ۔ نازّ) جنینی نامے (۲) نازانی بی بی یا نازانی بانُک ۔
- **بے پاد :** (بِ ے + پَا دّ) ھماکہ پادءِ پر نیست پچوکمار ۔ ھمامردم کہ آئی ءِ پاد پُرشتگ ءُ بُرگ بوتگ اَنت یا کہ مادرزات ءَ پادءِ پر نہ بوتگ ۔
- **بے پت :** (بِ ے + پِتّ) چورو ، ھماچُک کہ پت نےمُرتگ ، بے ساتگ ءِ چُک ، بزاں ھماکہ آئی ءِ پت ءَ کس نہ زانت ۔ کوٹک ، کیبھر ۔
- **بے پُٹ :** (بِ ے + پُٹّ) ھماکہ پُٹ ءِ پر نیست ۔
- **بے پد :** (بِ ے + پَدّ) بے پُشت پد ۔ بے پدءُ زند ھماکہ آئی ءَ چُک ءُ نماسگ نیست (۲) یکپارگی ، اک : پلانی بے پدءَ نادُراہ اِنت یا بے پدءَ کپتگ " بزاں سکّ نادُراہ اِنت کہ زندمانی ءِ اُمیت نےبیت ، بزاں پدءَ وش بیگ ءِ اُمیت نےبیت ۔
- **بَیت :** (بَ ۔ ے ۔ تّ) بَیت : چِد ءِ آیگ ، بُنکارگال ءَ " آیکی " ءِ شرطیہ ، لچّہ ءِ دو بند ، لچّہ ءِ ھریک بندے ۔ بیت اللہ (ھُدا ءِ لوگ) [تازی : بیت]
- **بیتّ :** (ب ۔ یْ ۔ تّ) بُنکارگال بیگ یا بُوگ ءِ آیکی بزاں نوکی " بیت " ، ھمے گال پہ گوست ءَ ھم کارمرد بیگ ءِ اِنت بلے بابید اِنت کہ پہ گوست ءَ " بُوت " کارمرد بہ بیت

- **بےتاب**: (بِ ئے۔ تابْ) ھما آبریشم یا بندیک کہ تاب نہ داتگ یا ھر چیزے کہ تاب نہ داتگ۔ تاب داتگین ءِ دو تابی، گُوش اَنت۔ (۲) پارسی بزانت، بےکرار، ءِ ھم کار مرز بیت۔
- **بےتاک**: (بِ ئے + تاکْ) ھما کہ تاک ئے پر نیست۔ دُرچک کہ تاک چنڈءِ سر جیبں تاک، ھم بےتاک گوش اَنت۔ ھما دروازگ یا دریگ کہ تاک اِش پر نیست۔
- **بےتام**: (بِ ئے + تامْ) ھر چیزے کہ مزگ ءُ لزّت ئے مان نیست۔ گپ بےتام بیت۔ مردم ءِ جند ھم بےتام بیت۔ ورگ بےتام بیت۔
- **بےتْران**: (بِ ئے + تْ۔ رانْ) بےسُھل، بےسَھل ءُ تْران۔ بےگپ، بےگپ ءُ تْران، بےتْرانگ۔
- **بےتْرانگ**: (بِ ئے + تْ۔ رانگْ) بےھیال، شمشکار، پراموش، ھما کہ گپ ئے چہ دل ءَ شُتگ یا ھما گپ کہ چہ دل ءَ شُتگ۔
- **بےتْرکت**: (بِ ئے + تْ۔ ر۔ کتْ) بےتوار، تْرنگ ءُ توار ھم نہ آیگ۔ بےتْرکت ءُ توار۔
- **بیتن**: (بِ ی۔ ت۔ ت۔ ن) بوتن، بیگ، پیداک بیگ، پیداش، بیگروچ،
- **بےتوار**: (بِ ئے + تَ۔ وَارْ) بےآواز۔ بےبرش، بےتْرکت ءُ توار، ھلوت، کسے ءِ سھیگ نہ کنگ۔ بےتوارء: چیرکا، چیرکائی۔
- **بےپس**: (بِ ئے + پَ شْ) بچار، بےپٹ،
- **بےپُشت**: (بِ ئے + پُ۔ شْ۔ تْ) بےپد، ھما کہ پُشپیدئے نیست۔ ھما مردم کہ آئی ءِ کمک کنوک نیست۔
- **بےپُشت**: (بِ ی۔ پ۔ پُ شْ۔ تْ) پیرپُشت: ھما اُشتر کہ آئی ءِ رھت پر نیست۔
- **بےپَشک**: (بِ ئے + پَشْ۔ کْ) ھما مردم کہ پشک ئے گورء نیست۔ بڈدر، جاندر، بزگار، وار۔
- **بےپکار**: (بِ ئے + پَ۔ کارْ) ھما چیز کہ پکار نہ اِنت۔ کارء نئیت۔ وردءِ نوارت۔
- **بےپگر**: (بِ ئے + پَ۔ گَ۔ رْ) بےگم۔ بےپرواہ،
- **بےپگار**: (بِ ئے + پَ۔ گارْ) بےماھینو، ھما مردم کہ ماھینہ ءُ زرّ نہ زیرایت ءُ کار کنت یا کر دیگ نہ بیت (۲) "بےپکار" ءِ بزانت ءَ ھم زیرگ بیت
- **بےپَل**: (بِ ئے + پَ لْ) ھما زمین کہ دنیگا آئی ءِ سر ءَ یک پلے ھم نہ کشتگ۔ ھما چیز کہ دنیگا دست جنگ نہ بیتگ۔ ھما چیز کہ دنیگا سرجم ءُ برجم اِنت
- **بےپُل**: (بِ ئے + پُ۔ لْ) ھما دُرچک کہ پُل نہ کنت یا پرئے نیست۔
- **بےپوتْر**: (بِ ئے + پُ تْ۔ تْ۔ رْ) ھما مردم کہ چہ بُندرءِ پوتْرے پیرنہ لوٹگ یا کہ بزرگ بیتگ یا دگہ ریش ءُ ناذراھی ءِ سبب ءَ پیران بوتگ (۲) بےلجیں مردم۔
- **بےپیر**: (بِ ئے + پِ ی۔ رْ) ھمائی ءِ کہ جوانیں پت ءُ پیرک نیست۔ ھمائی ءِ کہ جوانیں مستریں مردم نیست۔
- **بیٹ**: (بِ ئے۔ ٹْ) مزنیں تلگیں کنڈ کہ کورء نزیک ءُ کِرّاں یا شیپانی دھسراں بیت کہ آپ ئے مَلّ اِیت ءُ چہ مٹ ءُ مِلک ءَ پُر کنت کہ ابشاں "بار بیٹ" ھم گوش اَنت۔ بلوچستان ءِ مکران ءِ بندن پسنی ءِ دو گلامانی بیٹ، ءِ ھر کس زانت۔ کڈّ ءُ بیٹ، بیڑء بیٹ، گرمیں بیٹ: روایرشتی بلوچستان ءِ بیٹے کہ چیزے سال پیسر لدے بوتگ ءُ لگورانی گامیشانی چراگ جاہ بوتگ بلے سردار حاجی کریم بخش سعیدی ءِ کہ حاجی نواب راسکی بلیدی ءِ پچ اِنت اِے مرچی اِنگوشت آباد کرتگ کہ سرجمیں بلوچستان ءِ ۱۶ ایشی ءِ دزدر نیست۔
- **بیٹان**: (بِ ئے۔ ٹانْ) پنجگور ءِ کور زکشان ءِ کِرّءَ چہ سوروان ءِ جہل شھرے۔ بیٹ ءِ باز ھم بیٹان اِنت۔
- **بیٹگ**: (بِ ئے۔ ٹ گْ) یک نبشتگیں ھسابے ءِ دوی برء چارگ ءُ گوں دومی دپتر ءِ نبشتگین ءِ دیم پہ دیم کنگ۔ اِے رنگ ءِ یکتیں ھساب دو مردم ءِ جتا جتا نبشتگ انوں کہ دیم پہ دیم کن اِش اگاں رد نبشتگ ھر جاگہے کہ بہ بیت زانگ ءُ راست کنگ بیت۔
- **بےٹھل**: (بِ ئے۔ ٹ۔ ھ۔ لْ) بےناز، بےنھز، ھما کہ ٹھل ءُ ناز نہ کنت۔

- **بے جاک :** (بِ ئے . جَاکْ) بے گُوکار ، بے جَلّل ، بے جَگّا ، هماکه جاک ءُ گوکار نه کنت ۔
- **بیجک :** (بِ . ئی . ج . جَکْ) هماکاگد که بهاز رنگیں چیزانی بُندریں نهرءُ بهاءَ آئی ءِ ته ءَ بهاکنوک نبشتگ کنت ءُ دنت چه دریں مُلکے ءِ گال کے چیزے لوٹائین ایت هیے رنگ ءَ آئی ءَ بیجک هم گیت ۔
- **بے جگر :** (بِ ئے . جَ . گَ . رْ) هماکه جگرے ءَ نیست ، تُرسوک ، اے گال پہ زالُم ءُ بدزوراک ءَ هم کارمرد بوتگ ۔
- **بے جَلّل :** (بِ ئے . جَ . ل . لَلْ) بے جاک ، بے توار ، بے گُوکار ۔
- **بے جَن :** (بِ ئے . جَ نْ) همامردین که آئی ءَ جَن یا زال نیست ۔
- **بے جنجال :** (بِ ئے . جَ نْ . جَالْ) بے اَڑ ، بے اَڑ ءُ کَرُو ۔
- **بے جَنگ :** (بِ ئے . جَ نْ . گْ) بے داوا ، همامردم که جنگ ءُ داوا نه کنت ۔
- **بے چادر :** (بِ ئے . چَا . دَرْ) همامردم که چادرے ءَ نیست ۔
- **بے چارگ :** (بِ ئے . چَا . رَگْ) هماکه هیچ کسی چارگ ءُ ریاے ءَ نیست ، بے پرواه ، هماکه کسی چارگ ءُ نه کنت ۔
- **بے چاره :** (بِ ئے . چَارَه) بے داک ، بے دس ، هماکه دس ءُ واک ئے نیست ۔
- **بے چُکّ :** (بِ ئے . چُ . کْ) هماکه چُک ئے نیست ۔

بیچم

* الیشی ءِ یک زاتے ءَ سِندی ءَ مِثّو ءُ دگه زاتے ءَ بَلّی گُوش اَنت ۔ کد : ۸ س م دال ۱۰ س م	

(WHITE SARDINE)　　　　(BIG EYE ILISHA)

- **بے چُکدان :** (بِ ئے . چُ کْ . دَانْ) هماجنین یا مادگیں ساهدار که چه کجام یک سببے ءَ آئی ءَ لاپ ءِ چکدان نیست که چُک آورت نه کنت که سنٹ انت
- **بے چَم :** (بِ ئے . چَ . مْ) هماکه چَم ئے پر نیست بزاں کور انت ۔
- **بیچم :** (بِ ئی . چْ . چَ . مْ) کسانیں ماهیگے ۔ (بچار نبت)
- **بیچو :** (بِ ئی . چْ . چُ وْ) پیرچُچو : درمانے که په ریش ءِ ترکینگ ءَ جوان انت ۔
- **بید :** (بِ ئی ڈْ) پَل ، سوب ، مزا ، سکّیں وشّی ★
- **بید :** (بِ ئے ڈْ) بیگو ، بجیره ، الیشی ءِ سرءَ په دَر . بچار "ابید" ★
- **بے داب :** (بِ ئے . دَابْ) بے ڈَول ، بے زیبد ، بے بُرز ، بے رهبند ۔
- **بے داد :** (بِ ئے . دَادْ) هماکه کس آئی ءَ پریات ءُ گوش نه دار ایت (۲) بدیں زوراکی ، ظُلم ۔
- **بے داگ :** (بِ ئے . دَاگْ) هماکه داگ ءُ ترکُل ءُ ٹپ ئے پر نیست (۲) پهک ءُ بے میاریں مردم ، بے پولنگ ۔
- **بیدام :** (بِ ئی . ڈْ . دَامْ) مشهوریں ءُ زانتگیں نیگے که گوڈگ ئے مزن انت . گوڈگ ءِ ته ءَ مچگ مان انت که وش انت جندءِ سبز هم بیت ءُ ناسی هم ۔ بیدام ءِ درچک (بچار نباتاکدیم ۱۵۱)
- **بے دان :** (بِ ئے . دَانْ) شهریں ملکے مردهل ءُ که به بندایت آئی ءِ دان ءِ پوش ایت ءُ بے دان ئے کنت ۔

(۲) ھماکشارکہ دھل ءِ وان ءِ نیست .

- **بےدَپ :** (بِ ے . دَپْ) بےھَبر، کم ھَبر، ھمامردم کہ کم گپ جنت .
- **بےدپتر :** (بِ ے . دپْ . تَ رْ) ھمائی ءَ کہ دپتر نیست . ھما بیوپاری کہ آئی ءِ بیوپارءِ ھساب ءُ کتاب ءِ دپتر نیست . ھما راج کہ آئی ءِ گوستگیں زندءِ نبشتگیں گوھنیں دپتر نیست .
- **بےدَر :** (بِ ے . دَرْ) ھماکہ پہ کُکّےءِ رسگ ءِ پہ آئی ءِ ھچ راہ ءُ در نیست . بےشیاد ، بےکمک ، وار ، نادر .
- **بےدرد :** (بِ ے . دَرْدْ) ھماکہ آئی ءِ ھچ رنگیں دَردے پر نیست .
- **بےدرمان :** (بِ ے . دَرْمانْ) ھمادرد یا ناڈراھی کہ آئی ءِ درمان نیست . ھماکہ درمان ءِ گون نیست .
- **بےڈَروت :** (بِ ے . ڈَ . رُوْ . ثْ) بےکلوہ ، بےسرھال ، ھماکہ پہ آئی ءِ ھچ رنگیں کلوہ ءُ ھالے نیئت یاکہ گون ءِ نیست .
- **بےدَروَر :** (بِ ے . دَرْ . وَرْ) ھماکہ مَتّ ءُ دَروَر ءِ نیست ، بےمَتّ .
- **بےدَزبْرادر :** (بِ ے . دَزْ . بْ . رَا . دَرْ) بےسنگت ، بےبیل ، بےھمبل ، بےدوست ، ھماکہ دوست ءُ سنگت ءُ بیل ءُ ھمبل ءِ نیست .
- **بےدزگوْھار :** (بِ ے . دَزْ . گْ . وْ . ھَارْ) ھماجنِکّ یاجنین کہ آئی ءِ دگہ جنین دوست ھمدل ءُ ھمبل نیست .
- **بےدزبوج :** (بِ ے . دَزْ . بُ وْ . جْ) ھماکہ پہ جلوبگ ءُ دست ءُ دپ ءِ کارءِ پہ آئی ءِ کسے نیست .

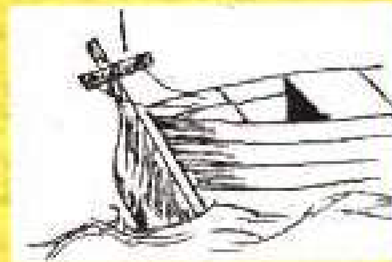
بیدّام ءِ دَرچک

- **بےدُژمن :** (بِ ے . دُژْ . مِنْ) ھماکہ دُژمن ءِ نیست .
- **بےدست :** (بِ ے . دَسْ . ثْ) ھماکہ دست ءِ پر نیست ، بےوسیں مردم . ھمامردم کہ آئی ءِ دست ءَ ھچ نبیت ، دست ءِ ھچ ءُ سک نبیت . بےدست ءُ پادسکیں بےوس .
- **بیدستی :** (بِ ے (بِ ئی) دَسْ . تِی) جولاھیگ گواپ ، جولاھیگ گواپیں گُد ، بندءِ ایشی ءِ نام "بیت دستی" اِنت . بزاں ڈراجی ءِ بیست دست اِنت . اگاں ایشی ءِ چادرے بکن ءِ چارتک بیت . ھرگُدے کہ جولاھیگ پہ مردینی شلوارءِ گوپ ایت آئی ءَ "بیدستی" گوش اَنت . بلے گریبیں جنین آدم ھم پرے گن اَنت . ایشی ءِ "مُلکی" ھم گوش اَنت . اِے اسپیت ھم بیت ءُ رنگی ھم . ایشی ءِ گالوارءِ گیشتر "بی دستی" گوش اَنت .
- **بےدشمن :** (بِ ے . دُشْ . مِنْ) بیچار "بےدُژمن" .
- **بےدگا :** (بِ ے . دْ . گَا) پھک دِل ، ھمامردم کہ ریبکار نہ اِنت ، ھماکہ دگا نہ دنت .
- **بےدل :** (بِ ے . دِلْ) تُرسوک ، نزوردل ، (۲) بازمردم ایشی ءِ پہ پارسی ءِ بزانت ءِ کارمرد کن اَنت بزاں ھماکہ آئی ءِ دِل واھگدارءِ بُرتگ .
- **بیبدلد :** (بِ ے . ڈْ . لَ ڈْ) سربازءِ کورءِ جاگھے ھام اِنت .
- **بےدم :** (بِ ے . دَمْ) ھماناڈراھی کہ پہ دم ءُ چوپ ءِ ھم نروت . ھمامارکہ آئی ءِ دج اِنگیں مردم ءِ دم کار نہ کنت "بےدبین

شیہ مار،، ۔

- بےدوچ : (بِ ے ۔ دُو ۔ چ) هماکہ دوچ ئے بر نیست ۔ جیني هما پشک کہ دوچ ئے پر نیست ۔ لال گوں بے دوچیں گُدّاں نا شیدے گُوری ۔ سادہ، هماکہ نہ سُمبہ اِنگ ۔ نہ سینگار اِنگیں ۔
- بے ڈُود : (بِ ے ۔ ڈُو ۔ ڈ) هما مردم یا راج کہ آئی ءِ کو هنیں ڈُودءُ ربیدگ نیست یا کہ هما مردم کہ ڈُود ءُ ربیدگ ءِ پرواه نہ کنت
- بے ڈُور : (بِ ے ۔ ڈُو ۔ ر) بے درد، هما ئی ءِ کہ درد ءُ ڈُور پر نیست ۔
- بے ڈَور : (بِ ے ۔ ڈَو ۔ ر) هما بوجیگ یا دگہ دریائی اولاک کہ ڈَورے ئے پر نیست ۔
- بے ڈَون : (بِ ے ۔ ڈَو ۔ ن) هما گَل ءُ هِشتی لوگ کہ سر ءُ ءِ نہ دونتگ ، نہ دونتگیں لوگ ۔
- بیدہ : (بِ ے ۔ دہ) زمین ، دهات ، ڈگار ، بلکیں تازی ءِ " البیداء "
- بے دَهل : (بِ ے ۔ دَه ۔ ل) هما کشار کہ دان مہ دنت
- بے دید : (بِ ے ۔ دِی ۔ د) کور ، هما کہ هچ نہ گندایت ۔
- بے دین : (بِ ے ۔ دِی ۔ ن) بے نیکراہ ، هماکہ گوں هچ نیکراهے ءِ شیادی نہ کنت ۔ زمتوک ۔ (" دین " تازی گالے]
- بیر : (بِ ے ۔ ر) بدیں بدل ، بدی ءِ بدل ، کسے گوں یکے ءِ نار ندیں کارے بکنت ۔ یا نار وائیں گپے بجنت آئی ءِ هما رنگیں پشتو ءِ " بیر ، گُوش اَنت ۔ اک : لٹ بیر ، زاہ بیر ، هون بیر ، پلاں ترا " بیرے " پراِنت ۔ بیر بندگ : کسے ءِ لٹ بیر یا هون بیر ءِ دیم ءِ رُزر بندگ ءُ دیگ ۔ بیر تر ینگ : زاہ ءُ بد ءِ پشتو ءِ زاہ ءُ بد دیگ ۔ بیر ویگ : لٹ یا هون بیر ءُ تر کنگ ءُ دیگ ۔ بیر گرگ : بدل گرگ لٹ بیر یا هون بیر ءِ بدل پہ لٹ ءُ هون گرگ ۔ بیر ءِ روگ : گریب یا بے جوازت ءُ رزندوریں مردم ءِ بیر ءِ کہ کس نہ گپت بزاں بیرے ءُ روت ۔
- بیر : (بِ ی ۔ ر) " گروک ،، دانکہ جمبراں اِنت آئی ءِ ،، گروک ،، گوش اَنت بلے وهدے کہ زمین ءِ کپ اِیت ،، نپت ،، ئے گوش اَنت ، بلوچ هم نپت ءِ کہ زمین ءِ ایر روت ،، بیر ،، گوش اَنت ۔ گوش اَنت کہ اے وهدے کہ زمین ءِ کپ اِیت دِرّاں کنت ءُ جهل ءِ روت دانکہ آپ ءِ برس اِیت نی سارت بیت ءُ آسن بیت بلے اے بے جوڑہ ءُ بے دَرَوریں آسنے کہ ایشی ءِ دست کیگ مُشکل اِنت ۔ هر کس ءِ کہ دست کپ اِیت زهم جوڑے ئے کنت هم نام ءِ گُرزا آزهم ءِ ،، بیر ،، گوش اَنت کہ ایشی ءِ رہ ءِ هچ چیز داشت نہ کنت هچ اِسپر ایشی ءِ داشت نہ کنت کہ پہ آسانی بارت ئے ۔ گوش اَنت کہ یوسف خان ءِ مولداد خان ءِ کہ حاجی نواب خان ءِ اِکی ءِ بیت یلونگ اِنجیں زهمے بونگ ۔ یک آسنے هست کہ بیرئے گوش اَنت کہ پُرشو کے بلے نہ لپ اِیت (۲) سکیں سارتی ءُ گوڑہ ءِ گوش اَنت (۳) کتر ءِ مزنیں ٹکرے ءِ هم گوش اَنت کہ باز برءِ چہ سکیں سارتی ءِ کپ اِیت ۔ بلوچ ایشی ءِ جمبری ٹکرے ءِ گوشش اَنت ۔
- بیتر : (بِ ی ۔ تر) بچار ،، بُوَر ،،
- بیرام : (بِ ے ۔ رَام) بے وار ، تنگیگ ، بے گیگ ۔
- بیران : (بِ ے ۔ رَان) تاوان ، برباد ۔ زوال ، ویرنداں ۔ بیران بیگ : مرگ (مردم ءِ)
- بیراہ : (بِ ے ۔ رَاہ) هما کہ پہ راہ نہ اِنت ، چہ راہ ءِ گیسر ، گمراہ ، رُنگراہ ، رَدیں بے راہ ، هما جاگہ ءِ کہ راہ نیست ۔
- بیر پَد : (بِ ی ر ۔ پَد) هما جاگہ ءِ کہ بیر کپتگ ءُ دِر ءِ ٹپ ئے هست اِنت ۔
- بیر پُشت : (بِ ی ر ۔ پُش ۔ ت) بچار ،، بیپشت ،،
- بے رِچ : (بِ ے ۔ رِچ) بے دُرچ ، بے وار ۔

- **بیرچچ :** (بِ ی۔ ژ۔ چُ ڈ) بچار "بیچُو"
- **بیرِد :** (بِ ے۔ رِڈ) ھماکہ پہ رِدءُ بندنہ اِنت۔ بے رھبند۔
- **بے رزا :** (بِ ے۔ رَزا) ھما مردم کہ چہ دگرے ءِ جبر رزانہ بیت بزاں اگاں ھر چے بکن ئے منت آئیءِ دیم ءَ نہ بیت۔ بے منت، بے شُگر۔
- **بیرش :** (بَ ے۔ رَش) بیتارانی سُکّان ءِ سرءَ پتنیں تھنگے کہ بندیک ئے مان کش اَنت ءُ ھمے بندیکاں کہ ھتال، اِش گوش اَنت دار اَنت۔ (بچار رُت)
- **بے رشت :** (بِ ے۔ رَش۔ ث) ھماکہ رشت ئے نیست بزاں کم اِنت۔ ھماکہ رواج ءُ رپتار ئے سُست اِنت۔
- **بیرک :** (بَ ے۔ رَک) بندیرا، آلم، رامٹو، نشان۔
- **بے رگ :** (بِ ے۔ رَگ) کم چارگ، بے چارگ، جیم جَھل، نیکی بد شناس، ھماکہ کسّی رُوءِ ریاءِ میار ئے نہ گیت۔ ریپکار، دو پوستیں مردم، ھماکہ مردم ءِ ڈروہ اِیت، ڈروھکار، بدزات، بدیں اوبادگ۔
- **بیرگ :** (بِ ی۔ رَگ) پھک، پہ پُن، یکدم، بیرگ بیرگ ءِ توکہ نہ مَنتے ءُ "بزاں ھچ رنگ ءَ کہ تو نہ مَنئے"۔ پھک گیش اِنگیں، چیزے کہ پھک سھرا اِنت "اے بیرگیں ڈروگے"، "تو بیرگ ءِ میار یگ ئے"، بے کچہ، بے شک ءَ، بے جیڑہ ءَ۔
- **بے رگام :** (بِ ے۔ رَ۔ گام) بے موسم، بے وھدءُ موسم، موسم ءِ یک نامینتگیں وھدے۔

بیرش

- **بیرگر :** (بِ ے۔ ژ۔ گِ ڈ) بیرگروک، بیرگر، بدل گِروک، بیرگیر۔
- **بیرگیر :** (بِ ے۔ ژ۔ گی۔ ژ) بیرگروک، بیرگر، بدل گِروک، تبل، ھُدا دیر گیرے بلے بیرگیرے۔
- **بیرم :** (بَ ے۔ رَم) اسپیت، سک اسپیت۔ پہ اسپیتی ءِ ڈرورءِ پہ بوجیگ ءِ آچار ءَ ھم گوشگ بیت۔ ھمے رنگ ءَ پہ بڈءِ چادر ءَ ھم بازجاگ کارمرد بیت۔ لھتیں مردم ایشی ءَ پہ پیاد ءُ گندل ءِ بزانت ءَ زیرانت کہ زد اِنت۔
- **بے رَم :** (بِ ے۔ رَم) بے رام، بے ڈیرچ، بے وار، (۲) بے سما، بے ھوش، بے زانگ۔
- **بے رنج :** (بِ ے۔ رَن۔ ج) بے ناڈراھی، بے گم، بے اندوہ۔
- **بے رند :** (بِ ے۔ رَن۔ ڈ) بے کچکت ءُ نماسگ، بے پُشپد، بے اوبادگ۔
- **بیرنگ :** (بِ ے۔ رَن۔ گ) اسپیت، ھماکہ ھچ رنگ ئے نیست، ھماکہ رنگ نہ اِنت۔ (۲) ھما بُنگیجی کِشک کہ پہ یتے ءِ کشگ ءُ بُنکش اِش رند اِیت بلے رنگ نہ اَنت۔ بارگیں یک رنگیں بُت کہ بُنگیج ءِ کشگ بیت (۳) چہ ماڑی یا دگہ جاگھے ءِ بندگ ءِ پیسر آئی ءِ بندگ ءِ نمونگ ءِ کِشک مان کاگدے ءَ رندگ بنت ایشی ءَ ھم بیرنگ گوش اَنت۔
- **بے رُو :** (بِ ے۔ رُوْ) بے ریا، ھماکہ کسی ریاءُ روئے نہ دار اِیت۔
- **بے روت :** (بِ ے۔ رُو۔ ث) ھماکہ روت ئے مان نیست۔ ھُش اِنگ لاپ۔ ھماکہ لاپ ئے سک ھُش اِنگ ءُ شریں کرزہ لگ اِنگ۔

- بے روح : (بِ ے . رُو . ح) هماکہ آئی ءِ زندمانی ءِ روح سک کمک اَنت یاکہ کمک پوتنگ اَنت ، هُدامرزی ، بیران بوتگیں مردم ۔
- بے رُوز : (بِ ے . رُو . ز) هماکہ کارکنت بلے زَرّے ءَ نہ رسِ ایت " روز ، هر روچ ءِ زرّاں گوش اَنت ۔
- بے روزگار : (بِ ے . رُو . ژ . گار) بے کار ، بے دندا ۔
- بے روک : (بِ ے . رُو . کْ) بے روشنا ، بے میم ۔
- بیرہ : (بے . رَہ) واتر ، بیرو ، بیرہ کنگ : واتر کنگ . پدءِ ترّگ اک : پلائی آتک ءُ پدءِ بیرہ ءِ گِرت بزاں اِد ءَ نہ داشتے بیرہ دیگ : مانترینگ ، ترّینگ ءُ آرگ ، پچ ترّینگ ، ءُ پساں بیرہ دَے " مردے ءُ بیرہ دات ۔
- بیرهیند : (بِ ے . رَہ . یَن . دْ) هماکہ پہ رهبندہ اِنت ۔
- بے رهت : (بِ ے . رَهْ . تْ) هما اُشتر کہ رهت ءَ پرنہ اِنت یاکہ هماجڑ کہ دنیگا رهت نہ کرتگ ۔
- بے رهش : (بِ ے . رَ . هِشْ) هما مردم کہ گوں کس ءَ سیل اِت نہ کنت ٹھرات نہ کنت ۔
- بے ریپ : (بِ ے . رِ ے . پْ) تچک کاریں مردم ، هماکہ آئی ءِ دپ ءُ دل ءِ گپ یک اَنت ، هماکہ کس ءَ نہ ریپین ایت ، هماکہ " ریپکار " نہ اِنت ۔
- بے ریس : (بِ ے . رِ ے . سْ) بے تاب ، بے پیچ ، هماکہ ریس ءُ تاب ءَ مان نیست ، تچکیں چیز یا راستیں مردم ۔
- بے ریش : (بِ ے . رِ ے . شْ) هماکہ ریش ءَ پر نیست ، هما اولاک کہ بے ریش ءُ بے داگ اِنت بزاں بے اَیب اِنت ۔
- بے ریش : (بِ ے . رِیْ . شْ) هما مردم کہ آئی ءِ ریش نہ رُستگ یاکہ بسا ایت اِش ۔
- بے رین : (بِ ے . رِ ے . نْ) هماگڈ کہ دنیگا هیک ءَ نہ واتگ یا نہ دنت ۔
- بیڑ : (بِ ے . ڑْ) بچار " بیٹ " . گڈ ءُ بیڑ . بیڑ ءُ بیٹ (۲) بیڑگ ۔
- بیڑ : (بِ ی . ڑْ) یک مردمے ءِ پہ دگہ مردمے ءِ جنگ یا یک لشکرے ءِ پہ دگہ لشکرے ءِ پہ جنگ ءِ یکپارگی انزار بندگ ءُ اُرُوش کنگ . ھمے " اُرُوش " ءَ " بیڑ " گوش اَنت ، اگاں کسے ونی جاگہ ءِ اِنت دگرے آئی ءِ سرءَ اُرُوش کنت بزاں ایشی ءِ سرءَ بیڑ آرگ بوت . اگاں یکّے پہ دگرے ءِ سرءَ اُرُوش کنگ ءَ دیم ءَ روت بزاں " بیڑ بارت " ۔
- بیڑگ : (بِ ے . ڑَگْ) بیڑ ، گوم ، گومڑگ : شلوار ءِ آنچگ ءِ پُن ءِ شلوار ءِ جند ءَ اپگوش ماں جنگ کہ پہ چیزے ءِ ماں کنگ ءَ پیلکے جوڑ بیت ۔
- بیڑگ : (بِ ی . ڑَگْ) بیڑ یرگ (بلے سک کم کارمرد بیت)
- بیڑو : (بِ ے . ڑُو) چپّ ءِ جاگرد ءِ گرگ ، انگرء ، بیڑو بندگ ۔ انگرءِ کنگ ، بیڑو آرگ : انگرء ءِ پڑینگ ، بیڑو ءِ آیگ یاکہ ... ماں دل ءِ بوتنگ بیڑوے شیاراں (لڈ گراناز)
- بیڑی : (بِ ی . ڑِی) اُشتر ءِ رهت ءِ دیمی کتب ءِ جمک ءِ پاتد (۲) ڈرچکی تاکے کہ هُشک ءَ کن اَنت ءُ پدءِ پہ بیش ءِ پتّیں تاکے پہ مگراتر پہ کساس چُن اَنت ءُ ھمے تکّڑا ءِ نہ ءِ تمباک پتا اَنت ءُ چوکہ سیگل ءِ کش اَنت ءَ گرترنداِنت . اِے هندوستان ءِ بازبیت ۔
- بیزات : (بِ ے . زَاتْ) بے روح ، کم روح ، هماکہ زندمانی ءِ روح ءِ کمگ اَنت . بے سِند ءُ بے سال . هدامرزی ۔
- بیزار : (بے . زَارْ) شزار ، پھریگ ، شِیاہ دل ، سوچکیگ ، سوکیگ ۔
- بیزانت : (بِ ے . زَان . تْ) بے زانگ ، نزانشکار ، پھوال ءُ ناسرپدءِ هم گوش اَنت . بے ربائیں مردم ءِ هم گوش اَنت ۔
- بیزانگ : (بِ ے . زَانَگْ) بے زانت ، نہ زانشکار ، هماکہ هچ نہ زانت ، بے ربائیں مردم ءِ هم گوش اَنت ۔
- بیزبان : (بِ ے . زُبَانْ) بے هَبر ، هماکہ کم گپ جنت ، کم هبریں مردم ، (۲) گُنگ ، گنگدام (۳) هماکہ وتی گوَل ءِ سرءَ نہ اوشتِ ایت ۔
- بے زَر : (بِ ے . زَرْ) وار ، بزکار ، هماکہ پیسہ ءُ زَرّے ءَ نیست ، گریب ۔

- **بے زکت** : (بِ ے . زِکّت) بے زور، بے توان، بے ھاتی
- **بے زند** : (بِ ے . زِنْ . دْ) بے ساہ، بے پسّتی، بے زور، بے زِکّت، نیم مُرگ، چوکہ مردگ.
- **بے زنگ** : (بِ ے . زَنْ . گْ) ھماکہ کسی زنگ ءَ نہ جنت بزاں شکایت نہ کنت، اوپار کش.
- **بے زھر** : (بِ ے . زَھْ . رْ) ھمامردم کہ نارازنہ بیت (۲) ھمامار کہ آئی ءِ زھرمان نیست.
- **بے سا** : (بِ ے . سَا) بے ساھگ، (۲) بچار " بے ساہ "
- **بے سار** : (بِ ے . سَارْ) ھماکہ سارنہ اِنت، بے ھوش، ھنوش، ھماکہ وتی سمائے نیست، (۲) گنوک.
- **بے ساڑا** : (بِ ے . سَا . ڑَا) ھماکہ ساڑایگ ءُ گلایگ نہ لوٹ اِیت، بازخوان، بازشتر.
- **بے ساز** : (بِ ے . سازْ) بے وڑ، بے تُرّہ، (۲) بے جنگ ءُ سروز.
- **بیسان** : (بِ ے . سَانْ) ھما زمین کہ آئی ءَ نَمب نہ داشتگ یا نَمب ءُ ابر نہ شُتگ کہ زیت ھُش اِیت ءُ کِشگ ءِ دردءَ نہ وارت.
- **بے ساہ** : (بِ ے . سَاہْ) بے پَسّتی، بے زِند، بے زِکّت، بے زور.
- **بے ساھار** : (بِ ے . سَا . ھَارْ) ھماکہ آئی ءِ کس جُست کنوک نیست ھرچے کہ دل ءُ لوٹ اِیت کنت. سروت اِنت، سرپد کنوک ءُ نیست، ھمائی ءِ کہ ھکل ھوکل کنوک نیست.
- **بے سبر** : (بِ ے . سَ بْ . رْ) بے اوپار، ھماکہ آئی ءِ سک ءُ سبر ءُ اوپار نیست [بلوچی : بے + صبر : تازی]
- **بے سپارت** : (بِ ے . سِ . پَا . رَتْ) ھماکہ کسی سپارت ءَ نہ اِنت بزاں کس آئی ءِ چار ءُ گزار کنوک ءُ پھرزوک نیست، بے اوست، بے اُمیت.
- **بے سپاہ** : (بِ ے . سِ . پَا . ہْ) بے ثباہ، بدڈول، بے تُرّہ، بے وڑ، بے سپّہ.
- **بے سپہ** : (بِ ے . سِ . پَہْ) بچار " بے سپاہ "
- **بیسِت** : (بِ ی . سْ . تْ) نوزدہ ءُ دگہ یکے یا کہ دہ ءُ دگہ دہ (۲۰) بلوچستان ءِ بازجاگہ ءَ ایشی ءَ " گیست " ھم گوش اَنت.
- **بے ستا** : (بِ ے . سَ . تَا) بے گلا، ھماکہ ستایگ ءُ گلایگ نہ لوٹ اِیت.
- **بے سِتک** : (بِ ے . سِ . تْ . کْ) بے باور، بے وشمن [تازی : صدق]
- **بیستی** : (بِ ی . سْ . تِی) لھتیں مردم ھم شُور بنت ءُ ھر ھپتگ یا ماہ چیزے نامینتگیں زرجم کن اَنت. ھر ھپتگے یا ماھے یکے زراں یک بہرے یکے ءَ بیت ھمے رنگ ءَ داں کہ ھر کس ءِ سرجم ءَ وتی زر رس اَنت. اے رنگ ءَ یکجاھیں زر دمکے ءَ آتک کن اَنت.
- **بے سچ** : (بِ ے . سَ . چْ) ھما زھم کہ تیار کُرتگ بلے دنیگا سچ ءُ زاگ نہ کُرتگ. (۲) جوھان ءَ سچ ءُ زاگ کن اَنت بلے جوھان ءِ سچ ءُ زاگ ءُ زھم ءِ سچ وزاگ دگہ دگر اَنت.
- **بے سُچ** : (بِ ے . سُ . چْ) ھما لاٹیگ (تُزوک) کہ دنیگا آئی ءِ سُچ ءِ میھ مان نہ کُرتگ. ھے رنگ ءَ شت یا دگہ اچیں چیزے ءَ.
- **بے سُد** : (بِ ے . سُ . دْ) بے سما، بے سار.
- **بے سُدام** : (بِ ے . سُ . دَ . دَامْ) بے آرام، نہ ترھوک.
- **بے سُدوم** : (بِ ے . سُ . دُ . دُوْ . مْ) کسانیں بیتار ءَ سُدومی گوش اَنت اگاں سُدوم مہ بیت بزاں بلو اِنت - بیکار، ھماکہ درد نہ وارت - ھیران ءُ بھمان، پریشان، سرپنگ.
- **بے سر** : (بِ ے . سَرْ) ھماکہ مسترے نیست، مستریں مردمے نیست کہ آئی ءِ سپارت ءَ بکنت، بے رھبند، بے راہ، بے واجہ بے کاتیال، بے پیشوک - بے سرگ.
- **بے سرؤر** : (بِ ے . سَرْ . ؤَرْ) ھمامردم کہ بے رھبندیں کار کنت کہ آئی ءِ کاراں کسی سرؤر نہ روت بزاں سرپد نہ بیت.

- بے سردری : (بِ ے ۔ سَر ۔ دَ ری) بے پروائی ، بے رھبندی ۔
- بے سَسّا : (بِ ے ۔ سَ س ۔ سَا) بے سما ، بے زانت ، بے زانگ ۔
- بے سِکّہ : (بِ ے ۔ سِ ۔ کَ ۔ کَہ) بے سِکّو ، بے رنگ ءُ دانگ ۔ ھماکہ دپ ءُ سُنٹ ءِ شرءُ بدءِ ھدار نہ زانت ۔
- بے سگّ : (بِ ے ۔ سَ ۔ گّ) بے جُل ، بے برداشت ، بے اوپار ، ھماکہ گپّ سگّ اِت نہ کنت یا کہ دگہ ھر چیزے ۔
- بے سِلک : (بِ ے ۔ سِ ۔ ل ۔ ک) بے پیچ ، بے پلگار ، بے سُدّ ، بے پرواہ ۔
- بے سما : (بِ ے ۔ سَ ۔ مَا) ھماکہ ھچ ءِ سَسّا ءُ سما ءُ زانگ ءِ نیست ، بے سار ، بے سُدّ ۔
- بے سنائت : (بِ ے ۔ سَ ۔ نَا ۔ ءِ ت) بے پکار ، بے سیت ، بے نپ ۔
- بے سَنّت : (بِ ے ۔ سَ ن ۔ نَت) بے پیت ، بے تپاک ۔
- بے سِنج : (بِ ے ۔ سِنج) ھما اِیس کہ " سِنج " ءِ پر نیست ۔
- بے سِپچ : (بِ ے ۔ سِ ۔ پ ۔ چ) بے سِلک ، بے پلگار ، ھماکہ الکاپ کار نہ زانت ۔
- بے سُنگ : (بِ ے ۔ سُ ن ۔ گ) ھما مال کہ آئی ءِ سُنگ پر نیست ۔
- بے سنگار : (بِ ے ۔ سَن ۔ گَار) بے ھمراہ ، ھما بوجیگ کہ دگہ بوجیگ آئی ءِ ھمراہ نہ انت ۔
- بیسو : (بِ ے ۔ سَ و) بچار " بیسہ "
- بے سواب : (بِ ے ۔ سَ ۔ وَاب) سواب نیکیں کار ءِ مُزّ انت ، گوش انت " اے کارءِ ہمن بکن کہ بے سواب نہ بیئے " [تازی : ثواب]
- بے سوب : (بِ ے ۔ سُ و ۔ ب) ھماکہ سوب ءِ چہ دست ءِ شُنگ یا کہ دگرے ءِ بُرتگ یا گون نہ کپتگ ۔ اگاں کسے پہ کارے ءِ روت آئی ءِ کار اگاں شرّ نہ بوت بزاں آ " بے سوب " بوت ۔
- بے سُوت : (بِ ے ۔ سُوت) بچار " بے سیت "
- بیسہ : (بِ ے ۔ سَہ) بیسو ، اِتبار ، اوست ، باوری ، بروسہ ، (بھروسہ)
- بے سَھار : (بِ ے ۔ سَ ۔ ھَار) بچار " بے ساھار "
- بے شیاد : (بِ ے ۔ ش ۔ یَاد) ھماکہ آئی ءِ نزیکیں مردم نیست ، بے شیال ۔
- بے شیال : (بِ ے ۔ ش ۔ یَال) بچار " بے شیاد "
- بے سِیت : (بِ ے ۔ سِ ۔ ی ۔ ت) بے سُوت : بے نپ ، ھماکہ نپ ءُ سیت ءِ ھچ مان نیست ۔ بے کٹ ءُ نپ ۔
- بے سیم : (بِ ے ۔ سِ ۔ ی ۔ م) ھال ءُ گپ ءِ گوں گوات ءِ چولاں دیم دیگ ءِ کارگاہ ۔ بے سیم کنگ ۔
- بے شام : (بِ ے ۔ شَام) ھما مردم کہ شام ءِ نیست ، وار ، بزگار ، گریب ۔
- بے شک : (بِ ے ۔ شَک) ھماکہ ھچ شک ءِ مان نیست بزاں راست انت ۔
- بے شلوار : (بِ ے ۔ شَ ل ۔ وَار) بے سر دریں مردم ، بے پرواھیں مردم ، لگُشتگ ، لنڈر ، ھماکہ وتی بتا می ءِ پرواہ نہ کنت
- بے شون : (بِ ے ۔ شُون) مردمے پہ کارے روت گوں مزنیں اُمیتے ءِ بلے وھدیکہ بے اُمیت بیت یا کہ چہ مردمے یا دگہ ساھلے ءِ دیم ءِ چہ سیر کنگ ءِ ، بیسروگاں چست بکن ءِ بے شون بیت ۔ اگاں دلوت یا کہ اولاکے کدیم ورگ ءِ زانت ءُ یکے چہ آئی ءِ دیم ءِ چست اِش بکنت آ بے شون بیت یا کہ کاہ یا کدیماں ھیش اِش دار ابت بلے نہ دنت اِش ھم بے شون بیت ۔
- بیک : (بِ ۔ ی ۔ ک) گوپنگیں ملگور ، بُریک ۔
- بیکار : (بِ ے ۔ کَار) ھماکہ کارے نیست ، ھما چیز کہ درد نہ وارت ۔ کارءِ نئیت ۔

- بےکباھَت : (بِ ے . کَ . با . ھَت) بے لَج ، بے شَرم .
- بےکدیم : (بِ ے . کَ . دِیْ . مْ) ھما اولاک یا دلوت کہ ورگ ئے نہ رس اِتگ .
- بےکرار : (بِ ے . کَ . رَاز) بےتاھیر ، ھماکہ تاھیر ءُ کرارے نیست .
- بےکِرد : (بِ ے . کِ . رْ . دْ) ھماکہ جوانیں کارے نہ کُرتگ ئے کہ گوشگ بہ بیت ، ھماکہ گپ جنت بلے کار نہ کنت ، بیکار ، بٹاکی .
- بےکردار : (بِ ے . کِ . رْ . دَاژ) بےکِرد ، بےکار .
- بےکس : (بِ ے . کَس) ھماکہ آئی ءَ کس نیست بزاں سیاد ءُ دوست ءُ مکوارے نیست .
- بےکساس : (بِ ے . کَ . سَاس) بےکدر ، بے اندازگ ، بزاں باز ، سک باز .
- بےکلم : (بِ ے . کَ . لَم) ناوانندگ ، بے وانندگ ھما مردم کہ ھچ ئے نہ وانتگ .
- بےکنگ : (بِ ے . کَ . نَگ) کبول کنگ ، منّگ (گیشتر ماں لیب ءَ)
- بےگو : (بِ ے . گُو) بےجاگہ ، بےلوگ " کو ءُ کُش " [پار : کو]
- بےکود : (بِ ے . کُوذ) ھما زمین یا جاگہ کہ آئی ءَ کُود ءُ رگ نہ بیت بزاں سرکار ایشی ءَ کُود نہ گیپت .
- بےکول : (بِ ے . کَ وْ . لْ) بدلبز ، بےزبان ھما مردم کہ آھد کنت بلے وتی آھداں نہ اوشت اِیت .
- بےکوم : (بِ ے . کَ وْ . مْ) بےماج ، بےمردم .
- بیکہ : (بِ ے . کِہ) اے گال بُندر ءَ " ابید کہ " یا " ابید چہ " اِنت بزاں ایشی ءِ سرءِ ودر ، اے بےئے نہ اِنت .
- بیگ : (بِ ے . یَگ) لُوگ ، بیگ ، بُنگار گالے کہ چہ ایشی ءَ او بدگالاں لھتیں ایش اِنت ۔ " بیت ، بیتگ ، بوت " ،

چُکت ءِ بیگ : پیداگ بیگ ، سَربیگ : رسگ .

کار ءِ بیگ : کار ءِ سرجم بیگ .

نگن ءِ بیگ : پچگ ءُ پُھتہ بیگ .

نیگ ءِ بیگ : رسگ بزاں پُھتہ بیگ .

- بیگار : (بِ یْ . گْ . گَاز) کسے کہ بے مُزّ ءَ کار بندگ بہ بیت . زور کار بندگ . بے مُزّ ءَ کار بندگ . بے مُزّ ءَ پہ زور کار بستگیں

بلکیں اے گال بُندر ءَ " بے پگار " اِنت .

- بیگارگوج : (بِ یْ گْ . گَاز . گْ . وَچْ) مچ ءِ کوکاں پہ بےپرواھی یا بھوالی گوجگ ءَ " بیگار گوج " گوش انت .
- بیگاری : (بِ یْ . گَا . رِیْ) مُزور . گیشتر گلکاری ھما مزور ءَ گوش اَنت کہ گوں بان بندیں اُستا ءِ بان ءِ بندگ ءَ کار کن اَنت .

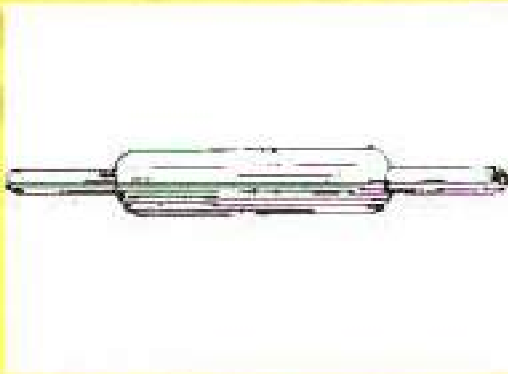
وھد ءِ بان دُرست زردار ءُ سردارانی بوتگ اَنت کہ اِے رنگیں مُزوراِش بے زرّ ءُ بے مُزّ ءَ کاربستگ اَنت .

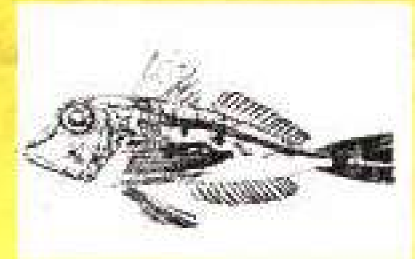
- بیگانگ : (بِ ے . گَا . نَگ) درآمد ، پچاہ نیا ورنگیں . [پا : بیگانہ]
- بیگاہ : (بِ ے . گَاہ) روچ دوبیل اِنت یکے سباہ ءِ ءُ دومی بیگاہ ءِ ، بیگہ .
- بےگت : (بِ ے . گَت) بے گمان .
- بےگُڈ : (بِ ے . گُ . ڈْ) ھما مردم کہ آئی ءِ چُکت نماسگ نیست ، بےرند ، بےپُشپد ، بے اوباوگ ، بےپد .
- بےگڈگ : (بِ ے . گَ . ڈْ . ڈَگ) بازنیگ دوزات اَنت کہ یک زاتے گُڈّگ مان اِنت ءُ دومی ءَ مان نیست ، دومی ءَ

بےگڈگ گوش اَنت . (۲) بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت .

- بےگرز : (بِ ے . گَ . رْز) بےپرواہ ، (تازی : غرض)

بیگروچ : (بَ.بیگ.رُو.چ) مردم ءِ پیداگ بیگ ءِ روچ .
بے گِس : (بِ.ے.گِس) بے لوگ ، ھما مردم کہ لوگ ئے نیست .
بے گم : (بِ.ے.گَم) ھما مردم کہ ھچ گم ئے پر نیست . بے پِکر .
بیگم : (بِ.ے.گَم) جنینی نامے ، بُندر ءَ ترکی گال ئے کہ بہ بانک ءِ کار مردبیت .
بے گمان : (بِ.ے.گُ.مَان) بے گُت .
بیگم جنگی : (بِ.ے.گَم.جَن.گِی) مشھوریں ناھے ءِ نام اِنت . جوانیں مچّے .
بے گناہ : (بِ.ے.گُ.نَاہ) ھما کہ میاری ئے پر نیست اِبے میار .
بیگوات : (بِی.گ.گُ.وَات) ماھیگ کُشگ ءِ یک رھبندے .
بیگواہ : (بِ.ے.گُ.وَاہ) ھما کہ گواہ اِیت ، گار ، ھمائی کہ سوج ھم نیست . بیھک گار . بیگواہ بیگ . سک بازء بے ھساب ، اک : اے جات آپ ءِ بیگواہ اِنت بزاں پُجگی نہ اِنت ، بے راہ . گُمراہ بزاں تمرد ءُ کس ملیک .
بیگواھی : (بِ.ے.گُ.وَاھی) گاری ، بیرانی ، بے بُن روگ ، مرگ .
بیگوم : (بِ.ے.گُ.وَم) نگیگ ، بے وار ، بے رام .

بیلڑ

بیل آلاڑی

کد : اندازہ ١٦ سم

بیگہ : (بِ.ے.گَ.ہ) بچار «بیگاہ» .
بے گیگ : (بِ.ے.گِ.ے.گ) نگیگ ، بے وار ، بے رام ، بے گوم .
بیل : (بِ.ے.ل) دوست ، سنگت . (٢) روچ ءِ یک بھرے ، اک : سباہ ءِ بیل یا کہ بیگاہ ءِ بیل .
بیل : (بِ.ی.ل) بَزد کہ کل گوجگ ءِ کار مردبیت .
بیلق : (بِ.ی.لَق) رنگدار ، مالدار کہ پس ءِ رنگ ئے ھست (٢) دریا ءِ آپ کہ مُرت ءِ کیت .
بیلار : (بِ.ے.لَار) بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت .
بے لاپ : (بِ.ے.لَاپ) ھما مردم کہ ورگ نہ وارت . [جن ءِ بے لاپ ءِ داستان مشھور اِنت .]
بیل آلاڑی : (بِی.ل.آ.لَا.ڑِی) کسانیں ماھیگے (بچار بُت) ★
بے لج : (بِ.ے.لَج) پھیا ، ھما کہ شرم ئے نہ بیت . لج ئے نہ کنت . بدکاریں مردم .
بیلڈ : (بِ.ے.لَڈ) بچار «بیلڑ» .
بیلڑ : (بِ.ے.لَڑ) بیلڈ ، پیشوک : ہ نگن ءِ چانگ ءِ نانگ ءِ ڈراج ءُ گردیں دار . (بچار بُت)
بیلڑ : (بِ.ی.لَڑ) سرشگ ، انگوش مُچگ کہ سر بہ پوست دُرست بہ پُچ اِیت ، یا کہ پھک مُچگ . گوش اِنت «پلانی سُتک ءِ بیلڈ بوت» .

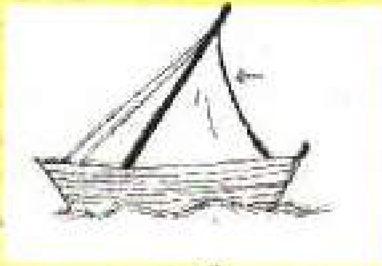
- بیلگ : (بِ ے. لْ گْ) "بیل" ءِ کسان نام، چہ دوستی ءَ "بیل" ءَ "بیلگ"، گوش اَنت بزاں دوست، مردینی نامے.
- بیلگ : (بِ ے. لَ گْ) ڈگار ءِ بند ءِ بُن ءِ جُھل تریں جاگہ کہ آپ ھمود ءَ دارایت. کابیل.
- بے لگام : (بِ ے. لَ. گامْ) ھماکہ لگام ئے دپ ءَ نہ اِنت. ھما مردم کہ بے سَرَدَریں گپ جنت.
- بیلنڈ : (بِ ی لْ. لَ نْ. ڈْ) بچار "بیلنڈ".
- بیلنڈ : (بِ ی لْ. لُ نْ. ڈْ) ھما گروھ وڑیں مزن رنگ کہ آئی ءِ یک سرے گوں سیستل ءَ ءُ دومی سرگوں روتے ءَ اَنت، ایشی ءَ مردم پہ زرانشکاری "ویلنڈ" گوشَ اَنت.
- بیلو : (بِ ے. لْ وْ) بیلو، بیلہ : جنگل، ھمود ءَ ڈرچک ءُ دارستک بازبہ بیت. آبداریں زمین، ملکیں زمین، بگ.
- بے لوگ : (بِ ے. لْ وْ گْ) بے کس، ھمائی ءَ کہ لوگ نیست.
- بیلہ : (بِ ے. لَہْ) لس بیلہ: بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت، لس ءِ مزن شہر "لس ءِ بیلہ"، ایشی ءَ "بیلو"، ھم گوش اَنت.
جنگل، ھمود ءَ ڈرچک ءُ دار بازبہ بیت، بیلو، آبداریں زمین، ملکیں زمین، بگیں زمین.
- بیلی : (بِ ے. لِیْ) بیل، دوست، ھمراہ.
- بیلی نہ بیلی : (بِ ے. لِی. نَہْ. بِ ے. لِیْ) لیبے کہ آئی ءَ وتہ ءَ یک کاتیاے دومی کاتیال ءِ بچکاں جُست کنت ءُ آ جواب دینت.
جُنگیں جُست ایش اِنت : بیلی نہ بیلی ؟ جُمبیلی !
- بیم : (بِ یْ. مْ مْ) ترس.
- بے مات : (بِ ے. مَاتْ) چورو، ھماچُک کہ مات ئے مُرتگ. بے ماس.
- بے مات ءُ گوھار : (بِ ے. مَاتْ. ءُ. گْ. وْ. ھَارْ) ھما مردم ءَ گوش اَنت کہ بازیں لچ ءُ لنڈر اِنت.
- بیمار : (بِ یْ. مْ. مَارْ) ناذراہ : ناجوڑ. ناسلامت، ناوش.
- بے ماس : (بِ ے. مَاسْ) بچار "بے مات".
- بے مال : (بِ ے. مَالْ) گریب، بے زرّ، بے پیسہ.
- بے مَت : (بِ ے. مَ تْ) بے اکل، بے زانت، بے ھوش.
- بے متا : (بِ ے. مَ. تَا) بے مال، بے زر، گریب. [تازی : متاع]
- بے مَٹ : (بِ ے. مَٹْ) بے دَردَر، بے ھمدَروَر.
- بے مٹ : (بِ ے. مَٹْ) ھما دھات یا ڈگار کہ مَٹ ءُ مِلک ئے مان نیست.
- بے مَڈی : (بِ ے. مَ ڈْ. ڈِیْ) بے مال، بے زر.
- بے مُراد : (بِ ے. مُ. رَاذْ) ھماکہ وتی دل ءِ لوٹ اِنگیں چیزے ئے نہ رس اِتگ.
- بے مرد : (بِ ے. مَ رْ. دْ) ھما جنین کہ آئی ءَ سانگ نہ کرتگ بزاں مردے ئے نیست.
- بے مردم : (بِ ے. مَرْ. دُمْ) ھما کہ شیادءُ کوم ءِ کس ئے نیست.
- بے مرز : (بِ ے. مَرْزْ) نہ مرزاِنگیں، ھماکہ تچک ءُ راست نہ اِنت.
- بے مڑا : (بِ ے. مَ. ڑَا) ھماکہ مڑا نہ کنت، چیزے کہ پکارات ئے لوٹ اِیت ئے باانگاں دئے ئے زیراِیت ئے.
- بے مُزّ : (بِ ے. مُ زّْ) کارے ءِ کنگ ءِ رندا آئی ءِ مُزّ مہ رس اِیت بزاں بے مُزّیں کارے.
- بے مُلّ : (بِ ے. مُ لّْ) اَمُلّ، بے بھا. گراں بھا، بے کیمت، کیمتی.
- بے مھار : (بِ ے. مَ. ھَارْ) اولاکے کہ مھارے ئے پر نیست، سَرَوتیں مردم. بے پرواھیں مردم.

- بے مِھر : (بِ ے . م ھْ رْ) بے دوستی، بے واھگ، ھماکہ آئی ءِ دل ءَ دوستی ءُ مِھر ءِ واھگ نیست. نیکی بدشناس، ھماکہ مھر ءُ دوستی ءِ بدل ءَ بے کماری کنت .
- بے ناز : (ب ے . نَا زْ) بے ٹھل .
- بے نام : (بِ ے . نَا مْ) ھماکہ نام ئے نیست ، بہ زھرکپے ءِ گوشگ بیت .
- بے نان : (بِ ے . نَا نْ) شُدیگ ، وار ، بزّگ .
- بے نیپ : (بِ ے . نَ پْ) بے سیت ، بے پائدگ ،
- بَیَنت : (بَ . یَ نْ تْ) بہ اَنت ، " بیگ " ءِ کارگال ءِ " آیگی " پہ بازءَ " بنت " ، آذرست شربنت .
- بَینت : (بَ ے . نْ تْ) اھد ءُ کرار ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ دو مردم بَینت کن اَنت . مَنّ اِتگیں کرار (شرت ءُ بَینت)
- بینٹ : (ب ے . نْ . ٹْ) یک دستے ءِ مُشت کنگ ءُ دومی دست ءِ کاسگی لنکک ءَ توکی لنکک ءِ پشت ءُ شِتر بیگ کہ مُشتیں دست ءِ بندیں کلسگی لنکک دُستوکی لنکک ءِ میانجی ءِ پلّ ءَ بہ کپ ایت ءُ تواربکنت . (۲) سربینٹ ءِ پشتو بچار "سربینٹ"
- بینٹ : (بِ یْ . نْ . ٹْ) آچاری گُدءِ ناکا کہ گرو بناتگ . (۲) ماھور ءِ ہیٹر بزاں یک ڈراجیں مکرے ھشتا دناکہ یکسد کلوگرانی ءَ بیت .

بینگ مگسک

- بینڈ : (بِ یْ . نْ . ڈْ) بُونڈ : جنڈیں نیاد ، کوھیں بہاد ءِ گندل .
- بینڈا : (بِ یْ . نْ . ڈَا) سبزی یے کہ ایشی ءِ برچولنکک ءَ ڈراج اِنت ، گرادگ ءُ ورگ بیت . ھامگی ءُ ھم وَراَنت ئے . پیچناک اِنت . (بچار بینڈی)
- بینگت : (بِ یْ . نْ . گْ تْ) گُجک ، زانتگیں ساھدارے کہ مُلک ءِ تہ ءَ زندمان کنت ، گسی رسترے ، ایشی ءِ مادگ ءُ " وبینڈ " ایشی ءِ نرءَ " ونراز " ، " ءُ چُجکاں " گُرتو " ، گوش اَنت .
- بینگ : (بِ ے . نْ گْ) شیرگ وڑیں چیزے کہ " بینگ مگسک " ، جوڑ ئے کنت . شھد .
- بینگ مگسک : (بِ ے . نْ گْ . مَ . گِ سْ . کْ) ھما مگسک کہ بینگ جوڑکنت . بینمگسک . (بچار بُت)
- بے نگن : (بِ ے . نَ . گِ نْ) بے نان . بے ورگ ، بے روزگار .
- بے نماز : (بِ ے . نِ . مَا زْ) ھما مردم کہ نماز نہ کنت .
- بے نمازی : (بِ ے . نِ . مَا زِیْ) نماز نہ کنگ (۲) ھما جاور کہ نماز ءِ کنگ ءَ دیمپان بیت . انچوش کہ : جنینانی سر شود ءِ آیگ .
- بے نمب : (بِ ے . نَ مْ . بْ) ھما زمین کہ پہ کِشگ نمب ئے مان نیست ، ھشکیں ءُ کلنڈیں زمین (۲) بتل : پلانی بے نمب ءُ نمبیں اِنت . بزاں پہ ھر کار ءِ ءَ نیمون شو ھاز کنت .

- بے ننگ : (بِ ے ۔ نَ نَ ۔ گ) بے لج ، بے شرم ۔
- بے نیّت : (ب ے ۔ نِ ۔ یت) بدنیت ۔
- بے نیاز : (ب ے ۔ نَ ۔ یاز) ھماکہ کسی پرواہ ئے نیست ، کسی چمدار نہ اِنت ۔
- بے واب : (بِ ے ۔ وَاب) ھماکہ نہ وپس ایت ، ھماکہ واب ءِ نیست ۔
- بے واد : (بِ ے ۔ وَاد) ھماورگ کہ وادش مان نیست ۔ نوادگ ۔ (۲) مردُمے کہ رنگ ءُ وانگ ئے وادوک نہ اِنت بزاں دل کشّ نہ اِنت ۔
- بے وار : (بِ ے ۔ وَار) نگیگ ، بے رام ، بے گیگ ۔
- بے وارِس : (ب ے ۔ وَارِس) بے شیاد ، ھماکہ شیادءُ وارس ئے نیست [تازی : وارث]
- بے واک : (بِ ے ۔ وَاک) بے وس ، بے توان ، ھماکہ دست ءَ ئے ہچ نہ بیت ، بے زور ، بے زکت ، بے دسرس ۔
- بے وانک : (بِ ے ۔ وان ۔ ک) بے ترکت ءُ توار ، بے زُرمشں ءُ توار ،
- بے واندگ : (بِ ے ۔ وا ۔ نِ ۔ دَگ) ناواندگ ، نہ وتگیں مردم ، بے واندگی ۔
- بے وپا : (ب ے ۔ وَپا) بدوپا ۔ ھماکہ وپائے نیست ۔ [تازی : وفا]

بیورد

- بے وت : (بِ ے ۔ وَت) بے سار ، ھماکہ سرءُ وت نہ اِنت ۔ بے ھوش ، بے زانگ ۔
- بے وتن : (بِ ے ۔ وَتَن) بے مُلک ، دراں ڈیھ ، جلا ۔ [تازی : وطن]
- بے ودار : (بِ ے ۔ وَدار) بے دیدار ، ھماکہ گندگ نہ بیت ۔
- بے ورد : (بِ ے ۔ وَرد) بے وردن ، بے ورگ ، ھماکہ ورگ نہ وارت ۔
- بیورد : (بِ ی ۔ وَر ۔ د) بوجیگ ءِ سادے کہ چوکہ لبران ءِ اِنت کہ یک سرے گوں جمبول ءِ بستگ ءُ دومی سر گوں گور ءِ کرّی ءَ جتگ ۔ (بجار بُت)
- بے وردن : (بِ ے ۔ وَر ۔ دِن) بے ورد ، بے ورگ ، بے توشگ ۔
- بے وَڑ : (بِ ے ۔ وَڑ) بے بُرّ ۔ بے ڈول ۔ نگیگ ۔
- بے وس : (بِ ے ۔ وَس) بے واک ۔ بے دسرس ، ھماکہ دست ءَ ئے ہچ ءُ سک نہ بیت ۔
- بے وھد : (ب ے ۔ وَھد) بے وھداں ، مُھلت ءِ چپ ، دیر ۔ ناوھد ۔
- بیھ : (بِ ے ۔ ھ) بُن ، بُنیاد ، [پارسی : بیخ]
- بیھار : (ب ی ۔ ھار) پاتُرپ ، گُرُش ، نھر یہ نُرسینگ ءَ ، پاترپ ءُ بیھار ۔

- **بے ھال :** (بے ۔ ھالْ) بدھال، بے پد، "اے ناڈراہ بے ھال ءَ کپتگ"، بزاں پھک ناڈراہ انت ۔ ھماکہ ھال ئے نئیت ۔ (بازمردم ابیتی ءَ، "بے ھیال ءَ" بزانت ءَ زبرانت کہ جوش کنگ نہ لوٹ ایت ۔)
- **بے ھبر :** (بِ ے ۔ ھَ ۔ بَرْ) بے گپ ۔ ھمامردم کہ بازگپ نہ جنت ۔
- **بے پچّ :** (بِ ے ۔ ھِ ۔ پچّ) رپچّ نہ بیگ، انچوش کہ: "پلانی بے پچّ نہ انت"، بزاں جوش نہ انت کہ پچّ ئے نیست بزاں چیزے ھست انت ئے ۔
- **بے ھدّ :** (بِ ے ۔ ھَدّ) بے کچّ ءُ کساس، بے ھساب، بے اندازگ ۔
- **بے ھُدا :** (بِ ے ۔ ھُدا) ھمامردم کہ ھُدا ءَ نہ منّ ایت ۔ زوراکیں مردم ۔ بے نیکراھیں مردم ۔
- **بیھدرچک :** (بِ ئے ھْ + دْرَچْ کْ) بچار "بھدْرچک"
- **بے ھدّ :** (بِ ے ۔ ھَدّ) ھماکہ ھدّ ئے مان نیست ۔ بے بیھ، بد اسل ۔
- **بیھشیز :** (بِ ئے ھْ ۔ شِ ےْ زْ) بچار "بھشیز"
- **بے ھساب :** (بِ ے ۔ ھِ ۔ سابْ) بے شُمار، بے کساس، بے کدر، بے اندازگ، سک باز، ھمنچک باز کہ ھساب نہ بنت ۔
- **بے ھَند :** (بِ ے ۔ ھَنْ ۔ دْ) بے جاگہ، بے لوگ، بے ھنکین، بے دوارجاہ ۔
- **بے ھُودگ :** (بِ ے ۔ ھُوْ ۔ دَگْ) بے سیت، بے سُوت، ناروا، بے نپ، بے پائدگ ۔ ناھُودگ ۔
- **بے ھوش :** (بِ ئے ۔ ھُوشْ) بے سار، بے سما، بے سُدّ، ھمامردم کہ گپّ ءَ زیت بے ترانگ کنت ۔
- **بے ھیال :** (بِ ئے ۔ ھَ ۔ یَالْ) بے ترانگ، شُمُشکار، پراموش، بے ریاب ءُ رُو ۔
- **بے ھیر :** (بِ ے ۔ ھَ ے ۔ رْ) بے پائدگ ۔ ھماکہ چہ آئی ءِ کِسّ ءَ نپ ءُ کٹّے نہ رس ایت [تازی : خیر]
- **بے ھبن :** (بِ ئے ۔ ھ ۔ بْ نْ) بے کُمال، بے کاسگ ۔ [تازی : بے ظرف]

پ : (پ) بلوچی ءِ سیّمی آب. تازی ءِ ایشی ءِ مَٹ نیست، پارسی ءُ اردو : پ، انگریزی : P، روسی П، ھندی प، اوستا = 𐬞، پہلوی 𐭯، یونانی Π.

پا : (پ ا) کلدار ءِ چارک یا چارمی بَھر، یک زرّے ءِ ھر چیزے ءِ چارک (۲) بھمانگ ءِ وھد ءِ گوشگ بیت.
(¼ چوتھائی حصہ، چونّی.)

پابند : (پَا - بَن - دْ) بندیگ، پادبند.

پابندی : (پَا - بَن - دی) سَخوِیں، تعصب، نیم اِتّاں (۲) وت داشتگیں ءُ یہ خوانی تیارانگ ءُ رو دینتگیں پس پاگرا نٹ کہ پہ تباھگ ءُ دارگ بیت.

پاپلو : (پَا - پَ - لْ وْ) پاتو، مُلّا پاتو، پوپٹ، پاپلی : بالوے کہ کبرین بازل اَنت ءُ بزاں بازلانی چند زَرد یا سُھر یا نیل یا اسپیت ءُ پرو رنگ اَنت ءُ بلے سیاھیں ٹِکّ اِشی مان اِنت. اِشی ءِ بازل دو بھرانت بلے دیم ءُ پُشت اَنت دیم ءِ سترءُ پُشت ءِ کستر اَنت. چَم ءُ زندءُ سیاہ اَنت چوکہ بال مدگ ءِ کانٹ ءُ پر اِنت چوناھیگا ھروھد مان سبزی ءُ دَرچکاں بیت بلے بھارگاہ ءُ سک بازبیت. (نُنکانی چمانی سرینگ کنگ ءِ وھد ءُ شیگ ءِ کہ چتّاں مان کشّ اَنت گُڈا پہ زیر گوشّ اَنت ءِ پیپلو ! " یدءُ دومی چم ءُ مان کشّ اَنت گوشّ اَنت " پاپلو ". بلکیں آیانی مزاد گوں نچک ءِ رَد دیگ ءُ ھور ھمے مُلّا پاتو ءِ سَرمگیں بازل ءُ سیاھیں چمانی دَر وَر اِنت).

پاپلی : (پَا - پَ - لِیْ) بچار " پاپلو ".

پات : (پَا - تْ) چہ دارءِ پیش ءَ گوپتگیں پات کہ ایشی پدءِ دوچگ ءِ درپ جوڑ کنگ بنت اِے دَرپ پہ ناہ، دان یا دگہ چیزءِ مان کنگ ءِ کارمرد بنت. ناہ ءِ پات، دان ءِ پات بچارءِ پات، گوتگیں پات، گورپات. (۲) بیکاریں مردم ءُ ھم گوشّ اَنت ھما چیزءُ ھم گوش اَنت کہ آئی ءِ نپ ءُ سیت شُتنگ ءُ نی دَرد نہ وارت. مات پات بزاں مات ءِ بزانت چگ ءِ دَرپ. ھمامردم کہ مات ءِ بُوچ بھاکنَنت (انچوش گوش اَنت).

پاتال : (پَا - تَال) چہ گوپتگیں پات ءِ دونگیں چیہ بچ کہ چوگور پات ءُ اَنت سکّیں ڈال گوتیارین نگرد.

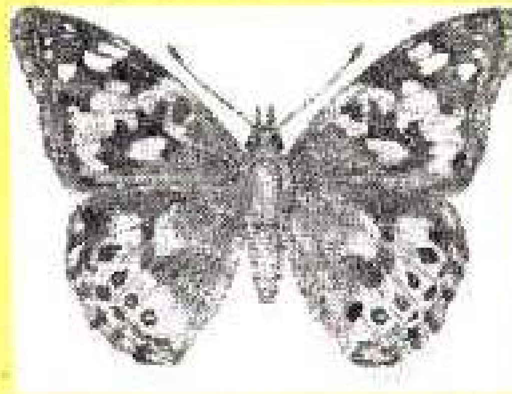
پاتدوچ : (پَا - تْ - دُو - چْ) پادروچ : پات دوچوکیں مردم، ھمامردم کہ پات دوچ اِیت. ھماساوکہ پہ پات ءُ دوچگ ءُ کارمرد بیت. جُابُل بزاں ھما داری گوندوچ کہ پہ پات دوچگ ءُ کارمرد بیت.

پاتْراپ : (پَا - تْ - رَاپْ) پادتْراپ، پادانی توار، پادانی تْراپ، تْراپ ءُ توار گیشتر پہ اشتر ءِ نالانی تْراپ.
(۲) بچار " پاتْرپ ".

پاتْرپ : (پَا - تْ - رَپْ) پادتْرپ، بیھار، پاتْرپ ءُ بیھار دیگ : تْرسینگ (۲) پاتْراپ : پادانی تْرابینگ ءُ توار بزاں پادانی

پ زہین جنگ ءتوار ۔

- **پاتک** : (پاتَ کَ) پاچگ ءگوستگال ۔ بزاں کسے ءِ پاچگ ءِ کارگُت ۔
- **پاتکگ** : (پاتَ کَ گَ) پاچگ ءِ دیرگوستگال ۔
- **پاتک** : (پاتَ کَ) کسانیں پات ۔ جنینی نامے ۔
- **پاتگز** : (پاتَ گَ زْ) بچار "پادہ گز" ۔
- **پاتُل** : (پاتُ ل) پاتو ، ملا پاتو (۲) جنینی نامے (۳) کسانیں پات ۔ کسانیں پاتو ءِ ھم گوش اَنت ۔ یاکہ پہ دوستی ءِ پاتو ءَ گوشنت ۔
- **پاتنگ** : (پا تَن گَ) جھرءِ پاتنگ ۔
- **پاتو** : (پا تُو) ملا پاتو ۔ پاپلی ، پاپلو ، پوپُٹ ۔ بچار "پاپلو" ۔ (بچار بُت)
- **پاتیا** : (پ ا ت یا) مُرس پاد کنگ ءِ گُڈی ردج ، نمازءِ رندءِ دُوا [تازی : فاتحہ]
- **پاتینک** : (پ ا تِ ے ن کَ) پاتین ، پات ءِ رنگ ءِ گونڈیں ھرچیزے کہ چہ پات ءَ جوڑ بیت ۔ جنین وَل میداں ءِ سکاک کن اَنت ایشی ءِ پاتینک گوش اَنت ۔ کسانیں پاتک ءِ گونڈیں (میدانی پاتینک ءِ سکاک ، ملیر)
- **پاٹ** : (پا ٹ) چاہ ءِ ورگ ءِ کوپ یا پیالگ ءِ چپر ءِ سنگ ۔

پاتُو

- **پاٹک** : (پا ٹِ کَ) یک دلوتے یاکہ اولاکے کسے ءِ کشارءِ پوارت یاکہ دگہ کارے زوالی بہ کنت گُڑا آئی ءِ سرکار یا سردارءِ گورءِ برانت ، اودءِ آئیک دب ءِ دگہ بےچےءِ بندکنگ بیت دانکہ آئی ءِ واھند ھا تاوان دیئیگ بکنت ھمے پلّی ءِ پاٹک ءَ گوش اَنت ۔ وھدءِ ھمے پاٹک ءِ پہ مردمانی بندکنگ ءَ ھم کارمرد بوتگ اَنت ۔ ایشی ءَ "ڈک" ھم گوش اَنت ۔
- **پاٹو** : (پا ٹُو) بلوچستان ءِ کولواہ ءِ دگہ جاگہ ءَ "پاٹو کنگ" پاچگ ءَ گوش اَنت ۔ اک ، اے ترجیح ءِ پاٹو کن ، بزاں "بہ پاچ" ۔
- **پاٹولی** : (پ ا ٹ و ل ی) بوجیگ ءِ رشتہ ءِ انداز گ زانگ ءِ ازباب کہ زراھیں چیرولنے آئی ءِ سر نیم گردیں کسانیں تھنگے فتنگ
- **پاٹی** : (پا ٹی) زراھیں بتیں تھنگے کہ چار یا شش پادگ ءِ پر اَنت کہ پہ نندگ ءِ کارمرد بیت ۔ ایشی ءِ بیچ ھم گوش اَنت کہ چہ انگریزی ءِ زرنگ (۲) انگریزی ءِ پارٹی ءِ بلوچی بزاں ٹکبندی یا جم بندی ۔
- **پاج** : (پا جْ) سوژ ، دریاءِ تہ ءِ دت جوڑ گتگیں تشتراھے کہ آئی ءِ سرگوں تیاب ءِ ھُشکی ءِ سک اَنت کہ گراب بالاچ یا بوجیگ گوں آئی ءِ سوژ بند اَنت ۔
- **پاچ** : (پا چْ) پاچگ ءِ پرمانگال انت بزاں " بہ پاچ " ، جیکرءِ پوسٹ ءِ دیرجن ۔ بلوچستان ءِ لھتیں جاگہ ءِ اے گال ءِ " پچ " ءِ بزانت ءِ کارمرد کن اَنت ۔
- **پاچالو** : (پا چا لُ وْ) گُڈسر ، گُڈی پشت کپتگیں ، گُڈسری ، رندی ، رندءِ پشت کپتگیں ، پاچیلا ، اے گال درآمدے

کربلوچیءَ وتی گرتگ۔

- **پاچک :** (پا۔ چ ک) کسانیں شند۔
- **پاچگ :** (پا۔ چ۔ گ ، ہک چیزےءِ سربُری پوست ءَ دیر کنگ ، چیتینگ ءَ دیر کنگ ، پوست جنگ ، ال جنگ ، ساپ کنگ ، چہ گُشگ ءَ رند ترگ ءَ پیٹال ثوحگ۔
- **پاچن :** (پا۔ چ۔ ن) ، پارچن ، نرینِ سیاہ پس کہ ورنائی ءَ رس ایت ۔ (بجارہت)
- **پاچیلا :** (پا۔ چ ے۔ لا) بچار " پاچالو "۔
- **پاد :** (پا۔ دٚ) ھمے پاد کہ مردم چہ آیاں روگ ءَ کار ءَ گیت ، ھمے دوئیں رُنگ دَروُریں اندام کہ مردم ءَ جون آیانی سرءَ اِنت کہ چہ گُج دان مگین ءَ اَنت۔ پادءَ گران بیگ : لاپ پُر بیگ۔ پادءَ سُبک بیگ : چُگک ءَ سرءَ کپگ ، نادُشں بیگ۔
- **پادار :** (پا۔ دارٚ) ھروھد پُشت کپوک ، نہ گُشوک ، پہ گنگی پُشت کپوک۔ اے گال مُہندرءِ " پاد + دار " اِنت بزاں " پاداں داروک " ، " نہ رُوک "۔
- **پادان :** (پا۔ دان) پادءَ باز۔ ھماکہ سُوار نہ اِنت ، پیادگ۔

پاچن

پاداں مُزکنگ : پاداں چست کنگ۔

پاداں ریج کنگ : ھشاں ریج کنگ۔ چہ دیراں نندگ ءَ رند راہ ءَ روگ کہ رگ ریج بہ بنت۔

پاداں پدکشگ یا پدءَ کشگ : پُشت کنزگ ھمراھاں یلہ دیگ یا کارءَ یلہ دیگ ، سُست بیگ ، بےھمت بیگ ، چہ ترس یا چہ نیمرنے ءَ وت ءَ پُشت گیجگ۔

پاداں پُر پچگ : کسے ءَ پاداں مُہنڈگ بزاں پہ دردءَ آرام کنگ ءَ ھاز ءَ ماں پنجگاں گرگ ءَ زور پر دیگ۔

پاداں پُرو شگ : پہ لٹ یا دگہ چیزے ءَ مُشتاں پرُوشگ بلے گیشتر پہ پاترپ ءَ بیھار گوشگ بیت اِک : " اکاں پلاں جاگہ ءَ روئے تئی پاداں پُروشاں "

پاداں مُہنڈگ : پاداں پُر پچگ۔

پاداں تُرگ : پیادگ ءَ ترءِ تاب کنگ۔

گوں ھمے پاداں ترگ : بزاں یک جاگہے روگ ءَ نہ نندگ ءَ پدءَ ترگ ءَ آیگ۔ ھمے رنگءَ گوشگ اِنت " اِدشتا نگیں پاداں ترگ ءَ آیگ "۔

پاداں تچک کنگ : پاداں دراج کنگ ، پیادگ ءَ ترگ۔

پاداں ترینگ : چہ چیزیءَ سرءَ پاداں پر ترینگ ۔ کسےءِ همراہ کنگ ءُ پیادگ ءَ ترینگ ۔

پاداں جنگ : پاداں مبجہ کنگ ، اڑ کنگ ۔ پاترپ کنگ ۔

پاداں جازیگ : پاداں چست کنگ ۔

پاداں جلگ : پاداں دارگ بزاں نہ روگ ۔

پاداں دارگ : پاداں جلگ بزاں نہ روگ ۔

پاداں چارگ : تریک گندی کنگ ۔ چہ میاریگی ءَ وتی پاداں چارگ ۔ هامردم کہ دیر گندءَ انت بزاں دیم ترءَ کارءُ جاوراں چارءَ نہ کنت ہمیشکا بلوچ گوشنت انت " اُشتریءَ بےءِ دیر بچار هنزمر ءِ بے پاداں مچار " اِے گپ هم ساڑایگ کرزایت کہ مشتر گوں دیر چارگ راہ ءَ دشتیءِ گیشیناں ءِ رودت سلےهرگوں اِے گپءَ کہ دتی پاداں دیمءِ چارایت انگت گوں هرسنگ ءُ ڈوک ءَ اڑاں اِنت ۔

پاداں چلگ : سنگ کستری منگ انچوش کسےءِ دستاں چلگ ، پاداں چنگ : پہ کارشواری جنینءِ پاداں چست کنگ ۔

پاداں چوپگ : دیریں راهےءِ پیادگ روگ اَک : من چہ پلاں جاگہءَ پاداں چوپانءِ پیدا کاں ۔

پاداں دارگ : کسےءِ پاداں گرگءُ دارگءُ آئیءِ روگءِ ینلگ ۔ گوشءِ انت " تو پلانیءِ پاداں داشت نہ کنئے " ۔

پاداں جلگ : بزاں نہ روگ ، انچیں جاگہے کہ پیسرءَ هروهد شتگ ءُ آنگ اگاں پہ کجام نیمونےءِ وتی روگءَ بندکنت ۔ گوش اِنت " مرو چاں پلانیءِ وتی پار داشتگ اِنت " ۔

پاداں روگ : پیادگءِ روگ ۔ چکءِ پاداں کپگ بزاں هنچک بیگ تی وتی پاداں شُت کنت ۔

کسےءِ پاداں روگ : همراهیءِ روگ ۔ همے رنگءَ " گوں کسےءِ پاداں روگ " ۔

پاداں زور پر دیگ : راهءِ روگءِ پاداں تُرند کنگ بزاں تیزروگ ۔ گیشتر پہ هامردمءَ گوشءِ انت کہ سست سستءِ راهءَ روت ءَ چہ همراهاں پشت کپ ایت یاکہ دم بُرتگیں مردمءِ گوشءِ انت " اُباکیں وتی پاداں زور پر بدے ! " ۔

پاداں سوار بیگ : پیادگءِ روگءِ ڈوڈءِ تیز بیگ گوشءِ انت " پلانی پاداں سوار اِنت " بزاں ڈوڈءِ تیز اِنت کہ زیتءَ ترندءَ دیریں هندءَ شُت کنت ۔

پاداں شتگ : پیادگ ءِ روگ بےپہ دیریں راهءِ گوشءِ انت ۔

پاداں شهارگ : پیادگ ءِ روگ ، پاداں کشگ بزاں تیزروگ گوشءِ انت " پلانیءِ جاگہ دیرءِ اِنت بلےکیں پاداں شهار اُتوں رس ئے " ۔

پاداں دراج کنگ ، تچگ کنگ ۔

پاداں کپگ : پہ کستریءِ دستءُ پاداں کپگ ۔ پہ درگوزیءِ دسبندی کنگ ءُ هم مردمءِ پاداں کپگ بیت ۔

چکءِ پاداں کپگ : بزاں نوکی راهءِ روگ کہ چدءُ پیسر گوکُ یاکوموش بوتگ ۔ چہ پاداں کپگ : انچوش بے واک بیگ کہ راهءِ شُت نہ کنگ ۔ پاداں کشگ : تیزروگ ۔

پاداں کنگ : پیادگ ، اگاں مردمے سوارءِ جمازانت یاکہ چکّےبڈءَ یا کوپگءَ انت آئیءِ جهلءِ ایرکیجگ ءُ پیادگءِ روگ پر مایگ ۔

چکءِ پاداں کنگ : پہ درائیءِ هاترءَ مات یاکہ کسے چکءِ وتی دوئیں پادانی سرءَ نادین ایت کہ پہ آئیءِ منجی بے جوڑ بیت ۔

پاداں گرگ : شراپ کناںءَ آیگ ، تیز تیز روگءِ یک اناگ شراپ کنگءِ رنگءِ پاداں سست کنگ ۔ پہ کستریءِ منّت کسےءِ پاداں کپگ ۔

پاداں گرگ : پہ کستریءِ منّواری ۔ مردمءِ جندءِ هم پادگر اِنت انچوش ڈراجیں راهے بجنت وهدیکہ وتی منزلءِ رس ایت چہ آرام کنگءِ رند آئیءِ پاد مُهر جنت دردکن انتءِ راهءِ شُت نہ کنت ۔

پاداں گرکنگ : پہ نہ آیگءِ مزکنگ ۔

پادان رِنچ کنگ : ھَر با دَگر اولاکےءِ سوار بیگءَ چہ کپگءِ تُرسءَ وتی پادان گوں آئیءِ لاپءَ سک ژُند لچینگ۔

پادان مِزکنگ: پہ نیایگ پادان گِزکنگ، آژکنگ۔

پادان مُھرکنگ : پادان مُھر دارگ بِزکنگ، آژکنگ، پادان مان زمینءَ مُھر سَک دیگ۔ ھمے رنگءَ پادان مُھرکنگ۔ پادان مُشگ: پہ رَدیءَ اَڑ وتی پادان گوں یکءُ دِگرءَ مُشگ۔ سُپُکّگ جنگ۔

● **پاد آیگ :** دپادِ - آیگ، چست بیگ، گوات گرگ، چہ واب ءَ آگاہ بیگ۔ آپءِ پاد آیگ: آپءِ گیش بیگ، کورءِ پُر بیگ کہ کِراں آپ بُرز تر بیت۔

آسءِ پاد آیگ : گیش بیگ روک زُہیگ بے ھما وھدی یک جاگھے آس بکپ ایت۔

مردمءِ پاد آیگ : زھرگِرگ۔ مردمءِ جنگءَ پاد آیگ۔ چہ وابءَ پاد آیگ۔

اولاکءِ پاد آیگ : مست بیگ وھدءَ موسمءِ بلے ترپ اولاک یا رستر پاد لوتءِ گوش اَنت۔

باگءِ پاد آیگ : باگءِ رُدگءِ گمروکنگ۔

بھتءِ پاد آیگ : بھرگیءِ نسیبءِ پاد آیگ۔

پاچنءِ پاد آیگ : مست بیگ کہ بُزءِ وھرءِ وھدءَ بیت۔

پُرسءِ پاد آیگ : مردمے کہ مِراِت گُڈا پہ آئیءِ چہ سے روچ دانکہ ھپت روچءِ پُرس دارگ بیت وھدے کہ لے روچ سرجم بنت گُڈا پُرس ھم گُٹ ایت گوشگ بیت "پُرس پاد آتگ" بزاں ھلاس بوتگ۔

چہ تپءِ جیرءِ پاد آیگ : بازیں روچءِ تپیگ بیگءَ رند نوکی وش بیگ۔

تھاریءِ پاد آیگ : روچ کہ بُڈ ایت چہ ایشیءِ پیسر شپءِ سیاھی چہ رودر آتکءِ چست بیت۔

جمبرءِ پاد آیگ : چہ آزمانءِ بُنءِ جمبرءِ چست بیگ۔

جنگءِ پاد آیگ: جنگءِ بنگیج بیگ۔ جنگءِ پہ نیمونےءِ شروبیگ۔

جنگءِ پاد آیگ : پہ جنگ کنگءِ چست بیگ۔

جنگءِ پاد آیگ : کسےءِ جنگءِ چوپگءِ پہ لَٹ یا مُشت چست بیگ۔

جاتءِ پاد آیگ : بزاں جاتءِ آپءِ گیش بیگ۔

چاردستءِ پاد آیگ : اولاکءِ بزاں بچیا رگی وتی تیز تریں رواجءِ تچگ بنگیج کنگ۔ پہ ھرءِ اپسءِ گیشتر گوشگ بیت۔

چاہءِ پاد آیگ : چاہءِ لھڑ بیگءِ چہ منجلءِ سرزچ بیگ، چہ لھڑءِ باپ بندگءِ کنگ۔

چمءِ پاد آیگ : ریش بیگءِ گوات گرگ، چمءِ گرگ۔

چِرزانی پاد آیگ: کروسءِ گردءِ ڈیبانی پہ جنگءِ پاد آیگ۔

داگءِ پاد آیگ: داگ کہ ٹمیں جاگہءِ ریش بیگ۔

دانءِ پاد آیگ : دان کہ بازآپ کش ایتءِ باز گوات گپتءِ بُتّگءِ باز بیت۔ گوھنیں دان شرتر پاد کیت۔

دپءِ پاد آیگ : ریش بیگءِ گوات گرگ۔

دُرچکءِ پاد آیگ : : رُدگ، بلے گیشتر پہ نوک کِشتگیں یا نوک نھال جنگیں۔

دردءِ پاد آیگ : کسےءِ دردے جانءِ بہ بیت گُڈا آ بزے دلش اِنتءِ بزے دردکنت۔ ھروھد کہ دردکنت گوشاَنت "دردءِ پاد آتگ"، اِنچو شُھم اناگءِ کسےءِ دردے گپت گوشاَنت۔ پلانیءِ لاپءِ دردے پاد آتگ"۔ "دردءِ چست بیگ" ھم گوشاَنت۔

دریاءِ پاد آیگ : گُورم ءُ تُوپان بیگ ۔

دست ءِ پاد آیگ : دست ءِ رِیش بیگ ءُ گُوات گِرگ ۔

دل ءِ پاد آیگ : دل ءِ بد بیگ، دل ءِ سرءُ چیر بیگ ۔ پہ شانگ اوماں کنگ ۔

دلوتگ ءِ پاد آیگ : دلوتگ ءِ درد کنگ ۔ گیشتر گرم ءُ تچگ ءُ گرماگرم آپ ءِ ورگ ءِ جوش بیت ۔ یک برے اے ناڈراھی کہ گوں جنت گڈا ھر وھد چہ کمتیں ذرک ءُ میدان ءِ رند دلوتگ پاد کیت ءُ درد کنت ۔

دلوت ءِ پاد آیگ : مست بیگ وھد ءِ موسم ءَ ۔ دمگ ءِ پاد آیگ : گُوات ءُ توپان ءِ چست بیگ پہ مانشتگ ءَ ۔

دنتان ءِ پاد آیگ : دنتان ءِ سُمل کنگ ءِ بزاں آریک ءِ گُوات گِرگ ءُ درد کنگ ۔

دُنزءِ پاد آیگ : گُبار ءِ چست بیگ پہ توپان ءُ یاکہ سوارے یا کاروانے ءَ ۔

دُنس ءِ پاد آیگ : دنزءِ پاد آیگ ۔

دُوتّ ءِ پاد آیگ : دیتّ ءِ پاد آیگ، دیتّ ءِ چست بیگ، لاٹور بیگ ۔

دُھل ءِ پاد آیگ : کشار ءِ رُدگ ، ھر دَھلے ءِ رُدگ ۔

دیتّ ءِ پاد آیگ : دُوتّ ءِ پاد آیگ، دیتّ چست بیگ، مُرز روگ ءُ لاٹور بندگ ۔

دیم ءِ پاد آیگ : دیم ءِ گُوات گِرگ ۔

دیم ءِ پاد آیگ : کسے کیت نشتگیں مردم آئی ءِ دیم ءَ پہ کستری پاد کاینت ۔

دیوان ءِ پاد آیگ : دیوان ءِ نشتگیں مردمانی پاد آیگ ءُ رَوگ بزاں دیوان ءِ گُٹّگ ۔

دیوان ءِ پاد آیگ : چہ دیوان ءَ پاد آیگ ءُ رَوگ گیشتر پہ زھر گِنگی ءِ بزانت ءُ زیرگ بیت ۔

راج ءِ پاد آیگ : بزاں پہ جنگ یا مُلک یا پہ دگہ کارے یکجاہ پہ ھم دل ءُ تپاکی چست بیگ

رگ ءِ پاد آیگ : رگ ءِ گُوات گِرگ ءُ ٹِنگر گ ۔

رُوچ ءِ پاد آیگ : روچ ءِ بُرز بیگ ۔

رِیش ءِ پاد آیگ : ریش ءِ درد کنگ ءُ تُونبگ ۔

ساھین ءِ پاد آیگ : ساھین ءِ گُوات گِرگ ۔ گِرکت ءِ گُوات گِرگ ، یک ناڈراھی یے ۔

شپ ءِ پاد آیگ : شپ ءِ سیاھی ءِ چہ رو در آتک ءُ چست بیگ ۔

کُلگ ءِ پاد آیگ : کسے ءِ کُلگ پہ بیت آئیک انچیں جیڑے نوارت یا انچیں کارے بکنت کہ کُلگ ءِ گیش بکنت گُوشانت کُلگ ءِ پاد آتگ ۔ کُلگ ءِ چست بیگ ۔

گُٹّ ءِ پاد آیگ : گُٹّ ءِ گُوات گِرگ ۔ گُرنگیگ یا نَک ءِ گُوات گِرگ ۔

گُٹّوگ ءِ پاد آیگ : ناڈراھی یے کہ گُٹّ پاد کیت ۔

گرءُ وارءِ پاد آیگ : دو مردم پہ ھرانت ھرچ دگہ مردمے پاد کیت ءُ آیانی گیشینگ یا جنگ ءِ نیاگ ءِ جُھد ءَ کنت بزاں اے پہ آیانی گرءُ وارءِ پاد کیت ۔

لاپ ءِ پاد آیگ : لاپ ءِ گُوات گِرگ ۔

مردگ ءِ پاد آیگ : بزاں سکّیں ناڈراھیں مردم کہ ھچ اُمیت نہ مہ بیت آئی ءِ وشّ بیگ ۔

میدان ءِ پاد آیگ : ذرک کنگ ۔

نادراهی ءِ پاد آیگ : بزاں چہ نادراهی ءِ نوک وش بیگ۔

چہ ندگ ءِ پاد آیگ : چہ نشتگیں جاگہ ءِ پاد آیگ۔

نمازءِ پاد آیگ : چہ واب ءِ یا چہ نشتگیں جاگہ ءِ پہ نمازءِ پاد آیگ

ناچ ءِ پاد آیگ : پہ ناچ کنگ ءِ چست بیگ۔

واب ءِ پاد آیگ : چہ واب ءِ آگہ بیگ۔

واهگ ءِ پاد آیگ : هُبّ ءِ دوستی ءَ۔

هُبّ ءِ پاد آیگ : واهشت ءِ واهگ ءِ چست بیگ۔

- **پادبُرمش :** (پَا-ذ-بُ-رَم-ش) روگ ءِ پادانی بُرمش ءِ توار۔
- **پادبند :** (پَاذ-بَن-ذ) هماکہ چہ کَس ءِ دَر ترِّگ ءِ جازات ئے نیست۔ هماکہ چہ ترّ ءُ تاب ءَ کمن کنگ بیتگ، موجریں جنین۔

(۲) چہ سرکارءِ پرمان ءَ "لوگ ءِ تہ ءَ بندیں" مردم "لوگ بند"۔

(۳) گوں انچیں کارے ءَ گولائیش ءِ دسگٹ بیگ کہ ترّ ءُ تاب ءِ وارثے مہ رسِ ایت۔

- **پادپچ :** (پَاذ-پَ-چ) هما مردم کہ آپاد بند ءَ انت بزاں هرجاگھے شُت ءُ آنگ کنت پہ ترّ ءُ تاب آزاتیں مردم۔
- **پادپیچ :** (پَاذ-پے-چ) پٹنیں بُزیں گُدے کہ پوج ءِ لشکری ٹپنگدار وتی ٹیٹاں ئے پتائت۔
- **پادپُروش :** (پَاذ-پُ-رُش) هماچی ءِ کہ پادءِ پُرشتگ۔ ✱ پاد پُروشوک: بزاں هماکہ یاداں پُروش ایت۔
- **پادپردیگ :** (پَاذ-پَر-دَیگ) پادءِ چیکّ ءِ سرءِ اچوش ایر کنگ کہ چیرگندگ مہ بیت۔ پہ پادچیکّ ءِ چیردیگ، گُونڈءِ

چیرءِ چیردیگ۔ پہ زانت کارے کنگ یا نہ کنگ۔ زانگ ءُ باد پردیگ۔

- **پادتُراپ :** (پَاذ-تُ-رَاپ) پادانی تُراچینگ ءِ توار۔ پاتُراپ۔

(۲) پاد تُراپ ءِ بھاردیگ: تُرسینگ۔ بچار "پاتُراپ"۔

- **پادترپّ :** (پَا-ذ-ت-رَپّ) بچار "پاترپّ"۔
- **پادجنگ :** (پَاذ-جَ-نگ) ترّگ، گَروگ، ترّ ءُ گَرد کنگ۔
- **پاددَز :** (پَاذ-دَز) شپاد، "سردءِ پاددَز"۔
- **پاددیگ :** (پَاذ-دَیگ) زہیں اولاک یا دلوت ءِ مادگیں ءَ راهینگ ءُ وهر کنگ۔ کسے ءِ سرءِ سکیں گیشیں زور اکی کنگ،

نارندیں کنگ....

- **پادرند :** (پَاذ-رَن-ذ) پادانی ٹپ، پدءُ نشان۔
- **پادرو :** (پَاذ-رَو) هماجاگہ کہ مردم ءِ روگ ءُ آیگ هست۔ بازارءِ راهانی هردوئیں کرّاں دُکانانی دیم ءِ کمّیں بُرزتر گرتگیں

ٹُکر کہ پہ مردمانی روگ ءُ آیگ ءَ جوڑ کنگ بیتگ۔ فٹ پاتھ۔

- **پادزهر :** (پَاذ-زَهْ-رْ) بچار "پازهر"۔
- **پادشاه :** (پَاذ-شَاه) مزنیں شاہ۔ بزاں بادشاہ یا شهنشاہ۔ بازیں سردارے ءِ مستریں سردار کہ دُرست آئی ءِ هبر زیرءِ

منّوگر انت۔

مُلک ءِ پادشاه : بزاں هماکہ مُلک ءِ تہ ءَ آئی ءِ پرمان منّگ بیت۔ پادشاهی ءِ رهبند ایش انت کہ آئی ءِ مرگ ءِ رند آئی ءِ چُک

بادشاہ انت۔

- **پادشپاد :** (پَاذ-شَ-پَاذ) هما مردم کہ کوش ئے پادءَ نیست، گریب، وار، بزگ۔ ★

- **پادکش :** (پَاد۔کَش) ھماکراہ ءِ روگءَ آئی ءِ پادگرَ اَنت ۔ کسے ءِ رندءَ پہ بے کار یا پہ لَٹ ءَ لاپچے گوں کپوک ءِ پلانی تو پلانی ءِ رندءَ پاد کَشَئے ؟"۔
- **پادکنگ :** (پَاد۔کَ۔نَگ) چست کنگ، انچوش کنگ کہ آپاد بہ بیت ۔

آس ءِ پادکنگ : اگاں جاگھے آس کپتگ گڈا انگوات ءِ کشگ آس ءَ پادکنت بزاں گیشتر کنت ۔ جنگءَ پادکنگ۔

مردم ءَ آس ءِ پادکنگ : انچیں گپ ءُ ھبرءِ سکین ءُ شرین ءُ پرین کنگ کہ مردم پہ کسے ءِ زہر بہ گپت ، مردم ءِ زہر گرائینگ۔

باگ ءِ پادکنگ : باگ ءِ کشگ ءُ رودینگ ۔

بھت ءِ پادکنگ : کرمت ءُ نسیب ءَ چست کنگ ، بھریگ ۔

پُرس ءِ پادکنگ : پُرس ءِ گُلینگ ۔ بچار "پُرس ءِ پاد آیگ "۔

جنگ ءِ پادکنگ : جنگ ءِ چست کنگ ، جنگ پیداک کنگ ۔ جنگ ءِ بُنگیج کنگ ۔

جنگ ءِ پادکنگ : دتی ھمراہ یا ھمدل ءُ ھمدستیں مردماں پہ جنگ ءِ چست کنگ کہ ھمراھی بکن اَنت۔

چاردستءَ پادکنگ : اولاک ءِ پہ تیزتریں رواج ءَ تاچگ ۔

چہ جاگھءَ پادکنگ : چست کنگ ، انچوش کنگ کہ آپاد بہ بیت ۔

داوا ءِ پادکنگ : جنگ ءِ پادکنگ ۔

دُرچک ءِ پادکنگ : کشگ ءُ رودینگ۔

درد ءِ پادکنگ : انچوش کنگ کہ دَرد چست بہ بیت ۔

دِل ءِ پادکنگ : دل ءِ بدکنگ ، انچیں کارے کنگ یا انچیں چیزے دیم ءَ آرگ کہ دل بد بہ بیت۔

دنز ءِ پادکنگ ـــ یا دَنَس ءِ پادکنگ : سک تیز روگ ۔ کاروان، گلگ یا آیوکیں لشکرے ءِ۔

دھل ءِ پادکنگ : کشارءِ رودینگ۔

دلوان ءِ پادکنگ : دلوان ءِ گٹینگ ، دلوان ءِ پُروشگ ۔

گلگ ءِ پادکنگ : انچیں ورگ یا کارھے کہ گلگءَ پادکنت بزاں گیش ترکنت یا پدءَ چست کنت۔

لوگ ءِ ـ یا ـ لوگانی پادکنگ : یکجاھے کہ پیش تگردی لوگ پہ اداءُ کے بستگ اَنت آیاں دگہ جاھے برگ ۔

میدان ءِ پادکنگ : اولاک ءَ ذُرکت ءِ پادکنگ بزاں سک تاچینگ ۔

مُلک ءِ پادکنگ : سرجمیں مُلک ءِ چہ گُجام یک نیمونے چہ یک جاگھے جست کنگ ءُ دگہ جاگھے پدءَ آباد کنگ ۔ مھلوک ءِ چہ واب ءِ پادکنگ ، آگاہ کنگ ۔

مردمانی پادکنگ : نشتگیں مردمانی پادکنگ یا وابیں مردمانی آگاہ کنگ ۔ مردماں زہرگرائینگ ، چہ بندگی جاگہ ءَ پادکنگ ، بے نماز ءِ پادکنگ : انچوش کنگ کہ کسے پاد بہ بیت چہ نشتگیں جاگہ یا کہ چہ واب ءِ ۔

- **پادگ :** (پَا۔دَگ) شلوار ءِ پادگ : شلوار ءِ دو بہر کہ ھریکے ءِ یک پادے مان کنگ بیت ۔ شلوار ءِ ھما بھر کہ پاد ءِ مُچ ءَ رس اَنت کہ ھمدءَ پِشتک پرکن اَنت ءُ دوچ اَنت کہ بزءِ بہ بیت ءُ ڈولدار ۔ ھا چیز کہ پاد ءِ جاگہ ءَ کارءِ دَنت۔

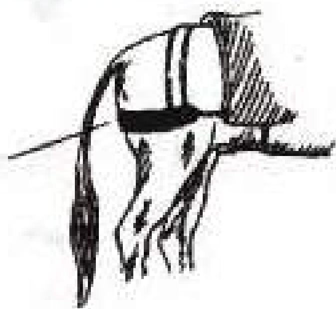
سَرگ ءِ پادگ : سَپس یا گوک ءِ کرگش اَنت آئی ءِ چہ کونڈءِ جھل ءِ پادانی بھر کہ جتا گراد اَنت ءُ درانت اِشس یا باز جاگہ ءَ بھا اِشس ھم کن اَنت ۔

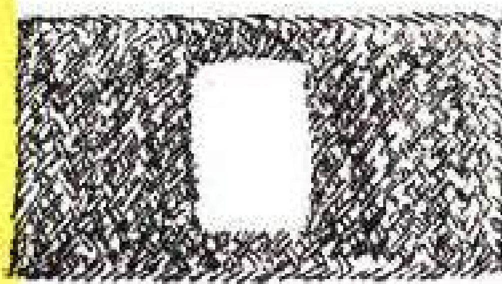
تھت ءِ پادگ : تھت ءِ چاریں پاد یا کہ ھرچ ھمے رنگیں چیزے ءِ پادگ ۔ بیجگورءَ آئی ءِ ھمگلواریں شھراں مردم ءِ پادزاں

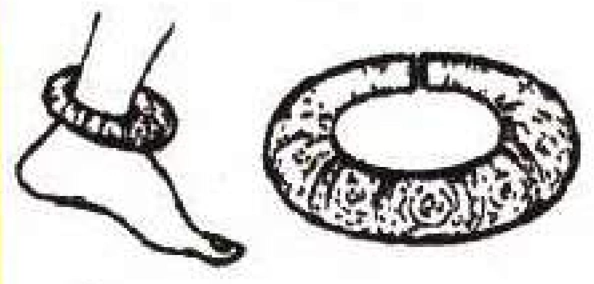
"لگت" ءِ جندءِ گوَش اَنت ـ هما لوپیں ساوکھرِن ءِ تھنگ ءِ تُمگان اَنت ءُ پدءِ گُوَچ گوں هیشاں بستگ ـ

- **پادگ دار :** (پَا ـ دَگ ـ دَاڑ) هماکہ پادگ ئے پراِنت ـ هرچیزے کہ پادگانی سرءَ اِنت ـ
- **پادگدار :** (پَا دَ ـ گِ ـ دَاڑ) کسےءِ میتگ ءِ راہءِ گوزگ ءُ آئیءِ جندءِ گندگ ءَ نہ روگ ـ
- **پادگزّ :** (پَا ـ دَ ـ گَ ـ زّ) پادہ گزّ : گزّ ءِ دُرچک ءِ زلتے کہ تچک ءُ ریدگ بیت ـ
- **پادگس :** (پَا ـ دَ ـ گِس) هماگس کہ اودءَ هرکسی پاد رو اِنت بزاں هماگس کہ اودءَ اَنچیں جنیں نشتگ اَنت کہ مردم پہ کار سواریءَ رو اَنت ـ
- **پادلوپ :** (پَا دَ ـ لو ـ پ) هما لوپ کہ زلوت یا اولاک ءِ پادءَ بندگ بیت ـ هما تلک کہ پہ رستءِ لُرگ ءَ چیر کنگ بیت کہ پادءَ ئے گپت ـ
- **پادمال :** (پَا دَ ـ مَال) لگتمال ، هما چیزے کہ گوں پاداں لگت کنگ ءُ شیر جینگ بونگ ، گوں پاداں لگتمال یا "مال اِنگیں" برباد ، ویران ، بتل : سگندک کہ پاد مال بوت سگ ئے دارت کہ گُرگ "! راہءِ سگندک ءِ بزانت پس یا گوک ءِ سگندان اِنت ، مُردم پہ نزا ننکاری لے بتل ءِ تہ "سگندک" ءِ بدلءَ "سکندر یا سندل" گوَش اَنت کہ بھک رد اِنت ـ
- **پادمرد :** (پَا دَ ـ مَرد) هما مردم کہ پاداں تیار اِنت بزاں پیادگ ، روگءِ تیار اَنت کہ اولاک ءِ هاجت ئے نیست ـ هر مردمے کہ دگرے ءِ چھلار نہ اِنت ـ هماکہ دتی کارءِ وت سوار اِنت ءُ دگرءِ کمک ئے پکار نہ اِنت ـ
- **پادموش :** (پَا دَ ـ مُ ؤ ـ شّ) اُشترءِ رولجے کہ لے رواج چہ تیزیں گامءُ تیزءُ تُرند تراِنت ، لے رواجءِ اشترءِ نال زمین ءِ پرمشان بنت ءُ سیرگیں زمین ءِ کشپ کشپءِ ترمش اشتم اِشکنگ بیت ـ
- **پادِنک :** (پَا ـ دِن ـ ک) بچار "پادِینک" ـ
- **پادوچ :** (پَا ـ دَو ـ چ) بچار "پات دوچ" ـ
- **پادَور :** (پَا ـ دَو ـ ر) پادرد ، پاد دَرد ، پاد دَور : دردے ماں پاداں ءِ بیت ـ پادانی دَرد ـ
- **پادُومّ :** (پَا ـ دُوْ ـ مّ) بچار "پادُونّ" ـ
- **پادومّی :** (پَا ـ دُوْ ـ مْ ـ مِیْ) بچار "پادُونّی" ـ
- **پادُونّ :** (پَا ـ دُوْ ـ نّ) پادِینّ ، پادُومّ : هرچیزءِ پادانی نیمگ ـ تھتءِ پادُونّ ، مانشءِ پادُونّ ، مردمءِ پادُونّ ـ تھتءِ هما دار کہ پادُونّان اِنت ـ
- **پادُونک :** (پَا ـ دُون کّ) بچار "پادِینک" ـ
- **پادُونّی :** (پَا ـ دُوْ ـ نْ ـ نِیْ) هما چیزے کہ پادونّءِ اِنت ـ
- **پادہ گزّ :** (پَا ـ دَہْ ـ گَ ـ زّ) بچار "پادگزّ" ـ
- **پادهمراہ :** (پَا ـ دَ ـ هَمْ ـ رَاہْ) همراہ کسےءِ همراہ ، پہ جاگھےءِ روگ گوں کسےءِ یکجا هور روگ ـ پادهمراہ ـ
- **پادهمراهی :** (پَا دَ ـ هَمْ ـ رَا ـ هِیْ) پہ کارےءِ روگ ءِ کسےءِ همراہ بیگ ـ
- **پادی :** (پَا ـ دِیْ) هماکہ گوں پادءِ شیادی کنت ـ پادی چیز □ هما مردم کہ دریاءِ تیاب کراں بے یکدارءِ ماهیگ گش اَنت ـ
- **پادِیگ :** (پَا ـ دِیْ ـ گْ) بچار "پادِینک" □ بچار "پادی" ـ
- **پادِینّ :** (پَا ـ دِیْ ـ نّ) بچار "پادُونّ" ـ

- **پادینک** : (پا - دی - ن ک) سھتے کہ پادءَ کنگ بیت گیشتر پہ نگرہ جوڑ کنگ بیت ۔ ایشی ءَ کوآیگ اِنت ءُ کسانیں سِنگک ءِ مان اِنت کہ گوں پادانی سُرگ ءَ توار کنت ۔ بتل : پادینک ماں ھرءِ پادءَ اِنت ءُ درءَ ماں گُرنگ ءَ گوش دَاِنت ۔ (بچار مب) ★
- **پادینئی** : (پا - دِی - ن - نِیْ) بچار "پادُونی" ۔
- **پارا** : (پا - را) بچار "پارہ" ۔
- **پاراپ** : (پا - رَا - پ) ھما زمین کہ پہ کھن ءِ کور جو آباد اِنت ۔
- **پارات** : (پا - رَات) کُمک ، مددت ، اک : "پلانی منی پُشت ءَ پارات اِنت" بزاں منی مستریں کُمک کنوک اِنت ۔ بلوچستان ءِ بازجاگہ ءَ "فرھاد" ءَ "پارات" ءَ گُوشَنت ۔
- **پارپُشت** : (پاز - پُش - ت) ذراج مزیں چارکُنڈیں نگرءِ کہ نوک ءِ ڈراجدر اِنت کہ اُشتر ءِ کوھانڈءِ لگوشگ بیت کہ رھت ءِ چیرءَ اِنت ۔ (بچار بٹ)
- **پاردُوم** : (پاز - دُو - م) پاردِیم : ھماساد کہ اُشتر ، اسپ یا ھرءِ رھت ، زین یا پالام ءِ پُشتی تیمگءَ دومرءِ بستگ ءُ لوپ ءَ دُمب ءِ چیرءَ مان تزینگ بیت ۔ (بچار بٹ)
- **پاردُومگ** : (پاز - دُو - م - م گ) پاردیمگ : کمیرءُ توک ، کمیرءُ بُن ءِ ھماآسنیں لوپ کہ نن گارءِ زُبانگ ءِ گوں کمیر ءَ ھُرگیت ، کمیرءِ توک ۔

پاردُوم

پارپُشت

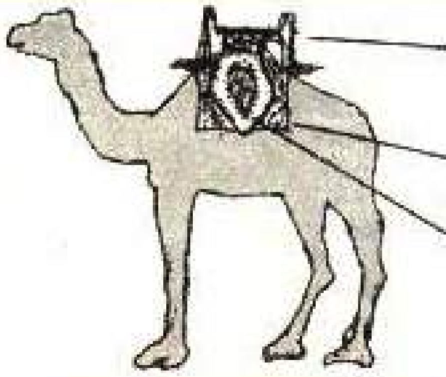

پادینک

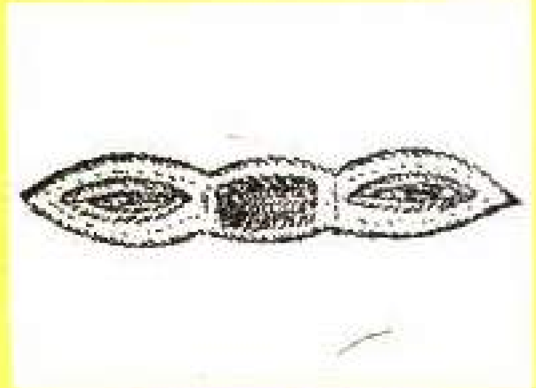
- **پاردِیم** : (پاز - دِی - م) بچار "پاردُوم" ۔
- **پاردیمگ** : (پار - دِی - م - مگ) بچار "پاردُومگ" ۔
- **پارس** : (پا - رُس) پارسیانی مُندریں بنند جاہ کہ ایران ءِ شمیل ءِ تیاب کرءَ اِنت ۔
- **پارس** : (پا - رِ - س) لگا ، لیت ، مکا ۔ ھما مردم کہ چہ وتی گپ ءُ سرگ ءُ پُرگاں مردماں کندین اِیت ۔
- **پارسا** : (پا - رَ - سا) پرھیزگاریں مردم ، پھریزوکیں مردم ، ھما مردم کہ وت ءَ چہ اِمروزءِ بدءُ بیرانیاں پھریزایت ۔ اے گال چہ "پارسی" ءِ جندءِ درآنگ بزاں "پارسی" بیگ ءِ جندءِ بزانت پھریزگار بیگ اِنت انچوش کہ مسلمان قرآنیں پھریزگاریں ءُ خُداتُرسیں مردم ءَ "مومن" گُوشَنت ءُ کِرستان ، کِرستان گوشَنت ۔
- **پارسال** : (پاز - سال) پارچیں سال ، پاری ، پاریگ بزاں گوستگیں سال ۔ اے گال بلوچی ءُ کم پارسی ءِ گیشتر کار مرد بیت ۔
- **پارسائی** : (پاز - سا - نِی) پھریزکاری ، پارسا بیگ ، پارسا بیگ ءِ کار ۔
- **پارسنگ** : (پاز - سن - گ) ھماکسانیں سِنگ ، پوڑیا دگہ اینچیں چیزے ءِ ٹکرکہ چہ کش ءَ من ءِ پیسرپہ شاھیم ءِ سرءِ

ھسنگ کنگ ءُ کارمرد کنگ بنت۔

- **پارسی :** (پاژ۔سِیْ) پارس ءِ ندوک ۔ زَر دُشتی ۔ بلوچ سرجہیں گَجَراں پارسی گُوشنت ۔ پارس ءِ زبان کہ بلوچی ءِ گوُھار ءِ زبان اِنت کہ ھردو چوکہ دگہ آریائی زبانانی نیامجی ءُ تک ءِ چہ اوستائی زبان ءِ درآتکگ اَنت۔
- **پارگ :** (پا۔ر۔گ) بلوچستان ءِ چھبار ءِ گُنترک ءِ بندرانی نیم راہ ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ اِدءِ واد بازبیت۔
- **پارگ :** (پا۔ر۔گ) پیک ، پنیک ، ھورک ، ھالیگ ۔ [تازی : فارغ ۔ ھورک ءُ ھالیگ]۔
- **پارگی :** (پا۔ر۔گی) پارگ ءِ ندوک ، ھماکہ گوں پارگ ءِ شبادی کنت ۔ ناروائی ، نارھیندی ۔ چیزے ءِ بجاءِ سرجمی ءِ جادر۔ چنڈی بزاں جنین ءِ وت ءِ بہ زُرت ءِ دیم ءِ دیگ ءِ کار۔
- **پارنج :** (پا۔رِن۔ج) کوچگ ءِ یا شھر ءِ ھما مردم کہ وت ءِ پچ اِشی نیست بلے ھاہین ءِ وھدءِ شھراں رو اَنت کہ چہ ھاہین ءِ گنجاں بھرے بگراَنت۔
- **پارنجی :** (پا۔رِن۔جی) ھاہین ءِ پُچ ءُ بر بیت چہ کوچکاں آتکگیں یا کھودءِ شھرءِ وتی حندءِ گریب ءُ بزکار پُچ بنت کہ آیاں چہ ھر شگرءِ کمیں بازماہ دیگ بیت ءِ ھمے داتگیں اناں ۔ پارنجی ءِ گوشنت۔

ءِ پلانی ءِ من ءِ کہ پارنجی بے دات "۔

پاریز

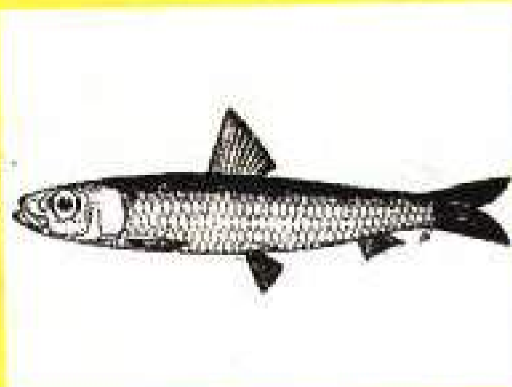
- **پاژود :** (پا۔ژو۔د) سرباز ءِ چہ ھیت ءِ چیر شھرے کہ کور ءِ ھردو دستان اِنت۔
- **پارہ :** (پ ا۔رَہ) پارا ، زیبک ، زوبک ، اسپیتیں آجادے ءُ کہ یک جاگہ ءَ اوشت اِیت لرزاِیت ءُ شتراں ءِ تَچ اِیت۔
- **پاری :** (پا۔ر۔ی) پارگ ، پارگیں سال ، گوستگیں سال ، پارسال۔
- **پاریز :** (پا۔رے۔ز) ھمے تنگ ءُ رنگیں پاناں کہ اشتر ءِ رھت ءِ سرءِ کن اَنت ئے۔ **(بچار پُت)**
- **پاریگ :** (پا۔ری۔گ) بچار "پاری"۔
- **پاڑا :** (پا۔ڑا) مینگ [وَرآمدیں گالے] پاڑو ، پاڑہ ۔ یک ٹکے ءُ بھرے۔
- **پاڑو :** (پا۔ڑو) بچار "پاڑا"۔
- **پاڑہ :** (پا۔ڑہ) بچار "پاڑا"۔
- **پاڑی :** (پا۔ڑی) ھمادار ءِ شکر کہ پہ دگہ دارے ءِ دشّم ءُ تچ کنگ ءِ ھاترءِ چیر اِنگیں نل ءُ ٹوک بیت کہ ھمے چیر بندمہ بیت۔ اِسے پاڑی ءِ یک سرتراش اَنت ءُ تنک کن اَنت ءُ بن ئے زند اِنت۔
- **پازوار :** (پا۔ز۔وار) پادءِ کنگ یا پادءِ پوشنگ ءِ چیز اَک : چبّو ، چبّہ ، چوٹ ، کوش ، سواس۔
- **پازھر :** (پا۔زھ۔ر) پاد زھر : ھمادرمان کہ آئی ءِ کار زھرءِ پروشنگ ءُ "زھرکُش" اِنت ، زھر پروش ، ھمادرمان کہ زھرءِ

اَجل انت ءُ زھرء ھلاس کنت ءُ گُشں ایت .

- **پازیب :** (پا۔ زے۔ ب) ھماسھت کہ چہ پاد بنک ءِ پارءَ کنگ بیت۔ ھماچیز کہ پادان زیب دارکنت۔ ھرپادی سھتے کہ چہ پادبنک ءَ کارمردءَ بیت۔ پجگورءِ پادءِ لسکاکانی ھما مُندریکاں گوشں انت کہ آیاں شمشک ءُ لڑک پر انت۔
- **پاس :** (پا۔ش) شپءِ پاس بزاں یک نام گپتگ ءُ مَن اِنگیں بھرے۔ چوکیداری۔ پاسپانی ءِ کار۔
- **پاس بیگ :** گڑانی، بزاں گڑانی ھُشنگ یاکہ پاس کنگ بیگ۔ گڑءِ وشں بیگ۔ پاس ءَ بیگ ءِ شراپ بیگ، چاریگ بیگ۔
- **پاس ءِ جنگ :** نوبت ءِ جنگ بزاں شپ ءِ ھما پاس ءُ جارءِ ترپنک کہ چدءُ رند بازارءِ بیکار چڑگ بیگ بند بیت۔

پاس جنگ : پاسپانی کنگ، چوکیداری کنگ، پانک جنگ، جنگ ءِ وھدءِ بلکہ ابید چہ جنگ دگہ وھداں سرکاری جاگھاں بازیں جاھاں ھر وھد پاس جُنگ بیت۔ مُلکءِ پہ امن ءُ ایمنیءِ ھاترءَ پاسپانی کنگ۔

- **پاس دارگ :** پاسپانی کنگ، پاس جنگ، پاس ءِ دارگ : پاسپانی کنگ۔
- **پاس کنگ :** گڑانی پاس کنگ، اشتنزءِ کہ گڑ بیت آئی ءَ بجرے گوں گل ءُ دگہ درماناں دُون انت ءُ چہ ھُشک بیگ ءُ رند گنگ انت اشں کہ گڑ ھلاس بنت۔ گڑءِ درمان کنگ ءُ وشں کنگ۔ (۲) پہ چیرکانی یک مردمے یالشکرے ءِ جارگ ءُ چہ آئی ءِ جاگہ ءُ سرءِ پڑاں زانتکار بیگ۔ جاگہ یا دگہ چیزےءِ دوست کنگ۔

کد : ٦ س م دان ٧ س م

- **پاس ءِ گرگ :** پاسپان شپ بارو ج ءِ جُنت بھر کن انت کہ ھریکے یک بھرےءِ پاسپانی کنت۔ ھر وھد کہ یکے پہ وتی پاس ءِ وھدءِ بنگیج کنگ ءِ روت گوشں ایت "من رواں وتی پاس ءِ گرگ ءَ"۔
- **پاسار :** (پا۔سا۔ر) ھما جاگہ کہ تاجگ یا سوریں ماھیگ بھاکنگ بیت بلے اے گال گیشتر پہ تاجگیں ماھیگ ءِ بھاکنگ ءِ جاگہءِ گوشگ بیت
- **پاسالی :** (پا۔سا۔لی) لیجربالوجرءِ زات ءِ یکسانیں ماھیگے (DELICATE ROUND HERRING) (بحار بُت) ★
- **پاسپان :** (پاس۔پان) پانگ، پانپا، مُبنپان، پاس جنوک، پاس داروک، ھماسپاھیگ کہ یک جاگھےءِ پانپا کنگ بیت۔
- **پاسجاہ :** (پاس۔جاہ) ھما جاگہ کہ پاسپان اوشت ایت ءُ پاس جنت یاکہ رو ءُ آکنت پہ پاس ءِ جنگ ءِ ھاترءِ۔ پاسپانانی ھما جاگہ کہ زُرست ھمودءَ انت کہ آیانی یک سترے ھم ھمودءَ انت کہ ھریکے پہ آئیءِ پاس ءِ جنگ ءِ دیم دنت۔
- **پاسدار :** (پاس۔دار) ھما مردم کہ شپ یا روچ ءِ جاگھے یا کارجاھے ءُ امبار یا بازارے ءُ کلاتےءِ پاسپانی ءَ کنت۔ پاسپان، پاس جنوک۔ پاس ءِ داروک۔
- **پاسکار :** (پاس۔کار) ھما مردم کہ اشترانی گڑانی پاس کنگ ءِ کارءَ کنت۔ گڑانی پاس کنگ ءِ کارکنوک۔ (۲) ھما مردم کہ

چیزے ءِ چارگ ءُ دوست ءُ ناد وستی ءِ گوشگ ءِ کار ءَ کنت ۔

- **پاسگ :** (پا۔ سَگ) پاس کنگ ، گران پاس کنگ ، هر چیزے ءِ سرءَ گندگیں چرتّاں دیر کنگ ۔ زندگانی جنگ چیر اَندری چارءِ گندءُ سرکشّی کنگ ۔
- **پاسگاہ :** (پا۔ بَس۔ گاہ) بچار " پاسجاہ "۔
- **پاسما :** (پا۔ سَ۔ ما) پاک سما ، پاکسما ، هما مردم کہ هچ رنگیں بدیں سما نہ کنت ، پاک سمائیں مردم ۔
- **پاسو :** (پا۔ بس۔ و) کز ، کَش ، کَنگ اَنچوش کہ : پلانی ءِ مرچی نیّ پاسو گیتگ ءُ تشتگ ۔ بارءِ تنگ یا چہ شاهیم ءِ ددمیں سراں یکّے پاکسنگ ءِ وزن باکہ اندازگ ، اَنچوش کہ " لے سوداءِ منی پاسو هم پورا نہ بیت " (لے گال در آمدے)
- **پاسوک :** (پ ا۔ سُوک) هما جاگہ کہ مردم پہ چارگیءِ پاس جنگ ءِ رندا ایت ۔
- **پاسی :** (پا۔ سِی) پاسیگ ، پاس جنوک ، پاس ءِ جوک (۲) هما دلوت کہ شکاری ءِ گُڈّ ، زمین ءِ سرءَ بہ بیت کہ ڈرچکے ءِ سرءَ [مچان : کمین گاہ] (۳) گرتےِ هما هند ءَ نہ سرانگ اَنت کہ پاس کنگ لوٹ اَنت ۔ (۴) کَنش ، گُڈّگیر بلے پہ ساد ءُ رنجگ (چہ هندی : پهانسی) ۔
- **پاسیگ :** (پا۔ سِی۔ گ) بچار " پاسی "۔
- **پاشا :** (پا۔ شا) تُرکی سرکارءِ وانگیں مزنیں میرزامے کہ چہ ۱۹۵۲ءَ پیسر مسرباں هم هے رنگءِ کار مرد کرتگ ۔ باز جاگہءَ پہ پادشاہ ءِ بزانت ءَ هم کارمرد کنگ بوتگ کہ زرد انت ترکی سرکارءِ وانگیں وَ "میرزاے" ، "بیگ" انت کہ ایشی ءِ تازی "بے" انت ، "بیگ" ءِ جینیں تُرک "بیگیم" گوش اَنت کہ باز جاہ ءَ ایشی ءَ "بیگم" گوش اَنت کہ " دانت بہ جاہ " بیگم " جتائیں زانتے دار ایت ۔
- **پاشپاد :** (پا۔ شَ۔ پاد) بچار " پادشپاد "۔
- **پاشک :** (پا۔ شَ۔ ک) چیریں گپ ءُ هبرے ءِ زاهر بیگ ۔ یک کارے یا گپے کہ آ چیر دیگ بیت بلے زانگ بیت گُڑا گوشں اَنت " پاشک " بوت ۔
- **پاشن :** (پ ا۔ شِ ن) پاچن ، پارچن ، زریں پُش ☐ گُڈی کہ اپس ءِ گُڈّی کنگ ءِ کارمرد بیت ۔
- **پاشود :** (پا۔ شُو۔ د) پادشود : پادانی شودوک بزاں هماکہ پاداں شود ایت ، وتی یا دگرے ءِ پاکہ هماآپ کہ گوں آیاں پادشودگ بوتگ اَنت ۔
- **پاک :** (پا۔ ک) هماکہ ناپاک نہ انت ، پلیت نہ انت ۔ انچیں گُدے کہ ہیک انت ءُ چِل ءُ لیگار نہ انت بلے پاک نہ انت بزاں انچیں چیزے لگ اِنتگ نے کہ پلیت نے گُرتگ ۔ باز جاگہ پہ ہیک ءِ جاگہ ءَ هم کارمرد کنگ بوتگ ۔
- **پاکاپ :** (پا۔ کا۔ پ) پاک آپ ، پاکیں آپ ، نوکاپ ۔ زمزم ءِ آپ ۔
- **پاکار :** (پا۔ کا۔ ر) هما مردم کہ پاکیں کار کنت بزاں بدءُ زدیں کار نہ کنت ۔
- **پاکاس :** (پا۔ کا۔ س) پاک آس ، پاکیں آس بزاں پہ تیکراهی رهبندانی پدءَ روک کرتگیں آس انچوش کہ : — زرتشتیانی آس ، پاک ۔ گورانی آس "۔
- **پاکاک :** (پا۔ کا۔ ک) پاکهاک ، پاکیں هاک ۔ وتی مُلک ءِ زمین ءِ هاک ، مسیتانی هاک ۔ مکہ ءِ هاک ، زیارتانی هاک ۔
- **پاکال :** (پا۔ کا۔ ل) پاکهال : هماهال کہ پاکسائیں مردم ءُ هُدائی دوست ءَ پاک رتال ءِ چہ ورنگیب سر بیت ۔ (تازی : وحی ۔ الهام) ۔
- **پاکجنگ :** (پا۔ ک۔ جَن۔ گ) هما جنگ کہ نیکراہ ءِ کنگ بہ بیت ۔
- **پاکچار :** (پاک۔ چار) هما مردم کہ هرچیزءُ هرکسے ءِ کہ چار ایت پہ بے رکچےءِ پاکیں چم ءُ سماءِ چار ایت ۔

- **پاک چمّ :** (پاک ۔چمّ) پاکچاریں مردم۔
- **پاکدامن :** (پاک ۔دا ۔ مَن) ھمامردم، ھماجنین کہ آئی ءِ دامن پہ بدیں کارے ءَ پولنگ نہ بوتگ' پاکجیگ ۔
- **پاکدست :** (پاک ۔دَس ۔ت) ھماکہ آئی ءِ وتی دست پہ بدءُ ردیں کاراں کارمردہ نہ کرتگ اَنت ۔
- **پاکدِل :** (پاک ۔ دِل) ھمامردم کہ آئی ءِ دل ءِ پُرس ءِ بدی ءُ ردی مان نیست ، نیکراھی مردم ۔
- **پاکڑو :** (پا۔کَ ۔ڑو) پاکڑہ ، پاکیڑو، پاکیڑہ : دونشتانکی رھت کہ نشتانک ءِ اِش جتاجتا اَنت کہ گیشتر لیرھان ءُ تیاریں ڈاچیاں ھم پہ کنگ بنت۔ ایشی ءِ بازجاگہ ءِ پاکوڑہ ھم گوشَش اَنت۔ (بجارجُت)
- **پاکڑہ :** (پا۔کَ ۔ڑہ) پاکڑو ، پاکیڑو ، پاکیڑہ بجار پاکڑو ★
- **پاکستان :** (پا۔کِس ۔تان) شُمیلی ایشیاءِ مُلکے ایشی ءِ چارہ بَرکنگ اَنت : پنجاب، سند، سرحد ءُ بلوچستان ایشی ءِ زمین ۲۰۳،۳۱۰ چارکنٹڑی میل اِنت۔ مُنجاھی شہر اسلام آباد اِنت . بجار مُلیت
- **پاکسما :** (پاک ۔سما) پاک ستا ، پاکدل (تازی : صوفی) ۔
- **پاکسمائی :** (پاک ۔سمائی) ستائی سماہ پاک بیگ۔ (صوفیانہ : صوفی گری) ۔

پاکڑو

پاکستان

- **پاکَش** (پا۔کَش) چوکہ گرم بزاں چیرءِ شکی ءِ گوپگیں پادپوشے کہ ماں پادءِ لگوشگ بنت۔ مرچاں ایشاں موزگ ھم گوشَش اَنت۔
- **پاکشود :** (پاک ۔ش ۔او ۔ د) چل ءُ چریکیں گدانی شودگ ، رند پدءِ گوں پاکیں آپ ءِ نپتلا ءِ پاکشود کنگ گوشَش اَنت۔ بے نیکراھیں مردم ءِ نیکراہ ءِ بارہ ءِ سرجم کنگ ءُ آئی ءِ زانگ ءِ پاکشود کنگ۔
- **پاکگس :** (پاک ۔گس) پاکیں لوگ، ھمالوگ کہ اودءِ نیکراھی مردم وتی وتی نیکراھی رھبند ءِ نماز کن اَنت۔
- **پاکلوگ :** (پاک ۔ لوگ) بجار "پاکگس"۔
- **پاکمِر :** (پاک ۔ مِر) ھماکہ پہ نیکراہ ءِ ھاترءِ کُشگ بیتگ ، شھید۔
- **پاکمرد :** (پاک ۔مَرد) نیکراھی پاک ءُ بے کچھیں مردم ۔
- **پاکمن :** (پاک ۔ مَن) ھماکہ نیکراہ ءِ مَن اَنت یا آئی ءِ بارہ ءِ ھرنگیں وتکڑیں بے سرءُ بنیں داستاناں منوک اَنت۔
- **پاکناچ :** (پاک ۔ناچ) ھماناچ کہ پہ نیکراہ ءِ ھاترءِ کنگ بیت انچوش کہ گورءِ وتی ربالاقی مُبتانی دیم ءِ کن اَنت۔
- **پاکنازینک :** (پاک ۔نا ۔زے ۔ نِ ۔ک) ھمالچہ کہ ھُدا یا کہ آئی ءِ پاکرتاں ءِ گلاءُ ستاءِ پر بندگ بوتگ ۔ وَ ژبنت۔

- **پاکنام :** (پاک ۔ نام) ھُدا ، ھُدا ءِ رتال یا دگہ نیکراھی مردمانی بُندریں نام ءِ ابید دگہ نام کہ پہ نیکراہ ءِ ھاترءِ پرکنگ بیئنگ اَنت ۔
- **پاکنان :** (پاک ۔ نان) پاکیں نگن : پاکیں نان ، ھما نگن کہ پہ نیکراہ ءِ ھاترءِ پچگ بیت ۔
- **پاکَند :** (پا ۔ کَن ۔ د) پاکوت کہ بازھائیں سنگے کہ چہ بُرّءِ تراشءِ رند چوکہ شیشگ ءِ کتہ بیت لے بازرنگ بیت [انگ : رُوبی RUBY] ۔
- **پاکندر :** (پاک ۔ ن ۔ دَر) چہ گواسولکان ءِ سرمزن شیپے کہ گوں سربازہ مزن کورہ کیت ءُ ھور بیت ۔ ایشیءِ میتگءِ شھر ھم مان اِنت ۔
- **پاکوام :** (پاک ۔ وا ۔ م) ھما وام کہ آئی ءِ سرءِ سیت ءُ بیاج گرگ نہ بیت ۔
- **پاکوان :** (پاک ۔ وا ۔ ن) پہ نیکراہ ءِ ھاترءِ پاک پہ برکت ءُ دُشمن ءِ پاگن ءِ ھاترءِ چیزے پاگپت پاک پاکوانگی ءِ وانگ ۔ ھما مردم کہ پاکوانگی وان اَنت [تازی : مُنتری ، ایشیءِ بازجاگہءِ فاری ھم گوش اَنت] ۔
- **پاکھال :** (پاک ۔ ھال) بچار "پاکال" ۔
- **پاکھاک :** (پاک ۔ ھاک) بچار "پاکاک" ۔
- **پاکھبر :** (پاک ۔ ھَ ۔ بَر) پاک گپ ، پاکیں گپ جنوگ ۔
- **پاکی :** (پا ۔ کی) گوں پاک سمائی ءِ ، ھماچیزءِ کارکرگ گوں پاک ءِ شیادی کنت (۲) اِسترگ کہ سرءِ سایگ ءِ کارمرد بیت بلے بُندرءِ پاکی ھما استرگ ءِ گوش اَنت کہ سرسیاہ ، وتی گراکان ءِ پہ چیریں مُٹانی سایگ ءِ ھاترءِ دیئت ۔
- **پاکیڑہ :** (پا ۔ کے ۔ ڑہ) بچار "پاکڑو" ۔
- **پاکیڑو :** (پا ۔ کے ۔ ڑو) بچار "پاکڑو" ۔
- **پاگ :** (پا ۔ گ) ھما تنک بھناتیں دُراجیں گُد کہ سرءِ پیچ پہ پیچ پتائیگ بیت ۔ پاگ بندگ یا جنگ بیت ، بوھیری شرپ ، اِزّت ، آبرو (۲) پہ پچگ ءِ چھتہ بیگ ءِ جند انچوش کہ : پیچ ءِ پاگ ، کلیرپاگ ۔

  پاگ بندگ : پاگ ءِ مان سرءِ بندگ ، نام درآرگ ، نام ءِ بُرزکنگ نام کشگ ۔ ھمے رنگءِ "پاگ ءِ بندگ" ۔

  پاگءِ برگ : باج ءِ برگ ، گیش بیگ ، پہ پاگواجھی ءِ جاگہءِ مردنگش ءِ گیش بیگ ءِ کشگ ءِ باج ءِ برگ بزاں پاگواجہ بیگ ۔

  پاگ ءِ پرگ : پاگ ءِ ملکیں جُوڑ کہ چہ کروس و تاج ءِ اِنت ۔

  پاگ ءِ پادانی سرءِ ایرکنگ : پہ کسے مِنت ءِ گُڈّی ءُ گٹ اِنگیں ھدءِ کسنزی منگ ءُ وتی پاگ ءِ چہ سرءِ کشگ ءُ آئی ءِ پادانی دیمءِ ایرکنگ ۔

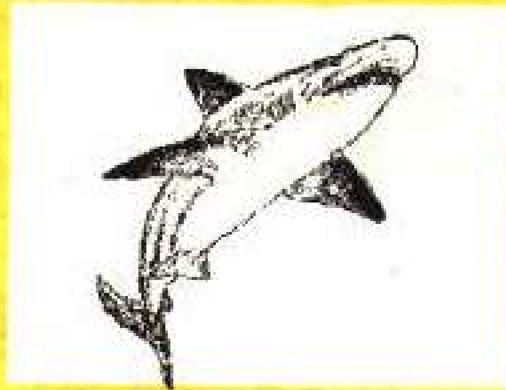
  پاگ ءِ پیچ دیگ : بزاں بندگ یا پاگ ءِ جنگ ۔

  پاگ ءِ نوک کنگ : چہ مزنیں کھٹے ءِ بھرے گرگ ۔

  پاگ ءِ کرھگ یا کروھگ : ھرھگ یا ھروھگ بزاں پیچ رچگ ۔ بے آبرو بیگ ، موٹ بیگ ۔
- **پاگاپ :** (پا ۔ گا ۔ پ) گوبند : یک ھکتارے زمین (HECTARE) کہ ۲،۷۴۱ ایکڑ (ACRE) اِنت پاکہ ۱۰،۰۰۰ چارکنڈیں متر اِنت ، یک پاگاپے ءِ دہ من ءُ نیم تبریزی توم رچگ بیت ۔
- **پاگاس :** (پا ۔ گا ۔ س) سکّیں مزنیں پشک ، ماھیگے ۔ پاگاس ءِ بازذات اَنت سوریں دریاءِ بیت ءُ منتریں ھمیگ اِنت ایشیءِ جگرھم کارمرد بیت چیزے پاگاسانی نام ایش اَنت : بُلندو ، گزو ، کیل ، وروک ، زمانی ، کینز ،

آمّ هارمنگر ، گُجک ، سِید ، پشّیّ ، گُڈّی ، چاپر ، زھرو ، لھتیں پاگاس روپ ءُ پٹّن ءِ زات اِنت - (SHARK) (بچار ءُ بُت)

- **پاگبر :** (پاگ - بَ بر) پاگ ءِ بروک ، پاگواجھی ءِ بروک ، مستری ءُ کماشی ءِ بروک ءُ گٹّوک -
- **پاگبند :** (پاگ - بَن - ڈ) پاگ بندوک ، ھما مردم کہ پاگ ءُ بُرھلار بندایت کہ مردم وتی پاگاں ھمائی ءِ گور ءَ پہ بندگ ءَ بَر اَنت -
- **پاگبندی :** (پاگ - بَن - دِی) چہ مرد بگشی ءِ گنگ ءِ رندیا انچوش پہ کماشانی گچین ءَ یا نا مگپت کنگ ءُ منگ ءَ یکّے ءِ سرءَ پہ مستری پاگبندگ ءِ دود ءُ رِبیدگ -
- **پاگسر :** (پاگ - سَر) تُوانیں سر ، مالدار ، زردار ، کماشیں ھمائی ءُ کہ دسرس ھست بزاں گریب ءُ بے وس ءُ پاگ نیست . گریب ءِ مال دز مالے .
- **پاگُس :** (پا - گُس) بچار " پاگلس " .
- **پاگلوپ :** (پاگ - لو - پ) بچار " پالوپ "
- **پاگواجہ :** (پاگ - وا - جہ) کماش چہ دُرستان مستر ، راج ءِ کماش ، سردار ، ملک ءِ مزن سردار ، بادشاہ ءِ بدل - دیوان ءُ مجلسانی مستر ءُ کماش .

پاگاس

- **پاگواجھی :** (پاگ - وا - جھی) پاگواجہ بیگ ءِ پاگواجہ بیگ ءِ جند .
- **پاگی :** (پا - گی) ھما کہ گوں پاگ ءَ شیادی کنت . ھمائی ءُ کہ پاگ سرءَ اِنت .
- **پال :** (پا - ل) ماسگ : پال جنگ . بزاں چوکہ ماسگ ءَ دیم ءِ ھال ءُ زانگ لوٹگ ءِ ھاترءَ رک ءُ پک کنگ . گاریں چیزے درگیجگ یا دیریں مردمے ءِ جاور زانگ ءُ پال جنگ بیت - (۲) بازگونی رپ مال وپ ددج اَنت ءُ مزیں چیے گنج جوڑ کن اَنت - پال کنگ ؛
- **پالا :** (پا - لا) پالا گیگ ءِ پرمانگاں بزاں " پالا " یا کہ پالایگ ءِ کارءَ بکن -
- **پالاپ :** (پا - لاپ) پالا گیں آپ ، ھما آپ کہ چہ یک چیزے ءِ پالایگ ءُ رند سر کاینت انچوش کہ چ -
- **پالات :** (پا - لات) آئیءَ پالایگ ءِ کارگُرت باھر کسے ءُ کہ پالاگ ءِ کارگُرت . انچوش کہ : من پالات ، تو پالات ، ما پالات ، شما پالات .
- **پالاس :** (پا - لاس) ھمارزان کہ گوں آئیءَ چیزے پالایگ بیت .
- **پالاک :** (پا - لاک) ھما کارگر (مشین) کہ پالایگ ءِ کارءَ کنت .
- **پالام :** (پا - لا - م) آپس ءُ زین پر کن اَنت ءُ اُشترءِ رھت بلے ھر نیگ ءِ نام پالام اِنت بزاں ھمے چہ گونی یا پشم ءُ دگہ

چیزاں جوڑ گُرتگیں نشتانک کہ هرءِ بڈءِ دینت ءُ آئیءِ سرءِ بندانت ۔

● **پالان :** (پَا۔ لَا۔ ن) پارسیءِ پالام ءَ گوشں اَنت کہ رو ایرشتی باز جاگہاں کارمرز بیت ۔

● **پالائینگ :** (پَا۔ لَا۔ ءِ۔ نگ) دگہ مردمےءِ پالایگ ءِ کار پرایگ ۔

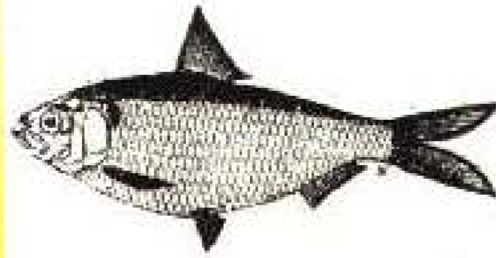
● **پالایگ :** (پَا۔ لَا۔ یگ) آپیں یا آپلوئیں چیزءِ پہ گیچن یا گیچن رنگیں چیزے گیچگ بزاں آئیءِ تہءِ ریچگ کہ دومی دیم ءِ چیزءِ دراِش دَنت ۔ بلے لے وَرْدَا نگیں پھک ءُ بے تُورچ ءُ باچ اَنت ۔ ایشانی تُورچ هما گیچن یا پالاس ءِ تہءِ پشت کپ اَنت ۔ اے کارءِ پالایگ گوشں اَنت ۔

(۲) دازءِ کوتر بزاں دازیں پیش ءِ ذرچک ءِ بُزکہ ورکیت یکبرے "ٹُنک"، اِنت رندءَ "مگسدرنز" بیت ءُ پدءَ "پالاہت" بزاں زیک پہ گیشگ ءَ بیت ۔

هون پالایگ : بزاں چہ لاپ هون روگ ۔

● **پالپال :** (پَال۔ پَال) مُنگیجی بھاکنگ ۔ سپاہءِ کہ دکان بچ کنگ بیت اوّلی گراک ءِ بھا زیرگ ءِ پالپال گوشں اَنت ۔ یاکہ دکان ءِ تہءِ نوکیں چیزے اوّلی گراک ءِ بھا زیرگ ءَ ۔

پالپال کنگ : مُنگیجی بھاکنگ ۔ مینگاں یا تزوکیں چیزءِ بھاکنوک ءِ گورءِ هروهدکہ مُنگیجی گراک روت گیشتر بانکلینک

* ایشیءِ دگہ ذاتےءِ ھکّی پالوار گوشں اَنت بچاریں ھکّی پالوار

آرگ یا تَیِ نگن ءُ ماشینک بھاکنوک گُڈا آھمے گراک ءِ پیسہ زیرا یت ۔ وتی منچل ءِ حبنت یا ٹکٹ اِیت ءُ گوشں اِیت "پالپال بھتا ورءِ دست"۔

● **پالچاہ :** (پَال۔ چَاہ) پالچا : پالایگ ءِ جاگہ ، هما جاگہ کہ اودءِ تیل یا دگہ اچیں آپینک پالایگ ءُ پھک کنگ بیت ۔

● **پالجن :** (پَال۔ جَن) پال جنوک ۔ بچار "پالگر" ۔ ★

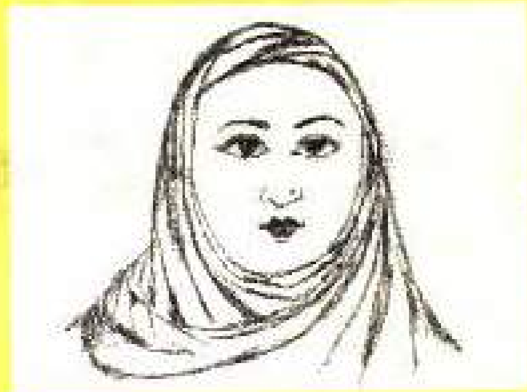
● **پالک :** (پَا۔ لِ۔ ک) سبزیءِ کاشتے کہ گژدگ ءُ ورگ بیت ۔

● **پالکار :** (پَال۔ کَار) هماکہ پالایگ ءِ کارءَ کنت ۔ پالایوک ۔ پالایگ ءِ کارءِ کنوک ۔ پالاتگیں ءُ هما چیز پالایگ بیتگ ءِ بزانت ءَ هم کارمرد بیت ۔

● **پالگر :** (پَال۔ گِ۔ ر) ماسگبند ، هما مردم کہ پہ بچےءِ دیم ءِ زندمانی ءِ بارہءِ چیزے گوش اِیت یاکہ مردم یا گاریں چیزے ءِ بارہءِ مال رھبند رک ءُ یک کنت ۔ چہ آئیءِ جاوراں زانتکار کنت ۔ پال باز رنگءِ جنگ بیت ۔ پہ کتاب ءِ چارگ ، پہ حساب ءِ کُشتگ ، پہ ماسگ ، پہ لنکک ، نبزی ، پہ ہپتّ دگہ دگہ ۔ بلوچانی ستریں پال "ماسگ" اِنت ۔ پالجن ۔ پالجنوک ۔

● **پالوار :** (پَال۔ وَار) ماھیگےکہ تہنءِ اسپیت اِنت ، تامءِ سک وش اِنت ءُ سک چرپی ءَ مان بلے کنڈگ ءَ سک بازمان ۔ اپیدچہ سوریں دریاءَ لے ماھیگ وشّیں آپ ءَ هم باز بیت ۔ سندھءِ ایشیءَ "پلّو" گوشں اَنت ۔ (بچار ہت)

- **پالوپ :** (پا - لُو - پ) پاگلوگ ، پاگ ، لوپ کہ چہ زنوک ءِ چیرءَ مان تربینگ ءِ پدءَ پہ سرءَ بُرتگ . جنین سرءِ یگ ءَ اچوش کن اَنت . ءَ ربیک ، گُرشگ بیت . (۲) پادلوپ . (بچارتُت)
- **پالوگ :** (پا - لو - گ) پاکلوگ ، پاگِس ، پاک گِس : پاکیں لوگ ءُ گِس . هما لوگ یا گِس کہ پہ نمازءِ هاترءَ جوڑ کنگ بیت اچوش کر : مسیت ، مڑی ، دیول .
- **پالیدگ :** (پا - لِی - دگ) بچار " پالیده " .
- **پالیدو :** (پا - لِی - دو) بچار " پالیده " .
- **پالیده :** (پا - لِی - دَه) پالیدگ . پالیده : یک شربتے کہ چہ شیرءُ دگہ چیزاں جوڑ بیت . شیرپالیده . (۲) پالاتگیں .
- **پالیڑی :** (پا - لِ ے - ڑی) کٹ نیں ماهیگے . (BANDED GRUNTER) (بچارتُت)
- **پامال :** (پا - مال) بچار " پادمال " .
- **پامَک :** (پا - مَ - ک) پیت ، مرائیر .
- **پان :** (پا - ن) وَتی تاکے کہ چہ کرگ ءِ تاک ءَ اِنت کہ هندوستان ءُ آئی ءِ کرءُ گورءِ ملکاں بازوَر اَنت ئے . یمن ءِ شهیل ءُ ملکاں هم باز بیت ءُ وراَنت ئے گینتراِیشی ءَ چنت . کَتا ، پوپل ءُ پہ وشی ءَ ناگین شکر ، هیر ، کلمبرءُ

پالوپ

پالیڑی
کد : گیش چہ گیش ۳۸ س م

دگہ انچیں چیز مان کن اَنت . شهیلی هندوستان ءَ ایشی ءَ کتا پرءَ کن اَنت ترّیں پوپل ءُ چنت وت ایشی ءِ رنگ ءَ شهر کنت .
- **پان :** (پا ن) پهریزوک ، گندءُ چارکنوک ، چہ بیرانی پهریزوک . بلوچی گالانی رندءَ کیت ءُ گون گال ءَ یکجا بیت . باگپان ، جتیپان ، دمیپان ، دیدپان .
- **پانام :** (پا - نا - م) بچار " پاک نام " .
- **پاناما :** (پا - نا - ما) پناما : دنیا ءِ چپا دوئیں گراب راهاں یکے کہ مردم ءَ وت جوڑ کرتگ اَنت . دومی ، سوبز " اِنت ، پناما ، امریکا ءِ اِنت ءُ " سویز " ، ایجپت (مصر) ءِ .
- **پانان :** (پا - نان) بچار " پاکستان " .
- **پانازینک :** (پا - نا - زے - ن - ک) بچار " پاکنازینک "
- **پانپا :** (پا - ن - پا) پانگ ، پاسپان ، نبنپان .
- **پانجا :** (پان - جا) بچار " پانجاه " .
- **پانجاه :** (پان - جاه) هما جاگہ کہ پاسپان اوشت اِیت یا کہ هما جاگہ پاسپان آئی ءِ پانپا اِنت . پانپا ءُ پاسپان ءِ نندگ

یا اوشتگ ءِ جاگہ۔

پانچ : (پان - چ) چہ جسم یا دگہ ایجیں وکئیں ءِ بچاھیں چیزے ءِ در آتگیں بارگیں ٹالگ کہ ھما جسم ءِ جند ءِ بھر انت ۔ انگوش کہ ھشیانچ ءِ پانچ ، مگ ءِ پانچ ، گنڈی ءِ پانچ ۔ مچر دگ ءِ پانچ ۔ ⊡ کسانیں شیپ ، ⊡ دومی بچ ، بُرز ، دومی بند پد ءِ دوستگ ۔ پانچ کنگ ، پل ءِ پانچ کنگ ۔

پانچ کنگ : گوں لنکاں چیزے سک زور دیگ ءُ پر نچگ چیزے کہ باز بیت بچوجنگ یا چنک جنگ یا زمب کنگ ءُ زیرگ بیت بلے لنک کہ بیت گڑا پانچ کنگ بیت۔

پانچُر : (پان - چُ ر) چانگُر ۔ ھما جاگہ کہ پہ ناکں چانگُر انگ ۔ بلے کم جاگہ ءَ کارمرد بیت ۔ (۲) بچار " پانچور "

پانچک : (پان - چک) کسانیں پانچ " چہ جسم یا دگہ ایجیں وکئیں ءُ بچاھیں چیزے ءِ در آتگیں بارگیں ٹالگ کہ ھما جسم ءِ جند ءِ بھر انت ۔

پانچک : (پان - چک) بچار " پاچک) ۔

پانچور : (پان - چ و - ر) پانچُر : مُرگ ءِ کسانیں ٹپ ، ٹپ ءَ پانچور ۔

پاند : (پان - د) ۔ سادے کہ اولاک ءِ روئیں پاد بچاگتیں پڑاھی ءِ گوں بندگ بنت : گیتر ءِ اشتر کار مرد بیت ۔ پاند کنگ ، پاند بیگ۔

(۲) آسن پاند : ھما پاند کہ کیدیگ ءِ بندیگاں پاد ءَ دینت ۔ جیل ⊡ نیمگ ، دیم ، ھند ، سر ھند۔

پانزدہ : (پان زِ د ہ) دہ ءَ رگہ پنچ لے بوت آنت پانزدہ ۱۵ ، 15 ، سح ۔

پاندی : (پان - دی) ھما مردم یا اولاک کہ آئی ءِ پاد پاند انت۔

پانڈ : (پ ان ڈ) مزنیں نشان ، مزنیں ٹپ ، گلا بگی کارنامو ءِ کردار ، دست پانڈ۔

پانک : (پان - ک) پاس ، پاسبانی ، کار ۔ پانپانی ۔ پانک جنگ : یک چیزے ءِ چہ تاوان ءِ چھر بزگ ءَ آئی ءِ سر ءَ پاس جنگ گربران مہ بیت ۔ تل : پانک نہ جنت بلے پانگ انت ۔

پانگ : (پا - نِ - گ) پانپا ، پاسبان ، (۲) گور ، کز ، نزیک ۔

پانگر : (پان - گ - ر) مزنیں گڑیں سنگ ، زندیں گڑیں سنگ۔

پانوان : (پان - وان) جیتڑی ریس ءِ چہ ھوکار ، دیم پہ رو در آتگ ءِ جاگھے ءِ نام انت ۔

پاولی : (پا - و - لی) زرّے کہ سک کسان بوتگ ءُ کلدار ءِ چارک اِنت ۔ دوگٹر یک زرّے یا دوھشتگی یک زرّے پر چاگ گیشتر کلدار ءِ ھشتمی بھر انت۔

پاھار : (پا - ھا - ر) چہ لھڑیں چیزے ءِ چست بوتگیں گرمدنیں ، باپ ، سکیں تیز ءُ تُندیں گرمی ، چہ گرمی ءِ چست بوتگیں ریت۔

پاھند : (پا - ھن - د) پانگ ، گور ، کرّ ، انگوشت کہ پلانی ءِ پاھند ءِ رو بزاں پلانی ءِ گور ءِ برو ۔ لے گال "سندر ءِ " پانگ ءُ ھند " بوتگ بلے چہ بازیں کار بند کنگ ءِ " پاھند " ، تر انگ ۔

پائدگ : (پا - ء - دگ) نپ ، پائدہ ، کٹ ۔ سبیت ۔

پائدو : (پا - ء - دو) بچار "پائدگ" ۔

پائدہ : (پا - ء - دہ) بچار "پائدگ" ۔

پٹبگ : (پ - ٹ - بگ) بول کہ دیوال ءِ لگت اِنت ءُ پد ءَ کیت گوش انت بول دیوال ءِ پٹ اِیت ۔ لے گال پہ پرتیگ ءَ

گپنگ ءِ ھم کامرد بیت (۲) گُرندگ، آواز ءِ گرندگ بلے چیرے، گوں وگرے ءِ لگگ ءِ توار، لے گال، درآمدی ءُ شک ھست۔

- **پبّرڑ :** (پ پ ٹ۔ ب۔ بڑ) پبّرڑی ءِ شول۔
- **پبّرڑی :** (پ ب۔ ب۔ ڑی) آپ ءِ رُدایت ایشی ءِ تاک سک پہن انت ءُ آپ ءِ سرا گپار بنت۔ ابید چہ ایشی ءِ کرنگ، کرپل ءُ برھشی ءِ سرا ہیت دگہ ہچ تال چہ آپ ءِ برز بوت نکنت۔ ایشی ءِ بل سک ڈولدار انت۔ ایشی ءِ برگ دچوکر پس ءِ بدوم یا پومڑءِ انت۔ ایشی ءِ کوسگ ءِ بن بارگ ءِ سر برنین انت چو چپتی ءِ سر برے ٹنگ ٹنگ ءِ ملے ٹنگانی تہ ءِ برانی دانگ گندگ بنت۔ ایشیءِ باج انت ءُ دانگاں کش انت۔ ایشی ءِ بزاں ھم پبّرڑی گوش انت۔ تری ءِ سبزانت ھُشک بنت سیاہ بُزانت۔ ھندی ءِ ایشی ءِ کنول گوش انت۔ (بچار بُٹ)
- **پُپٹ :** (پ۔ پٹ) ساھدار ءِ سینگ، ڈُڈُر یا ھپلوگانی ڈُب ءِ تہ ءِ بھا پیلک کر ساہ ءِ کشگ ءِ چہ گوات ءِ برءِ ھالیگ بنت۔ (بچار بُت)
- **پپّی :** (پ پ۔ پ ئی) کسانیں کور ماھیگے، چہ دُو دانگ ءِ بوگ دراج انت۔ روت ءِ سک زھرانت، رونی یے، سیاہ پشت ءُ اسپیت رنگے چہ کور ماھیگ رمزی ءِ گیرتر انت۔
- **پپک :** (پ۔ پُک) ہچ ءِ ھماکہ دنیگا سبزانت۔ رنگ ءِ بزگیں کلونٹ۔ پُپنک۔
- **پپکوار :** (پ۔ پ ک۔ وار) پپکوران، پپک دران ءِ موسم بزاں ھمے وھدکہ پپک درگی بیت۔ لے موسم اپریل، مئی ءَ بیت۔

کد : گیش چہ گیش ۲۰۰ س م

پپّو پٹی

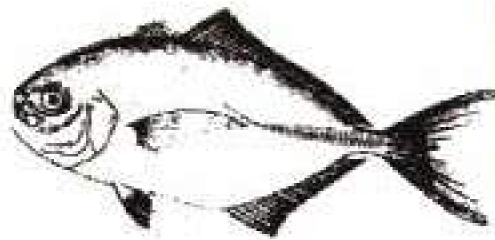
پُپٹ

پبّرڑی

(۲) ھما مردم کہ آئی ءِ پپک دوست بیت ءُ بازوارت۔

- **پپکوران :** (پ۔ پ ک۔ و۔ ران) بچار "پپکوار"۔
- **پپلگ :** (پ پ۔ پ ل۔ ل گ) بچار "بچ پلگ"۔
- **پپلی :** (پ پ۔ پ۔ ل ئی) چہ شکرءِ دگہ آرتینک، جوڑ گرتگیں شیرکنیں پیرے کہ ایشی ءِ "پودی" ھم گوش انت۔
- **پپنک :** (پ۔ پ ن۔ ک) بچار "پپک"۔
- **پپنکو :** (پ۔ پ ن۔ ک و) جنیں سکتے۔
- **پپّو :** (پ۔ پ و) پلتیں ماھیگ ءِ زاتے۔ (BUTTER-FLY RAYS) (بچار بُت)
- **پپّو :** (پ۔ پ۔ پ و)۔ بچار "پپّو"۔
- **پپّو :** (پ۔ پ۔ پ و) ھما چیزکہ چوپ ءِ انت بزاں جوکر" ! سینگ وایت (۲) مچے کہ کلونٹ ءِ رنگ ءَ زرد ءُ زندءِ مزن ءُ گرد انت بلے ھرء رنگ ءِ دگہ کارءِ نئیت۔
- **پِٹ :** (پ۔ ٹ) آبا : مردینے ءُ جنینے اگاں سیرکن انت ءُ آیاں چکے بیت مردین چُک ءِ پِٹ انت ءُ زانگیں چُکے کہ جنیں مات بیت۔

- **پت** : (پَ۔ تْ) سنت ۔ همراه داری، همراهی ۔ تپاکی، همدلی ءُ همدستی : پت ءِ یک کنگ : هم سنت ءُ تپاک بیگ ۔
  پت ءِ یلہ دیگ : ناتپاک بیگ ۔
  پت ءَ واپینگ یا پت ءِ واپینگ : ریپینگ ۔
- **پت** : (پِ ۔ تْ) بزین ءُ لیتاریں آپ کہ چہ پیتاں ذرکیت ۔ دپ ءِ لیتار ۔
- **پتات** : (پَ ۔ تا ۔ تْ) "پتاگ" یا پتاھگ ءِ گوستگال بزاں کسے ءَ پتاگ ءِ کارکت ۔ ★
- **پتار** : (پَ ۔ تا ۔ رْ) کاہ ءُ بَرج ءُ لڈ، لنش ءُ پتارکورہ ھار یا کہ ھور ءِ جم بوتگیں آپانی دامن ءَ بنت ۔
  پتارکنگ : ریچگ ۔
- **پتارگ** : (پَ ۔ تا ۔ رَگْ) پتار دیگ، پتار کنگ، شنگ کنگ ۔ شنگدان کنگ ۔
- **پتاک** : (پَ ۔ تْ ۔ تاکْ) تنگ نوک، بار نوک، نوک ءُ پتاک : بزاں نوک انچو شس کہ گوئیں گند ماں اکبندیں تاکا ءَ بیت ۔
- **پتان** : (پَ ۔ تا ۔ نْ) سرباز ءِ یک شھرے کہ چہ مزن زہین ءُ جھل ءُ چہ زیارجاہ ءُ بُرز اِنت ۔
- **پتایگ** : (پَ ۔ تا ۔ یگْ) پتاھگ : سار یا بندیکے یک چیزے ءِ چپ ءُ چاگرد ءِ باز رندءَ مُھر مُھرءَ تریںگ ۔
- **پتر** : (پُ ۔ تِ ۔ رْ) تہ ءُ برو "پترگ" ءِ پرمانگال بزاں بہ پتر یا پترگ ءِ کارءِ بکن ۔

پٹر

کد : گیش چہ گیش ۵۰ س م

- **پتر**[1] : (پَ ۔ تْ ۔ تَ رْ) تگرد، جیمرگیج (۲) پیرءِ پتر : پہ بزرگے ءِ ھاترءَ نیکراھی دیوان ۔ مالدِہانی دیوان ۔ (۳) پتر دیگ : پہ کسے ءِ وشّان کنگ یا کہ چہ آئی ءَ درگوز لوٹگ ءَ آئی ءِ گِس ءَ روگ ۔
- **پتر**[2] : (پَ ۔ تْ ۔ تَ رْ) ماھیگے ءِ نام اِنت ۔ ✸ ایشی ءِ باززات اَنت اَک : سیاہ پتر، ساہیں پتر، بازلی اُشتر، گلبت ۔ (COTTON MOUTH JACK) (بجاربت)
- **پتربل** : (پُ ت رْ + ب لْ) پترگ ءِ اجازت ۔ ھاگہے کہ اودءَ بے "بل" ءِ پترگ ءِ نیل اَنت گڑا ھرکسے ءِ کہ پترگ ءِ وکل رس ایت آئی ءَ راستینک یا بزانگ نندی بے دینت ھمیشی ءِ "پتربل" ءِ کاگد گوشنت ۔ پہ درآمدیں ملکے ءِ راھداری ءِ "پتربل" لوٹ اَنت ۔
- **پٹرک** : (پَ ۔ ٹْ ۔ رَکْ) تگردی لوگ ءِ پڈل یا تگردیا کہ تگردانی شم ءُ تنی، گوش اَنت " پلانی ءِ لوگ ءِ پٹرک ہچ اَنت "
  (۲) پلی تاک بزاں ذرچک ءِ یا سول ءِ یا بوٹگ ءِ پلانی تاک ۔
  (۳) ھما تاک زگمیں پتنیں تاکو یا کوسگ کہ سول یا بوٹگے ءِ بُرھانی ءِ تہ ءَ اِنت ۔ لے زگمیں مزیں پٹرک چنال ٹیگ اِنت کہ پتن ءُ ذراج اِنت
  (۴) ھنگی پٹرک : ھنگ ءِ پلانی تاک کہ گیشترلے آئی ءِ براَنت پرچاکہ نرم اِنش مان اِنت ۔

پُترگ : (پ۔ تِ۔ رَگ) تہ ءَ روگ، لوگ یا دگہ انچیں جاگہے چو لوگ ءَ آئی ءَ تہ ءَ روگ بہ بیت آئی ءَ تہی ئیمگ ءَ روگ۔ مان دیگ، تہ ءَ گوزگ، درواژگ، دریگ، ٹنگ یا گار یا دگہ انچیں پُتر جاھے ءَ پُترگ بزاں آئی ءَ تہ ءَ گوزگ یا تہ ءَ روگ۔ تیز سرپ

آسن یا دارے ءِ دگر بک چہ وت ھم ترپ چیزّے ءَ تہ ءَ رہ گنگ۔

پَتَرگ : (پَ ثَ۔ تَ رَ۔ رَگ) پدءَ تَرَگ، واترگ۔ ★

پِتَرگ : (پِ ثَ۔ تَ رَ۔ رَگ) پِرتَرگ، چکرگ۔ ★

پُٹرُوش : (پُ۔ ٹ۔ رُوْ۔ شْ) چہ آس، گسانیں سِنگیں بزانزکر بال کن آنت ءَ مراَنت۔

پٹرُونک : (پُ۔ ٹ رُوْ۔ شْکْ) بچار "پٹریشک"۔

پُٹرُوشگ : (پُ۔ ٹ۔ رُوْ۔ شَگْ) پُٹروشِں، پُٹروشِں دیگ، بزانزدیگ چہ آس ءَ بزانزکانی سِدگ ءُ مان گوات ءَ برگ، ھمے پُٹروشگ اگاں آسدوستیں چیزے ءَ بگرانت بُن ئے دئیت۔ پُٹروشگ دیگ: چہ آسءَ بالبزانزدراّیگ یا چہ دگہ انچیں چیزے انچوشں کہ ءَ آسنگ، ءَ یا چہ "گرمُشں" کنگ ءَ۔

پَٹرُوک : (پَ۔ ٹ۔ رُوْ۔ کْ) بچار "پٹرُونک"۔

پُترُوک : (پُ۔ تِ۔ رُوک) پُترگ ءِ کارءَ کنوک، ھماکہ پُترایت۔

پٹرُونک : (پَ۔ ٹ۔ رُو۔ نَ کْ یا کہ پُ۔ ٹ۔ رُوْ۔ نکْ) سوالے بلے دوٚ زات اِنت۔ یکّے ءِ تاکاں وَراَنت ءُ دومی ءِ بُراں، ایشی ءِ بَر دوٚ دوٚ چار، چار بچیا بزاں یکّیں بندءَ اَنت، نام اِشں وتّی اِنت۔

پُٹریشک : (پَ۔ ٹ۔ رِیْ بشْ کْ یا پُ۔ ٹ۔ رِیْ بشْ کْ) پُٹروشِں، پُٹروشگ، چہ آس ءِ سِنگیں بزانزک (۲) سکت کم، کمّیں چیز (۳) اُمیت ءِ پٹریشک: بزاں ادست ءِ پٹریشک یا بزانز۔

پُٹریشگ : (پَ۔ ٹ۔ رِیْ۔ شْشْ۔ شَ گْ) بچار "پٹروشگ"۔

پُٹریک : (پَ۔ ٹ۔ رِیْ کْ) بچار "پٹرونک"۔

پُترین : (پُ۔ ٹ۔ رِے۔ نْ) پُترینگ ءِ پرمانگاں بزاں بہ پُترِین: بر گوازین، تہ ءَ رواں بدے، انچوشں بکن کہ تہ ءَ روت، تہ ءَ بہ پُترایت ءُ گموزایت۔ پُترینگ ءِ کارءَ بکن۔

پُٹرینک : (پَ۔ ٹ۔ رِیْ۔ نَ۔ کْ) بچار "پٹرونک"۔

پُٹرینک : (پُ۔ ٹ۔ رِیْ۔ نَ۔ کْ) بچار "پُٹرونک"۔

پُتک : (پَ۔ تُ۔ کْ) مردیں نامے، تازی ءِ فتح محمد رنگیں ناماں نیمنام اِنت۔

(۲) زرگرانی کسانیں گدینگ کہ ایشی ءَ "پُتونک" دیا "پُتک" ھم گوشں اَنت۔

پُتک : (پَ۔ تُ۔ کْ) کسانیں پت، نابودیں پت، پہ ایرجنگ ءَ چوشں گوشگ بیت۔

پُتنک : (پُ۔ ٹ۔ کْ) دان دانگہ دیرءَ ایر بیت کوگ ئے وارت پُتک بیت بزاں تھ ئے آرت ءُ آرتینک بیت۔

(۲) ھما پُژ کہ نیبگ یا کہ دگہ چیزّے ءِ سرءَ چو پژم ءَ بندایت۔

(۳) ھاک (۴) زرگرانی کسانیں کدینگ۔

پَتلگ : (پَ۔ ٹ۔ کَ گَ) آرت یا آرتینک ءُ بورہ یا بورینک یاھے رنگیں ایر دگہ آرتینکیں چیزے ءَ دپ ءَ چنڈگ یا پہ زبان گرگ ءُ ورگ۔

(۲) پَگ: پچگ ءِ گوستگال: پہ نگن "پَتیگ" گوشں اَنت ءُ پہ نیبگ ءَ "رَنگ"۔ بازمردم لے گال ءَ "پک اِنگ" گوشں

اَنت کہ ندکاری نہ اِنت ۔ نبایدکہ "پکٹ اَنگ" نبیشگ بہ بیت۔

- **پتکین :** (پَ ت ۔ کِ ے ن) بچار "پتکینک"۔
- **پتکینک :** (پَ ت ۔ کِ ے ۔ ن ک) پہ نگن ءِ پچگ کہ آرت تَرکنگ بیت کئیں ھُشکیں آرت گیشینگ بیت کہ پہ چانگ ءِ تانگ ءِ تانوک ءِ سرءَ کئیں پرُشنگ بیت کہ چانگ گوں تانوک ءَ مرپچ ایت ءُ شرتانگ بہ بیت ھمے ھُشکیں آرءَ پتکینک گوشنت۔ آرت ءِ کم ترپ بھرءَ "دنزے" آرت گوشنت بلے "پتکینکے" سرترءُ ندکاری ترانت انچوش کہ پلانی کسءَ "پتکینکے" آرت نہ دنت ۔ "دنز" ءِ گالءَ پہ شکرءِ کار مردکن اَنت "دنزے شکر"۔
- **پتکینک :** (پُ ت ۔ کِ ے ۔ ن ک) پتک اِنگ، پتک اِنگیں، ھماچیزکہ پتک بونگ یا پتکاں گپتگ۔
- **پتکینگ :** (پُ ت ۔ کِ ے ۔ ن گ) انچوش کنگ کہ چیزے پتک ایت۔
- **پتلا :** (پَ ت ۔ تَ ۔ لا) ثرپوکیں زرتن، جڑکت، ثرپگ ءُ جڑگگ ءِ جنہ۔
- **پتلاھگ :** (پَ ت ۔ تَ ۔ لا ۔ ھگ) بچار "پتلایگ"۔
- **پتلایگ :** (پَ ت ۔ تَ ۔ لا ۔ یگ) پتلاھگ، ثرپگ، جڑشگ، جلشگ۔
- **پتلون :** (پَ ۔ ت ۔ لو ۔ ن) چہ بزیں گُدءِ تنکیں شلوار ءِ پیمیں پوشاکے کہ پادءَ کنگ بیت۔ ایشی ءِ نیپگ ءِ جاگہ ءَ پوست یا پوست رنگیں لانگبند بندگ بیت یا کہ پہ ڈرال بندگ بیت کہ آئی ءِ جنہ ءِ پر اَنت (انگریزی : پینٹلون)۔
- **پتن :** (پَ ۔ ت ن) چیزے کہ آئی ءِ سرءَ بُراہ بہ بیت چو زہین ءِ تچکیں پُشت ءِ، ھماکہ آئی ءِ سر برڈکت ءِ بُرزءِ تُوسک ءِ اِنت۔ انچوش کہ : تانوک، تھنگ، چارپادگ، بان ءِ سر، دروازگ ءِ تاک، نگن، نگرد۔
- **پتنوس :** (پَ ت ۔ ن ۔ ڈ ۔ س) مُججگ : ھماتپنیں تالب کہ آئی ءِ تہ ءَ چاہ ءِ کوپ ءُ پیالگاں مان کن اَنت ءُ چاہ ایرزپچ اَنت ءُ مردمانی دیم ءِ براَنت۔
- **پتو :** (پَ ۔ تُ ڈ) شیڑ کمبل ۔ بلانکیٹ : چہ پژم ءِ جوڑ گرتگیں بزیں پژموءِ نزیں چادر وڑے کہ زمستان ءِ پردیگ بیت۔ چہ کرپاس ءِ ھم جوڑ کنگ بیت۔
- **پتو :** (پَ ۔ تُ ڈ) بچار "پشو"۔
- **پتو :** (پَ ۔ تَ ڈ) بچار "پتو"۔
- **پتو :** (پَ ۔ ت ۔ تَ ڈ) پہ تو، پہ ترا، "پہ تو" ءِ بیگاھیں رنگ، پتو : تئی واست ءَ۔
- **پتو :** (پَ ت ۔ تُ ڈ) ماھیگے کہ ایشی ءِ بگلم گوشنت بلوچی نام بگلم اِنت ۔ کراچی ءَ ایشی ءِ "پتو" گوشنت۔
- **پتی :** (پَ ۔ تِ ی) بُرھنگ، ھماکہ نہ پوشِتگ۔ پادپتی : پادشپاد۔ (۲) ل۔ و۔ ڈیمی ءَ ایشی ءِ بزانت "درآمد" نبشتگ۔
- **پتی :** (پَ ۔ تِ ی) ھماچیزکہ سے ءِ پت ءِ بہ بیت کہ چگ ءِ رس ایت پتی ءُ پیڑکی، پتی مال۔
- **پتی :** (پَ ت ۔ تِ ی) بھر، ونڈ۔ [گال ورآمدے]۔
- **پتیلا :** (پَ ۔ تِ ے ۔ لا) لانگ ورتھ ڈیمی ءَ ایشی ءِ بزانت ھماگاوی کرتگ کہ مُردگ ءَ آئی ءِ سرءَ کن اَنت ءُ پہ مانشءِ بر اَنت۔ بلے بلوچستان ءِ مُردگ ءِ تھت ءَ چارمردم کوپگ ءَ کنت بلکیں بلوچاں پرنگی دیستگ اَنت ءُ گوشتگ اِش لے دتی مُردگ ءَ "پہ تیلانک" براَنت ھمے "پہ تیلانک" ءِ گال ڈیمی ءَ "پتیلا" نبشتگ۔

پَتین : (پ۔ تِ۔ ے۔ ن) کُپتینگ ءَ زاتے کہ کسان اِنت ءُ بارگ، کہ شَرّ گِک اِنت رنگ ءَ اسپیت اِنت۔ سندن ءَ دریا بارءَ مردم ایشی ءَ گُوری ٹیک گوشَنت بلے اے نام ھم رُدگوشگ بیگ ءَ انت ءُ بُندر ءِ ایشی ءِ بندراتی نام "گوری تُوپک" اِنت۔

پُتینگ : (پُ۔ تِ۔ ے۔ ن گ) مزیں گریچ کہ آمبارءَ کپتگ اَنت۔ پہ پکاری ءَ ھانزءَ پھریز انگءِ ابرکنگیں چیزانی ایرکنگ ءَ جاگہ۔ اُردوءَ "پتینک، گریچ ءُ پتینک"، "تئی پتینکاں پلاں چیز نہ کپتگ؟" بزاں گریچ ءُ پتینکاں نیست ءِ پتینک ہنگ سک شوھاز کنگ۔

پَٹ : (پَ۔ ٹ) پَٹ : ڈَن، ھوڈ۔

پُٹ : (پُ۔ ٹ) مُرگانی پُٹ : مُرگانی مبدانی بدل کہ سرجمیں جان ءَ ایشی پراَنت۔ ءُ بازیں ایشھم چہ زندیں پُٹ ءَ جوڑ اَنت۔ گونڈیں میدا ءَ نچوش کہ چمءِ پُٹ، پونز ءِ پُٹ، مردم ءِ جان ءَ ھر جاگھے ءِ رُستگیں گونڈیں مید، باز برءَ پہ میدءَ بزانت ءَ ھم کارمرد بیت بلے بُندرءَ مُرگی پُٹ اِنت ءُ مردم ءِ یا دلوت ءِ سکیں گونڈیں میدءَ ھم گوشاَنت۔ بتل : پلانی دلے کارچم ءِ پُٹ اِنت یاکہ پونز ءِ پُٹ اِنت بزاں سک ءَ تورابت۔ "پلانی ءِ شیراں پُٹے کپتگ" بزاں کارءَ تہ ءَ زوری یا کجھے پیداک بونگ۔ یاکہ دو مردم ءِ دوستی ءَ تہ ءَ آزءِ ولرجی بے کپتگ۔

پَٹّ : (پَ۔ ٹّ) ہُٹ، دَوڈ، ڈَن، میدان، بالیگرانی یا بالی پَٹّ، بولی پَٹّ، جنگ ءِ پَٹّ (۲) چہ گوہگیں پاداں گور پات یا پچ جوڑ کنگ بیت ھمے پات ءَ پتنی ءِ پَٹّ گوشاَنت (۳) شوھاز بکن، پہ پشکر، پَٹگ ءِ پربانگاں۔

پِٹّ : (پِ۔ ٹّ) ٹرمپ : آپ ءِ ٹرمپ بلے پِٹّ چہ جھلگ یا مُشک ءِ نمپانی ٹرمپ کہ بُن ءَ ایشانی چیرءَ کپ اَنت۔ آپ ءِ کمیں اندازگ انچوش کہ پیٹے آپ بدے کہ ماؤریں یاکہ پلاں جاگہ ءَ یا پلانی ءِ لوگ ءَ پیٹے آپ نہ گواہ ایت "ٹرمپے آپ ءَ ھم گوش اَنت بلے پہ کارمردءَ "پِٹّ" گوشگ لوٹ اِیت (۲) اِٹّ : دست ءِ دل ءِ گوں پچیں لنکانی تچ کنگ ءُ پہ کسے اشارگ ءُ آئی ءِ دیم ءَ آدینک کنگ کہ ایرجنگ ءُ نالت کنگ اِنت۔

پُٹّ : (پُ۔ ٹّ) بچار "پُٹّو"۔

پَٹاپ : (پَ۔ ٹ۔ ٹا۔ پ) ھماآپ کہ پَٹّ ءُ وَڈّے ءَ داشتگ ئے یاکہ ھماآپ کہ چہ پَٹّ ءَ وَڈّاں کپیت۔

پَٹاس : (پَ۔ ٹ۔ ٹاس) آسن ءَ تنک ءُ کمیں پہن ءُ ڈراھیں بند کہ گنتری ءُ دگہ گڑانیں بارانی پمیناں بندگ بیت۔
(۲) آ سے کہ ماں پیٹے ءَ روک کنگ ءِ بیت کہ گاریں مردم یا شوھاز کنوک روک ئے کن اَنت یاکہ کاروانے پہ وتی کارسواری ءِ روک کنت۔

پَٹاسی : (پَ۔ ٹ۔ ٹا۔ سی) دار تراشیں اُستا ءِ کراں یا کارندے کہ چوکہ موچی ءِ کاژن ءَ اِنت۔ اُستا ایشی ءِ پہ دارءِ تراشگ ءُ گیشتر پہ شلیا جنگ ءِ کارمرد کنت۔

پَٹاسک : (پَ۔ ٹاس۔ ک) گردیں کلم وڑیں چہ شیرازءِ جوڑ کرتگیں اَنت کہ تہ ءَ ایشی شورہ مان اِنت ءُ پلیتیگ ایشی ھم پہ اَنت کہ گوں پلیتیگ ءِ آسی دیگ ءَ چوٹینگ ءَ توار کن اَنت۔ ھمیشی ءِ زندترین "ٹوپاس" یا "ٹوپاسک" گوش اَنت۔

پَٹپَٹ : (پَ۔ ٹ۔ پَ۔ ٹ) ھماپتک ءُ زندءُ ڈنگریں ہیال کہ پہ مشیں روت۔ ٹپٹپ۔

پَٹپول : (پَ۔ ٹ۔ پَ و ل) پَٹّ ءِ پول، پَٹّ ءُ لوٹ، پَٹّ ءُ ھنڈ، شوھاز

پِٹِک : (پِ۔ ٹ۔ ٹ ک) آپ یا دگہ آپیں چیزے کسانیں پِٹّ ءُ ٹرمپ۔ چکے آپ دے شیشل ءِ شوداں۔

پَٹِک : (پَ۔ ٹ ک) ھماکہ بُرز نہ اِنت توری ساھدارے پہ بیت کہ بے ساھے۔

پِٹِنگ : (پِ۔ ٹِنگ) کسانیں مُرگے۔

پَٹ کُٹو : (پَ۔ ٹ۔ کُ۔ ٹُ و) کٹوئیں مُرگ ءِ زاتے کہ پتاں بیت

پٹکو : (پَ ۔ ٹَ کَ ۔ کَ وْ) پٹکّ ھما مردم کہ بالادءِ بُرز نہ اِنت ۔ پٹکّیں مردم ۔

پٹکی : (پَ ۔ ٹکّ ۔ کِیْ) پٹکّ بیگ ءِ جند ۔ گونڈیں کدءِ بالادءِ جند ۔

پٹلی : (پ ٹ ۔ ٹُ ۔ کِ یْ) شینگ زمیں سرا تا ہیں سنگے کہ اگاں آپ ءِ ٹے بہ تزیں ءِ آپ ءِ سنگریں اِیت ۔

پٹنگ : (پَ ٹَ ۔ ٹَ گْ) پچیزے ءِ شوھاز ، دگہ چیزاں اِنگر آنگر کنگ ۔ ھاکانی تہ ءِ چیزے پٹکا نڈگ ءِ شوھاز کنگ ۔

پٹنگ : (پ ٹَ ۔ ٹَ گْ) چہ ٹنگیں ایرانے یاک چہ جھلگ ، ماٹی ءِ مشک ءِ آپ تاچگ ءِ آپ ءِ ترمپ ترمپ ءِ رچگ ۔

(۲) گزیوگ ءُ پٹنگ : مردم ءِ گزیوگ ۔

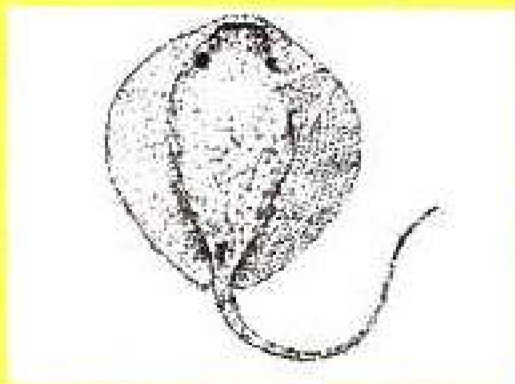
(۳) مردم ءِ پٹنگ ۔ : بدکارءِ بدھیل بیگ ۔

(۴) دنگش ، باجایاکہ انچیں چیزے ءِ پٹنگ : ھراب بیگ کہ کار مدنت کہ شر کنگ ءِ شراچگ بلوٹ اِیت ۔

پٹل : (پ ٹ ۔ ٹَ لْ) پٹ اِنگیں مردم ، بدھیلیں مردم (۲) ھما مردم پٹ ءِ کرز اِیت ، پٹ دانگیں مردم ۔

پٹل : (پ ٹ ۔ ٹَ لْ) کسانیں پٹ ۔ آپ ءِ کسانیں ترمپ ۔

پٹلو : (پ ٹ ۔ ٹَ ۔ لَ وْ) پٹلگ ءِ کسانیں پٹ (نالت) گسی مُرگ ءِ پادءِ کہ کونڈءِ بُزانت گونڈوے ھمیشی ءِ زیر اِیت ایشی ءِ گزبیتہ ءِ رگ ءِ سرءِ حپت ءِ زندے کُش اِیت کہ مُرگ ، ھمے پنچگ ءِ لنگگ تچ بنت ۔ چوکہ یک مردمے ءِ دست ءِ کہ کسے ءِ

پٹ بدنت ۔ گوں چوش کنگ ءِ آگوش اِیت ءِ ھرچے من ءِ تاہ نہ دنت پٹ پٹلو ۔

پٹن : (پ ٹ ۔ ٹَنْ) پھک تچنیں ماھیگے کہ ھمے رنگ ءِ پٹنکائی ردت ، ایشی ءِ دُمب دراج اِنت ، دُمب ءِ بُن ءِ گُنٹگے پرانتے کہ چوکلو ءِ گُنٹگ ءِ آزگ آزگ اِنت پٹن ھم بازاات اِنت ۔ ✱ **پٹن باز زات اِنت اک :** آتر پٹن ، پچو پٹن ، کارنچ ، گرّی **یاگز دُمب ، ٹکی پٹن ءُ دگہ دگہ** (STINGRAYS, WHIPRAY) (بچار بُٹ)

پُٹن : (پُ ۔ ٹُ ۔ ٹَنْ) شر جُزات ، شر ہیھ ، آریپ ۔

پُٹو : (پُ ۔ ٹُ وْ) نامے کہ گیشتر گونڈواں پر گنَ اَنت چوکہ نیکنام ءِ ، ایشی ءِ "پُٹی" ھم گوش اَنت ۔

پُٹو : (پُ ٹُ ۔ ٹَ وْ [ٹُ وْ]) پُٹہ ، جمبرءِ ٹکر ، جمبرءِ یک مزنیں جتائیں ٹکرے ، اے رنگیں جمبر اسپیت بیت ءُ کسان ءُ گیشتر گوات ءِ گون بیت ءِ روت کہ ھورءِ اُمیت ئے نیست ۔ جمبر چہ گوارگ ءِ رند اگاں ٹکر ٹکر بیت ءِ بُز اِیت گوش اَنت کہ "جمبر پُٹہ پُٹہ بوت" یاکہ اگاں جمبرءِ باز پُٹہ گوات ءِ گوز اَنت ۔ پُٹھاں یا پٹواں گیشتر گوات بال دیان ءِ بارت ۔

(۲) گوش یا پونزءِ پُٹو : ھما شیاھیں بندیک کہ گوش یا پونزءِ شُمبگ ءِ مان کنگ بیت ۔

پُٹو : (پُ ٹُ ۔ ٹُ وْ) پُٹکو ، پٹکیں مردم ، ھما مردم کہ بالاءِ بُرز نہ اِنت ۔

پٹوک : (پ ٹ ۔ ٹُ وْکْ) ھما چیز کہ پٹ اِیت بزاں ھما آپ بیگ کہ پٹ پٹ ءِ ترمپ ترمپ درچ اِیت ، ترمپوک ۔ ھما چگ کہ

آپ ئے کمّ بانت کہ پٹّ پٹّ ءُ درچ ابت یا مچکر ابت ءُ کُنڈءُ کُمباں جم بیت. کوھانی آپ رھاں کہ آپ گوز ابت پہ کور یا دریا ءُ روت
مھے راہ ءِ ھر چ کُنڈءُ کُمبے کہ ھست آپ وارانت ایشان پڑّوک گوشانت.

- **پُرٹہ** : (پُ ٹ ۔ ٹَ ہ) بچار "پُٹّو" ۔
- **پَٹی** : (پَ ۔ ٹِ ی) بچار "پُٹّو" ۔
- **پَٹّی** : (پَ ٹ ۔ ٹِ ی) دار، شیراز، تھنگ یا آسن ءِ تنگیں دراجیں ٹُکر، (۲) گُدہ ءِ دراجیں ٹُکر کہ ٹپ یا ریش ءِ بتاپگ بیت یا ھماک انیں ٹُکر کہ مَلّم یا دگہ درمانے پر کنگ ءُ ریش یا ٹپ ءِ سرءِ ایر کنگ بیت (۳) لیپناک (۴) تیل مُشتگ ءُ گیوار کشّ اِتگیں شَرَر سنگیں مُود (۵) وُڈّی، ھماک گوں پٹّ ءِ شیادی کنت ۔
- **پَٹّیت** : (پَ ٹ ۔ ٹِ ی ت) پٹّ ابت. آیک مردمے "پٹّگ" ءِ کار ءَ کنت. ھنکار گال "پٹّگ" ءُ "آیکی" پہ آیک مردمے ءُ "پہ" دیرآیکی ءُ "پٹّ ابت اِنت" ۔
- **پِٹّینکی** : (پِ ٹ ۔ ٹِ ئے ۔ نُ کِ ی) پٹّینوکی : ھر آپیں درمانے کہ چم ءُ گوشءِ پٹّینگ بہ بیت ۔
(۲) چہ پٹّکی ءِ جندءِ جوڑ کتگیں آپیں درمانے کہ پہ چاں شترانت ۔
- **پِٹّینگ** : (پِ ٹ ۔ ٹِ ے ۔ نَ گ) آپیں چیزءِ پٹّ پٹّ یا ٹرمپ ٹرمپ ءَ ریچگ. مَشک آپ پٹّین ابت یا سارتاپ، ہزاں

پِٹّینوک

آپ تاچ ابت کہ ایشانی بُن ءَ آپ پٹّ پٹّ ءَ ٹرمپ ابت. کسے ءِ چماں یا گوشاں درمان پٹّینگ ۔ (۲) کسے ءِ بدھیل کنگ ءُ زردیں رھبنداں دور دیگ (۳) وَنگشں. اوار گشں یا دگہ انچیں چیزے ءِ ھراب کنگ کہ کار مہ دنت ۔
- **پِٹّینوک** : (پِ ٹ ۔ ٹِ ے ۔ نُ و ۔ کُ) ھما مردم آپینک پٹّین ابت یا ٹرمپین ابت، پٹّینگ ءِ کارءَ کنوک ۔
(۲) ھما شیشگ یا چہ چیزے ءِ جوڑ کتگیں ٹلک کہ بجبرے ءَ لنبڑے پر انت ئے کہ پہ آپینکیں درمان ءِ پٹّینگ ءِ کار مرد بیت. (بچار بُت) (۳) ھما مردم کہ دگرے ءَ بدیں ھیل ءُ رھبنداں دور دنت ۔
- **پِٹّینوکی** : (پِ ٹ ۔ ٹِ ے ۔ نُ وْ ۔ کِ ی) بچار "پٹّینکی" ۔
- **پُنّچ** : (پُ ۔ نّچ) پُنچشت، سگ اَجل ۔
- **پَجّار** : (پَ ج ۔ جاْرْ) پجارگ یا پجّارینگ ءِ کار یا جند ۔
- **پَجّارت** : (پَ ج ۔ جاْرْ ۔ ت) پجّاہ آورت، پجّارگ ءِ کارءَ کُت ۔
- **پَجّارگ** : (پَ ج ۔ جا ۔ رَگ) پجّاہ آرگ، زانگ، چیز یا مردم ءِ گندگ ءُ زانگ کہ چے ءُ کئے انت. دُرُس کنگ ۔
- **پَجّارو** : (پَ ج ۔ جا ۔ رُو) بچار "پجّاروک" ۔

- **پچّاروک :** (پَ چ ۔ چا ۔ رُوک) پچارنگیں، پچاه آورنگیں، دو مردم اگاں یک ءُ دگرءِ زان اَنت ءُ پچاه کار اَنت گڑا پچاروک اَنت" بلے چہ سنگت ءُ دوست ءُ کمتر اَنت۔
- **پچبر :** (پَ ۔ چ ڑ) بام ءِ وهد، بانگواه [تازی : فجر]۔
- **پچجڑ :** (پَ ۔ چ ڑ) تچّ ، بزیں لدکر سول ءُ مول باز اِنت۔ انچیں جاگہ کہ سول ءُ ڈنگر اِنت هماچ کہ باز پچارسنگ اَنت ءُ چوداز ءِ گیشترءِ اَنت ءُ تچ اِنگ ءُ بزاَنت۔
- **پچّشں :** (پُ چ ۔ چ شں) بچار "پچشت"۔
- **پچشت :** (پُ چ ۔ چ شں ۔ ت) تچّ ، پچّشں ، جل ، تنگ۔
- **پچّگ :** (پُ چ ۔ چ گ) سرجم بیگ ، جل کنگ ۔ سنگگ ، سربیگ ، رنگ جاگهے رُوگ ءُ رسگ۔ نکشگ ، کم نہ بیگ ، سر ءِ سر بیگ۔
- **پُچل :** (پُ ۔ چ ل) ۔ (پَ ۔ چَ ل) تنگیں سرپوست کہ ھُشک بیت ءُ دیرکیت۔ گرماگ ءَ باز مردم ءِ پوست پُچل دنت۔ ریشں کہ وشں بیت رندءَ پُچل بند اِنت۔ هر چیزے ءِ پوست ءُ سر بُرءِ ھُشں انگیں کوچل ۔ پوچک۔
- **پچّی :** (پَ ۔ چ ۔ چی) بچار "پچیگ"۔
- **پچیگ :** (پَ ۔ چ ۔ چی ۔ گ) یکراه : یکجاه، هوار، همراه ۔ الیشیءِ رندءَ "ءِ ۔ ءُ ۔ ءَ ۔ ءَ" جتا نبیگ بنت۔ اک : پچیگ ءِ بیاِات ۔ پچیگ ءُ ۔ پچیگ ءِ همراهی۔
- **پُچّیگ :** (پُ ۔ چ ۔ چ ی ۔ گ) سرجم ، هرمت ، سک باز ، پکاری ءِ کُدّی سیمرءِ چیزے باز بیت ءُ هدّءِ گیش بیت گوں گندگ ءِ گروگ ءُ گوشگ بیت "مچّے ! آبا پُچیگی مالے نہ اِنت۔
- **تچ :** (پَ ۔ چ) هماکہ بند نہ اِنت، هماکہ نہ بستگ۔ هماکہ مُهر نہ اِنت۔ ▫ "پیچگ" ءِ پرمانگال بزاں "بہ تچ" باز جاگہ تچگیں ءِ بزانت ءُ هم زیرگ بیت۔ اک :۔

بُن تچ ، سرتچ ، نیم تچ ، بھشں تچ ، گمجر تچ ، پُر تچ ، یاد تچ ، راه تچ ، دست تچ ، چم تچ ، دپ تچ ، گوشں تچ ، بوتچ ، تل تچ ، تک تچ ، جنگ تچ۔

- **تچ :** (پَ ۔ چُ) پچجڑ ، دَرودیں تچ یا دگہ دَرچک ءِ سول ءُ لدءَ انچوشں نزبیگ کہ آبانی تہ ءُ پیرگ مہ بیت۔ "مار آ تچ ءُ پیرت" مرگ اے تچ ءِ اِنت"
- **تچ :** (پَ ۔ چُ) تنگ ، گد۔ تامب یا دگہ انچیں چیزے ءِ دیرنگیں جاگہءِ جتگیں مُکّز (۲) درمان یا رنگے ءِ زوردارتر ءِ شرکنگ ءِ مان کرنگیں چیز (۳) هبرءِ تچ یا گپ ءُ داستان ءِ : بزاں هما گیشیں گپ کہ پہ نامداری ءُ وشگپی ءِ ھاترءِ جنگ بنت (۴) داگ ، لپ ۔ داگ یا ریشں ءِ تپت بلے گیشتر گردیں ءُ گوشں اَنت۔
- **تچ :** (پَ ۔ چُ) چم ءِ هماگدءِ چرک کہ مچاچان وت ماں وت بدین اَنت یا کہ مچاچانی سرءِ ھُشک بنت ءُ بداَنت۔ لے گیشتر شپ ءِ وهدے مردم واب اِنت زرکیت ءُ سباه ءِ چماں پر بیت نادراه ءُ ناسوئیں چم سک تچ دینت۔
- **تچ :** (پُ ۔ چُ) دونگلیں گد کہ گوڑءِ کنگ بنت۔ گدءِ کہ نیں مُکّز کہ گیشتر گوهنگ ءِ مُکّز اَنت۔
- **پچار :** (پَ ۔ چارْ) کمتریں، کم جُرات، پچاڑ۔
- **پچاڑ :** (پَ ۔ چاڑ) بچار" پچار"
- **پنچاڑ :** (پَ چ ۔ چاڑ) چاڑ ، پگر ، هیال ، بات ۔ ✶

- **تچ بیگ :** (ت چ + ب ـ یگ) تچ بیگ : بندیں چیزءِ ، گرنچءِ ، بستگیںءِ ، بد اِنگیں چیزءِ ، مُھریں چیزءِ .
  مردم ءِ دپ ءِ تچ بیگ : ھیران بیگ ، ھماگ ، اجگہ بیگ ، ھبکہ بیگ . پہ جنگ ءِ داواءِ بے پسّو بیگ بزاں پسّوءِ دات نہ کنگ ءِ بے توار بیگ .
  لوگ ءِ درواز گ ءِ تچ بیگ ، پیتی ءِ یا دگہ چیزے ءِ دپ ءِ تچ بیگ . تپنگ یا ٹوپانی دپ ءِ تچ بیگ : تیر جنگ مُنگیج کنگ .
  پھنا نانی تچ بیگ : پھنا نانی دردو کنگ یا ژند ءِ زیم بیگ .
  بازار ءِ تچ بیگ : دُکانانی تچ بیگ .
  کار ءِ تچ بیگ : نوکیں کارے در آیگ ،
  چمّانی تچ بیگ : چہ نا ژراھی ءِ پاد آیگ . چہ بے ھوشی ءِ بُود کنگ . راستی ءِ زانگ . پہ خوانی سرپد بیگ ، درّ بُرگ .
  سرءِ تچ بیگ : پُرشگ ءِ ھون بیگ ، ملکورانی شنگ و بیگ ، گوپتگیں مودانی شنگ بیگ .
  لاپ ءِ تچ بیگ : لاپ ءِ رِچگ ءِ لاپ ءِ رَوگ ، دست ءِ آیگ ، جُلاب بیگ .
  اولاک ءِ تچ بیگ : چہ بند ءِ مچگ .
  ھون ءِ تچ بیگ : چہ ٹپ ءِ ، یا گرنگ ءِ ماڑگاں ، یا جنیں آدم ءِ سرشودءِ .
- **پچپاگ :** (پ چ ـ پاگ) تچ ءِ پاگ : نگن ءِ پچگ ءِ دگہ ورگی چیزانی پچگ ءِ گرادگ .
- **پچپُلگ :** (پ چ ـ پ ل ـ لگ) پُل ءِ ژرگ ، پُل ءِ تچ بیگ ، پُل ءِ شرنگ ، گمُرو کنگ ھُشکیں چیزے ءِ کہ آپ ءِ گوں سے پُل ابیت گوات گیت .
  مردم ءِ دیم ءِ تچ پُلگ : بزاں چہ وژ دلی ءِ دیم ءِ روژنا بیگ ءِ شادانی ءِ سھرا بیگ .
- **تچ ترگ :** (ت چ + ت ر ـ رگ) پدترگ ، واتر کنگ . واگشگ ، پد ءِ ترگ . جاگھے رَوگ ءِ رند چہ اودءِ پدءِ ترگ ءِ آیگ ، بیرو کنگ (۲) کم کنگ : مال شیر ءِ جنگ ءِ "پلانی ھر چیت شیر جنت گُٹ ءِ پر کنان کنت ہچ نہ ترایت ؟"
- **تچ جنگ :** (ت چ + ج ـ نگ) گُد ءِ دزگیں جاگہ کہ پچگ مہ بیت ائی ءِ پہ کدءِ کساس دزگ ءِ ھمد ءِ دگہ ٹکرے گُد دوچگ ، طاسعب یا ملے رنگیں چیزہ ھم تچ جنگ بیت .
- **تُچ جنگ :** (ت چ + ج ـ نگ) پہ چیزے پھک کنگ ءِ گوں تچ ءِ ٹکرے ءِ آئی ءِ پھک کنگ . (۲) مردم ءِ تُچ جنگ : بزاں پہ دقی کارءِ کشنگ ءِ کسے ءِ سالایگ ءِ گلایگ .
- **تچ ذرپشگ :** (ت چ + ذ ر پ ـ شگ) تچ ذرھگ ، پڈرھگ . گرگ ، ذرپش کنگ تچ گوگ ، چہ واب ءِ یک انا گہ ءِ آگاہ بیگ .
- **تچ درگ :** (ت چ ـ درگ) گُدے یا دگہ چیزے ءِ یکپارگی درگ .
- **تچ دڑگ :** (ت چ + دِ ڑگ) گُدے یا دگہ انچیں چیزے ءِ یکپارگی دڑگ
- **تچ درّگ :** (ت چ + دِ رّگ) گُد ءِ درّگ . گور ءِ گُدان دِرّگ ، گنوک بیگ .
- **تچ ذرھگ :** (ت چ + ذ ـ ر ـ ھگ) پڈرھگ ، تچ گرگ ، گرگ ، چہ واب ءِ انا گہ ءِ آگاہ بیگ ، ذرپش کنگ .
- **تچ درّی :** (ت چ + دِ رّی) گُدانی دِرگ ءِ کار بزاں گنوکی .
- **تچ دیگ :** (ت چ + د ـ یگ) پدرا کنگ ، سھرا کنگ ، تالان کنگ ، روژنا کنگ .
  بو ءِ تچ دیگ : بو ءِ شنگ ءِ تالان کنگ یا بیگ ، بو ءِ زرگ .

درد ءِ تچ دیگ : درد ءِ کم کم ءَ زاھر بگ. اگاں کسے دریں راھے بجنت یاک جانگشیں کارے بکنت دانکہ آ گرم اِنت آئی ءَ سما نہ بیت بلے رند ءَ آئی ءِ دست ءُ پادانی درد مُنگیج کنت ایشی ءَ گوش اَنت درد ءِ تچ دیگ. ھمے رنگ ءَ کسے بدیں کارے بکنت پہ آئی ءَ گوش اَنت «رند ءِ وت درداں تچ دنت». بزاں وتی کرتگینانی بزءُ مُزءِ رَس اِیت.

رنگ ءِ تچ دیگ : گُدے یا دگہ انچیں چیزے کہ آئی ءِ رنگ کور دیم اِنت بلے چہ شودگ ءَ رند یا دگہ درمانیکے ءِ جنگ ءَ رند آئی ءِ رنگ روژنا بیت.

ھَک ءِ تچ دیگ : اگاں کسے بد زورا کی بے بکنت ءُ رند ءَ آئی ءِ جند ءِ سرءَ دگہ کسے انچیں بد زورا کی بے بکنت یا آئی ءِ چہ نزانگیں نیمگے تاوان ءُ بیرانی بے ءَ رس اِیت گوش اَنت «پلانی ءِ وتی کردارانی ھَک تچ دات اَنت». یاکہ پلانی ءِ ھک پلانی ءَ تچ دات اَنت

(۲) پہ ھَک ءِ جوڑ کنگ : کرکینگ یا دگہ انچیں سنگءُ گرسو چ اَنت ایشانی جرینگ بیگ ءِ رند آیانی کوندگ ءِ ھم گوش اَنت پر جاکہ چوکہ کورہ ءِ آس ءِ چیرءَ بنت، ھَک ءِ سک اسپیت بیگ ءِ ھم گوش اَنت یاکہ ماھورءِ آچارءَ کہ ھک رنگ وَئیت آئی ءِ پہ جُوانی رنگ گرگ ءُ اسپیت بیگ. (اِے تازی ءِ «حق» ءِ اِنت ءِ بچار «ھَک»).

دپ ءِ تچ بیگ : کجام بک چیرے ءِ پہ واھشت یا بے تاھیری وتی دپ ءَ تچ کنگ تاکہ دومی چیز آئی ءِ تہ ءِ پہ آسانی پُترت بکنت (بازیں مردم ایشی ءِ «دپ ءِ تچ کنگ یا تچ لگوشگ» ءِ بزانت ءِ کارمرد کن اَنت کہ رَد اِنت).

- **تچ رچگ :** (پ چ + رِچگ، پر جگ) ; پتانگیں چیزے ءِ تچ بیگ ءِ رِچگ بندیک کہ پتانگ ءُ ڈِکّ گرتگ آئی ءِ پدءَ کرءُ ھک ءُ ذراج نگیگ یاکہ مُچ بیگ (بازجاگہ ءِ پہ دو ئکیں چیزءِ درچگ ءِ ھم کارمرد بیت). تاب دانگیں چیزے ءِ تابانی درائیگ.

مردم ءِ تچ رچگ : بزاں وتی گپاں کمپارگی پہ بے تاھیری سرءِ جنگ.

گپ ءِ تچ رچگ : سھر بیگ. زاھر بیگ. پاشک بیگ.

- **تچ روگ :** (پ چ + رَوگ) پُراہ تر بیگ. پُراھی ءِ مستر بیگ. انچیں ریش ھست کہ آئی ءِ کر پُراہ تر بیان بیت یاکہ ترّیں گُدر ہِن ھم انچوش پُراہ بیان بیت گوش اَنت «ریش تچ روگ ءِ اِنت». اگاں گُدے ءِ سرءِ رنگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ تک بکپ اِیت پہ نزانتکاریں رھبند ءَ شودگ ءَ آئی ءِ مستر بیگ.

درد ءِ تچ روگ : بزاں یکبرے یک جاگھے ءِ درد کنگ پدءَ کم کم ءَ گیشتر جاگہ ءِ گران کنگ.

چمانی تُوتک ءِ تچ رَوگ : روژنائی ءِ چم ءِ تُوتک نزّ کا بینت نغاری ءِ تچ روانت.

- **تچ رِیچگ :** (پ چ + رِے - چگ) ، پتانگیں چیزے ءَ انچوش کنگ کہ تچ بہ رچ اِیت. پر رِیچگ. تاب دانگیں یا ترسنگیں سادیا بندیک یا دگہ انچیں چیزے ءِ تابانی کشگ.

- **پچرّگ :** (پ چ رچ - رّگ) تنزگ، پچگ ءِ رِچگ. کم کم ءَ آپ دیگ یا آپ بیگ. پرّزوریں اولاکے ءِ گوشت ءِ چہ بازیں کار یا گر دیگ ءِ رِچگ ءُ آپ بیگ کہ لاگر بیت.

- **پچُّر :** (پ چ - چُ ڑ) چم ءِ تچ، ھما چم کہ تچ اِش بہ اِنت.

- **پچڑگ :** (پ چ - رچ - ڑگ) چم ءِ تچ آرگ یا دیگ، پچیں بیگ.

- **پچڑو :** (پ چ - رچ - ڑو) ھما چم کہ ھر دھد تچ دنت، چُشیں چم ءِ مچاچ اِش اِنت. پچُڑوچم.

- **پچ شانگ :** (پ چ - شا - نگ) نزآور تکیں چیزے ءِ شھارگ. مُرگ ءِ بازل دھدیکہ بنشتگ نزآور تگ ءُ بند اَنت بال کنت تچ شان اِیت اِش مردم ھم اگاں لوٹ اِیت وتی دستاں تچ شان اِیت. پِشانگ.

- **پچکاں پادی :** (پ چ - چ - کاں + پا - دِی) لیبے : گُدے ڈِکّ کن اَنت کسانیں دِیمے پرئے کن اَنت ھمے دِیمءِ سرءِ کسانیں گُگے ھم بند اَنت. ھمے گُگ ءُ پاد ءُ دومیں مزنیں لنگکانی شم ءَ آڑین اَنت ءِ چار دست ءُ پاد بنت چہ پُشتی

نیمگ ءَ پہ دیم ءُ بڈ ءِ سرگوزی ءَ پہ بادشاہانکے ءِ دینت ۔

پیچ کنگ : (پ ءِ چ + ک ۔ نگ) بندیں چیزے ءِ پیچ کنگ ، مُھریں چیزے پیچ کنگ ، رھاگ کنگ ۔

اولاک ءِ پیچ کنگ : بوجگ ، اولاک ءِ چہ بستگیں جاگہ ءَ یا بندءَ بوجگ ۔

بار ءِ پیچ کنگ : باراں بوجگ چہ اولاک ءِ سرءَ یا کہ آیانی جندءَ ۔

بالانی پیچ کنگ : مُرگ ءِ وتی بانزلانی پشانگ ۔

بان ءِ پیچ کنگ : لوگ ءِ دپ ءِ پیچ کنگ ۔

بند ءِ پیچ کنگ : بستگیں چیز ءِ بوجگ ، بندیگیں مردم ءِ یلہ دیگ ، دپ ، کمر ءِ بوجگ ۔

بندیک ءِ پیچ کنگ : سیب یا سیب رنگیں بندیک ءَ یکشل ءُ تچک کنگ ، گرنچیں بندیک ءِ بوجگ ۔

بندیگ ءِ پیچ کنگ : بند ءُ کید گرنچیں مردم ءِ یلہ دیگ ۔

مُکچہ ءِ پیچ کنگ : گُدے یا دگہ چیزے کہ آئی ءَ دگہ چیز مان اِنت ، بوجگ ۔

پات ءِ پیچ کنگ : ذریں پات کہ دان یا دگہ چیزے مان ایشی ءِ دپ ءِ پیچ کنگ ۔

پاتال ءِ پیچ کنگ : پاتالیں نگرد ءِ چیر گیجگ ۔

پاتینک ءِ پیچ کنگ : گوپنگیں پات یا پات رنگیں چیزے پیش پیش کنگ ، ملگورہ پاتینک ءِ ذر ریچگ بزاں پیچ کنگ ءَ شنگ کنگ ۔

پاد ءِ پیچ کنگ : تژگ ، پیادگ روگ یا گردگ ، چہ بازیں رندگ یا کہ جمازی ءَ دم بُرگ ءَ رند پیادگ ءَ روگ یا گروگ ، گوشت اِنت "بازیں رندگ ءَ دم بُرتگ بُریں پادے پیچ کنیں" پاداں پیچ کنگ ۔

پادانی پیچ کنگ : ھِتّاں پیچ کنگ ، یک پادے ءَ چہ دومی ءَ دور دارگ ۔

پگ ءِ پیچ کنگ : پاگ ءِ کروجگ ، بستگیں یا جگیں پاگ ءِ پیچ ریچگ ۔

پاند ءِ پیچ کنگ : اُشتر ءِ پاند ءِ بوجگ ۔

پِٹ ءِ پیچ کنگ : پڑ ءِ پیچ کنگ ، پہ تچگ ءِ راہ ءُ وش کنگ کہ میدان پیچ ءِ بیت کہ ھچ چیز دیمپان ءُ اڑبوک مہ بیت ۔ پہ جنگ ءِ پڑ ءِ پیچ کنگ ۔

پڑ ءِ پیچ کنگ : پِٹ ءِ پیچ کنگ ، پہ تچگ یا ڈرک ءُ میدان ءَ ۔

پھنات ءِ پیچ کنگ : کسے ءِ پھناں پہ لٹ یا مُشت جنگ ءَ ڑُند کنگ ، سک ڑُند ءُ پند کنگ ۔

پیگ ءِ پیچ کنگ : چہ پیگ ءِ روگن جوڑ کنگ کہ آپ کنگ بیت ءُ اِیر کنگ بیت کہ چہ روگن ءِ کار مرز بیت ، بتل : "دُزء مات ھر رند ءَ پیگ پیچ نہ کنت" بزاں ھر رند ءَ دُز ءَ سوب نہ بیت ۔

تگرد ءِ پیچ کنگ : تگرد ءِ چیر گیجگ ۔

تل ءِ پیچ کنگ : تل ءِ بیٹینگ ، دوتلیں چیزے ءِ تل ءِ بیٹینگ ۔

تنک ءِ پیچ کنگ : پہ گوزگ ءَ تنکیں راھے پیچ کنگ ۔

تھت ءِ پیچ کنگ : تھت ءِ روتانی ذر ریچگ ۔

ٹامب ءِ پیچ کنگ : ھاٹامب کہ آئی ءَ ناہ ، شیرگ یا دگہ چیزے مان اِنت ءُ لہم گرتگ یا مُھر اِنت آئی ءِ پیچ کنگ ، ٹامب ءِ بُرگ یکشل ءُ پتن کنگ ۔

ٹمنگ ءِ پیچ کنگ : یک ٹمنگے کہ بُوج ءُ باج ءِ ھاکاں بند گرتگ آئی ءِ رھادگ کنگ ۔

ٹیلگاں تچ کنگ : جہاں تچ کنگ بلے پہ زہرکبتگی چوش گوشگ بیت ، ٹیلگاں تچ بکن ءِ بجار ، بزاں ، زاناں توکورئے کرءِ گِندئے ''.

جَل ءِ تچ کنگ : ماھیگ وگرگ ءِ جَل ءِ دپ ءِ تچ کنگ .

جُل ءِ تچ کنگ : جُل ءِ چیر گیجگ .

جیگ ءِ تچ کنگ : کسے ءِ جیگ ءِ بوجگ . مردینے پہ جنیں مچکے ءِ گندلاں روگ ءُ آئی ءِ چِنینی ءِ سر کنگ .

چادر ءِ تچ کنگ : چادر ءِ چیر گیجگ پہ آئی ءِ سرءِ شنگ ءِ یاکہ پہ چیزے ءِ مان کنگ ءَ .

چانکو ءِ تچ کنگ : چانکو ءِ دپ ءِ تچ کنگ .

چُک ءِ تچ کنگ : چُک ءِ سر کنگ ، پہ شیراں چُک ءِ سر کنگ بزاں چُک ءِ شیرءِ میچینگ ءِ بند کنگ . ننکیں چُک ءُ کمُشگ ءِ بندگ بونگ بوجگ .

چمانی تچ کنگ : مُوت اِنگ ءِ بندیں چماں تچ کنگ . وانینگ (ناوانندگیں مردم چو کورءِ اِنت ءُ وتنگیں چوکر چم تچ ءَ) کسے زانشکار یا بے رھبند اِنت آئی ءِ زانشکار کنگ ءِ رھبندءِ پِر بینگ . کسے ءِ چہ راستیں چیزءِ راستیں گپ ءِ زانشکار کنگ . چہ ناذراھی ءِ نوک وش بیگ .

چماں تچ کنگ : چیزے ءِ پہ شدی یا پہ ھیرانی چارگ . وانینگ (بجار '' چمانی تچ کنگ '') .

دان ءِ تچ کنگ : پہ تاپ ءِ دیگ داناں نگرد یا دگہ چیزے ءِ سرءِ تچ کنگ بزاں شنگ شنگ کنگ .

دپ ءِ تچ کنگ : پہ جنگ ءِ داوا ءِ کو کارءِ جاک کنگ ، پہ زھر پہ جاک گپ جنگ . لوگ ءِ دپ یا دگہ انچیں چیزے کہ دیگ ئے پر اِنت آئی ءِ تچ کنگ . ناہ ءِ دپ ءِ مزنگ یا دگہ انچیں وَرپلے ءِ دپ ءِ تچ کنگ . ریش ءِ دپ ءِ تچ کنگ بزاں انچیں ریشے کہ ترک اِنگ بلے دپ ئے کساں اِنت کہ پدءِ بند بیت پہ شوھن یاگوں دگہ انچیں چیزے ایشی ءِ دپ ءِ چونڈگ ءُ تچ کنگ .

دربراہ ءِ تچ کنگ : پہ وانینگ ءِ ھاترءِ دربراہ ءِ مبیچ کنگ .

دروازگ ءِ تچ کنگ : بندیں دروازگ ءِ تچ کنگ ءُ رھادگ کنگ .

دستاں تچ کنگ : بندگیں دستاں بوجگ . امبازاں تچ کنگ کسے ءِ مان امبازاں گِرگ ءَ .

دُکان ءِ تچ کنگ : نوکیں دُکانے ءِ بنگیج کنگ . دُکان ءِ دروازگ ءِ تچ کنگ پہ سوداگری ءَ .

دِل ءِ زنگاں تچ کنگ : گوش اِنت ترپشی دِل ءِ زنگاں تچ کنت بزاں دل ءَ روپ اِبت . مچندرءِ ایشی ءِ کارلاپ ءِ سرءِ کپ اِبیت بلے بلوچ دل گوش اِنت .

دلوت ءِ تچ کنگ : دلوت ءِ چہ بندءِ بوجگ . کائیگراں چہ نگار یا ھرن ءِ بوجگ .

دوچ ءِ تچ کنگ : دوچ ءِ دَر بیچگ .

دیم ءِ تچ کنگ : جنین چُک ءِ دیم ءِ تچ کنگ بزاں سیر دیگ پرچاکہ جنین دانکہ سیر نہ کنت پہ آئی ءِ سیرگ ئگیں جنیناں دیوان ءِ شندگ ءُ آیانی گپ ءِ گوشدارگ جوان منگ نہ بیت ءُ ھمے رنگ ءِ دستگیں جنک درآمداں بِلّ وتی جندءِ لوگی مردینانی دیم ءِ پہ آزاتی گپت نہ کنت .

ڈَکت ءِ تچ کنگ : مزنیں دروازگ ءِ تچ کنگ . گرنچ ءِ تچ کنگ بزاں بوجگ

ڈل تچ کنگ یا ڈل ءِ تچ کنگ : مُلک ءِ کلاو یاکہ ریکیں زمین ءِ سرءِ ڈل ریچگ ءُ پتن کنگ کہ ھر چیزے ایشانی سرءِ تاپ ءِ بدے ھاکبن مہ بیت . یاکہ پہ اے ھاترءِ کہ مُلک ءِ ھاک پاد مئیت .

ڈورءِ تچ کنگ : تباب کنزءِ ھماجاگہ کہ ھورءِ آپ کپیت ءُ زمین ءَ ءُ دریاءِ روت پدءَ ھمے دریا کہ مُرتگءَ کپیت ھم ءِ ڈورءِ سوریں آپ کپیت بازبرءَ ھمے ڈورءِ دپ بند بیت کہ آپ گھَ ایت گُڈا ھمیشی ءِ دپ ءَ پہ کوڑال جن انت ءُ تچ کن انت کہ آپ بروت۔

راہ ءِ تچ کنگ : پہ کسے ءِ گوزگ ءَ راہ ءَ یلہ دیگ، چہ راہ ءَ یکرّ کنگ کہ کسے بہ گوزایت۔ پہ ھرچیزءِ گوزگ یا گوازینگ۔

روتاں تچ کنگ : مردم ءِ روتانی تچ کنگ بزاں ریتاچک کارمرد کنگ کہ دست بنیت لاپ بہ برچ ایت۔ماں ناڈراھیا ھاں درمانکاراتی رھبندءِ لاپ ءِ تہ ءَ پہ تُنک ءُ لبز درمان بالائیگ کہ روتانی تہ ءَ زرد انت کہ چہ لفتیں دمان ءَ رندھمے درمان روتاں شود انت ءُ پدءَ درکاینت۔ گرمیں چیزے یا درمانے ورگ کہ روتاں لھم کنت۔

روتانی تچ کنگ : بچار " روتاں تچ کنگ "۔

روگن تچ کنگ : ھیمگ ءِ گرادگ ءُ روگن کنگ۔

ریک تچ کنگ : زمینے ءِ سرءَ ریک آرگ ءُ ریچگ ءُ آیاں انچوش پتن کنگ کہ زمین ءَ بہ پوشانت۔

سادءِ تچ کنگ : مزستگیں سادءَ پریچگ یا کہ بستگیں ءَ بوجگ۔

ساکول ءِ تچ کنگ : ساکول تچ کنگ : تاب داتگیں ساکول ءِ تاباں کشگ یا کہ بستگیں ساکول ءِ تچ کنگ۔

سرءِ تچ کنگ : پہ سنگ یا کہ کٹ یاگوں دگہ چیزےءَ کسے ءِ سرءَ پروشگ۔ بستگیں یا مزستگیں ساد۔ سندل یا ساکول یا دگہ انچیں چیزےءِ سرءَ بوجگ یا پریچگ۔ جنین ءِ وتی گوپتگیں سرءِ میدانی دُر ریچگ۔ لوگ یا بان ءِ سرءِ تچ کنگ پہ لوگ کنگ ءِ یا دگہ مُرادے ءَ۔

سندل ءِ تچ کنگ: تاب داتگیں سندل ءِ تاباں کشگ یا کہ بستگیں سندل ءِ بوجگ۔

شلوارءِ تچ کنگ: آنچگ ءِ بوجگ۔

شنگجاہ ءِ تچ کنگ: نوکیں شنگجاھے ءِ تچ کنگ بزاں نوک بُنگیج کنگ۔

شیراں تچ کنگ: مُنگ ءَ چہ شیراں سَرکنگ بزاں شیرءِ میچینگ ءِ بند کنگ۔

کارءِ تچ کنگ : نوکیں کارے ءِ بُنگیج کنگ یا کہ بندکرتگیں کارءِ پدءَ شروکنگ۔

کارجاہ ءِ تچ کنگ : نوکیں کارجاھے یا کہ بندکرتگیں کارجاھے ءَ پدءَ بُنگیج کنگ۔

کارگس ءِ تچ کنگ : نوکیں کارگس یا کہ بندکرتگیں ءَ پدءَ بُنگیج کنگ۔

کپبرءِ تچ کنگ : مردگ ءِ مانش ءَ کوئٹگ ءُ دَرجنگ۔

کتاب ءِ تچ کنگ : پہ وانگ ءَ، پہ ملک ءُ ٹماکی کہ ناڈراہ ءِ ناڈراھی ءِ بارہ ءَ زانتکارءُ درمان دارگ ءِ سوج ءِ ھاترءَ پہ بھت ءِ چارگ ءَ۔

کُٹ ءِ تچ کنگ : پہ چیزےءِ مان کنگ ءَ بلے ھماوھدی کہ چیزمُن ءَ ایرکنگ بیت ءُ چوش گیشترجنین ءِ کُٹ بیت۔ پہ مردین ءِ کُٹ ءَ " دارگ " گوش انت " کُٹ ءَ پدارکہ سیرے دان ترا دیاں "۔

کَچ ءِ تچ کنگ : دریں کچ کہ ھرءَ پرےءَ کن انت کہ آئی ءِ دپ آئی ءِ جبدءِ ڈراجی ءَ انت پہ دَرورءَ جاک گپتیں مردم ءِ گوش انت۔ "وتی کچ ءَ تچ مکن"۔ بزاں دپ ءَ پہ جاک ءُ جلّ ءُ کوکارءَ تچ مکن۔

کِشک ءِ تچ کنگ : بچار " راہ ءِ تچ کنگ "۔

کُلّ ءِ تچ کنگ : لوگ ءِ تچ کنگ، پہ کسے ءِ دشتاک ءُ پیشوازی ءَ لوگ ءَ سمبھینگ ءُ آئی ءِ رھچاری ءُ نندگ کہ بنیت۔ پہ سالونک ءَ کہ تھت ءِ رنگ ءِ شپ ءَ یکبرے دمیلار دروازگ ءَ بندکنت کہ وتی داد ءَ چہ سالونک ءَ بگپت۔

کلات ءِ تیچ کنگ : کلات ءِ گِرگ ، پہ جنگ کلات ءِ دروازگاں پترِگ ءُ کلات ءِ گِرگ . (اے گالبند سک کم کارمرد کنگ بیت)

گام ءِ تیچ کنگ : پہ پادے نچک کنگ بزاں پاد ءِ پاد جنگ ءُ تَرَگ .

گُٹّ ءِ تیچ کنگ : چہ بازیں گپ جنگ یا چہ پٹّ انک ءَ یا کہ چہ گیشیں سُوت جنگ ءَ گُٹ کہ ھربیت پہ گرمیں آپ ءِ ورگ یا کہ پہ دگہ درمانے گُٹّ ءِ تیچ کنگ ءِ جُھد کنگ . سَکّ کوکار کنگ ، مُنگ ءِ تیچ کنگ ، جاک ءُ جلّ کنگ .

گُرنج ءِ تیچ کنگ : بستگیں گُرنج ءِ بوجگ ، سادءُ بندیگ یا کہ گُدے ءِ سرءَ بستگیں چیزے ءِ بوجگ .

گُنگ ءِ تیچ کنگ : ساد ، بندیگ یا دگہ انچیں گُرنج وانگیں چیزے ءِ ڈُک ءِ بوجگ .

گِل ءِ تیچ کنگ : پہ زمین یا بان سرءِ رِدنگ پہ گِلمال یا دست گِل ءِ پتن کنگ .

گنج ءِ تیچ کنگ : ھزانہ ءِ تیچ کنگ . زرامبارءِ تیچ کنگ گیشتر بھرءُ بانگ ءُ ھرات ءَ .

گندل ءِ تیچ کنگ یا کہ گندلاں تیچ کنگ : پتاتگیں نپاداں پہ دپگ ءِ ھاترءَ تیچ کنگ . بستگیں گندلاں بوجگ .

گوشاں تیچ کنگ : پہ شرّی گوشدارگ ، گیشتر پہ زھر کنگی یا ھیار گوشگ بیت "گوشاں تیچ کن ءُ گوشدار ! " .

گوکاں تیچ کنگ : ھما گوک کہ پہ ڈگارءِ کارءَ ننگار یا ھرِن یا دگہ چیزے ءِ بستگ اَنت آیانی بوجگ بزاں کارءِ بند کنگ .

لاپ ءِ تیچ کنگ : پہ درمان یا دگہ رنگے انچوش کنگ کہ لاپ پہ ریچ ایت .

لِچ یا لچاں تیچ کنگ : بارانی لچاں بوجگ یا کہ لچانی جندءِ بوجگ کہ چیزے مان اِشاں بہ بیت .

لِنگانی تیچ کنگ : ھٹّانی تیچ کنگ .

ماھورءِ تیچ کنگ : پہ تاپءَ دیگ یا کہ کُوھنیں ماھورءِ گرنچانی بوجگ کہ چیرداناں پہ دگہ رنگے کارمرد کنگ .

ناہ ءِ تیچ کنگ : ناہءَ دپ ءِ بُرّگ .

نشپیل ءِ تیچ کنگ : آنچگ ءِ بوجگ .

مُنگ ءِ تیچ کنگ : چُک ءِ دسبندءُ بندوکاں بوجگ . چہ شیراں سرکنگ .

وانگی ءِ تیچ کنگ : کتاب ءِ تیچ کنگ پہ وانگ ءَ پہ ھبت ءِ چارگ ءُ یا کہ پہ ڈکتاک ءَ درمان وارگ ءَ .

وَتکُش ءِ تیچ کنگ : پہ گوشدارگ ءَ وَتکُش بزاں ریڈیو ءِ بوجگ .

ھاک ءِ تیچ کنگ : پہ کِڈءُ کلونڈیں زمین ءِ ھمسرن کنگ ھاک ریچگ ءُ تیچ کنگ ءُ مرزگ .

ھٹّاں یا ھٹّانی تیچ کنگ : انچوش اوشتگ کہ یک پادے چہ دومی ءَ دورتریں ھدءَ شھارگ .

- **پُچکُون :** (پُ چ ـ کُ وْ ـ ن) شعبتی مردین کہ جنین ھیل ءُ آدت اِنت کہ ھر ڈولاں ناچ کنت ، جنبیو ، بگاؤ ، بگا .

- **پُچگ :** (پَ ـ چ گ) آمگیں چیزے ءِ آس ءِ تہءَ پھتو کنگ انچوش کہ نگن ، ماھیگ ، گوشت پُچگ . نیبگ ءِ رنگ ، پھتو بیگ .

- **پُچگ :** (پُ چ ـ چ گ) چوکہ تَرّیں تیچ ءَ بیگ . آپ دیگ انچوش کہ ریش ءِ آپ دیگ . میتگ . نمبگ بزاں نمب بیگ چہ یک چیزے ءَ نمب ءِ درآیگ ءُ وتی کرّءُ گوراں نمبین کنگ . جمبرءُ پچگ ، گُدءِ پچگ .

- **پُچگ :** (پَ ـ چَ ـ گ) انچوش ڈُک ڈُک ءَ دوچگ کہ سرجمیں دوتگگیں چیزءِ ھم ڈُک مان بوش اَنت . پہ سادگیں زُبان پچاکے ءِ دوچگ ءَ ھم گوشنت . ماں پچوشگ : انچوش کہ جمبراں آزمان تیچ اِتگ . گُدے ءِ دوچاں پہ ناآسناتی ءُ کرڈگی دوچگ ءَ ھم گوشنت . " دوچ ءِ پچنگ "

- **پچگرگ** : (پ چ گ رگ) رنگ، چرکسے چیزے پہ زہ رہا پہ وشں بزگ۔ چہ کسے ءِ چیزے لوٹگ ءُ زیرگ، پچگرگ۔
- **پچگڑگ** : (پ چ گ ڑگ) گڑوگ، پڈرھگ، تچ ڈرھگ، ڈرپشں کنگ، پہ بے ترانگی ءِ چہ کجام یک نیمونے ءِ گڑگ۔
- **پچگوج** : (پ چ گ وج) تچ گرتگین ءِ گوٹلگیں بزاں یک چیزے مکر مکر کنگ، پچگوج کنگ، سک زندءُ زوالی، سک ترپ اِنگ ءِ زامبلینگیں
- **پچلگشگ** : (پ چ ل گ شگ) چہ چیزے ءِ سرءِ شترگ ءُ کپگ، درلگشگ۔
- **پچلگوشگ** : (پ چ ل گ و شگ) اپگوشں کنگ کہ تچ بہ لگش ایت۔ پوش انگیں پوشں یا پوست ءِ لگوشگ، بدءِ لگوشگ۔ درلگوشگ۔
- **پچنگ** : (پ چ نگ) درتگیں گدءِ ھمے ورءِ شوتگ یا دوچگ بلے اے کارمرد گرتگیں کوھنیں گدے کہ دِرتگ گوشگ بیت۔ پہ نوکیں ءِ کرپشک ءُ شلوار یا دگہ چیزے جوڑ کنگ بیگ ءِ انت، "شوتگ" گوشگ بیت۔
- **پچوک** : (پ چ چ وک) ریشں ءِ زاتے کہ گیشتر باز پیپشک ءِ رنگ ءِ کجا در یچ ایت کہ چہ ایشاں ھروھد آپ چپ ایت ءُ وتی کرتءِ گوراں تمبیں کنت کہ ھمے نبیں جاگھاں دگہ پیپشک در کیت۔
- **پچے** : (پ چ ے) پرچا، پہ چہ نیمون ءَ، پچی۔
- **پچی** : (پ چ ی) بچار "پچے"۔
- **پچی** : (پ چ چ ی) ھماکہ تچ ئے پہ انت۔ ★
- **پچی** : (پ چ چ ی) ھماکہ یک کشں ءِ چم ئے تچ انت۔ ★
- **پچی** : (پ چ چ ی) بوجیگ ءِ آچارءِ بارگ تریں سرکہ چامپ انگیں آچارءِ بزرتریں بھر انت کہ پلمن ءِ ھم بزرتریں بھر انت اے پہ سے گوشی آچارءِ انت۔ (۲) ھماکہ گوں تچ ءِ شیا دی کنت۔ پچی مکر۔ بتل: "پاگ پرکتءُ پچی ھشکیں ملگ ءِ ھچیں"۔
- **پچین** : (پ چ ے ن) پچینگ، پچنگ ءِ کار۔ تچ ءُ پچین: تچ جنگ ءُ پچنگ: "کوھنیں پشک شلوار یا دگہ چیزے ءِ تچ ءُ پچین کنگ"۔ بتل: "تچ پہ پچین نرک نہ بیت"۔
- **پد** : (پ د) گلت بزاں پادءِ پینترءِ بگرداگہ ڈراج تریں لنکک ءِ سرءِ، لگت ءِ نشان ءُ ٹپ کہ زمین ءِ سرءِ پشت کپ ایت۔ (۲) پدے آپ، پہ آپ ءِ ماں ڈگاراں تچرءُ بانگ ءِ، تاسے آپ۔ (۳) رند، پشت، گڈسر، (۴) بوجیگ ءِ دیم ءِ نیمگ ءِ بھر (۵) مرگ ءِ یک برے گوازگ ءِ یک پدے گوشں انت "من دو پد گواسنگ"۔ (۶) پہ ڈگاراں ھاک ءُ بوج ءِ سمات ءِ ھریک رندے آرگ، ءِ ھم "پدے" گوشں انت۔ (۷) ھر چیزے ءِ کپ ءُ نشان۔
- **پدا** : (پ دا) ندر، کولیگ، شنک، ھیرات، سدکہ، چاگرد، [تازی: فدا]
- **پدانک** : (پ دا نک) بچار "پدیانک"۔
- **پدبند** : (پ د ب ن د) پدی نیمگ ءِ یا گشتی نیمگ ءِ بستگیں بند۔ چوٹ ءِ پدبند: چوٹ ءِ ھما پوستیں بند کہ یا د ءِ پینتر ءِ پرتڑنگ ءُ گتا ءِ مانکشگ ءِ ازینگ بیت۔
- **پدترگ** : (پ د ت رگ) پترگ، تچ ترگ۔ واتر کنگ، پد ءِ ترگ ءُ روگ، واگشت کنگ، واگشگ، پہ جاگھے ءِ روگ ءِ رند پدءِ آیگ۔ بچار "تچ ترگ"۔
- **پدجنگ** : (پ د ج نگ) گار بیں چیزے ءِ شوھاز کنگ۔ کسے ءِ پہ بدل داتگیں یا کسے ءِ کرتءِ مہار گرتگیں چیزے ءِ جست

کنگ ءُ لڑگ۔

- **پدچنڈگ :** (پَ ذَ ۔ چَ ںْ ۔ ڈَگ) چیزے ءُ انچوش چنڈگ کہ پدی نیمگ ءَ بکپ اِیت۔ تچ دُرھگ۔
- **پددارگ :** (پَ ذَ ۔ دا ۔ رَگ) لےگالبندءِ رنگ ءُ "پدءُ دارگ یا پدءِ دارگ" لوٹ اِیت۔

  پدءُ دارگ : رندءُ دارگ، وت ءَ رندءِ دارگ، وت ءُ پُشت ءُ دارگ۔

  پدءِ دارگ : کسے ءِ رندءِ دارگ بزاں ھر جاگہ کہ آ روت آئی ءِ رندءِ روگ، رندگیری کنگ۔
- **پددیگ :** (پَ ذَ ۔ دَ ۔ یَگ) بچار "تچ دیگ"۔
- **پدّر :** (پَ ذَ ۔ دَر) زاھر، سھرا، پدرا، پدّرا، چیزے گندگ بہ بیت، ھماکہ چیرءُ نوان نہ انت۔
- **پدّر :** (پَ ذَ ۔ دُر) اگاں دو جنک دُرگوشاں بنت گڑا جھل ءِ دُراں "دیم دُر" گُڑشانت ءُ بُرز ءِیگاں "پدّر"۔
- **پدرا :** (پَ ذَ ۔ رَا) پدرا، زاھر، سھرا۔ چیزے کہ نوان ءُ چیر نہ انت۔
- **پدّرا :** (پَ ذَ ۔ دَ ۔ رَا) پدّر، پدرا، زاھر، سھرا، ھماکہ چیرءُ اندیم نہ انت۔
- **پدّرپشگ :** (پَ ذَ ۔ دَ ۔ رَپْ ۔ شَگ) پدّرھگ، تچ گڑگ، تچ لرزگ۔
- **پدرد :** (پَ ۔ دَرْ ۔ دَ) ھماکائی ءِ درد بہ بیت، بہ تَور اِیت۔ دردبیگ ءِ جند، دردیگ، ھماکہ دردے پرانت۔ کسے کپ اِیت پدرد بیت، پہ گم ءُ رنج باکسے ءِ بزاں ءُ تاوان ءِ ھم مردم پدرد بیت۔ آپسوز بیگ، بژنیگ۔
- **پدّرشپگ :** (پَذَ ۔ دَ ۔ رَشْ ۔ پَگ) بچار، پُدرپشگ۔
- **پدرند :** (پَ ذَ ۔ رَںْ دْ) رندءُ پُشت کپتگیں نشان ءُ پد۔
- **پدروگ :** (پَذَ ۔ رُوَگ) پُشت روگ، پدءِ روگ، کم کنگ، سست بیگ۔
- **پدّرھگ :** (پَذَ ۔ دَ ۔ رَھگ) تچ دُرھگ، تچ گڑگ، دُرپشں کنگ، تچ لرزگ، چہ داب ءِ یک اناگہ آگاہ بیگ۔
- **پدّرھینگ :** (پَذَ ۔ دَ ۔ رَ ۔ ھے ۔ نگ) تچ دُرھینگ، گڑینگ، تچ لرزینگ۔ انچوش کنگ کہ کسے "تچ بہ دُرہ اِیت"۔
- **پدک :** (پَ ۔ دُک) کسانیں پد، کسانیں نت ءُ نک ءِ مچّ۔ پُدک جنگ : کلونٹ ءِ ٹک کپگ بزاں سکیں کسانیں ٹک کپگ۔ گُوش انت پلانی ءِ مچّ ءِ پدک جنگ۔ بزاں نوکی ھپلتے اِیرتیں ٹک ئے کپتگ۔ مچّ بکپرے پُدک جنت پدءِ ٹک کپ اِیت رندءِ دُرپاچ بیت۔ چدءُ رندسیروربیت گڑا "ناہ"، کہ چدءُ رندءُ بُرّگی" بیت۔
- **پدکا :** (پَ ذَ ۔ کا) پُشتکا، بہ پد بزاں بہ پُشت۔ چہ پُشت ءِ، پدوئی۔
- **پدکانگ :** (پَ ذَ ۔ کا ۔ نگ) ھماکانگ کہ گاتُمانی ھَدءِ اِنت کہ چہ بوجیگ ءِ سترپں کانگاں بیّے۔
- **پدکائی :** (پَ ۔ ذَ ۔ کا ۔ یِ) پدوئی۔ پُشتکائی۔ چہ پُشتی نیمگ ءِ۔
- **پدکپگ :** (پَ ذَ ۔ کَ ۔ پَگ) پُشت کپگ، رند کپگ، کلونٹ ءِ ٹک کپگ۔ نشان بیگ چیزے ءِ یک جاگہ ءِ رسگ اِک ءُ نی اِدءِ الشی ءِ پدکپتگ"، بزاں ئی شت ءُ آنگ کنت۔
- **پدکشگ :** (پَذَ ۔ کَشْ ۔ شَگ) پُشت کشگ، رندکشگ، رندءِ دارگ۔
- **پدکنزگ :** (پَذَ ۔ کَن ۔ زَگ) پُشت ءِ کنزگ، پدءِ کشگ، بے دل بیگ، دل ءِ نامرد بیگ۔
- **پدکنگ :** (پَ ذَ ۔ کَ ۔ نگ) کور ءِ ھار ءِ آپ ءِ کم بیگ بزاں ھار ءِ ابر ماد بیگ۔ بُرز تریں جاگھاں کہ آپ ءِ دست نہ رسینگ آپ ءِ کم بیگ ءُ آئی ءِ نشان یا پدءِ زاھر بیگ۔ دریا ءِ بیل کہ جنت ءُ دیم پہ آلاڑ ءِ دنت الشی ءِ ھم پدکنگ گوشنت کہ آلاڑ ءِ بگیج اِنت۔ شتگیں یالک اتگیں مردمے یا دلوت ءُ اولاکے ءِ پدءِ چاران کنگ، پہ چیزے وڑاجی ءِ زانگ ءِ آئی ءِ

ڈراجی ءِ پدکنگ، پہ پد ماپ کنگ۔ جُست ءُ پدکنگ : بزاں جُست ءُ پُرس کنگ۔

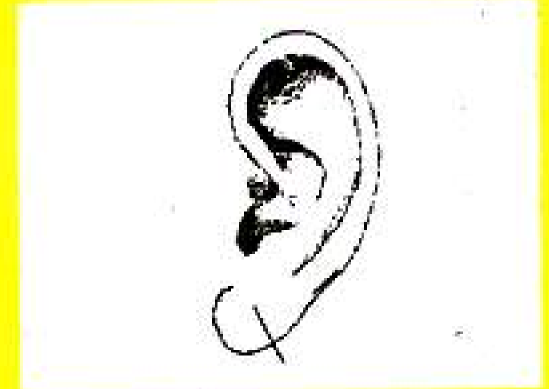
- **پدگ :** (پَ ۔ دَگ) بچار " پدیانک "۔
- **پدگر :** (پَد ۔ گَ ر) هما مردم کہ مردم ءِ یاکہ دلوت یا اولاک ءِ پداں پچاہ کار ایت کہ دُزّ ءِ درگیجگ ءِ یا گاریں دلوت ءُ اولاک ءِ شوهاز ءِ آئی ءِ پداں گران کنت ءُ آئی ءِ درگیج ایت۔
- **پدگرگ :** (پَد ۔ گِ ۔ رَگ) دُزّ یا گاریں یا دُزّ دِگیں دلوت یا اولاک ءِ پدانی نشاناں گران کنگ ءُ آئی ءِ درگیجگ ءِ مجہد کنگ۔ کسے ءِ پداں گرگ بزاں آئی ءِ رندگیری کنگ۔
- **پُدگی :** (پُ ۔ دَ ۔ گی) پدیانکی، پدانکی۔ هماکُوں پدگ۔ پدانک یا پدیانک ءِ شیادی کنت۔ پادگی بزاں هماکہ پادگ ءَ پر انت۔
- **پدمانگ :** (پَد ۔ ما ۔ نگ) پُشت کپگ۔ رند ءِ پُشت کپگ۔
- **پدّو :** (پَ دْ ۔ دُو) بچار " پندول "۔
- **پُدوم :** (پُ ۔ دُوم) پومڑ، پس ءِ میش ءِ لڈ۔
- **پُدّوم :** (پُ دْ ۔ دُو ۔ م) یکدار یا دگہ انچیں دریائی اولاک ءِ پہ اولیگ یاکہ اِنجل انجوشش کنگ کہ پُدکا یا دِیمکا بزاں پُشتکا بروت۔ پدّوم کنگ۔
- **پدوند :** (پَ دْ ۔ وَن ۔ د) هماگال کہ دگہ گالانی گُڈّسرءِ هور کنگ ءُ دوگالی گال جوڑ کنگ بیت۔ اک : براہیں، گر، مال "دلبر، شتریں، ماهگر" ءِ اگاں انچیں گال دگہ گالانی مچیج ءِ کایت آیاں "سروند" گوش انت اک : "پُشت، هم بسر، پد" ماں پشام، همبند، سرجگ، پدرهگ "ءِ۔
- **پدوئی :** (پَ ۔ دُو ۔ ئی) پُدکائی، پُشتکائی، "پدوئی پہ آیگ ءِ بزاں جاگھے روگ پہ اوداں نہ رسگ یا رسگ ءُ ٹِل ءُ مُچّی ءِ بیگ ءِ پد ءِ آیگ۔
- **پدی :** (پَ ۔ دِی) رندی، پُشتی ءِ هلاس، بگواہ، گُڈّ اِنچیں۔
- **پدیانک :** (پَد ۔ یا ۔ نک) چھنک، دار یاکہ پہ ہمبو یا آسی ءِ جوڑ گرتگیں هاڈانکہ ءُ دانکہ ءُ مُرزیں چیزے کہ همیش ءِ سرکپان ءِ ماں ءِ سرءِ روانت۔
- **پدی دُوتمگ :** (پَدِی ۔ دُو ۔ م ۔ تگ) چم ءِ هما دُوتگ کہ سرءِ تھش ءِ بیگ ءِ انت، پدی دیمگ۔
- **پدی دیمگ :** (پَدِی ۔ دِی ۔ م ۔ مگ) بچار "پدی دُوتمگ "۔
- **پدیگ :** (پَ ۔ دِی ۔ گ) پدی، هلاس، گُڈّ اِنچیں، گوستگیں، پیشی مردم مُرتگیں مردم۔
- **پڈّیگ :** (پَ ڈْ ۔ ڈِی ۔ گ) بچار " تچ دیگ "۔
- **پدینک :** (پَ ۔ دِے ۔ نک) هما کمّیں چیز کہ هیلتے رزاں ءِ دیم ءِ تُرگرت بکنت ءُ بس۔ کدءِ نشانی، سکیں کمیں چیزے۔
- **پَڈ :** (پَ ۔ ڈ) هر بالی مُرگے ءِ کسانیں مُچک۔ جِک ءِ کسانیں مُچک۔ پہ دَروَری هرکسانیں مُچک۔
- **پڈ :** (پ ۔ ڈ) گوش ءِ پڈ : بزاں چلنک یاکہ دُرجاہ۔ بچار مُت ناکدیم 209

پونز ءِ پڈ : بزاں مُپلوہ جاہ۔

پیش ءِ پڈ : پہ دازءِ پیشانی تاکانی لپک ءُ هماسوں کنگ ءِ آیانی هر دو کُرءِ اں بارگ بارگ ءِ نکت کن انت بارگیں ٹال ءِ هفت همیشاں پڈ گوش انت۔

لاپ ءِ پڈّ : بزاں لاپ ءِ سرتری نیمگ۔

- **پڈّا :** (پَ ۔ ڈّ ۔ ڈّا) اڑو ، جنجال ، پلینڈی ، پنّہ [اے گال درآمدے]
- **پڈّل :** (پَ ۔ ڈّ ۔ ڈّل) تگردی ءُ وگ ءِ تگردانی ھماکرّ ءِ دامن کہ زمین ءِ سرءَ رس اِنگ اَنت . گرماگ ءِ پڈّل لانچگ بنت کہ گواتے کیت .
- **پڈّکش :** (پَ ڈّ ۔ ڈّ ۔ کَش) لاپ کش بزاں ھماسادگ آں ءِ یک سرے پار دیم ءِ بستگ ءُ دومی سرگوں تنگ ءِ بستگ کہ لاپ ءِ ڈراجی ءِ بیت ۔
- **پڈّنی :** (پَ ڈّ ۔ ڈِ ۔ نِیْ) کسانیں ماھیگے ۔ ایشی ءِ یک زاتے ءَ گور پڈّنی گوش اَنت (بچار بُت)
- **پڈّیوار :** (پَ ۔ ڈّیْ ۔ وَار) یک دوچے ءِ نام اِنت ، پڈّیوال ۔ بچار "پڑّیوار"
- **پڈّیوال :** (پَ ۔ ڈِیْ ۔ وَال) بچار " پڈّیوار " ۔
- **پَر :** (پَ ۔ رَ) پہ ، واسطہ ءَ ، اک : پیرمن ، پیرآئی ءِ ، (۲) سَر ، سَرءُ اک : پلان چیز پلانی ءِ پہ تچّاں زُرت یا ایشی ءِ لوگ پہ سرءَ زُرت یاکہ پہ دستاں زیرگ (۳) بانزل ، مُرگ ءِ بانزل (۴) شَرنگی ، روژنائی ، ژرپناکی (۵) باج بروک ، گیش بیوک

گوش ءِ پڈّ

کد : ۱۲ س م دان ۱۵ س م

پڈّنی

کد : ۱۵ س م دان ۲۰ س م

ستان ءُ شوکت (۶) دَرور ، اگونگ ، چوک ۔

- **پَر :** (پَ ۔ رَ) سَر ، سَرءُ (۲) گیش (۳) گالانی پنگیچ ءِ کیت آبانی بزانت ءَ یاکہ زوراک ترکنت یاکہ مَتّ ، گالبندانی تہءَ بچارئے ۔
- **پُر :** (پُ ۔ رُ) سارتیں جل ، پُر ءِ ھاک یا ھاک ءِ پُر : بزاں ھچ یاکہ پہ بیکارءُ بے سبتیں مردم ءَ گوش اَنت ۔ (۲) پُرگ ءِ کار بزاں بال کنگ ءِ کار ۔
- **پَرّ :** (پَ رّ) تُش تُش ، ایرت ایرت ، ریزگ ریزگ ، پُترّوشگ پُترّوشگ ۔ " چتائی پَرّ آرگ " ۔ تُھلیں چیزے ءِ تھی نیمگ ءِ گڈّی ھد ۔
- **پُرّ :** (پُ ۔ رّ) ھماکھورک ءَ اِنت ھالیگ ءَ اِنت ءَ کاشیگ چہ آپ ءَ پُرّ اِنت" بزاں ھمنچک آپ ئے مان اِنت کہ دگہ ءَ دارایت (۲) مُست ، گوانیگ ءُ دمال ءَ "پُرّ" بنت (۳) سے گڈّگی یا نہ گڈّگی لیپ ءَ "پُرّ" ۔ جنگ بزاں وتی جند ءَ سے گڈّوگ یک رءَ کنگ (۴) مُرگ ءِ کسانیں ءُ گونڈیں بال کنگ ءِ توار (۵) پہ دَم ءُ چوپّ چیزے "پُرّ" کنگ ۔ کسے ءِ گوات ءَ ایر گیجگ ، کسے ءَ پہ دگرے ءِ بدی ءَ سکیں ویگ ءُ سَریگ "پُرّ" کنگ (۶) پُرّ گرگ : ڈگار ءَ پُرّ بند کنگ بزاں چہ آپ ءَ پُرّ کنگ ءِ کار زُھر گرگ ۔
- **پُرّاپ :** (پُ رّ ۔ رَاپ) ورنائیں ماوگیں اُشتر یا گوک (نریں ورنائیں اُشتر ءِ کواٹ یا کوانٹ ءُ گوک ءِ ٹاب گوش اَنت) (۲) چہ آپ ءَ پُرّ (۳) ھمانینگ کہ پیاپ ءُ تازگ ءِ رس اِنگ ۔ وَرنا ، ھر چیزے کہ ورنائی ءِ سرءَ رس اِنگ ۔

- **پُرّاپگ :** (پُ ر۔ رَا۔ پگ) نیبگ، پچگ، مُرسگ۔ مردم، اولاک یا دلوت ءُ ورنائی ءُ رسگ۔
- **پرارگ :** (پ ر۔ آرگ) بُروناک کنگ، چیزے ءُ بوروناک کنگ، باز جاگہ ءَ ایشی ءَ "پرکپگ" ءُ بزانت ءَ ھم کار مرد کنگ بیت کہ نباید کہ چوش بہ بیت۔
- **پَرّارگ :** (پَ رّ۔ آرگ) ارگ، ایردگ بیگ، یلے پہ چیاں کار مرد بیت بزاں سک دیریں یا سک ایرتیں چیزے ءِ ایرت جارگ ءُ چم پرکار آنت۔ بزاں چیائی دیم ءَ نمب ءُ زرزیں تامورے بند ایت یا کہ چم پتروشگ دبنت۔ دزدو بیگ، چیائی استار استار بیگ ءُ دگہ چیزے ءِ پہ دگہ رنگے ءِ گندگ بیگ۔
- **پَراز :** (پ۔ راز) پدیانک وڑیں بُرزیں چار پادگی یے کہ بانبند آئی ءُ سرءَ اوشت آنت ءُ دیوال ءِ برز بندان کن آنت۔ دیوال ءِ تہ ءَ ھم دارمان کنگ ءُ آئی ءُ سرءَ تھتگ بند آنت۔ ایشی ءَ "پراچ" ھم گوش آنت۔
- **پُرازگ :** (پ۔ را۔ زگ) بُرز کنگ، بُرزگ۔ کسے ءِ بُرز لیلگ ءُ آئی ءِ ساڑایگ۔
- **پُراشت :** (پ۔ راشت) "پریشت"۔
- **پُراشتگ :** (پ۔ راشْ۔ تگ) پریشتگ۔
- **پُرّام :** (پ ر۔ رام) رند، گشت، یک کارے ءِ یک رندے یا یک برے ءِ کنگ یا بیگ۔ کارے باز رند ءِ کنگ یا جاگھے باز رندءِ روگ یا گوزگ بہ بیت ھر یک رندے ءِ "پرّامے" گوش آنت "پلانی ءَ ششیں پرّام انت کہ پادءَ کیت"۔ "پرّانگ" ءُ "پرانگال" گوش آنت "پرّام کہ بچار دگار نہ بارت" بزاں پہ چندیں دگار ءِ چندانی سرءَ رند پہ رند روگ ءُ جارگ کہ جاگھے آپ رہ نکنت ءُ دگار نمہ بارت۔
- **پُرّامُک :** (پ ر۔ را۔ مُک) پرّامو : مُرگے۔
- **پُرّامگ :** (پ ر۔ را۔ مگ) (۱) رند پہ رند کنگ یا روگ، پرّام پرّام کنگ (۲) ردوزگ یا رد دیگ (۳) پہ زُروگیں آوست ءُ اُمیت ءِ بندگ۔ پہ بے مُنیات ءُ بے آسریں کارے ءِ دل ءِ وش کنگ (۲) رت ءَ وت رد دیگ ءُ گلایگ۔
- **پُرّامو :** (پ ر۔ را۔ مُو) پرّامُک : مُرگے۔
- **پرامُوش :** (پ۔ را۔ مُ وُشْ) بے ترانگ، شُشتکار۔
- **پُرّاں :** (پُ ر۔ راں) نزیک چہ پُر۔ پُر۔ دریاءَ آپ کہ بیل ءَ کیت۔
- **پرانچ :** (پ۔ ران۔ چ) بچار "پراز"۔
- **پُرانی :** (پ۔ را۔ ن ی) تگن ءِ زاتے کہ بلوچ مسافری ءِ داشتگیں منزلاں تچ انت ءُ : داسُچ کن انت ءُ بُن دیبنت، اشکر کہ بنت آرت ءِ تُرّہ کن انت ءُ رستیں آرت ءِ یک جاگہے کن انت ءُ تان اَنت کہ سک زند ءُ بزبیت، اشکراں یک کرتا کن انت ءُ جلائی تہ ءِ ایرِ کن انت ءُ دگہ جل پرے دبینت پدءَ ایشانی سرءَ اشکراں تچ کن انت چہ پچگ ءِ رند پروشگ ءُ ورگ بیت۔
- **پراوان :** (پ۔ را۔ وان) باز۔ سک باز، مزنیں ھد ءُ جاہ، تالان وشنگ۔ شاھبیت شھنشاب [پارسی : فراوان]۔
- **پُراہ :** (پ۔ را۔ ہ) تنک، چپ۔ پھنانی ءِ مزنی۔ ھما چیز کہ آئی ءِ پھنات مزن انت، ھما چیز کہ تہ ءِ ھالیگ بہ بیت ءُ آئی ءِ تہ ءِ پھنات مزن بہ بیت۔
- **پُراھاستونک :** (پ۔ راہ۔ آس۔ تون۔ ک) بچار "پُراھاستینک"۔
- **پُراھاستینک :** (پ۔ راہ۔ آس۔ تین۔ ک) بلوچی ھما پشک کہ آئی ءِ آستینک سک پُراہ انت پُراھاستونک۔
(۲) دست پچیں مردم، دادءُ دھشی مردم۔
- **پُراھبُن :** (پ۔ راہ۔ بُن) ھما چیز کہ آئی ءِ بُن پُراہ انت۔

- **پڑاھگ** : (پ۔ڑا۔ھَگ) یَک، بچیں میدان۔ (۲) آزمانءِ ھالیگیں جاگہ۔
- **پڑاھگی** : (پ۔ڑا۔ھگی) ھما گوں پڑاھگءِ شباری کنت۔ ھما گوں آزمانءِ بُرزیں پڑاھگءِ شیادی کنت۔

پڑاھگی منزل : ھمابالیں منزل جاد کہ پہ ھینڑو کانی منزل کنگءِ ھاترءَ ماں "در پڑاھگ"ءِ بال دیگ بیت کہ ھینڑوک آئیءِ سرءِ منزل بجن اَنت ءُ پدءَ پہ دگہ استارانی سرءَ ءُ رَوَ اَنت۔

- **پڑاھین** : (پ۔ڑا۔ھے۔ن) ھماچیزکہ تنگ نہ اَنت ھماچیزکہ پھنات تے مزن اَنت (۲) چہ ھماشیپءُ مزن شیپاں یکّے کہ چہ گوربچاں کاینت ءُ کیچ کورءَ ایر برج اَنت آ وگرستریں ءُ زانگیں ایش اَنت (۱) گرُوک (۲) تنکین (۳) کھوری (۴) گسکّانی۔ (د) کیساک (۶) ھینتان (۷) جنترات۔
- **پرآئیءَ** : (پ۔ر۔آ۔ی) پہ آئیءَ۔ آئیءِ واستءَ۔
- **پرایگ** : (پ۔ر۔آ۔یگ) مان آیگ، برونک بیگ۔ (بازمردم ایشیءِ پرکیگءِ بزانتءَ زیر اینت کہ رَد اَنت اے آئیءِ جیپ اَنت) گوش اَنت "اے ملک ھچ بر پر نئیت" بزاں ھچ بردیمءَ نہ روت ءُ برونک نہ بیت۔
- **پُرّایگ** : (پ۔ر۔آ۔یگ) پُراں آیگ، دریاءِ بیل بیگ۔ چیزےءِ پُرّ بیگ یا نزّیک چہ پُرّءَ بیگ۔
- **پُربارَو** : (پ۔ر۔با۔رَو) پہ جاگہےءِ روگءِ دگہ ھچ جاگہےءَ مان نہ تُرّگ، چہ یک جاگہےءِ دراَیگءُ تچک دومی جاگہءِ روگ۔ "پربارہ" یاکہ اگاں منزل سے یا گیشتر اَنت گڑا میانجیءِ منزلاں مان نہ تُرّگ۔ پُرباری۔ DIRECT
- **پُربارہ** : (پ۔ر۔با۔رَہ) بچار "پربارو"
- **پُربند** : (پ۔ر۔بَن۔د) پابند۔ گُوان سانگ، بندیگ کنگ بلے پہ پھریگ یا سانگءِ ھاترءَ (۲) "تور"ءِ سادیا "تور"ءِ جند کہ ایشیءَ "پُربندی" گوش اَنت۔
- **پربنڈ** : (پ۔ر۔بن۔ڈ) سوت۔ نازینک یا آلوءِ ھمابند کہ پربندوک ئے گوش اَنت۔ (۲) لچّہءِ پربندگءِ رھبند۔
- **پُرّبند** : (پ۔ر۔بن۔د) مُدگارءِ چہ آپءَ پُرّ بیگ۔ پُرّ بند بیگ، پُرّ بند کنگ۔
- **پربندگ** : (پ۔ر۔بن۔دگ) لچّہ بندگ بزاں لچّہ جوڑ کنگ (۲) نازینک یا سوتءِ مجلساں پربندوکءِ گالاں گوشگ۔
- **پُربندی** : (پ۔ر۔بن۔دی) تور : ھماسادکہ پہ چیزءِ بلک کپگءِ کار مرد بیت۔

(۲) پابندی : ھماپس یا گوراندکہ پہ تاھگءِ ھاترءَ سانگ بیت۔

ے مُرگوءَ مصنوعءَ شھداد ءِ نیشتگ داھگ۔ چوکہ پُربندی بس ءَ بزگیں اوتربستگ۔

- **پربھا** : (پ۔ر۔ب۔ھا) لیلام۔ نیلام : بزاں پہ یک چیزےءِ بھا کنگءِ یک مردمے اوشت اینت ءُ یکبرے یک کتریں بھاےپرکنت۔ نی مردم آئیءِ پرکناں کن اَنت ھرکس گیشتر دَنت ھمائیگ بیت۔ اے گال پہ "گردے" یاکءِ مُسندوءِ زیرگءِ گوان کارمرد بیت۔ (تازی : مزایدہ)۔
- **پرَبیگ** : (پ۔ر۔ب۔یگ) چیزےءِ سرءَ بیگ۔ گیش بیگ۔

سرءِ پرَبیگ : سرپدبیگ۔

تپءِ پرَبیگ : کسےءِ تپءِ گرگ مہ رنگءَ دردءِ پرَبیگ، دلءِ پرَبیگ : پہ کارےءِ کنگءَ واھگ دارگ یا پہ واھگ کارءِ کنگ۔

نوکءِ پرَبیگ : اوّلی شپءِ ماہءِ گندگ بیگ کہ ماہءِ مَنگیج بیت۔

کارءِ پرَبیگ : سک بازکار بیگ۔

بادءِ پرَ بَیگ : پہ گاریں چیزے ءِ بارہ ءَ گوُشِش اَنت «زاناں پادءُ پر بیتگ کر گار انت»!

چَم ءِ پرَ بَیگ : گندگ ، تیتن یا منچل ءِ پرَ بَیگ : بزاں پہ نگن پچگ یا دگر چیزے ءِ گُرادگ ءَ آس ءِ سرءَ بَیگ .

وام ءِ پرَ بَیگ : وامدار بَیگ ، بیرءِ پرَ بَیگ : کسے ءِ سرءُ بیرے بَیگ .

پُرّ بَیگ : (پُ تّر۔ بَ ۔یگ) ھالیگیں ءُ ھورکیں چیزے ءِ تہ ءَ دگہ آپینک یا آرتینک ھمنچک مان بَیگ کہ دگہ داشت مکفت

(۲) گوانیگ ءُ دتاں ءُ زگریانی پُرّ بَیگ بزاں بے سار بَیگ .

(۳) دگارءِ چہ آپ ءَ پُرّ بَیگ ، دل ءِ پُرّ بَیگ : چہ چیزے ءَ دل سیر بَیگ .

دپ ءِ پُرّ بَیگ : چہ ورگ یا آپ ءَ . لبّ وار بگیں مردم ءَ ھم گوُشگ بیت .

لاپ ءِ پُرّ بَیگ : جنین ءِ لاپ ءَ چُک بَیگ پہ دلوت ءُ اولاک ءَ « آپُس بَیگ » گوُشِش اَنت ۔ چہ ورگ ءَ لاپ ءِ پُرّ بیگ بزاں باز ورگ ءُ سیر بیگ (ندکاری زبان ءَ بایدانت « لاپ ءِ سیر بَیگ گوُشگ ءِ بیت) ھرچ ھالیگیں چیزے ءِ چہ دگہ چیزےءِ پُرّ بَیگ .

پَرپَٹگ : (پَ ر۔ پَ ۔ ٹَ گ) بچار « پَلپَشگ » .

پرپُر : (پ ر۔ پُ ر) کپر کپّر ءِ توار ، کرپاسک یا پیَشّ ءِ مشک ءِ توار .

پُرپُر : (پُ ر۔ پُ ر) مُرگے کرایشی ءِ آواز « پُرت پُرت » اِنت (۲) مُرگ ءِ بال کنگ ءِ توار .

پرپرُک : (پ ر۔ پ ۔ رُک) « پرپروک » : تژوک : چہ پیشّ یا دگر چیزے ءَ جوڑ گتگیں چیز کہ گوات ءِ دیم ءَ بہ تژ ایت (۲) پرپرہ یا پُرچہ ءِ توار ، کپر کپّرءِ توار ۔ لانٹیگ یا دگہ انچیں چیزے کہ پہ بندیک یا لنگک تژ ینگ بیت .

پرپرُگ : (پ ر۔ پ ۔ رُگ) کپّر کپّر کنگ ۔ تژگ ۔ پری پری کنگ .

پُرپُروشگ : (پُ ر۔ پُ ۔ رو ۔ شگ) دھل ءِ پُر پروشگ : بزاں زمین ءِ شُرکینگ ءُ لُرگگ ، ایشی ءَ « پوڑ پُروشگ » ھم گوُشِش اَنت .

پرپروک : (پ ر۔ پ ۔ رو ۔ ک) بچار « پرپرُک » .

پرپری : (پ ر۔ پ ۔ ری) بچار « پری پری » .

پُرپک : (پُ ر۔ پک) کسانیں ڈرچکے کہ شیپاں رُد ایت ایشی ءِ پُلّ سُہرءُ ڈولدار اَنت ۔ کوھنیں سوت ءِ بندے ءِ پُرپک ءِ پُلّاں ۔ تئی سُہر کیں گلّاں .

پرت : (پ ۔ ر ۔ ت) لوگی کسانیں کسانیں چیزاں گوُشِش اَنت ۔ اک :

لرت ءُ پرت : بازگہ دگہ نونگیں کسان یا کمیں چیز .

پُرتاب : (پُ ر۔ تاب) ساد ۔ بندیک دگہ انچیں چیزے کہ سک تاب ءُ ریس دیگ بیتگ .

(۲) ھما سنگ یا دگہ چیزے کہ چگل جنگ ءَ سک تُرند ءُ تاب ءِ مان بیت .

پرتاپگ : (پ ر۔ تا ۔ پگ) گوں گرمیں چیزےءِ دگہ چیزے ءِ گرم دیگ ۔ تاپگ .

پرتاچگ : (پ ر۔ تا ۔ چگ) پر ذرکینگ ، پر ذرگگ ، آذروہ کنگ ، گلنمال کنگ .

پرتپگ : (پ ر۔ ت ۔ پگ) شُنکیں تپ ءِ پرَ بَیگ ، شُنکیں تپے ءِ گرگ ۔ برَ تپگ .

پرترُدگ : (پ ر۔ ت ۔ رُ ۔ دگ) پر ذرگگ ۔ آذروہ کنگ ، دگاشگ ۔ گلنمال کنگ .

پرتژگ : (پ ر۔ ت ژ ۔ ژگ) پر جکرگ ۔ تژ ورگ ، گردگ ، تاب ورگ ، پروزگ ، پل ورگ (۲) واتر کنگ پدءَ

تَرَّگ (۳) رنگ ءِ بدل بیگ بلے مردم ءِ دیم ءِ رنگ ءَ گوشگ بیت کہ کجام نیمونے ءَ آئی ءِ دل ءِ سماء سَتّا ءِ دیم سَسَرا کنت، پرگشگ (۴) چاگرد ءَ تَرِّگ، مان ترّگ۔

پَرتل : (پ َ ر۔ ت ِ ل) پَرتک، پَرتگ : توگ ءُ پڈل ءِ تل ءُ تنگ۔

پَرتک : (پ َ ر۔ تَک) بجار "پَرتل"۔

پَرتگ : (پ َ ر۔ تگ) بجار "پَرتل"۔

پُرتگ : (پ ُ ر۔ تگ) تگ ءِ پُرّ بزاں میدان ءُ ڈرکت ءُ پُرّی ءَ آیوکیں مردم یا دگہ چیزے۔

پَرتنچگ : (پ َ ر۔ تَن۔ چگ) سک تھرتچگ۔

پَرٹ : (پ َ۔ رٹ) دَبدر، گرگر۔ بازگپیں مردم، پوتار یا پیتار۔

(۲) مٹوءِ توتی ئیں مرگ "گولو" ئیں مرگ۔

پرجنگ : (پ ِ ر۔ ج۔ نگ) نگن ءِ ماں نارشتاں جنگ کہ تہ ءِ بیت پہ ورگ ءَ۔

(۲) گدءِ پرجنگ : بزاں پشک ءِ آستینک ءُ تک ءُ بدن ءِ بجا دوچگ کہ پہ گور ءَ کنگ ءُ جریگ بیت ھمے رنگ شلوار یا دگہ گوری پُلاری گد (۳) مرگ ءِ پرجنگ بزاں ایر دیگ ءَ تلک یا رم یا آپ ءِ گمبت جنگ ءُ ھمارشت ءَ پدءِ پادآیگ۔

پُرجنگ : (پ ُ ر۔ ج۔ نگ) کے گڈگی لیب ءُ پُرجنگ : بزاں وتی کے دارگ بجّیں پرءَ آرگ کہ لے رنگ ءَ دومی لیبی ءِ یک دانگے ورگ بیت بزاں چہ لیب ءِ چارکشکال کننگ ءُ ڈن ءَ ایر کنگ بیت۔

پرج : (پ َ ر ج) دازیں پشّ ءُ آئی ءِ تاک اک : پرج ءِ چتّر یا چتّل، پرج ءِ تگرد۔

پرچنڈ : (پ ِ ر۔ چِن۔ ڈ) پرچنڈگ ءِ جند۔ پرچنڈگ ءِ کار ءِ نامگال۔ پرچنڈگ ءِ پرمانگال بزاں "پرچنڈ"، پرچنڈ۔

پُرچنڈ : (پ ُ ر۔ چِن۔ ڈ) پرچنڈ، پرچنڈگ ءِ کار۔

پُرچنڈ : (پ ُ ر۔ چِن۔ ڈ) ھمارزان کہ آئی ءِ تہ ءَ سیل یا بیٹری ءِ پُرّ چنڈگ بنت۔ ھمارزان کہ گوں آئی ءِ پُرچنڈگ بنت۔ پُرچنڈوک۔

پرچنڈگ : (پ ِ ر۔ چِن۔ ڈگ) مردمے، گزانیں چیزے یا کہ پرچ انگیں ھریک چیزءَ چوٹ ءَ پہ تُرندی انچوش چنڈگ ءِ ذُرزگ کہ دُور بکپ ایت۔ نیلانک، گورگبت یا ھنینہ دیگ۔

مزاری پرچنڈگ (۲) پرشانگ، ذُرزنگ۔

پرّچگ : (پ ِ ر۔ رچگ) بازمردم یا ساھدار ءِ پہ دگہ یک مردمے ءِ یا دگہ ساھدارے ءِ یکبارگی ءِ یکجاھی ءَ بیٹر برگ ءُ آئی ءِ سرءَ کپگ۔ مور یا مگس بیک چیزے ءَ پرّچ اَنت۔ چیزے ءِ سرءَ یکبارگی رچگ (۲) ھوّل کنگ۔ جنوبی تو کنگ۔

پُرّچگ : (پ ُ ر۔ رچگ) پتانگیں چیزے ءَ تچ رچگ ءُ یکشل بیگ (۲) تاب دانگیں بندیک یا سادے ءِ تابانی درآیگ (۳) کسے ءِ چیری گپانی بارءَ گپ جنگ ءُ آیاں پاشک کنگ (۴) کار ءِ ھراب بیگ یا شرکتگیں کار ءِ بیراں بیگ (۵) دوتگیں چیزءِ تچ رچگ۔

پرچنگ : (پ ِ ر۔ ج۔ نگ) تچ جنگ، چیزاں سرءَ پہ چگت ایر کنگ، سرپسرنادینگ، تڑی جنگ یا کنگ۔

پُرچینک : (پ ُ ر۔ چے۔ ن۔ ک) پرچینک، بجار "پیرچینک"۔

پَرد : (پ َ۔ ر۔ د) مچّے کہ "عمان" ءِ باز بیت مگران ءِ ھم مروچاں ھست۔ تاہ ءِ زنڈءُ گڈگ ءِ بارگ اِنت۔ دل ءَ نہ سوچ اِیت۔ سربازی مچّے۔

- **پَردا :** (پَ ر۔ دا) پَردات نیکراهی منّوکانی منّوگری ءِ مردم کہ مِراِیت پدءِ زندگ بیت ءُ دگہ دنیایءِ زند مانی کنت هما دنیاءِ نام اِنت "پردا"، باندات [پارسی: فردا - تازی: الآخرة] ۔
- **پَردات :** (پَ ر۔ دات) بچار "پَردا"۔
- **پُردات :** (پُر۔ دات) "پر دیگ"ءِ گوستگیں بزاں آئی ءِ پر دیگ ءِ کار کُرت ۔
- **پَرداچ :** (پَر۔ داچ) پہ سیرءِ گپتگیں گُدءُ ءُ رُچ ءُ دگہ ساماں۔ پَرداچ کنگ.
- **پَرداچگ :** (پَر۔ دا۔ چگ) پرداژگ، هیراں کنوکیں کار کنگ. کار پرداچگ یا پرداژگ۔ (۲) پرداچ کنگ بزاں پرداچ ءِ ساماں کرگ۔
- **پرداز :** (پَر۔ داز) پرداژگ ءِ کار ءِ کنوک، پرداروک، پرداژگ ءِ کارگال ءِ پرمانگال بزاں پرداژگ ءِ کار ءِ بکن یا پہ ہلار۔
- **پُرداژگ :** (پُر۔ دا۔ ژگ) داگ پرداژگ: بزاں داگ دیگ۔ ٹرگل بزاں پچّی داگ یا کہ نپا ذچی گوندوچ ءِ آس ءِ کنگ ءُ گوں آئی ءِ توسکیں یا زنگیں مُن ءِ کسان کسانیں داگ پرداژگ ۔

   اشکر پرداژگ : هرپنگیں گریں جیرے دگہ انچیں چیزے ءِ سرءِ ایر کنگ کہ آئی ءِ داگ بدنت۔
- **پُردان :** (پُر۔ دان) هما دَرپ کہ بزاں آئی ءِ تہ ءَ کنت بسیل یا هیٹری ءِ پُرانی چنڈگ ءِ دَرپ یا رزان، پُرانی جم کنگ ءِ کنڈ، درپ یا جاگہ. بے کاریں مُردم، بے بستیں مردم، مچواهیں مُردُم اک : باردان۔
- **پُردرد :** (پُر۔ درد) چہ دردءِ پُر، هماکہ دردءُ پُر اِنت۔ دردءِ چہ پُریں۔ اک : پُردردیں دل۔
- **پُرذُرت :** (پُر۔ ذُ۔ رت) پر ذُرگ ءِ کار، پر تُرق، لگتانی۔ آذروهی۔
- **پُرذُرگگ :** (پُر۔ ذُ۔ رگ۔ گگ) چیزے ءِ سرءَ پہ ذُرگ ءُ میدان روگ ءُ آیگ۔ پر تُرذگ، آذروه کنگ، لگتاں کنگ۔ کارے ءِ پہ گنوک رنگی دست جنگ، کارے پہ نگیگ کنگ۔
- **پُردست :** (پُر۔ دست) هماکہ دست ءِ پُر اِنت بزاں زرءِ مال ءِ هست، هنرکاریں مردم۔
- **پُردگ :** (پُر۔ دگ) انچیں گدے کہ دگہ چیزے ءِ پر دیگ بیت یا گورءِ کنگ یا پادءِ کنگ ءُ پوشگ بیت کہ مردم ءِ پہ بستر بجنت. توان، اندر، اندیم، لچ، ننگ، آبرو، پیشکا، بے پُردگ ءِ بزانت "برهنگ" اِنت۔
- **پُردل :** (پُر۔ دل) دلیر، بهادر، نہ ٹرس، مزن جگر، مردیں نامے باز مردم ایشی ءِ "پُردل" گوشانت کرد اِنت۔
- **پُردم :** (پُر۔ دم) دم ءِ پُر نگیں، هماکہ زندہ اِنت۔ هماکہ دتی دم ءِ پُر گِرگ بزاں چہ ٹرندی ءُ دم برگ ءِ رندا آرام ءِ گِرگ۔
- **پُردو :** (پُر۔ دو [دَو]) بچار "پُردَہ"۔
- **پُردَہ :** (پُر۔ دَہ) گُمرک۔ پُردَو، بندرءِ هما جاگہ کہ اودءِ مال ایرگیجگ بیت کہ هما مالاں سُنگ گرگ بیت۔ [پارسی : فرز تازی : فرضہ]
- **پَردہ پوش :** (پَر۔ دہ۔ پوش) پَردگ پوش، پَردگ ایرکنوک۔ بستر کنوک، لچ ءُ ننگ ءِ چیر بِروک۔ هُدا ءِ ساڑاِت۔
- **پردہ دار :** (پَر۔ دہ۔ دار) پردگ داروک، موجر، بسترہ، هماجیں کہ دراَمدانی دیم ءِ ءَ نکپ اِنت۔
- **پُردیگ :** (پُر۔ دیگ) پوشگ، چیزے ءِ سرءِ گدے یا دگہ رنگیں چیزے انچُش ایر کنگ کہ هما چیز هیشی ءِ چیرءِ گارءِ اندیم بہ بیت۔
- **پُرڈُکگ :** (پُر۔ ڈُک۔ کگ) کارے ءِ کنگ ءَ پہ ٹرندی گلائیش بیگ۔
- **پُررِچگ :** (پُر۔ رِ۔ چگ) بچار "پَرَچگ"۔
- **پُررنگ :** (پُر۔ رنگ) بچار "پُرَنگ"۔

- **پررِیچگ** : (پ ۔ ز ۔ رے ۔ چگ) بچار "پرّیچگ"۔
- **پُرریچگ** : (پَ ۔ ز ۔ رے ۔ چگ) بچار "پرّیچگ"۔
- **پُرز** : (پ ۔ ر ۔ ز) چہ ذرچک ذران گیشگیں ھما تند رنگیں پُرز کہ چو پشم ءِ پُرز ءَ انت کہ وھداں کُرتش ءُ کنگ ءِ پیسر ھمے مَن دیگ بیتگ ءُ رند ءَ دار روک کنگ بوتگ انت یا کہ جنک ءِ وھد ءَ تیکگانی پلیتگ روک کنگ بیتگ انت۔
- **پُرز** : (پ ۔ ر ۔ ز) ھما کار کہ ھر رنگ ءَ کنگ لوٹ ایت ءُ ایشی ءَ نہ کنگ میار باری انت۔ ہنگامی ھما پرمان کہ ھر رنگ ءَ منّگی ءُ کنگی انت [چہ تازی : فرض] (۲) بازمردم "پُرد" ءَ ھم گوشنت کہ "مجّے" یا "ناہ" بیے۔
- **پُرزند** : (پ ۔ ز ۔ زن ۔ ز) چُک، زَھگ، [پارسی : فرزند]۔
- **پُرزُنگ** : (پ ۔ ز ۔ زُ ۔ نگ) چہ چیزے یا کسے ءِ انچیں رنگے ءَ کار گرگ کہ ھما کار گیشگیں چیز یا مردم ءِ وت ءَ ھچ سیئت ذرس ایت۔ نپ ءُ سیئت ءَ دَر ءُ بُھتون جوڑ کنگ۔
- **پُرزونگ** : (پ ۔ ز ۔ زو ۔ نگ) ھما گُدکہ آئی ءِ تہ ءَ بُگمن پتایگ بیت ءُ ورگ ءِ وھد ءَ ھمے گُد گُپار ءِ کار ءَ ونت۔
- **پُرس** : (پ ۔ ز ۔ س) مردمے ءِ مرگ ءِ رند آئی ءِ گِس ءِ مردم وانک سے یا گیشتر روچ ءَ سیاہ ءَ وانک بیگاہ ءَ لوگ ءَ نند انت کہ دگہ سیّاد، دوست ءُ ھمدردیں مردم آیانی گِندگ ءَ روانت۔ "پُرس ءَ روگ" "پُرس ءَ نندگ"، "پُرس وارگ"، "پُرس ءَ پادکنگ"، پُرسیگ (۲) جُست اک : جُست ءُ پُرس پہ کسے ءِ شوھاز ءُ ھرکس ءِ جُست کنگ یا کہ کسے ءِ جُست ءُ کنگ یا پُرسگ۔
- **پُرسِتگ** : (پ ۔ ز ۔ س ۔ ٹ ۔ تگ) بسٹ کنگ ءُ چیزے ءِ سرءَ نندگ یا سرگوز کنگ۔
- **پُرسِدگ** : (پ ۔ ز ۔ س ۔ دگ) بستگیں ساھدارے ءِ وت ءَ سِندگ ءُ پہ دگہ یکے ءَ بیخ برگ یا پہ ڈُرکّ ھما چیزءِ نیمگ ءَ روگ۔
- **پُرسِتّگ** : (پ ۔ ز ۔ س ۔ تگ) سِتّگ ءُ چیزے ءِ سرءَ کپگ۔ چیزے ءِ سرءَ انچوش مُچنک جُنگ کہ پہ ءَ ھمائی ءِ جند ءِ سرءَ کپگ یا چہ یک چیزے ءِ سرءَ سرگوزی سِترگ بزاں سِتّگ ءُ سرگوز کنگ۔
- **پُرسگ** : (پ ۔ ز ۔ سگ) جُست گرگ، جُست کنگ۔ اے گال ءِ خواں ترین کارمرد ایشں انت کہ دیوان ءَ اگاں نوکیں مردمے چہ دَرکیت چہ دُرھبات ءَ رند مزنیں وشّاتک کنگ بیت کہ دیوان ءِ کماش وت یا کہ آئی ءِ جاڑات ءَ دگرے چوش کنت ایشی ءَ "پُرسگ" گوشنت۔ گوشنت "پُرس اِت ئے"، بزاں سرجمیں وشّاتک ئے بکن اِت۔ چہ لیے "پُرسگ"، ءَ رند ءِ ھریکّے آئی ءَ "جوڑ ئے، ڈُڈّئے"، گوشِ ایت۔ کسانیں وشّاتک ھما انت کہ ھریک مردمے ھروھد کہ دیوانءَ بنیت ذرست آئی ءَ دیم ءَ پادکاینت ءُ گوں آئی ءَ یکجا نند انت ءُ ھریکّے آئی ءَ گوش ایت "وشّاتک ئے" کہ ایشی ءِ پسّو ءَ آ گوش ایت "وشنام بات ئے"۔
- **پُرسی** : (پ ۔ ز ۔ سی) بچار "پُرسیگ"۔
- **پُرسیگ** : (پ ۔ ز ۔ سی ۔ گ) ھما مردم کہ آئی ءِ مردمے بیران بوتگ، ھما مردم کہ وتی بیران بوتگیں مردم ءِ پُرساں نشتگ۔ پُرس داروک، سیگیگ، سیگی، سوگی، سوگیگ۔
- **پُرِّش** : (پ ۔ ز ۔ شِ) ھر پتیں چیزے۔ ھما پتیں تھتگ کہ بیدارانی تہ ءَ اڑینگ بنت کہ آیانی سرءَ نند انت ءُ آیانی چیرءَ ماھیگ بنت۔ ھمے پرِّشاں دل ءِ چیرءَ کن انت یک کلاپ ءَ ءُ دومی سرءَ دستاں سک دنت ءُ گوں پُرشوکیں گوزماں ایر دیّنت ایشی ءَ "پرِّش تاچگ"، گوشنت۔ (۲) ڈگار ءِ پرِّش : کہ چہ ھمد ءَ آپ چہ یک ڈگارے ءَ پہ دومی ڈگار ءَ روت۔
- **پُرِّش** : (پ ۔ ز ۔ ش) ھما پِٹ کہ سک کاری نہ انت۔ دو کروس اگاں بِڑانت اگاں یکّے مُچّپ بند دنت ءُ ھارجنت آئی ءَ "لگت"، گوشنت ءُ وھدے کہ مُچّپ ءَ بند نہ دنت ءُ ھارجنت ایشی ءَ "پرِّش یا پُرِّش"، گوشنت چہ ملّی ءِ شُست ترانت۔ (۲) پہ کسے ءِ گنت کنگ یا آئی ءِ اَسپ ءِ پادکنگ آئی ءِ گپ سکّیں دیگ یا کہ پہ سَنگ ءِ کُنت ءِ کُنت بُرانزدیگ۔

- **پَرَشّ :** (پَ ۔رَشّ) بچار "پَرِشّ"۔
- **پُرُش :** (پُ۔رُش) پُرشگ ءِ پرمانگال۔ بزاں "پُرش" "ٹُکّر بہ بئے"۔
- **پُرُش :** (پُ۔رُش) پُرورنگ۔ پُرّ ءِ رنگ۔
- **پَرشانگ :** (پَر۔شا۔نگ) یک چیزے ءِ سرءَ شِنگ۔ واد یا دگہ انچیں چیزے تنک تنک ءَ انچوش ریچگ کہ آئی ءِ لشون ءِ یکدست ءَ بگیپت۔ ھاک پَرشانگ : ھاک پرّیچگ۔ ھے رنگ ءَ ریک پرشانگ۔ (۲) پہ پرچنڈگ ءِ ھم کارمرد بیت بلے بزانت ءِ رنزورانت۔
- **پُرُشت :** (پُ۔رُش۔ت) "پُرشگ" ءِ گوستگاں بزاں پُرشگ ءِ کارءَ کُرت، ٹُکّر بوت۔
- **پُرشت پُرُوش :** (پُ۔رُش۔ت + پُ۔رُو۔ش) کسے ءِ انچیں رنگ ءَ روگ یا تچگ کہ راہ ءِ ھر چیزے ءَ لگتماں کنان بجنت۔
  (۲) جنگ چوپ، پُرشت پُروش کنگ : جنگ ءُ چوپ کنگ۔
  (۳) پہ ساماں کپت ءِ گیر ءَ شہر ءِ سھتانی پُروشگ ءُ چیز ءُ میزے گرگ۔
- **پُرشتگ :** (پُ۔رُش۔تگ) چہ "پُرشگ" ءَ دیر گوستگاں بزاں دیر انت کہ پُرشتگ، دیر انت کہ پُرشگ ءِ کارءَ کُرتگ
  پُرشتگیں، ھما کہ سِتہ انت کپ ءُ چنڈ انت۔
- **پُرشتگیں :** (پُ۔رُش۔ت۔گیں) ھما کہ پُرشتگ، ھما کہ سِتہ انت۔ ٹُکّر بوتگیں، کپ ءُ چنڈیں۔
- **پُرشتہ :** (پُ۔رُش۔تَ ھَ) مبندر ءِ لے گال "پُرشتگ" انت بلے گال گوں دگہ گالے یکجا ھور مہ بیت ءُ چو دگہ گالے ءِ مہ بیت ھر وھد بایدانت کہ سرجم ءَ "پُرشتگ" نبیسگ لوٹ ایت۔ تھنا ایشی ءَ "پُرشتہ" نبیسگ رواانت۔ البت وھدے کہ لے گوں دگہ گالاں یھک یکجا ھور بیت ءُ آ گال ءِ گلا ءُ سا ڑا ءِ سھرا کنت گڈا ایشی ءِ "گ" کپ ایت ءُ آئی ءِ جاگہ "ہ" نبیسگ بیت اک : "پُرشتہ چم"، "پُرشتہ دِل" دگہ دگہ۔
- **پُرشتہ پاد :** (پُ۔رُش۔تَ ھَ + پا۔د) پُرشتگ پاد : ھما کہ آئی ءِ پاد پُرشتگ۔
- **پُرشتہ چَم :** (پُ۔رُش۔تَہ + چَ۔م) پُرشتگ چَم : ھما مردم کہ آئی ءِ چَم زبر تیچ نہ بنت۔ لے رنگیں چَم ناسُوھم بنت بلے بازسلامتیں چَم ھم انچوش کم تیچ بنت۔ (۲) چَم چَھل ءُ بے لج ءِ ھم گوشگ بیت۔
- **پُرشتہ دَپ :** (پُ۔رُش۔تَہ + دَپ) پُرشتگ دَپ : ھما کہ دپ ءِ پُرشتگ۔ پہ کسے ءَ گوشانت ھما گپ کہ باید انت کہ گوشگ بہ بیت نہ گوش ایت ئے۔
- **پُرشتہ دِل :** (پُ۔رُش۔تَہ + دِل) پُرشتگ دِل : ھما مردم کہ آئی ءِ دِل پُرشتگ۔
- **پُرشتہ ھال :** (پُ۔رُش۔تَہ + ھال) پُرشتگ ھال : ھما مردم کہ آئی ءِ ھال ءُ جاور جوان نہ انت دار، بزگ۔
- **پُرشگ :** (پُ۔رُ۔شگ) چیزے ءِ پُرشگ بزاں ٹُکّر بیگ۔ انچیں چیزے ءِ بے رھبندی ءُ زوراں سری ٹُکّر ءُ چنڈ چنڈ بیگ۔

آسمان یا آزمان ءِ پُرشگ : بزاں کسے ءِ سرءَ رنج ءُ اندوہ ءُ تاوان ءُ بیرانی بے کساس ءُ بے شمار کیگ۔

اولاک ءِ پُرشگ : اشتر یا دگہ انچیں اولاکے ءِ پاد یا دست ءِ پُرشگ۔

باسک ءِ پُرشگ : باسک ءِ ھڈّ ءِ پُرشگ۔ تاوان بیگ۔ مردمے ءِ بیران بیگ گیشتر پہ بُرات ءَ گوشگ بیت۔

بوجیگ ءِ پُرشگ : چہ گوات ءُ توپان ءَ بوجیگ ءِ تھتگانی یک یک بیگ یا کہ لیٹگ بیگ ءُ پُرشگ ھے رنگ ءَ دگہ دریائی اولاکانی پُرشگ۔

پاد ءِ پُرشگ : پاد ءِ ھڈّ ءِ ٹُکّر بیگ۔ اگاں کسے پہ زانت یک جاگہے وت نہ روت ءُ دگرے گوش ایت گڈا پہ زھر کنگ

گوشگ بیت «زانان تئی وتی پاد پُرشتگ اَنت ء»۔

پُت ءِ پُرشگ : سَنَت ءِ ھمراھداری ءِ یلہ دیگ۔ لیز ءِ ورگ۔

پُترکت ءِ پُرشگ : گواڑگ ءِ بج بیگ وتی بندءِ تاک یا پُترکان بج کنگ کہ بج پُل اِیت یا شرپ اِیت پُل ءِ تاکانی پُرشگ ءِ رچگ۔

پوڑ ءِ پُرشگ : دَھل کہ چہ زمین ءِ درآیگ ءِ زور جنت گوا زمین ترک اِیت ءِ پوڑ پُرش اَنت۔ گوش اَنت «گلءِ پوڑ پُرشگ»۔

پونز ءِ پُرشگ : پونز ءِ ھڈ ءِ پُرشگ۔ پُتی ڈوری بیگ، بے شرپ بیگ۔

پھلیگ پُرشگ : پھلوگ پُرشگ : پھناتان بج کنگ بزاں انچیں کارے کنگ کہ کسءِ پھنات ءِ پھلیگ ڈندءِ زیم بہ بنت۔

تاس ءِ پُرشگ : آپ واریں تاس ءِ لَپگ۔ مکر یا تل ءِ شک بیگ۔ پہ گم یا درد واری چہ چمّان ارسانی پہ شبک شبک ءِ چہ دیمگان چکّگ۔

تبد ءِ پُرشگ : بزاں کم بیگ بزاں وتی زورءِ ورگ ءِ سرءِ ایر مارگ ءِ دیگ۔

بج ءِ پُرشگ : زیم یا گومز یا دگہ انچیں بجاریں توگک یا بالویے بج ءِ کہ چہ کنشک ءِ اَنت، پُرشگ۔

مردم ءِ تج ءِ پُرشگ : بزاں آئی ءِ کوٹ ءِ درآیگ آئی ءِ بتاکانی پُرھنگ بیگ ءِ زورگانی زاھر بیگ۔ ھمّت ءِ ھائی ءِ روگ۔

آپءِ تج ءِ پُرشگ : بزاں کمیں گرم بیگ یا شیرگرم بیگ۔ زوراک ءِ زورءِ روگ، تاوان دیوکیں مردم ءِ تاوان دیگ ءِ بستارءِ کٹگ۔

ڈان ءِ پُرشگ : مُھل ءِ پُرشگ یا گپ ءِ پُرشگ بزاں پہ سرءِ روگ۔

ڈرانگ ءِ پُرشگ : تھتال ءِ پُرشگ، یات ءِ گیرءِ روگ، کسے ءِ ھر چیزءِ بے ڈرانگ بیگ۔

تگرد ءِ پُرشگ : تگرد کہ ءِ دوتل بیگ ءِ لکت بیگ۔ چہ ھشکی ءِ آئی ءِ پیشانی پُرشگ یا سکیں ھشکیں بیابگیں تگرد گرانیں جیکہ ءِ چیرءِ آیگ ءِ پُرشگ۔

تَن ءِ پُرشگ : تَن ءِ تُرن ءِ ھلاس بیگ بزاں ھنچیگ آپ ورگ کہ تَن ءِ کُٹگ ءِ ھلاس بیگ۔ چہ آپ ءِ سیر بیگ۔

تونس ءِ پُرشگ : ایر مرا ئیتوکیں تَن ءِ پُرشگ۔

تھتال ءِ پُرشگ : بچار «ڈرانگ ءِ پُرشگ»۔

ٹال ءِ پُرشگ : ڈرچک ءِ بارگیں شاھد ءِ پُرشگ۔

ٹک ءِ پُرشگ : پت ءِ سنت ءِ ھمراھداری ءِ پُرشگ بزاں ھمراھداری ءِ یلہ دیگ ءِ ھر کس سرءِ وت بیگ۔

جار ءِ پُرشگ : ھال ءِ شنگ بیگ بلے گالبند ءِ «ھال ءِ پُرشگ» ءِ «جار ءِ کپگ» اِنت۔

جان ءِ پُرشگ : ڈند بیگ، پرتگ بیگ، ھڈ پُرشیں زندی بے گرگ۔

جُنگ ءِ پُرشگ : جنگ ءِ بجیچ بیگ۔ باز جاگھاں پہ جُنگ بند بیگ ءِ ھم کار مرد بیت۔

جھلگ ءِ پُرشگ : ھمے آپ ءِ درپ ءِ پُرشگ ءِ ٹکر بیگ۔

چَکّ ءِ پُرشگ : دیم ءِ پُرشگ پہ جاگہ «چَکّ»، ءِ بزانت لے نیم یا آنیم ءِ بزاں دیم ءِ نیم۔ باز مردم الیشیءِ «گردن» ءِ بزانت ءِ زیر اَنت ءِ روا اِنت۔ بلے الیشیءِ راستیں بزانت دیم ءِ یک کپے اِنت۔ اک : «چَکّ جَنگ»، یا کہ آدگہ بزانت ءِ «چکّ پُرشش»، بلے «چکّ ءِ گردن ءِ پُرشگ ھم زانگیں گالبندے، یا کہ «چکّ ءِ گردن بیگ»۔

چمّانی پُرشگ : شرمندگ ءِ میار یگ بیگ۔ چہ چمّاں نا ڈراھی ءِ سبب ءِ چمّانی برابر بج نہ بیگ کہ ناسوئیں چم اچوش اَنت۔

دار ءِ پُرشگ : دار ءِ ٹکر بیگ۔ مردم ءِ کارءِ سک گندگیں رنگے اَڑگ۔ سک نلگیگ بیگ۔ کارءِ لگانڈو بیگ۔

دپ ءِ پُرشگ : چہ چیزّ ءِ لگگ یا کسے ءِ جنگ ءَ گپ کرت نہ کنگ۔ پہ زھرگنیں گُوشش اَنت ءَ تو ہچ نہ گُوشئے زاناں تئی دپ پُرشتگ۔

دُرچک ءِ پُرشگ : دُرچک ءِ تکّر بیگ سرجم ءَ آئی ءِ بھرے ءِ پُرشگ۔

دست ءِ پُرشگ : تُرندیں چیزّ ءِ لگگ ءَ دست ءِ ھڈّ ءِ پُرشگ۔ پہ زھرگنیں گُوشش اَنت ءِ لے کارا تو دت پرچا نہ کنئے زاناں تئی دست پُرشتگ اَنت۔ بے وس بیگ۔ بے خوازت بیگ، باسک ءِ پُرشگ، بزات ءِ بیران بیگ۔

دُکان ءِ پُرشگ : گراک ءِ کم بیگ، چیزءِ بھا نہ بیگ بلے ھما وھدی گُوشگ بیت کہ یک برے آ دُکانءِ سودا باز بہ بیت پدءَ چہ کجام یک نیمونے ءَ گراک ءِ کم بیگ ءَ سودا نہ بیگ۔

دِل ءِ پُرشگ : ھُبّ ءِ پُرشگ ءَ کم بیگ، واھگ ءِ پُرشگ، چہ کارے ءِ کنگ ءَ ھُبّ ءَ واھگ ءِ کم بیگ۔ چہ مردم ءِ ھم ءَ دِل پُرشتہ ایت۔ چہ اھوالاں ھم۔

دَلوَت ءِ پُرشگ : جوادلاک ءِ دَلوت ءِ کُشگ۔ جُتر یا کہ چہ بُرزیں جاگھے ءَ کپگ ءَ آئی ءِ دست یا پاد ءِ پُرشگ۔

دِیوان ءِ پُرشگ : گُتِّگ۔ پاد آیگ بزاں دیوان ءِ نندوکانی پاد آیگ ءَ رَوگ۔

رَواج ءِ پُرشگ : گام گیج ءِ بدل بیگ۔

رھبند ءِ پُرشگ : کانود ءِ پُرشگ۔ رھبندیں کار یا چیز یا پرمان ءِ بے رھبند بیگ یا چہ رھبنداں درآیگ۔

زبان ءِ پُرشگ : چہ نادُراھی یے ءِ نیموں ءَ یا کہ مرگ ءِ نزیک بیگ ءِ وھدءِ ہلّک ءِ برابر نہ مرگ ءَ گپ ءِ نہ گیشگ۔ پہ دگہ زبان ءِ ورد برگ ءَ آئی ءِ آپ ءَ گال ءَ کالوارانی پہ جوانی گُوشگ۔ زبان ءِ ماں رھبنداں کپگ۔ پہ زھرگنیں کسے ءَ گُوشگ "پرچا گپ نہ جن ئے زاناں تئی زبان پُرشتگ؟" ءَ کَول ءَ اکرار ءِ پُروشگ۔

زرءِ پُرشگ : مزن بھائیں زرءِ پروشدانک بیگ۔ چوشِ ھم گُوش اَنت کہ "اے زرّ ادءَ نہ پُرشیت" بزاں ادءَ کسّ ءِ نہ زیر ایت۔

زرناک ءِ پُرشگ : کاگدی زرءِ پروشدانک بیگ انچوش کہ زرءِ پُرشگ۔

زور ءِ پُرشگ : زوراکی ءِ پُرشگ، مردم ءِ، اڈلاک ءِ، گرم یا سارتی یا دگہ ھر چیزءِ زور ءِ کم بیگ ءَ سرءِ ایرجھل ءِ دیگ۔

سادءِ پُرشگ : سکّیں تُرندءِ دارنکیں سادءِ چوداری پُرشگ بلے ھما وھد ءَ نہ سدگ ءَ کم کم ءِ ھمے جاگہ۔ انچوش سدایت کہ تو گُوشئے زاناں گُڈگ بیگ۔

سنک ءِ پُرشگ : دُشمنی ءِ پُرشگ بزاں کسے ءِ ھر رنگیں گپ ءَ کارے ءِ راست نہ نگ۔ زندیک اگر چہ کجام یک نیموں نے آئی ءِ سرءِ جبیہ نہ کنگ۔

شاپک ءِ پُرشگ : ھر چیزّءِ کارمرد بوتگیں تچکیں ورا جیں دارءِ پُرشگ۔ کارے یا جاگھے ءِ مزن رزانے ءِ پُرشگ۔

شاہ ءِ پُرشگ : دُرچک ءِ شاہ ءِ بزاں مزنیں لب، پُرشگ۔ تاوان ءَ بیرانی بیگ۔

شُد ءِ پُرشگ : سیرلاپ بیگ، ھمنچک وزگ کہ شُدءِ گار بیگ۔

کار ءِ پُرشگ : کار ءِ ھچک بند بیگ۔

کَول ءِ پُرشگ : لبزءِ زبان ءَ اھد ءِ پُرشگ۔

کوہ ءِ پُرشگ : کوہ ءِ تکّر بیگ۔ کار بیرانی ءَ تاوانی بیگ۔ مردم ءِ سرءَ رنج ءَ اندوہ یا تاوان ءِ کپگ۔

گپ ءِ پُرشگ : ھبرءِ پُرشگ بزاں سرگُڈ بیگ۔ نمنگ بیگ۔

گُراب ءِ پُرشگ : چرکِ بوجیگ ءَ چہ توپان یا دگہ نیمونے ءَ پرشگ ۔

گراکی ءِ پُرشگ : دُکانے ءِ گراکانی کم تر بیگ ءُ کم سودا بیگ ۔

گردن ءِ پُرشگ : مردم ، دولت یا اولاک ءِ گردن ءِ ھدّانی پُرشگ کہ گُڑا گردن دارگ نہ بیت مجبور بیگ ، شرمندگ بیگ ، تاوان ورگ ، منت وار بیگ ، ریاہگ بیگ ۔

گرم ءِ پُرشگ : گرماگ ءِ گرم ءِ کم بیگ بزاں گرماگ ءِ گُڈ سراں کہ گرم کم تر اں بیت گوشش انت ءِ نی گرم پرشتگ یا گرم ءِ زور پرشتگ "۔

گلگ ءِ پُرشگ : کاروان ءِ یک یکت بیگ ۔ نیادی جاہ ءَ چیزے ءِ بھاؤ زیرہ کنگ پرچاکہ "گلگ" ءَ ھما جاگہ ءَ ھم گوش انت کہ پہ وگر جاگہ ءَ چیز کار انت ءُ ھمود ءَ بہا کن انت کہ سیاہ ءُ ھرکس پہ چیزے گرگ ءَ ھمود ءَ روت ءُ روچ ءِ گور بندگ ءَ اے بہائے زیر بند بیت گُڑا گوشش انت "گلگ پرشتگ" یا "نیادی پرشتگ"۔

گمگ ءِ پُرشگ : چہ کسے ءِ سرءَ گلگ یا گلوءَ دیر بیگ ، چہ میار باری ءَ رند میار ءَ دیر بیگ ۔

گوُرم ءِ پُرشگ : دریاءِ چولانی پہ تیاب ءَ آیگ ءُ پرشگ ۔ گرماگ ءَ کہ دریا سک گورم بیت ءُ زرءَ ھم سک باز گورم بیت گرماگ ءِ اے گورم ءِ بوم ءَ گٹ اِنگیں سرءَ کہ گورم کم کنت گڑا گوشش انت ءِ نی گورم پرشتگ ، بزاں گورم ءِ زور پرشتگ ءُ گورم کم بیتگ ۔ "گورم ءِ مال سرءَ پرشگ" بزاں جنجالے سرءَ کپگ ۔

گوھر ءِ پُرشگ : مال زمستان ءِ گٹ اِنگیں سرءَ سارتی ءِ کم تر بیگ ۔ سارتی ءُ گوھر ءِ زور ءِ کم تر بیگ ۔

لج ءِ پُرشگ : مردمے کہ لوگ گوں ستریں مردمے ءَ دوچار کپ ایت بگندیں مجلس ءُ دیوان ءَ آئی ءَ گپ جنگ لج کنت بلے وھدیکہ باز رند ءَ نند ءُ نیادی بیت گڑا پہ آزاتی گپ ءُ تران گرت کنت بزاں "لج پرش ایت" یا نوں ءَ ھم بنگیج ءَ گوں سارنگ ءَ لج کنت بلے رند ءَ اے "لج پرش" ایت (اے گپ پہ جوانی ولگوشش کنگ لوٹ ایت کہ "لج ءِ پرشگ" ءِ بزانت "بے لجی" نہ انت) میار ءِ پرشگ ۔

لشکر ءِ پُرشگ : مال جنگ ءِ پڑ ءَ لشکر ءِ پروش ورگ ءُ تچگ ۔ لشکر پہ ملکے ءِ سرءَ بیڑ برگ ءُ ذر رپگ ۔

لوار ءِ پُرشگ : تبد ، گٹ یا ذرچک ءِ زور ءِ کم تر بیگ ۔

لوگ ءِ پُرشگ : لوگ یا بان ءِ جند ءِ پرشگ ءُ ذرگ ءُ کپگ ، لوگ ءِ برباد ءُ ویران بیگ مُرتگ ءُ مُلکے ءَ وار ءُ ویران بیگ لوگ ، سرجمیں مردمانی لوگ ءَ بلد ءِ دیگ ءُ در آیگ ۔

مَٹ ءِ پُرشگ : مڈگار ءِ تہ ءِ مَٹ ءِ ترّگ کہ رند ءَ ملکار بیت بلے اے ھما جاگھاں بیت کہ اود ءَ کشگ ءِ بیت کہ چہ آپ ءَ مچگ ءُ رند ءِ انچوش بیت ۔ باز جاگہ ءَ "پوڑ ءِ پرشگ" ءِ بزانت ءَ ھم کار برگ بیت ۔

مچاج ءِ پُرشگ : چم ءُ مچاج ءِ منتکر بیگ کہ باز برءَ ھمے پرشتگیں منتکر چم رو تہ ءَ کپ ایت ۔ انچیں برءَ مچاج پرش ایت بلے زیادہ ترا اے انگاں چم رو تہ ءَ ماں بہ تر ایت گڑا چک جنت

مس ءِ پُرشگ : آبدست ءِ پرشگ بزاں چہ سرجم ءَ آبدست کنگ ءَ پیسر پہ کجام نیمونے ءَ آبدست ءِ نیم کنگ ءُ پاد آیگ ۔

مُلک ءِ پُرشگ : مردمانی چہ ملک ءَ پہ کجام نیمونے ءَ درآیگ ءُ روگ یا کہ پہ نماش یا میڑھے ءَ ھاتر ءَ چہ ملک ءَ در آیگ ءُ اودءَ آیگ ءُ جم بیگ ۔

میار ءِ پُرشگ : بچار "لج ءِ پرشگ"

ناذراھی ءِ پُرشگ : ناذراھی ءِ پرشتگ بیگ ، ناذراھی ءِ کپگ ۔ ناذراھی یے کہ ملکے ءِ کپتگ آئی ءِ زور ءِ کم بیگ ءُ ھم گوشگ بیت ۔

نام ءِ پُرشگ : نام ءِ شِنگ ءُ نالان بیگ ۔ کسےءِ نام ءِ ماں مُلکاں " ھرکزانت " بیگ ۔

نِشارءِ پُرشگ : بچار " نشہ ءِ پُرشگ " ۔

نشہ ءِ پُرشگ : بے ساری ءُ ھُنوشی ءِ پُرشگ بزاں چہ بے ساری ءِ زرگ ءُ سار بیگ ءِ سار بیگ ءِ زور سار کنگ ءِ رنگ ءَ انت کہ بے ساری ءِ جند انگت ھم ھست بلے چہ کُجام یک نیمونے ءِ سر گُڈ کنگ بیت ۔

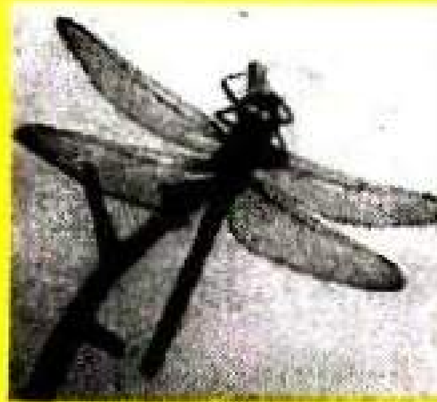
نیادی ءِ پُرشگ : پہ بجاءِ زیرءِ جم بوتگیں ءُ بوتگیں مُلک ءِ بجاءِ زیر ءِ بند بیگ یا کُگگ ۔

واب ءِ پُرشگ : کسے اگاں ھروھد یک نام گپتیں وھدے ءِ ولپس ایت کہ واب ءَ بجہت بلے پہ کُجام نیمونے ءَ آنہ ولپس ایت گُڈا بازیں چوشیں مردم ءِ پدءَ واب نانکہ دیراں نئیت گُوشنت " واب ءِ پُرشگ " کسےءَ چہ واب ءَ زور پادکنگ ءِ رندا آئی ءِ پدءَ واب نہ آیگ ۔

وارءِ پُرشگ : گیگ ءِ پُرشگ ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ کسے ءِ وارءُ گیگ بیگ بلے چہ کُجام یک نیمونے آئی ءِ راھمے کار ءِ کنگ ءِ نیہگ ءُ پدءَ آئی ءِ دست ءَ ھمے کار ءِ نہ بیگ ۔

وت پُرشگ : چیزے ءِ وتی سرءَ وت پُرشگ ، مردم ءِ وت شُھرت بیگ ، شرمندگ بیگ ۔

وتال ءِ پُرشگ : انچیں ھالے کہ وتی سرءَ وت شِنگ بیت ، وتھال ءِ پُرشگ ۔

پَرّک

وتھال ءِ پُرشگ : بچار " وَتال ءِ پُرشگ " ۔

ھال ءِ پُرشگ : ھال ءِ شِنگ بیگ ، ھال ءِ ماں مُلک ءُ مردماں تالان بیگ ۔

ھَبرءِ پُرشگ : ھَبرءِ ناھَبر بیگ ، ھَبرءِ زیرگ نہ " ۔

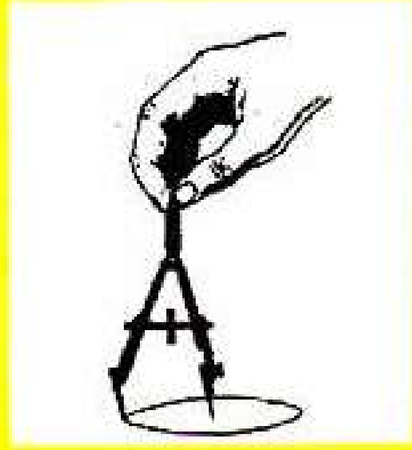
یدّارءِ پُرشگ : چوکر بوجیگ ءُ گراباں چہ تُوپاں یا دگہ انچیں نیمونے ءِ یدّاءِ پُرشگ ، مُڈ مُڈ بیگ ۔

- **پَرَک :** (پَ رَ ـ کَ) پیر ، دگری ، یکڈول نہ بیگ (تازی : فرق) ۔
- **پَرُک :** (پَ رُ ـ کَ) جِمّ ءِ ناوڑامی یے کہ جِمّ ءِ اسپیدگ ءِ رگ سُھر تزانت ءُ یک ٹپکے ءِ سک سُھر بیت ۔ بلوچ پہ ایشیءَ ھسپرنگی ہندے گرانت کہ ھمے جِمّ ءِ سر ءِ لونجاں سئے کن انت ۔ (۲) وازءِ زانتے کہ چہ ایشیءَ ءِ مُرزءَ آس روک کن انت ، ایشیءَ پیش چہ ریدگیں وازءَ ترند ترانت دروشم ءِ کوہ ءِ باز بیت ۔ زمستان ءِ ساڑتی ءِ شپ کہ چو جبر ءَ ہدایت ءُ بندایت (گُہر) ۔
- **پُرّک :** (پُ ـ رّکَ) پُرّو : جنینی نامے کہ پری ، پریاتون یا کہ پروین ءِ ہم نام انت ۔
- **پِرّک :** (پِ رّ ـ رکَ) مرگ وڑیں بالوے کہ جِمّ ءَ سک زند انت ءُ اگاں نند ایت ھم بانزل ءَ بند نہ بنت (بچار بِت) ۔

(۲) بالیگراب ءِ یک زانتے کہ ایشی ءِ انگریزی ءَ " ھیلی کاپٹر (HELICOPTER) گُوشنت (۳) پنجگور ءِ بازمردم بیٹال (BICYCLE) بائیسکل ءَ گُوش انت کہ آیاں اے نام ایشی ءِ چرّھانی توار ءِ پُرشگ ءَ بے بایدکہ " پَرّک ھیلی کاپٹر ءِ

نام بہ بیت باںُیشکلءِ نام "پیشال" انت۔

- **پرکار :** (پَ رْ۔کَ ا۔ ر) کار برجے کہ پہ گردیں منگلیں کش کشگءَ کارمرد بیت چو جنک ءِ انت کہ یک سرے سوچنءَ دومی سرءَ پنسلے پر انت ئے۔ پہ تلبت ءِ پنداں زانگءَ ہم کار مرد بیت۔ ایشیءَ "پرگال، پرگار، پرکال" ہم گوشنت (بچار بُت)
- **پرکال :** (پَ رْ۔کا۔ل) بچار "پرکار"۔
- **پرکان :** (پَ رْ۔کان) سرباز ءِ یک شہرے ءِ نام انت کہ چہ "آرام کھن" ءِ تحصیل ءَ چہ "گوردر" ءِ برزا انت۔ ایشیءَ "پرکھن" ہم گوشنت۔
- **پرکپ :** (پَرْ۔کَپ) پرکپگ، پرکپگ ءِ پرمانگال بزاں پرنجپ، پہ کٹ، چٹ بئے ھلاس بئے، بیگواہ بئے۔
- **پرکپگ :** (پَرْ۔کَ۔پَگ) کپگ، ھلاس بیگ، چٹ بیگ، بیگواہ بیگ، پشت نہ کپگ، ھچ سر نبیگ۔
- **پرکپت :** (پَرْ۔کپت) بیگواہ بوت، چٹ بوت، ھلاس بوت، کٹ اِت۔ "پرکپگ" ءِ گوستگاں انت۔
- **پرکش :** (پَرْ۔کَش) "پرکشگ" ءِ پرمانگال بزاں "پرکش" بچار "پرکشگ"۔
- **پرکش :** (پُرْ۔کَش) ھما سادیا بند کہ گوں آئی ءَ یک چیزے یا اشترءِ بارے تنگ بیئے تُرند کش اِتگ (۲) مالدءِ یک زانتے (۳) کمان ءِ پہ تُرندی کشگ ءَ۔ "پرکش" ءَ کنگ ہم گوشنت۔

پرکار

- **پرکشگ :** (پَرْ۔کَش۔شَگ) شہمات یالٹ ءِ جنگ۔
- **پرکمار :** (پُرْ۔کُ۔مار) ھماکٹ کہ ماں کوھانی پٹوک یا آبزواں بنت کہ چہ سارتیں ءِ سنگر تگیں آپ ءِ تنٹ پہ تنٹ ءَ پرّانت۔ بازندکار ایشیءَ پارسی + تازی ءَ "پرخمار" ءِ بزانت ءَ زیرانت ءِ "پرکماریں چم" گوشنت کہ چو ش کنگ نہ لوٹ اِیت البت چہ ارسان پُرّیں چمّاں گوشت کن ئے۔
- **پرکن :** (پَ رْ۔کَن) "پرکنگ" ءِ پرمانگال بزاں "پرکن" (۲) سرکن ءُ پرکن : چست ءُ ایر، سُرین پُرین۔ بازجاگہ ءِ پلینڈی۔
- **پرکنگ :** (پَ رْ۔کَ۔نگ) گیشتر کنگ، کمیں چیزے ءَ کمیں گیشتر کنگ۔ بھازرگ ءِ کمیں گیشیں دیگ بیت بردناک تر بیگ۔

چیلم ءِ پرکنگ : بزاں چیلم ءِ تمباک ءُ آس کنگ پہ کشگ ءَ۔

سوچکی پر کنگ : آس ءِ سرءَ سوچکی ایر کنگ کہ پہ سہیج انت ءُ بہ آتار انت۔

سنجل یا تیں ءِ پر کنگ : پہ نگں پچگ یا دگہ چیزے ءِ گراگ ءَ۔

سرءَ پر کنگ : سرپدکنگ۔ گدءِ پرکنگ ءِ گوڑکنگ۔

نپر پر کنگ : پہ کسے ءِ گوں مردمے ءِ کلوہ دیم دیگ بلے پہ آئی ءِ نوشگ ءَ کہ بنیت۔ ھمے رنگ ءَ پہ کارے ءِ ھمشوری ءِ ھاترءَ

ایشی ءَ مردم ءَ پر کنگ، ھم گوش اَنت۔

گُٹ ءَ پر کنگ : لچّہ گوش یا شیئر جنوک ءِ گُٹ ءَ شرّتر بیگ، گوش اَنت۔ بلانی ءَ گُٹ ءَ اِنت ھر چُنت کہ شیئر جنت پر کنان کنت (ایچ ءَ ترّ اِیت)۔

اولاک ءَ پر کنگ : بزاں ھچ رنگ ءِ دَم ءِ برگ ملکیں شَرتر ءَ بود ناک تر بیگ۔

دستے پر کنگ : گوازینگ۔ گیشّ بیگ۔ گیشّی کنگ۔

دست پر کنگ۔ ـــ دست جنگ ءَ دست ءِ چیزے ءِ سرا ءَ پر کنگ۔

- **پُتر کنگ :** (پُتر۔ ک۔ نَگ) ھلیں رزان باز دگر دربے ءِ چہ آپینک۔ آر تینک یا دگہ انچیں چیز مان کنگ کہ پُر بہ بیت۔ گوا تینگ یا شیکی ءِ کسے ءِ پہ دھل ءِ دمال یا پہ چنگ ءِ سرد زر ءِ سازانی زمیراں ھنوش کنگ۔

دِل ءَ پُتر کنگ : دل ءَ ڈڈ کنگ۔ دل ءَ مُردکنگ۔ پہ انچیں کارے ءِ کنگ ءِ کہ اُمیت ءِ بے اُمیتی ھر دو کاں دار اِیت۔ ھمت ءِ دِل کنگ۔

سرءَ پُتر کنگ : نشہ بیگ۔

دست ءَ پُتر کنگ : مُشت ءَ چہ چیزے ءَ پُتر کنگ۔

لاپ ءَ پُتر کنگ : بے سیر ءِ جیسے ءَ لاپ ءِ چک ءَ بیگ ءَ سبب بیگ، لاپ ءَ سیر بیگ ءَ بزانت ءِ زیرگ نہ لوٹ اِیت۔

تُپینگ یا تُوپ ءَ پُتر کنگ : بزاں پہ جنگ ءِ تیر یا شورہ ءِ چِرّہ مان کنگ ءِ جریدگ کنگ۔

مُلک ءَ پُتر کنگ : ھالے ءِ بیچارگی ماں ملک ءِ نالان کنگ، ھرکس ءِ سھیگ کنگ۔ پہ دَم ءِ چُوبٹ چیزے ءِ پُترہ کنگ کہ دشمنانی دل ءِ چہ بدی ءِ بیرانی ءِ آیانی پھر یزدک بیت۔

لوگ ءَ پُتر کنگ : ھر چیز ءِ سامان مان کنگ۔

دپ ءَ پُتر کنگ : چہ وَرگ یا آپ بلے جُوانیں گالبندے ایش اِنت کہ ءَ گپ یا ھبر ءِ دپ ءَ پُترکنگ گوش اَنت ءِ بلان ءِ بلاں گپ دپ ءَ پُتر ءِ جت یا گپ بزاں پہ بے ھدءِ بحرّی یا کہ بے رپائی یا کہ بے پدءِ پیشی یا کہ پہ بے پرواھی۔

کسے ءَ پُتر کنگ : بزاں پہ سکیں ءِ سُر بیگ چہ دگہ مردمے ءِ آئی ءِ زھر گرائینگ یا بدگمان کنگ۔

- **پُر کوت :** (پُر۔ کوت) کوت، کوت کُرتگیں چیز، مزنیں کُوم۔ جوھان۔ لِڈ ءَ بُرج ءِ دگہ پُتکیں چیزانی جم کُرتگیں جوھان، ھما جاگہ کہ لِڈ ءِ بُرج ءِ دگہ پُتکیں ءِ بیکاریں چیز ھمود ءِ دَور دیگ بنت۔ ڈمپگ۔ بزرگ۔

- **پُر کھن :** (پُر۔ کھن) بچار ءَ پُر کان۔

- **پُر کینگ :** (پُر۔ کے۔ نگ) پُرکنت۔ پُر ھند۔ چہ کست ءِ کینگ ءِ ھسد ءِ پُتر۔

- **پُرگ :** (پُ۔ رُگ) سُرک ءِ ھما جاگہ کہ گوں گردن ءِ بچی بیت، سرءِ میدانی پُشت ءِ گُٹ انچیں رُرگ ءِ ھند۔

پُس ءَ پُرگ : ایشی ءِ یک دد جاگہ ءِ پُرگ، ھم گوش اَنت۔

- **پَرگ :** (پَ۔ رَگ) پال کنگ۔ ابرزگ بیگ ءِ ماں گوات ءِ شنگ۔ زانگ یا اگل ءَ چہ سرءِ پرگ۔

- **پڑگ :** (پَ۔ رَگ) گلگل بزاں ھما منگلیں چیز کہ آئی ءَ تہ ءَ شاپکے مان اِنت کہ ھمیشہ ءَ پُشت ءِ تر اِیت موٹل یا گاڑی یا دگہ انچیں چیزانی گلگل یا منگلیں پاڑگ۔ بچار پُت تاکدیم 223

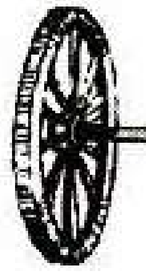
کوہ ءَ پڑگ : کوہ ءِ سُنٹ ءِ شھارگینگیں زھداریں ھُر۔ بانزل۔

پاگ ءَ پڑگ : پاگ ءِ ھما چُوڑ کہ چو کرس ءِ تاج ءِ پِلک اِنت، پڑکہ۔

چپّانی پَرّگ : بزاں پَچ پَچ بیگ یا کہ اِستار شانگ ۔

تیرہ پَرّگ : تیرہ چہ کمان یا تپنگ ءِ درآیگ ءِ رند دُور زمین ءِ سرا کپگ ءِ پدا چست بیگ ۔ ایشی ءَ "پَرّگ" ہم گوشش اَنت ۔

- **پَرگار :** (پَر۔ گاز) بچار "پرکال یا پرکار" ۔
- **پَرگال :** (پَر۔ گال) بچار "پَرکاز" ۔
- **پرگَرَدگ :** (پَر۔ گَر۔ دَگ) پر چکّرگ ۔ پرتّرّگ پدءَ ترّگ ، بیرہ کنگ ، رنگ ءِ چہ یک جاورے پہ دگہ جاورے ترّگ ، دیم ءِ پرگَردگ : بزاں چہ زھر یا میا لگی یا دگہ نیمّونے ءَ رنگ ءِ ترّگ ، پرگشّگ
- **پِرگرّگ :** (پِر۔ گِ۔ رَگ) پہ پشک شلوار یا دگہ اَنچیں گُڈی یا پادی پوشاکے ءِ جوڑ کنگ ءَ آئی ءِ کچّ ءُ کِس کنگ ۔ چیّہ ءِ چِنگ ءِ ایر کنگ کہ گار مہ بیت یا کہ وسہ پکار ءِ کار ءَ بئیت ۔
- **پُرّگرّگ :** (پُرّ۔ گِ۔ رَگ) آپ ءِ ھِرہ ءُ بانگ ءَ وتی لَڈگار ءَ پُرّ گرّگ یا کہ میہ ھَور یا کور ءِ آپ ءَ لَڈَّرہ ءَ پُرّ بندکنگ ۔ پُرّ بیگ ۔ زھرگرّگ ۔
- **پرگَشّگ :** (پَر۔ گَ۔ شَگ) چہ یک جاورے ءَ پہ دگہ جاورے ءَ ترّگ ۔ پرتّرّگ پرگردگ ، برگشّگ ۔

پَرّگ

- **پُرگنج :** (پُر۔ گَن۔ ج) چہ گنجاں پُر ، چہ سیتّ ءُ نپ ءَ سرریچ [پُرگنجیں شپے پہ تو ! - WISHING A VERY GOOD NIGHT -]
- **پَرگَنگ :** (پَر۔ گَ۔ نَگ) مزنیں پُراہ ءُ ڈُراجیں زمین ، سکّیں مزنیں زمین ۔ یک نام گپتگیں چارھدّے کہ اودءَ کارمستری یک سرکاری مردمے ءِ دست ءَ دیگ بیت انگوشش کہ ھندءُ پاکستان ءَ تاسیل (تحصیل) اَنت ۔
- **پَرّگو :** (پَر۔ گَو) ھما کہ پَرّگ ءَ مٹ نہ ڈُراج اَنت ۔
- **پُرگوشت :** (پُر۔ گو۔ شَت) چہ گوشت ءَ پُرّ بلے زان ءُ درپ ءَ گوشگ نہ بیت بلکیں لے پہ مردم ءَ گوشگ بیت ۔ کسے ءِ دیم ءَ گوشت باز بہ بیت گوشش اَنت "آئی ءِ دیم پُر گوشت اِنت" ۔ پہ جان ءُ ھم کار مرد بیت بلے کم ۔ گوشش اَنت "جان ءَ پُرّیں مردم" ۔ البت "گوشتناک" پہ دیم ءُ جان ھردوئیناں گوشگ بیت ۔
- **پُرگول :** (پُر۔ گو۔ ل) سَیل ءُ گردش ۔ پہ سیل ءُ ساداتی ترّگ ، شبلہ ءُ پَرگول ۔
- **پُرّگی :** (پُر۔ گِی) ھما کہ گوں پَرّگ ءَ شیادی کنت ، گلگل ، پَرّگ دار ۔
- **پَرلَچّگ :** (پَر۔ لَچ۔ چَگ) سَت لچگ ، پرلگّ ، چِپّنگ یا چیگ
- **پَرلَگّ :** (پَر۔ لَگ ، گَگ) پرلچگ ، چپّنگ ۔

- **پرلیٹگ :** (پڑ۔ لے۔ ٹگ) یکپارگی لیٹ ورگ، یاکہ کپگ ءُ لیٹ ورگ، لیٹ پہ لیٹ بیگ۔
- **پرلیٹینگ :** (پڑ۔ لے۔ ٹے۔ ٹگ) یکپارگی لیٹینگ، چیزے ءِ بڈءِ پرلیٹینگ : بزاں بڈءِ جنگ بڈءِ کنگ۔
- **پرماشں :** (پڑ۔ ماشں) ماشں ءِ زات ءِ وَھلے کہ ایشی ءِ دان ھم چوماش ءُ کوسگ ءَ انت۔ ایشی ءِ کوسگ کیتں پتن پُرانت۔ ایشیءِ ذُرش اَنت تگن ھم کن اَنت۔ ایشی ءِ تگن چوسیبرک ءِ لھم کنگ بیت۔ کاہ ءِ ڈلوت ءُ سک وارت۔
- **پرمالگ :** (پڑ+ ما۔ لگ) زراجی ءِ پرشگ یاکہ پہ ھلسون کنگ ءُ مالگ۔
- **پرمان :** (پڑ۔ مان) ھماگوشتگیں گپ یا نبشتگیں گپ کہ امید چہ آئی ءِ منگ ءِ دگہ راہ نیست کہ ایشی ءِ نمنگ میار باری کارایت۔ رھبند، پد۔
- **پرمانگال :** (پڑ۔ مان۔ گال) ھماگال کہ پہ کارے ءِ پرمان کنگ ءُ کارمرد بیت زبان ءِ بُنترھبند ءِ اچوش کہ : بکن، برو، بہ نندیر (تازی : اَمر)۔
- **پرمایگ :** (پڑ۔ ما۔ یگ) پہ کارے ءِ کنگ ءِ گوشگ۔ کارے ءِ کنائینگ۔ کسے ءِ گوشگ کہ پلاں کارءِ بکنت۔ پہ کارے ءِ کنگ ءِ میار تڑینگ۔
- **پرمیوشی :** (پ۔ رُم۔ یو۔ شی) پونشگیں روچ ءِ رندءِ روچ بزاں گوں مرچیگیں روچ ءِ دیم ءِ چارمی روچ۔ پہ شپ پرمیوشی شپ گوش اَنت۔ پرمیوشیگ۔
- **پرمیوشیگ :** (پ۔ رُم۔ یو۔ شیگ) بچار "پرمیوشی"
- **پرمشگ :** (پڑ۔ م۔ شگ) سپرسپرءِ شبک شبک ءِ مُشگ۔
- **پرمیل :** (پڑ۔ مے۔ ل) ناڈراھی یے کہ آ بدست شیچ ایت۔
- **پرنادگ :** (پڑ۔ نا۔ دگ) نکینک ءِ ھیکانی سرءِ ندیگ کہ چک اِش بجنت۔
- **پرناست :** (پر۔ ناس۔ ت) "پرنادگ" ءِ گوستگال بزاں "پرنادینت" پرنادگ ءِ کارکت۔
- **پرنیوشی :** (پڑن۔ یوشی) بچار "پرمیوشی"۔
- **پٹرنچ :** (پٹ رنچ) پٹرنچگ ءِ پرمانگال بزاں "بہ پٹرنچ"۔ بازجاگہ پچ بزاں ناکناں ھم گوش اَنت بلے چوش کنگ ندکاری زبان ءِ دلوٹ ایت۔
- **پٹرنچائینگ :** (پٹ۔ رن۔ چا۔ یے۔ نگ) یک مردمے پرمایگ کہ دگہ یک مردمے ءَ پٹرنچ ایت۔ یاکہ وتی جندءِ پٹرنچائینگ، یک مردمے ءَ پٹرنچگ ءِ کارءِ پرمایگ۔
- **پٹرنچگ :** (پٹ۔ رن۔ چگ) گوں دستانی دل ءُ لنکاں گرگ ءُ زور دیگ، پادءِ پٹرنچگ، بگل ءِ کنگ ءُ پٹرنچگ، زکت ءِ پٹرنچگ : کہ روگن ءُ شیرگ ءُ پھک دربیا اَنت، گدءِ پٹرنچگ : کہ آپ ءُ دربیا اَنت۔ ھے رنگ ءِ چیاں پٹرنچگ بزاں سک تھر کنگ۔ دپ ءِ پٹرنچگ۔
- **پرنچگ :** (پڑ۔ رنچ۔ چگ) چیکزءِ سرءِ پہ زور نچگ یا لگتمالی رنگ ءِ چوناہ ءِ منگ ءِ رندءِ جگگ۔
- **پرندوش :** (پ۔ رن۔ دوش) بچار "پرندوشی"
- **پرندوشی :** (پ۔ رن۔ دو۔ شی) چہ دوشیگ ءِ یا گوستگیں شپ ءِ پیسریگیں شپ۔
- **پرندوشیگ :** (پ۔ رن۔ دو۔ شیگ) بچار "پرندوشی"۔
- **پٹرنک :** (پٹ۔ رن۔ ک) چہ گشارجاہ ءِ بُرزگ ءِ گڈی ھند۔

- **پڑنکی** : (پ - رن - کی) هماکگوں "پڑنک" ءِ نسیادی کن اَنت۔ پڑنک ءِ تهی نیمگ ءِ ددئیں گلارگ که بازمردم ءِ گوات گراَنت کہ ایشاں "کڑنکیگ" هم گوُشنت۔
- **پڑنکیگ** : (پ - رن - کی - گ) بچار "پڑنکی"...
- **پڑنگ** : (پ - رنگ) یورپ ءُ انگلستان، بازجاگہ "پرنگی" ءِ بزانت ءَ زیرگ بیت۔ گندگ ءِ لے گال چہ "فرانک" ءَ زیرگ بوتگ که "فرانس" ءِ زرءِ نام اِنت ءُ جنس ءِ پرچاکہ رومن آب "ح" ذوررنگ ءَ وانگ بیت جاگهے "س" ءَ جاگهے "ک" ایرانیاں لے گال "فرنک" ءُ "فرنگ" ءُ "افرنگ" گوشتگ ءُ تازیاں "فرنج" ءُ "افرنج" گوشتگ۔ آزمانگ ءِ سرجمیں جهان ءِ "فرانس" جهانگیر بوتگ، رندءَ آئی ءِ جهگیر انگریز بوتگ اَنت۔ بلے اے نام روچ مرد چی پُشت کپتگ ءُ په انگریزانی ملک ءِ نام ءَ زانگ بیت، راستیں گپ ایش اِنت کہ یورپ سرجم ءَ "پڑنگ" منّگ بیت۔ مری، بگٹی مردم ایشی ءَ "پلنگ" ءُ "پھلنگ" گوُشنت۔
- **پڑُنگ** : (پ ڑ - رنگ) سرجم ءَ رنگ گپتگیں کلونٹ کہ برابر رنگ اِنت کہ چاپیشی ءَ رندیکت کپ اِیت هرچیکہ که جُوان رنگ بہ بیت۔
- **پڑنگی** : (پ - رن - گی) پرنگ ءِ مردم، هرچیکہ که گوں پرنگ ءَ نسیادی بجنت یورپ ءُ انگلستان ءِ ہندوک۔
- **پرندگ** : (پ - رن - دگ) چیزےءِ سرءَ پُرگیگ ءُ گوم بندگ۔
- **پڑو** : (پ - رو) بچار "پڑو" ایشی ءَ "پڑو" هم گوُشنت۔
- **پڑو** : (پ - رو) پڑوک، پری ءِ نیمنام یا پہ پاتون ءِ نیمنام۔ (۲) پرِّدو : بزاں اودءَ، دیر دیرءَ۔ چہ نزّیک نزّیکءَ اِتاں چہ دیر دیرءَ۔
- **پڑو** : (پ - رو) پڑءِ رنگ۔
- **پڑّو** : (پ ڑ - رو) چہ گچ ءِ بیتیاں جوڑ کرتگیں کسانیں کپاٹک که آئی ءِ ناه مان کن اَنت ایشی ءَ گوں ناهاں هم "پڑّو" گوُشنت ☐ براڑو : هما مردم زیت زهرگیت۔
- **پڑّو** : (پ ڑ - رو) بے ریا، هماکسے ءِ روئے نہ گپت۔
- **پرواه** : (پ ڑ - واه) هیال۔ تب۔
- **پرَوت** : (پ ڑ - وَت) پہ وت، سرءِ وت، وتی دل ءِ میل، "بلائی پروت شُت"۔
- **پرود** : (پ رود) پہ اُودءَ۔ دیر دیر۔
- **پرَور** : (پ ڑ وَر) جوڑکنوک۔ بھریزوک، راستی ءِ داردک ءَ برحق اِنت هماپیغمبر۔ فرمان پرورءِ رهدربر۔
- **پروا** : (پ ڑ - وا) پرواه۔
- **پڑوش** : (پ - روش) پرشتگیں جاگہ پڑوشگ ءِ پرماتگال بزاں "پہ پڑوش" ءَ کریکن، اشتری ءِ یک رواجے ءِ نام اِنت۔
- **پروشال** : (پ - رو شال) پروش هال : جنگ ءِ لشکر ءِ پڑشگ ءِ هال۔ (۲) هالِپڑوش : هماهال که په دگرهالے ءِ پروشگ ءِ بزاں آئی ءِ زرو گبند کنگ ءِ شنگ کنگ بیت۔
- **پڑوش پڑینگ** : (پ - روش + پڑ - رے - نگ) دوست ءُ همدلیں سنگت یا دیوانے ءِ ناتپاکی پیداک کنگ۔ لشکر ءِ پڑوش پڑینگ : اپخوش، بیطر برگ کہ دُژمن ءِ لشکرءِ تہ ءُ پڑوش بکپ ایت۔
- **پڑوشت** : (پ - رو - شت) بچار "پڑیشت"۔

- **پْروشت** : (پ۔ رٗ و ش ت) پْروشگ ءِ گوْستگال بزاں کسے ءَ پْروشگ ءِ کارگْت ۔
- **پْروشتانک** : (پٗ۔ رٗ و شْ۔ تا ن ک)۔ بچار "پْروشدانک"
- **پْروشدانک** : (پْ۔ زدش۔ دانک) یک سرکارے ءِ کم بہاتریں زرّ انچوش کہ کلدار مزن اِنت ءُ آنا یا پیسہ کسان اِنت ھمے آنا یا کہ پیسہ "پْروشدانک" اِنت۔ دھداں کہ کلدارءَ شْزدہ آنا بوتگ تھنا آنا پْروشدانک بوتگ اِنت کہ انوں کلدارءِ نیم، چارک وھشتک اِنت یا پنچ ءُ دہ پیسھی۔ "پْرشتگیں + دانک" بزاں دانک دانک، پرچا کہ دانک پیسہ ءَ گوْشنت۔
- **پْروش کپگ** : (پْروش + کپگ) لشکرءِ تہ ءَ پْروش کپگ بزاں دوْمی لشکرءِ دیم ءَ بزور یا بے دل بیگ ءُ تچگ۔ سنگت یا دیوان ءِ ھمدل ءُ ھمدستی ءِ ناتپاکی کپگ۔
- **پْروشگ** : (پْ۔ رو۔ شگ) ٹکر کنگ۔ چنڈچنڈ کنگ، ھر ترندانکے ءِ ٹکر کنگ۔

باسک ءِ پْروشگ : کسے ءِ باسک ءِ ھڈّ پْروشگ۔ برات یا براتگوئگیں دوستے ءِ بیران ءُ تادان کنگ۔

بند ءِ پْروشگ : بند ءِ جنگ ءُ ڈگارءِ آپ ءِ روان دیگ۔

بندیک ءِ پْروشگ : آمگیں یا سیبیں بندیک ءِ پہ جھرّاب دیگ ءُ جیر دان جوڑ کنگ۔

ٹبنڈءِ پْروشگ : زنڈیپ دارءِ پہ تیز تل کنگ۔

پاد ءِ پْروشگ : پاد ءِ ھڈّ ءِ پہ ٹٹ یا دگہ چیزے پْروشگ لنگ کنگ، پادبند کنگ۔

پت ءِ پْروشگ : تپاک ءِ پْروشگ، بے پتّی کنگ،

پْروش ءِ پْروشگ : پْرشتگیں دست یا پاد ءِ ھڈّوت ءَ وت یاکہ چہ نزانتکارے ءِ سبب ءَ ھراب گپتگ ءُ زانتکارے ءِ ایشی ءِ یک برے پدءَ پہ زور پْروشگ ءُ پدءَ چالک کنگ۔

پوڑءِ پْروشگ : دھل ءِ چہ زہیرءَ ترکگ ءُ ڈگارءِ پوڑانی شماں درآیگ۔

پھلوگ ءِ پْروشگ : پھیگ ءِ پْروشگ : پھیگانی ھڈّانی پْروشگ، ژندکنوکیں کارے کنگ۔ کسے ءِ سک جنگ ءُ آئی ءِ پھلوگاں پْروشگ۔

تب ءِ پْروشگ : بزاں جاگھے منزل کنگ یا وگ پِند ءِ دارگ دانکہ تبءِ پْرش اِیت نی لڈگ یاکہ چہ لوگ ءِ درآیگ۔

تپنگ ءِ پْروشگ : تجمیں تپنگ ءِ پہ تیرباں کنگ ءِ ھارءِ پْروشگ۔

تج ءِ پْروشگ : ءِ تم یا گومزباد گہ انچیں تجوے ءِ تج ءِ کہ جوْڑ گنٹگ ءَ ات پْروشگ

آپ ءِ تج ءِ پْروشگ : کمیں گرم کنگ۔ شیر گرم کنگ

مردم ءِ تج ءِ پْروشگ : مردم ءِ تج پْروش کنگ آئی ءِ بے شرن کنگ، موٹ کنگ، ھبّ ءِ پْروشگ۔

تن ءِ پْروشگ : آپ وارگ کہ تن ءِ ھلاس بیت۔

تونس ءِ پْروشگ : تن ءِ پْروشگ۔

جار ءِ پْروشگ : کپتگیں جارے ءِ ڈرو گبند کنگ ءِ دگہ جارے پڑینگ۔

جان ءِ پْروشگ : جان کشگ، ھڈّ ءِ بنداں توار بیگ، ژندءُ بیند کنگ۔

چک ءِ پْروشگ : نیم ءِ پْروشگ۔

چک ءُ گردن ءِ پْروشگ : دیم ءُ گردن ءِ پْروشگ۔

چمانی پْروشگ : میاریگ کنگ، میار بارگ

دارءِ پُرّوشگ : پہ تنتش ءُ تپروار مُحکز کنگ۔
دپ ءِ پرّوشگ : جنگ ءُ کسے ءِ دپ ءِ پُرّوشگ یا کسے ءِ دپ پُرّوشیں پترو دیگ۔
دُکان ءِ پُرّوشگ : انچوش کنگ کہ دُکان ءِ گراکی ءُ بہا ءُ زیرہ کم بیگ۔
دل ءِ پُرّوشگ : کسے ءِ دل ءِ پُرّوشگ بزاں آئی ءِ ھُبّ ءُ واھگ ءِ پہ انجام نیموں ءُ سکیلنے ءِ اِیرمادکنگ، بددل کنگ۔
دیوان ءِ پُرّوشگ : دیوان ءِ یادکنگ یا کُنّینگ، کار ءِ ھراب کنگ، کسے ءِ دیوان ءِ پُرّوشگ بزاں آئی ءِ تاوان دیگ۔
رواج ءِ پُرّوشگ : چہ رواج ءِ پہ دگہ رواجے ءِ کپگ، رواج ءِ بے رھبنداں پتّرینگ۔
رھبند ءِ پُرّوشگ : ھما رھبند کہ پہ ھرکس ءِ انت چہ آئی ءِ بے راہ بیگ۔
زبان ءِ پُرّوشگ : زبان ءِ ورگ، تبر ءِ ورگ، کول ءِ پُرّوشگ بزاں وتی گُوشتگیں گپانی سرءَ نہ اوشتگ۔
درآمدیں زبانے ءِ راست گُوشگ ءُ وانگ ءِ کسے ءِ ھمنچک سرءَ سوج کنگ ءُ درآرگ کہ آئی ءِ زبان ھمے درآمدیں زبان ءِ راستیں گالوار ءِ وتی بکنت۔ پہ زانت انچوش گپ جنگ کہ گُوشتے زاناں کہ زبان لُل انت ءُ گپ ءِ گشینیت نکنت۔
زرّ ءِ پُرّوشگ : مزنیں زرّ ءِ پُرّوشدانک کنگ۔
زرتاک ءِ پُرّوشگ : کاگدیں زرّ ءِ پُرّوشدانک یا دگہ کستریں زرّ کنگ۔
سادءِ پُرّوشگ : سے چار ذراجیں بزگ کہ آیانی مُن یک جامیل انت ایشانی یک برے یک یکّ ءِ چہ تاب پُرّوکنگ ءِ پہ دایشاں یکّو کنگ ءُ یک سارے کنگ گیشتر میدہ پہ تیلار ءُ راجانی نشہ دنگر ءِ ساد) ءِ دست ءِ ایشی ءِ جوڑ کن انت۔
ستک ءِ پُرّوشگ : چہ کسے ءِ دل ءِ دشمنی متوگری ءِ پُرّوشگ، بیہ ءِ پُرّوشگ کہ بے باوری ایشی ءُ آسر انت۔
سر ءِ پُرّوشگ : چیزے یا ساھدارے ءِ سر پہ تِک یا سنگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ پُرّوشگ۔
سوگند ءِ سر ءِ پُرّوشگ : ھندر ءُ جوش انت کہ کسے پہ کارے ءِ کنگ یا نکنگ ءِ سوگند وارت بلے چہ اے سوگند ءِ ھنداں درگیتگ ءُ انجام نیمونے شوھاز کنگ۔
واب ءِ سر ءِ پُرّوشگ : بزاں یک برے وپگ پہ شپ ءِ وھدے یا آگ جوش گیشتر کاروان سات ءُ سپیرءَ کن انت کہ سرشپ ءِ دِیس انت ءُ شپ ءِ وھدے ءِ یادکایینت ءُ دومی منزل ءِ لڈّ انت۔
سُھر ءِ پُرّوشگ : نگوپ سھت ءِ سُھرانی بہاکنگ ءُ زرّ کنگ پہ چیزے گیت ءُ گیر یا کہ ھرج ءُ درج ءِ ھاترءَ۔
شرین ءِ پُرّوشگ : ساھدارے ءِ شرین ءِ ھڈّ ءِ پُرّوشگ۔ کسے ءِ تاوان دیگ، کسے ءِ بے دس کنگ۔
شاہ ءِ پُرّوشگ : ڈرچک ءِ شاہ ءُ لمب ءِ پُرّوشگ۔ کسے ءِ بورنائی ءِ سرپُرّوش کنگ۔
شاپک ءِ پُرّوشگ : یک کارے ءِ مُحکم تریں ءُ لازم تریں بھرءَ بیران کنگ، شاپک ءِ جنگ ءِ ٹکر کنگ۔
شدّ ءِ پُرّوشگ : بزاں ورگ ورگ یا کہ شدّ پُرّوشیں درمان ءِ ورگ کہ شُد ءِ بیارت
کارءِ پُرّوشگ : چہ سرجم بیگ ءِ پیسر کار ءِ پہ انجام نیمونے ءِ بند کنگ۔
کپل ءِ پُرّوشگ : مادل ءِ پُرّوشگ بلے "مادل" ءِ پہ جنین ءِ کارمرزبیت ءُ "کپل" پہ اپس ءُ پیشکا "کپل ءِ پُرّوشگ" بزاں نر ءُ پہ اپس ءِ ھم کنگ۔
کلدار ءِ پُرّوشگ : پُرّوشدانک کنگ۔
کمار ءِ پُرّوشگ : چہ نالگیں ءِ بر ءِ پوست ءِ نھی شُونساں ساد جوڑ کنگ۔

کوَل ءِ پُروشگ : اھدءِ پُروشگ، اَھد گُرنگیں گپانی سرءَ نہ اوشتگ وت ءَ بدلیںرکنگ. وتی بَستگیں اکرارءِ پرھیدی نہ کنگ.

کوہ پُروشگ : کوہ ءِ جبنءِ پٹیگ ءِ میتیں پُروشگ. سِنگ پُروشگ پرجاگہ باز جاگہ ءَ "کوہ" پہ "سِنگ"، ءِ بزانت ءَ ھم کارمرد بیت (چونا ھیگا نہ بایدکہ چوش کنگ بہ بیت پرجاگہ "سِنگ"، "ڈوک"، اِنت ءُ "کوہ" ءُ ھرکس زانت کہ "کوہ"، ءَ گوشن اَنت). سکّیں مزنیں کارے کنگ، ماہ جنگ. نبوتگیں کارے کنگ.

گپّ ءِ پُروشگ : ھبرءِ پُروشگ بزاں نہ منگ. لبزءِ پُروشگ بزاں کوَل ءُ اھدءُ کرارءِ سرءَ نہ اوشتگ.

گراکی ءِ پُروشگ : انچوش کنگ کہ کسے ءِ دُکّان ءِ گراک پہ کُجام نیتونے کم بہ بَنت.

گردن ءِ پُروشگ : مردم یا دگہ ساھدارے ءِ گردن ءَ گوانٹگ ءُ ھڈّان ءِ چہ بنداں درکنگ کہ ایشی ءِ آسر مرگ اِنت. منّت وارکنگ، منّت لڈّگ، میار بارکنگ، میاریگ کنگ.

گرم ءِ پُروشگ : بزاں گرم ءَ یا نیمروچ ءِ منزل کنگ یا وپگ ءُ گوات چنڈ کنگ ءُ لڈّگ یا چہ گرس ءَ درآیگ گرماگ ءِ گُٹّ اِنتگیں سرءَ گواتے ءِ کشگ کہ گرم ءِ شست کنت. گرماگ ءَ ھورے ءِ کپگ کہ گرمی ءَ پُروشش اِیت ءُ بوم ءَ وَشّ کنت.

گرم ءُ سرءِ پُروشگ : نیمروچ ءِ منزل کنگ ءُ گوات چنڈءَ لڈّگ یا چہ توگ ءَ گرا چنڈءَ درآیگ بزاں گرم ءِ زورءِ پُروشگ ءَ رندء.

گنج ءِ پُروشگ : گنج یا کلکشت ءِ برہ یا چگ یا کیت کنگ. اُرس ءُ لمپ بیگ.

گورم ءِ پُروشگ : دریاءِ گورم ءِ پُروشگ بزاں چہ دریاءِ سرءَ ءُ برزبیگ ءُ کپگ ءُ گُچ بیگ ءُ تنگ. زرءِ ھم چو توپان ءِ سبب ءَ یاکہ دریاءِ نہ ءِ کوھے ءِ کم آپ ءِ سرءَ گورم ھم پُرشش اِیت گرا گوشن اَنت "پلاں جاگہ پُروشش اِیت" بزاں گورم پُرشش اِیت.

گوھرءِ پُروشگ : سارتی ءِ کم تُرتگ ءُ ایر ماربیگ.

لچّ ءِ پُروشگ : انچوش کنگ کہ کسے ءِ لچّ پُرشش اِیت بزاں پہ بے بھرءُ بکّلءُ گپ ءُ تران ءُ نند ءِ نیادکجت رابے زانگ لوٹ اِیت کہ "لچّ ءِ پُرشگ یا پُروشگ" دگرے ءُ بے لچّی دِگرے).

لوگ ءِ پُروشگ : لوگ ءِ جبنءِ پُروشگ. کسے ءِ لوگ ءِ ویرندان کنگ، کسے ءَ مزنیں تاوان ءُ بیرانی دیگ کسے ءِ لوگ ءُ دُزّی کنگ بزاں آئی ءِ کبل یادریگ یا دروازگ ءِ پُروشگ ءَ دُزّی کنگ.

مَٹّ ءِ پُروشگ : انچیں جاگھے کہ آپ جم بوتگ ءُ ھُشک بوتگ بلے کشّگ نہ بوتگ اودءِ اگاں کاھے ءِ بوٹگے کہ تُرتگ اِیت آئی ءِ ھمسونیں مَٹّ ءَ تُرتگیں اِیت ءُ پُروشش اِیت بلکہ روچ ءِ جنت ءُ مٹّ ءُ پُروشش اِیت کہ رندءَ تلکار بنت. بازجاگہ ایشی ءَ پہ ڈھل ءِ "بوٹّ ءِ پُروشگ"، ءِ بزانت ءَ ھم کارمرد کن اَنت.

مَٹّ ءِ پُروشگ : ماں لیب یا جنگ ءَ چہ وتی ھمدورءَ گیش بیگ. یاکہ ھنیک تاوان کروت وارتگ وتی مَٹّ ءِ ھم ھنیک بیرانی دیگ.

مردم ءِ پُروشگ : مردم ءِ سر، یاریادگہ اندامے ءِ پہ ٹّ یادگہ چیزے جنگ ءُ پُروشگ. ماں دیوان ءَ یاکہ دگہ مردمے ءِ دیم ءَ کسے ءِ شُھرت ءُ شرمندگ کنگ.

مچاچ ءِ پُروشگ : بے جنگ ءُ آڑیں مردمے ءِ سرءَ چہ ھدّ ءَ بے ھبندیں زوراکی کنگ. گوشن اَنت "پلانی نی انچوش گیشءَ کپتگ کہ پلانی ءِ چم ءِ مچاچاں ماں آئی ءِ چمّاں پُروشش اِیت".

مستں ءِ پرُوشگ : کسے آبدست ءَ بہیت آئی ءِ گڑتیک یا تاچینگ کرلے رنگ ءَ آئی ءِ آبدست ءِ نیم مُبدگ کنگ۔

ملک ءِ پرُوشگ : ملک ءِ ویراندان کنگ ءُ ملک ءِ ڈاہ دیگ ءُ گپتے ءِ ماں ملک ءِ سک تالان کنگ ءُ ملک ءِ مردماں پہ نجام نیموتے ءِ انجوشش کنگ کہ بیجاھے سرجمی بیا انت ءُ جم ءُ بنت یاکہ مردمانی وت انجوشش کنگ۔

نام ءِ پرُوشگ : نام ءِ شنگ ءُ تالان کنگ ءُ نام ءِ گار ءُ بیگواہ کنگ۔

واب ءِ پرُوشگ : کسے ءِ چہ واب ءِ گڑتیک کرپہ ءِ آئی ءِ واب نیشت۔ انچیں چیزے ورگ کہ آنکگیں واب بروت۔

واب ءِ سرو پرُوشگ : گیشتر ءِ گلگ ءِ کاروان ءِ سات ءُ سیر ءِ بیت کہ منزل کن انت شام کن انت ءُ ولیس انت ءُ شپ ءِ دھدے ءِ پاد کا بیت ءُ لڈ انت گوشں انت ءِ واب ءِ سرءِ پرُوشیں گوُ الڈیں۔

دت ءِ پرُوشگ : ماں ترک ءِ میدان یاکہ لیب ءِ گوازی یاد گزینوتے ءِ وتی ھڈ ءُ نڈے ءِ پرشگ گوشں انت۔ انچیک سترہ کپ ءِ توُ وتی جند ءِ پرُوش سے۔ دت ءِ ستر مندگ کنگ۔

دماس ءِ پرُوشگ : گمگی دماس ءِ چوکہ کمی ءُ دوئیم ءِ پرُوشگ کہ تیزان کنگ بنت۔

ھال ءِ پرُوشگ : ھال ءِ شنگ کنگ ءُ ھال ءِ ڈروگبند کنگ۔

ھبر ءِ پرُوشگ : کسے ءِ گپ ءِ پرُوشگ، ناھبر کنگ، ڈروگبند کنگ، رد منا مینگ ءُ گپ ءِ زیرگ، گپ نزرگ، نہ منگ، منوگر نہ بیگ، گھ کنگ۔

پرُوشش ورگ : (پ۔ رُوشش + وَ۔ رَگ) پرُشگ، مردم ءُ اولاک یاکہ لشکر ءِ۔

پرُوشش ھال : (پ۔ رُوشش۔ ھال) بچار " پرُوشال "۔

پرُوشیگ : (پ۔ رُو۔ شیگ) ھامردم کہ آیانی بوجیگ پرشتگ ءُ وت پشت کپتگ انت کہ ھچ ءِ واجہ نہ انت۔ ھمے رنگ ءِ پرُوشش وارتگیں لشکر ءِ سرنگیں مردم۔

پروک : (پ۔ روک) پر۔ ھماکہ سر ءِ بیت، پر ءِ بیت۔ وام۔

پرَورگ : (پ ر۔ ورَگ) پل ورگ، تروزگ۔ ترنگ، چکرگ، چوکہ گلگل ءِ یاکہ لانٹیگ یا تروک ءِ چکرگ۔ لیٹ ورگ، پر لیٹگ۔

پروکی : (پ۔ رو۔ کی) پرے چیز، پریں زر، بزاں ھما زر کہ کسے ءِ سر ءِ " وام " انت۔ وامی۔

پروم : (پ۔ روم) ھوپستان ءِ زامران ءِ گور، چانی سیم سراں جاگھے ءِ نام انت۔ اینتی ءِ روکیت ءِ ایرانی بلوچستان ءِ بیشت انت۔ اودءِ لچہ کار دادو پرومی ءِ ھرکس زانت۔ شھلچہ کار ملا پازل ءِ پہ دادو پرومی ءِ لچھے دیم دانگ انت کہ ایشی ءِ پیسو ملا بھادر مزاستانی ءِ دانگ۔ یک جاگھے گوشں ایت۔ " دیر انت پروم ءِ ڈکت ءُ ڈور = گالاں بدے کولواد شتور "۔

پرومی : (پ۔ رو۔ مِی) اھماکہ گوں پروم ءِ شیادی کنت، لچہ کار دادو پرومی۔

پرومیگ : (پ۔ رو۔ مِی۔ گ) پرومی ھماکہ گوں پروم ءِ شیادی کنت

پرونک : (پ۔ رو۔ ن۔ ک) بازجاگہ ءِ پارسی ءِ " پروانہ " ءِ بلوچی ءِ گوشں انت کہ لاڑا مکالے۔

پرَہ : (پ۔ رَہ) گیشینک ءِ تروک، لے ھما " کاربنک " انت کہ لگوشکاں پہ ماسکولک کنگ ءِ بکیرے ھمیشی ءِ سرءِ گیشینک کن انت۔ یک دارے بکت کن انت کہ " ماتلار " ءِ گوشں انت۔ ایشی ءِ سرءِ دگہ بارگ تریں دارے یاکہ ھمیشی ءِ جند ءِ سرتری ھرءِ بارگ ترکن انت۔ ھما دیگی کہ کماتگ انت ءُ سیمن کرتگ انت پتایگ ءُ ھمیشی ءِ سرءِ کنگ بنت کہ ھمے پتاتگیں وندیانی سرءِ گیشینک بزاں کرنڈ کرتگیں لگوشک بیت۔

پرَئ : (پ۔ رَ۔ ئ) بہتیں، ھیبت : لے یک دزاھیں آسنے کہ یک سرے پتیں انت کہ پہ کل گوچگ ءِ کارمرد بیت۔ بازمردم

یک دار بارا چِن ءَ "پری" ءَ ھم گوش اَنت۔

- **پُڑھائے :** (پُر ۔ ھاک) پُر ءُ ھاک ءِ بند ءَ مے "پُر" ءُ "ھاک" اِنت بے کار ءُ بےسْتیں چیز یا مردم۔
  پُڑھاک کنگ : تاوان ءُ بیراں ءُ برباد کنگ۔
- **پَری :** (پ ۔ ری) داستانانی دْھیانی جنیں کہ سک ترنگ اَت ءُ بازُل اِش ھم پر اِنت۔ سکتیں شَزنگیں جنیں جنیں نامے۔
- **پَری**[2] **:** (پ ۔ ری) سکیں بزیں تھنگے زاجیں کہ بدارہ ءِ جنیاں اڑنگ بیت۔ ایشی ءِ گیشتریں بھرم بیدارہ ءُ ڈن دریاء ءِ سرءِ شھارات کہ ایشی ءِ سرءِ یک یا دو مردم نندایت پرچاکہ چہ آچارہ گوات ءِ پُر بیگ ءُ بوجیگ یک کشتے ءِ لیٹ اِیت ایشی ءِ ھنگ ءِ ھاتی ءِ مردم ھمے پری ءِ تھنگ ءِ سرءِ رواَنت ءُ کایَنت۔ ایشی ءَ "پانڈ" ھم گوش اَنت۔ باز مردم ایشی ءَ "پَری" ھم گوشش اِیت۔
- **پِری :** (پ ۔ ری) بےتاھیریں گپ بلے اِے گال ھرجاگہ ءَ پری پری کنگ ءِ کار مرد بیت۔
- **پُری**[1] **:** (پ ۔ ری) ھاکرگوں "پُر" ءِ شبادی کنت۔ چہ "پُر" ءُ یا "پُر" ءِ رنگ۔
- **پُری**[2] **:** (پ ۔ ری) بالوۓ کہ ماتگ ءِ بارگ ءُ دراج اَنت۔ تانگوۓ ءُ زاجیں سْتنٹے پر اِنت ءِ کہ چوسیتیں مردم یادگ

پُری

ساھدارانی جان ءَ گُنت ءِ دنت ءُ ھون چُوشش اِیت۔ باز جاگہ ءَ ایشی ءَ "مُنتلی" ھم گوش اَنت ءُ باز جاگہ ءَ ایشی ءِ نام "شپی مگسک" اِنت بلے اِے ھردو دگہ بالوانت کہ چو "پری" ءَ شپ اَنت ءُ تورین اَنت۔ چہ اے پُریاں یکّے ھمیش اِنت کہ مردم ءَ تپ دنت کہ پیمیں نیاں گُوھری تپ ءَ روشمی ءِ ناک اَنت۔ ایشی ءَ ھندی ءَ مچھر، انگریزی ءَ (   ) پارسی ءَ پشہ، تازی ءَ بعوضہ گوشش اَنت۔ باز جاگہ ءَ "پری" ءَ ھما مگسک ءَ گوش اَنت کہ آپانی سرءِ بیت۔ چہ گُس مگسک ءَ کستر اَنت ءُ پلک رنگ اِنت ءُ ورمی ءَ ستنی گوشش اَنت۔ (بچار "پت")

- **پُری**[3] **:** (پ ۔ ری) پُرگ ءِ سرباز ءِ کور ءِ چہ پاردوء ءِ مستریں شھراں یکّے کہ چہ پاردوء جند ءِ شھر ءُ چیہ تر اِنت۔
- **پُری**[4] **:** (پ ۔ ری) کلندو ءِ زاتے کہ کانڈیل ءِ بارگ اِنت، ھوشنگ ءِ ڈیل ءِ سک دراج اِنت ھوشنگ ءِ جندے ھم دراج اِنت ءُ دان ءِ سپیت اِنت بلے دانگ ءِ چہ کلندو ءِ کستر ءُ کدے شھرو اِنت۔
- **پُڑی :** (پُ ڑ ۔ ری) ھالیگی ءُ ھور کی ءِ چپ، پُڑ بیگ ءِ جند۔ درپے ءُ چہ چیزے ءَ پُڑ بیگ۔ گوانگ یا شیک ءِ پُڑی۔
- **پُڑی :** (پُ ڑ ۔ ری) بچار "پُوری"۔
- **پرے :** (پ ۔ رے) پہ زے، پہ اِے کار ءَ۔

- **پریات :** (پ‌ز۔ یاث) گُرکار، واھی، زاری، دستبندی، آرزءُ گوزز، چہ دردے ءَ گُربوگ ءِ کار۔ [پارسی : فریاد]۔
- **پُریاتون :** (پ۔ رِئی۔ آ۔ توِن) پری رنگیں جنین۔ جنینی نامے۔
- **پری پری :** (پ رِئی + پ رِئی) پری پری کنگ : چہ بے تاھیری ءُ کسے ءِ زھیرءِ یا گُمءِ بے آرام بیگ ءُ گپ جنگ ءُ بس نہ کنگ۔
- **پَڑریچ :** (پ‌ز۔ رے۔ چ) رِیچ ریچگ ءِ جند۔ پڑریچگ ءِ پرمانگال بزاں "رِیچ ءِ رِیچ"۔
- **پڑّیچ :** (پ‌ز۔ رے۔ چ) پڑ ریچ، پڑریچگ ءِ پرمانگال بزاں "پر ءِ ریچ"۔
- **پُڑیچک :** (پُڑ۔ رِئی۔ چَک) ماھیگ ءِ کُش ءِ بازُل رنگیں وَستَک۔ ھمے رنگ ءَ آئی ءِ دُمب ءُ بَڈ ءُ کنت ءُ دل ءِ چیرءَ ھم پربیت۔ ھر جیکے ءِ ھمے رنگیں بازُلوئیں بھر۔
- **پڑّیچگ :** (پ‌ز۔ رے۔ چگ) رِیچ ریچگ : آب دانگیں یا پیتانگیں چیزے ءَ ریچ کنگ پتانگیں بندیک یا بندیک رنگیں چیزے ءِ تچک کنگ۔ تو بنگیں چیزءِ ریچ ریچگ ءُ ریچ کنگ۔
- **پڑریچگ :** (پ‌ز۔ رے۔ چگ) چیزے ءِ سرءُ آپینک یا آرتینک یا ریکینک ریچگ اَک : آپ پڑریچگ، ھاک پڑریچگ، آرت پڑریچگ، ریک پڑریچگ۔
- **پریری :** (پ۔ رے۔ رِئی) پیری، چہ زیکتیں روچ ءَ پیسری روچ۔
- **پُریشت :** (پ۔ رِئی۔ شَث) "پُریشتگ" ءِ توار۔ داشتگیں کندگ ءِ یکپارگی ورآیگ ءِ توار کہ یک اناگاہ ءَ درکیت لے رنگیں کندگ ءَ دپ بندانت ءُ توار چہ دنتانانی شم ءَ درکیت۔ پُریشت کنگ: اولاک یا کر دلوت ءِ پوزءَ ھُوشش کنگ ءِ توار کہ یکپارگی سادءَ ءِ ترندی چہ پوزءِ کش ایت۔ اے گال ءِ "پُروشت" ھم گوشش انت۔
- **پریشان :** (پ۔ رے۔ شان) گمیگ، بیدرد، دلپدرد، دلترکہ، رنج۔ پریشانی : دلپدردی، دلترکھی، گمی۔
- **پُریشت پُراشت :** (پ۔ رِئی۔ شَث + پ۔ راشَث) پُریشتگ ءُ پُراشتگ، چش ءُ چاش۔
- **پُریشتگ :** (پ۔ رِئی۔ شِ۔ تگ) پُریشت کنگ ءُ کندگ کہ لے رنگ ءَ داشتگیں کندگ ءِ توار چہ دنتانانی شم ءَ درکیت۔ اولاک یا دلوت ءِ وتی پوزءِ ھُوشش کنگ۔
- **پُریشتگ :** (پ۔ رے۔ شِ۔ تگ) نیگراھی منوگرانی منوگری ءَ ھما چیریں مھلوک انت کہ واجھیں ھُدا ءِ کار دار ءُ چلوپکار انت۔ کُلے جھان ءِ کاراں ھمایاں پرما ایت۔ اک : مرگ ءِ پُریشتگ۔ روزیگ ءِ پُریشتگ دگہ دگہ۔
- **پُرلیشی :** (پ رے۔ شِ ی) پرالیشی، پہ ایشی، پہ الیشی ءِ حاترءَ یا واستءَ *
- **پڑّینک :** (پ‌ز۔ ریں۔ کَ) دریائی مُرگے۔
- **پڑینگ :** (پڑ۔ رے۔ نگ) اچوش کنگ یا کپ ویت، دور دیگ۔ کاپینگ۔

آپ ءِ پڑینگ : تام ءُ رنگ یا کنگ۔ رنگ ءُ بزگ۔ بے رنگ کنگ، بتام کنگ، ازّت برگ۔

آپ ءِ پڑینگ : آپ وتی ءَ دور دیگ۔ زوال کنگ۔

اَس پڑینگ : بن دیگ، اُرءُ جیرءَ پادکنگ، جنگ پادکنگ۔

اَس ءِ پڑینگ : جنگ پادکنگ۔ اُرءُ جیرءَ پلیتی پادکنگ۔

اَس ءِ پڑینگ : بیراں کنگ، تاوان کنگ، پہ قیمت برباد کنگ۔

آشوب پڑینگ یا آشوب ءِ پڑینگ : ژُد ءُ شور پڑینگ۔

بارءِ پِرّینگ یا بارءِ پِرّینگ: دشمنءِ ترامپوئی کنگ یاکہ پہ گھگیری تچگءِ باران دور دیگ بلے چوشیں کارءِ گیشترءِ پڑیں مشترکن انت۔ بارءِ بوجگءِ یک جاگھے یلہ دیگ، بارءِ بوجگءِ منزلےءِ یاکہ راہ سرءِ پہ گھام نیموںءِ یلہ دیگ۔

بڈءِ پِرّینگ: کسےءِ بڈءِ دور دیگ، بڈءِ دیگ بزاں بیچےءِ سرءِ جنجالے دور دیگءِ کسےءِ مال جنجاںءِ جیڑھےءِ اڑ بینگ

بگتءِ پِرّینگ: وتیءِ دشمن ذاچی یا لیرمھےءِ کہ چہ بگءِ بستگ بیدءِ آئیءِ بزگءِ بگتءِ ھور کنگ یاکہ دگرےءِ بگتءِ بزگءِ ھور کنگ۔

بے راھاں پِرّینگ: کسےءِ بے رھبندیں کارےءِ کنگءِ ھدوناک کنگءِ کنائینگ، کسےءِ چہ راستیں رھبنداں تگلینگءِ بدراھاں دور دیگ، گمراہ کنگ۔

بیم پِرّینگ: کسےءِ دلءِ ترس دور دیگ کہ چہ یک چیزےءِ بترس ایت۔

پاداں پِرّینگ: کسےءِ دگر کسےءِ پادائی سرءِ دور دیگ بزاں انچوش کنگ کہ آئیءِ پاداں بکپ ایت۔ کسےءِ دگرےءِ زیر منتءِ منتوارءِ پرمایگ، کسےءِ چہ دگرےءِ دگوزءِ بگشگءِ لوٹگءِ پرمایگ۔ کسےءِ بےاِزّتءِ بے شرپ کنائینگ۔

چہ پاداں پِرّینگ: انچوش کنگ کہ راہءِ شت مکنت۔ بے وس کنگ۔

پٹءِ پِرّینگ: یلہ دیگءِ زمبینگ۔ چیز دور دیگءِ یلہ دیگ بیتءِ ھمراہ زمبینگ بیت۔ مپتءِ دیگ۔ ڈنءِ وڈءِ سر کنگ۔

پڑءِ پِرّینگ: بچارءِ پٹءِ پِرّینگ۔

پشتءِ پِرّینگ: رندءِ دور دیگ بزاں پشت گیجگ۔

پلءِ پِرّینگ: ڈگارءِ پل بوتءِ دور دیگ، چوکہ پلءِ پِرّینگ: انچوش کنگ کہ بیسارءِ بکپ ایت، چو پلارءِ پِرّینگ۔

تاسءِ پِرّینگ: رھچار بیگ دانکہ تاس بکپ ایت پہ آپءِ بھرءِ بانگءِ۔

تامءِ پِرّینگ: ھلکءِ کشگ، شیہ دل کنگ۔ سوکیگ کنگ۔

تڑانءِ پِرّینگ: گپتءِ تڑان یا شھلءِ تڑانءِ دور دیگ۔

تڑانگءِ پِرّینگ: تڑانگ دیگ، باتءِ دیگ، باتءِ پِرّینگ، تھنال یا ترھنالءِ پِرّینگ یا دور دیگ۔

تگءِ پِرّینگ: ذرکت دیگ، اولاکءِ ذرکءِ میدان دیگ۔

تلکءِ پِرّینگ: انچوش کنگ کہ تلکءِ بکپ ایتءِ تلک ئے بگیت۔ کسےءِ بے واریءِ گرگ، کسےءِ سرءِ شکیں اڑءِ جنجالے دور دیگ کہ آوتءِ رکینت مکنت۔

جارءِ پِرّینگ یا جار پِرّینگ: پہ جارجیں یاپہ ونگشں یاکہ روناکءِ مھناک ھالےءِ شنگءِ تالان کنگ کہ ھر کس سہیگ بہ بیت۔

جنگءِ پِرّینگ: دو مردم یا دو ملکءِ میانءِ [illegible]

[illegible]: جھلءِ دور دیگ، جھل جنگ، ایرجنگ، کم لیگگ۔ جاتءِ پِرّینگ: جاتءِ بتہءِ دور دیگ۔ جاتءِ جنگ: بزاں بے رھبنداں دور دیگ یاکہ تاوان بار کنگ۔ جکءِ پِرّینگ: چہ جنیں ءِ لاپءِ چہ نہ ماہءِ سرجم بیگءِ پیسر پہ زورءِ درمان دارگءِ جکءِ پیدا کنائینگ یکءِ دور دگ۔ گیشتر سببءِ ترنگیں جنیں انچوش کن انت کہ چہ بدنامیءِ برکگ انت۔

چکءِ پِرّینگ: سرءِ دور دیگ، چکءِ دور دیگ۔

چکاں پِرّینگ: چکاں دور دیگ بزاں مات یا پتءِ وتی چکاں یلہ دیگءِ روگءِ پدءِ آیاں جست نہ کنگ۔

چہ چپّاں پِرّینگ : یک دُور رِدْ کیں چیزے ءِ وال ھنچیک دیرءِ چارگ کہ بُروت ءُ چہ چپّاں گار بہ بیت۔ کسے ءِ اِزّت ءُ شرپ ءِ چہ مردمانی چپّاں دَور رَوَگ بزاں انچوش کنگ کہ یک شر پداریں مردمے کم کم ءَ چہ مردمانی چپّاں بکپ اِیت ءُ اولیگیں شرپ ءُ اِزّت ءُ گوں مردماں پَشت ءَ کپ اِیت۔ چہ چپّاں ھچ نہ گِندگ گوش اَنت ءِ پلانی پیسرءِ کرّا تبلے نی چہ چپّاں ھسم کپت۔

دپ ءِ پِرّینگ : ڈیک وارینگ بلے پہ تاوان ءُ بیرانی ءِ ھاتر ءَ۔

چہ دپ ءَ پِرّینگ : بے بھر کنگ ءِ نپ ءُ سیت ءِ زُنگ بندرءِ ایشی ءِ بزانت چوش اِنت کہ کسے ھرو ھدیکّے ءِ وَرگ ءُ چرگ بِدنت ءُ پدءِ یک انّاگا یا کجام یک تیمونے ءِ بند اِش بکنت نی ھمے ورگ بزاں چہ آئی ءِ دپ ءَ کپ اَنت۔

ڈ چار پِرّینگ : ڈیک وارینگ انچوش کنگ کہ دُو مردم یا مُلک یا لشکر وت ماں وت دیم پہ دیم بہ بنت۔

ڈراج پِرّینگ : ڈراج ڈراج ءِ دَور دیگ۔ کارءِ انچوش کنگ کہ سرجم ءِ بیگ دیر بہ بیت۔

دَرد ءِ پِرّینگ : انچوش کنگ کہ دَرد وشّ بہ بیت یا کہ بہ گُٹّ اِیت۔ کسے یک کارے کنت کہ پہ آئی ءِ سیت ماں بلکیں تاوان اِنت بلے کسی سوج ءِ نہ گِپت ءُ کاراں کنت۔ نی کہ تاوان وارت گُڑا گوشگ بیت ءِ نی تئی سر ءِ درد کپت ناں؟ ؟

دست ءِ پِرّینگ : دست ءِ دُور دیگ، چپّیکنہ ءِ سرءِ دستاں لوپ کنگ یا آئی ءِ گِرگ ءُ دست جُنگ بلے دستانی ماں پِرّینگ ءِ رنگ ءِ بیت اِک : " پلانی ءِ منی گردن ءِ وتی دست پِرّینت اَنت " بزاں پہ مِتواری منی ءِ گلا گیش ءُ گِرت کہ آئی ءِ مُراد ایش اِنت ءِ من تئی گردن ءِ بستگاں، یاکہ دگرے ءِ یلا مرزی ءِ، بلے راستیں گالبند " دستانی ماں کسے ءِ گور ءِ دَور دیگ اِنت "۔

دل ءِ پِرّینگ : دلاپ کنگ، انچیں ھالے دیگ کہ چہ آئی ءِ اِشکنگ ءِ چہ رنج ءُ گم یا کہ چہ تُرس ءِ دل ءِ ایر مرگ، (بچار " دل ءِ کپگ ")۔

دُمب ءِ پِرّینگ : یاکہ دُمب ءِ پِرّینگ : کسے ءِ رند ءِ کپگ یا رندءِ پِرّینگ۔

دنز پِرّینگ : دنز کنگ اِک : " اے گوات ءِ دنزے پِرّینتگ " کارے ءِ انچیں رنگے ءِ کنگ کہ آئی ءِ آسر ءِ شَرّی ءُ گندگی زانگ مہ بیت، تاموراں دیگ، تامور دیگ یا کنگ۔

دُور پِرّینگ : چہ یک جاگھے بُرگ چہ مُلک، لوگ یا جندءِ دیر دَور دیگ یا دُور بُرگ۔ بلوچی سوت ءِ بندے ـ دل من ءِ یارت ءُ دیر پِرّین اِیت " بزاں ھیال ءُ ترانگ ءِ گوستگیں تھتاں ءِ دُور دنت یا دیریں مردمے یا مُلکے ءِ ترانگ ءِ دُور دنت ـ ھمراہ ءِ رندءِ پُشت کپگ، چیزے ءِ چہ وت ءِ یاکہ وت ءِ چہ یک چیزے ءِ پہ زانت یا بے وسی دیر دارگ۔

دیر پِرّینگ : بچار " دُور پِرّینگ "۔

راہ ءِ پِرّینگ : کُشک ءِ پِرّینگ اِک : اگاں کسے راہ ءِ گار بکنت گُڑا دگرے آئی ءِ یارت ءُ راہ ءِ سوج دنت کہ ھمے راہ ءِ بگِیپت ءُ بروت۔ رھدر بری کنگ، نزانتکاریں مردم ءِ سرءُ سوج کنگ۔

راھبندءِ پِرّینگ : راست ءُ تچکیں راہ ءُ رھبنداں دَور دیگ، رھدر بری کنگ، سرءُ سُوج کنگ۔

رندءِ پِرّینگ : انچوش کنگ کہ کسے پکّے ءِ رندءِ بکپ اِیت بزاں آئی ءِ رندءِ بروت یاکہ رندگیری ءِ بکنت۔

رنگراھاں پِرّینگ : کسے ءِ گورکشاں دَور دیگ، کسے ءِ بے راھاں پِرّینگ ءُ گار کنگ۔ کسے ءِ بے رھبندیں سرءُ سوج کنگ۔

روچ ءِ پِرّینگ : بزاں پَشت کپگ، چہ کارے ءِ سرجم بیگ ءِ پیسر وھد ءِ گُٹگ یا ھما وھدی کہ باید اِنت کہ کار سرجم بہ بیت، چوش نہ بیگ۔ مَندرءِ چوش بوتگ کہ یک کارے باید شپ ءِ شپ سرجم کنگ بہ بیت بلے سرجم نہ بوتگ ءُ روچ بوتگ۔

روچ ءِ سرءَ پرِّینگ: روچ ءِ سرءَ دَور دیگ، گرم ءِ سرءَ دَور دیگ، واری دیگ، اَزاب کنگ یا دیگ۔

رھبندءِ پرِّینگ: بچار " راھبندءِ پرِّینگ "۔

رھبندءِ پرِّینگ: کانودءِ رواج دیگ بزاں جوڑ گرتگیں رھبندے ءِ سرءَ مردماں زوگ پرمائیگ، رھبندے ءِ سرجمیں مھلوک ءِ مرد ماں سرءَ لازم مئیتگ۔ انچوش کنگ کہ ھر رنگ ءِ مردم ھمے رھبندءِ بگرانت۔

زھرءِ پرِّینگ: چہ زھرءِ دَور دیگ۔ چہ زھرءِ پرِّینگ بزاں زھرگرگ ءِ چیزے ءِ چگل دیگ یا دور دیگ یا پرِّینگ۔ زھر برائینگ انچوش کنگ کہ کسے زھر بچیت۔

سال پرِّینگ یا کہ سال ءِ پرِّینگ: سال گوازینگ بلے سکّیں زوریں گالبندے۔ (بچار " سال ءِ کپگ ")۔

ساہ پرِّینگ: ارواہ دیگ، مُرتگیں جونے ءِ تہ ءَ ساہ مان کنگ انچوش کہ گوشِ اَنت " توءَمنی مُرتگیں جون ءِ ساہ پرِّینت " بزاں زندگ کُرت۔ چہ نااُمیتی ءِ رندءَ اُمیت کنگ، دل ءِ چنگ ءِ لاپ ءَ دیگ، دل ڈڈّی دیگ، سُھرینگ۔

سرءِ پرِّینگ: سرءَ دَور دیگ بزاں وپگ۔

سرءَ پرِّینگ: سرءَ دَور دیگ۔ مردمے ءِ دگرے ءِ سرءَ دَور دیگ بزاں انچوش کنگ کہ اے آئی ءِ ھچ رنگ ءِ بیلدنت۔

چہ سرءِ پرِّینگ: چہ وت ءَ دُور دارگ، نگام رنگے ءَ وت ءَ چہ کسے ءِ زھینگ ءِ رکینگ۔ پارے اگاں سرءِ چکّ ءِ ایر بہ بیت آئی ءِ دَور دیگ۔

سُوب ءِ پرِّینگ: انچوش کنگ کہ یکّے ءَ سوب ءُ نپ بہ رس ایت۔

سُوت ءِ پرِّینگ: بچار " سِیت ءِ پرِّینگ "۔

سُور ءِ پرِّینگ: وشّی ءُ لزّت ءِ پرِّینگ۔

شان ءِ پرِّینگ: تھل ءِ نازانی دَور دیگ، اِزّت ءِ دَور دیگ، مزنی ءِ تاوان کنگ۔

شپ پرِّینگ: کارے کہ بایداَت روچ ءِ بُکَنت ایت وھدےکہ گوں روچ ءِ گُٹگ ءِ انگت سرجم نہ بیت گوشِ اَنت " توما شپ پرِّینت یا شپ ءِ پرِّینت "۔

شُدءِ پرِّینگ: گوشِ اَنت " پلانی شُدءِ پرِّینتگ " بزاں چہ شُدءِ نادُراہ اِنت چہ شُدیگی ءِ زندءِ پاداَتک نہ کنت۔

شَک ءِ پرِّینگ: شکرّو کنگ، کسے ءِ گَپ یا کارے ءِ بیگ ءِ تہ ءَ بھرءِ بَجّاءِ دَور دیگ۔

شوریچ ءِ پرِّینگ: کسے ءِ آشوب ءِ جنجالے ءَ دَور دیگ۔

کارءِ پرِّینگ: کسے ءِ پہ کارءُ روزگارءِ پرِّینگ بزاں کارءُ روزگار دیگ یا دیائینگ۔

چہ کارءِ پرِّینگ: کارءِ یلہ دیائینگ پھک کار نہ کنگ گوشِ اَنت " پلانی تو پٹّینتگ ءُ مروچاں چہ کارءِ ھم پرِّینتگ۔ چہ رزوری یا کہ نادُراھی یا کہ دگہ اپچیں بے وسّی کنوکیں نیمونے ءِ کار کُرت نہ کنگ، بزاں چہے نیموناں یکّے آئی ءِ چہ کارءِ پرِّین ایت۔

کارے کسی ءِ سرءَ پرِّینگ: جنجالے یا دگہ کارے کسے ءِ سرءَ آرگ۔

کَنگ ءِ پرِّینگ: کمیّگی لیب ءِ وتی مُسّٹ ءِ دَور دیگ۔

کَشک ءِ پرِّینگ: راہ ءِ پرِّینگ۔ راہ پرِّینگ۔ راستیں رھبندءِ پرِّینگ، راستیں سرءُ سوج کنگ ءُ راستیں کار پرمائیگ۔

کَلّ ءِ پرِّینگ: کَلّ ءُ کَڈّ یا گَندہ تہ ءَ دَور دیگ۔ کسے ءِ بے رھبنداں دَور دیگ۔ کسے ءِ تاوان بارکنگ۔ کسے ءِ جنجالے ءِ اَڑینگ۔

گارءِ پرِّینگ: گارءُ ترَیب ءِ تہ ءَ دَور دیگ۔ بیراھاں پرِّینگ، گارءُ گُمسارءُ بیگواہ کنگ۔

گال ءِ پرّ ءِ ینگ: گپ ءِ پرّ ینگ، انچوش کنگ کہ گپ بجنت۔

گام ءِ پرّ ءِ ینگ: انچوش کنگ کہ گام ءِ رواجاں بروت دلوت یا مردم۔

گپ ءِ پرّ ینگ: ھبرءِ پرّ ینگ بزاں کسے ءِ انچوش کنگ کہ آ گپ بجنت۔

گیسّل ءِ پرّ ینگ: اڑءُ جیڑہ ءِ پرّ ینگ، کسے ماں جنجال ءِ دوَر دیگ۔

گٹّ ءِ پرّ ینگ: بزاں مردم یا دلوت یا اولاک یا کہ رستر ےءِ انچوش انگرّ کنگ یا انچیں جاگھے انگرّءِ کنگ کہ آئیءِ تہنگ ءِ روگ ءِ دگہ راہ مہ بیت۔ لوپ ءِ تلک ءِ پرّ ینگ۔

گٹّ ءِ پرّ ینگ: کسے ءِ دیک مردمے ءِ گٹّ ءِ لوپ کنگ بزاں انچوش کنگ کہ آئیءِ یلہ مدنت۔ کسے ءِ سرءِ یک کارے دوَر دیگ کہ آ دت ءِ چہ آئیءِ زھنیت مکنت۔

گجرءِ پرّ ینگ: کسے ءِ سرءِ گجرءِ پرّ ینگ بزاں کسے ءِ سرءِ بدترین ءُ شُوم تریں کارءِ دوَر دیگ، کسے ءِ سرءِ رسترءِ پرّ ینگ۔

گدءِ پرّ ینگ: چیزےءِ سرءِ گدءِ دوَر دیگ بزاں آئیءِ گد پر دیگ، مکلے ءِ تہ ءِ گدءِ راستے ءِ بنگیجی رندءِ برگ یہ بھاءِ ھاترءِ۔

لاپ ءِ پرّ ینگ: "چہ لاپ ءِ پرّینگ" : چہ لاپ ءِ دوَر دیگ بزاں انچوش کنگ کہ پہ ورگ ءِ ھم ہچ مرس ایت یاکہ انچیں کارے ءِ گوَلائیش کنگ کہ مردم ءِ زرّ ھم ھرچ بہ بیت ءُ لاپ ھم مرس ایت۔ چیزےءِ شوھازءِ یا کارے ءِ رندءِ انچوش کپگ کہ لے کار لاپ ءِ شوھازءِ ھم وار مہ وَنت۔

لاپ ءِ پرّ ینگ: لاپ ءِ ناڈراھی ءِ مردم ءِ دوَر دیگ بزاں لاپ انچوش باز بروت ءُ دست ہبیت کہ مردم چہ زوری ءُ گشت ءُ پاد آتک مکنت، گوشنت انت "یلاں لاپ ءِ پھک دوَر داتگ یا پرّ ینتگ"۔

لَب ءِ پرّ ینگ: لالچ ءِ رواج دیگ، لَب ءُ لالچ ءِ دے ءُ زیرءِ شتنگ کنگ۔

نچ ءِ پرّ ینگ: بے لچ کنگ، تام ءِ کشگ، لچ ءِ کشگ، شیہ دل کنگ، سوکیگ کنگ۔

لدءِ پرّ ینگ: ماں لدءِ دوَر دیگ بزاں چیزےءِ چہ بیزار بیگ ءِ دوَر دیگ۔ مردمے یا دلوت ءُ اولاکے ءِ برگ ءُ لدءِ یلہ دیگ۔

مچّ ءِ پرّ ینگ: چہ مچّ ءِ دوَر دیگ یاکہ چہ مچّ ءِ دوَر دیگ۔ بے تکستیں تاوان دیگ۔

مَل ءِ یاکہ مَل ءِ پرّ ینگ: کشتی ءِ وَدتَل کہ بند گرآنت یکے ءِ دومی ءِ ماں ڈگارءِ جنگ۔

میدان ءِ پرّ ینگ: مردم ءِ ڈرکت ءِ پرّ ینگ یاکہ اولاک ءِ تاچگ۔

ناپگ ءِ پرّ ینگ: انچوش کنگ کہ ناپگ ہلپ ایت (بچار: ناپگ ءِ کپگ)۔

ناچ ءِ پرّ ینگ: ناچ ءُ ایرکپائینگ، انچوش کنگ کہ ناچ ءِ ہکپ ایت بزاں ناچ ءِ ایر بیت ناچ ءِ مینگیچ بکنت۔

نام پرّ ینگ: نام ءِ تالان کنگ، ھرکس ءِ سھیگ کنگ۔

نان ءِ پرّ ینگ: روزگارءِ پرّ ینگ، روزگارءِ کار دیگ۔

چہ نان ءِ پرّ ینگ: بے روزگار کنگ۔

ناڈراھی ءِ پرّ ینگ: انچیں کارے یا بدپھریزی یے کنگ کہ لوگ یا ملک ءِ تہ ءِ ناڈراھی شنگ ءِ بیت۔

نیت ءِ پرّ ینگ: انچوش کنگ کہ کسے یا چیزےءِ سرءِ نیت بزاں بیر کپ ایت۔ بگواہ کنوک ءِ بیران کنوکیں تاوان دیگ۔

ٹُنک ءِ پرّ ینگ: سک کوکارءِ جاک جنگ، کہ چوش کنگ ءِ ٹُنک ءِ مجو مجرک جھل کپ ایت کہ ایشی ءِ سبب ءِ ٹُکّگ ھم گیپت۔ ٹُنک چہ بازیں گرپوگاں انچوش بنت گوں ٹُنک ءِ چست کن انت اِش۔

نگن ءِ پڑ ینگ : بچار "نان ءِ پڑ ینگ"۔
ننگار ءِ پڑ ینگ : کِشک ءِ کار ءِ بُنگیج کنگ۔ گُوش اَنت "ننگار کپتگ"۔ بزاں چہ موسمی هوراں رندکِشت ءُ کِشار ءِ کار بُنگیج کنگ بوتگ۔

نهاد ءِ پڑ ینگ : نهرءُ بجاءِ کمتر کنگ۔ نهرءِ نامگپت کنگ۔
نهرءِ پڑ ینگ : بجاءُ نهاد ءِ کمتر کنگ۔ بجاءِ نامگپت کنگ۔
واب پڑ ینگ : واب گیجگ انچوش کنگ کہ کسے واب بکپ ایت۔
هاٹی ءِ پڑ ینگ : همت ءِ دور دیگ، بے زور کنگ، بے همت کنگ۔
هاکاں پڑ ینگ : تاوان کنگ، چیزے ءِ بیران کنگ۔ بے پرواهی کنگ۔
هال ءِ پڑ ینگ : هال ءِ شنگ کنگ۔ تالان کنگ۔

- **پڑ** : (پ ڑ) پڑ، ڈوق، وڈ۔ پڑءِ نیچ کنگ : راہ ءِ پہ تچگ ءِ وش کنگ۔
- **پڑجنگ** : (پ ڑ۔ ج ن گ) هماجنگ کہ پڑ ءِ ڈنے ءِ کنگ بہ بیت۔
- **پڑکہ** : (پ۔ ڑک۔ ک ہ) مردین ءِ هما سیدکہ چہ گمگاں ڈراج تر اَنت ءُ کوپگ سراں اَنت یا انگت ڈراج اَنت کہ دیم ءِ

پڑیوار

سینگ ءِ سرءِ لونچاں اَنت۔ بازمردم پاگ ءِ جند ءِ گُوش اَنت یا کہ آئی ءِ چوٹ یا لونچانیں دُمب ءِ۔ بتل : "پاگ ءِ پڑکہ ءِ چُپی ءُ ههنکیں ملک ءِ هچی"۔

- **پڑکی** : (پ۔ ڑک۔ کی) اَنگرءِ کنگ ءُ گرگ یا پناهگ۔ وتی پاد ءِ گوں وگرے ءِ پاد ءِ انچوش اڑینگ کہ آمردم بکپ ایت۔
  پڑکی دیگ : ران کنگ، ران۔
- **پڑگ** : (پ۔ ڑگ) یکیں نوار ءِ پدماں پدگُورگ ءُ گوشگ۔ باهیگ ءِ آواز اک : سولیگ، کریاٹا نتار ءِ پڑگ۔
  مے رنگ ءِ پہ مثو یا گولو یاکہ دگہ انچیں مُرگاں هم گُوش اَنت کہ آ "پڑاٹ" لبهگ، د بدڑگ۔ بشڑامگ، مری گالوار شتراغ۔
- **پڑگ** : (پ ڑگ) تلگ، ڈیک ورگ، اُڑگ، پرلچگ، پرلگگ۔
- **پڑو** : (پ۔ ڑو) لانکیگ ءِ راستے کہ آچگ ئے ماں نت ءِ پھنات ئے هم دپ ماں دپ گرتگ ءُ دوتنگ اَنت۔ پیشے مے راستیں مزنیں ءُ چوشلوار ءِ گنج گنج ءُ گرچک گرچک اِنت کہ هندوستان ءِ باز جاگہ ءِ جنیں آدمانی شلوار ءِ بدل اَنت۔
- **پڑیوار** : (پ۔ ڑی۔ واڑ) بلوچی دوچے ءِ نام اِنت کہ ایشی ءِ "پڈیوار" ءُ "پڈیوال" هم گُوش اَنت۔ (بچار بُت)
- **پڑیوال** : (پ۔ ڑی۔ وال) بچار "پڑیوار"۔
- **پزانت** : (پ۔ زانت) پہ زانت، گوں سما زانگ ءِ، پہ زانتکاری۔ پزانت یک کارے کنگ : بزاں ببابد کہ کنگ بہ بیت بلے

آئی، کنگ، توری چوشں کنگ، اَز مُ جیڑہ پاد بیت یاکہ کارے پہ زانت کنگ بلے انچوشں پیش دارگ کہ پہ نزانسکاری کنگ بوتگ۔

پُڑّوَر : (پُ ڑ۔ ژوَر)، پیگداریں گوشت۔ گوشتناک، ھما دلوت یا وَلاک کہ گوشت ءُ پیگ اِنت بزاں آباد اِنت، زَند۔

پُڑش : (پ۔ ڑُ) پڑم ءِ کسانیں ٹُکڑے۔ پہ پُڑکی ءُ کرپاس ءَ ھم گوشں اَنت۔ بلوچ راج ءِ یک مکّہ ءِ نام اِنت۔

پُڑشپُڑ : (پُ ڑ۔ پُ ڑ)، ھما چیز کہ آئی ءِ سرچو پُڑش ءُ اِنت۔

پُڑشدرد : (پُ ڑ۔ دَرد)، بچار ءِ "پُشت درد"۔

پُڑشک : (پُ ڑ۔ ڑُک) کسانیں پُڑش، ایشی ءَ "پُڑشک" ھم گوشں اَنت۔

پُڑشگ : (پُ ڑ۔ ڑُگ) پُڑش بندگ انچوشں کہ کیشگ یا تیچگ یا اگہ انچیں وَل چہ پُل ءِ رہچ ءُ زَند پُڑش بند ایت کہ ھمے پُڑش تہ بربند ان کنت، ھر چیزکہ پُڑش بند ایت۔ پُوزُ پُڑشگ: پوست ءِ پُشت ءِ میدہ یا پُٹانی گوات گرگ ءُ پاد آیگ۔ بوشار دیگ ھڑشم گرگ، بیٹ، ماھیگ، نگن یا مٹّا ٹیگ کہ دیراں اِیر بیت ءُ کوھن بیت گڑا پُڑش بند ایت ایشی ءَ "پُڑشگ" ھم گوش اَنت۔

پُڑشگوانک : (پ ڑ۔ گ۔ وانک)، بچار ءِ "پُڑشوانک"۔

پُڑشل : (پُ۔ ڑُل)، بچار "پچل"۔

پُڑشل : (پُ ڑ۔ ڑُل) کسانیں پُڑش، پُڑشک۔

پُڑشلک : (پُ ڑ۔ ڑُ۔ لُک)، کسانیں پُڑش، پُڑشک، پُڑشل، چہ "پُڑشل" ءَ کستر۔

پُڑشم : (پُ ڑ۔ شم)، گورانڈ ءُ میش بزاں "اسپیے پس" ءِ میدہ پُشم۔

پُڑشمُش : (پُ ڑ۔ مُش)، بچار ءِ "پُشت مُش"۔

پُڑشمنت : (پُ ڑ۔ مَن۔ ت) بچار "پُشمنت"۔

پُڑشمند : (پُ ڑ۔ مَن۔ د)، بچار "پُشمنت"۔

پُڑشمندو : (پُ ڑ۔ مَن۔ دو) سرانگیں، پُشت کپنگیں۔ بچار "پُشمندو"۔

پُڑشموش : (پُ ڑ۔ مُ وش)، بچار "پُشت موش"۔

پُڑشمی : (پُ ڑ۔ مِی)، ھر چیز کہ گوں پڑم ءَ شیادی کنت یا کہ چہ پُڑم ءَ جوڑ بیت۔ پُشمی۔

پُڑشمیلکی : (پُ ڑ۔ مے۔ ل۔ کی)، پُشمیلکی، پُشت میلکی، ھما تھنگ کہ میلکی ءَ پُشت ءَ اِیر کنگ بیت بزاں بوجیگ ءِ بندگ ءَ زیرا پہ سرہ دومی تھنگ۔ پُنگیچی تھنگ ءَ میلکی گوشں اَنت۔

پُڑشمی ھلوا : (پُ ڑ۔ مِی۔ ھَل۔ وا) چہ شکر ءَ جوڑ کرتگیں پڑم وڑیں شیرینی یے۔

پُڑشو : (پُ ڑ۔ ڑُو) دُن ءُ دَوّی کاشے کہ دانگ کسان اِنت مردم ءَ وارت ءُ مزن کہ بیت اشتر ءَ وارت۔ کسانی ءَ ایشی نام پُڑشو اِنت مزن کہ بیت نام ءِ "بوانٹ" اِنت۔ ایشی ءِ دگہ زاتے ھم ھست کہ آئی ءَ "ھنشگ" گوش اَنت، ھر چیز کہ آئی ءِ پُڑش پرہ بیت۔

پُڑشوانک : (پُ ڑ۔ وَان۔ ک) کوہ ءِ کسے گوں تار رجنت آئی ءِ توار گرند ایت ءُ پدا انچوشں اشکنگ بیت کہ گوشں ءِ زاناں کہ آئی ءِ گیگان، گرگ ءَ اِنت ایشی ءَ "پُشوانک"، "پُڑشگوانک"، "پدگرند" ھم گوشں اَنت کہ تازی ءَ "صدا" اِنت ءُ انگریزی ءَ ایکو (۲) دیریں توار، پُشتیں توار۔

پُڑشی : (پُ ڑ۔ ڑِی)، ھما چیز کہ آئی ءُ ازپُڑش پرہ بیت □ کُچک ءِ زاتے۔

پِس : (پِ سّ) ھما لوگی دلوت کہ آئی ءِ شیر ءُ گوشت ءُ ورانت۔ اے دو زات اَنت، یکے "سیاہ پس" ءُ دومی "اسپیے پس"۔ گوش اَنت سیاہ پس ھمے "بُز ءُ پاچن" اَنت ءُ اسپیے پس "میش ءُ گورانڈ" (۲) پھوالیں مردم۔

پِسّ : (پِ سّ) پِنس، پنسیں گنر، گُنترہ زاتے کہ کالک ءِ تُنک ءُ گُڈگ ءِ مزن اِنت ءُ تام ءِ ترش اِنت چو کہ آدگ

کنزاں نہ ھُنش ایت ، رنگ ئے ناسی انت ۔

- **پسّ :** (پ سّ) پت: جنین ءُ مردین کہ سیر کن انت چہ ایشاں مُچکے بیت "جنین" "چُک ءَ" "مات" انت ءُ "مردین" "آئی ءِ" "پت" انت کہ ایشیءَ "پسّ" "ہم گوشنت ھمے رنگ ءَ" "مات" "ءَ ہم بازجاگہ ءَ" "ماس" "گوش انت۔
- **پسا :** (پ ۔ سا یا کہ پ س ۔ سا) بلوچستان ءِ تیاب کرءَ بندرے کہ ایشی ءَ "پسا بندن" "گوش انت ۔ بندر ءِ ایشی ءِ نام" "پاسار بندن" "بوتگ" "پاسار" "ھما جاگہ ءَ گوشنت کہ" "ماھیگ" "آرگ ءُ بھاکنگ بنت بزاں" "ماھیگ ءِ مارکیٹ" "۔ اے بندن ءَ ماھیگ سک باز بوتگ ءُ دگہ بندنانی بوجیگاں ہم وتی ماھیگ یک زمانگے ھمدءَ آورتگ ءُ بھاکرتگ انت رندءَ اِسے نام ماں دپ ءَ بازیں کارمرد ءَ پرُشتگ ءُ "پسا بندن" بوتگ۔
- **پسّا بندن :** (پ سّ ۔ سا ۔ بن ۔ دن) بچار "پسا"۔
- **پسات :** (پ ۔ سا ۔ ت) پساد : پتنہ ، پلیتڈی ، دژمنی ، اڑہ جیڑہ [تازی : فساد] ۔
- **پساد :** (پ ۔ سا ۔ د) بچار "پسات"۔
- **پساوند :** (پ ۔ سا ۔ ون ۔ د) لچہ ءِ پیشرد کہ ایشی ءَ تھنا "وند" ہم گوشنت مُلّا بھادرمراستانی گوشت ایت ءَ دادو نزانتگ شیر ءِ وند"۔ اے گال ءَ ردکپگ ءَ "بند" "ءِ بزانت ءَ زیرگ نہ لوٹ ایت ۔
- **پساھندگ :** (پ ۔ سا ۔ ھن ۔ دگ) پساھندو ، پساھندہ ، پسائندو ، پسائندہ ، پسائندگ : اوبادگ ، مُچک ءُ نماسگ درگ ءُ چُک ءُ مردم ۔ سک بازمردم ۔ ٹکے مردم۔
- **پساھندو :** (پ ۔ سا ۔ ھن ۔ دو) بچار "پساھندگ"۔
- **پساھندہ :** (پ ۔ سا ۔ ھن ۔ دہ) بچار "پساھندگ"۔
- **پسائندگ :** (پ ۔ سا ۔ ئن ۔ دگ) بچار "پساھندگ"۔
- **پسائندو :** (پ ۔ سا ۔ ئن ۔ دو) بچار "پساھندگ"۔
- **پسائندہ :** (پ ۔ سا ۔ ئن ۔ دہ) بچار "پساھندگ"۔
- **پُسپار :** (پ س ۔ پار) بدیں نوتگ ، بد دُوا ، دُوا ءُ پُسپار اک : "پلانی تراچہ دُوا ءُ پُسپار انت"۔
- **پستا :** (پ ۔ س ۔ تا) پستہ : نیگے کہ چو بادام ءَ ایشی ءِ مچگ ورگ بیت گوں پوست ءَ ھورشینگ بیت گوں پوست ءَ ، ءُ پاچگ ءُ بھاکنگ ھم بیت ۔ چہ بادام ءَ کسترانت ایشی ءِ پوست اسپیت ءُ مچگ ئے سبزانت بلے اے سبز ءَ "پستائی" گوش انت۔
- **پستان** (پ س ۔ تان) گُور ، گودان ، ھمے کہ چہ ایشان شیر درکیت ۔
- **پستائی :** (پ س ۔ تا ۔ ئی) ھما چیز کہ گوں پستا ءَ شیادی کنت ۔ پستا ءِ رنگ کہ تنکیں سبزانت ۔ ھما بگ کہ آئی ءِ تہ ءَ پستا ءِ ذرچک انت ۔
- **پستک :** (پ س ۔ ت ک) اُمب ءِ گڈگ ءِ تر ءِ مچگ ۔ اُمب ءِ گڈگ ءِ جند ءَ ھم گوش انت ءُ ھمے رنگ ءَ ایشی ءَ "استک" ہم گوش انت ۔ گُجک ءِ زانتے کہ کڈءَ کسان انت ءُ دپ ءُ شدنٹ ئے چونزلگ ءَ انت۔
- **پستول :** (پ س ۔ ت و ۔ ل) ونّاس ، پیشرّدہ ، ھما کسانیں آسگوار کہ یکیں دست ءَ چوکر تپنگ ءَ کارمرد بیت ایشی ءِ باز زات انت ۔ [چہ انگریزی PISTOL] ۔
- **پستہ :** (پ س ۔ تہ) بچار "پستا"۔
- **پس کُش :** (پ س ۔ ک ش) ھما مردم کہ پس کُشگ ءِ کار ءَ کنت بزاں پس کُش ایت ءُ گوشت بھاکنت ۔ بہ دگراں ہم پس

گشں ایت۔ کساب [تازی : قصاب]۔

پس کوش : (پ ں۔ ک و۔ ش) پس ءِ کوش : بزاں پہ کسے ءِ مھمانی یا دگہ وشّیں روچ یا سیرءِ پس کشگ ءِ بٹّ ءُ گوشت کنگ۔

پَسّگ : (پ ش س گ) زَچ، تُچک۔

پَسل : (پ س ل) دھل، جریدگیں کشار کہ وان بہ بیت۔

پَسِّند : (پ س۔ سِ ن۔ ڈ) سِدگ، سِتگیں، سدگ ءِ جاگہ، سِتگیں جاگہ۔ چیزے یا کارے کہ یکّش ءِ سرجم مہ بیت، گُڈ اِنگیں۔ کمیں دیر۔

پُسُّند : (پ س۔ سُ ن۔ د) پُسُند، دوستی، ولدوست اک : ملے چیزمن ءِ پُسُّند نہ بیت بزاں دوست نہ بیت۔

پُسُند : (پ۔ سُ ن۔ ڈ) مزربی نامے، پُسُّند، دوستی۔

پَسّنڈ : (پ ش۔ س ن۔ ڈ) گھ اِنگیں۔ پیسں اِنگیں، میںتگیں، رچ ءِ بین۔ باز مردم "پَنس" ءِ ھم گُوش آنت کہ گُنرءِ زاتے۔

پُسُم : (پ۔ سُ م) بچار "پُوسُم"۔

پُسُّم : (پ ش۔ سُ م) بچار "پُوسُم"۔

پَسّنی : (پ ش۔ بس۔ نی) مکران ءِ تیاب کرءِ گوادر ءُ اورماڑہ ءِ نیمراہ ءِ زانتگیں بندنے ۱۹۴۵ ءِ مزنیں زہیں جمب ءِ دریاہ یک بلانوشیں گورمے ءِ سرجمیں بندن پھک رپت ءُ دریا ءِ برت۔ سرجمیں ملک ءِ ا بید چہ یک سیسیتے ءِ دگہ ہچ جاگہ پشت نہ کپت۔ اِے کراماتے بوتگ کہ بانگواہ ءِ زہیں جمب ءِ مخلوک ءُ وتی لوگ پھک یلہ دانگ اِت اَنت ءُ پہ ءِ یک کسانیں گورمے ءِ اِے مخلوک پھک تا چینت کہ مستانی ریک ءِ سرا ءُ شت آنت۔ اگاں نال یک مردمے ھم سر نیتنگ آت۔ مستانی ریک ءِ کوھے ءِ نام اِنت کہ بلے شھرءِ رو برکت ءِ اِنت۔ ایشی ءِ "پَسنی" ءِ ھم گوشں آنت۔

پَسّو : (پ س۔ سَ و + س و) جواب۔ جُست ءِ جواب، نمدی ءِ پسّو : نمدی ءِ جواب۔

لچّہ ءِ پسّو : کسے ءِ پرستگیں لچّہ ءِ جواب ءِ پرستگیں دگہ لچّہ۔ یک مزنیں داستان با سرکپنتے کہ ماں لچّہ ءِ بیان کنگ بیت بلے چہ ذراجی ءِ دو ھبر کنگ بیت یا گیشتر ھے دومی یا گیشتریں ھبر پسّو اَنت۔ پَتّہ۔

پِسّو : (پ ش۔ س ؤ) پِتّوَ : کسے ءِ پت بہ مِرایت یا آئی ءِ مات۔ سوزاں بدنت ءُ آئی ءِ مات دگہ مردے بگیپت اِے مرد آئی ءِ "پِسّو" بیت ءُ چُک ھم مردءِ "چُکّو" بیت۔

پَسّو بند : (پ ش۔ سَ ؤ۔ بَنڈ) لچّہ ءِ یک بندے ءِ پسّو ءُ گوشتگیں بند۔ لچّہ ءِ ھما بند کہ دگہ بندے ءِ پسّو ءِ گوشگ بوتگ۔

پَسَّہ : (پ ش۔ سَ ہ) بچار "پسّو"۔

پَسَّہ بند : (پ ش۔ سَ ہ۔ بَنڈ) بچار "پَسّو بند"۔

پَسی : (پ۔ سی) ھرچے کہ گوں پَس ءِ شیاوی کنت، اک : پسی میڈ، پسی پوست، پسی کانٹ، پسی گوشت۔ ھما مردم کہ پَس دار اِیت بزاں آئی ءِ پَس باز اِنت ءُ آیانی بھا ءِ زیرءِ کنت۔

پسیل : (پ۔ سی۔ ل) بندرات ءُ تیاب کرءِ مردم "پسیل" چم شود ءُ دیم شود ءِ گوشں آنت بلے شھرءُ کوھستگ ءِ مردم "شھر بند ءُ کمپان" ءِ گوشں آنت کہ ایشی ءِ "اَبیل، آبیل ءُ پِیل" ھم گوشگ بیت "پیل" چہ دار ءُ پیش ءُ تگرد جوڑ بیت ءُ آدگہ ہرگل ءُ ھشت یا سنگ۔

پَش : (پ ش) "پُشت"۔ "شکوان کہ لے رنگ ءِ گیشتر چو "سرونڈ" ءِ کار مرد کنگ بیت بزاں دگہ گالے۔ "بگیج ءِ گوں آئی ءِ ھمگرنچ بیت اک : "پشام۔ پشوانک، پشکپگ" کہ لے گال "پُشت شام، پُشت وانک ءُ پُشت کپگ" اَنت۔

«پَشّگ یا پَشّگ» ءِ پرمانگال بزاں «بہ پَشّں» کہ ایشی ءِ بزانت ھما «پچگ ءِ پُھنۃ بیگ» ءِ انت۔ «پَشت» ءِ بزانت ءِ ھم زیرگ بیت اک : «پَشّیاد»۔

پُشں : (پُ بشّں) «پُشت»، «شُبکوان کہ لے رنگ ءِ گیشتر چوکہ «سروند» ءِ کارمرد بیت بزاں دگہ گالے ءِ بُنگیج ءِ گوں آئی ءِ ھمگرنچ بیت اک : «پُشدرد، پُشپَد» کہ مُبدرہ ءِ «پُشت درد ءُ پُشت پَد» انت۔

پَشّں : (پَ ـ شّں) «پَشّگ» ءِ پرمانگال بزاں «بہ پَشّں» کہ ایشی ءِ بزانت ھما «پچگ» ءِ بہ بیج «انت۔

پِشّں : (پِ بشّں) تنگکافی زبان ءِ «آبدست» ءِ گوش آنت بزاں «پیشاب» یا مُتس «ءِ ایشی ءِ «پشّو» ھم گوشّں انت۔

پَشّں : (پَ بشّں) چہ تنگ ءُ بارگیں سُمبے ءِ گوات ءِ در آیگ یا آئی ءِ توار۔

پَشّام : (پَ شّں ـ شّام) پُشت شّام، پُشتیں شام۔ بے وھدہ شام، چہ شام ءِ رندبے وھدہ یدہ دگہ شامے ورگ بیت۔

پِشامگ : (پِ ـ شا ـ مگ) بلوچستان ءِ سرباز ءِ کورہ چہ پیروز آباد ءِ نزیک کورے چہ رو دراتک ءِ کیت ءُ گوں مزن کورہ ءِ ھوار بیت۔ ھمے کورہ نیامجی وھدہ چہ کرُورہ ءِ پہ رو دراتک ءِ یک جاگھے ءِ نام انت۔

پَشّان : (پَ شّں ـ شّان) «پَشّگ» ءِ پرمانگال بزاں «بہ پَشّان» پشّانگیں چیزے ءِ پُراہ ءُ ڈراجی۔

پِشّانک : (پِ شّں ـ شّاں ـ ک) ناجوڑی یے پونز ءِ آپیں لیب دنت یا کہ پونز بندبیت ءُ لیب سک بدانت، گُتّ کلچ ایت ءِ گلیں ایت۔ لھتیں مردم ءِ سک چشیں ایت۔ گوشّں انت سارتی یے کہ گُٹّ ءِ جنت۔ اگاں درمان ءُ دارگ مہ کن ءِ بیتاں ایر کیت ءُ جکیں ایت کہ «کُگل» کیت۔ «باز برہ لے سرہ پُکش ءُ پھنات» «ءِ ناڈراھی ءِ کش ایت۔ ھمے ناڈراھی اگاں دلوت ءِ گپت آئی ءِ «لیو شک یا کہ لیمپشک» گوشّں انت۔

پَشّانگ : (پَ شّں ـ شّا نگ) چیپ گُرنگ ءُ نزآورتگیں چیزے ءِ تچ ءُ پُراہ کنگ انچوش مرگ وتی بانزلاں پشّان ایت ءُ مردم وتی دستاں، مُبدرہ ءِ لے گال «تچ شانگ» ءِ انت کہ زبان دت پُرشتگ ءُ لے رنگ ءِ یک گالے جوڑ بوتگ کہ یکجا «پَشّانگ» بیتگ اوٹ ایت۔

پَشّیاد : (پَ شّں ـ یاد) اولاک ءُ دلوت یا کہ دگہ رستراتی پُشتی دوئیں پاد، ❊ نیگاں دست ھم گوشّں انت۔

پَشّیاگ : (پَ شّں ـ یاگ) پُشت پاگ : بزاں رندءِ پگگیں۔ ھمایچ ءِ گوشّں انت کہ چہ آدگہ مچاں رندتچ ایت۔ نیبگ ءِ ھم گوشگ بیت۔

پُشپد : (پُ شّں ـ پَد) پُشت پَد : رندپَد، مردم ءِ پُشت بزاں کُٹم ءِ پیربیانی نشان کہ چک ءُ نماسگ انت ءُ اوبادگ۔

پَشت : (پَ شّں ـ ت) دُور، دیر، یک کرّہ، گِسنا، یک کُنک ءِ رَند، پہ اشترہ گوشّں انت «پَشت پَشت!!» کہ پَشت تر کنزایت یا ٹِلک ایت۔ تبل : «چہ پشتیں کنارءِ مھلیئیں وامے شُر ترانت» بزاں ھما کہ رچہ ڈرستان ءُ رندروں بہ بیت چہ آئی ءِ مھلیئیں وامے شُر ترانت کہ ڈکے ءِ کیت۔

پَشت دارگ : دُور دارگ، گِسنا دارگ، یکرّہ ءُ یک کُنک ءِ دارگ۔

پَشت رَوگ : دُور روگ یکرّہ ءِ روگ۔

پَشت سر : پدکا یا پدکائی، پُشتکا یا پُشتکائی۔ پَشت سرکپگ : پُشتکا کپگ انچوش کپگ کہ سر ءِ پُشت زمین ءِ بکپ ایت، پُشت سرکپگ۔

پَشت کپگ : چہ وتی ھمراھاں رندکپگ بزاں ھمراہ رَوانت ءُ لے رندءِ پَشت کپ ایت۔ چیزے ءِ پَشت کپگ بزاں سرآیگ۔ گیش بیگ کہ سرکیت۔

دُور پَشت کپگ : تئو مینگ چہ آکوہ ءِ پَشت کپتگ یا کپ ایت بزاں دیرانت۔ پہ گروھناچی ءِ رند ءِ

مردم پُشت کپ اِیت .

وانگ ءِ پُشت کپگ : پلانی چہ آدگ نو ذربراں جار دَروَنت ءُ پُشت کپتگ .

چہ کُم ءِ پُشت کپگ : چہ دتی کُمدان ءِ ھمے بَکّیں، بچک پُشت کپتگ ءُ بس آدگ دُرست مُرتگ اَنت، کُشگ بوتگ اَنت یا دگہ رنگے بیران بوتگ اَنت .

پُشت کنزگ : پد کنزگ، پُشت کنزگ، کم کم ءَ یکبارگی پُشتی نیمگ ءِ پُشتکا روگ .

پُشت گیجگ : دگرے ترا "پُشت گیج اِیت"، بزاں چہ ترا گوزایت ءُ دیم ءَ روت یا کہ تووت ءَ وت "پُشت گیج ئے" کہ زندءِ دارے باز کلّ ئے کہ دگرے چہ ترا بگوزایت ءُ بروت . رند گیجگ، سرآرگ بزاں چہ بازیں چیزے ءِ ھتیں زیرگ ءُ ھتیں پُشت گیجگ . چہ کارءِ یا پہ وھد جاگھے ءِ رسگ ءِ پُشت گیجگ بزاں انچوش کنگ کہ پہ وھد کارکنگ یا جاگہ ءِ رسگ مہ بیت . بے سوب کنگ. "اے "پُشت کپگ" ءِ گپ ءِ کار گال اِنت بزاں تووت "پُشت نہ کپ ئے" بلے دگرے ترا "پُشت گیج" اِیت .

پُشت : (پُ شْ ـ تْ) دیم ءِ چپ، ھرچیزے کہ پہ دیم اِنت آئی ءِ دو دیم اَنت شرترین ءَ "دیم" ءُ دومی ءَ "پُشت" گوش اَنت . انچوش کہ مردم ءِ دیم ءُ پُشتی نیمگ. گُدءِ چپ . مردم ءِ دست یا پادءِ بڈّ . مردم ءِ چند ءِ بڈّ ھما چیری اندام کہ جودءِ درائی دَرکیت یاکہ آئی ءِ ھبلا بندءِ کُٹ اِتگیں سر کہ چہ نادراھی یے ءِ ڈنّ ءِ ھم درکیت (۲) مردم ءِ پت ءُ پیرک یا بُزرگیں پیر ءُ کراماتی . پہ زوریں مردمے ءَ زوراکیں دزا ئیتوک ءُ آئی ءِ پھریزوک . مجول ءِ پُشت بزاں ڈمپیں بڈّ، مجول ءِ دومی دیم کہ کنڈ اِنت آئی ءَ دیم گوش اَنت . جنینوئیں مردیں ،

دِل ءِ پُشت : سینگ ءِ سراک : "پلانی من وتی دل ءِ پُشت ءَ گُرنگ" دل ءِ پُشت ءَ دارگ بزاں سک ساتگ .

ھرءِ پُشت : ھرءِ بڈّ . بے ھیراہیں مردم یا چیزے، دگہ چیزانی نام کہ کارمرد بنت ءِ ـ جم ءِ پُشت، سرءِ پُشت، زہین ءِ پُشت، زھم ءِ پُشت، کارچ ءِ پُشت، لوگ ءِ پُشت .

پُشت بیگ یا بوگ : پہ کسےءَ دزا ئیتوک بیاکہ پہ آئی ءِ چہ تاوان ءَ پھریزگ ءِ کمک ءُ دیمپان بیگ .

پُشت پد بیگ : پُشپید بیگ : کُنّم ءِ لوگے ءِ مَردمانی ءُ آیانی پیرءِ بنانی نام ءِ ایشانی سترءِ کماش بیگ .

پُشت پر کنگ : دیم ءِ ترینگ ءِ پُشت ءِ گوں مرداں کنگ . اے رنگ ءِ گیشتر پہ زھرءِ کُنت ءُ نزانتکاری کنگ بیت .

پُشت جنگ : بے پرواہ بیگ . بدیں رنگے ءِ بے ربا بیگ، گوش اَنت ءَ "پلانی ءَ دُرستیں مھلوک پُشت جت ءُ شُت" بزاں کسی پرواہ ئے نہ کُرت ءُ شُت یاکہ ھمراہ داری ئے نہ کُرت . ھشتی بیب ءِ ھشت ءِ داراں پہ سنگ ءِ جنگ ءُ بوتگ کہ دار پُشت ءِ بنت . یک مردینے ءِ دگہ مردینے ءِ چوکہ جنین ءِ کارمرد کنگ .

پُشت دیگ : پُشت ءِ ترینگ یا دیم ءِ دومی دیم ءِ ترینگ ءُ روگ . مردینے ءِ وت ءِ گوں دگہ مردینے ءِ چوکہ جنین ءِ کارمرد کنائینگ .

پُشت کنگ : روگ ، جاگھے ءِ روگ ءُ پدءِ نیا یگ، پُشت دیگ ءِ روگ . کسے ءِ وتی دزا ئیتوک یا کمک دیوک کنگ .

پُشت گوش کنگ : گپ ءِ پہ زانت نہ اِشکنگ، گپ ءِ نہ زیرگ، ھبرءِ منّگ، بے پروائی کنگ .

پُشت ءِ بندگ : بڈّءِ بندگ ، ڈُبہ ءِ زیرگ .

پُشت ءِ پر دیگ : پُشت ءِ ترینگ پہ روگ ، پُشت دیگ ءُ روگ . دیوان ءِ وتی پُشت ءِ گوں مرداں ترینگ ءُ نندگ کہ بدیں چیزے پہ زھر یا نزانتکاری چوش کنگ بیت بلے اِے دومی رنگ ءُ "پُشت پر کنگ" ءِ گالبند راست تر اِنت .

پُشت ءِ پر کنگ : دیوان ءِ ھرکس دیم پہ دیم نشتگ اَنت وتی پُشت ءِ گوں آیاں کنگ ءُ نندگ کہ پہ زھر یا نزانتکاری چوش کنگ بیت . پہ اے گالبند ءِ "پُشت ءِ پر دیگ" ءِ ھم کارمرد بیت بلے تزدر اِنت .

پُشت ءِ تَرّینگ : پُشت پرکنگ، دیم ءِ دومی دیم ءِ تریگ کہ پُشت گوں مردماں بہ بیت۔

پُشت ءِ جنگ : پُشت جنگ، بے پرواہ بیگ۔ چہ دُردءُ رَبیدگ ءِ بے پرواہ بیگ گوشس اَنت۔ پلانی چہ مردماں وتی پُشت جت ءُ شُت۔ بڈّءِ جنگ، بڈّءِ کنگ یار یا میارے ءِ بڈّءِ جنگ ءُ رَوگ۔ پُشتی نیمگ ءِ جنگ، چیکےءِ یاکہ پہ کارے ءِ کنگ ءِ گوشس اَنت۔ پلانی ءِ دیم ءِ جت ءُ پُشت ءِ جت ءُ وتی کارسر گرت،، کسے ءِ زَر یا مال ءُ پہ زوراکی یا ریپینگ وَرگ ءُ برگ ءُ جواب دیگ بلے پہ الیشی ءِ "پُشت ءِ کَشگ" یا "چیرکَشگ" ءِ گالبند سر تراَنت۔

پُشت ءِ چارگ : چَک جنگ ءُ پُشتی نیمگ ءِ چارگ۔ وتی گوستگیں زندمانی ءِ ثرانگ ءِ آرگ یاکہ وتی لوگ ءُ چُکّانی بارہ ءِ سِستا کنگ۔

پُشت ءِ چنڈگ : پُشت ءِ دُرنزگ کہ اگاں چیکےءِ پُشت ءُ بڈّءِ سرءِ اَنت ہکپ ایت۔ پہ چیکےءِ بڈّءِ کنگ ءِ ھاترءِ آئی ءِ گوں دوئیں دستاں پہ ترندی بُرزءِ دُرنزگ ءِ زیت زیت ءِ بڈّءِ چیردیگ ءُ آئی ءِ بڈّءِ کنگ۔ چیزے ءِ پُشت ءِ شکر یا واد یا دگہ انچیں چیزے ءِ پرشانگ۔ چیزے انچوش دُرنزگ کہ پُشتی نیمگ ءِ ہکپ ایت۔

پُشت ءِ دُرنزگ : وتی پُشت ءِ انچوش چنڈگ کہ اگاں آئی ءِ سرءِ چیزے بہ بیت آ ہکپ ایت۔ نہ مَنگ، چیزے ءِ پُشت ءِ شکر یا واد رنگیں چیزےءِ پرشانگ۔ انچوش چنڈگ کہ پُشتی نیمگ ءِ ہکپ ایت۔

پُشت ءِ رَوگ : پدی نیمگ یا پُشت ءِ نیمگ ءُ رَوگ۔ پدکنزگ۔ چہ کارے ءِ کنگ ءِ تیار نہ بیگ ءُ پدکنزگ۔ کسے ءِ پُشت ءِ روگ : آئی ءِ رندءِ رَوگ پہ رندگیری یا پہ چارگی۔

پُشت ءِ کپگ : کسے ءِ رندءِ کپگ پہ اُمیتے۔ کسے ءِ رندءِ کپگ پہ آئی ءِ تاوان دیگ ءِ ھاترءِ۔ رندءِ پُشت کپگ۔ دیر کپگ۔

پُشت ءِ کنزگ : پدکنزگ، چہ کارے ءِ کنگ ءِ وتی پاداں وارگ۔ پُشتکا کنزگ، بے دل ءُ ترسوک بیگ۔ ھمراھانی بلہ دیگ۔

پُشت ءِ کَشگ : وت ءِ پدءِ کَشگ۔ رندءِ دارگ۔ کسے ءِ مال یا زَر یا دگہ چیزے پہ زور وتی کنگ ءُ نہ دیگ یاکہ چیزے ءِ پہ کارسواری ءِ لاڑامی تچ گرگ ءُ پدءِ جواب دیگ ءُ نہ دیگ۔

پُشت ءِ آیگ : کسے ءِ رندءِ بزاں رندءِ رندءِ آیگ۔ چہ درآئی ءِ راہ ءِ بیلانڈ ءِ سرءِ درآیگ کہ ناذراھی بیت۔ پہ کسے ءِ کمک ءِ آئی ءِ کمک دیوک ءِ آیگ۔

پُشت ءِ پر بیگ : دلجم بیگ ءُ چہ ھر رنگیں پکراں رِھگ بزاں دُرستیں کارانی سرجم بیگ ءُ شربیگ کہ دگہ ہچ رنگیں گم ءِ گرانی نہ بیگ، ایمن بیگ۔

پُشت ءِ پرکنگ ، دیوان ءِ تہ ءِ کہ مردم دیم پہ دیم نشتگ اَنت وتی دیم ءِ تربنگ ءُ پُشت ءِ گوں مردماں کنگ کہ چوش پہ زھرءِ کست یا نزانتکاری کنگ بیت ءِ بے پرواہ بیگ۔

پُشت ءِ تَل ءِ آرگ : ھمنچک جنگ کہ کسے ءِ بڈّءِ پوست دیر بئیت۔

پُشت ءِ چنڈگ : بڈّءِ دُرنزگ کہ آئی ءِ سرءِ اگاں چیزے ھست آ ہکپ ایت۔

پُشت ءِ درآیگ : پُشت ءِ آیگ : بزاں چہ درآئی ءِ راہ بیلانڈ ءِ سرءِ درآیگ کہ ناذراھی یے۔ پہ کسے ءِ کمک ءُ دیماپی کسے ءِ دیم ءِ دَرآیگ۔

پُشت ءِ ٹُنگگ ، ناذراھی یے کہ دورانی ءِ جاگہ ءُ پیچ ایت۔ بڈّءِ ٹُنگگ، چہ کسے ءِ بے رھبندیں کاراں سولگ بیگ۔

پُشت ءِ لتارگ : بڈّءِ لتارگ پہ چپل ءِ دیرکنگ یا پہ دگہ ہیتونے ءِ۔ بڈّءِ پکینگ۔ کسے ءِ پہ کارے ءِ کنگ ءِ بلوش ءِ کہ پیش ءِ آئی ءِ وت ھدونا کی ہیش داشتگ بلے کنگ ءِ بارگ ءِ ہیتون شوھاز کنت، جواب ھم دات نہ کنت تی گڑا بڈّءِ لتار ایت یا سرءِ پکین ایت۔

پُشت ءِ ماں دیگ : پہ روگ، پُشت تَرّینگ ءُ روگ . گوش اَنت «پلانی ءِ پُشت ماندات ءُ شُت» .

پُشتاک : (پُ شْ .تاکْ) واگی، دیتر باوگر انچیں چیزے ءِ پُشت ءِ تاک ءِ پَلّ ءِ پُشت ءِ بزترین ءُ مسترین پٹرک .

پُشتاک : (پَ شْ .تاکْ) هماڈِ چِک کہ تاکچنڈ ءِ چہ ڈِرستاں رندھڑام ایت ءُ تاک جنت .

پُشتال : (پَ شْ .تالْ) پُشتیں هال، پُشت هال، هما هال کہ چہ ڈِرساں رند رس ایت . چیزے یا کارے ءِ بارہ ءِ گُڈی رس اِتگیں هال .

پُشت پد : (پُ شْ .ثْ .پَدْ) بچار «پُشپدْ» .

پُشت پرمیوش : (پُ شْ .ثْ .پَ .رَمْ .پُوشْ) چہ پرمیوشیگیں روچ ءِ رند ءِ روچ کہ گوں مرچیگیں روچ ءِ آیوکیں پنچمی روچ اِنت (پہ شپ ءِ «پُشت پرمیوشی شپ» گوش اَنت) «پُشت پرمیوشی» .

پُشت پرمیوشی : (پُ شْ .ثْ + پَرَمْ .پُوشی) بچار . پُشت پرمیوش .

پُشت پرمیوشیگ : (پُ شْ ثْ + پَ .رَمْ .پُو .شیگْ) بچار «پُشت پرمیوش» .

پُشت پرپری : (پُ شْ ثْ + پَ .رے .رِیْ) بچار «پُشت پیری» .

پُشت پیراری : (پُ شْ ثْ + پے .را .رِیْ) چہ پیرارگیں سال ءِ پیش ءِ سال، چہ پاریگ ءِ دُو سال پیسر .

پُشت پیری : (پُ شْ ثْ + پے .رِیْ) پُشت پرپری : چہ پیریگیں روچ ءِ پیسر ءِ روچ . چہ مرچیگیں روچ ءِ ابید پیسر ءِ سیمی روچ .

پُشت جنگ : (پُ شْ ثْ + جَنگْ) بچار «پُشت» ءِ گالبندانی ردءِ .

پُشت دارگ : (پُ شْ ثْ .دَا .رَگْ) کمُّدارگ پہ لڈّگ یا لٹ جنگ .

پُشت دارگ : (پَ شْ ثْ .دَا .رَگْ) دُور دارگ، دیر دارگ، گِستا دارگ، یک کِرّہ ءِ دارگ، یک کُنٹ ءِ دارگ .

پُشت درد : (پَ شْ ثْ .دَرْدْ) تازگیں ٹپ ءِ درد کم تراِنت بلے چہ درمان دارگ ءِ رند کہ درداں پچ دنت هم «پُشت درد» اَنت بزاں رند ءِ درد اَنت . نادراهی یا ٹپ ءُ ریشے ءِ گُڈّی درد کہ چہ رند دَرْد ڈُرہ اَنت

پُشت درد : (پُ شْ ثْ + دَرْدْ) پُشت ءِ بُن ءِ دَرْد . کارے ءِ کنگ ءِ مُزّ کہ زند ءِ رنگ ءِ دیگ بنت .

پُشت دیگ : (پُ شْ ثْ + دَ .یگْ) بچار «پُشت» ءِ گالبندانی ردءِ .

پُشت دیم : (پُ شْ ثْ + دِے .مْ) دیم ءُ پُشت، هر دوئیں دیم . **پُشت دیم کنگ :** تپّاسگ ءِ بچارگ، جُنگ . پہ بدیں ءُ ردیں یا کر رھبندیں رنگ ءِ هر ڈول کار مرد کنگ . پُشت دیمی جنگ : مجولی لیبے .

پَشت راہ : (پَ شْ ثْ + رَاہْ) دُوریں راہ، یک کِرّیں ءُ دیریں راہ .

پُشت راہ : (پُ شْ ثْ + رَاہْ) هما راہ کہ چہ بازار ءِ نزّ ءِ نہ رَوت، بازار ءِ پُشت ءِ راہ . پُشراہ، مُژراہ . دَرائی ءِ راہ .

پَشت رَوگ : (پَ شْ ثْ + رَوگْ) دُور رَوگ، یک کِرّہ ءِ روگ، پد ءِ روگ .

پُشت رَوگ : (پُ شْ ثْ + رَوگْ) پُشتکاروگ، پُشتی نیمگ ءِ روگ .

پُشت ریش . (پُ شْ ثْ + رِے .شْ) بچار «پُشریش» .

پُشت سر : (پُ شْ ثْ + سَرْ) چہ سر ءِ پُشت ءِ چیزے ءِ پُشت سر دَور دیگ بزاں سر ءِ پُشتی نیمگ ءِ دَور دیگ .

پَشت سر : (پَ شْ ثْ + سَرْ) پُشتکا، پدی نیمگ، پُدکا، پَشت سریگ، پُشتکاپیگ .

پَشت شام : (پَ شْ ثْ + شَامْ) بچار «پَشام» .

پُشتِک (۱) : (پُ شْ .تِ کْ) پُشک، شلوار، کوٹ ءُ دگر پوشاکانی پُشتِک بزاں چیری ءُ تھی نیمگ ءِ گُد چہ پوشاک ءِ گُدء تنک ترءُ دگر رنگے یا زالتے بیت .

پُشتک (۲) : (پُ شْ. تِ کْ) سرزمین، سرجمیں زمین ءِ پُشت، امروز. یک چیزے ءِ سرُبُری یا پُشت ءِ بھر.

پُشتُک : (پُ شْ. تُ کْ) بچار ءِ پُشتِیک ء

پُشتکا : (پَ شْ. تَ. کا) دیر دیر ءَ، یک کرّ یک کرّ ءَ.

پُشتکا : (پُ شْ. تُ. کا) پِدکا، پدکائی. پُشتکا روگ : پدکائی روگ، پُشتکائی رَوَگ.

پُشتکائی : (پُ شْ تْ. کائی) پُشتکا : چہ پُشتی نیمگ ءَ، پہ پُشت یا پُشتی نیمگ.

پُشتکار : (پُ شْ تْ. کار) ھما کار کہ پہ دگہ کارے ءِ کُمک ءَ کنگ بیت. بچار ءِ پُشکار..

پشتکار : (پَ شْ تْ. کار) پَشکار و ھما کار کہ چہ وتی وھد ءَ رند کنگ بہ بیت.

پَشت کپگ : (پَ شْ تْ. کَ. پَگ) چہ وتی ھمراھاں رند کپگ بزاں ھمراہ رَوَ اَنت ءُ اے رند ءَ، پَشت کپ ایت. چیزے ءِ پَشت کپگ : بزاں سَرآیگ، گیشّ بیگ کہ سر کیت.

پُشت ءِ کپگ : (پُ شْ تْ + ءِ + کَ. پَگ) پہ اُمیتے کسے ءِ رند ءَ کپگ. پہ کسے ءِ تاوان دیگ ءَ آئی ءِ پُشت ءَ کپگ کہ کُجاناں کُجا انچوش کنگ ءِ وار برس ایت. رند ءَ کپگ، دیر کپگ،

پُشت کِنزِگ : (پُشْتْ + کِنْ. زِگ) پدی نیمگ ءَ کِنزِگ، پدکنزگ.

پَشت کنگ : (پَ شْ تْ + کَ. نَگ) دیر کنگ، دیر دارگ، یک کرّ ءَ دارگ.

پُشت کنگ : (پُ شْ تْ + کَ نَگ) پُشت ءَ ترّینگ ءُ روگ، گُوش اَنت ءِ پلانی ءَ پُشت کنگ ءُ شتگ نِی ہچ دیم نہ کنت..

پُشتگ : (پُ شْ. تَ گْ) ھما بند کہ آپ ءِ دیمپانی ءَ بندگ بیت کہ زمین ءُ شھراں مہ مل ایت.

پَشتگ : (پَ شْ. تَ گْ) پَشت کپتگیں.

پَشتگال : (پَ شْ تْ. گال) پَشتگال : ھماگپ کہ واھگ ءِ کنگ ءَ رندا ءِ گُدسر ءِ واھگی ءِ بارہ ءَ نبشتگ اَنت. پہ کُجام مُرادے ءَ دیوان ءُ مجلس ءَ رند باکہ چہ مراش ءُ لیبے ءَ رند ایشی ءِ بارہ ءَ گُدگُشتانے دیگ بیت.

پُشت گُش : (پُشْتْ + گُش) کسے ءِ باپُشت ءَ گپ جنوک ءُ آئی ءِ بارہ ءَ نادُشیں گپ جنوک.

پُشت گوش : (پُ شْ تْ + گْ. وَشْ) پُشت گُش، کسے ءِ باپُشت ءَ نہ وشّیں گپ جنوک.

پُشت گوش : (پُ شْ تْ + گْ و. شْ) پہ زانت گپتے نہ اِشکنگ باکہ اِشکنگ ءَ رند انچوش پیش دارگ کہ نہ اشکتگ ئے. ھبر یا گپتے ءِ نہ زبرگ یا اِشکنگ ءُ ھمے رنگ ءَ نہ کنگ.

پَشت گیجگ : (پَ شْ تْ. گِ ے. جَ گْ) بچار ءِ پَشت ءِ گالبندانی ردو

پَشتلنگ : (پَ شْ. تَ. لِ نْ. گْ) کٹینگ ءِ زانتے.

پُشت مُش : (پُ شْ تْ + مُ شْ) پُشت مُشوک، بڈّ مُشوک، ھما مردم کہ پہ تیل یا دگہ انچیں چرپی یے ءِ کُمک ءَ دِگرانی بڈّ یا پُشت ءَ مُش ایت کہ رگ پیچ بہ بنت، یا کہ بَردست ءَ چست کنت. بلوچ گُوش اَنت بردست کہ نند ایت گڑا پُشت مُھر بیت ءُ بڈّ درد کنت، دستانی تہ ءِ ھم تُرندی ءُ مُھری یے کیت کہ چہ بڈّ ءِ یا پُشت ءِ مُشگ ءَ رند شَر بیت. پُرمُش، پُشمُش.

پَشت مُشگ : (پُ شْ تْ. مُشَگ) کسے ءِ پُشت یا بڈّ ءِ مُشگ. بچار ءِ پُشت مُش.

پُشت موش : (پُ شْ تْ + مُ وشْ) لاپ موش ءِ چَپ بزاں دِبالاد. زمین ءِ سر ءَ وپسگ ءُ بڈّ ءَ زمین ءِ سر ءَ دیگ ءُ پختراں ءَ کنزاں بیگ ءُ روگ بڈّ موش، پُشموش، پُخموش.

پُشتَنگ : (پُ شْ. تَ نَ گْ) ادلاک ءِ تنگ کہ گوں ھمیشی ءَ رھت، پالام یا زین تُرند کنگ بیت.

- **پَشت ھال** : (پَ شْ تْ ـ ھالْ) بچار "پَشتال".
- **پُشتی** : (پَ شْ ـ تِ ائ) دُوری، دیری، یکّے ءِ یک کنگی۔
- **پُشتی** : (پُ شْ ـ تِ یْ) ھما کہ گوں پُشت ءَ بُنیادی کنت، بڈّی چادر۔ اگاں یک مردمے ءَ کُٹم چہ بُندر ءَ یک کارے کنان اِنت ءُ کبت آیاں پُشتی گوْش اَنت۔ نادرا ھی یے کہ یک کُٹمے ءِ چہ بُندر ءَ ھست آئی ءَ ھم پُشتی گوْش اَنت۔ بُنیادی، بُن ءُ بیھی۔ رندی بزاں دومی اِنچوش کہ گوْش اَنت "دلیل مراد ءَ پُشتی اِنت بزاں چہ دلیل ءَ رند مراد پیداک بیتگ اے رنگ ءَ آئی ءَ کستریں براتِ اِنت۔
- **پَشتی کروچ** : (پَ شْ ـ تِ ئ + کْ ـ رُوچْ) مُچّے کہ آئی ءِ کلونٹ زرد اَنت۔
- **پُشتیگ** : (پُ شْ ـ تِ ئ ـ گْ) بچار "پُشتی".
- **پُشدرد** : (پُ شْ ـ دَرْدْ) پُشت دَرد، پُژدرد : بڈّ درد کہ مردم ءَ بڈّ درد کنت۔ کارے ءِ کنگ ءَ مزّ کہ زر یاد گرجیزے ءَ رنگ ءَ دیگ بہ بیت۔
- **پُشدیم** : (پُ شْ ـ دِے ـ مْ) بچار "پُشتدیم".
- **پُشراہ** : (پُ شْ ـ راہْ) بچار "پُشت راہ".
- **پُشریش** : (پُ شْ ـ رِے ـ شْ) پُشت ریش، بجاسیگ، باسُوریا بواسیر۔ درائی ءِ راہ ءِ ریش ءُ بڈّ ریش : ھما ولاک کہ آئی ءِ بڈّ ریش اِنت۔ ھر مردمے کہ آئی ءِ درائی ءِ راہ ریش بہ بیت۔ پُژریش۔

پشک

- **پَشک** : (پَ شْ کْ) گور ءِ کنگ ءِ پوشاک کہ کوٹ ءُ کبا مہ بیت۔ جنین ءُ مردیں ھر دو ئینا بیگ ءُ گوْش اَنت۔
- **پُشک** : (پُ شْ کْ) مزنیں تک، ھُشک کرتگیں چانگ اک ءِ شیلانچ ءِ پُشک۔ میسک ءِ پُشک، سابون ءِ پُشک۔
- **پِشک** : (پِ شْ ـ شِ کْ) سوریں دریا ءِ ماھیگ ءِ زاتے کہ ایشی ءِ دگہ سکّ باز زات اَنت کہ لھتیں کسان اَنت ءُ لھتیں مزن۔ یا گاس ھم ایشی ءِ زات اِنت۔ (بچار بُت)
- **پَشُشک** : (پَ شْ ـ شُ کْ) مَرد ینی نامے۔ پشمبے ءِ نیم نام اِنت۔
- **پَشکار** : (پَ شْ ـ کارْ) پَشت کار : ھما کارکہ وھد ءِ گُلگ ءَ انگت ھم سرجم نہ بیت ءُ کنگ بیت۔ ھما مردم کہ ھر وھد آئی ءِ کار پہ وھد نہ کُٹ اِیت۔ ھما مردم کہ چہ کار ءُ ھد ءِ گُلگ ءَ رند انگت گیشں کار کنت۔ ھما مردم کہ آئی ءِ کار ھر وھد پَشت کپ اِیت۔
- **پُشکار** : (پُ شْ ـ کارْ) پُشت کار، ھما کار کہ پہ دگہ کارے ءِ کمک ءُ کنگ بہ بیت۔ ھما نیم بُندگ یا نہ گُڈگیں کار کہ بدہ دیگ ءُ دگہ جاگہ روگ بیتگ کہ بدء روگ ءُ کنگ باسرجم کنگ لوٹ اِیت۔ ھما مردم کہ کسے ءِ باپشت ءَ کارے کنت توری پہ آئی ءِ تاوان ءُ یا پہ آئی ءِ سیت ءَ۔ ھما مردم کہ گوں مردیناں جنینی کاروائی کنت یا کہ گوں جنیناں ھم چوکہ مردیناں۔
- **پِشکارگ** : (پِ شْ ـ کا ـ رَگْ) بیشکارُگ، پِشکرگ : کگّر ءِ بہ دتی چکّاں یا پہ وت ھاک ءِ بیشکارُگ پہ دان ءُ مانے ءُ کرے۔

پشکپگ : (پَ شْ. کَ. پَ گْ) پُشت کپگ، رندءِ پُشت کپگ، دیر کپگ. سرایگ بزاں چیزے ءِ چہ پکاریں اندازگ ءِ گیشتر بیگ کہ چہ کارمرد کنگ ءِ رند سر کیت. پہ کارے کنگ باجا کھے ءِ روگ ءِ گوں نہ کپگ.

پشکِرگ : (پ شْ. کِ. رَگْ) پُٹگ. پُٹ ءِ پول کنگ، پہ چیزے ءِ شوھازءِ وگر چیزاں سرءِ چیر کنگ. پیشکونڈگ.

پشکونڈگ : (پ شْ. کَ وں. ڈَگْ) پیش کونڈگ، پہ لنگ یا داڑگ یا دگہ انچیں چیز زمین ءِ پٹگ ءِ کونڈگ. (اے گال بُندرءِ یا کرچ پیش کونڈگ" اِنت یا "چو کہ پہ پیش زمین ءِ کونڈگ" اِنت)

پشنگ : (پَ شْ. نَگْ) پنچگ، ھامگیں چیزے چُھتو بیگ ءِ زرتگ. اک : نیبگ ءِ پشنگ، نان ءِ پشنگ، بتل : دل نہ کش پتّ نان مال تاپگ ءِ پُشت اِیت. لچّہ : یا انارے کہ ھنگاں پُشت اِیت. رنگ ءِ پشنگ : رنگ ءِ پچ دیگ بزاں رنگ ءِ ترپگ ءِ رنگدار تر بیگ. پشنہ : بزاں پُری رھے تا نگویں بالو کرّ راجیں شُنٹے پر اِنت نے کہ چو سیچن ءِ مردم ءِ گُت نے دنت ءِ ھول کش اِیت. اے چہ آپ ءِ تُنگ ءِ ترک اِیت ءِ در کیت.

پُشنگ : (پُ شْ. نَگْ) چہ منگے ءِ سُبک سُبک ءِ گواتے ءِ درآیگ، "پُشّ" ءِ رنگیں توارے کنگ. پوشنگ، گواتے ءِ پُوشّ کنگ ءِ درآیگ پوشنگ، چہ گُروگ ءِ رند یا کہ بے تواریں گُروگ ءِ چہ پونز ءِ "پونش پونش" ءِ توار ءِ درآیگ، چہ پیشانک ءِ ھم انچوش بیت کنت.

پُشگُش : (پُ شْ. گُ شْ) پُشت گُش، پُشت گوش. پُشگوش : ھما مردم کہ کسے ءِ باپُشت ءِ گپ جنت بلے شرّیں اِتاں.

پُشگوات : (پُ شْ. گَ. وَاتْ) پُشت گوات، ھر گواتے کہ چہ پُشتی نیمگ ءِ بکش اِیت. کَوش ءِ زِند گوات ءِ ھم گوش آنت.

پشگوانک : (پَشْ. گَ. وَانکْ) بچار "پشّوانک".

پُشگوش : (پُ شْ. گَ. وَشْ) کسے ءِ باپُشت ءِ گپ جنوک کسے ءِ باپشت ءِ آپ ءِ بدھلاپی ءِ گپ جنوک، پُژگوش.

پُشگوش : (پُ شْ. گَ و. شْ) پُشت گوش. گپے ءِ اشکنگ بلے انچوش کنگ گوش نے زاناں نہ اشکتگ. گپ نہ منگ، پشگوش کنگ.

پَشَل : (پَ. شَلْ) موٹ، لجّ، شرمندگ، بےتام، ھجالت، پَشَل کنگ یا بیگ، پشَل کنائینگ.

پشلاپگ : (پَ شْ. شَ. لَا. پَگْ) گوں کمّیں آپ ءِ ایران، منجل ءِ کاشیگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ تہ ءِ سِپر شود کنگ، پَل جنگ، پشلاپگ پہ ھر چیزے ءِ بیت بلے پل جنگ پہ ایران ءِ منجل یا دگہ ھمے رنگیں ورپ ءِ اِنت ءِ پشلاپگ پہ گُد یا دگہ انچیں رنگے ءِ چیزے ءِ اِنت بلے پہ ھر دوئیناں کار مرد بیت کنت. [بُندر ءِ اے دو گالی گالے پد + شلاپگ بزاں پد = دیم یا یک رند ءِ شلاپگ. گوں آپ ءِ سِپر شود کنگ یا ماں آپ ءِ تہ ءِ جنگ ءِ کشگ، پَل + شلاپگ ھم بوت کنت]

پَشَلو : (پَ. شَ. لَ وْ) کسے کہ پَشَل پشَل ءِ میاریگ میاریگ بہ بیت.

پَشَلی : (پَ. شَ. لِ یْ) پَشَل بیگ ءِ جند، میاریگی، موٹی یا موٹ بیگ ءِ جند.

پَشم : (پَ شْ. مْ) اِسپے پس ءِ میڈ. بچار "پژم".

پَشمبے : (پَ شْ. شَ مْ. بِ ے) ھپتگ ءِ یک روچے ءِ نام اِنت کہ چہ شمبے اگاں بگرے ءِ ششمی روچ اِنت چار شمبے ءِ رند ءِ آدینگ ءِ پیسر اِنت. [پارسی : پنج شنبہ، کُردی : پشمہ، تازی : الخمیس، انگریزی : THURSDAY]

پَشمپ : (پَ. شَ مْ. پْ) "پَشنت"، کراچی ءِ دگہ یک دوحیا گہ ءِ "پشنتیں" ماھیگ ءِ گوش آنت.

پُشمرد : (پُ شْ. مُ رْ. دْ) ھما مردم کہ گُڈّی آمرءِ کار ھمائی ءِ دست ءِ اِنت. بوجیگ ءِ ھما مردم کہ بوجیگ ءِ دیم ءِ کار ءِ مستر اِنت. پوج ءِ لشکر ءِ چہ دُرستاں رندی مردم. چہ ھر کس ءِ رندتریں مردم گُمتریں مردم.

پُشمُرد : (پُ شْ. مُ رْ. دْ) پژمُرد، گُبھرتگیں [چہ پارسی : پژمردہ]

پُشمُش : (پُ شْ. مُ شْ) بچار "پُشت مُش".

- **پَشمنت** : (پ َ ش . م َ ن . ت) پَشمندو ، پَشت کپتگیں ، رند ءِ پَشت کپتگیں ، سرآتکگیں .
- **پَشمندو** : (پ َ ش . م َ ن . دُو) بچار ، " پُرمندو " ، پَشت کپتگیں ، سرآتکگیں ، چیزے کہ کُٹ اِتگ ءُ چہ آئیءِ ھرچی سرآتکگ .
- **پُشموش** : (پُ ش . م ُ و . ش) بچار " پُشت موش " .
- **پُشمیلکی** : (پُ ش . م ے . ل . کی) پُشت میلکی : بوجیگ ءِ بندگ ءِ سما تھتگ کہ چہ " میلکی " ءِ رند ایرکنگ بیت بزاں چہ " میلکی " ءِ رند ءَ تھتگ .
- **پَشنت** : (پ َ . ش َ ن . ت) ماھیگے کہ ھپتی ءُ دراج اِنت کہ کُنگ ءِ بازماں . میدگ ءُ گوش اَنت کہ پَشنت ءِ مُندر ءِ کُنگ مان نہ بوتگ . شُتگ گُورءِ گوُرءِ پہ زاماتی ءَ ، گُورءِ گوُشتگ تومے ءِ ھمدرَوَدنے ءِ بلے پشنت ءِ گوُشتگ کہ منی ءُ گُورءِ تہ ءِ ھچ دگری یے نیست ، گُراگُورءِ گوُشتگ کہ اگاں تو اے کُنشگانی جوھان ءِ جُتک جت ءُ ھما دست بوت بگنج ترا زامات کنیں . پشنت ءِ جُتک جتگ ءِ جُھد کُرت ءُ کُنشگانی تہ ءَ کپت . چہ ھما روچ ءَ پیریہ چہ کُنگ بُوت ءُ زاماتی ءِ ھم نہ رسِ اِت . (WOLF-HERRING) (. بچار ئت)
- **پُشَنز** : (پُ . ش َ ن . ز) رستریے کہ چو پلنگ ءَ اِنت بلے چہ پلنگ ءَ نزور تر اِنت .
- **پَشنگ** : (پ َ . ش َ ن . گ) تچنگ ءِ جنگیں تیرءِ ھائیگیں پوست . بازجاگہ تچنگ ءِ تیرءِ ھم گوش اَنت .
- **پَشو** : (پ َ ش . ش َ و) پَشل ، پَشل بوتگیں مردم ، موٹ بوتگیں مردم .
- **پشو** : (پ ش . ش ُ و) چناک کہ نازرک ءُ شرپوکیں لوگکے کہ گُدیا دگہ ایشیں چیزاں وارت بزاں ٹُنگ ٹُنگ کنت .

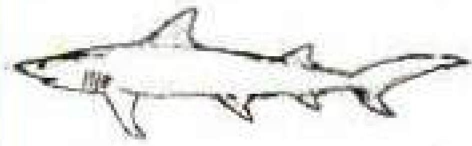

پَشنت

LONGTAIL CARPET SHARK

پِشّی

WEASEL SHARK

- **پُشو** : (پ ش . ش ُ و) کُنگانی زبان ءَ " آبدست " ءَ گوش اَنت .
- **پَشوانک** : (پ َ ش . و َا ن . ک) بچار " پُرشوانک " .
- **پَشومان** : (پ َ . ش و . م َا ن) اپسوزیگ ، بزنیگ ، ھجالت ، شرمندگ ، ایشی ءَ " پشیمان " ھم گوش اَنت کہ پارسی ءَ ھم " پشیمان " اِنت .
- **پِشّی** : (پ . ش . ش ِ ی) پُشی : ھمے چارپادیں لوگی دَتک ایشی ءِ نر گُربگ گوُشگ بیت کہ بازمردم " بگور " ءِ ھم گوُش اَنت بلے " بگور " گیشتر پہ کوھی ءُ جنگلی ءَ گوش اَنت . اے ھمے لوگی دَتک اِنت کہ پہ مُشک ءُ گرگ ءِ زانگ بیت . پہ رنگ ءُ دول ءَ بُنزءِ چو کہ مزار ءُ پلنگ ءِ اِنت پہ " بہسوگ " . سک ھدوناک ءُ واھگی اِنت . (۲) کسانیں ماھیگے ءِ نام اِنت ءُ ھمے رنگ ءِ یک مزنیں پاگاسے ءِ ھم نام پِشّی اِنت . (بچار ئت)
- **پُشّی** : (پ ُ ش . ش ِ ی) بچار " پِشّی " .
- **پُشیش** : (پُ . ش ِ ے . ش) تچوک : کاشے کہ گُداں پر پیچ اِیت .
- **پشیمان** : (پ َ . ش ِے . م َا ن) بچار " پشومان " . ★
- **پَک** : (پ . ک) بچار " پکت " .
- **پَکت** : (پ َ . ک ت) کُنگانی زبان ءَ " پَشک " ءَ گوش اَنت (۲) بکت : مچگ ، بوس ، بوسگ ، پہ چنگ ءِ بزانت ءُ گالبندءِ پکیرگ .

بیت۔ (۳) "پچگ" ءِ گوست اِنت بزاں "آپگت"۔ یاکہ۔ آپتک "یاکہ پُھتہ بوت چہ آمگی ءَ۔ اَلم، CONFIRM پجار "پکا"۔

- **پکت** : (پ۔کَ) ٹُھنکارگال "پکگ" ءِ پرمانگال۔
- **پُکت** : (پُ۔کَ) ٹُھنکارگال "پُکگ" ءِ پرمانگال بزاں "پُکت"۔
- **پُکت** : (پُ۔کُ) اگاں کسے بِک مزنیں چیزے بگندایت یا اِنچیں بھمان کنوکیں کارے آئی ءِ دیم ءَ کنگ بہ بیت گڑا آ گُرایت ءُ گوش ایت "پُکت یا پُکی، پُکی پُکے"!۔
- **پکا** : (پَ۔کَ۔کا) اَلم، ھماھبر، کار یا چیز کہ ھرپیم ءِ چارءُ تپاس کرتگ ھوشیار ۲۔ زانتکار، بلد پکا کار : پُھتہ کار۔ ★
- **پکائی** : (پَ۔کَ۔کا۔یی) پکا کنگ ءِ کار۔ ھوشیاری، بلدی، زانتکاری ★
- **پکار** : (پَ۔کَ۔ا۔ر) پکار، زروُرت، درکار، ھما چیز کہ درد وارت یا لازم ءُ لوٹ ایت۔
- **پکار** : (پَ۔کَ۔کَ۔ا۔ر) پکار، زروُرت، درکار۔
- **پکر** : (پَ۔کَ۔ر) پکر، ھیال، سَستا، تُرانگ۔ گم واری۔ [چہ تازی : فکر]
- **پکرات** : (پَ۔کَ۔را۔ت) ھما چیز کہ درد وارت ءُ ڈکے ءَ کیت، اِک : بے پکرات : بے کار ءُ بے سبیت۔ کار آمد۔
- **پکگ** : (پَ۔کَ۔کَ۔گ) "پچگ" ءِ "گوستگال"۔
- **پکگ** : (پَ۔کَ۔کَ۔گ) پہ چیزے ءِ لوٹگ ءَ پہ کستری ءِ دسبندی سک باز رند ءَ گوشگ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ کسے ءَ دمپسات ءِ پدماں پد گوشگ۔ اِیشی ءَ "تنگ" ھم گوش اَنت۔
- **پُکگ** : (پُ۔کَ۔گ) مانچنگ، درپے کرچہ آرتنگ، وانتیک یا دگہ اِنچیں چیزے ءِ پُر اِنت پہ زور آئی ءِ تہ ءَ دگہ گیشتر مان کنگ ءُ جاگردیگ ءِ ھُدکنگ (۲) پہ گیشیں ورگ یا پہ زھرکے ءِ وَرگ ءُ وزگ ءَ ھم گوش اَنت۔ گوش اَنت "وت ءَ پہ ردپُکگ"۔ یاکہ "ردپُکگ ایت" "بزاں ردوارت" یا "پدور"۔ (۳) تُرنگ۔
- **پُکگ** : (پُ۔کَ۔گ) تُرنگ، سک بازماں چنگ۔ پہ کُچگ ءُ گوات بُرگ ءَ ھم کار مردے ءِ کن اَنت۔
- **پکگیں دوچ** : (پَ۔کَ۔گ۔یں۔دوُچ) بازاریت ءُ جوانیں دوچ ءِ گوش اَنت کہ گیشتر بلوچستان ءِ گوریچان ءِ مردم گوش اَنت چہ ایشاں زرتو، پڑیوار، موسم، آم چِکن، ءُ دگہ بلوچی دوچ زانتگیں اَنت۔
- **پکوڑا** : (پَ۔کَ۔وَ۔ڑا) نَھُد ءِ آرت ءُ پیماز ءُ مرچ ءُ دگہ چیز ھور کن اَنت ءُ چوکہ پُشک ءِ پچ اَنت [اے گال درآمدے]
- **پکوگ** : (پَ۔کَ۔وَ۔گ) بوجیگ یا دگہ دریائی ادلاکے ءِ پُرشتگیں جاگہ ءُ دگہ ٹکرے جن اَنت ھمیشی ءَ "پکوگ" گوش اَنت۔ اگاں اِنچیں ٹکرے دیر کیت گوش اَنت "پکوگے دراتکگ"۔ لانچیگ ءِ لیب ءَ جنوکیں بچک ءِ لانٹیگ اگاں چیریں لانٹیگ ءَ اِنچیں رنگے ءَ لگ ایت پُچ نے بین روت ءُ ٹکرے دیرے ءَ کنت ھمے دیراتگیں ٹکر ءَ ھم "پکوگ" گوش اَنت۔
- **پکی** : (پَ۔کَ۔یِ۔ی) آرتیبکیں درمان، آرتینک، آرتیں درمان، آرتیبکیں درمان ءِ یک رندے ءِ ورگ ءِ اندازگ کرتگیں۔
- **پُکی** : (پُ۔کِ۔ی) پُمبہ، بزاں کرپدانگ کش اتگیں کرپاس، پنبوک۔ (۲) پجار "پُکت"۔
- **پُکی رسی** : (پُ۔کَ۔ی۔رِ۔سی) پُکی ریسگ ءِ کار، پہ پُکی رسی : بزاں پہ ھلاکی ءُ واری ءُ جانکشیں کار۔
- **پکیر** : (پَ۔کِ۔ی۔ر) پِنڈوک، مِنیا، ھما کہ ھچ نے ھست، وار، بے ھچ، نیزگار، (۲) ھدائی مردم ھما مردم کہ ھُدائی ھزمت ءَ کنت ءُ دنیا ءِ لب ءُ نہ کپ ایت۔
- **پکیرزئی** : (پَ۔کِ۔ی۔ر۔زَ۔ئی) بلوچستان ءِ جاگھے نام اِنت۔ اے میتگ دشتیاری ءِ چہ چوکاٹ ءِ بُرزا اِنت۔
- **پگ** : (پَ۔گ) جیرانڈری باو سَت کہ گوش پہ گوش پہ بے تواری شنگ بیت بلے اے گال ھروھد گوں "شنگ" ءِ گال ءِ ھمراہ بیت۔ ھردو ھمراہ بنت نی ھمے بزانت ءَ دیبت، گوش اَنت "ھیلائی ءِ آپگ ءِ شنگ ءُ پگ اِنت"۔ یاکہ "اِنچیں شنگ ءُ پگے ھست"۔

- **پگ** : (پ ُ گ) ماش یا سُهر ءِ پوست کہ چہ دان ءَ گیش اِیت ۔
- **پگا** : (پ َ گ ۔ گ َ ا) بگار، پگاہ ۔
- **پگار** : (پ َ ۔ گ َ ا ر) ماهینو، هما زرّ کہ هزمتکار ءَ آئی ءِ کار ءِ مُزّ ءَ چہ ماهے ءَ یا هپتگے ءَ دوهپتگ ءَ رندءَ دئیگ بیت
- **پگاردار** : (پ َ ۔ گا ر ۔ دا ر) پہ پگار داشتگیں مردم، نوکر، هزمتکار ۔
- **پگاروار** : (پ َ ۔ گا ر ۔ وا ر) نوکر، هما مردم کہ کسے ءِ پگار ءِ وارت ءُ آئی ءِ هزمت ءَ کنت ۔
- **پگاڑو** : (پ َ ۔ گا ۔ ڑو) سِندھ ءِ سَیدانی مستر کہ آئی ءَ " پیر پگاڑو " گوش اَنت ۔ انوگیں پیر پگاڑو سید سکندر علی شاہ اِنت ۔ ایشی ءِ پت جرمن ءُ دومی جنگ ءَ انگریز سرکار ءَ سِندھ ءَ گپت ءُ شهید کُرت پرچا کہ سرجمیں هندوستان ءَ ایشی ءِ ٹک یکّیں ٹک بوتگ کہ انگریز ءِ بدهلاپی ءَ دتی پیر ءِ گوشتن ءِ بد ءَ چہ دتی مرگ ءَ هم سرگوستگ اَنت ۔ اے یکّیں ٹک یوتگ کہ سرجمیں هندوستان ءَ ایشی ءِ رنگیں سرمچاری دگہ هچ ٹک ءَ نہ کُرتگ ۔ ایشی ءِ منوکاں " هُر " گوش اَنت، کہ تازی گال ءِ " حُر " اِنت کہ ایشی ءِ بزانت " آزات " اِنت ۔
- **پگاہ** : (پ َ ۔ گ َ ۔ گا ہ) پگا، مَهلا، پہ وهد [پارسی : پگاہ ۔ پهلوی : ا ۔ اوستا : ل ہ ب (ص) + گاہ ، گہ]
- **پگر** : (پ َ ۔ گ َ ۔ ر) پکر، گمواری، سُتا [تازی : فکر] پگرهال : پہ دیم تر ءِ لوٹاں چیزے یا زرّے اِیر کنگ ۔

پگل

- **پگز** : (پ َ گ ۔ گ ِ ز) چیزے ءِ پهریزگ ءُ چنگ ءَ ابرکنگ ۔
- **پُگل** : (پ ُ ۔ گ ُ ل یا کہ پ ُ ۔ گ َ ل) ڈنک رنگیں لوکّے کہ چار دست ءُ پاد اِنت ۔ دست ءِ گونڈتر ءُ پادے دراج تر اَنت جندءِ شرُد ءُ پادان ءِ چوکہ مردم ءِ لنگ پر اِنت ۔ سرگ ءِ زندچم ءِ زندءِ دپ ءِ سک پراہ اِنت ۔ آپ ءَ بیت ءُ هوژناک ءَ گوش ءِ سک بلد اِنت ۔ چو کہ کرکنگ ءِ بست جنت مارءِ دلواهیں وراکے ۔ یورپ ءِ مردم یک واستیں زندیں پُگلے ءِ ران ءِ گوشت ءَ وراَنت ۔ چہ ایشی ءِ پوست ءَ اداریش ءِ بند کسانیں زرپیلک ءُ جنینی دسپیلک جوڑ بیت ۔ پہ مُگگل ءَ گوش اَنت ۔ وہ مُگگل آپی پگل ءُ پگل ءِ جندءِ جوان ءِ ورئورءِ توار ءِ سک بُرز اِنت ایشی ءِ توار ءَ کرانگ گوش اَنت ۔ بتل : پگل ءَ گوشتگ من گپ زاناں بلے منی دپ آپ ءِ پُر اِنت (بچارٹ)
- **پگمز** : (پ ُ ۔ گ ُ ۔ ن ۔ ز) داز ءِ کُنٹ یا بُنڈ ۔
- **پگو** : (پ ُ ۔ گ ُ ۔ و) هما کہ پگدار اِنت یا کہ هما گوں پگاں هوار اِنت یا کہ پگیں اِنت یا آئی ءِ تہ ءَ پگ بازمان اِنت ۔ مردینی نامے ۔
- **پل** : (پ َ ل) ڈگار ءِ نگار دیگ ءَ هے ڈراجیں دزکہ نانسر ءِ روت ، پہ کشگ ءَ ایشی ءِ نہ ءَ دان رپچ اَنت ۔ پل کشگ بیت ۔ چو پل ءَ کپگ : بزان کپگ ءُ تُسگ یا ڈُرگ ءَ زند، نشان ۔
- **پلّ** : (پ َ ل) مجل یا دگہ اَنچیں رزانے یا آپ ءِ دپے یا کہ هے رنگیں دگہ رزانے ءِ تهی نیمگ ءِ دیم پل ءَ تنگ بیت بزاں هے رزان ءَ آپ مان کنگ ءُ چلکینگ بلے دست مان نہ کنگ ءُ آپاں پدءِ ریچگ ، پُشلاپگ (پل + شلاپگ) بزاں دپل ۔ پہ شلاپگ ۔ پلے گرادگ : بزاں یک رندءِ کپل ءُ کنگءِ گرادگ ۔

- **پَلْ** : (پ. ل) لیٹ ءُ لیپڑو. پل ورگ : لیٹ ورگ، لیپڑو ورگ.
- **پُلْ** : (پُ. ل) پہ پُٹ ءُ اَنچار اِنگیں مال ءُ سُوب، سُوب، اَوَل، زور بُرد. پُل ءُ اُوَل، پُل ءُ پانچ. پُل ءُ وَرْ.
- **پَلْ** : (پَ. لْ) چہ پیش ءَ نگرد، تھنگ، یادگار اجیں چیزے ءُ بستگیں شہر بند. ابیل، شہر بند، کمپان، پسیل، واڑ.
- **پُلْ** : (پُ. لْ) ھمے پُل کہ ایشی ہٹول بنت ءُ یا کہ دشتیں بوکن اَنت ءُ یا کہ ڈولدار اَنت بلے ابید چہ ایشاں ھر ڈولیں یک برے پُل جنت. پُل کہ رچ اَنت ءَ بیتر، بنت ءُ ھمے ءَ بیتر، رند ءَ بَر بنت. ابید چہ اے بزانت ءُ دگہ بازیں دروَر بزانتے دارایت کہ چہ ایشاں لھتیں ایش اَنت : (۱) ھما پُل چہ مکئی دان ءُ تاپگ ءُ جوڑ کنگ بیت کہ گرما گرم ورگ ءُ وش اِنت : POPCORN (۲) چم ءُ پُل : چم ءُ شیاھگ ءُ سرءُ اسپیتیں بَگے کپ ایت کہ چم میم نہ کنت (۳) گوشت ءُ پُل : گوشت ءُ بوٹیگ ءُ گوش اَنت (۴) دل ءُ پُل ءُ بزاں دل ءُ جند ءُ توکاتوک، بازجاگہ ءُ دل ءُ کاھل ءُ ھم گوش اَنت. (۵) بازشرءُ زیباک یا وشبوئیں چیز یا کس. گوں پُل ءُ جنگال بازانت کہ وتی جاگھاں کابنت اک : پُلاگد، پُل گور، پُل کندگ، پُل ھَبَز، ھمے رنگ ءُ پُل ءُ لیلوک، پُل ءُ لاڑیا ناز، پُل ءُ تانک. پُل ءُ شرنگ یا شورشنگ، پُل ءُ سیبنگ، گلاگال ءُ یا سار ءُ رنگ ءُ جوان کارمر بیت اک : پُلیں وش تانک، پُلیں جتاز، پُلیں دیوان، پُلیں کندگ، پُلیں ورنا. (٦) یک مچے ءُ نام اِنت.
- **پُلاٹ** : (پُ. لا. ٹ) اسپے پس ءُ ھما چکت گوزگ کہ چہ پُلاٹنگ ءُ مستر اِنت (۲) بے دوریں بدن کہ چہ گراباں مال حال آیانی تہ ءُ

پُلاٹ

کد : ۱۵ س م دان ۱٦ س م

کن اَنت ءُ نیاب ءُ کار اَنت. ✱ مُرّبہ ءُ زات ءُ کسانیں ماھیگے ءِ ھم نام اِنت. (GOLD-SPOT MULLET) (بچار بُت)

- **پُلاٹنگ** : (پُ. لا. ٹُ. ک) اسپے پس ءُ کسانیں گوزگ، لیب ءُ چُکے ءُ گال اَنت. ءُ نھروش پُلاٹنگ نھروش پُلاٹنگ : تنگے لمباں کہ شُلوٹپ ایت : مُلا روباہ شُلوٹپ ایت.
- **پَلار** : (پَ. لا. ر) زُون ءُ وھد ءُ چہ ھوش ءُ مالے تالے پُشت کپ ایت یا کہ کپ ایت. اگاں کسے ایشاں چنت ءُ جم کنت ءُ پلارچین اِش گوش اَنت. بلوچی گوھنیں لچے ءُ بیتا ئلی مُرگ رامگیں. چیکاں پلاراں چن ءَ ئے. زون ءُ رندیشت کپتگیں نشاں ھم گوش اَنت. انچوش بتل اِنت ءَ اشتاپی کاراں یا دیلداراں ماں گیش اَنت. بُرنج ءُ سیپڑ انچوش کہ گلڈ ءُ ماش برماش ءُ شھرو ءُ تنگ اِنت. دَزوَز : پلانی پلار اِنت یا کہ چو پلار ءِ کپتگ ءُ بزاں چہ دمبرگ یا ٹنگ ءُ ٹیچک اِنت، کپتگ ءُ نہ سرایت. ءُ ٹُسنگ ءُ پلارات ءُ ھم گوش اَنت.
  پلارچنگ : TOGLEAN پلال.
- **پلارچین** : (پَ. لا. ر. چ ے. ن) چہ رُنگ ءُ رند گندیم یا برنج ءُ پَشت کپتگیں بُنڈ. چہ زون ءُ رند چنگیں پلار ءُ دیلو. ءُ جم کنوک ھمے وھد کہ پلار چنگ بیت. بلچی بندے ءَ چیکاں پلاراں چن ءَ ئے. (Gleaned gathered corn left by reapers)
- **پلارشود** : (پَ. لا. ر. ش و. د) موسمی ھورے کہ چہ رون ءُ رند بیت.

پلاس : (پ۔ لا۔ س) ھرہ پالام ءِ "سرجل"۔ کہ پالام ءِ پُشت ءَ دیئت نہ۔ چہ میدبا پڑم ءِ اِنت۔ کوھنیں جُل ءِ ٹکرے ھم کارمرد بیت۔ (۲) پالاس بزاں ... (۳) پلاسک ءِ سکتیں بزءُ زندیں گرمٹک کہ ایشی ءَ "شیہ پلاسک" ھم گوش اَنت۔ (۴) گِلان: میدیں تمبو کہ مالدار جوڑ کن اَنت ءُ آبانی گِس ءِ بدل اِنت۔

پلاسک : (پ۔ لا۔ س۔ ک) سکتیں بزءُ زندیں گرمٹک کہ ایشی ءِ شار ءَ کراماتے۔ (۲) سکتیں سیاہ (۳) کشار کہ پیچ اِیت ھم گوش اَنت سُنگگ ءُ پلاسک اِنت۔ (۴) پلاس ءِ بزاں ھما ھرہ پالام ءِ سرجل۔

پلال : (پ۔ لا۔ ل) بچار "پگار"۔

پلامرز : (پ۔ لا۔ م۔ ز۔ ز) ھما مردم کہ دگرے ءِ پلامرزی ءَ کنت۔ پلامرزی کنوک۔ گوں کسے ءِ پہ بچے ءِ بیت ءِ گپ جنگ۔

پلامرزی : (پ۔ لا۔ م۔ ز۔ زی) پہ کسے ءِ سیت ءَ نپء گوں کسے ءِ گپ جنگ۔

پلان : (پ۔ لا۔ ن) مردم، چیز یا جاگہ ءِ نام نہ گرگ ءِ جاہ ءَ ایے گال ءَ کارمرد کنگ چو "دھمایا" ءِ بزانت ءَ بیت۔ اِک: "پلان مردم، پلان جاگہ، پلان چیز"۔ پہ ھمیوں گوشتگیں گپاں گوش اَنت اِک: "پیسرءِ مقاتئے شبلے نی گوشت ایت کہ پلان ءُ بھمانی اِنت"۔ پہ بدءِ زانگیں گالانی بدل ءَ ھم کارمرد بیت۔ اِک: "چوکش ءُ پلان"۔

پُلان : (پُ۔ لا۔ ن) "پُل"۔ بچار "پُلانی نہ ءِ"۔ مان پُلاں ھما جاگہ کہ اودءَ پُچ باز رُستگ۔ (۲) دشتیاری (بلوچستان) ءِ یک جاگہے ءِ نام اِنت کہ ایشی ءَ گیشتر "پُل" گوش اَنت اِے دو میتگ اِنت کہ یکے کورءِ اے دست ءَ اِنت ءُ دگرے آ دست ءَ۔ (۳) مردینی نامے۔

پلانی : (پ۔ لا۔ نی) پہ مردم ءَ چوکہ امیتگیں پنا مگال ءَ کارمرد بیت اِک: "پلانی تو کجا ئے؟ تو دیست کہ پلانی ءَ چے گُرت؟"۔

پلانی : (پ۔ لا۔ نی) ھما کہ گوں پلاں شیادی کنت۔ مان پلاں کپتگیں اِنچاتیں۔ ایرانی بلوچستان ءِ یک میتگے ءِ نام اِنت کہ وڑ نام ءِ رود آنک ءِ چہ کسل ءِ جھل تر اِنت۔

پلانی : (پ۔ لا۔ نی) ھما کہ گوں "پلاں" شیادی کنت۔

پُلانی : (پُ۔ لا۔ نی) ھما کہ گوں "پُلاں" شیادی کنت۔

پلپٹ : (پ۔ ل۔ پ۔ ٹ) پلپٹگ ءِ جند، بچار "پلپٹگ"۔

پلپٹک : (پ۔ ل۔ پ۔ ٹ۔ ک) کسانیں پلپٹ، بچار "پلپٹگ" (۲) بھارکا ھے۔

پلپٹگ : (پ۔ ل۔ پ۔ ٹ۔ گ) ساھدار ءِ سرجمیں جند ءِ زمین ءِ سرءَ کپتگیں رنگ ءَ ڈرھگ۔ سپگ جنگ یا کہ یک اندامے ءِ اِنوش بیگ۔ ماھیگ ءِ زندگی ءَ چہ آپ ءَ کش ءِ ءُ ھشک ءِ سرءَ ایر کن ءِ آ "پلپٹ اِیت" ءِ دل "پلپٹ اِیت"۔ بازساھدار چہ مرگ ءَ پیسرءَ پلپٹ اِیت۔ یا کہ چہ "دردءُ توشت ءَ"۔ "پلپٹگ" سرجمیں جند ءِ سرجمیں جندءِ اِنت ءُ "سپٹگ"، "سپٹ جنگ یا سپنگ جنگ" یک اندامے ءِ گیشتر تیگ اِنت کہ گیشتر دست ءُ پادانی ءُ پہ مرگ ءَ آئی ءِ پادءُ بازلانیگ اِنت۔

پلپل : (پ۔ ل۔ پ۔ ل) شیاھیں مرچ کہ گرد ءُ شیاہ اِنت کہ سچاک اِنت۔ پہ دُرور گرد یا کہ سچاکیں چیزء گوش اَنت۔

پلڑ : (پ۔ ل۔ ڑ) بچار "پلڑی"۔

پلڑی : (پ۔ ل۔ ڑی) مُرگے کہ چہ بوتم ءَ کستر اِنت بلے پہ شکار ءِ کنگ ءَ چہ بوتم ءَ چالاک تر اِنت۔ شپی مُرگے۔

پلشت : (پ۔ ل۔ ش۔ ت) بد، بڑناک، چرک ءُ چلن ۔ (۲) کپتہ سماتیں مردم، گندہ سماتیں مردم ۔

پلک : (پ۔ ل۔ ک) ذراجیں پتنیں ٹکز۔ نھنگ یا آسن یا دگہ اچیں چیزے ءِ پلک ۔ پلک پلک بیگ ءِ ٹکر ٹکر بوگ گوش اَنت بوجیگ تو بان ءِ پرشت ءُ پلک پلک گرتنگ ۔ سک ڑند بیگ۔

پلک : (پ۔ ل۔ ک) "پلنگ" ءِ پہ مانگال بزاں بہ "پلنگ" یا "پلنگ" ءِ کار ءِ بکن۔ ★

- **پُلک** : (پُ. ل. کْ) مٹ. پِلک : سکّیں ھُورت ءُ چو مِیدہ ءُ نرمیں ھاک کہ پہ کِشارءَ باز جوان اِنت ۔ (۲) ھر رنگیں ایرتیں ھاک کہ گوں کمّیں گوات یا چنڈ گے ءَ دَز بکنت ۔
- **پَلک** : (پَ. ل. کْ) کابیل : ڈگارءِ بندگاہ ءِ ھما جاگہ کہ آپ دانکہ دیرءَ دارایت چو کہ تلاوگ ءِ ھوٹگ ءَ ۔ تبل : ھالی چہ پو لنگا پَلک شُودِ اِنت ۔ (۲) بہ تازی ءِ " فلک " ءِ جاگہ ءَ ھم کارمرد بیت ۔
- **پُلُک** : (پُ. ل. کْ) پُلّی : جنینی سَھتے کہ پونزءِ کنگ بیت ۔ سربرءِ پُلّیں اِنت چو اَسبرءِ چیرءِ لِٹ ءَ پرا اِنت بزاں ڈراج ءِ تاب داتگیں سیمے کہ گوں ھمیشی ءَ پونزءِ گرانزءَ اڑ بینگ بیت ۔ چو ناھیگا بازراست اِنت بلے ، سری ، دگرے کہ ھم چو پُلک ءِ پونزءِ کنگ بیت ۔ (۲) تیرءِ پُلک کہ پُشت ءِ بُن ءِ پرا اِنت تے کہ تپنگ ءِ سیچن ھمیشی ءَ لگ اَنت ءُ آس بارت ۔ دگہ ھرچ رنگیں آسبرءِ ھم پر بیت ۔ (۳) کسانیں "پُلّ" ءِ ھم گُوش اَنت ۔ (۴) بلوچستان ءِ دشتیاری ءِ بازارے بزاں میتگے کہ کورءِ برءَ اِنت چہ گوزانی جھل ءُ پُلّ ءِ بُرزا اِنت ۔ (۵) مردینی نامے ۔
- **پُلکا** : (پُ. ل. کا) کسانیں کوبیں نگن کہ گوں رَوگن ءِ پچگ بنت کہ سک نرم ءُ نازرک بنت بلے گیشتر ھندوستان ءَ پچگ بیت ۔
- **پُلکار** : (پُ. ل. کار) ھما مردم کہ گُدیا دگہ اِنچیں چیزے ءِ سرءَ ، دو پچ ءِ پُلّ ءِ دو پچ اِیت یا چکن کنت ۔ چکنکار ۔ ھما گُدیا دگہ اِنچیں چیزے کہ آئی ءِ سرءَ پُلّ کشگ یا دوچگ بوتگ ۔
- **پَلک تراش** : (پَ. ل. کْ. تْ. راش) بندءِ اے گال "پلک تراش" اِنت بزاں آسن ءِ پلک تراشوک کہ زھم ءِ سرا اِنت کہ آسن ءِ پلک ءِ ھم تراشت کنت ۔
- **پُلکِستگ** : (پُ. ل. کِ. س. تَ. گْ) پُلکیں زمین ، ھما زمین کہ پُلک اِنت ھما ریس ءُ پُلک کہ آئی ءِ زمین پُلک اِنت اے چہ دو گال ءِ جوڑ کنگ بوتگ بزاں "پلک" + "اِستگ" ۔
- **پَلکَش** : (پَ. ل. کَ. شْ) پَل کشوک ، نگار کہ کِشت ءُ کِشارءِ نانتگیں اَزبابے کہ گوں آئی ءَ نگارءِ پَل کشگ بیت ۔
- **پَلکشود** : (پَ. ل. کْ. شُو. دْ) ھما چیز کہ بندگاہ ءِ توکا پ ءِ پہ جوان شُشتنگ ۔ تبل : ھالی چہ پو لنگاں پلک شودِ اِنت ۔
- **پِلِلگ** : (پِ. لِ. ل. گْ) ورگ یا دگہ چیزے ءِ دپارءَ بے جاہ گ ءِ ایر بُرگ ۔ چیزے سلامتی ءُ بے تکڑ کنگ ءِ ایر بُرگ ۔ مارءِ ماھیگ ءِ مُرگ وتی وَرگاں پلت اَنت ۔
- **پُلکی** : (پُ. ل. کِ. یْ) ھما چیز یا کس کہ گوں پُلک ءَ شیادی کنت ، پُلک والا ۔ (۲) پُتنگ ءِ راستے کہ زردے سر بُرزءَ اِنت کہ پہ پُتنگ ءَ پُلک کارمرد بیت ۔ (۳) کاھے کہ آئی ءِ تاک چو کہ پُلک ءَ اَنت ۔
- **پَلگ** : (پَ. ل. گْ) پَلنگ : آزردہ کنگ ، پہ ھر رنگ ءَ چہ ادءَ ءُ اودءَ چیزے ءِ جم کنگ ۔ پلگ کنگ : گوش اَنت ، مرگ ءَ کشار پلّی کرت ، یا کہ ریلانی تَرایت ءِ پلگی کنت ، بزاں چہ ھر کس ءُ ناکس ءَ زرءِ پندگ گران اِنت ۔
- **پُلگ** : (پُ. ل. گْ) پہ زور بُرگ ، پُرنگ ، کسے ءِ دُزدیگ ءُ آئی ءِ چیزءِ بُرگ ۔
- **پَلنگ** : (پَ. ل. ن. گْ) پَل بندگ ، پَل ءِ کنگ ، واڑءِ کنگ ، اندیم کنگ ، نامور دیگ ، بند کنگ ۔ تبل لچہ ے کے گنوکاں گوں نکتھا پَل اِیت ۔ ممے رنگ ءَ گوش اَنت "پلانی ءَ پلانی پہ بدیا زا پَل اِت ۔ گٹ کُگ ، ھر چار دیماں گرگ ۔ کسے ءِ ھر راہ ءِ گرگ ، کسے ءِ بے وار کنگ یا کرپے دس کنگ ۔ راہ ءِ پلنگ : بزاں گٹ کنگ ۔
- **پُلنگ** : (پُ. ل. ن. گْ) نزبیگ ، بھک تربیگ گُدءِ ، جان ءِ یا دگہ چیزے ءِ ، ھیتگ ءِ گوات گرگ ، چہ وتی جند ءِ گُدءِ چہ لَجام سبب ءُ ھیموئے ءَ گرگ یا گوات گرگ ءِ مستر بیگ ۔

پیچ پُلنگ : پُلّ ءِ پیچ بیگ ، پہ مردم ءَ ھم گُوش اَنت کہ "دیم ئے پیچ پُلّ اِنگ" ، چہ وشّی ءَ ڈرچک ءِ پُلّ کنگ یا جنگ

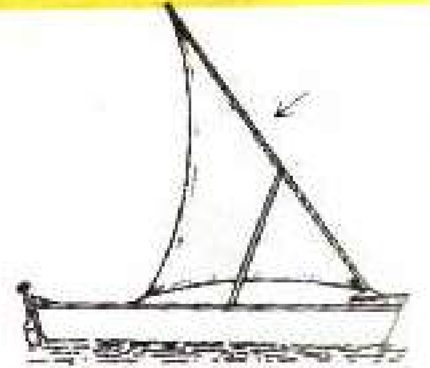
یاپُچ ءِ رنگ ۔

شپ ءِ پُلنگ : بزاں چہ نیم شپ ءَ رند یا نیم شپ ءِ وھد ءَ کہ سارتی بے ایر دنت ۔

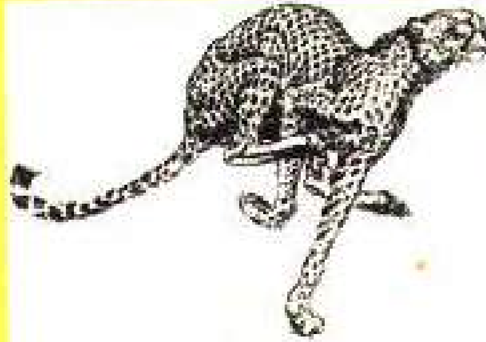
- **پَلگار :** (پَ لْ . گَارْ) الکاپ ، پھک ، سَکّہ ، بے پولنگ ، چیزے کہ آئی ءِ چِل ءُ چیرک شُشتگ ءُ پھک گُرتگ یا کہ چیزے آئی ءِ بے رھبندی ءُ بے کِچّی کشگ بوتگ اَنت ۔ بے پردہ ءُ بند ، بے کچ ، بے سِنج ۔
- **پَلگارگ :** (پَ لْ . گَارَگْ) پلگار کنگ ، الکاپ کنگ ، سَکّہ کنگ ، پولنگاں شودگ ، چیزے ءِ کچ ءُ اَبیاں کشگ ءُ بے کِچّ کنگ ۔

پَل جنگ : کاشیگ ءِ سپر شود کنگ ۔

- **پُلگَد :** (پُ لْ . گَ دْ) ھما کہ آبریشمی گُدّے گور ءَ اَنت یا پُلداریں گُدّے گور ءَ اَنت ۔
- **پُلگَور** (پُ لْ . گَ . وَرْ) ھما کہ پُل ئے چوھارءِ گور ءَ اَنت ۔ بلے کاروتی بُچھانی بانور ءِ گُوش اِیت ۔ (باز مردم پہ نہ زانتکاری ءَ گور ءِ نیّ ءِ "گور" ءِ بزانت ءَ ، "گودان" زیر اَنت کہ رَد اِنت) ھما جنین کہ ابریشمی گُدّے گور ءَ اَنت ۔ پہ مردیں ءَ "پُلگَد" گُوش اَنت ۔
- **پَلَمپ :** (پَ . لَمْ . پْ) سُھر ءُ پستیگیں دان کہ دلونان ئے دَیَنت ۔ کوٹگ ، ھما چیز کہ سَدّے ھالیگ اِنت ۔
- **پِلمل :** (پِ لْ . مِ لْ) بچار ، پلمن "۔

پِلمن

پُلنگ

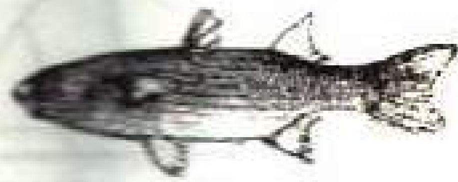
پِلّو

- **پَلمَل :** (پَ لْ . مَ لْ) بیمُون ، بھانہ ، حیلہ ، پَلمَل سازگ ، پَلمَل بندگ ، پَلمَل کنگ ۔
- **پِلمن :** (پِ لْ . مِ نْ) پِلمل : ھما ذراجیں دار کہ آچار گوں ھلیشی ءِ بندگ ءَ ، دَور ءِ سر ءِ جاھپیگ بیت ۔ (بچار ءُبت)
- **پَلنپ :** (پَ . لَ نْ . پْ) بچار "پلمپ" ۔
- **پُلنگ :** (پُ . لَ نْ . گْ) چہ مزار ءِ کُم ءَ ءُ رستر ے کہ چہ مزار ءَ کستر اِنت بلے شیتان تر اِنت ۔ پوست ئے زرد اِنت ءُ سیاھیں ٹِک ئے مان ، شکار ءَ سک چالاک اِنت ءُ رشتوار ، بلوچستان ءَ باز اِنت ۔ (بچار ءُبت)
- **پَلنگ :** (پَ . لَ نْ . گْ) وسکی مزیں تخت ۔
- **پُلنگ :** (پُ . لُ نْ . گْ) بچار "پُلونگ" ۔
- **پَلّو :** (پَ لْ . لَ وْ) شَنگ ، بے حساب ، باز ، اَپّہ ۔ ۲ ۔ پشک ، چادر ، پاک سرگیں ءُ سرچادر ءِ دامن ، پَلّہ ، کنٹک ، نزیکت گور ۔
- **پِلّو :** (پِ لْ . لُ وْ) یا کہ (پِ لْ . لُ وْ) گوش ءِ دیم ءِ کسانیں گیشیں بکیں گُلّر کہ گوش ءِ مُنگ ءِ دپ ءَ اِنت ، ایشی ءِ سُمب اَنت ءُ سختیں ھم مان کن اَنت کہ ھمے سختیں ءَ "پِلونگ" گوش اَنت ۔ (بچار ءُبت)
- **پُلوار :** (پُ لْ . وَارْ) پُلوک وروک : دگر ءِ چیز ءَ زور یا کہ پہ شتّلی بروک ءُ وروک ، پُلوَر ، مُفتیں ءُ اِنچا چیز وروک ۔
- **پُلوَر :** (پُ لْ . وَرْ) بچار "پُلوار" ۔

- **پلوپخ :** (پُ۔ لَ وْ۔ پَخ) بچار "پُلونگ"
- **پلونس :** (پُ۔ لُ وْ ن۔ سْ) بُندرءِ درآمدیں گالے (POLICE) ءِ بلوچی اِنت، پاسپان۔
- **پلونگ :** (پُ۔ لَ وْ ن۔ گ/ پُلوپخ: سِبیتَر: چہ گُدیا گُدرنگیں دگہ چیزے یا کہ چہ سادگیں پُشت یا دگہ انچیں چیزے ءِ جوڑ کنگیں منگل کہ جھلگ یا مانٹی یا کہ انچیں تُوسک بنیں رزان، درپ یا دگہ چیزاں ایشی ءِ سرءَ اِیرکن اُنت کہ نکپ اُنت یا مہ بیت آنت۔
- **پُلوہ :** (پُ۔ لُ وْ۔ ہ) سھتے کہ جنین پونزءِ کن آنت، ایشی ءِ جندپَتن اِنت۔ مزنیں سبزے مان اِنت کہ بازیں جاگہ ءَ کسانیں سبز ھم مانءِ کن انت ایشی ءِ تک پونزءِ پدءِ مانکشگ بیتءُ اے سربُری لُنٹ ءِ سربُرءِ لونجان اِنت، بلوچستانءَ باز جاگہءَ ایشی ءَ "تگلش" ھم گوش انت۔ (بچار بُت)
- **پلوہ :** (پُ۔ لُ وْ۔ ہ) بچار "پُلہ"
- **پلوئیگ :** (پِ لْ۔ لُ و۔ ئی گْ) ھما سھت یا چُلمب کہ جنین ءِ گوش ءِ "پلو" ءِ پرکنگ بیت۔
- **پَلہ :** (پَ۔ لَ ہ) ماھیگے کہ چہ "مُربہ" ءِ کستراِنت بلے چوکہ مُربہ ءِ جندءِ اِنت۔ (بچار بُت)
- **پُلہ :** (پُ۔ لَ ہ) بچار "پُلہ"۔
- **پُلہ :** (پُ۔ لُ ہ) ھما بَٹ کہ گوشت آئیءِ تہءِ پکی گراستگ، "مُرپُلہ" بزاں "مُرگ ءِ پُلہ"۔

پُلوہ

پَلہ

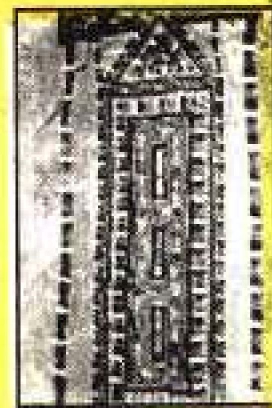
- **پَلہ :** (پَ لْ۔ لَ ہ) بچار "پَلّو"۔
- **پَلی :** (پَ لْ۔ لِ ی) ھما کہ گوں "پَل" ءَ سیادی کنت۔ مردینی نامے۔
- **پُلی :** (پُ لْ۔ لِ ی) ھما کہ گوں "پُل" ءَ سیادی کنت، "پُلیگ" بچوپُل ءَ دوست داشتگیں چُکّ یا دگہ مردم "پُلی پونزیگ"۔ لیبے کہ آئی ءِ لعبیں گال ایش اُنت: چے ءِ پُلے؟ آسمی پُلے! کُجی کپتگ؟ بُرزءِ کھل ءَ! چے کاریت؟ کُونٹ و یدا۔ ھما ڈرچک کہ پُلی ءِ بیگ ءِ ھدءِ رس اِنگ۔
- **پُلی پونزیگ :** (پُ لْ۔ لِ ی + پُ ونْ زِ یْ گْ) اسکیں دوستیں چُکّ کہ چو ھما پُل ءَ دوست دارگ بیت کہ پونزءَ پے ہمی ءَ۔
- **پَلیت :** (پَ۔ لِ ی۔ ت) ناپاک، سِلّ، سِلگّت، لیگار، پے پلگار۔
- **پَلیتگ :** (پَ۔ لِ ی۔ تَ گْ) چو سادءِ تاب داتگیں بندیک یا کہ پانیک کُرتگیں پتنیں وَٹ کہ پہ ڈُبّی، دِلّی یا کہ چراگ ءِ روک کنگءِ کارمرد بیت ایشی ءِ یک سرے مان تیلان اِنتءُ دومی سر روک اِنت۔ (۲) پہ ریش ءِ درمان ءِ کارمرد بوکیں "پلیتگ"۔ ۳۔ تپنگ ءِ پلیتگ۔ ۴۔ داگ ءِ پلیتگ۔
- **پَلیتگی :** (پَ۔ لِ ی ت۔ تَ۔ گِ ی) ھما کہ گوں پلیتگ ءَ سیادی کنت۔ ھما تپنگ کہ پہ پلیتگ آس دیگ بیتگ۔ (MATCH-LOCK)

- **پلیچ** : (پَ. لِ ے. چ) بے گرنچیں پیچ کہ اِے رنگیں سادءِ دوئیں سر دُور یا نزیک گوں دگہ چیزاں بندگ بنت سادءِ میانجی ءَ دگہ گِستائیں دارے پیچ دیگ بیت کہ سُست ءُ ٹرند کنگ بیت .
- **پلیری** : (پَ لْ. لِ ے. رِیْ) گوادری نگورءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ ایشی ءَ پلیڑی ھم گوشَگ آنت .
- **پلیڑی** : (پَ لْ. لِ ے. ڑِیْ) بچار "پلیری" .
- **پلیسک** : (پِ. لِ ی. سْ کْ) بچار "چلیسک" .
- **پلیسکگ** : (پِ. لِ ی. سْ. کَ گْ) یک ٹرندیں چیزے ءَ گوں دگہ ٹرندیں چیزے مُشگ کہ بارگ ءُ ٹرندیں توارے در کیت کہ مردم ءَ گوشاں نہ وش بیت ءُ ایشی ءَ سما دنتاناں کپ ایت . پلیشکگ، چلیسکگ (۲) چلیشکگ . (۳) پیسکگ .
- **پلیشک** : (پِ. لِ ی. شْ کْ) بچار "چلیسک" .
- **پلیشکگ** : (پِ. لِ ی شْ. کَ گْ) بچار "پلیسکگ" .
- **پلینڈ** : (پِ. لِ ے نْ. ڈْ) ھمارِدیں مردم کہ دُو مردم یا گیشتر ءَ وت ماں وت اڑیں ایت : اڑیدا کنوک؛ شَیتان، پتنہ، پیتر .
- **پُلیں** : (پُ لْ. لِ ے سْ) چو پُتّ ءَ بڑاں ھماکہ چو پُتّ ءُ شتر باسُنگ اِنت "پُلیں بیگاھے پتو" . گُلیں سباھے .
- **پُلین** : (پُ لْ. لِ ے. نْ) چو کہ پُلّ ءَ، پُلّ دَروَر . (۲) مردینی نامے .
- **پُلینگ** : (پُ لْ. لِ ے. نَ گْ) انجوش کنگ کہ "پہ پُلّ ایت" چیزے کہ آپ یا آپ رنگیں چیزے ءَ نہ ءَ کپ ایت آ "پُلّ ایت" . اگاں دگہ کسے آئیءَ انجوش بکنت آ ئیءَ "پُلین ایت" . پہ دگہ بڑاناں بچار "پُلگ" .
- **پلینگگ** : (پِ. لِ ے نَ. گَ گْ) شَیپیں ءَ توار بلے راستیں گپّ ایشی ءَ مجک بڑاں شَنگ پلینگ ایت، بُرز ءَ چنڈ - ڈوّ ایت، بلے پلینگگ ءَ کار مرد کنگ ھم روا اِنت . گوش آنت کہ "شَیپ مار" ھم "پلینگ ایت" بلے اے شَیپ مار نہ بیت بلکیں اڑدھا یا دگہ انچیں مزنیں مارے ءَ توار بیت پرچا کہ شَیپ مار ھمے "کالا ناگ" یا کوبرا (COBRA) اِنت .
- **پمّا** : (پَ مْ. مْ ا) پمّن ءِ باز . پہ + ما بڑاں مئے واست ءَ ، مئے ھاتر ءَ *
- **پمبک** : (پَ مْ بْ. بَ. کْ) ٹوک پتاگیں .
- **پمانکہ** : (پَ. م اِنْ. کَ ہْ) پمیشی، پمیشکا، (پہ + ھماں + کہ ، پہ ھماکہ)
- **پمبو** : (پَ مْ. بَ وْ) یا کہ پَ مْ. بَ وْ) بچار "پمبہ"
- **پمبہ** : (پَ مْ. بَ ہْ) شنگیں بڑاں گُڈگ کش انچیں کرپاس "پکّی" ، چیزے کہ بزءُ نرم بہ بیت .
- **پمپ** : (پَ مْ پْ) گوانگ . پمپ، پمپس . ھماکہ تئے ھابگ اِنت
- **پمپس** : (پَ مْ. پَ سْ) بچار "پمپ" .
- **پمپل** : (پَ مْ. پُ لْ) کاھے چوکہ موری ءِ کاھو ءَ گوں وَرگ ءَ وَرانت ئے ایشی ءَ بھرین ءَ مردم "پرپیر" گوش آنت .
- **پمّن** : (پَ. مَ نْ) پہ + مَن : منی واست ءَ ، منی ھاتر ءَ ، پمّن .
- **پمّن** : (پَ مْ. مَ نْ) بچار "پمّن" .
- **پمیشکا** : (پَ مِ ے. شْ. کا) پہ + ھمیش + کار + ءَ : پہ اے واست ءَ ، پہ ھمیش کار ءَ ، پہ ھمے کار ءَ ، پہ ھمے سبب ءَ .
- **پمیشی** : (پَ. مِ ے. شْ ی) پہ ھمیشی ، پہ ھمیشی ءِ واست ءَ پہ ھمیشی ءَ .
- **پمیشیا** : (پَ. مِ ے. شِ. یْ ا) پہ ھمیشی ءَ ، پہ ھمیشی ، پہ ھمیش واست ءَ .
- **پَن** : (پَ. نْ) شُھریں رنگے کہ چنیں دنی گُنٹاں جن آنت ءُ . پَن ءُ مُرواک ، دروائے کہ ایشی ءَ زاہ ءُ دیا پَن ءُ کمّی پَن گوش آنت .

سک شُهر، شگوشگ ءَ سکیں کسانیں سوَنگ کہ تاک ئے بُزانت ءُ پُرّ وشگ یا بندگ ءَ شیر دِینت، بازیں مردم ایشی ءَ پہ دنچک یا قیوہ ءِ کانی بزانت ءِ کارمرد کنت بلے چوش کنگ رد اِنت پرچا کہ ماں اے بزانت ءَ سندھی ءَ آئی ءِ همدروَریں زباناں گوشگ بیت۔

- **پُنّ :** (پُ نّ) کسانیں شُهریں طمیں چیزے کہ شُھبے ءِ دَپ ءَ اِنت۔ کُکُڑ ءِ پُنّ۔
- **پَنا :** (پَ۔نا) بچار، پناہ۔
- **پَنار :** (پَ۔ نار) گوش اِنت کہ ڈَرچکے ایشی ءِ بَر سک شُهر بیت ءُ ناہ کربین سک سیاہ ترایت ۔ گُوش اِنت۔ شُهر شُهر یا سُنیچو پار ءَ۔
- **پنام :** (پَ۔ نام) پہ نام، پنامگال بزاں هما گال کہ پہ نامگال ءِ بدل ءَ کارمرد بیت اک: آ۔ اِے۔ تو۔ من۔ ۲۔ پہ نام ءِ ...۔
- **پَنامگال :** (پَ۔نام۔گال) پنام۔ هما گال کہ گُشر هبند ءَ پہ یک نامے ءِ بدل ءَ کارمرد بیت اک: آ۔ تو۔ من۔ شما۔
- **پَناہ :** (پَ۔ناہ) پَنا: پھریزوک، چہ تاوان ءُ دُور داروک، دیمپان۔
- **پَنبو :** (پَ ن۔ بَو) بچار، پمبو۔
- **پَنبہ :** (پَ ن۔ بَہ) بچار، پمبہ۔
- **پَنپ :** (پَ ن۔ پ) بچار، پمپ۔
- **پَنت :** (پَ ن۔ ت) جوانیں سرءِ سوج، نبیت۔
- **پَنجا :** (پَ ن۔ جا) بچار، پنجاہ۔
- **پَنجاہ :** (پَ ن۔ جاہ) پنجا: دانگ ءِ هساب ءِ چل ءُ نُہ ءِ دگہ یکے یا کہ بیست ءُ دگر سی اے بنت پنجاہ ۔۵۰۔
- **پنجدیم :** (پَ ن ج۔دِے) پنچ ماں دیم: کسے ءِ پہرات ءِ مِیٹ یا بنامی یا کہ شوقی ءَ گوش آنت پنزدیم یا کہ پنجدیم هم گوش اَنت۔
- **پنجر :** (پَ ن۔ جَ ر) تُل: بزتریں جاگہ۔ بازبُر زیا کہ هما چیز را جوش مُرزانت یا کہ دگہ چیزے را همود ءَ ڈرنگ اِنت۔
- **پنجرو :** (پَ ن۔ ج۔ رَو) پنجرہ: هما ڈراج بُرزیں دریگ کہ لوگاں ماں دیوالاں بُرزماں کنگ بنت کہ لوگ ءِ روژنائی وگند ءَ پُر بیت بلے لوگ ءَ ءِ مردم گندگ مہ بنت، گوانکش (VENTILATOR) بالی مُرگ یا گسی مُرگ ءِ ڈبہ یا کبس، هرچ هم پنجرہ چگو۔
- **پنجری :** (پَ ن۔ ج۔ ری) هما مردم کہ بُرزیں دوَر یا ڈرچک یا دگہ اچیں سکیں بُرزیں چیزاں چو پنج ءِ سرکپ بیت۔ ماں ... هماجا نشوکر پہ ایر یا آرپاہ یا پہ ... دَور ءِ سرکپوک۔
- **پنجشیرگ :** (پَ ن ج۔ شِ ے۔ رگ) هما لوپیں ساد کہ پہ پلکگ، جگ ءُ گوچ ءَ (یا کہ گوچک) ءِ ... گِچ کنت۔
- **پنجگ :** (پَ ن۔ جَ گ) دست ءِ پنجگ بزاں چہ مُچ ءِ جهل گوشگ بیت۔ ۲۔ زهم ءِ پنجگ و بزاں ... کہ ماں مُشت گِرگ بیت بلے باید اِنت کہ مُشت، گوشگ ببیت۔ ۳۔ تمبرگ، تمبورگ، دَمیرہ، دَمبورہ۔ سازے کہ ... کارمرد کن اَنت۔ ۴۔ کاہ یا دگہ گشارے ءِ رنگ ءُ پنجگے ءِ پُر۔ ۵۔ پنجگ ءِ پُرے پنجو۔ ۶۔ گلہ ءِ جوهان ءِ کیلا مگ ءِ ارباب۔
- **پنجگور :** (پَ نّ ج۔ گُ وْر) مکران ءِ گوریچانی بھر ءِ مستریں جُلگہ اِنت کہ ایشی ءِ میگ رُکشان گور ءِ هر دو کُران اَنت۔ ایشی ءِ مزن میتگ، چتکان، اِنت، پنجگور ءِ سردار ءِ مندجاہ، سوردو، اِنت ءُ مکران ءِ سردار ءِ ھدیک پنجگور ءِ کیت آئی ءِ جگہ۔ ایی ... (الیستیخ) اِنت، ایشی ءِ شُھراں ملکدگ سک باز اِنت۔ ایشی ءِ مزاتی ناہ و تی مٹ وت اِنت۔ ادءِ انگور ءُ انجیر هم باز بیت۔ گوش اَنت کہ ایشی ءِ نام پہ پنج مانش، ءِ پیدءِ پنجگور بزاں، پنج مگور، بوتگ۔ دگرگوشت اَنت کہ گور ءِ کبر ءِ مانش ترا اِنت اِے گور هم اِنت کہ همیشان شکار ءِ گیج ءِ شکاری ءِ سرهد ءِ کپتگ۔ همے نام ءِ گوران ءِ (گورانی) کنڈگ ءِ نام اِنت۔ دگہ جاگہے، گوران پکِ، کہ همے کنڈگ ءِ نزیک ءَ اِنت۔ گوران پکِ ءِ جاگہ ءِ گور ءِ پکت شکاری ءِ جنگ ءُ مانگور چہ کنڈگ ءِ یک کپتگ۔

- **پنجگی :** (پَ نْ جْ گِ یْ) هماکہ گوں پنجگ ءَ سِنادی کنت . دست پنجگی . هامردم کہ تبورگ جنت . بزاں گوں بھلوان ءَ سروزی ءَ .
- **پنجو :** (پَ نْ . جْ وْ) پنجگ ءِ پُریا پنجگ ءِ جند .
- **پنجُو :** (پَ نْ . جُ وْ) ابجنائیں مردم . ۲ . مردمی نامے . ۳ . پنجُو بگلانی پھلوانے بوتگ کہ بازیں بلوچی گوھنیں لچہ ئے یاد بوتگ کہ رودرآتکی بلوچستان ءَ بوتگ .
- **پنچ :** (پَ نْ چْ) ماں دانگ ءِ هساب ءَ دُو دانگ ءُ دگرے دانگ اے بنت ، پنچ ، دانگ ، چارءُ دگرے یکے هم پنچ بنت . ۲ . دست ءِ پنچیں چوٹ کہ پنجیں لنگک کہ کئے دیم ءَ دیگ یا سرءِ جنگ بنت .
- **پنخ :** (پَ نْ خْ) تاکن : هے تنکیں هَڈ کہ دست ءُ پادانی لنگکانی گٹ انگیں سرءِ بوگ ءِ پر آنت ، بازجاگہ لنگکاں هم گوشنت کہ ردانت .
- **پنچدیم :** (پَ نْ چْ ۔ دِ ےْ مْ) بچار ۔ پنچ دیم .
- **پنچ شمبے :** (پَ نْ چْ ۔ شَ مْ ۔ بے) بچار ۔ پنشمبے .
- **پنچک :** (پَ نْ چِ کْ) پنچمی بھر ، یک چیزے پنچ بھر بکن ئے هریک بھرے ءَ ۔ پنچک ، گوشگ انت ۔ $\frac{1}{5}$ (انگ : ONE FIFTH 1/5 ، عازی : خمُس ؛ پارسی : یک پنجم)
- **پنچکی :** (پَ نْ . چُ . کِ یْ) جتکانی لیبے کہ پنچ سنگگ زیرآنت گوں ایشاں بازیں لیبے کن آنت .

پندول

کد : ۲۰ س م داں ۳۰ س م

پنڈاسی

- **پنچمی :** (پَ نْ . چُ . مِ یْ) چہ چارمی ءَ رند FIFTTH لانس ، پنجمیں ، پنجم ، پانچواں .
- **پند :** (پَ نْ دْ) چہ یک جاگھے تا دگہ جاگھے ءِ دُوری ، راہ ءِ دراجی ، میل یا کیلومیٹر .
- **پندول :** (پ نْ . دُو . لْ) گپتان ، گپتان ؛ جنینی پشک ءِ دیم ءِ مزنیں کیسگ کہ گوں پشک ءَ دوتگگ ، ایشی ءِ بُن پشک ءِ دامن ءِ ابنت ءُ ایشی ءِ سرچہ جیگ ءِ جھلی سرءَ بنگیج بیت . ایشی ءَ دوچ کن آنت ، بلوچستان ءَ بازجاگہ مردینی کیتوءَ هم گوشنت . (بچار بُت)
- **پنڈ :** (پِ نْ ڈْ) پنڈگ ءِ جند ، پہ هدائیءُ نام ءَ لوٹ اِنگیں کار ، هدائیگی لوٹگ ، پنڈگ ، ءِ پرماگال بناں ءَ بہ پنڈ ، .
- **پُنڈ :** (پُ نْ ڈْ) مہ پنڈگ ، ءِ پرماگال بناں ، بہ پُنڈ ، یا ، پُنڈگ ءِ کار ءَ بکن .
- **پنڈاسی :** (پَ نْ . ڈَا . سِیْ) ماهیگے کہ ایشیں ، مشکو ، ، مُشکو ، هم ماهیگے (LESSER TIGER TOOTH CROAKER) بچار بُت)
- **پنڈال :** (پ نْ . ڈَا لْ) پوکہ بٹاٹا ءِ چیز زمینی سبزی یے بلے دراج بیت ، ایشی ءَ انگریزءَ شیرکنیں بٹاٹا ، گوشنت .
- **پنڈک :** (پ نْ . ڈُ کْ) پنڈگ ءِ کار ، هدائیگی لوٹگ ءِ کار .
- **پنڈگی :** (پ نْ . ڈُ . گِ یْ) پنڈانگیں ، هدائیگی پچ گیتگیں ءُ لوٹ اِنگیں ، تبل : پنڈگی داناں لال گیت پُروزمبیت .

- **پنڈگ**: (پ ن. ڈگ) لوٹگ، ھدائیگی لوٹگ، زرّ، گُدیا وَرگ پہ ھُدائیگی چہ واریء لوٹگ، چہ واری ءُ بزکاری ءِ چیزے لوٹگ۔
- **پُنڈگ**: (پُ ن. ڈگ) گوں دستاں یک چیزے ءِ زور پر دیگ ءُ لمبر کنگ کہ اے رنگ ءِ زور پر دیگ ءُ پڑ بچگ بیت، گل ءِ پُنڈگ، دست ءِ پُنڈگ، پاد ءِ پُنڈگ۔ یک چیزے ماں آپ یا آپ رنگیں چیزے ءُ ہا کھاک ءُ ھاک رنگیں چیزے ءِ سرءُ چیر کنگ۔
- **پنڈگی**: (پ ن. ڈ. گی) ھما چیز کہ پنڈگ بہ بیت یا پنڈگ بوتگ۔
- **پنڈوک**: (پ ن. ڈو. ک) پنڈگ ءِ کارءِ کنوک، ھما کہ پنڈایت۔ مِنتا، پکیر۔
- **پُنڈوک**: (پُ ن. ڈو. ک) ھما مردم کہ پُنڈایت۔ پُنڈگ ءِ کارءِ کنت۔
- **پنڈی**: (پ ن. ڈِی) پنڈگ۔ پنڈگ ءِ کار، پنڈگ ءِ چند، مردینی نامے۔
- **پُنڈی**: (پُ ن. ڈِی) ھما ناہ کہ پہ دست پُنڈانگ ءُ آرت ھوار گُرنگ ءُ ڈِکت کرتگ۔
- **پنزرک**: (پ ن. زِ ر. ک) ھما ھور کہ گوار ایت ءُ گوارایت، سھاتو، زمستانی سھاتو، موسمی نزھور کہ زمستان ءِ جت۔
- **پنس**: (پ ن س) گنزءِ یک راستے کہ ایشی ءِ گِڈگ مزن بیت ءُ تام ءُ تُرپش اِنت۔
- **پُنس**: (پُ. ن. س) دارءِ زائے کہ بوجیگ بندگ یا دریگ ءُ دروازگ ءُ دگہ داری چیزے ءِ جوڑ کنگ ءِ کار مزیت۔
- **پنسی**: (پ ن. سِ. نِی) بچار، پتسنی ،،۔
- **پُنش**: (پُ ن ش) بچار ،، پُونش ،،۔
- **پُنشگ**: (پُ ن. ش. تگ) بچار ،، پُونشگ ،،۔
- **پَنک**: (پَ ن. ک) ،، پَنچ ،، ءِ کسانگال بزاں ،، شھر ،، پہ گونڈیں مُچک ءُ گوش آنت یا کہ شھریں نکاں گوشنت، ھمائیءِ ھم، گوش انت کہ ھروھد پنچ ءُ مزّ واک اِنت۔
- **پَنگ**: (پَ ن گ) گوپنگیں مُتے ءِ بُن کہ بازتر ندءِ جو کانٹ ءِ جوٹ ءُ تُرند کرتگ انت۔ (۲) جوٹ یا گوب بوتنگ، پنگوپاد۔
- **پِنگ**: (پِ ن گ) لنش، بُوپچ، کاہ: ھما دارءُ بُوپچ ءُ کاہ کہ بازبیت اَپتار۔
- **پُنگڑگ**: (پُ ن. گ. ڑگ) ترچک ءُ کوس بیگ، چل ءُ لیگار بیگ، گدءِ پُنگڑگ، بندیک یا ابریشم ءِ پُنگڑگ بزاں لیگار بیگ یا ڑگ۔
- **پُنگڑینگ**: (پُ ن. گ. ڑے. نگ) چیزے ءَ انچوش کنگ کہ پہ پُنگڑایت، چل ءُ لیگار کنگ، ترچک ءُ کوس کنگ، ۔۔۔ ءِ پیچ ءُ پُچ کنگ۔
- **پَنگو**: (پَ ن. گ و) پَنگیں یا کہ جوٹ ءُ گومبیں چیز، پنگوپاد: ھما مردم کہ پادے گوب انت۔ اے پادانی گومبی گیشتر ڈیلنگانی اِنت۔
- **پِنگی**: (پِ ن. گِی) ھما کہ گوں ،، پِنگ ،، ءِ شیادی کنت، لنش، بُوپچ، پَتار، ھما مردم کہ میچاں تَرَپیت ءُ تھنگ یا دگہ پِنگی پتاری بھا کنت۔
- **پِنگی پتاری**: (پ ن. گِی. پ تا. رِی) پِنگ ءُ پتاریں چیز، لِت ءُ پِرت، لنش ءُ بُوپچ، درمان ءُ تھنگ، پِنگی پتاری بھا کنوک۔
- **پَنَو**: (پَ ن. نَ و) یکدار، راچن یا بوجیگ ءِ پنو بزاں سرگُری لیمگ ءِ دیم تر یا پُشت تر ءِ جہگ کہ ایشی ءِ چیر ءِ بند ءُ دم بیت۔
- **پَنوچ**: (پَ ن. نُ و. چ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **پِنَہ**: (پِ ن. نَ ہ) اُڑ، پلینڈی۔ پنڈگ، پلینڈ، پنہ سازگ بزاں پلینڈی کنگ۔ چوٹی چیزے بزاں اُمے۔
- **پَنَہ**: (پَ ن. نَ ہ) بچار ،، پَنو ،،
- **پَنی**: (پَ ن. نِی) ھما کہ گوں ،، پَنچ ،، ءِ شیادی کنت۔ لچوکیں رنگے کہ جنین سرگانی پوکاں گوں مشتی ءِ لچینت۔

- **پنیر** : (پ ۔ نِ ۔ ے ۔ ر) هماز گریں شیر کہ آئی ءَ بہ تہ ءَ پنیر باد ترپلنگ ءُ بادیلنگ ۔
- **پنیر باد** : (پ ۔ نِ ۔ ے ۔ ر ۔ باد) سولے ءِ درمان کا هے ، بادیچوکے ، شیر ءَ بادیں ایت ۔ کسے ءِ لاپ بہ ریچ این هم اے بندئے کنت (بجار بُت)
- **پوپٹ** : (پُ ۔ وْ ۔ پ ۔ ٹ) مُلا پاتو کہ ڈولداریں بالوبے ، بانزل تئے سک مزن ءُ ڈولدار اَنت کہ بهارگاہ ءِ بازبیت ءُ رنگ رنگیں (BUTTER FLY) (۲) مِٹو ، توتی ، هے سبز پٹے ءُ سهر چُبیں مُرگ کہ اگاں سوج تئے بدے ، چو مردم ءَ گپ جت ایشی ءِ بازراست ءُ رزات بنت ۔
- **پوپَل** : (پُ ۔ وْ ۔ پ ۔ ل) پُونْپل ، پومپل ، شپاری ، سوپاری ۔ هے زیت تامیں گردیں بَر کہ بان ءِ تہ ءِ کن اَنت ءُ ورانت ئے ، بہ مهماناں ایشی ءِ پُروش انت تکر تکر کن اَنت ءُ هیر ءُ مزری ءِ همراهی ءَ دینت ۔ انگریزی : BETEL NUT
- **پوپلگلاس** : (پُ ۔ وْ ۔ پ ۔ ل ۔ گ ۔ لاس) هے اسپیت رنگیں مادن کہ ایشی ءَ منچل ، کیتلی ءُ دگہ انچیں چیز جوڑ بیت ۔ ایشی ءِ «وپینل» ءُ «دگلیٹ» هم گوش انت (الومنیم / ALUMINIUM)
- **پوَت** : (پ ۔ وْ ۔ وَ ۔ ت) پہ وَت ، پہ وَتی جند ءَ ، پہ دگر ءِ اِتاں ، پَوت روگ : پهک روگ ، بگواہ بیگ ، پہ وتیگی بیگ ۔
- **پوتار** : (پُ ۔ وْ ۔ ت ۔ تار) پیتار ، کا هے کہ بازبیت ، «یوَن ءِ پوتار» هما مردم کہ سک بازگپ جنت ، دبدڑ ۔
- **پوتڑو** : (پُ ۔ وت ۔ رو) چگ ءُ نماسگ ، اوبادگ ، کُثم ۔
- **پوتنگ** : (پُ ۔ وْ ۔ ت ۔ نگ) پتنگ : هما هوشگ کہ دان تئے هراب بیت ، پرآن بے دان بیت ۔ ورگی چیزے کہ دیر ءَ ایر بیت ءُ تند بیت ۔

پنیرباد

(۲) پتنگ : کسانیں بارگیں لوٹ کہ لاٹو ربند رایت ۔ مزنیں «لاٹور» ، انت ءُ کسان ءُ بارگیں «پتنگ» ۔ (۳) شرینگوئیں رنگ ، هر ءِ رنگئے کہ شر بگوانت ۔ (۴) زرگرانی کسانیں گدینگ ، واڑہ یا کہ موچیانی هما گدینگ کہ یک سرے گدینگ انت ءُ دومی سر دگوش انت کہ ماں تحتگ ءُ داراں ٹوک انگیں میهانی کوجگ ءِ کار مرد بیت ۔

- **پُوتُو** : (پُ ۔ وْ ۔ تُ ۔ وْ) یک چیزے ءِ پہ رنگ یا دگہ چر پے تنک وون کنگ ، پهک کنگ ، تریں چیزے ءِ تہ ءَ پہ پچ هشک کنگ ، گیشتر پہ بکدار ءُ راچن یا دگہ دریائی اولاک ءِ گوشگ بیت ۔
- **پولوٹُو** : (پُ ۔ و ۔ ٹُ ۔ وْ) لهتے ماهیگ ءِ پُپ ۔
- **پوج** : (پ ۔ و ۔ ج) لشکر ، جنگی مردمانی ٹگ ، هما جنگی مردمانی گل کہ یک سرکارے پہ وتی مُلک ءِ چہ دژمناں پهریزگ ءِ جوڑ کنت ءُ پہ جنگ ءِ هر وهد حیدگ اَنت ، اُردو ۔
- **پوجگل** : (پُ ۔ وْ ۔ ج ۔ گ ۔ ل) پیچگل ، پیدگل ، پینزگل ، پُوزگل ، پیتگل ، پوسگل ، پینسگل ، پونسگل ، پیش انگیں گل ، هما گل کہ آئی ءِ بازآپ ماں بیت کہ گرا پیش ایت ءُ شرد ءُ شوپ بیت کہ چہ ءُ رندگا ایت بوکنت ۔ بہ لوگ ءِ پولودیگ ءِ گل ءِ مال درپے ءَ پیشین انت ۔ انچیں جاگهے کہ آپ بازریچ ایت ءُ هاک شرد ءُ لیچ بیت کہ رندءَ پیش ایت ءُ بوکنت ۔
- **پوجو** : (پُ ۔ وْ ۔ جَ ۔ و) اے پون راستیں ریشئے کہ اشتر ءِ لگت (قال) ءِ کش ءِ درکیت ءُ ترّان بیت ءُ باد ءِ دل ءَ ئے روت ، اگاں ترک

اِیت اُشترءِ لنگ کنت، ریش ئے بوکنت، توجیل ئے داگ اِنت یا کہ بند، ایشی ءِ داگ ءِ دوجاگہ ءِ دیت بیئے اُشترءِ لنگ ءِ سرءِ دومی پچ ءِ، ایشی ءِ بندءِ گوش اَنت "پوچوبند"۔ گوش اَنت "رواں پہ وتی لیٹرہ ءِ پوچوبندے گراں"۔

● **پوچوبند** : (پ و۔ چ ؤ + ب ئ ڈ) ھما بند کہ پہ "پوچو" ءِ ریش ءِ توجیل ءِ گرگ یا بندگ بیت۔

● **پُوچ** : (پُ و۔ چ یا کہ چّ) بیکار، ناکار، ھماکہ ہچ دَردنہ وارت، بے پکار۔

● **پوچک** : (پ ؤ۔ چ ک) پچّل، پچّل، تنکّیں ھُش اِنگیں پوست ءِ تلک، دار یا دگہ انچیں چیزے ءِ تنکّیں کوچل۔

● **پوچو** : (پُ ؤ۔ چُ ؤ) پھک کنگ ءِ گد۔ (گال درآمدے)

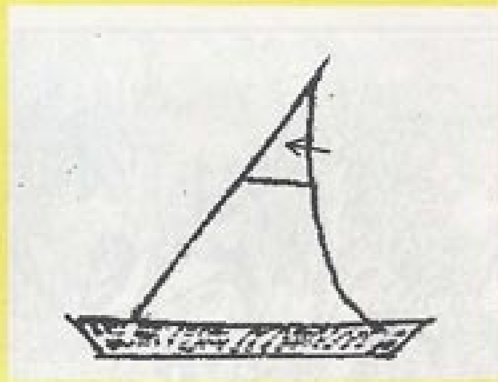
● **پُوچّی** : (پُ ؤ۔ چُ۔ چِیْ) آچار یا پلمن ءِ بُرزتریں بھر۔ (بچار بُت)

● **پُودگ** : (پُ ؤ۔ دَ گْ) بچار "پیدگ"۔

● **پُودگِل** : (پُ ؤذ۔ گِ لْ) بچار "پوچگِل"۔

● **پودنی** : (پُ ؤ۔ دَ۔ نِیْ) چہ شکرءِ آرت ءِ جوڑ کرتگیں شیرکنی بے پِتّلی، پیتّلی، گُبیت ءِ واستے۔ یک سوئے کہ ایشی ءِ تاکاں ھم دَرانت ءُ ایشی ءِ وتّ ھم جوڑ بیت، پودینہ

● **پَور** : (پَ ؤ۔ ڑ) یکجاہ چّ ءُ جمبریا اِستار اَنت کہ تازی ءَ ایشان "ثُریا"، گوش اَنت ءُ پارسی ءَ "پروین"۔ گوش اَنت کہ اے اِستار

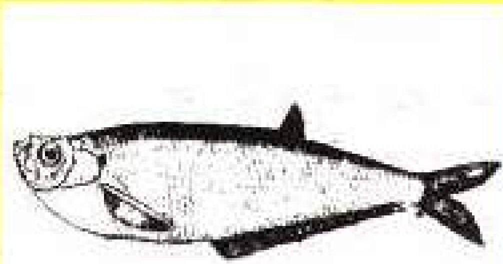
پوچّی

دانکہ چِلّ روچ ءِ گندگ نہ بنت گڑا بلوچ گوش اَنت کہ "پَورزمین ءَ اَنت"۔ چوش ھم گوش اَنت کہ دانکہ پَورزمین ءَ اَنت سک گرم بیت، ایشانی ھساب ءِ برمان ءَ جون ءِ ماہ ءِ اول سراں درکا بنت (بلکیں ۶ رجون ءَ) بلوچ ایشانی درآیگ ءِ نشان ءَ چوش دینت کہ روھدءِ کہ پَوردرکا بنت گڑا اُشتر بانگواہ ءَ دیم ءَ رودرآتک ءَ کنت بزاں گوں پَوراں کنت ءُ رومُست کنت۔ دانکہ پَورزمین ءَ اَنت گلہ ءِ کشگ شر نہ اِنت کہ بے دان بیت۔ چہ پَورانی درآیگ ءَ رند شر اِنت۔ (۲) چہ تنگو بزاں زلاہ ءِ جوڑ کرتگیں جنینی سُھتے کہ بُن ئے چو کمان ءَ اِنت ءُ سرئے تُوسک، سے کُنڈیں ایرئیگیں سَنکل ءُ شمشک ءِ لَرزُک رنگیں چیزے ھم پر اِنت، کراں تاک ئے ھم پر اِنت ایشی ءَ یا کہ چہ گیوار ءِ پیشانی ءِ سرءَ یا کہ چہ سرءِ کش ءُ ھُش ءِ سرءَ لونجان کن اَنت۔

پورءُ اگرب : زالُم، بدزوراکی۔

● **پُوڑّ** : (پُ و۔ ڑّ) سَمات، ھما ایرتیں ھاک کہ آئی ءِ بُوچّ ءُ سمات مان اِنت (۲) چہ پیش ءِ جوڑ کرتگیں بُولے کہ پہ لَنط ئے جَن اَنت ءُ لیب کن اَنت (چھاک ءِ بول ءِ بیم ءَ) (۳) لُوڑءِ چکروکیں گوات تتّر کُو دیان اِنت ھرچیزے کہ آئی ءِ دپ ءِ کپ اِیت اگاں سُبکّ اِنت بال ئے دنت ءُ مزنیں لوڑ ءِ سر سکّ بُرزبیت۔ چُک کہ لیب ءَ بنت اگاں گندا اَنت کہ پُوڑّے بیاک اِنت گڑا ھمادماں ءَ دپ ءُ بکّ کن اَنت ءُ گوش اَنت "پُوڑّ دو جِنی ءِ لوگ آ اِنت"۔ ایشانی وشمنّی ءَ گڑا پُوڑا ایشانی نیمگ ءَ نئیت ءُ دیم پہ ھما دوجنی ءِ گس ءَ روت۔

- پورا : (پُ ۆ۔رَا) پورو ، سرجم ، برابر ۔ ★
- پُوڑاں گوزی : (پُ و۔ڑاں + گ۔ۆ۔زِیْ) پُوڑی لیب کہ پُوڑ ءَ پہ لٹ جن انت ۔
- پورتگ : (پُ وڑ۔ تگ) بیچم ءِ زات ءِ کسانیں ماھیگے (BIG-EYED HERRING) (بچار رُبت) ★
- پُورتی : (پُ ۆ۔رَتی) پورائی ، گُزران ، گُزارا ۔ ★
- پُورچینک : (پُ و۔ ڑ۔ چ ے ن۔ کْ) بچار " پِیرچینک "
- پُوڑی : (پُ ۆ۔ ڑ۔ رِیْ) پُوڑی ءِ لیب ، پُوڑاں گوازی (HOCKEY)
- پُوربا : (پُ ۆ۔ رِ۔ یَا) مُز ، گُزنگیں کار ءِ دیم ءَ رس اِتگیں مُز ۔
- پوریاگر : (پُ ۆ۔ رِیَ ا + گِ ڑ) ھاکہ مُز گیت ۔ ھاکہ پہ مُز کار کنت ، مُزور ۔ ★
- پُوڑ : (پُ و۔ ڑْ) گِل ءِ مُکُڑ ، ھما مُشکیں گِل کہ چو کوہ ءِ پڑوشگ ءَ بیت ۔ ھماسکیں ھاک ءِ مُکُڑ کہ سنگ نہ انت کہ زمین ءَ اگاں کپ اِیت پرُش اِیت ۔
- پُوز : (پُ و۔ ڑْ) مردم ءِ پُونز ، کوہ یا دگہ چیزے ءِ گیشیں سرکیں ءِ درآتگ ۔
- پُوزگ : (پُ ۆ۔ زَگْ) شُنٹ ، درآتگیں گیشیں بھر ، کوہ ءِ پوزگ ۔

کد : ۱۸ س م دان ۲۰ س م

- پُوزگِل : (پُ ۆ۔ ڑ۔ گِ لْ) بچار " پُوجگل "
- پوست : (پُ ۆ۔ س۔ تْ) ساھدار ءِ جون ءِ سر بُری پوش کہ گوشت ھمیشی ءِ پوش اِتگ ۔ ایشی ءِ سرءَ میدرُد اِیت ۔ ھچ ساھدارے بے پوست نہ اِنت لھتے ءِ نازرک ءُ لھتے ءِ شَرندتر اَنت ۔ سِلْ ۔

پوست ءِ آرگ : بزاں سک جنگ ۔

پوست بندگ : رِیش کہ وش بیت ھمے جاگہ پوست بنداِیت بزاں آزگی ئے رَوت ۔

پوست بیگ : پوست ءِ درآیگ بلے گالبند ءَ پہ سکت کندگ ءَ گوش اَنت دبازیں کندگ ءَ ما پوست بوتیں ۔

پوست ءِ پاچگ : نیبگ ءِ پوست ءِ چیلینگ ءُ دیرکنگ ۔

پوست ءُ پترگ : دَمک ءِ سبُکّن کردتی پوست ءَ پترابیت گُڑا سرگ یا جان ءِ دگہ بھرے پِلدگ نہ بنت ۔ اے رنگ ءَ آئی ءِ دُژمن دَدکپ اِیت بلکہ آئی ءِ بیراں گرت نہ کنت ۔ بلے دَدیں مردم ءِ گوشگ بیت کہ پہ ھُنرءِ یک وت ءَ چہ تاوان زھین اِبت یاکہ کارے کنگ ءَ یکھک اڑکنت ۔

پوست ءِ چگ : پہ تواری کوشاں مان کنگ ءِ موچی پوستی ٹکراں تیئ ءِ سرءَ تیلاں ھُشک پچ کنت ، ھرچ کوشے ءَ اے رنگیں پوست مان بیت آبانی تواریچ نَروت ۔

پوست ءِ پُچگ : پوست ءِ پُچنگ بزاں دو جگ بلے گیشتر پہ مردم ءِ گوش اَنت کہ "تئی پوستاں پُچاں" بزاں تراسک داری دیاں ۔

پوست ءِ پُچگ : پوست ءِ پُچ کنگ ۔

پوست ءِ پُر بیگ : گوات گِرگ گیشتر پہ مردم ءِ گوش اَنت وھدیکہ زھر گپت ءُ پُرھچ رنگ ءِ کسی گپّ ءَ نہ مَنَ ایت ۔

پوست ءِ پُر کنگ : دلوت یا مَشرے ءِ پوست ءَ کاہ ءُ بُوچ مان کنگ ءُ چوکہ زندگیں ءَ کنگ ۔ مردمے ءِ زھر گرائینگ ۔

پوست ءِ تَل دیگ : انچوش جنگ کہ کسے ءِ پوست بہ تُرکِت ایت ۔ پوست ءِ تلک ءُ پُچّل دیگ ۔ پوست ءِ چاک دیگ ۔

پوست ءِ تَل ءِ آرگ : بزاں انچوش جنگ کہ سَر ءُ بُر ءِ پوست ءِ دیر آیگ ءُ چیری پوست ءِ تَل ءِ زاھر بیگ ۔

پوست ءِ تَل کنگ : بُرّگ، راک دیگ، چاک دیگ، تَل دیگ ۔

پوست جنگ یا پوست ءِ جنگ : بزاں پوست کشگ ۔ انچوش کہ پس ءَ کُش اَنت ءُ آئی ءِ پوست ءَ کَش اَنت ۔

پوست ءِ چنگ : پہ واری دیگ ءِ ھاتر ءَ کسے ءِ پوست ءَ پہ دو کابچ یا مگراز چنگ ۔

(چہ) پوست ءَ درآیگ : وتی راستیں رنگ ءَ زاھر ءُ سھرا بیگ، اے پہ دو گُشتگ ءُ دو پوستیں مردم ءِ گوشگ بیت کہ گندگ ءَ دگرے ءُ چیر اَندری دگہ کار کنت ۔

پوست ءِ دِرّگ : یکپارگی ءُ اناگت ءَ زاھر کنگ یا کہ یک مردمے ءِ چہ وتی ھدّ ءَ گیشی کنگ ۔

پوست دیگ : دست یا پاد یا کہ جان ءِ پوست ءِ تلک دیگ ۔

پوست ءِ رَجگ : پوست ءِ رنگ دیگ ۔ پہ کسے ءَ گوش اَنت "تئی پوست ءَ رَجاں" بزاں تراسک جَناں ۔

پوست ءِ رنگ دیگ : پوست ءِ رَجگ کہ موچی پہ وتی کار ءَ چوش کنت ۔

پوست ءِ سُچگ : چہ آس یا آسنائیں چیزے ءَ ۔

پوست ءِ کُرچگ : پوست ءِ کُرچک بیگ توری انچنائیں ھُشک کہ تگیں یا ترّیں پوست یا کہ زندگیں مردم یا دگہ ساھدارے ءِ پوست ءِ کُرچک بیگ کہ گیشتر چہ پیری ءُ مزن اِسندی ءَ بیت ۔

پوست ءِ کَشگ : پوست ءِ لگوشگ یا پوست ءِ جنگ ۔

پوست ءِ کُلیگ کنگ : چہ ساھدار کہ گیشتر پس ءِ پوست ءَ کلیگ بزاں آبدان جوڑ کن اَنت ۔ مردم ءَ گوش اَنت کہ ترا انچوش بجناں کہ پوست ءَ کُلیگ کناں" یا کہ "تئی پوست ءَ کشّاں ءُ کلیگ کناں" ۔

پوست کنگ : پس یا گُرانڈ ءِ تازہ کُشتگیں پوست ءَ تَرّ ءَ تَرّ نازراھے ءَ گور ءَ دَیَنت پہ نادراھی ءِ توجیل ءَ ۔

پوست ءِ لِڑگ : چہ لگام تیموں نادراھی یا کہ گوں دگہ ترندتریں چیزے کلّرگ ءَ پوست ءِ ریتگ ءُ لڑگ بلے لِڑگ ءُ ریتگ ءِ کمّیں دگری مان اِنت لِڑگ ءَ پوست کسائیں یا مزنیں تیتیں سلامتیں مُکرّ ءَ دیر کپیت ءُ ریتگ ءَ پوست ترند رنگ ءُ جتک دَرَور بیت ۔

پوست ءِ لگُشگ : ساپ ساپ ءَ دیر بیگ یا بھک سر جمگ ءُ پوست ءِ درآیگ ۔

پوست ءِ لگوشگ : انچوش کنگ کہ پوست ءِ رنگ بلگُش ایت ۔ پوست ءِ کُشگ ءُ دَرکنگ ۔ انچوش مار وتی پوست ءَ لگوش ایت ۔

پوست ءِ لیٹینگ : پوست ءِ تَل ءِ لیٹینگ بزاں چپّ ءَ راست کنگ ۔

پوست ءِ مرگ : گرماگی یا ریش ءِ کرّ ءِ پوست کہ اسپیت بیت اے ھما پوست اِنت کہ اگاں ایشی ءَ پہ مگراز بہ چِنَ ءُ یا کہ پہ دگہ چیزے ءَ بہ ٹُہتے دَوربدے نہ تور ایت ۔

پوستاد : (پ وش تاد) بچار، پوزساد ۔

- **پوستی** : (پ وش ۔ تِ ئی) ھر چیزے کہ گوں پوست ءَ شیادی کنت، ھر چیزے کہ چہ پوست ءَ جوڑ کنگ ءَ بیت (۲) موچی، پوستکار، ھماکہ پوست رَج اِیت، کوَش دوچ (۳) پسءِ گوک ءُ اشتر بزاں ھر رنگیں مال، نو دبندگ زَر زوال گوْش ایت سے من اگاں پس ءُ پوستی کُتیں ۔ مال چو مگیم ءَ مُلّ اِتیں ۔

- **پوستین** : (پ وش ۔ تِ ی ن) چہ پوست ءَ جوڑ کرتگیں پشک، شال یا کوٹ، کوَش یا زرّ پلک ۔ چہ پوست ءَ جوڑ کرتگیں پوشاک یا دگہ رپ رنگیں چیزے، پوستی پیتی، پوستی ھُرجین ۔

- **پوسُم** : (پ و سُم) میدانی بُن ءِ ھما ایریں سُمب کہ چہ آیاں ھید تُرک اِیت ۔ اے گال «پوسُم»، «پُسم» ءُ «پُسُم» ھم گوشگ بیت ۔

- **پوسناس** : (پ وش ۔ ناش) پوست ناس، پوست ءِ کارکوک یا پوست رَجوک بلے بلوچی ءِ موچی ءِ گوْش اَنت بزاں کوَش دوچ یا پوستکاریں مردم ھماکہ چہ پوست ءَ چیز جوڑ کنت ۔

- **پوش** : (پ وش) ھما چیز کہ دگہ چیزے ءِ سرءَ انچوش مانتریگ بیت کہ آ چیز گندگ مہ بیت ۔ لیاپا : کرنمدی مان کن آنت ءُ دیم ءَ دیت ۔ مال کارجاہ ءِ نمدی ءُ دگہ نبشتگیں کاگدانی ایر کنگ ءِ بزتاکیں بزیں دوتاکی (FILE) ھے مزنیں چادر رنگیں سرپوش کہ موجریا جنین سرءَ ئے کن انت ءُ چہ گیس ءَ دور کا آنت ۔ وانگی ءِ پوش : وانگی ءِ سر برءَ ما پوشتگیں بھریا جناپیلک رنگیں گُد کہ وانگی ءَ آئی ءِ تہ ءَ کن انت ۔ چم ءِ پوش : چم ءِ شیاھگ ءِ سرءَ تامورے گپت کہ چم ءَ زگند ایت ۔ مانش ءِ کبر ءِ سرءَ ما نلگوشتگیں گُد ۔

- **پوشار** : (پ وش ۔ شار) ھوشارگ، پوشارگ ۔ مار ءِ سکّیں مزنیں ساہ کشگ ءِ توار ۔ چہ بیگانگیں ماراں دگر مار ءِ پوشارگ یا پوشگ زانگ بیت ۔

- **پوشاک** : (پ و ۔ شاک) ھما گُد کہ گور ءَ کنگ بیت، ھر چیزے کہ پوشگ بیت ۔ ھما چیز کہ دگہ چیزے ءَ بر پوش ایت ۔

- **پوشتاک** : (پ وش ۔ تاک) وانگی (کتاب) یا دپتر یا دگہ انچیں چیزے ءِ سر بُری تاک کہ آئی ءِ پوش ایت ۔

- **پوشگ** : (پ وش ۔ شِ گ) انچوش کنگ کہ پوش ءِ توار چہ دپ ءَ در بیت ۔ مار ءِ پوشارگ یا ھوشگ ءُ ھوشارگ ۔

- **پوشگ** : (پ و ۔ شِ گ) ما پوشگ، پردیگ، پتایگ، گُدے یا دگہ انچیں چیزے ءِ زیرگ ءُ دگہ چیزے ما پوشگ کہ ایشی ءِ چیر ءِ پردگ بیت، گُد ءِ گور ءِ کنگ، چیر دیگ، پردگ ءِ دارگ، بت : شار ءَ کہ پوش ئے گرا اشال ءَ شموش ئے ۔

- **پوشن** : (پ و ۔ شِ ن) پوشاک، ھما چیز کہ پوشگ بیت، گور ءَ یا پاد ءَ یا ما پوشگ بیت ۔

- **پوشی** : (پ و ۔ شِ ئی) ھماکہ گوں پوش ءَ شیادی کنت، ھما چیز کہ دگہ چیزے ءَ پوش ایت ۔ پونشی، پونشگیں روچ کہ چہ باندا رند اِنت ۔

- **پوشی** : (پ وش ۔ شی) بجار، پشتی ۔

- **پوک** : (پ وک) ھوڈ، ٹُنگ، سُمب، ناکارہ، بے پکار، پھوال، نازانت ۔

- **پوکی** : (پ و ۔ کِ ئی) ھوڑی، نار ریدی، پھوالی، نادانی *

- **پوکڑا** : (پ و ۔ ک ۔ ڑا) نادان، نابھم، ھوڈ، نازانت ۔

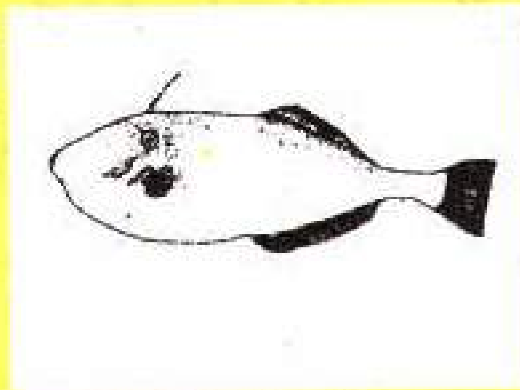
- **پوکی** : (پ وک ۔ کی) گڈگ یا کر پدانک کش اِتگیں کرپاس، پمبہ، پیتوک، پکی ۔

- **پوکی** : (پ ک ۔ کِ ئی) تمبا تور ءِ زاتیں ماھیگے ۔ (UNICORN FILE FISH) (بچار بُت) تاکدیم 264

- **پوکی ریسی** : (پ و ۔ ک ۔ کی ۔ رے ۔ سی) پہ پوکی ریسگ بزاں پہ سکّیں ھلاکی، گوْش آنت ۔ «اے چاریں زرّ من پہ پوکی ریسی جم کرتگ آنت»، پکی ریسی ۔

- **پوگس** : (پ و ۔ گ س) دریتانچ، پونگس، رنگس : پہ ناہ بیگ ءِ تک کپتگیں کلونٹ ۔ «پون ءُ پوگس»

- **پول** : (پُ وْلْ) پِتّگ، شوهاز، پِٹ ءُ پول کنگ، جُست کنگ، شوهاز کنگ، (۲) بچار، پُھل ۔
- **پول** : (پُ وْلْ) نمونہ، رهبند، پیم ءُ ڈول، یک کارے ءِ کنگ ءِ نمونگ ءُ رهبند،
- **پولات** : (پُ وْ۔ لَاتْ) آسن ءِ حْوان تریں زات، پولاد، سک محکم، مردینی نامے ۔
- **پولاد** : (پُ وْلَاذْ) بچار، پولات ۔
- **پولک** : (پُ وْ۔ لِ کْ) چِہ پوست، لَگد یا ٹامب ءُ آسن ءُ دگہ هر رنگیں چیزے ءَ ٹُبر اَنگیں گردیں پَننیں چوپیسہ ٹُبریں تِک کہ آئی ءَ توک ٹُنگ اِنت۔ هما ٹُپوکیں اِستارک کہ پشک یا سریگاں پراش کن آنت ۔
- **پولگ** : (پُ وْ۔ لَگْ) شوهاز کنگ، پِتّگ، پول کنگ ۔ ★
- **پولگول** : (پُ وْلْ۔ گُ وْلْ) چیزے ءِ شوهاز ءِ هرجا پولگ ءُ گولگ بزاں تَرّگ ءُ جُست کنگ ۔
- **پولنگ** : (پُ وْ۔ لِ نْ۔ گْ) هما چرک، لیگار یا بدیں تِکت ءُ پَچّ کہ یک پھک ءُ بے لیگاریں چیزے ءَ بہ لگ آنت۔ دگہ رنگ ءُ گُڑ یا دگہ انچیں چیزے ءِ سرءَ دگہ رنگ ءِ تِکت ءُ پَچّے بہ کپ اِیت۔ هما چیز کہ پھک نہ اِنت۔ لیگار، نہ شُشتگیں، پولنگ چَنگ۔ لیگار چَنگ۔ اَیب چَنگ۔ لیگار بیگ۔ پولنگ کنگ: لیگاریں کنگ۔ پولنگ ءِ شودگ: پھک کنگ، ایباں کشگ، پولنگ ءِ چَنگ: دگرانی گندگیں کاراں شَر کنگ ءِ جُهد کنگ بلے گندگیں رنگے ءُ کپتگیں ڈولے ۔

پُوتی

- **پولوتک** : (پُ وْ۔ لُ وْ۔ تِکْ) بلوچی دوچے ۔
- **پولوٹک** : (پُ وْ۔ لُ وْ ٹْ کْ) پہ رَددیگ لوٹگ بزاں کسے ءَ پہ رَددیگ لوٹگ اَنچُش کہ یورپ ءِ مردم اپریل ءِ جَنگیں روچ ءَ کن آنت ۔
- **پولوٹگ** : (پُ وْ۔ لُ وْ۔ ٹْ گْ) پہ رَددیگ لوٹگ، پہ، پولوٹک، لوٹگ۔
- **پومڑ** : (پُ وْ۔ مَ ڑْ) نِپَس ءِ لِڈّ یا پدوم، آسک ءِ پدوم ۔
- **پون** : (پُ وْنْ) ناہ یا نیٹگ ءُ انچیں، گُھتّہ شکّے کہ پ اِیت مان کہ آئی ءِ پستیں اِیت بوکنت ءُ تام ءُ بے هم تُرپش ءُ بدکنت دست یا پادءِ پون بیگ: گوشت ءِ تہ ءَ یک اسپیتی یے پیداگ بیت کہ آئی ءِ کِرّ ءُ گور ءِ گوشت ڈڈّ ترا بیت جند ءِ درد هم کنت ایشی ءَ توجیل بُرّگ ءُ کُشگ اِنت۔ راج ءِ پون: راج ءِ نزءِ بدءُ بدکار ءُ بے سردریں مردم۔ پون ءِ کپگ: ناہ یا نیٹگ ءِ ۔
- **پوناهگ** : (پُ وْ۔ نَا۔ هَگْ) بچار، پونایگ ۔
- **پونایگ** : (پُ وْ۔ نَا۔ یَگْ) پوناهگ۔ یک نیمگے اگاں وت پون اِنت گوں دگہ شَرّیں نیمگاں کہ هور کنگ بیت آیاں هم۔ پونا اِیت، بزاں پون واش کنت هے رنگ ءُ یک ناڈراهے گوں وش ءُ جوڑیں مردماں یکجا بیت ءُ نہ پھریزگ ءُ اے هم آیاں پونا اِیت بزاں هے ناڈراهی آیاں هم گیپت، بزاں پون کنگ ۔
- **پوینچ** : (پُ وْ نْ چْ) پونگ، سامان، گَرّینچ ءُ تپینک، چیز، جولاهیگ ءِ بارہ ءُ گوش اَنت: جمبر گرند اِیت ماں بُن ءَ، دهکان کنز اِیت

گوں جن ءَ، جولاهیگ جنت پہ سرءَ، وائے منی پونچیں رزان۔ (۲) سۓ چار کلمپوگ یکجا بندأنت پدءَ ایشاں ماهورءِ ڈنّاجی ءِ پتّ نزیندءَ بندأنت کہ ماهوراں دریاءِ کرءِ بیچ اَنت آ آپ ءِ چیرءَ رَوأنت ءُ هے پونچ (بستگیں کلمپوگ) تُرّپّل بنت۔

پونز : (پ ؤ. ن ز) هے پونز، مردم ءِ هے اندام کہ چہ دوئیں چمّانی میانجی ءِ بنگیچ بیت۔ ءُ داں کہ سری لُنٹ ءِ سرءَ رس ایت کہ هے جاگہ زند تربیت دوئیں ٹنگ گرانز بنت۔ چار پادیں سا هداراں دُرستاں پرانت۔ ایشی ءِ مستریں کار بوچنگ ءُ ساہ کشگ اِنت۔

چمّ ءُ پونز : براں شرزرین ءُ جوان تریں،

کاٹارپونز : هماکہ پونزءِ سک برزانت۔

شیپگ پونز : هماکہ پونزءِ تیچک ءُ دراج اِنت۔

پلّتگ پونز : هماکہ پونزءِ لپّ اِنگ۔ هے رنگ ءِ، پتن پونز، گونڈ پونزءِ گوش اَنت۔ "گُرپونز"۔

پونزءِ باهوٹ بیگ : میار بیگ، کسےءِ گورءِ پہ میاربندی روگ ءُ وت ءِ آئیءِ میار کنگ۔ بمنّت وار بیگ۔

پونزءِ بُرگ : بدنام کنگ، سکّیں گندگیں کارےءِ کنگ، بے اِزّت کنگ، بے شرپ کنگ۔

پونزءِ بندگ : میار کنگ، باهوٹ کنگ۔

پونزءِ بیگ : سوکیگ بیگ، پھک سیہ دل بادل سیہ بیگ، بیزار بیگ، بشزار بیگ۔

پونزءِ پٹ بیگ : انچوش کہ چم ءِ پٹ بیگ، براں یک کارےءِ کنگ ءِ سک هرگ ءُ تورگءُ پھریزگ۔

پونزءِ دیم ءِ بیگ : (بایکہ بُوگ) اِزّت دارءُ شرپدار بیگ۔

پونزءِ دیم ءِ ڈیگ : بے اِزّت کنگ، بے شرپ کنگ، پردگ ءِ ایر کنگ، کسےءِ چہ بنامی ءِ رکّینگ، کسےءِ دشنام کنگ۔

پونزءِ سچگ : پونز کہ سچ اِیت مردم ءِ باز تکلیپ بیت همیشکا اگاں کسےءِ تکلیپ بیت ءُ توراِیت یا کہ سوکیگ بیت۔ گوش اَنت بلانی ءِ پونز سچ اِیت۔

پونزءِ سُمبگ : پہ سُهرءُ سهت ءِ پر کنگ ءِ هاترءِ پونزءِ گرانزانی ءُ پڈءِ ٹنگ کنگ۔

پہ پونز کشک رندگ : کسےءِ پہ واری دیگ ءِ هاترءِ پرمایگ کہ پہ پونززمین ءِ سرءَ کشک بہ رندایت۔

پونزءِ گرگ : منّت گرگ، منّت کنگ، منّت زیرگ، بکشی ءُ درگوز لوٹگ،

پونزءِ گوش کنگ : کسےءِ گوش ءُ پونزءِ بُرگ (گوش ءُ پونز کنگ)

پونزءِ لتارگ یا کچینگ : پونز کہ کلچ ءِ ایت گڑا لتارگ بیت، پہ دَرورءِ هما مردم ءِ گوش اَنت کہ پہ نہ گیگی مرجنت۔

پونزءِ بھر : پونزءِ جندءِ هریک بھرےءِ نام پرانت انچوش ماں هرزبان ءِ بیت، پونزءِ هڈّ، پونزءِ دار، پونزءِ گرانز، پونزءِ نرمگ، پونزءِ پڈّ، پونزءِ لٹّ، پونزءِ دُوتگ، پونزءِ کڑ، پونزءِ پٹ۔

پُونز : (پُ ؤ. ن. ز) بینسر، پادءِ بینسر براں لگت ءِ پُشت ءِ بھر کہ کمیں پونزگ کشّ اِیت، ایشی ءِ باز جاگہ ءِ کینزّ (کِ ی. ن. ز) هم گوش اَنت (۲) پونزّ کنگ : زهرگرگ (۳) پونزّ بیگ : ٹھل بیگ، بے پرواہ بیگ۔

پُونزاواز : (پُ ؤن ز آواز) هما آپ کہ آئیءِ آواز چہ پونزءِ دَرکیت۔

پُونزبند : (پُ و. ن ز. بَنْد) گیٹ بند، هما مردم کہ هروهد آئیءِ پونزبند اِنت ءُ ساہءِ چہ دپ ءِ کشّ اِیت، اے نادراهی یے۔

پُونزبند : (پُ ؤن ز. بَنْد) بچار۔ "پینسر بند"۔

پُونزرگ : (پُ ؤن. زُ. رگ) بچار۔ "پُونزُرگ"۔

پُونزسات : (پُ وَن ز. سَاتْ) پوستاد، پونزساد، هما ساد کہ گُوک ءِ پونزءِ ماں ءِ کشّ اَنت ءُ سرءِ ماں تریں اَنت

کہ زورجت مہ کنت۔

پُونزساد : (پُ ونْ زْ۔ سَاذْ) پونزسات، پوستاد، ھما ساد کہ گوک ءِ پونزءَ مان کنگ بیت ءُ چہ سرءَ ئے مان ترتینگ ءِ بندگ بیت کہ زورجت مہ کنت۔ (بجارُبّت)

پونزگ : (پُ ونْ زَگْ) بچار، پوزگ۔

پونزگ : (پُ وْ۔ نْ۔ زْ۔ زَگْ) پُونزگرگ، زھرگرگ، پہ تھل زھرگرگ۔

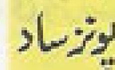
پُونزگلِ : (پُ وْنْ زْ۔ گِلْ) بچار، پُوجگِل۔

پُونزلگوش : (پُ وْنْ زْ۔ لَ گْ وْشْ) سواسءِ پینز بند ءِ لُگشگ یا لگوشگ بزاں پہ کَشگ ءِ ھترءَ ماسگ کہ بنداَنت آئیءِ اگاں دوتال پیش ءِ سریکجا گرپچ بنت ءُ آ وگہ دوئیں سراِش یکہ بنداِیشی ءِ پُونزلگوش گوش اَنت بزاں ھر مردمے ءِ بارہ ءَ کہ ماسگ بندگ بتگ آبازیت کیت۔

پُونزوان : (پُ ونْ زْ۔ وانْ) ھما گال یا آپ کہ وانگ ءَ آئیءِ آواز چہ پونزءَ در کیت۔ پونز آوازیں گال پونزوان بنت اک: " آں، رواں، ماں"، کہ ادءَ "ں" پونزوان اِنت۔

پُونزی : (پُ وْنْ۔ زْ۔ زِیْ) بچار، پینزّی۔

پُونژرگ : (پُ وْ۔ نْ۔ ژْ۔ ژُرَگْ) جان ءِ پُٹانی چہ ترُس، سارتی یا پہ جنگ ءَ یا دآیگ۔

پونزساد

پُونشّ : (پُ وْ۔ نْ۔ شْ) چہ پونزءَ لمپ ءِ ھُونش کنگ ءِ توار یا کہ گریوگ ءِ وھدءَ، پُونشّ کنگ : چہ پونزءَ پہ تزندی ساہ کشّگ۔ پُونش پانشّ کنگ : پُونشّ پانشّ بزاں ھُونش ھانش۔

پُونشی : (پُ ونْ۔ شِیْ) پونشیگیں روچ، چہ باندا تگیں روچ ءَ رند ءِ روچ بزاں گوں مرچیگیں روچءَ دیم ءِ سیمی روچ۔ پہ شپ ءَ گوش اَنت۔ "پونشی شپ" ایشیءَ "پوشی"، ھم گُوش اَنت۔

پونو : (پُ وْ۔ نْ وْ) مچے کہ دانگ ءَ کسان اَنت، زبرنہ اِنت کلونٹ ءِ زرد ءُ سھر بیت بلے گیشتر زرد بیت۔

پوہ : (پُ وْہْ) پُھ، سرپد۔

پوھار : (پُ وْ۔ ھَاْرْ) گریوگ ءُ زاری، پُرس ✪

پوھارجاہ : (پُ وْ۔ ھاْرْ۔ جَاہْ) ھما جاگہ کہ گریوگ ءُ زاری بیت، ھما جاگہ کہ پُرس دارگ بیت، پُرس ءِ پتّر

سہ شتیں مرید ءُ ھانی ءِ زگریں دل ءِ پوھارجاہ (ھاشم شاکر)

✪ BARKER :Weeping place, place of mourning

پوھاری : (پُ وْ۔ ھَا۔ رِیْ) پُرسی، پُرسیگ۔

پہ : (پَ۔ ہْ) اے گال ءِ "ہ"، گیشینے بلے پہ گالوار ءِ گیشینگ ءِ کار مرد بوتگ۔ واستءَ، ھاترءَ اک : پہ من، پہ تو، پہ آئیءَ۔

پُہ : (پُ۔ ہْ) پوہ، سرپد، پوہ بیگ : سرپد بیگ؛ (۲) دَتکے کہ چہ روباہ ءِ کستر ءُ چہ گرگشک ءَ مستر اِنت۔ رنگ ءَ سیاہ ءُ اسپیت

اِنت. (۳) بھان گالے پہ سکّ بازچیزءِ گِندگ ءِ گوشگ بیت، "پکّ یا پکّی"، ھم گوش اَنت.

پھار : (پَ. ھَا رْ) پاھار، گرمی، باپ.

پُھتو : (پُ ھْ. تَ ۆ) بچار، "پُھتہ".

پُھتہ : (پُ. ھْ. تَ ہْ) پُھتگیں، پُھتگ، ھاکر پلگ کہ آمگ نہ اِنت. نیبتگ یک برے گڈّ اِنت رندءَ پچ ایت ءُ "پُھتہ" بیت. ھمے رنگ ءَ گوشت ماھیگ یا کہ سبزیءَ گرا دَانت بلے پہ ایشانی پچگءَ بزاں کباب کنگ ءَ کار مہ بیت (۲) چالاکیں مردم ءَ، ھم گوش اَنت کہ اُستا اِنت.

پُھتہ کار : (پُ ھْ. تَ ہْ. کَا رْ) ھامردم کہ وتی کارءَ پہ تچوانیءُ سرجمیءَ کنت کہ کارءِ زوال ءُ کچہ دار نہ بیت.

پُھتہ وار : (پُ ھْ. تَ ہْ. وَا رْ) جریدہ وار، ھامردم کہ پہ جریدگیں ورگ ءُ ورگ ءَ ساجوانت یا کہ جریدگیں کارانی وتی کنگ ءَ یا چیزانی برگ ءَ، "شیکن ءِ تیرءُ پکگیں نان ءِ ملکیت".

پَھر : (پَ ھْ. رْ) تھل، بلیسہ، پَھر کنگ : تھل ءُ ناز کنگ، پَھر بندگ : بلیسہ کنگ، سپارت پہ کسے ءَ کنگ.

پَھرگ : (پَ ھْ. رَ گْ) پَھر رِزگ، پَھر بندگ، پَھر کنگ، بلوچستان ءِ چہ واشی ءَ جھل ءُ چہ بمپورءَ برز جاگھے ءِ نام اِنت. کہ گراں ایشیءَ نوکیں نامے پرکتگ. "ایران شھر" کہ مزنیں بُنجاھی شھرے.

پھری : (پِ ھْ. رِ یْ) پھریگ.

پھریز : (پَ ھْ. رِ ے زْ) دُور دارگ، پھریزگ، پھریزکنگ ءِ جند، پھریزگ ءِ پرمانگال بزاں. "بہ پھریز"

پھریزگ : (پَ ھْ. رِ ے. زَ گْ) یک چیزے یا وتی جند ءَ چہ بدءُ بیرانی یا انچیں چیزے ءَ کہ بیرانیءِ نیمون بوت کنت دُور دارگ، چیزے ءِ سلامتیءَ آئیءِ پگِزگ کہ زوال مہ بیت.

پھریگ : (پِ ھ. رِ یْ گْ) بیزار، شِزار، سوکیگ، شیہ دل، دل سیاہ، "تو ماراپھریگ کُرتگ". بزاں بیزار کرتگ، "ھرکس چہ پلانیءِ پھریگ اِنت" بزاں شِزارءُ بیزار اِنت.

پھک : (پَ ھْ کْ) سپا، سَلہ، بے لیگار، بے پولنگ، ھرچیزے کہ پھک بہ بیت گوں آئیءِ نام ءَ اے گال ھمگرنچ بوت کنت. اک: پھک دل، پھک جان، پھک زبان، پھکاپ، پھکار، پھکاس، پھکاک، پھکال، "پھک" ءِ جاگہءَ "پاک" ھم کارمرد بیت. درست، سرجم.

پَھکسما : (پَ ھْ کْ. سَ مَا) بچار، "پاک سما".

پھل : (پَ ھِ لْ) درگوز، بکشگ، ھلار، پھل کنگ : بکشگ، درگوز کنگ.

پُھل : (پُ ھْ لْ) جُو یا کور یا دریا بے ءِ سرءَ چہ داریا آسن ءَ جوڑکرتگیں رھگوز کہ ھیشی ءِ سرءَ مردم یا اولاک گوزاَنت ءُ ھادست بنت. (۲) پول، تلک گوزیءِ تلک میانجی "تلک" پول دانگ پرچانہ جن ئے".

پَھلو : (پَ ھْ. لُ وْ) بھادر، جنگی مردم یا کہ ھامردم کہ بھادرءُ جنگی مردمانی جنگ ءُ مِڑءِ کِستواں پہ لجّہءُ زیمرجن اَت (۲) پھلوگ، پَھلی، پھلیگ.

پَھلوگ : (پَ ھْ. لُ وْ. گْ) پَھلیگ، ھاکماں نیں ھڈ کہ مردم ءِ سینگ ءُ بڈءَ اَنت کہ چوکبس ءَ اَنت. کہ پُٹ، دل، جگر، دُرست ھمے کبس ءِ تہءَ اَنت، پھلوگاں، "شنک"، ھم گوش اَنت. (بچار بُٹ) تاکدیم 268

پَھلوی : (پَ ھْ. لُ. وِ یْ) پھلویانی زبان، یا کہ ھرچیزے گوں آیاں بُنیادی کنت. چہ اوستائی زبان ءَ درآتگیں زبانے.

پَھلی : (پَ ھِ. لِ یْ) پَھل کنگ، درگوزی، پھلی گرگ : درگوز گِرگ، بکشی لوٹگ، ھک پھل : اشیءِ روچاں یک دگرءِ وستاں گِرگ ءُ درگوز لوٹگ.

پَھلیگ : (پَ ھْ. لِ یْ. گْ) بچار، "پھلوگ".

پَھم : (پَ ھْ مْ) زانت ءُ سماءُ زانگ. (تازی : فھم)

پھمائینگ : (پَ ھْ ۔ مَا ۔ ئے ۔ نگ) سرپدکنائینگ ۔

پھمگ : (پَ ھْ مَ گ) سرپد بیگ ۔

پھمینگ : (پَ ھْ ۔ مِ ئے ۔ نگ) سرپدکنگ ۔

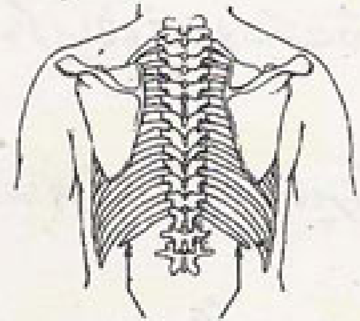
پھنات : (پَ ھْ ۔ نَاتْ) پھناد، مردم ءِ کش یا پھلوگانی راستی یا چپّی بھر، راستی یا چپّی باسک ءِ چیری نیمگ ءِ پھلوگ ۔ دَراکَش ءُ پھنات : ناڈرا ھی بے ۔ (۲) پڑاھی، اک : گدءِ پھنات بزان ڈراجی اِتاں ، ھر چیزے ءِ پڑاھی بلے پتنی ۔

پھناد : (پَ ھْ نَاذ) بچار ۔ پھنات ۔

پی : (پِ یْ) ھے گالوار ءِ توارے کہ چہ چیزے ءَ در بئیت ۔

پیاپ : (پَ ۔ یا ۔ پْ) چہ آپ ءَ پُر ھما چیز کہ آئی ءَ آپ بازمان بہ بیت بلے گیشتر پہ نیمگ ءُ دگہ ھے رنگیں چیزء گوں تنگ بیت، چہ درستاں مستریں دَرَوَر تروںگل یا نمب ءِ زنڈیں ترمپ بوت کنت، گوں ھنیں لچھے بونہ ءَ اِنت ۔ ے اِستین ءُ پیاپیں تروںگل، پہ دَرَوَر ھما جنگ گوشَ اَنت کہ ورنائی ءِ گڈّی ھدءَ رس اِیت ۔ ءُ چہ ورنائی ءِ پوست ءِ لسّہ ءُ ترپ اِیت ۔

پیادگ : (پَ ۔ یا ۔ ذَگ یا کہ پْ ۔ یا دَگ) سرپاد، پادگ، ھما کہ جنازءِ سوار نہ اِنت ءُ پادان اِنت ۔ پادان رَوَگیں مردم، سرپادیں مردم، پہ دَرَوَر ءَ ناوانندہ ءُ نزانتکاریں مردم ءَ ھم گوشَ اَنت ۔

پھلوگ

پیپ

پیازگ : (پَ ۔ یا ۔ زَگ یا کہ پْ ۔ یا ۔ زَگ) ساٹگ، پہ جوانی ساٹگ، پہ شرّی دلگوش داریں کنگ، بت : "جناں مرد پیاز اَنت بچکان ورد پُشت اِنت"، آزءُ پیاز، آزءَ پیازکنگ : بزاں سکّ ساٹگ ۔ پلگارگ، پلگار کنگ ۔

پیالگ : (پْ ۔ یا ۔ لَگ یا کہ پے ۔ یا ۔ لَگ) چہ پارسی "پیالہ" ھر رنگیں آبواری رزانے کہ بیت بلے گیشتر پہ ۔ بنگ ءُ ترند آپ ءِ پیالگاں، کارمرد بیت کہ چو "کیپ" ءَ کارمرد اِنت ۔

پیالو : (پ ۔ یا ۔ لَوْ) بچار "پیالہ" ۔

پیالہ : (پَ ۔ یا ۔ لَہ) پیالو، پیالگ، کسانیں آبواری یا چھوار، بیرتی مردان پیالہ دیئت ۔ بزاں کسانیں پیالھے ءَ آپ دم کنت ءُ ونت ئے ۔ پیالہ وار ۔

پیپ : (پِ ی پْ) چہ دار ءَ جوڑ کتگیں گردیں اڈیں آپ درپ کہ اگاں نیلانک ئے بہ بئے بیٹ وران ءَ روت ۔ (بچار بُت)

پیپ : (پے پْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔

پیپک : (پ ی پْ ۔ پُ کْ) پیٹپک، سولے کہ کسانیں شُھریں بَرئے پر بیت ۔ ایشی ءَ پیٹپو ھم گوشَ اَنت ۔

پیپلستان : (پ یْ ۔ پَ ۔ لِ سْ ۔ تَانْ) کسانیں مُرگے کہ ایشی ءَ ابابیل گوشَ اَنت، بچار، ابابیل ۔ ایشی ءَ جنگلانی ملّا ھم گوشَ اَنت ۔

پیٹپک : (پِ یْ پْ ۔ پَ ۔ کْ) پیٹپک، پیٹپو، سولے کہ بَرئے سکّ کسان ءُ شھر بنت ۔ ورانت ئے کہ چو تماڑ ءَ اِنت ۔

پیٹپو : (پِ یْ پْ ۔ پَ ۔ لَوْ) پیٹپک ۔ پیٹپک ۔ سولے کہ بَرئے سکّ کسان ءُ شھر بنت ۔ (۲) نشکانی چماں کہ سرنیگ کن اَنت ۔ گڑا پہ آبانی

ریپینگ ءِ ھاترءَ گوشت انت ۔ پیلو یا پلو ۔ (۲) ملا پاتو ءِ ھم گوشت انت بلے اے گیشتر کہ ھمے دومی گال ۔ پاپلو ۔ انت کہ ایشی ءَ مازندرانی ءُ تبری ءَ ۔ پاپلی ۔ گوشت انت ۔

پیتلی : (پ ئ ٹ ۔ پ ۔ لِ) بچار ۔ پپتلی ۔

پیت : (پ ئ تّ) چہ بندیک یا ابریشم ءِ گوشتگیں بارگ یا پَتَنیں پٹی رنگیں وڈاجیں چیزے کہ گیشتر پشکاں یا شلواراں جن انت اِش ۔ پیت ءُ مرائیر پیت ءِ بازراست انت ۔ پیت ءُ گُنڈ : یک بلوچی دوچ ءِ نام اِنت ۔

پیتاب : (پ ے ۔ تَابْ) بچار ۔ پیتاپ ۔

پیتاپ : (پ ے ۔ تَاپْ) پیتاب ، روتاب ، روتاپ ، ھماجاگ کہ روچ کپ ایت ۔ دوچ ءِ سرءِ بزاں ساھگ ءِ آتاں ۔

پیتار : (پ ئ ٹ ۔ تَارْ) بچار ۔ پوتار ۔

پیتنگ : (پ ئ ٹ ۔ ٹ کْ) بارگیں پیت ۔ مرائیر ۔ سوتی سوداگر کہ پیت ءُ مرائیر بھاکنت ۔

پیتک : (پ ئ ٹ کْ) پوتک ، کسانیں بارگیں لاٹر کہ چہ جنکول ءَ انت ۔ ھر ءِ رنگے کہ ۔ سرینگو ۔ انت ۔

پیتل : (پ ئ ٹ ۔ ٹ لْ) مادنے زرد یا سُھر بزمشیں تلاہ رنگیں بادنی مُھرگے ۔

پیتوار : (پ ئ ٹ ۔ تَ ۔ وَارْ) بچار ۔ تواریت ۔ (TAPE RECORDER)

پیتی : (پ ئ ۔ تِ ئ یا کہ پ ے ۔ تِ ئ) پیٹی : چہ دار یا آسن یا کہ دگہ انچیں چیزے ءَ جوڑ کرتگیں مزنیں ڈبّ کہ ٹنگ ءِ پرنبست چار کُنڈءَ پتن انت کہ چاریں نیمگاں دیوال ءِ پرانت ، دپیگ ءِ پیچ ءُ بند بیت ۔ ایشی ءَ گُد یا دگہ ساماں ماں کن انت ۔ پیتی بند : چیزے کہ ھردیم بند بہ بیت ۔ بندیک ءِ پیتی : بندیک ءِ بنڈل ۔

پیٹ : (پ ے ٹْ) پوش ، ھر رنگیں چیزے کہ دگرے ءَ ماں پوش ایت بلے انچیں رنگے ءَ کہ گوں ھما چیزءِ جندءَ پرپچ اِتگ اک : پُرپیٹ : ماں پُراں پیٹ اتگیں یا کہ پُل پیٹ : بزاں پُلک پیٹ اِے ھمے رنگ ءَ کہ کسے یا چیزے ماں پُر یا پُلکاں لیٹرّو وارت یا دیگ بہ بیت کہ آئی ءِ سر ءِ بھرءَ "پُر یا پُلک" ءِ پوش ایت ۔

پیٹوسک : (پ ے ۔ ٹْ و سْ کْ) آبلو ، آبلہ ءُ ٹرامبل ۔

پیچگل : (پ ئ چْ ۔ گِ لْ) بچار "پوچگل"

پیچ : (پ ے چْ) تاب ، ریس ، پتا ، پتاتگیں ، ھمامیھ کہ آئی ءِ توسکیں سرءَ کنڈیں پیچ پر انت کہ ایشی ءِ تر ینگ دار ءِ تہ ءَ پُتر ایت ۔

پیچر : (پ ئ چْ ۔ چَرْ) یا کہ (پ ئ ۔ چَ رْ) پیچر ، پیچر : چُوش ، مَچ ءِ گونگ ءُ کوگانی تاک ءُ کُنٹگ ، مَچّی کوگانی نُت کہ گیشتر کُنٹگی بنت ۔ ۲ ۔ درمانکا ھے ۳ ۔ مردینی نامے ۔

پیچکش : (پ ے چْ ۔ کَ شّ) وڈاجیں آسنے کہ سرءَ کمّیں پتن انت کہ گوں ھمے سرءَ پیچی میھاں ماں تھنگاں پُتر ین انت یا کہ کشّ انت ، ایشی ءَ دستگ ھم پرانت ۔ بچار تاکدیم 270

پیچگ : (پ ے ۔ چَ گْ) پتایگ ، تل ماں تل کنگ ، بند کنگ ۔

پیچگ : (پ ئ چْ ۔ چَ گْ) بچار "پینچگ"

پیچو : (پ ے ۔ چْ وْ) تابو ، ھماکہ پیچ ءُ تاب اِنت ۔

پیچو : (پ ئ چْ ۔ چْ وْ) یا کہ (پ ئ ۔ چْ وْ) آپوئیں اسپیتیں چُن کہ پہ دیوالانی اسپیت کنگ ءِ ھاترءَ مُش انت ۔

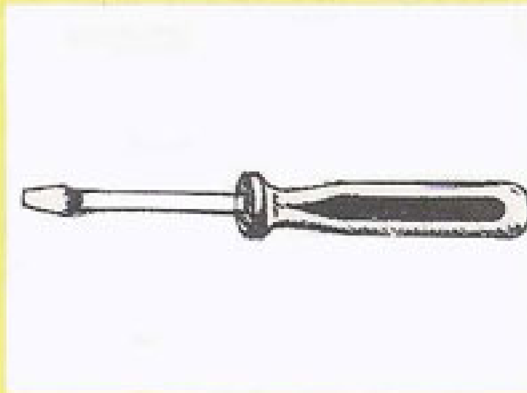
پیدا : (پ ے ۔ دَا) سَھرا ، زاھر ، چیزے کہ چیرءُ اندر نہ انت ۔ بتل : "شیدا پہ رنگ پیدا"

پیداک : (پ ے ۔ دَاکْ) زاھر ، سَھرا ۲ ۔ آیوک ۳ ۔ پیداک بیگ : پیداک بوگ ، چُک ءِ چہ مات ءِ لاپ ءَ در آیگ ، چُک ءِ بیگ ۔ کِندگ بیگ ۔

پیدارک : (پ ئ ۔ دَارکْ) پتنی ءِ گوریچاں جاگھے کہ دیم پہ تربت ءِ روگ ءَ نیم راہ ءَ کپ ایت ، "پیدارک ءَ

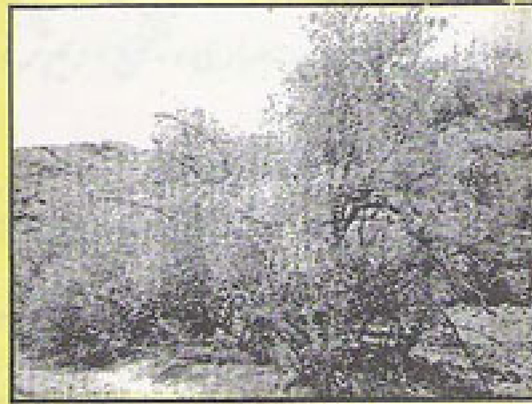
زیارتے ھم ھست کہ زانتگینے ۔

- **پیدارگ** : (پ ے ۔ دَارگ) پیش دارگ
- **پیداشِ** : (پِ ے ۔ دَاشْ) پیدائش ، پیداک بیگ ، کَٹّ ، نَپ ءُ رِسیت ، مان باپار یا دگہ رَنگے ءَ کَٹّ اِنگیں زَرّ ۔
- **پیداشی** : (پِ ے ۔ دَا ۔ شِیْ) پیدائشی ، ھماکہ گوں پیداک بیگ ءُ مردم ءِ ھمراہ اِنت ، ھما سال کہ کسے ءِ پیداک بیگ ءَ گوں شَیادی کنت اک : نبی عیسٰی ءِ پیداک بیگ ءِ سال کہ "میلادی یا عیسوی" گوش اَنت ئے ۔ میلادی ۔
- **پیداور** : (پِ ے ۔ دَا ۔ وَرْ) سَھرا ، زاھِر ، ھماکہ چیر نہ اِنت ، ھماکہ گِندگ بیت ۔
- **پیداوری** : (پِ ے ۔ دَا ۔ وَ ۔ رِیْ) سَھرائی ، زاھری ۔
- **پیڈگ** : (پ یْ ۔ ڈ ۔ دَگ) پُوڈگ : مزنیں رِیش (چوکہ سُوم) ءِ تہ ءَ اسپیت ءُ سبزد ہیں یک بستگے کہ چہ ریم ءَ ترُندتر اِنت بلے چونا ھیگا ظم اِنت ، رِیش ءِ ترُنگ ءَ زَند زورتگ ءُ پر دینت کہ اِے دَرکَیت گڑا رِیش وشّ بیت دانکہ رِیش ءِ تہ ءَ اِنت رِیش وش نہ بیت ۔ دیم ءِ دراَتکگیں کسان کسانیں "زوراں " ھم مان اِنت ۔ باز "زور" مستر بنت کہ چو "گونشان" ءَ اَنت کہ اِے ھر وھد زور ءِ دیگ ءُ پیڈگ کشگ لوٹ اَنت ۔ بلے پیڈ ءَ بند اَنت پر چاکہ ایشی ءِ بُن در نئیت دانکہ مہ بُرّتگ ءُ مہ کشّ ئے گُئے ۔
- **پیر** : (پ ے ۔ رْ) دِگری ۔ پرک (فرق)

- **پیر** : (پ ی ۔ رْ) مزن سِندءُ باز سالیں مردم کہ چہ مزنی ءَ دیم ءُ سر ءِ مید اسپیت بنت ، ڈرچک ھم پیر بیت ھمے رنگ ءَ ھر ساھدار پیر بیت ۔ نیکراھی بُزرگیں مردم ۔ پیر کاہ : کَبّڑ ، کاھے کہ اُشترے وارت ۔
- **پیڑّ** : (پ یْ ڑْ) بانزل یاھمے رنگیں چیزے ءِ ترُند توار کنگ ۔ پیڑ کنگ : مُرگ ءِ بال کنگ ءَ آئی ءِ بانزلانی توار ، کپتر کپڑگ کنگ ۔
- **پَیرار** : (پَ ے ۔ رَارْ) پَیراری : چہ پارگیں سال ءَ پیسر ءِ سال ۔
- **پَیراری** : (پَ ے ۔ رَارِیْ) پَیرار ، پیراریگ : چہ پاریگیں سال ءَ پیسر ءِ سال ۔
- **پَیراریگ** : (پَ ے ۔ رَا ۔ رِیْ گْ) بچار " پَیراری "
- **پیرام** : (پِ ے ۔ رَامْ) بلوچستان ءِ نشتگیں جدگال پشک ءَ گوش اَنت (بلکیں چہ پارسی ءِ "پیراھن" ءَ اِش زُرتگ) ۔
- **پیرّام** : (پ ی رْ ۔ رَامْ) بچار "پیرّامپ"
- **پیرّامپ** : (پ ی رْ ۔ رَامْ ۔ پْ) پیرّام : اِشکرانی ، اِشکرانکی ۔
- **پیرّامپ چَنگلی** : (پ یْ رْ ۔ رَام ۔ پْ + چَ ۔ گَ ۔ لِ یْ) لیبے کہ پہ اِشکرانی سِنگ مانترگ بیت ھر کسی کہ دیر تر بہ رِدت ۔
- **پیرانداد** : (پ یْ ۔ رَان ۔ دَادْ) بچار "پیرنداد"

- **پیرانسر** : (پ ی ۔ رَان ۔ سَ رْ) مزن سِند ، مزن سالیں مردم ، پیریں مردم
- **پیرانسری** : (پ ی ۔ رَان ۔ سَ ۔ رِیْ) مزن سِندی ، مزن سالی ۔
- **پیرانی** : (پ ی ۔ رَا ۔ نِیْ) ھماکہ گوں پیراں سْیادی کنت ۔ جنینی نامے
- **پیربگ** : (پ ی رْ ۔ بُ گْ) گورءِ کرّءِ ھما زمین کہ چہ گورءِ گْواتاں بُرزانت ، بُرزتریں گوْاش ، نزیکیں زمیناں یا گْواتاں " ایرابگ " گوْش انت " ایرابگاں " کہ ایں آپ ھم گِپت بلے " پیربگاں " دانکہ مزنیں ھارے نہ بیت آپ نہ گِپت
- **پیرپتّر** : (پ ی رْ ۔ پَ تْ ۔ تَ رْ) پیرءِ نامءِ مجلس کنگ ایشیءِ گوْش انت " پیرپتّرءِ کنگ " ، اے مجلسءُ دیوان گیشتر پہ مالدءُ زِگر بیت ایشیءِ چیرگیجاں " پتّر " گوْش انت ۔
- **پیرپیٹ** : (پ ی رْ ۔ پ ے ٹْ) ٹپّریں مردم کہ کارءَ تھمبُل نہ کنت ، سُست ، تمبَل ۔
- **پیرتاک** : (پ ی رْ ۔ تَ اکْ) پیریں کاھءِ تاک ، ڈْرچکءِ ھما تاک کہ پیر بیتءُ رندءَ کپ ایت ۔
- **پیرچینک** : (پ ی رْ ۔ چِ ے نْ کْ) پُورچینک ، در مانگا ھے ۔
- **پیرداد** : (پ ی رْ ۔ دَاْدْ) پیرءِ داد ، پیرءِ داتگیں ، پیرءِ بخشاتگیں ۔ مردینی نامے ۔

پیرکاہ

- **پیردان** : (پ ی رْ ۔ دَانْ) ھمودءَ کہ پیریں کاہ بازرُدایت باز بیت ، پیردَرْ ۔ سرباز ءِ یک شھرے کہ چہ شھر درءِ جھلءُ چہ جی دَرءِ بُرزانت ۔
- **پیردَرْ** : (پ ی رْ ۔ دَرْ) پیردان ، ھمودءَ کہ پیریں کاہ بازانت ۔
- **پیردل** : (پ ی رْ ۔ دِلْ) ھماکہ آئیءِ دل پیرانت بزاں ھوسناک نہ انت
- **پیرزال** : (پ ی رْ ۔ زَالْ) پیریں جنین ، ھماجنین کہ پیرانت ، سِندءُ مزن انت
- **پیرسَر** : (پ ی رْ ۔ سَ رْ) اسپیت سر ، ھما مردم کہ سرءِ میدءُ اسپیت انت ، مزن سِند ۔
- **پیرُک** : (پ ی ۔ رُکْ) پتءِ ، یا کہ ماتءِ پت ، مزنیں پت ۔ مردینی نامے ۔
- **پیرَک** : (پ ی ۔ رَکْ) مردینی نامے ۔
- **پیرکار** : (پ ی رْ ۔ کَارْ) ھما مردم کہ آئیءِ ھیل گوْھنیں رھبندءِ رندگیرانت ۔ گُتہ کار ، تجربہ کار ۔
- **پیرکاہ** : (پ ی رْ ۔ کَاہْ) زانتگیں کاھے کہ سولءُ مزن بیت اُشترءُ شَروارت (بچاربُت)
- **پیرگُل** : (پ ی رْ ۔ گُ لْ) پیریں کاہءِ پُل ۔ مردینی نامے ۔

- **پیرمُراد** : (پِ یٔ ز - مُ رَاد) پیرکہ چہ آئیٔ ءَ مراد لوٹگ بیت۔ کوہ مراد: تربت ءِ نزّیک ءَ زِگریانی مستریں زیارت۔
- **پیرمرد** : (پِ یٔ ز - مَ رَدْ) ھما مردین کہ پیرِ انت، سِندءِ مزن اِنت، ھاکہ چہ مزن سِندیءَ میدءِ اسپیت اَنت۔
- **پیرنداد** : (پ ی۔ رَن۔ دَاد) پیرانی داتگیں۔ مردینی نامے۔
- **پیرو** : (پ ی۔ رُو) مردینی نامے۔
- **پیروز** : (پ ے۔ رُوز) باج بَر، باج بروک، مردینی نامے، بلوچی دپتران "پیروزگلو" باز زانتگیں زھم جنے۔
- **پیروزان** : (پ ے۔ رُو۔ زان) جنینی نامے (بلکیں ھم اِے "پیروزہ" اِنت)
- **پیروشاہ** : (پ ے۔ رُو۔ شاہ) مردینی نامے، بلوچی کوھنیں دپترانی سراوشتاتیں مردے کہ پہ "مڑایانی پیروشاہ" ءَ زانگ بیت۔
- **پیروزاباد** : (پ ے۔ رُوز۔ آباد) سرباز ءِ کورءَ چہ راسکءَ بُرز شھرے۔
- **پیروزہ** : (پ ے۔ رُو۔ زَہ) سَبز، نیل ءُ سبز رنگیں سِنگے کہ مُندریگان ءُ پُلوھان ءَ گُن اَنت۔
- **پیروزھی** : (پ ے۔ رُو۔ زَ۔ ھِی) پیروزہ ءِ رنگ۔

پیئڑدہ

- **پیروزئی** : (پِ یٔ۔ رُو۔ زَ۔ ئی) پیرو ءِ چُک ءُ نماسگ۔
- **پیرّوک** : (پ یٔ ز۔ رُوک) ٹپّوک، مُرگے کہ کنجرءِ رنگءَ اِنت بلے کسترِ انت، کم بال کنت گیشتر پاداں روت نزّیک ءَ کرّ رسءَ گُن بال کنت۔
- **پَیری** : (پَ ے۔ رِی) چہ زیّک ءَ پیسرءِ روچ، پریری۔
- **پیری** : (پ یٔ۔ رِی) مزن سِندی، مزن سالی۔ مردینی نامے۔
- **پیئڑ** : (پ ے ڑ) چہ "پیئڑگ" ءَ پرمانگال بزاں "پہ پیئڑ"
- **پیئڑاپ** : (پ ے ڑ۔ آپ) نمب، شپ نمب، شبنم
- **پیئڑگ** : (پ ے۔ ڑَگ) جیڑگ، جیڑہ کنگ، اَڑگ، اَڑ کنگ۔
- **پیئژّار** : (پ یٔ ژ۔ ژار) آپیں چیزےءِ چہ بارگیں ٹُنگےءَ پہ تُرندی درآیگ یاکہ چہ مزنیں ٹُنگےءَ بلے انچیں رنگےءَ آئیءَ چہ پُشت ءَ زورءِ پر بہ بیت۔ پیئژار بندگ: گوں پیئژارءَ درآیگ۔ "پیئژار" مزن بیت گڑا "تنگار" بیت۔
- **پیئژدہ** : (پ ے ژ۔ دَہ) پیشدہ: قناس، پستول (بچار بُت)

- **پیشڑڈاہ** : (پ ے ژ۔ ڈ ا ہ) پیش ڈاہ : چہ کارے ءِ بیگ ءَ پیسر کسے ءَ سھیگ ءُ سرھال کنگ ۔ چہ ڈاہ ءَ پیسر کسے ءَ ڈاہ دیگ ءُ سرھال کنگ ۔
- **پیشڑراہ** : (پ ے ژ۔ ر ا ہ) پیش راہ : راہ ءِ بُنگیجی نشان، نشانی ۔
- **پیشڑرد** : (پ ے ژ۔ ر د) پیشرد : چہ ردءَ پیشتریں، دیمی رد، ماں لچّاں ھاگال کہ آیانی گُڈّی یک دو یا گیشتر آب ھمتواریں بیت (تازی : قافیہ)
- **پیشڑ کارچ** : (پ ے ژ۔ ک ا رچ) بچار "پیشکارچ"۔
- **پیشڑگاہ** : (پ ے ژ۔ گ ا ہ) پیش گاہ : لوگ ءِ دیم ءِ سرتچیں زمین، لوگ ءِ لمپان یا پل ءِ سرتچیں زمین ۔
- **پیشڑگوش** : (پ ے ژ۔ گ و ش) کسے ءَ چہ سرجمیں گپتے ءِ جنگ ءَ پیسر پہ گوشاں جنگ ءِ ھاترءَ یا زانتکار کنگ ءِ ھاترءَ ھمے گپّ ءِ بارہ ءَ سرھال کنگ، پیش گوش ۔ چہ کارے ءِ بیگ ءَ پیسرآئی ءِ بارہ ءَ گوشگ ءُ ھال دیگ یا زانگ ءُ دگرے ءَ گوشگ
- **پیشڑگہ** : (پ ے ژ۔ گ ہ) پیشڑگاہ، پیش گاہ ۔
- **پیشڑناہ** : (پ ے ژ۔ ن ا ہ) پیش ناہ : ھماچی کہ ھامین ءَ چہ دُرستاں پیسرناہ بیت ۔
- **پیسا** : (پ ے ۔ س ا) پیسہ، پیسو، سرکاری زرّانی کستریں ءُ کمتریں بھا ءِ دانگ ۔
- **پیسر** : (پ ے ۔ س ر) اول سر، پیش تر، ساری، بُنگیج، دیم تر، دیم ءَ ۔
- **پیسک** : (پ ی س ک) "پیسکگ" ءِ توار ۔
- **پیسکان** : (پ ی س ک ا ن) پیسک پیسک کناں، پیسک پیسک ءِ توارءَ درکناں ۔ "چیسکان ءُ پیسکان بیگ" ۔
- **پیسکک** : (پ ی س ک ک) کسانیں "پیسک" بزاں "پیسکگ" ءِ نزوریں توار، پیسکل ۔
- **پیسکگ** : (پ ی س ک گ) کسان ءُ بارگیں توار، چہ درد ءُ تورشت ءَ سکیں نزوریں بارگیں توار، گُٹ روگ ءَ رند توار ءِ پہ خُوانی دَرنیایگ ءُ بارگ بیگ یا کہ سک کم در آیگ، مُشک ءِ توار
- **پیسکل** : (پ ی س ک ل) پیسکک، نزوریں پیسکگ ءِ توار ۔
- **پیسل** : (پ ے س ل) تازی نامے کہ بلوچانی تہ ءَ بازبرءَ زیرانت ءُ، ایشی ءِ بزانت "سَلاہ، ترّان، پیسلات" انت ۔ چہ مشکت ءِ سُلتاناں یکّے ءِ نام قابوس بن سعید بن تیمور بن فیصل بوتگ ۔ ھمے رنگ ءَ اوّلی جھانگیری جنگ ءَ رند کہ اراک (عراق) ءَ نوکیں بادشاھی یے جوڑ کنگ بوت گڑا برنگیاں "شریف مکہ حسین" ءِ بچّ فیصل آئی ءِ بادشاہ کُرت ھمے فیصل ءِ نماسگ ءِ نام پدءَ فیصل بن غازی اَت کہ عبدالکریم قاسم ءِ ڈاہ ءَ ۱۹۶۳ء ءَ کُشگ بوت ۔ دگہ سعودی عرب ءِ بادشاہ عبدالعزیز بن سعود ءِ یک بچّے ءِ نام ھم فیصل اَت کہ ایشی ءَ وتی براتِ سعود بن عبدالعزیز چہ بادشاھی ءَ ایر گیتگ ءُ وت بادشاہ بوت ۔ (تازی : فیصل)
- **پیسلات** : (پ ے س ل ا ت) یک اڈے یا کہ دگہ انچیں گپّ ءُ کارے آئی ءِ بارہ ءَ مردم ھمدل بہ انت ءُ یا کہ ھرکس وتی دل ءِ لوٹ آنگین ءَ دگرے ءَ منّینگ لوٹ اَنت مُیانجی ءِ رنگ ءَ پہ بے ریائی سلاہ کنگ (تازی : فیصلہ)
- **پیسلہ** : (پ ے س ل ہ) بچار "پیسلات"

پیشتک : (پ ے ۔ شَ تْ کْ) یک کارے کہ مردم ءِ دیم ءَ بلئیت کہ سرجم بیگ ءَ رند" سرکپیت" بیت

پیشتُل : (پ ی شْ ۔ تُ لْ) ساپ ءُ لَستہ ءُ ڈولدار ءُ براھدار۔ پیشّ ءَ گرگ ءِ نازُرک ءَ ھجگیں بھر کہ آئی ءَ تاک سکّ نازُرک ءُ ڈولدار انت، پیشتَل ۔

پیشتیر : (پ ے شْ تِ یْ رْ) دو مردم پہ یک ءُ دگر ءِ کُشگ ءَ پاد کاینت بلے ھما کہ آئی ءِ تیر پیسر ءَ بارت ءُ دومی ءَ لگّ ایت گوْش انت" پیشتیر ءِ کُت ۔ پیشتیر کنگ : وتی تیر ءَ چہ دیْنکار ءَ پیسر جنگ کہ آئی ءَ پد ءَ جنگ ءِ سوب نہ رس ایت ۔

پیشجار : (پ ے شْ ۔ جَارْ) جارے ءِ پرّینگ ءِ پیش کپگ یا کہ چہ جار ءِ کپگ ءَ پیسر کسے ءَ آئی ءِ بارہ ءَ ھال دیگ ۔

پیشجنگ : (پ ے شْ ۔ جَ نْ گْ) جنگ ءِ تہ ءَ پیش کپگ یا پیش دست بیگ یا کہ جنگ ءِ بنگیجی بھر کہ لوک بنگیج بیت ۔

پیشچار : (پ ے شْ ۔ چَارْ) دو مردم کہ پہ یک ءُ دگر ءِ جنگ ءِ رندءَ بہ بنت ھر یکے لوٹ ایت کہ دومی ءَ ھر جاگہے کہ ڈیک ورگ ءِ ترس انت پیسر بگندایت یا کہ" پیش چار" بکنت ۔ گوْش اَنت" مراد ءَ شیھک" پیش چار" کرت ءُ کُشت"۔ پیشچار کنگ : کسے ءَ پیسر ءَ گندگ ۔ پیشچار بیگ : پیسر ءَ گندگ بیگ ۔ پیشچاری : پیسر ءَ چارگ ءِ کار اے کار انچوش کہ گوْشگ لوٹگ دو دیْنکار ءِ میانجی ءَ بیت ۔

پیشدارگ : (پ ے شْ ۔ دَارگْ) گندائینگ، انچوش کنگ کہ کسے بچارایت، چیزے ءَ انچوش کنگ کہ آ بچار ایت ءِ ۔ پہ کینگ کسے ءَ گوْشگ" من ترا پیش داراں" بزاں ترا تاوان ءُ بیرانی یے دیاں، تئی کار ءَ ھراب کناں ۔

پیش دَرْ : (پ ے شْ ۔ دَرْ) لوگ ءُ گس ءِ دروازگ ءِ ڈنّی بھر کہ شھر بند نہ اِنت ۔

پیشّ در : (پ ی شْ ۔ دَرْ) پیشال، داز در، دازدان : ھما شان یا کور ءِ کرّ یاتہ کہ اود ءَ دازیں پیشّ ءِ جنگل اِنت، داز ءِ جنگل، شان ۔

پیش دَڑ : (پ ے شْ ۔ دَڑْ) پہ مال چارینگی یا بُنکّی بندرے کہ آئی ءِ چپّ ءُ چاگرد ءَ سر ءَ پہ چکّ کُرتگیں دیوال رنگیں رَبدے کہ چوشھ بند ءَ اِنت۔

پیش دست : (پ ے شْ ۔ دَ سْ تْ) ماں کارے ءِ کنگ ءَ چہ دومی ھمکاریں مردم ءَ پیسر کار ءَ دست جنگ، پہ جنگ ءُ چوپ ءَ دومی مردم ءِ پیسر جنگ ۔ پیش دست بیگ، پیش دستی کنگ

پیشدہ : (پ ے شْ ۔ دَہْ) بچار" پیشزدہ"۔

پیشدے : (پ ے شْ ۔ دَ ے) چہ ھر کس ءَ پیسر دیوک، انچوش کہ پہ کسے ءِ کُمک ءَ اگاں چیزے مردم جم بیت چہ ایشاں ھر کس پیسر ءَ زرّ دنت بزاں آ پیشدے بوت ۔ بازجاگہ ءَ ایشی ءَ" پیشزدہ" ءِ بزانت ءَ ھم کار مرزکن اَنت ۔

پیشڈاہ : (پ ے شْ ڈَاہْ) بچار" پیشزڈاہ"۔

پیشرِد : (پ ے شْ ۔ رِدْ) پیشرِدْ : چہ رِد ءَ پیشتریں، دیمی رِد ۔ ماں لچّھاں ھما گال کہ دومی بند ءِ یا کہ ھر یک بندے ءِ گُڈّ ءَ کاینت ءُ ایشانی یک یا دو یا گیشتر گال ھمتوارین اَنت ۔ لھتیں ءِ رندءَ پد ءَ رِدکیت بلے اِے رِد ءِ گال مَتّ نہ بیت انچوش کہ ۔۔۔ بگتیں گونہ توگپت ءُ تراں ۔ گُتیں ۔۔۔ بے بہا ءُ دلوں زباں مکتیں ۔ اِے دوئیں بنداں" تران" ءُ" زباں" پیشرِد اَنت ءُ" مہ گُتیں" رِد اِنت ۔

- **پیشراہ :** (پ ے ش. رَاہ) پیشراہ : نشانی، بتل : میدءُ نی اسپیت ءُ شیاہ اَنت ریشءِ لڈگ ءِ پیشراہ اَنت"۔ ھانگیجی راہ کہ ترابارت ءُ مزن راہ ءَ سرکنت پہ منزلے ءَ رسین ایت ۔
- **پیشزا :** (پ ے ش. زَا) چہ وھدءُ موسم ءَ پیسر زایگ، دلوت یا اولاکے کہ منئ اتگیں زنگ ءُ زاتن ءِ موسم ءَ چہ پیسر بزاایت
- **پیشزاہ :** (پ ے ش. زَاہ) دو مردم کہ دپ جنگی کن اَنت چہ ایشاں ھر یکّے کہ پیسرءَ دومی ءَ "زاہ" دَنت گوش اَنت "پلانی پیشزاہ بوتگ" بزاں آئیءَ پیسرءَ زاہ داتگ ۔
- **پیش سلام :** (پ ے ش. سَ لَام) ھا مردم کہ دومی ءَ پیسرءَ دَرھبات گوش ایت یا سلام دَنت ۔ پیش سلام بیگ : کسے ءَ پیش کپگ ءُ سلام دیگ ۔
- **پیش سلامی :** (پ ے ش. سَلَامِی) ھاکہ گوں "پیش سلام" ءَ شیادی کنت ۔ پیش سلامی بیگ : پیش سلام بیگ ۔ ھا سوگات ءُ ٹیکی کہ چہ کسے ءِ وشاتک ءَ روگ ءَ پیش پہ آئیءَ دیم دیگ بنت ءُ رندءَ آئیءِ وشاتک ءَ رَوَنت، ھر چیزے (زَر یا دگہ انچیں چیز) چہ وت ءِ مستریں مردمے ءَ پہ آریپی ھمے رنگ ءَ چہ وشاتک ءَ پیسر دیگ بیت ۔
- **پیشُٹک :** (پ ی ش. شُ کّ) کسانیں پیشّ، پیشّ ءِ کسانیں ٹکرے، واگ ءِ لگّگ بزاں ھا کسانیں کمّیں دراجیں ءُ بارگیں پیشّ ءِ ٹکر کہ کسانیں گونڈوئیں نود بزاں دینت کہ واگ ءِ وھدءَ آبانی سرءَ ایرےُ کن اَنت کہ آھاں بوان ایت (پارسی : چوب الف) سکّیں بارگیں مردم ءَ گوش اَنت ۔ مردینی نامے ۔ پیشُٹک ءِ مات : لیبیے ۔
- **پیشکار :** (پ ے ش. کَار) ھا مردم کہ کسےءُ دست ءُ دپ ءِ کارکنوک اِنت ۔ بزاں چلوپکار، دستبوج، لوگی تھی نیرءُ ھز متکار، ھا مردم کہ چہ ھر کس ءَ پیسر وتی کارے کنگ یا کنت ءُ ۔
- **پیشّکان :** (پ ی شّ. کَان) گوادر ءِ رو بر کت ءَ ءُ گنز ءِ رودراتکی نیمگ ءَ بندنے کہ وھداں اِدءَ دازیں پیشّ بوتگ ۔ ایشی ءِ نام پیشّ ءِ باز اِنت بزاں باز پیشّ بلے داز درے نہ اِنت ۔ ھر جاگہے کہ کمّیں باز داز بیت آئیءِ نام ءَ بازیں ھمے رنگ ءَ پرکن اَنت ۔
- **پیشکارچ :** (پ ے ش. کَارچ) ھرام، ھا پس یا دگہ ھلاریں دلوت کہ ناوراھی ءِ سبب ءَ ماں ھیا ھیاءَ چہ کارچ ءِ آرگ ءَ پیسر بمرایت ۔ شکار باز بر ءَ ھم گوں تیرءَ مرایت ءُ کارچ ءَ نہ رس ایت ۔
- **پیشکانڈ :** (پ ی ش. کَ ان. ڈ) پیشکونڈ : پیشکانڈگ ءِ پدءُ نشان، پیشکونڈگ ءِ رندءُ پد ۔
- **پیشکانڈگ :** (پ یٰ ش. کَ ان. ڈَ گ) پیشکونڈگ : گگڑ ءِ گوں وتی پادانی ناگناں زمین ءِ کونڈگ کہ گرم ءُ دلءُ مانے در بگیج ایت ءُ بوارت ۔ پس یا کہ آسک یا کہ انچیں ساھدار ءِ گوں وتی سُرمباں زمین ءِ کگرگ کہ پہ وپسگ ءَ جاگہ ءَ اَنچوش کنت ۔ مردم ءِ پہ چیزے ءِ شوھازءَ چیزاں اِنگواںگو کنگ ءُ پٹ ءُ پول کنگ ۔
- **پیشکانگ :** (پ ے ش. ک ا. ن گ) چہ بوجیگ ءِ ستو ءِ تھتگانی ایرکنگ ءَ پیسر پہ تھتگانی دارگ ءِ ھاترءَ کانگ ایرکن اَنت چہ ایشاں سے مزنیں کانگ اَنت ۔ یکّے ھمے کانگ اِنت کہ بوجیگ ءِ گور ءِ نیمگ ءَ اِنت ایشی ءَ پیشکانگ گوش اَنت ۔ دومی بدی کانگ اِنت کہ گامانی کانگ اِنت ءُ سیمی دورءِ کانگ اِنت کہ مزنیں دورءِ سرین گوں ھمیشی ءَ تکہ اِنت ۔

پیش کپگ : (پ ے ش ۔ ک ۔ پ گ) کارے ءِ کنگ ءَ ۔ بزاں کارءَ پیسرءَ دست جنگ ۔ پہ راہ ءِ روگ ءَ بزاں پیسرءَ راہ گرگ ءُ روگ کہ همراہ رندءَ سر گر انت ۔

پیش کشّ : (پ ے ش ۔ کشّ) مزنیں مردمے ءَ چیزے پہ آریپ پیش کنگ ءُ دیگ ۔

پیش کشّ : (پ ی ش ۔ کشّ) دازیں پیش ءِ کشوک ۔ بزاں اُشترے کہ پہ پیشّ ءِ بار کشّی ءَ کارمرز بیت ، یاکہ مردمے کہ پہ ٹنڈ پیش کش ایت ۔

پیشکونڈ : (پ ی ش ۔ ک ؤ ن ڈ) بچار "پیشکانڈ" ۔

پیشکونڈگ : (پ ی ش ۔ ک ؤ ن ڈ گ) بچار "پیشکانڈگ"

پیشگاہ : (پ ے ش ۔ گاہ) بچار "پیشگاہ"

پیشگال : (پ ے ش ۔ گ ا ل) چہ مُندریں گپاں پیسر آیانی بارہ ءَ کمّیں گپ جنگ ۔ وانگیانی مُنگیجی ءَ ایشانی جندءِ بارہ ءَ جُنگیں گپ کہ ایشانی رندبی وانگی ءِ جند مُنگیج بیت

پیشگپّ : (پ ے ش ۔ گ پّ) هماگپ کہ پیسرءَ جنگ بیت ۔ یاکہ هما مردم کہ چہ دومی ءَ پیسر گپ جنت ۔

پیشگِند : (پ ے ش ۔ گ ن د) پیسرءَ گندگ ءِ کار چوکہ : "پیش چار" ءَ دو مردم پہ دژمنی یک ءُ دگرے ءِ رندءَ پہ بیرانی ءَ بہ کپ انت ۔ هریکے کہ دومی ءَ پیسرءَ گند ایت بزاں آئیءَ پیشگِند گت ۔

پیشگوات : (پ ے ش ۔ گ وات) هما گوات کہ چہ دیمی نیمگ ءَ بئیت ۔

پیشگواش : (پ ے ش ۔ گ واش) کورءِ کرءِ کشّگی زمینانی ٹھل تریں بھر بزاں دیگواش ۔

پیشگوش : (پ ے ش ۔ گ وش) مردمے ءَ پہ کسےءِ کلوهے گون بہ بیت یاکہ دگہ گپّے ءِ سرکنگ ءَ پہ آئی ءَ بروت بلے دگہ مردمے پیش چہ ایشی ءَ بروت ءُ آ مردم ءَ سرهال بہ کنت گوش انت : "پلانی ءَ پیشگوش کرتگ"

پیشگہ : (پ ے ش گ ہ) بچار "پیشگاہ" ۔

پیش ماد : (پ ے ش ۔ م اد) بچار "سرماد"

پیش مرد : (پ ے ش ۔ م ر د) بوجیگ ءِ تہ ءَ هما مردم کہ بوجیگ ءِ دیم ءِ کارانی کار مستر انت کہ چہ جانشواں مستر ءُ چہ سرنگ ءَ کستر انت ۔ پیشمرد ۔

پیش مُهر : (پ ے ش ۔ مُ ہ ر) پیش مُهر : دیم ءِ مُهر بزاں جوانیں سر ، جُوانیں مردم ، ٹکّے یاکُٹّے یا دیوانے ءِ پیش مُهر بزاں جُواں تریں مردم ، شرتریں مردم ، کماشیں مردم ، پیشوک ۔

پیشّن : (پ ی ش ن ن) بلوچستان ءَ چہ باپستان ءَ ٹھل منّد ءِ روایرشت ءَ شهرے ءِ نام انت ۔

پیش ناہ : (پ ے ش ۔ ن اہ) پیشناہ : مچّے کہ هامین ءَ چہ درستاں پیسرناہ بیت ، هرچ مچّے کہ هامین ءَ چہ درستاں پیسرناہ بیت ، هامین ءِ مُنگیج ءِ ناہ ۔

پیش نند : (پ ے ش ۔ ن ن د) پیسرءَ نندوک یاکہ دیم ءَ نندوک ۔

پیشتّو : (پ ی ش ۔ ش ُ و) چناک ، هدائی پیشتو : کسانیں کرمکے کہ اسپیت ءُ ترپناک انت ۔ لوگاں بیت ، گُداں جنت

ءُ ٹنگ کنت۔ پیشّی یا پوشّی ۔ ٹُنکانی زبان ءَ آبدست کہ ایشی ءَ "پشّ" ھم گوش اَنت ۔

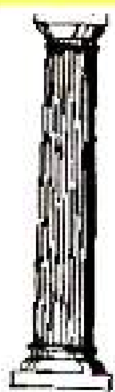
- **پیشواز** : (پِ ے شْ ۔ وَازْ) دیم ءَ روُک ، مردمے کہ چہ ڈنّ ءَ کیت دگہ مردم آئی ءِ دیم ءَ روَانت پدءَ ھمراہ ئے بنت ءُ لوگ ءَ ئے کار اَنت ھمے دیم ءَ روُکان "پیشواز" گوش اَنت ۔
- **پیشوازی** : (پِ ے شْ ۔ وَازِیْ) چہ ڈنّ ءَ آیوکیں مردم ءِ دیم ءَ روگ ءُ ھمراھی ءَ گِس ءَ آرگ ءِ کار، پیشوازی کنوک ۔
- **پیشوان** : (پِ ے شْ ۔ وَانْ) ھما مردم کہ پیسرءَ چیزے وان ایت ءُ دگہ مردم آئی ءِ رَند ءَ وان اَنت ۔
- **پیشوک** : (پِ ے ۔ شوکْ) سروک ، سریں مردم ، راھدربر
- **پیش ھال** : (پِ ےْ شْ ۔ ھَالْ) پہ کسے ءِ ھال دیگ ءُ چہ یک مردمے ءَ دومی مردم پیسر روت ءُ ھال بدنت گوش اَنت "پیش ھال" ئے گُرت ءُ ھمے ھال ءِ جند ھم چو سرھال" ءَ اِنت کُنبدرءَ ۔ مرچیں ھال رندءَ دیگ بنت ۔
- **پیشی** : (پِ ے ۔ شِ یْ) ھما کہ گوں پیش ءَ سیادی کنت ۔ بزاں پیسری، گوستگیں، پہ شَر ءُ شکایت ءَ پیش بیگ ، اڑءُ جیڑہ ءِ سبب ءُ جرگہ ءِ دیوان ءَ پیش بیگ ۔
- **پیشّی(۱)** : (پِ یْ شْ ۔ شِ یْ) ھما کہ گوں پیشّ ءَ سیادی کنت ، چہ پیشّ ءَ جوڑ بوتگیں ۔
- **پیشّی(۲)** : (پِ یْ شْ ۔ شِ یْ) پوشّی، پشّی ۔ پُشّی : ھمے چار پادیں لوگی دَ ٹنگ کہ ایشی ءِ نرءَ "گربگ" گوش اَنت ۔ باز مردم گربگ ءَ "بگور" ھم گوش ایت ۔ بلے "بگور" کوھی ءُ جنگلی اِنت ۔ پہ مُشک ءِ گرگ ءَ زانگ بیت ۔ رنگ ءُ ڈول ءَ چو مزارءَ اِنت ۔ اِے پہ ہمسُوک ءَ سکّ ھدوناک ءُ واھگی اِنت ۔ یک کسانیں ماھیگے ءِ نام اِنت ءُ پدءَ ھمے رنگیں یک مزنیں پاگاسے ءِ نام ھم "پیشّی" اِنت
- **پیشیم** : (پِ ے ۔ شِ یْ مْ) روچ ءِ نیم ءِ بھر بزاں نیم روچ ۔
- **پیک** : (پَ ۔ یکّ) بچار "پیّگ"
- **پیّک** : (پَ یْ ۔ یکْ) پیّکْ ، پیکّ : ھما کہ گوں کارے ءَ گِرد نہ اِنت ، گوں کارے ءَ گلائیش نہ اِنت ، گوں کارے ءَ دست گٹ نہ اِنت ۔ پیّک بیگ : کارے ءِ ھلاس کنگ ءُ انچوش نندگ ۔ "دست ءَ پیّگ بکن ءُ منی پٹک ءَ بدوچ" بزاں انوں کہ ھر کارے ءَ گلائیش ئے اِے کار ءَ کہ کُٹین ءَ ئے گڑا منی پٹک ءَ بدوچ ۔ وتی کاراں گیشیں ءُ وت ءَ پیّک کن کہ منءَ گوں تو کارے ھست ۔
- **پیکّ** : (پِ یْ کّ) سُرنا ءِ سر ءِ ھما دوتا کوکہ دپ ءَ کنگ بیت کہ گوں ھُپّ کنگ ءَ توار کنت ۔ بچار بُت تاکدیم 279
- **پیکّی** : (پِ یْ کّ یْ) ھما کہ گوں پیکّ ءَ سیادی کنت ۔ ھما چیز کہ چماٹی ءَ سُرنا ءِ پیکّ جوڑ کنگ بیت ۔
- **پیّگ** : (پَ ۔ یگّ) دوست بیگ، لوٹگ ۔ "من ءَ اِے چیز نہ پیئیت" بزاں دوست نہ بیت ، نہ لوٹاں ئے ۔
- **پیگ** : (پِ یْ گْ) بچار "پیگّ" ۔
- **پیگّ** : (پِ یْ گّ) ھما اسپیتیں چرپی کہ پُزوری ءَ گوشت ءِ سرءَ بند ایت ۔ ایشی ءَ آپ کن اَنت چوکہ روگن ءَ کار مرز بیت ، ایشی ءِ روگن کنگ ءَ "پیگ پچ کنگ" گوش اَنت ۔ بتل : دُزّ ءِ مات ھر شپ پیگ پچ نہ کنت" ۔ پکُش ءِ پیت شُد ءَ کُشت گوش اَنت بیگاہ گیتگ ۔
- **پیّگ** : (پِ یْ ۔ یگْ) چہ ناڈراھی ءَ مردم یا دگہ ساھدارے ءِ یک اندامے ءِ چہ وتی مُندریں کدّ ءَ کستر بیگ ۔

انچوش کہ : چمّ ءِ پیتگ ، بزاں ٹیلگ ءِ پیتگ : کہ ناڈراھی ءَ چمّ ءِ ٹیلگ گستر بیان بیت دانکہ کور بیت ، دست ءُ پاد ھم "پی اَنت" زنڈی ءِ رَوگ ءُ لھگ ءُ بارگ بیگ . شمپگ .

- **پیسّگ** : (پ ی س . س گ) لھگ ، پون بیگ ، لھگ ءُ بدیں بو کنگ ، گندگ ، گندکنگ یا بیگ ، "پینسگ" ھم گوش اَنت ، مین ءُ لیگار بیگ
- **پیگام** : (پ ے . گ ام) کلوہ ، دُروت ، سرزُبانی دیم داتگیں گپ (پارسی : پیغام)
- **پیگور** : (پ ے . گ وڑ) ترّن ، شگان .
- **پیلّ** : (پ ی لّ) سکیں مزنیں جناورے کہ پونز ءِ ڈراجی ءَ دانکہ زمین ءَ رس ایت . ایشی ءِ نیش سکّ مزن بنت . چہ اے دنتاناں باز جوانیں چیز جوڑ کنگ بیت . (بچار نت)
- **پیلا** : (پ ی . لا) بچار "پیلو"
- **پیلبان** : (پ ی ل بان) بچار "پیلپان"

پیک

پیلّ

پیلپا

- **پیلپا** : (پ ی ل . پا) گل ءُ ھشت یا چہ سنگ ءَ جوڑ کرتگیں زنڈیں تمب . مِکّ ، (بچار نت) ناڈراھی یے کہ پاداں گوات دنت .
- **پیلپان** : (پ ی ل . پان) ھما مردم کہ پیلّ ءِ ساربان اِنت ، بتل : "پیلاں ءَ بدار اَنت پیلپان . مستیں لیڑواں ءَ ساربان".
- **پیلپائی** : (پ ی ل . پائی) پیلپائی لوگ : ھما لوگ کہ آئی ءِ مِنگانی بدل "پیلپا" اَنت ، پیلپایانی میانجی ءَ گرزبتگ ءُ کرز ءَ چہ گل دوننگ اَنت . بازمردم گل ءِ بدل ءَ تگرداں پوش اَنت . اِے لوگ ءِ سرءَ یا کہ پہ گل دوں اَنت یا کہ گلّ ءُ تگرد ے کن نت .
- **پیلُشگ** : (پ ی ل . لُ شّ گ) انچوش شُچگ کہ پوست ءِ سرءِ بُرءِ میدءَ پہ شُچ اَنت ءُ پوست ءِ جند ھم بیرون ءَ بیت بلے گوشت مہ شُچ ایت ، پس ءِ سرگ ءُ پادگاں پیلّوش اَنت بزاں انچوش کن اَنت کہ ایشانی میدءُ پوست پہ شُچ اَنت ءُ ھڈءَ بہ رس اَنت پرچا کہ ایشانی پوست ءِ چیرءِ گوشت سکّ تنک اِنت

- پِیلِک : (پِ ے لِ کْ) بچار "پیلگ"۔
- پیلَک : (پ ے لَ کْ) بچار "پیلگ"
- پیلِک : (پ ے لِ کْ) بچار "پیلگ"
- پیلُک : (پ ے لُ کْ: چہ گُ ءَ جوڑکرتگیں مزنیں کیبتگ کہ پہ چیزے ءِ مان کنگ ءَ کامرد بیت۔ ایشی ءِ بازراست اَنت انچوش کہ : دستپیلک، کیسپیلک
- پیلک : (پ یٖ لْ کْ) کسانیں اسپیت رنگیں سِنگلّے کہ چوگوڈل ءَ اِنت کہ گِتاناں باز بیت۔ جھلگ یا دگہ آجگل ءَ جوڑکرتگیں آپدرپ ءِ گِل ءِ تہ ءَ گوں ترّاتگیں اسپیت یا دگہ رنگیں سِنگلّک یا کرینکی ٹکرکہ آپ ءِ مان کنگ ءَ رَندھے درکیت ءُ آپدرپ ٹِنگ بیت۔
- پیلکان (پ یٖ لْ۔کَ ان) سرباز ءِ گورءَ یک شیپے کہ چہ گُوسلکان ءِ میتگ ءَ جھل اِنت کہ میتگ ءِ مان نیست۔ ھما جاگہ کہ پیلکیں ڈل باز بیت۔
- پیلگوش : (پِ یٖ لْ گَ وْش) نیلُپَر، نیلُپَر نیلوپر : ٹُلّے کہ آپ ءِ تہ ءَ رُد ایت تاک ءُ سکّ پتن اَنت (پارسی: نیلوپر، تازی : نیلوفر)۔
- پِیلُم : (پ ے۔لُ مْ) ماھور ءِ یک یکّشلیں ٹُکرے ءِ گوش اَنت "یک پیلے ماھور" یلانی ءِ راجن دَ سے پیلم ماھورمان۔
- پِیلّو : (پِ یٖ لْ۔لُ وْ) بچار "پِلُّو"۔
- پیلو : (پِ ے۔لَ و) بچار "پیلہ"۔
- پَیلَو : (پ ے لَ وْ) بچار "پیلہ"
- پیلو : (پِ یٖ لَ ۔لَ وْ) بچار "پیلُو"
- پیلَو : (پِ یٖ۔لَ وْ) مری گالوار ءَ "پورا" ءُ سرجم ءَ گوش اَنت۔ (ھندی : پُورا)
- پِیلُو : (پِ یٖ لُ وْ) دندن ءِ دْرچک، ھا دْرچک کہ چہ آئی ءِ دار ءَ دندن جوڑکن اَنت
- پیلّوش : (پِ یٖ لْ۔لَ وش) پیلّوشگ ءِ پرمانگال اِنت بزاں پیلّوشگ ءِ کار ءَ بکن۔
- پیلّوشک (پِ یٖ لْ۔لَ و شْ کْ) پیلّشتگیں یا کہ پیلّوشتگیں چیزے ءِ بُو، پیلّشگ ءِ بوگیشتر میدّ ءِ سُچگ ءِ بوتْرند بیت۔
- پیلّوشگ (پ یٖ لْ۔لَ وَ۔شَ گْ) انچوش کنگ کہ بہ پیلّشِ اِیت۔ پیلّشگ ءِ "گشکار گال"۔
- پیلّوئیگ : (پِ یٖ لْ۔لَ وَ۔ئِ گْ) بچار "پلّو یگ"
- پیلہ : (پ ے۔لَ ہْ) پیلو، پیلَو : آبرشم، یک آبرشمی سریگے ءِ نام اِنت۔ ھما آبرشم ءَ گوش اَنت کہ دنیگا کرم ءَ پتاتگ کوملک اِنت۔

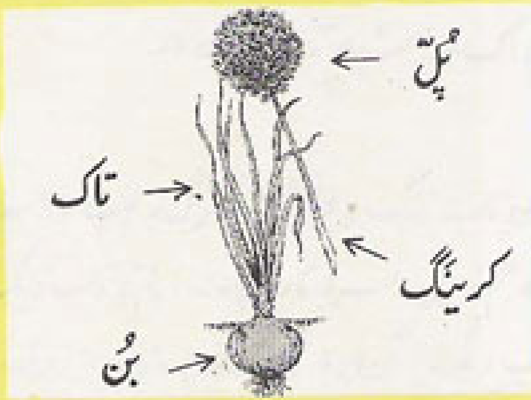
پیلہ کِرم : (پ ے۔ ل ہ + کِ رْ مْ) کِرم پیلہ : ھا کِرم کہ پیلہ بزاں آبریشم تند اِیت۔ آبریشم ءِ کِرم (بچار بُت)

پیَم : (پَ ے ۔ مْ) گیگ، ٹھگ ءِ وڑ، جاگہ گرگ۔ اک : دو زبان ماں یکّیں دپ ءَ پیم نہ بنت یا کہ دو زھم ماں یکّیں مُتک ءَ پیم نہ بنت ، رھبند ، ڈول ، انچوش کہ : اِے کار ءِ پیم نہ اِنت کہ تو ءُ کن ئے یا کہ ''ایشی ءَ اِے پیم بدار'' یا کہ ''اِے دگہ پمیں کارے''۔ ٹھگ ، انچوش کہ : اِے دوئیں وت ماں وت پیم نہ بنت بزاں نہ ٹھ اَنت ۔
پیم کنگ : جوڑ کنگ ، اڈ کنگ ۔ پیم بَیگ : ٹھگ ، پیم گرگ ، جاگہ گرگ ، گیگ بیگ ۔

پیمّاز : (پ ی مْ ۔ مَا زْ) زانتگیں سبزی یے کہ نارُشتاں کنگ بیت۔ انچوش ھم وراَنت ئے۔ ڈراجیں تاک اَنت ئے اگاں گوں تاکاں گوْج اَنت ئے تا کہ گوْشگ بیت کہ تاک ئے ھم ورگ بیت بلے اِے وھد ءَ بُن ئے کسان ءُ نازرک اِنت اگاں نہ گوْج ئے ئے گڑا بُن ئے مزن بیت ءُ تاک ئے ھُشّ اَنت (بچار بُت)

پیمّازک : (پ ی مْ ۔ مَا زُ کْ) بھار کاھے کہ کوھدیم ءُ ریکپاد ءَ رُد اِیت ۔

پیمُلک : (پ ی مْ ۔ لُ کْ) پیملو : بھار کاھے جنگل ءَ رُد اِیت ، کپوت ءُ شاتُل ئے سکّ وارت۔ تاک ئے

پیمّاز

پیلہ کِرم

چو پیمّاز ءَ اَنت بلے بارگ اَنت ، برگ ئے سیاہ اَنت ۔ دانگ اِش شک شک اَنت ۔ گرینگ جملگ جملگ اِنت ءُ ھولمب ھولمب ۔ دانکہ نازرک اِنت باز مردم نارُشت ئے کنت ۔

پیَنچ : (پِ ی نْ چْ) پینگ ، پینچ ، پینچگ : ھا کلونٹ یا کہ چیزے کہ وتی جند ءِ سرجمیں رنگ ءَ مہ رس اِیت ، بزاں چہ وتی بُندریں کدءَ کسترءُ لِپّ اِتگ ءُ بے گڈّگ ءُ بے تام بہ بیت ۔ پون پون اِتگیں ۔

پِینتول : (پ ی نْ ٹْ وْ لْ) پینکاگ ، پینکلّگ : کسانیں مُرگے ، ایشی ءِ آواز ''پی پی پی'' اِنت ۔ اِے مُرگ اگاں مردمے یا کہ اولاک ءُ دلوتے بگند اِیت یا کہ مار ءُ تولگے ، انچوش جنزہ کنت ءُ ''پی پی پی'' گوْشان ءَ بال کنت ۔ اِے ھرچ مُرگے کہ ایشی ءِ آواز ءَ پجّاہ کار اِیت ۔ بلوچ گوْش اَنت اِے گوْش اِیت ''دیست ! دیست ! دیست'' ھروھد کہ ایشی ءَ تلک گپت اِے سکّ توار کنت کہ ایشی ءِ توار ءَ دگہ پینتول کا اَینت ءُ ایشی ءَ پہ رِچ اَنت ۔

پینچِر : (پ ی نْ چ ِ رْ) پیسچر : جُوْز ، مچ ءِ گونگ ءُ گوگانی لُٹ ءُ آیانی تاک ءُ کُنٹگ ۔ درمانکاھے ءِ ھم نام اِنت ، مردینی نامے ۔

- **پینچگ** : (پِ یٗ نْ ۔ چَ گْ) پیچّگ، پینّگ : ناتوام، بزور، بے توان، سکّیں بارگین ءُ ھُش اِتگیں مردم ءَ گوش اَنت ۔ پینگیں نیبگ یا کلونٹ، بزوریں ڈرچک یا مچّ ۔
- **پینڈ** : (پ ے نْ ڈْ) جُک اِتگیں اُشتر ءِ کونڈانی بندوک کہ پاد آتک مہ کنت
- **پینزّ** : (پ یٗ نْ زّْ) پُونزّ، کینزّ : پاد ءِ پینزّ بزاں لگت ءِ پدی نیمگ ءِ کُٹّ اِتگیں گُڈّی بھر ۔ (بچار بُت)
- **پینزّبند** : (پِ یٗ نْ زْ ۔ بَ نْ دْ) پُونزّ بند، کینزّکی، پُونزّی، سواس ءِ پدبند ۔ بچار "پینزّی"۔
- **پینزّی** : (پِ یٗ نْ ۔ زِیْ) پُونزّی، پینزّیگ، پُونزّیگ : سواس ءِ ھما بند کہ پینزّ ءِ لگوشگ بیت چوکہ چوٹ ءِ پدبند ءَ، الّشی ءَ "کینزّکی" ھم گوش اَنت ۔
- **پینکَلک** : (پِ یٗ نْ ۔ کَ ۔ لُ کْ) پینتول، پینکُلگ : ھما پینتول اِنت ۔
- **پینکُلگ** : (پِ یٗ نْ ۔ کُ ۔ لَ گْ) بچار "پینتول"

  ے : پینکُلک تیرے چلّ ءُ چار مرد ءَ جَلّ اِتگ ۔

پُونزّ / پینزّ

چِلّ ءَ ماں سْرین ءَ چار ءَ ماں راستی پنجگ ءَ
انگت مِنّ اِیت کہ دُجُگ ءَ کارچے جناں
گوشت ءَ ئے زیراں میتگ ءِ بانجیگ کناں
پوست ءَ ئے زیراں پہ وت ءَ کلّیگ کناں

- **پینّگ** : (پِ یٗ نْ ۔ نَ گْ) بچار "پینچگ"۔
- **پینّوک** : (پِ یٗ نْ ۔ نُ وْکْ) ٹکّی، گُڈّگ کشّ اِتگیں کرپاس ۔
- **پیواست** : (پ ے واشْ تْ) پیوست : توجیلّ
- **پیوست** : (پَ ے ۔ وَ سْ تْ) بچار "پیواست"۔

ت : بلوچیءِ چارمی آب اِنت ، بلوچی ئبنکارگاں اگاں گوستنگاں کنگ بہ بیت گڑا آئیءِ رندءَ آب کہ "گ" اِنت آئیءِ جاگہءَ "ت" کاراَنت اک : پُرشنگ : پُرشت، کپگ : کپت یاکہ گوں "گ" ءَ آئیءِ دگہ کپے ھم دور دیگ بیت ۔ اک : جنگ : جت، کنگ : کت، یاکہ گوستنگاں پھک بدل بیت ۔ بلے "ت" آئیءِ رندءَ اِنت اک : زوگ : زُنت، دگہ لھتیں اچیں گال اَنت کہ آیانی رندءَ "ت" ءَ بدلءَ "اِت" لوٹ ایت اک : سُرگ : سُرِات، گھنگ : گھ اِت ۔

تا : (ت ا) یک دانگے ھماکہ جنک نہ اِنت دڑ "تا" یک جنکے بیت اک : گوش ءَ تا ۔ تان، تانکہ ، دان ، دانکہ : "اِدءَ تا اودءَ" ءَ بیگلے کہ براَنت ئے "اگاں" اِنت اک : "تاکہ چوش نہ کن ئے من نہ منّاں" ۔

تاب : (تَ اب) ریس پرتَر، چوٹ، پیچ، تاپ ، گرمی ، گوننگ ، وَڑ ، بوم اک : "سْیاہ تابیں مردے" ۔

تاب بیگ : پیچ بیگ ، ریس بیگ ، چوٹ بیگ ۔

تاب دیگ : بندیک یا ابریشمءِ تاب دیگ پہ گُدءَ دوچگءَ ۔ پادان تاب دیگ : چہ تچکیں راہءَ ترگ پہ چپّ یاراستءَ روگ، پادءِ تاب دیگ : کسےءِ پادءَ گرگءَ تاب دیگ کہ آئیءَ تور ایت ۔ جندئے ھم زمینءَ سرءَ تاب گپت ، چمءِ تاب دیگ ، لونسافی تاب دیگ ، دپءِ تاب دیگ ، بزاں چوٹ کنگ پہ کجام یک نیمونے ۔ گردنءِ تاب دیگ : گردنءَ ترینگ ، پہ مانءَ نہ زیرگ ، سرنابی کنگ یاکہ دگہ مردمےءِ یکّےءِ گردنءَ پہ زور موڑینگ ، ھمے رنگءَ دستءَ تاب دیگ ، گوشءَ تاب دیگ ، شنٹ یا دیمءِ تاب دیگ : بزاں دگہ دیمءَ پہ بے پرواھی یا ٹھل ترینگ ۔

تاب گرگ : پیچ گرگ ، چوٹ بیگ ، پرترگ ، ریس گرگ ۔

تاب ورگ : پیچ ورگ ، وت ریس ورگ ءُ تاب بیگ یا گرگ ۔ چہ دردءَ یا چہ بزنءَ پیچءُ تاب ورگ

دلءِ تاب ورگ : چہ درد یا بزنءَ ۔

تاباں : (تَ ا ۔ بَ انْ) تابءِ "بازہ" ، تاباں ورگ : زورءِ کمّ بیگ ، ایرماد بیگ ، جھل کپگ ، باھندانی ایرماد بیگ ۔ تاباں کشگ : تاب وارتگءِ ریس گپتگیں چیزےءِ ریاں کشگ ۔ مردمءِ تاباں کشگ : بزاں آئیءِ تندیءُ تمردیءَ کشگءُ نرم کنگ ۔

تابدار : (تَ اب ۔ دَارْ) ھما چیزکہ آئیءَ تاب مان اِنت ۔ بزاں دراجیں چیزے تچک مہ بیت ۔ ریسءُ چوٹئے مان بہ بیت ۔ ھما بندیک یاکہ سادیا دگہ ھمے رنگیں چیزے کہ وتی جندریں تاباں ابید گیشیں تاب ئے وارتگ ۔

تاب ریس : (تَ اب ۔ رِئے سْ) تابءُ ریس بزاں ھما چیزکہ تچک نہ اِنت ۔ تاب ورگ : بچار "تاب ورگ" چہ زھرءَ پیچ پیچ ورگ بزاں سک زھر گرگ بلے ھچ نہ کنگ چہ کجام نیمونےءَ ۔ چہ دردءُ زورءَ تاب ریس ورگ : بزاں لیٹ لیٹ جنگ ۔

تابو : (تَ ا ۔ بَ وْ) ھماکہ تابءَ گپتگ یا تاب وارتگ ۔ تابی ۔ تابوییں : مُندریک کہ ایشیءَ ریشکءَ ھم گوش اَنت یا چلّہ ، نُنکی

تاپینگ : (تَ ا- پ ے- نَ گ) گرمینگ انچوش کنگ کہ بہ تپس ایت۔ کسے ءِ دل ءِ تاپینگ : بزاں آئی ءِ سرءَ زوراکی کنگ آئیءَ واری دیگ۔

تات : (تَ اث) تات ءُ بیچار۔

تاتا : (تَ ا- تَ ا) یک یک، جتاجتا، یکے پہ کرّءُ کنگے۔

تاتار : (تَ ا- تَ اڑ) ملکے کہ چینی ترکستان ءِ انت کہ اودءِ مِسک سکّ نام پُرشت انت تاتاری، ترک ءِ تاتار۔

تاتاری : (تَ ا- تَ ا- رِی) تتَاری، تاتار ءِ ملک ءِ مردم یا راج، تاتاری ترک۔

تاقی : (تَ ا- تِ ی) تنگ ءِ بنگیج ءِ رواج کہ نوکی پاداں کپ ایت، ایشی ءَ "تی تی"، "تاتے ءُ تاٹے" ھم گوش انت۔

تاج : (تَ اج) بادشاھانی بادشاھی کلاہ، مردم ءِ "سرگ ءِ تاج" بزاں سرگ ءِ برز تریں جاگہ۔ کروس ءِ تاج : کروس ءِ بل یا بلوچ کہ آئی ءِ سرگ ءِ سرءَ انت۔ ھمے رنگءَ "شاپی کروس"، ءُ دگہ ھرچ مرگے ءِ کہ بہ بیت۔ (بچار تُبت)

تاجدار : (تَ اج- دَ اڑ) تاج ءِ واجہ بزاں بادشاہ۔

تاجداری : (تَ اج- دَ ا- رِی) بادشاھی، ھماں کار کہ آئی ءِ مستر بادشاہ انت۔

تاج

تاجگ : (تَ اج گ) تازگ ھماکہ کوھنیں نہ انت، تاجگیں ماھیگ : ھماکہ سورنہ کرتگ، تاجگیں شیر : زگریں شیر۔

تاجل : (تَ ا- جَ ل) نامے کہ مردین ءُ جنین ھردوئیں زیراَنت ئے۔

تاجو : (تَ ا- جُ وُ) مردیني نامے، تاج دین یا دگہ ھمے رنگیں ناماني نیمنام۔

تاچ : (تَ اچ) تاچگ ءِ جند انچوش کہ "پہ تاچ برو" بزاں تیز برو یا کہ اولاک ءِ تاچان بہ کن برو۔

تاچان : (تَ ا- چَ اں) تاچگ ءِ کارءِ کنان ءِ، گلّینان، یک گپّ جنوکے : "من تاچاں" بزاں من تاچگ ءِ کارءِ کناں۔ باز جاگہ ءِ اے پہ "باز" ءِ کار مرد بیت اک : ماتاچاں "بزاں" ماتاچیں یا تاچگ ءِ کارءِ کنیں انچوش کہ رھیند انت "ن" ءِ ٹِک دیر کنگ بیت ءُ "پونزوان" بیت۔

تاچگ : (تَ ا- چَ گ) اولاکے ءِ سوار بیگ ءُ تچگ پرمایگ اک : اشتر تاچگ، اسپ تاچگ، ھرتاچگ۔ ھمے رنگءَ دریائی اولاک، اک : بیڈار تاچگ، بوجیگ تاچگ، بتیل تاچگ، آپ تاچگ : جھلگ، ماٹی ءِ یک یا دگہ انچیں آپ دریائی ءِ آپ تاچگ بزاں آئی ءِ سرءَ نمبین بیگ ءُ پدءِ چکرگ ءُ بُن ءِ پٹگ۔

تاچینگ : (تَ ا- چِ ے- نَ گ) انچوش کنگ کہ بہ تچ ایت۔ گلّینگ، مردم یا اولاک یا ڈلوتے ءِ انچوش کنگ کہ بہ

پَچ اِیت، رِجھینگ. تاچگ "ءِ بزانت ءَ ھم زیرگ بیت بزاں اولاک ءِ سوار بیگ ءُ گلّینگ.

- **تادل :** (تَ ا - دَلْ) چہ بنگ ءِ جوڑ کرتگیں سرداپے کہ گرماگ ءِ ورگ بیت اِیشی ءَ بادام ءُ پِستہ ءُ ھیر ھم مان کن اَنت.
- **تار :** (تَ اَرْ) چہ تاس ءِ جوڑ کرتگیں ورگ واری رَزان. لنگری. بلوچی دوچاپی تہ ءِ یک بارگیں چوکرکُشک ءِ دوچے ءِ نام اِنت اے دونکشانی نیابجی ءَ بیت. (بارگیں سیم بلے اے بزانت بلوچی اِنت)
- **تاراج :** (تَ ا - رَاجْ) آذرو، برباد، لگتال.
- **تارجن :** (تَ اَرْ - جَ نْ) تال جَن، ھمامردم کہ سُوت ءُ گوزنگ ءِ دوتے گون ءُ تالب ءَ جنت.
- **تاروک :** (تَ ا - رُوکْ) تُنک ءِ دیم، بزاں دپ ءِ تہ ءِ ھمابھر کہ چہ زبان ءِ سرءَ اِنت.
- **تاڑ :** (تَ اڑْ) واڑ، تیلانک ءِ ھتیئے اِک : تاڑ ءِ تیلانک، دِکہ ءِ واڑی.
- **تاڑی :** (تَ ا - ڑِیْ) شَتیند، چہ وار یا آسن ءِ جوڑ کرتگیں ھماچیزے کہ گوں آئی ءِ دروازگ نھی نیمگ ءِ بندکنگ بیت ءُ چہ مچ ءِ کوپہ ءُ گپتگیں شیراپ کہ ایشی ءِ ورگءَ مردم ھنوش بیت چہ نالگیں ءِ مچ ءِ ھم زرگ بیت بلے چہ آئی ءِ کوکر ءِ. اے ھردوئیں تُرنداپ اَنت (بلے تاڑی گوں اے بزانت ءِ ھندی گالے پرچاکہ مچ ءِ "تاڑ" گوشگ اَنت.)

تاس

- **تازگ :** (تَ اَزْگْ) ھماکہ دنیگا کوھن نہ اِنت ایشی ءِ تاجگ ھم گوش اَنت ءُ ھمے "تازہ" ءِ. تَر بزاں ھماکہ ھُشک اِنگ.
- **تازہ :** (تَ ا - زَہْ) تازگ، تاجگ، ھماکہ کوھن نہ اِنت. تُر بزاں ھماکہ ھُشک نہ اِنت.
- **تازہ وراں :** (تَ ا - زَہْ - وَ - رَانْ) ھابین ءُ ھمے وھدءِ موسم ءِ گوش اَنت چہ مچ ءِ سرءَ تازگیں ناہ ورگ ءِ رس اِیت لے موسم داں کہ مچ ءِ بُرز ءِ دار اِیت ایشی ءِ باز جاگہ ءِ "ھُرماوران" ھم گوشش اَنت.
- **تازی :** (تَ ا - زِیْ) تانزی، شَرزات ءُ بھاریں اسپ. بارگ شرین ءُ ذراج ءُ بُرزیں کُچکے کہ پہ شکار ءِ جوان اِنت، شکاری کُچک[۲] عرب بزاں ھمامردم کہ عربستان ءِ نشتگ اَنت ءُ آیانی ماتی زبان عربی اِنت.
- **تاس :** (تَ اسْ) چہ زَردیں مادنے ءِ جوڑ کرتگیں تنکیں آپواری رَزانے، کٹوری. کرمانی تاس : ھمے تاس ءِ سکیں نازُرکیں راستے. پہ آپ ءِ بھرکنگ ءِ ھمیں تاس کہ ماں نگار ءِ کنگ بیت کہ ایشی ءِ پُربیگ ءُ ھتگ ءِ "تاس ءِ کپگ" گوش اَنت کہ ایشی ءِ "تسّو" ھم گوشش اَنت ءُ سرءِ تاس : چہ سر ءِ میک ءِ ھبل ءُ چہ پیشانی ءِ بُرز تریں ھند ءُ بُرز سرءِ آنام جاہ کہ کُنکی ءِ ھمے جاگہ ھم اِنت ءُ جنت ایشی ءِ سرءِ ھُشں ھم گوشش اَنت. (بچار رُبت)

تاسپ : (تَ ا۔ سُ پْ) نازاک، چہ شَرّیٔ ءُ دوستناک، دوستیگ، پُلّیگ ءُ پونزریگ۔ باز جاگہ ءُ ابیشی ءَ "تاسُک" ہم گوشگ بیت۔

تاسر : (تَ ا۔ سَ رْ) تاسَر : تاکہ کُٹّ اِنگیں سرءَ۔ تاآسر بزاں تاکہ کُٹّ اِنگیں سر، چہ اے سرتا آسر، سرجم، سرجمیءَ۔

تاس سر : (تَ اس۔ سَ رْ) ھماکہ آئی ءُ سرءَ میدبھک زِنلگ اَنت، کچل، کچل سر۔

تاسُک : (تَ ا۔ سُ کْ) کسانیں تاس، بجار "تاس" پہ دوستیءُ چکّ ءَ ھم گوش اَنت انچوش کہ تاسُکیں زِیّچ، بلے اے گال گیشتر "تاسُپیں زِیّچ" گوشگ بیت۔

تاسکار : (تَ اس۔ کاڑ) ھما مردم کہ تاس ءِ کارءَ کنت بزاں تاس ءُ کدہ ءُ تار ءُ تَبک جوڑ کنت۔

تاسُل : (تَ ا۔ سُ لْ) تاسُک، کسانیں تاس۔

تاسُلک : (تَ ا۔ سُ۔ لُ کْ) تاسُک، تاسُل، کسانیں تاس۔

تاک : (تَ اکْ) دْرچک ءِ لَمب ءُ ٹال ءُ شاھانی سرءَ ھمے رُستگیں سبزیں کاگدو، لھتیں دْرچک ءِ تاک مستر بیت لھتیں کستر، دْرچک ءِ پُل ءُ بَر ھروھد پر نہ بیت بلے تاک ءِ ھروھد پراَنت ابید چہ دْرچکاں کہ تاکچنڈ ءِ وھدءَ تاک اِش رِچ اَنت، پیشّ ءِ تاک بزاں پچّ ءِ پیشّیں پاکہ دازءِ۔ وانگیءِ تاک بزاں کتاب ءِ ھریک کاگدے۔ دَریگ یا کہ دَروازگ ءِ تاک : ھمے پِتینیں دوئیں تھتگ کہ گوں ھمیشاں پچ ءُ بند کنگ بنت۔ گُدءِ تاک : بزاں "تاکَ"۔

تاک آرگ : دْرچک ءِ چہ تاکانی رِیچگ ءُ رند پدءَ نوکیں تاک جنگ۔

تاک ءِ تَریگ : پہ گرک ءِ جنگ ءُ کُٹب وتی تاک ءُ پر تَرّین اِیت۔

تاک جَنگ : دْرچک ءِ تاک آرگ ءُ سبزبیگ۔

تاک تاک کنگ : دپتر یا وانگیءِ ھریک تاکے یکّ یکّ کنگ۔

تاک چنڈگ : پہ لٹّ دْرچک ءِ شَھپگ کہ تاک ءِ بِرچ اَنت ءُ دَلوت بُوراَنت۔

تاک ءِ دِرَگ : وانگی یا دپترے ءِ تاک ءِ دِرَگ، چُنڈ کنگ، گُپتےکارےءِ پاستاپے ءُ بیگْواہ کنگ ءِ ھاترءَ گوش اَنت "نی اے تاک ءِ بہ دِرَّاِت"۔

تاک ءِ رِچگ : ابید چہ تاکچنڈ ءِ موسم ءَ دگہ وھدے چہ کجام نیمّونے دْرچک ءِ تاکانی رِچگ۔

تاک کَپگ : ماں شَپاھیں میداں اِسپیتیں ٹال کپگ بزاں میدانی اِسپینی ءُ بُنگیچ۔

تاک ءِ لیٹینگ : دپتر یا وانگیءِ تاک لیٹّینگ، چہ یک دیمے ءَ پہ دومی دیم ءَ کنگ۔ بُنگپ ءِ مَٹّ کنگ انچوش کہ اگاں مردم یک چیزے یا کسےءِ بارہ ءَ گپّ جنگ ءَ اَنت کہ اناگہ یکّے پہ کجام نیمّونءُ سبیے گوشِ ایت "نی اے تاک ءِ لیٹّین اِت"، بزاں اے بُنگپّءُ بدل بدے اِت"۔

تاکار : (تَ اکْ۔ کَ اڑ) ھمامردم کہ رو تاک ءُ مھتاکانی کارءَ کنت۔

تاکبند : (تَ اکْ۔ بَ نْ ڈ) روتاک : ھپتگی، نیم ماھی، یا کہ ماھتاک ءِ یک وانگے۔

تاکت : (تَ ا۔ کَ تْ) سَگ، اوبار، برداشت، جَلّ۔ (تازی : طاقت)

تاکچن : (تَ اکْ۔ چَ نْ) چہ تاکچنڈ ءِ رند پدءَ دْرچکانی تاک جَنگ ءِ موسم، بھارگاہ، ھزام۔

تاکچنڈ : (تَ اکْ۔ چَ نْ ڈْ) دْرچکانی تاکانی رِچگ ءِ موسم۔ بازاینچیں دْرچک ھست اِنت کہ آیانی تاک ھجبرنہ رِچ اَنت

آیاں گوشت اَنت "همبوه" یا "اُمبوه"۔

- **تاکسّر :** (تَ اک۔سَ رْ) هما مردم کہ آئیءِ سرءِ میدءِ تاک کپتگ اَنت بزاں آئیءِ میدّاں اسپیتی کپتگ۔
- **تاکشان :** (تَ اک۔شَ انْ) کسےءِ تاک ڈیلا کنگ، پہ دوستیءِ زر شان ءُ پُل شان کن اَنت۔
- **تاکشم :** (تَ اک۔شَ مْ) تاکانی شم انچوش کہ: مُرگ ماں تاکانی شمءِ زاهر اِنت بزاں گندگ بیت۔
- **تاکک :** (تَ ا۔کَ کْ) کسانیں تاک۔
- **تاکگ :** (تَ ا۔کَ گْ) تاک جنگ، تاک درآرگ، تاک بیگ، سبز بیگ۔
- **تاکل :** (تَ ا۔کُ لْ) کسانیں تاک، تاکگ۔
- **تاکلک :** (تَ ا۔کُ۔لُ کْ) کسانیں تاک، تاکُل، تاکگُ)
- **تاکمر :** (تَ اک۔مَ رْ) نادُراهی یے کہ اگاں دُرچکءِ گپتءِ آئیءِ تاک مِراِنت ءُ رِچ اَنت اے بیدءِ موسمی ناکپنڈءِ۔
- **تاکو :** (تَ ا۔کَ وْ) تاکی، هماکہ تاک سےٹ پر، هماکہ چوتاکءِ اِنت بھار کاهے کہ گیاباں سوتاں گوشت اَنت یا کہ بھار سوتاں گوشت اَنت "تملءُ تاکو بہ لڈءِ بیا" یا کہ "تملیں تاکو بہ لڈءِ بیا" گدءِ تاکہ۔
- **تاکوار :** (تَ اک۔وَ ارْ) تاک وروک، هما کرم کہ دُرچکءِ تاکاں وارت۔ تاکواریں کرم، پیلہ کرم بزاں آبریشمءِ کرم۔
- **تاکواڑ :** (تَ اک۔وا ڑْ) چہ پیشءِ تاکاں یا چہ دگہ دُرچکی تاکاں جوڑ کرتگیں واڑ۔
- **تاکوال :** (تَ اک۔وَ الْ) گڑوال، گدءِ تاکہءِ جندءِ پُروشتگیں وال کہ تاکہءِ تنچ کن اَنت ءُ نَلان ءِ هساب کن اَنت۔
- **تاکوان :** (تَ اک۔وَ انْ) تاکءِ وانوک۔ آمیدگس یا کہ جرگہءِ هما مردم کہ جیڑهانی نشتگیں بیاناں وان اِیت۔ کہ مردم گوشت بدار اَنت ءُ بزان اَنت کہ جیڑه چون بوتگ۔
- **تاکول :** (تَ ا۔کَ ولْ) کمّرءِ وهدءِ اناگہ کوّلے کوّلے گوات ءِ آیگ۔ بزاں تایے کوّل۔
- **تاکوّل :** (تَ اک۔وَ لّ) هما ولّ کہ پلّ ءِ برزءِ کنت۔
- **تاکوم :** (تَ ا۔کَ وْمْ) تاکءِ کوم، تاکانی جوهان کہ چہ دُرچکانی جیڑءِ پہ پلگاریءِ هاترءِ چنگءِ بیجا کنگ بنت کہ چدءِ رندا یا کہ سوچگ یا کہ ڈگارءِ زورءِ هاترءِ کار مروبنت۔
- **تاکوه :** (تَ ا۔کَ وهْ) هما کوه کہ یک جنگل یا کہ پٹءِ گیا بانےءِ چہ اے دگہ کوهاں سستگءِ بیگرءِ اِنت۔
- **تاکہ :** (تَ ا۔کَ هْ) تاکو، گدءِ تاکہ۔
- **تاکہ :** (تَ ا۔کِ هْ) بچار "تانکہ"
- **تاگ :** (تَ اگْ) تچگ، تگ، تچءِ تاگ۔ پہ کارےءِ تچگ، تگ ءُ تاچ کنگ یا تچ ءُ تاگ کنگ بزاں سکّ جُهد کنگ۔
- **تاگان :** (تَ ا۔گانْ) "مُربہ" یا میںگءِ زاتیں ماهیگے بچار بُت تاکدیم 289 ★
- **تاگر :** (تَ ا۔گَ رْ) هما تھنگ کہ بوجیگءِ تھی نیمگءِ الکینانی سرءِ دراجیءِ جنگ بنت، ایشانی شم وتی جندءِ پراهیءِ اِنت۔
- **تال :** (تَ الْ) تار، تالِب، مزنیں تالِب، پہ بٹّ ورگءِ پراهیں زران کہ مهماناں یا کہ بازمردمءِ بیجا ورگ مان کنگءِ دیگ بیت بتل: "هروچ جلال ءِ سیر نہ اِنت۔ ناه ءُ نگن تالان نہ اَنت"
- **تالاپ :** (تَ ا۔لاپْ) تلاپ: ترپءُ برزگیں بلے پتنیں جاگھےءِ جم بوتگیں هورءِ آپ، تلّءِ آپ۔

تالار : (تَ ا - لَ اَر) دیوان جاہ ، دیوان ءِ جاگہ ، ھما مزنیں لوگ یا کاپُریا دو دپی کہ آئی ءِ تہ ءَ مزن دیوان کنگ بیت - ھما مزنیں جاگہ کہ اودءَ مھمان وَرگ دیگ بنت یا کہ سِیر یا وشّی یے ءِ روچ ءَ وَرگ واری بیت ۔

تالان : (تَ ا - لاَنْ) باز تال ، تال ءِ باز مال تالاں بزاں تالانی تہ ءَ بتل : ھَروچ جلال ءِ سِیر نہ اِنت ناہ ءِ نگن تالان نہ اَنت ۔ باز چیزے باز ءِ ھرجاگہ برس ایت ۔ شِنگ ۔

تالان کنگ : شِنگ کنگ ، نشر کنگ (TO PUBLISH)

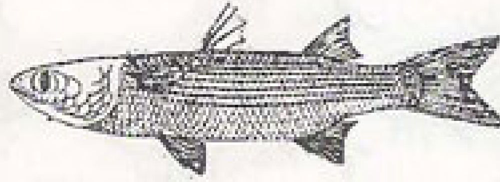
تالان ءِ تُوَل : شِنگ ءِ دان ، بزاں دانگیں چیز چوکہ دان ، دار ءِ دگہ ازباب کہ یکّے پہ دیمے بہ کپ ایت ۔

تالان تُوَل کنگ : شِنگدان کنگ بزاں یکّ یکّ ءِ دانگ دانگ کنگ ، ھُچّی میڑی ھم شِنگدان بزاں تالان تُوَل کنگ بیت ، ایشی ءَ "تڑاں تُو" ھم گوشِش اَنت ۔

تالِب : (تَ ا - لِ بْ) مزنیں تال ، مزنیں تار ، بزاں مزنیں وَرگ واری زِزان ۔

تالبک : (تَ ا - لِ - بُ کْ) کسانیں تالِپ ۔

تالبو : (تَ ا - لِ - بُ وْ) کسانیں تالِپ - ٹانب ءِ گردیں ٹُکر ۔

تاگان

تالبی : (تَ ا - لِ - بِ یْ) ھماکہ گوں "تالِب" ءَ سِیادی کنت ۔ مردمی نامے ۔

تالجن : (تَ اَل - جَ نْ) تارجَن : ھما مردم کہ مال سوت ءِ گُونزگ ءِ دولٹ ءَ گوں ءِ "تال" ءَ پہ زیمر جنت ۔

تالکار : (تَ اَل - کَ اَر) ھما مردم کہ تال ءِ کار ءَ کنت بزاں تال جوڑ کنت ۔

تالکش : (تَ اَل - کَ شْ) تال کشوک ، وان کَش : ھما ھُنرکار کہ مھماناں وَرگ دیم ءَ دَنت ۔

تالوگار : (تَ اَل - اَو - گَ اَر) ھما مردم کہ سکّ باز وَرگ وارت ، تال ءِ پُرّے وَرگ وارت کنوک یا کہ باز تال ءِ پُر ۔

تالی : (تَ ا - لِ یْ) ھماکہ گوں "تال" ءَ سِیادی کنت ، تاری ۔ تالِپ ءِ تار ءَ ھم گوشِش اَنت ۔

تام : (تَ اَم) چہ زبان سما ءَ یک چیزے ءِ وشّی ، شوری ، زھری ءِ جاور ، مزّگ ۔ چیزے کہ چشگ بیت بزاں دپ ءَ کنگ بیت آئی ءِ تام زانگ بیت ۔ بازجاگہ ءَ اے گال "پہ کُجام" ءِ بزانت ءَ ھم زیرگ بیت کہ بُندر ءَ "کُتام" اِنت ۔

تامبر : (تَ اَم - بَ رْ) سِیہ دِل کنوک ، پہ ناھودگ گپ ءِ تہ ءَ مان دیوک ، بے کار ءُ ناھودگیں گپ جنوک ، یک چیزے ءِ بارہ ءَ دَمپُسات جُست کنوک یا آئی ءِ بارہ ءَ پدماں پدگپ جنوک : "پلانی تامبرے گپ ءِ تام ءَ بُرتگ ۔

تامدار : (تَ اَم - دَ اَر) وشتام ، ھما چیز کہ مزّگ ءِ تام ءَ وَش اِنت ۔ گپ ھم تامدار بیت ۔

تامُر (تَ ا - مُ رْ) ھے تنکیں کاپور وڑیں کاگد کہ بنگیرانی تہ ءَ ءَ مان کن اَنت ءِ مردم ءِ بُت ءَ گرانت کہ درآمدیں زباناں "فلم

(FILM) ءِ گوش اَنت۔ ھما لیب ءُ داستان ءِ ھم گوش اَنت کہ ماں ھمیشی ءِ بُتان اِنت کہ "تامرجاہ" ءِ پیش دارگ بیت۔

- **تامُربُت** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ بُ تْ) ھما بُت کہ ماں تامُر ءَ اِنت بزاں کاگد ءِ سرءَ نہ اِنت۔
- **تامُربَند** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ بَ نْ دْ) ھما داستان ءُ کِستہ ءُ لیب ماں تامُر ءِ گِپتنگ کہ ماں تامُرجاھاں پیش دارگ بیت۔ یا اگاں جار تامُرے دگہ جاگہ ءِ پیش دارگ بیت۔
- **تامُرتالار** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ تا۔ لَارْ) تامرجا. تامُر پیش دارگ ءِ مزنیں تالار۔
- **تامُرجا** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ جَا) تامُرجھ، تامُرگِس، تامُرجاہ، تامُر پیش دارگ ءِ جاگہ۔
- **تامُرجار** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ جَارْ) پہ تامُراں پِرِینتگیں جار۔
- **تامُرجاہ** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ جَاہْ) بچار "تامرجا"۔
- **تامُرجہ** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ جَ ہْ) بچار "تامُرجا"۔
- **تامُرچار** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ چَارْ) ھما مردم کہ تامُر چار ایت یا کہ باز چار ایت۔
- **تامُردَر** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ دَرْ) انچوش کہ وانگی (کتاب) ءِ باز "دَر" بنت تامُر ھم بیت ایشی ءِ ھر یک دَرے ءَ گوش اَنت۔
- **تامُرزانت** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ زانْ۔ تْ) ھما کہ تامُرانی بارہ ءَ ھر چیزءِ پہ جوانی ءَ زانت۔
- **تامُرستار** : (تَ ا۔ مُ۔ رِسْ۔ تَارْ) تامُر استار ھما مردم کہ ماں تامُرانی داستاناں کار کن اَنت کہ آیانی بُتاں گِر اَنت کہ چہ ھمیشانی کار ءُ بُتاں "تامُر" جوڑ بیت۔
- **تامُرشانک** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ شَ انْ۔ کْ) ھما اَزباب ءُ دَز بوج کہ تامُرانی بُتاں پہ چاروکاں دیم ءِ اِسپیتیں پروگ یا دیوال ءِ سرءَ شانک دَنت۔
- **تامُرشِنگ** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ شِ نْ گْ) ھما کہ تامُرانی شِنگ ءُ تالاں کنگ ءِ کارءَ کنت۔
- **تامُرکار** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ کَارْ) ھر مردمے کہ تامُرانی کارءَ کنت بزاں جوڑ کنت۔
- **تامُرگِر** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ گِ رْ) ھما مردم کہ پہ "بُتگیر" تامُر گِپت۔
- **تامُرگِس** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ گِ سْ) بچار "تامُرجا"۔
- **تامُرگل** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ گَ لْ) تامُریانی ٹُکّ ءُ دیوان بندی۔
- **تامُرگیر** : (تَ ا۔ مُ رْ۔ گِ یْ رْ) ھما بُتگیر کہ گوں آئی ءَ تامُر گِر اَنت۔
- **تامُری** : (تَ ا۔ مُ۔ رِی) ھر کس یا ھر چیزے کہ گوں "تامُر" ءَ سِیادی بکنت۔
- **تامور** : (تَ ا۔ مُ وْرْ) دنز، رَمّ، کُوردیمی، جدیگ، تُند، گُبار، سَک تھار، سِیہ تھار۔
- **تاموک** : (تَ ا۔ مُ وْکْ) تاملار، ھما چیز کہ بے تام نہ اِنت، لِزّت دار۔
- **تاں** : (تَ اں) بُندرءَ لے گال "تَاں" اِنت بلے رھبند ءِ پد ءَ "ن" ءِ شُبک وان کنگ بیت انچوش کہ: "اد ءَ تاں اود ءَ" بزاں چہ اِد ءَ داں کہ اُود ءَ، "دَاں، دانکہ، تاں، تانکہ" لے گال بے "ن" ءَ ھم راست اِنت انچوش کہ: تا، تاکہ، دا، داکہ۔
- **تان** : (تَ انْ) پُراھی، چیزءِ پُراہ رَوگ ءِ جِند، انچوش کہ آپ ءِ تان بزاں آئی ءِ پُراھی یا ھمنچک دیرکہ آئی ءِ دامن پُراہ شُتگ "تانگ" ءِ پرمانگال بزاں "بہ تان" انچوش کہ: "لے چانگ ءَ بہ تان" بزاں پہ دست یا کہ پہ بیلٹ ایشی ءَ پُراہ ءُ پتن ءُ تنک بکن۔
- **تان** : (تَ انْ) آپ ءِ سر بُرءِ ھملسونی یا کہ کُجام دگہ یک چیزءِ سر بُری بھر ءِ ھملسونیں پتنی۔ دریا ءِ تان: دریا ءِ پُراہ ءُ دراجی، دریا ءِ آپ ءِ سر بُر ءِ ھملسونی انچوش کہ: "لے کوہ چہ دریا ءِ تان ءَ دو سد پد بُرز اِنت" ھمے رنگ ءَ گوش اَنت "لے ڈگار ءِ آپ گوں

بندءِ عُمناں اِنت"۔ تان پَد: "منی ڈگارءِ آپ پارگیں ءِ تان پَد ءِ ءَ نہ رَس اِنگ" بزاں پارگیں آپءِ پد ءِ ھملسون نہ اِنت۔

تاں : (تَ اں) نندلان، تانجو، گدءِ ڈراجی ءِ بندیک، پھنات ءِ بندیکاں "اوتاگ" گوشنت چو ناھیگا ھردوئیں ھم "اوتاگ" گوشگ بنت۔

تانپَڈ : (تَ اں ۔پَ ڈ) آپ ءِ تان ءِ پَد: ھَور کہ بیت آپ پہ ڈگار یا مَلّاہی جاگھے ءِ ھِلاد بیت۔ اگاں ڈگارے اَئیءِ بندگاہ ءِ کابیل پیسرءِ پُرّ بیت اگاں تَلّے آئیءِ جُھلگیں جاگہ پیسرءِ پُر بیت چہ ایشانی پُرّ بیگ ءِ رند آپ پُراہ رواں بیت تا ھمنچک دیر آپ بروت گوش اَنت ءِ تان دَنت"۔ ھما گُڈّی ھَدّ کہ آپءِ وامن گٹّ اِیت یا کدومی دیم، ڈگارءِ بندءِ دیم ءِ ھما جاگہ کہ آپءِ بُرز تریں ھَدّ اِنت چہ آپءِ ھُشنگ ءِ کم بیگ ءِ رندا ھردوئیں جاگھاں آپ ءِ پَد ءِ ٹپّ ءِ نشان پَشت کپ اِیت ایشی ءِ گوشنت ءِ تان پَڈ"۔

تانجو : (تَ ان ۔ج ڈ ۔ج و) گدءِ ڈراجی ءِ بندیک، پھنات ءِ بندیکاں اوتاگ گوش اَنت، ھما بندیک ءِ ٹال کہ گُدءِ ڈراجی ءِ اَنت۔

تانجو مارگ: "تانجوانی تچک کنگ ءِ رند جولاھیگ موسَش گز اِیت ءِ ھمے تانجواں ڈراجی ءِ مَشان ءِ روت ءِ گیت تاکہ بندیک زبر بہ بنت ایشی ءِ گوش اَنت ءِ تانجو مارگ"۔ شیھ مرید ءِ لچہ ءِ یک بندے ءِ "من زھیرانی تانجواں ماراں"۔

تان دیگ : (تَ اں ۔ دَ ۔یگ) پُراہ رَوگ، ھَورءِ آپ ءِ چہ بندءِ پُرّ بیگ ءِ رندءِ پُراہ رَوگ۔ بچار "تان"۔

تانزی : (تَ اں ۔ زِیٔ) بچار "تازی"۔

تانوک

تانسر : (تَ اں ۔سَ ر) بچار "تاسر"۔

تانک : (تَ ا ۔ نَ ک) کسانیں تانوک، ھما دستگی تانوک کہ گوں آئیءِ لبیب کن اَنت کہ کسانیں "بُولک" ءِ جن اَنت۔

(۲) بچار "تانوک"[۲]۔

تانگ : (تَ ا ۔ نَ گ) پُراہ ءِ پَتن ءِ تنک کنگ۔ اَرت ءِ چانگ ءِ پچگ ءِ نگن کنگ ءِ ھاترءِ پہ دست یا پہ بیلڑ پَتن ءِ پُراہ ءِ تنک کنگ۔

تانو : (تَ ا ۔نَ و) بچار "تانہ"۔

تانوک : (تَ ا ۔نَ وک) چہ نھتنگ ءِ جوڑ گرتگیں پَتنیں چیزے کہ آرت ءِ چانگ ءِ آئی ءِ سرءِ ایر کن اَنت ءِ گوں بیلڑءِ پَتن ءِ کن اَنت۔ "تانگ" ءِ کارءِ کنوک۔ پَتن یا پَتن کنوک۔ (بچار "بُت")

(۲) تانک چہ دارءِ جوڑ کرتگیں بَردے کہ پہ جوھان ءِ گُوات ءِ دَیگ ءِ کارمرد بیت۔

تانہ : (تَ ا نَ ہ) تانوٗ: زِر بار، سُھیل، دریا بار "تانھی فود" بزاں زِربارءِ نود، زِری فود۔

تاوان : (تَ ا ۔وَان) بیران، بیرانی، نکسان، زَوالی: چیزے کہ بےسِیت ءِ چہ دست ءِ بروت۔ "سِیت ءِ گٹّ" ءِ چپ۔

تبچار : (تَ بْ - چَ اْر) هماردم کہ دِگرانی هیل ءُ تب ءُ مَیل ءُ جوان چار ءُ گِند کنت ۔ هماردم کہ پہ کارے ءِ کنگ ءَ دوداِگ بیت۔

تبد : لوار، تُک، هِمے گرمیں گوات کہ دیم ءَ سوچ اِئیت گرماگ ءِ گرمیں مُلکاں سک بیت۔ گرمگوات ۔

تبدار : (تَ بْ - دَاْر) وتی تب ءِ مستر، هماکہ وتی مَیل ءِ مسترو ت اِنت، انچوش کہ ماردیں تو وتی آیگ ءِ نیائیگ ءِ تب دار وت ئے "۔

تبرو : (تُ بْ - رُوْ (رَوْ)) تُبرہ : هماپیلک کہ آئی ءِ کدیم مان کن اَنت پہ اپس ءِ یاهر ءِ، ایشی ءِ بندان سرءَ لگوش اِنت کہ وت بلارلیت ءُ اولاک دانان وران کنت ، ایشی ءِ شتری الیش اِنت کہ دان نہ رِچ اَنت ءُ دگہ اولاکے هم وارت اِش نہ کنت

تبرہ : (تُ بْ - رَهْ) بچار "تبرو "۔

تبرین : (تَ بْ - رِ ے - نْ) تُپرین: چہ تُرندیں تپ ءِ گرمی ءَ لُنٹان ءُ کچرکانی کِرّاں ءُ پونز ءِ گرّا تنزانی دَپ ءُ کرّ ءُ گوران دِرتکگیں پیپشک رنگیں دانگ ئے یاکہ چہ تَپ ءِ یلہ دیگ ءَ رند درکائیت ءُ یاکہ چہ یلہ دیگ ءِ روچے کتّے پییسر۔

تبزانت : (تَ بْ - زَانْ تْ) تَب زانوگر، هما زانتکار کہ مردمانی تَب ءُ هیل ءُ مَیل ءِ جوان زانت کہ چوکہ درمانکار ءَ مردمانی تَب ءُ زِردی ءُ سستاھی نادراهی ءِ زانت ۔

تبزانتکار : (تَ بْ - زَانْ تْ - کَ اْر) هما تبزانت کہ تبنادراهانی توجیل ءِ کنت ۔

تبزانتی : (تَ بْ - زَانْ - تِ یْ) هما زانتکاری کہ مردم ءِ هیل ءُ تب ءِ زانگ ءِ بارہ ءَ اِنت، سستا ءُ زِردءِ نادراهی ءِ زانتکاری۔

تبزی : (تَ بْ - زِیْ) هِمے مُھرگ رنگیں دانگ کہ بندیک ءِ کماتگ اَنت کہ هریک نیکراهی مُلّا ءُ پکیرانی گور ءَ اِنت یاکہ دست ءِ کہ وهدے کہ هُدا ءِ یات ءِ کن اَنت گوں هیشاں هساب ءِ دار اَنت کہ پِلاں یات چِنچنت بر ءَ گوشگ بوتگ ۔

تبک : (تَ بَ کّ) مزنیں تالب، لنگری، مزنیں پَتن ءُ پِراهیں رزانے کہ بُٹ ءُ دگہ چیز پہ بازمردم ءِ مان کنگ ءُ وَرگ بیت۔ " تاس ءُ تبکّ" بتل : پیسرءِ تبک ءُ رند ءُ سبکّ " بزاں پیسرءِ ورگ ءُ رند ءِ وانگ۔

تُبُک : (تُ بْ - بُ کْ) ڈُهل ءِ یک راستے، گوانیگانی یک لیبے ءِ نام اِنت ۔

تبلہ : (تَ بْ - لَ هْ) ڈُهل ءِ یک راستے۔ گیشتر هما ڈُهل ءِ گوش اَنت کہ هندوستانی ساز ءُ آواز ءِ کارمردبیت کہ نر ءُ ماذگ۔ بزاں چَپ ءُ راست جِتا جِتا اَنت [بلکیں چہ تازی : طبلة ۔ طَبل] ۔

تبگوات : (تَ بْ - گْ - وَاْتْ) موسمے ، هِمے وهدکہ تبدیں گوات کشّ اِیت ءُ کلونٹ ءِ باچیین اِیت۔ سول ءُ دُرچکاں هم جوشین اِیت۔ هِمے موسم ءِ یک تپے هم هست۔ اے موسم چہ جون ءِ ماہ ءِ گُڈ سراں بگر دانکہ ستمبر ءِ ماہ ءِ نیم ءَ گوز اِیت۔

تبگیج : (تَ بْ - گِ ے - جْ) تَب ءِ پرّینوک ، هماردم یاکار یادرمان کہ کسے ءِ زوریں تَب ءِ زوراک بکنت ءُ راهے دَور بدنت۔ هِدونا کی پیلاک کنوک پہ کارے ءِ کنگ ءِ هدوناک کنوک یا واهگ گیجوگ۔

تبنادراہ : (تَ بْ - نَ ا - دْ - رَاهْ) هماردم کہ آئی ءِ جان ءُ جون وشّ اِنت بلے آئی ءِ زِرد ءُ سستا نادراہ اِنت۔

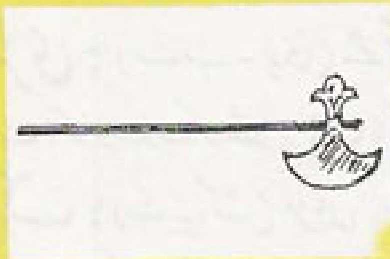
تبند : (تَ بْ - بَ نْ - دْ) تپ بند : هماچِٹ ءُ بندیک کہ چہ تَپ ءِ رَگ ءِ هاتر ءَ چہ مُلّا ءِ بِکّاں گِرگ بیت کہ هِمے مُلّا ءِ بَک وان اَنت ءُ گگ بندان کن اَنت۔

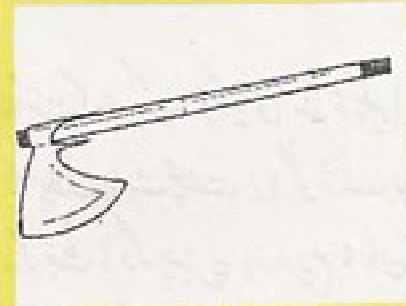
تبو : (تَ بْ وْ) هماردم کہ یکتَب نہ اِنت ، برے یک تَبے ءَ اِنت۔

تبیب : (تَ - بِ یْ - بْ) درمانکار، نادراهیانی زانتکار ءُ آیانی درمان کنوک، [تازی : طبیب)

تبیلہ : (تَ - بِ ے - لَ هْ) اَپس یاهرانی بنجاہ۔

- **تَپ :** (تَ پ) ھمے نادْراھی کہ مردمٸ جِگپت سرجبیں جونٸ گرم کنت ۔ تَپ کنگ، تَپٸ گرگ، بزاں تَپ بیگ۔ گرمی ٸ ھم گُوش اَنت کہ چہ تپگٸ ٸ تپسگ ٸ اِنت ۔
- **تَپاس :** (تَ۔ پ اش یا کہ تَ پ ۔ پ اش) پٹٹ ٸ پول پہ چیزٸ زانگٸ بارہ ٸ انچو کہ اے لوگٸ تپاس کن۔ بزاں بچار باریں مردم یاسامان ئے مان اِنت ‹‹ اے بیتی ٸ تپاس کن›› بزاں بچار کہ چے ئے مان ۔
- **تِپاک :** (تِ۔ پ اک) ھم پٹّ، ھم شَور، ھم سَنّت، یکدل ۔
- **تپچار :** (تَ پ۔ چاڑ) ھما اَزباب کہ آئی ٸ نادْراہ ٸ دپ ٸ دَیَنت ٸ تپٸ گیشی کمّی ٸ چار اَنت ۔
- **تَپچک :** (تَ پ چ ک) کسانیں تگردے کہ تنگی گوانزگٸ تچ کنگ بیت رنگ اک : ‹‹آبدملان تَپچک اِنت›› بزاں رنگ اِنت۔ سرباز ٸ تِپچکلاہ ٸ گوش اَنت ۔
- **تِپچکلاہ :** (تَ پ چ۔ ک ۔ لاہ) چہ مُچّی گرگٸ ہپٸ جوڑ کرتگیں ساھگی کُلاہ ۔
- **تَپدِہ :** (تَ پ۔ دِہ) تَپ دیوک : ھما چیزِ کہ چہ وَرگٸ مردمٸ تپ بگپت ۔
- **تَپر :** (تَ۔ پ ڑ) دار بُروشگ یا دْرچکٸ گڈگٸ اَزباب ۔ (بچار ئت)

تپرزین

تپر

بانبندٸ تپر : ھماکسانیں تپرکہ بانبندیں استا پہ سِنگٸ تراشگٸ کار مرد ئے کنت ۔ ساربانٸ تپر ٹالگڈیں دْراج دستگٸ پتن دپیں تپرکہ چوکسانیں تپرزین ٸ اِنت ۔

- **تپربند :** (تَ پ ڑ۔ ب ن د) پہ دُمٸ چوبّٸ رکٸ پک جانٸ بندگ کہ تپر آئی ٸ کارگرت مکنت ۔ جانٸ بند اَنت کہ مار وارت مردمٸ ھچ نہ بیت ۔ ھمے رنگ مردمٸ جانٸ ‹‹تپربند کن اَنت ۔ بزاں تپر آئی ٸ جانٸ کار نہ کنت ۔ ھمے رنگٸ ‹‹سگاربند، تیربند›› ۔
- **تَپرزین :** (تَ پ ڑ۔ زِ ے ن) تپرٸ زانتگیں راستے کہ ایشی ٸ دستگ سک دْراج اِنت ۔ دپ ئے سک پتن ٸ دْراجٸ کمان اِنت ٸ سک تیز اِنت ۔ ایشی ٸ مُندْر کنگرانت چوکہ زھمٸ دستٸ ، اے یک جْوانیں سِلاھے کہ پہ جنگٸ چوکہ زھمٸ کاردنت، ایشی ٸ دومی راست گونڈ دستگے کہ اَسپٸ زینٸ کودگٸ چوکہ پیشیدہ ٸ لونجان بیتگ ۔ ماں جنگٸ اگاں کسےٸ زھمٸ گیل وارتگ یا پرشتگ، گڑا اے آئی ٸ دستٸ گورٸ دومی جَریدگیں سِلاہ بوتگ ۔ (بچار ئت)
- **تَپرک :** (تَ۔ پ ڑ ک) تپرکہ، نگیگ، بے تاھیر، جَپّاں نکینوکیں پتلایگ ۔
- **تپرکہ :** (تَ۔ پ ڑ۔ ک ہ) تپرک، بے تاھیر، نگیگ، پکریگ ‹‹ دل تپرکہ بیگ پریشان بیگ گیشتر تاوانٸ بیرانیٸ ترسٸ

یاکہ بنامی ءِ پتلا ، پتلایگ، ترپگ۔

تپرین : (تَ پ۔ رے۔ ن) تبرین چہ ترندیں تپ ءِ گرمی ءِ لنٹان ءِ کچرکانی کران ءِ پونزءِ گرانزانی دپ ءِ، کرءِ گوران دَرتکگیں پیپسک رنگیں دانگ کہ چوکہ ترّیں گدرین ءِ دانگ ءِ اَنت ۔ اے یاکہ چہ تپ ءِ یلہ دیگ ءِ رند درکاینت یاکہ چہ یلہ دیگ ءِ روچے پکّے پیسرَ

تپزانت : (ت پ۔ زانَ۔ ث) هما درمانکار کہ ھریک تپے ءِ پجّاہ کار ایت ۔

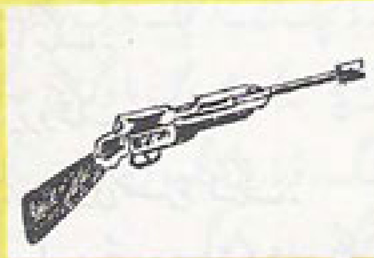
تپش : (تَ پ ش) تپگ ءِ پرمانگال " بہ تپش " ۔ بزاں گرم بگر، گرمی، باپ ۔

تپسگ : (تَ پ۔ سَ گ)، تپگ : گرم گرگ یا گرم بیگ، چیزےءَ آس ءِ نزیک ءِ بیت تپس ایت ، مردم ءِ تپ گیپت جان "تپس ایت زگریں روچ ءِ سرءَ چیزےءَ ایر بکن ءِ " تپس ایت۔

تپسند : (تَ پ۔ سِ نْ دْ) هما درمان کہ گوں آئی ءِ وَرگ ءِ تپ سِد ایت ۔

تپشو : (تَ پ۔ شُ و) زِبیت ءِ سَک گرم گروک ۔ هماچُل یادگہ انچیں چیزے کہ پہ نپت یا گاسلیٹ گرم گیپت۔

تپشود : (تَ پ۔ شُ وْدْ) هما درمان کہ چہ تپ ءِ پھریزگ ءِ ھاترءَ وَرگ یا جنگ بیت انچوش کہ گرمیگ ءِ پھریزگ ءِ دستاں جن اَنت ۔

تپنگ

تپگش : (تَ پ۔ گُ ش) تپچار : هماازباب کہ آئی ءِ نازراہ ءِ دپ ءِ دَینت ءُ تپ ءِ گرمی ءِ چار اَنت ۔

تپنگ : (تُ۔ پَ نَ۔ گ) دُمبال، توتپگ ، آستیر، هماسِلاہ کہ آسیں تیرجَنت ، ایشی ءِ باز راست اَنت ۔ (بچار تُپ)

تپور : (تِ۔ پُ وْر) کسانیں بوٹ ، بوٹ ءِ ھیک "رِشک"، اِنت ۔ رِشک ترک ایت تیجار بیت ، تیجار کہ مستر بیت "تپور" بیت تپور مزن بیت "بوٹ" بیت "ماتبوٹ کہ پدءَ ھیک دَنت دگہ مردم گوش اَنت کہ بوٹ ءِ ھیک " تیجار " اِنت ءُ تیجار ءِ اگاں چہ ترکگ ءِ پیسر دست بلگ ایت ءُ بترک ایت رِشک بیت ۔ بلے اے رَوانت پیسریِ گپ راست اِنت بسکیں پٹکیں چک ءِ ھم گوش اَنت ۔ جنینی نامے ۔

تُت : (تُ ث) ھاک ۔ تُت بیگ ، بیگواہ بیگ ، گارات بیگ، چٹ بیگ ، ویزدان بیگ ، برباد بیگ ۔

تُت : (تُ ثْ) بچار " توت " ۔

تترگ : (تَ ث ۔ تَ۔ رَگ) چوکہ ھنوتش ءِ نشہ وارتگیں مردم ءِ یادانی پہ جاگہ نہ کپگ ءُ تچک ءِ شُت نہ کنگ گوش ءَ زاناں پاد وَت ءِ داشت نہ کن اَنت ءُ لرزان ءِ برے چپّی دیم ءِ ءُ برے راستی دیم ءِ کپ اَنت ۔ لپزگ ، لرزگ بلے ماں راہ ءِ رَوگ ءَ " پلانی تتران اِنت ءُ پیداک اِنت " پلانی تترِات ءُ کپت " ۔

- **تُتُّرو :** (تُ ث ۔ تُ ۔ رُوْ) بچار ءِ "تُوتُّرو"۔
- **تتک :** (تَ ث ک) بُنکار گال " تَچگ ءِ گُوستگال : بزاں آیک مردمے ءِ تچگ ءِ کارگُرت۔
- **تُتکار :** (تُ ث ۔ کَ اَرْ) کُمبار : هما مردم کہ "تُت" ۔ بزاں ھاک ءِ کارءِ کنت کہ جھلگ ، مالی ءِ گُوزگ ءِ دگہ انچیں ھاک ءِ زُران جوڑ کنت ۔
- **تتکگ :** (تَ ث ۔ کَ گْ) چہ بُنکار گال "تچگ ءِ دِیر گُوستگال اِنت : بزاں آئی ءِ تچگ ءِ کار کُتگ ۔
- **تتگ :** (تَ تَ گْ) چہ بُنکار گال "تنگ یا تندگ" بزاں چوتند ءِ تَستگ یا مانپوش اِنگ ، "تنگ" "تنک" ءِ مانپوش اِنگ ، شیھہ مرید ءِ لچہ ءِ بندے سہ "سیمی برءِ شبنکاں تتگ" ۔
- **تچ :** (تِ چْ) زِیم یا گومزیا کہ دگہ انچیں تُوکے ءِ دُمب ءِ کُنتگ کہ آئی ءِ سلاہ اِنت لے تچ ءِ اگاں دگہ ساھدارےءِ پہ جنت آ جاگہ گوات گِیت ءُ درد کنت ءُ سُج ایت ۔ باز برءِ مردم ءَ کُش ایت ۔

تچ ءِ پُرشگ یا پُروشگ : زِیم یا گومز ءِ تچ ءَ پہ زور پُروشگ یا آئی ءِ وت پہ نیمترنے ءِ پُرشگ ۔ کسے ءِ تچ ءِ پُروشگ بزاں آئی ءِ دُتّ ءُ کُشگ آ ایے رنگ کہ اگاں مردمے سکّ بُتاک بجنت کہ من پلاں کارءِ کُرت کناں ءُ پلاں کار پہ من ھچّے نہ اِنت کہ هما دمان ءِ یکّے گُوش ایت ئے کہ پیّن بکن ئے ، آ مردم دمان ءِ بے توار بیت ، پہ چاکہ اے ذرست بُتاک اِت اَنت ۔ یا کہ مردمے پہ کارے ءِ کنگ ءِ چاڑ ءُ چاڑ کہ ۔ بیت کہ کسے آئی ءِ سرءِ مان پہ تَرّا ایت ءُ مکن ئے بکنت یا کہ دل پُروشءِ بکنت ، گُوش اَنت ءِ مرد ءِ تچ پُرشت یا کہ پلانی ءِ مرد ءِ تچ پُروشت تچ پُروش کنگ یا بیگ ۔

تچ پُروش کنگ یا بیگ : کسے ءِ تچ ءِ پُروشگ ۔

تچ کنگ : دَھل ءِ چہ زمین تُرّوگگ بزاں فوکی سرءِ کُشگ ۔

- **تجابان :** (تِ ۔ جا ۔ بانْ) بلوچستان ءِ کیچ ءِ تُربت ءِ نزیک ءِ جلگھے ءِ نام اِنت ۔
- **تجارت :** (تِ ۔ جا ۔ رَتْ) باپار ، سوداگری [تازی : تجارۃ] ۔
- **تچپروش :** (تِ چْ ۔ پَ ۔ روْشْ) تچ ءِ پُرشگ ، بچار گالبند "تچ ءِ پُرشگ" ۔
- **تچگ :** (تِ ۔ چَ گْ) تچ کنگ ، دَھل ءِ چہ زمین تُرّوگگ ءُ سرءِ کُشگ ، گوں تُوسک ءُ تیزیں سُرگے ءِ چہ چیزے ءِ تہ ءِ سر کُشگ ۔

اومان ءِ تچگ : نوک اومان بیگ ۔

بڈّ ءِ تچگ : بڈّ ءِ ھڈّ ءِ تُرند ءُ مکّ بیگ ، بڈّ ءِ مُنگرگ ۔ ھے رنگ ءِ "بڈّ ءِ تچینگ" ۔

درد ءِ تچگ : درد ءِ پاد آیگ ۔

دَنتان ءِ تچگ : دَنتان کہ درد کنت گُڈا باز برءِ چہ وتی جند ءِ ھند ءِ بُرز تربیت گوُش اَنت "دَنتان تچ اِتگ" ۔

سادءِ تچگ : رکیگگ ءُ دراج تربیگ ۔

مار ءِ تچگ : مار ءِ سرءِ ءُ دُمب ءِ اگاں بدارئے تُوک ءِ وتی بڈّ ءِ مُنگرین اِیت ایشی ءَ ھم گُوش اَنت "تچگ یا تچینگ ھے رنگ ءُ وت ءِ تچین ایت ءُ دراج تر ھم کنت ۔

- **تجو :** (تِ ۔ جُ وْ) کسانیں زرچیں زیّے کہ ایشی ءِ زرد ءُ کی زِیم ھم گوش اَنت ۔
- **تجوری :** (تِ ۔ جُ و ۔ رِیْ) سکّیں مُھکّیں آسنیں پیتی کہ پہ زرّ ءِ ایر کنگ ءِ کار مردبیت ۔

- **تَجوک :** (تَ-جُ و-کْ) هما چیزکہ چہ کشگ ءَ تچ ایت ءُ ذراج تربیت. سُواس بندء "بُتک" ءَ هم گوش انت۔
- **تَجی :** (تَ-جِ یْ) بچار "تجیگ"۔
- **تَجیگ :** (تَ-جِ یْ-گْ) سُواس ءِ تجیگ هما ذراجیں سادکہ آئی ءِ سرءَ پہ سُواس ءِ گوپگ جتگ تربنگ بنت ھمے تجیگ سُواس ءِ تہ ءِ سادانت۔
- **تَجینگ :** (تَ-جِ ے-نگْ) انچوش کنگ کہ بہ تچ ایت، مردم یا دلوت وتی بڈّءِ تجین ایت۔ مارهم وت ءَ تجین ایت۔
- **تَچ :** (تَ چْ) تچگ ءِ پرمانگال بزاں "بہ تچ"۔
- **تَچان :** (تَ-چانْ) تچگ ءِ تہ ءَ، پہ تچگ۔
- **تَچ تاگ :** (تَ چْ-تَ اگْ) تچ ءُ تاگ یا تگ ءُ تاج، تچگ ءُ تاچگ. پہ کارے ءِ کنگ ءَ تچ تاگ کنگ بزاں کوشست کنگ۔
- **تَچک :** (تَ چُ-کْ) راست، بے گومب ءُ بے چوٹ، نچل، بے تاب بزاں هماکہ تاب ءُ پیچ ئے مان نیست۔

تچک آرگ : تچک کنگ، راست کنگ۔

تچک بندگ : چیزے ءِ انچوش بندگ کہ راست بہ بیت ءُ هچ رنگیں چپّی چوٹی مان ئے مہ بیت یک چیزے ءِ نیمگ ءُ تیرِ بندگ ءُ رُوگ اک : پلانی ءِ پمن تچک بستگ ءُ پیداگ انت بزاں متی نگہ پچ ءِ پیداک انت۔

تچک بیگ : ذراج بیگ، راست ءِ راست ذراج بیگ، چوٹیں چیزے ءِ چوٹانی درایگ ءُ راست بیگ۔

تچک دیگ : وت یا دگہ کسے یا چیزے ءَ تچک کنگ، تچک دارگ، ذراجیں چیزے ءِ راست دارگ۔

تچک ءُ روگ : پہ چیکنہ ءِ نیمگ ءَ نگہ پچ بندگ ءُ روگ یا دگہ هچ جاگہ مان نہ ترنگ ءُ یکسری پہ جاگھے روگ، پر بار و روگ۔

تچک کنگ : راست کنگ. تاباں کشگ، ذراج کنگ (پہ دگہ بزانتاں بچار "تچک کنگ" ءِ گال ءَ۔)

تچک کپگ : ذراج ءِ ذراج کپگ. تچکیں راہ ءَ کپگ۔

تچک کشگ : وت ءَ ذراج کنگ، تچک بیگ، ذراج بیگ۔

تچک گرگ : تچک بیگ، ذراج بیگ، راست بیگ۔

- **تَچک کنگ :** (تَ چُ کْ-کَ-نگْ) پاداں تچک کنگ، ذراج کنگ نشتگیں جاگہ ءَ پادانی ذراج کنگ۔ راہ ءِ روگ ءَ هم گوش انت اگاں کسے داں کہ دیراں یک جاگھے بہ نند ایت گوش ایت : بروئیں کنیں پاداں تچک کنیں کائیں۔ بزاں کمیں تریں لے بزانت ءِ دگہ گالبند چوش انت "پا دے جنگ، پادے پچ کنگ" ھمے رنگ ءَ پادانی تچک کنگ۔

بل ءِ تچک کنگ : نشگار کنگ ءِ زانتکاریں مردم ءِ بل تچک بنت بلے کسے کہ گُتہ کار نہ انت آئی ءِ بل چوٹ بنت گوش انت "پلانی دینگا پلے تچک کُت نکنت" بزاں دینگا هچ نہ زانت۔

دست ءِ تچک کنگ یا دستانی تچک کنگ : دستاں پہ چیزے ءِ لوٹگ ءَ ذراج کنگ. دستانی شهارگ پہ چیکنہ دیگ یا گرگ ءَ۔

راہ ءِ تچک کنگ : راستیں راہ ءَ کپگ، راستیں راهبندءَ روگ ءُ سربیگ۔

سرین ءِ تچک کنگ : ذراج بیگ پہ آرام ءِ هاترءَ۔

گور ءِ تچک کنگ : سینگ ءِ راست کنگ، پہ روگ ءَ چہ چپ ءُ چوٹیں راهاں درایگ ءُ راستیں راہ ءَ کپگ. پہ ردگ ءَ وار ءِ وشں ... ءِ تچک بیگ.

مردگ ءِ تچک کنگ : مردگ ءَ راست ءُ تچک ءِ ذراج کنگ۔

تچگ : (تَ۔چ گ) مردم یا اولاک ءِ دلوت ءِ راہ ءِ رَوگ ءِ تیزیں رواج کہ ایشی ءِ ڈَرک کنگ ءِ میدان کنگ ھم گوش اَنت۔ پہ لیب یا پہ سرءُ ت تچگ یا کہ چہ کسے ءِ تُرس ءَ تچگ ءِ روگ۔ ہلگ ءِ رَوگ۔

آپ ءِ تچگ : آپ ءِ سرجھلادی ءُ مَلّان ءِ روگ۔ کور ءِ آپ یا جو ءِ آپ ءِ تچگ۔

اولاک ءِ تچگ : بزاں تُرند روگ، تیزرَوگ۔

بوجیگ ءِ تچگ : آپ ءِ پُشت ءِ بوجیگ یا دگہ دریائی اولاک ءِ رَوگ۔

کور ءِ تچگ : کورے کہ ھارکنت آئی ءِ آپ تچ اِیت۔ ھرچ کورے کہ آئی ءِ تہ ءِ ھروھد تچوکیں آپ ھست آکور ءِ آپ تچ اِیت۔

گاڑی ءِ تچگ : ھریکیں پیرّگی اولاکے ءِ راہ ءِ رَوگ۔

گراب ءِ تچگ : چوکہ بوجیگ ءُ دگہ دریائی اولاکاں آئی ءِ رَوگ۔

لاپ ءِ تچگ : لاپ ءِ رِچگ، دست ءِ آیگ۔

لشکر ءِ تچگ : لشکر ءِ جھگ، بزاں دگہ لشکرے ءِ دیم ءَ جنگ کنگ ءِ پروش وَرگ ءُ تچگ یا کہ چہ دگہ لشکرے ءِ تُرس ءَ پیسر چہ دیم پہ دیم بیگ ءَ تچگ۔

نُپر ءِ تچگ : کاسہ ءُ ربابہ پہ کارے کلوھے یا ھالے ءِ رَوگ۔

ھرس ءِ تچگ : پہ چیزے ءِ نہ سیرگی ءِ واھشت ءِ سھرا کنگ۔

تچوک : (تَ۔چُ وک) ھرچیزے کہ برچ اِیت۔ تچگ ءِ کار ءِ کنوک۔

تر : (تَ ر) چِمز، چہ میدہ ءِ جوڑ کرتگیں منگلے کہ چو گازیگ ءِ مستین ءُ گھگیریں لیٹروانی گرانز ءِ دَئیت ءُ۔ "تر" ءِ گال ءِ شبکواں کہ دگہ گالانی گونڈیں ءِ ھور بیت۔ اک : تروران، ترترامبل۔

تر : (تِ ر) ترمز، سولے کہ دریاءِ دپ ءِ ماں شورگین ءُ کلٹیں زمین ءِ رُد اِیت۔ دریاءِ سوریں آپ ایشی ءِ ھچ نہ کنت۔ بلکیں شَر تر پادئے کنت۔ ھورانی دپ ءِ ھم باز بیت۔ اے سول سک نازرک اِنت پر چیا کہ سورگ اِنت اے سک باز رُد اِیت اشترئے وارت چیزے کہ سک باز بیت گوش اَنت : "تر ءِ جنگل اِنت" یا کہ "تری جنگل اِنت" باز مردم ایشی ءِ "تری جنگل" گوش اَنت کہ پھک رَد اِنت۔ چہ ایشی ءِ نازرک ءُ بے زوری ءِ سبب ءَ پہ دَرور گوش اَنت "پلانی تر ءِ رگ ءِ داشتگ" یا کہ "پلانی ءِ تراں تپرہ گڈّ اِیت"۔ اِدءِ پہ نہ زانتکاری مردم لے گال ءِ "تر" گوش اَنت کہ پھک رَد اِنت گال "تر" اِنت۔

تر : (تِ ر) دو چیزکہ دیم پہ دیم کنگ بیت ءُ چہ یکے ءِ دومی شرتر گوشگ بیت۔ گڈا آئی ءِ گلا گال ءِ رند ءَ ھمے "تر" ءِ گال گیش کنگ بوٹ اِیت۔ اک : شَرتر، شرتر، مزن، مزن تر، پَراہ : پَراہ تر۔ لے چہ آئی ءِ ھشترانت۔"

تُر : (تُ ر) بچار "تُر"

تُر : (تُ ر) چکَّ، تر دَرگ : چکّ گ، چکّ وَرگ۔

تَر : (تَ۔ ر) چیزے کہ ھُشک نہ اِنت بزاں آپ یا آپینک ءُ سرءُ اَنگ۔ مُلّ اِنگیں "ترگ" ءِ پرما ءَ گال بزاں "بہ تر"۔

تِر : (تِ ر) تواری گوات کہ چہ لاپ ءِ در کیت چہ دَراھی ءِ راہ ءَ۔

ترا : (تَ۔ را) تئی جند ءِ "توکجائے، من ترا نہ بزاں گوں"۔

ترابی : (تَ۔ را۔ پ ئی) ترادی، روچگی ماہ ءِ شپ ءِ گیشیں نماز (تازی : تراویح)۔

- **ٹراپ :** (ٹ۔راپ) ٹرپ، ٹرپ یا ٹراپ ٹراپ ءِ توار۔
  پاد ٹراپ : پاداں زندیں توار کہ چو شہمات ءِ توار بہ کن انت، پادشہمات ءِ توار۔
  اشترءِ ٹراپ : اشترءِ پادانی توار یا ھمے رنگ ءِ کپگ ءِ توار بہ کن انت۔
  ھورءِ ٹراپ : ھورءِ ذرد کنگ کہ گیشیں توارے کنت۔
- **ترَاپ :** (تَ۔ر۔راپ) دریاءِ تہ ءِ ھما جاگہ کہ آپ "ترَایت" ءُ گردوں دَنت ایشی ءَ "چراپ" ءُ "چھراپ" ھم گوشانت۔
- **ٹراپکن :** (ٹ۔راپ۔کَ ن) ٹراپ کنوک، ٹراپ ٹراپ ءَ کپوک۔ ٹراپکنیں ٹرمپ : ھورءِ ھما ٹرمپ کہ جاگھے کم ترءُ جاگھے گیشتر ربچ انت کہ ایشانی توار ھمے رنگ ءَ بیت ءُ زمین ءِ سرءَ ھم جاگھے گیشتر آپ بیت جاگھے کمتر۔ براں ھمدستیں رچگے نہ انت۔
  ٹراپکنیں اشتر : لیٹرءِ یا ڈاچی کہ پراہ گام ءُ مزن شانگ بہ بیت کہ گوں پراہ گامی ءَ وھدے کہ تیز روت آئیءِ پادءَ ھم سک ٹراپ ٹراپ ءِ توار کن انت۔
- **ٹراپل :** (ٹ۔رَا۔پَ ل) ٹراپ کنوک ٹراپلیں ھتر، تنس ءُ چھوس ءَ ٹرامپولی کنوکیں ھتر۔
- **ٹراپول :** (ٹ۔رَا۔پَ ول) ٹراپ کنگ ءِ جند، ٹرامپول، پادانی ٹراپینگ ءِ جند، ٹرانپول۔
- **ٹراپولی :** (ٹ۔رَا۔پَ و۔لِ ئی) ٹرامپولی، ٹرانپولی، اولاک ءُ مردم ءِ اچیں رنگیں تچگ ءُ مچنک جنگ ءُ پاداں ماں زمین ءَ شہمات کنگ کہ پادھم سک توار کن انت۔
- **ٹرات :** (ٹ۔رَات) رگت ءِ ڈولیں سوے کہ مُرگ ایشی ءِ براں وَرانت۔ گوھنیں لچّے ءِ دو بند انت : "تیتانی مُرگ رامگیں۔ ٹراتی براں سیرنہ بئے"۔
- **ٹراد :** (ٹ۔راد) پہ باھند پادآیگ، کارے ءِ کنگ یا کہ پہ جنگ ءِ مرطبے اجام ءُ بے تاھیریں انگارءُ بیٹر۔
- **ٹرادگ :** (ٹ۔را۔دَگ) پہ باھند پادآیگ، پہ باھند جھ جنگ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ یا کہ پہ جنگ ءُ مڑءُ بے اجامی ءُ بے تاھیری بیٹرءُ انگار کنگ۔ بشرپگ۔
- **ترَاز :** (تَ۔راز) براہ، زیب، ڈول، "ترازگ" ءِ پرماتگال براں بہ تراز، براھدار بہ کن، ڈولدار بکن۔
- **ترَاز کار :** (تَ۔راز۔کَ ار) ترازوک، سمبھینوک، براھدار کنوک، مھتاک ءِ تراز کار : ھما مردم کہ مھتاک ءِ زیب ءُ براہ ءُ کارءِ مستر انت۔ لوگ ترازکار : ھما مردم کہ لوگ ءِ سمبھینگ ءِ کارءُ بلد انت۔
- **ترَازگ :** (تَ۔را۔زَگ) براھدار کنگ۔ انکاپ کنگ، ساپ ءُ سئد کنگ، سمبھینگ ءُ زمین ءَ پہ گوک ءِ "سوار" کنگ براں گوں مرز یا گوزن ءِ مرزگ۔
- **ترَاز گال :** (تَ۔راز۔گَ ال) ھما گپ کہ ترازگ ءُ براھدار کنگ ءِ بارہ ءَ جنگ بیت۔
- **ٹراس :** (ٹ۔راش) ٹرس یا گڑگ ءِ ڈاہ ءُ ہشیواری۔
  ٹراس دیگ : گڑینگ، ڈاہ دیگ ٹرسینگ۔
  ٹراس کنگ : ٹرسگ ءُ ڈاہ گرگ، ھزگ۔
  ٹراس گرگ : وتی سرءَ چہ چیزے ءَ ٹرسگ ءُ گڑگ ءُ ڈاہ گرگ۔
- **ٹراسگ :** (ٹ۔را۔سَگ) ٹراس کنگ، ھزگ، گڑگ۔
- **ٹراسو :** (ٹ۔را۔سُ و) ھما کہ بے نیمون ءَ ٹراس کنت یا کہ پہ سکیں کسانیں نیمونے ٹراس کنت، سکیں ٹراس کنوک۔

- **تْراسی :** (ٹ۔رَا۔ سِ ئ) بچار "تْراسیگ"۔
- **تْراسیگ :** (ٹ۔رَا۔ سِ ئ گ) تْراس داتگیں، تْراس گپتگیں، تْراس رَتگیں۔
- **تْراش :** (ٹ۔ رَاش) بُرّ، ڈول، وَڑ۔ ک : "اے لٹّ ءِ تْراش وش نہ اِنت۔"

 تْراشوک : نَد تْراش، کلم تْراش، دیم تْراش، سر تْراش بزاں نَد، کلم، دیم ءُ سرءِ تْراشوک۔ "تْراشگ" ءِ پرانگال بزاں "بہ تْراش"۔
- **تْراشانک :** (ٹ۔رَا۔ شِ ان ک) چہ چیزےءِ تْراشتگیں، تْراشوک۔
- **تْراشائینگ :** (ٹ۔رَا۔شَ۔اِ ئے۔ نَ گ) چہ دگرےءِ دست ءَ تْراشینگ یا تْراشگ ءِ کارءَ کنائینگ۔ بزاں اِنچوش کنگ کہ دگہ یک مردمے تْراشگ یا تْراشینگ ءِ کارءَ انگت ھم چہ دگہ مردمےءَ بہ گپت۔
- **تْراشتسر :** (ٹ۔ راش۔ تَ۔ سَ ڑ) تْراشتہ سر، تْراشتگ سر، ھما کہ سرءَ تْراشتگ بزاں سرءَ ساتگ، ساتہ سر، ساتگ سَر، کوٹ سَر۔
- **تْراشُک :** (ٹ۔رَا۔شُ ک) مُھرگ ءِ راستے کہ چوکہ لال ءَ تْراشتگ ءُ شش کُنڈ انت دستونکاں ءَ کن انت ھمک رنگ بیت۔
- **تْراشکار :** (ٹ۔ رَاش۔ کَ اڑ) ھما مردم کہ گْراں بھاسنگ بزاں شُدرانی تْراشگ ءِ کارءَ زانت ءُ کنت۔
- **تْراشگ :** (ٹ۔رَا۔شَ گ) گوں تَنتش یا کارچ یا چانکو یادگہ اِنچیں ازبابےءِ دار یادگہ چیزےءَ تَنک تَنک ءُ بُرّگ بزاں آئیءِ سپر سپرءَ تَنک تَنک ءُ بُرّاں کنگ اک : دار تْراشگ، کلم تْراشگ، کتب تْراشگ، رحل تْراشگ، دروازگ تْراشگ، کپکپ تْراشگ ھمے رنگءَ شُدر تْراشگ : بزاں شُدرءِ گْراں تْراشگ ءَ کُنڈ کُنڈ کنگ کہ بے تْراشگ ءَ بدرنگ ءُ گرناک ءُ کم بھا اَنت۔
- **تْراشوک :** (ٹ۔رَا۔شُ وک) تْراشگ ءِ کارءِ کنوک چیزےءِ تْراشتگیں بھر۔
- **تْراشینک :** (ٹ۔رَا۔شِ ے نَ ک) ھما ازباب کہ گوں آئیءَ دگہ چیزے تْراشگ بیت چیزےءِ تْراشوکیں ازباب۔
- **تْراشینگ :** (ٹ۔رَا۔شِ ے۔ نَ گ) تْراشائینگ، چہ دگرےءِ دست ءَ تْراشگ ءِ کارءَ کنائینگ۔
- **تْراکگ :** (ٹ۔رَا۔کَ گ) نازرکیں چیزےءِ تْرکگ۔ پُگل ءِ کْراکگ۔ تْرھکگ۔
- **تْراکینگ :** (ٹ۔رَا۔کِ ے۔ نَ گ) نازرکیں چیزےءِ پہ آرام تْرکینگ۔ اک : رِیش ءِ تْراکینگ، چمانی تْراکینگ بزاں تچ کنگ چوکہ پیشیءِ چک یاکہ گلڑءِ کہ چہ پیداگ بَیگ ءَ چیزے روچ چمّانی پوشش اِش تْرک اَنت۔
- **تْرام :** (ٹ۔رَام) یکجا، رِد پہ رِد، جُپ رَنگ، پہ ڈولداری شرپ بیگ یا ردبیگ یا جم بیگ، مانپوش، مانش ءِ تْرام بیگ : یکجا بیگ، رد پہ ردبیگ، جُپگ، پہ بْراہ ءُ زیب ردبیگ۔ مانپوشگ، مانشانگ، پوشگ۔
- **تْرامب :** (ٹ۔ رامْ بْ) مزنیں تْرامبل۔
- **تْرامبگ :** (ٹ۔ رَامْ۔ بَ گ) تْرامبگ، آبلہ بیگ، ٹومبگ پہ گوات گِرگ ءُ تْرکگ ءِ، زور جنگ۔

 ریش یا درد ءِ تْرامبگ : تْرامبل بیگ۔
- **تْرامبل :** (ٹ۔ رَامْ۔بَ ل) تْرانْبا، آبا، آبلو، مردم ءِ دست، پاد یادگہ جاگھےءِ پوست کہ آزگ ءُ آئیءِ چیر گوشت آپ بیت ءُ گوات گپت ءُ چولاس ءَ تْرپ اِیت اسپیت پک یا سُھرءُ شیہ پک بیت، ھم بیت۔ لے ھما وھدءَ بیت کہ پوست ءِ مزنیں زورے پر بیت یاکہ پہ تْرندی گوں یک چیزے باز رندءَ پرمشگ بیت کہ آئیءِ چیرءِ گوشت آپ بیت ءُ پوست ءَ گوات دَنت۔ جان ءِ جاگھے اگاں تچ اِیت ھم "تْرامبل" بیت، شپادیں مردم کوہ ءَ پہ تْرابیت یاکہ کوش ءُ چوٹ ءُ سواس پاداں بجنت یاکہ پہ ٹیکم ءُ کوڈال یا ھولیگ جنگ ءَ ھم "تْرامبل" پادکیت۔
- **تْرامپل :** (ٹ۔رَامْ۔پَ ل) بچار "تْرپّل" یا "تْراپل"۔

- **ٹرامپُل :** (ٹ۔رام۔پ۔ل) بچار "ٹرامپول"۔
- **ٹرامپول :** (ٹ۔رام۔پ و۔ل) ٹرانپول، ٹرانپولی، ٹرامپولی : مردم یا اولاک یا دلوت ءِ پَستی تچگ ءُ باداں پہ گنوکی زمین ءِ شہمات کنگ، ٹرامپول جنگ، ٹرامپولی کنگ۔
- **ٹرامپولی :** (ٹ۔ رام۔پ۔و۔لِ ی) بچار "ٹرامپول"۔
- **ٹرامگ :** (ٹ۔را۔م گ) بچابیگ، ردبیگ، جیگ ءِ ڈولداری ردءِ ردبیگ، بانپوشگ، مانشانگ۔
- **ٹران :** (ٹ۔ران) شہل ءُ ٹران : بزاں چہ زہر ءُ کہری ءِ رند ءِ وشّانی یا کہ جیڑہ ءِ ٹران گپ اِ ک : گپ ءِ ٹران : بزاں دیوان ءُ مجلس ءِ گپ ءُ دیوان۔

ٹران کنگ : شہل کنگ یا گپ جنگ بلے تھنا ٹران کنگ ءِ بزانت "شہل کنگ اِنت" پہ گپ ءِ "گپ ءُ ٹران کنگ"، گوشتِ اِنت البت اے رنگیں گپّاں نھنا کارمرد بیت۔ "من گوں ترا ٹران ءِ یاں"۔

- **تَران :** (ت ر۔ران) چکران بزاں تَران ءِ ءُ چکران ءِ یا سیل کتان ءِ "تَرَگ" ءِ آیُکی مَنکار گال بزاں "من تَراں" "من تَرگ ءِ کارءِ کناں۔ منی جند "تَر" اِیت۔
- **ٹرانبگ :** (ٹ۔ران۔ب گ) بچار "ٹرامبگ"۔
- **ٹرانبل :** (ٹ۔ران۔ب ل) بچار "ٹرامبل"۔
- **ٹرانپل :** (ٹ۔ران۔پ ل) بچار "ٹرامپل"۔
- **ٹرانپُل :** (ٹ۔ران۔پُ ل) بچار "ٹرامپول"۔
- **ٹرانپول :** (ٹ۔ران۔پ۔و۔ل) بچار "ٹرامپول"۔
- **ٹرانپولی :** (ٹ۔ران۔پ۔و۔لِ ی) بچار "ٹرامپول"۔
- **ٹرانچ :** (ٹ۔ران۔چ) شیہ پس یا اسپے پس ءِ شنگ ءِ ٹرنگ بزاں چہ مستی ءِ ءِ چہ گل ءِ سٹ ءِ دور کنگ۔ آشک یا دگہ کوہی پس ءِ شاگ، ٹرانچ وَرگ، ٹرانچ کنگ۔ ایشی ءِ "ٹرنچو ءِ ہم گوشت اِنت۔ ءِ چلھڑاں ٹرانچ ءُ ٹرگشان گیپسار ءِ شہلی کار۔
- **ٹرانچار :** (ٹ۔ران۔چ ار) ٹرانچ آروک بزاں ہما ہیتوں یا کہ درمان کہ مردم ءِ ٹرانچ ءُ ٹرنگ ءِ بے تاہیر ءِ کنت، باھند آر یا باھند آروک۔
- **ٹرانچپد :** (ٹ۔ران چ۔پ د) ٹرانچگ ءِ شاگ ءِ پُراھی ءِ پد، دَوَرپد، شاگ پد، ٹرانچگ ءِ نشان۔
- **ٹرانچکار :** (ٹ۔ران چ۔ک ار) ہما مردم کہ ٹرانچگ ءُ جُنک جنگ ءِ کاراں سرجم ءِ زانکار اِنت۔
- **ٹرانچگ :** (ٹ۔ران۔چ گ) ٹرانچ کنگ، بچار "ٹرانچ"۔
- **ٹرانچگر :** (ٹ۔ران چ۔گ ر) ہما مردم کہ جُنک جنگ ءُ دور جنگ ءِ کار ءِ بلد اِنت ءُ باج بری لیباں گوں بیت۔
- **ٹرانچو :** (ٹ۔ران۔چ و) سٹ ءُ دور کنوک پہ نفسی، بے آرام، لیبو۔
- **ٹرانز :** (ٹ۔ران ز) ٹرانچ۔
- **ٹرانزگ :** (ٹ۔ران۔زگ) ٹرانچگ، ٹرانچ کنگ، ٹرانز کنگ۔
- **ٹرانس :** (ٹ۔ران۔س) بچار "ٹرانس"۔
- **تَرانک :** (ت ر۔ران ک) تَرک، تچروک ہما چیز کہ آئی ءِ سر ءِ بندانت یا اوشت اَنت ءُ آتچکر ایت۔ چھراپ، چراپ، گردون دیوکیں آپ پہ "تَرَگ"۔ بزاں تَری کرھُشکی ءِ چپ اِنت اک : ناکن ءِ تَرَگ بزاں ہما جاگہ کہ گوں گوشت ءِ بچاانت۔

اِستگ : (اِس۔تَ۔گ) ... چِلاں کاری مردم۔

اِستر جبگ : ... اِستر جل، اَستره جل، تھالدیؑ یا پوسی نوتب کہ اِسترک پہ مان کنگ ءُ کار مرد بیت۔

اِیستگ ... اِستنگ ... اِسترت تیر تن اَنت۔

... بیگ، ٹرانگ ءُ گیجگ، ٹرانگ ءُ پڑینگ، ٹرانگ دیگ۔

... کارانت انچوش کہ اگاں یک مردمے چہ ناوڑاهی یا کہ دگہ نیموئے ءُ چہ ... بہ بیت۔ ٹرانگاری، ٹرانگاری ءُ ناوڑاهی۔

... یات۔ ٹرانگ ءُ کپگ یا ٹرانگ آیگ، چہ ٹرانگ ءُ روگ، بے ٹرانگ ...

ٹرانگار : (ٹ۔را۔ن۔گ۔ار) گاریں ٹرانگ، هما ٹرانگ ... وتی گوستگیں زندمانی ءُ هر کُتگیں کار یا دیستگیں چیزاں بے ٹرانگ ...

(LOST OF MEMORY) (1969)

... اَنت کہ وتی زورا کی ءِ پہ زوریں مردم یا چیزے ءِ سرءَ پیش دارایت۔

ترانگرانڈو : (تِ۔رَان۔گُ۔رَان۔ڈُو) پہ هما مردم ءُ گوش ... ترانگرانڈو بیگ، یا کہ "ترشپ کنگ"ءِ گال "ترہ" اِنت کہ یا ... ناڑکیں سُوَل اِنت کہ وراہ ءِ دست ءِ سکّر، کلّاه، جاگہ، اَوات ...

... مردم چہ نزانتکاری ایشی ءِ "زرتہ" گوش اَنت "ترہ" هماسورگ ءِ ... کہ گانڈے مستی ءُ تکّبّی ریں سولاں پہ کانٹ ءِ جنت گوش ... کار "استین"

... ءِ دستماز ءِ ترونشک ... کنگ ... (مازنی : اِستنماد) ... "

اِسوق : (اِس۔تو۔ق) ...

اِسحا : (اِس۔حا۔ن۔ج ...)

اِسلوتنگ : ...

اُستیں : ...

اِیستیں : (اِس۔تی۔تر) ... اسیر ...

اِیستج : ...

... ... PPB... LWD... ISTEZAGH... ISTIZAGH...

تھنا ترگ : ایوک ءَ ترگ یا گردگ۔ ایوک بیگ، تھنا بیگ، تھنا پشت کپگ۔

تین ءَ ترگ : چو تین ءَ گرم ترگ، سک گرم بیگ، سک تپسگ۔ چو تین ءَ سیاہ ترگ بزاں سک سیاہ بیگ۔

جل ءَ ترگ : چوکہ جل ءَ گرم بیگ۔

جنک ءَ ترگ : چوکہ جنک ءَ چکرگ۔

جنکی ترگ : چو جنک ءَ ترگ۔

جنگ ءَ ترگ : ھما مردم کہ پہ جنگ ءِ شوھاز ءَ ترایت بزاں جنگ ءِ وش بیت پیشکا پہ کسانیں گپے پہ مڑگ ءَ بوشار و بیت۔

جھل ترگ : ترزیں چیزے ءِ جھل تر بیگ، جھل کپگ۔

جھل ترگ : جھل بیگ، تلگیں چیزے ءِ جھل تر بیگ۔

چل ترگ : گوشت ءِ کم ترگ ءُ پوست ءِ کرچک کرچک بیگ۔ وانگہ دیراں آپ ءِ تہ ءَ اوشتگ ءِ پادانی پوست ءَ آپ چل ترین ایت ھمے رنگ دستانی پوست ھم وانکہ دیرءَ آپ ءِ تہ ءَ بیگ ءَ چل ترایت بزاں تنکگانی پوست ءُ پاد یا دستانی دل ءُ آئی کرءَ گورءِ پوست۔ کلونٹ یا ناہ ءِ چل ترگ یا دگہ نیمگے ءِ بزاں ھشک ءُ کرچک بیگ۔

چل ترگ : چل بیگ، چرک بیگ، بیگار بیگ۔

چماں ترگ : چمانی دیم ءَ ترگ، رگندگ بیگ، چمانی تہ ءَ کپگ۔

چمانی دیم ءَ ترگ : دیم ءَ ترگ، گندگ بیگ۔

چمانی دیم ءَ پر ترگ : چمانی دیم ءَ ترگ، گندگ بیگ۔

چیر ترگ : دگہ چیزانی چیرءَ بیگ۔ وام دار بیگ۔ بیلاں بیگ۔

دست ءَ ترگ : چیزے پہ تنک گرگ بیگ، سکیں کسانیں چیزے کہ ھیلتے پہ تنک گرگ بہ بیت، چہ بارگی یا ایرتی ءَ۔ دست ءِ تہ ءَ آیگ۔

دست ءُ پادانی پر ترگ : نادراھی یے کہ دست ءُ پاداں تاب ونت گوش انت، پلانی ءِ دست ءُ پاد پہ ترا تنگ انت بزاں تاب ترا تنگ انت۔

دل ءِ ترگ : مردم ءِ چہ یک دیمے ءَ پہ دگہ دیمے ءَ میل کنگ، دل ءِ واھگ ءِ پہ یک چیزے ءَ میل کنگ، چہ چیزے ءَ دل ءِ پرشگ ءُ پہ دگرے ءَ واھگدار بیگ۔

دل ءَ ترگ : دوست بیگ۔

دیم ءَ ترگ : کسے ءِ دیم ءَ آیگ۔

دیم ءَ پر ترگ : کسے ءِ دیم ءَ سہرا ءُ زاھر بیگ۔

راہ ءَ ترگ : راہ ءَ روگ، کسی کارءَ کارنہ دارگ۔ کسے ءِ راہ ءِ سرءَ آیگ یا راہ ءِ سرءَ کپگ۔

رند ءَ ترگ : پشت ءَ ترگ بزاں شوھاز کنگ۔ کسے ءِ رندءَ گوں بیگ یا گوں کپگ۔ رندءُ پشت کپگ۔

رنگ ءِ ترگ : چہ یک رنگے ءَ پہ دگہ رنگے ءَ ترگ بزاں رنگ ءِ بدل بیگ۔ مردم ءِ سک پریشان یا گمی یا وتر دل بیگ۔

کارے ءِ رھبند ءِ بدل بیگ۔ جاگھے ءِ زیدہ مٹ بیگ۔

روچانی ترگ : روچانی بدل بیگ، روچانی کسترءُ مستر بیگ۔ واری ءِ یا سیری ءِ روچانی بدل بیگ۔

زَرد ترّگ : رنگ ءِ زرد ترّگ، الگدار یا زاپران رنگ بیگ۔

زَرّ ءِ ترّگ : زنڈ ءُ پڑوُر بیگ۔

زلورءِ ترّگ : سک زرد بیگ۔

زنڈ ترّگ : پڑوُر بیگ۔

سَبز ترّگ : چو سبزیں رنگ ءِ بیگ، دَرچک ءِ سبز ترّگ بزاں ناک جنگ. کِشار ءِ سبز ترّگ بزاں چہ زمین ءَ ترّگ ءُ درآیگ. ناکن ءِ پچیگ ءَ رندسبز بیگ، لَٹ ءِ لگّ ءِ جان ءِ سبز بیگ. ماریادگ زھری تُوکّے ءِ وجگ ءَ رند مردم ءِ جان ءِ سبز بیگ۔ تُنشانی سبز بیگ، بروت یا ریش ءِ سبز ترّگ بزاں سبزگ یا نوکی درآیگ۔

سرءِ ترّگ : ناڈراھی یے کہ گوُشش ءَ زاناں آئی ءِ جتّاں ھر چیزیں چکرّگ ءُ ترّگوُ دیگ ءَ انت۔ اے ناڈراہ نشت ءُ اُوشتات نکنت کہ کپ ایت. بلوچی درمان "شیاھیں دُنگ اِنت" یا کہ مچّی پیشّ ءِ بندے بندآنت. پریشان بیگ. بے تاھیر بیگ. سر سر جنگ۔

سَرد ترّگ : سارت بیگ، سرد بیگ. گرمیں چیزے ءِ سرّگ ءُ سارت بیگ، بے زند بیگ، تُنگ، مِرگ۔

سَک ترّگ : ڈَڈّ بیگ، ترُند بیگ چہ ھُمی ءَ رند۔

سُھر ترّگ : سُھر بیگ، ریٹھ بیگ، ھون رنگ بیگ۔

سیاہ ترّگ : سیاہ بیگ، شپ رنگ بیگ، تھار بیگ، تھاری ءِ رنگ بیگ۔

سِیہ ترّگ : بچار "سیاہ ترّگ"۔

شپ ترّگ : شپ بیگ، وار بیگ، بڑگ. ڈکال بیگ۔

شپ ءِ ترّگ : شپ ءِ گردگ. چو شپ ءِ بیگ بزاں تھار بیگ۔

شپدستی ءِ ترّگ : شپ ءِ گرد ءُ گول کنگ۔

شپیرّھی ترّگ : پہ لُنٹڑی شپ ءِ ترّگ۔

شُرو ترّگ : طم ءُ نرم بیگ۔

شگّراں ترّگ : پہ بے کاری یا پہ دُزّی ءُ چیر کاری یے ءَ ایراھتی شگّراں گردگ۔

شِینز ترّگ : چو کہ شینزّیں رنگ ءِ بیگ. چہ زھر ءِ یا کینگ ءِ رنگ ءِ پہ ترّگ، شینز ءُ نیل ترّگ۔

کلنڈ ءِ ترّگ : سک ھُشک بیگ، چو کلنڈ ءِ پچّگ، سک سُچگ، سک سیاہ بیگ۔

کُور ترّگ : کُور بیگ، میم ءَ کنگ. کوردیم ترّگ : تاموُر ءِ گرگ، دزّیں بیگ یا گوُھن بیگ۔

کوہ ءَ ترّگ : پہ شکار یا پہ سیل ءُ ساوات کوھاں چکرّگ، چو کوہ ءِ بزاں ڈُوک ءِ سک بیگ، ترُند بیگ۔

کُوھن ترّگ : کُوھن بیگ، دیر گوزگ، "نوک بہگ" ءِ چَپّ۔

گراں ترّگ : گراں بیگ، کَشّ ءَ سنگین بیگ، "سُبک بیگ" ءِ چَپّ پہ شَم بیگ، پہ ادب بیگ۔

گَرد ترّگ : کَلاّطِ بیگ، کارے ءَ گلا بِیمش بیگ۔

گرم ترّگ : تپسگ، گرم گرّگ۔

گَنج ءِ ترّگ : سک زھر گرگ یا زھر بیگ۔

گنوک ترگ : ساریں مردمے ءِ گنوک بیگ۔

گوات ءِ ترگ : گوات ءِ کشگ ءِ راہ ءِ بدل کنگ بزاں اگاں پسرءِ چہ رودرآتک ءِ کشگ ءِ بونگ اتوں چہ گاہ یا زربارءِ کشگ۔

لَغم ترگ : نرم بیگ، ڈڈّءِ زیرءِ چپّ بیگ۔

مان ترگ : "بچار مانترگ"۔

مَرد ترگ : دلیر بیگ، ڈڈّ بیگ، مردیں چُکّے ءِ ورنا بیگ۔

مَست ترگ : اولاک یا دلوت ءِ دھرءِ موسم ءِ آیاں نرانی پہ مادگانی دوچار کپگ ءِ بے سار بیگ، گنوک بیگ، کسی پرواہ نہ کنگ، گروناک بیگ، بے سار بیگ، دریاءِ گورم بیگ۔ گرماگاں دریاءِ گوُرمانی مزن بیگ۔

موسم ءِ ترگ : بوم ءِ بدل بیگ، موسم ءِ مٹ بیگ۔

ناڈراھی ءِ ترگ : بزاں یک برے وشتر بیگ ءِ رند ناڈراہ ءِ پدءِ کپگ۔

نَر ترگ : مست بیگ، کسی گپّ ءِ نہ زیرگ، وتی گپّ ءِ سرءِ اوگ، نہ مَرّینگ۔

نَک ترگ : سک گندگ ءِ ھراب بیگ۔ نل ءِ نل ترگ : پُر بیگ، تُرند بیگ۔

وتی پادان ترگ : چہ ناڈراھی ءِ رندکہ مردمے نوکی نٹ ءِ پادان بکپ ایت بزاں نوکی کمیں کمیں راہ ءِ شُت بکنت گوُش انت "وتی پادان ترّ ایت"۔ کسے ءِ باھوٹ نہ بیگ، کسے ءِ کارءِ کارنہ دارگ۔

واب ترگ : مردم ءِ دست یا پاد یا دگر اندامے ءِ کُنٹگ کُنٹگ ءِ بے سما بیگ کہ وتی سرءِ وت گوُش ئے زاناں چہ کُمٹگ ءِ سیخ ءِ پُرانت کہ سُرینگ ھم نہ بیت۔

واترگ : واترکنگ بزاں پدءِ ترگ، ہیرہ کنگ۔

وارترگ : ازاب بیگ، واربیگ، بژگ بیگ۔

وارءِ ترگ : وارءِ رسگ، گیگ ءِ رسگ، پہ کارے ءِ کنگ ءِ جوُاں تریں وھد ءِ دست کپگ۔

وارءِ ترگ : گیگ ءِ کپگ، وارءِ آیگ، وارءِ کپگ

ھُشک ترگ : ھُشک، ھُشک بیگ، ترّی ءِ ھلاس بیگ، لاگر بیگ، بارگ بیگ۔

ھُشک ءِ ترگ : بے کارءِ گردگ، مُپت ءِ گردگ۔

ھُور ترگ : یکجا بیگ، گوں دگہ چیزے یا مردمے یکجا بیگ۔

- **ترگ :** (تَ رَگ) ترُنال، ترُنال : ھما بندیک کہ گوُر یا پارسیانی گوُرءِ انت کہ بہ نیکراھی دودءِ ربیدگ گوُرءِ دیگ بیت۔
- **ترگرد :** (تَ رْ۔ گرْ دْ) سیل ءِ ساوات، گردءِ سیل، سیل ءِ گردش۔
- **ترل :** (ترِ۔ رُلْ) ھما کہ چو زریں سُرل بزاں تمرءِ سول ءِ نازرک انت، سکیں نازرک بلے پہ مانیتگی گوُش انت۔ بازمردم الشیءِ ترُل گوُش انت کہ زدانت الشیءِ انگت ھم زور ترکن انت ءُ "ترُلک" گوُش انت۔
- **ترلاس :** (تَ رْ۔ لاسْ) ھما لاسیں مُھرگ کہ سک ترپ انت ءِ گندگ ءِ گوُش ئے زاناں ترّانت کہ چو آپ ءِ ترمپ ءِ جڑگ انت۔
- **ترُلک :** (ترِ۔ رُ۔ لْ کْ) بچار "ترُل" (اے گال ءِ "ترُلک" گوُشگ رودانت)۔
- **ترم :** (تَ رْ مْ) مزنیں لواسی کہ مُنڈءِ ٹکرّ انت یکدارءِ وھدے کہ بُرزءِ کشّ انت گڑا ھمے "ترماں" آئی ءِ چیرءِ دینت۔ گوُش انت

چیہراک : ٹرندیں درمان ، ٹرندیں چاہ۔

آسں ٹرندانت : بزاں بزانترۂ باپ ئے تیزیں سوچوک انت ۔

پلانی ءِ آسں ٹرندانت : بزاں گرم تب ءُ زوت زھرگروکیں مردے۔

اولاک ٹرندانت : بزاں ٹرند سرۂ گھیگرۂ سرمُحلّ انت کہ ھمک مردم ءَ نہ مرّیں ایت۔

کار ٹرند انت : بزاں گراں انت ءُ مشکل ۔

درمان ٹرندانت : بزاں سکّ زھر یا سکّ زہت باکہ انچیں سکّی یے مان انت ۔ مشوک ، تمباک ، بیڑی یا دگہ انچیں چیزے ءِ

ٹرند بیگ : بزاں زور مند کہ چہ گیشّے ءِ کارمرد کنگ ءَ سرۂ جن انت باز یا گیشترءِ کارمرد سرۂ سکّ گراں کنت یا دل ءَ تو بین ایت۔

ٹرندیں چاہ یا کھوہ : ھماکہ آئی ءِ تہ ءِ چاھی تاک یا کھوہ ءِ جند گیش مان کنگ بوتگ کہ سکّ زہت یا زھر بنت ۔

زمین ٹرندانت : بزاں پہ کل جنگ یا ننگار کنگ ءَ ھاک ئے ڈڈّ انت۔

توار ءِ ٹرندبیگ : گوشءَ انت پلانی ءِ دپ ٹرند انت بزاں پہ جاک گپّ جنت۔

بوءِ ٹرند بیگ : یک چیزے ءِ بوءِ ٹرند بیگ اِنت : ڈن ءُ سوچکی ءُ دگہ وشّیں انترءِ بو، گوشءَ انت ءَ ایشی ءِ بوءِ بُساں چہ ٹرندی ءَ مئے سرءِ دردے دات یا ڈُبر بنت ، ھمے رنگ ءُ بدیں ٹرندیں بو ، دپ ءِ بوھم ٹرندبیت ، گوشءَ انت پلانی ءِ دپ ءِ بو ٹرندانت بزاں دپ ءَ ھمے سکّ بوکنت ۔

روچ یا گرم ٹرندانت : بزاں سکّ گرم انت ءُ سوچوک ۔

(گالبند) : ٹرندآرگ ، ھوریءِ ٹرندآرگ : بزاں گوں رسگ ءِ ٹرند ءُ سکّ پہ چگ یا گوارگ ، ھمے رنگ ۔ جبرءِ ٹرندآرگ ، کورءِ ٹرندآرگ بزاں ٹرندیں ءُ تیزیں آپ ءِ آرگ ۔

ٹرند مُچگ : بستگیں یا ڈکیتگیں یا بند کرتگیں چیزے ءِ پہ زورءُ تیزیءُ ٹرندی مُچگ یا ئل ءِ ، بندءِ ، تہنکانی مُچگ بزاں یکپارگی تہنگ کاری بیگ ۔ مردم ءِ بند ءِ مُچگ ، لاپ ءِ مُچگ بزاں سکّ رچگ ۔ دل ءِ مُچگ : سکّ رچگ ۔ ارسانی مُچگ : بزاں سکّ رچگ ۔

ٹرند بندگ : مُھرکم ، سکّ مُھر ، محکم بندگ ۔

ٹرندبیگ : ھمیں چیزے پہ سکّ ءُ ڈڈّ ءَ زبر بیگ ۔ مردم ءِ زھرگرگ ، محکم بیگ ، گراں ءُ مشکل بیگ ۔ توار یا کہ دپ ءِ توار ٹرندبیگ بزاں سکّ بُرزءُ جاک توار ءِ دراَیگ ۔

ٹرند تاچگ : اولاک ءِ سکّ گلینگ ، سوارءِ اولاک ءِ سکّ تیز تاچگ ۔

ٹرند تچگ : سکّ تیز ڈرکّ کنگ ، سکّ پہ ٹرندی ءُ تیزی میدان کنگ ۔

ٹرند ترّگ : چیزے کہ ھم ، شُرد بوتگ آئی ءِ سکّ ءُ ڈڈّ ءُ زبر بیگ ، چکّروک یا پرّگ ءِ تیز چکّرگ ۔

ٹرند تنگ : مُھر تنگ ، سکّ مُھر مشّایگ ۔ تھت ءِ روتاں کچایگ ءُ تنگ ۔

ٹرند جلّگ : مُھر دارگ ، اولاک ءِ معارءِ مُھر دارگ ۔

ٹرندجنگ : یک چیزے ءِ دگہ چیزے ءِ سرءِ گوں زورءُ زکت ءِ جنگ ۔ شَہمات ءِ ٹرندجنگ بزاں سکّ جنگ ھمے رنگ ءَ لٹّ ءِ ٹرندجنگ ۔ دل ءِ ٹرندجنگ بزاں سکّ ڈریکّ ڈریکّ کنگ ، دِل ءِ سکّ ڈریگ ۔ دِل ءِ تیز تیزءِ جنگ ۔ رگ ءِ ٹرندجنگ : بزاں رگ ءِ تیز تیزءِ جنگ ۔ گروک ءِ ٹرندجنگ بزاں سکّ جنگ ءُ بے اجامی گروک ءِ جنگ ۔ بچار ''جنگ''۔

ٹرند چارگ : کسے یا چیزے ءِ روک روک ءِ چارگ ۔ پہ دوستی ءِ روک روک ءِ چارگ یا پہ زھر ، زھرناکی چارگ۔

ٹرند چنڈگ : سکّ چنڈگ سکّ جُمبگ ، زمین ءِ ٹرندچنڈگ : بزاں سکّ جُمبگ ۔ ڈرچک ءِ ٹرندچنڈگ : بزاں سکّ

ٹرامبلینگ کرَبرئے بہ برج اَنت۔

ٹرند وارگ : ساد یادگ اِنچیں چیزے ءِ پہ ھلکی وارگ۔ اولاک ءِ مھارءِ ٹرند وارگ کرمرڈرنسری کرت مکنت۔ وت ءِ ٹرندوارگ : بزاں ماں جیڑہ ءِ گپ ءُ ٹراں ءِ سُست نہ بیگ، بزاں پہ سُھل ءُ ٹراں وادار نہ بیگ۔ پہ دگرے ءِ گپ ءِ مَنّگ ءِ وا دار نہ بیگ۔ دردءِ ٹرند وارگ : بزاں دردے کہ کسے ءِ بگیپت ءُ ٹرندئے پدار اِیت۔ کسے ءِ گردن یا دگ جاگھے ءِ رگ ءِ گرگ ءُ ٹرند وارگ۔

ٹرند دست جَنگ : کارے پہ چاڑتھی دست جَنگ، کارے ءِ واھگداری کنگ ءِ ھاترءِ دست جَنگ۔ پہ جَنگ یا دگ ھاترے ءِ کسّے پہ ٹرند ءُ ھلکی دست جنگ ءِ دارگ۔

ٹرند ڈُگگ : کارے ءِ کنگ پہ تیزی ءُ ٹرندی۔

ٹرند راھینگ یا رائینگ : پہ گنوکی رائینگ۔

ٹرند رچگ : ھور ءِ پہ دُرّد گوارگ۔

ٹرند رَندگ : سرہ میدّاں پہ زور اِیچوش رندگ کہ میدّانی بُن دَر دیکں اَنت، زھر رندکنگ ماتو رَند کنگ۔ پہ زور ءُ زکت پہ ٹرندی کِشک رندگ یا کَشّگ۔

ٹرند رُوگ : تیز رُوگ، اشتاپی رُوگ، زیت رُوگ، ھَشک رُوگ۔ بزاں اولاکے ءِ گردن ءِ بستگیں سادءِ ٹرند بیگ ءُ گٹ گیر کنگ۔

ٹرند سُرگ : زیت ءُ پہ چاڑ سُرگ۔

ٹرند شانگ : سکّ شانگ۔

ٹرند شَنزگ : فودانی زَبر شَنزگ بلے پہ گوارگ ءِ نہ رسگ۔

ٹرند شَھپگ : سکّ شھپگ۔

ٹرند کپگ : سکّ کپگ، پہ زور کپگ، بُرّستگ ءِ کپگ۔ زھر گرگ ماں جیڑہ ءُ دپجنگ ءِ۔

ٹرند کنّایگ : سکّ ٹرندکنگ ءُ شّایگ۔

ٹرند کُچگ : سکّ ٹرندکشّ کنگ ءِ درو ءِ ٹرند کُچ ءِ اتگ۔

ٹرند کَشّگ : ھلکی کَشّگ، سادے ءِ یا بندے ءِ اِیچوش کشّگ کہ مُھرءُ سکّ ءُ دارءِ دار بہ بیت سُست ءُ لھم مہ بیت۔ گوات ءِ ٹرند کَشّگ : بزاں سکّ کَشّگ، تیز کَشّگ۔ پاداں یا گاماں ٹرند کَشّگ : بزاں تیز تیز ءُ زیت زیت رُوگ۔

ٹرند کنگ : سُستیں چیزے یا لھمیں چیزے سکّ ءِ ٹرند ءِ ڈِکنگ۔

ٹرند گرگ : کسے ءِ ماں ھبر یا گپّ یا جیڑھے ءِ سکّ پہ ٹرندی مان تڑینگ۔ کارے ءِ کنگ ءِ ٹرندگرگ پہ زُرنگی دست جَنگ، بزاں سُستی ءُ بزوری ءِ کنگ۔ تپ ءِ ٹرند گرگ : بزاں سکّیں گرمیں تپ ءِ گرگ پلانی تپ ءِ ٹرندگیتگ، پلانی ٹرندیں تپے ءِ گپتگ۔ مردے ءِ پہ ٹرندی ءِ ھکّل ءُ نھیب مان تڑینگ۔

ٹرند ماں بندگ : پہ جیڑھی ٹرند ھکّل ءُ گُڑ یا کنگ۔ سرءِ پہ درمان سکّ ٹرند ماں بندگ۔

ٹرند مَنگ : پہ ٹرندی ءُ گھگیری مَنگ۔ ھامردم کہ آئی ءِ دست مَنگ ءِ ٹرند ٹرندءِ رواَنت ءُ کاینت چوکہ لشکری مردمانی منگاں۔ ھارءِ ڈگار ءُ زمیناں پہ ٹرندی مَنگ کہ کشارءِ تاوان دیگ۔

ٹرند ورگ : اِشتاپ اِشتاپی ورگ۔

ٹرنداپ : (ٹ رَنْ داپ) چہ انگور، ناہ ءُ جو ءُ دگہ نبیگ ءُ دھلاں کشّ اِنگیں ھماشیرگ یا آپینک یا شیرگ آپ کہ آئی ءِ ورگ ءِ

مردم ھنوشں بیت، شراب۔

- **ٹرنداس :** (ٹ رٚ نٚ ڈ آ س) ھامردم کہ گرم سر اِنت، ٹرندتَب، ھما اولاک کہ زیتّ شُورگیت۔
- **ٹرندانک :** (ٹ ۔ رٚ نٚ ۔ دا نٚ ک) ھما درمان کہ اگاں آپینک یا ھمیں چیزے ءِ مان ءَ بکن ءَ آئی ٹرندءُ ڈُڈّءَ زبرکنت ھما درمان کہ مردین ءَ پہ درمانی وراِت کہ زوْرمَرْبنت یا نزور ءُ سُستیں مردم ءَ کارمرد کن اِنت۔
- **ٹرندبند :** (ٹ رٚ ن ڈ ۔ بَ نْ ڈ) مُھر بند ھما کہ سُست نہ بیتگ۔
- **ٹرندبو :** (ٹ رٚ ن ڈ ۔ بُو) ھما چیز کہ آئی ءِ بو ٹرندءُ تیز اِنت۔
- **ٹرندپُشت :** (ٹ رٚ ن ڈ ۔ پُ شْ ت) ھما اولاک کہ اگاں آئی ءِ سوار یا جماز بہ ءَ مردم ءَ پہ آرام نہ بارت آئی ءِ پُشت سک شُر اِیت ءُ سوار ءَ پدر دکنت۔
- **ٹرندتَب :** (ٹرُنْد + تَب) ھما مردم کہ آئی ءِ تَب ٹرند اِنت بزاں زوت نہ ھرگیت۔ گرم تب، ٹرند تبیات۔
- **ٹرندتیغ :** (ٹ رٚ ن ڈ ۔ ت نٚ غ) ٹرند ٹرندءِ تیغ اِنگیں تھت یا دگہ چیزے۔
- **ٹرند چار :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ چا ر) ھما مردم کہ دگراں پہ ٹرندی چار اِیت۔
- **ٹرندچَم :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ چَم) ھما مردم کہ آئی ءِ چم ٹرسناک بنت۔ ھما مردم کہ آئی ءِ چم مردم ءَ سک گرِانت۔
- **ٹرندرواج :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ رَوا ج) ھما کہ راہ ءِ ٹرندءُ تیسند روت مردم یا اولاک۔
- **ٹرندروگ :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ رَوگ) راہ ءِ تیز رَوگ۔
- **ٹرندسر :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ سَ ر) ھما اولاک کہ آئی ءِ مھار ءِ جلگ ءِ زور لوٹ اِیت بزاں سک زور جنت۔ ھما مردم کہ تَب ءُ تبیات ءَ ٹرندءُ گرم اِنت، گرم سر ءُ زیت زھر گروک۔ گھگیر، سرمچل۔
- **ٹرندکار :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ کا ر) ھما مردم کہ ھر کارے سُستی نکنت ءُ ٹرند ٹرندءُ دست جنت۔
- **ٹرندکش :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ کَش) ٹرندکش اِنگیں ساد یا بند، کجّا تگیں۔ ھما سواس کہ گوُپگ ءِ آئی ءِ تچیگ سک ٹرندکشگ بوتگ۔ اِے سواس پہ پُلک ءُ مِلک ءُ ریکپاد ءِ شتر اِنت۔ پہ کوہ ءُ ڈلپاد ءَ "سُست کش"، ءَ کن اِنت کہ گُڑُگ مَربیت۔
- **ٹرندگال :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ گا ل) ٹرند ھبر، ٹرندگپ، ھما ہچّہ کار کہ آئی ءِ لچہ ءِ گال باز ٹرند اِنت۔
- **ٹرندگام :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ گام) ھما کہ آئی ءِ گام تیز اِنت بزاں راہ ءِ پہ گام تیز رَوگ۔ تیزگامیں اولاک، ھما کہ پیادگ ءِ ڈُڈّ اِنت ءُ راہ ءِ ھم تیز اِنت۔
- **ٹرندگپ :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ گَپ) ٹرندھبر، ھما کہ پہ زھرءُ جبترہ گپ جنت۔
- **ٹرندناک :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ نا ک) ٹرند، زبر، ڈُڈّ۔
- **ٹرندو :** (ٹ رٚ نٚ ڈو) ھموءِ چپ ھما کہ ھم نہ اِنت۔ ٹرندوڑ۔
- **ٹرندھار :** (ٹ رٚ نٚ ڈ + ھا ر) کور ءِ ھما ھار کہ ٹرندی ءُ تیزی کیت۔ ٹرندھاریں کور، ھما کور کہ آئی ءِ ھار ھر وھد ٹرندءُ تیز اِنت۔
- **ٹرندھبر :** (ٹ رٚ نٚ ڈ ۔ ھَ بَ ر) ٹرُندگپ، ھما مردم کہ نعیب ءُ گُرّبا یا زھر گالی گپ جنت۔
- **ٹرندی :** (ٹ رٚ نٚ ۔ ڈِی) ٹرُندبیگ ءِ جند، ھمی ءِ چپّ، ڈُڈّی، زبری۔
- **ٹرندین :** (ٹ رٚ نٚ ۔ ڈے ن) ھما کہ "ٹرند" اِنت، ھما کہ سک اِنت ھم نہ اِنت، ھما کہ گران اِنت، آسان نہ اِنت، ھما کہ مشکل اِنت، ھما کہ تیز اِنت۔ ٹرندیں آپ: ھما آپ کہ چو نوکاپ ءِ دل ءُ ڈک اِیت۔ ٹرندیں کار، ٹرندیں زمین، ٹرندیں راہ، ٹرندیں رواج، ٹرندیں

توار، ٹرندیں دار، ٹرندیں شُھمات بزاں سک توریںوک۔

ٹرندیں چاہ : بزاں سک زیپتیں، ٹرندیں کھوہ : سک زھریں۔

ٹرندیں ھبر: پہ ھکل ءُ بھر گرتگیں ھبر ءُ گپ۔ ھمے رنگ ءَ ٹرندیں گپ : بزاں پہ کیّن ءُ پاتراپ جنگیں گپ۔

ٹرندیں روچ یا ٹرندیں گرم : بزاں گرمیں روچ۔

ٹرندیں جنگ : ھما جنگ کہ آئی ءِ تہ ءَ سک مِرگ بیت۔

ٹرندیں ھار: ھما ھار کہ آئی ءِ آپ باز بیت ءُ پہ توپانی کیت۔

- **ٹرندینک** : (ٹ۔رَن۔دے۔نَک) ھما چیزے کہ آھنیک نہ اِنت، آپ ءِ جند کتر بیت۔ بزاں بدایت گُڑا "ٹرندینک" بیت۔
- **ٹرندینگ** : (ٹ رَن دِ ے نَ گ) ٹرندکنگ، ڈُڈ کنگ، آپیلکے ءُ ابخوش کنگ کہ آ پہ بدایت ءُ ڈُڈ بہ بیت۔
- **ٹرنُس** : (ٹ رَن سَس) ٹرنگ ءِ پرمانگال۔ بزاں "بہ ٹرنُس" یا "ٹرنگ" ءِ کار ءِ بکن۔
- **ٹرُسنگ** : (ٹ رَن سَ گ) چیزے ءَ سک ایرت ایرت ءَ ٹکّر کنگ، گوشت ءِ ٹرنگ : بزاں سگیں کسانیں ٹکّر کنگ، پیاز یا دگہ چیزے ءِ ٹرنگ، ٹُش ٹُش کنگ۔
- **تَرُنک** : (ت ر۔ن ک) ھما آئی ءِ تُنک ترات۔ بزاں ھما مردم کہ ھر وھد روگنی ورگ وارت، چرب دار یا چرپیں دپار دار۔
- **ٹرنکش** : (ٹ رَن کَ شّ) "ٹرندکش" چیزے کہ ٹرندکش اِنت، سواس ءِ راستے کہ گوگ ءِ وھد ءَ آئی ءِ تچیگ ءِ ٹرندکش اِنت کہ سواس سک تُرّ بئیت بلے اے رنگیں سواس پہ مِلکیں زمین ءِ پاد ءِ کنگ بیت۔ پہ کوھانی رو ءِ آ ءِ کار مرد ءِ ٹرندکش اِنت، ٹے کہ گوہ ٹے گڑا ابت آئی ءِ "سُستکش" گوش اِنت بزاں سُست کش اِنت۔
- **ٹرنگ** : (ٹ رِنَ گ) ذراج بُرزیں چیزے ءِ ذراجی ءِ توکا توک ءِ پھناتی ءِ نیامجی ءِ جاگہ۔ بُرزیں چیزے ءِ ذراجی ءِ سر بُری نیمگ ءِ نیچ ءَ تگیں زہ "بڈّ ءِ ٹرنگ" دوئیں بردستانی مِیانجی، بڈّ ءِ ھنڈ ءِ توک ءِ بھر، دوئیں بردستانی گوشانی نیامجی ءِ بھر کہ ٹرین ءِ بُرز ءُ کوپگانی نیچ ءُ گوگ ءِ جھل ءِ بھر۔
- **تُرنگبین** : (ت رَن گ پ یٖ ن) تازی : مَنّ، ھما وراک کہ پہ ھزرت موسیٰ ءِ راج اسرائیل ءِ اولادگاں چہ آزمان ءُ گوَرتگ۔
- **ٹرنگگ** : (ٹ رِنَ گ گ) چیزے ءِ توکا ٹرک ءِ ذراجی ءِ پاد آیگ ءُ ٹرند بیگ۔ مردم یا دلوت ءُ اولاک یا رستر ءِ بڈّ ءِ ھنڈ ءِ ٹرند بیگ ءُ پاد آیگ۔
- **ٹرُو** : (ٹ۔رُو) ٹری : مات ءِ گوھار، پت ءِ گوھار، مرد ءِ یا جن ءِ مات۔
- **تروار** : (ت رَ۔وار) تُربیں چیزءِ ورگ، چرپ وار، تروران یا تُرواری۔ بزاں ھمایں ءِ ھما وھد کہ نوکیں تُربیں ناہ ورگ بیت بزاں چرچ ءِ ابر گیجگ ءُ ورگ بیت۔
- **ترواری** : (ت رَ۔واری) تروران ءِ وھد۔
- **ٹروج** : (ٹ۔روج) ناڈراھیئے کہ زندیں رگے پُشت ءَ ذراجی ءِ ٹنگ ایت ءُ سک درد کنت۔ باز جاگہ ایشی ءَ "ذروج" (نامی آسک) ءُ "توج" (ذرچکے) ءِ بزانت ءُ گوش اِنت۔
- **ٹرود** : (ٹ۔رود) ٹروج، ٹرودّ : ھمے پُشت ءِ رگ اِنت کہ ٹرند بیت ءُ درد کنت۔
- **تُرّورگ** : (تُ رّ۔ورگ) ترّگ، ترّکو ورگ، تترّگ۔ چکّر ورگ، کسے ءِ سرگوات بکنت یا سرے پہ ترّایت یا کہ چہ زوری راہ ءِ روگ ءُ پہ تترّایت یا چکّر ءُ کو بوارت۔

- **ترڈوران :** (ت ڑ۔ وَرانْ) ترواریا ترواراِ وھدبزاں ھابیں اِ ھماوھدکہ تازگیں ترین ناہ چہ پچ ایرگیجگ ءِ ورگ بیت۔
- **ترُوڑ :** (ٹ۔ رُوڑ) ترُوج، ترُود، ریس، پُشت ءِ رگے کہ ترُندبیت وروکنت۔
- **ترُوشت :** (ٹ۔ رُوشْ ت) بچار "ترُیشتن"۔
- **ترُوشتر :** (ٹ۔ روشْ۔ تِ رْ) بچار "ترُیشتن"۔
- **ترُوشتن :** (ٹ۔ رُوشْ۔ تِ نْ) بچار "ترُیشتن"۔
- **تروک :** (تَ ڑ۔ رُوکْ) ترونک، چکروک، چکرونک، چہ کاگد یا پیٹش ءُ دار یا کہ آسن ءَ جوڑ کرتگیں لیبوکے کہ پہ بندیک یا پہ گُوات ترّابیت ءُ واب بیت۔ ھماکہ باز ترّابیت ءُ باز چکرّابیت یا ترّءِ گردکنت۔
- **ترُون :** (تَ۔ رُونْ) کلٹے یا "کُمب نیمے" کہ کلّ اِنت ایشی ءِ تہ ءَ آس روک کن اَنت ءُ نگن پچ اَنت، ترین، تندیر، تندُور۔
- **ترونک :** (تَ ڑ ونکْ) بچار "تروک"۔
- **ترونکی :** (تَ ڑ۔ رُون کِیْ) تروکی: پیچک ءِ ھنچک مزن بیگ کہ دو ئیں لنکاں گِرگ ءُ چکر ینگ بوت بکنت۔
- **ترونگل :** (ٹ۔ رُونْ۔ گَ لْ) ھماگردیں کتری گلڑیں دانگ کہ چہ جمبراں چوکہ ترُمپ ءَ رِچ اَنت کہ سک سارت بنت، سک سارت۔
- **ترُونی :** (تَ۔ رُوِ نیْ) ھمانگن کہ ماں "ترون" ءَ پچگ بیت، ھمامردم کہ آئی ءَ ترون ھست ءُ ھرکسی نگناں پہ کرتھ پچ ایت یاکہ وت نگن پچ ایت ءُ بھاکنت۔
- **ترُوھگ :** (ٹ رُو۔ ھگْ) اندیم کنگ، مان پوشگ، تامُر بندگ، یکجا بیگ، شینک جنگ، تنگ تنگ ءُ مانپوشگ، تامورگ۔
- **ترُھ :** (ٹ۔ رُھ) ترُھگ ءِ جنِد، "ترُھگ" ءِ پرمانگال بزاں "پہ ترُھ"۔
- **ترُھتال :** (ٹ۔ رَہْ۔ تالْ) ترانگ، تھتال، یات، گیر۔
- **ترُھجاہ :** (ٹ۔ رَہْ۔ جاہْ) آرام کنگ ءِ جاگہ، ترُھگ ءِ جاگہ، سینیٹوریم، آسائش گاہ۔
- **ترُھک :** (ٹ۔ رَہْ ک) دار ءِ راستیں یا دگہ انچیں چیزے ءِ بارگیں ٹالے ءِ پُرشگ ءِ توار، "ترُھکگ" ءِ توار۔
- **ترُھکار :** (ٹ۔ رَہْ۔ کارْ) "ترُھینگ" ءِ کار ءِ کنوک، ترُھینوک۔
- **ترُھکُش :** (ٹ۔ رَہْ۔ کُ شْ) ھماکہ ترُھگ ءِ جنِد ءَ بیگواہ کنت، سکّیں بے تاھیر کنوک، تاھیر ءُ ترُھگ ءِ کُشوک ءُ بے گواہ کنوک۔
- **ترُھکگ :** (ٹ۔ رُھْ۔ کَ گْ) چیزے ءِ پُرشگ ءِ توار۔
- **ترُھگ :** (ٹ۔ رَ۔ ھگْ) سرجمیں آرام، سرجم ءَ آرام بیگ، تاھیر گرگ، اِنسرگ۔
- **ترُھیگیج :** (ٹ۔ رَہْ۔ گِ ے۔ جْ) ترُھینوک: ھمادرمان کہ مردم ءَ چہ درد ءَ آرام بدنت بزاں درد ءَ بگشِ ایت، یاکہ ھماکہ مردم ءَ واب پہ گیج ایت (TRANQUELISER)۔
- **ترُھماز :** (ٹ۔ رَہْ م۔ بَ اْ زْ) ھماکہ ماں آئی ءِ اَمباز ھرکس ءِ ھرکس ایت ترُہ ایت ءُ آرام گیپت، ترُھینوکیں اَمباز۔
- **ترھور :** (تَ ڑ۔ ھَوْرْ) ھماموسمی ھورکہ آئی ءِ جمبر سرجمیں آزمان ءَ مان پوشِ ایت ءُ مُرگ نزانت ءُ رگام رگام ءُ گوار ایت کہ زمین ءَ پچ رنگ ءِ ھُشکی ءَ نیل ایت۔

ترھینگ : (ٹ رَ۔ ھِے۔ نْ گ) انچوش کنگ کہ دگرے پہ تُرہ ایت، ارام دیگ، اِتسرینگ، سِرینگ، سَھٹرینگ۔

تْری : (ٹ۔ رِیْ) بچار "تْرُو"۔

تُریت : (ٹُ۔ رَے۔ ٹ) پُرزور، آباد۔

تِرِیتّ : (تِ۔ رِیْ۔ تْ) نگن کہ مال شیر یا نارشتان ٹکرٹکر کرتگ ءُ پُنڈ اِتگ۔

تْریشت : (ٹ۔ رِیْ۔ شْ ٹ) بچار "تْریشتن"۔

تْریشتر : (ٹ۔ رِیْ شْ۔ تِ رْ) بچار "تْریشتن"۔

تْریشتن : (ٹ۔ رِیْ شْ۔ تِ نْ) شیاہ پُس ءُ شکر وَرنائیں نَریں شنک کہ چدءُ رند پاچِن بیت۔

تْرِینّ : (ٹ۔ رِیْ نّْ) بچار "تْرُونّ"۔

تْرینز : (ٹ۔ رِیْ نْ زْ) سر پچگیں تْرمپ، زنڈیں تْرینزک، کسانیں تْرمپ، سُرنگ ءُ جِنڈ، "تْرینزگ" ءُ پرمانگال بزاں "بہ تْرینزْ"۔

تْرینزُک : (ٹ۔ رِیْ نْ زْ۔ زُکْ) کسانیں "تْرینز" آپ یا دگہ آپ رنگیں چیزے پُر رینگ ءُ تْرینزا آتگیں کسانیں تْرمپ۔

تْرینزگ : (ٹ۔ رِیْ نْ زْ گْ) سُرینگ، چو کمان ءُ در آتگیں تیرءُ سُرینگ، سِنگ۔

تَرّینک : (تَ رّے نْ کْ) یک چیزے تَرّینتگیں جاوَر، دومی جاوَر، ترجمہ کرتگیں (TRANSLATED)

تَرّینگ : (تَ رّے نْ گْ) چکّرینگ، گردینگ، بیرہ دیگ، سیل کنائینگ، پر تَرّینگ، مٹ کنگ، بدل کنگ، چہ یک جاوَرے دپ دگہ جاوَرے تَرّینگ، شیاھگے ءَ چہ یک زبانے پہ دگہ زبانے ءَ تَرّینگ بزاں مٹ کنگ (ترجمہ کنگ)۔ (TOTRANSLATE)

آپ ءِ تَرّینگ : کوریا جُو ءِ آپ ءِ راہ ءَ تَرّینگ کہ دگہ جاگہے بروت۔

اشکرانی تَرّینگ : پہ مُرگانی یال دیگ ءَ، اشکرانی ءُ ڈوک مان کنگ ءُ سرجزی ءَ چکّرینگ ءُ سِنگ ءَ جنگ۔

الم تَرّینگ : بیرک ءُ بندیرا ءَ سُرینگ پہ دومی مردم ءَ ھال دیگ ءُ سھیگ کنگ ءَ ھاترءَ۔

اولاک ءِ تَرّینگ : پہ دَرآرگ ءَ ھاترءَ۔

بگ ءِ تَرّینگ : بگ ءَ ھرءَ مان تْرگ ءُ آئی ءَ پدءَ واتْر دیگ، بگ ءَ پانپائی کنگ۔

بنلانی تَرّینگ یا مالانی تَرّینگ : بزاں جنگیں بندءُ مالاں پدءَ پچ گرگ ءُ آرگ۔

بیر تَرّینگ : کسے اگاں بدے یا زامے پدّت آئی ءِ بدل ءَ آئی ءَ ھم زامے دیگ یا کہ ھابدءَ پدءَ آئی ءِ جندءَ گوَنڈگ۔

بھرءِ تَرّینگ : دگرے ءِ بھرءُ ونڈءَ پہ وت کشگ یا کہ پہ دگہ سیمی مردمے ءَ دیگ۔

پادان تَرّینگ : کسے ءَ پیادگ ءَ تَرّینگ ءُ گردینگ۔

پُٹکی تَرّینگ : آپانی تہ ءَ پُٹکی چکّرینگ کہ بسنگ آنت۔

پچ تَرّینگ : پدءَ تَرّینگ، واتْرینگ، پدءَ گردینگ۔

پد تَرّینگ : پچ تَرّینگ، بیرہ دیگ، واتْرینگ۔

پر تَرّینگ : گَشینگ، چہ یک جاوَرے ءَ پہ دگہ جاوَرے تَرّینگ۔

پُشت تَرّینگ : پُشتی نیمگ ءَ تَرّینگ، وتی پُشت ءَ تَرّینگ بزاں دیم ءَ ھانگو کنگ۔

تاک ءِ تَرّینگ : کِتاب ءِ تَرّینگ کہ چدءُ رند گرگ جنت۔

جَنَک تَرّینگ : پہ جَنَک لَپشم یا بندیک ریسگ ۔

جَنَکی تَرّینگ : چوکہ جَنَک ءِ تَرّینگ۔

جواب تَرّینگ : پسّو ءِ تَرّینگ / جواب دیگ ۔

چمّاں تَرّینگ : مردمے ءِ چارگ ءِ پدءَ پہ نواھگ یا نادوستی چمّاں تَرّینگ۔

چمّاں پرتَرّینگ : چمّاں تَرّینگ، چمّانی سِیاھگ ءِ روگ ءُ اسپیدگ ءِ زاھر بیگ، چمّانی پُستی بیگ۔

چیر تَرّینگ : چیرگ کنگ، انچوش کنگ کہ دگہ چیزانی چیرءَ ببیت، وامدار کنگ، گُنگ، گیش بیگ۔

دَپ ءِ تَرّینگ : یک برے یک گپّے کنگ بلے پدءَ ھما گپّ ءِ سرءَ نہ اوشتگ ءُ آئی ءِ دگر رنگے تَرّینگ۔

دست ءِ تَرّینگ : کارے ءِ کنگ ءِ دست ءِ ھور کنگ۔

دِل ءِ تَرّینگ : دِل ءِ یک جام نیموںے ءِ پہ وتی نیمگ ءِ یادگ نیمگے واھگدار کنگ، کسے ءِ دل ءِ چہ دگرے ءِ دوستی ءِ تَرّینگ ءُ وتی واھگدار کنگ۔

دیم ءِ تَرّینگ : دیم ءِ چہ دگہ دیمے ءَ پہ دگہ دیمے تَرّینگ۔

دین ءِ تَرّینگ : وتی دین بزاں نیکراہ ءِ مَٹ کنگ ءُ دگہ نیکراھے وتی کنگ۔

راہ ءِ تَرّینگ : راستی نیمگ یا چپّی نیمگ ءِ تَرّگ۔

زَھر تَرّینگ : ماں آپ یا شربت یا دگہ انچیں آپیکے ءِ زھرماں کنگ، زھر گرائینگ۔

زھم تَرّینگ : پہ لیب ءِ زھم ءِ انچوش تَرّینگ کہ گوش ءِ زاناں ماں جنگ ءِ مِڑءِ انت۔

ساد تَرّینگ : سادءِ ھر دوئیں سراں دست ءِ کنگ ءُ آئی ءِ لوپ ءِ چہ سرءِ تَرّینگ ءُ پدءَ سِٹ کنگ ءُ چہ پادانی چیرءَ ھم تَرّینگ، پیسہ۔

ساہ تَرّینگ : مُرتگیں مردم ءِ ساہ ءُ پدءَ آرگ ءُ آئی ءِ زندگ کنگ۔

سر ءِ تَرّینگ : مُردگ یا کہ ناڈراھے ءِ سرءِ چپّیک نیمگ ءِ پہ دگہ نیمگ گردینگ، انچوش کنگ کہ یکّے ءِ سر بہ تَرّایت، اولاک ءِ سرءِ تَرّینگ بزاں واگاں تاب دیگ۔

سرءِ تَرّینگ : چیزے ءِ کسے ءِ سرءِ چپّ ءُ چاگردءَ تَرّینگ سدکہ ءُ ھیرات کنگ، اولاک ءِ سرءِ تَرّینگ : بزاں واگاں تَرّینگ کہ چپّ یا راست ءِ بہ تَرّایت۔

سلام تَرّینگ : نماز ءِ کنگ ءِ وھدءَ راست ءُ چپّ ءِ دیم ءِ تَرّینگ ءُ سلام گوشگ کہ چدءَ رند نماز کُٹ ایت۔

سَوب ءِ تَرّینگ : کَٹّ ءُ سوب ءِ پہ وت یا پہ دگرے تَرّینگ بزاں چہ دگرے ءِ باج برگ۔

سِیاد تَرّینگ : پہ وت ءِ پہ کُجام نیموں ءُ رِیک ءُ ھُنر سِیاد پیداک کنگ۔

سِیاہ تَرّینگ : سِیاہ کنگ۔

گپّ ءِ تَرّینگ : یک گپّے کہ بیگ ءِ انت کہ چہ ایشی جیڑہ ءُ اَڑ یا تُرسِ ءُ شگان باوگ ءُ انچیں چیزے پیداک بہ ببیت آ گپّ ءِ بدل کنگ ءُ دگہ ھنگپّے بیگیج کنگ، گپّ ءِ نہ منّگ، ھَبَرءِ نہ زیرگ۔

گُٹّ ءِ تَرّینگ : ماں لچّہ گوشگ یا ماں سوت ءُ نازینک گوشگ ءُ پہ چیٹّ ءُ زیر وتی گُٹّ ءِ آواز ءِ بُرز ءُ جھل کنگ، وتی آواز ءِ انچیں رنگے بدل کنگ کہ پجّاہ آرگ مہ بیت۔

گُدءِ تَرّینگ : پہ بھاگنگءِ ھاترءِ مینگءِ بَرگ ءُ ھرکسءِ پیش دارگ، چادرءِ تَرّینگ : بزاں پہ دادءِ ھاترءِ دیوانءِ مردمانی دیمءِ گُدے ماں دستاں گِرگءُ گوازینان کنگ کہ آئیءِ تنءِ زَرّ ریچگ بیت، پہ کسےءِ اِشارہ کنگءُ مالوم دارکنگءِ چہ دُورءِ گُد یا چادرءِ سراں بُرزی چکّرینگءُ سُرینگ، آلم کنگ۔

گُڈءِ تَرّینگ : چہ مردمءُ بَرگءِ رندءِ کہ آئیءِ شیادءُ وارس مَہ بیت آئیءِ مالءِ سردار یا سرکاروت زیرایت کہ ایشیءِ "گُڈ" گوشیت بزاں گُڈءِ مالءَ پہ وت ءَ تَرّینگ یا کہ وتی کنگ۔

لاپءِ تَرّینگ : ھرمت کنگءُ لاپءِ شوھاز کنگ، درمانءِ لاپءِ تَرّینگ : بزاں چہ ریچگءِ یاکہ ناڈراھیءِ جوڑتر یا گندہ ترکنگ۔ لاٹورءِ تَرّینگ : ٹاگارءِ تَرّینگءُ تواریگ۔

لانٹیگ تَرّینگ : بیسونکیںءِ لانٹیگءِ "کَشءِ پتایگءُ تَرّینگ۔

لانکیگ تَرّینگ : پہ کسےءِ ھال دیگءِ لانکیگءِ دستءِ کنگءِ سرءِ بُرزءِ چکّرینگ انچوش کہ آلم یا بیرگ تَرّینگ بیت۔

لگامءِ تَرّینگ : اپسءِ داگاں تَرّینگ۔

لُھمءِ تَرّینگ : نرم کنگ، انچوش کنگ کہ لُھمءِ نرم بہ بیت۔

مالءِ تَرّینگ : دگرےءِ مالءِ پہ وت تَرّینگءِ وتی کنگ، پسءُ گُوک یا دگہ انچیں دلوتءِ پہ وت تَرّینگ یاکہ پہ چَرگءِ بَرگ، زَرنگءِ دوار دیگ. بزاں یکجاہ کنگ یا بیرءِ دیگ۔

مانءِ تَرّینگ : سادیا دگہ انچیں چیزےءِ دگہ چیزےءِ پُشتءِ تَرّینگ کہ چوکہ پتایگءِ بیت، کسےءِ سرءِ مان تَرّگءُ آئیءِ گَٹ کنگ، گوں کسےءِ پہ ھکلءُ ھوکلءِ ھاترءِ تُرندیگی کنگ، دَپ جنگ کنگ۔

مَرد تَرّینگ : دلیر کنگ، بھادر کنگ۔

مَردءِ تَرّینگ : یکےءِ مردءِ پہ وت بَرگ بزاں یک جنینےءِ دگہ جنینےءِ مردءِ چاڑیءِ پسندگءِ گوں وت سنگت کنگ یا گوں آئیءِ سیر کنگ، مردمےءِ چہ دگرانی دستءِ بَرگ۔

مردماں تَرّینگ : مردماں پہ لوٹگے یا دگہ کارےءِ ھاترءِ ھمراہ کنگءُ برگ۔

مَرگءِ تَرّینگ : مَرگءِ جندءِ بیرہ دیگ، کسےءِ چہ مَرگءِ رَکینگ۔

مُلکءِ تَرّینگ : ھمراہ کنگءُ مُلکءِ بَرگءُ پیش دارگ۔

مُلکءِ تَرّینگ : یک سرکارےءِ دگہ سرکارےءِ مُلکءِ پہ زوربَرگءُ وتی کنگءُ پہ وت تَرّینگ۔

مھارءِ تَرّینگ : اُشترءِ داگاں تَرّینگ کہ چپّ یا راستءِ بہ تَرّایت۔

میار تَرّینگ : کسےءِ پہ کارے یا کار سواریءِ ھاترءِ گوشگ کہ چہ آئیءِ کُمک لوٹگ اِنت۔

میارءِ تَرّینگ : کسے "میار" ءِ پہ وت تَرّینگ بزاں آئیءِ ذُمّہءِ وتی سرءِ زیرگ، میار تَرّینگ۔

نامءِ تَرّینگ : نامءِ مَٹ کنگ یا بدل کنگ، یک نامےءِ سرچنگءِ دگرے پرکنگ. پہ دُزّءِ دَرگیجگءِ چہ نام سُوجءِ بازمردمءِ نامءِ ماں کسانیں کاگدانی سرءِ جتا جتا نبیسیں اَنتءُ یک یکءِ ماں کلام اللہءِ کنگءُ آئیءِ چکاسگ. ایشیءِ "کلام تَرّینگ" ھم گوشَنت۔

نُپرءِ تَرّینگ : پہ مردمانی ھال دیگءِ نُپردیم دیگ کہ ھرکسءِ ھال بدنت. کسےءِ نُپرءِ بیرہ دیگ یا پہ وت بَرگ۔

نمازءِ تَرّینگ : پدءِ نماز کنگ، بزاں نمازءِ تنءِ زَردیگءِ ھمے نمازءِ پدءِ دومی گشتءِ کنگ۔

واب تَرّینگ : واب گیجگ (بچار "واب تَرّگ")۔

واگ ءِ یا واگاں ترّینگ : اَپس ءِ یا دگہ اولاکے ءِ واگاں تاب دیگ کہ چَپ یا راست ءَ بہ ترّایت ۔

ھبرءِ ترّینگ : ھبرءِ نزیرگ ۔

ھراں ترّینگ : بزاں واتر دیگ، بیرہ دیگ یا چارینگ ۔

مُشک ترّینگ : مُشک کنگ، ھیراں کنگ ۔

ھور ترّینگ : یکجا کنگ، ھوار کنگ، لوڑ کنگ ۔

- **ترّینوک :** (تَ ڑ رِے نوک) ترّینگ ءِ کارءِ کنوک۔ (TRANSLATER)
- **تَرڑ :** (تَ ڑ) ٹُکُر، شِنگ : شِنگ شانگ۔ پوپل ءِ ٹُکُر، جنگل یا ڈن یا کوہ کرتے ءَ کہ آپ بدارایت "آپی ترڑ" "توکاپی ترڑ" ۔
- **تڑاں ترڑو :** (تَ ڑاں۔ تَ ڑُو) یک یک، شنگ شانگ، شِنگداں، یکے یکے پرا ھے ۔
- **ترڑو :** (تَ۔ ڑُو) ھما جیگ ءُ پندول ءُ استونگ کہ دگ گدانی سرءِ جتا ڈو چگ بنت ءُ رندءِ دگہ سرجہیں پَشکے ءِ سرءِ جَنگ بنت ۔
- **تڑی :** (تَ۔ ڑِی) پُرّیں گونی یا دگہ اِنچیں چیزانی پر چِنگیں پر د، تڑی دیگ، پرچِنگ، ھکل، گُرّبا، تڑی دیگ : ھکل دیگ، ھکل ءُ گُرّبا کنگ ۔
- **تزبی :** (تَ ز۔ بِی) بچار "تبزی"۔
- **تزر :** (تَ۔ زَر) دارءِ پتن ءُ کہیں دراجیں ٹکرے کہ ایشی ءِ دو بھر چہ ھردوئیں سراں کنڈ چنگ اَنت کہ ایشی ءِ تہ ءَ چیرداں یا بندیک پتایگ بیت کہ پہ مُرگ یا ماھور بندگ ءَ (گوپگ) کارمرد بیت۔ اے چہ دبجی ءِ ٹکر یا چہ آسن یا گلیٹ ءَ ھم جوڑ کنگ بیت ۔
- **تزگ :** (تُ زُگ) آپکا ھے بزاں آپی کا ھے کہ آپ ءِ تہ ءَ رُوایت ۔
- **تز مارگ :** (تُ ز۔ مارگ) مارتوس، مارتوسگ یا مارتُش بیگ بزاں کمیں تُنگ ۔
- **تژن :** (تَ ژَن) تِشگان۔ سوچ پچیں گپ، تژن جَنگ : شِکّان جنگ، تژن دیگ : شگان جنگ، تژناں بندگ : سک شِگان جنگ، تژن ءُ تیھار : شِگان پگان ۔
- **تُژن :** (تُ ژَن) تُنّ، تُنّیگی، آپ ورگ ءِ سکیں واھشت ۔
- **تژناپ :** (تُ ژ۔ ناپ) تُنّاپ، پہ آپ ءَ تُنّیگ، بے آپیں ڈگار یا ڈرچک ءُ کشار ۔
- **تژنگ :** (تُ ژ۔ نَگ) تُنگ، تُنّیگ، تُژنیگ : ھما کہ آپ ءِ ورگ ءِ سکیں پکاری گپتگ ۔
- **تُژینگ :** (تُ ژ۔ نی گ) تُنّیگ، تُژنگ، تُنگ، ھما کہ آپ ءِ نزرس اِنگ، ھما کہ آپ ءِ سک پکار انت ۔
- **تُس :** (تُ سُس) تُنگ ءِ پر مانگال بزاں "بِرتُس" بے ھوش بیگ، بے ھوش بیے بلے چہ نزوری ءَ یا کہ جنگ ءِ چوریگ ءَ یا کہ دم برگ ءَ۔ تُس کنگ : کروس یا دگہ زریں مرگے کہ گوں وقی مادگ ءِ یکجا بیت، ایشی ءَ "تُمل کنگ" یا "تُمل کنگ" ھم گوشنت ۔
- **تُسّ :** (تُ سُّ) گواتے کہ چہ لاپ ءَ در کیت ۔
- **تُسبو :** (تُ س۔ بُو) گندبو، بدبو ۔
- **تسبی :** (تَ س۔ بِی) بچار "تبزی" ۔

تَسپ : (تَ بَس پ) بچگورءِ شہرےءِ نام اِنت. "تَشپگ" ءِ پرمانگال بزاں "بِتَسپ" گرم بگریا "بتپش".

تَسپگ : (تَ س۔ پَ گ) تپسگ، گرم گرگ، چواسیءَ گرم بیگ مردم ءِ تسپگ: زھرگرگ۔

تِسپینگ : (تَ س۔ پ ے۔ نگ) گرم کنگ، تپسینگ۔

تَست : (تَ س ت) تَسگ ءِ گوسنگاں بزاں آیک مردمےءِ تَسگ ءِ کارگُرت۔

تَسک : (تَ س ک) دَرَز، رَج، تامور، تھاردبی۔

تَسگ : (تَ س کَ گ) دَرزی بیگ، گیار بیگ، تھاردیم بیگ، گورو بیگ (گیشتر پہ چیاں گوشگ بیت)۔

تسکینگ : (تَ س۔ ک ے۔ نَ گ) اپچوش کنگ کہ "بِتَسک" اِیت۔

تُسگ : (تَ س گ) چہ زوری، چہ دردءُ قورشتءِ بے ھوش بیگ، دَم بُرگ، سک دم بُرگ، بے زند بیگ، نزور بیگ۔

تسمارگ : (تُ س۔ مَارگ) بچار "تُزمارگ"۔

تُسمہ : تَ س۔ مَہ) تُگمہ، کُٹک، یا ھما بندیک کہ چوکُٹکءِ پہ جیگءَ یادگہ چیزےءِ بندگ ءِ کارمردبیت۔

تَسنّو : (تَ س۔ سْ و) تَنَسّو: کسانیں تاس یا تاسک کہ کھنءَ آپءِ بھرکنگءِ ماں تنگارءِ آپاں ٹرپلی ئے کن اَنت کہ چہ ایشی ھمبءُ

ایشی ءِ تہءَ آپ کم کمءَ روت دانکہ بُڈّ اِیت۔

تُسّو : (تُ ن بس و) درمانکاھےءِ یک انچائیں ناھےءِ نام اِنت۔

تُسوئیگ : (تُ بَس و۔ ئ گ) تُسویگ، تُسیگ: پھلیگانی چیرءُ پءِ نرمگ کہ اگاں اِدءُ مُشت یادگہ چیزےءِ جنگ ءِ بیت

مردم تُس اِیت۔

تُسویگ : (تُ س۔ وِ ئ گ) بچار "تُسوئیگ"۔

تُسیگ : (تُ۔ سِی گ) بچار "تُسوئیگ"۔

تَش : (تَ شْ) زانگیں دْرچکے۔ بچار "چَش"۔

تُش : (تُ شْ) ٹھرونیں دان کہ ونیگا پوستءِ اِنت ھمے پوست ءِ دپ ءِ یک سکیں کسانیں بوچے کہ یک سرکیں تُوسک ءُ دومی ٹرات

کرگاں پریچ اِیت۔ سکیں کسانیں چیز، کسانیں یاکسان تریں ٹکر۔

تُش تُش کنگ: ٹکر ٹکر کنگ، بوچ بوچ کنگ، ٹکت ٹکت کنگ۔

تُش بیگ: گُٹءِ گلکوچک کہ جنگ کیت۔

تُش : (تُ شْ) بچار "تَنُش"۔

تُشان : (تُ ش ان) مردینی نامے۔

تَشک : (تَ شْ ک) چَمگ، آپءِ چَمگ، ھما چَمگ کہ چہ آئیءِ آپ ورکیت، یاکہ چہ چَمگ ءِ ورکیتگیں آپ کہ جم بوتگ۔

تَشکار : (تَ ش۔ کَ اڑ) ساوگ ساوگءِ تراشتگیں تَھت بزاں الماکارنہ اِنت، چہ داریا تھنگءِ جوڑ گرتگیں ھرانچیں

سادگیں کارے SIMPLE UN DECORATE UNENGRAVED

تَشن : (تَ ش ن) بچار "تژن"۔

تُشن : (تُ ش ن) بچار "تُژن"۔

تُشنگ : (تُ ش ن گ) تُژنگ، تُنیگ، تِنگ۔

تشوّد : (تَ ش۔ شوَد) ھما تھنگ کہ مُردگءِ ھمائیءِ سرءِ ولبین اَنت ءُ شودا نت ئے۔ بُندرءِ اے "مُت شود" ماتں۔ "تُت"

مُردگ ءِ گوُشش اِنت کہ بُـندر ءِ بزانت ئے «ھاک» اِنت۔

- **تک :** (تَ کْ) بتنیں چیزے ءِ یک مزنیں ٹُکرے یا کہ آئی ءِ بھنات انچوش کہ : چادر ءِ تک، پشک ءِ تک، زمین ءِ مزنیں ٹُکر «تکے زمین»، تک تک ءُ راڑ راڑ بزاں ٹُکر ٹُکر۔ ڈونک ءُ راڑ، تک ءُ راڑ، تیچ ءِ یک راستے۔ بلائی ءِ تک نہ چنڈایت بزاں آئی ءِ چادر یا کہ آئی ءِ کَش نہ چنڈایت : آئی ءَ بھ پرواہ نیست۔ گو تچگیں ملگور۔
- **تک :** (تَ کْ) پہ جستکی کالک گو تچگیں سکّیں بزیں تکرو کہ چو حُبل ءُ بزانت۔
- **تُک :** (تُ کْ) لبنڑ، دپ ءِ آپ یا لیتار، تُک جنگ : بلبز جنگ، تو نام ھلاکنگ، بے اِزّت کنگ، نہ وَشّی ءُ گندہ تابیں چیزے ءِ ورگ ءُ رند تُک کنگ یا لبز کنگ ءُ ریچگ۔

  تُک کنگ : چیزے جایگ ءِ رند ایر برگ ءِ بدل ءَ چہ دپ ءَ ریچگ۔
  پیش ءُ تُک کنگ : پیش ءِ تاکانی کرّاں کمّیں دیرکنگ ءُ ھمسون کنگ۔

- **تُک :** (تُ کْ) تُک کنگ : دازیں پیش ءِ کش ءُ بارگ بارگ دیرکنگ کہ ھمیشاں پڈ گوُشش اِنت۔
- **تُکّ :** (تُ کّْ) سیچن ءِ تُنگ کہ بندیک مان کنگ بیت «تُنگ» بازمردم «تُرک» ءِ گال ءَ ھم تُنگ «گوُشش اِنت۔ انچوش کہ «بے تُنگ ءُ توار» بلے اے ندکاری نہ اِنت بایدانت کہ «تُرک ءُ توار» گوُشگ بہ بیت بچار «تُرک»
- **تُک :** (تُ کْ) تُرک، تُرنگ ءُ توار، تُک ءُ توار۔ اے گال ءِ راستیں گالوار «تُرک» اِنت بلے بلوچستان ءِ بازجاگہ ءَ «ر» ءِ توار ءُ گالاں دَکش اِنت یا کہ چوکہ «ل» ءِ گوُشش اِنت ئے انچوش کہ : «تزادل، استال» بزاں «تزادر، اِستار» ھمے رنگ ءَ «تُرک» ءِ «ر» دور اِنت ءُ «تُک» گوُشش اِنت۔ گال «تُرک» ءُ وانگ ءُ نبشتگ لوٹ ایت۔
- **تکانسر :** (تَ۔ کَ انْ۔ سَ رْ) بے تاھیر، بے آرام۔ UNEASY RESTLESS .
- **تکانسری :** (تَ۔ کَ انْ۔ سَ رِیْ) بے آرامی، بے تاھیری۔ مُچک ءِ بزانت شتیانی ءُ دل سیاھی۔

UNEASYNESS RESTLESSNESS (1969)

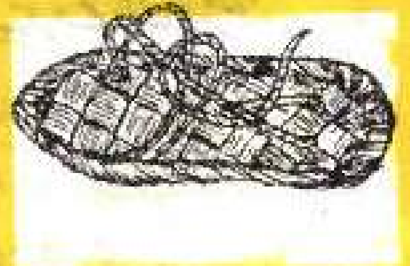
- **تکتک :** (تَ کْ تَ کْ) راڑ راڑ، بھربھر، ٹُکرٹُکر، تکے پرزھے۔
- **تکست :** (تَ۔ کَ سْ۔ تْ) کُبودی، کمّ یا کہ کبودی ءِ بدل۔
- **تکستّ :** (تَ۔ کَ سْ۔ تْ) لچہ ءِ راستے۔ اگاں یک لچہ کارے پہ کجام نیمون ءَ پہ کسے ءَ «ایرجنے» پر بندایت ءُ رند ءَ وتی زدی ءَ سماتے کپ ایت ءُ گوں آمردم ءِ شعل ءُ شران کنت ءُ نی بدءِ ھما «ایرجن» ءِ گُڈگ ءِ دگہ لچہے پر بند ایت اے دومی لچہ ءِ «تکست» گوُشش اِنت۔
- **تکش :** (تَ کْ شْ) تُنگ یا جوہ آپ کہ کمّ تر ایت ءُ پہ ڈگار ءِ جوانی ءَ رس ایت گڑا یک کنڈے چن اِنت ءُ یک برے آپ ءِ ھمیشی ءَ تہ ءِ کاراِنت ءُ جم کن اِنت، پدءَ چہ ءِ پہ ڈگار ءَ شے برِ اِنت۔ ھمے کنڈ ءِ نام «تکش» اِنت بلکیں اے «تکش» ءُ «تشک» یک اِنت۔ بچار «تشک»۔
- **تکلّ :** (تَ کْ کَ لّ) چہ دازیں تریں پیش یا چرچہ پیش ءُ جوڑ کرتگیں پات ءِ رنگ ءُ گو تچگیں سواس کہ کوھانی زرگ ءُ کارمرد بیت۔ بتنیں ءُ تنکیں چیزے ءِ ساڑا انچوش کہ تکل گوُشش، تکل کلاہ، کہ نیں «تُک»۔ بلجہ بُت تاکدیم 324
- **تکل گریچ :** (تَ کْ کَ لْ۔ گَ رَ چْ) تکلیں سواس بند ءُ گریچ، ھمے رنگیں گریچ ھر جاگھے کہ بندگ بہ بیت۔ بچار بُت تاکدیم 324
- **تُکمہ :** (تُ کْ۔ مَ ہْ) تُکمہ، کُنٹک، بٹن، سپتن۔
- **تکو :** (تَ۔ کُ وْ) جنیں آدمانی سری گُد، گُشان، سرپگ، گُشان ءِ یک راستے۔

- **تکو :** (تَ۔کَ وْ) تکہ، تکّہ۔ بچار "تکّہ"۔ دروازگ ءِ تکو یا تکہ دیگ۔ بزاں دروازگ ءِ تاک یا تاکانی دْکینگ۔
- **تُکو :** (تُ کْ۔کُ وْ) آپی تَگ ءِ راستے کہ چو آپی گونڈار ءَ انت بلے اے رنگ ءَ اسپیت انت و کسان انت۔
- **تِکو :** (تِ کْ، کَ وْ) چیزے کہ کپگی ءِ بیت آئی ءَ پہ دست دارگ کہ مُرکپ ایت، ھمے رنگیں دارگ ءَ "تکو" گوشنت۔
- **تکوھی :** (تَ۔کَ و۔ ھِ یْ) بچار "تکّئی"۔
- **تکوھیگ :** (تَ۔کَ و۔ ھِ یْ گْ) بچار "تکّئی"۔
- **تِکہ :** (تِ کَ ہْ۔ تِ کّ ہْ۔ تَ کَ ہْ) تکو، تکّہ، چیزے ءِ کپگ ءِ نیلگ ءِ ھاترءَ گوں دگہ چیزے ءَ اوداردیگ۔ یک چیزے ءَ دگہ چیزے ءِ سرءَ پہ دَھلی ایر کنگ کہ گوں آئی ءَ تکہ ءِ بیت، تکہ دیگ، تکہ آرگ: من ءَ سکّی ءَ گپتگ من وتی تکّہ پہ تو آرتگ۔
- **تکّئی :** (تَ کَ ءِ یْ) تکوئی، تکوھی، تکوئیگ، تکوھیگ: ھماکہ گوں "تکہ" ءَ تیاری کنت۔ جاگھے کہ مردم نند ایت پہ ھر چیزے کہ تکہ دیگ بیت آئی ءَ "تکّئی" گوشنت۔
- **تکیہ :** (تَ کْ۔ یَ ہْ) مزنیں بالشت کہ نندگ ءِ وھد ءَ پہ تکہ دیگ ءَ کارمرد بیت۔
- **تگ[1] :** (تَ گْ) گوست کارگال ءِ رندءَ ھروھد "تگ" ءِ گال گوں انت یاکہ "اتگ" بلے اے اِلّم گوستگال انت پرچاکہ گوستگال

تگل گرنچ

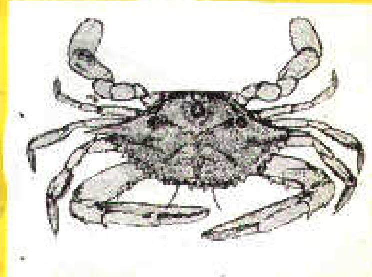
تگل

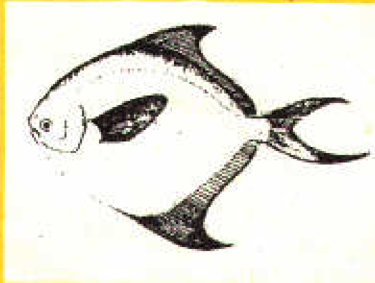
ءِ جاورءَ انت کہ یکّے ءِ رندءَ "ت" یا "اِت" انت ءِ دومی ءِ رندءَ "تگ" ءِ یا "اتگ" ءِ سیمی ءِ رندءَ "تگ اَت" یا "اتگ اَت" انت کہ ردءَ پہ ردی ءَ ھر یکّے چہ دومی ءَ دیر تر انت۔ ابجوش کہ: چہ مُبنکارکارگال "جنگ" ءَ "جت"، "جتگ"، "جتگ ات"۔
دومی دَردَر: شرگ: "سُرات" "سُراتگ" "سُراتگ اَت"۔

- **تگ[2] :** (تَ گْ) دَرگ، میدان، تچگ، تگ ءَ تاچ یاکہ تچ ءَ تاگ، پہ تگ روگ، تگ زیرگ، تگ ءِ کشگ بزاں تیز تر تچگ ابجوش کہ پادانی کشگ یا گاماں کشگ۔
- **تُگ :** (تُ گْ) وشّیں آپ ءِ تہ ءَ پیداک بوتگیں کسانیں کرم ءِ توک کہ بازرات انت کہ چہ ھیشاں زانتگیں ھبش انت کہ تُری ءِ جوڑ بیت دگہ ھنیں دگہ بالو بنت۔
- **تگار :** (تَ۔گَ ارْ) مادن ءِ مزنیں رزانے کہ آپ ءِ مان کن انت ءَ دلوتاں آپ یا نوک ءِ دینت۔ اے تگار ءِ پہ دست شروگ ءَ ھم کارمرد کن انت یاکہ چیزے ءِ ماں آئی ءِ پلّینگ ءِ ھم کارمرد بیت۔ ایشی ءَ آپ مان کن انت ءَ "تُستو" ءَ ایشی ءِ تہ ءَ بلہ دینت۔ پہ آپ ءِ بھرکنگ ءِ ھاترءَ۔ موچی وَزبین ءِ ھم "تگار" گوش انت۔ اے چھاک ءَ ھم جوڑ بیت یاکہ سرکے ھم بیت کہ ماں ایشی ءِ پوست یا بندیک پلّین انت۔ موچی ءِ ھما ھوز کہ سرجمیں گوکی پوست آئی ءِ تہ ءَ پلّین ایت پوست ءَ آپ مان کنت ءَ ھمے تگار ءِ برز ءَ ذرنج ایت کہ آپ ءِ ماں ھمے تگار ءَ پٹ انت۔ تگارلاپ: مزن لاپ۔ شرکپال۔

- **تگارلاپ** : (تَ ۔ گارْ ۔ لاپْ) مزن لاپ، هماکہ آئیءِ لاپ چو تگارءَ مزن انت ۔ بازؤروکیں مردم، لاپی۔
- **تگاری** : (تَ ۔ گاریْ) آسن یا دارءِ رزلفے کہ گل یا چُتءِ مان کنگءَ کارمرزءَ کنگ بیت ۔ تاس یا تبندءِ بیگاری کار مردِئے کن انت ۔ (بچارعکس)
- **تگڑ** : (تَ ۔ گَ ڑْ) هماکنڈ چنگیں بُنڈ کہ کھن ءِ جوءِ وپءِ آپءِ مہرکنگءِ هاترءَ ایرکنگ بیت کہ هر کنڈءَ آپ چتا بروت۔ چہ کورءِ کِشّ اَنگیں جوءِ دگہ ستریں جو کہ آپ چہ هیشان بهر بیت ءُ دگہ دگہ زمینان روت ۔
- **تگرد** : (تَ گِ رْدْ) یا (تَ گَ رْدْ) چہ وازیں بیشءِ جوڑ کُرتگیں جیب گیچ۔
- **تگردپیچ** : (تَ گِ رْدْ ۔ پےْ چْ) هماکہ آئیءِ تگرد پیچگ بہ بیت بزاں پہ آئیءِ هچ سرمئیت، گوش انت "پلانی تگرد پیچ بوت" بزاں تباہ بوت، برباد بوت، تگردپیچ کنگ، تگرد پیچ بیگ ۔
- **تگردی** : (تَ گِ رْ دِیْ) هماکہ گوں تگردءَ شیادی کنت، هماکہ تگرد بهاکنت ۔ هماکس کہ پہ تگرد جوڑ کُرتگ۔
- **تگرتچ** : (تِ گْ ۔ رِ تْچْ) تچک، یک جیبءِ نچکیءَ، نچل۔
- **تگش** : (تَ گَ شْ) سوریں آپ ءِ دنبے کہ چو کرکینگءَ انت ۔ ذراج مُرَ انت بلے بهاتی ءِ هفت ٹانگءِ پر انت ءُ دوامبرءِ دست کہ جیبے نزگ یا کہ مرگءِ گٹگءِ کارمرداشتش کنت یکے ستر انت ءِ یکے کستر انت، بڈءِ تنکینءِ نازرکیں بلے نزند رنگیں پوستے پر انتءِ

تگاری

تگش

تِگلم

رنگءِ نیلءِ جُوانت ۔ (بچارعکس)

- **تگش** : (تَ گَ شْ) پلوہ، جنینیں زانتگیں کہ تےءِ کہ چہ پوزءِ پڈءِ درنجان انت کہ سرا بری لنٹءِ هم چیر دنت۔
- **تِگلم** : (تِ گِ لْ مْ) زانتگیں ماهیگے کہ دو ذات انت یکے اسپیت انت ءُ دومی سیاہ کہ هم رنگءِ ابشان " اسپیتیں تگلم ءُ سیاهیں تگلم گوش انت ۔ (بچارعکس) ✱ اسپیتیں تگلم هم دو ذات انت یکے سک مزن بیت کہ الشیءَ " دانگ " یا " مرز " گوش انت بچارعکس تاکدیم 326
- **تُگمہ** : (تُ گْ مَ ہْ) تکمہ، کُٹک، بٹن۔
- **تَل** : (تَ لْ) تَنک بزاں شیشگءِ هم رنگءِ پرشگ کہ آئیءِ یک کشکے جوڑ بیت بلے نازک کنڈ انت ءُ نیمگ گیبش انگ بے کہ هم کشکءِ دگہ کچےءِ مان نیست دیوالءِ تل یا تهتگءِ تل بزاں ترکءِ انت ۔ بارگءُ تنک بُرانگیں جاگہ، بتیں چیزے نیم ءُ پروشتگ ءُ دوئیں بهراں چک پہ چک کنگءِ هر یک بهرےءِ یک تلے گوش انت ءُ هر دوئیں چک پہ چک کرتگیں بهرانی نیامجیءَ هم " تل " گوش انت ۔ انچوش کہ نپادءِ تل، چادرءِ تل، تگردءِ تل۔

بڈءِ تل : پوست، بندیکءِ تل: ٹال، جگلءِ تل: جیبر، پادانی تل: پوست ۔ پڈلءِ تل، نیامجی ۔ پُشتءِ تل : پوست،

پِنک ءِ تَل : تھ یا چیر۔

پَلّ ءِ تَل : چیر۔ پیشّ ءِ تَل : دوتاک ءِ میانجی ۔ تگرءِ تل : میانجی ءَ ۔ جان ءِ تَل : پوست ۔ جُل ءِ تَل یا چادرءِ تَل

چیرءِ تَل : چیرءِ بھر۔ چُپَٹ ءِ تَل : چپٹ ءِ سَرتل یا چیرتَل ، چَپّوءِ تَل : سَرتَل یا چیرتَل. دل ءِ تَل : دل ءِ جندءِ پوست

تَل ۔ دیوال ءِ تَل : ٹُرکت یا راک ۔ رِلّی ءِ تَل : تل ءُ توک .

شیشگ ءِ تَل : ٹُنک. شلوارءِ تَل : کُرچکانی تہ یا جندءِ تھ۔

شوکانی تَل : ھَشّانی میانجی۔

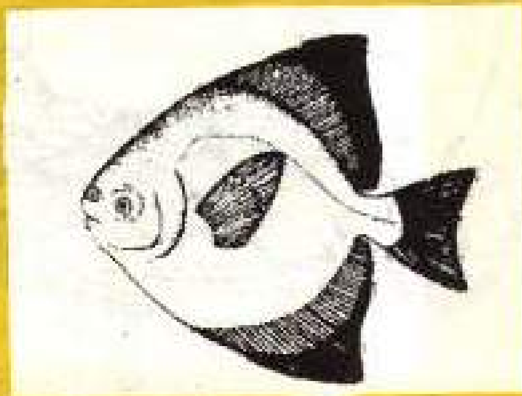
گُٹّ ءِ تَل : گُٹّ ءِ تہ. کُرچک ءِ تَل : کوس ءُ کُرچک ءِ چیرءَ۔　کوس ءِ تَل. کُرچک ءِ تہ ءَ.

کتاب ءِ تَل : کتاب ءِ تہ ءَ . گرک ءِ تَل : مچ ءُ گرک ءِ تھ ءِ بَھر.

گُٹ ءِ تَل : مُنک ءِ پوست. گُدءِ تَل : ھرگُدے ءِ تَل ءُ توک یا کریک ٹُکڑے. گرءِ تَل : دِرّ ، راڑ یا ٹُرکت ، گارءِ تَل. بُنیاد

ءِ تَل ءِ تھ۔ نگین ءِ تَل : تنلک. نُکت ءِ تَل : مُنک ءِ پوست. نَنگ ءِ تَل۔

تَل بیگ : (تَ ل ۔ بَ یُ گ) دِرَگ ، راک بَیگ ، ٹُنک بَیگ ، ٹُرَگ۔

تنگلم (وانگ)

تَل بندگ : (تَ ل ۔ بَ ن دَ گ) پوست بندگ ، تنکیں پوست ءِ ھُنگ ءُ تَل زیرگ یا تنلک بندگ ، پچل بیگ. اچوش

کہ "چہ تُنّ ءَ پلانی ءِ نُشتاں تَل بستگ" "شیراں تَل بستگ" بزاں ملائی بستگ.

تَل جنگ : (تَ ل ۔ جَ نَ گ) تنک تنک ءَ چیزے ءِ سَرئی بھرءِ تراشگ　چگ . پوست ءَ چہ گوشت تنک تنک

ءَ پہ کارچ یا دگہ ازبابے دیرکنگ. بزیں پوستے یا دگہ چیزے ءِ تَل تَل بُرگ کہ آئی ءِ تنکیں بھر بنت.

بُنءِ تَل جنگ : بزاں سَک جنگ۔

تَل دیگ : (تَ ل ۔ دَیگ) تَل کنگ ، راک کنگ ، دِرَگ ، پہ کارچ بُرگ۔

لُشانی تل دیگ : بزاں تل بندگ ، پوست ءِ تل دیگ بزاں بُرگ۔

جان ءِ تل دیگ : بزاں پوست دیگ . بدّءِ تل دیگ ، پُشت ءِ تل دیگ ، دستانی تل دیگ. لاپ ءِ تل دیگ۔

تَل کنگ : (تَ ل ۔ کَ نَ گ) بدّءِ تل کنگ ، پہ کارچ یا پہ لَٹ۔

مُنڈءِ تل کنگ : پہ تیر۔

پٹ ءِ تل کنگ : نہ بوتگیں کارے ءِ کنگ ھیران کنوکیں کارے کنگ۔

پُشت ءِ تل کنگ : پہ کارچ یا لَٹ۔

تلارءِ تل کنگ : مزنیں کارے کنگ۔

تل تل کنگ : راٹ راٹ کنگ۔

جگرءِ تل کنگ : نادُرس ءُ کسے ءِ بیرگرگ یا واری دیگ۔

دارءِ تل کنگ : پہ تیر یا تنش۔

سرءِ تل کنگ : پُروشگ۔

ماھیگ ءِ تل کنگ : بُرّگ، جانءِ تل کنگ، شیشگ ءِ تل کنگ۔

● **تَل گرِگ :** (تَ لْ۔ گِ رْگْ) تل زیرگ، تنک زیرگ، تُرک زیرگ۔

● **تُل :** (تُ لْ) جُمپ، بُرزگ ڈنّ ءُ وڈّاں ھما بُرزگ کہ آئی ءِ سرءِ یا کرّءِ نوکاپ جم بہ بیت۔ ھماآپ کہ جنگل ءِ بُرزگیں جاگھے ءِ دارایت تلاوگ ھمودءَ کہ آپ دارایت۔ بتل : ”شیرءُ شیلا نچے نہ بیت، تَل سری گوَاتے وَرِیں“۔

● **تَلّ :** (تَ لّ) کِشارءِ لائکیں زمین چہ ”تل“ ءِ مستر نَبیت، اِنت مُچ ءِ ”بت“، ءِ مستر ”کیگ“ اِنت۔

● **تُل :** (تُ لْ) مزنیں کیلوکہ پہ دان کیل کنگ ءِ کارمرد بیت۔

● **تلاپ :** (تَ۔ لاپْ) تلّاپ، کابیل، بندگاہ، تالاپ، تالاب۔

● **تلاپ :** (تَ۔لاپْ) تلگیں آپ، تلگاپ، ھماآپ کہ تنگ اِنت جُھل نہ اِنت۔

تلاپ زانگ یا زانت : کم زانگ ءُ کم زانتیں مردم، کم زانتی۔

تلاپ تُرانگ : ھما تُرانگ ءُ تھتاں کہ مردم ءِ سک بے تاھیر نہ کنت۔ ھما تُرانگ کہ واب ھیالے ءِ یات کیت۔

● **تلّاپ :** (تَ لْ۔ لاپْ یا تَ لْ اپْ) تَلّ ءِ آپ : ھماآپ کہ ماں تَلّ ءَ جم بوتگ۔

● **تلار[1] :** (تَ۔ لارْ) کوہ یا کوھتگیں زمین ءِ ھما سِنگ کہ سک مُھرکم اِنت کہ پہ ھلوھالو پروشگ نہ بیت۔ چہ دِرستاں مُھرکم ءُ سک تریں سِنگ ءُ واست، اے سنگ زمین ءِ تہ ءَ ھم پتنی ءَ پوشے بیت کہ گیشتر ایشی ءِ چیرءَ آپ بیت (۲) بلوچستان ءِ نام کپتگیں کندگے ءِ نام اِنت ءُ ھمے رنگ ءِ سرباز ءِ شیپے ءِ نام اِنت کہ ”ایشی“ ”بیلی“ ءِ ھم گُوشت اَنت، کوہ ءِ ھم سک بُرز اِنت۔

● **تلار[2] :** (تَ۔ لارْ) پہ ساڑاءِ کارمرد بیت کہ بزانت ئے۔ سک مُھرکم اِنت اپخوش کہ تلاریں اسپر ءُ ھمے رنگ ءَ تلار بُرّ : بزاں سکیں تیزیں زھم۔

● **تلارستگ :** (تَ۔ لا۔ رِسْ۔ تَگْ) ھما ملک، ریس یا ھدّ کہ آئی ءِ زمین ”تلار“ اِنت۔

● **تلاک :** (تَ۔ لاکْ) سوَن : مرد ءُ جن ءِ پہ نیکراھی رھبند ءِ چہ یک ءُ دگرءِ گیشینگ ءِ نام، بزاں چد ءُ رند آیانی مرد ءُ جنی پَشت نہ کپ اِیت : تلاک دیگ، سوَن دیگ، بزاں جتا کنگ [چہ تازی : طلاق = آزات]۔

● **تلام[1] :** (تَ۔ لامْ) ھرچیزے ءِ کہ بازمردم پہ دستانی سرءَ یا ماں کوپگاں کن اَنت ءُ برانت۔ مردمے کہ چہ نزوری یا دگہ نیمونے ءَ وت راہ ءِ شت مہ کنت دگرے آئی ءَ ”تلام“ کنت بزاں آئی ءَ وَلان کنت کہ نہ کپ اِیت ھمے رنگ ءَ دومردم آئی ءَ دستان کنت ءُ بارت۔ بلے جُواں تریں برانت چست کنگ ءُ دستاں کنگ ءُ برگ اِنت۔ بازجاگہ ءَ ڈرچک یا مچّ ءِ مزنیں نہال ءَ ھم چہ یک جاگھے ءَ کش اَنت ءُ دگہ جاگھے برانت ءُ کش اَنت ایشی ءَ ھم پہ ”تلام“ برانت۔

● **تلام[2] :** (تَ۔ لامْ) ھما تخت کہ نادُراہ آئی ءِ سرءَ واپینگ بیت ءُ دومردم آئی ءَ چست کنت لے گیشتر نادُراھاں کارمرد بیت۔ ھرچیزے کہ ھمے رنگ ءَ چست بہ کن ئے۔

● **تلانگ :** (تَ۔ لانْگْ) بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت، گوکار، واھی، جاک، سلوات۔ ھما کوہ کہ پھک تلار بہ بیت۔

- **تلاوگ :** (تَ - لاَ - وَگ) ھما بند یا بندگاہ کہ آئی ءَ تہ ءَ آپ دارایت ۔
- **تلاوہ :** (تَ - لاَ - وَہ) تلاوگ ۔
- **تلاہ :** (تِ - لاَ ہ) تنگو، تنگہ، سُھر ۔ بازجوان ءُ گرّاں بھا ، نازک ۔
- **تُلب :** (تُ - لُ بّ) یک کُٹم یا ٹکّے ءِ سرچپیں مردم ۔
- **تلب :** (تَ - لَ بّ) تچک اِناں کمیتی پہ راست ءُ یا چپّ ءَ ۔
- **تلبار :** (تَ لُ - بَ ار) سکّیں بزین ءُ آچاری رنگیں چادر کہ ھوُر ءَ ردیچ ایت ءُ آپ ءَ دیر ءَ دنت ۔
- **تلب گوش :** (تَ لَ بّ - گُ وشّ) بوجیگ ءِ کمیتی پہ راسنی یا چپّی یمگ ءِ روگ بزاں تچک ءَ روگ بلے اے رنگیں روگ ءَ بوجیگ گوات ءِ یمگ ءَ تلب کنت بزاں گوات ءِ دپ ءَ ٹیترگ ءِ رنگ ءَ رانت ، تلب گوشی ورگ ۔
- **تلپیش :** (تَ لُ - پ ئی شّ) بوجیگ ءِ مال سک باز ماں بیت گرا باتلی درّا بواں پرٹے کن انت ، دگہ باز بوجیگ انچیں انت کہ آیاں باتلی درّا بوُبیست گرا چہ گوربات ءِ جوڑ کرتگیں درّا بو پرٹے کن انت ۔ ایشاں تلپیش گوُشں انت ، باز برءَ باتلی درّابوانی پُشت ءَ ھم تلپیش دنیت ۔
- **تلپشت :** (تَ لُ - پ شّ ث) چوناھیگا ماھیگ ھروھد چہ گُٹ ءُ لاپ ءِ نیمگ ءُ بُرگ ءُ تَل کنگ بیت بلے چہ پُشت ءِ بزاں چہ سرگ ءِ پُشت ءِ بلڈ ءِ نیمگ ءِ ھم تَل ءُ دنیت اے رنگیں بُرگ ءَ تلپشت گوُشں انت ، فنگلم ءُ پالوار رنگیں ماھیگاں گیشتر تلپشت کن انت ۔
- **تلتل :** (تَ لُ - تَ لُ) راڑ راڑ ، تُرُک تُرُک ، تُنک تُنک ۔
- **تلتوک :** (تَ لُ - تَ وُک) تَل ءُ توک ، تلانی تہ ءِ ءُ توک ءَ تلانی جاگہ ، چیزے ءِ تھ ، پُچّی بیے ءِ تہ ۔
- **تَل دیگ :** (تَ لُ - دَیگ) بچار ءِ تَل ءَ ۔
- **تُلس :** (تُ لُ - لُ سّ) لاڑک ، نازگر ، ھوسناک ، چہ سکّیں دوستی ءَ لاڑک ۔ ھوادار ، گمراہ ، ٹھلوماں مینگ ، مست ، گھگیر ، چہ ھے ساڑاباں اولاکانی نام ھم تُلس پراِش کرتگ ۔
- **تِلسک :** (تِ - لِ سّ ک) جنزہ جیرتاہ ، ھما میھ کہ سرتاہ ءُ ترپک آئی ءِ سرءَ نادینگ بیت ۔
- **تِلشک :** (تِ - لِ شّ ک) ساپ سدّ ، کتہ ، شترانک ، تلاریں سِنگ یا وانگ ۔ وانگ رنگیں کوہ یا سِنگ ، تلاریں کوہ ءِ بُن ءِ پٹوک ءُ کنڈ کہ آپ دارانت ۔
- **تُلک :** (تُ - لُ ک) سکّیں ک ءُ نیں کیلوکہ پہ ببینگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ بھرءَ بانگ ءِ کارمردبیت ۔ ھما آپ کہ سک کمّ انت ءُ ھیلتے چپ اِیت ، چپ ، چُپوک ، بِچّوک ۔
- **تَلُک :** (تَ - لُ ک) کسانیں تُل ۔ تنکیں پوست ءِ بچّل ، ھرچیزے ءِ تنکیں پتنیں پوست رنگیں بھر ، بیماز ءِ تلک ، نگن ءِ تلک ۔
- **تَلک :** (تَ لُ ک) کمک ، چہ لیس ءِ کانٹ ءِ جوڑ کرتگیں کمک کہ پہ مُرگ ءِ گرگ ءَ کارمردبیت ۔

تلک جنگ : مُرگ ءِ آیگ ءُ تلک ءِ سرءِ بستگیں کرم ءَ دپ جنگ کہ تلک سرب ایت ءُ گپت ءَ سک وار بیگ ۔

تلک ءِ چیر کنگ : بزاں پہ مُرگ ءِ گرگ ءَ تلک ءِ کَل کنگ کہ مُرگ ءُ مہ گند ایت ءُ آئی ءِ سرءِ بستگیں کرم ءَ بجنت ، کسے ءِ ماں حیجالے ءَ دور دیگ ءِ ھاتر ءَ رھبندے جوڑ کنگ ۔

تلک ءَ دور دیگ یا پرینگ : کسے ءَ ماں تاوانے یا جیڑہ ءُ اڑے ءَ دور دیگ کہ پہ آئی ءَ بیرانی کار ایت ۔

تلک ءَ کپگ : لوپ ءَ کپگ ، جنجال ءُ آڑے ءَ کپگ ، گرپتار بیگ ، پہ نزانتکاری گرگ بیگ ۔

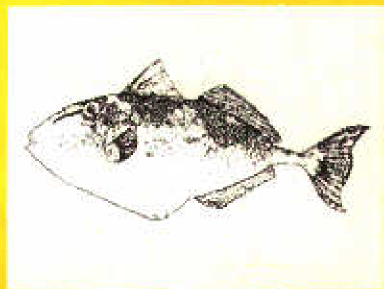
- **تِلک :** (تِ لُ ک) ک ءُ نیں گونڈیں دارءِ ٹکرے کہ ایشی ءِ ھردو نیں سرتراشتگ ءُ توسک انت کہ ماں "تِلگوزی" لیب ءَ پہ "گوز" جنگ بیت

ھرانچیں گونڈیں دارکے کہ پہ لوپے ءَ اڑینگ ءَ ھاترءَ سادیا بنمے ءَ سرءَ بندگ بہ بیت اِک : گوازگ ءِ تِلک، بوجیگ ءِ شارت یا لبران ءِ تلک، جولاھیگ ءِ تلک۔ جولاھیگءِ کران ءَ ھم گوشنت چو ناھیگا کارگ ءَ دگہ دوک ایں دارکانی نام ءَ "تِلک" ءَ نت بچار جھل ءَ۔

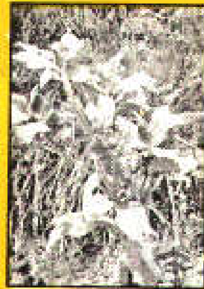
- **تِلک :** (تِ لُ کَ) جولاھیگ ءِ کارگ ءِ دو دارک اَنت کہ ھریکے پلکے بیت کہ ایشانی بندگوں ھُرک ءَ اَنت کہ گوں ھُرک ءِ لگت کنگ ءَ اے "تِلک" ءَ ناتچوان تُرءَ مادگ کنَ اَنت باز جاگہ ءَ کران ءَ ھم "تِلک" گوشنت۔
- **تلکار :** (تَ لُ کَار) تنکار، ھور ءِ آپ کہ جاگھے ءَ دارایت گواَمٹ آئی ءِ بُن ءَ بند ایت، آپ ءِ ھُشک بیگ ءِ رندھے مٹ ءَ کہ ردوچ جنت اے ترک ایت ءُ چہ زمین ءِ بُندریں ھاک یا ریک ءَ وت ءَ گیشیں ایت لے ٹُکر ٹُکر بیت ءُ ھریک ٹُکرے ءِ کر پر لیٹ اَنت۔ ھرجاگھے کہ آپ سک باز بوتگ ءُ جوش کرمان تلاوگ ءِ بند گاھے ءَ اودء تلکار بُز بنت ءُ ھرجاگھے کہ آپ سک کم بوتگ اودء تلکار سک تنک ءُ نازرک بنت، پہ دروری گوشنت پلانی پنشاں تلکار بستگ۔
- **تلکاس :** (تَ لُ کَاش) ھما تلک رنگیں ترکوک کہ گوں لگت دیگ ءَ شرپ ایت ءُ ترک ایت۔
- **تلکالب :** (تَ لُ کَا لِ بْ) چپتہ، چوٹ یا کوش ءِ چیرتل یا لگت ءِ چہ شیرءَ جوڑ کنگیں کچ ءُ کساس کہ ھمے کالب ءَ ایر کنَ اَنت ءُ بوسٹ ءِ بُرا اَنت۔
- **تُلکّان :** (تُ لُ کَّان) ماں تُلکّان بزاں ھما چیز کہ چہ کمّی ءَ پہ "تُلک" ءِ بھرکنگ ءِ بیت، "تُلک" کسانیں کیلوے بکیں کم رستیں چیزءَ دست بگند ءُ دپ مگند۔ ھما آپ کہ سک کم اِنت ءُ ھیلنےِ چپ ایت یا تچ ایت ءُ نمبگ کنت۔
- **تِلکاں گوزی :** (تِ لُ کَان گُ وُ زِیْ) تلک گوزی، "تِلک" کہ بیں گونڈیں دارے کہ ھردوئیں سرے ءِ تراشتگ ءُ ترُسک اَنت ءُ "گوز" یک دستے دراجیں لٹے کہ گوں ھمیشی ءَ "تِلک" ءِ جنگ بیت۔ گوں ایشاں لیب کنگ ءَ "تلکاں گوزی" گوشنت، باز رنگ ءِ لیب کنگ بیت اِک : بیلی، کلاقی دگہ دگہ۔
- **تِلُک :** (تِ لُ کُ کْ) کسانیں "تِلک" جولاھیگ ءِ تِلک، گوازگ ءِ تِلک، ھرن ءِ تِلک : ھرن ءِ ھما تلک کہ گوچ ءُ پنجشیرگ ءَ اڑینگ بیت۔
- **تُلکگ :** (تُ لُ کَ گْ) پُرتلک بھرکنگ، تُلکان بیگ، چپیتہ ءَ کرشت بیگ۔ چہ کم آپیں جات ءَ یا کسکیں زوریں چمگے ءَ آپ ءَ ھیلنے چپگ ءُ چڑگ یا انچیں آپ ءَ کرگ ءُ درپ دکنگ۔
- **تِلک گوزی :** (تِ لُ کْ گُ وُ زِیْ) بچار "تلکاں گوزی"۔
- **تَل کنگ :** (تَ لُ کَ نَ گْ) بچار "تل"۔
- **تَلکی :** (تَ لُ کِ یْ) ھما کہ گوں تلک ءَ شیادی کنت، تلک چیرکنگ ءِ کار، "تلک" ءِ چیرکنوک۔
- **تِلکی :** (تِ لُ کِ یْ) ھما کہ گوں تلک ءَ شیادی کنت "تِلک گوزی" ءِ لیب۔
- **تلکیت :** (تِ لُ کے تْ) بوجیگانی مزنیں دور ءِ سے[3] آچار اَنت تیا متاکی آچار ءَ "تلکیت" گوشنت۔
- **تلگ[1] :** (تَ لُ گْ) ھما کہ جھل ءَ اِنت، آپ تلگ اِنت بزاں جھل ءَ اِنت ھمے رنگ ءَ ایران یا درپ یا کاشیگے کہ جھل ءَ اِنت آ تلگ اِنت۔
- **تلگ[2] :** (تَ لُ گْ) آپ یا آپ رنگیں چیزے ءِ زمین ءِ پُشت ءَ تنک تنک ءَ روگ۔ تل زیرگ، تل گرگ، تلگ زیرگ، تل بیگ بلے ترک ءِ تچ ءَ بیگ۔ آپ ءِ تلگ، ارسانی تلگ، چیرتلگ، درتلگ۔
- **تلگاپ :** (تَ لُ گَ آپْ) تلگ آپ، ھما آپ کہ جھل ءَ اِنت۔ گماپ، کور، دریا یا دریاب ءِ ھما جاگہ کہ اودء آپ جھل ءَ اِنت تلگ اِنت۔

- **تلگوزی :** (تِ لْ - گ وْ زِیْ) بچار «تلکان گوزی».
- **تلمب :** (تَ لَ مْ بْ) تَلَنب، کوہ ءِ هما کِرّ کہ سر بُرزءُ پَتن اِنت بلے چیرءَ تیّج اِنت کہ ایشیءِ چیرءَ ننگ یا جاگہ کنگ بیت۔ کوهان چو توگءِ کار دنت کہ هورءُ گرمءِ بنزان اِنت۔
- **تلمل :** (تَ لْ - مَ لْ) بچار کاهے کہ ایشیءِ تاک چار کُنڈ بِرّاَنت «تلملءُ تاکو بہ لَڈءُ بیا!» چار کُنڈیں وُڈ دُنگی پتنیں ءُ تزیاکیں هرزنگیں مُهرگ ءِ راستے کہ دستونکانی بَنگیج ءِ مچءِ بُن ءِ اَنت وستونک وگت اِنگیں بندکهراَنت اے زرءُ تنگ ءِ هم جوڑ کنگ بیت۔ لچہءِ بنگیج ءِ بندکہ ایشیءِ تازیءِ «مطلع» گوش اَنت۔ تلمل بند = مطلع - مقطع بلوچیءِ کهربا بنداِنت۔
- **تلنب :** (تَ لَ نْ بْ) بچار «تلمب»
- **تلنٹ :** (تَ - لَ نْ ٹْ) چیزےءِ وپءِ اگاں دُنی نیمگءِ بُرزیں لُنٹ پرہ بیت ءِ تهی نیمگءِ تنکیں گڑا دُنی لُنٹاں «درلُنٹ» گوش اَنت ءُ تهی لُنٹاں «تلنٹ» ، «تلنٹ»، بزاں تهی لنٹ یا تنکیں لُنٹ، بلے دُنی یا دری لُنٹ اگاں تنک هم بہ بنت کہ «تلنٹ» گوشگ نہ بنت۔
- **تلوتاهیر :** (تَ لْ - وَ - تَ ا - هِ یْ رْ) تلوستاهیر، ماں بے تاهیریاں ژهبیوک، بے تاهیریءِ تلوسگانی ژهبیوک، هما چیز یا کس کہ کسے ءِ بے تاهیریاں یا کہ تلوسگاں ژهبیں ایت۔
- **تلوستاهیر :** (تَ لْ - وَسْ - تَ ا - هِیْ رْ) بچار «تلوتاهیر»۔
- **تلوسگ :** (تَ لْ - وَسْ گْ) پہ یک چیزے ءِ رنگ ءِ یا گندگ ءِ بے اندازگیں بے تاهیری یا بے تاهیر بیگ، بے ڈولیں بے آرامی یا بے ڈولءِ بے آرام بیگ۔ چہ زهیراں تلوسگءِ پہ کسےءِ گندگءِ تلوسگ۔
- **تلہ :** (تِ - لَ ہْ) بچار «تلاه»۔
- **تلی :** (تَ - لِ یْ) هما کہ گوں «تل» ءِ ستیادی کنت، تل بیگءِ جند یا جاوَر۔ تلیگ ءِ یک ماهیگے۔
- **تُلی :** (تُ - لِ یْ) هما کہ گوں «تُل» ءِ ستیادی کنت، هما چیز کہ چہ پهک بے اُمیت بیگ ءِ رند بہ رس ایت یا کہ هما چُک کہ چہ پهک نا امیتیءِ رند بہ بیت۔ مردینی نامے۔
- **تلیان :** (تِ لْ - یَا - نْ) جنینی نامے، اے زنگیں نام بلوچیءِ بازاِنت اے گوں «تلاه» ءِ گال ءُ بزانتءِ همگرنچیءِ جوڑ کنگ بونگ کہ مُندرءِ «تلاهاں» بوتگ کہ زبانءِ پروشتگءُ «تلیان» ، کرتگ اچُوش کہ دگہ جنینی نام اَنت، چہ «روچ» ءِ «روزان»، چہ «گنج» ءِ «گنجان» چہ «ماہ» ءِ «ماهان» همے رنگءِ مردینی نام اَنت کہ «هیبت» ءِ «هیبتان» ، چہ «جنگ» ءِ «جنگی» یا «جنگیان» ، چہ «امیت» ءِ «اُمیتان» اے بڑنی گپے کہ بازمردم نزانتکاریءِ اے مردینی ناماں «هیبت خان» ، «جنگی خان» ءُ «اُمیت خان» نبشتگ ءِ اَنت کہ اے پهک رَدِ اِنت۔ «خان» ءِ گال بلوچیءِ نہ گواہ اِیت اگاں چہ درامداں زیرگ بیت گڑا «هان» بیت بلے ماں اے ناماں پهک رَد بیت۔
- **تلیدار :** (تَ - لِ یْ - دَا رْ) بلوچستانءِ یک جاگهےءِ نام اِنت کہ ایشیءِ گندگ تلیدار ءِ کنڈ گٹءِ نام کپتگ۔
- **تلیسک :** (تِ - لِ یْ سْ کْ) سکیں کساہیں مُرگےءِ جنتر ءِ تلسک ءِ هم بازمردم گوش ایت۔ باز جاگہءِ ایشیءِ چلک ءِ پلک «ءِ بزانت ءِ هم کارمرد کن اَنت بلے پهریزگ لشکر تراَنت۔
- **تلیگ :** (تَ لِ یْ گْ) تلی، ماهیگےءِ نام اِنت ءُ تلکے ءِ نام اِنت۔
- **تلینگ :** (تَ لِ ےْ نْ گْ) تنگ ءِ گنکار گال بزاں اچوش کنگ کہ تل ایت۔ آپیںک ءِ اچوش کنگ کہ زمین ءِ پشتءِ «تنک تنک» تلاں ءِ بروت۔
- **تَم :** (تَ مْ) یک کشءِ بیوکیں کارے ءِ بندبیگءِ جاور، بس کنگ یا بیگءِ جاور، تَم کنگ : بس کنگ، بند بیگ۔

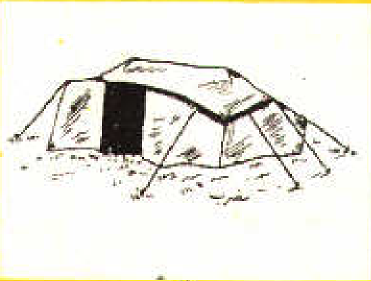
- **تمّ :** (تَ مّ) کُنگانی زبان ءِ "چمّ" ءِ گُوش اَنت۔
- **تماہ :** (تَ ۔ماہ) لب۔لالچ ،سیت
- **تماچار :** (تَ مَ ا ۔ چاڑ) تماشاچاروک، ھماکہ پہ تماشاچارگ ءَ کیت یا روت۔ لبی، لالچی، سیتوار۔
- **تمادار :** (تَ مَ ا۔ دَاڑ) لالچی، سیت وار، لب وار۔ ھما مردم کہ پہ لب ءُ لالچ ءَ ھدوناک اِنت۔ ٹُکس، ھوادار، بےساھار، لاڑک۔
- **تماشا :** (تَ ۔ مَ ا ۔شَ ا) دلوشّی کنوکیں نِدارگ، گَل ءُ شادانیانی میڑہ ءِ نِدارگ۔
- **تماشاچار :** (تَ ۔مَ ا ۔شَا ۔چاڑ) تماشاچاروک۔
- **تماشچار :** (تَ ۔مَ اش ۔ چاڑ) بچار "تماچار"۔
- **تمام :** (تَ ۔ مَ ام) دُرست، سرجم، تواِم ھماکہ نیم بُندگ ءُ اشکندہ اِنت۔
- **تمب :** (تَ مّ ب) دارین پیلپا یا ھمادار کہ نزور یا پرشتگیں کانگ ءُ جیرد یگ بیت اگاں کانگ گوُنڈ بیت ھم ھردوئیں دیوالانی بُن ءُ تمب ھم ایک کن اَنت "مِنک" ھم تمبے۔
- **تُمب :** (تُ مّ ب) بچار "تُرمب"۔

تورا/تمباتور

تمباک

تمبو

- **تمباتور :** (تَ مّ ۔ب ا ۔ تُ وڑ) ماھیگے، الیشی ءِ تمبانتورا تمبتورہ تمبتورا ھم گُوش اَنت۔ (بچار عکس)
- **تمباک :** (تَ مّ ۔ باک) کشارے کہ ایشی ءِ تاکاں کہ سک پتن اَنت ماں چلیم ءَ کن اَنت ءُ کشّ اَنت بیڑی، سیل (سگریٹ) ءُ مُشوک ھم چہ ھمیشی ءَ جوڑ کن اَنت۔ (بچار عکس)
- **تمبتور :** (تَ مّ ب ۔تُ وَر) ماھیگے بچار "تُورا"۔
- **تمبتورا :** (تَ مّ ب ۔تُ وَرا) ماھیگے بچار "تُورا"۔
- **تُمبک :** (تُ مّ ۔ بُ ک) تُمبک ءِ راستیں کسانیں دُھلے بلے ایشی ءَ یک دیمے ءَ پوست پراِنت "تُمب یا تُرمب" اے گال ءَ "تُمبُک" ھم گُوش اَنت۔
- **تمبکی :** (تَ مّ بُ کِ ئی) ھماکہ گوں "تُمبک" ءَ سِیادی کنت۔ ھماکہ "تُمبک" جنت اے گال ءَ "تُمبکی" ھم گُوش اَنت۔
- **تمبل :** (تَ مّ ۔ بَ ل) ھماکہ کارے تھیل نہ کنت ھُست، بےکار، ناکارہ ،ھماکارے تورایت۔ ٹپڑیں مردم۔
- **تمبو :** (تَ مّ ب وْ + تَ مّ بَ وْ) مِنک، مِنگ، پیلپا، گِل ءُ ھشتی یا سِنگ بستگیں مِنک۔ کلاتانی شہربند یا مزنیں کلات ءِ ھمابھر کہ گُور ءِ نیمگ ءَ اِنت کہ پہ ھارءُ آپ ءِ دمیپانی ءَ سک مُھکم کنگ بیت "آپ تمبوئی ماں آیگ"۔
- **تمبو :** (تَ مّ ۔بُ وْ) گِدان ھماگس کہ چہ پڑم یا پوست ءُ گُدہ چادراں گوں جوڑ کنگ۔ سردارءِ تمبو یک کوھنے ءِ نام اِنت۔ بچار عکس)

تمبور : (تَ م ۔ بُ وْر) بچار " تمبُورگ "۔

تمبورگ : (تَ م ۔ بُ وْ ۔ رَگ) تُمبیرگ، بلوچی سازے رزانے کہ ایشی ءِ بچگ ءَ گوشش اَنت کہ چوکہ ھندستانی سازانی ڈھل ءِ ھساب ءَ ھمیشی ءِ پنجگاں دار اَنت ۔ (بچار بُت)

تمبول : (تَ م ۔ بُوْل) پان (دُر جک وَل) ءُ آئی ءِ تاک ایشی ءِ تاک ءَ اسپے جُتّ ءِ سَتگ ءُ کتّا ءُ پوپل مان کن اَنت ءُ وَر اَنت ایشی ءِ تاک کدءِ فیوار ءِ تاکے بیت چونا ھیگا ایشی ءِ بازرات اَنت ءُ ھے رنگ ءِ کان ءُ مزن بنت۔ ھندستان ءَ گیشتر ایشی ءِ کتّا پر نہ کن اَنت بلے ترّیں پوپل وھدے کہ گوں اسپے جُتّ ءَ ھوار بیت وت سُھریں رنگ دَنت ۔ اے پان ءِ باز ڈول ءِ شَر کن اَنت ۔ بازمردم ایشی ءَ تمباک ھم مان کنت ءُ وارت شیرکنیں پان ءِ وَتّیں چیز مان کن اَنت ءُ وَر اَنت ۔ وھداں چہ ھندستان ءَ ابید پان وَرگ جاگہ کم دَرگ بوتگ بلے مروچاں دگہ مُلکاں ھم باز دَرگ بیت۔

تمبیر : (تَ م ۔ پِ یْ رْ) بچار " تمبورگ "۔

تمبیرگ : (تَ م ۔ پِ یْ ۔ رَگ) بچار " تمبورگ "۔

تمپ : (تُ م پّ) مکران ءِ یک پرگنگے (نائیبے ۔ تحصیل) کہ ایشی ءِ شھر ءُ میتگ نھنگ ءِ کور ءِ ھردو ئیں کرّان نالان اَنت

تمبورگ

ایشی ءِ مزن میتگ ءَ " تمپ ءِ کلات " گوشش اَنت کہ " پرگنہ دار " ھمد ءَ اِنت ۔ شَیھیں تمپ : کیچ ءِ سردار ءِ ننگ ءِ میتگ کہ چہ تُربت ءِ بازار ءَ دیم پہ رودراتک ءَ اِنت۔

تُمپ بیگ : بیگواہ بیگ، برباد بیگ، وَیرندان بیگ ۔

تُمپ کنگ : بیگواہ کنگ، بربادکنگ، ویرندان کنگ ۔

تُمپگ : (پُ م پَ گْ) تُرزگ، جُمپ کہ سرے ءُ پتن اِنت، زمین ءِ مزنیں تُرزءُ پتنیں جاگہ

تُمپی : (تُ م پ ۔ پِی) تُمپ ءِ مردم یانکہ وَک، تُمپیگ ۔

تُمپیگ : (تُ م پ ۔ پِ یْ گْ) بچار " تُمپی "

تمتورا : (تَ م ۔ تُ وْ ۔ رَا) بچار " تماتور "۔

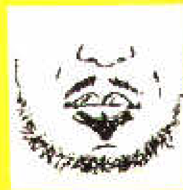
تِمر : (تِ ۔ مِرْ) سولے کہ دریا ءِ دپ ءَ مان سورگیں ءُ کلّرّیں زمین ءَ رُدایت ۔ ھُورانی دپ ءَ ھم بازبیت ۔ اُشتر ءُ وارت ۔ بچار " تِر "

تمرد : (تَ ۔ مَرْدْ) مست ءُ گمراہ، گُروناک ۔

تمردی : (تَ ۔ مَ رْ ۔ دِیْ) مستی، گُروناکی

تمُش : (تَ ۔ مُ شْ) بچار " تونس "

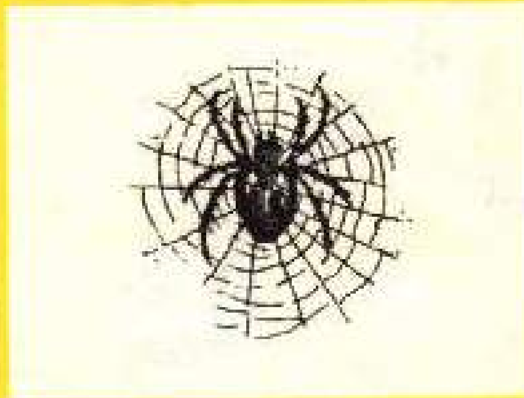
- **تمُس :** (تَ مَ ـ مُس) بچار " تونس "
- **تُمک :** (تُ مُ کّ) سُوچِن ءِ تِمک، دُنک، تُمنک یاتُمک بزاں سوچن ءِ چم کہ بندیک مانکش گ بیت
- **تمگ :** (تَ ـ مَگ) تُم کنگ بس کنگ، بندکنگ، بند بوگ، ھَور ءِ تم کنگ
- **تُمن :** (تُ مُ ن) ایران ءِ کلدار ءِ نام اِنت کہ ایشی ءَ ایرانی "تومان" گوش اَنت ۔ ذلہ تا ستد کلگ یامتیگ کہ چہ یک ءُ دگرءَ دیر دیر اَنت یکجاہ شمار کنگ ءُ یک "تمن" ءِ گوشگ بنت کہ ایرانی ایشی ءَ "تومن" گوش اَنت ۔ بتل: "ھیرانی تمن ویران اِنت ۔ سیت گوں شکلیں جنگان اِنت"۔
- **تُمندار :** (تُ مُن ـ دَار) تمن ءِ مستر، سردار ۔
- **تمّی :** (تَ مَ ـ مِ ی) جولاھیگ ءِ کارگہ ءِ ھماڈراج ءُ بتن ءُ تھتگ رنگیں کاربوج کہ یہ اوتاگانی جنگ ءُ کارمردبیت ۔
- **تمیز :** (تَ ـ مِ ی ز) چیری لُنٹ ءِ چیرءِ کمتیں مود کہ چہ ریشاں بُرزاَنت ۔ (بچار ٹُٹ)
- **تِن :** (تَ ن) "تنگ" ءِ پرمانگال بزاں "بہ تن" یا "بہ تنچ" ۔
- **تُن :** (تُ ن) تُنّ، تُنگ ۔
- **تُنّ :** (تُ نّ) تُرزن، تُنگی یا تنیگی کہ آپ ءِ واھشت اِنت ۔

تمیز

تناب

- **تناب :** (تَ ـ نَاب) تحت تنچگ ءِ پتنیں روت کہ پہ بندیک گوپتگ ۔ (بچار ٹُٹ)
- **تُناپ :** (تُ ن ـ نَاپ) آپ ءِ تُنتیگ، ھمازمین کہ آزمان گِنداَنت بلے آپ اش نرسِ اِیت
- **تنادیں :** (تَ ـ نَا ـ دِ یں) تاکہ آدھدیں، دانگ آدھدی ۔
- **تناوھدی :** (تَ ـ نَا ـ وَھ ـ دِی) بچار "تنادیں" ۔
- **تُنبک :** (تُ ن ـ بَک) بچار " تُمبک "
- **تنبل :** (تَ ن ـ بَل) بچار " تمبل "
- **تنبو :** (تَ ن ـ بُو) بچار "تمبُو"
- **تنبور :** (تَ ن ـ بُ ور) بچار "تمبورگ"
- **تنبورگ :** (تَ ن ـ بو ـ رَگ) بچار "تمبورگ"
- **تنبیرگ :** (تَ ن ـ بِ ی رَگ) بچار "تمبورگ"
- **تُنپ :** (تُ ن پ) بچار "تُمپ"

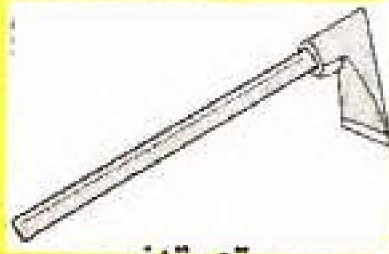
- **تنتورا :** (تَ ن تُ وْ۔ رَا) بچار "تمبتورا" یا بچار "دَتورا"
- **تِنجاری :** (تِ ن۔ جَارِی) تنگا بزاں "تاں کر اِنجاری" (دیکپ ءِ گالوار)
- **تَنج :** (تَ ن جْ) تهت ءِ تنچگ ءِ جند ءِ نام۔ "تنچگ" پہ مانگال بزاں "بہ تنج"
- **تنچگ :** (تَ نْ۔ چَگ) سک مُھر بندگ ءُ پتاپگ ءُ ٹاپگ۔ تهت ءِ تنچگ: بزاں آئی ءِ ھر دوئیں گوربا سک ءُ سروں ءُ یا دوناں دارانی نیانجی ءِ ھالیگیں جاگہ ءَ پہ سادگ ءُ پگ ءُ پُر کنگ (اے ساداں تهت ءِ روت گوش اَنت)
- **تنچوک :** (تَ نْ چْ وَکْ) ھا مردم کہ تهت یا دگہ انچیں چیزے تنج اِیت۔ ھما سادکہ گوں آئی ءَ تهت ءَ تنج اَنت
- **تنند :** (تَ نْ دْ) موکو ءِ تند کہ موکو پہ وتی دپ ءِ لیتاراں چوکر گڑیں دامے ءَ جوڑ ءُ کنت۔ ھلوہ یا دگہ چیزے، کہ دیر ءَ ایر بیت تند بند اِیت بزاں سر بر ءُ پڑ بند اِیت۔ ۲۔ ڈاھیں سادے ءِ سرءِ بازیں ٹلے بنداَنت کہ اِنسانی سر ءَ ایرتاں بند اَنت۔ (بچار بُٹ)
- **تُنند :** (تُ نْ دْ) بچار "تُرند"
- **تندگ :** (تَ نْ دَگْ) تند بندگ یا تند وڈیں چیزے جوڑ کنگ، تند ءِ گرگ۔

- **تندلان :** (تَ ن۔ دِ۔ لانْ) گُد ءِ ڈراجی ءِ اوتاگ WARP اِنت WOOF PPB, LWD; TANDILAN:WARP AND WOOF ءُ پهنات ءِ اوتاگ WEPT-WOOF
- **تندو :** (تَ نْ۔ دُوْ) ھا چیز کہ چو موکو ءِ تند ءَ بہ بیت۔ تامرو، شینکو، رگو۔ موکو ءِ جند، ھما کہ تند بند اِیت۔
- **تندور :** (تَ نْ۔ دُوْرْ) تَرُوق یا تَرِیق؛ زانتگیں چیزے کہ ھما جُھلیں کَل ءَ گوش اَنت کہ آئی ءِ تہ ءَ آس روک کن اَنت ءُ نگن پچ اَنت۔
- **تندیر :** (تَ نْ۔ دِیْرْ) بچار "تَندُور"
- **تنز :** (تَ نْ زْ) تزن، شگان ۲۔ آباد ءُ پزوریں اُشتر ءِ گوشت کہ چہ بازیں کار ءَ رِج اِیت گوش اَنت "تنزنے ءُ کنگ تنز اِنگ، تنز گرتگیں، آڈل اِنگیں "تنز" کنت بزاں گوشت ءُ رج اِیت۔
- **تنزگ :** (تَ نْ زَگْ) چہ زمین ءِ ٹنگے ءَ یا چہ نل یا دیوال یا دگہ انچیں جاگھے ءَ کہ آئی ءِ تہ ءَ آپ یا گندگیں آپ بہ بیت، گوں زور پہ بیگ ءَ یا دگہ تیوَنے ءَ گوات ءِ گوں زور ءَ در آیگ بلے گوں ھمے گوات ءَ آپ یا گند ھم کمیں در بیئت گوں۔
- **تنزینگ :** (تَ نْ زِیْ۔ نَگْ) تنزگ ءِ "بکار گال"۔ مچکے ءِ کلاپ وِشن نہ بیت برے برے چہ لاپ ءَ گواتے کور ءُ

کیت گوں عمے گْوات ءَ کتیں آپیں دَرائی ھم کیت گْوش اَنت "چِک ءَ تنز بیئنگ" .

- **تنش** : (تَ ن شْ) تَشِن .تیشہ .بچار" تَشِن" دارپُروش ءِ تنش یکّہ واڑہ ءِ تنش بانگ تْراش ءِ (بچارت)
- **تنشود** : (تَ ن شْوْد) مُردگ ءِ شودگ ءِ پَن ءُ دْراجیں تھنگ .بچار" تشود " *
- **تنک** : (تَ ن کْ) پْراہ اِتاں .بازار .میتگانی یا بازار ءِ ھاراہ کہ پْراہ نہ اِنت (گلی ،کوچہ) .نزیک .تنک ءُ دمک ، تنک ءُ نزیک ،کوہ ءِ تنک . ۲ - بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت .
- **تنّک** : (تَ .نّ کْ) بَز ءِ چپ ، پتنیں چیز کہ زِنڈ نہ اِنت اَک :کاگد، گُد، تھنگ . بلے پدءَ ھمے دْرست بَز ءُ تنّک اَنت . اِے "تنّک" ءُ بَز پتنیں چیز بیت آ کہ پن نہ اَنت پہ آیاں "زِنڈ" ءُ "بارگ" ءِ گال کار مرد بنت طب : تنّک : رواں (ضد غلیظ) = تنِک . پا : تُنُک .سَن : تنُک "رواں" تنّک آپ : ھمو دَءَ کہ دریاءِ آپ کم بیت "کم آپ" تنّک اگل :کم اگل ،کم زانت تنّک بُر :تنّکیں تنّک بُن : ھما چیز کہ آئی ءِ بُن تنّک اِنت . تنّک بند : ھما مردم ڈیل ءُ بند ءَ نازُرک اِنت . بارہ بند، بارگ بند . تنّک پوست : ھما ساھدار کہ پوست ئے تنّک اِنت . تنّک تاک : ھما دْرچک یا واگی کہ

تش /تنش

تاک ئے تنّک اَنت . تنّک جان : بچار تنّک بند . تنّک دپ : ھما چیز کہ دپ ئے تنّک اِنت . تنّک دون : ھما جاگہ یا دیوال کہ تنّک تنّک دوشگ . تنّک دیم : ھما مردم کہ دیم ئے نازُرک اِنت . تنّک رَک : ھما مردم کہ لُنٹ ئے تنّک اَنت "تنّک لُنٹ" . تنّک زانت :کم زانت ،کم اگل . تنّک زانگ :کم زانگ ،کم اگل . تنّک سَستا . تنّک گِند : ھما کہ دگراں کم لیک اِیت ، کم دید . تنّک لُنٹ : بچار" تنّک رَک" . تنّک مید : ھما کہ مید ئے تنّک اَنت یا رِتلگ ءُ تنّک بوتگ اَنت تنّک ناکن : ھما مردم کہ ناکن ئے تنّک اَنت . تنّک مَزّ : لاگر، نزور، ے آ تنّک مَزیں کچی جلوہ دیان اِنت ھر گْورءَ (شھلچہ کار)

- **تُنّکار** : (تُ نّ کْ .کاڑ) درمائے کہ زرگر تلاہ ءُ نگرہ ءَ دگا انچیں مادناں گوں ھیشی ءَ لھم کن اَنت .
- **تنّک بن** : (تَ ن .کّ .بُنْ) ھما چیز کہ آئی ءِ بُن "تنک "اِنت .
- **تنّک شکرلیگاں** : (تَ نّ کْ .شَ کَ رِیْ .گاں) سرباز ءَ چہ کھورکان ءَ جیرمزن کور ءَ جنِد ءِ کش ءَ شھرے کہ مُچ ئے بازمان .
- **تنّکی** : (تَ نّ کْ .کْ یْ) پْرائی اَتاں .نزیکی .

- **تَوّال** : (تَ وْ- وَال) تُنتکانی زبانءِ شلوار۔
- **توام** : (تَ- وَام) تمام، سرجم، پورا۔ ★
- **توبہ** : (ت وْ- بَ ہ) تازیءِ "توبة"
- **توپ** : (ٹ وْ پ) بچار "ٹوپ"

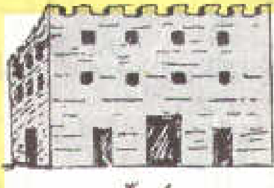
[illegible] گردانت . (بچار بُت)

- **تی تی :** (تِ ئی۔ تِ ئی) چیز (کیچ ءِ چیک ءِ گوشِش اَنت " بیا ترا تی تی دیاں") [پنجگور ءِ مُننگ ءِ رِواج یا آسٹکیں رواج ءِ گوش] ۔ کسانیں نوک تُرکّ اِتگیں تاک ۔ ٹی ٹی ءِ جچیں توار
- **تیجار :** (تِ ئے ۔ جاڑ) بِشک تُرکّ اِیت تیجار بیت (بوٹ ءِ مُچک) ۲۔ کاہ یاکِنْ رتج کنت، "تیجاریں ھگگ"
- **تیجگ :** (تِ ئے ۔ جَگّ) باز مھشوریں وَل یے، تیجگ وَل یک برے پُل بیت پدءَ نار بیت پدءَ گلوڑت بیت پدءَ کرکوبلکرٹ بیت تی پچ اِیت دُزَدَ اِیت زرد تر اِیت "تیجگ" بیت ۔ تیجگ ءِ بُو مارءَ باز دوست بیت، مارانشی ءِ بوءَ گپیت ءُ کیت ءُ کش ءَ ئے وپس اِیت باز برءَ گٹ ئے پاچ اِیت ءُ مُنگ ئے کنت ءُ گوش اَنت وارت ئے ھم، باز برءَ انچو سسی ھم بوتگ کہ لوارءَ تیجگ مارءَ ٹنگ کتگ ءُ تہ ئے وپتگ ۔
- **تیجوک :** (تِ ئے ۔ جُوکّ) تجک، تُک : سوا سند ءِ یک سکر ءِ پیش ءِ تُرندیں بُن ءِ تراشے کہ چوڈ ءِ لپش ءُ گوند وچاں کار دنت .
- **تیجول :** (تِ ے ۔ جَ ۔ وَلّ) تیجگ ءِ وَل : مھشوریں وَلے ڈگارانی بندانی سرءَ کِشگ بیت .
- **تیچ :** (تِ ی چ) چہ پیش ءَ جوڑکتگیں نگن مان کنگ ءِ درپ ۔ بچار تاکدیم 345
- **تیچک :** (تِ ی چ ۔ چکّ) کسانیں تیچ .
- **تیر :** (تِ ی رْ) توسک سرءُ دراج بُرَّیں کار لوجے کہ چِدار، شَرّپ یا چہ دگہ مادے جوڑکنگ بیت کہ کمان ئیا ٹپنگ ءُ ٹوپاں کار مرد بیت، کمان ءِ تیر۔ ٹُپنگ ءِ تیر، لوگ ءِ تیر، چتانی تیر۔

کسے ءِ گوانک ءِ پسوءَ پہ زھر یا پہ بدلوٹی گوشگ " تیرا " پہ بدلوٹیءَ " ترا تیر لگات " ڈگار ءِ تیر، تیر بند ءِ استارکہ جون ءِ ماہ ءِ بیست ءُ ششمی روچ ءَ در کایئت .

- **تیراس :** (تِ ی رْ ۔ آس) ھما کار لوج کہ آسیں تیر جنت، آس تیر، ٹپنگ، توپک، دُمبال ۔
- **تیرانک :** (تِ ئی ۔ رَا ن کّ) بچار " تیرک "
- **تیرباران :** (تِ ی رْ ۔ بَا ۔ رَان) تیر جنگ، تیر گوارگ .
- **تیربند :** (تِ ی رْ ۔ بَ نْ دْ) تپنگ ءَ تیر بند کن اَنت کہ مہ بارت، تیربند ءِ استارکہ ۲۶ جون ءَ در کایئت .
- **تیربیگ :** (تِ ی رْ ۔ بَ ۔ یگّ) گوزگ، گوزگ ءُ رَوَگ اک : " اِے کارءَ چوشیں پیداشے نیست کہ ترا مگیم بکنت ہلے بزاں تئی روچ تیر بنت "
- **تیرپر :** (تِ ئی ر ۔ پَ رْ) تیر ءِ کپگ ءِ جاگہ ۔
- **تیرتاچ :** (تِ ی رْ ۔ تَاچ) تُرند تاچ، تُرند تاچینوک ۔
- **تیردان :** (تِ ئی رْ ۔ دَان) جابہ، کمان ءِ تیرانی درپ کہ پُشت ءَ بندگ ءُ تیر مان کنگ بیت .
- **تیردیگ :** (تِ ئی رْ ۔ دَ یگ) بازاری (دَرْ دوٹی) ءِ تہ ءَ تیر دیگ ءُ گوزگ : بزاں دو بجک ءِ توکءَ گوزگ کہ اگاں جنگ یا گرگ نہ بیت بائز گیے بارت ۔ شکار ءِ تیردیگ : بزاں شکار ءِ، شکاری ءِ ٹپنگ ءِ تگرپچ ءَ انچوش آیگ کہ وش جنگ بہ بیت ۔

- **تیرس :** (تِ ی ز - رَس) ھمو دَ دانکہ تیرس اِت بکنت
- **تیرشنز :** (تِ ی ز - شَ نَ زْ) ھما ٹُپنگ کہ گوں زدءِ زور پہ دیگ ءَ پہ ریچ تیرشنز اِت -(MACHINEGUN)
  تیرشنز کنگ : تیرگوار کنگ ءُ کُشگ -
- **تیروک :** (تِ ی ژک) کسانیں تیر ۲- دست یا پاد یا چمّ یا ریش تیرک جنت بزاں جِک جنت . درد تیرک جنت بزاں چو تیرءَ گُت بیت .
- **تیرکشّ :** (تِ ی ز - کَ شّ) کلات یا بادگیرانی سر برءِ یا دیوال ءِ ھما ٹُنگ کہ جنگ ءِ وھدءَ پہ تیرجنگءَ کارمرز بیت (بجار بُت)
- **تیرکمان :** (تِ ی ز - کَ - مَا ں) ھا کمان کہ تیر جنت .
- **تیرکنگ :** (تِ ی ز - کَ - نَگ) پہ تُرندی گوزگ ءُ رَوگ ، جنگ ءِ مُبنگیج کنگ پہ ٹُمپنگ یا ٹُوپ ءِ ڈگارءِ سادءَ تیرکنگ : بزاں ڈگارانی گوات انی گیشینگ کہ پہ سادتچک کنگ ءَ جوش بیت .
- **تیرکو :** (تِ ی ز - کُو) کمان ءِ کسانیں تیر ، ھرڈراجیں دارے کہ آئی ءِ سر تُوسک بہ بیت بلے چہ دستے ءَ ڈراج تر

تیرکشّ

تیچ

مہ بیت .
- **تیرگ :** (تِ ی - رَگ) تُورگ ، چہ مید ، پڑم یا بندیک ءَ جوڑ کُرتگیں آرت ءِ کسانیں باردان، کیتگ پیلک یا مزنیں پیلک ، ھما پیلک کہ دان ئے مان کن اَنت آئی ءِ ڈراجیں بنداں الپس یا ھر ءِ سرءَ مان لگوش اَنت کہ وتی کدیماں وارت تُرہ ، تُرو -
- **تیرگوار :** (تِ ی ز - گْ وَاز) تیرباران ، تیرشنز (MACHINE GUN)
- **تیرگیج :** (تِ ی ز - گِ ے جْ) کولواہ ءِ دگ ءِ جاگھے ءِ نام اِنت .
- **تیرمار :** (تِ ی ژ - مَاژ) مارءِ ذاتے .
- **تیرمالگ :** (تِ ی ژ - مَا - لَگْ) پریشان ، تُرسگ چہ تاوان ءَ ، چہ بیرانی ءِ تُرس ءَ ڈانگرگ ءُ دود لگ بوگ - تیرمالگ بیگ : پہ اِے گپ ءَ پریشان ءُ دلتپرکہ بیگ کہ کسے آئی ءِ مال ءُ زرّ یا دوستیگیں چیزے ءَ تاوان مہ دنت یا کہ آئی ءَ مہ جنت -
- **تیرماہ :** (تِ ی ژ - مَاہْ) ماھے ءِ نام اِنت - اِے ماہ ءَ گندیم تیر جنت بزاں دار بند اِیت بانکلینگ پتی ،

ایشٹرک پل ، میسک مچ ، لیڑہ مست .

- تیرنگ : (تِ ے۔ رَنگ) ٹَکر، ھما پہ سُرُپ مانگیت گیں مجول کہ دگہ رِ دبستگیں مجولاں جنگ بیت۔ ھما شپوریں سِنگ کہ رِدبستگیں کپتیاں جنگ بیت .
- تیرنگی : (تِ ے۔ رَنْ۔ گی) ٹکری ھمالیب کہ رِدبستگیں مجول پہ ٹکر یا تیرنگ جنگ بیت۔ ھرچ مجولے کہ چہ رِدءَ درکیت اِنت بَرگ بیت، پہ "تیرنگی" رِدیں مجولانی پُشت ءَ چوکہ تلک گوزی ءَ میتے بنداِنت کہ ھر مجولے کہ چہ میل ءَ درکیت نی وَرگ بیت۔
- تیرّیچ : (تِ ی ر۔ رِے چ) بلوچی گوھنیں اِلاجے یہ دل ءِ گرگ ءَ: تا سے ءَ آپ مان کن اَنت ، مردم ءِ دل ءِ سرءَ سینڑے ایر کن اَنت ءُ تاس ءَ سینڑ ءِ سرءَ ایر کن اَنت ءُ سُرُپ ءَ آپ کن اَنت ءُ ھمے تاس ءِ تہءَ مانریچ اَنت ۔*
- تیز : (تِ ے ز) تُرند رؤک، راہ ءَ زُوت روُک ، زُوت ءُ تُرندیں رواج۔ کارچ یا زھم یا دگہ انچیں بُرّوک یا دِرّوکیں چیزے کہ بُرّگ ءُ دِرّگ ءَ سک تیز ءَ بیت۔ ایشی ءِ چَپّ "کُنٹ" اِنت - تیز ھبر، تیز کار، تیزگام، تیز رواج، تیز آس ۲۔ تیس ءِ گوھنیں نام
- تیزاپ : (تِ ے۔ زَاپ) سکّیں تیزیں آپے کہ مردم ءِ پوست ءَ اگاں بلگ اِیت سوچ اِیت ءُ بَٹ ئے کنت ھے رنگ ءَ گُد ءُ دگہ چیزاں سوچ اِیت ءُ ساڑین اِیت ۔
- تیز آس : (تِ ے ز۔ آش) تُرندیں مردم ھماکہ آس ئے تُرند انت .
- تیز رواج : (تِ ے ز۔ رَواج) ھماکہ رَوگ ءَ تیز انت۔ تُرند رَوُک ، تیزگام .
- تیزگام : (تِ ے ز۔ گامْ) بچار "تیز رواج"
- تیس : چھبار ءِ بندن ءِ گوریچاں سکّیں گوھنیں بندے کہ ایشی ءِ نام ماں گوھنیں دپتراں "تیز" اِنت ۔
- تیسی چبٹ : (تِ ے۔ سِیْ ۔ چ ۔ بِٹ) چبٹ ءِ راستے کہ وھدیکہ پچ اِیت گوں دست جنگ ءَ چہ دَل ءَ کپ اِیت تام ءُ بوئے وش اِنت ایشی ءِ بُندریں نام بَندَلانبوج" اِنت۔
- تیشگ : (تِ ے۔ شَگ) تنش کہ پارسی ءِ "تیشہ" اِنت ۔
- تیک : (تِ ے ک) PPB. LWD :TEK : Vaunt ; Brag. Arrow, dart, brand
- تیگ : (تِ ے گ) زھم، سگار "تیغ"
- تَیل : (تَ ے ل) باز مھکمیں ساد، لَڈّوک ، زنڈیں مھکمیں بندیک ، ابریشم ءِ بند کہ سک مھکم بیت۔ ساکول، سندل، ساکوڑ۔ لوند۔
- تَیل : (تَ ے ل) ھما پوست کہ چہ سرساد ءِ بُن ءَ چہ الپس ءِ گردن ءِ چیرءَ پہ تنگ ءَ رس اِیت ۔
- تیل : (تِ ے ل) ھرزاتیں ٹیل ۲۔ تیلگ ءِ پرمان "تیلانی بُن گنچت اِنت"
- تِیل : (تِ ی ل) زات : ھمتیل : ھمسرءِ ھمزات ۔ کدّ ءُ بالاد : ستد ءُ سال، "پلانی ءِ تیل مزن اِنت"

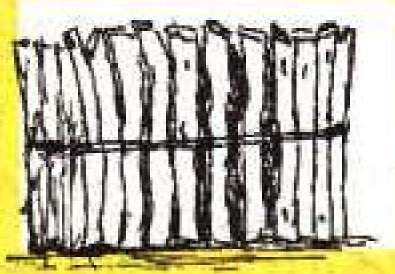
- **تیلانک** : (تِ ے ۔ لاَ۔ نَکْ) گوں دستاں ھتینا دیگ، تیلانک دیگ ۔
- **تیلکّش**: (تِ ے لْ ۔ کَشْ) بچار "ٹیل کش"
- **تیلگ** : (تِ ے ۔ لَگْ) یک چیزے کہ گران اِنت دارانی سرءَ شترینان کنگ ءُ برگ، یکدار یا بوجگ تیلگ: بزان تیلگ ءُ آپ ءَ برگ ۔ ھمے بوجیگ ءَ کہ چہ آپ ءَ درکار اَنت ایشی ءَ کتگ گوْش اَنت ۔ تیلگ ءُ برزءَ کنگ ھم گوْش اَنت بلے کم ۔
- **تیمّار** : (تِ ی مْ ۔ مَارْ) تیمار گ ءِ پرمانگال بزاں بہ تیمار، نادراہ ءَ دلگوش بکن ءُ بساٹ ۔ ★
- **تیمار دار** : (تِ ی مْ ۔ مَارْ ۔ دَارْ) ھما کس کہ نادْراھے ءَ دلگوش کنت ءُ ساٹ اِیت ۔
- **تیمارگ** : (تِ ی مْ ۔ مَا۔ رَگْ) ئجوان ساتگ، دلگوش داری کنگ، نادراہ ءِ تیمارگ ۔
- **تین** : (تِ ی نْ) ئکمن پچگ ءِ آسنیں تاپگ ۔ باجاءِ تین (گراموفون رکارڈ) ھرچ پتنیں تنکیں ءُ گردیں چیز۔ "تین ورئے تاپگ ۔ تولگ ءِ سیاھیں تاپگ"
- **تینموش** : (تِ ی نْ ۔ مُ وشْ) تین موشیں ئکمن بچار "تینی"
- **تینی** : (تِ ی نْ ۔ نِی) تِنیگ : چہ برنچ یا کنگ یا گلءَ پکگیں تین موش، ایشی ءِ آرت شر دکنگ بیت ءُ تین ءِ سرءَ مُشگ بیت ۔ چہ گلءَ جوڑ کرتگیں چوکا گدءَ تنک بیت، سھرو ءَ گوں برنچ ءَ ھوارکن اَنت بزیں تینی ھم پچ اَنت ۔
- **تینیگ** : (تِ ی نْ ۔ نِ ی گْ) بچار "تینی"
- **تیوک** : (تِ ے وَکْ) تھنا، ایوک ۔
- **تیوگ** : (تِ ے وَگْ) سرجم، کُلیں، درستیں، نیم اتاں ۔
- **تیھ** : (ت ی ھْ) تازی ءَ ایشی ءَ "طیح یا تیح" گوْش اَنت ۔ گوْش اَنت کہ اُشتر ءِ زاتے کہ عدن ءُ یمن ءِ کوھاں بیت ۔ اِے پھک جنگلی یے، کدءَ کساں اِنت ءُ نال ئے ھم سک کساں اَنت ۔ اِے چہ مردم ءِ بوءَ سک ھزایت ءُ تچ اِیت کہ ھچ رنگءَ گرگ نہ بیت ۔ آ کوھاں کہ ایش اِنت سکیں گٹ اَنت کہ مردم ھم شُت نہ کن اَنت یا کراچیں گٹّ اَنت کہ ترس اِش بازمان ۔ آ کوھاں آپ ھم کمّ اِنت بلے ایشی ءَ بے آپی ءَ ھچ نہ بیت ۔ گرماگ ءَ آ کوھاں آپ کُٹ اِیت یا کہ سک کم بیت بلے ایشی ءَ تُن دَدرنہ دنت ۔ ایشی ءِ گرگ ءِ تھنا یک رھبندے کہ مردم یک ءُ دو ڈاچی براَنت ءُ ھما کوھاں یلہ دینت اِے چہ مُلکی اُشتراں ھزنہ کنت ہمیشکا اِے ڈاچی ھم گوں ھما اُشتراں ھوربنت، وھدیکہ کوہ ءِ آپ گُٹ اِیت مُلکی ڈاچی پہ آپ ءُ سرجن اَنت ۔ دھدیکہ ھچ رنگءَ آپ اِش نہ رس اِیت گڑا چہ کوھاں در کاینت ءُ وتی ملکءَ پہ آپ ءِ ورگءَ کاینت ۔ چوناھیگا "تیھ" ایشانی ھمراہ اَنت بلے چہ وتی کوھاں پھک درنہ کپ اَنت البت چہ اِے کوھاں درآیگ ءِ بُنگیج ءِ یک ڈکّے کہ تنگ ءُ گٹ اِنت ھمے گٹّ ءِ بیسرءَ ماھور چیر کن اَنت ھر وھدکہ ڈاچی چہ گٹ ءِ گوزاَنت "تیھ" ھم آیانی ھمراہ اَنت اَنچوش کہ تیھ ماھور ءِ سرءَ رس اِیت ایشی ءَ سرپین اَنت ءُ ماھورئے گیپت، اِے سکیں زورے جنت بلے ایشی ءِ دست ءُ پاد ءُ گردن ءَ ٹَٹا اَنت ءُ شر تچ اَنت پہ واری ءَ ملک ءَ ئے کاراَنت بلے اِے وتی گردن ءَ ھلاد نہ کنت گڑا ایشی ءِ گردن ءَ ساد بند اَنت ءُ سادءَ

گوں سکّیں گرانیں سِنگے بنداَنت کہ سرءَ بُرز گُرت مکنت ۔ انچیں بربیت کہ دانکہ ماھے ءَ ھم گیشتراے انچوش اِنت، نہ آپ وارت ءُ نا کہ ورگ ۔ گوشت ءَ رِچ اِیت پھک نزور ءُ لاگر ءُ مرگی بیت ۔ نی کم کم ءَ چارین اَنت ءَ کہ رُچ پہ روچ گوں مردم ءَ ھیل دار بیت ۔ یک برے کہ ھیل گپت گڑا چوکہ دگہ اشتراں بیت ۔ ایشی ءِ سنزیں جوانی ایش اِنت کہ اِے راہ ءُ سک تیز اِنت، تُن ءِ ھچ پرواہ ءَ نیست ءُ پُشت ءَ انچوش وشّ اِنت کہ تو گوش ءَ کہ تھت ءِ سرءَ نشتگ ءَ اِے اشترءِ بھا دانکہ یک ھزار پونڈ ھم بیت بازبرءَ یورپ ءُ دگہ ملک ءِ مردم ھم ایشی ءَ بھا زیر اَنت ۔ بازبرءَ ھاڈاجیگ کہ کوہ ءُ برگ ءُ یلہ دیگ بنت چہ ھمے تیھیں لیڑواں چُکّ چن اَنت ھم ایشانی چُکّ شتر بنت بلے چو تیھ ءِ جند ءَ نہ بنت

تیھار : (تِ یٖ ۔ ھار) شگان، ٹاکور، پیگور ءُ ترّن ءُ تیھار ۔ ★

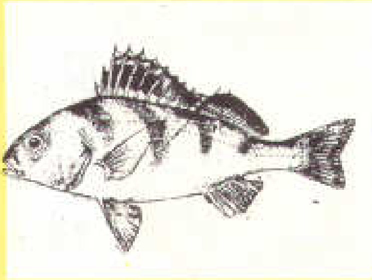
تیھُر : (تِ یٖ ۔ ھُر) مُھکم، نہ گیگیں سند ءُ کوہ کہ گوزگ نہ بنت ۔

تیھُٹرّ : (تِ یٖ ۔ ھُٹرّ) پَل کہ بنداَنت یک رِدے پیشکرز لِک کن اَنت پدءَ آیانی ڈراجی ءَ دگہ کرزیا شنک یا دارے بنداَنت ۔ کرزی لوگ ءِ دیوال ءِ کرزانی تہ ءَ شنک مان کن اَنت ۔ (بجارٹت)

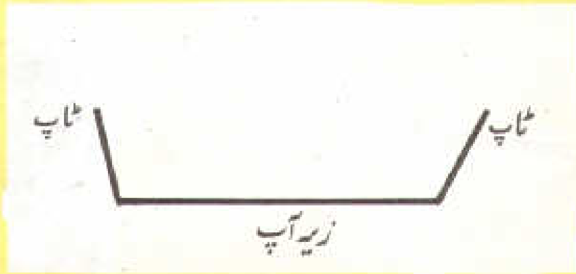

ٹ

- **ٹ** : (ٹ) بلوچی ءِ بیچمی آب ، ایشی ءِ گالوار "ٹ" انت ۔
- **ٹاب** : (ٹ اب) نوک ورنائیں ترّیں گوک ، پژدر ۔
- **ٹاپ** : (ٹ اپ) سرٹاپ کنگ ، بوجیگ ءِ ٹاپ (بچار بُت)

ٹاٹار/ٹانٹار

- **ٹاپار** : (ٹ ا ۔ پ اڑ) نہ بوتگیں کار ، ٹاہ ءُ ٹاپار ، سکّ مزنیں کار ۔ ٹاپار جنگ : نہ بوتگیں کارے ءِ کنگ ، ٹاہ جنگ ، ٹپ جنگ انچیں مزنیں کارے کنگ کہ چہ آئی ءِ کنگ ءَ پیسر مردم زانت کار مہ بنت ، زنڈیں ڈروگ بندگ ۔
- **ٹاپ ٹیپ** : (ٹ اپ + ٹ ی پ) ترپ ءُ تراپ : پہ کارے ءِ کنگ ءَ مزنیں تگ ءُ تاچ یا زبانی الآہوت کنگ ، ٹیپ ءُ ٹاپ : جن ءُ چوپ ۔
- **ٹاپ سیر** : (ٹ اپ + س ی ڑ) آچارے کہ پھک ءَ بوجیگ ءِ دیم ءَ بیت ۔
- **ٹاپو** : (ٹ اپ ؤ) باز واریگا بند اَنت چوکہ یکدار ءَ ماں آپ ءِ سرءَ ترّپی بیت ۔
- **ٹاٹ** : (ٹ اٹ) ترند : بندیک ءِ ڈراج بکن ئے ءُ ھردوسراں ترند بندئے ٹاٹ بیت ۔ بازمردم "ٹانٹ" ءِ ھم گُش ایت بلے گال "ٹاٹ" انت ۔
- **ٹاٹار** : (ٹ اٹ اڑ) ٹانٹار : یک نیں ماھیگے کہ "ٹار" "ٹار" توار کنت ۔ Jew fish (بچار بُت)
  (۲) ھما اُستاکہ منجل بوھیگ ءُ ھمے رنگیں رزان جوڑ کنت ۔
- **ٹاٹو** : (ٹ اٹ ؤ) کسے کہ راہ ءَ برابر شُت مکنت ، ٹاٹو رواج یا ٹاٹو یاد ۔
- **ٹاٹے** : (ٹ اٹ ئے) تنگ ءِ رواج ، نوک پاداں کپتگیں یاکسانیں چُک ءِ رواج ، پلاں تو "ٹاٹے" مکن ئے بزاں سکّ آھستہ رَوئے

مُنکانی زبان ءِ راہ ءِ روگ . (شیرازی : تاتی : آھستہ راہ رفتنِ بچہ) ۔

ٹاسنی : (ٹ اس ن ئ) گُبلی سیچن ، جنینی سھتے کہ جیگ ءِ جنگ بیت ۔ (بچار بُت)

ٹاک : (ٹ اک) چیکے زءللگ ءِ توار : ٹیک ءُ ٹاک ۔

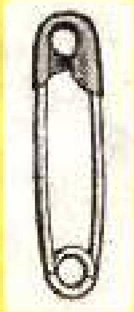
ٹاکور (۱) : (ٹ اک ؤ ر) مزن ، پتن ءُ گردیں تین بُرّیں آسن یا رودے کہ پہ جارہ ءِ بَرینگ ءَ یا مردمانی سھیگ کنگ ءَ کارمرد بیت ۔ پوج ءُ لشکر ءَ پہ درگ یا دگر کارے ءِ ھاتر ءَ مردمانی سھیگ کنگ ءَ جنگ بیت ۔ سکّیں مزنیں مگلمانی ڈھل ءُ ھم گوشِن اَنت ۔

ٹاکور (۲) : (ٹ اک ؤ ر) شِگان ، اپنیں کارکرآئی ءَ ٹُنت ءُ پھرکنگ ءَ بیت ۔ ء زِھم جنگ ٹاکوری اَبرُ گیران ۔

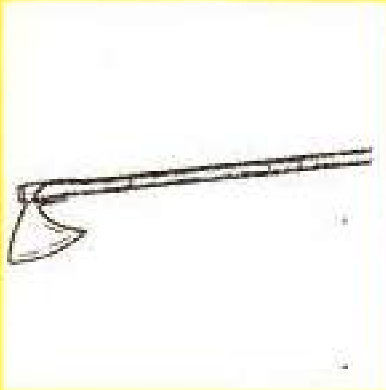
ٹاکور (۳) : (ٹ اک ؤ ر) گُمب ، دریائی دراج ءُ مزنیں گُرّے کہ توک ءُ دراجی ءُ ٹنگ اِنت ۔ ھمے ٹنگ تیچ تیچ اِنت دومی تُوسکّیں ءُ بندیں سرءِ ھم ٹنگ کن اَنت ءُ ھپ ءُ کن اَنت کہ حکّ توار کنت ۔ شِگان ۔

ٹاگار (۱) : (ٹ ا گ ار) گوازے نیم ساد بیت کہ یکے زندیں دو تلیں سادے ءُ دگر یکے بار گیں ۔ ایشی ءَ ترّیں اَنت سرپیں اَنت سکّ توار کنت ، ڈگاراں مرگ ءُ رستر ءِ گلینگ ءَ کارمرد کنگ بیت ۔ زندسریں مردم ءَ گُشِن اَنت ٹاگارسر ، ھمے وڑ ءَ ٹاگار گوشِن ۔

ٹاگار (۲) : (ٹ ا گ ار) گوشک کہ میرایت آئی ءِ پوست ءَ ٹاگار کن اَنت بزاں سیپّر ءُ پُرّ کن اَنت ءُ گوک ءِ دوشگ ءِ وھد ءَ ھمیشی ءَ گوک ءِ کرّ ءَ دار اَنت کہ شیر اِیر بدنت ءُ دوشگ ءَ بِل اِیت ۔ گوک ھمیشی ءَ چو کہ گوشک ءَ زانت ۔ رپک ءُ ٹاگار ۔

ٹاسنی

ٹالکی

ٹالگڈ

ٹال (۱) : (ٹ ال) دُرچک ءِ ٹال ، چہ دُرچک ءِ بُنڈ ءَ « شاہ » درکاینت ، چہ « شاھاں » « لمب » درکاینت ءُ چہ « لمباں » « ٹال » درکاینت ءُ چہ « ٹالاں » « سرٹال » درکاینت ۔

ٹال (۲) : (ٹ ال) بیش ءِ ٹال ، بندیک ءِ ٹال ، دار ءِ ٹال ، کرز ءِ ٹال ، بمبو ءِ ٹال دگہ ھمے چیزانی ٹال بزاں دانگ ۔

ٹال کنگ : دراج کنگ ، دُمب ءِ ٹال کنگ : دُمب ءِ پلک ءُ دراج کنگ بزاں تھل کنگ ۔ چبہ ءِ ٹال بزاں آئی ءِ دوئیں بند ۔

ٹالبُر : ھما تپر کہ جندءِ تنک ءُ تیز اِنت ءُ دستگ ءِ دراج اِنت کہ دُرچکانی ٹالاں گوں آئی ءَ بُر اَنت ۔ بلوچ ءِ زاتے ، ٹالگڈ ، ٹالگڈیں تپر ۔

ٹالکی : (ٹ ا ل ک ئ) پیتال ، سینکل ، بائیسکل (بچار بُت)

ٹالگڈ : (ٹ ال گ ڈ) ٹالگڈیں تپر کہ سُبک ءُ دستگ ءِ دراج اِنت چو کہ تپرزین ءَ اِنت ۔ (بچار بت)

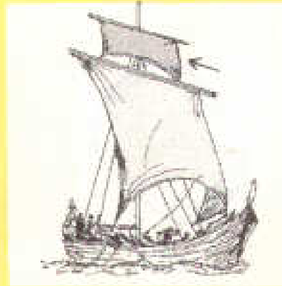
ٹالو : (ٹ ال ؤ) ھما اسپیت تپس یا شیاہ تپس کہ آئی ءِ گرش دو تل ءُ دراج بہ بنت ، مردمی نامے / بُرز ءُ بارگ ۔

ٹالی : (ٹ ال ئ) ٹالیگ ، میدیگ ۔ یک دُرچکے کہ ٹال ءِ سکّ دراج اَنت ، بےبرے ، ایرتیں کوچل ءِ باز بیت ۔

ٹالیگ : (ٹ ال ئ گ) ھر دُراجیں چیزے ءِ ٹال ، میدیگ ، ھما ٹال کہ مودانی سرءِ مان اِش دبینت ۔

ٹامب : (ٹ ام ب) ٹاتب : ڈبہ ، ٹین ، ٹامبیں مادن ۔

- **ٹامبلو:** (ٹ ام ب - ل ؤ) ٹامب ءِ مُکرّ۔
- **ٹامبی :** (ٹ ام ب ئ) پاگا سے وزاتے ، گوکین ءِ زاتے۔
- **ٹانب :** (ٹ ان ب) بچار " ٹامب "۔
- **ٹانبلو :** (ٹ ان ب - ل ؤ) بچار " ٹامبلو "۔
- **ٹانبی :** (ٹ ان ب ئ) بچار " ٹامبی "۔
- **ٹانٹار :** (ٹ ان - ٹ اَر) بچار " ٹاٹار "۔
- **ٹانکی :** (ٹ ان - ک ئ) مزنیں آپدرپ یا ٹیل دَرپ ★
- **ٹانگ :** (ٹ ان گ) چہ پادءِ مُچّ ءِ داں کرگونڈءِ ، چہ مُچّ ءِ داں پادءِ بن ءِ ، گُلگ ءِ ٹانگ ، ٹانگو : بزاں بُرزیں ، ترا ٹانگاں زُرتگ بزاں اُمرئے بازءِ اِنت بلے بُرز اِنت۔
- **ٹانگاٹولی :** (ٹ ان - گان - ٹ ؤ - ل ئ) لھتیں مردمانی ھور ٹوگ ءُ یک مردمے ءِ پادءُ دستاں گرگ ءُ گرّیگ ءُ تلام کنگ بے اِزّت کنگ۔ ★
- **ٹانگلیک :** (ٹ ان گ - ل ئ ک) پلمپ (PLAMP) کنزلیک ، کنٹرلیک ، شھرءِ بے دانیں ھوشگ۔

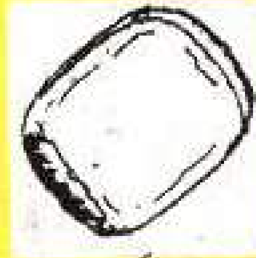

ٹر

- **ٹانگو :** (ٹ ان - گ ؤ) ھما کہ ٹانگ ئے دراج اِنت - بُرزیں مردم
- **ٹاؤ :** (ٹ اؤ) ٹاھو : گوں زندیں بندیک یا دگہ اینچیں چیزے ءَ دوچیز ءِ ھمدپ کنگ ءِ سے چار ڈک یکیں جاگہ ءِ جنگ۔ آچار ءِ " ٹاؤ " جنگ۔
- **ٹاہ :** (ٹ اہ) چہ گت ءُ گمان ءِ گیشتریں کار ٹاہ جنگ : بے گت ءُ گمان ءَ اینچیں کارے کنگ کہ مردم پیسرءَ چہ ایشیءِ زانشکار نہ اِنت۔ سہ نیاکہ بیبگرءَ جنگ ٹاھے ۔ نہ جیت چانکے ، نے بُرتگی راھے ۔ نار ندیں کنگ ، ٹاھیں گوانگ : آسن یا زھم یا کارچ ءُ دگہ اینچیں چیزانی سرءَ بستگیں زنگ ٹاہ ءُ ٹاپار ٹپ ، تپنگ ، توپ۔
- **ٹپّ :** (ٹ پّ) کسانیں مُچکئے ءِ کہ لاپ کمیں مزن رگندگ ءَ کیت ، ٹپّی لاپ ، ٹپلک۔
- **ٹُپ :** (ٹ پ) ٹُپنگ ءِ پرمانگال بزاں بہ ٹُپ ، ٹیڈ ، ٹک - ٹُپّی۔ ★
- **ٹبر :** (ٹ ب ر) چارگوشیں آچارے کہ دَرءِ سرءُ برءَ دگہ کسانیں دَورے لِک کن اِنت ءُ چامپ اِنت ئے۔ (بچار ٹپ)
- **ٹبرءِ دور :** (ٹ ب ر - ءِ - دَ و ر) ھما دورکہ مزنیں دَورءِ سرءَ لک اِنت کہ آئی ءِ سرءَ ٹبر چامپگ بیت۔
- **ٹبنگ :** (ٹ ب ب گ) چراگ ءِ " ٹمبگ " ، یا آس ءِ " ٹمبگ " ، بزاں مرمریں آس یا چراگ۔
- **ٹبلک :** (ٹ ب - ل ک) گونڈو ٹیں مُچک کہ لاپ ئے کمیں مزن بہ بیت۔ ٹپّی۔

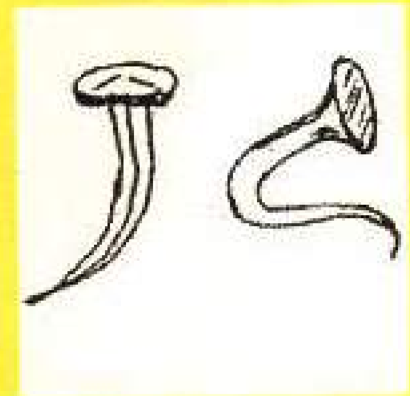
- **ٹپّی :** (ٹِ پّ - پ ئ) ھماکہ لاپ ئے مزن بہ بیت، ٹپّی لاپ - ٹپلگ - ★
- **ٹُپّی :** (ٹُ پّ - پ ئ) ٹُپّ ورگ، آپ ئنا ٹُپک ورگ - ٹُپّی جنگ، ٹُپّی ورگ - ★
- **ٹَپ :** (ٹَ پّ) نشان کہ چہ ریشہ ئے رندٹ پشت کپ ایت، زھم ئا ٹپ - ٹَپّ : ٹپگ ئا " پر مانگال" بزاں " بہ ٹپّ " نزیم -
- **ٹِپّ :** (ٹِ پّ) نشانگ : نہ بوتگیں کار، میھ ئا ٹپّ بزاں پتنیں سر، دُرّہ ئا ٹپّ (بچارجت) : دُرّہ ئا پتنیں سر - ٹپّ ورگ، ورست ورگ۔
- **ٹُپّ :** (ٹُ پّ) یک کسانیں چیزے ئا کپگ ئا توار، کنتر، کلونٹ ٹُپّ ئا کپ ایت یا دگہ انچیں چیزے - ارس ٹُپّ -
- **ٹپال :** (ٹَ پ ال) ڈاک، بالیٹپال : بالی گراب ئا ڈاک، آپٹپال : دریائی ڈاک، ھشکٹپال : ھشکی ئا ڈاک -
- **ٹپال پیتی :** (ٹَ - پ ال + پ ئ - ت ئ) چہ ٹپال گِس ئا پہ کرئے ئزرتگیں کسانیں پیتی - ایشی ئا نمبرے بیت ھمے نمبر ئا ٹپال ھمیشی ئا تہ ئا جم بنت - ایشی ئا کلیت کرئے دار ئا گور ئا بیت - POST BOX. ★
- **ٹپالگس :** (ٹَ - پال + گِ س) ٹپال گِس : (ڈاکخانہ) POST OFFICE ★
- **ٹپالی :** (ٹَ - پا - لِ ئ) ڈاک یا ٹپال ئا رسینوک (ڈاکیہ) POSTMAN ★

ٹپّو

ٹپّو

ٹپ

- **ٹپانپالی :** (ٹَ پ ان - پ الِ ئ) ڈٹبلی، انچنائیں چیز یا مردم -
- **ٹپاں چیری :** (ٹَ پ ان - چ ئ رِ ئ) ٹپکانی : لیبے کہ زھگ ئے کن انت -
- **ٹپٹپ :** (ٹَ پ - ٹَ پ) پٹپٹ، موٹرسیکل -
- **ٹپّ ٹور :** (ٹَ پّ - ٹَ وُ ر) زوگ، ٹپّی یا ٹپیگ،
- **ٹپّر :** (ٹَ پّ - پّ ر) چہ پشم ئا جوڑ کرتگیں بزیں پر دیوک (BLANKET) سنجرانی ٹپّر ئا رنگ رنگی ٹپّریں مردم : بیکاریں نشتیں مردم -
- **ٹپّو :** (ٹَ پّ - پّ وْ) گدئا جوڑ کرتگیں دستی یے کہ آئی ئا سرئا چانگ ئا تان انت ئو پر کن انت ئو تروئے ئا جن انت - (بچارجت)
- **گپّو :** (ٹُ پّ - پّ وْ) چہ تگرد ئا کرز جوڑ کرتگیں گِس کہ سرئے گرد انت - (بچارجت)
- **ٹپکانی :** (ٹَ پ - کَ ان ئ) ٹپاں چیری : لیبے کہ زھگ ئے کن انت -
- **ٹپّگ :** (ٹَ پّ - پّ گْ) گدئا ٹپّگ، جوپگ، چیر بوگ، آسن ئا ٹپّگ، جنگ -
- **ٹُپّگ :** (ٹُ پّ - پّ گْ) کسانیں چیزے ئا کپگ ئا توار اِک : " کلونٹ ٹُپّگ ئا کپت " کتر یا ارس ئا ٹُپّگ - ★

۲ - ھپوک یا دگہ گوات دانگیں چیزے ترّگگ ۔

ٹپینی : (ٹِ پْ - یِ نْ یْ یا ٹْ پْ - پ یِ نْ یْ) آپیں چیزءِ کیل کنگ ءِ کسترین جام، نیل یا روگن ءِ ٹپینی ۔ (بچار بُت)

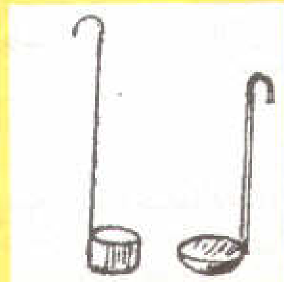
ٹپوک : (ٹَ پْ - پ وْ کْ) مردم کہ ٹپ ایت، چیر بیت، دارے کہ گُدءِ شودگ ءِ آئی ءِ گُدءَ سرءَ جن اَنت ۔ (بچار بت)
(۲) مُرگے کہ بال کم کنت گیشتر پچّانی تہ ءَ ٹپ ایت ۔
(۳) کرکٹ ءِ لیب ءِ بیٹ ۔

ٹپّی : (ٹَ پْ - پِ یْ) زدگ، ھماکہ ٹپ ءِ وارتگ، ٹپّیگ ۔ ★

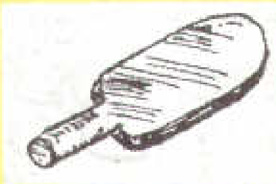
ٹپّی ٹوری : (ٹِ پْ - پ یْ + ٹ وْ - رِ یْ) سک زدگ بچار " ٹپ ٹوڑ " ★

ٹپّیگ : (ٹَ پْ - پ یْ گْ) بچار " ٹپّی " ★

ٹٹ : (ٹَ ٹْ) سرءَ کہ نہ رندءِ مودیگ دگرءَ گون اڈ اَنت نوں کہ رندءِ ءِ گڑا ھمے ٹٹگیں پٹ سر رندءِ دپ ءَ کائینت ۔ مودانی ٹٹ، پلانی ءِ سرءَ ٹٹ اِنت، اڈگ بلے انچوش کہ مگیشّ ایت، پہ ساد ماھورءِ بندگ، اے ٹٹ پہ پانی واڑءَ کار دَنت ۔ پسیم ھم ٹٹ جوڑ بیت ۔

ٹپّی

ٹپوک

ٹِڑّ : (ٹِ ڑّ) بٹاک، بٹاکی، سکّیں وت گلا ★

ٹٹاھگ : (ٹَ ٹ ا ھَ گْ) مُھر بندگ، انچوش بندگ کہ بوجگ ءِ سر پرمبیت ۔ مُھر تیاگ ءِ بندگ ۔

ٹٹایگ : (ٹَ ٹ ا یَ گْ) بچار " ٹٹاھگ " ۔

ٹٹ بند : (ٹَ ٹْ - بَ نْ ڈْ) بے پردءِ بندی پتایگ ۔ بے پر بندی بندگ ۔

ٹٹک : (ٹَ ٹُ کْ) بلوچی دوچ ءِ راستے ۔

ٹٹگ : (ٹَ ٹَ گْ) دوچے ءِ یا دگہ انچیں چیزے پہ بے پردءِ بندی جوڑ کنگ یا دوچگ، بزبزءِ تنچگ، اوُرت چمگی ءَ گوئیگ، پوشگ، سٹگ ۔

ٹٹگار : (ٹَ ٹُ - گَ ا ڑْ) ٹک ءِ ٹنگار، ھماکہ باز ٹکت ءِ کرشک ءِ پر بیت ۔ ٹٹگیں چیز ۔

ٹٹو : (ٹْ - ٹُ وْ) ٹونٹی یا ٹینٹی ایں ھر، نابود ★

ٹٹینگ : (ٹَ ٹِ ےْ - نَ گْ) انچوش کنگ کہ بہ ٹٹ اِیت ۔ ★

ٹُر : (ٹَ ڑْ) سک مزن، تُوہ، مزن، زنڈ ۔

ٹرت : (ٹَ رْ ثْ) توبہ، لکڑوکو، " بگوشس من ءَ " " ٹرت " انت کہ دگہ برے چوش نہ کناں ۔ "

- **ٹڑی** : (ٹَ ڑَ - ڑِی) ٹوھی، مزنی، زَنڈی، جِنگی۔ ★
- **ٹُرّ** : (ٹُ ڑّ) تیرباد کہ انچیں چیزے ءِ توار۔
- **ٹِرّ** : (ٹِ ڑّ) بچار "ٹِنٹر"۔
- **ٹِرّگ** : (ٹِ ڑّ - ڑَ گ) بچار "ٹنٹرگ"۔ ★
- **ٹُسّر** : (ٹُ سّ ڑ) لاس ءِ نماتیں گُدے کہ کمیں زِبر اِنت۔
- **ٹُشّ** : (ٹُ شّ) تُرند درآیوکیں گوات ءِ توار کہ چہ بارگیں راھے ءَ در بئیت۔
- **ٹُش پُش** : (ٹُ شّ - پُ شّ) ھما مردم کہ ٹاٹ باٹ اِنت۔
- **ٹُشّگ** (ٹُ شّ - شَ گ) ٹُشّ ءِ توار درایگ ★
- **ٹَکّ** : (ٹَ کّ) راج ءِ بھرے، مردم ءِ مچّی یے، ٹولی۔
- **ٹِکّ (۱)** : (ٹِ کّ) اے نشان، "۔۔"، ٹِپنگ ءِ زَرد ءِ توار کہ تیرگے مان میت کہ آس مبارت، ٹِک جنگ: بتام کنگ باژگ۔ ٹِک ٹاک کنگ، ٹِک بندی۔ نشانگ کہ نشانہ بازی ءِ بندگ بیت، تلاہ ءِ پنّیں گردیں ٹِک کہ کندیگانی تہ ءَ اِنت، پنّیں گردیں ٹکّس کہ جنین آدم پیشکال ءِ درچ اَنت۔
- **ٹِکّ** : (ٹِ کّ) کلوٹ کہ بگیج پہ ناہ ءِ ٹِک کپ اِیت۔ "ٹِکّگ" ءِ پرمانگال بزاں ءِ ٹِک۔
- **ٹُکّ** : (ٹُ کّ) بارگ سریں چیزے کہ گوں دگہ چیزے ءَ جنگ ءِ بیت یا بُلگّ اِیت آئی ءِ توار۔ "ٹُکّگ" ءِ پرمانگال بزاں ءِ ٹُکّ۔
- **ٹکّار** : (ٹُ کّ - ک اڑ) ھما مردم کہ پہ گالتک ءِ نبیس اِیت۔ ( )۔
- **ٹِکّارگ** : (ٹِ کّ - ک اڑ گ) اولاک ءِ ٹِکّارگ ءُ ھکلگ بزاں چہ دپ ءِ توارے ءِ کشگ ءُ اولاک ءِ گلّینگ۔
- **ٹِکّاں بندی** : (ٹِ کّ کّ اں - بَ ن دِی) ٹِکبندی۔
- **ٹَکبند** : (ٹَ کّ - بَ ن ڈ) کمیونسٹ۔
- **ٹِکبند** : (ٹِ کّ - بَ ن ڈ) بستگیں ٹِک یا نشان کہ پہ جنگ ءَ بندگ بیت۔ نشان بستگیں پہ جنگ ءَ۔
- **ٹَکبندی** : (ٹَ کّ - بَ ن دِی) ٹَک بندگ، یکجا بیگ، ھمدل ءُ ھمکاری ءِ ھاتر ءَ یکجا بیگ۔ کمیونزم۔
- **ٹِکبندی** : (ٹِ کّ - بَ ن دِی) نشان بندگ ءُ جنگ، ٹِک بندگ ءُ نشانہ جنگ۔
- **ٹَکبندی دیوان** : (ٹَ کّ - بَ ن دِی - دِی وَ ان) کمیونسٹ پارٹی، (ٹَکبندی ٹولی)۔
- **ٹِک ٹِکّار** : (ٹِ کّ ٹُ کّ اڑ) ھمارستر، اولاک یا چیز کہ آ ٹِک ٹِک ءِ بیت ءُ ذراجیں پنّیں کشک ھم مان ئے ءِ بیت۔ ٹِک ءُ ٹِکار۔
- **ٹَکٹَک** : (ٹَ کّ - ٹَ کّ) ٹَکگ ءِ توار۔ ٹَک ٹَک، ٹولی ٹولی۔
- **ٹِکٹِک** : (ٹِ کّ - ٹِ کّ) چیزے ءِ باز ٹِک پر اِنت۔
- **ٹُکٹُک** : (ٹُ کّ - ٹُ کّ) ٹُکگ ءِ توار، ٹُکٹُک کنگ: کسانیں کار بارے کنگ۔
- **ٹَک ءُ ٹور** : (ٹَ کّ - ءُ - ٹَ وڑ) درستیں کُٹم، گُٹھ ءِ مزن کسانیں، اُٹ ءُ ٹور، باز کُٹم ءُ ٹَک ءِ مردم کہ یکجا بہ بنت
- **ٹِکجن** : (ٹِ کّ - جَ ن) ھما مردم کہ بستگیں ٹِک یا نشان ءَ جنت۔ ھماکہ ٹِک بندی یا نشان ءِ جنگ ءَ سک زبر اِنت۔

ٹکچن : (ٹِ ک ۔ چ ن) ھامردم کہ دگرے ءِ ٹیٹک ءَ ٹِک پِرکنت ، بتام کنوک ۔

ٹکچین : (ٹِ ک ۔ چ ے ن) ٹِک جنگ بزاں ٹیٹک چِنگ بزاں پِرکنگ ، بتام کرتگیں ۔

ٹکدار : (ٹِ ک ۔ داز) ھامردم کہ نشان ءِ وارا انت ۔ یا کہ ھما وارکہ پہ ٹِک جنگ ءَ یک کنگ بیت ۔

ٹکڑ : (ٹ ک ۔ ک ڑ) ڈیک ، ٹکڑ ورگ یا ریگ : ڈیک ورگ یا ویگ ۔ کپتی ، کاشی کپ ، یا مجولی لیب ءِ ھما سنگ یا مجول کہ چہ لینچ ءَ جنگ بیت ۔ مردمانی یک ٹکڑے ءِ گُرِش انت ۔

ٹِکڑ : (ٹِ ک ۔ کِ ڑ) کور ، ھما کہ ھچ نگند ایت ۔ سک تھار کہ ھچ گندگ مہ بیت ۔ ھما کہ ھچ مہ زانت ۔

ٹُکڑ : (ٹُ ک ۔ کُ ڑ) پُرشتگیں چیزے ءِ پُرشتگیں بھر کہ ھریکے یک ٹکڑے ۔ گزل ، بھر ، کمک ۔ بازکسانیں گپڑ ، ٹیچ ۔

ٹکڑی : (ٹ ک ک ڑی) مجولی ءِ لیبے ، یک ٹکڑے ءِ مستر

ٹُکڑی : (ٹُ ک ۔ کُ ڑی) تگرد ءِ گواپ ءِ نام اِنت ۔ ٹکری گو پاریں تگرد ۔

ٹِکس : (ٹِ ک ۔ س) کسانیں یا مزنیں چاپ گرتگیں بِز تاکے کہ پہ گُراب ، ریل گاڑی یا بالی گراب ءِ سات جنگ ءِ ھاترءِ نول ءِ زرانی دیم ءَ دیگ بیت ۔ ٹیکس ۔

ٹکشود : (ٹ ک ۔ شُ ود) داگ شود ، ھما درمان کہ چہ گُد یا دگہ چیزے ءِ داگ ءَ پوننگ ءَ دیرکنت ۔

ٹِلک : (ٹِ ک ۔ کُ ک) کسانیں ٹِک ، ٹِکُل ، ٹِکلک ۔

ٹِکگ : (ٹِ ک ۔ ک گ) سک کمیں سُرگ ، من چہ وتی جاہ ءَ نہ ٹِکاں بزاں تُنتے ھم پہ کنزگ ءَ نہ سُراں ۔ پہ کنزگ ءَ سُرگ ۔

ٹُکگ : (ٹُ ک ک گ) یک چیزے ءِ شبک شبک ءِ گوں کسانیں بارگیں چیزے ءِ سرءَ جنگ ۔ دیوال ٹکگ ، دار ٹکگ ، بٹرءِ ٹکگ ، سرءِ ٹکگ ۔

ٹِکُل : (ٹِ ک کُ ل) کسانیں ٹِک ، ٹِکلک ۔

ٹِکلک : (ٹِ ک کُ ل ک) کسانیں ٹِکُل ، ٹِکلک ۔

ٹِکوک : (ٹِ ک ک وک) گونڈار ءِ زات ءِ تُوکلے کہ بال ھم کنت گیشتر شپ ءِ چراگ ءِ رژنائی ءَ کیت ۔ ایشی ءِ سرگ ءِ وارے ءُمب ءُ پہ زہین ءَ جنت ، دُمب ءِ ءُ سرگ ءُ زہین ءَ جنت ، ٹِک ٹِک توار کنت ۔

ٹِکی : (ٹِ ک کِ ی) مثانگ ءِ شیرکنی ءِ راستے کہ چہ آرت ءُ روگن ءُ شکر ءِ جوڑ بیت ، گِرد ، درمان ءِ ٹِکی ۔ ھما کہ ٹِک ءِ سرا انت ۔

ٹِکی بُوٹن : (ٹِ ک ۔ کِ ی + بُ ذ ٹ ۔ ٹِ ن) بُوٹنیں ماھیگے کہ ٹِک ٹِک اِنت (بچار بُٹ) تاکدیم 356 ★

ٹِکی پالوار : (ٹِ ک ۔ کِ ی + پان ۔ واذ) پالواریں ماھیگ ءِ زاتے کہ بَدّءِ ٹِک ءِ پِرانت (بچار بُٹ) تاکدیم 356

ٹکیس : (ٹِ کِ ی س) میل ، ریل یا بالی ءِ نول ءِ رسید ۔ ٹکٹ

ٹگت : (ٹ گ ت) زرد دیوک ، ریپینوک ۔

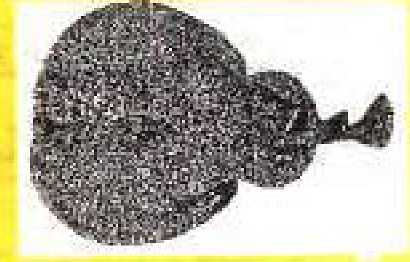
ٹِگ : (ٹِ گ) ٹِلی ، شتی ۔

ٹُگ : (ٹُ گ) چُمب ، ٹگ : مُرگ ءِ چمب جنگ ، ٹگ گوش انت ، ٹگ جنگ : پہ چُمب چیزے ٹگ کنگ ، پہ مُرینگ یا چِرینگ ءِ ھاترءِ گوں جنگ ۔

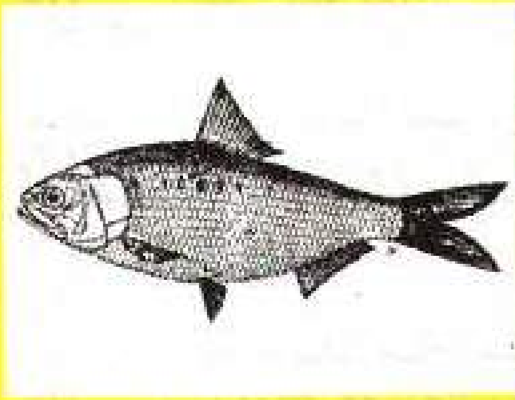
ٹگار : (ٹ گ ار) مزنیں ٹیچ یا ذرا چیں مزنیں ٹیچ ۔ ٹک ءُ ٹگار : ٹِک گرد ، ءُ ٹگار ذراچ انت ۔ ٹگار ۔

ٹگل : (ٹَ ۔ گ ل) " ٹکلک " ءِ پہ ماتگاں بزاں پہ ٹگل ۔ ★

- **ٹگلگ** : (ٹ گ ل گ) چیزے ءَ دتی بندریں جاور ءَ ءِ بشُرایت ، دھد ءِ ٹگلگ ، بند ءِ ٹگلگ ، بزر ءِ ٹگلگ ، چمّ ءِ ٹگلگ ، دل ءِ ٹگلگ ، ٹِنگگ .
- **ٹگلینگ** : (ٹ گ لِ ے نَ گ) انچوش کنگ کہ چیزے بہ ٹگل ایت .
- **ٹُگو** : (ٹُ گ ؤ) داراں ٹُگو ، مُرگے .
- **ٹگی** : (ٹ گ گ ی) اشتلی ، ریپکاری ، زد دیگ .
- **ٹِگی** : (ٹِ گ گ ی) مجولی سیب ءِ یک راستے .
- **ٹِل** : (ٹِ ل) یک چیزے ءِ بُرزیں جاگھے ءِ ایر کنگ "ٹل کنگ" . آ چیز ٹِل اِنت ، ورنا ، توسیپتی مردم .
- **ٹُل (۱)** : (ٹُ ل) کوہ ءِ بُرزترین چپ ، بُرزیں جاگہ ءِ سر ، ڈرچک ءِ ٹُل بزاں بُرزتریں شاہ - (برهان قاطع : طل: زنِ بے شوھر) -
- **ٹُل (۲)** : (ٹُ ل) کروس کہ نکینک ءِ "ٹُس" کنت انشی ءَ "ٹُل کنگ" گوشنس اَنت .
- **ٹلا** : (ٹ ل - لا) ٹلایگ یا ٹلاھگ ءِ پرمانگاں بزاں بہ ٹلا ، ایر ریچ - ★
- **ٹلانگ** : (ٹ ل ا ن گ) تلاج ، تلانج : ماد بیں چیزے ءِ توار ماں پارسی ءَ "بانگ و شور و غوغا" -
- **ٹلانگ ٹلینگ** : (ٹ ل ا ن گ - ٹِ لِ ی ن گ) ٹلینگ ٹلانگ ، ٹلنگ ٹلنگ : ٹلینگوک ءِ توار .

ٹکی بوٹن

ٹلکی بالوار

- **ٹلانگینگ** : (ٹ ل ا ن گ ے نَ گ) ٹلینگینگ ، مزنیں زراں ءِ منجل ءِ ٹلانگینگ ءَ توار پہ مایگ .
- **ٹلائینگ** : (ٹ ل . لا - ئے - نگ) چہ دگرے ءَ ٹلایگ پہ کار ءِ گرگ . ★
- **ٹلایگ** : (ٹ ل - ل ا ی گ) یکپارگی ایر ریچگ .
- **ٹلُو** : (ٹ - لُ ؤ) مردینی نامے ، نتوءِ شُبکبّیں مردم ءَ ھم گوشنس اَنت .
- **ٹِلو** : (ٹِ ل - لُ ؤ) تڑانگ ءِ راستے ، اُشتر ءِ گُٹ ءَ نے بنداَنت ، ھمے وڑ ءِ پس یا گوک ءِ - ٹیبل ءِ سرءِ ٹلو ، اسکول یا مندر (مڑی) ءِ ٹلو : تو پہ چاوت ءِ ٹلو گُرنگ .
- **ٹلی** : (ٹ ل لِ ی) کروس ءِ مرگ ءِ یک بیڑے ءِ نام کہ چہ پُرشش ءِ ٹرند ترءِ کاری تر اَنت ، توکی لنک ءِ گوں مانی لنگ ءَ آڑینگ ءِ شر ہینگ کہ چیزے ءِ ٹرند لگ ایت .
- **ٹلینگگ** : (ٹِ لِ ی ن گ گ) چیزے کہ وت بہ ٹلینگ ایت بزاں نواد بجنت ، تاس ءِ ٹلینگگ ، کلدار ءِ ٹلینگگ ، گوش ءِ ٹلینگگ .
- **ٹلینگوک** : (ٹِ لِ ی ن گ ؤ ک) کسانیں ٹلو کہ اُشتر ءِ گُٹ ءَ ءِ بنداَنت .

- **ٹلینگینگ** : (ٹِ لِ یٖ ن گ ـے ن گ) توازی مادن ءَ توار ینگ ، کلاز ٹلینگینگ ، تاس ٹلینگینگ ، تال با تار ٹلینگینگ ، ٹلینگگ ءِ "بکار گال" .
- **ٹماٹا** : (ٹَ مَ اٹَ ا) چماٹا ، ٹماٹر : زانگیں سبزی یے ، چاٹو۔
- **ٹمبان** : (ٹَ م ـ بان) بے تحسیں ءُ گران ءَ روگ ۔ ٹمبان ءَ روگ ۔ ★
- **ٹمبان** : (ٹِ م ـ بان) آس یا چراگ ءِ مرمرانک بیگ . ★
- **ٹمبان** : (ٹَ م بَ ان) نامے .
- **ٹمباں ٹور** : (ٹَ م ـ باں ـ ٹَ وْ رْ) کسانیں ماھیگے ءِ ذاتے .
- **ٹمبر** : (ٹَ م بَ رْ) ٹیھ ءُ ٹمبر : سیاہ پوستیں مردم ءُ آیانی چک ، ٹیھ مزن ءُ ٹمبر کسان بالکمولد .
- **ٹمبگ** : (ٹَ م بَ گ) بے تھمبل ءُ گراں گراں ءَ روگ ، ٹمبان ءَ روگ .
- **ٹمبگ** : (ٹِ م بَ گ) آس یا چراگ ءِ ٹمبگ بزاں کمتیں روک بوگ کہ مرمر بہ بیت ۔
- **ٹنٹیل** : (ٹِ ن ٹِ ی لْ) ماھیگے ۔ کسانیں تیتیں کوهی ماھیگے کہ بازذات انت ۔ (بچار بُت) بچار ٹینٹیل

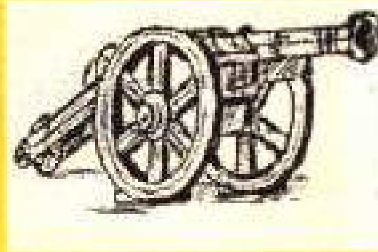
ٹنٹیل / ٹینٹیل

santer See bream

silver bream

- **ٹنڈر** : (ٹِ ن ڈِ رْ) بدنام ، رُسوا ، رُزوا .
- **ٹنز** : (ٹِ ن زْ) چیزے ءِ تیز گوزگ ءِ توار ، تیر یا دگہ انچیں تیزیں چیز ءِ توار .
- **ٹنزگ** : (ٹِ ن زْ زُ گ) ٹنزک .
- **ٹنزگ** : (ٹِ ن ـ زُ گ) ٹنزکنگ بزاں چیزے ءِ تیز گوزگ ءِ توار ۔ ★
- **ٹنگ** : (ٹُ ن گ) مزہیں ٹمب ، ٹینگگ ، (بیخ) کٹک ،
- **ٹنگار** : (ٹِ ن ـ گَ ار) ھون ءِ ترندی ءَ درآیگ ۔ بینشراد ۔ ھون ءِ ٹنگارگ : ھون ءِ بینشرار بندگ ۔ ★
- **ٹنگرگ** : (ٹِ ن گِ رَ گ) ترند بوگ ، رگانی ٹنگرگ : بزاں ترند بوگ ءُ پادآیگ ءُ پوست ءِ سر بری ءَ تاں ٹرز تر بوگ ، کسے وتی بڈ ءَ ترند بکنت گڑا ٹنگر ایت ۔ بزاں آ وتی بڈ ءَ ٹنگرین ایت ۔
- **ٹنگرگ** : (ٹُ ن گُ رَ گ) ڈُڈّ بیگ ءُ سک بیگ ، ماھیگے یا گوشتے کہ گراں برے برے چہ لاگری یا چہ دگہ نیمونے ءَ ڈُڈّ بیت گوش انت کہ "ٹنگر" اِنگ ۔
- **ٹنگرینگ** : (ٹِ ن گِ ـ رِ ےْ ن گ) ٹنگرگ ءِ "بکار گال" .
- **ٹنگگ** : (ٹِ ن گَ گ) ٹنگرگ .

- **ٹوال** : (ٹ وَال) پُرّ پُرّیں گدے کہ جانءِ شودگءَ رند ھِک کن اَنت ۔
- **ٹوپ** : (ٹ وپ) مزنیں اسگوار ۔ گُمبارہ ۔ (بچارُیت)
- **ٹوپاس** (۱) : (ٹُ وْپ اش) ٹوپاسک : زنڈیں پٹاس ، سگ زنڈ ، زنڈیں مردم ۔
- **ٹوپاس** (۲) : (ٹُ وْپ اش) پٹاس (بمب) تزکو بلے کاگدءِ شورنی کہ پلیتگے پرانت ئے ، زنڈ ، مزن ۔
- **ٹوپاسک** : (ٹُ وْپ اش ک) زنڈیں پٹاسک ۔
- **ٹوپ چین** : (ٹ وپ ۔ چ ئے ن) ھمامردم کہ ٹوپءِ آس دنت یا جنگءَ وھدءِ ٹوپءَ جنوک ، کلاتءِ دیوال یا سربُرءِ پہ ٹوپءَ دپءِ ٹنگ جوڑ کن اَنت چو تیر کشءَ ۔
- **ٹوپگ** : (ٹُ وْپ گ) گوات گرگ ، ترنگ ، ترنگءِ چو ٹوپءِ توار کنگ ۔
- **ٹوپی** : (ٹُ وْپ ئی) ھمامردم کہ ٹوپ ئے بہ بیت ، ٹوپچین ، مزنیں بادشاہ کہ پوجءِ لشکرءُ بہ بیت ، زوراکیں بادشاہ ۔
- **ٹوٹ** : (ٹُ وْٹ) ، بچار ٹُنٹ

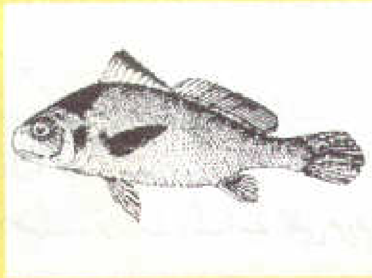

ٹوپ

- **ٹوٹی** : (ٹُ وْٹِ ئی) ٹیلی بزاں ھماھُریا اَپس کہ آئیءِ ٹیٹءَ مُش اَنت ۔ ٹُونٹی ۔
- **ٹور** : (ٹ وْ ر) رنگ ، تُک ، گندءِ گس ، لڈءِ بوچ ، ڈُڈل ، ڈولو ۔
- **ٹورو** : (ٹُ وْر ۔ رُو) ڈولو
- **ٹوری** : (ٹ و رِ ئی) ھمامردم کہ لڈّ ردپ اِیت ۔ لڈّ روپ ۔
- **ٹوژ** : (ٹُ وْژ) تیز پریں توار ۔
- **ٹوشّ** : (ٹُ وْشّ) بچار "ٹُشّ" ★
- **ٹوشگ** : (ٹُ وْش ۔ شَ گ) بچار "ٹُشگ" ★
- **ٹوک** : (ٹُ وْک) ٹوک ٹالی ، شگان پگان ، بہ ٹوک : ٹوکگءَ "پرمان گال" ، چیزےءَ ٹیکءَ ورگءِ توار ، دیوال یا زمینءَ میھءِ ٹوکگ ، دنتانانءِ ٹوکگ ۔
- **ٹوک** : (ٹَ وْک) ترّان ، گپ ، ھبر ، گپءُ ترّان — سمل تئی وشّیں کندگءُ ٹوکاں (مست توکلی) ★
- **ٹوکگ** : (ٹُ وْ ۔ کَ گ) میھ یا دگہ توسک سریں چیزےءَ ماں دیوال ، زمین یا دارءِ سرءَ ہِکّکائی گوں کُدینگ یا دگہ گرانیں

چیزے ءَ انچوش جنگ کہ تہ ءَ بروت۔ ★

- **ٹول :** (ٹ ؤ ل) کیبنٹول، ٹول بوگ، بزاں سرپرش ءُ کونڈانی سرءَ بوگ ءُ گون ءَ برز کنگ، وپگ : ٹول ءِ کہ تراداچ دیاں بزاں بوپس کہ ترا پہ دیاں۔
- **ٹومب :** (ٹ ؤ م ب) "ٹومبگ" ءِ پرمانگال بزاں، "بہ ٹومب" پہ گوات گرگ ءَ زور بجن۔
- **ٹومبگ :** (ٹ ؤ م ب گ) ریش ءِ پہ گوات ءُ باد آیگ ءَ زور جنگ، درد ءِ ٹومبگ : گوات گرگ۔
- **ٹومبگ :** (ٹ ؤ م ب۔ ب گ) آپ ءِ تہ ءَ دوئیں دستاں انچوش جنگ کہ گوامب گرومب ءِ توار بئیت۔
- **ٹومبگ جنگ :** (ٹ ؤ م ب ب گ۔ ج ن گ) ٹومبگ ءِ کار ءَ کنگ۔
- **ٹونب :** (ٹ ؤ ن ب) بچار "ٹومب"۔
- **ٹونبگ :** (ٹ ؤ ن ب ب گ) بچار "ٹومبگ"۔
- **ٹونبگ :** (ٹ ؤ ن ب گ) بچار "ٹومبگ"۔
- **ٹونبگ :** (ٹ ؤ ن ب۔ ب گ) بچار "ٹومبگ"۔
- **ٹونٹ (۱) :** (ٹ ؤ ن ٹ) : ماھیگے ءِ نام انت ٹیٹ یا ٹینٹ ءِ ھم کن انت۔ (بچار ٹیٹ)

ٹونٹ

- **ٹونٹ (۲) :** (ٹ ون ٹ) ٹینٹ ءِ بادءِ ٹونٹ بزاں بادءِ پچ ءُ کونڈءِ میانجی ءِ دراجیں ھڈ، ٹینٹ : سرءِ پشیادانی ٹکٹ، بادءِ ڈیلنگ کسانیں ماھیگے۔
- **ٹونڈ :** (ٹ ؤ ن ڈ) کوری ماھیگے سرگ ءِ سیاہ انت چوکہ پگل ءِ چکت ءَ انت۔ ایشی ءِ مٹو نڈ ھم گش انت۔ (بزاں پاھی ٹونڈ)۔
- **ٹوہ (۱) :** (ٹ ؤ ہ) مزن، زند، ٹیمہ۔
- **ٹوہ (۲) :** (ٹ ؤ ہ) کوری ماھیگے، بلکیں ھمے "ٹونڈ" انت۔
- **ٹوھینگ :** (ٹ ؤ ھے ن گ) کسے ءَ پہ کارے ءِ کنگ ءَ باز برءَ گشگ، نا دراہ ءَ پہ ورگ ءَ ٹوھینگ، واہیں مردم ءَ نا ؤ تگ بلے سبک سبک یا آپ ءَ زانت پاد نئیت۔
- **ٹھک :** (ٹ ھ ک) نیمروچ ءِ ٹھک نیمروچ ءَ کہ روچ سرءَ مُھر بہ بیت یا سرءِ بان ءَ بہ بیت۔ ٹھک دیگ : ٹرنڈ ءِ ٹرنڈ کنگ چیزے ءِ پرشگ ءِ توار۔
- **ٹھکگ :** (ٹ ھ ک گ) چیزے ءِ پرشگ ءِ توار، کندگ ءِ توار۔
- **ٹھگ :** (ٹ ھ گ) دزمردم ءِ وت ماں وت جوان بوگ، رھش کنگ، وٹل بوگ، چیزے کہ ٹھپگ بیت آ ٹرا بیت۔ سیگ

ٹھگ : (ٹُ ھَ گْ) بلکیں اے گال ءِ بزانت مُندر ءِ سُرگ بیت کہ ٹوھینگ چہ ھمے گال ءِ بزانت ءَ "سُرینگ" اِنت۔

ٹھل : (ٹَ ھَ لْ) ناز، جوان، زیبدار، شرتر۔ ناز۔

ٹھلگ : (ٹَ ھَ لَ گْ) ٹھل کنگ، ٹلگ۔

ٹھینگ : (ٹَ ھِ ے نَ گْ) کارے ءِ شوار کنگ، شرّیا گندگ چیزے پہ اداز کے یا نبکی جوان کنگ۔

ٹیبُر : (ٹِ ے۔ بُ رْ) کسان، گونڈیں چُک کہ ترّتوء گردگی اِنت۔ ٹیبرک، بٹار، بٹیرک: کسانیں چار پنج سالی چُک۔

ٹیبرک : (ٹِ ے بَ رُ کْ) ٹیبر، بٹار، بٹیرک: کسانیں چار پنج شش سالی چُک۔

ٹیبل : (ٹِ ے بَ لْ) چار پادگی۔

ٹیپ ءُ ٹاپ : (ٹِ یْ پْ۔ ءُ۔ ٹَ اپْ) چیزے ءِ ٹیگ ءِ توار، جنگ ءُ چوپ۔

ٹیپّگ : (ٹِ یْ پْ پَ گْ) جنگ، ریپّگ۔

ٹیٹّگ : (ٹِ یْ ٹْ ٹَ گْ) کسانیں ٹُک کہ دیم ءِ چن اَنت۔ ٹیٹّگ چنگ۔

ٹیٹل : (ٹِ یْ ٹَ لْ) شمش ءِ یک زانتے کہ آئی ءِ تاک ءِ سُھریں رگ مان(۲) یک آسک ءِ زانتے، شرّ رنگیں جنک، ٹیٹکی شمش۔

ٹی ٹی : (ٹِ یْ۔ ٹِ یْ) مُرگے کہ آپ ءِ سرءَ گردایت۔ شپ ءَ آپ ءِ سرءَ کیت۔ ایشی ءِ توار اِنت "ٹی ٹی! ٹی" ایشی ءِ توار ءَ کہ مردم اشکن اَنت پسّوءَ گوشش اَنت کہ "دپ پُرّءِ نوکاپ"۔

ٹیٹیاسک : (ٹِ یْ۔ ٹِ یْ۔ یَ اَسْ کْ) مُرگے، ٹی ٹی یا کٹیٹی مُرگ۔

ٹیٹیل : (ٹِ یْ ٹَ۔ ٹِ یْ لْ) بچار "ٹینٹیل"۔

ٹیرت : (ٹِ یْ رَتْ) ترّگوا جینگ ءِ توار، بے زانگ ءُ بے اگلیں مردم، مردے ھمچے مربیت ءُ وت ءَ مزن بکنت، اکّے ءَ کہ دو پیسہ ءِ بیت اھمکیں کردءَ یکپ اِیت وت ءَ راہ ءَ مبارت۔

ٹیرتان : (ٹِ یْ رَتْ۔ تَانْ) بچار "ٹیرت"۔ ★

ٹیرت ٹارت : (ٹِ یْ رَتْ۔ ٹَ ارْتْ) مُپتیں من ءُ سدّ، بے نبیں چست ءُ ایر، بے سبتیں ٹھل ءُ ناز۔

ٹیری : (ٹِ یْ۔ رِیْ) کسانیں گردکیں شیشگی ٹیمبک کہ چُکّ لیب کن اَنت ٹیری لیب۔ ★

ٹیشر : (ٹِ یْ شَرْ) بچار "ٹنشر"۔

ٹیشرک : (ٹِ یْ شَ۔ رُکْ) بچار "ٹنشرک"۔

ٹیک : (ٹِ ے کْ) ھما دُزّ کہ کاروان یا راہ ءِ مردان پُل اِیت۔

ٹیکسر : (ٹِ ے کْ۔ سَ رْ) ٹیکانی مسترءَ سرگان ءُ کاتبال۔

ٹیکم : (ٹِ یْ کَ۔ کُ مْ) گُرّی، کارلوجے کہ زمین ءِ کوچگ ءَ کار مردبیت۔ بچار ٹت تاکدیم 361

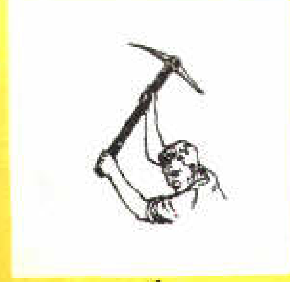
ٹیکی : (ٹِ ے۔ کِ یْ) سوگات، باجی، گواچی۔

ٹیگرمدگ : (ٹَ ے۔ گَ رْ۔ مَ۔ دَگْ) کلّڑیں مدگ ءِ زاتے کہ بازمشور ءُ گراں بھا اِنت۔ ایشی ءَ انگریزی ءَ (TIGER SHRIMP) گوشش اَنت ءُ بلوچی ءَ ھم ٹیگر یا ٹائیگر مدگ ءِ نام ءَ مشور اِنت بچار ٹت تاکدیم 361

ٹیل (۱) : (ٹِ ے لْ) چربیں آپیں چیز کہ زمین ءَ یا چہ دگہ دھل ءُ ٹینگ ءَ توم ءِ کشگ ءِ بیت: گاسٹیل، ناگلیں ٹیل،

زھریں ٹیل۔

- **ٹیل (۲)** : (ٹِ ئے ل) کاھے کہ گندیم ءِ کشارءَ رُدْ ایت گوں، یک ٹالے ءِ سر بِرءَ کہ اَیَنت شاھُک اَنت کہ زردیں پُل اِش پہ ایشیءِ ناکاں وَرَ اَنت، سوچاک اَنت۔
- **ٹیلتوم** : (ٹِ ے ل۔ تُ دُم) ھما دھل کہ چہ آئی ءَ تیل در کیت، اچِرْش کہ کاجاہ، گُنجت ءِ دگہ دگہ۔
- **ٹیلگ** : (ٹِ ئے۔ لَ گ) چَم ءِ ٹیمبک، ٹیل بیگ، (گُنجت یا دگہ اچِیں ٹیلتومے ءَ)۔
- **ٹیلکاہ** : (ٹِ ے ل۔ کَ اہ) زھریں تیل ءِ کاہ (سرسوں)۔
- **ٹیل کش** : (ٹِ ے ل۔ کَ شّ)، بمب یا بَمبا : دراجیں بمپ ءِ نمونئیں ازبابے کہ چہ ٹانب ءِ تیل کشّ ایت۔ (بچار پُت)
- **ٹیلاَنگ** : (ٹِ ی ل لَ اَ ن گ) برزیں مردم۔
- **ٹیلنگ** : (ٹِ ی ل۔ لُ ن گ) ٹنگ، کوُکّ۔
- **ٹیلو** : (ٹِ ی ل۔ لُ و) ٹِلّو، ٹیلنکوک، آپی مُرگے کہ آپ ءِ کرّءَ تَرّ ایت۔
- **ٹیمبُک** : (ٹِ ی م ب۔ بُ ک) کسانیں دُھل۔
- **ٹیمبک** : (ٹِ ے م بُ ک) بوُل، کسانیں گردیں شیشگ ءِ ٹیمبک یا ٹیری۔

ٹیکُم

ٹیگرمگ

ٹیل کشّ

ٹینٹ

- **ٹینبک** : (ٹِ ی نَ بِ ک) بچار "ٹیمبک"۔
- **ٹینٹ** : (ٹِ ی ن ٹ) پادءِ پُچّءِ کونڈءِ میانجی ءِ ھڈّ، دلوت، اولاک ءِ رستر ءِ پادانی سرؤش ءِ ھڈّ۔ (بچار پُت)
- **ٹینٹّ** : (ٹِ ی ن ٹّ) بچار "ٹُونٹّ"۔
- **ٹینٹیل** : (ٹِ ی ن۔ ٹِ ی لّ) ماھیگے۔
- **ٹینژ** : (ٹِ ی ن ژّ) بچار "ٹِنژ"۔
- **ٹینژک** : (ٹِ ی ن ژ۔ ژُ ک) بچار "ٹنژک"۔
- **ٹینژّگ** : (ٹِ ی ن ژ۔ ژَ گ) بچار "ٹِنژگ"
- **ٹینگ** : (ٹِ ی ن گ) جنینیں زرّگیتیں نوکر، مولد۔
- **ٹیھ** : (ٹِ ی ھ) سکّ سیاھیں مردم۔
- **ٹیھک** : (ٹِ ی۔ ھُ ک) گونڈویں ٹیھ۔
- **ٹیھل** : (ٹِ ی ھَ ل) ھما دگیں آسک کہ دنیگا توام نہ اِنت بزاں کہ نیں مادگیں آسک یا ھما مادگ آسک کہ نوکی توام

بوتگ بزان آسک ءِ گنتاچ یاگیس، مرمادگیں دلوتے کہ درناءَ پڑ ورانت۔

- **ٹیھّل** (ٹِ ئی ھَ - ھَ لْ) شیاھیں گونڈویں بچک
- **ٹیھلک** : (ٹِ ئی - ھَ - لک) ٹیھّلک بچار "ٹیھک" ، بچار "ٹیھل"
- **ٹیھّلک** : (ٹِ ئی ھَ - ھَ - لک) بچار "ٹیھلک"
- **ٹیھیل** : (ٹ ئی ھَ - ئی لْ) شیاھیں گونڈویں مُچک۔
- **ٹیھیلک** : (ٹِ ئی ھَ - ئی - لُ کْ) بچار "ٹیھلّک
- **ٹیمھو** : (ٹِ ئی ھُ وْ) نامے، مُرگے ءِ نام انت۔

ج

- **ج :** بلوچی ءِ شَشمی آب۔
- **جا :** (ج ا) جاگہ + جاہ، "جا پہ جا" بزاں ھرجا، "جایگ" ءِ پرمان بزاں "بہ جا"۔
- **جَابَل :** (جَ ا- بَ ل) چہ دارءِ جوڑ کتگیں گوندوچ کہ گوں آئی ءَ پات ووچ اَنت : پات ووچ یا پادووچ۔ (بچار جت)
- **جابو :** (جَ ا بُ و) کمان ءِ تیردان کہ آئی ءِ تہ ءَ تیراں مان کن اَنت، جابہ، تیردان۔

جابل

- **جابہ :** (جَ ا بَ ہ) بچار "جابو"۔
- **جات :** (جَ ا ت) جاہگ ءِ گوستگال۔
- **جاتوگ :** (جَ ا تُ و گ) جادوگر بلے بلوچانی گور ءَ ھما سھرکنوک ءَ گُش اَنت کہ مردم ءِ دل ءَ گُش ایت ءُ جند ءَ بارت۔
- **جاتیگ :** (جَ ا تِ ی گ) بچار "جاتوگ"۔
- **جاتینک :** (جَ ا تِ ے نٛ ک) جانگیں۔
- **جاٹ :** (جَ ا ٹ) یک راجے کہ بلوچستان ءَ ھم ھست کہ ایشانی زبان ءَ "جاٹکی" گوش اَنت، سندھی، سرائیکی ءُ جدگالی ءُ لاسی ءِ ھوارّیں رنگے، ایشانی ملک ءِ نام "کچھی" کہ کلات ءِ سرداری ءَ اَنت۔
- **جاٹکی :** (جَ ا ٹ کِ ی) کچھی ءِ سندوکانی زُبان کہ چو جدگالی ءُ لاسی زبان ءَ چہ سندھی ءُ سرائیکی ءَ سر سند بیتگ۔
- **جاٹوڑ :** (جَ ا ٹُ و ڑ) پھکیں جت ءُ پھوالیں مردم۔ اے گال ءَ جٹوڑ ھم گوش اَنت۔
- **جادزئی :** (جَ ا دْ- زَ ئی) دشتنیاری ءَ چہ جیبپ زئی ءَ جھل بازارے۔
- **جادو :** (جَ ا دُ و) جاتیگی ءِ کار، سھر۔
- **جار :** (جَ ا رْ) پہ گپّے ءِ شنگ کنگ ءَ نالان کنگ، ملک ءِ تہ ءَ گوانک ءُ تُلک ءَ سھیگ کنگ۔ اعلان [شیرازی : جار- صدا]۔

- **جاراز :** (جَ ارٰ اَز) ماھیگے کہ گُمپوءِ نمونہ انت ۔ (کد : ۲۵ س م دان ۱۰۰ س م) (بچاربت)
- **جارپِرینگ :** (جَ اَز + پ ژ رے نَ گ) ڈنڈور کنگ ءُ یک مردمے پربایگ کہ یک گپّے پہ گوانک "نالاں" بہ کنت۔
- **جارتاک :** (جَ اَز + تاک) اشتہارءِ تاک ۔ ANNOUNCEMENT SHEET
- **جارجَنگ :** (جَ اَز + جَ نَ گ) گوکار کنگ ۔
- **جارچین :** (جَ اَز + چ ی ن) گوانک کنوک۔ معلوکءِ سہیگ کنوک۔ جار پِربوک ۔ ANNOUNCER
- **جار دیم :** (جَ اَز - دِ ے م) روتاک یا ماھتاک ءِ ھما تاکدیم کہ اودءَ جار چاپگ بنت ۔
- **جارہِر :** (جاز + ہِ ھز) ھما ہرکہ پہ جارءِ چاپگ یا شنگ کنگ ءِ دیمءَ بندگ بیت ۔
- **جاری :** (جَ اری) "لاؤڈ اسپیکر" ۔ LOUDSPEAKER
- **جاڑ :** (جَ اڑ) دوٗ چُک کہ یکیں مات ءِ لاپ ءَ یکجا پیداک بنت ۔ جُنک ۔ ھمراہ ۔ (پلانی ءِ مرچی بلوہءُ پُلُک جاڑ کرتگ انت) جاڑ کنگ ۔
- **جاڑک :** (جَ ا ـ ڑُ ک) کسانیں جاڑی تا ۔ نامے ۔ بلوچی ءِ نامی ئیں ازمکارءُ وشتوار صدا مُرزی محمد جاڑک ★
- **جاڑو :** (جَ اڑُ و) بلوچی گوھنیں دپترانی تہءَ مزن نامیں رِندے کہ پہ خُجر خوابی شتھورانت ۔ "جاڑوءِ جورخواب" ءِ مردینی نامے ۔
- **جاڑی :** (جَ اڑی) جریدہ، تیار ۔ پس ءِ سرمیاں چہ بُرز پشتی بیمگ ، رُمّہءِ دوئیں کئیں لونجانیں چُلب ، توری گوک یا میش ءِ ۔

جاراز

- **جاشک :** (جَ اش ک) روبرکتیں بلوچستان ءِ بندنے کہ گوکسرءِ نزیک ءَ انت ۔
- **جاک :** (جَ اک) تُرندیں گپّ جنگ ۔ جکّا ۔ جاک جنگ ۔ جکّا کنگ ۔ جاک ءُ حبلّ ۔
- **جاک ءُ حبلّ :** (جَ اک ـ ءُ ـ حَ ب لَ لّ) بازگپّ جنگ ءُ بازمردمانی جاک کہ چہ ایشیءَ سلواتے بیت ۔
- **جاک ءُ جیک :** (ج اک ـ ءُ ـ جِ ی ک) جُکّا ءُ شورءِ گوں گپّ ءُ تُران ۔ الاُھوت ۔ باوست ۔ جاک ءُ حبلّ ۔
- **جاگہ :** (جَ اگ ہ) جاہ ، لوگ ، گِس ، بنندجاہ ، میتگ ، مُلک ، ھد ۔ یک مَیَن کُرتِگیں جاھے ۔
- **جاگیر :** (جَ ا ـ گِ ی ز) مِلکت ۔ جائیداد ۔ ✪
- **جالار :** (جَ ال اَز) یک روچے ءِ نام انت آسیاب ءِ پرّگ PPB. LWD; JHALAR; water wheal
- **جالبوت :** (جَ ال بُ وت) بوجیگ ءِ یک رستے ۔ کسان ھم بیت ءُ مزن ھم ۔
- **جالگ :** (جَ ال گ) ھما چمگ چگوئیں پیلک کہ پہ ساد جوڑ کنگ ءَ اشترءِ گودان ءُ ماھگ ءَ بندگ بیت کہ ھڑمنگ مہ کنت ۔
پس ءِ ھم جالگ کن انت (مرچاں گوں گدءِ ھم جوڑ کنگ بیت) ۔
- **جام :** (جَ ام) بلوچ ءِ یک سرداریں زاتے ۔ لسّ بیلہ ءِ سردارءِ سرنام ۔ ورپ ھشیشگ ۔ یک نیگے
- **جامگ :** (ج ام گ) پُشک ۔

- **جامو :** (ج ا م و) ڈولدار۔ PPB, LWD; JAMO; fitting, well-shaped
- **جاموٹ :** (ج ا م وٹ) بلوچ راج ءِ ٹکے۔ ✪ ؟ منی ھیال ءَ گھتر ایش انت کہ "بلوچستان ءِ یک ٹکے"
- **جامی :** (ج ا م ی) مردینی نامے۔ ڈولدار۔ ھما کہ گوں جام ءَ شیادی کنت۔ ★
- **جان :** (ج ا ن) مردم ءِ جان بزاں جون، ساہ، ارواہ، جنین ءِ نگ۔ "جان پہ جان ءَ اوشت ایت جانگ ویر چہ جان ءَ" جی ءَ جان۔
- **جانادر :** (ج ا - نا - دَر) پڑّور ءُ کدآور، جان ءِ تُرّ، چُگّ، مزن جون، رستر۔ ★
- **جانبند :** (ج ا ن - ب ن د) مارگر، جوگی، ھما مارگر یا جوگی کہ مرداں انچیں دَم ءُ چوپ کنت کہ آیاں مار ءِ ٹنگ کار مہ کنت۔
- **جان بی بی :** (ج ا ن - بی بی) جنینی نامے۔
- **جانجوڑی :** (ج ا ن - ج و ڑی) جان وشی، دراھی، جان دراھی، سلامتی، جان سلامتی۔ HEALTH
- **جاندر :** (ج ا ن دَر) ھما مردم کہ آئی ءِ گد گور ءِ مزبیت، جاندرا۔
- **جاندراھی :** (ج ا ن - د - را - ھی) بچار "جانجوڑی" ★
- **جان درد :** (ج ا ن دَر د) جان ءِ درد کنگ۔ نادُشی، نادراھی۔ ✪
- **جاندُز :** (ج ا ن دُز) ھما مردم کہ کار ءِ وتی جان ءِ دُزّ ایت۔ سُستیں مردم۔ بے کاریں مردم۔ چہ کار ءَ تُرسوکیں مردم۔ ✪
- **جان دوست :** (ج ا ن د و س ت) ھما مردم کہ وتی جان ءَ دوست دار ایت چہ زحمت کشّی یا جنگ ءَ۔ ✪
- **جانڈائی :** (ج ا ن ڈائی) یک آرت ءِ زاتے کہ آئی ءِ گوں ءِ سر ءَ "بندیا" ءِ نشان پر بوتگ۔
- **جانشو :** (ج ا ن ش و) بوجیگ یا میل ءِ تہ ءَ کارکنوکیں مردم۔
- **جانُک :** (ج ا ن ک) جان بی بی ءِ نیم نام۔
- **جان کَش :** (ج ا ن - کَ ش) سُستی ءِ کنگ ءِ مردم ءِ وتی جان ءِ اندامانی کَشگ ءَ تُرند دارگ۔ ✪
- **جان کُش :** (ج ا ن - کُ ش) سکیں زحمت، ھما زحمت کہ مردم ءَ تورین ایت۔ ✪
- **جانوڑ :** (ج ا ن وَڑ) درمانکاھے۔
- **جانوشیر :** (ج ا ن و شی ی ر) درمانکاھے۔
- **جانُل :** (ج ا ن ل) بچار "جانُک"۔
- **جانماز :** (جا - نِ - ماز) نماز جاہ، مُصلّہ، نماز ءِ تگرد یا جُلّک۔
- **جانور :** (ج ا ن - وَر) رستر، جنادر۔
- **جانی :** (ج ا ن ی) نامے، دوستیگ، جنے جانی بزاں جنک جانیگ۔
- **جاؤ :** (ج ا ؤ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **جاوَر :** (ج ا وَر) (۱) ھال (۲) حالت۔ پا : جاور" ھال "[جاور : بر وزن جاور بمعنی حال باشد، چہ جاور داری؟ مراد آن باشد کہ چہ حال داری ب - ق] پھ : جاور
- **جاہ :** (ج ا ہ) جاگہ۔ جاہ یارگ ءِ بجاہ آرگ، زانگ۔ جاہ جنگ : باھند کنگ، سرّگ، پہ تُرندی چست بوگ۔ جاہ دیگ۔ جاہ گرگ۔ جھ
- **جاھسّرگ :** (ج ا ہ - س رَ گ) پہ تُرندی چست بوگ، جاھجنگ، باھند کنگ۔ بچار "جھدسرّگ"
- **جاھگ :** (ج ا ھ گ) پہ زنتان چیکنہ دپ ءِ تہ ءَ اُدرت کنگ۔ گتگ ءُ شوراں بونگ ءِ پیماز جائے"۔

- **جاھگیر:** (جَ اھْ ۔ گِ ی ڑ) جاگہ ءِ گِرَوک۔ جانشین۔ نمائندہ۔ جاھگیری کنگ: نمائندگی کنگ۔
- **جاھِل:** (جَ اھِ ل) گپّ نہ زور۔ ھبرنہ زور۔ سرپدنہ بیوک یا پہ زور گپّ ءَ نہ منّوک۔ ناوانندگ۔
- **جاھو:** (جَ اھُ و) بچار "جاؤ"۔
- **جاھورگ:** (جَ اھُ وَرگ) وارکنگ۔ دل سْیاہ کنگ۔ نگیگ کنگ (تو وَ مارا جاھورت)۔ پہ چیّنءِ چتاں جھل جنگءِ پہ آئی ءِ لوٹگ ءِ بندگ۔
- **جاہ ءُ دیار:** (جَ اہ ۔ ءُ ۔ دیےاڑ) ملک ءِ جاگہ۔ بلند جاہ۔ مُلک۔
- **جاھیل:** (جَ اھِ ے ل) جانگ ءِ گاجیل کُرتگیں۔ جاتینگ۔ گاجیل۔
- **جَبّ:** (جَ بّ) پیریں گوشت۔ پیریں مردم۔ پیریں مردم کہ گوشت ءُ کھاپیت ءِ پوست ءُ لونجان بیت۔
- **جبّار:** (جَ بّ بَ اڑ) سکّ باز او بار کنّوک، سکّیں مزنیں او بار، جبّار کشّ: مزنیں او بارکشّ۔
- **جُبّیٹ:** (جُ بّ بَ ٹ) تُنگ ءِ رلّی ءِ گسندل (اردو: پھوڑا)۔
- **جبرتل:** (جَ بَ ڑ ۔ تَ ل) کُوھنیں ءِ درتگیں گُد یا دگہ پوشّگ ءُ باز جاگہ ءَ سکّ درتگیں۔
- **جبڑانک:** (جَ بَ ڑَ ان ک) جبڑتگیں گپّ، ھماگپّ پہ جبڑگ جَنگ بنت۔
- **جبڑگ:** (جَ بَ ڑَگ) پہ تپسندیں بےرِدءُ بندیں گپّ جنگ، بلے گیشتر گونوت ءِ گپّ جَنت یا تلوس ایت۔ تپ ءِ جبرمگ، گنوکی ءِ جبڑگ "جَوڑگ"۔
- **جبزگ:** (جَ بَ زَ زَگ) بچار "جبزہ"۔
- **جبزّہ:** (جَ بَ زَ زَہ) جبزہ کنگ: پہ کارے جبزہ کنگ یا پہ زھر کپارگی جاہ جنگ پہ بے تواری یا پہ تُرندگیّ۔
- **جبُتّ:** (جَ بُ ثّ) ھماپیریں مردم کہ چہ پیری ءَ آئی ءِ دیم چلّ چلّ ءُ کُرچک بہ بیت۔ چہ پیری ءَ جبّ ءُ لونجان بہ بنت۔ سکّ پیریں مردم۔
- **جبوثّ:** (جَ بَ وثّ) بچار "جبُتّ"۔
- **جبید:** (جَ بِ ی د) گُمان، اندازگ، پہ گُمان پھمگ یا سرپد بیگ ءِ پُھر بندگ۔ "من سرپد بناں بلے پہ جبید رُواں"۔ "من پہ جبید گوشاں کہ اے مَرد پد ءِ نئیت"۔
- **جبیزگ:** (جَ بِ ی زَگ) نسّ گُوگ۔ سکّ گُرگ ءُ درّ روگ چہ تُرس ءَ، اناگاہ ءَ چہ تُرس ءِ گُوگ ءُ درّوگ یا پریات کنگ۔
- **جبین:** (جَ بِ ی ن) سینگ ءِ مِھی بیمگ، ڈرڈر، ڈوبر۔
- **جُپ:** (جُ پ) بزاں "جُپ انگ"، یا "جُپ آتگیں ءَ۔ جُپگ ءِ پر ءَ نگال بزاں" پہ جُپ"۔
- **جُپت:** (جُ پ ت) جُفت "نا"، زاناں۔ دوٗ بیجا۔
- **جُپتی:** (جُ پْ تِ ی) جُفتکی، یکجاھی، ھردو ھمراھی ءَ۔
- **جپ جپ:** (جَ پْ جَ پْ) جپ جپیں اسّ بزاں گپ گپ کنوکیں اسّ۔ جمبوریں اسّ ءُ زبانگ دیوکیں یا لبوکیں اسّ۔ چہ گرمی ءُ ساپ دیوک۔ گپگپ۔
- **جپگ:** (جَ ۔ پَگ) بُن گرگ، سچگ۔ جپ جپ ءَ آس گرگ
- **جُپگ:** (جُ پَگ) سرپہ جکّ ءِ جم بُرگ۔ لشکر جپ ایت۔ جمبر جپ ایت۔
- **جپینگ:** (جُ پ ے نگ) انچوش کنگ کہ پہ جُپ ایت۔ سرپہ جکّ کنگ، جم کنگ، جمبرینگ۔ لشکر جم کنگ۔

جَت : (ج َ ت) جَنگ ءِ گوست بوئشی کہ "آئی ءِ جَت"، شیرجت: ھماچُک کہ گُنجام نیموۓ ءِ پہ مچگ ءِ شَتری ءِ شیرءُ مُرسل ایت۔ اے زگیں چُک زورءُ ناودھان بنت (دَولت ھم)۔ گُداجت، نَسیت جت، پیرجت، کلام جت، رپل جت یا کُشیادیہ جت ءِ زگیں گال پہ نوشتی گوشگ بنت۔

جَٹ : (ج َ ٹ) اُشترانی شوانگ، بگپان، جتپاں، بلوچانی زانتے کہ رمگدار اَنت۔

جتا : (ج ِ ت ا) جُدا، یکرۂ، گُستا، تھا۔

جتائی : (ج ِ ت ا ئی) گُستائی، دوری، دیری۔

جُتبند : (ج ُ ت ب َ ن د) بچار "جُتک بند"

جَتک : (ج َ ت ک) دانۂ پشبیں کہ پہ ڈکوئیگ چوپگ ءِ ھم کنگ بوتگ کہ زندانت اَزند، دل ءِ جتک چوپگ، جتکی آپ۔

جُتک : (ج ُ ت ک) ناہچپ: دُو دانگ، جُتکے کوشش، زھم ءِ جُتک، کارچ ءِ جُتک۔ دوئیں پاد یا دست، دَور،

جُتک : (ج ُ ت ک) کش پہ کش مان نچگ ءِ، دُوھم رنگ ءُ ھم کُزیں چیز، لچہ ءِ گیشتر دستونک ءِ دو بند۔

جَتکاپ : (ج َ ت ک ا پ) جَتک پلیتگیں آپ۔ جَتک ءِ گراستگیں آپ۔

جُتکبند (ج ُ ت ک۔ ب َ ن د) جُتکانی بندگ: بزاں دلوت یا اولاک ءِ دوئیں دستاں یکراہ ءِ بندگ۔ کَبد۔ بندیگ۔

جُتک جَنگ : (ج ُ ت ک۔ ج َ ن گ) دوئیں پاداں یکراہ ءِ جست ءِ دُور دیگ۔ چہ بُرزیں جاھے ءِ دُور کنگ، دُور جنگ۔

جُتکگ : (ج ُ ت ک گ) جتک بوگ، جتک زرگ، اَزند بوگ۔

جُتکگ : (ج ُ ت ک گ) جُتکی ءِ، ھمراہ، ھم جتک۔

جُتک ءُ تا : (ج ُ ت ک۔ ءُ۔ ت ا) جُتکانی لیبے۔

جُتکی : (ج َ ت ک ی) چہ جَتک ءِ اَزند۔ جُتک جَتک بھاکوک۔

جِتُّکی : (ج ِ ت ّ ُ ک ی) جیتکی: دشتیاری ءُ آئی ءِ کرۂ گور ءِ مُلکاں، جن تچکا، ءِ لیب ءِ گوشاَنت۔ "اجی"۔

جُتُّکی : (ج ُ ت ُ ّ ک ی) یا جتو: جُتک جنگ بلے پادانی سرۂ نندگ ءُ جُتک جنگ۔ جتکی جنگ۔

جُتکی : (ج ُ ت ک ی) دُو ءِ ھمراھی، دُو ءِ یکجا بوگ۔ دیت ءُ داب کنگ۔ گُند بزاں دوئیں "تا" کہ جُتکے بنت۔

جتمورک : (ج َ ت م و ر ک) بچار "جدمورک"۔

جَتو : (ج َ ت ُ و) نامے۔

جتوئی : (ج َ ت و ئی) بلوچانی یک زاتے (زاناں چہ جت یا جَتوۓ زرنگ)۔

جَت ءُ پَیت : (ج َ ت۔ ءُ۔ پ َ ت) ناکاریں مردم۔ بے سُدّیں مردم، نزانتکاریں مردم۔

جَتی چپٹ : (ج َ ت ی۔ چ ِ پ ٹ) چپٹ ءِ راستے: بچار "دچپل"۔

جَٹ : (ج َ ٹ) ناسرپد، بھوال، نزانتکار، ناوانندہ۔

جُٹّ : (ج ُ ٹّ) پیریں ڈاچی، مَٹ، ھمدَر ور، ھمراہ۔

جُٹ بار : (ج ُ ٹ ب ا ر) جُٹے، ھمنچکیں بار کہ جُٹ ءِ زُرت بہ کنت۔

جٹور : (ج َ ٹ و ر) بچار "جاٹوڑ"۔

جَجّ : (ج َ ج ّ) سک پیر۔ عربی۔ قاضی۔

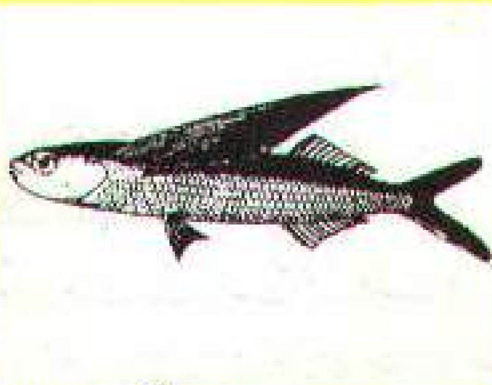
رَجّ : (ر ِ ج ّ) گونڈوانی زبان ءِ گور یا گودان ءِ گوشنت۔

- **ججّو :** (جِ جُ جّ و) جّ ءِ کسانی نام۔
- **ججّرک :** (جُ جُ جَ رُک) بچار "جوجرک" مُنک ءِ تہ ءِ لونجانیں گوشت ءِ ٹُکر۔
- **جُدا :** (جُ دا) جدا : دیر، گستا، جتا۔
- **جدبند :** (جُ دْ۔ بَ ن د) بچار "جنکبند"۔
- **جَدپدر :** (جَ دْ۔ پ دَر) ھمادو نزات یا گوھار کہ مات اِش یک اِنت۔ بلے پت اِش دگہ دگر اَنت۔
- **جَدگال :** (جَ دْ۔ گ اَل) جدگال : بلوچستان ءِ ھمامردم کہ بندرءِ آیانی زبان سندھی بوتگ بلے بلوچستان ءِ آنگگ اَنت گڑا ایشانی زبان ءِ دگر رنگے زرتگ۔
- **جَدگالی :** (جَ دْ۔ گ اِل ی) جدگالانی زبان۔ ھماچیز یا کار کہ گوں جدگالاں سیادی کنت۔ بلوچی سازءِ آوازءِ یک زیمرے ءِ نام اِنت۔ سربازی مچے کہ ایشی ءِ مسری یا شکرھم گوش اَنت۔
- **جَدمادر :** (جَ دْ۔ م ادَر) ھمابرات گوھار کہ پت ءِ یک اَنت۔ بلے مات اِش دگر اَنت۔
- **جُدمورک :** (جَ د۔ مُ ورک) جنک مورک یا جمتورک، مشک کہ ٹنگ بیت گڑا ھمے ٹنگ ءِ کہ گرانت جاگہ کہ بیت ھمشی ءِ گوش اَنت۔
- **جدواب :** (جَ دْ۔ وَاپ) ھمامردم کہ شپ ءِ چہ کجام یک نیموئے ءَ دیتگ یا کہ چہ واب ءِ پدءَ پہ یاد کنگ بوتگ۔
- **جَدوابی :** (جَ دْ۔ واپ ی) بے دابی، کجام نیموئے ءِ بے واب بیگ (جنگ واب)
- **جَدیم :** (جَ دِ ے م) تامرءِ مثبت ءِ کوردیم ءِ شپدیم (NAGATIVE)
- **جدیم :** (جَ دِ ے م) بچار "جدیگ"
- **جدیگ** (جَ دِ ے م گ) تھار دیگ، گڑمبڑ، تھاری ءِ بنگیج یا گُدسر۔
- **جَڈ :** (جَ ڈ) بلوچانی یکے عقیدے۔
- **جُڈ :** (جُ ڈ) سک پیر، ھماکوہ کہ بے راہ اِنت ءِ سرکپگ نیست۔
- **جَڈاکڈا :** جَ ڈ ڈا + کَ ڈ ڈا) یک چیزے ءِ شوھاز کنگ ءِ اودءِ اودءِ کم کم ءِ آرگ ءِ جم کنگ۔ تنگ ءِ تاچ کنگ ءِ کارے ءِ سر کنگ ءِ ھاترءَ۔
- **جُڈی :** (جُ ڈ ڈِ ی) پسنی ءِ کوھے ءِ نام اِنت [پسنی ءِ دومی مشہوریں کوہ "زرّین" اِنت]۔
- **جُڈیل :** (جُ ڈ ڈِ ی ل) دریائی مرگے۔
- **جَرّ :** (جَ رّ) گدءِ پچ۔ درنجیں گدءِ پچ۔ کوھنگ۔ دِر یا ترک کہ زمین ءَ بیت گنگ ءِ ٹگر۔
- **جرّجنگ :** بازیں کوکاران ءِ گٹ ءِ زور پہ دیگ ءِ گٹ جرّ جنت۔
- **جِرّ :** (جِ رّ) "جرّ" بے زار، ھزکنگ۔ اُشتر جِرّ یا جِرّ اِنت۔
- **جُرّ :** (جُ رّ) جُرگ ءِ پرنگال "بہ جُر"
- **جُرّ :** (جُ رّ) کوہ یا زمین ءِ تہ ءِ دراجیں دِر۔ کنڈ۔ دنتان ءِ جُرّ لوگ۔ دپ ءِ جُرّ بوگ۔
- **جُراب :** (جُ راپ) پاکش، گدی موزگ۔
- **جَربو :** (جَ رْ، بُو) کلّی کپوت : اسپیتیں کہ گشک رنگیں مشکے کہ دپ ءِ چوکرگشک ءِ اِنت بلے دست ءِ پادءِ چوکنگرو ءِ اَنت ءِ دُمب ءِ چومشک ءِ دراج اِنت۔ دُمب ءِ سرءِ میدانی پیّے پر اِنت۔ عربستان ءِ ایشی ءِ پہ واھگے وَر اَنت چوکہ شیاہ گوج (ساندا) ءَ
- **جَرَث :** (جَ رَث) گوشت یا ھمے رنگ ءِ ھمیں چیزے ءِ تہ ءِ کارچ یا سوچن ڈولیں چیزے مین رُوگ، "جرنگ"

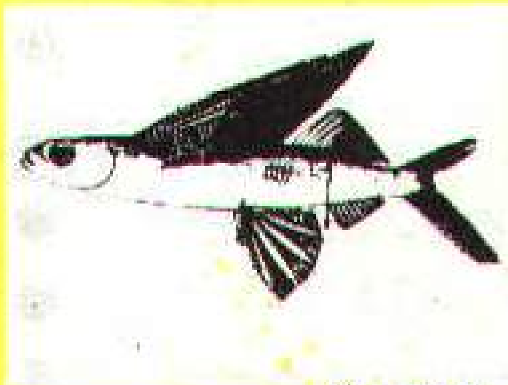
- **جرث** : (ج رث) جرت۔ کوش ءُ توار "جرنگ"
- **جُرّ جُرّ** : (جُ رّ + جُ رّ) کنڈ کنڈ، دِرّ دِرّ۔
- **جُرّ دپ** : (جُ رّ + دَپ) هماردم کہ چہ آئی ءِ ذتانءَ لهتیں پرشتگءِ جاگہ ءِ ش ھایگ اَنت، رزان کرکرّ یا گُنڈ ءِ کتیں باز پرشتگ۔
- **جَرس** : (جَ رَس) ناڈراهی یے۔ دست پاد یا دیم ءِ گوات گرگ۔
- **جُرگ** : (جُ رَگ) پرشگ، ہرگ، دُرگ۔
- **جُرم** : (جُ رْم) گناه، مَیار، گرّ نجیں بدیں کار، مکن کرتگیں کار ءِ کنگ۔
- **جَرمس** : (جَ رْمَ س) گنّد گوچ۔
- **جِرند** : (جِ رَنْ دْ) بچار "جِنْد"
- **جَروٹ** : (جَ رُوٹ) جُٹّ بزاں پیرءِ ڈاچیگ، جُٹّ ءُ جُروٹ۔ تبلے: "جَروٹ اَگرءَ بینگے چراگ، دگہ رنگے بینگ گرءِ اِنت"
- **جَرُون** : (جَ رُون) بَندر هُرمُزءِ HURMUZ وهدیگیں نام۔
- **جَرّوئی** : (جَ رّ رُو ءِ ی) پشکءِ زات ءِ ماهیگے۔ (بچار ت
- **جَرّءِ جَبر** : (جَ رّ ۔ ءُ ۔ جَ بْ رّ) گرّءِ گبر۔

(کد : اندازه ۱۰۰ س م)

جرّوئی پشک

جڑی

(کد : ۲۰ س م داں ۲۴ س م)

- **جُرّی** : (جُ رّ رِی) جُرّ دَپ۔
- **جَریده** : (جَ رِی دَہ) جریدگ، جریدو، ساجو، تیار۔
- **جُرینگ** : (جُ رِے نْ گ) جورینگ، ایرمینگ، پہ چم جھلی چیزے ءِ چدار بیگ ءِ نندگ، پہ بے اوستی نندگ
  جُرّکنگ : بزاں آپ کہ رِچ اِیت هما زمین ءِ جُرّیں اِیت۔
- **جَڑ** : (جَ ڑ) بڑ۔ کسانیں اُشتر کہ دنیگا نوک باری یا سواری اِنت۔
- **جُڑ** : (جُ ڑ) جمبر ۲ ۔ جُٹ، جُتک، مَٹ، همدرور۔
- **جُڑک** : (جُ ڑُک) کسانیں جُڑ۔ کسانیں گاڑی یے کہ ٹنگ دار اَنت ءُ راہ ءِ رواَنت۔ زیڑگ۔
- **جَڑ کگ** : (جَ ڑْ کَ گْ) تنگ تڑپگ۔
- **جڑ کوک** : (جَ ڑْ کُ وک) تنگ تڑپاکیں۔
- **جَڑ کینگ** : (جَ ڑْ کِ ے نْ گ) تڑپینگ (جڑ کگ ءِ گیشکار گال)
- **جُڑگ** : (جُ ڑَگ) آنام ءِ گرگ۔ پرشتگیں چیزءِ انام گرگ۔
- **جِڑی** : (جِ ڑِی) کسانیں ماهیگے کہ بال کنت۔ (بچار ت)

- جُجڑی: (ج ُ ڑ ی) جُتّ، جُتک، همدرد، همراه، هَور ★
  ے کیپ جُجڑی بیت اَنت گوں من ءُ بنگاں ۔ مُلا پاژل
- جُجڑینگ: (ج ُ ڑے ن گ) آتام دیگ، پُرشتگیں چیزءِ اَتام دیگ ءُ هور کنگ۔
- جَجز: (ج ز) مُهرگے. دستونک ءِ مُهرگانی زاتے۔
- جُجز: (ج ُ ز) جُزءِ کلام اللہ ءِ سیمی بَهر (۲) "جُجزگ" ءُ پر مانگال بزاں بہ جُز۔
- جُجزگ: (ج ز گ) سک گوھنیں سرا تچیں، جُنک، ریزانگ، جند، ژند، زوگ۔
- جُجزگ: (ج ُ ز گ) شُرگ، روگ۔ جُنزگ۔
- جُجزم: (ج ز م) سِدک، دِجم مُکمیں اُمیت، اَلّم۔ (تازی: جَزْم) ★
- جِجژ: (ج ژ) جِرّ، بیزار، هَزاتچیں، اشتر ءِ جِژ کنگ یا اشتر جِژ ایت۔
- جُجژ: (ج ُ ژ) سک پیر: جُوژ (جُوژ ءُ جَوژ)۔
- جُجژان: (ج ژ ژ ا ن) کورے کہ چہ روکپیت ءِ کیت، سرباز ءِ مزن کور ءِ کوه میتگ ءِ چیرا یربچ ایت۔
- جُجژن: (ج ژ ن) زیارت ءِ بَهر، کاروان اگاں زیارتے ءِ کرّءِ گوزایت چیزے ناں چیزے آئی ءِ سرءَ ایر کن اَنت هے "جُجژن" ءِ انت۔
- جُجژنی: (ج ژ ن ی) هما دلوت یا چیز کہ بہ جُجژن ءِ دیگ بیت، هما مردم کہ جُجژن آئی ءِ دیگی اِنت۔
- جَس: (ج س) پُر بزاں هچ انچو ش کہ هاک ءُ پُرنیلّ ءُ جس ءُ جَل۔
- جِسْت: (ج س ت) جِہاِت بزاں تنگ۔
- جُسْت: (ج ُ س ت) دَستو، پول، سَوال، جُست کنگ، جُست گرگ، جُست ءِ پد، جُست ءُ پرس۔
- جِستار: (ج س ت ا ر) میناب ءُ کبلئی بلوچ دشتار ءِ گوش اَنت، واستار، فشتار۔
- جِستپاد: (ج س ت + پ ا د) تنگیں مردم یہ ترس ءِ یادگ تاوان ءِ بیم ءِ جِستگیں۔
- جِستگ: (ج س ت گ) جُهگ ءِ بنکار گال ءِ دیر گوست ءِ تنگ، تتگیں۔ PPB, LWD. JESTAGH: to flee
- جَسول: (ج س و ل) PPB, JASOL; an attack
- جَسَد: (ج س د) مادنے (جست)۔ درمانے
- جِسک: (ج س ک) کینگ، کُست، جیک۔
- جَسکگ: (ج س ک گ) جلنگ، گرندگ۔
- جِسکی: (ج س ک ی) کینگی، کُستی هما کہ جیک دار انت۔
- جَسی: (ج س ی) هما کہ گوں جس ءِ شیادی کنت ۔ جاسم ءِ نیم نام۔
- جُش: (ج ُ ش) بہ جُش، "جُشگ" ءِ پر مانگال۔
- جَشک: (ج ش ک) جلکش، زهرتام۔
- جُشگ: (ج ُ ش گ) آپیں چیزے کہ منجل ءِ تہ ءِ آس ءِ سرءَ لهڑ بہ بیت ءُ کم کم ءِ بہ جُش ایت۔ چو زهر ءِ جُشگ۔
- جَک: (ج ک) کوهی ذرچکے، گوش اَنت کہ شیشم ءِ زات ءِ ذرچکے دارنے شیاه اَنت۔ " جک جُب ایت جک ءِ بانگ جُب ایت
  کپوت مال کلام ءِ هیک بندایت ۔ شیر ءِ منگ ءُ روگن ءِ بندگ "

جکّ : (جَ کّ) بہ جکّ ، مُبنکار گال « جکّگ » ءِ پرّ مانگال ۔

جکّ : (جِ کّ) گُننگ ۔ جکّ بیگ ، لکّ مِکّ یا گُتّ بیگ ، جِکّ دیگ ، جِکّ جنگ ، جِکّ کنگ ۔ بدیں رنگءَ ، « دنتان »

جُکّ : (جُ کّ) مُجکّگ ءِ پرمانگال بزاں « بہ جُکّ »

جُکّاریگ : (جُ کّ ۔ کا ۔ رے ۔ نگ) مُجکّگ ءَ پرّہایگ ۔ مُجکّینگ ۔

جُکّت : (جُ کّ تْ) یا (جُ کْ تْ) تھل ، زھرتام ، سکّ زھر ، جشک ۔

جِکّ جنگ : (جِ کّ + جَ نْ گ) چَمّءِ جِکّ جنگ ، دردءِ جِکّ جنگ ، رگءِ جِکّ جنگ ۔ بزاں تیزّیں جنگ ۔

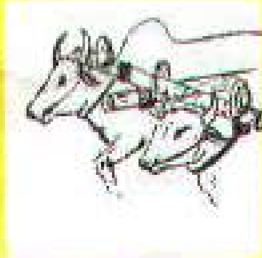
جکّ دیگ : (جِ کّ + دیْ گ) لَٹّءِ ماں زمینءَ ، ماں دگہ چیزےءَ ۔

جکّسگ : (جَ کّ سْ گ) گوں مزنیں توارےءَ یک جاگھےءِ گُرندگ ، ھالیگیں لوگ جکّس ایت ، دردیں سرجکّس ایت ، چمّ جکّس ایت ، نامءُ توار جکّس ایت ۔

جکّگ : (جَ کّ گ) ترّسینگ ۔ PPB LWD

جکّگ : (جَ کّ کَ گ) ھما گُلگ کہ مپیالءِ درکیت ءُ بگلّءِ ماں بیت توری نہ بیت بلے گیشتر بگلءِ درکیت ۔

جکّگ : (جِ کّ کَ گ) جکّ بیگ یا جنگ ۔

جُگ

مُجکّگ : (جُ کّ کَ گ) اُشترءِ ہندگ ۔

جکّو : (جَ کّ کُ ؤ) پتّیءِ جکّو بزاں یکّ ، یکّو یا یکلّ ۔

جکّوک : (جَ کّ کُ وْ کْ) ھما چیزکہ جکّ بہ بیت ، ھمامردم کہ جکّ جنانءِ راہءِ روت ۔

جکّون : (جَ کّ وْ نْ) کلّ ، رئیس جکون انت : بزاں کلّ انت کہ نہ ئے ھست ۔

جکّی : (جَ کّ کِ ی) توسک دنتان ، گُنٹگی ۔

جکّیگور : (جَ کّ کِ یْ گْ وْ رْ) بلوچستانءِ جاگھےءِ نام انت ، سربازءِ گورءِ چیرتریں شھرے کہ چہ پانپانءِ ھم چیرانت ۔

مُجکّینگ : (جُ کّ ۔ کِ ے ۔ نگ) اچوش کنگ کہ بہ مُجکّ ایت ۔ ★

جُگ : (جُ گْ) نُنگارءِ ھما بھرکہ گوکانی گردنءِ انت ۔ (بچارجُتّ)

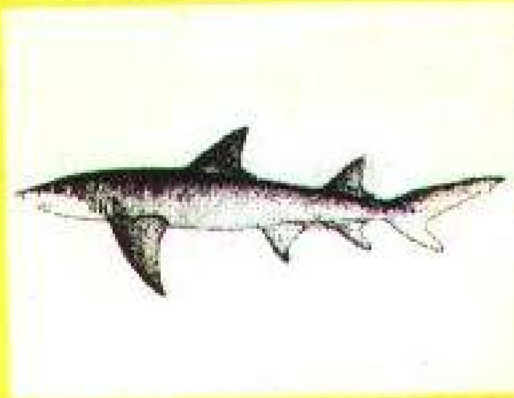
جُگ بیگ : ھم جُگ بوگ ، جُنگ بیگ ھمراھیءِ ، تچگءِ ۔

جُگّ : (جُ گّ) گُجّ ۔

جُگّا : (جَ گّ گ ا) گوکار ، واھی ، گوں بُرزیں توارءِ گپ جنگ ۔

جگاہ : (جَ گّ گ ا ہ) بچار « جُگّا »

- **جَگر** : (جَ گَ ڑ) ھونگوشت ءُ مُحرّے کہ گیشتر ساھدار ءُ بدن ءِ تہ ءَ ھون جوڑ کنت۔
- **جِگر** : (جِ گِ ڑ) «جِگرگ» ءِ پر مانگال «پہ جِگو» بزاں پہ تچ ءُ برو، بلکت۔
- **جُگر** : (جُ گُ ڑ) کوھی ڈُرچُکے کہ ایشی ءِ بُرنُکت وش اِنت بلے باز وڑے لاپ پھک ءَ بند بیت۔ اے ڈُرچک ءِ تاک گوں شاھاں اجُوش پر پچّ ءَ اِنگ اَنت تو گوشتے زاناں پُسُٹر لچّھینتگ اَنت۔ چہ دور ءَ چوکہ ریزّک ءِ اِنت سکیں مزنیں جُگر کدء کلیرے بیت ؎ "تاک کلیر ءِ داتگ اَنت جُگر ءَ گوں لنڈ وریں براں" "ترّوت جُگرے کہ بار ءِ مُلاّئے"
- **جُگراں وارو** : (جُ گُ رَاںْ وَارُوْ) دشتیاری ءِ پُل ءِ روکپت ءَ بازارے ءِ نام اِنت۔
- **جگربند** : (جَ گَ ڑ + بَ نْ دْ) همارگ ءُ ریشگ کہ جگر اِش گوں دِل ءُ پُپّاں بستگ۔ چُکّ، سکیں دوستیں مردم، دوستار۔
- **جگرترک** : (جَ گَ ڑ + تْ رَکّ) دِلاپ، جُگرو، تُرسوک۔
- **جگر جاه** : (جَ گَ ڑ + جَ اہْ) بچار «جگرجہ»۔
- **جگرجہ** : (جَ گَ ڑْ - جَ ہْ) جگر ءِ جاگہ، جگر ءِ بند۔
- **جگرد** : (جَ گَ رْدْ) مزن کور ءِ ھماجاگہ کہ آپ ایر رِچ اِیت، بلے تچوکیں کور ءِ آپ۔ لچّہ گوشتے گُش اِیت۔

جگری ھام

«چہ جگردانی ریدگیں سنگاں»

- **جگردگ** : (جَ گَ ڑ دْگْ) سکیں ڈالیں گنُدیے۔
- **جگرریش** : (جَ گَ ڑ + رِےشْ) دل شیاه، دل ریش۔
- **جِگرگ** : (جِ گِ ڑگْ) تِلگ، کس ءُ ھال نہ دیگ ءُ چہ ترس ءَ تِلگ، چیر اَندری تچگ رَوگ۔
- **جُگرگوشگ** : (جَ گَ ڑ + گَ وُشْ گْ) جگر ءِ ھما مُحرّ کہ گوں جگر ءِ ھور اِنت بلے گیش اِنت، ڈراج اِنت کدء لنکے ءُ زنڈی ءِ دومور دانگ بیت۔ چہ جگر ءِ ھم وش تر اِنت۔ سکّ دوستیں مردم، گیشتر پہ دوستیگیں چُکّ ءُ نماسگ ءَ کار مرد بیت۔
- **جَگرو** : (جَ گَ رُوْ) سکّ تُرسگ، دِلوارگ، دِلترک۔
- **جگروار** : (جَ گَ ڑ + وارْ) جگروَروک بزاں دل شیاه کنوک، بیزار کنوک۔
- **جگری ھام** : (جَ - گَ - رِیْ - ھَامْ) یاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے (کد : ۳۱۰ س م اندازه) (بچار عکس)
- **جُگریگ** : (جُ گْ رِیْ گْ) سرباز ءِ چہ اُبندر ءَ جھل شھرے کہ مُچّ ءُ مان ءُ شیپے ھم ھست اِنت۔
- **جَلگ** : (جَ گْ گَ گْ) جُلگینگ، ڈامبلینگ، سر ءُ چیر کنگ، لگتّاں کنگ، چیزے ءِ سر ءَ یا تہ ءَ لگت ماں لدّت کنگ، چیزے ءِ سر ءَ ادشتگ ءُ آئی ءِ سر ءَ تچگ۔

- **جُگلی** : (ج گ لِ ی) هماوپ کہ ننگارءِ شیرءَ گوں جُگ ءِ همگرنچ کنت ۔
- **جگّو** : (ج گ گ ؤ) هما مردم کہ کردءِ نیست بلے وت ءَ مزن لیک ایت ۔
- **جگین** : (ج گِ ی ن) مُلکے * بلوچستان ءِ جاشک ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام انت ۔
- **جَلْ** : (ج لْ) گرمیں پُر ۔ دریاءِ آپ جل جنت بزاں شُھم ایت " پلاتی پہ زرءِ جَل جنت " بزاں پہ زرءَ سک بے تاهیر انت ۔ سکیں گرمیں نیروچ ۔ سکّیں گرم ۔
- **جَلّ** : (ج لّ) سگ بَرداشت ، " توایشی ءِ جَلّ ءَ کُرت نہ کن ئے ، جهان جَلّ ، مهمان جَلّ ۔ تئی جَلّ ءَ هُدا بکنت ۔ (۲) چہ پات ءَ بمبوئی وَنچی جوءِ گرتگیں درپے کہ مید پہ گیم ءِ زندگ دارگ ءِ هاترءَ کارمردئے کن انت کہ دیاءِ تہ ءَ ننگر کنگ بیت ۔ (۳) یک ماهورے کہ آڑنگءَ ماهیگاں گوں هیبشیءِ چہ مزنیں واڑءَ کش انت ءُ بوجیگ ءَ مان کش انت ۔ (۴) چہ " جَلّگ ءَ پرمانگاں بزاں پہ جَلّ ۔ جَلّ مُجَلّ : دار مدار ، ما مانگ ۔ (۵) هینزک ءِ دار کہ منتگ ءَ کارمرد بیت ۔ (۶) همے رنگ ءِ چو کلندرءِ مُجوکیں پس ، جنوکیں گوک ءُ وَروکیں لیٹرہ ءَ جَلّ کن انت ۔
- **جِلّ** : (جِ لّ) بلوچستان ءِ تیاب کرءِ کراچی ءِ نزیک ءَ یک جاگھے کہ آئی ءِ کوہ ءِ سرءَ چراگے هست کہ شپ ءَ پہ گراب ءُ بوجیگاں رهسوج اِنت ۔
- **جُلّ** : جُ لّ) بے پُرّی گالی ، اِرسک ، اُشتر بالپس ءُ هرءِ بڈّ ءِ جُلّ کہ توک ءَ پار بیزءِ ٹنگ انت ۔ [شیرازی : جُلّ : پارچہ ای کہ زیر پالون اندازند]
- **جَلّاب** : (ج لّ ل اب) مردمی نامے ۔ کُشوک ۔
- **جُلّاب** : (جُ لّ ل اب) هما درمان کہ چہ آئی ءِ ورگ ءَ لاپ رِچ ایت ، ریتاچک ۔
- **جَلّاد** : (ج لّ ل اد) کُشوک (پہ سرکاری پرمان ءَ) - EXECUTIONER
- **جَلّار** : (ج لْ ۔ لار) دریاءَ ماھے دو برءَ " جوار " بیت ءُ دو برءَ " جلار " ، جوار ءِ وهدءَ آپ بیل ءَ بازدیم ءَ کیت ءُ آلاڑ ءِ باز ریچ ءَ بزاں پُشت ءَ روت ۔ جوار ءِ وهدءَ آپ بیل ءَ کم دیم ءَ کیت ءُ آلاڑ ءَ کم ریچ ءَ روت ۔ جوار ءِ زور ءِ روچ ماہ ءِ ۲۸ ءَ بگر دانکہ ۳ ءَ ، ءُ دومی رندءَ ماہ ءِ ۱۲ ءَ بگر دانکہ ماہ ءِ ۱۷ ءَ انت ، جلّار ءِ زور ءِ روچ ماہ ءِ ۶ ءَ بگر دانکہ ماہ ءِ ۱۱ ءَ ، ءُ دومی رندءَ ماہ ءِ ۲۱ ءَ بگر دانکہ ماہ ءِ ۲۶ ءَ انت ۔
- **جلاک** (جَ لاک) گرّگ کہ چہ مات ءِ لاپ ءَ پیداگ بیت ، آئی ءِ اولی لڈّ ۔
- **جَلالی کلّگ** : (ج لَ الِ ی ۔ ک لَ لَ گ) سرباز ءَ چہ جُگر یک ءَ چیر شیپے ۔
- **جَلائی** : (ج لَ ا ئی) مردینی نامے ۔
- **جَلّایگ** : (ج لْ لَ ا ی گ) یا جَلّاهگ : کشگ ءِ ترند کنگ سادیا همے رنگیں بندے ءِ ۔
- **جَلَب** : (ج لَ ب) مردمی نامے ۔
- **جَلب کشّ** : (ج لَ ب ۔ کَ شّ) کسے ءِ رند ءَ پہ اُمیت گوں بیگ ۔
- **جَل پچ** : (ج لْ ۔ پ چ) ماهیگ ، بٹاٹا ، اَمبی گڈگ ، پرپل یا دگہ چیزے ءَ گرمیں پرانی (جلانی) تہ ءَ پچگ ۔
- **جَلپرّگ** : (ج لْ ۔ پ رّ گ) بچار " جلک پرّگ " ۔
- **جَلد** : (ج لْ د) پوش ، پوست ، کتاب ءِ جلد ، هیک جلدءِ انت (۲) هما لمءُ لیناریں پوش کہ تُنگ یا دلوت ءِ چگ همائی ءِ تہ ءَ انت ءُ پیداک بیت ۔ (۳) زُوت ۔
- **جَلدی** : (ج لْ دِ ی) زُوت ، گُشاد ، زیت ، دِهدِھ ، هیاهیا ۔

- **جلشک** : (جَ ل شَ ک) ٹرنگ، ٹرنگ ءِ شہم، جڑ گُگ۔
- **جلشکان** : (ج لِ ش ک ان) ٹرنباک، ٹرپوک، جڑ گوّک۔
- **جَلَک** : (جَ لْ ل ک) ھمے جلک کہ گوں آئیءَ بندیک تاب دَینت۔ کرپاس یا پشم ءِ ریس اَنت۔
- **جُلَک** : (جُ لْ لُ ک) کسانیں جُلّ، کوھنیں جُلّ ءِ ھم گوُش اَنت۔
- **جلک پرّگ** : (جَ لْ ل ک + پَ رْ رَ گ) جلک ءِ چاردار
  (۲) ھاداگ کہ ھمے چاردار + ءِ رنگ ءَ پر دارگ بیت۔
- **جَلَگ** : (جَ لَ گ) اَسس دیگ، پُشتروشنگ دیگ (۲) جل جنگ دریاءِ سوریں آپ ءَ، جل کنگ دریاءِ سوریں آپ ءَ۔
  جل جنگ: پہ یک چیزے ءَ سک بے تاھیر بیگ۔
- **جَلّگ** : (جَ لْ لَ گ) (۱) پُچگ، سَگگ، اولاک ءِ جَلّگ سواری ءَ (۲) منزل کنگ، ساسار کنگ، (۳) ھمراھاں یلہ دیگ ءُ دارگ، ماماتگ بوگ، کسے ءَ پہ میار دارگ، کسے ءِ گوُرءَ دارگ، ٹلکے ءَ جَلّگ بزاں دارگ ــــــ، معتل بوگ۔

  (PPB, LWD, JALLAGH, to pass or spend time) ــ
- **جَلگُم** : (جَ ل گُ م) سکّیں گرمیں جَل کہ آس ءِ ایر ماد بیگ ءَ رند پشت کپ اَنت، سکّیں مزنیں اَسس۔
- **جُلگمینگ** : (جُ ل گُ مِ ے ن گ) جُلگڑینگ، مُجگڑینگ، دَرجک ءِ تن ءَ یک شاہ ءَ گرگ ءُ جُلگمینگ۔ مُشک ءِ آپ یاد گر چیزے جُلگمینگ۔
- **مُجلگہ** : (مُ جْ لْ گَ ہ) مزن : پڑاہ ءُ ڈراج ءِ سبزگیں مزنیں زمین۔
- **جَلّل** : (جَ لْ لَ ل) سکّیں جاک، زگر کنگ، جاک ءُ جَلّل۔
- **جُلم** : (جُ لْ م) جُرم۔
- **جَل مُجَل** : (جَ لْ مَ جَ لْ) واردار بوگ، ماماتگ بوگ۔
- **جلندر** : (جَ لَ نْ دَ رْ) ناڈراھی یے کہ ایشی ءَ باد پرنگ ھم گوُش اَنت
- **جَلو** : (جَ لْ و) مُجلک ءِ گونڈ، جلک، جَلال ءِ نیم نام اِنت۔
- **جلّو** : (جَ لْ لُ وْ) مردینی نامے۔
- **جلوان** : (جَ لْ وَ انْ) بورانی جلوان دیگ بزاں پہ دَرآرگ ءَ یا گردہ تاچی ءَ۔ بوران تاچگ۔
- **جَل هتر** : (جَ لْ هَ تَ رْ) چَم ردسں یا چم ریس۔
- **جُلّی** : (جُ لْ لِ یْ) مُچکانی زبان ءَ ھپتار ءَ گُش اَنت۔
- **جلیب** : (جِ لِ ے ب) ڈُرّ ءِ سیم ءِ سرءَ پتائینت ایشی ءَ جلیب گُش اَنت۔
- **جم**ؔ : (جَ م) جم گرتگیں، یکجا (۲) نیمگے کہ برئے کدءِ کلونٹے بنت کہ شھرءِ مشیں سیاہ رنگ اِنت گڈگ ــــ مے سک ــــ مزن اِنت۔
- **جم**ؔ : (جَ م) [بادشاہ ءِ بادشاہ سیلمان، بادشاہ جمشید، بادشاہ سکندر ءَ ھم گوُش اَنت]۔
- **جمادار** : (جَ مَ ا دَ ا رْ) مزورانی سرکش، پولیس ءِ جمادار، پوج ءِ جمادار، بنگیانی جمادار،
- **جمّار**ؔ : (جَ مْ مَ ا رْ) اَبد، ھستی ءِ سرجمیں وھد ءِ گُٹ اِنگیں سر۔

- **جمّار۲ :** (جَ مّ مَ اڑ) پردا، کُبامت ءِ روچ - ابدی -
- **جمّاز :** (جَ مّ مَ اژ) اُشترءِ سوار ، جمّاز بُوگ : اُشترءِ سوار بُوگ -
- **جمّازگ :** (جَ مّ مَ اژگ) سواری ءِ اُشتر، آ اُشترے کہ آئی ءِ سرءَ یکّے جمّاز بہ بیت -
- **جمّازگ دِل :** (جَ مّ مَ اژگ + دِل) شوکی، ھما مردم کہ ھروھد پاگ ءَ پرِکّہ اِنت -
- **جُمائت :** (جُ مَ اِ ئت) آدینگ ، ھپتگ ءِ ھپتُمی روچ کہ چہ پُشتیءَ رندءَ شُمبے ءِ پیسرا اَنت -

[تازی: جمعہ]

- **جُمُب :** (جُ مُ ب) " جُمبگ " ءِ نام : زمین جمُب -
- **جُمبر :** (جَ مُ بَ ڑ) جُڑ - ھمے وَڑ کہ آپ ءَ پُرّ اَنت ءُ آزمان ءِ دیم ءَ مانپوش اَنت ءُ چہ ایشان ھور رِچ اِیت -
- **جِمبِر :** (جِ مّ بِ ڑ) جنبینی نامے -
- **جُمبر :** (جُ مُ بُ ڑ) بُز بُزءِ رستگ ءُ چست بوتگیں وَھل یادگہ ھمے رنگیں چیز -
- **جُمبگ :** (جُ مُ بَ گ) گرانیں چیزے ءِ سُرگ یا چنڈگ - زمین ءِ جمبگ - ژُنڈگ -

جمبیا

- **جُمبلاس** (جُ مُ بَ لَ اش) جومبلاسک : آسے کہ آئی ءِ بُرانز برزءِ روک ءَ بیت باز بیت (کلام اللہ ءِ تہ ءَ "جحیم")
- **جُمبلاسک :** (جُ مُ بَ لَ اش ک) بچار " جُمبلاس " -
- **جُمبوِر :** (جَ مُ بُ وِڑ) آسے کہ بُرانز ءِ باز بُرزاِنت ، جُمبلاسک، جمبھور -
- **جمبوک :** (جُ مُ - بُ وُ ک) ھما چیز کہ جُمب اِیت - لرزوک ، سُروک بلے گرانیں رنگے ءَ
- **جمبوگ** (جَ مّ بُ وگ) جنبوگ ، دیمبوگ ، دائی ، مُچّک پیداکی ءِ کارءَ بلدیں بانُک -
- **جُمبول :** (جَ مّ بُ ول) بوجیگ ءِ دَورءِ بُرز تریں گیشّ ، تچیں ٹیل کہ ٹُبرءِ دَور پدءَ گوں ھمائی کبل کنگ ءُ یلّ کنگ ، بیت -
- **جَمبھور :** (جَ مّ بَ ھُ وڑ) ھما آس کہ سکّ رُوک ءُ زبانک دَنت ، جمبور ، جُمبلاس ، جُمبلاسک -
- **جَمبیا :** (جَ مّ بِ یا) ھنجر (بچار مُت)
- **جُمبینگ :** (جُ مّ بِ ئے نَ گ) " جُمبگ " ءِ بجار گال : جُنڈینگ ، سُرینگ بلے گرانیں رنگے ءَ -
- **جُمپ :** (جُ مُ پ) بجدم کسانیں کوھک کہ زمین ءِ پُشت یا کوہ ءِ سرءَ گتانے ءَ بہ بیت - باز جُگ گتگیں -

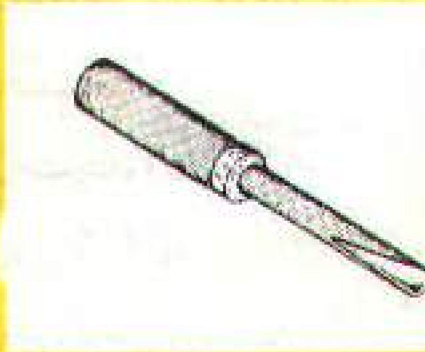
- **جُمپ سر:** (ج ُ م پ + س َ ر) مُزرگے ءِ سر- ڈِیگے ءِ سر۔
- **جُمپگ:** (ج ُ م پ گ) جُمپگیں زمین، ثمپگ، مُزرگیں زمین- مُزرگ ءُ ڈمپگ بیگ- مُزر بیگ۔
- **جُمپینگ:** (ج ُ م پ ے ن گ) انگریزی کُنگ کہ ءَ جُمپ ایت بزاں جُمپ ءِ بیت۔
- **جُمجُم:** (ج ُ م + ج ُ م) داستانی بادشاهے ءِ نام اِنت۔
- **جُمدِل:** (ج َ م دِ ل) دِلجم۔
- **جَمرنگ:** (ج َ م ر َ ن گ) جم ءِ رنگ، جمبو، پہنی رنگ۔
- **جَمک:** (ج َ م ک) دارء اچیں مُرتے کہ بُن ءَ یک ءُ گُم" گَم" ءِ گیشتان اِنت ءُ پَراہ بُوان اِنت ءُ مُزرزء رَوان اِنت۔ ۷
  [انگریزی وی " ۷ "] ھمے جمک کہ بچکنے لبّز بند اَنت ءُ مُرگ جن اَنت۔
- **جُمّک:** (ج ُ م م ُ ک) نامے، جُمّاء نیمنام اِنت- بازگوش اَنت کہ "جُمّا" تازی ءِ "جُمعہ" اِنت۔
- **جَمکو:** (ج َ م ک ُ و) چوکہ جمک ءَ۔
- **جَمَل:** (ج َ م َ ل) بچار " جملگ "۔
- **جَملگ¹:** (ج َ م َ ل گ) چوکہ جمک ءِ دو شاہ کہ بُن اِش یک بیت۔
- **جَملگ²:** (ج َ م َ ل گ) دُو چیز کہ چو جمک ءِ بُن اِش یک اِنت بلے بُرز جتا اَنت۔ جملگیں چّ یا گُنر۔
- **جَمُو:** (ج َ م ُ و) جم ءِ رنگ۔
- **جَمی:** (ج َ م ی) ھماکہ گوں "جم" ءَ شیادی کنت- ھماجاگہ کہ جم باز بیت۔
- **جمیدر** (ج َ م ی د َ ر) یک جاگھے بلوچستان ءَ، ھماجاگہ کہ "جم" بازبیت- سرباز ءِ کور ءَ کرّ ءَ چہ باپتّان ءَ بُرزءَ چہ پیردان ءَ چیر شھرے۔
- **جَن:** (ج َ ن) زال، مرد ءِ جن، سُور کرتگیں مرد ءِ جنین- (۲) بہ جَن: "جَنگ" ءِ پرمانگال۔
- **جِنّ:** (ج ِ ن) دین ءِ کتابانی تہ ءَ چہ اَس ءَ جوڑ بوتگیں مھلوکے کہ مردم ءَ ذگندرایت بلے اگاں لوٹ ایت وت ءَ پدرا کنت۔
- **جنازہ:** (ج َ ن ا ز َ ہ) ھماتھت کہ مُرگ ءِ آئی ءِ تہ ءَ کن اَنت ءُ پہ کُل ءَ بَراَنت۔
- **جناور:** (ج َ ن ا و َ ر) رستر، جانور۔
- **جنائینگ:** (ج َ ن ا ے ن گ) ھر، گوک یا اُشتر ءَ اپس ءِ گوں نر ءَ جنک کنائینگ یکّے ءِ پرایگ کہ کسے ءِ بجنت۔
- **جنبر:** (ج َ ن ب َ ر) جنوک ءُ بُرُوک (۲) بچار " جمبر "۔
- **جنبگ:** (ج ُ ن ب گ) بچار " جُمبگ "۔
- **جُنبوک:** (ج ُ ن ب و ک) بچار " جُمبوک "۔
- **جنبوگ:** (ج َ ن ب و گ) بچار " جمبوگ "۔
- **جُنپ:** (ج ُ ن پ) بچار " جُمپ "۔
- **جَنپان:** (ج َ ن پ ا ن) جن ءِ پانپا- بازمَردُم جاپان ءَ گُوش اَنت۔
- **جَنت:** (ج َ ن ت) جَنگ ءِ آئی کارگال- بزاں آ (یک مردمے) جَنگ ءِ کار ءَ کنت۔
- **جَنّت:** (ج َ ن ن َ ت) ھماباگ ءُ ماڑیانی جاگہ کہ- پرداءِ ھمامردماں رَسّ اَنت کہ ماں اِمروز ءِ جُوانی ءُ نیکی اِش کرتگ۔

بهشت ـ گُلباگ ـ

- **جَن تچکا :** (جَ نْ تَ چْ کَ ا) لیبے ایشی ءِ درجی ءِ هم گوْشْ انت ـ
- **چِنتِر :** (چِ نْ تِ رْ) هماگردین ءِ پتنیں دو سِنگ کہ چہ ایشان دان ؤرشگ بیت ، هَش یا هَنش ـ
- **جنجال :** (جَ نْ جَ ال) مُسیبت ، اَڑ ، بدیں جاوَڑ ـ
- **جنجشک :** (جِ نْ جِ شْ کْ) چِنگ ـ
- **جِند :** (جِ نْ ڈْ) وت ، آئیءِ جِند بزاں آوت ـ منی جِند بزاں من وَت ـ تئی جند بزاں تو وَت ـ
ایشی ءِ جِنڈ ءِ هم گوْشْ اَنت ـ جون ، جِسم ـ

جَنڈرْ : (جَ نْ ڈْ رْ) واڑہ ءِ گِردکاری ءِ اسباب ، گیشتر لوڑیگاں گون انت ـ بچار ءُ

- **جِنڈرْ :** (جِ نْ ڈْ رْ) بچار "جِند" ـ
- **جبنڈ :** (جَ نْ ڈْ) سَک باز کوهن ، جَبنڈ ، سڑاتگ ـ
- **جَنریپ :** (جَ نِ رِ ے پْ) بچار "جَنِک ریپ" ـ

جَنڈر

- **جُنز :** (جُ نْ زْ) بچار جُز ـ
- **جِنزات :** (جَ نْ زَ اتْ) چہ همازِ شیپ ءُ شیپاں یکے کہ چہ گوریچاں کاینت ءُ کیچکور ءِ ایر بِرج اَنت چہ ایشان مشہوریں ایش اَنت : (۱) گُرک (۲) پُراهین (۳) تنکّیں (۴) کھوری (۵) کُٹگانی (۶) کیساک (۷) هیتان ـ
- **جُنزگ :** (جُ نَ ـ زْ گْ) بچار "جُزگ" ـ
- **جَنِشک :** (جَ نِ شْ شْ کْ) بزاں جنکانی شکت (سَرّند) بھارکاھے کہ تاک ءِ چوکھیرءِ اَنت ءُ بُرے چو سَرّندءِ دنتان اَنت ـ
- **جَنِک :** (جَ نِ کْ) جنیں چُک ـ
- **جَنِک ریپ :** (جَ نِ کْ رِ ے پْ) مُرگے گوْشْ اَنت کہ چو مردم ءِ شیزار ایت ـ
- **جَنگ :** (جَ نَ گْ) کسے ءِ پہ تَلّ ، مُشت یا گوں دگہ چیزے چوگِگ ـ پہ هر ، ایس ، گُرک یا اُشتر ءِ کہ زآنی ءِ سرءِ مرکپ ایت ـ

آپ جَنگ :	تُنگیں مردم یا دلوت ءِ ـ
اَگبال ءِ جَنگ :	بزاں هک ءِ جَنگ ـ
آوار جَنگ :	پہ زور چیزے ءِ بُرگ ـ

آہ جنگ : جنترءِ چُک جنگ۔

پاد جنگ: بزاں ترّءِ تاب کنگ۔

پیاں پلّءِ جنگ: بزاں پلّءِ گوازینگ۔

ٹک جنگ : لیبءِ جنگ۔

ٹاکورءِ جنگ : شکان جنگ۔

ٹاہ جنگ : نہ بیتگیں کار کنگ۔

چمّ جنگ : بزاں یہ کارےءِ کنگءِ سُستی کنگ یا پہ لالچ یا تُرس دستاں دارگءُ اُٹ کنگ۔

چمّءِ جنگ: بزاں چمءِ کونسانی پلپٹگ، یہ دوستیں مردمےءِ یا چیزےءِ گندگءِ ستاگ زانگ بیت۔

دپ جنگ: پہ ٹرندی گپّ جنگ۔

دست جنگ: پہ کارےءِ کنگءِ سُستی کنگ۔ دستے جنگ : مزنیں تاوانے دیگ۔

دستءُ پادءِ جنگ: بزاں چھدءِ کوشست۔

دلءِ جنگ: چہ دلءِ مارگءُ زانگ یا دلءِ ڈریک ڈریک کنگ۔

دلوتءِ جنگ : پہ لٹّ یہ دگہ چیزے۔

دیمءِ جنگ : مردمےءِ واتگیں چیزےءِ واتر کنگ۔

دیھ جنگ : بلاءِ جنگ۔

ڈکّ جنگ: بزاں شرتءِ ایر کنگ۔

راہ جنگ : دریں راہ بُرّگ۔

زھم جنگ : مزنیں ءُ ٹوھیں کارءِ کنگ (پہ شکانءُ ٹوک)

ساتءِ جنگ: بزاں سپرءِ کنگ۔

سر جنگ : پہ گنوکی اِدءُ اودءِ دست جنگ۔

سرسر جنگ: ناڈراہءِ چہ درداں پہ کاریں جیڑءِ۔

سلاہ جنگ: داوت دیگ پہ ورگءِ، پہ دیوانءُ مجلس یا پہ کارےءِ کنگءِ کسےءِ میار تڑینگ۔

سُھر جنگ: تلاہءِ سھت (زیور) اڈ کنگ۔

کشارءِ جنگ: بزاں تاک جنگ۔

گل جنگ : بزاں گلءِ تر کنگ۔

گوشءِ جنگ: سھی کنگ، ھال دیگ، مالوم دار کنگ۔

لاپءِ جنگ یا لاپءِ لگت جنگ : بزاں کسےءِ روزیگءِ بند کنگ۔

لیبءِ جنگ : بزاں ٹک جنگ۔

لدجنگ : ڈگارءِ درّ دریں ڈرچکانی گُڈّگ۔

لشکرءِ جنگ : بد دُوائی یے۔

ماھیگءِ جنگ: ماھیگءِ گوں گنڈی یا ماھورءَ اڑگ۔

مُچّ جنگ : بزاں کِشگ۔
مُلک ءِ جُنگ: بزاں ملک ءِ پلگ
نگن ءِ جُنگ : دنی مہربانیں مردے ءِ گوں دگا کنوکیں مردم اگاں سکی ءِ سوری یا زیانے ءِ دوچار ءِ بیت گڑا گوش آنت " آئی ءِ پلانی ءِ نگن ءِ جُنگ "۔
وارجُنگ : ماھیگ ءِ گوشت ءِ۔
ھکّ جُنگ: بزاں اگباں ءِ جُنگ۔

● **جُنگ :** (جَ ن گ) مڑگ ، میٹر ، جنگ ءِ چوپ ، ڈاھ۔
(۱) پڑ جُنگ : بزاں پٹّ ءِ جُنگ۔
(۲) پیش جُنگ : جُنگ ءِ پیش کیگ۔
(۳) دُزّ جُنگ : بزاں بےگت ءِ گمائیں جُنگ۔
(۴) زِر جُنگ : بزاں دریا ءِ تہ ءِ جُنگ۔
(۵) شم جُنگ : بزاں دارگ ءِ جُنگ کنگ۔

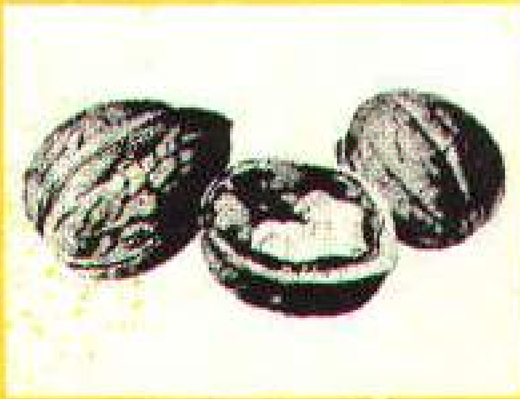

جِنگ

(۷) گپ جُنگ : ھبرانی جُنگ۔ ✱ سُھتانی جنگ بزاں سھت ءِ زیورانی بُرگ ءِ تراش۔

● **جِنگ :** (جِ ن گ) کسانیں مُرگے۔ (بچار جُت)
● **جُنگ :** (جُ ن گ) بچار " جونگ "۔
● **جَنگ بار :** (جَ ن گ + بَار) ھمابار کہ جنگی مردم وت ءِ لڈ ایت۔
● **جنگجار :** (جَ ن گ + جَار) پہ جَنگ ءِ جار پر ینگ۔
● **جَنگ جاہ :** (جَ ن گ + جَاہ) جنگ ءِ میدان۔ ھمامیدان ءِ جاگہ کہ اود ءِ دولشکر پہ جَنگ ءِ دیم پہ دیم بیت۔
● **جنگل :** (جَ ن گَ ل) ھماجاگہ ءِ میدان کہ اودءِ دُرچک ءِ دار باز بیت۔ سورگ ، دست آنچگ ، درائی ، مُرگ ءِ سورگ یا درائی ، سرباز ءِ چہ بیلار ءِ شتنگم ءِ چیر کور ءِ ھردوکر ءِ اں شہرانی نام انت۔
● **جِنگل :** (جِ ن گُ ل) کسانیں جِنگ۔
● **جنگلگ ،** (جَ ن + گَ لَ گ) جنبین یا جنکانی ٹَک " جن گلگ " بازیں جنینے کہ ھمراہ بنت ءِ دارچینی یا آپ آرگ ءِ یا آپ ءِ سرءِ پہ سرشودی ءِ گُد شودی رواَنت۔
● **جنگلی :** (جَ ن گَ لِ ی) جنگل ءِ ، ھما کہ گوں جنگل ءِ شیادی کنت۔ پھوال۔

- **جَنگول :** (جَ نْ گُ ولْ) جنگ کنوک ۔ پہ زور جنگ شوہاز کنوک ، مڑوک ۔
- **جنگی :** (جَ نْ گِ ئی) ہر چیزے کہ گوں جنگ ءُ مڑءَ سیادی کنت ، جنگ کنوک ، جنگول ۔ مردینی نامے ۔ پہ سرءِ جنگ ، داوائی ، ھما لچّہ کہ جنگ ءُ داوایے ءِ بارہءَ گوشگ بیت ۔ " مڑءِ جنگی " لچّہ ۔
- **جنگیان :** (جَ نْ گِ یانْ) مردینی نامے ۔
- **جنگی سرپَرگ :** (جَ نْ گِ ئی + سَ رْ + پَ ڑْ رَ گْ) جنگی کمانڈر ۔
- **جَنِلُک :** (جَ نِ لُ کْ) کسانیں جَنِک ۔
- **جَنْ مُرید :** (جَ نْ + مُ رِ ی دْ) ھما مردین کہ زال ءِ ھر رِدءُ ناروائیں گپّاں بزیر ایت ءُ زال ءِ ھبرانی سرءَ بہ بیت ۔
- **جنوزام :** (جَ نْ وْ زَامْ) جنوزان ، ھما جنین کہ آئی ءِ مرد بیران بوتگ ۔
- **جنوزان :** (جَ نْ وْ زَانْ) جنوزام ھما جنین کہ آئی ءِ مرد بیران بوتگ یا کُشگ بوتگ ءُ داتگ اَنت ۔
- **جنوک :** (جَ نْ وکْ) ھما کہ جنت ، جنوکیں گوک ، درو کیں کرمے کہ گُدان چنت وارت ، کیتگ جنوک ، گُرَز ۔
- **جنین :** (جَ نِ یےنْ) مردین ءِ مادگ ۔ زال ، لوگ بانک ۔
- **جنین آدم :** (جَ نِ یےنْ + آ دَمْ) جنین ، مردین آدم ءِ چپ ۔
- **جنین چِک :** (جَ نِ یےنْ + چِ کْ) جنین زھگ ، جنین چُک ۔ جَنِک چُک ۔ جَنِک ۔
- **جنین زَھگ :** (جَ نِ یےنْ + زَھگْ) بچار " جنین چُک " ۔
- **جنینو :** (جَ نِ یے نُ وْ) جنین تب ۔ ھما مردین کہ جنینی تب دار ایت ۔ شُردین ءُ نزمیں مردین ۔
- **جَو :** (جَ وْ) دانے ، دَھلے ۔
- **جُو :** (جُ وْ) آپ ءِ جُو چہ کوراں کَشّ اِنتگیں آپ ءِ راہ کہ ڈگاراں سر بیت ۔
- **جواب :** (جَ وَابْ) پسّو ۔ جُست ءِ پسّو ، ھما گپ کہ چیکے ءِ جُست ءِ رندگوں آئی ءِ گوشگ بیت ۔ جواب دیگ : ناں کنگ جواب کنگ : پُشت ءِ کشگ ، ندیگ ۔
- **جوابدار :** (جَ وَابْ + دَارْ) زِمّہ دار ۔ [مدیر مسئول]
- **جُوازت :** (جُ وَازَتْ) یا جَوازت : (جَ وَازَتْ) دس ءُ واک ، دسرس ، بَخشِشت ، زور ءِ رسگ ۔
- **جُوان :** (جُ وَانْ) شَرّ ، زِیبا ، ورنا ۔ جُوان سال ، جُوان دیم ، جُوان کار ، جُوان گپ ، جُوان دل ، جُوان گند ، جُوان راہ ۔
- **جُوا ناب :** (جُ وَا نَابْ) آبانی چہ " اوی ے " ءُ ابید درستیں آب " جُوا ناب " اَنت (حروفِ صحیح) ۔
- **جُواناہ :** (جُ وَانَاہْ) بکّ مچّے ۔
- **جُوانسال :** (جُ وَان + سَالْ) نامے کہ ھما سال کہ آبادانی بازبیت ۔ شرّیں سال ۔ ھما مردم کہ چہ آئی ءِ پیداک بیگ ءُ جوانیں سالے بہ بیت ، جوانساں بگئ ، بلوچی لچّہ کارے بوتگ ۔
- **جَوپ :** (جَ وْپْ) تہ ، اسل ، توک ، لاپ ، باتن ۔
- **جوپا :** (جُ وْپَا) لالچ ، ناروائیں کٹ ۔ دنیا ۔ جون ۔
- **جَوپاگ :** (جَ وْ پَاگْ) جَوءِ پچگ ءِ موسم ۔
- **جوڑہ :** (جُ و ڑَہْ) جُنک ، ڈُونا ۔
- **جُوجَرک :** (جُ وْجْ جَرْکْ) مُنگ ءِ تہ ءِ لونجانیں گوشت ۔ چمّ ءِ جو چُوجُرک ءِ بوگ ۔

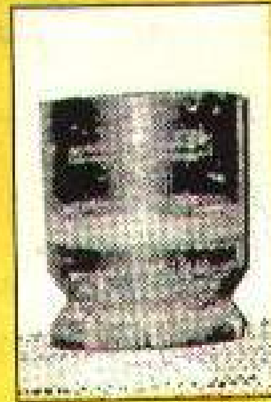
- **جُوںُجک :** (جُ وجُ جُ کْ) جُنجُک : کسانیں گوَر یا گودان، گودان، گوَر یا گودان ءِ سَر۔
- **جود :** (جَ وْدْ) مَرد، جنین ءِ مَرد، شُو، ھمامردیں کہ سورءَ گرتگ آ دتی جن ءِ "جود" اِنت بزاں مُرد اِنت۔
- **جُودّ :** (جُ وْدْ) ھیل ءُ آدت (کولواھی گالے) جوڈّبوگ بزاں بندگ ءَ ءِ مُرگ۔
- **جُودان :** (جَ وْ دَانْ) ھمادرپ کہ آئی ءَ جَو مان کن اَنت۔ مُرگانی چیںکدان بزاں سِنگوٹ۔
- **جُور :** (جَ وَرْ) زھرکاھے اگاں دلوت نُوارت ءِ میرایت۔ پُلّ ءِ باز ڈولدار اِنت۔ ھرکسے کہ گندگ ءَ شرّانت ءُ تنہ ءِ بد اِنت آئی ءَ گُشّ اَنت کہ "تو جورءِ پُلّ ءِ"۔ جَوربوگ : زھربوگ، کُچِّل بوگ، تھل بوگ۔ جورچارینگ، جوریں دژمن بزاں سکیں بدیں دُژمن۔ جورکنگ : ورگ ءِ پہ زھرءُ کُنگ یا پہ شگان گوشگ بیت انچوش کہ "لاپ کنگ" یا "روت کنگ"۔ (بچار بُت)
- **جُورجواب :** (جَ وَرْ + جَ وَابْ) ھمامردم کہ جُستءُ گپّانی پَسّو دیگ ءَ ءِ ھچ مھل نہ بیت۔ زھرجواب، زھرھبر، ھمامردم کہ آئی ءَ گپّ چوجُورءَ تھلگ ءَ اَنت کہ اشکنوک ءِ ٹُنگ ءَ تھل کن اَنت۔ بلوچی گوھنیں دپتراں تہ ءَ مزن نامیں رندے "جاڑو" بوتگ کہ پہ "جاڑو جورجواب" ءَ زانگ بیت۔
- **جُوردان :** (جَ وَرْ + دَانْ) ھماجاگہ کہ "جُور" باز بیت۔

- **جُوردر :** (جَ وْرْ + دَرْ) بچار "جوردان"
- **جورکان :** (جَ وْرْکَ انْ) یک جاگھے مزنیے کہ اودءَ جُور باز اِنت "تتی بام ءَ جورکان داتگ"
- **جورینگ :** (جَ وْرِےنَگْ) پہ چمّ جھل چیرءِ تیج گرگ ءَ بندگ ءَ گھیٹر بوگ۔
- **جوڑ :** (جَ وْڑْ) وشّ، دْراہ، جْوان، اَڈّ، جوڑینگ، ٹھینگ، برابرکنگ۔
- **جوڑبوگ :** (جَ وْڑْ + بُوگْ) شرّبوگ، اَڈّبوگ۔ دْراہ بوگ، وشّ بوگ
- **جوڑکنگ :** (جَ وْڑْ + کَ نَگْ) اَڈّکنگ۔
- **جَوڑگ :** (جَ وَڑَگْ) بچار "جبڑگ"۔
- **جُوڑگ :** (جَ وْڑَگْ) ٹھینگ۔
- **جُوڑو :** جُوڑو : (جَ وْڑْو - جَ وْڑَوْ) ماھور ءِ زاتے "کوڑو کوھنیں جوڑو"۔
- **جوڑی :** (جَ وْڑِیْ) وشّی، سلامتی، دْراھی، تیار جوڑی، وشّ ناکی، جانسلامتی، جانوشّی۔
- **جوڑینگ :** (جَ وْڑِےنَگْ) بچار "جُوڑگ"۔
- **جَوز :** (جَ وْزْ) مشہوریں ھُشکیں نیمگے کہ کالگ ءِ ورگ نہ بیت مُچّگ ءِ وشّ اِنت۔ (بچار بُت)

- **جوز بْواک :** (جَ وْزْ بْ وَاکْ) درمانے [پارسی : جوزبوا]
- **جوز واک :** (جَ وْزْ وَاکْ) بچار "جوز بْواک"۔
- **جوژ :** (جُ وْ ژْ) ہنیچیر۔ جُہ کوگائی ناک ءَ کنگ یا بازکنگی کوگ بیجا۔
- **جُوسر :** (جُ وْ سَ رْ) جُوءِ سرءَ۔
- **جُوسَک :** (جُ وْ سْ سَ کْ) ترپتءِ بازارءِ کورءِ ھمادست ءَ میتگے۔
- **جوش :** (جُ وْ شْ) لھڑ، مست۔
- **جوشانک :** (جُ وْ شْ ا نْ کْ) ھمادرمان اگاں چیزے ءَ تءَ مان کنگ ءَ بیت آئی ءَ جوش ءَ لھڑ بدنت۔ لھڑو۔
- **جوشگ :** (جُ وْ شْ گْ) جوش داتگیں چیز گیشتر پہ درمان کارمرد بیت۔
- **جوشینک :** (جُ وْ شْ ے نْ کْ) جوشاندو، جوشگ۔
- **جوشینگ :** (جُ وْ شْ ے نْ گْ) یک چیزے آس ءِ سرءَ ھنچو گراوگ ءَ بیت کہ اُجُش ایت۔ ھر چیزے کہ جُش ایت آ کم بیت اگاں آپیں چیزءِ تہءَ "ٹرندیک"، ھست گڑا چہ "آپینک" ءِ جُنگ ءَ رند "ٹرندیک" ہچ ایت۔
- **جَوک :** (جَ وْ کْ) کاھے۔

جوگن

- **جوُک :** (جُ وْ کْ) کبا، جوکیں راہ، یک جُگلے، اُشترءِ جوک دیگ : بزاں ڈاچی ءِ سرءِ بندگ۔
- **جَوکّ :** (جَ وْ کّ) گورءِ کنگ ءَ ھتے، کنڈیچے۔ لچہ گوشی ءِ ھما لچہ کہ دستونک نہ انت ءُ سرگالے داریت۔ "نظم"۔
- **جوکارُچک :** (جُ وْ کْ ا رْ چُکْ) کلھے کہ پیلہ ءِ کرمان ءَ دیینت ھماوھدی کہ دنیگا کسان انت بزاں چہ توت ءِ ناک پیسر "جوکارُچک" ءَ دیینت۔ سبب ایش انت کہ سرباز ءِ اے وھدی کہ کرم ترک انت توت نوکی پہ ھزام ءِ چم جنت نی دانکہ ناک ءَ ورگی ءَ بنت ھے کرماں "جوکارُچک" ءَ دیینت۔ ایشی ءَ ڈرچک چوکہ "چُڑُوک" ءِ ڈرچک ءَ انت۔
- **جوکجاہ :** (جُ وْ کْ + جَ اہْ) مجلگ ءِ جاگہ۔
- **جُوکِش :** (جُ وْ کِ شْ) جوکِشگ ءِ موسم، موسمے، بانکلیک دران ءِ موسم، جوءِ گلءِ زمستان ءِ کِشگ بنت۔ (دسمبر)
- **جُوکُم :** (جُ وْ کُ مْ) چُپتی، مُصیبت۔
- **جُوکینگ :** (جُ وْ کِ ے نْ گْ) اُشترءِ نادینگ۔ مُجکینگ۔
- **جوگِن :** (جُ وْ گِ نْ) چہ دارءِ جوڑ کُتگیں رزانے کہ آئی ءِ تہءَ بزار چوپ انت۔ (بچار مُت)
- **جوگن چُکّ :** (جُ وْ گِ نْ + چُکّ) ڈراج ءُ زندین ءُ گردیں سنگے کہ ھمیشی ءِ زور انت ءُ جوگن ءَ بزار یا کہ دانچوپ ءِ دان چوپ انت۔ دانچوپ۔

- **جوگوارچک :** (جْ ؤگ وَار چْ ک) کاهے کہ جوءِ کرءِ رُدایت۔
- **جوگی :** (جْ ؤگ ی) مارگروکیں پکیر، مارگر، جانبند۔
- **جول(۱) :** (جْ ؤ ل) چہ پادءِ گُپتاں بُرزءِ جاگہ کہ همدءَ کید پادءِ دیگ بنت۔ جنینانی پادءِ نیکءَ همدءَ اَنت۔ پادءِ ٹینٹ۔
- **جول(۲) :** (جْ ؤ ل) سکّیں تبدءِ لوارءِ کہ مردمءِ دُشنءِ گیپتءِ آپءِ رس ایتءِ مِرایت یا نزیکءِ مرگءِ بیت گوْشءِ اَنت "جولءِ جَنگ"۔
- **جولان جَنگ :** (جْ ؤ لَ ان + جَ ن گ) بزاں جولانءَ کیدکن انت یا گنٹءِ پادءِ دیت۔
- **جولائیگ :** (جْ ؤ لَ اے گ) همے استادکءِ کہ گوپ ایت۔ آپی ٹونکلے کہ آپءِ سرءِ روتءِ گیتءِ کِنگ رندایت۔ موکو۔
- **جولی :** (جْ ؤ لِ ی) بجلارءِ همنگیءِ هاترءِ یک دارے کہ مردمءِ سرءِ بندءِ اَنت کہ ایشیءِ پری یا پاںءِ هم گوْشءِ اَنت۔
- **جومبک :** (جْ م ب ک) بچار "جونبک"۔
- **جُومبلاس :** (جْ م بَ لَ اس) بچار "جُمبلاس"۔
- **جُومبلاسک :** (جْ م بَ لَ اس ک) بچار "جُمبلاس"۔
- **جومَست :** (جَ ؤ م سْ ت) پرّزورءِ آبادیں اَپس۔
- **جوْن :** (جْ ؤ ن) لاشو، کُشتگیں دلوتءِ لاشو۔ دلوت یا اولاکءِ رسترءِ گنگیں جون، مردمءِ جون بزاں چہ سرءَ تا پاداں۔ جسم، جند، ڈُونڈ۔
- **جونبک :** (جْ ون ب ک) سلءِ لیگاریں مردم۔ تملءِ ٹیپّڑیں مردم۔
- **جون بو :** (جْ ؤن + بْ ؤ) هماکہ جونءِ بُوءِ بجنت۔ بَدیں بُو، سِلّیں بُو، بَدبُو۔
- **جون کُش :** (جْ ؤن + کُ ش) جون کُشوک۔
- **جونگ :** (جْ ون گ) مزنیں، جونگیں لیٹرہ: پیریںءِ مزن زاتیں لیٹرہ۔ مزنیں بُنڈکہ چو جمکءِ اَنت پہ بوجیگءِ بندگءِ زُور اَنت ئے۔
- **جونوار :** (جْ ؤن وَار) مُردار وَار، گیتوئیں مُرگ۔
- **جوهار :** (جْ ؤ هَ ار) موسم، وَهد، رگام، چیزے کہ پہ وهدءِ بُنگیجءِ سرجم بیت۔
  ے دوشی گروکءِ داں سے پڑءِ جوهاری جنگ یا دوشی گروکاں هیپت برءِ جوهاری جَنگ۔ پمّی زانگءِ اے لچّہءِ گال چوش بوٹ ایت ے دوشی گروکاں جمبرءِ جوهاری جنگ۔
- **جوْهان :** (جْ ؤ هَ ان) مزنیں کومب، رونءِ رندءِ دانءِ یکجاءِ کن اَنت ایشیءِ جوهان گُش اَنت۔ ماهءِ جوهانءِ بیگءِ آنءِ چپءِ چاگردءِ رنگ رنگیں کشّکے بیت۔
- **جوهان کُش :** (جْ ؤ هَ ان + کُ ش) جوهانءِ کُشوک۔
- **جوهان مُش :** (جْ ؤ هَ ان + مُ ش) یک موسمے کہ همے موسمءِ جوهان مُشگ بیت۔
- **جوهان مُشگ :** (جْ ؤ هَ ان + مُ ش گ) گوں کسےءِ جوهان مُشگ: بزاں گوں آئیءِ دیم پہ دیم بُوگ، مکابلہ کنگ۔ گوکاں جوهانءِ سرءَ ترّینگ کہ دان چہ کاهءِ بگیش اَنت۔
- **جوهانی :** (جْ ؤ هَ انِ ی) هماجاگہ کہ جوهان مُشگ بیت، هماکہ گوں جوهانءِ شیادی کنت۔

- **جھ :** (جِ ھَ) "جھگ" ءِ پرمانگال بزاں پہ جھگ ۔
- **جِھات :** (جِھ ھَ ۔اِت) : جھگ ءِ گوست : بزاں "تتک، لِکت اِت، جست ۔
- **جھاز :** (جَ ھ اَ ز) : ھمے زِر ءُ مال کہ شور ءَ مردیں جنیں ءَ دنت ۔ لَب ۔
- **جھان :** (جَ ھَ ا نْ) اِمروز، دنیا ۔ گیدی، گیتی ۔
- **جھانسری :** (جَ ھَ انْ + سَ رِ ی) بچار "جھسری" ۔
- **جھانگیر :** (جَ ھَ انْ + گِ ی ر) جھان ءُ گروک، سرزمین ءُ ماں شانوک (INTERNATIONAL)
- **جَھت :** (جَ ھَ تْ) دازی کوز ءِ کاٹگ ۔ جتک ۔
- **جھ جنگ :** (جَھ ۔ جَ نَ گ) یک اناگہ ءُ چست بوگ ۔ پہ مزنیں کارے ءَ لانک ءِ بندگ ءُ چست بوگ ۔ چہ واب ءَ پہ ڈاھ پاد آیگ ۔ ڈاھ کنگ ۔
- **جھُد :** (جُ ھُ دْ) کوشست، ھیلت ۔ وَس، واک، دسرس ۔
- **جھ سِرگ :** (جَھ ۔ سِ زرگ) پد دُرھگ، گڑگ ۔
- **جھسری :** (جَھ ۔ سَ رِ ی) ھما آرگ یا ناپادگہ چیزے کہ مُردگ ءِ کَل کنگ ءُ زندبھر کنگ بیت (یا کہ جھاں سری) ۔
- **جھکگ :** (جَھ ۔کَ گْ) گرانیں چیزے ءِ کپگ ءِ توار ۔
- **جھک ءُ جیک :** (جَ ھَ ک ءُ جِ ی کْ) کوکار ءُ سلوات ۔ شور ءُ شار
- **جھگ :** (ج ھَ گْ) گُٹگ، ھلاس بوگ، پرکپگ ۔ تچگ ۔ لِگگ (گوست : جِھات، جِست)
- **جھگیر :** (جَھ ۔ گِ ی ر) نمانندگ ۔ جاگہ ءِ گردگ ۔
- **جَھل :** (جَ ھَ لْ) برز ءِ چپ ۔ زمین ءِ نیمگ ءَ نزیک تر ۔ جیر ءِ نیمگ ۔
- **جُھل :** (جُ ھَ لْ) چیزے ءِ بُن کہ دُور بہ بیت ۔ دریا جُھل اِنت، چات جُھل اِنت ۔ تلگ ءِ چپ ۔
- **جَھلاد :** (جَ ھَ ۔ لَا دْ) جھل، جھل ءِ نیمگ، برزاد ءِ چپ ۔
- **جَھلادی :** (جَھ ۔ لَا ۔ دِ ی) جھلی نیمگ، جھل ءِ جند، ایرجھل، دیم پہ جھل ۔
- **جَھل تنگ وَر :** (جَ ھَ لْ ۔ تَ نَ گْ ۔ وَ رْ) سرباز ءَ چہ گور در ءِ جَھل شھرے، میتگ ئے ھم ھاں، کور ءِ رودراتک ءَ اِنت ۔
- **جَھل جاھو :** (جَ ھَ لْ + ج اھ وْ) بلوچستان ءَ جاھو ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **جَھل جنگ :** (جَ ھَ لْ + جَنگ) ایرجنگ، جھل دور دیگ، نزور کنگ ۔
- **جُھل جنگ :** (جُ ھَ لْ + جَنگ) زمین ءَ چہ دیر ءَ کوچگ ۔
- **جَھل رَوگ :** (جَ ھَ لْ + رَوگ) ایر روگ، جھل ءَ روگ ءُ گاربوگ ۔
- **جَھل کپگ :** (جَ ھَ لْ + کپگ) چہ برزی ءَ جھل ءَ کپگ، نزور بوگ، کم کنگ، سُست بوگ ۔
- **جَھلگ :** (جَ ھَ لَ گْ) جھل ءِ نیمگ، آپ ءِ جھلگ بزاں آپ ءِ درپ، چمنگ چمنگیں پیلکے کہ اُشتر ءِ ماھگ ءَ بنداَت ئے کہ ھر مریچ اِیت ۔ پس ءَ ھم جھلگ کن اَنت ۔
- **جُھلگ :** (جُ ھَ لَ گْ) جُھلی ۔ جُھلانکی ۔
- **جُھل گپ :** (جُ ھَ لْ + گپ) مزنیں گپ جنوک، مزن جبر ۔
- **جَھل گْوات :** (جَ ھَ لْ + گْ وَ اتْ) گْواتے کہ چہ رودبرکت ءَ کیت ۔

جھلگی : (جَ ھْ ـ لَ گْ ئی) مچّے کہ کلونٹ ئے ڈراج اِنت ناھدے ءُ چَق وڑاِنت (گوھی) تروران ءَ زبر ءَ اِنت۔ ۲۔ ھا مردم کہ جھلگ ئے سرءَ اِنت۔

جُھل ملَگ : (جُ ھْ لْ + مَ لْ لَ گْ) ھاکس کہ راہ ءَ روت ملگ ءَ دستاں سک شھار اِیت۔

جُھل ھبر : (جُ ھْ لْ + ھَ بَ رْ) بچار جُھل گپ۔

جھَمِنند : (جَھ ـ مِ نِ نْ دْ) بچار "جھنند"۔

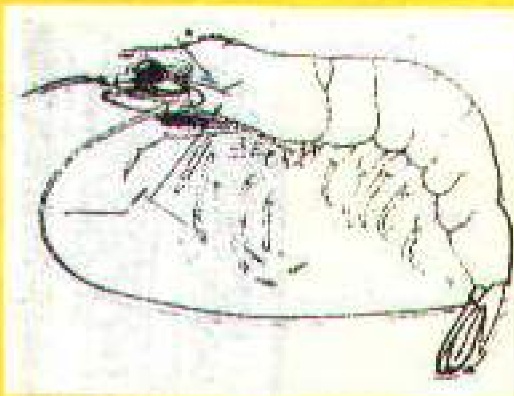
جھندم : (جَ ھَ نْ دَمْ) دوزو، ھا مزنیں آس کہ دین وتی نہ منوکاں آئی ءَ تہ ءَ دور دیگ ءُ ترس ءَ دنت۔ بے گواہ۔ گسار۔ کورم ءُ جبلاس "تازی ءَ جھنّم"۔

جھنند : (جَھ ـ نِ نْ دْ) کسے ءَ بدل ءَ آئی ءَ جاگہ ءَ نندگ، ننوک، جاہ منند

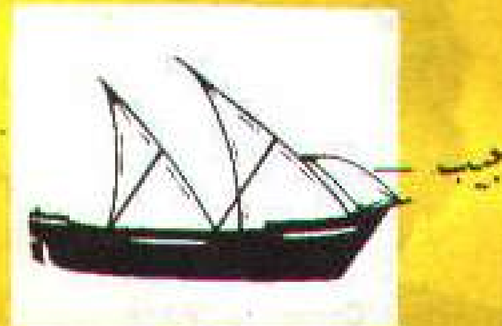
جُھود : (جَ ھُ وْ دْ) ھا مردم کہ یک جاگہے کپتگ ءُ مہ سُرایت، ۲۔ یہودی۔

جھینگ : (جِ ھے نَ گْ) گُٹینگ، ھلاس کنگ۔ تاچینگ، گلینگ، لِکّینک، انگوش کنگ کہ بہ چِراِیت۔

جی (جِ ئی) پہ ندر گوانک ءِ پستو دیگ۔ جی ءُ جان کنگ ۲۔ دوستی ءُ دلدوستی ءِ سھرا کنگ ءَ گوش انت "جی منی وتی ملک" "جی بات پلانی کہ منی ڈک ءَ آتک" "بزاں پلانی ءَ"، "جی جی منی وتی لوگ" ۳۔ لیبے

جیرامدگ

جیب (جِ ئی بْ) بوجیگانی کسانیں آچارے کہ گورءَ سُنٹ بیت۔ (بچارمُت)

جی بات (جِ ئی + بات) دلدوستی، دوستی ءُ من تئی اِے رنگیں جھد ءُ کوشستاں جی بات گوشاں"۔ پہ یکّے ءَ ایر جنگ ءُ دومی ءَ ساڑایگ ءَ گوشگ بیت : شاھو ءَ وتی شریں کار ءُ کُرت اَنت بلے جی بات شھدر ءَ کہ منٹ گڑ ئے گُشادگرت " ایشی ءَ جی بات اِنت " ھم گوش اَنت۔

جیبتی : (جِ ئی بْ پْ ئی) کسانیں گُدءِ مُکرے کہ جینانی جیگ ءِ ڈراجی ءَ چیرءَ جتگ کہ جیگ ءُ شم ءَ سترکنت۔

جیبی : (جِ ئی بْ ئی) بے کار ءَ زُتوک، پَچوک۔

جیپ : (جِ ئی پْ) جیپ موٹل۔

جیتک : (جِ ئی تْ تُ کْ) دوئیں پادانی سرءَ نندگ ءُ جُتک جنگ۔ جیتکی جنگ۔

جےجاتوگ : (جے ـ جا ـ تُ وْ گْ) کسانیں گُنٹگی بھار کاھے ایشی ءِ بر ءُ بہ رِیش، گوشت آروکیں درمانی ءِ کار مردکن اَنت

جید : (جِ ئی دْ) برباد یا بربادی ءِ جاگہ، کبرستان، مانشجاہ۔ (PPB,LWD; JIDH: Pasture) ۲۔ کٹ ءُ مال۔

جیرا : (جِ ئی ـ رَا) دریائی مدگ ءِ زاتے، جھلیں زِران بیت، ایشی ءِ موسم دسمبر داں پروری ءَ اِنت۔ (بچارمُت) ★

جیڑگ : (جِ ے ڑَ گْ) شور کنگ، پچّ جنگ۔ گوں دل ءَ جیڑگ۔ وڑی وڑی کنگ۔

جیڑو : (جے ڑُو) اَڑ۔جنگ۔ نہ گیشتگیں گپ یا کار۔

جیڑہ : (جے ڑُہ) بچار "جیڑو"۔

جیسُپ : (جِ ی سُ سُ پ) نامے۔

جیسُپ زئی : (جِ ی سُ سُ پ + زئی) دشتیاریءَ چہ میرءِ بازارءَ چیر میتگے۔

جیسک : (جِ ی سُ کْ) زھریں ھسد۔ بدیں کینگ۔ دلءَ داشتگیں کینگ۔ کینگ "پہ بیرءُ گیرت دارگ بیت" جیسک پہ کُنت ءُ ھسد۔

جیسکی : (جِ ی سُ کِ ی) کینگی، کِستی، ھاکہ جیسک دار ایت۔

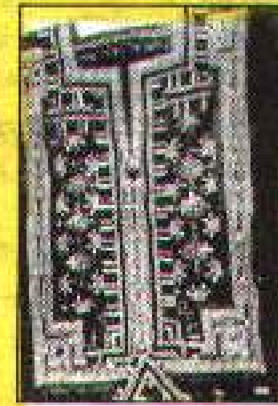
جیک : (جِ ی کْ یا جِ ی کُ) جاک جیک طب : جیک جیک، صوتِ گُنجشک، پا : جیک جیک۔

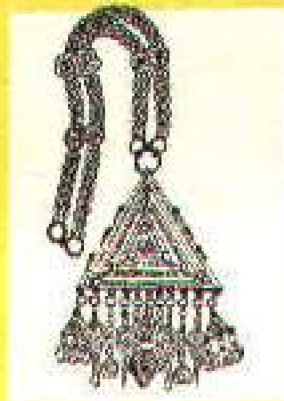
جیکار : (جِ ی کُ کا رْ) درمان کاھے، سولے۔

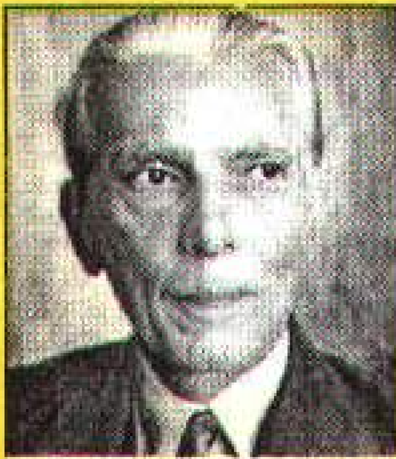
جیکارگ : (جِ ی کُ، کارگ) لاپءِ جیکار دیگ بزاں موڑ دنت ءُ نہ رِچ ایت۔

جیگ : (جِ ی گْ) پُشکءِ جیگ۔ (بچار بُت)

جیگبند : (جِ ی گ + بَ ن دْ) ھابندیک کہ گوں آئیءَ جیگءَ بندانت۔

جیگ

جیگی

محمد علی جناح

جیگی : (جِ ی۔گِ ی) چہ زرّءَ یا تنگءَ جوڑ کرتگیں کنڈگے۔ (بچار بُت)

جیل : (جِ ے لْ) کیدءِ بند۔

جیم : (جِ ی مْ) تازیءِ پنچمی، اردوءِ ھپتمی، ایرانی پنچمی، بلوچیءِ شَشمی "آب"

جیمّار : (جِ ی مْ مار) زیمّار مارءِ زاتے۔

جیمڑی : (جِ ی مْ مُ ڑی) بلوچستانءِ مکرانءِ تیاب کرءِ بندرے کہ جرمنءِ دومی جنگءَ اِدءَ U.S.A.A.F. ءُ B.O.A.C. R.A.F. ءِ بُنڈرءُ بالی پٹءُ ٹیسن جوڑ بوتگ کہ انگریزان ایشیءِ نام "جیوانی" کُرت (JIWANI) ایشیءِ بندریں نام "جیوءِ مڑی" "JIOO E MARHI" اِنت "جیو" یا کہ "جیارام" یا "جے رام" یادگہ ھمے رنگیں گوری نامے یا کہ دگہ "دیوتا" یےءِ نام اِنت کہ پہ آئیءِ نامءَ "مڑی" یے (مندرے) اِدءَ بیتگ کہ پہ "جیوءِ مڑی" ءِ نامءَ زانگ بیتگ۔ اے گال پرشتگ ءُ "جیمڑی" ءُ پدءَ درآمدیں مردمان ایشیءِ نام "جیونی" کُرت ءُ انگریزان "جیوانی" کُرت۔ بلے مُلکءِ وتی مردم انگت "جیمڑی" گوش ایت۔

جینا : (جِ ی۔ نا) محمد علی جناح (۱۸۷۶-۱۹۴۸)، گلا نام قائدِاعظم۔ پاکستانءِ جوڑ کنوک ءُ اولی گورنر جنرل بوتگ۔ (بچار بُت)

جیونی : (ج ی۔ وَ۔ نِ ی) بچار "جیمّڑی"، بچار "جینھڑی" جیمڑیءِ نوکیں نام۔

جینھڑی : (جِ ی نْ۔ ھَ ڑِ ی) جینھڑ: جمبر، جُرّط۔ بازیں مردم گوش اَنت کہ جیمّڑی (مردچگیں جیونی یا جیوانی) ءِ کوھنیں نام اِنت۔

چ

چ : (چ ے) بلوچیءِ ھپتمی آب۔

چا : (چ ا) "چار"ءِ شیکگاں بزاں بچار، "چاہ" ءُ چاہ کہ گُراد اُنت ءُ وراَنت ءُ ۔ Tea

چاب : (چ اب) چہ ٹین یا کہ تنکیں آسنءِ جوڑ کرتگیں گردیں تالبے چوکہ مالدءِ انت۔ گیشتر بیٹری بندوک کارمردئے کن اُنت گردینے چہ پیش یا ٹامبءِ جوڑ کرتگیں تاب کرکرتئے بُرزانت۔

چابار : (چ ا ب اڑ) بچار "چھپار"۔

چابک : (چ ا ب ک) پوستءِ لٹ کہ سرءِ ھبرئے لُم انت، ھماگوں تگیں لٹ کہ آئیءِ سرءِ زمزیل پر، اے ھردو پہ ھرءُ اسپءِ گلینگءِ کارمرز بنت، چالاک۔

چابکو : (چ اب ک و) یک بلوچی دوچےءِ نام انت۔

چابو : (چ اب و) مِتائیگےءِ نام اِنت۔★

چابی : (چ اب ی) کلیت۔

چاپ : (چ اپ) دستءِ دل گوں لنکگاں، پنجگ PPB, LWD; CHAPO; Palm of the hand

۲- یک دستےءِ دلءِ لنکگاں گوں دگہ دستےءِ جنگ، چاپ جنگ۔ ناچے۔

دپ چاپینگ : ورگءِ دپءِ سکّ تواریںگ، پشوماں بوگ۔

چاپ کنگ : کتابءِ چاپ کنگ، دپءِ توار ورگءِ وھدءِ۔

چاپار : (چ اپ اڑ) چاپجاہ، دانگی یا دگہ چیزانی چاپ کنگءِ جاگہ، چاپگءِ کاربوج (PRINTING PRESS)۔

چاپر : (چ اپ ر) پاگاسءِ زاتءِ ماھیگے۔

چاپشنگ : (چ اپ ش ن گ) چاپ ءُ شنگ کنگءِ کاریا ادارہ (PUBLISHING & PRINTING)۔

چاپک : (چ اپ ک) شُستگیں شُہمات۔

چاپگ : (چ اپ گ) کتابءِ چاپگ، چاپنگ۔ PPB,LWD: CHAPAG : To flash

چاپل : (چ اپ ل) چوکہ ٹراپلءِ بزاں ھودسناکءُ تُنُس بلے گیشتر پہ گوکءُ گوسکءِ گوشءِ انت " چاپلیں گوسک "۔

چات : (چ ات) جُھلیں کل، جُھلیں کل کہ آپءِ کپ اِیت۔ پا : چا، چہ - بھ : ۹ سہ (چاہ)۔ ستا : ۲ سحو۔

چاتی : (چ ات ی) ھماگوں چاتءِ شیادی کنت، چاتی کپوت بزاں کپوت چاھی۔

- **چاچ :** (چَ اَ چْ) چاچا ، چیستان ۔
- **چاچا :** (چَ ا - چَ ا) چیستان ، چاچ ، چاچ جَنگ ۔
- **چادِر :** (چَ ا - دِ رْ) جنینانی مزنیں سری گُد ، مردیں ءِ بڈّ ءِ گُد ، نیادانی سرءِ ہچ کنگ یا پر دیگ ءِ گُد ، نادراہ ءِ اندیم کنگ ءِ گُد ، بانور ءِ اندر کنگ ءِ گُد ، تمبو ءِ گُد ، بیل ءُ مالدارہ گس کہ چہ پژم ، میدءُ پوست ءِ جوڑ کنگ ءِ ھر پتنیں ءُ تنکیں چیز ۔
- **چادراں چیری :** (چَ اِ دِ راں - چِ یْ رِ ئْ) لیبے ۔
- **چار :** (چَ اَ رْ) ۴ ، چار کانٹی گُورانڈ ، چار کانٹی نگین ، چار کانٹ ، بچار ۔
- **چار اشکیل :** (چَ اَ رْ - اِ شْ کِ یْ لْ) چار اشکیلی ، ھریا اپس ءِ رواجے انچو ش ردت کہ گُوش ءِ زاناں ھر یک دستے گوں پادءِ اشکیل انت ۔
- **چار اندام :** (چَ اَ رْ - اَ نْ دَ ا مْ) پہ دست نماز گرگ ءِ چاریں شودگی اندام ۔
- **چار بند :** (چَ اَ رْ - بَ نْ دْ) پُشت ، سُریں ءُ شکس ءِ ھڈّانی دو چار جاہ ، ونگ ، بند ءُ سُرءِ چک بزاں ھما جاگہ کہ گُچ جنت ۔
- **چار بندی :** (چَ اَ رْ - بَ نْ دِ یْ) چار بیگ ءِ بندگ یا رگ ، (رباعی) ۔
- **چار پادگی :** (چَ اَ رْ - پَ ا دَ گِ یْ) گواور ءِ یک ماڑی یے کہ بُرزگے ءِ سرءِ دریا ءِ کرّءَ انت ۔
- **چار چم :** (چَ اَ رْ - چَ مْ مْ) باز شیوار ، ھما گُچک کہ آئی ءِ چمّانی سرءِ اسپیتیں ٹک مان کہ چو چم ءِ انت ۔
- **چار دار :** (چَ اَ رْ - دَ ا رْ) جنازہ ءِ تھت یا ھما چیز کہ مُردگ آئی ءِ سرءِ کنگ یا تہءَ کنگ ءُ پہ کل کنگ ءِ برگ بیت ، دروازگ ءِ چار چاٹ ، مُردگ ءِ تھت (پلانی ءِ سرا اشی چار داراں دات) ، دَور ءِ جَبول ءِ کَش ءِ تھنگے کہ آئی ءِ سرءِ پنجری نِند ایت ءُ گُزدان ءِ ماھیگ چار ایت ۔
- **چار دست :** (چَ اَ رْ - دَ سْ تْ) اولاک ءِ رواجے ، چار دست ءُ پاد : بزاں مردے کہ چہ دلوت ءِ چاریں دست ءُ پادانی سرءِ بروت ۔
- **چار دہ :** (چَ اَ رْ - دَ ہْ) دہ ءُ دگہ چار ، چہ سیزدہ ءِ یکے گیش ءُ چہ پانزدہ ءِ یکے کم ، دوھپت ۔ XIV 14
- **چار دیوال :** (چَ اَ رْ - دِ یْ وَ ا لْ) کمپان یا شہر بندءِ ابلی کہ تھنا دیوال اِنت ۔
- **چار راہ :** (چَ اَ رْ - رَ ا ہْ) ھمودءِ کہ چار راہ یکجاہ بنت ۔
- **چار شانگ** (چَ اَ رْ - شَ اَ نْ گْ) پتن بڈّ ، مزن سینگ ، پُرّاہ کوپگ ۔
- **چار شاہ :** (چَ اَ رْ - شَ ا ہْ) چیزے کہ چار کانٹ ءِ بیت ، گُرانڈ کہ آئی ءِ چار کانٹ پر ۔
- **چار شمبے :** (چَ اَ رْ - شَ مْ بِ ے) ھپتگ ءِ پنچی روچ کہ چہ سے شمبے ءِ رند ءُ چہ پنچشمبے ءِ پیسر اِنت ۔ (پارسی : چارشنبہ ۔ کُردی : چار شمبے عربی : الاربعا ، ھندی : بُدھ) ۔ WEDNESDAY
- **چارِک :** (چَ اِ رِ کْ) چارمی بھر ، گُچنڈ ءُ چارِک
- **چاڑک :** (چَ اَ ڑَ کْ) نامے ، چار شمبے ءِ نیم نام ۔
- **چار کانٹی :** (چَ اَ رْ - کَ ا نْ ٹِ یْ) چیزے کہ آئی ءِ چار گُنڈ یا کانٹ ءِ بنت □ نگینے ءِ راستے کہ چار کانٹ کن انت ءُ یکّ انت ، چار شاھی گُرانڈ کہ آئی ءِ چار کانٹ بنت ، دُو بُرزی بیگ ءُ دُو ترایت ءُ دُو چیرءَ ۔
- **چار گُل :** (چَ اَ رْ - گُ لْ) ھما گُل کہ ھر چاریں نیمگاں پچ انت
- **چار گُنڈ :** (چَ اَ رْ - گُ نْ ڈْ) چار کونج ، چار کانٹ ءِ تہ ءِ نیمگ ءِ چاریں گُنڈ ۔
- **چارکی :** (چَ اِ رِ کِ یْ) چارک ءِ ، چارمی بھرءِ نامے ۔
- **چارگ :** (چَ ا - رَ گْ) گِندگ ءِ کار ، چمّاں پہ یک چیزے ءِ سک دیگ کہ آ گِندگ بیت ، دلگوش ، مھربانی ، سَستا ، زانگ ۔

چارگ ءَ کنگ ۔ بزاں کسے ءِ مدت ءُ کمک کنگ ۔ پاداں چارگ : دُور چاری ءَ کنگ "هر میے پاداں مچار"۔ پُس ءِ بر دست ءِ چارگ : زانتکاریں دهکان پُس ءِ بر دست ءَ چاراُنت ءُ هَور ءِ بارہ ءَ پیشگوشی کن اَنت ۔ تماشا چارگ : لیب یامداری چارگ، نذارگ چارگ۔ دست ءِ چارگ : یکے ءِ دست ءِ دل ءِ کُشکاں چارگ ءُ آئی ءِ زند ءِ حال ءَ گوشگ۔ دستاں چارگ : دگرے ءِ پہ دلمانگی۔ دل ءِ چارگ : پہ کارے ءِ کنگ ءُ نہ کنگ ءَ پد ءُ پیش کنگ ۔ دیر چارگ : دور چاری کنگ "اُشتر بیٹ ءُ دیر بچار"۔ راہ ءِ چارگ : کسے ءِ آیگ ءِ اُمیت ءَ آئی ءِ راہ ءَ چارگ۔ سرءِ چارگ : پہ بوٹ ءِ گرگ ءَ ۔ شکار چارگ : ماں شکار ءَ گیگ ءِ چارگ : گوم ءِ چارگ ، وَچ ءَ چارگ۔ ناڈراہ ءِ چارگ : پہ گندگ ءَ یا ڈاکٹر ءِ ۔

چارگام : (چ اڑ گ ا م) اشتر ءِ رواج۔

چارگوشں : (چ اڑ گُ وْ شں) آچارے اُشتر چار گوشیں، کُلاہ، هر چیزے ءِ چارکانٹ، چاڑگر ، بے چاڑیگ۔

چارماهنگ : (چ اڑ م ا ہ ن گ) درمانے۔

چارءُگزار : (چ اڑ ۔ ءُ ۔ گُ زَ اڑ) کمک، چارءُ گزارکنگ : پہ زرّ یا چیزے کمیں کمیں کمک کنگ۔

چارءُگند : (چ اڑ ۔ ءُ ۔ گِ ن ڈ) مردمے ءِ چارگ ، دوچار گیگ ءُ گندگے کنگ ۔

چاریک : (چ اڑ ی کٔ ک) چارمن بھر ، انچوشں "دہ یک"۔

چاریگ : (چ اڑ ی گ) کسے ءِ سر ءُ بُرانی ءِ چیر کاٹی چارگ، اَندری پاس ءِ بیگ، سرءِ بوگ۔ چاروک۔

چارینگ : (چ اڑ ی ن گ) چرگ ءِ بکارگال، پس رُوگ ، اُشتر ءَ گامش یا دگر دلوناں جنگل ءِ برگ کہ ءِ چرانت ، اشتر ءَ گاہ دپ ءَ دیگ کہ تُوارت ، لاپ چارینگ : بزاں کسے دگر کارے کُرت ءَ کنت هیلتے لاپے گیپت ءُ وارت ، جور چارینگ : بزاں کسے ءَ زهر دیگ کہ بمریت۔

چاڑ : (چ اڑ) هُب، هدوناکی، بے کسابیں دوستی، بے ساری، گیگ، پہ چاڑ بیگ، بلانی چاڑاں دُرنگ۔

چاڑاپ : (چ اڑ ا پ) دریاکہ گُورم بیت ءُ گورم بوجیگ ءَ جُن اَنت هر دَپے کہ بوجیگ ءِ تہ ءَ شنز اَنت ھے چاڑاپ اَنت ۔ بوجیگ ءِ جند ءِ رشت ءِ آپ ھم چاڑاپ اَنت۔

چاڑکہ : (چ اڑ کٔ کہ ہ) پہ چاڑ ، پہ گیگ اشتیوار ۔۔

چاڑ : (چ اڑ) چڑ ءُ چاڑ : چیزے ءَ گوں چربی ءِ پچگ ءِ توار، سُهریں اشکر یا دگر گرمیں چیزے ءِ ماں آپ ءَ کپگ ءُ سارت بیگ ءِ توار، داگ دیگ ءِ توار، گوزرہ یا کھے رگیں گوکی بانزلانی توار۔

چاڑ دان : (چ اڑ د ا ن) بزاں چاشت دان، هماءَ پ کہ آئی ءِ تہ ءَ وَرگ ماں کن اَنت ءُ هم راہ ءَ بر اَنت ، وردگان ، نگندان ، نااندان ، توشگدان۔

چاڑگاہ : (چ اڑ گ ا ہ) تھاری ءِ وهد۔

چاشدان : (چ اشں دِ ا ن) بچار "چاڑ دان"۔

چاشک : (چ اشں ک) نامے، چارشبے ءِ نیم نام۔

چاشگاہ : (چ اشں گ ا ہ) بچار "چاڑگاہ"۔

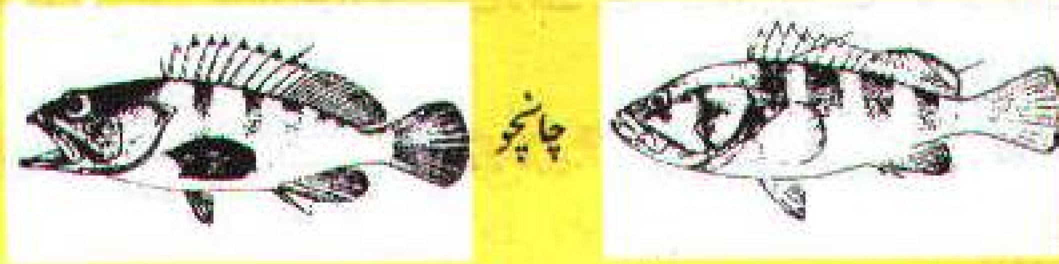
چاشی : (چ اشں ی) نامے، بچار "چاشک"۔

چاک : (چ اک) دراجیں دَر کہ گدے ءَ ماں بہ بیت، تُل ، راک ، "چاک دیگ"۔

چاکر : (چ اک ڑ) میرچاکرخان رِند بلوچانی مشهوریں سردارے بزنگ ءُ کستر، هزمتکار۔

چاکُرّ : (چ اک ڑ ڑ) بچار "چاکُرگ"۔

- **چاکرگواپ :** (چَ اِک ڑ+گ ‌وَاپ) ھِبرنگیں، چاکرگواہیں چادر : بزاں ھِبرنگیں چادر ، کاشانی۔
- **چاکو :** (چَ اِک ؤ) چاکو، دست کارچ ، (ترکی : چاقو)۔
- **چاکی :** (چَ اِک ی) چڑی، چاکی دیگ : بزاں تچگ ءِ نہ روگ ، اگاں سُکانی زانشکار مہ بیت گڑا بوجیگ چاکی دنت بزاں تچگ ءَ نہ روت، چاکی دیگ : دمپسا روگ ءُ پدءَ ترّگ ءِ ھم گوشت اَنت ، سکیں زانشکاریں سُکانی پہ زانت ھم بوجیگ ءَ چاکی پرما ایت۔
- **چال :** (چَ اِل) راہ رھبند ، وڑ ، پیم ، بوجیگ کہ چہ آچارءِ پُرگواتی ءِ سبب ءَ یک دیم ءَ لیٹ ایت گڑا الھتیں گڑا بیں گونی کہ چہ دیگ ءَ پُرّ اَنت ایشاں دومی دیم ءَ ایرکن اَنت کہ بوجیگ پھک مہ لیٹ ایت ، اگاں بوجیگ ءِ سربرءَ مال مان اِنت گڑا ھما مالاں چال کن اَنت۔
- **چالاک :** (چَ اِل اک) بلد ، زانشکار ، سک بلد ، کارءِ گُشاد ، ھبرزانت۔
- **چالو :** (چَ اِل ؤ) رواج ، مُنگیج ، روان ، مان روگ ءَ۔
- **چامبول :** (چَ اِم بَ وِل) چامپول ، کسانیں شھمانک

کد : ۴۰ س م

- **چامپ :** (چَ اِم پ) چانپ ، بوچستان ءِ مُلکے ، چاپ ، ٹپّ۔
- **چامپٹ :** (چَ اِم پَ ٹ) سُبک دستیں تواری شھمات ، بازجاگءِ ایشی ءَ چپوٹ ھم گُشں اَنت بلے چپوٹ مُندرءِ چوٹ ءَ گوشں اَنت۔
- **چامپٹا :** (چَ اِم پَ ٹ ا) نیم گنوک ، بُزّ ، ناسرپد۔
- **چامپگ :** (چَ اِم پَ گ) یکّے ءِ دست ءَ پہ زُوت چیزءِ برگ۔ **آچار چامپگ یا اَنچ ءِ چامپگ : بوجیگ ءِ اَنچ (آچارءِ سادکرگوں بلمن ءَ بستگ) ءِ تُرّیگ ءُ بوجیگ ءِ آچار کنگ۔**
- **چامپول :** (چَ اِم پَ وِل) شامپول یا شانپول ، کسانیں شھمات۔
- **چامل :** (چَ اِم ل) نیکیں، " تازی : شمائل " ءِ بلوچی اِنت۔
- **چانپگ :** (چَ اِن پَ گ) چہ کسے ءِ دست ءَ چیزے ءِ پہ زُوت تچ کرگ۔
- **چانٹ :** (چَ اَن ٹ) دریگ یا کہ دَروازگ ءِ چانٹ ، ھما چاریں دار کہ چارگُندی جوڑ کن اَنت ، پہ دَروازگ ءِ بُرزی ءُ جھلی گُوندیں داراں گیشتر کارمرد بیت کہ بُرزی چانٹ ءُ جھلی چانٹ گوشگ بنت۔
- **چانچو :** (چَ اِن چَ ؤ) ماھیگے۔ (بچار بُت)
- **چانگڑگ یا چانگورگ :** (چَ اِن گِ ڑَ گ) پہ ناکُن یا چُنگل ءَ ٹپ کنگ یا پوست ءِ ٹینگ ، چانگُر : چُنگل ءِ ٹپّ ، کسانیں ٹپّ۔

- **چانگگ** : (چ ان گ گ) چیزے کہ دور دیگ بیت آئی ءَ چہ جھل ءَ کپگ ءِ پیسر گرگ۔
- **چانگ** : (چ اَن گ) کچ ءِ کس ءُ گرتگیں ڈِکّے آرت کہ پہ یک نگنے ءَ انت، ہر چیزے ءِ انچیں پُٹک، مطلب ءِ چانگ، اشرپی ءِ

چانگ، ڈ پارسی : چانہ ب ق] شیرازی : چونہ (چونہ گرفتن، بشت اندازہ گرفتن خمیر برائے تہیہ نان)
- **چانگال** : (چ ان گ ال) آرزن ءِ روگن ءِ شکر پنڈ انت چانگال جوڑ بیت۔
- **چانگر** : (چ ان گ ر) چہ آنگو، چانگو، چہ آدیم ءَ، چمانگو، چمانگر، چہ ھمانگو، چہ ھمادیم ءَ۔
- **چانگگ** : (چ اَن گ گ) راشگ، کپسگ، ڈگگ، گچک چانگ ایت۔
- **چانگو** : (چ ان ـ گ ؤ) چہ آنگو، بچار "چانگر"، بچار "چمانگو"
- **چانگوٹ** : (چ ان گ وٹ) دست ءِ تک، سُروش یا بُزوک۔
- **چانوگ** : (چ ان ؤ گ) بچار "چانیگ"۔
- **چانیگ** : (چ ان ی گ) ھماؤرگ کہ چہ مزنیں لوگے ءَ آئی ءَ گرمیں ھمساھگ یا چلوپکار ءِ دیگ بیت۔ پنڈگ، چُنڈ ءِ چانیگ،

پہ چانیگ روگ، پہ چانیگ چم دارگ، چانیگ وار، چانیگ گر۔
- **چاوشں** : (چ او شں) نامے، شعلچہ کار مُلّا فاضل ءِ پت ءِ نام۔

چاہ ءِ بوٹگ

- **چاؤشں** : (چ اؤ شں) چلوپکار، دست ءُ دپ ءِ مردم، کاردار یا کُمکار۔
- **چاہ** : (چ اہ) چات ء چا Tea، چاہ دون: شاہ آپ. "چگ ءُ چاہ دون ءِ آپ ءِ آبادی بیت." (بچار جُت)
- **چاھبار** : (چ اہ ـ ب ار) بچار "چھبار"۔
- **چاہ دون** : (چ اہ ـ دُؤن) چات۔
- **چاھوشّں** : (چ ا ـ ھُ ؤ شّں) دست دپ ءِ مردم، چلوپگ کار، کُمّکار یا دز برج۔
- **چاھیتاک** : (چ اھ ی ت اک) ھُشک کُرتگیں بوٹگ ءِ تاک کہ گرد انت ءُ چاہ ءِ کن انت۔
- **چاھی، چاھیگ** : (چ اھ ی)، (چ اھ ی گ) کپوت چاھی، جنگلی کپوتر، ایشی ءِ آواز انت۔ گُرتو گُرتو یا گُگُرّ

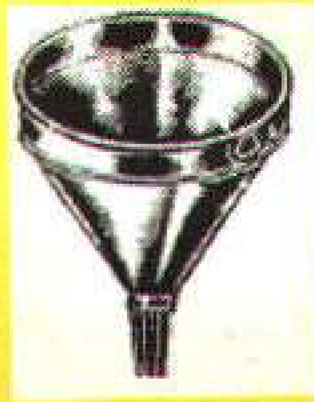
گگر۔
- **چائیتاک** : (چ اءِ ی ت اک) بچار "چاھیتاک"۔
- **چُپّ** : (چ ُ ب ب) پیریں گوشت، پیریں مردم ءِ گوشت کہ آپ بیت پوست لوچان بیت۔ پوست دنگیں گوشت۔
- **چِپّ** : (چ ِ ب ب) بند یا تلادگ یا انچیں زمین ءِ سرءِ ھما آپ کہ سک تنگ انت ءُ گوں گل ءِ ھوار انت یا کہ تنک تنک ءِ

گل ءِ سرءِ تالان انت۔

- **چَبَٹّ :** (چَ بَ ٹْ ٹْ) چہ پوست جوڑ بوتگیں پُشت بُجیں کوش۔ بچار " چُوَٹّ "۔
- **چِبِٹّ :** (چِ بِ ٹْ ٹْ) تیجگ ءِ زاتے بلے کسان اِنت۔
- **چِبِٹوٗل :** (چِ بِ ٹْ وٗ لْ) چِبِٹّ ءِ ولّ۔
- **چَبَٹّی :** (چَ بَ ٹْ ٹِ ی) سپاہیگ جنبین ءُ پادءَ کن اَنت۔
- **چُبدَست :** (چَ بْ دَ سْ تْ) پہ دست ءُ پُشت شہمات جنگ۔
- **چَبراست :** (چَ بْ را سْ تْ) ھما میھ کہ چَپّ ءُ راست تَرّینگ ءُ مُھرءُ شُست کنگ بیت۔
- **چَبَبَّڑ :** (چَ بْ بَ ڑْ) کپتگیں، لَگّ اِتگیں، لگت بوتگیں، کاھے ءِ زاتے، شیزا، چِڈّ، لگوکیں کاھے۔
- **چِبِڑ :** (چِ بْ بِ ڑْ) نامے۔
- **چِبِڑّ :** (چِ بِ ڑْ ڑْ) کاھے ءِ زاتے ءِ گوش اَنت کہ شیزا اِنت، پہ لچّوک، لگوک۔
- **چَبّگ :** (چَ بْ بَ گْ) چمگ ءِ سکیں کسان ءُ کپیں رنگے ءِ آپ ءِ چگّرگ (ھندی: رسنا۔ انگریزی (ooze))۔
- **چَبُل :** (چَ بُ لْ) مردمے کہ پھک ءُ شبک ءِ بیت گُش اَنت " پلانی پھک ءُ چَبُل اِنت "۔
- **چَبی :** (چَ بِ ی) نامے۔
- **چَبی لَنڈ :** (چَ بِ ی۔ لَ نْ ڈْ) بے روزگاریں مردم ءِ گوشگ بیت۔
- **چَپّ :** (چَ پْ پْ) راست اِناں، راستیں دیم ءُ چپّیں دیم، ھما مردم کہ آئی ءِ زوراکتریں دست چپّیں دست اِنت۔
- **چُپّ :** (چُ پْ پْ) بے توار، ھاموش، پہ کسے ءِ ھاموش ءُ بے توار کنگ ءِ گوش اَنت "چُپّ" یا "چُپّ کن" چُپّ بُوگ، چُپّ کنگ۔
- **چَپ بیگ :** (چَپّ بیگ) دیم چپّیر بیگ، چہ راست ءَ چپّ بیگ۔
- **چَپِت :** (چَ پِ تْ) چپ اِت، چاپگ یا چپّگ ءِ گوست۔
- **چُپِت :** (چُ پِ تْ) بند، تنگ، چُپِت ءُ چوپ: جنگ ءُ چوپ۔ چوپگ ءِ گوست بزاں کسے ءِ چوپگ ءِ کارکُت۔
- **چُپِتَگ :** (چُ پِ تَ گْ) چوپگ ءِ گوست۔
- **چُپِٹّک :** (چُ پِ ٹْ کْ) بھار کاھے نارشت بیت۔
- **چَپچَپ :** (چَ پْ چَ پْ) وَرگ وَرگ ءِ دپ ءِ یادگ اِنچیں توار۔
- **چَپچَل :** (چَ پْ۔ چَ لْ) شپچر، شپچر، شپچل، مُرگے کہ دنتان ءُ پرءُ چکّاں میچین اِیت ءُ پٹ ءُ پرنیست۔ شبکیں مردم۔
- **چَپدامن :** (چَ پْ + دا مَ نْ) داچن یا بدن ءِ ھمے رنگ ءِ برگ کہ چہ گوات ءِ آچارگوں دوْر، لپچ اِنگ۔
- **چَپ دست :** (چَ پْ + دَ سْ تْ) ھما مردم کہ آئی ءِ چپّی دست زوراک تر اِنت بچار " چبدست "۔
- **چَپدیم :** (چَ پْ + دے مْ) شگوں دیم۔
- **چَپَرّ :** (چَ پَ رْ رْ) بچار " پچَپّیر "۔
- **چَپ راست :** (چَ پْ + را سْ تْ) ھما میھ کہ چپ درکپت ءُ راست ءِ تَرّینگ ءُ تہ ءُ روت + پہ پیش جوڑ کنگیں بندے کہ پسر ترّگ ءِ بند اَنت ئے۔

- **چپّڑ :** (چ پ پ ڑ) مزیں پتنیں تکّو، گیم ءِ چپّڑ، ماهیگ ءِ چپّڑ، گوشت ءِ چپّڑ۔
- **چپشک :** (چ پ ش ک) مچے کہ گلوٹ ئے سھر انت، چپشک دپ : هم دپیں مردم۔
- **چپّکا :** (چ پ پ ک ا) پہ چپّیں دھبندء، راستیں رنگ ءِ انّان، چپّکائی۔
- **چپّکائی :** (چ پ پ ک ا ئی) بچار ءِ چپّکا "۔
- **چپگ :** (چ پ گ) چاپگ بوگ وانگی یا روتاک ءِ چپگ ءِ تران چاپگ ءِ کار بوگ ۔ ★
- **چپّگ :** (چ پ پ گ) هولیگ ءِ سرءِ پتنیں تھنگ کہ آپ ءِ بندگیت ءُ رشت پیداک کنت۔
- **چپّگان :** (چ پ پ گ ا ن) چپّت گرگیں، سرجھل، سرءِ چیر، راست ءِ چپّ، لگانڈو۔
- **چپّل :** (چ پ پ ل) چوٹ (اے وارلدیں گالے)۔
- **چپّلو :** (چ پ پ ل و) کوھی ماھیگے ورگی یے چوکہ سیاھیں رنگیں ءِ انت۔
- **چپوٹ :** (چ پ و ٹ) چوٹ ھما کہ تچک نہ انت، سک چوٹ، بلکیں چپّ ءِ نام انت!۔
- **چپوڑت :** (چ پ و ڑ ت) ھوڑ، ناپھم، پوک، چپینڈا۔

چپّی

- **چپوکنگ :** (چ پ و ک ن گ) چاپگ ءِ برگ۔
- **چپّ ءُ جنگ :** (چ پ پ ءُ ج ن گ) آچار چپّ ءِ جنت، گوات آچار ءِ چپّی نیمگ ءِ جنت ءُ آچار ءِ گوں وور ءِ جنت کہ چشیں وھدءِ بوجیگ ءِ بلگ ءِ ترس انت۔
- **چپّی :** (چ پ پ ی) دیم پہ چیر اسر ءِ چیر ءُ ءِ چیر ءِ پسر ءِ، شکون دیم، دمشکون۔
- **چپّی :** (چ پ پ ی) آپیں چیزے ءِ ماں تنک دپیں رزانے ءِ ایر ریچگ ءِ ازباب (بچار عکس)
- **چپیر :** (چ پ ی ر) گدیا کا گدءِ رگ ءِ توار، چپیر چیار۔
- **چپینڈا :** (چ پ ی ن ڈ ا) شیپتال، نیم گنوک، چپوڑت۔
- **چت :** (چ ت) (مچ چنگ) چنگ ءِ گوست۔
- **چتّار :** (چ ت ت ا ر) گوکلے، چرت ءُ چتّار بتل : چرت انت ءُ چتّار انت کوھی مزار انت شیاو ور انت ۔ اے مبتل ءَ چوش هم گوش انت : چرت انت ءُ چتّار انت، گرگ انت ءُ ھپتار انت، ترا ور انت من ءَ چار انت ۔
- **چتر :** (چ ت ر) اشترکہ سے سال ئے بیت، ساھگ کہ بندگ بیت، گدءِ سیم ءِ جوڑ کرتگیں ھمراھی ساھگ، تھت ءِ چتر، ساھیل۔ (بچار عکس)

- چِتّر : (چِ تِ تِ رْ) چیتّل، نگرد، حیپر گچ۔
- چَتّرو : (چَ تْ رُ وْ) پٹّن ماھیگ ءِ زاتے۔
- چِتّری : (چِ تْ رِ یْ) تھت۔
- چِتک : (چِ تِ کْ) چِنگیں چیز۔
- چِتکان : (چِ تْ کَ انْ) پنجگور ءِ شہرے کہ سرکاری کارگس ؤرست ھمد ءَ اَنت۔
- چِتکی : (چِ تْ کِ یْ) کسے ءِ چیزے گار بیت دگہ مردمے درے گیج ایت آئی ءَ کمیں زَرّ پہ شِیرکنی ءَ دیگ بیت ایشی ءَ چِتکی گوش اَنت۔
- چِتّل : (چِ تْ تِ لْ) دِرنگیں نگرد۔
- چَٹ : (چَ ٹْ) مچ ءِ چُلتک، بجار ءِ چلتک ء۔
- چَٹ : (چَ ٹْ) پھک، بیگواہ، بانکلینک، بانکلینک کہ ھشک بیت گرگ ءِ سئے پُر اَنت ءُ دوتاں دنیت، مپتی نزّ ءَ اے چَٹ ءِ گال چہ ھمیشی ءَ در آتگگ اَک: بلانی چٹ بوت، شمااے زَر چٹ کُت اَنت۔
- چَٹّ : (چَ ٹْ ٹْ) چَنگ ءِ پرمانگال بزاں ءِ بچَٹّ ء۔
- چِٹّ : (چِ ٹْ ٹْ) شیتان، ردیں مردم، بندیک، بند ءُ تائید، اُشتر ءِ سرمھار۔

چٹک ریش

- چُٹّ : (چُ ٹْ ٹْ) پہ چُٹّ ءِ چُٹگ ءِ پرمانگال، سُٹّ یا سُٹ بارگیں چیزے ءِ سُرک ءِ کمیں لَگ۔
- چُٹ چین : (چُ ٹْ + چِ ےْ نْ) مُچک چین۔ EXTERMINATE
- چُٹک : (چُ ٹُ کْ) کسانیں چُٹ، چُٹک ءُ چاپول، تُنشے، چُچونڈک۔
- چُٹک ریش : (چُ ٹْ - ٹُ کْ + رِ ی شْ) ھما مردم کہ آئی ءِ ریش گیشتر سُنٹ ءِ سرءَ رُد اَنت یا ایوکءَ سُنٹ ءِ رُشاں دار ایت (بجار بت) ★
- چَٹّگ : (چَ ٹْ ٹَ گْ) چیزے ءِ پہ زبان پھک کنگ، چیزے ءَ پہ لنگک ءِ سرءَ ین کنگ ءُ لنگک ءَ پہ زبان چٹگ، (بلانی چماں سرمگ چٹ ایت)۔
- چُٹنگ : (چُ ٹْ ٹَ گْ) آزات بوگ، چُٹگ، ترک ءِ سرگ۔
- چٹنی : (چَ ٹْ نِ یْ) آرام۔
- چَٹی : (چَ ٹِ یْ) گوادر ءِ نگور ءِ یک ھنڈے ءِ نام اِنت کہ دشت ءِ سیم سراں نزّ یک اِنت۔
- چَٹّی : (چَ ٹْ ٹِ یْ) جنجال، مُسیبت۔
- چَچ : (چَ چْ چْ) ھما مردم کہ "ر" ءَ "ل" ءُ "ٹ" ءَ "ت" ءِ گُش ایت۔
- چِچ : (چِ چْ چْ) مُنکانی زبان ءِ لانکبور ءِ گُش اَنت۔

- **چداں** : (چ داں) چداداں، چہ ادء۔
- **چُدگ** : (چُ دَگ) کوہءِ ٹُل، کوہءِ برزتریں بارگیں ٹُل۔
- **چِڈ** : (چ ڈِڈ) کاھے کہ ڈگارانی تہءَ باز رُدایت ءُ پہ کشارءِ جُوان نہ اِنت، دگہ کمش ھم ھست کہ باگاں کش اَنت شیز کہ باز بُن جنت۔ (بجار بُت)
- **چڈ** : (چ ڈِڈ) ریچ ءُ بین، شُردیں گل۔
- **چُڈول** : (چ ڈُول) کسانیں جنگے کہ سرءُ بُلے پرانت ءُ ایشی ءُ چلوگ ھم گُشاَنت (چڈول بُتی)، چک گوشاَنت "چلوگ بُتی ناوارت گلی (ایت)"۔
- **چڈول** : (چ ڈُول) جیتو، چہ ڈول۔
- **چِر** : (چ ر) "چرگ" ءِ پرمانگال "بہ چر" "چراگ" ءِ ھماجاگ کہ کاہ پہ دلوتانی چرگ ءَ باز بیت، کاھچر یا کھچر، زیدءُ کاھچر۔
- **چِر** : (چ ر) ذرا جیں گل، ذرا جیں گل کہ آئی ءِ تہ ءَ آس روک کن اَنت ءُ چیزے تہ ءَ اَنت یا پہ سوگند یا پہ مالدءِ مجلساں آئی ءِ تہ ءَ ایر کپ اَنت۔
- **چُرّ** : (چ رّ) "چرگ" ءِ پرمانگال۔ بزاں بہ چر یا چکّر یا تر۔

کورماھیگ ءِ چڑ

چڑ

- **چِرّ** : (چ رّ) چیزے ءِ توار کہ "چرّ" ءِ توار ءُ بدنت، بازاری (ھکّی، وَرندو یا دروتی) ءِ لیب ءُ لیبی بندانی ھماویم ءِ درکیت، گُش ایت "چرّ" ءِ ھمے ورنائیگ ءُ گُش اَنت "چرّ کنگ" یا "چرّ جنگ"۔
- **چرّ** : (چ رّ) گوں تیزی چہ بچے ءُ کش ءُ گوزگ، پہ ڈرگ ءُ تاب چہ یکے ءُ کش ءُ گوزگ، چرّ جنگ: پلانی مرجاں انگو چرّ نہ جنت۔
- **چُرّ** : (چ رّ) چرّگ ءِ پرمانگال بزاں "بہ چرّ"، (گرّی گرّی/تچاں مجّری) ءِ بلوچستان ءِ یک جاگہے ءِ نام اِنت۔
- **چُرّ** : (چ رّ) کوری ماھیگ ءِ رگ ءُ گوھنیں رھبند، ھمود ءِ کہ کورءِ آپ ایر رچ ایت ھمے آپ ءِ پتّی ءِ لھتیں سنگ ایر کنگ بیت، ءُ نُھنا یک راھے پہ آپ ایر رچ ءِ یلہ دیگ بیت۔ (بجار بُت)
- **چُراب** : (چ راب) آپے کہ بہ تر ایت، گرداب۔ چربُٹ، چربُٹ ءُ چراب۔
- **چُراگ** : (چ راگ) دلوتانی چرگ ءِ جاگہ کہ کاہ باز بیت۔
- **چراگ** : (چ راگ) روژناکوک، کندیل، چراگ دارگ: بزاں وشّی ءُ شادکامی کنگ یا کہ دتی کول ءُ نذرءِ پیرانی سرءِ چراگ دارگ۔
- **چراگجاہ** : (چ راگ جاہ) چراگ، ھمود ءِ کہ دلوت یا اولاک چر اَنت۔
- **چراگال** : (چ راگ ال) راسک ءِ ھم جُپت ءِ کتیں بُرز ترءِ شہرے۔

- **چرباھینک :** (چَ رب اھِے ںْ کْ) درمانکاھے کہ پہ کُلگ ءُ لھڑ دیگ ءَ ورگ بیت ، اشترءَ ھم وارت ۔
- **چُربَٹ :** (چَ رْ بَ ٹْ) سکّیں چالاک کہ بے تامی ءَ رس ایت ۔
- **چُربُک :** (چَ رْ بُ کْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **چَرپ :** (چَ رْپْ) روگندار ، روگنیں یا تبلیں ، چَرپ کنگ : روگن مُشتگ ، تیل مُشتگ ، کشّ ءِ چیزے ءِ شاھیم کہ جھل تر بیت ، چرپیں مردم : سیریں ، دست چرپ : آباد ۔
- **چَرپان :** (چَ رْ پَ انْ) مچّے کہ کلوٹ ءِ تھرانت ایشی ءِ ناہ چو مُزاقی ءِ اِنت تام ءُ وشّی اِنت بلے چہ مزاقی ءِ جھل ترانت ۔
- **چَرپانک :** (چَ رْ پَ انْ کْ) چہ ھمازن شپ ءِ شیپاں یکّے کہ چہ تھیل ءِ کاینت ءُ کیچکورءِ ایر بہ ج اَنت ، آ دگہ مشھوریں ایشّ اَنت ، (۱) دوکرم (۲) آپدرگ (۳) آسکانی (۴) سورو (۵) سامان (۶) کرِدوگی (۷) سمسوری
- **چَرپ دست :** (چَ رپْ ءَ دَسْ تْ) سیریں مردم ۔
- **چَرپ زبان :** (چَ رپْ ءَ زُ بَ انْ) چالاک
- **چَرپ وار :** (چَ رپْ ءَ وَ ارْ) وشوار
- **چَرپی :** (چَ رپِ یْ) کجام یک چرپیں چیزے ، تیل ، روگن یا پیگ ، شاھیم ءِ چیزءِ سرءِ گیشی ۔

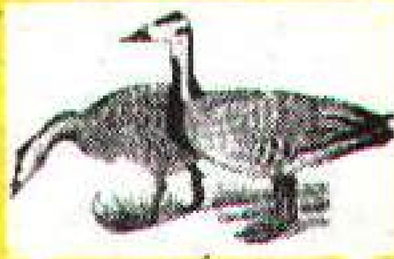

چُرُٹ

- **چِرت :** (چِ رِتْ) ، چِرت ءُ چِتار : لوگلے کہ شپ ءِ سک توار کنت ءُ سک سٹّ اِیت ، گُش اَنت ھمے یکّیں لوگ اِنت کہ کنت واہ دُرست کرَ اَنت ۔
- **چُرت :** (چُ رْتْ) ھیران کنوکیں پکرءِ میال ، چُرت جنگ : پہ ھیرانی پکرے ءِ کپگ ۔
- **چِرتگ :** (چِ رْتِ گْ) کسانیں مُرگے ۔
- **چَرٹ :** (چَ رْ ٹْ) شتّل ۔ چربٹ ۔
- **چُرُٹ :** (چُ رُٹْ) داری بے آپیں تمباک کشّگ ءِ سرکیل ، چُروٹ ۔ (بچار بجت)
- **چَرٹی :** (چَ رْ ٹِ یْ) شتّل ، ردءُ ریپکاری ۔
- **چُرچُر :** (چُ رْ ۔ چُ رْ) کسانیں میزاں میزاں توار ، کسانیں آپ ءِ توار کہ چہ کوہ ءِ ایر رِچ ایت ، سکّیں ءُ بے تواریں باوست ، پہ یک ترسناک یا تاوان دیوکیں یا ناتپاکیں ٹُرسے کہ مردمانی تہ ءَ بے تاھیری پیداک کنت ۔
- **چُرد :** (چُ رْدْ) کُنڈی یے کہ پہ ماھیگ ءِ گِرگ ءِ کارمردبیت ۔
- **چُرڈک :** (چُ رْ ڈُ کْ) سکّیں کسانیں کُنڈی کہ بلوچستان ءِ تیاب کرّہ ءَ گیشتر پہ دریائی مُرگے ءِ گِرگ ءِ کارمردبیت ، چار پنچ انچیں کُنڈی زیر اَنت ءُ گوں کرفبتے ءِ مُھکم بند اَنت پد ءَ ھمے کرفبت ءَ لیجڑے ءِ لاپ ءَ کن اَنت ءُ آئی ءِ سرءَ بندیک پتا اَنت ۔ بندیکے ڈزاھیں

بندانت ءُ سگے ءُ گوں نشگرے ءُ کن اَنت۔ کوٹ لیجّر ءِ شرپل کنت دریائی مُرگ پہ وَرگ ءَ دپّ ءِ کنت کُنڈی آئی ءِ دپّ ءَ اَڑانت ءُ گرگ بنت۔

- **چَرز :** (چَ رَ زْ) وَڈّی مُرگے۔ (بچار رُبت)
- **چُرز :** (چُ رَ زْ) گرُوس ءِ یا دگہ مُرگانی گردن ءِ پُٹ۔
- **چَرس :** (چَ رَ سْ) ھنوش کنوکیں چیزے کہ ماں تماک ءِ کن اَنت ءُ کش اَنت ءِ*۔ اے چہ بنگ ءَ کشگ بیت۔
- **چَرسِنگ :** (چَ رْسِ نْ گْ) ھمے سِنگ اِنت کہ پہ آپ ءِ دارگ ءَ گورماھیگ ءِ تر بینگ ءِ چِڑ ءِ بُرزی بیمگ ءَ اِیر کنگ بیت۔
- **چَرک :** (چَ رَ کْ) گُڈ دوچگ ءِ مشین، بوجیگ ءِ چِرک بزاں سکان، چَرک ءُ پَرک : چالاک۔
- **چِرک :** (چِ رْ کْ) چِرپیں چِل، چِرک۔
- **چَرِک :** (چَ رِ کْ) لانکیگ، لانک ءِ گُڈ، گور ءِ چِرک، گُنڈیں لانکیگ، کلاگی، بنام نام ءُ دَپ، چِرک ءُ ملٹ۔
- **چَرکار :** (چَ رْکَ ا رْ) چِرک کار، چِرک ءِ سرءِ کارکنوک، چَرجنوک۔
- **چَرکی :** (چَ رْکِ یْ) ھماکہ گُڈ دوچگ ءِ مشین ءِ سرءِ کار کنت یا کہ ہندیک زبیگ ءِ دست چَرکے ءِ۔
- **چَرگ¹ :** (چَ رْ گْ) دلوت کہ کاہ ءِ چرگ ءَ ماں جنگل ءَ روت، دلوت کہ کاہ ءُ ذرچکاں وت نوارت، مردمے کہ وارت ءُ وارت۔

چُرز

- **چَرگ² :** (چَ رْ گْ) آھنڈ، رگنک، ھنڈاں، آگنڈ، بنڈاں، چَگ ءِ آھنڈ یا کہ بُن ءِ کش ءُ گور ءِ آھنڈ کہ چہ آدگراں ھشک تر اَنت۔
- **چَرّگ :** (چَ رّْ گْ) چکّرگ، زرّگ، دِرّگ ءِ توار۔
- **چِرّگ :** (چِ رّْ گْ) چِرّجنگ بزاں اِشتابیں گوزگ، چِرّی دیگ، چیزے ءِ دِرّگ ءِ توار، گلکّرگ ءِ توار، چِرّ ءُ چِپّر۔
- **چُرّگ :** (چُ رّْ گْ) سک کمّیں اندازگے بارگ بارگ ءَ چکّرّگ ءُ ایر رِچگ، چُرّانگ چَم۔
- **چَرنام :** (چَ رْنَ ا مْ) ھما نام کہ پہ نادوستی یا کہ ھمائی ءِ جند ءِ ھیل ءُ کردانی سیادی ءَ کسے ءَ ایید چہ آئی ءِ بُندریں نام ءَ بندگ بیت۔
- **چُرنڈگ :** (چُ رْنْ ڈُ گْ) کدّ ءُ بالاد ءَ کسان، کسان۔
- **چَرنز :** (چَ رَ نْ زْ) شُھرءِ اسپیتیں پس ءِ زاتے۔ PPB, IAVD; CHARANZ : gray,charanz Rish
- **چُرنو :** (چُ رَ نَ وْ) بچار "چُرنہ"۔
- **چُرنہ :** (چُ رَ نَ ہْ) "چُرنو" کراچی ءِ نزیک ءَ بلوچستان ءِ تیاب کرّ ءِ جاگہے ءِ نام اِنت۔
- **چَرنی :** (چَ رْ نِ یْ) میدءِ کار ءِ گُڈ کہ زِہ ءِ رِدگ ءِ وھد ءَ گورءَ ءِ کنت۔

- **چڑوک :** (چَ ڑُوک) هماکہ چڑایت، هماکہ دارت ءِ وارت ۔
- **چُڑّوک :** (چَ ڑ-ڑُوک) ترّوک، چچڑّوک ۔
- **چڑّہ یا چڑّو :** (چَ ڑڑَہ) کسانیں گردکیں سُرپ کہ چڑّئی ٹپنگ ءِ تیرءَ مان اِنت، سیکل یا موٹر یا دگہ انجل ءِ ایکسل یا بیرنگ (Bearing) ءِ چڑّہ ۔
- **چڑّی :** (چِ ڑڑِی) ریپ، چڑّی دیگ : رَد دیگ، پہ کسے ءِ رگڑ آئی ءِ رندءَ بجگ کہ اناگتءَ تنگلس مردم راست ءِ چپ ءَ پہ ڑندی ترّایت کہ رندءَ بجوک واهی نہ بیت ءُ آ در روت یا کسے کسے ءِ راہ ءَ گٹ کنت آچپ ءِ راست کنت ءُ یک اناگہ ءَ سر بندوک ءِ راستی یا چپی نیمگ ءَ انچوش پہ ڑندی درکیت کہ آئی ءِ رگڑ ءَ هچ واهی نہ بیت ۔ اے رنگیں ڈرّوگ ءَ «چڑّی» گوْش اَنت ۔ اے کارءَ «چڑّی دیگ» گوْش اَنت ۔
- **چِڑی چِڑی :** (چِ ڑی۔ چِ ڑی) جنگ ءِ توار، ساهلارے ءِ بودشت ءِ توار ۔
- **چڑّینک :** (چِ ڑڑے اَن ک) مُرگے، دریائی مُرگے، چِرینکیں مرگے مال زرءِ بال اِنت ۔
- **چڑّینگ :** (چِ ڑڑے اَن گ) ترّینگ، چچڑّینگ ۔
- **چڑ :** (چَ ڑ) پہ گنوکی ءُ بے ساری چیزے ءِ واهگ داریا بیٹر برگ، باز جاگہ «چڑ زیرگ» گوْش اَنت بلے گالبندءَ رد بیت ۔ «چاڑاں زیرگ» بیت کہ زیروک چاڑ ءِ جند اِنت «چڑ» نہ اِنت ۔ چڑ کنگ بیت ۔
- **چڑ :** (چَ ڑ) هڑکّ، هلنجہ، چڑکشگ یا کنگ، سکّیں سُشک سرءَ پہ گنوگیءَ دنت بلے چہ هڑکّ ءَ کم تر اِنت ۔
- **چڑا :** (چَ ڑا) ذُرست، بنگیج ءَ داں گُڈ سرءَ، تهنا، تیوگ ۔
- **چِڑک :** (چَ ڑُک) چالاک، جانوشّ، کارءِ زِرنگ ۔
- **چڑکّہ :** (چِ ڑِک کَہ) بُرمش، کسانیں توار، «بُرمش» چیزے ءِ آواز اِنت بلے «چڑکہ» گپّی توار اِنت البت سرپد بیگی نہ اِنت ۔
- **چڑگ :** (چِ ڑَگ) زهر گرگ، گُنت بوگ، چڑورگ ۔
- **چڑول :** (چَ ڑُ وْل) چڑول بُلّی، چگوگ بُلی، مُرگے ۔
- **چِڑی :** (چَ ڑِی) پُروشتگیں بندیک (چیر دان) ءِ یک دستگے ۔
- **چڑینگ :** (چِ ڑِی نْ گ) توار، ٹلینگ ءِ توار، چٹنگ، ژانگ ءِ چڑنگ بزاں ژانگ ءِ توار ۔
- **چڑینگ :** (چِ ڑے اَن گ) گُنت کنگ، یا کبیّرینگ ءُ زهر برائینگ ۔
- **چُڑینگ :** (چُ ڑِ اے اَن گ) یک تُنگیں چیزے ءِ ٹُنگ ءِ آوار تگیں چیزءِ انچوش کشّگ یا هما اَڑتگیں چیزءِ چہ گرانی ءَ هماٹُنگ ءَ ترّگ ءُ کپگ یا نزیک پہ کپگ ءَ بیگ یا هے ٹُنگ ءَ پہ دردءُ تورشت پراہ کنگ، (مبات ڈرّے کہ گوشان ءَ چڑین ایت) ۔
- **چِشّ :** (چِ ڑْ ڑْ) چہ پیپ پچگ ءِ توار ۔
- **چِشّ دان :** (چِ ڑْ دَانْ) چشدان، چِش ءِ جنگل، هموءِ کہ چِش باز بیت ۔
- **چِشّک :** (چِ ڑْ۔ ڑِک) گوراندءِ دُمبگ ءِ پیگاں تچ اَنت چِشّک گوْش اَنت ۔
- **چَشّگ :** (چَ ڑْ۔ ڑَگ) گرمیں روگن ءِ سرءَ پیماز یا چیزے دور دیگ ءِ توار، گرمیں تپیں ءِ سرءَ آپ جنگ ءِ توار، ماهیگ پچگ ءِ توار ۔
- **چڑّوک :** (چِ ڑْ ڑُوک) آلکو ءِ رنگیں بهارکاهے کہ وَرانت ءُ ۔

- **چڑّوک** : (چ ڑ ڑ وک) هما چیزکہ چڑّ اِیت یا چڑ چڑ ءِ توار کنت، نوگ ءِ دپ ءِ ٹلو یا کہ (؟؟؟) ۔
- **چڑّ ءِ چاڑ** : (چ ڑ ڑ ۔ ءَ ۔ چَ اڑ) تچ ءُ پاگ ءِ نن ءِ چڑّ ءِ چاڑ ءِ توار ۔
- **چست** (چ سْ ت) برز، چست بیگ : پادآیگ، چست کنگ : جاذیرگ، پادکنگ ۲ ۔ دمان، هما دمان. "پلانی ءِ چست ءَ پستوات بزاں رشت ءِ پستو دات ۔
- **چُست** : (چُ سْ ت) چالاک، چڑک
- **چستوک** : (چ سْ تْ وکْ) هما کارگاه کہ کرپاس ءِ گُدّ گاں گیشّیں اِیت ۔
- **چستءِ ایر** : (چ سْ ت ءِ اے ر) برز ءِ جهل کنگ، سُرینگ، پہ کارے سرءِ پُرکنگ پہ بدیں کارے سُرین پُرین کنگ۔
- **چسکن** : (چ سْ کَ نْ) بزاں چست بجن ۔
- **چُسنگ** : (چ سْ سَ گْ) بچار "چُوسنگ" ۔
- **چِش** : (چَ شْ) "چشک" ءِ پر ماںگال ءِ چِش، تام ءِ بگر
- **چِش** : (چَ شْ) پہ چِش، چِش ءُ چاش : پتّانک ءِ سهت ءُ دمان چِشک ۔
- **چِش** : (چِ شْ) مشهورں دڑچکے، وار ئے بازمُهکم اِنت، سارت گواتے، تاک ءِ ئے ساه اَنت ءُ چم تءِ پُرکن اَنت، گُڈنگ ئے

چِش

چِش پُل

سمرّط

ڈراج ءُ ڈولدار اَنت، پُل ئے کسان ءُ زرد ءُ سارت بُو اِنت کہ جنک ئے چو پُلّک ءُ پوز ءَ کن اَنت ءُ گوش اَنت بر ئے "سمرّط" اِنت کہ ڈراج ءُ بوگ بوگ اِنت، کُوچپ ءَ ئے "گواز" گُش اَنت کہ اُشتر ئے وارت، اُشتر ایشی ءِ تاک ءُ سمرّط ءِ هم وارت، گواز ءِ زُور اَنت ءُ گُدرج اَنت گواز ءِ آپ ءُ سمرّط ءِ هم درمان اَنت، چِش لَڈ : چِش دان، هما بَل کہ اود ءَ چِش بازبیت ۔ (بچار ٹُت)

- **چُش** : (چ سْ شْ) چُوش، اے ڈول، اے بیم ۔
- **چشت** : (چَ شْ ت) چِش اِت بزاں تام گپت "چشک" ءِ گوستگال
- **چشدان** : (چ شْ دَانْ) چِش ءِ جنگل، هما بَل کہ اود ءَ چِش بازبیت، چشدر، چشی ۔
- **چشدر** : (چ شْ دَرْ) چِش ءِ جنگل، هما بَل کہ اود ءَ چِش بازبیت، چشدان ۔
- **چَشگ** : (چَ شْ گْ) تام گرگ، چیزے ءِ تام ءِ چارگ ۔
- **چشگ** : (چ شْ گْ) چہ پوز ءِ یکپارگی گوات ءِ درآیگ، پوز ءِ کُلکیگ ءُ یکپارگی گوات ءِ درآیگ ۔
- **چشّگ** : (چ شْ شَ گْ) شنگ، کٹ، کُٹر، پیشپیچ، ٹهیگ ۔
- **چُشّگ** : (چ شْ شَ گْ) چُوشگ، چُونگ، نیگ یمبو یا دگہ چیزے ءِ مچگ کہ آئی ءِ آپ دپ ءَ بیا اَنت، چُوسنگ ۔
- **چُشم** : (چَ شْ مْ) درمانے کہ سکّ سیاه اِنت ۔

چشم : (چَ شْ مْ) چم (بِ: چشم)۔

چشمک : (چَ شْ مَ کْ) چشمہ، عینک

چشّ ءُ چاشّ : (چَ شّ ءُ چَ اَشّ) پَشّانک ءِ سھت ءِ دمان چِشّگ۔

چشّی : (چَ شّ یْ) چشدان۔

چک [1] : (چَ کْ) پیم، چوکہ، ڈول، تام، پہ رنگ ءِ: سیاہ چک، اسپیت چک، زرد چک، پہ تام ءِ: زھر چک، ترش چک، سور چک: (شیرازی: شیرین حق: طعم شیرین داشتن)۔

چک [2] : (چَ کْ) کسانیں دار ءِ کپکپ اَنت کہ دست ءِ لنکاں اڑین اَنت ءُ گوں ساز ءِ جن اَنت اِنت، « چکّی »، چک جنوک۔

چکّ : (چَ کّ کْ) دیم، دیم ءِ کپّ، چکّ جنگ: دیم تریگ، چکّ ءُ پد بوگ، چکّ ءُ پد نہ بوگ، مردم ءِ دیم یا دیم ءِ نیم۔ «تان»: چیزے ءِ سرئبر ءِ سرجہیں تینی، سربرّ۔ چکّ جت ءُ چارات ئے۔ پلّ ءُ ٹُن ءِ نارات ئے۔ گرّی کُچکّ چپّ اِت ئے۔»

چِک : (چِ کْ) مجولی لیب، مجولاں کہ چندے اَنت یا یک دانگے مجول گوں دو لنکاں گرات انجوش دَور دَئیت کہ بایداِت کہ یک بیت بزاں ھر بیت یا کہ اپس بزاں «چِک»، اِنت پہ آوازھے «چِک»، ءِ گال ءِ ھم گوَش اَنت۔

چِکّ : (چِ کّ کْ) بہ چِکّ « چِلّگ »، ءِ پرمانگال، چِک چِکّ: ترنگ ءِ وھد ءِ داس ءِ توار، کَشّ: زن ءُ چِکّ۔

چُکّ [1] : (چُ کّ کْ) بچکّ یا جنکّ وتی پت ءُ مات ءِ چُکّ اَنت، بہ چُکّ: چہ چُکّگ ءِ۔

چُکّ [2] : (چُ کّ کْ) دَرچکے کہ آئی ءِ ٹُن ءِ دگہ کسانیں چُکّ دَر کائینت، ھمے رنگ ءِ کرّب یا دگہ انچیں دَھل۔

چکاپگ : (چَ کَ اپَ گْ) چاپگ یا چامپگ ءِ برگ، چیزے چپکے ءِ دست ءِ اناگہ پہ تُندی زیرگ یا پہ زور ءِ زبردستی برگ، زور بُرد کنگ (شیرازی: قاپیدن: چیزی را ناگہاں از کسی گرفتن)۔

چکارۃ : (چَ کَ اڑ) چرّ اسرپیچ، ٹنٹ مال ٹُنٹ۔

چکّاس : (چَ کّ کَ اسْ) امتحان۔ EXAMINATION

چکّاسبند : (چَ کّ کَ اسْ بَ نْ دْ) سنجبند، گزھبند۔ (طرح مصرع)۔

چکّاسگ : (چَ کّ کَ اسْ گْ) سنجگ، امتحان گرگ، اندازگ ءِ زانتکار بوگ ءِ ھاتر ءِ چارگ۔

چکّاسِنگ : (چَ کّ کَ اسِ نْ گْ) سُھر ءِ چکّاسگ ءِ سِنگ (کسوٹی)۔

چکّائینگ : (چَ کّ کَ اءِ ئےنْ گْ) انجوش کنگ کہ کسے دگہ چیزے ءِ بہ چکّین اِیت۔

چُکّائینگ : (چُ کّ کَ اءِ ئےنْ گْ) یکّے انجوش کنگ کہ دومی ءِ، انجوش بکنت کہ سیمی ءِ بہ چُکّ اِیت۔

چُک بَر : (چُ کْ ءِ بَ رْ) رستر ءِ کہ ایشی ءِ «لشوشگ، بکشوشگ، سرکتہ یا سرکنگ ھم گوَش اَنت۔

چکپروش : (چَ کْ پْ رَ وْ شْ) گردن پروش، پُرشتگ گردن، چکپروش کنگ: جنگ۔

چکُتک : (چَ کُ ٹَ کْ) ٹُنٹ ءِ ھما بھر کہ آئی ءِ پیشّ پراَت، ھمے پیشّ ءِ ھُشکیں ءِ ھم گوَش اَنت، چَپٹ، چکُتک جنگ بزاں مچے ءِ لٹّانی پیشانی بھر ءِ بُرگ پہ ناہ ءِ تاپ کنگ، پلّ ءِ بندگ یا کہ لوگ ءِ مان جنگ ءِ کارمرد یا سوچگ بیت۔ چکُتک جنگ بزاں بُرگ، کسے ءِ منی مچّ ءِ ٹُنٹ چکُتک کنگ اَنت، منی مچّ ءِ چکُتک کسے چِنگ اَنت، کسے ءِ منی مچّ چکُتک جتگ۔

چکّ جنگ : (چَ کّ کْ ءِ جَ نْ گْ) دیم تریگ ءِ چارگ۔

- **چک چک :** (چِ ک ۔ چِ ک) چہ بوتگیں کارے ءِ نہ وتی سَہرا کنگ ءِ چہ دپ ءِ ھمے توار کشگ بیت، وَصل ءِ رَنگ ءِ داسانی توار یا کاہ ءِ رَنگ ءِ داس ءِ توار۔
- **چُک چُک مات مات :** (چُ ک ۔ چُ ک ک ۔ مَ ات مَ ات) لیبے کہ زھگ ئے کن اَنت۔
- **چُکّ چِین :** (چُ ک ک ۔ چِ ے ن) گُٹے ءِ سرچمی ءِ جنگ ءُ کُشگ، برباد، چَٹ، چُکّ چِین کنگ ءِ چُک ءُ نماسگاں کُشگ۔ ٭
- **چَکرِگ :** (چَ ک رِ گ) تَرَگ، پَد تَرَگ۔
- **چُکرگ :** (چُ ک رَ گ) کہیں کمیں آپ بوگ ءُ بارگ بارگ ءِ ایر رِچگ، چہ کوہ ءِ کمیں آپ ءِ بارگ بارگ ءِ ایر رِچگ، ارسانی چُکرگ: رِچگ۔
- **چکّروک :** (چِ ک ک رُ وک) بچار "تَرّوک"۔
- **چکّرونک :** (چِ ک ک ر ۔ رُ و ن ک) بچار "تَرّونک"۔
- **چِلگ :** (چِ ک ل گ) چَنگے ءِ آپ اگاں کم بیت گڑا کم کم چَکّ اِیت، رَگ ءِ دپ ءِ جھلاد کن اَنت کہ آئی ءِ دوگی یا بینگ یا شیرگ ءِ چَکّ اِیت بزاں کم کم ءِ بہ چکّر اَنت ءُ در بیا اَنت۔ ۲۔ ژنگ، وتی نیمگ ءِ کشّگ۔
- **چُلگ :** (چُ ک ل گ) دست، پاد، دیم یا گُپ ءِ چُلگ بزاں گوں کُنٹاں کمیں زور پہ دیگ ءُ دوستی زاھر کنگ۔
- **چِکّل :** (چِ ک ک لُ ل) سکیں کم آپیں چَنگ، لھتیں جاگھاں ایشی ءِ پہ باز آپیں چَنگ ءِ ھم کارمرد کنگ ءِ اَنت۔
- **چکّل :** (چِ ک کِ ل) لھیں گل، تَرّ ءُ شُردیں گل، لچ ءُ بین، پیچگل۔
- **چکّل دیم :** (چِ ک کِ ل ۔ دِ ے م) بے لجّیں مردم ءِ گُوش اَنت۔
- **چِکّلکشّ :** (چِ ک ک ل ک ش ش) ھما گُراب یا لانچ کہ چہ دریا ءِ چکّل گوَج اِیت کہ جھل کنگ بہ بیت ءُ گیشتر پہ بندانی جوڑ جوش کن اَنت، ھما لانچ کہ چکّلاں بارت ءُ زِر ءِ رِیچ اِیت۔
- **چکماک :** (چَ ک مَ اک) بچار "چکمک"۔
- **چَکمک :** (چَ ک مَ ک) ھما مادِن کہ آسن ءُ وتی نیمگ ءِ کشّ اِیت، تپنگے ءِ راست اِنت۔ چکماک، چگماک۔
- **چِکن :** (چِ ک ن) پہ آبریشم نکش ءُ نِگاریں دوچ کہ پوست ءِ سرءِ کن اَنت، چکن کار: ھما مردم کہ چکن دوچ اِیت۔
- **چکن ذرپشّ :** (چِ ک ن ۔ ذَرپ ش) چکن دوچگ ءِ نازرکیں گُنڈی (موچ)
- **چکن دوچ :** (چِ ک ن ۔ دُوچ) چکن دوتگیں یا دوچوک۔
- **چکنکار :** (چِ ک ن ک ار) ھما مردم کہ چکن دوچ اِیت، ھما چیز کہ آئی ءِ سرءِ چکن کُنگ۔
- **چَکو :** (چَ ک و) نیگے ءِ نام اِنت، سکّ پَچنک۔
- **چکّو :** (چِ ک ک و) چَپ ءُ پد۔
- **چِکّو :** (چِ ک ک و) بچار "چکّہ"۔
- **چُکّو :** (چُ ک ک و) چکو، دار ءِ کسانیں بستگیں بَڈے۔
- **چُکّو :** (چُ ک ک و) جن ءِ یا مرد ءِ چہ دگہ سانگے ءِ چُک۔
- **چکّہ :** (چِ ک ک ہ) اُشتری نازراھی یے کہ آئی ءِ رگان گپت کہ اُشتر راہ ءِ شُت نہ کنت، "دُزچکّہ" ایشی ءِ درمان بردسانی

مُشک یا داگ دیگ اِنت ، اے ناذراھی ھمے بردستان ئے بیت ۔

- **چکّ ءِ پُرشگ :** (چَ کّ کَ ءِ پُ رشَ گ) پہ کسے ءَ ذمپ ساھت چکّ جنت یا چکّ ئے دال دیرءِ بکّیں دیم ءَ ترینگ ءُ جارگ ءَ اِنت گُشِ اَنت « آ باتئ چکّ پُرشتہ اِیت » ۔
- **چکّ ءُ پَد :** (چَ کّ کَ ءُ پَ د) سھت ءُ دمان چکّ جنگ ، چکّ ءُ پد نہ بوگ : مَعتل نہ بوگ ۔
- **چُکّ ءِ چلانگ :** (چُ کّ کُ ءِ چَ ل ان گ) چکّ ءِ لوگ ءِ مردم ، مچکّ ءُ نماسگ ۔
- **چِکّی :** (چِ کّ کِ ی) پِتّک ، کشّ ءُ مَن یا داگ ءِ انگ اِتان ، چیزے بے حساب ءَ بھا کنگ
- **چُکّی :** (چُ کّ کِ ی) بچار « مچنکی » ۔
- **چُکّی :** (چُ کّ کِ ی) مچکّ بیگ ، مچکّی ماتی ۔
- **چُکّی پادگ :** (چُ کّ کِ ی ءِ پَ ا دگ) کسانیں پادگ ، چھرءِ چکّی پادگ ۔
- **چِلکینگ :** (چِ ک ک ے نَ گ) انچوش کنگ کہ ءَ چکّ ایت ، مُشک یا زِکّ ءِ چکّینگ ۔
- **چُلکینگ :** (چُ ک ک ے نَ گ) انچوش کنگ کہ یکّے دگہ یکّے ءَ پہ چکّ اِیت ۔
- **چکّ :** (چَ گّ گ) پھلوان ، تیار ، مزن جون ، چارشانگ ۔

چگ

چگرد

- **چگّ :** (چِ گّ گ) بچار « چگّ »
- **چُگ :** (چُ گ) چنترءِ آہ جنگ ءِ ازباب ، سرءِ چگ ، مُرگ یا چونگ ۔ (بچار بُت)
- **چگرد :** (چِ گِ رد) مشوریں ذر چکے چہ چش ءَ کترانت ءُ گُنگ ئے چوچش ءَ اِنت تاک ئے ایرت اَنت دارئے سوچگ ءَ وش اِنت ۔ (بچار بُت)
- **چگردکان :** (چِ گِ رذ ک ان) ھمود کہ چگرد باز بیت ، چگرد ءِ جنگل ، چگردی ، چگردبل ۔
- **چگردی :** (چِ گِ رذ ی) بچار « چگردکان » ۔
- **چَگَل :** (چَ گَ ل) سنگے زورگ ءُ چیزے جنگ ءَ شانک ، چگل جنگ ، چیزے ءِ شانک دیگ ، چگل دیگ ، دور دیگ ، چگل کنگ دریاءَ ۔
- **چُگَل :** (چُ گَ ل) ھما مردم کہ کسے ءِ باپُشت ءَ روت ءُ گوں دگرے ءَ آئی ءِ ابجیں گپاں جنت کہ گوشدار وک چہ آیاں وش مبیت ۔
- **چُگلی :** (چُ گ لِ ی) کسے ءِ باپُشت ءَ گوں دگہ کسے ءَ ابجیں گپ جنگ کہ آئی ءَ بدبئیت (شیرازی : چغلی : شکایت کردن) ۔
- **چگماک :** (چَ گ مَ اک) بچار « چکمک » ۔
- **چگوگ :** (چَ گ وگ) پا : چکاوک ، مُلی مرگے کہ جنگے ءَ کمّیں تیار ترانت ۔ چڑول ۔ « چگوگ مُلی ناہ دارت ءُ گُلّی » ۔

چَگین : (چ گ ے ن) بُرز بلوچی ءَ چگن ءِ گُوش اَنت۔

چُلّ : (چ ل ل) ناھے کہ کالگ ءِ ھُشّ ایت ءُ پوست ءِ ھُشک تر ایت، چُلّ پون: ناہ ءِ بیکاریں بھر، گَندءِ گَس۔

چِل : (چ ل) سک تیز، " چِل ءِ تیپیں کارچ " شِل، " شلّیں کارچ یا ھنجر " یا کاٹار۔

چِلّ : (چ ل ل) ۲۰+۲۰=۴۰،۴۰۰، 40 ، ۴۰۔ (۲) چرک ءُ لیگار (میل) گُد، جان یا ناگُن ءِ چِل بزاں چرک۔ ماھیگ ءِ چِل : ماھیگ ءِ جگرءِ گَرادانت چہ الیشی ءَ بزیں چرپی ءِ کشّ اَنت الیشی ءَ زیراَنت یداءِ ءُ راچن یا دگہ دریائی ادلاکاں چِلّ ءُوش کن اَنت۔ کپتوک ءِ چِلّ : بزاں کپتوک ءِ چِلّگ۔ مُردگ ءِ چِلّ : بزاں چِلّی روچ۔ چِلّ ءِ شودگ : جنین کہ کپتوک بیگ ءِ چِلّی روچ ءَ سر ءُ جان شود ایت۔

چُلّ : (چ ل ل) چُلّ کنگ، لانٹیگی لیب ءِ لانٹیگ ءِ چیر کنگ۔

چُلّ : (چ ل ل) آس ءِ روک کنگ ءِ جاگہ، چُلدان : آسروک، کنور جاہ، کُنگ۔

چُلّ : (چ ل ل) (چُلک) : ڈمب، پہ چُلک روگ، پلانی چُلکاں اِنت بزاں ڈُمبان اِنت ءُ روگ ءِ اِنت۔ ءِ ھیتار ڈمب " یا کہ " کچک چُلّ " اے رواج ءِ نام اِنت۔ پہنی زر ءَ اے گال بُندرءَ " چُل "، " چُلک "، " چُلکان " اِنت کہ وھدے کہ مردم یا رستراے رواج ءَ روت آئی ءِ لاپ چُلک ایت بلے چہ بازیں کارمرد ءَ " چُلکان " ءِ " ک " ءِ ڈکت ءَ وتی جاگہ بدل کرتگ ءُ " ل " ءِ سرءَ ایر نشتگ ۲۔ چیزے ءَ پہ دست چُلکینگ یا گوں ھمیں چیزے ءَ چلگ ءُ مالگ۔

چِلانگ : (چ ل ا ن گ) چِگ ءُ چلانگ، توار ءُ گُریشتگ۔

چَلَپسَگ : (چ ل پ س گ) چَلَپَگ، سُبک گپّیں مردم، مانجائیں مردم، بازگپّین ءُ بے تابیں مردم، مانجا، بے ادب۔

چَلَپَگ : (چ ل پ پ گ) کُچک یا دگہ رستر ءِ آپ ءِ ورگ ءِ وڑ کہ پہ لُلک آپ وَر اَنت، تلگیں آپ ءَ کسانیں پتنیں چیزے ءِ کپگ ءِ توار۔

چِلتک : (چ ل ت ک) گوش ءِ چلتک، دُرجاہ، شُرد، ھم یا ھمیں چیز، گوش ءِ پڈ۔

چُلّڈ : (چ ل ل ڈ) "بیتوھارے کیت پہ چُلّڈے" کمّیں آپ : چَنک یا لاکوٹ ءِ بزانت ءَ ھم کیت۔

چَلّڑ : (چ ل ل ڑ) (چِلّہڑ) : چالاک، لپس ءِ ایرت، شنک ءُ میش، مُلّا یا زل بیک لچے ءَ گوش ایت۔
ے چلہڑاں ترانغ ءُ گورکُشاں گپسار

چُلڑ : (چ ل ل ڑ) پہ گل جوڑ کرتگیں چُلّ،

چِلّک : (چ ل ل ک) چلّیں چیز، لاگریں مُچک، نلے۔

چُلکگ : (چ ل ک ک گ) کاشیگ ءَ اگاں آپ مان اِنت ءُ مُچّے ءِ دست ءَ اِنت ءُ آ بہ چَنج ایت آپ چُلک اَنت ءُ چہ کاشیگ ءَ در رِچ اَنت، مَشک ءِ آپ یکلاپ ءِ آپ راہ ءِ روگ یا نچگ ءَ چُلک اَنت بلے در نیا اَنت۔

چِلکیں گر : (چ ل ل ک ے ن گ ر ر) مار ءِ زاتے۔

چَلَگ : (چ ل گ) ژند بیگ، پیچگ۔

چُلگ : (چ ل ل گ) چلمار، مار ءِ زاتے۔

چِلّگ : (چ ل ل گ) چِلّ روچ، کپتوک ءِ چلّگ : جنین کہ چُک ءِ سر ءَ کپ ایت یا ناوش یا ناجوڑ بیت گڑا ادانکہ چِلّی روچ ءَ گُوش انت کہ چِلّی اِنت۔ "پلانی چِلّگ بوتگ" ھم گوشگ بیت بزاں مُچک ءَ کپتگ، چلّی روچ ءَ کپتوک ءُ مُنگ ءِ سر ءُ جاناں کہ شود اَنت نی "چلگ" ءَ

برکیت۔ چلگی بوگ : چلگ ءِ سببءَ ناذراہ بوگ ، چلگی ٹچک : ھما ٹچک کہ دنیگا چل رُچ ءِ تہ ءَ اِنت ۔ چلگ کشگ یا چلگ ءَ نندگ : دان چل روچ ءَ چہ لوگ ءُ مردماں دُوریک تھنائیں جاگھے ءَ یا یک تھنائیں کوٹی یے ءِ تہ ءَ نندگ ءُ ابابت کنگ ۔ اے چلّیں روچاں روچگ ھم بوگ ءُ گوں یک ھارگے ءُ کمّیں آپ ءَ دَتوج کنگ ءُ دگہ چیچ نہ ورگ ۔ (۲) سکّیں گرماگ یا زمستان [شیرازی : چلّہ نشستن : ریاضت کشیدن چہل روز ونخوردن غذاہای حیوانی ، روزہ برائے تزکیۂ نفس]

چلگٹک : (چَ لْ گَ ٹُ کْ) پچپل ءِ زاتے۔

چِل گوجک : (چِ لْ گ ُ وَ جُ کْ) زرچکے کہ ایشی ءِ ھنڈال ءُ چوپ اَنت چو کہ سابُون ءَ کارمرد بیت۔

چُلمب : (چُ لُ مْ بْ) مھرگ اَنت کہ بندیکءُ گُلا اَنت ایش ءُ گوشں ءَ کن اَنت باش۔

چلمار : (چِ لْ مَ ا رْ) چلگ : مار ءِ زاتے۔

چُلمبگوش : (چُ لُ مْ بْ گُ وشْ) ھما مردم کہ آئی ءِ گوشاں چلمب مان اِنت۔

چُلمپادیں بُز : (چُ لُ مْ پَ ادِ ے ںْ + بُ زْ) ھما بُز کہ آیانی پادانی چاڑی ڈراج اَنت۔

چلّن : (چَ لْ لِ نْ) چلّ ءُ لیگار ، بے پلگار ، "لشکر ماں چلّنیں پاتان اَنت" یک جنینے کہ جندءِ گُدءُ پچّ ءُ چہ گریبی ءَ گردول اِت اَنت ءُ جندءُ ھم نہ سہرا تگ اَت کہ رنگ ءُ دانگ ءُ چپانی چیرءِ بٹیت آئی ءَ تہرنگیں تنکے بڈّ ءَ اَت کہ پلگار اَت۔ یکّے ءِ جُست گرت اے کئیءَ چُک اِنت ۔ چُکّ آئی ءِ دتیگ اَت ۔ گوشت ءِ "منی چُک اِنت" آمردم ءَ دراٹینت تو ءُ چو لیگارءُ ءُ اے چُک چو پلگار اِنت ۔ جنین ءَ چست ءُ پسّودات "لشکر ماں چلّنیں پاتان اَنت"

چلندر : (چِ لِ نْ دَ رْ) لونجان ۔ للونگ۔

چُلنک : (چُ لُ نْ کْ) ۔ بچار "چنکی"۔

چلو یا چلہ : (چِ لْ لُ وْ) کوتیایے کہ ماھیگی چلّ ءِ پہ چپی ءَ آئی ءِ پچگ ءَ کارمرد کن اَنت۔

چلوپگ : (چُ لُ وْ پَ گْ) گونڈیں کار ، ھما کار کہ کسانیں چیزانی چست ءُ ایرکنگ یادگہ کسے ءَ دست ءَ دیگ۔

چلوک : (چَ لُ وْ کْ) بُن چلوک : بزاں "چلکوک"۔

چلونس یا چلوس : (چَ لُ وْ نْ شْ) پہ وردن ول بلہ مزیرگ۔

چلہ : (چَ لْ لَ ہْ) سادگیں بارگیں مُندریگ تنگ یا زرّ ءِ ، کنڈگوکٹپ ءُ سبزءُ مان نیست۔

چلہ ھشک : (چِ لْ لَ ہْ ھُ شْ کْ) چہ ۲۱ دسمبر دانکہ ۱۹ فروری ءِ موسم۔

چلّی : (چَ لْ لِ یْ) چہ پتّیں ءَ جوڑ کرتگیں دَرپے کہ دان ءُ دگہ چیز پہ دست ءُ دپ ءِ کارءَ مان ءِ کن اَنت۔

چِلّی : (چِ لْ لِ یْ) ھماکہ چلّ ءُ پُر اِنت ، چلّن ، چلّین ، جونا ، گھ اِتگ ۔ *

چلیسک : (چِ لِ یْ سْ کْ) (چلیشک) : پلیسک ، دو تُرندیں چیز ءِ زور پہ دیگ ءُ تسارگ ءَ بارگیں توارے در کیت ، مردم ءِ دستاناں یک ءُ دوتّیں سمایے بیت ھیشی ءَ "چیسک یا پلیسک" گوش اَنت۔

چلیّم : (چِ لِ یْ مْ مْ) ھمے از باب کہ آئی ءِ سرءَ تمباک کش اَنت ، یک گوّاتے ءِ نام اِنت ، چلیّم ءُ تمباکے کنگ ءَ کاس ھزمت۔

چمّ : (چَ مْ مْ) دیدگ ، چمّ کہ چیستاں مردم ءُ دلوت ءُ درستر گند اَنت ۔ چمّ آپ دَنت ، ارس دَنت ، رینگ دَنت ، ھون دَنت۔ طب : چشں یا : چشم ، چش ، چمش ، چم ۔ پھ : ۹۰ (چشم) دارءِ چم۔

چمّ ءِ آپ دیگ : چہ چمّ ءِ ناجوڑی ءَ ، چمّ ءِ آس دیگ : وتی یا وتی کسے ءِ ناوان ءِ گندگ ءَ ۔ چمّ ءِ بُرگ : چمّ زھم

یانزرءِ مُرگ پہ دَم ءُ چُرپ ۔ چمءِ ہچ کنگ : چہ ناڈراھی ءَ نوکی ڈراہ بیگ ۔ چماں ہچ کنگ : بندیں چمانی ہچ کنگ ، یکّے ءِ دلگوش ءَ دیگرے ءِ جوانی ءِ نیمگ ترینگ ءُ آئی ءَ گوش ءَ ”چماں ہچ کن ءُ بچار“ ۔ چمانی پچگ : بزاں ہچ دیگ ۔ چم یا چماں پچگ : شگان جنگ ۔ چمءِ پتّل : چمءِ سیاھگ ءِ تہ ءَ اسپیتیں ٹِک ۔ چم پہ راہ بوگ : کسے ءِ راہ ءَ چارگ ۔ چمءِ پُرشگ : ڈروگ بند ، دُز یا میار باریں مردم ءِ چمانی جھل جنگ ۔ چم پلشدارگ : چم ترس دیگ ، ترسینگ ۔ چم پچرگ : بزاں ہچ بیگ ۔ چمءِ پٹنک : چمءِ ارس پٹک بزاں گریوگ ۔ چم جنگ : کارے ءِ ترانی ءَ گندگ ءُ کار ءِ کنگ ءَ سستی کنگ کہ دیگرے بکنت ئے ، ترسگ ، ڈرچک ءُ ۔ چمءِ جنگ : چمءِ کوسانی پلپیگ وشتی ایشی اِنت کہ نزیکیں مردمے گندئے ۔ چم چاری کنگ : مُزی گری کنگ ۔ چم دار بوگ : واستومند بوگ ۔ چم درآرگ : چہ زھر ءَ ۔ چم دو چم کنگ : چیزے ءَ انچوش چست کنگ ءُ برگ کس مگندایت یا انچوش ردگ کہ کس مہ گندایت ، چیرکا ، دُزکا ۔ چم ڈینگرینگ : چماں سُرینگ ، چماں نہ دارگ ۔ چم رُمٹرینگ : پہ چمداری ءُ دلمانگی ءَ ، چمءِ روک آرگ ، چمانی روژنا بیگ ۔ چم یا چمانی سک کنگ یا دیگ : پہ چیزے ءِ چارگ ءَ ۔ چم شُھر دیگ : ترسینگ ، چم ترس دیگ ۔ چماں ٹانک دیگ : کمّیں دیریں ندارگے یا چیزے چارگ ۔ چم ءَ کپات : بزاں ھچ نیست ۔ (چہ) چماں کپگ : بے اذت بیگ ، جھل کپگ ، گار بوگ ۔ چم کشگ : چم پیشدارگ ، چم شُھر دیگ ۔ چم کنگ : نزر کنگ ۔ چمءِ گرگ : چم دودرے ءِ گرگ ۔ چم مدیست : ھماکہ چیزئے پہ چم نہ دیستگ ۔ چم وشینگ : جوانی ندارگ چارگ ۔ (بچاربت)

- **چما :** (چ َ م ا) چھما ۔

چماٹا

چمبئی

- **چماٹا :** (چ ِ م اٹ ا) ٹماٹا ، ٹماٹر ، باجی یے ۔ TOMATO (بچاربت)
- **چمادیم ءَ :** (چ َ م ا دِ ے م ءَ) چھمادیم ءَ ، پربارا ۔
- **چمانگو:** (چ َ م ا ن گ ُ و) چھمانگو ، چمانگر ، چھماگور ءَ ، چھمانیگ ءَ ، چھمادیم ءَ ★
- **چُمب :** (چ ُ م ب) مُرگ ءِ چُمب بزاں آئی ءِ سُنٹ ، مُرگ ءِ دپ ، ٹُک ، چُمب جنگ : مُرگ ءِ پہ دان ءُ ورگ ءَ ٹُک جنگ ، پہ جنگ ءَ چُمب جنگ ، ھرچیزے ءِ تُوسکیں سر ، سیچک ، ٹُنچ ۔
- **چَمبو :** (چ َ م ب و) پہ ٹُرندی چہ چیزے ءَ مُشت ءِ پُرّے چامپگ ، چمبو کنگ ، چمبو جنگ ، مُشت ءِ پُرّے بلے لاکوٹ نہ اِنت ۔ لاکوٹ چیر جنگ بیت بلے چمبو مُشت جنگ بیت بزاں لاکوٹ کنگ ءَ دست دلبادا اِنت ءُ چمبو کنگ ءَ دیمپیرا اِنت ۔
- **چمبئی :** (چ َ م ب ءُ ی) پہ دار ءُ کَرز جوڑ کتگیں گِس بلے کشاں گِل جنگ بیت ءُ سر ءِ تگرد اِنت ۔ (بچاربت)
- **چمّ پچ :** (چ َ م م + پ َ چ) داننده ، زانتکاریں مردم ۔
- **چمپر دار :** (چ َ م پ َ ر د ا ر) پہ دگرے ءِ چیزءِ چاں پردارگ ءُ بنگ ، پہ چم جھلی دگر ءِ چیزے ءِ لوٹگ ءُ ایرمینگ ۔

چمپل : (چَ مْ پَ لْ) جُوٹ یا چَپَہ (درآمدیں گالے)

چمٹران : (چَ مْ ٹ رَانْ) پہ چمّ لَپّ جَنگ، دوکس یا یکّ کسے گوں دومی ءَ گپّ نہ جنت بلے پہ چمّ وتی مُرادان گُوشِت اَنت همادانگی یا همتاک کہ بُت چاپ اِیت ءُ مردم گیشتر هِمے بُتان چار اَنت ءُ جا ورءَ زان اَنت ۔ ایشی ءِ تہ ءَ بُت گیشِّ ءَ نبشتگ کم اَنت ۔ (PICTORIAL (1964) Illustrated)

چمٹو : (چ مْ ٹ ٹُ وْ) بارگ سریں آزگر ۔

چمّ جنگ : (چَ مْ جَ نَ گْ) دُرچک پہ هَرّام ءَ چمّ جنت بزاں پہ لوک تاک جنگ گُلّ جنت ۔ چمّ جنگ پہ کارے ءِ کنگ ءَ بکار ءِ گرانی ءَ

چمجهل : (چَ مْ جَ هَ لْ) هما مردم کہ لجّیگ نہ بیت، میاریگ نہ بیت ، بے لجّ ، کم لجّ ۔

چمچه : (چَ مْ چَ هْ) کسانیں اِستان ۔

چمد : (چَ مَ دْ) چہ همد بزاں چہ هِمے جاہ ءَ ، " چمداں " چمد ءِ باز ، " چمدی " چہ همدی ۔

چمدار : (چَ مْ دَارْ) محتاج ، دستچار پہ چیزے ءَ ، چمّاں پہ چیزے ءَ داروک بزاں پہ کسے ءِ دستاں ۔ بزانت ایش اِنت کہ کسے ءِ محتاج ، بتل ءَ چمداری کُچِک ءَ سنگّ اِنگ ۔

چمّ دید : (چَ مْ مْ - دِی دْ) چمّانی دیم ءَ بوتگیں کار ، چمّ دیست ، چمّ دیستگیں ۔ ★

PPB, LWD; CHHAM-didh : sight of the eyes, Something worthy of being seen, a remarkable event.

چمّ دیست : (چَ مْ مْ + دِی سْ تْ) بچار چمّ دید ★

چمر : (چ مِ رْ) تر، مست ءُ وروکیں لیڑہ ءَ گرازءَ ست اَنت ءُ گومس ... [illegible] ... گوں اَنت ۔

چمّ روس : (چَ مّ + رُوسْ) چلونس ۔

چمروک : (چَ مْ رُوکْ) چمّانی روک ، چمّانی روشنائی ، دیدگ ، مچّک یا دوستیگیں مردم ۔

چمّ زهم : (چَ مْ مْ ۔ زَ هْ مْ) نزر (چشم زخم [ب - ق] ✪

چمسهر : (چَ مْ سُ هْرْ) ترس ، بیم ، چمسهر دیگ : بیم دیگ ، ترسینگ ۔

چمشانک : (چَ مْ + شَ انْ کْ) چمّاں شانک دیگ ءُ چارگ گوں جوانی چارگ ءِ کار ، چار ءُ تپاس ★

چمشود : (چَ مْ شُ وْ دْ) چمّ شودوک ، گس ءِ هما برکا ورءَ دیم ، دست ، پاد ءُ جان شودگ بیت ، دمیشود ، بندرات ءَ پسیل ۔

چمّمک : (چَ مْ مُ کْ) چمک جنگ ، برواناں پہ وڑ سُرینگ ، کسانیں کدہ (شیرازی : چشمک زدن : باشارہ چشم دل کسی را بردن) ۔

چمّ کپیت : (چَ مْ مْ + کَ پْ تْ) هموءَ کہ میم کارکنت ۔ ✪

چمّ کده : (چَ مْ کَ دَهْ) چمّ ءِ جاگہ ۔ چمّ ءِ هُکّہ PPB, LWD ; CHHAM - KADAH : The eye Sockets

چمکش : (چَ مْ کَ شْ) سکّیں وڑ بزاں اچّیں وڑ کہ چمّ ءِ هم کشّ اِیت ءُ بارت مردم ءَ سما نبیت ۔

چمک وٹی : (چَ مَ کْ ۔ وَٹْ ٹِ یْ) شدر ، هیرا (الماس) PPB, LWD ; CHAMAK-WATTI : Diamond, adament

چمک : (چَ مَ کْ) لرزگ ، ترپگ ، دزهگ ، ناچ کنگ ۔

چمنگ : (چَ مَ نْ گْ) آپ ءِ چمنگ ، آپ ءِ بُنزہ کہ چہ دہ ءَ تِک تِک دَرکیت ۔ دام ءِ چمنگ : رگ ءِ چمنگ ، رگ یا ماهود

چنگ چنگ ءَ شرا پگ بنت بزاں ٹنگ ٹنگ اَنت ۔ اُمیت ءِ اوست ءِ چمگ ۔

چمگو : (چَ مْ مَ گُ وْ) چمگ تچگیں شندے کہ بندءِ دیگ ءَ پرانت پھیک ءُ نیبگ مان کنگ ءِ جوان اِنت ۔

چُمّلک : (چُ مْ مُ لْ کْ) درمانگاھے ۔

چُمّلو : (چُ مْ مُ لْ وْ) بچار « چُمّلک » ۔

چمود : (چَ مْ وْ دْ) « چھمود » بزاں ھماجاہ ءِ « چموداں » پہ بازءِ « چمودی » بزاں چھمودی ۔

چموشش : (چَ مْ وْ شْ شْ) نذارگ ، تماشا ، سیل ءُ ساوات ۔

چموک : (چَ مْ وْ کْ) ٹرپک ، ڈرھوک ، ناچ کنوک ، لرزوک ۔

چمی بَر : (چَ مْ مِ یْ ، بَ رْ) یک ریشے کہ گوشت اَنت کہ کسے کسے ءِ چم بکنت گرا درکیت ۔

چمیشکا : (چَ مِ ے شْ کَ ا) « چھمے کارءِ » یا « چھمیش کارءِ » ، بزاں چھمے سببءِ ۔

چمیشیءَ : (چَ مِ یْ شْ یْ ءِ) چہ « ھمیشیءِ » ۔

چمینگ : (چَ مِ ے نْ گْ) لرزینگ ، ڈرھینگ ۔

چن : (چَ نْ) « چنگ » ءِ پرمانگال بزاں « بچن » ۔

چُنّ : (چُ نّْ) ھمے چُنّ کہ گوں ایشیءِ بان بند اَنت ، اسپیتیں چُنّ ، سکّ اسپیتیں گچ ، سیاھیں چُنّ : سمٹ ، بانءِ تہءِ مان کنگ ءِ چُنّ ۔

چناک : (چَ نَ اکْ) چِنوک بزاں ھمالوگ کہ گُداں گِرڈ اِیت ءُ وارت ۔

چنال : (چِ نَ الْ) ڈرچکے کہ تاکءُ برےءُ بُتن اَنت ءُ بَل ءِ زندءُ وشبرانت ۔

چُنبو : (چُ نْ بْ وْ) بچار « چُمبو » ۔

چُنبئ : (چُ نْ بْ ءِ یْ) بچار « چمبئ » ۔

چِنت : (چِ نْ تْ) « چِنگ » ءِ آیگی بزاں نوکی چِنت ۔

چُنت : (چُ نْ تْ) پہ دانگانی زانگ ءِ جُست کنگ بیت « چُنت دانگ » ، « چنچو دانگ » ، (پارسی : چند) ۔

چَنڈ : (چَ نْ ڈْ) پہ کسے ءِ ملک ءِ جم کرتگیں یا جم کنگ ءِ زرّ ، چند کنگ ۔

چَنڈا : (چَ نْ دَ ا) ھسابی ، مَنّ اِنگیں « اے چندائیں کارے نہ اِنت » بزاں اے چوشیں مزنیں یا مَنّ اِنگیں کارے نہ اِنت یا کہ گرانیں کارے نہ اِنت ۔

چَندائی : (چَ نْ دَ ا ءِ یْ) بازبرءِ ۔

چندن : (چَ نْ ۔ دَ نْ) کسانیں ڈرچکے ۔ دارءِ سکّ ، ترندءُ وشبودار اِنت ، وشبوانی تہءِ مان کنگ بیت ۔ ایشیءِ تیلءِ ھم کشّ اَنت کہ وشبوانت ۔ چہ ایشیءِ دارءِ کسانیں دَرپ ءُ دگہ کاربوج اڈ کنگ بیت ۔ بیشترءُ آبادیں گوراں گوں ھلیشی سوچ اَنت ۔ ھندستان ءِ بازبیت ۔ (بچار بُت تاکدیم 408) ★

چَندہ : (چَ نْ دَ ہْ) بچار « چَند » ۔

چِندی : (چِ نْ دِ یْ) کسانیں گُدءِ ٹکرے کہ پہ چیزےءِ پھک کنگ ءِ کارمرزبیت ، دیم پھکی . Face Towel, Duster

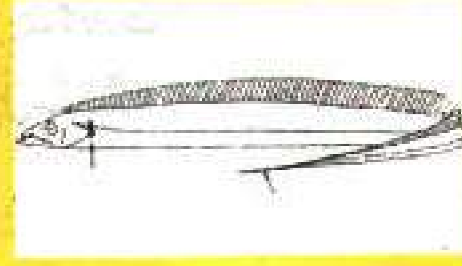
چِندی : (چِ نْ دِ یْ) ماھیگے کہ تشنت ءِ ڈول اِنت ۔ کد : ١٠٠ س م داں ١٢٠ س م (بچار بُت تاکدیم 408)

چَنڈ : (چَ نْ ڈْ) چَنڈگ ءِ پرمانگال بزاں بچنڈ ۔ زمین چنڈ ، گوات چنڈ ، سرچنڈ ، دست چنڈ ، پرچنڈ ، چنڈ دیگ ، آپ ءِ چنڈیا ملکوت چنڈ ۔ PPB, LWD ; CHANT-DEAGH : To Sprinkle to Splash.

- **چنڈ :** (چِ ن ڈ) کپنہ کاریں جنین ، بے پروائیں جنین ، سکّیں بدوستیں جنین ، چَلنڈیں جنین ، بے سردریں مردم ۔
- **چُنڈ :** (چُ ن ڈ) کسانیں سنگیں ٹُکر ، نگں ءِ چُنڈ ، چنڈءُ دپار ، ھما اِسپے لپس کہ آئیءِ گوش کسان اَنت ۔
- **چنڈال :** (چِ ن ڈال) آڈال ، سلگت ، بڑناک ، ھما مردم کہ رُپتءُ روپ ءِ کارءَ کنت « ٹوری » ، لڈ روپ ۔
- **چُنڈک :** (چُ ن ڈک) کسانیں چُنڈ ۔
- **چَنڈگ :** (چَ ن ڈگ) دُرھگ ، لرزگ (۲) دنزاں دُور کنگ ، گُدءِ چَنڈگ ، دانءِ چَنڈگ ، جُلءِ چَنڈگ ، تگرد ءِ چَنڈگ ، زمین ءِ چَنڈگ ، دُرچک ءِ چَنڈگ ، دل ءِ چَنڈگ ، سرءِ چَنڈگ ، دست ءِ چَنڈگ ، چادرءِ چَنڈگ ، پاد ءِ چَنڈگ ، بڈءِ چَنڈگ ، چہ دست ءَ جان ءِ سرءِ چیزے ءِ چنڈگ ۔
- **چُنڈگ :** (چُ ن ڈگ) ریش ءِ سرءِ کسانیں پُجلاں دُور کنگ ، کوندوءِ پیٹاں ئے آنگیں ناھان چونڈگ ۔
- **چُنڈینگ :** (چُ ن ڈِے نَ گ) مُرینگ ، شِیک دیگ ، ژامبلینگ ، انچوش کنگ کہ بچنڈ ایت ، جُمبینگ ۔
PPB, LWD ; CHANDENG : To shake, Dil Chandenagh : To shake the heart, i.e. to be afraid
- **چُنسگ :** (چُ ن س گ) بچار « چُنگگ »
- **چُنسّگ :** (چُ ن ش س گ) بچار « چُنگگ »

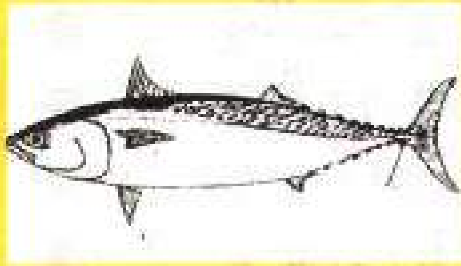
چندن

چندی

چُنکی

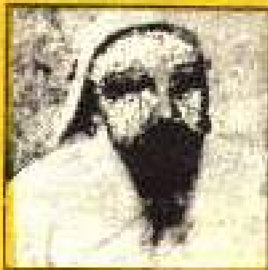

چُنکی

- **چَنک :** (چَ ن ک) دُولا کوٹ ، دوئیں دستانی یکجا کنگءُ آیان پُر کنگ ، چَنک جنگ ، چَنک کنگ ۔
- **چُنک :** (چُ ن ک) دوچے ۔
- **چِنکا :** (چِ ن کا) چیچو ، چنچک ، چکدر ، مُندرءَ اے گال چُنت کدر یا چہ کدرانت ۔
- **چُنک بکّالی :** (چُ ن ک ب ک ک ال ی) دوچے ۔
- **چِنکس :** (چِ ن ک س) چیچو ، چنچک ، چکدر ، مُندرءَ اے گال چُنت کیاس « اِنت ۔
- **چُنکّگ :** (چَ ن ک ک گ) چنک کنگ ۔
- **چُنکی :** (چُ ن کِ ی) دست ءِ کستریں لُنک ، چُنکی مُلنکی ، « چُنکی مُلنکی زرّانی بانک گُدّی گنوک اِنت کا سگ چپّ ایت درستانی مات اِنت » (بچار بُت)
  (۱ ۲ ۳ ۴ ۵)
- **چُنکی² :** (چُ ن ک ی) اُڈُس یا اھورءِ زات ءِ ماھیگے کہ جنوری ءَ بگر داں اپریل ءِ موسم ءَ پرّور بیت انت ۔ (بچار بُت) ★
- **چنکیاس :** (چِ ن کِ یَ اس) چیچو ، چنچک ، چکدر ، مُندرءَ اے گال « چیچو کیاس » اِنت ۔
- **چَنگ (۱) :** (چَ ن گ) کاری تا چنگ ءِ جنگ ، کنرچنڈگ ءِ چنگ ، ھردُرا جیں سیمے کہ سے چنگ یا چوٹ اِنت ۔

- **چَنگ (۲)** : (چَ نْ گْ) سرود یا سروز ۔ (بچارِتْ)
- **چِنگ** : (چِ نْ گْ) میک کہ مُرگ ءِ دیزی ءِ ھڈّءِ سرءَ رُدایت ، دُمبی دلوت ءُ اولاک ءِ رستراتی شرین وکرزہ ھماسر کہ گوں میٹ هوربیت ءُ کتّ ایت ۔ میک ۔ پلانی ءِ مرچاں چِنگے رودینتگ ، تبل : جندءِ نندایت چِنگ ءَ نندایت ، مردم ءِ دیزی ءِ ھڈّ ۔
- **چَنگ** : (چَ نْ گْ) گوں مگار ءِ برگ ، چہ زمین ءِ چیزے ءِ چست کنگ ، راہ ءِ کپتگیں چیزے چَنگ ، راہ ءِ رھبند ءِ چَنگ ۔ ٹَک چَنگ : ایب زیرگ ، کچّوز یرگ ۔
- **چِنگدان** : (چِ نْ گْ + دَانْ) چینکدان ، سِنگوٹ ، مُرگ ءِ سِنگدان ۔
- **چَنگرو** : (چَ نْ گَ رُوْ) کاتکو ، لوتو پوتو ، کُلائیش ، لِنچَک ، مان اڑگ ، مان گیشگ ۔
- **چَنگگ** : (چَ نْ گْ گَ گْ) چِنگ رودینگ ، تمردیگ ، مست بیگ ۔
- **چُنگُل** : (چُ نْ گُ لْ) رستر ءِ ناکن ، پُشتی ءِ ناکن ، شکاری مرگ ءِ ناکن ، مادن ءِ جوڑ کرتگیں چنگل کہ گوں آئی ءَ ورگ ورانت ۔ چُنگُل جَنگ : چاپَر پاچگ گوں ناکناں گِد دوچگی کار بوج ءِ چُنگُل ۔
- **چِنگوٹ** : (چِ نْ گُ وٹْ) چینکدان مرگ ءِ سِنگوٹ ۔

چنگ
کمان

چنگیز خان

- **چَنگی** : (چَ نْ گِ یْ) چَنگ ءُ سروز جنوک ۔
- **چِنگی (۱)** : (چِ نْ گِ یْ) ماھیگانی چنگی بزاں سادے یا پچِّے ءِ کماتگیں ۔ جوھان چنگی کنگ ۔
- **چِنگی (۲)** : (چِ نْ گِ یْ) ھما چنگک ءِ دان کہ جوھان ءِ تیار بیگ ءَ پہ گریاں دیگ بیت ، ایب ءِ تہ ءَ یک لیبی یے گُٹ ایت آ دگہ لیبی دِرست چیزے نہ چیزے ھمے گُتّ اِنگیں لیبی ءِ کمک کن انت ایشی ءَ ھم چنگی گوشِش انت پہ جوھان ءِ گوشگ بیت " چنگی کنگ " ۔
- **چَنگیز** : (چَ نْ گِ یِ زْ) نامے ، چنگیز خان : (۱۱۶۷ ـ ۱۲۲۷) مُنگل بادشاھی (کہ سرچمیں جھان ءَ تالان بوتگ) ءِ بُن ھِشت ایر کنوک بوتگ ۔ چہ ایشی ءِ بیڑ ءُ باجبرانی ترس ءَ چین ءِ مگر دانکہ اسود ءِ زِر ءِ ھاکم لرزانگ انت ۔ ایشی ءِ جندیں نام " تیموچین " بوتگ ۔ (بچارِتْ) ★
- **چَنّو** : (چَ نْ نْ وْ) چنّو ءُ باجو ھردو بلوچی دیہرانی نام تریں کارندہ انت کہ یکے ءِ وتی ھمان گُشت ءُ دومی ءَ وتی ھمراہ وَروہ ات ۔
- **چِنور** : (چِ نْ وَ رْ) چِنگ ءُ ورگ ، بلکیں دلوت یا اولاک یا مُرگ ءَ اودءَ تاکے نامی ءِ دانگے ءِ ورگ انچیں چیزے چِنت ءُ وارت کہ کدیم نہ انت ۔ ھمے رنگ مردم ءِ ھما ورگ کہ چہ سَئیں بیلانی ورگ ءَ امید انت ۔
- **چِنوک** : (چِ نْ وک) چِنگ ءِ کار ءِ کنوک ، کرمکے کہ گُداں چنت بزاں مُنگ اِش کنت ، چِناک ۔

- **چن ءُ لانچ :** (چ ن ءُ لَ ان چ) تیاری، پہ کارے ءِ پاسات ءِ چیزانی چن ءُ بیجا کنگ۔
- **چُنیّ :** (چ ُ ن ِ ن ی) هماچیزے کہ چنیّ (اسپیتیں چُگ) ئے پر، جنینی سرِیگ کہ آئی ءِ اسپیتیں گل پر، چُنیّ اِیں سرِیگ

PPB, LWD ; CHUNI : a woman's veil or chader. CHUNI - JIND : with veiled face

- **چُنیّ :** (چ ُ ن ِ ن ی) جنینی چادر یا سرِیگ ۔
- **چو :** (چ ُ و) چوش، اے ڈول۔
- **چوپ :** (چ ُ و پ) بچوپ : چوپگ ءِ پرمان، چوپگ ءِ جند، جنگ ءُ چوپ یا جن ءُ چوپ
- **چوپگ :** (چ ُ و پ َ گ) یک چیزے ءِ گوں دگہ گرانیں سِنگ یا وارے ءِ اِنچوش جنگ کہ قلم یا اُورت ءِ بیت۔ جتک چوپگ، بزار چوپگ، ھتّی چوپگ، مورت چوپگ، دان چوپگ، ھوشگ چوپگ، گل چوپگ، دلوت یا مردم ءِ سک جنگ، آپ ءِ چوپگ: بزاں بے سِیتیں کار کنگ بلے پرا ءُ زکت ءِ بدل ءِ اِنچوش کن انت، سادچوپگ، دانکو چوپگ، کُنزچوپگ، چیچگ چوپگ، راہ ءِ چوپگ۔

PPB LWD : CHOP-KANAG : To thrash

- **چوَت :** (چ ُ و َ ت) ء چوت ءِ بیجاھیں رنگ۔
- **چوتار :** (چ ُ و َ ت ا ر) بازرنگیں، رنگ رنگیں، ھپرنگ، ڈرینگ رنگ، ھنگوہ۔

چوَٹ

- **چوَٹ :** (چ َ و َ ٹ ٹ) چہ پوست ءِ جوڑکرتگیں پادپوش۔ (بچاریت)
- **چوٹ :** (چ ُ و ٹ) تچک نہ اِنت، دَھل، وَرا، پھنات۔
- **چوٹِک :** (چ ُ و ٹ ِ ک) کُنزی چوٹِک۔ بزاں گُنٹگ ءُ ڈنگر۔
- **چوٹل :** (چ ُ و ٹ َ ل) دنتان چوٹل کنگ، آمڑ، بلوچی دوچے ءِ نام اِنت۔
- **چوٹو :** (چ ُ و ٹ َ و) مردین ءِ گلگیں میَد۔
- **چوٹیل :** (چ ُ و ٹ ِ ی ل) سرءِ هما میَد کہ چہ سرءِ ھُشانی دیم ءِ گوشانی دیم ءِ لونچان ءُ انارکانی سرءَ چنگ بنت۔
- **چوچر :** (چ ُ و ۔ چ َ ر) کوھی چوچر، بکشوشگ، شوشک۔
- **چوچگ :** (چ ُ و چ َ گ) مُچگ، چُوریگ، گوگا، کسان، گونڈو، چرندک۔
- **چورُک :** (چ ُ و ر ُ ک) چیپگ، گُکڑ ءِ کسانیں مُچک۔
- **چوُرک :** (چ ُ و ر ک) دھل ءِ مزنیں بندریں ھوشگاں ابید دگہ کسانیں ھوشگ۔
- **چوُرک :** (چ ُ و ر ک) کسان دانگیں گلّھے کہ نگن ئے مُھر بیت۔
- **چوُرو :** (چ ُ و ر و) چورہ : هما چُک کہ آئی ءِ مات ءُ پت مُرتگ اَنت یا چہ ایشان یکّے مُرتگ۔ ۲۔ کسانیں بچک، چوریگ

- **چورنگ :** (چ ورِ ی گ) گونڈیں چَک، گوگا، (بورگوں چورنگاں زوال بنت زال گوں کوتاہ زانگیں مرداں)۔
- **مُچوڑ :** (چُ وڑ) دارءِ تراشتگیں سرکہ مُنگےءَ مان کنگ بیت ۔چِشیں ءِ چوڑنگ، مھال ءُ چوڑ : دُرچک ءِ ، تھت ءِ ۔
باگ ءُ دست ءِ چوڑ : ڈیل۔
- **چوڑنگ :** (چ وڑِ ی ک ک) چوڑنگ : دارءِ پیشیں ءِ بُن ۔۲۔ منگلی یا منگلیک ءِ دست ءَ کنگ ءِ جنبی سھتے
- **چُوسّگ :** (چُ وس سَ گ) چُسّنگ، چُونت گ، چُوسّگ ءِ لیمبو، اَمب یا انچیں نلیگے ءِ مچگ کہ آئی آپ درپ بیائت
- **چوش :** (چُ وشں) چُشں، اے ڈول۔
- **چُوشّگ :** (چُ وشں شَ گ) بچار "چُشّنگ "
- **چوک :** (چ وک) دست ءِ دل۔
- **چوک :** (چ وک) چارراہ۔
- **چوک :** (چَ وَ ک) بے کاریں ترّوک، رول، چلتو، آوارگ۔
- **چوکاٹ :** (چَ وک اٹ) دشتیاری کورءِ ھرد و دستاں ڈو مینگ اَنت کہ یکے درّاہ چوکاٹ اِنت ءُ دومی سیدانی چوکاٹ
اِنت، ایشی ءِ کادر بخش ءِ میتگ ھم گوش اَنت، سید رحل شاہ ءِ گُمبدھم پہ سیدانی چوکاٹ ءَ نزیک اَنت۔
- **چوکسی :** (چَ وکَ س ی) پاس، چوکسی جنگ ،چوکس : پاسدار۔
- **چوکی :** (چَ وک ی) پاس۔
- **چوکیدار :** (چَ وک ی داَر) پاس دار، پاسپان۔
- **چوگان :** (چ وگ ان) زگریانی یک جاھیں رنگےءِ ذکرکنگ ،یک گوُھیں لیبے کہ ایران ءِ اسنگ بوتگ ۔ POLO)
- **چول :** (چَ ول) گُرم۔
- **چولبند :** (چ ول ب ن د) ھماکوہ یا کہ وت جوڑ کرتگیں بندکہ چولاں ماں بندرءَ پتَرگ ءَ نیل اَنت ۔
- **چولپروش :** (چَ ول پ روش) ھما بندری یا وت جوڑ کرتگیں بندکہ دریاءِ چولاں پروش ایت ۔
Break water (03-02-1968)
- **چولک :** (چ ول ک) پِتنگ، جانگ، گُد۔
- **چون :** (چ ون) چتور، چنچوں۔
- **چوناھا :** (چَ وَن اھا) بچار "چوناھیگا"۔
- **چوناھیگا** (چ و ن اھ ی گ ا) "چوش کہ گپّ ءِ بُندر اِنت" "اے ھم راست اِنت کہ" گپّےءِ بارہءِ انچیں رنگےءِ
گوشگ بیت کہ گوشتگیں گپّےءِ مَنگ ءِ گوں ھور دومی گپ ءِ راستی ھم منگ بیت یا آئی ءِ ھم انچوش بیگ سھراکنگ
بیت : "چوناھیگا آباز جوان اِنت بلے من ءَ اے دوستر بیت۔
- **چونائیں :** (چ ون ءِ ے ں) انچنائیں، بردی (معمولی)
- **چونڈک :** (چ ون ڈ ک) پہ دو لنک یا ناکن کسے ءِ پوست ءَ گرگ ءُ زور پہ دیگ، چُونڈک پاچگ، چُونڈگ،
(پارسی : وشگون، نشگنج، اشگنج، نشکنگ، نشگون، نجگیل، نجیل۔
- **چونڈگ :** (چ ون ڈ گ) پاچگ ءُ کنیں چُنڈ دیرکنگ۔
- **چونسّگ :** (چُ ون س س گ) بچار "چوسّگ"۔

● **چُونَکّ :** (چ ُو نْ کّ) کسانیں میخ، کیلا۔ WIRE NAIL
● **چُونِکی :** (چ ُو نْ کِ ی) هُشتان چونکی، هُشتیءِ لیب۔
● **چُونکّی :** (چ ُو ن کّ ی) چُونکیگ : بالی مُرگانی کسانیں مُچک، پہ دوستی مردم وتی چُکّاں هم گُوش اَنت، دست ءِ کستریں گُنلک۔ چکّاں لیب دار اَنت گوش اَنت "چُونکّی جُھلنگی، زرّانی بانک، گڈّی گوک اِنت، کاسگ جنت ایں، دُرستانی مات اِنت"۔
● **چُونگ** (چ ُو نْ گ) مرءِ مُرگ یا چُگ۔
● **چُونیں :** (چ ُو ن ے ں) چتوریں، چہ گُسیں۔
● **چہ :** (چ ہ) اَز، اَچ، بِہ من، چہ تو، چہ آئی ءَ۔
● **چہ :** (چ ہ) لے "چے" ءِ گال ءِ شکوان اِنت هے رنگ ءَ بازجاگہ ءَ کارمرد بیت کہ ایشی ءِ بزانت "چتور" یا چون، چونیں یا چہ رنگیں بیت "چے" ءَ ما کارمرد کنیں گوشیں "تو چے کن ئے؟"۔ "چہ" ءِ کارمرد ءَ بچار "تو اِدءَ پہ چہ کارے ءَ آتکگ ئے؟"۔
● **چہار :** (چ ہ ا ر) چار، چیار
● **چَہبار :** (چ ہ ب ا ر) بلوچستان ءِ نیاب کُرّہ ءِ دشتیاری ءِ جوان تریں بندن کہ ایرانی ایشی ءَ چابہار گوش اَنت۔
● **چَہر :** (چ ہ ر) چہر، چہروک، چہرگوک، کارچ یا استرگ تیز کنگ ءِ کاربوج کہ پادگی بادستی ءِ بیت لگوشگ جوڑ کنوک چہردیگ : تربینگ، اِسترگ تیز کنگ گوں چہر ءِ، تربینگ، گردینگ چہرگرگ یاروگ : ترّگ، گرّوگ، گشتگ، چکّرگ۔
● **چَہر :** (چ ہ ر) لگوشگ جوڑ کنگ ءِ کانہ بوج (مشین)، ایشی ءَ "چہرہ گوک" هم گوش اَنت کہ کرباسگ گوں هے کاربوج ءَ لگوشگ کنگ بیت۔ (اشیرازی۔ چَہرک : دستگاهی است دستی کہ باآن پشم را بہ نخ تبدیل کنند، تحریسی)۔
● **چَہرگ :** (چ ہ ر گ) چہ دار ءَ جوڑ بوتگیں کاربوجے۔ بچار "چہر"۔ دیم، گوناپ، رنگ ءُ دروشم۔ پارسی : چہرہ۔
● **چَہروگ :** (چ ہ ر و گ) چہر، چہر، چہروک، چہرگوک، گرروک، چہرکنوک، ترّوک۔
● **چُہک :** (چ ہ ک) چہ دُرچکانی بارگیں ٹالاں پرشتگ یا پروشتگیں دارچہ کہ انیں دُرچک ءَ سولاں پرشتگ یا پروشتگیں دار کہ نازرک اَنت، هردارے ءِ کہ تہ ایں پرشتگیں یا پروشتگیں ٹالک، چُہکو۔
● **چُہکو :** (چ ہ ک و) چُہک، یکجا بستگیں چہک، چُہک کہ یکجا بستگ اَنت ایشی ءَ بازمردم "چُہکو" هم گوش اَنت چہکوے دار، تنگے دار، بارے دار، ٹالے دار، شاهے دار، بڈّے دار۔
● **چے :** (چ ے) چی، جست (کیا) دُرا ج کش کن اَنت ءُ بهانگ ءِ وهد ءَ گُش اَنت۔
● **چی :** (چ ی) چے، چیز۔
● **چیّا :** (چ ی ی ا) چی ءَ، چے ءَ، کجام چیز ءَ، پرچا
● **چیار :** (چ ے ا ر) بازجاگہ ءَ "چیار گوش اَنت کہ راست نہ اِنت، راستیں گال "چار" اِنت
● **چیبر :** (چ ے ب ر) چہ اِے بری، اِمبراں، اے رندءَ، اے باریگ ءَ، اِے گشتاں۔
● **چیپّ :** (چ ی پّ) ماریا کشارہ توار بوجیگ ءِ دُور ءِ چیپّ بزاں آئی ءِ بُن ءِ ها چوڑ کہ کنٹ ءَ مُوسار ءِ تہ ءَ ایر کنگ بیت۔
● **چیپّاں مُور :** (چ ی پ ۔ پاں ۔ م و ر) اَنچوش تہار کہ هچ گندگ مہ بیت ۔ سکّ تہار، پھکیں هاموشی۔ شپ چیپّ اِیت شپ کہ هاموشی ءَ توار کنت ★

- **چیٹپک :** (چ ئ پٹ ءُ پ ک) چُورک، کُپی مُرگ ءِ چُک، جنین ءِ بِیم پُودر گونڈ بنت ک انیں مُٹّ اِشی کن اَنت ۔ (بچار بُت)
- **چیپک :** (چ ئ پ ءِ پ گ) مار ءِ توار، کُنّار ءِ توار، شپ چیپ اِیت ۔
- **چیٹ :** (چ ے ٹ) چه « چیٹگ » ءِ مُبکار گال ءُ پرمانگال اِنت۔
- **چیبٹ :** (چ ئ ٹ ٹ) زبلّ، هبر ءِ چیبٹ ءُ دارگ یاساز ءِ چیبٹ ءِ ، پُلّدار یا گُلداریں گد۔
- **چیٹگ :** (چ ے ٹ گ) ساتگ، رُودینگ، سُمبالگ (چُک چیٹگ)۔
- **چیچگ :** (چ ئ چ گ) آمڑی (اِملی)، دوزات اِنت زُرشین ءُ وشیّن (یا چیچک)۔
- **چیچلک :** (چ ئ چ ل ک) چیچلک ءُ مانچلک : جولاهیگ ءِ تیلک کہ چه راست ءُ تانجوانی شم ءُ روت ءِ چپ ءُ ، پدءَ کہ چه چپ ءُ کیت آئی ءُ «مانچلک» گوشن اَنت ۔
- **چیچلگ :** (چ ئ چ ل گ) رِیتگ۔
- **چیچلینگ :** (چ ئ چ لِ ے ن گ) رُوسّینگ یا رِیتّینگ۔
- **چیدگ :** (چ ے د گ) ڈوک ءُ سِنگ چو ریدءَ بندانت گرد ءُ برزءَ کن اَنت، نشان، بیکاریں مردم ءُ هم گوشن اَنت۔ (اردو : کاٹھ کا اُلّو) (سنگ ہیل)۔

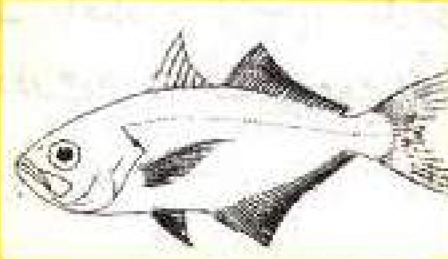
چیٹپک

- **چیر :** (چ ے ر) زیر، جهل۔ چیرآپ بیگ : بُڈگ، چیربیگ : مُتگ، کارءِ چیربیگ چیرترگ : چیز ءِ چیرءَ آیگ چیرتلگ : آپ، مُس، تیل یا دگہ آپیکے کہ چیزے ءِ چیرءَ تل اِیت آچیزءَ « چیرتلین » اِیت بزاں میشین اِیت ۔
  چیرجنگ : آپواری درپ یا دگہ رزانے ءِ مال اپ ءُ یا شلیں چیزے ءِ تہ ءَ در ءُ بکّینگ ءُ پُرکنگ ۔
  چیرچنگ : دگرے ءِ مال ءُ بے زور برگ ۔ چیردیگ : مُتّینگ۔ چیرروگ : جهل روگ، زمین ءِ چیرءَ روگ ۔
  چیرکشگ : بے زور برگ ۔ چیرکنگ : ناڈراهے ءُ کہ درمان مُش اَنت ءُ اندرءَ کن اَنت۔ گُگُرءِ چیرکنگ : بزاں هیکانی سرءَ نادینگ، مردم ءِ کارءَ چیرکنگ بزاں کارءَ ماهگ، لانٹیگ ءِ چیرکنگ، تلک ءِ چیرکنگ چیرگیجگ : تگرد، جُل یا گالی ءِ زمین ءِ سرءَ پچ کنگ۔ چیرنندگ : ایرنندگ، جهل روگ ۔ دل ءِ چیرءُ سربوگ : بزاں درد ءُ توّرشتان ءُ کم ءُ گرگ ءِ کپگ ۔ دل ءِ سرءُ چیربوگ : بزاں دل ءِ بدبوگ، هراب بوگ ۔
- **چیّر :** (چ ی ر ر) تل، ڈراجی ءَ درتگیں، چیرّ اِنگیں جاگہ یا تل ۔
- **چیرآپ :** (چ ے ر + آ پ) ماهیگ گرگ ءِ یک راستے، یک نمونہ یے ۔
- **چیراندری :** (چ ے ر + اَ ن د رِ ی) چیرکائی، چیرکا۔
- **چیرت چارت :** (چ ی ر ت + چ ا ر ت) زیرت ءُ زارت ءِ توار ۔ بٹاک ۔
- **چیرتل :** (چ ے ر ت ل) چوٹ یا چنڈ ءِ چیرءِ پوست کہ زمین ءِ سرءَ ایربیت۔

- **چیرتلگ** : (چِ ے ژ۔ تَ لَ گ) "چیر" ءِ گالبنداں بچار ★
- **چیرچادر** : (چِ ے ژ+ چَ ا دِ ژ) ھمدا ءِ چیرچادر بزاں جنیں مُچک.
- **چیرچادری** : (چِ ے ژ+ چَ ا دِ رِ ئ) کسے سھیگ ءَ کنگ، چیرآندری.
- **چیردان** : (چِ ئ ژ۔ دَ ا ن) بندیگ ءِ چیرداں، ماھیگ ءِ شکارے ءِ نام اِنت.
- **چیردج** : (چِ ے ژ۔ دَ ج) دشتیاری ءَ ردج ءِ مُلک ڈوانتیگے "سردج" ءُ دومی "چیردج" گوشگ بیت.
- **چیرکا** : (چِ ے ژ۔ کا) چیرکائی بچار ءَ چیرآندری"
- **چیرکش** : (چِ ے ژ+ کَ ش) مزنیں لچ ءِ ھماساد کہ چہ یک کرٹی یے ءَ چہ لچ ءِ چیرءَ مان ترینگ ءُ دومی کرٹی ءَ رسینگ بیت.
- **چیرگ** : (چِ ے ژگ) جَلی نیمگ، لانٹیگی ءِ یکے ءِ لانٹیگ ءَ چیربیگ.
- **چیرگی** : (چِ ے ژگِ ئ) چیرءِ چیزیا مردم.
- **چیرگیج** : (چِ ے ژ+ گِ ے ج) تگرد ءِ زاتے، پہ ڈستیں چیرگیجاں کار مر دبیت
- **چیرو** : (چِ ئ ژو) چیربووک.
- **چیری کوس** : (چِ ئ۔ رِی+ کَ وس) چم ءِ چیری کوس.
- **چیری لنٹ** : (چِ ے رِئ۔ لُ نَ ٹ) دپ ءِ چیری لُنٹ یا جھل ءِ لُنٹ کہ آئی ءِ بُن ءَ تیز رُدانت.
- **چیزّ** : (چِ ئ ژژ) چیز: انچوش کہ پلاں "چیزءَ" پمن بیار، ھرچے ءِ نامے پرا "چیزے" زانگ بیت.
- **چیزکے** : (چِ ئ ژُ کِ ے) کسانیں چیزے، کمیں ٹکے، کمیں چیز یا ھبر.
- **چیستان** : (چِ ئ س۔ تَ ا ن) چاچ، انچیں جوڑینتگیں گپ کہ آئی ءِ گال دِگرانت ءُ مراد دگرانت، ھماچہ کہ ھمے رنگا جوڑ کنگ بیت.
- **چیستوک** : (چِ ئ س۔ تَ وک) کرپاس ءِ گڈّ گاں گیشینگ ءِ کار دربر.
- **چیسک** : (چِ ئ س کَ) چیسکگ ءِ توار، چیسک ءُ چاسک، چیسک ءُ پیسک.
- **چیسکگ** : (چِ ئ س کَ گ) دَو ترندءُ ساہیں چیزے وت ماں وت ترندءُ وش بنت ءَ چیسکگ ءِ توار درکیت، دنتان چیسکگ، لیٹرہ کمست بیت دنتاناں چیسکین ایت.
- **چیک** : (چِ ے ک) بنک ءِ زرتاک۔ چینک.
- **چیکّر** : (چِ ئ کَ کَ ژ) تیاب کرّ ءَ کوھانی خم ءُ دراں انچیں نوانیں جاگہ کہ بوجیگ آئی ءَ تہ ءَ مُتراہیت چہ دریاءَ آیوکیں دگر بوجیگ آئی ءَ دیست نہ کن انت.
- **چیکُل** : (چِ ئ کَ کُ ل) بچار "چیکلک".
- **چیکُلک** : (چِ ئ کَ کُ ل کَ) گونڈیں مُچکّ کہ لیب کن انت، یک جنکے دت ءَ مات کنت ءُ دگہ کستریں بچک یا جنکے ءِ دتی چُکّ کنت ھمے مُچکّ ءَ "چیکلک" گوش انت.
- **چیلّ** : (چِ ئ ل ل) دراج ءُ جھلیں جُرّ، باھو ءِ چیلّ: دشتیاری ءِ کور ءِ نام انت کُش ءُ چیلّ، گرّءِ چیلّ، دِرّ ءِ چیلّ.
- **چیلام** : (چِ ے لَ ا م) چیگ، رُزوا، بدنام، لوبخان، گرانیں گم، دروکیں گم، گم ءُ چیلام.

- **چیلانکر** : (چ ے ل ا ن ک ر) ماھیگے ۔ (بچار ٹُٹ)
- **چیلک** : (چ ے ل ک) لونجانیں نشان ۔ پہ نشان دلوت یا اولاک ءِ گُٹ ءَ چیزے لونجان کنگ پہ بد بزانتی ھم گوشگ بیت ۔
- **چیلک** : (چ ی ل ل ک) چہ جتک ءَ برستگیں سادیلے چہ سیکڑ ءَ بارگ ترء مُھر تر انت ۔
- **چیلک** : (چ ی ل ل ک) بچار "چیلک" ۔
- **چیلگ** : (چ ی ل ل گ) ریتگ ، چیچلگ ، چیلینگ ءِ وکار گال ۔
- **چیلینگ** : (چ ی ل ے ن گ) رُدتینگ ، پاچگ ، کش ءُ چیل ۔
- **چین** : (چ ے ن) بند ، زید ، کدءُ بالاد : پہ جنک ءَ گُشّ انت "پلانی وشّ چینے یا شر چینے" ، ڈول ۔
- **چین** : (چ ے ن) جیگ ۔
- **چین** : (چ ے ن) مُبرّ ، گُدیا دگہ چیزے ءِ چِنگ ءُ مُبرّگ ءِ نمونگ ءُ وڑ ، سال ءِ سرءُ پانی بیدءُ پڑ ماں چنگ ،

  آسکاں چینی : ھجیر نیاؤکیں وھدے پرچا کہ آسک چین نہ دنت ۔
- **چینڈُک** : (چ ی ن ڈ ک) بچار "چونڈک" ۔
- **چینک** : (چ ے ن ک) مُرگ ءِ کدیم ، چینک دیگ : مُرگ ءَ دان دیگ "تینانی مُرگ رانگیں ، چنیکاں پلاراں چِنّے"

چیلانکر

ھرچیزے کہ زمین ءَ چنگ بہ بیت ۔ چنگیں چیز ۔
- **چینکدان** : (چ ے ن ک د ا ن) مُرگ ءِ سنگوٹ کہ چینک بزاں آئی ءِ ورگ ھمدءَ روانت ۔

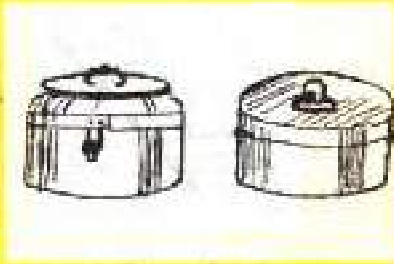
  (شیرازی : چینہ مرغ ، چینہ دان) ۔
- **چینوکی** : (چ ے ن و ک ی) مُزدور کہ کرپاس ءِ چِنگ ءَ یا دَھل ءِ رُنگ ءَ دارگ بیت ، کاری ، مزدور ۔
- **چیوَلگ** : (چ ی و ل گ) ھماگُریوگ کہ آئی ءِ توار چہ زنزرگ ءَ کمیں مستر انت ۔
- **چیھال** : (چ ی ۔ ھ ا ل) چہ گم ءُ اندوہ یا چہ دردءُ تورشت ءَ دراتکگیں توار ، پُرسوزیں الحان ۔ نالگ ، چیھانٹ ۔ ★
- **چیھالگ** : (چ ی ۔ ھا ۔ ل گ) چیھال کشّگ ، چیھال جنگ ★
- **چیھانٹ** : (چ ی ۔ ھا ن ٹ) بچار "چیھال" ★
- **چیھبر** : (چ ے ۔ ھ ۔ ب ر) تیار جوڑی ، ھال احوال "چیھبر" ءِ واھند سردار ، مستر یا ھیشانی نامینتگیں مردم بیت ۔ ★
- **چیھوا** : (چ ے ھ ۔ و ا ہ) چھوا : کلاگ ، رموز ، ملنڈ

ڈ

- **ڈ** : (ڈال) بلوچی ءِ ضمی آب۔
- **ڈا** : (ڈا) ءَ داڈ "یک برے وتی بارگ ءِ لیب بلے گماری ءَ، ایک دستے لیب کنگ۔

ڈال

ڈاکو

- **ڈابلی** : (ڈَابُ لِ یْ) کسانیں جراگ کہ بندیک ءِ وٹ ءُ مان۔ "ڈبّلی"، ٹپّانپالی۔
- **ڈاپ** : (ڈاپْ) بچار "ڈامپ"۔
- **ڈاچی** : (ڈاچ ئی) مادگیں اُشتر، ڈاچیگ۔
- **ڈاچیگ** : (ڈاچِ ئی گ) بچار "ڈاچی"۔
- **ڈاڈر** : ڈَا ڈَ رْ) سبّی ءِ گورءَ کوھنیں ءُ مشھوریں شھرے۔ ڈھاڈر۔ ✪
- **ڈاک** : (ڈاک) ڈُکّ۔ پٹ۔ تنگ پُرّ۔ ئل ءُ ئل۔
- **ڈاکگ** : (ڈاک ئی گ) ایجوش باز وَرگ کہ لاپ ھنگ پُرّ بہ بیت ءُ وَرگ کُرں بارگ (باکارگ)، ءَ دپ ءَ بیایت۔ ڈُمبرگ، لاپ ءِ گوات گرگ، لاپ ءِ گپّگ۔
- **ڈاکل** : (ڈاکَ لْ) (اِیْج) : بان بند، ھما اُستاکہ بان بند ایت۔
- **ڈاکو** : (ڈاکَ وْ) بچار "ڈانکو"
- **ڈاکو** : (ڈاکَ وْ) وَرگدان، گلیپ، ڈانکو۔ (بچار بُت)
- **ڈال** : (ڈَال) ماش، بدماش یا ماک ءِ ھما کوسگ کہ جوھان ءِ مُشنگ ءَ نہ ڑک اَنت کہ گیشتر وردءِ گپتگیں بنت یا دگہ بیے ءَ

نہ رَس اِنگیں اَنت ءُ ھُش اِنگ اَنت ۔ (۲) اُورت ءِ چَپّ : ڈَنگ ، زنڈ ، ڈالیں مرد ، پلانی وت ءَ ڈالیں مردے کنت بزاں وت ءَ مزنیں مردے کنت ۔ ڈال گپّ بزاں مزن گپّ ۔ ڈال چار کنگ : ڈنگ چار کنگ ۔
(۳) کاھے (۴) کُوتو ءِ راستیں مُرگے ، جون واریں مُرگ ۔ بچار (بُت تاکدیم ۴۵۷)

● **ڈالچار** : (ڈال چَ اَر) ھماکہ پہ شتری دلگوش دیگ نہ بیت اِنت ۔ ڈالچار کنگ : دلگوش نہ دیگ ، کمار نہ کنگ ، پہ شتری دلگوش نہ دارگ ، ڈلگیار ✪

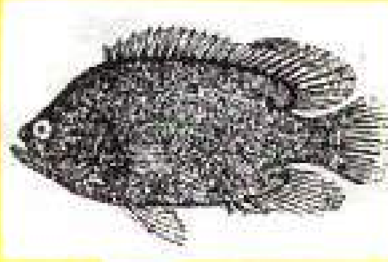
● **ڈامبر** : (ڈَ امبَر) یک شیاھیں ، بُزیں ءُ لچّناکیں آپّیکے کہ جہ پٹرول ءُ پُوجگل Bitumen یا سنگ اشکرءِ یک کسے Bituminous coal ءِ کشگ بیت ۔ اے پولات سازی ، درمان ءُ وشبوانی تہ ءَ کار مرد بیت ۔ سڑک ءَ ڈامبر کنگ ءَ ھم کار مرد مری گالوار ءِ کھتان ۔ انگ : Coal tar ✪

● **ڈامبرگ** : (ڈام بَ رَگ) ، چو ڈامبر ءِ بیگ ، ڈمبرگ ۔ ✪

● **ڈامپ** : (ڈام پ) گوشاں گران ، کمیں کر

● **ڈامیچ** : (ڈام یَ چ) رُد کنگیں ، ڈالچار کنگیں ۔ ✪

● **ڈانبرگ** : (ڈان بَ رَگ) بچار « ڈامبرگ »

ڈائی

پدیانک ءِ ڈانکو

● **ڈانپ** : (ڈان پ) ، بچار « ڈامپ » ۔

● **ڈانڈ** : (ڈَان ڈ) ڈانڈیں مھرو بزاں مزنیں مھروئیں ماھیگ ۔ مزن ، ڈانڈیں کُپتو ۔

● **ڈانس** : (ڈان س) اُشتر ءِ اوگاس : رودُست ءِ بُو ۔

● **ڈانکو** : (ڈان کَ و) پدیانک ءِ ڈانکو یا دروازگ ءِ تاکانی ڈانکو یا ڈِکّ ءِ ڈانکو ۔ دربرجاہ ءِ نودربرانی دیم ءِ ڈانکو کانی ءِ سرءِ وانگی ایرکن اَنت ءُ نبیس اَنت ۔ (بچار بُت

● **ڈانگو** : (ڈان گو) ، بچار « ڈاگو »

● **ڈانگرگ** : (ڈَان ۔ گَ رَگ) چہ تُرس ءَ زانکار بوگ ، ڈاھرگ ۔

● **ڈاھ** : (ڈَاھ) شور ۔ ھما شور کہ چہ تُرسے ءَ زانکا رکبنت ۔

● **ڈاھرگرگ** : (ڈَاھ ءَ گَ رَگ) ڈانگرگ ، چہ یک مزنیں تُرسے ءَ زانکار بُوگ ، چہ کارے ءِ بوگ ءَ ساری شکّی بُوگ ۔

● **ڈاھو** : (ڈاھ و) نامے ، یک ڈلے ءِ وھد ءَ نام بستگیں ، ڈاھ کنوک یا ڈاھ ءِ ھال ءِ دیوک ۔

● **ڈاھی** : (ڈاھ ی) ، بچار « ڈاھو » ۔

● **ڈائ** : (ڈا ءِ ی) چَپّلو ءِ زاتیں ماھیگے بلے شیاہ اِنت ۔ چَپّلو اسپیت اِنت ۔ (بچار بُت)

- **ڈبّ** : (ڈَبّ) مُرگ ءِ ڈبّ، کُنبس یلے اے گیشتر پہ بالی مُرگاں جوڑ کنگ بیت۔ پہ کُسی مُرگاں ھم کار مرد بیت: "ڈبگ پہ پرمانگال بزاں پہ ڈبّ۔ پھلوگانی ڈبّ۔
- **ڈبا** : (ڈَب بَا) بچار "ڈبہ"۔
- **ڈُبا** : (ڈُب بَا) بچار "ڈُبہ"۔
- **ڈبّس** : (ڈَب بَس) زندءِ بے سُدّیں مردم۔
- **ڈبّگ** : (ڈَب بَگ) سنگ پر دیگ، باز۔
- **ڈبّلی** : (ڈَب بَلی) بچار "ڈبّلی"۔
- **ڈبّو** : (ڈُب بُو) بچار "ڈُبہ"۔
- **ڈبّہ** : (ڈَب بَہ) ٹامب۔
- **ڈُبّہ** : (ڈُب بَہ) ذمہ داری، بار، کارے کہ وتی کوپگاں زیرگ بیت۔
- **ڈبّی** : (ڈَب بی) چوکہ سگریٹ باکس یا مشوک ءِ ڈبّی، بزاں کسانیں درپ۔ ✪
- **ڈپّ** : (ڈَپّ) تُرس، بیم (درآمدیں گالے)۔
- **ڈِپّ** : (ڈِپّ) ڈک، ڈُمپ، کسانیں ڈُمپگ۔
- **ڈُپّ** : (ڈُپّ) ڈُمپ، بُرز۔
- **ڈِپّر** : (ڈِپ پَر) زند، مزنیں مکرے، گل ءِ ریک ءُ کسانیں ڈُمپگ۔
- **ڈِپّگ** : (ڈِپ پَگ) ڈُمپگ، کمیں ڈُمپیں زمین، بُرزگ۔
- **ڈُپّگ** : (ڈُپ پَگ) ڈپیگ، ڈُمپگ، بُرزگ، ڈمپگ۔
- **ڈُٹّ** : (ڈُٹّ) تاب۔ تُرندی۔ ڈُٹ ءِ کنگ: تاب ءُ یا تُرندی ءِ کنگ۔
- **ڈَٹّو** : (ڈَٹ ٹُو) نئو، سست کار۔ ✪
- **ڈَڈّ** : (ڈَڈّ) سک، تُرند، زبر۔ دست ءِ پرکنگ: تُرند۔ ڈڈّءُ جوڑ: وراہ ءُ سلامت۔
- **ڈِڈّ** : (ڈِڈّ) مزنیں لاپ۔
- **ڈڈّر** : (ڈَڈ ڈَر) پھلیگانی ڈبّ، دیم ءِ دپ بھر۔ لاگریں سینگ، پھلیگ ءُ آتی ءِ تہ ءِ بھر۔
- **ڈڈّر** : (ڈَڈ ڈَر) جاچوڑنگیں ماھیگے۔
- **ڈُڈّرگ** : (ڈُڈ ڈُرگ) گوات گرگ، کُنگ، ڈمبرگ۔
- **ڈَڈّو** : (ڈَڈ ڈو) کوھنگ۔
- **ڈڈّہ** : (ڈَڈ ڈَہ) جاگھے ءِ نام انت مال بلوچستان ءَ۔
- **ڈڈّی** : (ڈِڈ ڈِی) مزن لاپ۔ ★
- **ڈڈّی** : (ڈَڈ۔ ڈِی) تُرندی، سکی + جاندراھی، جوڑی۔ ★
- **ڈُرات** : (ڈُرات) انچوش پہ بات کہ پہ ڈُر ایت۔ پہ ڈُرات۔ ★
- **ڈرت** : (ڈَرت) زندیں تیز ءِ توار۔

- **ڈُرگ :** (ڈُرَگ) دیوال یا جاگہ ء کم کمّ ء رِچگ ء پِرشگ۔
- **ڈُرو :** (ڈُرَوْ) بان ء یا جگیر یا ماڑیانی پُرشتگین ء کپتی چِنڈ ئیں پشکپتگیں بھر۔
- **ڈُرینگ :** (ڈُرے ن گ) انگریزی کنگ کہ پہ ڈُرایت، دیوال یا جاگھے ءِ پہ کرو جگ ء دور دیگ ء ھاز ء لڈینگ ء پرُوشگ ء دور دیگ۔
- **ڈُڑ :** (ڈُڑ) ڑنگوکیں ٹُرندیں توار کہ گوں چیزے ءِ ڈیک ءِ ورارت، ٹُھنگ ء توار زنگیں توار، ٹُرڑ۔
- **ڈُس :** (ڈُس) لاپ ء ناڈراھی یے کہ دست کیت۔ (۲) سکّیں شُد۔
- **ڈُس :** (ڈُش) نشان، راہ، سوج (سندھی)
- **ڈُسی :** (ڈُس ی) ڈُس ء گپتگیں۔
- **ڈُک :** (ڈُک) تلک ڈُک اِنت بزاں گُبَد یا ہین اِنت۔ (۲) گرنچ (۳) اُشتر ءِ یک رواجے، تپر ء ڈُک (۴) راہ : ڈُک ء سرکپ۔ دروازگ : ڈُک ء دپ ءِ کسے اوشتاتگ۔ بے روگنیں نگن۔ ڈُک ءِ آیگ : کارے ءِ آیگ۔ ڈُک ء بندگ : راہ ء بندگ۔ ڈُک بندگ : اڑ یا ھچ کنگ۔ ڈُک جنگ : گرانیں شرت ایر کنگ۔ نبینگ ءِ ھما آپ کہ دوُ انت بلے چوکر یکے ءِ بشتگ اَنت ء آئی ء سرء ڈُک ء نشان " " ء جنگ بوتگ انگریزی کہ " ٹک " ۔ شوچن ءِ کہ یک رندے گد ءِ جن ءِ ، گد ءِ ڈُکے رو چگ یا جگ۔ اے ناڈراھی ءِ " ڈُک " است بھا ناڈراھی کہ چہ یک ناڈراھے ء دگہ ڈراھیں مرداں گپت ء بشنگ بیت۔ انگریزی کہ ٹرمپک، سُھرک، کلیرگ۔
- **ڈُک :** (ڈِک) گلڈیں ڈُوری بے بُزّی اُنگڑے ھر چیزے ء کہ بیت ڈِکے ناہ، آرت، ھاک، گِل۔
- **ڈُک :** (ڈُک) ڈُنگ ء پر ماناں بزاں " پہ ڈُک "۔
- **ڈُکال :** (ڈُک ک ال) بے ھَوری کہ رند ءِ نہ کاہ پہ دلوتاں بیت نہ نان پہ مردم ءِ۔ نامے مردمی۔
- **ڈُکالک :** (ڈُک ک ال ک) مرگے۔
- **ڈُکالی :** (ڈُک کَ ال ی) کہ نیں پِشکے، بمبلے (ماھیگے)۔ ڈُکال بیگ۔
- **ڈُکگ :** (ڈُک کَ گ) ڈُک بوگ، بند بوگ، دِل ءِ ڈُکگ : بند بوگ، گرگ، اوُگ، دپ ء گرگ۔ شک پر دیگ۔
- **ڈُکگ :** (ڈِک ک گ) گامیش ء آواز، گامیش ڈِک اِیت (گوک بانس اِیت)۔
- **ڈُکگ :** (ڈُک کَ گ) جان پہ جان بوگ۔ ڈُکینگ : ھم کش کنگ۔
- **ڈُکم :** (ڈُک کُ م) ڈُک ڈُک، گنڈ گنڈ، پہ ردپھناق ءِ ڈراھیں برزی ء جھل۔ ڈُکمیں مید۔
- **ڈُکو :** (ڈُک ک وْ) لواشیں نان۔ بے روگنیں ڈُکیں نان۔
- **ڈُکوپچ :** (ڈُک ک وْ + پ چ) گلہ، برنج یا سھر وہ نگن کہ آرت ءِ شک ءِ بے روگن ءِ پچگ ء بیت۔
- **ڈُکوئیگ :** (ڈُک ک و ی گ) جنک چو ہیں دار۔ (بچاربُت تاکدیم ۴۶۱)
- **ڈُکی :** (ڈُک کِ ی) مزنیں کارچ + ھما کہ گوں ڈُک ء شیادی کنت، ھما کہ کسے ء ڈُک ءِ کیت۔
- **ڈُکی :** (ڈِک کِ ی) لوگ یا دُکان ء دیم ءِ گوں ڈُک اَنچیں برزیں جاگہ۔ (بچاربُت تاکدیم ۴۶۱
- **ڈُکیگ :** (ڈُک کِ ی گ) بچار " ڈُکی "
- **ڈُکینگ :** (ڈُک۔کِ ے۔ نگ) انگریزی کنگ کہ پہ ڈُک اِیت، ھم کش کنگ ★
- **ڈگار :** (ڈگ ار) زمین، کِشگ ء یا کِشتگیں زمین، ڈگار ء درآرگ : نشار دیگ ءِ مزگ ءِ ھاکاں بند ءِ جنگ ء ڈگار ءِ پہ اپہ

رسگءُ جُھل کنگ، جتا جتا یک ڈگارے.

- **ڈگاردَوچ :** (ڈَگ ار+دَوچ) بلوچی دَوچے۔
- **ڈگارو :** (ڈَگ اد رُو) بلوچی دوچے ۔
- **ڈگاری :** (ڈَگ ارِی) ھما کہ گوں ڈگارءُ شیادی کنت۔
- **ڈَگَر :** (ڈَگ گ رْ) سکّیں پیرین ، ڈگریں گوک یا پس بزاں سک پیریا ۔
- **ڈگلو :** (ڈَگ لُو) کورٹ ، بے آستینکیں کرٹ ۔
- **ڈَگّی :** (ڈَگ گِی) مادگیں ہسیریں گوک۔
- **ڈَل :** (ڈَل) کساں کسانیں سنگلک (۲) " ڈلگ "ءِ پرمانگال ، بزاں پہ ڈُلّ ۔

  (۳) باھوءِ مزن گور ءُ کرّءِ میتگے۔
- **ڈَل :** (ڈَلْ) کور ، مونت ، ملام (۲) ھنڈ (مادگیں گُچک)
- **ڈُل :** (ڈُلْ) اُشترءِ لڈ۔
- **ڈلاک :** (ڈَل اَک) ڈل ھاک (۲) ڈلوک۔

ڈکوٹیگ

ڈِگّی

- **ڈلانگ :** (ڈَل ان گ) مکور ، ناس یا انچیں چیزے ءِ پُرتگءِ توار ، اُشترءِ ملینگوکءِ توار ، ڈِلنگ ءُ ڈلانگ۔ ✪
- **ڈلائینگ :** (ڈَل اے ن گ) بچار " ڈلینگ "۔
- **ڈلپاد :** (ڈَل پ اد) ھما زمین کہ ڈَل اِنت ، ڈلستگ ، ڈلستگیں زمین۔
- **ڈلسر :** (ڈَل س ر) مکران ءِ دشتءِ یک میتگے۔ ★
- **ڈِلستگ :** (ڈِل س ت گ) ھما ملک کہ آئی ءِ زمین ڈلپاد اِنت - ڈلپادیں زمین۔
- **ڈلگ :** (ڈَل گ) (۱) یک چیزےءِ ماں " ڈلوک " ءِ کنگءِ ڈلگ ۔

  (۲) آرت ، روگن ءُ شکر ، گرا دانت ڈلگ بنت۔

  (۳) ڈال : کئے زنڈ (اُورت رتاں) ڈلگ چار ، دانءِ ڈلگ ، کمرزءِ ڈلگ بزاں بُزّگ۔
- **ڈلگچار :** (ڈَل گ + چ ا ر) بچار " ڈال چار "۔
- **ڈلگ چمّ :** (ڈَل گ + چ م) مزن چمّ - ✪
- **ڈلگءُ موش :** (ڈَل گ ءُ م وش) آرت ، روگن ءُ شکرءِ چہ جوڑ کتگیں وراکے کہ گیشتر کپوتک ءِ ورانت.
- **ڈلگینگ :** (ڈَل گ ے ن گ) ڈلگ کنگ ۔

- **ڈلوک** : (ڈُ ل و ک) ھماکہ ڈنگ ءِ کارءَ کنت جنترءِ زاتے کہ گرّ گرّ اِنت اے پہ ماش ءُ دگہ اِیپیں چیزے ءِ ڈنگ ءَ کار مرد بیت۔
- **ڈلونک** : (ڈُ ل و ن ک) بچار « ڈلوک »
- **ڈُلّی** : (ڈُل لِ ی) لڈّی لیب
- **ڈلینگ** : (ڈُ لے ن گ) ڈنگ ءُ ریچگ، ڈلامینگ بزاں انچوش بجن ئے کہ کسے بہ ڈل اِیت اِش، دگرے ءُ ڈنگ پرایگ۔
- **ڈمبّ** : (ڈُ م ب) نیم کرّ، ڈامپ۔ ھماکہ پہ شَتری ءَ ہشکنت، گوش ڈمبّ بنت بزاں آپ اِش روت بند بنت یا وت کمّ ہشکنت۔
  (۲) ڈمبّ کنگ : جم کنگ، دارگ، بند کنگ، آپ ءِ ڈمبّ کنگ۔
  (۳) پنجگورءِ چہ بگدرءِ مزن شیپ ءِ چیر دڈّ بازار اُنت یکّے سری ڈمبّ ءُ دومی چیری ڈمبّ۔
  (۴) کوھنیں مانش (دُمبّ)۔
- **ڈمبرگ** : (ڈُ م بَ ر گ) گوات گرگ، گیگ، زھر گرگ۔
- **ڈمبرینگ** : (ڈُ م بَ رے ن گ) انچوش کنگ کہ بہ ڈمبر اِیت۔
- **ڈمبگ** : (ڈُ م بَ گ) گیگ۔ ڈمبان ءِ روگ۔ ڈمبرگ، گوات گرگ۔ انچوش روگ دلوت یا ستر ءِ کہ بڈّےءُ بُرز جنڈ اِیت، کچک ءِ ڈمبگ، استارءِ ڈمبگ، کچک چل، کچک ڈمبگ۔
- **ڈَمس** : (ڈَ م س) ڈرم، زندیں مردم ءِ ھم گرش اَت۔
- **ڈَمَن** : (ڈَ م۔ مِ ن) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **ڈَن** : (ڈَ ن ن) در، پٹ، وڈّ۔
- **ڈُن** : (ڈُ ن ن) ناپگ، ڈکّیں ناپگ۔
- **ڈنڈ** : (ڈَ ن ڈ) ملام
- **ڈنڈا** : (ڈَ ن ڈا) زندیں لٹ، گلچوبیں دار۔
- **ڈنڈسک** : (ڈَ ن ڈِ س ک) زردکی گومز۔
- **ڈنڈلو** : (ڈَ ن ڈُ ل و) کاھے، بارگ اِنت (دشت ءِ ھم بیت)۔ ے* ہُمتنگ ءُ ڈنڈلو ھردو گوھار اُنت، مات اِش مُرتگ ءُ پرس ءِ نہ دار اُنت ہُمتنگ ءُ ڈنڈلو ھردو ماں شیاھاپیں ڈگاراں رُد اَنت۔
- **ڈنڈور** : (ڈَ ن ڈُ و ر) بُمبُر، بالی گونڈارے سک توار کنت پلّانی سرءَ تر اِیت، پہ وتی لوگ ءِ دارءَ ٹُنگ کنت۔
- **ڈنڈوسک** : (ڈَ ن ڈُ و س ک) بچار « ڈنڈیسک »۔
- **ڈنڈیسک** : (ڈَ ن ڈِ ی س ک) دازءِ پیشّ ءِ بارگیں روت۔ بارگ، لاگر۔ ڈنڈسک : زردکی گومز۔
- **ڈن سر** : (ڈَ ن + سَ ر) سرباز ءِ کورءَ باتیان ءِ شھرءِ ھم بجیپت ءَ کور ءِ دومی دست ءِ بالادے۔
- **ڈِنک** : (ڈِ ن ک) ڈنڈیسک، پیشّ ءِ بارگیں بندیک رنگیں روت یا رگ۔
- **ڈنگ** : (ڈَ ن گ) بچار « ڈَن »۔
- **ڈنگ** : (ڈَ ن گ) مگسک ءِ زاتے کہ گیشتر گیجک ءِ پر بچ اِیت ءُ گزّ کنت۔ ڈنگ جنگ (۲) بینگ مگسک ءِ ڈنگ، کہ مزنیں بینگ بیت۔ بلکیں اے ھمے رانی یا ملکہ بزاں Queen اِنت، اے بینگ گروک ءِ سک جنت۔ دلوت ءِ ڈنگ، گچک ءِ ڈنگ، ھری ڈنگ۔

ڈُنگ : (ڈُن گ) ڈز، ٹیک.

ڈنگر : (ڈَن گ ر) گٹنگ دارین بے تاک ءِ ھُشکیں ڈرچکی شاہ یا لمب۔ نامے۔

ڈِنگرگ : (ڈِن گِ رگ) بچار " ڈینگرگ "۔

ڈنگرینگ : (ڈِن گ رے ن گ) بچار " ڈینگرینگ "

ڈُنگز : (ڈُن گ گ ز) زنڈ، بے وڑ، بے ڈول۔

ڈَنگو : (ڈَن گ ؤ) نامے۔

ڈَنگی : (ڈَن گِ ی) ھاکہ ڈنگ ءِ پرانت۔ گونڈوی نامے۔

ڈِنی : (ڈِن نِ ی) دری، درآمد (۲) دریاءِ آپ ءِ چیرءَ زمین ءِ برزیں جاگہ کہ اوداں بوجیگ سک بنت۔

ڈُنی : (ڈُن نِ ی) ھما مردم کہ ڈُن ءِ مزن اِنت۔

ڈَنیگ : (ڈَن ن ی گ) بچار " ڈَنی "۔

ڈو : (ڈو) بچار " ڈوہ "۔

ڈوبار : (ڈو ب ار) بزاں بہ ڈوبار، ڈوبارگ ءِ پرماں گال۔

ڈوبارگ : (ڈوب ار گ) یکے ءِ سرءَ مُپت ءِ ترنڈگ، ترنڈ پرنڈ کنگ، میاریگ کنگ۔

ڈوبر : (ڈو ب ر) سینگ۔ جبین۔ ★

ڈوڈ : (ڈوڈ) باز ھُشکیں پوست انچوش کہ ڈوڈیں ھینزک۔ لھیں چیزے کہ چہ ھُشکی ءِ ترندءَ سک ڈڈ بہ بیت۔

ڈوڈرگ : (ڈو ڈ رگ) سک ھُشک ءُ ترندبیگ، ڈوڈگ۔

ڈوڈرینگ : (ڈو ڈ رے ن گ) سک ھُشک ءُ ترندکنگ، انچوش کنگ کہ بہ ڈوڈرایت۔ " ڈوڈرگ " ءِ بیکارگال ★

ڈوڈگ : (ڈو ڈ گ) بچار " ڈوڈرگ "۔

ڈور : (ڈور) دریاءِ کرءِ ھما جاگہ کہ اگاں دریا پُر بیت آنی ءِ تہ ءَ آپ روت ءُ اگاں ھور بیت ھمے راہ ءَ آپ، دریاءَ روت۔

ڈورو : (ڈو رو) چیاں گون مشین ءِ چنگ کہ کدءِ ترونگی ءَ بنت۔

ڈورہ : (ڈو رہ) سرءِ میداں ڈورہ کنگ بچار " ڈورو "۔

ڈوریا : (ڈو ری ا) کسانیں ڈور۔

ڈوک : (ڈوک) سِنگ۔

ڈوکاک : (ڈو ک اک) ڈوک آک۔

ڈوکچین : (ڈوک + چے ن) سنگ چین، سنگ رتچ، سنگ جنگ۔

ڈوک رتچ : (ڈوک رِ ت چ) بچار " ڈوک چین "۔

ڈوکشان : (ڈوک + شان) ڈوک ڈور دیوک۔

ڈوکو : (ڈو ک ؤ) بچار " ڈولو "

ڈوگر : (ڈو گ ر) بچار " ڈوگو "۔

ڈوگو : (ڈو گ ؤ) سیاھیں مردم، اپریکا ءِ شواھلی زبان ءَ " ڈوگو " بات ءِ گوش اَنت۔

- **ڈَول** : (ڈَولْ) بیم، بڑاہ، نمونہ۔
- **ڈُول** : (ڈُولْ) کمیٹ، ڈولو۔
- **ڈُولدار** : (ڈُولْ + دَارْ) بُراہ دار۔
- **ڈُولکو** : (ڈُولْ کْ وْ) ک نیں سوکگے کرْپّل ئے نسب ءِ پچ بنت۔ بُرزی دوپد پْراہ روت کہ ءِ نان پچیں تینتے یاگیشتر گیپارے" تو ڈُولکو ءِ نسب ءِ ھواکن ئے۔ ۲۔ بچار "ڈُولو"
- **ڈُولو** : (ڈُولْ وْ) ڈُولکو: ادشتانگیں جاہ ءِ دوْنل برگ، پادچکی ءِ ادشتانگ اَنت ءُ چہ سْرین ءِ بُرز پْردشتگ۔ ڈُوکو۔
- **ڈُوم** : (ڈُومْ) ڈُھل، مزنیں ڈُھل، باز گوْشش اَنت کہ نیں اِنت۔
- **ڈُومب** : (ڈُومْ بْ) ڈُھل، ڈُوم۔
- **ڈُومبک** : (ڈُومْ بَ کْ) ڈُومبکی۔
- **ڈُومبکی** : (ڈُومْ بَ کِ یْ) ٹِکّے کہ ایشانی کار ڈُھل ءِ جنگ اِنت، ڈُومبی، ڈُھلی۔
- **ڈُومبو** : (ڈُومْ بُ وْ) بمبرءِ ڈُنڈورہ ءِ زاتیں بالی گوْنڈارے۔

ڈُونگا

- **ڈُونڈ** : (ڈُونْ ڈْ) ساھدارے ءِ گھ اِنگیں جون، گھ اِنگ، گندہ بو (۲) مُرتگیں ساھدارے کہ آئی جون ڈْمبرانگ ءُ پسینتگ اِنت ءُ سک گندگ بوکنت، مُرتگیں ساھدارہ جون۔ ڈُونڈ وار : جون وارین مُرگ کہ چُوایشاں گیْنٹو، ڈال، ھِروار اَنت۔ ڈُونڈکش یا ڈُونڈ وار: ھپتارءِ ھم گوْنش اَنت کہ اِے ھم مستریں ڈُونڈ وار اِنت۔
- **ڈُونگا** : (ڈُونْ گْ گَ ا) نازُشت مان کنگ ءِ مزنیں کاشیگ۔ (بچار بُت)
- **ڈُوہ** : (ڈُو ہْ) بھارہ موسم ءِ بیاں ساہ ءِ دُو بر دوش اَنت، یک برے روش اَنت دومی بر ءِ پد ءِ شیر کن اَنت۔ گُنش اَنت کہ پیاں "ڈُوہ" ءِ کُرتگ۔
- **ڈُوھانی** : (ڈُوھانی) ھما مزنیں کاشیگ، کاسگ یا زان کہ آئی ءِ تہ ءِ شیر دوش اَنت: گوک دوش، ھر مزنیں کاشیگے بلے آپ واریا شیر وارے۔
- **ڈُوھگ** : (ڈُو ھْ گْ) دو بر دوشگ۔
- **ڈُھاڈر** : (ڈُھا۔ ڈَرْ) بچار "ڈاڈر"
- **ڈُھبند** : (ڈُھ بَ نْ ڈْ) اپچیں رنگے کنگ کہ ڈاہ ءِ سربندگ ببیت۔ (۲) ھما مردم کہ ماں ڈاھ گرگ ءِ بندیگ کنگ بوتگ اَنت۔

- **ڈھپیشوک :** (ڈھ+پ+ےشٛ+وک) ڈھ ءِ پیشوک
- **ڈھستران :** (ڈھ+س+ت+ران) ڈاہ ءِ تران یا پہ ڈاہ ءَ تران کنوک ۔
- **ڈھجار :** (ڈھ+ج+ار) ھما جار کہ مردمانی ڈاہ دیگ ءِ پہ رینگ بیت ۔ ماں اے جار ءَ مردم چہ یک بیرانی کنوکیں یا تاوان دئوکیں چیزے ءِ یا کارے ءِ بارو ءَ ھال دیگ بنت + " Warning " ڈاہ ءِ جار بزاں وھدے ملک ءَ ڈاہ بیت گڑا ایشی ءِ جار یا ایشی ءِ بارہ ءَ یا ایشی ءِ کنوکانی وتی پرمان پہ مردماں سرکنگ بیت ۔
- **ڈھدار :** (ڈھ+دار) میار دار ، میار بار ، میاریگ ۔
- **ڈھسر :** (ڈھ+س+ر) ڈاھ ءِ سروک ۔
- **ڈھسروگ :** (ڈھ+س+روگ) ڈاھ ءِ سرو گان ۔
- **ڈھگ :** (ڈھ+گ) کم کم ءَ ، لاگر بوگ ، شمبگ ، ھگ ، رِپگ ، کرگ ، لاگر بوگ ۔
- **ڈھگپ :** (ڈھ+گ+پ) ڈاھ ءِ گپ ۔
- **ڈھگپت** (ڈھ+گ+پ+ت) ھما مردم یا جاگہ کہ ڈاہ ءَ گپتگ یا پہ ڈاہ گرگ بیتگ ۔
- **ڈُھل :** (ڈُھ+ل) دَر چِنگیں دارے کہ ھر دوئیں نیگ ءَ تنگ اِنت ءُ ھر دوئیں نیمگاں پوست بستگ کہ پہ لٹ یا دست جنگ بیت کہ توار کنت ءُ ساز ءُ آوازانی تہ ءَ مزنیں بہرے گپت ۔
- **ڈُھل جن :** (ڈُھ+ل+ج+ن) ڈُھل جنوک ، ڈُھلی ۔
- **ڈُھلی :** (ڈُھ+لِ+ی) بچار " ڈُھل جن " ۔
- **ڈُھم :** (ڈُھ+م) مزنیں ڈِک ۔ پہ باز مال ءَ ھم گوشگ اَنت کہ مراد بلاہ ءِ ڈُھم اِنت ۔
- **ڈُھمستر :** (ڈھ+م+س+ت+ر) ڈاہ ءِ مستر ۔
- **ڈُھور :** (ڈُھ+ور) مزن پیریں مردم ۔ ڈُھور دیگ : باز ریچگ یکپارگی ریچگ ۔ پلانی ءَ جھلگ ءِ آپ ڈُھور داتگ اَنت [بلکیں اے گال ھے " ڈور " اِنت کہ دریا ءِ دپ ءِ ھور اِنت] ۔
- **ڈئیرو :** (ڈ+ئ+ی+رو) بچار " ڈئیکو "
- **ڈئیکو :** (ڈ+ئ+ی+ک+و) بلوچی زیمرے چوکہ نازینک ، سوت ، زھیرگ ءُ ، ڈئیرو ۔
- **ڈِیاری :** (ڈِ+ی+ار+ی) گورانی دلوانی ۔
- **ڈِیڈ :** (ڈِ+ے+ڈ) سنگت ، جون ، ستیں ۔
- **ڈِیڈار :** (ڈِ+ے+ڈار) ڈرچکے کہ شیرگ باز دنت ۔ شیرگ ءِ اسپیت اِنت ءُ بدناک ۔ اے دو زات اِنت ۔ ایشی ءَ کُشگ پہ نیست بے " کھڈ یڈار " ءِ سک کُشگ پہ ۔
- **ڈیک :** (ڈِ+ے+ک) پیر ، سک پیریں جنین ، پیریں بُز ۔
- **ڈیکٹ :** (ڈِ+ی+ک+ٹ) ٹکر ، دو چیزہ ءِ یک دگر ءَ گوں ٹکگ ۔ ڈیکٹ دیگ ، ڈیکٹ ورگ : دو چپاو کپگ ، دیم پہ دیم کپگ ۔
- **ڈیکی :** (ڈِ+ے+کِ+ی) تمب ، چلیپا ۔
- **ڈیل :** (ڈِ+ے+ل) مزنیں مادیانیں ھر ۔ ڈیل دیگ : لیٹ دیگ ۔ تک ءُ گوزی لیب ءَ " بیل " ۔
- **ڈِیل :** (ڈِ+ی+ل) کرتب ءِ ھوشگ ءِ ڈیل ، کاشں یا نل ءِ ڈیل ، باکس ءِ ڈیل ، بارگ ءُ دراجیں چیز ، آبریشم تپایگ ءِ ڈیل

دستءِ ڈیل۔ کشارءِ ڈیل جنگ۔ بزاں دار بندگ، سک بارگ۔

(۲) بالاد (۳) زرد۔ دل ھیالانی۔

- **ڈیلا :** (ڈےلا) زرشان۔
- **ڈیلنگ :** (ڈِی لِ ان گ) ڈِیل۔ برز۔ کروب یا ئل ءِ ڈِیلنگ۔ دستءِ ڈیل۔ پادءِ ڈیلنگ: ٹینٹ۔
- **ڈیمبک :** (ڈےم بَ ک) ڈگارءِ مُشک ھونڈ کنت چدءِ مستر بیت گُشِ اَنت "ڈگارءِ زرگرتگ" اگاں زرمزن بیت گُشِ اَنت کہ "ڈیمبکءِ گرتگ۔ ڈیمبک کہ مزن بیت گڑا بندبارت بزاں بند بہ رایت ءُ سدایتءُ آپ روت۔
- **ڈینگرگ :** (ڈی ن گِ رگ) چیزےءِ چہ وتی کالبءُ گیامءِ درشرگ: جَمءِ ڈینگرگ۔
- **ڈینگرینگ :** (ڈی ن گ رِے ن گ) چیزےءِ چہ وتی گیامءِ درشرپینگ، درگوجگ، کوھرینگ، چماں ڈینگرینگ: چماں ندارگ
- **ڈیھ :** (ڈِےھ) مُلک، جاگہ، دیار۔
- **ڈیھی :** (ڈےھِ ئی) ملکی، "ڈیھی کن ءُ بیا۔"

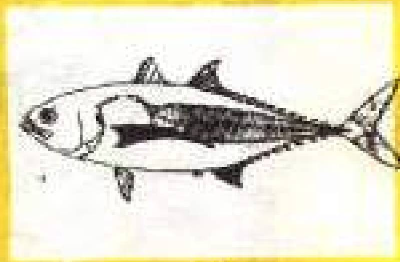

- **د :** (دَال) بلوچیءِ ھشتمی آب۔
- **دا :** (دَا) "دہ" یا "دات" ءِ گونڈ گال۔
- **داب :** (دَاب) ڈول، پیم، وڑ، نموز، کھیب، داب کنگ: پہ کھیب روگ۔
- **دابانی :** (دابَ ان ی) داب کنوک، داھدار، دابانی شَلی، دابانی شرک۔
- **دابو :** (دَاب و) دلوت۔ پہ دَر دَر پھوال ءُ ناسر پدیں مردم ءِ گوش اَنت
- **دابہ :** (دا۔ ب ہ) بچار "دابو" ★
- **دات :** (دَات) دیگ ءِ گوَست۔
- **داد :** (دَاد) دانگیں چیز (دانگیں دادانی پدءَ نامردجَن اَنت)، پریات، اِنساپ۔
- **دادا :** (دَادَا) مستریں گوھار، کستریں جنکے پہ مستریں ءِ گوش ایت (شیرازی: ددہ: زن سیاہ، خواہر) بھمے وڑءِ لیب نچہ سہ (اَدا مچکوں پوزءِ دے۔ دادا نالکوں گوش ءِ دے)۔
- **دادانی :** (دَادَان ی) دیوک، داد دیوک۔
- **دادک :** (دَادُک) داد محمد یا داد رحمان ءِ نیم نام اِنت، بلوچی نامے، ھما گلام ءُ ھزمت کار ءِ گوش اَنت کہ چہ کسانی ءِ لوگ ءِ تہ ءَ رُد ایت ءُ پیر بیت، دادو۔
- **دادو :** (دَادُو) نامے داد محمد یا داد رحمان، دادھُدا ءِ نیم نام، ھزمتکار، گلام، نوکر، ھما گلام ءُ ھزمت کار کہ چہ کسانی ءِ یک لوگے ءِ تہ ءَ رُد ایت، دادُک، دادو: بلوچی دپترانی واھگدارے کہ ماھکان آنی ءِ دوستار بوتگ کہ۔ دادو ماھکان مسکانی" ءِ نام ءِ زانگ بیت۔
- **دادین :** (دَادِین) دانگیں۔ نامے۔
- **دار :** (دَار) چہ دُرچکاں بُرِّ اِتگیں یا پُرّوشتگیں دار، یادگھ ھررنگ ءِ دارے کہ بہ بیت، دار ءِ دار: بزاں سک ترند سک ھُشک۔
- **دار :** (دَار) داروک، داھند، واجہ، اپجوش کہ کاردار، سردار، دلدار، رنج دار۔

- **داراں ٹگو :** (دَارَان۔ ٹْ گ وْ) مُرگے کہ ایشی ءِ " ٹِچ گُڈ " یا " ٹِچ گُڈوک " ءَ هم گوُش اَنت ۔ گُکنٹاں جَنگ، لوڑی مُرگ ۔ (بچارُت)
- **داراں گوشو :** (دَارَان + گ وْشْ وْ) در برجاهاں یک راستیں سزایے کہ بچکاں دیگ بیت کہ بچکّ وتی دستاں وتی جند ءِ لنگانی یا کونڈانی چیرءَ گوازین ایت ءُ پدءَ وتی گوشاں گپت ءُ چو لگڑ ءِ ڈَول ءَ پادانی سرءَ اوشت ایت، ایشی ءَ دگر راستے ایش اِنت کہ وتی راستی گوش ءَ پہ چپّی دست ءُ چپی گوش ءَ پہ راستی دست ءَ گیت ءُ پادانی سرءَ سِندایت ءُ اوشت ایت دانکہ هست ءِ پستاں بکپ ایت ، بازجاگہ یک پادے ءَ سرءَ اوشتارینگ بیت اے رنگ ءَ یکیں پاد ءِ سرءَ اوشت ایت بلے اے رنگ ءِ دومی پاد ءِ کونڈ ءِ چیرءَ دستے گوازین ایت ءُ پدءِ گوش ءَ گپت ۔
- **دار بُرّ :** (دَارْ + بُ رْ) دار بُرّوکیں مردم ۔ دار بُرّیں تیمبر، هما موسم کہ پہ دار ءِ بُرّگ ءِ نام گپت اِنت کہ اے موسم ءِ اکاں دار بُرّگ بہ بیت ءَ سرٹ ایت ءُ وروک نے نہ وارت ۔ اے هما موسم اِنت کہ سورگ پُتل بیت ۔ " دار بُرّ ءِ موسم " ۔
- **دار بند :** (دَارْ ۔ بَ نْ دْ) هما بندیک کہ تلک ءِ وارگ گوں هیشی ءِ نیامدار ءِ بستگ ایشی ءِ " کیر بند " هم گوُش اَنت ۔
- **دار پروش :** (دَارْ + پْ رو شْ) هماکہ دار پروش ایت، هماکہ دار گُڈ ایت ۔
- **دار پیچ :** (دَارْ + پ ے چْ) درملے ۔

دارکالب

دار دمب

داراں ٹگو

- **دار چِن** (دَارْ + چِ نْ) هماکہ دار چِنت ۔ دار چنوک ۔
- **دار چینی :** (دَارْ + چ ی نِ ی) دڑ چکے ءِ کوچل اِنت، سوچاک اِنت کہ بزارانی تہ ءَ مان کنگ بیت ، پُد گُرادانت هم ایشی ءَ مان کن اَنت ۔
- **دار چک :** (دَارْ + چْ کْ) ایر دکاں کلرسکی ءِ رنگیں پیبے ۔
- **دار چین :** (دَارْ + چ ے نْ) هما مردم کہ جنگل ءِ دار چینت ءُ وتی روزگار ءَ گوازین ایت ۔
- **دار دمب :** (دَارْ + دُ مْ بْ) ماهیگے ۔ Torpedo Scad (بچارُت)
- **دار شیرین :** (دَارْ + ش ی رِ ی نْ) درملے (میٹھی کاٹھی)
- **دارک :** (دَارْ کْ) کسانیں دار ، نامے، تلک ءِ دار یا کیرک کہ گوں گرک ءِ ادْڑینگ بیت ۔
- **دارکار :** (دَارْ + کَ ارْ) دار تراش، دار ءِ کارکنوکیں اُستا ، واڈھ ۔ CARPENTER
- **دارکالب :** (دَارْ + کَ ال بْ) چوٹ یا کوش ءِ دار ءِ کالب ۔ (بچارُت)
- **دارکان گوشو** (دَارْکَ ان + گ وْشْ وْ) دارے پُلک کی اَنت ، یک بچکے وتی یک دستے چہ تنگ ءِ چیرءَ گوازین ایت ءُ وتی گوش ءِ

گپت۔ دومی دست ءَ مے کلیں دار ءِ سرءَ ایرکن اَنت ءُ گوں یکیں پاد ءَ مے دار ءِ چاگرد ءَ تَرَّایت۔ اگاں هپت رند تَرَّایت ءُ ذکپ اِیت گڑا بزاں آ پھک بوت، مے رنگ ءَ هریک بچکے تَرَّایت هرکسے کہ هپت رند ءِ توام کنگ ءَ بیسرکپ اِیت آئی ءِ سزا کیت اگاں چیزے گار بیت گڑا ایشی ءَ پہ سوگندی هم کارمرد کن اَنت۔

- **دارگ(۱) :** (دَارَگ) گرگ ءُ دارگ گوں دستاں گرگ، درمان دارگ، ءُ نُگڈی یا هَشتی ءِ لیب ءَ مے گُڈّ کہ هرلیبی زورانت هیشاں "دارگ" گوُشِ اَنت۔ دارگ ءِ گردان ءَ دارگ، داشت، داشتگ، داشتگ اَت، دارایت۔
- **دارگ(۲) :** (دَارَگ) تُرّپ ءُ موری ءِ رنگیں دهلے کہ چه هور ءَ رند دَرایت، تاک ءِ چو کُلّ ءِ تاک ءَ اَنت بلے چه دو سے تاک گیشتر پرئے ذبیت۔ بُن ءِ اسپیت اِنت چو تُرّپ ءُ موری ءُ ورگ بیت بلے تام ءِ وشّ اِنت، تاک ءِ ورگ ذبنت۔
- **دارگوج :** (دَارْ ءَ گُ وَجْ) گوج ءِ زاتے کہ تازیانی گوَر ءَ "ورگی گورج" اِنت ایشی ءَ تازی وَر اَنت، هندستان ءَ ایشی ءَ "ساندا" گوُشِ اَنت ءُ ایشی ءِ ٹیل ءَ کشّ اَنت پہ درمانی۔
- **دارمدار :** (دَارْ ءُ مَ دَارْ) دار مدار بوگ: جَل مَ جَل بوگ، ما مانگ بوگ۔
- **دارمورک :** (دَارْ ءُ مُ وَرَک) مُشک کہ گُنگ بیت دارے تراش اَنت کنڈگ ءِ چن اَنت ءُ مے ٹنگ ءَ سی دینت ءِ آوت ءَ دارایت۔

داز

(الیوس ءِ جنگ ۳۳۳ پ ک ءِ هیالی نگارگے فیفسا پومپای ناپولی (المنجد)

- **دارو :** (دَارُوْ) درمان، دارگ۔
- **دارواڑ :** (دَارْ ءُ وَاڑ) هما شہر بند کہ پہ دار جوڑ کنگ بزاں دیوال نہ اِنت، دار واڑ ءَ اگاں تنگ دربکن ءِ گڑا پل گوش اَنت ءِ۔
- **داریں سر :** (دَارِے ن ءُ سَرْ) اگاں یکّے دومی ءِ هم رنگ ءُ هم درُوشم ببیت گڑا گوش اَنت پلانی پلانی ءِ داریں سرانت۔
- **دارینک :** (دَارِے ن ک) چو دار ءَ تُرند ءُ ڈُڈ ءُ سک، دار رنگیں چیز۔ 5-12-1968
- **داریوش :** (دَارِ۔ یُوشْ) پارس ءِ سے اخامنشی بادشاهانی نام بوتگ۔ اَولی داریوش (۵۲۱ - ۴۸۶ پ ک) وتی دورءَ بابل، سوس ءُ میدیا (آل ماد) ءَ گپت۔ تمی سرکاری بندءُ بست ءُ جوانیں رهبندے ءَ پر اِیت۔ پدءَ ترکی ءُ مقدونیه ءِ سرءَ اُرش کنت۔ ماراتون ءِ جنگ ۴۹۰ پ ک ءَ باج بارت ءُ یونان ءَ دست گپت۔ مصرءَ بیران بوتگ۔ ★

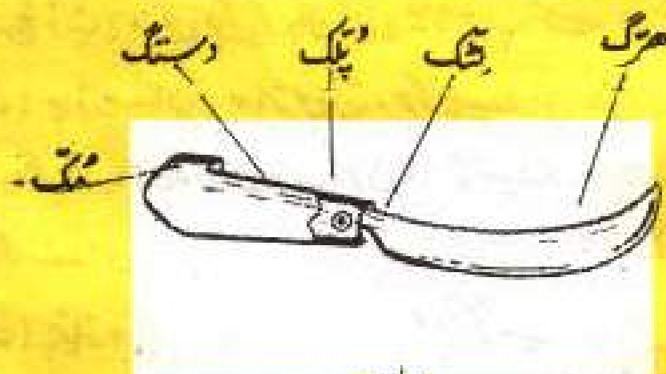
دومی داریوش (۴۲۴ - ۴۰۴ پ ک) ءِ دَور گشت ءُ کوش ءَ باز مشهور بوتگ ءُ وت هم بابل ءَ کُشگ بوتگ۔

سیمی داریوش (۳۳۵ - ۳۳۰ پ ک) دومی داریوش ءِ اولاد بوتگ۔ الیوس ءِ جنگ (۳۳۳ پ ک) ءَ مزنیں سکندر (سکندر مقدونیه) ءِ دست ءَ پرُوش وارت۔ پدءَ (۳۳۱ پ ک) ءَ اربیل ءِ نزیک ءَ کوکامیل ءَ کُشگ بوتگ (بجار بُت)

- **داز :** (دَازْ) رچ ءُ نمونگیں سوئے کہ کوراں سک باز بیت، چه ایشی ءِ پیش ءِ پات، تگر دءِ سادءُ دگہ مے رنگیں چیز جوڑ بیت ایشی ءِ دُوزات اَنت یکّے "سورگ" ءُ دومی ءَ "ریدگ" یا "مجواندز" گوُشِ اَنت۔ دگہ زاتے هم هست اِنت کہ آئی ءَ

"مُرک" گوُش اَنت کہ تاک ءِ بُزء زِیر اَنت۔ " ریدگ ء سورگ " پہ چارگ ء دوناک زیر اَنت، ھردو ٹیناکی دو بھرء جھل ء بندانت نی جھل
سران اِشش گرانت ء چِن اَنت بزاں تُرپ اَنت۔ سورگ سدایت، ریدگ جُتک بیت۔ (بچاربیت)

- **دازدان :** (دَازءدَانْ) داز دَر، شان، پیتّال، پیشّ دَر۔
- **دازدر :** (دَازءدَرْ) پیتّال، پیشّ در، دازدان، ھمودءِ کہ داز باز بیت ایشی ء "شان" ھم گوُش اَنت۔
- **دازرون :** (دَازءرُوْنْ) داس رون، کشارءِ کہ رَن اَنت، "رُنگ" ء ھمیُو کہ یک رندے داس ء دپ ءِ مان تُرا ایت، دَہ تا پانزدہ
دازرون یک پنجگے، "دستگ" یا "پنجگ" ء ھمائی ء گوُش اَنت کہ دَہ یا داں پانزدہ داز رون اِنت کہ پنجگ پُر بیت۔ باز جاگہ ءِ
پنجگ ءِ داز رون ء دازرون ءِ پنجگ گوُش اَنت۔
- **دازن :** (دَازِنْ) تپ ء نزّیک ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **دازم :** (دَازُمْ) داری زھم کہ پہ زھم جنگی ء دربرگ ء یلہ پہ باچکو ءِ کارمرد بیت ایشی ء "درزم" ھم گوُش اَنت۔
- **داس :** (دَاسْ) ھرَگ، ھرگیں کارچے۔ (بچاربیت)
- **داستان :** (دَاس۔ تانْ) کِسّہ (افسانہ، کہانی)

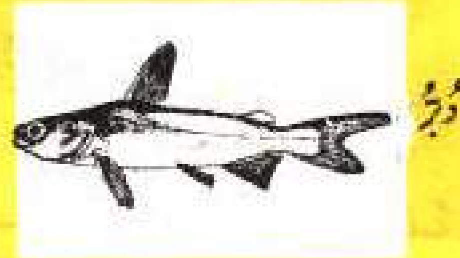

داس

- **داس چِین :** (دَاسْ + چِ ےْ نْ) داس رون۔
- **داسیچک :** (دَاسِ یِ چْ کْ) بُرجءِ دان ء سرء سوچِن کہ شالی ء سرءِ پہ اِنت ھما وھدی کہ دنیگا ھوش ء اِنت۔
جوء داسیچک۔
- **داشت :** (دَاش ث) "دارگ" ء گوُست + سُنگ، برداشت ✶
- **داگ :** (دَاگْ) مردم یا دلوت ء گوُشت ءِ پہ درمانی سوچگ، داگ پہ میسی ٹپ مُتو گُشگ بیت، پہ گوُندچی سرء مُچ ء تُرگل
داگ دیگ یا کنگ یا پردارگ + لَتِپ، پولنگ، ٹَپ۔
نیبگ ء داگ کپگ بزاں پہ ھُگ ء ٹِک کپگ، داگ گرم داگ ء ٹپ، روگن ء داگ کہ بَٹ یا نارشت ء پیازاں دیت۔
داگ ء باز راست اَنت۔ تُرگل کہ پہ مُچ بارگیں سیم یا سوچِن ء گوُندوچ دیگ بیت۔
(۲) مُتو یا مُنہ کہ پہ میسی ٹپ یا بُن دیگ بیت۔
(۳) ھرداگ ء سکّیں مزنیں مُنتہ۔
(۴) دُراج داگ گوں دُراجیں میسے ءِ دُراجیں داگ دیگ۔
(۵) جلک پرنگ : بزاں چوکہ جلک ء پرنگ ءِ چارداریں داگ۔

- **داگشود :** (دَاگ ـ شُ وْدْ) همادرمان کہ گوں آئی ءَ پرنگ شودگ بنت۔
- **داگو :** (دَاگُ وْ) داگ دیوک۔
- **داگی :** (دَاگِ یْ) هماکہ داگ دیگ بیتگ ۔ نشانیں مردم ، بہ زدکاری ءَ یا شرکاری زانتگیں مردم۔
- **دال** (دَالْ) " د " عربی ءِ هشتمی ، اُردو ءِ یازدهی ، پارسی ءِ هشتمی ءُ بلوچی ءِ هشتمی آب۔
- **دام :** (دَامْ) ، ماهور ، ژگ یا مُرگ ءِ گرگ ءِ دام ، کپیءَ مانکتّس انگیں هماسرکہ مردم ءِ گٹّس انت پہ ځرانیں چیزے پِکّشگ ءَ۔
- **دامن :** (دَامِ نْ) پَشک ءِ ، کوہ ءِ ، آچار ءِ یا ملکے ءِ کنارا کہ هموده گُٹّ ایت۔
- **دان**[1] **:** (دَانْ) گلّ یا تریخ ءِ دگہ هے رنگیں ءِ ذرشتگیں وَهل۔
- **دان**[2] **:** (دَانْ) دَرْپ ، هرچیزءِ نام ءِ رند ءَ اے گون بیت بزاں هما چیزءِ دَرْپ اِنت ۔ ایچوشیں کہ : آبدان ، کاهدان سگندان ، سرمگدان ، شیردان ، چهدان ، وادان ، شکردان ءُ دگر دگر۔
- **دان :** (دَانْ) تاں ، دانکہ ، تانکہ ، داکہ ۔ تاکہ ★
- **دانا :** (دا ـ نا) داناک ، بلد ، زانتکار ، هوش مند ★
- **داناک :** (دَا نَ اکْ) زانتکار ، بلدکار۔
- **دانچوپ :** (دَانْ ـ چُ وْپْ) مزنیں جوگن کہ دان آئی ءِ تہ ءَ چوپ انت۔
- **دانک :** (دَانْ کْ) چہ ذرستاں کم بهاتریں زرّ ، چوکہ پیسہ ، بتل ءِ "پلانی ءَ دانکے ءِ جاگہ نیست ، پلانی دانکے نکرزیت"۔
"اُشترے پہ دانکے دانک گار انت" ، "گداں پہ سابون هال ءُ کسیگ ءَ دانکے نہ دارتٔ" ، "اُشتر پہ دانکے بلے واٹے نیم دانک۔
(۲) گپ ، یک گالے ، من وتی دانک ءِ دُور دیاں بزاں من وتی گال ءُ گوشاں یا هبرءَ کناں۔
- **دانک :** (دَانِ کْ) پِمیازءِ تومءِ چنڈ انت ، گوج ءِ منی کہ بیت آئی ءُ گوج انت ، اے وهدءَ بُن ءُ نیست ، یا کہ سک کسان انت کہ چہ تاکاں زندٹرنہ انت۔ اے رنگ ءِ پِمیازءَ " دانک گوش انت۔
- **دانکش :** (دَانْ کَ کشْ) مورءِ زاتے۔
- **دانکل :** (دَانْ کَ لْ) ، "تلک ءُ گوزی" یا "تلک لٹّ" لیب ءِ هرکس کہ بیلاں روت مکران ءَ یک ڈنگرے دست ءَ گلانت ءُ تلک کہ گوز ایگ بیت آگوں هے ڈنگرءَ ءِ گپت هے ڈنگرءِ نام " دانکل " انت ۔ بندرات ءُ الیشی ءِ بدل ءَ لانکیگ یا چادرے گٹّ ءِ بند انت آئی ءِ داماں وست ءَ کن انت بازیں پَشک ءِ گٹّ ءِ هم گپت۔
- **دانکو :** (دَانْ کْ وْ) تاپتگیں گلّ۔
- **دانکہ :** (دَانْ ـ کِ ہْ) تانکہ ، تاکہ۔
- **دانگ :** (دَانْ گْ) تا ، بیجّ ، یک دانگے ، دانگ دانگ بزاں یک یک چیزے ءِ دانگ ، ناہ ءِ ، دان ءِ ، مُهرگ ءِ دانگ ، لهرگ ءُ دانگ (طب : دونَہ ، پارسی : دانہ ، دانک ، دانچ ، دانژہ۔
- **دانیچ :** (دَانِ یْ چْ) ایسپ گلّ ، درمانے " دانیچک "۔
- **دانیچک :** (دَانِ یْ چْ کْ) بچار " دانیچ "۔
- **دانینک :** (دَانِ ے نْ کْ) دانگ ، دانگیں چیزایچوش کہ دان ، گندم ، برنج شکرواد ، ریک۔ 28-11-1966
- **داوا :** (دَاوْا) جنگ ، مِڑ ، اَڑ (بلے " داوا " بندرءَ دپ جاگیں جنگ انت)۔
- **داوادار :** (دَاوَادَارْ) دینکاز هماکس کہ گوں کسے ءَ جنگ ءُ داوائی انت یا کہ بیرے پہ انت۔

- **داوادُمبی:** (دَاوَا- دُم بِ ئ) اِستار دُمبی: هماِ کاگد جوڑ کرتگیں بالی کہ جُک بندیک بندأنت ءُ گوں گوات ءَ بال ءِ دینت. (پتنگ : کانڑا)۔
- **داواگر:** (دَاوَاگِ ر) جنگ ءِ زانشکاریں مردم ، جنگزانت۔
- **داوائی:** (دَاوَاءِ ئ) نامے یا هماکہ داواکنت۔
- **دائی:** (دَاءِ ئ) دینوگ ، بلک۔
- **دائی:** (دَاءِ ئ) چکّاں دائی کنگ۔
- **دبجاک:** (دَبْ جَ اک) پہ گپ هڑگ ، دبجگی کنگ۔
- **دِبر:** (دِبْ ر) زِبر ، ٹرند ، گرنگر۔
- **دُبُرّ:** (دُبُ رّ) گلّو ماهیگ ءِ زاتے۔ دُوبُرّ Soldier cat fish (بچار بُت)
- **دَبرہ:** (دَبْ رَہ) مزنیں دروازگ ، پُترگ ءِ جاگہ ، میدی گالوار ءِ پہ دار ، لگت یا دست یکدارے ءِ چہ دومی ءِ دُور کنگ۔
- **دِبزی:** (دِبْ زِ ئ) دِبزی ءِ هڈ ، سریں کرز ءِ ھلی گُڈّی سر (میک)۔
- **دبگواش:** (دَبْ گْ وَاش) چہ کور ءِ کرّ ءِ نزیک تریں گواش ، ایراپگ ءِ چہ کور ءِ نزیک تریں بھر۔

- **دبوج:** (دَبْ بَ وْ ج) روچگ ءِ هما وَرگ ءُ گشّ انت کہ چہ روچ بُڈگ ءِ رَند اولی گشت ءِ چیزے ورگ بیت۔ دپ ءِ بوجگ بزاں دبوج ورگ یاکنگ۔
- **دبوس:** (دَبْ بُ وْ س) باندار ، هما جاگہ کہ دان ءُ مال ءُ دگر وردن ءِ چیزاں ایرکن انت (بوجیگ ر)۔
- **دبوکو:** (دَبْ وْ کْ ک ئ) پاگ یا وزملے کہ سرءِ بندگ بیت ءُ پد ءِ زلوک ءِ چیرءِ گوازینگ ءُ برز ءِ ما بنجنگ بیت کہ دپ ءُ پد نز چیر بنت۔
- **دبوکہ:** (دَبُو کَ ہ) بچار "دبوکو"
- **دَبوی:** (دَبْ وِ ئ) شیری ، شیر بہاکنوک ر PPB,LWD: DABAVI: a milk seller?
- **دپ:** (دَپ) مردم ءِ دپ کہ گوں هیشی ورگ ءُ گپ جنگ بیت ، هرسا هدار ءِ دپ (۲) کرّ یا کنارہ اک : تیاب ءِ دپ ، کور ءِ دپ ، زهم ءِ دپ ، هنجل ءِ دپ ، پات ءِ دپ۔ هر درپے کہ بُنے بند بیت ءُ برز ءَ پچ هم بچیں نیمگ آئی ءِ "دپ" انت (۳) دیم یا دیمی نیمگ ءِ اک : کل یالوگ ءِ دپ۔

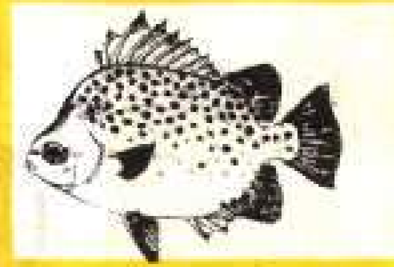
دپ ءِ بندگ : هچ نگوشگ پہ لب ءُ لاپ یا ترس ءَ۔ دپ ءِ برگ : ناہ ءِ۔ دپ ءِ پچ کنگ : هبر کنگ ۲- وانگ بوگ دپ ءِ پچ لگوشگ : کوتار ءُ جاک کنگ ، دپ ءِ پلگوشگ۔ دپ ءِ پچ ءَ : پہ جاک دزائینگ یا بد ءُ رَد کنگ۔ دپ جنگ : چہ شُد ءَ ، پہ دوا ءَ۔ دپ ءَ چنڈگ : بچی ءِ ، درمان ءِ۔ دپ ءَ دارگ : دپ ءِ بندگ بزاں

ھچ نگوشگ۔ دپ ءِ دَر برچگ : تپ رِن بیہ۔ دپ دیگ : گوں نامربوتیں ءُ گھٹیں مردمے ءَ گپ ترّان کنگ۔
دپ ءَ دیگ : ھبّرے ، ورگ ءِ۔ دپ ءُ دنتان لوگ : دپ ءُ دنتانانی نرشگ بزاں ٹپی ٹوری بوگ۔
دپ ءَ رچگ یا ریچگ : یہ چیزے ءِ لوٹگ ءَ یاوتی نادوشی ءَ دل ءَ نہ دارگ ءُ گوں بے اوپاری درشان کنگ۔
دپ ءَ ساںڈ بیگ : دپ ءَ ڈڈّ بیگ ، ھبرءِ تیز بیگ ، چالاک بیگ۔ دپ کپگ : دوچار کپگ۔
دپ کشگ : کسے ءِ آشانگ ءَ دپ ءِ پلگوشگ۔ دپ کنگ : ریشں ءِ۔ دپ ءَ کنگ : چیزے ءِ ، ھبرے ءِ۔
دپ گرگ : دپ ءَ چپیں درپے ءِ۔ (پ) دپ گرگ : نھم ءَ بزاں زنڈیں ھبر کنگ ، دپ ءَ ساںڈ ، یہ دپ وت ءَ دلیر
پیشدارگ۔ دپ ماں دپ بیگ : لُنٹ پہ لُنٹ بیگ ، سکّ پُرّ بوگ۔ دپ ورگ : دورنگ ءِ ، بزاں مجبورگ۔
(پ) دپ ورگ : گوں گپّ کسے عَیبے وس کنگ۔ دپ ءِ ھُشک بوگ : بزاں ھچ نگوشگ ءُ گنگ بوگ۔
دپ ءُ کونڈ بیگ : بزاں بے ترک ءُ تواریگ (اے گالبند ءَ گیشتر ''دپ ءُ کون'' گوش اَنت کرد اِنت)
دپ ءُ لیونز بیگ : ٹپی ٹوری بیگ۔

- **دَپّ :** (دَپّ) ، کوہ ءِ کرّ ءَ کر گوات یکبارگی ایرریچ اِیت۔ دَپّ دنت۔
- **دپادپ :** (دَپ ا دَپ) لُنٹ پہ لُنٹ ، سکّ پُرّ۔
- **دپار :** (دَپ اڑ) دپ ءِ پُرّ ، گلہ۔
- **دپان :** (دَپ پ ان) بوجیگ یا میل ءِ کرّ ءَ دگہ بوجیگ یا یگدارے اوشت اِیت گُشں اَنت آئی ءِ دپان ءَ اِنت۔ یگدار ءُ بوجیگ ءِ دَرّا بو ءِ تھنگ۔
- **دپاور :** (دَپ ا وَڑ) چالاک۔
- **دپبوج :** (دَپ بُ وُج) بچار ''دبوج''۔
- **دپ پات :** (دَپّ پ اث) دّپات : کمیٹ ءِ دپ ءِ پات۔
- **دپتر :** (دَپ تَ ر) لھتیں کپنک (کاگد) ، بجا بکن ءُ یکّ ءَ جاہ ءِ بودچ ءُ یا بندےُ دپترے بیت۔ ''تاریخ'' بلوچانی دپترء
- **دپتردار :** (دَپ دَر دَاڑ) رجسٹرار ھما سرکاری کارمستر کہ سرکاری دپترگوں ھمائی ءَ اِنت۔ ماں دپترء نبشتگ کنوک
- **دپترزانت :** (دَپ تَ ر ، زَان ث) دپتر نبشتہ کنوک ''مورّخ'' (HISTORIAN)۔
- **دپترگیر :** (دَپ تَ ر + گِ ی ر) دپتر ءِ تہ ءَ آرگ ، درج کنگ۔
- **دپتل :** (دَپ تَ ل) دوتل کہ تگیں چیزے ءِ گُشتانی نیمگ ءِ بھر ، یُن ءَ گشے ''مُبتل'' گوشں اَنت۔
- **دپٹاہ :** (دَپ ٹ اہ) دپٹاہ بزاں اپچیں گپ جنگ کہ تو گوشں ءُ زاناں راستیں ٹاہ جنت۔
- **دپچاگ :** (دَپ چ اگ) بچار ''دپچاک''۔
- **دپچنگ :** (دَپ نَ ج ن گ) دپچاک ، پہ دپ مزگ۔
- **دَپچ :** (دَپ پ چ) ھماکس وزان ءَ روچگ نہ اِنت ، کاشے ، دَرمانے۔
- **دپچاک :** (دَپ چ اک) وِرتہ دَپ۔
- **دپچل :** (دَپ چ ل) چبٹ ءِ راستے کہ ترپش ءُ تیزاِنت کہ ورگ ءَ دپ ءَ سوچ اِیت ءُ برّ اِیت۔ وتی پسند نہ اِنت بزاں چہ وتی ءَ سندگ ءِ وحد ءَ زور سندگ لوٹ اِیت ایشی ءِ دگہ نام ''گرّی چبٹ'' ءُ ''جتی چبٹ'' یا گھانگ چبٹ اِنت۔
- **دپچی :** (دَپ - پ - چ ی) روچگی وزان ءِ ماہ اِنت ءُ دپچی اے دگہ یازدہ ماہ اَنت۔
- **دپدیم :** (دَپ - دِ ی م) دپ ءُ دیم ، یہ بدبزانتی ءَ گوشں اَنت۔
- **دپرہ :** (دَپ رَہ) درہ : پترگ ءِ راہ ، دو بوجیگ یا یگدار کہ ڈگّ اِیت ایشاں جاکنگ ءَ تیلانک دیئت اے ''درہ کنگ'' اِنت۔

- **دپرھیں کوٹ :** (دَپ رَھ ے ں ۂ کُ وَٹ) ھمایاں کہ دروازگ پڑ، تھکیں بادگیر۔
- **دپسا:** (دَپ سَ ا) دپ ءِ ساہ، چہ دپ ءَ دراَتوکیں گوات کہ چہ ھمیشی ءَ ساھدار زندگ اِنت دَپ ءَ پہ دگرتُستگیں مردمے ءِ دپ ءَ سکّ کنگ کہ بود بئیت۔ mouth to mouth respiration
- **دپ ساند :** (دَپ ءِ سَ ا ںْ ڈ) ھما مردم کہ دپ ءِ ساند اِنت بزاں پہ گپّ ءَ سکّ ڈُڈّ اِنت۔
- **دپشان :** (دَپ ءِ شَ ا ںْ) دپشان کنگ بزاں چہ دپ ءَ گُشگ، پہ دپ شانگ دیگ اگاں تلک شرپ اِیت بلے مُرگ چہ آئی ءِ دپ ءَ درلگّش اِیت گُوشش اَنت ءَ دپشان ئے کنگ۔
- **دپکّش :** (دَپ ءِ کَ شّ) ھبرءَ نہ منّوک، وتی رَدیاں گوں دپ ءِ زور ءَ چیر دیوک، جاھل۔
- **دپکور :** (دَپ ءِ کَ وْ رْ) سرباز ءِ کور ءَ چہ بنداَن ءَ چیر شھرے۔
- **دپگ :** (دَپ گ) ھم دپ، برابر، منّ (PPB LWD: DAPAGH: Sharp edge . EQUAL)۔
- **دپگِر :** (دَپ ۔ گِ رْ) چیزے کہ دپیگ ئے پُر بہ بیت، بزاں پہ دپیگ ءِ دپگِر اِنت، دپ ءِ گروک، دپیگ، ھما کہ دپیگ ئے پُر
- **دپو :** (دَپ وْ) بے دپ ءُ وانگیں مردم۔
- **دپیگ :** (دَپ یْ گ) سرپوش، دپگر۔

دُتک

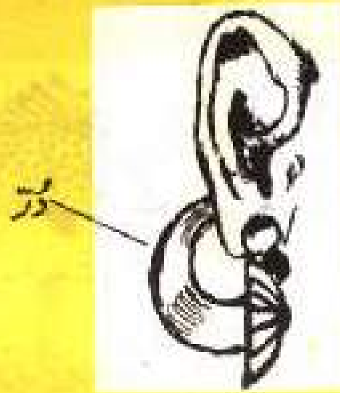

دتیرا / دتیرو

دتورا

دجک

- **دپیل :** (دَپ یْ ل یا دَپ ے ل) کسے ءِ سرا روکیں آپ، چا یا شیر بزاں آپیں چیز
- **دَت :** (دَتْ) تولگ ءُ روباہ ءِ رنگیں رستر۔
- **دَتک :** (دَ تُ کْ) کسانیں ساھدار، لوتک ءُ دتک، تُوتک پہ لاپ رَوانت ءُ دُتک پہ دست ءُ پاد۔ بلے کِتار ءُ آئی ءِ زات لوتک گُتگ بنت۔ مشک، اِدرِک، گورمُشک، کرگشک، سِیکن، دجک
- **دُتک :** (دُتْ ۔ تُ کْ) چہ گُد جوڑ کرتگیں ھما کساں کسانیں بُت کہ چُک لیب کن اَنت اِش، سک سمبھ اِتگیں بُجنک، یک سولے کہ آئی ءِ پلّاں سرجاھاں کن اَنت۔ (بچاربُت)
- **دُتگ :** (دُتْ ۔ تَ گْ) بُجنک، کسے ءِ بُجنک، جنکیں چُک۔
- **دتورا :** (دَتْ ۔ تُ وْ رَ ا) سولے کہ آئی ءِ بر کد ءِ لمبوے بیت ءُ زمیں گُنٹگ ئے پُر۔ اگاں ورگ بہ بیت مردم بے ھوش کنت۔ پہ ھیسک ءِ ناڈراھی ءِ ھٹک کنگ ءُ چلیم ءِ کشگ بیت۔ (بچاربُت)
- **دتیرا :** (دَتْ ۔ تِ یْ ۔ را) دتیرو، ماھیگے کہ اِیشی ءِ تُرگُوج ءِ ھم گُوشت اَنت۔ Spotted butter fish or Spotted Scat (بچاربُت) ★
- **دج :** (دَجْ) بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت۔ دو بازار اَنت یکے سردج ءُ دومی جیردج۔
- **دَجک :** (دَ جُ کْ) کسانیں دَتکے۔ (بچاربُت)

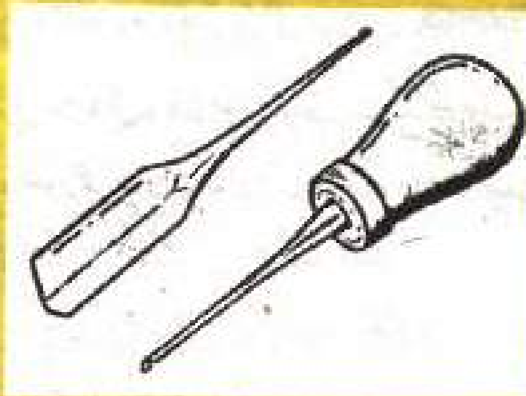
- **دَجگ** : (دَ ج گ) مارکہ مردم ءِ نوارت گُش انت مارءَ دج اِت ، زیم ءُ گومزجن انت ءُ مار دج اِیت .
- **دجی** : (دَ ج ی) دَج ءِ ننروکیں مردم .
- **دَدّ** : (دَ دّ) نُتکانی زبان ءَ " درد " ءَ گوش انت ، هما مردم کہ مُکّیں اِیت ءُ گپ جنت .
- **دُدِرّ** : (دُ دِ رّ) اناگت تچگ ءُ روگ ، هما دان ءَ روگ
- **در** : (دَ ر) دہ دہ روچ ءَ یک درے گوش . هورانی موسم کہ اِیشانی درچہ دهی دانکہ ستدی ءَ انت . بوجیگ ءِ آچار ءِ پٹ . ڈَن ، جتا ، دروازگ ، وسیلہ ، چارہ ، اُمیت ، کتاب ءِ در (باب) Chapter
- **دِر** : (دِ ر) دُرگ ءِ پرمانگال " بہ دِر " ، دِرّ .
- **دِرّ** : (دِ رّ) مزنیں تل یا راک ، آپ ءِ دِرّ ، کوہ ءِ دِرّ ، گُد ، چادر ، شلوار ءِ دِرّ ، دیوال ءِ دِرّ . دِرّ ءُ دوچ .
- **دُرّ** : (دُ رّ) سهتے کہ گوش ءَ کنگ بیت ، شیپیں دُرّ ، سبزءُ مُرواردی دُرّ ، دیم دُرّ ، پد دُرّ ، دُرّدانگ (بچار مُت)
- **دَرا** : (دَ را) " درائگ " ءِ پرمانگال بزاں دربیا .
- **دُرّا** (دُ رّ - را) بلوچی مردیں نامے
- **دُرابل** : (دُ را ب ل) بچار " دُرابول "

- **دَرّابو** : (دَ رّ اب و) درّاب ءِ بوجیگ ءِ چہ دُرستاں سربر ءُ کرّ ءُ تھنگ ، دَیان ءِ تھنگ ، چالاک ءُ چربٹیں مردم
- **دُرابول** : (دُ را ب ول) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ، هود ءِ کوھے ءِ نام اِنت . اِے کوہ چہ دشت دانکہ پیشکان ءَ رَوت ، کوانٹ ، یا پُراپ ءَ هم گوش انت .
- **دُراتوں** : (دُ را ت وں) جنینی نامے .
- **دُراج** : (دُ را ج) گونڈ نہ انت ، شهار - یا ، دراز .
- **دُراجاپ** : (دُ را ج اپ) سرباز ءِ کورگور ءَ جاگھے ءِ نام اِنت .
- **دُراج داگ** : (دُراج + دَاگ) هما دراجیں داگ کہ پہ میھ دیگ بیت
- **دُراج کانزگ** : (دُراج + کَ انِ زگ) کروچیں مچے ، دانگ ئے زرد انت .
- **دُراجکش** : (دراج + کَ ش ش) دُراج کنگ ، دُراج کشّ کنگ . گونڈیں گپّے ءُ کارے ءِ دُراج کنگ .
- **دُراج کنگ** : (دُراج + کَ ن گ) شهارگ ، دُراج کشّ گ ، گرِگ .
- **دُراج گام** : (دُراج + گَ ام) هماکہ گامانی شهارے مزن انت .

- **ڈرادک** : (ڈرادَک) پنجگورءِ چہ کلگ ءِ چیرءِ چہ سوروان ءِ بُرزءِ شہرے ۔
- **دَرآرگ** : (دَرْ آرَگ) مردم ءِ درآرگ : آئیءِ ھر رھبندے کہ لوٹ ئے پہ چپانی سوج دیگ ، مردم ءَ کسے "درکاراِیت" گرءا " دربارت " ءِ بزان آزانت کارءُ بلدبیت ۔ گرمنگ ءِ درآرگ یاکہ شہرک یاکہ دگہ انچیں نادراھی یے ءِ ۔ نام درآرگ : نام کنگ ، چوانیں نام پیداک کنگ ۔ اولاک ءُ درآرگ : پہ سوار ءُ جمازیءَ اولاک ءَ وشیں رواج ءُ دَمبر دار کنگ ءِ ھاترءَ پہ راہ ءُ رھبند تاچگ ءُ رھبنداں پُر بنگ ، رھوار کنگ ، اشترءِ گیشتر سرشپ ءَ یاکہ بانگواہ ءَ پہ درآرگ ءَ تاج اَنت ۔ اُشترءَ شپے روچے ءِ تہ ءَ دُور لازم پہ درآرگ ءَ تاج انت ءُ رھبند ءِ پتریں انت دانکہ اشتر " درکیت " آئی ءِ گوشت چک آپ بیت ءُ ھُشکیں ھڈ پُشت کپ ایت ۔ چہ درآرگ ءِ رندنی بند ءَ ئے گُن انت ۔ چوان ئے چاریں انت کہ پدءَ پُروربیت ، چہ درآرگ ءِ رند اُشتر راہ ءِ دَم ھم نہ بارت ، پُشت ئے ھم وش بیت ، راہ ءِ ھم تیزبیت ، رواج ئے ھم جوان بیت ۔ 10 [illegible]
- **ڈراش** : (ڈرَاش) وت تراش ءُ وت تراشتگیں گپ ، ودگرءُ بے مُنیں گپ (ڈروگ ءُ ڈراش)
- **ڈراک دریک** : (ڈراک + ڈریک) یا ڈریک ڈراک ، گرءاگرءاکنگ ، تھتگیں جاگھے ءَ لگت یا دارے ءَ گوں جنگ ءِ
- **ڈراکا دریک** : (ڈراک ا ۔ ڈرِیک) ڈریک ءُ دراک ، مزنیں چست ءُ ایر ۔
- **ڈراگگ** : (ڈراگ گ) کاٹیگر ءِ توار ، مزار یا پلنگ ڈراک انت ۔
- **درامب** : (دَرامْ ب) بچار " دڑامب " ★
- **درآمد** : (دَرْ ۔ آمْ دْ) چہ درآتکگیں مردم ، درملکی مردم ۔ FOREIGNER
- **دَران** : (دَرَان) گنترءُ جیمڑی ءِ میانجیءَ ڈراجیں کوھدرے کہ ڈرچک ءُ آپ ئے مان ، ریک پاداِنت ، ھُورءِ آپ چہ ھبودءَ ملاں پہ دریاءَ روت ، ھُورءِ ھم چہ دریاءَ دانکہ بندے راہ ءَ کیت ۔
- **درانب** : (دَ ۔ رَانْ ب) بچار " دڑامب " ★
- **دراندھ** : (دَرَانْ ۔ ڈِے ھْ) چہ ڈھیرءُ دیار ءَ در ، ھامردم کہ چہ مُلک ءَ کشگ بوتگ ، جلاوطن ۔ ★
- **ڈرانیگ** : (ڈرانِ ی گ) پچ ءِ ھُوش ءِ تریں کاربنگ ۔
- **ڈراہ ڈرہ** : (ڈرَاہ ۔ ڈرَہْ) ھماکہ ناڈراہ نہ اِنت ، جان سلامت ، وش ءُ سلامت ، تمام ، کُل ، ڈرست ، سرجم
- **ڈراھی** : (ڈرَاھِ ی) جان وشی ، ڈراھیانی ، جان سلامتی (اِے گال ءِ " ڈرائی " گوشگ ءُ نبشتگ رَد اِنت)
- **ڈرّاءِ چوکاٹ** : (ڈُرْ رَا ءِ چَ ؤکَ اٹ) دستیاری ءَ چوکاٹ ءِ دوبازار اَنت یکے ءِ نام ڈرّاءِ چوکاٹ اِنت ۔
- **دراینگ** : (دَرْ ۔ رَا ۔ ئے ۔ نگ) چہ دپ ءَ ھبرءُ کنگ ، ھبرءِ در دیگ ، گوشگ ، درشان کنگ ، پیتوءَ ھبرے کنگ ۔ ★
- **درآیگ** : (دَرْ ۔ آ ۔ یْ گ) چہ یک چیزے ءِ تہ ءَ درآیگ ءُ ڈنّ ءَ بوگ ، جتابوگ چہ یک دیوانے ءَ ، دیم ءَ درآیگ ، گدہ درآیگ (شودگ ءَ)
- **دربار** : (دَرْ ۔ بَ ار) دیوان در ۔
- **دربر** : (دَرْ بَ رْ) دربرگ ءِ برمانگال ، کاردربروک ۔
- **دربرت** : (دَرْ ۔ بُ رت) کسے ءَ دربرگ ءِ کارکرت ۔ ★
- **دربُرتگ** : (دَرْ ۔ بُ رْ تَ گ) "دربرگ" ءِ دیرگوستگال ۔ ★
- **دربُرتگیں** : (دَرْ ۔ بُ رْ ۔ تَ ۔ گ ے ں) چگاس ءِ باج بُرتگیں ھمائی ءَ کہ دربُرتگ ۔ ★

- دربرجاه : (دَرْبَ ذْ + جَ اہ) ھمودءَ کہ چُکّ وان اَنت ءُ دربرانت » اسکول » School
- دربرگ : (دَرْبَ رْگ) وَنتگیں سرجمیں وانگیانی چِکّاس ءُ باج بُرگ، ھر یک سوج داتگیں ءُ سر سوج گرتگیں کارے ءَ اُستاد بیگ۔ to graduate
- دربری : (دَرْبَ رِی) ھما وانگ کہ دربرجاھاں (اسکولاں) وانینگ بنت (درسی کتاب) TEXT BOOK
- دربگگ۔ (دَرْبَ گْ کَ گْ) چہ زمین ءَ آپ ءِ ترّنگ ءُ در آیگ، چِنگ ءِ دربگگ، وگُرھر چیزے کہ ھمے رنگ ءَ در بئیت۔
- دربند : (دَرْبَ نْ دْ) جاگھے ءِ نام اِنت، شہر بند، شہر یا مُلک ءِ جند، شہر یا مُلکے ءِ کرّ ءُ گور یا کسیم سر، بندر۔
- دُربی بی : (دُرْ۔ بِ یِ بِ یْ) جنینی نامے۔
- دربیش : (دَرْبِ ےشْ) میا، پکیر، پِنڈوک، مردینی نامے۔
- دُربیلو : (دُرْبْ ۔بِ ے لْ وْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- دَرپ : (دَرْپْ) باردان، جام، چیز دان۔
- دُرپ : (دُرْپْ) کسانیں لِکّپ۔ PPB,LWD; DRAP; DREAD
- دُرپ زیر : (دُرْپْ ۔زِ ے رْ) سرباز ءِ گور ءَ یک شِیپے چہ تری ءَ چیر اِنت بلے سُھرئے مان نیست۔

- دُرپِش : (دُرْپِ شْ) مزنیں سُوچنے کہ دستگ ئے ہم اِنت، موچی ءِ اَزبابے۔ دُرپِش کنگ : کُڈگ، دُرپِش بوگ : چَٹ بوگ۔ الیتپ ءِ کتب ءَ رسگ۔ تمپ بوگ : زمین بوگ۔ AWL (بچارتپ)
- دُرپِشگ : (دُرْپِ شْ گْ) ترپگ، بھڑگگ، جلشکگ۔
- دُرپِشوک : (دُرْ پْ ۔شْ وْ کْ) ترپوک، جڑکوک، ھما چیز کہ دُرپِش ایت۔ ★
- دُرپِک : (دُرْپِ کْ) تمب، لِکّیں تیر، ملکیں نھکیں دار
- درپہ در : (دَرْ۔ پَ ہْ ۔ دَرْ) حر یک درواز گے ءَ یہ دگے درواز گے ءَ روگ بلے ھچ جاہ کمک نہ رسگ بزاں وار، ازاب، تکلیپ، برباد۔ درپہ در بیگ ۔ درپہ در کنگ۔
- دِرت : (دِرْتْ) کسے ءَ یک چیزے درت یا ھما چیزوت درت » دِرگ » ءِ گوستگال۔
- دُرتک : (دُ۔ رَتْ کْ) » دُرنجگ » ءِ گوست، بزاں دُرنجگ ءِ کار بوت۔ دیر لوست : دُرتگ، دُرتلگ اَت ★
- درّتک : (دَرْ۔ رِتْ کْ) » درّنجگ » ءِ گوست بزاں درّنجگ ءِ کار بوت، دیر گوست : درّتگ، درّتلگ اَت ★
- دُرتلگ : (دُرْتْ ۔کَ گْ) دُرنجگ ءِ دیر گوستگال، دُرھنگ بزاں کسے ءَ دُرنجگ ءِ کار کرتگ یا کہ یک چیزے کسے ءَ یک جاگھے دُرنج اِتگ۔

- دَڑتلگ : (دَڑ ۔ رِث ۔ کَ گ) " دڑچگ " دیرگوستگاں ۔
- دْڑتکگین : (دْڑَث ۔ کَ ۔ گ ے ن) دْڑنچ اتگیں، هماکه دْڑنچگ بوتگ (گرامرءِ کُتگین) ★
- دِرتگ : (دِرْ ۔ تَ گ) دِرته، دِرتگین " دِرَگ " ءِ گوستت : دِرت، دِرتگ، دِرتگ اَت ۔ ★
- دِرتگین : (دِرْ ۔ ت ۔ گِ ے ن) هماچیزکه دِرگ بوتگ، دِرَگ بوتگیں (گرامر = کُتگین) ★
- دِرته چَم : (دِرْ ث ۃ ۔ چَ مْ مْ) هماچم که مزن اَنت، زنڈاَنت بلے مچاچانی بُن اِش سک سُهراَنت ۔
- دُرج : (دُرْج) کسانیں داری یامادنی مُهگه ۔
- دَرج : (دَرْج) نبشتگ ءِ ته ءَ آرگ ءِ کار (گال درآمد) ★
- دَرجا : (دَرْجَ ا) یه چیزے یاکسے ءَ انچیں جاگہے کہ آلوگ یابان ءِ ته ءَ مه بیت ۔ یزاں ڈنّ ءِ سرءَ یاکاپر ءِ چیر یا
  پَل ءِ ته ءَ بیت که سرہیچ یاکش ہیچ اِنت ۔
- دُرجا : (دُرْجَ ا) گوشءِ هماجاگه دُرءَ مان کن اَنت، گوشءِ پڈیا چلتگ ۔
- درجنگ : (دَرْ + جَ ن گ) چیزے ءِ شوهازءَ دگه چیزاں یه بے سُئدی درکنگ ءُ دور دیگ یاشنگ شانگ کنگ، بیشکانڈگ،
  کوچگ، جات یاکنڈے ءِ درجنگ بزاں هاکاں کشگ ۔
- درجه : (دَرْ ۔ جَ ۃ) منصب، مرتبه، تبک، جاه ★
- دَرچ : (دَرْچْ) اِے گال گوں " هرچ " ءِ همراهی ءَ کارمرد بیت، وت بے بزانت اِنت " هرچ درچ " ۔ ★
- دَرِچ : (دَرْ رِچْ) دَر یه رِچ، دَرِچگ ءِ جند ۔
- دْرچ : (دْرِچْ) تُگیگ، وار، گُوم ۔
- دْرچک : (دْرَچْ کْ) چه زمین ءَ رُستگیں هماچیزکه بُنڈ، شاه ءُ تاک بیت، گنر، چش، کھیرءُ دگه هم رنگیں دْرچک ۔
- دْرچک : (دْرُچْ کْ) ھُشک ءُ گرمیں گوات، تبد، بوار ۔
- دْرچکگ : (دْرَچْ کُ کْ) دْرچکل، کسانیں دْرچک ۔
- دْرچکل : (دْرَچْ کُ لْ) کسانیں دْرچک، دْرچکگ ۔
- دَرِچگ : (دَرْ رِچْ گْ) دو چے ءِ دَرِچگ بزاں آئی ءِ دو تکلگیں بندیک یاآبریشمانی بِچ رِچگ، یازیں چیزے ءِ یکبارگی
  درآیگ انچوش که " سورج ٹنگ ءَ دَرِچ ایت " گرمپاگ، شُهرک یاگرمیک ءِ جان ءَ " درّچگ "
- دَرچنگ : (دَرْ + چَ ن گ) گچین کنگ ۔ داریا سنگ ءِ درچنگ : بزاں یه تکش کنگ یایه سنگ نبشت ءُ کوچگ ۔ دان ءِ
  درچنگ : بزاں چه دان ءَ سنگ ءُ ڈوک یادگه بُوتچاں درکنگ ۔ دل ءِ درچنگ : گوں بازیں پیتاری یاگوں مزنیں جُست پُرس
  کسے ءَ ویزارءُ بشزارکنگ ۔ ★
- دَرد : (دَرْدْ) تورشت، ناڈراهی یے که لاپ ءَ بیت، ناڈراهی یے که کِشار ءَ گپت بے دان ءِ کنت، ناڈراهی یے
  که دلوت ءَ گپت کُش اِیت ئے (درد ءُ دور)
- دْرد : (دْرَدْ) هورءِ سک اَیر دیگ ۔ PPB LWD: DRADH : Storm Cloud
- دُروانگ : (دُرْدَ ان گْ) مُروار دءِ دانگ، دوست، دوستار، جنینی نامے ۔
- دردبند : (دَرْدْ ۔ بَ ن دْ) یه دم ءُ چوپ دردءِ بند کنگ ۔
- دِرْدِرّ : (دِرْ ۔ دِرْرْ) تَل تَل، هماجاگه که آپ ءَ بازدِرتگ ۔ راک راک ۔

- دَرذْرو : (دَرذْ- رو) هماساد کہ لچ ءِ لُنٹانی دُراجی ءَ مان کشّ اِنگ کہ لچ ءِ لُنٹ زور سـنـدمہ بنت ۔
- دَردکش : (دَرد-کَ شْ ش) دردکشوک ۔
- دْردگ : (دْرَ-دَگ) ھورءِ دْرد دْردءَ گْوارگ ۔ ★
- درددوار : (دَرْدْ-وَاڑ) گم وار، مونس ۔
- دَرد ءُدور : (دَرْدْ ءُ دُوْرْ) نادْراهی، تورشت
- دَردیگ : (دَرْ + دِیْ گ) دَرانینگ ۔ دردءِ دردیگ بزان کشّگ ۔ ★
- دریگ : (دَرْ- دِیْ گ) بیدرد، دلپدرد، دُور، برْنیگ، اسپونگ ۔ ★
- درروپگ : (دَرْ + رُوْ-پگ) درروپگ جات ءِ بزان چات ءِ درخنگ، روپگ ءُ ساپ کنگ ۔
- دَررِچگ : (دَرْ- رِ چ گ) بچار " درّچگ " ★
- درروگ : (دَرْ - رَوَگ) بچار "دَرّوَگ" ★
- دْرز : (دَرْزْ) دُوچ "دُوچ ءُ درز"گُد ءِ راڑے ءِ دوچگ ۔
- درزادگ : (دَرْ- زَادَگ) بلوچانی یک تکّے ءِ نام اِنت
- دَرزی : (دَرْ زِیْ) گُد دُوچوک، هما مردم کہ پہ جُرک گُد دوچ اِیت ۔
- دَرس : (دَرْسْ) وانگیں چیز، درس کنگ، وانگیناں یدءَ گشّے وانگ ۔
- دْرست : (دْرُسْ ت) تمام، کُل، کم اِتا، سرجم
- درسدگ : (دَرْ + سِ - دَگ) تچگ، سک تیز روگ، تیزیءَ چِنگ، تیزیءَ در آیگ ۔
- دْرس کنگ : (دْرُس+کَ نَ گ) پچارگ، پجّہ آرگ، جھ آرگ یا جھ یارگ ۔
- درسِندگ : (دَرْ- سِ ن - دَگ) چیزے ءَ چہ چیزے ءَ پہ زور سِندگ ءُ گستا کنگ ۔ جتا کنگ ۔
- دُرشاد : (دُرْ شَ ا دْ) وشّ آتک PPB, LWD: DUR- SHAD: Welcome
- درشان : (دَرْ شَ ان) بیان کنگ، پدّرا کنگ، زاهر کنگ ۔ درشان کنگ
- درشانگ : (دَرْ شَ ان گ) وارتگیں چیزءَ چہ لاپ ءَ پدءَ دپءَ آرگ، گیشیں چیزکہ تہ ءَ یا لاپ ءَ دارگ مہ بیت، چہ تہ ءَ در کنگ ءُ دُور دیگ، گپ ءِ درشانگ ۔ Regurgitate
- دْرشپ : (دْرُشْ پ) بچار " دْرپش "
- دْرشگ : (دْرُشْ گ) مال جنترءِ دان مان کنگ ءُ ترینگ کہ آرت بنت، دنتان ءِ دْرشگ، سِنگ ءِ دْرشگ، ترءِ درشگ کہ چیزے ءِ کرءَ دْرش اِیت ءُ گْوزاِیت۔
- دْرک : (دْ رِکْ) میدان، تنگ، تچگ ۔
- دُرک : (دُرُکْ) نامے جام دُرک، کسانیں دُرّ ۔ ★
- دَرکار : (دَرْکَ ار) سرکار ءِ درکار بزاں رَیّت (رعیّت)

(SUBJECT) under Government, not Independent Owing obedient to, Person subject to political rule, any member of state except the Sovereign (in a kingdom) 3-10-63

- درکپ : (دَرَکَ پّ) سرگِیگ یادَرکپگ ءِ جاگاہ۔
- درکپگ : (دَرَکَ پَ گ) درائیگ، چہ جاگہے دَرآیگ ★
- درکش : (دَر + کَشَ ۔شگ) درکشان بوگ ءُ یکرءَ گوزان۔
- ڈرنگ : (ڈرَکَ کَ گ) پہ ڈرنگ، یک چیزے ءِ سرءَ ترنگ، دور دُوئیگ، ڈرک کنگ، کارے ءَ ڈرنگ، ترند مُنگیج کنگ۔
- دَرکیل : (درَکَ ےلِ) گوات ءُ گورم ءَ ڈیک، درکیل دیگ : بوجیگ کہ گوات ءِ دیم ءَ گورماں ڈیک دیاں اِنت ءُ رَوت۔ درکیل ورگ : گوات ءُ گورم ءِ گورگنداں بیگ۔
- دَرگ : (دَرَگ) ڈراجی ءَ پچیں دِر۔
- دِرگ : (دِرَگ) تنکیں چیزے ءِ تل یاراڑکنگ، چیزے ءَ کہ دِرتے آدرایت "دِرَگ" ءِ وکارگال۔
- ڈُرگ : (ڈُرَگ گ) کِک مزن ءُ یکجاہ بیت آئی ءَ ڈرگ گوش لنت، کِک ءِ مزنیں گیٹ باز مردم گوش ایت کہ "ڈرگ" کِک ءِ چکّ اِنت بلے اے بتل اڑءِ گٹیں اِیت کِکے پہ کنکّے ترک ایت ڈرگے پہ تچی باریگے" چو ائشی ءَ زانگ بیت کہ کِک چکّ اِنت ءُ "ڈرگ" بات۔
- دِرَگ : (دِرَرگ) گدءِ یاکاگدءِ دِرگ ءُ چاک دیگ، تَل دیگ ہتنکیں چیزے ءِ چاک، تل یا راڑکنگ، کسے انچیں چیزے ءَ پہ دِر اِت کہ آدرایت۔ لاپ ءِ درگ : پہ کارچ ماں جنگ ءَ۔ ڈھل ءِ دِرگ، چادر ءِ دِرگ، آپ ءِ دِرگ ؛ بوجیگ یاگراب ءُ زمین ءِ دِرگ، دَر درگ "دِرگ" ءِ بکارگال (اے گُدّ "درّ" ءَ سُست اِنت یا "ترند" اِنت) نوکیں گُد ءِ دِر۔
- درگت : (دَرَگ تّ) دَوُر، باریگ "پلانی ءِ درگت ءَ جتگ"، نوبت، درگتے گوستگ بزاں مُدّتے گوستگ۔
- دُرگل : (دُرَگ ل) شرّیں جنک، نامے۔ PPB, LWD: DURR- GUL: Fair one, WIFE, mistress
- دَرگوز : (دَرَگ وَز) بکشی، پھلّی، منّت، درگوزکنگ : بکشگ، پھل کنگ، دُور دوریں ملک۔ درگوزی : درآمدیں مردم یاسرھال۔
- دُرگوش : (دُرَگ وش) ھاکہ دُرّے گوش ءَ اِنت، مردینی نامے۔
- درگیج : (دَرَگِ ےج) "درگیجگ" ءِ پرمانگال بزاں دربہ گیج، بہ پَٹ، شوھاز۔ ★
- درگیجگ : (دَرَگِ ےج گ) شوھازکنگ، پٹگ۔ ★
- درمان : (دَرَم ان) دوا، درمان دارگ، ھا چیزکہ چہ آئی ءِ ورگ ءَ ناڈراھی رَوت۔ ءُ چہ آئی ءِ پرکنگ ءَ درد ءُ مُرلش وش بنت۔
- درمانگ : (دَرَم انَ گ) پھک دَم برگ، گٹگ۔
- درمانینگ : (دَرَم انِ ے نَ گ) ھرچیزے کہ پہ درمانی کارمرد بیت۔ 15-9-1968
- ڈُرمب : (ڈُرَم بّ) کوھی دیم، کوھی دیم گور سے کپودر ماں گلیں ڈرمب ءَ۔
- ڈُرمبک : (ڈُرَم بَ کّ) آپ، چاہ یاکہ شیر ءِ سرءَ چرپی بندایت یاماں کنگ بیت چرپی سر ءُ بُرءَ وت ءَ دارایت ڈرمبک بیت۔ بتّ ءِ سرءُ شیرءُ شیرءِ سرءَ روگن پرتیج اِنت "ڈرمبک" گوش اَنت۔ شیرانی منگ ءَ رندھنزک ءِ دپ ءَ لوج اَنت روگن آئی ءِ دپ ءَ کیت۔ گوشانت ڈرمبک اِنت۔ ڈرمبلو، ڈرتل، ڈرمتلو
- ڈُرمدان : (ڈُرَم دَان) بچار "ڈرھمدان"

- ڈرمُشک : (ڈ رَ م ُ ش ک) بزمشک "کا ھے"
- درمیان : (دَ رَ مِ ےَ ا ن) دراَبید، ھساب ءَ نزانت، بے نزانت، مُیانجی۔
- دُرناز : (دُ رَ ن ا ز) جنینی نامے۔
- ڈرنچّ : (ڈ رَ ن چ چ) ڈرنچگ ءِ پرمان بزاں بڈرنچ۔
- ڈرنچک : (ڈرَن چ ک) بچار "ڈرنچلک" "ڈرنچلک" ڈرنچک ءِ کسانگال انت۔
- ڈرنچگ : (ڈ رَن چ گ) گوں چیزے اڑینگ ءُ لونچان کنگ یا بندگ ءُ لونچان کنگ۔
- ڈرنچلک : (ڈ رَن چ ل ک) لونچان، ڈرتکلیں۔ ڈرنچلک بیگ : وت ءَ لونچان کنگ، دستاں گوں یک چیزے ءَ بندیگ ءُ اڑینگ ءُ پاداں چہ زمین ءَ چست کنگ ءُ چند ءُ گرانی ءَ گوں دستاں دارگ۔
- ڈرنچلوک : (ڈ رَ ن چ ل وُ ک) ڈرتکلیں، لونچانیں۔
- ڈرنچوک : (ڈ رَن چ و ک) ھما مردم کہ ڈرنچگ ءِ کار ءَ بہ کنت۔ ھما چیز کہ گوں آئی ءَ چیزے اڑینگ ءُ ڈرنچگ بہ بیت۔
- ڈرنز : (ڈ رَ ن ز) آپ ءِ چنڈ، کسانیں ٹرمپ۔ PPB, LWD; DRANZ: in compound, Sardranzī : HOT Headed
- ڈرنزگ : (ڈ رَن زگ) آہنیں چیز یا آرتیں چیز ءِ تنک تنک یا شنز شنز ءَ پر یچگ، چو شنز ءَ تنک تنک ءَ آپ چنڈگ، بہ گٹ ادی دست یا سر ءِ چنڈینگ، دست ءِ ڈرنزگ، سر ءِ ڈرنزگ، زھم ءِ ڈرنزگ۔ PPB, LWD DRANZAG: to Strike a blow
- ڈرنگ : (ڈ رَ ن گ) مُرگ ءِ دپگ ءِ جاگہ، ڈرتکلیں چیز، ھما ڈرتکلیں چیز کہ آئی ءِ سر ءَ یا تہ ءَ چیز ءُ سامان ایر کن اَنت کوہ ءِ انچیں جاگہ کہ سرکپگ ءُ ایرکپگ نہ بیت۔ ۲۔ ھما مچ کہ کوشش ءَ شرّ بگیت ءُ شر بر بیارایت۔ ھما مچ کہ کُنش شر نہ گیپت آئی ءَ کواک گوش انت۔
- درنگاز : (دَ رَ ن گ ا ز) درشان، سھرا، زاھر، ہُنگیج، کائم۔
- درنگیب : (دَ رَ ن گِ ے ب) کس نزانت چہ کُجُ۔
- ڈرنہ : (ڈ رَ ن ن ہ) دلی ڈرنہ یا ڈرتو، بوئی مادران (ڈرنہ، ڈرتو یا ڈرنگ) درمان کا ھے، جنینے نامے۔
- درنیتک : (دَ رَ ن ی ت ک) "درنیاگ" ءِ گوستگال۔
- ڈرُڈ : (ڈ رُ ڈ) ڈنّی انجوش کہ ڈرُوڈری ءَ اَتک بزاں ڈتی ڈتی ءَ اَتک۔
- دُروار : (دُ رَ وَ ا ر) دشت ءِ یک کورے کہ "ساتجی" ءِ بند ءَ روت۔
- دروازگ : (دَ رَ وَ ا ز گ) لوگ ءِ دپ یا لوگ ءِ دپیگ۔
- ڈروال : (ڈ رَ وَ ا ل) ڈرال، تنگ کشّ، تنکشّ۔
- ڈرواہ : (ڈ۔ رَ وا ہ) ڈراہ، ڈڈ، جوڑ، وشّ ۲۔ درست، کُل، تمام
- ڈرواھی : (ڈ رَ وَ ا ھِ ی) مُرادباتی، مُبارکی، بہ دوچار کپگ ءَ کسے ءَ مراد گُشگ یا کہ دوچار کپگ ءِ جاگہ ءُ وھد ءَ گوشگ۔ باز مردم الشّی ءَ "ڈرواھی" گوش انت بلے رد انت ۲۔ حان وشّی، جان سلامتی، ڈراھجانی۔
- ڈروت : (ڈ رُ و ت) وشّیں سلام، وڑدلیں کُلوہ، گُلیں ڈروت۔

- ڈروج : (ڈرُوج) درمانے ۲۔ مزن ءُ بازشاھیں آسکے کہ بازجاگہ ءَ الیشی ءَ زامرھم گوش اَنت ۔ (بچار بٹ)
- ڈروچک : (ڈرُوچ ک) بچار " ڈریچک "
- دَرور : (دَرَوَر) مٹّ ، ھم رنگ ، ھم ڈول ، مثال ، بے دِگری ، ھمریشں ، دَروَری ، برابر ، چوکہ ھمائی ءَ ۔
- دروژی : (ڈرُوژِی) ڈُروگ PPB, LWD, DROZHI: false, Lying
- ڈروشں : (ڈرُوش) دانگ ، سرچنگ ، موودانی سَرَگ ءَ پہ مگاز چنگ ، دارے پہ کرتہ گدرشگ ، اُشترءِ گوشاں چپ اَنت یا بُرّاَنت ، چارگوش ئے کن اَنت گُشں اَنت " ڈروش " چہ " ڈرشگ " ءَ تیرے کہ سپر یوستی بوزیا گوش ءِ چُنڈ بِڈرش اِیت ۔
- ڈروشاپ : (ڈرُوش شَ اپ) بچار " دریشاپ "
- ڈروشگ : (ڈرُوشَ گ) انچوش کنگ کہ بہ ڈُرش ایت ، ڈرشگ " ءِ بکارگال
- ڈروشم : (ڈرُوشَ م) دیم ، گوناب ، " تنگو ڈروشمیں بچ " رنگ ، ڈول PPB,LWD: drosham
- دَرّوگ : (دَرّ رَوگ) تچگ ۲۔ دست یا پادءِ بندانی دڑوگ بزاں ھڈّءُ بندانی چہ وتی جاگہ ءَ شلگ ۔
- ڈروگ : (ڈرُوگ) نہ راست ، رَدیں گپ ، ھما گپ یا کارے کہ نہ بوتگ ءُ تو گوش ئے بوتگ ، ڈروگبند ، ڈروگو ، ڈروگ ڈراج یا ڈراش ۔

ڈروج

- ڈروگبند : (ڈرُوگ بَ ن د) مردم کہ ڈروگ بنداِنت بزاں راستیں گپ نہ جنت ۔
- دَرونت : (دَرَوَن ت) عربی ، درس ، انگریزی (LESSON) پہ وانینگ ءَ دربرجاھاں وانگی روتہ ءَ ھر بھرے کہ پہ یک ندے وانگ ءَ گیشینتگ آئی ءَ " دَرونت " گوش اَنت بزاں " وانگ ءُ دَربَرگ ءِ چیز "
- ڈروہ : (ڈرُوہ) دگا ، ریپینگ ۔
- ڈروھا : (ڈرُوھَا) ڈروھا ، رَدیں گپ ۔
- ڈروھگ : (ڈرُوھَ گ) کسے ءَ نیم راہ ءَ یلہ کنگ ، کسے ءَ پہ کارے یا چیزے یا پہ ھمراھی ءَ لبزکنگ پدءَ وتی لبزءَ ورگ ۔
- درویش : (دَرْوِیش) پکیر ، مِنتا
- ڈرھبات : (ڈرَھبَ ات) سلام ، آئی ءَ منی ڈرھباتاں بدئے یا آئی ءَ ڈرھبات بگوش ۔
- ڈرھباتی : (ڈرَھ بَ ات ی) وشّی ، ڈراھی ، سلامتی ، جوڑی ، جانجوڑی
- ڈرھجان : (ڈرَھ جَ ان) ھما کہ ناڈراہ جان نہ اِنت ، ھروھد ڈراہ اِنت ، ناڈراھی ئے جان ءَ نیست ۔
- ڈرھجانی : (ڈرَھ جَ انِ ی) جان وشّی ، جان سلامتی ، بے ناڈراھی ، ڈراھی ۔ Health

- **ڈرھگ :** (ڈرھگ) لرزگ چہ گوھرءَ یا چہ تُرسءَ ۔
- **ڈرُھگ :** (ڈرُھگ) کسے وت وت بہ ڈرُدھین اِیت یا کہ دگہ کسے آئیءَ بہ ڈروہ اِیت گُڑا آ "ڈرہ" اِیت
- **ڈرُھمدان :** (ڈرُھ مِ دَان) بہ کرز جوڑ کنگیں مانڈلی، بہ ہید جوڑ کنگیں ماھور کہ رزان مان کن انت ءُ ڈر بچ انت ئے ۔
- **ڈرھند :** (ڈرھُ ن دْ) درمانے، مردمی نامے ۔
- **ڈرھینگ :** (ڈرھِ ے نَ گ) لرزینگ، حمپینگ، چنڈینگ ۔
- **دِرّءُ دوچ :** (دِرّءُ دُوچ) انچوش مڑگ کہ ٹپ ءُ ٹوڑ بہ بنت ۔
- **دَرءُگور :** (دَرّ ءُ گ وَرْ) نزیکّ گور، کرّءُ گور ۔
- **دَری :** (دَرِی) دریگ، ڈالگوپیں گڈءَ چیر گیجے، پارسی زبان ءِ یک راستے کہ آئیءَ پارسی دَری گوش انت ۔ دَنّی ءُ درآمد ۔
- **دُرّی :** (دُرّ رِی) جنینی نامے، ھما کہ گوں "دُرّ" ءَ شیادی کنت، ھما کہ دُرّءِ گوش ءَ اِنت ۔
- **دریا :** (دَرِیا) سوریں آپ ءِ دریا کہ دنیاءِ سے بھر گوشگ بیت، ، سمندر
- **دریاب** (دَرِی اَب) ھما گور کہ آئیءَ آپ ھچبر نہ کُٹ اِیت ءُ ھردھد چو سوریں دریاءَ آئیءِ تہءَ آپ مان اِنت کہ آئیءَ ماھیگ بیت ءُ بوجیگ ءُ بیکار ءُ لانچ روءُ آکن انت انچوش کہ سندءُ پنجاب ءِ دریاب ۔ اے گال سُندر ءُ دو گال انت کہ "دریا" دومی "آپ" بزاں الیشی ءِ آپ چو دریاءَ اِنت ۔
- **دریابار:** (دَرِی اب ار) زِربار، سھیل ءِ نیمگ، گوش ءِ نیمگ، جنوب، South
- **دریا بُرد :** (دَرّ-یا-بُرْد) دریا ءِ بُرتگیں، ماں دریاءَ بڈّ اِتگیں ۔ ★
- **دریادل:** (دَرِی ادِل) مزن دل، نان دِہ، دست پچ، ھما مردم کہ ھر کسی کمکءَ چک ءُ پد نہ بیت، تاواں کش ۔
- **دریاسوچ :** (دَرِی اس وچ) شوم، بدبھت، مُنحر ۔
- **دریاورد :** (دَرِی اوَرْد) دریا ءِ گتہ کاریں مردم، جوانیں ءُ گتہ کاریں مید، جوانیں ناھدا ۔
- **ڈرِیپانچ :** (ڈرِی پَ پَ ان چ) پوگس: ھما کلونٹ کہ کپےّ آئیءِ ناہ اِنت ۔
- **ڈرِیپگ :** (ڈرِی پ پَ گ) لیٹرہ کہ مست بیت مُنگ ءِ پیلگءَ کُس اِیت ءُ بلبگلی جنت ھمیشیءَ گوش انت ڈریپگ ۔ لیٹرہ ڈرپ اِیت ۔
- **ڈریچ :** (ڈرِے چ) ڈرگیت، بجار، ڈرگیتیں ۔
- **ڈرّیچ :** ڈرِی پَچ) دستیاریءَ "ڈیک" ءَ گوش انت بزاں ڈیک ورگ : دوچار کپگ ۔ پنجگور ءِ دمگ ءَ ھیال ءُ گمان ءَ گوش انت
- **ڈریچا :** (ڈرِے چ ا) درگیتءَ
- **ڈریچگ** یا **ڈروچک :** (ڈرِی چ ک) مُرگے کہ آئیءِ آوازانت "چک چک اِ، چک چک اِ" بزاں وتی چیچکاں گوانگ جنت کہ بیا رَوَیں ملک ءُ کساراں دریں ۔ اے مُرگ ھزاراں شمارءَ کیت ءُ کشارءَ ایر ریچ اِیت ءُ ھوشگ ءَ برچ اِیت ۔ کُش انت ئے بلے دیر نئیت ءُ ڈگارءَ چٹ کنت برے برے ماھکانی ءَ ھم ایر دَنت ۔
- **دَرّیچگ :** (دَرّے چ گ) دو تلگیں یا گوبیتگیں چیزءَ بیدءَ بچ کنگ، دوچ ءِ دَرّیچگ، تھت ءِ دَرّیچگ، اسر ءِ دَرّیچگ تگرد ءِ دَرّیچگ، سُندءِ دَرّیچگ، لوگ ءِ دَرّیچگ، پَرّیچگ، ساماناں چہ یکیءَ یادگ درپ ءُ لوگے ءَ دَرّیچگ بزاں درتنگ ءُ ڈٹ ءَ کنگ ۔

- **ڈریشاپ** (ڈرِی شَ شَ اپ) اُشتر کہ چو مردم ءَ چش اِیت ءُ سُنٹ ءَ بُرزءَ بچنڈ اِیت، کائیگرکہ تراِیت ءُ پُشار جنت ءُ پہ جنگ ءَ بٹر بارت، مزار یا دگہ رستر ءِ دریشاپ یا کائیگر کہ زھر گپت کونڈم جنت ءُ پڑیشت کناں ءَ پہ جنگ ءَ بٹر بارت۔
- **دریگ** : (ڈرِی گ) لوگ ءِ دیوال ءِ ھما بچیں جاگہ کہ اودءَ چانٹ مان اِنت ءُ سیم مان گیتکگ اَنت کہ روژنائی ءُ گوات کیت
- **ڈریگت** : (ڈرِے گَ ث) بچار "ڈریگتیں"
- **ڈریگتیں** (ڈرِے گَ تِ ے ں) چہ یک کارے ءِ بیگ ءَ رَند گوشگ بیت "ڈریگتیں اِے کار مبوتیں" (کاش) Alas
- **دُرّین** : (دُرّ۔ رِ ے ں) جنینی نامے، ھما کہ چو "دُرّ" ءَ اِنت۔ ★
- **ڈرین** : (ڈرِی ں ں) چہ ھَور ءَ رند ھپت رنگیں کمانے آزمان ءَ زاھر بیت۔ سَنج، ڈرینچ، بی بی ءِ گِدان۔ RAINBOW
- **ڈرینچ** : (ڈرِی ں چ) ڈرین، سنج کہ ھَورءَ رَند زاھر بیت۔
- **ڈرینک** : (ڈرِی ں ں کُ) دربان کاھے۔
- **ڈرینوک** : (ڈرِی ں ں و ک) کرپاس ءِ شنگ ءِ دسبوج، کرپاشن (بچار بُت)
- **ڈریھ** : (ڈرِی ھ) سار، دلگوش، سھیگ، ڈریھ کنگ : سار کنگ گرُّگ، اناگہ ءَ چہ ڈرھگ، چواب ءَ جاہ سِرگ، ھوشس کنگ۔

- **دڑامب** : (دَڑام ب) بلوچستان ءَ کیچ ءُ گوادر ءِ مِیانجی ءَ مزنیں کوھے ءِ نام اِنت۔ درامب، دَرانب
- **دڑو** : (دَڑو) رِد، دو تسَّد ءُ پنجاہ دانگ۔ یک گورے ءِ نام اِنت۔
- **دُزّ** : (دُزّ) ھاکس کہ مردم ءِ چیزءَ چیرکا بارت، لُوکلے (کلّی موکو) دُزّ چم : چم جھل، دُزّنیس : سورمانٹ۔ جاں دُزّ : کار دُزّ۔
- **دُزّاپ** : (دُزّ اپ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت کہ اِیشی ءَ ایرانی "زاھدان" گوش اَنت۔ بزاں زاھدان ءِ کوھنیں نام
- **دزبْرادر** : (دَزْ بْ رَادَرْ) دزبْرادل، سنگت۔
- **دزبرادل** : (دَزْ۔ بْ۔ رَا۔ دَل) بچار "دزبْرادر"، بیل، ھمبل، دوست ★
- **دِزبُگان** : (دِزْ بُ گَ اں) سَرباز ءِ کورءَ چہ گواسلکان یا واسلکان ءَ جھل شھرے
- **دزبند** : (دَزْ بَ ں د) گدے کہ مُنتکانی دستاں بنداَنت۔
- **دزبندی** : (دَزْ بَ ں دِ ی) کارے ارزکنگ ءُ وتی دستاں بندگ۔ متھوار۔
- **دزبوج** : (دَزْ بَ و چ) چلوپگ کار، ھامردم کہ پہ کسانیں کارانی کنگ ءَ دارگ بیت۔
- **دزپُنڈ** : (دَزْ پُ ں ڈ) پہ دست پُنڈ اِنگیں۔

- **دزجن** : (دَزجَ نْ) پہ ناذاھیںانی رَنگ ءِ نگرجنوک ۔ دُز ۔
- **دُزجنگ** : (دُزْزْجَ نْ گْ) گوریلا جنگ ۔ چیرکائی جنگ کنگ ۔
- **دزجنی** : (دَزْ۔جَ نِ یْ) بچار " دست جنی "
- **دُزدیوان** : (دُزْدِیْ وَانْ) دُزدیوان کنگ : چیراندری دیوان کنگ کہ کسے سھیگ مبیت۔ Secret Meeting

دُزدیوان بوگ : چیراندریں دیوان کنگ بلے پاشک بوگ ، پہ چیراندری کارے ءِ کنگ ءِ گرگ بوگ ۔
- **دزروگن** : (دَزْ۔رُوگْ نْ) درمان کاھے ۔
- **دزّک** : (دِزْ۔ زِکْ) مکران ءِ کیچ ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ ★
- **دُزّک** : (دُزْزُکْ) چیراندری ، دُزّکی ھِتّی : بسالونک ءِ ھِتّی ءِ شپ ءِ چہ یک شپے ساری دُزّکی ھِتّی کن اَنت ۔
- **دَزکار** : (دَزْکَ ا رْ) کسے ءِ دست ءِ گرتگیں کار ، دسکار (دست ءُ کار) دَر بُرتگیں کار ۔
- **دُزکار** : (دُزْکَ ا رْ) ھما کار کہ چیراندری کنگ بہ بیت ، پہ دُزّی کنگ بہ بیت ، ھما مردم کہ وتی کاراں چیراندری کنت ، دُزکاری ؛ چیراندری کنگ ۔
- **دزکزا** : (دَزْ۔کَ۔زَا) بچار " دسکزا " ★
- **دَزکِش** : (دَزْکِ شْ) بچار " دسکِش "
- **دَزکشّ** : (دَزْکَ شْ شْ) بچار " دسکش "
- **دُزّگ** : (دُزْ۔زَگْ) کسے ءِ چیزے ءَ چیرکا برگ کہ کس سھی مبیت ۔
- **دزگٹ** : (دَزْگَ ٹْ ٹْ) دست گٹ ۔ گوں کارے ءَ گلائیش ، دسبند ، دسگٹ ۔ ★
- **دَزگُل** : (دَزْگُ لْ لْ) پُنڈاتگیں ، دَزگُل کنگ : پُنڈگ ۔
- **دَزگْواپ** : (دَزْ۔گْ وَاپْ) گوں دست گْوپتگیں ، دست ءِ گْوپتگیں ۔ ★
- **دزگْوھار** : (دَزْ۔گْ۔وَھَ ا رْ) جنینیں سنگت ، دو جنین کہ وتماں وت سنگت اَنت آیاں دزگْوھار گوش اَنت (بُندرءَ دست گْوھار)
- **دَزگیر** : (دَزْ۔گِ یْ رْ) دستگیر ۔
- **دَزلَٹّ** : (دَزْلَ ٹْ ٹْ) ھالتے کہ دست ءَ کنگ بیت ، شْوانگ یاساربان ءِ لَٹّ ۔
- **دَزمال** : (دَزْمَ ا لْ) کسانیں گُدے کہ پہ دست ءُ دپ ءِ پھک کنگ ءَ کیسگ ءَ کنگ بیت ، ردمال ۔
- **دزمنسر یا دزمسر** : (دَزْمَ نْ سَ رْ) بچار " دسمسر " ۔ کاھے ۔
- **دزموزگ** : (دَ زْ ۔م ذْ ۔زَگْ) دست ءِ موزگ ، بچار " دستانہ " ★
- **دزموشس** : (دَزْمُ دشْ) چیزے ءَ پہ دست شوھاز کنگ ۔
- **دُزّناپ** : (دُزْزِ نَ اپْ) رکشان کور ءِ کرءَ پنجگور ءَ چہ شاپاتان ءَ جھل شھرے ۔
- **دَژدُوم** : (دَژْ۔دُوم مْ) یذار ءِ دیکا بَرگ پہ اولیگ ۔ دَژدوم کنگ : بزاں اولیگ ءَ انچوش جنگ کہ یذار گْور ءِ بدل ءَ پہ دیم ءَ بروت ۔ اولیگ ءِ یک راستے ۔
- **دژمن** : (دُژْمِ نْ) ھما کہ دوست نہ اِنت ، ھما مردم کہ یکے ءِ تاوانی ءُ بیرانی ءِ رندءَ اِنت ۔ آئی ءِ دژمن اِنت ۔
- **دُژمان** : (دُژْ۔مَانْ) دُشمان ، زاہ ، بدءُ رَد ، دُژنام ، دُشنام ★

- **دُژنام** : (دُ ژْ نَ ا م) زاه، بدءُ رَد، دُشنام، دُژمان۔
- **دسبْرادر** : (دَ سْ بْ را دَ رْ) سنگت، ساری، دوست، همبل، بیل، دسبْرادل
- **دسبردار** : (دَ سْ بَ رْ دا رْ) چہ کارے ءَ دست کشّگ۔
- **دسبند** : (دَ سْ بَ نْ دْ) بارگیرءِ گُدے کہ نشکانی دستاں گوں آئیءَ بند اَنت، دست گٹ: گوں کارے ءَ گلائیش۔
- **دسبندی** : (دَ سْ بَ نْ دِیْ) دسگٹی، گوں کارے ءَ دسگٹ ءُ گلائیش بیگ، اَرز، گوں کسے ءَ پہ کستری دست بندگ ءُ چیزے لوٹگ یا منت گرگ یا کنگ۔
- **دسبوج** : (دَ سْ بُ و جْ) آلہ، اوزار۔ INSTRUMENT
- **دسپچ** : (دَ سْ۔ پَ چْ) هما کہ دسگٹ نہ اِنت + هامردم کہ بھیل نہ اِنت، دادبکش، هرچ کنوک۔ ★
- **دسپدست** : (دَ سْ۔ پَ۔ دَ سْ تْ) نگد - دست پہ دست بیگ: بزاں برے یکے ءِ دست ءَ بیگ۔
- **دسپُشت** : (دَ سْ۔ پُ شْ تْ) دست ءِ پُشت۔
- **دسپنجگ** : (دَ سْ۔ پَ نْ جَ گْ) دست ءِ پنجگ۔
- **دسپنجگی** : (دَ سْ۔ پَ نْ جَ گِ یْ) زورچکاسی۔
- **دسپیلک** : (دَ سْ۔ پ ےْ لَ کْ) هماکسانیں پیلک کہ دست ءَ ئے کن اَنت۔
- **دست** : (دَ سْ تْ) هے اندام کہ چہ لنگل ءَ لونجان اِنت کہ آئی ءِ گُڈّی سر لنگک اَنت۔

۲ - لاپ ءِ یک رندے رچگ بلے گیشتر چہ ناڈراهی یا جُلاب ءِ ورگ ءَ۔

۳ - کمّاری لیب ءَ یک رندے ءِ بستگیں یک دستے۔

دست آیگ : لاپ ءِ رچگ۔ دست بندگ : پھلی لوٹگ، بکشی لوٹگ۔ دست ءَ پناهگ : کارے ءِ دست ءِ پیچگ : کارے ءِ دست جنگ : زنڈیں تاوان دیگ، کار ءِ دست جنگ بزاں بُنگیج کنگ۔

دست دیگ : لاپ ءِ بزاں رچگ۔ دست ءَ دیگ : چیزے ءِ دگرمردے ءَ۔ دستاں دارگ : کسے ءِ پُرس ءِ پٹّر ءَ دوئیں دستاں چست کنگ ءُ لهتیں پاگپ وانگ پہ مُرتگیں ءِ بکشی ءَ۔ دست ءَ زیرگ : کارے۔

دست کپگ : رسگ۔ دست کنگ : ڈراجیں چیزے ءِ گوں دست کچ کنگ۔ دست گرگ : زیرگ چہ دگرے ءِ دست ءَ۔ دست ءَ گرگ : کسانیں چُکّے ءِ، سکّیں پیریں مردے ءِ، کورے ءِ یا نزورے ءِ۔

دستاں گرگ : ستریں مردے ءِ یا فقیرے۔ دست لگگ : مزنیں تاوان ءُ بیرانی ورگ۔

دست ءُ چم کنگ یا دست ءُ دیم کنگ : دزنماز گرگ۔

- **دستاچ** : (دَ سْ تَ ا چْ) دستار، ریتاچک یا ریتاچ بزاں جلاب، لاپ شود۔
- **دستار** : (دَ سْ تَ ا رْ) دست آروک، ریتاچک : ریتاچ : لاپ شود بزاں جُلاب ءِ پاگ، دستاربندی : پاگ بندی۔
- **دستاک** : (دَ سْ تَ ا کْ) یک تاکی جارتاک ءِ ڈولیں چاپ اِنگیں کاگز۔ HANDBILL
- **دستانجگ** : (دَ سْ تَ ا نْ جَ گْ) لانک بوج۔
- **دستانگ** : (دَ سْ۔ تا۔ نَگْ) کسانیں لچّہ، کسانیں سوت۔ ۲ - بچار "دستانہ"۔ ★

PPB, LWD; DASTANAG: short song.

- **دستانہ** : (دَ سْ۔ تا۔ نَ ہْ) پوست یا پَشم ءِ جوڑ کرتگیں دست ءِ موزگ، دسموزگ، دزموزگ۔ ایشی ءَ دستانگ هم گُوش اَنت۔ ★
- **دستاور** : (دَ سْ تَ ا وَ رْ) هزگار، جوازتکار، توان دار، هستومند، تنگدست ءِ چپّ۔

- دستبردار : (دَسْ ت ۔ بَ رْ ۔ دَارْ) بچار « دسبردار » ۔ ★
- دستبندی : (دَسْ ت ۔ بَ نْ ۔ دِیْ) بچار « دسبندی » ★
- دست پیچ : (دَسْ ت ۔ پَ چْ) دسپچ : دادبکش ، نانده ، هرکسی کمک کنوک ۔ ★
- دسبت پُنڈ : (دَسْ ت ۔ پُ نْ ڈْ) هاناه که په دست « پُنڈ اِنگ » یا گُڈگ کش اِنگ اَنت گرکوءَ کنگ یا پُنڈی کنگ ، چیزے که باز دست گل کنگ بیت بزاں دستاں کنگ ءَ یا بازیں دز جنگ ءَ لیگار بیت ۔
- دست جن : (دَسْ ت جَ نْ) « دسجن یا دزجن » ها مردم که گرمپک یا دگرانچیں نازراهی ءِ دیمپانی ءِ هاتر ءَ مردماں سُوچن جنت یا چانگر ایت ۔ گراستگیں ورگ ءَ که په هنسگ مُراستان کش ءُ هراب نه بیت بله په دست ءُ کش ءُ گرا گوشت اَنت که « دسجن بیت » هراب بیت ۔ دُزّ بیگ ۔
- دست جنی : (دَسْ ت جَ نِ یْ) « دسجنی یا دزجنی » چیزے ءِ دست جنگ ، دست جنی کنگ ، شیتانی کنگ ، دُزّی کنگ ۔
- دستچار : (دَسْ ت چَ ارْ) دست ءِ دل ءِ والوک ءُ مردم ءِ زندمانی ءِ باره ءَ هال دیوک ، چمدار ۔
- دست چرپ : (دَسْ ت چَ رْ پْ) سیریں مردم ۔ هستومند ۔

دستکڑی

- دسترگو : (دَسْ ت رَ گْ کْ وْ) هاکسانیں ترگو که په دست دور دیگ بیت ۔ دستی بمب Hand grenade
- دستکڑی : (دَ سْ تْ ۔ کَ ۔ ڑِیْ) آسن ءِ جوڑکرتگیں ها دوکڑی که گوں یک دومی ءَ زمزیل بند اَنت ۔ الیشی ءَ ترسناکیں کیدیانی دستانی تچاں کنبل کن اَنت ۔ دسکڑی ، دزکڑی دست ءِ کید (ہتھکڑی) (بچار بُت) ★
- دستکش : (دَسْ ت کَ شْ شْ) بچار « دسکش »
- دست کلانچ : (دَسْ ت ۔ کَ لَ ا نْ چْ) بچار « دسکلانچ »
- دُستکی : (دَسْ تُ کِ یْ) کسانیں تُنگ که دنیگا کش یا گشگ ءَ کنگ نه بیت تهنا دستاں زورگ بیت مُلبس ، دستک ءُ پادگی : هاتُنگ که دهدے وابیں ءُ ءِ گرا دست پاداں سُرین ایت ءُ لیب کنت ۔
- دستگ : (دَسْ تَ گْ) کارچ ءِ دستگ ، تپر یا زهم ءِ دستگ ، بَد ءِ دستگ ۔ بزاں دُوں کُتء اِنگیں سر ءِ کڑی ورڈی ، دستگ که لنگک آئی ءِ تہ ءَ روانت ، چستوک ءِ دستگ ، Handle
- دستگانی : (دَسْ تَ گَ اِ نِ یْ) ها دار که جنتر ءَ تزین ایت ۔
- دستگیر : (دَسْ ت گِ یْ رْ) دست گروک سکّی ءِ دهدءَ ، کمک کنوک ، پیر دستگیر : شیخ عبدالقادر گیلانی ءَ گوش

اَنت ۔ گرپتار ۔ سرکار کسے ءَ بگیت آدستگیر بیت ، آئی ءَ سرکار دستگیر کنت ، جنگ ءِ تہ ءَ دُژمن ءِ ھامردم کہ تیر جنگ ءُ کُشگ نہ بنت بلے گرگ ءُ بندی کنگ بنت ۔

- **دست موش** : (دَس ت ۔ مُ وش) بچار " دزموش "
- **دستور، دستیر** : (دَس تُ وْ ر) بوجیگ ءِ گور ءَ دراجیں دارے کہ آچارءِ گوش گوں آئی ءَ بندگ بیت ۔
- **دستونک** : (دَس تُ وَن کْ) شُعرگ کہ دست ءَ بندگ بنت ، ھما پیما کہ عربی ، اردو ءُ فارسی ءَ آیاں غزل گوش اَنت ۔ دستینک یا دستونک ۔ LOVESONG
- **دست ءِ دل** : (دَس ت ۔ ءِ ۔ دِ ل) دست ءِ پنجگ ءِ دیم کہ اودءَ پُٹ نہ رُدایت سپا ۔
- **دستی** : (دَس ۔ تِ ی) ھما چیز کہ دست ءَ کنگ بہ بیت ، کسانیں دستی پلیتی ، دستی لوٹ دسپیلک ، چہ داز ءِ پلیتیں ءَ جوڑ کرتگیں کسانیں ٹوکری ۲ ۔ گوں کسے ءِ دست ءَ دیم داتگیں (BY HAND) ۳ ۔ دزھرچی ، چہ کسے ءِ دست ءَ زُرتگیں زرّ ★
- **دسجن** : (دَس جَ ن) بچار " دست جَن " یا " دزجن "

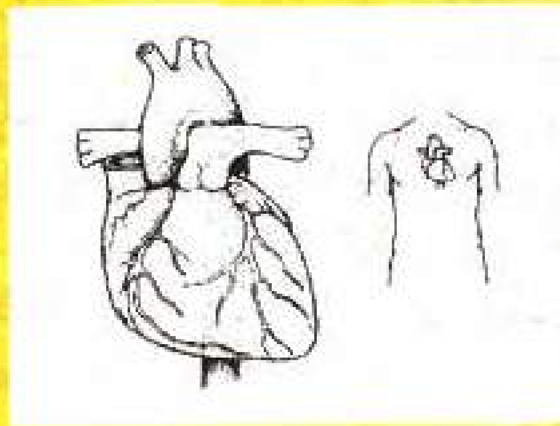

دستیر

- **دسجنگ** : (دَس جَ ن گْ) دست پرکنگ ۔ تاوان دیگ ۔
- **دسچار** : (دَس چَ ا ر) بچار " دستچار "
- **دسرند** : (دَس رَ ن دْ) دست رند ، ھرکسی وتی نبشتگیں Handwritings
- **دسشود** : (دس ش وْ د) ھما درپ کہ دست شودگ ءِ کار ءَ کنت ۔ ترشت ۔
- **دسکار** : (دَس کَ ا ر) دزکار ، کسے ءِ اڈ کرتگیں چیز کہ آئی ءِ جند ءِ دسکار اِنت ۔
- **دسکڑی** : (دَس ۔ کَ ۔ ڑِ ی) بچار " دستکڑی " ★
- **دسکزا** : دَس ۔ کَ زا) چہ دست ءُ بیلہ بیگ یا لگشگ دست کزا : چہ دست ءَ کزایے ءُ بیگ بزاں رَدی یے بیگ ۔ ★
- **دسکش** : (دَس کِ شْ) دزکش ، گوں وتی دستاں کشتگیں ۔
- **دسکشّ** : (دَس کَ ش شْ) دزکش ، گوں وتی دستاں کش اِتگیں ، وزن گرتگیں ، دست ءِ موزگ ۔
- **دسکلانچ** : (دَس کَ لَ ا ن چ) ھما لوہیں ساد کہ مھار ءِ جُن ءَ بندگ بیت ءُ دست لوپ کنگ بیت ۔
- **دسکوش** : (دَس کَ وش) گوں دستاں گُشتگیں مُرگ ، پس ، گرانڈ ۔ اک : "من پلانی ءِ دسکوش ءَ نہ وراں"

- دِسکی : (دِسْ کِ ی) بچے کہ آئی ءِ کلونٹ زرد اَنت ۔
- دُسکیچ : (دُسْ کِ ی چ) جَن یا مرد ءِ گوھار ۔
- دسگاہ : (دَسْ گ ا ہ) دستکاری ءِ جاگہ ۔
- دسگٹّ : (دَسْ گ ٹ ٹ) دسبند ۔
- دسگٹّی : (دَسْ گ ٹ ٹِ ی) دست ءِ گٹّ بیگ ، مشکولی ، گوں کارے ءِ گلائیش بیگ ۔
- دسگوھار : (دَسْ گ وْ ھ ا ر) جنکیں سنگت ، بچار "دزگوھار" ۔
- دسگیر : (دَسْ گِ ی ر) بچار "دستگیر"
- دسلٹ : (دَسْ لَ ٹ ٹ) بچار "دزلٹ"
- دسلوت : (دَسْ لُ و ت) ھالوت کہ دست ءَ بہ بیت ۔
- دسمال : (دَسْ مَ ا ل) بچار "دزمال"
- دسماندست : (دَسْ مَ ا نْ دَسْ ت) ھورہ تپاکی ، ھمراھی ۔
- دَسمبر : (دَسْ مَ بَ ر) کاھے ۔
- دسمنسر : (دَسْ مَ نْ سَ ر) کاھے ۔
- دسموزگ : (دَسْ ۔ م وْ ۔ زَگ) بچار دزموزگ ، بچار دستانہ ★
- دسنام : (دَسْ نَ ا م) بزاں "دست نام" گوں وتی دست ءِ نبشتگیں نام ۔ Signature
- دسنبشت : (دَسْ نِ ب شْ ت) پہ دست نبشتگیں بزاں چاپ نہ کرتگیں (قلم خط) Handwritten
- دَشت : (دَشْ ت) مکران ءِ یک تاسیلے ، زامران ءِ دشت ، جنگل گیابان ، ھما زمین کہ کوہ کم اِنت ءُ مِلک باز اَنت ، کور ءِ دوئیں کرّ ءَ کپتگ ، ھما دلیگ کہ یکدار ءِ گور ءَ اِنت ۔
- دِشتار : (دِشْ تَ ا ر) بچک ءُ جنک ءَ پہ سور ءَ نام گِپت کن اَنت آیاں دِشتار گُش اَنت ، نام گِپت ، نام زَد ، سریگ پرکتگیں ۔
- دِشتاری : (دِشْ تَ ا رِ ی) بچے کہ ھرکس ءِ ذات ۔ دِشتار بیگ ۔
- دَشتُک : (دَشْ تُ ک) کسانیں دَشت ۔
- دَشت کَور : (دَشْ ت کَ وْ ر) دشت ءِ کَور کہ چہ مکران ءِ مزن کَوراں یکّے آدگسیں : ۱ ارکشان ۲ کیچکور ۳ نھنگ ۔
- دَشتی : (دَشْ تِ ی) دَشتیگ : بزاں دَشت ءِ بندوک ۔
- دِشتی : (دِشْ تِ ی) دِشتیگ ، سوک ۔ پلائی دِشتیگ کپتگ ، بزاں پہ کسے ءَ سوک لاپ اِنت الیشی پہ تہ ءِ نیم گنوکی رنگ بیت ۔
- دَشتیاری : (دَشْ تِ یْ ا رِ ی) یارحان ءِ دشت یا کہ یار محمد ءِ دشت کہ حدگالانی بنندگاہ اِنت ماں روایرشتی بلوچستان ءَ ۔
- دشتیگ : (دَشْ تِ ی گ) بچار "دشتی"
- دُشک : (دُشْ ک) نامے ۔
- دشمن : (دُشْ مَ ن) دُژمن : ھما کہ دوست نہ اِنت ۔ بدواہ ۔

- **دُشمان** : (دُش مَ انْ) زاہ ، بدءُ بد (پارسی: دشنام)
- **دُشو** : (دُشْ وْ) دوشمبے ءِ نیم نام ۔
- **دَشود** : (دَشْ شْ وْدْ) ھماپ کہ گوں آیاں دست شودگ بوتگ انت ، ھما مردم کہ کسے ءِ دستاں شود اِیت ۔ ھما درپ کہ آئی ءِ تہ ءَ دست شودگ بنت ۔
- **دُشی** : (دُشِ یْ) دوشمبے ءِ گونڈنام
- **دَکّ** : (دَک کْ) ڈَکّ ۔
- **دُکّ** : (دُک کْ) چہ دُرچکے ءِ گپتگیں سترنگیں ٹرندیلے کہ گوں ایشی ءَ گُد یا سَرشود اَنت ۔
- **دُکّان** : (دُکْ کَ انْ) ھمایان کہ آئی ءِ تہ ءَ بپاری نِشتگ ءُ سوداگری کنت ۔
- **دُکُڑ** : (دُکْ کُ ڑْ) وشتواریں کسانیں دُھلے کہ بے لَکّ ءَ پہ دست جنگ بیت ۔
- **دِکّہ** : (دِک کَ ہْ) ھتینہ ، تیلانک ، میل یا بوجیگ ءِ گوں بستگیں تیاب ءَ سوڑ بندگ ءِ جاگہ ۔
- **دَگّ** : (دَگْ گْ) راہ ، مزن راہ ۔

- **دگا** : (دَ گَ ا) دُروہ ، ریپ ، دْروھگ ءِ کار ★
- **دگر** : (دِگِ رْ) بچار " دگہ "
- **دگراں** : (دِگْ رَانْ) دگرءِ باز
- **دگرانی** : (دِگْ رَانِ یْ) ھاکروتی نہ اِنت ۔
- **دِگری** : (دِگْ رِیْ) پیر ، پرک (فرق) تپاوت ، دگرنگی ، جتائیں رھبندی ، دگہ راستی ۔
- **دُگنیا** : (دُگْ نِ یَ ا) دنیا ، امروز ، بچّ ءُ مال ءُ دُگنیا ۔ (دَکنیا : نخلِ خرما را گوید ۔ زند پازند ب ق)
- **دگہ** : (دِگِ ہْ) دگر ، ہبیکہ ایشی ءَ دگہ چیزے ، ابید چہ ایشی ءَ ۔
- **دل** : (دِلْ) نیاں بھرچیزء میان اک : دست ءِ دل ، پاد ءِ دل ، لوگ ءِ دل ، سورگ ءِ دل ۔ (طب : دِلِہ : "میانِ ہرچیز" پا : دلہ ، دل ، دیل ۔ بھ : دِل ، دیل)
- **دل** : (دِلْ) ساھدارءِ بدن ءِ لازمی بھرے کہ تمامیں بدن ءَ ھون پچین ایت ۔ مردم ءِ دل کرسینگ ءَ چپّی پہلوگانی چیری نیمگ ءَ اِنت ۔ ایشی ءِ جنگ زندمانی ءِ نشانی اِنت ۔ "دل" ءِ گال گوں دگہ گالانی ھمگرنچی ءُ اتحادگالی مانا ءَ کارمرد بیت ۔ اک : بدل ، بژنگ دل ، بُزدل ، بے دل ، پُرشتگ دل ، دُژّیں دل ، رِتلگ دل (ریتہ دل) ، سِنگ دل ، شتلگ دل ، سکّیں دل ، سنگ دل ،

شیاہ دل، شیرُدل، کساں دل، کَھ دل، مُرتگیں دل، مزار دل، زُور دل، وَشیں دل، یک دل ءُ دگہ دگہ۔

گالبند:

دل آپ بوگ: سک تُرسگ۔ دل ءَ آرگ: ماں دل ءَ سارگ گپتہ ءِ، شگانے ءِ۔ دل ءِ ایرمرگ: دل ءِ ایرنندگ بزاں قُسمار گو بوگ، دل پرُشگ۔ تنسار بوگ۔ دل ءِ بدبوگ: بزاں دل ءِ ھراب بوگ پہ شانگ ءَ ھدوک بوگ۔ دل بڈّی دیگ: تسلّی دیگ، ھمت دیگ۔ دل ءَ بندگ: سک دوست دارگ ءُ پھریزگ۔ دل ءِ بندیگ: پہ یک چیزے ءَ کہ تراپسند بہ بیت، پہ مردمے ءِ گندگ ءَ۔ دل ءِ بود آرگ: ھوش ءَ آیگ۔ دل بیگ: شات بیگ۔ دل ءِ پردیگ: کارے ءِ سرءَ یا وانگ ءِ سرءَ یا وانگ ءَ بزاں دلگوش دیگ۔ دل ءِ پُرکنگ: ھمت کنگ، بروسہ کنگ۔ دل ءِ پرُوشگ: بے امیت کنگ۔

دل ءِ پرُشگ یا دل پرُوش بوگ: بے امیت بوگ چہ مردمے یا چہ چیزے ءَ۔ دل ءِ پرینگ: دل ءَ دور دیگ۔

دل ترک بوگ: سک تُرسگ، دل پٹ بوگ۔ دل ءِ ترکگ: سک باز تورگ کہ چہ سگگ ءِ ھدءَ درءِ بیت۔ دل ءِ تسگ: بچار "دل ءِ ایرمرگ"۔ دل ءِ جنگ: "دُزّ ءِ دل جنت"، بزاں زانت کہ آئی ءَ دُزّی کُتگ، دل ءِ ڈریگ دریک کنگ۔

دل چارگ یا دل ءَ چارگ: دو دلگ بوگ۔ دل دارگ یا دل ءِ دارگ: اوپار کنگ، سگگ، برداشت کنگ۔

دل ءَ دارگ: (۱) سگگ، اوپار کنگ (۲) سک دوست دارگ (۳) گپتہ ءِ دل ءَ دارگ بزاں دل ءَ آرگ۔ دل ءِ ڈریگ: دل ءِ تیز جنگ، دل ءِ ڈریک ڈریک کنگ۔ دل ءِ ڈڈّ کنگ: دل ءِ مُھر کنگ، دل ءِ مزن کنگ، ھمت کنگ۔ دل ڈڈّی دیگ: بچار "دل بڈّی دیگ"۔ دل ءِ روگ: ترپشیں چیزے ءِ ورگ کہ دل شُک بیت۔ دل ریش بوگ: شزار بوگ، دل شیاہ بوگ، بےزار بوگ۔ دل ریش کنگ: کسے ءَ دل شیاہ ءُ شزار کنگ۔ دل سند بوگ: جگر و بوگ، تُرسگ۔

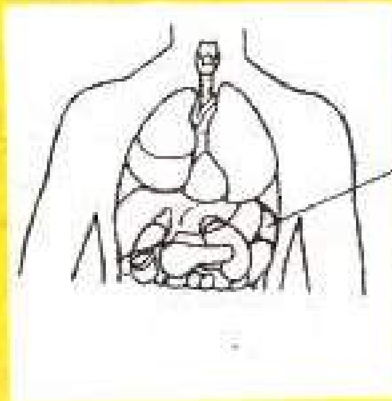
دل ءِ سھڑینگ: وت ءَ تسلّہ دیگ۔ دل شیاہ کنگ: کسے ءَ بےزار کنگ۔ دل شیاہ بوگ: چہ کسے ءَ یا چہ کارے ءَ بےزار بوگ۔ دل ءَ کپگ: ورگ ءِ پسند بیگ۔ دل ءِ کپگ: دل ءِ دور دیگ، ھمت ءِ یلہ دیگ۔ دل کنگ: ھمت کنگ۔ دل گوش بوگ: ھیال ءَ یک گور کنگ پہ گپتے ءِ گوشدارگ ءَ، چیزے ءِ چارگ ءَ، سیل مُندارگ ءَ۔

دل گوش دارگ یا دل گوش کنگ: ھیال گور کنگ، چارگ "توجہ دینا"۔ دل ءِ مُشگ: ماں زمین ءَ، بش لش ورگ، اپسوز ورگ، سک اپسوز ورگ۔ دل ھوش کنگ: سر سر جنگ۔ دل ءِ واپینگ: کسے پہ تسلّہ ریپینگ، انچیں رنگے ءَ کہ کسے ءَ تاوان دیگ کہ پلیسر ءِ آئی ءَ سما مہ بیت۔

- **دِلاپ**: (دِلَ اپ) تُرس ءَ گار۔
- **دَلّار، دَلّال**: (دَلْ لَ اڑ - دَلْ لَ ال) دوکس ءِ نیانجی ءَ کارے کنگ ءُ وتی مُزّ ءَ گروک۔
- **دِلارام**: (دِل ارام) دل ءِ آرام دیوک، دوستار۔
- **دلاں سرو**: (دِلَ اں سَ رَو) دلاں سرو بوگ: بزاں ھنچو ورگ کہ لاپ چہ دل ءَ سرگوز ایت، سک پُر، پیتی دلاں سر دایت۔
- **دِلاور**: (دِلَ اوَر) بھادُر، دلیر، نہ تُرس، مزن دل، شیردل۔
- **دل آزار**: (دِل آزار) دل ءَ رنج دیوک۔
- **دِلباد**: (دِلْ بَ اد) بچار "دلبالاد"۔
- **دِلبار**: (دِلْ بَ ار) چہ ناڈراھی یا کسمایا کُم ءُ گُرست ءُ کینگ ءَ دل ءِ سرءَ گرانی یے بیت۔
- **دِلبالاد**: (دِلْ بَ ال اد) انچوش وپگ کہ بڈ زمین ءَ بہ بیت ءُ دلبند بُرز ءَ۔ دلپلاپ۔
- **دِلبر**: (دِلْ بَ ر) دل ءِ بروک بزاں دوستار، واھگدار، شرنگیں جنین۔
- **دِلبُر**: (دِلْ - بُ رّ) ھماکہ دل ءَ بُرّ ایت۔ "دلبُرّیں زھیر"۔
- **دِلبند**: (دِلْ بَ ن د) سینگ۔ دوستیں مردم۔
- **دلبندان**: (دِلْ بَ ن دَ ان) پہ بےتاھیری لوٹگ، پہ یک چیزے ءَ دل ءِ بند بوگ، دلبندان بوگ۔ دلبندہ باز۔

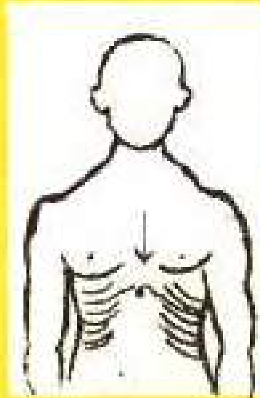
- دلبود : (دِلْ بُ وْدْ) نامے ۔ دل ءِ بود آرگ ۔
- دِلپٹ : (دِلْ پَ ٹْ ٹْ) ترُسوک ۔ جگرو ۔ دلترک ۔
- دِلبر : (دِلْ بَ رْ) هما مردم که په کارے ءِ کنگ ءَ وت واهگدار به بیت، هماکار ءَ دل ءَ پر دنت ءُ دلگوش کنت، وتکار ۔
- دلبرامی : (دِلْ بَ رَ امِ یْ) دپ ءُ دلی ۔ دلبرامی بگانی ءِ بُن اِنت ۔
- دِلبریں : (دِلْ بَ رے ںْ) کار ءَ په دل ءُ واهگ ءُ کوشست کنوکیں، کار ءَ دلگوش دیوکیں مردم ۔
- دلپسند : (دِلْ پَ سَ نْ دْ) هماکه دل ءَ پسند انت ۔
- دلپل : (دِلْ پُ لْ لْ) دل ءِ پُل ، نامے ۔
- **دلپلاپ** (دِلْ ۔ پَ ۔ لاپْ) دلبالاد، دلباد : انچوش وپساگ که یذ زمین ءِ سرءَ به بیت ءُ دلبند بُرزءَ ۔ ★
- دِلپھک : (دِلْ پَ ھَ کْ) هماکه دل ءِ ساپ انت ۔ سادگ ۔
- دِلترکه : (دِلْ تَ رْ کَ ہْ) پریشان ۔
- دلترک : (دِلْ ۔ تْ ۔ رَکْ) جگرپٹ، جگرو، ترُسوک، دلپٹ ۔ ★
- دِل تنگ : (دِلْ تَ نْ گْ) تنگدِل ۔
- دِلجان : (دِلْ جَ انْ) نامے ۔
- دِلچار : (دِلْ چَ ارْ) هما مردم که په کارے ءِ کنگ نه کنگ ءَ چار ءُ بچار کنت که اِے کار ءَ بکناں که مکناں، دو دِلگیں مردم ۔
- دِلچارگ : (دِلْ چَ ارْ گْ) په کارے ءِ کنگ ءُ نه کنگ ءَ دو دِلگ بیگ یا کہ سشتر سستاکنگ ۔
- دِلدار : (دِلْ دَ ارْ) دِل داروک بزاں گرانیں غم یا دردسگوگ، ماں لچھاں دوست ءَ گوش انت، نامے ۔
- دِلدرنج : (دِلْ دْ رَ نْ جْ) دل ءِ درنجوک ۔
- دِلدِل : (دِلْ دِلْ) په دل، په مسکرا ءُ گوشکند اناں، په گپ ءُ رپ اناں ۔
- دُلدُل : (دُلْ ۔ دُلْ) برکت داریں بور که دینی مردمانی سواری ءَ بیتً انت ۔ دُژدُل ۔
- دِلدور : (دِلْ دُ ورْ) دل درد ۔
- دِلرنج : (دِلْ رَ نْ جْ) هماکه چه یکے ءَ گلگدار ءُ کتیں آزار انت ۔
- دِلریش : (دِلْ رے شْ) بیزار ۔ سک پریشان ، سیه دل ۔
- دَلڑی (دَلْ لَ ڑِ یْ) چاپلوسی، جنیں دلار که په کسے ءَ جنینے در بگیج ایت
- دِلسانڈ : (دِلْ سَ انْ ڈْ) هما مردم که دل ءَ سانڈ انت بزاں دل ءَ سک دڈ انت ۔
- دِلسند : (دِلْ سَ نْ دْ) هماکه دل ءَ به سند ایت ۔
- دِلسوچ : (دِلْ سُ وچْ) هماکه دل ءَ بسوچ ایت
- دِلسوچک : (دِلْ سُ وچْ کْ) ناذراهی یے ، دل سچگ ۔
- دِل سیاه : (دِلْ سِ ے اهْ) بیزار ، دلریش ۔
- دِلشاد : (دِلْ شَ ادْ) نامے ، گل ، وشدِل ۔

- **دِلُک** : (دِلْ ک) نامے، کسانیں دل ۔
- **دِلکش** : (دِلْ کَ شْ شْ) ھاکہ دل ءَ کَش ایت بزاں جاتیگ ۔ پسند ۔
- **دِلکور** : (دِلْ کْ وْ رْ) ھاکہ بیم ئے نیست ۔
- **دِلکھر** : (دِلْ کَ ھْ رْ) دل گْران ۔
- **دِلگار** : (دِلْ گَ ا رْ) دل مُرگار، ھامردم کہ آئی ءِ دل پہ کسے ءِ زھیراں یا گماں بے تاھیر اِنت، چہ زھیر ءُ گماں دل گار بیگ
- **دَلگان** : (دَلْ گَ ا نْ) دشتیاری ءُ باھوءِ گورھوراں ءِ نزیک ءَ مُلکے کہ اِد ءِ مستریں میتگ زانگ بیت ۔
- **دِلگْران** : (دِلْ گْ رَ ا نْ) کتّیں آزار، کمتیں دل ءَ وش نہ بیگ، گِلگدار
- **دِلگریب** : (دِلْ گَ رِ یْ بْ) ھاکہ مال ئے ھست دل ئے نیست ۔ انگاریں مُزی ۔
- **دلگوش** : (دِلْ ۔ گْ وْ شْ) پہ دل گوشدارگ، دل پر کنگ ۔ کار، ھیالداری، ھیال گْورکنگ ءِ کار (توجہ) ATTENTION
- **دِلگیر** : (دِلْ گِ یْ رْ) گم جت، گمیگ، رنجیگ، دِلتنگ، دل گیرکنگ ۔ ناہ ءَ یادگہ چیزے ءَ باز روگن مان کنگ کہ باز ورگ مہ بیت ۔
- (شیرازی : دلگیر شدن ، دل تنگ شدن ، دلخور شدن)

- **دلمانگ** : (دِلْ مَ ا نْ گْ) پہ کار ءِ کنگ ءَ یا پہ چیزے ءِ ورگ ءَ دل چست بیت، دلمانگی : پہ چیزے ءَ دل مان بوگ، ارادہ ۔
- **دلموش** : (دِلْ ۔ مْ وْ شْ) چہ درد ءُ ھنتاں یا چہ گم ءُ اندوھاں سکّ بے تاھیر ءُ بے وس ، ★
- **دِلموک** : (دِلْ مْ وْ کْ) ھامردم یا چیز کہ مُرتگیں دل ءَ موک اِت کنت ۔
- **دِلناز** : (دِلْ نَ ا زْ) ھاکہ دل پہ آئی ءَ ناز بہ کنت ، دوستار ءِ توسیپ ۔
- **دِلواب** : (دِلْ وَ ا بْ) ھامردم ءَ گوْش اَنت کہ گوْش ئے زاناں ھروھد واب اِنت ءُ واب اِنت ھچ ءِ سمائے نیست ۔
- **دلوار** : (دِلْ وَ ا رْ) دل ءَ وروک، شیاہ دل کنوک، جاتیگ کہ دل ءَ کش اِیت ۔
- **دِلوارگ** : (دِلْ وَ ا رْ گْ) ھاکس کہ وتی دل ءَ وارت بزاں تُرس اِیت، ترس اِنگیں ۔
- **دَلوت** : (دَلْ وَ تْ) گوک، پس، میش ءِ رنگیں ساھدار کہ آیانی شیر ءُ گوشت ورگ بنت ۔
- **دَلوت ڈنگ** : (دَلْ وَ تْ ۔ ڈَ نْ گْ) ھمے بالو کہ چو نکیسک ءَ اِنت بلے چو سُنٹی ءَ وارت ۔ اے ڈنگ گیشتر دلوت ءَ پر بیت ۔
- **دَلوڈنگ** : (دَلْ وَ ڈْ نْ گْ) ھمے ڈنگ کہ دلوت ءَ پر بیت ۔
- **دِلوئیگ** : (دِلْ وْ ءِ یْ گْ) مردم ءِ لاپ ءِ گوں دنیگ ءُ لاپیگاں نیچ اِنگیں یک بھرے کہ اِے ناڈراھی ءَ پادکیت، سینگ (بجارجُت) SPLEEN

- **دِلویگ** : (دِل وِی گ) بچار " دلوئیگ " سیتگ ۔
- **دل ءِ کاھل** : (دِلْ ءِ کَ اھَلْ) سینگ ءِ نیامجی ھڈّ ءِ لونجانیں سر ۔ (بچاربُت)
- **دَلی دَلی** : (دَلِ یٔ دَلِ یٔ) تیئرءُ زیمر، زھیرگیگ ۔ (شیرازی : دلی دلی : آواز از سرشوق وخوشحالی)
- **دِلی ۔ دِلُو** : (دِلِ یٔ ، دِلُ وْ) دلمراد ءِ گونڈ نام ۔
- **دَلیدالی** : (دَلِ یٔ دَال یٔ) دَلی دَلی ۔
- **دلی ڈْرنو** : (دِلِ یٔ ڈْرَنْ یٔ وْ) بوئی مادران : درمانے ۔
- **دَلیر** : (دَلِ ی رْ) ریک ، ھُنر ۔
- **دِلیر** : (دِلِ ے رْ) بھادُر ، دلاور ، نہ تُرس ، مزن دل ، شیردل ۔
- **دلیکیم** : (دِلِ یٔ کِ ی مْ) نااُمیت ۔ PPB, LWD: DALEKHĪM: POWERLESS, Unable -
- **دِلیگ** : (دِلِ یٔ گْ) ھما کہ گوں دل ءَ شیادی کنت یا کہ ھمگرنج اِنت ، دلیگ ءُ لاپیگ ۔
- **دلیگ ءُ لاپیگ** : (دِلِ یٔ گْ ءُ لَ اپِ یٔ گْ) دل ءُ پُت ءُ جگر ۔

- **دلیل** : (دَلِ یٔ لْ) سرسادءُ مھار ءِ نیامجی ءِ سندل (اشترءِ) ۲ ۔ ریک ، ھنر ۔
- **دِل یَلہ** : (دِل یٔ لَ ہْ) ھما مردم کہ پہ ھر چیزءَ جرس ءُ تچ اِیت ۔ بے صبر ۔ دل یلو ۔
- **دَم** : (دَمْ) ساہ ، دمان ، دم ءُ چوپ کنگ ۔ (۲) دمگ ءِ پرمانگال بزاں بہ دَم یا دمگ ءِ کارءَ بکن ۔
- **دُم** : (دُمْ) دُمب ءِ گونڈ گال ۔ ★
- **دماگ** : (دَ ۔ مَ اگْ) گُرانز : پونز ءِ دوئیں ٹُنگانی دپ کہ دم ءِ بُرءُ آرءَ تنگ ءُ پراہ بنت ۔ ★
- **دمال** : (دَمَ الْ) ھما دھل کہ گوں آئی ءَ ناچ ھم پہ بیت بلے سُورءُ وشّی ءِ نہ بلکیں تک ءُ ٹاکے ءِ ، گواتیگانی پُربیگ ءُ گوش انت یا کہ شیکی کہ پہ سروز پُر بنت ، گُلگرانی دمال کنگ بزاں ویرندان بیگ ۔
- **دماما** : (دَمَ ا ۔ مَ ا) مزنیں ڈُھل ، دمامہ ، دمامو ۔ (دمامہ ب ق)
- **دَمامو** : (دَمَ ام وْ) بچار " دماما "
- **دَمامہ** : (دَمَ ام ہْ) بچار " دماما "
- **دَمان** : (دَمَ انْ) گونڈیں ساھتے ، ادانءُ کے ، ڈراجیں کترے ۔ MINUTE (دمان = ب ق)

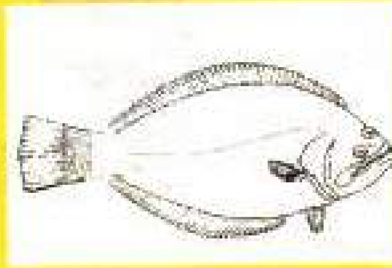
- **دُم چین** : (دُم۔چ۔ے۔ن) سادے کہ یک سرے اولاک ءِ پار دوتم ءَ بستگ ءُ دومی سرگوں تنگ ءَ۔
- **دمدار** : (دَم۔دار) ھماکہ دم ئے پکا اِنت ✪
- **دَمدمہ** : (دَم۔دَم۔ہ) مڑا ءُ شان ، شان ءُ شوکت (شیرازی : دمدمہ : ھیبت ءُ شوکت)
- **دم دیگ** : (دَم۔دَ۔یگ) آرام دیگ ، بژ یا گرادگی چیزے ءِ اشکرانی یا کتیں آس ءِ باپ ءِ سرءَ ایر کنگ۔
  دم ءِ دیگ بزاں ساہ ءِ دیگ ، مرگ۔ ★
- **دُم زھم** : (دُم۔زَھ۔م) پہ دُمب ءِ ھم جنگ : ترشھپ کنگ ، بے سیتیں پا ترپ دیگ۔
- **دَمک** : (دَم۔ک) لوگانی یا دو لوگانی نیانجی ءَ تنکیں راہ ، تنک۔
- **دَمک** : (دَم۔ک) ڈراجیں دارے آئی ءِ سرءَ دگہ زنڈ ، گرد ءُ پتن بنیں مبد ءِ ٹکرے پرانت کہ لوگانی تہ ءِ زمین ءَ پہ گل ءِ ٹپگ ءَ کارمرد بیت۔ ایشی ءَ "دَمک" ءُ "ھگ" ھم گوش اَنت۔
- **دَمک دیگ** : (دَم۔ک۔دَی۔گ) دَمک دیگ ، بازاری لیب ءَ یک لیبی یے ءِ دو لیبی ءِ نیانجی ءَ گوزگ۔
- **دَم کشش** : (دَم۔ک۔ش۔ش) دم ءِ ناڈراھی۔ ✪

دموک

- **دم کننگ** : (دَم۔ک۔ن۔گ) چہ دمبرگ ءَ رند آرام کنگ + دم ءُ چوپ کنگ۔ ★
- **دَمگ** : (دَم۔گ) گوات گیجگ پہ دموک یا آستونک ، سیاھگوات ، میدان ، پڑ ءُ میدانیں ھند ، ملک ءُ ریس ، مکران ءِ دمگ ءَ پہ ساتاں شتاں بزاں مکران ءِ ملکان یا ھما کرد ءُ گوراں ، گوں ھمپسان ءَ دمگ ، سُور ءِ دمگ۔
- **دُمُل** : (دُم۔م۔ل) بچار "دُمبل"
- **دَموک** : (دَم۔و۔ک) گواتو ، گوات گیجن (بچار بت) ✱ ھما مشک کہ اُستا کار ئے پہ آس ءِ دمگ ئے کارمرد کنت۔
- **دَم ءُ چوپ** : (دَم۔ءُ۔چ۔و۔پ۔پ) دَم کنگ۔
- **دَمیچاکو** : (دَم۔ی۔چ۔چ۔اک۔و) کاھے۔
- **دَمینگ** : (دَم۔ے۔نگ) "دَمگ" ءِ گشکارگال ، انچوش کنگ کہ بے دم ایت۔ ★
- **دُن** : (دُن) وشیں بوے کہ جنین کارمرد ئے کن آنت۔
- **دُنانی** : (دُ۔نا۔نی) ھما کہ دُن مال ایت۔ وشبو جنگیں جنین ، دوستار ءِ سالڑا۔ ★
- **دَنب** : (دَن۔ب) بچار "دَمب"

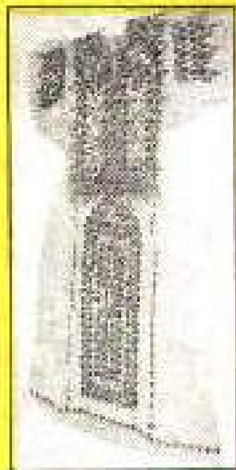
- **دُنب :** (دُ نْ بْ) بچار "دُمب"
- **دُنبال :** (دُ نْ بَ الْ) بچار "دُمبال"
- **دَنبدر :** (دَ نْ بْ۔ دَ رْ) بچار "دَمبدر"
- **دُنبگ** (دُ نْ بَ گْ) بچار "دُمبگ"
- **دُنبیگ :** (دُ نْ بِ ئی گْ) بچار "دُمبیگ"
- **دَنپُسا :** (دَ نْ پُ سَ ا) بچار "دَمپُسا" ۔
- **دَنت :** (دَ نْ تْ) "دیگ" ءِ آیکی ۔
- **دنتان :** (دَنْ ۔ تانْ) دپ ءِ سی ءُ دوئیں سِنگلک کہ پہ ورگ ءِ جاینگ ءَ کارمردبنت۔ دنتاناں بندگ : لوٹیں دنتان مان کنگ ۔
دنتان بیگ : دلوت ءِ ، دنتان پُروشگ : ھپت سال ءَ کہ چُک دنتاناں پُردش ایت ءُ نوکیں دنتان رودیں ایت ۔ دنتان ءِ تچگ : برّاں سر کشگ ۔ دنتان ژرشگ : پہ مردمے ءَ چہ زھرءَ ، دنتانانی رچگ : برّاں کپگ " ریش کماش اَنت ءُ ریتگ اَنت دنتان" دنتان ءِ سُرگ ؛ دنتان ءِ یلہ بیگ ءُ سُرگ پہ کپگ ءَ ۔ دنتاناں کنگ : یکے ءِ سرءَ زھر آیگ ءُ پہ آئی بدبوگ ۔
دنتان گُدروشگ : بچار " دنتان ژرشگ " دنتانانی کٹ بیگ : چہ ترُشیں چیزے ءِ ورگ ءَ ۔
- **دنتان بند :** (دَنْ ۔ تانْ ۔ بَ نْ دْ) ھما داکتر کہ دنتان بند ایت ۔

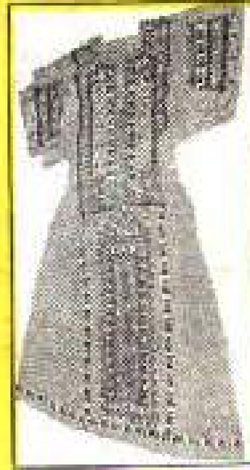

- **دَنتان پاچ :** (دَنْ تَ انْ ۔ پَ اچْ) چہ نگرہ ءِ جوڑ کرتگیں بارگیں سیکے کہ گوں آئی ءَ دنتانانی شملگانی بوچاں کش اَنت ۔
- **دَنتان کَش :** (دَنْ تَ انْ کَ شْ) دنتان کشوک ۔
- **دنتان مال :** (دَنْ ۔ تان ۔ مالْ) دنتانانی مالگ یا ساپ کنگ ءِ بُرُش
- **دَندن :** (دَنْ دَنْ) توج ءِ آگنٹ یا شمش ءِ ٹال کہ پہ دنتانانی مالگ ءَ کارمردبیت ۔
- **دندنی :** (دَنْ دَ نِ ئی) دندنی سواسو ، سواسو ءِ زات ءِ ماھیگے ۔ Indian Sping Turbot (بچار حُت) *
- **دَنز :** (دَ نْ زْ) دنس ، گُبار ، ھما ایرتیں ھاک کہ گوں گوات ءَ بال گرانت ءُ تاموردیت ۔
- **دَنزگ :** (دَنْ زَ گْ) ھر دنز ایت یا اُشتر دنز ایت ، تیرءِ دنزگ ۔
- **دَنس :** (دَ نْ سْ) بچار "دنز"
- **دِنگ :** (دِ نْ گْ) مزن جون ، وشّس ءُ جوڑ ، دْراہ ۔ (شیرازی : دِنگ آلتی است کہ با او برنج کوبند + میوہ نارس)
- **دُنگ :** (دُ نْ گْ) آرتیں زرچیں تُوے کہ جنین و تی جیگ یا سرءِ پر کن اَنت ، تُو ءِ آتار کنگ ، یک چینے ءَ و شیں تُو دیگ ، بوئینگ ۔
- **دَنگلی :** (دَ نْ گَ لِ ئی) سکّیں کسانیں ماھیگے کُنچک ءِ زاتے بلے سک ایرت اِنت ۔
- **دَنگی :** (دَ نْ گِ ئی) بوجیگ ءِ راستے ۔

- دِنگی : (دِن گِ ئی) سکّیں جانداں اھی کہ مردم زنڈ بہ بیت ۔
- دننگا : (دَنِ نَ گَ ا) دنیگا ، داں اَنیگ ءَ ، تننگا ، داں انگت ءَ ، تاالوں ۔
- دننگت : (دَنِ نَ گَ تَ) دنیگت بزاں داں انگت ۔
- دَننگتا : (دَنِ نَ گَ تَ ا) دننگت ءَ ، دنیگت ءَ بزاں داں انگت ءَ
- دنی : (دَ - نِ ئی) واھند ، ھُدابند ، ★
- دنیا : (دُن - یا) جھان ، امروز ، گیدی ، دگنیا ۔
- دنیگا : (دَنِ ئی گَ ا) تننگا ، تا انگت ، انگت ءَ ، تاایے وھدی ۔
- دو : (دو) ۲ ، 2 ، یکّے ءُ دگہ یکّے ، چہ یکّے ءَ گیش تر ءُ چہ سےءَ کم تر ۔
- دوار : (دُوَارَ) لوگ ، گِس ، کُل ، ہپس یا گوک ءِ دوار بزاں دوارجاہ ، دوارجاہ ، دواری : گِس بانک ۔
- دوارجا : (دُوَارَجَ ا) دوارجاہ ، دوارجہ : دوارگرگ ءِ جاگہ ، جم بیگ ءِ جاگہ (عربی : مرکز ۔ انگ CENTER, CENTRE
- دواری : (دُوَارِئی) لوگی ، دواری زبان بزاں لوگی زبان ، دواری گِس بانک ، دواری سوچ : لوگ سوچوک ، بربادکنوک ۔
- دوازدہ : (دُوَازْدَہ) دہ ءُ دگہ دو ، چہ یازدہ ءَ یکّے گیش ءُ چہ سیزدہ ءَ یکّے کم ۔
- دوبچّ : (دوبَ چَ چْ) ماھور ءَ آپ ءَ کن اَنت یک برے بچ اَنت پدءَ دگہ ھشت دہ اداں ءَ رند دومی رندءَ پدءَ بچ اَنت ۔ بزاں دوبچ بیت ۔
- دوبُرْ : (دوبُ رْ رْ) ماھیگے ءِ نام اِنت ، چیزے کہ دُو بَرءَ بُرگ بہ بیت ۔ بچار "دُبُرْ"
- دوبند : (دوبَ نْ دْ) ھاکہ دُو بندے پہ ، ھاکہ ھر دو دیماں نپ ءُ سیٹ گِپت ۔
- دوبندی : (دوبَ نْ دِئی) ھُگڑگی لیب ءَ دوبندی کنگ بزاں ھربندءَ سُرگ پُرجنگ ، ھشت دربندگ ، لچہ کاریءَ ھما لچہ کہ ھردوبند ءِ بردءُ بیشتر دیگ اَنت ءُ آدگہ ھریک دوبندے ھمے رنگ ءَ جتاجتا اَنت ۔
- دوپاگ : (دوپاگ) سُھروءَ آرت ءَ تروکن اَنت یک چانگے نیم پچ کن اَنت ءُ ایر گیج اَنت ءُ گوں ھمے دگہ لیس ءِ انگیں آرتءَ ھوار کن اَنت ءُ لوں پدءَ دُرستیں آرت ءَ بیچ اَنت ، بازمردم ھمے چانگ ءَ یک برے تان اِیت تین ءَ کنت نیم پچ کہ بیت پدءَ ایرءُ گیج اِیت ءُ پدءَ چانگ ءُ کنت ءُ تان اِیت پدءَ تین ءِ سرءَ ءُ کنت ۔
- دوپُشت : (دوپُ شْ تْ) یک پُشت پدءَ دوپُشت بزاں چہ پیرک ۔ پت یک پُشتے ءُ دومی پیرک ءُ کپھرتیں مردم ، دوپیت ۔
- دوپشتنگ : (دوپُ شْ تَ گْ) ھادو مردم یکّیں اُشترءَ یکیں رھت ءَ جتا زانت ۔
- دوتاکو : (دوتَ اکْ وْ) کشتگیں دُھل یا وت رُستگیں کاہ یا ول کہ دنیگا دُوتاک اَنت ءُ ۔
- دُوت : (دُوتْ ثْ) ھمے شیاہ رنگیں دنزءُ تاموراں کہ چہ آس ءَ درکیت یا آس ءِ کُشگ ءَ رند چست بیت ۔ چلیم یا بیڑی کُشگ ءَ درکیت ۔ دنز ، گُبار ۔
- دُوتّو : (دُوتْ تْ وْ) دیٹ یا دُوت ءِ رنگ ، دُوتّو بیگ : دُوت ءِ رنگ بیگ ، مچ ءِ دوتّو بیگ بزاں پُنگ کہ مزن بیت رنگ گرگ ءِ بُنگیج ءَ رنگ ماں آئی ءِ سبزی ءَ مانشان اِیت ءُ آئی ءِ رنگ ءَ چو دُوت ءَ کنت گوش اَنت مچ دُوتّو اِنت چہ ایشی ءَ رند ئی رنگ گیش اِیت ۔

- **دوتل** : (دُوتَ لْ) ھاکہ تچک نہ انت ۔ دولپوست ۔
- **دوتلو** : (دوتَ لْ وْ) ھر چیزے کہ دوتل بہ بیت بزاں یک تلے دومی ءِ چک ءَ بہ بیت ، دوتلویں نگن : دوچانگ زور اَنت نیانجی ءَ روگن جرپ کن اَنت ھر دوئیناں سر بہ چک کن اَنت ءُ تان اَنت ، دوتلویں کلدار : جرمن ءِ دومی جنگ ءَ ھندُستان ءِ انگریزی سرکار شَشمی جارج ءِ کلدار کہ آئی ءِ کراں گردی ءَ کنڈے مان اِنت ۔
- **دوتل ءُ دولپوست** : (دو۔ تَلْ ۔ ءُ ۔ دو پْ وس ت) دوگُستگیں مردم ، مٹگ ، شسل ★
- **دوجنگ** : (دوج ن گ) ھما شھر یا سھت کہ یک برے جنگ ءُ کروجگ ءُ پید ءَ جنگ بیت ، جنگ ءُ داوا دوربندءَ کنگ ۔
- **دوچ** : (دوچ) گوں ھمک رنگیں آبریشماں ماں گُد ءِ سرءَ جوانیں ءُ شردوتگیں نکش ءُ نگار ، مُبنکارگال " دوچگ " ، پرمانگال " بہ دوچ " (بچارُبَت)
- **دُوچک** : (دُوچ کْ) چیزے کہ چہ گوھنی ءَ تر پشیں بوے بکنت ، بدیں تامے ءُ یک رنگیں دگرانیں چرپی یے ۔ چیزے بازدیراں ایر بیگ ءَ رند دگرانیں تامے بنداِیت کہ ورگ ءَ دل ءِ نہ زیر ایت ، دوچک بندگ ، ھمے رنگ ءَ دیر ءَ ایر بیگ ءَ رند ھمے چیز ءِ سرءَ سبز رنگیں پڑمے سک تنک تنکءَ بنداِیت کہ گوں پھک کنگ ءَ دیر کیت بلے چیز ءِ تام ءَ ترین ایت
- **دوچگ** : (دُوچَ گْ) چہ سیچن ءُ بندیک ءَ دو ٹکر گُد یکجا کنگ ، بہ کار بوج دوچک ، گُد یا دگہ چیزے ءَ پہ بندیک یا ابریشم نکش کنگ ۔

بلوچی دوچ

- **دوچ گر** : (دوچَ گِ رْ) ھما کہ دوچ ءَ زبر ءُ اُستا اِنت ۔
- **دوچم** : (دوچَ مْ مْ) ھر دوئیں چم ، چم " دوچم کنگ : بزاں مرداں بے ترانگ کنگ ءُ کارے کنگ یا چیزے ءِ زگ ، دوچم ایر بکن بچار : بزاں بازشتریں چیزے کہ پہ جوانی بچارے ءُ ۔
- **دوچی** : (دُوچ ی) ھما کہ آئی ءَ دوچ پر اِنت ۔
- **دوچیٹیں** : (دُوچِ ی ءِ ے نْ) گوں دوچاں ، دوچی ، ھما کہ دوچ ءُ پر اِنت ۔
- **دود** : (دُودْ) رھبند ، کانون ، دُود ءُ ربیدگ ، رسم ءُ رواج ، ربیت ءُ زیل کہ یک راجے ءِ بُندریں جوانیں ھمراہ اَنت culture کانون (اوستائی زبان ءَ " دات " ءِ ترانت " داتگ " ءُ " قانون " اِنت ۔
- **دودا** : (دُودا) بالاچ ءِ برات ، بلوچانی گوھنیں راجدپترانی زانتگیں سالونک کہ پیستی ءِ گوکانی ھاترءَ کُشگ بوت ۔

✱ سہ دودا چہ دلوءَ ییجے کنت

گوکاں سرجمی ءَ کارا ایت

یا ھیسی چو ٹوا ں زیاں دارایت

- **دوڈرّ** : (دو- ڈِرْرْ) بچار « ڈُڈرّ »
- **دود ربود** : (دُودْرَبْ وُدْ) دود ربید، دودءُ ربودگ یا ربیدگ، یک راجءِ زندمانیءِ سرجمیں رهبندءُ کلچر (Culture)
- **دود ربید** : (دُودْرَبِ ےڈْ) بچار " دود ربود "
- **دودستی** : (دو دَسْ تِ ئی) دَور دیگ۔ تیلانک دیگ
- **دُودگ** : (دُودَگْ) پس ءِ دُودگ، پلینگگ (پہ شِنک ءَ)
- **دودلگ** : (دودِلْ گْ) پہ یک کارے ءِ کنگءُ نہ کنگءَ پہ ءُ جیڑ بیگ کہ بکنان ئے یا مکنان ئے۔ پہ کنگ ءُ نہ کنگ ءَ دودلگ بیگ۔
- **دودیمی** : (دُودِیْ مِ ئی) هماکہ تچک نہ اِنت۔ دو تلءُ دو پوست۔ دودیمی آدینک۔ تیءُ دیم ءَ تیءُ مُنی دیم ءَ منی۔
- **دَور** : (دَوْرْ) جُتک، مزنیں سٹ، سٹرگ، دَورخنگ، دَور کنگ، دَوربندگ، دَوردیگ، ڈُکءِ دَور، سِٹءُ دَور، دَورجاه دهد، زمانگ، باریگ، دَورءُ باریگ، دَورءُ سٹءُ بوجیگءِ هما زنڈین ءُ لکیں دارکہ آ ئی ءُ سرءَ آچار ءُ زبرگ بیت، (دقل ، MAST) دَورءِ مات : هما زنڈین ءُ گونڈیں بند کہ گوں دورءِ لانکءَ بستگ، دَورءِ لانک : هماجاگہ کہ چہ ستوءَ برزتر اِنت بزاں هے ستوءِ سرءِ کرءِ هند

دَوّر

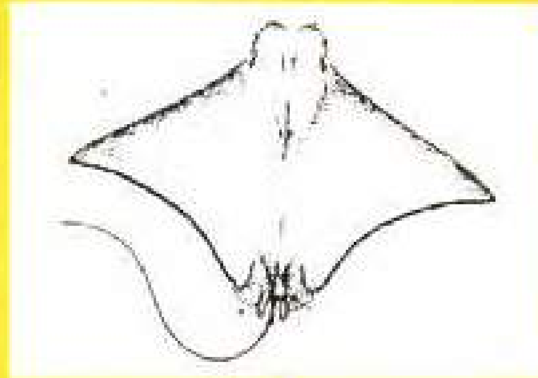

دُورگند

- **ڈُور** : (ڈُوْرْ) دَرد، تورشت، سگیں تورشت
- **دُور** : (دُوْرْ) دیر، نزیک اِناں، پشت، یک کرءَ
- **دَوّر** : (دَوْوَرْ) سادیچ کہ مزنیں گرانیں چیزانی کشگءَ کارمرد بیت میلانک (CAPSTAN) گرابانی تہ ءَ مرچیاں همے آسن جوڑ کرتگ اَنت کہ پہ باپءَ یا کہ پہ "ٹپ" کارگرگ بنت ، دهداں جانشواں ترّینتگ (بچار ٹپ)
- **دُوربُن** : (دُوْرْبُ نْ) سک جل، هماکہ بُن ئے دیر اِنت۔ دوربُنیں گار، دوربُنیں چات۔
- **دُورشیاد** : (دُوْرْشْ یےاْذْ) دیر شیاد، دیریں شیاد۔
- **دَورکانگ** : (دَوْرْکَ انْ گْ) بوجیگءِ هما کانگ کہ دَورگوں آئی ءَ تک اِنت۔
- **دورگ** : (دورْگْ) هماکہ چہ دو تک ءِ هون ءَ بہ بیت بزاں مات چہ دگہ مُلکے ءُ پت چہ دگہ مُلکے ءَ اِنت
- **دُورگند** : (دُوْرْگِ نْ ڈْ) دیرگند، هما شیشگءُ جمیں یک نلی یا دو نلی کاروج کہ آئی ءَ اگاں چم ءَ کن ئے دیریں چیزتی چاں نزیک بیت۔ چم۔ (بچار ٹبت)
- **دورو** : (دورُوْ) یا دورَو : رکاب، هما آسنیں کڑی کہ اسپ سوار وتی لگتاں همائی ءِ تہ ءَ اڑین اِیت۔ لگتجاه، لگج۔
- **دوریس** : (دُوْرِےسْ) سادے کہ دوبرزیگ بیت بزاں اِے رنگ ءَ دوٹال ءِ بدل ءَ سے ٹال ئے بنت۔

- دوزّ : (دَوْزَزْ) دوچار آنا، ھشت آنا، نیم کلدار، دوزّءِ سر: بزاں نیم کلدارءِ گرانیءِ سنگ ۔
- دوزنی : (دوزَنی) مچےِ کروچیں دانگ ءُ زرد اَنت ۔
- دوزو : (دُوزُو) بچار "دوزہ"
- دوزواہ : (دُوزْوَاہ) دوست ۔ بیل ھمبل ۔
- دوزورگ : (دوزُورَگ) یک چیزےءِ چست کنگءِ زور جنگءَ ھمے ھمگ کہ سک سُبک اِنت بلے آ چیز سُندرءِ گران اِنت اِے رنگءَ آئیءِ چست کنگ دوزوریگ بیت ۔ ھمے رنگءَ دو مردم یک چیزےءَ مُرجن اَنت بلے نزانت کاری ھر یکےءَ دگر دیمءَ حُرےءَ جنت کہ ھر دوئیں دوزورگ بنت ۔
- دوزہ : (دُوزَہ) جھنّم، جھندم، دیزہ، آس، "کورُم" مسلمان گوش اَنت ھرکسے کہ گناہ کار اِنت ھمے "کودم" ءَ دَور دیگ بیت ۔
- دوس : (دوس) "دوست" ءِ گونڈ گال ۔
- دوست : (دُوسْت) سنگت، دزبرادر، بیل ھمبل، دُژمنءِ چپ ۔
- دوستار : (دُوسْتَار) دوست، دلی دوست، گیشتر پہ جنکءَ کارمرد بیت
- دوستی : (دُوسْتی) سنگتی ۔ دُژمنیءِ چپ ۔
- دوستیگیں : (دُوسْتیگیں) ھما کہ دوست اِنت ۔
- دوستین : (دوسْتیں) نامے، سک دوست، ھما کہ دوست بیت، دوست بیتگیں ۔ دوستیں ۔
- دوسری : (دوسَری) ھر دوسری، ھما کہ ھر دوئیں سراں بگیپت، روگ ءُ آیگءِ دوسری ٹکس Return Ticket
- دوسواہ : (دُوسْوَاہ) بچار "دوزواہ"
- دوش : (دُوش) مُنکارگال "دوشگ" ءِ پرمانگال بزاں "بہ دُوش" ۔ دوشیگیں شپ، گوستگیں شپ ۔
- دُوشگ : (دُوشَگ) بُز، میش یا گوکءُ گامیشءِ گوداناں زور پہ دیگ مُشیرءِ کشگ ۔
- دوشمبے : (دوشَمبے) چہ یک شمبےءَ یک روچے رند چہ سےشمبےءَ یک روچے پیسری روچ ۔ ھپتگءِ یکی روچ ۔ مردینی نامے
- دوشنبے : (دوشَنبے) بچار "دوشمبے"
- دوشی : (دُوشی) گوستگیں شپ، چہ مرچیگیں روچءَ پیسرءِ شپ (چہ دوشی ءَ پیسر پہ ندوشی ءُ چہ الیشی ءَ پیسر پشت پہ ندوشی)
- دوشیگ : (دُوشیگ) بچار "دوشی"
- دُوک : (دُوک) "دیک" تچکیں گونڈیں دارے کہ آئیءِ یک سرےءَ پتنیں گردیں سنگے کہ توک توک ٹنگ اِنت الیشیءِ سرءِ ٹنگءَ گوازینتگ سُرپُری بنگءَ ھمے دار ءِ سرءَ گنڈی یے پر اِنت ۔ اِے پہ پُژم ریسگءِ تاب دیگءَ کارمرد بیت ۔ بردءِ دُوک، بردءِ دراجیں دار، دستءِ دوک، دستءِ ھما ھڈ کہ چہ مُچءَ بگر داں سر دوشءَ اِنت، سک تچک ۔
- دوکارچ : (دُوکارچ) امبرین، ھما گراز کہ پہ پسانی چنگءَ کارمرد بیت
- دوکُرم : (دوکُرم) چہ ھما شیپ ءُ مزن شیپاں یکے کہ چہ تُھیل ءِ بیمگءَ کیت ءُ کیچکورءَ ایرپچ ایت آدگہ لغتیں ایش اَنت :
  1 آپدرگ 2 آسکانی 3 سورو 4 سامان 5 چرپانک 6 کرّوگی 7 سیمسوری، پہ شیریں دوکُرم بچار "شیریں دوکُرم"
- دوکستگ : (دو۔ کُ س۔ تگ) بچار "دوتل" "دولپوست" ★
- دوگ : (دُوگ) شیراں منت اَنت، بیمگءَ اِش کشں اَنت لپش کپتگیں شیر "دوگ" اَنت ۔ ترپش ۔

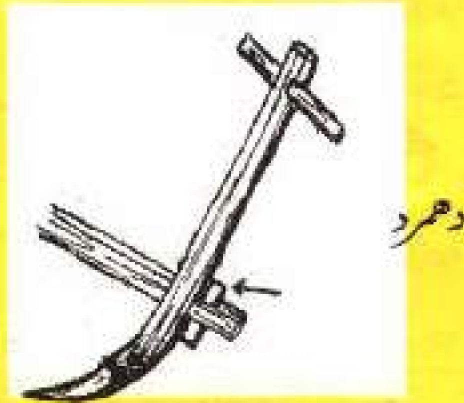
- **دوگام :** (ذوگَ ام) اُشترءِ رولجے ۔
- **دولت :** (دولَ ث) مال، ھزینہ ۔
- **دولُنٹ :** (دولُ ن ٹ) پَٹنیں ماھیگے ءِ زاتے ۔ (بچاربُت)
- **دولوپ :** (دولُ وپ) گُرنچ ءِ راستے ۔
- **دُومّ :** (دُوم م) ڈاچیگ کہ آئی ءِ سیت دُمب ءِ ھروھد لِک کنت، آجزی کنت، زیر مستی من اِیت ۔ گوشِش اَنت کہ دومّ اِنت ایشی ءِ بھرھم گوش اَنت ۔
- **دُومّار :** (دُوم مَ ار) گوادر ءِ دریاءِ یک کوھے کہ اودءَ ماھیگ ءِ کُشگ ءَ رواَنت ۔
- **دومّگ :** (دُوم مَ گ) چَم ءِ راے کرزءِ آکرز ءِ کُٹ اِنگیں ھد، پونز ءِ دومّگ : پونز ءِ پڈ ۔
- **دون :** (ذون) دونگ ، دونگ ءِ پرمانگال بِزان بہ دُون ، جنتر ءِ دون ۔
- **دونگ :** (ذونَ گ) گونڈمیں چیزے ءِ یک چیزے ءَ پوشگ ، گوں گِل ءَ دیوال ءِ دونگ ۔ تنک بِلب کنگ
- **دونَند :** (دونِ ن ذ) پہ یک کارے ءَ دوربندءَ دیوان کنگ یا دوبرءَ بندگ ءُ کُٹِنگ ۔ 4-2-1968

دولُنٹ

- **دونءُموش :** (ذون ءُ م وش) بزاں لوگاں گوں گِل یا سمینٹ ءَ دونگ ۔
- **دوھپتگی :** (دوھَ پ تَ گِ ی) پانزدہ روچی Biweekly Paper
- **دَہ :** (دَہ) پنچ ءُ دگہ پنچ ۔
- **دِہ :** (دِہ) کلگ، مُلک ، دِھ دِہ : زُوت ۔ جلدی ۔
- **دِھات :** (دِھَ ات) کُلگ ۔ کِشت ءُ کشار ءِ زمینانی ھد ۔ بُندر ءَ راے گال "دِہ" ءِ بازء "دھات" ، بلوچی ءَ ڈیھ
- **دُھتر :** (دُھُ تَ ر) ماھیگے ۔ چَنگ ۔
- **دِھدِہ :** (دِھ ۔ دِھ) ھیاھیا، زِیت زِیت ۔
- **دھشدہ :** (دَھ ش ۔ دِہ) دادءُ داھش ۔
- **دھکان :** (دِھ کَ ان) ڈگار ءِ کشت ءُ کشار کنوکیں مردم ۔
- **دھکان مار :** (دِھ کَ ان م ار) مار ءِ زاتے ۔
- **دھکانی :** (دِھ کَ انِ ی) دھکانی ءِ کار ۔
- **دَھگ :** (دَھ گ) بلوچی نامے ۔

- **دَھل :** (دَھَ لْ) چہ زمین ءَ رُستگیں چیز (گیشتر پہ کِشتگیں چیزءَ کُرُنگ بیت) نوکی چہ زمین ءَ ترک ایت گوشئیت "تج" اِنت ۔ چہ پَل ءَ گیش ایت گوش اَنت " سرِتمگ یا ڈرِتمگ یا گیشِتں اِنگ ءَ کرب چہ پل ءَ سترپچ ایت گرما "گرگ" بیت ۔ بزاں چہ زمین ءَ چست بیت پدءَ چہ پل ءَ سِدا ایت بزاں چہ پَل ءَ کنڈءَ بُرز تر بیت ۔
- **دُھل :** (دُھَ لْ) بچار "ڈُھل"
- **دھلچن :** (دُھَ لْ چَ نْ) ڈُھل جنوک ، ڈومبی ۔ ڈُھلی ۔
- **دھلچین :** (دُھ لْ چ ی نْ)سکیں بلدیں دُھل جَن۔
- **دھمرد :** (دَھَ مَ رْ دْ) دھمردان، دھمردگ ، شتنگ ءِ سرے کہ ننگار ءِ تہ ءَ اِنت دومی دیم ءَ سرےءُ درکیت ھما دیم ءَ یک دارے چوڑ ءِ ہیم ءَ مان ئےکن اَنت کہ دَرمشیت ھلیشی ءَ گوش اَنت ۔ (بچار بُت)
- **دھمردان :** (دَھَ مَ رْ دَانْ) بچار " دھمرد" ۔
- **دھمردگ :** (دَھَ مَ رْ دَ گْ) بچار " دھمرد" ۔
- **دھیب :** (دَھِ ے بْ) کورماھیگے چہ مُربہ ءَ کستر اِنت ۔ روت ئےمان نیست ۔ اسپیت اِنت ءُ ترپ ایت۔

گوچل ئے سک ھیرت اَنت ۔

- **دھیر :** (دَھِ ی رْ) دوگ ءُ دھیر : زِیرَک ، زِیرَک ءِ تاکاں چنڈاَنت ءُ گراداَنت گوں دوگ ءَ چوکہ سورچکّ وراَنت ئے۔
- **دوُت :** (دَ وُ وْت) بے لَج ، بے گیرت ۔
- **دوُن دوُن :** (دَ وُ ن ۔ دَ وُ نْ)شِنگ دان ، دڑاں دڑو ، یک یک ، یکّے پہ راھے ، چوھاک ءَ ماں گوات ءَ بال گرگ گوات ءَ جمبر دوُن دوُن گُرت اَنت ۔ سپاھیگاں تپنگ گُرت ءُ مھلوک دوُن دوُن بوت ۔
- **دیرو :** (دَ ے رْ وْ) گاہ سوج "دَیرو"
- دی : (دِیْ) ھم ،ھوں (اردو ءِ بھی) ۲ ۔ " دیست " یا "دیث " ءِ گونڈگال ★
- دے : (دَے) " دیگ " ءِ پرمانگال بزاں بدَے ۔
- دیار : (دے ۔ یَارْ) جاگہ ، مُلک ، دوار .
- دیارسوچ : (دے ۔ یَارْ + سْ وچْ) دوارسوچ ،کارزوال ۔
- دیت : (دِ ی ثْ) بچار " دُوت " ، بچار " دیست "
- دیتگ : (دِ ی ثْ ۔ تَگْ) بچار " دیستگ " ۔
- دیتگیں : (دی ثْ ۔ تْ ۔ گِ ے نْ) دیستگیں ، گندگ بوتگیں ۔

- **دید** (دِی ذ) چم، گِندگ۔
- **دیدار** (دی۔ دَاز) چارگ، گِندگ۔
- **دیدپان** (دیٔ ذ + پان) هماپ اگه اود مَنِندگ ءُ دور چارگی کن اَنت، کلات یاد گراِنجیں جاگھے ءِ دریگ کہ چہ اودءَ پہ چارگی چارگ بیت۔
- **دیدگ :** (دیٔ ذَگ) چم، دوست۔
- **دیدوک :** (دِی۔ دوک) چم، چم ءِ تہ ءِ گِندوک، ثُوتک۔
- **دیر :** (دِی ژ) دُور، نزیک ءِ چپ، گِستا، چتا، اک : دیریں راه، دیریں دوست، دیریں ڈاچی، دیرگند، دیرشیاد، دیرست دیرسر۔
- **دیر :** (دے ژ) دُوت ءِ چپ، زُوت اِناں۔
- **دیرچار :** (دِیٔ ژ + چَاز) هما مردم کہ کارے ءِ کنگ ءَ پیسر چار ءُ بچار کنت، سرپد، زانشکار۔
- **دیرشیاد :** (دِی ژ + شْ یَاذ) بچار "دُورشیاد"
- **دیرگند :** (دِیٔ ر + گِ ن ذ) بچار "دُورگند"
- **دیرو :** (دَے۔ رَوْ) کُتب نما۔ گھسوج Compass (بچار بُت)
- **دیری :** (دِیٔ۔ رِیٔ) بازپیسر "اگاں منی گوُرءَ زرلوٹیں من دیری اِے کار کُت"۔ دُوری نزیکی ءِ چپ۔ ★

دیرو

- **دیریگیں :** (دِیٔ۔ رِیٔ۔ گ ے ں) چیزے کہ باز دیرءِ گوستگ، کُوهنیں۔
- **دیز :** (دِے ژ) چہ هاکءَ جوڑ بوتگیں منجل کہ آئی ءِ تہ ءَ شیرمان کن اَنت یا بادین اَنت دیزءِ تہ ءَ بٹ ءُ ماهیگ هم گراد اَنت۔
- **دیزک :** (دِے۔ زُک) کسانیں دیز۔
- **دیزو :** (دِے۔ زَوْ) دیزه بچار "دوزه"۔ بچار "بھندم"
- **دیزه :** (دِےزَهْ) دیزو بچار "دوزه"۔
- **دلیست :** (دی س ت) "گِندگ" ءِ گوُست بزاں گِندگ ءِ کاربوت، دیت۔ دیرگوُست : دیستگ، دیستگ اَت ★
- **دیشک :** (دِے ش ک) سکّیں مزنیں دمبے تو جبلیں ناڈراهی کہ وش نہ بیت۔ "پلائی ترا دیشکے بہ جنت"
- **دیک :** (دِیٔ کْ ک) دُوک : نَلک ءِ دار۔ تچک۔ چهرءِ دُوک بچار "دُوک"۔
- **دَیگ :** (دَ۔ یْگ) یک مردمے یک چیزے ترا دنت ءُ تو آئی ءَ زُورے، هے "دَنت"۔ ءِ بُنگال "دیگ" اِنت۔ "دیگ" ءِ گوُست : دات، دیرگوُست : داتگ، داتگ اَت، آیکی : دَنت۔ دیمایکی : دَنت اِنت۔ آپ دیگ : رِیش ءِ، چم ءِ، ڈرچک ءِ، دَپ ءِ۔ آچ دیگ یا آس دیگ : سوچگ، برباد کنگ، جهانی آس دیگ بزاں سک تورگ۔ ایر دیگ : مردءُ ماں مانش ءَ، هور ءِ ایردیگ بزاں سک گوارگ، مُرگ ءِ بانزلانی ایردیگ پہ جَهل ءَ ایر آیگ۔ ایز دیگ۔ زهرءِ زهر چیزے ءِ مانبرگ۔ بار دیگ : چات ءِ، کنڈءِ، مانش ءِ، بزاں هاک مان کنگ۔ بال دیگ : مُرگ ءِ بالی گراب ءِ، اِستار ذبہی ءِ۔ بُن دیگ : آس ءِ بزاں روک کنگ۔ بند دیگ : سک دیگ، اڑینگ۔ بیر دیگ : جواب تریگ زاه ءِ یاهبرے ءِ

بیران دیگ : بزان جنگ ۔ پادیگ : رانینگ ۔ پاد تراپ یا پادترپ دیگ : ترسینگ ۔ بیھار دیگ ۔ پتر دیگ : کسی ءِ لوگ ءَ روگ ءُ آئی ءَ ازّت دیگ ۔ پچ دیگ : بو ءِ ، رنگ ءِ ، تام ءِ ، بزاں پچ شانگ ، درداں پچ دیگ بزاں کشگ ھکّاں یا ھک ءُ اگبالاں پچ دیگ : بزاں تو پہ کسے ءِ نیکی بکن ءُ بلے آئی نیکیانی بدل ءَ بدی بکنت گڑا گوش انت " تئی ھک ءُ اگبالاں وت پچ دنت " بزاں تئی ھکّ ءُ گرانت ۔ پروشں دیگ : لشکر ءِ ، بزاں شکست دیگ ، پشت دیگ : یلہ کنگ ۔ پشت دیگ : پُشت ءَ مردمانی نیمگ ءَ کنگ ءُ نندگ ۔ پچ دیگ : لاپ ءِ بزاں موڑ دیگ ۔ تاب دیگ : بندیک ءِ ، راہ ءِ ، ساد ءِ ، گوش ءِ ، کش کشگ ۔ تاپ دیگ یا تاپ ءَ دیگ : شُشتگیں تریں گُد ءِ ، ناہ ءِ ، ماھیگ ءِ یا گوشت ءِ کہ ھشک بہ بنت ۔ تام دیگ : بزاھگ ، ۲ ۔ ورگی چیزے ءِ سُوری ، زبیتی ، شیرکنی ، زھری یا ترپشی ءِ تام دیگ یا مزگ دیگ ۔ تان دیگ : آپ ءِ ، نگمن ءِ ، تراس دیگ : ھزینگ ۔ تُشں دیگ : گُٹ ءِ ، تل دیگ : راک دیگ ، تل کنگ ، راک کنگ ۔ توک دیگ : سیراھیگ ءِ ، بازاری لیب ءَ ۔ ٹوک دیگ : شگاں جنگ ، ٹھک دیگ : زور ءَ کندگ ۔ جنگ دیگ : میٹرینگ ، میٹر دیگ ۔ جواب دیگ : نہ منگ ۔ اتاں کنگ ، جُست ءُ ھبرے ءِ پستو دیگ ۔ چم شُھر دیگ : چم ترُس دیگ ، ترسینگ ۔ چنڈے دیگ : بُرّے ھکّل ءُ ھوکل کنگ ، ترندیں ھبر ءُ ھال دیگ ، بد ءُ رَد کنگ ۔ چھر دیگ : گوں چھر ءَ تیز کنگ اشترگ ءِ ، کارچ ءِ ۔ چیر دیگ : ٹپّینگ ، چیر دیگ کوپگ ءِ یا کوپگانی پہ بارے ءِ بڈّ ءَ جنگ ءَ ، کارے ءِ ڈُبہ زورگ ۔ چینک دیگ : مُرگ ءِ ، داگ دیگ : مردم یا دلوت ءِ گوشت ءِ بزاں گوں گرمیں گوندوچ یا میھ ءَ سوچگ ، پیماز ءِ داگ دیگ بزاں ماں گرمیں روگن ءَ شُھر تر ءَ ینگ ۔ دپ دیگ : گوں دپ دڑیں مردمے ءَ ۔
در دیگ : درد ءِ ، بزاں دردانی دَرشانگ ۔ دُرکّ دیگ : دُ آیگ بزاں تنگ ءِ مُرّت ءَ آیگ ۔ دست دیگ : لاپ ءِ بزاں رِچگ ۔ دَور دیگ : چگل دیگ ، پترینگ ، دل ءِ دَور دیگ : بزاں دل ءِ پترینگ ، ھمت ءِ یلہ دیگ ۔ دیم دیگ : راہ دیگ ، روان دیگ ، گون کنگ ، ڈُک دیگ : بندیک ءِ ، ساد ءِ ، بزاں گُٹگ ۔ ڈیکّ دیگ : دو چار کنگ ۔ راہ دیگ : دیم دیگ ، روان دیگ ، دگرے ءَ پہ گوزگ ءَ ۔ رشت دیگ : بوجیگ ءِ موٹل ءُ ارپچ دیگ ، اُشتر ءِ ، دریا ءِ ۔ زَبر دیگ : چہ دیریں راھے ءَ تنگ ءِ مُرّت ءَ زبراں ءَ آیگ ۔ زور دیگ : زمین ءِ بزاں کد دیگ ۔ زور پر دیگ : کسے ءَ یک ھبرے ءِ بارہ ءَ یا کارے ءِ کنگ ءَ سگّی ءَ گوشگ ۔ ساہ دیگ : مرگ ، ساہ ءِ یلہ دیگ ۔ سر دیگ : رمگ ءِ ، سک دیگ : چمانی پہ چارگ ءَ بزاں روک روک ءَ چارگ ، دست ءِ سک دیگ : پہ جیگ ءَ ، گُٹّ ءَ یا دگہ جاگھے ءَ بزاں بند دیگ ، بڈ یا پُشت ءِ سک دیگ : گوں دلیوال ءَ سکین دیگ : سُرینگ ، پر ماھگ ۔ سوک دیگ : پہ وش نیتکی شُگ ءُ سوزانی وَرگ ، سوکی لوگ ۔ سیک دیگ : سی دیگ بزاں توسکیں چیزے ءِ گت دیگ ۔ شانک دیگ : چمانی ، کسانیں چیزے ءِ ، آپ ءِ ۔ شہار دیگ : دست یا دستانی بزاں دراج کنگ ۔ کار دیگ : کار ءَ آیگ ۔ گار دیگ : اوگانگ ، گار کنگ ۔ گرنچ دیگ : گُٹ دیگ ، گشت دیگ : شپاھیگ ءِ ، پانپا ءِ ۔ گوات دیگ : دیم ءِ پہ مُشت یا پہ شمھات ، لبتر ءِ مُشک ءَ ۔ گور دیگ : شمھات ءِ ، لٹ ءِ بزاں جنگ ۔ لاپ دیگ : ءُ آیگ چہ دیریں راھے ءَ ، یا لاپ دیگ ءُ روگ ۔ لگت دیگ : ناہ ءِ ، پتر ءِ ۔ لھڑ دیگ : آپ ءِ ، شیر ءِ ، روگن ءِ بزاں جوش دیگ ۔ لھم دیگ : آسن ءِ ، شُھر ءِ ، نگرہ ءِ یا دگہ مادنے ءِ ۔ لیب دیگ : گوں مُشتاں ، گوں شمھاتاں ، گوں لتّاں ، گواتی ءِ کہ گواتیگانی مات ءَ لیب دنت
مان دیگ : گُد ءِ ، ھبر ءَ تد ءَ ، آپ ءِ تہ ءَ ۔ مُشت دیگ : ماھیگ کشّگ ءَ چیردان ءِ ۔ مِلک دیگ : گُڑک ءِ میّن دیگ : میّن بچینگ ۔ نال دیگ : گماری ءَ (جوا ری ءَ) وار دیگ : رام دیگ ، وَچ دیگ ، یاریگ ۔ واری دیگ : ازانی دیگ ۔ ھاک دیگ : بزاں ھچ نہ دیگ ۔ ھون دیگ : ٹپ ءِ ، وتی ھوناں دگرے ءَ دیگ ۔ یات دیگ : یات ءَ گیجگ ، تراتگ ءَ پترینگ ۔ یلہ دیگ : ویل کنگ ، یلہ دیگ ھوش ءِ ، ھمت ءِ ، دل ءِ ، بھت ءِ ، ساہ ءِ ، بندیگ ءِ ۔

دیگ : (دِے گ) چہ ھاک ءَ جوڑ کرتگیں منجل کہ ھمیشی ءِ تہ ءَ ماھیگ ، بَٹ ، گوشت یا سبزی گراد انت ۔

دیگیان : (دِے گ + یان) ھما مردم کہ دیگ ءُ ورگی چیزانی پانگ انت ۔

دیگر : (دِی ۔ گ ر) بیگاہ ، روز زرد یا رولھ ءِ ودھد ۔

دیگ موش : (دِے گ ۔ م وش) دیگ ءُ منجلانی مشوک ءُ شود وک ، دَزان شود ۔

دیگی : (دَ ۔ یَ ۔ گ ی) ھما چیز کہ توکی دیگ بیت ۔

دیگی : (دِے۔گ۔ی) ھماکہ گوں دیگ ءَ شیادی کنت ۔

دیم : (دِے م) پدیا پُشت ءِ چپ، پیش، رُو، مردم ءِ دیم، کتاب ءِ دیم، رند ءِ، دیم ءَ : دیمتر۔ طلب : دیمُ اتوھم "دِم"، پا : دیم، دیمر، دیمہ، پھ : فصـــم ١١ (دیتن)، ستا : وسـ سلے ۵ سـ ا : "چشم" چہ اوستا ءِ بُنگال وسـ (دد) "دیدن"

گالبند : دیم ءَ آیگ : مردمے ءِ کہ چہ دگہ مُلکے ءَ کیت، ھبرے ءِ، نیکی ءِ اِک : "من ءَ تئی نیکی دیم ءَ کاینت"۔ دیمءَ بیگ : پیسر بیگ، مانزمان بیگ ۔ دیم پہ چیر بوگ : شکون دیم بوگ ۔ دیم پہ دیم بوگ : رُودر رو بوگ ۔ دیم پہ دیم کنگ : دو مردم ءِ رو بر دکنگ ۔ دیم پہ دت بوگ : ھرکس پہ گوڑے بوگ ۔ دیم ءَ جنگ : کسے ءِ داتگیں چیز ءِ نہ زیرگ ۔ دیم چیر کنگ : شکون دیم کنگ ۔ دیم ءَ دارگ : دیمپان بوگ ۔ دیم ءَ در آیگ : داواءُ جنگ ءِ، گوازینگ ۔ دیم ءَ روگ : مردمے ءِ کہ چہ دو مُلک ءَ کیت، ۲۔ دیمتر ءَ روگ ۔ دیم ءَ کپگ : موجریں جنینے ءِ وتی مھرمے ءِ ۔

دیمّ : (دِ ی م م) بوجیگ ءِ پُشتی بھرءَ "دیم" گوشش انت ءُ دیمی بھرءَ "گوڑ" (بچار بُت)

دیم بند : (دے م + بَ ن ڈ) ھرچیزے ءِ دیم ءِ بند۔ چوٹ یا چبہ ءِ ھا بند کہ ٹال یا سرتلانی بُرزءَ پاد ءِ پُشت ھڈّ ءِ سرءَ بیت

دیمپان : (دے م + پَا ن) دیم ءَ داروک، پھریزوک ۔

PPB, LWD, DĒMPĀN (or DEPĀN): protection, guardianship (from DĒM face and PĀN or BĀN,) Protector

دیم پہ دیم : (دِے م۔پَ ۂ۔ دِے م) رو برو، یکّے دومی ءِ دیم ءَ ۔

دیم

دیمتاک : (دِے م + تاک) کتاب ءِ سر ءِ دیم ءِ تاک ۔ FRONTCOVER

دیمتر : (دِے م + تِ ر) چدءُ دیم، دیم ءَ تر ۔

دیم تھار : (دِے م + تَ۔ ھَار) نُجنگ دیم، ھامردم کہ ڈوئے تھار اِت ۔

دیمجاہ : (دِے م + جَاہ) چوٹ یا چبہ ءِ ھما ٹھ تل کہ آئی ءِ سرءَ پاد ایرانت ۔

دیمدار : (دِے م + دَار) بانور ءِ سبھینوک ءُ ترازوک ۔

دیمدُر : (دِے م + دُر) دو جُتک مُدُر کہ گوش ءَ بیت. جھل ءِ دُر" دیمدر" اِنت ءُ بُرز ءِ "پددُر" اِنت ۔

دیم دیگ : (دِے م + دَیگ) شکسایگ، روان دیگ، راھی دیگ، راہ دیگ ۔ ویل کنگ، ھلس کنگ، پُشت ءَ مان دیگ ءُ روگ، ننگر ءِ دیم دیگ : بزاں ننگر ءِ دور دیگ ۔ آچار ءِ دیم دیگ : بزاں آچار کنگ، آچار ءِ چامپگ، ہیل یا وجگ ءَ دیم دیگ بزاں چامپگ ءُ روگ ۔

دیساد : (دِے م + سَاد) دیم ءِ ساد۔ بد ءِ ھما ساد کہ گوں سمپا ءَ بستگ ءُ دیمی نیمگ ءَ یک مردمے کش اِیت ئے ۔

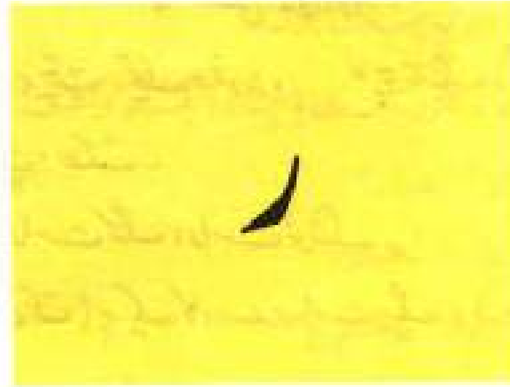
دیم سیاہ : (دِے م ۔س ۔یاہ) زُردوا ھسیہ رُو، بنامیں مردم ۔

دیمشود : (دِے م۔ ش و د) لوگ ءِ ھما بھر کہ اودءَ جان شودگ ءُ دست ءُ دیم شودگ بیت ۔

دیمگ : (دِ ی م ۔ مگ) بچار "دُونگ" ۔

دیمگ : (دِے۔مگ) نیمگ، دیم ۔

- **دیمگان :** (دِی مْ ـ مَ ـ گانْ) سرباز ءُ کورءُ گرزءِ چہ جلالی کلگ ءَ چیرشیپے کہ بازار ئے ھم مان ـ اے چہ جمی درءُ بُرز اِنت ـ
- **دیمگر :** (دِے مْ + گَ رْ) پردگ
- **دیمگیر :** (دِے مْ + گِ یْ رْ) دیم ءُ گروک ، دیمپان ، وتی دیم ءَ چہ دگران چیر دیوک ـ
- **دین :** (دِ یْ نْ) نیکراہ ، نیگراہ ـ
- **دَین :** (دَے نْ) وڑال ، تاوان ءُ دیم ءَ داتگیں زر یا مال ـ
- **دینبوگ :** (دِ یْ نْ ـ نَ ـ بْ وگْ) جمبوگ ، داڈی " دینبوگ کہ بازبنت تچگ ءِ سرلونڈ بیت "
- **دَینکار :** (دَے نْ ـ کارْ) دُژمن ، دُژمن دار
- **دیوال :** (دِیْ وَالْ) گوں حِشت یا سنگ بستگیں دیمپان ، لوگ ءِ دیوال ، کمپان ءِ دیوال ـ
- **دیوان :** (دِیْ وَانْ) مجلس
- **دیوان دَر :** (دِیْ وَانْ + دَرْ) دیوان ، دربار ـ
- **دیوان وَر :** (دِیْ وَانْ + وَرْ) ھما پیتاریں مردم دیوانے ءَ نندایت ءُ یک ءُ دو ءَ پاد نئیت ـ
- **دیوانگ :** (دِے ـ وَانگْ) گنوک ، شیدا ـ
- **دَیوس :** (دَ یْ ـ یُوسْ) بے شرم : وتی جند ءِ دلآری کنوک ، وتی گیرت ءِ بہا کنوک ـ
- **دیوک :** دَ ـ یُوکْ) ھاک دنت ، دادانی دَیگ ءِ کار ءِ کنوک ـ بُنکارگال " دیگ " ءِ کنوک (فاعل) ★
- **دیھ :** (دِے ھْ) مزن جون ، ھمے دیھ کہ مان کسھان اِنت کہ جون ئے مزن اِنت ءُ کانٹے ئے بہ ـ
- **دیھات :** (دِے ھاتْ) کلگ ، کوچگ ، کیچ ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ـ

ر : (رے) بلوچی ءِ دٹمی آپ۔

را : (را" ءَ " ءِ بزانت ءِ گالے کہ ھر جاگھے گپ ءِ تہ ءَ بزانت ءِ اڑگ ءِ تُرس ءَ بیت، کارمرد بیت بلے کمّ، البت ماں تچھاں پہ سنگ ءِ ھاترءَ کارمرد بیت۔ وھد یکہ اے کارمرد گوں " ءَ " ءِ ھمراہ ءَ بیت۔

راپچ : (رَاپ چ) روایتی بلوچستان ءِ گنزک ءُ جاشک ءِ میانجی ءَ کاروان ءِ ھدءَ کورے ءِ نام اِنت ★

راپچی : (راپ چ ی) راپچ کور ءِ کرءَ ءُ گور ءِ نندوک ۲- چاریگ، پیش چارکنوک، راو چی۔ ✪

راج : (رَاج) مردم۔ کوم، بلوچ راج : بزاں بلوچ کوم۔

راج اندر : (رَاج اَنْدَر) راج ءِ تہی کار۔

راجاندر : (رَاج ان + دَر) چہ راجاں درکپتگیں۔

راج باھو : (رَاج + باھُو) راج ءِ بھاکنوک، بَبا دیوک۔

راج باھوٹ : (رَاج + بَاھوٹ) ھماکہ راج ءِ باھوٹ بیت۔

راج دار : (رَاج - دَار) ھماکہ آئی ءَ کوم ءُ راج بازانت۔

راج دپتر : (رَاج - دَپ تَ رَ) ھما دانگی کہ آئی ءِ تہ ءَ راجانی نسرءَ کپتگیں احوال بنشتگ انت۔

راجدوست : (رَاج دوشت) نیشنلسٹ ✱ ھماکہ وتی ڈیھ، راج ءُ آئی ءِ زبان ءُ دود ربیدگاں دوست دار ایت

راج لچہ : (رَاج - لَ چ چَ ہ) ھما لچہ کہ پہ راج ءِ بودناکی ءِ بابت ءَ پربندگ بہ بیت یا پہ آئی ءِ سرءُ سوج ءَ۔

راج مستری : (رَاج + مَ س - تِ ر ی) جمہوریت (REPUBLIC)

راجن : (رَاج ن) یکدارے ءَ چہ مسترانت ءُ چہ بدن ءَ کسترانت۔ لوجیگ ءِ راستے۔

راد : (رَاد) راست، بیسہ، اوست۔ RADH : True , trusty .

راڑ : (رَاڑ) بارگ بُرانتگیں مُچر۔ گُدءِ دراھیں ٹکر، بارگیں دراجیں ٹُکر۔ کونگ ءِ راڑ، تیجگ ءِ راڑ

راز : (رَاز) چیریں گپ، زردال

رازدار : رَاز + دَار) ھامردم کہ دگرءِ چیریں گپ ءُ حالاں زانتکار انت۔

رازی : (رَاز ی) چیریں، چیراندریں۔ رازنگ۔

رازیگ : (رَاز ی گ) سَوگر، چہ گپتےءَ وش، اڑتکنوک۔ وشّں (تازی ءِ راضی)

- **راسبند** : (رَاسْ بَ نْ دْ) منطق۔
- **راسبندگِر** : (راسبَنْد۔گِ رْ) رسبندگِر : راستیں (CORRECT) بند (REASON) ءُ گِر بزاں گِروک، راسبند: منطق ... ۔راسبندگِر LOGICIAN ءِ منطقی 1963
- **راست** : (رَاسْ تْ) چَپّ ءِ چَپ، تچک، نمونہ، "چوناہیگ ءَ گوں من دُڑمنگ گُدا اَنت بلے یکّے ءِ راست ایش اِنت" گُدءِ راست ءُ چپ، ڈروگ ءِ چپ، ھکّ۔
- **راستی** : (رَاسْ تِ ی) راست کنگ، راست گوشگ۔
- **راستینک** : (رَاسْ تِ ےْ نْ کْ) پہ یک کارے ءِ راست بیگ ءِ بارہ ءَ چیزے نبیسگ کہ ھرکس آئی ءَ راست بمن اِیت۔ (تصدیق نامہ) CERTIFICATE
- **راسک** : (رَاسْ کْ) بلوچستان ءِ شھرے کہ سرباز ءِ کور ءِ کِرّا اِنت۔ پیروزآباد ءَ جھل۔
- **راسکوہ** : (رَاسْ۔کْ وْ ہ) ھاران (خاران) بلوچستان ءَ زانتکیں کوھے ءِ نام اِنت کہ اودءَ ۲۸ ءِ مئی ۱۹۹۸ءَ پاکستان ءِ اولی ئیں ایٹمی بمب ترکینگ بوتگ اَنت۔
- **راشگ** : (رَاشْ گْ) تچک ءِ پہ کسے ءَ راشگ بزاں چانگگ۔
- **راک** : بزانگیں یا بُندروءَ ھے رنگ ءِ دڑ کہ جُہت اِنت بشلوار ءِ راک : دریگیں جاگہ۔
- **راگ** : (رَاگْ) آوازکہ گوں ساز ءَ گوشگ بیت۔
- **راگا** : (رَاگَا) کپی ءِ دارگ ءِ جاگہ
- **راگل** : (رَاگُ لْ) نامے (راہ گُل نام نوائی است از موسیقی۔ ب ق)
- **راگول** : (رَاگْ وْ لْ) راہ گول بزاں راہ گُلوک، راگل : ھردو نام اَنت
- **رام** : (رَامْ) گورانی مزنیں مھترے بوتگ۔ نشانیں کشکے کہ داریا تھنگ ءَ مان بیت۔ وار، رامگ، دیم ءِ رام۔
- **رامانی** : (رَامْ اَ نْ ی) لیوا، رھمانی ھنگامانی۔
- **رامشو** : (رامْ شْ وْ) آلم، کسانیں بیرک
- **رامگ** : (رَامْ گْ) ھسیلدار، لاھو۔
- **رامین** : (رامِ ےْ نْ) مَردینی نامے، بلوچی ءِ گوھنیں دپترانی مزنیں ءُ زانتکیں بامردے۔
- **ران** : (رانْ) چہ کونڈ ءِ بُرزی نیمگ ءَ بگر دانکہ پاد ءِ بُن ءَ، لنگ۔
- **رانسر** : (رانْ۔سَ رْ) ران سر۔
- **راوچی** : (راوَچِ ی) چاریگ یا پیشچاریگ ءُ سرھال کنوک PPB, LWD: RAWACHI: a herdsman, messenger
- **راہ** : (رَاہْ) مزنیں کشک کہ پہ رَو ءُ آءَ کار مردبیت۔ راہ ءُ رھبند:

راہ ءَ آرگ : راہ ءَ گیجگ، درآرگ، راہ ءِ بُرگ : منزل جنگ، راہ ءَ بندگ : دُژمنداریں مردے ءِ یا پہ ڈنگی ءَ راہ ءِ پچ کنگ : راہ ءِ دیمپانیں چیزاں دیر کنگ۔ راہ ءَ پڑینگ : پہ سرءُ سوج یا پہ ربک ءُ ھنر کسے ءَ راہ ءَ آرگ۔ راہ ءَ تچک کنگ : راہ ءَ راست کنگ، گیگ کنگ۔ راہ دیگ : گون کنگ، دیم دیگ، روانگ کنگ، کسے ءَ راہ دیگ پہ گوزگ ءَ۔ راہ ءَ شنک جنگ : کارے ءِ دیم ءَ اڑءُ جنجال پیداک کنگ۔ راہ کنگ : آپ ءِ، بندیں راھے ءِ پچ کنگ۔ راہ گِرگ : رھادگ بوگ، رَوگ۔

- **راھبر** : (رَاہْ۔بَ رْ) راہ ءِ بروک، پیشوک، راہ بیش داروک، سروک ★

- **راھبند** : (رَاھْ۔بَ نْ دْ) وڑ ، ڈول ، پیم ، کانود ، کانُدو۔
- **راھتگ** : (رَاھْ۔تْ گْ) ھاتھتگ کہ شھرستان ءِ میتگ ءُ بازاراں راھانی نام بستگ ءُ جتگ اَنت ، تابلو ۔
- **راھجَن** : (رَاھْ۔جَ نْ) پندجَن ، دیریں پندانی جنوک ۔
- **راھچار** : (رَاھْ + چار) کسے ءِ کلوہ ، بندی یا چیزے ءِ آیگ ءِ واستءَ راہ چاروک ۔
- **راھدار** : (رَاھْ + دَارْ) بچار "رَھدار"
- **راھدربر** : (رَاھْ + دَرْبَرْ) بچار "رَھدربر"
- **راھسوج** : (رَاھْ + سْ وْ جْ) بچار "راھشون"
- **راھشون** : (رَاھْ + شْ وْ نْ) راہ سوج دیوک ، راہ ءِ سرءُ سوج کنوک : رھشون
- **راھگول** : (رَاھْ + گُوْلْ) راہ گولوک ۔
- **راھوار** : (رَاھْ + وَارْ) بچار "رھوار"
- **راھی** : (رَا۔ھِ یْ) ھاکہ راہ ءَ اِنت ، راہ ءِ۔ نامے ۔
- **راھینگ** : (رَاھِ۔ ے۔ نْ گْ) بچار "رائینگ"
- **رائینگ** : (رَا۔ ے۔ نْ گْ) پاجن کہ بُزءِ سوار بیت گوش اَنت کہ رائینتگ ءِ ۔
- **رُب** : (رُبْ) چارک ¼
- **رَبْ** : (رَبْ) آرت ءِ لھم لگاداِنت ءُ کمیں شکربان گیج اَنت ءُ ناڈراھاں دینے ۔
- **ربّ** : (رَبْ بْ) رودینوک ، پروردگار (تازی ربّ) ★
- **رَباب** : (رَبَابْ) سازے ءِ نام اِنت ۔
- **رَبال** : (رَبْ ب الْ) کاسد ، نیپر (ربالہ) بازجاگہ ءَ پہ ھما کاسد ءَ گوش اَنت کہ پہ دستاری ءِ ھبرءُ برگ ءَ دیم دیگ بیت ۔
۲ ۔ ھما نیکیں رھدربر کہ واجہ ھُدا آئی ءَ پہ وتی بندھانی سرءُ سوج ءَ دیم دنت ، نیگراہ رھدربر ، رسول ، پیغمبر ، نبی ۔ اک ؛ عیسیٰ ، موسیٰ ، محمدؐ ذرست ھُدا ءِ ربال بوتگ اَنت ۔
- **رلودگ** : (رَبْ وْ۔ دْ گْ) ھیال ، ھیلداری ، رھبند ۲ ۔ یکّشیگیں راھبند ، ھیل یا ھیل گپتگیں رھبند routine usual way "من پہ یری رلودگ ءَ اود ءَ شتاں بلے آمن نہ دیست" ۔ رَبیدگ ، دود ، رسم ءُ رواج ، کلچر ۔
- **رَبی** : (رَبْ یْ) مچّے ۔ ایشی ءِ کلونٹ زرد اَنت
- **رَبیدگ** : (رَبِ ے دْ گْ) بچار "رلودگ"
- **رپت** : (رپ ت) شُت "رَوگ" ءِ گوست پا : رفت چہ مُنکارگال "رفتن" ءَ ۔ ★
- **رُپت** : (رُپْ تْ) روپگ ءِ گوست ۔ جت انچوش کہ : "تھاتے رُپت" بزاں "تھاتے جت" ★
- **رپتار** : (رَپْ۔ تْ ارْ) رواج ، گام گیج ، رَوگ ءِ کار ۔ پا ؛ رفتار ۔ ★
- **رُپت ءُ روپ** : (رُپْ تْ۔ ءُ۔ رُوْپْ) روپگ ءُ ساپ ءُ سدّ کنگ ، لوگ ءِ رُپت ءُ روپ بزاں لوگ ءِ روپگ ءُ ساپ کنگ ۔
- **رَپٹگ** : (رَپَ ٹْ گْ) بے سرءُ بنیں گپ جنگ ، گپ جنگ ءُ جنگ ءُ بس نہ کنگ ، بازھبر کنگ ، بے کاریں گپ جنگ ، چیزے ءِ بارہ ءَ بایکہ چہ جنگ ءُ داوا ءِ رندتھا گپ جنگ کہ کسّ آئی ءِ گپانی پرواہ نہ کنت یا کہ سرپد نہ بیت ، تھا بندگ گوں بُرزیں توار ءَ وانگ ۔
- **رَپرَپ** : (رَپْ رَپْ) آلم ءِ توار وھدے کہ گوات ءِ چنڈیں ایت ۔

- **رَپک** : (رَپ کَ) گورپِٹّ، پرِٹّ، رسترے کرُسنٹ ئے ڈَراج اِنت، چُکبر، مردم ءِ ھم گَٹّ کنت، مرڈوکے، ناہ سک وارت۔
(۲) میدانی دُماھیگ گِرانی گورءَ ھاموسم کرتے روچ ءُ دریاءَ ماھیگ کُٹّگ ءَ نہ روانت۔
- **رِپک** : (رِپ کَ) ھُنر " trick " رِپک ءُ ٹاگار۔
- **رَپکی** : (رَپ کَ۔ کِ ی) بجار رَپک۔
- **رِپگ** : (رِپ گَ) ھَنگ، ڈھگ، شَمپگ، بارگ لُرگ، لاگروگ (۲) رُدورگ، رِیپینگ (۳) دَرَرِچگ (۴) جھگ، کُٹّگ۔
- **رَپَگ** : (رَپ۔ پَ گَ) چیزے ءِ کپگ ءِ توار۔
- **رَپل** : (رَپ اَل) مستریں زوراکیں ارواہ بلکیں ھُداءِ نام اِنت یا کرتمردءِ "رَپل بَت"
- **رُت** : (رُت) "رُنگ" ءِ گوست بزاں آئی ءِ کاہ رُت یاڈگار رُت۔ (۲) "شام ءِ رُتے کنگ" بزاں ورگ۔
- **رَتب** : (رَت بَ) کلونٹ۔
- **رَتک** : (رَت کَ) "رَجگ" ءِ گوست۔ دیرگوست رَتگگ رَتگگ اَت۔ اک:۔ "ھتی رَتگگیں دست" ★
- **رِتک** : (رِت کَ) "رِجگ" ءِ گوست۔ دیرگوست رِتگگ رِتگگ اَت۔
- **رُتک** : (رُت کَ) "رُجگ" ءِ گوست۔ دیرگوست رُتگگ رُتگگ اَت۔ اک:۔ کَرود رُتک۔ ★
- **رِتک ءُ رِتچ** : (رِت کَ۔ ءُ۔ رِےچ) رِتک ءُ رتیچ کنگ بزاں چیزے ءِ نہ بھریزگ ءُ زوال کنگ۔ ★
- **رُتگ** : (رُت گَ) "رُنگ" ءِ دیرگوست، آئی ءِ کاہ رُتگ یاڈگار رُتگ۔
- **رج** : (رَج) "رجگ" ءِ پرمانگال بزاں بہ رَج۔
- **رُجا** : (رُج ا) بُود۔ بُودءُ رُجا شُتگ بزاں چہ کرّءِ ءُ بُودءِ شُتگ۔ ★
- **رجانک** : رَج اَن کَ) رَج اِنگیں۔ دگر زبانے ءَ ترینتگیں۔ TRANSLATION
- **رجانکار** : (رَج ا ن۔ کاَر) بجار "رجانک کار" ★
- **رجانک کار** : (رَج ا ن کَ۔ کار) ھما مردم کہ رجینگ ءِ کارءَ کنت، رجینوک، چہ یک زبانے ءَ ماں دگر زبانے ءَ ترینوک

مترجم TRANSLATOR ★
- **رجب** : (رَج بَ) مسلمانی ھپتمی ماہ۔ نامے
- **رَجگ** : (رَج گَ) رَنگ دیگ، رَنگ کنگ (۲) طلب: راجنیَن۔ پا: رزیدن۔ سُن: رَج
- **رُجگ** : (رُج گَ) ڈُرگ۔
- **رِجگک** : (رِج۔ گَ کَ) "رِجگوک" کسانیں دَنگے (۲) بہ نزورءُ لاگریں مردم ءِ ھم گوشگ بیت۔
- **رِجگوک** : (رِج۔ گَ وکَ) بجار "رِجگک"
- **رِجگی** : (رِج۔ گِ ی) نزورءُ لاگریں مردم۔ ★
- **رَجو** : (رَج وُ) رجب ءِ نیم نام۔
- **رَجوک** : (رَج وکَ) رنگ دیوک۔ ★
- **رِجینک** : (رِج ےن کَ) بجار "رجانک"۔
- **رَجینگ** : (رَج ے۔ نگَ) رَنگ دیگ، رَنگ کنگ، "رَجگ" ءِ گشکارگال۔
- **رُجینگ** : (رُج ے۔ نگَ) انچوش کنگ کہ بہ رُج اِیت، ڈُرینگ، کروچگ، ھُروچگ، "رُجگ" ءِ گشکارگال★

- **رجینوک :** (رَجے ۔ ئی وک) ھما مردم کہ رجینگ ءِ کارءَ کنت ، رنگ دیوک ، رجوک ۔ ★
- **رِج :** (رِج) کپتگ ءِ لیب ءِ رِج کہ دست ءِ لنگک ءَ گوں یک پادے ءِ لنگ کاں اَڑین اَنت ۔ ھیشی ءِ اڑینتگیں رنگ ءَ "رِج" گوش اَنت ۔ اگاں ہُچ اِیت گڑا آ بچک بِندایت ۔ (بجار بُت)
(۲) رِج ءِ گرگ : سکّ بے وار ءَ گرگ ۔
- **رَجّ :** (رَجّ چ) ھما بارگ ءُ مُھر ءُ سکّ تاب دائگیں بندیک کہ گوں آئی ٹیک رُگے گوپ اَنت کہ آئی ءِ نام ھم رَجّ اِنت ۔ اِے گیشتر پہ دُزّیں گلّو ءِ گرگ ءَ کارمردیت ۔ رجیں بندیک ءَ ھم گوش اَنت ۔
- **رِجگ :** (رِجّ گ) چیزے ءِ چہ درپ ءَ درکپگ ، آپ چہ کاشیگ ءَ رِج اَنت ، اگاں شکون بہ بیت ۔ گونی ءِ دپ ہچ اِنت ملیتین ءِ دان ءُ رِج اَنت ۔ ایر رِجگ ، ہچ رِجگ ، دَر رِجگ (دَر رِجگ) ، سر رِجگ ، پر رِجگ ، مان رِجگ ۔ آپ ءِ رِجگ : دریا ءِ آلاڈ بیگ بزاں ہچ ءَ روگ ۔ چماّنی ایر دگ ءِ رِجگ : چہ بازیں چارگ ءَ ۔ دنتانانی رِجگ : بزاں کپگ ، چہ پیری ءَ یا چہ نا ڈراھی ءَ ۔ دل ءِ رِجگ : ٹ اُنگ ۔ گُشان ءِ رِجگ : دوستیں مردمے ءِ آیگ ءِ مستاگ زانگ بیت گردن ءِ رِجگ : بزاں گردن ءِ رَگانی ٹُرندبیگ ۔ گوات ءِ رِجگ : بزاں کم بوگ ۔ لاپ ءِ رِجگ : بزاں لاپ ءِ رُوگ یا دست آیگ ۔
(۲) کوھستگی کُلت ڈو "کہ زندہ اِسپیت اِنت ۔ الشی ءَ "ھُرگی رِجگ" ھم گوش اَنت ۔

کپتگ ءِ رِج

- **رِجوک :** (رِجّ وک) ھا چیز کہ رِج اِیت (۲) دستانی رِجوک بیگ بزاں چہ ھیلکاری ءِ سبب ءَ دست کارءَ گُشادبنت ۔ اک : پلانی ءِ دست کارءَ رِجوک اَنت ۔ ★
- **رَد :** (رَدّ) "غلط" ھا چیز یا کار کہ راست نہ اِنت ۔ شیتان ۔ کلپ ۔ رَد دَیگ : ریپینگ ، رَد ورگ ، رَد کنگ ، رَدکار رَدکپگ : بِڈّگ بوگ ، رِپگ ، رَد ورگ ۔ رَد کنگ : شتر نہ کنگ ، راہ ءِ رَد کنگ بزاں گُسر بوگ ۔ روچے رَد نہ کنگ : بزاں روچے یلہ نہ کنگ ، رَد ورگ : رَدکپگ ۔
- **رِد :** (رِدّ) ہتر (سطر) LINE ۔ ترتیب ردیف (لچہ کاری ءَ)
- **رِدبندی :** (رِدبَن دِی) فہرست ، ترتیب ۔ TO EDIT
- **رِدک :** (رِدّک) بلوچی دوچے ۔
- **رِدکار :** (رِدّ+ کار) ھا مردم کہ ردتاک یا ھتاکے ءِ چاپگ ءِ رِدءُ بند ءَ کنت EDITOR مزن رِدکار CHIEF EDITOR تراز کار ۔
- **رَدکار :** (رَدّ+ کار) رَدیں کار کنوک ، رَدی کنوک ۔ کلپیں مردم ۔ ★
- **رِدگ :** (رِدّگ) ہچے کہ کلونٹ ءُ زَردا اَنت ۔
- **رُدگ :** (رُدّگ) چہ زمین ءَ دھل یا ڈرچک یا کاھے ءِ درآیگ ، مردم یا ڈرچکے ءِ چہ کسانی ءَ مزن بیگ بزاں رُدگ ءُ مزن بیگ ۔ درد ءِ

رُدگ، جمبرءِ رُدگ، چیرءِ جتاں رُدگ، جوکوہءَ یا جوہءَ رُدگ۔

رُددم : (رُددَم) رُدگ ءِ کارءُ جاوَر۔

رَدی : (رَدِی) رَدکاری۔

رِدی : (رِدِی) بچار "رِدیگ" ۲۔ رِدءِ، رِدءِ سرءَ، پہ رِد۔ ★

رَڈیگ : (رَڈ۔ ڈ۔ یگ) ریپینگ، ٹپگ۔ ★

رِدیگ : (رِدِی گ) بلوچستان ءَ جاگہے ءِ نام اِنت۔

رِڈ : (رِڈڈ) ھڑتہ : رِڈکنگ، لاگر، ھڈ وسک۔

رِڈک : (رِڈڈُک) سکیں لاگر، رِڈکشتگیں۔

رِڈگ : (رِڈڈَگ) کشت ءُ کشار ءِ زمین کہ پیریت ءُ ذھل ءِ دیگ ءِ بودءِ روت۔ گُش اِنت "اِے زمین رِڈ اِنت"۔ رِڈکنگ بزاں لاگر بوگ یا کہ ھڑکنگ۔

رِڈی : (رِڈ۔ ڈِی) رِڈکشیں اِنگیں، ھڑکھی۔ ★

رَز : (رَز) وشبوئیں سولے کہ آئی ءِ بَرسارت ءُ وشبوانت۔

رَزا : (رَزا) دلکش، جازات، موکل

رَزان (رَزان) جام۔ ایران۔ کاشیگ۔ درپ۔ جولاھگ ءِ رزان : ھماڈرا جیں ٹُنگ ٹُنگیں تھنگ کہ آئی ءِ ٹنگانی تہ ءَ تانجوانت، دو رَزان اَنت کہ تانجوانی نرمُسادگ کنگ ءَ کار مردینت۔

رَزائی : (رَزائی) دلکشی۔ نامے

رَزگ : (رَزگ) ڈولدار ءُ زیبدار بیگ۔ ستا : ۱۔ ۲ (آراستن و نظم دادن)

رزم : (رَزم) اُشتر (یا ھڑ کہ دو سال ءَ بیت ؟) ھڑ (۲) جھلگ بند (۳) مادآپُس (۴) مازات۔ (۵) رزم چو کلدارءَ یک نانگے زرے ءِ نام بیتگ۔ ؎ "پہ چلّ رزم ءَ بھائیگ اِنت"

رُزوا : (رُزوا) رُسوا، بنام، نام ءُ دپ، سیہ رُو۔ رُزوائی : ★

رزینگ : (رِزِ۔ نِے۔ نگ) ڈولدار کنگ، زیبدار کنگ، سمبھینگ۔ ★

رُژن : (رُژن) روشنی، تھاری ءِ چپ، رُشن ★

رُژنا : (رُژ۔نا) بچار "روژنا"۔ ★

رس : (رَس) "رَسگ" ءِ پہ مانگاں بزاں پہ رَس۔ ★

رسبندگر : (رَس بَ ن دَ + گ ر) بچار "راسبندگر"

رَست : (رَس ت) "رَندگ" ءِ گوستگاں (۲) "رسگ" ءِ گوستگاں (رَس اِت)

رِست : (رِس ت) "ریگ" ءِ گوستگاں، بزاں ریسگ ءِ کاربوت ★

رُست : (رُس ت) "رُدگ" ءِ گوستگاں (رُد اِت)

رستر : (رَس ت ر) جنگلی جانور، دَرِندہ (شیر، پلنگ، مزار، حپتاو، گرک، ڈگ) بزاں ھما کہ شکار کن اَنت ءُ گوشت وَرانت۔

رَستگ : (رَس۔ تَ گ) "رندگ" ءِ دیر گوستگاں (۲) "رسگ" ءِ دیر گوستگاں بزاں رس اِتگ۔ ★

رِستگ : (رِس۔ تَ گ) "ریسگ" ءِ دیر گوستگاں بزاں ریتگ ءِ کاربوتگ۔ ★

- **رُستگ :** (رُس ۔تَگ) "رُدگ" ءِ دیرگوُستگاں بزاں رُد اِتگ ۔ ★
- **رُستم :** (رُس ۔تُ م) نامے ، رستم دستان : ٣٠٠ پ ک ءِ ایران ءِ واجدتیر ءِ شھزور ءُ مزن مرتبت کہ سیستان (بلوچستان) ءِ نندوک بوتگ ★
- **رِسک :** (رِس ک) روزیگ ۔
- **رِسکو :** (رَس ۔کُ وْ) دست پاد یاجان ءِ دگر اندامے ءِ بہ ادا ءُ کی ٹنگرگ ءُ دردکنگ ءَ گوُشِ اَنت ۔
- **رَسَگ :** (رَس گ) سربوگ ، پُجگ ، نیبگ ءِ رسگ بزاں پُجگ ۔ بُرزیں چیزے ءَ دست ءِ رسگ ، ملک ءِ رَسگ بزاں کِشارءِ رَسگ ۔
- **رُسوا :** (رُس وَا) بچار "رُزوا" ★
- **رسوائی :** (رُس ۔وَا ۔ءِ ئی) بچار "رُزوائی" ۔ ★
- **رسول :** (رَس وَل) کلوہ آر ، کاسد ، مھتر ، رتال ۔
- **رسولّ :** (رَس ۔وَلّ) درمانے ۔
- **رسینگ :** (رَس نے ۔ن گ) پیسرءَ کسے روگ ءَ اِنت رندءَ دگرے روت وت ءَ پہ آئی ءَ رسین اِیت یاآئی ءِ جند ءَ رسینگ ۔ یک چیزے برگ ءُ یک جاگھے سرکنگ "کیسگ پہ رسینگ اِنت"
- **رشت :** (رَش ت) تیزی ءِ اندازگ گیشتر پہ سیل ءُ لوچیگاں کارمرد بیت ۔ رشت ءَ : دمان ءَ ، چُست ءَ : زُوت ۔ بلوچستان ءَ جاگھے نام اِنت ۔
- **رِشتگ :** (رِش ۔تَ گ) بندیک ءِ تال ، آبریشم ءِ تال ۔
- **رِشک :** (رِش ک) بوٹ ءِ ھیک ، کہ کسان ءُ اسپیت اِنت موداں لچ اِتگ ۔ مُرگ ءِ رِشک ، دلوت ءِ رِشک ، مُشک ءِ رِشک کہ ایشاں گیشتر شُشک گوُش اَنت
- **رَشک :** (رَش ۔ک) رکش : بالی بور کہ کتھان اِنت ۔
- **رِشکی :** (رِش ۔کِ ئی) ھما مردم کہ سرءَ رشک ءُ بُرز اِنت ۔ ★
- **رُشن :** (رُش ن) بچار "رُژن" ★
- **رَک :** (رَک) بچار "رَکّ"
- **رِک :** (رِک) بچار "رِکّ"
- **رَکّ :** (رَکّ) لُنٹ ۔
- **رِکّ :** (رِکّ) کلانگ ءِ پُشت ءِ بزگوشت ۔ (لیڑہ کہ مست بیت پُچّ ءَ دپ ءَ کَشِ اِیت دُمب ءَ پہ رِکّ ءَ جنت)
- **رُکّ :** (رُکّ) پلانی ءَ رُکّ اِنت بزاں توبہ اِنت ، توبہ ءِ بزانت ءَ زیرگ بیت ۔ پلانی ءَ رُکّ اِنت بزاں گگروانت ، ٹرت اِنت ۔
- **رکاب :** (رَ کَاب) دورو : ھاکڑی کہ بورسوار وتی پاداں آئی ءِ تہ ءَ اڑین اِیت ۔ (بچار بُت تاکدیم ٤٠٤)
- **رِکاٹ :** (رِکَاٹ) باجائی تیپ (RECORD - اسطوانات - صفحہ)
- **رَکب :** (رَک ب) گُدءِ دپ یا کَرّ کہ چہ گُد ءِ جندءَ بُرزتر گوُپتگ ۔
- **رَکز :** (رَک ز) بچار "رَکس"
- **رَکس :** (رَک س) تُگّی ۔ مکر ۔ ھُنر ۔ ھیلہ ۔ رَکز ۔ بُگّک ءِ رَکس : بُگّکے ھرءِ سوارات ۔ گوَرءِ تہ ءَ ھرءَ رَکس کُت ءُ دُپت ،

بَلَک ءَ وتی نماسگ گوانک پرکُت کہ منی کُٹیرءَ بیار کہ دانکہ ھروَپتگ من ھم کمتیں جُلک ریسان ۔ ھرءَ کہ بَلَک ءِ حبر اشکت اَنت وتی دل ءَ ئے گُوشت کہ بَلَک ءِ رَکس چہ مینگاں حم گیشءَ نت ، ھادمان ءَ پاد آتکگ ۔

● **رُکست** : (رُکَ سَ ث) یلہ ، آزات ، موکل ، جازات ۔

● **رَکش** : (رَکَ شْ) ھما اسپ کہ بال کنت بزاں سکّیں مزن زوریں ۔

● **رَکشان** : (رَکَ شَ اِن) یا رُکشان : پنجگور ءِ کَور کہ چہ کُمران ءِ مزن کَوراں یکّے ءُ دگہ ۱۔ کیچکور ۲۔ نَھنگ ۳۔ دَشت کَور ۔

● **رَکّگ** : (رَکَ کَ گْ) رِھگ ، دزکزابوگ ۔ تُگُشگ ۔ چہ جنجالے ءَ رِھگ ۔

● **رِکّگ** : (رِکَ گْ) رِپگ ، چہ ناڈراھی ءَ لاگر بیگ ۔ چہ ناڈراھی ءَ رَندلوگی دیارءَ مورے ءِ واھشت بیگ ءُ پِدءَ بندان بیگ

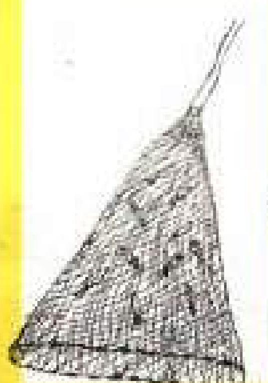
● **رَکنڈینگ** : (رَکَ ن ڈِ ڈے نَ گْ) چہ زاءَ کچ کنگ ، باززاءُ بد دیگ ۔ ★

● **رَکیب** : (رَکِ ے بْ) رکاب کہ اسپ ءِ سوار وتی پاداں ھمائی ءَ مان اڑین ایت ۔ تالی ، تار ، ننگری ۔

● **رَکّینگ** : (رَکْ کِ ے ۔ نَ گْ) انچوش کنگ بہ رَکّ ایت ۔ رِھینگ ۔

● **رَگ** : (رَگْ) جسم ءِ تہ ءَ ھمے لھتیں نُنگ کہ آیانی تہ ءَ ھون تچ ایت ۔ پاد ءِ رگ کہ پُوزنءَ ھوار اِنت ۔ رگ ءُ ریشگ ۔

رکاب

رُگ

رِگت

● **رُگ** : (رُگْ) گرڈیں دامے کہ میدہ پہ گیم یا مُریہ ، لیجر ، کولگر ، ڈُبڑءُ مندگ ءِ گِرگ ءَ کارمردےءَ کن اَنت ✱ رُگ ءِ گوازگ : رُگ ءَ ماں دریاءَ انچوش مانبُرگ کہ رُگ ءِ گِردی تچ بہ بیت ءُ دریاءَ بہ رَس ایت ۔ (بجار بُت)

● **رَگام** : (رَگْ اَم) دُور ۔ باریگ ۔ موسم (رَگام شگام لوٹیں تام) نلمے ۔

PPB; LWD: RAGAM : season opportunely , Time of waiting Threatening weather (2Rank, Dignity

۲ ۔ ھر لوٹیں چیزے ءِ لوٹیں باریگےءَ رَگام گُوش اَنت ۔ بلوچی لچہ کاری ءِ دومی دَور ءِ یک جوانیں لچہ کارے رَگام واشی اِنت ، بازمردم بہ نزانت کاری ایشی ءَ رَگام وتی گُوش اَنت اِے رَد اِنت رَگام آئی ءِ نام اِنت ءُ واش (خاش) آئی ءِ ملک اِنت ۔

● **رَگبت** : (رَگْ ۔ بَ ث) ریا ، ریاءُ رُو ، ریاءُ رگپت (رغبت) ★

● **رَگبند** : (رَگْ ۔ بَ ن ذ) ارزبند ، ناری ، ناشتہ ۔ ★

● **رِگت** : (رِگِ ت) کاھے ، سولے ، نامے (بجار بُت)

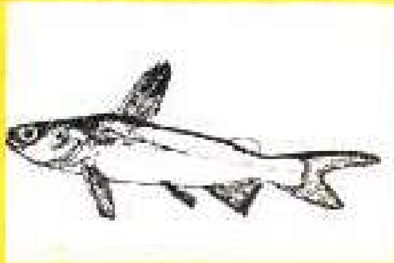
● **رِگتک** : (رِگِ ث کْ) روتگ ، آھنڈ ، ھُنڈال ، آگنڈ ۔

● **رِگتک** : (رِگْ تُ کْ) کسانیں رِگت ءِ سول ۔ رِگت ءِ زاتے کہ مزن نہ بیت ۔

● **رَگ ڈرنز** : (رَگْ + ڈرَن زْ) جسم ءُ جان ءِ رگ ءُ ریشگاں چنڈینگ

- **رَگڈ** : (رَگ ڈ) زمیں ھڈ انجوش کہ گوش یا پوز ءِ رنگیں ھڈ، کنڑاشوک۔
- **رَگو** : (رَگ وْ) تنکیں سریگ (۲) ناڈراھی یے کہ پاداں گیپت۔
- **رَگوشت** : (رَگ وْش ت) رگیں گوشت (پٹہ، عضلات (8-9-64) Muscles
- **رُل** : (رُلْ) رُنگ ءِ برمانگال بزاں بہ رُل۔ ★
- **رُلائینگ** : (رُل۔ لائے۔ نگ) یکے ءِ برمایگ کہ دگرے ءِ پہ رُلیں ایت۔ واری دیائینگ۔
- **رُلگ** : (رُل ل گ) بیکارءِ ترّگ۔
- **رُلوک** : (رُل ل وْ ک) ھاکہ بہ رُل ایت۔
- **رَلی** : (رَل۔ لِ ی) نکی گندل۔ گوھنیں گندل۔ چہ گُدءِ ھک رنگیں ٹکراں جوڑ کرتگیں نیادکہ آئی ءِ پشم یا پوٹی مان نیست۔
- **رِلی** : (رِل۔ لِ ی) بچار رَلی۔
- **رُلینگ** : (رُل۔ لِ ے ن گ) بیکارءِ ترینگ۔ واری دیگ۔
- **رَم** : (رَم) مُرگ ءِ رنگ، جتائی رم۔ نبشتنگ ءِ تہ ءَ نثر ، بزاں ھاگاں کہ لچہ نہ اِنت۔ "prose" (۲) ھوش، ھیال، زانگ، وار، گیگ، رام ءِ گونڈگ، وڑ، گُمان۔ "بلانی بے رم ءَ گرگ بوت۔
- **رُمب** : (رُم ب) تُک، مُچی۔
- **رَمبگ** : (رَم۔ ب گ) پشت کپگ، یلہ بوگ، یلہ دیگ بوگ، سرسند بوگ، ڈرُھگ۔
- **رُمبگ** : (رُم۔ ب گ) پہ کارے ءِ یکجا بوگ ءُ پہ بیڑ روگ، پہ آشوب سرگرگ، لشکر ءِ سر گرگ۔
- **رُمبو** : (رُم۔ ب وْ) کلاگی، چھوائی۔ رُمبو ٹمبو۔
- **رُمبی** : (رُم ب ی) بچار "رَمتی"
- **رَمتی** : (رَم ت۔ پ ی) آسنے کہ سرے چوھنگ ءَ گیش اِنگ بلے پتن اِنت کہ ھلوار جنگ ءَ کار مرد بیت۔
- **رَمبینگ** : (رَم۔ بے۔ ن گ) یلہ دیگ بوگ، ڈروھگ، پشت گیجگ۔
- **رُمبینگ** : (رُم۔ بے۔ ن گ) لشکر رُمبینگ بزاں لشکرکنگ۔
- **رُمپان** : (رُم۔ پ ان) مزن پشیپے چہ لھاباد ءِ جھل اِنت ءُ چہ رود بُن ءِ برز، پچ ءُ مینگ ءِ مان۔
- **رمزان** : (رَم۔ زان) مسلمانی نھمی ماہ اِنت کہ روچگ دارگ بیت، روچگانی۔ نامے (تازی: رمضان)
- **رمزی** : (رَم زی) کورماھیگے، تام ءِ وشّ اِنت، ڈراجی ءِ دو تا سے بوگ بیت، بارگ اِنت، پہ کاسگ یا رودگ گرانت ءِ۔ رود ءِ دپ ءَ گُدے بندانت ءُ مُنگے پہ ءِ گن اَنت، ماھیگ ھمے ٹُنگ ءِ پترایت۔
- **رُمسا** : (رُم س ا) گُواتی لیبے۔ ★
- **رَمُک** : (رَم ک) رمزان ءِ نیم نام۔
- **رَمکار** : (رَم۔ ک از) ھاندکارکہ "رَم" ءِ خوان نبیش ایت۔
- **رَمگ** : (رَم گ) پسانی مُچی انجوش کہ پہ گوکاں گور مُچ گِش اَنت۔ بتل : "رلڈ رمگ نہ بیت"۔
- **رَمگدار** : (رَم گ + دَاز) ھامردم کہ رمگ بدار ایت۔ ✪
- **رَمگی** : (رَم گِ ی) ھاگوں رمگ ءِ شپادی کنت۔ ✪
- **رَمَل** : (رَم ل) پال۔ رَمل جنگ : پال جنگ۔ نجومی ءِ کار اِنت۔

- **رَموز** : (رَمُوز) کلاگ ، تزن ، پیگور۔
- **رَمُوک** : (رَمُوک) رم رم ءَ رودک۔ رموکیں مرگ ، رموکیں کرگُشک۔ تجوک۔
- **رَمی** : (رَمی) رمزان گوادر ءِ بندوکیں یک سکیں وش گوشیں پھلوانے بوتگ کہ دنیگ ءَ آئی ءِ مَٹ نیست۔ نام ءُ ملاّ رمضان اِنت بلے پہ رَمی ءَ زانگ بیت۔
- **رَمیز** : (رَمے ز) دارءَ رمیز گپت بزاں کل بیت۔ کل ءِ تہ ءَ سڑایت یا انچو ریزایت۔ لھتیں مردم داروارں موردءُ ھم گوش اَنت (دیمک)، ریزم۔ (بچار بُت)
- **رُن** : (رُن) رُنگ ءِ پرمانگال ، بزاں پہ رُن۔
- **رَنبگ** : (رَن بَ گ)۔ بچار "رَمبگ"
- **رُنبگ** : (رُن بَ گ)۔ بچار "رُمبگ"
- **رُنبو** : (رُن بُ و) ۔ بچار "رُمبو"
- **رَنبی** : (رَن بِ ی) ۔ بچار "رَمبی"
- **رَنبینگ** : (رَن بِ ے ن گ)۔ بچار "رمبینگ"

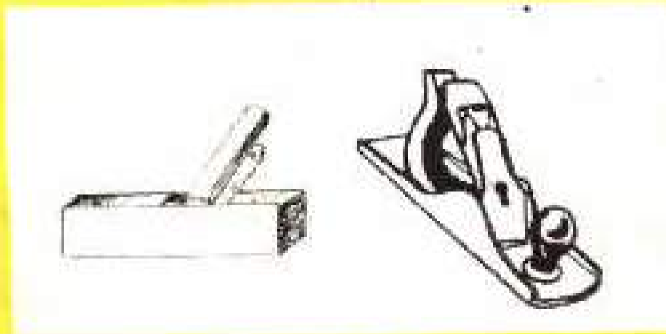
رنجی

رمیز

- **رنج** : (رَن ج) گندہ ناوڑاھی۔ گم ، اندوہ۔
- **رنجگ** : (رَن ج گ) لاگریگ۔
- **رِنجی** : (رِن ج ی) ماھیگے ، گلو ءِ زاتے۔ (بچار بُت)
- **رنجینگ** : (رَن جِ ے ن گ) رنج دیگ۔ لاگرکنگ۔
- **رَند** : (رَن د) پَد ، پُشت ، نشان ، کشک۔ بِرَند (رندگ ءِ پرمانگال)
- **رِند** : (رِن د) رِند ، لاشار ، کورائی ءُ ھوت چار براتانی نام ءَ مشہور اَنت ، رند بلوچانی سانڈیں کُٹّے ءِ شمار بیت ، میر چاکر چہ ھمے ٹکّ ءَ اِنت۔ گوش اَنت اِے گال بُندرءَ "رَند" اِنت کہ ھما بلوچاں پرکنگ بوتگ کہ عربانی ھمراھی ءَ پہ حلب ءُ شام ءَ شتگ اَنت ءُ ھمودءَ بُندر اِش بستگ ، رندءَ پدءَ گلینگ ءُ در کنگ بوتگ اَنت۔ رندءَ بلوچستان ءَ اتکگ اَنت۔
- **رَند پد** : (رَن د + پَ د) پُشت پد ، نشان۔
- **رَند پہ رَند** : (رَن د۔ پَ۔ رَن د) یکّے دومی ءِ رندءَ ، پداں پد۔ ★
- **رندرو** : (رَن د + رَو) رندءَ رووک۔ متوک۔ رندگیر۔

- رِنڈُک : (رِن ڈُک) کسانیں رِند۔ نامے۔
- رَندکِش : (رَن دٔ کِش) رَند یا پُشت ءَ پُشت کپوک۔
- رَندگ : (رَن دگ) لتہ لگ۔ سرءِ رَندگ گوں سرءَ رَندءَ۔ کِشک رَندگ: بِکِشک کُتگ۔ رِیش رَندگ: بزاں سلامت بوگ۔
- رَندگیر : (رَن دٔ۔ گِ ی رٔ) رندرو، رندءَ رَوگ۔ پدگیری کنوک، متوگر۔ ★
- رَندگیری : (رَن دٔ گِ ی رِی) همراه داری کنگ، پُشت ءَ کپگ، پدگیری ★
- رَندو : (رَن۔ دٔو) اُستاءِ ازبابے کہ دار یا تھتگ ءَ لس کنت۔ (بچار رُنبُت)
- رَنده : (رَن۔ دَه) بچار "رَندو"
- رَندی : (رَن۔ دِی) هما کہ رَندءَ اِنت، پَدی، پُشتی: هما کہ پُشت ءَ اِنت۔ ★
- رِندی : (رِن۔دِی) هماکہ گوں رِنداں شیادی کنت اَک : رِندی اَڑ۔ ★
- رندیگ : (رَن۔ دِ ی گ) بچار "رَندی" ★
- رُنگ : (رُن گ گ) پهک ورگ۔ ورگ۔ پہ موج یک چیزے پُشت ءَ کنگ۔ هرءِ پہ کدیم ءَ شُونکگ۔
- رَنگ : (رَن گ) هے رنگ: سُهریں، سیاهیں، سبزیں، اسپیتیں یا دگہ رنگ۔ پیم، ڈَول، جاور (۲) رنگ ءُ داگ: رنگ

رنده / رندو

ورنگ اِنت داگ بزاں یک یک ءُ جاجا چم ءُ پوز هر یک چیزے تهنا هم شَرّ اِنت، "پلانی رنگ ءُ داگ ءَ شَرّ اِنت"

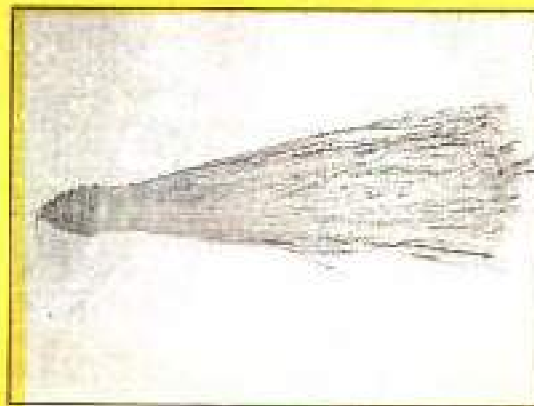
- رُنگ : (رُن گ) ڈگار ءِ کِشار کہ جر یدگ بیت کِشار ءَ مُبرّ اِنت اِے کارءَ "رُنگ" گوش اَنت۔
- رُنگ : (رُن گ) هادلوت کہ چکے نیست ءُ آ پُس هم نہ بیت۔
- رُنگراه : (رُن گ + رَاه) هاراه کہ سک کم روگ بیت یا کہ اناگہ کسے آئی ءَ پہ بے وَسی کار مرد کنت۔ بلے اِسے گال ءِ بزانت پہ ها راه ءَ اِنت کہ کارمرد نہ بوتگ۔ رُنگیں راه۔ انچوش کہ پہ دلوت ءَ گوش اَنت "رُنگیں پُس" بزاں هما کہ آپُس نہ اِنت۔
- رَنگ رَج : (رَن گ + رَج) هما کہ گُد یا پوست ءِ رنگ دیگ ءِ کار ءَ کنت، رَنگریز، کترنگ، رجوک
- رَنگرنگیں : (رَن گ + رَن گِ ے ن) هر رنگیں، رنگ پہ رنگیں، ڈَولڈَولیں، هرڈَولیں، هربیمیں، وڑوڑیں۔ ★
- رَنگریز : (رَن گ + رِے ز) رنگرج، رنگ دیوک، رجوک۔
- رَنگو : (رَن گُ و) هما کُدرتی چیز کہ چہ آئی ءَ مردم رنگ جوڑ کن اَنت کہ گیشتر سنگ اَنت۔
- رَنگی : (رَن گِ ی) رنگ ءِ بُرّش، موچی ءِ بُرّش: دار ءِ چوڑیے کہ سرے ءَ ڈنڈ ڈنڈ کُتگ ءُ بُرّش جوڑ کُتگ۔
- رِنگینگ : (رِن گِ ے نَ گ) گیشتر "پاد ءِ رِنگینگ" کپگ وتی دُمب ءَ رِنگین اِیت۔ سُرینگ، چینگ، چنڈینگ۔
- رَد : (رَد) رَدگ، انچوش کہ آپ رَد، دیرءِ پُشت کپگ انچوش کہ اِے گُرَد نہ کنت بزاں زیت دَر اِیت۔ مردم ءِ رَوکنگ: اِے

مرد اِدءَ رُو نہ کنت بزاں گوں اِد ءِ مردم یا مُلک ءَ ھم رھبندی کرت نہ کنت ہمیشکا اِدءَ نشت نہ کنت۔

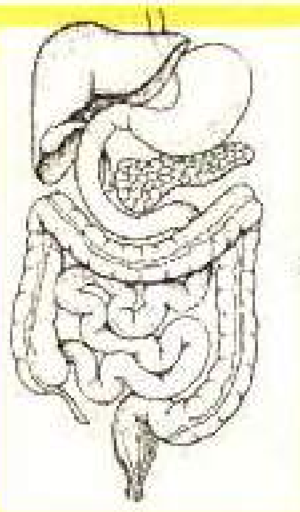
- **رُو :** (رُوْ) دیم، مردم ءِ دیم + ھاتر، رِیا "ریا ءُ رُو"، "رُو ءُ دَم" ★
- **رُوا :** (رُوَا) راستیں رھبندءَ مَن اِنگیں کار، جائز، ھماکہ نا روا نہ اِنت۔
- **رواج :** (رَوَاج) راہ کپتگیں، راہ ءَ کپتگیں، ھماکہ وتی راہ ءِ گپتگ (۲) مردم ءِ کام گیج بزاں آئی ءِ راہ ءَ رَوگ ءِ ڈَول ءُ نمونگ، اک :۔ وش رَواج، ترند رَواج، ھم رَواج دگہ دگہ (۳) دود ءُ ربیدگ۔
- **رَوان :** (رَوَان) رَوگ ءِ تہ ءَ (۲) گپ جنوک گوش ایت: "من رواں" روگ ءِ آیگی (۲) گزروان: گزیں ڈرچک ءِ زلتے کہ سک بُرز بیت۔
- **روانی :** (رَوَانِی) تاج، ریچ۔ وانگ ءِ تہ ءَ ھچّی نہ لنگ ءُ وانگ۔
- **روائی :** (رَوَائِی) "مجازی" ھماکہ حقیقی نہ اِنت۔
- **روایرشُت :** (رُوْ۔اِے رَ۔شُت) روبرکت ءِ نیمگ، رُوچ ءِ ڈگ ءَ رُندیا ھماوھد، رُوکپت۔
- **روبا دُمب :** (رُوْ۔بَا۔دُمْب) درمانکا ھے۔ طب: شال دم طبری روباہءُ شال گوش اَنت کہ یا: شگال اِنت۔
- **روبار :** (رُوْ۔بَار) بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **روباہ :** (رُوْ۔بَاہ) جنگلی رستر ے کہ لُچّی ءَ مھشور اِنت۔ (بچار بُت)

روبا

روپگ

روت

- **روباھی :** (رُوْ۔بَا۔ھِی) لُچّی۔
- **روبرکت :** (رُوْ۔بَ رْ۔کَت) بچار "رُو ایرشُت"
- **رُوبند :** (رُوْ۔بَنْد) ھماگُد کہ جنین آدم وتی دیم ءَ پہ ستر ءِ ھاتر ءَ لونجان ءُ کن اَنت۔ پارسی: پنام، اوستا: پایتی دان۔
- **روپ :** (رُوپ) ماھیگے۔ (۲) روپگ ءِ پہ مانگال، بزاں پہ روپ۔
- **روپگ :** (رُوْ۔پَگ) زمین ءِ روپگ ءُ سپاکنگ ءِ کار بوج۔ (بچار بُت)
- **رَوت :** (رَوت) آیک مردے رَوگ ءِ کار ءَ کنت، "روگ" ءِ کارگال ءِ آیگی۔
- **رُوت :** (رُوت) مردم یا گوا اولاک ءُ دلوت ءُ رستراني یاکہ ماھیگانی لاپ ءِ تہ ءَ دراجیں زُمیں نَل کہ چھیشانی راہ ءَ درائی ءُ جنگل درکیت ایشانی یک سرے سگندان ءَ سک اِنت ءُ دومی دَرائی ءِ راہ ءَ (۲) تخت ءِ روت، تھت ءِ تیغ اِنگیں ساد (۳) سروز، یا دگہ سیتی سازءِ روت (۴) روت کنگ: بزاں ورگ بلے بدیں رنگ ءَ، درد ءُ رُوت کنگ۔ "پلانی گوک ءِ رُوت اِنت سُندءَ نہ اُوشت ایت" (بچار بُت)
- **روتاپ :** (رُوْ۔تَاپ) پیتاب، روچ ءِ سر بزاں ھود ءَ کہ ساھگ نہ اِنت، ھاجاگہ کہ روچ ءِ براز اندیم نہ اَنت۔
- **روتاک :** (رُوْ۔تَاک) "روچ تاک" روزنامہ۔ ھماتاک کہ روچے یکّے شنگ بیت Daily paper

- روتگ : (رُو۔ تَ گ) دْرچک ءِ ھُنڈال، ریشگ، آگنڈ، آلُنڈ، بُنڈال، چِرگ
- روٹ : (رُوٹ) بزیں زنڈیں نگنے کہ رپتانی کُٹ اِنگیں رپچ ءَ میدیچ اَنت ءُ دریاءَ دورئے دینت (چہ ھندی روٹی ءَ)۔
- روٹکّ : (رُو۔ ٹِک) روچ ءِ ٹِکّ کنگ ءِ وھد بزاں ھما وھد کہ روچ نوکی سر کش اِیت ۔
- روج : (رُوْج) روجگ ءِ پر مانگال بزاں یہ روج ۔ ★
- روجگ : (رُو۔ جَگ) کروجگ، ھروجگ ۔
- روجن : (رُو۔ جَن) روچ جَن ھماکہ روچ ئے یہ جُنت ۔
- روچ : (رُوْچ) ھمے تْرپوکیں ءُ روژنائیں چیز کہ رو دراتک ءَ سباءَ درکیت ءُ زمین ءِ ھا بھر ءَ روشنا کنت کہ بْرانزئے کپ اَنت، اِے روبرکت ءَ ایر رَوت شپ بیت۔ چہ ھمے روچ ءِ درآیگ ءَ داں کہ روچ ءِ بْدّگ ءِ وھد ءَ روچ روچ کنگ : بزاں پہ کارے ءِ نہ کنگ ءَ نیمون کنگ، ھرچی باندءَ کنگ ۔ روچ روچ : بزاں ھر روچ، شپ ءِ چپّ، روژنائی ءِ وھد۔

(سن : اَرُوش بمعنی سُرخ، آتشی)
- روچگ : (رُو۔ چَ گ) روچ ءِ دْراجی ءَ آپ ءُ وَرگ نہ ورگ بزاں تھاری ءَ وَرگ ءُ بس، بانگواہ ءَ بگر داں کہ بیگاہ ءَ تھاری ءِ مانشانگ ءَ ھچ نہ ورگ، روچگ بیگ ۔

روچگر

۱۱ اگست ۱۹۹۹ ءَ بیستمی کرن ءَ گُڈّی روچگر کہ کراچی
روچ ءَ تھار اَنت (روتاک ھلال پاکستان ءِ منتواری ءَ)

روچ گوارچک

- روچ جَن : (رُوْچ + جَن) بچار "روجن"
- روچ زرد : (رُوْچ + زَرْد) بچار "رُوزَرْد"
- روچکار : (رُوْچ ۔ کَار) روچ ءِ کار یا ھاکہ روچ ءَ کار کنت ۔
- روچگر : (رُوْچ + گِ ر) زمین ءِ ساھگ کہ رَوچ ءِ دیم ءَ مان ترّایت سیاھے کنت ءُ تھار بیت ۔ (بچار بُت)
- روچ گرد : (رُوْچ + گَرْد) رُوگَرْد : پتّے کہ آیی ءِ دیم گوں روچ ءَ گرد اِیت ۔
- روچ گوارچک : (رُوْچ ۔ گْ وَار ۔ چَک) روچ گردیں پُل کہ ھروھد دیم ئے گوں روچ ءَ اِنت ۔ (بچار بُت)
- روچ بندگ : (رُوْچ + بِ ن ۔ دَگ) روچ برکت، روکیت ۔ روچ ءِ بندگ یا ایربندگ بزاں یہ پْدّگ ءَ جَھل آیگ
  اک : روچ بندگیگ اِنت ۔
- روچی : (رُوْچِ ی) ھماکہ گوں روچ ءَ شیادی کنت ۔
- روچی مَنگِسک : (رُوْچِ ی + مَ گِ سْ ک) ساڈگیں مَنگِسک کہ ماں لوگاں بیت۔ بازمردم ایشی ءَ گیتی مَنگِسک یا گوئی یا گُوتی مَنگِسک ھم گوش اَنت
- رُود : (رُوْد) گورءِ بُرزیں کُرّ، ۲۔ رودن، بیتْل، آپواری رودیں رَزان۔ روداں ھوارو : "مالدار سترجَن اَنت روداں ھوارو"

- **رُودار** : (رُو۔ دار) ریادار، پچاروک کہ مردم چہ آئیءَ بے وس بہ بیت ۔
- **رُودبُن** : (رُود + بُن) سرباز ءِ بیاپان ءُ ھیت ءِ نیامجی ءِ شہرے۔ تُپءِ ھم شہرے ءِ نام اِنت ۔
- **رُودپتر** : (رُو۔ دپتر) ھما دپتر کہ آئیءَ ءِ تہءَ ھر روچی سرگوست نبیسگ بنت یا کہ ھما دپتر کہ باپاری وتی ھر دج ءِ بہاءُ زیرءِ نبیس ایت (Dairy) روزنامچہ، یومیات ۔
- **رودرآتک** : (رُو۔ درَ۔ آ ٹک) رُودراھت، رودرھت، ھما دیم ءَ کہ روچ سباہ ءَ در کیت۔ (مشرق - East)
- **رودراھت** : (رُو۔ دراھٹ) بچار "رُودرآتک"
- **رودرھت** : (رُو۔ درَھٹ) بچار "رودرآتک"
- **رُوڈک** : (رُوڈک) کسانیں رود کہ روگن ءُ تیل مان کن انت ئے۔
- **رودکور** : (رُود۔ کور) چہ سرباز ءِ ھیت ءِ بازار ءِ چیر مزن شیپے ۔
- **رُوڈکی** : (رو۔ ڈُ۔ کِ ئی) سامانی دور ءِ ایران ءِ مزن نامیں لچہ کار ءُ شئی ءِ نام جعفر بوتگ۔ گوشِش انت کہ روڈک ءَ پیدا ک بوتگ کہ سمرقند ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ ۹۴۰ ءَ ءِ بیران بوتگ۔ اِے اولی پارسی لچہ کار بوتگ کہ شئی ءِ وتی لچانی دیوان "کلیلہ ودمنہ" ءِ دروبند داتگ ★
- **رودگ** : (رُو۔ ڈگ)
  PPB, LWD: RODHAG, Causal of RUDHAG, To bring up, cause to grow, nurse to sway, to Move.
- **رودِن** : (رُو۔ دِن) مادنے۔ ۲۔ درمانکاھے، "شیاھی مک نیگ اِنت رنگ رودِن ئیگ اِنت"
- **رودِنو** : (رُو دِن ؤ) درمانکاھے ۔
- **رودِی** : (رُودِی) پدرائیں
- **رودینگ** : (رُو دِ ئے۔ ن گ) ڈرچکے ءِ یا مُچکے ءِ چار ءُ گند کنگ دانکہ رُد ایت۔ ڈرچک ءِ رودینگ، چُک ءِ رودینگ ۔
- **رودینوک** : (رُو۔ دِ ئے۔ ن وک) ھما کہ رودین ایت، پروردگار (ربّ) ۔ ★
- **روز** : (رُوز) یک روچے ءِ کار ءِ مُز۔
- **روزاتون** : (رُو۔ زا۔ ٹُ ؤن) جنینی نامے ۔
- **روزان** : (رُو۔زان) جنینی نامے۔
- **روزَرد** : (رُو۔ زَرد) ھمے وھد کہ روچ بڈگ ءُ اِنت ءُ آسمان زرد تر ایت۔
- **روزُک** : (رُو زُک) جنینی نامے۔
- **روزگار** : (رُوز۔ گار) کار۔ دَندا۔
- **روزَندار** : (رُو۔ زَن دار) ھما کار کنوک کہ وتی کار ءِ مُز ءَ ھر روچ بگیپت ۔
- **روزنداری** : (رُو۔ زَن۔ دارِی) ھما کار کہ آئی ءِ مُز ھر روچ دیگ بیت ۔
- **روزی** : (رُو۔ زی) روزیگ : مردینی نامے ۲۔ ھما زر کہ مردم یک روچے ءَ کٹ ایت اِش۔ رِسک ءُ روزی۔
- **روزیگ** : (رُو۔ زِی گ) بچار "روزی"
- **روژنا** : (رُوژنا) روشنا، تہار اِناں ۔
- **روژنائی** : (رُوژ۔ نائی) روشنائی، تہاری ءِ چپ۔ شپ تہار اِنت، روچ کہ در کیت روژنا بیت۔
- **روس** : (رُوش) بچار "اورُس" ★

- رُوتس: (رُوتِ س) یہ رَوتینگ ءِ بزاں چِلینگ ءُ سِندگ، ریتینگ۔ ۲۔ رُوتِ، نہ سیرگی۔
- رُوتنگ: (رُوتِ ن گ) بچار "ریتگ"۔
- رُوتینگ: (رُوتِ ی ن گ) بچار "ریتینگ"۔
- رُوشس: (رُوشِ س) بچار " روچ "
- رُوشپگ: (رُوشِ پگ) رُوشپگ بزاں روچگ ءُ شپگ۔ Hanger strike 1962
- رُوشس: (رُوشِ س) رُوتش، نہ سیرگی، یہ چیزے ءِ گوں سکّیں چم جھل دلمانگ بیگ یا ھوشام گرگ۔ رُوشس کشگ: چہ شُدءَ سک لاگر بیگ۔
- رُوشن: (رُو۔ شَن) روژنا، ھماکہ تھار نہ انت۔ مردینی نامے۔
- رُوشنائی: (رُوش۔ نائی) روژنائی بچار "روژنائی"
- رُوک: (رُوک) ھماکہ روشنا انت، آس کہ رُوک انت بزاں بُن اِنت نہ توس اِنگ، چراگ روک اِنت بزاں روشنا انت۔ روک روک ءُ چارگ: سک چارگ۔ چمانی رُوک: روشنائی دیگانی روک۔ (افروغ اوّل بمعنی فروغ وروشنی وتابش وپرتو باشد اعم از روشنی وپرتو آفتاب وماہ وآتش وامثال آن۔ ب۔ق) بلکیں آف بزاں آفتاب ءُ "روغ" بزاں "روک" گڑا "روغ" ءُ "روک" بُندریک انت۔
- روکار: (رُو۔ کار) بچار "رُوچکار"
- روکپت: (رُو۔ کپت) روچ کپت: ھماجاگہ کہ اودءَ ھر وھد روچ ءُ تِک بکپ اِیت، روایرشت ءِ نیمگ، رو برکت۔
- رُوگ: (رُوگ) چہ یک جاگھے ءِ سُرگ یہ دگہ جاگھے رَسگ، راہ ءِ رُوگ
- رُوگر: (رُو۔ گر) روچ گر۔ بچار "رُوچ گر"
- رُوگرد: (رُو۔ گرد) بچار "رُوچ گرد"
- روگریس: (رُوگ۔ ریس) کتار ءُ زاتءِ لُوکے بلے سک سلر ءُ شیشار انت ءُ باز ترپ اِیت، روگن ریس، روگن ریچ۔ سکّیں چرپیں لاکچیں لُوکے۔
- رُوگن: (رُو۔ گن) نیمگ ءِ کہ پچ کن انت روگن بیت۔ (طب: رِغون، پا: روغن، پھ: روگن)
- رُوگن تبکی: (رُوگن۔ تبکی) مچے کہ کلونٹ ءِ زرد انت۔
- رُوگن ریس: (رُو۔ گن + ریس) بچار "روگریس"
- رُوگن گز: (رُو۔ گن + گز) گز روگن: دَ چکے کہ چو گز ءِ انت مزنی ءِ کہ دشتگز ءِ بیت۔ ایشی تاک ءُ دار چرپ انت۔ چہ گزءِ گرنچک تر انت۔ دارءِ اسپیت اِنت۔ ایشی ءِ تاک ءِ زیر انت تری یا ھُشکی ءِ چوپ انت ایشی ءِ پدءِ گیشتر ھم ماں کن انت ءُ گرادانت ءِ دانکہ رنگ ءِ پیچ دنت ءُ مشک ءِ کن انت سے کہ تھ ءِ رنگ دنت ءُ شر کنت، اولاکے ریشں بیت ھم سلم جوڑ کن انت کہ ریش ءِ گُش ایت جرس ءُ گوات ءِ ایرکار ایت۔
- روگنی: (رُو۔ گنی) ھر چیزے کہ آئی ءِ باز روگن ماں کنگ ءُ پچگ یا گراد گ بہ بیت: روگنی نگن، ۲۔ مچے کہ آئی ءِ کلونٹ زرد انت۔
- روگوارچک: (رُو۔ گ وار۔ چک) بچار "رُوچ گوارچک"
- رُوگی: (رُوگِ ی) یہ رُوگ ءِ تیار۔

- **رُول:** (رُوْل) پہ مُپت ءُ اِنچا گرُوک ءُ گولوک. جوک. آوارہ۔
- **رُولا:** (رُوْ۔ لا) ھراب، لگانڈو، کارے ءِ رُولا بیگ: ھراب بیگ، اَڑگ۔
- **رُولہ:** (رُو۔ لَہ) روچ + لَہ: لَہ سندھی گالے، لھَڑ، لھی ویو: بزاں ایرکپت ءَ روچ آسانی ءُ رولہ چوشنی انگریں زِردْ۔
- **روم:** (رُوْم) چہ ناپگ ءَ چیر ءَ گرُک یا ساھین ءِ مُپٹ۔ (زھار، رُم، اِسپ) ۲۔ مان اِٹلی شھرے۔
- **رُومال:** (رُوْم۔ مَ اِل) کسانیں گُد ءِ جوڑ کرتگیں گُدے کہ پہ دیم ءِ پھک کنگ ءَ کیتگ ءَ کنگ بیت، دَستمال۔ اگاں اِے مزن بیت گُڈا سرءَ ھم بندانت ءُ۔
- **رُومُست:** (رُو۔ مُ سْ ت) پس، گوک یا اُشتر کہ وارتگیں کاھاں پدءَ گُلاٹ کنت ءُ پدءَ جاایت ءُ نی پدءَ ایراِش بارت، گُلات۔
- **رُومستی:** (رُو۔ مُ سْ تِ ی) سِگندان ءِ بھرے۔
- **رومی:** (رُو۔ مِ ی) جلال الدین رومی (۶۰۴ - ۶۷۲ھ / ۱۲۰۷ - ۱۲۷۳) : پارسی ءِ پاکبازیں لچہ کار۔ بلخ (ایران) ءَ پیداک بوتگ۔ اِشی ءِ لچھانی دپتر "مثنوی" باز مھشور اِنت (بچار رُپ) ★
- **رُون:** (رُوْن) کِشار ءِ رُنگ ءِ وھد، گلہ رُون: مارچ، اپریل ءُ برنج رُون: ستمبر ءِ پنگیج ءَ

جلال الدین رومی

- **رونی:** (رُو۔ نِ ی) کِشارے کہ رُنگ ءِ گورءَ اِنت، پہ رُنگ ءَ جرِیدہ اِنت۔
- **روھانو:** (رُو۔ ھا۔ نُ وْ) کور کہ وتی کرّ ءِ باندُمّ ءُ زمین ءَ وارت آئی ءِ کرّانی مچانی ھَنڈال کور ءِ کرّ ءَ زاھر بنت اِشی ءَ "روھانو" گوشِش اَنت۔ کورءَ "روھانو" کرتگ: بزاں وتی کرّ ءِ زمین ءَ وارتگ اِے جاگہ ءِ اِے رَنگیں مچ کپ اَنت۔
  ۲۔ ملکے ءِ نام اِنت۔
- **روھنا:** (رُوْ۔ ھِ۔ نا) روژنا، کھن ءِ پچیں جاگہ کہ روژنا اِنت۔ روشنا روھنہ، روشنہ
  ۔ دل ءِ روھنا اِمن ءَ کُشتہ روچ ءِ تھاری ءَ (عطا شاد) ★
- **روشنا:** (رُو۔ ءِ۔ نا) بچار "روھنا" ★
- **رَہ:** (رَہْ) راہ، راہ ءُ رھبند۔
- **رَھادگ:** (رَھا۔ دَگ) یلہ، چہ یک چیزے ءَ گیشگ۔ رَھادگ بُوگ: پچ بوگ، لُگشگ، روانگ بوگ۔
- **رھبر:** (رَھ۔ بَرْ) پیشوک، سروک
- **رَھبُر:** (رَھ۔ بُرْ) راہ بُرّوک: بزاں رَدُّوک۔
- **رُھبَر:** (رُھ۔ بَرْ) ارواھ ءِ بَروک، دلبر، جوانیں جنک، شَرّرَنگ۔

- رَھبند: (رَھ ۔ بَنْد) کارے ءِکنگ ءِ راستیں نمونگ، راہ ءُ رَھبند۔ گرامر grammar
- رَھید: (رَھ ۔ یَد) کُشک، راہ، پد ءُ رَند ۔
- رَھت: (رَھ ت) اُشتر ءِ سرءِ دار ءِ جوڑ کرتگیں جماز جاھے ۔
- رھچار: (رَھ ۔ چار) بچار "راھچار"
- رھدار: (رَھ ۔ دار) دود، ربیدگ، راستیں دُمُن اِنگیں رھبند، کانود
- رَھدربر: (رَھ ۔ دَرْبَر) راہ پیشداروک ۔ سرءُسوج دیوک ۔ رسول ۔
- رھشون: (رَھ ۔ شُ وْن) بچار "راھشون"
- رھکش: (رَھ ۔ کَش) دیمی پنداں رَوَوک یا آیوک، راہ کشوک ۔ ✪
- رِھکی: (رِھ ۔ کِ ی) بچار "رِھکیگ"
- رھکیگ: (رِھ ۔ کِ ی گ) چہ ناڈراھی ءَ رند پہ ورگ ءُ ھُدوک بزاں سک باز ورگ ءِ واھشت
- رَھگر: (رَھ ۔ گَ ر) ھمرُزُور، راہ ءِ گروک ۔
- رھگوز: (رَھ ۔ گُ وْز) مُساپر، راہ ءِ گوزوک ۔
- رَھگیج: (رَھ ۔ گِ ے ج) راہ ءِ گیجوک بزاں راہ ءِ پرِیوک، موٹل ءِ ھما کار بوج کہ آئی ءِ رَوَگ ءِ بے وس کنت ۔ اَنگ (GEAR)
- رھگیر: (رَھ ۔ گ ۔ ی ر) ھمبرزوروک، ھمبرزُرتگیں ۔ راہ گپتگیں ۔
- رِھل: (رِھ ل) نبگراھی وانگیانی ایرکنگ ءِ تھتگی جاگہ ۔
- رَھم: (رَھ م) بزگ ۔
- رَھن: (رَھ ن) چیزے ءِ دیم ءَ چیزے ءِ ایرکنگ کہ پدءَ موگگ بہ بیت ۔ ✪
- رھوار: (رَھ ۔ وَار) اولاک ءِ وشتیں ءُ آرام ویوکیں رواج کہ ھملسون اِنت ءُ اگاں اولاک درآرگ بہ بیت ھمے رواج باز تیزءُ نرم رَوَوک بیت ۔
- رِی: (رِ ی) ریگ ءِ پرمانگال اِنت ۔ بزاں بہ رِی ۔
- ریا: (رِ ے ا) پلا مُرزی ۔ ھاتر ۔
- ریارو: (رِ ے ا ۔ رُو) پلا مُرزی کنگ، ریاکنگ، ھاترکنگ
- ریبی: (رِ ے پ ی) ماھورے کہ بھاتی ءَ ۱۳۰ تاکہ ۱۵۰ اِنچ بیت ۔ ڈراجی ءَ سی دست یا سی گواز بیت ۔ ریشم ءِ ۳۰ تا ۳۵ گواز بیت
- ریپ: (رِ ے پ) ریپگ ءِ پرمانگال بزاں بہ ریپ ۔
- ریپ: (رِ ی پ) ریپگ ءِ پرمانگال بزاں بہ ریپ
- ریپگ: (رِ ے ۔ پَگ) رَد دَرگ ۔
- ریپگ: (رِ ی پ ۔ پ گ) چہ ھیتیزءَ بُرز یاد ءِ مُچ ءِ پُشت ءِ رَگ کہ ایشی ءِ اِتلک یا اِنکی ھم گوش اَنت ۔ مردمی نامے ۔ باھودشتیاری ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت، دشتیاری ءَ کوھے ءِ نام اِنت ۔ ریپگ ءِ بزاں جنگ پہ لَٹ سک چوپگ پہ لَٹ جنگ پہ چنڈگ یا ڈندگ کنگ یا دزانی کنگ ءِ ھاترءَ
- ریپکار: (رِ ے پ + کار) ریپیوک، ھماکہ ریپینگ ءِ کارءَ کنت ۔
- ریپینگ: (رِ ے ۔ پ ے ۔ نگ) رَد دیگ ۔ پ گ
- ریپیوک: (رِ ے ۔ پ ے ۔ ی وک) بچار "ریپکار"
- ریتاچ: (رِ ی ت ۔ تاچ) ریتاچک، ھما دیوان کہ مردم ءِ لاپ ءِ ببارت بزاں چہ آئی ءِ ورگ ءَ دست بیت لاپ بروت ۔
- ریتّاچک: (رِ ی ت ۔ ت اچ ک) درمانکاھے کہ لاپ ءَ بارت ۔ جُلابے ۔

ریتگ : (رے تَ گ) دزمالے کہ کوپگ ءِ سرءَ ایرکنگ بیت۔

PPB, LWD: RETAGH : A Scarf, a garment worn over the shoulders

ریٹھ : (رے۔ ٹَ ھ) شُھر، شُھر رنگ، ھون۔

ریچ : (رے چ) اندیم، بِ انگ ءَ — کُل امُل ءِ گوں ڈراہِلی تُرمیاں ریچ اِتگ

ریچ : (رے چ) بہ ریچ (ریچگ ءِ بیرماں نگال) جھلاد۔ آلاڈ۔ اُشتر یا دگر دلوتے ءَ چو ریتا چک ءَ درسان مان ریچ اَنت کہ ریچ دیگ گوشگ بیت۔ آپ ریچ، شیر ریچ، سرریچ، ایرریچ، تیر ریچ، ھون ریچ، درریچ، پیچ ریچ۔

ریچگ : (رے چَ گ) آپیں، آرتیں یا کہ شلگیں چیزے ءَ چہ رزان یا درپے ءَ ڈن کنگ یا تالان کنگ۔ بزاں ڈور دیگ یا ریچگ۔

ایرریچگ، پرریچگ، درریچگ، سرریچگ، ماں ریچگ۔ بڈ ریچگ : گیم ءِ چُنڈ کنگ ءُ دریا ءَ ریچگ۔ پِل ریچگ : ماھکانی ءَ ڈرچک ءِ کہ برجنت۔ تاک ریچگ : ڈرچک ءِ تاکچنڈ ءَ۔ توم ریچگ : ڈگار ءَ سپر ءِ ماہ ءِ سیزدہ ءَ ریچگ : لوگ ءِ ریچگ : چہ ھور ءَ۔

ریدگ : (رے دَ گ) مُھکم، مُھر (گیشتر پہ بارگیں چیز ءَ گُش گ بیت)

ریڈ : (ری ڈ) بچار "ریڑ"

ریڑ : (ری ڑ) گُد ءِ بارگیں ڈراھیں تُنٹر۔

ریز : (رے ز) ساد، مھکم ءُ ھلیں ساد۔ جولاھیگ ءِ ڈراھیں سادکہ دوئیں سرءَ گوں کارگہ ءَ اَنت ءُ مِیانجی ءَ گوں پُن بُند ءِ دار ءَ پلیچ اِنت کہ ھر چپنت کہ گوں پان کنت ھمے سادءَ سُست کنان کنت۔ ریزیں ھبر : بزاں مُلگور، "ریزگ" ءِ بیرماں نگال بزاں بہ ریز"

ریزک : (ری ز۔ زُ ک) ڈرچکے سولے۔

ریزگ : (ری ز۔ زَ گ) کساں تاکیں سولے۔

ریزگ : (رے زَ گ) سنگ دار ءِ، ھڈّ ءِ، ساد ءِ، بنگ ءِ۔ سے اگاں سِنگ ریز انت ماں دیگِنیں چاتاں ءَ گرڈ اکینگ چہ مردانی دلاں کنز انت۔ رد، یکر "پلاں چیز دیر چو ریزگ ءَ ایرانت"۔

ریزم : (رے۔ زُم) رَمیز۔

ریس : (رے س) مینگ ۲۔ تاب کہ سادءَ مان اِنت ۳۔ ریس کہ مردم ءَ گپت کہ رگ تُرندبیت ءُ کُجاایت۔

ریس : (رے س) ریسگ ءِ بیرماں نگال بزاں بہ ریسِش، بریس۔

ریسائینگ : (ری س۔ س ا ءِ ن گ) دگرے ءَ بیرمایگ کہ چیزے ءَ بہ ریس ایت

ریسک : (رے۔ س ک) بارگیں مُندریک ءِ ڈاتے چو کہ کٹ ڈگوءَ اِنت۔

ریسگ : (رے۔ سَ گ) بُریسگ ساد یا چیسلک ءِ تاب دیگ رِدادَگ۔

ریسگ : (ری س۔ سَ گ) چیچلگ، چیلگ۔

ریسوک : (ری س۔ س وک) کاھے کہ پہ مَشک ءِ پٹانی دیرکنگ ءَ کار مرد بیت، سُوئگے، پوست ءَ گھین اَنت ریسوک پرکن اَنت ءُ کُل کن انت شپے روچے یا دو شپ ءُ دو روچ ءَ رَند مَشک یا ھیزک ءِ پٹاں دیر کنت۔ ھمادرمان کہ سیداں چہ پُن ءَ دیر کنت۔ مود پاک، پُٹ پاک

ریسینگ : (ری س۔ سِ ءِ ن گ) روسینگ، چیچلینگ، چیلینگ۔

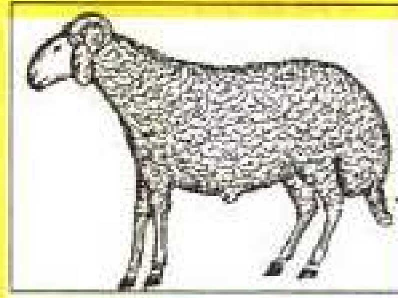
ریش : (رے شش) مردم ءِ جان ءَ یک جاگھے پاد کیت در دکنت آئی ءِ تہ ءَ ریم ءُ ھون بیت ریش بیت، ٹپ، ۲۔ بیزار

ریش : (ری شش) چہ گوشدیم ءَ بگر گُٹّ ءِ سر ءُ زنوک ءِ مُود بزاں دیم ءِ پُٹ۔

ریشال : (رے۔ شال) ماھیگ ءِ شانوک کہ دریا ءِ سرءَ چرپ کنت۔

ریشکند : (ری ش۔ کَ ن د) شگان، کلاگ، رموز، ترنز، سیگور۔

- ریشگ : (رِی شِ گ) ھار دتگے کہ چہ مچّ ءِ گرگ ءَ دانکہ بُن ءَ زمین ءَ رسیت کہ چہ ھمیشی ءَ مچ آپ وارت۔ مچ ءِ کنٹ ءِ توک ءَ تو ک ڈاہی ءَ انت کہ چُپت نہ انت شُنگ انت اگاں کُنٹ ءَ تل بکن ءِ نیامی ءَ ڈاہی ءَ کل انت
- ریشگ : (رِی شِ گ) بارگیں روتگ ،سکّیں بارگیں ڈراھیں روتگ ،آپ ءِ گُڈگ ءِ ریشگ
- ریشگ : (رے شِ گ) ھُنڈال ، آگُنڈ ، آ لُنڈ ، روتگ ، چرگ ۔
- ریشو : (رے ۔شُ و) ھامردم کہ ھروھد آئی ءَ ریش دزکیت ءُ ڈراہ نہ بیت ۲۔ ھامردم کہ چہ وت گوش ءِ زاناں شزار انت بیزار ۔
- ریشم : (رے ۔شُ م) آبریشم ۔میدنائیلون ءِ بندیک ءُ گوشس انت کہ ماھور بندگ بیت ۔
- ریشی : (رے ۔شِ ی) گوں ریشس ءَ شیادی کنوک ، ھاکہ ریشس ءِ باز پہ انت یا گوں ریشس ءِ جند ءَ ھمگرنچ انت
- ریک : (رے کِ) ھُریں ءُ ڈالیں ھاک کہ کلّر نہ انت ۲۔ ماھور ۔ریک بیگ : چہ کزگ ءَ ، سَزگ ، ریزگ ءُ ھاک بیگ ۔
- ریکت : (رِی کُ ت) بس یا دگہ دلوت ءُ اولاک یا دستر ءِ طھم ءُ آپوئیں سورگ ، پہ مردم ءَ ھم کار مردے ءُ گن انت ۔
- ریکپاد : (رے ک ۔پاذ) ھازمین کہ ریک انت ، ریکستگ ۔
- ریکستگ : (رے ک ۔اِسْ تَ گ) ھاملک کہ آئی ءِ زمین ریک انت ، ریکپاد ۔
- ریکو : (رِی کُ و) کورماھیگے چہ ٹونڈ ءَ مستر انت ۔کد ءُ شکو یے بیت ، ھورت کچلے پہ نیگ گرگ بیت ۔

- ریکو : (رِی ک کُ و) ھاکہ گوں ریک ءَ شیادی کنت ، ھادلوت یا ساھدار کہ ریک جنت ، ریکی ، ھاچیز کہ چو ریک ءَ انت ۔
- ریکی : (رِی ک کِ ی) ھاکہ گوں ریک ءَ شیادی کنت ، ھادلوت یا ساھدار کہ ریک جنت ، چہ ریک ءَ دراتکگیں یا گُداتگیں ۔
- ریکی : (رے کِ ی) ھاکہ گوں ریک ءَ شیادی کنت ۔بلوچستان ءَ یک کُٹّے ءِ نام انت ۔
- ریل : (رےل) ریل گاڑی Rail
- ریل : (رِی ل) بارگیں دار یا تلّک کہ آئی ءِ سر ءَ بندیک پتا تگ بیت ۔ Reel
- ریم : (رےم) چہ ریش ءَ اسپیتیں ءُ بزیں چیزے درکیت کہ لوکنت ۔ ۲۔ مُرتد ءِ ڈولیں کا ھے کہ پہ اُشتراں چن انت ءُ ۔
- دیملاس : (رِی م ۔لَ اش)
- رین : (رے ن) نکینک ءِ ھیک دیگ ءِ نام ، اول رین : بزاں ھامُرگ کہ آئی ءِ اولی رندا نت کہ ھیک دیگ ءَ انت ۔تپ رین : تپ ءَ رندپونز ءُ دپ ءِ کرتاں درا تکگیں دانگ ۔
- ریندو : (رے ن ۔ڈُو) کُرانڈ ءُ دُمبگ ءِ سر ءَ گیشیں لٹّک " (بچار بُت)
- رینزگ : (رِی ن زَگ) بچار " ریزگ "
- رینگ : (رے ۔ن گ) ھمازرچیں لیگار کہ چم ءَ درکیت ءُ دُوشک ءَ وت ءَ دار ایت ۔ھرچیے کہ رینگ دنت بزاں ناڈراہ انت ۔
- رینگینگ : (رِی ن گ ۔گِ ے ن گ) سُرینگ ، گیشتر پہ گُربگ ، کچک ءُ دگہ ھمے رنگیں دستراں گوشگ بیت کہ دُمب ءَ پہ مڑگ یا تراں

یا دلمانگی ءِ ریگین ایت ۔

- ریوند : (رے۔ وَن ڈ) درمانے ۔
- **ریھان** : (رَے۔ ھانْ) نازبو، بلوچی دپترانی سراوشتانیں مردے کہ پہ نوابیں ریھان ءِ مشہورانت ۔
- **ریھان توم** : (رے ھان۔ تُ وم) نازبو ءِ توم، درمانے ۔
- **ریھوٹ** : (رِیْ۔ ھُ وٹْ) مُرگے ۔
- **ریگ** : (رِیْ یْ گْ) سورگ کنگ، لانکبوج کنگ، دست لانک کنگ، گیت کنگ، دزآنجگ کنگ ۔
- **ریتینائینگ** : (رِیْ۔ یِ نے۔ نَ ا۔ ءِ ے نَ گْ) انچوش کنگ کہ کسے دگرے ءِ بہ ریتین ایت ۔
- **ریتینگ** : (رِیْ یِ ے نَ گْ) انچوش کنگ کہ کسے بہ ریت، گیت پرمایگ، ٹرسینگ ۔

ز

- **ز :** بلوچی ءِ دْوازدهمی آب
- **زا :** (زَا) جَن تچُکا ءِ لیب ءَ یک ٹولی یے پُشت ءَ اوشت اِیت ءُ دومی تَرَاِیت وهدے "زا" گُش اِیت بزاں لیب ءُ بنگیج بوت. بلکیں اے گال چہ "زاه" ءَ زیرگ بیتگ کہ پہ بلوچاں بدی گیپتے، کہ اے لیب

زاپران.

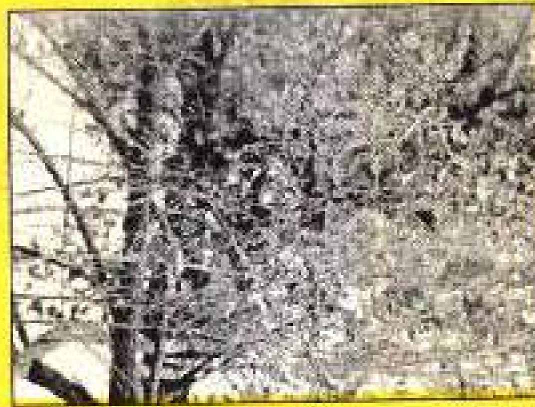
هم پہ همے رنگ ءَ بزاں جنگ ءِ رنگ ءَ بُنگیج بیت۔

- **زاُبل :** (زابُ لْ) سیستان (بلوچستان) ءِ مزن شهر۔
- **زاپران :** (زَاپِ رَانْ) جْوانیں هچک کہ آئی ءِ بُو بازجْوان ءُ رنگ سک زَرد بیت (تازی زعفران) بچارت)
- **زات :** (زَاتْ) نمونہ، راست، ٹکّ، رِد، اِسندءُ سال (۲) "زائیگ" ءِ گوست "آ زات، زائگ"
- **زاتن :** (زَاتِ نْ) پیداک بیگ، زائیگ، "زنک ءُ زَاتن". پا: زادن - پھ: (زاتن)
- **زادگ :** (زَادَگْ) چہ یکّے ءِ زائگیں، زاتگیں چیزے اک: "هرام زادگ" "هلال زادگ" "کیهر زادگ" "دَرزادگ": بلوچانی مکّتے ءِ نام اِنت۔
- **زار :** (زَارْ) موتک، گْریوگ، زار جنگ بزاں بازگندہ گْریوگ. گْوات، هماگْوات کہ مردم هیمہ ءُ چپّ بنت.

بتل: زار پہ سرءِ مردیناں پاگ ءُ برگ اَنت جنیناں - PPB,LWD; ZARIH: Lamentation

- **زاری :** (زَارِیْ) پریات ءُ گْریوگ، پریات ءُ زاری. سکّیں گْریوگ. سکّیں پریات، سکّیں دَسبندی

- **زاگ** : (زَاگْ) جوھان ءَ زاگ کنگ ۔ جوھان ءَ مُشت ءُ موش ءُ تیار کنگ ۔ زھم ءَ سج ءُ زاگ کنگ ۔
  زاگُلیں چم ۔ زرد چک ۔
- **زاگُل** : (زَا۔گُ لْ) زاگ رنگیں ، زاگُلیں یا زَردچکیں چَشّم ۔
- **زال** : (زَالْ) جنین ، جنین آدم ، جِن ۔
- **زالبول** : (زَالْ۔ بُ ولْ) جنین آدم ، جنین ۔
- **زالم** : (زَالِ مْ) بدیں زوراک ، رَدیں زوراک (تازی : ظالم)
- **زالی** : (زَا۔ لِ یْ) ھما مردم (مردیں) کہ وَرنا اِنت زال گِرگ ءِ سِند ءَ اِنت ۔ زال داروک
- **زالیگ** : (زَا۔ لِ ی گْ) بچار : "زالی"
- **زامات** : (زَامَ اتْ) گُوھار یا جِنِک ءِ لوگ واجہ یا کہ ھما مردم کہ لوکی پہ ھمے کاریگ مَنّگ بُوتگ ۔ زامات کنگ ، زامات بُوگ ۔ زاماس طلب : زوما (انول ھم) زاما۔ پا : داماد ، پھ : زامات ، دامات ۔

زامُر

- **زاماس** : (زَامَ اسْ) بچار "زامات" بلوچی ءِ چیزے گالوار ءَ "ت" ءَ "س" گُوشَگ اَنت ۔
- **زامُر** : (زَامُ رْ) درمانگا ھے ۲۔ ھما آسک کہ آئی ءِ کانٹ ذراج ءُ شاہ شاہ اَنت ھپشامی گورانڈ
  (بارہ سنگھا اردو) (بچار جُت)
- **زامران** : (زَامْ رَانْ) بلوچستان ءَ جاگھے ۔
- **زان** : (زَانْ) ران : چہ کونڈاں بُرز ءِ بھر ۲۔ زانگ ءِ پرمانگال بزاں "بزان" ۔
- **زاناک** : (زَانَ اکْ) ھما چیز کہ گوں گِندگ ءَ پجّارگ ءُ زانگ بیت ۔ "زانوک" بزانت ءَ ھم زیرگ بیت ۔
- **زاناں** : (زَانَ اں) بزاں "من زاناں" (گپ جنوک گُوشِیت) ۲۔ ھمے "زاناں" ءِ گال ماں گپ ءَ دگہ رنگے ءَ ھم کار مرد بیت کہ دومی مردم ءِ نزانتکاری ءَ مَنّینگ ءِ جُھد کنگ بہ بیت ۔ اک : "اے زاناں پلانی اِنت ؟" بزاں تو رَدّئے اے پلانی نہ اِنت ۔
- **زانت** : (زَانّ تْ) چہ "زانگ" آزانت ، آزانت اِنت ۔ زانگ ءِ جِند ، زانت ءُ سَما ۔ دگہ گالانی رند ءَ

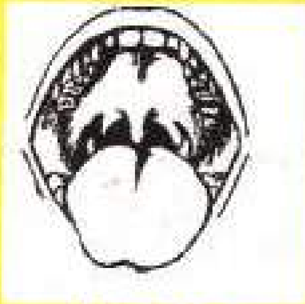
کیت ءُ وتی پیسری گال ءِ زانتکاری ءُ مَتنیں اِیت، اک ؛ زبان زانت، مُلک زانت، هبرزانت کار زانت، بے زانت۔

- **زانتکار** : (زانَ ت + کَ اڑ) زانوکیں مردم، سهیگ، ماهر، مالوم، مالومداریں مرُدم۔
- **زانتکاری** : (زانَ ت + کَ اِرئی) زانگ ءِ کار، سهیگی، زُبری، بلدی۔
- **زانسر** : (زانَ + سَ ڑ) چہ کونڈاں بُرز ءِ بهر، سرزان، ران۔
- **زانگ** : (زانَ گ) مالوم بوگ، چہ چیزے ءَ زانتکار بوگ، اَگل (عقل)، "علم"، سهی بیگ، سماگیگ، پجاہ آرگ دُرس کنگ، جاہ آرگ، دربرگ، سوهو بیگ، سَسا کنگ Knowledge ۔ پا ؛ دانستن، پھ : دانستن ، طلب:دَن
- **زانگشود** : (زانَ گ + شُ وڈ) زانگ ءِ شودگ۔ زانگشود کنگ ؛ کسے ءَ انچوش کنگ کہ آ وتی پیسری زانت ءُ سستاء ءِ شموش اِیت۔ Brainwashing 1962
- **زانوگِر** : (زانَ وگِرڑ) هما مرُدم کہ باز زانت، هُشیار، زانتکار، بلد۔
- **زاہ** : (زَاہ) بد ءُ رد، گَندگیں بے سِلکیں بد۔
- **زاهر** : (زَاهِ ڑ) پدرا، درا هَتکرا، هماکہ گندگ بیت، هماکہ چیر نہ اِنت (تازی ؛ ظاهر)
- **زاهگ** : (زَاهَ گ) "زایگ" دلوت یا رستر ءُ چک پیداک کنگ۔
- **زاهی** : (زَاهِ ئی) هماکہ گوں زاہ ءَ سیادی کنت۔ زاہ دیوک، زاہ مُزدار۔
- **زایگ** : (زَایَ گ) بچار "زاهگ"
- **زُب** : (زُب ب) چہ دار ءَ جوڑ کُرتگیں مُردکار (عربی زُبّ)
- **زَباد** : (زَبَ اڈ) وَشتیں بُوے
- **زبادبُو** : (زَبَ اڈ + بُ وْ) هماکہ زباد ءِ بو ءَ کنت۔
- **زَباددان** : (زَبَ اڈ + دَانْ) چُنگرہ ءَ جوڑ کرتگیں کسانیں حُقہ یے کہ گُور ءَ کنگ بیت۔
- **زبادمال** : (زَبَ اڈ + مَ اِل) هماکہ زبادمال اِیت، دوستار، دوست۔ ★
- **زِبار** : (زِ بَ اڑ) ریک هواریں هاک، نرمیں سِنگ ءِ ریک۔
- **زِبارستگ** : (زِبَ اِرِش تَ گ) هما ملک کہ آئی ءِ زمین زِبار اِنت۔
- **زُبان** : (زُ بَ اِن) تِلک۔ لبز، کَول (بچار پُت تاکدیم ۴۹۰)
- **زُبانپول** : (زُبَ انَ۔ پُ وِلْ) هما مرُدم کہ زبانانی بُندر ءُ بیهانی شوهاز ءَ گِردِ اِنت۔
- **زُبانزانت** : (زُبَ انَ + زَانَ ت) زُبان زانوگِر، زبان زانوکیں مردم، زُبان کَواس۔ linguist
- **زُبانک** : (زَبَ انُ کْ۔ یا زُبَ انُ کْ) زبانک دیگ ؛ تِلک ءَ چہ دپ ءَ کشگ ءُ یکے ءَ سوکلو دیگ۔ آس ءِ زبانک دیگ۔

- **زُبان کَشّ** : (زُبَ اں + کَ شّ) ھاشاکنوک ، دپ کشوک ۔
- **زَبانگ** : (زَبَ اِن گ) نگارءِ ھما سرکہ آئی ءَ کمیرءَ ماں لگوشں اَنت ۔
- **زُبانگ** : (زُبَ اَن گ) آسءِ ذراجیں بْرانز ، زُبانگ دیگ : آسءِ بْرانزانی بُرز رَوگ ءُ سکّ شھار گِرگ ۔
- **زُبانی** : (زُبَ اِن ی) سرزُبانی ، ھماکہ پہ دل یات کنگ بیت ءُ گُشگ بیت ءُ نبشتگ مہ بیت ۔
- **زَبْر** : (زَبْ ر) جْوان ، شَرّ ، بَلَد ، زانتکار ، ڈولدار ۔ Good, fine, nice. ۲۔ ھکّل ءُ گُرّبا (زبراں

بندگ یا ماں بندگ)
گورگند ، گورموش ۔ زَبر دیگ ءُ روگ یا آیگ (زُبْرِ ی ر-ا : ZBAR تاختن ، روان شدن یسنا)

- **زَبَر** : (زَبَ ر) سِپر ، سَرزُبر ۔ نشانے کہ آبانی سرزُبرءَ اِنت ۔ ۲۔ زبردست : زوراک ۔
- **زِبْر** : (زِبْ ر) تُرند ، دِبر ، گرگر ، ھماکہ تُرند ءُ دِبر اِنت ، ھم ءُ نرم نہ اِنت ۔

مردمءِ زبان

- **زَبرّ** : (زَبَ رّ) "زبرگ" ءِ پرمانگال بزاں بہ زَبرّ ۔
- **زبرجل** : (زَ-بَ رْ- جَ لْ لْ) مُحکم ۔ مُھر ۔ ھماکہ جلّ ءُ بہ بیت ۔
- **زَبردست** : (زَبَ رْ + دَ سْت) زوراک
- **زبردستی** : (زَبَ رْ + دَش-تِ ی) پہ زورکارےءِ کنگ یا کناُمینگ ۔
- **زَبرّگ** : (زَبَ رْ-رَگ) گُرّگ ، پہ بے پروائی ءُ جنگ یا ژنگ ، گِرّیگ ۔
- **زَبگ** : (زَبَ گ) زَپتیں کلونٹ کہ دنیگا نہ رَس اِتگ ۔
- **زِبھر** : (زِبَ ھ ر) بے بھر ، بے نسیب ، بے مُراد ۔
- **زُپّ** : (زُپْ پ) "زُپّگ" ءِ پرمانگال بزاں بہ زُپّ ۔ ھلکّاپ کُشّ
- **زَپت** : (زَپْ ت) بے تام بلے دپ ءَ ھُشک کنوک ، بیدّام یا کلونٹ کہ نہ پّگ ءُ گدّ اِنت گُڑا ھاما ءُ زَپت اِنت ۔ سبز ، مازگ ، پوپل ءُ شیپسک ءِ تام زپت اِنت ۔

- **زُنگ** : (زُ۔نْ۔پَ۔گ) حادے یا دگہ چیزے ءِ کپتیں شِیک ءَ وتی نیمگ ءِ شرندکشگ ژُنگ، مُھرجُنگ۔
- **زِنگ** : (زِ۔ںْ۔گ) مُبکارگال "زِنگ" ءِ گوستگال بزاں پہ زور پچ گیپگ یا بُرگ۔
- **زَد** : (زَ۔دْ) تُپنگ ءِ ھما کاربوج کہ آئی ءِ زور پردیگ ءَ تیر شرپ ایت۔ (بچارگت)
- **زِدّ** : (زِدّ) کینگ، کُست۔
- **زَدگ** : (زَدگ) ھماکہ ٹپّ ءِ وارتگ۔ ٹپّی ٹوری، زیم، تہ ٹپ، آزگ۔
- **زِدّی** : (زِ۔دْ۔دِی) ھماکہ زِدّ کنت، کینگی، کستی، اَستری
- **زِڈّ** : (زِڈْ۔ڈ) گوات گیپتگیں، گوات ءِ سسوم کہ ساھدار ءِ گوشت ءَ بگیپت، پاد انگیں، کُپ اِنگیں، زِڈّ چو زِک ءَ۔ زڈّ لاپ : مزن لاپ
- **زِڈّگ** : (زِڈْ۔ڈگ) گوات گرگ، مُتگ، لاپ ءِ مزن بیگ، لاپ ءِ گوات گرگ، سُرگ، پڑور بیگ۔
- **زِڈّلاپ** : (زِڈّ + لَاپ) مزن لاپ۔

تُپنگ ءِ زد

- **زِڈّی** : (زِڈْ۔ڈِی) مزن لاپ، مزن زِڈّ۔
- **زَر** : (زَرْ) "زَرگ" ءِ پرماتگال "بہ زَر"۔ ۲۔ زَرد ءِ شُبکگال اِک : زرپل بزاں زَردپل، زَرچہ، زَردُمب۔
- **زِر** : (زِر) تیاب ءِ چپ بزاں دریا ءِ تہ ءَ دُور۔ زِر ءَ روگ : بزاں ماھیگ ءِ کُشگ ءَ روگ، زِر ءِ تیاب کنگ : ھزمت کنگ۔
- **زَرّ** : (زَرّ) کلدار ۲۔ چار آنا، زرّسر : بزاں یک زرّے (چار آنا) ءِ گرانی ءِ سِنگ ۳۔ نُگرہ ۴۔ مال
- **زراب** : (زَراب) گرمی، تاپ، گرماگش۔
- **زراتون** : (زَراتُون) جنینی نامے۔
- **زرّاتون** : (زَرْرَاتُون) جنینی نامے۔

- **زَراگ** : (زَرَاگ) آپی ٹُگے کہ کسان ءُ شُھرانت ۔ (بلکیں ھمے رَکَم اِنت کہ پہ ھون ءِ جنگ ءَ کارمرد بیت)
- **زرّان** : (زَرْرَان) نامے ۲۔ زَرّ ءِ باز ۔
- **زَرّان گُل** : (زَرْرَان ۔گ ُ ل) جنینی نامے ۔
- **زَراہ** : (زَرَاہ) پارسی ءَ دریا ءَ گوش اَنت ۔
- **زَر بار** : (زَرْ۔ بَ اَر) چہ زَرّ ءَ بار۔ زَرّ ءِ بار۔
- **زِر بار** : (زِرْ۔ بَ اَر) زِر ءِ نیمگ ۔ زِرکنگ ، جنوب ۔
- **زر بانو** : (زَرْ۔ بَ ا نُ وْ) جنینی نامے ۔
- **زَربَر** : (زَرْ۔ بَ رْ) زَرد بُرّ ھما وْرچک یا پُچ کہ آئی ءِ بَر زرد اَنت ۔ ۲۔ زَرّ بروک ۔
- **زَربیگ** : (زَرْ۔ بَ یْ گ) نیمگ ءِ رَنگ ءُ پھتہ بیگ ، ذُرچک ءِ تاک ءِ رنگ ءُ ڈڈّ بیگ ، تیمگ یا کیتگ ءِ رنگ بزاں پچگ ، دارھم "زَربیت" بزاں کارمرد کرزایت ۔" پلانی اے چش ءَ بچاراگاں ایشی اِے شاہ ءِ دار زَر ایگ گرّامن پہ شگار ءَ بُرّان ءَ ۔
- **زرپرمان** : (زَرْ ۔پ رَمَ اَن) پہ ٹپال دیم داتگیں ھما زَرّانی پرمان کہ یک ٹپالے ءَ بدے اِش ءُ دگہ ٹپالے ءَ برس اِیت ۔ Money order
- **زَرپُل** : (زَرْ۔پ ُ لْ) زَرد پُل ، زَرد پُلیں کاھے کہ بھار ءَ رُدایت ۔
- **زرپیلک** : (زَرْ۔پ ے لْ ک) ھما پیلک کہ زَرّ ءَ مان کن اَنت ۔
- **زُرت** : (زُرْت) زُورگ یا زیرگ ءِ گوست
- **زُرَت** : (زُرَت) زُرَت : جواری Maize
- **زُرت** : (زُرْرَت) بچار " زُرَت "
- **زَرتاک** : (زَرْ + تَ اَک) سرکاری زرّی تاک کہ پہ تلاہ ءُ نگرہ ءِ زرّانی جاگہ ءَ کارمرد بنت ۔ "Bank note" " اِسکناس "
- **زُرتگ** : (زُرْ۔ تَ گ) زُورگ ءِ دیر گوست ۔
- **زُرتو** : (زُرْرَتْ وْ) دو چے ءِ نام اِنت ۔
- **زُرت ءُ زُور** : (زُرْت ۔ ءُ ۔ زُور) بھا ءُ زُور ۔
- **زِرجنگ** : (زِرْ + جَ نْ گ) ماں زِر ءَ دریائی جُنگ ۔
- **زرچک** : (زَرْ ۔چَ ک) زرد چک بزاں زرد رنگ ۔
- **زرچہ** : (زَرْ۔ چَ ہ) بچار " بچار " زرچک ۔
- **زَرد** : (زَرْد) اگداری رنگ زرد چو اگدار ءَ ، زرد چو ورس ءَ ، زرد چو زاپران ءَ ، زرد چو کول ءَ

۲۔ نچےؔ کہ کلونٹ ءَ زَردِانت۔ (ستا: زرد ، پھ: زرت ، زاھرک

- **زرڈ :** (زَرڈ) دِل ۲۔ ھیال (اردو: ضمیر)
- **زرداپ :** (زَرْدَاپ) دریاءِ چریک نیمونے ءَ آپ زرد بیت گڑا اے زرداپ ءِ تہ ءَ ھرچ ماھیگے کپ اِیت مرایت۔
- **زَردار :** (زَرْ۔دَارْ) مالدار، آباد: ھماکہ زرءِ باز بہ بیت۔
- **زِردال :** (زِرْدَالْ) زِردھال: دل ءِ گپت، دل ءِ احوال کہ زاھر نہ انت، راز، دل ءِ تہ ءِ حال یا ھیالات Thoughts 25-12-63 (sharjah)
- **زَردالو :** (زَرْدَالُوْ) نیبگے کہ نام ءِ وش اِنت کدءِ بیدا مے بیت، کالگ ءِ بزانت گڈگ ءِ سک وشیں مجگے مان اِنت ءِ کہ چو بادام ءِ مجگ ءِ انت۔
- **زرِدانگ :** (زَرْ۔دَانْگ) گُل کہ زُرد ءِ تہ ءَ اِنت ۲۔ یک نچےؔ ۳۔ ھماچیز کہ دانگ ءِ زَردانت۔
- **زردکی زوم :** (زَرْدُکِی + زُوْم) کسانیں زردیں زوّم۔ تجو

زردکی گوْمز

- **زردکی گوْمز :** (زَرْدُکِی + گُوْمَزْ) زردیں گوْمز، گوْمز ءِ کسانیں زاتے کہ پہ گُل وتی گُدوءَ اڈ کنت۔ (بجارت)
- **زَردگ :** (زَرْدَگْ) ھیک ءِ سپیدگ ءِ تہ ءِ بھر کہ زرداِنت۔ ھیک ءِ زردگ، مگز ءِ زردگ۔
- **زرُدمب :** (زَرْ۔دُمْبْ) ماھیگے۔ اھود ءِ زات اِنت کہ دُمب ءِ روئیں نیمگ ءِ زردانت۔
- **زرُدمبل :** (زَرْ۔دُمْ۔بُلْ) مُرگے۔
- **زردوئیگ :** (زَرْ۔دُو۔ءِیْ گْ) ناڈراھی یے کہ چم زرد بنت گڈا دیم ھم زرد تر اِیت۔
- **زرده :** (زَرْ۔دَہ) زُرچہ، زرچک، زردیم ۲۔ زردیں شیر کنیں بُتّ۔
- **زرزوال :** (زَرْ + زَوَالْ) ھمامردم کہ زرءِ اپوشں ھرچ کنت کہ آئی ءِ جند ءَ ھچ نپ نہ رس اِیت۔ بلوچی دپترانی مزن نامیں بامرد " نود بندگ" ءِ ساڑا اِنت " نود بندگ زر زوال"
- **زُرسر :** (زَرْسَرْ) زردسَر

- **زرشان** : (زَزر ۔شَ ان) زرشانگ ، یئے ءِ سرءَ زَر ریچگ ، زَر پر یچگ : زَرشان کنگ ۔
- **زرشاہ** : (زَ ر ۔ شَ ۔ ا ۔ ہ) باج ۔ مونث ۔ دہ یک ۔ ھما زرّ کہ سرکار آیان مال ءِ سرءَ گیپت ۔ زرشاہ دیگ ۔ بزاں یک نزوریں سرکارے ءِ وگہ زوراکتریں سرکارے ءَ باج ءِ زرّ دیگ Royal Tax
- **زُرک** : (زُرُک) زرّان یا زراتون ءِ نیم نام ۔
- **زرک** : (زَرُرُک) زرّان یا زراتون ءِ نیم نام ۔
- **زرکار** : (زَزر ۔ کَ ار) ھماگدٌ یا کاگد یا پوست کہ گوں نُگرہ یا تِلاہ ءَ دوچگ بیتگ ۔
- **زرکاگد** : (زَزر ۔ کَ ا ۔ گَ د) ھُنڈی ، پوسٹل آرڈر یا چک کہ چو زرتاک نبیتگ دیگ بیت بلے اسے چوکہ زرتاک ءَ سرکاری مَنّ اَنگیں زرناک ءَ نہ بیت ۔ پہ " پوسٹل آرڈر " ءَ " تپالی زرکاگد "۔ "Cheque" ، " زرجامی زرکاگد " ، " ھنڈی " ، " باپاری زرکاگد "
- **زِرکناٹ** : (زِرِ ۔ کَ ۔ نِ کَ) زِرگُور ، زِر ءِ کرّ ، زِر ءِ دامن بزاں کنارہ ۔
- **زَرگ** : (زَرَگ) کسے ءِ یات ءَ بے تاحیر بوگ ۲۔ دِشتیں بو ءِ شنگ بوگ ، گُل ءِ زرگ ۳۔ زربیگ ۔
- **زرگر** : (زَزر ۔ گَ ر) تلاہ کار ، زرگروک ۔
- **زَرگُل** : (زَزر ۔ گُ ل) زردگُل زَرّیں گُل بزاں زردیں گُلاب ءِ پُل ، جنینی نامے
- **زرگواپ** : (زَزر ۔ گَ واپ) ھماکہ گوں نُگرہ ءَ گوپتگ
- **زرگوات** : (زِرِ ۔ گَ وات) گواتے چہ کُتب ءُ رو برکت ءَ کیت ۔
- **زَرگور** : (زَزر ۔ گَ وَ ر) زردگور : " دُرچک یا دُرّوچک " مُرگے کہ کشار ءَ سک وارت ۔
- **زِرگور** : (زِزر ۔ گَ وَ ر) زِر ءِ نیمگ : زِرکنگ ۔
- **زَرُل** : (زَرُرُل) جنینی نامے ۔
- **زرلوٹ** : (زَزر ۔ ل وٹ) بِل (Bill) ھمانام گپتگیں نبشتگ کہ آئی ءِ تہ ءَ پہ کسے ءِ نام ءَ زرّ جتگیں چیز ءُ کُرتگیں کار ءِ دیم ءَ زر نبشتگ ءُ لوٹگ بنت ۔
- **زَرلوٹا** : (زَزر ۔ ل وَ ۔ ٹا) " زرلوٹ " بزاں بِل
- **زُرمب** : (زُرُم ب) زنڈیں یالی گونڈارے کہ کوٗر اِنت ، گوش اَنت کہ اے کوٗنک مردم ءَ کہ ریچ جنت گرّا روت کبرستان ءَ بند اِیت کہ ھمے مردم ءِ جنازہ کیت ۲۔ کور ، تھار (بچاریت تاکدیم ۴۹۵)
- **زرمبار** : (زَزرم ۔ ب ار) ھزانہ (Treasury)
- **زرمار** : (زَزر ۔ مَ ار) یک مارے کہ رنگ ءَ زَرد اِنت
- **زُرمبش** : (زُرُم ۔ ب شَ) بچار " زُرمبشت " ★
- **زُرمبشت** : (زُرُم ۔ بِ شِ ت) چیزے ءِ گرندوکیں توار یا جکسگ ءُ گرندگ ءِ توار

- **زَرمُشت** : (زَرْ + مُ شْ ت) مُچگرہ دستگ، سگار بزاں زھم
- **زَرناز** : (زَرْ۔ نَ اْ زْ) چوزَرّءِ یا زَردارءِ ٹھل ۲۔ جنینی نامے۔
- **زَرنَبشت** : (زَرْنَ بِ شْ ت) گوں زَرّءِ نبشتگیں، زرنبشتیں شار، بزاں سیم کاریں شار ✪
- **زُرنبشت** : (زُرْنَ بِ شْ ت) بچار "زُرمبشت"
- **زُرِنگ** : (زُرْ رِ نْ گْ) محکم، مزبوت، ہکّڑا، زورمند
- **زَرُو** : (زَرُوْ) جنینی نامے
- **زروک** : (ز۔ رُ وْ کْ) ہما کسےءِ یات ءَ کہ زُرایت ۲۔ دشتیں لوتالان کنوک ★
- **زْرہ** : (زْرَہْ) آسنءِ ھول پوش
- **زْرہبر** : (زْرَہْ + بَ رْ) "زْرہ" بزاں آسنءِ "ھول پوش" ءُ "بر" بزاں بروک (ڈبروک) : زھم، سگار
- **زْرہ بند** : (زْرَہْ + بَ نْ دْ) ہما مردم کہ پہ جنگ ءَ آسنیں ھول ءُ پوش ءِ گورءَ اِنت۔

- **زْرہ پوش** : (زْرَہْ + پَ وْ شْ) زْرہ بند ۲۔ اے پہ ہما جنگی بارکشءَ ہم کارمرد بوت کنت کہ ھولپوش اِنت کہ لشکری آئیءِ سوار بنت ءُ جنگءِ پڑءَ روانت۔ چہ ایشاں بازءَ توپ یا تیرشنزءَ ہم منڈ اِنگ۔
- **زری** : (زَرِیْ) تلاہ رنگیں بندیک یا مُگرہ رنگیں بندیک یا چہ ھمیشیءِ جوڑ کرتگیں پیت۔
- **زِری** : (زِرِیْ) ہما کہ گوں زِرءَ شیادی کنت اک : زِری نود ۲۔ داں دتّی دسءَ، ازگیشءِ اک : "من زری مرءُ سوج گرت بلے مرید نبوت"
- **زَرّی** : (زَرْ رِیْ) زردار ۲۔ مُگرمی ۳۔ دستءِ یک لنگکے زرانی بانگ۔ (بچار بُت)
- **زُرِیات** : (زُرِیَاتْ) بُنءُ بیھ، کُٹمدان، زات "زات ءُ زُرِیات"
- **زَرینگ** : (زَرِیْ۔ نْ گْ) وت پہ کسےءِ زَرگءُ بلے تاھیربیگ یا دگہ کسےءِ زَرینگ۔ ۲۔ گوں وشیں بوتاں گُلءِ زَرینگ بزاں وشبوکنگ۔ ایشیءِ "زرگ ءُ رزینگ" ہم گوش اَنت۔ کسےءِ انچو کنگ کہ بزرایت۔
- **زَکّ** : (زَکْ کْ) زَبگ بزاں سک زَپت، زَکّیں کلونٹ : ہما کلونٹ کہ دنیگا آئیءِ نہ ءَ شیرکنی نہ کپتگ، بازجاگہءَ "زکّ" ہمائیک ءِ گوش اَنت کہ مزن اِنت ءُ کلونٹیءِ رس اِنگ بلے دنیگا

رنگ نہ اِنت۔

● **زِرکّ** : (زِرکَ ک) چہ شِنِک پوست ءَ جوڑ کُرتگیں روگن وان یا بینگ دان۔

● **زُرکّ** : (زُرکَ ک) چہ "زُرکگ"، زُرکگ ءِ توار بزاں ھما توار کہ گُٹ ءِ تہ ءَ بندبیت گو پہ درآیگ ءَ زور جنت بلے درآتک نہ کنت۔

● **زکات** : (زَکَ ات) مسلمان ءِ نیگراہ ءِ پرمان ءَ ھر یک مالدار ءِ مال ءِ چِلّی بھر کہ پہ ھُدا ءِ نام ءَ دیگ ءَ گیشینگ بیت، پاکونڈ۔ PPB,LWD; ZAGHATH: Alms ZAGHATH WAR: Dependent on alms.

● **زکَت** : (زَکَ ت) بدیں ھبر۔ زاہ ءُ زکَت۔

● **زِکَت** : (زِکَ ت) زور، توانائی، ھاتی، نزوریں زور۔

● **زُکُرگ** : (زُکُ رُگ) نزکرتگ، زنکُرگ بزاں وت ءِ نزچِنگ۔

● **زُکگ** : (زُکَ گ) ھما توار کہ چہ گُٹ ءَ درآتک مکنت یا گُٹّ گیریں توار کہ بے بزانت اِنت، گُٹّ گیریں توار ءِ کشگ۔

● **زُگر** : (زُگَ ر) تازگ دُشتگیں شیر، تاجگ یا تاجگیں شیر ۲۔ پھکیں، بے کچّ (Pure، خالص) زُگریں زمستان، زُگریں نیم روچ یا زگریں روچ ءِ سَر، زُگریں ھون، زُگریں آپ۔

● **زِگر** : (زِگَ ر) یات، رَند پہ رَند نام گرگ، زِگر کنگ: ھُدا ءِ نام ءَ رَند پہ رَند گرگ۔

● **زِگرد** : (زِگِ رد) دِنگ، دشت ءُ دُراہ، چارشانگ، پہ کار ءَ سُوار۔

● **زِگرھانہ** : (زِگَ ر + ھا ان ہ) زِگریانی زِگر کنگ ءِ جاگہ

● **زِگری** : (زِگَ ری) بلوچانی نیگرا ھے کہ آیانی مستریں رھبند زِگر کنگ اِنت۔ ایشانی مستریں زیارتجاہ "کوہ مُراد" اِنت کہ کیچ ءَ اِنت۔ ایشانی زِگر پہ چوگان بیت پہ زہیر زگر کن اَنت کہ ابید چہ چیر کے ءَ سرجمیں گال بلوچی اَنت کوتواہ ءِ سَک بازانت گو دگہ کیچ۔ پسنی، گوادر، سَر، کپتر، اورماڑہ ءُ کراچی ءَ بندوک اَنت۔

● **زُلپ** : (زُلَ پ) چوٹیل، سَر ءِ مُش ءِ ھما مید کہ انارکانی سر ءَ چوٹ بنت۔

● **زُلپی** : (زُلَ پ ی) ھماکڑی مال کڑی ایں آسِن کہ دروازگ ءِ تاک ءَ میھ اِنت کہ سر بُری چانٹ ءِ ماوگ ءَ اڑینگ بیت۔

● **زِلک** : (زِلَ ک) "زَلیا" یا "زلیخا" ءِ نیم نام۔

● **زَلگ** : (زَلَ گ) نہ رستگیں کلونٹ ✪

● **زَلَل** : (زَلَ ل) تاوان، تاوانی، پروش (تازی: ضرر) ذلل ورگ، دیگ، رَسگ

● **زُلم** : (زُلَ م) بدزوراکی۔ گیشی ★

● **زَلمان** : (زَلَ م ان) بیوس۔ آجز ★

- **زَلور :** (زَلُ وْ رْ) بچار : "زَلیر"
- **زِلی :** (زِلِ ئ) جنینی نامے ، زلیا ءِ نیم نام۔
- **زَلیا :** (زَلِ ئ ا) بلوچی جنینی نامے۔
- **زَلیر :** (زَلِ ئ ر) گوش اَنت کامے کہ گوں ایشی ءَ گُدرَج اَنت کہ سک زرد بیت۔ باز مردم گوش ایت کہ اے ھمے "الگداز" اِنت، دگہ مردم گوش اَنت کہ "زعفران" اِنت، زَلور، زَردءُ زلیر یا کہ زردءُ زَلُور (پارسی : زریر) (اوستائی : زیئری، ویئری) بلکیں ھم بلوچی "زھیر یگ" ءِ گال چہ ھمیشی ءَ دَر اتکگ کہ ھما لچّہ یا زہیر کہ پہ کسے ءِ یات ءَ گوشگ بیت کہ ایشی ءَ گوں گَم ءَ شَیادی است ءُ گَم مَردم ءَ زَرد کنت۔
- **زَلینک :** (زَلِ ئے نْ کْ) نارُشت، شیر یا دگہ آپیگیں چیزے ءِ گیشتر آپ مان کنگ ءُ کئے رنگ ءَ ئے بدل کنگ بزاں ھمے بدل کنگیں چیز ءَ زلینک گوش اَنت۔ ✪
- **زماندار :** (زَمَ انْ دَارْ) مانزمان (ضامن) ۲۔ کھتاک یا روتاک ءِ مدیر مسئول۔ سر بَرءِ پہ ھاسیں مُدتے ءُ زورگ۔
- **زمانگ :** (زَمَ انْ گْ) دُنیا ، زمانہ ، اِمروز ۲۔ وھد ، دَور ءُ بارگ۔
- **زَمت :** (زَمْ تْ بْ) زَتّ : زنڈیں دپار، دان یا دگہ اچیں چیزے ءِ مُشت کنگ ءُ زیرگ ءِ گوش اَنت۔ زنڈ ءُ مزنیں مُشت ءِ پترے۔ ۲۔ پہ سوب یک چیزے ءِ رَنگ ، دل ءِ تپ ءُ زُرتگیں بھرسہ زمباں بھاراں گِرئے۔
- **زُمبار :** (زُمْ بَ ارْ) بچار "زُمبال"
- **زُمبال :** (زُمْ بَ الْ) مزن سولے نال ئے چو گیشتر ءَ اَنت، جلابے کہ لاپ ءَ بارت ایشی ءِ کھنڈال ءَ پہ جُلاب ءَ وَرَ اَنت۔
- **زَمبک :** (زَمْ بَ کْ) ملکے کہ پہ گدرین ءِ اِلاج ءَ کارمرد بیت۔
- **زَمبل :** (زَمْ بَ لْ) مزنیں دو مردمی دار ءِ تگاری کہ آئی ءِ سر ءَ گل ایرکن اَنت ءُ بان ءِ بندگ ءَ کارمرد کن اَنت۔ کسرکند ءَ مزنیں شاھیم ءِ سرے پچے کار ءَ کارمرد بیت۔ ۲۔ تُرندیں مُتی، تُرندیں مُوزرک۔
- **زَمبلگ :** (زَمْ بَ لْ گْ) آپ ءِ زمبلگ بزاں پہ دست یا کاشگ ءُ رزان جَنگ ءُ مُشک ءُ پُرکنگ۔ اے رنگ ءَ مُشک ءِ جندھم آپ ءِ تہ ءَ اِنت (کور ءِ یا جُو ءِ)
- **زَمبیل :** (زَمْ بِ ئ لْ) مزنیں پیلک یا کہ مزنیں چلّی۔
- **زُمرد :** (زُمْ رُدْ) گراں بھائیں سِنگے کہ رنگ ئے سبز اِنت چوکہ پیروزہ ءَ بلے بھائے باز اِنت۔ پیروزہ ایشی ءِ کم بھائیں زاتے۔ (Emerald)
- **زمزیل :** (زَمْ زِ ئ لْ) کرڑی پہ کرڑی این سیم یا آسن، پہ بندیک بستگیں زمزیل ~~یکیں~~ ءُ بند ءِ زمزیل ٹھپر ءِ زمزیل۔ (بچار رُت تا کدیم ۴۹۸)

- **زِمستان** : (زِ مْ سْ تَ انْ) سارتیءِ موسم، گوُھرءِ وھد، سالءِ ھما بھر کہ سارتی بیت۔
- **زمیک** : (زَمِ یْ کْ) گوادرءِ دیمی زرءَ جاگھے کہ اتوں آپءِ تہءَ اِنت ✪
- **زمین** : (زَمِ یْ نْ) ھمیشیءِ سرءَ کہ دیا اِنت۔ اے مٹے دنیا۔ زمین بیگ : بیگواہ بیگ، تمپ بیگ، تباہ بیگ۔
- **زمین ٹومب** : (زَمِ یْ نْ + ٹُ وْ مْ بْ) گٹینگ۔ ھر چیزے کہ چہ زمینءَ ٹومب اِیتءُ دَرکیت۔
- **زمین جُمبت** : (زَمِ یْ نْ + جُ مْ بْ) زمین چنڈ، زلزلہ، زمین کہ ڈُرہ اِیت
- **زمیندار** : (زَمِ یْ نْ + دَ ارْ) ھما مردم کہ زمینے ھست۔
- **زمین چنڈ** : (زَمِ یْ نْ + چَ نْ ڈْ) بچار" زمین جُمبت"
- **زمین زُور** : (زَمِ یْ نْ + زُوْرْ) گٹینگ، کوٹمبو، کٹونبو۔
- **زمین کان** : (زَمِ یْ نْ کَ انْ) دشتیاریءَ جاگھےءِ نام اِنت۔

- **زَن** : (زَنْ) جنین
- **زنا** : (زِنَ ا) گوں اجنبی جنینے یا مردینےءَ ویتءُ واب کنگ کہ گوں آئیءَ سیر نہ بوتگ
- **زُنّار** : (زُنْ۔نَ ارْ) بچار" ترَگ"
- **زُنّال** : (زُنْ۔نَ الْ) بچار" ترَگ"
- **زنب** : (زَنْ بْ) بچار" زَمب"
- **زنبک** : (زَنْ بَ کْ) بچار" زَمبک"
- **زنبل** : (زَنْ بَ لْ) بچار" زَمبل"
- **زنبلگ** : (زَنْ بَ لْ گْ) بچار" زَمبلگ"
- **زَنبیل** : (زَنْ بِ یْ لْ) بچار" زَمبیل"
- **زِنچک** : (زِنْ چِ کْ) جیگ

- زَند : (زَنّ دْ) زندمانی، مَرگ ءِ چپّ، ساہ، سھداری ۲۔ زور، زِکت، ھاٹی
- زِنداپ : (زِنّ دْ + آپّ) ھما آپ کہ ھرکس کہ وارتءُ نہ مرایت، زِندءِ آپ (آبِ حیات)
- زِندان : (زِن دانّ) بندی ھانو، کید، جیل۔
- زِندگ : (زِنّ دَگّ) ھما کہ نہ مُرتگ، ھما کہ ساہ ءُ مان اِنت۔ مَرگ ءِ چپّ۔
- زندگانی : (زِن دَگ اِن یْ) زندمانی
- زندگی : (زِن دَگ یْ) زِند
- زندمان : (زِن دَم انّ) ھما کہ زندگ اِنت۔
- زندمانی : (زِن دَم اِن یْ) زندگانی
- زِندھاتی : (زِنْ دْ۔ ھاتِ یْ) زندءُ ھیاتی ءِ گونڈ۔
- زَنڈ : (زَن ڈْ) مزن۔ جون ءَ پَڑ وَر۔
- زَنڈچم : (زَن ڈْ + چَ مْ) آلاڑی ءِ زاتیں ماھیگے۔۲ ھما کہ چم ءُ زنڈ اِنت۔
- زَنڈگردن : (زَن ڈْ + گَ رْ دِ نْ) مزن مُرگ۔ مزن گردن۔
- زَنڈھبر : (زَن ڈْ + ھَ بَ رْ) مزن ھبر۔
- زَنڈیں : (زَن ڈِ ے نْ) مزنیں۔ جان دُرُستیں۔ پڑوریں۔
- زَنڈیں داز : (زَن ڈِ ے نْ + دَازْ) بجگور ءَ رکشان ءِ گور ءِ کرءِ شھرے کہ چہ سرادک ءَ جھل ءُ چہ سری کور ءَ بُرزانت۔
- زَنزرَگ : (زَن زَرَگّ) پہ زھیر گریوگ، گیشتر کسانیں چُک گریت ءُ زنزرائیت، یا پچکے چہ نادراہی ءُ درد ءُ نزوری ءَ گریت ءُ نہ سھڑایت۔ بلے زنزرگ ءِ گریوگ آھستہ اِنت۔
- زَنزرینگ : (زَن زَرِ ےنَ گّ) اچوش کنگ کہ کسے بہ زَنزرایت۔
- زَنک : (زَنّ کّ) زاگ، زنک ءُ زاتن۔ تر زَنک : بزاں لوک زاتگیں دَلوت یا اولاک، زَنک گرگ یا زیرگ : بزاں زاگ ءِ اومان بوگ۔ زنک ءُ بَر۔ زنک دَئیں دَلوت یا زنکی یا زَنکیگیں دَلوت : بزاں نزیک ءِ زاگ اِنت۔ نہ زنک : بزاں وَھری ءِ ھدءَ گوستگ ءُ بایداِنت کہ دھر بکنت بلے چہ واری یا بے پاچِی ءَ پوش نہ بیت۔ بازجاگہ ءَ ایشی ءَ اے بزانت ءَ ھم زیر اَنت کہ وھدے کہ آبادی نہ بیت گڑا پس زنک ءُ زاتن نہ کن اَنت کہ ایشی ءِ سبب واری ءُ بے آبادی اِنت کہ وھر نہ بنت۔
- زُنکرگ : (زُنّ کُ کُرَگّ) بچارءُ زُکرَگ"
- زَنکی : (زَنّ کِ یْ) زنکیگ : ھما دلوت کہ نزیک ءِ زاگ ءِ اِنت بزاں اِند نہ اِندءَ زاایت دپ ءِ زنک اِنت۔

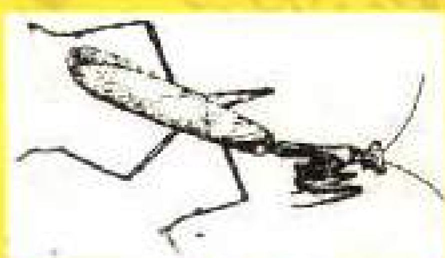
- **زَنکیگ** : (زَنْ کِ ی گْ) بچار "زَنکی"
- **زَنگ** : (زَنْ گْ) آسنءِ کرآپ، نمب یا گوات لگ اِیت چِل بیت ءُ ھمے چلءُ زنگ گوش انت کہ رندءَ آسن ءَ ساڑین اِیت. ۲. شکایت : کسے ءِ زنگ ءَ جنگ۔
- **زِنگ** : (زِنَ گْ) تیج گرگ، پہ زور برگ، جنگ ءُ آرگ۔
- **زَنگ بوج** : (زَنْ گ + بُ وْ جْ) ھما چیز کہ گوں آئی ءَ زنگ پہ آسانی دیر کیت۔
- **زَنگی** : (ھبشی ۲ ھما چیز کہ زَنگاں گپتگ ۔۳۔ زَنگ جنوک : بزاں شکایت کنوک۔
- **زَنگیسَر** : (زَنْ گِ ی سَ رْ) ماھیگے کہ لیٹرءُ دڑمن اِنت۔ پلانی تیءُ زنگیسر اِنت : بزاں تو پلانی ءِ گورءَ مُرتگے۔
- **زَن مُرید** : (زَنْ + مُ رِ ی دْ) جن مُرید
- **زِنوک** : (زِنَ وْ کْ) پہ زور تیج گروک، بَروک
- **زُنوک** : (زُنُ وکْ) شنٹ، دیم ءِ جھلی کُٹ اِنگیں بھر (بچار بُت)
- **زُن ھاری** : (زُنْ ۔ ھَ ا رِ یْ) پڑمی، میڑی (اسپے پس یا شیے پس)

ZUNNARI: Wooly, hairy (Sheep or Goats)

- **زو** : (زَوْ) زمین ءِ چیرءَ آپ ءِ چمگ. آپ ءِ زو ۔ چمگ۔
- **زواک** : (زَ ۔ وَاکْ) چہ ریش ءَ رچوکیں آپ کہ نہ ھون اِنت نہ ریم۔
- **زوال** : (زَوَ الْ) برباد، گمتال، حراب، تاوان، بیران، (عربی : زوال)
- **زوبک** : (زُو ۔ بَ کْ) زبیک، پارہ، نگرہ رنجیں آپ ءُ لرزوکیں مادنے۔
- **زُوت** : (زُو ۔ تْ تْ) زیت : جلدی، وہ وہ، اِشتاپی۔
- **زور** : (زُو رْ) طاقت، زوراکی۔
- **زورار** : (زُو رہ آ رْ) ھماکہ پہ زور آرگ بوتگ
- **زوراک** : (زُو ۔ رَ اکْ) زوردار، زبردست، بزرگ
- **زورالسری** : (زُو ۔ رَ الْ سَ رِ ی) پہ زورکارے ءِ کنگ
- **زوربر** : (زُو رہ بَ رْ) ھماکہ چیزءَ پہ زور برات
- **زور بُرد** : (زُو رہ بُ رْ دْ) پہ زور بُرتگیں، زبردستی زیتگیں۔

- **زورپچ** : (زُو رُپَ چ) ھما بَرکہ پہ زور پاشینگ بہ بیت۔
- **زورجا** : (زُو رُجَ ا) پادءِ دل ءَ لنکگاں چہ جھلءِ بُزگوشت۔ (بچار بُت)
- **زورجت** : (زُو رُجَ ت) ھماکہ پہ ناروائی جنگ
- **زوردار** : (زُو رُدا ر) طاقت ور، زورمند۔ ھماکہ باز زورءَ مان۔
- **زوردِر** : (زو ر+دِرْ) ھماکہ پہ زور دِرگ بوتگ۔
- **زورسند** : (زُور+سِ ن د) ھماچیزکہ پہ زور سِندگ بہ بیت۔
- **زورکُش** : (زُور+کُ ش) ساھدارے ءَ پہ زورکُشگ۔
- **زورکشّ** : (زُور+کَ ش ش) پہ زورچیزے ءِ کشّگ۔
- **زورِگ** : (زُو۔ رِگ) بچار "زیرگ"

زھر

زیمّ یا زُومّ

- **زورگوج** : (زُور+گُ و ج) ھما ذرچک یا ول کہ پہ زور گوجگ بوتگ۔
- **زورگیر** : (زُور+گِ ی ر) ھماکہ پہ زور بہ گیپت
- **زوریگ** : (زُورِے ی گ) انچوش کتینگ کہ مردم ءِ وتی جند ءِ لاپ ءَ زور پر بہ بیت گیشتر ھماوھدءَ جوش کنگ بیت کہ پیچے ءِ لاپ سک بہ بیت ءُ آئیءِ درائی بے زوریگ ءَ در مثیت۔
- **زُومّ** : (زُو۔م م) زیمّ : پچ جنوکیں لُوکے۔ (بچار بُت)
- **زِہ** : (زِ ہ) تنکیں کِر، تلارانی زِہ، زھم ءِ زِہ کمان ءِ زِہ، زھہ جیس سنگ، کوھی زِہ بچار "زھم"
- **زِھت** : (زِ ھ ت) زِہ اِت بزاں رَک اِت
- **زَھر** : (زَ ھ ر) ھمے کُشوکیں آپیک یا زواک کہ مار ءِ سری دنتانانی سربُری آرتکانی پیک ءَ اِنت کہ چہ آئی ءِ نیشانی سُوء دَرچ انگیں ساھدار ءِ گوشت ءَ پُتر ایت۔ سُرتم، لُوکے ءِ نام اِنت، زھریں تام، جشکیں تام گوشت ءِ زھر گرگ، گوشت کہ زھر گیپت بزاں وتی سرءَ وت آئی ءِ تہ ءَ زھر جوڑ بیت ءُ حراب تر ایت

کہ آئی ءِ ورگ مرگ ءِ کلو اِنت ۔ ۲۔ نہ دشّ، نارزا۔ زھرگرگ: بزاں سک نارزابیگ، زھریگ، نارزابیگ (بچار رُبْ)

- **زُھر** : (زُھ ر) زُھرءِ وھد بزاں دومی نمازءِ وھد (تازی "ظہر") ساھگ ترءِ وھد۔
- **زھراپ** : (زَھ رَاپ) ساھدارے کہ مرایت ءُ پونس ایت ءُ چہ آئی ءِ گوشت ءَ آپ رچ ایت ھمے آپ ءَ گشّ اَنت ۲۔ موسم ءِ ھورے ۔۳۔ دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام اِنت
- **زِھزات** : (زِھ۔زَاث) چُک ءُ نماسگ ، (پارسی زہ وزاد : (ب ق))
- **زَھرَازھر** : (زَھ رَا۔ زَھ ر) چہ زھرءَ پُر۔بزاں سک زھر۔
- **زَھرتام** : (زَھ ر + تَ اَم) ھما چیز کہ تام ءَ زھر بہ بیت۔
- **زَھرجاہ** : (زَھ ر + جَ اَہ) اُشترءِ گوک بزاں سرگ ءِ مُزگ ءِ چپکرءِ دم برگ ءَ ھید کنت، گوشّ اَنت کہ ناہ ءُ اُشترءِ زھرجاہ ءِ ھیداں گوں پہ مُشّ ءَ یا بُرپنڈے ءُ کُچک ءَ بدے کُچک مرایت، گوشّ اَنت کہ کُچک اگاں اُشترءِ پٹ ءَ ھم بوارت کور بیت۔
- **زھرکاہ** : (زَھ ر + کَ اَہ) گوشّ اَنت کہ یک کاھے کہ ھرکس آئی ءَ بوارت مرایت، جوُر۔
- **زُھرکزا** : (زُھ ر + کَ زَا) ھمے وھد کہ زُھرءِ نماز کزا بیت۔ محلہ اُشر
- **زھرگُش** : (زَھ ر + گُش) ھما درمان کہ زھرءِ اثرءَ ھلاس بکنت۔
- **زھرکنِک** : (زَھ ر + کَ نِ ک) ھما مردم کہ چہ دِگرے ءَ کُتے دل رنج اِنت۔
- **زھرگ** : (زَھ رَگ) مردم یا جناورءِ اولاک ءِ زھرگ (اُردو بچہ) ایرانی: زھرہ) ۲۔ ساوگ بُریس ساد کہ آپ ءِ کنگ ءَ بیت۔ مزن زھرگ : دلیر ۳۔ زھریں تام، زھرتام۔
- **زھرگال** : (زَھ ر + گَال) ھما مردم کہ گال ءَ تھل اَنت ءُ ترند۔
- **زَھرگِر** : (زَھ ر + گِ ر) زھرگروک۔ ھما کہ زھرءَ برگیپت
- **زھرمُھرگ** : (زَھ ر + مُ ھرَگ) گوشّ اَنت مُھرگے کہ مارءِ دَج اِنگیں جاگہ ءَ تار اَنت ءُ کہ زھرءَ بیکار بنت۔
- **زَھرو** : (زَھ رُو) پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے۔
- **زھروار** : (زَھ ر + وَار) زھر وروک۔
- **زھرتچک** : (زَھ رِ ت چ ک) کاھے کہ زھر اِنت، گلہ ءُ رُد ایت۔ پُس ءُ وارت شیر باز دنت۔ شیرگ دنت، چماں کور کنت۔۲۔ زھرتام، سک زھر
- **زھرینک** : (زَھ رِے نَ ک) ھما کہ زھرءُ مان بہ بیت۔
- **زھریں کرگ** : (زَھ رِے ن + کَ رَگ) کرگے کہ چہ وشّیں کرگ ءَ کستر اِنت۔ اسپیتیں شیرگ باز دنت، پُل ءُ باز ڈولدار اِنت، ایشی ءِ بر چو سبزیں امب ءَ اِنت بلے پڑناک اِنت۔

- زِہ زِہ : (زِہْ ۔ زِہْ) بُرناک ۔
- زھکاہ : (زِھْ ۔ کاہْ) یک وَشں بُوءُ زندتاکیں کاھے کہ کوہ ءَ بیت ۔ زیکا
- زَھگ : (زَھْ گْ) چُک ، پرزند ، اولاد
- زِھگ : (زِھَ گْ) زِنگ ، چُو یک جنجالے ءِ دست کنزا بیگ ، چہ اُڑے ءَ گیَشگ
- زَھگ لَچّہ : (زَھْ گ + لَ چْ چْ ہْ) ھما لچّہ کہ گوں آسانیں ءُ سادگیں گال ءُ مُرادان پہ گُونڈیں چُکانی سرپہ کنگ ءَ پربندگ بنت ۔
- زَھم : (زَھْ مْ) تیگ زھم جنگ : گوں زھم ءَ مڑگ یا گوں زھم ءَ کسے ءَ جُنگ ۔ پہ ترّن ھم گوشں انت ۔

  زھم ڈُزنگ ، زھم کنگ ۔ (بچار بُت)
- زَھمت : (زَھْ مَ ت) مھنت ۔
- زَھمت کش : (زَھْ مَ ت + کَشْ) مھنت کنوک ۔
- زَھم ٹَپ : (زَھْمْ + ٹَپْ) ھماٹپ کہ زھم ءَ بُراِنگ ۔

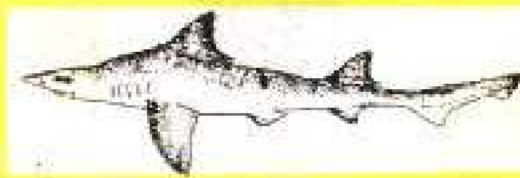
زھم

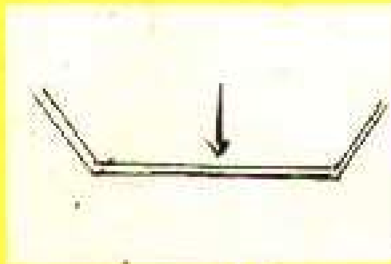
- زَھم جن : (زَھْ مْ + جَ نْ) سرمچار ۔ زھم جنوک
- زَھیر : (زَھِ یْ رْ) بے تاھیریں ترانگ ءُ یات
- زَھیرنال : (زَھِ یْ رْ + نَالْ) نالگ ءُ زھیرگ جَنگ ۔
- زَھیروک : (زَھِ یْ رُوکْ) زھیرگ : ھما سوت کہ آئی ءِ تہ ءَ سوز بہ بیت کہ پہ دوست ءِ یا مُلک ءِ ترانگ ءُ یات ءَ گوشگ بیت ۔ لچّھ ءِ زاتے ۔
- زَھیرگ : (زَھِ یْ رِ یْ گْ) بچار " زھیروک "
- زَھیم : (زَھِ یْ مْ) .... سہ ماں گُلّ ءِ دیم ءَ ترواِت انت بے گنجیں زھیم
- زِھینگ : (زِھِ یے نْ گْ) زِنگینگ ، یکے ءَ چہ جنجالے ءَ یلہ دیاِئینگ ، چہ واری ءَ دست کنزاکنائینگ ۔
- زئی : (زَ ہِ یْ) مُچک ، زھگ ، مُچک ءُ نماسگ ، اوبادگ ، زِہ ءُ زات ، کُمُّ ، ھمراہ ، ھمدل ءُ ھنک ۔
- زئیپ : (زَ ہِ یْ پْ) بنزور ، بے واک ، ناتوان ، کمزور (تازی " ضعیف ")

- **زئیر** : (زَ ءِ ئی ژ) بچار "زھیر"
- **زئی شیز** : (زَ ءِ ئی + شِ ی ژ) بیھ ڈرچک ، بھشیز ، بِھدرچک ، یک گُٹے ءِ مردمانی رِدءَ بند کنگیں پت ءُ پیرکانی نام کہ چہ آئی ءِ وانگ ءَ زانگ بیت کہ ایشی ءِ بُن ءُ بیھ کے اِنت۔
- **زئیم** : (زَ ءِ ئی م) بچار "زعیم"
- **زِی** : (زِ ئی) زیک ءِ سُبک گال ، زیگیں روچ ، چہ مرچیگ ءَ پیسر گوستگیں روچ ۲۔ جیگ
- **زَے** : (زَ ئے) زَو
- **زْیات** : (زْیَ اث) گیشتر ، گیش ، باز ، سک باز۔
- **زْیاتی** : (زْیَ اِ ثی) گیشیں ، گیشتریں ، گیش ، گیشتر۔
- **زْیارت** : (زْیَ اَرت) حج ، مدینہ۔ وگہ بزرگانی گُمبد یا مانش۔ زیارت کنگ یا زْیارت ءَ رَوَگ : حج ، مدینہ یا دگہ بُزرگے ءِ مانش ءِ سرءَ پہ کول ءُ نذر روگ۔
- **زْیارجاہ** : (زْیے اژ۔ جَ اہ) سرباز ءِ کورءَ چہ پُتان ءَ چیرءُ چہ پارود ءَ بُرز شھرے۔
- **زْیان** : (زْیے اں) تاوان ، نُکسان ، بیرانی۔
- **زَیان** : (زَیَ اں) سرباز ءَ چہ تنک شکریگاں چیر شیپے کہ چَہ ئے ھم مان اِنت۔
- **زیب** : (زِ ے ب) ڈَول ، بَراہ ، زید ، زیبداری۔
- **زیبا** : (زِ ے۔ بَ ا) ڈولدار۔
- **زیبدار** : (زِ ے ب۔ دَاژ) ڈولدار ، بَراہ دار۔
- **زیبک** : (زِیے۔ بَ ک) روبک ، پارہ ، نُگرہ رنگیں مادِنے کہ آپ اِنت ءُ کرار نہ گِپت لرزایت ءُ لرزایت۔
- **زِیبُک** : (زِیے بُ ک) جنینی نامے۔
- **زیبُل** : (زِ ئے بُ لْ) جنینی نامے۔
- **زیبناک** : (زِے ب۔ نَ اک) بَراہ دار ، ڈولدار۔
- **زِیت** : (زِ ئی ث) جلدی ، اشتاپی ، زُوت۔
- **زیتون** : (زَ ئے تُ وں) زانتگیں نیگے OLIVE ، باز مردم "جام" ءَ زیتون گوشش اَنت کہ رَد اِنت۔ (بچار بُت) تاکدیم 505
- **زیچان** : (زَ ئے چَ اں) تَمگ ، زیچان ءِ آپ ، چمگ ءِ آپ ، بند زیچان اِنت : بند پُشت ءَ نمب دَنت یا آپ کمیں کمیں چکرایت کہ چو نمب ءَ تچ اِیت اچُوش کہ جھلگ ، ماٹی یا سارتاپ آپ تاچ اِیت۔
- **زید** : (زِ ئے ذ) بَراہ ، زیبداری ، جوانیں نِدارگ ، پِتک ءِ زات ءِ ماھیگے ، کھچر ءُ زید۔ بچار تاکدیم 505
- **زِیر** : (زِ ئی ژ) بزیر ، زیرگ ءِ پرمانگال۔

- **زِیر** : (زِئے رٛ) چیر، ۲۔ سرکیل ءِ تہ ءَ آئی ءِ ھٹنگ ءِ دپ ءَ تمباکانی چیرءَ اشکرے ایرکن اَنت کہ تمباک چہ ھمے ھٹنگ ءِ گھٔ ءَ ایرمہ کپ اَنت یاکہ دِیت پہ لاٹوری مہ گوز اَنت۔ مال نبشتگ ءَ "ـِ" ءِ نشان ءِ توار۔ "ع"
- **زیراپ** : (زِئے رٛاپ) بوجیگ یا میل ءِ ھمادار یا آسن کہ ڈرستان ءِ ساری ایرکنگ بیت۔ (بچار بُٹ ۲۔ چیرآپ، زیرآپ بوگ ؛ بزاں مُبٹگ "مردم ڈرست زیرآپ بوُت اَنت"
- **زیرائینگ** : (زِیٔ رٛا ءِ ئے ن گ) انگوش کنگ کہ بزیر اِیت یاکہ زیرگ بہ بیت۔
- **زِیر بار** ؛ (زِیٔ رٛ۔ ب ا ز) کدرءِ چگرد سوَلے کہ وانگ ءَ کسان اَنت ءُ سُھر اَنت مُشک بیت سیاہ بیت مُلین اَنت ءُ وراَنت ءَ پہ دل ءِ روگ ءَ۔
- **زیربار** : (زِ ے رٛ + بَارٛ) چیر بار : ھماکہ بارءَ بُڈءَ اِنت۔ منتاں بُڈءُ بار۔ ✱
- **زیرپُشت** : (زِ ے زٛ + پُ ش ت) ھماجُل کہ ھرءِ پُشت ءَ بلے پالام ءِ چیرءَ اِنت، زیرجُل۔

زیتون

زید

زیراپ

- **زیرتش** : (زِ ے زٛ + تَ شْ) یا زیرتنش : مُبڈے کہ آئی ءِ سرءَ دار ایرکنگ ءِ گوں تش ءَ تراشگ یا پُروشگ بیت۔ موچی ءِ پتنیں گِردیں دارے کہ آئی ءِ سرءَ پوست ءَ ایرکنت ءُ بُڑ اِیت
- **زیرتنگ** : (زِ ے زٛ + تَ ن گ) چھرءِ زیرتنگ کہ چھرءَ ترین اِیت۔
- **زیرجُل** : (زِ ے زٛ + جُ لْ) زیرپُشت، ھماجُل کہ ھرءِ پالام ءِ چیرءَ اِنت۔
- **زیردست** : (زِ ے زٛ + دَشت) ھماکہ کسے ءِ دست ءِ چیرءَ بہ بیت۔ مھتاج، نوکر، گلام، بزگ
- **زِیُرک** : (زِیٔ زٛرُک) کومی کسانیں ڈرچکے ایشی ءِ تاک ءُ گُرادے چو سبزجاہ ءَ بیت۔ "زِیُرک ءَ نہ پُروش اِت کہ اُشترءِ پاد پُرش اِیت یا سُنچ اِیت"
- **زِیَرگ** : (زِیٔ رٛگ) زیرہ
- **زیَرگ** : (زِیٔ رٛگ) دَیگ ءِ چپ، کسے تراچینزے دنت تو آئی ءَ زورے۔ زورگ۔
- **زیرگلو** : (زِ ے زٛ + گَ لُ وْ) سادے کہ دلوتانی گردن ءِ چیرءَ پرترینگ ءُ بندگ بیت۔

- **زِیک** : (زِیٰ کٗ) زِی، زیکیں روچ، چہ مرچیگ ءَ پیسرگوستگیں روچ
- **زیکا** : (زِےکَ ا) بچار "زِھکاہ"
- **زیگ** : (زِیٰ گٗ) زیگیں روچ، زی، زیک - ۲ - جیگ : پَشک ءِ ھما بھر کہ سرءِ چمد ءَ گوازینگ بیت
- **زیل** : (زِے لٗ) ھورک، ھالیگ PPB,LWD; ZEL: Empty, Bare
- **زیل** : (زِیٰ لٗ) سُروزءِ یک روتےءِ نام اِنت ۲ - یک سُرےءِ نام اِنت ۳ - زیل ءِ دارگ : بزاں کسےءِ ھبرءَ دارگ، چیپٹ ءَ دارگ ۔ زیل ءُ بام ۔
- **زیل بند** : (زِیٰ لٗ + بَ نٗ دٗ) زیل ءِ بند : انترا ۔
- **زیلو** : (زِیٰ لٗ لٗ وٗ) بالدی، مادنیں کمیٹ، ڈول ۔
- **زیم** : (زِے مٗ) ٹپ، تہ چپ، ژدگ، آزگ ۔
- **زیم** : (زِیٰ مٗ) تچ جنوکیں لوکے زوم ۔

- **زیمار** : (زِیٰ مٗ مٗ ارٗ) جیمار، مارءِ زاتے بازگوش اُنت "زیم"ءِ زاتے ۔
- **زیم چیں** : (زِے مٗ + چِے نٗ) ھما درمان ءُ زیمیگ کہ زیم ءَ ژوت وش بکنت ۔
- **زیمر** : (زِے مِ رٗ) وشّیں سُریا ترز ۔
- **زیمل** : (زِے مِ لٗ) بچار "زیمر" ۔
- **زیمہ** : (زِے مَ ہٗ) زیمو : آربی بوجیگ ءِ زاتے ۔
- **زیمیگ** : (زِے مِ یٰ گٗ) ھما درمان ءُ داروکہ زیم ءَ وش کنت ۔
- **زین** : (زِے نٗ) اسپ ءِ رھت کہ چہ پوست ءَ جوڑ بیت ۔ (بچار تُت)
- **زینت** : (زِیٰ نَ تٗ) زیب، براہ، ڈول، سمبھگ، سِنگار ۔
- **زیند** : (زِیٰ نٗ دٗ) گُمّی لیب ءَ اگاں دگہ پیسرےءَ جنگی بہ بیت ءُ کُمّب دگہ پیسرےءَ بلگ اِیت گوش اُنت "زیند" یا زیند جنگ ۔

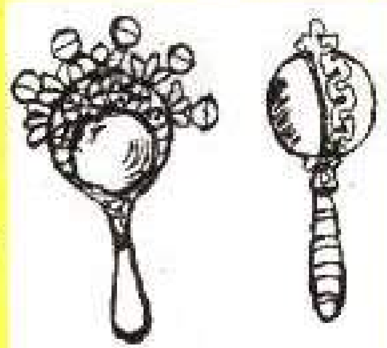
- **زینکودگ** : (زِےنَ کْ ۆ دَگ) پاداں کونڈکنگ دوئیں دستاں سرءِ بندگ ءُ سرءَ آیانی سرءَ ایرکنگ اِیس ءِ زین ءِ "کودگ" بزاں زین ءِ دیم ءِ کَتَب (بجارئیت)
- **زینہ دینی** : (زَےنَ ہ + دِیٔ نِ یٔ) بلوچ راج ءِ یک تکے ءِ نام اِنت۔
- **زیور** : (زِےوَر) سَحت ءُ مُھر۔
- **زیھار** : (زِیٔ ھَ ار) بڈ ءِ زیھار : بزاں بڈ ءِ مڈ یا کسرین ءِ کرز

زینکودگ

ژ

- **ژ** : (ژے) بلوچی ءِ سیزدھمی آپ
- **ژامبلگ** : (ژَام. بَ لَ گْ) چیزے ءِ ترند ترند ءَ چنڈگ، کسے کہ چیزے ءَ ژامبلین ایت آ ژامبل ایت۔
- **ژامبلینگ** : (ژَام. بَ لِ ئے. نَ گْ) : یک چیزے ءَ گرگ ءُ اِنچو شس چنڈینگ کہ ترند ترند ءَ بہ چنڈ ایت۔

ژانگلوک

- **ژانبلگ** : (ژَانْ. بَ لَ گْ) : بچار "ژامبلگ"
- **ژانبلینگ** : (ژَانْ. بَ لِ ئے. نَ گْ) : بچار "ژامبلینگ"
- **ژانگ** : (ژَانْ گْ) : کسانیں کسانیں تھ پچیں گردوانت کہ آیانی تہ ءَ گلڑیں چِرہ ماں کہ شُرینگ ءِ ژینگ انت، "ژانگ" ءَ پاداں بندانت ءُ ناچ کن انت۔
- **ژانگگ** : (ژَانْ گَ گْ) : ھرءِ آواز۔ سَترگ۔
- **ژانگلوک** : (ژَانْ گَ لْ وکْ) : لیبوکے کہ پہ چُکاں جوڑ بیت۔ (بچار بُت)
- **ژبرژبار** : (ژَبْ ژْ + ژَبْ اَرْ) : چہ گرے ءَ ایرر چوکیں آپ ءِ توار
- **ژُپ** (ژُپْ) : ھما چیز کہ کسان اِنت ءُ بیکار اِنت : ہچ ءُ ژپ۔ ۲۔ "ژپگ" ءِ پرمانگال بزاں پہ ژپ۔
- **ژُپ** (ژُپْ) : گوات گیتگیں توار، ژپگ ءِ ننگ، سکت ترندی ءَ ننگ کہ گدگوات بند بنت۔ ژپگ
- **ژپگ** : (ژَپْ پَ گْ) : یک چیزے ءَ ھرچنگ پہ ترندی، ژپ ءُ کش۔
- **ژپ ءُ ژاپ** : (ژِپْ. ءُ. ژَاپْ) : چیزے ءِ شھپگ ءِ توار
- **ژرچگ** : (ژَرْ چَ گْ) گرچگ۔ توسکیں یا تیزیں چیزے ءِ گوشت ءِ تہ ءَ ترندی ءُ پترگ ءِ توار۔
- **ژرژر** : (ژَرْ. ژَرْ) ژبرژبر، آپ ءِ رچگ ءِ توار۔

- **ژگرژگر**: (ژَگ رَ + ژَگ رَ) ژرژر، ژبر ژبر، ژبرژبار۔ آپ ءِ رچگ ءِ توار
- **ژل**: (ژِلَ لَ) بچار "ژیل"
- **ژلانبگ**: (ژَلَ انَ بَ گَ) گرانیں چیزّے ءِ ماں آپ ءَ کپگ ءِ توار۔
- **ژلانگ**: (ژَلَ انَ گَ) بازیں ژانگانی توار۔ ژلنگ ءُ ژلانگ۔
- **ژلانگوک**: (ژَلَ انَ گَ وَ کَ) ہچکّی لیبوک کہ ژلنگ ژلنگ ءِ توار کنت۔ ۲۔ کاھے کہ گلّہ ءِ تہ ءَ باز رُدایت
  کنت کہ گلّہ ءِ نیم بیت، ہوش نیءَ کہ ہش ایت شلک شلک کنت۔
- **ژلانگینگ**: (ژَلَ انَ گِ نے۔ اَ نَ گَ) ژانگ ءِ توار پرمائینگ۔
- **ژلمبگ**: (ژَلَ مَ۔ بَ گَ) گرانیں چیزّے ءِ آپ ءِ تہ ءَ کپگ ءِ توار۔ ژمبگ۔
- **ژلنگ**: (ژَلَ نَ گَ) بازیکّاگھیں ژانگانی یکپاری توار، پادینک ءِ توار، باؤبند ءِ توار۔
- **ژلنگینگ**: (ژِلِ نَ۔ گِ نے۔ اَ نَ گَ) ژانگ، پادیک یا باؤبند ءِ تواربنگ۔

- **ژلوک**: (ژَلَ وَ کَ) زردیں نیمگ۔
- **ژلینگ ژلانگ**: (ژِلِ ی نَ گَ + ژَلَ انَ گَ) ژانگ ءُ پادیک ءُ دگہ انچیں چیزانی توار۔
- **ژلینگگ**: (ژِلِ ی نَ گَ۔ گَ گَ) ژانگانی توار، پادیک ءِ توار یا باؤبند ءِ توار
- **ژمب**: (ژَمَ بَ) ژمبگ ءِ توار۔
- **ژمت**: (ژِمَ تَ) بچار "ژیمت"
- **ژمت**: (ژُمَ تَ) ژیمب، ژومب: سک تھاری
- **ژمبارگ**: (ژَمَ۔ بَ ا۔ رَ گَ) مزنیں گرندوکیں توار۔
- **ژمبگ**: (ژَمَ۔ بَ گَ) چیزّے ءِ ماں آپ ءَ کپگ ءِ توار، ژمبگ جنگ، آپ ءِ تہ ءَ کپگ ءُ "ژمبگ" ءِ توار کنگ۔
- **ژند**: (ژَنَ دَ) جنگ، دمبرنگ، ژند ءُ پند: سک ژند ءُ کٹ کٹ، شنگینتگ، شتگیں۔ آ ژند بھاگل
  کہ ہشتانی سرءَ پچ کنگ ءُ آیانی سرءَ دگہ گل ایر کنگ بیت۔
- **ژندکنگ**: (ژَنَ دَ + کَ نَ گَ) ملک ءِ ژند کنگ بزاں ملک ءِ تاراج کنگ
- **ژنگ**: (ژَنَ گَ یا ژِنَ گَ) ژانگ۔
- **ژنگگ**: (ژِنَ گَ۔ گَ گَ) ژانگ ءِ توار، ٹلینگگ۔ (۳) بچار "ژینگگ"
- **ژنگوک**: (ژِنَ گَ وَ کَ) بچار "ژینگوک"
- **ژوب**: (ژُوبَ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **ژوپ**: (ژُوپَ) بچار "ژُپ"
- **ژول**: (ژُولَ) سک ژند، تُش تُش، جُنک جُنک، ژند ءُ ژول یا ژند ءُ ژیل۔ ژول کٹگ: دراج کٹگ
  کارے ءِ، ژول گرگ: کارے ءِ دگ۔
- **ژولینگ**: (ژُو۔ لِ ے۔ اَ نَ گَ) سک ژند کنگ۔

- **ژُومبّ** : (ژُو مْ بّ) بچار "ژیمبّ"
- **ژُومبّگ** : (ژُو مْ بّ۔ بَ گْ) بچار "ژُمبّگ"
- **ژُونب** : (ژُو نٛ بْ) بچا، "ژُمبّ"
- **ژُونگّگ** : (ژُو نٛ گَ گْ) بچار زِنگّ ۔
- **ژیلّ** : (ژِ یْ لّ) سکّ ژند، تُش تُش، جُنک جُنک، ژیلّ ءُ ژند یا ژند ءُ ژولّ۔
- **ژیمبّ** : (ژِ یْ م بّ) باز جُھل ءُ تھاریں گار یا گَرٛ
- **ژیمبارگ** : (ژِ یْ مْ ۔ بَ ا رَ گْ) یک اناگہ ءَ ثرندی ءَ چرکش ءَ یا دیم ءَ گوْزگ ءِ توار ۔
- **ژیمبّگ** : (ژِ یْ مْ ۔ بَ گْ) گرانیں چیزے ءِ ماں آپ ءَ کپگ ءِ توار ۔
- **ژیمبلگ** : (ژِ یْ مْ بْ ۔ بَ لُ گْ) تھار بوگ، مِرمِرانک بوگ ۔
- **ژینب** : (ژِ یْ مْ نٛ بْ)، بچار "ژیمب"
- **ژینبارگ** : (ژِ یْ نٛ بَ ا رَ گْ) بچار "ژیمبارگ"
- **ژینبگ** : (ژِ یْ نٛ ۔ بَ گْ) بچار "ژیمبگ"
- **ژینگّگ** : (ژِ ی نٛ گَ گْ) ژانگ ءِ توار، سکّ تیزیں چیزے ءِ گوْزگ ءِ توار، لانٹیگ ءِ تیز تڑگ ءِ توار ۔
گوشانی ژِینگّگ بزاں جاسگ ۔ ★
- **ژینگوک** : (ژِ یْ نٛ گُ وَ کْ) ھما چیز کہ ژینگّ ایت ۔ ۲۔ یکّ گونڈار زاتیں بالوے کہ بھار ءَ درکیت
کمبر کمبرانت ۔ چکّ بند یکّے بندانت ءُ کہ آبال کنت ءُ ژینگّ ایت ۔

س

- **س** : (س ی ن) بلوچی ءِ چاردھمی آب
- **سا** : (س ۔ا) ساھگ
- **سابرنگ** : (س اب ۔ر ن گ) بچار "ساپرنگ"
- **سابک** : (س ا۔ب ک) جنینی نامے ، سیبک
- **سابون** : (س ا۔ب و ن) گوں پیگ ءُ چُن ءَ اڈ کتگیں ھے سابون کہ پہ چل ءُ لیگار ءِ شودگ ءَ کارمرد بیت ۔

Italian:- Sapon French:- Savon English - Soap

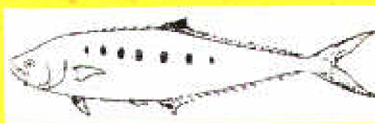
- **ساپ** : (س ا پ) سلّ ، زِشتر انک ۔
- **ساپار** : (س ا۔پ ا ر) پھک تُستگیں ، بےسماءَ کپتگیں ، بے ھوش ، سک دَم بُرتگیں ، تسگ ءُ ساپار بیگ اے ساپاربگیں "ساپ ھار" اِنت کورے کہ ھارکنت بلے آپ ءُ ھچ نہ سُرایت ءُ گُورم مکنت بزاں سرجُم ءَ آپ نہ سُرایت ءُ چیرءَ تلاں اِنت کہ سمانہ دنت ۔
- **ساپرنگ** : (س ا پ ۔ر ن گ) بزاں پھک رنگ ، ھچ کہ پھک رنگ بیت ءُ چہ دہ روچ ءَ زند پہ ناہ ءَ تک کپ اِیت ، سابرنگ ۔
- **ساپکوہ** : (س ا پ ۔ک و ہ) ساپیں کوہ کہ دیوال ءِ بندگ ءَ کارمرد بیت کہ تراشگ ءُ شرکنگ بیت ۔ دومی زات گرانت کہ چو تراشگ ءُ ترازگ نہ بیت ۔ "ساپ سنگ"
- **ساپگوج** : (س اپ ۔گ و ج) ھماگوج یا باگار کہ گرتگ نہ اِنت ، گوج ءِ زاتے ۔
- **ساپی** : (س ا۔پ ی) کسانیں ماھیگے ، بلے اِے مزن ھم بیت ۔
- **سات** : (س ا ت) سفر ، سات ءُ سَیر ، مزنیں مساپری ۔ چہ سات ءَ مستریں گُرا مھیم اِنت (سات ءُ سنگار)
- **ساتر** : (س ا۔ت ر) جنینے ءِ گوں دگہ جنینے ءَ چوکہ مرد ءُ جن ءَ وپت ءُ واب کنگ ۔
- **ساتری** : (س ا۔ت ۔ر ی) ھماجنین کہ چو مردیں ءَ گوں دگہ جنینے ءَ وپت ءُ واب کنت ۔
- **ساتریش** : (س ا۔ت ۔ر ی ش ش) ھماکہ ریشءِ ساتگ اَنت ۔
- **ساٹ** : (س ا ٹ) ھمادرمان کہ پہ دردکُشی ءِ ھاتر ءَ کرپاس یا گُد ءِ سرءَ کنگ ءُ درد ءِ جاگہ ءَ جنگ بیت یا کہ درد ءِ

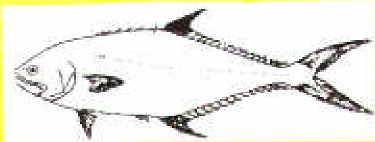
جاگہ ءَ دونگ ءَ رندا ئی ءِ سرءَ کرباس یا گدے پرکن اَنت - Plaster

۲ - ساٹگ ءِ پہ مانگال بزاں "پہ ساٹ"

- **ساٹ آرگ :** (س اٹ - آ ر گ) چہ واری ءُ لاگری ءَ رند دیم پہ بود ءُ آبادی ءَ بیگ ۔
- **ساٹارگ :** (س ا ـ ٹ ا ـ رَ گ) بچار "ساٹ آرگ"
- **ساٹگ :** (سَ ا ـ ٹ گ) : گوں مزنیں دلگوشے ءَ رودینگ ، چیٹگ ۔
- **ساجو :** (سَ ا ـ جُ وُ جُ وْ) ساجہ ، پہ کارے ءَ کنگ ءَ تیار ، پہ اشارت ءَ مَندو ، جریدہ ۔
- **ساجہ :** (سَ ا ـ جَ ہْ) بچار "ساجو"
- **ساچ :** (سَ ا چ) جوڑ کرتگیں یا کنوک ، انچوش کہ : وَساچ " بزاں وت جوڑ کرتگیں ھمے رنگ ءَ وت جوڑ کنوک ۔
- **ساچان :** (سَ ا ـ چَ ا نْ) : بوم ، ھَوا ، ساھیل ۔
- **ساچگ :** (سَ ا ـ چَ گ) تب ءَ کپگ ، سازگار بوگ ۔ ۲ ـ اڈ کنگ ، جوڑ کنگ ۔
- **ساچی :** (سَ ا ـ چِ یْ) ھما چلی کہ کڑی ءُ پہ اِنت ۔ انگ : (Basket)
- **ساد :** (سَ ا دْ) چہ پیش ءَ جوڑ کرتگیں بندوک ، بازراست اِنت : چیلک ، سیکڑ ، وریس ، لڈوک ، تیل ، اُشتری محار
- **سادار :** (سَ ا ـ دَ ا رْ) ساٹگ دار ۔
- **سار :** (سَ ا رْ) : ھوش ، دلگوش ، ھماکہ پہ زانت ءُ سما اِنت ، تراںگ

سارُم (آلاڑی)

سارُم (کیجان)

سارُم (گزدانی)

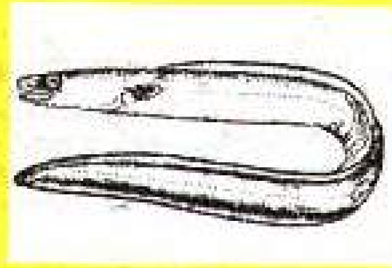
- **ساراں :** (سَ ا ـ رَ ا نْ) جنینی نامے ۔ ۲ ـ بزاں من ساراں ۔
- **ساراں بی بی :** (سَ ا ـ رَ ا نْ ـ بِ یْ ـ بِ یْ) : جنینی نامے ۔
- **ساربان :** (سَ ا رْ ـ بَ ا نْ) اُشتر ءِ ساربان بزاں اُشتر نگہپان ۔
- **ساربوگ :** (سَ ا رْ ـ بُ وْ گ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **سارت :** (سَ ا رْ تْ) گوھر ، سرد ۔
- **سارتاپ :** (سَ ا رْ ـ تَ ا پْ) ھلگے کہ آپ ءَ سارت کنت ۔
- **سارت بو :** (سَ ا رْ تْ ـ بُ وْ) سارتیں بو ، وشیں بو ۔
- **سارتگوات :** (سَ ا رْ تْ ـ گْ وَ ا تْ) سارتیں گوات ۔
- **سارتو :** (سَ ا رْ ـ تُ وْ) سارت کنوک ، نامے ، ایرکنڈیشنر (Air-condition
- **سارتی :** (سَ ا رْ ـ تِ یْ) گرمی ءِ چپ ، اگاں گرمی نہ اِنت گڑا سارتی اِنت ، گوھر ، زمستان ءِ ھلہ مسم پہ امین ولی ، ترندسری اِتاں ، ھیگاہ ۔
- **سارگ :** (سَ ا ـ رَ گ) ھوش کنگ ، سماکنگ ، سساکنگ ، یات کنگ ، ترانگ ءَ کپگ ، تھتال کنگ ۔
- **سارگوات :** (سَ ا رْ گْ ـ وَ ا تْ) سارتیں گوات ۔
- **سارم لے :** (سَ ا ـ رُ مْ) ماھیگے ۔ ✱ زرد ءُ سُھریگ رنگیں ماھیگے کہ ایشی ءِ سے زات زانتگیں اَنت (۱) سارم

آلاڑی Double Spotted Queen fish FAO NAME: Leather Skin (۲) سارُم کیچان Slender Queen fish
(۳) سارم گزدانی Talang Queen fish FAO NAME: Black Tipped leather skin (بچارِبُٹ)

- **سارم ٹے :** (سَ ا۔رُ م) مُرگے کہ دِ شاتوءَ بیت، رنگ ئے ڈُرُو مُشیاہ ئُ بزمش اِنت، گندم ءِ وھدءَ کیت
- **ساروان :** (سَ ا ر۔وَ ا ن) نریں آسک، نرآسک۔
- **سارہ :** (سَ ا۔رَ ہ) جنینی نامے۔
- **ساری :** (سَ ا۔رِ ی) ھوش ءِ تہ ءَ، سار ءُ ھوش۔ ۲۔بیسر، چلہ ءُ پیش۔ ★
- **ساڑ :** (سَ ا ڑ) ھماکہ گلائیگ ءُ ساڑائیگ کرز اِت (ساڑیں ورنا)
- **ساڑا :** (سَ ا۔ڑَ ا) پہ کسے ءِ ساڑائیگ ءَ گوشتگیں گپ یا گال، ھالیچہ کہ پہ کسے ءِ ساڑائیگ ءَ پہ بندگ بیت۔
- **ساڑاھگ :** (سَ ا۔ڑَ ا۔ھَ گ) بچار "ساڑائیگ"
- **ساڑائیگ :** (سَ ا۔ڑَ ا۔ی گ) گلائیگ ءُ توسیپ دیگ۔
- **ساڑی :** (سَ ا۔ڑِ ی) ساجو، جاڑی، تیار۔ ★
- **ساڑینگ :** (سَ ا۔ڑِ ے۔ن گ) ساڑائیگ، گلائیگ۔ ۲۔انچوش کنگ کہ بہ سڑاِیت۔
- **ساز :** (سَ ا ز) ساز ءُ آواز ءِ ساز: تمبیرگ، سرود، نل، دُرست سازاَنت۔
- **سازگ :** (سَ ا۔زَ گ) ساچگ، جوڑ کنگ۔ سازکنگ ★
- **سازی :** (سَ ا۔زِ ی) ھماکہ سازءَ بلد اِنت یا کہ ساز ژانت۔ سازگر، سازکار بزاں ھماکہ گوں سازاں کارگراِیت Musician
- **ساسار :** (سَ ا۔سَ ا ر) پہ دَم ءِ پُرکنگ ءَ منزلے ءَ دارگ، ساسار کنگ۔
- **ساسر :** (سَ ا۔سَ ر) پاٹ کہ کوپ ءِ چیرءَ ایر بیت۔
- **ساکم :** (سَ ا۔کُ م) ایمن، ثرہ اِنگ دل، انسرگ۔
- **ساکوڑ :** (سَ ا۔کُ و ڑ) بچار "ساکول"
- **ساکول :** (سَ ا۔کُ و ل) دوٹال بندیک یا دوٹال آبریشم تاب دینت گُد دوچ اَنت، سندل
- **ساگوان :** (سَ ا گ۔وَ ا ن) دُر چکے کہ ایشی ءِ داجوان اِنت پہ دار ءِ ساماں ءُ بوجیگ جوڑ کنگ ءَ کارمرد بیت۔
- **سال :** (سَ ا ل) دوازدہ ماہ ءِ سرجمیں روچ بزاں پہ روچی سال ءَ ۳۶۵ یا ۳۶۶ روچ، پنجاہ ءُ دو ھپتگ۔ سِند، اُمر۔
- **سالار :** (سَ ا۔لَ ا ر) : کارمستر، کماش، پیشوک، سروکاں، کاتیاں۔
- **سالتاک :** (سَ ا ل۔تَ ا ک) مھتاک، روتاک یا ھپتگی ءِ ھما تاکبند کہ گوں سال ءِ سرجم بیگ ءَ پہ سال ءِ نام ءَ اِنت کہ چوشیں تاکبند سالے یک برے شنگ کنگ بنت ءُ چہ انچائیں تاکبنداں دوھنچک مستر بیت۔ Annual Number
- **سالچین :** (سَ ا ل۔چِ ے ن) سال ءِ سرءَ یک رندے چنگیں پیسانی میداں سالے یک برے چن انت،
- **سالگوست :** (سَ ا ل۔گُ وَ سْ ت) : یک سالے ءِ گوزگ (سالگرہ Anniversary Birthday
- **سالونک :** (سَ ا۔لُ و ن ک) وھدے مردم سیر کنت ھما سیر ءِ روچاں مردیں ءَ "سالونک" گوش اَنت ءُ جنین ءَ "بانور"۔
- **سالونک :** (سَ ا۔لُ و ن ک) ٹینٹیل ءِ راستیں کوھی ماھیگے
- **سالھت :** (سَ ا۔لَ۔ھَ۔ت) سال ءِ آئیگ ءِ وھد۔
- **سالینو :** (سَ ا۔لِ ی۔نَ و) بچار "سالینہ"
- **سالینہ :** (سَ ا۔لِ ی۔نَ ہ) ھماکار کہ ھر سال گنگ بہ بیت، ھمازر کہ ھر سال پہ چیزے ءِ دیم ءَ پُرکنگ بنت۔
- **سامان :** (سَ ا۔م ا ن) چیز، ازباب، لوگ ءِ تہ ءِ ھر چیزے کہ بہ بیت۔ ساماں کنگ : پہ دگہ سرجم کنگ کہ ھر چ چیزے کہ پکار بہ بیت پہ سرجمی پورا کنگ، سر ءُ ساماں : سر ءُ مال (۲) بزاھدار
- **سامان :** (سَ ا۔م ا ن) چہ ھماشیپ ءُ مزن شیپاں یکے کہ چہ سُھیل ءَ کاینت ءَ کیچگورءَ ایر رچ اَنت، آدگہ ژانگی ایش اَنت:

(۱) دوگرم، (۲) گھدرگ، (۳) آسکانی، (۴) سورو، (۵) چرپانک، (۶) کرُوگی، (۷) سموری)۔

- **سامی :** (سَ ا۔م ی) تربت ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **سان :** (سَ ا ن) غمب ءَ گُش اَنت کہ ڈگارءِ تہ ءَ دارایت، ڈگار سرءُ ءَ پھک ءَ ھُشک اِنت بلے تہ ءَ آئی ءِ نمبگ اَست، گُش اَنت "اے ڈگار سان داریں ڈگارے ایشی ءِ ھُشکی ءَ مچار"، (۲) موسم، (۳) وھد، (۴) ساچ، (۵) بوم Period.
- **سانڈ :** (سَ ا ن ڈ) گائیش ءِ نر، نگ ءِ سانڈ، جوان ترءُ لانگ تر، دلیر، بے منّت، مڑوک، دل ءَ سانڈ بوگ: بزاں دلیر بوگ، مُوزی نہ بوگ "پلانی دل ءَ سانڈے"۔
- **سانکل :** (سَ اں۔کَ ل) سنکل: آسن ءِ زمزیل۔ ★
- **سانگ :** (سَ ا ن گ) سیر، سُور، سیرءُ سانگ، بازجاگہ دشتاری ءَ ھبر بندی ءَ گوش اَنت۔
- **سانگبند :** (سَ ا ن گ۔بَ۔ن۔دْ) ھما مردم کہ وت ماں وت گوں سانگ ءُ سیرءِ بندءَ ھمگرنچ اَنت، مردءُ زال ءِ مردم یک ءُ دگر ءِ سانگبند اَنت۔ سانگ ءِ شریدار۔
- **سانگ۲ :** (سَ اں گْ) بام: کلو ءِ زات ءِ ماھیگے ایشی ءِ دو زات مشہور اَنت: (۱) تیالی سانگ (۲) ریای سانگ یا کوھی سانگ (بچار دبت)
- **سانگبندی :** (سَ ا ن گ۔بَ۔ن۔د ی) سیرءُ گپ جنگ یا گپ ءِ منگ یا ھماکہ چہ سیرءَ رند سانگبند اِنت۔ پلانی ءَ

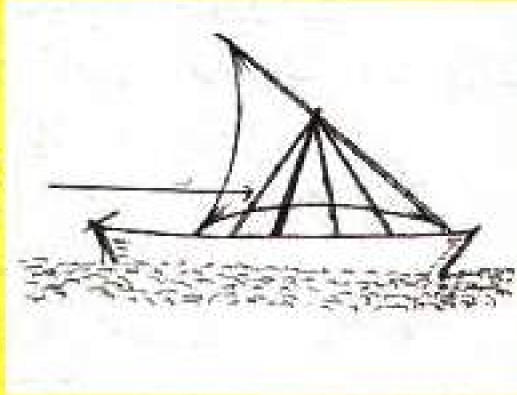

سانگ

پہ سانگبندی ءَ ھبر آدرتگ، پلانی پہ پلانی ءِ سانگ یا سانگبندی ءَ زُرتگ اِشّں یا سانگبندی ءَ پلانی ءُ پلانی یک اَنت، بزاں سانگبند اَنت۔

- **سانچ :** (سَ ا۔ن ی چ) سرباز ءِ کور ءِ کرّءَ، چہ تُمگ ءَ بُرز شھرے۔
- **ساوات :** (سَ ا۔وَ ا ت) سھوات ءُ ساھوات: سیل، سیل ءُ ساوات: سیلءُ پرگول، سیل ءُ گردش
- **ساوڑ :** (سَ ا۔وَ ڑ) دریا، ساوڑ۔
- **ساہ :** (سَ ا ہ) نپس، ارواہ۔
- **ساھار :** (سَ ا۔ھَ ا ر) ترس، بیم۔
- **ساھت :** (سَ ا۔ھَ ت) کلاک، وھد، چہ دمان ءَ دیرتر۔
- **ساھدار :** (سَ ا ھ۔دَ ا ر) ھر شے ءَ کہ آئی ءَ ساہ مان، زندگیں چیزے کہ ستاءُ سماہے دارایت۔
- **ساھکندن :** سَ ا ھ۔کَ ن۔دَ ن) سکرات: ھما جاور کہ ساھدار مرگ ءِ سھتاں وتی ساہ ءِ جن ءُ گرءَ بیت۔ ★
- **ساھِگ :** (سَ ا۔ھِ گ) ھر چیزے کہ روچ، چراگ یا دگہ لُجام ءُ ھم رُشنائی ءِ دیماں ءَ بیت، آئی ءِ دومی دیم ءَ تھاریں ٹپّے کپ ایت، ھمیش آئی ءِ ساھگ اِنت، لوگ ءِ تہ، کاپر چیر، دُرچک ءِ چیر ساھگ اِنت ءُ روچ ءِ سرگرم اِنت (۲) جن۔
- **ساھَگ :** (سَ ا۔ھَ گ) بچار "سایگ" ★
- **ساھوات :** (سَ ا ھ وَ ا ت) بچار "ساوات"۔

- ساھین : (س ا ھ ے ن) گُرک : چہ ناپگ ءَ چیرءُ چہ نگاں بُرزءِ جاگہ کہ میدگ دایت ءُ ھمے جاگہ ءَ تھی نیم ءَ آبدست چہ گُرتگاں ایر رچ ایت ءُ جم بیت کہ ھمے بسداں گُوشگ بیت ۔
- ساھجی : (س ا ۔ ءِ ۔ ج ی) گوادرءِ ہرگنگ ءَ کوھے ءِ نام اِنت، چیے کوہ ءَ کورے کیت کہ ساھجی ءِ کور ئے گوشنت، ساھجی ءِ بند : اے بند ھُدا مرزی سنیٹر محمد اسحاق گور گیج ءِ جھُدانی بَروَرد اِنت ۔ ★
- سائگ : (س ا ۔ ءِ گ) بچار "ساھگ" ★
- سائگ تڑ : (س ا ءِ گ ۔ ت ڑ) سائگ لیٹ : ھمے وھد کہ نیم روچ ءَ رند روچ کریٹ اِیت ءُ ساھگ ھم لیٹ اِیت، بلے ساھگ ءِ لیٹگ ءِ گوشگ ءَ سائگ "تڑاِتگ" گُشگ شرتر اِنت پرچا کہ روچ لیٹ اِیت ءُ سائگ تڑ اِیت، ساھتر، ساھلیٹ ۔
- سائگ لیٹ : (س ا ءِ گ ۔ ل ے ٹ) بچار "سائگ تڑ"
- سایگ : (س ا ی گ) : ساھگ مُوداں پہ اِسترگ تپاکنگ ۔ وانگ ءِ سرءَ گوں مُشتگ ءَ چیزے ءِ پھک ھیرت کنگ ۔
- سِب : (س ِ ب) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت، سِب ءُ سُوران ۔
- سبارگ : (س ُ ۔ ب ا ر گ) ھادرگ کہ نیم روچ ءَ ورگ بیت
- سباہ : (س ۔ ب ا ھ) روچ ءِ درآیگ ءَ رند، سباہ ءِ بیل، روچ ءِ اوّلی نیم ۔

ستاھیگ

- سباھی ۔ گ : (س ب ۔ ب ا ھ ی) یا (س ب ۔ ب ا ھ ی گ) بوجیگ ءِ چماساداں وو کہ دور ءِ جلاھگ ءَ بندگ بنت ۔
- (بچار ست)
- سَبَب : (س ۔ ب ب) نیمون، سَوَب
- سَبر : (س ب ر) اوپار (تازی صَبر)
- سِبر : (س ِ ب ر) کاھے ۔
- سَبز : (س ب ز) سبزیں رنگ، ڈرچکانی تاک ءُ کاھانی رنگ (۲) سنگے کہ مُندریک ءُ پلوھاں مان ئے کن اَنت کسانیں مُھرگ اَنت کہ دُرءَ ءَ اِشں کن اَنت ۔ سبز چہ دریاءَ، دازءَ یا تاک ءَ ۔
- سبزآپ : (س ب ز ۔ آ پ) دریاءِ ھما جاگہ کہ اودءَ آپ سبز اَنت، سبزیں آپ : بزاں پھکیں ءُ بے رنگیں آپ ۔
- سبزاپ : (س ب ز ا پ) گورے کہ چہ بُرز کیت ءُ سنجگور ءِ کورءَ رِچ اِیت ۔
- سبزگ : (س ب ۔ ز گ) سبزبوگ کِشار ءِ، بزاں درآتگگ کہ زمین سبزگندگ ءَ کیت توری کاہ، ڈرچک سبز اِیت، پچ سبز اِیت : پنگ بند اِیت، سبزءَ شراپ اِیت بزاں کلونٹ ءِ سبزی ءَ گار کنت ءُ پھک رنگ بیت ۔
- سبزل : (س ب ۔ ز ل) سبزگونگ، دوست، سبزءُ شترنگیں جنِک یا بچک، نامے ۔
- سبزو : (س ب ز و) سبزگونگ، نامے، مچے کہ ایشی ءِ کلونٹ سبز اَنت

- سَبَک : (سَ بَ کَ) چہ مُلّاء درٔ بُتگیں ھمرُوح ءِ وتگیں، دَرِدَنت ۔
- سُبکّ : (سُ بَ کّ کَ) گَشی ءُ سُبکّ اِنت، گراں نہ اِنت، بے اِزّت، بے ادب (گُران : با اَدب)
- سُبکوان : (سُ بَ کْ۔ وَ اْ نْ) ھماگال کہ آ سُبک وانگ بیت، انچوش کہ " درتگ پَشک"، "ء" "کن اَنت" "ءِ گال" درتہ پَشک "،"ءُ" "کن آں" وانگ بیت۔
- سَبگلی : (سَ بَ گْ لِ یْ) مجولی لیب، چار وانگ آسکی مجول (جو کرشتیں مجول ءَ) زیر اَنت ءُ جو کہ ھشتی ءَ سنگ ءِ جن اَنت ءُ چار ءُ شتی روزر بند اَنت
- سِبیلّ : (سِ ب یْ لْ لْ) : چوکّ، بے کار - مردینی نامے ۔
- سِپ : (سِ پ) شَرپ (عربی صفت) کتار ۔
- سُپّ : (سُ پْ پ) چہ پُٹّ ءَ تھر ءِ بھر کہ گانڈ ءِ تھ اِنت ۔
- سَپاٹّی : (سَ پا ۔ ٹِ یْ) ھما کپ کہ بندے ءِ پر اِنت ۔ ★
- سِپَارت : (سِ پَ ا رَ تْ) اُمیت، آسرا ۔
- سِپار کوا) : (سِ پَ اْ ژ۔ کُ وْ اْ) کورے کہ چہ رودرآتک ءُ گور پچاپی نیاںچی ءَ کیت ءُ گوں بھتگ ءَ ھور بیت کہ ھردوئیں ھوری ءَ سرباتہ ءِ مزن کور ءَ ریچ اَنت ۔
- سِپارگ : (سِ پَ اْ رْ گْ) کسے ءِ اُمیت ءَ یلہ دیگ ۔
- سپاہ : (سِ پَ اْ ہْ) سپہ، بڑاہ، ڈولداری لشکر ۔
- سپاھدار : (سِ پَ اْ ہْ دَ اْ رْ) بڑاھدار، ڈولدار، شَترنگ (۲) لشکر داروک یا سرلشکر، سالار ۔ ✪
- سپاھی : (سِ پَ اْ ہِ یْ) بجاڑ سپاھیگ "۔
- سپاھیگ : (سِ پَ اْ ہِ یْ گْ) سرکار ءِ سلھبندیں مردم کہ پہ جنگ یا مُلک ءِ گُرد ءُ دارءَ داوگ بنت ۔
- سَپِت : (سَ پِ تْ) مزنیں چلّی
- سِپِت : (سِ پِ تْ) سارٔا، توسیپ، گلا ءُ ستا ۔ ★
- سُپِیت : (سُ پِ تْ) کسے ءَ یک چیزے سُمب اِت، سُمبگ ءِ گوستگال اِنت "تیرءِ دیوال سُپت بڑاں سُمب اِت "۔
- سُپتگ : (سُ پْ تَ گْ) سُمبگ ءِ دیرگوستگال، سُمب اِنگ، سُپتگیں، سُمب اِتگیں ۔
- سُپتگیں : (سُ پْ تْ گِ یں نْ) سُمب اِتگیں ۔
- سَپَٹّ : (سَ پَ ٹّ) مُرگ ءِ وتی بانزلاں ماں وتی بجاں پہ زور جنگ، بانگ ءِ وھدءَ کروس انچوش کنت، بانزل ءَ جولگت ءِ پیم ءَ جنگ
- سَپٹگ : (سَ پَ ٹَگْ) سپٹ ءِ جنکار گال ۔
- سَپٹنگ : (سَ پَ ٹَ ٹْ کْ) کسانیں ءُ زندریں سپٹ، مرگ ءِ تھت ءَ مُرگ ءِ بانزل جنگ ۔
- سَپَر : (سَ پَ رْ) سات، ساپری، چہ مُلکے ءَ پہ دگہ مُلکے ءِ روگ ءِ کار ۔
- سَپَر : (سَ پَ رْ) سَربُر ۔
- سَپرپوست : (سَ پَ رْ۔ پُ وْ سْ تْ) بچار "سرپوشت
- سِپرزئی : (سَ پَ زْ۔ زَ ءِ یْ) : دشتیاری ءِ کور ءِ کرءَ چہ برّیانی ءَ جھل میتگے ۔
- سُپرہ : (سُ پْ رَہْ) کُپار، پرزونگ ۔
- سِپک : (سِ پْ کْ) ھما زمین کہ ھچبر کشگ نہ بوتگ کہ مزن مُپٹ بہ بیت، یا زجاگہ ءَ سکیں زمین بند ءَ ھم گوش اَنت ۔
- سِپّتن : (سِ پْ پَ نْ) ساپ ءُ جوان ءُ بزءُ ترو کیں کرکینگ، چہ سپتن ءَ جوڑ کرتگیں کپگ ۔
- سِپہ : (سِ پَ ہْ) بڑاہ، ڈولداری، لشکر۔

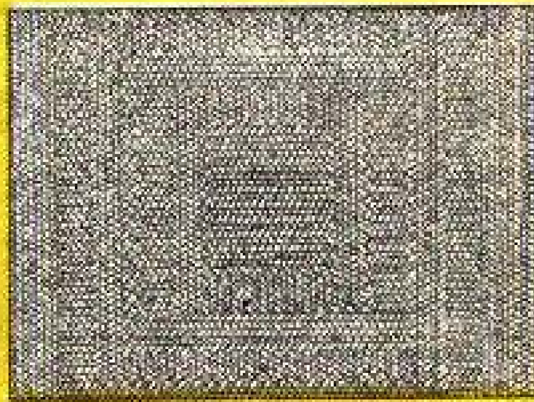
- **سپہ دار** : (سِ پَ ہَ ۔ دَارْ) سپاہ ار، بڑاھدار، ڈولدار، شترنگ (۲) سرلشکر یا لشکر داروک، سالار ۔ ✪
- **سپیت** : (سِ پے تْ) شیرءِ رنگ، بیرم ۔
- **سپیتاک** : (سِ پے ۔ تَ اکْ) اسپیت تاک، بوٹگے کہ تازی ایشی ءَ "کرمۃ البیضاء" گوش اَنت، ھر ڈر چکے کہ آئی ءِ تاک اسپیت بہ بنت، ھر واتگی یا دگہ دپترے کہ آئی ءِ تاک اسپیت اَنت ۔
- **سپیٹگ** : (سَ پ یٹ ۔ ٹَ گْ) سک سارت بلے پہ گراستگیں وردن ءَ ءُ گیشتر پٹ ءَ گوش اَنت ۔
- **سپیدار** : (سَ پ ے دَارْ) "اسپیدار" : ڈر چکے کہ دارئے اسپیت اِنت، بلوچی ءَ "صوبہ دار" ءَ گوش اَنت ۔ ھمے رنگ ءَ "سپادار" ءَ ھم گوش اَنت ۔
- **ستا** : (سَ ۔ تَا) تو۔یپ، ساڑاھگ، گلاھگ ۔
- **ستاپوری** : (سَ تْ ۔ تَ ا ۔ پُ وْرِیْ) نگن ءِ راستے، چہ گلہ ءَ پچگ بیت، ایشی ءِ چانگ ءَ تان اَنت ءُ روگنے مُش اَنت ءُ پدءَ پتا اَنت چانگئے گوا نت نی پدءَ تان اَنت ئے ایشی ءِ نگن تلو تلو ءُ ھم بیت
- **سُتر** : (سُ تْ ۔ تَ رْ) بندیکے کہ اُستا آئی ءَ گلکاں مین اَنت ءُ تھتگ ءِ سرءَ کِشک کش اَنت ۔
- **ستر** : (سَ ۔ تَ رْ) ھر چنت، ھر رنگے کہ، پہ ھر رنگے ءَ، ستر اِنت کہ بزاں ھرچی اِنت کہ ۔
- **سِتر** : (سِ تْ رْ) چیزے چیر دیگ، پردگ، چیراندر، اِزّت، آبرو ۔
- **سترنگ** : (سَ تْ ۔ رَ نْ گْ) شترنج، (شطرنج) Chess
- **سِتک** : (سِ تْ کْ) باور، بیسہ، منّگ (تازی : صدق، اعتقاد، یقین)
- **سُتک** : (سُ تْ کْ) "سُچگ" ءِ گوستگال بزاں یک چیزے سُتک
- **سُتکگ** : (سُ تْ ۔ کَ گْ) "سُچگ" ءِ دیر گوستگال بزاں دیر اِنت کہ اے لوگ یا چیزے سُتکگ، پہ ناکارئیں ءُ بے پکاریں مردم ءَ ھم گوشں اَنت ۔
- **سُتکدل** : (سُ تْ ۔ کَ ہْ + دِ لْ) ھاکہ دل ئے سُتکگ، دردیگیں دل ۔
- **سُتکسر** : (سُ تْ کَ سَ رْ) شوم، بے سیت، بدبھت
- **سُتک سوچ** : (سُ تْ کَ ۔ ءُ ۔ سُ وْچْ) سُچگ ءُ سوچگ، بزاں برباد، تاوان ءُ بیرانی ۔
- **ستم** : (سَ تَ مْ) لازم، پہ زور، ھُچ، مَنّ ئے نہ منّ ئے ۔
- **ستمکار** : (سَ تَ مْ ۔ کَ ارْ) ھاکہ دتی کارءَ پہ زور ءُ ستم پرمایت ۔
- **ستّو** : (سَ تْ تُ وْ) بیساکہ چہ ناہ ءُ آرت ءُ روگن ءَ جوڑ بیت ۔
- **ستّی** : (سَ تْ تِ یْ) پاک، اِزّت دار، نیک، گیشتر پہ جنیں آدماں گوشگ بیت انچوش کہ "بی بی ستّی"، بلے پہ نرّیں ھم کار مردئے کن اَنت ۔
- **سُتّی** : (سُ تْ تِ یْ) چہ اپیان یا تریاکئے درمانے (وابگیج) جوڑ کن اَنت پہ چُکّانی واپینگ ءَ، وابگیج
- **سَٹ** : (سَ ٹْ) بچار "سَٹّ"
- **سٹّ** : (سَ ٹْ ٹْ) چہ اُمیت ءَ گیش کرتگیں کار، بازھیراں کنوکیں کرتگیں کار، کردار، (۲) چوٹ ءَ کہ دوچ اَنت سرتل ءِ بُن ءَ گرہ دگرہ ءِ یک بندیکے پوست ءَ کن اَنت ءُ دوچ اَنت، ایشی ءَ سٹّ گوش اَنت ۔
- **سِٹّ** : (سِ ٹْ ٹْ) جہ، جُتک، ترترء، دَور، کُپ، شاگ، اِنزار، سِٹّ جنگ، سِٹّ کنگ، سِٹّ ءُ سما، سِٹّ ءُ دَور، سِٹّ ءُ نند، سِٹّ ءُ کپ ۔
- **سُٹّ** : (سُ ٹْ) ذراج ءَ بارگیں چیزے ءِ سرءِ کُٹّ اِنگیں بھرءِ گُڈّی سیم سر، انچوش کہ کٹّ، شیگ،

نَد، سُٹک۔

- **سٹاوٹ :** (سَ ٹَ ا وَ ٹ) گڑبڑ، اَڑکُڑ، بے رھبنداں کپتگیں، رَدءُ پدی۔
- **سِٹک :** (سِ ٹ ٹُ کّ) کسانیں سِٹ، کسانیں جُھ، کسانیں جُتک، کسانیں تِرتزّگ، کسانیں دَور، کسانیں کُپ کسانیں شاگ، کسانیں اِنزار، سِٹکی لیب۔
- **سِٹکی :** (سِ ٹ ٹُ کِ ی) لیبے کہ گُنڈ گُنڈیں کِشک رَندگ بیت ءُ یک نکشےچو پدیا یک ءِ جوڑ کنگ بیت سِنگلکے زیراَنت یک کُڈّے ءَ دور دئینت ءُ پدءَ یک پادءَ سِٹ اَنت ءُ الیشی ءَ پہ سِٹک کَش اَنت۔
- **سُٹک :** (سُ ٹُ کّ) سَرِک "سُٹ" ءِ کسانام، لنککانی سرءُ پادیا دست ءِ، سُٹک جنگ بزاں گوں دستءُ لنککانی سَرِک ءَ کسے ءَ گُتت کنگ، سُٹکانی سرءَ نندگ بزاں پاد ءِ لنککانی سرءَ سرپادی نِندگ۔
- **سَٹگ :** (سَ ٹَ گّ) ھراب دوچگ، دوچ ءِ سٹگ : کرٹزّگی دوچگ۔
- **سَٹگ :** (سَ ٹ ٹَ گّ) پہ بے تاھیری یاگوں بے پرواھی یا پہ ھمّت چہ یک جاگھے ءَ پہ دگہ دوریں جاگھے ءَ رَوگ، (۲) ڈروگ ءِ بندگ، یک کارے ءِ بارہ ءَ ھچ نزانگ یاگپ ءِ بارہ ءَ سھیگ نہ بوگ، بلّے چہ وتی نیمگءَ سرپہ سرکنگ ءُ گُشگ۔
- **سِٹگ :** (سِ ٹ ٹُ گّ) چیزے ءِ چہ وتی جاگھ ءَ پہ تُرندی چہ جنگ ءُ کپگ، جُتک جنگ، سُبک ترتزگ۔
- **سَٹل :** (سَ ٹَ ل) گُدّ دوچگ ءِ مشین ءِ سامانے ءِ نام اِنت چہ انگریزی گال "شٹل" ءَ
- **سَٹوک :** (سَ ٹ ٹَ وُکّ) ھاکرسَٹ اِیت، سَکّیں ڈروگ بند۔
- **سِٹوک :** (سِ ٹ ٹِ وُکّ) ھاکرسِٹ اِیت، ناڈراھی یے کہ ناڈراہ ءَ سِٹیں اِیت۔
- **سِٹ ءُ کپ :** (سِ ٹ ٹَ۔ ءُ کَ پ) سِٹگ ءُ کپگ، سِرگ ءُ کپگ، جُتک جنگ ءُ کپگ، بے سِیتیں جُھد کنگ، بے پکاریں ڈرکّ ءُ ڈور کنگ۔
- **سِٹی :** (سِ ٹ ٹِ ی) : "سِٹ اِیت" ءِ گُونڈ گال کہ "سِٹگ" ءِ آکی اِنت۔
- **سِٹی دوچ :** (سِ ٹ ٹِ ی۔ دُوچ) بلوچی دوچے ءِ نام اِنت۔
- **سِٹینگ :** (سِ ٹ ٹِ ے۔ نگّ) سِٹگ ءِ گشکارگال بزاں انچُش کنگ کہ پہ سِٹ اِیت۔ مُشک سِٹینگ، گُوشاَنت کہ "اگاں تومارا پارنجی نہ دئے ما پہ تو مُشکاں سِٹینیں" اگاں پارنجی ءِ نہ دات ڈرستیں مُچ یک دپ بنت ءُ گُوش اَنت : "پارنجی نہ دات مُشک سِٹ اِتگ"
- **سَچ :** (سَ چ چ) سچ ءُ زاگ، تازی دیوال ءِ گل دونگ ءَ گُوشاَنت "سَچگ"۔
- **سُچ :** (سُ چ چ) ھرچیزے ءِ بارگیں تیزیں تُوسکیں سر، لانٹیگ ءِ سُچ بزاں ھمایھ کہ آئی ءِ سرءَ تراِیت، شَت ءِ سُچ، پنسل ءِ سُچ، بزاں ھرچیزے ءِ تُوسکیں سر، سُچگ گُتّ بیگ، سُچ کنگ : پہ سُچ گُت کنگ۔
- **سچبند :** (سَ چ۔ بَ نْ دْ) چکاسبند (مصرع طرح) گرھبند
- **سَچگ :** (سَ چ چ گّ) چکاسگ، تیمارگ، زھم ءِ سَچگ
- **سُچگ :** (سُ چ چ گّ) یک چیزے ءِ بھا زورگ ءَ باپاری آئی ءِ بھاءَ گُش اِیت ڈوروک آئی ءِ بھاءَ کم تر کنگ ءِ زور جنت باپاری آئی ءَ گُوش اِیت "بھا ھمیش اِنت ترا سُچ اِیت پہ زیر نہ سُچ اِیت مہ زیر"، پہ وتی زانگ ءَ یک چیزے ءِ بھاءِ اندازہ ءَ شہ

زانگ (۲) یک چیزے ءِ سرء بارگ ءُ تُوسک ترنگ، تُوسکیں چیزے ءِ مان دگہ لھم تریں چیزے ءَ گُٹ بیگ .

- سَجگ : (سَ جَ گ) بُراھدار بوگ (ھندی: سجنا) ء دُرماں ھما گوشاں ءَ سَج ایت کہ مات ءَ کسانی ءَ مان کنگ .
- سَجمہ : (سَ جَ مَ ہْ) چرۃ، ھما گلڑیں سُرپ کہ شکاری تیراں مان اِنت، ھے رنگیں دگہ گلڑیں پولات کہ مشینانی تہ ءَ کار مردبیت .
- سَجمئی : (سَ جَ مَ ءِ یْ) چرئی تُپنگ کہ گیشتر پہ مُرگ ءِ شکار ءَ کارمرد بیت .
- سَجنجل : (سَ جَ نْ جَ لْ) چم، بلوچی دومی دور ءِ لچہ کاری ءَ کارمرد بوتگ (پارسی وانگی "شیراز" ءِ تہ ءَ نبشتگ :- بکسرِ سین مهمله و فتحِ هردو جیم کہ درمیانِ آنها نون ساکنه است در آخر لام بمعنی "آئینه" است بعض می گویند این لفظ رومی است)"
- سَجو : (سَ جْ جُ وْ) پورا، توام، سرجم، ھماکہ کپ ءُ چُنڈ نہ اِنت .
- سَجہ : (سَ جْ جَ ہْ) بچار "سَجو"
- سَجّی : (سَ جْ جِ یْ) بچار "سجیگ"
- سَجّیگ : (سَ جْ جِ یْ گْ) کباب ءِ ڈول یا کباب وڑ، ھُشک کباب

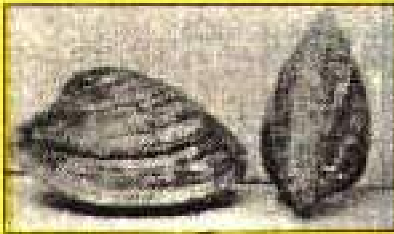
سچکان

- سَچ : (سِ چْ) دوگیں شیر ءَ گرادا نت شیلانچ کن انت آئی ءِ آپاں "سچ" گُوشِں انت .

من سدو نیاں گنوکیں کہ سچاں دیاں گچکاں . Whey (WA)

... سُچگ ءِ برمانگال .

- سَچو : (سَ چ چ وْ) راستیں، بے کچہ (اِے گال در آمدے)
- سَچہ : (سَ چ چ ہٗ) بچار "سَچو"
- سَدْ : (سَ دْ) پنجاہ ءُ دگہ پنجاہ سلاں تنک۔
- سِد : (سِ دْ) : بہ سِد "سِدگ" ءِ پہ مانگال
- سَدّ : (سَ دْ دْ) بند (تازی گالے)
- سِدّ : (سِ دْ دْ) ماھیگے یا گاسس ءِ زات ءِ اِنت۔ سِدّو، جیونی ءِ الیشی ءِ مُبلدو گوْش انت، شمشیری بچار بلندو
- سُدّ : (سُ دْ دْ) سما، زانگ، زانتکاری۔
- سداپ : (سَ دَ اپ) درمانکاھے (سداب: گیاہی باشد دوای مانند پودینہ، خوردنِ آن دفع قوتِ باہ ومباشرت مردان وزنان کند، قوت، ب ق) جنینی نامے۔ (بچار بُت)
- سُدام : (سُ دْ دَ امْ) آرام، سُدام گرگ: ترھگ "مُرگ ءَ پہ دام گراگاں ناں سُدام گرہ"

سدپ

سداپ

- صدپ : (سَ دَ پْ) ترپوکیں کرکینگے کہ الیشی ءِ تہ ءَ دریائی نزمیں تُوکے مان اِنت کہ ولایتاں وَدانت ءُ چے لولکان لھتیں وتی کرکینگ ءِ تہ ءَ مروارد پیداک کنت (بچار بت)
- سَدرُک : (سَ دْ رُکْ) بلوچی نامے۔
- سَدری : (سَ دْ رِی) بُگّی دانے کہ روایرشتی بلوچستان ءَ باز بیت۔
- سَدَک : (سَ دْ دَکْ) دلجم۔
- سَدُک : (سَ دُکْ) نامے، سدگنج ءِ نیم نام۔
- سِدک : (سِ دْکْ) سِتک، یکین
- سَدکہ : (سَ دْکْ کَ ہٗ) ندر، کولیگ، شَنک۔
- سَدکئی : (سَ دْکْ۔کَ ئی) ھیراتی، سدکہ بوتیں، پہ بدیں رنگ ءَ گوشگ بیت۔
- سِدگ : (سِ دْگْ) سادیا ھمے رنگیں دگہ چیزے ءِ چہ یک جاگھے دو بھر بوگ
- استار یا استال ءِ سِدگ : اِستار ءِ چہ وتی جاگہ ءَ یلہ بیگ۔ بند ءِ سِدگ : بزاں برگ۔ دھل ءِ سدگ : چہ پُل

گیشگ ۔ سادءِ سِدگ : «سادچہ ھاجاگہ ءَ سِدایت کہ بارگ اِنت» سرین ءِ سِدگ : زنڈیں تاوان ورگ ، شرین ءِ پُرشگ ۔

- **سَدگنج :** (سَ دْ گَ نْ جْ) بازگنج ، سک باز انچوش کہ ھزار گنج ۔ جنینی نامے
- **سَدَل :** (سَ دَ لْ) مَٹ ، بدل ، بدل سدل : مَٹ ءُ بدل ۔
- **سُدُم :** (سُ دُ مْ) گُت ، جھَندَم
- **سَدّن :** (سَ دْ دَ نْ) گورے ءِ نام اِنت کہ ماں بلوچی کوھنیں دپتران الیشی ءِ نام گیت ؎

سدّن بجّالے کہ بلوچی ھتدءَ درِ انت ۔

- **سُدّو :** (سُ دْ دُ وْ) اناگہ ءَ ترندی ءَ دیم روگ ، اورشں کنگ ، بُجگ ، چوتیر ءِ ترندی ءَ دیم ءَ روگ ،
- **سَدُو :** (سَ دُ وْ) جنینی نامے ، بتل : من سَدُو نیاں گنوکیں سچاں ذیاں کُچک ءَ ۔ «کیا ءُ سدو» ءِ داستان ءِ باجن ۔
- **سُدوم :** (سُ دْ دُ وْ مْ) کسانیں ھولیگے ۔
- **سِدءُبند :** (سِ دْ ءُ بَ نْ دْ) ھمے وھدی کہ روچ بُڈگ ءَ اِنت : بُڈءُ نہ بُڈ اِنت
- **سَدی :** (سَ دِ یْ) یک سدی ، چہ سدءِ تہ ءَ انچوش کہ نَودیزاں چہ سدءَ نَود ٪۹۰ (۲) ھَورانی گُڈّی در ، زمستانی ھورانی گوارگ ءِ سد روچ اَنت کہ ھر یک دہ روچ ءَ یک درے گُوش اَنت ءُ ایشانی نام ءَ دھی ، بیستی ، سیئی ، چِلّی ، پنجاھی تانکہ سدی ، ہتلے گُوش اَنت : "سدی بدی یاکہ بدی" بزاں اِے درگیشترےگوارگ ءَ گُوزایت ءُ بدی بیت اگاں ناں گڑا اسک گُوارِیت کہ بدی ءُ بیرانی کنت یاکہ "بدایت" بزاں گُوارگ ءَ بس نہ کنت ۔
- **سدیچ :** (سَ دِ یْ چْ) رودراتکی بلوچستان ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت ۔ میرکمبر ءِ لچہ ءَ اِنت :

　　؎ بنداں سدیچ ءِ کنڈگ ءَ ۔

- **سِدیری :** (سِ دِ یْ رِ یْ) کسانیں واسکوٹ ، ڈگلو ۔
- **سِدیک زئی :** (سِ دِ یْ کْ ۔ زْ ءِ یْ) سِدیک ءِ چُک ءُ نماسگ ، دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام اِنت
- **سَڈّ :** (سَ ڈْ ڈْ) مِق ءُ سڈّ ۔ مَنّت کنگ
- **سَڈّو :** (سَ ڈْ ڈُ وْ) کسان چرندگ
- **سَر :** (سَ رْ) سَرگ ، ھر یک چیزے ءِ کُٹ اِنگیں سر ، پیسر ، بُنگیج ، سما ءُ سُتا ، کوشش ، سردار ، سَربُر ۔

سر ءِ ایر کنگ : پہ دیگ ۔ سربندگ یا سر ءِ بندگ : دُژمن ءِ ، لشکر ءِ ، آپ ءِ ، کپتوک ءِ سر ءِ بندگ گوں سربندءَ ۔ سرپاد ءَ ننگ : جھد ءُ کوشست کنگ ۔ سرپاد ورگ : اُٹگ ءُ کپگ ۔ سر ءِ پِٹگ : پہ رِشک ءُ بوٹ گرگ ءَ ۔ سَرپد بوگ : پوہ بگی ، زانگ ۔ سرپد کنگ : سر ءُ سوج کنگ ۔ سر ءِ پر بوگ : زانگ ءُ سرپد بوگ ۔ سرترگ یا سر ءِ ترگ : بزاں سر ءِ چکر ءَ گ ۔ سرجم کنگ : جریدگ کنگ ، تیار کنگ ، پورا کنگ ۔ سردیگ : رمگ ءِ ، گودم ءِ ، بگ ءِ ، سر ءِ نذر کنگ ۔ سرسِدگ : چہ ھمراھاں گِسر بوگ ، جتا بوگ ۔ سرسِند بوگ : بجاءُ سرسدگ ۔

سرسوچ بیگ : تہ ءَ ھانگ ءُ سر برءَ شیگ ۔ سرکونڈی ورگ : اڑگ ءُ کپگ ، سر بادورگ ۔
سرءَ گرگ یا سرءِ گرگ : کارے ءِ سرءِ گرگ بزاں چہ بُنگیج ءَ گرگ ، رِتکگیں سرءِ گرگ ، پھر بزگ ، چہ نادراھی ءَ ،
چہ گندگیں کارے ءَ ۔ سرگوزکنگ : کمار نہ کنگ ءُ گوزگ ۔

- **سُر** : (سُ ر) گوادر ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت (۲) بہ سُر بزاں وت ءَ بہ سُرین (۳) سُر ءُ پُر : پہ کارے ءَ چست ءُ ایر (۴) زیمر ، ترنز
- **سِرّ** : (سِ رّ) مزن ، بھانگ کوک ، چیریں چیز ، سترگ ءِ پرمانگال بزاں لِسّر : دَور بجن ۔
- **سُرّ** : (سُ رّ) زنڈ ، گواتگپتگ ، شیاہ ، سک شیاہ ، ترسناک ، مزن جون ، شیاھیں سُرّ ۔
- **سَرابّرا** : (سَ ر را ۔ ب ررا) اڑاتگیں ، نہ گیش اِتگیں ، سرابرا بوگ : چہ تُرس ءَ یا دگہ نیمونے ءَ سرءِ ھوش ءِ روگ ءُ مان اڑگ ، سرابرا ئیں گپ جنگ　بے رھبند ءُ بے سر ءُ بُنیں گپ جنگ ۔
- **شراپ** : (شَ ۔ راپ) چیزے ءِ رندءَ انچوش روگ کہ آئی ءَ سما مہ بیت ، شراپ ءَ بوگ ، شراپ کنگ ۔
- **سَرآپ** : (سَ ر ۔ آپ) چالاک ، ہشیار ، بلد ۔
- **شراچگ** : (شَ ۔ راچ گ) ماھور یا زگ ءِ ورتگیں چمکاں پدءَ شرکنگ ، ھر چیزے ءِ پیچ ءُ پچین کنگ ۔
- **شراد** : (شَ راد) یک چیزے ءِ اِدءَ گار ءُ دگہ جاگھے زاھر بیگ یا تراچ ، شرادکنگ : تراچ کنگ
«رھم کن شپ چراگ شرادانی » بزاں چوکہ شپچراگیں بالوءَ آئی ءِ روک اِدءَ کہ جنت ءُ پرایت پدءَ دور دگہ جاگھے جنت ۔
- **شرادک** : (شَ رادک) پنجگورءَ رکشان ءِ کرءَ چہ پنجگور ءِ مزنتریں شہراں یکے کہ آبادی ، کشار ءُ جوئے ھم مان ۔
- **سَرارگ** : (سَ رارگ) پشت گیجگ انچوش کہ اگاں کسے ورگ ءَ اِنت یا بازچیز اِیر اِنت ءُ زیگ ءَ اِنت اِش آئی ءَ گوشگ بیت "کمیں سرار" بزاں پھکیناں یا ڈرستاں مہ ور یا مہ زیر ، کمیں پشت گیج ۔
- **سراروک** : (سَ را روک) سرارتگیں چیز ، گیشتر پہ ورگ ءَ گوشگ بیت کہ کسے ءَ وارتگ ءُ چہ ھمے ورگاں کمیں پشت کپتگ ، «سرار» بزاں پھکیناں یا ڈرستاں مہ ور یا مہ زیر ، کمیں پشت بگیج ۔
- **شراس** : (شَ راس) ھما زندئیں «روت نَل » کہ سِگندان ءَ گوں سیتل ءَ ھور کنت ۔
- **سرامِاد** : (سَ را مَ اد) سرگردن ، مست ، ھنوش ، بے سار ۔
- **شرامینگ** : (شَ رامِ ے نَ گ) یا شرھمینگ : پہ تُرس کسے ءَ گُڈینگ کہ پہ پھر بزگ ءَ سر بجنت ۔ بیگر گونڈلاں شرھمینتگ ۔
- **سراندل** : (سَ ران دِل) بھ بُکرو ، ھماکہ دل ءِ ھچ نزیر اِیت ، دلاں سرو ، دلبالاد ۔
- **سرانَو** : (سَ ران وَ) ھما مردم کہ ٹِکی بُندر اِش نیست ، خانہ بدوش ، ھما مردم میل یا بوجیگ یا کریل ءُ گاڑیاں سپر کنگ ءَ اِنت ۔ (تازی مرکاب)
- **سرانہ** : (سَ ران ہ) بچار «سرانو»
- **سراوشتاتیں** : (سَ ر اوش تا ۔ تِ ے ں) سراوشتاتیں مردم ، نام کشتگیں ءُ مشہوریں مردم Outstanding figure
- **شراھمینگ** : (شَ راہ مِ ے نَ گ) بچار «شرامینگ»
- **شراھِمندگ** : (شَ راہ مِ ن دَ گ) شیوار ، لشکرتگ ، ھیران ۔

- سربار : (س ر ب ا ر) ھاکہ ئبنبار ءِ سرءَ کڈّ اِتگ، ھما مردم یا کہ اولاک کہ سک باز لڈّگ بوتگ، بڈّ ءُبار۔
- سرباز : (س ر ب ا ز) بلوچستان ءَ جاگھے. سرباز ءِ گور: سگیں مزنیں ڈراجیں گورے کہ الشی ءِ ھر دو کرّاں آبادی اِنت۔
- سرباز ءِ گور : (س ر ب ا ز ءِ گ و ر) ھما مزن گور کہ چہ "سراوان" ءِ کوھاں درکیت، پدءَ دشتیاری ءِ چیل ءَ دوچار کپ ایت ءُ چہ جیونی ءِ روایرشُت ءُ گوتر ءِ نزّیک ءَ دریا ءَ رچ ایت۔
- سرباسک : (س ر ب ا س ک) باسک ءِ بُرزی بھر کہ گوں کوپگ ءَ نزّیک تر انت، باز مردم الشی ءِ بزانت ءُ چہ سروشگ دانکہ مُچ ءِ بھرءَ گوش ایت " دست ءِ ماں سرباسکوں مجن منی لوٹتیں گپ پُرش اَنت " شھداد مھناز "
- سربالاد : (س ر ب ا ل ا د) دیم پہ بُرزءَ، پہ بُرزی نیمگءَ دیم ءَ کنگ ءُ رؤگ، شربدار، مزن سر۔
- سربتگ : (س ر ب ت گ) گار، سر پہ نہ بوگ، در پہ در، ھیران، پریشان۔
- سربَر : (س ر ب ر) کشاریا ڈرچکانی ھما بَر کہ پہ کنتراس (ٹھیکہ) ءَ زیرگ یا دیگ بیت۔
- سربُر : (س ر بُ ر) سرجک، سرءِ بزاں سرءِ جک ءَ۔ بُرزءَ

تلک ءِ سربند

- سرتُش : (س ر ت ش ش) موسمی ھورے کہ چہ اپریل ءِ نیم ءَ بُنگیج بیت دانکہ مئی ءِ نیم ءَ، گرماگی ھورانی اول جوھاک
- سربگل : (س ر ب گ ل) کسے کہ آئی ءِ سرءَ ھم باز بیت ءُ بگل ءَ ھم۔
- سربند : (س ر ب ن د) گُدے کہ پہ ناڈراھی ءَ یا کپتوک ءِ سرءَ بندانت ءُ کہ اِے گُد جکن اِنت، پہ بزاہ ھم بندگ بیت (۲) تلک ءِ سربند کہ سیم یا کازگ یا دیجی ہے بیت، (بجاربت) (۳) لچہ ءِ بُنگیجی بند۔
- سَرپ : (س رَ پ) دیوان رد، دیوان ءُ سرپاں، (۲) سرپگ ءِ پرمانگال بزاں بہ سرپ۔
- سُرُپ : (س رُ پ) یک سرونگوئیں زرم ءُ سنگ ءُ گرانیں مادے (پا: سرب تازی: رصاص، ھندی: سیسہ، انگ: Lead) کہ چہ الشی ءَ چرہ، تیر یا دگہ چیز جوڑ بیت
- سرپاد : (س ر پ ا د) پیادگ، بزاں اولاکے ءَ سوار ءُ جتا نہ اِنت، سرپاد نندگ : پا دانی سرءَ نندگ، سرپادورگ، پاد ءِ سرءِ گوں سنگے ءَ یا دگہ چیزے ءَ ڈیک ورگ کہ مردم سِٹ وارت۔
- سرپاگ : (س ر پ ا گ) پُچگ ءِ یک نمونگے، بلوچی دوچ ءِ نام اِنت
- سرپیچ : (س ر - پ چ) ھما بان یا لوگ کہ سرءِ پیچ اِنت

سرپد : (سَ رَ پَ دْ) زانتکار، زالوگر، پھُیں مردم، سرپدبیگ : زانگ، زانتکار بیگ، پھمگ، پھُ بیگ۔

سرپدیں : (سَ رْ پَ دِ ے نْ) زانتکاریں، زالوگریں، پھُیں، سرپدیں مردم : زانتکاریں مردم، الکابیں مردم، پھُیں مردم۔

سرپگ : (سْ رَ پْ پَ گْ) چیر بوگ، ٹپگ۔

سرنگ : (سْ رَ پَ گْ) کرپاس ءِ کلونٹ، تلک ءِ سرنگ : ترندیں رگ، ترندیں ٹگ، تپنگ، کمان ءُ مردم ءِ ۱

سرنگ پلّ ءِ سرنگ : بزاں ہچ پلگ۔ تپنگ ءِ سرنگ : بزاں برگ۔ تاک ءِ سرنگ : ترندیں ٹگ

سرپوست : (سَ رْ پْ وْ سْ تْ) مردم، ساھدار یا دگہ چیزے ءِ پوست ءِ سربُری بھر، سرپوست۔

سرپوستی : (سَ رْ پْ وْ سْ تِ یْ) تیر یا دگہ چیزے ءِ انگوش لگگ کہ تھنا سربُری پوست ءُ بگپیت ءُ گوشت ءَ ایر مرّوت، سرپوستی۔

سرپوش : (سَ رْ پْ وْ شْ) چادر، دیگ، پوش، انچیں چادر، پوشش ءُ دیگ کہ چیزءِ سری نیمگ ءَ مانپوشگ

بیت، ھر چیزے ءِ سربُرءِ پوش۔

سرپہ چک : (سَ رْ۔ پَ ہْ۔ چَ کْ کْ) سرماں سر، یک دگرے ءِ سرءَ، سرماں سراں، سرچک۔

سرپہ دز : (سَ رْ۔ پَ ہْ۔ دَ زْ) ابید چہ ایشی، بے ایشی ءَ، بے نہ اِنت

سرپینگ : (سْ رَ پِ ے نْ گْ) تپنگ، تلک یا دگہ انچیں چیزے ءَ انگوش کنگ کہ بہ سرپ اِیت، چپانی سرپینگ

سرتاب : (سَ رْ تَ ا بْ) تیر یا دگہ انچیں چیزے ءِ سرءِ تاب ورگ (۲) ھبر نہ زور (۳) چوٹ سر۔

سرتراش : (سَ رْ تْ رَ ا شْ) سرسا، ھماکہ سرسا اِیت۔

سرتاک : (سَ رْ۔ تَ ا کْ) ھلپتگی، مھتاک یا وانگی ءِ سربُرءِ تاک « سرورق »

سرتران : (سَ رْ تْ رَ ا نْ) مجلس ءُ دیوان ءِ بُنگیجی گُشتانک، سرگپ، سرتران۔

سرترپل : (سَ رْ تْ رَ پْ پَ لْ) ھماکہ آپ ءِ سرءَ ایر انت ءُ نہ بُڈ اِیت۔

سرترک : (سَ رْ تْ رَ کْ کْ ترک اِتگ سر، ھمے رنگ ءَ بُن ترک۔

سرترِک : (سَ رْ تْ رِ کْ کْ) راڑے دو چک ءِ بُنگیجی ءِ ترک ءُ ھمے رنگ ءَ گُڈّی ترِک کہ مُھر کنگ لوٹ اَنت۔

سرترُک : (سَ رْ تْ رُ کْ کْ) دھل یا دگہ انچیں چیزے ءِ بُنگیجی ترک

سِرتگ : (سِ رْ تَ گْ) سارت یا گوھنیں نگن یا بٹ۔

سرتنگ : (سَ رْ تَ نْ گْ) لچ ءِ ھما بند کہ جنین شیر ءِ ھنزک ءَ، کاہ یا اِتوتگ ءُ کاھگ ماں کن اَنت یا کہ کلیگ ماں ءُ

کن اَنت ھمے بنداں سرءَ کید بنداں اَڑین اَنت مُرلچ بڈءَ لونجان اِنت۔

سرتیر : (سَ رْ تِ یْ رْ) تیرءِ سر کہ کمان ءِ تیرءِ سرءَ اِنت، ماں جنگءَ بُنگیجی تیر۔

سرٹال : (سَ رْ ٹَ ا لْ) سری یا بُرزتری ٹال۔

سرٹنگ : (سَ رْ ٹْ نْ گْ) چیزے ءِ سرءِ ٹنگ، بنگیجی ٹنگ

سرجا : (سَ رْ جَ ا) وپسگ ءِ دھدءَ سرءِ ایر کنگ ءِ جاگہ، ھما کرپاس یا پژم ءَ کہ تکیں گندل کہ سرءِ چیرءَ ایر کنگ بیت۔

سرجاہ : (سَ رْ جَ ا ہْ) بچار « سرجا »

سرجگر : (سَ رْ جَ گْ رْ) جگرءِ گوشت۔

- **سرجنگ** : (سَ رْ جَ ن گْ) مُنگیجی جنگ ، اول جنگ ۔
- **سرجنگ** : (سَ رْ جَ نَ گْ) پہ کارے ءِ کنگ ءَ تگ تاچ کنگ ، پہ دمانے گینڈ ءُ گدارے کنگ ، یہ چیزے ءِ کنگءَ کوشست کنگ ۔
- **سرجم** : (سَ رْ جَ م) ۆرستیں ، سجّیءَ ، نیم انسان ، کُل ، توام ، سرجم کنگ : توام کنگ ، تیار کنگ ۔
- **سرجمگ** : (سَ رْ جَ مَ گْ) سرجم بیگ ، یکجا بیگ
- **سرجہ** : (سَ رْ جَ ہْ) بچار "سرجا"
- **سرجھل** : (سَ رْ جَ ہْ لْ) لونچان ، ایر جھل یا ایر جھلگ ، سرءِ جھل ءُ بوگ ، سرماں جھلاد ، شرمندگ ۔
- **سرچ** : (سَ رْ رِ چْ) سرءِ رِچگ : سرءِ نادراھی یے کہ پہ مُشگ ءُ کچ کنگ جوڑ بیت ، پشانک ، لمپوشک ،
- **سرچات** : (سَ رْ چَ اث) چہ کھن ءِ سُبزہ ءُ سنگیجی چات کرائیں ءُ دچات یا دپچاہ ھم گوشن انت ۔
- **سرچادر** : (سَ رْ جَ ادِرْ) ھما چادر کہ سرگیگ ءِ سرءَ مانپوشگ بیت ، سرچادر بیگ : جنین ءِ پہ جاگھے ءِ روگءَ سرگرگ
- **سرچاہ** : (سَ رْ جَ اہ) بچار "سرچات"
- **سرچک** : (سَ رِ چْ کْ) بچار "سریچک"
- **سرچگ**[1] : (سَ رْ۔ رِچ گ) درپ یا رزانے ءَ چہ پرّءَ گیش ھر چیز ءِ مان بکن ئے سرءِ رچ ءِ ایت بزاں گیشیں چیز چہ سر بُرءَ رچ انت ، کسے چہ بازیں وانگ یا زانتکاری ءَ سرءَ پہ ابدالی ءَ بجنت گوش انت "سرءِ تگگ" یا "دزءِ تگگ" ، کسے وت ءَ پزور زانتکار بکنت مردم پہ کلاگ ئے گوشں انت "سرتگگ" ۔
- **سرچگ**[2] : (سَ رْ۔ رِچ گْ) دَھل کہ چہ پلءَ سرءَ کش ایت گوش انت "سرتگگ یا دزتگگ" ۔ بلے دزچگ ھما وھدی راست انت کہ نوکی سبزانگ بزاں چہ زمین ءَ در آتگگ ، چہ پل ءَ سِدگ "
- **سرچمگ** : (سَ رْ۔ چَ م مَ گْ) چنگ ءِ سُبزہ ، بُن چنگ ۔ چمودءَ چنگ درکیت
- **سرچن** : (سَ رْ چِ نْ) ھما اُستا کہ مردمانی سرءِ میذان پہ ڈول ءُ برّاہ چنت ، "سرچنگ" ءِ پہ مانگال ، بزاں سر بچن ۔
- **سرچنڈ** : (سَ رْ۔ چَ نْ ڈْ) سرچنڈ کنگ بزاں گون دستاں چست کنگ چہ سر ءِ بُرزی دَور دیگ ، سرڈرزنگ ، (۲) سرجب کرچہ پیری یا نادراھی بیت
- **سرچنگ** : (سَ رْ چِ نَ گْ) پُل یا نیبگءَ چہ ڈرچک ءَ سندگ ۔
- **سرچوپ** : (سَ رْ چُ وْ پْ) ھما سنگ یا دار کہ گوں آئیءَ جنگ یا دگہ انچیں چیز چوپ انت (بُن چوپ ھما سنگ انت کہ زمینءَ سرءَ ایر انت کہ آئیءِ سرءَ پیش یا انچیں چیزءَ ایر کن انت ءُ گوں "سرچوپ" ءَ چوپ انت) ڈگوشگ کہ پہ جنتک ءِ چوپگءَ کار مرد بیت ، چلوک ۔
- **سرچیر** : (سَ رْ چِ ے رْ) سرءُ چیر ، چیرءُ سر ، آلوڑ بلوڑ ۔
- **سرچیٹ** : (سَ رْ۔ چِ یْ ٹْ ٹْ) سازءُ آوازءِ ھما بھر کہ برزگرگ بیت ۔ (اُستائی)
- **سرد** : (سَ رْ دْ) ھما کہ گرم نہ اِنت ۔ گوھر ، سارت ۔
- **سرداپ** : (سَ رْ دْ۔ آپ) ھما کوٹی کہ زمین ءِ چیرءَ یا کہ گلیس کوہ ءِ تہ ءَ جوڑ کنگ بیت کہ گرماگءَ سارت بیت ءُ

زمستان ءَ گرم، سردانا، سارتو گِس، چمگ ءِ سکیں سارتیں آپ کہ گرماگ ءَ ھم آئی ءِ آپ تروننگل اِنت ۔

- **سردار :** (سَ رْ دَارْ) راجواجہ، راج ءِ مُستر ۔
- **سردار :** (سَ رْ دَارْ) ھاکم ۔

سردارِ تُمبو : (سَ رْ دَار - ءِ - تَ مْ بُ وْ) بلوچستان ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت کہ کِتَہ رود ءِ کوہ ءَ بُرز اِنت بزان الیشی ءِ گوریچان اِنت ۔

- **سردانا :** (سَ رْ دَانْ ا) سردانہ، بچار "سرداپ"
- **سرداوگ :** (سَ رْ دَا وْگْ) سردیں ھند، سردیں ڈمگ، ھما جاگہ کہ اودءَ موسم سارت اِنت، سارتیں ھند، سارتیں ڈمگ، سارتیں جاگہ ۔
- **سَرْدپتر :** (سَ رْ دَ پْ تَ رْ) راجی سردپتر بزاں ھما مردم کہ راجی زندمانی ءَ آئی ءِ نام، کار ءُ کردار سردپتران اَنت، راجی زند ءِ بارو ءَ بشتگیں سرگُوستگیں گپ ءُ جاور (تاریخ، History) ءِ تہ ءَ سراوشتاتیں مردم، (Historical figures, Personalities)
- **سَرْدَج :** (سَ رْ دَ جْ) دشتیاری ءَ دو دَج اَنت یکّے "سردج" ءُ دومی "چیردج" اِنت ۔
- **سَرْدَر :** (سَ رْ - دَرْ) کسے کہ سرئے دَر اِنت ۔
- **سردرد :** (سَ رْ - دَ رْدْ) سر ءِ درد، مُسیبت، جنجال ۔
- **سرڈرنز :** (سَ رْ + ڈرَنْ زْ) پہ گٹادی سرجنڈینوک، زوت زھر گروک ۔
- **سرڈرنزگ :** (سَ رْ ڈْ - رَنْ - زَ گْ) پہ گٹادی سر ءِ جُنڈینگ، اِنا کنگ، نہ منگ، زوت زھر گرگ ۔
- **سَرْدست :** (سَ رْ - دَسْ تْ) چہ دست ءِ مُچ ءَ بُرزتر، تَلّ ءُ دستونکانی ھڈّ سہ کُوشّیں سردست گوں نگارو ءُ بیچیں تلّلاں ۔
(۲) دست ءِ گز، باھینک، ڈیلّ، سردست کنگ : دستانی سرءَ چست کنگ یا کھارنگ ءَ دوردیگ ۔
- **سَرْدَشت :** (سَ رْ - دَشْ تْ) مکران ءِ دشت ءِ زرباری نیمگ ءَ "جھل دشت" ءُ گوریچانی بھر ءَ "سردشت" گُوش اَنت ھمے ہیم ءُ سرباز ءَ جاگاھے ءِ نام اِنت
- **سردک :** (سَ رْ - دُکْ) مردینی نامے ۔
- **سردی :** (سَ رْ دِیْ) سارتی، گوھر، زمستان ءِ ھوا
- **سرڈاہ :** (سَ رْ ڈَا ہْ) چہ ڈاہ ءَ پیسر پہ گونڈیں شورشتے کہ ایشی مراد ھرکسی واھگ ءِ زانگ اِنت کہ باریں ڈاھے اگاں کنگ بہ بیت مردم وشّانک ئے کن اَنت یا نہ کن اَنت اول ڈاہ، ڈاہ ءِ بُنگیج ۔
- **سَرزان :** (سَ رْ - زَانْ) چہ بُزران ءَ جھل ءُ چہ کونڈ ءَ بُرز ۔
- **سرزور :** (سَ رْ - زُوْرْ) زورانسر ۔
- **سرسا :** (سَ رْ سَ ا) سرتراش، ھجّام، سلمانی، (۲) ریپینوک ،
- **سرسبز :** (سَ رْ - سَ بْ زْ) میتاب، میزر ۔
- **سَرِسٹ :** (سَ رْ - سِ ٹْ ٹْ) اولاک یا مردم ءِ ھمارنگ ءَ تچگ کہ گُوش ئے زاناں بُرز ءُ جھل بیت، گیشتر پہ ھر ءُ ایسءَ

گوشگ بیت۔

- **سرشچگ** : (سَ رْ۔ سُ چَ گْ) سپرسوچ بوگ، چیزے سرےءَ بسچ ایت ءُ تہ ءَ ھامگ بہ بیت۔
- **سررند** : (سَ رْ۔ رَ ن دْ) ھمے کاربوج کہ گوں ایشیءَ سرءِ مُوداں رندانت، شک ۲۔ سرءُ رند
- **سرسرجنگ** : (سَ رْ۔ سَ رْ + جَ نْ گْ) چہ دردءُ توُرشت سرءَ اے دیم ءُ آدیم جنگ ءُ لیٹ ورگ۔ چیزے ءِ شوھاز ءَ ادءَ اودءَ دست جنگ۔
- **سُرسُرگ** : (سُ رْ۔ سُ رْ گْ) میزان میزان ءَ سُرپُر کنگ۔
- **سرسری** : (سَ رْ سَ رِ ی) سپرسپری
- **سرسِند** : (سَ رْ۔ سِ نْ دْ) گِستا، جتا، سرسندبوگ : چہ ھمراھاں سِدگ ءُ گِستا بوگ
- **سرسوج** : (سَ رْ۔ سَ وْ جْ) پنت، شَور ءُ سلاہ
- **سرسوچ** : (سَ رْ۔ سَ وْ چْ) ھما چیز کہ سرءِ بُرگے ءَ بسچ ایت بلے توک ءَ مرچ ایت ءُ ھامگ بہ بیت۔
- **سرشام** : (سَ رْ۔ شَ ا مْ) مھلتیں شام، ھما شام کہ مھلتہ ورگ بیت۔
- **سرشان** : (سَ رْ۔ شَ ا نْ) شانگ، سرشان کنگ بزاں ھمادمان ءَ کہ ورگ وارت ھمادمان ءَ شان ایت، (۲) ھما بُرزءُ پڑاھیں جاگہ کہ ھورءِ آپ چھودءَ دیم پہ ایر جھلگ ءَ بہ رُمب ایت۔
- **سرشاہ** : (سَ رْ۔ شَ ا ہْ) دُرچک ءِ بُرزتریں شاہ۔
- **سرشپ** : (سَ رْ۔ شَ پْ) شپ ءِ بُنگیجی بھریا پاس کہ چہ تھاری ءِ ماناشانگ ءَ بگرداں کروسانی اوّلی بانگ ءَ ایت، مسلمانانی پنچمی نمازءِ وھد کہ ھمے وھدءَ انت۔
- **سرشگ** : (سَ رْ۔ شَ گْ) ترکنگ، آرتینک ءَ گوں آپ یا آپینک ءَ ترکنگ، ترکرتگیں، (چہ پارسی «سرشتن» ترکنگ)
- **سرشم** : (سَ رْ۔ شَ مْ) کوہ ءِ بُرزیں جاگھاں کہ چوکور ءَ چُڈگاں سرکش اِتگ ھمایانی شَم، کوھانی بُرزتریں شَم، درءُ جملگ۔
- **سرشود** : (سَ رْ۔ شَ وْ دْ) جنینانی ماھیینویں ھون بیچ، ماھواری۔
- **سرشودگ** : (سَ رْ۔ شَ وْ دْ گْ) چہ سرشودانی بندبیگ ءَ رند سرءُ جان ءِ شودگ ءُ پاک بیگ۔
- **سَرک** : (سَ رْ کْ) مزنیں کاسگ۔
- **سُرک** : (سُ رْ کْ) سُرگگ ءِ پرمانگال۔ (۲) گُک ءُ سُرک بستکیں کسانیں گُک (۳) تزز
- **سُرُک** : (سَ رُ کْ) چیزے ءِ گُٹ اِتگیں سر۔ سَرُک کنگ : چہ جاگھےءَ کے سرءِ کشگ ءُ چارگ
- **سرکار** : (سَ رْ۔ کَ ا رْ) (۱) حکومت، راجداری، سرداری، گورنمنٹ (۲) ھما کار کہ سرجم ءُ برجم انت، سرکارکنگ : سرکنگ، جوان کنگ، زمین ءَ سرکارکنگ : بزاں زمین ءِ آپ دیگ، لگت کنگ، شردکاری کنگ ءُ سرجم کنگ (پہ تُرنج ءِ شدام چنڈگ ءَ)
- **سرکارچ** : (سَ رْ۔ کَ ا رْ چْ) کارچ ءِ سَرُک۔
- **سرکاری** : (سَ رْ۔ کَ ا رِ ی) ھما کہ سرکاریگ انت، مُپت، اَنچا، بے زرءَ۔

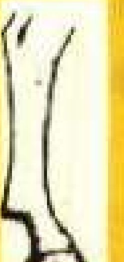
- **سَرکپ :** (سَ رْ کَ پْ) سرکپگ ءِ جاگہ (انچوش کہ ایرکپ)، "سرکپگ" ءِ پرمانگال بزاں سر بہ کپ ۔
- **سَرکپت :** (سَ رْ کَ پَ تْ) زندمانی ءِ تہ ءَ ھما کارکہ کسے ءِ وتی جند ءِ سرءَ کپتگ اَنت (۲) "سرکپگ" ءِ گوستگال"
- **سَرکپگ :** (سَ رْ کَ ۔ پَگْ) لِک کپگ، بُرزیں جاگھے ءَ روگ ۔
- **سَرکپنڈ :** (سَ رْ کَ پِ نْ ڈْ) سرپاد، سرکپنڈ ورگ : سرپاد ورگ ۔
- **سَرکتاب :** (سَ رْ کِ تَ ا بْ) سرواتگی مزن وانگی (کتاب ءِ بُنگیج) پیشگال، دیباچہ
- **سَرکچ :** (سَ رْ کِ چْ) سرپر، سرکچ ورگ : بزاں سر پر بیگ یا سر پد بیگ ۔
- **سَرکش :** (سَ رْ کَ شْ شْ) ھماکہ سرکشی کنت بزاں کارے ءِ سرءَ جار ءُ گند کنت کہ کار جتور بیگ ءَ اِنت ءُ جتور لوگ لوٹ اِیت
(۲) سرکار یا سردار ءِ ھکم ءَ نہ منّوک ۔ باگی ۔
- **سرکشگ :** (سَ رْ کَ شْ ۔ شَ گْ) سرکنگ ءُ جارگ، سرءَ کشگ ۔
- **سُرکگ :** (سُ رْ کَ گْ) گلب زیرگ ءُ تنگگ ۔
- **سُرکیگ :** (سُ رُ کِ ی گْ) گُرینکیگ یا گُرنکیگ کہ گُٹ ءِ تہ ءَ جو جرک ءِ اے دیم ءُ آدیم ءَ پادکا بیت ۔
- **سَرکل :** (سَ رْ کَ لْ لْ) سرکل بیگ : کلّ بیگ، سرماں کل ءَ بیگ ۔
- **سَرکن :** (سَ رْ کَ نْ) سرکنگ ءِ پرمانگال بزاں تو سرکن، سرکن ءُ پرکن : پلینڈی ءِ رنگ ءَ یکے ءِ گپ ءَ پہ دگرے ءَ گیش ءُ کم کنگ ءُ رسینگ، پلینڈی کنگ، ھُنر ءُ ھیلہ، رِپک ءُ ھنر، (پلانی مزنیں سرکن ءُ پرکنے زانت یا سرکن ءُ پرکن یے) ۔ سرکن ءُ پرکن ھُپ کن ءُ رِچ : بزاں چلیم ءَ آپ کن پد ءَ تمباک ءُ آس ءَ بکن ءُ رندگش ءَ کہ آس ءَ "ھپ" اِنت ۔ پہ ھما کار ءَ گوش اَنت کہ آسرءُ بے سیت اِنت یا کہ ھیک بے آسر اِنت، تلک گوزی لیب ءِ بُنگیج یا سرلیبے ءِ بُنگیج ۔
- **سِرکن :** (سِ رْ کَ نْ) جنینی نامے ۔
- **سرکنگ :** (سَ رْ کَ نْ گْ) رسینگ، تلک گوزی لیب ءَ چہ "کل" ءَ سرکنگ بزاں بُنگیج کنگ، چلیم ءِ سرکنگ بزاں آپان ءُ بدل کنگ ءُ جر یدہ کنگ، (۲) رسترے کہ ایشی ءَ "چک بر، بشوشگ، بکشوشگ ءُ سرکنہ" ھم گوش اَنت ۔
- **سَرکنہ :** (سَ رْ کَ نَ ہْ) بچار "سرکنگ"
- **سرکوپ :** (سِ رْ ۔ کَ وْ پْ) روبرکتی بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ ★
- **سَرگور :** (سَ رْ کَ وْ رْ) گورے کہ چہ بُرز ءَ کیت ءُ سرباز ءِ کلات ءَ ماں سرباز ءِ کور ءَ ایر رچ اِیت، گویمرک ءِ کور ھم ھد ءَ کیت ءُ ایر رِچ اِیت ۔ اِے دوئیں گور ھوار بنت ءُ سرباز ءِ کور ءَ ایر رِچ اَنت ۔
- **سرکوس :** (سَ رْ کَ وْ سْ) چم ءِ سری کوس ۔ بچار "سری کوس"
- **سَرکہ :** (سَ رْ کَ ہْ) سرکا : چہ نیگ یا سبزی ءَ کشّ اِنگیں ھما "شیرآپ" کہ ترندانت بلے ھنوش نہ کنت ۔
- **سَرکیل :** (سَ رْ کَ ے لْ) پہ جوانی پُر، شرّ پُر ءُ کیل ۔
- **سرکیل :** (سَ رْ کِ ے لْ) چلیم ءِ ھما بھر کہ آئی ءِ تہ ءَ تمباک ءُ آس مان کن اَنت کہ "گھ" ءِ سرءُ بُر ءَ ایرکنگ بیت ۔ اِے چہ مادن یا پکّگیں ھاک ءَ جوڑ بیت ۔ بچار بُت تا کدیم 529

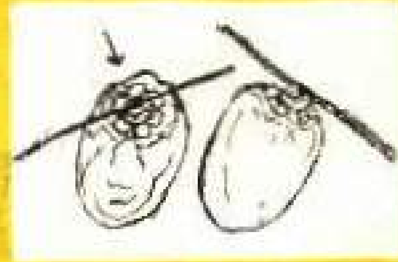
- **سَرَگ** : (سَ رَگ) ساھدار ءِ جند ءِ ھما بھر کہ گردن ءِ سرءَ پرانت « پلانی ھُشکیں سَرَگے » : بزاں بے کاریں مردمے ۔ سرگ ءُ سِگندان : سرگ ءُ اوجر یک ۔
- **سِرَگ** : (سِ رَگ) سرد بیگ ، سارت بوگ ، وَرگ ءِ سِرگ ، اِنسرگ ، ترھگ ، تاھیر گرگ ، آرام گرگ ۔
- **سُرَگ** : (سُ رَگ) کمّیں چنڈگ ، لُڈگ ، دَنتان کریلہ بیت آسُرایت ، ڈرچک ءِ بُن کریلہ بیت آسُرایت ۔ چیزے ءِ چنڈینگ ءَ آسُرایت ۔
- **سَترَگ** : (سَ ترَگ) ھرءِ توار ، ھرءِ سَترگ بزاں ژانگ ، (۲) ھچ کہ کوکر کشِ ایت اگاں داں صپت روچ ءِ گُشِ ءَ مکن ءَ گُرداسبز تَترایت ءُ رِچ ایت ، گوش اَنت « سَتراتگ »
- **سِترَگ** : (سِ ترَگ) جُنبک جنگ ، دَور جنگ ، شاگ کنگ ۔ یک اناگہ ءَ گُرّگ ، جہ سِترگ
- **سُترَگ** : (سُ ترَگ) گوات گرگ ، کُپّگ ، چہ کتدءَ زندءَ تر بوگ ، زھر گرگ ۔
- **سرگال** : (سَ رگَ ال) عنوان ، سُرخی Headline

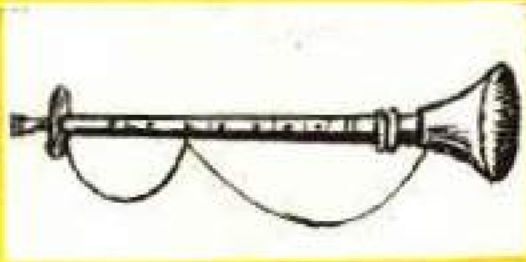
- **سرگُٹ** : (سَ رگُ ٹ ٹ) ءِ سرگُٹی گپ جنگ (آواز بنا کر بولنا) گُٹ ءِ یا گُرءِ شُرو ۔
- **سرگُردان** : (سَ رگُ رد ان) ویل ، سلیول ، سرجنان ، سرسرجنان
- **سرگرگ** : (سَ ر گِ رگ) ءِ جاگھے ءِ روگ ءَ تیار بیگ ، روانہ بیگ ۔
- **سرگروہ** : (سَ رگُ روہ) لشکر یا دگہ ھے رنگیں مُچّی ءِ پیشوک ءُ سروک ۔
- **سرگو** : (سَ رگ و) سرہنگ ، ھیران ، ھما ھوشگ کہ بُراتگ ءُ بُن ءَ کپتگ (گلّہ ءِ باماسارءَ نمب ءَ رُن انت ءِ پچاکہ روچ کہ در کیت گرم ءُ جنت بُرایت)
- **سرگوات** : (سَ رگ وات) موسمی گوات ءِ چہ ھیل رودراتک ءَ کیت (ھندی : پُروا)
- **سرگوپ** : (سَ ر گ وپ) سرءِ رندوک ءُ گوپوک ، بانورءِ دیمدار ۔ ★
- **سرگوز** : (سَ رگ وز) راہ ءِ سرءِ دگہ جاگھے یا چیزے یلہ دیگ ، ءِ پر بارہ ۔ سرگوز کنگ : چہ چیزے ءِ سرءَ گوزگ ءُ آئی ءَ کمار نہ کنگ ، یلہ دیگ ۔
- **سرگوشی** : (سَ ر گ وشِ ی) والیگ ، نالک ، کُنل ۔

- سرگیچگ : (سَ ر ـ گِ ے ـ چَ گ) چیزے ءِ بُرز ءَ سرگنگ ـ ایرگیچگ ءِ چپ ★
- سرگین : (سَ ر ـ گِ ی ن) ساھدارے کہ پہ ساہ ءِ کنگ ءِ سرسر بجنت ، تسارگ ، گین پٹار ★
- سرلُنٹ : (سَ ر ـ لُ ن ٹ) سری لُنٹ ، سربُری لُنٹ ـ دپ ءِ سربُری لُنٹ کہ آئی ءِ سرءَ بروت رُد ایت .
- سرماد : (سَ ر م ا ذ) پیش ماد : ھما مادگیں آسک کہ نوکی توام بوتگ بزاں شکر ورنائیں مادگیں آسک ، ھر یکے شکر ورنائیں مادگیں دلوت یا اولاک ـ
- سُرمب : (سُ ر م ب) ھر ، گوک ، الپس ، میش یا پس ءِ پادانی ناگُن ءُ پنجگ ءِ بدل ـ (بچاربُت)
- سُرمپک : (سُ ر م پ ک) بچار " سُرمپگ "
- سُرمپگ : (سُ ر م پ گ) سرمپک : ھمے پتنیں پلک کہ ناہ یا کہ کلونٹ ءِ دپ ءَ لچ اِتگ ـ (بچاربُت)
- سرمتاب : (سَ ر ـ م ـ تَ ا ب) ھماکہ سرءَ تاب نہ دنت ، بھادر ، دلیر ، سرمچار ، سرمجنڈ ★
- سرمچار : (سَ ر م چ ا ر) ھمامردم کہ سرءِ پرواہ مکنت ـ بھادُر ، دلیر ـ ✪
- سرمجنڈ : (سَ ر ـ م ـ چَ ن ڈ) ھماکہ سرءَ مجنڈین ایت ★

سُرمب

سُرمپگ

سرساد

سُرنا

- سرمرد : (سَ ر م ر د) ھماموسم اِنت کہ شدام چنڈگ بیت ، مچ ھم خنگ بیت ، ھُزام ءِ موسم اِنت ، اِے " مُردار " یا کلک ءِ ماہ اِنت الیشی ءَ " کونڈ ککر " یا " کین ککر " ءِ ماہ ھم گوش اَنت ـ
- سرساد : (سَ ر م ـ سَ ا ذ) چہ ساد ، پُژم ، میدیا بندیک ءَ جوڑ کرتگیں چمگ چمگ ءُ بھر کرتگیں سرگوشے کہ اولاک ءِ سرءُ گوش ءُ چم ءُ لیوزءَ ماں لگورشگ بیت ـ (بچاربُت)
- سرمھار : (سَ ر ـ م ـ ہ ا ر) بچار " سرمھارگ "
- سرمھارگ : (سَ ر ـ م ـ ہ ا ر گ) سرمھار : ھما گونڈیں نازرکیں سادیا پُژم یا مُود یا بندیک کہ مھار ءِ سرءَ بستگ ءُ پدءَ گوس ءَ لوپ اِنت ـ
- سُرنا : (سُ ر ن ا) جوانیں شُشرو ، توار وکے وش زیمریں کہ بُن ءَ پراہ اِنت ءُ دپ ءَ تنک ، دپ ءَ پیلےماں اِنت ءُ کرگوں ڈھل ءَ جنگ بیت ـ (بچاربُت)
- سرناز : (سَ ر ن ا ز) جنیں گوں نازینکیں سرءَ ـ جنینی نامے کہ الیشی ءَ " سناز " ھم گوش اَنت ـ
- سرنبشت : (سَ ر ن بِ ش ت) وتی سرکپت ءِ نبشتگ ، ھرچی کہ وتی سرءَ کپتگ ھمائی ءِ نبشتگ ـ

سُرندو : (سُ رِن۔ دُو) بچار "سُرندہ"

سُرندہ : (سُ رِن دَہ) ھرچی کہ زمین ءِ سرءَ ساھدار ھست (عربی: دابہ) Creatures, Living things.

سَرِنگ : (سَ رِن گ) بلوچیگانی تہ ءَ جانشوانی جمادار۔

سَروان : (سَ رْوَان) بچار "ساروان"

سَروانٔ : (سَ رْوَان) لیفٹننٹ Lieutenant

سُروپ : (سُ رْوپ) نیبگے کہ الیشی ءِ بازراست اَنت (Apple) الیشی ءِ تاک زمستان ءَ ریچ اَنت۔

سروت : (سَ رْ۔ وَت) سرءوت، بےھوش (اے سَروت نہ اِنت)، وتی دل ءِ میل ءَ۔

سروچک : (سَ رْوچ ک) بندءِ "چاربند" بزاں ھما جاگہ کہ بند گُچ جنت۔ سَریچک۔

سُروز : (سُ رْوز) سروز۔ بلوچی ءِ مشہوریں سیمی سازے اِنت کہ ھرکس ئے زانت الیشی ءَ چنگ ھم گوش اَنت۔ دومی پنگ اِنت کہ ھندستانی تانپورہ ءِ کارءَ دنت

سروزام : (سَ رْوْزام) ھما جنیں آدم کہ مَردءَ سَون داتگ اَنت۔

سُروش : (سُ رْوش) دست ءِ مُنگ، بُزوک، چانگوٹ۔

سروش : (سُ رُوش) پریشتگ۔ جبرئیل ءِ نام۔ (ب۔ ق)

سَروک : (سَ رْوک) پیشوک، سروگان، کماش۔

سِروک : (سِ رْوک) ھما کہ سرایت، اِنسروک۔ ★

سُروک : (سُ رْوک) ھما کہ سُرایت۔

سِتروک : (سِ تْرْوک) ھما کہ سِترایت، دُورکنوک۔ ★

سَروگ : (سَ رُوگ) سرگیگ، گُشان۔

سَروگان : (سَ رْوگ ان) پیشوک، چیزے ءِ بُنگیج کنوک۔ ۲۔ ھماکس کہ سوت گوش ایت جوابی جواب دینت۔

سُرومدان : (سُ رُوم مَ۔ دَان) بچار "سریمدان"

سُرومگ : (سُ رُوم مَ گ) بچار "سُریمگ"

سُرومگو : (سُ رُوم مَ گ و) سُرومگ رنگ، سُریمگو۔

سَروَن : (سَ رْوَن) بچار "سَرین"

سَروند : (سَ رْوَن د) ھما گال کہ دگہ گالانی سرءَ ھمگریچ بنت و دوگالی گالے جوڑ کن اَنت۔ اک: پشت، ھم، پد، سر، کہ چوش بنت: پشام، ھمبند، پدرھگ، سرچگ۔ ھے رنگیں گال کہ گالانی رندءَ ھمگریچ بنت آیاں "پدوند" گوش اَنت۔ اک: بَر، یں، اگر کہ دلبر، سربَر، شتریں، بدیں، زرگر، ماھگر۔

سَرونز : (سُ رْوَن ز) بچار "سروزہ"

سَرونی : (سَ رُوَن ی) تھت ءِ سروَن ءِ دار، سَرینی۔

سرھال : (سَ رَ ھَ اَ لْ) پیش ھال ۔ مالوم دار ، زانتکار ، گزارش Report (8-9-67)

سرھم : (سْ رَ ھَ مْ) کشگیں زمین یا کوچگ کہ سک مزن بہ بیت ۔ سرھمیں کوچگ ۔ بیم ، ترس

سرھماد : (سْ رَ ھَ مَ اَ دْ) بچار " سراماد "

سرھمگ : (سْ رَ ھَ مَ گْ) گُڑگ چہ تُرس ءَ ۔ سرھمینگ ءِ وکارگال ءِ ھیبگرگونڈاں سرھمینگ ، ھندیاں تُرسے داتگ ۔

سرھمینک : (سْ رَ ھَ مْ ےْ نْ کْ) سرھمینک دیگ : تُرس دیگ ، چَم سُھر دیگ ۔ چہ " سرھمگ ءُ سرھمینگ " ءَ در آتکگ کہ ایشانی بزانت " تُرسگ ، گُڑگ ءُ شیوار بیگ " یا " تُرسینگ ءُ شیوار کنگ " اِنت ۔

سرھمینگ : (سْ رَ ھْ مْ ےْ نْ گْ) گُڑینگ ۔ تُرسینگ ۔ بیم دیگ ۔

سرھنگ : (سَ رْ ھَ نْ گْ) پھک اسپیتیں اپس

سرھور : (سَ رْ ۔ ھُ وْ رْ) ھور ءِ سر ، ھودءَ کورکیت گوں دریاءَ ھور بیت ★

سرءِ بان : (سَ رْ ءِ بَ اَ نْ) سرءِ بُرز تری بھر ۔ سرءِ بان ءُ برگ یا کنگ : بزاں کسے ءَ چہ ھدءَ گیشّ ، گلائیگ ءُ چہ کدءَ گیش بُرزءَ برگ ۔ ✪

سرءُ بُن : (سَ رْ ءُ بُ نْ) بُن ءُ بیھ ، سرءُ بُن کنگ بزانت ءُ زربیات ءِ درگیجگ ۔ کسے ءِ بارہ ءَ سرجمی ءَ زانتکار بیگ ✪

سرءُ دل : (سَ رْ ۔ ءُ ۔ دِ لْ) سر ءِ تَرنگ ءُ دل ءِ ھراب بوگ ۔

سرءُ سْرنگ : (سَ رْ ءُ سْ رِ نْ گْ) سرءُ کاٹ

سرءَ کپگ : (سَ رْ ءَ کَ پَ گْ) کارے مردم ءِ سرءَ کپ ایت ، جنجاں بوگ ، یکّے ءِ سرءِ بار بوگ ، چہ سرءَ کپگ : مُنلیج کنگ ۔

سرءُ نیم سر : (سَ رْ ءُ نِ ےْ مْ سَ رْ) بلائی ءُ بلائی سرءُ نیم سر اَنت بزاں کتیں کسترءُ مسترانت یا بُرزءُ ٹیکتر ۔ اے سِندءُ سال ، بُرزءُ پیشکی پہ ھردوئیناں کارمرد بیت ۔

سرءِ ھُش : (سَ رْ ۔ ءِ ۔ ھُ شْ) مردم ءِ پیشانی ءَ دوئیں گوشانی سرتُری بھر ۔ ★

سَری : (سَ رِیْ) ھما کہ گوں سرءَ شیادی کنت ۔ پسری ، سرگ ۔

سِری : (سِ رِیْ) لوٹزءِ مُپلک وڑیں سمِتے کہ چہ پُلک ءَ کستر اَنت ۔

سَریچ : (سَ رْ رِ ےْ چْ) ھما کہ سرءَ چ ایت ، چیزے اژ گیش ءَ پُر بہ بیت ءُ بہ رچ ایت ۔ چکار ، اُنٹ ماں اُنٹ ، سرریچ بیگ : درپے اژگیشءَ پُر بہ بیت ءُ گیشیں آپ یا آپینک چہ دپ ءِ نیمگءَ بہ رچ اَنت ۔ ✪

سَریچک : (سَ رِ ےْ چَ کْ) ڈگارانی تہ ءَ دارے ءِ تکّ کن اَنت گُدءَ پُر دینت کہ چو مردم ءَ بہ بیت کہ مُرگ بترس اَنت ۔

سَریچگ : (سَ رْ ۔ رِ ےْ چَ گْ) ٹلاییگ ۔ سرءَ ریچگ ۔ ✪

سریدان : (سَ رِ ےْ دَ اَ نْ) بوجیگانی تہ ءَ ھما دار ءِ لوگک کہ آئی ءِ تہ ءَ گنور کنگ بیت ۔

سری دکور : (سَ رِیْ ۔ دَ پْ ۔ کُ وْ رْ) سربازءَ چہ دپکورءُ پسرکشکورءِ دپ ھمدءَ ایر رچ ایت ۔ ایشی ءِ شاماشک ھم گوش اَنت ۔

سریرگ : (سَ رِ ےْ رَ گْ) بزاں سرایرگ : گُدے کہ تچک دِرگ نہ بیت گرا آئی ءِ پھنات ءِ یک کرّے ءَ دراج تر بیت ءُ دومی لگ تر ۔

سری کور : (سَ رِیْ ۔ کَ وْ رْ) پنجگورءَ رکشان ءِ کور ءِ کرّءَ شھرے ۔

سری کوس : (سَ رِیْ ۔ کَ وْ شْ) چَم ءِ سرتُری ھما پوست کہ مچاچ ءِ پر انت ءُ پچ ءُ تر بیت بزاں جنت ءُ مردم کہ واب

کپ اِیت ھے سری کوس چم ءِ پوشس اِیت مُ بند کنت ۔

- **سریگ** : (سَ رِ یٰ گْ) ھے گُد کہ جنین سرءَ ئے کن اَنت ۔ سَرءِ گُد ، گُشان ۔
- **شریگ** : (شْ رِیٰ گْ) لوگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ دری کانٹ ۔ تہ ءَ گنج کونچ یا کوپ گوش اَنت ۔
- **سَری لُنٹ** : (سَ رِیٰ ۔ لُ نْ ٹْ) بچار = سرلُنٹ ۔
- **شرمیدان** : (شْ رِیٰ مْ مُ ۔ دَانْ) شروتدان : ھادرپ کہ آئی ءَ شرمنگ مان کن اَنت (بچارئُت)
- **شرمنگ** : (شْ رِمْ مَ گْ) شیاھیں ترپناکیں چوشرپ ءَ گرانیں سنگے انگوش ترپ اِیت گوش ئے زَرْ ڈرنز اِنگ ۔ الشیءَ سک ھیرت سا اَنت ، شیپگ ءَ ماں ایشان جن اَنت چماں مان کشں اَنت کہ مچاچانی بُن ءِ گوشت ءَ شیاہ کنت کہ چم ڈولدار بنت ۔
- **شرمنگو** : (شْ رِیٰ مْ ۔ مَ گْ وْ) سرمنگ رنگ ۔ سُروتگو
- **شرین** : (شْ رِے نْ) پُشت ھڈ یا شرین کرز ءِ ھا بھر کہ پھلیگانی شکانی سرءَ نہ رس اِنگ مُھوار نہ

اِنت کہ کلور مُ پھلیگانی مِیانجی ءَ اِنت ۔ شرین کش : اگاں سواس ءِ تجیگ گونڈ اِنت گرڈ اد گہ گیشیں سادے لوپ ئے کن اَنت مُ شرین ءَ مان ترین اَنت ھے سادءِ نام " شرین کش اِنت ۔ شرین کش کنگ : سواس ءَ شرین کش کنگ بزاں سک ترندکشگ ۔

- **سَرِیْق** : (سَ رِیٰ نْ قْ) سَروق ۔ چیزے ءِ سری بھر ، اک : کبرءِ ، تھتءِ ، مردمءِ ۔
- **سرینٹ** : (سَ رِے نْ ٹْ) دست ءِ ماتی لنکک مُ توکی لنکک ءِ سرءَ یکجا کنگ مُ زور پہ دیگ مُ گوں زور پہ دیگ شرپینگ کہ گوں اِے شرپینگ ءَ ترندیں توارے کن اَنت (ھندی : چُٹکی بجانا) ۲۔ مجولءِ یک لیبے اِے لیب ءَ لیبی وتی مجول ءَ پہ دگہ مجولے ءَ جنت مُ گوش اِیت : " ھرچی گوش اِیت مال ءَ بن " دومی جتگیں مجول ءِ واھند گوش اِیت " بینٹ "
- **سرینٹی** : (سَ رِے نْ ٹْ یٰ) مجول لیبے
- **شرین کرز** : (شْ رِے نْ ۔ کَ رْ زْ) پُشت ءِ ھڈ کہ چہ گردن ءَ بگر دانگہ دِبزی ءَ اِنت ۔ (بچارئُت)
- **سِرینگ** : (سِ رِے نَ گْ) ترھینگ ، آرام کنائینگ ، تاھیر دیگ ۔
- **شُرینگ** : (شُ رِے نَ گْ) کمیں چنڈینگ ، چیزے ءَ انگوشں دست جنگ کہ بہ شُر اِیت ۔ پاد ، دست یا سرءِ

سُرینگ ۔ مردم ءَ پہ دگرے ءِ بدی ءَ سُرینگ ۔ گپ ءِ سُرینگ : پہ بُنگیج کنگ ءَ دل ءِ سُرینگ : دل ءِ سرینگ جاتیگ ءِ ۔ لٹ ءِ سُرینگ ۔ دپ ءِ سُرینگ : پہ ورگ ءَ ، دُپ ءِ سُرینگ پہ گپ ءِ ، وپ ءِ سُرینگ انچیں مردم ءِ کہ آئی ءِ گپ جوانیں آسر بیاراِنت یا کہ چیریں گپّاں پدر اکن اِنت ۔ دُمب ءِ سُرینگ مُچیگ ءِ (دُمب ءِ ریگینگ)

● سِرینگ : (سِ ز ۔ رِ نے ۔ نگ) انچوش کنگ کہ ہستر اِیت یا دُور بکنت ۔ ★

● سُرینوک : (سُ رِ ے نُ وَ ک) ھماکہ دگرے پہ سُرین اِیت ۔ مردمے کہ یکّے ءَ پہ دگرے ءِ بگیر ءَ سُرین ءُ پُرین کنت ۔ وانگ ءَ ھماںشان کہ آبانی توار ءِ گیشّینگ ءَ آیانی سرءِ جنگ بنت "ے ے" بلوچی ءَ ایشاں "ءَ ءِ ءُ" گوش اَنت ۔

● سرینی : (سَ رِی نُ نِ ی) بچار " سروتی "

● سَڑ : (سَ ڑ) سڑگ ءِ پرمانگال بزاں " پہ سَڑ "

● سڑگ : (سَ ڑَ گ) ریزگ ، دار ءِ سڑگ ، دنتان ءِ سڑگ ، ساد ءِ سڑگ ۔ گیشتر گُد ، پوست ، بندیک ، آبریشم ءِ رنگیں چیزانی ریزگ ءَ گُوش اَنت

● سڑو : (سَ ڑُ و) " سڑو " ہسڑ اتگیں

● سزا : (سِ زَ ا) کساس ، دَوا ، میار ءِ مُز ، بدیں کارے ءِ پد مُزکہ چہ آمیدگس یا ھداءِ نیگ ءَ دیگ بیت ۔

● سزاوار : (سِ ز ا وَ ا ر) دار ءُ ازاب ءُ گرپتار ۔

● سَستا : (سَ سْ سَ ا) پگر ، سما ، ھیالات " بکن پہ کُدرتاں سَستا "

● سَستار : (سَ سْ سَ ا ر) بچار " ساسار "

● سستاساچ : (سَ سْ ۔ سا + ساچ) سَستا : پگر ۔ ساچ : جوڑ کُرتگیں یا جوڑ کنوک ۔ بزاں جوڑ کرتگیں پگر (تخلیق) یا پگر جوڑ کنوک (تخلیق کار)

● سَنت : (سَ سْ ث) شَر ، الکاپ PPB, LWD, SASAT.- Good, properly

● سِست : (سِ سْ ث) سِدگ یا سِندگ " ءِ گُوستگال ۔ ایشی ءِ دیر گُوستگال " سِستگ " اِنت ۔

● سُست : (سُ سْ ث) بے تھمبل ، تمبل ، بے کار ، ھماکہ ترند نہ اِنت ، شُل ، ھماکہ دیرنہ اِنت ، ٹانٹ نہ اِنت ، نزور ، آہستہ ، ہیزان ، کار گُنٹ ۔

● سُست کش : (سُ سْ ث ۔ کَ شْ شْ) بچار " سُسکش "

● سستہ دل : (سِ سْ تَ ہ دِ ل) جگرو ، دلپٹ ۔

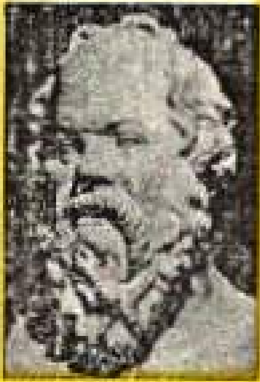
● سُستی : (سُ سْ تِ ی) بے تھمبلی ، کاھلی ، بے کاری ۔

● سُسُر : (سُ سُ رْ ر) چش یا ھمے ڈولیں ذرچک ءِ شیرگ کہ بندکانت ۔ کاگد ءِ لچّینگ ءَ کارمرد بیت ۔ ھندی گوند ★

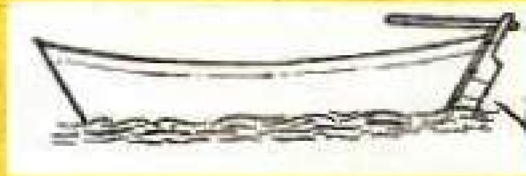
● سُسُرک : (سُ سْ سُ رَ ک) باز ، بے شمار ، مُچ ، سنگار ءِ داریں زبانگ ۔

● سُسکش : (سُ سْ کَ شْ ش) سُست کشّ اِنگیں ، ھماکہ ترند نہ کشّ اِنت ۔ سواس ءِ راستے کہ گوںگ ءَ آئی ءِ تچیگ ءَ ترند نہ کشّ اَنت ۔ اے سواس پہ کوھان روگ ءَ کارمرد بیت پرچا کہ اگاں ترندے بکشّ ءِ کوہ ءِ گرّ اِیت سُسکشّیں سواس کوہ ءَ ھم بیت کہ مردم ءِ پاداں ھم نہ تورّ اِیت ءُ کوہ ءَ نہ گرّ اِیت

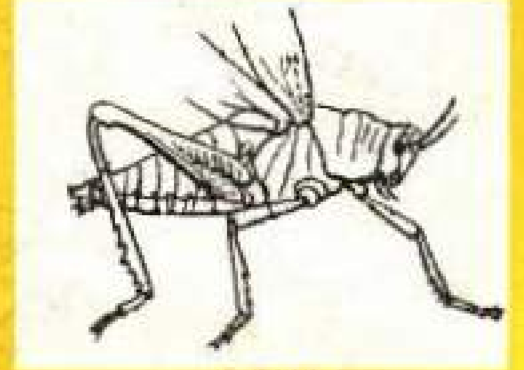
- **سُسُنڈ** : (سُ سُ ن ڈ) بالی مدگ ءِ چگ کہ دیگا بالیگ نہ اِنت ۔ (بچاربت) سگ باز ۔
- **سسوم** : (سَ سُ وْ م) دست ءُ پادانی یا دیم ءِ چہ نادراھی ءَ گوات گِرگ ۔
- **سِک** : (سِ کْ) ڈالیں ریک کہ کسانیں کسانیں اُورتیں سِنگگ ءِ ھم مان اِنت ءُ کسانیں گرو ءُ کرکینک ءِ ھم مان ۔
- **سِکّ** : (سِ کّ) یک شیاھیں درمانے بلکیں سکیں ناسیئیں درمانے کہ سگ ءِ نرشس اِنت ۔ مچتانی دیم ءُ گُباں ھم رنگ دینت کہ نزرے ءُ مر گیت ۔
- **سَکّ** : (سَ کّ) ٹرند، ھشکل، ڈک، گران، بوجیگ یا کیدار کہ آپ ءِ تہ ءُ زمین ءَ لگ اِیت "سگ اِنت" ۔ سگ دیگ: یک چیزے ءِ سرا ٹرندی گوں دگرے ءَ جان ءِ سرا جان کنگ، ٹکہ دیگ ۔
- **سِکالک** : (سِ ک ا ل کْ) مودان سِکالک کنگ، پا تینک کنگ، ملیس کنگ بزاں سے بھر کنگ ءُ گُوئیگ ۔
- **سُکّان** : (سُ کّ ا ن) ھما تَہنیں تھتگ یا آسِن کہ میل یا بوجیگ ءِ دیم ءَ اِنت کہ گوں ھمیشی ءَ ھر دیم ءَ ترینگ بیت ۔ (بچاربت)
- **سُکّانی** : (سُ کّ ا ن ی) ھمامردم کہ سُکّان ءَ دارایت ۔

سُکرات

سُکّان

سُسُنڈ

- **سُکداد** : (سُ کْ دا د) سُک ءُ داد: پلیںنڈی ۔
- **سَکرات** : (سَ کْ رات) بچار "ساھکندن" ★
- **سُکرات** : (سُ کْ رات) Socrates (۴۷۰ - ۳۹۹ پ ک) یونان ءِ مزن نامیں فلسفہ زانت ءُ کہ اس کہ آ اتنز ءَ پیداک بوتگ ۔ انسان ءِ اندری مارشت (نفس) ءِ بچار ءُ مردم گری (اخلاقیات) ءِ زانشں آئی ءِ سِستا ءِ بُنیاد بوتگ اَنت ۔ آئی ءِ دانینگ ءِ راھبند جُست ءُ پسو ءُ تران بوتگ ۔ وتی دھد ءِ اتنز ءِ سرکار ءُ راھبندانی سرا ایرادگری ءِ میار ءَ آئی ءَ مرگ ءِ سزا دیگ ءُ زھر ءِ کدّہ تنگگ ءِ بے وس کنگ بوتگ ۔ یونان ءِ مشہوریں کوآس اپلاتون Plato ءِ استاد بوتگ اپلاتون ءُ ماں وتی وانگی راجداری (Republic) ءَ سکرات ءِ ھیالات بیان کتگ اَنت ۔ (بچاربت) ★
- **سُکڑی** : (سُ کْ کْ ڑی) گواچی، سوگات ۔
- **سُکڑگ** : (سُ کْ کْ ڑگ) اڑگ ۔
- **سُکڑینگ** : (سُ کْ کْ ڑے ن گ) اڑینگ ۔
- **سَکساہ** : (سَ کْ سَ اہ) ھما کہ سگ مرگ اِنت بزاں ساہ ءِ سرا درایگ ءِ سگ زور جنت، سکمبر ۔
- **سِکستگ** : (سِ کِ ش تَ گ) ھما جاگہ کہ آئی ءِ زمین سِک اِنت ۔

- **سکٹّ** : (سَ کَ ٹْ ٹ) مُردار لوگ، سَرءُ سکٹّ، مِرَگ
- **سکسر** : (سَ کَ سَ ر) هماساه دارکه زیت مِروکے مه بیت، سکساه۔
- **سُکسُک** : (سُ کْ سُ کْ) آئستہ گوشاں گپ جنگ، هَلوَت کنگ، گوش ماں گوشی گپ۔
- **سُکسُکی** : (سُ کْ سُ کِ ی) په سُکسُک گپ جنگ
- **سکمِر** : (سَ کْ مِ رْ) هما مردم که مِرگ ءَ سکّ زور جنت، سکمرگ۔
- **سکمرگ** : (سَ کْ مَ رْ گ) سکمِر، سکساه۔
- **سکن** : (سَ کَ نْ) گوک ءِ لِڈّ۔ بت ؛ "سکن ءَ ئے بدئے دُنگن ءَ ئے پچ گر"۔ بازگوش ایت "ناه ءَ ئے ڈُپچ گر"
- **سکندان** : (سَ کَ نْ دان) سِگندان۔
- **سکندر** : (سِ کَ نْ۔ دَرْ) نامے، مقدونیه ءِ بادشاه مزنیں سکندر Alexander The Gerat (٣٥٦-٣٢٣پ ک)

که ذوالقرنین ءِ نام ءَ هم زانگ بیت۔ مقدونیه ءَ پیداک بوتگ ءُ بابل ءَ بیران بوتگ۔ یونان ءِ مزنیں کوّاس ارسطو Aristote ءِ شاگرد بوتگ۔ مُلک گری واهشت ءِ پدءَ پارس ءِ سرءَ بیڑ بارت، الیسوس ءِ جنگ (٣٣٣ پ ک) ءَ سکندر ءِ دست پارس ءِ بادشاه داریوش پرِّوش دِرگ ءَ رند چه جنگ جاه ءَ جه ایت۔ ٣٣٢ پ ک ءَ سکندر مصر ءَ "اسکندریه" ءِ نام ءَ شهرے آباد کنت

مزنیں سکندر ءِ بڑانی مُلکت

مزنیں سکندر

پدا داریوش ءِ پد جنگ ءَ عراق ءِ سرءَ اُرش کنت ٣٣١ پ ک ءَ اربیل ءِ نزیک ءَ گوگامیل ءَ داریوش کُشگ بوت۔ نی پارس ءِ گرتءُ گوراں دزگیر کنت ءُ دیم روان ءَ سِند ءُ دریاب ءِ آ دست کنت (بچار مُبت) (بچار مُلکت)

- **سِکو** : (سِ کْ کَ وْ) سگه : اے شرسکیں مردے بزاں شرڈولے۔ الیشی ءِ سرءُ سِکه شرّاَنت بزاں الیشی ءِ کَدءُ کالب شرّاَنت۔ بلے گیشتر په اولاک ءَ گوشگ بیت۔
- **سکوچک** : (سِ کْ وَ چْ کْ) هاک رنگیں زمیں سنگے که پرشِ ایت چو که لھمیں میٹ ءَ اِنت الیشی ءَ کورپاچ ایت ءُ ایردگ کنت ءُ گوں هارءَ کارایت۔ رجگ۔ هما جاگه که کوه رِتلگ ءُ سِک پشت کپتگ لھم اِنت ءُ سان دار اِنت۔
- **سِکّه** : (سِ کْ کَ هْ) بچار "سکّو"
- **سکّی** : (سَ کْ کِ ی) تکلیپ، ٹرندی، سکّی ءُ سوری
- **سکیداد** : (سَ کِ ی۔ دادْ) نامے۔
- **سکّی سوری** : (سَ کْ کِ ی ءُ سُ وْ رِ ی) واری ازابی۔
- **سِکین** : (سِ کِ ےْ نْ) کسے ءَ په کارے ءَ واهدار کنگ۔ سِکین دیگ : په کارے ءِ کنگ ءَ کسے ءِ دلءُ شرینگ۔

- سَکّیں : (سَ کّ۔کِ ے ں) تُرندیں، وبریں، هماکہ ظلم نہ اِنت ۔
- سَگّ : (سَ گّ) کُچک، بیڈگ : "سگ اِشتاپ اِنت گُلڑے کور اَنت"
- سَگّ : (سَ گّ گّ) برداشت، سگّ زورگ: مرد ماں چولانی سگّ زُرت نہ کُرت دُرست زیرآپ بوت اَنت۔ سگّ اوپار۔ جَل۔
- سَگار : (سَ گَ اَ ر) (۱) پِس، گوک یا اسپ کہ آئی ءِ دیم ءَ اسپیتیں ٹِکّے بہ بیت۔ (۲) زَهم۔

PPB, LWD: SAGHĀR:-White, bright, flashing (of a sward), white-faced (0f a horse)

- سَگارو : (سَ گَ ا رُو) آپی بٹے۔ مُرگے کہ ءَ گوچے بیت۔ تُرنج ءِ رون ءَ کیت چو کہ نکول ءَ زیربال نہ کنت پہ دست گِراَنت ئے۔
- سَگر : (سَ گَ رْ) سَگار۔ سَرگ۔
- سِگری : (سِ گْ رِ یْ) آسن ءِ چِلّ۔
- سِگڑی : (سِ گْ ڑِ یْ) بچار "سِگری"

سگندان

- سَگس : (سَ گَ سْ سْ) مگیں ءِ کبّند
- سَگّگ : (سَ گّ۔گَ گْ) برداشت کنگ۔
- سِگندان : (سِ گِ نْ دَ انْ) سِگندانک : هموده کہ ورگ رَواَنت ءُ جم بنت، معده Stomach (بچار پِٹ)
- سگندانک : (سِ گِ نْ دانْ کْ) بچار "سگندان"
- سگندک : (سِ گِ نْ دِ کْ) بچار "سگندان"
- سگور : (سَ گّ گْ وَ رْ) سہولت، استطاعت۔
- سِل : (سِ لْ) پوست، ساهدار ءِ جان ءِ سَر ءَ ماپوشتگیں بھر۔
- سِلّ : (سِ لْ لْ)، میں، چِلّ، چرکیں، بزّناک۔ رنج ءِ ناذراهی، سِلّک۔
- سلات : (سَ لَ ا تْ) بچار "سلوات"
- سلام : (سَ لَ ا مْ) ذرهبات۔
- سلامت : (سَ لا۔مَ تْ) زندگ، ذراه، سابت، سرجم۔ سلامتی : ذراهی، سرجمی، سابتی۔ ★

- سَلاہ : (سَ لَ اہ) شور، سرءُ سوج، جیڑہ ءِ چپ، ئوانیں پیسلات، ٹران، سُھل۔
- سِلاہ : (سِ لَ اہ) زھم، ٹُپنگ ءُ ھمے رنگیں دگہ جنگی ازباب۔
- سِلاھبند : (سِ لا ہ بَ ن دْ) سپاھیگ۔ ھماکہ سِلاہ بستگ۔
- سلاھی : (سَ لَ اہ ی) نامے۔
- سِلک : (سِ لْ کْ) ادب، تمیز، الکاپ، تام، سنج، پلگاری، بے سِلک : بے اُلکاپ، سِلک ءِ برگ : تام ءِ کشگ، سلک ءِ برگ یا کشگ۔ سِلک کش۔
- سِلگ : (سِ لُ گْ) نامے۔
- سُلُک : (سُ لُ لُ کْ) گُٹ گُٹ۔ سُلک کنگ : کسے ءَ پہ کتیرینگ ءِ یا کِتکلی ءِ ھاترءَ سُلک کنگ۔ سُٹک (کنگ یا جنگ)
- سِلگت : (سِ لْ گَ تْ) سِل ءُ پولنگ، گھ اِتگ
- سَلو : (سَ لْ لْ وْ) سَلہ : نہ بچوکیں گرنچے ءِ نام اِنت۔ ۲۔ ساپ، لشہ۔

سُلور

- سَلوات : (سَ لْ وَ اتْ) کوتکار، داھی۔ سلات
- سُلوت : (سُ لْ وتْ تْ) شور، جگا، جاک۔
- سُلور : (سُ لْ وْرْ) شیاھیں مورے یلے سک تیز اِنت۔ نامے۔ Ant (بچار سُٹ)
- سَلہ : (سَ لْ لَ ہْ) بچار "سلو"
- سَلیول : (سَ لِ ے وَلْ) بے منزل ءُ مرادءَ ترّگ، وتی تب ءَ بے منزل ءُ مرادءَ روگ یا ترّگ۔
- سَما : (سَ مَ ا) (۱) مارشت، زانت، سما بوگ : زانگ، مالوم بوگ، سھیگ بوگ ءُ احساس یا حِس بوگ Feel ۔ سٹ ءُ سما۔ سما کنگ : بازُشرگ۔ ۲۔ کسانیں مالد۔ مزن سمائی : احساسِ برتری کہاں سمائی : احساسِ کمتری، کپتہ سمائی : احساسِ ذلالت۔
- سمات : (سَ مَ اتْ) کٹ یا کٹ ءِ سر۔ بُرزگیں جاگہ، میدان۔
- سمّاچ : (سَ مْ مَ اچْ) دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- سَمارگ : (سَ مَ ارگْ) دست ءُ سُبک سُبک ءَ یک چیزے ءِ سرءَ ایر کنگ ءُ کمتیں کمتیں برگ ءُ آرگ یا کہ یک دیم ءَ

برگ ءُ پدءَ چست کنگ ءُ پدءَ انچوش کنگ، کسے ءِ سرءَ سمارگ، ایر مارگ ۔

- **شُمبّ :** (سُ م بّ بّ) بارگیں ٹُنگ، جنیناں گوش یا پونزءِ سُپتگیں ٹُنگ، سیچن ءِ ٹُنگ : تُمک ۔
- **شُمبار :** (سُ م بَ ا ر) سُنبار : هیدوگ : دوگ ءِ تہ ءَ تاجگیں شیرھُرّ جن اَنت کہ دوگ نُچ بنداَنت ءُ سکّ بُزبنت ۔ شُمبال ۔
- **سَمبر :** (سَ م بَ ر) سنبر : سمبرینگ ءِ پر مانگال بزاں "بہ سمبر" ۔
- **سَمبرگ :** (سَ م بَ رَگ) سنبرگ : بزاں "سمبھگ" ۔
- **شُمبّ سَر :** (شُ م بّ بّ سَ ر) هماچیز کہ سرءَ شُمبّ اِنت ۔ مردیں آدم ءِ ننگ ۔
- **شُمبگ :** (سُ م بَ گ) شُنبگ : ٹُنگ کنگ ۔ سُوچن یا گوندوچ گُٹ کنگ، گوش یا پونزءَ پہ دُر ءُ ٹُلوءَ ٹُنگ کنگ ۔
- **شُمبُل :** (سُ م بُ ل) شُنبل : مردینی نامے ۔
- **شُمبُلان :** (سُ م بُ لَ ان) شُنبلان : مردینی نامے ۔
- **شُمبُلان بروتو :** (سُ م بُ لَ ان ۔ بَ رُ وْ تُ وْ) شُنبلاں بروتو : بلوچی ءِ زانتگیں داستانے ءِ بامرد اِنت ۔

سمبوک

- **سَمبوک :** (سَ م بُ وْ ک) سنبوک : بوجیگانی یک راستے (بچار بُت)
- **شُمبوک :** (شُ م بُ وْ ک) هماکس کہ شُمب اِیت ۔ دُرپش یا انچیں چیز ۔ شُنبوک : ریشے چو آبلہءَ پاد کیت پادءِ دل ءَ پاد کیت، تہ ءَ آپ ءُ ریم ءَ پُر بیت پُھٹ کہ بیت سوچن ءَ بندیک مان کن اَنت شُمب اَنت تہ ءُ بندیک ءَ شیکار اَنت کہ ٹُنگ ءِ پِراہ بنت ءُ آپ ءِ رچ اَنت ۔ بندیک ءَ پُٹ کن اَنت وت هُشک بیت وش بیت ۔ گوش شُمبوک ۔
- **سمبھگ :** (سَ م ۔ بَ ۔ ھَ گ) وت ءَ سینگار کنگ، بانور بوگ، سمبرگ ۔
- **سمبھینگ :** (سَ م ۔ بَ ۔ ھِ ے ۔ ن گ) سینگار کنگ، سمبرینگ
- **سَمبئینگ :** (سَ م ۔ بَ ءِ ے ن گ) سنبئینگ : بانور کنگ، سمبرینگ ۔
- **شُمبی :** (سُ م بِ ی) شُنبی : شُمب کتگیں، هما کاربوج کہ گوں آئی ءَ چیزے شُمبگ بیت ۔
- **سِمپا :** (سِ م پَ ا) سادے چوکہ منگل ءَ برد ءِ گُٹ ءَ اِنت کہ وپا ءُ تنگ ءَ گوں هُمیشی ءَ بنداَنت ۔
- **سِمنٹ :** شیچُن Cement
- **سمّر :** (سَ م مَ ر) کابیا ۔ تزپل، آپ ءِ سرءَ ایر ۔

سمّڑ : (سَ مْ مَ ڑْ) چش ءِ بر۔ بچار "چش"

سمّگ : (سَ مْ گْ) ملکسک ءِ راستے کہ اگاں مردم ءَ جنت چم گوات گپت یا گُٹ ءَ کُلکّپیں ایت ءُ گُٹ تُش ءُ جنگ دنت۔

سِمسور : (سِ مْ سُ وْرْ) کاهے، تاکّے بارگ اَنت۔ رنگ ءَ زرد اِنت۔ کسان ءُ نازرکی ءَ دوشں اِنت، مزن بیت سور بیت۔ اُشتر سکّ وارت ئے۔ (کلاتگ ءَ باز بیت) سمسیر

سِمسوری : (سِ مْ سُ وْرِیْ) چه ھا مزن شیپ ءُ شیپاں یکّے کہ چہ سھیل ءَ کائینت ءُ کیچ کور ءَ ایر ریچ اَنت آدگہ مشہوریں الیش انت: (۱) دوکرم (۲) آپدرگ (۳) آسکانی (۴) سورو (۵) سامان (۶) کڑوتگی (۷) چرپانک۔

سِمسوک : (سِ مْ۔ سُ وْکْ) درمانکاهے کہ پیشی ءَ سکّ دوست بیت۔ ✶

سَمسیر : (سَ مْ۔سِ یْ رْ) بچار "سمسور"

سَمَل : (سَ مَ لْ) آریک ءِ گوات گرگ کہ دنتان ءِ پاد آیگ هم گوشں اَنت ئے۔

سَمَندر : (سَ مَ نْ دَرْ) چوکہ گوج ءَ دیگے کہ ماں آس ءَ زندمانی کنت۔ بُندر ءَ اے گال "سام اندر" اِنت۔ سام ءِ بزانت اِنت "آس"۔ مردمی نامے۔

سَمَنڈ : (سَ مَ نْ ڈْ) تُلیں اپس، مستیں اپس، آبادیں اپس، پہ جنگ ءِ ساڑا ءَ هم گوش اَنت۔ نَوَل۔ ھما اپس کہ آئی ءِ رنگ زرچہ اِنت

سَمّو : (سَ مْ مَ وْ) بچار "سمّہ"

سَموکاں : (سَ مُ وْکَ اں) گورے کہ چہ رو ایرشت ءَ کیت ءُ سرباز ءِ مزن گور ءَ چہ شُشگیم ءَ بُزا ایر ریچ ایت۔

سَمّہ : (سَ مْ مَ ہْ) سَمّو ، نامے، آریپ ءُ بوهیریں مردم۔

سَمّی : (سَ مْ مِ یْ) نامے۔ سمّی ءِ گوک ءُ گوهر ءِ هرّانی کِستو مشہور اَنت۔

سَمین : (سَ مِ یْ نْ) شھب ءِ سر ءِ گوات۔

سِنّ : (سِ نْ نْ) سِند، سال۔

سُنّ : (سُ نْ نْ) هذ ءَ ءُ جادیم جاڑی بوگ۔ تلک سُن اِنت اگاں "سُن" ءَ اِنت گُڑا "گبد" اِنت

سُنانا : (سُ نَ اں ا) سُنانا کنگ : اگاں کسے جیڑہ ءُ جاک ءُ جنگل بکنت گُڑا پد ءَ بے تواربیت بلے ادارے ءَ پد ءُ تیگیج بکنت گُڑا گوشں اَنت ئے "آ اِنت پدء سُنانا ئے کنگ"

سُنب : (سُ نْ بْ) بچار "سُمب"

سُنبار : (سُ نْ بَ ارْ) بچار "سُمبار"

سُنبال : (سُ نْ بَ الْ) بچار "سُمبار"

سَنبر : (سَ نْ بَ رْ) بچار "سَمبر"

سَنبرگ : (سَ نْ بَ رْگْ) بچار "سَمبرگ"

سُنبسر : (سُ نْ بَ سَ رْ) بچار "سُمبسر"

سُنبگ : (سُ نْ بَ گْ) بچار "سُمبگ"

سُنبل : (سُ نْ بُ لْ) بچار "سُمبل"

- سُنبلان : (سُ نْ بْ لْ ا ن) بچار "سُمبلان"
- سُنبلان بروتو : (سُ نْ بْ لْ ا ن۔ بْ رُو تُ وْ) بچار "سُمبلان بروتو"
- سَنبھگ : (سَ نْ بْ ھَ گْ) بچار "سمبھگ"
- سَنبھینگ : (سَ نْ بْ ھِ ے نْ گْ) بچار "سمبھینگ"
- سَنبوک : (سَ نْ بُ و کْ) بچار "سمبوک"
- سُنبوک : (سُ نْ بُ و کْ) بچار "سُمبوک"
- سُنبی : (سُ نْ بِ ی) بچار "سُمبی"
- سِنپا : (سِ نْ پ ا) بچار "سِمپا"
- سَنّت : (سَ نْ نَ تْ) تپاک
- سُنّت : (سُ نْ نَ تْ) ٹُچک ءُ ٹُبرک۔ ۲۔ سُنت : ھما کردک ھدا ءِ پاکیں رتال محمدؐ ءَ کنگ کرآئی ءِ مئوک (مسلم) ھیشانی زندگیری کن انت۔ تازی: سُنت۔
- سَنٹ : (سَ نْ ٹْ) ھما جنین کہ ٹُچک میار ایت۔ سنٹ نپاد : بزان ھُشکیں نپاد۔ گوش انت: "اگاں تو مئے گور ءَ کائے تراڈ کیں بگنے ءُ سنٹیں نپادے دئیں"

سُنٹی

- سُنٹ : (سُ نْ ٹْ) زنوک۔ ٹھل۔ مُرگ ءِ جُمب۔
- سُنٹ سر : (سُ نْ ٹْ۔ سَ رْ) دشت ءِ جاگھے ءِ نام انت
- سُنٹو : (سُ نْ ٹْ وْ) ٹھل، گُمار، کماک، بوشارو
- سُنٹی : (سُ نْ ٹِ ی) ھما کہ سُنٹ ءِ بر، سُنٹی مگسک۔ آپی مگسک کہ موچنیں سُنٹے پرانت ءُ مردم سک توریں ابت (بچار بُت) Mosquito
- سِنج : (سَ نْ جْ) دُرہ ءِ سنج جہ تلاہ ءِ جوڑ کرتگیں ٹھرگے کہ دُرہ ءِ مان انت ایشی ءِ گنگر وھم گوش انت ذرین۔ اپس ءِ سنج ءُ زین۔ زرگر یا آسنکار ءِ آزگر۔
- سَنجت : (سَ نْ جَ تْ) جالوریں ٹُچک۔ جاڑ۔
- سَنجر : (سَ نْ جَ رْ) نامے۔
- سُنجر : (سُ نْ جُ رْ) رجگوک (بلکیں "سُنگر" ھمے سُنجر انت)۔
- سَنجرانی : (سَ نْ جَ رْ ا نِ ی) ھما کہ گوں سَنجر ءِ نسیادی کنت، بلوچی ٹُپتر ءِ راستے کہ رنگی انت۔

- **سَنجی** : (سَ نْ جِ ئی) گوں سنج ءِ شیادی کنوک ۔ جنینی نامے ۔
- **سِنج** : (سِ نْ جْ) پاکی ، پھلکی ، الکاپی ، سلک ءُ پلگاری ءِ زانت ۔ (بے سِنج ءُ بے پلگاری) شَرّی ، لائقی ۔
- **سَنچہ** : (سَ نْ چَ ہْ) کالب ، لچّہ ، بند ، سنچہ یا کالب یا وزن ، سرڈُوروکنگ ءِ مشین ۔
- **سَند** : (سَ نْ دْ) (۱) ھما تچکیں جاگہ کہ چہ گتان ءِ رند راستیں زمین بیت (۲) جاگھے ءِ نام انت دشتیاری ءِ کرسنگان ، تلانگ ، دلگان ، کلرائی ءِ میانجی ءَ کپ ایت (۳) کور رنتہ ءِ ھما بھر کہ اودءَ بُزرگ انت ءُ ھمک بھار ءِ آپ ءِ گپت ، آبھر ءِ کہ ھروھد آپ مان انت آئی ءِ بجگرد گوش انت اگاں آپ سرے مان نیست بلے ھروھد کہ کور آپ بیار ایت بجگرد آپ ءِ بیت ۔ "سند" ءِ "سندات" "کن انت ءُ" کہ "کشّ انت کہ کور ءِ آپ بہ مٹ ایت ءِ بزاں کور ءِ آپ باز بیت ءِ ملک ءِ مٹ بیار ایت وھدے کہ مٹ سر جم بیت ءِ ملک بازمان ءِ بیت ھمچو کہ ننگار ءِ وپ ڈل ءِ رس ایت" کہ "کم کن انت یا کہ "سندات" ءِ برز تر کن انت بلے گیشتر سندات برزتر کنگ بیت ۔ آپ شان ھم پرے گن انت کہ بے مٹیں آپ بروت انچیں سندات ءَ دو شے آپ شان پر کن انت ۔ سندجنگ : کور وت سند جنت بزاں آئی ءِ ھار وت "سند" جوڑ کنت بزاں باز ڈل یکجا کار ایت ءِ برزگے جوڑ کنت کہ مردم رندءَ ھمے "سند" ءِ "سندات" بنداَنت

سِندان

- **سِند** : (سِ نْ دْ) سِند ءِ مُلک ۔ سال ۔ اُمر ۔ تیل ۔ ءِ سندگ ءِ پرماتگال بزاں بہ سند ۔
- **سُند** : (سُ نْ دْ) چہ پیشّ ءَ جوڑ کرتگیں ناہ ءِ درپے کہ چہ سلامتیں دوئیں پیشّ ءَ جوڑ بیت ۔
- **سِندات** : (سِ نْ دَ اْ تْ) سنگ ردءَ پر دپہ چنگءُ دیوال بندگ کہ چہ بُنپد ءَ آئی ءِ تہ ءَ ھاک ءُ سمات ءُ ملک ءُ مٹ ءُ پُر کن انت ءُ کش انت ۔
- **سِنداس** : (سِ نْ دَ اْ سْ) سنجی ، بوئی ، گس ءِ ھما بھر کہ اودءَ پہ جنگل کنگ ءَ چات جنگ ۔
- **سِندان** : (سِ نْ دَ اْ نْ) موچی ءِ سندان یا آسنکاریں آستا ءِ سندان ، آسنے کہ آئی ءِ سرءَ آسن ٹپگ یا کوش میہ جنگ بنت ۔ موچی ءِ سندان سے پانچ انت ءُ آسنکار ءِ بُنڈے ءِ تہ ءَ انت بلے پانچ ءِ پر نیست ۔ (بچار بُت)
- **سُندپشت** : (سُ نْ دْ ۔ پُ شْ تْ) سُند ءَ لپتیں انت ءُ آئی ءِ پُشت ءَ ناہ ایر کن انت ءُ کرتاں ہیچ انت ءُ دوچ انت ۔
- **سِندگ** : (سِ نْ دْ گْ) (۱) بندیک ، سادیا دگہ انچیں چیزے ءَ پہ کشگ یا مُھر جنگ ءَ ٹکر کنگ کہ آ "سِد ایت" ٹگر کنگ ، جتا کنگ ، ڈُک جنگ ءُ بُرگ ۔ پہ کارچ شیکارگ ءُ بُرگ ۔ سِند ءُ سیل کنگ ، سرسِند کنگ ، (۲) دل ءِ سندگ : بزاں کسے ءَ انچوش گُڑینگ کہ آئی ءِ دل بہ سِد ایت ۔ چہ یک دوستے ءَ کسے ءَ سِندگ بزاں آئی ءِ دل نہ منّ ایت بلے پہ زور جتا کنگ یا دل ءِ چہ آئی ءَ دُور کنگ بیت ۔

- **سَندل :** (سَ ن دَ ل) آبریشم ءِ تاب داتگیں تال ۔ دوتال آبریشم یا کہ بندیک کہ تاب دیئت گُڈ دوچ اَنت ۔ تیل، ساکول، ساکوڑ، مھکیں ساد ۔
- **سَندو :** (سَ ن دَ وْ) سَندہ : دارءِ دو ٹُکراں سراں یکجا سرماں سر کنگ ءُ بندگ یا میخ کنگ ۔
- **سُندم :** (سُ ن دُ م) کاھے کہ جگرداں رُدایت، تاک ءِ گُر دانت ۔ دُوزات اِنت ۔ یکّے ءَ وَرانت ءُ دومی ءَ نہ وَرانت ورگیءِ گوں شیرءِ یا دگہ چیزے ءَ وَرانت ۔ یک درمانے "آ لکو زھر گپ ءَ تگ بتن تاکیں کہ سُندم ءَ سور حلکیں جنے گیتگ"۔
- **سُندوکی :** (سُ ن دُ وْ کِ ی) بلوچی دوچ کہ دُوزات اِنت یکّے ہنچ بُکّی ءُ دومی سے بُکّی ۔
- **سَندہ :** (سَ ن دَ ہْ) بچار "سَندو"
- **سِندءُسیل :** (سِ ن دْ ءُ سِ ی ل) سرسِند، دِرّءُ دوچ ۔ جنگ ءُ جیڑہ
- **سَنڈ :** (سَ ن ڈْ) کُشتگ ءِ زاتے کہ ایشی ءَ "ھری سَنڈ" ھم گُوشنت ۔ گُڈّءُ سَنڈ ءِ بھرءِ بانگ ۔
- **سُنڈ :** (سُ ن ڈْ) درمانے، ایشی ءَ گوشت ءِ براں ھم مان کن اَنت کہ گوشت ءَ زُوت ھلین اِیت ۔ (بچار "بٹ")
- **سَنڈیرو :** (سَ ن ڈِ ے رَ وْ) دشتیاری ءَ یک جاگھے ءُ کوھے ءِ نام اِنت کہ چہ ھمے کوہ ءَ آپ جھلا دبیت ءُ دچ ءِ کور ءَ

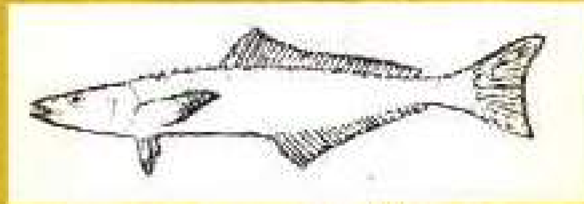

سُنڈ

امریچ اِیت ۔

- **سَنش :** (سَ ن ش) بدبو ۔
- **سَنکل :** (سَ ن کَ ل) زنڈیں آسنی زمزیل ۔
- **سَنگ :** (سَ ن گْ) ھمے آسن یا ڈوک کہ پہ چیزءِ کشّگ ءُ تورگ ءَ کارمرد بیت کہ چیزءِ گُرانی زانگ بہ بیت ۔ گُرانی ۔ لچھائی سَنگ براں زیمرءِ یک بیگ ۔
- **سُنگ :** (سُ ن گْ) مونت ۔ ڈُل ۔ کسٹم ڈیوٹی ۔
- **سِنگ :** (سِ ن گْ) ڈوک ۔ جوگن ءِ سنگ ۔ براں جوگن ءِ چُک ۔
- **سَنگار :** (سَ ن گَ ا ڑ) ھمراہ ۔ دو یا دو ءَ گیش بوجیگ یا آپی گراب ءِ ھمرائی ۔ آپی ادلاکانی گلگ یا کاروان Fleet سنگارءِ گال پہ سپرءَ ھم کارمرد بیت "سات ءُ سَنگار" ۔ من اِے سنگارءَ ترت ءَ رواں ۔
- **سِنگار :** (سِ ن گَ ا ڑ) بچار "سینگار"
- **سِنگان :** (سِ ن گَ ا ن) باھوءَ مزن کورءِ کرءَ چہ سیتاد ءَ بُرز یک جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **سنگان ٹکی :** (سِ ن گَ ا ن ۔ ٹُ کْ کِ ی) سنگان ٹُکّی : ھوشاری ۔ لیبے ۔

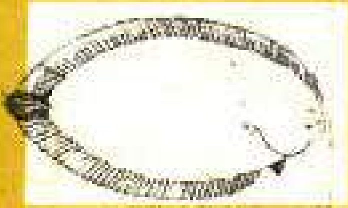
- **سِنگاں کُٹّی :** (سِ ن گ ا ں ک ُ ٹ ٹ ِ ی) بچار "سِنگاں کُٹّی"
- **سنگانی سر :** (س ن ۔ گانی + س رٗ) کیچ ءَ تربت ءِ شہرءَ یک میتگے ،عطاشاد ءِ بُوتن جاہ ۔ *
- **سَنگت :** (س ن گ ت) دوست ۔یار ۔ھمبل ۔بیل ۔ وزبرادر ۔
- **سِنگچاپ :** (س ن گ ۔ چ اپ) Lithopress
- **سَنگدل :** (س ن گ ۔ دِل) سنگ دل ، بے رحم
- **سَنگر :** (س ن گ ر) مورچہ
- **سُنگر :** (س ُ ن گ ُ ر) نامے ۔ کُلھے ءِ نامے ۔ (۲) " اتابگ کراسُنگر " سلجوقی سلطان مسعودءِ زمانگ ءِ یک جرنلے کہ وھدے کہ "الوابیہ" ءَ بیطر بُرت، سلطان ءِ سرجمیں لشکر بندی کُرت ءُ گُشت اَنت کہ سلطان گوں سُنگر ءَ درشُت ۔ (کے زانت بلکیں "الوابیہ" ، ھمے مرچیگیں "ابوظبی" اِنت) ATA BEG KARA SONKOR
- **سَنگرگ :** (س ن گ ۔ ر گ) آپ کہ لُڑ بیت آئی ءَ ایر کن اَنت یا پٹگی جن اَنت کہ آئی ءِ ھاک بُن ءَ بنداَنت ایشیءَ گوش اَنت "سنگرگ" ۔

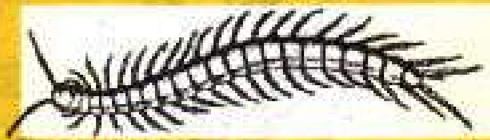

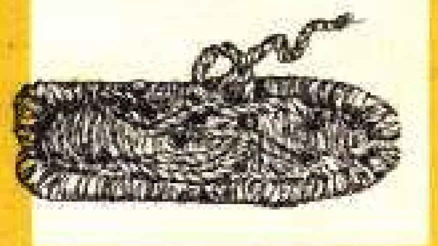
سنگلو : کد ۲۰۰ س م ۔

- **سِنگستان :** (س ن گِ س ۔ تان) (۱) شِنگشگند ، اشکندگ : ھچ کہ ایشی ءِ کلوٹ دراج ءُ زرداَنت ھُشک بیت سک ڈڈ بیت ۔ (۲) یک مزنیں کوھی بندے کہ پیشن ءُ کتگ ءِ نیامجی ءَ اِنت ۔ کتگ پیشن ءِ شُھیل ءَ اِنت ۔ اے کوہ ءِ سنگ یکروءُ سبزانت ایشی ٹکرے گراداَنت ءُ گوں گوری شیر ءَ لیکاراَنت ءُ چماں ماں کش اَنت کہ چم ءِ روژنائی ءَ سک شرّ اِنت (بلکیں "توتیا" اِنت)
- **سِنگستگ :** (س ن گِ س ت گ) ھاملک کہ آئی ءِ زمین سِنگ اِنت
- **سنگ سیاہ :** (سِ ن گ + س ی ا ہ) ھیران ۔ ھبکہ ۔ ھاموش ھاموش ۔ واتگ ۔ نہ سُرگ ۔
- **سنگ نبشت :** (س ن گ ۔ ن ِ ب ش ت) ھما سِنگ کہ دَرچتگیں آب آئی ءِ سرءَ نبشتگ اَنت ۔ ٹیری ۔
- **سَنگلو :** (س ن گ ل و) ماھیگے Black king fish (بچاریت)
- **سَنگو :** (س ن گ و) سنگہ : چہ نگرہ ءَ جوڑ کُرتگیں زنڈیں سھتے کہ جنیں دست ءِ مچ ءَ کن اَنت ئے
- **سنگوٹ :** (سِ ن گ و ٹ) کُکڑ ءِ سنگوٹ : بزاں کُکڑ ءِ یادگہ مُرگانی سگندان ۔
- **سَنگہ :** (س ن گ ہ) بچار "سنگو"

- **سنگین :** (سَ نْ گِ یْ نْ نْ) گْران۔ گْرانیں جنیں بزاں پہ گپ ءُ ھبر ءُ ہنندءُ پاداءَ گْران اِنت ءُ بے پرواہ نہ اِنت۔ نامے
سنگین ماوَل: بچار "گْراناوَل"
- **سو :** (سُ وْ) آبدست ءِ درآیگ ءِ مُنگ۔
- **سو :** (سُ وْ) کم۔ سوکنگ: کم کنگ۔ ھارءِ زور کم تر اِیت گوْش اَنت کہ آپ ءِ پدکرگ تَگ یا سوکرتگ۔ اُشتر اول سرءَ تیز روت رندءَ کم کنت گوْش اَنت "اُشترءَ سوکنگ"۔ سودارگ: یلہ دیگ۔ سودیگ: یلہ دیگ۔ کارے ءِ پہ سرجمی ءِ گُڈ سراں (کماں) ءَ ءُ رسگ ءَ رند سوکنگ یلہ کپاں بیگ۔
- **سَواب :** (سَ وَابْ) جْوانیں ءُ نیکیں کارانی رَندمُز (عربی ثواب)
- **سَوار :** (سَ وَارْ) ھر اسپ یا وُلاکے ءِ سرءَ نندگ ءُ گوْش اَنت سوار بیگ: ھرکسے کہ اسپ ءُ ھرءَ یا اُشترءِ گلینگ ءُ درآرگ ءَ بزانت آئیءَ "سوار" گوْش اَنت۔ ھُشیار۔ تیز۔ کارسوار: کارءَ کنوک یا کارگُشاد۔ کارسواری: پکاری ءِ دور کنگ۔
سوارکنگ: بزاں گوکاں گوزن بندگ ءُ زمین ءَ تراز گ۔ شوار۔
- **سْوار :** (سْ وَارْ) بچار "سَوار"

Sole سواسو (۲)

Cantipede سواسو (۱)

سواس

- **سوارمچ :** (سَ وَارْ۔ مَ چْ چْ) مچے کہ داگ ءُ گرد اَنت ءُ زرد۔
- **سواری :** (سَ وَارِیْ) اولاک ءَ سوار بوگ ءِ کار۔ سوار ءُ جمازی۔ سواری یک لیبے۔ پیادگی ءِ چپ۔
- **سواس :** (سَ وَاسْ) چہ پیش ءَ جوڑکرتگیں بلوچی پادپوش (کوْش) مُلکی سواس: تْرندکتیں سواس کہ مُلکیں زمین ءَ ترتگ ءَ کارمرد بیت۔ کوھی سواس: سُست کتیں سواس کہ ماں کوھاں روگ ءَ پادءَ کنگ بیت۔ (بچار بُت)
- **سواسبند:** (سَ وَاسْ۔ بَ نْ دْ) ھما سادکہ چہ آئیءَ سواس ءَ بندگن اَنت
- **سواسو :** (سَ وَاسُ وْ) لُولکے کہ لوگ لوگ ءُ دْراجی ءَ پادے ءُ پر۔ (پارسی: ھزارپا، ھندی: کنکھجورا) ۲۔ ماھیگے ✱ کہ باز زات اِنت اَک: مُنسا سواسو، مُنا سواسو ءُ دگہ (بچار بُت)
- **سواسوکُڑ:** (سَ وَاسُ وْ۔ کُ ڑْ) کُڑیں ماھیگ ءِ یک راستے۔
- **سَوَب:** (سَ وَبْ) سَبَب۔
- **سوب :** (سُ وْبْ) پُل۔ سکیں مزنیں ٹپ پہ بے تاوان ءُ ھلاکی ءَ بہ رَس اِیت۔ باج "دو سوب پگیمبرءَ نہ رَس اِتگ"
- **سوبان :** (سُ وْ۔ بَانْ) سوب دیاز ✱ ھماکہ سوبین اِنت ھما کہ سوبانی تحنت نامے ★

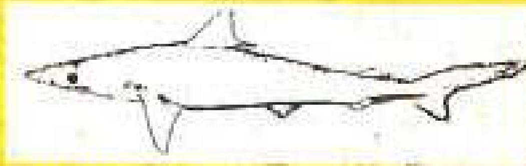
- **سوبان ءِ سند :** (سُ وْبَ انْ ءِ سَ نْ دْ) دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **سوب بر :** (سُ وبْ ۔ بَ رْ) سوب بروک ۔
- **سوب مند :** (سُ وْبْ ۔ مَ نْ دْ) سوبین، سوب گیتگیں، کامیاب ۔ "فتح مند" ★
- **سوبین :** (سُ وْ ۔ بِ ے نْ) ھمائی ءَ سوب کتگ، سوب مند، ھمائی ءَ کہ باجے بُرتگ ۔ ★
- **سَوپ :** (سَ وْپْ) چارماہ یک سَوپے گوشگ بیت، سالے سے سَوپ اِنت ۔ بازجاگہ ءَ سال ءَ ھرسئیں سَوپاں دَھل کُشگ بیت
- **سُوپ :** (سُ وْپ پْ) پڑم : آپ بند ءَ بارگیں ڈراھیں مَنگے کنت ۔ دیوال ءِ سُوپ : تھاریں تنکیں کوٹی یا لوگ
- **سَوت :** (سَ وْتْ) ھماساز ءُ آواز کہ مردیں گوں جوابیاں جَن اَنت ئے کہ گوزنگ آئی ءِ مستریں ساز اِنت کہ مروچاں ڈُھل ھم زیر اَنت ۔ جنیں ھم سیراں سوت جن اَنت ۔ ھے رنگیں لچہ ۔
- **سُوت :** (سُ وْتْ) نَپ ۔ بِسیت
- **سوتکال :** (سُ وْتْ کَ الْ) سُتلگیں ۔ بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ سک شیاہ ۔
- **سُوتلی :** (سُ وْتْ ۔ تَ لِ یْ) سولے کہ چہ الیشی ریشگاں گونی، باردان، چیر گیج ءُ دگہ انچیں چیز جوڑ کن اَنت ۔ الیشی ءِ ریشگاں بُرّیس اَنت ءُ بندیک یا ساد جوڑ کن اَنت کہ الیشی ءَ سُوتلی گوش اَنت ۔ Jute (بجار بُت) ★

سُوتلی ءِ سُول

- **سُوتوار :** (سُ وتْ تَ وَ ارْ) سیتوار، نپ وار، گیشیں نپ ءُ بسیت وروک ۔
- **سَوتی :** (سَ وْتِ یْ) سَوت جنوک ۔ ھماکہ گوں سوت ءَ شیادی کنت ۔
- **سوج :** (سُ وْجْ) Note ۔ ڈَس ۔ سوج دیگ : پیش دارگ ، نشان دیگ ، شون دیگ ۔ سرءُ سوج کنگ ۔ بازیں جاگہ ءَ سوج کنگ پہ جُست کنگ ءَ گوش اَنت بلے گالبند ردِ اِنت ۔
- **سوجی :** (سُ وْجِ یْ) (۱) ھما وانگی کہ آئی ءِ تہ ءَ یک چیزے ءِ بارہ ءَ سرءُ سوج نبشتگ Guide book (۲) سوجی ءِ آرت : ھما آرت کہ پہ ماٹ ءِ گرادگ ءَ کارمرد بیت ۔
- **سوچ :** (سُ وْچْ) "سوچگ" ءِ پرمانگال بزاں "بہ سوچ"
- **سوچاک :** (سُ وْچَ اکْ) ھماچیز کہ مرچ ءِ تام ءَ کنت ۔
- **سوچاکو :** (سُ وْچَ اکْ وْ) (۱) مُحر مورءِ یک زاتے بلے ڈراج اِنت بال کنت، سک سوچ اِیت (۲) کاھے کہ بھار ءَ سبز بیت بلے چہ بھار ءَ رند ھُشکیں دارئے پُشت کپ اِیت کہ پوزیرگ ءَ ڈنگر ءُ پجّر اِنت ۔
- **سوچیچ :** (سُ وْچِ یْچْ) سوچگ ءُ پچگ ۔ سوچیچیں گپ بزاں ترندیں ءُ تشگاں ۔

- **سوچک** : (سُ وْچ کْ) سُچگ ءِ درد۔ سوچک ءُ سوزان۔ سوز
- **سوچکی** : (سُ وْچ کِ یْ) وشیں بُوے کہ آس ءِ سرءَ ریچ اَنت ءُ بُو ءُ دُود ءَ کنت۔
- **سوچگ** : (سُ وْچ گْ) آس ءِ سرءَ کنگ۔ بُن دیگ، روک کنگ، مان دارگ۔ آس ءِ کار سوچگ اِنت۔ بُو ءِ سوچگ یا بُو ءِ چیر سوچگ، سوچکی یا دگہ چیزے ءِ، لاپ ءِ سوچگ : سوکیگ کنگ، لوگ ءِ سوچگ : لوگ ءِ ویران کنگ "لوگ ءِ سوچ کہ بُرَدَہ هر بیدا اَنت"
- **سوچگی** : (سُ وْچ گِ یْ) هما چیز کہ پہ سوچگ ءِ کار مرد بیت۔
- **سُوچن** : (سُ وْچ چِ نْ) بارگیں آسنے کہ دُمب ءِ تُنگ اِنت ءُ سرے ءِ تُوسک بندیگ ءِ مان کشّ اَنت ءُ گُد دوچ اَنت۔ داکتری سُوچن کہ درمان جنگ ءَ کار مرد بیت۔ هر چیزے کہ سرے ءِ تُوسک ءُ تیز ءَ بیت۔ پَن اِتان۔
- **سودا** : (سَ وْدَا) بها ءُ زُور۔ بابار۔
- **سوداگر** : (سَ وْدَاگِ رْ) باپاری۔
- **سودگ** : (سُ وْدَگْ) مزنیں کاسگ

Milk king fish سورابو پٹک

- **سُودوم** : (سُ وْ دْ دُوْمْ) کسانیں اولیگ کہ بے کلیت ءَ جنگ بیت۔ سُودومی: کسانیں یکدار۔ کُٹّی۔ یک اولیگی
- **سوڈ** : (سُ وْڈْ) سوڈ : جریدہ، ساجو، یکدار۔ میل ءَ "سوڈ" بند اِیت
- **سور** : (سُ وْرْ) وادی، وادءِ تام، ڈاچی ءِ سُور بزاں شیر۔
- **سُور** : (سُ وْرْ) سیر : آروس، سانگ
- **سورآسن** : (سُ وْرَ آسِ نْ) آسن ءِ زاتے کہ پُرش اِیت۔
- **سورابو** : (سُ وْرَابُ وْ) پٹک ءِ زات ءِ ماھیگے۔ ✱ ایشی ءِ سوراپی پٹک ھم گوشِ اَنت کہ: اندازہ ۱۰۰ س م (گیش چہ گیش) (بچار بُت)
- **سوراپگ** : (سُ وْرَاپْ گْ) (۱) ھما جاگہ کہ آپ یا زمین ءِ سورگ ءَ بیت۔ سکّیں سوریں ماھیگ یا کہ آئی ءِ واداپ (۲) مُچ ءِ پیچک کہ وت بہ رچ اِیت۔ گُلونٹ کہ شودگ بیت وادی آپاں کن اَنت ءُ پدءَ پات ءَ کنگ ءَ رند روچ ءِ سرءَ ایر کنگ بیت کہ ناہ بہ بیت یا کہ شودگ ءُ کُل کنگ بہ بیت ھم ناہ بیت۔
- **سورت** : (سُ وْرَتْ) شکل، رنگ، بُت، جوان، شَررنگ بھر رنگ، ھپر نگ، کلام اللہ ءِ "دَر"۔

- **سورچک** : (سُ ورِ چ کْ) بُوتگیں کہ سورتام اِنت گوں شیرءَ ورانت ئے۔ جنینی نامے۔ سورچک ءُ بوانٹ۔
- **سورچیل** : (سُ وز۔ چِ ی لْ) ہنجگورءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت کہ چہ گورءَ پُشت اِنت
- **سوردو** : (سُ ورْ دُوْ) ہنجگورءَ بازارءُ شہرے ءِ نام اِنت۔ چیتکان ءِ رود در آتک ءَ اِنت۔
- **سورکمب** : (سُ ور۔ کُ مْ بْ) چہ گھرءَ جھل ءُ چہ موتمان ءَ بُرزیک جاگھے ءِ نام اِنت۔ ھا کُمب کہ آئی ءِ آپ سور بہ بیت۔
- **سورگ** : (سُ وْرَگْ) کاھے، گزّ ءِ تاک، کلڑ، کلڑیں زمین، دستلانک۔
- **سورگ پُل** : (سُ وْرَگْ۔ پُ لْ لْ) ھمے موسم کہ سورگیں کاہ پُل کنت اے مُدت ءَ دار برگ جوان اِنت۔ ایشی ءَ دار برگ ءِ موسم ھم گوش اَنت۔
- **سورگ گنز** : (سُ وْرَگْ۔ گَ زْزْ) گزّیں ڈرچک ءِ زاتے۔
- **سورمور** : (سُ ورِ۔ مُ وْرْ) بچار "شھرمور"
- **سورو** : (سُ وْرُوْ) چہ ھما شیپ ءُ مزن شیپاں یکّے کہ چہ سُھیل ءَ کایت ءُ کیچ گورءَ ایر رِچ اَنت۔ آدگرزانتگیں ایشی اَنت : (۱) دوکُرم (۲) آپدرگ (۳) آسکانی (۴) سامان (۵) چرپانک (۶) کڑولگی (۷) سمسوری۔ متندءِ میتگے ءِ نام اِنت کہ شھلیچ کار مُلّا پازل ءِ مالش ھمودءَ اِنت۔
- **سوردان** : (سُ وزدَان) ہنجگورءَ چہ ڈاڈک ءَ جھل بازارءُ میتگے۔ کوھیں کلاتے ھم ھست اِنت
- **سوری** : (سُ وْرِیْ) سک سوربیگ۔ بزاں سک وادوک بیگ (۲) سکّی سوری : تنگدستی۔ واری۔
- **سوری** : (سُ وْرِیْ) ھماکہ گوں سور (سیر) ءِ شیادی کنت۔ سُوری جنک یا بچک۔ بزاں مزن ءُ سیرءِ سندءَ اِنت۔ سیری جنین۔
- **سوریچک** : (سُ وْرِیْ چ کْ) سک سور۔
- **سُوری سمبھگ** : (سُ وْرِیْ۔ سَ مْ بَ ھَ گْ) بچار "سیری"
- **سوریگ** : (سُ وْرِیْ گْ) بچار "سیری"
- **سوڑ** : (سُ وْڑْ) بچار "سوڈ"
- **سوڑگ** : (سُ وَڑَگْ) شُور۔ سلاہ۔ گپ ءُ تران۔ سلاہ بنا مشورہ کنگ۔ ھمشوری کنگ، شورکنگ، رائے۔
- **سوز** : (سُ وزْ) سُوچک، ساز ءِ دردناکیں وشّی، سُر، زیمر۔
- **سَوز** : (سَ وزْ) اِے گال "سبز" اِنت بچار "سبز"
- **سوزمان** : (سُ وزمَ انْ) سکّیں سُچگ ءِ درد۔ سُوچک۔
- **سُوس** : (سُ وْسْ) سونس : سیس، سینس : مُچ ءِ لُٹانی بُن ءِ تنگّیں پوست۔ سُوسک یا سُولنسک : شترءُ گندگ نہ زانوک۔
- **سُوسْن** : (سُ وْسْ نْ) بچار "سُونس"
- **سوسگ** : (سُ وَسَ گْ) ماھیگ ءِ سوسگ بزاں آڑتنگ، ماھیگ ءِ واڑءَ کنگ۔
- **سُوسمار** : (سُ وَسْ مَ ارْ) پارسی : ھما گوج کہ عرب ئے وَرانت۔ ھندی : سانڈا۔ ایشی ءِ تیل ءَ ھم پہ درمانی کار مردکن اَنت۔

- **سوسن** : (سُ وسَ ن) سوسنیں ورنا : کُنگریں ورنا۔
- **سوک** : (سُ وکْ) سوچک۔ سوز بلے بدیں رنگےءَ
- **سوکدل** : (سُ وکْ + دِلْ) سوکیگ، سوکلاپ۔
- **سوکلاپ** : (سُ وکْ لَ اپْ) سوکیگ۔
- **سوکلو** : (سُ وکْ لُ وْ) کسےءَ سوکی کنگ، چیزے پیش دارگ بلے نہ دیگ۔
- **سوکو** : (سُ وکْ وْ) ھوسناک۔
- **سوکوسان** : (سُ وکْ وْسَ ان) پیش بھارءِ سناں (موسم) ءَ پس پدءَ پہ دھرءَ ھوس کنت توری زانگیئے بہ بیت بلے بازکم آپُس بیت۔ سوکو، ھوس ءُسان : موسمءَ گوْشں اَنت۔
- **سوکی** : (سُ وکْ یْ) ھوسی، ھمائیءَ سوک مان، سوکی کنگ : سوک لاپ کنگ۔ پہ گپ ءُ ھبرکسےءَ تورینگ۔ سوکیگ
- **سوکیگ** : (سُ وکِ ی گْ) بچار "سوکی"
- **سُوگ** : (سُ وگْ) بچار "سیگ"،

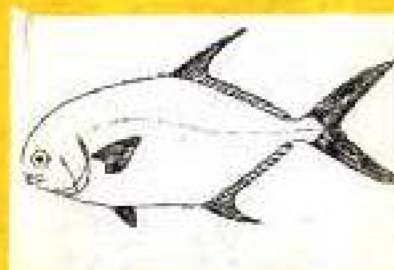

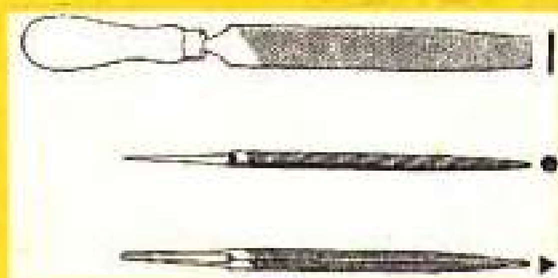
سُول

- **سوگا** : (سُ و۔ گا) ھماکہ پہ دگرےءِ بدیءَ شرینگ ءُ سوج دیگ بوتگ سھیگ، سرپد۔ سوگاکنگ : کسےءِ بدیءَ شرینگ۔ کسےءَ مردمےءِ یا چیزےءِ ھرابیانی بارہءَ زانتکارکنگ۔ ھُشیارکنگ۔ *
- **سوگات** : (سَ وگَ اتْ) تُھپہ، چیزے کہ پہ دوستی پہ کسےءَ چہ دگہ ملکےءَ آرگ ءُ دیگ۔ سوگاتیں بچ۔ سوگاتیں مرد۔ سوگاتیں ملک یا زبان۔
- **سوگال** : (سُ وگَ الْ) بچار "سیگال"
- **سوگند** : (سَ وگِ نَ دْ) کسم، سرداری، مُسام، کول، لبز سوگندورگ، سوگنددیگ، سوگندکنگ، سوگندی بیگ یا کنگ۔
- **سُوگی** : (سُ وگِ یْ) سیگی، پُرسیگ، کسے کہ آئیءِ مردمے بیران بیتگ۔
- **سَول** : (سَ وْلْ) نوک پادآتکگیں ءُ آپ داریں زمین ءِ گُمروگرتگیں ڈرچک۔ جوسری سَول (۲) ورنا۔
- **سُول** : (سُ وْلْ) (۱) کسانیں ڈرچک (۲) ڈرچکے کہ سورگ اِنت۔ (بچار مُبت)
- **سُولارگ** : (سُ وْلْ لَ رَگْ) لیکارگ : سوئینگ۔
- **سولانسرو** : (سُ وْلَاں سَ رَوْ) مُرگے۔
- **سُولآھگ** : (سُ وْلْ اَ ھَگْ) سولآیگ، سولارگ، لیکارگ، سیتینگ۔

- **سُولآیگ** : (سُ وْلْ آ ایےْ گْ) بچار «سولآهگ»
- **سولبند** : (سْ ولْ بَ نْ دْ) کیچ ءِ میتگے ءِ نام اِنت
- **سولک** : (سْ وْ لُ کْ) کسانیں سول ـ گْونڈیں دُرچک، نامے
- **سَولیگ** : (سَ وْ لِ یْ گْ) گورے کہ شُور میتگ ءِ شَھرءِ چیر بلے نزیکءَ گْوزایت (سرباز ءَ)۔
- **سولیگ** : (سْ ولِ یْ گْ) ماھیگے۔ کد : ۱۰۰ س م دال ۱۵۰ س م Southern Meagre (بچار بُت)
- **سوم** : (سْ وْ مْ) رِیشِ کہ پادکیت درد کنت ءُ بُن ءَ مزن بیت۔ نرسوم : مزنیں سوم کہ سک درد کنت PPB, LWD, SOM - Swelling
- **سومر** : (سْ وْ مَ رْ) دوست، ھمبل، بیل۔
- **سون** : (سْ وْ نْ) (۱) ماھیگ کُشگ ءِ موسم (۲) سونیں آبند : سبزءُ آبادیں ملگزار، جْوانیں زیدءُ کھچر، لوک، کارنہ بستگیں، اک نیمسون : Second hand.
- **سَون** : (سَ وْ نْ) ھاگال کہ گوں آئی ءَ مردءُ جن گیشّ اَنت (طلاق)
- **سونام** : (سْ وْ نَ امْ) سارم ءِ زات ءِ ماھیگے۔ کد : ۹۰ س م Pompano (بچار بُت)

سولیگ

سونام

سوھان

- **سَونس** : (سَ وْ نْ سْ) ھاناہ کہ تہ ءَ شیاہ اِنت ءُ ترپش اِنت۔
- **سُونس** : (سُ وْ نْ سْ) بچار «سُوس»
- **سُونس** : (سُ وْ نْ سْ سْ) ھماھورین پوست کہ مچّ ءِ لُٹانی بُن ءَ اِنت۔ زندءَ گوتپہ ءَ ءُ گُدسرءَ کلپوگانی بُن ءَ بنت۔
  ✱ دریائی سونس : دریائی بوٹگے کہ گْوات ءُ گْوم ءَ تیاب ءَ کار ایت۔
- **سوھان** : (سْ وْ ھَ انْ) گرگریں آسنے کہ اڑگ یا دگہ اَزبابانی دپاں تیز کنت۔ File (بچار بُت)
- **سوھو** : (سْ وْ ھَ وْ) بلد، زانتکار۔
- **سَھاتگ** : (سَ ھَا۔ تْ گْ) سھاتو: آزمان جمبرءُ پوش اِنگ ءُ شنزایت ءُ شنزایت بلے پشّل نہ گْوارایت (ھندی: بھوار)
- **سَھاتو** : (سَ ھ اتَ وْ) بچار «سھاتگ»
- **سھار** : (سَ ھَارْ) بانگْواہ، سَحَر۔
- **سھارگاہ** : (سَ ـ ھَارْ ـ گَ اہْ) بانگْواہ۔
- **سُھب** : (سُ ھَ بْ) سباہ۔
- **سُھبت** : (سُ ھَ بَ تْ) ناچ۔

- **سَھت :** (سَ ھَ ت) شُھر، زیور، دمان (سَھت ءُ دمان)
- **سُھت :** (سُ ھُ ت) مزنیں ھِنت، مزنیں تاوان بلے جسمانی ءُ روحانی۔ سُھت دیگ : داری ءِ گُڈّی ءِ ھَد۔
  "بلانی دیانا ڈراھی ءَ من ءَ سُھتے دات"۔
- **سُھتہ مرگ :** (سُ ھُ۔ تَ ہ۔ مَ رْگ) سُتکہ مِر، سُتکہ مرگ، شُوم، بے بھت۔
- **سَھتی :** (سَ ھَ تِ ی) جنینی نامے۔
- **سَھدار :** (سَ ھَ۔ دَار) بچار "ساھدار"
- **سِھر :** (سِ ھَ ر) جاتیگ ءِ کار، گَندگیں دم ءُ چُوپ۔ ★
- **سُھر :** (سُ ھُ ر) ھون ءِ رنگ۔ تنگہ، ۳ ½ مسکال، ریٹہ، سُھرمور، سُھرچو : پِپّ ءَ، انار ءَ، مَتراسیئیں گُڈ ءَ، پُرک ءَ، جگر ءَ، ھون ءَ، پَنّ ءَ۔
- **سَھرا :** (سَ ھَ۔ رَا) پیداور، پدرا، ددی، زاھر۔ ★
- **سھراب :** (سُ ھُ رَاب) رستم ءِ چُکّ کہ ھمائی ءِ جند ءِ دست ءَ کُشگ بیت۔ سُھراپ : تلاہ ءِ آپ
- **سُھرابو :** (سُ ھُ رَا بُ و) (۱) آپی مُرگے، اے مُرگ ءِ مادگ ءَ "کوہ کل" گوُشَ اَنت (۲) پِشک ءِ زات ءِ ماھیگے۔

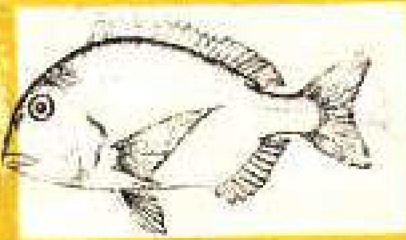

سُھرکپ

- **سُھرآپ :** (سُ ھُ ر۔ آپ) تلاہ ءِ آپ، سُھراب کہ رُستم ءِ چُک اِنت (بلکیں پارسی ءَ "سرخاب" اِنت کہ بلوچی ءَ سُھراپ یا سُھراب اِنت)
- **سُھرپٹّن :** (سُ ھُ ر۔ پ ٹَ۔ ٹِ ن) پٹّنیں ماھیگ ءِ زاتے۔
- **سُھرتگ :** (سُ ھُ رِ تَ گ) سُھرگپتگیں، سُھرترّ اِتگ۔
- **سُھرتگ :** (سُ ھُ رْ تُ گ) سُھریں تُگ۔ زراگ۔
- **سُھردُمب :** (سُ ھُ ر۔ دُ مْ بْ) ماھیگے۔
- **سُھردمبل :** (سُ ھُ ر۔ دُمْ بْ ل) کسانیں مُرگے۔
- **سُھرک :** (سُ ھُ رُک) وبائی ناڈراھی یے کہ چوگُرمیک ءَ بِشنگ بیت۔ جان ءَ دَر رِچ اِیت، تپ دنت، لاپ رَوت، گیشتر چُکّاں گپت بلے چوگُرمیک ءَ زوالی نہ کنت۔
- **سُھرکپ(۱) :** (سُ ھُ رْ کُ پ) ھماروکیں آس کہ دار ءِ سر ءَ اِنت۔ عربی "مشعل" (بچار بُت)
- **سُھرکپ(۲) :** (سُ ھُ رْ۔ کُ پ) بچّ ءِ کوگ ءِ بُن کہ بُندریں بُن اِنت، کیشّ ءِ جاگہ۔
- **سُھرگ :** (سُ ھُ رَگ) سُھرنگ۔
- **سُھرمار :** (سُ ھُ رْ۔ مَ ار) مار ءِ زاتے

- **سُہرماهیگ :** (سُ ھَ رْ - مَا ھِ یْ گْ) ماھیگے (سُهرماهی)
- **سُہرمور :** (سُ ھَ رْ - مُ وْ رْ) سُہریں کسانیں مور، بلے بازذات اِنت ۱۔ سک کسان اِنت ۲۔ کسان اِنت بلے سرئے زنڈ اِنت ۳۔ سرئے زنڈ اِنت بلے شُنیہ بُرمش اِنت۔ ۴۔ سک سُہرئے ٹانگوئے دُمب ءَ لِک اِنت۔ سک تچ اِیت۔ (شورمور : مورچہ ہای خُرد وکوچک ب ق)
- **سُہرنگ :** (سُ ھَ رِ نْ گْ) اپسے ءِ زاتے کہ رنگ ءِ سُہر اِنت.
- **سُہرو[1] :** (سُ ھَ رُ وْ) چوکہ گلہ ءُ جوءَ دھلے کہ دشت ءُ دشتیاری ءَ باز بیت۔ اِے باز ذات اِنت۔ سُہروکِنگ ءِ ایشی ءَ توم ءَ پل ءَ ھم رنج اَنت ءُ چنڈگ ھم بیت۔ پل ءِ دھل شرتر بیت۔ زمستان ءُ گرماگ ھردو موسمان کشگ بیت اگاں زمستان ءَ گوڑ (سکّیں گوھرئے مہ گیپت ھشتمی روچ ءَ تچ کنت۔ ھامینی روچاں چارمی روچ ءَ تچ کنت۔ چِتّیں زمستان ءَ دوازدہ تا چاردہ روچ ءَ تچ کنت۔ بُندرءَ یک تاکے جنت کہ چو مُشک ءِ گوش ءَ اِنت، رندءَ دو تاک بیت، چدءُ رند چار تاک بیت۔ چہ ایشی ءَ رند کپترکی بیت (بزاں پل ءِ دپ ءَ اِنت کہ گواتءَ لگ اِیت تاکاں مُشس اِیت کپرکپر کنت) چہ کپترکی ءَ رند گیشس اِیت بزاں چہ پل ءَ گیشس اِیت۔ چہ پل ءِ گیشگ ءَ رندکونڈے بُرزبیت اولی رندءَ گرک جنت چہ ایشی ءَ ھپتگے رند تاک ءَ تریں اِیت بزاں دومی گرک ءَ رس اِیت

سُہرو ۱

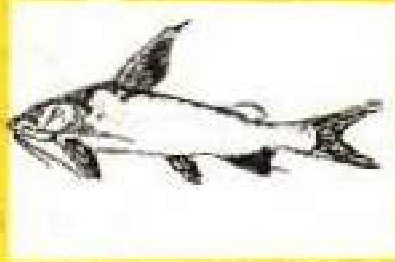
سُہرو ۲

چدءُ رند گت بیت بزاں حوش ماں پوستءَ اَنت نزیکءَ ترکگ ءَ اِنت۔ نی گپت ءَ ترکین اِیت ءُ حوشس درکیت پدءَ حوشس کشس اِیت ءُ ڈیل بنداِیت۔ چہ گپت ءَ درکیت یک سُہریں مگسکے آئی ءِ سرءَ نِنداِیت کہ "بے دان" ءِ کنت۔ اِے مگسک ءِ وھدگرماگ اِنت۔ چہ روودراتک ءَ بانگواہ ءَ سرگوات کشس اِیت "بے دان" ءِ ترس اِنت "بے دان"، ھمے مگسک ءِ نام اِنت ھم۔ سُہرو ءِ کُرب ءَ گوکاں دینت۔ اُشترءُ پس ءُ ھرئے ھم وارت. (دبچاربت)

- **سُہرو[2] :** (سُ ھَ رُ وْ) ماھیگے۔ * ٹینٹیل زاتیں بلے چہ ٹینٹیل ءَ مستریں ماھیگے کد : ۳۰ س م داں ۶۵ س م Long spined Red Breem (بچاربت)
- **سِہرءُموٹ :** (سِ ھَ رْ - ءُ - م وٹ ٹ) گنگیں دم ءُ چوپ کہ مردم ءَ تاوان دنت۔
- **سُہریگ :** (سُ ھَ - رِ یْ گْ) کورماھیگے، چہ مُربہ ءَ کستر اِنت کدءِ پلےء بیت۔ ھردوئیں کشاں بارگیں سُہریں کِشک ءِ پر اِنت۔ اِے پہ دام گرگ بیت.
- **سَہگ :** (سَ ھَ گْ) ساھگ بُوگ، چٹ بوگ، تمُپ بیگ، برباد بیگ + ساھگ بیگ، ساھیل بیگ.
- **سُہگ :** (سُ ھَ گْ) چہ بازیں کتہ کاریاں سوھو بیگ بزاں چیزے ءِ بارہ ءَ سک زانتکار بیگ۔

سَھل : (سَ ھ لْ) آسان۔
سُھل : (سُ ھ لْ) تڑان ، وشتانی ، چہ مڑگ ءِ رند سلاہ ، سُھل ءُ تڑان ۔
سَھم : (سَ ھ م) بھر بھریں زمین کہ میتاپ ءِ تہ ءَ بیت + باز مچ ءُ ڈگار ءُ میراس ۔ سَھم کپتگ : بزاں میراس ءِ گرتگ ۔
سَھمان : (سَ ھ مَ ا نْ) چہ زیار جاہ ءُ جھل ءُ صیبت ءَ سر سرباز ءِ مزن کور ءِ رو برکت ءِ شیپے ۔
سَھن : (سَ ھ نْ) کاشیگ ، ورگ وار
سُھن : (سُ ھ نْ) بچار "سون"
سھوات : (سَ ھ وَ اتْ) بچار "ساوات"
سَھور : (سَ ھُ ور) سھیر : روچگیں مردم کہ بانگواہ ءَ ورأنت اے ورگ ءِ نام اِنت ۔
سھی : (سَ ھِ ئی) سئی : سالوم دار ، زانتکار ، سرپد ۔ سھی بُوگ ، سھی کنگ ، سھیگ ، سئیگ ۔ ★
سَھیر : (سَ ھِ ئی ر) بچار "سھور"
سھیگ : (سَ ھِ ئی گ) بچار "سھی" ۔ ★
سُھیل : (سُ ھے لْ) زربار ءِ نیمگ ۔ سھیل ءِ استار ۔
سُھیل بَش : (سُ ھے لْ ۔ بَ شْ شْ) موسمی ھورے ۔
سئی : (سَ ۔ ءِ ئی) بچار "سھی" ★
سئیگ : (سَ ۔ ءِ ئی گ) سھیگ ، سھی ، سئی ۔ ★
سی¹ : (سِ ئی) بیسنت ءُ دگہ دہ ۱۰ ۳۰ ۔ 30
سی² : (سِ ئی) سی دیگ : ہیک دیگ ، گُت دیگ ، گوار بنگ ۔
سے : (سَ ے) یکّ ءُ دگہ دو : سے ۱ + ۲ = ۳ ۔
شیاد : (شْ ۔ یا ڈ) شیال : ھما کہ ھون ءُ شریدار اِنت اک : دو بلّکانی نماسگ یا پرکانی گُراسگ چہ وارس ءِ کُکتیں دُورتر بلے یکّیں کُٹم ءِ مردم ۔ دُور شیاد : بزاں دُوریں شیاد اِے چہ بُن بلک ءُ بُن پیرک ءَ آدیم اِنت ۔
سیاد : (سَ ۔ یا ڈ) شکاری ۔
شیادی : (شْ ۔ یا ۔ ڈِ ئی) ھون ءُ شریداری ، گرس ، بندکہ یک مردے ءَ گوں دگرے ءُ بیت یک چیزے گوں دگہ چیزے ءَ یک بندے ءُ بستگ ۔ شیادی ءِ "ی" : ھما "ی" ءِ آپ کہ یک نامگال یا نام بزانتیں گالے ءِ گُڈسر ءَ گوں آئی ءِ ھمگرنچ بیت اک : چہ "دار" ءَ "داری" ، چہ "آپ" ءَ "آپی" ۔ بزاں ھما کہ گوں "دار" یا "آپ" ءَ شیادی کنت ۔
شیاڑی : (شْ ۔ یا ۔ ڑِ ئی) جاسوس (انگریزی C-1 D ءِ بلوچی) ★
شیال : (شْ ۔ یا لْ) بچار "شیاد" ۔
شیالی : (شْ ۔ یا لِ ئی) بچار "شیادی" ۔
شیانا : (شْ ۔ یا ۔ نا) ھوشیار ، چالاک ، سوھو (گال درآمدے) ★
شیاہ : (شْ ۔ یا ہ) شپرنگ ، تھار ، "شیاہ شیاہ چو : نک ءَ ، چشم ءَ ، کپتی ءَ ، مُنڈء ءَ ، اشکرء ءَ ، تیغ ءَ ، تاگ ءَ ، کنجل ءَ ، سیرنگ ءَ ، شپ ءَ ، جک ءَ ، ڈونڈء ءَ ، مٹونڈء ءَ ، جنوزام ءِ پٹک ءَ ؛ چاگرکولاھی ءِ الپس ءِ نام ۔ شاھنامہ ءَ اسفندیار ءِ الپس ءِ نام ۔ زردشت ءُ "زمزم" ءِ کتاب ءِ نام ۔
شیاھاپ : (شْ ۔ یا ۔ ھ ۔ آپ) نہ گشتگیں آپ ۔ ھما کور یا کھن ءِ آپ کہ ھچ جھگ ءُ پرنیست ۔ ۲ ۔ چتانی ناڈ راھی یے ۔

- **شیاھبگل** : (ش-یاھ-ب-گُلّ) مزنیں مُرگے۔
- **شیاہ بند** : (ش-یاہ-بَ نْ دْ) بچار "شیہ بند"۔
- **شیاھپاد** : (ش-یاھ-پاد) بلوچ ءِ ٹُکّے کہ دگہ راجانی تہ ءَ ھم ھمے نام ءَ تکّ ھست ۲۔ستار ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **شیاہ پٹّن** : (ش-یاہ-پ-ٹ-ٹِن) پٹّنیں ماھیگ ءِ زاتے۔
- **شیاہ پس** : (ش-یاہ-پَ سْ) شیہ پس ؛ بزاں مودی پس کہ بُزّ مُپاجن اَنت (اِسپے پس میش ءُ گورانڈ اَنت) بچار پس۔
- **شیاھپلاسک** : (ش-یاھ-پ-لاسْکْ) شیہ پلاسک، شیاھپلاس، شیہ پلاس: شیاہ رنگیں سکّیں بزیں گرمِنگ کہ مرگ ءِ پیشراہ اِنت۔
- **شیاہ پوش** : (ش-یاہ-پ وشْ) ھما مردم کہ شیاھیں پوشاک گور ءَ کنت، ھما جنیں کہ پُرسیگ اَنت ءُ شیاھیں گُدے پر اِنت
- **شیاہ تھار** : (ش یاہ-تَ-ھارْ) سک تھار، کپیل
- **شیاھتگ** : (ش-یاھ-تگْ) بزاں "شیاہ تھتگ"، ھما شیاھیں تھتگ کہ دربرجاھاں گوں گچ (چاک) ءَ نبیسگ ءِ کار مرد بیت Blackboard

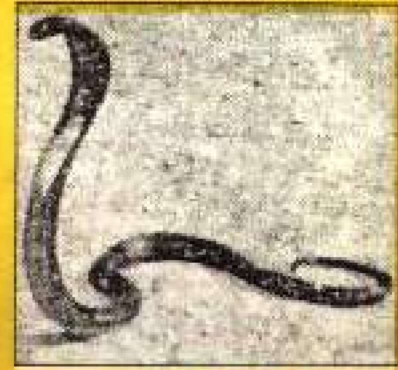

شیاہ گوش

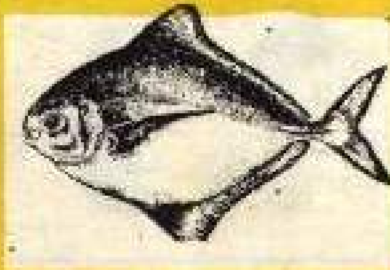
Engraved Cat fish

- **شیاہ جگر** : (ش-یاہ-جِ گَ رْ) دلیر، بھادر، نترس۔
- **شیاہ دل** : (ش یاہ-دِلْ) دِلشیاہ، شِزار، بزار۔
- **شیاہ دیجت** : (ش یاہ-دِ-جَتْ) شیاھیں دیھ ءِ جنگیں، بدلوٹّے۔ ★
- **شیاہ دیم** : (ش-یاہ-دِ ے مْ) بدکار، دیم شیاہ، شیمَرُو۔
- **شیاہ دیمگ** : (ش-یاہ-دِ-ے-مگ) چمّانی دیم ءَ شیاھی ءِ مان تَرَگ کہ مردم ءِ سرترا اِیت ءُ کپ اِیت۔ تامور۔
- **شیاہ ڈن** : (ش-یاہ-ڈَنْ) سیرکگیں ڈن کہ شیاھیں ڈل ءُ شپوریں سِنگل اِنت۔
- **شیاہ زبان** : (ش-یاہ-زُبانْ) ھما مردم کہ آئی ءِ بدیں پیش گوشی ءُ بدیں لوٹگ پورا بنت۔ شُوم زبان۔
- **شیاہ سر** : (ش-یاہ-سَرْ) جنیں آدم، زال بول، جنیں چُک۔ ✪
- **شیاہ سوچ** : (ش-یاہ-سَ وْچْ) شیاہ ءُ سُتکگیں۔ گیشتر پہ منجل ءِ بٹ ءَ گوشگ ءَ بیت کہ بُن ءَ سُچّ اِیت شُومیں مردم۔ سکّیں شیاھیں مردم، شیاھیں سوتکال۔
- **شیاہ شپ** : (ش-یاہ-شَپْ) سک تھار، سک تھاریں شپ، شیہ تھار
- **شیاہ کار** : (ش-یاہ-کارْ) بدکار، شیاھکار بیگ: گوں دگہ جنینے ءَ مرد ءُ جنی کار سوا ءَ گرگ بیگ ءُ بدنام بیگ۔ ✪
- **شیاہ گوش** : (ش-یا+گ وشْ) گلو ءِ زاتیں ماھیگے کہ ایشی ءَ شے زادگ ھم گوش اَنت۔ ✪ (بچار بُت)

- **شیاھکی گوْمز :** (سْ ـیا ـ ھُ ـ کِ ی ـ گ ـ وَ مْ زْ) شیاھیں مزنیں گوْمز کہ کُلّ ءَ کدوگ کنت ـ
- **شیاھگ :** (سْ ـیا ـ ھَگْ) شیاھی ـ شیاھیں جمبر، اِشکر، تیپ ءِ شیاھگ ـ ٹیلگ ءِ شیاھگ ـ نبشتگ (مسودہ Script)
- **شیاھل :** (سْ یا ـ ھَلْ) شیاہ چِک، شیاہ رنگ، نامے ـ
- **شیاھلک :** (سْ ـیا ـ ھَ ـ لَکْ) شیاہ چِک، شیاہ رنگ ـ مُرگے : ھران شیاھلک، ھری شیاھلک ـ
- **شیاھمار :** (سْ یا ھَ ـ مَارْ) مار ءِ زاتے (کالاناگ Cobra) (بچاربُت)
- **شیاھمور :** (سْ یا ھُ ـ مْ ورْ) شیاھیں مور کہ باز زات اِنت اک : مکونٹ یا مکنٹ، سلور، مکڑ ـ
- **شیاھُنڈگ :** (سْ یا ـ ھُ نْ ـ ڈَگْ) سکّ شیاھیں مردم ـ ★
- **شیاھو :** (سْ ـیا ـ ھُوْ) مردینی نامے ـ ★
- **شیاھی :** (سْ یا ـ ھِیْ) تھاری، نامے ـ ★
- **شیاھیچک :** (سْ ـیا ـ ھِ ئیْ چِ کْ) مُرتگیں اِشکر کہ شیاہ اِنت، تیپ ءِ شیاھیچک بزان شیاھگ، شیاھی چِک ـ ★
- **شیاھین :** (سْ ـیا ـ ھ ے نْ) شیاہ رنگیں، اسپیتیں ءِ چَپ ـ نامے ـ
- **شیاھیں تِگلم :** (سْ یا ـ ھِ ے نْ ـ تِ گِ لْ مْ) تگلمیں ماھیگ ءِ شیاھیں زات ـ شیاہ تگلم Black Pomfret (بچاربُت) ★

شیاھمار

شیاھیں تِگلم

- **سیب :** (سِ ے بْ) آمگ ـ سیبیں بندیک بزاں بندیک کہ آمگ آمگ ءَ بڑستگ ءُ مھر نہ اِنت ـ یک چیزے ءِ جوڑ کنگ ءِ یک برے آئی ءَ بنگیجی ءَ آمگیں بڑ ءَ جوڑ کن اَنت کہ رندءَ آئی ءَ الکاپ ءُ جوانیں رنگے ءِ جوڑ کن اَنت ـ شیاھگ ءِ "Rough draft" ءَ دوسے لگوشک کہ یکجاہ کن اَنت ءُ ایشی ءَ کونڈ کن اَنت کہ ھمے سیب اِنت ـ
- **سیب شیاھگ :** (سِ ے بْ ـ سْ ـ یاھَگْ) ھما شیاھگ یا بُندر نبشتگ کہ رندءَ الکاپ کنگ بیت ـ Rough draft
- **سیبک :** (سِ ے بَکْ) جنینی نامے ـ
- **سیبکار :** (سِ ے بْ ـ کَارْ) آمگکار ـ
- **سیبگال :** (سِ ے بْ ـ گَالْ) ھما گال کہ وتی بُندریں بزانت ءِ واجہ اِنت یا کہ گال ءِ بُندریں رنگ ءُ بزانت ـ سیبگال بزانت : بُندریں بزانت اک : "دست ءُ پاد جنگ" ءِ سیبگالی بزانت "دست ءُ پاداں گوں یک چیزے ءَ جنگ یا کہ انچوش ءَ سَپَٹ جنگ" اِنت ـ بلے ایشی ءِ گالبندی بزانت "جُھد کنگ" اِنت ـ
- **سیبند :** (سِ ی ـ بَ نْ ڈْ) سینگ بند، سینہ بند، جنینانی گوْربند کہ پہ گُرانیں گودانانی بندگ ءَ کارمرد بیت یا کہ مروچاں پہ ڈولداری ءِ ھاترءَ بندگ بیت ـ
- **سیبیّ :** (سِ ی بْ ـ بِیْ) سیوی : بلوچستان ءِ کوھن ءُ کدیمیں ءُ زانتگیں شھرے کہ میر چاکر خان رند ءِ مسندجاہ بوتگ

بلوچستان ءِ گرم تریں شهرے انت گوش انت که اے شهرءِ سیواجی مهاراج ءِ نام ءَ "سیوی" ءِ بدلءَ "سیبی" نام کپتگ ۔ ★

- **سیپ** : (سِ ی پ) مشکت ءُ مترہ ءِ روبرکت ءَ تیاب کرءِ بندنے که باگ ئے بازمان ۔
- **سیپُر** : (سِ ی پ ـ پُر) گلہ یا جوءِ پگ ایشاں ایرگواتیانی "برگہ" هم مان بیت ۔
- **سیپُرک** : (سِ ی پُ ڑ ک) رودراتکی بلوچستان ءَ بنت ءُ زانتگیں کوهے ءِ نام انت ۔ میر کمبرءِ مانشں هم کوه ءِ بُن ءَ انت ۔ ★
- **سیپُڑی** : (سِ ی پ ـ پُ ـ ڑی) سیپُڑ : گلہ یا جوءِ پگ که ایرت گڈگ ءُ گوں گل ءِ یکجاه کنگ ءُ لوگ دونگ بنت ۔ ایشی ءَ "سیپڑی" هم گوش انت ۔
- **سیَپل** : (سَ ے ـ پَل) مردینی نامے ۔
- **سِیت** : (سِ ی ت) سُوت : نپ ، پائدگ ، تاوان ءِ چپ ۔
- **سے تاکی** : (سَ ے ـ تا ـ کِ ی) هما پ که دُور روچ یلہ دنت ءُ سیمی روچ ءَ پدءَ گپت بزاں سرءِ سیمی روچ ءَ گپت هر کارے که هم رنگ ءُ سرءِ سے روچ ءَ کنگ ءَ بیت ۔ هما "تاک" که هپتگے دُور رندءَ چاپ ءُ شنگ بیت ۔ سیمی ۔
- **سیتانپُل** : (سِ ی ت ـ تان ـ پُل) گردیں نیگیے که گُگ گُگ انت ءُ توم ءِ پُر انت ۔ Custard Apple ۔ (بچار بت)
- **سیت کِش** : (سِ ی ت ـ کِش) نپ کش ، هما مردم که بے نپ ءُ سیت هچ کار نہ کنت ، لالچی ۔

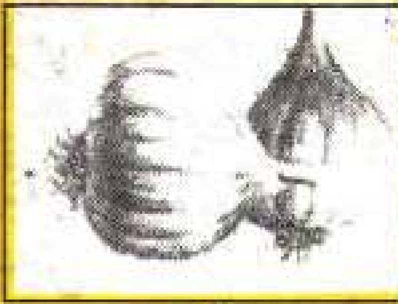

سیتانپل

- **سیتّل** : (سِ ی ت ـ تَ ل) روسی دلوتانی سیستں که سگندان ءُ بیلنڈءِ میانجی ءَ انت ۔
- **سے تل** : (سَ ے ـ تَل) سادءُ بندیک سے ٹالی بیت ءُ گُد یا هم رنگیں ۔
- **سِیتوار** : (سِ ی تّ + وَار) سکّیں گیشں نپ وار ۔
- **سِیٹ** : (سِ ے ٹ) باپاری ، هما که دکان ئے هست ، دکاندار ، مالدار ، گوریں باپاری ۔
- **سِیٹ** : (سِ ی ٹ) پہ دپ سکّیں ترندیں بارگیں آوازے کشگ ، سیٹی (سیٹ کنگ)
- **سیٹار** : (سِ ے ـ ٹار) رودرکپتی بلوچستان ءَ جاگهے ءِ نام انت ۔ باهو دشتیاری ءَ میتگے ۔
- **سیٹگ** : (سِ ے ـ ٹگ) چیٹگ ، ساٹگ ۔
- **سیٹی** : (سِ ی ٹ ـ ٹِ ی) سیٹ : چه دپ ءَ ترندیں بارگیں آوازے کشگ که چه شیزارگ ءَ سک ترند انت ۔ اے یا که دست ءِ یک یا دو لنگک ءَ دپ ءَ کنگ ءُ هپ کنگ ءَ بیت یا که بے لنگک ءَ په لِلک ترینگ ءَ بیت ۔
- **سیجُز** : (سِ ی ـ جُ ز) کلام الله (قرآن مجید) که سی بهرگ انت ، سیجُز قران ۔ ★
- **سیچک** : (سِ ی چ ک) سکّیں بارگ ءُ توسک ءُ تیزیں سر ۔
- **سیچک** : (سِ ی چ ـ چک) مرگے ۔
- **سیچّن** : (سِ ی چ ـ چن) بچار "سوچن"

- **سَید** : (سَ۔یَدْ) بلوچی مردینی نامے ۔ تازی ءِ "سَیّد" ءُ هم بلوچی ءَ سَید گوش انت ۔ سیدهاشمی : بلوچی ءِ لچّہ کار ءُ ندکار
- **سَیدهاشمی** : بلوچی زبان ءِ نامداریں لچّہ کار، ندکار، زُبانزانت، شوهازکار ءُ دپترزانت سیدظهورشاه هاشمی : بُوتن روچ ۲۱ ، اپریل ۱۹۲۶ء (گْوادر) بیران روچ ۴ ءِ مارچ ۱۹۷۸ء (کراچی)
  وانگی : ① ھستگیں دستونک (رم) ② انگرْ تروْنگل (لچّہ) ③ بْرْنگلیں بیر (لچّہ) ④ ڈرامبکنیں ترمپ (لچّہ) ⑤ بلوچی مُبْنگیبی (رم) ⑥ بلوچی اردو بول چال ⑦ بلوچی سیاھگ ءِ راست نبیسگ ⑧ جُزعم بلوچی (رم) ⑨ میرگْند (رم) ⑩ نازک (ناول) ⑪ بلوچی زبان وادب کی تاریخ ⑫ ھپکانیں سْتا (لچّہ) ⑬ شکلیں شَنْجو (لچّہ) ⑭ سیدگنجی (رم) ⑮ شھلچہ کار (رم) ⑯ چتاس (رم) ⑰ بلوچی دربر (رم) ⑱ بے سرگال (رم) ⑲ گْے تالان کناں ⑳ گاریں کلدار (رم) ㉑ زوت گر ءُ دیر ھل (رم) ㉒ بلوچی دلپسندیں لچّہ کاری ㉓ گِسدگْوار (لچّہ) ㉔ سَیدگنج ★
- **سَید** : (سَ۔ے۔ ذْ) آسک ، آھُو
- **سِید** : (سِ۔ے۔ ذْ) ناڈراھی یے کہ مردم ءِ جُتکی گْوات گرانت ۔ لاپ سِید : ھمے سید انت بلے جُتکیانی گْوات گرگ ءِ بدل ءَ دگہ رگے ساھین ءِ اِے کش آکش دردکنت ءُ ٹنگرایت ۔

سیرائیگ

سیرک

- **سَیدُک** : (سَ۔یَدُکْ) مردینی نامے
- **سَیدی** : (سَ۔ے۔ دِیْ) ھما کہ گوں سَید ءَ شیادی کنت اک : سَیدی گوشت ۔ نامے کہ مردین ءُ جنیں ھردکاں پہ کنگ بیت .
- **سِیڈ** : (سِ۔یْ۔ڈْ) بچار "سیٹ"
- **سِیر** : (سِ۔یْ۔رْ) سُور : جنین ءُ مردین ءِ مرد ءُ زال لوگ ءِ کار ءُ جار ۔ وَڈْلی ءُ شادانی ۔
- **سِییر** : (سِ۔ے۔رْ) کسے کہ شُدیگ نہ اِنت ۔ کسے ءُ کہ وَرْگ وارتگ (۲) دُو رَتل ۔
- **سیراپ** : (سِ۔ے۔رَاپْ) ھما کہ تُناپ نہ اِنت ۔ ھا زمین کہ آپ ءُ بازمان ۔
- **سیرائیگ** : (سِ۔یْ۔رَا۔ءِ یْ گْ) دار ءِ ٹنگ کنوکیں اَزبابے ۔ (بچار بُت)
- **سیرجاه** : (سِ۔یْ۔رْ۔جَاهْ) باھو دشتیاری ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت (۲) سیر ءِ جاگہ : ھمو دءَ کہ سیرکنگ بیت (۳) سیرکگیں ڈُن
- **سیرچینک** : (سِ۔ے۔رْ۔چِ۔ے۔نَ۔کْ) ھما مُرگ کہ چہ دان ءَ سیر اِنت "سیرچینکیں کروس" تبت : "کروسے کہ سیرچینک اِنت بے مُدت ءَ بانگ دَنت"، "سیرچینکیں کروس ءِ بانگ اِنت"، مالدار ءِ کروس سیرچینک اِنت"
- **سِیرک** : (سِ۔یْ۔رْکْ) دھلے کہ پیماز ءِ ھمراه اِنت (بچار بُت) (۲) سیرکگ ۔

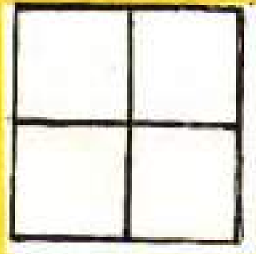
- **سیرکک** : (سِ ی رْ کُکْ) بجار کاھے۔
- **سیرکگ** : (سِ ی رْ کگْ) سپاہ، سلہ، وڈ، میدان۔
- **سیرگ** : (سِ ی۔ رَگْ) بجار "سیرکگ"۔
- **سیرگ** : (سِ ے رَگْ) سیر، شدیگ اِناں۔ نیرگ، ھماکہ سیرءِ اِنت۔
- **سیرلاپ** : (سِ ے رْ۔ لاپْ) ھماکہ لاپ ءِ سیر اِنت۔ آپ لاہیں مردم، ھستومند۔
- **سیروَر** : (سِ ے رْ۔ وَرْ) ھماناہ گپتگیں بچ کہ یک رندے ءِ روپگ ءَ سیرے دو سیرناہ پہ ورگ ءَ دنت گوش اَنت "سیرور" اِنت۔
- **سیری** : (سِ ی رِیْ) ھماچنک کہ رستگ توام اِنت ءُ سیر ءُ سانگ ءِ پسندءَ اِنت۔
- **سیری** : (سِ ے رِیْ) شدیگی ءِ چپت، شدیگیں مردم کہ ورگ وارت سیر بیت۔ آبادی، مالداری، زرداری۔ لاپ سیری، لاپسیری ءَ کپگ بزاں سوبے ءِ رسگ۔
- **سیریس** : (سِ یْ۔ رِ ے سْ) سادے کہ تئے برءَ ریس داتگ بزاں سے ٹال ءَ برستگ۔ گوں سے پیش ءَ برستگیں ساد۔
- **سیریگ** : (سِ یْ۔ رِیْ گْ) بجار "سیری (سِ یْ رِیْ)"
- **سیڑ** : (سِ ی ڑْ) مدگ وارتگیں کِشار "کشار مدگ ءَ سیڑاتگ" یا کشار مدگ ءَ واتگ ءُ سیڑ اِنت " سیڈ۔
- **سیڑگ** : (سِ یْ ڑگْ) سیڑبیگ، مدگ ءِ کِشار ءَ ورگ۔ ھرچیزے کہ ھمے رنگ ءَ ڈرشگ ءُ بندال کنگ ءِ بیت۔
- **سیڑی** : (سِ یْ ڑِیْ) گراب ءِ دتی آپ ءِ تہ ءِ تروک ءَ چپکا ترینگ بزاں ھر دھدے کہ گراب یا کہ لانچ وتی تروک ءَ سک چپکا ترین ایت پہ دارگ یا پشت روگ ءِ ھاترءَ، ایشی ءَ سیڑی دیگ گوش اَنت
- **سیڑینگ** : (سِ یْ۔ ڑے نَ گْ) آذروہ کنگ، ڈرشگ، مدگ کِشار ءَ سیڑین ایت۔
- **سیتس** : (سِ یْ سْ) بجار "سوتس"
- **سیتاد** : (سِ ی شْ۔ سادْ) رودرکتی بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت کہ باھو ءِ مزن کور ءِ کرءَ اِنت
- **سیتادی** : (سِ ی شْ۔ سادِیْ) ھماکہ گوں سیتاد ءَ شادی کنت سیتاد ءِ نندوکیں مردم
- **سےسد** : (سَ ے۔ سَ دْ) دو سد ءُ دگر یکسد ۲۰۰ + ۱۰۰ یا 300
- **سیسدی** : (سِ ے۔ سَدِیْ) جھل دشت ءَ میتگے۔
- **سیستِرک** : (سِ ی شْ۔ سِ رَکْ) گلھیں آرت ءَ شرد تر کن اَنت ءُ پہ ھنگ زوراَنت ءُ تیق ءِ سرءَ پچ کن اَنت ءُ روگن ءِ پرتیچ اَنت نگن ءَ اُدرت اُورتیں تنگ مان بیت ءُ روگن میچل ءُ لھم اِنت، شکر پہ کن اَنت ءُ وراَنت ئے۔
- **سیشک** : (سِ یْ شْ۔ شَکْ) بجار "سونشک"۔
- **سیشگ** : (سِ یْ شْ۔ شَگْ) سگندان ءِ سرءَ اِنت چوکہ ھون ءَ اِنت، وراَنت ئے، سبز اِنت، تیق ءَ مشنت ئے "دلویگ"
- **سیتَل** : (سِ یْ سْ۔ سَلْ) سیتل کہ روستی دلوت ءَ پراَنت، روستی دلوتانی ورگ چہ گرءَ ایر رواَنت پہ سگندانءَ چہ سگندان پہ سیتل یا پہ بیلنڈءَ، چہ بیلنڈ پہ روتاں۔
- **سیستان** : (سِ یْ شْ۔ تانْ) رودرکتی بلوچستان ءَ مزنیں پرگنگے ءِ نام اِنت
- **سیسو** : (سِ یْ۔ سَ وْ) بجار "سیسی"
- **سیسوگ** : (سِ یْ۔ سُوگْ) بجار "سیسی"
- **سیسی** : (سِ یْ۔ سِ یْ) سیسو، سیسوگ، سیسگ: مرگے، کوھی مرگے۔ گش اَنت کہ اے مرگ چورکاں درکار ایت چو گگرءَ، ھر یتے وتی چورکانی رندءَ اِنت ڈو دو نکینک وت ماں وت مڑاَنت ھر چی بچ ایت آئی ءِ چورکاں دومی بارت ھمے

رنگ ءَ برے برے دہ دوازدہ نکینک ءِ چُورکاں یکّے بارت ۔

- **سیسیگ :** (سِ ئی ۔سِ ئی گ) بچار "سیسی"۔
- **سے شمبے :** (سَ ئے ۔شَ م ۔ بَ ئے) ھپتگ ءِ چارمی روچ، چہ دوشمبے ءَ رند ءُ چہ چارشمبے ءَ پیسر انت ۔
- **سَیک :** (سَ ۔یَک) بزاں سے ءِ تہ ءَ یکے ۔
- **سِیک :** (سِ ئی ک) ڈراجیں بارگیں سرین دار یا آسن کہ گوشت یا ماھیگ ءَ مان جَن انت آس ءِ سرءَ یا تروُن ءَ پچ انت ۔ سیک دیگ ؛ گوں سیک ءَ گُت کنگ یا سیک ءِ جند ءَ گوازینگ یا ھمے رنگیں دگہ چیزے ءَ سیک دیگ ۔
- **سیّکارچ :** (سِ ئی ک ۔ کا رچ) سیک + کارچ : چو سیک ءِ پیم ءَ بارگیں ڈراجیں دو دپی کارچے کہ ایشی ءِ دستگ ءُ جنک دارئیگ انت ءُ چو دستی لٹ ءَ انت ۔ ھما دو دپی ڈراجیں کارچ کہ جنگی تُپنگانی نل ءِ سرءَ مان ئے کن انت ۔ ★
- **سے کانٹی :** (سَے ۔کان ۔ٹِ ئی) نگنے کہ سے کانٹ ئے کن انت، ستا پوری، ایشی ءَ چار کانٹ ھم کن انت ۔ چیزے کہ آئی ءِ سے کانٹ، سے کُنڈ یا سے سریگ بہ بنت
- **سے کُرت :** (سَے ۔کُ رَت) تگرد ءِ یک راستے کہ ھمے رنگءَ گوپگ بیت ۔
- **سیکرگ :** (س ئی ک ۔کِ رَگ) بچار "سیکڑگ"۔
- **سیکرینگ :** (سِ ئی ک ۔کِ ۔رے ۔نَگ) بچار "سیکڑینگ"

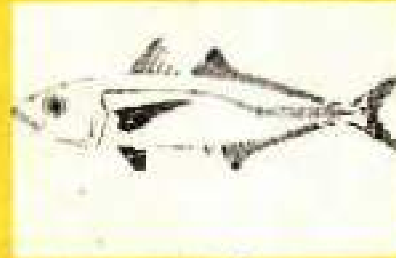
سیکن

سے کُڈگی

- **سیکڑ :** (سِ ئی ک ۔ کَ ڑ) چہ جنک ءَ رستگیں ساد ءِ زاتے کہ چہ چیلک ءَ رندتر انت بلے نزورتر انت ۔
- **سیکڑگ :** (سِ ئی ک ۔کَ ۔ڑَگ) چو سیکڑ ءِ بیگ ۔
- **سیکڑینگ :** (سِ ئی ک ۔کَ ۔ڑے ۔نَگ) کہ ڑنگی دوچگی ءِ زُھراتو دیست کہ ماھکان ءَ نمبر ءِ پندول چتور سیکڑینتگ ۔"
- **سِیکن :** (سِ ئی ک ۔کُن) کسانیں دَلگے کہ ایشی ءَ ڈراجیں کُنٹگ پر کہ چو کمان ءِ تیر ءَ بڈ ءَ ترند کنت ءُ بیلہ اِش دنت ۔ اگاں مردمے یا گُچکے پہ ایشی ءِ گرگ ءَ گوں سیکن ءَ جان پہ جان بہ بیت ھمے کُنٹگ ئے دوچ انت ۔ انچیں کُنٹگ کہ بچیلئے ھم بنت ۔ جنین ایشی ءَ پہ گیوار ءِ کشگ ءَ چو شیپگ ءَ کارمرد کن انت ۔ (بچار بُت)
- **سَیکی :** (سَ ے ۔کِ ئی) مردینی نامے ۔
- **سِیگ :** (سِ ئی گ) پُرس ۔ مردم ءِ مرگ ءِ گمزدگ بوگ ءُ رنندگ ءَ گوش انت، سوگ ۔
- **سِیگ :** (س ئی ۔یگ) سُوگ ۔ چیزے گوں سنگ، سوھان یا دگہ چیزے ءَ مُشگ ءُ لارگ یا لگاشگ ءُ لیکارگ ءَ سی ایت یا سیت ۔ ھمشی ءَ "سیگ" گوش انت ۔ گُد، کوش یا دگہ چیزے چہ بازیں کارمردی ءَ نیم سوئی بیت ءُ کوھن تر ایت ۔
- **سیگال :** (سِ ئی ۔گال) کسے ءَ آئی ءِ مردمے ءِ مرگ ھال ءِ دیگ، سُوگ ھال، سیگ ھال ۔
- **سے گُڈگی :** (سَ ئے ۔گُ ڈ ۔ڈَ ۔گِ ی) لوگی لیبے چو نہ گُڈگی ءَ (بچار بُت)
- **سیگی ۲ :** (سِ ی ۔گِ ی) سوگی، پُرسیگ، کسے کہ آئی ءِ مردمے مُرتگ ۔

- **سیگیءِ :** (سِ ی ـ گِ ی) ھما گیشیں مِید کہ گوں مُنتّاں یکجا کن اَنت ءُ گوُپ اَنت اِشّں ، سیگیگ .
- **سَیل :** (سَ ے ـ ل) سَوات ، سواد ، ساوات : سَیلءُ پرگول ـ چارگ (شیرازی : سَیل ، تماشا ، دیدن)
- **سِیل[1] :** (سِ ے ل) کسانیں شَنک کہ دنیگا کاھواری نہ اِنت آئی ءِ سگندان ءَ ھشک کن اَنت پچّے بِہ ءَ بند اَنت ءُ شیراں ترّین اَنت کہ شیر پنیر بنت
- **سِیل[2] :** (سِ ے ل) ماھیگ ءِ سیل .
- **سِیل[3] :** (سِ ے ل) تپاکی ، ھمراھی ـ سِندسیل بوگ : بزاں چہ ھمراہ ھمبلاں دُور کپگ .
- **سِیل :** (سِ ی ل) سگریٹ ، اسپیتیں بیرڑی ـ ڈراجیں بارگیں کلم یاکَنَل ـ بلوچی سوتے ءِ بند ے جنک ءَ بارگیں سیتے دپ ءَ اِنت .
- **سیلانی :** (سَ ے ـ لَا نِی) ھما مردم کہ ترّءُ گرّدءُ سَیل ءُ ساوات باز کنت (۲) سیلجاہ (شیرازی : سیلانی : محل و باغیکہ عمومی شد)
- **سِیلک :** (سِ ے ـ لَ کْ) تُپنگ ءِ ھما ڈب یا درپ کہ آئی ءِ تہ ءَ تیراں مان کن اَنت ، لھتیں پنچ دار اِیت ، لھتیں دہ ـ لھتیں مردم تُپنگ ءِ لِیَک یا بُلٹ ءَ ھم گوُش اَنت .
- **سِیلگ :** (سِ ے ـ لَ گْ) ٹھگ ، تپاک بوگ ، چہ یکّ ءُ دگرءَ وش ءُ وشدل بوگ ، ھم تب بوگ .

سیم

- **سِیم :** (سِ ی مْ) آسن ءِ یا بُرنچ ءِ ڈراجیں سیم ، آسن ءِ ڈراجیں بارگیں روت (۲) ٹیلیگرام (۳) چنگ ءِ مکامے (۴) کسانیں ماھیگے ـ Jack Mackerel کد : ۲۰ س م داں ۳۵ س م (بجار بُت)
- **سَیمانی :** (سَ ے ـ مَا ـ نِ ی) مجولی لیب ءِ یک راستے .
- **سِیمرگ :** (سِ ی مُ رْ گْ) شاھنامہ ءِ رستم ءِ داستان ءِ کارسواریں مُرگ کہ رستم ءِ پت " دستاں زال " ھمائی ءَ رودینگ .
- **سِیمک :** (سِ ی مَ کْ) جنینی نامے " سیمک ءُ نتھا "
- **سِیمکار :** (سِ ی مْ ـ کَا رْ) ھما ٹُپّنگ یا کہ زھم کہ نگرہ بستگ بھر چیزے کہ پہ نگرہ بندگ بہ بیت ـ ھما اُستاکہ نگرہ ءِ کارءَ کنت .
- **سِیمکش :** (سِ ی مْ ـ کَ شْ) ھما مردم کہ گوا نکو ـ سیم یا نپت ءِ سیماں کشّی اِیت بزاں شَر بکنت (Line man \ Wire man) زرگرانی گُوریءَ یک پتیں آسن ءِ تھتگے کہ مزن ءُ کسانیں کُنگ ئے مان اِنت کہ تلاہ یا نگرہ ءِ سیماں ھمیشی ءِ تہ ءَ کشّ اَنت ءُ کارمرد کن اَنت . ھما گُرو ھنگ کہ سروز ، تمبورگ یا رباب ءِ سیمانی سرآئی ءَ پتاتگ اَنت .
- **سَیمی :** (سَ ے ـ مِ ی) چہ دومی ءَ رند ءِ .
- **سِیئمی :** (سِ ی ـ یُمِی) چہ بیست ءُ نُھمی ءَ رند ءِ .
- **سَیمی رَو :** (سَ ے ـ مِ ی ـ رَ وْ) بوجیگ ءِ بندگ ءَ زیراپ ءِ سربُرءِ اوّلی تھتگ ءِ نام " میلکی " اِنت دومی ءِ نام " پُشتیلکی " ءُ سیمی تھتگ ءَ " سیمی رَو " گوُش اَنت .

- **سِینڈ** : (سِ ی ن ڈ) مُھ مُ "سِینڈ" : پہ بدیں رنگے "دپ ءُ دیم" ءِ بزانت ءَ گوْشگ بیت۔
- **سِینٹر** : (سِ ی ن ۔ ن ٹ) گْدے زیراَنت تاب دینت ءُ منگل کن اَنت پہ آپ ءِ آرگ ءَ جنین الشی ءِ سرءِ بانءَ ایرکن اَنت ءُ جھلگ ءَ الیشی ءِ سر ءَ ایرکن اَنت۔ لوگاں ھم جھلگ ءُ مَٹ ھمیش ءِ سرءَ ایرکنگ بنت۔ سینٹری الشی ءَ سینزیاسینزی ھم گوْشں اَنت۔ ٭
- **سِینٹّری** : (سِ ی ن ۔ ن ۔ ڑی) بچار "سِینٹر" ٭
- **سِینش** : (سِ ی ن ش) بچار "شُونس"
- **سینسار** : (س ے ن س ۔ سَار) ٹھنگ، مزیں گانڈو۔ PPB, LWD, Sēnsar:- Crocodile.

جنگو گلامی بابرءَ پستودنت ءُ گوْش ایت

SAR AZH SĒNSĀRĀN NA PHAHRĒZATHE
AZH DARYĀYĀN LAHAR THELĀNKAN

- **سینکل** : (سَ ے ن ۔ کَ ل) یٹال۔
- **سینگ** : (سِ ے ۔ نگ) سینہ (۲) اُشترءِ سینگ ءِ ڈِک (سینہ پا، سینہ پاگ) ھمے سینگ ءِ ڈِک پادکیت ءُ ٹوات گیپت۔
- **سِینگار** : (سِ ی ن ۔ گا ر) بڑاہ، ڈولداری، سَمبھگ۔
- **سینگارگ** : (سِ ی ن ۔ گ ۔ گا ۔ رگ) سمبھینگ، بانورکنگ، ڈولدار ءُ بڑاھدارکنگ۔
- **سینگ بند** : (س ے ۔ نگ ۔ بَ ن ڈ) بچار "سینہ بند" یا "سیبند"۔
- **سینو** : (سِ ی ن ڈ) سینگ ۔ دلبند ۔ ماھیگے۔
- **سینہ**¹ : (سِ ی نَ ہ) بچار "سینگ"
- **سینہ**² : (سِ ی ۔ ن ہ) سارم ءِ زاتیں ماھیگے بلے چہ سارم ءَ تنک تراَنت۔
- **سینہ بند** : (سِ ی ن ہ ۔ بَ ن ڈ) ھما گوْربند کہ جنیں بنداَنت ءُ کہ گودان اِش چہ گرانی ءَ لونجان مہ بنت۔ ۲۔ ھما سادیا کہ پوست کہ اولاک ءِ سینگ ءَ بندگ بیت۔ الپس ءِ تنگ ءَ ھم گوْش اَنت۔ "الپ ءُ دار ایت اِنت لوْنڈ تڑندیں سری ءُ سینہ بند"
- **سینی** : (سِ ی نِ ی) مزیں پتنس رزانے کہ آئی ءِ تہ ءَ دگہ ورگانی کاشیاں پُرکن اَنت ءُ ایرکن اَنت چو کپادءَ کاردنت ھمے سینی ءِ تہءَ پہ بازیں مردم ءَ بٹ ھم مان کن اَنت۔ ھمے رنگ ءَ ھلواءُ ناہ یا دگہ چیزے۔
- **سیون** : (سِ ے ۔ وَ ن) سندھ ءَ زانتگیں شہرءُ بازارے کہ لال شھباز کلندر (عثمان مروندیؒ) ءِ ادرہ ھمود ءَ اِنت۔
- **سیونی** : (سِ ے ۔ وَ ۔ نِ ی) چہ میدھیں آرت ءَ جوڑ کرتگیں وراکے کہ بارگ ڈراج ءُ ریشگو اِنت۔
- **سیوئی** : (سِ ے ۔ وَ ۔ ءِ ی) بچار "سیونی"
- **سیوی** : (س ے ۔ وِ ی) بچار "سیبی"
- **سْیہ** : (سْ ۔ یَہ) بچار "سْیاہ"
- **سْیہ بگل** : (سْ ۔ یَہ + بَ ۔ گَ ل) بچار "سْیاھبگل"
- **سْیہ بند** : (سْ ۔ یَہ + بَ ن ڈ) سک مزن، بُرز ءُ ڈراجیں کوہ۔
- **سْیہ پاد** : (سْ یَہ + پَا ڈ) بچار "سْیاہ پاد"۔
- **سْیہ پٹّن** : (سْ ۔ یَہ + پ ٹ ۔ ٹِن) بچار "سْیاہ پٹّن"
- **سْیہ پس** : (سْ ۔ یَہ ۔ پَ ش) بچار "سْیاہ پس"۔
- **سْیہ پلاسک** : (سْ ۔ یَہ + پَ ۔ لَا سْ ک) بچار "سْیاہ پلاسک"
- **سْیہ پوست** : (سْ ۔ یَہ + پ وْ سْ ت) سْیاھیں مردم۔

- شیہ پوش : (ش۔یَھ+پ وْشْ) بچار "شیلۂ پوش"
- شیھتنگ : (ش۔یَھ+تَگْ) بچار "شیاھتنگ"
- شیہ جگر : (ش۔یَھ+جَ۔گَ رْ) بچار "شیاہ جگر"
- شیہ چُنّ : (ش۔یَھ+چُنّ) سِمِٹ CEMENT
- شیہ دل : (ش۔یَھ+دِلْ) بچار "شیاہ دِلْ"
- شیہ دیم : (ش۔یَھ+دِےمْ) بچار "شیاہ دیم"
- شیہ دیھ : (شا۔یَھ+دےھْ) شیاھیں دیھ، جِنّ۔
- شیھرو : (ش۔یَھ+رُوْ) روشیاہ، دیم شیاہ، رُزوا۔ المشار
- شیہ ڈنّ : (ش۔یَھ+ڈَنّ) بچار "شیاہ ڈنّ"
- شیہ زبان : (ش۔یَھ+زُ۔بَانْ) بچار "شیاہ زبان"
- شیہ سوچ : (ش۔یَھ+سُ وْچْ) بچار "شیاہ سوچ"
- سِیھک : (سِ یْ۔ھَکْ) چہ بزگنگءَ پیش امب "سیھک" کش اِیت، بدءَ "گُرمگ" بیت، رندءَ "بُوْرْ" بیت، نوں "اشنبک ءُ گُڈّ سرءَ امب۔ (۲) ول ءِ دست یا ول ءِ رگگ یا بزگ ک بزاں ول ءِ ھمے بارگیں روت کہ دت ءَ گوں ءُ نگر ءُ سول ءُ ذرچکاں پتا اِیت (۳) تھت ءِ گوُر باسک یا سرون ءُ پادون ءِ جوڑ۔
- سیھگ : (سِ یْ۔ھَگْ) بچار "سِیّگ"
- شیہ گوات : (شْ۔یَھ۔گْ۔وَاتْ) تو پانیں گوات کہ شیاہ ءُ تھار کنت ءُ مُچ ءُ ذرچکاں تاداں کنت۔
- شیہ گور : (شْ۔یَھ۔گْ۔وَرْ) مُرگے، الیشی ءِ آوازاِنت "سے چارک ءُ دوگیاس اِلیلڈو" یا "سے چارک ءُ دوگیاس اِنہ گرئے" یا کہ "سے چارک ءُ دوگیاس اکر پاس نہ گرئے"۔ جنگلی مُرگے، الیشی ءِ مادگءَ "شَتَر" گوُش اَنت (۲) ھما جنین کہ آئی ءِ مچک مراَنت یا کہ ھرکسی مچکءَ کہ بچین اِیت مچک مراِیت۔
- سِیٹل : (سِ ےْ۔ٹَ لْ) گوشت یا ماھیگ ءِ ھما ھلا کہ آئی ءَ آپیں نارُشت مان نیست (چہ سندھی سکیل، بکلیئڈ)
- سیٹینگ : (سِ یْ۔ ےْ۔ ٹَگْ) لیکارگ، سُولارگ، سُولارگ۔

ش

- **ش** : بلوچیءِ پانزدهمی آب ۔ ایشی ءِ توار شین (شِ یٖ نٗ) اِنت ۔
- **شاباش** : (شَ اب اشْ) شات بات، شات بات ئے، پہ دِلڈڈی ءُ توسیپ ءِ گوشگ بیت ۔ بے میار ۔
- **شاباشی** : (شَ اب اشِ یٖ) شاباش دیگ ۔
- **شابان** : (شَ ابَ انْ) مردینی نامے ۲۔ مسلمانانی هشتمی ماہءِ نام اِنت کہ چہ ایشی ءَ رِند روچگانی ماہ کیت ءُ شابان شهپان ءَ روت رَمزان پہ حساب ءُ داد" (تازی : شعبان)
- **شابی** : (شَ اپ یٖ) گْوادرءِ نزیک ءَ جاگهے ءِ نام اِنت ۲- مردینی نامے ۔
- **شابیگ** : (شَ اپ ےگْ) مردینی نامے، شاہ بیگ ۔
- **شاپ** : (شَ اپْ) شهپ، شاپگ ءِ پرمانگال بزاں ءِ شاپ ۔
- **شاپاتان** : (شَ اپَ اتَ انْ) پنجگور ءَ چہ دُزّ ناپ ءَ بُرزشهرے ۔
- **شاپان** : (شَ اپَ انْ) شهپان، زنتان ۔
- **شاپک** : (شَ اپ کْ) دِراجیں ساپیں ءُ بارگیں شنک کہ لوگ ءِ لاپدارانی سرءَ ایر کنگ ءُ بندگ بنت، دِراجیں ساپیں ءُ بارگیں دار کہ چوکہ هیزرانک ءَ کارمرد بیت، هیزرانک
- **شاپک** : (شَ اپِ کْ) کیچ ءَ جاگهے ءِ نام اِنت ۔
- **شاپگ** : (شَ اپ گْ) بچار "شهپگ"
- **شاپی** : (شَ اپ یٖ) شاپی کروس،
- **شاپی کروس** : (شَ اپ یٖ - کْ رَ وْ سْ) هُدهُد : مُرگے کہ سرءَ تاجے پر اِنت ئے کہ پچ ءُ بند بیت (بچار ءُ ت تا کدیم 564
- **شات** : (شَ اتْ) دوست۔ کرزگ ۔ من ءَ تو چو شات نہ بئے، اِے چیزءِ پہ ترا شات نہ بیت۔ دشش ۔ عطا شات بلوچی لچہ کار ۔
- **شاتاپ** : (شَ اتَ اپْ) ساپ، ستل، لشہ، شاتاپیں گُد، شاتاپیں زمین ۔ آبادیں ۔
- **شاترگ** : (شَ اتِ رَ گْ) کاهے ۔

- **شاتکام** : (شَ ات۔کَ ام) وش، وشدِل، دِلوش، سیر، سُور۔آروس۔
- **شاتکامی** : (شَ اث۔کَ امِ ئی) وشّی ءِ هدوناکی ءَ زاهرکنگ ءِ جست ءُ ایر۔
- **شاتُل** : (شَ اتُ ل) شتُل۔شاتُو: مشوریں مُرگے که وش ڈول ءُ وش آواز اِنت، الیشی ءِ آواز گوگو! گوگو! لیب لچّہ: "گوگو! گوگو! گوگو! چِلکی بُرتگ اَنت! شومیں شوانگ آ! دست ئے منڈ بیات! چم ئے کور بیات۔ لچّہ کار دُرُندکار دوست ءَ شاتُل ءِ نام ءَ پُرکن اَنت۔ چوناٹگ ءَ جنینی نامے۔
- **شاتو** : (شَ ات ؤ) بچار "شاتُل"۔
- **شاجوهان** : (شَ اجُ وْ۔هَ ان) سرباز ءَ رودکور ءَ شهرے که چہ پارود ءَ بُرز اِنت۔
- **شاد** : (شَ اد) وش، وشدل یا وشدل، شات، شادان۔
- **شادان** : (شَ ادَ ان) وشّ، وشدل، گل ءُ شادان۔
- **شادکام** : (شَ اد۔کَ ام) بچار "شاتکام"
- **شادکامی** : (شَ اد۔کَ امِ ئی) بچار "شاتکامی"

شاپی کروس

- **شادو** : (شَ ادُ ؤ) بچار "شادی"۔
- **شادوبند** : (شَ ادُ ؤ۔بَ ن ڈ) گوادر ءَ میتگے ءِ نام اِنت
- **شادہ** : (شَ ادِ ہ) وشّ ءُ وشدل۔
- **شادی** : (شَ ادِ ئی) مردم ءِ رنگیں ساهدارے۔شادو۔
- **شادی کور** : (شَ ادِ ئی۔کَ وْر) چہ پسنی ءَ بُرز یک کورے۔شادی کور اِنت، یکّے بچ ئے ڈو درکئیت یا یکّے چِل ءَ کن ئے ڈو درکئیت۔
- **شار** : (شَ ا[illegible]) ہر[illegible]سی گرءِ زاتے۔
- **شاران** : (شَ ارَ ان) بلوچی جنینی نامے۔
- **شارایگ** : (شَ ارَ ایِ گ) مزنیں ناڈراهی یا مهنتے ءَ برداشت کنگ ءُ زرتگ، ناڈراهی ءَ گوازینگ، ٹرمپک ءِ شارایگ یا شارگ بزاں هُشک بوگ ءُ پُچل دیگ۔ یک چیزے ءِ چہ لج ءَ اِنگیں جاگہ ءَ لُڑگ ءُ رِچگ۔
- **شارتگ** : (شَ ارُ پ۔تَ گ) تاجگ ءَ هینزگ کن اَنت، سیل ءَ تریِّا اَنت ءُ هینزگ ءَ بڈ ءَ کن اَنت، شیر پنیر بنت۔
- **شارت** : (شَ ارَ ت) بوجگ ءُ پلس ءِ توک ءَ شگیں هماساد که دور ءِ کپی ءَ مان کنگ ءُ آچار چاپگ ءُ کُجگ بیت۔ آچار ءُ پلس دارو کیں ستریں بند هینزاِنت

- **شار در :** (شَ اڑ دَرَ) سرباز ءِ کور ءَ چہ پیرآن ءِ بُرز شھرے۔ شھر در
- **شارشود :** (شَ اڑ۔شُ ؤدْ) آریٹھ۔
- **شارگ :** (شَ اڑگْ) بچارْت رایگ"
- **شارگور :** (شَ اڑ+گُ وَرْ) شار پوش، یاکہ شال پوشیں، "شمات شارگور گجاماں ترّات"، آبادیں مردم۔ "شادرءَ کہ پوش ءَ شالءَ شوش ءَ یا منہ شوش"۔
- **شارو :** (شَ اڑوْ) نیرت، نادوستی۔ PPB, LWD; SHARIO : Hatred.
- **شاری :** (شَ اڑیْ) بلوچی جنینی نامے۔
- **شاک :** (شَ اکْ) گور بند، سینہ بند (پارسی)
- **شاکار :** (شَ اکَ اڑ) شاھکار: مزنیں کار۔ ۲۔شھکارگ ءِ پرمانگال، بزاں بہ شھکار۔
- **شاگ :** (شَ اگْ) یک دارے کہ بازخوان ءُ مھشوراِنت شاگیں گوانزگ، شاگیں بوجیگ۔ (تازی: ساج ھندی: ساگوان)
- **شاگ :** (شَ اگْ) سکیں ڈراجیں دَور جنگ، آسک ءِ شاگ کنگ۔ (طب: ساخ، پا: ساق، شاخ، شغ، شغہ، تازی: ساق پھ: ساھور (شاک)، سں: شاکھا)
- **شاگاسی :** (شَ اگَ اسِ یْ) وزیر، سردار یا راجدار ءِ مستریں کماش۔
- **شاگرد :** (شَ اگِ رْدْ) ھامردم کہ یہ کارے ءِ دربرگ ءَ نوک نند ایت، نودربر
- **شاگور :** (شَ اگُ وڑْ) شھگور: آشگور، ھماھڈ کہ جھل ءِ دنتان آئی ءِ تہ ءَ مین اَنت۔ کلاگور کلاجور۔
- **شال :** (شَ ال) چہ پژم ءَ جوڑ کتگیں تنکیں گد۔ ۲۔کوئٹہ ءِ کوھنیں نام بزاں شال یا شالکوٹ۔
- **شالا :** (شَ الَ ا) یہ دیم ءَ بیوکیں کارءَ واھگے انچوش کہ: شالا چو مبات۔
- **شالپوش :** (شَ ال+پُ وْشْ) شالگور، ھماکہ شال گور ءَ کن اَنت۔
- **شالگ :** (شَ الِ گْ) گوھن ءُ درتگیں شال، کسانیں شال۔
- **شالکوٹ :** (شَ الْ کُ وڑْ) کوئٹہ ءِ کوھنیں نام۔
- **شالکی :** (شَ الْ کِ یْ) گریسیں بلوچ، درتہ شال۔
- **شالگور :** (شَ ال+گُ وَرْ) ھماکہ شال اِش گور ءَ اِنت، نیزگاریں مردم، چونایگ ءَ بندر ءَ ھرکس ءَ شال پوش اِنت بزاں گور ءَ کنگ۔
- **شالمار :** (شَ الْ مَ اڑ) روکپتی بلوچستان ءَ کوھے ءِ نام اِنت کہ اِدءَ دشتیاری ءِ یوسف ءُ دین محمدءَ گوں وتی ھمراھاں گجرانی دستءَ پردش وارت، چرا ے جنگ ءَ رند دگہ چشیں کجام جنگ نہ بوتگ۔
- **شالی :** (شَ الِ یْ) ھما برنج کہ دنگا پوست ءِ تہ ءَ اِنت، بزاں ھما برنج کہ چو جوءَ پوست ءَ اِنت۔
- **شالیگ :** (شَ الِ یْ گْ) بچار"شالی"
- **شام :** (شَ امْ) شپ ءِ ورگ۔ ۲۔عربستان ءَ ملکے ءِ نام اِنت۔
- **شاماشک :** (شَ امْ اشْ کْ) سرباز ءَ چہ دپ کور ءَ پیسر کورے کہ ایشی ءَ سری دیکور ھم گوش اَنت۔
- **شامانی وھد :** (شَ امَ انِ یْ + وَھْ دْ) چہ تھاری ءَ رند، سرشپ ءِ اولی بھر۔

- **شامی :** (شَ امِ یٖ) ویپتگیں . PPB, LWD; SHAMI : Asleep.
- **شان :** (شَ انْ) سرجھلیں تراھگ کہ کوہ ءِ آپ ھمودءَ ایر رچ ایت . پدءَ چہ شانءَ آپ جھل ایرکپ ایت اِے جھل تریں جاہءَ گواش گوشِس اَنت . چہ گواشءَ آپ پہ دھاتءَ زوت داز در یا دازدان . شان وپ ءُ کسانیں شان کرشانءَ ایر رچ ایت . ۲ . ٹھلءُ ناز ۳ . ٹک : پلاتی شان ۴ . دور دیگ ، شانک دیگ . انچوش ، زرشان » ۵ . شانگ ءِ پہانگال بزاں ءِ شان
- **شانت :** (شَ انْ تْ) شانگ ءِ کارگال ، بزاں کسےءَ شانگ ءِ کار گْت . یا آئیءَ شانت . ★
- **شانتل :** (شَ انْ تْ لْ) بچار : شانگل ★
- **شانزدہ :** (شَ انْ زْ . دَ ھْ) دہ ءُ دگہ شش ۱۰+۶=۱۶
- **شانک :** (شَ انْ کْ) شانگ : شانک دیگ گوں دستانی زورءَ دور دیگ مان بزّگ . جگل دیگ . ★
- **شانک دیگ :** (شَ انْ کْ + دِ یْ گْ) دور دیگ بزاں چوکہ گورءِ بزاگءَ شانک دیگ ، چتانی شانک دیگ بزاں چارگ
- **شانگ :** (شَ انْ گْ) گورءِ بزاگ بزاں ھما مزن شیپ ءُ کسان گور کہ پہ مزن گورءَ ایر رچ اَنت چوکہ شاہءَ اَنت ، شنگ ءُ شانگ : بزاں کہ چوشانگءَ دور دور .
- **شانگ :** (شَ انْ گْ) ترندءُ دور دیگ ، رِچگ یا جنگ ، چہ سِگندانءَ ورگانی پدءَ دپءَ در آیگ . کوپگ ، دست ءِ شانگ ، زھم ءِ شانگ ، آپ ءِ شانگ .

شاہ

- **شانگر :** (شَ انْ گْ رْ) بچار " شانگو " .
- **شانگو :** (شَ انْ گْ وْ) چہ آنگو ، چہ آگورءَ ، چہ آدیمءَ ، چہ آنیمگءَ
- **شانوک :** (شَ انْ وْ کْ) وا ہگیں چیزے کہ چہ سِگندانءَ پدءَ چہ دپءَ در بئیت .
- **شاہ :** (شَ اہْ) بادشاہ ، ڈرچک ءِ مزنیں لمب کہ چہ کُنٹءَ در کایت ، شاھے دار بزاں ٹالے ، مزن ، ھُدا ، ھماکس کہ سئیدے آئیءِ نام ءِ رندءَ گیش ئے کن اَنت ، ئل . (بچار بُت)
- **شاھاتون :** (شَ اھَ اتُ وْ نْ) جنینی نامے .
- **شاہ بانک :** (شَ اھْ + بَ انْ کْ) بادشاہ ءِ لوگ بانک . مزن بانک
- **شاہبانو :** (شَ اھْ + بَ انُ وْ) جنینی نامے ، بادشاہ ءِ لوگ بانک ، شھبانک یا شاہ بانک .
- **شاہ بی بی :** (شَ اہْ + بِ یْ . بِ یْ) جنینی نامے .
- **شاہبیت :** (شَ اھْ . بِ یْ تْ) شمشتاب ، شاھگان ، سگ پڑاہ ءُ ڈراج .

- **شاھپول:** (شَ اھَ - پ وُل) شامپول ، شانپول : شُھمات ءِ کستریں تِراَت اِنت . چامپول ،چانپول بچار "شُھپول" .
- **شاہ تب:** (شَ اہْ + تَ ب) بادشاہ تب، بادشاہ سستا ، مزن سستا ، مزن ھیال .
- **شاہ تیر :** (شَ اہْ - تِ ی رْ) لوگ ءِ سر ءِ مستریں دار .
- **شاہ جو :** (شَ اہْ - جُ وْ) مزنیں جُو ، بچار "شُھجو" .
- **شاھد :** (شَ اھِ دْ) گُوھبر (گال تازی یے بزانت ءُ گندوک اِنت)
- [illegible] داڈ) مردینی نامے ، شاہ ءِ داتگیں .

[redacted]

- **شایگ :** (شَ ا - یَ گْ) بچار "شاهگ"
- **شَب :** (شَ بْ) ھما شپ اِنت کہ جاگہ جاگھے شب ئے کن اَنت کہ گیشتر گرنچ گالاں کارمرد بیت . شَپ : روچ ءِ چپّگان . سیاھی ، تھاری ، ۲ - گور ، بے اُمیت ، بے وس .
- **شبانگ :** (شَ بَ ان گْ) ھما آپ کہ شپ ءَ دپ اِش بچ بوتگ اَنت .
- **شَبجاه روجاه :** (شَ بْ - جَ اہ - رُو - جَ اہْ) ھما مردم کہ شپے یک جاگھے روچے دگہ جاگھے ، گیشتر پہ چیزے ءِ شوھازءَ یا کارے ءِ پُشت ءَ مُلک پہ مُلک اِنت .
- **شبجت :** (شَ بْ - جَ تْ) شپ ءِ جنگیں ، بزاں شپ ءَ ھم سات جنوک . ھما کہ شپ ءَ بے واب بوتگ .
- **شبدوار :** (شَ بْ - دَ وَ ارْ) لوگ ، شپ ءِ جاگہ .
- **شبدوارجاه :** (شَ بْ - دَ وَ ارْ - جَ اہْ) شپ ءِ وپسگ ءِ جاگہ .
- **شبد ست :** (شَ بْ - دَ سْ تْ) ڈرستیں شپ ءَ یا آئی ءِ مزنیں بھرے ءَ تروکیں مردم . لونڈ ءُ لنڈریں مردم .
- **شبدوست :** (شَ بْ - دُوْ سْ تْ) شپ دوست داروک ، ھما دشتیں موسمی گوات کہ شپ ءَ کشّ اِیت .

شاهیم

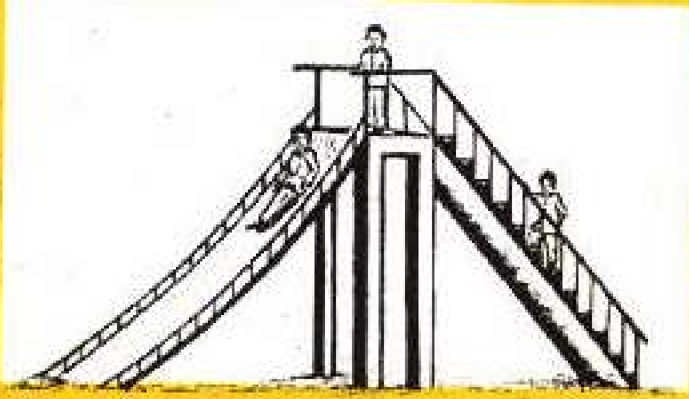
- **شبرو :** (شَ بْ - رَوْ) شبرہ : جنیں ءِ گندلاں پہ کارسواری رُوگ .
- **شبره :** (شَ بْ - رَہْ) بچار "شبرو" .
- **شبریچ :** (شَ بْ - رِ ے چْ) ماھی گُشگ ءِ نوکے .
- **شبند :** (شَ بَ ن دْ) گوکاں شبند اَنت بزاں ڈراجیں سادے بند اَنت کہ نزیک ءُ گور ءَ بچر اِیت بلے دگہ جاگہ گشت مکنت .
- **شبّند :** (شَ بْ بَ ن دْ) دروازگ ءِ شب بند ، تاڑی ، دروازگ ءَ چہ تھی نیمگ ءَ بند کنوک .
- **شبُند :** (شَ بْ بُ ن دْ) شُبُندان : ھما وھدءَ گوش اَنت کہ جبر آزمان ءَ بچک ءَ مان پوش اِیت ءُ پہ گوارگ ءَ مند اِنت .
- **شُبُند :** (شُ بُ ن دْ) سرداں سر ، چہ سرے دانکہ دگہ سرے ، دلوتے ءِ ڈراجی بزاں چہ سرگ ءَ دانکہ دُمب ءَ ، گوش اَنت : "اِے گورانڈ ءِ شُبُند چہ اِدءَ دانکہ اودءَ بیت"
- **شُبینگ :** (شُ بِ ے نَ گْ) ماں زردءَ سرحال بوگ ، چیزے ءِ چہ بوگ ءَ پیسر زانگ ، مالوم بوگ یا گوشگ (تازی : الھام)
- **شُپ :** (شُ پْ) روچ ءِ چپّگان ، سیاھی ، تھاری ، گور ، بے اُمیت ، بے وس ، شپ ءِ وھدے ، شپ آھرے ، شپ ءِ اَنچے ، شب .
- **شِپ :** (شِ پْ) ڈراج ءُ ساہیں مُکرّ ، تنگہ ، زرّ یا دگہ انچیں مادنے ءِ ساپ ءُ کمتیں ڈراجیں لٹ ، شپیں دُرّ ، شپیں

تیر، نہ جتگیں شُہر بزاں گرئے "شپیں شُہرانت ماں دپ ءَ پولنگ نہ بنت"

- **شُپ** : (شُ پْ پْ) چہ کسانیں ءُ بارگیں درّوے ءَ دراتکگیں گْوات ءِ توار کہ گُٹ گیر بہ بیت، ھما ٹُنڈیں توار کہ تُسّ اِیت ءُ بے توارین توارے بہ کنت۔
- **شِپاد** : (شِ پَ اذ) کسے کہ آئی ءَ کوش یا دءَ نیست، بُرھنگ پاد۔
- **شِپار**: (شِ پَ ار) ساپ، لَتہ۔
- **شَپاس**: (شَ پْ۔ پَ اس) شپ ءَ نندگ ءُ پاس جنگ۔
- **شپانک** : (شِ پَ اں کْ) پسانی شْوانگ، پسانی چارینوک۔
- **شپبند** : (شَ پْ۔ بَ ںْ ذْ) بچار "شبند"۔
- **شپتال** : (شِ پْ۔ تَ اں) بچار "شپتال"
- **شپتپ** : (شَ پَ۔ تَ پْ) شپ تپ: ھما تپ کہ مردم ءَ شپ ءَ گیپت کہ رنج ءِ نشانی اِنت۔
- **شپترّ**: (شَ پْ۔ تَ رّ) شپ ءَ ترّوک، شپ گرد، چچل یا شپچرّیں مُرگ۔

- **شپدوست** : (شَ پ + دُوْ سْ تْ) بچار "شبدوست"
- **شپدیم** : (شَ پْ + دےمْ) تھاردیم، تھاری ءِ مانٹ نگیں رنگ، تامرءِ شپدیم بزاں FILM NAGATIVE.
- **شَپِرَگ** : (شَ پِ ڑ رَ گْ) چیزے ءِ زُوت گُوزگ ءِ توار۔
- **شپرو** : (شَ پ۔ رَوْ) بچار "شبرو"
- **شپره** : (شَ پ۔ رَهْ) بچار "شبره"۔
- **شَپَسک** : (شَ پَ سْ کْ) انار ءِ پوست۔
- **شپ شپ ءُ روشپ** : (شَ پ شَ پ۔ءُ۔ رُوْ شَ پْ) بزاں سک تھار، شپ ؤ شپ اِنت بلے روچ ھم شپ اِنت۔
- **شپک** : (شَ پُ کْ) مردی نامے ۲۔ شَپکی کنوک، ھما مردم کہ شَپکی کنت۔ SMUGGLER.
- **شپکار** (شَ پْ + کَ ازْ) ھماکہ شپ ءَ کار کنت۔ (شیرازی : شبکار، کسی کہ درشب کار می کند)
- **شَپکش** : (شَ پ۔ کَ شْ) اِستارے۔
- **شپکور** : (شَ پْ + کُ وْ رْ) ھما مردم کہ روچ ءَ بہ خوانی گند ایت بلے تھاری ءَ، شپ ءَ ھچ نہ گِند ایت۔
- **شپکورگ** : (شَ پْ + کُ وْ رَ گْ) ناڈراھی یے روچ ءِ گِندگ ءُ شپ ءَ ھچ نہ گِندگ۔
- **شَپکی** : (شَ پُ کْ یْ) چہ سرکارءِ چیرکائی دَملکی بیپار ★
- **شَپگ** : (شَ پَ گْ) ھماکہ آئی ءَ شپ ءَ پہ ورگ ءَ ھچ مہ رس ایت، بے شام، ھشام۔ ۲۔ ھماکہ شپ ءَ ھچ نہ گِند ایت "شپکورگ"۔
- **شِپگ** : (شِ پَ گْ) شِترگ، شیپ ترگ، ساپ سپاپ ءَ لگشان بیگ ءِ گِزنگ، شیپ ورگ۔
- **شپگرد** : (شَ پْ + گَ رْدْ) شپ ءَ باز ترتوکیں مردم۔
- **شپگول** : (شَ پْ + گُ وْ لْ) شپ ءَ باز ترتوکیں مردم۔
- **شپور** : (شِ پُ وْ رْ) ساپ، سَک، چیزے کہ زمین ءِ سرءَ ساپ ساپ ءُ مُشان ءَ شِتران بیت، ھما چیز کہ لِسّہ بہ بیت کہ گمتیں تیلانک یا دست جنگ ءُ شِتران بہ بیت ءُ بروت، شپور دیگ بزاں شِترینگ کہ ڈراجی ءَ شِتران ءَ بروت، شپوریں مجول، شپورگرگ۔
- **شپی** : (شَ پِ یْ) ھما چیز کہ گوں شپ ءَ سِیادی کنت۔
- **شِپیں** : (شِ۔ پ ے ں) چوکہ شپ ءَ بزاں شپ ءِ بیم ءَ، اک، شپیں مُرز، شپیں تیر۔
- **شَت** : (شَ تْ) ڈراجیں لٹے کہ آئی ءِ سرءَ سُنچے پر اِنت۔ ڈگارءِ کِشگ ءِ گوکاں جک دیگ بیت۔ شت کنگ : گوک ءِ شت کنگ
۲۔ شمہات ءِ شت کشگ : بزاں شمہات جنگ (TO GOAD)
- **شِت** : (شِ تْ) شِتنگ ءِ گوستگال بزاں آئی ءَ شِتنگ ءِ کارگت۔ ★
- **شُت** : (شُ تْ) رُوگ ءِ گوستگال بزاں آئی ءَ روگ ءِ کارگت۔
- **شِتّ** : (شِ تْ تْ) شِتّیں مجول کہ ھردو دیماں سک لِسّہ اِنت ءُ گران اِنت کہ ھڑ ءُ اپس بیت ۲۔ بگشتگیں مردم، چالاکیں مردم
- **شتاب** : (شِ تَ ابْ) اِشتاپ ★
- **شتالنگ** : (شَ تَ ا۔لِ نْ گْ) ڈراج، بُرز، مانگو
- **شَتِر** : (شَ تْ۔تِ رْ) شترٍ، خوانتیر۔

- شِتِر : (شِ تِ رْ) بہ شِتِر "شِترگ" ءِ پرمانگال ۔ ★
- شِتِرّ : (شِ تِ رْرْ) درمانکاهے کہ پُٹ دُورکنت (بالصفا)
- شُتِر : (شُ تِ رْ) اُشتر ۔
- شِترانک : (شِ تْ رَا نْ کْ) جاگھے کہ ترّ بہ بیت یا چِرّپ، یا کہ لتہ ءُ سر جهلاد بہ بیت آ شِترانک اِنت ۔
- شِترانکو : (شِ تْ رَا نْ کْ وْ) چُکّانی بازیگیے ءِ لیب جاهے کہ سرگیگ ءَ ےِ دانک ءَ پرانت ءُ ایرکپّنت نشتهیں ءُ سر جهلادیں چتنی ءِ کہ چُک هیشی ءِ سرءَ شِترانت ۔ هما جاگہ کہ شِترانک بہ بیت ۔ ★ (بچار بُت)
- شِترت : (شِ تِ رْ تْ) "شِترگ" ءِ گوستگال بزان آ شِترت ۔
- شِترگ : (شِ تِ رْ گْ) شِتورگرگ، مُشان ءُ رَشتگرگ، زمین ترّ بیت یا چرّپ بیت مردم شِترایت (شیرازی : لیزخوردن، سریدن) ۔
- شَتک : (شَ تْ کْ) بُرز ءُ تچک ءُ ترند "شتکیں تلار"
- شِتگ : (شِ تْ کْ) تچک چو دیکت ءُ کہ هچ زنگیں چوٹی ءِ مان نیست ۔

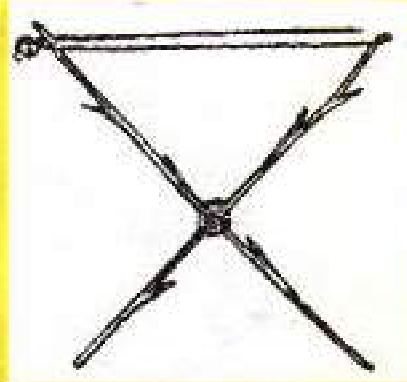
شترانکو

- شِتگ : (شِ تَ گْ) "شِتنگ" ءِ دیرگوستگال بزان آ ئی ءَ شِتنگ ءِ کارگرتگ ۔ ★
- شُتگ : (شُ تَ گْ) "رَوگ" ءِ دیرگوستگال بزان آ ئی ءَ رَوگ ءِ کارگرتگ ۔
- شِتگیں : (شِ تَ گِ ےْ نْ) هما کہ شِتنگ بوتگ ۔ ★
- شُتگیں : (شُ تَ گِ ےْ نْ) هما کہ شُتگ ۲۔ ناکاریں، بےپکاریں مردم کہ هچ دَردءَ نہ وارت ۔ چہ نپ ءُ سیت ءِ کُٹءَ شُتگ، هدا بُردہ ۔
- شَتَل : (شَ تَ لْ) ڈرُوگ بند، پُچ ۔
- شَتلکار : (شَ تَ لْ کَ ارْ) شتل کنوک ۔
- شَتلی : (شَ تَ لِ یْ) شتل کاری ۔
- شَتنگ : (شَ تَ نْ گْ) یا (شِ تَ نْ گْ) هما ڈراهیں دارکہ سرمان ننگارءَ اِنت ءُ دومی سرگوں شیرءَ بستگ ۔ ڈراج ءُ ڈراهیں مردم ۔
- شَتور : (شَ تْ وْ رْ) یا (شِ تْ وْ رْ) شِتران : چریں یا لتہ ءُ سر جهلادیں تنی ءِ سرءَ چیزے شِتران بہ بیت ۔ شتور دیگ

یاشتورگ : بزاں یک چیزے ءِ شترائینگ یاکہ ھمے چربیں یاسیں پتنی ءِ سرءَ تیلانک دیگ کہ شتران ءَ بروت ۔

- شتوڑ : (شَ تُ وُ ڑُ) نامے ۔
- شُتہ : (شُ تَ ہْ) بچار "شُتنگ" ۔
- شُتہ شام : (شُ تَ ہْ + شَ ام) شُوم ، بےکاریں مردم ۔
- شَتینک : (شَ تِ ے ن کْ) پنچگورءِ دمگ ءَ شتنگ ءُ گوش اَنت ۔
- شُد : (شُ دْ) سیرءِ چپ ، ھما اھشت کہ وَرگ لوٹ اِیت ۔
- شِدام : (شِ دَام) ترنج ءِ کسانیں سبز کہ گورج مں کنگ بیت ۔
- شِدام چَنڈ : (شِ دَام + چَ نْ ڈْ) ھمے موسم کہ شِدام چنڈ ایت ۔ پنچگوران (اپریل ، مئی ءِ درمیان)
- شِدامی : (شِ دَامِ ی) ھما زمین ءِ تُحْتَرکہ اودءَ شدام گش اَنت یا چنڈ اَنت ۔
- شِداھگ : (شِ دَا ہَ گْ) دونگ ۔
- شِدّت : (شِ دْ دَ تْ) بسات ، جنگ ءُ جوپ ۔ ★
- شَدرْ : (شَ دْ رْ) گران بھائیں سنگے ۔
- شَدری : (شَ دْ رِی) جنینی نامے ۔
- شُدکَش : (شُ دْ + کَ شْ شْ) شُدسگوگ ۔ ✪
- شُدکُش : (شُ دْ . کُ شْ) شُد ءِ کُشوک ، شُد برگ ءِ درمان ءُ دارو ۔ ★
- شِدگ : (شِ دَ گْ) اپس ءِ شِدگ : اپس ءِ توار ۔
- شُدلاپ : (شُ دْ ۔ لَ اپ) شُدیگیں لاپ ، بازشُدیگ ۔
- شدّہ : (شَ دْ دَ ہْ یا شِ دْ دَ ہْ) کا شانی رنگیں ھنگلوھیں پٹ پٹیں چادرے کہ گران ءُ لُبّس ءِ اِنت کہ وھداں لانک ءَ دوپیچ دیگ ءُ بندگ بوتگ ۔ سے لانکءَ پہ سُھریں شدے بستگ ۔
- شُدیک : (شُ دِ یْ کْ) گُژنگ ۔ ھما مردم کہ آئیءَ شُد ءَ گپتگ کہ آئیءَ ھر رنگ ءَ ورگ لوٹ اِیت ۔
- شُدیگ : (شُ دِ یْ گْ) بچار "شُدیک" ۔
- شَر : (شَ رْ) بلوچی "شرع" (وت شرانت ءُ وت کازی وت ھرانت ءُ وت پالام) ۔
- شَر : (شَ رْ) جوان ، زبر
- شِرّ : (شِ رْ رْ) بد ، جنجال ۲ ۔ ناذراھی یے کہ چُکاں گپت یسکیں زردیں مردم ۔
- شراب : (شَ رَ اب) آپیں ورگی چیزے ۔ ترنداپ (تازی گالے) ۔
- شرابی : (شَ رَا ۔ بِی) ھماکہ شراب وارت ۔ شراب رنگ ۔
- شَراتون : (شَ رَ ا تُ وْ نْ) جنینی نامے ۔
- شربت : (شَ رْ بَ تْ) شکرمان گرتگیں آپ ، شرکنیں آپ ۔
- شربتی ململ : (شَ رْ بَ تِ ی ۔ مَ لْ مَ لْ) ململیں گُدے ءِ راستے

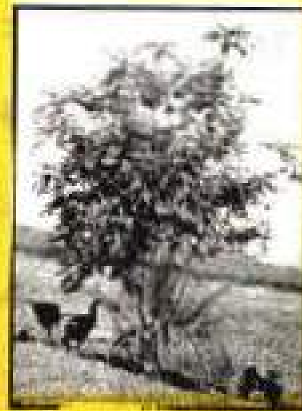
- **شَرَپ** : (شَ رَپ) اِزّت (تازی : شَرَف)
- **شَرپدار** : (شَ رَپ - دَار) اِزّت دار.
- **شَرت** : (شَ رْت) بَے، پہ کارے ءِ کنگ ءَ ڈَک ءُ نیتون ءِ اَرْڈ- (تازی : شرط)
- **شَرتگ** : (شَ رْت گ) ھَور ءُ گْوات ءِ توپان۔
- **شَرجنگ** : (شَ رْ- جَ نْ گ) شَرّءِ بُرّگ - اَرْڈے ءِ گیشینگ۔
- **شِرد** : (شِ رْ د) تَریں گل کراگاں پادءَ ایرکن ئے مین بروت۔
- **شُرد** : (شُ رْ د) لھم، بازلھم۔
- **شِرداگ** : (شِ رْ دَاگ) ھما پِنک کہ آستونک ئے گونڈاَنت ءُ دیم ئے پیچ اِنت۔
- **شِردکار** : (شِ رْ دْ - کَ ار) پچ کار، گلکار۔
- **شِردکاری** : (شِ رْ دْ - کَ ارِی) پچ کاری، گل کاری۔
- **شَردو** : (شَ رْ دُو) یا (شُ رْ دُو) کاھے

- **شُردو** : (شُ رْ دُو) ھما کہ شُرد اِنت ءُ لھم اِنت، لھمو۔
- **شَررنگ** : (شَ رْ رَنْ گ) وش رنگ، زیبا، ڈولدار۔
- **شَرُک** : (شَ رُک) جنینی نامے۔
- **شَرُک** : (شَ رُک) نامے۔
- **شرکار** : (شَ رْ-کَ ار) ھما مردم کہ جْوانیں کار کنت چہ بدیں کار ءَ وت ءَ پھریز اِیت۔
- **شِرکپال** : (شِ رْ کْ - پَ ال) ٹِک ءُ ٹاک، شکپال۔ VOO DOO.
- **شِرگ** : (شِ رْ گ) یکے استیں بٹے کہ مُرگ ءُ گْرگ ءَ چیرے کن اَنت (تازی: شَرک، شَرکۃ : دام برای صید مُرغاں) سَن بگشارگ: تور برای گرفتنِ پرندگان۔ (بجار بُت)
- **شرگ۲** : (شْ -رَگ) ٹرپگ، ٹرانزدیگ - ٹپروشگ دیگ ★
- **شرگپ** : (شَ رْ- گَ پْ پ) ھما مردم کہ چہ آئی ءِ گپاں دل آزاری نہ بیت
- **شَرگدار** : (شَ رْ-گِ دَار) ھما مردم کہ پہ کسے بدیں سستانہ دار اِیت، ھما کہ گوں مردم ءَ آئی ءِ گِند ءُ گدار شَرّ اِنت

وشں گِدار ، بدگِدار اِناں -

- **شرگداری :** (شَ رْ ۔گَ دَارِئ) بدگِداری ءِ چپّ ۔
- **شرگند :** (شَں رْ ۔گَ نَ دْ) ھما مردم کہ کسّ ءَ پہ بدی نہ چار اِیت ۔
- **شرّل :** (شَں رْ رُ لْ) شتر ۔ نامے ۔
- **شرم :** (شَ رْ مْ) لَج ، ننگ ۔
- **شرمسار :** (شَ رْ مْ سَ ارْ) بجار " شرمندگ " ۔
- **شرمندگ :** (شَ رْ مِ نْ دَ گْ) پشل ، ھجالت ، شرمسار ۔
- **شرمننگ :** (شَ رْ مْ ۔ نَ نَ گْ) مرد ءِ آدم ءِ چیریں اندام نزاں مردکار ءُ جنکی ءِ گوش انت ، شرم ءُ ننگ ★
- **شرنام :** (شَں رْ ۔ نَ ام) بدنام ءِ چپ ، نیک نام ۔
- **شرو :** (شَں رُوْ) جنیني نامے ۔
- **شُرو :** (شُں رُوْ) بُنگیج ، بنا ، بُنگش ، بُندام ، بِندات (تازی : شروع)

شریش

- **شُروات :** (شُں رُوَ اتْ) بُنگیج ، بندات ۔
- **شِروک :** (شِں رُوکْ) ترلوک ، ترپگ ، برانز ، پترّوشگ ۔
- **شرّی :** (شَ رْرِئ) جوانی ، زَہری ، نیکی ۔
- **شرّی :** (شِ رْرِئ) تماشا ، مسکرا ، شرّی ترّی : رُزوائی ۔ شرّی ءِ چپّ ۔ بدی ، ھرابی ۔
- **شریدار :** (شَ رِئ۔ دَارْ) شریک : یک چیزے ءِ دو یا دو ءَ چہ زیات واجہ کہ بہنت ھریکے ءَ " شریدار " گُش انت ۔
- **شریش :** (شَں رِئ شْ) زانتگیں درچکے ایشی ءِ تاک سک زہر انت ۔ ایشی برکساں دُرمزن گڈگ اِنت ۔ (بجار بُت)
- **شریشک :** (شَ رِئ شُ شْ کْ) کروچیں پچے دانگ ءِ سُھر ءُ زرد انت ۔
- **شریک :** (شَ رِئ کْ کْ) شریدار ، گوں دگرے ءَ کارے ءَ ھور ، ھمکاریں واھند ۔
- **شزّ :** (شَں زْ زْ) جنگلی مُرگے ۔ بیہ گور ءِ مادگ ۔
- **شِزّ :** (شِں زْ زْ) بُوتگ کاھے کہ گُنگ ءِ باز پر انت ، تاک ءِ سک کساں انت ، باز رُد اِیت جنگل بیت ۔ بوتگ ءِ پراہ روت ۔ اشتر ءِ سک دارت ۔ ایشی ءِ گُنگ اگاں لگ اِیت سک سوچ اِیت ۔

- شِزار : (شِ زَ ا رْ) بیزار، پھریگ، سِیہ دل ۔
- شِزّانو : (شِ زْ زَ ا نْ وْ) ھما جاگہ کہ آئی ءِ چپّ ءُ چاگردءِ تنگر دءِ بدل ءَ شِزّ بنداَنت ۔ تبدءُ لوارءَ الشّی ءِ تہءَ بنداَنت شِزّان آپ چِنڈاَنت چوکہ "سارتو" ءَ بیت ۔ اَھتکن (پارسی بخس خانہ)
- شِزّانہ : (شِ زْ زَ ا نَ ہْ) بچار "شِزّانو"
- شِزُّک : (شِ زْ زُ کْ) کسانیں شِزّ، چہ شِزّءِ سِیادی ءَ بلوچی مردینی نامے ۔
- شَزگ : (شَ زَ گْ) کاھے کہ چو شِزءَ اِنت ۔ گنگ ءُ چہ شِزءَ کستر ءُ شرند تر اَنت جندءُ ھم چہ شِزءَ کستراَنت ۔
- شِزگ : (شِ زَ گْ) (بچار "شَزگ")
- شَست : (شَ سْ تْ) چِلّ ءُ دگہ بیست ۴۰ + ۲۰ = ۶۰ ، ۲ ۔ ماتی لنگک ۳ ۔ ھما مُنڈریکّ رنگیں چلّہ کہ الشّی ءَ ماتی لنگک ءَ کن اَنت کہ کمان ءِ کشگ ءَ کمان ءِ زہ ءَ ڈک دارت ۔
- شِست : (شِ سْ تْ) مُنکّ ءُ نشانگ ۔
- شَستون : (شَ سْ تُ وْنْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- شَستی : (شَ سْ تِ یْ) ھورانی دَرے کہ شَشی دھیءَ اِنت ۔
- شَش : (شَ شْ) سے ءُ دگہ سے ۳+۳ = ۶
- شَشاکلی : (شَ شَ ا ۔ کَ لِ یْ) ادیب شَشاکلی یک وھدے سوریہ ءِ پاگواجہ اَت کہ رندءَ برازیل ءَ شُت ءُ بُنَدرءُ بست بلےھموءَ ھم سوریہ ءِ دُروزیاں چہ بیخّ ءَ شُت ءُ کُشت ۔
- شُشت : (شُ شْ تْ) مُبکارگال "شودگ" ءِ گوستگال بزاں شودگ ءِ کارےءُ کُت ۔
- شُشتگ : (شُ شْ تَ گْ) مُبکارگال "شودگ" ءِ دیرگوستگال بزاں شودگ ءِ کارےءُ کُرتگ ۔
- شَش تل : (شَ شْ ۔ تَ لْ) دوتل سے تل، چارتل، پنچ تل، شَش تل ۲ ۔ میتچل، بازیءَ انجوش کہ : چہ مس ءَ شش تل ۔ چہ ترّیءَ شَش تل
- شُشت ءُ شود : (شُ شْ تْ ۔ ءُ ۔ شُ وْ دْ) شودگ ءِ کار ۔ ★
- شِشُک : (شِ شُ کْ) چہ کُکّ ءَ کستریں بلچوکیں لوٹک کہ اسپیت اِنت چو رِشک ءَ ۔
- شَشَگ : (شَ شَ گْ) مُچک ءِ پیدابیگ ءِ شَشی روچ ۔
- شِشَگ : (شِ شَ گْ) چشنگ، گراستگیں کِٹ، کرٹ، پیش ہچ، بھلیگ ۔
- شَشگان : (شَ شْ گَ انْ) مُچک پیداک بیگ ءِ شَشی روچ کہ شادکامی کن اَنت ۔
- شُشگیم : (شُ شْ گِ ےْ مْ) سرباز ءِ گورءِ یک شھرے ءِ نام اِنت کہ چہ جنگل ءَ برزتر اِنت ۔
- شَشم : (شَ شُ مْ) بچار "شَشمی" ★
- شَشمی : (شَ شُ مِ یْ) گوں شَش ءِ سِیادی ءَ شَشمی بزاں شَش ءِ جند ۔ ★
- شَشو : (شَ شُ وْ) ھما مُچک کہ نُھ ماہ ءِ بدل ءَ شَش ماہ ءَ پیداک بیت ۔ ۲ ۔ ھما مردم کہ آئی ءِ دستانی لنگک پنچ ءِ بدل ءَ شَش اَنت ۔
- شَشی : (شَ شِ یْ) شَشی مردی (الیب ءَ تہ ءَ)

- **ششیم :** (شَ شِ ئے م) کسانیں تنکیں ٹکّے کہ پہ مُرگ ءُ گُرگ ءَ بندا اَنت ئُے۔
- **شک :** (شَ ک) کسانیں بارگیں چُپتیں تَل۔
- **شکّ :** (شَ کّ کّ) بے دلجمی، بے یکینی ۲۔ سُترند ۳۔ گبرء لکّیں لادی ۴۔ ماھیگے۔ (بچار ثِبت)
- **شِکّ :** (شِ کّ کّ) دل ءِ نہ منّی، تُرسگ ءِ نہ منّگ۔ شِکّ کنگ۔
- **شِکپال :** (شِ کّ کّ - پَ ال) بچار "شِہ کپال"
- **شِکار :** (شِ کَ اڑ) ھما آسک یا کوھگُرانڈ یا مُرگ یا رشکرآئی ءُ مردم پہ تپنگ جَن اَنت یا پہ لوپ ءُ تَلک گِر اَنت۔
- **شکاربند :** (شِ کَ اڑ - بَ ن ڈ) مُرگ گِریں تَلک ءِ شکاربند، شکاری بند۔
- **شکاری :** (شِ کَ ا رِی) ھما مردم کہ شکار کنت۔ ۲۔ شکاری کُچک۔ ۳۔ شکاری مُرگے چہ شاھین ءُ کشترانت۔ شپ ءِ مُرگانی چماں جنت، شپی مُرگے۔
- **شَکَر :** (شَ کَ رْ) چہ گونت (شکرکانڈیل) یا کہ چہ دگہ نیبگاں کشّ اِنگیں شیرکنیں چیزے ۲۔ مچّے کہ آئی ءِ کلونٹ سھرانت الیشّی ءِ سری یا چہ دگانی ءِ گون اَنت
- **شُکر :** (شُ کْ ڑ) مِنّت، شُگر۔

شنک

دریامی شنک

- **شکررنج :** (شَ کَ ڑ - رَ نْ ج) کتّہ دلگران، کتّہ دلرنج۔ ★
- **شکرکانڈیل :** (شَ کَ ڑ - کَ ان ڈِ ئے لْ) گونتّ، ھما کانڈیل کہ شیرکنانت چہ ایشی شکر جوڑبیت۔
- **شکرو :** (شَ کَ رُو) مچّے کہ آئی ءِ کلونٹ سھرانت۔
- **شکرورنا :** (شَ کَ ڑ - وَڑ نَ ا) نوک ورنا، ورنائی ءِ بنگیج، ھما مردم کہ نوکی ورنائی ءَ پادئے اِیرکُرتگ۔ شکرورنائی : نوک ورنائی۔
- **شَکَری :** (شَ کَ رِی) مچّے کہ کلونٹ ئے سُھراَنت ۲۔ ھما مردم کہ گوں شکر ءَ شیادی کنت، شکری نُھد۔
- **شَکّڑ :** (شَ کّ کَ ڑْ) شِکّ، شکوار، شکّ ءُ گُمان۔
- **شکّڑو :** (شَ کّ کَ ڑُو) یا (شِ کّ - کَ ڑُو) شکوار، شکّیگ، گُمانو
- **شکسا :** (شَ کَ سَ ا) ٹرانسمیٹر (TRANSMITTER) ریڈیو ءِ - رسینوک، چہ یک جاگھے ءَ دگہ جاگھے بروک ءُ سرکنوک۔
- **شکساھگ :** (شَ کَ سَ اھ گْ) روان دیگ، دیم دیگ۔ ★
- **شکشک :** (شَ کّ شَ کّ) شیشگ یا دیوال ءِ ھما ترک کہ تَل اِنت بلے پَچ نہ اِنت۔
- **شُکّک :** (شِ کّ کّ کّ) کسانیں شکوگ۔

شِلگ : (ش ِ ل گ) گرانیں چیزے ءِ چہ وتی جاگہ ءَ کمّیں کنزگ ۔ مزنیں دلوال ءِ تہ ءَ گرانیں سنگے ءِ چہ وتی جاگہ ءَ کمّیں کنزگ ۔ مزنیں تلارے ءِ ٹُکرے ءِ تل بیگ ءُ کمّیں چہ وتی جاگہ ءَ کنزگ ءِ سکّیں بارگیں تل ۔

شَکّل : (ش َ ک ّ ل) شکرءُ روگن یکجاکن اَنت شکّل بیت ، نامے

شِکل : (ش ِ ک ِ ل) یا (ش ِ ک ل) چرگ (تازی)

شِکم : (ش ِ ک م) لاپ ، تھَہ (پارسی)

شِکو : (ش ِ ک و) بستگیں کرزکہ لوگ ءِ کش ءَ یا ڈراجی ءَ اَنت (بچار ٹُت)

شِکوار : (ش ِ ک + و ا ر) یا (ش ک و ا ر) شکّی ، شِکّیگ ، گمانو

شُکوگ : (ش ُ ک و گ) چہ دارے ءَ یا کرزے ءِ سکّیں بارگیں ٹُکرے کہ دیرکیت ءُ دست ءَ پُتر ایت ۔

شَکون : (ش َ ک ُ و ن) شکّین ، دیم چیر ۔

شکونگ : (ش ک و ن ی گ) شگوشگ ، کوهی کرگ

شِکّہ : (ش ِ ک ّ ہ) بچار "شکو"

شکھپگ : (ش ک ھ پ گ) شھپگ

شکّی : (ش ک ّ ی) یا (ش ک ۔ ک ی) شکّیگ ، شکّو ، شکوار

شِکّیگ : (ش ِ ک ّ ی گ) شک کنوک ۔

شکین : (ش ِ ک ی ن) بچار "شکون"

شکینگ : (ش ِ ک ے ن گ) گرانیں چیزے ءَ چہ جاگہ ءَ کمّیں کنزینگ ۔

شرگال : (ش َ گ ا ل) روباہ ، جون وار ، هرجون واریں رستر ۔ هما مردم کہ هر گند ءُ گسے وارت (طب : شال ، پا : شغال شگال ، ترکی : چقال ، پھ : اوشکال ، اوشکاد) شھلپکار (ملاّپازل) ءَ "ھار ءُ ھیروپ" ءِ لچہ ءَ اشگال کارمرد کرتگ ۔ سن : شرگال ۔ بزاں روباہ ۔ "روباہ دُمب" کہ کاھے ایشی ءِ دُم طرزی ءَ "شال دم" گوش اَنت ۔

شگام : (ش َ گ ا م) رگام شگام نوکیں تام (رگام رگام نوکیں تام)

شگان : (ش َ گ ا ن) ترڈن ، ہپگور ۔ صہ سرشگاناں سوتکگ ءُ بالادوں بازیں گوشتناں ۔

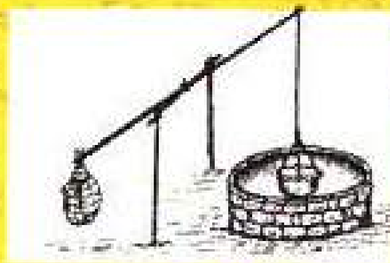
شِگبگ : (ش ِ گ ب گ) بچار "شِگ ءُ بگ"

- **شُگر** : (شُ گَ رْ) منّت ۔شُکر
- **شگرانو** : (شُ گْ .رَانْ وْ) کول کُرتگیں ، ندرکُرتگیں ۔
- **شگرانہ** : (شُ گْ رَا نَ ہْ) بچار "شگرانو"
- **شَگزّ** : (شَ گَ زْزْ) ھا جاگہ کہ مچّانی نزّگ ءَ رندنا ہ جوھان کنگ بیت کہ رندءَ پاتان ءِ ٹُکن اَنت ، ناہ ءِ جوھان۔ ھُشکیں شگز اَنت ءُ لُنڈ : ہزاں ہچ نیست ، پر جاگہ آہین ءَ رندشگزّ یلہ اَنت ءُ لُنڈانی جاگہ اَنت ۔
- **شَگزّی** : (شَ گْ زْزِیْ) بچار "شَگزّ"
- **شِگوز** : (شِ گْ وْزْ) "شِگوزگ" ءِ پرمانگال ہزاں زُوتی ءَ بگوز ۔
- **شگوزگ** : (شِ گْ .وَزَ گْ) پہ زُوتی گوزگ ، ءِ گندگ مگندیں نزّگ ۔۔نگ ءَ کسے ءَ گوازینگ ہزاں چہ کسے ءَ پرگوزگ
- **شگوشگ** : (شَ گْ وَشَ گْ) کوہ بُوگلے ءِ ہَر ، کوہ کرٹ ۔ شگوشگ شش ماہ ءِ توشگ ۔ (بچار بُت)
- **شِگ ءُبگ** : (شِ گْ .ءُ . بِ گْ) لوک سُرا اِتیں ھال کراست ءُ ڈروگ اِنت دنیگا دل جمی ءِ مان نیست ۔
- **شگیک** : (شَ گِ یْ کْ) جنترءِ میخ PPB, LWD; SHAGIKH: Axle of a millstone

- **شِگیم** : (شِ گِ ےْمْ) جاگہے کہ چہ گھ ءَ نزیک اِنت ۔
- **شَل** : (شَ لْ) ھماکہ مُہر نہ اِنت (شَل) ، ھماکہ نہ بداِنگ ، ھماکہ نہ تچ اِتگ اک ءِ شَلیں ناہ (شلگیں) شلیں ھاک یا گِل ۔ چہ ناڈراھی ءَ کسے ءِ دست ءُ پاد جوان کار مکن اَنت ۔ چوکہ چہ پادان کپتگیں مردمے ۔ ۲۔ آپیں چیزے ءِ یا ھور ءِ یکپارگی رچگ ھور ءِ پہ شَل گوارگ ءَ اِنت ۔ اَرس شَل اَنت ۔ طب : شلاب (باران سخت) یا : شُر ، شُرّان شریدن ، شاریدن
- **شِل** : (شِ لْ) بچار "شِلّ" پہ کارچ ءُ کاتار ءُ گوشس اَنت کہ سک تیز ءَ بیت ۔ چِل : چِل شپیں کارچ ۔
- **شِلّ** : (شِ لْ لْ) گردن ءِ کُٹ اِتگیں بھر کہ ھردوبر دستانی نیانجی ءَ گوں پُشت ءِ کرزھڈّ ءَ ھواربیت ۔ "پلانی ءِ گردن چہ شلّاں درآتکگ" ۔ ۲۔ تیز PPB, LWD; SHIL :Sharp.
- **شُل** : (شُ لْ) سُست ، یلہ ، طم بند ، سُست بند ۔ (شیرازی ءِ شُل : سُست ۔
- **شُلّ** : (شُ لْ لْ) بچار "شُل" ۔
- **شَلاپگ** : (شَ .لَا .پَ گْ) پہ شَلاپگ : گُدے یا دگہ انچیں چیزے آپ ءَ جنگ ءُ کتگ ، پہ تیں آپ رزان یا دگہ چیزے ءِ سر شود کنگ ، پہ کاشیگ ءُ رزان ءِ پل جنگ۔

- **شلانگ** : (شَ لَ ام گ) شلیمگ ، سُست ، شِلِنگ ، شَلمب دَلمب ۔
- **شَلان** : (شَ لَ ا ن) جُوان رِچان ، نودی شلاں ۔
- **شِلانک** : (شِ لَ ا ن ک) چابک یا ایزرانک ءِ ہمیں چیزے کہ پہ پوست یا دار اڈ کنگ بیت ۔ کوڑہ ۔
- **شَلپ** : (شَ لَ پ پ) آپ ءِ توار کہ گوں بوجیگ ، تیاب یا جُوءِ کپرءَ لگّ ایت (شیرازی : شِلپ یا چلپ : صدای دست خوردنِ مکرر در آب)
- **شلپا** : (شَ لَ پ ا) تھنگ یا دار کہ چہ گوھنیءَ یا کہ روچ ءِ سبب ءَ گوچل دَنت اِے گوچل ءَ "شلپا" گوش اَنت ۔
- **شِلک** : (شِ لِ ک ک) شِلِنگ ءِ توار ، باوُ بند ءِ توار ۔
- **شِلِکگ** : (شِ لِ ک ک گ) شَلگیں چیزے ءِ چلکگ ءِ توار ، باوُ بند یا چال ءِ توانی مان ھُشکیں پوست ءَ توار کنگ ۔ کاگدے ءِ تہءَ دان مان بکن ئے آئی ءِ توار ۔
- **شَلگ** : (شَ لَ گ) دانگ دانگ شَلگیں ناہ ۲۔ انچوشں رِچگ کہ دانگ میم مہ بنت۔ یکپارگی رچگ ۔ ھَور ءِ شَلگ ارس ءِ شَلگ ۔ PPB, LWD; SHALAGH: To rain on, to moisten.

شُلنچک

- **شُلگ** : (شُ لَ گ) سُ ۔ بَیگ ، سُست بند ، بچار "شُل"
- **شُلَگ** : (شُ لَ لَ گ) سُست مُریلہ یلہ مُیں مردیں ۔ شُلیمگ ، جنیو ۔
- **شَلغم** : (شَ لَ غ م) سبزی یے کہ بُن ئے چو ہمائ زءَ اِنت ۔
- **شَلمب** : (شَ لَ م ب) دلمب ، پڑاہ مُ شلانگ ۲۔ سُست مُریلہ
- **شُلمیگ** : (شُ لُ م پ گ) بچار "شُلومیگ"
- **شَلنب** : (شَ لَ ن ب) بچار "شَلمب"
- **شُلُنبگ** : (شُ لُ ن پ گ) بچار "شُلومبگ"
- **شُلنچک** : (شُ لُ ن چ ک) چات ءِ کپرءَ اں دو دار مِک کن اَنت تیرے بنداَنت ئے دگہ دارے آدوکن اَنت ، آدو دار ءِ یک سرءَ گرانیں چیزے بنداَنت ءُ دومی سرءَ کیٹ یا ڈول ءَ گوں ایشی ءَ آپ کشّ اَنت ۔ ھمیشی ءَ "شُلنچک" گوش اَنت ۔ منجور ۔ (بچار بت)
- **شُلنچگ** : (شُ لَ ن چ گ) چہ کور ، کورجُو یا کھن ءُ چات آپ ءَ پہ "شُلنچک" کشّگ ۔ پہ دست شُلنچگ ، پہ کاشیگ

شُلُنچگ ۔ دریاءِ شُلنچگ ، کَورءِ شُلنچگ ، ارس شُلنچگ ۔ هُلنچگ ۔

- **شِلنگ** : (شَ لِ ن گ) زَندءِپند، شِتّال ۲۔ کیاءِ اُشتر ءِ نام بوتگ ۔
- **شلوار** : (شَ ل.وَار) پادءَ کنگ ءِ دوتکگیں گُد ۔ شلوارینک ۔
- **شَلوپگ** : (شَ لُ و پ پَ گ) آپناکیں چیزءِ پگین ءِ پدءِ برگ یکپارگی دپ ءِ تہ ءَ برگ : پلانی ءَ ڈرستیں نانُ شت شُلوپ اِت اَنت ۔
- **شَلوک** : (شَ ل و کَ) هماکہ شَل اِیت ، رچوک ، شلوکیں ارس ، شلوکیں جبر۔
- **شُلومپگ** : (شَ لُ وَم ۔پَ گ) چہ گرانزانی رہ ءَ چیزے پہ ساہ ءِ پدکگ ءَ برگ ۔ لمپ ءِ شلومپگ ۔شُلُمپگ ۔
- **شُلونپگ** : (شَ لُ و ن پَ گ) بچار "شُلُنپگ" ۔
- **شَلی** : (شَ لِ ی) جشینی نامے ۔
- **شَلی بند** : (شَ لِ ی ۔بَ ن د) پاشَنی بند : هردو اوشماں (اوشم) بستگیں بارگیں ساد یا بندیگ ۔
- **شُلیپو** : (شَ لِ ی پَ و) یک ڈراجیں جوڑ کرتگیں نوکے کہ پہ بوجیگ ءَ گتانی چنگ ءُ هیشی ءِ راہ ءَ پہ دریاءَ ریچگ ءَ کارمز بیت ۔ اے نوک چوش جوڑ اَنت کہ بوجیگ ءِ ستو ءِ سرءَ کدرءِ دستے ءِ پڑاهی ءَ ڈراجیں ءُ کمیں بُرزیں دار جتگ کہ چوکہ نوک ءَ اِنت ۔ دگہ جاہئیں انچیں نوکے هم هست کہ آئی ءَ "باتلی شلیپو" گوشَگ اَنت ۔
- **شِلیک** : (شِ لِ ی کَ گ) یک برے یا یک رندے هَور گوارگ ءِ یا تیرءِ گوارگ ءِ یا زمزیل ءِ توار ۔
- **شلیمگ** : (شَ لِ ے مَ گ) سُست ، شِلنگ ، شلمب ، دلمب ۔
- **شلینگ** : (شَ لِ ے ن گ) دانگ دانگیں چیزءِ انچوش ریچگ کہ آئی ءِ دانگاں چم گیئیفیت مکنت بزاں سک تُرند ریچگ ، ایر ریچگ ، شِنگ کنگ ۔
- **شَم** : (شَ م) بارگیں یاکسانیں راہ کہ چہ آئی ءَ آدیم گندگ ءَ بیت اک : ڈرچکانی شم ءَ چیزے پیداور اِنت ، ماهشینکانی شم ءَ اِنت ، چہ تکرد ءِ یا چادر ءِ شم ءَ چارگ ، شوکانی شم ، لنگکانی شم ۔ چہ مردمانی شم ءَ گوزگ ۔ دوکوہ ءِ نیامجی ءِ راہ کہ آپ هم چہ ءَ ایر رِچ اِیت ءُ کوراں رَوت ، الیشی ءِ تہ ءَ تَل بیت ، آپدار بیت ، سبزگ بیت ، شکار بیت ءُ کھپر بیت ۔کوهءَ درّگ ۔ سکّیں تنگیں ءُ بارگیں راہ ءُ درہ ، شم ءُ در ، شم ءُ تل ۔ سرشم : کوهانی برزیں شم ۔شم ءِ ماہ : بلوچی ءَ ماهے نام ۔
- **شما** : (شُ م ا) "تو" ءِ باز : شما گُجا رَوِ اِت بزاں بازیں مردم کجا روانت ۔ پہ مستریں مردم ءِ ادب ءَ هم کارمرد بیت ۔
- **شمار** : (شُ مَ ار) هساب ، نمبر ، تهمیات ، اندازگ ۔
- **شمارا** : (شُ مَ ارا) شُما ڈرستاں
- **شمال** : (شَ مَ ال) گواتے کہ باز دنز دوت کنت ۔ همے گوات اربستان ءَ گوهر کنت ۔ گورتیچ ءِ نمیگ ۔
- **شمالبندن** : (شَ مَ ال ۔ بَ ن دِ ن) پسنی ءِ نزیک ءَ کوهے کہ هموءَ بندنے هم همے نام ءَ هست اِنت ۔
- **شمانگر** : (شَ مَ ان گَ ر) بچار "شمانگو" ۔
- **شمانگو** : (شَ مَ ان ۔گَ و) چہ هانگو ، چہ هانگ ، چہ هادیم ءَ
- **شمبسمائیل** : (شَ م ب ۔ سَ مَ ا ءِ ے ل) چہ گوادرءِ بازارءَ چارمیل دُور مهدی کوہ ءِ نزیک ءَ جاگهے ءِ نام اِنت

ادءَ دو کھیرانت یکے ءِ نام شمبے ءُ یکے شمائیل اِنت ۔ گوش اَنت کہ دو برات لوٹگ اَنت ۔ ھر دو کھیر زیارت اَنت ۔ یک کھیرءَ مُرتگ ءُ یکے سبز اِنت ۔

- **شمُبک** : (شَ م بُ کَ) شمبے ءِ نیم نام ۔
- **شمبُل** : (شَ م بُ لَ) نامے ۔
- **شمبُلان** : (شَ م بُ لَ ا نَ) نامے ۔
- **شمبُو** : (شَ م بُ وَ) شمبے ءِ نیم نام ، شھرے ءِ نام اِنت : "نیستی ءِ شمبو گھ اِنت " ۔
- **شمبہ** : (شَ م بِ ہَ) بچار "شمبے" ۔
- **شمبے** : (شَ م بے) ھپتگ ءِ شنگیج ءِ روچ ، پارسی "شنبہ" عربی : "سبت" انگریزی SATURDAY چہ آدینگ ءَ رند ءُ یکشمبے ءَ پیسر ءِ روچ ، یہودیانی ھپتگ ءِ وشتیں روچ ۔
- **شمپگ** : (شَ م پَ گَ) ھُشک ءُ لاگر بوگ ، کپگ ، ڈھگ ، رِپگ ، لھگ ۔ پلانی شمپ اِتگ (بیتو : تپ ءِ شمپیتگ)
- **شمپینگ** : (شَ م پ ئے نَ گَ) انجوش کنگ کہ بہ شمپ اِیت ۔
- **شمتل** : (شَ م تَ لَ) شم ءُ تل یا شمے ءِ تل ۔
- **شم جنگ** : (شَ م ۔ جَ نَ گَ) شم کنگ ءُ جنگ کنگ : ھما جنگ کہ چیزے ءِ روچ شم کنگ بزاں بہ ادار کی جنگ ءَ دارگ ءُ پدءَ کنگ
- **شمدر** : (شَ م دَ رَ) شم ءُ دَر ۔
- **شمِر** : (شِ مِ رَ) کاھے ، بچار "شِمیل" ۔
- **شمساتون** : (شَ م سَ اتُ وْ نَ) جنینی نامے ۔
- **شمسُک** : (شَ م سُ کَ) جنینی نامے ۔
- **شمسُل** : (شَ م سُ لَ) جنینی نامے ۔
- **شمسی** : (شَ م سِ یَ) جنینی نامے ۔
- **شمش** : (شِ م شَ) کساں تاکیں بھار کاھے کہ باز ڈولدار اِنت ۔ اِے سے زات اِنت (۱) گوکی شمش : ایشی ءَ مردم نہ ور اَنت (۲) ٹیٹکی : ایشی ءِ تاک پہ تہ ءَ شھریں کشکے ایشی ءَ مردم ور اَنت ایشی ءَ ٹیٹل ھم گوش اَنت (۳) آزات : ھُشکا بگیں ڈگاراں رُد اِیت ، ایشی ءَ ھم مردم ور اَنت ۔
- **شمشاد** : (شَ م شَ اد) دْرچکے ، نامے ۔
- **شمشپُل** : (شِ م شَ پُ لَ) شمش ءِ پُل بوگ ءِ وھد ۔ شمش ءِ پُل ۔
- **شمشک** : (شِ م شُ کَ) تنگہ ءِ اڈ کتگیں تاک اَنت کہ سَرَیگ ءِ دیم ءَ جنگ بنت کہ پیشانی ءِ سرءَ دراجی ءَ لونجان اَنت ۔ تلا یا نگرہ ءِ دگہ ھم لھتیں سھت ءُ زیوراں بہ بنت
- **شمشکار** : (شَ م شِ ۔ کَ از) شموشکار : بے ترانگ ، بے ھیال ۔
- **شمشگ** : (شَ م شَ گَ) بے ترانگ بوگ ، بے ھیال بوگ ، چہ دل ءَ روگ ۔
- **شمشم** : (شَ م شَ م) چیزے کہ درگ درگ بہ بیت ۔

- **شَمُک** : (شَ مُ کْ) کسانیں شم ۔
- **شَمگ** : (شَ مَ گْ) شم ، شملگ ۔
- **شَمَل** : (شَ مَ لْ) شملگ ؛ دو چیزءِ میانجی ءَ بارگیں ھالیکیں جاگھے پچ بہ بیت ۔ "دنتان شملگ اَنت" ۔
- **شِمِل** : (شِ مِ لْ) نامے ۔ کاھے ایشی ءِ ٹال ءَ دندن کن اَنت ، ایشی ءِ ٹال ءِ دارءَ ڈُھل ءِ سرپاک کن اَنت مُگوازگ ءِ چیر ءِ کمان ۔
- **شَمَلگ** : (شَ مَ لَ گْ) دو چیزءِ میانجی ءَ بارگیں جاگھے پچ بہ بیت ، کوھی شملگ دیوال ءِ سنگانی شملگ ، دنتانانی شملگ ۔
- **شمورگ** : (شَ مْ وْ رَ گْ) مورشنز ، نوشنز ، نود شنز ، شنزءُ شمورگ ۔
- **شموشتگ** : (شَ مْ وشْ تَ گْ) شموشگ ءِ گوستگال ۔ بزاں شموشگ بوتگ ۔
- **شموشگ** : (شَ مْ وْشَ گْ) یک چیزے ءَ بے ترانگ کنگ ، گپے یا دگہ کارے ءِ کنگ ءَ چہ دل ءَ برگ ۔
- **شمئے** : (شُ مْ ئے) شما باز مردم ءِ اک : شمئے ڈگار بزاں شمئے دستانی ڈگار ۔
- **شمئی** : (شُ مَ ئی) بچار "شمئے" ۔
- **شمئیگ** (شُ مْ ئی گْ) بچار "شمئے" ۔
- **شَن** : (شَ نْ) بند یا ڈگار شن کنت بزاں پُر بندیں ڈگار ءِ بندءَ جاگھے ءَ آپ کتیں رہ کنت کہ اگاں سرءَ ئے مہ گرئے بند بارت ۔
- **شِن** : (شِ نْ) شنگ ءِ پرمانگال ۔
- **شِنال** : (شِ نَ الْ) شلنگ ، ژندءُ پند ۔
- **شنبسمائیل** : (شَ نْ بْ ۔ سُ مَ اءِ ئے لْ) بچار "شمبسمائیل" ۔
- **شنبک** : (شَ نْ بُ کْ) بچار "شمبک" ۔
- **شنبل** : (شَ نْ بُ لْ) ، بچار "شمبل" ۔
- **شنبلان** : (شَ نْ بُ لَ انْ) بچار "شمبلان" ۔
- **شنبو** : (شَ نْ بُ وْ) ، بچار "شمبو" ۔
- **شنبہ** : (شَ نْ بِ ہْ) بچار "شمبہ" ۔
- **شنبے** : (شَ نْ بِ ئے) بچار "شمبے" ۔
- **شنپگ** : (شَ نْ پِ گْ) بچار "شمپگ" ۔
- **شنپینگ** : (شَ نْ پِ ئے ۔ نگْ) بچار "شمپینگ" ۔
- **شِنت** : (شِ نْ تْ) ، شِنگ ءِ کارءَ کنت ۔
- **شَنّد** : (شَ نْ دْ دْ) آبشار ، آپشان ، ترنگار ۔
- **شَنز** : (شَ نْ زْ) ھَور ءِ سک اورتیں ءُ تنکیں ترمپ ءِ رچگ "شنزءُ شمورگ" ۔
- **شِنزُک** : (شِ نْ زُ کْ) بچار "شِنزُک" ۔

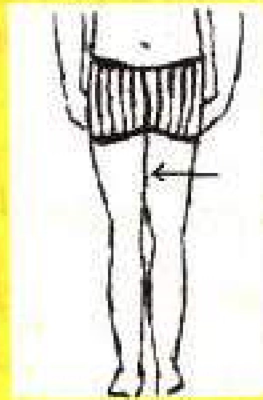
- شَنَزگ : (شَ نَ زَ گْ) نود ءِ تنک تنک ءَ رچگ ۔
- شَنزینگ: (شَ نِ زے نَ گْ) انچوشس کنگ کہ بہ شنزایت ۔
- شَنک : (شَ نَ کْ) دْرکی ھما شاہ کہ آیاں لمب ھم پراںت بلے تاک اِش پرنیست ۲۔ ندر، کوئیگ ۳۔ پھلو گانی ھڈّ۔
- شَنَک : (شَ نِ کْ) پس ءِ گونڈیں چُک کہ چہ شِنَک ءَ کمیں ڈال تراںت، نر بہ بیت کہ ماد گ ۔
- شَنکار : (شَ نَ ۔ کَ ار) شنگ ءُ تالان کنوک۔ شِنگ کار PUBLISHER, DISRTIBUTER 08-02-68.
- شَنکبند : (شَ نَ کَ ۔ بَ نَ دْ) ھما کاپر یا گُڈک کہ چہ شَنک ءَ بستگ۔
- شُنکرگ : (شُ نَ کُ رَ گْ) ھر یا اسپ کہ پہ کدیم ءَ گرگر کنت ۔ چہ پونز ءَ آواز کنگ۔
- شَنک ریچ : (شَ نَ کْ ۔ رِ ے چْ) شنک ریچ کنگ : بزاں گِسے ءُ باز شَنک مان کنگ ۔
- شُنگک : (شُ نَ کَ کْ) آرتینک یا آبینکیں چیز ءِ پونز ءِ راہ ءَ ساہ ءِ پُشت ءَ کشگ ءُ پونز ءِ تہ ءَ برگ ۔
- شِنگ : (شِ نَ گْ) ٹال ٹال کنگ ۔ پڑم یا کرپاس ءِ
- شِنگ : (شِ نَ گْ) تالان شِنگ ءُ شانگ ۔
- شِنگجاہ : (شِ نَ گَ ۔ جَ اہ) نشرگاہ، ریڈیو یا ٹی۔ وی اسٹیشن Broad casting house.
- شِنگدان : (شِ نَ گَ ۔ دَ انْ) بجارہ شِنگ شانگ
- شَنگر : (شَ نَ گَ رْ) مردمی نامے، کھیر ءِ بر۔
- شنگرباگ : (شَ نَ گَ رْ ۔ بَ اگْ) شنگر پچگ ءِ موسم ۔
- شَنگرو : (شَ نَ گَ رُ وْ) دلوت ءُ اولاک کہ سکیں لاگری ءَ رند بڑوری ءِ نیمگ ءَ بئیت ۔
- شنگز : (شِ/شَ نَ گَ زَ زْ) گز ءِ ڈرچک ءِ زاتے کہ باز ریدگ اِنت گیشتر گوراں رُد اِیت، دارے شھر اِنت دار ءِ سے ءُ بٹے چرپ کنّ ءَ سکّ شھر بیت مہ جیمنی کور ءِ ریدگیں شنگز بہ ھمک توپان ءُ سر ءَ ایر آر
- شِنگشانگ: (شِ نَ گَ ۔ شَ انَ گْ) دانگ دانگ، یک یک ۔
- شِنگشکند: (شِ نَ گِ شَ کَ نَ دْ) اشکندگ یا سنگستان : مچّ کرایشی ءِ کلونٹ زرد ءِ ڈراج اِنت ۔
- شِنگکار : (شِ نَ گَ ۔ کَ ار) شنگ ءُ تالان کنوک ۔
- شِنگ کنگ : (شِ نَ گَ ۔ کَ نَ گْ) تالان کنگ ۔
- شِنگگ : (شِ نَ گَ گْ) شِنگ بوگ ۔ چیزے کہ بُن ءَ ٹکیجاہ بہ بیت ءُ سرے ٹال ٹال بہ بیت ۔ ملگور ءِ شنگگ ۔ گیشنگ ۔ پچ شنگ اِنگ : بزاں پیک اِنت ھوش ءِ ٹال ءَ شِنگ اِتگ اَنت ۔
- شِنگو : (شِ نَ گُ وْ) MICROPHONE. ھمے ازباب کرایشی ءِ دیم ءَ اوشت اَنت گپ جن اَنت ۔ توار مزن بیت ۔
- شِنگینگ : (شِ نَ گِ ے نَ گْ) بارگیں چیزے ءِ ٹال ٹال کنگ یا باز چیز کہ مچّ اَنت آیاں دانگ دانگ کنگ ۔
- شَنلگ : (شَ نِ لُ گْ) کسانیں شَنِک ۔
- شِنوک : (شِ نُ وُ کْ) شِنگ ءِ کار ءِ کنوک ۔
- شُو : (شُ وْ) جن ءِ مرد، جود، مرد ۔

- **شواز** : (شَ.وَاز) بچار "شوهاز"
- **شوازگ** : (شُ.وَازُگ) لوگ ءِ چک مَنک ۔
- **شوانگ** : (شْ.وَانَ گ) ، پسانی شپانک ۔ پاسپان ۔
- **شوپچ** : (شْ وْپ چْ) مزنیں مُسیبت کہ تاوان ءِ گون بہ بیت ۔ انچیں مسیبت کہ دْرستیں مُلکءِ سرجم ءَ بگیت ، شوپچ کپگ
- **شوپوش** : (شْ وْ.پْ وْشْ) "شودپوش" بزاں هاگُد کہ استری نہ لوٹ ایت شودءِ گْورءَ بکن۔ WASH AND WEAR.
- **شود** : (شْ وْ دْ) شودگ ءِ پرمانگال ۔ بزاں بشود ★
- **شودآئینگ** : (شْ وْ.دَا.ءِ ئےنَ گ) دگرےءِ گْوشگ کہ آ بشودایت ۔ ★
- **شُودارُدا** : (شُ دْ دَا ۔ رُ دْ دَا) ناہ ءِ ھمیں ھلواکہ چہ ناہ ءُ روگن ءَ گْرادانت جوڑ ءِ کن انت ، دگہ بچ ءِ ھم مان انت ۔
- **شودگ** : (شْ وْدَ گْ) گوں آپ ءَ سپا کنگ ۔
- **شودل** : (شْ وْدَل) مردیں نامے ۔
- **شَور** : (شَ وْرْ) سلاہ ۔ ارادہ شورکنگ ، شورجنگ ، شَوردیگ ، شوربیگ ۔ شورءُ بنا ۔
- **شُور** : (شْ وْرْ) جاک ، کُوکار ، واھی ، باوْست ، ڈاہ ۔
- **شُوَر** : (شُ وْرْ) کسانیں ماھیگے کہ ڈراج ءُ ساپ انت ۲ ۔ شوریں (شیریں) کوہ ۔ بےباکیں مردم ۔ ساپ ۔
- **شوراوگ** : (شْ وْ رَا وَ گْ) سورگیں زمین کہ دَھل نہ دنت ۔
- **شُورچ** : (شُ وْرْچْ) "شُورچگ" ءِ پرمانگال بزاں بشُورچ ۔ شُرْدْ ۔
- **شُورچگ** : (شْ وْرْ چَ گْ) شیرچگ : انچوش چیرترِگ کہ پتن ءُ ایرتبیگ ۔ شُردیگ ۔
- **شورمیتگ** : (شْ وْرْ ۔ مِ ئےتَ گْ) سرباز ءَ چہ دیکورہ بازارءَ چیر ، چہ گْواشولکان ءَ بُرز ، گْور ءِ ایرشْتی کرءِ شمر ءُ میتگے ۔
- **شورو** : (شُ وْرْوْ) بچار "شورہ" ۔
- **شورہ** : (شْ وْ رَہْ) بارودکہ تیراں مان کن انت ۔ باروت ، شورو ۔
- **شُورینگ** : (شْ وْرِ ئےنَ گْ) شُوردیگ ، ڈاہ دیگ لشکرءِ شورینگ ، بزاں لشکرءَ پہ جنگ ءَ تیارکنگ ۔ ★
- **شوشلگ** : (شْ وْشْ لَ گْ) بھاکنگ ۔
- **شوشگ** : (شْ وْ ۔ شَ گْ) کشار ءِ ھوش ءِ جنگ بلے تہ ءَ گٹ بوگ ۔ پُلّ ءُ شوشگ ۔
- **شوشِنگ** : (شْ وْشِ ئےنَ گْ) پُلّ ، لیلوک ، لاڑ ۔ پُلّ ءُ شوشنگ ۔
- **شَوک** : (شَ وْکْ) ٹھل ، نْراھدار ، وشدل ، دلدوستی ، پسندی ۔
- **شوک** : (شْ وْکْ) چہ کونڈاں دانکہ پادانی دیم ءَ رانانی تہ ءِ بھر ۔ بچاربُت تاکدیم 585
- **شَوکی** : (شَ وْکِ یْ) ھما مردم کہ آئی ءَ شوک ءُ ھوس باز انت ۔
- **شَوکین** : (شَ وْکِ ئے نْ) نْراھداریں ، شَتریں ، ڈولداریں ★
- **شُوئلگ** : (شُ وْئلَ گْ) گدءِ ڈال ڈال ءَ دوچگ ۔ ★
- **شوم** : (شْ وْمْ) شومگ ءِ ازباب ۔

- **شُوم** : (شُ وْ مْ) بدبھت، بے بھر، بگجھت ءِ چَپ (عربی شوم)
- **شومان** : (شْ وْ۔ مَ انْ) پشومان، شیمان، پشیمان۔
- **شُومک** : (شُ وْ مْ مَ کْ) ناسور، ناسوریں ریش۔
- **شومگ** : (شْ وْ مَ گْ) بے توم ءَ ڈگار ءَ شنگار دیگ۔
- **شُومءُ شانزدہ** : (شُ وْ مْ۔ ءُ۔ شَ انْ زْ دَ ہْ) سکّیں شُوم۔ بلوچ ماہ ءِ شانزدھمی روچ ءَ شومیں روچے لیکیت۔

  ؎ شمبے ءُ شانزدہ سرمہ شود ترا تانی گوھار   شمبے پہ ثرات ءَ شرنہ اِنت شانزدہ پہ پت ءَ ★
- **شُون** : (شْ وْ نْ) ھوکین۔ نشان، شوندات ءِ سرءُ سوج۔
- **شوناھگ** : (شْ وْ نَ ا۔ ھَ گْ) بچار «شونایگ»
- **شونایگ** : (شْ وْ نَ ا یَ گْ) شوانگی کنگ۔ سمبالگ۔ گیشتر پہ شریداری چیزے ءِ سانگ ءُ شونایگ۔

  «من میر تو میر نوں ھراں کے شونا ایت»۔ سوج دیگ۔
- **شوندات** : (شْ وْ نْ دَ اتْ) نشان، سوج ★

شوک

- **شُونز** : (شُ وْ نْ زْ) شینز
- **شُونزسر** : (شُ وْ نْ زْ۔ سَ رْ) آپی بٹے۔ شینزسر۔
- **شونزک** : (شُ وْ نْ۔ زُ کْ) شینزک کہ آپ ءِ سرءَ بندایت، شونزکاہ۔ مشک یا جھلگ ءِ چیرءَ یا اوشتاگیں آپ ءِ سرءَ بندایت۔
- **شونزکاہ** : (شُ وْ نْ زْ۔ کَ اہْ) بچار «شُونزُک»
- **شونزمگسک** : (شُ وْ نْ زْ + مَ گِ سْ کْ) شُونزیں مگسکے۔ شینزمگسک۔
- **شونکار** : (شْ وْ نْ + کَ ارْ) شون دیوک، سرءُ سوج کنوک + ھوکین کار + پہ ایڈیٹر (ریدکار) ءَ ھم کارمرد بوگءُ اِنت ★
- **شُونگرگ** : (شُ وْ نْ گُ رْ گْ) شنگرگ: گوں پونز آوازکشگ : ھرءِ شُنگُرگ۔
- **شونگ** : (شْ وْ نَ گْ) بچار «شونایگ»
- **شَوّال** : (شَ وْ وَ الْ) مسلمانانی دھمی ماہ ءُ کسانیں ائید
- **شوھاز** : (شْ وْ ھَ ازْ) پٹگ۔ پٹ ءُ لوٹ۔ پٹ ءُ پول۔ پولگ۔ جُست پُرس (شُھاز، شَواز)
- **شوھازگ** : (شْ وْ ھَ ا زَ گْ) شوھازکنگ، پٹگ، پٹ ءُ پول کنگ، درگیجگ۔ ★

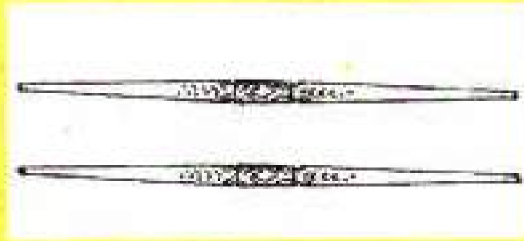
- **شھ** : (شَ ھْ) بادشاہ، مزن ۲۔ شہ، از، اچ۔ دست ءِ شھ : بزاں لنکُکانی شم ءِ بھرءُ آئیءِ زنگ، دست ءِ دل ءِ بارگیں کنٹڑ یِ کِنک۔
- **شھاز** : (شَ۔ھَاز) یک چیزے ءِ ڈراجی ءُ دانگہ گُڈّی ھدءَ رسگ ءِ ھد۔ ڈراجی۔ زانگ ءِ شھار۔
- **شھارگ** : (شَ۔ھَارَگ) ڈراج کنگ۔
- **شُھاز** : (شُ۔ھَاز) بچار "شوھاز"
- **شُھازشُم** : (شُ۔ھَاز+شُ ھْ مْ) چور بتّی۔
- **شھباز** : (شَ ھْ۔بَ از) نامے۔ شھباز۔ قلندر عثمان مروندیءِ ھم لال شھباز گوش انت
- **شھبانز** : (شَ ھْ۔بَ ان ز) نامے۔ بازیں مُرگ ءِ یک شَرّیں زاتے۔ پنجگورءَ بُنستانءَ چیرجاگھے ءِ نام اِنت۔
- **شھبند** : (شَ ھْ بَ ن د) مزن بند ۲۔ دستونک ءِ جوانتریں بند۔ ★
- **شھبندر** : (شَ ھْ۔بَ ن دَ ر) ھما بندر یا بندن کہ اودءَ گُراب سک باز رَوت ءُ کئیت۔ اک : لندن، نیویارک، بمبئی، عدن۔ شاہ بندر : "سندھ" ءِ یک کسانیں بندنے ءِ نام اِنت۔
- **شھبیر** : (شَ ھْ۔بِ ی ر) شیتان، چالاک۔ ھُشیار۔ ★
- **شھپ** : (شَ ھْ پْ) شُھپگ ءِ پرمانگال۔ بزاں بہ شھپ۔
- **شھپر** : (شَ ھْ+پَ ر) شَر بازُل۔
- **شھپگ** : (شَ ھْ۔پَ گ) پہ لٹ گُٹرءِ تاکاں یا دگہ ڈرچکے ءِ تاکاں جنگ کہ بےرچ اَنت۔ اِسترگ ءِ شھپگ کہ دیمءِ ڈراجیءَ بارگ بارگ ءَ بُرّ اِیت، چوکہ رامءَ ڈراجیءَ ھون ترک اِیت۔ کسےءَ پہ لٹ جنگ۔ پشّ شھپ کنگ کرزیالٹ ءِ شھپگ، شھات ءِ شھپگ، ورگ ءِ شھپگ۔
- **شھپول** : (شَ ھْ۔پْ ول) شھات ءِ کستر۔
- **شھتیر** : (شَ ھْ۔تِ ی ر) لوگ ءِ مستریں دار کہ لاپدار ھیشی ءِ سرءَ ایر بنت۔
- **شھجن** : (شَ ھْ+جَن) شاھی تبیں جنیں آدم۔
- **شھجو** : (شَ ھْ+جُو) مزنیں جو۔
- **شھد** : (شَ ھْ دْ) بینگ۔
- **شھداد** : (شَ ھْ۔دَاد) شاہ ءِ داتگیں۔ نامے، شھداد ءُ مھناز ءِ داستان مھشور اِنت۔
- **شھدانگ** : (شَ ھْ۔دَ ان گ) یک بازگراں بھائیں سنگے۔ مردینی نامے کہ پہ جنینءَ ھم شَرّ اِنت ۲۔ بنگ ءِ توم۔
- **شھدُرّ** : (شَ ھْ۔دُرّ) نامے۔
- **شھدو** : (شَ ھْ۔دُو) نامے۔
- **شھدوست** : (شَ ھْ+دوس ت) نامے۔ ★
- **شھڈال** : (شَ ھْ۔ڈَال) ڈال ءِ زاتیں مزنیں مُرگے کہ جون وارت ایشیءَ ھترورا ھم گوش اَنت۔
- **شھر** : (شَ ھْ رْ) شھرءُ بازاریں جاگہ ۲۔ مچکدگ، ھمودءَ کہ گچ باز بیت۔
- **شھراہ** : (شَ ھْ۔رَاہ) شاھراہ۔ مزنیں راہ۔ ★

- **شہرایر** : (شَ ھ ر۔ اے رٚ) شہریر : ماھے ءِ نام اِنت ۔ بتل : شہرایر ءَ شہرایر کئیت ۔ بزاں ھامین ایرھت بیت ۔ پا : شہریور ۔ پھ : شہریور
- **شہربانگ** : (شَ ھ ر + بَ ا نْ گ) شہر ءِ بانگ ۔
- **شہربانو** : (شَ ھ ر + بَ ا نْ و) بچار : " شہربانگ "
- **شہربند** : (شَ ھ ر+ بَ نْ دْ) کمپان ، شہری زبان ءَ پسیل ، اہیل ، اہیلی ، پَل ۔
- **شہرت** : (شُ ھ ر َ ت) پشل ، مبارگ ، لجّ ، شرمندہ ، شرمسار ۔
- **شہردر** : (شَ ھ ر۔ دَ رْ) شاردر : سرباز ءِ کور ءَ چہ بیردان ءَ بُرز شہرے ۔
- **شہرک** : (شَ ہ رَ کْ) کیچ ءَ یک جاگہے ءِ نام اِنت ۔ کسرکند ءُ تلانگ ءِ مْیانجی ءَ جاگہے ءِ نام اِنت ۔ کسانیں شہر ءُ کلگ ۔
- **شہرک** : (شَ ھ رُ کْ) کسانیں شہر ۔ نامے ۔ a small town, village.
- **شہرگ** : (شَ ھ + رَ گْ) سکّیں زنڈیں رگ ۔ پاد ءِ پنیز ءِ پُشت ءِ اِنگلی رگ کہ مادرگ ھم گوشگ بیت ۔ گردن ءِ شہرگ ۔
- **شہرگور** : (شَ ھ ر + گْ وَ رْ) شہر ءِ نزیک یا کہ ھَدّ SUB-URBEN.
- **شہرناز** : (شَ ھ ر۔ نَ ا زْ) جنینی نامے ۔
- **شہری** : (شَ ھ۔ رِ ئْ) ھاکہ گوں شہر ءَ سْیادی کنت ۔ نامے ۔
- **شہزادگ** : (شَ ھ + زَ ا دَ گْ) شاہ زادگ بادشاہ ءِ چُک یا بادشاہ ءِ کُہم ءَ گوشگ اَنت ۔
- **شہزانت** : (شَ ھ زَ ا نْ تْ) مزن زانت ، کو اس ءُ بلدیں مردم ۔
- **شہزانتکار** : (شَ ھ + زَ ا نْ تْ ۔ کَ ا رْ) ھامردم کہ ھرچیز ءِ بارہ ءَ پہ جْوانی زانتکار اِنت ۔ بزاں آئی ءِ " جنرل نالج " شترانت ۔
- **شہزانتکاری** : (شَ ھ ۔ زَ ا نْ تْ ۔ کَ ا رِ ئْ) GENERAL KNOWLEDGE.(29-06-64)
- **شہزور** : (شَ ھ ۔ زُ وْ رْ) مزن زور ، زورآور ۔ ★
- **شہستا** : (شَ ہ + سَ سْ تَ ا) مزن ستا ۔
- **شہشاب** : (شَ ھ ۔ شَ ا بْ) سک مزن ۔ ★
- **شہشول** : (شَ ھ ۔ شَ وْ لْ) کشینگ ءِ راستے ۔
- **شہکارگ** : (شَ ھ ۔ کَ ا رَ گْ) پہ گْٹ سپاکنگ ءَ آواز کنگ ۔ گْوانک پرکنگ ، پہ جنگ ءَ شہکارگ ۔
PPB, LWD; SHAKARAK: to order, instruct.
- **شہکور** : (شَ ھ + کَ وْ رْ) مزن کور ۔
- **شہگ** : (شَ ھ گْ) پُراہ ءُ شاھگان بیگ ۔ شاہ شاہ بیگ ، دِرّ دِرّ ءُ ترک ترک بیگ ۔
- **شہگام** : (شَ ھ ۔ گَ ا مْ) مزن گام ، مزنیں گام ، تُرندیں گام ۔
- **شہگور** : (شَ ھ ۔ گْ وَ رْ) بچار " شاگور "
- **شہلچہ کار** : (شَ ھ + لَ چْ چَ ہ ۔ کَ ا رْ) بزاں لچہ کارانی مزن بادشاہ مُلّا فاضل ءِ چاوش چاوش ، دلمراد مُلّازھی (کہ گوں شہوزئی ءَ ھم سْیادی کنی اَنت) مند ءُ بُرد پ ءَ قاسمی جات ءِ نایں میتگے ءَ بندوک بونگ ۔ بلوچی لچہ کاری ءِ اے دَور کہ مُلّا فاضل آئی ءِ سترسیں امام بوتگ بلوچی لچہ کاری ءِ دومی دَور گوشگ بیت پرچاکہ اے ھمے دَور اِنت کہ بلوچی گوشتگیں سرجمیں لچہ کارانی لچہ پہ راست ھمایانی جند ءِ

گوشتگین اَنت۔ چراے دورءَ پیسرھرچ بلوچی لچے کہ گوشگ بوتگ آیانی لچہ کارزانگ نہ بنت کہ کے اَنت۔ مُلّا اندازہ ۱۲۰۰ ھجری ءَ پیداک بوتگ کہ ۱۲۷۰ ءَ بیران بوتگ ءُ سورو منڈءَ آئیءِ مانشس اود ءِ سرکاری ادارہ ءِ دیمی نیگ ءَ اِنت ۔

- **شَھم :** (شَ ھَ مْ) رُژن، روژ نائی، روژنائیءِ بُرانز .
- **شِھم :** (شِ ھَ مْ) ادب ۔
- **شَھمات :** (شَ ھْ ۔ مَ ات) گوں دست ءِ دل ءَ ھمے رنگ ءَ جنگ کہ مردم تیلانک ھم نوارت، پہ دست ءِ دل مردم ءَ جنگ شَھمات جنگ یا شھمات کنگ ۔
- **شَھمپول :** (شَ ھْ مْ ۔ پُ وْلْ) بچار "شھپول" .
- **شَھمنزل :** (شَ ہْ + مَ نْ زِلْ) سکّیں مزنیں "منزل جاہ" پہ ریل گاڑیانی جنکشن یا انٹرنیشنل ایئرپورٹ یا کہ "پُشھیندر" ءَ کار مرد بیت ۔
- **شَھمیر :** (شَ ھْ ۔ مِ ئیْ رْ) ھاکم، سردار، امیر، مزن سردار، مزن امیر ۔ شامیر۔ مردینی نامے
- **شھناز :** (شَ ھْ ۔ نَا زْ) شاھناز۔ جنینی نامے .
- **شھنشاہ :** (شَ ھِ نْ ۔ شَ اہْ) شاھانی شاہ۔مزنیں بادشاہ
- **شھنک :** (شَ ھْ نُ کْ) شھنازءِ نیم نام، جنینی نام .
- **شھی تمپ :** (شَ ھِ ئیْ، تُ مْ پْ) کیچ ءَ میتگے ءِ نام اِنت ۔ ★
- **شھید :** (شَ ھِ ئیْ دْ) کسے کہ بے گناہ ءُ میارءَ کُشگ بہ بیت ۲۔ پسنی ءِ نزیک ءَ تیاب کرءَ کوھے ۔
- **شیپ :** (شِ ے پْ) آپ ءِ ھاراہ کہ پہ کورءُ مزن شیپاں سربیت۔ شیپ مار : مارءِ زاتے۔ شیپ گرگ : آپیں چیزءِ بارگیں راھے ءَ چہ بُرزادی ءَ جھل ءَ آیگ۔ جھل ایرکپگ (آب شیب ۔ ب ق)
- **شِیپانک :** (شِ ئیْ پْ ۔ پَ انْ کْ) لمپشءِ مال، نرمیں ھیزرانک کہ سکّ بارگ بیت .
- **شیپتال :** (شِ ے پْ ۔ تَ الْ) نیم گنوک، ابدال .
- **شیپ سر :** (شِ ے پْ ۔ سَ رْ) بندیک ءِ ھار ستگ ءُ گوپتگیں ٹال کہ آھاں گُبلی آنجگ ءِ دپ ءَ مانگش اَنت کہ چہ ھیشی ءَ آنجگ ءِ دپ ہچ ءَ بند بیت۔ ایشی ءَ پُل ءُ گلّ ھم گوش اَنت۔ شیپ سرءِ گگّ : شیپ سرءِ ٹال کہ یکجا گُگّ داتگ اَنت ۔ شیپ سرءِ پُل : شیپ سرءِ ٹالانی سرءِ پُل .
- **شیپک :** (شِ ے پُ کْ) کسانیں شیپ کہ آپ چہ ھمیشانی راہ ءَ پہ شیپان ءُ پدءَ پہ کوراں رچ اِیت .
- **شیپگ :** (شِ ے پُ گْ) گورءَ کنگ۔ شیپ گرگ ۲۔ شرتنگ ءِ شیپگ . بچار ربّ تاکدیم 588
- **شِیپگ :** (شِ ئیْ پْ پَ گْ) گوں شِیپانک جنگ ۔
- **شَیتان :** (شَ ے ۔ تَ انْ) بدیں نَفس ءُ ارواہ : ابلیس .
- **شیتاناپ :** (شَ ے ۔ تَ ا نَ اپْ) شیتانءِ آپ : سراب، لوڑیاپ، لوڑی آپ، جِن آپ، گولاپ .
- **شیتانی :** (شَ ے ۔ تَ انِ ئیْ) کلپی۔ رَدی، بدیں کار کنگ ۔
- **شیتانی بیگ :** (شَ ے ۔ تَ انِ ئیْ + بَ ئیْ گْ) شیتانی واب گندگ ءُ بندءِ مچگ ۔ ★

- شیتک : (شَ ئے ٹُ کْ) کلاں شیتک۔ لیبی
- شیتگ : (شِ ئے۔ تَ گْ) کماتگ، گُشتگ اک : ءِ شیتگ اَنت سیوائی کڑی بِنداں۔ آدروہ کُتگ۔ ژندگُرتگ
- شیدا : (شَ ئے۔ دَا) گنوک، کسے ءِ واھگ ءَ بے سار
- شیدگ : (شِ ئی۔ ڈَ گْ) نامے۔
- شیدل : (شِ ئی۔ ڈُ لْ) نامے۔
- شیدی : (شِ ئی دِ ئی) سک سیاھیں مردم، زنگی۔
- شیر : (شَ ئے ڑْ) لچّہ۔
- شیر : (شِ ئے رْ) جناوریں شیر۔ بھادر ۲۔ ھماسادکہ شتنگ ءُ جنگ ءَ ھمگرنچ کنت۔
- شیر : (شِ ئی رْ) چہ گوداں ءَ درآیوکیں اسپیتیں آپینک، پس گوک ءُ اُشتر ءِ شیرکہ وراَنت ئُے۔
- شیرّ : (شِ ئی رْرْ) ھماکوہ کہ ییلٹیں گل یاریک اِنت۔
- شیرا : (شِ ئے۔ رَا) شیرمحمد ءِ نیم نام۔

شیبگ

- شیراپ : (شِ ئی رَا پْ) ھماآپ کہ چو شیر ءَ اِنت۔ سکّیں شیرکنیں آپ، سکّیں اسپیتیں آپ۔ گُلباگ ءِ نامینگیں آپ
- شیراز : (شِ ئی رَا زْ) ایران ءِ مشہوریں شھرے ءِ نام اِنت۔ ★
- شیراں بڈّو : (شِ ئی رَاںْ۔ بَ ڈْڈُ وْ)
- شیراں پچ : (شِ ئی رَاںْ۔ پَ چْ) شیرمچیں چُک کہ شیراں سرکنگ بیت بزاں چُک کہ وھدے دوسال ءِ سند ءَ رس اِیت گودانانی شیرمیچینگ ءَ بندے کن اَنت۔ شیراں سرکنگ۔
- شیراور : (شِ ئی رَا وَ رْ) شیرمیچینوکیں دائی
- شیرپالیدو : (شِ ئی رْ۔ پَ الِ ئی ڈُ وْ) چہ شیر ءَ جوڑ کُرتگیں شربتے کہ ایشی ءَ بزھم کن اَنت کہ چو پنیر ءُ مستگ ءَ بیت یاکہ چو آپو ءَ اِنت۔
- شیرتاک : (شِ ئی رْ۔ تَ اکْ) بوٹگے۔
- شیرجبت : (شِ ئی رْ۔ جَ تْ) ھمادلوت یامردم ءِ نُنک کہ آئی ءِ مات بمر اِیت یاچہ مات ءِ شیر ءِ کمی ءَ دگہ سیر ءَ شیر ءُ مرس اِیت آ "شیرجبت" بیت۔

- **شیرجَن :** (شِ یٖ ژ - جَ نْ) ھما دار کہ شیرءِ نیمگ ءِ کشّگ ءِ ھاترءَ گوں آئی ءَ شیرءَ جَن اَنت .
- **شیرداگ :** (شِ ےٖ ژ - دَاگْ) بچار "شرداگ"
- **شیردل :** (شِ ےٖ ژ + دِلْ) دلیر ، بھادر - نامے - ★
- **شیردیدگ :** (شِ یٖ ژ + دِی دَ گْ) شیرچکیں چم - PPB, LWD; SHIR-DIDAG: Milky-eyed.
- **شیرّستگ :** (شِ یٖ ژ رِ سْ تَ گْ) ھما مُلک کہ آئی ءِ زمین شیرانت .
- **شیرّیچ :** (شِ یٖ ژ - رِ ےٖ چْ) دار ءِ جوڑ کُتگیں چیے کہ ایشی ءَ ھینرک ءِ دپ ءَ دینت ءُ شیرابرریچ اَنت .
- **شیرزال :** (شِ ےٖ ژ + زَالْ) دلیر ءُ نہ ترُسیں جنین . ★
- **شیرشکر :** (شِ یٖ ژ + شَ کَ ژ) شیرءَ جَن اَنت ءُ بزگن اَنت شکرے مان کن اَنت "شیرشکر" بیت .
- **شیرُک :** (شِ ےٖ رُکْ) شیرمحمدءِ نیم نام .
- **شیرُک :** (شِ یٖ ژَ کْ) نازرک ءُ نہ رَس اِنگیں دَھل اک : پیاز ءِ "شیرک" "شنک ءِ گوشت ، ھچگ .
- **شیرکن :** (شِ یٖ ژ کِ نْ) شکرتام (شیرگ کن : شیرگ تام)
- **شیرکنگ :** (شِ یٖ ژ کَ نَ گْ) جنین ، بُز ، مادگ یادگہ مادگیں ساھدارءِ کہ آئی ءِ چک اگاں مرمچ ایت چہ آئی ءِ گودانان شیر رپچ ایت ایشی ءَ "شیرکنگ" گوشَں اَنت - ★
- **شیرگ :** (شِ یٖ ژ گْ) چہ ناہ یا نیگ ءَ پٹ اِتگیں بزیں آپ کہ سک شیرکن بیت .
- **شیرگرم :** (شِ یٖ ژ + گَ رْمْ) کمتیں گرم بزاں ھمنچک گرم کہ شیر دوشگ ءِ وھد ءَ اِنت - رودچ ءِ گور بندگ ءَ کمتیں رندترکہ گرم بُنگیج بیت گُش اَنت "شیرگرم" اِنت .
- **شیرگُمبد :** (شِ ےٖ ر - گُ مْ بَ دْ) بچار "شیرگمبز"
- **شیرگمبز :** (شِ ےٖ ژ - گُ مْ بَ زْ) چوشیرءَ دورکنگ - PPB, LWD; GUMBAZ: Bounding like, a Tiger
- **شیرگو :** (شِ یٖ ژگ وْ) شیررنگ ، شیربابت ، شیروڑ ۲ - یک ناڈراھی یے دلوت ءَ گپت کہ آئی ءِ جان کپگ ءُ کھک دنت ءُ آئی ءِ چٹ ءُ میدرچ اَنت - ھراگاں "شیروَل" یا "گوماز" نوارت "شیرگو" ءُ ءِ گپت گڑا ھرءِ ھردوئیں گوشاں پُشتکائی آئی ءِ گردن ءِ سرءَ واپین اَنت ھرجاھے کہ گوشانی سرءِ س ایت ھمودءَ گردن ءِ سرءِ بُرءَ داگ ءُ دینت ، ۲ - بلوچی دوچ ءِ نام اِنت -
- **شیرگ ھوش :** (شِ یٖ رَ گْ + ھَ وْ شْ) مُچ کہ رُدان بیت آئی ءِ پیریں لُٹ ھُشک بوان بنت گڑا ایشاں چہ ھُشک بیگءَ پیسرڈل اَنت بزاں بُرا اَنت اے رنگ ءَ کہ لُٹ ءِ بُن دنیگا برابرترا اَنت نی آئی ءِ تَرِی کہ "شیرگ" ءُ گوش اَنت پُشت کپ ایت ءُ ھےبُن لُٹ ءِ ھما پُشت کپتگیں بھرکہ گوں مُچ ءِ کُنٹ ءَ لچ اِتگ ھمائی بہ ءُ ھُش ایت مُچ ءِ کُنٹ زندءُ مُربیت - ایشیءَ گوشن اَنت "شیرگ ھوش" بزاں شیرگ کلپوگ ءِ تہ ءَ ھُش اِتگ اَنت اگاں مُچ ءِ ھے لُٹ ءَ تَرِی ءَ مہ بُرے گڑا کُنٹ ءِ سرءَ ھُش ایت ءُ سڑایت ءُ مُچ ءِ کُنٹ ءَ بارگ ءُ نزور کنت .
- **شیرماھیگ :** (شِ یٖ ژ ، ماھ یٖ گْ) کسانیں گیمی ماھیگے .
- **شیرمچ :** (شِ یٖ ژمِ چْ) انسان یا دلوت ءِ ھما چک کہ دنیگا شیرمچگ ءَ اِنت - ★
- **شیروَل :** (شِ یٖ ژ + وَ لْ) کاھے کہ ڈراج چوشیرءَ بیت ، پُروش ءُ ءُ شیرگ دنت پہ گوک ءُ پس ءَ شراِنت کہ شیرا ش

گیشں کنت، ولّ ءِ جند ءِ ٹال ءَ پُروش ئے ہم شیر دنت۔ اِے ولّ ءَ اشتر ھم وارت، ھراگاں نُوارت ئے ھرءَ "شیرگو" ءِ ناڈراھی گِپت کہ جان ئے بُگّ دنت ءُ پُٹ ئے رِچ اَنت ایشی ءِ درمان ایش اِنت کہ ھرءِ گوشاں گپتکائی آئی ءِ گردن ءِ سرءَ واہین اَنت ھرجاگھے کہ گوشانی سرَرَس اِیت ھمود ءَ گردن ءِ پُشت ءَ داگ ئے دَینت۔ اگاں ھرگوماز ھم نُوارت شیرگو ئے بیت.

- **شیرہ وَلّ :** (شِ ئی رَہ۔ وَلْ لْ) بچار "شیروَلّ"
- **شیری :** (شِ ئی رِی) شیرھوار۔ ھماکہ شیر بھاکنت۔
- **شیرین :** (شِ ئی رِیْ نْ) چوشیرءَ، شیرکن، نامے۔
- **شیریں دوکرم :** (شِ ئی رِے نْ۔ دو۔کُ رْ مْ) چہ ھامزن شیپاں یکّے کہ چہ سُھیل ءَ کیت ءُ کیچکورءَ ایر رِچ اِیت۔ ایشی ءِ نام ءَ "شیریں دوکرم" پہ ایشی ءَ کن اَنت کہ زِگریانی مَنّگ ءِ پدءَ آیانی مھدی ءَ ھمیشی ءِ تہ ءَ نیزہ جتگ ءُ چہ زمین ءَ شیر دَرآتکگ، زگری ایشی ءَ پاکیں زیارتے مَنّ اَنت ءُ وتی زگرءِ تہ ءَ ھم گُشں اَنت :

شیریں دوکرم گنجے دَرآتکگ   از برکت ءِ مھدی چراگ ءَ۔

- **شیز :** (شِ ئے زْ) کاھے کہ باز بُن جنت، چِڈ۔
- **شیزادگ :** (شِ ئے زَا دَگْ) ماھیگے: گلّو ءِ زاتے۔ ایشی ءَ سیاہ گوش ھم گُوش اَنت۔
- **شیزارگ :** (شِ ئے زَا رَگْ) دپ ءَ ○ ءِ ہیم ءَ کنگ ءُ اُپ کنگ کہ بارگیں سِیٹے توار کنت۔ سِیٹ کنگ۔
- **شیزَنک :** (شَ ئے۔زَنِ کْ) مکران ءَ جاگھے ءِ نام اِنت اودءَ یک زیارتے ھست کہ ھمے نام ءَ مشہور اِنت۔
- **شیشار :** (شِ ئی شْں۔شَں ارْ) یکدم ساپ ءُ لَتہ۔ طب: شوشار، شمشاد، شششار، شیشار، پھ: شمشار۔
- **شیشارگ :** (شِ ی شْ ۔شَ ا۔رَگْ) یکدم ساپ ءُ لَتہ کنگ، چو شیشگ ءَ ساپ ءُ لس کنگ۔
- **شیشامپل :** (شِ ئی۔شَ امْ۔پَ لْ) ڈَند ءُ پند، جَنک جَنک، سکّ دم برگ، ڈامبلینگ۔
- **شیشانپل :** (شِ ئی شَ انْ پَ لْ) بچار "شیشامپل"
- **شیشک :** (شِ ئے شْں کْ) گُنر یا دازءِ پُلّ، "پُلّ" ءُ شیشک"
- **شیشکارگ :** (شِ ئے شْں کَ ارَگْ) شیزارگ
- **شیشگ :** (شِ ئی۔شَں گْ) چہ سِنگ ءَ جوڑ کرتگیں ھماچیز کہ اِے دیم ءَ چارے آدیم گِندگ بیت، شیشگ دَرپ: بلور، باٹلی، دیم گِند، آدینک۔
- **شیشلک :** (شِ ئی۔شَں لُ کْ) کسانیں شیشگ، کسانیں بلور یا باٹلی۔
- **شیشلگ :** (شِ ئی شَں۔لَ گْ) سرمبانی پُشت ءِ چُلب کہ پس ءُ گوک ءَ پر بیت ایشاں جاڑی چُلب ءُ جُوجُک ھم گُوش اَنت ۲۔ ھماکساں کسانیں ڈراج تُبّیں کوہ ءُ جُپ کہ سراش زِہ اَنت ڈراج ڈراج ءِ رد ءَ پہ ردا ایراَنت ءُ ڈراجی ءَ روان اَنت۔
- **شیشلینگ :** (شِ ئی شَ لِ ئے۔نَ گْ) چُلکینگ، ڈامبلینگ، چیچلینگ۔
- **شیک :** (شِ ی کْ کْ) شیکوگ ءِ یک ڈراجیں سرگے۔ آسن یا دارءِ ڈراجیں ءُ بارگیں شِپ کہ پہ ماھیگ یا گوشت ءِ کباب کنگ ءَ کارمرد بیت۔
- **شیکّارگ :** (شِ ئی کْ۔کَ ارَگ) یک ڈراجیں چیزے ءَ دستاں بند دیگ ءُ پدءُ ڈراجی ءَ پہ ڈندی کشگ کہ شِترانی ءَ

دومی سرءَ برس ایت. شنگر شیکارگ یا سنگر شیکارگ یا سنکل شیکارگ : زنڈیں زمزلیے زیرانت ءُ آس ءَ کن انت ءُ مُھر کن انت نی کشّ انت ءُ آسن ءِ سیک ءَ جن انت کہ لونجان بہ بیت. ھمیشی ءِ چیرءَ تالبے ایرکن انت کہ زھریں تیل ءُ مان مردم دستاں تیلاں جن انت ءُ ھمے سنگرءِ شیکار انت.

- **شیکر :** (شِ ے۔کِ ر) شیکل : کسے ءَ اگاں چہ ردیں کارے ءِ کنگ ءَ مکن کنگ مہ بیت آ بدءَ ھا کارءَ بہ نترسی ءُ دلجمی کنت مُژدہ وار
- **شیکّگ :** (شِ ی کّ۔کَ گ) شیکوگ ءِ نندگ ءُ شیکّ ورگ کہ بُرزءَ روت پدءَ جھل ءَ کیت ءُ دومی دیم ءَ پدءَ بُرز ءَ روت.
- **شیکل :** (شِ ے۔کِ ل) بچار «شیکر»
- **شیکن :** (شِ ے۔کِ ن) گُدرے کہ نگناں مان کن انت ءُ پتاینت ءُ
- **شیکّوگ :** (شِ ی کّ۔کُ وَ گ) ڈرچکے ءِ شاہ ءِ یا کا پرءِ دارءَ یا دگہ انچیں جاگھے ءَ یک سادے ءِ دوئیں سراں انچوش بندانت کہ آئی ءِ کوب چہ زمین ءَ کمّیں بُرز بہ بیت ھمے کوب ءَ نند انت ءُ شیکّ دَینت.
- **شیکّینگ :** (شِ ی کّ۔کِ ے۔ن گ) دگہ کسے ءَ ماں شیکّوگ ءَ کنگ ءُ سرینگ کہ بہ شیکّ ایت۔ گوانزگ یا

ھندول ءِ سرینگ کہ بروت ءُ بئیت.

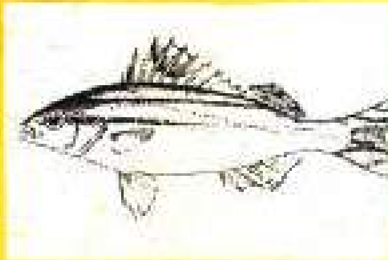
- **شیگینگ :** (شِ ے۔گِ ے ن گ) شتّیگینگ : (سربازءَ) گوھنیں پَشک، کرتول، گردول، جبّہ.
- **شیل :** (شِ ے ل) شَم، شم ءُ شیل۔ بچار «شیلُم»
- **شیلّ :** (شِ ی لّ ل) تیز ءُ ترندیں بیڑ، ترندیں ایردیگ، سگّ تیزیں ایڑّاب۔ دکاب شیلّ : ایس ءِ ساڑا، کہ چو شاھین ءَ راہ ءَ ایڑّاب کنان اِنت ءُ روت.
- **شیلّانچ :** (شِ ی لّ۔لَ ا ن چ) شیرءَ بچ کن انت بچاں پَشک کن انت ءُ ھمشیں انت شیلّانچ بیت۔ پاد ءِ کونڈ ءِ پُشکیں ھڈّ.
- **شیلّانچک :** (شِ ی لّ۔لَ ا ن چ کَ) پاد ءِ کونڈ ءِ پُشکیں ھڈّ۔ ایشی ءِ شیلّانچک ھم گوش انت.
- **شیلگ :** (شِ ے۔لَ گ) شتّل، شتّلیں مردم.
- **شیلَم :** (شِ ے۔لَ م) کسانیں ماتکینگ راستیں بُوٹگے.
- **شیلُم :** (شِ ے۔لُ م) کور ءِ آپ ءِ درآیگ ءِ ترّاگ یا کہ چہ کوہ ءَ درآیوکیں کوہ ءِ ترّاگ۔ دو کوہ ءِ بُرز دامن کہ بُرزءَ ھلوربنت ءُ گشکے جوڑ بیت کہ جھل ءَ ایرکپ ایت۔ (بچار ٹِت)

- **شیاز :** (ش ِ ی م َ م ا ز) ڈول ءِ ساد، کمیٹ ءِ ساد، چات ءِ ساد۔
- **شیمان :** (ش ِ ے م َ ا ن) پشیمان، پشومان۔
- **شیموش :** (ش ِ ی م ُ و ش) اُشتر ءِ رواجے کہ آئی ءَ "پادموش" ھم گوش اَنت۔
  تئی مھری شیموش اِنت۔ مارندءَ دلموشیں۔
- **شینز :** (ش ِ ی ن ز) شونزیں رنگ۔
- **شینزسر :** (ش ِ ی ن ز + س َ ر) شونزسر، آپی بٹے۔
- **شینزک :** (ش ِ ی ن ز ُ ک) بچار "شونزک"
- **شینزکاہ :** (ش ِ ی ن ز ۔ ک ا ہ) بچار "شونزکاہ"
- **شینزمگسک :** (ش ِ ی ن ز + م َ گ ِ س ک) شینزیں مگسک، شونزمگسک۔
- **شینزگ :** (ش ِ ی ن ز ِ گ) دَرچکے کہ ایشی ءِ دار ءَ آس نہ مِرایت چوکہ ایشی ءِ اگرتیکے ءِ کھٹور ءَ۔
- **شینک :** (ش ِ ے ن ک) بارگیں تنکیں جبر، لاگریں شینک : تنکیں جبر ے لاگریں شینکاں کائیں دھکاں گشتگ اَنت
- **شینک :** (ش ِ ی ن ک) آپی اولاکے ءَ آپ ءِ تہ ءَ تیلانک دیگ کہ رشت بگیپت۔ شینک دیگ، شِنگ درگ۔ *
- **شینگل :** (ش ِ ے ن گ َ ل) برھنگ، بے سِلاہ، بِتڑاھیں، تچک۔ PPE, CWD; SHENGAL: Naked.
- **شیوا :** (ش ِ ے و َ ا) بازمردم ءِ یکپارگی ھمراھی ءَ وانگ یا زیمرگ۔ (مُلاّ وھدے کہ لوٹ اِتنگ کہ مکتبی یکجا یکپارگی پہ جاک بوان اَنت گڑا گوشتگ اِت ئے "شیوا!!")
- **شیوار** (ش ِ ی و َ ا ر) سک دلگوش، ھشاری، ڈاہ داتگیں یا گپتگیں۔
- **شیوارگ :** (ش ِ ی و َ ا ر گ) ھشارکنگ، دلگوش دارگ، چٹیگ، پیش ڈہ کنگ۔ *
- **شیوان** (ش ِ ے و َ ا ن) سیاہ ءَ مھلدشوانگ پساں بارت ءُ روچ ءِ درآیگ ءَ زندبدءَ کار اِیت۔ ایشی ءَ "ھوات" ھم گوش اَنت۔
- **شیہ :** (ش ِ ے ہ) ھمامردم کہ دگہ نیگراھے بلہ دنت ءُ مسلمان بیت + ھمامردم کہ بندءُ تائیدکن اَنت، ئیک ءُ ڈاک کنوک۔ بلوچی گوھنیں دپترانی مستریں واھگدار "شیہ مرید" + زگریانی ملائیاں ھم شیہ گوش اَنت۔
- **شیھانی نگور :** (ش ِ ے ھ ا ن ی + ن ِ گ و َ ر) شیہزادگانی مندیگ۔ وھدیگیں ءُ اتوگیں۔
- **شیہزادگ :** (ش ِ ے ہ + ز ا ۔ د َ گ) شیھانی چُک ءُ نماسگ کہ گیشتر بلوچستان ءَ ماں نگور ءَ نندوک اَنت کہ ھمایانی نام ءَ اِنت۔
- **شیہزنگی نگور :** (ش ِ ے ہ ۔ ز َ ن گ ی + ن ِ گ و َ ر) رودراتکی بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت بچار "شیھانی نگور"
- **شیہ مرید :** (ش ِ ے ہ ۔ م ُ ر ِ ی د) بلوچی دپترانی چاکر ءِ زمانگ ءِ زانتگیں مردے کہ ھانی ءِ واھگدار بوتگ۔ ھانی چاکر ءَ گپتگ گڑا شیہ ءَ ملک یلہ داتگ ءُ پکیری زرتگ۔ ایشی ءِ داستان ءِ لچہ سک باز اَنت۔
- **شیھن :** (ش ِ ے ھ ِ ن) لور۔

- **شیھو** : (شِ یْ ھُ وْ) یا شیُھ : بلوچیءَ شیھ اِنت ، عربیءَ شیخ " ۔ رواےتی اپریکاءِ یک سرداری یے کہ آیانی بادشاہ پہ شیھوءِ نامءَ اِنت بزاں شیخ اِنت یا کہ پرنس یا "امیر" و "سلطان" ءِ معنیٰ گالے ۔

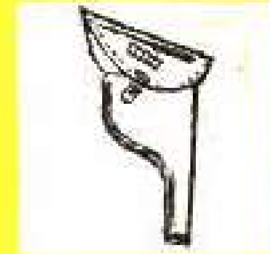
ک

- **ک :** بلوچی ءِ شانزدھمی آب ۔ ۲۔ کسانی ءِ "ک" ھرنامگالے ءِ رندءَ گیش کنگ بیت آ کسان شمار کنگ بیت۔
اک : پِس ، پِسک ۔ لوگ ، لوگک ۔ دست ۔ دستک ۔

کابلوشک

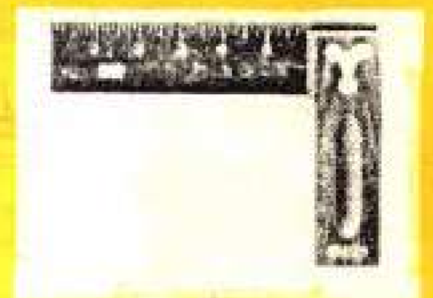
کد : ۱۲ س م دان ۱۵ س م

کاب

- **کاب :** (کَ اب) پستول ءِ دارءِ پوش ۔ (بچاربُت)
- **کابدگ :** (کَ ا ۔ بُ دَگ) بچار "کابزگ"
- **کابُز :** (کَ ابُ زَ) گوشی آسنے کہ دستگے ءِ تہ ءَ اِنت ، ماھیگ ءَ جنگ بیت ۔
- **کابزگ :** (کَ ا ۔ بُ زَگ) آھو ، آسک کہ لچہ کار دوست ءَ ھم گوش اَنت ۔ ★
- **کابُل :** (کَ ا ۔ بُ لْ) اوگانستان ءِ مُنجاھی شہر ★
- **کابلی :** (کَ ا ۔ بَ ۔ لِ یْ) نُھدءِ ہمیں دھلے کہ گزادگ یا تاپگ ءُ ورگ بیت ۔ ★
- **کابلوشک :** (کَ ابَ لُ وشَ ک) کسانیں گیمی ماھیگے ۔ (بچاربُت) ۲۔ دست ءِ چُنکی لنگک ۔
- **کابیل :** (کَ اِبِ ےْ لْ) ڈگارءِ بُن بندءِ دیم کہ آپ داراِیت ۔
- **کاپاچ :** (کَ اپَ اچْ) : کاہ پاچ : کنارءِ تہ ءَ کاہ دُزد اِیت آیاں ءِ داس بُراَنت کہ کنارءَ بزور گِن اَنت ۔
- **کاپَر :** (کَ اپَ رْ) بالءِ دیم ءِ ساھگ یاکہ جتائیں ساھگ کہ ءِ دار نگرد جوڑ بیت ۔
(شیرازی : کپر : اطاقیکہ از چوب و برگ برای محافظت محصول سازند)

- **کارپہ :** (کَ اپ ژ) : منوک. ہما مردم کہ ھدائے بودشت ءَ منوگر نہ اِنت۔ (تازی : کافر)
- **کاپور :** (کَ اپُ وْژ) اسپیتیں ابرک ءِ رنگیں چیزے کہ پہ تُوبا درمان کار مرد ءُ کن اَنت۔
- **کات :** (کَ اث) کاھے کہ چو اسپُست ءَ اِنت، عدن ءُ یمن ءِ مردم چوکہ پان ءَ وَرانت ءُ۔
- **کاتر :** (کَ اتِ ژ) اِستّل، ھرءُ اپس ءِ کُجا بیگءُ چہ پیداک بوتگیں مُچکءُ گوش اَنت، اے پدءُ دگہ مُچک نیار اِیت۔
- **کاتیال :** (کَ اتِ ے اڵ) لیب ءِ تہ، ھریک ٹولی یے ءِ مستر ءِ کاتیال ءِ گوش اَنت۔ ھر لیبے ءِ مستریں لیبی Captam " لیڈر، پیشوک، کمانڈر۔ (پمنی نزد ءِ اے "کات ءِ آل" اِنت، "کات" بزاں مُک ءِ آل بزاں سروگان ءُ پیشوک) مانیگان۔
- **کاٹ :** (کَ اٹ) بچار "کانٹ"
- **کاٹار :** (کَ اٹ اڑ) ھما کارچ کہ آئی ءِ دستگءُ مُچنک تکرہ اَنت (سالونکانی دست ءَ دینت ءُ)۔
- **کاٹکون :** (کَ اٹ۔ کَ وْن) آسنے کہ اُستا چیزے ءِ کرہ گیشینگ ءِ کار مرد ءُ کن اَنت۔ (بچار بُت)
- **کاجا :** (کَ اجَ ا) پوڑ مُنگ، وش ءُ تیلی دھلے کہ ماں کوسگ ءِ بیت بلے ایشی ءِ برچوکہ ٹاہٹ ءِ زمین ءِ چیرءَ اِنت۔ (بچار بُت)
- **کاجار :** (کَ اجَ اڑ) چہ پھلوی کُٹم دان ءُ پیسر ایران ءِ تاجدار بوتگ اَنت، بلوچ ایشان "گجر" ھم گوش اَنت۔

کاٹکون

کاجا

کاجو

- **کاجو :** (کَ اجَ ؤ) دشتیاری ءِ کورہ نام اِنت کہ چکسر کندءُ کیت۔
- **کاجو :** (کَ ا۔ جَ ؤ) میگے کہ ھشکی ءَ ورانت ءُ (بچار بُت)
- **کاد :** (کَ اؤ) رستر یا گچک ءِ گٹ ءِ پد، ھما جاگہ کہ رسترے ءِ گٹ چنگ ءُ گوشت ءُ ٹکرءُ بستگ۔ رستر ءِ دپ جنگءُ ٹپ۔ کادکنگ : رستر ءِ گٹ پاچگ ءُ نیشانی پدکنگ۔
- **کادَر :** (کَ اوَژ) کاہ در، کاھدر بزاں ھمود ءُ کہ کاہ بازبیت۔
- **کادِر :** (کَ ادِ ژ) تازی "قادر" ءِ بلوچی رنگ۔
- **کاڈ :** (کَ اڈ) کاڈ : شترنگ۔ وش کنذ، وتی رواج، کھیب کنوک۔
- **کاڈی :** (کَ اڈ ی) بچار "کاڑی"
- **کار :** (کَ اڑ) ھزمت۔ نوکری۔ کار کہ مردم کنت زرءُ رس اِیت۔ مردم ءِ ھرسرءُ گے کار اِنت۔
- **کارانی :** (کَ ارانِ ی) بلوچستان ءُ جاگھے نام اِنت۔
- **کاربند :** (کَ ار ءِ بَ ن ڈ) کار ءُ آنگیں۔ یا۔ کار ءِ بند کنگ ءِ وعدہ، کار مردکنگ مردمے ءِ یا دگہ چیزے ءِ۔
- **کاربندگ :** (کَ اڑ ءِ بَ ن ڈگ) کار ءُ آرگ، کار ءُ پرمایگ۔ کار مردکنگ۔ دپ ءِ کاربندگ پہ چیزے لوٹگ ءُ

- **کاربوج:** (کَ اڑ + بُ وجْ) دست ءُ دپی کسانیں ازباب - ھاچیز کہ چہ آئی ءَ کارے گرگ بیت - آلہ ۔
- **کارپد:** (کَ اڑ + پَ دْ) گژتگیں کار، کارانی پد (گیشتر پہ بدیں رنگ ءَ کارمرد بیت ۔ اک : " پلانی لے تئی نیکیں کارپد اَنت ")
- **کارتگ:** (کَ اڑ تَ گْ) گرگ ءِ کارتگ : بزاں گوراگ، آئی ءِ توار - ۲ - باکارگ ، کرتگ یا کنگ ۔
- **کارجاور:** (کَ اڑ + جَ اَوَرْ) عمل یا فعل the process
- **کارچ:** (کَ اڑ چْ) ٹپ اِنگیں تیز دپیں تپنیں آسنے کہ گوشت یا دگہ چیزے ءِ بُرگ ءِ کار ءَ دنت ۔ کارچ ءِ دوْ راست اَنت یکے ڈکّی دومی اڑگی یک دپے کارچے دومی اُڑگے ۔
- **کارچک:** (کَ اڑ چُ کْ) کسانیں کارچ - چُوٹ ءِ کارچک : سرتل ءِ بُن ءَ کش ءُ پتنیں پوست ءِ گیشیں ٹکڑے کہ پہ ٹھری ءُ نڑاہ ءِ ھاتر ءَ جن اَنت ءُ ۔ د ۲ - دوچے ءِ نام اِنت کہ بچکی پشکان کن اَنت ۔
- **کاردار:** (کَ اڑ - دَارْ) مزنیں کارانی مستر - نوکر ، ھزمت کار ۲ - دیوانے ءِ سکریٹری [وزیر : ب ق]
- **کاردربر:** (کَ اڑ + دَرْ - بَ رْ) کارانی جُوان کنوک ، کارانی رھبندانی سوج دیوک ۔ مزنکار دربر Director ، Manager
- **کارزانت:** (کَ اڑ + زانْ تْ) زانتکاریں مردم کسے کہ کار ءِ پہ جُوانی بزانت ۔ اُستاد Artist
- **کارزوال:** (کَ اڑ + زَوالْ) کارانی ھراب کنوک ، شرّیں کاراں ھراب کنوک ، تاوان دیوک ۔
- **کارسر:** (کَ اڑ + سَ رْ) کارے ءِ مستر " Officer
- **کارسیر:** (کَ اڑ + سِیں ےرْ) سیرکار بزاں کسے کہ بازکار بکنت ۔
- **کارگال:** (کَ اڑ + گَ الْ) ھماگال کہ کارے ءِ کنگ ءِ بارہ ءَ گپ بجنت گرامر" فعل ۔ Verb
- **کارگشاد:** (کَ اڑ + گُ شَ اڈْ) کارانی گُشاد کنوک ۔ کاردربر ۔ "مجلس عاملہ" ءِ ممبر : باسک ۔
- **کارگاہ:** (کَ اڑ + گَ اَہْ) جولاھیگ ءِ کارگاہ یا کار ءِ جاگہ ۔
- **کارگیج:** (کَ اڑ + گِ ے جْ) کار ءِ گیجوگ ، ھاسرکاری ادارہ کہ ملک ءِ مرداں کار ءُ روزگار دنت ۔ Employment exchange
- **کارگین:** (کَ اڑ + گِ ی نْ) جولاھیگ ءِ کارگاہ ءِ کل
- **کارمرد:** (کَ اڑ + مَ رْ دْ) : کارمرز : چیزے ءِ کار ءِ گرگ ۔ ڈکّ ءِ آرگ ءِ کار
- **کارمردکنگ:** (کَ اڑ + مَ رْ دْ + کَ نْ گْ) ڈکّ ءَ آرگ ۔ "استعمال" کنگ ۔ کارگرگ ۔
- **کارمرز:** (کَ اڑ - مَ رْ زْ) بچار " کارمرد "
- **کارمستر:** (کَ اڑ + مَ سْ تَ رْ) کار ءِ کماش ، ڈیوٹی آفیسر ، انچارج : مزنکار مستر : ڈائرکٹر - وزیر اعلیٰ ۔
- **کارنج:** (کَ اڑ نْ جْ) ماھیگے چہ لیٹر ءِ زات ءَ - کارنج پٹن : پٹن ءِ زاتے ۔ بچار بُت تاکدیم 593
- **کارنشت:** (کَ اڑ + نِ شْ تْ) " Retired " بازنشتہ ، بازنشت ، متقاعد
- **کاروان:** (کَ اڑ وَانْ) گلگ ۔
- **کاروانک:** (کَ اڑ وَانْ کْ) مرگے کہ پارسی ایشی ءَ کاروانک ءُ تازی ءَ " کروان " گُوش اَنت ۔
- **کاروانکش:** (کَ اڑ وَانْ + کَ شْ) دراںکاھے ۔ شپاں گُروایت ۔ بازپل پرکنت ، پُل ءُ سُھر اَنت ۔
- **کارواھند:** (کَ اڑ + وَا ھُ نْ دْ) ھما مردم کہ کارے ھست بے کار نہ اِنت یا کار ءِ ھُداوند ، مستر ءُ واجہ ۔
- **کاری:** (کَ اڑ یْ) کارکنوکیں مردم ، مزور ، کار ءَ آیوکیں چیز یا مردم ' کاریگ ۲ - مزنیں ٹپ انچیں ٹپ کہ آئی ءِ نشان نہ روت

- **کاریز**: (ک ا ر ے ز) کھن
- **کاریگر**: (ک ا رِ ی گ رْ) کاشیگر ؛ نزیں گوک.
- **کارینک**: (ک ا رِ ے ن کْ) ھما چیز کہ چہ آئی ءَ کارے گرگ بہ بیت ۔ (تازی: آلة - انگریزی: tool)
- **کاڑ**: (ک اڑ) بچار ءَ کاڈ۔
- **کاڑواڑ**: (ک اڑ + واڑ) آڑ گڑ۔
- **کاڑی**: (ک اڑی) زوتیں دست ھرچ ۔ ھما ھیگ کہ میدآئی ءَ چتاکن اَنت ءُ پہ وتی جندءِ ھرچ ءَ زیر اَنت کہ حسابءَ نہ ءَ نیئیت ، "اهڈا یا جانشو ءِ چک" ءَ پہ دوستی داتگیں ماھیگ ۔ Pocket money
- **کاس**: (کَ اش) پہ کاس ، پہ ماناس ماں بوجیگ ءَ یا ھمے راستیں چیزءَ۔
- **کاسپیت**: (کَ اس پ ے تْ) سپیتیں بزاں گمڑءِ رنگ ۔ اے گال چہ پارسی "کاہ سپید" ءَ زیرگ بیتگ ۔
- **کاسد**: (کَ اس دْ) پہ حال ءِ رسینگ ءَ دیم داتگیں مردم ، ربال ، حال بر (تازی: قاصد - انگریزی: Messenger)
- **کاسگ**: (کَ اس گْ) ۱- دارءِ نزان کہ آئی ءِ تہ ءَ وَرِدِن ورگ بیت ، دارءِ نزان کہ میدءَ پہ یکدارانی آپ چِنگ ءَ کارمرد ءِ کن اَنت ۔ ۲- ماناسگ : بزاں یکدار ، بوجیگ یا میل ءِ تہ ءَ سوار بیگ ۔ ۳- کورءِ کرّانی دَرْ کہ چو دمک ءَ اَنت ۔

کارنج پٹن

کد : پھناتی ءَ چہ ... س م ءَ کیش

کاش

۴- مَنگ ءِ ھر دو ءِ میں کُلیں جاگہ کہ کاشیگرانی گردن ءِ کالب اَنت ءُ چو کاسگ ءَ اَنت ۔

- **کاسگ پُشت**: (ک اس گْ + پ شْ تْ) کَسیپ ۔
- **کاسگ چَٹ**: (ک اس گْ + چَ ٹْ) ھما کس کہ کاسگ ءَ چَٹ اِیت ۔ ۲- ماتی لَنگک ءِ کَشی لنگک کہ گوں ھمیشی ءِ کاسگ یادگ چیزءَ چٹگ بیت ۔
- **کاسگک**: (ک اس گ کْ) کسانیں کاسگ ۔
- **کاسُلک**: (ک اس لُ کْ) کسانیں کاسگ ۲- کاھے ۳- لُوٹکے ، کَسیپ کہ دو راست اِنت (ھُشکی ءُ آپی) کاسلونک ، کانسلونک ، کانسلوک ۔
- **کاسلو**: (ک اس لُ و) بچار ءَ کاسُلک ۔
- **کاسو**: (ک اسُ وْ) تازی : قاسم ءِ بلوچی گالوارءِ نیم نام ۔
- **کاش**: (ک اش) کاشیں کاہ کہ مزن بیت ۔ چہ ایشی ءِ ڈیل ءَ کاشیں کلم جوڑ کن اَنت ءُ لوگ بند اَنت اے کاشیں کاہ ءِ راسک ءُ باپتان ءَ سریاز ءِ مردم گوک ءَ دیئیت ، وت نہ وراَنت گے بلے اشترءَ چارین اَنت ۔ کاشیں کاہ گوک ءَ پنزدرکنت ءُ نہ رنجین اِیت ۔ چہ کاش ءَ جوڑ کرتگیں لوگ ۔ کاشی لوگ ۔ کاشیں مید : بزاں تچک ءُ لمبیں مید کہ ڈکم نہ اَنت ۔ (بچار بُت)

- **کاشا:** (کَ اشِ ا) بچار «کاشُک»
- **کاشانی:** (کَ اشَ انِ ئی) آبریشمی جولاھیگ گوابیں ھچر نگیں سرچادرے کہ بانور ءُ سیرو دھدء ءَ دیگ بیت۔ بلکیں اے رنگیں سرچادر مبندرء کاشان ءِ جوڑ کنگ بوتگ اَنت۔
- **کاشُک:** (ک اشُ ک) لیجبرء زات ءِ کسانیں ماھیگے ۲۔ چھرء کاشُک، چیستوک ءَ کاشُک۔
- **کاشی:** (ک اشِ ئی) لوگے کہ آئی ءِ مُنک دار اَنت بلے "گردانی بدل کاش اَنت
- **کاشیگ:** (ک اشِ ی گ) پُرشوکیں اِیران
- **کاک:** (کَ اک) بُوچ کہ شیشگ ءِ دپ ءَ دیگ بیت۔ انگریزی (کارک : Cork) ءِ بلوچی۔
- **کاکا:** (کَ اکَ ا) ناکو (چہ ھر بندے ءَ) مستریں نرات۔
- **کاکڑوس:** (ک ا۔ک ڑُوْ ش) بچار «کاکڑوسک»
- **کاکڑوسک:** (ک ا۔کَ ڑُوْ س ک) باؤیے کہ گیشتر ماں گندیں جاگھاں بیت، گُسانی تہ ءَ ھر جاگھے کہ ورگی چیز ایر بیت ھم بیت (Cockroaches) (بچار بُت)
- **کاگد:** (ک اگ دْ) کرپاسک، ھمے کاگد کہ آئی ءِ سرءَ نبیس اَنت، وانگی ءِ کاگد اَنت۔ روتاک ھتاک ڈرست کاگد اَنت۔

کانکڑوسک

۲۔ ہندی۔ کاگد ءُ کراج : ہندی ءُ کلوہ۔

- **کاگشک:** (ک ا۔گَ شُ ک) بچار «کانگاشک»
- **کاگوشت:** (ک اگُ شْ ت) سکّیں سُدیگیں مردمے ءِ اگاں چہ آئی ءِ شدءَ کتر ورگ دیگ بہ بیت یا کہ اگاں ورگ ءِ ورگ ءَ اِنت ءُ نیم سیر بوگ ءَ گوں ورگ چہ آئی ءِ تیج گرگ یا چہ آئی ءِ دیم ءَ برگ یا ورگ ءِ نیلگ بہ بیت۔ گوش اَنت کہ ءُ کاگوشت ءِ بوت انجوش کہ پہ آپ ورگءُ "ھیتار" بیت۔
- **کال:** (ک اِل) کاھے۔
- **کالب:** (ک الِ ب) سنجہ۔ لَچہ ءِ وزن۔
- **کالپانی:** (ک الْ پَ انِ ئی) کورء تہ ءَ یک بُرزگیں زمین ءِ ٹکّے کہ آئی ءِ سرءَ دزچک ءُ سبزگ بہ بیت ءُ آئی ءِ ھردو دیم ءَ بلکیں چپ ءُ چاگرد ءَ کور ءِ آپ رو بہ بیت۔ ھُشکی ءِ جزیرہ : کُنگ، جنگل ءُ ٹِک۔
- **کالک:** (ک الْ ک) جنین کہ موداں رند اَنت پہ مُشگ ءِ ھر بھر اِش کن اَنت ھمے رنگ ءَ پہ گوپگ ءِ ھردیے ءِ موداں سے بھرءَ کن اَنت کہ ھر یک بھرے یک «کالکے» ۔ اے رنگ ءِ گوپگ ءَ ھم «سِکالک» بزاں «سے کالک» گوش اَنت۔ کیشگ، تجگ یادگہ انچیں نیبگانی راڑ

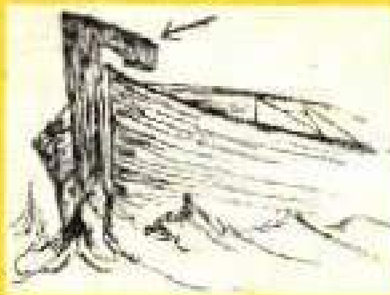
- **کالِگ:** (کَ اِل گ) گوشت یا ماھیگ ءِ بے ھڈّیں نترّیں ٹکر۔
- **کام:** (کَ ام) ۱۔ نازراھی یے کہ اولاک ءَ، گیشتر ھرءَ گپت کہ آئی ءُ ٹنک ءِ واد لتار انت نزیں ھرکہ پہ ماادگ ءَ کیت گٹا ماادگ وتی دپ ءَ چاپین ایت۔ ایشی ءَ ھم کام گوش انت۔

  ۲۔ وش، وَزِّدِل، واھشت، واھگ، دلدوست، مُحبّ، دلواھی (ناکام اِتاں)

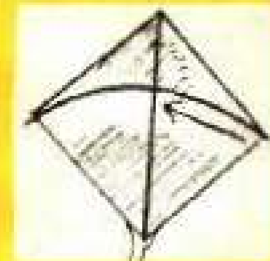
  ۳۔ وَس، دسرس، الاج، توجیل (بتل "کام ناکاے، ڈگ ھم شاے" یا "ناکام ناے نزانت، ڈگ شاے نزانت)

  ۴۔ بستار ءُ مبی یا کانگر ءِ وہ تچکیں لاپ دارءِ سکّ کام۔ گوش انت ءُ چو مُیں ءِ مھم کام " چوناھیگا ھر دو مُیناں کام گوش انت۔ (بچار مُت)

  ۵۔ دپ ءِ کام گوگ (ایشی ءِ مردم پہ زانتکاری دپ ءِ کامبوگ ءَ گُش انت۔ پچنی زَرّ ءِ لے گپ چوش بیگ لوٹ اِیت ءِ دپ ءَ کام بوگ" یا دپ ءِ کاموُگ ءَ، بزاں "کامبو" زد اِنت) پُشل بیگ۔
- **کامبا:** (ک ام بَ ا) کنتری: مزیں پات۔
- **کامبو:** (ک ام بُ وٗ) مُرگے کہ گردن ءَ بازدراج اِنت۔ دریاگور ءِ کوھاں نندایت، ماھیگ وارت۔ زمستان ءَ گرمیں مُلکاں کیت ءُ گرماگ ءَ سارتیں مُلکاں روت۔ چہ تپنگ ءَ ابید پہ وگم شپ ءِ گرگ بیت۔

کانا

کام

- **کامپول:** (ک ام۔ پ وٗل) سرگ ءِ ھڈ۔ کانپول۔
- **کامہ:** (کَ ام ہٗ) مراد، واھشت، پہ مُراد، مکسد ــــ "پہ سلاہ ءَ نوشیروان عادل ءِ کامہ اَت" (شعلپہ کار)
- **کامیاب:** (کَ ام۔ یابٗ) سوبین، سوب کرتگیں۔ ★
- **کان:** (کَ انٗ) دیم، سراوشتات، گھ، جوانیں سر، کاٹ۔ ــــ لاگر ءِ شیئکاں کانیں دھکاں گُشتگ اَنت۔

  ۲۔ سرباز ءِ شھرے ءِ نام اِنت کہ ایشی ءِ کھن ھم گوش اَنت۔
- **کانا:** (کَ ا۔ نَ ا) یک چم ۲۔ بُسکان ءِ کانا، ھما کہ بُسکان ءِ بیرش ءِ بدل اِنت۔ (بچار مُت)
- **کاناق:** (ک ا۔ ن ا۔ تَ ی) پاگاسے کہ لاگر ءِ بہ ڈول اِنت۔
- **کانپول:** (ک ان پ وٗل) بچار "کامپول"
- **کانٹ:** (ک ان ٹ) پس، گوک، گورانڈ یا آسک ءِ دگہ ھمے رنگیں دلوتانی سرءِ رستگیں ھڈ۔ مردم ءِ سرءِ کانٹ: بزاں سرءِ میک ءِ ھردو مُیں گُٹ نزیں جاگہ اَنت کہ سرءِ بزتریں ھَڈ اَنت ءِ ھڈ۔ پہ ھون ءِ جنگ ءِ تراشتگ ءِ جوڑ کرتگیں کانٹ ءِ سواس ءِ بند کنگ ءِ آسکی کانٹ، کانٹ کہ بچیراں گون اِنت کہ زمزیل بند اِنت (کانٹاں کلندر جن اَنت۔ ماراں جوگی گر اَنت) بوجیگانی کنا یا اُدل ءِ بدل ءِ کانٹ ءَ کانٹ جنگ: پس یا گوک کانٹ جن اَنت، کانٹ جنگ: کانٹ مُپ کنگ تاوار کنت۔

۲۔ کرّ یا شرّیگ ، لوگ ءِ کانٹ بزاں شرّیگ ۔ دگہ پتّنیں چار شرّیگی یا گیشتر شرّیگی چیزے ءِ کانٹ ۔ تلک ءُ کانٹ ۔

۳۔ چمّ کانٹ بنت بزاں سیاهگ چمّ ءِ توک ءَ زبنت بلکیں راستی یا چپی نیمگ ءَ بنت ، "چمّاں کانٹ کنگ" پہ زانت بزاں سیاهگاں یکّ ءَ دارگ یا کہ پونز ءِ گوں هردوئیں چمّاں چارگ کہ دوئیں سیاهگ چمّ ءِ دیمی ڈونگ ءَ کاینت ۔

کانٹار : بچار "کاٹار"

کانٹک : (ک ان ۔ ٹُ ک) اپونگ ءِ بر ، هرکسانیں بارگیں توسکیں چیز یک دگیشترءِ بر) ۲۔ مور ، مُلّا پاتو ، چرت یا شمے ڈولیں لُرکانی کانٹ ، شنک ءِ کسانیں کانٹ کہ لوک درکاینت ۔ چچیک ءِ نہ رس انگلیں بر ۔

کانٹکو : (ک ان ۔ ٹُ ک ُ و) جنگ ءِ بڑءِ لانچگ ، کانٹو بگیمہ جنک ءِ بچک پہ دوستی کانٹکو بنت ۔ "شاری ءُ مولجاں مرجاں کانٹکو انت" پمئی نزء ، "کانٹکو" ءِ گال پہ اے نیموں ءِ کارمردبیت کہ دُو مور کروت ماں وت ویم پہ دیم بنت ڈیک درگی بنت آیاں سماکپ ایت کہ یک چیزے مئے دیم ءَ انت (مور نہ گندایت سماکنت) نوں هردوئیں دق کانٹاں دیم ءِ برانت ءُ زانگ لوٹ انت کہ چہ چپیکے ءَ مئے راہ گٹ کرتگ (چو ناهیگا چہ بوء هم زان انت) من لیتگ کرمیتراں میتراں ءِ دقی کانٹاں شرّین انت ءُ کرگن انت ءُ یک دگرسے راہ دینت اگاں مور ءِ ، سما بیت کہ منی دیم ءِ دگہ ساهدارے هماداں ءِ دپ ءَ جنت ءُ گپتے چہ ایشی ءِ زانگ بیت کہ مور پہ کانٹ ءُ بوچیز ءِ زانت مور وهدے زانت کہ منی دیم ءِ دگہ مورے ، پہ دوستی آئی ءِ کانٹ لهم مُرانت پیشکا پہ دوستی ءِ گوشش انت کہ "شاری ءُ مولجاں مرجاں کانٹکو انت ۔"

کانٹل : (ک ان ٹُ ل) بچار "کانٹُک"

کانٹی : (ک ان ٹ ی) هماکہ چمّ ءَ کانٹ یا ٹیلگ ءَ چوٹ ءِ بنت ۔ ۲۔ بس گوک یا گرانڈ ۳۔ ماهیگے چہ پاکاس ءِ زات ءَ ۴۔ شیتانیں مردم ۵۔ هاں کہ چمّ ءَ کانٹ انت ۔

کانجل : (ک ان ۔ ج ل) واد جوڑ کنگ ءِ کار جاہ ۔

کانجو : (ک ان ۔ ج و) کیدار یا بوجیگا نی تاگرانی پُشت ۔ کنجو ۔

کانڈار : (ک ان ڈ ا ر) ماهور ءِ راستے کہ تیاب ءَ چیر کنگ بیت ، اے کانڈاراں یک تهنگی مزنیں پلکے یا پتّیں دارے ءِ سر ءَ کن انت ءُ وت هم ایشی ءِ سر ءَ نند انت ءُ چہ گوراں زرءَ برانت ءُ ماهور ءَ ربیچ انت ءُ پد ءَ کاینت ۔ اے کار ءِ کیدار کار مرد نہ بنت ۔ کانڑار

کانڈور : (ک ان ۔ ڈُ و ر) دریا ءِ کرّ ءَ ڈور ءِ تہ ءَ یادگہ اچیں کسانیں کنڈ ءَ منڈ کہ آپ وهدے آلاڑ بیت ایشانی تہ ءَ آپ پشت کپ ایت گوں آپ ءَ ماهیگ کیکرداؤ کسیپ پشت کپ انت کہ گر انت پش ۔

کانڑار : (ک ان ڑ ا ر) بچار "کانڈار"

کانڑس : (ک ان ۔ ڑ س) نیم زاتیں (آ کانڑسیں مردے)

کانڑور : (ک ان ڑ و ر) بچار "کانڈور"

کانزگ : (ک ان ز گ) مچ ءِ هوش ءِ بُن ءِ دار ، مچ ءِ کانزگ ۔

کانژ : (ک ان ژ) چمّ کہ کانٹ بیت ۔

کانکڑوسک : (ک ان ک ڑ و س ک) لوگئے کہ گندیں جاگہاں بیت ۔ پتّن ، مزن باٹزل ءَ ٹهرانت ۔ کانکڑوسک ، سکاکڑوسک ۔

کانگ : (ک ان گ) لوگ ءِ هما مزنیں دار کہ آئی ءِ سر ءَ دگہ کسانیں دار ایر بنت ۔ بوجیگ ءِ هما دار کہ ستو ءِ

چیرءِ انت

- **کانگاشک:** (ک ان گ اش ک) مشو رنگیں باز ڈولداریں مُرگے، سرگ ئے زنڈ، دپ ءِ مزن ءُ مزن ءُ توار انت ـ
- **کانگڑو:** (ک ان گ ڑو) اِستار دُمبی، داوا دُمبی، تپنگ ـ
- **کانگڑوسک:** (ک ان گ ڑ و س ک) بچار "کانگڑوسک"
- **کانگڑ:** (ک ان گ ڑ) بچار "کانگاشک"
- **کانگشک:** (ک ان گ ش ک) بچار "کانگاشک"
- **کانگی:** (ک ان گ ی) آچکیں بان کہ آئی ءِ چاریں دیوال بُرزی ءَ برابر انت سرئے پتن انت کانگ ءُ وری ئے مان انت ءُ نوکئے ھم مان اِنت چہ ھشت ءِ گل یا کہ سِنگ ءِ گل یا چُن جوڑ کنگ بیت. راستیں بان ـ
- **کانیگ:** (ک ان ی گ) بچار "کھنیگ"
- **کاہ:** (ک اہ) چہ زمین ءَ رستگیں سبزی کہ دلوت ئے وارت ـ بے دان، کاہ بُر: کاہ بُرُوک. کاہ ءُ بوج، ۲ـ بے تام ـ
- **کاھبوٹی:** (ک اھ ـ ب و ـ ٹ ی) بچار "کھبوٹ"
- **کاھچر:** (ک اھ + چ ر) دلوت ءُ اولاکانی چراگ جاہ کہ کاہ ءُ آپ باز بیت. کھچر، چراگ ـ
- **کاھدر:** (ک اھ + د ر) ھمودءِ کہ کاہ باز بیت، کاہ چر یا کھچر، کھدر ـ
- **کاھک:** (ک اھ ک) سبزی ھما کہ مردم ئے گراد ایت یا آمگ ءِ وارت ـ "کاھکے بور راھکے برو" ۲ـ جنینی نامے ـ
- **کاھگل:** (ک اھ + گ ل) ھما گل کہ آئی ءَ تہ ءَ ہیٹر یا دگہ کاہ گدّ انت ءُ مان کن انت کہ لوگ ءِ دوگ ءِ کار مرد بیت ـ
- **کاھگوشت:** (ک اھ گ و ش ت) بچار "کاگوشت"
- **کاھل:** (ک اھ ل) دل ءِ کاھل بسینگ ءِ میانجی ءُ ھڈ ءِ کُٹ اِنگیں لوبجانیں سر ـ
- **کاھوران:** (ک اھ + و ران) ھما دھدءِ گشش انت کہ گلہ ءِ کشار ءِ تہ ءَ دگہ کاہ رُد ایت ءُ چنگی بیت ـ
- **کاھوشں:** (ک اھ و ش) جوھاں موش: بھار گشں ایت گلہ ءِ جوھان مشگ بیت. کاھش. جوپاگ، ایراھت ـ
- **کائیگر:** (ک اء ی گ ر) نزیں گوک، کاریگر ـ
- **کُپ:** (ک ُپ پ) گردی، گنبد ءِ کُپ یا سر ءِ کُپ ـ ★
- **کبا:** (ک ب ا) مزنیں کوٹ ءِ راستے PPB. LWD: KHAWAH overcoat
- **کباب:** (ک ب اب) آس ءِ تاپ ءِ شور کرتگیں گوشت ـ
- **کباٹ:** (ک ب اٹ) گس ءِ ھما لاپ دریگ کہ دیگ ءُ تاک اِش پر انت ـ
- **کبر:** (ک ب ر) مانش ءِ ھمے گل کہ مردم ءِ جون ءُ مان ئے کن انت ـ
- **کبرجن:** (ک ب ر + ج ن) ھما مردم کہ کبر جنت ـ
- **کبتڑ:** (ک ب ب ڑ) پیرکاہ: کوھی ڈرچکے اُشتر ئے وارت، سک باز بیت ـ
- **کبز:** (ک ب ز) ملک ءُ ڈگارانی کاگد ۲ـ لاپ ءِ بندیگ ـ ★
- **کبس:** (ک ب س) گسی مُرگی ڈب ـ
- **کبگ:** (ک ب گ) کوگ: مُرگے وش رواجیں ـ
- **کُبل:** (ک ُب ل) ھر چیزے کہ بند بیت بیتی یا لوگ ءِ دروازگ ءِ کُبل تپنگ ءِ کبل کُبلیں سال: تواہیں سال، کُبلیں بردان ـ

کُبلبند: اکُ بْ لْ + بَ نْ ڈْ) ھمے بندیگ کہ تلک ءِ کُبلک ءَ گوں نیاملار ءَ بند ایت۔

کبلک: اکُ بْ لُ کْ) تلک ءِ کُبلک (اکْشرک) کُنری دارءِ ٹکرے کہ تہ ءِ ٹنگ انت سر برءَ کندگ جنگ کہ کرم ہمیشی ءِ سرءِ لوپ کن انت ءُ دارک ءَ گوں ھمیشی ءَ اڑین آنت۔

کبلہ: اکُ بْ لَ ہْ) " خانہ کعبہ" ءِ نیمگ۔ بلوچستان ءِ روبرکت ءَ کپ ایت۔ ★

کبلھی: اکَ بْ لْ ھِ یْ) ھماکہ گوں کبد ءَ شیادی کنت، روبرکت ءِ نندوک۔

کُبلی آنجگ: اکُ بْ لِ یْ + آ انْ جَ گْ) کبلی ھمے بلوچی آنجگ انت کہ آئی ءِ تہ ءَ زرّ مان کنگ بیت۔ چہ پشم ءَ جوڑ بیت کبلی آنجگ ءِ سکے راست انت پنچ داری (پنچ ڈیل زور انت) بشش داری ءُ ھپت داری ھم ھست، پنچ داری ءَ دو گوشں، شش داری ءَ سے گوش ءُ ھپت داری ءِ چارگوشں آنت ءِ شش داری ھم چارگوشں کنگ بیت۔

کُمبد: اکُ بْ نْ ڈْ) ذراجیں تپلے کہ پہ گوزھرءِ شکار ءَ کارمرد بیتگ، ھمے رنگ ءَ جنگ ءِ تہ ءَ یاکہ کلاتانی پکت کپگ کارمرد بیتگ ۲۔ ھماکوہ کہ سرکپگ ءَ ایرکپگ ءِ راہ اِش نیست، گٹیں کوہ ۳۔ گرپتار۔ بند۔

کبَند: اکَ بْ۔ بَ نْ ڈْ) کپتو کنگ ءُ ھنام دیگ سٹ ٹھر

کبوتری: اکَ بُ وْ تَ رِیْ) ماتی لنگک ءِ توکی لنگک ءِ سراں یکجاکن انت ءُ زور پر دیگ ءَ گوں انچوش شترین انت کہ توارے درکیئت اردو، ایشی ءَ پٹنکی گُرشِ انت (چٹکی بجانا) بلے گیشتر ءِ لے بزانت ءَ زیرگ بیت کہ کردسے ءِ دیم ءَ انچوش کن انت کہ آ "کبوتری" بکنت بزاں ناچ بکنت، کردس ءِ پڑکا مینگ۔

کبول: اکَ بُ وْ لْ) منّگ (تازی: قبول)۔

کبی: اکَ پ یْ) بچار "کبیھ"

کبتی: اکَ بْ۔ پ یْ) گدءِ ذراجیں ٹکرے کہ کسانیں بچکّ وتی اکب ءُ دیم ءَ مان ٹے جن انت ءُ چہ شوکانی شم ءَ گوازینیں انت ءُ دومی سرءَ پشتی نیمگ ءَ اکب ءَ مان جن انت پہ دریاءَ جان شودگ ءِ ھاترءَ، باز برءَ مزنیں مردین میدھم لانکیگ، مزنیں گدے یاکہ چادرے انچوش کن انت۔

کبیسی اکَ پ ی سِ یْ) سکیں پتن ٹپتیں میھ انت کہ بوجیگ ءِ زیر آپ ءُ میلکی ءَ جنگ بنت۔ کیداراں ھم جنگ بیت بلے آئی ءِ سرگردانت ءُ تھنگ ءِ تہ ءَ روت۔

کبیھ: اکَ بِ یْ ھْ) گیرتدار، جوانمرد، پرشان ءُ مڑا، امیر، میر PPB. LWD. KHAWAH: A warrior, mighty man

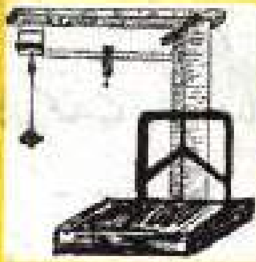
[اوستا ءِ یک میحے ءِ پادزناں بنشتگ اِنت "کوی" KAVI بمعنی خدیو و سردار ءُ فرماندہ است و اینجا زرتشت سراں و بزرگان آریائیان دیو پرست را بدین نام میخواند "وسے دد" از امرای دیوسینا۔ یستا ط]

کَپ: اکَ پْ) اے ستیں ماھیگ ءِ بَڈّ انت کہ مُدّتے ءَ زند وکہ بڈّے رودین ایت ءُ اولی ءَ یلہ دنت۔ اے بلوبیت ءُ تیاب ءَ کیت اے چو گچ ءَ انت ایشی ءَ دریا ءُ گچ ھم گوش انت زرگرچہ ایشی ءَ کارگر انت، گچ ءُ کپ۔ ۲۔ کپگ ءِ بیرمانگال بزاں بکپ۔ کپ ءُ لیٹ، کپ ءُ پادا۔

کپّ: اکَ پّْ) نیم، دوٹکر، دوبھر یا گیشتر ٹکر، جیند۔ ۲۔ کپ ءُ گند: بلوچی دوچے ءِ نام انت ۳۔ پاگاسے، بزاں پٹک ءِ زات ءِ مزنیں ماھیگے کہ گوش ءَ زاناں کپ گرتگ ءُ دمب ءِ بھر بڈّ اِنگ ءُ دور داتگ، کوھانڈ ءُ مزن اِنت گوشں ھم مزن انت، سکیں جنگوکے، وروکے، سرگ ءَ تیار اِنت چو پیگل بڈّ اِنت۔

رکپّ: اکَ پّْ) گیشتر کہ آئی ءِ برءَ کوسگ گوش انت ھمے کوسگ اِنت کہ مید چیردان ءَ کُش انت ءُ۔

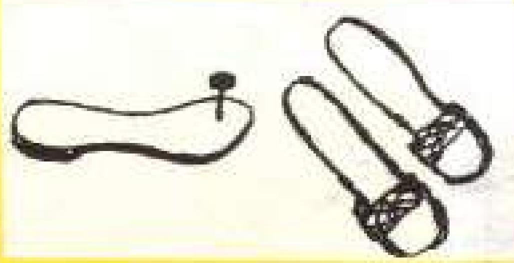
- **کُپ:** (کُ پْ) ترٗ نزوکیں جنتک ءِ بلے پہ چیزے ءِ گرگ ءَ، کُپ کنگ، کُپ بند گ، پہ چیزے ءِ گرگ ءَ انزار۔
- **کپات:** (کَ پَ ات) چہ چیٛ ءِ ہیٛشءَ جوڑ کرتگیں کسانیں درپ کہ ناہ مان ءَ گن اَنت۔ ۲۔ بکپات
- **کپاتک:** (کَ پَ اِ تَ کْ) کسانیں کپات ۲۔ دراجیں کپاتے بلے بارگ اِنت چیری سرءَ بارگ ءُ سرءِ براہ ترا اِنت کہ گوں نگارءِ بند اَنت ءُ ءِ اشی ءِ تہ ءَ داناں ریچان کن اَنت کہ پلائی تہ ءَ ریچ اَنت
- **کُپار:** (کُ پَ ار) شیکن، دستر خوانے کہ گرد اِنت ءُ چہ پیٛش ءَ جوڑ کنگ بیت۔ (بجار ءُت)
- **کُپتار:** (کُ پْ پَ ار) سک گرم کہ گوات بند بہ بیت۔
- **کپارک:** (کَ پَ ارِ کْ) کسانیں کپار
- **کپان:** (کَ پَ ان) ہماکہ کپگ ءِ اِنت، کپان ءُ پُر شان: پہ واری ءُ جنجال جاہے ءِ سربگ۔ ★
- **کپتان:** (کَ پْ پَ ان) کمپان، شہر بند، پیسل ۲۔ کشش ءُ من کنوکیں اَزباب۔ مزیں شاہیم۔ (بجار ءُت)
- **کپبند:** (کَ پْ بَ نْ دْ) بجار "کبند"
- **کپت:** (کَ پَ تْ) "کپگ" ءِ "گوست گال"
- **کُپت:** (کُ پَ تْ) زرجاہ، کُورچ، کلورہ ھڈ ءُ بھلوگانی نیامجی ۲۔ بوجیگ ءِ کُپت PFB, LWD, KHUPT: Hip-joint

کپتان

کُپار

- **کُپتا:** (کُ پْ تَ ا) لولا، پوری، کسانیں نگنک کہ ماں روگن ءُ پچگ بنت
- **کپتگین:** (کَ پْ تَ گِ ے نْ) ہماکہ کپتگ، چہ آریپ ءُ بوھیری اجل کپتگیں بھشیا، بے لج، بنام۔
- **کپتوک:** (کَ پْ تَ وَ کْ) ہماجنین کہ چُک ءِ سرءَ ناوش بوتگ۔
- **کپتوک جاہ:** (کَ پْ تَ وَ کْ + جَ اہ) ہماناوڑجاہ کہ اودءَ جنین چُک سرکپگ ءَ برگ بنت: زچہ خانہ "ولادۃ" Maternity Home.
- **کپتہ دل:** (کَ پْ تَ ہ + دِ لْ) نزور دل۔
- **کپچ:** (کَ پْ چْ) بے تام۔ ہماھارگ کہ چہ نہ رس اَنگیں کلونٹ ءِ جوڑ بیتگ، بے شیرگ۔
- **کپچی:** (کَ پْ چِ ی) کسان کسانیں بہنگ ءُ ڈوک۔
- **کپر:** (کُ پَ ر) نہ منگ، ھلاء بودشت ءُ نہ منگ (تازی: کُفر)
- **کپر:** (کَ پْ پَ ر) سر ءُ روداتک ءَ بندنے۔
- **کپرک:** (کَ پْ رَ کْ) درمان کاھے کہ پل ءُ سک اسپیت باھر اَنت۔ شہر شہر چو کپرک یا اسپیت اسپیت چو کپرک ءِ بلے رُوک چو کپرک ءِ ھم گشش اَنت۔
- **گپڑ کپار:** (گَ پْ ڑ + کَ پَ ار) کاگد یا دگہ اَنچیں چیزے بتوار گپر کپڑ۔

- **کُپٹرکی:** (اَک پ ٹرُ ُرکِ یَ) کڑب ءِ ھما دھد کہ نوکی چہ پل ءِ تا کانی سران کش ایت۔
- **کپتَرگ:** (اَک پ َ ترَ گ) تمرد یا دگہ اچیں چیزے گور تمشگ ءِ توار۔ کپترگ ءِ: یک اناگہ، گول توار ءِ۔
- **کپیرنگ:** (اَک پ ۔ رَن گ) نیم رنگ ھما چیز کہ دیگا نیم سرجم انت۔
- **کپترو:** (اَک پ َ پ رُو) کپتری، کپترہ، نندوک۔
- **کپتری:** (اَک پ َ پ رِی) کپترہ، نندوک۔ مردمی نامے
- **کپریل:** (اَک پ ۔ رِے ل) کلنڈ کہ پہ لوگانی سر ءِ دیگ ءِ جوڑ کنگ بنت۔ (اے درا مدیں گلاے)۔
- **کپتڑ:** (اَک پ ڑ) آپ یا شبکیں ھوریءِ رِچگ ءِ توار۔
- **کپتڑ کپاڑ:** (اَک پ ڑ + ک پ اڑ) آپ یا ھوریءِ رِچگ ءِ توار۔
- **کپتڑگ:** (اَک پ ڑ ڑگ) آپ یا ھوریءِ رِچگ ءِ توار کنگ۔
- **کپتس:** (اَک پ س) کبس، پنجرو۔
- **کپسک:** (اَک پ س ک) کرپاسک، کاگد Paper

کپکپ

- **کُپکُ:** (اَک پ پ ک) ناکگیں ءِ کپک بزاں ھماسکیں پوست کہ مچگ سے تہ ءِ انت، ایشی ءِ مزانت ءِ گیشتر پہ شیر ءِ کپل کنگ ءِ کار مردکن انت ۲۔ گلوءِ زات ءِ ماھیگے۔
- **کپکا برکا:** (اَک پ ک ا + بَ رَک ا) مولی پیسے، کپکا چنکا۔
- **کپکا چنکا:** (اَک پ ک ا + چ ن ک ا) بچار " کپکا برکا "۔
- **کپکپ:** (اَک پ ۔ ک پ) دارہ سواس (بچار ُبت)
- **کپکپ:** (اَک پ ۔ ک پ) گرل گرل۔ ممکر ممکر۔
- **کپ کنگ:** (اَک پ + ک ن گ) ممکر کنگ، نیم کنگ، دُو یا گیشتر ممکر کنگ۔
- **کُپ کنگ:** (اَک پ + ک ن گ) چیزے ءِ گرگ ءِ انزار بندگ۔ موشی وت ءِ تز کار ایت ءِ پہ تشک ءِ گرگ ءِ انزار بند ایت۔
- **کُپگ:** (اَک پ پ گ) کپگی، لیپے کہ ایشی ءِ تہ ءِ باز راست انت: لٹی، مانرچکا
- **کُتیگ:** (اَک پ پ گ) گوات گرگ ۲۔ زھر گرگ ءِ گپ ءِ جنگ، نونساں نونس بوگ، اولاک کہ گپ ایت ءِ بڈ ءِ دززیں رولیچے کنت۔

کپگ : (کَ پَ گ) چہ بُرز ءَ یا اوشتگی جاگہ ءَ زمین ءَ ایر بیگ۔ چُشیکہ ءِ دور دیگ ءَ بیت آ کپ ایت۔
۲۔ نادُراہ بیگ۔ ۳۔ جنین ءِ مُچک ءِ سرءَ ناوش بیگ۔ ۴۔ ایر بیگ یا بیگ۔ ○ آپ کپگ : ورنائی ءِ رسگ۔ ○ آپ ءَ کپگ : جات ءِ آپ ءَ رسگ۔ ○ آپ ءَ کپگ : چُج ءِ روگ۔ ○ آس ءَ کپگ : بُنگرگ۔ ○ ایر کپگ : چہ بُرزءِ جہل ءَ ایر آیگ۔ ○ بُرز کپگ : پہ دپ جنگی ءَ گپ ءِ ترّان ءَ بُرز روگ۔ ○ بھت ءَ کپگ : بھت ءِ روگ ءُ بے بھت بیگ۔ ○ بیرھاں کپگ : ردیں راھاں روگ۔
○ پاداں کپگ : گونڈیں مُچک ءِ گام گیج ءِ بنگیج کنگ۔ ○ پر کپگ : نام ءُ نشان ءِ گار بیگ۔ ○ پُشت کپگ : پد کنگ۔
○ پُشت ءَ کپگ : چیزے یا کسے ءِ رند ءَ بیگ یا شوھاز ءَ بیگ۔ ○ پُشت ءَ کپگ : کسے ءِ باپُشت ھبر کنگ یا دُژمنی کنگ۔ ○ پون کپگ : شرگ ءُ پُونسگ۔ ○ تہ کپگ : نادُراھی ءِ زیات بیگ۔ ○ تہ ءَ کپگ : کسے ءِ کار یا ھبرءِ تہ ءَ مان دیگ ءُ دوت ءِ ھور کنگ۔ ○ ٹِک کپگ : کلونٹ ءِ ناہ بیگ۔ ○ جار ءَ کپگ : گوانک ءِ بیگ۔ ○ جنین ءَ کپگ : جنین ءِ مُچک ءِ سرءَ ناوش بیگ ○ جہل کپگ : نرم بیگ چہ ترندی ءُ ءِ مُچک ءَ کپگ : اِشکند بیگ یا مُچک ءِ پرینگ۔ ○ چماں کپگ : چیزے ءِ پھک ءَ نہ بیگ (چماں کپات بزاں نیست)۔ ○ چم ءَ کپگ : گِندگ۔
○ چہ بار ءَ کپگ : اولاک ءِ انچوش نزور ءَ لاگر بیگ کہ بار ءِ جھ دُرت کمنت۔ ○ چہ چماں کپگ : بے اِزت بیگ۔ ○ چہ زرک ءُ دوراں کپگ : نزور بیگ۔ ○ چہ کار ءَ کپگ : کار کنگ ءِ لائک نہ بیگ۔ ○ چہ گپ ءَ کپگ : ھبر ءِ بند بیگ۔ ○ چہ لاپ ءَ کپگ : بے کار ءُ بے روزگار بیگ۔ ○ چیر کپگ : ترندی کارے کنگ۔ ○ دپ کپگ : دُچار بیگ۔ گِندگ ڈِیک ورگ۔ ○ دچار کپگ : گِندگ۔ ○ در کپگ : چہ

کپنجر

کپل

جاگہے ءَ در آیگ۔ ○ دست کپگ : رسگ یا دست ءَ آیگ۔ ○ دست ءُ پاداں کپگ : چِلی لوٹگ زیر منت بیگ۔ ○ دنتاں ءَ کپگ : دنتاں ءِ پرشگ ءُ در آیگ۔ ○ دُور کپگ : دُور بیگ۔ ○ دل ءَ کپگ : دل ءِ دور دیگ یا دل ءَ نزور کنگ چہ ترس ءَ۔ ○ ڈُکال ءَ کپگ : ڈُکال بیگ۔ ○ راہ ءَ کپگ : راہ ءِ سرءَ آیگ۔ ○ رد کپگ : بزاں ردّ ورگ۔ ○ رند ءَ کپگ : پُشت ءَ بیگ۔ ○ زُنگراھاں کپگ : مُشکلیں راھاں روگ۔ ○ سر کپگ : برزءَ روگ۔ ○ سرءَ کپگ : جنجال ءِ بیگ۔ ○ شیراں پٹ کپگ : اَئیب دار بیگ۔
○ کپگ ءِ کپگ : کپگی لیٹ ھرکسی ءِ رچ بُج ایت اُگشِس انت "کپنگ"۔ ○ گیچل ءَ کپگ : اڑ ءُ جنجال ءَ بیگ۔ ○ گوات ءَ کپگ : گوات ءِ بند بوگ۔ ○ لَک کپگ : بُرزءَ روگ۔ ○ میدانی تاک کپگ : میدانی اسپیت بوگ۔ ○ ناگہ ءَ کپگ : ناپگ ءِ چہ جاگہ ءَ ٹگلگ۔ ○ ناہ کپگ : مچ ءِ کلونٹ ءِ ناہ بیگ۔ ○ واب کپگ : واب بیگ۔ ○ وباہ کپگ : وباہ آیگ۔
○ ھست ءُ پستاں کپگ : زور ءُ تاکت ءِ ھلاس بیگ۔

کپگی : (کَ پَ پَ گ ی) بچار "کپنگ"

کپل : (کَ پَ ل) مکّون ءُ نشتا نجاہ، بزیں ءُ زندیں گوشت ۲۔ کلنڈ ءِ کساتیں کاشگ۔ (بچار بُت)

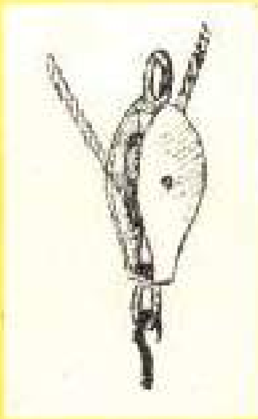
کپن : (کَ پَ ن) مرگ ءِ پوشاک، ھما گُد کہ مُردگ ءَ گور ءَ دئیت ءُ گل ءَ کن انت۔

کپنجر : (کَ پ ن ج ر) ھشوریں جنگلی مُرگے پہ مُیٹرینگ ءِ وارانت ءِ، ایشی گوشت ھم وش انت۔ آواز "کپنجر کپنجر" یا "کُشرا لکو کُشرا لکو"۔ (بچار بُت)

- **کپنڈ** : (کَ پ ن ڈ) چہ نزوری یا لاشکوری یا چہ کسے ءِ تیلانک ءَ سرپلد ورگ۔
- **کپنذر** : (کَ پ ن ژَر) کنزلیک : حوھان ءِ مُشک ءَ رِندھا ھوشگ کہ چہ آئی ءِ دان کپگ اَنت، ھوشگ ءِ لمپش ءَ ایشی ءَ کٹگر ءِ ھم گوش اَنت۔
- **کپن کش** : (کَ پَ ن + کَ ش) سنگ سودا، چہ نیاد ءَ گیش گروک، لالچی، لب وار۔
- **کپئو** : (کَ پ پَ و) (کَ پُ پُ و) کیدار یا بوجیگ ءِ پرشتگیں جاگہ ءَ پہ دار بچ جنگ۔
- **کپئو** : (کَ پُ پُ وْ) کپ گرتگیں ءِ ھشک کرتگیں ناہ۔
- **کپوت** : (کَ پُ وْ ث) وش دِرل ءُ وش آوازیں مُرگے۔ ایشی ءِ آواز کوکو! کو (فاختہ) Dove
- **کپوت جاھی** : (کَ پُ وْ ث + چَ اھ ی) جنگلی کپوت کہ سیاہ انت۔ ایشی ءِ جاھیگ ھم گوش اَنت۔
- **کپوچک** : (کَ پُ و ۔ چ کَ) دریائی مُرگے۔
- **کپودر** : (کَ پُ و ۔ دَ ر) رنگیں گسی جاھی کہ گیشتر بیرءُ زیارتانی سرءَ بنت۔
- **کپورت** : (کَ پُ وْ رَ ث) درملے۔
- **کپہ** : (کَ پَ پَ ہ) مردم ءِ سرءِ رودیں کا نشانی نام۔

کپودر

کپتی (چین کپتی)

- **کپتی** : (کَ پُ پ ی) چہ دار یا کہ آسن جوڑ کرتگیں گلگل۔ (بجار بٹ)
- **کپیر** : (کَ پ ے ر) چلّی، سپیت۔
- **کت** : (کَ ث) کٹ، کٹوگ، بجار "کٹ"۔
- **کُت** : (کُ ث) کنگ ءِ "گوستگال" کرت۔
- **کُتّ** : (کُ ث ث) ھاکی مگسک۔ اسپیتیں کسانیں مگسکے کہ ھاک ءِ بیت۔
- **کتّا** : (کَ ث ث ا) پچیں ورنا۔
- **کُتّا** : (کُ ث ث ا) کُکل : ھما آسنیں کڑی کہ زُرال مال آئی ءِ مانکشگ ءُ آڈینگ بنت۔ کُتہ۔
- **کتاب** : (کِ ث ا ب) وانگی۔
- **کتابک** : (کِ ث ا بُ ک) کسانیں کتاب۔
- **کتابی** : (کِ ث اب ی) ھما کہ گوں کتاب ءِ سیادی کنت۔ ۲۔ اسپیتیں گدءِ زاتے۔ چارکتابی : شُوتیں مردم۔
- **کتار** : (کَ ثَ ا ر) دُمب پہ دُمب، ھمردی ءَ سرءُ رند ۲۔ ھمے پوست کہ تپنگ ءِ تیرآئی ءِ سرءَ پردہ پردمان جنگ اَنت۔

- **کتار** : (کَ تّ اڑ) بچار "کتاڑ"۔
- **کتام** : (کُ تّ ام) کجام۔
- **کتامکّلی** : (کِ تّ ا۔ مَ کّ۔ کّ لِ ئ) کاھے کہ باگ ءَ تئار دُ ایت۔ سارت اِنت، گرمیں تپ ءِ جوپ اَنت، ھیں اَنت ءُ آپان سے زور اَنت حیان شود اَنت۔
- **کتّان** : (کَ تّ تّ ان) ڈرچکے۔ ۲۔ سکیں ھکمیں ساوے کہ چہ کتّان ءَ ڈرچک ءِ جوڑ بیت۔
- **کِتّان** : (کِ تّ تّ ان) ھما کِتّگ ءِ اِنت۔
- **کَتب** : (کَ تّ بَ) رُھت ءَ دیم ءَ چتنیں دار۔
- **کَتبانک** : (کَ تّ۔ بَ اَن کّ) کدبانک، لوگ ءَ بانک، بانکیں جنین۔
- **کَتر** : (کَ تّ رَ) برپ (برف)
- **کتراشوک** : (کَ تّ رَ اش وک) گوشت ءَ تہ ءَ ھما ھڈ کہ تنک اِنت ءُ سک آسانی ءِ جایگ بیت۔ اِنچوش کہ: بردست ءَ ھڈ، گوشانی ھڈ [پارسی: جرندہ]
- **کترِگگ** : (کَ تّ رِ ک۔ کّ گّ) بارگیں چیزے ءُ پڑشنگ ءِ توار، کنکانی بوگانی ھڈ ءِ شنگ ءِ توار۔ کترکارگ۔

کِتّگ

- **کَترہ** : (کَ تّ رَہ) دمان ءِ شستی بھر، دصد ءَ کتریں بھر [تازی: ثانیہ، انگریزی "Second"
- **کَترھگگ** : (کَ تّ رَ ھَ۔ کّ گّ) دار، ھڈ یا انچیں چیزے ءِ پڑشنگ ءِ توار۔
- **کتری** : (کَ تّ۔ رِ ئ) "یخچال" : کتردان ۲۔ ھندوستانی شکے ءِ نام اِنت۔
- **کتریگ** : (کَ تّ۔ رِ ئ گّ) رنگ رُجوک۔
- **کُتک** : (کُ تّ کّ) کسانیں کسانیں ڈوک۔
- **کُتکار** : (کُ تّ کّ اڑ) کُرتگ کار، کُتگ کار بزاں ھما مردم کہ آئی ءِ کارے کرتگ ءُ تُرس ءِ وداتگ۔ تجربہ کار۔ ھما مردم ءِ کہ کرتگ ءِ ھم گوش اَنت۔
- **کِتگ** : (کِ تّ گّ) کسانیں ساھدارے کہ کدرءَ ھشت پاد یا تہوکے ءِ بیت کہ بیئ اِنت، دلوت ءِ کُچک ءِ گوشاں پریچ ایت ءُ ئے ءِ ھون ءِ مرجیت، ھمود ءَ ھیک ءُ ربتک کنت ۲۔ اُشتری کِتگ : زندیں کِتگے کہ گیشتر اُشتراں پر بیت، اے کُچک ءِ ھم پریچ ایت۔ (بچار، بُت)
- **کُتگ** : (کُ تّ گّ) بچل ءِ کُتگ: ھما سیئیں سنگ کہ آئی سرءَ منبل ءِ پر کن اَنت ۲۔ کُتگ ءِ گوست۔
- **کِتّگ** : (کِ تّ تّ گّ) بچار "کنتینگ"۔
- **کُتّگ** : (کُ تّ تّ گّ) پیشن ءِ یک میتگے۔

- **کِتَگی** : (کِ تَ گِ یْ) ھماگوں کِتگ ، شادی کنت . ھماکہ کتگئے پر .
- **کُتگین** : (کُ تَ گِ ے نْ) کارے کہ کنگ بوتگ یاکہ ھماکارآئی ءَ سرءَ کنگ بوتگ [گرامرءِ بند مفعول ، Object
- **کَتَل** : (کَ تَ لْ) مزنیں پات .
- **کِتل** : (کِ ٹ لْ) کیتلی ، چاہ دان
- **کُٹمی** : (کُ ٹْ مِ یْ) بچے کہ ایشیءِ کلونٹ زرد انت .
- **کُتہ** : (کُ ٹ ٹَ ہْ) بچار «کُتا»
- **کُتہ کار** : (کُ تَ ہْ ـ کا رْ) کُرتگ کار ، ھما مردم کہ آئیءَ کارے کتگ ءُ ترس ئے در آتکگ ، کُتکار ، تجربکار
- **کِتہ رُود** : (کِ تَ ہْ + رُو دْ) بلوچستان ءِ کوھے ءِ نام انت کہ چہ سردارءِ تمبوءِ چیر تر انت . پہ مزنیءِ ایشیءِ دَرَوُر کن انت .
- **کُتہ کھبہ** : (کُ تَ ہْ + کَ ہْ بَ ہْ) ھما جنین کہ پہ دل کھبگی کنت بزاں راستیں کھبگے . باز مردم ایشیءِ «کُس کھبہ» ھم گوش انت کہ روا انت . ایشیءِ دیمءَ «دپ کھبہ» انت بزاں کھبگے نہ انت بلے دپئے سک یلہ انت ءُ مرءِ زا انت .
- **کِتینگ** : (کِ ٹ تِ ے نْ گْ) بچار «کِنتینگ»
- **کَٹ** : (کَ ٹْ) بھیگ تر زُنکیں پس یاگوک ءِ شیر کہ گوں گراد گ ءِ ڈِک بنت ، ھمے شیراں شکر مان کن انت گراد انت «کَٹ» بنت . کٹیں شیر ـ کرو ، پیشن پچ ، شِشتگ ، چِنگ . ۲ ـ دنتان ءِ کٹ بیگ بزاں ترپشیں چیزءِ ورگ ءِ رند و دنتان دگہ چیزءِ ورگ ءِ نہ سگ انت . بلے گیشتر کنگیں آمب ءِ ورگ ءِ رند . ۳ ـ چرک ءُ چِل ، چلیم ءِ کٹ : ھما چِل ءُ چرک کہ چلیم ءِ نل ءِ تہ ءَ بند ایت یا گھرءِ تہ ءَ . سمات ، رِلڈھاک .

کتاٹوک

- **کِٹ** : (کِ ٹْ) سمات ءِ ڈمپگ .
- **گُٹ** : (گُ ٹْ) جست (Nickel) ۲ ـ ھماکہ اسل نہ انت (نقلی)
- **کَٹ** : (کَ ٹْ ٹْ) پیدائش ، کمائی ، نپ ، پائدگ . تاوان ءِ چپ .
- **کِٹ** : (کِ ٹْ ٹْ) ٹُنی ، بُندری ، شیاہ ۲ ـ پاگاس یادگہ انچیں ماھیگ ءِ جگرءِ گراد انت ءُ آئیءِ تیلاں کش انت ھمے تیلاں چل کُش انت ءُ پشت کپتگیں بھرکہ بزءِ سک بنت . ایشاں «کِٹ» گُش انت .
- **کُٹ** : (کُ ٹْ ٹْ) مردم ءِ کُٹ ، پشک ءِ کُٹ ۲ ـ کسانیں کچکے تومئے مان کن انت کِنگ ءِ دھدءِ لانکئے بند انت ئے ءُ توماں چند انت .
- **کَٹاٹوک** : (کَ ٹْ ا ـ ٹْ وْ کْ) چہ چج ءِ کانزگ ءِ جوڑ کرتگیں توار وک . (بچار بُت)
- **کِٹار** : (کِ ٹْ ٹْ ا رْ) رِٹوک : تُرکے کہ لوگانی دیوالانی دیمءِ تہ ءَ ایت . گری گُٹِل یا گری کُٹول .

کٹاگر : (کَ ٹ ا ۔ گَ رْ) بچار "کٹگر"

کٹاوگ : (کَ ٹ اوگ) کٹارہ، کوھنیں کپینڈ۔

کٹبٹرنگی : (کَ ٹ بَ ٹ رَ ن گِ ی) بچار "کرٹبڑنگی"، "کربڑنگی"۔

کٹُٹپگ : (کَ ٹُ پ پَ گ) اناگر ۲۔ کسانیں چیزے ءِ کپگ ءِ توار۔

کٹُٹُک (کَ ٹُ ٹُ کْ) توکی لنلک ءِ گوں ماتی ننگک ءَ اڑینگ ءُ سرپینگ کہ توار کنت۔ کٹک دیگ : کٹکے بدے مچک ءِ لیب دار (ھندی : چٹکی۔

کٹِک : (کَ ٹِ کْ) گورنبد
PPB, LWD: KHATIK: A woman's bodice or "choli"

کُٹک : (کَ ٹُ کْ) یا کُٹک : بیلگے، کتہ ءِ گوش اَنت "کُٹک شاہ ءِ ماراں بنگ پہ ریم ءِ داراں"۔ نامے

کٹِکٹ : (کَ ٹِ کَ ٹ) ٹرپش، ٹرپشیں سبزیں نہ پگلس آمب کہ دنیگا سک اِنت
۲۔ سپتی ءِ میگم۔

کٹُک : (کَ ٹُ کْ) بچار "کُٹک"

کٹکٹ : (کَ ٹ + کَ ٹ) دار یا میسے ءِ گوں تھسگے ءِ جنگ ءِ توار۔

کِٹکِٹ : (کِ ٹ + کِ ٹ) زُنڈگ

کُٹکُٹ : (کُ ٹ + کُ ٹ) چلیم ءِ توار ۲۔ زُنڈگ۔

کٹِکگ : (کَ ٹِ کَ گ) اپس ءِ کٹکگ ءِ توار، چپیکہ ءِ پڑشگ ءِ توار

کٹکینگ : (کَ ٹِ کِ ےَ ن گ) کٹِک کٹِک توار پہ مایگ یا تواریگ۔ اپس یا اولاکے ءِ یک جاگہے پہ دگہ جاگہے روگ ءُ گش انت "چہ ادءَ کٹکینت ئے" بزاں تُشت۔ پہ یاداں روگ ءِ "تٹنگ" گش انت "چہ ادءَ سٹ اِت ئے"۔

کٹگ : (کَ ٹِ ٹِ گ) گیش بوگ۔ لیب ءِ کٹگ : لیب ءِ گیش بیگ۔ زرّ کٹگ، زرّ پیدا کنگ یا چہ دگرے ءِ لیب ءِ تہ ءَ برگ۔

کِٹگ : (کِ ٹ ٹ گ) کِٹگ : ماھیگ ءِ کہ واد نہ جن ئے ءُ ایرکن ئے، لھم بیت ءُ بوکنت گش انت کِٹ اِنگ۔ گھگ۔

کُٹگ : (کُ ٹ ٹ گ) ھلاس بوگ، پرکپگ۔ اولاک ءِ بچک ءُ دبرگ، گڈگ ءُ بوچ بوچ کنگ، جھگ۔

کٹگ : (کَ ٹ گ) کسانیں مدگ ءِ زاتیں باُوپے۔

کِٹگ : (کِ ٹ گ) گرکگ ۲۔ ماھیگ ءِ کٹگ ۳۔ لاگر بوگ، برپگ۔

کُٹگ : (کُ ٹ گ) لوگ ءِ تہ ءَ ھما بریا ھما کسانیں کوتی کہ اودءَ ورگ گراوگ ءِ کار بیت، چلدان، کنوزجاہ، آسروک۔

کُٹگانی : (کُ ٹ گَ ان ی) چہ ھما زن شیپاں یکے کہ چہ گوریچاں کاینت ءُ کیچ کورءَ ایر رچ انت۔ بشودیں اشیر انت
۱۔ گزرک ۲۔ پڑاھین ۳۔ تنکیں ۴۔ کھوری ۵۔ کیباک ۶۔ جنزات۔

کٹگر : (کَ ٹ گَ رْ) یا کٹاگر : وڈی مرگے، سیسی ءِ زنگیں مرگے ٹک ٹک ءُ میری انت، کدہ سیسی یے بیت۔ ھرہ گورءَ بہ نہ ھنزایت۔ ھرداں کہ لگت ئے نہ دنت بال نہ کنت۔ اے مرگ ءِ دو سے روچ ءَ آپ مرس ایت پرواہ ئے نیست پلانی تو کٹگرے آپ نہ وروئے۔ ٹی ٹی آسک (ٹی ٹی) ءِ گوشت گوں کٹگر ءَ کہ تئی ھمراہ بال بلے دو روچ ءَ رند چہ تُن ءَ تنک۔

کٹلانگ : (کَ ٹ ل ان گ) بچار "ٹلانگ"

کٹلینگ : (کَ ٹ لِ ی ن گ) بچار "ٹلینگگ"

- **کٹلینگگ** : (کَ ٹَ لِ یْ نْ گَ گْ) بچار "ٹلینگگ"
- **کُٹم** : (کُ ٹُ م) یک لوگے بیائگے ءِ مردم کہ وت ماں وت ناکو زنگ ءُ تُری زتکی زنگیں سیادی ءُ یک اَنت یا کہ یکّیں ٹک ءِ مردم اَنت (CLAN)
- **کُٹمدان** : (کُ ٹُ م + دان) یکّ نکّے ءِ چُک ءُ نماسگ یا بُنک ءُ پیرک یلمے زنگیں مردم۔
- **کُٹم سوچ** : (کُ ٹُ م سُ وْ چ) کٹمدان ءِ برباد کنوک۔ کٹمدان ءِ آبرو ءِ بروک۔
- **کُٹنگ** : (کُ ٹِ نْ نَ گْ) باز مُحْر پِشکر۔ آسی وِک۔
- **کٹنگر** : (کَ ٹَ نْ گَ رْ) شُھرک وزائیں ناذراھی یے۔ ۲- بچکی۔ جوھان ءِ ایرگواتیانی تہ ءُ گوں مُگاں شتگیں دان۔ "کنزلیک" ءُ "کینزر" ءُ ھم بازجاگہ ءُ گُوشِش اَنت۔
- **کُٹو** : (کُ ٹُ ٹُ وْ) ھماکہ سُٹگے ساتگ۔ چوکہ کُوٹگ ءُ (کُوٹگو) ۲- گندیم ءِ یک راستے کہ پُٹ ءُ مُرُٹے پر نیست۔ ۳- کسانیں لُچ زنگیں دریپے کہ دو چنک دان دار اِیت، لانک ءُ بند اَنت دیم ءُ، چہ امیشی ءُ دان زیرانت ءُ کپانک ءِ ریچان کن اَنت کہ پل ءِ تہ ءُ رچان ءِ بنت
- **کٹو** : (کَ ٹُ وْ) ھُشک گُرتگیں کپتین ناہ کہ سکّ بیت، مُرگے۔ کُٹک۔
- **کٹوپار** : (کَ ٹُ وْ۔ پَ ارْ) مُچ، سر پچک ءُ جُمپ، کُونپ، جوھان
- **کٹوڑ** : (کَ ٹُ ٹْ + وَڑْ) کٹوک ءُ وروک ۲- بلوچ راج ءُ ٹکّے۔
- **کٹور** : (کَ ٹُ وُرْ) گُنچک: گُرہ زلتے کہ ذراج بُرانت ءُ پُشت ءُ لستہ اِنت۔
- **کُٹور** : (کَ ٹُ وُرْ) کُٹیر: چہ پشیں جوڑ بوتگیں گُدہ ءِ دریپ کہ دوچکی گُدہ ءُ مان ءُ کن اَنت۔
- **کٹوری** : (کَ ٹُ وُرِیْ) تاس، کٹہ ۲- کٹوری لیب کہ کٹور زورانت ءُ لیب کن اَنت (اے چو مجولی لیب اِنت)
- **کٹوک** : (کَ ٹْ ٹُ وکْ) زر کٹوک، لیب ءِ تہ ءُ ھما مردم کہ باز کٹ اِیت، کمائی کنوک
- **کُٹوگ** : (کُ ٹُ وگْ) کسانیں تگردی لوگ۔
- **کٹومبو** : (کَ ٹُ وم بُ وْ) کٹونبو، کٹینگ، زمین زور، باز زات اِنت گُش اَنت کہ گرندہ ءُ زوراِیت.
- **کٹونگ کماٹنگ** : (کَ ٹُ وْ نْ گُ گْ۔ کَ ٹَ اٹْ گْ) سامان (لوھی منجل، تالب کہ یکجاہ ءُ یکراہ بنت) باز زنگیں چیز کہ یکجاہ بنت.
- **کٹھک** : (کَ ٹْ ھَ۔کْ) بچار "ٹھک"
- **کٹھکگ** : (کَ ٹْ ھَ۔کَ گْ) بچار "ٹھکگ"
- **کٹی** : (کَ ٹِ یْ) یکدار ءُ بوجیگاں کہ چل مُش اَنت گُرار وچے ءُ رند ایشاں کلرّ اَنت ءُ دُورکن اَنت۔ ھمیشاں "کٹی" گُش اَنت۔
- **کِٹی** : (کِ ٹِ یْ) کسانیں یکدار، ایشی ءُ سُرد ومی ھم گُش اَنت کہ گوں مُوذُوم ءُ برگ بیت.
- **کٹیٹا** : (کَ ٹِ ئے ٹْ ا) جنجال، مُپتیں اڑ.
- **کٹیر** : (کَ ٹِ یْ رْ) بچار "کٹور"
- **کِٹی کِٹی** : (کِ ٹِ یْ + کِ ٹِ یْ) زمیں کنندگ ءِ توار "کِٹ کِٹ ءُ کنگ"
- **کٹینگ** : (کُ ٹِ ئے نْ گْ) داریا سیھے زورگ ءُ آس ءُ کونڈگ یا روکیں داراں کٹیں سرینگ، مُرینگ، گوں جنگ۔
- **کٹینگ** : (کُ ٹِ ئے نْ گْ) بچار "کٹومبو"۔
- **کیٹیٹی** : (کَ ٹِ یْ ٹِ یْ) ٹیٹی ایں مُرگ۔ ٹُٹُ آسک، ٹی ٹیاسک۔

- **کٹی کٹی** : (کِ ٹِ ئی ۔ کِ ٹِ ئی) کندگ ءِ توار
- **کَج** : (کَ جّ) چوٹ ۔ روست ، دوستار ءِ توسیپ ۔ چوٹیل ۔ کُلّاب ۔ ابریشم ءَ دوشی کج ءُ ماہ چار دھی
- **کُج** : (کُ ۔ جّ ، کُجا ۔
- **کَجّج** : (کَ جّ جّ) کُجگ ءِ پر مانگال بزاں پہ کَجّ۔
- **کِجّج** : (کِ جّ جّ) کِجگ ءِ پر مانگال پہ کِجّ ۔
- **کُجا** : (کُ جَ ا) کجام جاہ ، کجام ہنگ
- **کجابو** : (کَ جَ ا بُ ؤ) تھتے کہ کش ءِ ہم تچ ءِ ہنگ اَنت ، اُشتر ءِ سرءَ پہ جنین آدمانی نندگ ءِ کار مردبیت ۔
- **کجابہ** : (کَ جَ ا بَ ہ) بچار " کجابو "
- **کجام** : (کُ جَ ا م) چہ بازیںے ءِ تہ ءَ یکے ءِ جُست کنگ کہ چہ ایشاں ترا کجام دوست بیت ۔
- **کجامی** : (کُ جَ ا م ئی) کجام یکے ءَ
- **کجانگو** : کُ ج ا ں گُ ؤ) کجام نیمگ ءَ

کَچ

- **کجایگ** : (کَ جّ جَ ا ئی گ) ترند کشگ چو تھت ءِ روت ءَ ماھوریں چیزے ءِ ترند کشگ
- **کجدر** : (کَ جّ دَ رّ) کژدر : بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ سرباز ءَ اِنت ءُ چہ آرام کمن ءَ بزز اِنت ۔
- **کجگ** : (کَ جّ جَ گ) ترند کشگ : درداں پلانی کجّ اِنگ ءَ چاکراں دورانی شئیں آجار کجّ اِنگ ۔
- **کِجگ** : (کِ جّ جَ گ) اپجوش لاگرءُ نزور بیان بیگ کہ سماءِ کپ اِیت " ولمانگی نہ کُش ایت بلے کُجّیں اِیت ۔
- **کجل** : (کَ جّ جَ ل) بچار " کنجل "
- **کجوم** : (کُ جّ وُ م) سرباز ءُ چہ زیان ءِ چیر شپیے کہ میتگ ءُ کچّ ءِ مان ۔
- **کجی** : (کَ جّ ئی) چوٹی
- **کجیگے** : (کُ جّ یے گ ے) کجّ ءِ مردم ے ۔
- **کجّینگ** : (کَ جّ جّ یے ۔ نگ) انجوش کنگ کہ پہ کجّ اِیت ۔
- **کِجّینگ** : (کِ جّ جّ یے ۔ نگ) انجوش کنگ کہ پہ کِجّ اِیت ۔
- **کچ** : (کَ چّ) صرو کچ کہ پہ سنگ ، دگل ءُ ٹامب ءِ کُوگ ءِ پرہٹے کن اَنت چہ پیش جوڑ بیت (بچار بُٹ)
- **کچ** : (کَ چّ چّ) کچیں زمین ھما کہ آباد نہ اِنت ءُ دھل نہ دنت ، سپک ءُ سورگیں زمین ۔ ۲ ۔ ماپ ، چیزے ءِ ذراجی ، پراھی یا جھل ءِ

کساس۔

کچّ : (اکِ چ چ) بسہ ءِ گلینگ اِنت (ترند ءُ ترند گوشگ بیت)

کُچّ : (اکُ چ چ) گُنڈ، یکّرءِ کوچّ یا کوچّ، لوگ ءِ کانٹ تھی نیمگ ءَ ۲۔ دستیاری ءِ میتگے کہ تریاق ءِ نزیکءَ اِنت۔

کُچِتگ : (اکُ چِ ث ثَ گ) گلکاری کنگ : PPB, LWD, KUCHITHAG, To embroider

کچّ دَپ : (اکَ چ + دَپ) ھما مردم کہ آئی ءِ دپ چوکچّ ءَ اِنت بزاں انچوش مزن اِنت کہ سک ھاک جنت۔

کچرک : (اکَ چِ رَک) دپ ءِ دو ئیں کرّ کہ ھر دوئیں ٹُنٹ یکجا بنت، کچک۔

کچّرگ : (اکَ چ۔چَ رَگ) چہ باز ورگ ءَ ڈُمبرگ۔

کچک : (اکَ چ ک) بچار "کچرک"

کِچک : (اکِ چُ ک) پوست ءِ نا دراھی یے کہ مردم وت ءَ کچین ایت ءُ کچین ایت۔ اے دو راست اِنت یکے "ھُشک کچک" کہ بچل اِنت ءُ دومی "تر کچک"، اے ریش کنت ءُ پچوک بیت، ھر جاھے کہ ایشی ءِ آپ رچ انت ذریچ ایت ءُ کچگ دنت۔

کُچک : (اکُ چ ک) گُرّہ ءِ زاتے کہ اسپیت ءُ سک ساپ بیت۔

کُچکٹ : (اکُ چ کُ ک) بنیگ، سگ ۲۔ پاگاس و زات ءِ ماھیگے۔

کچکول

کچکچ : (اکُ چ۔کُ چ) اشتر ءَ "کچُکچّ" گشّ انت کہ وش گیگ ءَ ءِ بجک ایت۔

کچّ کچّ کچّ : (اکِ چ۔کِ چ۔کِ چ، اِیس ءِ گوانگ جنگ (سُنبک سُنبک ءُ زوت زوت دگُشگ)۔

کچک ڈنگ : (اکُ چ کُ ک + ڈُنگ) کچک ءِ ڈنگ کہ دلوت ءَ سک تورین ایت۔

کچکول : (اکَ چ۔کُ وْل) ھمے کہ درپ کہ پکیراں پہ پنڈگ ءَ گون اِنت (بچاربُت) مردینی نامے

کُچکی : (اکُ چ۔کِ ی) مگین یا مگین ءِ بند : "چہ کچکیاں پُرشگ یا ورآگ" ۲۔ لیبے

کچگ : (اکَ چ۔چَ گ) کچّ کنگ، کدکنگ، دراجی ءَ پراھی ءِ کچ کنگ

کُچگ : (اکُ چ۔چَ گ) کچّ کنگ، کچّ بیگ۔

کِچگ : (اکِ چ گ) ھارشت

کُچل : (اکُ چ۔چ ل) درمانے۔ زھر

کچّل : (اکَ چ ل) گُڑی یا گڑ۔ ۲۔ یاتگ انچو کہ کچل سہ بزاں ھما سرکہ بے پٹ اِنت، ھما کہ میدءَ رنگ اَنت ءُ پھک تاس اِنت۔

کچُل : (اکَ چُ ل) بچار "کوچل"۔

کُچلَگ : (کُ چ - چ لَ گ) تام ءِ زھر ترّگ، سک زھرتام بوگ، چو کُچِل ءِ بیگ۔ ۲۔ زھر گرّگ۔

کُچلینگ : (کُ چ - چ لِ ے نَ گ) انچوش کنگ کہ " بہ کُچِل اِیت" بزاں زھرتام ببیت

کُچمبگ : (کَ چِ چ مَ بَ گ) بچار "کچیمبک" یا "کچنبک"

کُچنبگ : (کَ چِ چ نَ بَ کَ) بچار "کچیمبک"

کچّو : (کَ چ - چ وْ) ھرابی، اَیب، گندگی، ھلیپ۔

کچّو : (کَ چ وْ) کسانیں لچک کہ کوری گنتگیں ماھیگاں مان ءَ کن اَنت ۲۔ کچک : تو مدان کہ دان ءَ مان کن اَنت پہ گندیم، جو یا اردنّ ءِ چنڈگ

کچّو : (کَ چ وْ) نامے

کچیمبک : (کَ چ یْ مَ بَ کَ) سُبک ھشّیں مردم، بتامیں مردم، بد دستیں جنین، نام ءِ دپیں جنین۔

کچینگ : (کَ چِ ے نَ گَ) کھینگ، پہ ناکس جان ءِ گلگ۔

کَد : (کَ دْ) کدی، کجام وھد، کجام دمان

کدّ : (کَ دْدْ) کساس، کچ، ماپ: چیزے ءِ برزی، دراجی، پراھی یا مُچّی ءِ کساس۔ تاشید۔

کدام : (کَ دامْ) کجام، کدوگ، کدان۔

کدان : (کَ دانْ) چہ بنکارگال "کدینگ" ءَ من کداں ۲۔ کدام کدوگ۔

کدبانک : (کَ دْ + بَ انْ کْ) لوگ ءِ بانک، بانکیں جنین۔ بچار "کتبانک"

کدبانو : (کَ دْ + بَ انُ وْ) بچار "کدبانک"

کدر : (کَ دَرْ) بھا، اندازگ، کچ، کساس۔

کُدرت : (کُ دْ - رَتْ) تاکت، زور، جوازت۔

کُدرتی : (کُ دْ - رَتِ یْ) ناگمانی۔

کدکُدا : (کَ دْ - کُ دَا) کھودا، کھدا۔

کُدگ : (کُ دَ گْ) ریشیں یا اَزگیں ٹپ یا زمیں جاھے کہ کُدین ءَ آکُدایت، دردکنت۔

کدم : (کَ دَمْ) گام [تازی : قدم]۔

کدنبی : (کَ دْدْ - نَ پ یْ) استارے۔

کدوک : (کُ دُ وکْ) ھماکہ کُدایت۔

کدوگ : (کُ دُ وگْ) بالی مُرگانی ونپگ ءِ جاگہ کہ آئی ءِ تہ ءَ ھیک دینت ءُ مچک کن اَنت۔

کدونک : (کُ دُ ونْ کْ) بچار "کدوگ"

کدّہ : (کَ دْدَہْ) بُرنجیں بزیں آپوار۔

کدہ : (کَ دَہْ) جاگہ، اِک: ہچ کدہ

کدءِ بالاد : (کَ دْدْ - ءِ - بَ الَ ادْ) ڈیل، ڈیل ءُ بالاد۔

کدءِ باندات : (کَ دْ - ءِ - ب انْ داتْ) وھدہ نزیک بیگ۔

کدءِ وت : (کَ دْ - ءِ - وَتْ) وتی کساس ءُ وتی اندازگ ءَ

- **گرّ** : (گ زَرّ) ھما مردم کہ نہ اشکنت چہ گوشان گرّ اِنت۔ ۲۔ گوش ءِ کرّ بزاں ٹُنگ ءِ تہ۔ کرّاِنچ، کرّی، کرّانچک۔
- **کِرّ** : (کِ زِرّ) کَش، گور، دیم یا نیمگ، کنارگ، نزیک۔ کِرّگ ءِ ہ پرمانگاں
- **گُرّ** : (گُ زُرّ) شیوار، ھرءِ گوش گُرّ اَنت بزاں ھرءِ وتی گوش تک گُرّت ءُ دیم ءُ توشک گُرّت اَنت ۲۔ گونڈ گوش کہ گوش ءِ مُرّہ اِنگ گوش یا جنین ءِ بے مُھرّس گوش۔ گونڈ گوشیں شِیاہ پَس، گونڈ ۳۔ گوک ءِ پٹ، مُود، مید، پٹ۔
- **کرّابو** : (کَ زَرّ اَب وْ) یا (کَ زَرّ اَب وْ) بچار "کرّابہ"
- **کرّابہ** : (کَ زَرّ اَب ہ) مزنیں شیشگ کہ کدہ جھگئے بیت کہ پہ گُلاپ یا تیزاپ مان کنگ ءِ کارمرد بیت۔ (بچار پُٹ)
- **کرّاچ** : (کَ زَرّ اچ) چالاک، کاید، رِبالو، ساگد ءِ کرّاچ۔
- **کَراچی** : (کَ راچ ی) سندھ ءِ مستیں نام پُرشتگیں بندن اِنت کہ بُندر ءِ ایشی ءِ نام "کلاچی" ءِ بوتگ۔ پرچاکہ "کُلاچی" پیرزالے ءِ چہ ودستان ءِ پیسرائے بندن وتی مِنندی گرتگ پیسرءِ "مائی کلاچی" ءِ پد ءِ "کلاچی" ءِ ءُ رند ءِ "کراچی" بوتگ کہ گُڈّسر ءِ ایشی ءِ نام "کراچی" بوتگ۔ انگت ھم کوھنیں مردم ایشی ءِ "کراچی" گوشِ اَنت۔
- **کَرار** : (کَ رار) تاھیر، ٹھگ، مَن اِنگیں ٹھل، جوڑءُ وشّی، میزّان، آہستہ۔ (تازی۔ قرار)
- **گُراز** : (گُ راز) کاربوجے، جوک برد ءِ دستگ ءِ بندگے پرانت، جندے تینیں دوٗ گوشتگیں دارے، کہ گوں ایشی ءِ دوٗ مردم گندی

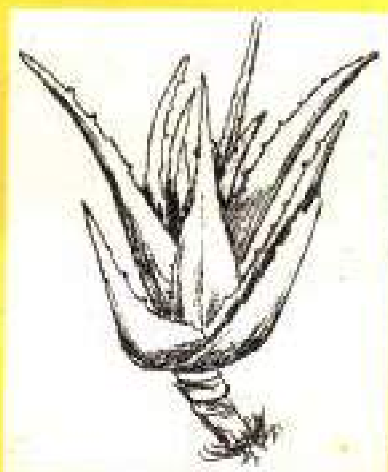

کرّابہ

رسیاں "کندار بند" کن اَنت کہ کشگ ءِ رندآپ ءِ دیگ ءِ آسانی بہ بیت۔

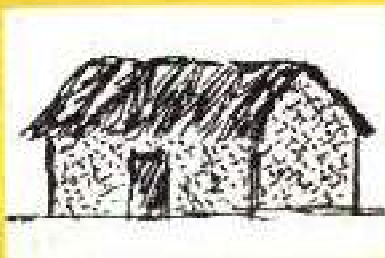
- **کَراشک** : (کَ زَرّ اش ک) کرّاچ، کاید، نپر
- **کُرام** : (کُ رام) پہ ٹھل رواج، کھیب (بلکیں پارسی خرام)
- **کرامات** : (کَ رام ات) انچیں کارکہ چہ آئی ءِ کنگ ءِ مردم ھیران بہ بنت، نیکراھی مردمانی کرتگیں انچیں کارکہ آیاں پہ وتی نیکراھی رھدربربیگ ءِ مُشتینگ ءِ کنگ ءِ پیش داشتگ اَنت۔
- **کُرامگ** : (کُ رام گ) پہ کُرام راہ ءِ روگ، کرام کنگ۔ ے کرامگانی کپودر وشں زیمریں۔
- **کَران** : (کَ ران) جولاھیگ ءِ ھما تلک کہ ماسولک آئی ءِ تہ ءِ اِنت ءِ گوں ایشی ءِ گندءِ وتاگ جوڑ کنگ بنت۔
- **کراں ٹیٹ** : (کَ راں۔ ٹ ی ٹ) کراں ٹیٹی : بانگ پہ ماڈکیں مُلگ کرگیشتر ٹُچکاں گپت۔
- **کران ٹی ٹی** : (کَ ران۔ ٹِی ٹِی) بچار "کراں ٹیٹ"
- **کرّاں ٹی ٹی** : (کَ زَرّ اں۔ ٹِی۔ ٹِی) مُرگے۔
- **کرّانچ** : (کَ زَرّ ان چ) گوش ءِ کرّ۔
- **کرّانچک** : (کَ زَرّ ان چ ک) بچار "کرّانچ"

- **کرُت بند :** (کرُت۔بَ ن ذ) دگارے کہ کرُت کرُت یا کُندار کندار یا بجن بجن ءَ بیت، کندار بند۔
- **کرُتگ :** (کرُ رُتَ گ) "کنگ ءِ دیرگوستگاں، کتگ ۲۔ چہ زهرءِ گُٹ ءَ تہ ءَ توارے کشگ۔ ۳۔ کرت بندگ، دگار ءَ کرُت کرُت کنگ۔
- **کرُتگ کار :** (کرُ رُت گ۔کار) بچار "کرُتہ کار"
- **کرتول :** (کرَ ر۔ ٹ وَل) گردول، تجز، کُوهنیں پشک، شتیگنگ۔
- **کرُتہ کار :** (کرُ رُت ہ۔ کَ اَر) بچار "کتہ کار"
- **کرَٹ :** (کرَ رَٹ) کرکو، نہ رس اِنگیں یا نہ زرد اِنگیں تیجگ۔
- **کرَٹ :** (کرَ رَٹ ٹ) بچار "کرَٹ"
- **کرُوٹگ :** (کرُ وُرٹ ٹ گ) ترندیں چیزے ءَ کم کم دگنزوشگ کہ مُرایت مُریچ ایت۔ مُشک دار یا دگہ چیزے ءِ کُروٹ ایت۔ مُشک ءِ ورگ ءِ نموگ۔
- **کرُوجگ :** (کرُ وُرج گ) مُرجگ، مُرجگ بیتگیں یا جوڑ کرتگیں چیزے ءَ پروش ئے یا هراب کن ئے یا آئی ءَ کروچ ئے۔ آکروچ ایت۔

- **کرَجل :** (کرَ ر۔ جَ ل) کلگ ءِ زاتیں کا ھے۔ ءَ کلگ ءُ کرجلاں سندھ مُیگاں
- **کرُچک :** (کرُ رِچ کَ) کوس، گُدے کہ کرُچک کرُچک اِنت، پیر بیت مردم ءِ دیم کرُچک، زهرگپت بیتاں کرُچک بیت۔
- **کرُچگ :** (کرُ رِچ کَ گ) کرُچک بیگ، کرُچک ترگ
- **کرُچکو :** (کرُ رِچ کُ وُ) کرچک اِنگیں۔
- **کرُچکینگ :** (کرُ رِچ۔ کِ ے ن گ) اِچوش کنگ کہ بہ کرُچک ایت۔
- **کِرد :** (کِ رِد) کردار۔ کار
- **کرُد :** (کرُ رُد) بلوچانی یک زاتے۔
- **کرُدکی :** (کرُ ر۔ دُک ی) کرُدانی زبان، کرُدی۔
- **کرُدم :** (کرُ ر۔ دُم) هملانی نشرین بندکہ پہ جنگ ءَ هم کارمرد بیت۔
- **کرُدی :** (کرُ ر۔ دِی) کردانی زبان، کرُدکی۔ اے زبان گوں بلوچی ءَ نزیکی کنت۔
- **کرَز :** (کرَ رَز) چِج ءِ هُشک کرُتگیں ٹُٹ ۲۔ شرین ءِ کرز : کُشت ءِ ذُلعیں هنڈ۔ پونز ءِ کرز : پونز ءِ هنڈ۔
- **کرزآرواہ :** (کرَ رَز۔ آرَواہ) زهریں بوٹگے پہ درمانی کارمرد بیت۔ گیس ءِ دریج اِنت ئے کہ مُری نہ بیت۔ درنگگ هم نہ رایت

- **کرکل:** (کَ رْ کُ ل) گورگ ءِ زاتے کہ چہ آئی ءِ پوست ءَ کلاہ جوڑ کن اَنت۔
- **کرکو:** (کَ رْ ۔ کُ وْ) کَرْٹ : نہ پمگیں یا نہ رس اِنگیں تیجگ۔
- **کرکی:** (کَ رْ کِ ی) مُرگے۔
- **کرکینک:** (کَ رْ ۔ کِ ے نْ کْ) دریاءِ دپ ءِ یکہ ریک ءِ تہ ءَ کسان و مزنیں رزان رنگیں گرسے کہ روگن مان کنگ ءِ یکہ درمان گرادگ ءِ کار مرد بیت اے باز زات اِنت۔ "کرکینکے روگن" بزال سک کمک۔ کرکینگ۔ (بچار بُت)
- **کرکینکو:** (کَ رْ ۔ کِ ے نْ ۔ کُ وْ) سبز رنگیں مُرگے کہ دُمبے دراج اِنت (پھشکری) ۲۔ ھمانو کہ اسپیت و کولک کولک اِنت۔
- **کرکینگ:** (کَ رْ کِ ے نْ گْ) بچار "کرکینک"
- **کرگ:** (کَ رْ رَ گْ) گگرگ، پہ کارچ یا کَرَم جن کنگ، پہ ناکن کچینگ، کھینگ۔
- **کرگ:** (کِ رْ رَ گْ) ڈھگ، مِیزان مِیزان ءَ لاگر بوان، لھان، شمپان، رنگ لھگ، شمپگ
- **کرگ:** (کُ رْ رَ گْ) اسپ یا ھر ءِ گونڈیں مُچک۔
- **کرگ:** (کَ رْ گْ) زانگیں ذرچکے کہ دو ۲ راست اِنت "وشیں کرگ" کہ سک مزن بیت۔ مردم بران ءَ ورانت دومی ءِ زھریں کرگ "کرکسان بیت۔

کرگین

کرکینک

- **کرگ:** (کِ رْ گْ) بچار "کِرَّگ"
- **کرگز:** (کَ رْ ۔ گَ زْ) شتر رنگیں جنبی، دوستار، کیگد، گلی بانک۔
- **کرگس:** (کَ رْ ۔ گَ سْ) بچار "کرگز"
- **کرگشک:** (کَ رْ ۔ گُ شْ کْ) کسانیں وتکے کہ ءِ پوشی یے بیت اگوش مے دراج اَنت، گوشت ءَ وش اِنت۔
- **کرگشکاہ:** (کَ رْ ۔ گُ شْ + کَ اہْ) کاھے کہ ناکے پر نیست چو کلپٹ اِنت۔ کرگشک ءَ سک وارت۔ بچار کاھے۔ مردم ءَ ھم وارت۔
- **کرگی:** (کَ رْ رَ گِ ی) پتنگ ءِ زاتے کہ ورگ بیت چہ پتنکاں ھمے کرگی ءِ سیاہ گوش ورگ بیت آدگراں نہ وراَنت البت گوراں وراَنت۔
- **کرگی:** (کَ رْ گِ ی) ھماکہ گوں کرگ ءَ شیادی کنت۔
- **کرگین:** (کَ رْ ۔ گِ ی نْ) مزنیں گدُک کہ پہ نگرد، کرز و شنک یا دار جوڑ بیت۔ (بچار بُت)
- **کرُم:** (کَ رْ رُ مْ) دریاءِ تہ ءَ سنگانی سرءَ یا دریائی اولاکانی چیرءَ گرءِ بند اِیت ھمے کرَم اِنت۔
- **کرم:** (کِ رْ مْ) ھماکسانیں و دراجیں لوٹک کہ پہ لاپ روت۔
- **گرم:** (کُ رْ مْ) کلے گوج اَنت سوریں آپ ءِ واد مان ءَ کن اَنت و ماھیگاں ھمیشی ءِ تہ ءَ کن اَنت رند ءَ کش اَنت و ھشک اِش کن اَنت۔ ھمے کل "کرم" گش اَنت۔ انچیں گرم پہ پیش پلینگ ءَ ھم جوڑ کن اَنت

- **کرمار** : (کَ رْ۔ مَ ارْ) مار ءِ زاتے۔
- **کرمان** : (کِ رْ۔ مَ انْ) روکپتی بلوچستان ءَ ایران ءِ یَم سراں نزیک ءُ شہرے ءِ نام اِنت ۲۔ کرم ءِ "باز"
- **کرمانی** : (کِ رْ۔ مَ انِ ئی) ھما چیز یا مردم کہ گوں کرمان ءَ بُنیادی کنت۔ کرمانی تاس : تنکیں تاس۔
- **کرمانی تاس** : (کِ رْ۔ مَ انِ ئی + تَ اسْ) تنکیں تاس، تاس، آپوار۔ لے تاس انچو تنک اِنت کہ اگاں آپ ءِ مان بکن ئے ءُ بکرو ئے جگرے لپ اِیت۔
- **کرمچ** : (کُ رْ رِ مِ چْ) "کرگ مچ" چو کہ گوں چگ وانگہ ماھگ ءَ تیر ءِ ترمپے مان کرگ ئے پلہ ءَ ڈنت ھنکیں ماھگ ءِ ھم چوشیں اِیت ءُ مچ اِیت کہ بلکیں ترمپے تیر کیت۔
  کرمچ کنگ : چپّین، ھک جھینگ، چٹ کنگ۔ چپّینءِ سرگ ءَ نہ ھلگ، سرءِ چست کنگ ءَ نہ دیگ۔
- **کرمش** : (کَ رْ مُ شْ) دو دارءِ لستارگ کہ آس درکیت، چہ لے داراں یکّے کرگے ءُ دومی دگہ دارے۔ بزاں کرگ مُش۔
- **کرمگ** : (کُ رْ مَ گْ) بچار "کرومگ"۔
- **کرموش** : (کَ رْ رَ۔ مُ وْشْ) گپ ءَ گوں بے پرواھی ءَ گوشدارگ، ھبرءِ نہ زورگ، لے گوش ءَ جنگ ءُ آ ئی ءَ کنگ۔
- **کرن** : (کَ رَنْ) زمانگ، بارگ، دور۔

کروس

کرنا

- **کرنا** : (کَ رْ۔ نَ ا) مزنیں سُرنا، پرا ھدیں سُرنا ءِ توار گُت پراھدیں کرناھاں۔ ڈھل ءُ نوبت ءُ سُرناھاں۔ (بچار بُت)
- **کرنڈگ** : (کُ رُ نْ۔ ڈَ گْ) کرنڈگ، کرکنڈگ۔ کونڈگ کرنگ۔
- **کرنگش** : (کَ رَ نْ۔ گَ شْ) یک زاتے، کنٹے۔
- **کرو** : (کَ رْ رُ وْ) ڈامپ، گوشاں گران۔
- **کرّو** : (کُ رْ رُ وْ) بچار "کرّی"
- **کرو** : (کَ رَ وْ) یا (کَ رُ وْ) بچار "کرہ"۔
- **کروالی** : (کَ رْ۔ وَ الِ ئی) P "B. LWD: KARWALI: Strong (drink)
- **کروجگ** : (کَ رَ وْ۔ جَ گْ) ھراب کنگ، پروشگ، بسگیں دیوال ءُ بان ءِ پروشگ۔ روجگ، ھروجگ۔
- **کروچ** : (کُ رُ وْ چْ) ھما چیز کہ ایشانی کلوٹ ءِ گڈگ زنڈ اَنت ءُ وانگ کسان اَنت۔
- **کرود** : (کَ رُ وْ دْ) کوہ ءِ تچکیں دیم کہ سرگپگ نہ بیت، جبر ءُ جبرین کوہ دیم کہ سرکپگ ءِ گران اِنت۔ باندم۔
- **کروس** : (کُ رُ وْ سْ) نریں گسی مرگ۔ (بچار بُت)

- **گُروسائی اَول بانگ** : (گُ رُو۔سَ ائِ یِٔ + اَول۔بَ اَنْ گْ) شپ ءِ گیشّی پاس ءِ کہ کروس بانگ دَئیت۔
- **گُروشُو** : (گُ رُو۔شُ وْ) گروشُوبیگ : پہ جنگ ءَ ہوشاروبیگ، پہ جنگ ءَ چِرّاں پادکنگ، پہ مڑّ ءَ جریگ بیگ۔
- **گُرومَگ** : (گُ رُوْ۔مَ گْ) نہ ترکت آنگیں مُرگ، ناڑیالاڑ، گواڑگ۔
- **گُرونڈگ** : (گُ رُوْنْ۔ڈَگْ) کونڈگ، گوجگ۔
- **گرہ** : (گَ رَہْ) چوکہ کیتلی ءِ اِنت کہ دُسمان ءِ یادست شودگ ءَ آپ مان کنگ بیت۔ (بچار بُت)
- **گرّی** : (گَ رّی) گوش ءِ کڑ، کراچ، کڑاپک
- **گرّی** : (گِ رّی) کشتی، گوزی۔
- **گُرّی** : (گُ رّی) اسپاہ ءِ اسپیتیں اسپ ۲۔ هما گُنجک کہ آئی ءِ گوش بُز اِنگ اَنت۔ تھڑ۔
- **گِری** : (گِ رِی) "بھریز" کری کنگ بزاں ناڈراهے ءِ یک چیزے ءِ وَرگ ءَ "مکن کنگ"
- **گرتیچ** : (گَ رِتےچ) چہ جگرہ ءِ کسترءِ صول ءِ مستر اِنت بزاں مزن سوکے (گرتیچ ءِ آپر تیچ) اِلشی ءِ دارساپ ءِ شاتاپ اِنت۔ اگاں تَرّی ءِ هم آس ءِ ٹے بکن ءِ سُچگ ءَ معتل نہ بیت ءِ یک برے اگاں روک بُوت گُوا مرگ نہ زانت، ھور ءِ ھڑگ یا ترنگاں کہ ھور گوارگ ءَ بس نہ کنت گُرہ هچ دار نہ چیج ایت بلے الشی ءِ دار ءِ یک برے کہ آس ءِ گپت پدءَ نہ مرایت الشی ءِ پَل زرد اِنت ءُ تاک ءِ کمیں ہتن اِنت۔

کڑا

کرہ

- **گُرتیگ** : (گُ رِیْ کَ۔رَکْ یِٔ گْ) تُنک ءِ دپ ءِ دوئیں گراں کسانیں گُگ اَنت کہ برے برے پاد کائینت۔ شرکیگ Tonsils.
- **کریمان** : (کَ رِیْ مَ انْ) رُستم ءِ پِس پیرک ءِ نام اِنت۔ رُستم چِک زال چِک زمیان چِک کریمان۔ کرمان ءِ گوھنیں نام هم کریمان بوتگ۔
- **گُرینکیگ** : (گُ رِیْ نْ کَ۔یِکْ یِٔ گْ) بچار "گرتیگ"
- **کرینگ** : (کَ رِے نْ گْ) بچازہ ءِ تھ ءِ هماسکیں تاک کہ آئی ءِ سرءَ پَل ءَ توم بیت۔ انچوش کہ دازہ کینڈءِ یا کوتڑ۔
- **کریھ** : (کِ رِے ھ) باڑہ، ٹول، زرّک پہ لوگ ءِ تہ ءَ نندگ ءِ یا اولاک ءِ سواری یا بار لڈّگ ءَ دیگ بیت۔
- **کریھی** : (کِ رِے۔ھِ یْ) هما لوگ، اولاک کہ پہ باڑہ ءَ کریھ زورگ ءِ بیت، باڑھی۔
- **گَڑ** : (گَ ڑْ) زَرمب ءِ ہمیں تُوکے بلے زرد اِنت۔ ۲۔ گَڑاسگیں کٹیں شیر ءِ پِشّ پچ، ڈھلیگ، شِشنگ، چٹگ۔
- **رِگڑ** : (رِگِ ڑْ) "کروگ" پرمانگال ءِ "پہ کڑ" چہ کڑگ ءَ "پہ کڑ"۔
- **گُڑ** : (گُ ڑْ) سرکونڈ، کُوچنگ : گوں سرکونڈ ءَ جنگ۔ کڑگ ءَ "گُڑ" جن اَنت۔
- **کڑا** : (کَ ڑا) ماھیگے، کسانیں سولیگ۔ کد : ۴۰ س م داں ۶۰ س م (بچار بُت)
- **کڑاسگ** : (کَ ڑَا۔سَ گْ) نماسگ ءِ چِک ۲۔ کُڑ هیک دیگ ءِ رندگُو اس ایت یا چہ ترس ءَ گُو اس ایت۔
- **کڑاسگ** : (کُ ڑا شَ کَ گْ) کُکڑ ءِ کڑاسگ۔

- **کڑبّ**: (کَ ڑَ بْبْ) تھرو یا دَھل ءِ کاہ کہ چوُل ءَ اِنت، کانڈیل. ھُشکیں کڑبّ کہ گوکاں دینت۔ (بجار بُت)
  ۲۔ سک ھُشک PPB. LWD. KARABB. The stalk of millet or Jawar
- **کُڑُپَگ**: (کُ ڑُ پَ گ) بجار "کڑوُپ"۔
- **کڑک**: (کَ ڑَ ک) سک ھُشک، ترند، ھَنگ (پنجگور و دمگ ءَ)
- **کڑُک**: (کَ ڑُ ک) گونڈارو زاتے. بلے چہ میزوک ءَ ڈراج تر ءُ بارگ بند تر اِنت ۲۔ جِن۔
- **کُڑُک**: (کُ ڑُ ک) بجار = گڑوک ءِ۔
- **کُڑکُڑ**: (کُ ڑ۔ کُ ڑ) بے کاریں گُرنڈ ءُ پُرنڈ۔
- **کُڑگ**: (کُ ڑَ گ) پاد ءُ دست ءِ لنکانی دردوگ۔ مڑگ۔
- **کُڑُل**: (کُ ڑُ ل) کُلُڑ، کروڑ، سد لک (۱،۰۰۰۰۰۰۰)
- **کڑو**: (کَ ڑُ و) آڑ اِنگ، کڑوکنگ: اڑینگ۔
- **کُڑُو**: (کُ ڑُ و) مردینی نامے
- **کُڑوُپ**: (کُ ڑُو پ) کسانیں سنگے یا دگہ انچیں کسانیں گرانیں چیزے ءِ ڈُبلیں آپے، تہ ءِ کپگ ءِ توار، کڑپگ جنگ۔

کڑبت

- **کڑول**: (کَ ڑُو ل) گڑی کڑول، کنار، پلوک ۲۔ مڑوزاتے، پُل ئے اسپیت اَنت، ایشی ءِ دانگ چہ مُشُک ءَ مستر اَنت۔
- **کڑولگی**: (کَ ڑُو ل گِ ی) چہ ھما شیپ ءُ مزن شیاں یکّے کہ چہ تھیلی کاینت ءُ کیچکور ءِ ایر رچ اَنت۔ آ وگہ ھستریں ایش اَنت۔
  ۱۔ ڈوکرم ۲۔ آپدرگ ۳۔ آسکانی ۴۔ سورو ۵۔ سامان، ۶۔ چرپانک ۷۔ سموری۔
- **کڑولی**: (کَ ڑُو لِ ی) سنگ پا سنگو ءِ لال ءِ پڑاہ کنڈیں کڑولی گوں ڈو کُبلیں ھلھلاں۔
- **کڑی**: (کَ ڑِ ی) دروازگ یا دریگ ءِ بندکنگ ءِ آسن ۲۔ کمیٹ، زلیہ ٹامب یا ھور ءَ ئے بند ۳۔ دست ءُ یا پاد ءِ سھتے۔
- **کُڑی**: (کُ ڑِ ی) ھکیم پاداں وت مال وت آؤ ینگ، کُڑی جنگ: بزاں گوں پادانی پنزاں اولاک ءَ جنگ کہ تیز بروت۔
  پاداں کُڑی کنگ: بزاں ھر ءَ کہ سوارے آئی ءِ لاپ ءِ چیری نیمگ ءَ ھردیں
- **کُڑیل**: (کُ ڑے ل) باگاڑ ءِ مزنیں زاتے کہ تُنت ءُ ساپ تر اِنت، دگہ ھست کہ گرگر اِنت آئی ءَ گرّی کُڑیل گوش اَنت لھتیں گوش اِیت کہ اے گوج ءِ زاتے۔
- **کُڑینگ**: (کُ ڑے ن گ) کُڑوگ ءِ کار گال۔ بزاں کسے ءِ پاد یا دست ءِ مڑینگ۔
- **کزا**: بے گت ءُ گُمانیں آپت۔ کارے ءِ وھد ءِ گوُزگ اک: نماز کزا بوگ۔ اے کزا: انہ ءُ مگرب ءِ میانجی ءِ وھد + تیر یا نشانگ ءِ کزا بیگ بزاں تیر ءِ نشانگ ءَ نہ لگّگ۔ دست کزا بیگ: چہ دست ءَ یلہ بیگ، چہ دست ءَ کزا بیگ بزاں ردی یے بیگ۔ کزا ءِ رزا نیست بزاں ناگھانی یا کُدرتی کار چہ مردم ءِ رزا ءَ دَر اَنت۔ کزا یکے: چہ بازیں تہ ءِ مُشکل تّے جنجال ءِ شکل۔

- **کزائی** : (کَ زَا ءِ ئی) گدرتی ۔ نزانتگیں۔ کزائی بوگ : لاپ ءَ گوات ءِ روگ بلے پہ توار۔
- **کزبانک** : (کَ زْ ۔ بَ اںْ کْ) بچار " کدبانک "
- **کزبانو** : (کَ زْ ۔ بَ اںْ وْ) نامے ۲۔ بچار " کدبانک "
- **کزگڑ** : (کَ زْ ۔ گَ ڑْ) بے راہ ، ماں مَنّیگ ، کزملیک ، مَست ءِ مال ھڈا بُنداں کزگڑ ءَ بیراہ کن اَنت ۔
- **کزملیک** : (کَ زْ ۔ مَ لِ ئی کْ) بچار " کسملیک "
- **کزُور** : (کَ زُورْ) سربازءِ چہ پنّامگ ءِ بُزّ جاگھے ءِ نام اِنت کہ اودءَ خوانیں ناہ بیت ۔ " مال کزور مچار ءَ بزور "
- **کزُونک** : (کَ زُ وْ ںْ کْ) بچار " گزینک "
- **کزینک** : (کَ زِ ی ںْ کْ) بچار " گزینک "
- **کژدر** : (کَ ژْ ۔ دَرْ) بچار " کجدر "
- **گژونک** : (کَ ژُ وْ نْ کْ) بچار " گزینک "
- **گژینک** : (کَ ژِ ی ںْ کْ) ھمے بالی گونڈار کہ لینڈلیٹ ءَ نت ۔
- **کَس** : (کَ سْ) کسے ، مردم ، شیاد ، کس ءَ کو : شیادءِ مردم ۔
- **کُس** : (کُ سْ) جنین ءِ گُرّک ءِ جھل توکانی کٹ ءَ انگیں ھدرہ ، تلیں راک کہ چہ اود ءَ چُک پیدا بیگ ءِ دَر کیت ۔ جنین آدم ءِ رنگ ۔ جنین ءِ جان ۔
- **کسّ** : (کَ سْ سْ) ھچ کس ، کسے ءِ نہ NO BODY
- **کساب** : (کَ سَ ابْ) پس ءِ گوک ءِ کُشوک ۔
- **کِساس** : (کِ سَ اسْ) اندازہ ، سِنا ، بدیں کارہ مُزّ ۔ کچ ءِ کیل ۔
- **کسان** : (کَ سَ انْ) مزن ءِ چپ ۔ کدءِ گونڈ ۔
- **کسان** : (کَ سَ انْ) کس ءِ باز ۔
- **کسان پانڈو** : (کُ سَ انْ + پَ انْ ڈُوْ) آرڈ انگیں مُردم بزاں ماگیش انگ ۔ آرڈ ءِ منجیں مردم ۔
- **کساندل** : (کَ سَ انْ + دِلْ) کسان دِل ، بھیل ، کم ھمت ، ترسوک ۔
- **کسانزات** : (کَ سَ انْ ۔ زَاتْ) کم پِسند ، اُمرءِ کسان
- **کسانزانت** : (کَ سَ انْ ۔ زَانْ تْ) کم زانت ، کم پہم ۔
- **کسانسال** : (کَ سَ انْ ۔ سَ الْ) کم سال ، کم پِسند ۔
- **کسانکیں** : (کَ سَ انْ کِ ے نْ) سک کسانیں ۔
- **کسانو** : (کَ سَ ا ۔ نْ وْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **کسانوی** : (کَ سَ ا ۔ نْ وْ ی) کسانو ءِ نندوک ۔ ھماکہ گوں کسانوءَ شیادی کنت ۔
- **کسان ھُشکی** : (کَ سَ انْ + ھُ شْ ۔ کِ ی) " برِّصغیر "
- **کسانی** : (کَ سَ انِ ی) مزنی ءِ چپ ، پِسندءِ کسانی ، زات ءِ کسانی ، کدءِ کسانی ، جون ءِ کسانی ۔ ھُردی ءِ چُکی ءِ زمانگ ۔
- **کسَب** : (کَ سَ بْ) کار ، دندا ، روزگار ۲۔ ھیل ، آدت ۔
- **کِسب** : (کِ سْ بْ) بچار " کسَب " ۔
- **کسبی** : (کَ سَ بِ ی) بدکاریں جنین ، رنڈی ، چلنڈ ۔

کَسپنڈ: (کَ سْ ۔ پ ن ڈ) دِرمانکاھے۔

کَست: (کَ سْ تْ) کینگ، ھسَد، اَنچیں زَھر کہ پہ تاوان ءُ بیرانی ءَ سرءَ بکَش اِیت۔

کُست: (کُ سْ تْ) دِرمانے۔

کَستر: (کَ سْ ۔ تَ رْ) کسان تر۔

کَسترباد: (کَ سْ ۔ تَ رْ + بَ ا دْ) کستریں۔

کُستی: (کُ سْ ۔ تِ ی) مَلّ، کُشتی۔

کَسَر: (کَ سَ رْ) سَوْتی مجلس ءِ سوت گُوش دَتی سوت گوش اِیت ءُ دگہ لھتیں جواب دینت ھما جواب ءَ کسر گوش اَنت (۲) مالدیانی گورءِ یک کسانیں مالدے ءِ نام اِنت (۳) ناؤڑاھیے کہ مردم ءَ گُش اِیت (۴) سکّیں سارتی کہ آپ بَندایت۔ (۵) دشت ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔

کَسَرُک: (کَ سَ رُ کْ) اے گال بُندرءَ "کل سَرُک یا کل سُرُوک" بوتگ یا "سَرکَل"۔ ھم گوشگ بوتگ بے بازیں کارمردیءَ پُرشتگ ءُ اے رنگ ءَ گوشگ بیگ ءَ اِنت۔ ھما کل کہ "تیلک گوزی" ءِ لیب ءَ چہ ھمیشی ءِ لیب بُنگیج بیت۔ پہ زرد گوشی اے پہ "کُسَرُک" ءِ نام ءَ زانگ بیت کہ زرد اِنت۔ راستیں گالوار "کَسَرُک" اِنت۔

کَسرکند: (کَ سْ رْ ۔ کَ نْ دْ) بلوچستان ءِ سکّیں نام کپتگیں شھرے۔

کَسَری: (کَ سَ رِ ی) جوابی، ھماکہ سوت گشوک ءِ کسر بند ءِ یکجا پشیوا گوش اَنت۔ شیوائی۔

کُس کوھل: (کُ سْ ءُ کُ وْ ھَ لْ) دان بیچ ءِ کنگ ءُ ننگ ءَ تہ ءَ ایر کنگ کہ گرمی ءِ ھم ترّ ایت پہ ھدی کسے ءِ وارین اَنت ءِ۔

کِستگ: (کِ سْ سَ گْ) کِستہ۔

کَسگ: (کَ سْ سَ گْ) مَشک ءِ دِز ءِ دوچگ ءِ پاتالک۔

کِسگ: (کِ سْ سَ گْ) چہ راستیں کالب ءِ کَدّ ءِ کمّیں گیشیں بیگ ءَ کالب ءُ کدّ ءَ نے کہ چہ کُنیاں بکَسگ اَنت بُھلچہ کار ۲۔ رھادگ بیگ، گُوزگ، گیش بوگ۔

کَسَم: (کَ سْ مْ) سوگند، کَول، مَسام، اَھد۔ تازی ءِ "قَسَم"

کِسْم: (کِ سْ مْ) زات، نمونہ۔ تازی ءِ "قسم"

کسمانک: (کَ سْ ۔ مَ ا نْ کْ) ڈرامہ ★

کِسمت: (کِ سْ ۔ مَ تْ) بھت، نصیب، بھر۔ تازی ءِ قسمت

کَسملیک: (کَ سْ ۔ مَ لِ ی کْ) ھما مردم کہ آئی ءِ کس مان نشیت، مانیتک، کھیبی جنین، کزملیک۔

کِستو: (کِ سْ سَ وْ) کِستہ، داستان۔

کَسّو: (کَ سْ سُ وْ) ھما مردم کہ گوں کسے ءِ جُھان اَنت ءُ کسے ءِ بد۔ تَبّو، ھما مردم کہ گوں مردم ءِ تَب نہ نیست۔

کُسُّو (کُ سْ سُ وْ) سوکو

کِستہ: (کِ سْ سَ ہ) کِستو، داستان، آزمانگ۔

کَسّی: (کَ سْ سِ ی) خچ کسّہ۔

کسیپ: (کَ سِ ی پْ) دو زات اِنت یکے آبی (دشتیں ءُ سوریں آپ) ءُ دومی ھُشکی ءِ، آبی ءِ دست ءُ پاد چو بازل ءِ اَنت ءُ دومی ءِ پنجگ اَنت۔ (بچار بُت تاکدیم 626

کَش: (کَ شْ) بھنات، چوٹ، وِتا ۲۔ لانٹیگ ءِ نپتاگ ءِ چیردان (طب: بغل، پا: کش۔ بھزور،

FPB, LWD: KHASH: The armpit. A leankash under armpit.

رِکش : (رِ کْ شْ) رِکشگ ءِ پرمانگال بزاں بِکش۔
کُش : (کُ شْ) کُشگ ءِ پرمانگال، بِکُش۔
کشّ : (کَ شْ شْ) کَشگ ءِ پرمانگال بزاں بِکش۔ مُرجن۔ بہ زُرپ ۲۔ گِرانی، وزن ۳۔ مَد ءِ نشان کہ "آ" ءِ سرءُ پر کنگ بیت ءُ دو "اا" ءِ وانگ بیت "آ"۔ ۴۔ کشّے راہ : بزاں پندے راہ۔ آپ کشّ : دلیشے کہ آپ زیر ایت ءُ گوات گیپت۔ بارکشّ : اُشتر، اولاک، لاری LORY بُت کشّ : بُت کشوک۔ پادکشّ : کسے کہ راہ ءِ روگ ءَ پادے گِرانت۔ پُرکشّ : مالدءِ راستے۔ تیرکشّ : لوگ ءِ۔ تُرندکشّ : تُرندکش اِنگیں۔ ٹیلگ کشّ : دُز اِسکیں چالاک۔ جان کشّ : چُم کشّ : دُز۔ دپ کشّ : جاکو، ڈراج کشّ : ڈراج ڈراج۔ دان کشّ : مورے، شاھیم۔ دردکشّ : دردکشّ ایں مردم۔ دَست کشّ : موزگ، گوں دتی دستاں کشّ ءُ مَن گرتگیں۔ دِل کشّ : ھرمت، واھگ، دوستی۔ دنتان کشّ : دنتاں کشوکیں ڈاکتر یا اُمشِبر۔ زبان کشّ : جاکو، اَت کنوک۔ سرکشّ : کسے کہ سرکشّی بکنت "Overseer" شدکشّ : شد سگوک۔ کین کشّ : سکّیں لالچ زیروک۔ گِرہ کشّ یا گِرہ کشّ : کشّ ءُ چیل۔ گِرّ کان۔ میدکشّ : کسانیں زبانے کہ گوں آئی میدھ گوج اَنت۔ ھونگ کشّ : مزنیں پچ۔
کشّ : (کُ شْ شْ) بچار "گوکشّ"

کسیپ

کَشّاب : (کَ شْ شَ اب) ھما آپ کہ گالانی ڈراجکش ءِ توار ءَ دینت انچو شِس کہ : ا۔ و۔ ی۔ ے
(VOWELS. - حرفِ عِلّت)
رِکشار : (رِ کْ شَ ار) ڈکار رِکشتگیں چیزے کہ بادگیت۔
کُشار : (کُ شْ ار) کُشگ، کُشت ءُ کُشار، کُشکا
کُشارجاہ : (کُ شْ ار + جَ اہ) زرگنگ ءِ ھکیں ھَند ءِ بُرزءِ بندے کہ ھِس ءُ گوکانی ھمے جاگہ ءَ کارچ ءَ ابردینت۔
کشارینگ : (کُ شْ ارے نَ گْ) کُشائینگ یکّے ءِ پرمانگ کہ دگہ یکّے اِکُش ایت۔
کَشاں : (کَ شْ اں) کَش ءِ بار۔ ۲۔ من کشاں۔
رِکشاں : (رِ کْ شْ اں) من رِکشاں بزاں من رِکشگ ءِ کارءَ کناں۔
کُشاں : (کُ شْ اں) من کُشاں بزاں من کُشگ ءِ کارءَ کناں۔
کشّاں : (کَ شْ شَ اں) گِرکان، کشّاں کنگ : گِرکان کنگ۔
کشّاں چیل : (کَ شْ شَ اں - چِ ی لْ) بچار "کشّ ءُ چیل"
کشّائینگ : (کَ شْ شَ اِ یْ نَ گْ) یکّے ءَ دگرے ءِ کشگ ءِ پرمانگ ۲۔ اپس یا ھرءِ کشّائینگ : بزاں جنائینگ کہ آ ایس

کُشائینگ : (کَ مُش ا ۔ ءِ ئے اِن گ) بچار "کُشارینگ"

کُشبرّی : (کُ ش + بَ رِ ی) کُشکی، چیر آندری تِئگان جنگ ۔

کشبند : (کَ ش + بَ ن دَ) کش ءُ بند : پھدیگ ءُ پھنات ۔ "ملک ءِ کش ءُ بند ۔

کشپ کشپ : (کَ ش پَ + کَ ش پَ) نوکیں گدء ءِ توار، پاداں گوں زمین ءَ مُشگ ءِ توار ۔

کشپل : (کَ ش پَ ل) بے پلگار، ہس، بے سیچ ۔

کُشت : (کَ ش ت) کُش اِت، کُشگ ءِ گوستگال ۔

کِشت : (کِ ش ت) کِشگ ءِ، نزیک گوستگال ۲- کارکت، بیگواہ کت ۔

کُشت : (کُ ش ت) کُشگ ءِ گوستگال ۔

کشتر : (کِ ش تِ رَ) نیمگ ءِ لے کشتر بزاں لے نیمگ ۔ آکشتر بزاں آ نیمگ ۔

کِشتکشار : (کِ ش ت + کِ ش ا ر) بچار "کِشت ءُ کِشار"

کُشتکُشار : (کُ ش ت + کُ ش ا ر) بچار "کُشت ءُ کُشار"

کُشتگ : (کَ ش ۔ تَ گ) کُش اِتگ، کُشگ ءِ گوستگال ۔

کِشتگ : (کِ ش ۔ تَ گ) کِشگ ءِ گوستگال ۔

کُشتگ : (کُ ش ۔ تَ گ) کُشگ ءِ گوستگال ۔

کُشتگین : (کَ ش ۔ تَ گِ ے ن) ہماکہ کُشگ بوتگ، کُش اِتگیں ۔

کِشتگین : (کِ ش ۔ تَ گِ ے ن) ہماکہ کِشگ بوتگ، کِشار ۔

کُشتگین : (کُ ش ۔ تَ گِ ے ن) ہماکہ کُشگ بوتگ (تازی : مقتول)

کِشت ءُ کِشار : (کِ ش ت ۔ ءُ ۔ کِ ش ا ر) کِشگ ءِ کار (زراعت)

کُشت ءُ کُشار : (کُ ش ت ۔ ءُ ۔ کُ ش ا ر) کُشگ ءِ کار، کُشاکُنگ ۔

کِشتی : (کِ ش ۔ تِ ی) زگربانی زگر ءِ یک نونگے ۔

کُشتی : (کُ ش ۔ تِ ی) مَل، کُستی ۔

کُشک : (کَ ش کَ) یک کش ءَ، چہ کش ءَ

کِشک : (کِ ش کَ) رند، بارگیں راہ، کسانیں راہ ۔

کُشکا : (کُ ش ۔ کَ ا) کُشت ءُ کُشار، کُشت ءُ کُش

کشکار : (کَ ش کَ ا ر) پلار ۔

کشکار چین : (کَ ش کَ ا ر + چ ی ن) پلار چنوکیں مردم ۔

کَشکائی : (کَ ش کَ ا ءِ ی) کُشکی، چہ کش ءَ تچگ ءَ آتاں ۔

کُشکائی : (کُ ش کَ ا ءِ ی) کُشت ءُ کُشار، کُشتکُشار ۔

کشکڑی : (کَ ش + کَ ڑِ ی) مزنیں لچ ءِ کش ءِ کڑی ۔

کشکور : (کِ ش ۔ کَ و ر) سرباز ءِ کورے ۔

کُشکی : (کَ ش کَ ۔ کِ ی) کشکائی، چہ کش ءَ، تچگ ءَ آتاں ۲- ہماکہ کُنوکُشگ ءِ کنگ بیت ۔

کشّگ: (کَ شْ شَ گْ) چیزےءَ چہ دگہ چیزےءِ تہءَ درکنگ۔ زنگ، مُھرجنگ، ترند کنگ۔ چلیم یا بیڑی کشگ۔ آپ کشگ: ریشءِ، چہ جاتءَ، دانءِ کہ گراوگ بیت، زمینءِ، پہ بُڈ۔ اُمیت کشّگ: اُمیت دارگ، اوبار کشّگ: سبر کنگ۔ برداشت کنگ۔ ایر کشّگ: شمھاتءِ، کشءِ۔ بار کشّگ: پہ بُڈ، پہ اُشتر یا دگہ اولاکءِ۔ باد کشّگ: تیز روگ۔ پدکشّگ: وتءِ پُشتءَ دارگ۔ پرکشّگ: شمھاتءِ لٹءِ۔ پُشت ءَ کشّگ: چیزءِ جواب کنگ نہ دیگ وتی کنگ۔ پہ کسےءِ کشّگ: کسےءِ بدلءِ گپ جنگ۔ تامءِ کشّگ: ھبرءِ، مردمءِ، تاوان یا تاوانءِ کشگ: نکسان ورگ۔ ترسءِ کشّگ: چہ کسےءِ دلءِ ترند کشّگ: کچّگ۔ سک ترند کنگ۔ ٹیلگ کشّگ: پہ ترس دیگءِ۔ جان یا جانءِ کشگ: چہ زندیءِ یا پہ واھشت۔ جڑکشّگ: پہ شُدءَ۔ چمءِ کشگ پہ کسےءِ ترسینگءِ چہ کارءِ کشگ: درکنگ۔ دارءِ کشّگ: یا ھودیگ، دپءِ کشّگ: جاک جنگ گیشتر پہ ردی، آتش کنگ۔ دراج کشّگ: دراج کنگ، ھبرءِ کستہءِ، بیماریءِ۔ دردءِ کشّگ: دردءِ سگّگ۔ دردے کشگ: بزاں جنگ "منی دست ءِ بکپےءِ تراشتریں دردے کشّاں"۔

دست کشّگ: یلہ دیگ، دستاں چہ کارے ءَ دارگ، چہ ورگءِ، دل کشّگ: کسےءِ دل کشّ ایت سرھشت گل کشّ ایت/منی دل نہ کشّ ایت (ورگءِ) دلءِ کشّگ: جاتینگءِ۔ دنتان کشّگ: کنگءِ کہ لوگی دنتان درکاینت۔ زھر آپگءِ جنگءِ۔ راہ کشّگ: پند جنگ، رُوش کشّگ: لاگر لوگ، زبان کشّگ: جاک جنگ گیشتر پہ ردی۔ سر کشّگ: چہ بلءِ، چہ دریگءِ، چارگ بیگ۔ شاہ کشّگ: درچکءِ۔ شست کشّگ: شمھاتءِ یا لٹءِ۔

شُد کشّگ: بازیں وھدءِ پہ شُد گوازینگ، شُد سگّگ۔ کارءِ کشّگ: وتی کارءِ شر کنگ۔ کپین کشّگ: مردمءِ چہ مال ءُ دولتءِ زبھر کنگ، باز لالچ کرگ۔ کشک کشّگ: کشک رندگ، گواتءِ کشّگ: گوات کہ کشّ ایت، گواتیں چیزءِ گوا آنائی کنگ، مردمے کہ تمرد ءُ گمراہءِ بیت آئیءِ ایر مادکنگءُ زیر کنگ۔ گرس کشّگ: چہ شُدءَ۔ لاپ کشّگ: روزیگءِ، پیدار کنگ، ھرمت کنگ۔ لاپ رودینگ، لاپءِ دلینگ۔ نام یا نامءِ کشّگ: نام پیداکنگ، مشھور بیگ۔ ھڈءِ کشّگ: لاگر بیگ۔ ھڑکہ کشّگ: چہ کنوگیءِ چہ شُدءِ۔

کُشّگ: (کُ شْ شَ گْ) پھنات، کشّ۔ چُکّ ءَ کُشّگ ءَ کنگ: بزاں کشّءِ بڈءَ کنگ، ھمے رنگءِ ھلگءِ ۲۔ ھما زمینءِ ھمکر کہ کورءِ کرءَ بیت بلے دھات نہ اِنت، چوکہ گواش ءَ اِنت گیشتر سربازءِ کورءِ کرءِ لے رنگیں زمیناں گوشّ انت۔

کِشّگ: (کِ شْ شَ گْ) ڈگار کشّگ، توم ریچگءُ ننگار کنگ۔ ۲۔ بیگواہ، کارات کنگ۔

کُشّگ: (کُ شْ شَ گْ) یکّےءِ زندءِ ھلاس کنگ، یکّےءَ پہ کارچ پہ تیر یا دگہ چیزے جنگ کہ مرایت یا اِنچیں رنگے کنگ کہ آ بمرایت۔

کُشگور: (کُ شْ + گَ وَرْ) ھمامنش یا کبرکہ آئیءِ تہپک جنگ ءَ زند گُشّ ءُ تلمب کن انت ءُ مُردگءِ ھمے تلمبءِ چیرءَ دینت۔

کشگور: (کَ شْ + گَ وَرْ) کرءِ گور، کشءِ گور۔

کِشم: (کِ شْ مْ) ملکے کہ ھند آزادءِ دیمءَ اِنت۔

کشمور: (کَ شْ۔ مُ وَرْ) بلوچستانءِ یک جاگھے کہ اودءَ یک جاگھے "سوئی"ءِ سکّیں مزنیں گُدرتی گیسے ("Natural gas") در آتگ۔

کشمیر: (کَ شْ مِ یْ رْ) ملکے کہ ھندستانءُ پنجابءِ برزی نیمگءِ گوریچان اِنت۔ ایشیءِ وتی مردم ایشیءَ "کشیر" گوش انت۔

کُشوک: (کُ شْ وَکْ) ھما کہ کُشگءِ کارءَ کنت۔

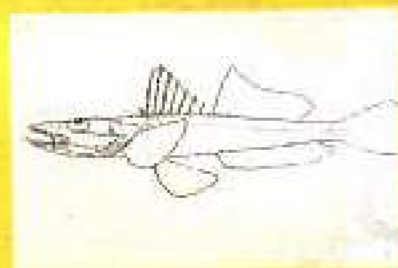
کُشوکی: (کُ شْ کَ۔ کِ یْ) بچار "کُشّکی"

کشءِ پھنات: (کَ شْ۔ ءِ۔ پَ ھْ نَ اتْ) نمونیہ ( ) تپءِ زاتے۔

کشءِ چیل: (کَ شْ شْ۔ ءِ۔ چِ یْ لْ) کشّگءُ چیتینگ۔ گرءِ کشّ۔ گرءِ کشّ۔

- **کشّءِ ریسّ:** (کَ شْ شَ ۔ ءُ ۔ رِ ئی سْ سْ) بچار "کشّءِ چیل"۔
- **کشّءِ گوّر:** (کَ شْ ۔ ءُ ۔ گَ وَرْ) بچار "کشّگور"
- **کشّءِ مانکشّ:** (کَ شْ شَ ۔ ءُ ۔ مَ ان کَ شْ شْ) ھبرءِ لیس دیگ۔ لیس پہ لیس۔ لیس ءُ گوامیچ
- **کَشی:** (کَ شِ نی) بچار "کشیگ"
- **کشیگ:** (کَ شِ ئی گْ) کشّءِ ۔ ھما چُک کہ نوں کشّءِ ہم بیت۔
- **کَک:** (کَ کْ) سِتوک یا بان کنوکیں ءُ تکے کہ ھاکیں گِراں بازبیت (اُردو: پشتو) کک بیگ: بیزار بیگ۔
- **رِکّک:** (رِ کْ کْ) کاسے کہ بارگ ءُ دراج اِنت ءُ مال مال اِنت۔ سرءِ بُن ءِ یک تاکے کہ کِرتگئے تیزاَت اِشی ءِ بُن کہ مزن بیت آ ئی ءِ زرگ گُش اَنت۔ "بکّے پہ کِنکّے ترک اِیت ذرگئے پہ پتی بارنگیے"
- **کُکار:** (کُ کْ ۔ کَ ار) بچار "کوکار"
- **کِکاھگ:** (کَ کَ اھ گْ) بچار "کِکاگ"۔
- **کِکاگ:** (کَ کَ ای گْ) کِکاھگ: کُکڑءِ کِکایگ، چہ ھیک دیگ ءَ رند کُکڑءِ توار
- **کُکڑ:** (کُ کْ ۔ کَ ڑْ) بچار "کُکڑ"

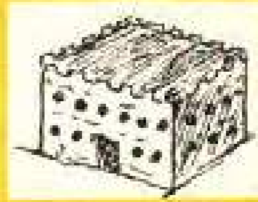

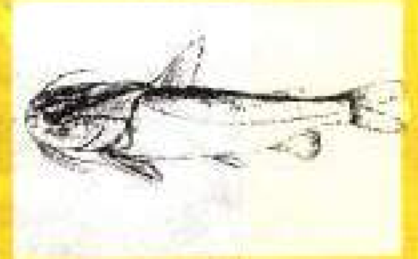
- **کِکرک:** (کَ کَ رَ کْ) ناذراھی یے کہ جان ءَ داگ درکا یَنت۔ سک باز ھارشت دینت اِشی ءِ کچینک ھم گُوش اَنت۔
- **کِکرگ:** (کَ کَ رَ رَ گْ) کَرَگ: تھنگ یا دگہ چیزے ءِ سَرءِ گوں ترندیں چیزے ءِ کِکرگ کہ آ ئی ءِ سرءِ پوست دور مَبیت سرءِ کِکرگ: بزاں رَندگ، جان ءِ کِکرگ: بزاں کچینگ۔
- **کِکروک:** (کَ کَ رَ رُ وْ کْ) منجل ءِ دیم ءِ پُچ اِنگیں بَٹ کہ کمیں سُتگ اَنت کہ کِکرگ ءُ دُود کنگ بنت۔
- **کُکڑ:** (کُ کْ ۔ کَ ڑْ) کُسی مُرگ، نکیینک۔ ۲۔ کمیرءِ پہ دُوتنگ ءِ کُکڑ ۳۔ بِشّو: ماندلی ءِ داروک ۴۔ ننگارءِ کُکڑ: کسانیں دارے کہ شتنگ ءِ ھما سرءَ بان اِنت کہ ننگارءِ ٹنگ ءَ اِنت۔ دارے کہ تل کنگ بیت آ ئی ءِ پُل ءَ کسانیں دارے مان کن اَنت کہ تل نَز مئیت۔ ۵۔ ماھیگے ءِ زاتے۔ کد: گیش چہ گیش ۱۰۰ س م (بچارنت)
- **کُکڑوکو:** (کُ کْ ۔ کُ ۔ ڑُو + کُ وْ) سکیں توبہ، من ءِ کُکڑوکو اِنت بزاں توبہ اِنت دگہ بر ءَ اے کارءَ نہ کناں۔ گوشاں گرگ ءُ توبہ کنگ۔
- **کُکلو:** (کُ کْ ۔ کَ لُ وْ) بچار "کُکلی"
- **کِکلی:** (کِ کْ ۔ کِ لِ ئی) کِسیکلی، کِلکلی: کسے ءِ کش ءِ یا بگل ءِ جیرءَ پہ دست سُتگ کنگ کہ آ ئی ءَ کندگ کیت۔ پا دانی دل ءِ ھم کِکلی بیت۔
- **کُکلی:** (کُ کْ ۔ کُ لِ ئی) سوریں آپ ءِ دپ ءِ تُوکلے کہ تیاب ءَ کل جنت ءُ ھاک ءِ کلات بندایت "کُکلی ءِ کلات"۔ (بچارنت)

- **کگوّرگ :** (کَ کُ وْر ۔ رَگ) چیزے ءِ گکرگ ءِ توار۔
- **کگوُ :** (کَ گ ۔ گُ وْ) گُلو ءِ زات ءِ ماهیگے۔ (بچار بُت) کہ الشی ءَ گَلّی هم گوُش اَنت کہ : ١٠ اس م داں ١٥ اس م
- **کگی :** (کَ گ ۔ گِ یْ) بچار " کگوُ "
- **کَل :** (کَ ل) سکّیں مزنیں ناڈراهی کہ وتی بوگ ءِ اُمیت مہ بیت۔ کل کنگ : بزاں سک ناڈراه بوگ چہ مرگ ءِ کَل ءَ جنگ : سک ناڈراه بوگ ءُ زند دُش بوگ۔
- **کُل :** (کُ ل) پِشکند ، ناتوام۔ ناتوایں جَگ کہ چہ وهدءِ بیسر پیدا بیت۔ کُلیں هیک : بزاں ناتوایں هیک۔
- **کَلّ :** (کَ لّ) کنٹ ، زمین ءِ گوج ئے۔ سَلّے جوڑ بیت۔ کنٹ۔
- **کُلّ :** (کُ لّ) پتن تاکیں کاسے کہ یک یک ٹالے ءِ رنگ ءَ گوراں رُد ایت چہ الشی ءُ لوگ جوڑ کن اَنت۔ ٢۔ لوگ۔ ٣۔ دُرست ، تمام۔ PPB, LWD; KULL. A small hut or tent. CHYAR – KULL: a four sided hut.
- **کُلّاب :** (کُ لّ ۔ لْ اب) زندیں جنگ سریں آسنے کہ دگہ دستگے پر انت ئے۔ (بچار بُت)
- **کلات :** (کَ لَ ات) میری : هماجاگہ کہ سردار وت نندایت یا اودءَ پہ جنگ ءَ لشکر ءُ جنگ ءِ سامان ایر بنت۔ ے کوه اَنت بلوچانی کلات۔ چہ بان ءُ بادگیراں گِھ اَنت (بالاچ) ٢۔ بلوچستان ءِ مشهوریں شهرے ءِ نام اِنت یے شهر ، خوانینِ

کُلّاب

کگو

قلات " ءِ بُنجاه بوتگ۔ دشتیاری ءَ چہ بُنو ءَ جیرهم جاگهے ءِ نام اِنت۔ ٣۔ هشتی ءِ لیب ءَ چاریں گنڈانی مستریں کُل (بچار بُت)

- **کَلاتک :** (کَ لَ اتُ ک) کیچ ءِ جاگهے ءِ نام اِنت۔
- **کلاتو :** (کَ لَ اتُ وْ) دشت ءِ جاگهے ءِ نام اِنت۔
- **کَلاتی :** (کَ لَ ات یْ) مردینی نامے۔
- **کَلاجور :** (کَ لَ ا۔ جُ وْر) آسگور ، شاگور ، کلاگر۔
- **کُلاچ :** (کُ لَ اچ) مکران ءِ جاگهے کہ اودءَ آمب سک وَش بنت۔
- **کُلاچی :** (کُ لَ اچ یْ) کلاچ ءِ مردم ، هماکہ گوں کلاچ ءَ سیادی کنت۔
- **کُلارگ :** (کُ لَ ا۔ رَگ) بچار " کُلیرگ "
- **کلّاش :** (کَ لّ ۔ لَ اش) : سک بُراه ۔ مزن توار ۔ بُراه دپ ۔ انچیں توار کہ دگہ چیزے ءِ توار ءَ گار بکنت۔ کلّاشیں دپ : بُراه دپیں مردم کہ پہ جاک ءُ غُلّ ءَ بازگپ جنت ءُ مزن توار اَنت ۔ دادا ءُ جاک کنوک ، آشکوک ۔ ٣۔ جاری LOUD SPEAKER.
- **کَلاگ :** (کَ لَ اگ) چڑک ءُ چھوا ، پہ بدیں رنگے ءَ کسے ءِ کچّو چینی کنگ ، کسے ءِ دست ءَ کارے بوت نہ کنت آئی ءَ چتاں بچگ۔ ہنسکرا شکرائی

ءِ دِل دِلِ اِتاں۔ کلاگ گرگ: کسے ءِ بدیں رنگ ءَ گچو کنگ۔ کلاگ بندگ: رَد دیگ، ریپینگ۔

کلاگر: (کَ لَ ا۔ گَ رَ) آشگور، شاگور، کلاجور

کلاگوش: (کَ لَ ا۔ گ ؤ ش) گوشبُن

کُلّان: (کَ ل۔ لَ ان) سربازی مُچّے ۲۔ آسنکوک ۲۔ شیپے کہ سرباز ءُ چہ میرآباد ءَ چیر اِنت۔

کلانٹک: (کَ لَ ان۔ ٹُ کَ یا ٹَ کَ) کانٹ، شرگ، گُنڈ۔

کُلانج: (کُ لَ انْ ج) کُرّط۔

کَلانچ: (کَ لَ انْ چ) کاشے ۲۔ مُنگلینک یا ھر اَنچیں منگلیں چیزے کہ دست ءَ کنگ بہ بیت۔ اُشترءِ ھڈ ءَ سرءُ گشیں لوپ سارباں

وتی دست ءَ آئی ءِ تہ ءَ مان کنت۔ گَبّ: PPB, LWD: KALĀNCH: Ivory Bangles.

کُلانچ: (کُ لَ انْ چ) بچار "کلاچ"۔

کَلاندار: (کَ لَ انْ۔ دَار) دلوت یا اولاک کہ چار دنتان اِنت۔

کُلانز: (کُ لَ انْ زَ) گُونڈ کدیں مردم۔ چِنّک ءُ بارگ ءُ بے جونیں مردم۔

کَلانزکُلونز: (کَ لَ انْ زَ + کُ لُ ؤنْ زَ) بازُ چِکّانی گر یوگ ءُ کوکار۔

کُلانزگ: (کُ لَ انْ زَگ) کلونزگ ءِ رنگ ءَ گریوگ یا ھمے رنگ ءَ گرمینتر وکیں گریوگ۔

کَلاں شتینکی: (کَ لَ لَ ان ءِ شْ تَ کِ یْ) لیبے۔

کَلّانہ: (کَ لْ لَ ان ہ) ھماجنیں کہ مرن ءُ سرپد اِنت " کلانٹیں جنیں"

کُلاہ: (کُ لَ اہ) چگند، پُرزم یا دگہ انچیں چیزے کہ جوڑ کرتگیں سرءِ پوش۔

کلائیچ: (کَ لَ ا۔ ءِ یَ ن چ) قلعی۔

کلبت: (کَ ل۔ بَ ت) اُشترءِ دوئیں بر دستانی نیامجی ءَ گردن ءِ کٹ اِنگیں بھرا اِنت۔ اُشتر گیشتر مرگ ءِ وھدءَ دپ ءَ کلبت ءُ سکّ

دنت ءُ بر اِیت۔ ء کلبت ءِ دنتاناں بگر مرچی۔ زانگے مان اِنت اُشتری مرگاں (رسید)

کلبچ: (کَ لَ بْ چ) کَلّے گوزج اَنت۔ کل ءِ سرءَ یک دارے ایرکن اَنت ءُ دگہ دارے ھمے ایریں دار ءِ سرءَ لکّ کن اَنت ءُ وانگے

گوں لکتیں دارءَ بندءَ دینت ئی دراجی ءَ دان ریچ اَنت۔ مُرگ داناں وراں ءَ وانگ ءِ چیرءَ کیت دس اِیت ءُ دارءَ گلت دنت۔ دار ءُ پ

اِیت ءُ وانگ مُرگ ءَ گپس کنت۔ ۲۔ سکّ گوھن (بلے گیشتر ءِ مادن ءَ گُشّس اَنت)۔

کلبینا: (کَ ل۔ بَ ئے۔ نَ ا) ھماکہ بے ءِ اِنت۔

کُلَپ: (کُ لَ پ) آپ یا آئی ءِ ھُوشیں چیزءِ چِلکگ ءِ توار۔

کُلپ: (کُ لْ پ) زردیں مردم، شیتانیں مردم۔ کلپیں زرّ: ھرابیں یا کلنڈیں زر۔ ۲۔ کوری ماھیگے۔

کلیات: (کَ ل۔ پَ اث) مُچّی ءِ زندیں رُمی کہ بوجیگانی تھنگانی شُماراں اِشں کن اَنت۔ کلیات کنگ۔

کلپاتون: (کَ ل۔ پَ ا۔ تُ ؤن) سکّیں زردیں جنیں ءُ پہ زانت گوش اَنت۔

کلپنچ: (کَ لَ پَ نْ چ) بچار "کلپیچ"

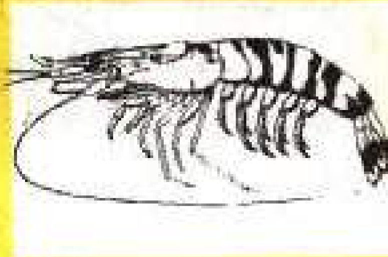
کلپیچ: (کَ لَ پَ چ) سکّ گوھن، گوھنیں کلنڈ۔ کلپیں زر۔

کلپر: (کَ ل۔ پَ ر) درمانکا ھے۔ نامے۔

کلپ کلپ: (کَ لْ پ + کَ لْ پ) بچار "کلپ"

کلپورگ: (کَ ل۔ پُ ؤ۔ رَگ) درمانکا ھے۔

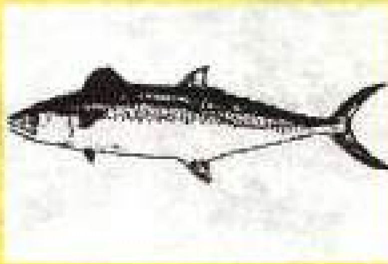
- **کُلپچک :** (کُ ل۔ پ چ کَ) کاھے۔
- **کلدار :** (کَ ل۔ دَا ز) روپیا کہ ھندوستان ءُ پاکستان ءَ سِکّہ دپیہ اِنت۔
- **کلدان :** (کَ ل۔ دَا نْ) گُل ءِ جنگل۔
- **کُلدر :** (کُ لْ۔ دَ رْ) گُل ءِ جنگل۔
- **کَلڑ :** (کَ لْ لَ ڑْ) بچار "کلّڑ"
- **کَلڑباد :** (کَ لْ۔ لَ ڑْ + پَ اذ) بچار "کلّڑباد"
- **کَلّڑستگ :** (کَ لْ لَ ڑِش۔ تَ گْ) کلّڑیں زمین۔
- **کَلّڑی :** (کَ لْ لَ ڑِیْ) بچار "کلّڑی"
- **کُلّڑ :** (کُ لْ ڑْ) گُوْل : سد لکّ (۱۰۰۰۰۰۰۰) کروڑ۔
- **کَلّڑ :** (کَ لْ لَ ڑْ) سوزگیں ءُ سوریں ھاک کہ ادا ءَ کِشار نہ بیت۔ سک سور۔
- **رِکَلّڑ :** (کَ لْ لَ ڑْ) کسانیں دریائی مَدگ، دریائی مَدگ ءِ جُک۔ کَلّڑ۔ (بچار بُت)
- **کَلّڑباد :** (کَ لْ۔ لَ ڑْ + پَ اذ) ھما زمین کہ کلّڑے گیش مان۔

- **کلّڑی :** (کَ لْ لَ ڑِیْ) کلّری : کراچی ءِ یک میتگے ءِ نام اِنت۔ (لیاری ءُ ملیر ءِ ھردوئیں دمگاں امت اِنت)
- **کلسُرک :** (کَ لْ سُ رُکْ) تلک گوزی لیب ءِ ھما کل کہ چہ آئی لیب بُنگیج بیت۔
- **کلسُرک :** (کَ لْ سُ رُکْ) ھما کل کہ چہ ھمود ءَ "تلکی لیب" بُنگیج کنگ بیت۔ کلسُرک۔
- **کلسروک :** (کَ لْ سُ رُوْکْ) بچار "کلسُرک"۔
- **کلشت :** (کَ لْ شُ تْ) نہ سیاہ نہ اسپیت۔ ھمے میانجی ءِ رنگ۔
- **کَلشتو :** (کَ لْ شْ۔ تُ وْ) تولگ ءِ رنگ۔ تولگ ءِ پٹانی رنگ۔ تلاہ رنگ، بُھرگو، بور۔
- **کُلشو :** (کَ لْ شُ وْ) بچار "کلشتو"
- **کُلُک :** (کُ لُ کْ) بچار "کُلّو"
- **کَلِک :** (کَ لِ کْ) نشتنجاہ ءِ ھردو نیمگانی بھر ءِ بزیں گوشت۔ کلک۔ کَل ءِ لک۔ دیم ءِ ھردوئیں گُبانی بزّیں گوشت کہ بزور ءِ بنت ءُ زنڈ۔
- **کُلکپوت :** (کَ لْ۔ کَ پْ وْتْ) بچار "کلی کپوت"
- **کُلکپچگ :** (کُ لْ۔ کَ چْ گْ) مردم جسم ءِ تہ ءَ لھیں ھارشت دیگ۔ گَٹ ءِ کُلکپچگ۔

- **کُل کروس** : اکُ لْ ئی ءکُ رُوْ شس) شکاری مُرگے ۔
- **کلکشان** : اکَ لْ کَ شْ انْ) بازیں کسان کسانیں ہستارانی کتار کہ تھار ماہی ءِ جُورِ زنائیں راہ ءِ گندگ ءَ کاینت ۔ گورانڈانی راہ ۔ بزاکانی راہ ۔ (بجار بُت)
- **کُلکُشت** : اکُ لْ ۔ کُ شْ تْ) گُنج ءُ بر ۔ کَوَل ۔
- **کُلکُشتگ** : اکُ لْ ۔کُ شْ ۔تَ گْ) بجار " کلکشت "
- **کلکلانڈو** : اکَ لْ ۔ کَ لَ انْ ۔ ڈُوْ) پِسکرا ، لیبولیبو ، پہ رِول اِتّاں ۔
- **کل کلونڈ** : اکَ لْ لْ ءِ کَ لْ وْ نْ ڈْ) ھمازیں کہ کَل ءُ کلونڈ اِنت بزاں تچک ءُ سپاہ اِنت کَل کَل اِنت ۔
- **کِلکِلی** : اکِ لْ کِ لِ ئی) بجار " کِرکِلی "
- **کلکوچ** : اکَ لْ ۔ کُ وْ چْ) کل گوچ ، کَل گوجگ ۔
- **کَلگ** : اکَ لْ لَ گْ) کوھانی دامن ءِ یا نگُوردیم ءُ شیبی کرّاں کسانیں کسانیں آبادیں میتگ ۔ مکران ءِ یک جاگہے ءِ نام اِنت کہ اودءَ زگریانی مزنیں مُلّائی جاہ مِنتدار اِنت ۔ بلوچستان ءِ چوشیں جاگہ باز اِنت کہ آیانی نام ھم " کلگ " اِنت ادھے ہمیں دگہ انچیں نام نگور ، دشت ، لاشار اَنت نچگور ءِ ھم جاگہے ءِ نام کلگ اِنت ۔ ۲۔ سرباز ءِ شیپے کہ چہ منوگان ءِ جھل اِنت

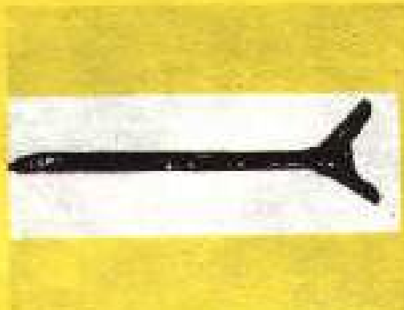

کلکشان

کلگن

- **کِلگ** : (کِ لْ ۔ لَ گْ) ھِتگ ، یلہ دیگ ، جازات دیگ ۔ ✶
- **کُلگ** : اکُ لْ لَ گْ) جلگ کہ چہ پُپّاں ترند ترند ءُ گوات درکیت ۔ کُل ءُ جک : بزاں کُلگ ءُ جلگ ۔
- **کَلگ بُرین** : اکَ لْ لَ گْ ءِ بُ رِ ے نْ) سرباز ءِ چہ گمی درءِ چیر شیپے کہ پچ ءُ میتگ ءِ مان اِنت ۔
- **کُلگر** : (کُ لْ ۔ گَ رْ) کور ءُ آپ ءِ پرگے ءُ جھل ترنوگ ءِ جاگہ ۔ کُوپگ ءُ جنگ ءِ جاگہ ۔
- **کلگن** : (کَ لْ ۔ گَ نْ) ماھیگے ۔ Spotted Spanish Mackerel (بجار بُت) ۱
- **کلگوج** : (کَ لْ ءِ گُ وْ جْ) کل گوجگ یا کوچوک ۔
- **کَلگی** : اکَ لْ لْ گِ ئی) ھما گوں کلگ ءِ سیادی کنت ۔ ۲۔ مچے اَشی ءِ کلونٹ زرد اَنت ۔
- **کُلُلُو** : اکُ لُ لُ وْ) سیراں پہ شادکامی یا سوتانی نیاجی ءِ پہ ھُب پادکنگ ءِ جنین یک آوازے کشّ اَنت کہ ءِ لِلِک ءِ مُرّین اَنت ءُ " ادوو " کشّ اَنت ۲۔ سَک باز ، گوزمگ ۔
- **کِلِلی** : (کِ لِ لِ ئی) بجار " کِرکلی "
- **کلم** : (کَ لْ مْ) نبیگ ءُ کلم : ندی ند (نبت) ۔ نَلْ (بانسری)
- **کلمانٹ** : (کَ لْ مَ انْ ٹْ) ھما جنین کہ مزن بہ بیت ءُ کس پہ آئی ءُ ھبر ملایت ءُ بے مرد ءِ زندمانی ءِ بگوازین اِیت ۔

- **کلمپر** : (کَ لَ م - پَ ر) مہک، لونگ: کسانیں سوچاکیں دِھلے کہ بزاراں مان ءَ کن اَنت ۔ ءِ درمانی ھم کارمرد بیت ۔
- **کلمپوگ** : (کَ لَ م - پَ وْ گ) چُچ ءِ کُنٹ ءِ سرءِ کُٹک کُٹک اَنت اے مُبندءِ کُٹانی بن اَنت کہ مُبرگ ءِ رند پُشت کپ اَنت چُچ برز بیان بیت اے کُنٹ ءِ سرءِ کاینت ۔
- **کلمت** : (کَ لْ - مَ ت) بلوچستان ءِ پسنی ءُ اورماڑہ ءِ نیامجی ءِ بندنے ءِ نام اِنت ۔ کلمت ءِ ھک کہ اسپیتیں چُنّ اِنت باز بیت ۔ کورے ءِ ھورے ۔ ھمل ءِ جیند ءِ نندہ جاہ بوتگ ۔
- **کلمچوک** : (کَ لَ م - چَ وْ ک) دازءِ پیش ءِ بُن ءِ چوڑیک ءِ بُن ۔
- **کلمکش** : (کَ لَ م - کَ ش) وش نبشتیں اَنگیں ۔ بُکش ءُ نگار ۔
- **کلمو** : (کَ لَ م وْ) گُوراک کانش : درمانے ۔
- **کِلمور** : (کِ لْ - مُ وْ ر) بچار "کِلمیر"
- **کَلمی** : (کَ لْ مِ ی) مُنشی، کرّانی ۔ ۲۔ کسانیں آچار یا دَور ۔ کلمی اَمب ۔
- **کِلمیر** : (کِ لْ - مِ یْ ر) پتنیں بندے کہ نُنکّانی دستان ءُ پاداں بند اَنت ۔

کَلمیر

کُلندر

- **کَلمیر** : (کَ لْ مِ یْ ر) چہ کورءِ کہ پکشارءِ آپ زیر اَنت گُڑا چہ بُرزءِ جَھلیں ءُ تنکیں جوے کش اَنت کہ دانکہ زمیناں نزیک ءِ کہ رس اِیت نی برابریں جوکش اَنت ۔ ھما جَھلیں ءُ تنکیں جوکہ مُبنگش ءِ کشگ بیت آئی ءِ "کَلمیر" گُوش اَنت کلیرءِ آپ ءِ بازجاگہ ءِ یکبرے مزنیں کلّے ءِ (چوکہ سکّیں مزنیں پُراہ دیں جاتے بیت) رسین اَنت ءُ چہ ھمیشی ءِ پدءِ جوکش اَنت ۔ ۲۔ بجن ءِ تہ ءِ بند ۔ کلمیر بند کنگ ۔
- **کُلمیر** : (کُ لْ - مِ یْ ر) کاشے کہ ھجبر نہ مرایت ۔ (بچار بُت)
- **کُلِن** : (کُ لِ ن) مزن شیپے کہ سرباز ءِ کورءِ ایر رچ اِیت شہرے ھوشاپ ءِ ھم مان اِنت چہ پشکیرءِ جھل اِنت ءُ چہ صیت ءِ برز ۔
- **کُلندر** : (کُ لَ ن - دَ ر) یا کُولندر : لیڑہ کہ مست بیت ءُ ورک ءِ بیت آئی ءِ مھارءِ گوں وارے ءُ دار اَنت ۔ اے دارءِ سرجمک اِنت ءُ جمک پاند اِنت جمک ءِ گوُمس ءِ بُن ءِ سک دینت کہ سرءِ جھل کُرت مکنت ۔ (بچار بُت)
- **کلنڈ** : (کَ لَ ن ڈ) مان اسں ءِ پکّگیں گلی درپ (جھلگ، مانّی، مبک، کلنڈی وگہ انچیں چیز) یا ایشانی پرشتگیں ٹکر ۔ ۲۔ شیتانیں مردم ۔ گوھنیں چیز، بے پکار،
- **کلنڈو** : (کَ لَ ن - ڈُ وْ) دانے رنگ ءِ اسپیت اِنت ھوشگ ءِ ڈک اَنت ۔ کانڑیں ءِ زنڈ اَنت آپواریں جاگھاں وانگ ءِ زنڈ تربنت ۔ مُشگ ءِ چہ پوست ءُ شرگیش اِیت اِشّی کِنز لیک وت ءِ برابر دار اِیت نہ پرش اِیت ۔ کلنڈو ءِ

کانڈیلءُ تاک ھردو زرچہ اَنت۔

کلنڈی: (کَ لَ ن۔ ڈی) پکگیں ھاکءِ درپ یا آپواریں کاشیگءَ رزان ۲۔ شیتان، ردیں ناشر۔

کُلنگ: (کُ لَ ن گ) ٹمیکُم، کُڑی۔

کُلنگ: (کُ لَ ن گ) بوریں مادیان۔ PPB, LWD; KULANG: BAY MARE.

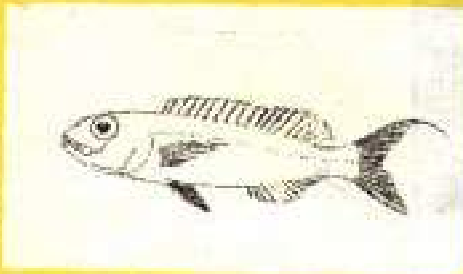
کِلو: (کِ ل و) بچار "بِکّہ"۔

کُلّو: (کُ ل لُ و) چہ ھاکءِ جوڑ کرتگیں کسانیں ځلگءُ دگہ رزان کہ چُک آیاں زیر اَنت ءُ لیب کن اَنت۔ ۲۔ ھاکءِ درپے کہ دپءَ بند کن اَنت شلّے پر کن اَنت ءُ اشیءِ تہءَ پیسہ جم کن اَنت پُر کہ بیت پروش اَنت ءِ۔ دگہ راستے لوگانی کوچءِ دونگ بیت۔

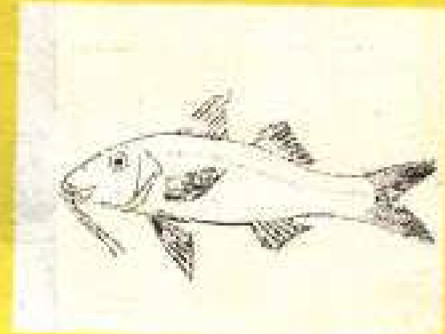
کَلّو: (کَ ل و) مار تریں دنداںیں ماھیگے ۲۔ گڑاگ ءِ بحت ءِ کلّو بر گشتگ کہ توپک ءِ نام پر تک بوت

کُلو: (کُ ل و) اگاں بزگی زمین ءَ کسی رندءِ نہ مزرئے گڑا "کُلو" بیت بناں کل ءِ ڈک بیت ءُ ڈگارءَ آپ زیت ھُشّ ایت ءُ کِشار شرءَ بیت زور بیت "ھم آپ ءُ ھم نہ بیت۔

کُلّوبند: (کُ ل لُ و ءُ بَ ن د) ڈگارءِ بنداگاں یک جاھے اَیب بزیرایت۔ بزاں آپ کم کمءَ زیچان بکنت ءُ دُر بئیت

کلونٹو (سندی کُٹّی)
Slender Thread fin bream

کلونٹو
Goat fish

ءُ زُرس ءِ بیت کہ چہدءِ بیارت گڑا بندءِ ھمے جاگہ ءِ نُشتی نیمگءِ دگہ کسانیں بَنڈے بنداَنت کہ آئی ءِ تہءِ ھمے چکرّ وکیں آپ جم بیت وھدیکہ اِے "کُلّوبند" ءَ ءُ بندءِ جندءِ آپ ءِ ھمتان ءِ بنت گڑا آپ پہ بندءِ برگءِ ھچ زور نہ جنت (بلکیں ھم اِے کلّءِ باز مردم وت آپ مان کنت) اشیءِ گروک ھم گوش اَنت۔

کَلوت: (کَ لُ وْ ت) اَپچے کہ دانگ ئے سُھر اَنت۔

کَلور: (کَ ل وْ ر) یا (کَ لُ وْ ر) اَسکس ءِ ھڈءِ سرپی بھر کہ ھمدءِ چک یا دگہ چیزے کشگ ءُ کنگ بیت۔ کُنگ (H/D)

کلوشک: (کَ ل و شْ ک) کینگ ءِ لوش، ھمگیں کیتگ۔

کُلونٹ: (کُ ل۔ وْ ن ٹ) پچے کہ اشیءِ کلونٹ جاھے زرد اِنت ءُ جاھے سُھر۔

کُلونٹ: (کُ ل وْ ن ٹ) اُپیک کہ رنگ بیت گلونٹ بیت۔

کلونٹو: (کُ ل وْ ن۔ ٹ و) کسانیں ماھیگے* کد: گیش چہ گیش ۵۰ س م، باز زات اِنت۔ بلوچ دگہ زاتءِ ماھیگےءَ ھم کلونٹو گوش اَنت کہ سندیءِ کٹّی گوش اَنت ئے۔ کد: ۲۵ داں ۳۰ س م (بچار بُت)

کُلونڈ: (کُ ل وْ ن ڈ) کسانیں کَل، کسانیں کنڈ: کَلءُ کلونڈ یا کنڈءُ کلونڈ۔

کُلونزگ: (کُ لُ وْ ن۔ زَ گ) کُچک کہ رشدگ بیت یا کہ پچے نئے جنت ئے یا کہ چہ گراں یا ڈگاں سوگیگ بیت "کلونز" اِیت۔ کُچک ءِ

گُلڑء آواز۔

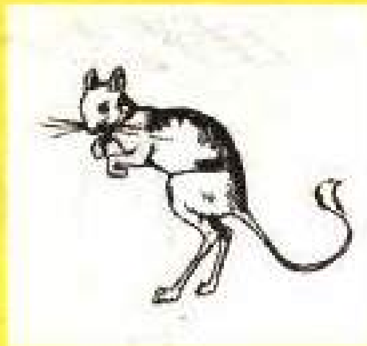
- **گُلوه :** (گ ُ ل وَ ہ) گوں کسے ءِ سرزبانی دیم دئیگیں گپّ، پیگام، دزوت۔ جن پہ گُلوه آپُس نہ بنت۔ ۲۔ بچار "گلو"
- **کَلَہ :** (ک َ ل َ ہ) دوریں چیزے ءِ گُش اَنت کہ پہ کَلھے "گندگ بیت۔ یا "پہ کَلھے" یات یا سما اِنت سک کم ءِ گسان۔ لے گوں گندگ ءَ کار داراِیت بزاں میم ءِ گندگ ءِ کم تریں جاور، بُندر ءَ اینشی ءِ بزانت "دیم" اِنت بزاں ھر چیزے ءِ جند ءِ دیم یا مردم ءِ دیم۔ ۲۔ ھمے کسانیں تَکّک کہ بازمردم ءِ گپّ ءَ پہ کنگ ءَ جوڑ بنت۔
- **گُلَہ :** (گ ُ ل َ ہ) بچار "کلوه"
- **کِلَہ :** (ک ِ ل َ ہ) ھما ساھگ کہ یک کاشانی یے زور اَنت آئی ءِ چاریں کاٹاں چارکرز بند اَنت ءُ سالونک ءِ کورگان برگ ءَ سرءَ ئے دار اَنت۔ بٹ انگ ءِ ھم گُش اَنت۔
- **کَلَہ دار :** (ک َ ل َ ہ + دار) کلدار، روپیہ۔
- **کلھونزگ :** (ک َ ل ھ و ن ز گ) بچار "گلونزگ"۔
- **کَلّئی چور :** (ک َ ل ل ی ی - چ و ر) GIPCY "خانہ بدوش" چادرنشین۔
- **کَلّی :** (ک َ ل ل ی) کَلّیگ ۲۔ ھما چیز کہ کَلّ ءِ تہ ءَ اِنت۔

- **کِلی :** (ک ِ ل ی) کِلی اِیت ءِ گونڈگال ۲۔ کیلی، کیلی۔
- **گُلی :** (گ ُ ل ی) گلدر، ھمود ءِ کہ گُل باز بیت، ھما لوگ کہ آئی ءِ چاریں دیوالاں پہ ھشت ءُ گِل بند اَنت۔ سرءِ تیرے پدءَ بمبو یا دری سے پرکن اَنت۔ دارانی سرءَ گُل، گُلّ ءِ سرءَ تگرد ءُ تگرد ءِ سرءَ دون اَنت۔ ۲۔ چَوٹ ءِ کش ءِ ھما پوست کہ سرتل، دیم بند، ابکل ءُ پد بند ءِ دزستانی سرگوں ھمیشی ءِ سک اَنت۔
- **کَلی :** (ک َ ل ی) نامے۔
- **گُلی :** (گ ُ ل ی) بُلبل۔
- **کلیا :** (ک ل ی ا) مُشوک ءِ پچّ، کہ گوں کال، رگیت، سورگ یا دگہ اَنچیں ٹوُلگاں جوڑ بیت۔
- **کِلیت :** (ک ِ ل ی ت) چابی، کُنجی، کُبل ءِ پچ کنوک۔
- **کْلیت :** (ک ل ی ت) استینک: دار ءِ تراشتگیں ٹُکرّے کہ یکدار ءِ دَرابو ءِ تھی نیمگ ءَ گرک ءِ مان کنگ بیت کہ اولیگ گوں مُسالی ءَ گوں آئی بندگ بیت۔
- **کلیتک :** (ک ل ی ت ک) کسانیں کِلیت۔ چھرءِ کلیتک۔ تک ءِ توسک سرءِ دارگ کہ گُبک ءَ آڑینگ بیت۔
- **کلیر :** (ک ل ی ر) درچکے کہ تاکے انچُش سک کسان اَنت کہ گندگ نہ بنت "لچ نہ کنت کلیر ءَ کہ بے تاک ءِ برکنت"

اشیءِ پُل سُہر ءُ نزنگ اِنت ۔ اشیءِ بُرسُھر بیت بے گُڈّگءَ مزن اِنت ۔ بِرءِ ورانتءَ اشیءِ برءِ تُب گُش انت ۔ (بجاربُت)

- **کلیرپاگ**: (کَ لِ یے ز + پ اگ) ھمے موسم کہ کلیرءِ بُرپچّ اِیت ۔
- **کلیرپُل**: (کَ لِ یے ز + پ ل ل) ھمے موسم کہ کلیرءَ پُل جنت ۔
- **کُلیرگ**: (کُ لِ یے ۔ رَگ) پادانی مُنّاں یا بگلاں چہ رِیش یا دگہ زھرے ءِ پاد اتکگیں ڈُک کہ گُک بنت ءُ گُوات گرانت ۔ گُٹءِ کلارگ یا کلیرگ : گنٹوئیگ ۔ زیخءِ کُلارگ : T B (tuberculosis) Glands
- **کلیری**: (کَ لِ یے ۔ رِی) نِچّے ۔
- **کُلّی کپوت**: (کُ ل لِ ی + کَ پُ وْ ث) وَ مُنیکے چوکہ مُشکءِ اِنت ۔ بلے دستءِ گوںڈ انت ءُ پادءُ دُمبءِ دراج انت ۔ دُمبءِ سرءِ پُتّرءِ پراِنت ۔ عرب اشیءِ ورانت (عربی : یربوع) (بجاربُت)
- **کُلّیگ**: (کُ ل لِ یْ گ) کسانیں مُشک ۔
- **کُلّی پَچ**: (کُ ل لِ ی + پَ چ) کُلیگچَّ ھما پَچ کہ کُلیگءَ آئیءِ تہءَ کَن انت ءُ اُشترءِ ذریخ انت ۔
- **کلینٹ**: (کَ لِ یے ن ٹ) ورمانکا ھے ۔
- **کلینچ**: (کَ لِ یے ن چ) کورماھیگے ، ھاکی رنگ اِنت چہ دھیبءَ زند ترانت ءُ ورگءِ دَوش انت ۔

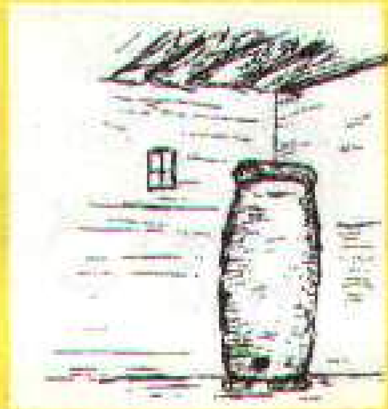

کُلّی کپوت

- **کلینگوش**: (کَ لِ یے نْ ۔ گُ وْ شْ) ھری گُوش : بجار کا ھے ۔
- **کُلیوار**: (کُ لِ ی + وَ ار) ھماناہ کہ کُلّی مُنگءَ جنت ءُ بُنءِ کپ اِیت ۔
- **کِم**: (کِ م) تاب ، پیچ ، پرتَرّ ۔
- **کَمّ**: (کَ م م) بازاِتّاں ، کمّک ۔
- **کما**: (کَ م ا) کمایگءِ پرمانگال بزاں پہ کما ۔
- **کمات**: (کَ م ات) کمایگ ءِ نزیک گوستگال ۔ کماتگ : کمایگءِ دیرگوستگال ۔
- **کماتگیں**: (کَ م ات گِ یے ن) ھما کہ کمایگ بوتگ ۔
- **کِمار**: (کِ م ار) دلگوش ، پرواہ (attention) توجہ ۲۔ تھل ، ناز ۔
- **کُمار**: (کُ م ار) مُجّا ۲۔ تلاوگ یا بندے کہ چہ آپءِ کُنٹ پہ کُنٹءِ بیت " ڈوری پُر کُماریں آپءِ "
- **کِمارگ**: (کِ م ا ۔ رَگ) کِمار کنگ ۔
- **کُماری**: (کُ م ار ی) کُمار کنگءِ کار ، ھما مردم کہ سکّ کُمار کنت ۔
- **کُماٹ**: (کُ م ا ٹ) دلءِ کماٹ بوگ : دلءِ باربوگ کہ ورگ مزور اِنت ۔ مرچی من نان نہ وراں منی دلءِ کماٹ ۔ اِنت ۲۔ کمک : مزن

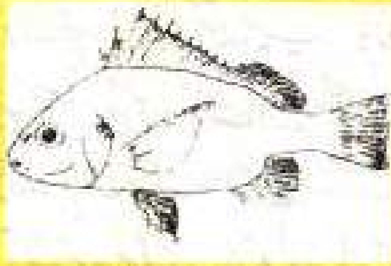
ٹھل، شنٹ، مواز۔

- **گُمارْٹی:** (گُ م۔ م اڑی) بلوچانی زاتے۔
- **کماش:** (کَ م اش)، اِسپیت۔ اِسپیت پوشیں مردم، مستریں مردم، جوانیں سر، مزن زاتیں مردم۔ مستر۔ سروک۔
- **کماک:** (کَ م اک) یا (کَ م اک) شنٹ، ٹھل، ناز، گُماٹ، مواز، سرو ماوگ۔
- **کمال:** (کَ م اِل) جوانیں کردار۔ مردی نامے۔
- **کمالان:** (کَ م ا۔ لَ ا ن)، مردینی نامے ءِ کوکگ کمالان نہ بیت گوکری دوش نہ بیت۔
- **کمان:** (کَ م اِن) تیرءِ کمان لوگ یاسیت ءِ کمان گومب، چوٹ میل یا وجیگ ءِ ماہُ یا ناھُلءِ کمان کہ نیم روچ ءِ روچ لیٹگ ءِ وھد جہ آئی ءِ زانگ بیت۔جنگ ءِ کمان سیرانیگ ءِ کمان پوج ءِ کمان۔
- **کماندار:** (کَ م اِن + دار) ھما مردم کہ جنگ ءِ مرداں سرءُ سوج کنت۔
- **کمانگ:** (کَ م ا۔ نَ گ)، تیرءِ سرپینوک کہ کمان ءُ گوشءَ اَنت، ھرسرپینوکیں نیم منگل یا پیچ وپیچیں چیز۔
- **کمانگر:** (کَ م اِن۔گَ ر) پہ کمان تیرءِ ٹِک جنوک۔
- **کماھگ:** (کَ م ا ھ گ) بچار "کمایگ"

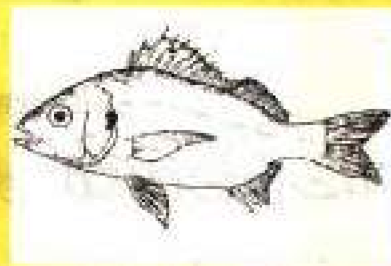
- **کمایگ:** (کَ م ا۔ یَ گ) مُھرگاں بندیگ ءِ کنگ، بندیگ ءِ مُھرگ یا سوچن ءِ تومک ءِ مانکنگ۔
- **کمُب:** (کُ م بُ) آپ یا دان ءِ کمُب، کلنڈیءِ درپے کہ بُن ءُ تنک نیام ءَ کپت ءُ دَپ ءُ تنک اِنت۔ ۲۔ ھما گندمگ کہ جھل اِنت آپ دار ایت۔
- **کمبٹ:** (کَ م بَ ٹ) دارءِ پیشں ءِ بُن کہ ھشک بیت بلے چیت نہ اِنت ایشان لوگءِ سرءَ پر دینت ءُ کش ءِ بند اَنت۔ کمبی گرس۔ کمبٹ جنگ یا کمبٹ چیردیگ: بزاں پیشں ءُ بزگ ءُ پرد پہ پرد تری ءِ تپی کنگ ءُ آیانی سرءَ ھاک پردیگ کہ چیت مہ بنت۔
- **کَمبار:** (کَ م۔بَ ار) زندیں سادکہ چہ نالگیں ءِ سونتس ءِ جوڑ کنگ بیت۔
- **گُمبار:** (گُ م۔ بَ ار) ھما مردم کہ ھلگ، ماٹی ءُ گونزگ اَڈ کنت ءُ بہا کنت۔
- **کمبر:** (کَ م۔ بَ ر) بلوچانی مزنیں مشھوریں بھادرے بیبگ کہ آئی ءِ مات ءِ دلیریں مشھور اِنت۔ ۲۔ رنگے (اسپیت ءُ سیاہ "تارءِ وارتگ چہ کمبریں ریزاں ترس ایت"۔
- **گُمبر:** (گُ م۔ بَ ر) مزنیں پاتے (کامابیے) کہ بُن ءُ بارگ ءُ سرءُ تنک ءُ میانجی ءُ پراہ کپت اِنت۔ چوکہ "کمُب" ءِ اِنت گیشتر ایشی ءِ تہ ءِ توم ءِ داناں ایرکن اَنت۔ (بچار ٹُب)
- **کمبری:** (کَ م۔ بَ رِی) سرابازی ئے۔

- **گمبَل**: (کَ مَ ـ بَ لْ) وَلایتی ٹپڑ۔
- **گمپل**: (کَ مَ ـ پِ لْ) بلوچستان ءِ دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔ "گمپل مارا بِل سیٹار ھَشکیں دار"۔
- **کمبود**: (کَ مَ ـ بُ وْدْ) بزور، ھماکہ بُود ئے نیست، نابُود، کم بُوتگیں۔
- **کمبودی**: (کَ مَ ـ بُ وْ ـ دِی) کمی، مزوری، نابودی۔
- **کم بھت**: (کَ مَ ـ بَ ھْ تْ) بے بھت، بے نصیب، شُوم۔
- **کُمبیل**: (کُ مَ ـ بِ یْ لْ) چنگ، سروزکہ لیچہ کار ایشی ءَ ناگُھسم گوش انت۔
- **کُمپ**: (کُ مْ پْ) مردم کہ پیر بیت سُرین ئے وھل بیت سُگر جھلاء بُدہ تُرنگ ئے ڈُمپ بیت ھے ڈُمپ ءَ کُمپ گوشنت۔ ڈُمپ۔
- **کمپان**: (کَ مَ ـ پَ انْ) بان ءِ چپ ءُ چاگرد ءِ پَڑاہ ءَ مزیں دیوال کہ بندگ بیت، شھربند، پسیل ایشی ءَ کَمپان ھم گوش انت۔ اَبیل۔ اسیل، اَپل۔
- **کُمپو**: (کُ مَ پْ پُ وْ) ماھیگے۔ کد: گیش چہ گیش ۴۰ س م (ایشی ءِ دگرد و ھشتوں زات چپیل ءُ سُھرد پ اِنت (بچار مُت)
- **کم تاکت**: (کَ مَ ـ تَ اکْ تْ) بزور۔

Silver grunter

کُمپو

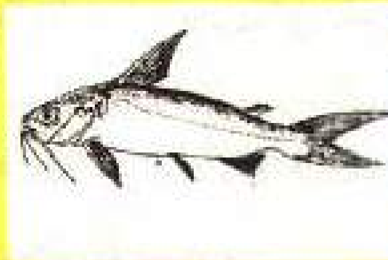
Olive Grunter

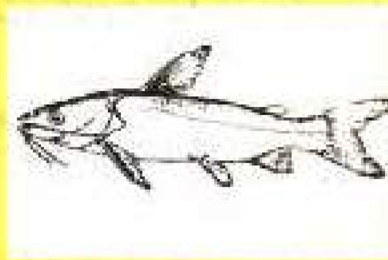
- **کمتر**: (کَ مْ ـ تَ رْ) چہ دگرے ءَ کم۔
- **کم ترنگ**: (کَ مَ ـ تَ رَ نْگْ) کم بیگ۔
- **کمچہ**: (کُ مْ ـ چَ ہْ) چمچہ۔
- **کم داشت**: (کَ مْ + دَ اشْ تْ) ھماکہ داشت ءُ برداشت ئے نیست۔
- **کم دست**: (کَ مْ + دَ سْ تْ) نیزگار۔ وار۔
- **کمدید**: (کَ مْ ـ دِ یْ دْ) کم گند۔ نزانتکار۔ کم چار۔
- **کمر**: (کَ مَ رْ) سُرین
- **کمربند**: (کَ مَ رْ + بَ نْ دْ) سُرین بند Belt
- **کمردانی**: (کَ مَ رْ ـ دَ انِ یْ) کمزانی: ڈراجیں گُدے کہ نندگ ءَ سُرین ءَ مان تَرتینگ ءُ دیم ءَ کونڈاں بندگ بیت۔
- **کمرزانی**: (کَ مَ رْ ـ زَ انِ یْ) بچار "کمردانی"۔
- **کمرکرش**: (کَ مَ رْ + کُرشْ) درمانے
- **کمرو**: (کَ مْ ـ رَ وْ) ھما جیڑہ کہ رو مکنت یا دیر ءَ مرجل اِیت۔

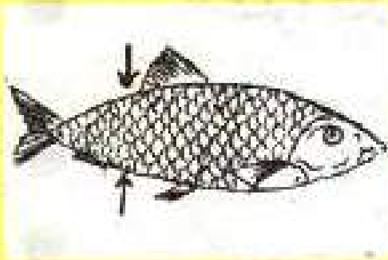
گُمری: کُ م - رِیٰ) مُرگے۔
کم ریَن: اکَ م - رِیٔ ن) ہمامُرگ کہ کم ھیک بہ دنت۔
کمّڑ: (کَ م - مَ ڑ) بچک گوات بند بہ بیت ءُ تاکے مہ سُرایت گوشش اَنت: کمّڑ انت۔
کم زات: اکَ م - زَاتْ) بے کارین ءُ بے پکارین مردم۔ گندگیں مردم۔
کم زانت: اکَ م + زانٔ ت) ھماکہ زانگ ءُ نیست۔
کم زانگ: اکَ م + زَانٔ گْ) بچار "کم زانت"۔
کمزور: اکَ م + زُوْرْ) زبزور، بے زور۔
کم سَستا: اکَ م + سَ سْ - سَ ا) ھماکہ سما ءُ سَستا ءُ پگرءُ کم انت۔
کم سما: اکَ م + سَ مَ ا) ھماکہ سماءُ کم انت، بے سما۔
کم شرپ: اکَ م - شَ رَپْ) ھمامردم کہ آئیءَ اِزّت ءُ شرپ مہ بیت۔
کمک: اکَ م کْ) تمک - کلورءُ بچلوگانی نیامجی - کلورءَ ھڈّءَ سرءَ نرمگ ءُ گشِّ اَنت "دستءُ مال کمکان اَنت ءُ اِدشتاتگ" شرین ءُ ھردوءِ ین کش - دل ءِ کمک: بزاں ھکّیءُ گوپشوکہ چہ کوپگال بگرد انکہ ھکّیگ ءُ کمّ ءِ اَنت۔
کُمک: اکُ م کْ) یا کُمک: مدَدْ۔
کمک: اکَ م کُ کْ) گیچن: آرت گیچگءِ ازباب۔
کلنگ: اکَ م - مَ کْ) کمّیں چیز۔ بازاناں۔
کمکار: اکُ م کْ + کَ ارْ) کمک دیوک Assistant, Secretary.
کمکارگال: اکُ م کْ + کَ ڈ + گَ الْ) ھماگال کہ "کارگالاں" کمک کن اَنت "اَنت، اِنت، اَت، اِت"۔
کُمگ: اکُ م - مَ گْ) پچءِ کوتہ یا کہ بُنار ۲۔ چھرءِ کومگ۔
کم گوشت: اکَ م + گُ وْشْ تْ) لاگریں مردم یا دلوت۔
کمّو: اکَ م مُ وْ) کمّک۔
کمّو: اکَ م - مُ وْ) نامے۔
کمند: اکَ م نْ ڈْ) اے گال پارسی یے بلوچیءَ کُبند انت۔
کُمُند: اکَ مُ نْ ڈْ) PPB, LWD: KHAMUND. Cliff, Rock.
کم نیاد: اکَ م + نْ یَ اڈْ) ھمامردم کہ دیوان ءُ مجلساں زیادہ ھور ءُ تور مہ بیت۔
کم واب: اکَ م + وَابْ) ھمامردم کہ باز مہ وپس ایت۔
کم ورد: اکَ م + وَرْدْ) ھمامردم کہ وردن ءُ کم بہ بیت۔
کم ھبر: اکَ م + ھَ بَ رْ) ھمامردم کہ زیادہ ھبر مہ کنت۔
کم ھرج: اکَ م + ھَ رْ جْ) ھمامردم یا چیزے کہ ھرج ءُ کم بہ بیت۔
کمیت: اکُ م یٔ تْ) مُھریں اپس کہ دیم ءُ اسپیت انت۔ ۲۔ ماھیگے۔
کمیٹ: اکَ م یٔ ٹْ) پوست ءِ دربے کہ چہ چات ءُ آپءِ کشگءُ کارمرد بیت۔ بچار بُت - تاکدیم 641
کمیٹی: اکَ م یٔ ٹْ - ٹِ یٔ) گوادرءُ جاگھےءِ نام انت۔
کمَیر: اکَ م یٔ رْ) ھماآسن ءُ ھکّر کہ نشگارءُ زبانگ ءُ لگوشگ یا گورءِ دیگ بیت۔

- **کَن :** (کَ نْ) پہ کَن ، کنگ ءِ پرمانگال اِنت.
- **کِن :** (کِ نْ) نام ۔ وڈ ، بوم کنگ ، اچوش کہ : اے نیبگ زھر کِن اِنت ، شیر کِن ، پلانی زھر کِن اِنت بزاں گُراں گور اِنت.
- **کُن :** (کُ نْ) کنوک اچوش کہ : سکارکن بزاں کار کنوک.
- **کُنّ :** (کُ نْ نْ) گلّو ءِ زات ءِ ماھیگے . کد : ۲۵ س م داں ۳۶ س م مزنیں کُن کہ ایشی ءِ کپّگو ھم گوش اَنت کد ۷۰ س م داں ۱۸۵ س م) (بچار بُت) cat fish
- **کِنار :** (کِ نْ اَرْ) دامن ۔ رٹّینک ءِ کِنار ، داب ءِ کھیب ، کِپار ، ناز ءِ ٹھل۔
- **کُنار :** (کُ نْ اَرْ) گور ءِ لے ڈیس گُشّ اِیت کہ "کُنار" ءِ گال آئی ءِ "پہ گور" ءِ بزانت ءَ PPB. LWD; WILD ASS (BAY MAYER) ھچ جاگہ دست نہ کپتگ.
- **کِنارگ :** (کِ نْ ا ۔ رَگْ) کِرّ ، کِنار.
- **کناوِیز :** (کَ نْ ا ۔ وِ یْ زْ) ابریشمی گُدے ءِ راسے کہ ذرّیں شمم بیت (SUNPROOF)
- **کنائینگ :** (کَ نْ ا ۔ ءِ ـے ۔ نْ گْ) یکّے ءِ پرمائگ کہ کارے بکنت.
- **کَنب :** (کَ نْ بْ) بچار "کمب".

کمیٹ

مزنیں کن

کُنّ

کِنت

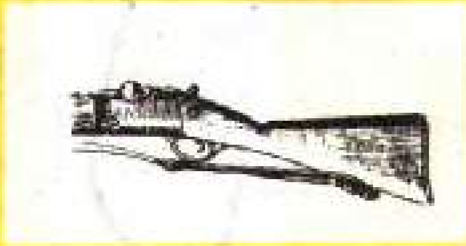
- **کُنب :** (کُ نْ بْ) بچار "کُمب"
- **کَنبار :** (کَ نْ + بَ اَرْ) بچار "کَمبار"
- **کُنبار :** (کُ نْ + بَ اَرْ) بچار "کُمبار"
- **کَنبر :** (کَ نْ بَ رْ) بچار "کَمبر"
- **کُنبر :** (کُ نْ بُ رْ) بچار "کُمبر"
- **کَنبل :** (کَ نْ بَ لْ) بچار "کَمل"
- **کُنبیل :** (کُ نْ بِ ـے لْ) بچار "کُمبیل"
- **کُنپ :** (کُ نْ پْ) بچار "کُمپ"
- **کِنپان :** (کِ نْ پَ انْ) بچار "کمپان"
- **کُنپو :** (کُ نْ پُ وْ) بچار "کُمپو"
- **کِنت :** (کِ نْ تْ) ماھیگ ءِ لاپ ءُ دُمب ءِ نیامجی ءِ بھر (بچار بُت)
- **کَنت :** (کَ نْ تْ) بنگال "کنگ" ءِ "آیکی" بزاں آنوکی کنت۔ ۲ ۔ بلوچستان ءِ جاگہے ءِ نام اِنت.

- **گُنّت :** (گُ نْ نَ تْ) زرد، دَروَر، هم گُنّت : هم رِیش.
- **کَنتر :** (کَ نْ تَ رْ) پِتک ءِ رات ءِ ماھیگے.
- **کِنتنگ :** (کِ نْ۔ تَ گْ) کسے ءِ زورے پر ءِ بیت پہ آئی ءِ سنگ ءِ گڑائیں نا رہنگی توار کنت کہ گوں آئی ءِ ھور وتی زور ءِ ھم کار بند ایت۔
- **کَنتماشا :** (کَ نْ۔ تَ مَ اَشَ ا) بزاں کندگ ءُ تماشا : گوش کند، پہ دلوشی ءِ ھاتر ءِ جنگیں گپ۔
- **کِنتینگ :** (کِ نْ۔ تِ ے۔ نَ گْ) کِنتگ ءِ توار ءِ کشگ۔ زور دیگ ءُ لاپ ءِ ھالیگ کنگ۔
- **کنتینوک :** (کَ نْ۔ تِ ے۔ نُ وَ کْ) وھداں چار بیگاری ءِ گِل چُپتگ یک بیگاری یے ءِ ھُشک ءَ نشتگ ءُ کنتینگ ایشی ءِ گُشتگ اِش "کنتینوک" ایشی ءِ روزجا آیانی ءِ گیشتر بوتگ کہ ھرچند ایشی ءِ تُرندتر ءُ جوان تر کنتینتگ بیگاریاں ترتر کار کُرتگ۔
- **گُنٹ :** (گُ نْ ٹْ) بُنڈ۔ گج ءِ گُنٹ : چہ بُنا ءِ بُجّ ءِ داں کہ کُپّ ءِ گور ءِ کارچ گُنٹ اِنت بزاں تیز نہ اِنت۔ مردم ءِ بے ساھیں جون۔ ھما دار کہ پہ کید کنگ ءِ کار مردبیت۔ گُنٹ ءِ کنگ : بانسی دیگ۔
- **کنٹاں جُنگ :** (کَ نْ ٹَ انْ ءِ جِ نْ گْ) مُرگے کہ ایشی ءِ داراں مگو : ءَ "لوڑی مُرگ" ھم گوش اَنت۔
- **گُنٹار :** (گُ نْ ٹْ۔ دَارْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **گُنٹگ :** (گُ نْ ٹَ گْ) دَرچکانی تاکانی بُن ءِ دگہ تیز ءُ سوچن دا بیں دار کہ رُدائت کہ گُٹ بنت۔ جک۔
- **گُنٹگدار :** (گُ نْ۔ ٹَ گْ۔ دَارْ) ھرچیزے ءِ گُنٹگ پر ءِ بیت۔ گُنٹر ءِ زاتے۔
- **کنٹگو :** (کَ نْ۔ ٹَ گُ وْ) کسانیں بُنگے کہ ایشی ءِ تاک ءِ بدل ءِ چوکلپوگ ءِ پُشت ماں پُشتیں پتنیں کوھل اَنت کہ ایشی سر سک ترسک ءُ گُنٹگ اَنت
- **کنجک :** (کَ نْ جُ کْ) B, LWD;KANJUKH: The leather thongs of a saddle Girth. رکاب۔
- **کنجل :** (کَ نْ۔ جَ لْ) چو سریگ ءِ اِنت کہ جم ءِ کن اَنت ءِ۔ اے چماں سک شیاہ کنت۔
- **کنجلگ :** (کَ نْ۔ جَ لَ گْ) چو کنجل ءِ تریگ۔
- **کنجلینگ :** (کَ نْ۔ جَ لِ ے۔ نَ گْ) چو کنجل ءِ کنگ بزاں سک شیاہ کنگ۔
- **کنجو :** (کَ نْ۔ جَ وْ) یکدار یا بوجیگ ءِ کنجو بزاں ھما چیدی ءُ تھی جاگہ کہ اودءَ مدام آپ دار ایت۔
- **کِنجہ :** (کِ نْ۔ جَ ہْ) بچار "کیمجہ"
- **کِنج :** (کُ نْ جْ) بچار "کونچ"
- **کنچت :** (کَ نْ۔ جَ تْ) دھلے کہ دانگ ءِ سک کسان اِنت (تل۔سیسم Sesame seed. طب : کُنجی، کنجت۔ پا : کنجہ، بھ : ۱۴۹ ص (کنجت)، فوا ۹۱۱ ص ۱ (کونجیت)
- **کُنجتو :** (کُ نْ جَ تَ وْ) کاھے،
- **کُنجتی :** (کُ نْ۔ جِ تِ یْ) ھما زمین کہ اودءَ کُنجت کِش اَنت، ھما چیز کہ آئی ءِ تہ ءَ کُنجت مان۔ ۲۔ بلوچستان ءِ کیچ ءِ نزیک ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ اودءَ حمید بلوچ شھید ءُ بلوچی زبان ءِ نامداریں چکاسکار ءُ لبزکار کریم دشتی ءِ گُڈی آرامجاہ اِنت۔
- **کنجک :** (کَ نْ۔ جَ کْ) کسانیں ماھیگے۔
- **گَند :** (گَ نْ دْ) کندگ ءِ پرمانگال بزاں بکند۔ تُرکی زبان ءِ گلگ یا شھر ءِ گوش اَنت انچوش کہ سمرکند : سمر ءِ شھر، کسرکند : کسر ءِ شھر، فکند : نس ءِ شھر۔ (د ہ)

- **کُند:** (کُ ن ڈ) ماھیگے۔ (بچارُبت)
- **کُندار:** (کُ ن - دارْ) بجن، کوٹگ۔
- **کُنداک** (کُ ن - داکْ) ٹُپنگ ءِ کنداک. Stock of gun, Butt (بچارُبت)
- **کندتماشا:** (کَ ن ڈْ + تَ مَ اْشَ ا) بچار "کنتماشا"
- **کُنڈرک:** (کُ ن - ڈْرکْ) یا (کُ ن ڈْ رکْ کْ) درمانے۔
- **کندگ:** (کَ ن - ڈَگْ) دلوشی کہ مردم توارے چہ دپ ءَ کشّ ایت کہ کہ کہ، ھہ ھہ ھہ۔
- **کَندل:** (کَ ن - دَلْ) بارگیں دارے کہ زنگبار ءِ پیداک بیت۔
- **کُندل:** (کُ ن دَلْ) پچ ءِ ناگلیں زاتیں کسانیں ورچک ءِ تاک LWD; KHUNDAL: Leaf of a dwarf palm.
- **کندو:** (کَ ن - ڈْوْ) کنارہ، دریاءِ تیاب۔
- **کَندہ:** (کَ ن - دَہْ) بچار "کندو"
- **کُندہ** : (کُ ن - دَہْ) کُنت، زِدّ، کندھی بیگ : کُنتی بیگ، زِدّ بیگ۔
- **کندیل:** (کَ ن - دِیْ لْ) چراگ۔

کُند

کنداک

- **کَنڈ:** (کَ ن ڈْ) کسانیں کَل، کونڈ، کلونڈ - ۲ - بدا تکیں شکر - کپ ءِ کنڈ : بلوچی دوچ۔
- **کُنڈ:** (کُ ن ڈْ) کوُنچ، کِرّ، چوشیں کِرّ کُنڈ کُنڈ۔
- **کنڈاسول:** (کَ ن - ڈا - سُ وْلْ) بلوچستان ءِ جاگہے۔
- **کنڈپا:** (کَ ن ڈْ - پ ا) کوڑپا، ناگلیں ھشکیں کپ (نہ شیر ءُ روگن نہ کنڈ پاءُ شارچنگ)
- **کنڈگ:** (کَ ن - ڈَگْ) کوہ ءِ سرکپگ ءُ ایرکپگ ءِ تچکیں راہ۔ کنڈ کنڈ ءِ جھل ءُ برز۔
- **کنڈگاری:** (کَ ن - ڈْگَ ارِیْ) کسانیں گیمی ماھیگے کہ چہ بڈّی ءَ کتراِنت۔
- **کنڈگو:** (کَ ن - ڈْگُ وْ) بارگیں بے ٹپ ءُ سریں مُندریگ - چلّ۔
- **کنڈلیک:** (کَ ن ڈْ لِیْ کْ) کنڑلیک، کپنڑر
- **کُنڈو:** (کُ ن ڈْ وْ) ترپی دار ءِ پیش ءِ بنے زورانت ءُ سران اِش یکجاکن انت ءُ ھمینی ءَ آپ ءَ حیدجن انت ءُ ور انت۔
- **کَنڈءِ کِتّار:** (کَ ن ڈْ ۔ ءِ - کِ تّْ ا رْ) (زاھدانی) کنڈ بزاں شکر ءُ کِتّار بزاں ناڈراھی۔ شکر ءِ ناڈراھی کہ آ بدست شیر کن بیت یا کہ ھون شیر کن بیت۔

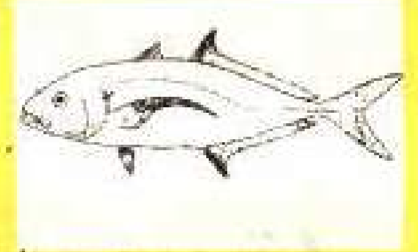
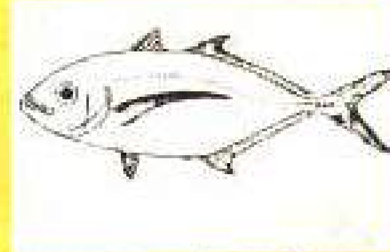
- **کُنڈی** : (کُ ن ڈی) ماھیگ گِرگ ءِ آلاتے (بچار: بُت) ماھیگ گرگ ءِ یک نوگے ۔ تنگہ ءِ کنڈی کہ کیدءِ تہ ءَ مانکش انگ کہ موداں جنگ بیت ۔ موچی ءِ کُنڈی ، کُنڈ سری سُوچن پہ چکن دوچگ ءَ کار مرد بیت ۔ ھماکُنڈ کنڈ انت ۔
- **کَنڈیک** : (ک َ ن ۔ ڈی ک) لاس ، مُھرگ ءِ تنگہ ءِ ھواریں یا کہ تھنا تنگہ ءِ جوڑ کرتگیں سھتے کہ جنینں گور ءَ کن انت ئے ۔
- **کَنڈیگ** : (ک َ ن ۔ ڈی گ) بچار " کَنڈیک "
- **کُنڈی گل** : (ک ُ ن ڈی + گ ل) بلوچی دوچ ، کُنڈی گل ءِ تراگ ۔ بزاں ھما دوچ یں پُل کہ کُنڈ کُنڈ انت ۔
- **کُنر** : (ک ُ ن ر) مشہوریں درچکے اِنتی ءِ بازرات انت ۱ـ پنس ۲ـ آزات ۳ـ مکتی ۴ـ بےگڈگ ۵ـ کنٹگدار ۔ (بچار بُت)
- **کَنّر** : (ک ن ن ر) مردیں نامے ۔
- **کُنرتاک** : (ک ُ ن ر + ت اک) کُنری تاک کہ ھُشک کنگ ءُ جوگ ءُ اُورت کنگ بیت کہ سرءِ شودگ ءِ کار ءَ کیت ۔
- **کَنرک** : (ک ن ر ک) چھپار ءِ رو برکت ءِ بندنے کہ ادءَ پیش ءِ یک کسانیں کُنرے بوتگ کہ ھمیشی ءِ نام ءَ اے بندن نام کپتگ اِیشی ءِ ایرانی کُنرک یا کُنارک گوش انت ۔
- **کُنری** : (ک ُ ن ر ی) ھما کہ گوں کُنرءِ شیا دی بکنت ۔ اک : کُنری اک ، کُنری چوٹک ، کُنری دار ، کُنری گڈگ ۔ نامے

کُنر

کُنڈی

- **کُنشت** : (ک ُ ن ز) کوب ، پُروش ، پیچ ، پُرسیں (بلانی دوکُنتر انت مُرشتگ)
- **کِنزگ** : (ک ِ ن ۔ ز گ) چہ دنی جاگہ ءَ کتیں سُرگ ۔ آدیم تریا اے دیم تر بُوگ بلے ھمے رنگ ءَ کہ چہ زمین ءَ جست نہ بیگ ۔
- **کَنزلیکت** : (ک َ ن ۔ ز ۔ ل ی ک ت) دھل ءُ ھونگ ءِ داناں مُشگ یا چنڈگ ءِ رندھکیں ھوشہ ءِ لپش گوں بارگیں ٹلاں پُشت کپ ایت ھمائی ءَ گُش انت ۔
- **کُنزباد** : (ک ُ ن ز ن ۔ ب اد) مچے ایشی ءِ کلونٹ تھرھسم بیت زردھم ۔
- **کِنزی** : (ک ِ ن ز ی) کاما ، مزیں پات ۔
- **کِنزّ** : (ک ن ز ز) بچار "کینزّ"
- **کَنس** : (ک َ ن س) ساہ گُٹ ءَ بند ءِ بیت ءُ درمئیت ، گُٹ ءِ گرگ ءُ کنس کنگ ، " پانسی دیگ " ۔
- **کِنسی** : (ک ِ ن س ی) ماھیگے ۔
- **کَنشک** : (ک َ ن ش ک) ہاوزیں ماھیگ ۔ ڈولدار
- **کَنشکی** : (ک َ ن ش ک ی) مچے کہ آئی ءِ کلونٹ زرد انت ۔
- **کَنک** : (ک َ ن ک) جنینی نامے

- **کُنک** : (کُ ن ک) اکلونٹ۔
- **کَنکاوڑ** : (کَ ن ۔ کَ اَوڑ) ماھیگے۔ گیش چہ گیش ۸۰ سم ایشی ءِ دگہ زاتے ءِ کنکاوڑ پتر گوشّ اَنت۔ کنکاوڑ دپتر کد : ۴۰ سم (بجار بُت)
- **کَنِک** : (کَ نِ ک) کش، پھلو، یک بُرے کہ پہ گُنَکّے ڈُک اِت دُرگے پہ پتی بارگے۔"
- **کنکور** : (کَ ن ۔ کَ وُ ر) کراچی ءِ ملیر ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت۔ ایشی ءِ بُندری نام "کوھن کور" اِنت۔
- **کَنگ** : (کَ ن گ) بزغ ۲۔ مُنگال (مصدر) کارے ءِ کنگ۔
- **کَنگ** : (کَ ن گ) دراج گردنیں ءُ بُرز ٹانگیں آپی مُرگے۔ ۲۔ جزیرہ Island (بجار بُت)
- **کُنگ** : (کُ ن گ) بلوچستان ءِ نیاب بُرءَ جاگھے کہ ایران وتیگ ئے کنت۔
- **کُنگر** : (کُ ن گُ ر) سکّیں مزنیں مردم کہ آئی ءِ آرپی ءُ بوھیری ءِ ھرکس مَنّ اِیت۔ بلوچی نمے۔ ماڑیانی سرءَ پہ ڈول ءُ بُراہ جوڑ کرتگیں نکش ءُ نگاریں چِڈگ۔
- **کُنگرو** : (کُ ن گُ رُو) مسیت یا ماڑیانی سرء تو تکیں حبّ ءُ تاج۔ سنج بزاں ھماتلاہ ءُ ھرگ کہ دُرّہ تہ اِنت۔
- **کنگی** : (کَ ن گِ ی) ھما کار کہ کنگی بہ بیت۔

کنکاوڑ

کنکاوڑ (پتر)

کنگ

کنیتر

- **کُنتل** : (کُ ن ت ل) سرگوشی، والیگ : ھتے کہ جنین سرگوشان ئے کن اَنت ۔ تی کُنتلاں کیدی، من ءُ شور مدے سئیدی۔
  ۔ نوک زدیں دُرگوں پورءُ دُرپشوکیں کُنتلاں۔
- **کَنو** : (کَ نِ نَ وْ) "بلکیں کیمہ بزاں کینگاں"

PPB. LWD: CHAKUR KANNAVA KOTA KHAN (Chakur sheath your sword.)

- **کُنو** : (کُ ن ن وْ) بچار ءِ کُنتہ"
- **کُنتہ** : (کُ ن ن ہ) چار بندانی مکیں ھدّ۔ اپس ءِ پُشت، سُرین۔
- **کَنور** : (کَ ن وُ ر) ورگ گرادگ۔ کنور جاہ : چُلّ، آسروک ءِ جاہ، چُلدان، کُنگ۔
- **کنوک** : (کَ نُ وْ ک) کارے ءِ کنوک، ھما مردم کہ کارءَ کنت، (گرامر : فاعل)
- **کَنیتر** : (کَ نِ ئے تُ ر) پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے۔ (بچار بُت)
- **کُو** : (کُ وْ) میتگ، جاگہ، مُلک ۲۔ کُجا۔
- **کُواپگ** : (کُ وَا ۔ پُگ) کُواپگ : چیزے کہ تہ ئے ھالیگ اِنت یا کہ انچوش پُرّ اِنت کہ زور نہ مگّ اِیت، ریدگ نہ اِنت، پپ، پلپپ۔ ۲۔ وشّیں گرگ، برکہ رَس اِنگ بلے دنیگا ناہ نہ اِنت۔

- **کوار :** (کَ وَاڑ) پھناتی چادرۓ دو دو سر گرپچ دَیَنت ءُ لوپان ئے کوپگ ءُ گردن ءِ مانگلوش اَنت، ایشی ءِ تہ ءِ گیشتر کاہ ءُ مِن اَنت مان کن اَنت یا دگہ اِنچیں کارے ءِ کارمرد بیت۔ سکیں ذروگ بندیں مردم " پلانی دُروگ ءُ کوارے"
- **گوار :** (کَ وَاڑ) گوارگ ءِ پرمانگال بزاں پہ گوار۔ گوار گوار کنگ : پریات کنگ،
- **گوارت :** (کَ وَارَتْ) گوارتگ، کارتگ، گوارگ ءِ توار، تورشت ءُ نگیگی ءِ واہ ءُ پریات۔ گوارت ءُ کیرت: جاک ءُ جلل، واھی ءُ سلی۔
- **گوازگ :** (کَ وَاز۔ زگْ) ھُرگ ءِ گوازگ بزاں وَزگ، اُشتر ءِ گوازگ۔
- **کوارگ :** (کَ وَارَگْ) تُن ءِ پروشگ PPB, LWD; KHAWARAGH: To quench the thirst.
- **کواس :** (کَ وَاش) زانوگر، زانشکاریں مردم۔
- **کوامپگ :** (کَ وَام۔ پَگْ) دشتیں کرگ ءِ کلونٹیں بر۔ کوایگ۔
- **کوانٹ :** (کَ وَانْ ٹْ) ورنائیں یا شکر ورنائیں نَریں اُشتر۔
- **کوانج :** (کَ وَانْ جْ) تیاب کرۓ ھما جاگہ کہ دریاءِ آپ یا تیاب دو کوہ ءِ نیامجی ءِ یا کہ کوہ ءِ کوب وارتگیں ھدءِ بروت، کہ اود ءِ تیاب ءِ دپ چوالپس ءِ نال یا جمک ءِ برۓ ءِ بیت۔ دپ ءِ بُنڈانی کچرک یا کچک۔ پہ چیزۓ ءِ زیرگ ءُ چادر یا پٹک ءِ دامن ءِ کریان گوں دوئیں دستاں انچوش دارگ کہ آئی ءِ جند کل ءِ بیت۔ کوانجیں دپ، کوانجیں دامن، کوانجیں تیاب، کوانجیں کوھدیم۔
- **کوانزگ :** (کَ وَانْ۔ زگْ) اُشتر ءِ چہ درد ءِ یا کہ بار ءِ لڈگ ءِ وھدءِ ناریگ یا غُروگ ءِ توار۔ جڑۓ کہ جمازیے یاک بار لڈۓ گریت، گُش اَنت "کوانز ایت"۔
- **کوب :** (کَ وْ بْ) سادہ گرد تُرا تگیں جاگہ، ڈمپ، ڈمپگ۔
- **کوپ :** (کَ وْ پْ) چاھوار، چاہ ءِ ورگ ءِ جام یا دَرپ۔
- **کوپارگ :** (کَ وْ۔ پَا۔ رَگْ) مزنیں تکے ءِ کسانیں مرگے کہ جنت آئی ءِ شَم ءِ درکیت ءُ روت گُش اَنت کہ تلک ءِ کوپارت، لانٹیگی لیب ءِ چیرئی ءُ دست ءِ لانٹیگانی وار گوں یک دگرۓ دو چارکپ اَنت گوش اَنت کہ کوپارگے دات ئے۔ ھمے ڈول ءِ اگاں مُچ دومی ءِ مین بروت، گُش اَنت "ءِ مِنگے" دات ئے۔
- **کوپتا :** (کَ وْ پْ تَا) کسانیں نگینی گولک کہ گوں ناہ یا شکرۓ ماں روگن ءِ پچگ بیت۔
- **کوپگ :** (کَ وْ۔ پَگْ) چہ گردن ءِ جہل بردست ءُ بگلانی سر بر کوپگ ماں کوپگ ءِ ھم کوپگ۔
- **کوپہ :** (کُ وْپْ۔ پَہْ) مُچ ءِ ھماھدۓ ءِ بھرکہ نَٹ ءُ پیشں اَنت۔ کُپہ، کوپگ۔
- **کوپیزا :** (کَ وْ۔ پِ ی۔ زَا) سرباز ءِ چہ یارودءِ چیرتھرے کہ میتگ ءِ تھم ماں۔
- **کوت :** (کَ وتْ) کوَم، مُچ کرتگیں چیز، جوھان، پرکوت، ڈمپگ، باز۔
- **کوتاہ :** (کَ وْ۔ تَ اہْ) گونڈ، کسان، پڈک۔ "چاکر کینگاں کوتاہ کن"۔
- **کوتک :** (کَ وْ تَ کْ) ۱ کوچگ ءِ گوستگال ۲ کوت، جُمپ، پرکوت ۳۔ چہ پیشں جوڑ کرتگیں کٹیر ءِ دیگ رنگیں دیگ " پلانی ترا کوتکی چیرے جاگہ بات"۔
- **کوتل :** (کَ وْ۔ تَ لْ) کذن کرپس ءِ یا اولاک یا گُچک ءِ مھار کن اَنت ءُ بند اَنت ئے۔ ے دل کوتلی چیکنہ نرانت۔ بھرپ، بھاگپت نہ بیت (مریدھانی) [اسپ کوتل ب ق]
- **کوٹ :** (کَ وٹْ) ماڑی، کلات ۲۔ گور ڈکنگ ءِ استونکی ڈگلو۔
- **گوٹ :** (کَ وٹْ) ھماپس کہ کانٹ ئے پرنیست یا پہ بھ نہ رُد ایت ئے۔ میش کہ بُندرۓ بے کانٹ اِنت، جنیں کروتی ٹھراں

کشّی اِیت گوَش اَنت وت ءُ گوٹ ءَ گرِنگ ، بے مَنّدریک ءُ دستونکاں دست گوٹ بنت ۔ ۲۔ ساتگیں سر ، ھماکہ ٹراھدار نہ اِنت ۔
چہ ۔ گُوٹنگ ، گوٹ ۔

● **گُوٹنگ :** اک ءُ وٹ ۔ ٹ گ) وتے ءِ مزیں برے ، ورگی نیگے کہ باز مشھور اِنت ھور ءِ زند کتگ بیت ۔ بچار « کیشتگ » (بچار بُٹ)

● **کوٹک :** اک ءُ ۔ ٹ ک) کیھتر : ھماکہ وتی پٹ ءِ چگ نہ اِنت ۔

● **کوٹگ :** اک ءُ ۔ ٹ گ) ڈک جنگ ، گُڈگ ءُ زندکنگ ، گوشت ءِ کوٹگ ۲۔ بھن بندگ ۔

● **گُوٹول :** اک ءُ ٹ ۔ وَ ل) کوٹگ ءِ وَل ۔

● **کوٹہ کنگ :** اک ءُ وٹ ہ ۔ کَ نَ گ) گُدہ ءِ کوٹہ کنگ بزاں پرگرگ : پہ دوچگ ءَ گُدہ ءِ کچ کنگ ءُ بُرگ ۔

● **کوٹی :** اک ءُ ۔ ٹِ ی) محتل ، وارگ " پلاتی ءِ منی کارکوٹی کُتگ " ۲۔ اوتاک ، بان ، کمرہ

● **کوٹیا :** اک و ۔ ٹِ ی ۔ یے ا) بوجیگ ءِ راستے کہ گیشتر کچ ءِ مردم بندانت ءُ ۔

● **کوجا :** اک ءُ ۔ جَ ا) دگاگور ، بے بروسائیں مردم ، شُندا ۔

● **کوچ :** اک ءُ چ) اُشتر کہ گندل کنگ بیت آئی ءِ دیم ءِ کتّب ءُ دیم ءِ کوچ ءِ پُشت ءُ یگ ءُ پدی کوچ گوشں انت ، کوجہ ، کوچگ ۔

● **کُوچ :** اک ءُ وچ) بچار " کوچ " ۔

گُوٹنگ

● **گُوچگ :** اک وچ ۔ چ گ) ھما جاگہ کہ گیشتر یہ کور ءِ سرگواریں آپ ءِ کشت ءُ کشار کنگ بیت ، دشت ، دشتیاری کوچگ اَنت ۔

● **کوچگ :** اک و ۔ چ گ) بچار " کونچگ "

● **گُوچل :** اک وَ چ ل) کچل : ناکن رنگیں چیزے کہ ماھیگ ءِ پوست ءُ پر اِنت ۔ (کوچل جنگ : بے پردگ کنگ یا ترّ ءِ پاشک کنگ) ۔

● **کوچندگ :** اک ءُ ۔ چ ن ۔ دَ گ) کوناھگ ، گُڈگ اگاں کسے زشتگ ءُ آئی ءِ چم بندبنت سست بیت ءُ پہ کپگ ءَ جنڈ اِیت ۔

● **کوچو :** اک ءُ ۔ چَ وْ) بچار " کوچہ " ۔

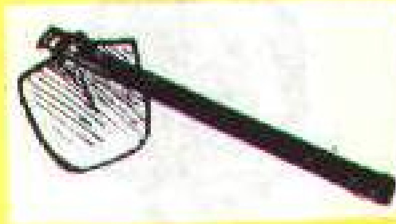
● **کوچہ :** اک ءُ ۔ چَ ہْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ اودءَ آپ سک کم اِنت پہ دروری جل گوشں اَنت ۔ " گواودر گیابیں کوچہ اِنت آپ روگینگ ءِ بھر بیت " کوچگ ۔

● **کود :** اک وڈ) گردن ءُ بردستانی پُشتی بیگ ءِ گردن ءِ ھماجاگہ کہ گوں سُرین ءِ کرزءِ ھوار بیت کہ ھمدءِ ھڈ کمیں بزاِنت مردم کہ زنڈءِ پڑ ور بیت آئی ءِ کودھم گوشت ءُ بیگ بند اِیت ۔ مزن کود : بزاں بھادر ، دلیر ، سرمچاریں مردم ، گوک یا اُشترءِ کوھانڈ ۔
۲۔ آپس ءِ زین ءِ دیمی کتّب ، کوڈگ ۔ ۳۔ جاگہ ءِ باڑہ ، موت ، ٹیکس ۔

● **گُودر :** اک ءُ ۔ دَ ر) سرباز ءِ چہ جنگل ءُ چیرشھرے ۔

● **کودِک :** اک ءُ ۔ دِ ک) کسانیں مُٹک ، گوگا ۔

- **کودَگ :** (کُ وْ ۔ دَگ) زِنی ءِ کود ، بزاں آئی ءِ دیم ءِ کُتب ، زِنی ءِ گردن ، گردنگ۔
- **کوڈال :** (کُ وْ ۔ ڈال / کُدال ، پاوڑا ، کوڑال ۔ (بچار بُت)
- **کَور :** (کَ وَرْ) زمین ءِ ھما دِرنگیں بھر کہ آئی ءِ تہ ءَ ھورءِ آپ یا کوھانی آپ کرچہ شیپاں کیت ءُ ایرر ج اِیت ءُ دیم پہ دریاءَ روت۔
- **کُور :** (کُ وْرْ) چہ چمّاں لنگ ، ھما مردم کہ ھچ مہ گندایت۔
- **کُوڑ :** (کُ وْڑْ) کُوڑکیں بَٹّ ۔ ۲۔ جَٹّ ءُ جاھل CRUDE, ROUGH.
- **کوراس :** (کُ وْ ۔ رَاش) تھاری ، زُرُمب ، تِیَز ، بے آس ، مُرتگیں آس ، مُرتہ آس۔
- **کورآسک :** (کُ وْرْ آس کْ) کوریں آسک ، بے روژنائیں جاگہ ، مردمے کہ آئی ءِ نوگ ءِ آس ءُ روژنائی مہ بیت گوش اَنت : "کورا سک" اِنت بزاں چوکہ کوریں آسک ءِ نشتگ ھچ نہ گندایت تھاری زُرُمب ، بے سیم۔
- **کورانڈی :** (کُ وْرَانْ ڈِیْ) سربازی پچّے۔
- **کورائی :** (کُ وْ ۔ رَاءِیْ) بلوچانی زاتے۔
- **کُوڑایگ :** (کُ وْڑْ ۔ رَاءِ گْ) یا گُوڑاھگ : چَگل دیگ ، دور دیگ۔
- **کُورپاد :** (کُ وْرْ + پَ اْدْ) شُوم پاد۔

کوڈال

- **کُورپھم :** (کُ وْرْ + پَ ھَ مْ) کم پھم ، کم زانگ ، ھما مردم کہ زُوت سرپد نہ بیت۔
- **کُورت :** (کُ وَرْت) کُوزج ۔ " پلانی ءِ وارتگ ءُ کُورتا کُورت اِنت "
- **کورٹو :** (کُ وْ ۔ رْٹْ وْ) ھما مردم کہ بلا برمیم نہ کنت ، ناشکور۔
- **کَورجُو :** (کَ وْرْ + جُ وْ) ھما جوکہ چہ کورءَ کشتگ ءُ پہ ڈگارءِ سرگرتگ۔
- **کُورچ :** (کُ وْرْ چْ) زمجاہ ، کُپت ، کلورءِ ھڈّ ءُ پھلوگانی نیامجی ءِ زرمگ ، کش ، کَشّگ۔
- **کُوڑچ :** (کُ وْڑْ ۔ رِچْ) زمینی گُومزءِ کُدوگ ۔ ھما گُومز کہ زمین ءِ تہ ءَ آئی ءِ کُدوگ اِنت ۔ آ گُومز کہ ڈرچک ءِ سرءَ یا کہ تلاری دیمے وتی کدوگ ءَ چوکہ بینگ ءِ مگسک ءِ بندایت آئی ءَ نگسک گُوش اَنت۔
- **کورچات :** (کُ وْرْ + چَ اتْ) ھما چات کہ آئی ءِ چمگ کور بوتگ اَنت کہ رند ءَ یلہ دیگ بیت ءُ ڈُرّ ایت ، ڈُرّاتگیں چات ۔ کُوھن ءُ بے آپیں چات ، ھما چات کہ آپ ءَ نہ کپتگ ءُ یلہ دیگ بیتگ۔
- **کُوردِل :** (کُ وْرْ + دِلْ) کُوزپھم۔
- **کوردید :** (کُ وْرْ + دِیْ دْ) کم گند ۔ کورچَم ھما کہ سرپد نہ بیت ، کم اَکل۔
- **کوردیم :** (کُ وْرْ + دِیْ مْ) چیزے کہ آسپا نہ اِنت دیمے دُزاں گپتگ ۔ نہ تربوک ۔ تھاردیم ، ھما چیز کہ آئی ءِ رنگ کمّیں لگّشتگ۔

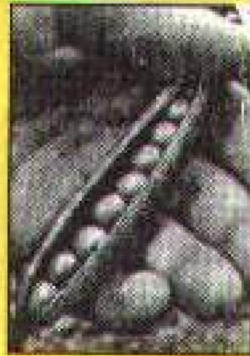
- **کوردیمگ :** (کُ وْرْ ۔ دِے ۔ مْ گْ) بچار "کوردیم"
- **کورزات :** (کُ وْرْ + زاتْ) کورہ زاتگیں، کورہ آورتگیں۔
- **کورزانت :** (کُ وْرْ + زانْ تْ) ھمامَ سرپدبیت۔
- **کورزانگ :** (کُ وْرْ + زانْ گْ) بچار "کورزانت"۔
- **کورگان :** (کُ وْرْ گْ انْ) سالونکٗ لوگٗ برگٗ پیسرکورہ یاچاتہ سرءِ برآنت ءُ جان ءَ شودانت ءُ نوکیں گُدٗ کورہ دینت۔
- **کورگند :** (کُ وْرْ + گْ نْ ڈْ) کم دید۔
- **کورگیج :** (کُ وْرْ + گْ ے جْ) کورہ گیتکگیں، کورہ یا ھارہ آورتگیں۔
- **کورم :** (کُ وْ رْ مْ) سکیں گرمیں ءُ سوچوکیں اَس کہ بازءَ بیت۔ جہنم Hell دوزخ
- **کورمیم :** (کُ وْرْ + مْ ے مْ) نزانتکار، کم پہم۔
- **کورو :** (کُ وْرْوْ) ھما مردم کہ زبرءَ گندا بیت، کورٹو۔
- **کورو :** (کُ وْرْوْ) گُمبدءِ نوشتیں چِلّے کہ آئیءِ تہ ءَ بسکوٹ پچگ بیت۔
- **کوروانک :** (کُ وْرْ + وانْ کْ) ھمادارکہ چوشروش ءَ اَنت کہ کانگ ءُ بوجیگ ءِ جان ءَ میھرانت۔

مزنیں کوروش ءِ مارشس

- **کوروش :** (کُ وْرْوْشْ) ایران ءِ ھخامنشی بادشاہ کوروش (۵۵۷ ق م-۵۲۸ ق م) کہ مزنیں کوروش ءِ نام ءَ زانگ بیت۔ اے ایران ءِ مسترین ءُ نامدارتریں بادشاھے بوتگ۔ اے کُمّران ءِ بادشاھانی بُن بادشاہ ھخامنش ءُ گُڈی بادشاہ داریوش سیمی بوتگ کہ سکندرمقدونی ءِ دستءَ پرّوشت ءُ وارتگ۔ (بچاربُت)
- **کورہ :** (کُ وْ رَہْ) بچار "کورو"
- **کورھار :** (کُ وْرْ + ھارْ) کورہ ھار
- **کورھوکین :** (کُ وْرْ + ھُ وْ کِ ے نْ) ھماھوکین کہ پہ ناکامی ءُ نادری ءِ مشاگ بیت پرچاکہ دلجمیں ھوکینے نہ اِنت۔
- **کوری :** (کُ وْ ۔ رِیْ) ھمامردم کہ آچہ کبیرکندءَ بگرداکہ آھرّان ءَ کاجوءِ کورءِ روءَ میں کرّاں آبادانت۔ (بلکیں اے گال پرشتگ یا ترینگ بوتگ ءُ "کورائی" کنگ بوتگ کہ بلوچانی شکے ءِ نام اِنت) ھمے رنگ ءَ لھتیں مردم دپ کوری، سرکوری ھم گوشنت یا دگرکورے ءِ نام ءَ سیادی بے کن اَنت۔
- **کوری :** (کُ وْ ۔ رِیْ) چہ چم ءُ لنگ بیگ ءُ میم نہ کنگ۔
- **کوریں راہ :** (کُ وْ ۔ رِ ے نْ + رَاہْ) ھماکشک کہ نہ گیشس اِنت۔
- **کوریں کِشک :** (کُ وْ ۔ رِ ے نْ + کِ شْ کْ) بچار "کوریں راہ"

- **گُوڑا:** (گُ وْ۔ ڑا) کلپ، کلنڈ، وساچ۔ ھمازر، تلا یا نُگرہ کہ روداں ھوار داَنت۔ ۲۔ دُنیا، اِمروز۔
- **کوڑال:** (کُ وْ۔ ڑالْ) بچار "کوڈال"
- **کوڑو:** (کُ وْ۔ ڑوْ) بلوچانی یک مُکّے، اِے مُک گوادر ءِ ھست ءُ سندھ ءِ ھم ھست کہ سندھی آیاں "کھوڑو" گوش اَنت۔ بتل: "کوڑو کوھنیں جوڑو"
- **کوڑی:** (کُ وْ۔ ڑیْ) آپوارتیں تاس، جام، پیالہ ۲۔ کسانیں کُچک کہ گُد ءِ سرءَ جن اَنت تے ءُ اولاکانی گردن بند جوڑکن اَنت، مُنگے کن اَنت ءُ گوازگ ءِ میدان ءَ مان کن اَنت، پادگان اِش بند اَنت
- **کوڑگ:** (کُ وڑ ڑگْ) بچار "گوزنگ"
- **کوڑجاہ:** (کُ وڑْ + جاہْ) بچار "کوشجاہ"
- **کوس:** (کُ وسْ) کُرچک (کرچک ءُ کوس) ۲۔ چَم ءِ سر ءُ چیرگ ءِ پوست کہ وپگ ءُ ھرڈو ڈک اَنت ءُ چم بند بنت۔ کونس۔
- **کوسرا:** (کُ وسْ رَا) کوسڑا: عراق ءِ ناہ ءِ پات چو جنتر ءَ گرد اِنت، ھریک ناھے ءُ بلوچ "کوسرا" یا "کوسڑا"، گوش اَنت۔ زانگ نہ بیت کہ پات ءِ نام اِنت یا ناہ ءِ؟ [کوسر وڈلاسہ: تہی تہیگا (اوستایسنا)] خالی، تہیگا، مابین پہلو

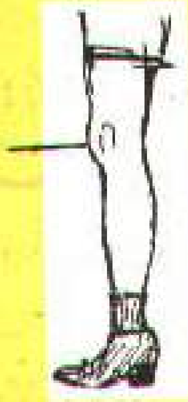

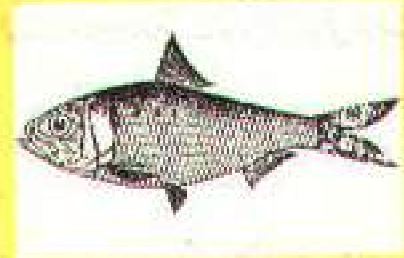
مٹر ءِ کوسگ

وشبکم ب ق]
- **کوسِرک:** (کُ وسِ ڑکْ) بچار "کوسگ"
- **کوسڑا:** (کُ وْ۔ سْ ڑا) بچار "کوسرا"
- **کوسگ:** (کُ وْ۔ سْ گْ) ماش، ماک، مٹر یا دگہ وڈیں دھل ءِ دانانی پوست۔ گیشتر ءِ کپ ۲۔ بلوچ راج ءِ مُکّے کہ گیشتر گامیش پٹنگ ءِ ماھیگ ءِ زُرتے۔ (بچاربُت)
- **کوسیچ:** (کُ وْ۔ سیْ ئیْ چْ) کدو ءُ گرادگ ءُ ورگی سبزی یے۔ چہ کوسیچ ءِ بر ءَ رزان ھم جوڑکن اَنت گیشتر ءَ رژگن ءَ مان کنگ ءُ کار مرز بیت۔
- **کوسیچول:** (کُ وْ۔ سیْ ئیْ چْ + وَلْ) کوسیچ ءِ وَل:
- **گُوش:** (گُ وشْ) ھمے گوش کہ پاد ءِ مُکّے کن اَنت ۲۔ گُواتے ءِ نام اِنت کہ گرماگ ءَ سارت کنت چہ تحصیل رو دراتک ءُ کیت۔
- **گُوش:** (گُ وشْ) پہ گوک چہ چات ءُ آپ کشگ ءِ نمونگ ۲۔ کوشاریگ ءُ کشگ ءِ جند۔ گُشگ ءِ "ناموء" وارکوش، ازاب گوش۔
- **گُوشّں:** (گُ وشّْ) مچّ ءُ گُپتہ ءِ شرءِ ھمامچگ کہ چہ ھمانی ءِ تہ ءَ رچّ ءِ لُٹ ءُ بُر درکایت ۲۔ سک اسپیت۔ ے گوشّیں سردست گوں نگار بیچیں تملاں "کیش" ۳۔ واز ءِ گوشّں۔

- **کوشائینگ**: (کٗ وٗ۔ شَ ا۔ ءِ ےِ نْ گْ) ہیکتے ءِ پر مایگ کہ دگرے ءِ بہ کُشّ ایت۔
- **کوشجاہ**: (کٗ وشْ + جَ اہْ) کوژ جاہ: ھما جاگہ کہ اود ءِ پس ءُ گوک پہ ھما ءَ کُشگ بنت { ابطار: ABATTOIF }
- **کُوک**: (کٗ وٗکْ) بادءِ کونڈ ءِ چیری بھر بازمردم گُپیّ ءِ ھم کُوک گوش اَنت بلے رَداَنت۔ وَرچک یا دارے کہ مُورک یا کُل بیت۔
- **کوک**: (کٗ وٗکْ) دریائی مُرگے۔
- **کُوت**: (کٗ وٗتْ) ھما اسپیت پس کہ آئی ءِ گوش سک کسان بہ بنت۔
- **کوکا**: (کٗ وٗ۔ کَ ا) ھالیگ، ھالیگیں پیتی ۲۔ سگرٹ یا بیڑی ءِ بُنڈ۔
- **کُوکار**: (کٗ وکْ۔ کَ اَرْ) سکّیں تُوانک، بُرزیں جاک، سلوات ءُ داھی۔
- **کوکارگ**: (کٗ وٗ۔ کَ ا۔ رَگْ) بچار "ھوکارگ"۔
- **کُوکارگ**: (کٗ وکْ۔ کَ ارَگْ) کُوکار کنگ۔
- **کوکر**: (کٗ وٗ۔ کَ رْ) مچ ءِ کوکر: ھمے پوست کہ آئی ءِ کُشّ مان اِنت "مچ ءِ کوکر بستگ"، "مچ ءِ کوکر در آورتگ" یا "کوکر ترک اتگ" جمبر ءِ کوکر: ھما جمبر کہ بُمبٹہ پُٹہ ءُ اسپیت اِنت۔ کوکریں گورم: ھما گورم کہ کسان اَنت ءُ تَرِش اَنت کہ بُمبٹہ بُمبٹہ اَنت ءُ ڈولدار اَنت۔
- **کوکراچیگ**: (کٗ وٗ۔ کَ رَاچِ یْ گْ)، (کٗ وٗ۔ کَ رَا۔ چِ ےْ گْ) یا (کٗ وٗ۔ کَ رَا چِ گْ) کوکر کُشّ اِیت ءُ کازگ ءِ بُن ءِ پُشت کپ اِیت۔
- **کوکڑی**: (کٗ وٗ۔ کَ ڑِی) [جدگالی یا سندھی ءَ کرپانگ گوش اَنت۔ کُکڑی] ۔ کولک کمالان نہ بیت کوکڑی دلوش نہ بیت۔
- **کوک کنگ**: (کٗ وکْ + کَ نَ گْ) بچار "ھوک کنگ"
- **کُوکُو**: (کٗ وٗ۔ کُوْ) کپوت ءِ توار ۔ کُوکُو کن کپوت بلانی۔ کیٹگ پکّگ اَنت ولانی۔
- **کوگ**: (کٗ وگْ) کسانیں گرُوکے کہ دان یادار ءُ دارت ءُ ریزین اِیت ۲۔ دنتان ءِ کرم ۳۔ مچ ءِ نھال کرُتگ بیت۔
- **کوگ**: (کٗ وگْ) لاپ ءِ مزنیں کرم کہ چوالا ئیت ڈگُ اَنت ھنیں سک مزن بیت۔
- **کوگی**: (کٗ وٗ۔ گِ یْ) ھما دَھل یا دار کہ کوگ ءَ جتگ۔
- **کَول**: (کَ وَلْ) گنج ءِ بر، کل گُشتگ (کول کنگ: وَرگ، جورکنگ، روت کنگ، درد کنگ، لاپ کنگ) ۲۔ ناڈراھی یے۔
- **کَول**: (کَ ولْ) نذر، منّت۔
- **کَول**: (کٗ ولْ) کسانیں ٹمن، چد ءُ گسترین کولک اِنت ۲۔ گُوات ءِ کول، گُوات ءِ شیتکے یا تھمانے۔
- **کُولڈ**: (کٗ ولْ۔ لَ ڈْ) دازءِ ھشک بوتگیں ھوشگ بژاں تیگ کہ دازءِ گرگ ءُ درکیت ءُ ھمیشی ءُ کوز ءِ بیت۔
- **کُولڑ**: (کٗ ولْ ۔لَ ڑْ) بچار "کُولڈ"۔
- **کولک**: (کٗ وٗ لِ کْ) کرپاس ءِ "سرگپ" ءِ ھشکیں پوست۔
- **کُولک**: (کٗ ولْ کْ) کسانیں ٹمن ءِ یا گُوات ءِ کول ۲۔ کسانیں کٹار یا کٹارءِ زاتیں لوٹگے۔ بتل: کولک کمالان نہ بیت کوکڑی دلوش نہ بیت۔ ۳۔ جنینیں آدمی پشک ءِ بگل کُشاد۔
- **کُولک**: (کٗ ولْ کْ) گوک ءُ کرگُش اَنت آئی ءِ سرگ ءُ سگندان ءُ پاذگان یکجا کن اَنت ایشاں کولک گوش اَنت۔
- **کولکو**: (کٗ ولْ۔ کٗ وْ) کٹار، رلٹوک۔
- **کَولگر**: (کٗ ولْ۔ گَ رْ) کسانیں ماھیگے چہ لیجر ءُ مسترءُ پتن تر اِنت، گُنگ ءُ بازمان۔ بچار بت تا کدیم، 652
- **کَولنج**: (کٗ وٗ۔ لِ نْ جْ) درد۔

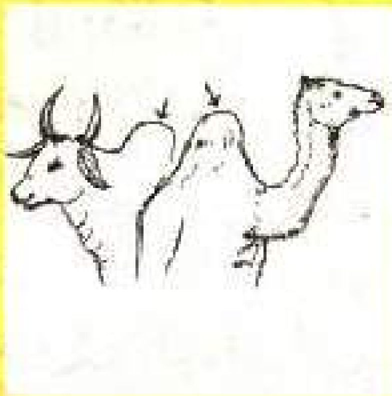
- **کُولواہ :** (کُ وْلْ - وَا) بلوچستان ءِ مکران ءِ رو دراتکی بھر ءِ تاسیلے اِد ءَ جُوسک بازبیت ، کولواھی کیر : کانٹی کیر۔
- **کَوَلیگ :** (کَ وَ - لِ یْ گْ) شنک ، ندر ، ھیرات ، جاگرد ، کُربان ، گیرنیک ۔ ھماچُک کہ پہ آئی ءِ کول ءَ نَدر مَنگ بُوتگ ۔
- **کَوْلیگ :** (کَ وْ لِ یْ گْ) ھماچمگ کہ چہ آئی ءَ آپ در کیت ۔
- **کَوَم :** (کَ وَ م) راج (عربی - قوم)
- **کَوْم :** (کَ وْ م) چیزے کہ مُچ کنگ بیت ، کسانیں کوت ، گونڈیں جوھان ، کُومب ۔
- **کُومب :** (کُ وْ م بْ) بچار " کُوم "
- **کومپارگ :** (کُ وْ م - پَ ا ر گْ) بچار " کوپارگ "
- **کومپال :** (کُ وْ م - پَ ا لْ) سرگ ءِ ھڈّ ، کونپال ۔
- **کومپالی :** (کُ وْ م - پَ ا لِ یْ) کونپالی : ماھیگے گُرزے کہ جنگ ءِ کارمرد بُوتگ ۔
- **کُوتمگ :** (کُ وْ م - مَ گْ) یا (کُ وْ م - مَ گْ) کُمگ : مُچ ءِ بُن کہ رونگ چہ ھمیشی ءَ درکاینت ۔ ایشی ءَ مُبارھم گُش انت ۔
- **کُوَنّ :** (کُ وَ نْ نْ) بچار " کینّ "
- **کوناھگ :** (کُ وْ - نَا - ھَ گْ) کوچنڈگ : گُڈگ ۔

- **کُونپال :** (کُ وْ نْ - پَ ا لْ) بچار " کومپال "
- **کونپالی :** (کُ وْ نْ - پَ ا لِ یْ) بچار " کومپالی "
- **کونٹ :** (کُ وْ نْ ٹْ) ھماگوالگ کہ دھت ءِ اورگ ءِ سرءَ دوچگ بیت ۔ مُچ ءِ یک راستے کہ چہ میدءَ جوڑ بیت ۔
- **کُونٹول :** (کُ وْ نْ + ٹُ وْ لْ) کینٹول : سروش ءِ کونڈانی سرءَ بیگ ءِ گوَن ءَ بُرز کنگ ۔ ٹول بوگ ۔
- **کونچ :** (کُ وْ نْ چْ) اے ھندوستانی گالے کہ شال (کوئٹہ) ءَ دمگ ءِ کارمردءَ کن انت کہ بلوچی ءَ پمپتی زِرءَ کامبوءِ گوشتی انت ۔ بلے اے نام " ھندی " یے ۔ ۲ ۔ چوٹ ، تیچک آتاں ۔
- **کُونچ :** (کُ وْ نْ چْ) کُوچ ، کُنچ ، کُچّ : لوگ یا دگہ انچیں جاگھے ءِ سرِیگ ءِ تھی نیمگ ۔ کوھے کہ کُواچ بہ بیت ۔
- **کونچگ :** (کُ وْ نْ - چَ گْ) گوجگ ، کوچگ ، کونڈگ ۔
- **کُونڈ :** (کُ وْ نْ ڈْ) چہ ران ءِ جھل ءُ ڈیڈنگ ءِ بُرز ءِ پُروش جاہ ءِ سرُبُری دیم ۔
- **کُونڈاسک :** (کُ وْ نْ - ڈَ ا سْ کْ) پوگس ، ذریپا پچ ۔
- **کونڈبند :** (کُ وْ نْ ڈْ + بَ نْ دْ) پینڈ ، دوریں کونڈءِ بندوک ۔ اُشتر ءِ کونڈاں بندگ ءُ کونڈ بند کنگ ۔ ھمے ساد کہ کونڈ بندگ بنت ۔
- **کونڈکش :** (کُ وْ نْ ڈْ + کَ شْ) بچار " کونڈموش "

- **کوئڈگ :** (کُ ون ڈَگ) گوجگ، کوچگ یا کوچگ۔
- **کونڈم :** (کُ ونْ ۔ ڈُم) دَلوت ءِ یہ سرمب زمین ءِ کونڈگ ۔ یہ مِڑءِ جنگ ءِ کونڈم جنگ ۔ کونڈم جنگ ، کونڈاں جنگ ءِ بندگ ۔ باداں سک دیگ یا پہ کارے ءِ کنگ ءِ زورءِ دارگ ءِ باداں میھ کنگ۔
- **کونڈموش :** (کُ ونْ ڈُ + مُ وْشْ) گوں کونڈاں روگ۔
- **کونر :** (کُ وْ نَ رْ) یا کوئل : دازءِ برکہ اَول سرءِ بُنگ بیت بزاں تیارِ ایت ءُ درکیت پدءِ مُسکک دُرنر ، بدءِ بالاایت نی کونر توام بیت مُگیش بیت۔ (بچاربُت)
- **کونری جہت :** (کُ وْنَ رِی ۔ جَ ھَتْ) کونرءِ کالگ۔
- **کونزگ :** (کُ ونْ زَ ۔ زَگْ) آپ درے کہ بُنءِ پراہ ءُ دپ ءِ تنگ تر انت کش ءِ یک دستگے پر انت ءِ سک بزانت۔ اے کونزگ بلوچی سوتانی تہ ءِ دھل ءِ بدل اِنت چوکہ ھندوستانی سازاں دو کُونزگ ڈھل ءِ بدل ءِ کارمرد بیت۔ اے سازءِ مجلساں ھم "کونزگ" گوش انت انچو ش کہ "مرچی پلاں بازارءِ کُونزگ اِنت" اشی ءِ جنوک ءَ "کُونزگی" گوش انت۔
- **کُونزنباد :** (کُ ونْ زُ ۔ زَنْ بَ ادْ) مچے اِشی ءِ کلونٹ تُھرھم بنت ءُ زرد ھم۔
- **کُونس :** (کُ ون سُ) بچار "کوس"

کوھانڈ

کوئل / کونر

- **کُونک :** (کُ وْ نْ کْ) گوک۔
- **کونل :** (کُ وْ ۔ نَلْ) بچار "کونر"
- **کُون موش :** (کُ وْن + مُ وْشْ) پہ کون کِنز روگ۔
- **کوہ :** (کُ وْہْ) زمین ءِ سرءِ بُرزیں بند۔
- **کوھانڈ :** (کُ وْ ۔ ھَانْڈْ) کوھنڈ : اُشترءِ پُشت ءِ مَکّیں بھر کہ ھمیشی ءِ سرءِ رھت ایر کنگ بیت۔ کاٹیگرءِ بردستانی بُرزی ءِ گردن ءِ کُٹ اِنچیں سرءِ ڈِگے ۔ کوھانڈگ رودینگ : پزور بیگ - (بچاربُت)
- **کوھبن :** (کُ وہْ + بُنْ) کوہ کرّ ، کوھی دامن ، کوھدیم۔
- **کوہ بند :** (کُ وہْ + بَنْدْ) سِنگ بند : ھمادیوال یا بند کہ گوں سِنگاں بندگ بیت۔ کوہ بندیں چات : ھما چات کہ گوں سِنگ بندگ بیت
- **کوہ بنگ :** (کُ وہْ + بَ نْگْ) کوھی بنگ کہ سک تُرندانت ءُ مردم ءِ گنوک کنت۔
- **کوہ بیرک :** (کُ وہْ ۔ بِ ی رَکْ) یا کوہ بیترگ : مُگس ءِ کوہ ءِ نام اِنت - اے کوہ ءِ یک گُھرانڈے ھست کہ کانٹے ءِ چو آسک اَنت جندے پتن اِنت ءُ ماتگ ءِ گونڈ انت۔
- **کوھدر :** (کُ وہْ + دَرْ) ھمادرکہ کوھانی تہ ءَ انت ، وادی ۔ ۲۔ سرباز ءِ شھرے کہ میتگ ءِ مان ، چہ جنگل ءِ چیرانت۔

ایشی ءُ کوھاں ءَ ھم گوُشِش اَنت۔

- **کوہ دِل:** (کُ وہْ + دِلْ) سنگدل، ظالم۔
- **کوُھڑگ:** (کُ وْ ہْ۔ ڑَگْ) ریشے کہ تہ ءُ گھایت ءُ جُل ءِ بیت۔ ڈرچک کوھڑگ بیت بزاں تَتے ھالیگ اِنت۔
- **کوُھستگ:** (کُ وْھِ ش۔ تَگْ) ھما ملک کہ ھرجاگہ ءَ کوہ اِنت۔
- **کوُھسر:** (کُوہْ + سَرْ) کوہ ءِ سر۔
- **کوُھکرٹ:** (کُوہْ + کَ رَٹْ) شگوشگ یا شگوشگ، پَن ءِ برکہ چو تلک ءُ ھردو سَرا بارگ ءُ توک ءَ ڈِک اِنت ءُ سرجم ءُ گنٹگ گنٹگ اِنت بلے اے گنٹگ نہ اَنت چوکہ ھے بر ءِ جند ءُ لھم اَنت ءُ ورگ بنت بازمردم ڈرچکیں گنج ءِ بر گوُشِش اَنت۔
- **کوُھکَل:** (کُ وْھ + کَ لْ) وَتے کہ تاکانی چیر ءَ مھر اِنت ءُ تاک ءَ نِہَن اَنت، ایشی ءِ ھنڈال ءُ وراَنت، ھنڈال ءِ رنگ ءَ ھاکی اِنت۔
- **کوُھگوُر:** (کُ وْھ + گُ وُرْ) کوہ ءِ نزّیک ءُ گوُر، ھما جاگہ کہ کوہ ءِ دامن ءُ بکپ اِیت۔
- **کوُھل:** (کُوْ۔ ھَلْ) ٹرِج ءِ دان کہ دنیگا نیم رَس اِنت ھوتش ءِ تہ ءُ برابری پگیگ۔ ۲۔ دان، گوشت یا ھیک ءُ کوھل کن انت۔ بزاں آپ ءِ تہ ءُ ھڑے دیئنت۔
- **کوُھلو:** (کُ وْھَ لُو) میشک ءِ بُوتگ دُو زات اِنت یکے اسپیت ءُ یکے سیاہ، اسپیتیں میشک ءِ بُوتگ ءَ گوامیچ گوُشِش انت ءُ سیاھیں میشک ءِ بُوتگ کوُھلو اِنت۔
- **کوہ مراد:** (کُوہْ + مُراد) کیچ ءِ یک کوھے کہ زگریانی زیارت جاہ اِنت۔
- **کوہ مرد:** (کُوہْ + مَرْدْ) کوُھستگ ءِ مردم۔
- **کوہ میتگ:** (کُوہْ + مِ ئے۔ تَگْ) بچار "کُھ میتگ"
- **کوُھن:** (کُ وْھَنْ) توک اِتاں دیر گوُستگیں۔
- **کوُھنڈ:** (کُوْ۔ ھَنْڈْ) بچار "کوُھانڈ"
- **کوُھنگ:** (کُ وْھَنگْ) سکیں کوُھنیں کارمرد کہ بگیں گُد۔
- **کوُھِنگ:** (کُ وْھِ نَگْ) کوھِستگ، بلوچستان ءَ ھم گوُشِش اَنت۔ ۔ کوُھنگ ءِ اے کوھیں کلات کتی پت ءُ میراس شہ اِنت۔
- **کوُھول:** (کُوہْ + وَلْ) شگوشگ ءِ سوُلک۔ ۲۔ کوھکل: وتے۔
- **کوُھی:** (کُ وْھِ یْ) ھما مردم، دلوت، ڈرچک، رستر یا کہ دگہ انچیں چیزے کہ گوں کوہ ءَ شیادی بکنت۔
- **کوُھی بڈال:** (کُ وْھِ یْ + بَ ڈَالْ) مرگے، (کوھی بڈول)
- **کوُھی بود:** (کُ وْھِ یْ + بُ وْدْ) درمانے کہ ریش ءِ دپ ءِ پُراہ کنگ ءُ کارمرد بیت۔
- **کوُھی پترو نک:** (کُوھی + پَتْ رُوْنَکْ) پترونک ءِ زاتے کہ کوہ ءُ رُدایت۔
- **کوُھی جنینک:** (کُ وْ۔ ھِ یْ + جَ نِ نے۔ نَکْ) بچار "جنے جانیگ"۔
- **کوُھی کرگ:** (کُوْ۔ ھِیْ + کَ رَگْ) زھرین کرگ ءِ زاتے کہ کوہ ءُ رُدایت۔
- **کوُھی کلو:** (کُوْ۔ ھِیْ + کَ لُوْ) ماھیگے۔
- **کوُھیگ:** (کُوْ۔ ھِ یْگْ) بچار "کوھی"
- **کھ:** (کِ ھْ) کاھے زمین ءِ پُشت ءُ پُراہ روت بلے ایشی ءِ بازگنٹگ پر اِنت۔

- **کھ** : (کُ ھ) کوہ ۔
- **کھار** : (کَ ھَا ڑ) کھرکنوکیں مردم ۔ ھسد، کینگ ۔
- **کھبڑ** : (کَ ھ + بُ ڑ ڑ) کاہ بڑوک، ھما مردم کہ کاہ بُرّگ ءِ کارءَ کنت یا ھما کاربوج کہ پہ کاہ ءِ بُرّگ ءَ کار مردبیت ۔
- **کھُبڑ** : (کُ ھ + بُ ڑ ڑ) کوہ ءِ بڑوک ھما مردم کہ کوہ بُرّ ایت یا ھما کاربوج کہ پہ کوہ ءِ بُرّگ ءَ کار مرزبیت ۔
- **کھُبز** : (کُ ھ + بُ ز) کوھی بُز ۔
- **کھبگ** : (کَ ھ + بَگ) چیلنڈریں ھکیپتگیں جنین، بدکاریں شکلیں جنین
- **کھُ بند** : (کُ ھ + بَ ن د) کوہ ءِ بند، ڈراجیں کوہ ءِ بند ۔ ھما بند کہ پہ سنگ بستگ ۔ ھما دیوال، جات یا دگہ جاگہ کہ پہ سنگ بستگ، سنگ بند ۔
- **کھبوٹی** : (کَ ھ ۔ بُ وْ ۔ ٹِ ی) بچار «کھبگ»
- **کھبہ** : (کَ ھ ۔ بَ ھ) بچار «کھبگ»
- **کھبہ دِڑ** : (کَ ھ بَ ھ + دِ ڑ ڑ) ھما یک یا دگہ انچیں پوشگی گدے کہ انچیں رنگے ءَ دِڑگ بوتگ کہ راڑ ئے تچک نہ انت ءُ پہ شتری پچینگ ءَ بیت ۔

کھُپاچن

- **کھُپاچن** : (کُ ھ + پَا چِ ن) کوھی پاچن کہ شکار کنگ بیت ۔ (بچار بُت)
- **کھُ پٹ** : (کُ ھ + پَ ٹ ٹ) کوھیار، ھما مردم کہ کوھاں پہ مادن ءِ درگیجگ ءَ جار انت ۔
- **کھُت** : (کُ ھ ت) گیتے کہ دل ءَ گُگ بہ بیت، ھژن، تورینوکیں ھژن، ارمان، دلپدردی : «بلائی ءِ چوشیں کارے ءِ کنگ منی دل ءَ کھت انت، بزاں من ءَ سک ھژن انت ۔
- **کھُتور** : (کُ ھ ٹُ وْ ڑ) اے ڈرچکے کہ ایشی ءِ دار یکبرے دوک بیت ھچ بر نہ مرایت ۔ ماں ھوز ءُ ھرگاں جنگل ءَ اے سک کار دنت اے دوک بیت ھم زیت ۔ ھمے ھمیں دگہ دار ھم ھست انت کہ چہ آیاں شیزگ ۔ اگر بیچ ءُ کریچ زانشگیں انت ۔
- **کھُجنگ** : (کُ ھ + جَ ن گ) کوھی جنگ بزاں کوھانی تہ ءِ جنگ کنگ ھمے رنگ ءَ «پڑ جنگ»، «گرشہ جنگ»، «دُز جنگ»، «شپ جنگ»، «شم جنگ»، «یزد جنگ»
- **کھُجنگ** : (کُ ھ + جِ ن گ) کوھی جنگے، مرگے ۔
- **کھچر** : (کَ ھ ۔ چَ ڑ) کاہ چر، چرّاگ، دلوت ءُ اولاکانی چرّگ ءِ جاگاہ کہ اودءَ کاہ ءُ آپ باز بیت ۔ چرّاگاہ ۔
- **کھدا** : (کَ ھُ دَ ا) سیریں مردم، مستریں مردم، سروک ۔
- **کھدائی** : (کَ ھ وْ ۔ دَ ائی) بلوچانی ٹکّے ءِ نام انت ۔

- **کُھدر** : (کُ ھ + دَرْ) کوہ دَر، کوھاں دَر (وادی)
- **کُھدل** : (کُ ھ + دِ لْ) مزن دل، دلیر، بھادر، ھمتی مردم ۔
- **کُھڈیڈار** : (کُ ھ + ڈِ ے ۔ڈَارْ) ڈیڈار ءِ زات اِنت بلے ایشی ءِ بازکُنٹگ پر اِنت ۔
- **کھر** : (کَ ھ رْ) آپت، کھریں مردم ءِ شیتان یا دَدیں مردم ۔ ۲ ۔ زھرءُ کھر، زھر، دلرنج ۔
- **کھربا** : (کَ ھ ۔ رَبَا) ھُورگ ءِ زاتے کہ جنیں ماں دستونکاں کن اَنت ئے ۔ گوش اَنت اے ھُورگ یک دْرچکے ءِ شستراِنت ۔ بازگوش ایت کہ چہ ھمے دْرچک ءِ بَرءَ اڈ کنگ بیت ۔ دُومگ بھتے گوش ایت کہ ھمے دْرچک ءِ داراِنت ایشی ءِ دْرچک ءِ نام «عنبر» (انگریزی) اِنت ایشی ءَ «جوز رومی» ھم گوش اَنت ۔ کھربائیں ھِنگ : بزاں جنینی دوستار کہ دش بیت چو کھربا اِنت زھرگپت چوھنگ ءَ بیت گر چم ءِ چارگ ءَ ھر دو ئینانی رنگ زرد اِنت ۲ ۔ نچّے کہ دانگ ئے کسان آنت ۔ عربی ءَ «کھربا» پہ نیت ءَ زیرگ بوتگ کہ چہ «کاہ ربا» ءِ زُرتگ اِش کہ کاہ ءَ وتی نیمگ ءَ کشّ اِیت
- **کھریگ** : (کَ ھ رِیْ گْ) دلرنج، دل ءَ کھر بیگ ۔
- **کُھرڑگ** : (کُ ھ ڑَ گْ) بچار «کُوھڑگ»
- **کُھسیرک** : (کُ ھ ۔ سِ یْ رَ کْ) کوھی سیرک کہ چہ اے سیرکاں بوئے ترُندتر اِنت ۔

- **کُھکِر** : (کُ ھ کِ رْ) بچار «کوکر»
- **کُھکرٹ** : (کُ ھ + کَ رَ ٹْ) دْرچکیں گُنج ۲ ۔ شگوشنگ ۔
- **کُھکِرّ** : (کُ ھ + کِ رْرْ) کوہ ءِ دامن ۔
- **کھکلّ** : (کُ ھ ۔ کَ لْ لْ) بچار «کوہ کُلّ»
- **کھکول** : (کَ ھ ۔ کَ وْ لْ) دْراجیں ءُ ٹھکوکیں کندگ ۔
- **کھگ** : (کَ ھَ گْ) کچگ، کچگ دیگ ۔
- **کُھگ** : (کُ ھَ گْ) دمبرگ، کین کنگ ۔
- **کُھگنج** : (کُ ھ + گَ نْ جْ) ھما گنج کہ چہ کوہ ءَ دست کپ اِیت یا ھما چیزے کہ کوہ ءَ درکیت مُ مزنیں بھالیے کار اِیت
- **کُھگور** : (کُ ھ + گَ وْرْ) ماھیگے، گور ءِ زاتے ۔
- **کُھگوْرانڈ** : (کُ ھ + گَ وْ رَانْ ڈْ) کوہ ءِ گوْرانڈ ۔ (بچاربُت)
- **کھگوشت** : (کَ ھ + گَ وْ شْ تْ) بچار «کاگوشت»
- **کُھمیتگ** : (کُ ھ + م ئے تَ گْ) ھما میتگ کہ کوھاں ءَ بیت ۲ ۔ سربازءَ چہ گور درءَ جھل شھرے ۔ کوہ میتگ ۔

- **کَھن :** (کَ ھَ نْ) کاریز کہ ڈگارانی آپ دیگ ءِ واست ءَ چہ زمین ءِ چیر ءَ کٹگ بیت ۔ (تازی فلج)
- **کُھن :** (کُ ھَ نْ) بچار ء کُوھن ء
- **کھنکار :** (کَ ھَ نْ + کارْ) ھما مردم کہ کھن ءِ کار ءَ بلد اِنت ۔
- **کھنیگ :** (کَ ھَ نِ یْ گْ) ھما تلگیں جات یا کسانیں کنڈ کہ کمتیں کوچگ ءَ آپ ءَ کپ اِیت مردم کاشیگ چیرجت کنت یا ایرکپت کنت ۔ کور ءِ تہ ءَ آپدارین ڈگارے ءَ کسانیں کلّے جن ئے آپ ءَ کپ اِیت ۔ دگہ آپدارین جاگھے ھم بیت ۔
- **کھوا :** (کَ ھَ وَا) چاہ ءِ پیمیں چیزے کہ انگلیسی ءَ Coffee. گُش اِنت ۔ (بچار مچ)
- **کھودا :** (کَ ھُ وْ ۔ دَا) بچار « کھُدہ »
- **کھور :** (کَ ھُ وْرْ) کھیر، مھشوریں ڈرچکے ۔
- **کھوری :** (کَ ھُ وْ رِیْ) کھوربَل، ھمود ءَ کہ کھور باز بنت ۲۔ چہ ھما مزن شیپاں یکّے کہ چہ گوریچاں کاینت و کیچکور ءَ ایر رچ اِنت ۔ آ دگہ مھشوریں ایش اَنت : ۱۔ گرمَک ۲۔ ڈراھین ۳۔ تنکیں ۴۔ گُڈگانی ۵۔ کیساک ۶۔ ھیستان ءِ جنزات ۔
- **کھول :** (کَ ھَ وْلْ) ٹکّ، تمن ۔

کھوا

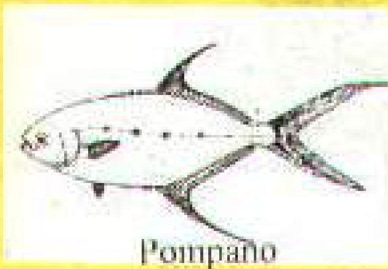
کھیر

- **کھیب :** (کِ ھِ ےْ بْ) پہ ٹھل راہ ءِ روگ ۔ داب ۔
- **کھیر :** (کَ ھِ یْ رْ) کھور ۔ (بچار بت)
- **کھیرتگ :** (کَ ھِ یْ رْ + تگْ) کھیربَل، کھیردان، کھیردَر، ھما دمگ کہ ملک ءَ تگ اِنت کہ عوشیں جاگھاں کھیر ءِ جنگل رُد اِیت ۔
- **کھیربَل :** (کَ ھِ یْ رْ + بَلْ) ھمود ءَ کہ کھیر باز بیت ۔ کھیر ءِ جنگل ۔
- **کھیرک :** (کَ ھِ یْ رُ کْ) کسانیں کھیر ۲۔ مردیں نامے
- **کھیرکاہ :** (کَ ھِ یْ رْ + کاہْ) کاھے ۔
- **کھیری :** (کَ ھِ یْ رِیْ) کھیربل، ھمود ءَ کہ کھیر بیت ۲۔ شیھانی یک زاتے ۔
- **کھینگ :** (کَ ھِ ےْ ۔ نگْ) کچینگ : مردم ءِ جسم ءِ جاگھے کہ چہ دت آجاگ کچینگ بیت ۔
- **کھینگ :** (کُ ھِ ےْ ۔ نگْ) دم برینگ « کُھنگ ءِ گشگال »
- **کئی :** (کَ ءِ یْ) کجام مردم ءِ، کجام کس ءِ ۔
- **کئیگ :** (کَ ءِ یْ گْ) کئی ءِ ھمیزانت اِنت بلے اے ھر دوئیں جتا کاد مردبنت ۔ اک : اے کئی لوگ اِنت ۔ اے لوگ کئیگ اِنت ۔
- **کی :** (کِ یْ) ھما مزنیں کور جوکہ پہ نوکیں سندات بندیں زمین ءِ ھاتر ءَ چہ کور ءَ کٹگ بیت ۔

- **کے :** (کً ـ ے) کجام کس ـ کجام مردم
- **کِیّا :** (کِ یَ ـ یا) بلوچي زانتگیں نامے کہ ایشی ءِ بزانت ژوانیں سر ، واجہ ، گھتریں کماش ءُ سیدءَ گوْش اَنت . «کیا عمر زر زوال» پارسی وانگی «شیرازی» ءِ دیم ۲۱۷ ءَ نبشتگ : «کیا بمعنی مہتر و بزرگتر و خداوندا ست و سید را نیز کیا گفتہ اند»
- **کْیاس :** (کْ ے اسْ) کش ءُ تور ءِ یک وزنے ءِ نام بوتگ چہ نیم کیلوءَ زیات ءُ چہ کیلوءَ کم بوتگ .
- **کْیام :** (کْ ے امْ) کالب ، سنچ ـ کالب ءُ کڈءَ نیکہ چہ کْیاماں کِیتگ اَنت ـ
- **کْیامت :** (کْ ـ یا ـ مَتْ) ھلاک ، ازاب ، وار ، تکلیپ ۲ ـ چہ مرگ ءَ رند ، پدءَ زندگ بیگ .
- **کْیامگ :** (کْ ـ یا ـ مَگْ)
- **کَیپ :** (کَ ے پْ) نٹ ـ ھنوشی (عربی کیف)
- **کیپ :** (کِ ے پْ) باری ـ رند ـ برام ۲ ـ گوج ءُ باگار ءِ زاتے بلے اے ساپ ءُ سلاہ اِنت ھے زات ءِ کسانیں ءَ کیپک گوْش اَنت .
- **کیپان :** (کِ ے پْ پانْ) جنینی نامے ـ

کیتلی

کیچان

- **کیپک :** (کِ ے ـ پکْ) گوج ـ باگار ءُ کپّار ءِ زات ءِ لوگے ـ کسانیں کیپ ـ
- **کیپي :** (کَ ے پِ یْ) نشہ ئی ، کیپ کنوکیں مردم ـ
- **کیت :** (کَ ے تْ) بُنکار گال «آیگ» ءِ آیوکی (مستقبل) گال بزاں نوکی کیت .
- **کیتو :** (کِ یْ تْ ـ تْ وْ) گوں مردینی پشک ، شلوار ءُ کوٹ ءَ یکجاہ دوتکگیں کیتگ .
- **کیتلی :** (کِ ے ـ تَ لِ یْ) کرہ ءِ ھمیں درپے کہ ایشی ءَ دیگ ءُ کرٹی پہ اِنت ـ (بجار بُت)
- **کیٹ :** (کِ ی ٹْ ٹْ) رزان یا بندے کہ داں لُنتاں پُر بہ بیت ـ ستریچ ، کیل ۲ ـ نرمیں ریک ءِ جُمب ۳ ـ مُتکانی زبان ءَ زھریگ ـ
- **کیٹگ :** (کِ ی ٹْ ـ ٹْ گْ) بچار «کوٹگ» .
- **کیٹگوَل :** (کِ ی ٹْ گْ + وَلْ) یا کیٹگوْل : کیٹگ ءِ ولی ، کوْٹگوْل ـ
- **کیچ :** (کِ ے چْ) بلوچستان ءِ مکران ءِ تربت ءُ آئی ءِ کِرّ ءُ گور ءِ دمگ ءِ نام .
- **کیچان :** (کِ ے ـ چانْ) کینچان : کوھی ماھیگے ـ کد : گیش چہ گیش ۴۰ س م ـ (بجار بُت)
- **کیچکار :** (کِ ے چ + کارْ) کیچ ءِ جوڑ بوتگیں چیز ـ کیچي ، کیچ ءِ مردم ـ

کیچکور : (ک ے چ + کَ وْ رْ) کیچ ءِ کور کہ چہ مکران ءِ جاریں مزنیں کوراں یکے ۔ آ دگہ سئیں ۱۔ رکشان ۲۔ نھنگ ۳۔ دشت کور اَنت۔

کیچو : (ک ے ۔چُو) نامے ۔

کیچی : (کِ ے چ ی) ھما کہ گوں کیچ ءَ سیادی کنت ۔

کَید : (کَ ے ڈْ) بند، جیل ۲۔ جنینی زیورے : جنین ءِ سر ءِ کید کہ چہ تنگہ ءَ جوڑ بیت ۔ دُرّانی کید کہ گوش ءِ سرءَ مان ترا ایت، بارٹگ ءِ کید ۔

کیدّہ : (ک ی ڈْ ۔ دَ ہ) داز ءِ راستیں مچے کہ الیشی ءِ گُش سات وش بُو کنت چہ الیشی ءَ تیل ھم کش اَنت۔

کیدی : (کَ ے دِ یْ) ھما کہ کید اَنت «بندیگ»

کیدیگ : (کَ ے دِ یْ گْ) بجار «کیدی»

کیر : (کِ ے رْ) مردیں ءِ شوکانی شم ءَ چہ گُرِک ءَ جل لونجانیں آ ز اکہ چہ الیشی ءِ سوءَ مس درگیت ۔

کیر بند : (ک ے رْ + بَ نْ ڈْ) تلک ءِ کیر بند : بندیے کہ سرے گوں کیرک ءَ ءُ دُمِ سرے گوں نیام دارءَ بستگ۔ داربند۔

کیرگ : (کِ ے رُ گْ) کسانیں کیر ۲۔ تلک ءِ کیرک بزاں دارک کہ گوں کُبلک ءَ اڑتیگ بیت ۔

کیرّگ : (کِ ی رْ دَ گْ) کیرگ ءِ توار۔ کسے ءِ گُٹ ءَ سک بدارے آ ئی ءِ توار کیر کیرءَ درکیت ۔

کیرگ : (کِ ی رَ گْ) رنگے۔

کیرّینگ : (کِ ی رْ رِ ے نَ گْ) کُشت کنگ ۔ مردمے ءَ انچیں سوچ پچیں ھر کنگ کہ آ بدبیارت ءُ بزانز بگیت ۔

کیز : (کَ ے زْ) بجار «کید»

کیزی : (کَ ے زِ یْ) بجار «کیدی»

کیزیگ : (کَ ے زِ یْ گْ) بجار «کیدی»

کیس : (کِ ے سْ) بزیں چادر کہ گیشتر جولائیگ گُواپ اِنت ۔

کیساک : (کَ ے سَا کْ) چہ ھما مزن شیپاں یکے کہ چہ گور پچاں کا ینت ءُ کیچکورءَ ایر ریچ اَنت ۔ آ دگہ مشہوریں ایش اَنت : ۱۔ گروک، ۲۔ پڑاھیں ۳۔ تسکیں ۴۔ کھوری ۵۔ کُمگانی ۶۔ ھیستان ۷۔ جنزات ۔

کیسپیلک : (کِ ی سْ + پ ے لَ کْ، یا پ ے لُ کْ) کسانیں پیلک، کیسہ پیلک ۔

کیسّگ : (کِ ی سْ ۔ سَ گْ) گُد ءِ پیلک کہ چیزاں کنگ ءُ کوپگءَ اڑتیگ بیت، کیسہ پیلک۔ کیسگ پہ رسینگ اِنت ۲۔ کیسوءَ ھم گوش اَنت ۔

کیسگ : (کِ ے سَ گْ) لتارگ، پرمُشگ، زمین ءِ سرءَ گرِ ینگ ۔

کیسگ بُر : (کِ ی سْ ۔ سَ گْ + بُ رْ) جیب کترہ ۔ ھما دُز کہ کیسگاں بُرّ ایت زرّاں بارت ۔

کیسگ جَن : (کِ ی سْ ۔ سَ گْ + جَ نْ) بجار «کیسگ بُر»

کیسّم : (کِ ی سْ ۔ سُ مْ) بجار کا ھے چو گندیم ءَ اِنت ھوش بیت بلے دان ءُ سک ایرث اِنت گیشتریں ڈگاراں گوں دھل زرد اِیت کہ کاپاچ ءِ ئے کن اَنت ۔ ڈَق ءَ گیشتر گوں «بشر» ءَ رُد اِیت ۔

کیسُمب : (کِ ی سْ ۔ سُ مْ بْ) بجار «کیسم»

کیسُنب : (کِ ی سْ ۔ سُ نْ بْ) بجار «کیسم»

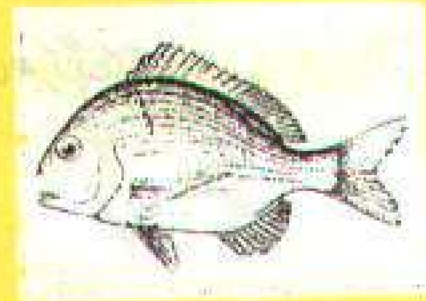
کیسو : (کِ ی سْ سُ وْ (یا) سَ وْ) بجار «کیسّو»

- کیسّی : (کِ ی س ۔ سِ ی) کسانیں ماھیگے ۔ کینتی ۔ (بچار بُت)
- کیش : (کِ ے شْ) دین ، نیکراہ ، مذھب (پارسی : کیش)
- کیشّ : (کِ ی شْ شْ) کوش ، ٹیچ ءِ کیش ۔
- کیشّنگ : (کِ ی شْ ۔ شَ گْ) ھر جاگہے کہ بندءَ بُرتگ ھے دڑ ءِ دپ ءِ ھر دو ئیں نیمگ ءِ بندءِ بُن ءَ کوش اَنت ۔ ءُ بندءِ کیشّگاں بہ شاپ کرھاک بہ ڈُگین اِیت کہ گوں نوکیں ھاکاں وت ءِ بگیپت ۔
- کیکڑا : (کِ ے ۔ کَ ڑا) بچار "کیکٹا"
- کیکّ : (کِ ی کْ کْ) بارگ ءُ دراج لوگ ۲ ۔ کُوکار ، واھی ۳ ۔ ٹریچ ءِ تیجار ۴ ۔ کیکا ۔

[طب : کیکا = بشکل گوسفند کہ ، کیکاک ۔ پا : کککہ گگی]

- کیکّا : (کِ ی کْ ۔ کَا) سِل ، جون ، گند ، دلوت یا اولاک ءِ درائی ، مردم ءِ درائی ۔
- کیکّٹا : (کِ ی کْ ۔ کَ ٹا) مدگ مات (بچار بُت)
- کیکّگ : (کِ ی کْ ۔ کَ گْ) لبڑ ءِ ڈولیں چیزے ءِ بارگ ءُ دراج بیگ ۔ کیکّ گِرگ ۔

کیکّٹا

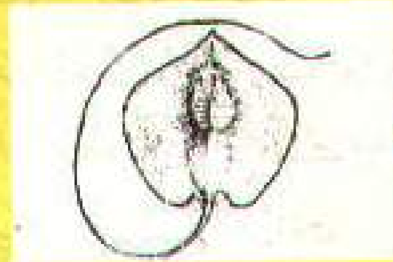

کیسّی

- کیکّینگ : (کِ ی کْ ۔ کِ ے ۔ نگْ) لبڑ ءِ ڈولیں چیزے ءِ کتّگ ءُ بارگ ءُ دراج کنگ ۔
- کیل : (کَ ے لْ) پُرّ ، لُنٹ ماں لُنٹ ۲ ۔ پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے ۔
- کِیلّ : (کِ ی لْ لْ) درمانے کہ سک شیاہ بیت ۔ سک شیاہ ۔ کیلی : اڑی کنگ ، کیل دارگ ۔
- کیّل : (کَ یْ ۔ یْ لْ) یکیں جاگہ ءَ یہ نگیگ ءُ نادری کیگ کہ نہ راہ ءِ دیم ھست ءُ نہ راہ ءِ پد ، یہ بے وسی ءِ جوتی جاگہ ءَ شُت نہ بوگ ، چوکہ بندیگ ءَ ھچ جاگہ سُرات ءُ شُت نہ کنگ ، یہ یکے ءِ اُمیت ءَ نندگ بلے یہ بے آسری ۔
- کیلاھگ : (کَ ے ۔ لَا ۔ ھَگْ) مُشتگیں جوھان ءِ کنزلیکّ ءُ کپنزراں درکن اَنت ، جوھان ءِ داناں گوں ھنشون یا کہ گوں "پنجو" یا یہ دست گوات ءَ دینت کہ لپگاں گوات چہ داناں جتا بکنت ، ھمیشی ءَ کیلاھگ گُش اَنت ۔
- کیلڑ : (کِ ی لْ لَ ڑْ) داز ءِ کوتڑ : بزاں ھوش کہ ھمیشی ءَ کوز پر اَنت چو کلونٹ ءَ
- کیلکور : (کِ ی لْ لْ + کَ وْ رْ) مکران ءِ یک مزنیں کورے ءِ نام اِنت ھمے جاگہ ءَ ھم کیلکور گُوش اَنت ۔
- کیلّگ : (کِ ی لْ ۔ لَ گْ) مزنیں بست ۔ بازبستگیں ڈگار کہ ردیہ رد ءِ ھم بند ءُ کنار بنت ۔
- کیلو : (کَ ے لْ وْ) ھادرپ کہ گوں آئی ءَ چیزے کیل کنگ بیت ۔

- **کیلو :** (کِ یٖ لُ وْ) دو رتل ءُ دو اونس ءِ سنگ ۔ یکھزار گرام ۔
- **کیمار :** (کِ یٖ مَا رْ) کُنٹگی کاھے کہ اُشترئے وارت، زھر اِنت ۔
- **کیںچ :** (کِ یٖ ںْ چْ) لانکیوج ءِ دراںگ ءِ راہ ۔ گوںچ، مردم ءِ پُشتبند ءَ ھم گوش اَنت ۔
- **کین :** (کِ ے نْ) بچار « کیں کنگ »
- **کینٹگ :** (کِ ے نْ۔ ٹْگْ) کینٹکی لیب « آماچی » کہ یہ گُپ جنگ بیت ۔
- **کینٹکی :** (کِ ے نْ۔ ٹْ کِ یٖ) لیبے ۔
- **کینٹول :** (کِ یٖ نْ + ٹْ وْ لْ) بچار « کونٹول »
- **کینجا :** (کِ ے نْ۔ جَا) کینجہ ۔ جنک، بانور « کینجہ ءَ کیں کُرتگ ! چے لوٹ ایت؟ مُچلے لوٹ ایت؟
- **کینچند :** (کِ یٖ نْ + چَ نْ ڈْ) کیچپنڈ : بالی مُرگے ۔
- **کین در :** (کِ یٖ نْ + دَرْ) ھما کہ کینئے دَرا اِنت، جاندر، بزھنگ ۔
- **کینز :** (کِ یٖ نْ زْ) کبلھی گالوار ءَ « پینز » ءَ گُش انت ۔ پینز، پونز ۔
- **کینزی :** (کِ یٖ نْ زْ۔ زْ کِ یٖ) کبلھی گالوار ءَ سواس ءِ « پینزی » ءَ گُش اَنت کہ اشی ءَ پونزی، پینزبند یا پونز بند ھم گُش انت
- **کینزگ :** (کِ یٖ نْ زْ۔ زْ گْ) تیزیں بارگیں توار ءِ کشگ
- **کین کنگ :** (کِ ے نْ + کَ نْ گْ) دمبرگ ءُ ننگ ۔
- **کینگ :** (کِ ے نْ گْ) جیک، ھسَد، کست ءُ کینگ سے چوکر دکانی برسر ءُ ھالے کینگ انت ۔
- **کینگی :** (کِ ے۔ نْ گِ یٖ) کینگ دار و کیں مردم ۲۔ بلوچی نامے پہ مردیں ءَ
- **کین موش :** (کِ یٖ نْ + مُ وْ شْ) پہ کین موشی روگ ءَ گوش انت
- **کین ءُ کلّ :** (کِ یٖ نْ۔ ءُ۔ کَ لْ لْ) مردمے ءِ سکّ باز دیر ءَ یک جاگھے ءِ نندگ ءُ پاد نیایگ ۔
- **کینیل :** (کَ ے نْ یٖ۔ یَ لْ) بچار « کیتل »
- **کیوہ :** (کِ یٖ وَ ہْ) بچار « کیھو » PPB, LWD: KIAVA: Drunken, Stupefied, intoxicated
- **کیھو :** (کِ یٖ۔ ھَ وْ) مست، ھنوش، نشہ ۔
- **کیھوی :** (کِ یٖ۔ ھَ وِ یٖ) مستی ۔ ھنوشی ۔
- **کیھہ :** (کِ یٖ ھَ ہْ) بچار « کیھو »
- **کیئی :** (کِ ے ئِی) کئی (کیچ ءِ گالوار ءَ)

گ

- **گ** : (گَ) بلوچی ءِ هپدهمی آب . "گ" ءِ آب درستیں مانگالانی رند ءَ کیت اَک : بندگ ، جنگ ، ورگ ، ترُگ نبیسگ ۔
- **گابیا** : (گَ اَ بِ یَ اِ) ٹبر کہ مزنیں دور ءِ سر ءَ دگہ کسانیں دورے لِک کن اَنت ءُ آچارے چاپ اَنت ۔

گادمب

- **گاٹ** : (گَ اَ ٹ) انگریزی گارڈ Guard ءِ بلوچی
- **گاج** : (گَ اَ ج) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ یشکانی ھاُمگ کُرتگمہ ءِ ماں تھ اِیش اڑین اَنت ۔
- **گاجلینگ** : (گَ اج ۔ لِ ےْ ۔ نَ گ) گاجیل کنگ ، ژندکنگ پہ دنتان ۔
- **گاجوڑی** : (گَ اج ۔ وْ ۔ ڑِ یْ) چیزے ءَ گرگ ءِ ژامبلینگ ، گیشتر مزنیں ءَ سزگ کسانیں دلوتے بگیپت ءُ بہ ژامبلین اِیت ۔
- **گاجیان** : (گَ اَ ۔ جِ یْ ۔ آ نْ) مردینی نامے ۔
- **گاجیل کنگ** : (گَ اِج ےْ لْ + کَ ۔ نَ گ) ورگ ءِ جاھگ ءُ دَر کنگ ، دلوت کہ کاہ ءَ جاو اِیت ءُ پدءَ کشّ اِیت ۔
- **گاچم** : (گَ اَ ۔ چَ مْ) کسانیں لوتر ودّ یں گیمی ماھیگے ۔
- **گادَر** : (گَ اَ ۔ دَرْ) اے گال بُندر ءَ "گاردِر" اِنت ۔ سک مزن ۔
- **گادمب** : (گَ اَ ۔ دُمْ بْ) دراج دُمبیں مزنیں پیٹّن ءِ زاتے ۔ (بچار : بُٹ)
- **گاڈلینگ** : (گَ اَ ۔ ڈَ لِ ے ۔ نَ گ) ڈلگ ءُ ریچگ ، اچوش کہ ھپتار کوتگاں گاڈلین اِیت ۔
- **گاڈوک** : (گَ اَ ۔ ڈُو کْ) بچار : گاڈوک ۔

- **گار** : (گ ا ر) بیگواہ، ثریب، گار۔
- **گارات** : (گ ا ۔ را ث) بیگواہ، گار، بے بُن، گار ءِ گارات"۔
- **گارِدِر** : (گ ا ر۔ دِر) بچار "گادِر"۔
- **گارشیاہ** : (گ ا ر + ش ی ا) تباہ، برباد،
- **گارگ** : (گ ا ر۔ ر گ) گُرگ، سک پرپایات کنگ، ھر ءِ سرگ۔
- **گاڑ** : (گ ا ڑ) گار، ۲ گاڑینگ ءِ پہ مانگال بزاں "بہ گاڑ" (بچار گاڑینگ)
- **گاڑگ** : (گ ا ڑ گ) وت "گاڑگ" بزاں گوں ھاکاں پُلپیٹ بیگ۔ ے گاڑات اَنت چو کہ جیدارانی سر مالیز اَنت"
- **گاڑوک** : (گ ا ڑ و ک) زندیں مزنیں ڈوک، بکیں "گاڑوک" ءِ سبک اِنت۔
- **گاڑی** : (گ ا ڑِ ی) دنتر ءِ لاٹورکہ چہ دو ساھدار ءِ مڑگ ءِ آیانی پادانی تُرند تُرند ءِ زمین ءِ کپیگ ءِ جست بیت۔ گرد ءِ گاڑی،
- **گاڑی کنگ** : (گ ا ڑِ ی + ک ن گ) مکابلہ کنگ (گرد ءِ گاڑی اِنت)

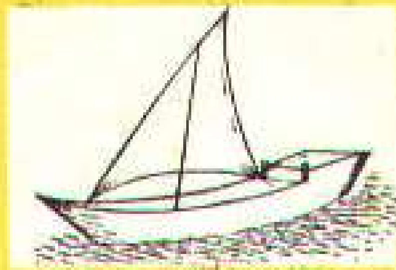
گاژِن

- **گاڑینگ** : (گ ا ڑِ ے ۔ ن گ) گوں ھاکاں لیگار کنگ بلے پہ اے رنگ ءِ دو مردم مڑاَنت یکے کپ ایت ءِ آئی ءِ سر ءِ یا دیم ءِ میدھاک ءِ مین بنت: سر ءِ گاڑینگ، چو ڑانی گاڑینگ۔ انچوش کنگ کہ "بگاڑ" ایت"۔
- **گاز** : (گ ا ز) سیاھیں پیر ءِ بیسہ، ھوچی ءِ بگر + امبر (لوڑیگ ءِ) Kerosene oil
- **گاژِن** : (گ ا ژِ ن) گھژِن: تیز دیمیں پوست بُرّوکے۔ (بچار بُت)
- **گازی** : (گ ا ۔ ز ی) ھماکہ نیکراہ ءِ ھُدا ءِ ھاتر ءِ جنگ کنت (عربی: غازی بزاں بیڑ بروک)۔
- **گاس** : (گ ا س) "گاسگ" ءِ پرمانگال بزاں "بہ گاس"۔
- **گاسٹیل** : (گ ا س ۔ ٹِ ے ل) بچار "گاسلیٹ"۔
- **گاسگ** : (گ ا س گ) بچار "گھاسگ"۔
- **گاسلیٹ** : (گ ا س ۔ لِ ے ٹ) "گاسٹیل" کہ چراگ چہ ھمیشی ءِ روک کنگ بیت۔
- **گاسوج** : (گ ا س و ج) بچار "گاھسوج"۔

- **گاشک** : (گَ ا۔شَ کَ) گَشکَ : شکون دیم یا شکون پُشت بیگ ۔
- **گاشینگ** (گَ اشِ ے۔نَ گ) چیزیک سگیے یا وڑے ءِ پہ دگر رنگ یا وڑے ءَ ترینگ : مجولی لیب ، مجول ءِ جنگ ءُ پرلیٹیگ ۔
- **گاگ** : (گَ ا۔کَ گ) باکارگ ، ورگ ، کہ مردم سیر بیت چہ دل ءَ گُوات درکیت کہ گُٹ ءَ توارے کنت ۔
- **گاگُوڑ** : (گَ ا۔گُ و ڑ ڑ) گرّناک ، لانٹیگ کہ آئی ءِ سُچ شپود نہ اِنت گوش اَنت گاگُوڑیں لانٹیگے ۔
- **گال** : (گَ ا ل) ، کلمہ ، لفظ word چہ دپ ءَ درآتکگیں ھر توارے کہ بزانت ءُ ھست ، بلوچی ءِ لبزانی ھر یک بندے گالے ۔
- **گالا** : (گَ ا۔لَ ا) بوجیگ ءِ دو الکین ءِ میانجی ءُ ھالیگیں جاگہ ۔
- **گالبند** : (گَ ا ل۔بَ ن ذ) محاورہ Idiom
- **گالٹک** : (گَ ا ل۔ٹ کَ کَ) ٹائپ رائٹر Typewriter (بچار بُت)
- **گالجوڑ** : (گَ ا ل۔جَ وَ ڑ) کمپوزیٹر ، پریس ءِ ھر پانی جم ءُ جوڑکنوک Compositor
- **گالک** : (گ ا۔لِ کَ) مزن ھور ءِ تہ ءَ یک بندے ۔

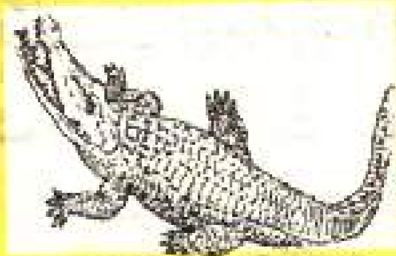

گالٹک

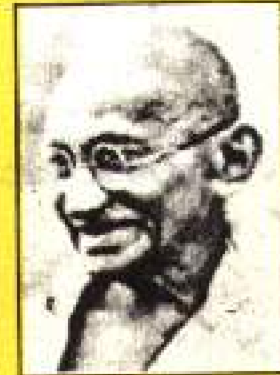

گالی

گاایٹ

- **گالوار** : (گَ ا ل۔وا ڑ) ، لب و لہجہ ، گالوار ءِ توار ، گپ ءِ توار ، لہجہ ، تلفظ ، Dialect, Pronunciation
- **گالی** : (گَ ا۔لِ ی) بوجیگ ءِ زاتے ۔ ۲۔ جوانیں چیزیکیے کہ چہ پڑّم ءُ مُود جوڑ کنگ بیت ۔ (بچار بُت)
- **گالیٹ** : (گَ ا۔لِ ے ٹ) راچن ءِ زاتے ۔ (بچار بُت)
- **گام** : (گَ ا م) راہ ءِ روگ ءُ چہ پدے ءَ دانکہ دومی پد ءِ نیامجی ءِ زمین ءِ دراجی ، تیزیں رواج ، گام ءِ برگ : منکیں چُک کہ یک برے گو کو کنت پد ءَ پادکیت ءُ داوشت اِیت چہ ءُ زند راہ ءِ روگ ءِ جُہد کنت ھرو ھد کہ چُک بُنگیجی گام ءِ راہ ءَ روت نی گوش اَنت کہ پادان کپتگ ، پہ ایشی ءَ دودے ھست ۔ چُچ ءِ ترّیں پیشّے زُور اَنت ءُ ھمے چُک ءِ پادان پاندکن اَنت ۔ یک مردمے چُک ءَ شکر روگن دپ ءَ دنت ۔ کار چے زیر اِیت ھمے پیشّ ءَ بُرّایت گوں پیشّ ءِ بُرگ ءَ چُک ءَ کوگک ءُ کنت (بلے گردن ءَ ئے کنت کہ چُک ءِ یک پادے آئی ءِ راستی گُودبند ءَ دومی چپی گُودبند ءَ لوٹجان بیت) ءُ تچ اِیت ءُ پہ ھالے ءَ کہ بیسیر ءِ نامینتگ روت ءُ پد ءَ کیت ، ادلاک ءِ گام ۔ گام کنگ : پد کنگ ، کدم کنگ پہ کج کنگ ءَ ۔ گاماں کشّگ : تیزروگ ۔ گاماں گیجگ : راہ ءِ پڑینگ ، رھبند ءَ پڑینگ ، گاماں پڑینگ ، گام گیج : گام ءِ رھبند گام ءِ دراج کنگ ۔ گام ءِ گوندکنگ
- **گاماں گرگ** : (گَ ا م ا ن ۔گِ رَ گ) گاماں گُونڈ ءُ سُست ترکنگ ،

- **گام بُرّ** : (گَ ام+بُ رّ) هامردم کہ چکانی گاماں بُرّایت۔
- **گام جن** : (گَ ام+جَ نْ) گام جنوک، رُوک بہ گام۔
- **گام گیج** : (گَ ام+گِ ے جْ) رواج، رپتار ءِ آئی ءِ نوبنگ Speed
- **گامیش** : (گَ اِم ے شْ) چہ گوک ءِ مستر ءُ تیارترانت۔ چہ گوک ءِ گیشتر شیرونت۔ بنیا ھیں دلوتے۔
- **گاندی** : (اَگ اَنْ دِیْ) موہن داس (مہاتما گاندھی) ۱۹۴۸ - ۱۸۶۹۔ پوربندر ھندوستان ءَ پیداگ بوتگ۔ ھندوستان ءِ آزاتی ءِ مزن رھدرر بوتگ۔ دُبے شِدّتیں جُھدئے برجاہ داشتگ۔ ۱۹۴۸ ءَ یک کِیننگی برھمنے ءِ دستءَ کُشگ بوتگ (بچار بُت)
- **گانڈ** : (گَ ا نْ ڈْ) چہ گُون ءِ تہ ءَ گُوءِ درآیگ ءِ راہ ءِ زندیں گرکہ دومی سرءَ سگنداں ءَ سک اِنت۔
- **گانڈو** : (گَ ا نْ ڈُ وْ) نہنگ، واگو، پونز ءِ گانڈو: ھُشک ءُ تگیں بلپ۔ (بچاربُت)
- **گاہ** : (گَ اہْ) وھد، گاہ گاہ: وھدے وھدے، گُھ: گاہ کنگ۔
- **گاہ** : (گَ ا ہْ) گورتیچ ءِ نیمگ، شمال، قطب۔ North
- **گاہ استار** : (گَ اہ۔اِ سْ تَ ا رْ) گاہ ءِ استار۔ North Star

گانڈو

گاندی (گاندھی)

- **گاھسوج** : (گَ اہ+سْ وْ جْ) بچار گھسوج۔
- **گاھی** : (گَ ا۔ہِ یْ) گُوات کہ چہ گاہ ءَ کیت۔
- **گائم** : (گَ ا۔ءِ مْ) بوجیگ ءِ گائم (عربی، قائم)۔
- **گایگ** : (گَ ا۔یَ گْ) جنیں ءَ مردیں ءِ وپت ءِ واب کنگ، شیرہ۔ "گایگ" ءِ گُوست "گات"، "گاتگ" گُتگیں (مفعول) "گاتگیں"۔ نامگال "گاتیں" پرمانگال "گا" بزاں بہ گا۔
- **گَب** : (گَ بْ بْ) چہ کاپور یا ھڈ ءَ جوڑ بوتگیں منگلیک کہ دست ءَ ءِ کن آنت۔ ماہ ءِ گب بزاں جوھان ءِ دست ءِ گب بزاں دیگ یا ڈوک، چہ چ ءَ واں تنک ءَ۔ گلا گب اِنت بزاں ھوشگ ءِ چہ پوش ءَ درنیتگ ءُ ترنچ گبّ اِنت۔
- **گُب** : (گُ بْ بْ) دیم ءِ ائے کش ءِ آکُش کہ انارک ءُ آسگور ءِ نیاما ءِ آنت۔
- **گبار** : (گُ ب ا رْ) دنز، تامور۔
- **گبّاں گواتو** : (گُ بْ۔بَ ا ں+گْ وْ ا تُ وْ) مزن گُب، گُوات گُب ءِ ماھیگے۔

- گبد : دگَ ب دْ) تنک گبدانت بزاں مین یا ذکّ انت ۔ سس تانت ءُ دشت ءُ یک مینگے کلاتو ءُ نزیک ء۔
- گبدی : دگَ ب دِ ئی) لیبے، سنگی ء گبد ء بندوک ۔
- گبر : دگِ بْ رْ) دیدوچ یا کسر پاگ ءِ ساد۔
- گبرّ : دگَ بَ رْ رْ) زرّ ءِ نیم بزاں دو آنا ۔
- گبرّگ : دگَ بِ رْ رَ گْ) چہ کوہ ءِ سنگ ءُ ڈل ءُ رچگ ءُ توار ۔
- گبرگبار : دگَ بِ رْ گَ بَ ا رْ) آپ ءِ رچگ ءِ توار، ژبر ژبار ءِ چہ کوہ ءِ سنگ ءُ ڈل ءُ رچگ ءُ توار ۔
- گبڑ : دگَ بَ ڑْ) پُر بیگ ءِ چہ گوات ، دنز یا دیتّ ءِ : لوگ چہ دیتّ ءَ گبڑانت ۔ گبڑ کنگ: آدھور کنگ ۔
- گبچل : دگَ بَ چَ لْ) بچار "گچل" ۔
- گبس : دگِ بْ سْ) بچار "گپس" ۔
- گبک : دگُ بُ کْ) ھما کہ گُبّ ءُ مزن انت ۔ گُبّی ۔
- گبگ : دگَ بَ بَ گْ) گبّ بیگ، گٹ ءِ گبّ بیگ،
- گبو : دگَ بَ بَ وْ) دریا ءِ جھلانکیں جاگہ ۔
- گبو : دگُ بُ بُ وْ) ھما مردم کہ آئی ءِ گُبّ مزن ببنت ۔
- گبورت : دگَ بُ و رْ تْ) بے سُدّ ء گبورت گبورتگ ءُ پترگ بزاں بہ زوت ءِ بے وار ءُ یک انگہ ٹپترگ ۔ کسے کہ نا سر پدیں رنگ ءَ گپّ جنت ۔
- گبہ : دگُ بَ بَ ہْ) بچار "گبو" ۔
- گبّی : دگُ بَ بِ ئیْ) مزن گُبّ ۔
- گبیت : دگَ بِ ئیْ تْ) چہ شکر ءُ آرت ءِ جوڑ بوتگیں شیرکنیں پِتّی یے ۔
- گپ : دگَ پْ) بچار "گپّ" ۔
- گپّ : دگَ پْ پْ) ھبر ، گپّ ءُ رپ ، مسکرائی ، گشنند ، گرامر ءِ تہ ءَ جملہ فقرہ ، Sentence
- گپّاں پوس : دگَ پْ پَ ا نْ + پُ و سْ سْ) وھدے یک جاگھے کسانیں ءُ آئی ءِ تہ ءَ مردم بازگیت ءُ نندایت مردم گوں یک ءُ دگرے ءِ سک ڈکّ انت ءُ نندانت کہ سرگ ءَ ھم جاگہ نیست ۔ گوش انت مھلوک ڈرّست "گپّاں پوس" انت
- گپٹ : دگِ پْ ٹْ) ٹبکار گال، گرگ ، ءِ آیکی انت ، گپت ءُ گیر : بھا ءُ زیر ء
- گپٹّ : دگِ پْ ٹْ) گرگ ، ءِ گوستگاں آئی ءُ گپت ھمے رنگ ءَ آیکی ، آباندا گپت ،
- گپتار : دگُ پْ تَ ا رْ) گوشتگیں گال یا لبز ۔
- گپتان : دگُ پْ تَ ا نْ) یا کر گمتان بزاں پندولی ۔

- گپت ءُ گیر: (گِ پ تْ ءُ گِ یْ رْ) بھا ءُ زیر ءُ چیزے بھا ءُ زورگ سات ءُ بیسرگنگ بیت۔
- گپچل: (گَ پ۔چَ لْ) اَڑ اِنگیں یا مانگیش اِنگیں کار ءُ گپچل ءُ کپگ: مُشکل یا اَڑ ءُ کپگ۔
- گپتّر: (گَ پْ۔پَ ڑْ) مزنیں بزیں ٹُکُر ءُ مزن ءُ گنّیٔ۔
- گپش: (گِ پ ش) گُپی لیب ءُ اگاں گُپ کَل ءُ سر ءَ بکپّ ایت ءُ کَل پھک ءُ گُپ ءُ چیر ءَ بیت گپش ایت۔
- گپش: (گِ پ ش) کلّے ءِ دپ ءَ سنگے اِنچیں رنگ ءُ اِیر بیگ کہ دراَیگ ءُ پترگ ءِ راہ یا کہ جِد ءُ گیشتر گوات ءِ ھم راہ مہ بیت، کسے ءُ لوگ ءِ تہ ءَ بکن ءِ ءُ دریگ ءُ دروازگاں اَنچو شش مُھر بکن ءِ کہ آئی ءُ گوات مہ رس ایت ءُ گپتّارٗ ءَ بیت۔ Suffocate
- گپسگ: (گَ پْ۔سَ گْ) کُچک ءِ راشگ یا وَنگ یا جانگ۔
- گپگ: (گَ پْ۔پَ گْ) یک چیزے ءِ تہ ءَ یا ٹُنگے ءِ تہ ءَ روت بلے پد ءُ در آیگ ءُ زور جنت یا پد ءُ کشگ نہ بیت۔
- گپگپ: (گَ پْ گَ پْ) آس ءِ گپگپ بزاں آس کہ گوات ءِ چیر اِنت نی توار کنت۔

- گپورت: (گَ۔پُ وْ رْ تْ) بچار گبورت۔
- گپ ءُ رپ: (گَ پْ۔ءُ رَ پْ) گوشکند ءُ گپّ ءُ رپ: گپ ءُ ترّان۔
- گپّی: (گُ پْ۔پ ی) پاد ءُ چُنچ ءِ کش ءُ اَنگش ءُ گُنگیں ھڈّ۔ (بچار بُت)
- گپیل: (گُ۔پ ی لْ لْ) ھمے گوبیلّ اِنت یا کہ گوکپیل کہ کرکدن گوش اَنت ءُ پارسی ءَ امبیلا اِنت۔
- گت: (گَ تْ) اُمیت، یکین، گُمان، گت ءُ گُمان ءُ سما ءُ گت کرگ: اُمیت دارگ۔
- گتّ: (گِ تْ تْ) گپت، گرگ ءُ گوستگال ءُ آیکی
- گتّ: (گُ تْ تْ) بارگیں چیزے دگہ لھیں چیزے ءِ جک بہ بیت ءُ کمّیں یا بازیں پتر اِیت، گوندوچ یا سوچن ءِ گُتّ بوگ۔ گُتّ ءُ نت کنگ: بزاں کسے ءِ سرنگ ءُ چڑینگ۔
- گتاچ: (گَ تْ اچْ) گچاچ، سیاہ پیس ءُ مادگیں ھما چکّ کہ نزیک ءِ وھری بیگ اِنت۔ ایشی ءَ گیس ءُ ھم گوش اَنت۔
- گتاچک: (گِ تْ ا۔چُ کْ) سیاہ پیس ءُ مادگیں ھما شنک کہ نوک گتاچ اِنت۔ بزاں نوک ڈنگ اِنت ءُ چَشنگی ءَ گوستگ۔

- **گتان** : (گِ تَ ان) کوہ دیم ءَ ھما آپشان ءُ ڈلپادیں زمین کہ گیشتر آئی ءِ سرءَ شیاھیں گردلیں سِنگلک پتار اِنت ۔
- **گتراگ** : (گِ ۔ تْ ۔ رَ اگ) زنڈیں کلونٹ ۔ زنڈیں کلونٹ ناہ + زنڈ + آبلہ
- **گتک** : (گِ ت کَ) اے گیتگ ۔ گیجگ ءُ گیچگ ءِ دمانگاں ۔ ۲ ۔ دلوتے کہ چہ وھدءَ پیسر چِیک ءَ اِشکندہ کنت ۔
- **گتکگ** : (گِ تْ ۔ کَ گْ) گِتکگیں + گیچگ یا گیجگ ءِ گوست ۔
- **گتنز** : (گِ ۔ تِ نْ زْ زْ) گتینز گچیل ، بچیل ، گچیر ۔
- **گٹ** : (گَ ٹْ ٹْ) راھے کہ دوکوہ ءِ شم ءَ گوزایت + راھے کہ بند بہ بیت ۔ بند ، تنگ ، گٹ ءُ گر ۔

گٹ بوگ) پہ زرتے چیزے ءَ ، گٹ بوگ راہ ءِ ۔ گٹ یا جگ ، گتنگ ۔ گٹ کنگ : مردم ءِ یا گچک یا دگر رسترے ءِ ۔ گٹ گرگ : نیبگ ءِ ۔ گٹ ءَ گرگ : تنگ ءَ بند کنگ پہ دژمن ءَ ۔ گٹ ءَ گشادکنگ : مشکل ءَ آسان کنگ ۔

- **گُٹ** : (گُ ٹْ ٹْ) مردم ءِ توار ءِ دراَیگ ءِ جاگہ ۔

گُٹ ءِ برگ : بازجاک ءُ جتل کنگ کہ گُٹ بروت ۔ گُٹ ءَ بندگ : سک پھریزگ ۔ گُٹ ءَ دیگ : ھار ، کید یا کنڈیک ءِ ، لوپ ءِ ۔ گُٹ ءِ روگ : زیادھیں جاک جنگ ءَ گُٹ روت ۔ گُٹ ءِ ریتینگ : بازجاک جنگ پہ کسے ءِ پلہ مرزی ءَ ۔

گُٹگ

گُٹ ءَ کپگ : پہ زور کسے ءِ سرءَ کپگ ، گُٹ ءَ لوپ بیگ ۔ چپّٹ بیگ ۔ گُٹ ءِ گرگ : گُٹگیر کنگ ، دستاں کسے ءِ گُٹ ءَ سک دیگ ۔ گُٹ کنگ : ماھیگ ءِ گُٹ ءَ بُرگ ءُ آئی ءِ روتاں کشگ بلے لاپ ءَ تل نہ کنگ ۔ گُٹ ءَ لوپ بیگ : کسے ءِ سرءَ چپّٹ بیگ ، گُٹ ءَ کپگ ۔ گُٹ ءَ لوپ کنگ : وتی یا دگرے ءِ سرءَ چپّٹ ءِ دور دیگ ۔

- **گُٹ** : (گُ ٹْ ٹْ) کرب گُٹ ءَ اِنت بزاں حوشگ ءِ بستگ بلے دیگا حوشگ چہ پوست ءَ در نیتگ ءُ نہ گیش اِتگ بزاں گپ ءَ اِنت ۔ بلے گپ ءَ پہ گلہ ءِ گوشگ بیت ۔ دور ءِ گُٹ بزاں راگا ءِ بُن ۔
- **گُٹ** : (گُ ٹْ ٹْ) آپیں چیزے ایر برگ ءِ اندازگ ، گُٹے آپ ورگ ، گُٹ ءُ گُلاٹ ۔
- **گٹگ** : (گَ ٹْ ٹَ گْ) پاد ءِ گٹگ : زورجاہ یا کہ پاد ءِ دل ءَ لنگکان ءُ جھل ءِ بزگوشت ، پس ءِ گٹگ ۔
- **گٹگ** : (گُ ٹْ ٹَ گْ) لاپ ءِ تہ ءَ آزمے کہ ایشی ءِ کار جسم ءِ تہ ءَ پتاریں آپاں دارگ ءُ گیشیناں چہ کرک ءِ راہ ءَ دِمّس ءِ رنگ ءَ کشگ اِنت ۔ گوڈگ ۔ Kidney (بچار بُت)
- **گٹگیر** : (گُ ٹْ ۔ گِ ی رْ) گُٹ ءِ تہ ءَ گپ ءِ بندبوگ + گٹگیر کنگ ۔ نگٹ کنگ ، گُٹ ءِ دارگ ۔
- **گٹور** : (گَ ٹْ ۔ ٹْ و رْ) اسپے پس ءِ ھما نریں چُک کہ چہ گوڈگ ءُ مستر اِنت بلے ورنا نہ اِنت ۔

- **گنٹورک** : (گ َ ٹ ـ ٹ ُ و ـ ر ک) اِسپے پس ءِ ھانزیں نچک کہ چہ گورگ ءِ مستر اِنت ءُ گنٹور پادیں شیمن ۔
- **گنٹومنیگ** : (گ ُ ٹ ـ ٹ ُ ءِ ی گ) گٹ ءِ کرتءِ دواَسٹگوراَنی چیریں نیمگ ءَ دوگک اَنت کہ برے برے پاد کایت ءُ نڈیں مُھرَ اَنت گنٹونیگ ءِ پاداَیگ ءَ چکّاں گورءَ اِشش دینت ۔ گُٹ ءِ گُلارگ ۔
- **گُنٹی** : (گ َ ٹ ـ ٹِ ی) گوادرءَ جاگھے کہ بالی بیتءَ ھمودءَ اِنت ۔ دست گنٹی ، واری ۔
- **گنٹی** : (گ ُ ٹ ٹِ ی) ھاکہ گوں گٹءَ سنیادی کنت ۔ ھاکہ گوں کلمی ءَ گٹءَ کنت
- **گجّ** : (گ َ ج ج) یا (گ َ ج ج) گجّ ءِ کپ ۔ مردم ءِ گجّ ، دریاءِ گجّ ، اُشتر ءِ گجّ ، شیرءِ گجّ بندگ ۔ گجّ ءِ رچگ ۔ گجّ ءِ کپ بوگ ۔
- **گجّ** : (گِ ج ج) وشیں کرگ ءِ بڑ کہ چہ سیھک ءِ رچگ ءَ رندگُگ کنت ءُ گجّ
- **گُجّ** : (گ ُ ج ج) بچار "گجّ" یا "گجّ"
- **گجاڑگ** : (گ َ ج ج ا ڑ گ) پہ بدیں رنگ ءَ ورگ ۔ نزاں چہ کہ ماھیگ ءَ بلگ ءُ گجّی ءَ کنگ ۔
- **گجاگجی** : (گ َ ج ا ـ گِ ج ی) جاک ءُ جیک ، سامان ءِ چست ءُ ایر ءِ توار ءُ ھلاھُوت ۔
- **گجدر** : (گ َ ج ـ د َ ر) بچار "گجـدر"
- **گجر** : (گ َ ج َ ر) بلوچ ایرانیاں گجر گوش اَنت ۔ اے گال بندرءَ "قاجار" اِنت کہ بلکیں مُبندرءَ "گاجار" بوتگ ءُ مرباں "قاجار" گنگ ، ایرانی وت کوہ نندیں مردم ءَ گوش اَنت ءُ سک شھرزستر سائیں مردم ۔ نامے ۔
- **گجک** : (گِ ج ج ُ ک) ھاکہ چہ آئی ءِ دپ ءَ ھروھد گجّ رچ ایت ۔ سوالی گجک ۔
- **گجگ** : (گِ ج گ) گجّ ، کپ ، چیزے لھڑ گپت گجک بندایت ۔ شیاھیں سایں سنگلے کہ گتا نان بیت ۔
- **گجگ دیگ** : (گِ ج گ ـ د َ ی گ) کسانیں سایں سنگے آس ءَ کن اَنت سُھر کہ بیت کش اَنت ءَ "ماشینک" ءُ منجل ءَ دورءُ دینت ۔ ماشینکانی دپ ءَ گراَنت ۔
- **گجگ** : (گَ ج گ) جگردیں سیاہ سنگے کہ آس ءَ ئے کن اَنت روگن ءَ چہ ھمیشی ءَ گجگ دینت روگن تامدار بیت سک سیاہ تراَیت ۔ ءِ بازوی گجگیں بیکے ءِ پہ توکاپ سُتشنگ اَنت ۔
- **گجگ** : (گِ ج ج گ) گجّ بندگ ، گجّ بیگ ۔
- **گجوار** : (گِ ج ـ و َ ا ر) مرگے کہ وشیں آپ ءِ یا دریاءِ دپ ءَ گجّ وارت ۔ (کسان اِنت)
- **گجورت** : (گ َ ج ُ و ر ت) چیزے ءِ جاگہ ءِ توار ۔
- **گجلینگ** : (گ َ ج ِ ل ے ن گ) گاجلینگ ۔
- **گجّی** : (گ َ ج ج ِ ی) ھما مردم کہ دپ ئے گجّ دنت ۔
- **گجّی** : (گ ُ ج ج ی) بیلکے کہ ماھیگ ءِ لاپ ءَ اِنت کہ ھرچی کہ وارت ھمیشی ءِ تہ ءَ روت نزاں ماھیگ ءِ سگنداں ۔
- **گچ** : (گ َ چ) اسپیتیں چُنّ ءِ نونگ ءَ اِنت بلے چہ ایشی ءَ مُھر تر اِنت کہ دھدی زمانگ ءَ شیاچُنّ ءِ کارداتگ ئے ۔ ھما

اسپیتیں گچ کہ دربرجاھاں سیاھتگ ءِ سرءَ بیتگ ءُ کارمروبیت۔

- **گچ** : (گَ خ چ) زنڈیں، بزیں ٹکر، ماھیگ ءِ گچ کرتل ئے نکن انت ءُ سلامتی ءَ چہ دُمب ءِ تا سرءَ ٹکر کن آنت ئے۔
(بچار مُب) لیتار، لبزءُ لیتار، بے پلگاریں چیز، گچی ءِ بے پلگار، لیتاری ءُ گچی۔
- **گچاچ** : (گَ چِ ا چ) بچار، گتاچ۔
- **گچپگ** : (گَ چَ پ پَ گ) آسدیگ : بزاں آس ءِ دیم ءُ کہ چیزے دیمپان بیت گرا آئی ءِ سبب ءَ روژنائی توان بیت ءِ تتعار دیگ بیت نی ھم دیمپانیں چیزگندگ نہ بیت۔ جدیگ۔
- **گچ گچ** : (گَ خ + گَ خ) ٹکر ٹکر، گزل گزل، دگچہ گچہ)
- **گچل** : (گَ خ۔ چَ ل) گچل بسل، سلگت، مین، جون ءَ، بے پلگار، لیگار، پونگ ۔ ۲۔ گچ گچ، گزل گزل۔
- **گچنگ** : دگ۔ چِ۔ نَ گ) گچین کنگ بزاں چہ باز ءَ تہ ءُ یک یا گیشتر دوست ترکنگ۔
- **گچو** : (گَ خ۔ چَ و) بچار، گچہ۔

- **گچہ** : دگَ خ۔ چَ ہ) اسپیت، سک اسپیت چوکہ گچ ءَ۔
- **گچیر** : دگ۔ چِ ی ر) گچیل، بچیل، گچیل گیتنز باز جاگہ ءِ اے بیتگ۔
- **گچیل** : دگ۔ چِ ی ل) بچار، گچیر۔
- **گچین کنگ** : دگ۔ چِ ے ن + کَ نَ گ) گچنگ بلے اے ھمار نگ ءُ کہ یکے گوش ایت چہ ایشاں یکے گچین بزیں بزاں چہ گچ اِتگیناں گچین کنگ۔
- **گچینی** : دگِ چِ ے۔ نِ ی) درچتگیں، گچین کرتگیں، جوانیں، شرّیں۔
- **گد** : دگُ د) چہ کرپاس یا ابریشم ءِ جوڑبوتگیں گدکہ چہ ایشی ءِ پوشاک بزاں پشک ءُ شلوار ءُ دگہ چیز جوڑ کنگ بیت۔
- **گدا** : دگَ دَ ا) میا، پنڈوک، پنڈوگر، پکیر، نادار۔
- **گدارء** : دگِ دَ ا ر) گونڈیں گنڈگ، گندءُ گدار، گنڈگ ءُ گدار، گلگدار : وشگداریں مردم ؛ پہ گدارے بگندئے۔"
- **گدارء** : دگِ دَ ا ر) بلوچستان ءِ باز جاگہ ءَ ھادار ءُ کرزاں گوش انت کہ پہ گدان ءِ بندگ ءَ لک کنگ بنت ایشانی سرءَ پہ

میدگُنگیں گُدیا کہ تگرد ءِ سوگہ چیزے پوش اَنت۔ بلکیں ایشانی کارمردیں گال چہ گبس دار "ءِ "گدار" بوتگ۔ اے شہربندءِ دیوال ءِ ھم کارمرد بیت کہ تازیاں بگ ءِ پہ ج ءِ مَٹ کرتگ ءُ جدار، کرتگ کہ ایشی ءِ بزانت دیوال اِنت پرچا کہ شہربندءِ دیوال ءُ تازی ءِ راستیں گال "حائط" اِنت۔

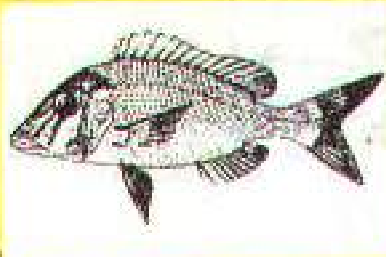
- **گُدار :** (گ ُ د َ ا ر) گوزگ ءِ روگ، یک جاگھے ءِ پہ گوزگ ءِ ھاتر ءَ مانترگ، تر ءُ گدار۔
- **گِدام :** (گ ِ د َ ا م) مزنیں جاگھے ءِ کہ اودءَ مال ءُ سامان اَمبار کنگ بیت۔
- **گِدان :** (گ ِ د َ ا ن) چہ میدءَ جوڑکرتگیں بلوچی مالدارانی یا بیلانی تمبو، گِدان بند: لوگ ماں سر بزاں خانہ بدوش "لہ بجار بت")
- **گدائی :** (گ َ د َ ا ۔ ءِ ئ) پکیری مناں + نامے۔
- **گُدبری :** (گ ُ د ۔ ب ر ی) بانور ءِ گدانی برگ ءُ رسینگ ءِ کار۔
- **گُدبند :** (گ ُ د ۔ ب َ ن د) پہ گُد بستگیں۔
- **گَدپ :** (گ َ د ۔ د َ پ) دراجیں دار اَنت کہ دھدے بلوچیگ ءَ ھُشک ءَ کن اَنت ھمے داراں آئی ءِ ھرددکراں لِک کن

اَنت۔ بلوچیگ ءَ گوں ھمیشی ءَ بند اَنت کہ تہک برشت ایت۔

- **گَدراگِدریک :** (گ َ ۔ د ۔ ر َ ا، گ ِ ۔ د ۔ ر ِ ی ک ُ ک) تھتگی پدیانک یاکہ دگہ انچیں چیزے ءِ سرءَ پادانی جنگ یا ٹپگ ءِ توار۔ چھک ءُ جیک۔
- **گَدرشگ :** (گ َ ۔ د ۔ ر ُ ش گ) دُرشگ دستان دُرشگ ماں واب ءَ یا کہ چہ زھرءَ۔ جمبرءِ گدرشگ: بزاں گُگار یا گرندگ۔ چیزے انچش ورگ کہ آئی ءِ جاپگ ءَ دُرشگ ءِ توار دربیت۔
- **گَدرمبو :** (گ َ ۔ د ۔ ر َ م ۔ ب ُ ؤ) ملباں گدرمبو کنگ: بزاں جنتی ناکُن ماں کنگ کہ بُو ءِ ماش مچیں ایت۔ چوناھیگا دگہ بُوءِ بُس ءِ مسک ھم ماں کن اَنت۔ بتل: "دتی ملباں گدرمبو مکن تئی لالا کاں گُوات بارت"۔ ۲ بازجاگہ ایشی ءِ ڈولگ بزاں ڈال دُرشگ ءِ بزانت ءَ ھم زیر اَنت کہ راست بوت نہ کنت۔ پھر ءِ زیگ لوٹ ایت۔
- **گُدرنج :** (گ ُ د ُ ر َ ن ج) گد ءِ دزبجگ ءِ دار یا آسن ءِ دزبجوک + گلمیھ۔
- **گِدروش :** (گ ِ ۔ د ۔ ر ُ و ش) گزءِ رنگیں تاک کہ ھُشک بنت۔

- گِدْروشیا : (گِ ڈ۔ رُو۔ شِ یَ ا) یا (گِ ڈ۔ ڈْو۔ شِ یَ ا) مکران ءِ کوھنیں نام بوتگ ۔ ✶
- گدْرُوشگ : (گَ۔ ڈْ رُو۔ شَ گْ) بچار "گدرُشگ"۔
- گدرین : (گَ ڈ۔ رِ ے نْ) پوست ءِ نادْراھی یے کہ کسان کسانیں دانگ بنت کہ گِردگِرد ءِ پراہ روان بنت ۔ دو راستیں انت یکے ھُشک انت کہ پچّل پچّل انت دومی تریں دانگ دانگ انت ۔
- گدگت : (گَ ڈ۔ گَ تْ تْ) گَت گَت ۔
- گدگتی : (گَ ڈ۔ گُ تْ۔ تِ یْ) بچار "گُگدی"۔
- گدگدی : (گُ ڈ۔ گُ دِ یْ) گُدگُتی ، گُگتی ، گدگدی ، گُگوڈی : بچار "گُگدی"۔
- گُدگیچ : (گُ ڈ+ گِ ے چْ) آرتیکے ءِ پتنگیں گدگیچ سک ایرت ءُ لھم ءُ نازرک بہ بیت ، ایرت گیچ کرتگیں آرتینک ۔
- گدو : (گَ دُ وْ) چلیم ءِ گُوشں اَنت (ایرانی یا مزن ھور ءِ عارب)
- گِدیر : (گِ۔ دی رْ) ماھیگے ۔ کد : ٦٠ س م دال ٩٠ س م (بچار بُت)

Starry pig face bream

گدیر

...g nose pig face bream

- گِڈّ : (گِ ڈْ ڈْ) ڈِکّ گونڈ ءُ زنڈ : گِڈّیں مردم ، گِڈّیں تلک ، گلّڑ ، گھگرانڈ ، گڈّ یا آسک ءِ مجول ۔
- گَڈّ : (گَ ڈْ ڈْ) زیگیں نیبگ ، گڈّ ءُ وڈ : کپ ءُ ڈال گھگوانڈ ءُ مادگ گڈّ انت کہ گورانڈ بنت ءِ ہزاں گورانڈ ھم چہ گڈّاں پیداک بنت ۔
- گُڈّ : (گُ ڈْ ڈْ) رند ، پُشپد ۔ مروے کہ مرایت آئی ءِ شیاد ءُ وارس نہ بیت سرکار آئی ءِ مال ءَ گُڈّ کنت ۔
- گڈّاپ : (گَ ڈْ۔ ڈَ اپْ) لسبیلہ بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ بندنے اد ءَ گڈّانی آپ جاہ بوتگ ۔
- گڈّانی : (گَ ڈْ۔ ڈَ انِ یْ) لسبیلہ بلوچستان ءِ بندنے ایشی ءِ کرّ ءَ گوراں "گڈّ" باز بوتگ ۔
- گڈّبند : (گَ ڈْ ڈْ۔ بَ نْ دْ) بچار "گڈّگ بند"۔
- گُڈّبھر : (گُ ڈْ ڈْ+ بَ ھَ رْ) "میراث" یا میراس (عربی ورثہ ، ترّات) مال ءُ ملکت یا ھیلّ آدت کہ چہ پت ءُ پیرک ءَ بہر رس ایت ۔
- گڈّپاچن : (گَ ڈْ ڈْ+ پَ ا۔ چِ نْ) مزن شاھین ءُ نیم زاتیں پاچن چوکہ پاچن ءَ مزن کانٹ بیت ۔
- گُڈّجنگ : (گُ ڈْ+ جَ نْ گْ) گڈّی جنگ ۔
- گُڈّچین : (گُ ڈْ+ چِ ے نْ) گڈّی چین ۔

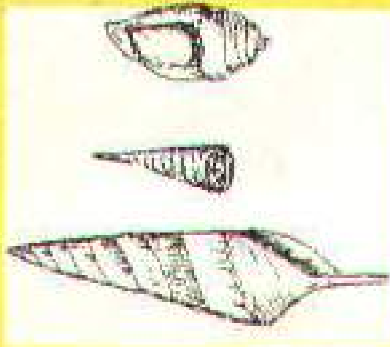
- **گُڈدرد** : (گُ ڈْ۔دَ رْ دْ) گڈی درد، گٹ درد۔
- **گِڈک** : (گِ ڈْ۔ڈُگْ) گِڈ، ڈِک، ٹلرڈ۔
- **گُڈکنگ** : (گُ ڈْ ڈْ۔کَ نَ گْ) ھاکوچِگ۔ بچار "گُڈ"
- **گِڈگ** : (گِ ڈْ۔ڈَگْ) کوناھگ، کوچِنڈگ۔
- **گَڈگ**[1] : (گَ ڈْ ڈَگْ) نیگ ءِ تہ ءِ سکیں ہنگک۔ ناہ ءِ گڈگ۔ اُمب ءِ گڈگ، کُنر ءِ گڈگ۔
- **گَڈگ**[2] : (گَ ڈْ ڈَگْ) کوری ماھیگے کہ مُربیے بیت۔ چمّ ئے زنڈ انت، پہ نیگ بزاں گُنڈی گرگ بیت۔ پہ تاچینگ ھم گرگ بیت ڈوک ءِ چیر ءَ وپس ایت۔
- **گُڈگ** : (گُ ڈْ۔ڈَگْ) چیزے ءَ گوں تیر، تنش یا دگہ انچیں چیزے ءَ گوں ڈُک جنگ ءُ سِندگ یا ٹرُوشگ اک : آسن ءِ گُڈگ۔ ٹمینٹ ءِ گُڈگ۔ دار ءِ گُڈگ۔ ڈرچک ءِ گُڈگ۔ دستاں گُڈگ۔ ساد ءِ گُڈگ۔ سر ءِ گُڈگ۔ کرس ءِ گُڈگ بزاں ھمراھاں یلہ دیگ۔ کور ءِ گُڈگ : پہ آپ ءِ ترینگ ءَ۔ ھبر ءِ گُڈگ بزاں ھبر ءِ ٹرُوشگ، ھبر ءِ نہ زُورگ۔

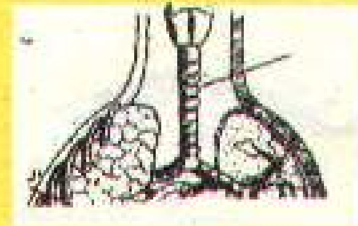
گڈی

- **گَڈگ بند** : (گَ ڈْ ڈْگْ۔ بَ نْ دْ) گڈبند، ھواس ءِ بند ءِ بندگ ءِ یک راستے۔
- **گَڈگ بوگ** : (گَ ڈْ ڈْگْ۔ بُ۔ وَ گْ) چہ گل ءَ گڈگ بوگ : بازگل بوگ۔ نیپک ءِ گڈگ بندگ۔
- **گَڈلنڈو** : (گَ ڈْ ڈْ۔ لَ نْ۔ ڈْ وْ) گوک ءِ دُمب ءِ بُن ءِ زنڈیں بھر، بُن دُمب انگوشتی کرچ ءِ بُن لُٹ۔
- **گَڈو** : (گَ ڈْ ڈُ وْ) گلوچ، بڈکنگ۔
- **گَڈو** : (گَ ڈْ۔ ڈُ وْ) یک کسانیں آپی تاسیں رزائے کہ گیشتر گور کارمرد ئے گُن انت۔
- **گُڈو** : (گُ ڈْ۔ ڈُ وْ) دوسنائے کہ گُونڈیں جنک ءَ پہ دوستی پرکن انت ئے۔
- **گَڈءِ ودُّ** : (گَ ڈْ۔ ءِ۔ وَ ڈْ ڈْ) کپ ءِ ٹوال ئیں چیزے پہ خوانی نہ زانگ انگوشتی رداجی کنگ۔
- **گَڈی**[1] : (گَ ڈْ۔ڈِ یْ) دست ءِ ڈراجتریں لنک، گڈی جِگ، گڈی کنگ، گڈی دیگ۔ گڈی دپ۔ بازمردم ماتی لنک ءَ ھم گوشش ایت۔ (بچار بُت)
- **گَڈی**[2] : (گَ ڈْ۔ ڈِ یْ) پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے، ہنک نکیں پاگاسے۔

- گُڈی : (گُ ڈِ۔ ڈِ ی) زندی، آسری،
- گُڈی بند : (گُ ڈ۔ ڈِ ی۔ بَ نْ ڈْ) لچہ ءِ گُڈی بند۔
- گُڈی پینڈ : (گُ ڈِ۔ ڈِ ی۔ پْ نْ ڈْ) ھما چیزے کہ بازدست جنگ یا پُنڈگ بہ بیت۔ ★
- گُڈی دیوک : (گُ ڈِ ڈِ ی۔ دَ۔ ی وَ کْ) مُرگے۔
- گَر : (گَ رْ) مزنیں جُز، جنتر ءِ گر : ھما سر ءِ ٹِنگ کہ داں مان کنگ بیت۔ گرے داں بزاں کمک۔
- گَر : (گَ رْ) اگاں ، اگر۔
- گَر : (گِ رْ) گروک، کنوک یا کارے ءِ زانوک۔ اے گال وگہ گالانی رند ءَ ھمگرنچ بیت ءُ بزانت ءَ گرشین ایت، اک : ددج گر بالگر، زرگر، پدگر، رھگر، پالگر، بیرگر، داواگر دگہ دگہ۔
- گَر : (گِ رْ) بگر، "گرگ" ءِ پہ مانگال بزاں "بہ گر"۔
- گَر : (گَ رْ رْ) پوست ءِ ناڈراھی یے کہ پوست لپڑ ءُ گر گر بیت ، زیر۔ گرگر نہ ساپ، گرکوہ : گرّیں سنگ کہ گوں آئی ءِ بان

گرّ ۲

گرّ ۱

بند اَنت کہ تراشگ ءُ ساپ کنگ نہ بیت۔ گرکوہ ءِ لیب ءِ "گر" - گرّی باگار : باگار ءِ زاتے - گرّی گرڈیل یا گرڈول، بکپار، لڑوک۔

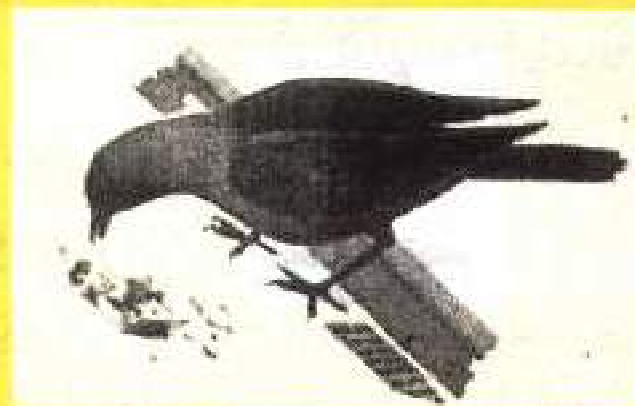
- گَر : (گِ رْ رْ) چیزے ءِ گرِتینگ ، نشان کہ زمین ءِ رندکن اَنت ناڈراھی یے کہ چک گریت گریت، گرِتبنگ : ڈکّ بندگ۔ گرّبند ، گرِتبندگ : چگ ءِ پہ چیزے۔ گرِتکنگ : گرِتکاں کنگ۔ گرِتکنگ : پہ ماھیگ گرگ ءُ ماھور ءَ گرِتکنگ۔ گرِتکنگ : پہ گارین چیزے ءِ شوھاز ءَ چار پانچیں چیزے دریا ءِ تہ ءَ گرِتکنگ کہ گوں ایشی ءَ بہ اڑایت۔
- گَرّ : (گُ رْ رْ) ھمے نل کہ چہ تنک ءِ بنگیج بیت پہ گندان ءَ روت۔ گردن ءِ تہ ءِ نل (بچار بُت)
- گَرّ : (گُ رْ رْ) دریا ءِ دپ ءِ کپتگیں گرّگ لوکتانی لوگ یا کرپوست اِنت۔ (بچار بُت ۲)
- گرّتہ : (گُ رْ رْ) گرّتگ ، گرّتہ ءُ گاپ۔
- گرِتلے : (گِ رْ رْ) چار یا پنچ کہ پہ ماھور ءَ نسگر ، جوں یا دگہ چیزے ءِ شوھاز ءَ دریا ءَ گرِتکنگ بیت۔ ماھیگ ءِ گرگ ءَ ماھور ءَ گرِتکنگ۔
- گُراب : (گُ رَ ا بْ) ھما اولاک کہ ماں دریا ءَ پہ مشین روت یا کہ ماں گوات ءَ بال کنت۔ آپی گُراب : میل، اگبوٹ۔ بالی

گرُاب: ھوائی جھاز، (شیرازی: غراب: کشتی)

- گَراپ: (گَ رَ۔رَ اپ) گرانیں ءُ سکیں شھات ھورانی رگاماں چہ سدی ءَ زند ءُ چہ زھرآپ ءَ بیسر ءَ ھور۔
- گرُاپ: (گُ رَ۔رَاپ) تزندیں ھکل، گرُ ءُ گاپ، مزنیں ھکل ءُ گرُبا۔
- گرُایاد: (گُ رَ اپَ اذ) مُبندر ءَ گراگیاد، بھار کا ھے کہ ھامگ ءُ ھم ورگ بیت۔
- گرُاوگ: (گَ رَ ا۔ دَگ) چیزے ءَ ماں لوھیگ ءَ کنگ ءُ آس ءَ سرءَ کنگ کہ بگُرد ایت۔
- گَراز: (گَ رَ ا ز) گُد، لبیس، تُنج۔
- گَرازٗ: (گَ رَ ا ز) ھوک، لدیگ، نرگراز، زیں گرُاز، نرگراز، نرھوک۔

طب۔ دراز، پا، دراز، گرُاز۔

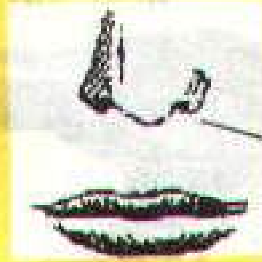
- گِراک: (گِ رَ اک) بھا زور وک: خریدار PPB,LWD; GIRAKH : Intoxicating
- گراکینگ: (گِ رَ اکِ ے ن گ)

گرُاگ

- گرُاگ: (گُ رَ اگ) باز زانت کار ءُ چالاکیں سیاھیں مُرگے۔ (بچار بُت)
- گراگو: (گُ رَ اگُ ذ) ماھیگے۔
- گرام: (گُ رَ ام) باز، داز رون، یکجا بند اَنت آیاں گرام گوَشٔ اَنت۔ دو رازیگل یک گرامے۔
- گرام پونس: (گُ رَ ام ءُ پُ ذ ن س) موسمی ھورے۔
- گران: (گُ رَ ان) سُبک ءِ چپ، ھما کہ وزن ءُ سنگینی ءِ نیست کرپاس سُبک اِنت۔ آسن گران اِنت۔
- گراناز: (گُ رَ انَ از) جنینی نامے بزاں ھما کہ آئی ءِ شل ءُ ناز گران اَنت۔
- گرانبار: (گُ رَ ان ءُ بَ ار) ھما اولاک کہ آئی ءِ بار سک گران بہ بیت۔ گرانیں بار، وزنی۔
- گران بر: (گُ رَ ان ءُ بَ ر) ھما درچک کہ بر ءُ بار بہ بیت۔
- گران بھا: (گُ رَ ان ءُ بَ ھَ ا) گران قیمت۔
- گرانیاد: (گُ رَ ان ءُ پَ اذ) بزاں ھما مردم کہ ھرجاگہ ءِ دروت تاوانے بارت گوں۔

- **گْران جانی**: (گ. ر ا ن + ج ا ن ی) سُستی، بے تھبلی۔ ناذرامی۔
- **گْرانجوک**: (گ. ر ا ن۔ ج و ک) ھما لیڑہ کہ ڈاچی ءِ سرءَ دیراں بندایت۔
- **گْران دُرّ**: (گ. ر ا ن + دُ ر ر) ھما جنین کہ آئی ءِ دُرّ سک مزن ءُ سک گْران انت۔ جنینی نامے۔
- **گْران دست**: (گ. ر ا ن + دَ س ت) ھما مردم کہ دست ئے گْران انت۔
- **گْراندل**: (گ. ر ا ن + دِ ل) ھما مردم کہ ھروھدءَ دل گْران انت۔ ھماکہ رُوئے پچ نہ انت۔ ھماکہ کم وڑدلی کنت۔
- **گْرانڈ**: (گ ر ا ن ڈ) بچار: گورانڈ۔
- **گْرانز**: (گ. ر ا ن ز) دماگ، پونز ءِ دوئیں ٹُنگانی دپ ءِ بُراھیں ھڈ ءِ پوست کہ پراہ ءُ تنک کنگ بنت۔ (بچار بُت)
- **گْرانزیگ**: (گ. ر ا ن۔ زِ ی گ) گْرازیگ: سھتے کہ ماں پونز ءِ گْرانز ءَ ئے کن انت ءُ آئی ءِ بندیا گوش پُشت ءِ یا گْیوارءَ بُرگ ءُ گوں مُوداں اَڈینگ بیت۔
- **گْران سر**: (گ. ر ا ن + سَ ر) گْران سریں مردم۔

- **گْران سری**: (گ. ر ا ن + سَ رِ ی) مزن سری، ھماکہ وت ءَ مزن لیک ایت۔
- **گْران سودا**: (گ ر ا ن + سَ و د ا) سک سودا۔
- **گْرانُک**: (گ. ر ا۔ ن ک) جنینی نامے، گْراناز ءِ نیم نام اِنت۔
- **گْرانکو**: (گ ر۔ ر ا ن۔ ک و) بچار: گْرَبکو۔
- **گْران کیمت**: (گ. ر ا ن + کِ ی۔ م ت) گْران بہا۔
- **گْران گُٹ**: (گ. ر ا ن + گُ ٹ ٹ) زندگُٹ گْران توار۔
- **گْران گور**: (گ. ر ا ن + گ۔ و ر) ھما اُشتر کہ بارئے یک نیمگے لیٹ ایت۔ ۲۔ دلگْران، کمّیں دلرنج۔
- **گْرانماول**: (گ ر ا ن م ا۔ و ل) گْران کَنَل ھما جنین کہ آئی ءِ ماول گْران ءُ سنگین بنت کہ راہ ءِ ردگ ءُ سک ڈولدار ءُ بالادئے بُراھدار بیت۔ سنگین ماول ءُ دوست، دوستار، جنک شررنگ ءُ شربالادیں۔ گْران گْران راہ ءُ رَوُک، مُلوک رواج، جنک ءِ ساڑا

- گُرانمل : (گ۔ رَ ا نْ،مَ لْ) گران کیمت جنینی نامے ۔ دوست ۔
- گراں وابی : (گ۔ رَ ا نْ ، وَ ا۔ بِ یْ) ھماواب کہ مردم پہ گرانئے ءُ دوءِ پاد نئیت ءُ مزنیں تُوھینگ ءَ ناوتگے لوٹ ایت ۔
- گراں ھبر : (گ۔ رَ ا نْ،ھَ بَ رْ) گران ءُ سنگینیں ھبر گنوک ۔
- گرانشتر : (گ۔ رَ ا۔ ءُ نْ زْ تْ) چو مینرنک ءِ بھارءِ رُدایت چو کہ ڈولک یا ڈولکو، پُل ئے سُھر ءُ ھم بنت ءُ اسپیت ھم ۔ اولاک ءُ ولوت ئے وارت ۔ ایشی ءِ دار ءُ نزیں چگرد ءُ دار ءِ سوچ انت ءُ ھینزک ءِ رنگ کن انت ۔ ڈولک ھم ھورئے کن انت ۔ ھیت روچ ءِ دندشیرمنت انت ۔
- گُرتا : (گ۔ رُ۔ بَ ا) ھکل ءُ ھوکل، نھیر، نھیب، ھکل ءُ گُرتا ۔
- گربک : (گ۔ رَ۔ بَ گْ) نزیں پُشتی ۔
- گربند : (گِ رْ،بَ نْ دْ) گرد ءُ بند ۔
- گربند : (گِ رْ۔ بَ نْ دْ) ھمابند کہ پہ گرتہ ءِ ویل ءِ چک ءِ گور ءِ دینت ئے ۔ بچار «گرت»
- گرپاد : (گِ رْ،پَ ا دْ) ھماکہ وتی پاداں راہ ءِ روگ ءُ زیر جست کُرت نکنت ۔
- گرپد : (گِ رْ،پَ دْ) چیزے ءِ گرتنگ ءِ پدکہ زمین ءِ سر ءِ پُشت کپ انت ۔
- ھاتل ءِ شارءِ گرپد انت، جزماں اے گُرانڈاں کلکش انیں راہ
- گریپ : (گُ رِ پْ) راستیں کانگی بان ءِ سرءِ پیلیا بند انت یا کہ پیلیاءِ بدل ءِ دار مِک کن انت ءُ پہ گرر ءُ کُل بند انت ئے آئی ءِ گرپہ گُش انت ۔ باز مردم اگاں کوٹی ئے بند ایت ھم گرپہ گُش انت ئے بلے بُندر ءِ آئی ءِ ماڑی گُش انت ۔
- گرتی : (گ۔ رَ ٹْ۔ ٹِ یْ) بے توجہیں گم، ھماگم کہ وساسس ءُ دَرورانت، گم ءُ گرتی ۔
- گُرچ : (گ۔ رْ چْ) تیزیں چیزے ءُ ھزیں چیزے ءِ گرنگ ءُ آئی ءِ تہ ءِ مین روگ ءِ توار ۔ گُرچ،
- گرچ : (گ۔ رْ چْ) بچار «گُرچ» ۔
- گرچک : (گ۔ رَ۔ چَ گْ) گوشت ءِ رنگیں کم ترندیں چیزے ءُ دپ ءُ کنگ ءُ پہ دنتاں زوردیگ کہ دنتاں آئی ءِ تہ ءِ کنداِنت گرچک ءِ توارکیت ۔ گشنگ ءِ وھدءِ ونتانانی ماں گوشت ءِ ایرئیگ ءِ توار، گوندوچ یا کارچ ءِ ماں گوشت یا دگر چیزے ءِ ایر روگ گرچک ۔
- گُرچک : (گ۔ رْ چَ گْ) : بچار گرچک ۔
- گرچینگ : (گ۔ رْ۔ چِ ے۔ نَ گْ) انچو کنگ کہ پہ گرچ ایت ۔
- گُرچینگ : (گُ رْ چِ ے۔ نَ گْ) بچار «گرچینگ» ۔
- گرد : (گِ رْ دْ) گلرڈ چو کہ مُشتک ءُ گرد بوگ، گوں کارے ءِ گلائیش بوگ، دسگٹ بوگ ۔ گردروگ، چک کہ نزکی پاداں کپ ایت پہ خوابی راہ ءِ روت ءُ گرد گرگ، چپ ءُ چاگرد ءِ گرگ ءِ گھ دکنگ : گلرڈکنگ ءُ بوجیگ، میل یا راجیں ءُ دگہ

انچیں دریا ءِ اولاک ءِ گُپت، بوجیگ ءِ گرد ۔ گرد گردو ؛ بلوچی دمچے ۔

- گُرد : (گُ رْ دْ) بچار "گُرز"
- گِردار : (گِ رْ ۔ دا رْ) گرءِ مدار بزاں گیشینگ ۔
- گردچم : (گِ رْ دہ چَ م) : هماکہ چم ءَ گِرد انت ۔
- گِرد دُرّ : (گِ رْ دہ دُ رْ رْ) هماکہ دُرّ ءَ گرد انت ۔ PPB,LWD; GREH: GIRD DURR: Round pearl ear ring.
- گُردر : (گُ رْ۔دِ رْ رْ) درما نکاهے ۔
- گُردشت : (گَ رْ۔دِ شْ تْ) ترّ، ترّگ چوکہ ترّگ ءَ، ترّءُگرد ، زمانگ ءِ چِھر، چِھر ورگ (پارسی : گردش)
- گَردگ : (گَ۔رَدَگ) هامگیں چیزے منجل ءِ کن ءَ ءُ آس ءِ سرءَ کن ءَ آچہ آس ءِ گرمی ءَ لھڑبیت ءُ لھم بیت بزاں "گرد" ایت ۔
- گِروگ : (گِ رْ۔وَگْ) گردیں، مانترّیں، گردگیں بگ بزاں هما بگ کہ چہ دراجی ءَ یک سرے اِدءِ انت ءُ دومی سرے چوریں

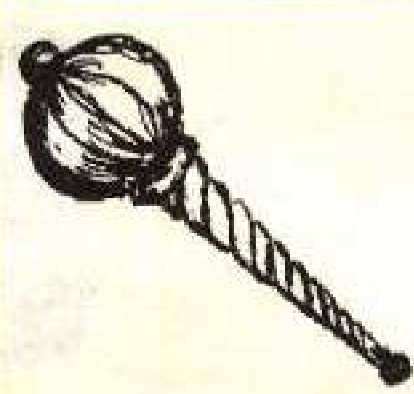

گاڑی ءِ وُورماں ترّایت (پہ گوکاں گوش انت : 'هاریں گورُم'، پہ پس ءَ گوش انت 'مگیمیں مال' ۔)

- گِروگ : (گَ رْ۔وَ گْ) ترّگ (گردینگ، ترّینگ، پدترّینگ، سرءِ ماں ترّگ)
- گردگ : (گَ رْ۔دَگْ) پادءِ ڈیلنگ ءِ پُشتی نیم ءِ چہ کونڈ ءِ کوک ءِ جھل ترءِ بزگوشت کہ ترند ءَ کن ءَ آئی ءِ گوشت سکّ بنت ۔ چہ کونڈ ءَ جھل زنڈیں گوشت ۔ (بچار "بَت")
- گِردن : (گَ رْ۔دِ نْ) زانتگیں اندام ۔
- گَردنک : (گَ رْ۔دِ نَ کْ) بچار "گردنگ" ۔
- گَردنگ : (گَ رْ۔دِ۔نَ گْ) کُشتگیں پس یا گوراند ءِ گردن ءِ بھر، گردنک ۔
- گِردُو : (گِ رْ دُ وْ) سُندپُشت ءِ دپ ءِ پایتگ کہ گرد انت ۔
- گَردو : (گَ رْ دُ وْ) گوھنیں پشک، گوھنگ ۔
- گَردول : (گَ رْ دُ وْ لْ) گردو، گوھنیں پشک، گوھنگ، شیگینک، جترّ، کرتول،

- گَردوں : (گ َ رْ۔دْ و ں) ترکو، چکر، دولاب (بھنور)
- گردوہ : (گِ رْ۔دْ وْ ھْ) پتنی نزیءَ اے گال "گرد دوست" اِنت۔ PPB,LWD, GIRDOH: Love,friend
- گردوءِ گاڑی: (گَ رْ دْ و گَ اْ ڑْ یْ) گردءِ گاڑی کنگ بزاں مکابلہ کنگ، دنزءِ دُوت، دنزءِ ملاوٹ۔
- گِردی : (گِ رْ۔دِ یْ) منگلی گرد گرد، گردکیں چیزءُ بَرّ، ڈکّیں و گلڑیں چیزءُ بَرّ، گلائیشی گوں کارے ءَ۔
- گِردَے : (گِ رْ۔دَ ے) یک شریلاری مالے ءُ سر ءِ کہ ھردو شریلاراں گرا اگردَے، آئی سلاہ اِنت، بزاں ھردوئیں شریکانی نسیا بیچ ءَ ھمے مال "پربھا" بیت ھر دو آئی بھا ءِ گیشں کنان کن اُنت ھرکسی نام کہ "اندک" بیت آھے ھساب ءَ دوی ءِ زراں گیشیں اِیت ءُ دنت۔ اے گال مبتدرءَ "گِریادَے" اِنت، بزاں "یاکہ بگریا کہ بدَے"۔
- گردینگ : (گَ رْ۔دِ ے۔ن َ گْ) زمین ءِ گردینگ پہ تُربچ ءَ، یک بے زمین ءِ گردین اِنت۔ ماھے رند پدءَ گردین اِنت ءُ آپ ءِ مان کن اِنت ءُ لیپگ ءِ مان ریچ اِنت، نی پہ گوزن ءِ مرزاَت آپ ءِ مان اِنت کہ شدام ءَ گوج اِنت ءُ ھمے آپ ءِ تہ ءِ دوردینت کہ بُنگر ءُ برکتدار بیت۔ چہ سے روچ ءِ رند کیرے زمین ءَ پدءَ گردین اِنت ءُ مرزاَت نی

شدام ءِ کِش اِنت، اے ڈگار ءِ ھر وھد آپ مان دائکہ رنگ بیت، بلے چہ روں ءُ ھپتگے پیسر آپ ءِ ھوشیں اِنت ھمے وھد ءِ گوش اِنت کہ مُلک رس اِنگ۔

- گردینگ : (گَ رْ۔دِ ے۔ن َ گْ) ترینگ، کسے ءِ ترینگ ءُ جاگھے پلیش دارگ۔ واترکنائینگ یاگنگ، بیرہ دیگ، پیچ ترینگ، پدترینگ، پترینگ، زمین یاڈگار ءِ گردینگ، بزاں نن گار دیگ ءُ لئینگ، گشینگ، گاشینگ، چہ یک جاورے پہ دگہ جاورے ترینگ۔
- گَرز : (گ َ رْ زْ) بکار، لوٹ، پرواہ، بے گرز : بے پرواہ
- گُرز : (گْ رْ زْ) گرد، زنڈ سرہی آسنے کہ وھداں پھلواناں گوں ایشی ءَ جنگ کرتگ (بجاربت ۲) ۲۔ مالدیانی گرز کہ مالدی جن اِنت۔ (بجاربت ۲)
- گُرزجن: (گْ رْ زْ ۔جَ نْ) ھاکہ گرزجنت۔
- گُرزی : (گْ رْ زِ یْ) ھاکہ گوں گرز ءِ شیادی کنت۔

- **گرُس**: (گ ُ ر ُ س) سکّیں شُدکہ نزیک ءِ مرگ ءَ اِنت۔ طب: گرُس ءِ جادرس، گُورس، گوژس۔ پا: گادرس، جادرس۔
- **گرُست**: (گ ُ ر ُ س ت) گم۔ زھر، ھسد، کینگ۔ گم ءُ گرُست اشنک اِنت کہ اے گال چہ عربی "غصہ" ءَ اِنت)
- **گرُستگ**: (گ ُ ر ِ ش ت گ) گرّیں زمین، ھما ملک کہ آئیءِ زمین گرّ اِنت۔
- **گرُسکُن**: (گ ُ ر ُ س ِ ک ُ ن) گرُّے کہ دریا ءُ ورکیت ءُ ماں ھُشک ءِ ریکاں ھم کپ ایت کہ آئیءِ پُشت سیچک سیچک اِنت اے گال بُندر ءُ "گرُسکن" اِنت بزاں "گرّیں سیکن" ملکمکی، مگمگی۔
- **گرُسی**: (گ ُ ر ُ س ِ ی) لاپی، لاپ جت، باز وروک۔
- **گرُسیکن**: (گ ُ ر ُ س ِ ی ک ُ ن) بچار "گرُسکُن"۔
- **گرِشت**: (گ ِ ر ِ ش ت) گرِشث، میم، گِندگ۔
- **گرِشت**: (گ ِ ر ِ ش ت) بچار "گرِشت"۔
- **گرک**: (گ َ ر َ ک) چ ءُ گرک بزاں گرگ ءُ ورا گوکیں اسپیتیں پیش۔ جگ ءُ شرتریں سھریا پھک ءُ بے کچہ۔ چہ دل ءُ گرکے

گرک

یاد آیگ یا دل ءِ گرک جنگ: چہ تراگ ءُ یات یا اوماں ءَ ءُ کرب کہ پل ءُ سرچ ایت رند ءُ گرک بیت بزاں نزیک ءُ گُٹ یا گب بیٹ اِنت۔

- **گرکٓ ۱**: (گ َ ر َ ک) ، تُونٹ ءِ وڑیں ماھیگے۔
- **گرکٓ ۲**: (گ َ ر َ ک) رسترے کہ چہ گُیک ءُ سترِ اِنت ءُ باز زورمند اِنت۔ میتگاں ایر ونت ءُ پس ءُ میش بارت ھرچ جنگلے ءَ کہ بازبیت گرا سک ترّس ءُ تے ماں برچاکہ تک تک ءَ تر ایت ءُ شکار کنت۔ (بچار "رُبت")
- **گرتک**: (گ َ ر ُ ت َ ک) ھما مردم کہ کچین ایت ءُ کچین ایت۔ چہ بازیں کچینگاں آئیءِ جان ءِ پوست گرّ گرّ بیت، ھر چیزے کہ ھمے رنگ ءَ گرّ ءُ بیت۔
- **گرُوک ۱**: (گ َ ر ُ و ک) کسانیں گریا شیپ۔ بلوچستان ءِ باز جاگھانی نام اِنت، چہ ھمے گرانی نسیادی ءَ ءُ پرکنگ بیتگ اَنت۔
- **گرکٓ ۲**: (گ َ ر ُ ک) یک جاگھے ءِ نام اِنت گوادر ءِ ءُ دشت ءِ سیم سراں اِنت۔
- **گرکٓ ۳**: (گ َ ر ُ ک) چہ ھما مزن شیپ ءُ شیپیاں یکے کہ چہ گوریچاں دکتب ءَ، کاینت ءُ کیچکور ءَ ایر ریچ اَنت۔ آ دگہ مشوریں ایش اَنت۔ ۱۔ براھین، ۲، تنگین، ۳، کھوری، ۴، گُشگانی، ۵، کیاک، ۶، ھیتان، ۷، جُنزات۔

- گُرکاپ : (گ ُ ر ک َ ا پ) بُڈّ اینگ، برباد بوتگیں۔
- گُرکاسک : (گ ُ ر ک َ ا س ک) گُرکاس، رستر ے چہ گُرک ءِ کستر اِنت، گُوش اَنت کہ مس جنت کہ چو تیزاپ ءَ سوچ اِیت ءُ دگہ لھتیں مردم گُوش اِیت کہ زُبان ءَ تیزاِنت کہ چَٹّ اِیت سوچ اِیت۔
- گِرکان : (گ ِ ر ُ ک َ ا ن) گِرّ ینگ ءِ کار، اِنچُش کشّان کنگ کہ ھما چیز زمین ءِ پُشت ءَ شپولُوران بہ بیت۔
- گُرّ کُڈیل : (گ ُ ر ّ ک ُ ڈ ِ ے ل) بچار : گُرّی کُڑیل۔
- گُرک سگار : (گ ُ ر ک، س َ گ َ ا ر) ھما گُرک کہ پیشانی ءَ اسپیت اِنت۔ بزاں نشانیں گُرک، پہ چکّانی ترسینگ ءَ گُوش اَنت ءَ "ھپتار جِلّی گُرک سگاری چیپ ءُ دپ مئے ءَ کن"۔
- گُرکو : (گ َ ر ک ُ و) چہ پچ ءِ گُڈک ءِ پیش ءَ جوڑ بوتگیں کپاتک کہ ناہ مان ءَ کن اَنت۔ ایشی ءَ گوں ناھاں ھم گُرکو گُوش اَنت۔ (بچار بُت)
- گُرکی : (گ ُ ر ک ِ ی) تپنگ ءِ زلتے۔
- گَرگ : (گ َ ر گ) پچ ءِ گُرگ بزاں ھما جاگہ کہ لوگیں لُٹ درکا ینت۔ راج ءِ گرگ بزاں جوان تریں مردم + گَرگ جنگ : ڈرجک ءُ بوٹگانی۔

گُرکو

- گِرگ : (گ ِ ر گ) زورگ + بجا زورگ + یکّے ءَ پہ دُزّک رسینگ + کسے گِرگ ءُ آرگ + دست جنگ + سیر کنگ۔

آپ ءِ گِرگ : چہ کور چہ ھور + پہ جنگ ءَ۔ امبازاں گِرگ : کُولا تیش کنگ۔ باد ءِ گِرگ : باد ءِ ناڈراھی ءِ گِرگ۔ بزانز گِرگ : گرم گِرگ۔ سک زھر گِرگ۔ بُن گِرگ : آس گِرگ، روک بیگ۔ بند گِرگ : ڈیک ورگ، مل ورگ۔ بیر گِرگ : چہ دژمن ءَ۔ پاداں گِرگ : پاداں سُست دارگ۔ پچ گِرگ : زیرگ پہ پھریا پہ زور۔ پدگِرگ : پادانی نشان ءِ چارگ۔ پر گِرگ : گُدءِ۔ پُوزگِرگ : زھر بیگ۔ پوز ءِ گِرگ : پہ چیزے ءِ میار کنگ ءَ بزاں پوز ءِ باھوٹ کنگ۔ تاب گِرگ : تاب ورگ، ساد ءِ، بندیک ءِ، مُود ءِ۔ ترّاس گِرگ : ھژگ، ھزورگ، سٹ کنگ۔ ترند گِرگ : تپ ءِ گِرگ۔ دادگِرگ : باج مُزّ (انعام) گِرگ۔ جن گِرگ : مردین ءِ گوں جنینے ءَ سُور کنگ۔ چم ءِ گِرگ : چم ءِ ناڈراھی۔ ڈراج گِرگ : پاداں ڈراج کنگ ءُ پچ بیگ۔ دست گِرگ : رسگ، دست ءَ زیرگ۔ دل ءِ گِرگ : کسے ءِ دل ءَ وتی نیمگ ءَ ترّینگ یا دل ءِ ناڈراھی ءِ گِرگ۔ دزگِرگ : سک ترند ءُ تیز روگ، انچُش روگ کہ دز پاد بہ بیت۔ ڈک ءِ گِرگ : راہ گِرگ رہ گِرگ : روانگ بوگ، روگ۔ راہ ءَ گِرگ : راہ ءَ بندگ یا راہ ءَ بیگ۔ رشت گِرگ : تیز روگ۔ رند ءِ گِرگ : کسے ءِ رندگیری کنگ۔ رُوہ گِرگ : دیم ءَ تھار کنگ، دیم ءَ ترّینگ

زھرگرگ ۔ مُلک ءِ گرگ، کلات ءِ گرگ، دُزّ ءِ گرگ، ھراب کار ءِ گرگ : سٙیہ کار ءِ گرگ، دام ءِ گرگ ۔

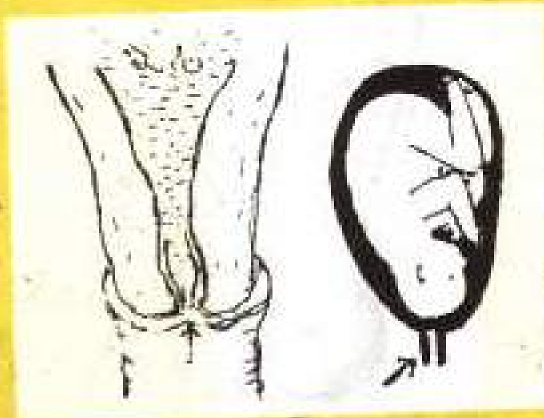
- **گرّگ** : (گَ زرَ گْ) گارگ : بیس ءِ شیدگ بلے کم کارمرد بیت کہ وش زھیر ءُ ندکاری نہ انت چو تا ھیگا بازگو ھنیں تچّہ کاراں بور ءِ گُرّگ، کارمرد کرّتگ بلے خواں نہ اِنت ۔ PPB,1 WD:GARAGH: To neigh
- **گُرّگ** : (گَ رُ زرَ گْ) پہ جنگ ءُ مُوزھر ءُ وتی نہ وشی ءُ زاھرکنگ ءِ توار ۔ پشّی ءُ کچّک یا رستر کہ پہ مڑگ ءُ گُرّایت ءُ گرانیں توارے درکنت ۔ لاپ ءِ گُرّگ ، روتانی گُرّگ چہ شُدءَ " لاپ کُگُرّ اِیت، دنتان سنگ بُرّایت ۔
- **گرگڈوک** : (گَ زگَ ۔ ڈْ وْ کْ) بچار گرگڑوک ۔
- **گرگڑوک** : (گَ زگَ ۔ ڈْ ڈ کْ) ھاراہ کہ بُرّدکیں سِنگ ءُ ڈل اِنت ۔ گل گرّڑوک ،
- **گرْم** : (گَ زْ مْ) سارت ءِ چیّپ ۔ دروچ کہ نَزّ نیم روچ ءُ بیت گُرْش اَنت کہ گرم اِنت یا گرم ءُ وت ءُ رسینتگ۔

  گرم ءُ سرد : دوبوم، دوبومیں ھوا ۔
- **گرْم** : (گَ زْ مْ) ھاکیکوکیں پوشاک کہ پٹنگ ءِ جیرءَ گُود ءَ ئے گَن اَنت (ناتیلہ، بنیان) چیرپُشکی ۔

- **گرماپ** : (گَ زْ مَ ا پْ) ھاآپ کہ گرم اَنت ۔
- **گرمار** : (گَ زْمَ ا زْ) مار ءِ زاتے ۔ RATTLE SNAKE (بچار بُت)
- **گرماگ** : (گَ زمَ اگْ) گرماگ ءِ موسم ، زمستان ءِ چیّپ ۔
- **گرماگرم** : (گَ زمَ اگَ زْ مْ) تازگ تازگ ءَ ، جلدی زیت ۔
- **گرماگی** : (گَ زْمَ اگِ ئ) گرمیاگی، کسانیں پیپک اَنت کہ گرماگ ءَ جان ءَ دَرّچ اَنت ۔ گرماگ ۔
- **گْرمیاگ** : (گْ رَ مْ ۔ پَ اگْ) گرمیاگی، گرماگی ۔
- **گْرمیاگی** : (گْ رَ مْ ۔ پَ اگِ ئ) بچار گرْمیاگ ۔
- **گْرمیک** : (گْ رِ مْ ۔ پُ کْ) نادراھی یے کہ جان ءَ آبلہ درکیت ۔
- **گْرمس** : (گْ رُ مْ سْ) گرمک، کرامگ ۔
- **گْرمکان** : (گْ رَ مْ ۔ کَ ا نْ) پنجگور ءِ زانتگیں شہرے ۔

- گرمی : (گ َ ر ِ م ی) سارتی ءِ چپّ ۔
- گرّناشک : (گ َ ر ر ن َ ا ش ک) : بچار گرّ ناک ۔
- گرّناک : (گ َ ر ر ن َ ا ک) گرّ ناشک ، گرگرّ ۔
- گرنالی : (گ َ ر ۔ ن َ ا ۔ ل ِ ی) ، جمبیل گرنالی : گوادر ءِ کوہ ءِ دیمزری سُنٹ ءَ گمبدے بلے کبرے نزابت پہ زانگ ءَ اے گدانی بستگیں گمبدے کہ کاٹھیا واڑ ءِ گرنار مندر ءِ گمند اِنت ۔
- گرنچ : (گ ۔ ر َ ن ْ چ) ، سادے یا بندیگے گرنچ دیگ بزاں بندگ گدے کہ چیزے بستگ ءُ ماں آ بریشمی گرنچ گرگ : بزاں انچوش کہ ہچبر نہ بچ اِیت ۔ ابریشم ءِ گرنچ ءِ بچگ مُشکل اِنت ۔
- گرنچک : (گ ۔ ر َ ن ْ ۔ چ ُ ک) ، زنگن پُٹ ، پلپل مُٹ ۔
- گرنچگ : (گ ۔ ر َ ن ْ ۔ چ َ گ) ، گرنچ دیگ ۔
- گرنچ گرنچ : (گ ۔ ر َ ن ْ چ + گ ۔ ر َ ن ْ چ) بازگرنچ ۔

گرو

- گرنچن : (گ ۔ ر َ ن ْ ۔ چ ن ْ) بھار کاھے دھری ءِ زبانزانتی ءَ ھاگال کہ چہ دو گال ءَ جوڑ کنگ بوتگ ۔ اک : سرپد ، میلانک ، دَر رَدگ دمرکب)
- گرند : (گ ۔ ر َ ن ْ د) جمبر ءِ توار ، جکسوکیں توار ، گمگماریں توار ، گرندگ ءِ توار
- گرندگ : (گ ۔ ر َ ن ْ ۔ د َ گ) گوں سکیں زرمبشت ءَ توار کنگ ، زرمبشت کنگ ، جکسوکیں توار کنگ ۔
- گرو : (گ ۔ ر َ و) مچکدان ءِ دپ ۔ (بچار بُت)
- گرو : (گ َ ر و) ننگر ، ایر ، کپنگ ، چیزے آورتگ ءُ چیزے ھمودءَ گرو اِنت ۔
- گرو : (گ َ ر ۔ ر َ و) ماھیگے ، گوا ءِ کہ چہ کُتب برکت ءَ کیت ءُ پاگاسے ۔
- گروٹ : (گ ُ ر ۔ ر َ و ٹ) مردم ءِ گرّ چرپزنک ءُ بگہ تاکہ ھلیگ ءَ اِنت ۔
- گرود : (گ ۔ ر َ و د) ھاجینیں چُک کہ آئی ءَ بیرد ئیت بلے سالونک ءُ چار اِیت وانکہ سُتگینے ۔
- گروز : (گ ُ ۔ ر َ و ز) گپّی ، گروز ءِ ھڈ : گپّی ءِ ھڈ کہ پاد ءِ پنچ ءُ ھردو دیمان اَنت ۔

- گِروکؔ : (گِ. رُ وْ کْ) ھاکرگپت، گرندءُ گروک : برق، الیکٹرسٹی نیت۔ Electricity
- گِروکؔ : (گِ. رُ وْ کْ) گوں گرندءِ توارءِ ماں جمبران شھوکیں روژنائی، نیت کہ ھر چیزے ءِ سرءَ بکپ ایت آئیءَ پھک نبریچ ایت۔ اگاں کپ ایت گرا آئیءُ زبیر گُوش انت۔
- گِروگلواتو : (گِ. رُ وْ کْ. گ. وَ اتْ وْ) "الیکٹرک فین" Electric Fan
- گْروگ : (گْ. رَ وَگْ) پنجگورءِ جاگھےءِ نام انت۔
- گْروہ : (گْ. رُ وْ ہْ) ھااُشتر یا پس کہ پہ گْروہ تاچیءَ جم کنگ بنت یا ھاکرگوں انت سرباز ءَ چہ انزاءِ شھرءَ برزیک شھرے۔
- گْروھتاچ : (گْ. رُ وْ ہْ. تَ ا چْ) بچار، گْرھتاچ،
- گْروھتاچگ : (گْ. رُ وْ ہْ. تَ ا چَ گْ) بچار، گْر ھتاچگ۔
- گْروھتاچی : (گْ. رُ وْ ہْ. تَ ا۔ چِ ی) اُشتر یا کرا پسانی یکجا تاچگ۔

- گْروھگؔ : (گْ. رُ وْ۔ ہَ گْ) گْرچ۔ انارءِ برکرتوکی جنگ ئے۔ پُلّءِ گْروھگ
- گْروھگؔ : (گْ. رُ وْ۔ ہَ گْ) سُرود یا تمبورگ ءِ گْروھگ۔ (بچار بُت)
- گِرءُ بند : (گِ. رَ۔ وْ۔ بَ نْ دْ) گرگ ءُ بندگ بلے اگاں بازءُ وڈاھےءِ رنگ ءَ بہ بیت۔ ھل ءُ گِش، چست ءُ ایر۔ باگےءَ پل کنگ ءُ بندگ۔
- گِرءُ جن : (گِ. رَ۔ وْ۔ جَ نْ) بہ گِرءُ بجن۔
- گِرءُ دے : (گِ. رَ۔ وْ۔ دَ ےْ) بچار، گِردے،
- گِرءُ ریس : (گِ. رَ۔ وْ۔ رِ ی سْ) مرگ، جیڑہ کنگ، یکے دومیءَ گرگ ءُ ریسگ، گِرءُ کش، گِرءُ ژپ۔
- گِرءُ ژپ : (گِ. رَ۔ وْ۔ ژَ پْ) بچار، گِرءُ ریس۔
- گِرءُ کش : (گِ. رَ۔ وْ۔ کَ. شْ) گِرءُ کش بچار، گِرءُ ریس۔
- گْرھبند : (گْ. رْ ہْ۔ بَ نْ دْ) پہ لچّہءَ چکاسبند، مصرعہ طرح۔

- گرھتاچ : دگ ز ھ ت ا چ) ھما مردم کہ گرھتاچگ ءَ زبراِنت ۔ یا اولاک کہ کارمرد بیت ۔
- گرھتاچگ : دگ ز ھ ت ا چ گ) گوں سوار ءَ جمازاں تاچیناگ ۔
- گرھتاچی : دگ ز ھ ت ا چ ی) بچار گروھتاچی ۔
- گرھنْ : دگ ر ھ ن) گٹ ، گرنچ ۔ گٹ ءِ گرنچ ۔ [شیرازی : گردن گره]
- گری : دگ ر ی) کار یا کارے ءِ زانوگری ءِ جندیاآئی ءِ دردری اک : دوچ گری ، زرگری ، پدگری ، داوگری ۔
- گریب : دگ ر ی ب) بے وس ، تژگ ، وار ، گریبی : بے وسی ، تژگی ، واری (عربی : غریب ، درآمد)
- گری باگار : دگ ر ی ب ا گ ا ر) باگار ءِ راستے ، گری باگاڑ ۔ کستریں گورج رنگیں لاپ کشتے باگار چہ ھمیشی ءِ ذات ءَ اِنت ۔
- گری باگاڑ : دگ ر ی ب ا گ ا ڑ) بچار گری باگار ۔
- گریپو : دگ ر ی پ پ و) پادانی رگ کہ پاد ءِ کچ ءِ پُشت ءَ چہ پینز ءَ بُرزاِنت ، اِنگ یا اِنکی ۔ گریپو کنگ : رگانی بُرگ ۔
- گریپہ : دگ ر ی پ پ ہ) بچار گریپو ۔
- گریت : دگ ر ے ت) گریوگ ءِ آئیکی ءُ گوستگاں اک : آ : آگریت بزاں لوکی گریت اِنت ۔ گوست : آئی ءَ گریت یزاں آئی ءَ گریوگ ءِ کار کُرت ۔
- گری چبٹ : دگ ر ی چ ب ٹ) چبٹ ءِ راستے ، بچار دیچکل ۔
- گریزاں : دگ ر ی ز ا ن) پارسی ءِ گالے : تچوک ، بیزار ۔ سہ ھن وتی گوما ز گریزاناں ۔
- گریشگ : دگ ر ے ش گ) ھما جنگل کہ اود ءَ ڈرچک بے کساس بہ بیت ۔
- گریکان : دگ ر ی ک ا ن) سرباز ءِ مزن شیپے ، شھر ءِ مینگ ءِ چہ درپ زیر ءَ چیراَنت ۔
- گری کڑیل : دگ ر ی ک ڑ ے ل) کِتار ، لڑوک ۔
- گریکو : دگ ر ی ک ک و) چکانی باز زانتگیں لیبے ۔
- گری کوہ : دگ ر ی ک و ہ) بچار گریکو ۔
- گرین : دگ ر ے ن) بچار گرھن ۔
- گرینک : دگ ر ی ن ک ک) کھن یا چمگ ءِ بُن زہ چہ اود ءَ آپ درکیت ۔
- گرینگ : دگ ر ے ن گ) گرْکاں کنگ ۔ زمین ءِ سرءَ کشان کنگ ۔ طب : گریک ھدا ، غلطانیہ اکنون نیز گُرتیک ، گرتیک ۔
- گریوان : دگ ر ے و ا ن) گریوگ ءِ کار ءَ کناں ، بریات ءُ زاری کناں ۔
- گریوگ : دگ ر ے و گ) چہ درد ءُ تور ءُ شت ءُ انچوشیں بریات کنگ کہ چہ چماں ارس درکیت ۔ چکے ءِ بہ شمات یا لٹ بہ

جن ءُ آ گریت ءُ بے توارین گریوگ کہ ارس رِچ انت ۔ بلے چہ دپ ءَ توار در نئیت ۔

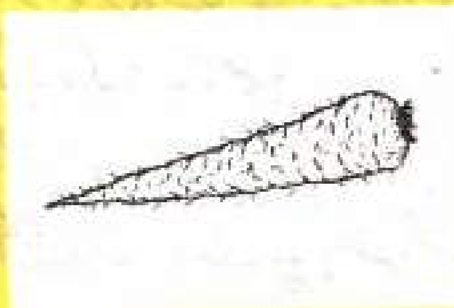
- **گریھ** : (گ ر ے ھ) : گردن ۔
- **گڑ** : (گ ڑ) تو امین ءُ دست نہ جنگیں، ھاگد ءِ تاگرہ دیگا دست نہ جنگ، ھاگد کہ سوچن نہ جنگ ۔ ھاورنا کہ چہ شکر ورنائی ءِ سیم سراں گوستگ ءُ ورنائی ءِ سرجم انت گڑیں ورنا ۔ ورنائی ءُ گڑ ۔ گڑ پاچن ھے رنگ ءَ سکیں پیکائیں ورنائیں پاچن ۔ پلانی ورناءِ گڑ انت
- **گڑ** : (گ ڑ) شکرکانڈیل ءُ گڑ اسنگیں شیرگ کہ رند ءَ شکر کنگ بیت ۔
- **گڑا** : (گ ڑ ا) اچے، انچوش کہ، اگاں شُماں ءَ مرچی نہ براِت گوں گڑا دگہ روچے من ھم نیایاں ۔
- **گڑانجی** : (گ ڑ ا ن ج ی) یاد گوپے کہ اٹی ءُ سرءِ مانٹی یا جھلگ اِیر کن انت ۔
- **گڑانکو** : (گ ڑ ا ن ک و) گڑاکو : تمباکے کہ تر کرتگ ءُ موٹ جوڑ کرتگ کشگی تمباک ءَ گوں گڑ ءُ پینڈ انت جوڑ کن انت کشگ بیت،
- **گڑائینگ** : (گ ڑ ا ئ ے ن گ) انچوش کنگ کہ بگڑین ایت ۔
- **گڑگ** : (گ ڑ گ) پہ دنتاں گد ءَ یا بندیگ ءَ برگ، آسن یا سیم ءَ پہ اُمبر گڑگ ءُ سندگ ۔ زر گڑگ ۔ در گڑگ ۔ کرش

گز : گزگ ۔

- **گڑگ** : (گ ڑ گ) پچ ءُ درھگ ۔
- **گڑومب** : (گ ڑ و م ب) مزنیں سنگ، بن یا پانگڑے ءِ ماں جھلیں آپے ءَ کپگ ءِ توار ۔
- **گڑو منج** : (گ ڑ و م ن ج) شش ءُ میچ + اڑ ءُ منج ۔ بھ ءُ بکو ۔
- **گڑینگ** : (گ ڑ ے ن گ) پچ ءُ درھینگ، گوں کسے ءَ انچیں کارے کنگ کہ آ بگڑ ایت ۔
- **گز** : (گ ز) دراجیں دارے کہ اُستا چِن ءِ ھملسون کنگ ءَ کار مرد ئے کنت + دو دست + گورے ۔ دست ءِ گز، باھینک، باھیک، سر دست، دست ءُ ڈیل، دست ءُ ڈیلنگ ۔
- **گز** : (گ ز) زانتگیں درچکے ۔ گز ءِ بازیں زات انت، ۱۔ گوگز، گیگز ۲۔ پاکگز یا پاد گز ۳۔ شنگز ۴۔ واد ویا واد گز ۵۔ سور گز ۔ (بیچار بُت)
- **گز** : (گ ز) پارسی ھم گز ءُ تازی ءَ اثل انت، الیشی ءِ بر ءَ پارسی ءَ بگزمازہ گزنش انت ۔ یا کہ بلوچی ءَ گزمازگ بیت ۔ بلوچی ءَ الیشی ءِ گزی کلونٹ ھم گزش انت ۔
- **گزا** : (گ ز ا) جہاد، تازی ءَ غزا ءِ بلوچی ۔

- گزابیگ : (گَ زَ ا بِ ے گ) نامے۔
- گزار : (گَ زَ ا ڑ) گپت ءُ گزار۔ چار ءُ گزار۔
- گزب : (گَ زَ بْ) زهر، زهرناکی (تازی : غضب)
- گزباک : (گَ زَ بْ۔ نَ ا کْ) سکّ زهرگروک یا سکّ زهرگیپتگیں۔ ٹپنگ یا کربھادریں مردم ءِ گوش اَنت۔
- گزبند : (گَ زَ بَ نْ دْ) پلّے کہ پہ گزبستگ یا کہ آئی ءَ چپّ ءُ چپ گرد ءِ گزبیتگ۔
- گزتاک : (گَ زَ تَ ا کْ) گزّی تاک۔
- گزوان : (گَ زْ دَ ا نْ) ماھیگ کشگ ءِ راستے۔ جموددءِ گرزّ بازبیت، گزدر ءُ بلوچستان ءِ بازجاگھانی نام اِنت۔
- گزدر : (گَ زْ دَ رْ) بچار "گزوان"۔
- گزر : (گُ۔ زر) بچار "گزران"
- گزران : (گَ زْ رَ ا ن) روچانی گوزگ، زندمانی ءُ روچانی گوزگ۔ داریں زندمانی۔

گزرک

- گزرانی : (گُ زْ۔ رَا۔ نِ ی) گزراں بیگ۔ بچار گزران۔
- گزرک : (گَ زْ رِ زکْ) سبزی باجی یے۔ طب : گزر۔ پا : گزر۔ تاز : جزر :۔ (بچار بُت)
- گزرنگ : (گَ زْ رَ نْ گْ) گزّ ءُ دار ءِ رنگ۔
- گزروان : (گَ زْ رْ۔ رَ وَ ا نْ) گزّ ءِ زاتے۔ ۲۔ گوادر ءِ میتگے ءِ نام اِنت۔
- گزروگن : (گَ زْ رْ وْ۔ گَ نْ) بچار، روگن گز۔
- گزک : (گَ زْ۔ زْکْ) نامے۔
- گزکاہ : (گَ زْ کَ ا ہْ) یک کاہے ءِ نام اِنت، گزّ ءِ تاک۔
- گزکنڈ : (گَ زْ زْ کَ نْ ڈْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- گزکنڈی : (گَ زْ زْ کَ نْ۔ ڈِ ی) ھما مردم کہ گزکنڈ ءِ نندوک اِنت یا بیگ اَنت، بلوچ بنکے ءِ نام اِنت۔
- گزلؔ : (گَ زَ لْ) تازی ءَ "غزل" ءِ بلوچی گالوار۔ دستونک، گزل پربندگ، گزل جنگ : پہ زیر گوشگ۔

- گزل۲ : (گَ زَ لْ) مزنیں زندیں مُنکر بلے اے مُکرانی ترءِ بوٹیگ ءِ رنگ ءَ بزی ھم بہ بیت ۔ گزل گزل : مُنکر مُنکر
- گزمار : (گَ زْ مَ ا رْ) مار ءِ یک راستے ۔
- گزمازگ : (گَ زْ مَ ا زْ گْ) گزءِ کلونٹ یا گزءِ بر ۔
- گزّو : (گَ زْ زُ وْ) نامے ۔
- گزّی : (گَ زْ زِ ی) ھما چیز کہ گوں گزءِ سیاوی بہ کنت ۔ اک : گزّی اِشکر ۔ گزّی دار ، گزّی کلونٹ ، مردی نامے ،
- گزیر : (گَ زِ یْ رْ) سردار ءِ کاردار کہ مھمان داری ، زمین ءِ مال ءِ گیند ءُ چار ءَ کنت ۔
- گزّی کبا : (گَ زْ زِ یْ کَ بَ ا) ماھیگے ۔
- گژّ : (گَ ژْ ژْ) گژگ ءِ پرمانگال ۔
- گژدال : (گَ ژْ دَ ا لْ) نیم گنوک : گنوک ءُ گژدال ۔
- گژّگ : (گَ ژْ ژْ گْ) کِنگ ، گھگ ءُ گوات گرگ ءِ کلگ ، چہ زھر ءَ گژگ ۔
- گژّلگ : (گَ ژْ ژَ لْ گْ) گژگ ، کِنگ ، گھگ ءُ گوات گرگ ۔
- گژمبگ : (گَ ژَ مْ بَ گْ) سکّیں مزنیں چیزے جُھلیں آپے ءَ کپگ ءِ توار ۔
- گژن : (گُ ژَ نْ) شُد ۔ گُشن : پہ ورگ ورگ ءَ بے تاھیری
- گژنبگ : (گَ ژَ نْ بَ گْ) بہ چار : گژمبگ ۔
- گژنگ : (گُ ژْ نَ گْ) شُدیگ ۔ گُشنگ (طب : دِشنا ، یا : گُشنہ ، گسنہ ، گُرُسن ، گُرسنہ ۔
- گُژنگی : (گُ ژْ نَ گِ ی) گُشنگی ، شُدیگی ۔
- گژنی : (گُ ژْ نِ ی) شُدی ، گُشنی ۔
- گژومب : (گَ ژُ وْ مْ بْ) بچار : گژیمب ۔
- گژونب : (گَ ژُ وْ نْ بْ) بچار : گژیمب ،
- گژیمب گژامب : (گَ ژِ یْ مْ بْ + گَ ژَ ا مْ بْ) آپ ءِ تہ ءَ کپگ تگیں آپے ءِ تہ ءَ انچوش روگ کہ آپ سک توار بہ کنت ۔
- گَس : (گَ سْ) گَند ، گَند ءُ گَس ۔
- گِس : (گِ سْ) لوگ ، دوار ، مردم ءِ دوار جاہ ۔
- گِسبند : (گِ سْ بَ نْ دْ) کسے ءَ لوگ ءِ تہ ءَ بندی کنگ ۔
- گِسپٹّی : (گِ سْ پَ ٹْ ٹِ ی) لوگ ءِ پٹّگ ءِ سرکاری پرمان ۔
- گِستا : (گِ سْ تَ ا) جتا ، دیر ءَ ، یکرّءَ ، یک کنگ ءَ ۔
- گستگ۱ : (گَ سْ تَ گْ) سرآدوک یا دپیل ، سرآرتگیں ھاورگ کہ دسپینڈ کنگ انت یا گاجیل ، پہ زھر سرآروکاں گوش انت ۔

- گَستنگ : (گ َ س ـ ت گ) میناب جد ر دگیابان ء، بلوچی ءِ یک کا مے ءِ نام اِنت کہ گوں شیرءِ ورگ بیت دیل:
  ء کاروں گیگ اَنت کہ شاموں آرتنگ ءُ شب ءِ رگبندوں گستگ ءُ دوگ اِنت ء"
- گِسد : (گ ِ س د) مُعرگ ءِ زاتے ، ء آگسد گواریں کھرباشنزان اِنت دردی۔ ملاّ پازل ءِ شرمپانی بزانت ءِ گپتگ۔ جنینی نامے۔
- گِسدپی (گ ِ س د پ ی) تھنگ یا تنگرؤ جوزکنگیں یکتاکی دروازگ ءِ تاک۔
- گِسر : (گ ِ س ر) بچار گمرگ۔
- گسرگ : (گ ِ س ر گ) راہ ءِ ردبوگ ، ردورگ ، ردکپگ۔ گاربوگ۔
- گستگ : (گ َ س ت گ) کسے ءِ دست ءُ یا جان ءِ دگہ جاگھے ءِ گوشت ءُ دتی دنتانانی رہ ءِ آرگ ءُ زور پردیگ ، جاگ۔
- گِسوتگ : (گ ِ س و ت گ) لوگ ستنگ یا ستکہ لوگ۔ گِس سھتگ یا سھتگ گِس ، برباد ، بے بجت۔
- گِسی : (گ ِ س ی) لوگی ، دداری۔ گِسی مرگ : گھتر ءُ کروس ، گِسی ملک۔
- گَسی : (گ َ س ی) بے وار، کم جاگھی ، ذگیگ۔
- گِستی : (گ ِ س ت ی) توبہ ۔ گِسی بوگ : دزگٹ بوگ۔ مان اڑگ گِسی بوگ : انخوش بوگ کہ گوش ءُ زانان تماس جاگہ ءِ گندءِ گِس اَنت ءُ تو یک ٹیکے زمین جوان کرتگ ءُ ھیلے وت ءُ جاگہ وانگ کہ مین بوگ ءِ ترس ءِ نسرے ءُ وت ءِ نزچنگ۔ بلانی تو گوش ءُ زانان گِسی ءَ۔ تو مارا گِسی کرتگ۔ تو اڑے گِسی مکن۔
- گَش : (گ َ ش) بہ گَش ۔ گشگ ءِ پرمانگال۔
- گِش : (گ ِ ش) گِش ببے ، یا کہ بگیش، گیش بیگ یا گیشگ ءِ پرمانگال۔
- گُش : (گ ُ ش) "گُشگ" یا "گوشگ" ءِ پرمانگال بزاں بُگش۔
- گُشّ : (گ ُ ش ش) ، نزیں کچ ، نزیں کچ ءِ گُش یا گُش کہ گوکرے ءِ تہ ءَ اِنت ۔ گُش کنگ ، گُش ءِ پوست ءُ لڑیں اَنت۔ شِن انتے
  ءُ سہ ٹال یک بندے ، کچ ءُ بندو بیت ءِ بزاں گُش کن اَنت۔
- گُشاد : (گ ُ ش ا د) بزاہ، تیز، گُشادیں رگ، کُنتگ گُشاد ،
- گُشادکار : (گ ُ ش ا د ک ا ر) تیزکار۔
- گُشادگ : (گ ُ ش ا د گ) مان دیگ ، ددچگ۔
- گشت : (گ َ ش ت) ترگ، سیل، پرگل۔ ترات، پرلیٹ ایت ءِ پرگشت ، یک رندے ترءِ گشت، چرڈولے پہ ڈولے ترایت۔
  دردنت ءِ یکندے ءِ وانگ۔ Repeat
- گُشت : (گ ُ ش ت) گُوشت، گُوشگ ءِ گُوستگال۔
- گَشتگ : (گ َ ش ت گ) "گشگ" ءِ دیرگُوستگال بزاں گشگ ءِ کاربوتگ۔
- گُشتگ : (گ ُ ش ت گ) گوشتگ، گپ جنگ، حال داتگ، ھبرکتگ، سھیگ کنگ۔ "گشگ" یا گوشگ ءِ دیرگُوستگال۔
- گِشکارگال : (گ ِ ش ـ کار + گال) زکارگال : فعل متعدی

- **گُشکند** : (گ ُ ش ک َ ن ڈ) پہ کندگ ءِ حاترءَ گپتیں جنگ. مسکرائی. گپ ءُ رپ. گوشکند.
- **گُشگ** : (گ ُ ش َ گ) چہ یک جاورءَ پہ دگہ جاورے ترگ، مجول چہ حری ءَ الپیں یادیم ءَ پشت بہ بیت یا کرایشی ءَ چپ چوٹ بوگ.
- **گُشگ** : (گ ُ ش َ گ) گوشگ : گپت جنگ، حال دیگ، ھبر کنگ، سھیگ کنگ. مانگال یا بُنگال : گوشگ، گوستگال : گوشت، دیرگوستگال : گوشتگ، آنوکی : گوش ایت، دیمالوکی : گوش ایت اِنت، پرمانگال : بہ گوش، مکنگال : مہ گوش.
- **گُشگِند** : (گ ُ ش۔ گِ ن ڈ) ٹیلی ویژن. گِند گُش.
- **گُشن** : (گ ُ ش ن) شُد، گُژن، شُدیگی حا جاور کہ مردم پہ وردگ ءِ ورگ ءَ سک بے تاھیر بہ بیت ءُ بزبلوس ایت.
- **گُشنگ** : (گ ُ ش۔ ن َ گ) شُدیگ، گُژنگ.
- **گُشنگی** : (گ ُ ش۔ ن َ۔ گِ ی) شُدیگی، گُژنگی.
- **گُشنی** : (گ ُ ش۔ نِ ی) شُدی، گُژنی، گُژنگی.
- **گِشوار** : (گِ ش و َ ا ر) تفسیر، یک گپتے ءِ پہ گیش ءُ گیوار سر پد کنگ، پہ تری گیشینگ.
- **گُش ءِ وَدے** : (گ ُ ش۔ ءِ۔ و َ دے) مان گپ ءُ تران ھرکس کہ زور جنت کہ آئی ءِ گپ منگ بہ بیت. ترندگپی یا تعل گپی کنگ.
- **گُشّی** : (گ ُ ش۔ شِ ی) گُشی : چہ گُشتی اِنت بزاں کورکرئے ترک اِنگ اَنت (گوش اَنت چہ ءِ جنگ لوں گُش ئے کن اَنت.
- **گَشینگ** : (گ َ ش۔ شِ ے ن َ گ) گاشینگ.
- **گکّ**[1] : (گ َ ک ک) سک پُرّ. گکّا گکّ بزاں سک پُرّ.
- **گکّ**[2] : (گ َ ک ک) پاھار. گکّ جیت بیگ، بزاں پاھار جیت بیگ. گکّک ءِ جند کہ "گکّ" ءِ توار ھم در کیت. گندگ ءَ ترند ءُ تیز ءُ بزیں باکارگے کہ سک زند ءُ گونڈا اِنت.
- **گُکّ** : (گ ُ ک ک) تچکیں ءُ ھملسونیں جاگھے ءَ کسانیں گردیں ڈکے، برز گے یا لوٹ ءِ پاد بئیت کہ ھما ھملسونی ءَ پرُوشِش ایت. ریش پادکیت "گُکّ" بیت. سنگے سرءَ بلگ ایت اگاں سرمہ ترک ایت بزاں مہ پُرش ایت بلے "گُکّ" بیت کسانیں گرنچ یا ڈِک. [شیرازی : گوک، گِنہ : برآمدگی دانہ ہای پشت دست]
گُکّ بندگ : گرنچ بندگ. دل ءِ گُکّ بندگ : بزاں کتایگ یا ساہ ءِ گٹ بیگ. گُکّ بوگ : زاھر یا سھرا بوگ، ھبرے ءِ دل ءِ گُکّ بوگ : تورگ یا بڑنیگ بوگ. گُکّ جنگ : چہ پُل ءِ رچگ ءَ رند پہ بَرءَ دَرچک گُکّ جنت. گُکّ دیگ : گرنچ دیگ. گُکّاں کرگ : بزاں تراشگ ءُ ھملسون کنگ.
- **گُکّ سُرک** : (گ ُ ک ک + س ُ ر ک) چیزے ھملسون مہ بیت. ھما چیز کہ لستہ ءُ ساپ نہ اِنت.
- **گَکّگ** : (گ َ ک۔ ک َ گ) مردمے کہ سک بازدارت ءُ باکارگ ئے ھم پہ شکل وَر بئیت، آئی ءِ باکارگ ءِ گکّگ گوش اَنت.
- **گُکّی** : (گ ُ ک۔ کِ ی) ھمائی ءَ کہ گُکّ پر اِنت، ھما مردم کہ آئی ءَ مزنیں ڈِکیں نشانے پر ءَ بیت.
- **گُگّتی** : (گ ُ گ۔ گ ُ ۔ تِ ی) گُدگُدی، گُدگُتی، گُگدی، گُگودی : بجار گُگدی، کلکلی، کچکلی،
- **گُگّدی** : (گ ُ گ۔ گ ُ دِ ی) گُگّتی، گُدگُدی، گُتگُدی، گُگودی، بارگ ءُ وَداھیں گرئے کہ چہ ننک ءُ منگ اِنت

یکے سکّر بارگ تر ءُ دومی سرئے زند تراِنت ۔ پُشت ئے رَگ رَگ اِنت، کماَنت ءُ گور ءَ سے کن آنت ۔ باز مردم ایشانی
شَم ءُ مُھرگ ھم وَنت ۔ گوش اَنت کہ ءِ کہ گلاک دَر کیت ایشی ءَ گور ءَ ئے دے کلاک رواَنت ۔

گگّر : (گ گ ۔ گ ز) مُنگے کہ باز دِرنگ ءُ پِراہ ءَ بیت ۔

گلرگ : (گ گ ۔ گ ۔ رَگ) مُنگے ءِ دِرگ ءُ پِراہ بیگ ۔ ریشے ءَ تُرگگ ، گھگ ءُ دپ ءِ پِراہ بیگ ۔

لگرینگ : (گ گ ۔ گ رِ ے ۔ نگ) مُنگ مُنگ کنگ ، انچوش کنگ کہ ءَ گلراِیت ۔ گوں تیراں گگرینگ ۔

گُگلی : (گُ گ ۔ گ ۔ لِ ی) گُلگلی : چوکہ بچوڑ ءَ اِنت کہ گُلڑ ءُ شیر کن اِنت چہ آرت ءُ جوڑ کنگ ءُ ماں تیل ءَ پچگ بیت ۔

گُگو : (گ گُ ۔ گُ و) کبجر ءُ رنگ ءَ مُرگے ، بُوتم ءُ زاتے بلے چہ بُوتم ءَ کستراِنت ۔ ٹیلگ ئے سک مزن آنت تو گوش ئے
زاناں چہ کل ءُ درا آتگگ اَنت ۔ سر تنگیں ٹیلگ اَنت ئے ۔ گوش اَنت کہ اے شُومیں مُرگے ۔ ایشی ءِ آواز اِنت :
کبچو کبچو ، ھر وھد کہ مردم ایشی ءِ توار ءَ اشکن آنت گوش آنت چِن وُگوالگ ءَ ئے کن ۔ ایشی ءَ "گُگو" ءُ "چری ری" ھم
گوش اَنت ۔ (بجار بُت)

گُگُودی : (گُ گ ۔ گ و دِ ی) بجار "گُگدی" ۔

گُگو

گُگل

گگوز ، گگیز ، گگاز : (گ ۔ گ و ز ز) (گ ۔ گِ ی ز ز) (گ ۔ گ ا ز ز) چیزے ءِ کَنگ ءِ توار ۔ گرانیں چیزے ءِ گرّینگ
ءِ توار ۔

گُگی : (گُ گ ۔ گِ ی) کسانیں جھلگ ءُ زاتے کہ بلے گردن ئے دراج اِنت ایشی ءَ گُگی ھم گوش آنت ۔ (بجار بُت)

گَل : (گَ ل) وَش ، شادہ ۔ وَشی ۔ وَ دلی ، مشکت ءُ آپ کہ جانشودگ ءَ رواَنت ۔ تمک اِک : مُبز گل ، جن گل ۔

گِل : (گِ ل) لیسانکیں ھاکے کہ بان بنداَنت ءُ ھشت جن اَنت ۔ ھاکوہ کہ آئی ءِ جند "گل" اِنت آئی ءِ گل ءَ زوراَنت
بان بنداَنت ۔

گُل : (گُ ل) پل ۔ دوستار ۔

گُل : (گُ ل) چو ناھیگا پارسی گالے کہ بزاَنت ئے پُل اِنت بلے ماں بلوچی ءَ پُل ءِ بزانت ءَ سک کم کارمرد بیت ۔ البت
ماں "گلا" ، "چو گُل زمین" ، "گُل رَگ" ءَ کارمرد بیت اگاں ناں بلوچی ءَ گیشتر پہ دوست ءُ گوشگ بیت ۔ گُلگدار :
وش گداریں مردم ۔

گُل : (گُ ل) ھمانشان ءُ گوش اَنت ۔ کہ تینگ ءِ جنگ ءُ نشانگ ئے کن اَنت ءُ بند اَنت ۔

- گَلّ : (گَ لْ لْ) ماھیگ ءِ گَلّ کہ چہ آیاں ساہ زُور اِیت کہ آئی ءِ آسگور ءِ چیرءَ اَنت . مردم ءِ ھما گوشت کہ آسگُرانی چیرءَ زنوک ءِ چیرءَ لوگان بنت ، کُٹینگ ءِ گَلّ . گوج ءِ گلّ ، مار ءِ گلّ .
- گِلّ : (گِ لْ لْ) گرد ، گردیں چیز ، بچار : " گِلّر "
- گُلّ : (گُ لْ لْ) گپ ، زندیں ءِ پُڑدریں گپ ، زھرگیپتگیں : گُلّ ءِ گُلّ .
- گَلاء : (گَ لَ ا) پہ گلایگ ءَ گوشتگیں گال ، لچہ ءِ راستے کہ آئی ءِ تہ ءَ وتی جند یا وتی کُٹم یا وتی مُلک ءِ مردم گلایگ بہ بنت ، ستا ، توسیپ .
- گُلاء : (گُ لَ ا) دُز ءِ تہ ءَ چہ تلاہ ءَ جوڑ کُرتگیں مُنگ ٹُنگیں مُھرگے کہ آئی ءِ زرد ا نگ ھم گوشں اَنت .
- گُلاتون : (گُ لَ ا تَ وْ نْ) جنینی نامے .
- گُلاش : (گُ لَ ا شْ) ھما کاہ کہ دلوت ءِ ماد لاک پہ ر دست ءَ چہ لاپ ءَ پد ءَ دَرکنت ءُ جاہ ایت ءُ پد ءَ ایر بارت ءُ روسیت ، مزنیں گُٹے بگٹے آپ . گُلائے شیر ، گُٹ ءِ گُلاٹ کنگ : بزاں گُٹ گُٹ ءَ وَرگ یا پہ دو مردم ءَ گوشگ بیت کہ یکے گُٹے گپت ءُ پد ءَ دومی ، چہ گُٹ ءِ مستر ءَ چہ تنگ ءِ کم تر کہ دو گُلپے .
- گِلاس : (گِ لَ ا سْ) لیٹو ، لیوان ، شیشگ ، بلور .
- گَلاک : (گَ لَ ا کْ) پوست ءِ ناوڈ اھی یے کہ پوست پیچ پیچ ءَ سپیت تر اَیت .
- گَلاگال : (گَ لَ ا گَ ا لْ) ھما گال کہ پہ نامگال گلایگ ءِ سازایگ ءَ کارمر دبیت . گرامر : اسم صفت .
- گُلام : (گُ لَ ا مْ) نوکر ، کاردار ، زَرّ زُرتگیں نوکر ، یک زلتے کہ ایشں ھما مردمانی کُٹم اِنت کہ پہ ناروائی دگہ راجاں چہ اپریکاءِ جنگلاں زبردستی گپتگ ءُ دگہ مُلکاں بہا کرتگ اَنت ، ھرچ یک سیا ھیں مردمے کہ اپریکائی رنگ ءَ اِنت بلے جوش رد اِنت .
- گُلاّم : (گُ لَ ا مْ) ھما مردم کہ دُژگ یا ماں جنگ ءَ گِرگ ءُ کاربندگ بوتگ اَنت ءُ پد ءَ اے مردم چو کہ دلوت ءَ بہا زورگ کنگ بوتگ اَنت .
- گَلاھگ : (گَ لَ ا ھَ گْ) بچار " گلایگ "
- گَلایگ : (گَ لَ ا یَ گْ) گلاھگ ، سازایگ ، کسے ءِ شریاں گوشگ ، کسے ءِ شریانی گپّاں جنگ .
- گُلباگ : (گُ لْ بَ ا گْ) گُل ءُ پُلانی باگ ، جنت ، بھشت .   اسپند ، مینو ، شُورگ .
- گُلبانگ : (گُ لْ بَ ا نْ گْ) گُل خان نصیر ءِ لچّانی جُنگیجی وانگی ، کوھنیں لچّھاں پہ سُروز ءَ گوشگ بوتگ .
- گَلبت : (گَ لْ بَ تْ) پتنیں کوہ ماھیگے . بچار بت تاکدیم 693
- گُلبو : (گُ لْ بُ وْ) ھما کہ چو گُل ءِ بو کنت . ھما کہ پُل ءِ وشّیں بو ءَ کنت . ھرچ رنگیں بھارکلاھے کہ وشبو اِنت . دوست ءِ ھم گوشگ بیت .
- گُل بی بی : (گُ لْ بِ یْ بِ یْ) جنینی نامے .
- گَلَپ : (گَ لْ لَ پْ) گلپ کنگ : بوجیگ ءِ کوھنیں تھگانی دیر کنگ ءُ نوکیں تھگ جنگ . مزنیں پات .

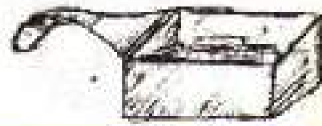
- گلپان : (گِ لْ پ ا نْ) موٹل ءِ ھما بھر کہ پہ گاڈی سر بری نیمگ ءَ اِنت ۔ چِکّل ءِ گل ءِ دیمپان اِنت ۔ 1968 Mudguard
- گِلپچ : (گِ لْ پَ چْ) چیزے کہ ماں گِل ءَ بدون ءُ ءُ بہ پچ ءُ ۔
- گلپَگ : (گَ ۔ لَ پْ پَ گْ) یکّیں گلمب ءُ ورگ ، آپ ءِ گلپ گلپ ءِ توار ۔ گلگگ ۔
- گلپ گلپ : (گَ لَ پْ گَ ۔ لَ پْ) آپ ءِ چلگگ ءِ توار ، آپ ءِ گُورچگ ءِ توار ۔ لاپ ءِ تہ ءَ آپ ءِ چلگگ توار ، چہ شیشگ ، آبدان یا کُرگی ءِ گٹ ءَ آپ ءِ درآیگ ءِ توار ۔ قلقل مینا ۔
- گلپلاس : (گِ لْ پَ ۔ لَ ا سْ) گلساں ، ھما مردم کہ گلساں ءِ کار ءَ کنت ۔ 1968
- گلت : (گَ لَ تْ) عربی ءِ غلط ءِ اِنت کہ بلوچی ءَ اے رنگ ءَ اِنت بزاں رَد ۔ نا راست ۔
- گِلتلام : (گِ لْ تَ ۔ لَ ا مْ) تلامے کہ چہ تھنگ ءِ جوڑ کنگ بیت چار دراجیں دستگ ءُ پہ کرآئی ءِ سر ءِ گل ایرکن اَنت ءُ دو مردم گپت ءُ بارت ءُ ۔ 1968 (بجاربُت)
- گُلتوبی : (گُ لْ تُ وْ بِ یْ) گپتوئے ءَ آئی ءِ پُل ءِ نام اِنت ، دوچے ءِ نام اِنت ۔

گلبت کد : ۱۰۰ س م   گلبت پٹّر کد : ۷۰ س م   گِلتلام

- گُلجان : (گُ لْ جَ ا نْ) نامے کہ پہ مردیں ءُ جنیں ھر دوئیناں زیرگ بیت ۔
- گُلچین : (گُ لْ چِ یْ نْ) تپنگ ءِ گوش اَنت ۔
- گُلچکن : (گُ لْ چِ کَ نْ) جوانیں چکن ۔
- گُلدان : (گُ لْ دَ ا نْ) پُل دان ھما لیوان یا کرزان کہ آئی ءِ تہ ءَ پہ بو ءِ براہ پُل مان کن اَنت ۔
- گِلر : (گِ لِ رْ) گِلرگ : ساپ ، سَلہ ، شیشار ، لتہ ۔
- گُلرنگ : (گُ لْ رَ نْ گْ) پُل ءِ رنگ ، سُہر ۔
- گُلرون : (گُ لْ ۔ رُ وْ نْ) پلّانی رنگ ءِ موسم ۔
- گُلزار : (گُ لْ ۔ زَ ا رْ) ھمود ءَ پُل سک باز اَنت ۔
- گِلڑ : (گِ ۔ لَ ڑْ) گرد چو کہ جوز ءُ جوزماک ءِ مازگ ءُ مُشتک ءَ ۔
- گُلڑ : (گُ ۔ لُ ڑْ) گُپکے پِکّا نیں چک کہ باز ڈولدار ءُ پڑ در اَنت ۔ پہ سُہر ءُ زندیں چُک ءَ ھم گوش اَنت ۔

گرک، شیر، ھیک ھر یک ءِ سترے ءِ گونڈیں چک ءِ گوش اَنت۔

- **گُلڑو** : (گُ لْ ل ُ ڑُ و) کسانیں گُلڑ۔
- **گُل زمین** : (گُ لْ ز م ی نْ) وتی مُلک ءِ زمین ءَ پہ دوستی گوش اَنت، بلوچستان۔
- **گُل ژانگ** : (گُ لْ ژ ا ن گْ) طبیعی دو چے ءِ نام اِنت۔ گُل مُژانگ۔
- **گُلسوگات** : (گُ لْ س وْ گ ا ت) گُلیں سوگات، سکیں جوانیں ٹیکی۔
- **گِلستگ** : (گِ ل س ت گْ) گِلیں زمین، ھما مُلک کہ آئی ءِ زمین گِل اِنت۔
- **گُل شاہ** : (گُ لْ ش ا ہْ) نامے، ورکہ گل شاہ ءِ کتاب۔
- **گِلک** : (گِ ل کْ) سُھریں رنگی ھنگے کہ واراں رنگ دئینت۔
- **گُلک** : (گُ ل ُ کْ) گُلناز یا گُلاتون ءِ نیم نام۔
- **گَلک** : (گَ لْ ل ِ کْ) نشتا نجاہ ءِ دو دئیں بزگوشت۔ گل ءِ لِک۔ گلِیک۔ بچار "کلِک۔

گلکدان

- **گِلکار** : (گِ لْ ک ا ر) ھما مردم کہ گِل کاری کنت، لچکار، بیگاری۔
- **گُلکار** : (گُ لْ ک ا ر) ھما چیز کہ آئی ءِ سر ءَ پہ ھر رنگیں ابریشم نکش ءُ نگار دو تگ۔ گُل دوچوک۔
- **گِلکاری** : (گِ لْ ک ا ر ی) لچکاری، بانبندیں اُستاءِ گوں گِل ءَ کار کنگ۔ بیگاری۔
- **گُلکاری** : (گُ لْ ک ا ر ی) گلکار ءِ کار بزاں نکش ءُ نگار کنگ، چکنکاری، دوچکاری،
- **گِلکدان** : (گِ لْ ک د ا نْ) واڑھانی رنگدان کہ گِلک آپ کن اَنت ءُ ستر ءُ پلّیں آنت ءُ نفتگ یا دار ءِ سر ءَ کشک رندانت۔ (بچار بُت)
- **گِل کش** : (گِ لْ ک ش) ھما کہ گِل کشّ ایت۔
- **گَلگَگ** : (گَ ل ک گ ن) چہ آپدان، شیشگ یا گُگّی ءِ جھلگ ءِ گُٹ ءَ آپ ءِ در آیگ ءِ توار۔
- **گلکنڈ** : (گِ لْ ک ن ڈ) کردچیں مچے کہ دانگ ءِ سھر اَنت۔
- **گِلگ** : (گِ ل گْ) گوں دوستاں زنگ ءُ جنگ۔ گلگ کنگ۔ گلگ دیگ۔ گلگ دار ءُ گلو۔
- **گَلگ** : (گَ ل گْ) کاروان (قافلہ) بازیں اُشترے کہ بار ءُ سامان ءَ لڈّانگ ءُ ھمراہ اِنت۔

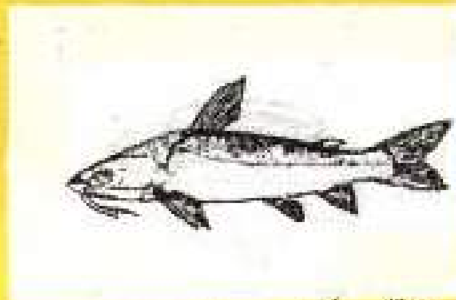
- **گُلگ** : (گ ُ ل گ) مردیں ءِ ھما مُوداں گوش اَنت کہ ڈراج اَنت گردن ءِ پُشت ءَ پچنگ اَنت ۔
- **گَلگ** : (گ َ ل ل گ) گُوات گرگ ۔ زھر بوگ ۔ گژگ ۔ پیچ پُلگ ۔ کپگ ۔ نُزپگ ۔ سَرپگ ۔
- **گِلگدار** : (گ ِ ل گ ۔ د ا ر) ھما مردم کہ گلگ دار اِنت ۔
- **گُلگدار** : (گ ُ ل گ ِ ۔ د ا ر) وشں گدارین مردم ۔ گُلیں گدار
- **گلگرک** : (گ ُ ل گ َ ر ک) گُل بزاں پُل ءِ گرگ یا کہ آئی ءِ رنگ ءِ نازرک ۔
- **گُلگرڈگ** : (گ َ ل ۔ گ َ ڈ گ) چہ کاری ئیں ٹپ ءِ ورگ ءَ یا چہ ھتہ ءَ گیش در دءِ مردم یا دگہ ساھدارے ءِ گُٹ ءَ گوں بے ھوشی ءُ بے سمائی ءَ توارے درکیت ۔ گرڈگرڈگ ۔
- **گلگ گام** : (گ ُ ل گ ۔ گ ا م) اُشتر ءِ روا بے بزاں ھما رواج کہ بلوہیں گلگ روت ۔
- **گُلگل** : (گ ُ ل ۔ گ ُ ل) دپ ءِ تہ ءِ شودگ ، گُلگل جنگ یا کنگ ؛ آپ دپ ءِ تہ ءَ کنگ ءُ گُبّاں چہ گوات ءُ پُر ءَ ءِ ھالیگ کنگ کہ گوں مے آپاں دپ شودگ ءِ بیت ۔ ءُ پد ءَ آپاں ڈن ءَ ریچگ ۔
- **گلگل** : (گ ُ ل ۔ گ ُ ل) چہ دار جوڑ کرتگیں پُرنگ ۔ داری پُرنگ یا چرک ۔

گلمال

- **گِلگلان** : (گ ِ ل گ ِ ل ا ن) گھنیچ ۔
- **گلگوات** : (گ ُ ل + گ ۔ و ا ت) چہ مزن گوج ءَ کستر اِنت گُل ءَ گوات اَنت ۔ گُلاں ءَ شیا عتابیں سبزیں کشکے بیر اِنت ، سَرگ زرد اِنت ، سر ءُ برز ءِ بچل کنت ۔
- **گِلمال** : (گ ِ ل م ا ل) دیوال ءِ کہ گِل جن اَنت ءُ دون اَنت پہ دستگی تھکیگے ءِ آئی ءَ مال اَنت ءُ لسر کن اَنت ۔ (بچار بت)
- **گُلمبٹ** : (گ ُ ل م ب) دپ ءُ پُرے دشیر یا دگر آپیں چیزے) گُبّانی پُرے ، چہ گُٹ ءَ گیشتر ۔
- **گُلمبگ** : (گ ُ ل م ۔ ب گ) آپین ءُ کمیں بزیں چیزے یکبارگی ورگ ، شیر گلمبگ ،
- **گِلمود** : (گ ِ ل م و د) بچار "گلمید"
- **گِلمید** : (گ ِ ل م ی د) گِل ءُ مید ۔ مردم ءِ زند کائی ماں گل ءُ میداں دونگ ،
- **گُل میھ** : (گ ُ ل م ے ھ) دار ءِ جوڑ کرتگیں میھ کہ دیوال ءَ ٹوک گ ءُ گُدے یا دگر چیزے ءِ زنجگ بیت ، الیس ءِ بندگ ، گُل میھ ، تمبو ءِ گلمیھ ۔

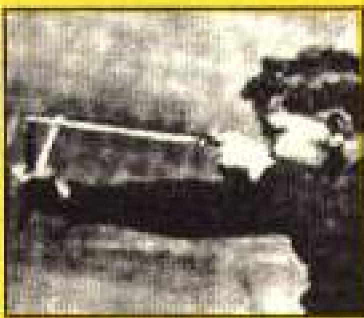
- **گلنار** : (گُ لْ نَ ا رْ) انار ءِ پُل کہ ھندوستان ءَ ایشی ءِ نام "انارکلی" اَنت کہ سلیم (بادشاہ جہانگیر) ءِ دوستار بوتگ. منٔ آنگیں گپے کہ آ وھداں سرکاری زبان پارسی بوتگ آ انارکلی ءِ نام گُلنار بوتگ کہ رندءَ ھندستانیاں ترینگ ءُ انارکلی کرتگ۔
- **گُلناز** : (گُ لْ نَ ا زْ) ، چوگُل ءَ نازرک یا کہ چوگُل ءِ پُل ءِ نازینک۔
- **گِلناک** : (گِ لِ نَ اکْ) ھما زمین بدوک ءُ بیت کہ نالگیر بیت۔
- **گُلنام** : (گُ لْ نَ ا مْ) چہ عبدرین نام ءَ ابید دگہ نامے پہ دوستی ءُ واھگ کسے ءِ پر کنگ یا بندگ ءُ بیت۔ لہٓ کار چہ وتی جبند ءِ نام ءَ ابید یک دگہ نامے وت ءَ پر کن اَنت کہ ماں لچھاں آئی ءِ کارمرد آسان بیت۔ اِک "مصلح الدین ءَ "سعدی" محمد شمس الدین ءَ "حافظ" ، اسداللہ خان ءَ "غالب" ، زُرتگ. بلوچی لچہ کارھم پہ "آزات" ، "زھیر" ، "جگر" ، "شاتِ" ، ءِ نام زُرتگ بیگ ءِ اَنت کہ ایشی ءَ "تخلص" گُوش اَنت ایشی ءَ "ندنام" ، "ھم گُوش اَنت بلے "ندنام" پہ سرجمیں ندکارانی گُلناماں گُوشگ بیت۔
- **گُلنب** : (گُ لْ نْ بْ بْ) بچار: گُلمب

گلّو کد : ۳۰ س م

- **گُلنگ** : (گُ لْ نْ بْ گْ) بچار: گُلمبگ۔
- **گُل نجگ** : (گُ لْ نَ جْ گْ) بلوچی دوچے ءِ نام اِنت۔
- **گُلندام** : (گُ لَ نْ دَ ا مْ) نازرک جان ، دوستار ءِ ساڑا ءِ گلابزاں آئی ءِ اَندام چوگُل ءِ پُل ءَ اَنت۔
- **گلّو** : (گَ لُ وْ) گُٹ ، گُلو - چہ گُٹ ءُ گُلو ءَ کپگ : چہ بازیں کوکار ءُ جاک ءَ گُٹ ءِ روگ ۔ (بچار: بُت)
- **گُلو** : (گُ لْ وْ) نامے۔
- **گِلو** : (گِ لِ لَ وْ) گِلگ۔
- **گَلّو** : (گَ لْ لُ وْ) ماھیگے کہ ایشی بازرات بنت ، "بارگاھی" "شیرادگ" ، "رنجی" ، "کلو" ، گیک ، "کگی" ، "گینتی" ، "دوبُر" ، آسی۔
- **گُلو** : (گُ لْ لُ وْ) غلام علی ، غلام حسین ءِ رنگیں نامانی گُونڈک۔
- **گِلوتگ** : (گِ لْ لِ وْ تْ گْ) ، بگر یوک وڈ ءَ زنگ جنگ یا کِلگ کنگ یا گپ جنگ ، بگلوتگ گرگ۔
- **گلوژد** : (گُ لْ وْ ژْ دْ) بچار: گُلوشت

- گلوشت : (گ۔ ل۔ و۔ ش۔ ت) ڈرچک یا وَل ءِ ھابر کہ چہ پُل ءِ بُن ءَ تَرکی گیشّ انگ بلے پُل ءِ ھش آتگیں بُن ءَ انگت دپ ءَ انت البت کپگی انت۔
- گلہ : (گ۔ ل۔ ل۔ ہ) گندیم۔
- گلہ رون : (گ۔ ل۔ ل۔ ہ۔ ر۔ و۔ ن) گلہ ءِ رُنگ ءِ وھد (مارچ، اپریل)
- گلہ کِش : (گ۔ ل۔ ل۔ ہ۔ ک۔ ش) گلہ ءِ کشگ ءِ موسم ۔ گلہ ءِ تھکار ءِ موسم (دسمبر)
- گُلی : (گ۔ ل۔ ی) گل بی بی یا گلسون ءِ نیم نام ۔ گل محمد ءِ نیم نام
- گلیپ : (گ۔ ل۔ ے۔ پ) ، ڈلکو ، وَرگڈان۔
- گلیر : (گ۔ ل۔ ل۔ ی۔ ر) گَٹ ءِ چیر ءِ لونجانیں گوشت ۔ پس ءِ گُٹ ءِ چیر ءَ دو لونجانیں گوشت ءِ ٹُکر انت۔ (بچار ءُت)
- گُلیر : (گ۔ ل۔ ے۔ ر) جنگ ، جمکیں دار ءِ ھر دو سراں ڈراجیں ربڑے ءِ دوئیں سراں بندانت کہ پہ مُرگ ءِ شکار ءَ کارمرد بیت "غلیل"۔ (بچار ءُت)

گُلیر

گلیر

- گلیرگ : (گ۔ ل۔ ل۔ ی۔ ر۔ گ) لھتے پس ءِ گُٹ ءِ چیر ءِ جتکے وڈاج بُریں جُلمب لونجان بیت۔
- گلیٹر : (گ۔ ل۔ ل۔ ی۔ ٹ۔ ر) گوک یا کاٹیگر ءِ گردن ءِ چیر ءِ وڈاجی ءِ لونجانیں گوشت رنگیں پوست کہ آ ءِ شگورانی چیر ءِ بگر دانکہ سینگ ءَ رس ایت مُرگ ءِ گلیر ۔ مردم ءِ گلیر۔
- گُلین : (گ۔ ل۔ ے۔ ن) جنینی نامے۔
- گلینگ : (گ۔ ل۔ ل۔ ے۔ ن۔ گ) تاچینگ ، پہ زور چہ یک جاگھے ردان دیگ ۔ ادلاک ءِ گلینگ : سوار بیگ ءُ تاچگ ۔ ھکل کنگ۔
- گَم : (گ۔ م) اندوہ ، رنج ، بیگر۔
- گُم : (گ۔ م) گمار ، بیگواہ ، بے سوج ۔ گم ءُ گار۔
- گمار : (گ۔ م۔ ا۔ ر) بچار "گُمبارہ"
- گماں : (گ۔ م۔ ا۔ ں) باز گم ۔ گم ءِ باز "گماں"

- گمائن : (گ ـَ م ا ئ ن) نامے
- گمان : (گ ـَ م ا ن) شک، زانگ، سما، گت، اُمیت، گت ءُ گمان ۔
- گمانی : (گ ـَ م ا ن ی) نامے مردینی ۔ گم ، بیاز گمان ، گم ءِ بھر گمانی بھر
- گمب : (گ ـُ م ب) چینیں لٹئیں چہ دست ءِ دل ءَ کتیں مستریں گردیں سنگے کہ گمبی لیب ءِ کار مردبیت ۔ پہ کینٹکی ءِ کپتی لیب ءَ ھم گمب کار مردبیت ۔
- گمبارگ : (گ ـُ م ب ا ر گ) ٹوپ ءِ توار ۔
- گمبارہ : (گ ـُ م ب ا ر ہ) گمبارو : ٹوپ ، مزنیں ٹوپ ،
- گمبد : (گ ـُ م ب د) انچیں گس کہ آئی ءِ سر گرد ءُ ببیت ۔ گمبد ۔ (بچار بُت)
- گمبی : (گ ـُ م ب ی) لیبے کہ کسانیں کلّے گوج اَنت، لیبچ ءِ اوشتا اَنت پہ کلّ ءَ اِشش دوردیت ۔ ھرچی کلّ ءَ نہ کپ اِیت چہ آیاں یکے ءَ پہ گمب جن اَنت ۔

- گمت : (گ ـَ م ـَ ت) ھما آپ کہ بوجیگ یا گرانچیں دریائی اولاکے ءِ تہ ءَ چہ تہت گانی شَم ءِ دَراں کم کم ءَ چکّ اِیت ءُ جم بیت ۔
- گمتان : (گ ـُ م ت ا ن) (دیجگوری) بندول جنین ءِ پشک ءِ کپتگ (گپتان) گومتان ۔
- گمتیل : (گ ـَ م ت ے ل) گمانی تیلانک دیوک یا تالان کنوک ۔ نامے ۔
- گمجت : (گ ـَ م ج ـَ ت) گمزوگ ، ھما کہ گاں جنگ ءِ پروشتگ ۔
- گمداد : (گ ـَ م د ا د) نامے ۔
- گمدوست : (گ ـَ م د و س ت) ھما مردم کہ آئی ءَ گم دوست بیت ۔ واھگدار دتی گم جتیں دل ءِ گوش اَنت ۔
- گمر : (گ ـَ م ر) (دیجگوری) گمرو، کشار ءِ گمرکنگ بزاں گمروکنگ یا زبرپاد آنگگ ۔
- گمراہ : (گ ـُ م ر ا ہ) بے پرواہ، مست ۔
- گمرو : (گ ـَ م ر و) کشار ءِ گمروکنگ بزاں زبرپاد آنگگ ۔

گمزد : (گَ مْ زَ دْ) گمزدگ بچار " گمجت " .

گمزدگ : (گَ مْ ـ زَ دَ گْ) بچار " گمجت " .

گمزیر : (گَ مْ زِ ی رْ) گموار، گمانی زیروک، گمانی بھرکنوک ۔

گمساچ : (گَ مْ سَ ا چْ) ھمائی ءَ کہ گم ساچ اِیت ۔

گمسراچ : (گَ مْ سْ رَ ا چْ) ھما کہ گماں سراچ اِیت بزاں اگاں یک گے دیر بیت یا کوھن بیت ءُ پدءَ تازگ ءُ نوک ءِ کنت ۔

گمشاد : (گَ مْ شَ دْ) مردینی نامے ۔ گوں گماں شادان ءُ وش ۔ ھماکس کہ گماں پہ شادھی ءُ وشّی ترّین اِیت ۔

گمشان : (گَ مْ شَ ا نْ) انچوش زرشان ءَ زرّ ڈیلکن اَنت ۔ گم شان ءُ گم ۔

گمک : (گُ مُ کْ) گمداد ءُ نیم نام، نامے ۔

گمگمار : (گُ مْ گُ مَ ا رْ) گڑانیں توار ۔ زرمبشت ۔

گمگمارگ : (گُ مْ گُ مَ ا رَ گْ) گرند ءِ یا گرند ءِ ڈولیں توار ۔ درد ءِ سکّیں گیر آرگ ۔

گموار : (گَ مْ وَ ا رْ) گم وروک بزاں کسے ءِ گم ءَ کنگ ۔ پہ کسے ءَ گم کنگ ۔ کسے ءِ درد ءَ ورگ کسے ءِ بیگر ءُ مھیال ءَ دارگ ۔

گمواری : (گَ مْ وَ ا رِ یْ) مونسی، درد داری ۔

گمی : (گَ م یْ) نامے ۔

گمیز : (گَ مِ ی زْ) کشم ءِ لُوپ ءَ " آبدست " ءَ گوش اَنت ۔

گمیگ : (گَ مِ ی گْ) چہ گماں بار ۔

گناباد : (گَ نَ ا بَ ا دْ) یک جاگھے نام اِنت بلوچستان ءَ ۔

گنارگ : (گِ نَ ا رَ گْ) دارگ، زیرگ ۔ لگام ءِ کچّایگ بچار " گیناردگ "

PrB,LWD;GINARAGH,PP GINASHTA: to hold , to take. Possession of, pull (a bridle)

گناس : (گُ نَ ا سْ) گناہ، ردی ۔

گناہ : (گُ نَ ا ہْ) ردکاری ۔ بدیں کار ءِ کنگ ۔

گنب : (گُ نْ بْ) بچار " گمب " ۔

گنبارگ : (گُ نْ بَ ا رَ گْ) بچار " گمبارگ " ۔

گنبداپ : (گُ نْ بُ دَ ا پْ) ھما گوات گیتگیں گمب دو کہ آپ ءِ سرءَ پادکیت ۔

گنبی : (گُ نْ بِ یْ) بچار " گمبی " ۔

گنج : (گَ نْ جْ) مال، دنیا، ھزینہ، زرّ ۔

گنج : (گَ نْ جْ) کل کشتگ، کول، بازرھریں بومگے ۔ زھرتھل، کوس، دگد ءِ)

- گنجاباد : (گَ نْ۔ جَ اَ۔ بَ ا دْ) سرباز ءِ یک شہرے ءِ نام اِنت کہ چہ رُودبن ءَ چیر اِنت۔ میتگ ئے کسان اِنت۔
- گنجاتون : (گَ نْ۔ جَ ا۔ تُ وْ نْ) نامے۔ گنجے ءِ بانک۔
- گنجان : (گَ نْ۔ جَ ا نْ) جنینی نامے۔ ھاکماں گنجان اِنت + باز گنج۔
- گنجل : (گَ نْ۔ جُ لْ) گنجاتون ءِ نیم نام۔
- گنجک : (گَ نْ۔ جُ کْ) جنینی نامے۔ کسانیں گنج۔
- گنج ول : (گُ نْ جْ ءَ وَ لْ لْ) گنج ءِ ول۔
- گنجی : (گَ نْ۔ جِ یْ) گنج ءِ واد + گنج ءِ۔ نامے۔
- گنجی گنجلان : (گَ نْ۔ جِ یْ + گَ نْ۔ جُ لَ ا نْ) بلوچی داستانے ءِ باجن اِنت، ھمے داستان گوں ءے نام ءِ زانگ بیت۔
- گند : (گَ نْ دْ) لذ، گس، گند ءِ گس۔
- گُند : (گُ نْ دْ) مردین ءِ کیر ءِ چیر ءَ، دو ھیک ماں پیلکے ءَ اَنت ءِ لوبجان اَنت۔
- گنداکو : (گَ نْ۔ دَ اَ۔ کُ وْ) درمانے کہ آس ءَ کن اَنت ئے سک بوکنت۔ جِنّ ءِ گنداکو : دو مردم گوں یک دگرے ءَ نہ سیل اَنت گرہ اگوش اَنت " پلانی مُپلانی دت ماں وت جِنّ ءِ گنداکو اَنت۔
- گنداوگ : (گَ نْ۔ دَ اَ۔ وَ گْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔ ۔ گوربات یا مُجیں گنداوگ۔
- گِندشت : (گِ نْ۔ دِ شْ تْ) میم، گِندگ ءِ جند، گرشت۔ 1.12.1965
- گِندگ : (گِ نْ۔ دُ کْ) یک مردے دگرے ءِ لوگ ءَ پہ آئی ءِ گِندگ ءَ روت ایشی ءَ "گِندک" گوش اَنت: باجی بدلے گِندک آوزے۔
- گِندکی : (گِ نْ۔ دُ۔ کِ یْ) ھامردم کہ پہ کسے ءِ گِندگ ءَ کیجابنت ءَ روَاَنت (گیشتر پہ جنیناں گوش اَنت) آیاں گِندُکی گوش اَنت۔ "اے جنین گِندکی اَنت" بزاں کسے ءِ گِندک ءَ روگ ءَ اَنت۔ پہ گِندکی روگ چیزے کہ بھائی یا دست جنگی نہ اِنت بلکیں تھنا پہ چارگ ءَ ایر اِنت۔
- گِندگ : (گِ نْ۔ دَ گْ) پہ چم چیکنزءِ رنگ ءُ ڈول ءِ زانگ۔ چارگ ئے کار اِنت۔ گِند مرگند : برے گِندگ بیت ءُ برے نہ بیت۔
- گندگ : (گَ نْ۔ دَ گْ) بد + ھراب + زد +
- گُندگوج : (گُ نْ دْ گُ وَ جْ) گوکلے چوکہ موکو ءَ اَنت بلے چہ موکو ءَ مستر اِنت۔ راہ ءَ سک تُرند اِنت۔
- گِندگُش : (گِ نْ دْ + گُ شْ) شیلی وژن۔
- گندل : (گَ نْ۔ دَ لْ) سرجمیں بسترہ + کوھنیں نپاد + رَلّی یا رِلّی + گندلاں روگ : وپت ءُ واب کنگ، شبرہ۔
- گندم چار : (گَ نْ دُ مْ + چَ ا رْ) مُرگے۔
- گِندنِند : (گِ نْ دْ + نِ نْ دْ) گِندنِند کنگ : گیشتر پہ یک اُڑے ءِ گیشینگ ءِ ھاترءَ کرتگیں دیوان ءَ گوش اَنت۔ یا کہ یک بُنگیجے ءِ بارہ ءَ گپ جنگ ءِ ھاترا ءَ دیوان کنگ۔

- گِندوک : دگِ نْ۔ دُ وْکْ) ھماکس یا چیز کہ گندایت : عینک، نظارہ " Spectacles " چم ءِ دیدوک ۔
- گَندہ باک : دگَ نْ۔ دَ ۂ۔ بَ اکْ) ناوُداھی یے کہ با کارگ بوکن انت ۔
- گَندیم : دگَ نْ۔ دِ یْ مْ) گلّہ ءِ دان، گندیم ءِ سرے : بزاں گندیم ءِ دانگ ءِ گراں ءِ سنگ ۔
- گَندیمی : دگَ نْ۔ دِ یْ۔ مِ یْ) ھما کہ گوں گندیم ءِ شِیادی کنت یا کہ چہ گندیم ءِ جوڑ بوتگیں، استارے کہ اگاں چہ شامانی دھد ءِ رندورکیت گڑا چِدءِ رند گندیم کِشگ شَتر نہ انت ۔
- گَنڈ : دگَ نْ ڈْ) گند ءِ سِند : بھر ءِ بانگ۔ بُرّ بین یا بُرّ ءِ بزین ۔
- گُنڈار : دگُ نْ۔ ڈَ اڑْ) بجار، گُونڈار ۔
- گُنڈیل : دگُ نْ۔ ڈِ ے لْ) کانڑیل ۔
- گَنز : دگَ نْ زْ) پیشکان ءِ جیمڑی ءِ نیمراہ ءِ بندے کہ ایشی ءِ لیچّر زنڈ ءِ وشّ بنت ۔
- گَنش : دگَ نْ شْ) بدیں ءِ جُونیں بُو ۔
- گُنش : دگُ نْ شْ) بچ ءِ گُنش یا گُش ۔
- گُنگ : دگُ نْ گْ) ھما مردم کہ گپ جت مہ کنت ۔
- گُنگدام : دگُ نْ۔ گُ۔ دَ امْ) پس ءِ گوک کہ چو مردم ءِ گپ جت نہ کن انت ۔
- گُنگرو : دگُ نْ۔ گُ۔ رُ وْ) ژانگ۔ ژانگوک ۔
- گَنگ سر : دگَ نْ گْ۔ سَ رْ) ھیران، اباشکو ۔
- گِنگُش : دگِ نْ گُ شْ) گِندگُش، ٹیلی وژن ۔
- گَنگل : دگَ نْ۔ گُ لْ) لیب ءِ گوازی، لیب ءِ گنگل، گَل ءِ گنگل۔ بکیں، گنج گل بزاں گلانی گنج ۔
- گَنگو : دگَ نْ۔ گُ وْ) مردینی نامے ۔
- گنواں : دگِ نَ وَ انْ) اے ھمے نبا یا نباکن ئے ! ءِ گال بیت ۔
- گَنوک : دگَ۔ نْ وْکْ) بے سار، بے ھوش، ھما مردم کہ آئی ءِ وتی ءِ دنیا ءِ سمائیست ءِ ھرچی کنت کنت۔ ھما مردم کہ زانگ ءِ سما ءِ پھک یلہ داتگ ۔
- گَنوکی : دگَ۔ نْ وْ۔ کِ یْ) گنوک بیگ۔ بے ساری، بے زانت ءِ سمائی ءِ گُڈّی سیم سر۔ پلانی ءِ سرءَ پہ گنوکی ءِ داتگ یا جتگ : چیہ واری پلانی ءِ سر پہ گنوکی ءِ جتگ۔ سر پہ گنوکی کش اتگ۔ پہ گنوکی روگ۔ پہ گنوکی تترگ، پہ گنوکی ٹران کنگ۔ پہ گنوکی گپ جنگ ۔
- گِنَہ : دگِ نْ نَ ہْ) جاگھے ءِ نام انت ماں کیچ ءَ ۔
- گُنھکار : دگُ نَ ہْ۔ کَ ازْ) میاربار، ژدکار
- گَنّی : دگَ نْ۔ نْ یْ) مزنیں ٹُکر بلے گوشت یا ماھیگ ءِ کانگ ءِ ۔
- گو : دگُ وْ) کاریگر۔ گوک

- **گو** : (گ ُ و) گوشتءِ کسانگال (۲)
- **گو** : (گ ُ وْ) ھمے گندکہ چہ مردمءِ رُتاں درکاینت۔ گیت۔ طب : گوٹ: پشل گاو۔
- **گواپ** : (گ وَاپ) دہ یا پانزدہ وازرون (یا بازجاگہءَ پنچگ یک گواپے بیت) (۲) گوپتگیں۔
- **گواپار** : (دووداریک کن اَنت وُ ذراجیءَ دار بنداَنت الیشیءِ سرءَ ماھورتاپءَ دینت، یاکہ ھمے رنگءِ دار بنداَنت۔
- **گوات** : (گ وَاتْ) گوات کہ گشّ ایت چہ ھمیشیءَ ذراھیں ساھدار زندگ اَنت۔ طب: وا۔ پا: پاد: باد، واد۔ پھ ارمص (وات)۔ ستا: جاسرم بہ گوات ءِ بند بندگ: نہ لوتگیں کارکنگ۔ گوات جن بیگ: بچار "گو گوات جنگ: دَنگ، گوات دیگ۔ گوات ءِ دارگ: بزاں نہ کشگ۔ گوات دیگ: لبزءِ مشک ءِ، کسےءِ جنگ ءُ آئیءِ دپ ءُ دیمءِ گوات دیگ، لونسانی یاگرازانی گوات دیگ بزاں زھرگرگ۔ گوات ءَ دیگ: دلے گوات ءَ دیگ بزاں سیل گرد کنگ۔ گوات ءِ رچگ: بزاں کم کنگ۔ گوات ءِ سرکنگ: بزاں کشگ یا بُنگیج کنگ۔ گوات ءِ سرگ: بزاں گوات ءِ کم کشگ یاکولے کولے کشگ۔ گوات ءِ کپگ: کم کنگ، گوات ءِ کپگ مردم ءِ بزاں تھل آیگ۔ گوات ءِ کشگ: گوات جنذءِ، مردمءِ، گوات دانگیں چیزے ءِ۔ گوات کنگ: دَنگ، گوات کنگ سرءِ چہ نزوری، سبکّیں گوزءِ (اے گوز منی دستءِ گوات کنت)۔ گوات گرگ: زھرگرگ، پادآیگ، رُپگ زیمءِ، مُرتگیں جونءِ۔ گوات ءِ گرگ: شکاریءِ گوات ءِ گرگ بزاں اندیم کنگ
- **گوات جت** : (گ وَاتْ ءج ت) بچار "گواجت"
- **گوات جن** : (گ وَات ءج ن) بچار "گواجن"
- **گوات چینگ** : (گ وَاتْ ءچ ے ن گ) چہ پچءَ ھاناہءُ کلونٹ کہ گوات اِش دَور دَنت ءُ گریب ءُ بیزکاراِش چِن اَنت۔
- **گوات سَر** : (گ وَاتْ ءس ر) گوات ءِ سر، پَٹ، ڈَن۔
- **گواتگ** : (گ وَاتَ گ) درمانے کہ سے راست اِنت (۱) بتنیں گواتگ (۲) سندیءِ گواتگ (۳) مکرانی گواتگ طب: واتگ، پا: بادبان۔
- **گوات گر** : (گ وَاتْ ءگ ر) بادگیر، ماڑیانی سرءُ بھر، کلاتانی بُرزیں مچپ۔ PPR.LWD. GWADH-GIR Windy
- **گواتو** : (گ وَاتُ وْ) دَموک، گواتگیجن یا گواگیجن۔

(بجلی یا معمولی) گروکگواتو
- **گواتیگ** : (گ وَاتِ ی گ) گواتی لیب کنوک۔
- **گواجار** : (گ وَاجَ ار) گوات جار، بزاں جارکہ گوات ئے بارت کہ آئیءِ اشکنگ ءُ نہ اشکنگ ءِ بزانت یک اِنت۔ گواجار آرگ: گواجار دیگ، تھمت، ترس ءُ بیم، نامدپ: (خلوجنی مردے نہ اِنت ھشک ءَ جناں گواجاردنت)ترءِ گواجارگ: بہ دپ ترءِ گواجینگ۔
- **گواجت** : (گ وَاجَ ت) گوات جت۔ گوات جتگیں۔ گواجتیں مَل: مستیں بورکہ گوات ئے گیشتر مست کنت۔
- **گواجن** : (گ وَاجَ ن) گوات جن۔ گوات جنوک۔ گواتگیجن، دَموک، گوات جتگیں، گواجن بیگ بزاں گوات لگ اِتگیں۔

ناذراھیں مردم ءَ گوش اَنت ءَ ڈُن ءَ مرو گواجن بیئے "گوات جت۔

- **گواجینگ** : (گ وَاجِ ے ن گ) توارینگ، گواجارگ، پُورت گواجینگ، تِزگواجینگ
- **گواجن** : (گ وَا۔ جِ ن) ھماھر یا کارہ کہ آئی ءِ گواھی ھست۔ شاھدی، زاھر، سھرا، پدرا، راستی۔
- **گواچنڈ** : (گ واچَ ن ڈ) نیمروچ ءَ کہ ساھگ تَرّایت۔ گواتے کَشّ اِیت ھمے وھد ءِ نام اِنت گواچنڈ۔ گوات چنڈ ءِ وھد۔ روچ کر لیٹ اِیت زُھرہ ءَ رَندکمتیں گوات سُر اِیت ھمے وھد ءَ کار دار لَڈّ اِیت اے وھد زُھرہ ءَ رند ءُ اَسُرہ ءَ پیش اِنت۔
- **گواچنی** : (گ وا۔ چِ نِ ی) گواھی ءَ، شاھدی ءَ، زاھری، سھرائیں۔ راستی۔
- **گواچی** : (گ وَاچِ ی) تُھپہ، ٹیکی، دلوشی ءِ چیز، بانچی، بانچیگ، توشگ، گریبانی مستگ امیرانی گواچی۔
- **گواچین** : (گ وَاچ ے ن) گواچن
- **گوادر** : (گ وَادَر) سرجمیں بلوچستان ءِ جوان تریں بندن کہ بلوچ سرداراں ءَ پہ مُشکت ءِ سردار زادگے ءَ ۱۷۸۳ ءَ پہ مھمانی

گوادر ءِ ندارگے
چہ دیمی زِرہ ءَ

دا تنگ اَت کہ رَند ءَ پہ بُنگی بُرتگ اِش ءُ ۱۹۵۸ ءَ انگریز ءَ گوادر ءِ مردم ھچ سھیگ نہ کُرت انت ءُ بے جُست ءَ چہ مشکت ءِ سرکار ءَ پچ گپت ءُ پاکستان ءِ سرکار ءَ دات (بچار بت)

- **گوار** : (گ وَار) کاھے، باجی یے کہ الیشی ءِ بَراں گوں پوست ءَ نارُشت کن اَنت۔
- **گوارچ** : (گ وَارچ) گُدے کہ دیم دار اَنت ئے ءُ مُرگ ءِ شکار کن اَنت۔
- **گوارگ** : (گ وَارگ) ھور ءِ گوارگ، ھور ءِ رِچگ، چہ جمبراں آپ ءِ رچگ، جمبر ءِ گوارگ، نمب ءِ گوارگ۔ کاپر ءِ گوارگ۔ ارس ءِ گوارگ، تیر ءِ گوارگ، ریک ءِ گوارگ۔
- **گوارگو** : (گ وَارگ و) پنجگور ءِ یک کَورے ءِ نام اِنت۔
- **گواز** : (گ وَاز) دوئیں دستان کہ پَنّان ءُ چہ یک دستے ءِ لنگک ءَ بگر دا انگہ دومی دست ءِ توکی لنگک ءَ اِے ذراجی ءِ نام "گواز" اَنت۔ تازی ءَ "باع" تُرکی ءَ "ھتلاچ" پا : بازیا کہ بازہ انت
- **گَواز** : (گ وَاز) چش ءِ ذرچک ءِ دار ءِ سرَبُر ءِ پوست۔ ھر ذرچکے ءِ دار ءِ پوست۔ گَواز جنگ : بَراں گواز ءِ دیر کنگ کہ تریں دار ءَ پہ ڈنڈا یا تیری مُنذرجن اَنت دا انگہ گَواز چہ دار ءَ جتا بیت۔ گَواز دیگ : گُدءَ گواز ءِ رنگ دیگ۔ اُشتر ءِ دینت ئے۔

- **گوازی** : (گ وازِی) لیب۔
- **گوازینگ** : (گ وازِے ن گ) ذرک ءُ میدان ءِ چہ کسے ءَ گوزگ، آئیءَ رند ءَ پشت گیجگ، اِلّگ (امیدی زبان ءَ)

تلک ءُ گوزی ءِ لیب ءَ یکّے سرکنت آئیءِ تلک چہ دومی ءِ سرءَ گُزگیں تلک ءِ نشان ءَ ءَ بگوزایت ایشی ءَ بزاں آ گوازین ایت۔
گوازینگ : چہ آپ ءَ بزاں چہ آپ ءَ آدست کنگ، چہ سرءَ گوازینگ کارے ءِ بزاں کارے ءِ برابری ءَ نہ کنگ، اٹل دیگ ءُ چہ وقی سرءَ دیر کنگ۔ چہ کارءَ گوازینگ بزاں چہ کار ءِ ھدءَ برگ۔ پُتارینگ، پُترینگ، انچوش کنگ کہ بگوزایت۔

- **گواڑگ** : (گ واڑگ) کُرمگ، کُرومگ، بزاں نہ ترک اِتگیں پُل۔
- **گواس** : (گ واس) گوش کنوک کہ مُروارد ءِ پٹگ ءَ دریاءِ ایرکپ اَنت (چہ عربی : غوّاص)
- **گواسولکان** : (گ واس ؤل ک ان) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ـــ رنداں ماں گواسُلکاں ھبردارکن۔

سربازءَ، چہ ذِربگاں ءَ بُرزانت۔

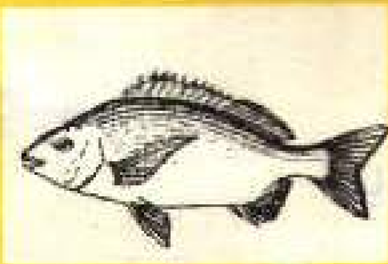
- **گواش** : (گ واش) چہ کوہ ءَ کہ آپ جھلاد بیت سرجھلیں نزاھگ گیت کہ "شان" ءُ گوش اَنت۔ چہ شان ءَ جھل ترانت "گواش"، چہ "گواش" ءَ دیھات۔ آپ چہ کورءَ کہ لیٹ ایت۔ وقی کہ آئی جھلیں زمین ءَ گیت اے زمیناں "گواش" "گوش" اَنت۔ کورءِ ھمّا کرّ کہ جھل اِنت مُھار ءِ آپءَ گیت۔ دامن، کرّ، جھل تریں کرّ یا دامن۔

(۲) پس مُیشانی بندجاہ ؟ (زاھدان ءُ گشّ)

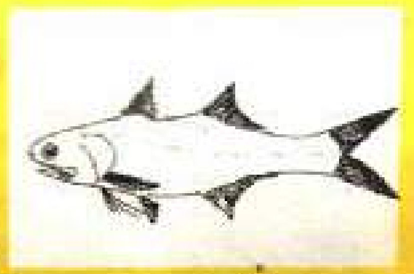
- **گوَاک** : (گ وَ وَ اک) گپ جنگ ءِ ھاٹ (نفرِ ناطقہ : پارسی "اسپھبدُ خورہ ب ق)
- **گواگیچین** : (گ واگ ے چ ی ن) گواتو، دموک۔
- **گوّال** : (گ وَ وَ ال) گوکانی شپانک ھما مردم کہ گوکاں ولین ایت بزاں چارین ایت۔ گوپانک بزاں "گوک پانگ"۔
- **گوالگ** : (گ وال گ) چہ مودءَ جوڑ کرتگیں مزنیں درپ کہ جوگونی ءِ ڈول ءَ گوپتگ۔
- **گوالگ دوچ** : (گ وال گ۔ دوچ) گوندوچ، ھما سیچن کہ گوں آئیءَ گوالگ دوچ اَنت (شیرازی : جوالدوز : نوعی سوزن درشت است کہ جوال بدان دوزند) ۲۔ ھما مردم کہ گوالگ دوچ ایت۔
- **گوامیچ** : (گ وام ی چ) اسپیتیں مسک ءِ بوتگ (شیاھیں مساک ءِ بوتگ ءَ "کوھلو" گوش اَنت) وڈی بوتگے۔
- **گوامیچک** : (گ وام ی چ ک) بچار "گوامیچ"
- **گوامیلگ** : (گ وام ے ل گ) گوامیل دیگ، بلائی دوت ماں آپ ءَ گوامیل داتگ۔ آپ ءِ تہ ءَ بے سیت ءَ پنڈگ ءُ ترکنگ۔
- **گوانز** : (گ وان ز) بازجوانیں ماھیگے۔ کد : گیش چہ گیش ۲۰۰ س م (بچار بُت تاکدیم 705
- **گوانزگ** : (گ وان ز گ) گونڈیں ھندول کہ شُتُک ءَ آئیءِ تہ ءَ واپین اَنت۔ (بچار بُت تاکدیم 705
- **گوانک** : (گ وان ک) توار، برزیں توار، کسے ءَ گوانک جنگ۔ جار جنگ، ماھیگ ءِ گشگ ءِ یک موسمے۔ گوانک جنگ۔ گوانک پرکنگ۔ گوانک کنگ۔
- **گوانکو** : (گ وان ک ؤ) (ٹیلیفون) گوانک کنوک۔ جاتوگ کہ شپ ءَ مردم ءَ گوانک کنت ءُ بارت ءُ گول کنت۔ ھاتف۔
- **گوانگال** : (گ وان۔ گ ال) ھماگال کہ پہ کسے ءِ توار جنگ ءَ کارمرد بیت۔ گرامر : حرف ندا۔

- **گوٗاہ :** (گ۔وَا۔ہ) نشان، زاهری، سهرا هستی ؛ گواهگ : هست بیگ ۔ نه گواهگ : نه بیگ ۔
- **گوٗاهتگ :** (گ۔وَا۔ہ۔تَ۔گ) ماهیگے کہ ورگ ءِ وَشّ اِنت ، جندئے هم ڈولدار اِنت ۔ (بجار بُت)
- **گوٗاهگ :** (گ۔وَا۔ہ۔گ) بیگ، چیزے ءِ هست بیگ۔ پلاں چیز هچ "گواہ" ایت بزاں بِه نیست یا "گواہ نه کنت ۔
- **گوٗاهی :** (گ۔وَا۔ہِ۔ی) شاهدی۔ گواهی دیگ۔ شاهدی دیگ۔ گواهی روگ ؛ رنگ ءِ ۔ بزاں مچ رنگ ٹُنگهچ بوتگ
- **گوٗبز :** (گ۔وَ۔بَ۔ز) گومز، گودرز ءُ دگه زات ۔
- **گوٗبند :** (گ۔وب۔ن۔ د) یا گاپ : یک هکتارے زمین یاکه ۱۰۳۱ ء ۲ ایکڑ یا ۱۰۰۰۰ چارکنڈ میں میٹر ، دومن ءُ نیم (تبریزی) توم ءِ ریچگ ءِ کدءِ زمین ۔
- **گوٗبی :** (گ۔ و۔بِ۔ ی) درگی سبزی یے کہ گرّادگ بیت ۔ ایشی ءِ دومی زات "بندگوبی" اِنت کہ آهی ءِ هم ورانت ءُ ۔
- **گوٗبی :** (گ وبِ۔ی) چیزے ءِ بارہ ءَ گپ ءُ تران کنگ
- **گوٗپ :** (گ۔ وپ) لانٹیگ کہ جُهگ لیب کن اَنت ترّوکے ۔ گوپ ۔

گوٗپشو

گوٗاهتگ

گوٗازگ

گوٗاز

- **گوٗپانک :** (گ۔ وپ ان ک) بجار "گوپانگ"
- **گوٗپانگ :** (گ۔ وپ۔ ان گ) گوپانک : گوکانی شپانک بزاں گوال ، گوک چارینوک یا ولیسوک ۔ یک ملکے ءِ نام اِنت
- **گوٗپتانک :** (گ۔وپ۔تَ۔ان ک) هر چیز کہ گوپگ بیت ۔
- **گوٗپش :** (گ۔وَپ۔ش) هماکه هچ چیزئے نیست ۔
- **گوٗپشو :** (گ۔وَپ۔شُ۔و) دست ءِ ڈیل ءِ بارگ تریں هڈڈ چلی ءِ گوپشو ، هما رگیں هڈڈ کہ چہ کوپگاں بگر دانکہ هلکیگ ءَ اِنت ۔ (بجار بُت)
- **گوٗپگ :** (گ۔وَپ۔گ) پیشّ ، مُود یا بندیک ءِ یه یم ٹهینگ یا جوڑ کنگ ۔ سر ءِ گوپگ ۔ سرءِ یه گُنتاک یا گنٹوہ ءُ مورت گوپگ ۔ یات ءِ گوپگ ۔ (۲) گس دپی ءِ پیش یه کرز ءُ شنک جوڑ کرتگیں دامے کہ ماهیگ گرانت کوءَ کلگرے باجگردے ءِ دپ ءَ ایر کن انت ئے آپاں در دنت ءُ ماهیگ همیشی ءِ سرءِ پشت کپ انت ۔
- **گوٗپّگ :** (گ۔ وپّ۔پَ۔گ) مُشت ءِ توار ۔ ٹُنبگ ءِ گپتگیں توار
- **گوٗپّی :** (گ وپ پ ی) یا دءِ گپّی ، مچّ ءِ اِے کَش آکش ءِ گگیں هڈڈ ، گردن ءِ هڈڈ ۔

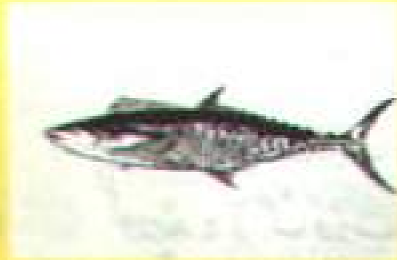
- **گوپیل** : (گ ۏ پ ی ۏ ل) جناورے کہ چو گامیشءَ انت بلے چہ گامیشءَ گستر انت کانٹ ئے پوزءِ سرءَ پر انت لھتین ءَ دوکانٹ بنت بلے ھر دو پوزءِ سرءَ پُشت پہ پُشت اَنت ۔ عربی کرکدن ۔ پارسی : "انبیلا" انگ: RHINOCEROS بچار ۔ اَررج "
- **گُوپنیگ** : (گ ۏ پ پ ے ن گ) مُشت جنگ ۔
- **گُوت** : (گ ۏ ت) بگیت ، لانک لوچ ، سورگ ، جنگل ، دست لانک ، دزلانک ، دراتی ، دزآنچگ ۔
- **گُوتر** : (گ ۏ ت ر) جیمیرٹی ءَ روبرکت ءَ یک بندے کہ باھو دشتیاری ءِ گورھمد ءَ کیت ءُ دریا ءَ ریچ ایت ۔
- **گُوتلو** : (گ ۏ ت ت ل ۏ) گوتلوئیں نب کہ چہ چادر ءَ ریچ ایت ۔
- **گُوتی** : (گ ۏ ت ت ی) گُوتاں گوں مین ، جون ، آڑال ، ھما چگ کہ ریٹ ءُ ریت ۔
- **گُوتی گونڈار** : (گ ۏ ت ت ی گ ۏ ن ڈ ا ر) گزینک ۔
- **گُوتو** : (گ ۏ ت ت ۏ) جونواریں مُرگے ۔ گیتُو
- **گُوٹگ** : (گ ۏ ٹ ٹ گ) بچار گُٹگ ۲ ۔ جاگھے ءِ نام انت ۔

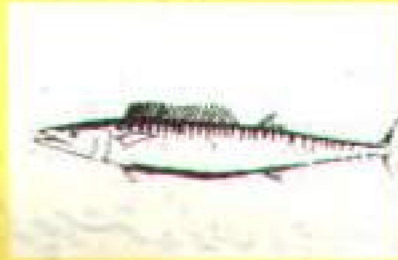
گوجاوگ

- **گُوج** : (گ ۏ ج) مزنیں دَتکے کہ کوھاں بیت (کدگوج ءِ بڈءَ انت) گوج ءِ بازات اَنت ۔
- **گُوجاوگ** : (گ ۏ ج ا ۏ گ) چہ ھیرءُ کلمپرءَ جوڑ کرتگیں گوری ھارءِ توکی ۔ (بچار رُبتا
- **گُوجائینگ** : (گ ۏ ج ا ءِ ے ن گ) بچار "گوجینگ"
- **گوجک** : (گ ۏ ج ک) کسانیں گوج ۔ نامے ۔
- **گُوجگ** : (گ ۏ ج گ) کونچگ ۔ درجنگ ۔
- **گُوجو** : (گ ۏ ج ۏ) چو کہ گوج ءَ ۔
- **گُوجینگ** : (گ ۏ ج ے ن گ) انچوش کنگ کہ کسے بہ گُوج ایت ۔ گوجائینگ ۔
- **گُوچ** : (گ ۏ چ چ) نکینک کہ رنی بیت یا کراولءِ ین ۔ گامیش ءِ چگ ۔ آسک ءُ گُوچ ۔ درمانے ۔ گُوچک : کسانیں گُوچ ۔
- **گوچڑ** : (گ ۏ چ ڑ) یا گوچڑ : گوچل ، گوچڑی گنوک ۔ دگرے ءِ بھرءَ پہ ریک ءُ ھنرءُ اَرٹ ءُ گرٹوتی کنگ ، گوچڑی کنگ ءُ برگ ۔
- **گوچڑی** : (گ ۏ چ ڑ ی) گوچلی ۔ گوچل ءِ کار ۔
- **گوچل** : (گ ۏ چ ل) ھما کہ گوچلی کنت ۔

- **گوچلی :** (گ ؤ چ لِ ئی) بچار گوچڑی
- **گودان :** (گ ؤ دَان) گور، جیڑنگ، مادگیں دلوت، اولاک ءُ ریستر ءُ جنیں آدم ءِ جان ءِ ھابھر کہ چہ آیاں شیر درکیت کہ وتی چُک ءَ میچیں انت ۔ مردم ءِ دو، پس ءِ دو، گوک ءُ ھر ءُ اپس ءُ اُشتر ءِ چار دگہ رستانی ھشت انت ۔ چہ شادی ءُ آئی ءِ گُٹم ءِ کہ چو کہ مردم ءَ دوانت ۔ کوھی پس ءُ آسکانی ھم دوانت
- **گودان بند :** (گ ؤ دَان ۔ بَ ن دَ) سیگ ءِ ھار گوشت کہ بگلانی دیم ءَ درکیت ءُ گوں گوداناں ھوار بیت ۔ (۲) سیگ بند، گوربند، جاگہ کہ جنیں آدم وتی گوداناں گوں آئی ءَ بندانت کہ لوٹان مہ بنت ۔
- **گودر :** (گ ؤ دِ رْ) زنڈیں ناھی گومز کہ زرد ءُ شیاہ اِنت ۔ گوبز ۔
- **گودی :** (گ ؤ دِئ) بی بی، بانک (بُرز بلوچی ءَ بلکیں چہ دگر زبانے ءَ لاڑام اِتگ ۔)
- **گوڈ :** (گ ؤ ڈ) بچار "گوڑ"
- **گوڈگ :** (گ ؤ ۔ ڈَ گ) بچار "گوڑ"
- **گوڈل :** (گ ؤ ڈَ ل) ڈنگ ڈنگ ءُ سپیں سنگ کہ گِتانی کپتگ انت

ھرگور کد : ۹۰ س م داں ۲۲۰ س م

گور کد : ۲۱۰ س م

گورھر

- **گور :** (گ ؤ رْ) گودان، سیگ (۲)، نزیک، کِرّ (۳) گردن ءَ مان لگوشگ (۴) وال ءُ دُو دست ءِ ذراجی (۵) بوجیگ یا میل ءِ گور بزاں دیم ءِ بھر ۔

گوربندگ روچ ءِ بزاں جست بیگ ءُ رُوگ ۔ گور بندگ : چیزے تگر بیچ روگ « پلانی ءَ پُشن گوربستگ ءُ کپیت » گوردیگ : مُشت، شمات یا لٹ ءِ ۔ گورءَ دیگ : دگرے ءَ پُشک ءِ، ھار ءِ ۔ گورکنگ : کِرّ ءَ روگ، کِرّ کنگ ۔ گورءَ کنگ : پُشک ءِ، کوٹ ءِ ۔ گورگند دیگ :
گورموش دیگ :
گورءَ گیجگ : گورءَ دیگ، پوشگ .

گورءَ کنگ : پُشک، ھار، کوٹ ءِ ۔ گورءَ بندگ : گوربند ءِ ۔ گوربندگ : روچ ءِ گوربندگ : چیزے ءِ تگر بیچ ءَ روگ « پلانی پِمن ءَ گوربستگ ءُ کپیت » گورءَ دیگ : دگرے ءَ : ھار پُشک ءِ ۔ گورجنگ : ناذراھی ءِ

- **گور :** (گ ؤ رْ) بنیہ، ھندو، بقال، کرشن بھگوان ءُ رام ءِ منوگر ۔
- **گوَر :** (گ وَ رْ) پھریزگ، ساتگ، گورکنگ : ساتگ ءُ پھریزگ ۔
- **گور :** (گ ؤ رْ) گورھر ؛ جنگل ءِ ھرے کہ شیاھیں کِشک ءَ مان (۲) ماھیگے بازوش ءُ وشتامیں، الشی ءِ بازات

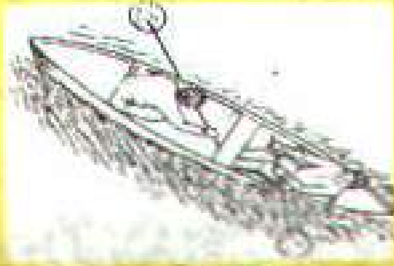
اَنت کہ چہ آیاں ھرگور، گورچک، تولگو زانشگین اَنت ۔ کبر، مانِش ۔ (بچار بُت)

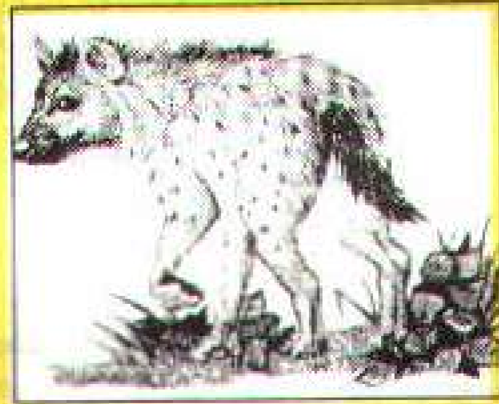
- **گُورامباز:** (گ وَرَامَ بَ اَز) اَمبازگنگ، بغل ءَ کنگ، گولائیش کنگ
- **گوران :** (گ وَرَانْ) یک بازمُرزیں کَنڈگے کہ پچ گورءِ کیچءِ نیامجی ءَ کپتگ، گوشِش اَنت کہ آزمانگ ءَ کیچ ءُ پنجگورچہ یکءُ دگرءَ پھک سِستگ بوتگ اَنت ۔ کس ءَ یک ءُ دگہ جاہ ءَ پہ اِے راہ ءَ روءُ آگرت نہ کرتگ ۔ یک رندے یک شکاری یے پہ شکار درآتکگ اَت یک گورے گوں چُکءَ آئی ءَ دیست رند ءَ اِش کپت گور ءُ چُک یک کسانیں کنڈگے ءَ جت ءُ کہ چہ گوران ءَ جُہل اِنت الیشی ءِ نام "گوراں چُک" اِنت گور ھمے کنڈگ ءَ ءَ کپت شکاری ءَ ھم دل کُرت ءُ رندءَ کپت ۔ ھمے کوھانی سرءَ لک گیاں داں دومی دیم ءَ ترپ ءَ رس اِت ءُ گورءَ جت اِے ڈول ءَ اِے یک بازشکلیں کنڈگ راھے جوڑ بوت ءُ کیچ ءُ پنجگورءَ روگ ءُ آیگ گیج بوت پہ سبب ءَ اِے کنڈگ ءَ گوراں گوشِش اَنت ۔
- **گوراں چُک :** (گ وَرَاں چُ کَ کْ) بچار "گوراں"
- **گورانڈ:** (گ وَرَانْ ڈ) اسپیت ءِ پس ءِ نر، میش ءِ نر ۔ کھگورانڈ ۔
- **گورباسک :** (گ وَرْبَ اسْ کْ) تھت ءِ گشں ءِ دراجیں دار ۔
- **گوربام :** (گ وَرْبَ امْ) شپ ءِ گُڈی سر کہ چد ءُ رند روچ ءِ آیگ ءِ مستاگی گرگ بیت، بام ءِ نزیک ۔
- **گوربانگ :** (گ وَرْبَ انْ گْ) بانگواہ، گوربام ۔
- **گورنج :** (گ وَرْبُ جْ) مرگ ءِ بازلانی بر دست ءِ گوشت کہ ایشی ءِ یکدیے گوردست ءِ ھڈ آت ءُ دومی دیم ءَ تکیں پوستے ۔ اِے گوشت بے ھڈ ءَ جوانیں کالگے ۔
- **گوربند :** (گ وَرْبَ نْ دْ) ھماساد کہ چہ اشتر ءِ گردن ءِ چیر ءَ مان ترینگ بیت ءُ دوئیں سرے گوں رھت ءَ بستگ اَنت کہ رھت ءَ پُشت ءِ روگ ءَ نیل اِیت (۲) گوداں بند بزاں ھما ھالگ کہ جنیں وتی گوداناں ماں آئی ءَ بندانت
- **گوربندگ :** (گ وَرْبَ نْ دگْ) روچ ءِ گوربندگ بزاں چست بوتگ مردم ءِ سینگ ءِ ھڈ ءِ بُرزی ءَ اِنت ۔
- **گورپات :** (گ وَرْپَ اتْ) پات ءَ گوپ اَنت ءُ پد ءَ دوچ اَنت ءُ تگرد کن اَنت ۔
- **گورپاند :** (گ وَرْپَ انْ دْ) اشتر ءَ گورپاندکن بزاں پینڈان ءِ بند پد ءَ ھمے ساد ءَ چہ یک پینڈے ءَ بگر چہ آئی ءِ گردن ءِ سربر ءَ گوازیں ءُ دومی پینڈ ءَ بند ۔ گیشتر شیتان ءُ گھگریں لیڑھاں بارکنگ ءِ وھد ءَ انجوش کن اَنت

GWARFAND. GWARPAN: Shield: lit: breast protector. from "GWAR" breast and "PAN" or "fan" protector. Cf, dempan. Shefank, Jopank

- **گورپٹ :** (گ وَرْپَ ٹْ ٹْ) گوش اَنت کہ رسترے کہ مانِش (کبر) پٹ اِیت ءُ مُردگ گشں اِیت ۔ پہ تکیں دزّ ءَ گوش اَنت ۔ شیتان ءُ کار بیرائیں مردم ۔ بچار بُت تاکدیم 709
- **گورپش :** (گ وَرْپَ شْ) گورپک، گوپیش یا گولپشک : مچ ءِ ھوش ءِ ھماں کہ کلونٹ اِشں پر اِنت ۔ ھولب ۔
- **گورجیگ :** (گ وَرْجِ یْ گْ) جیگ ءِ نیامجی ءِ ھڈ ۔
- **گورچک :** (گ وَرْچُ کَ کْ) ماھیگے چہ گور ءِ زات ءَ ۔
- **گورچگ :** (گ وَرْچَ گْ) آپ ءِ مزنیں گُٹے ءِ گُٹ ءِ تہ ءَ یکپارگی روگ ءِ توار ۔ تک ءِ گورچگ

- **گوردز** : (گ ورِدَز) سرباز ءَ چہ کوہ بیتگ ءِ بُرز شھرے ۔ (۲) سرباز ءَ مزن شیپے کہ چہ تولدان ءَ چیر اِنت
- **گورداگ** : (گ ورِداگ) وڈی مُرگے)
- **گوردگ** : (گ ورِدگ) رستریا دلوت کہ پہ بزءَ اومان کنت ۔ ھرءُ اپس گورنگ بنت ۔
- **گوررنگ** : (گ وِررَنگ) پیتگ کہ سبز سر بیت اَنت گوشس اَنت کہ گوررنگ اِنت بزاں زرنگ ءِ رنگ اِنت ۔
- **گورس** : (گ ورَس) عادل ، محافظ Justice
- **گورسند** : (گ ورِسن د) ھما جُک کہ شیرءَ سر بیتگ ۔ بزاں شیر مچگ ءِ وھدءَ تمام گتگ ۔
- **گورسوچک** : (گ ورَس وچ ک) ناذراھی ئے کہ ترپشیں باکارگ دنت ۔ گندہ باکار ۔
- **گورسی** : (گ ورَس ی) گواری ، مونسی ، دلگوش داری ، عدل ۔ انصاف
- **گورشاپ** : (گ ورَش اپ) بوجیگ ءِ گور ءِ آپ ءَ شگ ۔ بوجیگ کہ دریاءَ رشت ءِ تچءَ روت گورمانی سرءَ گورءُ چست بیت ءُ آپ ءِ سرءَ کپ ایت ءُ شاپ ایت
- **گورشی** : (گ ورِش ی) ھما اولیگ ریکدار ءِ گور ءِ نیمگ ءَ اِنت ۔ گورشیمی : دو اولیگی یکدار ھما یکدار کہ یک سوڈءُ ءُ ییک گورشی ءِ مان اِنت ءَ ۔ (بچار ءُ ت)

گورشی

گوربٹ

- **گورک¹** : (گ ورَک) بچار "گورگ"
- **گورک²** : (گ ورَک) پاگاس ءِ ھما جُک کہ آئی ءِ لاپ ءِ تہ ءَ چہ کشگ بیت ۔
- **گورکاہ** : (گ ورَک اہ) کاھے کہ کوھاں رُد ایت ۔ گوک ءُ پسءُ ورانت ءُ اُشتر ھم پہ ناکامی وارت ءُ ۔
- **گورکش** : (گ ورَک ش ش) بُرد ءِ کہ پہ ھاک گشگ یا جُو ءِ چنگ ءُ سرءَ ءُ ساد بندانت یکے ماں ھاکاں چیر جنت ءُ دگہ یکے یا دو کس ھمے سادءَ کش اَنت اے کار ءُ گورکش گوش اَنت (۲) بے کاریں مردم ءَ پہ زور گرتہ بیتگ ءُ کار ءَ برگ ۔
- **گورکلمی** : (گ ورَک لَ م ی) بوجیگ ءِ آچار ءِ زاتے ۔
- **گورکنگ** : (گ ورَک ن گ) ساٹگ ، چیٹگ ، پھریزگ
- **گورگ** : (گ ورَگ) کسانیں گنور ۔ الیشی ءَ "گوزک" ھم گوش اَنت ءُ آسک ءِ شنک ، اپسءِ پس ءِ کسانیں مچک ءَ ھیلے بزیں چک ۔

- **گوَرَگ :** (گ ؤرَگ) سُھرِنگیں اسپیتیں مردم ۔
- **گوْرَکَک :** (گ وَرَگ کَ) اِسپےِیس ءِ کسانیں مُچک کہ نوکی پیداک بیت بلے نزیں مُچک ۔
- **گوْرگَند :** (گ وَرگِ ن ڈ) پرکش ءِ سینگ ھتینہ دیگ ۔ مردم ءِ سینگ ءَ دیمی نیمگ ءَ نیم بھر بزاں یک گورءُ کوپگ ءِ دیمی نیمگ ۔ گوْرگَند جنگ ، گوْرگنداں بندگ ، گوْرگَند دیگ ۔
- **گوْرگیج :** (گ وَرگِ ے ج) کپات ءِ راستے کہ سات (سپر) ءَ چیزے مان کن اَنت ءُ زیر اَنت بلے ایشی ءَ مِیسِد بندکن اَنت ءُ گُچک ئے بنداَنت ، چادرے کہ گوْرءَ بندگ بیت کہ پچ ءِ سرءَ ناہ روپ اَنت ءُ مان ئے کن اَنت ، چہ یک کوپگے ءِ سرءَ بندءَ مان ترّین اَنت ءُ گیج ءِ یا دگہ چیزے ءِ جِندءَ دو نیمگ ءَ کش ءَ لونجان کن اَنت
- **گورگیج :** (گ وَرگِ ے ج) بلوچانی یک ھلکے ءِ نام اِنت ۔
- **گوْرگیجانی مَچّ :** (گ وَرگِ ے ج اِن ی م چ چ) دشتیاری ءَ میتگے ءِ نام اِنت ۔
- **گوْرم :** (گ وَرَم) چول ، دریاءِ لھر (۲) کور ءِ تہ ءَ مزنیں آپ کہ ھروھد ھست اِنت ، گمب (جھیل)۔
- **گورُم :** (گ وَرُم) گوک ءِ رمگ ۔
- **گوْرماز :** (گ وَم ب اَ ز) اَمباز ، گوْرماز کنگ یا گوْرمازاں گرگ بزاں گلائیش کنگ
- **گوْرمپاد :** (گ وَرِم پ پ اَ ذ) گراپاد ، کاھے کہ بھارءَ رُد اِیت ، گوں شیرءَ یا کہ تھناھا مگیءَ یا کہ گرادگ ءُ درگ بیت ۔
- **گوْرموش :** (گ وَرَم وْ ش) مَردمے یا دلوتے ءِ گوں دگہ مردمے یا دلوتے ءَ یا دگہ چیزے ءَ مُشان ءَ روگ ۔
- **گوْرِنگ :** (گ وَرِن گ) کرّٹب کہ ابید چہ وتی جِندءِ ڈیلءَ دگہ شاھے جنت کہ جتائیں ھوشگے بند اِیت آئیءَ "گوْرِنگ" گوْش اَنت ۔ ایشی ءِ کاہ چہ ماتیں کرّٹب ءِ کاہ ءَ نازرک تر اَنت ۔
- **گوْرتَنگ :** (گ وَرتَنَگ) پپک گوْرتنگ اِنت بزاں رنگ ءِ نزیکءَ اِنت ۔
- **گوْرنیمروچ :** (گ وَرنِ ے م رُوچ) نزیک ءِ نیمروچ ۔ چہ نیمروچ ءِ کمّیں پیش ۔
- **گوروَنڈ :** (گ وَرِوَن ڈ) میسک پُل ءَ چِش ءُ کھوراں گُڈ اَنت گوں میکاں ھور کن اَنت ءُ اُشتراں دینت چِش ءُ کھیر کہ بِدءَ جَن اَنت گوْش اَنت "گوروَنڈ" اِتگ اَنت (۲) مردمے اگاں چہ ناڈراھی ءَ پاد بئیت ءُ دیم پہ بُود بہ بیت ، دلوت ءَ ھم ھمے رنگءَ گوْشگ بیت ، کھیر کہ بُرز بیت گُمرو کنت ۔
- **گوْرویگ :** (گ وَرُو ءِ ی گ) داز ءِ پیش ءِ گوشلیگ ۔ گوْری ۔
- **گورھر :** گ وَرْ + ھَ رْ) جنگلی ھرے کہ سیاھیں کِشکے مان ، گوْر ۔
- **گوْرھمپان :** (گ وَرھَ م پ اَ ن) ھمے لوت کہ چیزے مان کن اَنت ءُ بڈءَ کن اَنت ۔
- **گوْری :** (گ وَرِی) پیش ءِ گوْری : گوشلی ۔
- **گوری :** (گ وَرِی) بْرنج ءِ سینی : پُرشوک یا نہ پُرشوک ۔

- **گورتیچ** : (گ و رِ ت ی چ) کُتب گواتے کہ آئی ءَ ناشی هم گوش اَنت ۔ زمستان ءَ کیت گوهر کنت (بلوچستان ءَ)
- **گورین** : (گ و رِ ی ن) پشک ءِ زات ءِ ماهیگے ۔
- **گوڑ** : (گ و ڑ) سکّیں گوهر، گیڑہ، گیڑو سکّیں سارتی (۲) شلوار ءِ نیپگ ءِ نزّیک ءِ گُدءِ لانک ءَ مان جن اَنت هَمے جاگہ ءَ گوڑ گوشگ اَنت ۔ گوڑگ ۔
- **گوز** : (گ و ز) تلک گوزی لیب ءَ ڈراجیں لَٹّے ڈگار ءِ گوز (۲) بگوز : "گوزگ" ءِ پرماننگال ۔

درگوزگ : پھل کنگ، بکشگ، سرگوزگ، یلہ دیگ، پرواہ نہ کنگ، بِمار نہ کنگ ۔ چہ سرءَ سرگوزگ : بزاں سرءِ پرواہ نہ کنگ ۔ گوز جنگ : تلک ءِ ۔

- **گوز** : (گ و ز) کلھے ۔ PPB,LWD:GOZ: Boosting. Jangg: to boost
- **گوزانی** : (گ و زا نِ ی) دشتیاری ءَ چہ سید رحّل شاہ ءِ گُمبدءَ چیر میتگے ءِ نام اِنت ۔
- **گوزگ** : (گ و زگ) دیم ءَ روگ، بِکّے ءَ پشت گیجگ، پُترگ توک ءَ (۲) آپ ءَ ترّین اَنت ءُ کوری ماهیگ گِرا اَنت، ماهیگ هَمے گوزگ ءَ کیت ءُ گِرگ بیت ایشی ءَ پہ ڈوک یا پلار جوڑ کن اَنت ۔
- **گوزن** : (گ و زن) مرز یا مرزن کہ گوں هَمیشی ءَ ڈگار مرز اَنت ۔
- **گوژبُن** : (گ و ژ بُ ن) بچار "گوشبُن"
- **گوست** : (گ و س ت) هماکار کہ کنگ بوتگ آئی کارگال، اک : بُنگال "روگ" ءِ گوست "شُت" اِنت ۔ رهبندءَ "ماضی" Past tense (grammer) آیک کے گوست بزاں آئی ءَ گوزگ ءِ کارگُت ۔
- **گوسک** : (گ و س ک) گوک ءِ چُک ۔ طلب : گُوک ۔ یا : گوسالہ، گوک، گوکہ "گو" مزن ءِ ک "تصغیر" ۔
- **گوش** : (گ و ش) گُش، گوشگ ءِ پرماننگال بزاں بگوش ۔
- **گوش** : (گ و ش) مردم یا جناور ءِ گوش کہ گوں آئی ءَ اِشکنگ بیت + آچار ءِ گوش، بوجیگ ءِ گوش، چیستوک ءِ گوش آپ ءِ تہ ءَ گوش کنگ بزاں مُبڈّورگ ۔ یکدار ءِ گوش کنگ، گوش دامن کنگ ۔ ماہ ءِ گوش کنگ : بزاں سرکش اِیت ۔
- **گوشبُن** : (گ و ش بُ ن) گوش ءِ بُن کہ شاگور ءِ هڈّ ءِ بُن هموءَ هوار بیت ۔ گوش ءِ بُن ءِ هڈّ، کلاگوش ۔
- **گوشت** : (گ و ش ت) هر ہدارے ءِ هڈّانی سرءَ مانپوشں اِنگیں کالگ کہ آئی ءِ سرءَ پوست اِنت ۔ بُلّے گوشت بزاں یک ٹُکرے (پہ ماهیگ ءَ "بوٹیگے" گوشگ بیت) ۔
- **گوشتی** : (گ و ش تِ ی) هماپس کہ پہ کُشگ ءُ ورگ ءِ هاترءَ دارگ بیت ۔ پابندی ۔ گوشتی مجول : هما مجول کہ دنیگا ترّاناک اِنت کٹّانی تہ ءَ انگت گوشتی رگ ءُ مگانی چیٹک لچ اِتگ اَنت
- **گوش دار** : (گ و ش دا ر) "گوشدارگ" ءِ پرماننگال گوش بدار بزاں بشکن
- **گوشدارگ** : (گ و ش + دا ر گ) اشکنگ ۔
- **گوشکالی** : (گ و ش کَ ا لِ ی) دازءِ پیشں مُن ءِ دوٹیں کِرّی تاک ۔
- **گوشکند** : (گ و ش کَ ن د) انچیں گپ کہ چہ آیانی جنگ ءَ مردم بہ کند اِیت، انچیں گپ کہ دِلدل نہ اِنت پہ وشگپتیءِ هاترءَ کنگ بنت ۔

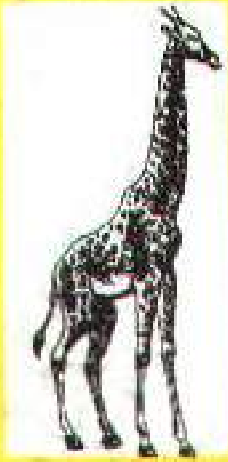
- **گوشگ** : (گ ٗ وْ ش گ) بچار " گُشگ "
- **گوشگ** : (گ ٗ وْ شَ گ) یکبرّ، یک دیے ، گوشگے ءَ بزاں یک برّے ءَ ۔
- **گوشلی** : (گ ٗ وْ شَ لِ ی) پیش ءِ گوشلی ۔ گوشلیگ ، گودی ۔
- **گوشمالی** : (گ ٗ وْ ش ۔ مَ ا ۔ لِ ی) ھبرے ءِ گوشاں کپگ ءِ پرّینگ ءِ کار ۔ مالومدار بسھی ۔ گوشمالی کنگ یا گوشمالی بوگ ، گوشمالوم ۔
- **گوک** : (گ ٗ وْ ک) گسی دلوتے کہ شیر دنت ءُ ڈگار کشگ ءِ تہ ءَ کارگرگ بیت ۔ گوک مھر : چو گوک ءَ دوست دارگ بزاں گُوسک کرد یر اِنت گوک بے تا ھیہ اِنت بلے ترّیگ جنت ئے ۔ (۲) گوک ءِ زبان : کاھے کہ تاک ئے چو گوک ءِ زبان ءَ اَنت الیشی ءِ پُچ درمانے ۔ گوک ءِ زبان : ھما مردم ءَ گوش انت کہ وتی گپ ءِ سرءَ نہ اوشتت اَنت "گوک زبان " بزاں گوک ءِ زبان چہ دپ ءَ ابید پوزءَ ھم پہ جوانی ءَ پُترت کنت ۔
- **گوک** : (گ ٗ وْ ک) سرءِ گوں گردن دوچارکپگ ءِ جاگہ (بچار بُت)
  کہ دو مزنیں رگ گوں سرءَ ھور بنت ءُ

گوک

گوکاسک

گوکشتر

  اِشانی میانجی کِتیں کُل بیت ۔ گردن ءِ پُشت ۔
- **گوَک** : (گ ٗ وْ کّ) مکران ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **گوکار** : (گ ٗ وْ کَ ا ڑ) کاریگر، ھما کاشیگر کہ پہ کِشت ءُ کِشار ءَ کاربندگ بیت ، کاشیگر ءِ ڈراگگ یا آئی ءِ توار ۔
  سہ گمگم اِنت سرشاھاں ، گواں گوکار : شھلچہ کار
- **گوکاسک** : (گ ٗ وْ کّ آ ش ک) یک آسکی زاتے کہ سک مزن بیت ءُ چو گوک ءِ وڑءَ اِنت (نیل گاٹے) (بچار بُت)
- **گوکپروش** : (گ ٗ وْ ک ۔ پ ٗ رْ وْ ش) مکران ءَ کیچ ءُ پنی ءِ نیام ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ اِدءَ سردار مھراب خان ءِ دورءَ سردار بلوچ خان نوشیروانی ءِ کماندار ی ءَ بلوچاں گوں انگریزاں جنگ کتگ ءُ پروش وارتگ ۔ ھے جنگ ءَ بلوچ خان نوشیروانی شھید کنگ بوتگ ۔ اِے جنگ ھم " گوکپروش ءِ جنگ " ءِ نام ءَ زانگ بیت ۔
- **گوگُرت** : (گ ٗ وْ گ ُ ر ت) زردیں مادے کہ چہ الیشی ءَ شورہ جوڑ بیت ۔ درمانے ءُ دگہ باز کارا دنت ، چہ زمین ءَ کوھاں درکنگ بیت ۔
- **گوکشتر** : (گ ٗ وْ ک ُ ش ت ِ ڑ) گوک اشتر ۔ جنگلی ساھدارے کہ سک برز اِنت دیم ءِ پادئے ڈراج ءُ پُشت پادئے

گونڈترائنت، گردنءَ سک دراج اِنت، رنگءَ زرد اِنت ءُ سیاهیں ٹِکّءِ مان اِنت، گونڈیں کانٹءِ پر اِنت بلے کانٹ نہ ائنت کہ لَمّ ائنت، سرءِ مجّءِ پر انت. تازی "زَرافَة" ءُ انگریزیءَ Giraffe (بچار بُت) بچار سوج

- **گوگُش :** (گ ُ وُ کَ. گ ُ شَ) گوک گُشوک. زمستانءِ هماهور کہ شنزِ اِیت ءُ شنزِ اِیت کہ دلوت پہ چَرَگءَ شُت نہ کن ائنت کہ چِہ شُدءَ مرائنت.
- **گوک مهر :** (گ ُ وُ کَ. م هَ ر) کسے کہ آئیءِ دوستی چو گوکءَ اِنت. گوکءَ مهر بیت سک مهر بیت. گوکءِ گوسکءَ کہ دُور بہ سکءَ لوٹ اِیت بلے نزیکءَ نہ بیت جنت ءَ. "پلانی تو گوک مهرے ءَ"
- **گوکناه :** (گ ُ وُ کَ. نَ ا ہ) بچار "گوگناه".
- **گوکو :** (گ ُ وُ کُ وْ) بزاں دوئمی دست ءُ گونڈانی سرءَ چو پنگلءَ بیگ. گوکو کنگ: کسانیں چُکّ انچوش بیت ءُ راهءَ روت. گوکو بیگ: دست ءُ گونڈاں گوں روگ. زانگءَ اِے گال چہ "گوک" ءَ درآتکگ، بزاں چو کہ گوکءَ چار دست ءُ پاد روگ.
- **گوکی :** (گ ُ وُ کِ یْ) گوکی کنگ: بزاں ترندکاری کنگ، گوک میٹری کار کنگ. (۲) گوگناه.

گوکین

- **گوکیشمش :** (گ ُ وُ کِ یْ. شِ مْ شْ) شمشیں کاهءِ زاتے، دگہ زاتے ورگی شمش اِنت کہ ورائنت ءَ.
- **گوکین :** (گ ُ وُ کِ ے نْ) دریائی جاورےءِ کہ گوش کنت ءُ درکیت کہ شکار نہ کن انت ءَ. (بچار بُت)
- **گوگ :** (گ ُ وُ گْ) مردمءِ سِکندان ءُ روتانی تہءَ کرمے بیت کہ کسانیءَ سک اسپیت ءُ بارگ بیت بلے مزن بیت کدءِ شترّیں مارےءِ دراجیءَ بیت جندءَ چو الالینڈگءَ اِنت.
- **گوگا :** (گ ُ وُ گَ ا) گونڈیں چُکّ
- **گوگز :** (گ ُ وُ گَ زْ) گیگز: گزّیں درچکءِ زاتے، زنڈ بیت بلے ریدگ نہ بیت.
- **گوگناه :** (گ ُ و گ. نَ ا ہ) گوکناه، گوکی: کروچیں مچّےءِ دانگءَ سهرائنت.
- **گوگو :** (گ ُ وُ گُ وْ) کلّی موکو کہ ریکءُ هاکءَ بیت کہ ایشیءَ "دُزّ" هم گوش ائنت ءُ گُگوئیں مُرگ.
- **گول :** (گ ُ وُ لْ) اگول، جق (گول آپ، شیتان آپ، لوڑی آپ. سراب

(سوج : زرافہءِ نام من دیر اِنت ۱۹۶۳ءَ گوگشتر بتگ بلے ۱۹۶۶ءَ "بُرہانِ قاطع" ءِ تہءَ ایشیءِ نام هم "اُشترگاؤ" دیست. بازهیرانی هم سستائی یے. سید)

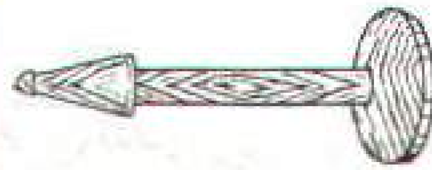
- **گولاپ :** (گ ؕ وٰل اپ ؕ) گول آپ ، حِن آپ ، شیتان آپ ، لوڑیگ آپ ، رَدآپ ، ریپاپ (سراب Mirage
- **گُوْلپش :** (گ. وَل پ شَس) لملپش ، مِچّ ءِ هوشس ءِ هاتّال که کلونٹ اِشس په اِنت ۔ اِشی ءِ دگه نام "گُوْلپشک ، گُوْرپش ، گُوْرپشک ءُ هولمب" اَنت ۔
- **گُوْلپشک** (گ. وَل پ شُ کؕ) بچار "گُوْلپش"
- **گُوْلَت :** (گ. وَل تؕ) الاجے راستے ، نانگ کپ ایت گُوْلت ئے جن اَنت ۔
- **گُولّٹ :** (گ وٰ لّ ٹ ٹ) ہشکو
- **گولو :** (گ وٰل وٰ) ناسی تینگیں مُرگے ، مینا ، که هر مُرگ ءِ توار ءَ گیگان کنت ۔ گولو حرام اِنت آپشک ئے هلانت ۔ (بچار بُت)
- **گولوبٹ :** (گ وٰل وٰ ءبَ ٹ) آپی مُرگے ۔
- **گولوشهباز :** (گ وٰل وٰ ءشَ ھ ءبَ از) آپی مُرگے ۔
- **گُوْم :** (گ. وَ مْ) گیگ ، وار ، ڈرچ ۔
- **گُوْم :** (گ وٰ مْ) بچار "گون"

گُومز

گولو

- **گومازّ :** (گ وٰ مَ ازّ) کاهے اِشی ءِ نگن هم پچ اَنت ۔ گوشتن سه من وتی گومازان گریزاناں تو دگه گومازی نگن پگک ۔
- **گومازی :** (گ وٰ ۔ مَ ازِیْ) هما که گوں گوماز ءَ شیادی کنت ۔ گومازی : تمپ ءَ شهرے ۔ مردینی نامے ۔
- **گُوْمب :** (گ. وَ م بْ) چوٹ ، گِردیں چوٹی ۔ بَنگو ۔
- **گُوْمبّ :** (گ. وَ م ب بْ) میناب ءَ هامزنیں گار ءَ گُوش اَنت که دپ ئے تنگ اِنت بلے تهء ءَ سکّ مزن ءُ پراه ءُ کُٹ دگ اِنت ۔ زمین ئے تچک اِنت ۔ نرم یا که سکّ ، بِسنگ ءُ ڈلپا دهم بیت ۔ ایشس چو که یک سکّیں مزنیں بانء اِنت سرئے بند اِنت ایشی ءِ تہ ءَ مالدار زمستان ءَ وتی گوک ءُ دلوتاں دوار دینت ۔ جنگ ءِ وهد ءَ وتی سر ءُ مال ءَ همیشی ءِ تہ ءَ کن اَنت ۔ دَمبّ ۔
- **گُومبارگ :** (گ وٰ مْ بءبَ ارگؕ) گُوْنبارگ ، گُمبارگ ۔
- **گُوْمپال :** (گ وٰ مْ پ ال) سکّ زنڈ ، گاڈول ۔ زنڈیں مجول ۔
- **گُوْمتان :** (گ. وَ م تٰ ان) بچار "گُمتان"
- **گُوْمز :** (گ. وَ مْ زؕ) همے گُومز که نگنگ یا کُل ءَ بیت ، مردم ءَ تچ جنت ۔ گودِز ، گُوبز ۔ اِشی ءِ چڑوک هم گُوْنگ بیت (بچار بُت)

- **گوٗمس** : (گ وٗ م س) دارے کہ تراش اَنت ءُ اُشترءِ پونزءَ دینت ئے ءُ ھمیشی ءِ سرءَ مھارءَ بندائت۔ (بچار ربت)
- **گوٗمش** : (گ وٗ م ش) سکّیں لچّوکیں سکّ مرین مگسکے کہ گوکءُ دلوت ءَ سکّ پرلچّ اِیت ءُ بازیں گسّ اِیت ئے۔
- **گوٗمے** : (گ۔ م ے) گوں ھمے، گوں اے۔ گوٗنے ★
- **گوٗمیشی** : (گ۔ وٗ۔ م ی۔ ش ی) گوں ھمیشی، گوں ھمیشیءَ۔ ★
- **گوٗن** : (گ وٗ ن) کورکلاھے کہ اِشی ءِ برءَ نار شت ءُ کن اَنت۔ ءُ جوگمن ءُ گوٗنی وادا پ بازمہ ور زوٗت پادا۔
- **گوٗن** : (گ وٗ ن) ھمراہ، یکجاہ۔ گون کنگ : دیم دیگ، ھمراہ کنگ۔ منی کتاب گوں آئی اِنت۔ من گوں بلانیءَ کایاں۔ تو گوں من چو مکن۔ تو گوں کئے ئے؟ گوں کپگ، گوں گیجگ، گوں کنگ، گوں دیگ، گون دارگ (۲) مزنیں گوالگ
- **گوٗناب** : (گ وٗ ن ا ب) دیم (پارسی گونہ) گوناب دیگ بزاں نگرہ تلاہ ءِ آپ دیگ۔
- **گوٗناپ** : (گ وٗ ن ا پ) بچار "گوناب"
- **گوٗنب** : (گ وٗ ن ب) بچار "گوٗمب"
- **گوٗنپال** : (گ وٗ ن پ ا ل) بچار "گومپال"

- **گوٗنجت** : (گ وٗ ن ج ت) درمانے (۲) "گوں جنگ" ءِ گوٗست بزاں آئیءَ بلانی "گوں جت" بزاں چیزے گُت ئے گُرت۔
- **گوٗنچان** : (گ وٗ ن چ ا ن) مپّتینک یا مزنیں پیلک کہ توشگ مان کنگ بیت یا کہ دگہ گرنچ ءُ مپّتینک ھم مان ئے کن اَنت، "اِے بلانی ءِ دزرشتگیں آرت اَنت کہ تئی گونچان ءِ بُنءَ ایراَنت"۔
- **گوٗندگ** : (گ وٗ ن۔ د گ) گوٗندو دیگ، سوگند دیگ، گوٗندو ءِ پرمان کنگ۔
- **گوٗندو** : (گ وٗ ن د وٗ) سوگند۔ پہ بال ءُ ماسگ ءِ کار مردگ رنگیں چیزءَ پہ دُم ءُ چوٹ پہ راستیں پتو ءِ دیگ ءُ پرمان کنگ. جاتیگ یا دگہ انچیں مردم یک چیزے ءَ گوٗندو دینت کہ بلاں جاگہ ءَ بروت یا پلاں کارءَ بکنت۔ گوٗندو دیگ: بزاں سوگند دیگ۔ گوٗنداں بندگ، گوٗندواں بیگ۔
- **گوٗندوچ** : (گ وٗ ن د وٗ چ) مزنیں گونی ءُ گوالگ دوچیں سوچن۔ لوگ دوچ۔
- **گوٗنڈ** : (گ وٗ ن ڈ) چیزے کہ ڈراج نہ اِنت، لٹّک، ڈراجیءَ کسان۔ کسان، گوٗنڈیں دملنے، گوٗنڈیں دار، گوٗنڈیں گپ، گوٗنڈیں مرد، گوٗنڈیں بچک، گوٗنڈیں کار، گوٗنڈیں راہ۔
- **گوٗنڈار** : (گ وٗ ن ڈ ا ر) سیاھیں سر ندھے کہ بازرات ءُ کسان مزن اِنت کہ گیشترءِ رنگ پھک سیاہ اِنت۔

لینڈی گوُنڈار کہ گندگی لیٹ دیان ءُ بارت کہ بال ھم کنت۔ سک شیاہ۔

گوْنڈک : (گ وَ ن ڈِ ک) چیزے ءِ گوْنڈ کرتگین ءُ گوْنڈ گپتگیں رنگ کہ سر جم اِنت ءُ سرجم نہ اِنت۔

گوْنڈل : (گ وَ ن ڈَ ل) گرُدُکیں۔ گوْنڈلیں تیر، گوْنڈلیں چم، گوْنڈلیں دُرّ، گرُدُکیں ڈل، سِنگ۔

گوْنزلی : (گ و ن ز لِ ی) مچے۔

گوْنشان : (گ وْ نِ شَ ا ن) گوشتی نشان کہ زنڈ بیت ءُ مزن۔

گوْنگ : (گ وَ ن گ) مچی گوْنگ بزان کسانیں مچ۔

گوْنکت : (گ وَ ن ک ت) سولے مزن بیت کورہ کان رُدایت۔ کبلیں جگھاں بیت ھروحد بیت ءُ رُدایت مزگ، مزن بیت

گوْنی : (گ وْ نِ ی) سُوتلی ءِ گوپتگیں مزنیں پیک، باردان۔

گوْنے : (گ - وَ نے) گوں ھمے۔ گوں اِے۔ گوْمے : یک گوْنیے ★

گوْنیشاں : (گ - نِ ے - شَ ا ں) گوں ھیشاں، گوں ھمے مرداں ★

گوْنیشت : (گ وَ نِ ے ش ت) درمانے۔

گوْنیشی : (گ - وَ - نِ ی - شِ ی) گوں ایشی۔ گوں ایشی ءَ ★

گوْھار : (گ وَ ھَ ا ر) کے ءِ مات ءُ پت ءِ جنک، ھمشیر۔

گوْھارزھت یازتک : (گ وَ ھَ ا ز، ز ھ ت یا ز ت ک) گوْھار ءِ چُک۔

گوھبر : (گ وَ ھ بَ ر) گواھی دیوک، شاھد، بودشت، ھستی، سایتی، دلجمیں نیمون۔

گوْھنگ (گ وَ ھ تَ گ) ھمانیں ادلاک یا مردین کہ آئی ءِ گند کشگ یا چوپک بیگ اَنت کہ مست مہ بیت۔ درمانے ءِ نامے۔ (فارسی اَختہ) گوْھنگ کنگ : دلوت یا مردین ءِ گُندانی چوپگ کہ چہ آئی ءُ چُک بوت مہ کنت۔ وھداں بادشاھاں وتی ماڑیاں

پہ لوگ ءِ جنین آدمانی چلویکاری ءُ چار ءُ گند ءُ مردین گوْھنگ کرتگ اَنت ءُ داشتگ اَنت ایشانی جِنکی اِش بُرّ اتگ اَنت کہ گوں ماڑی ءِ جنین آدماں دست جنی کرُت مکن اَنت۔ بلے مرچیگیں داکتراں اے منیتگ کہ چہ اے گوْھنگ مردنیاں چُک وَ پیداک نہ بیت بلے وتی مردینی کار سواری چوکہ دگہ مردنیاں سرجمی ءُ کرت کن اَنت۔ تیچگ گوْھنگ کنگ ءُ کرتُ کہ ولتِ ءِ سرءَ اِنت آئی ءِ راڑے بُرّ اَنت ءُ توماں ئے کُشّ اَنت لے راڑ ءُ پد ءِ وتی جاگہ ءَ ایرکن اَنت ءُ گوں گل ءُ کرتِ ءِ دون اَنت۔ اے کہ پیچ ایت ءُ تیچگ بیت ایشی ءِ توم مان نہ بیت ءُ سک وشّ بیت۔

گوْھر : (گ وَ ھ ر) سارتی، زمستان۔

گوْھر : (گ وَ ھَ ر) : ھما بازبھائیں سِنگ کہ زمین ءِ چوکہ زر ءُ شھر ءِ چہ کھناں در کنگ بیت اک : لال، زبرجد، زمرّد، سبز ءُ دگہ دگہ، گوْھر کیمتی : مُروارد ءُ ھم گوشّ اَنت بلے اے راست نہ اِنت مُروارد چہ دریا ءُ در کیت ءُ گوْھر چہ ھشکی ءَ۔

گوْھر : (گ وْ ھَ ر) بلوچی دپتراَنی زانتگیں جنین آدم کہ آئی ءِ ھرانی ھاتر ءَ بلوچانی سی سال ءِ جنگ چاکر ءُ گوْھرام ءِ مِنیانجی ءَ بنگیج بوت۔

گوْھرام : (گ وَ ھ رَ ا م) بلوچی کوھنیں دپترانی چہ دومستریں سردپتریں سرداراں یکے کہ دومی چاکر اَنت۔ گوْھرام ءُ

چاکر ھرو ھدمڑ ءِ جنگاں بوتگ اَنت ءُ چاکر ءَ ھرو ھد باج بُرتگ بلے گُڈی میڑ ءِ گوھرام باج ءِ بارت ءُ چاکر بلوچستان ءِ
یلہ دَنت ءُ ھندستان ءِ "ست گڑ" ءِ روت ءُ مرایت (۱۵۵۵ء) کہ آئی ءِ گمبد دَمب ھم ھمود ءَ انت۔

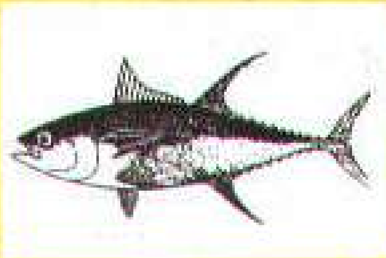
۲۔ ھاک، ھے زمین ءِ ھاک (پارسی ءَ الیشی ءِ گوھر آدم گُوش اَنت)، بزاں مردم چہ ھمیشی ءِ جوڑ بوتگ کہ بوجی ءِ اے پُروشتگ
بوہ، گوھرام ءَ کُرتگ۔

- **گوْھری :** (گ وْ ھ رِ ی) ھاکگوں گوھر ءِ سارتی ءِ بنیادی کنت۔ مردی نامے۔ گوھرام ءِ نیم نام کہ گوھرک ھم گُوش اَنت ئے۔
- **گوھری :** (گ وْ ھَ رِ ی) مچّے کہ کلونٹ ئے دراج ءُ زرد اَنت۔
- **گوْھلیر :** (گ وْ ھ لِ ی ر) مُرگے + کامے۔
- **گومرک :** (گ وْ مَ رْ ک) کورے کہ چہ بُرزاد گیت ءُ سرباز ءِ کلات ءَ مباں سرباز ءِ مزن کور ءَ ایر رچ ایت۔
- **گَھ :** (گ ھَ) ۱۔ وھد ۲۔ چلیم ءِ ھماں کہ کیسرے چلیم ءِ تہ ءَ انت ءُ ددی ءِ سر ءَ سرکیل بہ انت، ۳۔ بڑ، اڑ، اُشتر ءِ گھ کنگ۔
- **گِھ :** (گ ھِ) بلوچستان ءِ شہرے ءِ نام انت۔ ۲۔ آباد، بے پرواہ، بے حاجت بلے پہ جوانیں بزانت ءَ دبتل: "نیستی ءِ شمبو گھ انت" شتر، جوان۔
- **گُھ :** (گ ھُ) گو، گوت، گیت، لانکبوج، سورگ، دست لانک، دستانجک، جنگل، گُھ دپ ءِ دیگ، ھکل دیگ کہ زنڈیں دپارے وارتگ ئے۔
- **گھاسگ :** (گ ھَ ا سَ گ) گیاسگ یا گاسگ: واب کہ مردم ءِ گپت مردم دپ ءِ بیچ کنت ءُ "آ آ" کنت پہ زندی ءُ بے تھبلی مردم برگ ءِ ھم گھاسگ گیت۔ اولاک ءُ دلوت ھم ءِ گھاس اَنت ھمے رنگ ءَ رستر + کسے کہ واب ءَ سیر نہ بیت یا کا انگت واب ئے سر ءَ انت ھم گھاس ایت۔ "گھاسگ نز ءُ واب انت، ھر تُشنہ، آپ انت، بُرانی ماں پُران انت گلوماں انگران انت" +
- **گھبود :** (گِ ھ ۔ بُ وْ دْ) گِھ : شتر، جوان، بود : سِنج، لائکی، ھستی۔ ★
- **گھبودی :** (گِ ھ ۔ بُ وْ دِ ی) شتری ءُ بودناکی، دیمروی یا : بہبودی۔ ★
- **گھتر :** (گِ ھ تِ ر) شترتر، چہ دوی ءَ جوان تر + جوانیں مردم "نہ گِھ گھتر انت نہ کسر کنند"
- **گھترین :** (گِ ھ تِ رِ ی ن) جوانیں سر، شتریں مردم، مینگ ءُ ھلک ءِ ڈالتریں مردم + شتریں۔
- **گھتگ :** (گَ ھِ تَ گ) سڑتگ، پیس اتگیں۔
- **گھتہ چیبٹ :** (گَ ھِ تَ ہ + چِ ب ٹ) چیبٹ ءِ راستے کہ الیشی ءَ دگری چیبٹ ھم گُوش اَنت، بچار: دپچل۔
- **گھرت :** (گُ ھ رْ ت) مزن، چار شانگ، زورامند، دلیر، مزندل۔
- **گھسر :** (گِ ھ سَ ر) گِھ : شتر، جوان ءُ سر : سریں مردم + جوانیں سر، شتریں مردم آبادیں مردم، کماش، واجہ۔
- **گھسوج :** (گَ ھ سُ و ج) گاہ سوج : گاہ ءِ استار ءِ سوج دیوکیں کاربوج (قطب نما Compass) دیرد۔
- **گھگ :** (گَ ھ گ) پیتگ، گندبیگ، مینبوگ + بے پلگار بیگ۔

- **گھگ** : دگِ ہ گ) گھ بیگ ، بے پرواہ بیگ ۔
- **گھُگ** : دگُ ۔ ہ گ) سک جونبو بیگ، گند بیگ ، سِل ءُ بے پلگار بیگ ۔
- **گھگیر** : دگَ ہ گِ ی ز) سرمجار ، اڑکوک ، مڑکوک ، وتی جند ءِ ھبر ءِ سرءِ گروک ، وتی دل ءِ پد ءَ رَوُوک ۔
- **گھناز** : دگِ ہ نَ ا ز) جوان ناز، بھناز ۔
- **گھِنک** : دگِ ہ نَ کْ) گِردیں سُرلے کہ بُوئے وش اِنت کونڈ ءِ بُرزی ءَ بیت ۔ گھناز ءِ نیم نام ۔
- **گھنی** : دگَ ہ نِ ی) ، بلکیں لے گال گَتّی اِنت ۔
- **گھنیچ** : دگِ ہ نِ ی چ) نازرکیں سبزی یے کہ تری اُلیشی ءَ تاکان ءَ ھُشکی ءَ لیشی ءِ بران نارشتاں کن آنت ۔ گلگلان (عربی جلجلان)، (ھندی دھنیا) ، نامے جینی ۔
- **گھمرد** : دگِ ہ مَ ر د) جوان مرد ، جوانیں سر ،
- **گھِی** : دگِ ھ ی) مردینی نامے گھ ءِ نندوک ، ھاکگوں گھ ءِ شیادی کنت ۔
- **گھیڑ** : دگَ ھِ ے ڑ) دلشیاہ، جاھل، لیزگ، شیاھدل کوک ۔ گھیڑگپ ۔ گھیڑ ءِ گڑدال ۔
- **گھیں** : (گِ ھ ے ں) گھ + ایں ، گھتریں ، شرتریں ، جوانیں سر ۔
- **گھینگ** : دگَ ھ ے نَ گ) انچو شِکنگ کہ بہ گھرایت ، گوں چیزے ءَ میں کنگ ، پیٹ کنگ ۔
- **گیاب** : دگَ یَ ا ب) تاھاپیں جاگہ کہ اود ءَ آپ مہ بیت ۔
- **گیابان** : دگْ ی ا بَ ا ن) بے درچک ءُ داریں میدان ءُ پٹ ، جنگل ءُ گیابان ۔
- **گیابانسوت** : دگْ ی ا بَ ا ن + سَ وْ ت) گیابانی سوت (دیھاتی گیت) گیابانسوت لچہ ءِ داستے
- **گیابانی** : دگْ ی ا بَ ا نِ ی) جینی نامے ۔ ھاکگوں گیابان ءَ شیادی کنت ۔
- **گیاسگ** : (گ ۔ یا ۔ سگ) بجار ءُ گھاسگ ۔
- **گیب** : دگَ ےْ ب) چہ عربی ، غائب ، ھماپکیر ءِ ملنگ ءِ خدائی مردمان گوش آنت مرتگ اَنت بلے انگت ھم کا آنت مردمان دو چارکپ اَنت یا زندگ اَنت ھم بے یک جاگھے گندگ ءَ نہ کنگ بنت ۔ ھماکہ سھرانہ اِنت گار اِنت ۔
- **گیبی** : دگَ ے بِ ی) نامے ۔ بتل : ھرچی کرایی پانگ وگیبی ۔
- **گیت** : دگِ ی تْ) گوُت ، لانکبوچ ، سورگ جنگل ، دسلانک ، وزلانک ، وڈائی ، درآنجگ ۔
- **گیتچک** : دگِ ے تِ چ کْ) درمانکاھے ۔
- **گیتّو** : دگِ ی تّ ؤ) شلوار گیتّو ، جونواریں مُرگے ۔
- **گیتی گلو** : دگِ ی تِ ی + گَ ل لُ ؤ) ماھیگ ءِ زاتے ۔
- **گیتی گونڈار** : دگِ ی تِ ی + گْ و نْ ڈَ ا ر) گونڈار ءِ زاتے ۔
- **گیپہ** : دگِ ی پْ پَ ہ) پچ ءِ شرین ، بُرزی ءِ نیم ، مردمے کہ تورجان ءِ روت گوش اَنت کہ گیپہ ءَ رس اِتگ ، بلے گیشتر اے گیپہ ھماکو بیت کہ اود ءَ پچ ءِ گٹ اِنت ۔ گیپہ جنگ : پچ کُرزدگ ءِ زیرایت چہ زمین ءَ گیش

ایت آئی ءُبنگیجی ڈُقّاں مُرّ انت کہ گوں اِشانی مُرّگ ءَ گیچ چہ زمین ءَ سِد ایت۔ ھےُ بنگیجی مُرّانگیں لُٹانی پدءَ گیتہ گوش انت، چوش ھم گوش انت کہ دو گیتہ یا سے گیتہ ءَ چ تُشتگ بزاں رستگ۔

- **گیچ :** (گِ ے چْ) "گیجگ" پرمانگال بزاں" بہ گیچ" اک : ایر گیچ، پُشت گیچ، در گیچ، سر گیچ، مان گیچ ۲ - گیچے در مان بزاں یکیندے ءِ چم ءَ مان کنگ ءِ درمان ءَ کساس ۳- دلوت ءِ گیچ کنگ بزاں گیجگ۔
- **گیجائینگ :** دگِ ے جْ ا۔ ءِ ے نْ گْ) انچُش کنگ کہ بہ گیچ ایت۔
- **گیجگ :** (گِ ے جَ گْ) دلوت ءِ چُک ءَ اشکند کنگ + کارگالے کہ گوں وتی ھمگرنچیں گال ءَ ھما کار ءِ کنگ ءِ جاوءَ سھ اکنت اک : ایر گیجگ بزاں جہل ءَ ایر کنگ۔ بُن گیجگ بزاں کارے چہ بُن ءَ زیرگ ءُ کنگ، شروع کنگ۔ ٹرانگ گیجگ: بزاں انچوش کنگ کہ یات بکنت۔ پُشت گیجگ: انچوش کنگ کہ پُشت بہ کپ ایت، پُشت ءَ یلہ کنگ دگرے ءَ گیش کنگ۔ چیر گیجگ: چیرءَ پچ کنگ۔ در گیجگ: شوھاز کنگ۔ سر گیجگ: بُرزءَ سر کنگ، بُرزءَ ایر کنگ، سر گیجگ ورگ یا چیزے ءِ: بزاں کتے پُشت گیجگ ءُ ایر کنگ۔ گوُرءَ گیجگ: بزاں مانشءَ مان کنگ۔ گوُر ءَ گیجگ: گوُرءَ کنگ، پوشگ، شیپگ گوں گیجگ۔ گون کنگ، ھور کنگ مان گیجگ: مان کنگ۔ یات کیجگ: یات دیگ، انچوش کنگ کہ یات

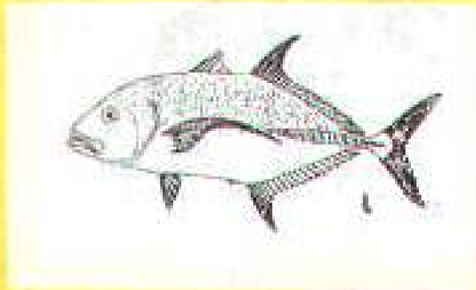
بکنت، ٹرانگ ءَ پتر ینگ۔

- **گیچ :** دگِ ے چْ)، گیجگ ءِ پرمانگال بزاں بہ گیچ۔
- **گیچائینگ :** دگِ ے چَ ا۔ءِ ے۔نَ گْ) دگرے ءِ پرمایگ کہ بہ گیچ ایت۔
- **گیچگ :** دگِ ے چَ گْ) ڈگین ءَ چہ آرتینک ءَ یا آرتینک ءَ چہ ڈگین ءَ گیشینگ۔
- **گیچن :** دگِ ے۔چِ نْ) کمک: آرت گیچگ ءِ ازباب۔
- **گیچنڈگ :** دگِ ے۔چَ نْ ڈَ گْ) کرچنڈگ، کوناھگ، گِڈگ۔
- **گیچوک :** دگِ ے۔چُ وْ کْ) ھاکہ بہ گیچ ایت۔
- **گیڈان :** دگِ ی ڈْ، دَ انْ) سگنڈان، ھامزیں روت کہ آئی ءِ راہ ءَ چہ سگنڈان ءَ ودرائی دگیت، درکاینت۔
- **گیدر :** دگِ ے۔دَرْ) ماھیگے (بجارُت) کد : ۱۵۰ س م دان ۱۹۵ س م

ءِ جا دریا مزن جگر، ءِ او امزاری ءُ گیدریں ھوتان۔ PPB.LWD:GEDAR: valiant.

- **گیدگ** : دگِ نے دَگ) دان یا بُرج ءِ جوھان ءِ مُشگ ءَ زندلپشت کپتگیں دان ءِ ھوش ءِ نال ءِ ماں دچو کہ گلہ ءِ سپڑ)
- **گیدی** : دگِ نے دِ ئی) جھان، دنیا، گیتی ،
- **گیڈ** : دگِ نے ڈ) مردم، مرد، بھادریں مرد، جوانیں مرد "اَبرگیڈ" ءَ زھم جنگ تا کوری ابرگیڈاں"
- **گیر** : (گ ی ر) گروک : گرگ ءِ کار ءَ کنوک. باج گیر، دست گیر، دل گیر، نال گیر + ھما آسن ءِ جوڑ کرتگیں مُلکر کہ کاگدانی یکجاہ دارگ ءَ کار مرد بیت - ھما داریا پلسٹک ءِ کار بوج کہ گُدانی تاپ ءَ دیگ ءَ گدان گوں سادہ ءَ دار ایت .- آسن ءِ ھمانٹک کروت نبیساں پر انت کہ گوں ھیشی ءَ کیتک ءَ ماں جنگ بنت -
- **گیر ۲** : (گِ ئی ر) یات، ترانگ ، تھتال، یاداش، گیر آرگ : یات دیگ ، گیر آیگ : یات آیگ ، گیر ءِ کپگ : یات ءَ کپگ .
- **گیر** : دگِ ئی ر ر) یک ترندیں ءُ گُرناکیں یا گُکت سُر کتیں چیزے ءِ گوں دگہ ایچیں چیزے ءِ پُرمُشگ ءِ ترندیں توار، آھنیں کار بوجانی داںجنانی) توار، یا دگہ ایچیں ترندیں توار- گیر ءِ گاتر، گیر گیر،
- **گیرگ** : (گ ی - رَگ) گِرگ + ترانگ ءَ کپگ ، یات ءَ کپگ .
- **گیرین** : دگِ ئی رِ ے ن) گروک : ءَ زُبان شیرین کلات گیرین -
- **گیرنیک** : دگِ ئی رِ نے نَ ک) نذر، کوبگ، کُربان، سدکہ، شَنک ، " جوھان تئی گیرنیک انت بلے بورءَ پُشت چہ لُنگاں بند."
- **گیری** : دگِ ی رِ ی) اَڑی : گجی، ماں پیسے یا گپ ءُ ترانے ءَ پہ بے رھبندی اَڑی کنگ ، گیری بندگ، گیری کنگ -
- **گیرینگ** : دگِ ئی رِ نے نَ گ) ترانگ ءَ گیجگ، یات ءَ پُرنیگ -
- **گیروش** : دگِ ئی ر و ش) ترانگے ءَ کپگ، گوں ترانگے ءَ دلگوشی بوگ - ماں گپ ءُ ترانے دلگوش بوگ -
- **گیڑ** : دگِ نے ڑ)، داز، کِکِت یا ایچیں کاھے ءِ سک مزنیں یکجار ستگیں بھرے کہ جا چو کہ یک بُنے ءَ انت . مُشکول، کارے ءَ گلائیش بوگ -
- **گیڑگ** : دگِ نے ڑَ گ) یکجاہ چُج بیگ -
- **گیڑو** : دگِ ے ڑ و) سارتی، ٹھنٹ، سکیں سارتی -
- **گیڑہ** : دگِ ے ڑ ھ) بچار "گیڑو"
- **گیس** : دگِ نے س) گتاج دونائیں ماد گیں سپیں -
- **گیست** : دگِ ئی س ت) بیست ۲۰ - 20 ، دَہ ءُ دَہ = ۲۰
- **گیش** : دگِ نے ش) زیات ملائک تر ،
- **گیش** : دگو ئی ش ش) جتا، گیش ءُ گیوار، گیشگ ءِ پر ماننگال بزاں ءَ گیش -
- **گیشتر** : دگِ ے ش تِ ر) زیات تر ، بازتر -
- **گیشتر** : دگِ ی ش - تِ رّ ر) کاھے، تونگ ءِ شیر ءِ دو بندات ءَ تونگ نشتگ ماں گیشتر ءِ بُن ءَ نار ایت مندی مندی ءَ پُرمن ءَ چار ایت -

- **گیشران** : (گِ ی شْ ۔ رَانْ) گلبت ءِ زات ءِ ماھیگے (بجار بُت) ★
- **گیشکور** : (گِ ی شْ شْ کَ وْ رْ) بلوچستان ءَ مکران ءَ یک جاگھے ءُ کورے ءِ نام اِنت ۔
- **گیشگ** : (گِ ی شْ شَ گْ) جتابیگ، چہ دگر ءَ یکتر بیگ، دیر ءُ بیگ۔ گِستابیگ، یک کنگ ءَ، چاڑے ءُ گیشگ۔ بندیگ ءِ چاڑگ ءُ گیشگ، چہ شریداری ءَ گیشگ۔ جتء بیگ۔ تاوانی ءُ بیرانی ءِ گُنڈی سیم سراں رسگ، چہ ھچ ءُ گیشگ بزان سکّ وار ءُ آزاب بیگ + ھچ ءُ گیشگ۔ بزان پیک ءِ بندگ + جنینء چُکّ ءِ گیشگ بزاں آئی ءِ ھماسند ءَ رسگ کہ گورءِ برابر گیش اَنت۔ دست ءِ گیشگ بزاں وتی کار ءَ گیتنگ ءُ ییک بیگ۔
- **گیشوار** : (گِ ی شْ ۔ وَارْ) گشوار : گِتے ءِ یہ گیشّ ءُ گیتوار سر یدکنگ ۔ یہ شّتری گیشّینگ ۔ تغسیر۔
- **گیشوک** : (گِ ے ۔ شْ وْ کْ) سرآروک۔ پشت کپتگیں ورگ یا آپ ۔
- **گیشین** : (گِ ے شْ ے نْ) زیاتیں۔ ھما گیش اَنت، زیات ۔
- **گیشّین** : (گِ ی شْ ۔ شِ ے نْ) بگیشّ این گیشّینگ، ءِ پر مانگال ۔

گیشران

- **گیشّینک** : (گِ یْ شْ ۔ شِ ے نْ گْ) لگوشک ءَ ییلی کن اَنت ءُ کونڈ جوڑ کن اَنت ھمے کونڈ ءَ "گیشّینک" گوشّ اَنت۔ ایشی ءَ سیب ھم گُوش اَنت۔ گیشّینگ۔
- **گیشّینگ** : (گِ ی شْ ۔ شِ ے ۔ نَ گْ) انچوش کنگ کہ بگیشّ اِیت
- **گیگ** : (گِ ے گْ) گوم + ذِرِچ + وار ۔
- **گیگان** : (گِ ے گِ ا نْ) یک مردے یک کارے بکنت یا راہ ءَ یکڈولے بروت دوی مردم ھم جُھد کنت ءُ ھما رنگ ءَ کنت، پہ ایشی ءَ گُوش اَنت "پلانی گیگان کنت" یا "اے پلانی ءِ گیگا ناں کنت"۔
- **گیگز** : (گِ یْ گْ ۔ گَ زْ) گیتگز۔ گزیں ذرچک ءِ زاتے کہ زندبیت بلے ریدگ ذبیت۔
- **گیل** : (گِ ے لْ) چوٹ، دَھل، لیٹگ، زھم اگاں جنگ ءِ وھد ءَ بلیٹ اِیت ٹپ ءَ نہ بارت یا کہ زھم ءِ جند ءِ لیٹگ ءَ ھم گیل بیگ گُوش اَنت ۔ PPB,LWD: GIYAL: Lover
- **گیلان** : (گِ ے ۔ لَانْ) اِراک ءَ شھرے ءِ نام اِنت .
- **گیلکی** : (گِ ے لْ کِ یْ) گیلاں ءِ مردمانی زبان ✪

- **گیم** ؛ دگِ ئے م) ھاکسانیں ماھیگ کہ پہ زُگ گرگ بنت ءُ پد ءُ چہ ھمیشاں منڑیں ماھیگ کرأنت اے کُنڈی ءُ جنگ بنت ۔
  چہ ایشاں لھتیں ایش اَنت : شُورّ، کرانٹ، کنڈگاری، بَرّگ، گاچیم، شیر ماھیگ، کلونٹو، بیچم، لیجّر، کَنچک، ٹانشار، کابوشک، دَنگلی، کاشک، پڈّنی،
- **گیمبند** ؛ دگِ ی م۔بَ ن د) بچار "گنبند"
- **گیمپٹار** ؛ دگِ ئی م پ۔ پَ۔ٹَ ا ڑ) ساہ ءِ بندبوگ یا پہ ساہ ءِ کشگ ءِ سرجنگ دگین پٹار)
- **گیمرّگ** ؛ (گِ ئی م۔مُ رّ گ) دزچک ءُ کہ آپ ءَ در سیت، کاہ کہ بُرّگ ءُ رندا پرکنگ بیت آئی ءِ تاک لھم بنت ۔ بزاں گیمرأنت، دل ءِ گیمرّگ : بزاں دل ءِ ایرنندگ دل ءِ تُسگ ۔
- **گینّ** ؛ دگِ ی ن ن) ساہ۔ نپس، ارداہ ۔ گینّ کنگ : بوچنگ ۔ گینّ پٹار بوگ : ساہ ءِ بندبگ ۔ گینّ گرگ ۔ گینّ کشگ : ساہ کشگ، گینّ پرکنگ : گینّ دارگ ۔
- **گینّارگ** ؛ دگِ ئی ن ۔ نَ ا رگ) ساہ کشگ ۔ دم ءِ پُرکنگ ۔

- **گینّ بند** ؛ دگِ ی ن ن ، بَ ن د) پونز ءِ دوئیں شُنگانی بند بوگ کہ ساہ کشگ ءُ مردم نگیگ بیت ۔
- **گینکّ** ؛ دگِ ئی ن گ ک) بچار "گُرینکّ"
- **گینّگر** ؛ دگِ ی ن ن، گِ ر) ساہ گروک، کشوک، تکلیپ دیوک ۔ واری دیوک ۔
- **گیوّار** ؛ دگِ ئی وّ ، وَ ا ڑ) جنیں یا مردیں کہ سر ءِ میداں دو بھر کنت ۔ میدانی ھمے دوئیں بھرانی میانجی ءِ کشک ءُ گوش اَنت، گیشی ءُ گیوّار، بھر ءُ بانگ ۔ (بچار مُت)
- **گیوّارگ** ؛ دگِ ئی وّ ۔ وَ ا رگ) یک چیزے برابر بھر کنگ ءُ ھر یک بھرے انچوش گیشینگ کہ ھچ رنگیں اَڑے پشت مہ کپیت، ملک ءِ سیم سراں گیوّارگ بزاں سرحد بندی ءِ کشگاں پہ جُتاں کشگ ءِ گیشینگ ۔ زمین ءِ گیوّارگ، جوھاں ءِ دانگ ۔

ل

- **ل :** بلوچی ءِ شردھمی آب۔
- **لابدار :** (لَ اب + دَاڑ) بچار "لاپدار"
- **لابشود :** (لَ اب + ش وذ) بچار "لاپشود"
- **لابگوشت :** (لَ اب + گ وش ت) چہ پتروری ماھیگ ءِ لاپ ءَ درگیشیں گوشتے بنداِیت۔
- **لابلیٹ :** (لَ اب + لِ ے ٹ) بچار "لاپ لیٹ"
- **لاپ :** (لَ اپ) مردم یا دگہ ساھدار ءِ ھما جاگہ کہ آئی ءِ ورگ ھمود ءَ روانت۔ درستیں ھمے جاگہ کہ روت ءُ ھمے مان اِنت۔

لاپ ءِ بُرّگ : بزاں تَل دیگ + لاپ ءِ بُرّگ : بزاں وتی لاپ ءَ نہ ورگ ءُ زَرّ مُچ کنگ یا دگرے ءَ دیگ۔ لاپ چارینگ : لاپ گرگ ءُ ورگ، لاپ دلینگ۔ لاپ دیگ : ورگ دیگ + لاپ دیگ ءُ آیگ یا روگ : بزاں دیریں جاگہے ءَ پہ کارے یا پہ لاپے آیگ یا روگ۔
لاپ ءِ سُچگ : سک تورگ چہ کار بیرانی یا تاوانے ءِ ورگ ءَ۔ لاپ ءِ رودینگ : پتّور بیگ۔ لاپ ءِ سِندگ : لاپ ءِ بُرّگ۔
لاپ ءَ کنگ : مُچک ءِ لاپ ءَ تھم بندگ۔ چہ لاپ ءَ کپگ : بزاں چہ بیکاری ءَ بے وردن بیگ۔ لاپ کنگ : روت کنگ بزاں ورگ (جوش پہ وشنیکی یا پہ شکرا گوش اَنت) ماھیگ ءِ لاپ کنگ : بزاں بُرّگ ءُ تَل کنگ۔ درد لاپ کنگ : بچار "لاپ کنگ" لاپ گرگ : بچار "لاپ دلینگ"۔ لاپ ءِ لگت جنگ : کسے ءِ روزی ءِ پشت ءَ کپگ، کسے ءِ باپُشت اچیں ھبر کنگ کہ چہ کار ءَ کشگ ءُ بے روزگار کنگ بہ بیت۔ لاپ دلینگ، لاپ چارینگ، پہ ھماکسی ءَ گوش اَنت کہ ابید چہ وتی لاپ ءِ شوھاز ءَ دگہ ھچ نکنت
- **لاپ بند :** (لَ اپ + بَ ن ڈ) تنگ + لاپ ءِ بند بوگ۔
- **لاپتاچ :** (لَ اپ + تَ اچ) جُلاب۔ لاپ ءِ روگ، لاپ ءِ رِچگ۔
- **لاپدار :** (لَ اپ + دَاڑ) لابدار : لوگ یا کاپر ءِ سر ءِ ھما دار کہ دو سراش ماں دیوال ءَ اَنت ءُ آیانی سر ءَ تگرد یا کہ پدء گل یا دگہ چیزے اَنت اے لاپ دار چہ لوگ یا کاپر ءِ تہ ءَ گندگ بنت۔ بتل : کاپر ءِ لاپدار چنت اَنت ؟ یا ھپت اِنت یا ھشت۔
- **لاپ درد :** (لَ اپ + دَرد) لاپ ءِ درد۔
- **لاپدریگ :** (لَ اپ + دَرِ ی گ) ھما دریگ کہ لوگ ءِ تہ ءَ اَنت ءُ پُشت ءِ پچ ءَ اَنت ایشانی تہ ءَ چیز ءُ سامان ایر کنگ بیت۔
- **لاپ دور :** (لَ اپ - دُو ڑ) لاپ درد ءِ ناڈراھی۔

- **لاپ سیر :** (لَ اپ۔س ے ر) سیر لاپ۔ شُدیگ ءِ چپّ۔
- **لاپ شوذ :** (لَ اپ۔ش وذ) جنین ءِ گُڈّی چکّ کہ چہ ایشی ءَ رند گُرچکّ میار اِیت۔
- **لاپ شوذ :** (لَ اپ۔ش وذ) بزاں لاپ ءَ جوانین ءُ نوکیں ورگے ءِ روگ کہ دیرانت ورگ نہ بوتگ۔ تنز ءِ ورگے چہ دیراں رند ورگ۔ لاپ ءِ شوذگ بزاں جلاب ءِ رنگ ءَ۔
- **لاپکش :** (لَ اپ۔ک ش ش) بزاں پہ لاپ زمین ءِ سرءَ روگ + پڑکش ؛ ھماسادکہ پار دوم ءُ تنگ ءَ بندگ بیت۔
- **لاپکش :** (لَ اپ۔ک ش ش) ھما لولک کہ راہ ءِ روگ ءَ آیانی لاپ ھم زمین ءَ لگ اَنت۔ اک : کِٹار۔ گانڈو، گوج، باگار۔ خزندہ Reptile جُزندگ یا سُرِندگ۔
- **لاپگوشت :** (لَ اپ۔گ ش ت) بچار "لاپگوشت"
- **لاپو :** (لَ اپ۔پ ؤ) بچار "لاپی"
- **لاپوش :** (لَ ا۔پ وش) لاپ ءَ زمین ءِ سرءَ کُرتینگ۔
- **لاپی :** (لَ ا۔پ ئ) مزن لاپ، زِڈّی، مزن زِڈّ + ھماکہ بازورگ وارت۔ لاپیگ ؛ ھرچی کہ لاپ ءِ اِنت۔ لاپو۔
- **لاپیگ :** (لَ ا۔پ ی گ) بچار "لاپی"

لاٹیگ

- **لاٹور :** (لَ ا۔ٹ ور) لوڑکہ ماں آزمان بُرز روت۔ سادے کہ بن ءَ زنڈ ءُ سرءَ بارگ اِنت۔
- **لاٹیدان :** (لَ اٹ ی۔ دان) ھمودءَ کہ "لاٹی" کاہ بازبیت۔ دشتیاری ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **لاٹیگ :** (لَ ا۔ٹ ی گ) کاھے کہ ایشی ءَ "لاٹی" ھم گوش اَنت۔ ووزات اِنت یکّے سبزاِنت کہ کوھسنگ ءُ ڈن ءُ ڈلیں زمین ءَ بیت۔ دگہ یکّے اسپیت اِنت کہ کورءَ یلکیں ءُ نمبیں زمین ءَ بیت۔ مردمی نامے۔ (بچار بت)
- **لاچار :** (لَ ا۔چ ار) بےوس، بےکس، بےدر۔
- **لاد :** (لَ اذ) لادی، مزنیں ءُ بزیں سنگ کہ گیشتر زمین ءِ سرءَ پچ کنگ بیت۔
- **لادی :** (لَ ا۔ د ئ) مزنیں پتنیں سنگ کہ لوگ ءِ تہ ءَ چوکہ تگلیں کلنڈ ءَ پچ کنگ بیت + ھرانچیں مزنیں ءُ بزیں چیزے۔ اک : سِنگ ءِ لادی، برپ ءِ لادی۔
- **لاڈک :** (لَ ا۔ڈ ک) بچار "لاڑک"
- **لاڈکی :** (لَ ا۔ڈ ک ئ) بچار "لاڑکی"
- **لاڈو :** (لَ ا۔ڈ ؤ) بچار "لاڑو"
- **لار :** (لَ ار) پارس ءَ ملکے ءِ نام اِنت۔

- **لاری :** (لَ ا رِیٰ) هماکه گوں "لار" ءَ شیادی کنت + تُپنگ، تُپنگ ءِ راستے۔
- **لاڑ :** (لَ اڑْ) هماچُک که مات ءُ پت ءِ چُک ءِ شات مه بیت۔ بزاں سک دوستیں چُک۔ لاڑی مزار۔
- **لاڑام :** (لَ ا۔ ڑَامْ) په بدل زُورگ، په اَدار کے زُورگ۔ په کارسواری پچ گرگ۔
- **لاڑامگال :** (لَ اڑامْ + گَ الْ) هماگال که چه دگه زبانے ءَ په لاڑامی زُورگ بوتگ اے گال ءَ اگاں په لاڑامی زورو کیں زبان ءِ وڑ ءَ مه کپ ایت په زور آئی ءِ گالوار ءَ تَرینگ بیت ءُ دانکه په وت ءَ همے بزانت ءِ گالے جوڑ نه کنت ایشی ءَ کارمرو کنت۔
- **لاڑامی :** (لَ اڑا۔ مِ یٰ) هماچیز که په اَدار کے په کارسواری زُورگ بوتگ که پد ءَ دیگ بیت (بلے زَرّمه بنت) گیشتر په بانور ءِ سمبھینگ ءَ شُمر پچ گرانت۔
- **لاڑک :** (لَ ا۔ ڑَکْ) لاڈک : یَلّی پونزی + دوستناک، نازگر + نامے۔
- **لاڑکی :** (لَ ا۔ ڑَکِ یٰ) لاڈکی : نامے۔ دوستیں، چارشرگیں وامے زور اَنت آئی ءِ چاریں پھناتاں کرز بند اَنت یک دیمے ءَ کرزاں دْراج کن اَنت، کور ءَ ماهیگاں چیر دینت ءُ گر اَنت
- **لاڑو :** (لَ ا۔ ڑَوْ) لاڈو: هماچه که سُورانی وهد ءَ گوشگ بیت ءُ په همے مراد ءَ پربستگ بلے لاڑو ءَ جنیں گوش اَنت لے مردینانی "سوت" ءِ مَٹ اِنت۔
- **لاس :** (لَ اسْ) اسپیتیں مُهرگے که چو مُرواردءِ اِنت + لاسیں گُد : گُدے که چو آبریشم ءَ تَرپ ایت بلے آبریشم نه اِنت۔
- **لاش :** (لَ اشْ) لاشه، جون، مُرتگیں یا کُشتگیں مردم، لاشت، لَش، طب : لاش + پا : لاش، لاشه، لَش شگاف PPB, LWD: LASH : Worthy
- **لاشار :** (لَ ا۔ شَ ار) بلوچستان ءِ یک جاگهے ءِ نام اِنت (بلوچستان ءَ دگه چار زانتگیں جاگه هست که آیانی نام هم لاشار اِنت) اے جاگه ءِ نندوک لاشاری گوشگ بنت۔ اے جاگه چه وتی کرّ ءُ گور ءِ جاگهاں بُرز تر اِنت۔ بُرزیں ءُ پتنیں جاگه بُرزیں ءُ پتنیں زمین ءَ گوش اَنت رِند، لاشار ءُ هوت نبرات بوتگ اَنت بلے اے رنگیں نام هچ جاگه بلوچاں نه زُرتگ البت په زات ءُ کُمّ ءَ گوش اَنت که اے رِندے ءُ آ لاشاری یے یا اے هوتے۔ چه ایشاں رِند ءُ هوت بلکیں دگه بزانت دینت که گوں وتی تَک ءَ شیادی کن اَنت۔ بلے لاشار گیشّ اِنتگ که جاگه ءِ نام اِنت۔
- **لاشت :** (لَ اشْ تْ) مادگیں کُچک (مَنڈ) که گُوردگ بیت گُوش اَنت "لاشت اِنت"، په دگه رستراں هم گوشگ بیت۔
- **لاشکور :** (لَ اش + کَ وَرْ) همامردم په جوانی میم نه کنت، کورٹو۔
- **لاشکورگ :** (لَ اش + کَ وْرَگْ) نیم کوری۔
- **لاشو :** (لَ اشْ وْ) بچار "لاش"
- **لاکگ :** (لَ ا۔ کَ۔ گْ) کُچک ءِ راشگ په کسے ءَ، چانگگ، گُوگگ، وَنگگ، وُڑگگ۔
- **لاکوٹ :** (ل ا ۔ کَ وٹْ) یک دستے ءِ بُتَر۔ دو لاکوٹانی یک چنکے (چنک دوئیں دستاں یکجاکن اَنت دان یا دگه انچیں چیزے ءُ چیرجن اَنت) چنک ءُ لاکوٹ بزاں بے هساب بلے چد ءُ گیشتر گوا گوش اَنت "چَلّی کوڑاں" (بچاربت لاکدم 726
- **لاگ :** (لَ اگْ) نَریں هر، هما نَریں هر که وزنا اِنت یا که مستر اِنت + بدیں رنگے ءَ په مردیں ءَ گوش اَنت۔
- **لاگر :** (لَ ا۔ گَ رْ) بزاں زنڈاناں۔ هماکه پُرّ ورنه اِنت۔ بے گوشت ءُ بے پیگ، بارگ، بے نَپ۔ لاگریں، لاگر یا لاگریں اوست بزاں سکّیں بلے اوستیں اُمیت۔
- **لال :** (لَ ال) دوست + یک گُراں بهائیں سنگے۔

- **لالا :** (لَ ا ۔ لَ ا) نامے ۔ لالہ
- **لاتَّاک :** (لَ ال + تَ اکْ) گُلشُھر یا دگہ وشبوئیں دُرچکے ءِ تاک اِنت کہ ماں جوءُ بُساں کارمرد بیت۔
- **لالِچ :** (لَ ا ۔ لِ چْ) لَب۔
- **لالِچی :** (لَ ا ۔ لِ چ ئی) لُبّی۔
- **لالُک :** (لَ ا ۔ لُ کْ) لالاتون ءِ نیم نام۔
- **لالگل :** (لَ الْ ۔ گُ لْ) نامے + شُھریں پُلّ + لال + گُل = پُلّ۔
- **لالو :** (لَ ا ۔ لُ وْ) لال بکش یا لال محمد ءِ نیم نام ھمے رنگ " لالان یا لالعان" ءِ
- **لالہ :** (لَ ا ۔ لَ ہْ) بُرات۔ مستریں برات
- **لالی :** (لَ ا ۔ لِ ئی) لال بی بی ءِ نیم نام۔
- **لالے :** (لَ ا ۔ لِ ے) پہ بڑن گوشگ بیت ءُ بے اُمیتی "اِے کار ءِ جوان بوگ شُتگ، لالے!"
- **لالین :** (لَ ا ۔ لِ ے نْ) نامے ۔ ھماکہ گوں لال ءَ سیادی کنت یا لال گونگیں یا لال دَرُور۔
- **لامپ :** (لَ ام پْ) یک زاتیں چراگے۔

لانچ

لانٹیگ

لاکوٹ

- **لانٹوگ :** (لَ انْ ۔ ٹُ وگْ) ھمے یبوک کہ "کشّ" پتاھگ ءُ زمین ءِ سرءَ جنگ بیت کہ تراِیت۔
- **لانٹی :** (لَ انْ ۔ ٹِ ئی) پونز ءِ سِھنے کہ گرانزیگ ءِ گوشگ بیت + اُشتر ءِ گومس۔
- **لانٹیگ :** (لَ انْ ۔ ٹِ ی گْ) بچار " لانٹوگ"۔ (بچار بُت)
- **لانٹیگی :** (لَ انْ ۔ ٹِ ی گِ ئی) گوں لانٹیگ ءَ لیب کنگ۔
- **لانچ :** (لَ انْ چْ) ھما بوجیگ کہ انجل اِشں ماں۔ (بچار بُت)
- **لانک :** (لَ انْ کْ) سُرین: مردم ءِ کپل ءَ بُرز ءُ چہ پھلوگاں جھل ءِ گِردی کہ لاپ ءِ سرءَ مانتراِیت + ھر چیزے ءِ نیم یا ھما جاگہ کہ آئی ءِ سُرین ءِ کارءَ بِدَنت + لانک بندگ : پہ کارے ءَ، پہ جنگ ءَ + دور ءِ لانک : بوجیگ ءِ دور ھما بھر کہ ستوءِ سر بُری نیمگ ءَ اِنت کہ چہ اے جاگہ ءَ رند بُرز ءَ روت۔ شلوار ءِ بیڑگ
- **لانکبند :** (لَ انْ کْ + بَ نْ ڈْ) بچار " لانگبند"۔
- **لانکڑی :** (لَ انْ ۔ کُ ڑِ ئی) مزنیں مُرگے۔
- **لانکوٹ :** (لَ انْ ۔ کُ وٹْ) بچار " لاکوٹ"

- **لانکیگ** : (لَ ان۔ کِ یِ گ) چرک ، گُدے کہ لانک ءَ کنگ بیت۔ بزاں چو شلوار ءَ چہ سرین ءَ دانکہ پادانی مُچ ءَ پوش بیت (لانکیگ ءَ سر ءَ ھم بند اَنت)
- **لانگبند** : (لَ ان گ + بَ ن ڈ) لانکبند : گُد یا پوستے کہ لانک ءَ بند اَنت ءُ + مُتیگی مردم : سلھبندیں مردم Armed
- **لانگو** : (لَ ان۔ گ ؤ) لوڑیگ۔
- **لاہ** : (لَ اہ) لھ ، لاہ جنگ : پہ بے اجامی چست بوگ بلے اے گیشتر پہ یک جاگھے ءِ روگ ءَ سر گرگ ءِ بزانت ءَ بیت۔
- **لاھو** : (لَ ا۔ ہ ؤ) رامگ ، "گرک ءِ گُلڑانت لاھو نہ بیت"
- **لَبّ** : (لَ بّ بّ) لانچ + جھاز بتل : لبّاں کلات ترینگ اَنت عشکیں رزا پُشت کپتگ اَنت۔
- **لُبّ** : (لُ بّ بّ) زنڈ + پچگیں کُنر۔
- **لبجگ** : (لَ بَ جَ گ) جُوڑگ۔ مُرندگ۔ سرا بزائیں گپ جنگ۔
- **لبران** : (لَ بَ۔ رَ ان) بوجیگ ءِ دور ءِ دار وکیں جاریں سادانی تہ ءَ پسادلبران اَنت دگہ دوستا ھیگ۔
- **لبّڑ** : (لَ بّ۔ بَ ڑ) رتبڑ۔
- **لِبز** : (لِ بّ ز) مُتک ، دپ ءِ آپ۔
- **لَبز** : (لَ بّ ز) زبان Language کول ، اَھد۔ Promise
- **لُبک** : (لُ بّ۔ بُ ک) "لُبّ" ءِ گونڈ۔
- **لَبّگ** : (لَ بّ۔ بَ گ) چپّ ءُ چوٹیں پیچ کہ گُد ءَ جن اَنت۔
- **لب لب** : (لَ بّ۔ لَ بّ) دبڑ۔
- **لبّی** : (لَ بّ۔ بِ ی) لالچی۔
- **لبیس** : (لَ بِ ے س) گُد ، گراز ، پُچ گورءَ کنگی ، پوشاک (تازی لبیس لباس : پوشگ ءِ چیز)۔ Dress
- **لَپّ** : (لَ پّ پّ) رنگ ءِ یک چیٹڑے کہ گُد ءِ سر ءَ بہ بیت۔ لپّ گد ءِ سر ءِ داگ ءَ ھم گوش اَنت + لپ لپ + کشار ءِ ٹکرے لپّ یا لپّ اِنچیں جاگہ۔
- **لِپّ** : (لِ پّ پّ) ٹامب یا آسنیں پیتی یا ٹانکی ءِ لپتگیں جاگہ .Dent
- **لپار** : (لَ پ ا ر) لپارگ۔
- **لپارگ** : (لَ پ ا۔ رَ گ) بے وڑیں پتنیں سواس + کسانیں کورما ھیگے ذراجی ءُ سے بوگ بیت۔ بارگ ذراج ءُ توسک سُنٹے ، اورت نوچلے بروت ءُ پڑ ءِ پہ لپار جن اَنت ءُ۔
- **لپاشگ** : (لَ پ ا۔ ش گ) چنیزے ءَ گورموش دیگ ءُ روگ ، گوں گرّیں پاداں لگت دیگ روگ ، لگتمال کنگ۔

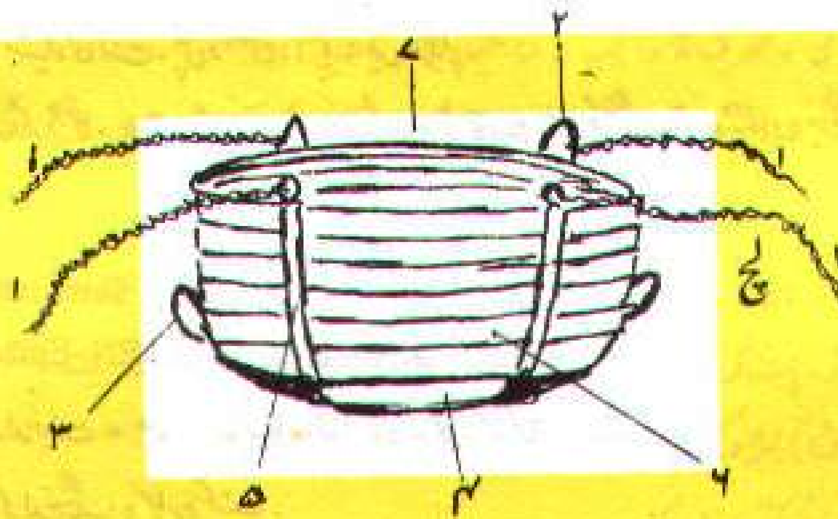
Man – devouring Sivi. مرد لپاشیں سیبی۔ PPB,LWD:LAFASHAGH: To Kill, to be killed. to devour, devour.

طلب : لپاسر ءِ سیلی : نسخہ لباسہ ، اکنون نیز لپاس ، لپاچ یا : لپ : سیلی وگردنی۔

- **پلیچ** : (لِ پّ چ) پر لگوک۔ لیچناک۔
- **لیچاک** : (لِ پّ۔ چَ ا ک) بچار "لیچناک"
- **لیچانک** : (لِ پّ۔ چَ ان ک) بچار "لیچناک"

- **لپچناک** : (لِ پ چ ۔ ن اک) لگوگ، لپچانک، لپچاک بزاں ھما چیز کہ گوں دگہ چیزے سرا ڈیک دیگ ءَ بہ لچ ایت، بلگ ایت۔
- **لپرزگ** : (لَ پ ر ۔ زگ) تترزگ۔ لرزگ۔ ترسگ۔
- **لپّڑ** : (لَ پ ۔ پ ڑ) لیٹر۔
- **لپڑک** : (لِ پ ڑک) بچار "لپڑو"
- **لپڑو** : (لِ پ ۔ ڑو) کسانیں۔ لپڑک (شیرازی: لپری: گندہ ئے بے تناسب وزشت)
- **لپس** : (لَ پ س) یا لپش، چلوس یا چلونس۔
- **لپش** : (لَ پ ش) لپس، چلونس + کپیں لنگ، نزور پاد + لیزگ۔
- **لِپّک** : (لِ پ ۔ پ گ) تنکیں چیزے ایک جاگہے جمل روگ، لھم روگ۔
- **لَپّگ** : (لَ پ ۔ پ گ) پہ زبان یکپار گی چٹگ۔
- **لپلپ** : (لَ پ ۔ لَ پ) داگ داگ، تچ تچ۔
- **لپنگا** : (لَ پ ن ۔ گ ا) موالی، لوپڑ۔
- **لپونز** : (لَ پ و ن ز) زنوک، تُنٹ بلے ایشی ءِ تہ ءَ دپ ھم گرگ بیت۔
- **لپونش** : (لَ پ و ن ش ش) بوکشان۔
- **لَپّی** : (لَ پ ۔ پ ی) ھماگد کہ لپ ئے پرا انت
- **لِپّی** : (لِ پ ۔ پ ی) ھمانا ھیں کلونٹ کہ لھم انت مہ لچ اَنگ اَنت۔ اے پوگس یا ڈریا چ ھما انت کہ نیم یلے بھرءِ یاکہ چِھک ناہ بوتگ ءَ ماں اے دگہ کلونٹاں زورئے پہ بوتگ ءَ لپ انگ۔
- **لُت** : (لُ ت ث) چچ ءِ لُت۔
- **لتارگ** : (لَ ت ا ۔ رگ) پہ دست ءِ دل کچینگ + پہ دست مُشتگ زور پر نہ دیگ + پہ چلانی ڈور کنگ ءَ لتارگ (مسلنا)
- **لتّر** : (لِ ت ۔ تِ ر) سواس + لیب مہ لتر یا لیب ءَ لتری + تکل + پوستی سواس۔
- **لترگ** : (لِ تِ ۔ رگ) شترگ۔ لکشگ چہ وتی جاگہ ءَ پہ بے سمائی ءَ بے توکگ کنزگ، کپیں شپور گرگ۔
- **لتّڑ** : (لَ ت ۔ تَ ڑ) لگماں۔ لگت جنیں دلوت۔
- **لَٹّ** : (لَ ٹ ٹ) دار، دست ءِ دار + کیرءِ لٹ بوگ بزاں پاد آیگ ءَ تُرند بوگ + کپگ ءِ یک لبی یے کہ چہ ڈرستاں رند وت ءَ دارایت ءَ پہ حال ءِ روگ ءَ ڈرک کنت لٹ تیز بیت۔ ڈرءِ لٹ۔ ٹپ، کُنٹ، لٹ، اے ترنگ ءَ جلیب کنگ بیت۔
- **لُٹّ** : (لُ ٹ ٹ) چچ ءِ شاہ
- **لُٹار** : (لُ ٹ ۔ ٹ ا ر) بے دل + بے سر در + لگور ءَ لُٹار۔
- **لُٹ بر** : (لُ ٹ ۔ بَ رْ) لُٹ ءِ بُرگ ءِ وھد۔ لُٹ بُروک۔
- **لٹ بیر** : (لَ ٹ + بِ ے ر) لٹ ءِ جنگ ءِ دیم ءَ زر ءِ دیگ یا گرگ۔
- **لِٹک** : (لِ ٹ ک) پس ءِ ھما شیر مچیں شنک کہ بے واک ءُ نزور انت۔
- **لَٹک** : (لَ ٹ ۔ ٹ ک) کسانیں پتّی ءِ ٹکرے کہ کسانیں کجک پہ آ ہانی سرءَ دارگ ءَ کار مردے کن انت۔ (چوب الف)
- **لِٹک** : (لِ ٹ ۔ ٹِ ک) دُمب، گونڈیں دُمب، پس ءِ لٹک یا آسک یا دگہ انچیں دُمب، گونڈ، داس ءِ لٹک: داس ءِ دُمب کہ دستگ ءِ تہ ءَ انت۔ لگشتگین دُمب ئے نراھیں مردم + گرانڈ ءِ دُمبگ ءِ سرءَ گیشیں لٹک کہ وہ رینڈو، ھم گوشگ بیت۔

- **لَٹ کَش:** (ل َ ٹ + ک َ ش ش) لٹ ءِ جنگ۔
- **لٹوار:** (ل َ ٹ + وَ ا ڑ) لٹ وَرَوک۔ ھما کہ پہ لٹ ءِ ورگ ءَ ھیلدار اِنت۔
- **لِٹوردیگ** (لِ ٹ و ر + دَ یِ گ) لیٹ ورائینگ، ءِ گردیں چیزے ءَ زمین ءِ سرءَ لیٹ وران ترگ یا روان دیگ۔
- **لِٹوری:** (لِ ٹ ڈ ۔ رِ ی) لیبے۔
- **لَٹی:** (ل َ ٹ ۔ ٹِ ی) کنگ ءِ یک لیبے + بلوچانی یک مٹکے۔
- **لٹیگ:** (ل َ ٹ ۔ ٹِ ی گ) یک جراتے کہ ھوڈی ءَ زانگ بیت۔ چو ناھیگا مزنیں دلیریں مٹکے کہ بلوچی دپتراں ایشانی داستان شنگ اَنت۔
- **لَچ:** (ل َ چ چ) شرم
- **لَچبر:** (ل َ چ + ب َ ر) لچ ءِ بروک + بدیں کار یا مردم
- **لَچوچ:** (ل َ چُ و چ چ) بچار " لچوز "
- **لَچوز:** (ل َ چُ و ز ز) مُوزی، بھیل، مُرّ، لچوز (۲) لچوچ، لاگرءُ بارگیں مردم

- **لَچوڑ:** (ل َ چُ و ڑ ڑ) بچار " لچوز "
- **لَچ:** (ل َ چ) چہ بیش ءَ جوڑ بوتگیں دَپ کہ پہ اُشترانی بار لڈگ ءَ کارمرد بیت: لچ ءِ: ۱۔ بند۔ ۲۔ کڑی ۳۔ کش کڑی ۴۔ بُنکڑی ۵۔ چیرکش ۶۔ پٹ ۷۔ وڈرو، دپڈرو۔ (بچار پٹ)
- **لِچ:** (لِ چ) گل + پُلینتگیں ھاک۔ لِچ ءُ مین۔
- **لِچّ:** (لِ چ چ) "لِچگ" ءِ پرمانگال بزاں "بہ لِچ"۔
- **لُچ:** (ل ُ چ چ) زد۔ ریپینوک + تنگ۔
- **لچ بند:** (ل َ چ + ب َ ن ڈ) لچ ءِ بند ءِ ساد۔
- **لَچک:** (ل َ چ ک) کسانیں لچ۔
- **لِچکاری:** (لِ چ ۔ ک َ ا رِ ی) گلکاری۔
- **لَچ کَش:** (ل َ چ + ک َ ش ش) بارکش، لچ ءِ بڈءَ کنوک۔
- **لِچ کَش:** (لِ چ ۔ ک َ ش ش) لچ کش ءِ کاربوج، لچ ءِ کارکنوک

- لَیچگ: (لَ چ ۔ چ گ) بچار "لیچگ"
- لِچگ: (لِ چ ۔ چ گ) لنگ + پہ لِچگ ۔ لِتگ ۔
- لِچناک لِ چ چ + نَ اک) بچار "لیچناک"
- لَچہ: (لَ چ چ ہ) مُہرگ یا موتی ءِ لڑیا کہ بازلڑ کہ یکجا بنت . آبریشم یا بندیک ءِ لچہ بزاں بلیچ دانگیں بریشم یا بندیک کہ یکجا بندگ بنت ندکاری ءِ تہ ءَ ھابشتگ کہ رَم نہ اِنت . آئی ءِ سنگ ءُ بِرد ءُ پیشرد ھست : "شعر" "نظم" . لچہ ءِ راست بزاں (۱) دستونک (۲) جُوک (۳) نازینک (۴) پاکنازینک (۵) گیابنان سوت (۶) سوت (۷) آلو ، ھالو (۸) لاڑو (۹) موتک (۱۰) گلا (۱۱) ساڑا (۱۲) ایرجن (۱۳) نمکست (۱۴) زرارگ (۱۵) راج لچہ (۱۶) جنگ ءُ مڑائی (۱۷) ڈیرو ، لیکو لیکو ، ڈینکو (۱۸) زھیریگ (۱۹) لیب لچہ (۲۰) چیستان (۲۱) زھگ لچہ (۲۲) مڑائی ۔
- لَچہ دیوان (لَ چ چ ہ + دی وَ ان) لچہ کاری دیوان (مجلسِ مشاعرہ)
- لَچہ کار: (لَ چ چ ہ + کَ ار) ھماں کار کہ لچہ پربندایت (شاعر POET) ۔
- لَچہ کاری (لَ چ چ ہ + کَ ار ی) لچہ پربندگ ، شاعری (کوھنیں لچہ کاری ، نوکیں لچہ کاری ، آزاتیں لچہ کاری) ۔
- لَچہ گوش (لَ چ چ ہ + گَ وش) ھماں کار کہ لچہ پربندایت ، لچہ کار ، (۲) ھامردم کہ لچہ پہ زیر گوش ایت ۔
- لَچی: (لَ چ ی) ھمارگوں لچ ءِ شیادی کنت ۔ لچی داسی : انچنائیں مردم ۔
- لَدلہ: (لَ دْ) جنگل ، ھابوٹگ کہ ڈگار ءِ تہ ءَ رُدانت ءِ لدجنگ : ڈگار ءِ تہ ءِ بُوٹگ ءُ موٹگاں جَنگ ءُ سوچگ ءِ ھرجاگھے کہ درچک ءُ سول بازرُد ایت ۔
- لَڈے (لَ دْ) PPB, LWD:LADHAR: (from Ladh, Jangle), Over grown, Surrounded with trees.
  KHAJI –LADHAREN, Embowered in palm – groves.
- لدجن (لَ دْ + جَ نْ) ھامردم کہ لدجنت ءِ ھاجنین کہ ماں لداں پہ بدکاری گردایت ۔
- لدکار: (لَ دْ + کَ ار) ھامردم کہ لدجنگ ءِ کار ءَ کنت ۔
- لدکان (لَ دَکْ ۔ کَ انْ) دشتیاری ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ، "لدکیانی" بندجاہ ۔
- لُدّو: (لُ دْ دَ وْ) مزنیں ، توامیں ، رستگیں ، گیشتر پہ جنک ءِ گوشگ بیت پہ زھرگنگی ۔
- لَدی: (لَ دِ ی) بچار "لدیگ"
- لَدیگ (لَ دِ ی گْ) لَدی ۔ ھُوک ، ھیک ۔
- لِڈ: (لِ ڈْ ڈْ) وَلدتانی دَرائی + لِڈ ءُ بُوچ + کَنش ءُ پتار + گندءُ گس ۔ Spoor of animals, dropping of animal.
- لَڈّ: (لَ ڈْ ڈْ) لڈگ ءِ پہ مانگال بزاں پہ لڈّ ۔
- لُڈّ: (لُ ڈْ ڈْ) لڈگ ءِ پہ مانگال بزاں پہ لڈّ
- لَڈام: (لَ ڈْ ۔ ڈَ امْ) کاروان ءُ گلگ کہ لڈاتگ ءُ رہ گیتگ یا آئی ءِ بار ۔
- لَڈگ: (لَ ڈْ ۔ ڈَ گْ) چہ یک مُلکے ءِ دتی باراں بندگ بزاں لڈگ ءُ دگہ جاگھے روگ ۔ بار لڈگ + میار لڈگ ، تاوان لڈگ ۔
- لُڈگ: (لُ ڈْ ۔ ڈَ گْ) ننزگ ءُ شیکت ورگ ۔
- لَڈو: (لَ ڈْ ۔ ڈَ وْ) مٹائیگ ءِ زاتے کہ گرد اِنت ۔
- لَڈوک: (لَ ڈْ ۔ ڈَ وکْ) ھامردم کہ بار ءَ لڈایت + مزنیں زنڈین ءُ مُھکمیں ساد + تنیل ۔

- **لڈّءُ بوج:** (لَ ڈْ ڈْ ۔ ءُ ۔ بْ وجْ) منزل کنان لڈّان ءُ بوجان ۔
- **لڈّءُ لوگ** (لَ ڈْ ڈْ ۔ ءُ ۔ لْ وگْ) کُلّیں گُم (پہ مُساپری ءَ روگ یا چہ مُساپری ءَ آیگ یا چہ لوگے ءَ پہ دگہ لوگے ءَ مٹّ بوگ ءِ دھدءِ کار مردبیت)
- **لِڈّی:** (لِ ڈْ ۔ ڈِی) لیبے کہ کل پہ رد گوج اَنت آیانی تہ ءَ اُشتری ڈُل مان کن اَنت ءُ پہ رد پہ رد کلاں در کن ءُ مان کن اَنت ۔
- **لَڈّی:** (لَ ڈْ ۔ ڈِی) لڈّی ساد ۔ زنڈیں ساد + لڈّوک ۔
- **لڈّیگ** (لَ ڈْ ۔ ڈِی گْ) بجار لڈّی
- **لُر:** (لُ رْ) یک مُلکے ءِ نام اِنت کہ آبادیءَ ماں ایران ءَ باز اِنت ، ایشانی جاگہ ءَ ءَ لُرستان ءَ گوش اَنت ۔
- **لِرت پِرت** (لِ رْتْ + پِ رْتْ) باز کسانیں چیز یا دگہ دگہ نمونیں یکجاہیں چیز ۔ گند ءُ گس (شیرازی): خرت و پرت ، اسباب کہنہ وزائد زندگی)
- **لُرد** (لُ رْدْ): لڑ: آپ لڑ اَنت یا لُرد اَنت + اِیرت بزاں کسانیں ٹُکڑ ، لُرد لُرد کنگ ۔
- **لرزک:** (لَ رْ ۔ زَکْ) یُلک ءِ کرءِ تنکیں تنگہ ءِ تاک اِنت کہ لرزا ایت (۲) دُر چکے کہ تاک ءِ لرز اَنت ۔
- **لرزگ:** (لَ رْ ۔ زَگْ) ڈرھگ ، چمّگ ۔
- **لَڑ:** (لَ ڑْ) لڑی + مُہرگ ءُ دانگ ءِ کمانگیں لڑ ۔ ماھیگ ءِ لڑ ۔
- **لُڑ:** (لُ ڑْ) ھاک ھوار + ھاک رنگ + ھما آپ کہ دنیگا آئی ءِ تو کا پہ نسنگرانگ ، لُرد + زحم ءِ نام (شیرازی) لُڑوت ءِ گندایت ءُ منی ءَ گندایت ھرکس وتی گیگ ءِ شرتر گندایت"
- **لُڑبُر:** (لُ ڑْ ۔ بُ ڑْ) ھمے وھد کہ سباہ ءِ نھاری ءُ رُوژنائی گیش مگیش اِنت + (اردو جھٹ پٹا)
- **لِڑاِتگ** (لِ ڑْ ۔ اِتْ گْ) ھما چیز کہ لڑینگ ۔ پہ بدبزانتی مردم ءِ گوشگ بیت ۔
- **لڑاک** (لِ ڑاکْ) لِڑوک
- **لِڑانک:** (لِ ڑانْ کْ) لڑوک
- **لِڑگ:** (لِ ڑْگْ) یک چیزے ءِ سرپوست یا ھمے رنگیں بھرے ءِ دیر بیگ ۔ پوست ءِ لڑگ + دیوال ءِ لڑگ ۔
- **لڑو:** (لُ ڑُو) نامے ۔
- **لِڑوک:** (لِ ڑْ وکْ) اِکفار ، کسی باگار کہ لوگانی تہ ءَ بیت ۔
- **لڑو لاڑو:** (لَ ڑْو ۔ لَ اڑْو) نازینک ءُ سوتانی زیلی گال ۔
- **لُڑونج:** (لُ ڑُونْ جْ) لونج ، لونجان ، لڑونجان ۔
- **لڑی:** (لَ ڑِی) ماھیگ بُتّہ اَنت ءُ دراج دراجیں ٹُکڑ کن اَنت ایشاں لڑی گوش اَنت ۔ لڑ ۔
- **لِڑینگ** (لِ ڑے ۔ نگْ) لُڑینگ ، ایکوش کنگ کہ بہ لڑایت ۔
- **لُڑینگ** (لُ ڑِے ۔ نْ گْ) لِڑینگ + ریتینگ + آپ ءِ لُڑ کنگ ۔
- **لڑینگو:** (لَ ڑِنْ ۔ گْ وْ) نازینک ءُ سوتانی زیلی گال : "لڑینگو ! سالونک ءُ منی چم ءِ روک"
- **لُزگ:** (لُ زْگْ) بُرھنگ + ساپ + آزگ ۔ لُھت ۔ لُگشتگ ۔ مادر زات آزگ ھما کہ ھچ گُدے گور ءَ نیست ۔ آزگیں گوشت ۔
- **لِژ:** (لِ ژْ) کسان ۔ لیٹر ۔

- **لڑو**: (لِ ڑُ و) کسانک۔ لپڑک۔
- **لَس**: (لَ سْ سْ) بلوچستان ءِ یک ریاستے ءِ نام اِنت کہ آئی ءِ سردار ءِ "جام"، گوشی اَنت ءُ آئی ءِ مزن شہر "بیلہ" اِنت۔
- **لَسائیں آھو** (لَ سْ ا۔ ءِ ےْ نْ + آ ہُ وْ) آسک ۔ لسھیں یا ساپیں آسک ۔ ساروان (نر آسک) لسھیں آھوگ ءِ دو دنتان اَنت: بزاں آسک ھرو ھد دو دنتان کلاندار یا چار دنتان نہ بیت۔
- **لَس بیلہ**: (لَ سْ سْ۔ بِ ے لَ ہْ) بزاں "بیلہ"، لس ءِ مزن شہر۔
- **لَستہ**: (لَ سْ سَ ہْ) یا کہ "لستا"، سک ساپ ءُ ھملسون ءُ پشترانک۔
- **لَستہ کار**: (لَ سْ سَ ہْ + کَ ا رْ) ھما مردم کہ آئی ءِ کار وھد بے کجہ اَنت۔
- **لَشاری**: (لَ شْ ا۔ رِیْ) لاشاری ۔ لاشار ءِ مردم ۔ بلوچانی یک زاتے۔
- **لَشکر**: (لَ شْ۔ کَ رْ) پوج، جنگی مردمانی ٹُک۔
- **لَشکران** (لَ شْ۔ کَ رَ انْ) بلوچی مردینی نامے۔ ۲۔ لشکر ءِ باز۔
- **لَشکو**: (لَ شْ۔ کُ وْ) نامے ۔ لاشکور، کورٹو، لاشکورگ۔
- **لَشُو**: (لِ شُ وْ) لاشو، چوکہ لاش یا لاشہ ءِ یا لاشت ءِ
- **لَک** (لَ کْ کْ) بلوچستان ءِ یک کوھے ءِ نام اِنت۔
- **لَکّ**: (لَ کّ کْ) سد ھزار یک لکّے ۱۰۰،۰۰۰
- **لِکّ** (لِ کْ کْ) بِکّ، تچک اوشتگ یا اوشتارینگ ۔ دار ءِ لِکّ کنگ: اوشتارینگ ۔ لکّ بیگ: بِکّ ءَ اوشتگ، لکّ کپگ: سرکپگ ۔ لک پاد اوشتگ۔
- **لَک**: (لَ کْ کْ) گونڈ (۲) تبد (۳) مار
- **لَکّا**: (لَ کْ کَ ا) (۱) کپودر ءِ زاتے۔ ایشی ءِ گردن مُدام شُر اِیت۔
- **لکب**: (لَ کَ بْ) عربی لقب۔
- **لِکبُر**: (لِ کْ۔ بُ رْ) لِکّا، بِکّا، اوشتکا۔
- **لِکبُری**: (لِ کْ۔ بُ رْ۔ رِیْ) لِکّائی، بِکّائی۔
- **لِکپ**: (لِ کْ۔ کَ پ) "لِکّ کپگ" ءِ پرمانگال۔ بزاں بہ لِکّ کپ۔ سرکپ ۔ لِکّپگ ءِ جاگہ کسانیں کنڈگ۔
- **لِکپاد**: (لِ کْ کْ + پَ ا دْ) پادانی سرءَ اوشتگ۔
- **لِکرک**: (لِ کْ۔ کِ رِکْ) وڈّی مُرگے۔
- **لَکڑ**: (لَ کَ ڑْ) ھما واڑ کہ ھور یا کور ءِ پہ ماھیگ گرگ ءَ بندگ بیت اے گیشتر چہ گزز بندگ بیت۔ بچار بُت تا کدیم 733
- **لَکڑ**: (لَ کْ۔ کَ ڑْ) سیاہ مور ءِ زاتے۔ زندیں مورے کہ شرین ءِ سک بارگ اِنت۔ سرءُ دُمب ءِ سُھر بزمش۔ گُٹ ءِ لِکّ ءُ راہ ءِ سک تیز روت۔ لَکڑ ءِ دَپ: یک پٹے ءِ نام اِنت ۔ لکڑی میان: بارگ شرین ۔ بیلگ بزاں کسانیں ڈگار۔
- **لَکڑی**: (لَ کَ۔ ڑِیْ) PPB, LWD: LAKRI: Of lak, a small plateau.
- **لَکَک**: (لَ کْ۔ کَ کْ) "بکی" ءِ نیم نام (۲) لُنگک
- **لِلَگ**: (لِ کْ۔ کَ گْ) چیر بوگ، وت ءَ چیر دیگ، وت ءَ گار کنگ، پہ چیرکا ءِ دُز کائی تچگ ءُ ردگ۔

لِکَم : (لِ کِ م) واز ءِ پیش ءِ لھتیں ترپ تاک زور اَنت ۔ گرنچ دیان کن اَنت ءُ وراج کن اَنت پہ چیزے ءِ بندگ ءَ ۔ بلے جنگل ءَ اُشتر ءَ مھار مہ بیت ھے لکم ءَ آئی ءِ مھار کن اَنت ۔ ء لکم گھگر ءُ مستیں لیڑواں کنت ۔ من زاناں کاروان ءِ زبان کنت دوست

لکّو : (لَ کّ ۔ کَ ۔ وْ) یا کہ لکّ ھما نشان کہ تو ھمائی ءِ لکّہ کن ئے ءُ روئے کہ گار مہ بئے ۔

لکّہ : (ل ۔ کّ ۔ کَ ۔ ہْ) بچار لکّو

لکّی : (لَ کّ ۔ کِ ئی) نامے ، لکّ سُھر کرزایت ۔ مزن راج ۔

لِکّینگ : (لِ کّ ۔ کِ ے ۔ نَ گ) چیر دیگ ، پہ چیر کاءُ دُزّ کامردے برگ ، اغوا کرنا ۔ بلے اغوا ءَ عربی ریپنگ ءُ برگ اِنت ۔

لَگ : (لَ گْ گ) چہ لگگ ءَ بزاں ، بہ لگ ۔

لگا : (لَ گَ ا) لیت ، مسکراباز

لگاش : (لَ گَ اش) لگاشگ ءِ پرمانگال ، بزاں بہ لگاش ۔

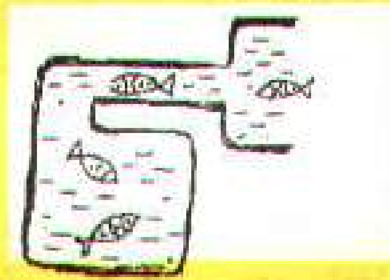
لگاشگ : (لَ گَ ا ۔ شَ گ) تارگ ، پہ ترندی مُشگ ، یکّے ءِ سر ءَ کپگ ءُ آئی ءَ زیرمال کنگ ، پہ ترندی پرمُشگ ۔

لگاکو : (لَ گَ ا ۔ کَ وْ) دزچکے کہ دل ءِ رنگیں تاک اَنت ئے کہ آئی ءِ سر ءَ کنگ پرائنت ، شُمشک ءُ پوکیں کا ھے ۔

لگام : (لَ گَ ام) اَپس ءِ مھار کہ آئی ءِ دپ ءَ دیگ بیت ءُ سوارے دار ایت ۔

لگام

لکڑ

لگاڈو : (لَ گَ اڈ ۔ ڈُوْ) اڑگ ، ھراب بوگ ۔ کار ءِ لگاڈو بوگ ۔

لگت¹ : (لَ گَ ث) یک چیزے ءِ سر ءَ روگ بزاں آئی ءِ سر ءَ پاداں ایر کنگ ءُ روگ : لگت جنگ : پہ زورگوں پاد ءَ جنگ ۔ لگت دیگ ، اک : ھنگر دءَ لگت مدئے ۔ لگت کنگ : پہ بے ساری ۔ لگت ورگ ، جنگ بیگ ۔

لگت² : (لَ گَ ث) چہ پاد ءِ مچ ءَ جھل سر جہیں پاد ءِ ھما بہر کہ اوشتگ ءَ زمین ءِ سر ءَ ڈراجی ءَ ایر بیت ۔ ایشی ءِ یک سرے لنکک اَنت ءُ دومی ءَ پاد ءِ پنز (۲) گُد دوچی کارگہ ءِ ھما بہر کہ گُد سر ءَ ایر بیت کہ چہ مردم ءِ لگت ءَ اِنت ۔ لگت بیگ : لگتانی چیر ءَ آیگ ۔ لگت پر دیگ ، پاد پہ دیگ ، پہ تاوان دیوکیں یا رسوکیں کارے کنگ ءُ دت ءَ بے سما کنگ لگت جنگ : ھر ، اسپس ، اُشتر کہ دتی پُشپاد ءَ پُشت ءَ پہ کسے شان ایت لگت جنگ ٹمپنگ ءِ کہ وھدے تیر ءَ بارت آئی ءِ گنداک چہ تیر ءِ دزوگ ءِ زور ءَ سینگ ءَ ترندلگ ایت ۔ لگت دیگ ، چیزے ءَ لگتانی چیر ءَ آرگ ، ھنگر دءَ لگت مدئے » پُتر ءِ لگت دیگ : کسے ءِ لوگ دءَ پہ پُرسی روگ ۔ لگت کنگ : چیزے ءِ پہ زانت بلے پناوشی پادانی چیر ءَ کنگ ءُ زور پہ دیگ ۔ لگت کنگ : گل ءِ کہ آپ پڑ ءَ چگ بیت کہ لھم بہ بیت ۔ لگت کنگ : ناہ ءِ کہ چہ دانگی ءِ رنگ ءَ تر ایت ءُ زرد ءُ بکرہ بیت ، ایشی ءِ لگتی ناہ گوش اَنت (آناہ ءَ کہ پہ دست پنڈ اَنت ءُ ھمے رنگ ءَ بکرہ کن اَنت آئی ءَ « دست پنڈ » گوش اَنت ۔ ایشی ءِ گیشتر کسانیں مچ ءِ پیش ءِ جوڑ بوتگیں کپاتکاں کن اَنت کہ اے کپاتک ءَ گوں ناہ ءَ « پتو » گوش اَنت ، ھمے رنگ ایشی ءَ « گرگو » ھم گوش اَنت ۔ ھمے کپاتک چہ مچ ءِ گرک ءِ اسپیتیں ھگیں پیشاں جوڑ کنگ بیت ۔

پُنڈی، ھما دست پُنڈیں ناہ ءِ گوش اَنت کہ چو مُشتک ءِ ڈِک ءِ کن اَنت ءُ پدءَ ماں آرتان ءِ ھم جن اَنت) لگت مال بیگ : لگتاتی چیرءَ آیگ : پادمال بیگ۔ لگت مال کنگ : چیزے ءَ ترءُ بیرہ کنگ ءُ لگت دیگ یا ھرکس بئیت ءُ لگت ءِ بکنت، "پادمال کنگ" لگت ورگ : لگت جنگ بیگ۔ (ھمے رنگ ءَ لٹ مُشت، زاہ، ھبر ءُ شھمات ءِ ورگ)۔

- **لگتجاہ** : (لَ گَ تْ + جَ اہ) بچار "لگجا"۔
- **لگتکی** : (لَ گَ۔ تْ کِ ئی) کسانیں چُک کہ زھرگپت زمین ءِ سرءَ پنزایت ءُ وتی پادان ترندترندءَ کوٹڈءُ تچک کنت۔ چہ درداں ساھدارءُ مردم ھم لگتکی جنت (مرگ ءِ سپٹکی یا سپٹ : بانزل ءِ جنگ) لگتکی جنگ۔
- **لگتمال** : (لَ گَ تْ + مَ اَل) لگتاتی چیرءَ۔ لگتمال بیگ۔ لگتمال کنگ۔
- **لگتی** : (لَ گَ تِ ئی) لگتی ناہ : ھما ناہ کہ لگت دیگ ءُ رندءَ پاتان کنگ بیت۔
- **لگجا** : (لَ گَ جْ۔ جَ ا) بزاں لگتجاہ کہ رکاب ءُ دوروان گوش اَنت۔ اسپ ءِ کہ سوار بے ءُ پاد لگتجاہ ءِ بنت۔
- **لِگچ** : (لِ گِ چْ) لچ۔ ترّیں گل۔
- **لگدمال** : (لَ گ دْ + مَ اَل) بچار "لگتمال"۔

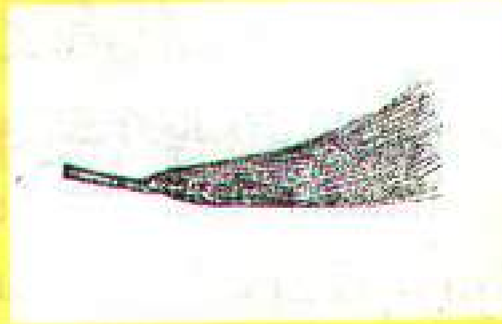

لگوشک

- **لِگڑا** : (لِ گْ۔ ڑا) جون، گند، بے پلگار
- **لگُشتنگ** (لَ گُ شْ۔ تَ گْ) لگُشتنگیں + بے پرواہیں۔ بے سردریں مردم۔
- **لگشنگ** (لَ گُ شَ گْ) چیزے پیدا بیگ ءُ کپگ، رنگ ءِ تترگ، ترترگ، رنگ یا پوست ءِ لُگشگ بزاں رنگ ءِ تترگ وست یا پادءِ لُگشگ بزاں پیدا بیگ، چہ کوہ ءِ سرءِ کپگ، چہ مات ءِ لاپ ءِ۔
- **لگگ** (لَ گْ۔ گَ گْ) لچگ، پر بدگ + ڈیک ورگ۔ ماں آیگ۔
- **لگل** : (لَ گَ۔ گَ لْ) مُژدہ۔ لگل وار : مُژدہ وار، بزاں کسے ءِ یک جاھے ءِ یک چیزے برس ایت آ مروھدے ھے ھا ترءِ روت کہ پدءِ رس ایت مےؕ۔ لگل وار بوگ : بُو ءِ سوچگ، موچکیں یا اموچک چنگ۔
- **لِگن** : (لِ گِ نْ) مادن ءِ بزیں مزنیں تالب کہ آئی ءِ تہ ءِ گد شوگ بیت۔
- **لگناک** (لَ گْ گَ۔ نَ اک) : لگوک۔ زیت لگوگ۔
- **لگمش** : (لَ گَ مُ شْ) پہ لگت مُشگ۔
- **لگور** : (لَ گْ وْر) ا۔ بلوچانی یک ٹکے۔ ۲۔ بُزدل، بے دل۔
- **لگوشک** (لَ گْ وشَ کْ) کرپاس ءِ گڈگ کنگ ءِ رندءَ پہ چھرلیس اَنت کہ آئی ءِ ڈیرہ ءِ، لگوشک گوش اَنت۔ (بچار بُت)

- **لگوشگ** (لَ گ و ۔ شَ گ) یک چیزے ءِ پوست ءِ دیر کنگ + پوست لگوشگ + درلگوشگ بزاں کشگ۔ لوپ ءِ درلگوشگ۔
- **لگوک** (لَ گ ۔ گ وک) پر پچوک + کاھے۔
- **لَل** : (لَ لَ ل): بچار "لِل"
- **لِل**[1] : (لِ ل ل) ھماکہ آئی ءِ زبان چہ ناڈراھی ءِ سبب ءَ گُران تُرِّاِتگ ءُ گپ جنگ ءِ گوں آئی ءِ زبر سُر ینگ نہ بیت۔ چہ باد یادگ ناڈراھی یا تُند آپ ءِ ورگ ءِ رند زبان "لِل" بیت یا کہ مردم سک پیر بیت ھم چہ نزوری ءَ وتی لِلک ءِ دلکش ءِ سُرینت نہ کنت۔ مرگ ءِ نزیک ءِ ھم زبان پُرش ایت ءُ لِل بیت۔
- **لِل** : (لِ ل ل) مچتانی زبان ءَ شَر، جوان۔ ھبر ءَ نہ گیشگ، لِل بیگ، لِل کنگ۔ لَل
- **لُل** : (لُ ل ل): مچتانی زبان ءِ کیر ءَ گوش انت۔
- **للایگ** (لَ لَ ا ۔ یَ گ) بکواس کنگ، گڑگڑ کنگ "للاھگ"۔
- **للڑگ** (لَ لَ لَ ۔ ڑَ گ) سُرسُرگ: چنڈگ، کوکا یا ٹاھیے یا کہ دارے کہ پادانی چیر ءَ کن انت آئی ءِ بُن زمین ءِ سر ءَ برابر کہ ایر نہ بیت گُڑا "للڑایت" تترگ۔
- **لِلک** : (لِ ل ۔ لِ ک): زبان، ھے گوشت ءِ چپڑ کہ دپ ءِ تہ ءَ انت ھرتام ءَ چش ایت ءُ گپ جنگ ءِ سُرایت۔
- **للو** : (لَ ل ۔ لَ و) بچار "للہ"۔
- **لُلوم** : (لُ ل وم) چیزے کہ لونجان ءِ بیت۔ اپخوش کہ کماتگیں مُھرگ۔ ھولمی۔
- **لُلومک** (لُ ل و ۔ م ک) کسانیں لُلوم۔ چیزے کہ لونجان بیت چو کہ چادر ءِ بُش یا کہ لِس ءِ پادانی پُشت ءِ مودانیگ ءِ یا گوں ھے میڈاں آئی ءِ لِڈ ھم پچ اِتگ انت۔ لِنڈک: لونجان۔
- **للہ** : (لَ ل ۔ لَ ہ) بلوچی دیہرانی زانتگیں واھگدار کہ آئی ءِ لوگ بانک ءِ نام گراناز انت کہ واھگداری داستان ءِ بانورانت۔ بلوچی نامے۔ ھمامردم کہ یک مچکے ءِ زیرایت ءُ آئی ءِ رودین ایت۔ Faster, یا Guardian.
- **للی**: (لِ ل ۔ لِ ی): گنگی: ھبراں نہ گیشینگ
- **لَمب**: (لَ م ب) ڈڈ چک ءِ شاھاں چہ درآتکیں کستریں شاہ کہ چہ آیاں ٹال رُدا انت + چادر ءِ لمب، ھریگ ءِ لمب، آس ءِ لمب: نگرد ءِ لمب بزاں گڈسری بھر۔
- **لِمب**: (لِ م ب) بزبز ءِ دونگ، بزبزیں ڈون، "لِمبگ" ءِ پہ مانگال بزاں "بہ لِمب" "بہ دون"۔
- **لُمب**: (لُ م ب ب) دُزّ، بے پرواہ، بے سرفد۔
- **لِمبگ**: (لِ م ۔ بَ گ) بزبز ءِ دونگ۔
- **لُمبگ** : (لُ م ۔ ب گ) چاتے کہ تَلمب بیت ءُ تَلمب ءَ کپ ایت + بزبز ءِ دونگیں دیوال ءِ گِل ترّی ءِ مہ پچ ایت دیر بٹیت ءُ بہ کپ ایت + تَلمب ءِ لُمبگ۔
- **لِمبو** : (لِ م ۔ بُ و) بچار "لیمبو"
- **لَمبوس**: (لَ م ۔ بُ وس) دپ ءِ تہ ءَ گُپانی تھی نیمگ۔ (لنبوس: گرداگرد اندرون دھان)
- **لَمبوک**: (لَ م ۔ بُ وک) ھما چیز کہ آئی ءِ لمب دراج بہ بیت + ھما آس کہ تراتزے ءُ زُبانگ دَیت یا کہ پہ دگر چیزے ءِ گرگ ءَ لمب کش انت۔

- **لِمپ** : (لِ مْ پْ) چہ پونز ءَ درآیوکیں گند ءُ لیتار کہ بز ءُ لیچناک اِنت ھُونش کنگ ءَ درکیت۔ پُشانک ءَ آپ بیت۔ سوچاکی ءُ سارتی ءِ ھم۔ ھندی: رینٹھ، انگریزی: Snutt ، عرب: سنسون، بحرینی: سناسین، یمنی: مخاط، پارسی: خُلم۔ چُرم۔
- **لَمپش** : (لَ مْ۔ پَ شْ) پَچّ ءِ ھوشگ کہ چہ آئی ءِ دَرستیں کلونٹ یا ناہ دُور کنگ بہ بنت، چہ ھمیشی ءِ جوڑ گرتگیں ڈال روپ۔ (بچار رُبت)
- **لِمپشک** (لِ مْ۔ پُ شْ کْ): ھما پُشانک کہ آئی ءِ تہ ءَ لِمپ آپ اِنت ءُ باز رِچ اِیت۔
- **لَمپشو** : (لَ مْ۔ پَ شُ وْ): شُھرک ءِ رنگیں ناڈاھی یے۔
- **لِمپک**: (لِ مْ۔ پُ کْ) بھار کا ھے چو پیماز ءِ اِنت۔ تاک ءِ چو پیماز ئیگ ءِ بارگ اَنت، بُن ءِ چو پیماز ءِ اِنت۔ بُن ءِ دُور بیت۔ پُھلّے روت۔ تاک ءِ چوگُپار ءَ بنت بزاں پچو آکلو ءِ ہیچ بنت۔
- **لِمپوشک** (لِ مْ۔ پُ وشْ کْ)۔ بچار «لِمپشک»۔
- **لِمپی** : (لِ مْ۔ پ ی) ھما مردم کہ آئی ءِ لِمپ رِچ اَنت «لیتی: ھاکلونٹ کہ یک ناہ بوگ ءِ رند رپ۔ ءِ رِچ آنت۔
- **لِمڑ** : (لِ مْ ڑ) ریز، ریزم۔ رمیز
- **لَموک** : (لَ مْ وکْ) تُرپوک، چموک۔

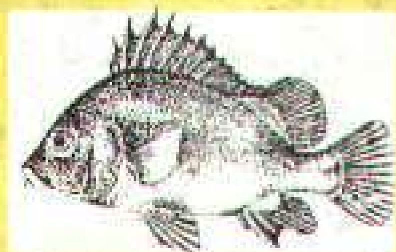

لمپش

- **لَنب** : (لَ نْ بْ) بچار «لَمب»
- **لِنب** : (لِ نْ بْ) بچار «لِمب»
- **لُنب** : (لُ نْ بْ) بچار «لُمب»
- **لِنبگ**: (لِ مْ۔ بَ گْ) راستیں گال «لِبگ» اِنت بچار «لِمبگ»۔
- **لُنبگ**: (لُ نْ۔ بَ گْ) بچار «لُمبگ»۔
- **لِنبو** : (لِ نْ۔ بُ وْ) بچار «لیمبو»۔
- **لَنبوس**: (لَ نْ۔ بُ وشْ) بچار «لَمبوس»۔
- **لَنبوک**: (لَ نْ۔ بُ وکْ) بچار «لَمبوک»۔
- **لِنپ**: (لِ نْ پْ پْ) بچار «لِمپ»۔
- **لِنپشک**: (لِ نْ۔ پُ شْ کْ) بچار «لِمپشک»۔
- **لِنپوشک**: (لِ نْ۔ پُ وشْ کْ) بچار «لِمپوشک»۔
- **لِنپوشک**: (لِ نْ پْ۔ پُ وشْ کْ) بچار «لمپوشک»۔

- **لپنی** : (لِ نْ ۔ پ ئی) بچار «لمپی».
- **لُنٹ** : (لُ ن ٹ) مردم ءِ دیم ءَ چہ پوز ءَ جہل ءُ چہ زلوک ءَ بُرز دپ ءِ تل ءِ کنارہ کہ ھبر کنگ ءُ ورگ ءَ بَچ ءُ بند بنت ۔ کنارہ اک : مَنجل ءِ لُنٹ (منجل کہ لطربیت وتی لُنٹاں سوچ اِیت) کاشیگ ءِ لُنٹ، تگرد ءِ لُنٹ بزاں لمب ۔ لُنٹ پہ لُنٹ : سک پُرّ ، کئیل ۔ لُنٹ کنگ یا لُنٹک کنگ بزاں گریوگی بوگ ۔ (بچاربُت)
- **لُنٹک** (لُ ن ۔ ٹ ک) کسانیں لُنٹ ، چیزے ءَ گُڈّی سر ، لُنٹک دیگ ، بزاں لونٹک دیگ ، لُنٹ کنگ یا لُنٹک کنگ بزاں گریوگی بیگ ۔
- **لُنٹی** : (لُ ن ۔ ٹِ ئی) ماھیگے کہ ایشی ءِ سُھر دپ ھم گُش انت (بچاربُت) ★
- **لَنج** : (لَ نْ ج) : رَنگ ، ڈرو شم ، گونگ اک : مہ لنج
- **لُنج** : (لُ نْ ج) تھاری ءِ شپ ءِ لُنج ۔ سکیں جُھل ءُ تھاریں جاگہ ، انچوش کہ لُنجیں زند (۲) دپ ءِ تھی بھر بزاں دپ ءِ تہ ءُ گپانی تھی نیمگ ۔
- **لُنجان** : (لُ نْ ۔ جَ ان) : لونجان ۔
- **لنجو** : (لَ نْ ۔ جُ ؤ) پُرّ ، چکار ۔ PPB, LWD:LANJO: Full.
- **لِنچ** : (لِ نْ چ) اولاک ، رستر یا دلوتانی چہ بزاناں جہل ءُ چہ کونڈ کلاں بُرز ءِ تنک تریں گوشت (۲) لِنچ اِنگیں ۔ اک : "کچک لنچ انت"۔

لُنٹ

لُنٹی

کد : گیش چہ گیش ۷۰ س م

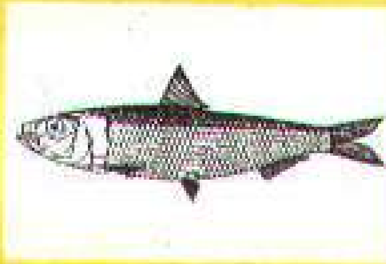
- **لِنچ** : (لِ نْ چ) مردم ءِ ران ءُ ران ءِ چیرگی نیمگ ۔ (شیرازی : لِنگ : وسط دوران)
- **لنچک** : (لِ نْ ۔ چُ کْ) کسے کہ راہ ءِ روگ ءَ کونڈ بیت (۲) ماھیگے ءِ نام انت ۔
- **لندھور** : (لَ نْ ۔ دَ ھُ وْر) لنڈور ، سک بُرز ، مزن کد بلے ڈراج ءُ بُرز ۔ لندھور بن سعدان : امیر حمزہ ءِ داستان ءِ یک کردارے ۔
- **لِنڈ** : (لِ نْ ڈ) بچار لِنڈک
- **لَنڈ** : (لَ نْ ڈ) زنڈ ءُ ڈراجیں کیر ۔
- **لُنڈ** : (لُ نْ ڈ) سُورنہ کرتگیں مردیں یا ھما مردم کہ آئی ءِ گِس ءِ جنین آدم نیست بزاں تھنائیں مردیں ۔
- **لُنڈ** : (لُ نْ ڈ) بلوچانی زاتے ۔
- **لنڈر** : (لَ نْ ۔ ڈَرْ) ھما مردم کہ پہ شبرھانی گردگ ءِ پہ بے پرواھی گرد بیت ۔ بدکار ۔ لگُشتگ ، بے پرواہ ، شِر ، بے لج ۔
- **لِنڈک** (لِ نْ ۔ ڈِ کْ) لونجان ، للونک ، بنام ءُ رسوا ۔ پس ءِ ھما ھمبین پُدوم یا ریک کہ گوں آئی ءِ میّداں بدانت ءُ لونجان بنت ، کچک ءِ لنچ بیگ ۔
- **لنڈو** : (لُ نْ ۔ ڈُ ؤ) گُڈّا اِنگ دُمبیں گوک کہ ھما دُمب بُن ءَ پشت کپتگ ءُ بس ۔ لِنڈو

- **لنڈور:** (لَ نْ ۔ ڈُوْرْ) ڈزاج ، ڈزاج ءُ لونجان ، لَندھور ، بُرزءُ گشاد [شیرازی: لندھور : آدم غول پیکر]
- **لُنڈی:** (لُ نْ ۔ ڈِ ئی) بے سُوری ، بے سوری ءِ زمانگ ۔
- **لَنش:** (لَ نْ شْ) ھامردم کہ راہ ءِ روگ ءِ تہ ءَ کمّیں لَنگ کنت + لَنش ءُ پتار بزاں لِڈءُ بُوچّ ۔
- **لُنگک:** (لَ نْ ۔ گُ کْ) دست یاپادء لُنگک + موردانگ ۔
- **لُنک :** (لُ نْ ۔ کَ ہْ) ڈپار ، دپ ءِ یک پُرّے چِدَردن ءِ ، « گُنکھے بَٹّ » ۔
- **لَنگ:** (لَ نْ گْ) ھماکس کہ پہ شَرّی راہ ءَ شُت نہ کنت یاکہ یک پادے پرُشتگ ءُ یا کہ ھردوئیں پاداں لَنگ اِنت ۔ [شیرازی: لَنگ : آدم شل]
- **لِنگ:** (لِ نْ گْ) ران : لینگ (پا) پا : لِنگ ۔
- **لُنگ:** (لُ نْ گْ) یک رنگ رنگی ڈزاج بُشّیں پلگے کہ گیشتر پہ سالونکی یا پہ دگہ انچیں وشّیں روچ ءِ سرءُ کنگ ءِ کارم دُبُوتگ. لانگیگ [شیرازی: لُنگ : پارچہ ای کہ در حمام دور خود بپیچند]
- **لَنگار:** (لَ نْ ۔ گَ اڑْ) بچار « نَنگار » ۔
- **لنگاسی** (لَ نْ ۔ گَ اِیں ئی) دشت ءِ چہ تو لنگانی بازار ءَ جَھل مینگے ۔
- **لَنگر :** (لَ نْ ۔ گَ رْ) مُبدا ۔ حاکم یا سرداری ورگ جوڑ بیگ ءِ جاگہ کہ پہ بازمردم ءَ ورگ جوڑ کنگ بیت ۔
- **لَنگری:** (لَ نْ ۔ گَ رِئی) تگلمیں ماھیگ ءِ زاتے کہ مزن بیت۔
- **لَنگڑ :** (لَ نْ ۔ گَ ڑْ) وار ۔ بزکار ۔
- **لِنگ لِنگ:** (لِ نْ گْ ۔ لِ نْ گْ) شِتاں ، ھنگّے پہ دیے ۔ [شیرازی: لنگہ لنگہ : یکے یکی]
- **لِنگو :** (لِ نْ ۔ گَ وْ) بلوچستان ءِ روبرکتی گُڈّی بندن اِنت کہ چہ ایشی ءَ ءُ آدیم ایران ءِ سیم سر اِنت ۔ رود راتک ءِ بلوچستان ءِ تیاب کِرتہ سیم سر چہ ھبت ءِ کورءِ بنگیج بیت کہ ھبت ءِ کور ھم گوں وتی کرتہ جاگھاں بلوچستان اِنت ۔
- **لَنگو :** (لَ نْ ۔ گُ وْ)؛ لَنگ ۔
- **لِنگہ :** (لِ نْ ۔ گَ ہْ) بچار « لِنگو » ۔
- **لِوار :** (لِ وَاڑْ) تبد ۔ گُک ، ڈُرچک ، ھماگرمیں گوات کہ گرماگ ءَ کش اِیت دیم ءَ سوچ اِیت ۔ مردمی نلمے ۔
- **لواسی:** (لِ وَا ۔ سِ ئی) ماھیگ گُشیں یکداراں چہ دریا ءَ کَشگ ءَ ھُشک ءَ سرءُ برگ ءِ دار ۔ زندیں لواسی ءَ تَرم گوش اَنت ۔
- **لِواش:** (لِ وَاشْ) ساد گیں ءُ تنکیں نگن کہ بے روگن ءَ پچگ بیت ھماڈ گار یا زمین کہ اود ءَ رکیگ یا تیجگ کُشگ بیت
- **لوان :** (لَ وَانْ)؛ ساڑا ، توسیپ PPB, LWD: LAWĀN: They praise(found in this form only)
- **لوباری:** (لُ وْ ۔ بَ اِرِئی) واڑہ ءِ کار بوجانی تہ ءَ گرد سَرِیِ پتّاسی یے کہ گوں ھمیشی ءَ کبیں ءِ گُنڈ درچنگ بیت کہ ھمے ءِ گُنڈ ءِ تہ ءَ کبیں میھ ءِ ٹپ ندایت ۔
- **لوپ:** (لُ وْ پْ) ساد یا بندیک کہ آئی ءِ سرءَ کوبسے ماں کنگ کہ ھُشک روت لوپ کنگ : ۔ گرتار کنگ ، اڑینگ ۔
- **لوپد:** (لُ وْ ۔ پَ دْ) لوگ ءِ پَد بزاں پُشتی نیمگ ۔
- **لوپک:** (لُ وْ ۔ پَ کْ) یک چیزے ءِ گیشیں تکر اک : سُروپ ءُ دگہ نیمگاں لوپک پر ۔
- **لوت :** (لُ وْتْ) کیسپیگ ، گُدءِ پیلک کہ چیزمان کنگ ءُ کوپگ ءَ دَرنجگ بیت.
- **لوت :** (لُ وْتْ) بڑھنگیں ڈَن ۔

- **لوتار** : (لَ وْ ۔ تَ اڑ) دارے کہ یکّ سرے زندءُ یکّ سرے بارگ اِنت کہ مید پہ ماھیگ ءِ جنگ ءُ کار مرد ئے کن اَنت
- **لوتاری**: (لَ وْ ۔ تَ ارِیْ) ماھیگے۔
- **لُوتو پُوتو** : (لُ وتَ وْ + پُ وتَ وْ) گوں کارے بندءُ گُلائیش یا دسگٹ۔ پہ مُپت یک کارے ءُ ھور بیگ۔
- **لوٹ**: (لَ وْٹْ) بزاں «بہ لوٹ»، (۲) گرز، پکار، (مُطالبہ)
- **لوٹا** : (لَ وْ ۔ ٹَ ا) پکاری، ضرورت۔ لوٹگ، چیزے ءِ لوٹگ ءِ کار یا ڈک۔
- **لوٹار** : (لُ وْٹْ ۔ ٹَ اڑ) بچار "لُٹار"
- **لوٹارگ**: (لَ وْ ۔ ٹَ ارگْ) اَسپ ءِ تیز تاچینگ پہ زور

PPB, LWD: LOTĀRAGH: To urge on, To make a horse gallop.

- **لُوٹارگ** : (لُ وْٹْ ارگ) بچار "لُٹار"
- **لوٹک** (لَ وْ ۔ ٹُ کْ) کسے ءِ پہ سُور یا دگہ کارے ءُ لوٹائینگ،
- **لوٹکی** : (لَ وْ ۔ ٹُ کِ یْ) ھا مردم کہ پہ لوٹک ءُ کاینت، یا لوٹک ءِ کار۔
- **لوٹگ**: (لَ وْ ۔ ٹَ گْ) کسے ءُ چیزے پکار بیت ءُ وتی گورءَ نیست چہ دگرے ءُ لوٹ اِیت + لوٹا بزاں "مطالبہ"

- **لُوجر** : (لُ وْجْ ۔ جَ رْ) کسانیں ماھیگے کہ گوادر، گنز ءُ پسّنی ءِ دریاھاں باز بیت مستریں لوجر ءُ ڈراجی بِلکے بیت (۔بچار بُت)
- **لُوچ** : (لُ وْ چْ) بُرھنگ، جاندر، بے گُد ءُ پُچ۔
- **لودپ**: (لَ وْ + دَپْ) لوگ ءِ دپ۔
- **لوگدل** (لَ وْگْ + دِلْ) لوگ ءِ دل بزاں لوگ ءِ تہ ءُ زمین ءِ سر۔
- **لوڈی**: (لَ وْ ۔ ڈِ یْ) بچار «لوڑی»
- **لوڈیگ**: (لَ وْ ۔ ڈِ یْ گْ) بچار «لوڑیگ»
- **لوگروپ**: (لَ وْگْ + روپْ) ھا جنین یا مردیں کہ پہ کریھ ھرکسی لوگاں روپ اَنت۔
- **لوڑ** : (لَ وڑْ) یکجا، ھور، ھوار
- **لُوڑ** : (لُ وڑْ) دنز کنوکیں گوات گیشتر ھاکہ چوجِنّ کول ءُ اِنت۔ جِنّ کول۔
- **لُوڑک**: (لُ و ۔ ڑُکْ) کسانیں لُوڑ۔
- **لوڑی** [1]: (لُ و ۔ ڑِ یْ) ڈُھل جنوک + آسن کاریں ڈُھل جن۔ جپسی (Gypsy) «خانہ بدوش» + کسے کہ ھر وھد دستءَ پہ لوٹگ ءِ دراج اَنت۔ پنڈوک۔

- **لوڑی**: (لُ وْ ۔ ڑِی) یا کہ لوڑیگ: هماگوں لوڑ ءِ سیادی کنت هماکہ چہ لوڑ ءِ یا لوڑ ءِ همراه اِنت ۔ لوڑیگاں ہمیش کا «لوڑیگ» گوش اَنت کہ چو لوڑ ءِ ملک پہ ملک تَران اَنت ۔ روچے جاگھے ءِ شپے جاگھے ۔ چہ ھمے «لوڑ» ءِ گال ءِ ایشانی نام «لوڑی» یا «لوڑیگ» اِنت ۔
- **لوڑیگ**: (لُ و ۔ ڑِی گ) بچار «لوڑی» ۔
- **لوڑی مُرگ**: (لُ وْڑِی + مُ رْگ) داراں ٹُکّو ، کُٹّاں جنگ ۔ مُرگے ۔
- **لوس**: (لُ وس) بچار «لوفس» ۔
- **لُوسّ**: (لُ وس س) چَلّوس
- **لوش**: (لَ وْش) ءِ پگیں کسانیں ءُ نازُرکیں کوتگ (کیٹگ) بلوچستان ءِ بازجاگہ تیچگ ءِ «حم» ، «لوش» گوش اَنت
- **لُوشت**: (لُ وش ت) بِرھنگ ۔
- **لوشو**: (لَ وْ ۔ شَ وْ) سرہازی مچے ۔
- **لوک**: (لُ وک) جمازی اُشتر ، مهری ۔ PBLWD: LOK: A male camel, a strong camel.
- **لُوکارگ**: (لُ وک ۔ کَ ارگ) لِیکارگ: الگار یا چَندن ءِ دار یا دگہ انچیں چیزے وانگ ءِ سرءَ زور پہ دیگ ءُ مُشگ

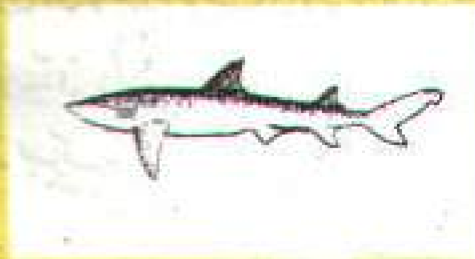

لوگدوچ

کہ بہ سیت ءُ چہ آئی ءِ چیزے دیر بیٹیت ۔

- **لوکم**: (لُ وْکْ م) PPB, LWD: LOKHM: Fine, powdered.
- **لوگ**: (لُ وگ) ھمے جاگہ کہ مردم تہ ءَ نندایت ، گِس ۔
- **لوگار**: (ل وْ ۔ گَ ار) دَراجیں مِیذ PPB, LWD:LAGHĀR: Long hair.
- **لوگجاه**: (لُ وگ + جَ اه) لوگانی دَڑو ۔ بنپدانی رَبَد ۔
- **لوگدار**: (لُ وگ + دَ ار) لوگ دارو کیں مردم ، هماکہ مُچک ءُ لوگ داشت کنت ۔
- **لوگدوچ**: (لُ وگ + دَ وچ) لوگ دوچگ ءِ کمانیں سُوچِن ۔ (بچار بُت)
- **لوگی**: (لُ وْ ۔ گِ ی) لوگ بانک ، جنین ، مُچکانی مات ، لوگ ءِ تھی ۔ اک : لوگی مُرگ ، لوگی گپّ ، لوگی کار
- **لول**: (ل وْل) مُنڈکانی زبان ءَ «لوک» ، بزاں کوھن اِناں ۔
- **لُول**: (لُ وْ ل) هما ساهدار کہ پہ لاپچش زمین ءِ سرءَ روت توری بے پاد چوکہ مار توری پادی چوکہ گوج ، کِتّار ۔
- **لولا**: (لُ وْ ۔ لَ ا) کوپتہ ءِ راستے ۔
- **لولارگ**: (لُ و ۔ لَ ارگ) پاچِن کہ مست بیت وتی لِلِک ءِ ڈَنّ ءِ کش اِیت ءُ پَساں لولا اِیت ۔

- **لُولُک**: (لُ وُ لْ۔ لُ کْ) کسانیں لُولی بزاں کسانیں کِتّار، کِرم، کیمّک، گُونڈارءِ آئیءِ زات بلے ھما کہ بال ذکن اَنت۔
- **لُولی**: (لُ وْ۔ لِ یْ) پہ چُک واپینگءَ پہ زیرگُشتگیں لچہ۔ لِیلو۔ PPB, LWD:LOLI: A lullaby.
- **لون**: (لَ وَنْ) یاگاسءِ زاتءِ ماھیگے (بچار بُت) ✶
- **لونج**: (لُ وْنْ جْ) لونجان، چونٹ، چوٹ۔
- **لونجان**: (لُ وْنْ۔ جَ اْنْ) دُرنگگیں چیز کہ جھلیءَ سرءِ یلہ بہ بیت۔
- **لوند**: (لَ وَنْ دْ) دزاجیں لوٹے کہ ایسءِ لگام وُسیہ بندءِ شیانگیءَ بنداَنت کہ اِپس وتی سرءِ چیٹ کُت مکنت، ءِ اپسءِ واداراِت اِنت لوند۔
- **لونڈ**: (لَ وَنْ ڈْ) مادیانیں ھر، مادھریا مات ھر، پچان، ھامردم کہ بے سرزدانتءِ چوکٹ اِنتءِ تُرّایت، چنڈ۔
- **لونڈ**: (لُ وْنْ ڈْ) چوٹ، وَھل، لونڈو، چُوڈُو، چوٹ، چونٹ۔
- **لونس**: (لُ وْنْ سْ) بزیں لُنٹ۔
- **لوھار**: (لُ وْ۔ ھَ اْرْ) جونگیں لیڑہ ءِ منی لوھارءِ اگاں بدکن ءَ زاناں گرانیں گماں بیگّار کن ءَ
- **لوھڑ**: (لُ وْ۔ ھَ ڑْ) لھڑ اک: "دریاءِ لوھڑءِ جوشءِ"۔ بلے اے گال کم کارمرد بیت۔

لون

- **لوھگ** (لُ وْ۔ ھَ گْ) PPB LWD: LUHAGH: To burn, to scorch
- **لوھی**: (لُ وْ۔ ھِ یْ) منجل، بَتّ یا نارُشت گرادگءِ رزان۔
- **لوھیگ**: (لُ وْ۔ ھِ یْ گْ) بچار "لوھی"
- **لھ**: (لَ ہْ) لھ جَنَگ: گوں باھند پاد آیگ۔ لھ لھ کنگ: راشگءَ گپسگ چو کُچکءَ۔ بچار "لاہ"، ھوھو کنگ۔
- **لھاباد**: (لَ ہْ ا۔ بَ اْدْ) سرباز ءِ چہ بہاتانءِ شھرءِ جیرءِ شیپےءِ نام اِنت۔
- **لُھت**: (لُ ہْ تْ) بزھنگ، جاندر
- **لھتے**: (لَ ہْ۔ تِ ے) بچار "لھتیں"۔
- **لھتیں**: (لَ ہْ۔ تِ ے نْ) یا لھتے بزاں دُرست اِناں چہ دُرستاں کمّیں یا یک بھرے۔
- **لھداد**: (لَ ہْ۔ دَ اْدْ) نامے۔
- **لھڑ**: (لَ ہْ ڑْ) جوش، چہ آسءِ گرمیءِ آپ منجل بیت ءُ جوش جن اَنت۔ بزاں لھڑ بنت۔ سک گرم + دریاءِ گُورم۔
- **لھڑو**: (لَ ہْ۔ ڑُوْ) ھما درمان کہ اگاں دگہ "آپینک"، یا "آرتینک" یا "تُرندینک" ءِ تہءَ کنگ بہ بیت آ ءَ لھڑءِ جوش بدنت۔ Boiler. (15-11-1966)

لھڑی: (لَ ہٗ ۔ ڑِ ئی) بلوچانی یک ٹکّے ءِ نام اِنت۔

لھڑنیک (لَ ہٗ ۔ ڑے نَ کْ) لھڑ اِنگیں چیز۔

لھگ: (لَ ہٗ گْ) لاگر بیگ، بارگ بیگ، ڈھگ، شمبگ، رِپگ۔

لھکام: (لَ ہٗ ۔ کَ امْ) بچار ” لھمکام“

لھلھ کنگ لَہٗ لَہٗ ۔ کَ نَ گْ) راشگ۔ گپسگ، چوگجک ءِ ھو ھو کنگ، دپ جنگ کنگ۔

لِھم : (لِہٗ مْ) دو آسن یا مادن ءِ اتام کنگ (عربی ۔ لحم ۔ .Solder)

لَھم : (لَہٗ مْ) نرم، ھماکہ سک ءُ تُرند نہ اِنت۔

لھمکام: (لَہٗ مْ + کَ امْ) کانگڑو یا داو اُومبی ءِ ھماکام کہ کمان کنگ بیت ءُ پھتاق ءِ دو میں گوشان ءُ سک اِنت۔

لئیکو: (لَ ہٗ ئی ۔ کَ ؤ) لیکو، ڈئیکو، ڈپنبرو ۔ وش زیملی ءِ لھتیں گال یا ءِ یاتے ءِ گوشگ۔ بلوچی زیمل ءِ زاتے، ھمالچہ کہ پہ ھمے مراد ءِ پہ بندگ بوتگ۔

لَیب: (لَ ے بْ) گوازی۔ اک، ٹِلکی، جنکی، مَل، کپگ + لیب ءُ لترِ یا لیب ءُ لتری۔

لیبجاہ: (لَ ے بْ + جَ اہْ) ھماجاگہ کہ لیب کنگ بیت۔

لَیب لچہ: (لَ ے بْ + لَ چْ چَ ہْ) ھمالچہ کہ گونڈیں چُک مان لیبان اِش گوش آنت۔

لیبو : (لَ ے ۔ بُ ؤْ) ھمامردم کہ گوں آئی ءِ مردم گوشکنند ءُ دلوشی کن اَنت۔ ھماچیزکہ گوں آئی ءِ چُک لیب کن اَنت۔ لیبوک۔

لیبوک: (لَ ے ۔ بُ وَ کْ) ھماچیزکہ گوں آئی ءِ گونڈ کیں چُک لیب کن اَنت۔

لیبونک: (لَ ے ۔ بُ وَ نَ کْ) بچار ” لیبوک“

لیپ: (لِ ے پْ) نپاد، گندل

لیپٹرو : (لِ ے ۔ پَ ٹْرُوْ) پُلپیٹ ورگ۔

لیپگ: (لِ ے ۔ پَ گْ) ھماچیزکہ آئی ءِ دریا ءِ گوات ءُ گورم بیارآنت ءُ تیاب ءِ دَور بدبنت + بوجیگ لیپگ بیت۔ مُرتگیں ماھیگ لیپگ بیت، ھردگہ چیزے کہ دریا ءِ آپ ءُ گوات آئی ءِ تیاب ءِ بیار اِیت۔ ھمالنش ءُ پتارکہ ھاراش روپ اِیت ھرجاگھے ءِ آپ ءِ کرتہ ءِ لیپگ کنت۔ ھماکاہ ءُ ڈرچکی تال کہ بزبنجی ڈگار ءِ پہ زمین زور ءِ ھاتہ ءِ مان کن اَنت چہ ایشاں زانتگیں لیپگ ایش اَنت۔ (۱) ایشرک، (۲) پنیر (۳) گنز (۴) جور (۵) جک (۶) تُرات (۷) ماتکینک (۸) بید۔

لیت: (لَ ے تْ) لیبوئیں مردم ھمامردم کہ چہ آئی ءِ سرءُ پُر ءُ گپّاں مردم بکند اَنت۔

لیتار: (لِ ے ۔ تَ ارْ) پیچناکیں آپ + رِبزءُ لیتار۔ دپ ءِ ھماآپ کہ وت رِچ اِیت ءُ لچناک اِنت + ماھیگانی بڈ ءِ سئے اِنتگیں لیتار۔ گیشتر گُکُولی لیتار + مردی ھم چولیتار ءِ اِنت پمیشکا بازمردم آئی ءِ لیتار گوش اِیت۔ لیدگ ءُ لیتار۔

لیٹ: (لِ ے ٹْ) بزاں ” بہ لیٹ“ لیٹگ ءِ پہ مانگاں۔

لیٹگ: (لِ ے ۔ ٹَ گْ) مردے کہ وپتگ چہ کشے ءِ پہ دگہ کشے ءِ لیٹ اِیت۔

لیٹ ورگ: (لِ ے ٹْ + وَرْ گْ) چیزے وتی سرءِ وت لیٹ گپت + لیٹ گرگ۔ لیٹ دیگ۔

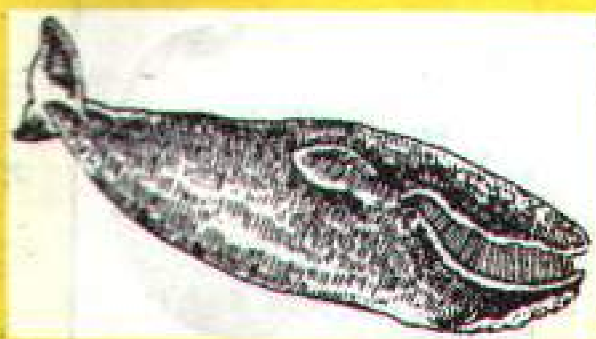
لیٹوک: (لِ ے ۔ ٹُ وَ کْ) ھماکہ لیٹ اِیت + ھماچیزکہ اوشتات نہ کنت چیسوک ءِ لیٹوک : بیلڑ۔

لیٹینگ: (لِ ے ۔ ٹِ ے ۔ نَ گْ) چیزے کہ وت نہ لیٹ اِیت۔ آئی ءِ لیٹینگ بزاں چہ یک کشے دگہ کشے ءِ کنگ۔

سِنگ ءِ دیم ءِ لیٹینگ : بزاں کسے ءِ ھچ بر انچوش کہ گوشتگ نہ کرتگ یا چوشیں

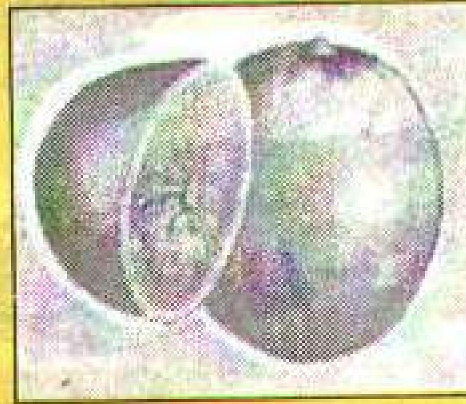
کارے ءِ اُمیت نہ بُوتگ ءُ کنگ ئے پہ آئی ءَ گوش اَنت ۔ "سنگ ءِ دیم ءُ لیٹین اِت" ءِ دل ءِ دیم ءِ لیٹینگ : پہ کسے ءِ سرپدکنگ ءَ تاگُدی سیم سراں ساہ ژند کنوکیں مُجھد کنگ یا کسے ءَ پہ کارے ءِ گوشگ ءَ بے آسریں پکگ ۔

- **لیجر** : (لِ ی جَ ۔ جَ ژ) گوتجر۔ کسانیں وشتیں ماھیگے۔
- **لیدگ**: (لِ ے ۔ دَگ) لیدگ ءُ لیتار ۔ لیدگ ءُ لیمار ۔
- **لیڈ¹**: (لِ ی ڈ) چو پیرءَ کاھے کہ ڈرچک ءِ مزن بیت کہ ءَ کسانیں گنرے ءَ بیت ۔ ایشی ءَ اُشترءُ پس ءَ اید مردم حم وارت ۔ لیتوار ءِ زاتے ۔ دانگ ءِ ٹُھر اَنت ءُ حولب اِنت ۔
- **لیڈ²**: (لِ ی ڈ) بچار "لیٹر"
- **لیزگ** : لِ ے زگ) دلشیاہ کنوک ، ھمارگپ بازگنت ، ماجا پتیار ، گھیڑگپ ، لیں ناک ، لچناک ۔
- **لیٹ** : (لِ ی ٹ) سکّیں مزنیں جناوریں ماھیگے ۔ (بچار بُت)
- **لیٹر** : (لِ ے ٹ) لیٹر کہ پوست ءِ سرءَ گوات بنت ۔ ءِ یرگیاں پٹریگاں ، ۲ ۔ یک ئُو نگے ۔ ھمارکرم کہ ترک اِیت بالوے بیت ۔
- **لیٹو** : (لِ ے ۔ ٹو) نریں اُشتر ۔

- **لیٹرہ** : (لِ ے ۔ ٹرہ) بچار "لیٹرو"
- **لیس** : (لِ ے ش) پزیں ءُ لگناکیں آپیں چیز ، ماھیگ ءِ لیس گیشتر گلُو ءِ لیس کہ چولیتار ءَ اِنت ۔ لیتار ، لگناکی ۔
- **لیس پلیس** :(لِ ے ش ، پ لِ ے ش) یک ھبرے ءِ ترءُ پترکنگ پیتاری کنگ ۔
- **لیس دیگ**:(لِ ے ش ۔ دَیَ گ) آرت ءِ تنزکنگ ءُ باز پُنڈگ کہ آئی ءِ تہ ءَ لگناکی پیداک بہ بیت ۔ گپ ءَ لیس دیگ بزاں بازبرءَ گوشگ ۔
- **لیکارگ** :(لِ ی کَ ۔ کَ ارگ) یک سکّیں درماں یا دگہ چیزے ءَ وانگ ءِ سرءَ زور پرّدیگ ءُ مُشگ کہ بہ بیت چیزے دیر بئیت ، چندن یا الگدار ءِ لیکارگ ۔
- **لیکگ** : (لِ ے ۔ کَ گ) کمار کنگ ، مَنگ ، شُمار کنگ ۔
- **لیکو** : (لِ ے ۔ کَ و) ھساب داد
- **لیکو** : (لِ ی کَ ۔ ک و) پہ کسے ءِ شرانگ ءِ سوتے گوشگ ، ڈیرو ، لٹیکو ، ڈیکو ۔
- **لیکہ** : (لِ ے ۔ کَ ہ) بچار "لیکو"
- **لیگار**: (لِ ے ۔ گَ ار) چلق ، چلین ، چیرکین ، پونگین ۔

- **لیگر** : (لِ ے۔ گَ ڑ) لیگار۔
- **لیلا** :(لِ ے۔ لَ ا) کارے ءِ نہ کنگ ءِ، سرزدیگ ءِ نیمون کنگ یا کارے ءِ چہ سرءُ دور کنگ ءِ بے بزانتیں گپ کنگ۔ لیلا پیلا کنگ۔
- **لیلامجنون** :(لِ ے لَ ا + مَ جْ نُ وْ نْ) ھمادو نیں مزنیں اِستار کہ مگرب ءِ وھدءِ رو برکت ءَ نزّیک نزّیک ءَ گندگ بنت۔ عربی ادب ءِ اِشکی داستانے ءِ دو نام۔
- **لیلانبلک** :(لِ ی لْ۔ لَ انْ بَ۔ لُ کْ) بچار "لیلمبلک"
- **لیلمبلک** :(لِ ی لَ مْ۔ بَ لُ کْ) تونگ انگور۔ برئے شہرانت ءُ وشّ اِنت بو مگے کہ بھارءِ رُد ایت۔ بازجاگہ ءِ ایشیءَ پیپلک ھم گُش اَنت۔
- **لیلنبلک** :(ل ی لَ نْ۔ بَ لُ کْ) بچار "لیلمبلک"۔
- **لیلو** :(ل ی۔ لُ وْ) مُنک ءِ واپینگ ءِ نازینک کہ پہ زیمل گوشگ بیت۔
- **لی لی** :(لِ ی۔ لِ ی) مُنکانی زبان ءَ گوانزگ ءِ نام اِنت۔
- **لیمار** :(لِ ے۔ مَ اڑ) ھما شُرءُ ظھیں لیتاری تکنیں چپ رنگیں گوشت ءِ پیلک کہ ھر ساھدار ءِ چُکّ ءِ پیداگ بیگ ءِ رند

لیمبو

چماتءِ لاپ ءَ درکیت، چُکّ ءِ پوشِش + ھرھے رنگیں چیز + لیدگ ءُ لیمار۔

- **لیمباڑی** :(لِ ی مْ۔ بَ اڑ یْ) ماھیگے
- **لیمباڈی** :(لِ ی مْ۔ بَ اڈ یْ) بچار "لیمباڑی"۔
- **لیمبو**[1] :(لِ ی مْ۔ بُ وْ) نیگے کہ بازِ زات بیت۔ ترُپشیں لیمبو کہ کلو نٹے ءِ مسترانت بلے گِردانت سک ترُپش بیت۔ ترُپشیں لیمبو "عمان" ءِ مشہورانت۔ وشّیں لیمبو ءِ بازِ راست اَنت۔ (بچار بُت)
- **لیمبو**[2] : (لِ ی مْ۔ بُ وْ) باسک ءِ پہ دست زھم جنگ یا گون لنگُکاں مُھر گرگ ءِ رگ ءِ ھُلکاپگ ءِ یک رگے باسک ءِ گردی پادکیت "لیمبو" گوشِ اَنت ءِ۔ گوشِ اَنت "بیا تئی دست ءِ لیمبوءَ کشّاں"
- **لینج** : (لِ ے نْ جْ جْ) گمبی، مجول، کپتی یا دگہ انچیں لیبانی تہ ءَ چہ دارگ ءُ تاھاں دور اُوشتگ گمب یا مُکرّ ءِ دور دیگ یا جنگ ءِ جاگہ۔ ھر لیبے ءِ بُنگیج ءِ جاگہ
- **لَیند** :(لَ ے نْ دْ) ھسابداد
- **لینڈ** :(لِ ے نْ ڈْ) گندگ یا دَراھی ءِ لینڈ : زنڈین ءُ دْراجیں گیت۔
- **لینڈک** :(لِ ے نْ۔ ڈِ کْ) لِنڈک، بلومک + گون لیس ءِ میداں لو نچانیں لچ اِتگیں لِڈّ۔

- **لینگا** (لَ ے ں۔گَ ا) لھنگا: تچک مُبڑیں بے کُرچکیں شُبکیں شلوارے۔
- **لینگاٹ** (لَ ے ں۔گَ اٹ): ٹیلیفون ءِ سیمانی پاسپانی کنوک کہ انگریزی ءَ "LINE GUARD" اِنت۔
- **لیوا** (لِ ے۔وَا): مزنیں یک دپی ڈُھل کہ زہیں ءِ سرءَ اوشتاریت ءُ گوں دولٹ ءَ جنگ بیت
- **لیوّار** (لِ یْ وْ۔وَار): نیمگے کہ دانگ ءِ کلونٹے بنت کہ گِردانت کالک ءِ سک پیچناک اَنت ایشی ءِ تاک گِرد ءُ پتن اَنت ھم ورگ ءِ پیچناک اَنت۔ لِمبک۔

- **م** : (مِ یْ مْ) بلوچی ءِ نوزدھمی آب
- **ما** : (مَ ا) "من" ءِ باز، "من" یکے، "ما" بازاَنت ۔
- **مابک** : (مَ ا بُ کْ) بجار "مھبک"۔
- **مابی** : (مَ ا بِ یْ) جنینی نامے ۔
- **ماپ** : (مَ اپْ) کچ، کساس، ٹکشگ، درگوز ۔
- **مات** : (مَ اتْ) پت ءِ جنین، ھاجنین کہ آئی ءَ چُکّے بہ بیت، ھمے چُک ءِ مات اِنت، اماں، ماس۔ ماتبوٹ، مزنیں بوٹ، مات کور، مات بند مات کوہ ۔ دورءِ مات: کسانیں بُن ٹے کہ دَور ءِ لانک گوں ایشی ءَ بستگ ۔
- **ماتاپس** : (مَ اتَ ا۔ پُ سْ) بزاں "مات آپُس" ھا ھر کہ آئی ءِ مات پدءَ آپُس اِنت، دومی سال ءِ تہ ءَ یا دومی سال ءُ بیت
- **ماتاسک** : (مَ اتْ آ سْ کْ) ھماآسک کہ وھدی اِنت یاکہ چُکّے آورتگ ۔
- **مات بُز** : (مَ اتْ۔ بُ زْ) ھما بُز کہ دو چار رندءَ زاتگ ئی وتی سِندءَ توام اِنت ۔
- **مات بَند** : (مَ اتْ۔ بَ نْ دْ) مزنیں بند ۔
- **مات بھر** : (مَ اتْ۔ بَ ھْ رْ) مُرتگیں مردم ءِ مال ءِ شِشک کہ آئی ءِ مات ءَ رَس اِیت ۔
- **مات دار** : (مَ اتْ۔ دَ ا رْ) مستریں دار، پَرَہ ءِ مات دار، میل یا بُن میل ءِ ماتیں دار۔
- **مات زات** : (مَ اتْ۔ زَ اتْ) ھا ھر کہ آئی ءِ مات ددی برءَ بزا اِیت
- **ماتشاہ** : (مَ اتْ۔ شَ اہْ) کَور ءِ مزنیں شاہ، کَور ءِ مات شاہ ۔
- **ماتکوہ** : (مَ اتْ۔ کُ وْ ہْ) مزن کوہ (میزربِ ماتکوہ) سہ تو پانے بہ بیت ھر زِگیں۔ ماتکوہ نہ کپنت اَنت زِندٹیں ۔

- **ماتکینک** : (مَ ات ـ کِ ےِ ن کٗ) ھیکّ پُٹ، کسانیں سوے کہ ریکپ دءَ سکّ رُد اِیت، چہ ھَورءَ رندسکّ گُرّ کنت پُلّ ئے گلابی رنگ اَنت کسان اَنت بلے ڈولدار اَنت، تاک ءُ پُل ءِ تام ئے زھر اِنت، گیشتر یکجارءُ اِیت ءُ پرگنگئے وتیگ کنت، ایشی ءِ بَرچوکہ کسانیں "گوار" ءِ کوسگءَ اِنت، بے درمانی کارءَ کیت، لاپ ءِ دردءَ وراَنت ئے، بالی مُرگ ایشی ءِ کوسگءَ وراَنت. (بچارپُٹ)
- **ماتکینگ** : (مَ ات ـ کِ ے نَ گٗ) بچار "ماتکینک".
- **ماتگال** : (مَ ات ـ گَ اَ ل) گال ءِ مات، اک "شُنگ"، روت، برو" ءِ ماتگال "روگ" اِنت (رھبند ـ گرامر) مصدر بلے پہ ایشی ءَ "مُبگال" جوانتر اِنت.
- **ماتگان** : (مَ ات گَ ان) کاتیال، لیبانی تہ ءَ بچکانی مستر، ماتیگان
- **مات مُرگ** : (مَ ات ـ مُ رگٗ) یا ماد مُرگ، ھما کینک کہ بازرندءَ ھیک ئے داتگ، مادگیں مُرگ ءِ کینک.
- **ماتو** : (مَ اتُ ؤ) یکّے ءِ پت کہ دگہ جنینے ءَ گپت آ جنین آئی ءِ ماتو اِنت.
- **ماتوشود** (مَاتُ ؤ ـ شُ ؤ دٗ) ماتووتی چکو ءَ گُدیا اَشگءَ ھرو ھد سَرشود کنت ءُ پلگار ئے نکنت ہمیشکا ھر کسے کہ چیزے شتہ

ماتکینک

نہ شود اِیت آئیءَ ماتوشود گوش اَنت.

- **ماتی** : (مَاتِ ئ) مات ءِ، ماتیں، مزنیں.
- **ماتی پادگ** : (مَاتِ ئ ـ پَ ادگٗ) مزنیں پادگ، چھرءِ ماتی پادگ.
- **ماتی لنگک** : (مَاتِ ئ ـ لَ ن گُ کٗ) دست یا پاد ءِ پنچی لنگک.
- **ماتینک** : (مَاتِ ے نُ کٗ) بچار "ماتکینک".
- **ماتیں گُوربا سک** : (مَاتِ ے ن ـ گٗ ؤرـ بَا سُ کٗ) چھرءِ بُن زان ءِ مستریں گُوربا سک.
- **ماٹ** : (مَاٹ) آرت ءُ روگن ءُ شکرءِ گرداَنت، وشّیں شیرکنی یے جوڑ بیت.
- **ماٹو** : (مَاٹُ ؤ) کارے یلہ دیگ یا مھتل دارگ. ★
- **ماٹی** : (مَاٹِ ئ) چہ آپ ءِ جھلگ ءَ مستریں درپ.
- **ماجب** : (مَاجِ بٗ) یا ماجُب: پگار، ماھینوءِ زرکہ چہ ماھے یا گیشتر کار کنگ ءِ دیم ءَ رس اَنت (تازی: ماوجب)
- **ماجبی** : (مَاجَ بِ ئ) بلوچی نامے.

- **ماجڑو :** (مَاجَ ڑُوْ) بچار « مانجڑو » .
- **ماجینق :** (مَاجِ یٖ ںْ قْ) درمان کا ھے، سک زھرتام ءُ تقل اِنت ۔ مارجینق .
- **ماچین :** (مَاچِ یٖ نْ) چین ماچین، چین ءُ ھادست ۔ ہندچینی .
- **مادُبز :** (مَ ادْ ۔ بُ زْ) یامات بُز : سْیاہ پس ءِ ھا مادگ کہ دوچار لاپ ءَ زاتگ .
- **مادبند :** (مَ ادْ ۔ بَ نْ دْ) مزنیں بند .
- **مادر :** (مَادَرْ) مات، ماس، مادر .
- **مادرگ :** (مَ ادْ رَگْ) پاد ءِ اِلّکی ءِ شھرگ.
- **مادگ :** (مَ ادَگْ) نر ءِ زِدّ، جنین، مادگیں گوک، نرمادگ : دروازہ یا بوجیگ یا دگہ چیزے ءِ زُلپی ءِ مادگ
- **مادگ آسک :** (مَادَگْ ۔ آسْ کْ) مادگیں آسک .
- **مادگین :** (مَادَگِ ےْ نْ) نرین ءِ چپ .
- **مادل :** (مَادَلْ) مادر، مات .
- **مادمُرگ :** (مَادْ ۔ مُ رْگْ) مادگیں مُرگ ءِ نکینک .
- **مادِن :** (مَادِ نْ) دھات ۔ کان ۔ ۲ ۔ مزن راہ ، جوکیں راہ ، مادنیں راہ High way
- **مادیان :** (مَادِ یٰ انْ) مادگیں اسپ ، پہ ھر ءَ ھم کار مرد بیت ۔
- **ماڈڑو :** (مَاڈَ ڑُوْ) بچار « مانڈڑو » .
- **ماڈل :** (مَاڈَلْ) زَنڈیں ڈَل (سِنگلگ) .
- **ماڈلی :** (مَاڈَلِ یٖ) بچار « مانڈلی » .
- **ماڈی :** (مَاڈِیٖ) بچار « مارڈی » .
- **مار :** (مَ ارْ) ڈراجیں کرمکے کہ پہ لاپ شیپ اِیت، پاد ءُ پرنیست، چہ ایشاں بازءَ زھرمان کہ اگاں مردم ءَ بْوارت مردم مر اِیت ۔ ڈراج ۔ دُور ءِ ڈراج : کسانیں مُنڈے کہ دور ءِ لانک گوں ایشی ءَ بستگ ۔
- **مارا** (مَارَا) مئے جندءَ ۔
- **ماراپ :** (مَارَاپْ) نزاں مار آپ، زھر .
- **مارتوسگ :** (مَ ارْ ۔ تُ وْ ۔ سَگْ) نیم بے ھوش بیگ، تُسگ، زَکت ءِ رَوگ . ★
- **مارتین :** (مَارْتِ یٖ نْ) ٹُمپنگ ءِ راستے ۔
- **مارتینی :** (مَارْتِ یٖ نِ یٖ) مارتین ، ٹُمپنگ ءِ راستے ۔ A kind of rifle.[person] Martini (-ĒNĒ)
- **مارجینق :** (مَارْجِ یٖ نْ قْ) بچار « ماجینق » .
- **مارسر :** (مَارْ ۔ سَ رْ) ھما کہ آئی ءِ سر چو مار ءَ اِنت ، یا کہ چو مار ءِ سرگ ءَ اِنت ، مارسریں پادینک : تواری پادینکے ءِ راستے کہ ھر دو سرے چو مار ءِ سرگ ءَ اَنت چہ آدگہ پادینکاں بارگ تر ءُ پُرنکش اِنت ۔ چو مار ءِ سرءَ اِنت : نزاں چہ زھرءَ پُرّ اِنت کہ چہ آئی ءِ

درگ ءِ مردم مرایت ۔

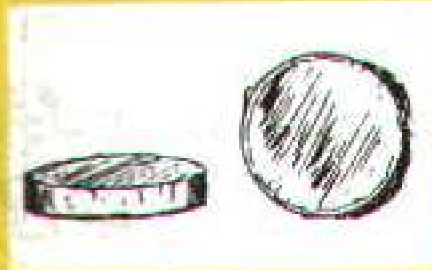
- **مارشت** : (مَ ا ۔ رِ شْ تْ) مارگ ءِ جند، سماکنگ ۔ *
- **مارک** : (م ا رِ کْ) نامے ۔
- **مارگ** : (مَ ا رِ گْ) دست ءِ کسے ءِ یا چیزے ءِ سرءَ سُبک ایر کنگ ءُ میزان میزان ءَ شِتر ینگ (کہ گوں هما چیزءِ مُشان بہ بیت) ءُ یک دیم ءَ کَشّگ یا کَهے رنگءَ برگ ءُ آرگ ۔ تانجواں مارگ : بزاں جولا هگ کہ بندیکاں تچک کنت پہ گوپگ ءِ هاترءَ گُڑا یک بُرش رنگیں چیزے ءَ ماں موشاں جنت ءُ هَمے بندیکانی سرءَ مُش ایت ءُ بارت ءُ کار ایت کہ بندیک موش بگرانت ۔ زهیرانی تانجواں مارگ : بزاں پہ بے تاهیری زهیر یگ گُشگ ءِ چہ ایشی ءَ سمارگ، سرءَ مارگ، ایرمارگ ۔ ۲ ۔ سماکنگ، زانتکاری ءِ سماکنگ، مُرگ تلک ءَ مار ایت : اگاں تلک برابر کَل نہ اِنت گُڑا مُرگ زانت کہ اے تلک اِنت مُرنہ جنت ءُ، گوش اَنت مُرگ ءَ تلک مار اِتگ ۔ ۳ ۔ سگّگ، برداشت کنگ ۔
- **مارگِر** : (مَا رِ ۔ گِ رْ) جوگی، جانبند ۔
- **مارگوج** : (مَا رِ ۔ گُ وْ جْ) گوج ءِ زاتے ۔
- **مارمُهرگ** : (مَا رْ ۔ مُ هْ رَ گْ) مُهرگ ءِ زاتے (گوش اَنت کہ چہ مار ءِ نکّ ءَ درکیت)
- **مارڈلی** : (مَا ڈِ لِ یْ) بچار « مانڈلی » ۔
- **مارڑی** : (مَا ڑِ یْ) هما لوگ (بان) کہ دو یاگیشتر تبک بہ بیت ۔
- **مازگ** : (مَا زِ گْ) درمانے کہ گرد اِنت چو پوپل ءِ بلے سبز اِنت ءُ گک دار اِنت ۔
- **مازگ** : (مَا زِ گْ) بچار « مازو » ۔
- **مازمان** : (مَ ا زْ مَ ا نْ) زامین (تازی : ضامن)
- **مازو** : (مَ ا زْ وْ) سر ءِ مجگ ۔
- **ماس** : (مَ ا سْ) مات، پت ءِ جنیں، برات ءُ گوهارانی مات
- **ماسکول** : (مَ ا سْ کُ وْ لْ) بچار « ماسولک » ۔
- **ماسگ** : (مَ ا سَ گْ) پال ءِ یک رنگے کہ هپت ٹال مُچّ بیتّس زیر اَنت، ٹنگ اِش کن اَنت کہ بارگ بنت نیم موڑین اَنت ءُ سران اِشس گُگک دیان کن اَنت رند ءَ پچ اِش کن اَنت پال ءِ بارہ ءَ گُشس اَنت ۔
- **ماسو** : (مَ ا سُ وْ) ماتو، ابید چہ مات ءَ، پت ءِ دومی جنین کہ مات ءِ جند نہ اِنت ۔
- **ماسولک** : (مَ ا سُ وْ لْ کْ) هما تُلگ کہ آپانی سرءَ پہ چهر بندیک پتا تگ کرهیشی ءَ کران ءِ تہ ءَ کن اَنت جولا هگ گد ءِ اد تاگاں گوپ ایت ۔

ماسولک چیتور جوڑ بیت ، دتھے ٹال ند زیر اَنت هم کہ کن اَنت کہ کد ءِ دستے ڈراجی ءَ بنت ایشاں ڈراجی ءَ چوکہ ونجی ءَ تل کن اَنت هر یک ندے دو ونجی بیت ۔ ایشانی بُراں ٹنگ کن اَنت ءُ هم دءَ کش پہ کش کمایینت اِنگوش کہ دل اِش یکدیم ءَ بہ بنت ءُ پُشت اِش یکدیم ءَ (چوکہ سکم یا سمن) بنت، نی ایشاں چوتگرد ءَ گرد پیچ اَنت ءُ ایشی ءِ تهی نیمگ ءَ همنچو بُراہ کن اَنت کہ پرہ ءِ مات دار ءِ سرءَ

مان بلگُشں اِیت ۔ مات دار ءِ نیمے ھمے ندانی ڈراجی ءَ رِسں اِیت دومی نیم زندتر اِنت کہ ندوت ءَ بدار اَنت ، مات دار ءِ سرھم کمتیں چہ نداں گیش اِنت کہ آئی ءِ سرءَ بنداَنت کہ ترگ ءُ نددرمیا اَنت ۔ نی ھمے ندانی سرءَ گیشینک ءِ لگوش اَنت ءُ آئی ءِ کشں اَنت ءُ گوں ماسولک ءَ اڈین اَنت ۔ اِے ماسولک یک بارگیں ندی ٹکرے کہ گوں دیگ ءِ میھ ءَ گُت کنگ بیت ۔ نی چھرءَ ترین اَنت ءُ ھمے گیشینک چہ پرہ ءَ پُرچاں بیت ءُ ماسولک ءِ سرءَ پتایاں بیت ۔ یک ماسوکے کہ پُر بیت آئی ءَ کشں اَنت ءُ دگرے جن اَنت :

- **ماسی :** (مَ اسِ یٰ) مات ءِ گوھار ، ترِی یا ئرو ، ھریک کلاّنھیں جنینے ءَ پہ بوھیری گوشگ بیت ،
- **ماشں :** (مَ اش) دَھلے ءَ رنگے سیاہ ئرمش اِنت ، دانگے گردءُ کسان اَنت چوماک ءُ پر ماش کوسگ ءَ بیت ۔ ایشی ءِ نگن ھم پیچ اَنت کہ چو سینتر ءَ ئُلم بیت ، چہ ایشی ءَ ماشینک جوڑ کنگ بیت ، ماش گُنگی ھوارین بٹ ھم جوڑ کن اَنت ماشی بٹ ۔ ماشی سرے : بزاں ماش ءِ دانگ ءِ سنگ ۔
- **ماشاہ :** (مَ ا شَ اہ) بچار " ماتشاہ "
- **ماشکیل :** (مَ اش کِ ے لْ) چہ ھاران ءِ سرھدءَ ھادست ۔ بلوچستان ءَ جاگھے کہ اودءَ واد باز بیت ، ۲ ۔ کورے کہ گوریچاں کیت ءُ گوں رکشان ءِ لاشٹ ءُ ھوربیت ءُ اِے آپ سرجم ءَ پہ ھامون ماشکیل " ءَ روت کہ اودءَ سور بیت ۔
- **ماشکیلی :** (مَ اش کِ ے لِ یٰ) مچّے کہ دانگے زردءُ شُر ھوار اَنت ، ڈراج اَنت ۔ ایشی ءِ ناہ نازرک بیت ءُ شرپ اِیت ترّی ءُ ھُشکی ءَ دوش اِنت ۔
- **ماشو :** (مَ اشْ وْ) آپی مُرگے ، کسانیں بیدار ، ماشرنگ ، وشّیں کرگ ءِ بر دانگ کوانپگ نہ اِنت ۔
- **ماش ءُ کنگ :** (مَ اش ۔ ءُ ۔ کَ نَ گْ) ماش ءُ کنگی بٹ (۲) ریشں یا سرءِ میدانی تاک کپگ ۔ بزاں میدانی تہ ءَ اسپیتیں میڈ در آیگ ۔ گوش اَنت پلانی ماشں ءُ کنگ اِنت ★
- **ماشینک :** (مَ اشِں ے نْ کْ) ڈِل اِنگیں ماش ءِ نارُشت ۔
- **ماشی بکول :** (مَ اشِ یٰ ۔ بِ کْ وْل) مُرگے ۔
- **ماک :** (مَ اکْ) دَھلے کہ چہ ماشں ءَ مستر ءُ ڈراج تر اِنت ، گٹگ بر اِنت ، بوررنگ اِنت ۔
- **ماکیلی :** (مَ اکِ ے لِ یٰ) مچّے کہ ایشی ءِ گلونٹ زردءُ ڈراج اِنت ۔
- **ماگی :** (مَ اگِ یٰ) نامے جنینی ، وشں گُشّیں جنینے کہ سِندءِ سندوک بوتگ ، آئی ءِ مرد جوانیں کوزگی ءُ ایشی بچّ بلار کہ پہ بلاول بیلجیم ءَ زانگ بیت سکّیں بنجو جنوکے بوتگ ۔
- **مال :** (مَ الْ) زَرّ ، پس ءُ گوک ، مال ءُ مڈّی ، کٹّ ءُ مال ، مال وار : سیتیں مال وار : زرّدار ءَ رنگدار
- **مالار :** (مَ اَ اَرْ) آواران ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت
- **مالِد :** (مَ الِ دْ) سے چار دنک پتنیں مثگل ءِ یک دیمے ءَ پوست بنداَنت ءُ جن اَنت ۔ بچار بُت تاکدیم 751
- **مالدار :** (مَ الْ ۔ دَ ارْ) زرّدار ، ھامردم کہ آئی ءَ زرّ ھست ءُ مال ، سیریں مردم ، ھامردم کہ آئی ءَ رنگ ھست ۔
- **مالِشت :** (مَ ا ۔ لِ شْ تْ) مُشگ ، مالگ ، لتارگ گوں تیل ءَ ۔ ★
- **مالگ :** (مَ ا لْ گْ) لتارگ ، مُشگ ، یک چیزے ءَ گوں دومی ءَ ڈکینگ ءُ آئی ءِ ڈراجی ءَ برگ ءُ آرگ ، دنتاں مالگ ، مُزواک مالگ ۔ بتل : گُداں پہ صابون (میک) مالگے کیتگ ءَ دانکے نہ دارے ۔

- **مالُم** : (مَ ال ُ م) ھامردم کہ بوجیگ ءِ ناھُدا ءِ رھدربری ءَ کنت۔
- **مال میت** : (مَ ال ۔ مَ ث) مال ءُ متاہ ★
- **مال مَڈّی** : (مَ ال + مَ ڈِّ ی) مال ءُ مڈّی ۔★
- **مال ہست** : (مَ ال ۔ ہَ سْ ت) زر زوال۔ ھامردم کہ وتی مال ءَ پہ راہ ءُ بےراہ ھرچ کنت ۔
- **مالوم** (مَ ال ُ وْ م) زانتگیں (عربی معلوم)۔ مالیم
- **مالوم دار** : (مَ ال ُ وْ م ۔ دا ر) زانتکار، سَہیگ ۔ پہ حال ءَ سرپد
- **مالیم** : (مَ ا لِ ی م) بچار «مالوم»
- **ماما ایشی** : (مَ ا مَ ا ۔ اِ ی ش ی) مُہروں دان ءِ راستے، ھوش ئے ٹشنگ اِنت، مُشکَ ئے پوست ئے زیرہ نگش اِیت، ڈلوک ءَ ڈل ئے ٹُ ئے گرڈا پوست ئے دیر کیت، گوں پوست ءُ مُہر ءُ اسپیت اِنت۔ کرٹ ءُ کانڑیل ئے ٹِک اَنت ۔
- **مامانگ** : (مَ ا مَ ا نْ گ) کمتیں مھتل، کمتیں دارگ ۔ مامانگ بوگ: کمتیں مھتل بوگ، کمتیں دارگ ۔ مامانگی ۔
- **ماما نگو** : (مَا۔مَا۔نَ۔گ ُ۔وْ) بچار " مامانگی " ★

- **مامانگی** : (مَا۔مَا۔نَ۔گِ ی) مھتلی ، مامانگ بوگ: جَل مَجَل بوگ ★
- **مامو** : (مَ ا مُ وْ) مات " بابواگاں بابوے بوتیں مامو میشاں نہ بوت "
- **مامی** : (مَ ا مِ ی) نامے ۔
- **مامے** : (مَ ا مِ ے) مات، چوکہ " بابے "، " لالے "، " دادے " بزاں " پت "، " برات "، " گوْھار " ۔
- **مامیتک** (مَ ا مَ ے تَ ک) بچار " مانمیاتک " ۔
- **مان** : (مَ ا ن) " تہ ءَ " یا " تہ "، بلے گیشترگپ ءِ تہ ءَ اے گال " ماں " وانگ بیت کہ ماں دپ ءَ روان ءُ رِچوک بیت۔ البت اگاں الیشی ءِ رندءَ " اَنت، اِنت، اِت " ءِ رنگیں کُمک کار گال کہ کایںنت گڑا " مان " وانگ بیت ۔
۲ ۔ تلک ءُ گوْزی لیب ءَ چہ " کُل سَرَک " ءِ یک دُوْ مگے ءَ کِشکے ءِ رند ءَ مُبنگیج کن اَنت ءُ دیر دیر ءَ مان تریں اَنت ءَ پدءَ " کلسرک " ءِ دومی دُوْمگ ءَ کاراَنت ءُ ھوارے ٹ کن اَنت۔ اے کِشک ءِ تہ ءَ " مان " گوْشِش اَنت ۔ تہ : گوں بے ٹِچیں " ں " ءَ " ماں " نبیتگ ءُ چوکہ Particle. یے ءَ کامرد بیت ۔
- **مانا** : (مَ ا نَ ا) بزانت، گالے ءِ مراد ءُ مطلب ۔

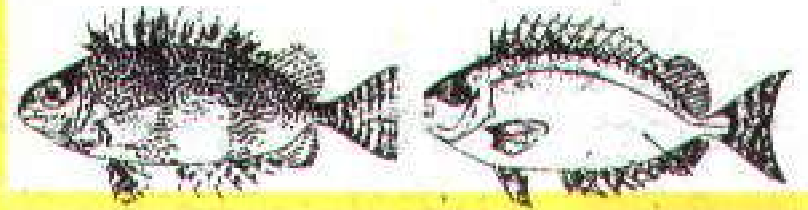
- مان آرگ : (مَان ـ آرَگ) گیشں ٹوگ (اے زرّاں کہ من زوراں باپارکناں داں کہ دیم ءِ سال ءَ بنجاہ کلدارمان کا راَنت)
- مان اَڑگ : (مَانَ ـ اَڑَگ) گوں چیزے ءَ اڑگ ، مانگیشّگ ۔ ★
- ماناسں : (ما ـ نا ـ سَ) ماناسگ ءِ پرمانگال بزاں ہماناس ۔ ★
- ماناسگ : (مَا ـ نَا ـ سَ گَ) بوجیگ یا دگہ دریائی اولاکے ءِ مان بوگ ۔ بوجیگ ءِ تہ ءَ رَوگ ، بوجیگ ءَ سرکپگ ۔ کاسگ ★
- ماناورد : (مَانَا ـ وَرَدْ) دومن دان پہ کشّ ءُ توڑ زورتے ءُ پدءَ روئے ایشاں کَشّ ءَ دانکہ سیرے داں گیش اِنت ۔ ھمے سیرءِ دان ءَ گُشّ اَنت کہ " ماناورد " اِنت ۔
- مان آیگ : (مَانَ ـ آیَگ) ڈیک ورگ ، دَوبل ءَ گوں یک دگرءَ مان آیگ بزاں ڈیک ورگ پہ جنگ ءَ دیم پہ دیم بیگ ۔ ★
- مان ٹرگ : (مَانَ ـ ٹُرَ ـ رَگ) چیزے ءِ دستانی زور ءَ دَور دیگ ۔ ★
- مان بندگ : (مَانَ ـ بَنْ ـ دَگ) گوں ٹرندی ءَ ھبر ھال دیگ ، گوں چیزے ءَ جنگ ، گوں ھکلاں ماں بندگ : ھکّل دیگ گوں لٹّاں یا گوں شھماتاں ماں بندگ : بزاں جنگ ۔
- مان پوشگ : (مَانَ ـ پُو ـ شَگ) پوش ءَ کنگ ، ڈَنگ ، سترکنگ ۔ چادر یا شال ءِ مانپوشگ : گوں چادر یا شال ءَ دت ءَ انچوش پتایگ ءُ پوشگ کہ بدن گندگ مہ بیت ۔ جمبرانی مانپوشگ : آ زمان ءَ جمبرانی مانشانگ کہ آزمان گندگ مہ بیت ۔ ★
- مانترگ : (مَانَ ـ تَرَ ـ رَگ) سرءَ ترگ بزاں راہ ءَ تاب دیگ ءُ دگہ جاگھے ءَ روگ ءُ رندءَ وتی منزل ءَ روگ ۔
- مانجا : (مَانَ ـ جَا) گھیٹرگپّ ، لیزگ ، مُپتیں گپّ جنوک ، گپّ ءِ تہ ءَ دَور کنوک ءُ مُپتیں گپّ جنوک ، جاھلی کنوک ۔ " مانجائی کنگ یا مانجا بوگ " ۔
- مانجڑو : (مَانَ ـ جَ ـ ڑَو) دشتیاری ءَ چہ چیردج ءَ جھل بازارے ۔
- مانجنگ : (مَانَ ـ جَ ـ نَگ) یک چیزے ماں دگہ چیزے ءَ پترینگ ءُ اڑینگ اک : سیخن ءِ ماں گُدءَ مانجنگ یا دارءَ ماں پڈّل ءَ مانجنگ ۔
- مانچکرگ : (مَانَ ـ چَ ـ کَ رَ ـ رَگ) بچار " مانترگ "
- مانچنگ : (مَانَ ـ چِ ـ نَگ) چیزے ءِ تہ ءَ اژگیش ءَ چیزءِ مان کنگ ، چنگ ءُ مان کنگ ، چہ ھدّءَ گیش ورگ ۔ گیَن ءِ مانچنگ : ساہ ءِ دارگ ۔ ★
- ماندارگ : (مَانَ ـ دَا ـ رَگ) بُن دیگ ، آس دیگ ، سوچگ ۔ آس ءِ ماندارگ بزاں یک چیزے ءِ سوچگ ءُ آئی ءِ بُن دیگ ، اک : لوگ ءِ ماندارگ ، جوھان ءِ ماندارگ ، کاھدان ءِ ماندارگ ، لدءِ ماندارگ ۔
- ماندیگ : (مَانَ ـ دَ ـ یَگ) پُترگ ، بلے گیشتر آپ ءِ تہ ءَ ۔ نشتگیں مردمانی تہ ءَ مان دیگ ، کسے ءِ گپ ءِ تہ ءَ ماندیگ گلاں یا پیچگلاں ماندیگ ۔ گدءِ ماندیگ : پیچ ءِ جنگ ۔
- مانڈڑو : (مَانَ ـ ڈَ ـ ڑَو) دشتیاری ءَ چہ پُلّ ءَ بُرز میتگے ، ماڈڑو ۔
- مانڈلی : (مَانَ ـ ڈَ ـ لِی) پُرچنڈی : ھما تھنگ کہ دیوال ءِ دیم ءَ ذراجی ءَ جنگ بیت ءُ سامان ایر کنگ بنت ۔

- **مانزچکا** : (مان۔ رِچ۔ کا) کپتگ ءِ یک لیبے۔
- **مانزچگ** : (مان۔ رِچگ) یکپارگی پترگ، ایر رِچگ، بیڑ ترگ۔
- **مانزوپ** : (مان۔ روپ) ھماکس کہ ھر چیزے ءِ یا کارے ءَ پہ گنوکی گلائیش بیت۔ روپوک ءُ بروک۔
- **مانزیچگ** : (مان۔ رِے۔ چگ) یک چیزے ءِ تہ ءَ آپیں چیزے ایر ریچگ۔ کسے ءَ پہ زور درمان مانزیچگ بزاں وارینگ۔ گیشیں چیز مان کنگ۔
- **مانزمان** : (مان۔ ز۔ مان) زامن (ضامن)
- **مانسِترگ** : (مان۔ سِتر۔ رگ) سِترگ ءُ مان بیگ لوگے ءِ دیوال ءَ سِترگ ءُ مان بیگ، چیزے ءِ تہ ءَ دور کنگ۔ ★
- **مانشانگ** : (مان۔ شا۔ نگ) ھر نیمگ ءَ شنگ بیگ، تھاری ءِ مانشانگ: تھار بیگ، جمبرانی مانشانگ: جمبرانی چست بیگ ءُ آزمان ءِ پوشگ۔ ★
- **مانکشگ** : (مان۔ کش۔ شگ) سیچن ءِ تمک ءَ بندیک ءِ مان کنگ ءُ دومی دیم ءَ کشگ، ۲۔ بوجیگ یا گراباں مال ءُ اڑ باب مان کنگ۔ ★
- **مانکشی** : (مان۔ کش۔ شی) موچی ءِ دریش، دستگی زندیں سوچن، دستگی گوندوچ۔
- **مانگ** : (ما۔ نگ) پشت کپگ، تہ ءَ بیگ۔
- **مانگیجگ** : (مان۔ گے۔ جگ) تہ ءَ مان کنگ۔ ★
- **مانگیشگ** : (مان۔ گِ ی ش۔ شگ) مان آرگ، سک باز دسگٹ بیگ، انچوش بیگ کہ گیشگ مہ بیت ★
- **مانگیشینگ** : (مان۔ گِ ی ش۔ شے۔ نگ) کسے ءَ انچوش کنگ کہ آ مہ گیشِ ایت۔ اڑینگ۔ ★
- **مان نیارگ** : (مان۔ نَ۔ یا۔ رگ) نہ منگ، ھساب ءَ نیارگ، شمار نہ کنگ، اک: "پلانی کس ءَ مان نیار ایت" مان نیایگ۔ ★
- **مانمیاتگ** : (مان۔ م۔ یا۔ تگ) بچار "مانمیتگ"
- **مانمیتگ** : (مان۔ م۔ یتگ) ھاکس ءِ مان نئیت۔ کسملیک۔
- **ماؤ** : (ما۔ ؤ) مُنگکانی زبان ءِ پیشی۔
- **ماول** : (ما۔ وَل) جنین ءِ چرین ءَ جعل ءِ بھر کپل، "سنگیں ماول، گرانماول"
- **ماہ** : (ماہ) ۲۹، ۳۰ یا ۳۱ روچ، ۲۔ ھمے ماہ کہ شپ ءَ روژنا کنت چہ زمین ءَ ۲۳۸،۸۵۷ میل دور اِنت
- **ماھاتون** : (ما۔ ھا۔ تون) جنینی نامے۔
- **ماھان** : (ما۔ ھان) چو کہ ماہ ءَ، ماھین، مھدیم، جنینی نامے
- **ماھبانو** : (ماہ۔ با۔ نو) جنینی نامے۔
- **ماہ بی بی** : (ماہ۔ بی۔ بی) جنینی نامے۔
- **ماھپر** : (ماہ۔ پر) مھپر، ملگور۔

- **ماھپری** : (مَ اھْ ۔پَ رِیْ) ماھیگے ۔ (بچار بُت) ★
- **ماھتاپ** : (مَاھْ ۔تَاپْ) ماھکانی ۔ نامے ۔
- **ماھتاک** : (مَاھْ ۔ تَاکْ) بچار "مھتاک"
- **ماھدیم** : (مَاہْ ۔دِ ے مْ) ھاکہ دیم ئے چو ماہ ءَ اِنت ، مھدیم ، جنینی نامے ۔
- **ماھک** : (مَاھُ کْ) جنینی نامے ۔
- **ماھکان** : (مَاھِ ۔کَ ا نْ) ماہ ءِ روژنائی ، جنینی نامے ۲۔ ھاشپ کہ ماہ ءَ روژ ناگرتگ ۔
- **ماھگ** : (مَ ا ۔ھَ گْ) کماھگ ، کمایگ ۔ بچار "مایگ"
- **ماھگ** : (مَ ا ۔ھِ گْ) دلوت ءِ شیردان کہ گودان ھمیشی ءِ سرءَ اَنت udder بچار بُت
- **ماھگر** : (مَ اھْ ۔گُ رْ) زمین ءِ ساھگ ءِ کپگ ءَ ماہ ءِ روژنائی یا ماھکانی کاربیت ۔ گوشں اَنت کہ ماہ ماھگر ءَ گپتگ ۔ وھدے کہ ساھگ دیر کپیت ماہ ءِ ھابھر پدءَ ترپگ ءَ بنا کنت ۔
- **ماھگل** : (مَ اھْ ۔گُ لْ) ماہ ءِ پُل یا ماھیں پُل بزاں ماہ ڈروشم ، سک بڑاھدار ، گیشتر پہ دوست ءَ کارمرد کنگ بیت ،

ماھگ (گوک ءِ ماھگ)

ماھپری

جنینی نامے ۔

- **ماھگل ءُ مھگون** : (مَ اھْ ۔گُ لْ ءُ ۔مَ ھْ ۔گُ وْنْ) عبدالغنی غریب سربازی ءِ لچھانی وانگی ۔ (تذکار بلی کیشن ۔۱۹۸۶ء عنی غریب ۱۹۳۶ - ۱۹۷۷)
- **ماھگلین** : (مَ اھْ ۔گُ لِ ے نْ) جنینی نامے ۔
- **ماھگونگ** : (مَ اھْ ۔گُ وْ نَ گْ) ماہ ءِ پیمءَ ، ماہ رنگ ۔
- **ماھل** : (مَ اھَ لْ) جنینی نامے ۔ آسک ءِ زاتے ، گور ءِ زاتے ، "ماھلیں آسکے گوں دزگوھاراں ھور نہ بیت" ، ماھلیں گور ۔
- **ماھلنج** : (مَ اھْ ۔لِ نْ جْ) ماہ ڈروشم ، ماہ گونگ ، دوست بلوچ لچہ کاروتی دوستدار ءَ گوش اَنت ۔
- **ماھناز** : (مَ اھْ ۔نَ ازْ) ھمکہ آئی ءِ ناز چو ماہ ءَ اَنت ، چو ماہ ءَ نازاکیں جنیں ، ماہ درور ، ماھگونگ ، مھناز ، جنینی نامے ۔
- **ماھو** : (مَ اھُ وْ) جنینی نامے ۔
- **ماھو** : (مَ ا ۔ھُ وْ) بلوچی داستان "اومر ءُ ماھو" ءِ باجن ۔ اِے ھردوئیں وتی اَھدانی سروسندگ ءَ مشہور اَنت ۔ ★

- **ماھور :** (مَ اھَ وَرْ) چَک پہ چَکّیں جمبر، جمبرانی کتار (بلکیں ماھور چہ ھمیشی ءَ زورگ بوتگ) PPB,LWD; Lines of clouds,
- **ماھور :** (مَ اھَ وَرْ) چنگ چنگیں گوبتگیں بنیک کہ ماھیگ ءِ گرگ ءَ کارمرز بیت (ماھور ءِ بازراست اَنت)
- **ماھول :** (مَ اھ۔ وَلْ) زین . PPB,LWD;MĀHVAL: Saddle.
- **ماھیگ :** (مَ اھِ ئ گْ) ھما ساھدار کہ مال سوریں دریاءَ زندمانی کنت ابید کہ چہ آپی مار ءُ دگہ لوتک ءَ، وشّیں آپ ءَ ھم بیت۔
پارسی: ماھی ، پھ ہمس ہرو (ماہیک)
- **ماھیگ کُش :** (مَ ا۔ ھِ ئ گْ + کُ شْ) ماھیگ ءِ شکارکنوک۔ ماھیگ گروک، میدہ ۔ ★
- **ماھیگ گِر :** (مَ اھِ ئ گْ۔ گِ رْ) ماھیگ گِروک، ماھیگ کُش، ماھیگ ءِ شکارکنوک ۔ ★
- **ماھیل :** (مَ اھِ ے لْ) بزاں "ھمائیل " دو گُور گیج کہ ھریک گور گیجے چہ یک کوپگ ءَ دگہ کوپگ ءِ نیمگ ءَ ترّایت ءُ دوی پھنات ءَ
لونجان بیت .
- **ماھین :** (مَ اھِ ے نْ) چوکہ ماہ ءَ ، جنینی نامے، مھین .
- **مائکانی :** (مَ اءِ۔ کَ انِ ئ) یا ماھکانی : ماہ ءِ روژنائی ، ماہ ءِ روژنا گرتگیں شپ ءِ روژنائی ، ماھتاپ)
- **مائی :** (مَ اءِ ئ) جنیں آدم، مات، کلّانیں جنیں (سندھی)
- **مائیگ :** (مَ ائِ گْ) کمائیگ، ماینت: کمائنت ۔
- **مبات :** (مَ بَ اتْ) بدلوٹگے، گاربات، چہ ھستی ءَ نیست بات، مہ بیت . ★
- **مبادا :** (مَ بَ ادَا) چو مہ بیت کہ ۔ نباکہ ۔ ★
- **مبارک :** (مُ بَ ارِ کْ) مُرادباتی ۔ نامے .
- **مبارکی :** (مُ بَ ارکِ ئ) مُرادباتی ٢۔ بلوچ گُٹمدانے ءِ نام اِنت . ★
- **مُبدا :** (مُ بْ دَ ا) سردار، ھاکم یا بادشاہ ءِ لشکر، شاھی مُبدا
- **مبدئی :** (مُ بْ دَ ءِ ئ) لشکرھانو ءِ مستر .
- **مپو :** (مَ پُ وْ) بوگ ءِ مکن گال، بوگ ءِ چپ ★
- **مپی :** (مَ پِ ئ) "مہ بیت" ءِ گونڈگال ٢۔ "بیگ" ءِ مکن گال ★
- **مپت :** (مُ پْ تْ) انچا یا ھنچا۔ بزاں بے زرءُ بے بھاءَ چیزے برس اِیت ، (پارسی : مفت)
- **مَت :** (مَ تْ) اگل ، زانگ، سر، ھوش (گال درآمدے)
- **متاب :** (مَ تَ ابْ) ھاکہ تاب مہ گپت سرمتاب : ھاکہ وتی سرءَ تاب نہ دنت، دلیر، نہ ترُس . ★
- **متاہ :** (مَ تَ اھْ) مال، مدّی ، "مال ءُ متاہ"
- **متراسنگ :** (مَ تْ را سِ نْ گْ) درمانے .
- **متراسی :** (مَ تْ رَ اسِ ئ) سُھر، گُدے ۔
- **مشرکہ :** (مَ شْ رِ کْ کَ ہْ) یا مشرکّ : موچی ءِ کسانیں کُدینگ۔

- **مِتک :** (مِ تَ کْ) "مِچگ" ءِ گوستگال بزاں مِچگ ءِ کاربوت .
- **مِتکگ :** (مِ تَ کَ گْ) "مِچگ" ءِ دیر گوستگال .
- **مِتگ :** (مِ تَ گْ) "مِنگ" ءِ دیر گوستگال .
- **مَتل :** (مَ تَ لْ) بچار "بَتَل" .
- **متلب :** (مَ تْ لَ بْ) مراد، بزانت، مانا، لوٹا، لوٹگ، باز، ھُرمت، مکسد (تازی: مطلب)
- **متلبی :** (مَ تْ لَ بِ ئی) لازمی، بزانت داریں، مُرادی، وتواہ، وتگِند، لالچی، لبّی
- **مَٹ :** (مَ ٹْ) ھما مِلک کہ ھورءِ آپ ءِ چہ کوھاں کار ایت ءُ ڈگاراں کنت ۔ ۔ ھمیں، ھیرمیں، سارتٹ بوئیں ٹُٹ، ھارمَٹ گوں ایشیءَ گُدھم شودائت .
- **مَٹّ :** (مَ ٹْ ٹْ) ماٹّی ٢- بَدَل، مَٹّ ءُ سوت، مَٹّ ءُ بھا، مَٹّ ءُ سَٹّ، مَٹّ ءُ بدل .
- **مِٹّ :** (مِ ٹْ ٹْ) جنین ءِ آبدست ءِ سُوءِ بُرزی نیمگ ءَ کسانیں گوشت ءِ ٹُکرے ۔ Clitoris
- **مُٹّ :** (مُ ٹْ ٹْ) گوُبتگیں ملگور ۔ (بچار بُت)

مُٹ

مٹر

مٹو

- **مُٹاری :** (مُ ٹَ ا رِ ئی) ڈکوئی بُزیں دارے کہ پوستءِ نرم کنگءَ گوں ھمیشیءَ چوپ اِنت .
- **مَٹّاھگ :** (مَ ٹْ ٹَ ا ھَ گْ) گوازینگ، راہ ءِ مٹّایگ یا منزل ءِ مٹّایگ، تیرءِ مٹّایگ بزاں اِے دیم ءَ لگّگءُ چا دیم ءَ در آیگ، کورءِ مٹّایگ ۔ بدل کنگ .
- **مَٹّائینگ :** (مَ ٹْ ۔ ٹا ۔ ءِ ے نْگْ) بدل کنگ، مَٹّ کنگ، گُدءِ مٹّائینگ : بزاں گُورءِ گُداں بدلی کنگ
- **مَٹّایگ :** (مَ ٹْ ٹَ ا ی گْ) بچار "مٹّاھگ" .
- **مَٹَر :** (مَ ٹَ رْ) کڈول ۔ کِشگ ءِ موسم: دسمبر ۔ (بچار بُت)
- **مِٹّو :** (مِ ٹْ ٹُ وْ) توتی ایں مُرگ، مِٹّوئیں مُرگ، پوپٹ ٢- ھما تھتگ کہ آیانی سرءَ ماڈلی اِیر کنگ بیت ۔ (بچار بُت)
- **مِٹّو :** (مِ ٹْ ٹُ وْ) کسانیں ماھیگے .
- **مٹونڈ :** (مَ ٹُ وْ نْ ڈْ) ماھی ٹونڈ بزاں "ٹونڈ" کسانیں کوری شیاہ سریں ماھیگے ۔ سک شیاہ ۔ بچار "ٹونڈ"
- **مُٹّیگ :** (مُ ٹْ ٹِ ئی گْ) میدیگ، زَرّیاتنگ ءِ جوڑ کرتگیں سُھت کہ گوُبتگیں ملگوراں مان کنّگ بنت .
- **مِٹینگ :** (مِ ٹِ ے نْ گْ) گوادری دشت ءَ جاگھے ءِ نام اِنت .

- مُج : (مُ جْ) دنز، تامور کہ دیر میم مئیت ۔
- مُجا : (مُ جَ ا) سک دِیر، چماں اندر ۔
- مجاز : (مِ جَ اذ) ٹھل، سُنٹ، ناز ۔
- مجال : (مَ جَ الْ) زور، تاکت، دسترس ۔ ★
- مجبور : (مَ جْ بُ وْرْ) بے وس، لاچار ۔
- مُجتبٰی : (مُ جْ جَ تِ ئی) مُدامی، ابدی ۔ ★
- مجرنگ : (مَ جْ۔رَ نْ گْ) کچ رنگ، کلونٹءِ رنگءِ موسم ۔
- مَجگ : (مَ جْ گْ) ھرسکّیں چیزءِ تہ ءَ نرمیں مازو اک : گُنرا بیدام ءِ گڈگ ءِ مجگ یا سرءِ مجگ، ھڈّانی مجگ : ھڈّءِ کلم ءِ تہ ءِ لھمیں اسپیتیں زرچیتیں چیز ۔
- مجگ : (مُ جَ گْ) دنز بیگ، تامور بیگ، مُج بیگ، زھر بیگ، تھار دیم بیگ، تامُرگ ۔

مجول

- مَجگوک : (مَ جْ گُ وْکْ) کمتیں زھرتایں (جنگیں) مجگے کہ دانکوانی تہ ءَ پہ تام ءِ ھاترءَ مان ءِ کن اَنت ۔ ھے مجگوک ءَ سا اَنت ءُ مھلب جوڑکن اَنت ۔
- مجلس : (مَ جْ لِ سْ) دیوان، مجلس کنگ : ہِندگ ءُ دیوان کنگ ۔
- مِجلی : (مِ جْ لِ ئی) بچپار "مچلی"
- مُجمگ : (مُ جْ۔مَ گْ) ہتپوس، چاہ ءِ تالب ۔
- مجنون : (مَ جْ ۔ نُ وْنْ) عربی ءِ زانتگیں داستان "لیلیٰ مجنون" ءِ بامرد "قیس"، کہ لیلیٰ ءِ واھگ ءَ گنوک ءِ سیمسراں رس اِتگ ءُ مجنون ءِ نام ءَ مھشور بوتگ ۔ "لیلیٰ مجنون" دو استارانی نام اَنت ۔ ★
- مجو : (مُ جْ وْ) مکران ءِ دشت ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ★
- مُجُو : (مُ جُ وْ) دَنز و، کور دمگ، مُجین ★
- مجوسر : (مَ جْ وْ سَ رْ) مجولیر : درمانکاھے ۔
- مجول : (مَ جْ وْلْ) دلوت یا رسترانی دست ءُ کونڈانی ھڈّ کہ بندءَ جوڑکن اَنت ۔ کعب، Knuckle Bone. (بچار ٹُپ)

- **مجولسر:** (مَ جْ وْ ل۔ سَ رْ) مجو سر: درمانکا ھے ۔
- **مجولی:** (مَ جْ وْ لِ یْ) ھمالیب کہ گوں مجول ءَ کنگ بیت ۔ اِے مجولی باز رنگ ءَ لیب کنگ بیت کہ چہ آیاں لھتیں نام ایش اَنت: سے مانی ، ٹگی ، کپک ءُ چنک ءُ ، ٹکری ، سرینٹی ۔
- **مُجینگ :** (مُ جِ ے نْ گْ) انچوش کنگ کہ سرمچّ ایت ، تامورکنگ ، دزکنگ ، تھارکنگ ، مُورک ءِ مُجینگ : دیم ءِ تھارکنگ ۔
- **مِچ :** (مِ چْ) سہ چ ۔ بزاں مچگ ءِ کار ءَ بکن ۔
- **مَچّ :** (مَ چْ چْ) ڈرچکے کہ آئی ءِ بر کلونٹ ءُ ناہ اِنت ۔ ایشی ءِ زات باز اَنت ۔ ءُ یک برے کوکر بند اِیت پدءَ کوکرءَ درکار اِیت (زاھر بیت) پدءَ کوکر ترّگ اِیت ۔ اِے وھد ءَ گُش اَنت کہ مچّ ءَ جگ ، نوں گُشّ ءِ گِن اَنت پدءَ سبزایت بزاں پَیگ بند اِیت پدءَ شنگ اِیت بزاں پَیگ بیت پدءَ ترّگی بیت بزاں پَیگ دست ءَ ترّ اِیت نوں پَیگ وادبیت پدءَ گڈّگ بیت پدءَ گُوررنگ بیت پدءَ گُواھی ءِ نت رنگ ءِ پدءَ سبزءَ سرایاِیت بزاں سبزی ءَ گارکنت نوں کلونٹ اِنت بزاں برابر رنگ اِنت پدءَ ڈریپانچ

مچاچ

مچّ

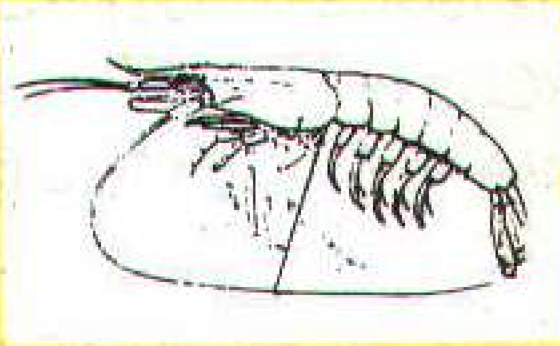
بیت بزاں ٹِک کناپت نوں بُرّگی بیت ۔ مچّ گُش ءِ فروری ، پَیگ گیشِ اِیت : اپریل ، رنگ ءِ گُواھی : مئی ، ٹک کپ اِیت : مئی ءِ ناہ بیت : جون ، روپ ءُ شان : جون جولائی ، بُرّ بیت : اگست ، ھراب بیوکیں ناہ "حسینی " اِنت ۔ شیرگ چہ "دِشتاری ءِ گرگ بیت ءُ پہ جوانیں ناواری ھم دِشتاری ءَ گِن اَنت ۔ پاچالیں مچ "بیگم جنگی ءُ ھلینی " اَنت ۔ مچّ تیسی سال ءَ کار اِیت بزاں بَرکنت ۔ مچ گُش ءِ موسم یَے "فروری ، اِنت ءُ دومی "جنوری " سرّدیں مُلکاں مچّ رندءَ کار اَنت ءُ رند ایرھت بیت ۔ سرداوگیں مُلکاں دانکہ اکتوبرءَ ھم ترّیں ناہ رس اِیت (بچار بُت)

- **مُچّ :** (مُ چْ چْ) باز ، یکجا ، پچجے ۔ مُچّے کاہ بزاں ہنچگے کاہ ۔ دست یا پاد ءِ مُچّ
- **مچات :** (مَ چْ ۔ چَ اتْ) مکران ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **مچاچ :** (مِ چَ اچْ) چمّ ءِ کوسانی سر ءِ مود ۔ (بچار بُت)
- **مچّاں گڑیسک :** (مَ چْ چَ انْ ۔ گَ ڑِ ے سْ کْ) مچّاں گڑی یا مچنگڑی : مُرگے ڈراج گردنیں کدءُ کبنجرے بیت ۔
- **مچّ بُرّ :** (مَ چْ چْ ۔ بُ رْ رْ) مچّانی ھوشانی بُرّگ ءِ وھد ۔

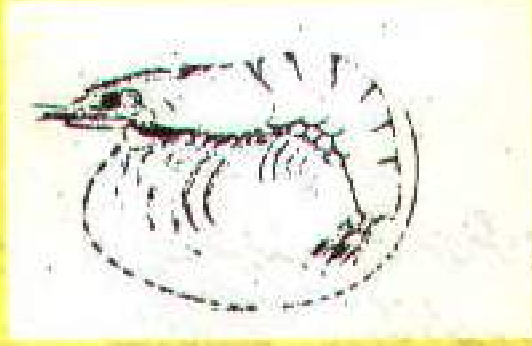
- **مچّ بُنی** : (مَ چ چ ۔ بُ نِ ی) ھما مردین یا جنین ءُ گَش انت کہ ھامین ءَ مچّ ءِ روپوک ءِ ھمراہ اِنت ۔ آ کہ مچّ ءَ روپ اِیت ءُ ایر دنت اِے آیاں چنت ءُ جم کنت ۔ الیشی ءَ ناہ ءِ ھک رس اِیت ۔ اِے کار ءَ گیشتر جنین کن اَنت ۔
- **مچرنگ** : (مَ چ ۔ رَ نْ گ) مچّ ءِ رنگ بوگ ءِ موسم ۔
- **مچّک** : (مَ چّ مُ چّ ک) چہ گُدّگ ءَ ورّودیں کسانیں مچّ کہ یک ٹالے بیت ۔
- **مچکدگ** : (مَ چ کَ دَ گ) شہر، ھمود ءَ مچّ باز بیت
- **مچّگ** : (مَ چ پَ گ) چوچّ ءَ رُدگ، چست بوگ، رُدگ، جنگ ءِ مچّگ، بُو ءِ مچّگ، زھر گرگ ۔
- **مُچّگ** : (مُ چ ۔ چَگ) یاد ءِ مچّ، (۲) مچّ بوگ، یکجا بوگ، یکجا بوگ ۔
- **مچّگ** : (مِ چ گ) گودان ءَ دپ ءَ کنگ ءُ شیر چوشگ ۔
- **مچّ گُدّ** : (مَ چ چ ۔ گُ دْ دْ) مچّ گُدّوک ۲۔ یک مُرگے ءِ نام اِنت کہ آئی ءَ "داراں ٹُکّو" ھم گُش اَنت ۔
- **مچّ گُدّوک** : (مَ چ چ ۔ گُ دْ دُ وَ ک) بچار "مچّ گُدّ"
- **مچّ گُش** : (مَ چ چ ۔ گُ شْ) مچّ گُش ءِ موسم، ھمے موسم کہ مچّاں گُش کن اَنت (مارچ)
- **مُچّلک** : (مُ چُ لُ ک) زمانت، مانزمان (بلے اِے گال ھنچی ترّ ءَ درآمدے ءُ چہ مچلکہ ءَ زورگ بوتگ ۔)
- **مِچِلی** : (مِ چِ لِ ی) یا مچلی : کسانیں ڑانگ کہ شلوارانی پادگاں جنگ بنت ۔ تِلاہ یا کنگرہ ۔ (پنجگور ءَ)
- **مچّ میتگ** : (مَ چ چ ۔ مِ یْ تَ گ) چہ سرباز ءِ کلات ءَ چیر شہرے ۔
- **مچنڈ** : (مَ چَ نْ ڈ) نہ چنڈوک بزاں نہ ترسوک، کسے کہ ھچ رنگیں ترس ءُ بیم ءَ نہ کمار اِیت سرمچنڈ : نہ ترس، مزن جگر، مچنڈیگ : پہ زبردستی یا بے سمائی چنڈینگ، مردمے وت سرءَ وت اناگہ انچو شَں چنڈ اِیت کہ گوش ءِ ڈاناں یکے ءَ آئی ءِ رگ مُبند پہ بے سمائی رّچّے دات اَنت کہ آئی ءِ سرءُ جند چنڈ اِیت گوش اَنت کہ " ملکوت ءَ مچنڈ داتگ "بزاں ساہ ءَ چنڈ ینتگ ۔ یورپ ءَ اِے "چنڈگ" ءِ بارو ءَ گوش اَنت آئی پہ انشجاہ (کہ چہ مرگ ءَ رند ھود ءَ گل کنگ بیت) کسے ءَ لگت داتگ ۔
- **مچّنگرکی** : (مَ چ چَ نْ گُ رْ کِ ی) مچّاں گرکی، مچّاں گرّوک، ڈراج گردنیں مُرگے ۔
- **مچنگل** : (مَ چَ نْ گَ لْ) یا مچنگل، شیر کہ بچّ بیت، چاہ یا شیر کہ ترک اِیت، چوٹ، تاب تاب ۔
- **مچّو** : (مَ چ چ و) کسانیں یکدار ۔
- **مُچّو** : (مُ چ چ و) شہردیں دان ءِ یک راستے، ھوشگ ءَ زَندءُ گوندٹ اِنت، چہ گرانی ءَ کازٹیل ءَ چنگ بیت ۔ دان ءَ چہ شہرو ءَ زندتر اَنت مُشگ ءَ نگ ءَ زیت لگش اِیت ۔
- **مُچّہ** : (مُ چ چ ہ) مژدہ، لگل، پلانی ءَ مُچّہ دیستگ : بزاں مژدہ وارتگ (مُچّہ ءِ گال گیشتر پنجگور ءَ کار مردیت)
- **مچّی** : (مَ چ چ ی) ھما کہ گوں مچّ ءَ شیادی کنت ۔
- **مُچّی** : (مُ چ چ ی) مردمانی یکجا جم بیگ، مُچّی ءُ میٹری ۔
- **مَدّ** : (مَ دْ دْ) عربی گالے کہ الیشی ءِ بزانت "ڈراج کشگ" اِنت ۔ "آ" ءِ سرءِ اِے "مد" ءِ نشان کہ دومی "آ"

. ءِ بدل اِنت کہ "۱۲" وانگ بیت ۔ بلوچیءَ ایشیءَ کَشّ گوش اَنت . August 64

- **مُدّ** : (مُ دْدْ) بازجاگہ ءَ پہ "مُدّت" ءِ بزانت ءَ کارمردئے کن اَنت ھمے رنگءَ "مُدّہ" کہ بُندرءَ اے گال عربیءَ
- **مَداری** : (مَ دَا رِیْ) ھماکس کہ چہ وتی چم بندی ءِ پکاں مردماں حیران کنت ۔ ★
- **مُدام** : (مُ دَامْ) ھروھد، یکّسرءَ، دائمءَ، مُدیم ۔
- **مَدان** : (مَ دَانْ) آھستہ، میزّاں میزّاں "مداں مدان ءَ بیا" بزاں آھستہ آھستہ بیا ۔
- **مَدتّ** : (مَ دَتْ تْ) کُمک ۔ (تازی : مدد) ۔
- **مُدّت** : (مُ دْدَتْ) یک گیشّیں نگیں وھدے، وَھد، دَور، باریگ ۔
- **مَدد** : (مَ دَدْ) کُمک ۔ بچار "مَدَت" ۔
- **مَدَر** : (مَ دَرْ) ناہءِ روگن گرادانت مدرکن اَنت یاکہ ھرزُنیں نگن، روگن ءِ شکر ھم مَدَر کن اَنت .
- **مَدُک** : (مَ دُکْ) مدو نامے
- **مَدَگ** : (مَ دَگْ) (دریائی) "جھینگا" Prawn. Frank, Fact. Madame بچار "جیرامدگ" بچار "کلڑ" (بچار بُت)

مدگ

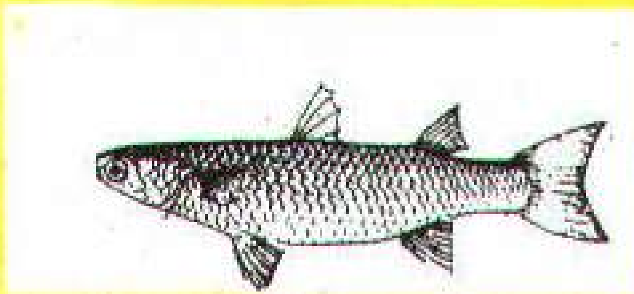

- **مَدَگ** (مَ دَگْ) (بالی) جراد۔ لوکسٹ (مدگءِ دل تھت ءِ سلیمان چل درمان) مدگءِ چماں سُرءِ رنگ کن اَنت ءُ جنترءِ گرءَ دورئے دے اَنت جنترءِ برے راست ءَ ءُ برے چپءَ ترین اَنت ءُ گوش اَنت ؎

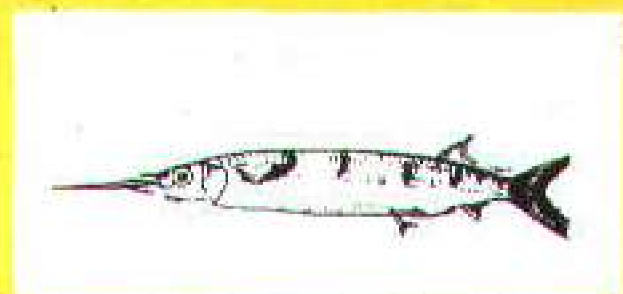
"سُرتءِ مدءِ دل ترئے بات ءُ یدءَ بیایات"

- **مَدگ مات** : (مَ دَگْ ۔ مَ اتْ) کیکٹا ۔
- **مُدّنی** : (مُ دْدَنِ یْ) راست راست، بے ریائی، بے کچھی ۔
- **مَدو** : (مَ دُوْ) مَدُک ءِ نیم نام ۔
- **مَدی** : (مَ دِیْ) نامے، مدیان ۔
- **مُدیم** : (مُ دِیمْ) ھر وھد، یکّسرءَ، دائمءَ، مدام
- **مَڈم** : (مَ ڈْ ڈَمْ) انگریزی جنین، سھرپوستیں جنیں
- **مَڈّو** : (مَ ڈْ ڈُوْ) نامے ۔
- **مَڈّی** : (مَ ڈْ ڈِیْ) مال ءِ بُن، بُنمال، ھست ءُ نیست ۔ مال ءُ مَڈّی ۔

- مَرّ : (مَ رَرْ) سکّیں زور، ٹھل، تمردی، زوراکی » مرے نہ اِنت کہ تما مان » مزن مَرّ: تمرد، سکّیں زورمند۔ ؎
  جنگ ناھنجگیں رنگ اِنت گُدانی — من جولا ھیگ یاں مَرّے گوٗ پان ئے۔
- مِرّ : (مِ رَرْ) پھکیں نہ منگ "VETO" ھم رنگ ءَ نہ منگ ءِ نام۔ مِرّکنگ : پھک ءَ نہ منگ۔
- مُرّ : (مُ رَرْ) درمانے کہ سکّ زھر اِنت۔ سکّ زھر، بھیل، کنجوس، مروان۔
- مُرّاٹ : (مُ رَراٹ) بچار » مُرّانٹ «
- مراد : (مُ راذ) مقصد، دل ءِ ارمان، ھما کار یا چیز کہ دل پہ آئی ءَ بے تاھیری بند اِنت، واھشت۔
- مرادبات : (مُ راذ- بَ اث) مبارکی، مرادبات اِنت، مبارک بات اِنت۔
- مرادبی بی : (مُ راذ- بِی بِی) جنینی نامے۔
- مرادک : (مُ راذ ک) کسانیں مُراد، نامے۔
- مرادھاتون : (مُ راذ- ھا تُون) جنینی نامے۔
- مرادی : (مُ رادِی) ھماکہ آئی ءِ دل ءَ مرادے ھست، مرادیگ، نامے۔

مُرّبہ یا مُربو

مُرّانٹ

- مرادیگ : (مُ رادِ ی گ) بچار » مُرادی «۔
- مراسا : (مَ راس ا) مراگہ ءِ سَستا بزاں چہ کارے ءِ کنگ ءَ پیسر آئی ءِ کنگ ءِ رھبند ءِ سرءَ سَستاکنگ کہ چون کنگ بہ بیت۔ Plot Plan: Planning
- مَراگ : (مَ راگ) مراگہ۔
- مراگش : (مَ راگِ ش) ھماشور ءُ بناکہ پہ » مراگہ « ءُ » دیوانے « ءِ بارہ ءَ کنگ بیت کہ چے چے کنگ بہ بیت Programme
- مراگہ : (مَ راگ ہ) وڑدلیں دیوان، گل ءُ شاد انیں مجلس ءُ دیوان، مراگش، دیوان ءُ مراگہ Programme Party and programme.
- مُرّانٹ : (مُ رَرانٹ) کسانیں گیمی ماھیگے کد : گیش چہ گیش ۴۵ س م، (بچار بُت) ۲۔ سکّیں مُرّی، بھیل۔
- مُربو : (مُ رَبَ وْ) مُربہ : کسانیں وشّیں ماھیگے۔ کد : ۱۵ س م داں ۱۶ س م (بچار بُت)
- مُربہ : (مُ رَبَ ہ) بچار » مُربو «۔
- مُرپد : (مُ رپَ ذ) ذرچکے کہ ایشی ءِ تاک چو کہ مردم ءِ پنچگ ءَ اَنت۔ تاک ءُ بَرگ ءِ درمان اَنت، چہ تاکانی

سببءَ الیشی ءِ نام "مُرِپد" بیتگ "مُرگ پد". (ارنڈ)

- **مَرَت** : (مَ رَ ث) مار اِت، مارَت (مارگ ءِ گُوستگاں) سَماکپت.
- **مُرِت** : (مُ رَ ث) مِرگ ءِ گُوستگاں.
- **مُرتہ دِل** : (مُ رَ تَ ہ - دِ لْ) ھاکہ آئی ءِ واھِشت مُرتگ اَنت.
- **مُرتہ سِنگ** : (مُ رَ تَ ہ - سِ ن گْ) ھے سِنگ اِنت بلے چہ ملیونانی سالانی گوزگ ءَ رندبوم ءِ مولمُ الیشی ءَ کوھن ءِ نزدر ءُ ھم ترین اِیت۔ روچ ءَ سوچ اِیت۔ بُندر ءَ ھے کوہ ءِ چند ءِ بھرے بلے چوکہ مُرتگیں پوست ءَ چہ کوہ ءَ رِچ اِیت۔
- **مِرچ** : (مِ رَ چ) سَولکے کہ بَرَئے یک برے سبز ءُ دراج اِنت، پدءَ سُھر تِر اِیت۔ ماھیگ، گوشت ءُ سبزی ءِ نارُشت ءَ کن اَنت ئے، سوچاک اِنت (سُھر ءُ شیاھیں)
- **مِرچاپ** : (مِ رَ چ اپ) مرچی آپ.
- **مَرچاں** : (مَ رَ چَ اں) ماں اِے روچاں۔ مروچاں۔
- **مِرچُک** : (مِ رَ چُ کْ) کسانیں مرچ۔ تُلسیں چِنک.
- **مَرچی** : (مَ رَ چِ یْ) مروچی، مروچیگ، مرچیگ: مروچیگیں روچ بزاں روچ کہ دراَتگ مرچیگیں روچ ءَ شمار بیت، چہ باندءَ پیسرءُ چہ زیگ ءَ رند ءِ روچ.
- **مِرچی** : (مِ رَ چِ یْ) ھماچیز کہ آئی ءِ تہ ءَ مرچ مان.
- **مَرچیگ** : (مَ رَ چِ یْ گْ) بچار "مَرچی"
- **مَرد** : (مَ رْ دْ) مردین، جَن ءِ مَرد: جَن ءِ سانگ کرتگیں مَردین، مُچکانی پت۔ ھاکہ مُچک پیداک کنگ ءِ جوانی ئے مان یاگوں جنین ءَ پہ جوانی وپت ءُ واب کُرت کنت۔ دلیر، نہ تُرس.
- **مَرد** :: (مَ رْ دْ) ننگار ءِ بُرزی دراجیں دار چیستوک ءِ مَرد۔
- **مُردار** : (مُ رْ دَ ارْ) ھرام، ھاپس، گوک یا اُشتر کہ پہ کارچ ءَ نہ رَس اِیت۔ جون، ھیک
- **مردان گیشی** : (مَ رْ دَ انْ - گِ ے شِ یْ) ماں کارے ءَ بازمردم کہ گلائیش بیت ھرکس لوٹ اِیت کہ گیشتر بکنت

Race, Competition, Match. 20.2.68

- **مَردان مردی** : (مَ رْ دَ انْ - مَ رْ دِ یْ) دلیری، بے تُرسی، کارے پہ مردان مردی کنگ: بزاں گوں دلیری کنگ۔ ★
- **مَردَک** : (مَ رْ دَ کْ) یک انچائیں مردے.
- **مَردَکو** : (مَ رْ دَ کُ وْ) مَردَک.
- **مردکہ** : (مَ رْ دَ کَ ہْ) مَردَک، مردکو.
- **مُردگ** : (مُ رْ دَ گْ) ھاکہ مُرتگ، مُرتگیں مردم، لاشو.
- **مردم** : (مَ رْ دُ مْ) بنی آدم، انسان۔
- **مَردنگیش** : (مَ رْ دَ نْ - گِ ے شْ) مردان گیشی : پہ باج بری ءَ ھرکس ءِ جُھد کنگ.
- **مردوار** : (مَ رْ دْ - وَ ارْ) مردم وروک، زھم، تُرسناک، بھادریں مردم۔

- مَردی : (مَ رْ دِ ئ) بھادری، دلیری ۲ - ھما بزیں لیتارکہ گوں جنین ءَ وپت ءُ واب ءِ سرجم بیگ ءَ چہ مَردین ءِ ننگ ءُ در کیت ءُ جنین ءِ اندام ءَ روت کہ ھمیشی ءِ تہ ءَ کرمک وت ءَ پہ ٹُکدان ءَ رسین اَنت، ھمے رنگ ءَ چہ جنین ءِ ھیکدان ءَ یک ھیکے لگُش ایت ءُ پہ ٹُکدان ءَ کیت، ھمے کرمک ھمے ھیک ءِ تہ ءَ پُترانت ءُ چِہدءَ چُک ءِ بندگ بُنگیج بیت .
- مردین : (مَ رْ دِ ےءِ ن) نریں مردم، جنین ءِ چپّ .
- مردیں آدم : (مَ رْ دِ ے ن - آ دَ مْ) مردین، جنین ءِ چپّ
- مردینی : (مَ رْ دِ ے نِ ئ) ھما چیز کہ گوں مَردیں آدم ءَ شیادی کنت .
- مَرز : (مَ رْ ز) پتنیں گُرانیں دارے کہ سیم ءِ دنتان ئے پر اَنت گوں ایشی ءَ زمین ءَ مرز اَنت
- مرز : (مَ رَ ز) مزنیں تکلم کہ ایشی ءَ وانگ ھم گُش اَنت . ★
- مِرزا : (مِ رْ زَ ا) نامے سرنامے کہ چہ نام ءَ پیسر کَیت اک : میر، سردار، ملک . ★
- مَرزک : (مَ رْ زَ کْ) مردینی نامے
- مَرزگ : (مَ رْ زَ گْ) گوں مرز ءَ زمین ءَ تچک ءُ ھملسون کنگ . دست ءَ سرءَ مرزگ : دلبڈّی دیگ .
- مَرسان : (مَ رَ سَ انْ) ھما کہ نہ رس ایت - available 20.2.68 I
- مُرشد : (مُ رْ شِ دْ)
- مَرک : (مَ رْ کْ) مَرگ بزاں زندمانی ءِ کُٹّگ، ساہ ءِ درآیگ. مرک کنگ : بلہ دیگ (اوستائی : مَرک ۹٤۱ Marek : گُشتہ شدن نابود گشتن، ویراں گردیدن - لیسانا) (اوستائی : مَرْ ۶ - ا مصدر بہ اَوَہ اَوَمَرْ - دد - ۶ - ا AVA-MAR و مردن - لیسانا)
- مَرک : (مَ رُ کْ) مریم ءِ گونڈ نام .
- مُرک : (مُ رُ کْ) مرادبکش ءِ نیم نام .
- مَرکاپ : (مَ رْ کَ اپ) بچار "مَرگاب"
- مرکب : (مَ رْ کَ بْ) دھشکی یا آپی، بالی، ساھدار کہ بے ساہ) عربی : مرکب . او لاک .
- مَرکب دِزّ : (مَ رْ کَ بْ - دِ زْ زْ) تُنگ یا آلی ءِ تیر .
- مَرّگ : (مَ رْ رَ گْ) یکے ءَ پہ زوراکی لھم کنگ ءُ جھل جنگ . مَرینگ ءِ بکار گال .
- مَرگ : (مَ رَ گْ) موت، زند ءِ چپّ .
- مِرگ : (مِ رَ گْ) زندگیں ساھدارے ءِ ساہ ءِ درآیگ، بزاں زندمانی ءِ سرگ، بیراں بیگ .
- مُرگ : (مُ رَ گْ)، ساھدارے کہ بال کنت. کُسی مُرگ، اُشترمُرگ، مورمُرگ، ھیشں مُرگ .
- مَرگاپ : (مَ رَ گَ اپ) مرگ ءِ آپ، ھما آپ کہ آئی ءِ ورگ ءَ مردم مِرایت . زندآپ ءِ چپّ .
- مُرگاپ : (مُ رَ گَ اپ) ھمائیں ھور کہ پہ مُرگے ءِ آپواری ءَ بس بہ بیت یا ھنچو کہ آئی ءِ آپ ءِ تہ ءَ مُرگے اوشتات بکنت .
- مُرگ آمین : (مُ رَ گْ - آ مِ یْ نْ) گُوش اَنت کہ مُرگے کہ ھرچ لوٹگ ءُ دُواے بہ اِشکنت آکبول بیت . (شیرازی : مرغ آمین : مرغی است خیالی کہ دعا و نفرین اش گیر است)

- مُرگ دار : (مُ رُگ ۔ دَا رْ) ھاکہ مُرگ بدارایت ۔
- مُرگ گِر : (مُ رُگ ۔ گِ رْ) ھاکہ مُرگ گِیت ۔ ھا اسباب کہ چہ آئی ءَ مُرگ گرگ بیت ۔
- مرگ ءُ میران : (مَ رْگ ۔ ءُ ۔ م یْ رَان) مَرگ، موت ۔
- مِرگی : (مِ رْگ یْ) مرگ ءِ گُورءَ ۔
- مُرمانٹ : (مُ رْ مَ انْ ٹ) بچار " مورمانٹ "
- مَرمَر : (مَ رْ مَ رْ) بازیں جوانیں سنگے کہ پہ جوانیں ماڑ یانی بندگ ءَ کارمرو بیت ۔
- مِرمِر : (مِ رْ مِ رْ) کیچ ءَ یک جاگہے ءِ نام اِنت آئی ءِ کھن ھم ھے نام ءَ زانگ بیت ۔
- مِرمِران : (مِ رْ مِ رَانْ) ھماکہ مِران اِنت ۔
- مِرمِرانک : (مِ رْ مِ رَا نْ کْ) ھماکہ نزیکے مرگ ءَ اِنت ۔ گیشتر پہ آس یا چراگ ءَ گوشگ بیت ۔
- مَرمَرگ : (مَ رْ مَ رْگ) سکّ ساپ ءُ لشّ ءُ بیگ چوکہ مَرمَریں سنگ ءَ
- مِرمِرگ : (مِ رْ مِ رْگ) مِران بُوگ بزاں کم کم ءَ مرگ ، ٹِمبگ چراگ یا آس ءِ ۔ نزیک ءِ مرگ ۔
- مِرمِری : (مِ رْ مِ رِیْ) نُھد (چِنا) ءِ آرت ءَ پہ جوسیوتی ءَ کن انت ءُ ماں تیل ءَ پچّ انت ءُ ۔ ایشی ءِ دومی زات شکری مرمری گُش انت ★
- مِرنڈی : (مِ رِ نْ ڈِ یْ) چم جھل ۔
- مرو : (مَ رُوْ) کسے ءَ چہ روگ ءَ مکن کنگ ءُ گوشگ بیت ۔ بزاں " مہ رو " بروءِ چپ ۔
- مرو : (مَ ۔ رُوْ) مروچی ءِ گونڈ گال ۔ ★
- مرو : (مَ رُوْ) مریم ءِ گونڈ نام
- مَروار : (مَ رْ وَا رْ) بچار " مردوار "
- مُروارد : (مُ رْ وَا رِ دْ) گوھرکیمتی ۔ جنینی نامے ۔
- مروچاں : (مَ رُوْ چ ان) ماں اِے روچاں، مرچاں
- مروچی : (مَ رُوْ چِ یْ) بچار " مرچی "
- مروچیگ : (مَ رُوْ چِ یْ گْ) مَرچیگ، مَرچی، مروچی ۔
- مروشاں : (مَ رُوْ شَ ان) بچار " مروچاں "
- مروشی : (مَ رُوْ شِ یْ) مروچی ۔
- مروشیگ : (مَ رُوْ شِ یْ گْ) بچار " مروچیگ "
- مرھم : (مَ رْ ھَ مْ) مَلَم، مَارَم
- مرھنڈی : (مِ رْ ھِ نْ ڈِ یْ) بچار " مِرنڈی "
- مَرئیٔ : (مَ رِ ئیْ) ناڈراھی یے کہ مردم ءَ بے ھوش کنت ءُ دوردَنت تاب تَرّین ایت ءُ گَجّ ءُ کپ کنت Epilepsy
- مرئیٔ : (مَ رِ ئیْ) بلوچ راج ءِ یک ٹکّے ءِ نام اِنت ۔

- مُری : (مُ رِی) مرادبخش ءِ گونڈنام .
- مُرید : (مُ رِی ذ) تابیدار ، پیرے ءِ منوگر ، منوگر .
- مُریدشہر : (مُ رِی ذ شَ ھرَ) سرباز ءِ شہرءِ میتگے کہ چہ جنگل ءِ بُرزاِنت .
- مریم : (مَ رْ یَ مْ) بنی عیسیٰؑ ءِ مات ، نامے ، پاکیں جنیں آدم .
- مریم : (مَ رِے مْ) مریم ءِ بلوچی گالوار .
- مرینا : (مَ رِی نَ ا) شالیں چادر کہ جنیں آدم سرءَ کن اَنت ءُ دھداں مردیناں چو پاگ ءَ سرءَ گرَنت دو پیچ ءَ پتابگ بوتگ کہ ڈراج تر نہ اِنت .
- مَرّینگ : (مَ رْ رِ ے نَ گ) چہ کسے ءِ زوراکی ءِ تُرس ءَ آئی ءِ دست ءَ لم بوگ ءُ آئی ءِ تب ءَ بوگ

To Yield, To Surrender, To Obey. 24.2.68

- مِڑ : (مِ ڑْ) مِڑگ ، جنگ ءُ میڑ « مِڑگ » ءِ پرمانگال بزاں یہ مِڑ .
- مڑا : (مَ ڑَا) « خودی » « اِزّت . منگ » « مڑاو منگ » ، « لجّ . میار (تکلف) بےمڑا (بے تکلف) مڑاکنگ : میارکنگ . » خودی » .
- مڑادار : (مَ ڑَا- دَا ر) مڑائی ، پُرمڑا « خود دار » .
- مڑائی : (مَ ڑَا- یِ) ھماکہ مڑادار اِنت ، « خود دار » . ھالتے کہ وتی مڑاءِ سگھانی بارہءَ گوشگ بہ بیت . ۲ - مُپت ، (بھائی ءُ مڑائی) .
- مِڑجنگی : (مِ ڑْ- جَ نْ گِ ی) ھالتے کہ جنگ ءُ مِڑءِ داوائے ءِ بارہ ءَ پربندگ بیت . جنگ ءُ مِڑ .
- مِڑُکا : (مِ ڑُ کَ ا) جنگ ءُ چوپ .
- مِڑکائی : (مِ ڑْ کَ ا یِ ی) بچار « مِڑکا » .
- مِڑگ : (مِ ڑْ گْ) جنگ کنگ ، ڈیک ورگ - دوچار کپگ .
- مِڑوک : (مِ ڑْ وْ کْ) جنگول ھاکہ مِڑاِیت .
- مَڑی : (مَ ڑِ ی) گورانی پاکلوگ « مندر » .
- مز : (مَ زْ) یا (مِ زْ) مزگ . تام ، چَشّ .
- مُزّ : (مُ زْ) کسے ءِ کُتگیں ءِ بدل کہ آئی ءَ رس اِیت . ھک ، (ھک ءُ مُزّ)
- مزا : (مَ زَا) تام ، مزک ، چَشّ ، وشی .
- مزاپتی : (مُ زَا پِ تِ ی) بچار « مُزاتی » .
- مُزاتی : (مُ زَا تِ ی) مُزاوتی ، مُزاپتی ، مُزاتی : نِچے کہ ایشی ءِ گلونٹ سُھر بیت . ایشیءَ نا چہ دردستیں ناھاں جوانتر اِنت . بچار مت تاکدیم 766
- مزار : (مَ زَا رْ) زردیں شیاہ کشکیں شیر کہ چوکہ آدگہ شیرءِ نکش ءَ پر نیست . دلیریں مردم . پھلوانیں مردم ، نامے بچار بت تاکدیم 766
- مزاربیم : (مَ زَا رْ- بِ ی مْ) ھامردم کہ چو مزارءَ بیمناک اِنت . بیمناک ، تُرسناک .

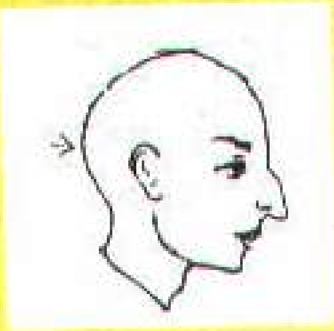
- **مزاردل :** (مَ زَاَرْ - دِلْ) شیر دل ، بہادر ، دلیر ۔ ✪
- **مزاری :** (مَ زَاَرِیْ) بلوچ راج ءِ تُکّے ءِ نام اِنت ۔ گندیم ءِ یک راستے ۔
- **مزانت :** (مَ ذَاَنْ تْ) نہ زانگ ، نہ زانتی ، بزانت ءِ چپّ - آمہ زانت ۔ Meaningless.
- **مزانگال :** (مَ زَاَنْ تْ ۔ گَ اَلْ) ھا گال کہ بے بزانت اِنت ۔ (عربی : مُہمَل)
- **مزاوتی :** (مُ زَاَوَتِ یْ) بچار " مُزاتی "
- **مُزدار :** (مُ زْ ۔ دَاَرْ) ھکدار (حقدار) ۔
- **مُزر :** (مُ زِ رْرْ) تُپنگ ءِ زاتے ۔ Mau..r (Mowzer) A Magazir. rifle
- **مُزرو :** (مُ زْ رَوْ) پہ یک جاگہے روگ ءُ راہ ءِ تگرپچ ، مُزرہ ، مُزرو مُزرو بندگ ءُ آیگ یا روگ ۔
- **مُزرو :** (مُ زْ رَوْ) بچار " مُزرَو " ۔
- **مُزرہ :** (مُ زْ رَہْ) بچار " مُزرَو " ۔

مُزاتی ءِ مچّ

مزار

مُزگ

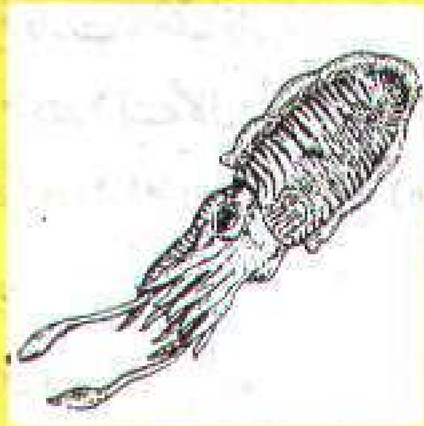
- **مِزری :** (مِ زْرِیْ) سکّیں چوشیگ ءُ ترپوکیں وُساپیں شکر ، مِزری شکر ۔
- **مِزری شکر :** (مِ زْرِیْ ۔ شَ کَ رْ) مِزری ، بازساپ ءُ شیشگیں شکر ۔
- **مِزّگ :** (مِ زْزَگْ) تام ، چَشّ ، مِزگ ۔
- **مِزگ :** (مِ زَگْ) بچار " مِزّگ "
- **مُزگ :** (مُ زْگْ) سرءِ مُزگ ، سرءِ جگ یا چونگ کہ چہ گوک ءُ بُرز اِنت ۔ (بچار بُت)
- **مَزن :** (مَ زَنْ) بزاں کسان نہ اِنت ۔ ٹوہ ۔
- **مَزن بار :** (مَ زَنْ ۔ بَ اَرْ) مزنیں بار ، لیڑھی بار ، گرانیں بار ۔
- **مزن بازار :** (مَ زَنْ ۔ بَ اَزَاَرْ) مزنیں بازار ۔
- **مَزن بال :** (مَ زَنْ ۔ بَ اَلْ) بُرز بال ۔
- **مَزن بڈ :** (مَ زَنْ ۔ بَ ڈْڈْ) ۔ ھما کہ بڈّے مزن ، پتن ، ھما مردم کہ دگرے ءِ ھکّ ءُ وارت اِنت ، اک " مزن گردن " ، میت ءِ مال ءُ وروک ءُ

- **مزن بُن :** (مَ زَنْ - بُ نْ) ھا چیز کہ آئیءِ بُن مزن ءُ زَنڈ اِنت .
- **مزن بھا :** (مَ زَنْ - بَ ھَا) گْران بھا - گْران بھا کنوک . ✪
- **مزن بیم :** (مَ زَنْ - بِ یْ مْ) بیمناک ، تُرسناک . ✪
- **مزن پاگ :** (مَ زَنْ - پَ اگْ) سریں مردم . ھا مردم کہ پاگ ءُ چہ دُرستاں مسترِ انت - پاگواجہ .
- **مزن پت :** (مَ زَنْ - پِ تْ) مزنیں پت ، پیرک ، بُن پیرک ، بابا .
- **مزن پھنات :** (مَ زَنْ - پَ ھَ نَ اتْ) ھاکہ پھناتیءَ مزنِ اِنت ، مزنِ پھناتیں گُد ، پْراہ . ✪
- **مزن تاک :** (مَ زَنْ - تَ اکْ) ھا دْرچک کہ تاک ءُ مزن اَنت ، ھاکتاب کہ تاکدیم ءُ مزن اَنت . ✪
- **مزن جگر :** (مَ زَنْ - جَ گَ رْ) دلیر ، بھادر ، نہ تُرس . ✪
- **مزن جَلّ :** (مَ زَنْ - جَ لْ لْ) سگوک ، برداشت کنوک . ✪
- **مزن جنگ :** (مَ زَنْ - جَ نْ گْ) مزنیں جنگ ، جنگ ، جھانی "جنگِ عظیم" . ✪
- **مزن جو :** (مَ زَنْ - جُ وْ) مزنیں جُو ، شیجو .
- **مزن دپ :** (مَ زَنْ - دَ پْ) ھاکہ دپ ءِ توارءُ مزن اِنت ، پہ جاگہ ءُ جلل ھبر کنوک - ھاکہ دپ ءُ مزن اِنت ، پْراہ دپ . ✪
- **مزن دپار :** (مَ زَنْ - دَ پَ ارْ) زنڈ دپار .
- **مزن دِرّ :** (مَ زَنْ - دِ رْ رْ) مزنیں دِرّ .
- **مزن دُرّ :** (مَ زَنْ - دُ رْ رْ) ھاکہ دُرّ ءُ مزن اَنت مزن دُرّیں جنین . ✦
- **مزن دریا :** (مَ زَنْ - دَ رْ یَا) مزنیں دریا "بحرِ اعظم" ✪
- **مزن دست :** (مَ زَنْ - دَ سْ تْ) ھا مردم کہ دست ءُ مزن اَنت ۲ - ھا مردم کہ پہ دیگ ءِ کمتیں چیزءُ مان نئیت . ✪
- **مزن دل :** (مَ زَنْ - دِ لْ) دلیر ، بھادر ، جوانمرد ، اوپار کشوکیں مردم . ✪
- **مزن دیم :** (مَ زَنْ - دِ ےْ مْ) زنڈ دیم ، پتن دیم ، ھاکہ دیم ءُ مزن اِنت . ✪
- **مزن ڈگ :** (مَ زَنْ - ڈَ گْ گْ) مزنیں ڈگ جنوک . ✪
- **مزن راج :** (مَ زَنْ - رَ اجْ) ھاکہ راجءِ واھند اِنت ، ھا مردم کہ راج ءُ باز اِنت . ✪
- **مزن راہ :** (مَ زَنْ - رَ اہْ) مزنیں راہ ، پْراھیں راہ ، شَھراہ ، شاھراہ Main Road
- **مزن زات :** (مَ زَنْ - زَ اتْ) شَرزات ، مزن سِندیں مردم ، ھاکہ زات ءَ مزن اِنت . ✪
- **مزن زانت :** (مَ زَنْ - زَ انْ تْ) شھزانت ، زانشکاریں مردم . ✪
- **مزن زانگ :** (مَ زَنْ - زَ انْ گْ) بچار "مزن زانت" ✪
- **مزن زمب :** (مَ زَنْ زَ مْ بْ) مزن دپار .
- **مزن زمین :** (مَ زَنْ - زِ مِ یْ نْ) سرباز ءَ چہ دِزبگاں چیر شھر .
- **مزن زور :** (مَ زَنْ زُ وْرْ) شھزور ، زورمند .

- مزن سال : (مَ زَنْ - سَ اِلْ) کساں سال ءَ چپ - مزن سِند ۔
- مزن سر : (مَ زَنْ - سَ رْ) زندٹسر ، ھماکہ سرئے مزن اِنت ۔ کسمیک ، تمرد ، مجاز مزن سری کنگ : وگر ءُ کمارنہ کنگ
- مزن سستا : (مَ زَنْ - سَ سْ سَ ا) شھ ستا ۔ ھوش مندیں مردم ، مزن زانت ۔
- مزن سِند : (مَ زَنْ - سِ نْ دْ) مزن اُمر ، مزن سال ۔
- مزن سول : (مَ زَنْ - سُ وْلْ) مزنیں سول ، ھما سولیں ڈرچک کہ مزن بیت ۔
- مزن شاگ : (مَ زَنْ - شَ اگْ) ھماکہ شاگ ءِ ڈراج اَنت ۔ ھماکہ پاد انی شھارئے دیر دیر ءُ کپ اَنت ۔
- مزن شھار : (مَ زَنْ - شَ ھَ ارْ) مزن شاگ ، مزن رس ۔
- مزن شھر : (مَ زَنْ - شَ ھْ رْ) مزنیں شھر ءُ بازار - ریاستءِ مستریں شھر
- مزن شیپ : (مَ زَنْ - شِ ےْ پْ) مزنیں شیپ کہ دگہ شیپانی آپ گیت پہ ایشاں ڈچ ایشاں آپ گور ءَ ایر رچ انت ۔
- مزن کِرد : (مَ زَنْ - کِ رْ دْ) شرکردیں مردم ، مزن کرداریں مردم ، مستریں کردار ۔
- مزن کِردار : (مَ زَنْ - کِ رْ دَ ارْ) بچار "مزن کرد"
- مزن کور : (مَ زَنْ - کَ وْرْ) شھ کور ، ھما مزنیں کور کہ دگہ کورانی آپ آئی ءَ تہ ءَ کیت ءُ جم بیت ۔ مزنیں کورانی آپ ھر وھد دریا ءَ ریچ ایت ۔
- مزن کوہ : (مَ زَنْ - کَ وَ ہْ) ماتکوہ ، مات بند ، مزنیں کوہ
- مزن گپّ : (مَ زَنْ - گَ پْ پْ) زندیں گپّ جنوک ، بٹاک جنوک ۔
- مزن گردن : (مَ زَنْ - گَ رْ دِنْ) اُلگاں زیر ، ھاکہ دگرے ءِ ھکئے وتی گردن ءَ زیر ایت ۔ ھماکہ گردن ئے مزن اِنت ، زندٹ گردن ۔
- مزن گرتگ : (مَ زَنْ - گُ تَ گْ) ھماکہ باز گرتگ ءُ گاپ کنت ۔
- مزن گلگ : (مَ زَنْ - گِ لَ گْ) باز گلگیں مردم ۔
- مزن گُلگ : (مَ زَنْ - گُ لَ گْ) گُلگ ، ھما مردم کہ گُلگ ئے مزن اَنت ۔
- مزن گوات : (مَ زَنْ - گُ وَ اتْ) بلانی مزن گواتے بزاں مزن شان ءُ شوکتے ۔
- مزن گوج : (مَ زَنْ - گُ وَ جْ) گوج ءِ زات ءَ چہ ڈرستاں مستریں گوج ۔
- مزن گوش : (مَ زَنْ - گُ وَ شْ) ھماکہ گوشئے مزن اَنت ، ٹال گوش ۔
- مزن لاپ : (مَ زَنْ - لَ اپْ) زندٹ لاپ ، لاپی ، ھماکہ لاپ ئے مزن اِنت ۔
- مزن مرد : (مَ زَنْ - مَ رْ دْ) مستر ، پیشوک ، کماش ، جوانمرد ، دلیر :
- مزن مردی : (مَ زَنْ - مَ رْ دِیْ) مستری ، پیشوکی ، کماشی ، جوانمردی ، دلیری ۔
- مزن مر : (مَ زَنْ - مَ رْ) تمرد ، سکیں زورمند ، مزن زور ۔
- مزن مستر : (مَ زَنْ - مَ سْ تِ رْ) چہ ڈرستاں مستر ۔ ادارہ یا گلے ءِ مستریں سر ۔
- مزن ملگور : (مَ زَنْ - مَ لْ گَ وْرْ) ھما جنیں کہ ملگورئے ڈراج اَنت ۔
- مزن مید : (مَ زَنْ - مِ یْ دْ) ھماکہ میدئے ڈراج اَنت ۔

- **مزن نام** : (مَ زَ نْ - نَ امْ) مزن نام ءُ تواریں مردم ، نامدار مھشور .✪
- **مزن ھبر** : (مَ زَنْ - ھَ بَ رْ) بچار " مزن گپ " .
- **مزن ھڈ** : (مَ زَنْ - ھَ ڈْڈْ) ھامردم کہ ھڈ ءُ بندءِ مزن بہ بنت . ✪
- **مزن ھور** : (مَ زَنْ - ھَ وْرْ) مزنیں ھور ، سکّیں ھور ، زوریں ھور . ✪
- **مزن ھور** : (مَ زَنْ - ھُ وْرْ) مزنیں ھور - " گلف " ، خلیج .
- **مزن ھوش** : (مَ زَنْ - ھُ وْشْ) ھوشمندیں مردم . ✪
- **مزنی** : (مَ زَ نِ یْ) عزّت ، کماشی ، مستری .
- **مزنیں** : (مَ زَ نِ ے نْ) ھما کہ کسان نہ اِنت .
- **مزنیں پت** : (مَ زَ نِ ے نْ - پِ تْ) پیرک ، واجو . ★
- **مزنیں مات** : (مَ زَ نِ ے نْ - مَ اتْ) بُلک ، بی بی . ★
- **مزو** : (مَ زُ وْ) نامے ، مزار ءِ گونڈ نام .
- **مزواک** : (مُ زْوَاکْ) جوز (اخروٹ) ءِ ڈرچک ءِ گواز (ڈگل) کہ دنتانانی ساپ کنگ ءَ کارمرزبیت ، لُنٹاں ھم ٹھر کنت .
- **مزّور** : (مَ زْزْوَرْ) ھما کہ کسے ءِ مزءَ وارت ۔ ھک وار .
- **مزور** : (مُ زْ دُوْرْ) بڈّی ، ھمّال ، مزدور (اے گال " مُزْ - دُوْر " اِنت) طب ؛ مزیہ ؛ نسخہ مُزدگیر اکنون نیز مُزِیْر - پا ؛ مزدور ، مزدبر ، مُزدبردہ - پھ ، 6 ی ع را (مزدبر) 6ی ک د (مزدور)
- **مزور** : (مَ زْوَرْ) بزور ، ناتوان ، کمزور .
- **مزور** : (مَ - زُوْرْ) زورگ ءِ مکن گال ، مزیر ★
- **مزّی** : (مُ زْزِ یْ) کنجوس ، ھما مردم کہ وتی مال ءَ دگرءَ نہ دنت بلے وت ھم نہ وارت ۔ موزّی ۔ ھما کہ بے مزّ اِنت .
- **مزیدو** : (مَ زِ یْ دُوْ) PPB,LWD; Mazido is said to have been Chākur's original name.
- **مزیر** : (مَ زِ یْ رْ) زیرگ ءِ کارءَ مکن ، " زیرگ " ءِ مکن گال اِنت
- **مژّ** : (مَ ژْژْ) کاھے (" بِلانی ءِ گوش ءَ مژّے نہ وارت " ، انچوش کہ بوٹے یا مورے نہ وارت)
- **مژّلی** : (مَ ژْژَانِ یْ) جاگھے ءِ نام اِنت .
- **مژدمب** : (مُ ژْ - دُمْ بْ) درمانکاھے (بندرءَ مشکدم اِنت)
- **مژدو** : (مُ ژْ - دَوْ) یکّے ءَ یک جاگھے چیزے رس اِیت ، نوں پدءَ پہ اُمیت ءَ روت ۔ گُش انت مُژدہ وار اِنت ، دشی .
- **مژدوار** : (مُ ژْ دَوَارْ) کسے ءَ کہ مُژدہ وارتگ .
- **مژدہ** : (مُ ژْ - دَ ہْ) بچار " مژدو " .
- **مژدہ وار** : (مُ ژْ - دَ ہْ - وَارْ) بچار " مژدوار " .
- **مژگر** : (مُ ژْ - گِ رْ) ھا تلک کہ مُشک ءِ گرگ ءَ کار مرد بیت ، مُشک گر .

- **مُژگو** : (مُ ژْ گْ وْ) بزاں مُشک گوش (گیشتر پسنی ءُ اورماڑہ ءِ مردم گُشں اَنت)
- **مُژگوش** : (مُ ژْ گْ وْ شْ) مُشک ءِ گوش ۔
- **مَس¹** : (مَ سْ) ھمے آپیں رنگی چیز کہ ند ماں آیاں جنگ بیت یا ندءَ ماں کنگ بنت ءُ نبیشگ بیت ۔ نبیشگی آپینک ۔
- **مَس²** : (مَ سْ) دریائی ماھیگ ءُ نگے ۔ (بجار بُت)
- **مُس** : (مُ سْ) بے توار ، بند ، گُنگ ، مُھر ۔
- **مِسّ** : (مِ سْ سْ) ھما زرچیں آپ کہ گُلگ اش جہ ھون ءَ گیشّیں اِیت ءُ پہ گُرکّ ءِ پیلک (ساھین) ءَ جم بوگ ءَ رندچہ سُوءَ درکیت (پا : ھیز ، گمیر ۔ پھ : ی س سو (میٹگ))
- **مُساپر** : (مُ سْ اپ رْ) رھگوزی ، رھگوز ، درآمد ، ساقی ، سپری ، نامے (تازی : مسافر)
- **مُسّار** : (مُ سْ سْ ا رْ) بچار « مُوشار »
- **مَسالہ** : (مَ سْ ا لْ ہْ) بزار ، آچار ۔
- **مُسالی** : (مُ سْ ا لِ یْ) چوکہ سیکرٹ ءُ چیلکءَ بارگ ءُ رستگیں سادے کہ بوجیگاں کارمرد بیت ، یکدار ءِ ھولیگ ءِ بندوک ، مشالی ۔

- **مُسام** : (مُ سْ ا مْ) سوگند ، اَھد ، « سوگند ءُ مسام » ، مُھلت ۔
- **مَسان** : (مَ سْ ا نْ) گورانی سوچگ ءِ جاگہ ۔
- **مِسیند** : (مِ شْ ۔ بَ نْ دْ) وھداں مُلّاھاں پہ دُزّ ءِ تُرسینگ ءَ ھیک نبشگ ءُ گل کنگ کہ اگاں مالاں نیار اِیت مِسبند بیت ۔
- **مِس پِٹ** : (مِ شْ ۔ پِ ٹْ ٹْ) نادراھی یے کہ آبدست ھروھد پِٹّ اِیت ۔
- **مست** : (مَ سْ تْ) بے سار ، ھنوشں ، جوش ۔ گُراہ ، تمَرد ۔ دریا مست اِنت : دریا گوُدم اِنت ۔ اُشتر مست بیت ۔
  "مست ءَ رادو چیزا یر آرایت ۔ تاروکیں شپ ءُ دیریں راہ " بزاں اِلس ءَ ۔
- **مِستاگ** : (مِ سْ تْ اگْ) وشّیں ھال ، وژدلیں کلوہ ۔
- **مِستاگر** : (مِ سْ تا گِ رْ) ھما مردم کہ مستاگ (وشّیں ھال) ءَ کار اِیت ءُ مستاگی (داد) گیپت ۔
- **مِستاگی** : (مِ سْ تا گِ یْ) کسے پہ یک مردے مستاگے بیار اِیت گڑا آئی ءَ چیزلے نہ چیزے (زر یا دگہ چیز) پہ دپ ءِ شیرکنی ءَ دیگ بیت ھمے داتگیں داد ءَ مستاگی گوُشں اَنت ۔

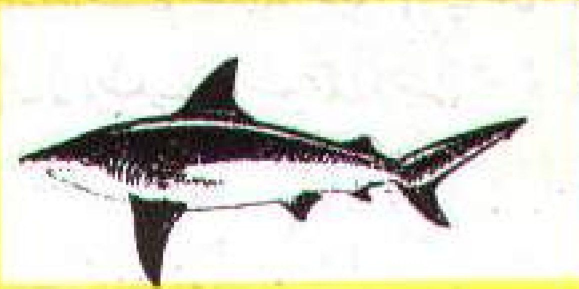
- مَستان : (مَ سَ تا نَ) مَردینی نامے ۔
- مَستانہ : (مَ سَ تا نَ ہ) مستیں مردم ۔
- مَستانی : (مَ سَ ۔ تا ۔ نِی) پسنی ءِ یک مزنیں ریکی کیٹیے ءِ نام اِنت "مستانی ریک" ★
- مَستر : (مَ سَ ۔تِ رَ) مزن تر ، مزن ، کاۂستر ۔
- مَستگ : (مَ سَ ۔تَ گَ) بستگیں شیر کہ چہ تُرپشی ءَ بداِیت ، بستگ
- مَستُنگ : (مَ سَ ۔تُ نَ گَ) چہ شال ءَ ۳۲ پند دُور یک شہرے ۔
- مُستِنگ : (مُ سَ تِ نَ گَ) ڈراجیں کاٹھے ہچ پتا تگ ، بالام ءِ چیرءَ اِنت ءُ ھرءِ پُشت ءَ ایراِنت ۔ زیر بالام یا چیر بالام ۔
- مَستی : (مَ سَ تِ ی) بے ساری ۔ تمردی ، شیتانی ، رَد کاری ۔
- مُستی : (مُ سَ تِ ی) بوربوریں گُڑ ۔
- مَسٹ : (مَ سَ ٹَ) مہ سُوتٹ ، بے سُدءُ سمائیں پھوال ۔
- مَسداں : (مَ سَ ۔ دانَ) ھا دَرپ کہ آئی ءِ تہ ءَ نبشتگی آپینک بزاں مَس مان کن اَنت ۔
- مِسدان : (مِ سَ ۔ دانَ) گُرک یا ساھین ءِ ھاپیلک کہ مَس چہ گنّگاں ایر رِچ اِیت ءُ اِیشی ءِ تہ ءَ جم بیت ۔
- مِسری : (مِ سَ رِی) گُونڈیں نلے کہ جَن اَنت گُڈ (ھندی بینسری) ۲ ۔ مچّے کہ آئی ءَ شکرءُ جدگال ھم گش اَنت ، ۳ ۔ مزری ، مِسری شکر ۔
- مِسری شکر : (مِ سَ رِی ۔ شَ کَ رَ) شکرے کہ چوشیشگ ءَ لستہ اِنت ءُ سکّ شیر کن اِنت ۔
- مَسِسک : (مَ سِ سَ کَ) بچار "مَنگِشک" ۔
- مِسک (مِ سَ کَ) وشّیں بوے کہ سیاہ اِنت بلے بوۓ سکّ وش اِنت ۔ "مِسکیں ملگور" ۔
- مِسکان : مِ سَ کَ انَ) جنینی ءُ مردینی نامے ۔
- مسکرا : (مَ سَ کَ رَا) لیت ، لیبو ۔ گُوشکند ۔
- مسکرائی : (مَ سَ کَ رَا ئی) لیت ءِ کندینوکیں گپّ یا سُرءُ پُر ۔ کلکلانڈو پہ دل اِتاں ۔
- مسکوتان : (مِ سَ کَ وَ تَ انَ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- مسکین : (مِ سَ کِ ی نَ) گریب ، بزّگ ، پکیر ، لاچار ۔
- مِسکیں ڈگار : (مِ سَ کِ ےنَ ۔ ڈَ گَ ار) بلوچستان ۔ وتن ، پِتی مُلک ۔
- مُصلاّ : (مُ سَ لَ لَ ا) نمازی تگرد (تازی : مُصلّٰی ھا جاگہ یا زمین ءِ ٹُک کہ اودءَ "صلوٰۃ" (نماز) وانگ بیت) ۔
- مُسلم : (مُ سَ لِ مَ) بچار "مسلمان"
- مسلمان : (مُ سَ لَ مَ انَ) "قرآن" ، "محمدؐ" ءُ یکّیں ھُداءِ مَنّوک ، اے گال مُبندرءَ "مُسلم" ءِ بازاِنت بزاں "مُسلم" یکّے "مُسلمان" بازاِنت بلے پہ رَدکار مردی پہ یکّے ءَ منگ بیت ءُ اِیشی ءَ بازءَ "مسلماناں" گُوش اَنت کہ رَد اِنت ۔ بایداِنت کہ "مُسلم" ءِ باز پارسی ءُ بلوچی ءِ رھبند ءَ "مُسلمان" بہ بیت ۔
- مِتو : (مِ سَ تُ وَ) مِیتینگ : پہ آپ یا آپینک ، چیزے ءَ تَرکنگ یا منگ کہ سکّ تُرءُ لُم بہ بیت ۔ باز مردم اے گال ءَ گوں

مِس (آبدست) ءَ شیادکن اَنت ءُ ھمائکاریانی داستان ءَ کارأنت کہ وتی ناہ اِش پہ مِس ترگرت ءُ رندءَ کہ شُدءَ گپت اَنت وارت اِش .

- **مسواک :** (مُ سْ وَ اک) بچار « مُزواک »
- **مسوٹّ :** (مَ سُ وَ ٹْ ٹْ) بے زانگیں ببوال ، بے پرواہ ، سرمچار ، چہ کارے ءِ کنگ ءُ پیسر آئی ءِ آسرءِ دلگوش نہ کنوک.
- **مِسّی :** (مِ سْ سِ ئی) مِس کنوک یا کہ چہ مِس ءَ مین .
- **مُسّی :** (مُ سْ ۔ سِ ی) پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے . کد : ۱۷۰ س م (بچار بُت) ،★
- **مسیت :** (مَ سِ ئی ت) مسلمانی نماز وانگ ءِ لوگ
- **مُشّ :** (مُ شْ) "مُشگ" ءِ پرمانگال بزاں پہ مُشّ : دست ءَ یک چیزے ءِ سرءَ برءُ بیار .
- **مشارینگ :** (مُ شَ اِ رے ن گ) مُشائینگ : دگرے ءَ مُشگ ءِ کارءَ گرگ .
- **مُشاگ :** (مُ شَ اَ گ) جوز (اخروٹ) ءِ ڈرچک ءِ گواز (کچِّل) : مزواک

PPB,LWD;MUSHAG, MUSHAG – DAR: Walnut-Bark, used by women to give a bright colour to lips.

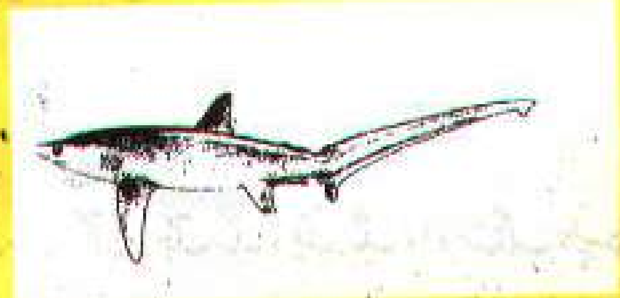
- **مُشالی :** (مُ شَ الِ ی) بچار « مُسالی »

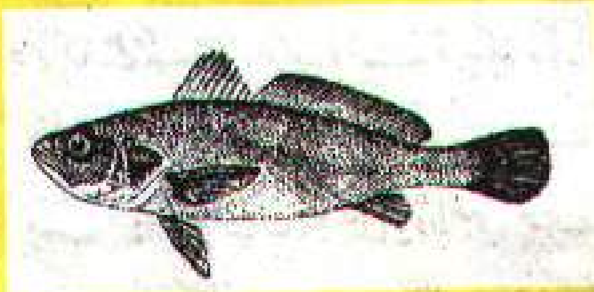
مُسّی

- **مَشاند :** (مَ شَ ا نْ ڈ) تُرس، بیم، تُرس لرز PPB,LWD; MASHANDE DATH: Fear. پمنی نزءَ اِے گال "مچَنڈ" اِنت .
- **مُشائینگ :** (مُ شَ اے ئی نگ) بچار «مُشارینگ»
- **مُشت :** (مُ شْ ت) دست ءِ پنچیں لنکُکاں جُپت کن ءِ مُشت بیت. مُشت ءُ مکونڈ، مُشت جنگ ، مُشت ءَ دیگ : دست ءِ پنچگ ءَ دیگ. مُشت کنگ : دست ءِ پنچگ ءَ کنگ یا مُشت ءِ زیرگ. ننگار ءِ مُشت : ھما دار اِنت کہ ننگار کنگ ءِ وھدءَ دھکان ءِ مُشت ءَ بیت . کارچ ءِ مُشت یا زھم ءِ مُشت بزاں دستگ اَک : زرمُشت ، دارمُشت. !"مُشگ" ءِ گوستگال بزاں مُشگ ءِ کاربوت . مُشت ءُ موش ، مُشت ءُ مال .
- **مُشتک :** (مُ شْ تُ ک) گردیں ساہیں کسانیں سنگے کہ "وانگ" ءِ جُتک اِنت درمانی کارے ءِ سایگ ءَ کاردنت .
- **مُشت مال :** (مُ شْ ت ۔ مَ ال) مُشگ ءُ مالگ .
- **مُشت مکونڈ :** (مُ شْ ت ۔ مُ کُ وْ نْ ڈ) دست جنگی ، مُشت جنکائی .

- مُشت ءُ موش : (مُ شْ تْ ءُ مُ وْ شْ) مُشگ ءِ کار۔ اِیران ءُ زَرزان ءِ مُشت ءُ مُوش بزاں شودگ .
- مُشجنگ : (مُ شْ جَ نْ گْ) پہ مُشت جنگ کنوک، مُشت ءِ جنگول، مشجنگول Boxer 24.2.68
- مُشجنگول : (مُ شْ جَ ن گَ وْ لْ) بچار " مشجنگ " .
- مُشجنگی : (مُ شْ جَ نْ گِ ئی) پہ مُشت جنگ کنگ . Boxing
- مُشچوپ : (مُ شْ چُ وْ پْ) مُشت چپتگیں .
- مَشک : (مَ شْ کْ) چہ پَس ءِ پوست ءَ جوڑ کرتگیں آپ ءِ مزنیں درپ ۔ زنڈ۔ کُپتگ مَشکیں ماھِگ ۔
- مُشک : (مُ شْ کْ) ھشوریں دَنگے (چوبا) میسکی مُشک، کور مُشک کہ کسان ءُ سُنٹ ءُ ڈراج اِنت ءُ زَبہ گِند اِیت ۔گیشتر دیوالانی بُن ءَ رِگیت ءُ روت پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے، کد : ۵۰۰ س م (بچار بُت
- مُشک پٹّن : (مُ شْ کْ ۔ پَ ٹْ ٹِ نْ) پٹّنیں ماھیگ ءِ زاتے .
- مشکرا : (مَ شْ کَ رَا) بچار " مَسکرا " .
- مشکرائی : (مَ شْ کَ رَا ئِی) بچار " مَسکرائی " .

مُشک پاگاس

مُشکو

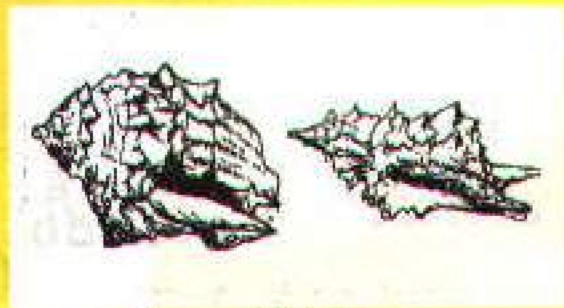
- مشکل : (مُ شْ کِ لْ) گرانیں کار، گرانیں اڑ، ڈکّ .
- مُشکو : (مُ شْ کُ وْ) ماھیگے ۔ بدّی مُشکو، ورنا مُشکو ءُ پنداسی (بچار بُت)
- مُشکول : (مُ شْ کُ وْ لْ) دزگٹّ، گوں چیزے ءَ دلگوش ءِ مشکولی، دزگٹّی (تازی : مشغول)
- مُشکی : (مُ شْ کِ ئی) پھک ءَ سِیاھیں اسپ ۔
- مُشگ : (مُ شْ گْ) یک چیزے ءَ گوں دگرے ءَ ڈُکّینگ ءُ انچوش سُرینگ کہ ھر دوئیں چیزانی جِندچہ یک دگر ءَ جتا مہ بیت ءُ یک دگر ءَ بہ لگاش اَنت، لتارگ، مالگ، دَرشتگیں یا چہ بند ءَ لُگشتگیں دست یا پاد یا دگہ بھرے ءِ گوں چرپی مُشگ، گردن ءِ مُشگ، تاس ءِ مُشگ دل ءِ پہ ڈگار ءَ مُشگ بزاں سکّ بے تاھیر ءُ بے آرام بیگ یا منّت وار بیگ یکدار ءِ مُشگ : یکدار ءَ چِلّ ءُ موش کنگ ۔مُشوک مُشگ، مُشوک دپ ءَ کنگ ۔ دست پہ دست ءَ مُشگ : بڑنی بیگ ۔ جوھان ءِ مُشگ : ھوشگ چوپگ Thrash
- مُشگِر : (مُ شْ گِ رْ) پہ مُشک ءِ گِرگ ءَ جوڑ کرتگیں ڈبّ یا تلک .

- **مُشگرڈ** : (مُ شْ ـ گ ڑْ) مُشک ءِ گرڈ اِنگیں بزاں ھما چیز کہ مُشک ءَ گرڈ اِتگ ۔24.2.68
- **مُشمال** : (مُ شْ ـ مَا لْ) مُشت ءُ مال ۔
- **مُشوک** : (مُ شْ وْ کْ) دپ ءَ کنگ ءِ تمباک ۔
- **مُشوکّ** : (مُ شْ وْ کْ کْ) بھار کاھے، مٹرے کہ چہ گڑول ءَ کستر انت ۔ پُل ءُ ٹمر بنت ۔
- **مشونز** : (مَ شْ وْ نْ زْ) شُونزک ، شُونز کاہ کہ آپ ءِ سرءَ بند اِیت ۔
- **مشیتگ** : (مَ شِ یْ تَ گْ) بھار وَتے ۔
- **مشین** : (مَ شِ یْ نْ) گُد دوچگی، سرچنگی ، یادگ ھزار زاتیں مشین ۔
- **مشین کنگ** : (مَ شِ یْ نْ ـ کَ نْ گْ) سرءَ ڈیر و کنگ ۔
- **مَک** : (مَ کْ) درمانے کہ سک سیاہ اِنت ، پہ رنگ دیگ ءَ کار مرد بیت (شیشیہ چو مک ءَ انت) سیاھی مک ئیگ انت رنگ رودن ئیگ اِنت ۔
- **مَکٹ** : (مَ کْ) سک سُبک ، لانٹیگ مک بیت بزاں سک سُبک بیت کہ دست ءَ کن ئے سمانہ دنت (چو پیشّس ءَ انت) مکیں زمین : شیتریں زمین کہ جنگ مہ بیت یا کہ چہ کمتیں جنگ ءَ رند تلار ءَ کپ اِیت یا کہ باز جنگ ءَ رند جھل ءَ تلار ءَ کپ اِیت ۔
- **مُک** : (مُ کْ) بینگ مُکک ءِ نکنک ءِ بُن تھت گ کہ نکنک ءِ دیمی یا پُشتی نیمگ ءَ بیت مکنک اگاں ڈرچک ءَ اِنت گرُا الیشی ءَ (بزاں ھمے مُک ءَ) دیر کن اَنت مُبینگ ءَ گراَنت ۔
- **مَکّ** : (مَ کْ کْ) ٹھل ، بے پرواہ ، بے گم ۔
- **مِکّ** : (مِ کْ کْ) بارگیں یا ذْراجیں چیزے ءِ تہ ءَ گُت کن ئے مِکّ بیت مِکّ ، مِکّ بیگ ، لِکّ بیگ ، اوشتگ ، چست بیگ ۔ سر ءِ مِکّ کنگ : سر ءِ چست کنگ ، دار ءِ مِکّ کنگ : دار ءِ یک سرے گُل کنگ ءُ اوشتارینگ ۔
- **مُکّ** : (مُ کْ کْ) شروش دست ءِ ۔ داس ءِ مُکّ بزاں دستگ ءِ چوٹیں سر ۔ ۲۔مستر مُکّیں مردم سریں مردم ۔
- **مکابل** : (مُ کَ ا بِ لْ) دیم پہ دیم ، لگّگ ، ڈُگّگ ، مکابل بیگ : دیم پہ دیم بیگ ، ڈیکّ ورگ ، ڈیک دیگ ، بندورگ ۔
- **مکّار** : (مَ کْ کَ ا رْ) ریپکار ۔ رَددیوک ، مکرکنوک (گال تازی یے)
- **مکام** : (مُ کَ ا مْ) جاگہ ، لوگ ، چنگ ءِ ساز ءِ لوگ اَنت کہ سیتا ئی سرءِ بھر اَنت ۔
- **مکان** : (مَ کَ ا نْ) جاگہ ، لوگ ۔ (گال تازی یے)
- **مکانٹ** : (مَ کَ ا نْ ٹْ) بچار "مکُنٹ"۔
- **مکتب** : (مَ کْ تَ بْ) وانگ ءُ دربرگ ءِ جاگہ ، دربرجاہ (تازی : مکتب)
- **مکتبی** : (مَ کْ تَ بِ یْ) نودربر ، ھما بچک یا جنک کہ مکتب ءَ چہ مُلّاءَ وانگ ءَ اِنت
- **مَکُنٹ** : (مَ کُ نْ ٹْ) بچار "مکنٹ" ، مہ جھ ، ھلاس مہ بیے ، مہ ھلّ ۔
- **مکر** : (مَ کْ رْ) ھنر ، ھنپ ، لُچّی ، ریپینگ ۔

- مکران : (مَ کْ کُ رَانْ) بلوچستان ءِ یک بھرگے ۔ (ریاست مکران)
- مکرانی : (مَ کْ کُ رَانِ یْ) مکران ءِ نند وکیں مردم ۔
- مکسد : (مَ کْ سَ دْ) مراد ، واھشت ، مَتلب ۔ (تازی : مقصد)
- مَکِسک : (مَ کِ سْ کْ) بچار "مَگِسک"
- مِکُک : (مِ کْ کُ کْ) مِکُل ، کسانیں مِک ۔
- مِکّکائی : (مِ کْ کُ کَائِ) مِکی ءُ ، مِکی ءُ ، مَکّکائی ۔
- مِکّگ : (مِ کْ کَ گْ) مِک بیگ ، گِٹ بیگ ۔
- مَکّگ : (مَ کْ کَ گْ) گپّ جنگ ءِ وھد ءَ زُبان ءِ گٹّگ ، دَدْ کنگ ، اڑگ ، مُھر بیگ ، مَکّینگ ۔
- مَکّگ : (مَ کَ گْ) چو مَک ءَ بیگ ، سْیاہ بیگ ۔ مَک بیگ ، شُبک بیگ ۔
- مِکُل : (مِ کْ کُ لْ) کسانیں مِک ، مِکُک ۔
- مِکّلُک : (مِ کْ کَ لُ کْ) مِکُل کسانیں مِک ۔

مَکّئی

مَکّئی ءِ سول

مِکّمِکی گُرّ

- مِکّمِکی : (مِ کْ مِ کِ یْ) گُرّے ءِ زات اِنت کہ آئی ءِ پُشت سْیچ سْیچ اِنت ۔ مِکّگی ۔ گُرّسیکّی (بچار بُت)
- مَکّن : (مَ کَ نْ) "منع" مکن کنگ (منع کرنا) (گرامر : فعل نہی)
- مَکُنٹ : (مَ کُ نْ ٹْ) بچار "مَکُنٹگ"
- مَکُنٹگ : (مَ کُ نْ ٹْ گْ) سْیاھیں زَنڈیں مور ۔ مکانٹ ، مکونٹ ، مکُٹّ ۔
- مکومکو : (مَ کُوْ ۔ مَ کُوْ) کسانیں چُک ءِ دلسْیائی ، اَڑتی ءُ ناشری ۔ ★
- مکونٹ : (مَ کَ وْ نْ ٹْ) بچار "مکنٹگ"
- مَکّئی : (مَ کْ کَ ئِیْ) دھلے کہ آئی ءِ دانگ زنڈ اَنت ۔ ایشی ءِ دانگاں پچ اَنت پُل کن اَنت چہ ایشی ءَ ورگی تیل ھم کَشّگ بیت ۔ مَکّئی کُنر ، کُنر ءِ زاتے ۔ (بچار بُت)
- مُکّی : (مُ کْ کِ یْ) شوانگ ءِ لَٹّ کہ سرے گُٹّ اِنت ، سَریں مردم ۔
- مَکّینگ : (مَ کْ کِ یْ نَ گْ) بچار "مَکّگ" ۔

- **مُگ** : (مُ گْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام، سرباز ءَ چہ سانیج شہرے .
- **مَگُت** : (مَ گُ ثْ ثْ) چہ گُتّ ءَ رندکئیت گُتّ مگُت ، گُتّ گُت کنگ .
- **مَگُٹ** : (مَ گُ ٹْ ٹْ) گُٹ نہ کُرتگیں، ھماھیگ کہ گُٹّ نہ کُرتگ .
- **مگر** : (مَ گَ رْ) بلے ،لیکن ، مگہ .
- **مَگَّر** : (مَ گْ رْ) مکر، مندرْ، ھُنر، رِپک .
- **مِگراز** : (مِ گْ رَاْ زْ) دوکارچ، دُکارچ ، امبرین . (مقراض ، قینچی، مِقَصّ) (بچاربُت)
- **مَگرِب** : (مَ گْ رِ بْ) مگرب ءِ وھد، روایر روگ ءِ وھد، روزرد، رولہ، تھارگ، چارمی نماز ءِ وھد ، روایرشت ءِ نیمگ .
- **مگربِ تھار** : (مَ گْ رِبْ ـ تْ ھاْرْ) تھارگ ءِ مانشانگ ءَ رند بزاں چہ روچ ءِ مُدگ ءَ رند کہ تھاری مانشان اِیت .
- **مَگرود** : (مَ گْ رُوْدْ) بچار «مگرید»
- **مگرید** : (مَ گْ رِیْ دْ) ھرام، نارو، بےبُن ، الیشی ءَ تازی ءِ «مکروہ» ءِ بزانت ءَ ھم زیر اَنت ـ ھُوکّ ، ھُوک ءِ گوشت .
- **مگز** : (مَ گْ زْ) سُنٹ ، ٹھل ، بےپرواہ ، بےگم ، چہ وڑدلی ءَ بےگم بیگ . کتابے کہ زنڈانت مُرآئی ءِ تاک باز اَنت چہ بُن بندگ ءَ اِیدآئی ءِ تاکانی بُن پہ آبریشم یا جوانیں بندیک گونگ بیت کہ آئی ءِ

مِگراز

تاک ھبر یکیں نہ بنت سرءِ مجگ کہ ایشاں ماز وھم گوش اَنت (مغز)
- **مَگس** : (مَ گْ سْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت کہ آئی ءِ سرءَ یک ٹکے پہ «مگسی» ءِ نام ءَ زانگ بیت . مگس ءِ نام بلوچی گوھنیں دپتراں ھم ھست . شھلپ کار (مُلّاپازل) ءِ لچہ ءِ بندے ــ «نامردیں ماں کیچ ءَ مگس جاہیں بکرات»
- **مگسدرنز** : (مَ گِ سْ ـ دْ رَ نْ زْ) مگسک درنز : دانہ ءِ کوئل کہ مُنگیج ءَ سرءَ کش اِیت مبستگ اِنت پدءَ «مگسدرنز» بیت .
- **مگسک** : (مَ گِ سْ کْ) بالوے بزاں بالی لوٹگے کہ نہ بھکیں جاگھاں باز بیت . مگسک ءِ ذات باز اَنت ۱ ـ لوگی مگسک ، ۲ ـ زنڈیں مگسک یا سگ ۳ ـ اُورتیں مگسک ، ۴ ـ کسانیں مگسک ، ۵ ـ شپی مگسک ، ۶ ـ آپی یا سُنٹی مگسک ، ۷ ـ پُری مگسک ۸ ـ شینزیں مگسک ، ۹ ـ بینگ مگسک ، ۱۰ ـ ڈنگ مگسک ، ۱۱ ـ گندی مگسک ، ۱۲ ـ بےدان ، ۱۳ ـ گُتّ یا ھاکی مگسک ، ۱۴ ـ داری مگسک کہ چوکہ گوموزءَ دار ، دیوال یا زمین ءِ سُنگ ءَ جاگہ کنت کہ چوکہ کسانیں ڈنگ ءِ رنگ ءَ اِنت ، بال کنت سک ژنیگ اِیت .
- **مگسگرند** : (مَ گِ سْ ـ گْ رَ نْ دْ) مگسک گرند : چیزے کہ سرپیچ ءَ اِیر بیت ءُ مگسک آئی ءَ پربیچ اَنت .
- **مگسی** : (مَ گْ سِ یْ) «مگس» ءِ نندوک یا ھما مردم کہ یک زمانگے مگس ءِ نندوک بوتگ اَنت ءُ ھرجاھے کہ ھست اَنت دنیگا وت ءَ

مگسی گوشس اَنت۔ چہ ایشاں یوسف علی خان مگسی " چہ ڈرستاں زانتگین اِنت۔

- مُگل : (مُ گ ُ ل) بلوچی " مُغل " نامے
- مُگلساچ : (مُ گ ُ ل ۔ س َ اچ) زھمے کہ مُگلانی زھمانی بُنّہ ءَ جوڑ کُرتگ ایشی ءَ مُگل سَراچ ھم گوشس اَنت۔
- مُگل سَراج : (مُ گ ُ ل ۔ سَ رَ ا ج) بچار " مُگلساچ "
- مُگلگند : (مُ گ ُ ل ۔ گ ِ ن د) ملوک گند، مزن گند، باز دُور چارین ءُ جوانیں مردم ءَ گوشس اَنت۔
- مُگلمان : (مُ گ ُ ل ۔ م َ ا ن) مزنیں ڈھل، سگلمانی ڈھل۔
- مُگلمانی : (مُ گ ُ ل م َ ا ن ی) سگیں مزنیں ڈھل کہ جنگانی وھدءَ جنگ بنت
- مُگم : (مُ گ ِ م) PPB,LWD;MUGHEM:Stirgy, Miserly.
- مِگمِگی : (م ِ گ م ِ گ ی) بچار " میکمِکی ھ
- مَگنا : (م َ گ ن َ ا) آبریشمی سرگ ءِ راستے، ایشی ءَ " مھنا " ھم گوش اَنت، چوکہ " کاشانی " ءِ جوانیں سرگے۔
- مَگند : (م َ گ ِ ن د) " گند مگند " : " اِے چیز پہ گند مگند اِنت " بزاں سک کم دست کپ اِیت۔
- مُگند : (مُ گ ُ ن د) بچار " مگین " PPB,LWD; MUGHUND: Buttocks
- مَگوش : (م َ گ و ش) " گوش مگوش " بیگ : پاسیگ بیگ۔
- مَگون : (م َ گ ُ و ن ن) بچار " مگین "
- مَگہ : (م َ گ َ ہ) چہ پارسی ءِ " مگر " ءَ، لیکن، بلے۔
- مَگیر : (م َ گ ِ ے ر) بھار کا ھے کہ ور اَنت ئے، اِے دو ذات اِنت یکّے ءَ گُراد اَنت یا آمگی ءَ ور اَنت، دومی ءَ دلوت وارت۔
- مُگیم : (مُ گ َ ے م) یا (مُ گ ِ ے م) ھار، مزنیں رُمبو کیں گور۔ PPB,LWD; MUGHEM: Mighty, Great.

PPB,LWD;MUGHEMANI LOGH: House of covetous. COVET: Desire Eagerly. (usually What belong to another) Covetous :Eagerly Desirous.

نود بندگ زر زوال گوشس اِیت

AGH MA PHAS O PHOSTI KHUTHEN, MAL CHO MUGHMA MELATHHEN

اِے دوئیں بند بُندر ءَ چوشس اَنت : " اگاں من پس ءُ پوستی کُتیں، مال چو مگیم ءَ مَلّ اِتیں

ھے رنگ ءَ دگہ لچّے گوشس اِیت : ے چہ مگیمانی دُور سریں گوراں "۔ چہ اِے گالاں ھم زانگ بیت کہ " مُگیم " ھار ءَ گوش اَنت۔ مالداریں مردم ءَ ھم مُگیم گوش اَنت اک : ے " بچّ ءُ براتت بھائی بُوتیں، مالدار ءُ مگیماں زُرتیں "

- مُگیمانی : باز وشھال ءُ آسودگیں مالدار، کروڑپتی، ملیونیر۔
- مَگین : (م َ گ ِ ی ن ن) سرجمیں یاد ءِ کٹ اِنگیں بُرزی ٹینگ ءِ گُڈّی ھڈّ یا بند۔ بچار رُجت تاکدیم 778
- مَل : (م َ ل) بچار " مَلّ "
- مَلّ : (م َ ل ل) پھلوان، زورمند ۔ اپس ۔ PPB,LWD;MAL:Fighter, athlete,wrstler.
- مِلّ : (م ِ ل ل) ھا جاگہ کہ چہ اودءَ لیب بُنگیج بیت، یک کشکے رَند اَنت ایشی ءَ مِلّ گوشس اَنت۔
- مُلّ : (مُ ل ل) رواج، رپتار، بھا، کیمت (گرانمق)

- **مُلّا :** (مُ لْ لَ ا) ونتگیں مردم ۔ کلام اللہ وَنتگیں یا وانینوکیں مردم ۔ ماسٹر
- **مُلّابند :** (مُ لْ لَ ا ۔ بَ نْ دْ) گوادرءِ میتگے ءِ نام اِنت ۔ ★
- **مُلّاپاتو :** (مُ لْ لَ ا ۔ پَ ا تُ وْ) بالی گو لکے کہ مُلّائیں سرءَ گردایت بانزلے مزن ءُ پتن ءُ ڈولدار اَنت ۔
- **مَلار :** (مَ لَ ا رْ) ھنوش ، نشہ ، ۔ بنگ ، تُرنداپ یا گرتے کنوکیں چیزے ءِ ورگ ءَ رند مردم ملار بیت ۔
- **مُلّاشیپ :** (مُ لْ لَ ا ۔ شِ ے پْ) سرباز ءَ کھورکان ءِ کرّءَ مزن کور ءِ رودراتک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **ملام :** (مَ لَ ا مْ) کسے ءَ را پہ بدیں کارے ءِ کنگ ءِ دیم ءَ زَرّ گرگ ءَ گوشش اَنت " ملام کنگ " ھے زَرّ ملام اَنت ۔ جُرمانہ
- **ملامت :** (مَ لَ ا مَ تْ) میاریگ ۔
- **مَلّان :** (مَ لْ لَ ا نْ) مَلگ ءِ تہ ءَ ، ملگ ءُ بُوگ
- **مَلّاں کڑو :** (مَ لْ لَ ا نْ ۔ کَ ڑْ وْ) مَلّ
- **مَلائی :** (مَ لَ ا ءِ ی) شیرءَ کہ لھڑ دیگ ءَ رند ایرے ءُ کن ءَ آئی ءِ سرءَ تنکیں پوشے بند اِیت کہ " مَلائی " اِنت چوکائی شیرمان کن اَنت ءُ گراد اَنت ایشی ءَ ھم مَلائی گوش اَنت ۔

مگون / مگین

- **مُلبت :** (مُ لْ ۔ بُ تْ) مُلکی نکشہ کہ آئی ءِ تہ ءَ ملک ءِ سیم سر ، مزن شھر ، بندر ، راہ ءُ دگہ چیزے نکش کنگ بنت

Map 24.2.68

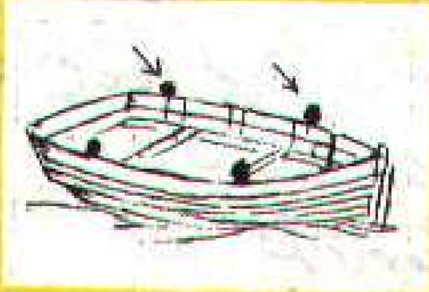
- **مُلبر :** (مُ لْ ۔ بَ رْ) دگرانی مُلک ءَ پزور بروک ۔ (۲۴ - ۲ - ۶۸ ، سید)
- **مُلبک :** (مُ لْ بُ کْ) ماھیگے ۔
- **مَلپد :** (مَ لْ پَ دْ) مُرگ ءِ نشان کہ زمین ءِ سرءَ پُشت کپ اَنت ۔ نزمیں زمین ۔
- **مُلپل :** (مُ لْ ۔ پُ لْ) مُلک ئِلوک ءُ بروک ، مُلجن ، مُلبر ۔ (۲۴ - ۲ - ۶۸ ، سید) ۔
- **مُلترّ :** (مُ لْ ۔ تَ رْ رْ) مُلک گول ۔
- **مُلجن :** (مُ لْ جَ نْ) مُلک جنوک بزاں ھما سردار یا پادشاہ کہ دگرانی مُلکاں جنت ءُ پل اِیت ءُ بارت ۔ چنڈ ، کپتگیں جنین ۔
- **مُلچار :** (مُ لْ ۔ چَ ا رْ) ھما مردم کہ ترّ اِیت ءُ مُلک چار اِیت ۔ (۲۴ - ۲ - ۶۸ ۔ سید)
- **مُلچِرّ :** (مُ لْ ۔ چَ رْ رْ) مُلترّ ، ملک ترّوکیں مردم ، مُلک چرّ (۲۴ - ۲ - ۶۸ ، سید)

- مُلدر: (مُ لْ-دَرْ) دراں ڈیھ، جلاوتن Exile 24.2.68
- مِلس: (مِ لِ سْ) اُشتر ءِ پُٹ، گونڈءُ تاب گپتگیں یا بُزنگیں پُٹ - پلپل پُٹ
- مَلَش: (مَ لَ شْ) بے زند۔ مَلَش بوگ: بے زند بوگ، شرین ءِ مَلَش بوگ، دست یا پادءِ مَلَش بوگ Paralyze
- مَلشان: (مَ لْ شَ انْ) زورمندیں پہلوان، مرڑوک A Power full Warrior.
- مَلِک: (مَ لِ کْ) بادشاہ، سردار، شہزادگ۔
- مِلک: (مِ لْ کْ) ھماھاک کہ پہ کِشار ءَ سک جوان اِنت کہ ڈل ءُ ڈوک ءَ ماں نیست۔ مَٹّ۔
- مُلک: (مُ لْ کْ) مزنیں زمین ءِ ھندے کہ راجے ءِ بنندجاہ اِنت۔
- مُلکار: (مُ لْ-کَ ارْ) ھامردم کہ مُلک ءِ چست ءُ ایر، مُلک ءِ رھبندءُ مُلک ءِ کارءُ باراں بلد ءُ زانتکار اِنت۔
  "سیاست کار"، سیاست زانت Political Person
- مُلکاری: (مُ لْ۔کَ اریْ) سیاست، مُلک ءِ چست ءُ ایر ءِ رھبنداں بلدی ءُ زانتکاری Politics 24.2.68
- مِلکت: (مِ لْ کَ تْ) ملکیت، جائیداد، مال ءُ مِلکت۔ (تازی: مِلکیت) ★
- مِلکستگ: (مِ لْ۔کِ سْ تَ گْ) ھازمین کہ مِلک اِنت، ھماجاگہ کہ آئی ءِ زمین مِلک اِنت۔
- مُلک سوچ: (مُ لْ کْ۔ سْ وچْ) مُلک سوچوک۔
- مَلکو: (مَ لِ کْ کْ وْ) گرمپک ءِ راستیں ناڈراھی یے بلے چہ گرمپک ءَ باز سُست تر اِنت۔
- مَلکوت: (مَ لْ کَ مُ وْتْ) دین ءُ مذھب ءِ رھبند ءَ یک ملکے ءِ نام اِنت کہ مردم ءِ ساہ ءَ کشّ ایت، مرگ ءِ پریشتگ، ملکمیت۔ (تازی: مَلک المَوْت)
- مَلکمیت: (مَ لْ کَ مِ یْ تْ) بچار "مَلکوت"
- مَلِکناز: (مَ لِ کْ۔ نَ ازْ) ھاکہ آئی ءِ داب ءُ ڈھیب چو مَلِک بزاں بادشاہ ءَ اَنت۔ جنینی نامے۔
- مُلکی: (مُ لْ کِ یْ) ھماچیز یا مردم کہ گوں مُلک ءَ سیادی کنت، ھم مُلک، مُلک ءِ تہی۔
- مَلگ: (مَ لِ لَ گْ) مردم کہ راہ ءَ روت دست دیم ءَ روانت ءُ پُشت ءَ کاینت ھمیشی ءَ "مَلگ" گُش اَنت۔ ھار ءِ مَلگ، کور ءِ ھارکنگ، کِشار ءِ مَلگ: کِشار ءِ گوں گوات ءَ لڈّگ، "من تئی دستاں مَل اِت نہ کناں": من تئی داب ءَ گُت نکناں یا گوں تو رست نکناں، پلانی ءِ دست ءَ مَلگ نہ بیت: پلانی ءِ یم ءَ کنگ نہ بیت یا پلانی ءَ پیچ اِت نکنیں۔ نامے۔
- مُلگِر: (مُ لْ گِ رْ) مُلک گروک، مُلک گروکیں سردار یا لشکر۔ Occupant 24.2.68
- مَلگزار: (مَ لْ گُ زَ ارْ) سبزءُ آباد، میزر۔ ★
- مَلگور: (مَ لْ گُ وْرْ) جنین ءِ باز ڈراج ءُ بزیں ہمید بلے انچوش کہ پیچ بہ بنت بزاں گو ہنگ مہ بنت۔
  مِسکیں مَلگور: شنگیں مَلگور۔
- مُلگول: (مُ لْ۔گُ وْلْ) ھامردم کہ ترّا اَنت مُلک گول اَنت ءُ مُلکانی بارہ ءَ دیتر نبیس اَنت۔
- مُلگیر: (مُ لْ۔ گِ یْ رْ) بازشِنگ ءُ تالان، ھماچیز یا گپ یا دود ءُ ربیدگ سرجمیں مُلک ءَ شِنگ اَنت۔

- مَلَم : (مَ لَ م) مادم : لھیں درمانے کہ ریشاں پر کنگ بیت .
- مَلمَل : (مَ لْ مَ لْ) تنکیں ءُ نازُرکیں گُدے .
- مُلمہ : (مُ لْ مَ ہْ) گوں یک کارے ءَ گلائیش یا گرد بیگ یا کہ دسگٹ بیگ (مشغول) .
- مَلناز : (مَ لْ - نَ ا زْ) بچار " مَلکناز "
- مِلنج : (مِ لَ نَ جْ) کاھے .
- مَلنڈروہ : (مَ لَ نْ ڈْرُ وْ ہْ) سینگ ءِ دیمی بھر، اپس ءِ سرکونڈ ءُ ملندروہ : کُرٹ ءُ سینگ جنگ . انچوش کہ گور گیند سینگ ءِ
- مَلنڈ : (مَ لَ نْ ڈْ) یا مِ لِ نْ ڈْ) الینگی (الزام)، ملنڈ بندگ یا جنگ، چرِک ءُ ملنڈ یا چرِک ءُ ملنڈ . کلاگ گرگ ، شکرا .
- ملنگ : (مَ لَ نْ گْ) شیدا، گنوک، مست، بکیہ، پنڈوک .
- مَلُو : (مَ لُ وْ) ملنگ ءِ نام کہ دوستی ءَ مَلُوگُشگ بیت . "ھرکس بجنت مَلُوءَ کہ مَلو مال ءِ ھُدا اِنت "
- مُلو : (مُ لُ وْ) کوہ ءِ سرءِ مُل : مُل ءِ سرءِ بارگیں میک یا مِک یا دگہ مُکے .
- مُلور : (مُ لُ وْ رْ) گزدگ ، دلگیر ، بے چاڑ ، پریشان
- مَلوک : (مَ لْ لُ وْ کْ) کسے کہ مَل اِیت . نامے .
- مُلوک : (مُ لُ وْ کْ) باز جوانیں ادب داریں، گرانیں ءُ بے آزاریں مردم، بانگ ، دوستار ، ملوک رواج : گران رواج
- مَلوگ : (مَ لْ لُ وْ گْ) بچار " مَلیگ "
- مَلوگ : (مَ لُ وْ گْ گْ) کسانیں کٹور کہ درمان تُھان کن اَنت (لھتیں جاگہ ءَ مزنیں میدبندیں کٹیرءَ ھم گُش اَنت) .
- مَلوند : (مَ لْ وَ نْ دْ) جاگھے ءِ نام اِنت، ایشی ءَ " مروند " ھم گوش اَنت " عثمان مروندی قلندر سندھی " اِنت .
- مَلھگ : (مَ لْ - ہَ گْ) پٹنی نزءَ اِے گال " مَلگ " اِنت . PPB,LWD; MALHAGH:To go crowd, to throng
- مَلیر : (مَ لْ لِ رْ) سیکالک : پاتینک یا پاتین : پہ جنگ کنگ ءُ پیش ملیرزاں تے کالک کن اَنت ، مَلیٹر .
- مَلیرو : (مَ لْ لِ یْ رُوْ) بھار کاھے .
- مَلیک : (مَ لِ ے کْ) مہ لیک ، نہ لیک ، مان نیاروک . کس ملیک : کس ءَ مان نیاروک .
- مَلیگ : (مَ لْ لِ یْ گْ) داز ءِ پیش ءِ بُن ءَ تے کالک کن اَنت ءُ چوپ اَنت جنگ کن اَنت پہ مُسالی ءُ گورپات گوئیگ ءَ کار دنت کہ چہ ھیشیءَ " تچی " جوڑ کن اَنت ، چہ ایشی ءَ اُشتری ھار ءُ لڈوکیں سادھم جوڑ کن اَنت کہ ھم ءُ مُھر اِنت .
- مُلین : (مُ لْ لِ ے نْ) نامے .
- مَلینک : (مَ لْ لِ ے نْ کْ) بچار " مَلیگ "
- مَمّ : (مَ مْ مْ) رسترے کہ مردم ءِ گیگان ءَ سک کنت ءُ دوئیں پادانی سرءَ ھم شُت کنت . بچار بُت تاکدیم 780
- مَمّ : (مَ مْ مْ) نُنکانی زُبان ءَ ورگی چیزءِ نام اِنت . مَمّ کنگ : چیزءِ ورگ .
- ممانگ : (مَ مَ ا نَ گْ) بچار " ملمانگ "
- مِمبر : (مِ مْ بَ رْ) مسیت ءِ تہ ءَ اِیریں ھاپگ پدگیں ڈِکّی کہ آئی ءِ سرءَ مُلا اوشت اِیت ءُ آدینگ ءَ گُشتانک دنت .

- مَمّک : (مَ مْ مُ کْ) کسانیں مَم ـ پہ دوستی ایرکُرتگیں نامے ۔
- مَمّو : (مَ مْ مَ وْ) دوستنامے، پہ دوستی ایرکُرتگیں نیک نامے ۔
- مَمّو : (مَ مْ مُ وْ) نامے
- مَمّی : (مَ مْ مِ یْ) نُنّکانی زُبان ءَ ھامردم ءِ گْوشِش اَنت کہ چیزے بھاکنت، پہ دوستی ایرکُرتگیں نامے ۔
- مَمّیرو : (مَ مْ مِ یْ رَ وْ) کاھے، درمانے، درمانکاھے ۔
- مَمّیرہ : (مَ مْ مِ یْ رَ ہْ) بچار " مَمّیرو " ۔
- مَن : (مَ نْ) یک نامینتگیں سنگے کہ چیزانی گْرانی ءِ زانگ ءَ کارمرد بیت ۔ کَشّ ءُ مَن : بزاں گْرانی ءُ وزن ءِ کَشّ ءُ زانگ دْوازدہ کْیاس یا بیست ءُ چار کْیاس یک " مَن " اِنت، ھندوستان ءِ چِل سیر یک " مَن " اِنت .
- مَن : (مَ نْ) منی جند بزاں یک مردمے .
- مِن : (مِ نْ) مِنّگ ءِ پرمانگال بزاں بہ مِنّ .
- مَنّ : (مَ نْ نْ) اگاں کسے کارے بکنت بلے سرجم مہ بیت یا چیزے جوڑ بکنت بلے جْوان مہ بیت، گْوش اَنت " وتی مَنّ ءَ

مُنّاڑی

الّشی ءَ مزنیں کارے کُتگ " ؛ اِے " مَنّ " پہ ھیال، کوشست ءُ زانگ ءِ گُڈّی ھدّ ءِ بزانت ءَ ھم دنت ۔ " عقیدہ "، " ثبوت " ۔ " زعم "

- مَنّ : (مَ نْ نْ) " مَنّگ " ءِ پرمانگال بزاں بہ مَنّ، کبول بکن .
- مِنّ : (مِ نْ نْ) گُرّ، گُرّ ءُ جوش، بٹاک ۔
- مُنّ : (مُ نْ نْ) گُت
- مَنارا : (مَ نَ ا ۔ رَا) بزاں " مَن ءَ "
- مُنارگ : (مُ نَ ا رَ گْ) مُنارہ، بانگو ۔
- مُنّارگ : (مُ نْ نَ ا رَ گْ) داگ دیگ : سُھر کُرتگیں آسنے یا دگہ انچیں چیزے پہ دارگ کہ سوچک پیداک بہ بیت .
- مُنارہ : (مُ نَ ا رَ ہْ) بانگو، مُنارگ
- مُنّاڑی : (مُ نْ نَ اڑِ یْ) بوجیگ، راچن یا بدن ءِ گْور ءِ پَنّو ءِ ھردوئیں کرّانی ڈِکّیں دار کہ پہ سادہ ءِ لوپ دیگ

یا تپایگ ءِ کار مردبنت، گیشتر پہ راچن ءِ گردسر بنت ۔ (بچار ممت)

- **مَنَال :** (مَ نَ نَ اَل) ھما ھال کہ پہ دگہ ھالے ءِ واست مَنَگ ءِ شِنگ کنگ بیت (۲۶-۲-۶۸، سید)
- **مَنَاں :** (مَ نَ اں) بزاں من ھستاں ۔ اک : آتوئے، آ ش اھمی اِنت ءُ اِے مناں ۔
- **مَنَان ءُ مَن :** (مَ نَ اں ۔ ءُ ۔ مَ ن) وتی جندءَ ابید دگہ کس ءِ نہ مَنَگ، کسملیکی، منی کنگ، تکبّر کنگ ۔
- **مَنَایانی :** (مَ نَ ا یا نِ ی) مڑایانی، مڑاھانی PPB,LWD;MANĀYĀNI PEROSHAH : Distinguished Warrior.
- **مِنبر :** (مِ ن بَ رْ) مسیت ءِ ممبر ۔
- **مَنَت :** (مَ ن تْ) پہ مَنَت، «مننگ» ءِ پرمانگال نہ «مانگ» ءِ گوستگال اک : آمَنَت بزاں پَشت کپت ۔
- **مِنّت :** (مِ ن نَ تْ) بیاں پدگُشگ ءُ دزبندی کنگ ۔ بکشگ اک : من ءِ پلانی ءِ دہ کلدار پہ اِنت مِنّت ئے کُرتگ اَنت ءِ مھربانی، "اِحسان" ۔
- **مَنتر :** (مَ ن تَ رْ) ھما جوڑ کرتگیں پرستگیں گال کہ پہ دم ءُ چوپ ءِ وانگ بیت (ھندی)
- **مَنتگ :** (مَ ن تَ گْ) آپیں چیزے ءِ انچوش ژامبلینگ کہ تواربکنت ۔ اک : شیر ءِ مننگ «مانگ» ءِ دیر گوست بزاں پَشت کپتگ ۔
- **مِنّت وار :** (مِ ن نَ تْ ۔ وَارْ) شُکرگزار، مِنّتہ وار، مِنّوار ۔
- **مَنج :** (مَ ن جْ)
- **مِنج :** (مِ ن جْ) کھیر ءِ منج بزاں «کونپل» کھیر یکبرے مِنج کنت پدءَ بتر (لوٹر) بیت رندءَ شنگر ۔ ندکارے گوش اِیت :

ساھگ من ءَ وش بنت اِنت نہ ترّانی   منج اِشں ھمرنگ اَنت لال ءِ دُرّانی
شنگر اِش ھوھنگ اَنت چُلمبانی   کُنٹ اِش گُش ئے سرزان اَنت اَملانی
پوچک اِش مُزواک اَنت جنگانی   اوکپوت ! گوکو کن کھیرانی

۲۔ گُون مِنجکائی کپگ : چہ چیزے ءِ سرءَ انچوش کپگ کہ دوئیں کُلکّ زمین ءَ پہ لگ اَنت ۔

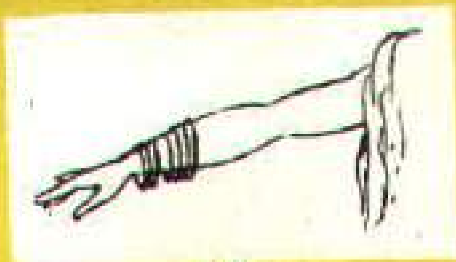
- **مُنج :** (مُ ن جْ) ساد ءِ مُکرے کہ بوجیگ شودگ ءِ کاردنت "مُنجگ" پرمانگال "پہ منج"
- **مُنجار :** (مُ ن جَ ارْ) بیریا پیری ٹکانہ یے ءِ سرءَ نندوک
- **مُنجگ :** (مُ ن جَ گْ) مُھر بنگ، اڑگ، جواب دات نہ کنگ ۔
- **مَنجل :** (مَ ن جَ لْ) لوھیگ کہ آئی ءِ تہ ءَ بٹ (برنج) یا نارُشت گراد اَنت
- **مَنجلک :** (مَ ن جَ لُ کْ) کسانیں مَنجل
- **مَنجو :** (مَ ن جَ وْ) رنگیئیں تھت، مَنجہ ۔
- **مَنجہ :** (مَ ن جَ ہْ) بچار «منجو»
- **مِنجی :** (مِ ن جِ ی) بوجیگ ءِ ھاجت جاہ، پوئی، دیم شود ۔ (مرحاض : تازی)
- **مَند :** (مَ ن دْ) مکران ءِ جاگھے کہ رِندانی بندجاہ اِنت ۔ «مندءَ ڈاہ اِنت رِنداں کوش اِنت» لوٹوک، اک : واستومند دردمند، نیازمند ۔

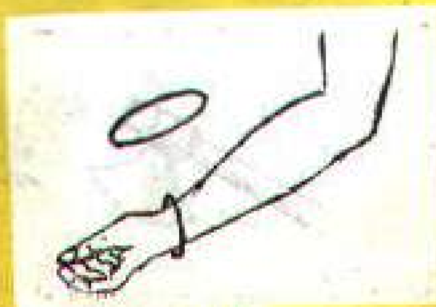
- مَندر : (مَ نٗ دَرٗ) ھُنر، رِیک، گُوشِس اَنت "چوش نہ مَن اِیت پہ مَندرئے بِگِر۔ مَگرء مَگر۔ (بچارٹت)
- مُندر : (مُ نٗ دَرٗ) تیرءِ مُندر : دستگ مان کنگ ءِ جاگہ
- مُنڈریک : (مُ نٗ ڈِرِی کٗ کٗ) زرتیانگءِ جوڑ کرتگیں منگلیں سَھتے کہ لنگکاں مان کنگ بیت۔ (دست یا پاد ءِ)، بازنات اِنت۔
- مُنڈریگ : (مُ نٗ ڈرِی گٗ) بچار "مُنڈریک"
- مَندگ : (مَ نٗ دَگٗ) ساجو، پھک جریگ، پہ نھتلی تیار، سُن، مندو، مھتل۔
- مَندو : (مَ نٗ دَوٗ) شئے مریدءُ ھانی ءِ داستان ءَ ھانی ءِ پت ءِ نام۔ مھتل۔ اک : توءَ ھنچک مَندوئے بزاں مھتلئے۔ بچار "مَندگ"
- مُندو : (مُ نٗ دَوٗ) یا (مُ نٗ دَوٗ) کنتراس، مُندوکنگ : کنتراس کنگ "To Contract" اک : "اُمتا ءِ رائے بوجیگ مُندو گرتگ کہ پنچ سدکلدارءَ بندایت ئے"
- مَندوست : (مَ نٗ دَوٗ سٗ تٗ) مردینی نامے۔
- مِنڈ : (مِ نٗ ڈٗ) مادگیں گُچک۔
- مُنڈ : (مُ نٗ ڈٗ) پہ ناندا ھی ءِ یا پرشگ یا گُڈگ ءِ سبب ءَ دست یا پاد ءُ لَک بُوگ یا چوٹ بوگ۔ سُوچِن ءِ سر ءِ کُنٹ بُوگ یا چوٹ ءُ دوتل بُوگ۔ کرلیشی ءِ سر مُنڈ اِنت۔ ★

مُندر

- مِنڈُک : (مِ نٗ ڈُکٗ) کسانیں مِنڈ۔ پہ دلوشی ءُ دوستی گونڈوئیں جنک ءَ گوشں اَنت۔
- مَنڈگ : (مَ نٗ ڈَگٗ) مُھرایرکنگ، مِھ کنگ۔ ٹوپ یا تیر گوار ءِ مَنڈگ بزاں سنگر ءِ ردءَ پہ آس دیگ یا تیرکنگ ءَ انچوش مُھرایرکنگ کہ مرسُراَنت، ٹوپاں پہ جنگ ءَ مِھ کنگ۔
- مِنڈی چَم : (مِ نٗ ڈِی۔ چَ مٗ) چم جھل، بھیا۔ مِنڈی مِنڈیءَ چارگ، چم جھلی ءُ پشل پشلی ءَ چارگ۔
- مِنزل : (مِ نٗ زِلٗ) سات ءُ مساپری ءَ ھر جاگھے کہ مردم دار اِیت کہ ورگے بُوارت یا اولاکاں دم بدنت یا ٹوپس لیت آ جاگہ ءَ مِنزل گوشں اَنت (تازی : مَنزِل : دارگ یا ایرکپگ ءِ جاگہ) Station.
- مُنسیر : (مُ نٗ سِ یٗ رٗ) (بلکہ مُہ بیند، مونتی، مونت) PPB,LWD; MUNSIR: Funeral banquet.
- مَنشا : (مَ نٗ شَ ا) دل ءِ لوٹ، رزا، مُراد (گال تازی یے)
- مُنشی : (مُ نٗ شِ یٗ) میتا، کلرک۔
- مِنگ : (مِ نُ کٗ) دارے کہ لوگ ءِ تیر ءِ کرھائی ءِ سرءَ ایر اِنت۔ تمب۔

- مَنکل : (مَ نْ کَ لْ) سریداں . چُلّڑ ، آسداں . سگری ءِ جاگہ .
- مِنگ : (مِ نْ گْ) چیزے ماں درپے ءَ مان کنگ ءُ پہ زور جاگہ دیگ ، ناہ ءِ مِنگ بزاں پاتاں کنگ . مِنّک .
- مِنگ : (مِ نْ گْ) راچن ءِ تہ ءَ اوشت اَنت ءُ گوں وَنج (مزنیں ڈراجیں دارے) دریا ءِ تہ ءَ زمین ءَ زور دَیئنت کہ راچن دیم ءَ بروت مِنگ جَنگ .
- مُنگ : (مُ نْ گْ) ڈراجیں ءُ توسکیں چیسرے ءِ سرءَ گرد ءُ ساپ ءُ لسّہ کنگ کہ ہچ رنگ ءَ گُٹ مہ بیت ، مُنڈ .
- مَنگ : (مَ نْ نَ گْ) ھوکنگ ، کبول کنگ ، رازی بیگ .
- مِنّگ : (مِ نْ نَ گْ) گرَگ ، بٹاک جَنگ ، گُرّ ءُ جوش . پہ دگرے ءِ چیز ءِ برگ ءَ سکّ بے تاھیر بیگ .
- مَنگڑ : (مَ نْ گْ ڑْ) نُولکے کہ گیشتر تھتاں بیت ، تھنگ ءُ دیوالاں ھم بیت ، سکّ وارت . ۲ - چہ نُل ءُ ونجی جوڑ کُرتگیں تگرد کہ اِراک ءَ جوڑ بیت . منگور (بجار بُت)
- مُنگسر : (مُ نْ گْ ۔ سَ رْ) کسانیں ماھیگے .
- مَنگل : (مَ نْ گَ لْ) گردگرتگیں بارگیں سیم یادگا انچیں چیز . (بجار بُت)
- منگلیک : (مَ نْ گَ لِ یْ کَ کْ) شیشگ ، کاشی ، زَرّ یا تنگہ ءِ منگلیں سھتے ، منگلیک (بجار بُت)

منگلیک

منگل

منگڑ

- منگلیگ : (مَ نْ گَ لِ یْ گْ) بجار " منگلیک "
- مَنگہ : (مَ نْ گِ ہْ) مزن ، زورمند PPB,LWD;MANGEH:Might Well born
- مَنگھانی : (مَ نْ گ ھَ ا نِ یْ) مزنیں ، زورمندیں ، اِزّت داریں ، MANGEHANI:Mighty
- منگھیں : (مَ نْ ۔ گْ ۔ ھِ ے نْ) شرپداریں ، مڑاداریں ، مزنیں
- منگیر : (مَ نْ ۔ گِ یْ رْ) مزنیں ءُ شاھشنابیں منّہ ءُ ساھگ یا کاپر (گیشتر ءَ گدساھگ کنگ بیت) کہ سیرانی وبدءَ بندگ بیت . الشی ءِ چیرءَ دُھل ، ناچ ، سوت ءُ دیوان ءُ مجلس ، ورگ ءُ چرگ بیت .
- مِنندی : (مِ نِ نْ دِ یْ) کرسی ، ھاگرسی کہ پہ آیاں مردم گچین کنگ بنت ءُ اِے گچ اِتگیں مِنندی Seat ءِ مردم پہ مُلک ءِ مرداں کارکن اَنت ءُ آیانی جھگیری ءَ کن اَنت .
- مَنّو : (مَ نْ نَ وْ) بجار " منّہ " .
- مُنّو : (مُ نْ نَ وْ) بجار " مُنّہ " .

- مِنّوار : (مِ ن نَ ۔وَار) منّت وار ، مِنتہ وار ، شُکرگُزار ۔
- منّوک : (مَ نّ ۔ نُ وک) ھما کس کہ وتی رُدیاں یا دگرے ءِ سوج ءُ سراں مَنّ اِیت ، "منّوگر" "عقیدت مند" ★
- مِنّوک : (مِ نْ ۔ نُ وک) ھما مردم کہ مِنّ اِیت ، گرُوک ، بڈاک جنوک ، پھرکنوک ★
- منوگان : (مَ ن وْ گ ان) چہ کُشکور ءِ ھَل شھرے ۔
- منّوگر : (مَ نْ ۔ نُ وْ ۔ گَ ر) منّوک ۔ رندگیر "عقیدت مند" ، ھما مردم کہ یکّے ءِ رھبنداں منّ اِیت ءُ آئی ءِ رندگیری کنت ۔ ★
- مُنومُنو : (مُ نُ وْ ۔ مُ نُ وْ) آھستہ آھستہ ڈُرنڈگ ، اِنچوش گپ جنگ کہ کس گوشداشت نہ کنت ۔
- مَنّہ : (مَ ن نَ ہ) سارتیں ساھگ ۔ بزساھگیں کاپر ، منگیر ۔ PPB,LWD; Assembly
- مُنّہ : (مُ ن نَ ہ) مُنّو : مزنیں داگ کہ پہ میھی ٹپ دیگ بنت ۔
- مَنّ ھال : (مَ نْ نْ ۔ ھَ ال) بچار "منال" ۔ 26.2.68
- مِنّہ وار : (مِ نْ نَ ہ ۔ وَار) بچار "منّت وار" ۔
- مَنی : (مَ نِ ئی) مزنی بزاں وت ءِ مزن زانگ (تکبّر) ، منی کنگ : تکبّر کنگ ، وت ءِ مزن زانگ "ترا منیاں گپتگ"
  ۲ ۔ منی چنڈ بزاں من یک مردمے ءِ ۔ مَنیگ
- مَنے : (مَ ۔ نِ ے) یک مَن ۲ ۔ "ماں اے" ءِ گونڈ گال ★
- منیگ : (مَ نِ ئی گ) ۔ بچار "منی ۲"
- منّینگ : (مَ نْ نِ ے نَ گ) کسے ءِ اِنچوش کنگ کہ پہ مَن اِیت ۔
- مُواب : (مُ وَ اب) ھما کہ آئی ءِ موت "مُکود" پر نیست Tex less
- مُواڑ : (مُ وَ اڑ) ھما مردم کہ پہ چیزے ءِ ھل ءُ مُسنٹ بہ بیت "پلانی منے روچاں مواڑانت یا موازانت ءُ ترّایت" ، کماک ، گماٹ ، ٹھل ، بے پروا
- مُواز : (مُ وَ از) بچار "مواڑ" ۔
- مَوالی : (مَ وَ الِ ئی) بے پرواہ ، چرسی ، نشہ کنوکیں مردم ۔ PPB,LWD;MAWALI: Drunkard
- موت : (مَ وْ ت) مرگ ۔
- موتک : (مَ وْ تَ ک) مودگ ، ھما زھیریگ کہ کسے ءِ مرگ ءِ جُگ بہ بیت ، ھمے زیمر کہ موتک ماں الیشی ءِ گوشگ بنت ، ھالچِہ کہ پہ موتک آرگ ءِ پر بندگ بیت ۔
- موتکار : (مَ وْ تَ کَ ار) موتکی ، موتک آروک ۔
- موتکی : (مَ وْ تَ کِ ئی) پُرسیگ ، ھما کہ موتک آرگ ءِ پر بندگ بیت ۔
- موٹ : (مَ وْ ٹ) پشل ، شرمندگ ، ھجالت ۔
- مُوٹّ : (مُ وْ ٹ ٹ) جادو ، سھر ۔
- موٹا : (مَ وْ ٹَ ا) بوجیگ ءِ زاتے ۔
- مُوٹّ چن : (مُ وْ ٹ ٹ ۔ چَ ن) مُوتّی ، ھما کہ سھر ءُ مُوٹّ ءِ کارءَ کنت ۔
- موٹل : (مَ وْ ٹَ ل) موٹر کار ۔

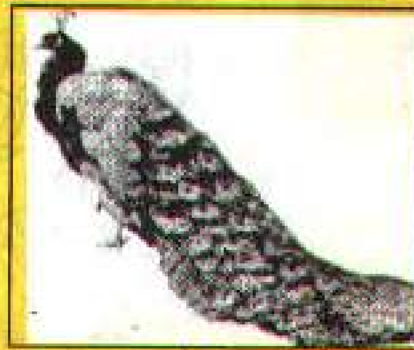
- موٹو : (مُ وْ ٹْ وْ) موٹ، بزکار، وار
- موٹّی : (مُ وْ ٹْ ٹِ یْ) ھما مردم کہ سھرءُ موٹّءِ کارءَ کنت ، مُوٹّ جن ۔
- موج : (مَ وْ جْ) سُنٹ ۔ تماشا ، مزا، تب ، موج بُوگ : سُنٹ بوگ ۔ موج کنگ : تماشا کنگ ، مزاکنگ ۔ موج ءِ پدءَ : تب ءُ شوک ءِ پدءَ ۔
- موچ : (مُ وْ چْ) ھما مردم کہ نشت ءُ پا داگُرت نہ کنت ۔ مردمے کہ پاداں لنگ اِنت پہ روگ ءِ باندات ءَ سُرات کُت نہ کنت ۔ آجزیں مردم ۔
- موچکین : (مُ وْ چْ کِ ےْ نْ) پہ پادیا لَتّ ، کشکے رندانت کہ آئی ءِ تہ ءَ دان ریچان کن انت دانگہ " تلک " ءَ یا کہ "دام" ءِ یا " کڈ " ءِ دپ ءَ کہ مُرگ پہ بے سمائی داناں وران ءَ ھودءَ ڈس ایت گرگ بیت ۔ اَئوچک ۔ موچکین ءِ چنگ : مُژدہ ورگ ، بُوءِ سوچگ ، لگّل دار بُوگ ۔
- موچگ : (مُ وْ چَ گْ) پوست دوچگ ، پہ ڈرپش ٹنگ ءُ پدءَ پہ سچن دوچگ ۔
- موچی : (مُ وْ چِ یْ) کوش دوچ ، ھما مردم کہ کوش جوڑ کنت پوستکار کہ چہ پوست ءَ چیز جوڑ کنت ۔
- مُود (مُ وْ دْ) میتہ سرءِ پُٹ ، سر ءِ مید ۔ پس ءِ مُود یا اُشتر ءُ دگہ دلوتانی مُود کہ ڈراج پہ بنت ۔ (پُٹ گونڈبیت)
- مودگ : (مُ وْ دَ گْ) موتک آرگ (اَگرلوگ) ۔ موتک ءُ مودگے پہ بنداں دُرّیں لچھان سنداں ۔ سید
- مودی : (مُ وْ دِ یْ) بچار " میدی "
- مودیگ : (مُ وْ دِ یْ گْ) بچار " میدیگ "
- موڈ : (مُ وْ ڈْ) پیچ ، لاپ ءِ پیچ دیگ ۔
- مَور : (مَ وْ رْ) کسانیں سَولے ، مَوری دانگ بزاں بَر ۔ " ثُراتی براں سیر نہ بئے مَوری کسانیں دانگاں " ۔
- مور : (مُ وْ رْ) کسانیں گوکے کہ بازذات اِنت شیاہ مور ، سھر مور ، بالی مور ءُ دگہ ۔
- مَورپڑو : (مَ وْ رْ ۔ پُ ڑْ ڑْ وْ) درمان کاھے ، درمانے ۔
- مورپڑو : (مُ وْ رْ ۔ پُ ڑْ ڑْ وْ) کرمے کہ رنگ ءَ زرد اِنت ءُ پُرپڑّ اِنت ۔
- مورت : (مُ وْ رْ تْ) سَولے کہ الشی ءِ بوسارت اِنت الشی ءِ تاکاں زُور اِنت ءُ آرتینک کن انت ۔ چہ سبزیں مھرگ ءَ جوڑ کُرتگیں جنینی گُٹ بندے ۔ PPB,LWD;MORTH,MURTH: Arrow.
- مورتگ : (مُ وْ رَ تَ گْ) چو مورت ءَ سبزگ ءُ زردگ ۔
- مورچنگ : (مُ وْ رْ ۔ چَ نَ گْ) آسن ءِ چنگے کہ گوں دنتاناں دارگ ءُ گوں لنگگ جنگ بیت ۔ (بچار بت تاکدیم 787)
- موردانگ : (مُ وْ رْ ۔ دَ انَ گْ) لنگک ۔ لنگک ءِ بتنی ءِ کچ
- مورسوابی : (مُ وْ رْ ۔ سَ وَ ابِ یْ) ماک ءِ زاتے ۔
- مُورک : (مُ وْ رَ کْ) میرک : پیشانی ، اینچگ ۔ دوئیں بُروانانی میانجی ءِ جاگہ ۔ مُورک ءِ مچینگ : دوئیں بُروانانی میانجی ءَ کُرچک کنگ ، مُرادزھر گرگ یا دیم ءَ تھار کنگ ۔ ریش ءِ انچیں ٹپ کہ وش بوگ ءَ رند ھود ءِ پوست گُگ ءُ شرک پہ بیت ۔

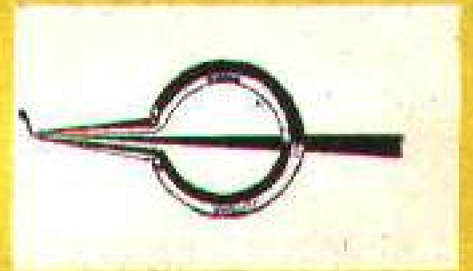
دست یاپادءِ رگےڈِکّ ءَ بیت مُورگ اِنت "مورک جُنگ"

- **مورمانٹ :** (مُ وڑ مَ ان ٹ) تہ کُلّپ ۔ میراٹ
- **مورمُرگ :** (مُ وڑ-مُ رگ) یک مُرگے کہ ایشی ءِ دُمب سک جلوہ ناک اِنت ۔ (بچاربُت)
- **موری :** (مُ وْ رِیْ) مولی سبزی یے کہ چو پیازءَ گوں ورگ ءَ ورگ بیت ۔ (بچاربُت)
- **موری :** PPB,LWD;MURI: A Fight, struggle. MURI-WATTAGH: To engage in a struggle.
- **مورینک :** (مُ وْرِی ن کْ کْ) ریزم کسانیں موری زات ءِ لوٹکے کہ دارءَ وارت ءُ ساڑین ایت ۔
- **موز :** (مُ وْز) نیبگے کہ دْراج ءُ لُمب اِنت ۔ پوستہ ءِ تہ ءَ اِنت ۔ (بچاربُت)
- **موزگ :** (مُ وْ ذ گْ) بلوچی گوش جُراب ۔ پاکَش ۔
- **مُوزی :** (مُ وْ ذِیْ) ھاکَس کہ زرءُ سِکّ دوست داریت کہ پہ کاریں جاھاں ھم ھرچ نہ کنت دگہ کسےءَ ھم نہ دَنت وت ھم نہ وارت ۔مُزی ۔
- **موژ :** (مُ وْ ژ) بچار "موش" ۔
- **موژگراد :** (مُ وْ ژْ-گ رَادْ) بچار "موش گْراد" ۔

موز

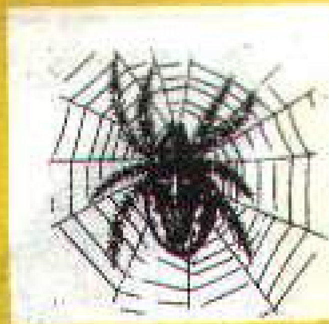

موری

مور مُرگ

مورچنگ

- **مُوسّار :** (مُ وْش-سَ ار) گَنڈیں دارے کہ بوجیگ یا یکدارءِ گْنڈءَ سیھ اِنت کہ دْورءِ چیپّ آئی ءِ تہ ءَ سَند ایت ۔
- **موشک :** (مُ وش سُ ک) موسٰی ءِ نیم نام ۔
- **موسلی :** (مُ وْ سَ لِ یْ) مچّے کہ کلونٹ ئے زرد اِنت مزاتی ءِ نمونہ اِنت ۔
- **موسم :** (مُ وْ سُ م) بلوچی دو چے ءِ نام اِنت ١ بوم نزاں ھواءِ بوم ۔ وھد، یک کارے ءِ راستیں وھد ۔
- **موش :** (مُ وْ ش) آرت ءُ روگن ءَ گْراد اَنت ،آرت کہ سُھر تر ایت گْرٹے ماں کن اَنت "موش" بیت ۔ ڈُ لگ ۔آرت ءَ آپ ماں کن اَنت ءُ گْراد اَنت کہ پہ لچینگ ءَ کار دنت ۔ ٢۔ مُشگ ءِ کار اک : مُشت ءُ موش ، چِل ءُ موش ۔
- **مُوشک :** (مُ وْ ش کْ) بے درمانیں ناڈراھی یے ، چہ مزن سالی ءَ نزوری یے کپیت یا دگہ ناڈراھی یے کہ مردم ءَ ھمے جاور ءَ بہ تریں ایت ۔ "پیری یک موشکے کیت پہ آمرد ءَ ، کم کنت واب ءُ لزت ءُ دَرد ءَ" ۔
- **موش گْراد :** (مُ وْ ش-گ رَادْ) موچ ءِ موش گْراد : رودُگے کہ آئی ءِ تہ ءَ موش گْراد ایت ۔موش گْراد کنگ : موش ءِ نیم ءَ جنگ ءُ گْرادگ ۔
- **موشننز :** (مُ وْ شَ نَ زْ) جمبرءِ سُبک سُبک ءَ شنزگ ، نودشننز یا نوشننز (پہ جمبرءُ ھورءَ گْوارگ ءِ گال اِنت ءُ پہ نودءَ شنزگ ءِ) "ھورماں گْوارگ اِنت نودماں شَنزگ اِنت ، مین ایت تَیْ گد ءُ بڈءِ چادرءَ" شنزگ شمورگ ، سھاتو

- موک : (مٔ ۆک) رھن گرتگیں مال یا چیزء دیم ءُ زرتگیں زرّ۔ موگگ ءِ پرمانگال بزان "بہ موک"۔
- موگگ : (مٔ ۆکَ گ) رھن گرتگیں مال یا چیزء دیم ءُ زرتگیں زرّتانی دیگ ءُ مال ءَ پدءَ زورگ۔ بازجاگہ ءَ بہ بھا زیرگ ءَ ھم گوش اَنت "مالیشی ءَ موک اِت نہ کنیں"
- موکل : (مٔ ۆکَ لْ) رضا، جازات، اجازت۔
- موکو : (مٔ ۆکُ ۆ) دراج ٹانگیں لوکے کہ تند بند ایت بلے اے بازیں زات اِنت لھتیں تند بند ایت، لھتیں زمین ءِ سرءَ لھتیں دیوالانی کُنگ ءَ کدوک بند ایت۔ آپی موکو ھم ھست۔ (بجار بُت)
- موکو : (م وک و) (ایلنگ، الزام، بھتام، ملنڈ) PPB,LWD;MOKHO: Outcry, accusation. (پریاد ءُ زاری، آہ ءُ زاری)
- مُول : (مُ ول لْ) بُنیاد، اَسل، بیھ۔ مُلّ، بھا، کیمت، اَمُل، گران بھا، مُوتیں تاواناں کشّ اِت ءُ کارءَ شنگن اِت (بازل)
- مولد : (مٔ ۆلِ دْ) زرّ زرتگیں جنیں کہ نوکر بیت، ٹینگ۔ بازجاگہ ءَ بہ مردین ءَ ھم گوشَس اَنت کہ ماں بلوچی ءَ وشّ نہ اِنت۔
- مولد ءِ مُنٹّ : (مٔ ۆلِ دْ ءِ مُ نْ ٹْ) سرشپ ءَ اول پاس ءَ کہ کروس بانگ دنت گوش اَنت "مولد ءِ مُنٹّ اِنت" بزاں ھمے وھد کہ سردارانی گُسّاں مولد نوکی چہ کارءَ گیش اَنت ءُ شام ءُ رُت ءِ شُشت ءُ شودءَ ھلاس کن اَنت۔

موکو

- مولم : (مٔ ۆلُ مْ) موسم، لوم، ھوا۔ زھریں گُٹّیل ءَ مولم نزیرایت وت کیت مئے سلام ءَ ۲۔ یات، ٹرانگ، زھیر، چاڑ۔
- مولو : (مٔ ۆلُ ۆ) یکدار یا بوجیگ ءِ پہ ساد مُشگ ءُ شودگ ءِ کار۔
- مولودیگ : (م ول و دَءَ گ) یکدار یا بوجیگ ءِ پہ ساد مُشگ ءُ پھک کنگ گوں آپ ءَ۔
- مولی : (مٔ ۆ۔ لِ یْ) بجار مُوری"
- مولی : (م ول ی) PPB,LWD;MOLI: Wanting, desiring.(cf. AR.MUWLA')
- مولی تاگر : (م وْ لِ یْ تَ اگ رْ) بوجیگ ءِ چہ پیرچوءَ جُل ءِ تھتگ۔
- موم : (مٔ ۆمْ) اسپیتیں چرپناکیں چیزے کہ چوبینگ ءِ نگنینک ءَ اِنت۔ گوش ءِ موم۔ روک کنگی موم بتّی۔ نرم
- مومان : (مٔ ۆمَ انْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت کہ چھبارءُ گھ ءِ نیم راہ ءَ اِنت۔
- موم کش : (مٔ ۆمْ۔کَ شْ شْ) ھما بندیگ کہ تاب داتگ اَنت ءُ موم کش اِنگ اَنت بزاں موم مُشتگ اَنت پہ مُھر ءُ مُھرکی ءِ ھاترءَ۔
- موم لاس : (مٔ ۆمْ۔ لَ اشْ) لاس ءِ زاتے۔

- مومن : (مُ وَ مِ نْ) نیگراهی رهبندءِ هما مُسلماں گوش اَنت که "قرآن"، "سُنّت"، ءُ شرعءِ پابند اَنت، بے آزاریں مردم۔
- مومنائی : (مُ وَ مَ نَ ا ئِ) درمائے که چه کوهاں درکیت گوں شیرءِ ورانت ءُ که نزدری ءِ بارت۔ ★
- مونت : (مُ وَ نْ تْ) ٹیکس، کود۔ بدیں رنگ ءَ جهری، مونتی، جهانسری۔
- مونجا : (مُ وَ نْ جَ ا) گمیگ، چه گماں بار۔
- موند : (مُ وَ نْ ڈْ) کاهے (هرِی) باز بُن جنت۔
- مونڈری : (مُ وَ نْ ڈَ رِ ئِ) لیچگ : کاهے (کوهی) که په "دارانو" شَرّ اِنت۔ شریں درد ءِ هم جوان اِنت۔ گوش اَنت که په مردی ءِ هم شَرّ اِنت
- مونَس : (مُ وَ نَ سْ) مونت، ٹیکس، کود۔
- مونِس : (مُ وَ نِ سْ) گموار، درداں شریدار۔
- موه : (مُ وَ هْ) دست پیسکی، بے دست گُٹّی، گیگ، وار۔ اِک : " من وتی کاراں انچوش دست گٹّاں که من ءَ دمانے ءَ په دگه کارے ءِ کنگ ءَ مُوه نه بیت " یاکه " پلانی وَ کس ءَ موه نه دنت " بزاں کس ءَ وار نه دنت۔
- مَهٔ¹ : (مَ هْ) ماه، ماه ءِ گونڈگال اک : ماهگل ءُ ماهگونگ ءِ بدل ءَ مهگل ءُ مهگونگ گوشگ ءُ نبیسگ بیت۔
- مَهٔ² : (مَ هْ) مَنه : دِلتنگ، کارے ءِ کنگ ءُ نه کنگ ءِ آزاتی یاوت مستری "مکن" ءِ چپ اک : اِے دیوان ءَ هرکس ءَ مه گپ جنت " یاکه " پلاں جاگه ءَ هرکس ءَ روگ ءَ مه اِنت " دومی رنگ ءَ چوش کار مرد بیت : " پلانی ءِ دیوان ءَ مه نه اِنت که کسے گپے په جنت " بزاں کس گپ جت نه کنت۔ اِے گال باز جاگه ءَ " مَنه " هم گوشگ بیت اک : " منه نه اِنت که کسے پلانی ءِ چیزاں دست بجنت "
- مُهٔ : (مُ هْ) مُوه ءِ گونڈ۔ بچار " موه " ۲۔ دیم بلے په بدیں رنگ ءَ، اک : " اوه پلانی ءِ مُهٔ ءُ سیندبات ! " یاکه " پلانی چُشیں مُهے نه اِنت "
- مهار : (مَ هَ ا رْ) هما سادگ آئی ءِ سے گوں اُشتر یا هر ءِ سرمساد ءَ بستگ ءُ دومی سر ءَ مردم دست ءَ کنت وت پیسر ءَ بیت ءُ هے اولاک ءَ گوں وت بارت بزاں مهار کنت۔ گوک، هر، اسپ ءَ هم مهار کن اَنت۔
- محبت : (مُ هَ بَ تْ) نامے۔ عربی محبّة ءِ بلوچی۔
- مَهْپیر : (مَ هْ پَ رْ) ماهپر، ملگور۔ شپ۔ سک سیاه۔ بے ماهیں شپ چوکه جمبر ءَ سیاه۔

PPB,LWD; MAHFAR: Woman's hear.

- مَهْپری : (مَ هْ پَ رِ ئِ) هما پری که چو ماه ءَ شرّنگ اِنت، شرّنگ۔ دوست ءَ گوش اَنت، ماهیں پری، مهرنگ۔
- مهپل : (مَ هْ پَ لْ) گندل گرتگیں اُشتر رهت یا پاکیڑه۔
- مُهت : (مُ هْ تْ) گهر ءِ نزیک ءَ شهرے۔
- مُهت : (مُ هْ تْ) اُمیت، اُمیت واری، اوست۔
- مهتاپ : (مَ هْ تَ اپْ) جنینی نامے۔ ماهکانی۔
- مهتاک : (مَ هْ تَ اکْ) ماهنامه Monthlypaper هما چاپ اِنتگیں وانگی که هرماه شنگ بیت۔

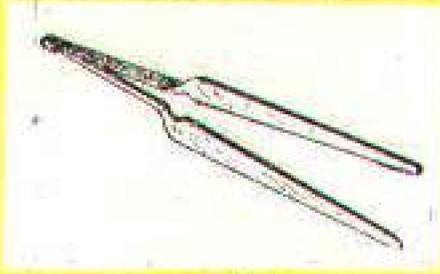
- **مِھتر** : (مِ ھْ تِ رْ) مَتر ۔ مزن ۔ نبی ، رسول
- **مَھتک** : (مَ ھْ تُ کْ) مھتاپ ءِ نیم نام۔
- **مِھتگ** : (مِ ھْ تَ گْ) میتگ ۔بازار کہ بازیں لوگے اودءَ بہ بیت ۔
- **مَھتل** : (مَ ھْ تَ لْ) کارے ءِ کنگءَ پہ یک نیمونےءَ دارگ ، ماماتگ لُوگ ، کوٹی (تازی : مُعَطَّل)
- **مَھتوس** : (مَ ھْ تْ وسْ) ھاکہ ماہ ءِ روژنائی آئی ءِ دیم ءَ گار بیت بزاں ماہ ءَ توس ایت۔شرتنگ، دوست ءِ گلاگال۔
- **مَھجان** : (مَ ھْ۔ جَ انْ) جنینی نامے، ماہ جان ۔
- **مَھدرور** : (مَ ھْ۔ دَرْ وَرْ) ماہ ءِ دَرْوَرْ بزاں چو کہ ماہ ءَ ، مھگونگ ۔
- **مَھدْروشم** : (مَ ھْ ۔ دْرْوْشْ مْ) ماہ ءِ دْروشم ،ماہ رنگ ، ماہ ءِ پیم ءَ ، مھگونگ ۔
- **مِھدی** : (مِ ھْ دِیْ) نامے ۔ ذِگریانی نیکراھی پیشوک
- **مَھدیم** : (مَ ھْ ۔ دِ ے مْ) ھاکہ دیم ئے چو ماہ ءَ اِنت ،مَھرُو ۔شترنگ ، مَھرنگ، دوست ءِ گلاگال۔ نامے ۔
- **مِھر** : (مِ ھْ رْ) دوستی ۔ مِھر دیگ : دوستی ءَ پدّراکنگ ۔ اُختر مِھر اِنت بزاں پہ لیڑہ ءَ اومان ئے گُرتگ ۔
- **مُھر** : (مُ ھْ رْ) بند، مُھکم۔ نام ءِ مُھر کہ جنگ بیت ۔ مونوگرام ۔
- **مِھراتون** : (مِ ھْ را تُ وْنْ) جنینی نامے۔
- **مِھران** : (مِ ھْ رانْ) مردینی نامے ۔
- **مھربان** : (مِ ھْ رْ۔بَ انْ) شتری کنوک ، چہ وتی شتری پہ کسے جُوانی کنوک ۔
- **مھربانی** : (مِ ھْ رَ بَ انِ یْ) جُوانی، شتری ۔ "احسان"
- **مُھربُن** : (مُ ھْ رْ۔ بُ نْ) ھما چیز کہ بُن ئے مُھر اِنت ۔
- **مُھربند** : (مُ ھْ رْ۔ بَ نْ دْ) بندے کہ آئی ءِ سرءَ گڑیال یا کہ کلیتّ اِش بستگ اَنت دومی سرءَ پُل ءِ لاڑ اِنت کہ چہ کوپگ ساں پُشت دَور دیگ بیت ۔
- **مِھرسر یا میھرسَر** : (مِ ھْ رْ۔سَ رْ) مزن ۔شوانگ۔ مالدار PPB,LWD;MEHR-SIR: Head herdsman
- **مِھرک** : (مِ ھْ رُکْ) نامے، ے "مشکت ءِ مِھرک تئ مُھبتاں گاراں" ۔
- **مُھرکم** : (مُ ھْ رْ۔کَ مْ) یا کہ (مُ ھْ رْ کُ مْ) چو کمبءَ سر بندءُ مُھرزاں سکّ مُھر(بلکیں مُھکم "ءِ گال چہ عربی "محکم"ءَ بِلا چہ بلوچی مُھرکم"ءَ اِنت)
- **مُھرگ** : (مُ ھْ رْگْ) سِنگ، ھڈّ، پلسٹک یا گوں دگہ انچیں چیزاں جوڑ کرتگیں کسانیں گردیں یا چو ھیک ءَ گِردیں چیزے کہ توک ءَ تُنگ اِنت ، کمایگءُ دست ءَ کنگ بیت ، مُھرگ دانگ ، مُھرگ دستونک ۔ ٹُپنگ ءِ مُھرگ کہ گوں نت انگءَ برابر کنگ بیت۔ Coral Beads
- **مھرم** : (مَ ھْ رَمْ) ھما نزیکیں شیادکہ جنین گوں آئی پردگ مہ کنت ۔ ھاکس کہ گوں آئی چندی راز چیر مہ بنت ،مردءُ جن یکّے دومی ءِ مھرم اَنت ۔ راز دار، رازداریں دوست (تازی : مَحْرَم)
- **مَھرو** : (مَ ھْ رُوْ) مھدیم ، مَھرنگ ۔
- **مھروان** : (مِ ھْ رْ۔ وَ انْ) مھربان ، مھردیوک + مھر ءِ درس دیوک ۔ ★

- مَھری : (مَ ھَ رِئ) جازی ءُ اُشتر۔
- مِھری : (مِ ھَ رِئ) مِھرگیگ ۔ جنینی نامے۔
- مُھری : (مُ ھَ رِئ) تگرد ءِ دانے۔ مُھکمی، مُھرکی۔
- مَھزب : (مَ ھَ زَبْ) گران ءُ سنگین، مُلوک، مڑا دار، ادب دار۔
- مِھسک : (مَ ھِ سْ کْ) ہُگسک۔
- مِھکَش : (مِ ھَ۔کَ شْ شْ) چوکہ ہگراز ءَ دو دپی آسنے کہ پہ میھ ءِ کشگ ءَ کار دنت۔
- مَھگ : (مَ ھَ گْ) ماھگ بیگ۔ گوات گرگ، چہ چیزے ءَ پُرّ بیگ۔ سیرلاپ بیگ، آباد بیگ۔
- مِھگ : (مِ ھَ گْ) میھ بیگ : ماں چیزے ءِ تہ ءَ دگہ ڈراجیں چیزے ءِ بھرے ہین روگ۔
- مُھگ : (مُ ھَ گْ) کسے ءِ دیم ءَ جنگ، کسے ءِ زُرد دیگ۔ باپاری یا دوستی ءِ نیموں ءَ کسے ءَ کم بھائیں چیزے پہ باز دیگ
- مَھگل : (مَ ھْ گُ لْ) ماھیں گُل، دوست ءِ ساڑا۔ بلوچی جنینی نامے، زھیر ءِ مھگل۔
- مھگنج : (مَ ھْ گَ نْ جْ) جنینی نامے۔
- مھگونگ : (مَ ھَ۔گْ وْنَ گْ) ماہ گونگ بزاں ماہ دیم۔
- مَھلاّ : (مَ ھَ لْ لَ ا) مَھالّہ، پگا، پہ وھد یا مَھلو، مھل، مھلو
- مَھلو : (مَ ھَ لْ وْ) مھل بچار "مَھلاّ"۔
- مِھلب : (مِ ھْ لَ بْ) وشیں بویے کہ جنیں کار مردئے کن اَنت گیشتر پہ بالوراں کار مرد کنگ بیت۔ بندر ءَ مُجگے ہوئے کرآئی ءِ بر ءِ مجگ ءَ ھم مھلب گُش اَنت۔ ایشی ءِ بر ءَ تنکیں کالگے پہ ایشی ءِ گڑگ ترندنہ اِنت، ایشی ءِ مجگ چہ زُنڈیں گندمی دانگے ءَ انگت کمیں پُرتر اِنت، ڈراج بُرّ اِنت ءُ چرپی ءُ ماں اِنت ایشی ءَ چوابیت ءُ سائَنت (باز مردم تاپ ایتی) گوریجانی بلوچستان ءَ باز بیت۔ باز مردم وارتے۔
- مُھلت : (مُ ھْ لَ تْ) پہ کارے ءِ کنگ ءَ کسے ءِ شُمار کرتگیں ءُ داتگیں وھد۔ موہ، وار، گیگ۔
- مھلنج : (مَ ھْ۔لِ نْ جْ) بچار "مھلیج"، بچار "ماھلنج"
- مھلوک : (مَ ھْ لُ وْکْ) ھرکس ءُ ناکس، مردم (تازی: مخلوق)
- مھلیج : (مَ ھْ لِ یْ نْ جْ خْ) شرزنگ، مھرنگ، پہ دوست ءَ گلاگال۔
- مھمان : (مِ ھْ مَ انْ) مردمے کہ کسے ءِ گس ءَ پہ ورگ ءَ لوٹگ بیت یا کسے کہ چہ دگہ ملکے ءَ کیت ءُ یکّے ءِ گس ءَ دار ایت۔
- مھماندار : (مِ ھْ مَ انْ ۔ دَ ا زْ) ھاکس کہ آئی ءِ گور ءَ مھمان دار اَنت۔ مھمانداریں مردم، مھمان نواز
- مِھمیز : (مِ ھْ مِ یْ زْ) گڑی۔
- مَھنا : (مَ ھْ نَ ا) بچار "مگنا"
- مھناز : (مَ ھْ نَ ازْ) بچار "ماھناز"
- مَھنک : (مَ ھْ نُ کْ) جنینی نامے "مھنار" مھدیم ماھاتون، ماھان یا ماھین ءِ نیم نام۔
- مھیری : (مَ ھِ ے رِئ) چہ مندءَ پہ رودرآتک یک جاگھے کہ چاتے ھست۔ نامے ۲۔ مالداریں جنین دکہ پہ گوھرءَ

کارمرد بیتگ) PPB,LWD; MAHĒRĪ

- مئی : (مِ ءِ ئی) بچار "مئے"
- مئے : (مَ ئے) گپ جنوک بازانت۔ گوشس انت "اے مئے گس اِنت" پہ بیکے ءِ "منی"۔ مئیگ، مئی۔
- مئیت : (مَ ئے ت) آیک مردمے "معیت" بزاں آیگ ءِ کارءَ مہ کنت، "بئیت" ءِ چپّ۔
- مئیگ : (مِ ءِ ئی گ) بچار "مئے"
- مئیگ : (مَ ءِ ے گ) بچار "مئے"
- مے : (مَ ئے) "منی" ءِ باز، پہ باز گشوکاں کارمرد بیت، مئے۔
- میا : (مَ یا) "آیگ" ءِ مکن گال بزاں آیگ ءِ کارءَ مکن بیاءِ چپ۔
- مِیا : (مِ ئی-یا) پکیر، پنڈوک - مردینی نامے۔
- میار : (مَ یا ر) گناہ "منی میار چے اِنت" یا "من چے میار کنگ" بزاں چے گناہ کنگ۔ ۲- باھوٹ سے مردمیارءَ ماں چادرءَ بندانت۔ ۳- تَچّ، تَچّ ءُ میار اک : مھانے پہ شتری ورگ مہ وارت گوش انت : "لوگ تئی وتیگ اِنت میار مکن" یا کسے ءِ گورءَ چیزے ءِ لوٹگ ءَ میار کنگ بزاں لج کنگ۔ ۴- "آرگ" ءِ مکن گال، بیارءِ چپ۔ نامے۔
- میاربار : (مَ یا ر- با ر) چہ میارءَ بار، گناہ گار۔
- میاربند : (مَ یا ر- بَ نْ دْ) میار بوتگیں، کسے ءِ میار بوتگیں، میار بندی؛ میارلوگ اک : شہداد "الھار ءِ گورءَ پہ میار بندی شتگ" بزاں "شہداد شتگ الھار ءِ گورءَ کہ آوتی میارے بکنت" کسے ءِ گورءَ پہ میاربندی روگ بزاں پہ میار بیگ ءَ روگ ءُ وت ءَ آئی ءِ میار کنگ۔
- میارجل : (مَ یا ر- جَ لْ لْ) ھما کس کہ آئی ءِ گورءَ میار کاینت ءُ جل انت، ھما مردم کہ آئی ءَ میار دارگ ءِ جل بزاں برداشت ھست۔
- میاردار : (مَ یا ر- دا ر) گناہ گار۔ ھماکہ میار دار اِیت۔
- میاریگ : (مَ یا رِ ئی گ) ھماکہ آئی ءِ سرءَ میار ایر بہ بیت، گنہگار۔
- مْیان : (مْ یا ن) مْیانجی، درمیان، نْیام۔ سرین، سرین ءِ بارگیں بھر "کمان مْیان"۔
- مْیاناتاکی : (مْ یا ن تا کِ ئی) ناں ستریں ءُ نیکہ کستریں توکی۔ نْیامتاکی۔
- مْیانجی : (مْ یا ن- جِ ئی) توک ءَ توک، درمیان ءَ۔ نْیامجی۔
- مْیانجیں : (مْ یا ن - جِ ئی ن) بچار "مْیانجی"
- میانگ : (مِ یا نگ) مْیانجی، درمیان ۲- جنگ ءِ مکامے۔
- مْیانی : (مْ یا نِ ئی) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- میاؤ : (مْ یا ءُ وْ) پشی ءِ توار۔

- **میبالو :** (مِ ےٗ بَ ال وْ) بچار میس بالو ۔
- **مَیّت :** (مَ یْ ۔ یَ تْ) لاش ، لاشو ۔ مُرتگیں مردم ءِ کُنٹ یا جون ۔
- **میتا :** (مِ ے تَا) مُنشی ، کار دار ، کلرک ۔ ★
- **میتاپ :** (مِ یْ تْ تَ اپْ) پُراھیں مزنیں زمین کہ آئیءَ آپ بازمان بہ بیت ۔ شورہ زمین ءَ ھم گوْشن اَنت ۔ اے زمین ءَ توری کِشار مان بہ بیت کہ مہ بیت بلے پُچ بہ بیت ۔ کشار جاھے بیت جاھے نہ بیت بلے پُچ بیت ۔ مند ءِ یک موزئیے ۔
- **مِیتر :** (م یْ تَ رْ) مُچے کہ کلوٹ ءُ زرد اَنت ۔
- **میتگ :** (مِ ے تْ گْ) ھمودءَ کہ باز لوگ یکجا بہ بنت ، مِھتگ ۔
- **میتی :** (م ے تِ یْ) نازُشتی کاھگے ۔
- **میتین :** (مَ ےٗ تِ یْ نْ) ھیب : ڈْراجیں آسنے کہ یک سرے ٹُپ اِتگ پہ کَل جنگءَ کارمردبیت (بچارُت)
- **میٹ :** (مِ ےٗ ٹْ) گلے کہ باز تُرند ، ساپ ءُ لَشہ اِنت کہ گوں الشیءَ سر شود اَنت ءُ باز جنین الشیءِ وارت ھاگی ءَ یا پُچ اَنت ءُ ۔
- **مِیچل :** (مِ یْ چْ پَ لْ) سکّ پُلّ اِتگین ءُ تَرّین ۔

میدکش

میتین

- **مِیچلگ :** (م یْ چْ چَ لْ گْ) سکّ پُلگ ءُ تربیگ ۔
- **مِیچلینگ :** (م یْ چْ چَ لِ ےٗ نَ گْ) دگرے ءَ میچل کنگ بزاں گوں آپ یا آبیں چیزے ءَ سکّ پُلینگ یا ترکنگ ۔
- **میچی :** (مِ یْ چِ یْ) "ھمے چیز" ءِ پُرشگال اِنت کہ گپّ ءِ تہ ءَ کارمرد بیت بزاں "پلاں چیز" ھَمچی ۔
- **میچینگ :** (مِ ے چِ ےٗ نَ گْ) چہ وتی گُور یا گودانان شیر دیگ ۔ بھارمیچ : ھورے کہ بھار ءِ موسم ءَ بیت ۔
- **مید :** (مِ ےٗ دْ) ھما مردم کہ دریا ءِ ھزمت کن اَنت اک : ماھیگ گِروک ، بوجیگاں یا کمیلاں سات جنوک ۔
- **مید :** (م یْ دْ) مُود ، ڈْراجیں پُٹ کہ مردم ءِ سرءَ پر اَنت ۔ پس ءِ مید ، الپس ءِ دُمب ءِ مید ۔
- **مِیدّ :** (مِ یْ دْ دْ) مِید ، مُود ، مُودّ ۲ ۔ (پنجگوری) سیخ ءُ کباب ءَ گوْشن اَنت ۔
- **مَیدان :** (مَ ےٗ دَا نْ) پِٹّ ، وَڈّ ، جنگجاہ ، ڈْرَک ، گُروھتاچ ، میدانے راہ بزاں ھنچو راہ کہ یک میدانے ڈْراجی ءَ بئیت ۔
- **مِیدکش :** (مِ یْ دْ + کَ شْ شْ) چہ آسن یا نُگرہ جوڑ کُرتگیں کسانیں اُزبابے کہ مید کشگ ءَ کاردنت ۔ (بچارُت)
- **میدل :** (مِ ے دَ لْ) مردینی نامے ۔

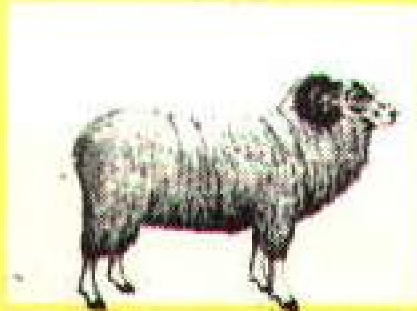
- میدہ : (مَ ے دَہْ) سگّیں اُورت ءُ جْوانیں آرتے۔
- میدی : (مِ ئی دِئی) دریاوَردی، میدءِ کار
- میدی زئی : (مِ ئی دِئی۔زَءِ ئی) بلوچانی یک ٹَکّءِ نام اِنت۔
- میدیگ : (مِ ئی دِ ئی گ) مُشّیگ (بچار بُت)
- میر : (مِ ئی رْ) جْوانیں سراوشتاتیں مردم۔ بلوچانی یک ٹکّءِ نام اِنت۔
- میرآباد : (مِ ئی رْ۔آ بَ اذْ) ماں بلوچستانءَ اے نامءِ میتگ ءُ شہرءُ کلگ بازاَنت۔ پنجگورءَ، کیچءَ ءُ دگہ جاگھاں ھست۔ میرءِ میتگ، میرءِ بازار، میرءِ کلگ۔
- میراٹ : (مِ ئے رَاٹْ) بچار "مورامنٹ"
- میراس : (مِ ئی رَاسْ) مالے کہ چہ پت ءُ پیرکاں رس اِنگ۔
- میران : (مِ ئی رَانْ) ناٹ + ھما ساھدار کہ مرگ ءَ مرءُ اَست نیران ءِ چپ اک : مرگ ءُ میران + "میر" ءِ باذ "میراں"★
- میربازار : (مِ ئی رْ۔بَ ازارْ) دشتیاریءَ میتگے کہ جیسپ زئی ءَ بُرزتر اَنت۔

میدیگ

- میرجت : (مِ ئی رْ۔جَ تْ) بلوچانی ٹکّےءِ نام اِنت۔
- میرُک : (مَ ئے رُکْ) میرمءِ دوسنام۔ عزّت اللہ ءِ دوستءِ نام کہ "مِھرک" ھم گوشگ بیت۔
- میرک : (مِ ئی رَکْ) بچار "مورک"
- میرہ : (مِ ئی رَہْ) گوکءِ بُچّہ، اُشترءِ بُوچہ کہ آئیءِ دپءَ بندکنت کہ مہ وارت۔
- میری : (مِ ئی رِئی) کلات ۲۔ تَچءِ ھابھر کہ لُٹّءُ مُشت اَنت۔ ۳۔ ماھیگءَ کہ بُرّاَنت قوکءِ ھڈّءِ دوئیں کشانی گوشتاں پتّیءَ بُرّاَنت ھڈّءِ جندپتّیءَ سرکیت ۴۔مستری، کماشی۔
- میڑ : (مِ ئے ڑْ) دوچارکپگ، ڈیکّ ڈیگ، ڈیک ورگ۔ جنگ ءُ مڑ۔ مُچّی۔ دیوان۔
- میڑہ : (مِ ئے ڑَہْ) مُچّی یکجاہ بیگ۔ مُچّی میڑی۔
- میڑینگ : (مِ ئے ڑِئے نَ گْ) جنگ دیگ، ڈیکّ وارینگ، دوچار گیجگ۔
- میڑینوک : (مِ ئے ڑِئے نُ وْکْ) جنگ دلوک۔

- **میز** : (مِ ے ز) میزگ ءِ پرمانگال بزاں پہ میز، مس بکن۔
- **میزان** : (مِ ے ز ا ن) میزگ ءِ لوگ، میزگ ءِ تہ ءَ۔ ★
- **مِیزّان** : (مِ ی ز زَ ا ن) آھستہ، وش وش، وشّے وشّے، مدان۔
- **مَیزر** : (مَ ے زَ ر) آباد، سبزءُ آباد، مَیزریں گٹّ، میزریں ماتکوہ۔
- **میزگ** : (مِ ے زَ گ) مس کنگ بزاں چہ ساھین ءَ زرد چیّیں آپانی چہ سوءِ راہ ءَ ریچگ، آبدست کنگ، مثک یادگہ انچیں چیزے کہ ٹُنگ بہ بیت ءُ آپ چہ ھمے رنگ ءَ دَر بیا اَنت۔ چہ کسانیں ٹپّے ءَ ھون بارگ بارگ ءُ ترُند درکیت کہ چو کہ ٹرندیں مس ءَ درکیت۔ پھ : ممو ص ۱۱۱ (میزتین) کا سے رہ
- **میزوک** : (مِ ے زُ و ک) ھما کہ میزائیت، مس کنوک۔ گونڈارے کہ کُوھنیں تگردانی چنلانی چیر ءَ بیت ءِ میزوک مٹرینگ ءِ بے پکاراں گُشگ بیت۔
- **میژ** : (مِ ے ژ) بچار "میش"
- **میژمُرگ** : (مِ ے ژ۔ مُ رَ گ) بچار "میش مُرگ"

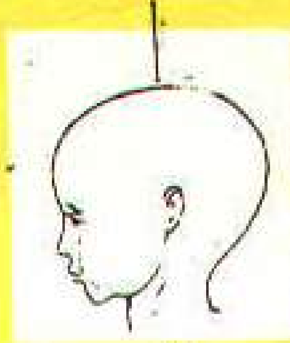
میش

- **میژنائی** : (مِ ے ژ نَ ا ئی) میشنائی : درمانکا ھے۔
- **میس بالو** : (مِ ے س۔ بَ ا لُ و) ٹیچے کہ کلونٹ ءُ دراج دانگ ءُ زرد انگ بیت۔
- **میسپُل** : (مِ ے س۔ پُ ل ل) میسک ءِ سول ءِ پُل ءِ موسم : موسمے کہ ھمے مدّت ءَ میسک پُلّ بیت۔ میسک ءِ پُل۔
- **میسک** : (مِ ے س ک) سَولے کہ چہ الیشی بہ جان شودگ ءُ پٹک جوڑ کن اَنت۔ دُوزات اِنت اسپیت ءُ سیاہ۔ "پلانی جو ھشیں میسکے نہ اِنت کہ دیم ءَ دربیارایت"؟
- **میسکپُل** : (مِ ے س ک۔ پُ ل ل) میسک ءِ پُل بچار "میسپُل"
- **میسّ کشگ** : (مِ ی س۔ کَ ش۔ شَ گ) تر ءُ بوگ، میستگ۔ ★
- **میستگ** : (مِ ی س س گ) گد، پوست یادگہ انچیں چیزے ءِ چہ آپ یا آپینکیں چیزے ءِ میس کشگ ءُ تر بُوگ۔ ★
- **میسینگ** : (مِ ی س سِ ے ن گ) گد، پوست یادگہ انچیں چیزے ءِ چہ آپ یا آپینکے ءِ تہ ءَ مان کنگ کہ تر بہ بیت۔ ★
- **میش** : (مِ ے ش) اِسپے پس ءِ تواھیں مادگ، گرانڈ ءِ مادگ۔ (بچار "پت") پاکاس ءِ زات ءِ ماھیگے۔

- **میشّت :** (مِ ئی شْ شْ تْ) زمین ءِ ٹُکّرے کہ پہ کسے ءَ دیگ بیت کہ کِش اِیت ءُ دھل ءَ .
- **میشگاہ :** (مِ ےْ شْ -گَاہْ) کاھے .
- **میش مُرگ :** (مِ ےْ شْ مُ رْگْ) مزنیں دریائی مُرگے . ایشی ءِ ڈراجیں چُنب ءِ چیرءَ گُتّی یے کہ ھمیشی ءِ تہ ءَ وتی شکار کرتگیں کسانیں ماھیگاں جاگہ دنت . (بجار بُت) ✪
- **میش وار :** (مِ ےْ شْ -وَارْ) میزوار : اِستارے ءِ نام اِنت کہ بیگاہ ءَ روبرکت ءُ چہ دُرستاں پیسر گندگ بیت . سکّ ترپ اِیت .
- **میکّ :** (مِ ئی کْ کْ) سرءِ کانٹ میکّ ءِ سرءَ کنگ ءُ جنگ . دِبزی ءِ ھدّ ، گُگُرءِ میکّ . (بجار بُت)

۲- مجولی لیب ءُ کہ مجول لِکّ اوشت اِیت .

- **مَیل :** (مَ ےْ لْ) لوٹگ ، تُوشْ ، تب . دل ءِ پہ چیزے میل بوگ بزاں لوٹگ . دل ءِ مَیل ءَ : دل ءِ توش ءَ ، دل ءِ تب ءَ . لاپ ءِ رِچگ ءِ میل بوگ .

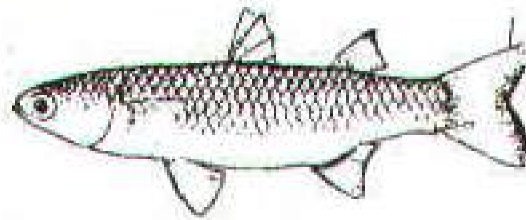
مِیکّ

میش مُرگ

- **میل :** (مِ ی لْ) ۱۷۶۰ گُورءِ ڈراجی یا ۸۸۰ گُوازءِ ڈراجی .
- **[illegible]ل :** (مِ ےْ لْ) اِنجلی مزنیں گُراب .
- **[illegible] :** (مِ ےْ لِ کِ نْ) زیراپ ءِ وادرو ءِ تہ ءَ کہ تھتگ ایرکنگ بیت ایشی ءَ میلکی گُوش اَنت ، اِے مُنگیجی تھتگ اَنت .
- **[illegible]** (مِ ئی لْ لْ) ھماکُل کہ تگیں دارکہ "دام" ءِ سرگوں آئی ءَ پتایگ بیت . بازاری لیب ءُ کشّس اِنگیں کِشکانی نام . [illegible] پتایگ ءُ بندگ یا دارگ . میلّ بوگ یا بیگ : مڑگ .
- **[illegible] :** (مِ ئی لْ لْ) بارگیں ڈراجیں نَل ، تُپنگ ءِ نَل . دریاءِ ھماتاب کہ کمان بیت .
- **میلانک :** (مِ ےْ لَ اَنْ کْ) یا میھلانک : میھ بیگ ءُ اوشتگ ءِ گُش اَنت . اوشتوک . لِکّ پاد . لِکّ . ★
- **[illegible] :** (مَ ےْ مْ) گُرشت . گِندگ ءِ جند ، گِندشت .
- **[illegible] :** (مِ ےْ مِ ی چْ) ھُشکیں انگور ، کِشمش .
- **مین :** (مِ ےْ نْ) زرکیں چیزے ءِ تہ ءَ ایروگ . مین بوگ : گھگ . تلک مین اِنت بزاں ڈکّ اِنت . سرءِ مین : ماز و گیشتر سرءِ تاس ءِ مین .

- **مِیّن :** (مَ یْ ۔ یِنْ) مُکرّر۔
- **مینا :** (مَ ئے نَ ا) چیزے ھم بہ بیت کہ ھر چیزءَ مین بکنت ۔ بنّس ءِ کمتیں ھَور یادگر پڑ پڑّیں ھَور ۔
- **میناب :** (مِ یْ نَ ابْ) یاکہ میناب : بلوچستان ءِ ھوائیں بندرے کہ بندر آزات ءِ روودراتگءَ اِنت ۔
- **مینان :** (مِ ے ۔ نانْ) روبرکتی بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ★
- **مینائیں ھور :** (مَ ے ۔ نا ۔ ءِ ے نْ + ھَ وْرْ) ھما ھور کہ بگوار اِیت ءُ بگوار اِیت ، مزنیں ھور ، بازگواروکیں ھور ۔ لَش ءِ کمتیں ھورءَ ھم گوش اَنت ۔
- **مینگی :** (م ے ۔ نْ ۔ کِ ۔ یْ) ھما درمان کاہ یا تھلگ کہ مین اَنت اِش ءُ آپان اِش ورانت ۔ اِک : گرد ر ۔ از بوتک پُر دگہ ۔ ★
- **مینگ :** (مِ ے ۔ نگْ) چیزے ءَ لھم کنگ ءِ ھاترءَ آپاں کنگ ۔ میسک مینگ ، ھتی مینگ ، ہَگل مینگ ، درمان مینگ ماں لھے چیزے پُٹڑگ ۔
- **مینگ :** (مِ یْ نْ گْ) ماھیگے ۔ مرلو ءِ زات اِنت بلے چہ مربوءَ مسراِت ، کد : ۲۵ س م دان ۳۰ س م ۔ (بچار ئبت)

مینگ

- **مینگل :** (مِ ے نْ ۔ گَ لْ) بروھیانی ٹکّے ۔
- **میوار :** (مِ ے ۔ وَ ارْ) میشانی گواال
- **میوہ :** (مِ ے ۔ وَ ہْ) نیبگ
- **میھ :** (مِ ے ھْ) کیلا + مزنیں چونک + آسن ءِ زنڈیں رشپ کہ یک سرے تُوسک ءُ یک سرے ءَ ٹپّے پہ اِنت ۔

ن

- **ن** : (نَ و ںْ) بلوچی ءِ بیستمی آب۔
- **نا** : (نَ ا) اتا اِتاں، نہ، ہو، ءِ چپ۔
- **ناباور** : (نَ ا۔ بَ ا۔ وَرْ) هماکس کہ دگہ کسّی هبراں باور نہ کنت۔ ★
- **نابکار** : (نَ ا۔ بَ۔ کَ ارْ) بے پکار، بے سیت، شُوم۔ ★
- **نابرابر** : (نَ ا۔ بَ۔ رَا۔ بَ رْ) هماکہ برابر نہ اِنت، ناساز، ناجوڑ، هما جاگہ کہ هملسون نہ اِنت۔ ★
- **نابزانت** : (نَ ا۔ بِ زَ ا ن ثْ) ناسرپد، نادان۔
- **نابود** : (نَ ا۔ بُ و دْ) بے بُود، بے نَپ، بے پائدگ، بے سیت۔
- **ناپات** : (نَ ا۔ پَ ا ثْ) ناءِ پات۔
- **ناپاک** : (نَ ا۔ پَ ا کْ) هماکہ پاک نہ اِنت، پلیت۔ ★
- **ناپگ** : (نَ ا۔ پَ گْ) وڈا جیں رَگے کہ چُک پیداگ بیت گوں آئی ءِ لاپ ءَ پچ اِنگ بُرا اَنت ءُ الیشی ءِ جاگہ ءَ رند ءَ کُنڈے پشت کپ ایت، هم ناپگ گوْش اَنت ءُ، بلوچ گوْش اَنت چُک ءِ بُراِنگیں ناپگ ءَ اُشتر ءِ گوْش ءَ بدے کہ چُک هوشمند بیت، پچ ءِ گرگ ءِ دینت ءُ کہ مردهد سبز اِنت، پچ ءِ بُن ءَ کَل ءُ کن اَنت کہ پچ ءِ زند دراج اِنت، بت: مال پچ ءِ چُک پچ۔
- **ناپھل** : (نَ ا۔ پِ هَ لْ) حرام، نہ بکشِ اِنگیں، درگوز نہ کنگیں۔
- **ناتاهیر** : (نَ ا۔ تَ ا۔ هِ ی رْ) بچار، "تاهیر"۔
- **ناتپاک** : (نَ ا۔ تِ۔ پَ ا کْ) هماکہ تپاک نہ اَنت، هماکہ هم پت نہ اَنت، هماکہ وت پہ وت نہ سیل اَنت۔ ★
- **ناترس** : (نَ ا۔ تَ رْ سْ) زالم، هماکہ چہ هُدا ءَ نہ ترُس ایت۔ ★
- **ناتوام** : (نَ ا۔ تَ وَ ا مْ) هماکہ سرجم نہ اِنت۔
- **ناتوان** : (نَ ا۔ تَ وَ ا نْ) بے زور، نزور، بے وس، بے جوازت، بے واک۔
- **ناٹک** : (نَ ا۔ ٹِ کْ) سینما کہ آئی ءِ تہ ءَ تامُرپیشدارگ بیت یا کہ تهیٹر کہ مردمانی جند آئی ءِ تہ ءَ لیب کن اَنت۔ (۲) مسکرا بازیں مردم ءَ

ہم گُوشں اَنت۔

- **ناچ** : (ن ا چ) سُھبت۔
- **ناچار** : (نَ ا+چَ ا ڑ) لاچار، بے وس، بزگ۔
- **ناچو** : (نَ ا+چَ ؤ) ناچ سُوک۔
- **ناد** : (نَ ا ڈ) ، ناوگ ، ءِ پرمانگاں
- **نادان** : (نَ ا+دَ ا ڽ) نابزانت، ناسرپد۔
- **نادر** : (نَ ا+دَ ڑ) بے دَر، ھامردم کہ وار ءِ بزّ کارانت ءُ کسے پہ آئیءَ نیست، لاچار، بے وس۔
- **ناڈراہ** : (نَ ا+ڈ۔رَ ا ہ) کسے ڈراہ نہ اِنت کہ وشّ ءُ جوڑ نہ اِنت بیماریں مردم، ناڈرھجاہ : ھسپتال، ھادرمانچا کہ اود ءَ ناڈراہ پہ درمان دارگ ءُ واپینگ بنت۔
- **ناڈراھجاہ** : (نَ ا۔ڈ۔رَ ا ہ+جَ ا ہ) بچار "ناڈرھجا" . Hospital bed. ھا تھت کہ ناڈرھجاھاں ناڈراہ ءَ آئی ءِ سرءَ
- **ناڈرہ تھت** : (نَ ا۔ڈ رَ ہ+تَ ہ ث) واپین اَنت۔
- **ناڈرھجا** : (نَ ا+ڈرَ ہ+جَ ا) ناڈراھانی پہ درمان دارگ ءِ ھاتر ءَ واپینگ ءِ جاگہ۔
- **ناڈرھجان** : (نَ ا+ڈرَ ہ+جَ ا ڽ) ھامردم کہ ھروھد ناڈراہ اِنت۔
- **ناڈرھجاہ** : (نَ ا+ڈرہ+جَ ا ہ) بچار ناڈرھجا۔
- **نادگ** : (نَ ا دَ گ) ناسگ، بوجیگ یا کدار ءِ نادگ : بوجیگ ءِ چپ آپ ءَ کشگ ءِ سیاکنگ۔
- **نادلکشی** : (نَ ا+دِ ڵ+کَ ش۔شِ ی) پہ دل نہ کشی، پہ بے ھدونا کی، پہ ناکامی۔
- **نادوک** : (نَ ا۔دُو کث) بچار "ناھک"
- **نادینگ** : (نَ ا۔دِ ےَ۔ں گ) کسے ءَ ندینگ، وارے یا آسنے ءِ جاگہے انچو ش ایرگنگ کہ مہ سُرایت۔
- **نار** : (نَ ا ڑ) ڈرچک یا ولّ ءِ بر کہ نوکی پُل ءِ بُن ءَ گُٹگ جنت۔ پہ تیچگ ءَ ھم گُوشگ بیت۔ (۲) ناڑ، ولّ ءِ بزّگ۔
- **ناراست** : (نَ ا+رَ ا ں ث) چوٹ، چنگ، وھل۔
- **نارشت** : (نَ ا ڑ شِ ث) گوشت یا ماھیگ یا کاھکے ءِ گراڈگ کہ آئی ءِ تہ ءَ آپ ھم مان بہ بیت۔ ھے آپ "نارشت" اَنت۔
- **نارگ** : (نَ ا۔رَ گ) آھستہ پریات کنگ۔
- **نارنج** : (نَ ا رِ ں ج) نیمگے، لیموے۔
- **نارند** : (نَ ا+رَ ں ڈ) بے رند، بے پد، رَدیں، گَندگ، نارندیں کار، گَندگیں کار۔
- **ناروا** : (نَ ا+رَ وَ ا) بے رھبندیں مردم، بے راھیں مردم، گُنھکاریں مردم، رَد کار، بدکردار۔
- **نارینگ** : (نَ ا+رِ ےَ۔ں گ) بچار، نارگ۔
- **ناڑ** : (نَ ا ڑ) لاڈ : پُل ءِ لاڑ یا پُلّ ءِ ناڑ : گرمگ یا گروسگ دار دو کلی ، انگ : Bud) سیھک، چہ پُل ءَ رندکہ نوکی بر پُل ءِ بُن ءَ

گنگ جنت۔ نار۔

- **ناز :** (نَ اژ) سِلی، نازگر: نازگریں ٹِچک یا جنیں، لاژک، پُلی پوزی۔
- **نازاتون :** (نَ ا۔ ز ا ۔ تُ و نْ) جنینی نامے۔
- **نازاک :** (نَ ا۔ ز اکْ) سکّیں نازگریں، نازاکیں، نازینکیں۔ نازرکیں، پہ نازرُستگیں۔
- **نازبانک :** (نَ ا زْ ب انْ کْ) جنینی نامے۔
- **نازبانو :** (نَ ا زْ ب انْ وْ) جنینی نامے۔
- **نازبو :** (نَ ا زْ بُ وْ) ریحان۔
- **نازبی بی :** (نَ ا زْ ب ی ب ی) جنینی نامے۔
- **نازرک :** (ن ا زُ رکْ) تنک ءُ بارگ، حامیز کرتر ند ءُ اسکت نہ انت۔
- **نازک :** (نَ ا۔ زُ ک) جنینی نامے۔ سید حاشمی ءِ وانگی "نازک"، بلوچی ءِ اولی ناول، شنگکار: ندکار چاپ شنگ کراچی بنگیجی چاپ ۱۹۷۲ ★
- **نازگر :** (نَ ا زْ گ رْ) لاژک، پُلی پوزی، نازگل، نازگریں ٹِچک یا جنیں۔
- **نازگل :** (نَ ا زْ۔ گ لْ) بچاز نازگر۔
- **نازگل :** (نَ ا زْ گُ لْ) جنینی نامے۔
- **نازم تبکی :** (نَ ا زْ م تْ۔ ب کْ۔ کِ ی) بچے کہ دانگ ئے زرد انت، تری ءُ حشکی مردوئیں رنگ ءُ دِش انت۔
- **نازی :** (نَ ا۔ زِ ی) نازآتون یا نازبی بی ءِ نیم نام۔
- **نازینک :** (ن ا زْ ے نْ کْ) لچہ ءُ رنگے کہ پہ زیبل بانزیا سالونک ءِ گورشگ بیت۔ نازینکیں مردم۔
- **نازینگ :** (ن ا۔ زِ ے۔ نْ گْ) نازینک جنگ، ساڑاھگ، گلاھگ۔ ★
- **ناس :** (نَ ا سْ) بُنیاد، بیھ (م) ناسی رنگیں چیزے کہ آرت ءِ بیم ءُ انت، پوزءُ کن آنت ئے، دپ ءُ ھم کن انت ئے۔ ھر کسے ءِ کہ ھیل نہ کرتگ چشین ایت ئے۔
- **ناس :** (نَ ا سْ) ایب، کچہ، نزوری، نابودی، بیت: "ناس چہ باسکاں انت کمان تیرءُ بارت، ترا چہ ناس انت۔ ناس گیر: ایب گیر، کچہ چین، ناس گیری: کچہ چینی، ایبگیری۔
- **ناس :** (نَ ا سْ) شپشک، گونتاک ءِ رنگ، زانتگیں ناس آنت ءُ ایشاں ماں رنگاں پہ تیچ ءُ حاترءُ ماں کن انت۔
- **ناسانز :** (نَ ا۔ سا نْ زْ) ناجوڑ۔ نابرابر۔ ★
- **ناسرپد :** (نَ ا۔ سَ رْ۔ پَ دْ) نازانت، بے زانت، جاھل، ناسھی۔ ★
- **ناسگ :** (نَ ا سْ گْ) بوجیگ یکدار ءُ ناسگ بزاں بُرزءُ کشگ ءُ چل ءُ موشن کنگ ءُ پہ تیاگ ءِ جریدہ کنگ۔
- **ناسوار :** (نَ ا۔ سْ۔ وَ ا رْ) ھما کہ سواری ءِ زبر نہ انت، ھما کہ بلدیں سوارے نہ انت۔ ★
- **ناسور :** (نَ ا۔ سُ و رْ) خوشنکیں ریش۔ ★
- **ناسھی :** (نَ ا۔ سَ ھِ ی) ھما کہ سھی نہ انت، نازانت، ناسرپد۔ ★
- **ناسی :** (نَ ا۔ سِ ی) ناس رنگ۔ ★

- **ناسینگ**: (نَ ا۔ سِ ے۔ نَ گْ) نسینگ، بے سوب کنگ، پْرُوش دیگ،
  ہپت برءُ ناسینگ تیٖ بالاد۔ من ترا آھوے نہ کُت پوشیں (رندلاشار) ★
- **ناش**: (نَ اشْ) ناشں ءِ استار (ھپتیں ناش)
- **ناشر**: (نَ اشَ رْ) شیتانیں مردم، پتنہ، پلینڈ، دُزّ، بدکار۔
- **ناشی**: (نَ اشِ ی) گْواتے کہ ایشی ءَ گوریچ ھم گْوش انت کہ چہ گوریچان کیت۔
- **ناکام**: (نَ اکَ ا مْ) نادر، بے وس۔
- **ناکن**: (نَ اکُ نْ) پیچ، لنگکانی سربُر ءِ تنکیں ھڈّ ناھُن۔
- **ناکنپاچ**: (نَ ا۔ کُ نْ۔ پَ ا چْ) کرے۔
- **ناکن چن**: (نَ اکُ نْ + چِ نْ) ھما اَزباب کہ گوں آئی ءَ ناکُن یا پیچ چن انت یا گْڈّ انت۔
- **ناکو**: (نَ اکُ وْ) پت ءِ برات، مات ءِ برات، ایستو، (ناکوزھت: ناکو ءِ چُک) ناکوگ۔
- **ناکوزتک**: (نَ ا۔ کُ وْ + زَ تْ کْ) ناکوزھت: ناکو ءِ چُک۔ ناکوزھگ۔

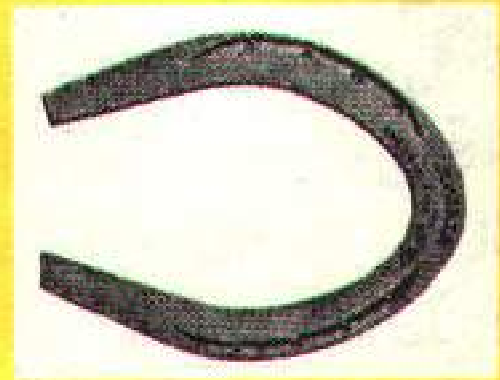

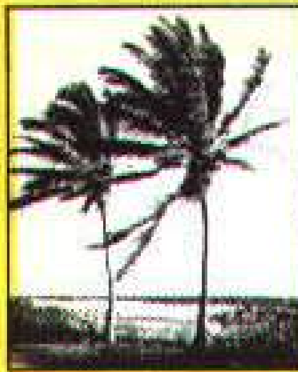
- **ناکوزھت**: (نَ ا۔ کُ وْ + زَ ھْ تْ) بچار "ناکوزتک"
- **ناکوزھگ**: (نَ ا۔ کُ وْ۔ زَ ھْ گْ) بچار "ناکوزتک"
- **ناکوگ**: (نَ اکُ وگْ) بچار، ناکو۔
- **ناکہ**: (نَ ا۔ کَ ہْ) سْرُوپ ءِ ڈولیں نیمگے بلے گْرد نہ اِنت (بچار بُت) ★
- **ناگ**: (نَ اگْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ پنجگور ءِ نزیک ءَ اِنت کہ آئی ءِ کرّ ءَ سبزاپ کوہ اِنت (بلے ھاران ٹیگ اِنت) + کوہ، کھُ
- **ناگ**: (نَ اگْ) تژناک، نب، گُدے کہ ھشک بیت بلے انگت آئی ءِ تہ ءَ تْرّی پَشت کپ ایت۔ گْوش انت انگت ناگ نہ ُ مان۔
- **ناگت**: (نَ ا۔ گَ تْ) اناگت، اناگہ بے گت ءَ گمان۔ ★
- **ناگیگ**: (نَ ا۔ گِ ے گْ) بچار "نگیگ"
- **ناگل**: (نَ اگُ لْ) نامے۔
- **ناگمان**: (نَ اگُ مَ ا نْ) بے شَک، بے گمان، بے دْاہ، مردی نامے۔
- **ناگمانی**: (نَ اگُ مَ انِ ی) بے دْاھی، بے وْرداھی، بے شَک ءِ گمانی۔

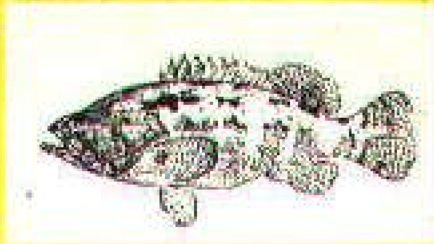
- **ناگو** : (نَ اگ ُ وْ) نامے۔
- **ناگی در** : (نَ اگِ ی ءدَرْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **نال** : (نَ اِل) اپس ءِ نال (ءِ بجار بُت) داگ ءِ نال. چیزے گوشت ءُ بہ بُرایت گوشْ اَنت آئی ءِ گوشت ءُ نالے کش اِت ئے "بلوچستان ءِ خضدار" ءِ روبرکت ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ بلوچستان ءِ مزن پیشوک بابا میر غوث بخش بیزنجو ءِ ھنکین ءُ مدیمی آرامجاہ اِنت۔
  نالگ ءِ پرمانگال نزاں ءِ بنال۔
- **نالداگ** : (نَ اِلْ دَا گ) مزنیں داگ، نشان داگ کہ اولاک ءُ دلوتاں پہ نشان پرکن اَنت کہ گوں وگہ مالاں ھور ءُ گار مہ بنت۔
- **نالدان** : (نَ اِل ءدَا ن) چرشم ءِ جوڑ کرتگیں رنگی ئیں پل ءُ لاڑیں چگو کہ آئی ءِ تہ ءُ تاسن تاڑکدہ، شرپھدان ءُ دگہ اِچیں چیز مان کن اَنت ءُ دیوال ءِ دیم ءُ دریچ اَنت گونڈیں سپتوری یے کہ آئی ءِ تہ ءُ پیالگ ءِ چاہ دان ءُ مان کن آنت، مزنیں مکو کہ سمت لے مان کن اَنت،
- **نالک** : (نَ اِل کْ) سرگوشی، وائیگ، کُتل،
- **نالگ** : (نَ اِل گْ) پہ پات کنگ، ملو ءِ نالگ، لانیگ ءِ نالگ، کپوت ءِ نالگ۔
- **نالگیر** : (نَ اِل گِ ی رْ) ھما زمین کہ کمیں نرم اِنت ءُ اشتر کہ روت آئی ءِ پد کمیں کمیں بکان بنت کہ گام ءُ سُست کنت۔

نال

نالگیں

نامبو

- **نالگین** : (نَ اِل گِ یے نْ) ہچے کہ آئی ءِ تہ مردی سگرٹ بیت کہ سر ءُ بُن ءِ بزیں پوستے ءِ تہ ءُ وشیں مگے کہ اے مگ کہ ھُشک بیت گوں پاگوشگ بیت، تپک، کمبار (بجار بُت)
- **نالگینی** : (نَ اِل گِ یے نِ ی) ھما کہ گوں نالگین ءُ شیادی کنت یا کہ چہ نالگین ءِ جوڑ بیتگ۔
- **نالگینی چج** : (نَ اِل گِ یے نِ ی ءِم چ چ) نالگین ءِ چج کہ آئی ءِ تہ نالگین اَنت۔
- **نام** : (نَ اِم) ھر چیزے ءِ نام کہ چہ ھمیشی ءِ زانگ بیت، مردم ءِ نام، نام کپگ، مشہور بیگ، نام ءِ پڑشگ، نام کشگ۔
  بپد: اسلہ (نام)، قب، ستا: اسے 6 ۔1
- **نامانی** : (نَ اِم اِنِ ی) مزن نام، نام پڑشتگیں، نام کپتگیں، سکیں مشہوریں۔
- **نامور** : (نَ ا۔م ا۔وَرْ) نام آور، نامدار، نام پڑشتگیں، مشہور۔ ★
- **نامزانتگیں گال** : (نَ اِم بِ زَ ا نْ تَ گِ ے نْ گَ اِل) ھما گال کہ آیانی بزانت چہ کُنام ءِ اَنت۔
- **نامبو** : (نَ اِم بُ وْ) چیانچو ءِ زات ءِ ماھیگے (ءِ بجار بُت)
- **نامدا** : (نَ اِم دَ ا) پہ چیزے ھم ءُ دیمانی ءِ شتریں چیزے یا مردمے یا چکے ءِ گِند گ ءُ گوشگ، تؤ نام ھُدا، نام ھُدا ءِ نامدا کنگ یا گوشگ۔

- **نامدارؑ** : (نَ ام+دَ اڑ) مزن نام۔
- **نامؑدار** : (نَ ام+دَ اڑ) بجار "نیامدار"۔
- **نام دپ** : (نَ ام+دَ پ) بنام، بدنام۔
- **نامراد** : (نَ ا۔مُ۔رَ اڈ) شوم، بدبھت۔ ★
- **نامزد** : (نَ ام+زَ دْ) نامگیت، نامینگ : ھاکہ نامینگ یا نامگیت کنگ بوتگ۔ لب : نومزد، نومزہ۔
- **نام سوچ** : (نَ ام+سُ و چ) پہ دُزّ ءِ درگیجگ ءِ یک ءُ تائیدی مُلّایانی ءِ پیکے کہ ناماں مان کرپاشکان نبشت اَنت ءُ یک یک ءُ جتاجتا ءُ پتااَنت ءُ سوچ اَنت۔
- **نامگال** : (نَ ام+گَ اَل) ھاگال کہ آمردے یادگ سھدار یا بے ساھیں چیزے ءِ نام اِنت۔
- **نام گیت** : (نَ ام+گِ پ ت) نامزد، کسے کہ آئی ءِ نام پہ دِشتاری گوں کسے گرگ بوتگ۔
- **نامن** : (نَ ام ن) ناہ ءِ رنگ ءِ موسم (ستمبر، اکتوبر)
- **ناموس** : (نَ ام و س) اِزّت، شرپ۔
- **نام ھُدا** : (ن ام۔ ھُ۔ دَ ا) بجار "نامدا"
- **نام ءُ توار** : (نَ ام۔ ءُ۔ تَ وَ اڑ) نامداری، مھشوری
- **نامیگ** : (ن ام ی گ) ھاکہ آمیگ "نہ اِنت" بزاں "مجاز" اِنت "حقیقت" نہ اِنت۔ آمیگ ءِ چپّ "غیرفطرت" ھاکہ "فطرت" نہ اِنت۔

Unnatural

- **نامیگی** : (ن ام ی گِ ی) ھاکہ "حقیقت" نہ اِنت۔ "غیرفطری"
- **نامینگ** : (نَ ام ے نَ گ) نام گپت کنگ، چیزے ءِ نام ءُ پہ اسے ھاتر ءُ گرگ کہ آ دیگ بہ بیت یا جالنگ بہ بیت یا کہ دگہ کامے ءِ ھاتر ءَ آئی ءِ بارہ ءَ چیزے گوشگ بہ بیت۔
- **نان** : (نَ ا ن) نگن : گلّ، سھر ءُ جو ءُ ارزن، برنج یا دگہ ڈرشتگیں دان ءِ چہ پتگیں۔
- **نانبو** : (نَ انّ۔ بُ و) بجار "نامبو"
- **ناندان** : (نَ ان دَ ا ن) ورگدان، چاشدان، نگندان، گراستگیں توشگدان۔
- **نانده** : (نَ ان دِ ہ) بجار "نگن دہ"
- **نانو** : (نَ انُ و) نابود، کار ءُ سُستیں مردم۔
- **نان وار** : (نَ ان+وَ اڑ) بجار "نگن وار"
- **ناوار** : (نَ ا وَ اڑ) بے وار۔
- **ناوانندہ** (نَ ا۔ وَ ا۔ نِ نْ۔ دَ ہ) ھما مردم کہ نہ وَنتگ ءِ۔ ★
- **ناول** : (نَ ا۔ وَ لْ) "ناولگ" پرمانگال بزاں بہ ناول۔ "ناولگ" ءِ نامگال۔ ★
- **ناولگ** : (نَ ا وَ ل۔ لَ گ) گران وابیں مردے ءِ پہ آگر کنگ ءِ ھاتر ءَ رندپہ رند گوانک جنگ، پیراں ناولگ، مُردگ ناولگ۔ بے آسریں جاک جنگ۔
- **ناوھد** : (نَ ا وَ ھ دْ) بے وھد۔
- **ناہ** : (نَ ا ہ) چچ ءِ پتگیں بر، ھرماگ۔
- **ناھارؑ** : (نَ ا۔ ھَ اڑ) ھپتار، مزن۔
- **ناھؑار** : (نَ ا۔ ھَ اڑ) بے ورگ بزاں سیاہ ءُ کرواب ءِ پاد آتکگ چچ نہ وارتگ۔ "آھار" ورگ ءُ گوشگ اَنت، بُندر ءِ ا ے گال

"ناآھار" اِنت اَناوار۔

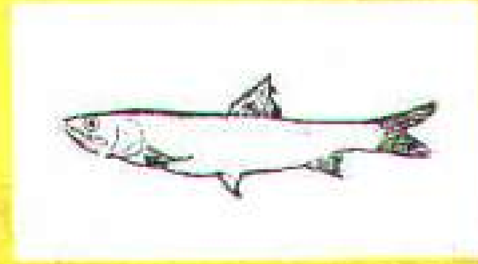
- **ناھاڑی**: (نَ اِ ہَ اِ ڑِ ی) ھادرگ کہ مردم وتی ناھار ءِ یاے ورگی ءِ پروشگ ءِ وارت ئے کہ سباہ ءِ چہ داب ءِ یادا گیگ۔ ورگ بیت۔ ایشی ءِ "نھاری" ھم گوش اَنت۔ چہ نزانتکاری ءِ بازمردم ایشی ءَ گوں عربی گال "نھار" ءِ شیادکنت کہ آئی ءِ بزانت روچ" اِنت بلے پوش رَد اِنت۔ اناواری۔
- **ناھاڑی**: (نَ ا۔ ہَ ا ڑِ ی) سیاہ ءِ سرہ ورگ، نھاری۔
- **ناھبر**: (نَ ا ہَ بَ رْ) ھبرءَ زیروک، گپ ءَ گوش نہ داروک۔
- **ناھدا**: (نَ ا۔ ہُ دَ ا) ھامردم کہ بوجیگ ءِ تہ ءَ چہ دُرستیں مردماں مسترانت، کیپٹن۔
- **ناھک**: (نَ اَ۔ ہَ کْ) ناترس، زالم۔ ھامردم کہ ھک (حق) نہ کنت۔ ★
- **ناھک**: (نَ ا۔ ہُ کْ کْ) تُنک ءُ گُڈّی بھر۔
- **ناھن**: (نَ ا۔ ہُ نْ) ہیچ، ناکن، بچار: ناکُن ء۔
- **ناھنگام**: (نَ ا ہَ نْ گَ ا مْ) بے وھد، بے رھبند۔
- **ناہ وار**: (نَ ا ہْ وَ ا رْ) ناہ وروک۔
- **ناھودگ**: (نَ ا ہُ وْ دَ گْ) بے ھودگ، واھیات۔
- **ناھوگ**: (نَ ا ہُ وْ گْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **ناہءِ نھاری**: (نَ ا ہْ ءِ نْ ہَ ا رِ ی) ھمے وھد کہ دانگے ناہ ورانت ءُ رگ بندکن اَنت ءُ کار ءِ روانت۔
- ناھین: (نَ ا۔ ھ ے نْ) ناھاں مین۔ دیم ناھین کنگ، بزاں بناسیں کارے کنگ ★
- **نائی**: (نَ ا۔ ءِ یْ) مُرگے۔ (۲) ھاکہ ناہ بھاکنت۔
- **نائیلون**: (نَ ا۔ ءِ ے، لُ وْ نْ) ھمے سِلک ءِ بندیگ اِنت کہ ماھور بنداَنت ءُ ماھیگ کُش اَنت۔ میدانی گورءَ ایشی ءِ نام "ریشم" اِنت۔ Nylon twinge
- **نبا**: (نَ بَ ا) "نباید"، ءِ گُونڈ گال اے کارءِ نباکن ئے بزاں نباید اے کار ءِ بکن ئے۔ ★
- **نبات**: (نَ بَ ا تْ) بچار: نباد"
- **نباد**: (نَ بَ ا دْ) مسری شکر یا بزری شکر، گراستگیں ءُ ٹوکیں شکر۔
- **نباید**: (نَ۔ بَ ا۔ یَ دْ) باید نہ اِنت۔ نباید جوش ءِ بیت بزاں باید نہ اِنت کہ جوش ءِ بیت ★
- **نبر**: (نَ بَ رْ رْ) ھادرچک کہ جبرا آئیءِ شاہ ءُ ٹال گُڈگ نہ بوتگ اَنت، گیشتر پہ کیھراں گوشگ بیت کہ نبرءَ ءُ ڈولدار ءُ بے کُنگ بیت۔ (۲) نہ بُریں جبر کہ رستگ اِش ءُ بستگ اِش انگوشی کہ نگور تیں جبر (۳) بے بُرّ، بے ڈول۔
- **نبشت**: (نِ۔ بِ شْ تْ) "نبیستگ" "گوست گال ۲۔ نبشتگیں اک: دست نبشت، زر نبشت۔ ★
- **نبشتانک**: (نِ بِ شْ تَ انْ کْ) Article ھرچ چیزے ءِ بارہ ءِ نبیتگ بیت، ھر نبشتگے ءِ بیت۔
- **نبشتگ**: (نِ بِ شْ تَ گْ) نبشتگیں چیز، نبیتگ" ءِ دیر گوست۔
- **نبک**: (نَ بُ کْ) بنی وادیا بنی کُش ءِ نیمنام، نبو۔

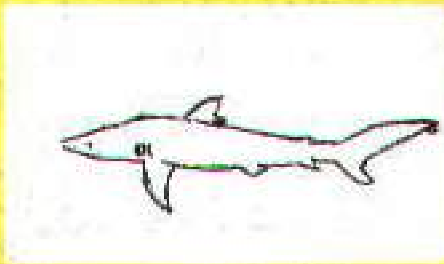
- **نَبو** : (نَ بُ ؤ) بچار، نیگ۔
- **نبی** : (نَ پ ئ) مھتر، رسول، رَبال، ھال دیوک۔ نبیت، پیسگ وان۔
- **نبی بکش** : (نَ بِ ئ، بَ کّ ش) مردی نامے بزاں نبی ءِ بکشاتگ۔
- **نبی داد** : (نَ بِ ئ، دَ اد) مردی نامے بزاں نبی ءِ داتگ ءُ بکشاتگ۔
- **نبیرگ** : (نَ بے رَگ) مُلک ءِ گِرگ، باجیرگ۔ PPB,LWD; NIBERAGH,p.p.nibertha,: To Conquer, Overthrow.
- **نبیتگ** : (نِ بِ ی ش۔ ںَ گ) گپ ءِ ھبراں مان کرپاشک دکاگد ءِ) ءِ سیاہ کنگ۔
- **نپ** : (نَ پ) سیت، پائدگ، کَٹ، (عربی، نفع)
- **نپاد** : (نِ پَ ا د) گندل، بسترہ، ھےگد کہ آئی ءِ تہ ءِ پشم یا پوّی مان کنگ ءُ تزک جنگ بیت ءُ جیر گیگ ءِ وپگ بیت۔
- **نپت** : (نَ پ ت) گروک، بیر۔ Electric. الکٹری: نپتکاری Electrified. Electrification.
- **نپت** : (نَ پ ث) PPB,LWD;NAPT: Lightening (P.naft)Met. gun in modern times.
- **نپٹ** : (نِ پ ٹ ٹ) بے سیت، بے نپ، ھُشک پاد، شومپاد، ھما مردم کہ ھر کارے ءَ کہ دست جنت کا ھراب بیت۔
- **نپیر** : (نَ پ ر) کسے کہ دگرے ءِ گور ءَ پہ بیگار کار کنت، نوکر، جلوبیگار (۲) کاسد۔
- **نپس** : (نَ پ س) واھشت، کیر، دُزنپس: ھم چُٹ، بھیل، بدزرد۔
- **نپس** : (نَ پ س) یانپس، ساہ، اَرواہ، نپس گیر: ساہ گروک، کُشوک۔
- **نپسانپسی** : (نَ پ س ا۔ نَ پ س ی) ھرکس ھرکس اِنت، ھرکس وتی ھیداں عوژناگ اِنت، مزنیں ڈاھے کہ کس کسیگ نہ بیت۔
- **نپسندی** : (نَ۔ پَ س۔ س ن۔ دِ ی) پسند نہ کنگ، نہ پسندی۔ پہ نہ پستی ءَ، کارے ءِ تہ ءَ کہ اوشت مئیت۔ یکوئی "سلسلوار" ★
- **نپسوی** : (نَ پ ش۔ سَ۔ وِ ی) پسو نزدیگ۔
- **نپ کش** : (نَ پ، کَ ش ش) نپ کشوک۔
- **نپوار** : (نَ پ، وا ر) سیتی، ھما مردم کہ بھا ءُ زیر ءِ باز نپ گیت۔
- **نُت** : (نَ ث ث) گوں یک منڈ سریں ترُندیں چیزے ءِ دگہ لھم تریں چیزے ءَ گُت کنگ تو ری لنک یا دار یا دگہ اِنچیں چیزے ءِ بیت۔ گوں بارگ سریں چیزے ءِ گُت، لنگ ءِ گوش اَنت، گُت ءِ نُت۔
- **نَت** : (نَ ث ث) نتِک، پُلوہ: سندھی نتھ. PPB,LWD; NATH: Nose ring PHŪLUH.
- **نتا** : (نَ ث۔ تَ ا) بلوچی داستان "سیمک ءُ نتا" ءِ بامرد "نتھا" ★
- **نتاری** : (نَ ث۔ تَ ا۔ رِ ی) سکّیں مزنیں شنگر کہ آئی ءِ دو مزنیں پانچ اَنت۔ پہ مزنیں بوجیگ ءِ گُراباں کارمرد بیت۔ (۲) ماھیگے۔
- **نتاھیر** : (نَ۔ تَ ا۔ ھِ ی ر) بے تاھیر۔ ھما مردم کہ ناھیرے ٹ نیست، بے آرام۔ ★
- **نترس** : (نَ۔ تَ رَ س) دلیر، بھادر ★
- **نتِک** : (نَ ث۔ تِ ک) کُراسگ ءِ چیک، نماسگ ءِ نماسگ۔
- **نجات** : (نِ جَ ا ث) بندر، اَسل، بیھ۔

- **نجاد** : (نِ جَ اڈ) نجات، پُندر، اسل، بیھ، (پارسی : نژاد)
- **نجگ** : (نِ جَ گ) دو چیزءِ ڈُگگ ءُ زور ءَ بیگ، دنتانانی نجگ۔
- **نجل** : (نِ جِ ل) تچگ : راست : بلاں ڈُرچک ءُ نجل کن ءُ بروءُ لگو۔
- **نجینگ** : (نِ جے۔ نَ گ) دنتاناں بجینگ بزاں ڈُکینگ ءُ زور ءَ پرویگ۔
- **نچ** : (نَ چ چ) " نچگ " ءِ پرمانگال بزاں بہ چ۔
- **نچّیگ** : (نِ چ چ۔ پ گ) گرانیں چیزے ءِ چیرءُ تنگ ءُ زورءَ پربیگ کہ آئی ءَ تہ ءُ نرم بہ کنت۔
- **نچیپینگ** : (نِ چ۔ چ پ ے۔ نَ گ) انگوشی کنگ کہ بہ نچیپ ایت۔
- **نچگ** : (نَ چ۔ چَ گ) یک چیزے ءِ سرءُ لوشتگ ءُ آئی ءِ سرءُ نچک نچگ (۲) ناچ کنگ بلے پہ بے وڑ ءُ (۳) جلگ۔
- **نچین** : (نِ چ ے ن) پہ بری سرءُ پہ چک ایرکنگ، تپّی کنگ۔ PPB,LWD; NICHIEN DAYAG: Pile up.
- **نچینگ** : (نَ چ چ ے نَ گ) انگوشی کنگ کہ بہ نچ بایت۔
- **نچینگ** : (نَ چ ے۔ نَ گ) پہ بری سرءِ پہ چک کنگ، تپّی کنگ، بِرءُ ءُ بند دکنیگ۔ ★
- **ند** : (نَ د) کلم، رِنب، نبیسگ ءِ کاریوج (طب : للہ، للہِ، قا : نا، نای، نی، نال، پھ : اسر (نائی، ناد) سن، ند، نل، نال۔
- **ندارگ** : (نِ دَ ا رَ گ) زید، چم دِش، تماشا۔ سیل ءُ ندارگ۔
- **ندارہ** : (نِ۔ دَا۔ رَ ہ) بجاہ " ندارگ "۔
- **ندر** : (نَ دِ رْ) کولیگ، شَنک، چاگرد، گیرینک۔
- **ندک** : (نَ دَ کْ) وشبوئیں کاھے یا " نَنگ "، اے کاہ ءِ تاک دراج اَنت ءُ بارگ چو کہ کُل ءِ۔ کبرانی سرءُ ریچ اَنت ئے، دلوت ئے کم وارت۔
- **ندکار** : (نَ دْ کَ ا رْ) ادیب، ھامردم کہ نبیسگ ءُ زبرانت بزاں شَتریں دَم بشتگ کُرت بہ کنت " ادیب یا شاعر "۔
- **ندکاری** : (نَ دْ کَ ا رِ ی) ادب یا ادبی۔ ندکاری دیوان : ادبی دیوان کہ آئی ءِ تہ ءُ ندکار بھرزور اَنت انچیں دیوان کہ پہ " ندکاری " ءِ کارءَ کنگ بیت۔
- **ندکاں** : (نَ دَ کْ۔ کَ ا ں) باھو دشتیاری ءِ جاگھے کہ سروچ ءِ گوریچاں زھرآپ ءُ زمین کان ءِ میانجی ءِ اِنت۔ اود ءُ ندکیں کاہ بازانت۔
- **ندکش** : (نَ دْ کَ شْ) مُنشی، نبیسوک، کاردار، کتابت کنوک۔
- **ندگ** : (نِ دَ گ) منگ بزاں درپے ءِ پُر بیگ ءُ رند ءَ پہ زورآئی ءِ تہ ءُ گیشتر ماں کنگ، گھنگ، پنیگ، اک ءُ ندایتگ " یا ندایت " بزاں گھنگ یا گھرایت۔
- **ندلکا** : (نِ دِ ل۔ کَ ا) (پنجگوری ءُ) بے کس، گریب، ابزکار۔
- **ندنام** : (نَ دْ۔ نَ ا م) ھاگیشیں نام کہ ندکارے پہ وت ءُ ئے زیرایت ابید چہ وتی بندریں نام ءِ۔
- **نَر** : (نَ رْ) مادگ ءِ چپت، گیر، نرمادگ : دَرواز گ یا دگہ انچل ءِ سامان ءُ، مُسکان ءُ، + نریں چُچ۔ شیرو نر،

بہادر، دلیر، نَروُ نَر جواب دیگ : پہک جواب دیگ۔ نَرلنگ : کیر ءُ لَٹ لنگ گیشتر پہ ھرءِ گُوش اَنت۔

- **نِر** : (نِ ر) دِرَ : جُھلی یا جُھل : ڈگارے کہ چہ ہُشک ھوڈ ءُ ره ءَ آئی ءُ آپ رہ کنت "ڈگار ءُ نِر کرتگ"۔
- **نُر** : (نُ رّ) نُنگ، ریشّے کہ آ رگ اِنت ءُ نُنگ ءُ مزن اِنت، جُھلیں نُنگ یا آرگیں جُھلیں ریش کرتہ ءُ سُھر بہ بیت۔
- **نَراز** : (نَ رَ ا ژ) نَریں کُچک (ماداگ ءُ مِنڈ گُوش اَنت) کُچک ءُ زات ءُ سرجمیں رستراتی نَر ءَ "نَراز" ءُ ماداگ ءَ "مِنڈ" گُوش اَنت،
- **نَرآسک** : (نَ رْ ۔ آ سْ کْ) نَریں آسک، ساروان۔
- **نَراؤ** : (نَ رَ ۔ رَ ا ؤ) گُربگ ءُ توار۔
- **نَربگّا** : (نَ رْ ۔ بَ گْ گَ :) ماھیگے (بچار بُت)
- **نَرتَر** : (نَ رْ ۔ تِ رْ) مزن تر۔
- **نَرتول** : (نَ رْ ۔ تُ و لْ) نَریں تولگ۔
- **نَرک** : (نَ رِ کْ کْ) نَر ءُ ازباب یا نَر ءُ جند، مردیں آدم یا نَریں دلوت ءُ اولاک ءُ مَرداَزباب بزاں کیر، ھر چیزے کہ چو نَر ءَ بہ بیت۔ ھاگوشت کہ وھدے پہ ھون ءُ زور ءُ تُرند ترّایت چو کہ ھڈّ ءُ سک بیت۔ مُورک۔ گوشت ءُ تہ ءُ مُورک، ریش ءُ

نَربگّا

نَرمانی

بُن۔ اگاں ریشّے کہ سر بُرءُ گُوش ءُ زاناں وش اِنت بلے مُن ءُ سک ءُ بنگ ءُ اِنت ایشی ءَ ھم، نَرک گُوش اَنت۔

- **نَرک** : (نَ ۔ رَ کْ کْ) ھاکر رَک اِت نہ کنت "نہ رَک" "نہ رکوک"۔
- **نِرک** : (نِ رِ کْ کْ) نُنگ، نِز، تنکیں نُنگ۔
- **نُرکنڈگ** : (نُ رْ ۔ کُ نْ ۔ ڈَگْ) دَنتان کہ درد ءُ بُنگیج کنت۔
- **نَرگَنگ** : (نَ رْ ۔ گَ نْ ۔ گْ) کُشار جاه ءُ بند ءُ جُھل ءُ مکیں ھڈّ
- **نَرگراز** : (نَ رْ ۔ گُ ۔ رَ ا ژ) نَریں ھُوک، نَریں لدی۔
- **نَرمانی** : (نَ رْ مَ اِ نِ ی) ماھیگے، پاگاس ءُ زات ءُ۔ (بچار بُت)
- **نَرمجاه** : (نَ رْ ۔ مَ ۔ جَ ا ہ) کُورچ، کلور ءُ ھڈّ ءُ پہلو گانی نیاتجی۔ کیت۔
- **نُرنڈ پرنڈ** : (نُ رُ نْ ڈْ ۔ پُ ۔ رُ نْ ڈْ) مِنگ، نُرنڈگ۔
- **نُرنڈگ** : (نُ رُ نْ ۔ ڈَگْ) پہ کسے ءُ زھر بیگ ءُ آئی ءُ آھستہ آھستہ پہ زھر ءُ گرانتواری زھر گپ گُوشگ ایشیں رنگے ءَ پہ زھر یا نروشتی گپ جنگ کہ گیشتریں گالاں کس سر پد مہ بیت ءُ "ھون گوں" ءُ توار گیشتر بہ بیت۔

- **نروٹ** : (نَ رُ وَ ٹ ٹ) مزن، زند
- **نُرودگ** : (نُ رُ و دَ گ) نُرنڈگ ءُ نرکندگ بلے پہ کسے ءِ زھر ءِ اتاں بلے باز جاگہ ءَ پہ ھاکیں نُرنڈگ ءِ بزانت ءَ کارمرد بیت۔
- **نریان** : (نَ رِ یَ ا ن) نریں اپس، نریں ھر۔
- **نریاچ** : (نَ رِ یَ ا ن چ) یا ئرگھاچ : مُرگے۔ اے مُرگ ءِ آواز "پلی پلی پلی یا کلی کلی کلی" انت۔ گُوشِش انت کہ پالمرگے، اگاں اے مُرگ کسے ءِ راستی نیمگ ءَ آواز بکنت یا بگُوزایت یا چپ بال ءُ بئیت ءُ راستی نیمگ ءَ بہ نندایت ءُ آواز بکنت، بزاں نیکیں پالے ھرجاھے بر و یا روگ ءِ سوب انت۔ اگاں ناں چپی نیمگ ءِ بُوت بزاں بدیں پال انت۔
- **نریں** : (نَ رِ ے ن) نر، ھاکو ماوگ نہ انت۔ دلیری، مزن دلیں۔
- **نریں الدار** : (نَ رِ ے ن، اَل۔دَ ا ر) ترندیں الدارے کہ تئے شیہ تر انت۔ دومی نرم ءُ زرد تر انت۔
- **نریں ریھان** : (نَ رِ ے ن، رِ ے ھَ ا ن) چہ اوگر ریھاناں ایشی ءِ توم کمیں دراج تر انت ءُ "تخم بالامنگا"
- **نز** : (نَ ز) PPB,LWD;NAZ: Fine, thin.
- **نژ** : (نَ ژ ژ) بند، چُپت، انگریش کرچاں نژکن۔ دپ ءَ نژکن۔ نژیک۔ پہ منی نژ ءَ۔
- **نژ** : (نِ ژ ژ) دید، زانگ۔ "منی نژ ءَ" بزاں منی زانگ ءَ۔
- **نزار** : (نَ ز۔ زَ ا ر) نزآروک (مولف) (6.3.1967)
- **نزآرگ** : (نَ ز زَ ا۔ رَ گ) یکجا کنگ، جم کنگ، شنگیں چیزاں یکجا کنگ۔
- **نزانتایکی** : (نَ زَ ا ن ت، آ یِ کِ ی) نزانتگیں اُئیگی گرامر ءِ "مستقبل مجہول"۔
- **نزانگوست** : (نَ زَ ا ن، گُ وَ س ت) نزانتگیں گُوست۔ گرامر ءِ "ماضی مجہول"
- **نزنک** : (نَ زَ ن کَ ک) یا نزنک۔ ھا تو امیں بُزکہ دنیگا چیک ئے نیاورتگ۔
- **نزنک** : (نَ۔ زَ ن کَ ک) وَھری ایں بلے وَھر نہ کرتگیں بُزکہ ورنائی ءَ تَوام انت بلے چہ واری یا بے پاچنی ءَ دنیگا آپس نہ بوتگ۔
- **نزور** : (نِ زُ و ر) بے زور، کم زور۔
- **نژیک** : (نَ ژ۔ زِ ی ک) دُور اِتاں، گور ءَ یا کرہ ءَ۔
- **نژگ** : (نَ ژ۔ ژَ گ) پہ زھر توارے در کنگ، پلانی پہ تو نژاں انت کیت۔ تیر نژان ءَ آتک۔
- **نژگ** : (نِ ژ۔ ژَ گ) نزوریں گریوگ ءِ توار۔
- **نُسک** : (نُ سُ ک) درمانے۔
- **نَسک** : (نَ سَ ک) گندگ، ھراب، بیران، بیکار، شیہ رو، رُسوا۔
- **نَسک** : (نَ سَ کَ ک) رُسوا، بے تام، ولشیاہ۔ Fall, decline.
- **نسکنت** : (نَ س۔ کَ ن ت) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام انت
- **نسکند** : (نَ س۔ کَ ن د) بچار "نسکنت"
- **نسکی** : (نَ۔س۔کِ ی) نسکی شریگ۔ ھا شرتیگ کہ نسک ئے مان۔

- **نسگ** : (نَ سَ گ) بے سوب بوگ، بے بھر بوگ، ھر کارے ءُ دست ءَ ھچ نپ نہ رسگ، پھک بے سوب بیگ۔ بدبھت بوگ۔ برباد بوگ، بر گشگ بھت ءِ، بت : گرانڈانی کلم نستگ، سر اش پہ مکران کپتگ
- **نسو** : (نَ سَ وْ) PPB,LWD;NASO:A fowl's beak.
- **نسیب** : (نَ۔ سِ یٖ بْ) بھت۔ تالہ، کسمت، (تازی: ، نصیب،) *
- **نسیّت** : (نَ س یْ۔ یَ تْ) پنت، جوانیں سرءُ سوج (عربی: نصیحت)
- **نسیرگ** : (نَ۔ سِ ے۔ رَ گْ) ھماکہ ھچبر سبر نہ کنت، چلوس۔ *
- **نسیلگ** : (نَ۔ سِ ے۔ لَ گْ) بیم نہ بوگ، نہ ٹھگ، تپاک نہ بوگ۔ *
- **نسینگ** : (نَ سِ ے۔ نَ گْ) بے سوب کنائینگ۔ بے بھر کنائینگ۔ انگوشں کنگ کہ بزنس ابیت۔
- **نِشا** : (نِ۔ شَ ا) یا نشہ : ھما ساڈکہ یوجیگ یا دگہ دریائی اولاک ءِ ننگر ھمائی ءَ بستگ۔
- **نشار** : (نِ۔ شَ ا رْ) بالزا سالونک ءِ لوگ ءِ دزستیں مردمانی نشار گُرشگ بیت۔ نُبات ءِ یا چکّ ءِ چنبین۔
- **نشان** : (نِ۔ شَ ا نْ) ٹپ، پد، شیاھیں ٹکے کہ پرست ءَ پہ انت، پیشراہ، چیدگ ءِ نشان۔
- **نشانجا** : (نِ شَ ا نْ۔ جَ ا) ھماجا گہ نشان کنگ بوتگ یا نشانگ بوتگ۔
- **نشان کنگ** : (نِ شَ ا نْ + کَ نَ گْ) یکچیزے ءُ نشانے پہ کنگ کہ زانگ بہ بیت یا کہ وتی زرد ءَ ھما چیز ءِ نشان ءَ یاد کنگ۔
- **نِشانگ** : (نِ شَ ا۔ نَ گْ) چیزے نشان کنگ ءُ پہ تیر جنگ۔ ۲: دشتاربیگ ءَ زندچہ سالونک ءَ چیزے زرّ پہ نشانگ پہ جنگ ءِ مردماں دیگ بیت۔
- **نشپیلّ** : (نَ شْ۔ پ یٖ لْ لْ) آنجگ، آنجگ کنگ ءِ دار۔
- **نشت** : (نِ شْ تْ) "نندگ" ءِ گوستگال۔
- **نِشتار** : (نِ شْ۔ تَ ا رْ) دشتار جستار، واستار نزاں ھماجنک یا جنیں کہ پہ کسے ءُ نام گپت کنگ بوتگ کہ گوں آئی ءُ سیر دیگ بیت۔
- **نشتانجاہ** (نِ شْ۔ تَ ا نْ۔ جَ ا ہْ) بچار "نشتنجاہ"
- **نِشتگ** : (نِ شْ۔ تَ گْ) "نندگ" ءِ دیر گوست۔
- **نِشتگیں** : (نِ شْ۔ تَ گِ ے نْ) ھما مردم کہ نشتگ، جنگ ءَ ھما مردم کہ دُور نشتگ ءُ پہ جنگ ءِ مردماں سرءُ سوج کنت: نِشتگیں مردم کماندار انت۔ نِشتگیں جنک: سُور نہ کُرتگیں جنیں چُک۔
- **نشتنجاہ** : (نِ شْ۔ تَ نْ۔ جَ ا ہْ) کین ءِ کلا ننگ یا کلگ، مردم ءِ چہ سَرین ءَ جھل ءِ ھڈّ ءِ بز گوشت کہ نندگ ءُ زمین ءَ ابر کنگ بنت۔ *
- **نِشتنک** : (نِ شْ۔ تِ نَ کْ) نشتانک، نشتانجاہ۔
- **نِشت ءُ نیاد** : (نِ شْ تْ۔ ءُ۔ نِ یے ا دْ) مجلس ءُ دیوان
- **نشتینک** : (نِ شْ۔ تِ ے نَ کْ) بچار "نشتنجاہ"۔ *
- **نشک** : (نَ شْ کْ) بچار نکش۔
- **نشوک** : (نِ شْ وْ کْ) مُشوک کہ چہ تماک ءُ کلیا ءُ پہ ءَ جوڑ بیت۔

نشون : (نِ۔ شُ و ن) سوج ، شون ، شوندات ، نشان *

نِشَہ : (نِ شَ ہ) ھوش، بنگ وارتگیں مردم، تُرنداپ وارتگیں مردم، کَیپ۔ ھر چیزے کہ مردم ءَ ھوش کنت۔اک، بنگ، تُرنداپ، جوزاک۔

نِشَہ : (نِ شَ ہ) بچار: نشاہ

نَک : (نَ کْ) ھما دنتان کہ ھراب رُستگ انت و شکہ کئی دنتان ۔

نَکّ : (نَ کْ کْ) چہ واز ءَ بُزترین رنگیں پیتّے ءِ جوڑ کرتگیں تگردے کہ لوگانی کش ءَ بندگ بیت ۔

نُکّ : (نُ ک ک) دپ ءِ تہ ءِ بُرزی دیم۔ جُوجرک ءِ نزیک۔ گُرّ ءِ بُنگیجی دپ۔ نُکّ ءِ جَنگ۔ نُکّ ءِ چیست کنگ۔ نُکّ ءِ دیم: دپ ءِ تہ ءِ بُرزی دیم۔ نُکّ ءِ ویگ: چِک ءِ پہ گُور ءِ مچگ ءَ۔ نَک ءِ کپگ۔ نَک ءِ ویگ۔ نَک ءِ چیست کنگ۔ نَک ءِ جنگ۔ نُکّ ءِ پیچ بیگ، گُرّی مان نُکّ ءَ بیگ۔ نَک ءِ ھشک بیگ۔ نَک ءَ ناھک یا نَک ءَ نادوک، نَک ءِ ترکینگ یا تُراکینگ۔ نَک ءِ پیچ کنگ۔ نَک ءِ دِرگ یا دِرگ۔ نُکّ ءَ نَک۔ وش نَک۔ نُکّ ءِ بند کنگ۔ نَک ءِ روگ۔ PPB,LWD;NUKH: Dirt,filth.

نَکّ : (نَ کْ کْ) بُن بلک یا آپ ءِ مات ۔

نُکّ : (نُ کْ کْ) ، مَتمک ءِ پہ مانگال زبان ءَ بہ نَکّ ، نَک بجن یا نکین ، بنکین ۔

نکارہ : (نَ کَ ا ۔ رَ ہ) بے پکار، ھما کہ ھچ کار ءِ نئیت ، بے سیت ۔

نِکان : (نِ کَ ا ن) گُدے کہ آرت ئے مان کنءَ انت ءُ پہ پچگ ءِ تَمور ءَ روانت۔ پچگ ءِ اوکیں، تروَج ءِ نگن پچگ ءِ ھر دوے ءِ آرت نکانے شمار بیت۔ ۲ : ھما جاگہ ءِ کہ چہ جنتر ءَ دَرشتگیں آرت دَرکا ئینت ءُ جَم بنت ۔

نکاہ : (نِ کَ ا ہ) جنین ءُ مردین ءِ سیر کنگ ءِ نیکراھی رھبند ءِ پہ ءَ مُنگ ءَ دوے ءُ زیر ءِ دیوان ءِ کار (عربی : نکاح)

نُکت : (نُ کُ ت) پتنیں چیزے (گُد، پوست یا کرپاسک) کہ کَیں کسانیں تُکرے پلانی ءَ وتی پُشک ءِ نُکت نُکت کُرت ۔

نَک ترک : (نَ کْ کْ ۔ تْ رِ کْ کْ) بے ترک ءُ توار، ھاموش ۔

نَک جنگ : (نَ کْ کْ + جَ نَ گْ) پدماں پد پکستری ءِ دزبندی گوشگ ۔

نکدنتان : (نَ کْ ، دَ نْ تَ ا نْ) ھما کہ دنتان ئے نَک انت ۔

نکرّگ : (نُ کُ رْ ۔ رَ گْ) دنتان کہ کمیں کمیں درد ءَ بنگیج کنت ۔

نکس : (نَ کْ شْ) شُتوم ۔ بے بھت ۔

نُکساں کَش : (نُ کْ ۔ سَ ا ن + کَ شْ شْ) تاوان کَش ، ھما مردم کہ تاوان کَش ءَ ات کنت ۔

نکش : (نَ کْ شْ) پہ پرد ءُ بند ءَ ایر کتگیں دو رچ یا رنگ یا ورچن یاد گارانی رھبند ءَ جوڑ کرتگیں چکین، چکین ، نگار (عربی: نقش) نشان ، پد ۔

تُمک : (تُ مْ ک۔ کْ کْ) نزیک ءَ مرگ ءَ مردم یا دگہ ساھدار کہ دپ ءَ دیر دیر ءَ بچ کنت ءُ گونڈیں ساھے چو تیر کوہ ءِ درکیت کہ آئی ءَ سٹین ایت۔ نزیک ءَ مرگ ءَ ساھدار ءِ ساہ دارایت دار ایت ءُ کیت۔ گوں ساہ کشگ ءَ ھور آئی ءِ سر ھم سُرایت۔ تُمک جنگ بزاں ھمے رنگ ءَ ساہ ءِ کشگ۔ تُمکاں بوگ یا سر بوگ۔ پہ تُمک بوگ ۔

تُمک جنگ : (تُ مْ کْ کْ + جَ نَ گْ) مرگ ءِ نزیک رسگ ۔

- **نَنگُّ** : (نَ ن گ۔ گ گ) پہ کارے ءِ کسے ءِ پدماں پدگوشگ ۔ پکستری ءُ وزبندی رندپہ رندگوشگ ۔ ۲ : چہ دردءُ دُوراتی سوک ءَ پہ کمک ءَ پہ یاد کنگ ۔ بے نَنگ بچادرھادھدی بست کہ ناوراہ بے وس بیت ۔ پہ یک کارے ءِ کسے ءِ پدماں پدپہ بزکاری گوشتگ ۔
- **نَک نادوک** : (نُ ک کَ ۔ نَ اد وک) بے وس، نادر، سک پریشان بوگ، گڈی وَس ۔
- **نکول** : (نِ کَ و ل) مُرگے کہ بچ رون ءَ کیت ' ءَ شاتو ءَ بیت چہ یک بالے ءَ رند بال کُرت نہ کنت ۔ گِرانت ئے ۔
- **مَنکّی** : (نُ ک ۔ کِ ی) کُندگ کنندگیں آسے کہ ترندیں آپانی لگام ءَ پہ ئے کن آنت کہ آیانی ءِ تنک ءُ لگّایت ءُ سرءُ زرندءَ ئے نَیل ایت ۔
- **نکی** : (ن ۔ کِ ی) بچار "نکی دنتان"
- **نکیب** : (نَ کِ ی ب) نوکر، ھزمتکار، گستر یاد،
- **نکیبو** : (نَ کِ ی ۔ ب و) بالاچ ءِ ھزمتکار کہ دوداءِ بیرانی گرگ ءَ ھمراہ ئے بوتگ ۔
- **نکی دنتان** : (نَ کِ ی ۔ دَ ن ت ا ن) ھماگیشیں دنتان کہ دگردنتانی چیری نیمگ یا سرءُ ءَ رد ایت ۔

نکینک

- **نکینک** : (نِ کِ ے ن ک) مادگیں کُکڑ ۔ (بچار بُت)
- **نگار** : (نِ گَ ا ر) نکش، چکن، نکش ءُ نگار ۔
- **نگاہ** : (نِ ۔ گَ ا ہ) چم، دید، نظر ۔
- **نگھبان** (نِ ۔ گَ ہ ۔ بَ ا ن) بچار "نگھپان" ★
- **نگھپان** : (نِ ۔ گَ ہ ۔ پ ا ن) نگھداروک، پھریزوک، چارءُ گند کنوک، ساتوک، نگران ۔ ★
- **نگاھدار** : (نِ گَ ا ہ دَ ا ر) بچار "نگھدار"
- **نگتّ** : (نِ ۔ گُ ت ت) بے توار، چہ گُت ءُ ھبر ءَ گرگ ۔ چہ ترسءَ ھبر ءَ درنیایگ ۔ ۲ : گار، بے گواہ ۔
- **نگد** (نَ گ د) سودا ءِ تہ ءَ سرجمیں زرانی ھما بہر کہ دیگ بیت "نگد" اِنت ءُ پشت کپتگیں زرّ "وام" ءِ ھما زر کہ دستی دیگ بنت CASH ۲ ۔ بے ریائی اک : نگد کنگ ءُ گوشگ : بے ریا ءُ رُد ءُ گوشگ ۔ نگد انگد کنگ ۔ تچک ءُ تچک پہ بے ریائی گوشگ ۔ ★
- **نگدکار** (نَ گ د ۔ کَ ا ر) ھما باپاری کہ نگد ءِ کار ءُ بار کنت ۔ ھماکس کہ پہ بے ریا ءُ رُد ءُ گپ جنت (اے جُتک گال ءُ لھتیں ندکار پہ "تنقید نگار" زورگ آنت بلے "نگد" بندر ءُ عرب ءِ "نقد" اِنت بلوچی ءِ وتی جند ءِ بے کچھیں گال "چکاسکار" اِنت) ۔ ★
- **نگران** : (نِ گ ۔ رَ ا ن) نگھپان، سپروائزر ۔

- **نِگران**: دنِ گ۔ رَا نْ) مُلور، بژنیگ۔ PPB,LWD;NIGHRAN:Sad , grieved.
- **نُگرہ**: دنُ گ۔ رَہْ) چاندی، نُزر، اسپیت۔
- **نُگل**: دنُ گْ لْ) چہ شُتری ءِ بے مَتءَ، گیشتر پہ جنک ءِ گوشگ بیت۔ شُترنگ۔ بندرءَ اے گال ، نوک گُل، اِنت۔ نوک نُوکی اِنکیں تیچْن ءِ کلاگ ھم گوشگ بیت۔
- **نگن**: دنَ گَ نْ) نان۔ آرت کہ لیس دیگ ءِ ماں تنُوتن یا تینءِ پچگ بیت۔ پتن۔
- **نگن چچ**: دنَ گَ نْ + تَ چْ): ھامردم کہ نگن پرندءِ چَایت ءُ نگن ءِ دست ءِ نیتءِ ہراں کارءِ نرس ایت۔
- **نگندان**: دنَ گَ نْ + دَ ا نْ): ورگدان، ناندان، گُراستگیں تورشگدان، چاشدان۔
- **نگن دِہ**: دنَ گَ نْ + دِہْ): ناندہ، نگن دیوک ہراں مہمان جلءَ، ھامردم کہ ھر کسے کہ آئی ءِ گس ءَ بروت نگن ءِ دنت۔
- **نگنگ**: (نَ گَ۔ نَ گْ) ہومی میں لوتے کہ بیئمگسک ءِ پہ بینگ ءِ ھیکانی ایر کنگ ءَ جوڑ کنت (بچار بُت) ★
- **نگن وار**: دنَ گَ نْ + وَ ا رْ): ناتوار، نگن وروک، ھامردم کہ باز نگن وارت کنت یا کہ نگن ورگ ءِ سک ھدوک اِنت۔ ھا

نگنگ

مردم چہ دگرے ءِ لاپ وارت۔ پیلانی پیلانی ءِ ناتوار اِنت ء۔

- **نگَور**: دنَ گَ ورْ) نیمگ، کش۔ PPB,LWD;NIGHORE,NAGHOR: side,direction.
- **نِگْور**: دنِ۔ گْ۔ وَرْ) بلوچستان ءِ نگْور نامیں جاگہ باز اَنت۔ گوادری نگْور، دشت ءِ نگْور، کوہ ءِ گْون ترکیں زمین کہ کِشت ءُ کشار بیت۔ وادی (نگْوردیم) PPB,LWD; Hill skirt.,.
  ✱ بندرءَ اے گال ، ناگ گْور ، اِنت۔ ناگ : کوہ
- **نگْور پان** (نِ۔ گْ۔ وَرْ۔ پَ انْ) نگْور پھنات، نگْوردیم
- **نگْورت**: دنَ گْ۔ وَرْتْ) ھاسیاہ ءِ برْیں جمبر کہ چہ آپءِ پُرّ اِنت بلے دنیگا نگْورتگ ءِ بلے پہ گْوارگ ءِ مُعتَل اِنت۔
- **نگْوردیم**: دنِ۔ گْ۔ وَرْ + دِ ے مْ): نگْوردپان، وادی۔
- **نِگوشگ**: دنِ گْ وَ۔ شَ گْ): گوشدارگ، اے گال ماں بلوچی گوھنیں لبزاں باز کیت۔ "منی گالاں نگوشدار۔" بمنی نزءَ اے، ن، ھمے، "گالاں" نیگ اِنت کہ اِدءَ سرجم ءِ توار دنت۔ ہراں "منی گالاں گوشدار" یا کہ "منی گالان ءَ گوشدار" کہ بلوچستان ءِ بازیں ءِ گالان ءِ "پرندءَ" ءِ بگیشن کنز آنت کہ بازیں کارمردءِ نزانکاری ءَ مردم الیشی ءَ، "نگوشدار" گوش اَنت۔ بلے بازیں جاگہ ءَ، "نگوش" کار مرو بوتگ۔

- نگوُمّ : (نَ گُ و مّ م) پتی پتیّں بُرج ءِ سیھ کروھـدان پتی یاتالدانان پہ نکّش ءُ نگار جنگ بوتگ آنت ۔ لانٹیگ ءِ ڈُنّ ءَ مم پُرکن اَنت (عربی: نجوم)
- نگھدار : (نِ. گَ ھَ. دَاڑ) نگاھدار، پھرِزوک ۔ "نگھدارگ" ءِ پہ مانگال بزاں نگاہ بدار، بہ پھریز ۔ ★
- نگھدارگ : (نِ. گَ ھَ. دَارَگ) نگھپانی کنگ، پھریزگ۔ ساتگ ۔ ★
- نگیرگ : (نِ گِ ے ۔ رَگ) : جَلَگ، وارگ ۔ PPB,LWD;NIGERAG,p.p.nigertha: To Stay.
- نگیز : (نِ. گِ ی ژ) مسور ءِ ڈال، نگنیز، سُھرِیں ڈالے ۔
- نگیگ : (نَ گِ ے گ) پہ گیگ نہ بیگ، بے وار، بے تاھیر۔
- نگینز : (نِ گِ یْ نْ ژ) نگیز، مسور ءِ ڈال، بچار "نگیز"
- نگینگ : (نَ گِ ے۔ نَ گ) بچار نگنگ ۔
- نَل : (نَ لْ) نَل کر جنگلاں رُدانت کہ تھاش پیچ اِنت ۔ نَل کرجنگ بیت ۔ سازے پہ چلیمی نَل ۔ نَل ءِ نَل بوگ بزاں سک پُر بوگ ۔ تیپنگ ءِ نَل ۔ آپ ءِ نَل ۔ طب : للہ، لَلہ ۔ فا: نا، نای، نی، نال، پہ واسہ (نای، ناژ) سَن بندء نَل نالَ ۔
- نلاپ : (نَ لَ ا پ) لاپ نہ کرتگیں ماھیگ، ھما ماھیگ کہ دنیگا نہ بُراتگ ۔
- نَل جَن : (نَ لْ + جَ نْ) ھما مردم کہ نَل جنت، بزاں نَل ءِ ساز کار، زیمرکار ۔
- نلک : (نَ لُ کْ) کسانیں نَل، شیشگ ءِ بارگیں نَل ۔
- نلینٹ : (نَ لِ ے نْ ٹ) بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت اود ءِ آمب سک شر اَنت ۔
- نم : (نَ مْ) نمب ءِ گوندگال (پارسی ءَ نمب ءِ گوش اَنت)
- نما : (نِ مَ ا) براہ، زیب، جَلوہ، سیپہ، ڈول ۔
- نماوار : (نِ مَ ا + وَا ڑ) براھدار، زیبدار، جلوہ ناک، سیپہ دار، ڈولدار ۔
- نمادَ وار : (نِ م ا دَ ۔ وَ اڑ) ھما جاگہ کہ اود ءَ پاری یادگہ گسے وتی چیزاں پہ مھلوک ءِ چارگ ءِ ھاترء ایر کن اَنت (پارسی: نمائش، عربی: معرض انگ : Exhibition, 25.2.1968
- نماز : (نِ م ا ژ) ھُدا ءِ دیم ءِ پرستی اوشتگ یا بندگ ءِ آئی ءِ یات کنگ یا آئی ءِ ساڑا ءِ چیزے گوشگ ۔
- نماز جا : (نِ مَ ا ژ ۔ جَ ا) نماز جاہ، نماز ءِ جاگہ ءِ بزاں مسیت ۔
- نماز جاہ : (نِ م ا ژ + جَ ا ہ) بچار "نماز جا"
- نمازی : (نِ ۔مَ ا ژِ ی) یا "نمازیگ" ھما مردم کہ نماز وان اِیت۔ بزاں مسلمان۔ ۲ مُسلّا: نماز ءِ تگرد یا دگہ چیزے کہ آئی ءِ سرءَ نماز کنگ بہ بیت۔ پاک: ھما چیز کہ پلیت نہ اِنت ۔
- نمازیگ : (نِ مَ ا ۔ ژِ ی گ) بچار "نمازی"
- نماسگ : (نِ مَ ا ۔ سَ گ) چگ ءِ چَک، چُکّرھت ۔
- نماکار : (نِ مَ ا + کَ ا ڑ) ھما مردم کہ چیزے ءَ نمادار کنت۔ نمادار کنوک، سمبھینوک Decorator. پہ رد تاک ءَ

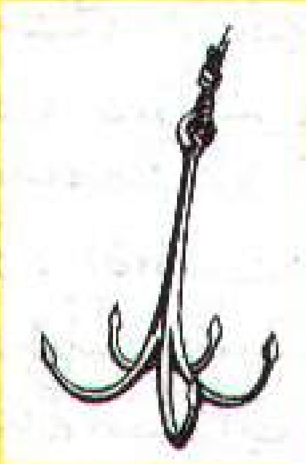
ماھتاکان .Producer یا .Art editor

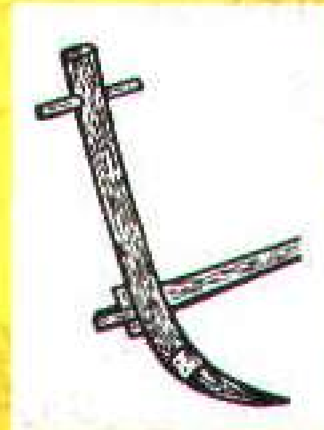
- **نمب** : (نَ م ب ب) ترّی یے کہ سباھانی سرءَ چہ برزءَ پہ زمین ءَ ایر دنت۔ نمب ءِ ترمپ، گُدے کہ ترّ نہ اِنت بلے ترّی ءِ ماں اِنت۔ ڈگار ءِ نمب کرگشگ بیت۔
- **نمبو** : (نَ م۔ بُ و) بوٹگ کلاھے کہ شوداَنت ءُ اشتر ءَ دینت ءُ پہ چاکہ سک سُور ءُ تر نداِنت کلّر ءُ ئیں زمین ءَ رُدایت۔
- **نمبی** : (نَ م۔ بِ ی) نمب بیگ۔ یک گواتے ءِ نام اِنت۔ نمبی یا نمبیگ ءُ مُرگے ءِ نام اِنت۔ مردی نامے۔
- **نمبیاں** : (نَ م بِ ی۔ پ ا ں) ھما ملک ءُ ھند ءِ جاگہ کہ ھر وھد نمب بیت۔
- **نمبیگ** : (نَ م۔ بِ ی گ) مُرگے، مردی نامے۔ گواتے ءِ نام اِنت۔ نمبی
- **نمتاک** : (نِ م۔ تَ اک) نیم تاک۔
- **نمتاک** : (نِ م۔ ت اک) نیامتاک، نیامتاکی
- **نمتّا** : (نَ مَ ٹ۔ ٹَ ا) ھما کہ متّا یگ نہ بیت۔ ھماکہ چوکہ کوُرے ءِ گوازینگ نہ بیت۔ "ناقابلِ عبور"۔ .Uncrossable
- **نمدی** : (نِ م۔ دِ ی) پہ کسے ءِ نام ءُ دیم داتگیں چہ گپ ءُ ھبراں نبشتگ ءُ پُریں کاگد، کراچ، کاگد، کلوہ ءُ سلام ءُ دزھباتی کاگد (خط، مکتوب، رسالہ) .Letter نیم دید یا نیم دیدار ءِ گونڈ گال (چہ "نیم" ءُ "نِم" ءُ چہ "دید" یا "دیدار" ءُ "دی") (نِم + دِی)
- **نمر** : (نَ مِ ر) جنینی نامے۔ نمیران۔
- **نمرد** : (نَ مُ ر د) مھرگے کہ ماں دستونکاں بیت۔
- **نِمروز** : (نِ م۔ رُوز) نامے
- **نَمروز** : (نَ م۔ رُوز) نامے
- **نمرینگ** : (نَ۔ مَ ر۔ رِ ے۔ رَ نگ) لھم ءُ ایر مادنہ بوگ، رام نہ دیگ، تب ءَ نہ بوگ، چہ مستی ءُ تمردی ءَ ایر مادءُ لھم نہ بوگ۔ ★
- **نمنتک** : (نَ مَ ن۔ تُ ک) کاھے کہ چہ شمش ءَ تاک ءِ اَورت تراَنت۔ زمین ءِ پشت ءَ ءَ پراہ روت۔ گوش اَنت نمنتک ءُ ڈنڈلو ھردو گوھاراَنت ءُ مات اِش مرتگ ءُ پُرس ءَ ءُ نہ داراَنت ءُ نمنتک ءُ ڈنڈلو ھردو سیاھابیں ڈگاراں رُداَنت۔
- **نمیران** : (نَ م ی۔ رَ ا ن) ھماکہ نہ مراِیت۔ ھماکہ مرگ ءِ پہ نیست۔ نہ مروکیں۔ جنینی نامے۔
- **نُن** : (نُ ن ن) کسان۔
- **نَن** : (نَ ن ن) پتن۔ نُنکانی گپ ءَ۔ تنگن، ءَ گوشن اَنت۔
- **نِند** : (نِ ن د) نندگ ءِ پرمانگال بزاں "بہ نِند" نِند ءُ نیاد: دیوان ءُ مجلس، نشت ءُ نیاد۔
- **نِندار** : (نِ ن۔ دَ ا ر) نِندگ ءِ نام "پلانی ءَ نِندار نیست" بزاں یک جاگھے نہ نِنداِیت۔
- **نِداشت** : (نِ ن۔ دَ ا ش ت) نِندگ ءِ سگ "پلانی ءَ نِنداشت نیست" بزاں نِندگ نہ سگّ اِیت۔ نِشت نہ کنت۔ ★ نندگ ءِ داشت بزاں برداشت۔

- **نِندک** : (نِ نْ ۔ دُ کْ) سکّیں گونڈیں دمانے بہ نِندگ ۔ ۲ : مردی نامے مردینی ۔
- **نِندکی** : (نِ نْ ۔ دُ ۔ کِ ی) ھما گونڈو ئیں چُکّ کہ لوگی نندگءَ ھیل گیتگ یا نِشت کنت ۔ ★
- **نِندگ** : (نِ نْ ۔ دَ گْ) انچیں ڈولےءِ بیگ کہ مردم پہ نِشتنجاہ یا کلانک زمینءِ سرءَ یا دگہ چیزےءِ سرءَ

  ایر بہ بیت کہ مردم چپءُ سرین ءَ ءُ بُرز لکءَ تچگ بہ بیت ءُ جھلی بھر زمینءِ سرءَ بہ بیت ۔
- **نِندءُ نیاد** : (نِ نْ دْ ۔ ءُ ۔ نِ یا دْ) دیوان ءُ مجلس ، نِشت ءُ نیاد ۔
- **نِنزگ** : (نِ نْ زْ ۔ زَ گْ) رنزگ ، کسانیں زندریں رنگےءِ گزیگ ءُ نزنزگ ، بے زِندیں تارگ ۔
- **نُننک** : (نُ نْ ۔ نُ کْ) سکّیں کسانیں چُکّ ، شیرواریں چُکّ ، نُنّو ۔ سکّ کسان ۔
- **نَنگ** : (نَ نْ گْ) شَرم ، گیرت ، شرم ءُ ننگ : کیرءُ گند ۔ جنینءِ ننگ ۔ لَجّ ، کُرّ ۔ "وت ننگءُ وت

  شَندگیں لاپ سیر بیت بلے شُتگیں ننگ نئیت" ۔ "گریبانی ننگءُ امیرانی گواچی"
- **نِنگ** : (نِ نْ گْ) ھر چیزے کہ بستگءُ جتا جتا اِنت یا کہ ھر چیزےءِ کہ وت جتائیں توامیں دانگے ۔ واگینہ ۔ پہ

ماھیگءِ "ننگ" نزیں توامیں ءُ گوش اَنت ، کسانیں ءَ "کپ" گوش اَنت ۔ "ننگءِ کپ" پہ مردمءِ رُستگیںءُ

رس اتگیں مردمءِ پہ "بچکّ یا جنک" شمار نہ بیت بلکیں پہ "مردیں یا جنینءَ" Adult.

- **ننگار** : (نَ نْ ۔ گَ ا رْ) ھما چوٹیں دار کہ گوکانءِ بندگءُ زمینءِ دِزگ بیت یا کشگ بیت یا پُل کشگ بیت ، پلکش ۔

  ننگار دیگ : پُل کَشّگ ، گوں ننگارءَ زمینءِ دِزگ ، ننگار کنگ ، کسےءِ لوگءِ پرّوشگ ءُ برباد کنگ ۔ (بچار بُت)
- **نَنگر** : (نَ نْ ۔ گَ رْ) ھما آسن کہ سادےءِ بندا اَنت ءُ دریاءِ تہءَ دور دئیگ دنت کہ میل یا بوجیگءَ

  یکّیں جاگہءَ دارایت ، مزن جل ، تاوان کشّ ، مزن دادیں مردم ۔ "ننگریں تجّار" بلوچی کوھنیں ءُ پترانی مزن نامیں

  بامردے کہ بازء مشہور اِنت ۔ PPB,LWD; Generous. (بچار بُت)
- **نَنگری** : (نَ نْ ۔ گَ رِ یْ) لنگری ، مزنیں تاسیں تالب یا کہ مزنیں منجل ۔ ۲ : ھما مردم کہ ننگر بھا کنت ۔ ۳ : ھما

  زر کہ بوجیگ یا میل ھر چ بندرے کہ ننگر کن اَنت ھما بندرءِ سرکارءَ بُرز کن اَنت ۔
- **ننو** : (نَ ۔ نُ وْ) سکّیں سُست کار ، سکّیں سست ءُ لھم مُترگ ۔
- **نُنّو** : (نُ نْ ۔ نُ وْ) نُنک ، سکّیں کسانیں چُکّ ، سکّ کسان ۔

- **نواب** : (نَ وَابْ) مزن سروار۔ نامے۔
- **نوادگ** : (نَ وَادَگْ) بچار "آوادگ" "دیگ ء نوادگ چہ مزگ ، مردء درآمد چہ گلگ"
- **نواسگ** : (نَ وَاسَ گْ) بچار "نماسگ"
- **نَوان** : (نَ وَانْ) "نَبا" PPB,LWD; NAWĀN: Perhaps. (Ginavān)
- **نِوان** : (نِ وَانْ) دیوالے ءِ پُشت ءِ سندگ کہ دیوال تہا نِوان اِنت۔ نوان چہ گوات یا روچ ءِ بمبر ءِ گ ءِ ھاترءِ کنگ بیت چیر بیگ۔ اندیم (بلے اندیم وت ءِ چیر دیگ ءِ ھاترءِ کنگ بیت)
- **نواھتگ** : (نَ وَا ھِ تَ گْ) نہ لوٹ اِتگ، پسند نہ کرتگیں" پلانی ءِ ھداءِ شتر نواھتگ" بزاں ھداچہ آئی ءِ وش نہ اِنت★
- **نواھگ[1]** : (نَ وَا ھَ گْ) بہ بدیں رنگے ءِ نہ لوٹگ۔ نواھتگ : بزاں ھماکہ ھُدا چہ آئی ءِ نہ وش اِنت۔
- **نواھگ[2]** : (نَ وَا ھَ گْ) نہ لوٹگ، واھگ ءِ چپ، بیزاری، نفرت۔ Hatred. 25.12.63
- **نوبت** : (نَ وْ بَ تْ) دَور باریگ۔ دھر۔
- **نوت[1]** : (نَ وَتْ) اِزّت، فخر۔ PPB,LWD;NAWATH: Pride, honour.
- **نوت[2]** : (نَ وَتْ) (نمد یا نمت) نوصت، ریشں PPB,LWD;NAWATH: Felt. (p.namad) Thick, matted.
- **نود** : (نَ وْدْ) تنکیں یا بزیں بے آپیں جمبر کہ نہ گواریت بلکیں شنزایت۔ نود کنگ : تچگ روگ
  PPB,LWD; NODH: A storm-cloud ,Met. a sword.
- **نَوَد** : (نَ وَدْ) ھشتاد ءُ نُہ ءُ دگر یکّے (۹۰) چہ سدءِ دہ کم
- **نود بندگ** : (نَ وْدْ ۔ بَ نْ دَگْ) نامے۔ بلوچی دپترانی چہ دُردستان متریں داد دیوک۔ "بلوچ ءِ حاتم "نود بندگ زر زوال یک جاگہے وت گوش اِیت ـ اگاں من پس ءُ پوستی کُتیں ـ مال چو مگیم ءِ مَل اِتیں
- **نودبر** : (نَ وْدَ بَ ڈْ) نوک دربروک بزاں شاگرد۔ تلمیذ" Student, Pupil. 1961
- **نودز** : (نَ وْ ۔ دِ زْ) کیچ ءِ ناصر آباد ءِ رود درآتک ءِ جاگہے ءِ نام اِنت۔ ★
- **نودشنز** : (نَ وْ دْ ۔ شَ نْ زْ) بچار "نوشنز"
- **نودیت** : (نَ وْ ۔ دِ یْ تْ) جنینی نامے کہ یا کہ الیشی ءِ بُندر ءِ نوک دیت" اِنت یا "نُودیت" کہ رندءِ جوان ترِبیت۔
- **نُور** : (نُ وْرْ) تازی ءِ روژنائی۔
- **نُوراتون** : (نُ وْرْ آ ۔ تُ وْنْ) جنینی نامے۔
- **نوران** : (نُ وْرَانْ) نامے پہ مردین ءُ پہ جنین۔
- **نوربی بی** : (نُ وْرْ ۔ بِ یْ بِ یْ) جنینی نامے۔
- **نورجان** : (نُ وْرْ ۔ جَ انْ) نامے کہ پہ مردین ءُ جنین دوئیناں کار مرد بیت بلے گیشتر پہ جنین ءِ
- **نورک** : (نُ وْ رُکْ) نامے۔
- **نُورل** : (نُ وْرَلْ) نامے جنینی ءُ مردینی۔
- **نورو** : (نُ وْ رُوْ) اسپیتیں چُن
- **نوروز** : (نَ وْ رُوْزْ) نامے۔

- **نوری** : (نُ وْرِیْ) نامے کہ پہ جنین ءُ مردیں ھردوئیناں پرگ بیت پرچا کہ اے نوراتون، نوربی بی ءُ نور محمد ءِ رنگیں ناماں نیم نام اِنت۔
- **نوزانت** : (نَ وْ زَانَ تْ) نوک زانتیں۔ نوک زانتگیں۔ نوک زانوک۔
- **نوزانگ** : (نَ وْ زَانَ گْ) نوکیں زانوگر۔
- **نوزر** : (نَ وْ ذَرْ) مردمی نامے۔ شاھنامہ ءُ کوھنیں زرتشتی وانگیانی تہ ءَ ھم نامے (اوستائی ءَ نوتئیر)
- **نوزز** : (نَ وْ ذَزْ) نوک کپتگ۔
- **نوسا** : (نَ وْ سَ ا) نودسا، نود ءِ ساچان۔
- **نوساچ** : (نَ وْ سَ ا چْ) نوک سازوک، نوک اڈکنوک، ھما مردم کہ نوکیں چیز جوڑ کنت۔ (مخترع Inventor.)
- **نوشگ** : (نَ وْ شَ گْ) آپیں چیز ءِ ورگ
- **نوشنز** : (نَ وْ شَ نْ زْ) نودشنز۔ موشنز، شمورگ، شنز ءُ شمورگ۔
- **نوشیروانی** : (نَ وْ شِ ے رْ وَ ا نِ یْ) بلوچانی مشہوریں ٹکے۔ ★
- **نوک** : (نُ وْ کْ) ھما کوھن نہ اِنت۔ ماہ کہ اولی شپ ءَ گندگ بیت کہ بارگ اِنت۔
- **نوک** : (نَ وْ کْ) بانانی سرءَ پہ آپ ءِ درشانگ ءَ جوڑ کرتگیں تھنگ ءِ راہ۔ زمین ءِ سرءَ جو ءِ آپ ءِ ترینگ یا چہ کنڈے یا گھنے ءِ سرءَ گوازینگ ءَ پہ گنٹ جوڑ کرتگیں نوک۔ ۲۔ گوکانی کدیم کہ بوتہ ءُ کرپانگ پنڈ اَنت ءُ دَیینت اِش یا ناہ۔
- **نوکاپ** : (نَ وْ کَ ا پْ) ھور ءِ آپ۔ "پلانی نوکاپے: بزاں گڑ اِنت جھلی ءَ زانگ نہ بیت"۔ ھمے رنگ ءَ پلانی زانگ نہ بیت۔ مردمی نامے۔
- **نوکار** : (نَ وْ کَ ا رْ) نوک کار: مردمے کہ نوکی پہ کارے گلائیش بہ بیت کہ درئے بہ بارت۔ زھم یا دگہ انچیں چیزے کہ نوک کار کرتگ۔
- **نوک اُستا** : (نَ وْ کْ + اُ سْ تَ ا) ھما اُستا کہ نوک کارے مچیگ کنگ۔
- **نوکامد** : (نَ وْ کَ ا مَ دْ) نوک آتکگیں مردم۔ نوکا مدو۔
- **نوک بانگ** : (نَ وْ کْ + بَ ا نْ گْ) ھما کروس کہ نوکی بانگ ءَ کپتگ۔
- **نوک بُرّ** : (نَ وْ کْ + بُ رْ رْ) نوک بُرا ایتگیں ڈرچک، ھامین ءَ مچیگ ءِ وھد۔ ۲۔ نوکیں وڑ، ۳۔ نوک سُنت کنگیں مچک۔
- **نوک بروت** : (نَ وْ کْ + بَ رُ وْ تْ) ھما کہ نوک بروت ءَ دم اِتگ اَنت۔
- **نوک بست** : (نَ وْ کْ + بَ سْ تْ) نوک بستگیں۔
- **نوک بند** : (نَ وْ کْ + بَ نْ دْ) بچار "نوک بست"
- **نوکپت** : (نَ وْ کْ + کَ پْ تْ) نوک کپوکیں۔
- **نوک پتاک** : (نَ وْ کْ + پَ تْ تَ ا کْ) نوک نوکیں۔ پھک ءَ نوکیں۔
- **نوک پرُوش** : (نَ وْ کْ + پْ رُ وْ شْ) نوکیں پرُوش وارتگیں۔
- **نوک تراش** : (نَ وْ کْ + تْ رَ ا شْ) نوک تراشتگیں۔
- **نوک ترّک** : (نَ وْ کْ + تْ رَ کْ کْ) نوک ترّک اِتگیں۔
- **نوک ٹاپ** : (نَ وْ کْ + ٹَ ا پْ) نوک ٹاپ کرتگیں۔

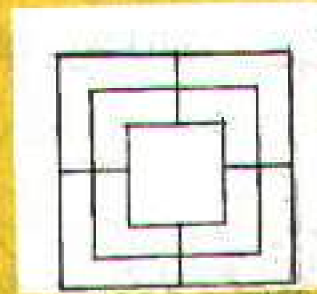
- **نوک جَن** : (نَ وک، جَ نْ) نوک جتگیں
- **نوک دُرّ** : (نَ وک۔دُرْرْ) ھما جنین کہ نوکی سیرلاپ اِنت ۔ نوک دُرگوش ۔
- **نوک دربر** : (نَ وک، دَرْبَ رْ) بچار " نودربر "
- **نوک رِین** : (نَ وْک ۔ رِے نْ) اول رِین ھمانکینک کہ نوکی ھیکَ دیگءَ لگّ اِیت ★
- **نوک رُد** : (نَ وک، رُدْ) ھاکہ نوک رُستگ ۔ نوک رُستگیں ۔
- **نوک رنگ** : (نَ وک، رَنْ گْ) نوک رنگ کپتگیں ، نوک رنگ گِپتگیں ۔
- **نوک رھت** : (نَ وک، رَھْ تْ) ھما اُشتر کہ نوک رھت کنگ بیت
- **نوک ریش** : (نَ وک، رِی شْ) ھاکہ نوک ریش کپتگ ۔ ورنا ۔
- **نوک زانت** : (نَ وک، زَانْ تْ) ھاکہ نوک زانت ءَ کپتگ ۔
- **نوک زِین** : (نَ وْک ۔ زِے نْ) ھما اپس کہ نوک درآوَرتگ ۔ ورنا ھیں اپس کہ نوکی پہ سواری ءَ زین کنگ بیت ۔ ★
- **نوک سَجّ** : (نَ وک، سَجْ جْ) نوک سبھینتگیں زھم ءِ مچنک PPB,LWD;NOK-SAJ: Sheath of sword.
- **نوک سر** : (نَ وک، سَ رْ) بُنگیج ۔ اول سر نوک اتکگیں مردم ۔ درآمد ۔

PPB,LWD; NOKH-SAR: New man, stranger, foreigner.

- **نوک سند** : (نَ وک، سِ نْ دْ) کساں سال ۔
- **نوک سوار** : (نَ وک، سَ وارْ) ھما مردم کہ نوک اولاک ءِ سواری در بُرتگ ءُ ۔
- **نوک سیر** : (نَ وک، سِ یْ رْ) نوک گروس کتگیں جنیں یا مردین ۔
- **نوک کیستگ** : (نَ وک، کِ یْ سْ تْ گْ) ھما مردم کہ نوکی زَردار بیتگ
- **نوک گِند** : (نَ وک، گِ نْ دْ) ھاکہ نوکی یک جاگھے ءَ سرءَ کپتگ یا نوک کارءُ بُنگیج کرتگ ءُ بلد نہ اِنت ۔ نہ دیتگ یا نوک آمد
- **نوک گنوک** : (نَ وک، گَ نَ وکْ) ھماکہ نوکی گنوک بیتگ ۔
- **نوکلات** : (نَ وْ ۔ کَ ۔ لاَ تْ) کیچ ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ ★
- **نوکمِر** : (نَ وک، مِ رْ) نوک مُرتگیں ۔
- **نوکناد** : (نَ وک، نَ ادْ) ھاکہ نوک نادینتگ ، نوک نادینتگیں ۔
- **نوکناہ** : (نَ وک، نَ اہْ) نوگناہ ، تازگیں ناہ ، ھامین بُنگیج ءِ ناہ یا کھامین ءِ ناہ
- **نوکنند** : (نَ وک نِ نْ دْ) ھما مردم کہ چیزے یا کارے ءِ دَربرگ ءُ نوکی بُنگیج پہ کنت ۔ چہ " نوک نند " ءَ رندماں وانگ ءَ آ " نوک دَربر یا نودَربَر " گوشگ بیت : " پلانی ملاھے نہ اِنت نوک نندے "
- **نوک ورنا** : (نَ وک، وَرْنَا) شکر ورنا ، ھابچک کہ نوک بروت ءِ سبزاتگ اَنت ۔
- **نوک ھیک** : (نَ وک، ھِ ے کْ) اول رِین : ھامُرگ کہ نوکی ھیک ءُ داتگ ۔
- **نوکی** : (نَ وْ ۔ کِ یْ) گوھنی ءِ چپ ، اُنو ، اَنی ، " یہ آنگی " ءَ ھم کار مردبیت اک : نوکی کیت بزاں دنیگا نیتگ آنگی اِنت ۔ ★
- **نوکین** : (نَ وْکِ ے نْ) گوھنین ءِ چپ ، ھماکہ نوک اِنت گوھن نہ اِنت ۔ ★
- **نوگناہ** (نَ وگ، نَ اہْ) بچار " نوکناہ "

- **نوَل :** (نَ وَل) کرایہ ، ھما زَرّ پہ بوجیگ یا سیل ءِ سواری ءِ گرگ بنت ، چہ مردم ءُ چیءِ مال ۔
- **نوَل**[2] : (نَ وَلْ ل) ورنا ، سُست ، گورڈگ ، گرا ھیں ستی ، بے ڈُول ءُ تمرد ، ءُ رستگیں جنک ، جنک یا اسپ ءِ ساڑا ۔
- **نوَل**[3] : (نَ وَل ل) تیجگ یا کینگ پُلّ ءِ رِچگ ءِ رندءَ نوَل بیت پدءَ کرکو ، پُدکرتءُ مُنی تیجگ ۔ بازمردم گوشس ایت ھما تیجگ اِنت کہ بے ڈول ءَ رُستگ ءُ دتی ول ئے ھم گار گرتگ یا گشتگ ، دَرنیا تلگیں دلوت یا اولاک ۔
- **نولی :** (نَ وْلِ یْ) کرپھی ۔
- **نولیگ :** (نَ وْلِ یْ گ) کرپھیگ ۔
- **نومر :** (ن وْ۔م ڑ) نوکمر ، نوک مُرتگیں ۔
- **نون :** (نُ ونْ) انّوں ہزاں اُنّی ، ھمے دمان ءَ
- **نوناد :** (نَ و۔نَ اد) بچار ء نوکناد »
- **نونند :** (نَ وْ۔نِ ن د) بچار " نوک نند "
- **نوھانی :** (نَ وھَ ان ی) بلوچ راج ءِ یک مُلکے کہ میر نوھان ءِ چُکّ ءُ نماسگ اَنت اِے " نوھان " ءِ نام " نودان " یا " نودھان " بوتگ
- **نوھت :** (نَ وْھَ ت ث) رِیش ءِ شیھ مُریدءِ ماں رند ءِ دیوان ءَ گوَل کنگ ، سے بر ءَ دست ئے ماں بوتی نوھتاں جنگ PPB,LWD; NOHAT: Beard. NOHATA JANAGH: To stroke the beard.
- **نُھ :** (نُ ہْ) ھشت ءُ دگہ یکے نُھ (۹)
- **نہ :** (نَ ہْ) اِناں ۔
- **نھ :** (نِ ہْ) زہ کہ تیز ءُ تُوسک ءُ مجرک ببیت ۔ کوھانی تیز ءُ بزُوکیں مُل یا کہ سر ءِ ڈراجی کہ چوز ھم ءَ تراشتگ ءُ تیز اِنت
- **نھاد :** (نِ ھَ اد) مِتّین کرتگیں بھا ۔ نِھر ۔
- **نھار :** (نَ ھَ ار) ناھار ۔
- **نھاری :** (نَ ھَ ار ی) سیاہ ءِ سر ءِ دَرگ ۔ بچار " ناھاری "
- **نہ بُرّ :** (نَ ہْ ۔بُ رْ ر) بچار " نبُر "
- **نہ پاچ :** (نَ ہْ ۔پَ اچ) نہ پاتگیں ۔
- **نہ پاگ :** (نَ ہْ ۔پَ اگ) نہ پگیں ۔
- **نُھ تُوپ :** (نُ ہْ ۔ٹُ وپ) ڈروگ بند ۔
- **نُھد :** (نُ ہْ د) مگرڈا ، (نخود ، چنا ، حمص)
- **نِھر :** (نِ ہْ ر) نھاد ، مِتّین کرتگیں بھا ۔
- **نھر**[3] : (ن ۔ھِ رْ ر) ھکّل ، گرّہ ، گرگبا ، نِھر ءِ ان بندگ یا نھرّاں ماں بندگ ہزاں ھکّل ءُ ھو کل کنگ ۔ ★
- **نھردگ :** (نِ ہِ رْ دَگ) پہ گرت ءُ جوش بٹِربگ ، گرّگ ۔ پہ مٹرءُ جنگ ءِ بوشار دبیگ ءُ گُرّگ ۔
- **نہ زنکّ :** (نَ ۔ زَ نْ کْ ک) بچار " نزنک "

- **نِھگ** : (نِ ھَ گ) چوزھم ءِ دپ یا کارچ ءِ دپ ءِ زِہ ءَ بارگ ءُ تُرّانک بیگ ۔
- **نُھ گڈّگی** : (نُ ہ۔گ ڈّ ڈّ گِ ئی) لیبے (بچار بُت)
- **نِھنگ** : (نِ ہِ نَ گ) تُمپ ءِ گورا اِنت کہ چہ ایسی کُھن ءِ بُرز سَر دشت ءِ کوھاں درکیت ءُ کورھواراں ءَ کیت ۔ گوں کیچکور ءَ ڈیگ دَنت ۔ ھر دو ھور بنت ءُ دشت کور ءَ ایر ریچ اَنت ۔ ۲ ۔ مزنیں بجادر ۳ ۔ دریا ءِ جاورے ۔ گانڈو، واگو، لیٹر، کارنچ ۔
- **نھنگام** : (نِ ہِ نَ ۔گ اَمْ) شپ ءِ نیم ۔ نیم شپ ، شپ ءِ آھرے
- **نھی** : (نِ ہِ ئی) نھیگ ،
- **نھیب** : (نِ ہِ ے بْ) نھیب دیگ ، تُرس دیگ ۔ ھکّل دیگ ، گتر باکنگ ۔
- **نِھیپگ** : (نِ ہِ ے ۔پَ گ) نیپگ ۔ جنین ءِ لاپ ءُ تربیت گرًا دل سِٹ چیزے لوٹ اِیت
- **نِھیپگان** : (نِ ہِ ے ۔ پ گ ا ن) بچار "نیپگان"
- **نھیگ** : (نْ ہِ ئی گ) ٹیٹر، سُست ۔ بیکار و ۔
- **نئی** : (نَ ءِ ئی) ماھیگ کُشگ ءِ چیردان ءُ کُنڈی ۔ کُنڈی ۔ نئیگ ۔

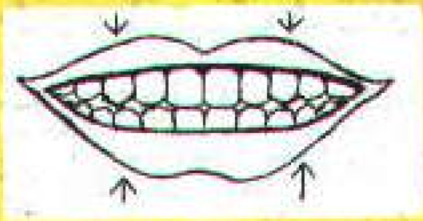
نُھ گڈّگی

نئیگ

- **نئیت** (نَ ءِ ے ت) "نیایگ" ءِ آھگی ، آ (یک مردمے) "آیگ" ءِ کار ءَ نہ کنت "کیت" ءِ چپّ ۔
- **نئیگ** (نَ ءِ ئی گ) تھنگ ءِ تراشتگ ءُ پُنچ گرنگیں تکرے کہ پہ ماھوریا ژگ ءِ چنگانی جوڑ کنگ ءَ پہ ماپ ءُ جل ءَ کار مرد بیت کہ ھمیشی ءِ سر ءَ بندیک پِر ترینگ ءُ پد ءَ گرنچ دیگ بیت ۔ نئیگ ءُ تِرزَ : "تِرزَ" ھما چیزِ اَنت آئی ءِ سر ءَ بندیک پتاتگ (بچار بُت)
- **نی** : (نِ ئی) نوں ۔ اَنوں ، اَنّی ءِ گرندک ۔
- **نے** : (نَ ے) ناکہ "نے الیش ناکہ "آ" "
- **نیاد** : (نِ ۔یا ذْ) بند ءُ نیاد ۔ مجلس ۔ دیوان ۔ ★
- **نیاز** : (ن ۔یا زْ) ھیرات ، نذر ★
- **نیازبند** : (ن ۔یا زْ ۔بْ نْ دْ) بچار "نیازمند" ★
- **نیازمند** : (نِ ۔یا زْ ۔ مَ نْ دْ) چمدار ، لوٹوک ۔★
- **نیازمندی** : (نِ ۔یا ز ۔مَ نْ ۔دِ ئی) چمداری ، وازمندی ۔ ★
- **نْیام** : (نْ یَ اَمْ) درمیان ، نیامگی

- نْیام تاکی : (نْ یَ ام۔ تَ اکِ ئی) درمیانی، توکی (دُستریں ءُ نیامتاکی ءُ کسترین) تیاننتاکی۔
- نْیام جی : (نْ یَ ام۔ جِ ئی) توک، درمیاں، نیانجی۔
- نْیامدار : (نْ یَ ام۔ دَ ار) توکی دار۔ چھرءِ نیامدار۔ لوگ یا کاپرءِ نْیام دار، تلک ءِ نْیام دار۔ دارے کہ تلکءِ نْیام ءَ اِنت
- نیبگ : (نِ ئی بَ گ) میوہ۔ درچکانی ھما بَر کہ مردم آیاں وَر اَنت۔
- نیپتگ : (نِ ئی پَ۔ پَ گ) شلوار ءِ ھما بھر کہ آنچگ مان کنگ بیت " شلوار نیپتگ "۔
- نیپگ : (نِ ے پَ گ) لاپ پُرّی ءُ مُنگیجی ماہ ءُ روچ۔ پہ یک چیزے ءِ ورگ ءَ بے تاھیریں لوٹگ ءُ واھشت۔
- نیپگان : (نِ ے۔ پَ گَ ان) نھیپگ۔ لاپ پُرّیں جنین کہ دل ءَ پہ چیزے ءَ بندانت۔ لاپ پُرّی ءُ مُنگیجی روچ۔ نھیپگاں۔ "پلانی چُکّی نیپگاں گپتگ "۔
- نیت : (نِ ئی یَ ت) اِرادہ، دل ءِ لوٹ اِتگیں (عربی نیة)
- نیٹ : (نِ ے ٹ) ھر رنگ پہ بیت۔ آسرکہ
- نیٹو : (نِ ے۔ ٹُ و) انگریز سرکارءِ مُلکاریں جاھند۔

مردم ءِ نیش

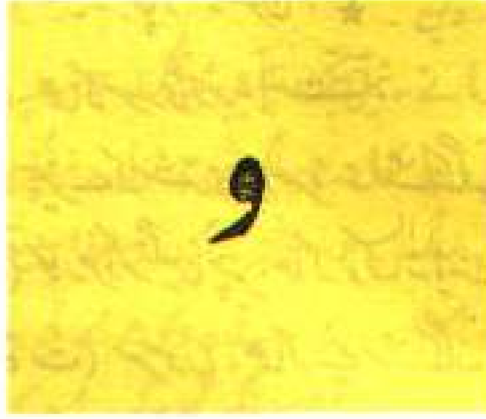

مارءِ نیش

- نیزگار : (نِ ے زَ۔ گَ ار) بے زَرّیں مردم۔ گریب، ناتوانیں مردم۔
- نیزہ : (نِ ے زَہ) دراجیں آسنے کہ سرءَ چوکا مُچّ ءَ اِنت۔
- نیژرگ : (نِ ی ژَ۔ ژَ گ) زورءُ بزگیں توارے، گرلوگ یا زَنزرگ۔
- نیست : (نِ ے سْ ت) ھست ءِ چپّ۔ ھست نہ اِنت۔ بیگواہ۔ مرگ۔ چٹ بوگ۔ زمین بوگ
- نیسگار : (نِ ے س۔ گَ ار) نیزگار۔ ھماکہ ھچّ ءِ نیست۔
- نیش : (نِ ے شّ) ھما دنتان کہ آیانی سر تُوسک اَنت۔ مردم ءِ دیم ءِ چاریں دنتاناں رَندانت ءُ زُستر یا دلوت ءِ دیم ءِ شششیں دنتاناں رند۔ کلم ءِ نیش مار ءِ نیش، مار ءِ دوئیں تُوسکیں دنتان (بچار بُت)
- نیک : (نِ ے کْ) بَدءِ چپّ۔ شَر۔ جوان۔ ✱ نیک : نیکیں جن ءَ ھم گوش انت
- نیک بھت : (نِ ے کْ۔ بَ ھَ ت) شرتالہ، وش بھت، نکبھت، نگبھت : نامے۔
- نیکدینی : (نِ ے کْ۔ دِ ئی نِ ئی) سربازی مچّے۔
- نیکراہ : (نِ ے کْ۔ رَ اہ) دین، نیکیں راہ، نیکیں راھبند، پارسی کیش، عربی : دین)

- نیکو : (نِ ے گ ۆ) نامے، هما کہ پہ هر کس ءَ نیکی لوٹ اِیت .
- نیکی : (نِ ے کِ ی) شرکاری، پہ کسے ءَ جوانی کنگ ۔ بدی ءِ چپ ۔ مردمی نامے ۔ نیکی پہ ھالی ڈگار سیتے نہ دَنت کلاٹ ءِ کنار ۔
- نیگراہ : (نِ ے گ ءِ رَ اۂ) نیک راہ ۔ دین ۔
- نیل : (نِ ی لۂ) ۱ نیل رنگ ۲ دریائے ۔ نیل بحر، نیلیں میٹک ۳ بلوچستان ءَ کوھے ءِ نام اِنت ۔
- نیلپر : (نِ ی لۂ ۔ پَ رٔ) نیلوپر ءِ پُل یا سَوَل ۔ پیلگوش ءِ سَوَل ۔ نیلپُر ۔
- نیلگ : (نِ ی لۂ لَ گ) نیل رنگیں ۔ نیلگ الپس ، اشتر ۔ مُندر ءَ هما اسپیتیں رنگ ءِ گوش اَنت کہ آئی ءِ تہ ءَ سبزی ءِ بُرمش پہ بیت ۔ دشت مکران ءَ کورے ءِ نام اِنت رو برکتی بلوچستان ءَ کوھے ءُ جاگھے ءِ نام اِنت کہ بامردیں دادشاہ ءِ ھنکین بوتگ .
- نیم : (نِ ے مۂ) یک چیزے ءَ اگاں دو برابر ءُ ھم کدءُ ھم سنگیں بھر بہ کن ءُ ھر یک بھرے یک نیمے گوشگ بیت ۔
- نیم بار : (نِ ے مۂ + بَ اۂ) تنگے ، بار ءِ نیم ۔
- نیم بال : (نِ ے مۂ + بَ اۂ) هما کہ سرجمیں ءَ بال ءَ نہ اِنت ۔
- نیمان : (نِ ے ۔ مَ اۂ) هما درپ کہ داں نیم ءَ چیزے ءُ مان اِنت .★
- نیم بزو : (نِ ے مۂ + بُ زۆ) لوک کیشگ ۔ "نیم بُزو ءُ بُزے بیت، دوشگ ءَ بُرتے ءُ بان ءِ سرء"
- نیم بُندگ : (نِ ے مۂ + بُ نۂ دَ گ) هما کہ سرجم نہ اِنت ۔ اشکند ۔ نیم گنداک ۔
- نیم بندو : (نِ ے مۂ + بُ نۂ دۆ) نیم توام ۔ اِشکند ۔
- نیمبیل : (نِ ے مۂ + بِ ے لۂ) سباہ ءَ دانکہ نیم روچ ءَ بیلے سباہ ءُ نیم روچ ءِ نیم، بزاں روچ ءِ چارک
- نیم پیچ : (نِ ے مۂ + پَ چ) نیم پتکگیں ۔
- نیم پُرچ : (نِ ے مۂ + پُ رٔ ژ) هما کہ نیان اِنت ۔
- نیم پس : (نِ ے مۂ + پَ شٔ) سیگ : پس ءِ سگندان ءِ سر ءُ بُرء بستگیں هون گوشت ۔
- نیم تبیب : (نِ ے مۂ ۔ تَ ۔ بِ ی بۂ) بجاہ "نیم حکیم"
- نیم توام : (نِ ے مۂ + تَ وَ اۂ) نیم بُندگ ۔ نیم سرجم ۔
- نیم جن : (نِ ے مۂ + جَ نۂ) هما جنین کہ وتی گس ءَ چہ نادراھی، بزوری ءَ دلگوش کُرت نہ کنت ۔ هما جنین کہ آئی ءِ جنین آدمی نیم بُندگ اِنت بزاں نہ مردیں اِنت ءُ نہ جنین یا کہ جنینی ءَ ءُ تکست مان ۔
- نیم چم : (نِ ے مۂ + چَ مۂ مۂ) نیم چمی چارگ بزاں پہ دُزکائی چارگ
- نیمدلی : (نِ ے مۂ + دِ لِ ی) پہ دل اِتاں ۔ کارے ءِ دل ءَ نہ بیگ + هَوءُ اِتاں ۔ ★
- نیم دول : (نِ ے مۂ + دُ ولۂ) هما چیز کہ وتی جاگہ ءَ شری ءَ ایر نہ اِنت یا هما مردم کہ پہ گیگ نہ نشتگ
- نیمراہ : (نِ ے مۂ + رَ اۂ) راہ ءِ نیم ۔
- نیمروچ : (نِ ے مۂ + رُ وچۂ) روچ کہ سرءَ مُھر بیت نیم روچ اِنت ۔ نیمروچ ءِ ٹھک : یکدم روچ سرءَ مُھر اِنت .
- نیمزات : (نِ ے مۂ + زَ اشۂ) نیم زاتیں مردم بزاں ورنائی ءُ پیری ءِ نیانجی ءَ رسں اِتکگیں مردم ۔
- نیم زانت : (نِ ے مۂ + زَ انۂ ت) هما کہ آئی ءِ زانت نیم بُندگ اِنت ۔ نیم مُلّا

- **نیم سُچ** : (نِ ے مْ + سُ چْ) نیم سُھت، ھماکہ سرجم ءَ نہ سُتگگ
- **نیمسر** : (نِ ے مْ + سَ رْ) سرءِ دردے کہ سرءِ یک کپتءَ گپت بیت سرءُ نیمسر بزاں کتیں چہ یک ءُ دگرءِ کسترءُ مستر۔
- **نیمسو** : (نِ ے مْ۔سُ وْ) نیم سُواتگیں۔ بچار "نیمسون" ★
- **نیم سوار** : (نِ ے مْ + سَ وَ ا رْ) ھماکہ سواریءَ زبر نہ اِنت۔
- **نیم سوچ** : (نِ ے مْ + سُ و چْ) چیزے کہ شتری ءِ سرءَ نہ سُتگگ
- **نیمسون** : (نِ ے مْ + سُ و نْ) کارمرد کرتگیں چیز، ھماکہ نوک نہ اِنت۔ اول دست نہ اِنت۔
- **نیم سُھت** : (نِ ے مْ + سُ ہ تْ) سرسوچ، ھماکہ نیمے سُتگگ، نیم سوچ
- **نیم سیر** : (نِ ے مْ۔سِ ے رْ) سیرءِ نیم ۲۔ نیم سیرگ۔
- **نیم سیرگ** : (نِ ے مْ۔سِ ے رَ گْ) ھماکہ سیرءُ نہ بُتگ، نیم سیر۔
- **نیم شپ** : (نِ ے مْ۔شَ پْ) شپءِ نیمءِ وھد، بھنگام۔
- **نیم گُنداک** : (نِ ے مْ۔گُ نْ۔دَ ا کْ) چیزے سرجم اِنت ءُ سرجم نہ اِنت۔ بُندرءُ تُتنگ ءِ زاتے کہ گُنداکءُ گونڈ اِنت
- **نیم کلدار** : (نِ ے مْ۔کَ لْ۔دَ ا رْ) ھشت آنہ، ڈوزتہ، نیم کلدارءِ سر بزاں ھشت آنہءِ گرانیءِ سنگ، پنجاہ پیسہ۔
- **نیمگ**[1] : (نِ ے مَ گْ) نیم، اے نیمگ ءَ بزاں اے نیمءَ + نیم ½ ، نیمگی۔
- **نیمگ**[2] : (نِ ے مَ گْ) ھامگیں روگن کہ چہ شیرءَ منتگ ءُ کشگ بیت۔
- **نیم گراد** : (نِ ے مْ۔گْ رَ ا دْ) چیزے کہ برابر مگرادءُ، نیم گرد۔
- **نیم گرد** : (نِ ے مْ۔گِ رْ دْ) چیزے کہ تواھیءَ گرد نہ اِنت بزاں نیم گرد اِنت۔
- **نیمگو** : (نِ ے مَ۔گُ وْ) مُچّے کہ آئیءِ کلونٹ زرد اِنت۔
- **نیمگ ءُ نیم سُھت** : (نِ ے مَ گْ۔ءُ۔نِ ے مْ۔سُ ھْ تْ) نیم پہ نیم، نیم تاوان + نیم پچ۔
- **نیمگی** : (نِ ے مَ گِ یْ) نیم پہ نیم، چیزےءَ دو بھر کن ءُ آئیءِ نیم۔
- **نیم مرد** : (نِ ے مْ۔مَ رْ دْ) ھمامردیں کہ آئیءِ مردیءَ کچہ مان اِنت چوکہ نیم جنیں ءَ + ھمامردیں کہ گسءِ تہءَ آئیءَ ھبر نیست۔ جنیں چہ آئیءَ گیش اِنت ءُ سرمھارءُ جنیںءِ دستءَ اِنت۔
- **نیم مرگ** : (نِ ے مْ۔مَ رْ گْ) سک زدگ، بازخنگ بوتگیں۔
- **نیم مُلّا** : (نِ ے مْ۔مُ لْ۔لَ ا) نیم وانندہ، نیم زانتکار، شتری درنہ بُرتگیں مردم۔
- **نیم من** : (نِ ے مْ۔مَ نْ) منءِ نیم، الشیءَ سبک تواریءَ "نیمن" ھم گُش انت۔
- **نیم واب** : (نِ ے مْ۔وَ ا بْ) شتریءَ واب اِناں، نیم واب ءُ نیم آگہ، وابنگ۔
- **نیموّن** : (نِ یْ مْ۔مَ وْ نْ) سبب، پہ یک چیزےءَ "بہانہ"
- **نیم ھکیم** : (نِ ے مْ۔ھَ کِ یْ مْ) نیم تبیب : ھماکس کہ شتری تبیبیءُ درنہ بُرتگ، نیم زانتکار۔
- **نیوگ** : (نِ یْ وَ گْ) بچار "نیمگ"

- **و** : (و) بلوچی ءِ بیست ءُ یکمی آپ ۔
- **وَ** : (وَ) بلوچی گالے کہ اُردو ءِ "تب تو" ءِ بزانت ءَ دنت۔
- **واب** : (وَاب) ھما ترھگ ءُ آرامی کہ مردم یا دگہ سھدار ءِ چَم بند بنت ءُ چچ ءَ سھیگ نہ بیت۔ واب گندگ : واب ءَ تہ ءَ چیزے گندگ۔
- **واب پرُوش** : (وَاب + پرُوش) ھما درمان کہ چہ آئی ءِ ورگ ءَ واب نئیت ۔ ★
- **وابجاه** : (وَاب + جَاه) وپسگ ءِ جاگہ ۔
- **وابگیج** : (وَاب۔گِ ے ج) ھما درمان کہ واب گیج ایت ۔ ★
- **وابو** : (وَا۔بُ و) سکّیں یا باز وپسیں مردم۔
- **واب صیال** : (وَاب + صَیال) پہ کُلے ءُ جیتلے یات بوگیں۔
- **وابی** : (وَا۔بِ ی) وابی تھت
- **وابینگ** : (وَابِ ے۔ نَ گ) کسے کہ آئی ءَ واب ءُ گپتگ ۔
- **واپار** : (وَاپ ار) بیپار، سوداگری۔
- **واپینگ** : (وَاپِ ے۔ نَ گ) کسے ءَ انجوش کنگ کہ بہ وَپس ایت۔ چُک ءِ واپینگ۔ دل ءِ واپینگ۔ چیزے کہ یک اِنت آئی ءِ واپینگ۔ مڑگ ءِ واپینگ۔
- **واتر** : (وَا۔تَ ر) روگ ءُ پدءَ ترگ ۔ "واترگ" ءِ پہ ماتگال بزاں واتریں ۔ ★
- **واترگ** : (وَاتَ ر۔ رَگ) روگ ءُ پدءَ ترگ ۔ بیرہ کنگ ۔ ★
- **واترینگ** : (وَاتَ ر۔ رِ ے۔ نَ گ) انجوش کنگ کہ پدءَ بہ تر ایت، بیرہ دیگ ۔ ★
- **واجکار** : (وَاج۔ کَ ار) واجہ کار، کار ءِ واجہ بزاں مستر، واھند، کارمستر، مالک Boss, Master, - chief.
- **واجہ** (وَا۔جَ ہ) مزنیں مردم، جوانیں سر، میر، مسٹر، جناب، خداوند۔
- **واجہ کار** : (وَاجَ ہ۔کَ ار) بچار "واجکار"
- **واد** (وَاد) اسپیتیں شکر رنگیں چیزے کہ چہ دریاہ ءِ سوریں آپ ءَ جوڑ بیت یا کہ کوہ ءِ دَرکیت کہ سک سور اِنت۔

- **واداپ** : (وَاداپ) سوریں لُطرواتگیں ماھیگ یا گوشت ءَ آپ شِک. آپشک آپگ، نارشت ۔
- **وادار** : (وَا۔ دَار) لوٹوک، واھدار، واھگدار، مُحِب دار ۔
- **وادرو** : (وَادرو) ھما گنڈ کہ تھنگ یا دارے ءَ ڈراجی ءَ جنگ بیت کہ ایشی ءِ تہ ءَ دگہ دار یا تھنگے جنگ بہ بیت ۔ زیراپ ءِ وادرو بوجیگانی زیراپ ءِ ھر دوئیں کراں سر بری نیمگ ءَ وادرو کنگ بیت کہ ھمیشی ءِ تہ ءَ میلی بزاں بُنگیچی تھنگ ایر کنگ بیت ۔
- **وادک** : (وَا۔ دَک) نامے ۔
- **وادگز** : (وَاد۔ گَزز) وادو۔ گزیں ذرچک ءِ زاتے ۔
- **وادو** : (وَادُو) بچار "وادگز"
- **وادوک** : (وَادُوک) ھما گُراستگیں یا چنگلیں وردن کہ واد ءِ مان اِنت ۔ سورتام، اوادگ ءِ چپ ۔ ★
- **واده** : (وَا۔ دَہ) کول، لبز، کرار، ڈرو امی، (عربی: وعدہ)
- **وادی** : (وَا۔ دِی) ھما چیز ءِ واد مان اِنت یا وادوک اِنت ۔ ★
- **واڈو** : (وَا۔ ڈُو) سرانہ، ھما کہ گس اِش نیست ۔ (جپسی .Gypsy) خانہ بدوش، بلکہ اے گال "وانڈو" اِنت ۔
- **وار** : (وَار) ازاب، بزگ، بے زَر، گریب ۔ وار کنگ : گیگ کنگ، گوم کنگ، وار ءِ وش کنگ : گیگ ءُ گوم کنگ ۔ بزکار، بے وس وست مرس، گوم، گیگ، طلب : وار۔ پا : بار، وار پھ : (سل بار)
- **وارس** : (وَا۔ رِس) عربی "وارث" ءِ بلوچی کہ چوکسیاد ءِ بزانت ءُ زیرگ بیت ۔ بلے وارس تزیک اِنت ءُ سیاد دُور ۔
- **وارو** : (وَا۔ رُو) پرگوم ءُ گیگ، وَج دُار دو ہیچ داؤ) ءَ واروآیگ ۔
- **واروت** : (وَارُ۔ وَت) چم ءُ دوچم، وازوش ۔
- **واروش** : (وَار۔ وَش شَش) گیگ ءُ گوم، وار ءُ گیگ ، واروت ۔
- **واری** : (وَا۔ رِی) آزاب، واری دیگ : ازاب دیگ ۔ آزابی، بزگی، بے زری، گریبی ۔
- **وارینگ** : (وَارِے۔ نَگ) گونڈو یا سکیں پیریں مردمے ءَ ورگ دپ ءَ دیگ ۔ انچوش کنگ کہ دگرے نوارت "ورگ" ءِ گیشکار گال ۔ ★
- **واڑ** : (وَاڑ) پل ۔
- **واڑو** : (وَا۔ ڑُو) دارکار، اُستا۔ ھما مردم کہ دار ءُ تھنگش بُرگ ءُ تراش ءُ چہ آئی ءَ ھر چیز جوڑ کنگ ءِ کار ءَ زانت ۔ واڑہ ۔
- **واڑه** : (وَا۔ ڑَہ) بچار "واڑو"
- **وازانو** : (وَا۔ زَا۔ نُو) نادراھی یے کہ آبدست سُچ اِیت ۔
- **وازآرگ** : (وَاز+آرگ) پہ راہ آرگ ۔ چہ جوشاں پتر ینگ ۔ نرم کنگ ۔
- **وازدار** : (وَاز+دَار) بچار "واستار"
- **وازگ** : (وَا۔ زَگ) مجلس ءُ دیوان، گپ جنگ (میدی گال) زور ءِ وازگ ۔ اے زور نہ وازایت بزاں زور ءَ داشت نہ کنت یا نہ سگّایت ۔ یا گُت نہ کنت ۔
- **وازمند** : (وَاز۔ مَنْد) محتاج، دستچار، اُمیت وار ۔
- **وازمندگ** : (وَاز۔ مَن۔ دَگ) بچار "وازمند" ★
- **واژه** : (وَا۔ ژَہ) پارسی ءَ "گال" ءِ گُوش اَنت ۔ مری گالوار ءَ "واج" ءِ گُوش اَنت ۔
- **واس** : (وَاس) باس ۲۔ پک، بُچگ ۔ Perfume

واست : (وَاس ت) لوٹگ، دلکش، پلامرزی، چو واست ءِ، پہ ھداءِ واست ءِ، منی واست ءِ دا ے گال ءَ اردو ءِ "واسطہ" نبیسّ اَنت کہ رَوانت "واستہ" نبیسگ لوٹ ایت۔

واستار : (وَاش۔ تَ اڑ) لوٹوک، واھگدار، واھدار، واجہ۔ دشتار ءِ واستار۔

واستومند : (وَاش۔ تُ ۔ مَ ن ڈ) وازمند، واستیگ، محتاج، دگرے ءِ چمدار۔ ★

واستی : (وَاش۔ تِ یْ) لوٹوک، پلامرزی کنوک۔

واستیگ : (وَاش۔ تِ یْ گ) وازمندگ، دگرے ءِ محتاج، چمدار۔ ★

واستی مند : (وَاش۔ تِ یْ۔ مَ ن ڈ) بچار "واستومند"۔ ★

واسیدار : (دَاس یْ۔ دَاڑ) ھما مردم کہ آئی ءِ گور ءَ مہمان بہ بیت، میزبان Host. محراب ملا امیر ءِ لچہ ءِ بندے۔ سہ مہمان کہ راہ ءِ گوست اِت اَنت پہ "واسیدار" ءِ گشت اَت۔

واشّ : (دَواش) روایرشتی بلوچستان ءِ شھرے (خاش)

واشک : (دَواش ک) "واش" روایرشتی بلوچستان ءِ شھرے ءِ نام اِنت کہ ایرانی ایشی ءَ "خاش" گوش اَنت ءُ "خواش"۔

واشکی : (دَواشّ۔ کی ئی) "واشک" ءِ مردم۔ اے گال ءَ "واشکی" ءِ ھم گوش اَنت کہ رَد اِنت۔

واک : (دَواک) جوانت، دسترس۔ تحمل۔

واکائی : (دَواکَ ا ءِ ئی) گواتے کہ چہ رودر آتک ءِ کیس کُتُب ءِ کیت۔ دریا ءِ باز تُوپان ءِ گورم کنت۔

واکوب : (دَا۔ کُ وبْ) بچّ آروک، زانتکار (عربی "واقف")۔ ★

واگ : (دَواگ) لگام ءِ پوستیں بند کہ ھر دوئیں دیمان اِنت۔ کہ سر اِش سوار ءِ دست ءَ اَنت۔ واگ دارگ۔ واگ چنڈگ۔ واگ تریگ۔ واگ زُرگ۔ (دواگاں)۔

واگو : (دَا۔ گُ وْ) گانڈو، تھنگ، وشیں آپ ءِ ناھاریں جناورے۔ ★

وال : (دَوال) دست ءِ ذراجی، یک گورے۔

والی : (دَوالِ یْ) بچار "والیگ"۔

والیگ : (دَوالِ یْ گ) والی گوش ءِ سمتے۔

وام : (دَوام) ھما زر کہ یک مردمے چہ کسے ءَ زور ایت اِش کہ پد ءَ وام دار ءَ دیگ لوٹ اَنت۔ Loan, debt.

وامدار : (دَوام + دَاڑ) ھما کہ آئی ءِ وام پر اَنت۔

وامزیر : (دَوام۔ زِیْ ڑ) ھما مردم کہ باز وام زیر ایت، وام زیروک۔

وامی : (دَا۔ مِ یْ) ھما چیز کہ پہ وام زیرگ بہ بیت یا پہ وام برس اِیت۔ ★

وان : (دَوان) چو دار ءَ جوڑ کرتگیں مزنیں رزانے کہ گُدشودگ یا دگہ چیزے مان کنگ ءِ کار دَنت۔ درگ مان کنگ ءِ وان، ورگ چیز ءِ ایر کنگ ءِ وان، منتک ءِ جان شودگ ءِ وان Bathing tub.

واناک : (دَوا۔ نَ اک) ھما نبشتانک کہ تر تری ءَ وانگ بہ بیت۔ نما دار۔

وانڈہ : (دَوان۔ ڈَہ) رنگ وانڈہ ءَ اِنت۔ چوش بیت کہ رنگ ءِ شوانگ کوہ ءِ بارت ءُ چار پنچ روچ ءِ میگ ءِ نیار ایت ئے۔ ایشی ءَ گوش اَنت رنگ "وانڈہ" اِنت۔ دگہ اے رنگ ءِ کہ ملک ءِ آبادانی نہ بیت۔ نی رمگ روچے یک جاگھے پہ چرگ ءُ برگ بیت ءُ شپے یک جاگھے دوار دیگ یا وانڈہ دیگ بیت۔ گیشتر کوھی کرّاں دوار دیگ بیت۔

وانتکار : (دَوان ت + کَ اڑ) ھمائی ءَ بیرے پر بہ بیت۔ یاگوں آئی ءَ اَڑے بہ بیت۔ دینکار۔ واجہ۔

وانک : (دَوان ک) توار، نیرشّ، چرکہ، گوانک۔

وان کشّ : (دَوان + کَ شّ شّ) ھما مردم کہ مہمانانی ورگاں رسیّن اَنت یا کہ دیم ءَ دینت۔ مزنیں ورگ ءُ چیرگ ءُ مہمانیانی تہ ءَ ھما مردم کہ مردماں ورگ دیم ءَ دینت۔ Waiter, Bearer.

- **وانگ** : (وَا۔اَن گ) کتاب وانگ، اسکول ءَ وانگ ءُ دَربرگ۔ ۲۔ پتنیں ءُ بزیں، ساہیں سِنگے کہ آئی ءِ سرءَ درمان سایئنت۔ موچیءِ وانگ : پتنیں وانگے کہ آئی ءِ گازن ءَ تیز کنت۔ (بچاربت)
- **وانگ** : (وَاں گ) خاموش ءُ ھیران، بے سُد۔
- **وانگداد** : (وَا ن گ + دَا د) ھما داد کہ وانوکیں نودربراں چہ سرکار ءِ نیمگ ءَ دیگ بیت۔ Scholarship ★
- **وانگدیوان** : (وان گ + دِی وَان) ایجوکیشنل سوسائٹی
- **وانگڑ** : (وَاں گ ڑ) بتاگ۔ طب : ویگوم۔یا: بادنجان، بانگان۔ (بچاربت)
- **وانگس** : (وَاں گ س) وانگس۔ لائبریری۔ ریڈنگ روم۔
- **وانگی** : (وَا ن گ ی) کتاب، ھرکتابے۔ Book
- **وانہ گس** : (وَاں ہ + گ س) بچار "وانگس"
- **وانوک** : (وَا ن وَ ک) ھما کہ وان ایت ھما کہ وانگ ءَ بازدلگوش دنت ★
- **وانینگ** : (وَا۔نِ ے۔ نَ گ) دگرے ءَ وانگ سوج دیگ۔ ایچوش کنگ کہ دگرے بوان ایت، وانینوک ءِ کار۔ ★

وانگڑءِ ول

وانگ (تکلم)

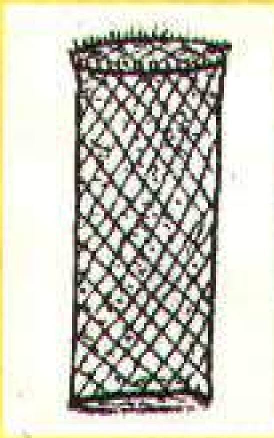
- **وانینوک** : (وَا نِ ے۔ نَ وَ ک) ملا کہ چک وانینیت۔ اُستاد۔ Teacher.
- **واوا** : (وَاوَا) مکانی زبان ءَ "ھشتر" ءَ گوش اَنت۔ اگ "اے واوا انت" بزاں شر انت یا کہ نوک انت۔ ھمے رنگ ءَ "بلی" ھم گوش انت۔
- **واواہ** : (وَا۔وَاہ) ھمانگی گوشگ بیت۔ شاباشی۔
- **واورنگ** : (وَا۔وَ۔رَن گ) درمان کاھے۔ بلکیں ھمے "واولینک" انت۔
- **واولینک** : (وَا وَ۔ لِ ے نَ ک) درمانکاھے۔ شوتیاں مان کنگ بیت۔
- **واویل** : (وَا۔ وِ ے ل) گریوگ، گوکارءُ زاری (عرو: یاویل)
- **واہ** : (وَاہ) واہ واہ کنگ شاباشی دیگ؛ پچ بیگ مکیں مستاگے ماں بشارتاں واہ بیت۔ (شسلم کار)
- **واھدار** : (وَاہ + دَار) دوست، لوٹوک، ھدوناک، آشک، شیدا۔
- **واھر** : (وَا۔ ھَ ر) شَرّیں موسم بزاں ھور ءُ گوات ءُ توپان مہ بیت۔ گیشتر ایشی ءَ دریائی مردم کارمرد کن انت پہ بوجیگاں گورم ءُ توپانیں گوات تاوان انت وھدے کہ اے چیز نہ بنت ءُ گوات پہ جوانی بوجیگ ءِ سگ ءِ پدءَ کشّ ایت گوش اَنت کہ "واھر" انت۔ توپان ءِ واھر بیگ : بزاں توپان ءِ کنگ ءُ ھلاس بوگ۔

- **واھشت** : (وَا۔ ہِ شْ ث) دلی لوٹگ، واھگ۔
- **واھگ** : (وَا۔ ہٗ گَ) دل ءِ دوست بزیں لوٹ ءُ واھشت۔ دلکش، دوستی ءِ گُڈّی حد۔ اِشک "محبت"۔ ۲۔ لوٹگ، سکّیں لوٹگ، سکّیں دلدوستی "محبّت"۔ بے تاھیریں محبّت"۔ Love. واھگدار : ھماکہ دل ءَ ءِ واھگ ھست۔
- **واھگدار** : (وَاہ گ + دَاڑ) بچار "واھدار"
- **واھند** : (وَا۔ ہٗ ن ڈ) خُدابند، واجہ۔
- **واہ واہ** : (وَاہ۔ وَاہ) شاباشی۔
- **واھی** : (وَا۔ ہِ ئی) کوتارءِ واھی، جاک۔ ۲۔ وائی : جریدہ، ساجو، تیار، (تئی پُشک مرچی واھی نہ بیت) واھیگ یا وائیگ۔
- **واھیگ** : (وَا۔ ہِ ی گ) بچار "واھی"
- **وائے** : (وَا۔ ءِ ئے) توری (وائے لے گپ بہ بیت کہ مہ بیت)
- **وائی** : (وَا۔ ءِ ئی) جریدہ، ساجو، تیار (بچار "واھی")
- **وبا** : (وَبَ ا) ھماناڈراھی کہ زُوت پشنگ بیت۔ ڈُک۔
- **وپا** : (وَپَ ا) وپاداری، ھما ساد کہ گوں سیپا ءُ بستگ کہ حاک ءِ کشگ ءِ کمک ءَ مردے کش اِت ئے۔
- **وپات** : (وَپَ ات) مرگ (عربی : وفات)
- **وپادار** : ھماکہ وپائے ھست۔
- **وپت** : (وَپْ ث) "وَپسگ" ءِ گوستگال۔ "وپت دُواب" ★
- **وپتگ** : (وَپْ۔ تْ گ) ھماکہ واب اِنت گُمّی لیب ءَ اگاں کُمب برابر نشانیں پیسرہ ءِ سرءَ بہ کپ اِیت۔ گوش اَنت "وپتگ"۔ پہ مُرگ ءِ گُرگ ءِ تنک چیر کیں اَنت اگاں تلک سرپ اِیت ءُ مُرگ ءَ بہ گیپت گوش اَنت "وپتگ" یا کہ چُرُوک ھم مُرگے بہ گیپت انچُش گوش اَنت۔ "وپسگ" ءِ دیر گوستگال۔
- **وپتگیں** : (وَپْ تْ گِ ے ن) ھماکہ وپتگ، وابیں "وپتگیں مردءِ میش نرکار اِیت"۔ ★
- **وپتوک** : (وَپْ۔ تْ وک) وابیں مردم۔
- **وپسگ** : (وَپْ۔ سْ گ) واب کپگ۔ کپگی لیب ءَ مرلیبی یے ءَ کہ پچ نُج اِیت گوش اَنت وَپتگ۔
- **وپسوک** : (وَپْ۔ سْ وک) ھما مردم کہ باز وَپس اِیت۔ گرانی یے کہ وابیں مردم ءِ سرءَ کپ اِیت کہ وت ءَ سُر ینت نہ کنت ءُ گپ ھم جت نہ کنت ۲۔ مُرگے۔
- **وَت** : (وَث) تو وت۔ من وت بزاں تئی وتی جند یا منی وتی جند۔
- **وتاچ** : (وَتَ اچ) بچار "وتاس"۔
- **وتاس** : (وَتَ اش) وتاچ۔ پستول، پشردہ یا پیشدہ (بلے اے آٹومیٹک ریوالورءِ اِنت، ھرچ سلاھے کہ آٹومیٹک بہ بیت)۔ بچار بُت تاکدیم 829
- **وتاک** : (وَتَ اک) جاگہ۔ کوٹی یے کہ پہ مجلس ءُ دیوان ءِ گیشینگ بہ بیت۔
- **وتکُشی** : (وَتْ۔ کُ شْ ئی) وتی جند ءِ کُشگ ءِ کار، "خودکشی"۔ ★

- **وتکوش** : (وَتْ ۔کُ وْشْ) هما مردم کہ وت ءَ کُش اِیت
- **وتگلا** : (وَتْ ۔گَ ۔لَ ا) هما مردم کہ وت ءَ گلا اِیت ءُ ساڑا اِیت "وت گلا ءِ دپ پیماز ءِ بوءَ کنت" *
- **وتبر** : (وَتْ + بُ رْزْ) ودگڑ۔
- **وت چار** : (وَتْ + چَ ارْ) هما مردم کہ هر وهد وتی نپ ءَ چار اِیت ءُ دگر ءِ تاوان ءَ پرواه نہ کنت۔
- **وت ساچ** : (وَتْ + سَ اچْ) بچار "وساچ"
- **وت سر** : (وَتْ + سَ رْ) بے پروا۔ بے ساهار، هماکہ آئی ءِ دگہ مستر نیست۔
- **وتکار** : (وَتْ + کَ ارْ) هما مردم کہ بے گْوشگ ءَ کار بہ کنت ءُ ٹوهیگ مہ لوٹ اِیت۔ هما گڑیال یا مشین کہ وت کار کنت ءُ وت بند بیت۔ Automatic.
- **وتگڑ** : (وَتْ + گَ ڑْ) بچار "ودگڑ"۔
- **وتگش** : (وَتْ + گُ شْ) ودگُش : ریڈیو Radio.
- **وتگند** : (وَتْ ۔گِ نْ دْ) وت چاریں مردم۔

دتاس

وٹ

- **وتمر** : (وَت + مِ رْ) ناڈراهی یے کہ گنگ ءَ زانگ نہ بیت کہ ناڈراه، ناڈراه اِنت اناگہ چار اَنت کہ مُرتگ پمیشکا ایشی ءَ "وتمر" گْوش اَنت۔ گیشتر اولاک ءُ دلوتاں گِپت۔ وَدمِر : وتی سرءَ وت مرگ۔ بے نیموں ءَ مرگ۔
- **وتن** : (وَتَ نْ) عربی۔ وطن = پتی مُلک، هما ملک کہ مردم همود ءَ پیدا بوتگ ءُ نند ءَ نندوک اِنت۔
- **وتو** : (وَتُ وْ) هما مردم کہ وت ءَ بہ گلا اِیت ءُ بہ ساڑا اِیت وت گلا یا هما مردم کہ هر چیزءَ پہ وت ءَ بلوٹ اِیت۔
- **وتوار** : (وَتْ + وَ ارْ) هما کہ وتی ورگی چیزاں دگہ کس ءَ مہ دنت ءُ وت اِشْ بوارت۔
- **وتواه** : (وَت ۔وَ اهْ) هما مردم کہ هر چیزءَ پہ وت لوٹ اِیت، وتو۔ "خودغرض" *
- **وتی** : (وَتِ یْ) تیءُ وتی یا منی وتی بزاں تیءُ وتی جند ءِ یا منی وتی جند ءِ ۔ وتیگ۔
- **وتیگ** : (وَتِ ی گْ) بچار "وتی"
- **وٹ** : (وَٹْ ٹْ) گْواستگیں شکر کہ سک بزیں آپے بیت چو کہ بینگ ءُ پہ شربت یا دگہ چیزے ءَ جوڑ کنگ بیت۔ سکّیں شیرکنیں چیز (۲) پیتے ءِ راست اِنت بسکّیں نرمیں چیز۔ (۳) چراگ ءُ کندیل ءِ وَٹ۔ بلوچی دوچ ءِ نام اِنت۔ بندرومی وٹ۔ وٹ گرگ، گوں پوڑءِ آپ دست ءِ هُشک کنگ۔ (بچار رُٹ)
- **وٹگ** : (وَٹْ ۔ٹَ گْ) جاگهے ءِ نام اِنت۔

- **وتّی** : (وَتْ - تِی) کسانیں روژک : هماروژک یا هاک ءَ رَزان کہ وهدا تیل مان اِش کرتگ ءُ چراگ ءِ بدل بوتگ بلوچاں پہ چراگ ءَ بندرۂ "کرکینک" ءَ تیل ماں کرتگ ءُ چراگ کرتگ . (بچار بُت)
- **وج** : (وَجْ) چیزے چیزے ءِ بدل ءَ دیگ چوکہ وَج ءِ سودا (انگریزی: Barter)
- **وچ** : (وَچْ) ناامیتیں چیز ۔ وام ۔ بی ہُشتیں وام (۲) وار ۔ گیگ ۔
- **وچور** : (وِچْ ۔ چُوْر) حساب ءِ سرجمیں بیان ۔ Detail
- **وچورگ** : (وِچْ چُوْ ۔ رَگْ) گِستا کنگ ۔ جتا کنگ ۔ PPB;LWD:VECHORAGH: To separate.
- **ودار** : (وَدَارْ) راھچاری ۔ اِنتزار ۔
- **وداریگ** : (وَ ۔ دَا ۔ رِیْ گْ) رھچار، هماکہ کسے ءِ ودار ءَ نشتگ ءُ آئی ءِ راہ ءَ چارایت ۔ کسے ءِ کلو، ٹیکی یا نمدی ءِ رھچار ۔ ★
- **ودّان** : (وَدْ دَانْ) گیش بوان، دیمتر روان ۔ ★
- **ودریپ** : (وَدْ ۔ رِےْ پْ) بچار "وَریپ"
- **ودریپی** : (وَدْ ۔ رِےْ پِی) بچار "وَریپی"

وتّی

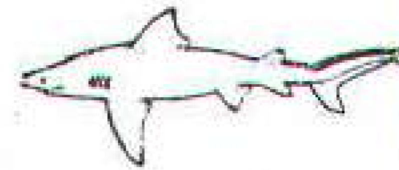
- **ودّگ** : (وَدْ ۔ دَگْ) گیش بوگ، گیش کنگ ۔ ★
- **ودگڑ** : (وَدْ ۔ گَڑْ) وت جوڑ کرتگیں، وتسلج، لوڑی جنگ ۔ وتگڑ ۔
- **ودگش** : (وَدْ ۔ گَشْ) وتگش، ریڈیو
- **ودمر** : (وَدْ ۔ مِرْ) وتی سرءَ وت بے نیمون ءُ ناژراهی ءِ مرگ ۔ "دلوتاں ودمرے کپتگ" بزاں ناژراہ نہ انت ءُ مران انت ۔ وتمر ۔ PPB;LWD: WADH- MIRI: Self-dying. i.e. natural death.
- **وِدوار** : (وَدْ ۔ وَارْ) هماکہ تهنا وتی لاپ ءِ سیر کنگ ءِ شوهاز ءَ انت ۔
- **ودی** : (وَدِی) زاهر، ثمرا، هماکہ گندگ بیت ۔ پیداک بیگ ۔
- **ودّینگ** : (وَدْ ۔ دِےْ ۔ نَگْ) انچوش کنگ کہ ءِ وَدّ ایت + چہ دگرے ءَ دیمتر روگ بزاں آئی ءِ گوازینگ ۔ ★
- **وڈ** : (وَڈْ) هماچٹ کرتگ بہ بیت ءُ ڈرچک ءُ بوٹگ سے ماں مہ بیت ۔ ۲۔ بلوچستان ءِ جاگہے ءِ نام انت ۔
- **وڈی** : (وَڈْ ۔ ڈِی) هماکہ پٹ ءُ وڈان بندایت ۔
- **وڈی وڈی** : (وَ ۔ ڈِی + وَ ۔ ڈِی) وڈی وڈی کنگ : پگرءُ وسواس کنگ، پری پری کنگ ۔ ★

- **ور** : (وَرْ) ھما جاگہ کہ پُرانی تگں ءِ پچگ ءِ جوڑ کنگ بیت۔ نرمگیں زمینے ءِ کِیں کونڈ انت ءُ آ ءِ تہ ءَ وار ءِ چ کی انت ءُ آ ءِ روک کی انت۔ وارکہ ہچ انت ءُ اِشکر بنت ئی آ ءِ گیشتیں آنت تان اِنگیں آرت ءِ ماں جلاں دُور رَوینت ءُ آ ءِ سر برہ ءُ ہم جَل پرذَینت۔ زندیں اِشکر ءُ کُنگ بچر ءِ کنگ بنت۔ ۲۔ وَرگ ءِ پرمانگال بزاں "بوَر"
- **وڑ** : (وُڑ) چہ اَزابی ءَ گریوگ ءُ پرپری کنگ۔ وَڑ وُڑ کنگ چہ شُد ءَ۔
- **وڑا** : (وَڑ۔ زا) چیزے کہ یک دیمے ءِ لیٹ اَنگ۔ پھنات۔
- **وراک** : (وَراک) ور دِن، وَرگ ءِ چیز۔
- **وربیگ** : (وَر۔ بَیگ) PPB;LWD: WUR- BIAGH:To be open, incumbent on.

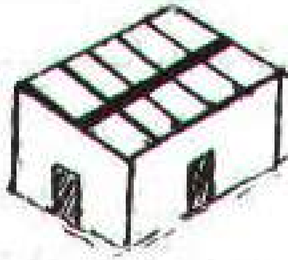
PPB;LWD: WUR-KHANAGH: To apply, to Sprinkle.

- **وردن** : (وَر۔ دِن) وَرگی چیز: دان، آرت۔ " وردن کنت گردن " بزاں وردن مردم یا دلوت ءَ پرزور کنت۔
- **ورس** : (وَرس) یا ولس: درمانے کہ چو انگدار ءَ زرد انت۔
- **ورک** : (وَرک) گُنج ای سرگیں ءُ ورکیں پشک۔
- **ورگ** : (وَرگ) وردن۔ وراک۔ وَرگ وَرگ۔ لیب ءِ تہ ءَ وارگ ءُ وَرگ، یا مجولی ءِ معرہ ءُ اپس آدگراں پُشت ءُ دیگ ءُ وَر انت۔

وردوک

وری

- **ورگدان** : (وَرگ + دَان) ڈاکو کہ وَرگ ماں کنگ ءِ جاگھے رَوگ بیت۔ گراسگیں توشگدان۔ جاشدان، ورگدان، نگندان، نانڈان۔
- **ورگی اِزبوتنگ** : (وَرگی + اِزبُوت ءَ نگ) درمانے۔
- **ورنا** : (وَرنا) مردم کہ چہ چُکی ءَ گوزایت ءُ ریش بُروت رودیں ایت کہ وتی جوانی ءَ اِنت۔ شکر ورنا۔ نوک ورنا۔
- **ورنائی** : (وَر۔ نا۔ ئی) زندہ ھما سِند کہ مردم ورنا انت۔ جوانی ★
- **وڑود** : (وَڑ۔ رُود) وت ءُ رستگیں دزچک۔ سکتیں مزنیں چیز۔ PPB;LWD: WA-RODEN: Self-sounding.
- **ورور** : (وَر۔ وَر) ھما مردم کہ بیکہ وَرگ ءَ دگر ہچ ءِ ھیال ءَ نہ انت۔ تپ ءِ وَر وَر۔
- **وروک** : (وَرُوک) وَرگ وَروک۔ پاگاسے + ماھیگے + کرمے کہ دار ءَ وارت + ریشے وران بیت ءُ روت چو کہ نوشاتر ءُ ہشیمک ءَ۔ (بچار ت)
- **وڑوئی** : (وَڑ۔ رُو۔ ئی) حکتی، بازاری، (وریندو یا ورندو)
- **وری** : (وَرِی) وڑا جیں دار انت کہ باہانی سرءَ انت۔ (بچار ت)
- **وڑیپ** : (وَڑ۔ رِیپ) وت ءَ ریپینوک، خودفریبی۔

18.8.1963

- **وڑیپی** : (وَڑ-رِے-پ ای) وت ریپی۔ وت ءَ وت رَدْ دیگ، رِیپینگ۔ خود فریبی۔
- **وڑ** : (وَڑ) نمونہ، راست، ڈَول، بُرّ۔
- **وڑال** : (وَڑ ال) ملام۔ تاوان۔ ھما کہ بیرے ءِ دیم ءَ دیگ بہ بیت۔ تاوان بھرتاوان ءِ دیم ءِ داتگیں۔ بازجاگہ بے سِیتیں تاوان پُرکنگ ءِ ھم کار مرد بیت۔ وَڑالاں رَوگ۔ وڑالاں دیگ۔ وڑالانی دیم ءَ رَوگ۔
- **وڑالی**: (و-ڑا-لِ ی) ھماکس کہ بے سِیتیں تاوان یا بیرے ءِ دیں ءَ روت۔ وڑالی بوگ: بے سِیتیں تاوان یا بیرے ءِ دیم ءَ روگ۔ تباہ بوگ، برباد بوگ۔ بیران بوگ۔ ★
- **وڑک** : (وَڑ ک ک) کُچک ءِ وَکّگ ءِ توار۔
- **وڑکگ** : (وَڑک-کَ گ) کُچک ءِ وَکّگ، گُوکّگ، جانکّگ، راشگ، لاگّگ۔
- **وڑگال** : (وَڑ+گَ ال) Type. ءِ آب کرچ شرپ ءَ جوڑکنگ بنت ءُ پہ چاپگ ءَ کارمرد بنت۔
- **وزبت**: (وَز-بَ ت) ھُدا ءِ پاکیں رسّال ھضرت محمدؐ ءِ داھگ ءِ گوشتگیں لبز، پاکنازینک۔ ★
- **وزمہ** : (وَز-مَ ہ) رنگے کہ ریش ءُ مُودّاں جنگ بیت۔ وسمہ۔
- **وزوز** : (وَز-وَز) وسوس PPB;LWD:WAZWAZ:Dream, imagination.(Ar.waswas)
- **وزیر** : (وَزِی ر) بادشاہ یا مُلک ءِ مستر ءِ دست ءِ چیر ءِ کارکنوکیں منسب دار۔
- **وژبار**: (وَژ-بَ ا ر) بچار "وشبار"
- **وژ بگل** : (وَژ+بَ گ ل) وشدل: (برچا دژمناں وژبگل کن ئے)
- **وژدل** : (وَژ+دِ ل) ھماکہ آئی ءِ دل وَش اِنت۔ وژدل ءُ شادان۔۲۔ نامے۔
- **وژرنگ** : (وَژ+رَ ن گ) شَررنگ، ھماکہ رنگ ئے وَش بہ بیت۔
- **وژگپ** : (وَژ+گَ پ پ) ھما مردم کہ آئی ءِ گپ وَش اَنت ءُ تامدار اَنت۔
- **وژنام** : (وَژ+نَ ام) بچار "دشنام"
- **وژنامی**: (وَژ-نَ ا-م ی) بچار "دشنامی"
- **وژنُکت** : (وَژ+نُ ک ک) بچار "وشنُکت"
- **وژنندگ** : (وَژ+نِ ن دَ گ) بچار "وَش نندگ"
- **وژوار** : (وَژ+وَا ر) وَش وراکیں مردم۔
- **وژوراک** : (وَژ+وَرا ک) کسے کہ وَشّیں ورگ ءَ ھیلدار بہ بیت، وشُکت۔ وشوار۔
- **وس** : (وَس) دست رس۔ واک۔ زور، ھاک
- **وساج** : (وَس-سَ اج) وَدگر۔ وت جوڑکرتگیں۔ دروگ
- **وسال** : (وَس-سَ ال) چنگ ءِ سازء مکامے۔ سازءِ مکامے۔ ایلشی ءَ جدگالی ھم گوش اَنت۔
- **وسرک** : (وَسِ رَ ک) جن ءِ برات یا مرد ءِ برات۔ جن ءِ پت ءِ ھم بازجاگہ ءَ گوش اَنت ءُ جن ءِ برات ءَ "وسرک زَھت" گوش اَنت۔
- **وسمہ** : (وَس-مَ ہ) بچار "وزمہ"
- **وستو** : (وَس-تَ و) یا وتہ بزاں جُست، سوال۔ وَستو ءِ پستو بزاں جُست ءِ جواب۔

- **وسوس** : (وَش۔وَش) دل تپرکگ ءُ دل ءِ ھزار رنگیں بے پکاریں گپ ءِ آیگ کہ مردم پریشان بیت وزوز۔
- **وستوگ** : (وَش۔ش ؤ گ) بچار "وستیگ"
- **وسّی** : (وَش۔ سِ ئ) بچار "وستیگ"
- **وسی** : (وَ۔ سِ ئ) وس ءِ، زور ءِ "اے بلائی ءِ وسی کارے نہ اِنت" بزاں اے کاربلائی ءِ وس ءِ کارے نہ اِنت یا چہ آئی ءِ زور ءُ زَکت ءِ گیش اِنت ★
- **وسّیگ** : (وَش۔سِ ئ گ) وَسّو، وَستوگ، وَستی جَن ءِ مات یا مرد ءِ مات، (خوشدامن) وسّی۔
- **وشّ** : (وَش ش) شَر مزگ، شَر تام ءِ نا دراہ نہ اِنت، زھر نہ اِنت، آھستہ، گوں سوریں آپ ءِ شودگ ءِ رند وشّیں آپ کمّیں پترّہ چگ۔ جاگہ ءِ وش کنگ وتی یا دگہ چیزے ءِ۔ شُمات یالٹ ءِ وش کنگ پہ جنگ۔ رازی کنگ۔ پیشّ وش کنگ: تنگ کنگ، شیرکی کنگ۔
- **وش آتک** : (وَش۔ آتْ کْ) یا وشاتک، تیار جوڑی، ھال احوال، چیھبر، کسے نوک چہ دریں مُلکے ءِ کیت پہ آئی ءِ آیگ ءِ وتی وشّی ءِ درشانی ءِ گوش اَنت "وش آتک نے"، (خوش آمدید) ★
- **وش آتکی** : (وَش۔ آت۔کِ ی) بچار "وش آتک" ★
- **وش الھان** : (وَش۔ اَلْ۔ ھَاںْ) وَش گُٹّ، وشّ توار ھما کہ چیھال ءِ الھان ءِ بُرزیر ءُ بُرّ درد اَنت۔ ★
- **وشّان** : (وُش۔شّ اںْ) وُشّیں وھد، وشدل، زھر ءُ وشّان: دو مردم وت مال وت نارزا بنت بزاں آزھر اَنت پدءَ کہ ٹھ اَنت بزاں وشّان بوت اَنت۔
- **وشّانی** : (وَش۔شّ انِ ئ) چہ زھر بیگ ءَ رند وشّ بیگ یا کہ ھمے وش بیگ ءِ شادکامی ءِ چیزے مِستاگ یا سوگات دیگ۔ وشبودی۔
- **وشبار** : (وَش + بَ ارْ) ھُشکی یاکہ دریائی اولاک کہ پہ گیگ بارکنگ بیت۔
- **وش بالاد** : (وَش + بَ الَ ادْ) ھماکہ ڈیل ءُ بالاد ءِ شَر اِنت، وَش کد۔
- **وش بُتر** : (وَش + بُ تْرْ) ڈولدار، بُراھدار، وَشّ ڈول
- **وشّ بگل** : (وَش + بَ گَ لْ) وشدل: (پرچا دژمناں وشبگل کن ءَ)
- **وشبو** : (وَش بُ ؤْ) وَشّیں بُو، ھماکہ وشّیں بُو بکنت۔
- **وشبود** : (وَش بُ ودْ) پنجگور ءِ شھرے کہ چہ گُرمکان ءِ بُرز اِنت۔
- **وشبودنی** : (وَش۔بُ ودِ نِ ئ) وشّانی۔
- **وش بھت** : (وَش۔بَ ھْ تْ) وش نسیب، نیک بھت، نیک تالہ۔ ★
- **وش پاچ** : (وَش + پَ اچْ) ھما نیبگ کہ ڈَرچک ءِ سرءَ وت بہ پچ اِیت۔ وشپاگ۔
- **وش پاد** : (وَش + پَ ادْ) ھماکہ پاد ءُ کدم ءِ نیک اَنت، بھتاور۔ شُوم پاد ءِ چپ۔
- **وش پاگ** : (وَش + پَ اگْ) بچار "وشّ پاچ"
- **وش پُشت** : (وَش + پُ شْ تْ) ھما ولاک کہ آئی ءِ پُشت وَش اِنت پہ سواری ءَ۔
- **وشتام** : (وَش + تَ امْ) وَشّ مزگ۔
- **وش تب** : (وَش + تَ بْ) وَش رُو، وشّیں تب ءُ مَیل داروک۔
- **وش تران** : (وَش + تْ رانْ) وشّ گپ۔
- **وشتوار** : (وَش + تَ وَارْ) ھماکہ توار ءِ وش اِنت۔

- **وش تیلّ** : (وَشّ + تِ ی ل ل) وش بالاد۔
- **وشجنگ** : (وَش + ج ن گ) ھما سُھر، سمت یا سلاہ کہ شترجنگ۔
- **وش چم** : (وَش ش + چ م م) ھماکہ چمّ ئے ڈولدار انت۔
- **وش دپار** : (وَش + دَپ ار) وشّ وراک، وشّ بُنک۔
- **وشدل** : (وَش + دِل) بچار "وژدل"
- **وَش رج** : (وَش + رَج) شترنگ داتگیں، شتر رج اِتگیں۔
- **وَش رُو** : ھما مردم کہ گوں مردم ءُ ھروھد ءِ پہ کندگ ءُ وشدلی دوچار کپ ایت۔
- **وش رواج** : (وَش + رَواج) ھما مردم آئی ءِ راہ ءِ روگ ڈولدار انت۔
- **وش زد** : (وَش + زَد) ھما تپنگ کہ زَد ئے وشّ اِنت۔
- **وش کتب** : (وَش + کَ ت بْ) ھما اُشتر کہ کتب ئے وش گیگ اِنت۔
- **وش کد** : (وَش + کَ دْ) وَشّ بالاد، ھماکہ ڈیل ءُ بالاد ئے شتر انت۔
- **وش کرام** : (وَش + کَ رام) وَشّ رواج۔
- **وشگنک** : (وَش + گ ن ک) مچے کہ آئی ءِ کلونٹ سُھر انت۔
- **وش کنگ** : (وَش + کَ نَ گ) رزا کنگ، وشّان کنگ۔
- **وش کھیب** : (وَش + کِ ہِ ے بْ) وش داب۔
- **وش گپ** : (وَش + گَ پ پ) ھماکہ گپ ئے وش انت۔
- **وشگٹ** : (وَش۔ گ ٹ ٹ) وش توار، وش آواز، وش گوش۔ ★
- **وش گمان** : (وَش + گُ م ان) شرھیال۔
- **وش گوم** : (وَش + گُ وم) ھماکہ گوم ئے وش بیت، وش گیگ۔
- **وش گیگ** : (وَش + گِ ے گ) بچار "وش گوم"
- **وشلو** : (وَش۔ شَ ل و) لبب ءِ تہ "حال" ئے کہ رس انت گوش اَنت۔" حال وشلو" اے گال مُندر ءِ "وشیں لوگ" بوتگ۔
- **وش مٹر** : (وَش + م ٹ ر) ھماکہ شتر ءُ جوانی ءِ بہ ھیڑ ایت۔
- **وش ملگ** : (وَش + مَ ل گ) کسے کہ باز شتر مل ایت۔
- **وشنام** : (وَش + نَ ام) وژنام، شرنام ھماکہ ھرکس آئی ءِ نام ءَ پہ شتری گپت۔ وشتیاری ءِ جاگھے کہ کمبل ءِ نزیک ءَ اِنت۔
- **وشنامی** : (وَش۔ نَ ا۔ م ی) نیک نامی "بدنامی" ءِ چپ۔
- **وش نبیس** : (وَش۔ نَ۔ ب ی س ش) ھما مردم کہ گالاں پہ نیم نبیس اِیت، ندکش، (کاتب) ★
- **وش نبیسی** : (وَش۔ نَ۔ ب ی ش۔ س ی) ندکشی، (کتابت) ★
- **وش نک** : (وَش + نُ ک ک) ھما مردم کہ وشیں ورگ وارت۔ وش وراک۔
- **وش نندگ** : (وَش + اِ ن ن دَ گ) جاگھے ءِ داں دیر ءِ نندگ۔
- **وشنیتک** : (وَش + نَ یْ ت کْ) ھماکہ کسے ءِ سرءَ وش نہ اِنت بزاں بد ئے کیت۔ بدواہ، دُژمن۔
- **وش واد** : (وَش + وَادْ) ھما ماھیگ کہ پہ کساس واد کنگ بیتگ۔ وشوادیں ماھیگ۔
- **وشوار** : (وَش + وَار) وش نک۔

- **وشوار :** (وَش۔ وَارْ) وش گیگ، وش گوم، وار وش: ھماکہ وارئے وشّ اِنت۔ ★
- **وش وراک :** (وَش + وَرَاک) وشوار۔ وشّ تک۔
- **وشھال :** (وَش + ھَال) ھماکہ آئیءِ جاور جوان اِنت۔ وشدل۔
- **وش ھبر :** (وَش + ھَبَرْ) وشّ گپ۔
- **وشتی :** (وَش۔ شِ ی) وژدلی، زھریءِ چپ۔ وشانی، واھری۔ شیرکنی۔ مردی نامے۔
- **وشّیں کرگ :** (وَش۔ شِ ے ں + کَ رَگ) بازمزنیں ذرچکے کہ برگئے تءِ چاانجیرءِ اَنت بلے سربُرءِ سُھرءُ گرد بیت۔ ناہ بیت سیاہ ترایت۔
- **وکاب :** (وَکَ اب) اُگابیں مُرگ۔ بورءِ یک نامے۔
- **وگ :** (وَگ۔ گ) گچک ءِ گونڈ گونڈءِ راشنگ کہ توارئے گُران ءُ گونڈ بیت۔ مردمے کہ چوکئیں بُرزیں جاگھے بر کپ ایت کپگ ءِ گوں ھورچ آئیءِ دپءِ بلکیں سینگ ءُ ٹُنک ءِ "وگ" ءِ توار درکیت۔ پہ چیزے ءِ لوٹگ ءِ دمپ ءُ ساعت کڈّن کنگ۔
- **دکوک :** (دُکّ۔ کُ وک) ھماکہ وکّ اِیت، ھماکہ "وگ" ءِ کارءِ کنت۔ ★
- **وکّ ءُ پکّ :** (وَکّ کَ۔ ءُ۔ پکّ کَ) وگّ ءُ پگّ بھر دو گال پہ بازرندءِ کڈّن کنگ ءِ کار مردبنت۔ کمّک چیزءِ ھم گوش اَنت۔ کہ "پہ وکّ ءُ پکّ اِنت" بزاں نہ رس اِیت" "وکّ" چہ "وکّ" ءِ "وگّ" ءِ ءُ "پکّ" پہ مردم ءِ پہ یک چیزے ءِ سکّ بازبرءِ پہ بژگی تھوشگ اِنت۔
- **وکیل :** (وَکِ ی ل) وزیرءِ زیردستیں مردم (عربی۔ وکیل)
- **ول :** (وَل) سرءِ، سربرءِ۔ PPB;LWD: WAL: on,upon.see wur(on,upon.)
- **ولّ :** (وَلّ ل) زمین ءِ سرءِ ذراج اِنت ءُ کپگ چہ ولاّن مشوریں کپگ ولّ، تیجگ ولّ، چپتولّ، کوسچ ءِ ولّ، کاکڑی ءِ ولّ، توری ءِ ولّ ءُ دگہ۔ ولّ ءُ واولینک یک کاھے کہ پہ درمانی ھم کارمردبیت بزاں درمانکاھے۔ "یکّیں ولّ ءِ برانت" بزاں یکّیں ناھءِ سرءُ بُن اِنت یا یکّیں باگ ءِ بتاگ اِنت۔ بزاں یک ٹولیں مردم اَنت یا یکّیں کُھم ءِ مردم اَنت۔
- **ولائت :** (وَلَ ا۔ ءِ ت) مزنیں دُوریں مُلک گیشتر پہ انگلینڈءِ گوشگ بیت۔
- **ولائتی چیچک :** (وَلَ ا۔ یَ تِ ی۔ چِ ی چَ ک) وشّیں چیچک۔ بازجاگہءِ ایشیءِ "عیچال" گوش اَنت بلے رُداِنت۔
- **ولپٹ :** (وَلْ۔ پَ ٹ) بوٹگے، درمانکاھے کہ ریشءِ پرئے کنئے ترکّیں اِیت سئے۔
- **ولد :** (وَلَ دْ) چالاک۔ شیتان۔
- **ولدا :** (وَلْ دَا) پدءِ، رندءِ، گُڈّءِ (اے گال پشتوئیے)
- **ولس :** (وَلْ سْ) بچار "ورس"
- **ولشت :** (وَلَ شْ ت) آدت، ھیل، "مھلئیں ولپگ تو ولشت کرتگ"۔
- **ولک :** (وَلُ کْ) ولی محمدءِ گونڈ نام۔
- **ولکنڈ :** (وَلْ + کَ نْ ڈْ) ھماکنڈ کہ آئیءِ تہءِ کپّگ ءُ تیجگ کش اَنت۔ چہ کپگ ءُ تیجگ ءِ پرکپگ ءِ رندیلہ اِنت گوش اَنت۔ "چلاں جاگہ ولکنڈ بوت ءُ شت" "انچوش کہ "تمپ بوت" یا گُڑنگز اَنت ءُ گُڈ"
- **ولگ :** (وَلْ گْ) لاپءِ ولگ یا ولینگ۔ تھگ۔ PPB;LWD:WALAGH: To twist,to bind, to wind.
- **ولگوج :** (وَلْ۔ گُ۔ وَجْ) ھماکہ چو ولّ نیگءِ گوجگ بوتگ۔ ھماکہ چہ ھنڈالاں گوجگ بوتگ۔ بن گوج تباہ، برباد، چک

چِین، نیست ءُ نابود۔ ولگوج کنگ: چک چین کنگ، تباہ ءُ برباد کنگ، نیست ءُ نابُود کنگ۔ ★

- **ولندر** : (وَلَ نْ۔ دَرْ) تُچگ ءِ راستے۔
- **ولو** : (وَلُ وْ) نامے۔ ولی محمد ءِ گونڈ نام۔
- **ولول** : (وَلْ۔ وُلْ) بے تاھیری، جوش، ملڑ، ھلھل۔
- **ولی** : (وَلِ یْ) بُزرگ (دیگراھی) "پُوشتی ولی نہ بوتگ"
- **ولید** : (وَلِ ے دْ) عربی گالے بلے بلوچانی گورءَ بوجیگانی تہءَ کار مرد بیت۔ پہ گونڈوئیں چُک ءِ گوش اَنت کہ چلوگ کننت۔
- **ولینگ** : (وَلِ ے۔ نْ گْ) چارینگ، گوک یا پس یا اُشتر ءِ ولینگ۔ لاپ ولینگ، بزاں لاپ چارینگ پہ ھماکس ءَ گوش اَنت بیکہ لاپ ءِ شوھاز ءَ دگر ہچ نہ کننت۔
- **ومی دیگ** : (وَمْ۔ مِ یْ + دَیِ گْ) جنگ، سک جنگ، ٹپی کنگ۔ تہ زدکنگ۔ تُرند کنگ، جنگ چوپ کنگ۔
- **ون** : (وَنْ) پنامگالے ءُ کمکار گالے کہ پہ "من" ءِ جاگہ ءَ کار مرد بیت۔ "راھوں گارانت" بزاں "منی راہ گار اِنت"
- **ون** : (وَنْ) گون۔
- **ونج** : (وَنْ جْ) دراجیں دارے کہ بدن یا راچن ءِ تہ ءَ اوشت اَنت ءُ آئی ءَ دریاءِ تہ ءَ زمین ءَ زور پر دئینت کہ اولاک راہ ءَ روت۔
- **ونجی** : (وَنْ۔ جِ یْ) مادگیں بموءِ تَل کن اَنت ءُ کمکیں پتنیں دراجیں ظُحرا ڈکن اَنت ءُ بانانی سرءَ میخ کنگ بنت کہ ایشانی سرگرءِ شگرد دیگ بیت　　لوگانی دیم ءَ کاپرءِ ھم ونجی جن اَنت۔
- **وند** : (وَنْ دْ) "واد و نہ زانگ شئیرءِ وند" بزاں پیشرد (قافیہ) بچار "پساوند"۔
- **ونڈ** : (وَنْ ڈْ) بھر۔
- **ونڈبھر** : (وَنْ ڈْ + بَ ھْ رْ) ونڈ گرتگیں بھر کہ کسے ءَ دیگ بیت۔
- **ونڈونڈ** : (وَنْ ڈْ + وَنْ ڈْ) بھر بھر۔
- **ونگ** : (وَنْ گْ) شرین ءِ ھڈ کہ چہ دگہ بھراں نازُرک تر اِنت ءُ پیگ باز بند اِیت۔ ونگ ءِ گوشت۔
- **وَوْ** : (وَ وَءُ) ننکانی زبان ءَ کُچک ءِ گوش اَنت۔
- **وھد** : (وَھْ دْ) شپ ءِ وھد۔ سباہ ءِ وھد، روچ ءِ شپ ءِ ھر بھرے "وھدے" اِنت + زمانگ۔
- **وھدی** : (وَھْ۔ دِ یْ) زمانگی، اَھدی وھدیگ + وھد ءِ ★
- **وھدیگ** : (وَھْ۔ دِ یْ گْ) بچار "وھدی" ★
- **وھر** : (وَھْ رْ) پس یا گوک یا میش وھر اِنت۔ بزاں پہ آپس بیگ ءَ تیار اِنت۔ وھر کرتگ، نرءَ پاد داتگ بزاں سوار ئے بوتگ۔
- **وھری** : (وَھْ۔ رِ یْ) اَشیاہ پس ءِ ھماشنک کہ نوں مزن اِنت ءُ وھری اِنت کہ وھر بہ کنت ءُ مزرے بہ بیت۔ چہ "گِتاچی" ءِ گوستگ۔
- **وھشی** : (وَھْ۔ شِ یْ) گنوک، ابدال، جنگلی ★
- **وھگ** : (وَھْ گْ) دوست بیگ، دلدوست بیگ۔ بُنکار گال "واھگ" ءِ "وکار گال"۔

- **وھل** : (وَہ ل) کمیں چوٹ۔طلب: ول۔پا: لچ۔
- **وھم** : (وَہ م) ذروگیں صیال۔ مجرت۔ وت صیال۔
- **وے** : (وَئے) بھانگلے کر وھدے کسے بھان ایت گوش ایت ئے۔
- **ویران** : (وَئے۔رَان) برباد، ویرندان۔ آبادی ءِ چپ۔
- **ویرندان** (وَئے رَن۔دَان) ویران، آبادانی ءِ چپ۔
- **ویره** : (وے رہ) PPB;LWD: VERHA: A Courtyard, enclosure.
- **ویڑ** : (وےڑ) واڑ۔کمپان۔پسیل۔ PPB;LWD: VERH: A Ring.
- **ویل** : (وَے ل) یلہ، بے ساھار۔
- **ویلان** : (وَے۔ل ان) مردی نامے۔ ویلیں مردم۔

ھ ہ

- **ھ - ہ -** (ہِ) بلوچی ءِ بیست ءُ دومی آب
- **ھاتر** (ھَ ا - تِ رْ) دوستی۔ واست ءَ، واھگ۔ ریا۔ رُوءَ، اک: تئی ھاترءَ بزاں تئی روءَ، تئی دوستی ءَ، پہ تئیگی۔
- **ھاترجم** (ھَ ا - تِ رْ + جَ مْ) دلجم، تڑھگ، دل پہ دل ءِ جاگہ، ایمن، بےگم۔
- **ھاتون** (ھَ ا - تُ وْ نْ) جوانیں جنین + نامے +
- **ھاتونیں جَن:** (ھَ - ا - تُ و - نِ ے نْ + جَ - نْ) جوانیں جنین، بانُکیں جن
- **ھاٹ** (ھَ ا - ٹِ یْ) ھاٹیگ۔ زِکت، زور، ھِمت۔ آٹ۔
- **ھاٹیگ** (ھَ ا - ٹِ ی گْ) بچار "ھاٹ"
- **ھاجر** (ھَ ا - جِ رْ) جنینی نامے۔
- **ھاجران** (ھَ ا - جِ - رَ ا نْ) جنینی نامے۔
- **ھاجگ** (ھَ ا - جَ گْ) زیم، آزگ، ھاجگ ءُ تاجگ، آجگ: سور، وادو۔
- **ھاجگل** (ھَ ا جْ + گِ لْ) آجگل یا آجی گِل، ھاگِل کہ چہ آئی ءَ کوزگ ءُ جھلگ جوڑکن اَنت
- **ھاجی آباد** (ھَ ا - جِ یْ + آ - بَ ا دْ) سرباز ءَ چہ جلالی ءِ کلگ ءَ چیر چہ دیمگان ءَ بُرز شھرے۔
- **ھادی** (ھَ ا - دِ یْ) زِگریانی یک زِگرے ءِ بُنگیج اِنت۔ "ھادی ءَ، مھدی ءَ، بُندرءَ گال تازی یے۔
- **ھار¹** (ھَ ا رْ) سھتے کہ جنین گورءَ کن اَنت ءُ۔ کورھار کنت، یک مزنیں سوچنے کہ کتاب ءِ ٹُنگ کنگ ءَ کارمرد بیت۔ دڑپش۔
- **ھار²** (ھَ ا رْ) تیز: ھار ھار گریوگ بناں سک گریوگ۔
- **ھارگ** (ھَ ا - رَ گْ) گراستگ ءُ ھوشیتگیں کلونٹ [شیرازی: خرک: خرمای نرسیدہ خشک کردہ کہ آنرا بیاویزند]
- **ھارمٹ** (ھَ ا رْ + مَ ٹْ) ھارمٹیں زمین: ھمازمین کہ ھار بازمَٹ کاراِیت ءُ آئی ءِ مَٹ باز بیت۔
- **ھارمَل** (ھَ ا رْ + مَ لْ) ھماجاگہ ءُ ھارءَ مَل اِتگ۔ ھمازمین کہ ھارءُ مَل اِیت۔

- **ھارمنگر** (ھَ ا ڑ۔مَ نْ۔گَ ڑ) پاگاس ءِ ذات ءِ ماھیگے۔
- **ھارو** (ھَ ا۔رُ ؤ) بچار «ھارون»۔
- **ھاروکّ** (ھَ ا۔رُ ؤ کّ) دنتانانی بُن ءِ سُھریں گوشت ماں ھمیشاں دنتان مین اَنت۔ ھاریکّ۔
- **ھارون** (ھَ ا۔رُ ؤ نْ) ھارو۔ نامے۔ مھتر موسا ءِ جدماد رین برات ءِ نام اِنت۔
- **ھارونک**: (ھَ ا۔رُ ؤ نْ کّ) بچار «ھاروکّ» ★
- **ھارءِ بادام** (ھَ ا ڑ۔ءِ۔بَ ا۔دَ ام) جیننی سھتے ءِ نام اِنت۔
- **ھارءُپتار** (ھَ ا ڑ۔ءُ۔پَ۔تَ ا ڑ) ھار؛کور ءِ ھارءُپتار؛ ھمالنش ءُپتار کہ کوراش کاراِیت کہ آپ ءِ کنزءِ جم بنت + اِشتاپ کارءُ مانزوہیں مردم۔
- **ھاری** (ھَ ا۔رِ ئی) آری، نامے، ھاکہ، ھار، ءِ آورتگ۔ PPB,LWD; HARI: cattle, Hungry.
- **ھاریکّ** (ھَ ا۔رِ ئی کّ) بچار «ھاروکّ»
- **ھارین** (ھَ ا۔رِ ی نْ) نامے۔
- **ھاریں گورم** (ھَ ا۔رِ ے نْ۔گَ ؤ۔رُ مْ) سکّیں مزنیں گورم۔

ھاش

- **ھاریں گورمؔ** : (ھَ ا۔رِ ے نْ + گَ ؤ۔رُ مْ) ھاریں: چوھارءِ رُمبوکیں + گورم: گوکانی رُمب یا رمگ بزاں چوھار ءَ رُمبوکین ءُ نکوکیں گورم۔ بلوچی ءِ کوھنیں لچہ کارے ءَ گُشتگ ؎

وشّ اِت اَنت اَھدی دور بلوچانی ـ سبزاَت اَنت تَل ءُ سنج اِت اَنت تازی۔
کیل اِت اَنت مُولائی دپ ءِ شھجو (بلے) چاکر! تئ ھاریں گورمؔ چرت اَنت
(اِدءَ لچہ کار ءِ مرادگوں چاکر ءِ لشکر ءُ رندءُ لاشار ءِ وت پہ وتی جنگ ءُ اِنت)
ھمے لچہ ءِ رندگیری ءَ عطاشاد گُش اِیت ؎
مولاءِ شھجوءِ نگند، گیر آرتَل ءُ تازیاں چاکر ءِ ھاریں گورمؔ ءَ مَل اِنگ کھروتی ★

- **ھاش** (ھَ ا شْ) بچار «آش» (بچارئُت)
- **ھاک** (ھَ ا کّ) زمین ءِ سرءِ ایرتیں تربار ءُ پلک۔ زمین ءِ سر ءُ ءِ پوست ءِ ابر دگ، مرگ، بے ھچّ (پارسی: خاک)
- **ھاکدان** (ھَ ا کّ+دَ ا نْ) ھما درپ کہ پہ ھاک ءِ مان کنگ ءَ کارمردبیت۔
- **ھاکّش** (ھَ ا کّ+کّ۔شْ۔شْ) ھاک کشّوک، ھماکہ ھاک کشّ اِیت۔
- **ھاکو** (ھَ ا۔کُ ؤ) مُرگے کرائیشی ءِ آواز اِنت «ھاکو ھکّان زور!»
- **ھاکوٹ** (ھَ ا۔کُ ؤ۔ٹْ) آکوٹ۔ سمات۔ کوت کنگیں ھاک۔

- **ھاکوش** (ھَ ا۔ک ؤ شْ) آکوش۔
- **ھاکی** (ھَ ا۔کِ یْ) ھماکہ گوں ھاک ءِ شیادی کنت۔ نامے۔
- **ھاکی مگسک** (ھَ ا۔کِ یْ۔مَ گِ سْ کْ) اسپیتیں کسانیں مگسکے کہ ھاک ءِ بیت۔ گُت۔
- **ھال** (ھَ ا لْ) احوال، جاور (۲) ہستریا۔ پلانی ھال ءِ گپتگ بزاں ھسٹریا اِنت ءِ۔ بلوچ گُوش اَنت کہ ھون ءِ سرءِ شُتگ اَنت۔ بلے پہ چِکّ ءِ کپتگیں جنین ءِ گوشگ بیت (۳) لیب ءِ تہ ءِ ھماجاگہ کہ اود ءِ رسگ لیب ءِ کُٹگ اِنت و شلو۔ ھال ءِ رسگ ءِ رند گُوش اَنت۔ (پیتی نز ءِ اے گال بُندر ءِ ھال ءُ وشّیں لوگ۔ بُوتگ)۔
- **ھالار** (ھَ ا۔لْ ا رْ) ھال آروک، ھال رسینوک، خبررساں۔ .26.2.1968 News agency
- **ھالتاک** (ھَ ا لْ۔تَ ا کْ) ھماتاکے کہ ماں آئی ءِ مُلکانی ھال چاپ ءُ رِشنگ کنگ بنت۔
- **ھالپرُوش** (ھَ ا۔لْ۔پْ۔رُ وْ شْ) ھماھال کہ پہ دگہ ھالے ءِ پرُوشگ ءِ بزاں آئی ءِ دُرو گبند کنگ ءِ شنگ کنگ بیت۔ پرُوشھال۔ .26.2.1968
- **ھالگ** (ھَ ا۔لْ گْ) نیمگے۔
- **ھالگر** (ھَ ا لْ۔گِ رْ) ھال گروک۔
- **ھالمن** (ھَ ا لْ۔مَ نْ نْ) مثال۔ ھماھال کہ یک ھالے ءِ منگ ءِ ھاترءِ شنگ کنگ بیت۔
- **ھالو** (ھَ ا۔لُ وْ) ھمامردم کہ ھال دیگ ءَ وش بیت۔
- **ھالو:** (ھَ ا۔لُ وْ) ھمانازینک کہ پہ سالونک ءِ نازینگ ءِ جنگ بیت ★
- **ھالی** (ھَ ا۔لِ یْ) نامے مردینی۔ ھالی ڈھکارچہ رندانی جوانیں سرداراں یکے کہ گوں چاکر کولواھی ءِ ایشی ءِ داستان زانگیں اِنت۔ بتل ءِ ھال چہ پولنگاں یلک شوداِنت ءِ پہ کسے ءِ گوش اَنت کہ بتامی ءُ پولنگی ءِ پرواہ نہ کنت۔ سرھال زانتکار، ھال دیوک، سرھال کنوک یا بوتگیں، ھالیگ ءِ دُمب گُڈ گرتگیں رنگ۔
- **ھالیگ** (ھَ ا۔لِ یْ گْ) ھماکہ پُرنہ اِنت۔ ھورک (عربی۔خالی)
- **ھام** (ھَ ا مْ) "آم" ءِ۔ ماھیگے پاگاس ءِ زات ءِ۔ ھام چکن۔ بجار ءِ آم چکن "۔
- **ھامگ** (ھَ ا۔مَ گْ) بجار "آمگ"۔
- **ھامون** (ھَ ا۔مُ وْ نْ) سکّیں مزنیں تلاوگ کہ چو دریاءِ بیت "جھیل"۔ Lake ۔ (افغانستانءُ ازبکستان ءِ سیم سراں دریاءِ نام
- **ھامین** (ھَ ا۔مِ ے نْ) گچ ءِ ناہ بوگ ءِ موسم۔ جون ءِ بُنگیج ءِ ستمبر ءِ ایراھت بیت (جون تاں ستمبر) گرماگی نیمگ ھم ھامین گُبنت۔
- **ھان** (ھَ ا نْ) تُرک ءُ مُغلانی سردارانی آریپ (لقب) کہ پہ بلوچانی ناماں ھم گوں کپتگ (بُندر ءِ "خان" اِنت)+ پہ کسے ءَ گوانک ءِ پیچ دیگ ءِ آئی ءِ جواب (۲) ھو۔
- **ھان بی بی** (ھَ ا نْ۔بِ یْ۔بِ یْ) جنینیں نامے۔
- **ھانجان** (ھَ ا نْ۔جَ ا نْ) نامے۔
- **ھانڈار** (ھَ ا۔نْ۔ڈَ ا رْ) "آنڈار" گار، ھُبل، دِزّ، تھاریں گار، کتل، کامبا۔
- **ھانک** (ھَ ا۔نُ کْ) نامے۔
- **ھانل** (ھَ ا۔نُ لْ) سید ءِ لُچھانی بانور۔ سید ءِ ھانل + ھانی ءُ ھان بی بی ءِ نیم نام۔
- **ھانوادہ:** (ھَ ا نْ۔وَ ا۔دَ ہْ) بوھیر، آریپ، شِھم۔ رُھدار، اِزّت دار، شرمدار۔ ★

- ھاوند: (ھَا-وَ نْ دْ) ھُداوند، ھُدا۔ "خداوند"۔ "اللہ" *
- ھانی: (ھَ ا-نِ یْ) جنینی نامے۔ بلوچی کوھنیں دپترانی مسترین واھگدار شیھمرید ءِ ھانی۔
- ھاون: (ھَ ا-وَ-نْ) پارسی: جوگن۔
- ھب: (ھَ-بْ) ھبھب۔ جاگھے ءِ نام اِنت۔ تریاک ءِ ھماگج ءُ کساس کہ باپور ءِ سرءَ ئے کش اَنت۔
- ھب: (ھَ بْ-بْ) سِند ءُ بلوچستان ءِ سیم سراں گیشّینوکیں کور، ایشی ءِ زِر بار کراچی ءُ گوریچ لس بیلہ اِنت۔
- ھُب: (ھُ بْ بْ) دوستی، واھگ، ھدوناکی۔
- ھبر: (ھَ-بَ رْ) گپ۔ ھال۔
- ھبرآر: (ھَ-بَ رْ+آ رْ) ھال آروک، کاسد، رَبال، کراچ۔ [شیرازی:۔ خبرآر، خبربر: قاصد]
- ھبراہ: (ھَ بْ-رَ ا ہْ) بچار "ھپراہ"۔
- ھبردار: (ھَ-بَ رْ+دَ ا رْ) شیوار، ھُشیار، دلگوش، نباگن ئے۔
- ھبرزانت (ھَ بَ رْ+زَ ا نْ تْ) ھماکہ گپ جنگ ءَ بلد اِنت۔
- ھبرکش: (ھَ بَ رْ+کَ-شْ) ھما مردم کہ پہ زور دگرانی ھبراں کش اِیت یا وت زوریں ھبر در گیج اِیت۔

ھپتار

- ھبرنگ: (ھَ بْ-رَ نْ گْ) بچار "ھپرنگ"۔
- ھبرو: (ھَ بَ-رُ وْ) ھبرزانت۔
- ھبروار (ھَ-بَ رْ+وَ ا رْ) ھکل وار
- ھبک: (ھَ-بَ کْ کْ) ھیران، بھانگ، ھبکہ
- ھبکہ: (ھَ-بَ کْ-کَ ہْ) ھیران، اجکہ، بھانگ
- ھبھب: (ھَ بْ۔ ھَ بْ) چوگیک ءِ پہ گنگ ءُ دپ جنگ ءِ ھبھب کنگ۔ مردے کہ دپ نہ دار اِیت۔
- ھبیر: (ھَ-بِ ےْ رْ) بیڑ۔ ھبیرکنگ، برگ، دیگ، کشگ
- ھبیر: (ھَ-بِ یْ رْ) اَبیرئیک وشّیں بُوے کہ تازی ایشی ءَ "عبیر" گوش آنت۔
- ھبیس: (ھَ-بِ یْ سْ) بدیں گالے۔ گندگ، بد، ھراب (تازی: خبیث)
- ھُپ (ھُ پْ پْ) دپ ءِ گوات۔ پہ دپ گوات پیداک کنگ۔
- ھپت (ھَ پْ تْ) شش ءُ دگہ یکے ھپت۔
- ھپتار: (ھَ پْ-تَ ا رْ) رستر ے۔ ناھار، جُلّی۔ (بچار بُت)

- **ھپیت اناش** (ھَ پ ث+اِ۔ نَ ا شْ) بچار ‹‹ ھپتیں ناش ››
- **ھپیت رنگ**: (ھَ پ ث+رَ ن گ ث) ھپرنگ۔ ھنگلوہ۔ چوتار۔
- **ھپتگ**: (ھَ پ۔ تَ گ ث) ھپت روچ۔ سرجمیں ھپتیں روچ کہ یکیں ھپتگے گوشگ بنت۔ ‹‹ شمبے یکشمبے دوشمبے سے شمبے چار شمبے پنشمبے آدینگ ›› ھور ءَ تہ ءَ یا بندرے ءَ کہ بوجیگ آچار کنگ ءَ بیت گواڈ ابیں ‹‹ نشا ›› یے ءَ ‹‹ نگرء ›› بندانت ءَ نگر ءَ دُور برانت دور ءَ بیت ئی ھمے ساد ءَ گرانت ءُ بوجیگ ءَ ھمود ءَ برانت۔ ھپگ کنگ۔
- **ھپتگان** (ھَ پ۔ تَ۔ گَ ا ن) پہ کار یا چیزے ءَ ھپتی روچ کہ پہ وشّی ءُ وڑدلی گوازینگ ءَ بیت۔ ھر نیکرا ھے ءَ یک ھپتگانے ھست انچوش کہ مسلمان ءَ ‹‹ آدینگ ›› یہود ءَ ‹‹ شمبے ›› کرستان ءَ ‹‹ یکشمبے ›› گورانی ءَ ‹‹ سے شمبے ››۔
- **ھپتگی**: (ھَ پ۔ تَ۔ گِ ئی) ھفتہ وار۔ Weekly paper. بزاں ھما تاکبند کہ ھپتگے یکے شنگ بیت۔
- **ھپتلار**: (ھَ پ۔ تَ۔ لَ ا ر) پسی ءَ نزیک ءَ آپ ءَ تہ ءَ کنگے کہ ھور کہ بیت اے بازسبز بیت۔ دریائی مُرگانی ھیک دیگ ءُ نچک درآرگ ءِ مستریں جاگہ ھمے۔
- **ھپتلال**: (ھَ پ۔ تَ۔ لَ ا ل) بچار ‹‹ ھپتلار ››
- **ھپتناش** (ھَ پ۔ تِ۔ نَ ا شْ) بچار ‹‹ ھپتیں ناش ››
- **ھپتہ پیچ**: (ھَ پ۔ تَ ہ۔ پَ چ) ھمانیگ کہ ھپتگاں پیچ اِیت بزاں ھر ھپتگ پیچ اِیت۔ Technicolour
- **ھپتیر**: (ھَ پ۔ تِ ی ر) ھپت تیر، ھما ٹپنگ یا کوتاس یا پستول یا پیشردہ کہ ھپت تیریکجا دار اِیت۔
- **ھپتیکل**: (ھَ پ۔ تِ ے۔ کَ ل) یک وِردے کہ وانگ ءُ کشگ بیت۔
- **ھپتیں ناش**: (ھَ پ۔ تِ ے ن+نَ ا شْ) ناش ءِ اِستار۔ ھپت اِناش، ھپتناش۔
- **ھپراہ**: (ھَ پ۔ رَ ا ہ) بازراہ، ھماکوہ یا ماڑی یا میری کہ آئی ءِ باز راہ اَنت ءُ انچیں راہ اَنت کہ مردم ھچ سر پہ نہ بیت۔ ‹‹ بھول بھلیاں ›› 26.2.1968
- **ھپرنگ**: (ھَ پ۔ رَ ن گ ث) ھما چیز کہ ھپت رنگ اِنت۔ ھنگلوہ، ھپت رنگی۔ چوتار
- **ھپک**: (ھَ۔ پَ ک ث) روباھے کہ چہ اے دگہ روباھاں کستر اِنت کہ پوست ءِ باز زرّ کار اِیت۔ چہ ایشی ءِ پوست ءَ جوانیں کوٹ جوڑ کن اَنت۔ پہ دست گِرگ بیت۔ ایشی ءِ سر بُری لُنٹ ءِ تھی نیمگ ءَ دنتانانی سر بُر ءَ تل دینت۔ مَنت اَنت سے دانگہ پوست چہ گوشت ءَ پھک یلہ بیت۔
- **ھپکار**: (ھَ پ۔ کَ ا ر) ھما مردم کہ ھر کار زانت (ہر فن مولا Jack of all. 26.2.1968)
- **ھُپت کنگ**: (ھُ پ ث+کَ۔ نَ گ ث) چہ دپ ءَ تُرندیں گوات پہ چیزے ءَ کشگ کہ اگاں ایرتیں چیز بہ بنت بال گرانت آس ءِ ھُپت کنگ۔
- **ھپوگ**: (ھَ۔ پُ وْ گ ث) یک مردے ءِ گِس ءَ دو جن اَنت ھر دوئیں جنین یک دگرے ءِ ‹‹ ھپوگ ›› اَنت۔
- **ھپت ھاپ**: (ھُ پ ث+ھَ ا پ) ھُپ ءُ ھاپ کنگ۔
- **ھپیتگ**: (ھَ پ ی ث۔ تَ گ ث) اپیتگ، ملکٹالیں پُر آپیں کاھے کہ ٹال ٹال ءَ رُدِ اِیت کمتیں ترپش تام اِنت۔ ایشی ءِ برّ ءَ کانٹک گوش اَنت۔ ایشی ءِ دگہ ذاتے زھر بیت کہ ‹‹ ماری ھپیتگ ›› ءِ گوش اَنت بچار ‹‹ اپیتگ ›› (بچار جُت تاکدیم 843
- **ھپیری**: (ھَ۔ پِ ے۔ رِ ئی) بچار ‹‹ اپیری ››

- **ھت** :(ھَ ث) کوھی ذربچے
- **ھتام** :(ھَ۔تَ ا م) ھر، اِلپس یا اُشترءِ مھارءُ لگام، ابید اِنت کہ سرمساءُ لپوزءِ چیرءَ بستگ۔
- **ھتر** : (ھ۔تَ ر) چہ دستءُ گُچ ءِ جھل ءَ سرجمیں بھر ھترمال کنگ: شمعات ءَ + ھترمال دیگ۔
- **ھترمال** (ھَ تَ ر+مَ ا ل) انچوش کہ پہ لگت ءَ "لگتمال"۔
- **ھتلی** : (ھَ ث۔تَ۔لِ ئی) سنگ اَنت کہ کسانیں مردین چُکّانی دستءَ دینت اِش۔ بچار "اتلی" گازن یادگ، ابجیں کار بوجءَ دستگ یادگ جاگہءَ منگلیں ھتلی۔
- **ھتم** : (ھَ۔تَ م) بھار، بھارگ، ھزّام یا ھزام۔
- **ھتینّا** : (ھَ۔تِ ئی ن۔نَ ا) ھتینہ: سکّیں تیلانک چوکہ گورگند ءَ (بچار گوں اتینا) ھتینّو۔
- **ھتینّو** : (ھَ۔تِ ئی ن۔نَ و) بچار "ھتینّا"
- **ھتینّہ** : (ھَ۔تِ ئی ن۔نَ ہ) بچار "ھتینّا"
- **ھُٹّ** :(ھُ۔ٹ ٹ) ہرز، گھ، "اُٹّ" ھُٹّ کنگ بزاں گھ کنگ، ہرز کنگ۔ ھُٹّگ بزاں "اُٹّگ"، پہ وتی منزل ءَ نرسگ۔ یک مجولے پہ وگرے ءَ سرنیٹ کن اَنت اگاں پہ دومی مجول ءَ نرس اِیت۔ اُٹّ اِیت۔

ھپیتگ

- **ھَٹّ** : (ھَ ٹ ٹ) اگاں کسے اوشتاتگ ءُ پاداں پراہ بکنت چو یکے ءُ وگرءُ دور بدار اِیت ایشانی میانجی ءَ ھالیگیں جاگہ ءَ ھَٹّ گُوش اَنت۔ ھَٹّ کنگ۔ ھَٹّاں پیچ کنگ (دگرہ یاوتی) ھَٹّ ھَٹّ کنگ۔ ھَٹّ ھَٹّ ءَ روگ یا بیگ۔ دپ ءَ ھَٹّ بیگ بزاں ہیچ بیگ چہ میاریگی ءَ، چہ پشومانی ءَ، چہ ننگیگی ءَ، چہ کارے ءَ بدیں آسر ءَ۔ .Straddle
- **ھِٹّ** :(ھِ ٹ ٹ) اِٹّ۔ دست ءَ لٹّگاں پِشانگ ءُ کسے ءَ دیم ءَ، دست ءَ دل ءَ انچوش شھارگ کہ آ ئی ءَ دیم ءَ ھم جُست ءَ بہ بیت۔ ایشی ءَ پِٹّ ھم گُوش اَنت "لعنت" ءَ نالت۔ ھِٹّ ءُ پِٹّ کنگ۔ ھِٹّ دیگ۔ ھِٹّ کنگ۔
- **ھِٹّک** :(ھِ ٹ۔ٹُ ک) بچار "اِٹّک"
- **ھِٹّکی** : (ھِ ٹ۔ٹُ۔کِ ئی) بچار "اِٹّک"
- **ھُٹّگ** : (ھُ ٹ۔ٹَ گ) اُٹّگ۔ مجول ءَ ھُٹّگ بزاں پہ نشانگ ءَ نرسگ۔
- **ھجّ** : (ھُ ج ج) ھُجّت۔ ھُجّ کنگ بزاں لازم کنگ۔
- **ھجّ** : (ھَ ج ج) مکّہ ءَ زیارت (تازی۔ حجّ)
- **ھجالت** :(ھَ۔ جَ ا۔لَ ث) لجّیگ، شرمندگ، میاریگ، موٹ۔ پڑشگ۔
- **ھجّام** : (ھَ ج۔جَ ا م) سرساہ، ھامردم کہ مردمانی سرءَ ساہ اِیت۔ سرءَ میداں شرکنت۔ اُستا۔

هجبر :(هِ ج۔بَ ر) هچ بر، هچ برء، هچ رندء، پہ بھ، بے بُن ءَ۔ هجبراں۔ هجبری۔

هجبراں:(هِ ج۔بَ رَ ا ں) بچار "هجبر"

هجبری:(هِ ج۔بَ۔ رِ ی) بچار "هجبر"

هُجّت : (هُ ج۔جَ ت) هُچ ءِ ستم، لازم۔ ★

هجک :(هَ۔ جُ ک) هدیجہ ءِ نیمنام (تازی: خدیجہ)

هجگ :(هَ جْ گ) ناژرک، مچگ ءِ شیرک۔

هجگ :(هِ جْ گ) بچار "هجگ"

هجی :(هَ۔ جِ ی) "هجگ" ءِ سُبک تریں رنگ۔

هچ : (هِ چْ چ) چیزے کہ مہ بیت۔ هچی۔ یکے هم اِنّاں۔ بے

هچک:(هِ چْ ک) کاھے کہ آئی ءِ پُن چو زاپران ءِ بدل ءَ هم کارمرزبیت۔

هچکاه:(هِ چْ۔کَ ا ہ) کوهچک بزاں کوهی هچک۔ گنگ ءَ پُر اِنت۔ اُشتری کاھے۔ اُسپءَ هم وارت۔

هچی :(هِ چْ۔چِ ی) هچ۔

هدّ :(هَ دْ د) چیزے ءِ گُڈّی سیم سر، هرکُتہ اِنگیں سرے هدّے۔ سرهد ءِ سیم سر۔ جاگہ۔ هند۔ بھر۔

هُدا :(هُ۔ دَ ا) نیکراهانی مُتوّگر هما بود دشت ءِ گوش اَنت کہ نیکراہ ءِ پد ءَ اے سرجمیں جهاناں هرچی کہ آیانی تہ ءَ هست هماں ءِ جوڑ کرتگ اَنت۔ (تازی: اللہ۔ انگ: God. پارسی: خدا۔ هندو: هومکار)۔

هُدابُرگ : (هُ دَا ۔ بُ رْ گ) هُدا ءِ بُرتگیں، ناوُد، بدبھت، شُوم۔ ★

هُدابکش : (هُ دَا۔ بَ کْ ش) هُدا ءِ بکش اِتگیں۔ نامے۔

هُدابند : (هُ دَا۔ بَ نْ دْ) واھند، مالک، مستر، مال ءِ واجہ۔ ★

هُداجت : (هُ دَا۔ جَ ت) هُدا ءِ جتگیں۔ شُوم۔

هُدادات : (هُ دَا۔ دَا ت) هُداداد۔ نامے۔ هدا ءِ داتگیں۔

هُداداد : (هُ دَا۔ دَا دْ) بچار "هُدادات"

هُدادوست : (هُ دَا ۔ دُوْ ش ت) هُدا ءِ دوست۔ نامے۔ ★

هُدار : (هُ دَا رْ) سرباز ءَ باپتان ءَ بُرز (بلے باپتان ءَ هساب اِنت) یک شمرے۔

هُدامرزی : (هُ دَا۔ مُ رْ زِ ی) هُدا ءِ بکش اِتگیں۔ پہ مُرتگیں مردم ءَ گوش اَنت۔

هُداوند : (هُ دَا وَ نْ دْ) هاوند، هُدا، "خداوند"، "اللہ" ★

هُداهر: (هُ دَا۔هِ رْ) نامے هُدا هیر هُدا هیر

هُدائگی : (هُ دَا۔ءِ۔گِ ی) انچا، مُپت ءَ پہ هُدا ءِ نام ءَ داتگیں۔

هُدائیگ : (هُ دَا۔ءِ ی گ) نامے

هدّبندی : (هَ دْ دْ۔ بَ نْ۔ دِ ی) هدّانی گیشّینگ، سیم سرءُ هدّانی نشان دیگ۔ ★

هُدُّک : (هُ دْ دُ ک) هُداداد ءِ نیم نام۔ ★

هُدک : (هُ دُ ک) مردینی نامے۔

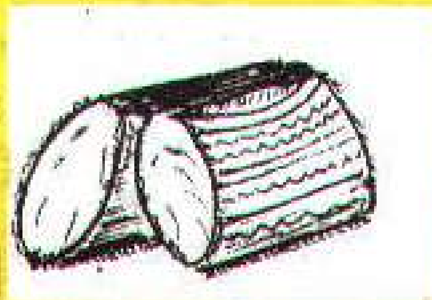
هُدّل : (هُ دْ دْ۔ دُ ل) هُدابکش ءِ نیم نام۔ ★

- **ھُدن :** (ہُ دَ ن) شاپی کروس
- **ھُدو :** (ہُ دُ وْ) نامے ۔
- **ھُدوک :** (ہُ۔ د وْ کْ) ھدوناک ، واھدار ، دلواہ بیگ ۔
- **ھُدوکی :** (ہُ۔ د وْ۔ کِ یْ) ھدوناکی ، ھَبّ ، دلواھی ، بے تاھیریں لوٹگ
- **ھُدوناک :** (ہُ۔ د وْ۔ نَ اکْ) پہ دل کارے ءِ کنگ ءَ لوٹوک بیگ ، واھگدار
- **ھُدوناکی :** (ہُ۔ د وْ۔ نَ اکِ یْ) پہ چیزے ءَ واھگ ءُ دوستی ءِ بازی ۔
- **ھُدہ :** (ہُ دَ ہْ) حق (تبے ھُدہ بکسراول وضمِ ھا بمعنی ناحق وباطل باشد "ھُدہ" بمعنی حق است۔ ب ق) بلکیں ھمے "ھُدہ" بلوچی ءَ "ھُدا" پرچاکہ بلوچی ءَ گوش اَنت "ترا ھدا ءُ حق ءَ گپتگ "
- **ھُدھُد :** (ہُ دْ۔ ہُ دْ) (تازی) شاپی کروس
- **ھُدّی :** (ھُ دْ دِ یْ) مردینی نامے ۔
- **ھُدی :** (ھُ دِ یْ) مردینی نامے ۔
- **ھدیجہ :** (ھَ دِ یْ جَ ہْ) جنینی نامے ، تازی "خدیجہ " ★
- **ھَڈّ :** (ہَ ڈْ ڈْ) دست ءُ پاد یا سرجیں جسد ءِ ھَڈّ ، ھما ترند ءُ محکم ءُ سکّیں چیز کہ ھریک ساھدارے ءِ مان اِنت کہ آئی ءِ سر ءَ گوشت ءَ ما نپوشِش اِنت ۔
- **ھَڈّ :** (ہَ ڈْ ڈْ) پہ بُن ، بے بُن ، پھک ، بُن ءُ بیھ ءَ ، ھجبر ، ہُنگش
- **ھَڈّ :** (ہَ ڈْ ڈْ) نُوان : بریں ھَڈّ ءَ نندیں بزاں فوائے نندیں کہ گور ءَ ھیچ مارا مر جنت ۔ دوتاپ
- **ھَڈّ :** (ہَ ڈْ ڈْ) گیرت ءُ لج ءُ ننگ
- **ھڈّان چیری :** (ہَ ڈْ ڈْ ان ۔ چَ رِ یْ) لیبے
- **ھڈّبند :** (ہَ ڈْ۔ بَ ن دْ) ھما مردم کہ پرشتگیں ھڈّاں چالاک کنت ءُ بند اِیت ۔
- **ھڈّبند :** (ہَ ڈْ ڈْ۔ بَ ن دْ) ھڈّ ءُ بند ۔
- **ھڈّپروش :** (ہَ ڈْ۔ پْ رُ وْ شْ) ھڈّپروشوک ۔ ھما پرتپگ یا تُندی کہ جان چو گرم نہ بیت بلے مردم سک ژند ءُ ژول اِنت ۔
- **ھُڈّک :** (ہُ ڈْ ڈُ کْ) کسانیں ھڈّ ۔ نامے ۔
- **ھُڈّکی :** (ہُ ڈْ ڈْ۔ کِ یْ) لیبے ۔ بچار "ھڈّی "
- **ھُڈّگ :** (ہُ ڈْ ڈْ گْ) سک پیر ءُ آجز ۔
- **ھڈّوسک :** (ہَ ڈْ ڈُ وْ سْ کْ) سکّیں لاگریں مردم کہ ھڈّے ءُ ھرا آتکگ اَنت ۔
- **ھڈّءُکارچ :** (ہَ ڈْ ڈْ۔ ءُ۔ کَ ا رْ چْ) ھڈّکارچ کنگ ، مزن زور جنگ ، گرانیں کار کنگ ۔
- **ھڈّءُھوڈ :** (ہَ ڈْ ڈْ۔ ءُ۔ ہُ وْ ڈْ) ھڈّءُھوڈ کنگ : کل کنگ یاکہ ھڈّ ءُ پوست کنگ
- **ھڈّی :** (ہَ ڈْ ڈِ یْ) لیبے ، یک ھَڈّے دوردیگ بیت کہ ھردو کاتیاں پہ بچک آئی ءَ چنگ ءُ پہ وتی کاتیاں ءَ آرگ ءُ رسینگ ءِ جُھد ءَ کن اَنت ۔ ایشی ءِ بہ ءَ گرءُ ریّس چوکہ "رگبی" ءِ لیب ءَ اِنت ۔
- **ھڈّیسک :** (ہَ ڈْ ڈِ یْ سْ کْ) بچار " ھڈّوسک "

- ھَر : (ہَ رْ) جاروا، سواری ءُ بارکشّگ ءِ اولاگے۔ محول ھربیت : محول پہ کشّ کپ اِیت بلے کنڈی کشّ ئے ءُ بُرزءَ بیت۔
۲- ھریک چیزے۔ ھریکے۔ ھرچی۔
- ھُرّ : (ہُ رْرْ) سید (Hernia.) ناڈراھی ئے۔
- ھِرّ : (ہِ رْرْ) اُشتر ءِ چنّک۔ ھرّی ھوس : (اُشترعزے) ۲- ھِرّوار : مُرگے
- ھَراب : (ہَ رَابْ) گندگ۔ بد۔
- ھرات : (ھَ رَ اتْ) گوریچی بلوچستان ءِ زانتگیں شہرءُ پرگنگ کہ بلوچستان ءُ اوگانستان ءِ سیمسراں گیشتین اِیت۔ ؎
سِیندڑی داں ھرات ءِ ھدءَ بروت
منی ڈیھ اِنت داں کیرءُ بیر درمیت (کریم دشتی) ★
- ھَرّات : (ہَ رْرَاتْ) مزنیں ھرّگ۔ ھرّات کنگ۔
- ھرادان : (ہَرَادَانْ) شپے کہ سرباز ءِ گورءَ رپّا اِیت۔ پہ گپّا بادءُ رودبُن ءُ جیرانت۔
- ھَرام : (ہَرَامْ) ھاکہ ھِلار نہ اِنت۔
- ھرّام : (ہَرْرَامْ) بچار " ارام "
- ھرام زادگ : (ہَ رَامْ۔ زَادَگْ) کپھرّ۔ کوٹپک۔
- ھرام کوش : (ھ رَام + کُ وْشْ) ھما دلوت کہ نیگراھی رھبندءَ کُشّگ نہ بوتگ، زوال۔ ★
- ھراموار : (ہَ رَامْ + وَارْ) ھاکہ ھرام وارت۔
- ھرامی : (ہَرَامِ ئی) ھاکہ ھلاری نہ اِنت۔
- ھرّاں بوست : (ہَ رْ رَ انْ + بُ وْ سْ تْ) بے پرواہ۔ ھار پتار۔
- ھَراں رِشتی : (ہَ رَانْ + رِ شْ تِ ئی) ھراں ریتی : لیبے، ھراں رِتّی۔
- ھَراں ریتی : (ہَ رَانْ + رِی تْ تِ ئی) بچار " ھَراں رِشتی "
- ھراں شیاھلک : (ہَ رَانْ + سْ ئےَ ھَ لُ کْ) ھری شیاھلک۔ مُرگے رشیاہ اِنت۔ ھری شیاھلونشگ ماں لٹّءَ، تُستے داتک ئے تُنک ءِ گیشّءَ۔
- ھربار : (ہَ رْ + بَ ارْ) ھَری بارے۔
- ھربڈّ : (ہَ رْ + بَ ڈْڈْ) چوکہ ھرءِ بڈّءَ بزاں آپشان۔ لوگانی ءُ گرانی سرءَ انچوش کن اَنت کہ آپشان بہ بیت۔
- ھِرپڈ : (ہِ رْ پَ ڈْ) تگردءِ یک راستے ۲- کاھے۔
- ھربیم : (ھَ رْ - بِ ے مْ) ھروڑ، ھرڈول، ھرنگ۔ ★
- ھرج : (ہَ رْجْ) زرّے کہ پہ چیزے ءِ گرگءَ دیگ بیت، پہ بدیں رنگءَ " مرگ ھرج "
- ھرجا : (ہَ رْجَ ا) ھریک جاگھے، " ھرجا ءُ ھرکجا " بزاں ھرجاگہءَ۔
- ھرجاپ : (ہَ رْجَ اپْ) جار، آشوب۔ ھرجاپ کنگ یا تِرّینگ : جارتِرّینگ، گپّتءِ شِنگ کنگ۔ آشوب کنگ
- ھَرجگ : (ہَ رْجَ گْ) گرّوچگ۔ ڈِرّگ ءُ کپگ، تِرشگ
- ھُرجن : (ہُ رْجَ نْ) ھُرجنگ ءِ جند " کشّ ءُ ھُرجن " ھُرجنگ ءِ پرمانگال " ھُرجن "
- ھُرجنگ : (ہُ رْجَ نَ گْ) لٹّ یا دگہ چیزے کہ بیتءَ ھُرداشتگ ءُ دگہ کسے گپت ءُ تُرپ اِیت ئے۔ زھم ءِ

هُرجَنگ ، پہ جَنگ ءِ هُرجَنگ - ژَنگ.

- هُرجین : (ہُ رْ جِ یْ نْ) چہ مودءَ جوڑ کرتگیں هادوکچ کہ اُشترءِ سرءَ ایر کنگ بیت پہ سامان ءِ مان کنگ ءِ هاترءَ (بچار بُت)
- هرچ : (ہَ رْ چْ) هریکے، هرچے کہ ، هرچی ، هرچے ۔
- هرچار : (ہَ رْ چَ ا رْ) هماکہ چوهرءَ پادانی دیمءَ چار ایت ، هرچار دیوک ۔
- هرچُنت : (ہَ رْ - چُ نْ تْ) هرچند، هرکدر، همے کدر، همنچو گیش ۔ ★
- هرچند : (ہَ رْ چُ نْ دْ) بچار « هرچُنت » ۔ ★
- هرچی : (ہَ رْ چِ یْ) هریکے - هرچے ۔
- هرچے : (ہَ رْ چِ ے) بچار « هرچی »
- هُرد : (ہُ رْ دْ) کسان « هُرُدک » کسانک " هُرُدکیں " کسانکیں
- هرداس : (ہَ رْ دَ ا سْ) موچی ءِ پوست ءِ تچک کنگ ءِ داریں گازن ، آپکش ۔ ۲ - هماکارچ ءِ هم گوْش اَنت کہ یک سرے کارچ ءُ سرے داس اِنت ۔ هرگ + داس ۔

هُرجین

- هرداگ : (ہَ رْ دَ ا گْ) مزنیں داگ کہ پہ مُنّہ دیگ بیت ۔
- هُردک : (ہُ رْ دُ کْ) چہ کسانیں ءَ کستر ۔ هُردتر ۔
- هُردکیں : (ہُ رْ دُ کِ ے نْ) چہ کسان ترین ءَ کستر ، هُردتریں ۔
- هَردُکیں : (ہَ رْ دُ کِ ے نْ) هردو ، هردوئیں ۔
- هردم : (ہَ رْ - دَ مْ) هردمان ، هرسهت ، هروهد ، مدام ۔ ★
- هردمان : (ہَ رْ - دَ - مَ ا نْ) بچار « هردم » ۔ ★
- هردمو : (ہَ رْ - دَ - مُ وْ) مچّے کہ کلونٹ ئے زرد اَنت ۔
- هردو : (ہَ رْ دُ وْ) دوئیں ، اِے یک ءُ آیک ، هردوئیں - هَردُکیں ۔
- هردیں : (ہَ رْ دِ ے نْ) هروهدے ۔ بچار « هرکدی » ۔ ★
- هِرس : (ہِ رْ سْ) تازی « حرص »
- هرسک : (ہِ رْ سِ کْ) اِرسک - جُل ءِ یک زاتے ۔
- هرسو : (ہَ رْ سُ وْ) چیسکوک (چیستوک یا چیستوکی)

- هَرستی : (ہَ۔رَ۔سْ۔سِ۔یْ) دریائی مُرگے، ارستی ۲۔ ماھورءِ زاتے
- هُرشں : (ہُ۔رُشْ) بچار "اُرشں"
- هَرَک¹ : (ہَ۔رَکْ) کسانیں هر۔ هماگاڈی (سے پَیّگی) کہ چُکّ آئیءَ دارانت ءُ راہءِ رَوگ دربرانت، ۲۔ لوگلے، ۳۔ ننگارءِ هرُک۔
- هَرَک² : (ہَ۔رُکْ) جولاھیگءِ کارگرءِ هما بھر کہ آیانی سرءَ جولاھیگ وتی پاداں ایرکنت ءُ آیانی سُرینگءَ تانچو بُرز ءُ جھل بنت۔
- هِرُک : (هِ۔رُکْ) کسانیں هر۔ ★
- هرکار (ہَ۔ر۔کَ۔ارْ) هما کہ هران اِنت یا گوں هراں کار کنت۔ هری۔ هرکش۔
- هرکجا : (ہَ۔رْ۔کُ۔جَ۔ا) هرکجام جاگہ، هرجا، هرگُجا۔
- هرکجام : (ہَ۔رْ۔کُ۔جَ۔امْ) چہ بازینءَ هریکے۔ ★
- هرکدی : (ہَ۔رْ۔کَ۔دِی) هرکدیں : هروھد، هردیں۔ ★
- هرکزاں : (ہَ۔رْ۔کَ۔زَاںْ) هرکزانت۔ هما کہ هرکسءَ زانت۔ مشھور۔ Famous. (1968)
- هرکزانت : (ہَ۔رْ۔کَ۔زَانْ۔تْ) بچار "هرکزاں"
- هرکس : (ہَ۔رْ۔کَ۔سْ) هر مردم، هریکے، همک مردم بَت : هرکس هرکس اِنت۔ دَورءِ ناکس اِنت۔ ★
- هرکشں : (ہَ۔رْ۔کَ۔شْ۔شْ) هما کہ هرکشّ ایت۔
- هَرَگ : (ہَ۔رَ۔گْ) سکّیں پیریں بلے رَدیں جنیں۔ بچار "اَرَگ"
- هرگِند : (ہَ۔رْ۔گِ۔نْ۔دْ) هرچار۔
- هرگور : (ہَ۔رْ۔گُ۔وَرْ) گوریں هر، ماھیگءِ زاتے۔
- هُرم : (ہُ۔رْمْ) باپ۔ هیسام، گرمی کہ چہ باپءَ رَس ایت۔ هُرم دیگ : چاھی تاک یا اِزگند یا دگہ انچیں درمانے دو سیر آپءَ لھڑ دینت نا ڈراہءِ دیمءَ ایر کن انت چادرے آئیءِ سرءَ دینت کہ ھمے منجل گوں آپاں هم چادرءِ چیرءَ بیت نی آئیءِ دیگءَ گمتیں کنتریں اَنت کہ باپ کم کم درکاینت ءُ نا ڈراہءِ دیمءَ لگّ انت انچوش کہ آپ سارت بیان بنت دیگءَ پچ تر کنان کن انت دانکہ سارت بنت۔ نی نا ڈراہءَ ڈَبّ اَنت۔
- هَرم : (ہَ۔رَمْ) شھر بند، پسیل، کمپان، اپیل، اپیلی، پَلّ (هرم پہ گھتریں مرداں گوشگ بیت)۔
- هُرما : (ہُ۔رْ۔مَ۔ا) هُرماگ : ناہ۔ مچّءِ پگگیں بر۔
- هَرمار : (ہَ۔رْ۔مَ۔ارْ) مارءِ زاتے۔
- هُرماگ : (ہُ۔رْ۔مَ۔اگْ) بچار "هُرما"
- هُرماوران : (ہُ۔رْ۔مَ۔ا۔وَ۔رَانْ) تازہ وران کہ کلونٹ ناہ بیت۔ تازھیں ناہءِ وھد۔
- هرماهیگ : (ہَ۔رْ۔مَ۔ا۔هِ۔یْ۔گْ) ماهیگے۔
- هُرمت : (ہُ۔رْ۔مَ۔تْ) همنچو کہ پکار اِنت همنچو، سرجمیں ڈگ۔ مکمد، تمام، توام، بتس۔
- هَرمست : (ہَ۔رْ۔مَ۔سْ۔تْ) پوھرءِ مست۔
- هرمگسک : (ہَ۔رْ۔مَ۔گِ۔سْ۔کْ) هری مگسک، مزنیں مکیک (شیرازی : خرمگس، مگسِ بزرگ)۔

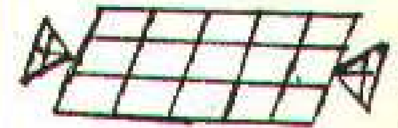
- هَرِن : (ہ رِ ن) هرن کنگ ءِ ازباب۔ هرِند۔
- هَرند : (ہ رَ ن ڈ) اَرند، دوستین ءُ شیرین ءِ لچہ ءَ شهرے ءِ نام اِنت کہ اودءَ دوستین ءَ بندیگ کن اَنت۔
- هَرِنکاپ : (ہ رِ ن کَ اپ) هرن ءِ کپگ ءِ جاگہ بزاں پہ ڈگارءِ بندبندگ ءَ بیلگ ءِ جوڑکنگ ءَ هما بُنگیجی جاگہ کہ هرن ءِ دپ ایرکنگ بیت کہ چمدءَ هاک هرن ءِ دپ ءَ بنت ءُ بند ءِ سرءَ بڑگ بنت۔ بیلگ ءِ هما هد کہ گوں ڈگار ءِ زمین ءَ همدپ اِنت بزاں همتان اِنت۔
- هرّنگ : (ہ رّ رَ ن گ) هَنگ رنگ، رنگ رنگ، هرڈول، هریم۔
- هرّو : (ہِ رّ رُ و) بچار "هیرّو"
- هِرّوار : (ہِ رّ وَ ار) ڈال ءِ راستیں جونواریں مُرگے۔
- هروجگ : (ہَ رُ وَ ج گ) کَروجگ، ڈُرینگ، پڑوشگ۔
- هرود : (ہَ رُ و ڈ) سّک دوست داروک۔ "پلانی پہ پلانی ءَ سّک هَرُود اِنت" اے هرودیں پُس یاگوکے + (ذوق)
- هرودی : (ہَ رُ و دِ ی) هرودیگ۔ هرودناکی (ذوق)
- هروش : (ہَ رُ و ش) بچار "اُروش"
- هَرّهَرّ : (ہَ رّ رّ - ہَ رّ رّ) هارے هار گُریوگ۔
- هِرّءُ کپّر : (ہِ رّ رّ - ءُ - کَ پ رّ) زُوت رسگ، هچ مهتل نہ بیگ۔
- هری : (ہَ رِ ی) هما مردم کہ آئیءَ "هر" هست اِنت۔ هردار، هرّکس ۲۔ زَدی، شیتانی۔ هری اپسی کنگ ءِ سکیں بے رهبندی کنگ چہ زدی ءَ ۳۔ ہپک کہ گُڈگ بند ایت آئیءَ "هری" گوش اَنت۔
- هرید : (ہَ رِ ی ڈ) بها، چیزے ءِ بها کہ باز زرّ بیار ایت گوش اَنت کہ پلاں چیزءَ هرید اِنت۔
- هری شرپگ : (ہ رِ ی ش رَ پ پَ گ) کُٹینگ ءِ راستے کہ چیرے شیاہ اِنت۔
- هری سنڈ : (ہ رِ ی س ن ڈ) کُٹینگ ءِ راستے کہ ڈراجی ءَ دستے بیت گُهروئی ڈگار ءَ رُدایت، ورانت ءُ۔
- هری سیاهلک : (ہ رِ ی ش ے اہ لُ ک) بچار "هراں شیاهلک"
- هریکّے : (ہ رْ - یَ کْ - کِ ے) هرکس۔ ★
- هری گوشس : (ہ رِ ی گ وْ ش) پتن تاکیں بهارکاهے۔
- هُڑک : (ہ ڑ ک) ماں بلوچستان ءَ شال ءِ نزیکءَ جاگهے ءِ نام اِنت۔
- هَڑکا : (ہ ڑ کَ کَ ا) بچار "هڑکہ"
- هِڑکگ : (ہِ ڑِ کَ کَ گ) هِکگ ءُ گریوگ، گریوگ ءِ هِکگ۔ پلانی هِڑکّ ایتءُ گریت۔
- هَڑکہ : (ہَ ڑ کَ کَ ہ) کُچکّ ءِ گنوکی کہ هرساهدارے ءَ دپ جنت پہ کادکنگ ءَ۔ هڑکہ کشّگ، دگرساهدارهم هڑکہ کشّ اَنت۔ هڑکهی کُچکّ هرساهدارے ءَ وارت آ هڑکہ کشّ ایت۔ هڑکہ کشّگ بزاں گُرس گرگ: انچیں شُدکہ سرءَ پہ گنوکی کپّ ایت
- هَڑکهی : (ہ ڑ کَ کَ ہِ ی) هماکہ "هڑکہ" ءَ کشتگ۔ هڑکّی۔
- هَڑکّی : (ہَ ڑ کَ کَ ءِ ی) بچار هڑکهی۔
- هڑونگ : (ہ ڑ و ن گ) جهلیں کَل، ڈراجیں تنگ۔ ڈراج ءُ تهاریں تنگ۔

- ھَز : (ہ ز) ھزگ ءِ جند .
- ھزار : (ہ.زَا ر) دہ سد یکجا بہ کن یک ھزار بنت (۱۰۰۰)
- ھزارگورگاں : (ہ.زَا ر. گ وَ ر گ ا ں) شہرے کہ چہ اِزبندگ ءَ سرا اِنت . ایشی ءَ مینگ ھم مان .
- ھزاری[1] : (ہ.زَا رِ یٖ) ھما کہ آئی ءِ بھا ھزار کلدار بیت . الس . تونک . مردمی نامے .
- ھزاری[2] : (ہ.زَا رِ یٖ) کسانیں مُرگے ، لاپ ءِ چیرے ءَ زرد اِنت ، بڈّ ءَ پُرو اِنت . ھامین ءَ کیت "چرتپ" توار کنت . جند ءَ ڈولدار اِنت بلے کم بیت کد ءُ شاتو ءَ بیت . سک پُزور بیت .
- ھزام : (ہ ز ز ا م) اَزّام : بھار ، بھار ءِ موسم ، تاکِجن ءِ وھد ، دِرچکین ءِ وھد ، بھار ءِ موسم ءَ کہ دِرچک جن اِنت آئی ءِ سیمک ءَ گُوش اَنت .(چہ ۲۱ مارچ ءَ تاکہ ۲۱ جون) .کشارھزام کنت سیمرءِ ھزام (اپریل)
- ھزانگ : (ہ.زَا ں گ) بچار "ھزانہ"
- ھزانو : (ہ.زَا ں وْ) بچار "ھزانہ"
- ھزانہ : (ہ.زَا ں ہ) زر ءُ مال ءِ اَمبار (تازی : خزینہ)
- ھزگ : (ہ.زَ گ) چہ یک رندے تاوان ءَ رند دومی رند ءَ وت ءَ چہ تُرس ءَ دور دارگ . رامگیں دلوت یا کہ اولاکے یا مُرگے یا آسکے یک رندے ءِ تُرسینگ ءَ رند ھز کنت . تُرس ءِ دل ءَ کپگ .
- ھزگار : (ہ ز .گ ا ر) ھستومند ، زردار ، مالداریں مردم
- ھزگین : (ہِ ز.گ یٖ ں) ھینک : ناقداھی یے کہ ساہ پہ واری کشگ ءُ زیرگ بیت . سک دَم برگ .
- ھزم : (ہ زْم) دِل تُنگ . دِلڈّی . سکیں دل . اُمیت . ھرم . بچار : اَزم .
- ھزمت : (ہِ زْمَ ت) روزگار . دَندا . پہ دگرکسے ءَ کار کنگ .
- ھزمتکار : (ہِ زْمَ ت .کَ ا ر) پہ کسے ءَ کارکنوک .
- ھزوک : (ھَ . زُو ک) ھزدروک ، ھما کہ ھزوارت یا ھزاِیت . ★
- ھزینگ : (ہ زِ ے .ن گ) انچیں رنگے ءَ پیش آیگ کہ کسے یا چیزے بہ ھزایت .
- ھژدہ : (ہ ژْ دَ ہ) ھشت ءُ دگہ دہ ۸+۱۰=۱۸
- ھژدہ پھلوگ : (ہ ژْ دَ ہ + پَ ھْ لُو گ) بوجیگ ، "اُشتر ءِ ھژدہ پھلیگ نہ آپ وارت نہ ایمان بار ءَ بارت پہ دیوان". ھژدہ پھلیگ .
- ھژدہ پھلیگ : (ہ ژْ دَ ہ + پَ ھْ لِ یٖ گ) بچار "ھژدہ پھلوگ"
- ھژدہ تاری : (ہ ژْ دَ ہ .تَ ا رِ یٖ) رَباب .
- ھژدہ گڈگی : (ہ ژْ دَ ہ + گَ ڈْ ڈْ گِ یٖ) لوگی لیبے .(بچارٹت)
- ھژگرد : (ہ ژْ گِ رْ دْ) ھشت تالی گوپتگیں گردیں آنچگے . مچے زنگیں بند . ھشت گرد یا ھشگردیں آنچگ .
- ھژگرگ : (ہ ژْ . گَ رْ گ) کاھے ھوشاپاں زرد اِیت چو پشرونک ءَ اِنت . وراِنت ءِ .
- ھژم : (ہِ ژْم) یکپارگیں جُنبرہ . ھژم کرگ : جُنبرہ کنگ . چہ دھرءَ ، چہ تُرس ءَ ، چہ بے تاھیری ءَ ، چہ سماءَ
- ھس : (ہ س) ھَسّ ءِ حذ .

- هسا : (ہ َس ا) لٹ تازی ءِ "عصا" نامے۔
- هسار : (ہ َس اَ ر) ھاکوہ کہ چو دیوال ءَ ڈراجی ءَ رَوت ءُ بُرزءَ چو سنگر ءَ اِنت
- هَسَب : (ہ َس َب) نسب ، بُن ءُ بیھ ۔ حسب ءُ نسب
- هسپتال : (ہِ س پ َت ا ل) انگ : Hospital. نادراھجاہ۔
- هست : (ہ َس ت) نیست ءِ بدّ ، ۲۔ رُگ ءِ زاتے ، ۳۔ زور ، زکت "هست ءُ پُست ءَ کپگ"۔
- هستومند: (ہ َس ت و م َن د) ھستی مندیں ءُ ھزگاریں مردم ۔ زَردار ، مالداریں مردم۔
- هستی: (ہ َس ت ی) هست ءِ جند ۔ هستیں چیز ، مالداری۔ "هستی کنت نستی نالت پہ کم دستی"۔
- هَسَک : (ہ َس َک) کسانیں هس۔
- هَسَکی : (ہ َس َک ی) هَسک جنگ
- هسکی جنگ : (ہ َس َک ی ۔ ج َن گ) سکّ دم بُرگ کہ پہ گپ ءَ عمر ساہ زورگ گران بہ بیت۔
- هَسَگ : (ہ َس َگ) کُچِک ءِ لِلک ءِ درکپگ "ھس ھس" کنگ ، سکّ دم بُرگیں مردم ءِ زیت زیت ءَ ساہ کَشگ۔

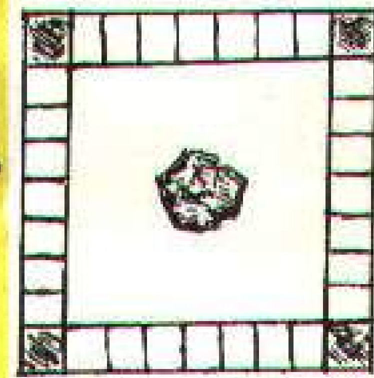

هشاش

سرءِ هُش

هژده گڈّگی

- هسگار : (ہ َس گ ا ر) هژگار ، مالدار۔ PPB,LWD; HASAG: To run.
- هسول: (ہ َس و ل) نامے۔
- هس هس : (ہ َس ہ َس) هسگ۔
- هُسینی : (ہ ُس ی ن ی) یکّے کہ ھامیں ءَ دُرستاں چہ پیسر مھے کَنّاہ بیت۔
- هُش : (ہ ُش) چہانی پدی دُوتگ ءِ کپگ ءَ سر ءِ پٹیں جاگہ کہ ڈژگ وَرگ ءَ مھے جاگر سُرات (بچاربُت) ۲۔ ھوش ۔ زانگ۔
- هَش : (ہ َش) جنتر، ھمے کار یوج کہ پہ دان دَرشگ ءَ کار مردبیت (پارسی : آس ۔ آسیاب ۔ آس آب : آپ ءِ جنتر)
- هُشّ : (ہ ُش ش) اُشتر یا هَر ءِ اوشتارینگ ءَ گوش انت، پہ اُشتر ءِ جوکینگ ھم گوش انت۔
- هشاش : (ہ َش ا ش) اپیان ءِ توم یا بَر (بچاربُت)
- هُشبر : (ہ ُش ب َر) سادے ءِ نام اِنت ۔
- هُشبند : (ہ ُش ب َن د) گرنچ ءَ سکّ ترندکشگ۔
- هُشپاد : (ہ ُش پ ا د) شُوتم پاد۔
- هَشپاد : (ہ َش پ ا د) بچار "هشپانچ"

- هشپانچ : (ہَ شْ ،پَ انْ چْ) کِلِنگ ءِ نمونگے ۔ ریک ءَ بازیت هرجاگھے کہ جُنڈ ایت آجاگہ سکّ کچگ دَنت ءُ گُوات گیپت ، جندےءِ کساں اِنت ، پَتَن اِنت ، هشت پادے ءُ پر ، بیشکانام ءِ هشت پانچ اِنت ، ۲ ۔ سنگر ءِ رنگیں گرِ ۔
- هُشپچ : (ہُ شْ ،پَ چْ) هُشک پچ ، سکّ هُشک پچگ ، سکّ کباب کنگ ۔
- هَشت : (ہَ شْ تْ) هپت ءُ دگر یکے هشت ۔ ۸ = ۱+۷
- هِشت : (ہِ شْ تْ) چہ گِل یا شیاه چُتَن ءَ کالب ءَ ریتگیں ذراج بُریں ڈِگ کہ لوگ ءِ بندگ ءَ کارمرد بیت ۔
- هشتادر : (ہَ شْ .تْ ا .دَرْ) هشدر ۔ هشتادر بندگ : دو بندی ماں تُهہ کنگی ءَ
- هشت پانچ : (ہَ شْ تْ ،پَ انْ چْ) بچار ۔ هشپانچ ۔
- هُشتری : (ہُ شْ ،تْ ،رِی) هُشک تری
- هِشتک : (ہِ شْ ،تْ کْ) کسانیں هِشت ۔
- هَشتکی : (ہَ شْ ،تْ .کِ ی) کلدار ءِ هشتیں بهر ۔
- هِشتگ : (ہِ شْ ،تَ گْ) بچار ۔ اِشتگ ۔

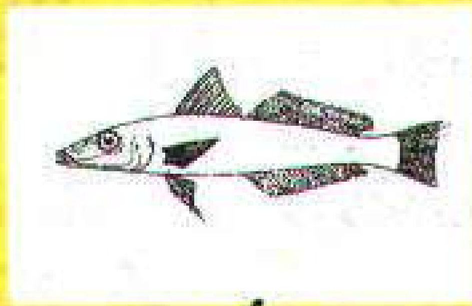
هشتی

- هَشت گرد : (ہَ شْ تْ ،گَ رْدْ) بچار ۔ هژگرد ۔
- هَشتی : (ہَ شْ ،تِ ی) ۔ یا هشتاں چوکی (ہَ شْ تْ انْ ، چَ وْکِ ی) لیبے هشت کسی ، هماکار ءَ کہ هشت مردم کن اَنت ۔ (بچار بُت
- هَشدر : (ہَ شْ ،دَرْ) بچار ۔ هشتادر ۔
- هُشریچ : (ہُ شْ ،رِ ےچْ) هُشک ریچ بزاں ڈگار ءَ هُشکیں هاک دیگ ۔
- هُشک : (ہُ شْ کْ) هماکہ تر نہ اِنت بزاں آپ ءُ نمب ءِ تہ ماں نیست ۔ هُشک پاد : هامردم کہ هرچیزے ءِ رَندءَ روت نہ رس ایت ءُ ۔ هُشک : هامردم کہ آئی ءِ دست ءُ پاد نہ سُرَاَنت ۔ هُشک بیگ : دست ءُ پادانی نہ سُرگ ۔ مِرگ ، پھک میران بیگ ، هُشک ءُ هُشک : مُپت ، بے میار ۔ هُشک : زمین ءِ هابھر کہ دریا نہ اِنت ، هُشکی ۔ هُشک ءُ تر : تیاب ءِ دپ ءِ ها بھر کہ ترین ءُ هُشکیں ریک دوچار کپ اَنت ۔ هُشک تر : کسانیں نیتنیں سنگے یا کلنٹے ءِ یک دیمے لِبزیں کن اَنت ءُ هاکاں جَن اَنت دومی دیم هُشک اِنت پہ تروکی بُرزءَ ترزتین اَنت ءُ کہ باریں کُجام دیم ءِ سرءُ بُرز ءَ کپ ایت ۔ Toss. آسس کپ ایت تر ءُ هُشک نہ زانت ۔ هُشک دست : بھیلّ ، مُوزی ، سکدہ ۔ کُشں ءُ مَن ءَ اکاں هماشاهیم ءَ سرکہ چیزے ماں چہ سنگ ءِ سرءَ شُبک تر بہ بیت گوشش اَنت : هُشک اِنت ۔ هُشک بیگ : چہ تری ءَ ۔ هُشک روگ : لوپے یا سادے کہ پس یا دگہ دلوتے یا کہ دگہ چیزے ءَ بستگ آئی ءِ گرنچ یا لوپ سکّ ترند بروت هُر بہ گیپت ۔ هُشک روگ : آپ کہ گُٹ گیر بیت کہ کلگ دَنت

هُشک برگ : سادیا دگہ چیزے کسے ءِ گُٹ ءَ یا دگہ چیزے ءَ بندگ یالوپ کنگ ءُ تُرندکنگ ، هُشک ءَ بندگ : بے کارءَ بندگ ۔
هُشک کنگ : تاپ ءَ دیگ کہ تَرّی ئے بہ روت ۔ هُشک اوشتگ : بزاں هُشک بوگ ۔ هُشک تَرّگ : چہ تَرّی ءَ هُشک بوگ ۔
هُشک پچ : یک چیزے ءَ تیمن ءِ سرءَ انچوش پچگ کہ چوکباب ئے بہ بیت ۔

- **هُشکاڑ :** (ہُ شْ کَ اڑ) چہ هَورءَ پیسر زمین نَنگار دیگ ءُ بنداں برابر کنگ ۲ ۔ ڈُکّال ، بے هَوری ۔
- **هُشکاڑ :** (ہُ شْ کَ اڑ) ڈگار ءِ بندءَ کہ هُشک هونڈ بازبیت بندءِ دیم ءَ نَنگار دینت ءُ پدءَ هرِن کن اَنت کہ هُشک ءِ هونڈ بند بہ بنت ۔ کاہ ءُ بُوچ ءِ ئے هم دینت ۔ چہ هَوراں پیسر زمین ءَ نَنگار دیگ ءُ ٹ هگ هُشک هونڈاں گرگ ءُ سبندءُ کاراں شُر کنگ ءُ پہ هَورءَ جریدہ کنگ ۔
- **هُشکاوگ :** (ہُ شْ کَ اوَ گْ) آزمان گندیں زمین ۔ هامُلک کہ پہ هَور ءِ آپ ءَ آباد کنگ بنت ۔ هاسال کہ هورنہ بیت ۔ (بارانی)
- **هُشکتری :** (ہُ شْ کْ ہتْ رٖ ی) " ڈوکے ءِ دیے تَرّگ ءُ دیے هُشک بُرزءَ دَور دیگ بیت یاریں گام دیم سرّوبیت
- **هُشکپاد :** (ہُ شْ کْ ، پْ اڈ) هامردم کہ هرچ چیزے ءِ رندءَ روت ءُ دست ءُ ئے ۔
- **هشک دست :** (ہُ شْ کْ ، دَ سْ ٹْ) بھیل ، مُزّی ، سَکدہ ۔

هَشُوّر

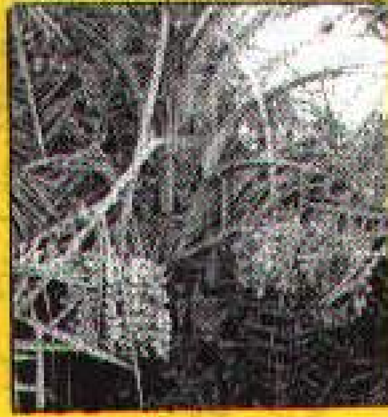
- **هُشکنات :** (ہُ شْ کِ نَ اٹ) هُشکی ءِ پھنات ۔ هاملک کہ چہ تیاب ءَ دُور اِنت ۔
- **هُش کنگ :** (ہُ شْ ش ، کَ نَ گْ) بچار " هُش کنگ "
- **هُشک ءُ تر :** (ہُ شْ کْ ۔ ءُ ۔ تَ رْ) تَرّی ءُ هُشکی ۔
- **هُشکیچ :** (ہُ شْ کِ ی چْ) سکّیں هُشکیں چیز ۔ هارگ کہ سکّ چَل بہ بنت ۔ چَل ۔
- **هُشگ :** (ہُ شْ گْ) هُشک بیگ ۔ تَرّیں چیزے ءِ تَرّی هلاس بیگ ۔ دست ءُ پادانی هُشک بیگ ۔ لاگر بیگ ۔ دلوت ءِ شیرءِ هلاس بیگ ۔ زمین ءِ هُشگ ۔ چہ بازیں اوشتگ ءَ دم برگ ۔
- **هُشو :** (ہُ شْ وْ) سکین دیگ شور دیگ گیشترپہ کُچک ءَ
- **هشودیگ :** (ہُ شْ وْ ۔ دَ ے گْ) کُچک ءَ پہ کسے ءِ گٹ کنگ یادپ جنگ ءَ سکین دیگ ۔
- **هَشوّر :** (ہَ ۔ شْ و رْ) ماھیگے (بچار ءُت)
- **هشیم :** (ہَ ۔ شِ ی مْ) بُرزیں کوہ ۔ PPB,LWD; HASHI: A high mountain.
- **هَکّ :** (ہَ کْ کْ) اسپیتیں ھچ ۔ کرکینگ ءَ سوچ اَنت ، هکّ جوڑ کن اَنت کہ کسانیں پانکان اِش کن اَنت کہ میدہ پاهور یا آچار ءِ هکّ دیگ ءَ کار مرد اِشں کن اَنت ۔ تازی ءِ " حق " راستیں گپ ۔ لازم ۔ محبت ۔

- **ھِکّ :** (ہِ کْ کْ) ھکّگ ءِ پرمانگاں بزاں "بہ ھِکّ"
- **ھکب :** (ہ کْ بْ) بندیکّے کہ لانگ ءُ بندگ بیت ۔
- **ھکبند :** (ہ کْ بَ نْ دْ) چیزے کہ یکجاسر جم ءُ بھانگ بیت ۔
- **ھکپات :** (ہ کْ پَ اتْ) ھکّی پات ۔ ڈراُجکیں پا تک انت کہ ھکّ اشی مان کن انت
- **ھُکت :** (ہُ کْ کَ تْ) بازاری ، ورندو ، لیبی
- **ھُکّتی :** (ہُ کْ کَ تِ یْ) بازاری ، وتروتی ۔ ورندو ۔
- **ھک زیر :** (ہ کْ زِ یْ رْ) ھکّ زور : دگرانی ھکّ ءِ وروک ، بدیں زوراک ، زالم ۔
- **ھِکّگ :** (ہِ کْ کَ گْ) ساہ ءِ سکّ تُرندی ءَ درآیگ کہ "ھِکّ" توار کنت کہ چہ پُپّاں مان گُٹّ ءِ راہ ءَ درآیگ ءَ زور جنت ۔ گوں ھِکّگ ءَ مردم ءَ ھسے ساکپ اِیت کہ چیزے پہ درآیگ ءَ زور جنت ۔ وڑ منتیں مردم گوشنت انت کہ اگاں دگہ مُلکے ءَ کسے تئی نام ءَ گیپت تو اِدءَ ھِکّگ ئے ۔ مُنتک ھِکّ اِیت گوشنت انت پوست ءَ پُرکنت ءُ دُرد اِیت ۔ "ھِکّءُ پُرّو" ، رُدوم ءِ ھِکّگ ۔
- **ھِکّگ :** (ہِ کْ کَ گْ) ھکّگ ءُ گُرّوگ ۔ (شیرازی : حق حق کردن ، گریہ کردن بہ نوعی صدای گرفتہ)
- **ھَکل :** (ہَ کْ کَ لْ) نھتر ، نشیب ، کسے ءَ پہ تُرندی ءُ زھر تُرندیں گپّے جنگ ۔ گیشتر پہ سکّ کنگ ءَ بیت ۔ اولاک ءَ ھکلگ بزاں گلینگ ، تاچینگ ، جھینگ ۔ ھکّل ءُ ھوکل ، ھکّل ءُ گُربا ۔ چیزے ءِ بازبوگ ۔ ھکّل دیگ : نھتر دیگ ، زبراں بندگ ، گُرّبا دیگ یا کنگ ۔
- **ھکّلگ :** (ہ کْ کَ لْ لَ گْ) اولاک ءِ ھکلگ ، ھرّو ھرّو کنگ کہ تیز بہ روت ۔ اولاک ءِ تیز گلینگ ۔ لوت یاد ستر ءِ دُور گلینگ ءُ تاچینگ ۔ نھرگانی توار ، نھروگ ۔
- **ھکلو :** (ہ کْ کَ لْ وْ) مُنتک کہ لوکی پاداں کپ اِیت آئی ءَ گوانک جن انت کہ کمیں کمیں پاداں بہ روت ۔ گوش انت "کَے کے کَے کے" بزاں "کے کیت کے کیت" ئی مُنتک وتی رسیں اِیت گوا آئی ءَ گلا ئیش کن انت "ھکلو" چوکہ "ھال وشّلو" گوش انت ۔
- **ھُکم :** (ہُ کْ مْ) اپس ءِ بھرے ۔ PPB,LWD; HUKAM:The quarters of a horse.
- **ھُکم :** (ہُ کْ مْ) پرمان (تازی "حکم") . ★
- **ھُکمی :** (ہُ کْ مِ یْ) لیبتا کی لیبی ۔
- **ھُکّہ :** (ہُ کْ کَ ہْ) دار ءِ درپے کہ جنیں ملوت ءُ بوئے مان کن انت ءُ سمران ئے تہ ءَ کن انت ۔ کسانیں ھُکّہ ءَ زباد مان کن انت ۔ بلے زباد ھرو ھدگوکی کانٹ ءَ کنگ انت اِش ۔ مزنیں ھُکّہ ءَ نالدان گوش انت ۔ کسانیں دگہ ھُکّہ کہ مُشوک ءُ ناس ءُ دگہ چیز مان کنگ بیت ۔ نال ۔
- **ھُکّہ نال :** (ہُ کْ کَ ہْ نَ الْ) اپس ، بور ءِ گلا اِنت ۔
- **ھُکّو :** (ہُ کْ کُ وْ) بچار "ھُکّہ" ھکوشرب ۔ ھُکّونال ۔
- **ھکّ واھند :** (ہ کْ وَ اہَ نْ دْ) ھکدار ، ھکّ ءِ واجہ ۔
- **ھِکّی :** (ہِ کْ کِ یْ) ھِکّیگ ۔
- **ھِکّی پُٹ :** (ہِ کْ کِ یْ پُ ٹْ) ماتینک ، ماکّینک ۔

- **هکیکت :** (ہ۔کِ ئی۔کَ ت) راستیں جاور، راستیں آسر، راستیں گپ، بُنددیں راستیں گپ (تازی : حقیقت)
- **هِکّیگ :** (ہِ۔کّ۔کِ ی گ) گردن ءِ چرگُڑءِ جهل تریں بهر که همدءِ هِکّی ءِ گوپشو یا کمک هوار بنت گردن ءِ دوئیں رگانی میانجی ءِ نزمگیں کل که همدءِ هکّی ءِ گوپشو یا دل ءِ کمک ءِ هڈ دوچار کپ انت
- **هَکیم :** (ہ۔کِ یٰ م) زانشکار، درمان دارگ ءِ اُستا (تازی : حکیم)
- **هکیم :** (ہ۔کِ ے م) نریں چُچ ءِ کوکر ءِ تہ ءِ نازرکیں گُشّس که وَرانت ہے۔
- **هِکّی ءِ گوپشو :** (ہِ۔کّ۔کِ ی۔ ءِ۔گ۔وَ پ ش وٗ) دل ءِ کمک که یک سرمان کو بگانی سرءَ انت ءُ دومی مان هِکّیءَ.
- **هِل :** (ہِ ل) هیلدار به بے.
- **هَل :** (ہ ل ل) به هل، به کُت، رَوبکن، ره بگر، رواج به گر.
- **هُل :** (ہُ ل ل) بے تاهیریں باهند، وتی لوٹگ ءُ دل ءِ سَیل، چاڑ، واهشت بے تاهیریں۔ دل ءِ هُل بزاں دل ءِ موج، شور، هیل، اوبان.
- **هلا :** (ہ لَ ا) نارُشت، هر چیزے په نارُشت کنگ ءَ کارمرد به بیت۔ بزاں ها ماهیگ، گوشت یا سبزی یا دگه انچیں چیزے که گوں نگّی یا بتکءَ ورانت۔ مرچی شے هلا چے انت ؟ گوشت انت !
- **هِلاپ :** (ہِ۔لَ ا پ) بدهلاپ، بگیر (عربی : خلاف)
- **هِلار :** (ہِ۔لَ ا ر) حرام ءُ مُردار ءِ چپّ۔ هِلار کنگ : یه کارچ سرءِ بُزّگ بلے په گُشار جاهءِ، راست ءُ مَنّ اِتگیں ءَ هرکس وتی پت ءِ کارچ ءَ هلار انت ۔
- **هلاس :** (ہ۔لَ اس) کُتّ اِنگ۔ کُتّ اِتگیں۔ گڈّسر۔ نزّیک ءِ مرگ۔ سک دم بُرتگ۔ زرّ جاور ءِ سک بدبُوگ۔ یله، دسکزا، آزات۔ (تازی : خلاص)
- **هلاس بوگ :** (ہ۔لَ اس۔بُ وَ گ) گنگ، جهگ، پرکپگ)
- **هُلاسگ :** (ہُ لَ لَ اسَ گ) بچار "هُلاسگ"
- **هَلاهوت :** (ہَ لَ لَ ا۔ ہُ وٗ ت ت) بچار "الاهوت"
- **هَلاهوپ :** (ہَ لَ لَ ا۔ ہُ وٗ پ پ) بچار "الاهوپ"
- **هَلاهوش :** (ہَ لَ ا۔ ہُ وٗ ش) چه مُچ ءَ سک بے تاهیر بیگ بسکیں مُچ.
- **هَلب :** (ہ۔لَ ب) بچار "الپ"
- **هَلپ :** (ہ۔لَ پ) بچار "الپ"
- **هلپان :** (ہ لَ پَ ان) نامے۔ الیشی ءِ تازی "خلفان"
- **هلدو :** (ھَ لَ ۔ دُ وٗ) په آسانیءَ، هلو هالوءَ ✱
- **هَلَس :** (ہ۔لَ س) یله
- **هَلَش :** (ہ۔لَ ش) الپس ءِ لشکری رواج یا هرءِ
- **هَلک :** (ہ لَ ک) مهلوک، میتگ، آبادی، (تازی : خلق)
- **هُلّک :** (ہُ ل ک ک) چُلّنگ، سرریچگ.
- **هلکا :** (ہُ لَ۔ کَ ا) بچار "هُلکه"

- **هَلکاپ** : (ہَ لْ کَ اپ) سکیں مزنیں آبادیں زمین کہ مردم ءِ آبادی ھم باز بیت۔ بلے گیشتر ءَ ھلکاپیں گیاب، گوشگ بیت کہ گیاب بے آباد ءُ بے آپیں زمین اِنت۔ ۲۔ ستہ، جوان، گہ۔
- **ھُلکاپگ** : (ہُ لْ کَ اپ گ) چیز ءَ پہ ٹنگوچ کنگ ءَ ترُند ژَنگ۔ کارے ءِ سک باز کنگ بلے گیشتر پہ سرءُ بَدّ کنگ۔ اک : پلانی سپاھتانی آپ ھُلکاپ اِیت ءُ کار اِیت۔
- **ھلکار** : (ہَ لْ کَ ار) جُھلگیں آسن ءِ نیم مَخلے کہ کڑی ءِ ھم پہ اِنت کہ الیشی ءِ تہ ءَ روگن یا تیل مان کن انت گِپتا یا دگہ انچیں چیز پچ انت۔
- **ھلکاری** : (ہَ لْ کَ ارِی) مان ھلکار ءَ پگیں چیز، کوپتا، ٹکلگی، پکوڑا۔
- **ھُلکگ** : (ہُ لْ کُ کَ گ) ھلک گرگ۔ آہیں چیزے چہ سر ءِ تنگ ءُ چہ وتی دپ ءَ بے تاھیری سرءَ رچگ۔ اَرس ھلک گر انت۔ چلکگ۔ ھلکگ ورگ۔ ھلکگ گرگ
- **ھُلکو** : (ہُ لْ کَ وْ) بچار "ھُلکہ"
- **ھُلکہ** : (ہُ لْ کَ ہْ) ھُلکو۔ ھُلکو : مزنیں مُلک، دُور دراجیں مُلک۔
- **ھَلکین** : (ہَ لْ کِ یْ نْ) بوجیگ یا پکار ءِ ھلکین بزاں "الکین"
- **ھَلگ** : (ہَ لْ گ) گرادگی چیز کہ گرد اِیت نی آس ءَ کم ءُ کن اَنت کہ لھڑ مہ بیت بلے کم کمیں باپ ءِ سرءَ انگت بگر دایت الیشی ءَ ھلگ گوش انت۔
- **ھَلَگ** : (ہَ لْ لَ گ) ھلاس بُوگ، گُٹگ، تانسرءَ رسگ۔
- **ھلگاش** : (ہَ لْ گَ اش) بچار "الگاش"
- **ھلگردو** : (ہَ لْ گَ رْ دُ وْ) بچار "الگردو"
- **ھلمہ** : (ہَ لْ مَ ہْ) پہ ڈاہ ءُ شور، پہ سوت ءُ سندری۔
- **ھلنج** : (ہَ لَ نْ جَ) بچار "ھلنجو"
- **ھلنجو** : (ہَ لَ نْ جَ وْ) ھرکیں، سکیں شُد، شد ھلاک۔
- **ھلنجہ** : (ہَ لَ نْ جَ ہْ) بچار "ھلنجو"
- **ھلو** : (ہَ لُ وْ) شکاری مُرگے شپ ءِ شکار کنت یشیِ مُرگے۔ گوش اَنت کہ "باز" اِنت۔
- **ھلوا** : (ہَ لْ وَ ا) جوانیں شیرکنی یے۔ مَشکت ءِ ھلوا باز مشہور انت۔
- **ھلوادان** : (ہَ لْ وَ ا + دَ انْ) ھما دزپ کہ ھلوا مان کن اَنت ئے۔
- **ھلواسُند** : (ہَ لْ وَ اسُ نْ دْ) ھما سُند کہ پہ ھلوا مان کنگ ءَ دوچگ بیت۔
- **ھلوائی** : (ہَ لْ وَ ا ءِ یْ) ھما کہ ھلوا جنت یا بھاکنت۔
- **ھلوت** : (ہَ لْ وَ تْ) تھنائی۔ آئستہ ھرکنگ۔ سکتکی یا سکسک۔
- **ھُلکی ورگ** : (ہُ لْ کُ کِ یْ + وَ رَ گ) چلک ورگ۔ ھُلکگ ورگ۔
- **ھلوھالو** : (ہَ لَ وْ + ہَ الَ وْ) پہ آسانی * اے کار پہ ھلوھالو نہ بیت بزاں پہ آسانی نہ بیت۔ + سالونک ءِ نازینک ءِ بنگیجی گال۔
- **ھلھل** : (ہَ لْ ہَ لْ) جوش، لھڑ، وَلوَل، بے تاھیری ۲۔ پادینک۔

- **هلینگ** : (ہَ لِ ے ن گ) درمانے، دْوزات اَنت ۱۔ سْیاہ ۲۔ زَرد۔ جُلابے۔
- **هلینہ** : (ہَ لِ ے ن ہ) بچار " هلینی "، (بچار بْت)
- **هلینہ گون** : (ہَ لِ ے ن ہ گ و ن) مچے کہ ایشی ءِ کلونٹ زرد اَنت
- **هلینی** : (ہَ لِ ے ن ی) مچے ایشی ءِ کلونٹ زَرد اَنت۔
- **هَم** : (ہَ م) ھوں! من هم کایاں　　. توهم بیا۔ یکّ ءُ دُرور
- **هما** : (ہَ م ا) یک مردم یا چیزے زانگ ءَ رندا پدا آئی ءِ بابت ءَ گْوشگ بیت کہ "هما گجا اِنت" بزاں هما چیز یا مردم۔ همائی ءِ بزاں هما چیز ءِ یا مردم ءِ
- **هماپ** : (ہ َ م ا پ) بزاں تچگیں زمین ءِ هر جاگہ ءَ آپ یکّیں کساس ءَ تان گپت ءُ هر جا گمے آپ ءِ جُهلی یکّ اِنت اگاں دُگار ءَ نہ مرزئے هم آپ نہ بیت۔
- **همّال** : (ہ َ م ۔ م ا ل) بوجہ بڈ ءَ کنوک، بَڈّی مُزّور، زمبیل کش۔ ★
- **همّالی** : (ہ َ م ۔ م ا ۔ ل ی) بَڈّی مُزّوری ءِ کار ءُ نام۔ ★
- **همانام** : (ہ َ م ا ن ا م) همانام ءَ، همانام۔

هلینی

- **همانام** : (ہَ م ا ن ا م ا) اے گال مُبندر ءَ "همانام ءَ" اِنت کہ ایشی ءِ بزانت هم چو کہ ایشی ءِ مُراد ءَ اِنت۔ بزاں "همانگ"۔ "هماپیم ءَ" بلے اے گال چو کہ یکگالے کار مرو بیت ہمیشکا یکجا نبیسگ بیت مُراد ءِ هاگرگ بیت اِک، "هما ناما تو اے کار کت بلے مُپت ءَ سَرر ءَ ڈیکاگُت"۔ "تو هماناما آنکے بلے یک برے نیتون اِت گرت ءِ پلانی ءَ همانامِا جرّت بلے ءِ هزار جیڑهہ ءَ رند"
- **همانگر** : (ہ َ م ا ن گ ر) همانگو: هما دیم ءَ، هما هدءَ، هماکر ءَ هما دُوری ءَ۔ هماجاهاں۔
- **همانگو** : (ہ َ م ا ن گ و) بچار "همانگر"
- **همائی** : (ہ َ م ا ۔ ءِ ی) هماکس یا چیز، همائی ئیگ: همائی ءِ، هماکس ءِ، هما چیز ءِ۔ ★
- **همب** : (ہ ُ م ب) کسانیں چہ هاک ءَ جوڑ کرتگیں درپ کہ آئی ءِ تہ ءَ خوانیں ناہ مان کن اَنت۔ همبی ناہ۔
- **همبار** : (ہ َ م ب ا ر) هاکہ آئی ءِ بار چو کہ دگرے ءَ یکّ، دو همباریں لیڑہ یا مردم، همتنگ۔
- **هم بالاد** : (ہ َ م ب ا ل ا د) هم کد، هم سر۔
- **همبا** : (ہ َ م ب ا) میدمردم ءُ گیشتر بوجیگ ءِ مردانی دریائی سوت کہ کار ءِ وهد ءَ گْوش اَنت۔
- **هم بْراہ** : (ہ َ م ب ر ا ہ) هر دوئیناں بْراہ ءُ زید ءِ یک بیگ۔

- **همبزانت** : (هَ م ۔ بِ ۔ زَ ا ن ت) هما گال کہ بزانت اِشْی یک اِنت ۔ یکیں بزانت داروکیں گال ۔ ★
- **همبل** : (ہَ م ۔ بَ ل) بیل ، دوست ، همراه ، سنگت ، اے همبل ءِ گال دلوتانی بارہ ءَ پہ مادگین ءُ کارمرد بیت ۔ ★۲ ۔ لیمار : مُچکّ ءِ پیداگ بوگ ءَ رند چہ مات ءِ لاپ ءَ درکیت ، مُچکّ ءِ پوش ، مُچکّ ءِ همراه ۔
- **همبند** : (ہَ م ۔ بَ ن د) هما ڈگار کہ بند اِشْی یکجاہنت ۔ پہ گوشگ ءَ "هم زمین" ایں لبز ۔ ۲ ۔ هامردم کہ آئی ءِ ڈگار ءِ بند ءُ دگرے ءِ ڈگار ءِ بند ۔ یکّ اَنت یا گِش پہ گِش اَنت ۔ یک شَل ، بے پَتند ۔
- **همبوه** : (ہُ م ۔ بُ و ہ) اُمبوه : پہ بُو ءُ تُوشیں بُو یا وَش بُوئیں (همبوئیں) ءِ لیگار چادر ءُ همبوهیں ۔ پہ گُمرو کرنگیں ذریچک ءِ همبوهیں کپرہ ءِ شیهانی نگوز همبوهیں ۔
- **همبلی بو** : (ہَ م بَ لِ ی ۔ بَ و) چی پُٹّے ءِ لیب (مُندر ءَ "همبل ءِ بُرث" اِنت)
- **همپاد** : (ہَ م ۔ پَ ا ذ) همراه ۔
- **همپاس** : (ہَ م ۔ پَ ا س) پس یا گوک یا دگہ دلوتے یا اولاکے گار بیت ۔ همپاس ءِ کن اَنت کہ رسترءِ مہ وارت ۔ هرکس ءِ زانت کارچے یا دلے زمین ءِ میں بیت ءُ گوشنت "همپاس" اِنت ۔
- **همپان** : (ہَ م ۔ پَ ا ن) همینگءُ همیان ءِ مَشک ءِ گوات ءِ پیلک ، کیس پیلک یا پوست ءِ پیلک کہ زر هم مان ءِ کن اَنت ۔ باز جاگہ ءَ چہ هاک ءِ جوڑ کنگیں همب ءُ گُمب ءِ گوشنت اَنت ۔ یاکہ دیز ءَ کہ اِیشی ءِ تہ ءَ گرنچ ءُ مُچینک ایر کنگ بنت ۔

(پارسی : انبان) ونگ ءِ مان همپان ءِ ، دگرنگ ءِ دنتان ءَ

- **همپت** : (هَ م ۔ پَ ت) همتاپ ، هم سَدتّ ، هم پتک ، هم دست ۔ ★
- **همپنگ** : (ہَ م ۔ پُ ں گ) لوگ یا گار یا مہ رنگیں جاگہے کہ تہ ءِ پچ اِنت آئی ءِ سَر ءِ بہر پہ گزج اِیت آئی ءِ تہ ءَ بہ کپایت هالگیں جاگہ ءِ پُر بہ کنت ۔ چات ءِ همپنگ ۔ مانش ءِ همپنگ ۔ گار ءِ همپنگ ۔ لوگ ءِ همپنگ)
- **همتان** : (هَ م ۔ تَ ا ن) هم برابر ، همّلس ، همّلسونیں زمین کہ اود ءَ آپ ءِ تان یک پیم ءَ بیت ۔ ★
- **هم تب** : (هَ م ۔ تَ ب) یک تبیں مردم ، هامردم کہ گوں یک دومی ءَ شرسیل اَنت ★
- **همتپاک** : (ہَ م ۔ تِ پ ا ک) یکدل ، تپاک
- **همتران** : (ہَ م ۔ تَ ر ا ن) همدل ءُ هم شور ۔
- **همتنگ** : (ہَ م ۔ تَ ن گ) برابر ۔ کَش پہ کَش ۔ هم کَش (لاشو کپتنگ اَنت همتنگ ءَ) (لاشو همتنگ کپتنگ اَنت پولائیں) ۔
- **همتوار** : (ہَ م ۔ تَ و ا ر) هما کہ توار ءَ شریک اِنت ۔
- **همتیر** : (ہَ م ۔ تِ ی ر) کش پہ کش یا پُشت ماں پُشت اوشتاتگیں دو یا گیشتر مردم یا دگہ ساهدارے گوں یکیں تیر ءَ جنگ ۔
- **همتیل** : (ہَ م ۔ تِ ی ا ل) هم پند ، هم سَروک ، همسَر ، هم سال ، هم بالاد ، هم کدّ ۔
- **همجرات** : (ہَ م ۔ جِ ر ا ت) دو برا تانی جن وت ماں وت ءَ همجرات اَنت ۔
- **همجنگ** : (ہَ م ۔ جَ ن گ) یک جنگ ، یک پیم ، یک وڑ ۔
- **همجواب** : (هَ م ۔ جَ ۔ وَ ا ب) هما مردم کہ گوں مستریں مردے ءَ همجوابی کنت ۔ بچار "همجوابی" ★
- **همجوابی** : (هَ م ۔ جَ ۔ وَ ا ۔ بِ ی) مستریں مردے ءِ هکلّ ءُ ترندیں هبرانی جواب ءَ ترندیگ یا گوڑائی ءَ دوبہ دوئی کنگ ۔ ★
- **همد** : (ہَ م د) مہ اِد ءَ بزاں مہ جاگہ ءِ جند ۔ "همد همد ءَ" کمتریں پند ، دیم پہ دیم ، کمتریں وهد ۔

- **همداں :** (ہَ مِ دَ اں) • همد " ءِ باز : پلانی همداں اِنت بزاں همے جاگھاں اِنت دگہ جاگھے نہ شُتگ .
- **همدرد :** (ہَ م دَ رْدْ) درداں شریدار .
- **همدرور :** (ہَ م دَ رْ وَ رْ) مَٹ .
- **همدست :** (ہَ م دَ سْ تْ) دست ماں دست . تپاک ، همدل .
- **همدک :** (ہَ مِ دُ کْ) کترءِ کساں ترءُ نزیک تریں . " همد " ءِ کساں رنگ .
- **همدلؑ :** (ہَ م دِ لْ) دوئیناں دل ءِ یک بیگ بزاں دوست ءُ یک دگر ءِ دردوار . تپاک .
- **همدم :** (ہَ م دَ مْ) همدل ، همراه ، همدرد . بَت : " یارے یادوستے کہ نہ بیت همدم ' تئے کہ ءِ روت جہندم "
- **همراز :** (ہَ م رَ ازْ) رازدار . دلی دوست کہ یکے دومی ءِ رازدار اَنت ئے ✪
- **همراه :** (ہَ م رَ اهْ) پہ جاھے رَوگ ءَ دو مردم یکجا رَوَاَنت اِے هردوئیں " همراه " اَنت . همشور ، همدل .
- **همرد :** (ہَ م . رِ دْ) یکیں رِد ءِ ، تپاک . ★
- **هم رنگ :** (ہَ م رَ نْ گْ) یک رنگ .
- **هم رواج :** (ہَ م رَ وَ اجْ) هم رَپتار .
- **هم رئش :** (ہَ م رَ ءِ شْ) هم کار ، هم تب .
- **هم ریشّ :** (ہَ م رِ ئ شْ شْ) همتیل ، همروگ .
- **همزات :** (ہَ م . زَ اتْ) یک زات ، یکّیں زات ءِ + یکّیں سِند ءِ ، یکّیں اُمر ءِ + یک راست . ★
- **هم زامات :** (ہَ م زَ ا مَ اتْ) دوگُوھارانی مرد یک ءُ دگر ءِ هم زامات بنت .
- **همزاں :** (ہَ م زَ ا نْ) هم کونڈ ، کونڈ پہ کونڈ ، زاں پہ زاں ، هم دیواں ، هم مجلس سہ اَے مجلس ءِ همزاں ٹوھیں من ئدرا . سید
- **همزانت :** (ہَ م زَ انْ تْ) یکّیں زانگ ءِ . همزانگ .
- **همزانگ :** (ہَ م زَ ا نَ گْ) همزانت ، هم سما .
- **همزبان :** (ہَ م . زُ . بَ انْ) یکّیں زبان ءِ مردم ، هما مردم کہ یکّیں زبان ءِ گپ جنی اَنت ، یکّیں راج ءِ مردم ★
- **همزرد :** (ہَ م زِ رْ دْ) همدل .
- **همزمانگ :** (ہَ مْ . زَ . مَ ا . نَ گْ) یکّیں زمانگ ءِ ، یکّیں دَور ءِ " همعصر " ★
- **همزور :** (ہَ م زو رْ) یک زور ، زور ءَ برابر .
- **همساهگ :** (ہَ م سَ ا هِ گْ) " همسائگ "
- **همسائگ :** (ہَ م سَ ا ءِ گْ) همساهگ : لوگ اِش کہ نزیک نزیک اَنت آ ذرست یک دگر ءِ همساهگ اَنت . همساهگ : بزاں هر یکے ءِ لوگ ءِ ساهگ دومی ءِ لوگ ءَ گیپت : " همساهگ اَمب ءِ ساهگ "
- **همستک :** (ہَ م سِ تْ کْ) همدل ، همدست ، همتپاک
- **همسر :** (ہَ م سَ رْ) هم زات ، هم اُمر ، هم سِند .
- **همسرو :** (ہَ م + سَ رْ وْ) همروگ ، همسر ، هم سِند ★
- **هم ستا :** (ہَ م سَ تْ تَ ا) هم هیال . یک پیمیں ستا دار وکیں مردم ، هم پگر

ھم سما: (ہَ مْ + سَ مَ ا) ھم زانت .

ھم سنت: (ہَ مْ + سَ نْ نَ تْ) ھم پتّ ـ ھم شور ـ

ھم سند: (ھَ مْ ـ سِ نْ ذْ) یکّیں سِند ءِ مردم ـ ★

ھمسنگ: (ہَ مْ + سَ نْ گ) کشّ ءُ مَن ءَ یک بیگ بزاں دو چیز ءِ گرانی یک بہ بنت ـ لپّھانی بند ھمسنگ بنت .

ھمشام: (ہَ مْ + شَ امْ) بے شام بزاں کسے ءَ کہ شام مہ بیت .

ھم شور: (ہَ مْ + شَ وْرْ) ھم پتّ . ھما مردم کہ شور ءُ سوڑگ اِش یک اَنت ★

ھمشیر: (ھَ مْ ـ شِ یْ رْ) ھمشیریں جنک ـ بچار " ھمشیرک " ۲- جنینے کہ گوں وتی جنک ءَ دگرے ءِ جنک ءَ ھم میچیں اِیت آ جنک ھمشیر اَنت ـ

ھمشیرک: (ھَ مْ ـ شِ یْ رَکْ)

ھم شیر: (ہَ مْ + شِ یْ رْ) ھما جنینے کہ وتی جنک ءَ گوں ھور دگہ جنینے ءِ جنک ءَ ہم میچیں اِیت آ جنک ھم شیر گوشگ بنت .

ھم شیرک: (ہَ مْ + شِ یْ رَکْ) ھمات ءِ جنک کہ دنیگا اولی ءَ شیراں سَرءَ گتّگ ءَ دومی پیداگ بیت .

ھمک: (ہَ مُ کْ) ھریک ، ھریکے ـ

ھمکار: (ہَ مْ + کَ ارْ) یکّیں کار ءِ مردم .

ھم کچّ: (ھَ مْ ـ کَ چّْ) ھم کساس ، ھم کد یک کچّ ءُ کساسیں چیز یا مردم ★

ھم کد: (ہَ مْ + کَ دْ) یک کد .

ھم کساس: (ھَ مْ ـ کِ سَ اسْ) بچار " ھم کچ " ★

ھم کوپگ (ہَ مْ + کُ وپَ گْ) ھم کُنگ .

ھم گٹ: (ہَ مْ + گَ ٹْ ٹْ) یک گٹّ بیگ . ھمتوار ـ

ھمگرنج: (ہَ مْ + گَ رَ نْ جْ) بستگیں . گرنج داتگیں .

ھمّل: (ھَ مْ ـ مَ لْ) مردینی نامے ـ ھمّل کلمتی : ھمل ءِ جیھند کلمتی بلوچانی ناماوریں مردے بوتگ گوں پرتگیزانی ءِ جنگ ءِ داستان باز مشھور اَنت ★

ھمّلءُ مھگنج: (ھَ مْ ـ مَ لْ ـ ءُ ـ مَ ھْ گَ نْ جْ) ھمل ءِ جیھند کلمتی ءِ داستان ءِ نام ءُ " ھمل ءُ مھگنج " کہ بلوچی زبان ءِ اولی ناول اِنت ـ اے ناول ءِ باہمرد نامی ئیں نامکار انور اقبال اِنت ءُ اِیشی ءِ شِنگ کنگ ءِ سید ھاشمی ءَ نبشتگ ـ اے ناول ھمازمانگ (۷۶ ـ ۱۹۷۵) ایرادگری ءِ سبب ءَ شنگ نہ بوتگ ـ انّو ھم چہ ھمے ترس ءَ یادگر نیمّونے ءَ شنگ بوگ ءَ نہ اِنت کہ پہ بلوچی زبان ءُ دودءُ ربیدگ ءَ مزنیں تاوانے . ★

ھم لیب: (ہَ مْ + لَ ے بْ) ھما کہ ھور لیب کن اَنت .

ھملس: (ھَ مْ ـ لَ سْ) املس ، ھملسون ، ھمتاپی ، برابر . ★

ھملسون: (ہَ مْ + لَ سُ ونْ) ھمدست ، ھماپتیں چیز یا زمین کہ ہچ گُک ءُ سرگ ، گل ءُ کلونڈ ءُ برزی ءُ جھلی مان ءَ مہ بیت ـ سلپ . سدّ ـ تچک

ھمنام: (ہَ مْ + نَ امْ) دو مردم کہ ھر دوئینانی نام یکے اَنت آ ھمنام بنت ـ

ھم نند: (ہَ مْ + نِ نْ دْ) ھما کہ گوں دگرے ءَ یکجا نشتگ (پارسی : ھم نشین) .

ھمود: (ہَ مُ وْدْ) ھما نام گپتگیں جاگہ ـ ھما اود ، اود ءِ جند .

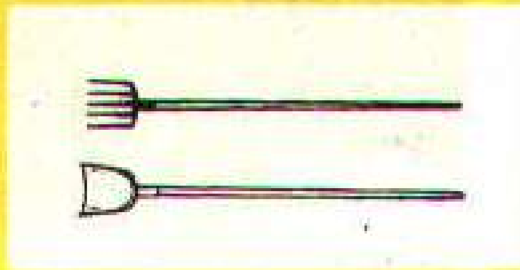
ھموداں: (ہَ مُ وْدَ انْ) ھمود ءِ باز : پلانی ھموداں اِنت بزاں ھما اوداں اِنت ـ ھما جاگھاں اِنت ـ ھمود ءَ ، آود ءَ ـ

- هموش : (ہَ م ؤ ش) چیزے کہ کسے ءَ نہ دیستگ ۔ سلامت اِنت (محفوظ) هما زمین یا کاہ چرکہ دنیگا لگتمال نہ بوتگ ۔ هما جاگہ کہ کسی پاد رو نہ بوتگ ۔ لگتمال ءُ لترء چپ
- همهمہ : (ہَ م ہَ م ہ) پگر بدار ، دبدبہ ۔
- همے : (ہَ م ے) "همیش" ءِ سُبکیں رنگ اِنت ۔ بزاں همے چیز ، ایشی ءِ جند ۔
- هُمیر : (ہُ م ی ر) همیری : آرت ءَ ترکن اَنت ءُ ایرکن اَنت ۔ پنچ شش کلاک ءَ رندکتیں گپ اِیت ءُ کنیں ترپشیں بوے کنت ۔ پچ اَنت ئے ۔ اِے نگن ءَ "همیری" گوش اَنت ۔
- هُمیری : (ہُ م ی ر ی) بچار "همیر"
- همیش : (ہَ م ے ش) ایشی ءِ جند ۔ هروهد ، همیشہ (اوستائی : آمش ـــ ءِ ههی یسنا)
- همیشہ : (ہَ م ے ش ہ) همیش ، هروهد ۔
- همتیل : (ہَ م ے ل) تیرانی کتار ، پوستے کہ تیرمان کنگ ءُ گوریءَ کنگ بیت ۔
- همینگر : (ہَ م ی ن گ ر) همینگو : همے دیم ءَ ، همے هند ءَ ، همے کرءَ ، همے نزیک ءَ ، همے جاهاں

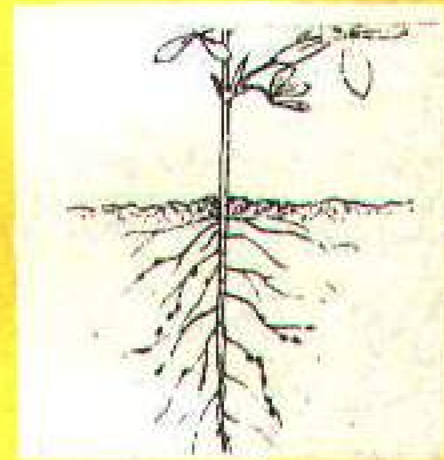

- همیشکا : (ہ م ے ش ک ا) همے واست ءَ ۔ ہمیشکا ۔ جیشکا
- همینگو : ہَ م ی ن گ ؤ) بچار "همینگر"
- هنام : (ہَ ن ا م) بچار "انام"
- هُنب : (ہُ ن ب) بچار "همب"
- هنبل : (ہَ ن ب ل) بچار "همبل"
- هنبوہ : (ہَ ن ب ؤ ہ) بچار "همبوہ"
- هُنپ (ہُ ن پ) مکر ، هُنر ، هیلہ ۔
- هنپاس : (ہَ ن پ ا س) بچار "همپاس"
- هنپاں : (ہَ ن پ اں) بچار "همپان"
- هنج : (ہ ن ج) سبز ءُ آباد PPB,LWD; HANJ: Graceful, pretty
- هنجر : (ہَ ن ج ر) جمبیا ، کاتار (پارسی : خنجر) (بچار ئت)
- هند : (ہَ ن د) جاگہ ، ماشن ءِ کل ، کل ۔ گور ، کرّ ، نزیک ۔

- ھِند : (ھِ ن د) اتوں ، ھمے دمان ءَ ، ھمے ساعت ءَ « ھِند نا ھند ءَ بلکیں کیت » اِند .
- ھندگ : (ھَ ن د گ) کندگ .
- ھندول : (ھِ ن ـ ڈو ل) مزنیں گوانزگ کہ انشی ءِ تہ ءَ مزنیں مردم نندانت ءُ رِشیک دراَنت .
- ھِنڈ : (ھِ ن ڈ) گُوپگ یا ستر ءِ پُشپاد ۔ ھِنڈجنگ ۔ پُشپادانی سرءَ بندگ ، بازجاگہ ءَ « ھِنڈجنگ » ءَ « ھِنڈ ءِ جنگ » ھم گوشنت ءُ ھمے رنگ ءَ بازجاگہ ماد گیں گُوپگ « ھِنڈ » ءَ ھم « ھِنڈ » گُوشنت .
- ھُنڈال : (ھُ ن ڈا ل) آھُنڈ ، ھُنڈال ، روتگ . (بچار بُت) ★
- ھِنڈلاں کسکگ : (ھِ ن ڈ لا ن ـ ک س ک گ) ھِنڈلاں کلوسکی ، اردکاں کلوسکی : لیبے کہ بچکّ یک ردءَ اوشت اَنت یک ڈراھیں لٹے یکے ءَ گوں اِنت کہ ماں ئے بُرّاِیت یک بچکّے (کہ آئی ءِ سرءَ کپتگ پہ لٹ ءِ جنگ ءَ زوت ءُ راے دگہ دُرست مچّاں سَرکپ اَنت آ بچکّ لٹ ءَ چِنت بیرہ کنت یک دستے ءَ لٹ ءَ دار اِیت ءُ گوں دومی دست ءَ مچّانی کلمپوگاں گران ءَ سَرکپ اِیت ءُ گوں ھمے ڈراھیں لٹ ءِ یکے ءَ جنت ھر کسے ءَ کہ لٹ لگ اِیت پہ دَ ءِ ھمانٹ چِنوک بیت .
- ھِنڈلاں کلوسکی : (ھِ ن ڈ لا ن ـ ک ل و س ک ی) بچار « ھِنڈلاں کسکگ »
- ھَنڈی : (ھَ ن ڈی) نامے

ھنشون

ھُنڈال

- ھَنر : (ھَ ن ر) یک کہ سکیں کورئے کار اِیت پہ ئِچّ ءَ شتر اِنت ، کساں کورئے کار اِیت یک سرے گل جن اَنت ءُ سندات کن اَنت انشی ءَ دربند گوشنت اَنت .
- ھَنسگ : (ھَ ن س گ) مزنیں اِستاں کہ چہ جنبل ءَ بٹ ءِ کشگ ءَ کارمرد بیت ۔ بچار گوں « اَنگ »
- ھُنش : (ھُ ن ش) بچار « ھونش »
- ھَنشگ : (ھَ ن ش گ) پُرّو ءِ زات ءِ کاھے ۔ مردی نامے ۔
- ھَنشون : (ھَ ن ش و ن) سُمرو ءُ ماشس یاک گلہ ءِ جوھان ءِ کیلاھگ ءِ کاربوج کہ چہ دار ءَ جوڑ بیت ۔ دستگ ئے ڈراج اِنت ۔ سرئے چہ دار ءُ چہ آسن ءَ ھم جوڑ اِنت چوکہ دست پنجگ ءَ لُنگک ئے پہ انت ۔ یک راستے ءِ سرچوکہ بر ذ ءَ پتن اِنت . (بچار بُت)
- ھوا : (ھَ وا) جنینی نامے + بی بی ھوا (بابا آدم ءُ حوا) نیگرا ھی رھیندءَ بُنگیجی جنین . ★
- ھوا : (ھَ وا) موسم ، مولم ، بوم « فضا » ★
- ھَنکاپگ : (ھَ ن ک ا پ گ) کِشار کہ لوگی چہ پل ءَ درکیت ءُ ھورے گپت ئے ۔ توں زمین پہ ءِ یدا ایت ءُ کشار ءَ پرچ اِیت مرورگ ءَ تیل اِیت ۔ زمین ءَ کشار ھنکاپگ ۔ ھنکاپگیں ڈگار یا کشار ۔

- هنکتگیں : (ہَ نْ کِ تَ گِ ے ںْ) پیش اِتگیں ۔
- ھَنکین : (ہَ نْ کِ ے ںْ) بُندریں جاگہ ۔ گوھنیں ھنکین جاہ ۔ ھمی لوگ ءُ جاگہ ۔ ادارگی جاگہ ءَ "بھارلوگ" گوشی اَنت ۔ Permanent residence.
- ھِنگ : (ہِ نْ گْ) درمانے کہ بُوتے باز تُرندانت ۔ دلوتاں چہ زائیگ ءَ رند ناہ ءَ کن اَنت ءُ دَینت کہ زیت لیار بکنت گوش اَنت کہ اگاں لاپ پُرّی ءَ بیت ءِ وارت اِشکند ءِ تُرس اِنت ۔ دوست ءَ گوش اَنت سہ " برگوں کھر بائیں ھنگ ءَ "
- ھَنگام : (ہَ نْ گَ ا م) سرجمیں شپ یا سرجمیں روچ ءِ وھد ۔ ۱۲ اَدار ۔ شپے روچ دوھنگام اَنت ۔ شپا ھاپ ءِ ھما بھر سرجمیں ۱۲ ادارءَ یہ یک ۔ ڈگارے ءَ بروت ۔
- ھِنگلاج : (ہِ نْ گِ لَ ا جْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ گوش اَنت کہ اود ءَ گورانی مزنیں زیارتے ۔
- ھِنگلوہ : (ہِ نْ گَ ل وْ ہْ) ھنگلوہ منجھاں ۔ رنگ پہ رنگ ۔ ھر رنگ ۔ PPB,LWD;HENGLO: Many colourd
- ھِنگول : (ہِ نْ گْ وْ لْ) بلوچستان ءَ کورے ءِ نام اِنت ۔
- ھِنگی پَترک : (ہِ نْ گِ ی ، پَ تْ رِ کْ) درمانے ۔
- ھَنوش : (ہَ نْ وْ شْ) نشہ ، بنگ ، تُرنداپ کہ سرءَ جنت ھنوش کنت ۔ بے سار ۔ سادا ریں بے ساری ، کیپ ، مست چہ کیپ ءَ ۔
- ھِنّی : (ہِ نْ نِ ی) ذرچکے کساں تاکیں کتاکان ءِ ھوشیں اَنت چوپ اَنت مین اَنت ءُ دست ءُ پاداں پر کن اَنت کہ سُھر رنگ بنت ۔ بازکماشیں مردیچی ریشاں ھِنّی کن اَنت ۔ ءُ جنین وتی سرءَ ۔ سالونکءِ چہ لوگ ءِ رَدگ ءَ یک شپے بیسر دست ءُ پادانی ھِنّی کنگ ءَ ربیدگ ۔ " مرچی مرید ءِ ھِنّی اِنت　　پلانی ءِ ھِنّی ءَ بریں ۔
- ھَنیچگ : (ہَ نِ ی چْ ءَ گْ) پیشانی ۔
- ھَنیشگ : (ہَ نِ ی شْ ءَ گْ) بچار " ھنیچگ "
- ھَو : (ہَ وْ) اِناءِ چپ ، (YES)
- ھَوات : (ہَ وَ ا تْ) رَنگ ءَ ملّا ءِ بانگ ءَ بر اَنت نھاری ءِ وھد ءَ کار اَنت ءُ دوش اَنت سبلے بھارگاہ ءَ ایشیءَ گوش اَنت " رنگ ھوات ءَ بُرتگ " ۔ شیوان ۔
- ھوات^ع۲ : (ہَ وَ ا تْ) سیاہ ءِ سرءِ تازگیں گوات (نہ شیر ءُ روگن نہ کنڈ پاد ءُ شار بتگ ءَ نا ھوات ءُ پُرنرم ءُ مود)
- ھوادار : (ہَ وَ ا ۔ دَ ا رْ) تُملس ، شگبیں مردم ۔ *
- ھوار : (ہَ وَ ا رْ) ھو ر ، یکجا ، لوڑ ۔
- ھواری : (ہَ وَ ا رِ ی) ھو ری ، یکجاھی ۔ ھواری برٹ : ماھیگ ، گوشت گوں برٹ ءَ یکجا گرادگ ۔
- ھوپ : (ہَ وْ پْ) ناذراھی ، بدیں ناذراھی ۔
- ھوپی : (ہَ وْ پْ ئِ) ناذراھجان ۔
- ھوت^ع۱ : (ہُ وْ تْ) بلوچانی زاتے ۔ چوکہ رِند ءُ لاشار ءُ کورائی ءَ ایشی ءَ عم بلوچ ءِ سربُن ءَ بلوچ خان ءِ چُک گوش اَنت ۔ بلے ھوت نامیں مردم نیست ءُ نہ بوتگ ۔ البت " ھوتی " بوتگ (ھوتو ۔ [illegible]) دارندءَ زمہ وگلہ خوب ۔ اوستا) یمنی زبانءَ ھمے " ھوتو " اِنت کہ ھوت " گوشگ بیت پرچاکہ " تھ " ءَ ھرجاگہ ءَ " ت " ۔

بنشتگ اِنت ۔

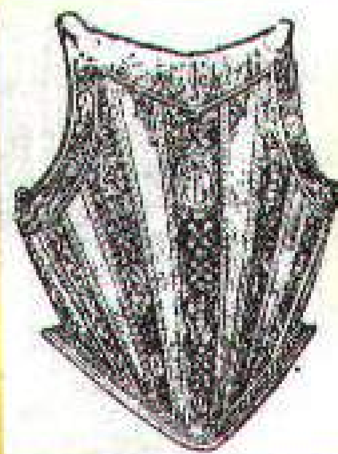
- **ھوت** : (ہ ۆ ت) (اوستائی ھئوت HAOTA - پُشت ۔ تخمہ ، نژاد صلب ۔) اے چہ ھَو ءَ دراتکگ (ھَو HAV) زائیدن ۔) چہ الشیءَ زانگ بیت کہ ھوت "ءَ" زئی اِنت کہ رندءَ ھوت ءَ جتائیں شکے ءِ نام اِشں داتگ ۔ اک : میرجلال ھان اَت میری تاجدار بارڈوءِ ھوتانی گھیں سردار ۔ جلال ھان بِندانی بُن زہ اِنت اگاں جلال ھان بِندے ۔ اے لچہ آئی ءَ ھوتانی گھیں سردار گُوش ایت گڑا ابزاں ھوت ھم رِنداَنت ۔ ("بارڈو" باھوءِ کوھنیں نام)
- **ھوتان** : (ہ ۆ ت ا ن) نامے
- **ھوتک** : (ہ ۆ تُ کْ) کسانیں ھوت ۔ نامے ۔
- **ھوتک** : (ہ ۆ تَ کْ) نامے ۔
- **ھوتی** : (ہ ۆ تِ ئی) نامے ۔
- **ھوٹگ** : (ہ ۆ ٹَ گْ) بندے کہ پہ آپ ءِ دارگ ءِ ھاترءَ بندگ بیت ۔ تلاوگ ۔
- **ھُود** : (ہ ُ ۆ دْ) بچار "ھودگ" ۔
- **ھُودگ** : (ہ ُ ۆ دَ گْ) ھُود ، ھودہ ، ھودگ ، ھُدہ ؛ راست ءُ ھک ءَ گُوش اَنت ۔ بےھودگ ءُ ناھودگ ناھک ءُ دروگ ءُ زَدی ءَ گُوش اَنت ۔
- **ھوڈ** : (ہ ۆ ڈْ) گنگ ، ھونڈ ، نادانیں مردم ، رستری واجاہ ۔ مُنشک ھوڈ ۔
- **ھُور** : (ہ ُ ۆ رْ) عربی ، حور ۔ ھاجنیں کہ گلباگ ءِ مردماں دیگ بنت ، کھربائیں گُھرگ ءِ دُرچک ءِ نام کہ کھربا ھمیشی ءِ شترات ۔
- **ھور** : (ہ ۆ رْ) ھموءَ کہ دریا ءُ کَور ءِ دپ بچیا بنت ءُ دراجی ءَ آپ بیت اِدءَ گُورم نہ بیت ، یکجا ، ھوار ۔
- **ھَور** : (ہ ۆ رْ) جہبر یا جمبر کہ گوار ایت ھمے گوارگ ءَ ھور گُوش اَنت ۔ ھور ءُ ھرگ (اوستائی : اَوْرَ ۔ کلہ ابر لیناما ۔)
- **ھوراپ** : (ہ ۆ رَ ا پْ) ھور ءِ آپ ۔
- **ھوران** : (ہ ۆ رَ ا نْ) جنینی نامے ۔
- **ھوربند** : (ہ ۆ رْ بَ نْ دْ) دریا ءِ آپ کہ ھُور ءِ تہ ءَ بیل ءَ کیت وھدے کہ آلاڑبیت ھور ءِ دپ ءَ ماھورے بنداَنت کہ ماھیگ کہ ھُور ءِ تہ ءَ آتکگ اَنت پدءَ شُت نکن اَنت ۔ اے ماھور ءِ جندءَ ھم "ھوربند" گُوش اَنت ۔
- **ھورپد** : (ہ ۆ رْ پَ دْ) ھورانی رَند ، ھَورانی آسر ، ھورانی دَرانی کُتگ ءَ رَند ۔
- **ھُورت** : (ہ ُ ۆ رْ تْ) اُورت ، ابرت ۔ شیکانی رَنگ ۔
- **ھَوردَر** : (ہ ۆ رْ دَ رْ) ھورانی گوارگ ءِ دَر ، ھورانی موسم کہ دہ دَراَنت یک دَرے دہ روچ اِنت ۔
- **ھوردگ** : (ہ ۆ رْ دَ گْ) ھَوار توار ، ھور تُھور ، شیلابیلا ۔ Mixed, mixture.
- **ھُورک** : (ہ ُ ۆ رْ کْ) نامے ۔
- **ھورک** : (ہ ۆ رَ کْ) حالیگ ، ھادَرپ کہ ھچ ءُ مان نیست ۔
- **ھورکان** : (ہ ۆ رْ کَ ا نْ) نامے ۔
- **ھُورگواران** : (ہ ۆ رْ گْ وَ ا رَ ا نْ) ھور ءُ گواران ۔

- هُورو : (هَ وْرُ وْ) "هُورو هُورو اِیرَ دَے" اے لیب لچّہ ءِ تہ ءَ پہ "هُور" ءَ گوْش اَنت ئے ۔
- هُوری : (هَ وْرِ یْ) نامے ۔
- هُوریگ : (هَ وْرِ یْ گْ) نامے ۔
- هوری مات : (هَ وْرِ یْ ءمَ اتْ) مُهریں بکریکے ۔
- هوڑو : (هُ وْڑُ وْ) هُوڑ ، بازجاگہ ءَ یکدارءَ گوْش اَنت ۔
- هُوز : (هَ وْزْ) تازی ءِ موجض ۔ تلاوگ کہ پہ دیوال بستگ ۔
- هُوژ : (هُ وْژْ) بچار ۔ هُونژ ۔
- هَوس : (هَ وَ سْ) تژن ، تمرد ، گوْرَدگ ، لاشت ، واهگ ، نتاهیر ۔
- هوسارگ : (هَ وْ سَ ارگْ) بچار ۔ اوسارگ ۔
- هوسپان : (هَ وْ سْ پَ انْ) بچار ۔ اوسپان ۔
- هوسدار : (هَ وَ سْ ءدَ ارْ) هوسناک ۔
- هوسناک : (هَ وَ سْ ءنَ اکْ) هماکہ باز هَوَس کنت ، مست ، گوْرَدگ ۔

ئچّ ءِ هوش

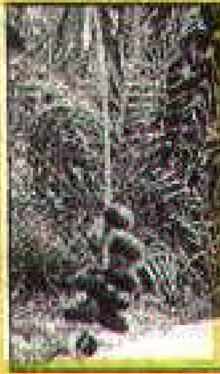
- هوش¹ : (هَ وْشْ) زانگ ۔ اگل ، سما ۔ تْرانگ ۔ یات ۔ (اوستائی : آئوش ۔ (اٹوستہ ۔ مرگ ۔ یسناء)
هسے ۔ 3) هوش ، مرگ ۔ یسناء)
- هوش² : (هَ وْشْ) ئچّ ءِ هوش کہ کلونٹ ئے پراِنت ۔ هوش بند ۔ (بچار ہُت)
- هوشاپ¹ : (هَ وْشَ اپْ) کولواہ ءَ زانتگیں جاگہے ءِ نام اِنت ۔ (هوشاپ ءِ کلگ) مزنیں آزمان گندیں ڈگار ۔
کورانی گُور ءِ ڈگار ، سیلاپ ءُ آبداریں زمین
- هوشاپ² : (هَ وْشَ اپْ) سربازءَ هر آزمان گندیں زمین ءَ هوشاپ گوْش اَنت ۔ هُشکاوگیں ڈگار ۔
- هوشار : (هُ وْ شْ ءشَ ارْ) "هُوشارگ" ءِ توار کہ مار ءِ توار اِنت ۔
- هوشارگ : (هُ وْ شْ ءشَ ارگْ) مار ءِ "هُش" یا "پُشّگ" ءِ توار کنگ ۔
- هوشاری : (هُ وْ شْ ءشَ ارِیْ) لیبے کہ الیشی ءَ سِنگاں ٹِکّی یا سنگاں کٹّی هم گوْش اَنت ۔
- هوشام : (هَ وْشَ امْ) هماتَہ کہ نہ پُرش اِیت توری هرچُنت آپ بہ ورئے ۔ آپ کُش ۔
- هوشبند : (هَ وْشْ ءبَ نْ دْ) ئچّ ءِ سرجمیں هوش ۔

- **ھُوشت:** (ہ ُ وْ شْ ت) مَست ، جوش ، ھار ءِ اوّلی زور ، لیڑہ کہ مَست بیت پہ آئی ءِ دْرپنیگ ءَ گوْش اَنت "بوھُنت، ھُشت یا ھُوشت ھوشت !!"
- **ھُوشّت:** (ہ ُ وْ شْ شْ ت) بچار " اوشّت "
- **ھوش کش:** (ہ ُ وْ ش + کَ شْ ش) ھُوشگ کَش ، مزنیں لچ ۔
- **ھوشگ :** (ہ ُ وْ شْ گ) گلہ یا شُھر ءُ دگہ دَھلے ءِ ھوشگ کہ دان ھمیشی ءِ تہ ءَ اَنت ۔
- **ھوشگ کش:** (ہ ُ وش گ + کَ شْ ش) بچار " ھوش کش " ۔
- **ھوش گوش:** (ہ ُ وش + گ وْ ش) پہ ھوش ءُ ھیال ھبر ءِ گوش دارگ ۔ پہ خوانی پرغاں بر دار بیگ ۔
- **ھوشمند :** (ہ ُ وْ شْ مَ نْ دْ) سرپدیں مردم ، زانتکار ۔
- **ھُوشیار :** (ھْ وش ۔ یَا ز) ھما کہ ھوش ئے ھمراہ اِنت ، ھوشمند ، سرپد ۔ ھبردار " ھشیار " ۔ ★
- **ھُوک :** (ہ ُ وْ کْ) لدیگ ، ھیک ، گُراز ۔ Pig.
- **ھوکار :** (ہ ُ وْ کَ ا ر) ھامردم کہ ھرچے ءِ گوْش ءَ ئے گوش ایت ھو ۔ ھامردم کہ ھرکارے پرمائے ئے جواب نہ دنت ھاکار ءَ کنت ۔

ھول

- **ھوکارگ :** (ہ ُ وْ کَ ا رْ گ) ھوک کنگ ، دل ءِ بدبوگ ءُ پہ شانگ " ھوک " کنگ ، " گوک کنگ " گوکارگ دل ءِ پادآیگ (کہ مُنّدر ءَ لاپ اِنت دل نہ اِنت) ۔
- **ھوک کنگ :** (ھ وْ کْ + کَ نْ گْ) بچار " ھوکارگ "
- **ھوکی :** (ہ ُ وْ کْ یِ) گُچیں کہ کلونٹ ئے سُھر اِنت ۔
- **ھوکین :** (ھ ُ وْ ۔ کْ ۔ ی نْ) گور ءِ ھاجاگہ کہ مَتایگ بیت یا گُڈگ ءُ گوزگ بیت FORD ۔ گور ءِ ھاجاگہ کہ اودءَ ایرکپگ ءُ آپ آرگ ءَ راہ اِنت ۔ ھمودءَ کہ دلوت ایرکپت ءُ آپ ورانت (بزاں چہ گور ءِ باندم ءَ ایرکپت) چات یا چنتر ءِ ھوکین بزاں وار یتے وتی جھلگ ءَ پُرکنت پدءَ دومی ھوکین بیت ھمے رنگءَ چنتر ءِ ھوکین اِنت ۔ چات ءَ آپ کم بیت ءُ بروک باز یا چنترتے ءُ درشوک باز گُدا گوش اَنت " چات یا چنتر پہ ھوکین " اِنت ۔ گور ھوکین : ھاھوکین کہ پہ نادری ءُ ناکامی مَتایگ بیت پرچاکہ دلیں ھوکین نہ اِنت ۔
- **ھول :** (ہ ُ وْ لْ) آسنیں پوش کہ جنگ ءِ وھدءَ گورءَ کنگ بیت ۔ (بچار بُت)
- **ھُولی :** (ہ ُ وْ لْ ی) پئی ۔ مزنیں مالے یا لوگے ءِ ساماں کہ ھرکس مرداں گیش بیت پہ بارت ئے بزاں ھُولی اِنت ۔
- **ھُولاس :** (ہ ُ وْ لْ اَ شْ) ھُولاسگ ءِ توار ۔

- **ھُولاسگ** : (ہٗ وٗ لٗ اںِ گٗ) تولگ یا گُرک ءِ آواز، گُچک ھم ھُولاس اِیت بلے کُچک ءِ ھُولاسگ ءَ بدیں پال زان اَنت (بچار رُبت)
- **ھُولگ** : (ہٗ وٗ لٗ گٗ) گوں بے کاریں چیزے یا بے آسریں دست گِٹّی ءَ وتی وتی وھد ءَ بیا دیگ یا انجیں کارے ءِ کنگ ءِ جُھد کنگ کہ دلست ءَ نہ بیت : پلاں گوں پلاں کار ءَ ھول اِتگ ۔
- **ھُولگ** : (ہٗ وٗ لٗ لٗ گٗ) ھُولاسگ ۔
- **ھُولینگ** : (ہٗ وٗ لِ ے نٗ گٗ) بے سیت ءَ وھد ءِ گار کنگ ۔ بے سیت ءَ گوں کارے دست گٹ لوگ ۔
- **ھولمب** : (ہٗ وٗ لٗ مٗ بٗ) ذراجیں بارگیں ٹلے کہ آئی ءِ سر ءَ ذراجی دانگ یا ذراج بُرزیں چیزے پر بہ بنت ۔ کلونٹ ءِ ھولمب بزاں مچے ءِ ھوشس بند ءِ ٹال کہ کلونٹ اِش پر اِنت ۔ گولیش (بچار رُبت)
- **ھولنب** : (ہٗ وٗ لٗ نٗ بٗ) بچار "ھولمب" ۔
- **ھوم** : (ہٗ وٗ مٗ) کاھے ۔
- **ھُومار** : (ہٗ وٗ مٗ مٗ اڑ) ھُومارگ ، ھُومار جنگ ۔ بیمناکیں توار ۔

کلونٹ ءِ ھولمب

گرک ءِ ھولاسگ

- **ھُومارگ** : (ہٗ وٗ مٗ مٗ اڑ گٗ) اُوتارگ ، ھوتارگ ، اوتارگ ، چہ زھر ءَ یا درد ءَ یا واب ءِ تہ ءَ "ھوم" ءِ توار ءِ نہ سر بیت بکگیں لنگے ءَ ذراگیگ
- **ھُومگ** : (ہٗ وٗ مٗ مٗ گٗ) ھومارگ ، ھومار جنگ ۔
- **ھُون** : (ہٗ وٗ نٗ) مردم ءِ دست ءَ یا پاد ءَ ھر جاھے بُرّگ ءِ سُھر بُزیں آپے رِچ اِیت ھمے ھون اِنت ۔
- **ھُونارگ** : (ہٗ وٗ نٗ نٗ اڑ گٗ) بچار "ھُومارگ" ۔
- **ھوناک** : (ہٗ وٗ نٗ اکٗ) ھما کہ ھون ءِ رنگ ءَ بہ بیت ، ھما کہ ھونیں اِنت ۔
- **ھونبند** : (ہٗ وٗ نٗ ، بٗ نٗ ڈٗ) ھما درمان کہ چہ آئی ءِ کار مرد ءَ ٹپ ءِ ھون ٹیگ بند بیت ، دم ءِ چوپ کہ پہ ھون ءِ بند کنگ ءَ کار مرد بیت
- **ھون بھا** : (ہٗ وٗ نٗ ، بٗ ہٗ ا) گُشتگیں ءِ ھون ءِ دیم ءَ زَر ، مال یا دگہ چیزے دیگ ۔
- **ھون بیر** : (ہٗ وٗ نٗ ، بٗ ےٗ ڑ) ھون ءِ مَٹّ ، ھون ءِ بدل ۔
- **ھون تنگ** : (ہٗ وٗ نٗ ، تِ نٗ گٗ) ھما کہ ھون بہ تنگ اِیت ۔ ھما کہ ھون بہ وارت ۔
- **ھونڈ** : (ہٗ وٗ نٗ ڈٗ) مزنیں مُنگ ۔ رستراں گُپس ۔ مُشک ھونڈ ۔
- **ھونرنگ** : (ہٗ وٗ نٗ ، رٗ نٗ گٗ) ھون ءِ رنگ بزاں ریٹھ ، سُھر ۔
- **ھونریچ** : (ہٗ وٗ نٗ ، رِ ےٗ چٗ) مردمے ، دَلوتے یا رَسترے کہ چہ آئی ءِ جان ءَ ھون رچان بہ بیت ۔

- ھونڑ : (ہُ وْنَ ڑْ ڑْ) پُرز یا ھمے زنگیں پُرّ کہ زُوت آسں گپت ءُ زُوت سچ ایت ۔ ھُونڑگڑگ : چڑمگ ، رسگ ءُ باد آیگ بلے پدءَ زُوت کپگ ۔ ھُونڑسَر : زُوت زھرگروک ، زُوت زھرگروک ءُ زُوت پدءَ وَش بیوک ۔
- ھُونش : (ہُ وْنَ شْ شْ) دپ ءِ جُپت گنگءُ چہ پونزءَ یکپارگی ساہ ءِ ھُرجگ ءُ کشگ کہ لمپاں دَرہ کنت ۔
- ھونک : (ہُ وْنَ کْ) نامے ۔ سازت ۔
- ھونکّ : (ہُ وْنَ کْ کْ) ھونک ، سازت ۔ سرباز ءَ چہ " تچ مینگ " ءَ چیر جاگھ ءِ نام اِنت ۔
- ھونوار : (ہُ وْنْ ۔ وَا رْ) ھون وَروک ۔ زالم ۔ رستر ۔
- ھونی : (ہُ وْنِ یْ) بچار " ھونیگ " ۔
- ھونیگ : (ہُ وْنِ یْ گْ) ھونی : ھماکہ آئی ءَ دگرے ءِ ھون پر انت یا کہ آئی ءِ ھون دگرے ءَ پر اِنت بزاں کسے یا دومی ءَ چہ ھمیشاں یکے ءِ مردے گشتگ یا گشکا اِش کرتگ ۔
- ھونین : (ہُ ونِ ے نْ) ھماکہ آئی ءَ ھون لگ اِتگ ۔ پہ ھون رج اِتگیں ۔
- ھوھنگ : (ہُ وْ ہِ نْ گْ) لڑ ، ھولب ۔ ندکارے گوش ایت سہ شنگر اش ھوھنگ اَنت ۔
- ھوئی : (ہُ وْ ءِ یْ) ارمان ، پدرد ، بڑنیگ ۔ PPB,LWD; HOI: Alas!
- ھوئے : (ہ وْ ءِ ے) پہ بڑّن گوشگ بیت ۔ ارمان افسوز ۔
- ھہ : (ہَ ہْ) پہ ھیران ءُ بھانی " ھھ " ءِ توار ءِ کشگ ۔
- ھھھ : (ہَ ہْ ۔ ہَ ہْ) کندگ پہ کھکول ۔
- ھِھی : (ہِ ۔ ہِ یْ) کندگ ءِ توار ۔
- ھیا : (ہَ یَ ا) شرم ، ننگ ، لج ، (تازی : حیا) ۔
- ھیا : (ہَ یْ ۔ یَ ا) زِیت ، جلدی ۔
- ھیات : (ہَ یَ ا ثْ) زندگ ، ھماکہ نہ مُرتگ ، (تازی : حیات) ۔
- ھیاتان : (ہَ ۔ یا ۔ تَا نْ) نامے ، ھیات ھان ۔ *
- ھیاتی : (ہَ یَ اتِ یْ) نامے ، زندمانی ۔
- ھیار : (ہَ یَ ا رْ) ھیار چوکہ تیجگ ءَ یک دَھلے کہ سر ءُ بُر ءَ گرمیک اِنت ۔
- ھیار : (ہَ یْ یَ ا رْ) بچار " ھیار " ۔
- ھیال : (ہَ یَ ا لْ) سما ، زانگ ، ستا (تازی : خیال) ۔
- ھیال داری : (ہَ ۔ یَال ۔ دَا رِ یْ) دلگوش داری ، چار ءُ گند ، بھرنیز *
- ھیب : (ہِ یْ بْ) میتیں ، کلگوج : مزنیں ڈراجیں آسنے کہ یک سرءَ تپ اِتگ ءُ پتن اِنت ۔
- ھیبت : (ہَ ئے ۔ بَ ثْ) گڑی ، مہمیز ، اسپ ءَ گڑی کنگ بزاں گوں پادانی پینتراں جنگ ، گڑی کنگ ۔ (تازی : ھیبۃ) بیم ، ترس ۔
- ھیبتان : (ہَ ئے ۔ بَ ۔ تَا نْ) مردینی نامے ۔ *
- ھیت : (ہِ یْ ثْ) ناڑُرکیں اِسپست ، ناڑُرکیں ھگیں کشار ۔

- هیت : (ہِ ے ٹ) بلوچستان ءَ دو شھرءِ نام اَنت ۔ یکے کسر کندی هیت ءُ دومی سرابازی هیت ۔
- هَیت : (ہَ ے ٹ) رَھت ءِ یک زاتے کہ یک مردمے ءِ جاتازی ءِ ھاترءَ جوڑ کنگ بیت ایشی ءِ دیم برز تر اِنت ءُ پدے ءُ چوسواری پالام ءَ اِنت دیم ءَ کودگ ئے پر اِنت ۔ ایشی ءَ سرابازءَ هَیت گوش اَنت ۔ (بچار بُت)
- هیت : (ہَ یٔ یٔ ٹ) بچار " هَیت " کہ ھمے اُشترءِ یک نشتی دو تنگیں رھت اِنت کہ کودگ ئے بُرز اِنت ۔
- هیتان : (ہَ ے تَ انْ) چہ ھامزن شیپ ءُ شیپاں یکے کہ چہ گوریچاں کاینت ءُ کیچکورءَ ایر رِچ اَنت ۔ آ دگہ مشہورین ایشں اَنت : ۱۔ گرُک ۲۔ پڑاهیں ۳۔ تنکیں ۴۔ کھوری ۵۔ گٹگانی ۶۔ کےمساک ۷۔ جنزات ۔
- هیت کش : (ہِ ے ٹ۔کِ ش) سرابازءِ مزن گورءُ یک مزن شیپے کہ پڑان ءِ جند ءِ شھرءَ کیت ءُ ھور بیت ۔
- هیٹ : (ہَ ے ٹْ) ساهگی کُلاہ کہ آئی ءَ دیم ءُ پُشت ءَ ساھگ پر اِنت ۔
- هیٹ : (ہِ یٔ ٹْ ٹْ) بچار " اِیٹ " ۔
- هیٹک : (ہِ یٔ ٹْ ٹُ کْ) بچار " ایٹک "
- هیٹکی : (ہِ یٔ ٹْ ٹُ کِ یٔ) بچار " اِٹک "
- هید : (ہِ ے دْ) ھمے آپ کہ گرماگ ءَ چہ جسم ءَ در کیت ۔

هَیت

- هیدار : (ہِ ے دا رْ) ھادرمان کہ چہ آئی ءِ ورگ ءَ مردم هید کنت ۔ 27-2-1968.
- هیدگ : (ہِ یٔ ذْ دَ گْ) بے حساب ، بے کچ ءُ کساس ۔ PPB,LWD; BE-HIDHAGH: Countless,incalculable.
- هیدو : (ہِ ے دْ وْ) چہ پشم ءَ گوپتگیں پوشاکے کہ زمستان ءَ گورءَ کنگ بیت ۔ Sweater.
- هیدوک : (ہِ ے دْ وْ کْ) ایشی ءَ شُمبار یا شُمباں ھم گوش اَنت ۔ دوگ ءِ تہ ءَ تازگیں شیر مُترجن اَنت ۔ دوگ بچ بندانت ءُ سک بزبنت ۔ هیدوگ ۔
- هیدوگ : (ہ ے دو گْ) بچار " هیدوک "
- هیٹر : (ہِ یٔ ڑْ) اپس ءِ زاتے ۔
- هیٹر : (ہِ یٔ ڑْ) اِلاچی ، دُوزات اِنت یکے زنڈ ءُ مسترانت آئی ءَ " نریں هیر " گوش اَنت ، وش بوئیں ۔
- هَیر : (ہَ ے رْ) وشّی ، دراهی ، هیرکنگ : میاءِ پہ پنڈگ ءَ توارجنگ ۔
- هیرّ : (ہِ یٔ رْ رْ) آپیں یا دانگیں چیزے پہ ترندی رِچگ یا درشان بیگ ۔ هیرّ دیگ : چیزے ماں بُرگ ، ترند شانک دیگ ۔
- هَیرات : (ہَ ے رَ اٹ) پہ نیکی زر یا چیز پہ بزکاراں دیگ ۔

- **هیرآراگ :** (ہَ ے رٔ آرَاگ) بچار "هیرآرگ".
- **هیَران :** (ہَ ے رَ انْ) بھان، هیران بوگ : بھانگ.
- **هیربِی بِی :** (ہَ ے رٔ بِ ئ بِ ئ) جنینی نامے.
- **هِیرت :** (ہِ ئ رَ تْ) بچار "اِیرت".
- **هیردگ :** (ہِ ئ رٔ دَ گْ) اُوزتیں دانگ، چمّ ءِ هیردگ رچگ : بزاں دُنزبیگ. پادیادست ءِ چیرمُڑگ ءُ هیردگ رچگ کہ مُشگ لوٹ اِیت.
- **هیَرل :** (ہَ ے رُ لْ) جنینی نامے.
- **هِیرّو :** (ہِ ی رُ وْ) کلاگ، چرگ ءُ چھوا، هیرّوکنگ : سلوات دیگ.
- **هیروپ :** (ہِ ے رُ وْ پ) هار ءُ هیروپ ءِ بلکیں چہ روپ ءُ رُزتگ).
- **هیره :** (ہِ ئ رَ ہْ) دوگیں شیرءُ کہ سکّ بزانت هیرکوءُ کن اَنت گلھیں دان ءُ رَ زءُ اِز گندمان ءَ کن اَنت دان شیراں کش اِیت. ایشاں کشّ اَنت مُڑال ڈزشن کن اَنت. کاشی ءَ کن اَنت آپ ءُ روگن مان کن اَنت ءُ گوں ناه ءَ وَرانت.
- **هیری :** (ہِ ئ رِ ئ) جنینی نامے. هماکہ گوں هیرءَ سیادی کنت.
- **هیری :** (ہَ ے رِ ئ) جنینی نامے.
- **هیزّک :** (ہِ ئ زٔ زَ کْ) بچار "هینزّک".
- **هیزّکی :** (ہِ ئ زٔ زَ کِ ئ) بچار "هینزّکی".
- **هِیژّ :** (ہِ ئ ژٔ ژْ) هینژّ، هژّ.
- **هیژ :** (ہِ ے ژٔ ژْ) بچار "هیژ، (ہِ ئ ژٔ ژْ)".
- **هیژّاب :** (ہِ ے ژٔ ژَ ابْ) بچار "هیژّاپ : (ہِ ئ ژ ژَ اپْ)".
- **هیژّاب :** (ہِ ئ ژٔ ژَ ابْ) هینژّاب، هیژّگ ءِ توار.
- **هیژّگ :** (ہِ ے ژٔ ژَ گْ)، بچار "هیژّگ : (ہِ ئ ژٔ ژَ گْ)".
- **هیژگ :** (ہِ ئ ژٔ ژَ گْ) هیژّاپ ءِ توار
- **هیژوک :** (ہِ ے ژٔ ژُ وْ کْ) بچار "هینژوگ"
- **هیس :** (ہِ ئ سْ) تھت ءِ گُوزباسک ءِ چوڑ
- **هیسام :** (ہِ ے سَ امْ) هُرم : پہ چاهی تاک، اِزگندیا دگہ انچیں چیزے ءِ مال آپ ءَ لھڑدیگ ءُ چہ همیشی ءِ باپاں هُرم دیگ. هید.
- **هیسک :** (ہِ ئ سَ کْ) نادراهی یے. (دمہ۔ دم کشّی) کہ ساه ءِ کَپّگ ءَ هلاک کنت.
- **هیسگگ :** (ہِ ئ سٔ گَ گْ) انچو دمبرگ کہ ساه هیس هیس بہ کنت
- **هیسو :** (ہِ ے سُ وْ) بچار "ایسو"
- **هِیکّ :** (ہِ ئ کٔ کْ) ھُوکّ، لیگ۔ گُراز. بچار ٹُبّ تاکدیم 871
- **هیکّار :** (ہِ ئ کٔ کَ ارْ) هنچو گُریوگ کہ هیکّگ ءُ گُریوگ آوار بہ بنت.
- **هیکّارگ :** (ہِ ئ کٔ کَ ارَ گْ) هیکّار جنگ.

- **هیک :** (ہَ ےکْ) مُرگ ءِ هیک چہ آئی ءَ چُورک دَرکیت ۔ اسپیدگ (هیک دنگ دیگ)
- **هیکِک :** (ہِ یْ کِ کُ کْ) گوشتی دانگے کہ پچاچانی تھی تیمگ ءَ درکیت دردنہ کنت بلے ٹیلگ ءَ جنت ۔ میتغ ٹالے بندانت ءُ گرنچ ءِ دئینت ءُ پنگوج ءِ کن انت ۔
- **هیکُل :** (ہَ ےکُ لْ) کسانیں هیک، گُنڈانی هیک ۔
- **هیکی پُٹ :** (ہِ یْ کْ کْ ئی + پُ ٹْ) بچار « هِکی پُٹ »
- **هیل :** (ہِ ےلْ) آدت ، هروهد کُتگیں کار ۔ هیل کنگ ، هیل دار ، هیل گرگ ۔ هیلگ ۔
- **هیلاک :** (ہِ ےلَ اکْ) هیل دار ، کسے کہ یہ کارے ءِ کنگ ءَ هیل دار بہ بیت ۔
- **هیلت :** (ہِ یْ لْ لَ تْ) هید ، پہ گلہ ، یکدم کم ، جُهد ، هیلت بلا : پہ مُشکل ۔
- **هیلدار :** (ہِ ےلْ دَ ارْ) آدت دار ۔ مُژدہ وار ۔
- **هیلک :** (ہِ ےلُ کْ) مردینی نامے ۔
- **هیلگ :** (ہِ ےلَ گْ) هیل کنگ ، هیل گرگ ، بسیلگ ، هیل ءُ تب گرگ ۔
- **هیم :** (ہِ ےمْ) اے درمان هیم کنت بزاں دردءَ ترهین ایت یا کہ ٹپ ءَ دیم پہ وشی ءَ بارت ۔

هوک / هیک

- **هیمہ :** (ہَ ےمَ ہْ) گِدان ، میدیں تمبو ، تمبو (تازی : خیمہ) گواتی لیب کنگ یا یگ ءِ جاگہ ۔
- **هیناز :** (ہِ یْ نْ نَ ازْ) نیم تن سکیں تنگیں مردے ءَ اگاں کتیں آپ پہ ورگ ءَ بہ رس ایت آ « هیناز » بیت ۔ کسانیں رنانے کہ سیرے آپ نہ دار ایت آئی ءِ تہ ءَ آپ ورگ ءِ مردم هیستار بیت بزاں نیم تُنج بیت ۔ پہ ورگ دَرگ ءَ « کاگوشت » انت ۔ بچار گوں « ایثار » ۔
- **هینزک :** (ہِ یْ نْ زَ کْ) شیرمان کنگ ءِ پس ءِ پوست کہ شیراں آئی ءِ تہ ءَ مَنت انت ۔ هینزک بند ۔ هینزک بوج ۔
- **هینزکی :** (ہِ یْ نْ نْ ذَ کِ ئی) هماناہ کہ هینزک ءَ کنگ بیت ۔
- **هینژ :** (ہِ یْ نْ ژْ ژْ) هینژگ ءِ توار ۔ هیژ ۔
- **هینژاپ :** (ہِ یْ نْ ژْ ژَ اپْ) هنژگ ءِ توار ۔
- **هینژگ ۱ :** (ہِ یْ نْ ژْ ژَ گْ) چیزے ءِ ترندگوزگ ءِ گوات ءِ توار ۔
- **هینژگ ۲ :** (ہِ یْ نْ ژْ ژَ گْ) هینژگ ، هیژاپ ءِ توار ۔
- **هینژوک :** (ہِ یْ نْ ژْ ژُ وکْ) هینژوک ، هماچیز کہ چہ آئی ءَ هیژگ ءِ توار درکیت ۔
- **هینی :** (ہِ یْ نْ نِ ئی) بچار « هِنی »

- **ھی ھی :** (ہِ ئ - ہِ ئ) کندگ ءِ توار
- **ھَیئ :** (ہَ ے ءِ ئ) اولاک ءِ ھکل دیگ یا گلّینگ ءَ گُوشگ بیت

- ءَ : (ء) بلوچی ءِ بیست ءُ نُہمی آب کہ ماں پارسی رھبندیں بلوچی گیّانی تہ ءَ کارمرد بیت «من پلانی چمّ ءَ ت دیست»۔
- ءُ : (ءُ) چوکہ اردو ءِ "اور" ءُ تازی ءِ "و" اک : من ءُ تو۔ دریگ ءُ دروازگ۔
- ءَ : (ءَ) انچوش کہ آئی ءَ بہ گوُش۔ من ءَ بدئے۔ جمبرءَ گُورت چوکہ اردو ءِ "کو" ءُ "نے"
- ءِ : (ءِ) چوکہ کتاب ءِ تاک۔ پس ءِ نُبلم۔ دل ءِ پتّل چوکہ اردو ءِ "کا" "کے" "کی"
- ئی : (ء۔ی) کئی، تئی۔
- ئے : (ء۔ے) تو اک : کن ئے بزاں "تو کن ئے" رَوئے بزاں "تو روئے"۔
- ئے : (ءِ۔ے) آئی ءَ اک : کتاب بُرت ئے بزاں آئی ءَ کتاب بُرت"

ی ے

- **ی :** (یَ) بلوچی ءِ بیست ءُ چاری آب۔ اے ی ءُ شیادی ءِ ی گُوش اَنت کہ اے ھر چیزے ءِ رند ءُ کیت دومی گال گوں ھے چیزءُ شیادی کنت۔ گوکی روگن : روگن گوں گوک ءُ شیادی کنت۔
- **ے :** (ـَـے) یکی ءِ ے بلوچی ءِ بیست ءُ پنچمی آب
- **یا :** (یَ ا) یاکہ اک، اے یا آ بزاں چہ دوئیناں یکّے
- **یات :** (یَا ث) ترانگ، تھتال، یاد ★ یات آیگ، یادبیگ، یاددیگ، یات گرگ، یات گیجگ، یات ءِ پرّینگ۔
- **یاتک :** (یا ث کَ) آتک، اَتک، آھتگ، آھت، کاتک، یھت۔ "یایگ" بزاں آیگ ءِ ترّیک گوستگاں۔ ★
- **یاتگ :** (یا ث کَ گَ) بچار "یاتک" ★
- **یاتگ :** (یا۔ ث گَ) آتگ، اَتگ، آھتگ، یاھتگ، یھتگ۔ "یایگ" ءِ دیرگوستگاں۔ ★
- **یاتگار :** (یَا ث۔ گَ ا رْ) یادگار، آدگار، نشانی۔ ★
- **یاتگیج :** (یَا ث۔ گِ ے جْ) ترانگ گیج، یات ءِ پرّینوک۔ ★
- **یات گیجگ :** (یَا ث۔ گِ ے جَ گْ) یات ءِ پرّینگ، ترانگ ءِ پرّینگ، یات دیگ، ترانگ ءِ گیجگ۔ ★
- **یاتگیر :** (یا ث۔ گِ ی رْ) یات، گیر، ترانگ + یات ءِ پرّینوک۔
- **یاتگیری :** (یَا ث۔ گِ یْ رِ یْ) یات، ترانگ، پتچاڑ
- **یاد :** (یَ ا ذْ) یات، تھتال، ترانگ
- **یاداشت :** (یا۔ داش ث) یادداشت، یات، ھوش ★
- **یادگار :** (یَا ذْ۔ گَ ا رْ) بچار "یاتگار" ★
- **یادگیج :** (یَا ذْ۔ گِ ے جْ) بچار "یاتگیج" ★
- **یادگیجگ :** (یَا ذْ۔ گِ ے۔ جَ گْ) بچار "یات گیجگ" ★
- **یار :** (یَ ا رْ) دوست، ھمبل، بیل، سنگت ★ ھما مردین ءُ جنین کہ بے نکاح ءَ مردی ءُ جنی کارکن اَنت یکّے دومی ءِ یار اَنت۔

- **یارک** : (یَا۔ رُکْ) یار محمدءِ نیم نام۔ بتل : " پلانی یارک اِنت پہ لاپ گون اِنت ۔ ★
- **یازدہ** (یَ ا زْ ۔ دَہْ) دَہ ءُ دگ یکے ۱۰+۱=۱۱
- **یاسمی** : (یَا۔ سُ مِ یْ) بچار " آسمی " تازی : "یاسمین " ★
- **یاسین** : (یَا۔ سِ یْ نْ) مردینی نامے۔ ★
- **یاکوب** : (یَ ا۔ کُ وْ بْ) یعقوب، جیکب، نامے
- **یاکوت** : (یَ ا۔ کُ وْ تْ) شَرَیں مزن بہائیں سِنگے کہ ماں مُندریگاں کنگ بیت ءُ وگ رنگ ءُ ھم کارمرد بیت۔
- **یاگی** : (یَا۔ گِ یْ) نہ منوک، سرتابی کنوک " باغی "۔ ★
- **یاہ** : (یَ ا ہْ) بھانگالے۔
- **یاھت** : (یَا ھَ تْ) آھت، آتک، یاتک، کاتک " یایگ " ءِ تزنک گوستگاں. ★
- **یاھتگ** : (یَا ھَ ۔ تَ گْ) بچار " یاتگ "۔ ★
- **یایگ** : (یَا۔ یَ گْ) آیگ، آھگ، کایگ، کاھگ۔ ★
- **یبار** : (یَ بْ۔ بَ ا رْ) یک بار ھمبار، ھمتنگ
- **یبر** : (یَ بْ۔ بَ رْ) یک بَر یکیں رند، یبرا مچّی ءَ، یکجہ ءَ.
- **یبُر** : (یَ بْ۔ بُ رْ رْ) یک بُر۔ یک وَڈ۔ یک بیم یک تراش
- **یبرے** : (یَ بْ۔ بَ رِ ے) یک برے۔ بازگپترے، بڈّے پلانی مچّلانی بُرّے زاہ دات۔
- **یبل** : (یَ بْ۔ بَ لْ) یک بل۔ ھمایاں کہ بل یک بہ بنت۔
- **یبُل** : (یَ بْ۔ بُ لْ) یک بُل۔
- **یبلم** : (یَ بْ۔ بُ لْ مْ) یک بُلم۔ یکیں بُلمءِ بستگیں، ھم بلم، ھم تند، ھم ٹٹ
- **یبن** : (یَ بْ۔ بَ نْ) یک بُن۔ تپاک، ھور
- **یبند** : (یَ بْ۔ بَ نَ ڈْ) یک چک، سرجمی۔ یبندیءَ بسرجمی ءَ، یک چکّ ءَ، یبرءَ، ★
- **یپارگی** : (یَ پْ۔ پَ ا رَ گِ یْ) " بچار یکپارگی "۔
- **یپت** : (یَ پْ۔ پَ تْ تْ) یک پت۔ تپاک۔ ھم پنت۔
- **یپِت** : (یَ پْ۔ پِ تْ) یک پِت۔ ھلارزادگ، وتی پت ءِ چک۔
- **یپُر** : (یَ پْ۔ پُ رْ رْ) یک پُر۔
- **یپّکار** : (یَ پْ۔ پَ کَ ا رْ) یک پکار۔ بچار یپّگار
- **یپکر** : (یَ پْ۔ پَ کْ رْ) یک پکر۔ ھم ھیال۔ ھم شور، ھم ستک۔
- **یپّگار** : (یَ پْ۔ پَ گَ ا رْ) یک پگار۔ ھم پگار : ھم مردم کہ آیاں یکیں ھساب ءَ پگار رس اِیت۔
- **یپگر** : (یَ پْ۔ پَ گْ رْ) یک پگر۔ ھم ھیال۔ ھم سنّت۔ ھم ستک۔ ھم ستا
- **یپّل** : (یَ پْ۔ پَ لْ لْ) یک پَلّ۔ ھم پَلّ۔ ھساھگ۔
- **یپّند** : (یَ پْ۔ پَ نْ ڈْ) یک پند۔ یکّیں دوریءَ، دو جاگہے کہ دوری ءِ پندیک بہ بنت ÷ یپّند روگ بزاں یکّیں پندءَ روگ

- یپتیم : (یَ پْ ۔پِ ے مْ) بچار «یک پیم» ★
- یتاچ : (یَ تْ ۔ تَ ا چْ) یک تاچ ۔ یک تاچے اولا کے ءِ
- یتان : (یَ تْ ۔ تَ ا نْ) یک تان ۔ ہم برابر ۔
- یتب : (یَ تْ ۔ تَ بْ) یک تب ۔ ہم تب ۔ ہم ھیال ۔
- یتچ : (یَ تْ ۔ تِ چْ) یک چ ۔ اول چ ۔
- یتش : (یَ تْ ۔ تَ شْ) یک تُش ۔ یک تُشے بزاں باز گُنگ ، پیشّی سرے ۔
- یتک : (یَ تْ ۔ تَ کْ) یک تک ۔
- یتک : (یَ تْ کْ) اَتک ، آتک «یاتگ» ءِ نزیک گوستگاں ★
- یتکگ : (یَ تْ ۔ کَ گْ) بچار «یاتگ» ★
- یتگ : (یَ تْ ۔ تَ گْ) یک تگ ۔
- یتل : (یَ تْ ۔ تَ لْ) یک تل ۔
- یتیر : (یَ تْ ۔ تِ یْ رْ) یک تیر ۔ دو یا گیشتر مُرگ ، آھو یا مردم کہ یکیں تیرءِ آماچ بہ بنت ۔
- یتیل : (یَ تْ ۔ تِ یْ لْ) یک تیل ۔ ھمکد ، ہم سِند ، ہمسر ۔
- یتیم : (یَ ۔ تِ یْ مْ) ھما چُک کہ آئیءِ مات ءُ پت ھردوئیں مُرتگ اَنت ۔ ★
- یٹال : (یَ ٹْ ۔ ٹَ ا لْ) یک ٹال ۔ ھما سَول کہ آئیءِ یک شاھے بہ بنت ۔
- یٹٹ : (یَ ٹْ ۔ ٹَ ٹْ) یک ٹٹ یکیں ٹٹ بند وکیں دلوت ، ہم ٹٹ ۔
- یٹک : (یَ ٹْ ۔ ٹِ کْ کْ) یک ٹِک ۔
- یجّا : (یَ جْ ۔ جَ ا) یکجا ۔ بچار «یکجاہ»
- یجاگہ : (یَ جْ ۔ جَ اگَ ہْ) یک جاگہ ۔ بچار «یکجاہ»
- یجاگھی : (یَ جْ ۔ جَ اگَ ہِ یْ) یک جاگھی ۔
- یجان : (یَ جْ ۔ جَ ا نْ) یک جان
- یجاہ : (یَ جْ ۔ جَ ا ہْ) یکجاہ ۔
- یجاھی : (یَ جْ ۔ جَ ا ہِ یْ) یکجاھی ۔
- یجتک : (یَ جْ ۔ جُ تْ کْ) یک جُتک ۔
- یجن : (یَ جْ ۔ جَ نْ) یک جن ۔ ھما مردم کہ آئی جن یکے بہ بیت ۔
- یجواب : (یَ جْ ۔ جَ وَ ا بْ) یک جواب ۔ سکّیں تزندیں مردم کہ وتی ھبرءِ سرءَ تُشے نزی مہ کنت
- یجہ : (یَ جْ ۔ جَ ہْ) یک جاہ ۔ بچار «یکجاہ»
- یچاڑ : (یَ چْ ۔ چَ ا ڑْ) یک چاڑ ۔ ہم تب ، ھیال ۔
- یچال : (یَ چْ ۔ چَ ا لْ) یک چال ۔ یک رواج + یک رِپک ، بچار «یرّیک»
- یچاہ : (یَ چْ ۔ چَ ا ہْ) یک چاہ ۔

- یچپّگ : (یَ چ ۔ چَ پْ ۔ پَ گْ) یک چپگ۔
- یچٹّ : (یَ چ ۔ چَ ٹْ ٹْ) یک چٹ۔
- یچّک : (یَ چ ۔ چَ کْ کْ) یک چک۔ بچار "یکچک"
- یچّک : (یَ چَ ۔ چ کْ) بچار "یکچک"
- یچک : (یَ چْ ۔ چُ کْ کْ) یک چک۔ ھامات مُپت کہ آیانی چُک یکّے بہ بیت
- یچّم : (یَ چْ ۔ چَ مْ مْ) یک چَم۔ ھما مردم یا دلوت کہ آئی یک چمّے کور بہ بیت ءُ ایوک مَ چہ یک چمّے ءَ بگندایت۔
- یچّنڈ : (یَ چْ ۔ چَ نْ ڈْ) یک چنڈ۔ چُنڈے، یچنڈے دیگ بزاں چنڈے دیگ
- یچّنگ : (یَ چْ ۔ چَ نْ گْ) یک چنگ۔
- یچّوپ : (یَ چْ ۔ چْ وْ پْ) یک چوپ۔ یک پیم ءُ چُپّنگیں یا جنگیں یزّد۔
- یچّین : (یَ چْ ۔ چِ ے نْ) یک چین۔ ھما دلوت کہ یک رندے آئی پژم ءُ سود چنگ بوتگ انت
- یدّار : (یَ دْ ۔ دَ ارْ) یکدار۔ یکمار۔ بچار "یکدار"
- یدّارک : (یَ دْ ۔ دَ ارْ کْ) کسانیں یکدار۔
- یدّپ : (یَ دْ ۔ دَ پْ) یک دپ، ھم دپ، ھمتوار، ھاکہ دو دپ نہ انت۔
- یدّر : (یَ دْ ۔ دَ رْ) یدرا، یدریں۔ دُرست، پُچّ ءَ
- یدّرنز : (یَ دْ ۔ دْ رَ نْ زْ) یک درنز۔ یک دُرنزے، تُشّے، بازکمک (بہ آرتینک ءَ)
- یدّست : (یَ دْ ۔ دَ سْ تْ) یک دست۔ یکشّ ءَ۔ تپاک، یدستی : تپاکی + ھم برابر۔
- یدّل : (یَ دْ ۔ دِ لْ) یکدل، یکسِتک۔ یدّل ءُ یِستک، یک دل ءُ یک ستک، پت، تپاک۔
- یدّوچ : (یَ دْ ۔ دْ وْ چْ) یک دوچ۔ یک پیمیں دوچ، یک رنگ دوچ کرتگیں یا دوتگیں۔
- یدّیم : (یَ دْ ۔ دِ ے مْ) یکدیم، دو دیم اِناں۔
- یدّیمی : (یَ دْ ۔ دِ ے مِ یْ) یک دیمی، دو دیمی اِناں۔
- یڈّاہ : (یَ ڈْ ۔ ڈَ اہْ) یک ڈاہ۔
- یڈّکّ : (یَ ڈْ ۔ ڈْ کْ کْ) یک ڈکّ۔ دتی ھبرءِ سرءَ اوشتوک۔
- یڈّول : (یَ ڈْ ۔ ڈَ وْ لْ) یک ڈول ھم رنگ۔ یک پیم، یک وڑ۔
- یرّاہ : (یَ رْ ۔ رَ اہْ) یک راہ۔ بچار "یکراہ"
- یرّپک : (یَ رْ ۔ رِ پْ کْ) یک رپک۔ یک پیمیں رپک کنوکیں مردم
- یرّشت : (یَ رْ ۔ رَ شْ تْ) یک رشت بچار "یکرشت"
- یرّگ : (یَ رْ ۔ رَ گْ) یک رگ۔
- یرّم : (یَ رْ ۔ رَ مْ) یک رم۔ ھم رم۔ یک رمیں مردم
- یرّمی : (یَ رْ ۔ رَ مِ یْ) یک رمی۔
- یرّن : (یَ رْ ۔ رُ نْ) یک رُن۔ یک رندے ءُ رنگ + ڈگارے کہ باز مردم ھور بہ بنت ءُ یکیں رند ءَ رُن انت ئے۔
- یرّند : (یَ رْ ۔ رَ نْ دْ) یک رند۔ یک رندے

- **یرّنگ:** (یَ رْ۔ رَ نْ گْ) یک رنگ۔ ھمرنگ، یک پیم، یک وڑ۔
- **یرّو:** (یَ رْ۔ رَ وْ) یک رو۔ یک چالءَ رَوَگ، یکیں پیمءَ روکنوک۔
- **یرّوچ:** (یَ رْ۔ رُو چْ) یک روچ۔ یک روچے، یکّیں روچ
- **یرّوئی:** (یَ رْ۔ رَوْ ءِ ی) یک روئی۔
- **یرّوی:** (یَ رْ۔ رَوِ ی) یک روِی۔ بچار "یرّو"
- **یرّھبند:** (یَ رْ۔ رَ ہ بَ نْ دْ) یک رَھبند۔
- **یرّھی:** (یَ رْ۔ رَ ہِ ی) یک رَھی۔
- **یرّیچ:** (یَ رْ۔ رِ ے چْ) یک ریچ۔ ماھورءِ یک برے ریچگ
- **یرّیش:** (یَ رْ۔ رَے شْ) ھم ریش، ھم تب، یک پمیں مردم
- **یزّد:** (یَ زْ۔ زَ دْ) یک زد۔ سکّ زدگ۔ زِدّی، دتی زدّءِ سرءَ اوشتوک، یڈّک۔
- **یزّد:** (یَ زْ۔ زِ دْ دْ) یک زِدّ۔
- **یزّر:** (یَ زْ۔ زَ رْ رْ) یک زرّ۔
- **یزّکت:** (یَ زْ۔ زِکَ تْ) یک زکت۔ یک زور، ھمزور، ھمزکت۔ ✪
- **یزّور:** (یَ زْ۔ زُو رْ) یک زور۔ ھمزور، ھم زِکت۔
- **یژّپ:** (یَ ژْ۔ ژَ پْ پْ) یک ژپ۔ یکیں ھُرجن، یژّپءَ، یکّیں ھُرجنءَ۔
- **یژّپ:** (یَ ژْ۔ ژُ پْ پْ) یک ژپّ۔
- **یسّاہ:** (یَ سْ۔ سَ ا ہْ) یک ساہ۔ یک ساہ، نزورِیں مردم۔
- **یستک:** (یَ سْ۔ سِ تْ کْ) یک سِتک۔ ھمستک۔
- **یسّٹ:** (یَ سْ۔ سَ ٹْ ٹْ) یک سٹّ۔ یک سَٹّ، یکیں سٹّءَ، یکبرا
- **یسّج:** (یَ سْ۔ سُ جْ جْ) یک سُجّ۔ لانٹیک، ھماز باب کہ آئیءِ سُجّ یکے بہ بنت۔
- **یسّر:** (یَ سْ۔ سَ رْ) یک سر۔ "یکسر"
- **یسّما:** (یَ سْ۔ سَ مَ ا) یک سَما۔ یک پمیں مارشت داروکیں مردم، ھم سما، ھم مارشت
- **یسّنّت:** (یَ سْ۔ سَ نْ۔ نَ تْ) یک سنّت۔ ھم سنّت۔
- **یسّنج:** (یَ سْ۔ سِ نْ جْ) یک سِنج۔ یک داب سنج کرتگیں یا سمبھ اِتگیں۔
- **یسّند:** (یَ سْ۔ سَ نْ دْ) یک سند۔ بچار "یکسند"
- **یسّند:** (یَ سْ۔ سِ نْ دْ) یک سِند۔
- **یسّوب:** (یَ سْ۔ سُ و بْ) یک سوب۔ ھم سوب، یک پمیں ءَ سوب کرتگیں۔
- **یسّوچک:** (یَ سْ۔ سُ وْ چْ کْ) یک سوچک۔ یک پیمءَ سُتگیں۔
- **یسّوک:** (یَ سْ۔ سُ وْ کْ) یک سوک۔ ھم سوک، یک پیمءَ سوکیگ
- **یسّیر:** (یَ سْ۔ سِ ی رْ) یک سیر۔
- **یشّاہ:** (یَ شْ۔ شَ ا ہْ) یک شاہ۔

- **یشّپ** : (یَ شّ ۔ شَ پ) یک شپ۔ یک شپے
- **یشّپی** : (یَ شّ ۔ شَ پ ئ) یک شپی۔
- **یشّل** : (یَ شّ ۔ شَ لَ) بچار "یکشل"
- **یشّم** : (یَ شّ ۔ شَ م) یک شّم۔
- **یشّنز** : (یَ شّ ۔ شَ نَ زّ) یک شنز ۔ فودانی شنزے
- **یشّنگ** : (یَ شّ ۔ شَ نَ گّ) یک شنگ۔
- **یشّو** : (یَ شّ ۔ شُ وْ) یک مَردی جنین، هما جنین کہ یک مردے گپتگ ئے۔
- **یشّیر** : (یَ شّ ۔ شِ یَ رْ) هم شیر ۔ بچار "همشیر"
- **یَشّیک** : (یَ شّ ۔ شِ یَ ک) بچار "یکشیک"
- **یک** : (یَ کّ، شمار، حساب، اول، وجھی داتگ + گرامر : واحد ۔ یک اَنت : برابر اَنت، یک پٹ انت ۔ یک کنگ، یک بیگ .
- **یکاپ** : (یَ ک ۔ کَ ا پ) یک کاپ۔
- **یکار** : (یَ ک ۔ کَ ا ر) یک کار۔
- **یکال** : (یَ ک ۔ کَ ا ل) یک حال۔
- **یک اناگہ** : (یَ کّ + ا ۔ نَ ا ۔ گَ ہ) اناگہ، بے بے وَڑچی، ناگمانی، بے ڈاهی .
- **یک بار** : (یَ کّ + بَ ا ر) همبار، همتنگ۔
- **یکبّر** : (یَ کّ ۔ بُ رّ ز) یکبُر : یک تراش، یک پیم، یک ڈول ۔ ٥
- **یکبُن** : (یَ ک ۔ بُ نْ) یکبُن : تپاک، یَت ۔ ★
- **یکبندی** : (یَ کّ + بَ نْ ۔ دِ ئ) هوری، یک مُچ، یکپارگی ۔ یک بندی ءَ بزاں هوری ءَ، یک مُچ ءَ، یکپارگی ءَ ۔
- **یکپارگی** : (یَ کّ ۔ پ ا ۔ رِ ۔ گِ ئ) هوری ءَ، مُچی ءَ، دُرست، یترءَ ۔
- **یکپت** : (یَ کّ + پَ ت) پت، همپت، همشُور، تپاک، یکمُشت ۔
- **یکپّت** : (یَ کّ ۔ کُ پّ ت) وڑا، هما چیز کہ یک کَش ءَ بیت ءُ یک گُپتے بُرز ءَ بہ بیت ئے ۔
- **یکپّر** : (یَ کّ ۔ کَ ۔ پ رّ ز) یک اناگہ، کمپترگ ءَ ۔
- **یکپتی** : (یَ کّ ۔ کَ پّ ۔ پ ئ) یک نیمگی، یک کپتے ءِ، یک بھرے ءِ ۔
- **یک پیم** : (یَ کّ + پَ ے م) یک ڈول، یک رنگ، یک نمونگ .
- **یکتّار** : (یَ کّ + کَ تّ ۔ تَ ا ز) یک کتار، همرد ۔
- **یکٹال** : (یِ کّ + ٹَ ا ل)
- **یکٹالی** : (یِ کّ + ٹ ا ۔ لِ ئ) .
- **یکٹک** : (یِ کّ ۔ ٹِک) برابر ٹکت ءِ سرءَ، نشانگ ءِ سرءَ، هیٹ ۔
- **یکجاه** : (یِ کّ + جا) هور، یکیں جاگہ ءَ .
- **یکجاهی** : (یَ کّ + جَ ا ۔ هِ ئ) هوری .
- **یک جهانی** : (یَ کّ + جَ ۔ هَ ا ۔ نِ ئ) هما مردم کہ پہ دا ءِ جهان ءَ نہ منّ اِیت، بے دین، بدراهی ۔
- **یکچّ** : (یَ کّ ۔ کَ چّ) یک کد، یک کِنَس، هم کچّ، همکد ۔ ★
- **یکچک** : (یَ کّ + چَ کّ) بزاں یک چکّ ءَ یکیں چک ءَ ۔

یکشں : (یَ کْ + کَ شْ) یک پھنات، وڑا + مدام، یکشںءَ بڑاں مدامیءَ، یک ہیمءَ ۔

یکشاہ : (یَ کْ + شَ اہْ) یکشاہیں ڈرچک + مردے کہ یکءُ تھنا بہ بیت "یک سرءُ یکشاہ"

یکشتر : (یَ کْ + کُ شْ ۔ تِ رْ) یک کرز، پسند ۔

یکشمبے : (یَ کْ + شَ مْ ۔ بِ ے) ھپتگءِ دومی روچ کہ چہ آدینگءَ دوروچ رند، چہ شمبےءَ یک روچءُ چہ دوشمبےءَ پیسری روچ (پارسی: یکشنبہ، عربی: الاحد، انگریزی:) پرنگیانی ھپتگءِ وشیں روچ ۔

یکشِیک : (یَ کْ + شِ یَ کْ کْ)

یکگ : (یَ کْ ۔ کَ گْ) ایوک، بےسنگت، تھنا + زبان زانتیءَ ھما گال کہ وتی جند تھنا اِنت اِک: سر، باد، روگ

یکگونگ : (یَ کْ ۔ گُ وْ ۔ نَ گْ) یک ہیم، یک ڈول، یک رنگ، ھمگونگ، ھمرنگ ۔

یکّل : (یَ کْ ۔ کُ لْ) یکیں دانگ، مات پت یکیں چُک ۔

یکمرگ : (یَ کْ ۔ مَ رْ گْ)

یکمُشت : (یَ کْ ۔ مُ شْ تْ) ھمدست، تپاک، پَت "یکمشت" ★

یکمن : (یَ کْ ۔ مَ نْ) منے

یکنڈ : (یَ کْ ۔ کُ نْ ڈْ)

یکنھاد : (یَ کْ ۔ نِ ۔ ھَ اْدْ) ھما چیز کہ آئیءِ نھاد مینّ انت کمءُ گیش کنگ نہ بیت ۔

یکنھر : (یَ کْ ۔ نِ ۔ ھِ رْ) بچار "یکنھاد"

یکوال : (یَ ک + وَ اْلْ) دالے

یکوئی : (یَ کْ ۔ کُ وْ ۔ ءِ یْ) یک ہیمءَ، نہ سستگیں رنگےءَ (متواتر، مُسلسل) ★

یکھزار : (یَ کْ + ھزار) ھزار دوسد یک ھزار انت ۔

یک مُٹک : (یَ کْ ۔ مُ ۔ ٹِ کْ) بچار "یکٹک"

یک ءُ کپ : (یَ کْ ءُ ۔ کَ پْ) بلوچی دوچےءِ نام اِنت + یکّےءُ دگہ کپتے ۔

یکّی : (یَ کْ ۔ کِ یْ) تھنائی، گوں دگرےءَ یکجا نہ بوگ ۔ ★ ایوکی + ھوری، تپاکی ۔

یکّے : (یَ کْ ۔ کِ ے) یک دانگ ۔

یکیاس : (یَ کْ ۔ کْ ے اسْ) کیاسے، یک کیاس ۔ ★

یک یک : (یَ کْ + یَ کْ) شنگءُ دان، یکّے پہ گورے ۔

یکّے کپتے : (یَ کْ ۔ کِ ے + کَ پْ ۔ پِ ے) یکّے یا کپتے۔ بڑاں اگاں یکے نہ بیت گڑا کپتے + یکّےءُ کپتے ★

یکّےءُ کپتے : (یَ کْ ۔ کِ ے ۔ ءُ کَ پْ ۔ پِ ے) یکّےءُ دگہ نیم $1\frac{1}{2}$ + یکّے کپتے ۔

یکیم : (یَ ۔ کِ یَ مْ) دلجم ۔

یکین : (یَ ۔ کِ یَ نْ) باور، دلجم۔ تازی "یقین"

یکّیءِ یے : (یَ ک ۔ کِ یْ ۔ ءِ ۔ یے) ھا "ے" کہ ھر نامگاں یا نام بزانتیں گالےءِ رندءَ کیت گڑا آئیءَ یکّےءِ بزانت دنت ۔ ("یائے وحدانیت" بُن رھبند۔ گرامر)

یگام : (یَ گْ ۔ گَ ام) یک گام ۔ ✪

یگبند : (یَ گْ ۔ بَ نْ دْ) یک بند۔ ھم بند ۔ ✪

یگّپ : (یَ گْ ۔ گَ پْ پْ) یک گپ ۔

یگّٹ : (ی گ۔ گ ٹ ٹ) ھم گٹ۔ یک گٹ۔

یگّجا : (ی گ۔ جَ ا) یک جاہ۔ ھور۔

یگّجان : (ی گ۔ ج ا ن) یک جان۔

یگّجاہ : (ی گ۔ ج ا ہ) یک جاہ۔

یگّجہ : (ی گ۔ ج ہ) یک جاہ۔

یگّدار : (ی گ۔ د ا ر) بچار "یکدار"

یگّدرد : (ی گ۔ د ر د) یک درد۔ ھم درد۔

یگّرنچ (یَ گْ۔ گْ۔ رِ نَ چ) ھمگرنچ یک گرنچ۔

یگّواز (یَ گْ۔ گْ۔ وَ ا زْ) یک گواز، گوازے۔ ★

یگّوَر : (یَ گْ۔ گْ وَ رْ) یکّر۔ بچار "یکّور"

یگّوش : (ی گ۔ گ و ش) یک گوش۔

یگّوم : (ی گ۔ گ و م) یک گوم۔ گیگ، وار، ھما مردم کہ آئیءِ دلگوش یک نیمگے ءَ بہ بیت۔ ✪

یگّونگ : (یَ گْ۔ گْ وْ۔ نَ گْ) یک پیم، یک ڈول، یک رنگ، یک گونگ۔ ★

یل : (ی ل) ورنا، بجاور، دوست، وسبزور۔ یل کنگ یزان ویل کنگ۔

یلان : (ی ل ا ن) "یل" ءِ باز۔

یلو : (ی لَ و) یلہ۔

یلوی : (ی لَ و ی) یلھی۔

یلہ : (ی لَ ہ) آزات، وت سر، ھما کہ ھچ بند ءَ نہ داشتگ۔ ویل بوتگیں، یَکوَگ، شبدست، یلہ دل۔ یلہ کنگ، یلہ دیگ۔

یلہ دل : (ی لَ ہ۔ دِ ل) ویل یلہ۔

یلہ دیگ : (ی لَ ہ۔ دَ ی گ) رھینگ، ویل کنگ، آزات کنگ، رُکست دیگ۔ یلہ دست یا دست یلہ۔

یلھی : (ی لَ ھِ ی) یلہ بیگ ءِ جند، وسری، ویلی، چوتّی۔ ✪

یلئی : (ی لَ ءِ ی) بچار "یلھی"

یلی : (ی لِ ی) نامے مردینی (باز مردم گوشِ ایت کہ اے "علی" ءِ بلوچی اِنت)

یمانی : (ی مَ ا نِ ی) یمن ءِ مردم۔

یمّشت : (یَ مْ۔ مُ شْ تْ) بچار "یکمشت" ★

یمن : (ی م ن) یک امامی سرداری یے کہ سعودیہ عربیہ ءِ زرباریءَ انت۔ ھندستانی سازءِ آوازءِ زیمرے ءِ نام اِنت۔

یمنی : (ی مَ نِ ی) یمن ءِ مردم۔

ینّشت : (یَ نْ۔ نِ شْ تْ) یک نشت، یکنند، یک نشتیں کتب، یک مجلس، ھمجلس۔ ★

ینّند : (یَ نْ۔ نِ نَ دْ) بچار "ینّشت"

ینّیمگ : (یَ نْ۔ نِ ے۔ مَ گْ) یک نیمگ، یکّر، یگّوَر۔ ★

ینّیمگی : (یَ نْ۔ نِ ے۔ مَ۔ گِ یْ) یک نیمگی، یگّوری، یکّری۔ ★

- **یھت** : (یَ ھْ تْ) یاھت، آھت، اتک۔ *
- **یھتگ** : (یَ ھْ ۔ تَ گْ) اتگ، یتگ، کاتگ۔ *
- **ییں** : (یِ ں) پہ چیزے یا کسے ءِ گلا ھگ ءِ گلا گلے ءِ رند ءَ گیش کنگ بیت اک ءِ شرّ ءِ شرّیں۔
- **سیے** : (یَ ے) بھا نگاے۔